13
18 N
21

BARTOLI

à Saxoferrato,

Omnium Iuris Interpretum Anteſignani,

CONSILIA, QVAESTIONES, ET TRACTATVS,

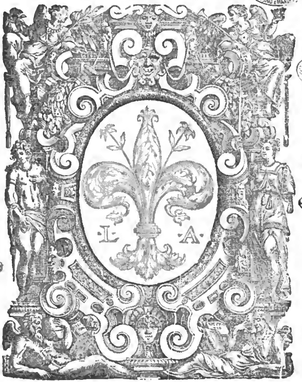
Nunc recèns Quadragintaquatuor aliis Conſiliis, tum Criminalibus, tum Ciuilibus, & vno Tractatu de Procuratorib. locupletata:

ATQVE ETIAM, PRAETER ALIAS ADDITIONES AD HANC DIEM EDITAS, Aureis Adnotationibus.

DO. IACOBI ANELLI DE BOTTIS, *Regij Conſiliarij Neapolitani, illuſtrata*:

Initia Conſiliorum, Quæſtionum, & Tractatuum ad literarum ſeriem ſubſequentia indicabunt.

TOMVS DECIMVS.

VENETIIS, MDCII.

Digitized by Google

ADDITIONES IACOBI ANELLI de Bottis, ad hunc Tomum decimum, videlicet ad Conſilia, Quæſtiones, & Tractatus D. Bart. à Saxoferrato.

Conſi. 26.

Vide Iaſ. in l. 3. col. fi. C. de legat.

Conſi. 31.

Super hoc.] Vide Alexandr. in conſil. 7. nu. 9. & etiam vbi quid ſi acquiſita nondum eſt hæreditas, ſed tantu m delata.

Conſi. 17.

Ad quod.] Vide late per Gul. Bened. in repet. c. Rainutius, io ver. & vxorem. nu. 200. cum plurib. ſequen.

Conſi. 42.

Secundo quia.] Quis dicatur habitator. vide Gram. deciſ. 87.

Conſi. 59.

Præterea verba.] Vide Roma. conſ. 271. Aymo. conſ. 101.

Conſi. 62.

Quicunque recipitur.] Vide Moder. in c. Regni, in ſingulis. numero 13. fol. 194.

Conſi. 76.

Conſtituit ſe precario.] Nota, quod conſtitut. & precarium trahitur etiam ad bona futura, de quo latiſſime per Neguſan. in tract. de pigno. in 2. par. a. memb. in princip. & Afflict. deciſ. 335. & deci. 37. nu. 4.

Conſi. 82.

Item dicunt.] Adde Hoſtien. in ſumma, in titulo de vſuris. §. qualiter petantur. colum. 3. & adde etiam ſi de facto coactus fuiſſet ſoluere vſuras, adhuc repetere poteſt. Dec. conſi. 456. numero 2. & conſil. 487. num. 2.

Conſi. 84.

Liber homo.] Adde Fel. in c. 1. 6 col. de iudi.

Conſi. 110.

Acquirere dominium.] Goffred. conſi. 26. num. 3.

Conſi. 122.

Requiſiuit Titium.] Adde Dec. conſi. 35. col. 1. & 2.

Conſi. 123.

Ad primum reſpondetur.] Vide Addit. Andr. Barb. ad Bal. in l. auia, in litera b. C. de iure dot.

Conſi. 126.

Quia dicta uerba.] Vide Soci. io l. 2. io principio. nume. 5. ff. ſoluto matrimonio.

Conſi. 127.

Ad iſtam materiam, vide Bal. in l. auia. C. de iure dot. Docto. in l. quæ dotis, in princi. ff. ſoluto matrimo. latiſſime per Luc. de Pe. in l. 1. col. pen. C. impon. luc. deſcr.

Conſi. 154.

Ad ſecundum.] Alex. conſ. 147. in 4. vol. in nouis.

Secundo principaliter.] Bald. in l. fi. §. cum igitur. numero 6. C. de iure deliberan. tenet, quod ſufficiat proclama generale, & ꝙ reſpectu citatorum valet quando ſunt certi creditores: ſequitur Iaſ. col. 1. verſi. quinto requiritur. qui reprehendit Bar. hic, & in l. ſi eo tempore. C. de remiſſ. pignor.

In eo, qui.] Bal. in l. fin. io princip. nume. 6. loquitur in muliere faciente inuentarium minus ſolemniter, & dicit, quod tenetur in ſolidum. nec reſtituitur. C. de iure deliberan. & eodem modo loquitur Alexan. in l. iuris ignoran. nu. 9. C. qui admitti vide Tiraquell. de Retract. conuenti §. 4. gloſ. 7. numero 15.

Conſi. 160.

Titius promiſſit.] Vide Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloſ. 18. numero 84.

Conſi. 167.

Quo miniſter.] Adde Fely. in capitulo, dilectus. in 2. colum. in fine, de accuſatio.

Conſi. 172.

Exceptio impediat.] Vide quid per hoc dicat Corta in ver. arbiter debet.

Conſi. 176.

Plures.] Vide Fely. in cap. contra. de indi. & Io. Bertach. in tract. de epiſ. in prima par. numero 11.

Conſi. 184.

Non vult monaſterium.] Adde quod contra tenent Docto. relati per Cot. in uerſic. conditio adiecta. ipſe tamen ibidem pro hac opinio. Bart. allegat lex. in §. ſed & hoc præſenti. in Auth. de ſanct. epiſc.

Conſi. 186.

Ratione expenſarum.] Nota, quod expenſa ſeminis debet ante omnia deduci, de quo per Tiraquel. de retract. conuent. §. 5. gloſſ. 4. numero 7.

Conſi. 188.

Statuto.] Adde Docto. relat. per Alex. in l. in ſuis. ff. de lib. & poſth. numero 4. & Pet. Duen. in regu. 68. 4. ampliat.

Conſi. 195.

Angelottus.] De ueritate vide Tiraquell. de retract. lign. §. 23. glo. 1. numero 7.

Conſi. 196.

Videtur obſtaculum.] Qualiter intelligatur hoc dictum Barto. vide Fely. in cap. nonnulli. §. 1. colu. 19. uerſ. fallit ſeptimo, de reſcrip. Cot. in uer. clauſula, ex certo ſcientia.

Conſi. 198.

In queſtione predicta.] De ueritate vide Docto. in l. ſi pater. C. de inſtitut. & ſubſtit. & Io. Dilect. de arte teſtan. tit de libe. inſtit. caut. 4. numero 3.

Conſi. 205.

Nullum per preteritionem.] Adde Gul. Bened. in repetio. cap. Rainutius. in uerſ. vxorem, prima deciſ. nume. 57. vbi de ueritate.

Conſi. 211.

Super primo.] Pet. Girard. ſingul. 44.

Conſi. 121.

Promitto tibi.] Vide Curt. Iuni. conſi. 25. in fi. & Dec. conſil. 225. & 237. in fine.

ADDITIONES EIVSDEM

Iacobi Anelli de Bottis ad Quæſtiones.

Quæſtio prima.

Pecana ciuitatis.] An iſtæ quæſtiones ſint Bartoli, uide Ale. cõſi. quinto, prima col. 1 uol. & in l. qui in aliena. §. fi. col. fi. verſi. duo dicit. ff. de acq. hæred. & Cot. in uer. tantum.

Quæſtio ſecunda.

Piſanæ ciuitatis.) Ad hanc quæſtio. uide Doct. in l. prima, C. vbi in rem actio, & Bartol. in l. procurator. la ſeconda. ff. rem. ratam

ratam haber Iaſ.in conſil.76 in 3 uolum. Dec. in conſil. fina.& Maran. in practi.& Aret.in rubr.de fideiuſſo. Inſti numero 16. vbi dicit. bis iudicaſſe pro hac opinione Bartol. & Lanfranc. in tracta. de arbit. 7. par. quęſt. 47. ubi tenet, hanc eſſe communem.

Sacrum Conſilium alias determinauit cōtra opinionem Bartol. ex quo arbitri, in quos debet fieri compromiſſum inter coniunctos ſeruata forma regiæ pragmaticæ, ſunt arbitri iuris, & habēt iuriſdictionem, & fuit in cauſa Ioannis Baptiſtæ. Nucerini cum magnifica Olimpia Caracciola; Commiſſarius fuit Ioannes Baptiſta Manſus, & magiſter actorū Ioānes Alfonſus de Capua.

Quæſtio tertia.

Teruſina.] Vide de hac quæſtio. per Bart. & alios in l.cum filiusfamilias, in princ. ff. de uerbo. obligatio.

Quæſtio ſexta.

Lapus fuit. Adde Bal. & Alc. in l. legata inutiliter. ff. de legatis primo

Quæſtio ſeptima.

Mulier.] Vide latiſſime in deciſ. Boer. 137. & Iacobi. in l. ſi ego. § dotis autem quam l. legit cum l. dotis. fructus. ff. de iure dot. & in l. mulier eo. tit. ubi etiam ponit, quod ſi ſtat ſtatutum, quod muliere præmoriēte, uir lucretur partem dotis, an lucretur omnium bonorum mulieris.

Quæſtio decima.

Sed to probatur.] Ad hanc quæſtio uide Alex. & cæt. in l ſi C. unde legitimi.

Quæſtio undecima.

Teſtamentum.] Habeo. in uer. quod ſi, Dec. conſ. 176. numero 2.

Quæſtio decimaſexta.

Quæritur utrum.] Adde Ange. & Bal. in l. 1. ff. vbi pupil. educ. debe.

ADDITIONES EIVSDEM

Iacobi Anelli de Bottis ad Tractatus.

Super conſtitutione, Ad reprimendum.

ET maxime. De hac dictione, vide Capic. deci. 163. Ell & ad alia. De monitione aduerſus teſtes, qui aliquid ſciunt, vide Abba. cap. ad noſtram. nu. 2. de iureiuran.

Summarie. verſ. idem dico. Nota quod in poſſeſſorijs requiritur plena probatio, de quo per Afflict. deciſ. 363.

Verſ. de plano uerb. probatio niſi. Nota, ꝙ ad hoc ut inſtrumētū, ꝓbet debet dari copia particū termino ad impugnandū. de quo. Hip. ſing. 81. & late Aymo. de antiquit. tēp. fo. 41 n 10. & 12.

Verſ. l. ex figura verb. aduertendum quod hoc. Dec. in l. ędita, in ſecundo not. C. de eden.

Verb. ſi iudex. Contrarium tenet Alex. in l. furioſo. nu. 4 ff. de re iudi. de quo vide Aara. in prac. lu. ſexta par. verſicu. poſui. numero 14.

Verſ. prout. uerb. Ad cuius. De dictione, prout, uide Ioan. Andre. in Addi ad Specu. in tit. de feudis. §. 1 in fi. & Iaſ. in §. præiudiciales. in fin. Inſtitu. de actio. & in l. admonendi. colum. 7. in fin. ibi, quinto & ultimo, de iureiur. & omnino Gram. deciſio. 59. numero 4. cum ſequent. & Dec. conſil. 350.

Verſ. Videbitur. Vide omnino Afflic deciſ. 91. colu. 3.

verſi. vnde vudes Cotta in uerb. apices. Alexan. conſ. 33. 2. col. primo volumine.

verb. uoluerit. Iaſ in l. ſi ſic. nu. 12. ff. de legat. primo.

verb. exceptiones. De ueritate uide Bot. in uer. præſcriptionis exceptio.

Verſi. per nuncium. uerb. talis eſt. Adde Loffred. conſi. 17. numero 6. & ad illam materiam uide duos ritus curiæ Neapo. incipien. item quod litera. & alium, item litera, car. quarta column. 3. & late per Marā. in prac. in ſecunda parte, uer. venio ad tertiū. numero 4.

Verſ. per edictū. Dicit Gemin. in cap. fin. de electio. in ſexto, quod ſi is, de cuius præiudicio agitur, ignoretur, tamen ſi facile ſciri poſſet, non ſufficit citatio per edictum ſequitur Loffred. conſi. 3. in fin.

Vel dic. Adde Aret. in conſ. 38. in. 3. col & Hipp. ſing. 203.

Verſ. non obſtantibus. De hac dictione, uide Dec. conſ. decimo. per totum.

Ver. dubium eſt uide Dec. conſi. 3. numero 2. & 7. & Pau. de Caſt. in l. non dubium. ff de legibus.

Ver. Tertio caſu. Capic. deciſ. 69. numero 17. Afflict. conſt. ea, quæ ad decus. in fine.

Super Conſtitutio. qui ſunt rebelles.

Verſ. rebellando.] Vide Alex. conſil. 13. volu. 6. per totum. maxime numero 6. & 7.

Verſ. quid ſi aliquis. Vide Gigan. in tract. de crimine læſæ maieſt.

Verſ. item an iſte. Vide omnino Afflic. in conſtitut. dubitationem iuriſperitorum. nume. 17. vbi quid ſi ciuitas propter timorem dedit ſe exercitui potenti. Gram. deciſ. 18. nu. 5. cum ſequen.

Super Tractatum Minoricarum.

L I B. I.

AD materiam huius rubricæ adde, quod ſi fratres minores reliquerint habitum, & apoſtatauerint. adhuc nō poſſunt ſuccedere, ut declarat Ludoui. Roman. conſil. 268 & late Gu. Ben. in cap. Rainutius, in uer. in eo. teſtlo primo. numero 125. cum ſequen. & adde, quod poſſunt relinqui bona fratribus minoribus, ut illa vendant, & pretium in neceſſitatibus conuertant, Hippol. ſingu. 132. & ibi an in uenditione requirantur ſolemnitates. Vade omnino ad hanc materiam ampliationem, & limitationem per Ioan. Dilect. in tract. de arte teſtan. cap. 11.

Cap. 2. Diſtin. 1.

Vel cedat rdem.] Dec. conſi. 419.

Cap. 3.

Secundo] Ioan. dilect. de arte teſtan. cant. 11.

Cap. 1. diſtinct. 4.

Quæritur inſtituto.] Vide omnino Guid. Deciſ. 327.

L I B. I I.

Cap. 1. Diſtinct. 2.

An poſsint legari immobilia, cum hoc quod vendantur, & de precio viuant. vide Bal. in l. cum quęſtio, in fine. C. de legat.

Cap. 1. diſtinct. 6.

Interdum.] Tiraquel. de retrac. lignag. §. 1. in glo. 5. nu. 5.

L I B. I I I I.

Cap. 3. Diſtinct. 3.

Quæro.] Vide Ferdinand. Vaſq. in 1. lib. controuerſi. forenſ. c. 1. nu. 25. Belluc. in Specu. fol. 82. nume. 40.

Tractatus

BIBL. NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ad Tractatum de duobus fratrib.

I*ſte tractatus.*] An emphytheuſis recepta per vnum ex fratribus debeat communicari, vide vnum verb. Bald. in l. cum acutiſſimi. in fi. C. de fideicommiſ. ſcilicet, quòd in emphytheuſi conſideratur non ſolum mens recipientis, ſed etiam concedentis. ſequitur Iaſ. in l. 2. numero 197. de iure emphyteut. Vide Dec. in conſilio 45. in fin. Vide Capic. in concluſ. feuda. in ver. feuda bonorum appellatione §. ſocietas. vbi quid in feudo. Vide Cottam omnino ad materiam huius tractatus in ver. expenſa facta. Adde, quód ſi fratres inſimul viuant, viuente parte, non inducitur tacita ſocietas. Dec. conſ. 670.

Secundo quaro.] Io. Crot. in repet. l. frater à fratre. numero 72.

Quartò quaro.] Ioan. Crot. vbi ſup. numero 73.

Quintù quaru.] Vide Dec. conſil. 67. & conſ. 66. colum. 12. & Ioan. Crot. in repet. l. frater à fratre. numero 55. de condictio. indebi.

Talia lucra.] Tiraquel. in l. ſi vnquam. in ver. donatione nume. 175.

Ad Tractatum de duobus fratribus, ſimul habitantib. D. Bal.

P*Rimo.*] De fructibus dotis, & de lucris habitis ab officijs, an debeant focij participare. vide Soc. conſ. 40. vol. 4 in fi.

Et cum iſta.] De lucris factis per patrem exiſtentem in communione poſt mortem patris, vide latiſſimè Dec. conſil. 21. per tot, & conſ. 68. colum. 1. & conſil. 255. & conſil. 442. col. penult. & fin. & conſil. 66. per tot. & Aymo. in conſi. 26. vbi ex quibus dicatur contracta ſocietas omnium bonorum inter habitantes ſimul.

Item dicit] Vide Dec. conſ. 68. omnino. & conſ. 66. col. 3.

Viſo autem.] Dec. conſ. 67.

Ad Tractatum de Tyrannia.

P*Rimo.*] Adde quod ſi Imperator, vel Papa facit ſibi iurare fidelitatem ab aliqua ciuitate, quæ non ſit ſua, tale iuramentum non tenet, quia redigitur ad inſtar Tyranni. Doct. relati per Cot. in ver. Imperator, vel Papa.

Valens.] An, & quando liceat occidere Tyrannum. vide Capic. deciſ. 69. numero 31.

Præterea iſtorum num. 10.] An iudex, qui profert iniquam ſententiam propter metum tyranni excuſetur. vide Parif. in tracta. de ſyndi. in ver. ſententia, §. vtrum iudex. Capic. deciſ. 132. numero 3.

Vel pone ſub. nu. 15.] Vide Afflic. deciſ. 69 vbi optimè.

Primò quaro. ſub nu. 16.] Vide Afflic. deciſ. 77.

Sed dubitandum.] Vide Afflic. vbi ſup. numero 3.

Circa quod. ſub nume. 23.] Afflic. deciſ. 150. numero 11.

Vt fecit. ſub nume. 34.] Vide Dec. conſ. 341. numero 10.

Ad Tractatum repreſaliarum. D. Bar.

R*Epreſaliarum, ſub numero* 1.] Ad hanc materiam vide Guid. Pap. dec. 32. & 33. & ibi quid ſi ille q denegauit facere iuſtitiã, habeat ſuperiorem. deciſ. 34. & quid in clericis ibi.

Ad ſecundum. ſub numero 3.] Tempore treguæ, an habeant locum repręſaliç. vide per Vinc. Giliaulę in conſil poſitu in fine ſui oper. & de materia repręſaliarum, vide Afflic. in conſtitu. pacis cultum. numero 47. cum ſequen.

Ad Quartum.] ſed mihi ſub numero 6. Adde, quod repræſaliæ conceſſæ contra omnes ciues, non extenduntur ad habitantes in oppidis. vide Cot. in ver. repręſaliæ. vbi aliqua de materia, & an ad ciues alibi habitantes, & an ad natos poſt conceſſionem. vide ibi.

Ad Tractatum de inſignijs, & armis.

H*Orum ſub. numero* 1.] Adde, quod officiali facienti aliquid inſigne, poſſunt dari arma ciuitatis. Bald. in conſil. 53. incini item prouiderunt, & ordinauerunt. volu. 2. numero 3. & an officialis poſſit ponere arma propria in operibus publicis. Cæpolla in ſitu. de pict. numero 8.

Ex hoc. ſub numero 11. *ſequitur.*] Dec. in l. 2. numero 3. ff. de reg. iur. & adde, quod Baſtardi debent apponere sbarram in inſignijs domus, vt denotetur, quod ſtirps eſt infecta. Bald. in l. filium. ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. & Cotta in ver. Baſtardi.

Ad Tractatum de falcone.

C*Omes.*] Adde Iacobi. in verbo & cum venationib in fi.

Ad Tractatum de alluuione.

N*Oſtro. ſub nu.* 1.] Docto. Pariſien. in conſuet. Paris. §. 1. gl. 5. numero 99 cum ſequen. vſque ad fi. glo

Flumen. ſub nu. 2] Doct. Pariſien. vbi ſup. numero 104

Acquiritur. ſub numero 1.] Doct. Pariſ in conſuet. Paris. in § 1. gl 5. numero 99. cum ſeq. vſq. ad fi. glo. Iaſ conſ. 146. vol. 1. Boſ. in tit. de Princ. & priuil. eius. numero 276.

Sed ſi. ſub numero 4.] Vide Bologni. conſil. 14. vbi an habeat locum hæc doctrina quando ager datur in feudum. quem vide omnino, 2. & 3. colu.

Vſque ad medium. ſub numero 8.] Vide Bologni. d. conſil. 14. 3. col. & Iacobi. in ver. Flumini numero 8. vbi limitat, niſi per unam ciuitatem tantum fuiſſet poſſeſſum, & qualiter inducatur talis poſſeſſio. ibi. numero 9.

Planè. ſub numero 1.] Doct. Pariſien. in conſ. per is. §. 1. glo 5. numero 102. cum ſequen.

Ad tracta. de Guelphis, & Gebellinis.

C*Irca tertium. ſub nu.* 3.] Vide Doct. cela. p Cot. in ver. Guelforũ; vbi an iſtæ ſectæ ſunt permiſſæ.

Ad Tractatum de Carceribus.

P*Ro debito ciuili ſub. numero* 7.] Nota, quod minor poteſt pro debito ciuili carcerari, adde Doct. relatos per Petr. Duennas reg. 259. in prima ampliat.

Ad Tractatum de de percuſſionibus.

S*Vper hoc. ſub. numero* 1.] vide Dec. conſ 415.

Ad Tractatum teſtimoniorum.

S*I ſcriptura. numero* 11.] De veritate vide Dec. conſ. 82.

Ad Tractatum de publicatione teſtium.

C*Ontrarietas. ſub. nume.* 230.] De varietate vide Aym. conſ. 47.

FINIS.

Digitized by Google

LECTORI SALVTEM.

NIL te moueat, Lector humaniſsime, ſi hoc Bartoli Reſponſorum volumen, impreſsione minimè perpetua excuſum, offenderis, cum in calce hactenus impreſſorum, Finis, appoſitum inueneris: & idipſum poſt Conſilia xxxiiij. cum Tractatu de Procuratoribus affixum inſpexeris: hoc enim eò factum eſt, quòd cum è voluminibus huius authoris quadam iam ſanè impreſſa, eſſent in manus hominum iuſſu noſtro abitura, quorum in numero hoc ipſum volumen aderat: tunc reſponſa XXVIII. eiuſdem Bartoli, typos nunquam experta, nobis oblata fuere, quare accerſitis interim ſex alijs è uoluminibus criminalibus diuerſorum authorum, omnia, rati nos rem gratam tibi facturos, hic imprimenda addendaque curauimus. Rurſus cum & hac ipſa iam in uulgus euocaturi eſſemus, en tibi, humanitas amici cuiuſdam uolumen antiquorum iuriſconſultorum manu ſcriptum nobis attulit, in quo cum & decem alia Conſilia Bartoli latitare deprehenderimus, ea vt prudentiſſimi Iuriſperiti, an verè authoris eſſent, perpenderent, examinarentq́, operam dedimus, qui, ſummo accuratiſſimoque ſtudio ad id adhibito, re uera Bartoli eſſe & agnouerunt & affirmauerunt, quamobrem quo ordine quoque loco in præſentia licuit, hic ipſa collocanda duximus. Tu interea, Lector candidiſſime, opus cætera nobiliſſimum atque præſtantiſſimum accipito: Et dehinc cum ad id iterum imprimendum animum appullerimus, auctius, præſtantiuſque expectato. Vale.

INITIVM CONSILIORVM,
Quæſtionum, & Tractatuum Bartoli.

PRIMI VOLVMINIS Conſiliorum Bart. initia.

Accuſatio fuit inſtituta. Conſilio 117
Accuſatio fuit inſti. 253
A domino Cyno de Bononia. 100
Ad declarationem quæſtionis 66
Ad declarationem huius qõnis 217
Adelandus condidit teſtamentum 216
Agitur contra Ciolum 219
An Aduocatus, & Procurator 213
Andræas Martini 214
An fama cum dicto 218
An fratres conſobrini 224
Angelus Iacobi 16
Angelus Maciæ 54
Angelotus & Andreolus 195
An ius agendi 34
Anaceſſus de Caſtro 57
An poſitus in carceribus 211
An teſtamentum ſit nullum 215
Antonius commiſit adulterium 222
Apparet ſententia lata 98
Appellatum eſt a ſententia 220
BAR. fecit teſtamentum 56
Bonauentura fecit teſtamentum 91
CLAMANVS de Spoleto 116
Chariſſime dñe iſti nři Nucerini 101
Capitaneus patrimonij 136
Capitaneus patrimonij fecit 227
Catharina accuſauit Ritam 228
Cauetur ſtatuto montis Politiani 226
Cauetur ſtatuto, quod qualibet 229
Cæchus de Spoleto 194
Chriſti nomine, Dico partes 96
Ciuitati Camerin. prouinciæ 196
Clericus non ſub nomine 225
Cola reliquit Ceccæ 39
Commune Spoleti conceſſit 59
Commune Lucignani locauit 193
Conſtitutione Camerini Epiſcopi 241
Cuccirellus & Venantius 186
Cum prædicta examinarem 150
Contra Titium 109
DEO Dauit Io. ſyndicus 185
Dilecto do. Franciſco 90
Domini priores artium 187
Domini Paci de Burgo 191
Domine Iacobe 230
Dominus Ioannes Monachus 231
Domina Cæcilia deceſſit 232
Dominus Cato inſtituit 244
Domino Ioanni 2
D. Dominicus magiſtri Theodaldi 119
Domine poteſtas terræ Rochæ 175
Domina Nuta Pauli 184
Dominus Amatus 55
Dubia occurrentia in quæſtione 172
ET prima facie videtur 35
Et ego Franciſcus Tigrini 152
Ex præcedenti 47
Ex facto propoſito plura 13
Ex facto proponitur, quod nobiles 72
Ex facto propoſito tria dubia 108
Exiſtens Petrus publice 238
Ex themate prædicto tria 58
Ex themate propoſito 95
FACTVM tale eſt, quidam 4
Factum tale eſt, Andræas 7
Factum tale proponitur 8
Factum ſic ſe habet, quidam dñs Iac. 20
Factum tale eſt, Maſius Martini 34
Factum tale eſt, Iacobus Poli 41
Factum ſic proponitur, conceſſum 63
Factum tale eſt, Petrus Nicolæ 64
Factum tale eſt, quod inſtrumentum 87
Factum ſic ſe hẽt, Titius & Seius 113
Factum ſic ſe hẽt, quidam nomine 145
Factum tale eſt, prædictus Mitius 147
Factum eſt tale, Cæchus condidit 208
Facti contingentia proponitur 151
Filiusfam. presbyter 61
Forma petendi 27
Franciſcus habuit in vxorem 128
Fuit quidam de Aſſiſio 143
GALLVS Fallopi 48
Gallus fuit confeſſus 17
Gilius Petri de Florentia 50
Girardus de Tuderto 201
Gisbertus dedit dotem 190
HAEC eſt copia cuiuſdã ſtatuti 6
Homo accurſuli 22
IN cauſa Statij procuratoris 84
In quæſtione prædicta 28
In qõne Io. Dimicatoris 85
In qõne inter Franciſchum. 88
In quæſtione vertente in curia 91
In qõne vertente inter dñm 92
In qõne prædicta primo conſiderãdũ. 97
Inquiſitus contra do. Io. de Piſana 105
In q. vertente inter do. Nic. 108
In quæſtione domini Cicoli 101
In quæſtione prædicta 162
In q. qua quæritur, an ſer Leonus 165
In queſt. prædicta omiſſa 198
In qõne inter Franciſcum 207
Inter procuratorem dominæ 200
Iudex communis Aſſiſij 144
Lapus fecit teſtamentum 135
Lator præſentis ſchedulæ 122
Lege municipali habetur 233
Lena Mactarelli 234
Licet in quæſtione 133
Literas magnificentiæ veſtræ 149
MARTINVS ciuis 24
Martinus Forniconis 81
Martinus Braconti 179
Martinus promiſit ſe facturum 236
Marſilius inter cætera 151
Maritus fecit hæredem 154
Mathiolus Grauoli 177
Mater dedit dotem 237
NICOLAVS Fei de Cortonio 34
Nicolaus ſer Amati 171
Nicolutius deceſſit 49
Non creditur nuncio 86
Nunquid tutor 47
ODVCIVS Corneti 118
Omne, illud, quod conſului 210
PARMENSIS quidam 1
Paulus Hugo de Bononia 38
Paulus filius do. Gualteri 143
Pater dedit dotem 190
Pater filio impuberi 241
Pater filio emancipato 76
Pater habens filium 15
Petrus Maioli 150
Petrus vendidit 74
Peruſinus quidam deceſſit 178
Pluries contigit 176
Præſuppono, quod peditio 93
Prædictæ rationes 158
Præcipit arbiter 181
Præſupponitur, quod Lippus 33
Picaredus decedens 53
Primo quæritur, vtrum iuriſdictio. 189
Primo arguitur 231
Proponitur, quod pater 11
Proponitur, quod Ioannellus 68
Proceſſum eſt contra Titium 113
Proceſſus & ſententia 164
Promitto tibi, & tu mihi 212
Proponitur, quod Archolus 216
Proponitur quod viſo teſtamento 240
Proponitur, quod ſyndicus 161
Proponitur, quod in teſtamento 39
Punctus talis eſt, quidam eſt effectus 62
Punctus quæſtionis vertentis 82
Punctus quæſtiono talis eſt 103
Punctus qõnis talis eſt, domina P. 134
Pront ſupra ſcriptum eſt 142
QVAMVIS maximi Doctores 153
Quæſtio iſta habet dubia 60
Quæſtio talis eſt, Titius habens 125
Quæſtio iſta habet duo dubia 183
Quæſtio iſta 148
Quæritur, vtrum procurator 73
Quæritur, an notarius 77
Quæritur, quæ ſententia 80
Quæritur, & in dubium reuocatur 111
Quæritur, ſi aliqua ſcriptura 163
Quæritur de legatis filiarum 200
Quæritur, nunquid digitus 201
Quidam Cola pauli 37
Quidam vendidit vni inſtitori 79
Quidam Maſſiolus 220
Quidam accuſatus de turbata 212
Quidam fratres de cõi patrimonio 157
Quidam habuit vxorem 229
Quidam de Narnia fuit occiſus 240
Quidam habens bona communia 168
Quidam ſibi filios hæredes 211
Quidam deceſſit 31
Quod [illegible] fratrum de pnis 267
REPERITVR inſtrumentũ 197
Reuerendiſſime domine, viſo puncto 70
SALVMBEN. Ioannelli 52
Satis dubie quæritur 67
Ser Ioannes de Caſtro Duranti 174
Si aliqua poſſeſſio 180
Si quis inſtituitur 22
Statuto ciuitatis Aſſiſij 36
Statuto ciuitatis Aſſiſij 99
Statuto caſtri plebis 106
Statuto Peruſinæ ciuitatis 116
Statuto ciuitatis Eugubij 132
Statuto caſtri plebis 231
Statuto communis Gualdi 217
Statuto communis Peruſij cauetur. 131
Statuto vrbis veteris 149
Statuto Caſtri plebis cauetur 188
Statutum ciuitatis Tuderti 169
Sed quæritur, ſi digitus 201
Stipulatus eſt aliquis 196
Super eo quod 2
Super eodem teſtamento 40
Super hereditate dominæ Nicolæ 173
Super his, quæ ſupradicta 157
Super puncto qõnis vertentis 78
Super prædicto puncto 83
Super prædictis 44
Super qõne per vos 43
Super eo quod quæritur, vtrum 113
Super ſupradicto puncto 89
TESTATOR in ſuo teſtamento 26
Teſtator dixit 203
Titius condidit 3
Teſtator poſt inſtitutionem 31
Titius condidis teſtamentũ, in quo 182
Titius fecit teſtamentum 156
Titius maritauit 126
Titius promiſit Sempronio 160
Tudertinus quidam veniens 199
VANVTIVS Titii 30
Vannes pauli 45
Verutius Coraducii 120
Vita quadam petitione 5
Viſo teſtamento dominæ 6
Viſo teſtamento Andreucij 19
Viſa narratione 27
Viſo inſtrumento locationis 75
Viſo puncto quæſtionis 94
Viſis teſtibus examinatis 104
Viſis omnibus ſtatutis prædictis 107
Viſo ſtatuto poſito ſub Rub. 124
Viſo puncto prædicto, iuribus 246
Viſa quadam conſtitutione 159
Viſo teſtõ Minimi de S. Quirico 205
Viſo proceſſu facto contra Bonum 209
Viſo ſtatuto communis Tudertis 10
Viſo teſtamento condito 20
Viſo teſtamento Gentilis 25
Viſa inquiſitione 42
Viſo quodam libro 46
Viſo ſtatuto poſito 69
Vniuerſitatis noſtræ ſtatuto 134
Vt dicitur & aſſeritur 21

INITIA CONSILIORVM

ſecundi voluminis.

AD primum dico conſ. 85
ACAPTVS pro debito, 116
Conſilium Piſanæ 28
Continetur in ſtatuto 217
DE fructibus 60
Dominus Iacobus 210
Domini priores 30
Domino Vgocioni 6
Domini Thoma 7
Domina Maiola 108
Duo ſunt ſtatuta 7
ET dixit 83
Ex facto proponitur 62
Ex facto proponitur quod dixi 23
Ex parte heredis 58
Factum Martini 4
Factum proponitur 97
Factum tale eſt, Cecolus 72
Factum tale eſt, quidam 112
Factum tale eſt, producta 115
Factum proponitur, quod 105
Factum ſuper quo 75
Factum tale eſt, Cola 109
Factum tale eſt, pater dedit 52
Factum tale eſt, quidam Pellinus 31
Factum tale eſt, fuerunt 118
Factum tale proponitur 91
Factum Thomæ 3
Franciſcus habuit 64
Frater, an poteſt 90
Iacoputius Maniectæ 81
In dubium reuocatur 14
in negotio teſtamenti 29
in primis eſt videndum 114
in quæſtione prædicta dubium 65
in quæſtione prædicta primo 54
in quæſtione propoſita, viſo 63
in quæſtione propoſita 18
in quæſtione, de qua 21
in quæſtione, qua quæritur 23
in quæſtione vertente 75
Ioannes maritauit 93
MATHIOLVS Petri 87
Minarellus quondam 61
NICOLAVS fecit 66
Non videtur 51
OCCVRRIT mihi 112
PATER fecit teſtamentum 69
Pater in ſuo teſtamento 70
Petrus fuit accuſatus 89
pone hæredes 96
producta eſt accuſatio 113
proponitur, quod Regus 1
proponitur, quod 77
puccinus de Sartiano 46
punctus quæſtionis talis 103
punctus quæſtionis 53
punctus quæſtionis 104
punctus quæſtionis 95
Quando dicatur 34
Quæritur, an nepos 68
Quæritur, an ſtatutum 39
Quæritur iudex 29
Quæritur, ſi dilatio 26
Quæritur, vtrum elapſo 22
Quæritur, vtrum gradus 23
Quæſtio commiſſa 82
Quæſtio talis eſt 10
Quæſtio eſt huiuſmodi 80
Quæſtio talis eſt, ſtatutum 35
Quæſtio talis ponitur 115
Quæſtio talis eſt, Titius 36
Quia factum tale 55
Quidam Petrus 92
Quidam obtulit 74
Quidam fecit teſtamentum 97
Quidam condidis 57
Quidam ſer Martinus 60
Quidam peruſinus 8
Quidam Capitaneus 42
Quidam nomine Lapus 64
Reuerendo viro 27
Reuerendiſſimus in Chriſto 17
Sanctlucia fecit 50
Sæpe de facto 88
Statutum eſt in ciuitate 11
Statuto cauetur, quod 107
Statuto cauetur 45
Statuto cauetur, quod minor 64
Statuto communis Sartiani 191
Statuto ciuitatis cauetur 41
Statuto ciuitatis Senarum 45
Statuto ciuitatis Eugubij 100
Statuto ciuitatis Aſſiſij 40
Super inquiſitione 37
Super ipſo facto 71
Super prædicta 32
Super præmiſſis 33
Super puncto 5
Super quæſtione 44
Super ſecundo 43
Tertius promittit 99
Teſtator inſtitutionem 98
Teſtator reliquit 48
VANVTIVS Petri 25
Videtur quod dictum 59
Viſa accuſatione 64
Viſa inquiſitione formata 8
Viſa prima & ſecunda 30
Viſo libello 19
Viſo proceſſu 38
Viſo puncto 106
Viſo quodam compromiſſo 16
Viſo ſtatuto 86
Viſo teſtamento 68
Viſo teſtamento Baldi 78
Viſo teſtamento Colæ 49

INDEX QVAESTIONVM.

ET TRACTATVVM.

ADVNANTIA generalis communis Perusine fol 97
ADEBITOR in die cognouit.q.10. 84
FILIVM adultum testator instituit,q.13 86
HABEO filiam naturalem, q.11 85
IVDEX per imperitiam iudicauit,q.9. 83
Iudex maleficiorum super accusatione,q.4 87
Iure municipali cauetur,q.18. 89
LAPVS fuit captus,q 6 80
Lucanę ciuitatis statuto cauetur, q.1 24
MVLIER habens magnum patrimonium,q.7 81
PERVSINAE ciuitatis statuto cauetur,q.3 77
Per Italiam cōmuniter sunt statuto cauetur,q.3 77
Per Italiam cōmuniter sunt statuta;q.8 82
Pisanæ ciuitatis consilium decreuit,q.4 76
Publicanus qdam emit,q.4 178
Pupillus cui erat extraneus,q.18. 90
Petitum fuit,q.19 91
QVANTO ponimus,q 32. 93
Quæstio talis est,q.21 92
Quidam conduxit,q.28 93
Quæritur vtrum iudex,q.16 89
Quidam reliquit, vel donauit, q 12 85
STATVTO ciuitatis Lucanæ cauetur,q.15 88

Index Tractatuum. de.

ALIMENTIS f.126
Alueo 141
Arbitris 126
BANNITIS 130
CARCERIBVS 154
Casus in quibus citatio non valet 145
Cicatricibus 180
Citatione 131
Consilijs habendis per officiales per Albertum de Ramponibus 181
Constitutio ad reprimendum 94
Copulæ,& coniunctionis 132
DICTIONVM eo.
Differentiæ inter ius canonicū, & ciuile 146
Duobus fratribus 113
Exbannitorum 129
Excussionum pignorum 178
Extrauagans,ad reprimendū 94
Extrauagans,qui sint rebelles. folio. 103
FALCONE 132
Fluminibus, seu Tyberiade 132
GVELPHIS, & Gebellinis 151
INSIGNIIS & armis 124
Insula 137
Iudice suspecto 181
Iurisdictione 143
MINORICARVM 106
ORDO iudicij 155
PERCVSSIONIBVS ex quibus moritur quis ex interuallo,an dicatur mortuus ex illis 155
Peremptione instantiæ 186
Præsumptionum 153
QVAESTIO ventilata inter Virginem Mariam, & diabolum 137
Quæstionibus 178
Qui sint rebelles 103
Quomodo in crimine læsæ maiestatis procedatur 94
Quomodo, & qualiter probetur mors 156
REGIMINE ciuitatis 152
Repræsaliarum 119
Reprobatione testium,compositus per do. Bart. a Saxoferrato cum additionibus dom. Iaco. Aegidij 167
Reprobatione testiū: Iacobi Butrigarij 164
Ritus iudiciorum in cognitionibus, & decisionibus causarum 143
SERMO Bar. in doctoratu Bonaccursij sui fratris 182
Sermo Bar. in doctoratu domini Io a Saxoferrato 182
Successionum ab intestato secundum Dynum 15
TESTIMONIORVM, per Bar. 158
Testibus,per Bal. 164
Testibus , per Nellum de sancto Geminiano 170
Tyrannia. 117

FINIS.

Capita Consiliorum,necnon & vnius Tractatus de Procuratoribus, hactenus non impressorum.

ACcusatus,vel inquisitus, fol. 190
Andrutulus egit 199
Ante omnia 192
Bartolus Gratioli 200
Christi nomine inuocato 187
Clericus habens duos 203
Coram Serenissimo Domino Carolo IIII. 184
Dictat statutum Vrbini 193
Dixit quidam testator 191
Dominus Ioannes Aloysius, fol. 184
Factum sic se habet 194
Frattes veniunt 202
Fuit concessā potestas 191
Hæreticus si constat eo.
Homo impius 189
In Christi,& Virginis eo.
In Christi nomine Pater 193
In Christi nomine 201
In quæstione inter fratrem 202
Mulier striga 184
Nerius Philippi 193
N. instituit hæredem 197
Pater in suo testamento eo.
Quæstio talis est 194
Quia vertitur 203
Quidam furtum commisit 186
Ser Petrodius notarius 185
Si arbiter laudauit 201
Si super vno articulo 195
Sodomiæ tam agentes 190
Statuto vniuersitatis 192
Tholomęus de Spoleto 195
Tractatus de Procuratoribus, folio 205
Vtrum statutum, 187

FINIS.

BARTOLI A SAXOFERRATO
SINGVLARISSIMA,
ET PRAECLARISSIMA CONSILIA,

Cum Adnotationibus eximij I.V. Doctoris, Domini Bernardini Landriani Mediolanenſis, aliorumq́; eruditorum hominum, vnà cum Summarijs eiuſdem Landriani ante vnumquodque Conſilium appoſitis.

CONSILIVM PRIMVM.

1 *Subſtitutio facta etiam filio, ſi decedat ſine filijs ex corpore ſuo natis, expirat, ſi filius ingreditur monaſterium.*
2 *Appellatio filiorum ſimpliciter facta, intelligitur de ſe natis.*
3 *Conditio adiecta fideicommiſſo, ſi quis deceſſerit ſine filijs, habetur pro non adiecta fauore monaſterij.*
4 *Relictum cauſa dotis debetur ingredienti monaſterium.*
5 *Fideicommiſſum ſi relinquitur, ſi nuptias nõ contraxerit, ſi grauatus ingreditur monaſterium, non tenetur ad fideicommiſſum.*
6 *Vita contemplatiua longe melior eſt, quam actiua.*

PArmenſis quidam filium inſtituit, & iniũxit, quod ſi decederet ſine filijs ex
ſuo corpore natis, eius bona deuenirent in Ioannem, deinde dictus filius ingreſſus eſt monaſterium, & ibi deceſſit. modo quęritur, an prædicta
bona pertineant ad monaſterium, vel ad dictum
1 Ioannem. In hac † quæſtione licet fuerint variæ Doc. opi. & diuerſimode
a reſcriptum, & determinatum reperiatur. Ego tamen [a] hoc arbitror veriſſimum eſſe, quod bona debeant ad dictum monaſterium
pertinere, & ſubſtitutioni prædictæ non ſit locus. Primo. n. hoc tenuit
Dy. ff. de leg. 2. l. ſi ita quis. §. fi. & ibi vr̃ tex. quod verba ſunt attendẽda,
vt monaſterium non excludatur per talem ſ[tiam]. Appell[atio] † filiorum
2 ſimplr̃ facta intelligitur de ſe natis, vt d. l. ſi ita quis. §. 1. & de cond.
& demon. l. fideicommiſſum. Sed expreſſio eorum, quæ tacite inſunt, nihil operatur, vt l. 3. de leg. 1. ergo perinde eſt habendum, ac
ſi non fuiſſet expreſſum, ex ſe natis. Hoc autem non expreſſo, non
fuiſſet dubium ad monaſterium pertinere, vt in Auth. de ſan. epiſ.
§. ſed hoc præſenti. col. 9. & C. ad Treb. authẽ. niſi rogati. ergo &c.
Secundo hoc tenet Richar. Mal. per talem † rõnem, iſtud fideicõ
3 miſſum ſeu talis condõ reprobatur, & pro non adiecta hr̃, non ideo quod
habeatur loco filij, ſed eſt impedimentum vitæ contemplatiuæ,
nam quis timens, ne bona ſua cogatur reſtituere, ſi deceſſerit ſine
liberis, impeditur ad contrahẽdum matrimonium, & remouetur a voto religionis & caſtitatis, & ideo Imperator tale grauamen habuit
pro nõ adiecto, & hoc eſt quod dixit tex. in d. §. ſed & hoc pñti, ibi dũ
dicit, tales condõnes inualidas, & non ſcriptas &c. Sed iſta condõ
ſic expreſſa eſt multo plus contra vitæ contemplatiuæ. & caſtitati, &
religioni, ergo &c. Ita refert, & tenet Cy. in auth. niſi rogati. Tertio
4 ergo ſic probo, † illud quod relinquitur cauſa dotis, neceſſario intelligitur pro matrimonio carnali, vt ff. de iure do. l. 3. C. de do ante nup. l. fi. Pro introitu vero monaſterij nõ poteſt dari dos, [b] extra
b de ſimo. c. non ſatis. & tamen illa condõ, ſeu cã remittitur aliquo
ingrediente monaſterium, licet non poſſit dici, quod condõ ciuiliter
impleatur, vt d. §. ſed & hoc pñti. ergo in caſu propoſito, licet non
poſſet dici impleta condõ, quod filij dicantur ex ſe nati, tamen monaſterio dẽnt dicta bona remanere. Idem dẽt, & poteſt dici de eo, quod
relinquitur cã donationis propter nuptias, vt d. §. ſed & hoc pñti. Quarto. † inter monachum, & monaſterium non dr̃ contrahi matrimoniũ
3 ſpũale, cum ſolus dicatur ſponſus Abbas, vt plene no. de eccle. tit.
c. qa pp, per Ber. & Inno. Sed fideicommiſſum relinquitur ſub condõne, ſi nuptias non contraxerit, & ille grauatus monaſterium ingrediatur, non tenetur ad fideicommiſſum, vt d. §. ſed & hoc pñti. Apparet ergo, quod hoc non eſt ideo, quia videatur defeciſſe condõ fideicommiſſi, ſed ideo, quia tale fideicommiſſum, & talis condõ pro non
ſcripto, & pro non adiecto hr̃, quaſi vitæ contemplatiuæ contrarietur:
ſed in caſu propoſito eſt huiõi, ergo &c. Quinto ego video, quod ſi
mulieri relinquitur aliquid, & ipſa grauatur fideicommiſſo, ſi nupſerit, tale fideicommiſſum præſtare non tenetur, et ſi nupſerit, vt
l. quoties. de cond. & demon. eſt rõ, quia per hoc nuptiæ impedirẽtur, quia timore illius grauaminis non nuberet, vt l. hæres meus.
ff. de cond. & demon. multomagis non valet iſtud fideicommiſſum, quia eſt impedimentum religionis, & vitæ contemplatiuæ,
6 † quæ longe melior eſt, quam actiua, vt in Auth. de mon. in prin. &
ibi no. Ita videtur mihi Bar. de Saxoferrato.

Bern. Land. præfatio. & adnota. I.

Et ſi vanum eſt Solem [...]bus illuſtrare, nihilominus prius impetrata venia a ſacratiſſimis oſſib. tanti viri, non dubitaui aliquid
in medium afferre pro confirmatione veritatis, cum ea ſnĩa fauorabilior videatur, quæ a pluribus corroboratur, vt dicit tex. in cap.
qui recedit. §. verum. de pę. di. 4. nullumque opus bonum fieri põt,
vbi Chriſtus firmamentum non eſt. 1. q. 1. cum Paulus. Ideo in
eius numine prædicta corroborãtur, per ea quę ipſemet Bar. voluit
in l. 2. ff. de his quę pę. no. & in l. ſi ita qs. §. is cui. ff. de le. 2. & in aut.
niſi rogati. Bal. in l. Lucius, la 2. ff. de hære. inſti. & d. auth. niſi rogati. & ibi Pa. de Ca. Bal. Ant. de Bu. Abb. Sicu. in c. præſentia. extra
de proba. Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de ſta. mona. in rub. Alberi. de
Roſ. in 2. parte ſtatutorum. q. 104. quæ incipit, Ad hoc. Ang. in diſputa. quæ incipit. Nobilis quidam gñe. & in conſi. 273. incip. Albet.
quondam Nicolini. Contrariam tamen ſniam, quod ſubſtõ non expiret, quæ eſt concepta per verba importantia nãlitatem, tenuit Iac.
de Bel. in d. §. ſed hoc præſenti. Bal. in d. l. ſi ita quis, & in l. 1. C. de condi. inſer. Sal. in d. auth. niſi rogati. Io. An. & Hoſt. in c. Raynal. extra
de teſt. Imo. in d. l. Lucius. late examinat hunc articulum, & dicit
quod opi. Iac. de Bel. contra Bald. eſt multum æquia, quam etiam vr̃ ſequi
Ang. in d. §. ſed & hoc præſenti. & ibi dicit Imo. quod ſibi non vr̃ concludere, quod illa adiectio habeat quem retrahere a vita contemplatiua, quia cum aliquis ſpiritu Dei ducitur ad intrandum monaſterium, non eſt veriſimile, quod dimittat ingreſſum, licet bona veniant
ad ſubſtitutum. Et ad hanc rõnem facit illud euangelicum, Qui
vult venire poſt me, abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuam.
Et aliud: Vade, & vende omnia quę habes, & da pauperibus. hæc
conſultatio vr̃ dubia, cum ex vtraque parte ſint authoritates iuris
ciuilis & canonici, in dubio pro eccleſia vr̃ iudicandum. l. ſunt perſonæ, de religio. & ſump. fune. non ea ratione, quod habeat retrahere
a vita contemplatiua, quia nemo poteſt ſeruire Deo & mammonæ. ſed quia Bar. ſimpliciter loquitur de ingrediente monaſteriũ.
Quid ſi monaſterium eſſet de ordine mendicantium? Doct. communiter tenent ſubſtitutioni fore locum. Ang. vero in alleg. conſ.
273. incip. Alberi. quondam Nicolini. tenet contrarium, reſpondendo
ad contraria. videte plene per eum. vbi dicit, quod forte ſecus eſt, quando
dicta verba, ſi deceſſerit ſine filijs, ſunt prolata a iudice, tamẽ hoc
non ponit pro conſtanti. & limitat ſupradicta non habere locum
in bigamo, quia ob præcedentem venerem eccleſia de incontinẽtia ſuſpicatur, ideo eius matrimonium eccleſia non curauit, vt extra de biga. in rubro & nigro. Hęc limitatio ponitur, quia Doctores arguunt de matrimonio ſpũali, quia tunc bigamus intrando
monaſterium non dr̃ proprie ſponſus, ideo tunc grauatur reſtituere, ſi nuptias non contraxerit, ergo tunc tenebitur reſtituere,
quia bigamus, ſecũdum eum. Item quia hęc conſultatio fundata
eſt ſuper §. ſed & hoc præſenti, dubitatur an debeat ſeruari in foro
eccleſię. cum ſit lex ciuilis. Doct. in cap. in præſentia, dicunt, quod ſic,
quia eſt fauorabile eccleſiæ, & ab eccleſia cenſetur approbatum,
& ideo in omni foro ſeruari debet. c. 1. extra de ope. no. nun. Ioan.
An. in c. fi. de ſol. Arch. 20. diſt. c. lege. Anto. de But. in c. eccleſia S.
Mariæ. de conſtitu.

ADDITIONES.

* Iacob. Menoch. Late D. Craneta conſi. 152. Rui. conſi. 147. num. 14. & 15. latiſſ. Rip. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. nu. 37. ad Treb. Curt. ſeni. conſil. 74. colum. 26. in prin.
a Ber. Land. Ego tamen. Vide Cal. conſi. 75. de teſt. Ang. late conſi. 80. And. Sic. conſ. 13. & ibi quid in contractu, & per Ang. conſi. 235. vbi quid in ſententia, ſi bona adiudicentur alicui, cum hoc, quod ſi decedat ſine liberis, deueniant ad alium, an ſi ingreditur monaſterium verba ſententiæ locum habeant.
b Ber. Land. Dari dos. Vide Bald. conſ. 9. de reg. iur. vbi etiam ſi pater dedit dotem puellæ, & ante deſponſationem moriatur, reſtitui debeat.

CONSILIVM II.

1 *Hæres non conficiens inuentarium, quod non perdat Trebellianicam.*
2 *Lex noua corrigens in vno, quod non corrigat in alio ſimili, licet ſit eadem ratio.*

Domino Ioanni Ardizini de prouincia. Dilecte frater quæ
ſunt veſtra prudentia ſup teſtamento &c. omit
1 tendo alia quæritur, an hæres † qui non fecit inuentarium perdat
Trebellianicam. ſup quo reſcribo, quod iſtam quæſtionem format Cy. in auth.
ſed cum teſtõr. C. ad l. Falc. & qa dicta eius hñtur communiter,
ideo circa eius dicta non inſiſto. Item hanc quæſtionem format

Roſ.in libellis ſuis,in ti.ad ſenatuſcon. Treb.circa prin. quaſi in 1. col.& ibi tenuit,ꝙ licet nõ conficiat inuentarium,nõ pdit Trebel
a lianicã.a[ldẽ] ꝗnt & determinat Ia.de Bel in lect. Authẽ. de hęr.& Falc.§.hinc nobis.& in 3.q.vbi multum late diſputat. Contra pdicta tñ uĩ tex.in l. Marcellus,circa prin.ff.ad Tre.ver.ꝙ aũt in ſuſpecta,vbi dr̃,ꝙ in oib teſtis,vbi ceſſat Falcidia,ceſſat Trebellianica, & ſic ex rigore dictæ l.æ annonæ,lex noua, ꝗ loquit de Falcidia, trahitur ad Treb.vt l.nam & poſteriores ff.de leg. & dicimus in ſimi.in l.ſi qs ſeruo.C.de ſin.ꝗ licet loquat in ſeruo vigore legis antiquæ,porrigit ad filium,licet ſtatutum illius legis ſit odioſum,vt no.ff.de leg.l.qđ vero.d.l.ſi quis ſeruo.& l.vt tñ.ff.de ſeruo corru.
b ſimiliter ego teneo,ꝙ nõ [b] priuetur Trebellianica.tex.n.in corpo-
2 re loqĩ ſolum de Falcidia. Nunc ſic arguo.† ꝗ ſi lex introducit correctionem in vno caſu,hæc correctio non inducit in alio ſimili licet ſit eadem rõ,vt no.C.de ſacroſ.eccle.auth.quas actiones,& ff.de do.ca.mor.l.tam his.§.filius.& l.ꝑcipimus. C.de app.& eſt tex. in l.ſi vero.§.de viro.ſol.ma.nam communis dicit,ꝙ qs non dicaĩ locupletior q hẽt libertum,& pp hoc alii nõ teneanĩ, in l.nãlis,in fi.eum ſim.de ꝑſcr.ver.cũ ſim.ibi no. tñ lex Iulia ſtatuit ꝯ in viro, & hoc nõ porrigiĩ ad ſocerũ, licet ſit rõ eadẽ. ita in ꝓpoſito licet eadẽ rõ oĩno eſſet in Trebellianica,ꝗ in Falcidia,tñ in Trebellianica iura antiqua non dicent immutata. Quidam tñ dñt,ꝙ plus ẽ diuerſa rõ in vna,ꝗ in alia.non tñ curo vt dixi.ad rõnem factam in ꝯrium,ꝗ multum vrget,Rñdeo,ꝙ illa rõ hẽt locũ,ꝗ ſi in teſtis ceſſat Falcidia ex ipſius teſtĩ nã,qa miles teſtatur,& in aliis ſimilib.& ſic illa verba ibi poſita & ſi q ſunt alii,quæ ſunt in ver.ꝙ aũt.dẽnt ĩtelligi ſi qdem ſunt alii,ſ.eiuſdem nãę,& priuilegii.arg.l.fin.§.cui dulcia.de oleo,vino triticoque leg. Sed in propoſito ceſſat Fal ergo,&c. Item hoc eſt delictum hr̃dis, & ſic venit extrinſecus ex teſtamento,vnde illa regula nihil facit ad propoſitum,&c.

ADDITIONES.

a Ber.Lan.Non perdit Trebellianicam. Confirmando ſuperius dicta,ꝙ hr̃s non cõficiens inuentarium non perdat Treb. adduco Io.de Imo.idem tenentem in l.1.§.ſtipulatio.ff.ad l.Fal.Bal.in l.cum tale.§.1.ff.de cond.& demon.Ang.in d.l.1.& in Auth.de hær.& Fal.§.ſi vero expreſſim.& ibi Iac.de Bel.Io. An.in add.Spe.in ti.de inſtr.edi.in addi.inci.de Treb.Io.de Ana.conſi.66.Pau.de Caſt.conſil.164.in me.contrariam tamen ſniam,ꝙ immo perdat,tenet ipſe Bar.clare ĩ.conſ.inci.Helena Matarelli. Idem tenent Bal.& Sal.in auth.ſed cum teſtator.C.ad l.Falc.per tex.in corpore vnde ſumitur.ver.illo adiecto.Old.conſi.134.Pa.de Caſ.conſ.207 cũm olim.Cy.in d.aut.l.ꝙ aut hæreditas veniebat ſtatim reſtituenda,& tunc nõ perdat,aut ex interuallo,& perdat,& ita firmat Roſrão auth.ſimiliter.C.ad leg.Fal.prima tamen vĩ verior,quia tex.ſuper quo ſe fundant præfati Doct.recte inuenti loquitur in fideicom.particulari.

b Quod non.Vide Io.de Ana.conſ.61.Pau.de Ca.conſ.164.& 207.Old.conſ.133.

CONSILIVM III.

1 *Si pater in teſtõ mandat ſi filii deceſſerint in pupill. ætate, vendi bona ſua, & diſtribui inter pauperes,talis ſubſtitutio cenſetur directa pupillaris.*

2 *Subſtitutio compendioſa facta per verba directa intra tempora pubertatis habet vim directæ.*

3 *Executores dati in teſtõ hẽntur loco hæredum vniuerſalium, quando teſtõr nullo hærede inſtituto mandat bona ſua vẽdi & diſtribui inter pauperes*

4 *Verba directa dicuntur quæ ad aliquem diriguntur,vt ſua manu capiat.*

5 *Dictio,item,& coniunctio,&,quod non inducant repetitionem in diuerſis.*

TITIUS Cõdidit teſtm̃, in quo filium hr̃dem ſibi inſtituit p hæc verba.In oĩb.aliis,& ſingulis bonis,& rebus ſuis mobilib.& ſtabilib.ſeu ſe mouentib.præſentib.& futuris,iuribus, & actionib.ac nominib.debitorum. vbicunq; eſſent, & in futurũ reperirẽtur, Petrum ſuum filium ſibi hr̃dem vniuerſalẽ inſtituit, atq; fecit.& ſi dictus Petrus deceſſerit in pupillari ętate ſine liberis lĩtimis marib. vel fęminis ex ſuo corpore ex lĩtimo mr̃imonio deſcendẽtib.voluit,ꝙ oẽs domus,quas teſtõr hẽt Peruſii in porta Sanctæ Suſannæ,& parochia Sanctę Marię de Valle,quæ ſunt cõiunctæ domib.Cellolii ſui fratris,cum clauſtro horto,& viridario & cum parte,quam hẽt in puteo exiſtẽte communi cum Antonio,veniant libere in dictum Cellolium ſuum fratrem,& in ſuos filios lĩtimos,ſ.maſculos tñ,excepta dũtaxat domo poſita in eadẽ porta & parochia cum medietate logiæ ſitæ ſup viam,& ꝗ cum ĩtroitu ſcalarum ſupius confinat,ꝗ non veniãt in dictum Cellolium vel filios eius vllo mõ. Et ſi dictus Cellolius deceſſerit q̃ñcunq; ſine filiis maſculis lĩtimis ex ſe de lĩtimo mr̃imonio deſcẽdẽtib.voluit,ꝙ dictæ domus deueniãt ad dñam Iacobam eius vxorem,& oĩa ſua bona mobilia,& ſtabilia ſ.ſeq; mouẽtia,pñtia,& futura, iura,& actiones,& nomina debitorum vẽdi voluit p iſtos fideicõmiſſarios & pꝛium eorum dari pauperib.p aĩa ſua & ſuorum parẽtum.ꝓut ſalubrius videritur cõuenire. Item fecit ſuos executores, &c. Deinde contigit,ꝙ dictus Pet.mortuus eſt in pupillari ætate. Queritur,nunquid dicta ſubſtõ,qua pauperes ſubſtituti ſunt, fuerit directa pupillaris. Scđo ꝗritur,an dicta ſubſtõ hẽat vnam conditionem tñ,an vero duplicem,ſ.ſi dictus Pet. deceſſerit in pupillari ætate,& dictus Cellolius deceſſerit ſine filiis legitimis. Sup pri-
1 mo puncto † vĩ dicendum indubitanter, ꝙ dicta ſubſtõ ſit pupil-
a laris[a] in tpe pupillaris ętatis.quod ſic ꝓbatur.certum eſt,ꝙ ſubſtõ compendioſa facta cum diſtinctione temporum intra tpa pubertatis valet iure directo,vt no.in l.i.c.b.in gl.C.de impu.& aliis ſub-
a ſtitu.d[ictũ] eſt lĩmõ...ergo,&c&c. Præterea ſubſtitutio † compen-
b dioſa facta p verba directa intra tpa pubertatis, hẽt vim directæ pupillaris,vt ff.de vulg.& pu.l.in pup.& l.Centurio.& no.ibi p gl. ſup verbo.abſq; deductione,&c.quod oẽs tenent.ſed dicta ſubſtõ ſunt facta p verba directa,ꝗ hñt vim ſubſtõnis directę.ergo &c. Hoc autem probatur ſic.iſti fideicommiſſarii ſunt dati ad diuidẽda bona defuncti,& diſtribuẽdum pauperib.poſt mortem impuberis,
3 ſed pone † ꝙ qs in ſua vltima volũtate dixiſſet ſic, volo bona mea p tales vendi,& dari pauperib nullo alio hr̃de inſtituto: certe iſti executores hñr loco hr̃dum vlium,caſus eſt extra de teſta.c.cum tibi.& ibi no.per Inn.& Roſ.in ti.de act.ex teſt.ver.itẽ q dẽr.ſicut ſæpe ptingit,&c. Et alia in ver.item pone ꝙ aliqs ĩſtituit hr̃dẽ, &c. Ita in ꝓpoſito dñi vñr hr̃des directe inſtituti pupillo, vt extra de teſt.c.ſi pr̃.lib.6. Præterea ſicut executor lĩtimus ad pias cãs,hẽt vim hr̃dis.vt l.ſi qs ad declinãdam.C.de epi.& cle.ergo eadẽ rõne iſte teſtamẽtarius. Præterea verba in dicto teſtõ inſerta fuerũt ver
4 ba directa, qa † verba directa ſunt, ꝗ ad aliquẽ diriguntur,vt ipſe ſua manu capiat.C.de fidei.l.eam ꝗ. in gl.ĩ verbo,directã. Sed hęc verba fuerũt directa ad fideicommiſſarios,p quos voluit vẽdi bona ſua ipſi ergo dẽnt vẽdere,& tradere,nõ aũt alterius manu ſibi tradi.Præterea idem eſt iubere vẽdi, & tradi pauperib & ipſa bona pauperib.relinquere diſtribuenda inter eos facta vẽdõne,vt ff.de pecul.l.deniq;.§.interdum.Præterea idem eſt relinquere pauperib.& adminiſtratorib.ipſorũ ꝯtẽplatione relinq̃re,vt l.annua.§.i.ff.de an.leg.& idem relinq̃re a tutore,& idem a pupillo,vt l.e.tũ.C.de fidei.& l.ẽt.de reb.cre.& l.peto.§.frẽm.de le.2.cũ ergo iſti executores ſint adminiſtratores pauperum, & aſſimilẽtur tutoribus,vt l.ſi qs ad declinãdã.C.de epi.& cle.vnde ergo eſt,ac ſi dixiſſet.relinquo bona pauperib.& volo p eos vẽdi & volo inter eos diſtribui pꝛium,& p hoc apparet,ꝙ verba appoſita,in teſtõ.ſ.vẽdi voluit p iſtos fideicommiſſarios,& pꝛium eorum dari pauperib.&c.nõ faciũt d.ſubſtõnẽ eſſe fideicõmiſſum,cũ adminiſtrator ipſorũ pauperũ,& ille q p eis vicẽ hr̃dis tenet,videat eſſe rogatus,vt
c dictũ[c] eſt.Sup ſcđo dico,ꝙ dicta ſubſtõ vnica hẽt ꝯdõnẽ tñ,ſ.ſi dictus Pet.deceſſerit in pupillari ætate. Cõdõ aũt,ſi d.Cellolius eius frater deceſſerit q̃ñcũq; ſine filiis lĩmis,&c.tũc ĩ d.ſubſtõne facta
5 pauperib.† nullatenus intelligit repetita p coniunctionem, &, vel
d p dictionem.item,[d] vt ff.de le.2.l.in repetẽdis.& ibi p Dy.de hoc,
* & alios modernos.& no.Ia.de Bel.in Auth. vt cum.de ap.cog.circa prin.in ſolone 2.q.diſputatæ ibi p eum,& ponit,& ꝓbatur in iurib.manifeſtis.tũc ad ꝓpoſitum diſpõnes fuerunt factę circa pſonam dicti Petri,ſi in pupillari ætate deceſſerit. Prima de qbuſdam domib.ꝗ dẽbãt libere deuenire in dictum Cellol.ũ. Scđa de oĩb.aliis bonis,ꝗ vẽderẽtur,& darent pauperib. vñ quãtũ ad primam,& ſcđam diſpõnem reſpectu dicti Petri,cu facta eſt ſubſtõ, eſt pſonarũ idẽtitas,& ideo fateor,qđ ꝯdõ appoſita in pſona dicti Petri.ſi in pupillari ætate deceſſerit,in ambab.dictis diſpõnib. intelligitur, repetita. Scđa vera ꝯdõ appoſita in pſona dicti Cellolii,reſpicit legatum dictarum domorum, & pſonam dicti Cellolii grauati de reſtituẽdis dictis domib.q̃ñcunq; deceſſerit ſine filiis,cuidam dñæ Iacobæ,in ſequẽti diſpõne non poteſt intelligi repetita, cũ de aliis reb.ſit diſpoſitum & inter alias pſonas,cum pauperes ſint ſubſtituti dicto Petro,ſed ẽt dicta Iac.eſt ſubſtituta dicto Cellolio ſub ꝯdõne pđicta,vñ oĩno eſt diuerſitas pſonarum,tam ex parte illorum, q ſubſtituuntur, ꝗ ex parte illorũ qb.fit ſubſtõ,& ẽt rerum diuerſitas.& p hoc eſt caſus expreſſus.ff de l.2.l.ſi.§.ſcio.& ibi p copulatiuam.&,nõ inducit repetitio in diuerſis pſonis.ẽt ſi in eadem orõne ponantur,& ad eãdem rem,ſeu quãtitatem vocẽtur,hoc ꝓbaĩ de cond.& de.l.Iulius Pau.ex qb.oĩb.cõcludit.dictam ſubſtõnem factam de dictis pauperibus ſolum habere vnicam condõnem.

ADDITIONES.

a Ber.Lan.Sit pupillaris.Inhærendo ſupra dictis per Bar. quod dicta ſubſtitutio ſit pupillaris,quia ſubſtitutio compendioſa facta per verba directa intra tempora pubertatis,hẽt vim directæ pupillaris, vt no. in d.centurio.& hæc eſt communis opi.quam ſequuntur Bar.Bal.Ang.& Mod.in l.precibus,& conſuluit Bar.conſiliis infraſcriptis conſ.inci.Bar.Roſelli.& conſi.inci.Bar.fecit teſtamentum.& alio inci.Titius condidit teſtamentum.Ang.conſi.85.inci.Viutanus.& conſ.5.incip.reperitur.Pau.de Ca.conſ.88.& conſ.170.Ant.de Bu.in c.Ray.& c.cum tibi.extra de.teſt.Io.And.& Gem.in c.ſi pater.eo.ti.In contrarium tñ,ꝙ ſubſt.de qua ĩ.debeat dici fideicommiſſaria,facit,quia teſtor dixit,ꝙ caſu quo deceſſerit in pupillari ætate,ꝙ vult omnia bona vendi, & eorum pretium dari pauperib.Ex quo apparet,ꝙ teſtator videtur facere ſubſtitutionem in bonis ſuis,non in bonis pupilli,& per conſequens videtur ex mente teſtatoris fideicommiſſaria,nõ autem pupillaris directa,quia per pupillarem ſuccedit pupillo in bonis eius.l.ſed ſi plures.§.in arrogato.ff.de vulg.& pup.ſed per fideic.ſuccedit ipſi teſtatori.l.cohæredi.§.cum filiæ.ff.e.ti.Item quia dixit pretium eorum dari,quod verbum eſt obliquum,vt §.cum filiæ.& ita tenet Iaſ.in d.l.precibus.verſi. ſequens q.Sali.in v.q.Io.de Imo.in l.centurio,dicit quod Bar.ita tenet in q.inc.filium adultum,& facit ratio,quia prouiſio facta de expreſſo hærede facit ceſſare tacitum,l. cum ex filio.§.1.ff.de vulg.& pup.Paul.de Caſt.ita videtur tenere quando teſtator ſe reſtrinxit ad bona ſua.alle.conſi.150.in 3.col.vide tamen Bar.Ang.Pau.de Ca.in l.a.de ſec.tab.In quantum autem Bar.dicit dictam ſubſtitutionem habere vnicam cõd. videte Io.de Ana.con.66.

b Bern.Land: Dare.ex.Vide quæ poſui in l.centurio.poſt Bar.& Alb.ff.de vul.& pu.in l.precio.C.de imp.ub.& aliis ſubſtit.

c Dictũ eſt.l.tutoriã...quia erant bona ſua,per ea ꝗ cõſuluit Pet.de Anch.conſ.2

d Item.Vide Pau.de Caſt.conſi.70

* Iac.Menoc.Vide Calc.conſi.108.nu.1.

CON-

CONSILIVM. IIII.

1 *Coniunctiones, vt, & quod, quòd idem important, & ſi teſtator legat ſub conditione, quod ſtare debeat &c. quod videtur modus & non cõditio.*
2 *Modus non ſuſpendit diſpoſitionem, & quid ſit.*
3 *Vna eſt aduerbium congregandi, cuius natura eſt prædicatum congregare ad ſuum ſubiectum.*

Factum tale eſt. Quidã Dñicus fecit teſtm̃, in quo inſtituit vſes hæredes Iacobũ, & Vẽ
turinũ eius fratres, hac cõdõne ipſi Venturino facta, ꝙ ipſe Vẽtu-
rinus debeat redire, ſtare, morari continue, & bona ipſius cõicare
vna cum cęteris fratribus ſuis carnalibus. Tñ ſi hoc facere nolue-
rit, ex nunc, prout ex tunc ipſum hẽditate priuauit, & ipſam appli-
care voluit Iaco. ſupradicto. quẽ Iac. inſolidum hẽdem ex tũc eſſe
voluit vſem. poſt hoc mortuus eſt dictus Iac. intra duos mẽſes a
morte dicti Dñci, relicto Philippo eius filio, & hærede, & prædi-
ctus Iac. poſt mortẽ dicti Dñci ſtetit in bonis cõibus, prout ante
ſtabat, & non conſtat aliter de aditione dicti Dñci facta per pręfa
tum Iacobum, & dictus Venturinus non cõicauit bona ſua cum
dicto Iacobo, cum ipſe mortuus fuerit, anteq̃ſ prædicta cõditio
peruenerit ad eius notitiam & cognitionẽ. Quæritur, vtrum pdi-
ctus Venturinus admittat ad hæreditatẽ dicti Dñci per conditio
nem per eum factã in ipſu teſtõ dicto Venturino. In q̃one pdicta
Primo vidẽdum eſt, an per dicta verba inducatur cõditio, vel mo
dus. Secundo, qualiter dicta verba intelligantur. Circa primũ di-
1 cendum eſt, ꝙ magis † vr̃ modus adiectus, q̃ cõdõ. Non obſt. ꝙ te-
ſtator dixerat hac conditione, quo pro hoc eſt caſus in l. Mæuia.
ff. de manum. teſta. & de do. l. 2. §. fi. circa princ. vbi ſi teſtator dicit
hac conditionẽ, vt, &c. nihilominus vr̃ modus. Ita in propoſito cũ
2 teſtator dixerit hac conditione, quod, &c. † quia iſta coniunctio,
vt, & ꝙ, idẽ important. Præterea hoc probatur ex diffinitione con-
ditionis & modi, &c. nam conditio eſt quædam legati ſuſpenſio
ſm glo. not. de cond. & demonſt. in rub. vbi modus eſt de futuro,
& quaſi cuiuſdam remunerationis exhortatio, vt no. glo. ibidem.
Sed ſi uerba dicti teſtamenti inſpiciantur, dicta uerba non ſuſpen-
dunt inſtitutionem factam de dicto Venturino. Non enim impor
tant, quod dictus Venturinus ſit hæres, ſi euenerit conditio, uſq;
teſtator diſponit, ꝙ ipſe debeat ſic facere, ſ. redire, & communica
re, &c. ſic congruit ei diffinitio modi, non diffinitio conditionis.
Circa ſm dicendum eſt, ꝙ per prædicta verba dictus teſtator vo-
luerit, ꝙ non ſolum dictus Venturinus, ſed & alij fratres debeant
cõicare q̃ propria erant, quod apparet ex virtute illius dictionis,
a vna.[a] nam † hęc dictio, vna, eſt aduerbium congregandi, & impor-
3 tat idem, quod ſimul, cuius aduerbij natura eſt congregare prędi
b catum ad ſuum ſubiectum ſm grãmaticos, & probatur. C. de im-
pub. & alijs ſubſti. l. vlt. Nam ſi dico. Titius vna cũ filijs ſuis, & Sẽ-
pro. hẽdes mihi ſunto, importat, ꝙ Titius, & filij vna ſimul ſint hę
redes, & ſic qd dicit, hẽdes ſunto, de his pariter pdicatur, ita in pro
poſito cum dicit, ꝙ debeat cõicare vna cũ fratribus ſuis, q̃ẽ uę eis
pariter pdicare, vt ipſe vna cũ fratribus teneatur cõicare. ſi n. ipſe
Venturinus ſolus cõicare tenet, tunc ipſe cõicaret non vna cum
fratribus. His præmiſſis, ad q̃onem propoſitam dico, ꝙ per vſum
factũ a dicto Iac. de bonis cõibus, ſi aliter non apparet, non vr̃ adi-
ta hęreditas teſtatoris, caſus eſt in l. duos fratres. de acq. here. ſi igi-
tur hęreditas non eſt adita per dictum Iac. vr̃, ꝙ dictus Vẽturinus
eſt hæres inſolidũ. debet m̃ bona, quę habebat propria dictus Vẽ-
turinus contemplatione teſtatoris, cõicare hęredibus dicti Iaco,
illud enim emolumẽtum in vim modi dicto Iac. relictum, trãſit
ad hęredes ſuos, ſicut tranſmitteret legatum, & fideicommiſſum
pure relictum, vt l. fi. ff. de his, quę ſub modo. & licet ille deceſſerit
anteq̃ſ ſit heres, nihilominus legatum debet, vt l. qui filiabus. §.
fi. & l. filio. de leg. 1. Si vero hęreditas fuiſſet adita per dictum Iaco-
bum, tunc tranſmiſiſſet eam ad filium ſuũ, & deberet dictus Ven
turinus cõicare bona, vt dictũ eſt & diuidere inſimul hęreditatẽ.

ADDITIONES.

a Ber. Lan. Vna. Vide Alex. conſi. 76. 6. lib.
b Iacob. Menoch. Barb. conſil. 69.

CONSILIVM V.

1 *Beneficium l. fi. C. de edic. diui. quod detur ſubſtituto vulgariter, & quandq; ſubſtituto compendioſe.*
2 *Diſpoſitio captatoria non vitiatur in relictis ad pias cauſas.*
3 *Legatum factum fabricę eccleſię fratrum minorum S. Franciſci valet.*
4 *Fratres minores poſſunt conſtituere ſindicum.*

Viſa quadam petitione data per ſer Cicchũ Vannis ſindicum, & procuratorẽ capituli, &
fratrũ S. F[...]c. in qua petiit ſe immitti in poſſeſſionem bonorũ
quondam Buccarelli ex vigore teſtamenti ipſius Buccarelli, &c.
Pro examinatio iure dictę petitionis videnda ſunt plura. Primo
1 cum in dicta petitione videatur implorare bñficium l. fi. C. de edi.
diui. Adr. toll. an illius l. bñficium competat iſto caſu. & vr̃, ꝙ non,
q̃a ſindicus fuit ſubſtitutus vxori dicti teſtatoris, & ſic fuit ſubſtõ
a fideicommiſſaria, & ſic ei non cõpetit beneficium [a] d. l. fin. in glo. 4.
Sed in cõtrarium eſt veritas, nã dicta ſubſtõ fuit compendioſa, q̃ con-
tinet in ſe vulgarẽ directã, ſi inſtitutus non fuerit, vel eſſe non po-
tuerit hẽs, vt l. Gallus. §. 1. de lib. & poſtu. ſm vnã lec. & no. p Cy.
in l. pcib. in materia compendioſæ, & ibi ẽt p Guil. de Cu. C. de im
pu. & al. ſubſt. Pręterea iſta verba, inſtituo talẽ poſt mortẽ talis in
ſtituti, hẽt locum, ſiue inſtitutus moriatur viuo teſtatore, ſiue poſt
mortẽ, vt ff. de adim. le. l. 3. in prin. & §. 1. Sed eo moriente viuo te-
ſtatore eſt vulgaris directa, vt l. Gallus. in princ. & p totam l. Quib.
cõcluditur, ꝙ illa vxore decedẽte viuo teſtatore, dictus ſindicus ad
mittiẽ, vt vulgariter directo ſubſtitutus. Sed ſubſtituto vulgari cõ-
petit beneficium d. l. fi. vt l. 1. e. ti. & no. in d. l. fi. in 2. gl. ergo & ei cõ
petit. Secundo an dicta ſubſtitutio vitietur quaſi videatur capta-
toria, & incerta perſona inſtituta. Ad qđ dicendũ eſt indubitãter,
2 ꝙ non, † q̃a diſpõ captatoria [b] non vitiat in relictis ad pias cãs. ext.
b de teſt. c. cũ tibi. & no. ibi per glo. & rõ patet, q̃a non perſona, ſed
ipſa cã vr̃ inſtituta, quę certa eſt ẽt in caſu propoſito. Tertio dubi-
3 tatur, † ꝙ fratres minores nõ ſint capaces hẽditatis, [c] vt c. exiui de
c Paradiſo. de ver. ſig. in cle. ſed reſpõdetur, ꝙ hic talis ſindicus non
eſt inſtitutus ad vtilitatem fratrum, ſed ad vtilitatẽ nouę fabricę
eccleſię S. Franci. vñ valet inſtõ. Nã fratres Minores nullũ ius hñt
in eccleſijs eorum, ſed ſunt Romanę eccleſię, vt c. exiit q̃ ſemi
nat. de ver. ſig. lib. 6. qđ ẽt hodie eſt declaratũ p Ioã. Pap. in extra
uag. q̃ incipit, Ad conditorẽ. vñ nõ ipſi fratres vñt inſtituti, ne pp
eorum incapacitatẽ inſtõ facta cõtemplatione eccleſię vitietur.
Pręterea, ꝙ eccleſia perficiatur, cõſtituatur, & manuteneatur, perti
net ad publicã vtilitatem oĩum ciuium, vt ff. de iuſti. & iu. l. 1. §. ius
publicum. Vnde dicta inſtõ magis vr̃ facta ad vtilitatem ciuitatis,
q̃ fratrum, vt ff. de le. 1. l. ciuitatib. & l. ſi quid. de au. & arg. leg. l. Lu
cius. & hoc alſ publice diſputãdo determinaui, & ſcripſi in libro,
4 quem feci ſuper his, q̃ Minoribus fratribus relinquũtur. † Quarto
dubitatur, ꝙ fratres Minores pro nulla re tpali in iudicio eſſe pñt,
ergo vr̃, ꝙ ſindicum conſtituere non pñt. Ad hoc rñdetur, ꝙ pñt
facere vnum ſindicum, ſeu notare vnã perſonã eis quãtum ad re-
cipiendũ ea, q̃ ſibi conceduntur, & ad diſtribuẽdum ea in eorum
neceſſarios vſus, licet ipſi ea hr̃e non poſſint, vt pecuniã, vt c. exiit
qui ſeminat. vñ iſte ſindicus potuit nominari a fratrib. & ipſe ſin-
dicus erit hęres, & diſtributor, nõ tñ petet noĩe fratrũ, nec in pñti
nomine fratrum, ſi bene inſpiciatur. Habet ergo dictus ſindicus
probare contenta in ſua petitione, & de iure debet habere ſententiam
ſuę petitioni conformem. Teſtm̃ vero ſecundo productum
non ob. quia ad exemplum, nec exẽplando fuit citata pars, vt ple-
ne no. Doct. in auth. ſi quis in aliquo documento. C. de eden.

ADDITIONES.

a Competit beneficiũ. An beneficium d. l. fi. detur ſubſtituto vulgariter, vel compẽdioſe, vel fideicommiſſario, vide Bar. Bal. & nouiſ. in d. l. fi. Super eo autem, quod Bar. concludit, quod diſpoſitio captatoria ad pias cauſas tenet, idẽ tenet Bal. Cy. Ang. in l. captatorias. C. de teſt. mil. & in l. captatorias. ff. de hære. inſti. per c. cum tibi. extra de teſt. per Bar. in l. 1. C. de ſacroſ. eccl. arguẽdo de libertate ad pias cauſas, per l. fideicommiſſaria libertas. ff. de fideicom. lib. Ang. conſil. 200. incip. inter cetera. Cõtraria tamen ſententia, quod diſpoſitio captatoria non valeat ad pias cauſas, tenuit Bal. & Sal. in l. captatorias. C. de teſt. mil. & Io. de Imo. in l. captatorias. ff. de hær. inſti. vbi dicunt, quod dictum c. cum tibi. loquitur de voluntate diſtributoria, non aũt diſpoſitoria, & hunc debent eſſe intellectum Imo. Ioan. And. & Cano. conter approbatum, & hunc intellectũ dicit Bal. eſſe notab. in l. executorē. C. de execu. rei iud. ver. non obſtat. in l. 1. in 9. q. 1. par. prin. vbi reprehendit Bart. Et contra Bart. facit id, quod ipſe voluit in d. l. 1. dum dicit, quod non valet legatum paupertatis collatum in voluntatem hæredis, niſi dixerit pro anima, & tamẽ vult, quod relictum factum ſimpliciter ad pias cauſas valeat, ergo eius argumentum non valet. Et ita vr̃ tenuere Ang. conſi. 350. in prin. incip. Titius. dixit tamen Imo. tutior opi. Bar. eſſe ſeruandam in l. captatorias. C. de teſt. mil. quia in relictis ad pias cauſas non attendimus prouiſiones iuris ciuilis, ſed ius naturale, ſeu diuinum, vel canonicum, vt c. cum eſſes. de teſt. melius per Bar. in d. l. 1. cogita tamen quæ opi. ſit melioribus fulcita rationibus.
b Captatorias. Habes in conſi. ſeq. & per Ang. conſ. 301. Bal. conſ. 1
c Hæreditatis. Vide Cald. conſi. 20. teſt. & ibi an poſſint conſtituere ſindicum. Abb. conſi. 32. 1. lib. & quod pulchre voluit conſ. 63. 2. lib.

CONTRARIETAS.

Aduerte ſecũdum Bar. in hoc conſ. 5. ꝙ lex fi. C. de edic. diui Adr. toll. non tribuit beneficium ſuum fideicommiſſario. Bar. etiam in l. fi. C. de codic. Contrarium tamen alleg. in d. l. fi.

CONCORDIA.

Pro concordia. Tu dic, ꝙ intelligitur in hoc conſi. ſm diſtinctionem, quã ponit in d. l. fi. quia facta reſtitutione verbo, habet beneficium. Si vero facta eſt re, & verbo, & tũc non poteſt adaptari dictum beneficium, cum iam habuerit poſſeſſionẽ. Si vero nullo modo, & procedit 1. opinio. hoc ẽt ſenſit do. Alc. in d. l. fi. C. de codic.

CONSILIVM VI.

1 *Inſtitutio captatoria ad pias cauſas tenet.*
2 *Fratres Minores poſſunt conſtituere ſindicum ad capiendum hæreditatẽ.*
3 *Renunciatio iuris ſuccedendi, valet cum iuramento.*
4 *Clauſula codicillaris, ꝙ habeat locũ in teſtamẽto rupto ex cã pteritionis.*
5 *Trebellianica ceſſat in fideicommiſſo ad pias cauſas.*
Regula eſt quod Trebellianica ceſſat, vbi ceſſat Falcidia.
6 *Trebellianica, & legitima detrahũtur ab inſtituto pure, & rogato ſub cõdõne*

Viſo teſtamento Dñæ Ciæ Rainerij de Caſtello, dubitat, an valeat. Primo, q̃a in-
1 ſtituit hæredem † ſindicum eligendum per fratres minores, videt
de iure non valere, q̃a vr̃ inſtõ captatoria. ergo inualida. ff. de hæ-
re. inſt. l. illa inſt. & l. captatorias. Ad quod rñdetur, ꝙ ſi ſit ad pias

cauſas, talis inſtō valet, vt extra, de teſt. c. cū tibi. vbi eſt tex. & glo.
2 † Secūdo vr̄ obſtare, quia fratres Minores non poſſint eligere ſyn
dicum, quia ipſi nō ſunt capaces hæreditatis, nec poſſunt ſe intro-
mittere de officio executionis vltimarum volūtatum, vt in c. exi-
ui de Paradiſo. de ver. ſig. in cle. Ad hoc reſpondetur, ꝙ imo inſtō
valet, quia fratres Minores nō ſunt capaces hęreditatis, ſ. vt eis ac
quiratur. Nec ob. quod dr̄, ꝙ non poſſint eſſe executores vltima-
rum voluntatum, quia rn̄detur ꝙ decretalis eos prohibet ideo, q̄a
prædicta abſque litigijs. & contrectatione. & adminiſtratione pe-
cuniæ nequeūt expediri, vbicūq; ergo ceſſant rōnes præfatæ, ceſ-
ſat dicta prohibitio, vt l. adigere. §. q̄tis. ff. de iu. pat. de pac. l. qđ di-
ctū. de lega. 2. l. cū pater. §. dulciſſimis. Sed hic ſufficit ſolū fratrib.
noīare, & eligere ſyndicum ad hoc: cū, vt patet ex ſerie teſtī, nullū
litigium, nulla controuerſia, nulla adminiſtratio pecunię quę fiat
a fratrib. ergo, &c. venit ergo, &c. nec pōt dici ꝙ fratres nō pn̄t no
minare talē ſyndicū, quia ideo pn̄t talem noīationē facere, ſicut
poſſet deportatus, q eſſet priuatus oīb. his quæ iuris ciuilis ſunt, vt
l. cū pater. §. hæreditas. de leg. 2. & ad Treb. l. ex facto, §. ex facto. &
hoc ſcripſi in libello Minoricarū. lib. 3. diſt. j. c. 4. & poſito, ꝙ fratres
minores talem ſyndicum hr̄e nō poſſint, ſufficit ꝙ ipſi noīent, &
eligant de facto, & vr̄ impleta cōditio, vt ille ſic nominatus, & ele
ctus ſit hæres. caſus eſt de cōd. & de. l. Meuius. & l. mulier. §. ſi quis
hr̄ditarum. de cond. inſti. & vr̄ teſtatorem ſenſiſſe de illa noīatio-
a ne ſic de facto, prout fratres facere poſſent.[a] caſus eſt in l. Męuius,
ff. de condi. & demon. & ff. ad Treb. l. hæredes. §. fin. Et per hoc vr̄
facere l. mulier, § ſi quis. ff. de condi. & demon. Tertio vr̄ obſtare,
quia dicta domina Cia habebat neptes ex filio, quæ dn̄t ſe preteri-
tas, ergo teſtm̄ nullum. Ad quod reſpondeo, ꝙ dictæ filiæ renun-
ciauerunt iuri ſuccedendi dictæ teſtatrici cum iurō, quod ſi appa-
2 reret, ſufficeret. nam. † talis renunciatio valet,[b] ſi extat iurō firma-
b ta, vt c. quamuis. de pac. lib. 6. Si igitur valet, ita ꝙ excludātur a ſuc-
ceſſione, ergo dictum teſtm̄ non rumpitur, vt l. 1. in fi. de cōtratab.
& de bon. li. l. ſuccedere. §. deportatis. Sed poſito, ꝙ talis renuncia-
c tio non reperiretur, & ſic teſtm̄ ex cauſa prætertionis[c] eſſet nul-
lum: tn̄ in dicto teſtō eſt clauſula, ſi non valet iure teſtamenti, &c.
4 cuius vigore dictus ſyndicus deberet hr̄e dicta bona. nam † dicta
clauſula habet locum in teſtō rupto ex cauſa prætertionis ſm ve-
ram opi. Dy. & aliorum Doc. & refert Cy. auth. ex cauſa. C. de lib.
præt. licet gl. ibi ꝯrium innuat. vn̄. n. dictę neptes ſuccedentes ab
inteſtato rogatæ per dicta verba, vt dicta bona reſtituāt dicto ſyn-
dico, vt l. quęrebatur. ver. vtrum. de teſta. mil. & no. glo. ff. de teſta.
l. ex his uerbis. & ad prędictas, filias, ſeu neptes ſola legitima debet
5 remanere. Nam † rogatę ſunt reſtituere ꝑ fideicommiſſum ad[d]
d pias cauſas. ergo ceſſat Trebellianica ſecūdum ueram opin. nam
regula eſt, ꝙ vbi ceſſat Falcidia, ceſſat & Trebellianica, vt l. Mar-
cell. §. ꝙ antem. ff. ad Treb. ſed Falcidia ceſſat, vt C. ad l. Fal. auth.
6 ſimiliter. ergo, &c. Prętere a † tunc poſſunt detrahi Treb. & legiti-
ma. qn̄ quis eſt inſtitutus pure, & rogatus ſub conditione, vt no. C.
ad l. Fal. l. quamquam. ff. de inoff. teſta. l. Papinianus. §. meminiſſe.
& in Auth. de hær. & Falci. §. ſi quis autem nō implens. ſed iſti ve-
nientes ab inteſtato ſunt rogati. ergo, &c. Sed dictæ neptes habēt
dotem, quæ vſque ad legitimam computatur, vt l. qm̄ nouella. de
inoffi. teſta. ergo concluditur, ꝙ tota dicta hæreditas debeatur di-
cto ſyndico, vt eam diſtribuat ſecundū teſtatoris volūtatem. Bart.

ADDITIONES.

a Ber. Lan. Poſſent. Hanc eādē opi. habuit Ro. cōſ. 409. vbi vide vnū notabile verbū.
b Ber. Lan. Renunciatio valet. Quia ſatis dictum eſt ſup. de diſpōne captatoria ad
pias cauſas. & de fratrib. minorib. ideo hic non eſt inſiſtendum, maxime cum his
téporibus propter priuilegia eis conceſſa per ſummos Pontifices fruſtratorie vi-
deantur conſtitutiones editæ ſuper eorū ſtatu. Ideo circa corroboratione tertij mē
bri condeſcēdū ad renunciationē facta per dictas neptes iuro vallata. quæ renū-
tiatio tenet, quia non dr̄ in thema the, quod dictæ neptes eſſent minores, & dato
quod eſſent, illud iurm, quod pōt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, eſt ſeruādū.
c. nō eſt obligatoriū. de reg. iu. c. cū cōting. extra, de iureiu. & ita tenet Ang. conſ.
176. inci. filia refutauit, & conſ. 51. inci. D. Zilius, Pau. de Caſt. conſ. 177. incip. cō-
tra ſuperius. & cōſ. 309. vbi ponit an talis renūciatio hēat nocere earum filijs. &
ſic nepotib. de quo articulo ſi vultis videre, videte Bar. Bal. & Imo. in l. qui ſuper-
ſtitis. de acq. hær. Bal. in l. fi. C. de pac. Bal. & Pau. de Ca. in l. pactū. C. de colla. Pe.
de Anch. in cle. 1. de baptiſmo. ſtat ergo firma cōcluſio Bart. quod renonciatio va-
let & non pn̄t dicere teſtm̄ nullū. Inquantū aūt d. conſulens vult, quod clauſula co
dicillaris operet effectū ſuū ex ca prætertionis, Cōis opin. eſt cum eo, de qua Bal.
Ang. Imo. Pau. de Caſt. in l. filio præterito. ff. de iniuſ. ru. in auth. ex cauſa. C. de lib.
præt. & in l. ex ea. ff. de teſta. per Bar. in l. j. ff. de iu. cod. & i l. 2. ff. de leg. 2. per Bal.
in repetitio. l. 10 ſuis. ff. de lib. & poſthu. per Ang. §. fi. in Auth. vt cū de app. cog. pro
quorū opi. eſt caſus in l. generaliter. §. ex teſtō. ff. de fideicō. li. & in l. ſi patroni. §.
fi. ff. ad Treb. Ita ēt conſuluerunt Pau. de Ca. conſ. 60. & conſ. 250. Ang. conſ. 206.
inci. Pet. de vrbe. Circa vero vltimū, quod iſtæ neptes cēſentur grauatæ reſtituere
pio loco, ideo ceſſat Trebellianica, ſecundum opi. cōem per l. ſi quis ad declinan-
dam. C. de epiſ. & cle. ibi dum dicit, vel fideicommiſſum nulla Falcidia. & ibi Bal.
in vltima col. Bal. & Bar. in l. Marcellus. §. quod aūt. ff. ad Treb. Ang. & Imo. in l. 1.
§. municipium. ff. ad leg. Falcid. Ang. in §. Sanctiſſimis. in Auth. de eccl. tim. & 10 §.
fi. in Auth. de hær. & Falc. per Bal. in l. id quod pauperib. C. de epiſc. & cler. Gē. in
c. ſi pater. de teſta. in 6. Lud. Rom. conſ. 128. incip. in Dei nomine in hac re. Ange.
conſ. 253. in fi. incip. Conrad. Alberti, & Bar. in l. conſ. 51. Ang. conſ. 58. inci. quidā
paterfamilias. Pau. de Ca. conſ. 183. vbi dicit, quod ita practicauit, licet i l. cōgre-
di. §. cum filiæ ff. de vi lg. & pup. non ſirmaueit pedes. Contra tamen facit quod
voluit Archid. & glo. & Io. And. in c. ſi pater. a contrario ſenſu illius cap. de teſta-
mentis, & Io. And. in c. Rayn. vbi voluit, quod unino detrahatur Trebellianica, &
Oldr. conſ. 248. incip. propoſita conſuetudine, pro quorum opi. facit, quod licet te
ſtator poſſit prohibere Falcidiam. auth. ſed cum teſtator. non tamen poteſt prohibe
re Trebellianicam. l. ſi vt allegas, eo. titu. ergo non valet arg. de Falcid. ad Trebel-
lianicam. Præterea licet hæres non conficiens inuentarium perdat Falcidiā ſecun
dum communem opi. non tamen perdit Trebellianicam, ergo non eſt eadē ratio.
Item facit, quia in Trebellianica non reperiuntur correcta iura antiqua, & per
ſubauditionem non debet induci legum correctio. l. præcipimus. C. de appel. Itē
contra communem opi. adducitur l. ſi quis ad declinandam. pro ipſis allegata. nā
dicit ibi Imperator, quod ad declinandam Trebellianicam neceſſe eſt, quod inſti-
tuat directo pauperes Chriſti, quia nullus poterit eam detrahere. Si autem alium
inſtituat, & roget, illā detrahet. & hanc opinio. Ioan. de Imo. in d. l. Marcellus. di-
cit poſſe ſuſtineri, quia iura, quæ ipſi allegant, hoc non probant, quia loquuntur in
fideicommiſſo particulari, vt colligitur ex tex. in §. ſin autem hæres. dum dicit, relī
ctam ſubſtantiam non ſufficere, quia caſus non poteſt conuenire fideicommiſſo
vniuerſali, cum ſemper hæres ſit ſoluendo. l. ſi hæres ad eo. ff. ad Trebell. & Sal. in
auth. ſimiliter. C. ad leg. Falc. refert quod Iu. Cal. & D. Ioā. de Lign. conſuluerunt
contra Bar. non ob. §. reſtituta. quia ille tex. non dicit, quod vbi non habet locum
falcidia, ibi non habet locum Trebellianica. cum Cano. teneant hāc opi. pro hac
parte poſſet conſuli, tamen durum eſſet recedere a communi opinio.
Ber. Lan. Item vide Ang. in conſ. 166. incip. filia refutauit. conſ. 51. D. Zilius. Pau. de
Caſt. conſ. 311. & ibi an talis renunciatio præiudicet filijs renunciantium.
c Ber. Lan. Prætertionis. Vide quæ poſui in auth. ex cauſa. poſt Bar. in Apoſt. Pau.
de Caſt. conſ. 60. & 201.
d Bern. Land. Pias cauſas. Vide Ro. conſ. 68. & 279. Ang. conſ. 154. & conſ. 58. Pau.
de Caſt. conſ. 274. & 287. Old. conſ. 248.

CONSILIVM VII.

1 *Si hæres decedit intra tempus a teſtatore limitatum ad ſoluendum lega-
ta, non incidit in pœnam, nec talis pœna tranſit ad hæredem.*
2 *In pœnis & mulctis quæ relinquuntur in teſtamento non receditur a perſo
na quantum eſt ad commiſſionem pęnæ.*
3 *Succedens præter ſpem defuncti non tenetur ad ea, quæ relinquuntur nomi-
natim ab alio.*

Factum tale eſt. Andreas quidā Martini ciuis Tu-
dertinus deceſſit ſuperuiuentibus
ſibi Ioāne, & Philippo ſuis filijs. inſuper viuēte Do. Frācīſca eius
vxore, deinde deceſſerunt dicti Ioānes, & Philippus, vnus pubes,
& alter impubes ante biēnium poſt mortem teſtatoris, ſuperui-
uente d. D. Franciſca illorum matre, nullo agnato exiſtēte uſq; ad
tertiū gradū. Modo hoſpitale Charitatis, vel eius rector poſſiden-
te d. D. Franciſca hæreditatē quondam Andreæ, & ſucceſſiue ſuo
rum filiorū, petit ex forma cuiuſdam teſtamēti, quo cauetur dicit
legata relicta non fuiſſe ſoluta ad terminū teſtatoris, & per ꝯs ad
1 dictum hoſpitale hr̄ditatem deuolutā. In q̄one prædicta † vr̄ de iu
re dictum hoſpitale in dictis bonis nihil de iure poſſe petere, nā
verba teſtamēti fuerunt compoſita hoc modo. Itē voluit & mā-
dauit, ꝙ ſuprad icta iudicia, & legata per ipſum facta, ſatisfiant per
infraſcriptos filios & hæredes, vſque ad duos annos proxime ven-
turos poſt mortem dicti teſtatoris. Et ſi ad dictum terminum nō
eſſet ſatisfacta per infraſcriptos hæredes, ꝙ dicta bona deueniant
ad hoſpitale Charitatis cōmunis Tuderti. Quæ verba, ſi recte in
ſpiciantur, grauant dictos filios, & hæredes nominatim, quod ap-
paret ex eo, ꝙ dicit filios, & ex eo, ꝙ dicit, infraſcriptos, vt l. nomi-
natim, de cond. & demō. l. 2. de lib. & poſthu. Deinde iniunxit te
ſtator, ꝙ ipſis filijs, & hæredibus non ſoluētib. intra terminum, hæ-
reditas deueniāt ad hoſpitale Charitatis. Quæ verba hoc impor
tant, ꝙ ſi dicti filij, & hæredes fuerint in mora, ꝙ dicta hæreditas
deueniat ad dictū hoſpitale, caſus eſt in l. ſi pure. ff. qn̄ dies leg. vel
fideicommiſſi cedit. ſed hi filij, & hr̄des nō fuerunt in mora, quia
a deceſſerunt ante biennium. ergo in eos nō eſt cōmiſſa pęna.[a] nec
poteſt dici, ꝙ in perſona huius hæredis eorum pœna cōmittatur,
ſi ipſa non ſoluit, quia hoc ad hæredes non tranſit, eo cui iniunctū
2 eſt ante moram moriēte, vt d. l. ſi pure. Præterea † in pęnis & mul
ctis quæ relinquuntur in teſtō, non receditur a perſona quantum
ad commiſſionem pœnę, vt l. mulctam. in prin. ff. de cōd. & dem.
ita in propoſita q̄one, cum in penam ſit iniunctū, ꝙ ſi filij prędicti
non ſoluerēt, dicta hæreditas deē dicto Hoſpitali, dictis filijs non
exiſtētibus in mora, ꝑꝑ aliorum moram pœna prædicta non com
* mittitur. Præterea † in his, quæ relinquuntur nominatim ab vno,
3 alius qui ſuccedit præter ſpem, & voluntatē defuncti, non tenetur
ad illa, vt l. 1. §. fi. ff. de leg. 3. ſed in propoſito dicta pœna fuit impo-
ſita filijs, ſi mora committeretur, ſed per eos nulla fuit commiſſa
mora, ergo ad matrē quæ ſuccedit ꝑter ſpem defuncti dicta diſpo
ſitio, vel eius effectus nō porrigitur ad hæredē, ꝓbatr̄ in l. ſi hr̄di-
tatē nominatim. ff. de le. 3. & ad l. Falc. l. 1. §. id qđ ex ſubſtitutione.

ADDITIONES.

* Iacob. Men. Roy. conſ. 39. nu. 11. cir. finem lib. 1. conſ. 29. nu. 5. lib. 2. conſ. 99. num.
13. & conſ. 108. nu. 3. & conſ. 127. nu. 1. & conſ. 127. nu. 45. & conſ. 130. nu. 4. &
conſ. 167. nu. 1. & conſ. 125. nu. 1. in fi. eo. conſ. 181. nu. 2. col. 1. & conſ. 234. nu.
2. lib. 3.
a Ber. Lan. Commiſſa pœna. Confirmando pro maiori veritate conſulentis, quod
prædicti hæredes, & filij ſi deceſſerint intra tempus a teſtatore limitatum nō ſunt
in mora, quia voluntas teſtatoris punientis illos, qui non exequuntur eius volun-
tatem, debet intelligi de moroſis, quia non poteſt dici contrauenire, niſi qui eſt in
mora faciendi, quod facere debet, ſicut non poteſt dici ſtare per aliquem, niſi cū
eſſet in mora, non autem eo ſolo, quod non fecit. ff. de condi. pec. l. ſi duo. §. hæc
autem verba. & ibi Bart. iſti ergo filij non poſſunt dici eſſe in mora, & per conſe-
quens non poſſunt dici contrauenitſſe. ergo non incidunt in pœnam contrauentio-
nis, quæ eſt priuatio hæreditatis. l. paterfamilias teſtamento. ff. de hær. inſti.
Iacob. Menoch. Boer. 3. 41. num. 5

CONSILIVM VIII.

1 *Subſtitutio compendioſa facta, quandocunque deceſſerit, quod dicitur fideicõmiſſaria, tamen facta pupillo decedenti intra tempora pupillaris ætatis excludit matrem.*
2 *Pactum factum de hæreditate viuenti non firmatur iuramento.*
3 *Subſtitutus quod detrahit legata tanquam æs alienum.*
4 *Subſtitutus in re certa, datis alijs ſubſtitutis, habetur loco legatarij.*
5 *Ius accreſcendi, quòd non habeat locum in venientibus diuerſo iure.*

Factum tale proponitur Quidã noïe The
balducius ſuũ cõ
didit teſtm̃, in quo inter cætera ſic diſponit. item reliquit Gaſdiæ,
& Thoræ eius filiabus mille, & quingentas libras pro qualibet ea
rum. & ſi aliqua earum monaſterium ingrediatur, reliquit ſibi in
dicto caſu duas libras denariorum. & tãtum eas habere voluit de
bonis ſuis, & eas in his hæredes inſtituit, vt plus petere nõ poſſint.
Item diſpoſuit, quod ſi ſupradicta Gaſdia, & Thora, vel aliqua ea
rum deceſſerit ſine filijs ex ſe natis, quod ei, & cuilibet earum ſuc
cedat Ray. ipſius filius & teſtatoris heres. Item reliquit D. Marga
ritæ centum libras, & eam in his, & dote eius hæredem inſtituit,
volens, & mandans, quod de bonis ſuis amplius petere, nec habe
re poſſit. Item reliquit Antonio filio dictæ Do. Margaritæ viginti
quinque libras, & in eis eum hęredem inſtituit. Itẽ Do. Franc. ſuę
nepti decem libras, & eam in eis ſibi hæredem inſtituit, & in tre-
centis libris ſibi datis, & ſolutis per eum, vt conſtare dicit manu
Ioannis notarij, volẽs, & mandans, quod de bonis ſuis petere nõ
poſſit. Item reliquit Gaſdiæ filiæ dictæ D. Franciſcæ viginti ſoli-
dos, & in his ſibi eam hęredem inſtituit. Item reliquit D. Altomã
næ ſuæ vxori fructus de viſufruc. reddinis prouentus vnius petiæ
terræ in dicto ſuo teſtamento confirmatæ, quamdiu ipſa vixerit
caſte & honeſte, & vitam vidualem duxerit. Item reliquit eidem
ſuæ vxori habitationem, & detẽtationem in domibus ſuis ſitis in
dicto caſtro, donec vixerit caſte & honeſte, & vitã vidualem du-
xerit. Item reliquit dñam Altom. dñam, & maſſariã & alimẽta ſi
bi condecentia vna cũ infraſcripto filio ſuo, & hærede. & quod ip
ſa poſſit dicta alimenta habere, & de bonis ſe alimentare vna cũ
dicto filio, donec ipſa vixerit caſte & honeſte, & ad ſecunda vota
non tranſierit, & dotẽ nõ repetierit. In oĩb. autem alijs ſuis bonis
mobilibus, & immobilib. iurib. & actioni. Ray. eius filiũ ſibi hære
dem vlem inſtituit, detractis ſupradictis iudicijs, & leg. & ſi dictus
Ray. eius filius deceſſerit in pupillari ætate, ſupradictam Do. Fran
ciſcã eius neptẽ carnalem in 25. lib. denariorũ ſibi hr̃dẽ inſtituit.
in omnib. alijs mobilibus iuribus, & actionibus ſubſtituit d. Ray.
filio ſuo, ſi in pupillari ętate deceſſerit, dictã D. Margari. Gaſdiam
& Thoram filias dicti teſtatoris pro æquali parte, filios, & filias ea
rundem, ita tñ, quod ſuccedant in ſtirpes, & non in capita, cũ hac
conditione, quod dicti hæredes ſubſtituti teneantur, & debeãt ad
petitionem dictorum executorum dare, & ſoluere intra duos an
nos a die mortis d. Rayn. pro Deo & anima ipſius teſtatoris mille
libras denariorũ, cæteris, ſub certo modo, & forma in dicto teſtõ
appoſitis, & oĩa iſta facta fuerunt in dicto ſuo teſtõ. deinde conti-
git, quod dicta D. Thora, & Gaſdia deceſſerũt viuo teſtatore pdicto.
deinde moritur teſtator viuo Raynutio filio ſuo pupillo, per quem
fuit adita hæreditas d. Thebalducij ſui patris, qui Ray. deceſſit in
pupillari ætate. Ex his quæritur vtrũ dicta D. Altomanna mater
dicti pupilli ſuccedat dicto eius filio in octaua parte, debita matri
de bonis filij decedẽtis ab inteſtato ex forma ſtatuti ciuitatis Tu
derti. Secundo, poſito quod non ſuccedat de iure, an ex forma cõ
uentionis initæ per Gualterium & fratrem dictæ D. Altomannæ
debeat d. D. Altomanna habere octauam partem prædictã, ſi de-
ueniat ad d. D. Margaritam, cum petitio fuerit facta in vita ipſorũ
Thebalducij, & Raynutij, poſito quod dicta conuentio non fue-
rit iurõ firmata. Tertio, poſito quo dictus Gualterius nollet dictã
pœnam, vel cõuentionem ſeruare, an legata facta per dictum The
balducium teſtatorem, quæ debebãt pſtari in vita filij, vel poſt mor-
tem eius, debeant ante oĩa, vt æs alienum deduci, ita quo de reſi-
duo dicta octaua debeatur. Quarto, vtrum dicta Franciſchina o-
lim neptis dicti teſtatoris deſcendens ex filia, poſſit aliquid pete-
re vltra quàm ſit relictum ſibi in bonis d. Thebaldůcij, & d. Raynutio.
Viſo dicto teſtõ, Super primo dicto videndum eſt, an dicta ſubſti
1 tutio fuerit directa pupilla. an fideicõmiſſaria. † Circa quod dicen-
dum eſt, quod ſubſtitutio cõpendioſa facta per hæc verba, quicunque
deceſſerit, talẽ ſubſtituo, dr̃ fideicõmiſſaria ſm quorundã opinio
nem, propter illud verbũ, ſubſtituo, quod eſt cõe, vt l. precibus. C. de impu
ber. & alijs ſubſtit. ſed in quõne propoſita cum teſtator ſubſtituerit
filio tm̃ decedenti in pupillari ętate, debet intelligi de pupillari di
a recta, [a] vt no. in d. l. precib. in fi. ma. gl. & facit extra, de teſta. c. 1. li. 6.
cum ergo ſubſtituti pupillariter exiſtant, apparet, quod dicta ma-
b ter excluditur ab omni petitione lrĩæ [b] ſibi debitæ in bonis filij, vt
l. Papinianus. § ſed neq; impuberis. ff. de inof. teſt. & d. l. pcib. & d.
c. 1. l. b. 6. ſatis ergo liquet dictã dñam non poſſe petere dictã octa-
uam partẽ vigore ſtatuti cõis Tuderti, quod ſtatutũ diſponit, filio
decedente ab inteſtato matrem debere hr̃e octauã partem, ſed fi
lius decedens qui hẽt pupillarẽ ſubſtitutionẽ, non dr̃ decedere in
teſtatus, cum pr̃ ſuus ſibi fecerit teſtm̃. l. 2. ĩ prin. ff. de vul. & pu. &
2 Inſti. de pupil. ſubſt. poſt principiũ, ergo &c. Super ſecundo † vidẽ
c dum eſt, an dicta conuentio [c] valeat. & de iure ciuili certum eſt, quod
non, quia non licet paciſci de hæreditate viuẽtis tertij, ipſo abſen-
te, & ignorante. caſus eſt in l. fi. C. de pact. Sed dubium facit, quod
dicit de iuramento præſtito obſeruando, quod iuramentum vr̃ ta
lem conuentionem validare, vt c. quamuis, de pact. lib. 6. Ad hoc
reſpondetur, quod talem conuentionem validare non poteſt. nã
pactum contra bonos mores improbatur a iure. Sed tale pactum
fuit appoſitum ſuper his, quæ ſunt cõtra bonos mores; vt expreſſe
dr̃ in c. non eſt obligatorium de re. iu. li. 6. Non obſtat c. quamuis.
de pac. li. 6. quia ibi pactum illud de non ſuccedendo non eſt con
tra bonos mores, quia non inducit votum captandæ mortis alte-
rius. mulier. n. quæ ſperat non ſuccedere, mortem patris non affe
ctat: ſed pactũ, quod loquitur in ſuccedẽdo certo modo & de cer
ta parte danda, vt fuit in caſu propoſito, votum captandæ mortis
inducit, quod eſt contra bonos mores, vt d. l. fin. C. de pac. de conceſ.
præb. c. ne captandæ, lib. 6. ergo &c. & eo modo ſi deo ad ca. cum
contingat de iureiu. quia ibi pactum nõ erat contra bonos mores, igit
firmatur iuramento. Si igitur conuentio non valet, apparet, quod
dicta dña eius vxor petere non poteſt, nec habere octauam prædi-
3 ctam. † Super tertio dicẽdum eſt omnia legata ſub modo, vel ſub
conditione a d. Thebalducio ante omnia debere detrahi. quod pro
batur, nam ſubſtitutio d. Raynutij debet extrahi tanquàm æs alienum
vt l. in ratione. §. 2. ff. ad l. Falc. de bo. au. iud. poſſ. l. 1. apparet ergo, quod
ad d. Raynutium dicta legata erant tanquam æs alienum, vt fune
ris impenſa, quæ debet ante omnia deduci & poſtea fieri compu
tatio, vt l. Papinianus. §. 4. ff. de inof. teſt. ad quod facit Inſtit. ad leg.
Falc. §. quod autem. ergo manifeſte apparet dicta legata eſſe an-
te omnia deducenda. Super quarto tria pñt dubia oriri. Primo, an
d. D. Franciſca ſubſtituta pupillariter in certa quantitate, admitta
4 tur vna cum alijs ſubſtitutis. Sed hoc † eſt dubium, quia cum ſint
alij ſubſtituti vltra iſtam ſubſtitutam in certa quãtitate, habetur loco
5 legatariæ, vt C. de hære. inſti. l. 1. §. ſi ex fundo. cum ſi. † Secundum
dubium eſt, quia hæres inſtitutus in re certa hr̃ loco legatarij, vt
no. plene in d. l. quoties: vñ poſſet dubitari, an portiones dictarum
filiarum, quæ deceſſerũt in vita dicti teſtatoris, accreſcãt d. D. Frã
ciſcæ. Sed indubitanter dicendum eſt, quod portio dictarum filia
rum, quæ deceſſerunt, accreſcat d. D. Margaritę, quę erat dictis de
ſcendentibus coniuncta re & verbis, vt probatur in ca. ex tenore. de
teſt. li. 6. & probatur ff. de hær. inſt. l. hæredes. §. in partib. & de le. 3. l.
re cõiuncti. C. de cad. tol. l. 1. §. his ita. Nam venientib. ex diuerſo iure
& non eodem, non competit ius accreſcendi, vt i. ſed cum patro-
no, ff. de bon. poſſ. gñaliter ergo d. D. Franciſca tanquàm omnino diſiũ
cta, omnino eſt repellenda, vt dictis iurib. Tertio poteſt dubitari,
quia ſtatutũ cõis Tuderti poſitum ſub rubrica, quod filiæ &c. in pri-
ma parte ſui, repellit mulieres tales ſuccedere ab inteſtato: ſed in
caſu propoſito, nec Thebalducius auus nec Raynutius deceſſerũt
inteſtati, ſed condito teſtamẽto, cum dictus Thebalducius dicto
filio ſuo fecit teſtm̃ faciendo ſubſtitutionem pupillarem. Secũda
pars dicti ſtatuti, quæ loquitur de deſcendentib. condito teſtamẽ
to, repellit iſtas mulieres, ita demum ſi ſint dotatæ a dictis pſonis.
ſed iſta domina Franciſca non fuit dotata a dicto Thebalducio,
ſed illa domina Franciſca iſtam dotem matris tanquam hæres
ſuæ matris habuit, & ex eius perſona, licet dicta dos extra bo-
na Thebalducij exierit, vt l. pater filiã. in prin. ff. ad l. Falc. & l. mu-
lier. §. cum proponeret. ad Trebell. & l. 4. §. ſed vtrũ. ff. de minor.
Cum ergo nec ex prima, nec ex ſecunda parte ſtatuti excludatur,
vr̃, quod remanet in diſpoſitione iuris cõis, vt ſic poſſit agi ad ſup-
plementum in bonis aui: ſi quid ſibi deeſt ad legitimam portio-
nẽ. Super quo dubio excludendo, dicendum eſt, dictam dom. Frã
ciſcam plus petere non poſſe, quam ſit ſupra relictum: nam legiti
ma eſt tertia, vel ſemis eius quod habitura eſt ab inteſtato, vt in
Auth. de trien. & ſemiſ. circa prin. de inoffi. teſt. l. parentib. ff. eo. l.
Papinianus. §. quarta ſed iſta domina Franciſca ab inteſtato nihil
eſſet habitura: ergo agere non poteſt ad ſupplementum legitimę
cum eius legitima portio nulla ſit in bonis dicti Raynutij pupil-
li, nihil poteſt petere, cum excludatur a pupillarib. ſubſtitu. vt d. l.
Papin. §. ſed nec impuberis. & dictum eſt s. circa matrem. Barto.

ADDITIONES.

a Ber. Land. Pupillari directa. Multa in varijs locis ſparſa, multaq; argumenta poſ-
ſent hic adduci, maxime cum alias D. Bal. conſulens in l. centurio. tenuerit ſubſti-
tutionem, de qua ſuper primo dubio huius conſultationis, fore fideicommiſſariã
interpretandam fauore matris, quæ alias eſſet ſucceſſura. Ita alias conſuluit Bal.
verum, quia hic teneat, quòd ſit pupillaris directa. quæ op. eſt cois per gl. reputa
tam ſingularem in §. qua ratione. Inſti. de pup. ſubſt. & eſt caſus in c. ſi pater, at-
tẽta ratione ſua dum dicitur, quòd ſubſtitutio in dubio interpretanda eſt directa
dummodo non repugnet conditioni perſonarum. ita etiam tenet Imo. ſenior &
iun. in d. l. Centurio. & d. l. precibus. Imo. iun. conſi. 12. & 16. in nouiſſimo volu.
Pau. de Ca. conſ. 60. & conſ. 337 & 387. vbi reprobat opi. Bar. in d. l. Centurio. ſu
per eo quod Bar. concludit quod pactum factum ſuper hęreditate tertij viuentis
& ignoratis &c. vltra loca vulgaria vide Pau. de Caſt. conſ. 311.
b Ber. Lan. Legitimæ. Vide in d. l. precib. quæ poſui poſt Bar. & Anch. conſil. 130.
c Ber. Lan. Conuentio. Vide, pro ſuppoſito, quod ſubſtitutus fecerit pactum de hæ-
reditate ſibi obuenienda, diuidenda cum matre, quo caſu pactum non valet, cui
debeat applicari pars iniuſti paciſcentis. Bald. conſi. 7. Et de pacto facto de hæ-
reditate Titij in certo modo diuidenda, vide Pet. de Anch. conſi. 394.

CON-

Digitized by Google

CONSILIVM IX.

1 *An quando vxor relinquitur domina, & maſſaria, debeat habere alimẽta & quomodo, vide hic & c. licet reuera eſſet continuandum cum prædi-ctis, ſed quia ſic priſci & ego dimitto.*

Super eo, Qđ q̃rit, qđ dẽat habere do. Altomãna vxor
Thebalducij de ciuitate Caſtel. vigore relicti
ſibi a dicto Thebalducio ĩ ſuo teſtõ, q alias reliquit eã dñam, maſ
1 ſariã, & alimẽta ſibi ꝯgruẽtia. † Circa qđ ſciẽdum. ꝙ dicta dña dẽt
a hr̃e vigore dictorũ verborũ, a alimẽta tñ. & hoc ex vigore ꝯſuetu
b dinis[b], vn no. in l. j. C. ſi ſecun. nupſ. mul. & hoc ẽt patet ex vigore
dictorum verborum, dñam & maſſariã, nã cũ mulier dr̃ dña viuo
viro, vt l. 2. ff. rer. amo. quod verbum non intelligit̃, ꝙ hẽat plenũ
dñiũ cũ vir ſit dñs, ſed ꝙ hẽat in domo q̃dã p̃eminentiã. & hono-
rẽ cuius p̃eminẽtiæ, & honoris quo ad regimẽ vocat̃ dña, & maſ-
ſaria, & ſic debẽt intelligi dicta verba appoſita in dicto teſtõ. Ad
qđ facit ff. de publ. l. ſi cũ exhibuiſſet. §. 1. & quod ibi no. p Iac. de
Are. & l. p̃nũciatio. §. j. de ver. ſig. & qđ ibi no. p Iac. de Are. hoc te
net Spe. in ti. q fil. ſint le. §. j. ver. qđ ita. Nõ ergo dẽt hr̃e aliqđ vltra
alimenta, ſed illa dẽt hr̃e honorifice vt dña. Dicimus ẽt, ꝙ cũ habi
tatio alia ſit legata ſupradictæ dñæ, ꝙ dicto legato alimentorum
gñaliter facto habitatio alia nõ debeatur, vt l. alimenta §. baſilicę.
de ali. & cib. leg. & l. vxorem. §. felicíſſimo. & §. codicillis. de le. 3.

ADDITIONES

a Ber. Lan. Verborum. Quoniã vulgaria ſunt, pertraſeo, ſed, quid habere debeat cũ inſtituti ſunt aſcendentes teſtatoris, Vide Pet. de Anch. conſ. 238. Ang. conſ. 247.

b Vigore conſuetudinis. Conſuetudo approbata per Italiam per Doct. facit prædictã conſultationem clarum, quò [illegible] extantib. filijs teſtatoris, vxor habeat tantũ alimenta, vt per eundem Bar. in l. Titia. § Titia. ff. de leg. 2. glo. & Doct. in l. 1. & aut. quod locum. C. ſi mul. ſec. nup. per Bal. in l. cęterum. ver. quid ergo. de vſu, & hab. per Hoſt. in ſum. in ti. de pig. ver. qualiter. per Pau. de Caſt. conſ. 210. 240. & 389. quid aũt hr̃e dẽat, qñ ſunt inſtituti aſcẽdentes teſtatoris, Imo. in d. l. Titia. dicit, quòd habebit vſumfructũ, quia cõſuetudo, & d. aut. quòd locũ, declarauit hr̃e locũ qñ ſolũ ſunt inſtituti filij, non dẽt extendi ad alios caſus cũ ſit contra ius cõe, & cõtra vim verbi teſtõris. l. ius ſingulare. ff. de leg. c. conſt. de re. iu. in 6. quia alijs non eſt ita debita ſicut deſcendentib. hẽditas. l. ſcripto. vñ liberi ita conſulendo, ſub dubio tñ, vr̃ tenere Ang. cõſ. 247. incip. ſer Simon de Ragio, in trãuerſal. aperte firmat quòd vſumfructũ hr̃e debeat in alleg. cõſ. 320. incip. maritus filiũ naſciturũ, & ibi dicit, quòd inſtitutis extraneis debet habere integrum vſumfructum.

* Boer. q. 194. nu. 4.

CONSILIVM X.

1 *Conſanguinei quòd dicantur vulgariter etiam ex linea materna, & ibi, qui proximiores ex linea paterna, & qui ex linea materna,*

2 *Statutum ſi extat quod in teſtamentis adhibeãtur duo ex linea paterna, & ipſis deficiẽtib. duo ex linea materna, ſufficit adhibere vnum ex linea paterna, quando alius non ſit*

Pluralitas in ſtatut, quod reſoluatur in ſingularitatem.

3 *Arguere de re ad perſonas, quòd poſſumus.*

In nomine Domini nr̃i Ieſu Chriſti, amẽ. Viſo
ſtatuto cõis Tuderti, poſt
to ſub rub. quali͛r mulieres ꝯhere poſſint, & viſo teſtõ facto a dña
Titia teſtatrice p̃dicta, ꝯſideratiſq; pſonis ſuperius in dictis cellu-
lis deſignatis, q̃ teſtõ ꝯſenſerũt, dico teſtũ valere, & ẽt factũ fuiſ-
ſe legitime: tñ ad intelligẽtiã ipſorũ, q̃ ſ. ſunt deſignata, p̃mitto, ꝙ
oẽs illæ pſonæ, qb. in eorũ cellula ſignũ crucis poſitũ eſt viuebãt,
a cæteri mortui erant. Itẽ p̃mittẽdum eſt, ꝙ ſtatutũ requit [a] pñtiam
duorũ ꝯſanguineorũ proximiorum ex linea paterna. & ſi ex linea
paterna non hñr, tunc ex linea materna. ſed de iure de linea mater
1 na ꝯiuncti dñr, q virilis ſexus cognatione ꝯiuncti ſunt: † vñ ille, q
ex aliqua muliere mihi ꝯſanguinea deſcẽdit, nõ eſt mihi coniun-
ctus ex linea paterna, ſed ex linea materna. ex matre. n. ſua mihi ꝯ-
ſanguineus vulgariter dr̃, vt Inſt. de leg. agn. ſu. §. 1. & ff. eo. ſinaũt
Si igit bñ pſonas ſ. notatas inſpiciamus, iſta Titia teſtatrix ſolum
hẽt vnũ ꝯſanguineum ex parte patris. ſ. Alber. Guiſal. j. ex Baran.
marito dñæ Diamãtis, auo dictæ Titiæ, nec alium hẽt p lineã ma
ſculinã ab vtraq; parte, Itẽ iſte Barãdellus (computando gradum
de iu. can. ſm ꝙ ſtatutum requirit) eſt cõſanguineus dictæ Titiæ ĩ
3. gradu, & q diſtat a ſtipite eo gradu, diſtat a quolibet eodẽ gradu
p aliam lineã deſcẽdentem, vt extra de ꝯſang. & affi. c. ꝙ dilectio,
& c. fi. Sed iſte Albertus differt a Titio in tertio gradu. ſ. ab illo Ba
randello viro do. Diamantis, vt ex inſpectione ſ. facta deſignata de
ſignanter apparet, ergo eo gradu differt a dña Titia, ipſius ergo
conſenſus, & pñtia dẽt primo requiri veluti eorum, q ex linea pa-
terna deſcẽdunt. Oẽs vero alij ſupra deſignati ſunt coniuncti ex li
nea materna, ſi bñ cellulæ aduertant̃, nã oẽs illi q deſcẽderunt ex
Fran. fil. Phil. ſunt attinẽtes huic Titiæ ex linea materna: nam Ti-
tia eis attinet ex perſona d. Diamãtis auiæ, & ſic ex fœmina. In ſub-
ſidium ergo eſt deueniendum ad conſanguineos ex linea mater-
na, cum ex linea p̃na vnus tñ ſubſit. vt dictum eſt. Videmus er-
go, vtrum illi, q cõſenſerunt, fuerint proximiores ex linea mater
na, tñ vſq; ad certum gradum & certe Agnol. ille q cõſenſit teſtõ
erat conſanguineus d. Titiæ in ſecundo gradu, quia toto gradu di
ſtat ipſe ab Agnolutio patre d. d. Titiæ, ergo &c. ſm dictam regu
lã iuris canonici. Et ſi dicas, quare nõ fuit vocatus Cicolus filius
eius q fuit frater matris Titiæ, cũ ipſe ſimiĩr ſit in ſecundo gra-
du ſm prædictam regulam? Rñ. verum eſt, ꝙ dicti Agnolutius &
Cicolus ſunt eidem Titiæ attinentes in ſecũdo gradu pari de iure
canonico tamen de iure ciuili, ipſe Agnolutius eſt in tertio gra-
du, quia filius ſororis eſt, vt Inſtit. de gradibus. §. 3. gradu. verſic. ex
tranſuerſo. Dictus vero Cicolus de iure ciuili eſt in ſecũdo gradu
quia natus ex fratre, & ſorore, vt Inſti. de gradi. §. 4. gradu. verſi. ex
trãuerſo. in fi. licet ergo aliquo reſpectu ſint pares, cum in aliquo
vnus præcedit alium, & ſic eſt p̃ferendus, vt in Aut. de conſangui
ne. & vter. l. vlt. C. communia de ſucceſſ. auth. itaq;. & cum plures
ſint eiuſdem gradus, locus eſt gratificationi, vt l. pater filium ff. ad
legem Falcid. & ad Sillan. l. ſi quis in graui. §. ſi cum omnes, C. de
ſecũ. nup. l. fœminæ. Potuit ergo eligere cui magis intererat, qa ad
eum veniſſet ſucceſſio ab inteſtato potius q̃ ad dictum Cicolum
cum ſint in proximiori gradu de iure ciuili, vt C. de legit. hæred.
authent. poſt fratres. dicti vero filij Andrioli Ignardoli non de-
buerunt vocari, qa erant in tertio gradu per lineam fœmininam,
vt patet ex ea inſpectione, & ſic dictus Agnolutius, qui erat in pri
mo gradu, erat proximior, dictus vero Effroducius erat in tertio
gradu ad dictam Titiam, quia toto gradu diſtat a ſtipite, nec fuit
neceſſe requiri, ſed fuit requiſitus ad abundãtem cautelam, quia
numerus duorum fuit perfectus, prout ſtatutum requirit. Sed ex
2 prædictis ſurgit vnum dubium, † quia ſtatutũ dicit, ſi ex linea pa-
terna non habuit &c. Sed hic non habuit duos ex linea paterna,
ergo vr̃, ꝙ dẽret habere duos ex linea materna, p̃ximiores: hic ve
ro non habuit proximiores, quia dictus Cicolus eſt proximior,
quam Effroducius de iure canonico, quare vr̃ ſtatuto non eſſe ſa-
tisfactum. Ad quod rñ. per regulam quæ eſt, ꝙ illa pluralitas per-
ſonarum reſoluatur in ſingularitatẽ, vt l. falſa. in fi. ff. de condi. &
demonſt. & de leg. 3. l. qui cõcubinam. §. Stichum. Cum ergo ſta
tutum dicit, ſi vero nõ habuit ipſos &c. debet intelligi ipſos, ideſt
aliquos ex eis, vt ſic pſona quæ deficit in linea ſuppleatur in linea
ex conſanguineis per lineam fœmininã. Et quod hæc fuerit mẽs
ſtatuti, colligitur ex præce. & ſeq. vbi dicit, quod aliquẽ ex eis &c.
arg. de leg. 1. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. & l. qui filiab. in princ. co. ut. li
cet enim eſſe debeant duo proximiores ex linea paterna, tamen
b vnus etiã debet eſſe, ſi plures nõ eſſent, [b] vel ſi plures nõ habeant
vt in Aut. de alien. §. quod autem. ibi, qui in vno, ſi vnum autem
habeant &c. facit ff. vi bono. rapto. l. 2. §. homines, de libe. hom. ex
3 hiben. l. 1. §. hæc verba. de neg. geſt. l. ait prætor. §. negotium. † Præ-
terea hoc probatur argumen. de rebus ad perſonas, quia licitum
eſt tale argumen. vt l. qui plures. ff. de vulg. & pupil. & coniuncta
l. miles ita. §. & quod dicimus, de milit. teſta. ſed ego video in reb.
quòd quandoque in defectum vnius deuenitur ad aliam in tãtũ
in quãtum in primo eſt defectus, vt ſi in totum in totum, ſi in par
tem etiam in partem, vt C. de duobus reis. aut. hoc ita. C. de fidei
com. aut. in præſentia. ſi cert. peta. l. fin. de verbo. obliga. l. decem.
cum ſimilita in propoſito ex defectu coniunctorum ex linea pa-
terna deuenitur ad lineam maternam, & debet intelligi ſi ſit defe
ctus in totum, vt quia nullus ſit in totum, deuenitur ad lineã ma-
ternam, ſi in parte quia vnus tantum ſit, & alius deficiat, tunc de-
ueniat ad lineam maternam, & ita fuit hic factum, & fuit hic ſatiſ
factum ſtatuto. Secundo ſuper dicto teſt. dubitatur, quia teſtator
dixit, quia hæc fuit ſua vlt. volũtas, vtrum p hoc teſt. viuetur, & di-
co quod non, ſed hæres inſtitutus dẽt eligere de iure directo, vel
de iu. fideicom. vtrũ ex codicillis hr̃e velit, vt C. de codic. l. fin. &
illa verba, etiam ſi eſſent copulatiue poſita, debent reſolui in diſiũ
ctiuam vel. quia qñ copula cadit inter cõpatibilia, eſt diſiunctiua,
vt l. ſi Titio fundus. ff. de vſufr. leg. & no. Cy. in d. l. fin. C. de codic.

ADDITIONES

a Ber. Lan. Statutum requirit. Ad clariorem euidentiam eorum, quæ per dominum conſulentem ſuperius ſcripta ſunt, qui dicantur proximiores, quorum conſenſus requiritur ex forma ſtatuti, & etiam ſi ſtatutum ſimpliciter diceret requiri conſenſum proximiorum, non adiecto qualiter gradus computentur ſecundum ius ciuile, quia computatio quæ ita fit, eſt vera cõputatio, quia fit per arithmeticam, quæ eſt vera, & naturalis, quia quot ſunt perſonæ, vna dempta, tot ſunt gradus, ideſt tot gradibus præcedet de vna ad aliam, ita no. Io. And. in addi. ad Spec. in ti. de alleg. & diſp. §. porro, & Ino. in c. fi. de cõſang. & affi. Bal. in l. fin. C. de ſucceſſ. edi. & in c. 1. de grad. ſucc. in feu. & in c. 1. de reſer. & in c. poſtremo, de app. Petr. de Anch. conſ. 49. Pau. de Caſt. conſi. 66. Circa aliam partem, quòd, ſi non ſunt proximi ex linea paterna, quod admittantur ex materna, inhærendo dico, quòd idem tenuit ipſe Bar. in l. Stichum, de leg. 1. Bal. in l. in copulandis, C. de impub. & in l. 1. C. vnde vir. & vxor. Pan. in c. quoties, extra de teſtib. facit ad hoc quod voluit Ang. conſi. 263. incip. ſtatuto Tudertino, & in conſil. 154. in meo incip. do. Catherina. Sed quid ſi ſtante ſtatuto, de quo ſupra, quòd mulier teneatur requirere cõſenſum proximiorum, an ſi requiſierit conſenſum fœminarum, ſit ſatiſfactum ſtatuto. & vi dicendum quòd ſic, quia in fauorabilibus maſculinum concipit fœmininum, ſecundum Ang. qui ita conſuluit conſi. 209. incip. in Dei nomine ſuper puncto. dum tñ fœminæ ſint maiores 14. ann. & ibi ponit, an baſtardorum conſenſus ſufficiat, & an maſculinum comprehendat fœmininum, videte ultra loca vulgaria tex. in l. ſi quis ita, ff. de teſtam. & in l. unica, cum gl. & Ang. C. de raptu virg. glo. in c. generali, de elect. in 6. & in cle. 1. de elect. & in clem. 1. de priuil. Pan. in c. fi. de ſimo. in cle. 1. de reſer. & quid attendendum ſit, qñ materia cõgruit tam maſculo, quam fœminæ, videte Ang. poſt. Bar. in l. 1. ff. de pecu. qui alleg. tex. in l. Lucius, §. quæſitum, ff. de leg. 3. & in l. fin. C. de uerb. ſign. & ſupradicta vĩr facere cont. a Bal. in l. ſcripturas, C. qui pot. in pig. de illa q. ſi reperitur ſubſcriptio teſtium virorum, an verificetur in fœmina, nec ob. d. l. quia loquitur in condenda l. quo. e [illegible] iuris communis, ad quod fœminæ non admittuntur.

Ber. Land. Vide etiam Bal. conſi. 260. lib. 3.

b Ber. Land. Non eſſent, Vide Ang. conſi. 70. incip. domina Catherina.

Quæri-

Quæritur, Vtrum monaſterium habeatur loco filio-rum,&c. Hoc conſilium eſt ſuperfluum, qa de verbo ad verbum, & pleniſſime tractatur hæc materia ſupra primo conſilio,& ibi vide.

CONSILIVM XI.

1 *Statutum ſi excludit filiam dotatam ab hæreditate viuente filio, an poſſit dicere teſtamentum nullum mortuo fratre, quod ſic.*

Proponitur. Quòd pater filiam dotatam præterijt, & filium inſtituit,mortuo patre ſuperuixit filius, qui bona paterna poſſedit, deinde deceſſit filius prædictus ſine filijs, nunquid dicta filia ꝑterita dicet teſtm̄ nullū· Quæritur, an dictū teſtm̄ ſit nullū hodie, ita quod non retrotrahatur, & ſic viuo filio teſtm̄ valuerit: An vero hodie appareat teſtamentū retro nullum fuiſſe conſideratis verbis ſtatuti dicētis,quod filia dotata non poſſit reuenire,ſiue reuerti ad bona dotantis, vel deſcen
1 dentiū ab eiſdē donec ſuperuixerit.[a] Circa † quod dicendū eſt di-
a ctū teſtm̄ nunc nullum eſſe,& retro nullū fuiſſe apparere,qđ probatur rationibus,& ēt caſibus ſimilibus,& rōnib. Primo ſic, certum eſt,quod illa filia dotata pręterita poteſt hodie dicere nullū,
b [b] & hoc voluit ſtatutum,quod ſolum voluit eam excludere a bonis,quouſq; maſculus ſuperuixerit. Nā ſic eo mortuo ipſam admittit, quia prohibitus vſque ad tempus, poſt tp̄s vr̄ permiſſus, & ſunt iura vulgaria,ergo &c. Si igitur ex diſpoſitione ſtatuti admittitur hodie, ergo hodie poteſt dici nullum,niſi dicatur retro nullum fuiſſe,vt oſtendam:ergo ex mēte ſtatuti eſt,quod fuit retro nullum. hoc ſic probo. Ille præteritus poteſt dicere teſtm̄ nullum, qui tempore mortis debebat neceſſario inſtitui, vt l.ſi quis exhæredato,in prin.ff.de inui.rup.& irr.teſtam. Si dicerem teſtm̄ viuo filio eſſe aliquod,& filiam nō fuiſſe neceſſe inſtitui,ergo hodie teſtm̄ non rumpetur,vt d.l.ſi quis ex hæredato.cum ergo hodie filia dicat nullū,de neceſſitate habet præſupponere,quod hodie apparet eam fuiſſe talis conditionis, quod mortis tempore debeat inſtitui. Preterea,hoc apparet per l.Gallus,§.& quid ſi tantū, ff.de libe.& poſthum. vbi ſi filius deportatus poſt mortem patris reſtituatur, tamen non dicit teſtamentum nullum, niſi reſtituatur ex cauſa, quia retrotrahatur, vt ibi patet in fi.glo.ergo iſta filia dotata poſt mortem filij incipit eſſe habilis ad ſuccedendū ex cauſa,quia teſtamentum non retro tenuerit,& tunc conſtat teſtamētum retro fuiſſe nullum.& iſtæ rationes de neceſſitate cōcludūt. Præterea ex eo teſtamento,quod ſperatur rumpi ex cauſa præteritionis, nō poteſt adiri hæreditas,neq; ſuus hæres exiſtere, vt l.cū quidam.§.quod dicitur.ff.de acquiren.hæred. Sed iſtud eſt huiuſmodi, quia ſi contingat filium decedere ſine filijs ſuperſtite filia præterita,teſtamentum illud rumpitur, ergo filius ex teſtamento non potuit eſſe hæres.ergo concluditur, quòd dictum teſtamentum fuit nullum,ſaltem ex eo,ꝗ ex dicto teſtamento non fuit adita hæreditas,&c.nec ſuus hæres extitit. Secūdo probatur per caſus ſimiles. Primo de filio præterito, qui non poteſt dicere nullum quouſq; eſt apud hoſtes, tamen reuerſus rumpit retro iure poſtliminij, ſed caſus noſter eſt de his qui retrotrahuntur. vt ſupra dictum eſt, ergo &c. Videtur tamen in his terminis expreſſum. ff. de bono.poſſ.ſecundum tab.l.æquiſſimū.§.expectandi, ergo &c. Vbi dicitur, quòd quandiu ſupereſt aliquis, qui poſſit venire per contra tabu.ſi ſunt excluſi morte,vel alio modo, certe tunc inſtituti veniunt per ſecundum tab.ſicut dicit hic ſtatutum,qđ quandiu ſupereſt maſculus,nō veniat fœmina. Modo pone, ꝗ illi,qui poſſent venire per contratab. ſunt excluſi morte, vel alio modo, certe tunc inſtituti veniunt per ſecundū tab.non ꝗ ex tunc confirmetur teſtamentum,ſed tantum ex eo,quod retro valuerit teſtamentum, licet venire non potuerit. ita hic debet expreſſe venire quaſi retro fuerit nullum teſtamentum, non quaſi hodie annulletur,& illa ſignificatio verborum hoc importat,vt ibi patet.

ADDITIONES

a Ber.Lan. Donec ſuperuixerit. Vide Pet.de Anch.pulchre conſ.121. Bal.conſilio 109.5.lib.Pau.de Caſt.conſi.348.

b Ber.Land.Dicere nullum. Articulus ſuperior eſt adeo dubius, quod Ange.in l.ei qui ſoluendo,vt refert Io.de Imo.ibi,dixit,quod ipſo præſente fuit interrogatus Bar.& propter uarietatem conſiliorum fuit facta tranſactio,quia pro parte negatiua, quod filia non poſſit dicere teſtamentum nullum, conſuluit collegium Paduanum,quia qui ſemel eſt hæres,non poteſt deſinere eſſe hæres. Bal.autem in l. poſthumos,ff.de lib.& poſth.dicit quod ēt pro hac parte conſuluit Ray. & collegium Senenſe;collegium uero Bonon.conſuluit pro opin.Bart. de qua ſupra, cui adhæret ipſe Ange.quia immo qui hæres ſemel fuit,poteſt deſinere eſſe hæres, lege municipali,uel ciuili,ut in auth.hoc amplius, C.de fideicom.ius municipale enim eſt pars iuris ciuilis,vt l.omnes populi,ff.de iuſt.& iu.facto autem hominis ille,qui eſt hæres,non pōt deſinere eſſe hæres,vt d.l.ei qui ſoluēdo.nec facto iudicis,ut l.ſed ſi ſine,§.Papinianus,ff.de mino.nec iure prætorio,ut Inſtit.de bono.poſſeſ.§.quos autem. & ita firmat ipſe Ang. in d.l.ei qui. in terminis q.ſuperioris, & in l.ſi ex pluribus,in prin.ff.ſi pars hær.pe.& in Auth.de hær.& Falc.§. ſi quis autem,& Bal.in d.l.ſi quis poſth.§.1.& in l.2.C.de lib.& poſth.Idem Bal. in l.Gallus,§.& quid ſi tm̄, & l.cum vxori.quan.dies leg. ced.Imo. in d. l. ſi quis poſthumos,& melius in d.l.ei qui.vbi latius Bart.e xorditur in hoc paſſu. Remanet ergo firma concluſio d.conſulentis, quam ipſe firmauit in d.l.Gallus, & in l. fi.C.ad Tertul.& Pau.de Caſt.conſi.343.Circa vero 1.2,quod dominus conſules vult,ꝗ teſtamentum nunc ſit nullum & retro nullum fuiſſe fingatur, Imo. in d.l. ei qui.& Bald.in d.l.2.de lib.præter.& l.ſi quis filium,C.de inoſ teſt. tenent contra Bart.quod immo non retrotrahitur, quia ſtatutum poteſt facere teſtamentū aliquo tpe valere,& aliđ non.Et ſimiliter ſunt contra Bar.in eo quod concludit, quod filius interim non poterit adire teſtm̄,quia ex eo teſtamento, quod ſperatur rumpi,non poteſt adiri hæreditas,l.cum quidam,§.quod dr̄,ff.de acq.hær. & opi.Io.de Imo.& Bal.vr̄ adhærere Pau.de Caſt.in d.l.2. & reſpondet. quia ratio Bar.militat de iure cōi,qō iſta vero loquuntur qñ ſucceſſio defertur ex ſtatuto, qđ pōt facere,vt teſtm̄ ualeret,& ex eo hæreditas adeatur,& deinde reducaī ad cauſam inteſta. Alex.de Imo.in d.l.2.conatur ſuſtinere ar. Dicens quod Bart. in d.l. fin.vr̄ reſpondere opi.contrariæ,quia tunc poſſet procedere eorum opi. qñ ſtatutum diceret,quod teſtm̄ filia dotata non poſſit rumpere, quouſq; maſculus ſuperuixerit,ſecus ſi diceret tm̄ ſtatutum circa perſonā filiæ: quia tunc ex quo poſſibile eſt, quod filia prædicta in teſtamento aliquo caſu ſuccedat,non debet poſſe adiri hæreditas,ſed ſtat in pendenti,vt qñ filius exiſtens apud hoſtes, eſt præteritus,vt l.ventre.ff.de acq.hær. & dicit quod non inuenit aliquem qui reſpondeat dictæ rationi.ſed fallitur.quia Io.de Imo.in d.l.ei qui.reſpondet ad dictam rationem,& facit,quia non poteſt videri iudicio meo dña cur ita non ſit in pendenti qñ verba diriguntur ad teſtamentum,ſicut qñ diriguntur ad filiā,quia etiā qñ verba dirigantur ad teſtamentum, ſperatur ruptura veniēte morte fratris. vr̄ ergo concludendū,quod filia dicat teſtamentū nullū ſecundū cōem opi.& quod teſtamentū fuit aliquod,nec retrotrahitur rupturę,& quod ex eo potuit adiri hęreditas ſecundum opi.Imo.Bar.& Pau.de Caſt.quam non inueni reprobatam.

CONSILIVM XII.

1 *Hæreditas non tranſmittitur ab ignorante.*

2 *Legatum acquiritur ignoranti,& per ipſum traſmittitur.*

3 *Fideicommiſſum debendum virtute clauſulæ codicillaris non quæritur ignoranti.*

Si quis Inſtituitur hæres, inſtitutio non quæritur ei ipſo iure,ſed ſub quadam tacita ꝯdōne, ſi voluerit, adeo ꝗ
1 decedens † ignorans nō tranſmittit ad hæredem, quia hæreditas non adita non traſmittitur &c.vt C.de iure deliber.l.qm̄.& l.ſi qs in grau.§.eleganter,& l.ſi quis primo,ad Sil.l.1.§. nouiſſimo, C.
2 de cad.toll. Sed in legato † ſecus,quia quæritur ignoranti,& ignorans tranſmittit, vt l.ſeruum filij,§.ſi quis rem,& l.ſi fundum. §.ſi Titius,de leg.1.l.cum pater,§.fundo,& §.furioſo.de leg.2. Modo
3 pone,ꝗ † teſtator hæredem inſtituit, & dixit, ſi non valet iure teſtamenti,valeat iure codicillorum &c. Pone, ꝗ teſtm̄ reducit ad cauſam inteſtati,& ſic exiſtit,& valet vt fideicommiſſum,vt l.codicillis,§.fi.de leg.2.& l.ex teſtamento, C.de fideic.& l.qui aūt.ff. ſi quis omiſ.cauſa teſtamenti.dico, ꝗ iſtud fideicōmiſſum,qđ eſt reſtituendū per venientem ab inteſtato hæredi ſcripto,non acquiritur ignorāti, & ſic niſi agnoſcat decedens non tranſmittet. hoc vult tex.notabilis in l.querebat,ff.de milit.teſtam. ibi, vim prioris teſtamenti in cauſam fideicommiſſi eſſe cōuerſam &c. eſt alius effectus, l.propter detractionem duarū quartarū, quas detrahet rogatus de reſtituendo ſub condōne, quas non detrahit rogatus de reſtituendo pure, ſm opi.gl.in d.§.ſed nec impuberis, l.Papi.ff. de inoſ.teſtam.cum ſimi.de quo dixi in l.1.de iure codicil.

CONSILIVM XIII.

1 *Conditio nubendi, vel ingrediendi monaſterium adiecta impuberi eſt caſualis. De loco ad tempus procedit argumentum.*

2 *Teſtamentum, in quo filius eſt inſtitutus ſub conditione caſuali, vel mixta, quod ſit nullum.*

De intellectu l.quoniam in prioribus, C.de inoffi.teſta.

3 *Teſtamentum, in quo filius eſt præteritus, quod confirmatur ſolum de iure prætorio ex taciturnitate præteriti.*

4 *Subſtitutio directa qua dicatur, & quę obliqua ad hoc, vt annullato teſtamento, quo ad inſtitutionem dicatur nulla ſubſtitutio.*

5 *Verbum, ſuccedo, quod ſit uerbum commune.*

6 *Diſpoſitio auth. ex cauſa. C.de liber. præter. quod non habeat locum in præteritione poſthumi.*

7 *Diſpoſitio auth.ex cauſa, quod loquatur in præteritione paterna.*

8 *Legatum præterito quod non confirmentur per auth.ex cauſa.*

9 *Fideicommiſſa facta in legitima filiorum, quod non teneant.*

10 *Fideicommiſſum non agnitum nec reſtitutum, quod tranſmittatur ad ſuū hæredem, quando dies ceſſit in vita defuncti.*

11 *Iuris adeundi, & petitionis hæreditatis quando non præſcribatur.*

Ex facto propoſito plura dubia oriuntur. Primum, vtrum teſtamentum Hugolini prædicti ſit aliquod de iure quoad hæredem inſtitutum, necne. Secundo, vtrum ſubſtitutiones factæ ſint directæ, vel obliquæ, vt ſciatur an præteritio filiarum eas reddat inualidas, necne. Tertio, quid ſi ſit nullum teſtamentum præfatum quoad hęredis inſtitutionem, vtrum quoad alia in eo relicta ſit aliquod, necne. Quarto, vtrum ad ſucceſſionē ab inteſtato prædictarum Trudæ & Serenicæ, & Cyole, quæ mortuæ fuerunt ante dictum Mattheolum, veniat ſolum Decucia prædicta, an vero ſimul veniant cum ea nepotes dicti Mattheoli, cum nō appareat ex prædictis, quòd Mattheolus, nec prædicti ſui filij hæreditatem prædictarum dominarum adierint, & quædā alia dubia ex his procedunt, vt inferius exprimetur. Circa primū dubium conſidero tria. Primum, utrum condōnes deſcriptæ prędictis filiabus fuerint poteſtatiuæ, necne, vt per hoc videātur pręteritæ, necne. Secundo, an l.qm̄ in prioribus, C.de inoffi. teſta. vel eius effectus locum habeat in filijs ſub caſuali, vel mixta condōne inſtitutis. Tertio, quid operetur pręteritio filiorum ſuorum ad annullationem teſtamenti paterni. De primo vr̄r tunc conditiones fuiſſe non poteſtatiuæ, ſed mixtæ, ſaltem in perſona earum, quæ non erant adultæ tēpore teſtamenti. Ratio huius eſt, vt ſunt,

prudente

Digitized by Google

1 prudẽter tactum per allegationẽ, quia vouere † & monaſterium
ingredi cũ effectu idẽ eſt, quod profiteri, vt no. in auth. ingreſſi. C.
de ſacroſan eccl. & hæc oĩa expectant & requirunt pubertatem.
Inſtit. de nupt. in prin. de cond. & demonſt. l. hæc conditio. Sed im
puberi eſt caſuale ad pubertatem peruenire, vt patet ex ſenſu, er-
go ipſa ꝯdõ pro parte a caſu dependet, hoc probat l. 4 ſubarguen-
do de loco ad tps. vt illud operetur tpis protenſio, quod loci lon-
ginquitas. Non obſt. ad hoc l. j. de inſtit. & ſubſtit. & l. teſtõ. de con
dit. & demonſt. quæ in contrarium allegantur per allegãtes, quia
ibi non hr̃, quod cõditio fuerit adiecta impuberi. Item nec ibi dr̃,
quod fuerit poteſtatiua. Nec obſt. quod ibi non dr̃, ꝙ ipſa cõditio
adiecta filio habet vitiare teſtm̃, immo magis oppoſitum, quia in
ſtituebat auum paternum. cuius preteritio pro exhæredatione eſt
vnde & ſi cauſalis fuiſſet, nõ habuiſſet irritare teſtm̃, & ex hoc eſt
ꝙ cõditio velut difficilis iudicatur, & ea etiam viuo teſtatore im
pleri poteſt, vt l. hæc conditio. de condit. & demon. & ex hoc eſt,
quia de facili & cõiter cõtingit, quod conditio, quæ poteſt imple-
ri iudicatur poteſtatiua, in l. filio. & l. ſeruus quoque. §. j. & quod
a ibi no. de hære. inſtit. De ſecundo ᵃ dubio. ſ utrum † caſualis, vel
2 mixta adiecta inſtitutioni factæ de filiã inſtituto in ptãre conſti-
tuto habeat inſtitutionem reddere nullam, an vero remoueatur
a iure, per l. quoniam in prioribus. C. de inoff. teſt. & per l. ſcimus.
§. cum autem. eod. tit. quæ adhuc magis vr̃ vrgere. Omiſſis quæ
adhuc dici poſſent gratia breuitatis, vr̃ teſtm̃ nullum reddi ex tali
conditione adiecta quia ſuus eſt præteritus, cum nõ ſit in caſum
ꝯtrarium exhæredatus. & hoc probat l. ſi pater. de inſtit. & ſubſt. al-
leg. Nec ob. qm̃, quia ibi loquitur, cũ teſtm̃ de iure ciuili, tenuit,
puta quia filius exhæredatus, vel pro exhæredato habitus, & ali-
quid eſt ſibi ſub conditione vel modo relictum, vel fuit ſub con-
ditione poteſtatiua inſtitutus, & hoc ibi probat litera in principio
& circa finem, dum ibi dicit, eorum iura q ad memoratam accu
ſationem vocabantur. patet ergo, ꝙ illa prouidet, vbi filius pote-
rat teſtm̃ expugnare: ergo in caſu, in quo teſtm̃ de iure ciuili tene
bat, valet, quia ſuus inſtitutus erat ſub poteſtatiua conditione, tñ
in minori ſumma, quam eſſet legitima ſua, vel quia exhæredatus
pro exhæredato habitus, quia ſi præteritus a matre his proditum
eſt remedium querelæ, vt Inſt. de inoſ. teſta. in prin. & ibi not. non
ergo loquitur, vbi teſtm̃ eſſet nullum ipſo iure, quia eo caſu non
agitur querela. Sed reſtat reſpondere ad l. ſcimus. §. cum aũt. quia
vr̃ loqui de caſuali conditione, cum dicit, conditione mortis fidei
commiſſo grauari, vt l. j. §. j. ff. de cõdit. & de mon. & l. hæres meus.
eo. tit. quia lex illa non prouidet circa nullitatem teſtamẽti, ſed ꝯ
querelam, vel ꝯ tab. cum refert ſe ad l. qm̃ in prioribus. præalleg.
& tamen cum pertractetur inoſſicioſi querela, princeps in nullita
tibus ius innouat, vt l. omnibus. §. ſi vero. & §. quæ nuper. eo. titu.
in ſi. Item lex illa eſt poſita ſub rubrica de inoſſicioſo teſtõ, ergo
debet intelligi, cũ filio exhæredato datum erat fideicommiſſum
ſub ꝯditione. vel ſi præteritus fuit debet itelligi, ꝙ pterítus noluit
fideicommiſſum, & ſic approbat teſtm̃, quo caſu tenet teſtm̃ ſal-
tem de iure Prætorio, ſed per ꝯtabulas potuiſſet reſcindi, vt l. filio
præterito. de inu. teſta. remouet ergo illa lex cõditionem relicto
filio datam, ad cuius conſecutionem filius intendebat, nõ autem
dicit. ꝙ filius ſub tali conditione inſtitutus nõ poſſit dicere nullũ.
ſi ipſe nõ dicit. nec nos dicere debemus, maxime cum habeamus
legem, quæ diſponit de nullitate, quæ nõ reperitur correcta, ergo
&c. vt l. præcipimus. in ſi. de appellat. Item ibi nõ fuit filius inſtitu
tus, ſed extraneus, ſed filio fuerunt fideicommiſſa relicta ſub die
certa, vel incerta, vnde nõ habent locum leges prohibẽtes filiam
ſub conditione inſtitui, ita ꝙ teſtm̃ tenebat ipſo iure, & per quere
lam reſcindebatur, quod remouetur. Non obſtat, ꝙ illa iura ſunt
tã fauore patris quam filiorũ indicta, quia nõ propterea ſequitur
quod loquatur de teſtamenti nullius corroboratione: ſatis eſt. n.
fauor parentum, ſi querelam, vel contratabulas excludunt. De
3 tertio dubio † huius primæ partis. ſ. quid operetur præteritio filio
b tum ᵇ circa nullitatem teſtamẽti prædicti, vr̃ Doctorib. modernis,
quod de iure ciuili nullum habeat reddere teſtm̃, ſed de iure præ
torio valeat, ſi filiæ prædictæ præteritæ id tacite, vel expreſſe appro
baſſent, & iſte eſt eorum intellectus in l. filio. de inu. teſtam ita ꝓ-
batur in l. j. ff. ſi tabu. teſtam. nul. ext. nota. de excep. rei iudica. l. ij. fa
cit quod not. de bono. poſſeſ. contratabul. l. 3. & l. cum in ſecundo.
in prin. ff. de inu. teſtam. hoc tenent moderni. C. de ſeruis neceſ.
hæred. inſtit. l. 2. licet & aliter in d. l. filio. cõiter per gl. dicatur. Nõ
eſt ergo verum ſecundum eos de iure, quod taciturnitas præteri
ti confirmet teſtamentum, ſed eius voluntas tacita, vel expreſſa,
quo caſu conualeſcat teſtamentum ſolum de iure prætorio, non
ciuili. ſm̃ omnes, vt eſt oſtentum. per hoc eſt reſpõſum ad oppoſi
tiones, quæ fiebant de præſcriptione iuris dicendi nullum, verun-
tamen tenenda eſt opi. glo. in d. l. filio. videlicet, quod teſtm̃ per ta
citurnitatem præteriti conualeſcat. adhuc infertur præfatum Hu
golinum eſſe inteſtatum, quia non confirmatur tale teſtamẽtum
niſi de iure prætorio, vt ex eo, & per illud poſſit peti bonorum poſ
ſeſſio, vt not. de contratab. l. 2. & d. l. cum in ſecundo, in prin. cui q̃-
dem tum bonorum poſſeſſionem petendi ſatis diuturne videtur ei-
ſ. præſcriptum, cum ſit annale, Item eſt conſider. ſ. dum, quod

bonorum poſſeſſio non agnita, nõ tranſmittitur. l. j. §. acquiſ[illegible]
de bono poſſ. & per ea quæ proponuntur, non apparet quod Mat
theolus agnouit eam. Vnde ex perſona Mattheoli non competit
eius hæredibus ius ad eam nec competit eis ius ad eorum perſo-
nas, quia per ea quæ proponuntur non apparet fuiſſe in rerum na
tura tpe vitæ teſtatoris filios Nicolai & Triſtani, q nunc erãt, & de
quibus poſſit fieri excitatio, ergo non compeunt eis bonorum poſ
ſeſſio in bonis dicti defuncti. vt l. j. §. ſi quis ꝓximior. ff. vnde cogn.
& poſito quod fuiſſent, tñ non obtinebant primum locum, ſiue
primum gradum, qa Mattheolus eos præcedebat, ergo ad bono-
rum poſſeſſ. nõ admittuntur ex dicto teſtõ. ſi autem veniet vt ſcri
pti per ſecundum tabulas. & hoc nõ poſſunt. qa prefertur eis per-
ſona parentis eorum, quia tunc tenebat locum primi hæredis, vt
l. 1. de ꝯtab. ergo Hugolinus nullum põt hr̃e hæredem ex teſtõ, &
per ꝯñs omni iure eſt hodie inteſtatus. Ex præmiſſis concluditur
ad principale dubium, dictum Hugolinum deceſſiſſe inteſtatum
ex præteritione maxime Decutiæ filiæ poſthumæ & Serinicæ ſi
erat minor, vt vr̃ innui, neq; relictum agnouerſit, neque aliter te-
4 ſtamentum approbauerint. Reſtat de ſecundo puncto † videre,
videlicet poſito qđ dictum teſtm̃ ſit nullũ quo ad inſtitutionem,
vtrũ ſubſtõnes in eo factæ ſint directæ, necne, & hoc iõ, quia ſi eſ
ſent directæ, idem iuris eſſet de his, quod de inſtitutis, qa & ipſæ
inſtõnes ꝯdõnales ſunt, vt l. in rõne. §. 2. ad l. Falc. & §. ſi filio. & qa
præteritio filiorum habet ipſas ſubſtitutiones irritare, vt ff. de libe.
& poſth. l. Gallus. & per totum. & primo vr̃, quod ſint directæ. qa
tunc ſubſtitutio eſt directa, quando verba prolata nõ demonſtrãt
miniſterium eius, cui ſubſtitutio fieri denotatur. Sed in propoſi-
to nõ vr̃ ex verbis miniſterium eorum, qbus facta eſt ſubſtitutio,
ergo vr̃ directa potius, quam obliqua. Pro hoc facit, ꝙ dicimus,
qđ dubia ſubſtitutio interpretatur directa. vt C. de her. inſtit. l. ſi.
& de vulg. & pupil. l. verbis ciuilibus. in ſi. gl. Econtra dr̃, quod ſit
obliqua maxime ſubſtitutio facta filiabus prædictis, de qua perti-
net ad præſens agere. qa illa quæ facta fuit filiis, aut fuit directa, &
fuit nulla ratione pteritionis; aut fuit obliqua, & nõ pertinet de ea
5 quærere, quia eius conditio non euenit. De prima ergo † facta fi-
liabus videtur dici, quod videatur obliqua pp verbum, ſuccedo,
in ea adiectum, quod videtur verbum commune: congruit. enim
omni ſucceſſori tam ſingulari, quam vniuerſali, at ſi verbo com-
muni adiiciuntur iſta verba, ſine liberis &c. tũc ſm̃ communem
opinionem iſta vr̃ ſubſtitutio fideicõmiſſaria, & probatur in l. pre-
cibus. C. de impube. & aliis ſubſtit. & l. Centurio. ff. de vulg. & pu
pil. iſta opinio approbatur per Moder. Item verbum, ſuccedo, per
ſe videtur importare aliquam ſubſtitutionem abſque aliqua adie
ctione, vt ꝓbatur in c. Rainutius. & c. Rainaldus, extra de teſta. &
no. Io. And. in c. j. de teſta. lib. 6. Item pro his facit, quod ibi eſt ver
bum, volo, quod verbum ſm̃ quoſdam Doct. facit ſubſtitutionẽ
aliquam, argu. l. omne verbum. C. com. de lega. Item hæc ſuadet
vrgentius adiectio teſtatoris ſubiecta dictę ſubſtitutioni, cum di
cit. Saluo, ꝙ dictæ ſuæ filiæ & quælibet earum poſſit diſponere ꝓ
anima, & corpore vſq; in quantitatem 100. libra. &c. Quę quidẽ
ratio deſignat teſtatorem ſenſiſſe fideicommiſſariam ſubſtitutio
nem, qa in illud tempus, & in eum caſum vr̃ facta reſeruatio, quo
caſu facta erit adẽptio & reſeruatio. hæc cõcurrũt tpe pubertatis,
qa ante nõ põt quis diſponere de bonis ſuis, nec inter viuos, nec ĩ
vltima voluntate, ergo de tpe pubertatis ſenſiſſe vr̃, & ꝑ ꝯñs erit
tpe teſtamenti magis eis ſubſtitutio facta per verba directa, & ꝑ
ꝯñs cenſenda eſt fideicommiſſaria, vt not. in l. verbis ciuilibus. de
vulg. & pupil. & per hoc in aliis puberibus, quibus fuit vna cum
illius impuberib. facta ſubſtitutio, vt l. quãuis. cum ſi. C. de impu.
& aliis

ADDITIONES.

a Ber. Lan. De ſecundo. Circa ſuperiorem conſultationem qui vellet diſcutere vnã
quamque concluſionem ſatis commentariorum opus eſſet, ideo ad locum, vbi il
læ ſubtilitates examinantur, me remitto, ſolum attingendo ſecundam concluſio-
nem, in qua vr̃, quod conditio caſualis, & mixta appoſita filio reddat teſtamentũ
nullum. cuius contrariũ voluit in l. ſi pr̃, C. de inſt. & ſubſti. & in l. ſuus quoq; ff. de
condi. inſti. & Saly. in d. l. ſi pater. Io. de Imo. in d. l. ſuus quoq;. ſed melius in d. l. ſi
ff. de condi. inſt. in 12. col. in ver. circa caſuale. latiſſime explicat hunc articulum,
& tandem tenet cum opi. Bar. quam tenet tenendo. ſ. quod teſtm̃ valet, ſed reiicia
tur condi. per l. ſcimus, §. cum autem. Pau. de Caſt. quem refert Ale. de Imo. in d.
l. ſi pater dicit tenendo opi. Bar. quæ ſupra, quod nullus bene reſpondet ad d. §. cũ
autem. & totus mundus ſeruat ſuam opi. quia per ſuam opi. conſeruatur teſtm̃: p
contrariam vero, quã hic tenet, ſubuertitur, & in dubio adhærendum eſt diſpoſi
tioni, quæ fauet teſtamento, vt no. in l. ſi pars. ff. de inoffi. teſt. & in c. fi. de re iud &
ſequitur Ang. conſi. 93. incip. Viuianus de monte. Communis tamẽ opi. eſt, quod
ſubuertatur, vt hic per Bar. & Bal. in d. l. quoniam in prioribus, & d. l. ſi. per And.
& in dictis ll. & in conſi. 117. incip. do. Catherina quondam Blaſij. vbi non bene
rñdet ad d. §. cum autem. quid dicendum, neſcio, qa qui hřet conſulere in hac re,
vel iudicare, graue onus ſumeret, cũ vtraq; pars ſit bene munita, tñ Bar. hic tenet
communem opi. conſulẽdo, & ẽt Ang. cõſulẽdo vr̃ adhærere huic parti; & forte
ſi aliqui, qui tenet contra Bar. in lect. vidiſſent hoc cõſ. ſi eſt Bar. vt credo, nõ ita
dilataſſent fimbrias contra communem opin. hoc dico quia non memini vidiſſe
nec audiuiſſe, quod hoc conſilium alleget aliquis. & pro ſuperiori conſultatione
adde conſ. 57. incip. facti narratio, circa medi. pro intelle. l. quoniam ĩ prioribus.
C. de inoff. teſta.
b B. m. Lan. Filiorum. Vide Bald. conſil. 123. lib. incip. quidam d. Matth. Angel. in
conſil. 124.

Digitized by Google

& alijs ſubſt. Ex his ꝯcludimus ſubſtõnẽ p̃dictã videri potius obli
q̃ directã, nõ obſtãtib. dictis in ꝯnum quibus p̃t de facili rñderi ex
rõnib. ꝓ hac parte factis. De tertio aũt p̃ncipali dubio videre re-
ſtat ſ. an fideicõmiſſa p̃dicta vtilia ſint, necne. Hic eſt ꝯſiderãdum,
4 primo, vtrũ auth. ex ca. a C. de lib. p̃te. hẽat locum in prætentione
poſthumi. ſcdo, an ipſa authẽ. ex cã. loquatur de p̃teritione p̃na.
Tertio, vtrũ ꝯfirmenẽ relicta, q̃ relicta ſunt a p̃terito. Quarto, vtrũ
filius p̃t ſubſtitui p fideicõmiſſum in debito iure nãæ. Quorũ q̃dẽ
6 vtrũq; eſt ſatis dubitabile. Et in primo † q̃dẽ dubio variæ ſunt ſniæ
gl. & ẽt modernorũ, ꝓbabiliter dici põt ꝙ dicta auth nõ loquaẽ in
p̃teritione poſthumi. Et hoc ꝓbatur ſic. Ad quẽ caſum non porri
gunt verba legis nec ipſa lex porrigẽ. l. hos accuſare. §. oĩb. de ac-
cuſ. & l. 1. §. nõ aũt. C. de cad. tol. ſed verba dictæ auth. non adaptanẽ
ad p̃teritionẽ poſthumi, q̃a ſm cõem intellectũ illa auth intelligi
tur de cã p̃teritionis omiſſa. at illa nõ ꝯgruit. Primo, q̃a illi non po
tuit cã inſeri ergo nec admitti. argumẽto. l. ſi q̃s i ſuo. C. de inoſ. teſ.
Scdo ꝓbatur in eo caſu, quo teſtm̃ tenet a principio quo ad hñdis
inſtõnẽ, cũ legata relicta i eo dẽpẽdẽt ab illa iſtõne, ẽt cu caſu, quo
inſtõ, a qua relicta depẽdẽt, annullaẽ, tũc in ꝯſtiã annullanẽ relicta
tanq̃ acceſſoria, ꝯ ꝓ hoc, ff. de liberis & poſth. l. 4. §. fi. & ibi not. ꝙ
fit ibi p̃terito poſthumo teſtm̃, & tenẽt a principio. ergo &c. Item
legũ correctio vitanda eſt, & l. caueinr, ꝙ relicta hmõi ſunt nulla,
vbi p̃teritus eſt poſthumus, vt l. 1. C. de poſthumis hrẽdib. inſtit. nec
reperiẽ clare, & expreſſe correcta. ergo &c. & in hac ſnĩa ſunt Dy.
& O. Io. Mar. Sil. Ia. Bu. Ol. & multi alij, licet oppoſitũ teneat q̃dã
gl. & Vltramon. & Cy. In ꝓpoſito aũt themate p̃terita fuit Decuna
poſthuma: verũ, q̃a nõ ſolũ poſthuma, ſed iã nata fuit p̃terita, vide
licet Serenica tunc impubes, vt ſ. eſt probatũ iõ nõ eſt inhærendũ
huic rõni, q̃a præteritio perſonæ natæ a principio reddit teſtm̃ nul
lum, & in eius perſona potuit teſtm̃ quo ad legata & fideicõmiſ-
7 ſa tenere. † De ſcdo, an auth. ex cã, loq̃uaẽ de p̃teritione p̃na, vr̃ di
cendum: licet varie ſit tractatũ per Doc. ꝙ locum hẽat, & hæc eſt
opinio cõis, circa quã amplius nõ inſiſtimus, q̃ eſt cõis, & longũ
8 eſſet diſcutere. In tertio dubio, † vtrũ relicta a p̃terito ꝯfirmenẽ p
auth. ex cã. viſum eſt dño Dy. ꝙ non ꝯfirment, vt ipſe ꝓbat, & no.
in l. 2. de leg. 3. ſm q̃ opinionẽ fideicõmiſſa prædicta p̃teritis filiab.
data vr̃ eſſe nulla, quod eſſet ꝯcedendũ vltra id, qđ habuiſſent de
voluntate teſtõris. i. vſq; ad ſummã eis relictã vr̃ fideicõmiſſum te
9 nere per auth. ex cã, & ceſſat l. 2 & ẽt rõ Dy. In quarto dubio, † vi-
b delicet, an ſubſtõ fideicõmiſſaria teneat in legitima [b] filiorũ, nec
ne, variauerũt gl. in l. ex tribus. & l. qm̃. C. de inoſ. teſt. ſed Dy. ex lõ
ga diſputatione determinauit, ꝙ non tenet relictum a filio, ſed te-
net relictũ a ſuccedẽtibus ſibi ab inteſtato, vt ſcripſit. le. 3. de vulg.
& pup. & ibi plene per eum, & per Cy. in l. ex tribus. In propoſito
aũt ſubſtõ fuit ſimpl'r facta, vñ ipſe vr̃ rogatus, ad quẽ relatus fuit
ſermo, & iõ iuxta præfatã ꝯſiderationem fideicommiſſum factũ,
de dicta legitima eſt nullũ. Ex his ꝯcludimus ad hãc partẽ fideicõ
miſſa præfata i ualuiſſe, & valere in eo ꝙ relictum præfatum præfa-
tis Trudæ, & Cyolæ exceſſit debitum iure naturæ, ſed ſi non acce
pit vltra legitimã, non tenuit præfatum fideicõmiſſum, & ſi plus
acceperit, tenuit in eo, quod exceſſit legitimam, & nõ vltra. ergo
res remanet ſcrutanda, vtrum legitimam acceperit, qđ ex quanti-
tate patrimonij dignoſcitur qđ ſm numerum liberorũ filij dicti
teſtõris debuerunt hr̃e dimidiã. Inſpiciatur ergo, vtrum quilibet
eorum habuit virilẽ ſemiſſis, necne, & ſm id adiudicetur per præ
dicta. Quintus p̃ncipalis pũctus eſt. ſ. vtrũ ad ſucceſſionẽ Trudæ,
Cyolæ, & Serenicæ veniant nepotes Matthæi, quod ꝯſiſtit in hoc
vtrũ Matthæolus adierit hr̃ditatem, vel pro hr̃de ſe geſſerit ſoro-
rũ ſuarũ, & ſi ipſi nõ geſſerint ſe pro hr̃dibus, vtrũ filij Matthæoli.
ſ. Nicolaus, & Chriſtinus ſe ꝓ hr̃de geſſerint dictarũ amitarũ ſua-
rum, & ſi q̃d prædictorum fuit, tunc indubitanter nepotes Mat-
thæoli prædicti dictarum dñarũ præmortuarũ pro dimidia ſunt,
vel eſſe p̃nt hr̃des ex pſona videlicet patris, vel aui ipſorum. Sed ſi
Matthæolus & filij ſui nõ adierunt, nec pro hr̃de geſſerũt ſe dicta-
rum Trudæ, Sereniçę, & Cyulæ mortuarũ, tunc eſt quærendum,
vtrum filius filij fratris ſuccedat amitæ ꝯñis ſimul cũ ſorore ami-
tæ. Et q̃dẽ de filio fratris nõ eſt dubiũ, p auth. ceſſante, ſed de nepo
te fratris non vr̃ l. cauerit, q ſuccedat cum amita, & iõ vr̃, ꝙ ſalua ſit
gradus prærogatiua, vt in auth. poſt fratres, C. de legit. hære. & pro
10 pterea præferatur. Quinto † reſtat videre de fideicõmiſſo relicto
dictis filiabus dicti teſtatoris, vnũ præfati filij Nicolai & Chriſtini
poſſint illud agnoſcere, & ad illud admitti. Et dubiũ eſt in hoc, ꝙ
non fuit agnitum nec reſtitutum Matthæolo fideicommiſſario
eo viuẽte, & iõ vr̃, ꝙ nõ tranſmittat illud ad ſuũ hr̃dẽ, vt no. in l. ſi.
ſi. de le. 1. ſed verius eſt, ꝙ trãſmiſſum eſt, ex quo dies eius ceſſit in
vita defuncti, licet nõ fuerit ſibi reſtitutum, & ita probat l. cogi,
§. idem Vlpianus, & l. apud Iul. §. vtrũ. ff. ad Trebellianum, & ibi
no. reprobato quod notatur in l. cum filio, ſ. allegato. vbi non po-
nitur vera opinio ſm Dynum, & alios Modernos. De eo aũt, qđ
q̃ritur, vtrũ Decuna dẽat hr̃e aliquid de bonis maternis ultra lega
tum; Non eſt dubium, ꝙ debebat hr̃e ſupplemẽtũ vſq; ad debitũ
bonorum ſubſidium, ut l. omnimodo, C. de inoſ. teſta. & in Auth. vt
cum de app. cogno. §. certum. Põt inſuper dubitari, vtrum Decu-
na, quæ non ꝓponitur hæreditatẽ patris adiuiſſe expreſſe huicuſque
a iure ipſius ſit præſcriptione excluſa & in hoc põt dupl'r dubitari.
Primo, an ſit præſcriptũ ius adeundi hr̃ditatẽ. Scdo vtrũ ius hære-
2 † ditatis petendæ. Et ad primũ dico † non eſſe præſcriptũ ius adeun
di hr̃ditatẽ, q̃a aditio non req̃rit in ſuis, ſed ſufficit ſola immiſtio.
eſt. n. ſuus ipſo iure hr̃s in ſui ꝯmodũ, ut Inſt. de hære. q̃ ab inte. §.
ſui. ff. de li. & poſth. l. in ſuis cũ ſimi. unde de iure adeundi non põt
q̃rere, q̃a inhabitãdo p̃nã domum, ut habitaſſe proponitur, vr̃ ſe
gerere pro hr̃de, vt l. 1. C. de repu. hr̃d. l. ꝓ hær. §. 1. ff. de acq. hære.
De ſecundo, videlicet, vtrũ petitioni hr̃ditatis ſit præſcriptum, vr̃
dicendũ, ꝙ nõ per ea q̃ ꝓponunẽ, q̃a ꝓponitur eã cõiter ſtetiſſe cũ
fratre in bonis p̃nis, nec ꝓponiẽ fratrẽ ſolũ poſſediſſe, & tenuiſſe
totam hæreditatem, unde ſequitur, ꝙ in q̃õne præcedenti non cur
rit præſcriptio, & ꝙ frater ipſam non excludit. Bartolus.

ADDITIONES.

a Ber. Lan. Ex cauſa Vide quod ibi poſui poſt Bar. & Ale.

b Ber. Lan. In legitima Vide Pau. de Caſt. conſ 133. eſt communis opi. illa quam hic tenet B. ſed ſi per ſtatutum ſit aucta legitima, an in illo augmento filius poſſit grauari. Vide Bal. conſi. 3 a. de ſica.

CONSILIVM XIIII.

1 *An iuri agendi ad ſupplementum legitimæ præſcribatur quinquẽnio, ſicut iuri querendi.*

1 An ius agendi. † An ſupplementũ in legitima tolla-
tur quinquennio, ad hoc rñdenit, ꝙ
a q̃nquẽnio [a] ei p̃ſcribitur, ſi ille q poterat petere, fuit negligens per
quinquennium a die aditæ hr̃ditatis, quod ꝓbatur per caſum. l. ſi
q̃s filiũ, C. de inoſ. teſt. Scdo per caſum l. fi. C. de inoſ teſt. ſic indu
cendo. Querela inofficioſæ donationis habet locũ, ſiue aliq̃d ſit
relictum, ſiue non, ei q intentat. Et q̃ñ aliquid eſt relictum, dicta
querela hoc operatur ſolũ, ꝙ ei ſuppletur qđ deeſt ad legitimam,
ut no. in l. 1. C. de inof. do. hẽt ergo dicta querela effectũ iuris agẽ-
di ad ſupplementum dicto caſu, & tñ q̃nquennio finitur, ut d. l. fi.
Et ſic eſt ibi caſus, qđ iuri agendi ad ſupplementum p̃ſcribitur q̃n
quẽnio. Præterea illud ius agendi ad ſupplementum ſuccedit in
locũ querelæ, ut l. omnimodo, C. de inoff. teſt. ſed actio ſubrogata
eſt illius naturæ & uitæ, cuius actio in cuius locũ ſubrogatur ſm
primordialẽ naturã, ut l. 1. §. hæc actio, ff. ſi q̃s teſtamẽto li. eſſe iuſ.
& no. in l. certi cõdi. § 1. & i prin. l. 1. in gl. no. ff. ſi cer. pet. Nec ob. ꝙ
ad ſupplemẽtũ legitimæ agitur cõdictione ex lege, & ſic ex actio-
ne perſonali, quæ durat 30. annis, C. de conſti. pecu. l. 2. q̃a illud eſt
verum regulariter: tñ fallit in multis caſibus ibi notatis, & in mul
tis alijs, qui ibi non ponuntur, ut dicit gl. inter quos eſt iſte, per ra-
tionem prædictam. Nec ob. quod dicitur, ꝙ alia ratio eſt in que-
rela, ſ. q̃a odioſa, & totum teſtamentum reſcindit, quod non fa-
cit

ADDITIO.

a Ber. Lan. An p̃ſcribaẽ quinquẽnio. Q̃m veritas ſæpius exagitata magis ſplende-
ſcit in lucẽ. 35. q. 9. c. graue, & quia qđ repetiẽ, cẽſetur magis famoſum, & ualidũ,
iuxta l. vnicã. de emẽ. tuli, C. n. & integriũ ſit iudiciũ, qđ plurimorum ſententijs cõ
firmatur, eorũ quæ huic conſilio addita ſunt reprobando Bar. aliq̃d in mediũ af-
fertur, dico itaq; ꝙ iuri agendi ad ſupplementũ non præſcribitur quinquennio,
quia cõpetit condictio ex l. g. q̃ eſt pſonalis, & durat 30. an. l. 2. C. de conſt. pec.
Scdo, q̃a in dubio tutior uia eligenda. c. iuuenis, de ſponſ. & in dubio adhærẽdũ
regulæ. l. oĩs diffinitio ff. de re iu. & regula eſt, ꝙ oĩa iura ſunt perpetua, niſi repe
riat expreſſe cõtrarium, vt inſti. de perpe. & temp. act. ſed non memini legiſſe, ꝙ
hoc ius tollaẽ quinquennio, ergo &c. non ob. nunc fundamenta d. conſulentis, &
primo l. ſi quis filiũ, in fi. quia multipliciter põt rñderi, primo, quia inquantũ de ta
citurnitate quinquẽnij loq̃ẽ, refertur ad querelã, de qua proxime dixerat, nõ ad
ius agendi ad ſupplementum, ſi bñ inſpiciatur imo fuit potius cõtra Bar. q̃a qđ de
uno dr̃, de alio vr̃ negari. c. nonne. de præſum. & ad proxima fienda eſt relatio, ff.
de poſt. l. 3. §. deniq. vel aliter dic, ꝙ illa lex loquitur in hærede eius, qui poterat a-
gere ad ſupplementũ legitimę, vñ licet ipſe filius perpetuo potuiſſet agere tñ eius
hr̃s, ſi tacuit ꝓ quinquenniũ, non poterat poſtea agere, & hæc ſo. eſt Ang. in l. Pa-
pi. §. ſi cõditio. ... ff. de inoſ. teſ. Rõ diuerſitatis ſm ipſum eſt, quia
ex quo filius tacuit quinquennio, & mortuus eſt, vr̃ repudiaſſe ius agendi ad ſup-
plemẽtum, nimirum ſi eius hr̃s nõ põt agere, ſecus q̃ñ filius uiuit, q̃a tũc vr̃ velle
agere ſcdm ips ordinatũ ad ſic. actionũ vñ ꝓ aliũ. Non ob. quoq. l. fi. C. de inoff.
do. q̃a ibi non variaẽ modus agẽdi, q̃a pure agiẽ q̃rela inof. do. ad eius ſupplemen
tũ. In caſu aũt nr̃o uariaẽ modus, q̃a agiẽ cõdi. ex lege. Nõ ob. quoq. ꝙ ſubrogatũ
ſapit natura eius in cuius locũ ſubrogaẽ, q̃a in caſu illo ſunt diuerſæ naturæ, q̃a
q̃rela daẽ exhæredato ad ſupplementũ litimę. Itẽ agnoſcens iudiciũ defuncti quo
quo mõ intelligitur renunciare q̃relæ, non iuri agẽdi ad ſupplementum, niſi ex-
preſſe renunciet, ut l. ſi q̃s. §. ... C. de inoff. teſta. cũ ergo ſint diuerſę naturę, nõ eſt
bona argumẽtatio Bar. Non obſt. quoq. ꝙ iſta eſt odioſa petitio ſupplementi legi
timæ, ſicut q̃rela, quia oĩa veniunt contra voluntatẽ defuncti, q̃a nõ ſequitur, ve-
niunt cõtra volũtatẽ defuncti, ergo odioſum cũ non ſp voluntas defuncti ſit ſe-
quẽda, cũ eſt irrationabilis. ff. de cõſ. tut. l. veritatẽ, & de cond. inſt. l. fi. ſed illa eſt
huiuſ, quia contra ius naturale. l. tempo. ff. vñ li. l. cũ rõ, de bo. dam. p̃terea ius agẽ
di ad ſupplemẽtum eſt mere pſecutiuum, q̃a p illud ſolũ ius ſuum pſequitur, que
rela vero eſt remediũ pœnale, quia hęc non, niſi in pœnã defuncti, põt eſſe, ꝙ to
tũ teſtm̃ reſcindat, tã inſtitutiones, quã legata, ſm iura noua, & ſic non ſolum pro
ſequiẽ ſuũ, ſed ẽt tollit alienũ, igiẽ oꝑtinuit ſcire, ꝙ primum ſit perpetuũ, ſcdm tẽ
porale, ſicut in actionib. pſecutoriis & pœnalib. Inſt. de ppe. & tẽp. act. in princ. in
verbo, plerũq. Et ex his vr̃ cõcludẽdũ, ꝙ iuri agẽdi ad ſupplemẽtũ nõ p̃ſcribitur
q̃nquẽnio ſcdm cõiter Doc. Ang. in d. §. ſi conditioni & i Auth. de trien. & ſem. in
ſi. prin. Bal. in auth. pſbyteros, C. de epiſc. & cle. q̃ ſuit ſibi cõtrarius in l. pater ſi-
lij, ff. de inof. teſta. idẽ in d. l. ſi q̃s filiũ & in l. q̃ liberalitate. ff. de pet. hær. & in le.
2. C. in qui. cau. in inte. reſtitu. no eſt neceſ. Imo in l. Gallus. §. ſi duo. ... de leg. 1. & ĩ
l. q̃ ſoluendo. de hęr. inſti. Pa. de Caſ. conſ. 13 ... ubi a de quibus quæritur.

Digitized by Google

cit ꝯdictio ex l.ad ſupplementũ,quia idẽ eſt eadẽ rõne,ſicut.n.querela reſcindit teſtm̃,ita ius agendi ad ſupplementũ reſecat inſtitutionem,& legitimam pro illa parte.vt l.ſi libertus.§ libertus.ff.de bo.lib.l.ſi ex patronis.e.ti.& ĩo l.ſi q̃s.§.ij.C.de inoffi.teſt. appellat dictum ius agendi ad ſupplementũ, querelã. Sicut.n.per querelã qs de toto teſtõ ꝯqueritur,ita ꝑ hoc ius ꝯqueritur de modico relicto. Nec ob d.l.ſi q̃s §.fi.ꝑ quã vr̃,q aſt tollaſ querela, aſt ius agẽdi ad ſupplementũ.ſ.per acceptionẽ legati,qa verũ eſt in caſu illo, qa rõ q̃ eſt in uno ceſſat in alio,nã acceptãdo legatũ ꝓbat teſtm̃, merito nõ põt eũ impugnare ꝑ querelã,qa diceret legatũ eẽ iualidũ,ſed illa rõ ceſſat in iure agendi ad ſupplementũ,nã recipiẽdo dicit legatũ validũ,& petẽdo ſupplemẽtũ ſiſr dt validũ.licet ꝯqueraſ de modicitate,ſed ĩ iure tollẽdi ꝑ pſcriptionẽ eſt eadẽ rõ. ſicut .n.q venit ꝑ q̃relã ꝯ teſtm̃,venit ꝯ voluntatẽ defuncti, ita ille q petit ſupplemẽtũ,vt ſ.ꝓbatũ eſt,& qa oĩs petitio Falcidiæ,& Trebellianicæ,vł alterius portionis debitę,dr̃ ꝯ volũtatẽ defuncti,vt l. Titia.ad l.Fal.Cõcludit ergo,q dcõ iuri agendi ad ſupplemẽtũ pſcribit qnquẽnio a die aditæ hr̃ditatis.Bar.In Dei noĩe am̃.Qui dr̃,qđ

a lĩma poſt qnquẽniũ a peti nõ pt̃,peſſimã,& erroneã ſecut' eſt ſententiã,nã legitima q̃ dẽtur inſtituto,qa petitio fauorabilis, & pia,& ipſo iure ĩeſt repletio ĩ hña,vt l.ſcim'.de ĩof.teſ. ſed ñ finit qnquennio,q̃ debeſ iniuſte exhr̃dato,nõ põt peti poſt qnquenniũ,qa ſapit nãm inoſſicioſi. v.g. extraneũ inſtituit vł̃em hr̃dẽ, filiũ uero in re certa,a reſiduo exhr̃dauit,gñaľr q̃cũq; ſit exhr̃datus,agit ad ſupplemẽtũ intra qnquẽniũ.l.ſi qs filiũ.in fi.C.de ĩ.of.teſt. Ego dico, q ille tex loqtur in q̃rela q̃ eſt odioſa,vt ibi patet in 4.poſt aditã hr̃ditatem,nã ius ſupplemẽti non reqrit aditionẽ vł̃s hr̃dis,cum rõne legitimæ filius poſſit hęreditatem adire, iuri agendi nõ pręſcribitur quinquennio,vt l.licet,C.de iure deliberan.&c.

ADDITIO.

a Ber.Lan.Poſt quinquennium.Vide Pau.de Cal.conſ.121.Cal.conſ.17.de teſta.

CONSILIVM XV.

1 *Subſtitutio compendioſa facta filio pupillo decedenti ſine liberis per uerbũ commune poſt aditam hereditatem,quod ſit fideicommiſſaria.& num 4.*
2 *Bonorũ mobiliũ,& ĩmobiliũ appellatione q nõ ueniunt iura,& actiones.*
3 *Subſtitutio compendioſa facta per verbum commune etiam cum conditione ſi ſine liberis,quod contineat in ſe vulgarem.*
4 *Subſtitutio compendioſa facta pupillo decedenti ſine liberis , q ipſo mortuo in pupillari ætate etiam poſt aditam hereditatem excludat matrem.*

In nomine Domini amen. Pr̃ habens filiũ impuberem fecit teſtm̃ ſolẽne in quo alia legata fecit , & filiũ ſibi hr̃dẽ vł̃em inſtituit,& ei ſubſtituit forma infraſcripta.In oĩb.bonis meis mobilib.& ſtabilib.& noĩb.debitorũ Titiũ filiũ meũ hr̃dem vł̃em inſtituo,& ſi dict' Titius fili' meus decederet ſine filijs,vel filiab.ex eo deſcẽdẽtib.lĩme , ſubſtituo ei fraternitatẽ & hoſpitale de miſericord. Cætera oĩa mea bona ſtabilia & mobilia eo caſu aduenientẽ ad dictũ hoſpitale & fraternitatẽ ipſi' ꝓ aĩa mea ꝯuenire volo ple

2 no iure a ꝯtractis legans ꝑ eũ factis ĩ dicto teſtõ. Et poſt hoc deceſſit teſtõr ſuperuiuẽte ſibi dcõ filio pupillo.& vxore teſtõris matre dicti pupilli,poſt hęc deceſſit dictus pupill' ſuperuiuente ſibi matre. Ex pđ ctis formanſ duę q̃ões. Prima ẽ,ſi pupillus deceſſit patris hr̃ditate nõdũ adita,an fraternitas,& hoſpitale poſſint ex directa vulgari ſuccedere teſtõri ĩ bonis eius,nã de pupillo nõ agiſ, qa nihil hẽbat ultra pr̃imoniũ . Scđo q̃rĩ, ſi hr̃ditas ſit adita ꝑ dictũ pupillũ,& eius tutorẽ,nunqd dcã ſubſtõ ſit tantę virtutis,q matrẽ

3 excludat. Ad primũ ꝓ † parte mr̃is dr̃,q ſubſtõ in ambobus caſib. ꝓmiſſis ẽ fideicõmiſſaria ꝑ gl.poſitas ibi ĩ l.ꝑcib.C.đ ip.& ali. ſubſti.q̃ gl.& gloſſatores ubicũq; de hoc tractãt,aperte vñr dicere & ĩ dubitãter,q ubicũq; a pagano ſit ſubſtõ ꝑ uerbũ cõe,adhibitis uerbis illis,ſine liberis,ĩp ſubſtõ ẽ fideicõ. hoc ẽt tenet Azo,& multi ẽt antiq & moderni Doc.Dñt ẽt,q † illa verba,mobilia,& immobilia,nõ excludũt iura & actiones,de hoc eſt caſus notabilis ĩ l. ſi. de vſuf le.ſm vnã lect.& l.a diuo Pio.cũ ſin.ff. de re iudi. Pręterea hoc,q teſtõr dicit,bonis meis, vr̃ aperte pupillarẽ facere non voluiſſe,cũ in pupillari ueniãt bona pupilli,ſi qua hẽt, i ñ dñt iſti potius eſſe fideicõmiſſariã certarũ ſpecierũ. ſ. mobiliũ , & ſtabiliũ,q̃ vł̃em.& ꝓ hoc facit ꝙ no. Inn.in c. Ray.ext.de teſt.in gl.j. & canoniſtę dñt ẽt,q c ſi pr̃ ibi allegatũ non facit ꝯ eum, quia ibi eſt uerbum directum.ſ.inſtituo. Itẽ dñr q verba,pleno iure,non obſtanſ, quia reſtringunſ ad ſpẽs relictas.i. mobilia & ſtabilia, non autẽ includũt iura & actiones. Pro parte hoſpitalis dicit, q dicta ſubſtitu

b tio eſt ꝯpẽdioſa,b cũ ſub verborũ potentia poſſit comprehendere plura ĩpa qa tp̃s ante,& poſt,cum hac cõditione, ſine liberis, &c. Vñ cum ſit facta per verbũ cõe,& nõ verba mere obliqua, continet in ſe vulgarem,vt l.gñaliter.de inſtit.& ſubſtit. l. Lucius,ff.de vulg.& pup.ubi habes gl.expreſſam cum ſi.& ſic ſubſtituti excludunt matrẽ.& dicit Hoſt.q de hoc eſt caſus ad literã in c. ſi pater.

4 a i ñ...ibi, Chriſti pauperes,&c. Et ad id † q dicit , q dicta ſubſtõ eſt omni tp̃e fideicõmiſſaria, rñdeſ,q illę gl.loquuntur poſt aditã hęreditatẽ,non autẽ ante,& ſi aliter intelligeretur, eſſet dicere qđ ꝯpendioſa non cõprehẽderet in ſe vulgarem, quod eſt abſurdum & ꝯ alias gl.quę dñt,ſub tali ſubſtitutione comprehendi vulgarẽ, quę locum non habet,niſi ante aditã hęreditatẽ,hoc etiam ſenſerunt moderni,& antiqui Doct.tã iuris canonici, quã iuris ciuilis Arch.in d.c.ſi pater.in gl.q̃ incipit,ſi mortuo.& in glo. tam patris, ver.quid ſi filia.& gl.Guil.in l.pal.in pen.q ibi,ſed q̃ro an ſubſt. cõpendioſa,hoc idẽ tenuit Io.And.in ꝑalle.c ſi pr̃,in nouella. Ad ſe

5 cũdũ dicit Hoſt.q iſta ſubſtõ eſt † pupillaris,& dicit eſſe caſum d. c.ſi pr̃.in 2.rñ.pręalle.vbi eſt facta ſubſtõ per verbum cõe, & licet tex.ibi dicat inſtituendo,gl.exponit,q etiam ſubſtituendo , nã oĩs ſecunda inſtõ eſt ſubſtõ,cũ per talẽ ſubſtõnem directo ſuccedere põt quis teſtatori,vt in gl.Archi.poſita hic ſub dicto verbo , inſtituendo,& idẽ tenet in nouella do.Io. And. Pro hoc facit gl. poſita in l.uerbis ciuilib.ff.de vulga.& pup.ubi dr̃,q verba directa,dubia recipiunt interpretationem directę qn ę glo. approbatur per rõnẽ in d.ca. ſi pater. quia ſemper ſubſtõ cum põt intelligi directa potius intelligitur directa q̃ fideicõmiſſaria.pro hoc multũ vr̃ facere uerba teſtamenti , in quib. apparet aperte de voluntate teſtatoris,qui voluit oĩa , & ſingula ſua bona mobilia , & ſtabilia eo caſu deuenire pleno iure ad dictum hoſpitale . Per q̃ uerba ſatis poteſt colligi mens teſtõris,quę potuit matrem pupilli , & omnem aliã perſonã excludere a bonis ſuis.pro hoc facit l.vlt.de leg. 3.in prin. Item pro hoc bene facit gl.poſita in l.precib.C.de impube.& ali. ſubſti.quę iuci,imo ex tacita, quę inuuit , q etiam tacita excludit matrem. ubi teſtator hoc voluit. & ſatis in noſtro caſu apparet de uolũtate teſtõris,qui voluit omnẽ perſonam excludere a ſua ſucceſſione hoſpitali excepto. Pro hoc facit l.iam hoc iure in fi.ff.de vulg.& pup.& q no.in l ĩ teſtõ.de mili.teſta.hanc etiam fuiſſe voluntatem teſtatoris,oſtendunt illa verba, pleno iure. per quę uerba hoſpitale ad duo cõſideraſ . primo modo , quia plenitudinem circa modũ,& formam ſubſtituendi,ut dicatur pleno iure.i.directo iure.ſic exponitur ff.de rei uendi.l.muliere.in fin. Alio modo accipiſ plenum reſpectu qualitatis,& quantitatis.i.nullo detracto vt l.ſi cũ dies.§ plenũ.ff.de arbi.C.de ſacroſ.eccl.auth.hoc ius porrectum,& C.de ſecun.nupt.l.fœminæ.§.fi.Pro hoc facit clauſula in dicto teſtamento appoſita.ubi dicit,detractis legatis Ego Bart.

ADDITIONES.

a Fer.Lan.Pleno iure.Vide quę poſui in l.Centurio.in apoſt.poſt Bar.& Ale.

b Ber.L.Eſt compendioſa.Quia ſubſtõnũ materiæ ſunt ſatis diffuſæ,iõ br̃ vr̃ cõcludendũ cõ duo cõſulẽte,q nõ poſſet dici fi. eicõmiſſaria,qa alias ſequereſ,q potentior eſſet fauor mr̃is,quã pupilli,q eſſe nõ dẽt,qa pupillaris ſubſtõ eſt fauorabilis filio,qa ꝑ eã teſtatus decedit.l.Papi.§.ſed nec impuberis.ff.inof.te.l. ex tribus eo.ti.C. ſed ſi diceremus,q dicta ſubſtitutio eſſet intra tp̃a pupillaris ætatis fideicommiſſaria nõ eſſet fauorabilis pupillo,ſed oneroſa,quia per fideicommiſſum non ſucceditur pupillo,cui facta eſt ſubſtitutio,ſed teſtatori,l.cohæredi.§.cũ filiæ.ff.de vulg.& pup.Ioan.Andreæ in dicto capit.ſi pater.& pro iſta opin. facit q uoluit Ang.vltra glo.in d.l.precibus ubi vult , q ſi teſtõr ſubſtituit pauperes Chri,qđ etia tacita pupilla excludat matrem.& in terminis huius conſultationis,qđ dicta ſubſtõ ſit directa,tenuit Io.de Imo.Bal.Ang.Pau.de Caſt.in l.Centurio. ff. de vulg.& pup.& in d.l.precib.Old.conſ.121.Pau.de Caſt conſ. 108.

CONSILIVM XVI.

1 *Si teſtator mandauit filio ſuo facere quitantiam Titio debitori ſuo datis ſibi cetam,& Titius ante implementum conditionis moriatur,eius hæres poteſt conditionem implere,ut habeat quitantiam.*

1 Angelus. Iacobi reliquit.† q ſi Cola filius quõdam & hęres Andreucij Iacobi dabit,q ſoluet cũ effectu Angelo ſuo filio ccc.libras intra annũ, q idẽ filius faciat eidẽ Colę gñalẽ finẽ,& q̃tationẽ de adminiſtratione tutelę, & de oĩb.&c. Contigit,q mortuo dicto Angelo Iaco. mortuus eſt dictus Cola añ implemẽtũ ꝯdõnis.Quęrit,an hr̃s,vel vł̃s ſucceſſor dicti Colę poſſet dictam ꝯdõnẽ implere,ita q dcũs Ang.teneaſ dcm̃ finẽ,& q̃tationẽ facere ſm formã dicti teſtĩ dicto hr̃di, ſeu ſucceſſori dicti Colę. Ad q rñdeſ,q ſi dicto Colę nõ põt mora imputari, ꝑp q̃ Cola fuiſſet impeditus dictã ꝯdõnẽ implere,dẽt dictã liberationẽ hr̃es ꝯſeq.C.de cad.tol.l.1.§.ne aũt ff.de cõdi.& demonſt.l. a teſtatore.& l.cum ita de uerbo.oblig.l.qui Romæ.§. Augerius.Bart.

CONSILIVM XVII.

1 *Modus articulandi pro conſequenda legitima, & eius ſupplemento .*

2 Forma. Petendi ſupplementum legitimæ erit iſta,dico q in bonis talis tot,& tot erant res. Item q erãt tanti ualoris. Item illud mihi alias vr̃ relictum , & non ſufficit ad tertiã debitam mihi pro mea legitima portione,ſed deficit, unde dicto nomine petat procurator ſibi ſuppleri prout deficit.& dictam portionem aſſignari,ſecundum formam l.omnimodo , & l. ſcimus. §.repletionem.C.de inoffi.teſta.&c.

CONSILIVM XVIII.

1 *Teſtamentũ, in quo ſunt inſtituti deſcendẽtes,& mater præterita,q ualeat.*
2 *Mater,quæ fuit relicta tutrix in teſtamento , quod ſi non petijt ſibi decerni adminiſtrationem, & inuentarium non fecit,quod decedente filio in pupillari ętate amittat hæreditatem.*
3 *Auia,quod non excludatur a ſucceſſione nepotis,ſi non petijt tutorem matre ſuper exiſtente,nec priuata ob non petitum tutorem.*
4 *Auia paterna præfertur in bonis paternis,& materna in maternis, in bonis fratris utraque admittitur.*

In nomine Domini amen. Viſo teſtõ cõdito ꝑ Bñdictum Iulij, & facti narratione , & puncto tranſmiſſo , ad inueſtigationem ueritatis. Primo uidendum eſt, an tale teſtamentum

ſit

Digitized by Google

1 ſit nullũ, q̃a eſt p̃terita mr̃ nulla cã inſerta. Ad † qđ dicẽdũ eſt, ꝙ
a teſtm̃ ea hoc non rumpit, a q̃a teſtõr habebat filios, quos inſti-
tuit, quorũ filiorũ prima eſt cã in ſucceſſione, vt C. de ſuis, & le
b git. hę. auth. ĩ ſucceſſione, & ñ tenet̃ qs inſtituere aſcẽdẽtes, b vt
ff. de inin. tup. irritoq; teſtõ. l. ſi qs filio exhęredato, in pri., & ff.
2 inoff. teſt. l. pr̃ filiũ. & Inſti. de ſucceſ. §. ſed nr̃a. Scđo † eſt vidẽ-
dũ, an ſi mr̃, q̃ data eſt tutrix in teſtõ vt ꝓponit̃, nõ fecit inuẽta-
riũ, nec fecit ſibi decerni adminiſtrationẽ, nec alios tutores pe-
tijt, ꝑdat hr̃ditatẽ filiorũ decedẽtiũ in pupillari ętate. Ad qđ ſi-
ne dubio r̃ndet̃, ꝙ perdit, vt ff. ad Tert. l. 2 § ſi mr̃. & no. gl. ĩ ver
3 bo, ſi mã. Inſt. e §. fi. C. de legi. hę. l. ſciãt. cũ ſi. Tertio † eſt vidẽdũ,
c an matre excluſa, excludat̃ auia c paterna, vel mr̃na, q̃ ſiſr negle-
xerũt nõ petẽdo tutorẽ, ẽt elapſo anno, intra quẽ debebat pete-
re mr̃. Ad qđ r̃ndet̃, ꝙ cũ oẽs leges alleg. q̃ excludũt quẽ a ſuc-
ceſſione pp tutorẽ nõ petitũ, loquant̃ in his quorũ prima eſt,
& ꝓxima ſpes ſucceſſiunis, ſecus in alijs, q̃ ſuccedũt primis ex-
cluſis. illi. n. pñt petere ſi volũt: nõ tñ puniunt̃ ſi ñ petierũt, vt
C. q̃ pe. tut. l. pe. & ibi no. gl. Et ſic ꝯcludit, ꝙ auia mr̃na, & pr̃na
4 ad ſucceſſionẽ pariter veniãt in q̃õne ꝓpoſita. Quarto eſt † vi-
dẽdũ, vtrũ auia pr̃na p̃ferat̃ in bonis pr̃nis, & materna in bonis
maternis. Qđ vr̃ p l. ſi defunctus. in ſi. de legi. hær. & ibi no. C.
cõ. de ſuc. auth. itaq;. & ibi no. gl. Sed illę leges ſolũ loquuntur
de fratrib. vterinis, & cõſanguineis, ſed de auo paterno, & mater
no eſt caſus valde ſinglr̃is. C. de bo. q̃ lib. l. qđ ſatis. ver. ſinãl, ſm
qđ gl. parua ibi ponit caſum. vbi eſt expreſſim, ꝙ in maternis
d p̃fertur auus maternus, & in paternis, auus paternus. d & ſic in
ꝓpoſito dicẽdũ eſt, ꝙ auia pr̃na p̃ferat̃: in bonis vero q̃ habuit a
fratre ſuo p̃defuncto ſuccedũt dictæ auiæ pariter p lineã pater-
nã, & maternã, vñ ꝯcluditur, ꝙ tota hæreditas paterna. i. dicti
Benedicti debet ſic diuidi. nam auia paterna habebit tres partes
de quatuor: auia materna habebit vnam, &c.

ADDITIONES.

a Ber. L. Nõ rũpit̃. Cõis opi. doc. ẽ ꝙ teſtm̃ filij, ĩ quo aſcẽdẽtes ſunt p̃teriti, ſit nul-
lũ, ſi hr̃a d̃ta, an mr̃ vel auia mr̃na, vel pr̃na, an pr̃, p tex. l Aut. vt cũ d. app. cu. in
§. aliud quoq; capitulũ. iõ tex. dicit nõ eẽ licitũ liberis p̃terire aſcẽdẽtes: & ideo
ſi id cõtra legẽ ſit, merito teſtm̃ ẽ nullũ l. ſi dubiũ. C. de leg. Itẽ facit p hac opi. id
qđ voluit ipſemet Bar. p illũ tex. i l. cũ filiũ. C. de inof. teſt. vbi dicit, no. perpetuo
hũc tex. q. nõ hẽs alibi caſum loquẽtem de p̃teritione mr̃is paſſiue: nõ tñ dicit
ibi ꝙ teſtm̃ ſit nullũ, ſed dicit dari q̃relã. Ang. vero ĩ d. Auth. et cũ de app. co. §.
ſiue igr̃. in 11. col. ver. q̃ro, an hæc cõſtõ locũ hẽat cũ p̃tereuntur, vel exhr̃dantur
aſcẽdẽtes idẽ Ang. in l. 1. ff. de inof. teſt. & Io. de Imo. in d. l. filio p̃terito. in 28.
col. ver. & hæc ſufficiant de teſt. factis p parẽtes. Quod ecõuerſo ? dñi indiſtincte
hmõi teſtã eẽ nulla, & ſic et, q̃a ſm cõem opi. d. aut. ex cã, loqtur etiam in p̃teritio-
ne mr̃na, ſiue pr̃na. ergo idẽ eẽt i filijs p̃tereũtib. mr̃e. vel p̃tes. nõ obſtat hic ru-
ra alle. p Bar. q̃a loquunt̃ ſm iura antiqua, vel aliter, q̃a legũ correctio eſt euitan-
da l. i p̃cipimus. C. de ap. ſi dici ꝙ illa iure loquunt̃ in deſcendẽtib. vt clare appa
ret ibi. Bal. tñ in l. an ſuis ff. de lib. & poſth. vr tenere cõtrariũ. videre ibi. ſi filius ſ̃t
teſtet̃ de caſtrẽſib. an idẽ ſit, videte Bal. in aut. p̃sbyteros C. de epi. & cle. & Im. la
ve in d. l. filio p̃terito. & eõuiſ in auth. nõ licet. & auth. ex cã, C. de lib. p̃te. & Ang.
in d. l. 1. ff. de inoff. teſt. vbi dicit, ꝙ tale teſtm̃ ſubiacet q̃relę, & rupturæ, & eſt di-
uerſum in clericis teſtantib. vt ſolũ illi, quib. debita eſt lttima, petant eã p cõdõnẽ
ex lege. & de hoc dicit eſſe caſum in §. præsbyteros in Auth. de ſan. Epi. q. §. eſt in
cõpilatione poſt §. aliud quoq; capitulũ & ita dicit eſſe intelligẽdã glo. in d. au-
then. p̃sbyteros. mihi vr̃, ꝙ obſtare hẽat hunc dcõ illud, qđ dr̃, ꝙ miles armatę mi-
litię & celeſtis æquarant̃. l. miles. de re m. ſi teſtm̃ militis ſubiacet rupturæ, ergo
eo. nõ teſtm̃ clerici cogitato. Circa tertiũ, an ita excludat̃ auia, q̃ nõ petijt tuto-
rẽ exiſtente mr̃e, ſicut mr̃. Bal. in l. pnẽcib. C. de impu. & alijs ſub. & in l 3. C. ad
Ter. tenet, ꝙ ñ excludat̃. & ita tenet, Ang. conſ. 184. inc. auia p nepte dedit do-
tem, Pau. de Caſt. conſ. 261. Bar. tñ ipſe tenuit contrariũ in q° ſua inci. pupillus.
b Aſcendentes. Vide Cal. conſ. 44. Pet. de Anch. conſ. 204. & conſ. 143. Bal. conſil.
90. lib. 4. & conſ. 112. incip. Mat.
c Auia. Vide Bal. conſ. 92. & 154. 2. lib. Ang. conſ. 194. in ip. Auia pro nepte dedit
dotem. Pau. de Caſt. conſ. 146 Pet. de Anch. conſ. 104
d Paternus. Sequitur Rom. conſ. in ordine 41.

CONSILIVM XIX.

1 *Si hæredes tenẽtur reſtituere pretiũ, ꝙ ſupererit ex reb. vẽditis, ſi alie-
nãt viliori pretio, ꝑi agi hypothecaria cõtra ẽptores hæredib. diſcuſſis.*
2 *Remedium, quando timetur ne vendant viliori pretio, quod proteſtetur,
ne veniant ad venditionem, niſi præſentibus, &c.*
3 *Fratres præferuntur alijs, ſi æquale pretium offerant.*

Viſo Teſtõ Andreucij, & iſtõne, & ſubiſtõne ĩ eo factis, ꝓ-
ponit̃, ꝙ hr̃s inſtitutus q̃dã alienauit p̃tio viliori, &
dubitat̃ ne alia alienet. Quæritur, q̃ remedia cõpetãt fratrib. di-
1 cti Andreucij. Ad qđ † dicendũ eſt, ꝙ ſi bñ aduertat̃, in d. teſtõ
executores, & hr̃des ſunt eędẽ pſonæ. Itẽ fratrib. nõ ſunt relictę
res, ſed qđ ſupererit ex p̃tio rerũ, vñ rerũ dñiũ eſt apud hr̃des, &
ſic ipſi tãq̃ dñi alienare potuerũt, vñ p reb. alienatis ñ pñt fratres
dicere ꝯ emptores aliqđ, niſi p hypothecariã diſcuſſo prius prĩ-
cipali: verũ tñ ipſi principales cũ teneant̃ de dolo, & lata culpa,
vt l. mulieri. §. cũ. n. ff. ad Treb. l. cũ res. §. culpa. de lega. primo, &
l. ſi ſeruo, § cũ qđ. eo. ti. vñ ſi viliori p̃tio vẽdidit, eſt in culpa, &
a fratrib. tenent̃ hr̃des a ſm verũ p̃tiũ. caſus eſt. ff. de hęr. vel actio.
vẽd. l. 2. §. ſed qđ vr̃. n. facere aĩo interuertẽdi fideicõ. & idõ tene
2 tur, vt l. Titius rogat' ad Treb. Pro reb. † vero nõ vẽditis, de q̃b.
dubitat̃, ne vẽdant p̃tio viliori, ſi fratres dicãt ſe dictas res velle
emere, puto tale remediũ adhibẽdũ, ꝙ fiat hr̃dib. vna ꝓteſtatio,
ꝙ procedant ad vẽdõnẽ harum rerum ſm formam teſtm̃, &
ꝙ dictã vẽdõnẽ nõ faciãt niſi dictis fratrib. ſciẽtib. & pñtib. hoc.
n. eſt de iure, vt C. de liti. auth. nũc ſi hęres. ff. de in diẽ adiec. l. ne
ceſſe. & ꝙ dicti fratres ſunt parati emere res dictę hr̃ditatis ma-
iori p̃tio, & p̃tiũ tpe dictę emptionis ſoluere, & de p̃dictis bonis
idoneos fideiuſſores offerre, & ipſos offerũt tpe ꝓteſtationis.
3 hoc dico. † q̃a ipſi frẽs ſunt p̃ferẽdi alijs, ẽt ſi æquale p̃tiũ offera
tur, p l. 3. ff. de pri. credi. Itẽ dico, ꝙ offerãt bonos laicos fideiuſ-
ſores, qđ dico p l. 3. §. pen. & fi. de in diem adiec. Pro hoc opti-
me facit ff. q̃ res ven. non poſ. l. pe. Põt ẽt adhiberi remediũ, &
iſtud eſſet tutius, ꝙ iudex eccleſiaſticus, vel ſecularis p̃cipiat ip
ſis hr̃dib. ꝙ nõ vẽdãt, niſi pñtib. & ſciẽtib. & cęteris venientib.
ad emptionem præferant dictos fratres, vt probatur dictis legi-
bus, & l. diuus. ff. de petitio. hęredita. Bal.

ADDITIO.

a Ber. L. tenentur hæredes. An prædicti hr̃des teneantur de dolo, & lata culpa, &
an etiam de leui, & leuiſſima, indiſtincte, videte Bar. in l. quod Nerua. in ſepe. in
6. q. ff. depo. Ioan. de Imo. in d. l. ſi mulier. & ibi Ange. Bald. in l. pignus. in pe. col.
C. de pig. act. Imo. & Pet. de Anch. in c. bonafides, extra de depo. Bar. in locis ſu-
pra alleg. per eum.

CONSILIVM XX.

1 *Stante ſtatuto, ꝙ filia dotata quouſque maſculi ſuperſint non admittatur,
ſi fuit præterita in teſtamento mortuo maſculo, non poteſt dicere teſta
mentum nullum, nec ſuccedit.*
2 *Dictio, quouſque, quomodo intelligatur.*
3 *Clauſula codicillaris, an habeat locum, quando teſtamentum rumpitur
ex cauſa præteritionis.*
4 *In fideicommiſſo, quod veniat portio hæreditatis, quæ defertur præteri-
to ab inteſtato virtute clauſulæ codicillaris.*
5 *Stante ſtatuto prædicto ſi filiæ prædecedant maſculis, quod non tranſmit
tunt ius petendi hæreditatem, vigore clauſulæ codicillaris.*
6 *Filius rogatus reſtituere pure, quod detrahit tantummodo legitimam.*

Factum. Sic ſe hẽt. Quidã do. Iac. hñs filiũ in ptãte, filiũ
ſ. V. & filiã dotatam ab ipſo do. Iac. noĩe dñam
Angelã, ſuã ꝯdidit vltimã volũtatẽ, cuius talis eſt tenor. In no-
mine Dñi Amen. Mortuus eſt dictus do. Ia. ſuperuiuẽtib. iſtis V.
& Angela iſta dotata. Qui V. poſt mortẽ dicti dñi Iac. ſui patris
immiſcuit ſe bonis pr̃nis, & bona pr̃na poſſedit vſque ad tpa, &
tpˢ ſuæ mortis, & q̃ V. ꝯdidit ſuũ teſtm̃, in quo dñam Cõſtãtiã
ſuã vxorẽ hr̃dẽ inſtituit. Tãdẽ deceſſit V. ſine filijs maſculis ſu-
perſtitib. tñ eiuſdẽ filiab. legitimis, & nãlib. inſtitutis a dicto V.
in certa re: mõ d. dña Angela filia dicti do. Iac. venit ad hr̃ditatẽ
dicti Iac. & dicit ſe debere habere dimidiã dictæ hr̃ditatis, ꝯdi-
cẽte tñ dcã do. Cõſtãtia. Mõ q̃rit̃, vtrũ dicta do. Ang. aliq̃d hr̃e
debeat de hr̃ditate p̃dicta, & ſi aliq̃d hr̃e debet, quãtũ hr̃ debeat.
Viſis vlt. volũtate dicti do. Iac. & ſtatuto cõis Peruſij, & allega-
tionib. partiũ, q̃ oĩa vobis vidẽda trãſmiſſa ſunt incluſa ſimul
ſub ſigillo. & ad inueſtigationẽ q̃õnis p̃dictæ, añ oĩa eſt dicẽdũ,
ꝙ dcã do. Ang. nullo alio iure venire pt, niſi dicẽdo teſtm̃ nul-
lũ, q̃a p̃terita, ſed hoc p̃textu venire nõ pt, vt ĩ. dicã, & oñdã. Et
ſic ꝯcluderet̃, ꝙ dicta do. Ang. nihil de dicta hr̃ditate debet hr̃e.
Qđ aũt hoc ſit verũ, ꝓbatur, rõnib. infraſcriptis. & primo ſic. Il-
1 la filia † p̃terita teſtm̃ nõ rũpit q̃ ab inteſt. non ſuccedit, vt l. 3. §.
pe. ff. de bon. poſ. ꝯtab. & l. ſucceſſionẽ. §. ſi deportatus. de bo. li.
ſed iſta filia non ſuccedit ab inteſt. exiſtente filio maſculo, vt ex
preſſe cauet̃ ſtatuto ciuitatis Peruſij, quo cauetur, ꝙ filia dotata
nõ poſſit venire, nec regreſſum habere ad bona paterna, quouſ
a que filius maſculus vixerit. a Sed ꝯ p̃dicta r̃ndetur p aduerſa-
rios, ꝙ ſtatutũ excludit filiã, quouſq; ſuperuixerit filius maſcu-
lus, ſed nunc filius maſculus deſijt extare. ergo dicta filia admit
2 titur. Ad hoc r̃ndeo, ꝙ † qui hoc dñt, nõ intelligũt ſignificatio-
nẽ dictionis, quouſque. nam nõ eſt verum, ꝙ ex virtute ſignifi-
cationis hmõi dictionis, quouſque, filia excluſa admittatur de-
ficiẽtib. maſculis. Caſus eſt ff. de manu. teſta. l. Imperatores. vbi
expreſſe eſt caſus, ꝙ iſta dictio nõ eſt ſufficiens ad reuocãdã hr̃-
ditatẽ filio quæſitã. & hãc expreſſe tenet Innoc. de ẽta. & quali.
ca. cum bone. vbi dicit, ꝙ ex vigore huius dictionis, quouſq; di-
ſpoſitio præambula non vitietur ipſo iure adueniente caſu, ſed
opus eſt noua diſpõne, vt puta, ſi clericus eſt ſuſpẽſus quouſq;
ſatisfaciat, ſecuta ſatisfactione, non ceſſat ſuſpẽſio, niſi de nouo
b reuocetur. & ideo hæc excluſio facta de filia, quouſq; b ſuperui
xerit maſculus, adueniẽte caſu, quod maſculus decedat, nõ de-
bet vocari filia, niſi expreſſe fuerit diſpoſitũ. Præterea filius ma-
ſculus fuit hæres patris ſui, & p aditionem deſijt eſſe hæreditas
patris ſui, cœpit enim eſſe vnita cum hęreditate filii. eſt ergo
de hr̃ditate filij tractãdũ, nõ patris, ut l. ſed ſi plures. §. ſi filio. ff.
de uulg. & pup. Aut ergo illa filia uult uenire ad hæreditatẽ fra
tris, & non poteſt, quia eſt alij ex teſtamento delata hęreditas le
gitime. Concluditur ergo, qđ dicta filia nil poſſit petere de hæ-
reditate patris: puta quia filia dotata penitus excluditur, nec poſ
ſit teneri ad ſucceſſionem patris poſt mortem filij maſculi. ap
paret ex codẽ ſtatuto, quod incip. ſi qua mulier. circa fi. ipſius, in
§. ſi aliquis pater. ubi dicit, ꝙ etiã filia non dotata dotetur, & ex
tunc excluditur a ſucceſſione patris, uel aui. No. n. qđ dicit, ex-
cluditur,

ADDITIONES.

a Ber. L. Viuetis. Vide ſup. conſ. 11. Pe. de Anch. pulchre conſ. 201. Bal. conſ. 96. 5. li.
Pau. de Caſt. conſ. 348.
b Ber. Lan. Quouſq;. De hac dictione, & tandiu, & donec, vide Pau. de Ca. cõſ. 139

cludit̃ ſimplr, nec dicit quouſq; ſuperuixerit maſcul⁹, ergo &c.
Apparet ergo ipſã penit⁹ excludi mortuo filio maſculo. Prate-
rea, ꝙ dicta filia excludat̃, eſt expſſũ ĩ toto ſtatuto, qđ ĩcipit, ꝓter
tim ſtatutum⁹. vbi dicit, ꝙ cogẽdi ſũt ĩuiolabilr obſeruat̃ teſtm̃
patẽtũ ſuperuiuẽtib, filiis maſculis ꝓ alio deſcẽdẽte ex eo ꝑ lineã
maſculinã, q̃ agnat⁹, ergo &c. ꝯcludit̃ ergo, ꝙ tã in hoc ſcđo ſta
tuto, q̃ in primo, ꝙ ĩci. ſi qua mulier, ẽ expſſũ, ꝙ filia dotata ad
dicta bona ñ ꝑt hr̃e regreſſũ, licẽt qdã ꝑ ſuas ſubtilitates velint
ꝯdicere. ſed minime ſũt imitãdi, &c. Sed poſito ſine ꝑiudicio
veritatis, ꝙ dcã filia fœmina poſſit dicere teſtm̃ nullũ, videndũ ẽ,
qd ad eã de dcã hr̃ditate nõ ptineat, cũ ĩ dcõ teſtõ ſit appoſita
cľa, ſi valet, &c. Et dcã filia ab ĩteſtato ſuccedat, & ſic vr̃ rogata
đ reſtituendo portionẽ ſuã filio ĩſtituto: & ſic ad ddm qđ & q̃-
tũ dcã filia ꝑterita đ hr̃ditate hr̃e dẽat, plura ſũt ĩueſtiganda. Pri
3 mo, an † dcã cľa, ſi ñ valet, &c. portigat̃ ad hũc caſũ. ſ. qñ teſtm̃ ĩru
a pit ex cã ꝑteritionis a gl. in auth. ex cã. C. de libe. ꝑte. tenet, ꝙ n.
& fuit additio Iac. đ Bel. & q̃ hñt antiq̃ gl. tenẽt ꝯ. & caſus ẽ ſm
vnã lect. ĩ l. ſi patruus. in fi. ad Tre. & idẽ Dy. & oẽs Moderni. qđ
ꝓbat̃ ſic. parũ ſunt, relinq̃re a ueniẽtib ab ĩteſtato, & dicere, ſi ſi
valet iure teſtĩ, valeat iure codicillorũ, vt no. C. de fideic. l. ex te-
ſtõ & l. q añ circa princ. l. ſi qs omiſ. cã teſt. l. codi ĩ fi. de leg. 2.
& ibi de hoc ꝑ Dy. ſed ſi teſtõr rogaſſet veniẽtes ab ĩteſtato, fili⁹
ẽi ꝑterit⁹ teneret, vt l. q ſqs ff. de iure codic. ergo &c. Sed ꝯ vr̃. ff.
de leg. 3. l. 2. vbi filio ꝑterito ñ debent legata, nec fideicõ. ſed rñ
rñ. ꝙ ibi loquit̃ de legatis, & fideicõmiſſis ab ipſo filio ꝑterito
relictis ex teſtõ. qđ aũt nr̃a loq̃t̃ de his, q̃ gñalr̃ reliquunt̃ a ve-
4 niẽtib. ab ĩteſtato, & hoc ĩdubitãter ẽ verũ apud oẽs. Scđo ẽ † vi
dẽdũ, nunq̃d ĩ fideicõmiſſo veniat portio hr̃ditatis, q̃ ab ĩteſta-
to đfert̃ ꝑterito, poſito q̃đ fideicõmiſſo ſit loc⁹. Ad qđ rñ. indu-
bitãter ꝙ dcã portio hr̃ditatis venit, vt no. ff. de teſt. l. ex his ver
bis. & eſt caſus ff de teſt. milit. l. q̃rebat̃. ver. ſicut. & ſic ſi dicta
filia ꝑterita ab inteſtato ſuccedat, dẽt portionẽ ſuã fratri inſtitu
5 to, tm̃ detracta legitima. † Tertiu videndũ eſt, an dies dicti fideic.
ceſſerit fratre inſtituto viuẽte, & ſic trãſmittit̃ ad hr̃dẽ ſuũ, an
ñ: & ſi nõ trãſmiſerit, dñi aduerſarij, ꝙ dies dicti fideicõmiſſi ñ
ceſſit viuo dcõ filio inſtituto. nã ſtatutũ ĩpedit dictã filiã veni-
re, quouſq; vixerit maſculus, & ſic deinde poſt mortẽ maſculi
incipit poſſe venire, & rũpere teſtm̃, & ſic dcã cõdõ, ſi nõ valet,
vl̃ valebit, &c. ĩcipit extare poſt mortẽ filij. & ſic dies fideicom-
miſſi nõ ceſſit in ei⁹ ꝑſona. Ad ꝙ rñdet̃ ſic. Aut dicim⁹ tenẽdo
partẽ aduerſariorũ, licet nõ verã, teſtm̃ retro fuiſſe nullũ, ꝙ poſ-
ſit ꝓbari, vt ſ. ſcriptũ ẽ, an hoc teſtm̃ valuerit, vel ñ. q̃ ibi dcã ſũt,
ꝓbat hic repetit Præterea lex ꝑcipit filiũ ꝑteriti ñ dẽre ĩ teſtõ, niſi
ex legitimis cauſis, q̃ ſũt 14. vt ĩ Auth. vt eſt de appe cog. §. aliud
quoq; cap. ſm. & ĩ aut. ſi licet. C. de libe. ꝑte Sed cã, ꝓ q̃ filia fuit ꝑ
terita, ñ ẽ đ illis, ergo &c. Itẽ ſi eẽ cã legitima ꝑmiſſa đ iu cõi, vl̃
municipali, ſufficeret ad ꝑteritionẽ fuiſſe expſſã, vt dicã ĩ auth.
nõ licet. ſed hic ñ fuit expſſa. Poſtea aduerſarij vidẽtes allegatio
nes, quas fecerũt, ꝙ teſtm̃ reꝓbat̃ poſt mortẽ ñ ſubſtituẽtis, dixe
rũt dcm̃ teſtm̃ ñ rũpi, neq; ĩ vita, neq; poſt mortẽ, & ſic ꝯdõ dcĩ
fidei q̃ eſt ſi ñ valet, &c. nũq̃ extitiſſe dicebat̃, cũ dictã filiã ꝑteri-
tã vocat ad dimidiã dictę hr̃ditatis ex uigore dcĩ ſtatuti, ex eo, ꝙ
ꝓhibet eã uenire ſolũ quouſq; uixerit fili⁹, & ꝓ hoc alle. C. đ fi-
deic. auth. hoc ampli⁹, & ĩ corpore, uñ ſumit̃, vbi hr̃ditas iuuo q̃
ſita ex teſtõ, licẽt trãſferat̃ ad aliũ, nec tũc efficit̃ ĩteſtatus. ita dr̃
hic, ꝙ poſito, ꝙ hr̃ditas trãſferat̃ ad filiã: nec ꝑꝑ hoc teſtm̃ uitia
tur. Ad qđ rñ. ꝙ dcã allegatio ẽ peior ꝑdictã: nã i d. auth hoc am
plius, trãſfert̃ hr̃ditas expſſe de uno in aliũ, ꝑꝑ hr̃dis dictũ. Sed ĩ
qõne ꝓpoſita ſtatutũ nil diſponit ꝯ. hr̃dẽ poſt mortẽ filij: dr̃. n. ꝙ
nõ poſſit reuerti ad bona quouſq; vixerit aliqs maſcul⁹, vñ defi-
ciẽtib. maſculis ſtat̃ nõ vocat eã, nec de ea aliqd dicit, & ſi taci-
te intelligit̃ aliqd diſponere, intelligit̃ ꝓ remanet filia poſt mor
tẽ filij ĩ diſpoſitione iuris cõis, in quo erat añ ſtatutũ: ſed de iu-
6 re cõi ñ ꝑt venire, niſi dicẽdo teſtm̃ nullũ, ergo &c. Quarto † q̃-
rit̃, an qñ teſtõni fideicõmiſſi eſſet loc⁹, ꝙ, & q̃tũ dcã filia dẽret
hr̃e ſine detrahere. Rñd. legitimã tm̃. qa nõ venit in fideicõmiſ
ſo tm̃ ſm verã op. gl. ĩ e. Raynutius, & c. Raynaldus, & iura, q̃ lo
quunt̃ de detractione legitimę, & trebellianicę, hñt locũ in ro-
b gato ſub ꝯdõne, b ſecus ſi pure, vt no. ff. de inoff. teſta. l. Papin. §.
meminiſſe, in vlt gl. & C. ad l. Falc. l. ſi vt allegas, ĩ corpore, đ liq.
& Falc. §. ſi qs aũt nõ implens. ſed hic iſta filia rogata ẽ pure, ꝙ
hic apparet nunc, ꝙ ab ipſo patre non valuit teſtm̃. ergo cõclu-
c ditur, c ꝙ ſolã legitimam, ſiue ſolã Trebellianicã deducit. Bart.

ADDITIONES.

a Ber. L. Cauſa præteritionis. Vide quæ poſui poſt Bart. in apo. in authen. ex cauſa, Ang. conſ. 76. & 98. Pau. de Caſt. conſ. 101.

b Ber. L. Conditione. Vide Oldr. cõſ. 139 Roma conſ. 109 & ibi, an aſcendens poſſit detrahere duas quartas.

c Ber. L. Ergo cõcludit. Suprascripta vide potius allegationes q̃ cõſilium, quia contrariũ ſup. tenuit cõſ. 21. & l. fi. C. ad Tert. & in l. fi. ff. eo. & vltra ea, quæ poſui ad ad calcem ſup all. conſ. 52. addiſe ꝙ Ang. expreſſe tenet contrarium eius, ꝙ ſup. dicitur de dictione, quouſq;, in §. ſiquis autẽ. in Auth. de hæ. & fal. & conſ. ſuo. 186. in meo, inc. ex forma, & tenet. Pa. de Caſt. conſ. 139. inci. in Dei noie, &c. primo videndũ eſt circa ve o ad quod concludit Bar. quod cla. codicillaris operatur, vt ſoror teneatur reſtituere hæredi filij fratris. Contrarium tenuit Bal. & Sal. in l. 2. C. de li. præte. in l. ſiquis filium. & Imo in l. ei qui ſoluendo ff. de leg. tutſ.

CONSILIVM XXI.

1 *Primũ teſtamentũ habens clauſulam ſpecialem derogatoriam an tollatur per ſecundum teſtamentum habens clauſulam derogatoriam ad primum. Quid ſit ſpecialiter pœnitere prioris voluntatis.*

2 *Iudicare de futuro nõ eſt in ꝑtãte partis, ſed iudicis, ſ. quẽ eſſe ſana mẽtis.*

Vt dixit, Et aſſeruit, & voluit dcm̃ ꝑualere teſtm̃ oĩb. alijs
teſtĩs factis ꝑ eũ, necnõ dixit, voluit, & aſſeruit di
ctũ teſtm̃ nolle reuocare, ſeu aliqđ ꝯdere, vel altã vltimã volũta-
tẽ facere, vel codicillos ꝯdere, vel al q̃d aliud, ꝑ qđ dictũ teſtm̃ ñ
valeat. & voluit aliud teſtm̃ ñ facere, & ſi faceret, voluit illud nõ
valere, nec firmitatẽ tenere & ſi appareret ꝙ ꝯdixerit teſtõ tali, ꝙ
nõ eſt factũ de ſua volũtate: ſed tanq̃ ꝑ eũ nõ ſanæ mẽtis, niſi in
teſtõ fiẽdo ꝑ eũ, diceret de verbo ad verbũ, Pr̃ nr̃, & Aue Maria,
nõ obſtãte, ꝙ in dicto teſtõ appareret, qđ velit ꝯriũ huic teſtõ: ſi
ue reperiret, q̃buſcũq; verbis derogatorijs, &c. hęc ẽ prima pars
teſtĩ. Poſtea fecit ſm teſtm̃, & dixit vltimo uerbo infraſcripta, &
hanc ſuã vltimã uoluntatẽ aſſeruit velle eſſe, ꝙ voluit valere iu-
re teſtĩ, & qđ ſi iure teſtĩ nõ valeret, valeat ſaltẽ iure codicillorũ,
vel cuiuſlibet alteri⁹ vltimæ volũtatis, caſſans, & irritãs oẽ aliud
teſtm̃ ꝑ eũ ꝯditum, nõ obſtãtib. aliq̃b. uerbis derogatorijs inter-
tis, & appoſitis ſub q̃buſcũq; modis verborũ. Et voluit hoc teſta
mẽtũ, ſeu ultimã uolũtatẽ oĩb. alijs teſtĩs, ſeu ultimis uolũtatib.
ꝑualere, &c. hæc eſt copia particulæ 2. teſtĩ. Mõ q̃rit̃, nũquid ſm
a teſtm̃ valeat, nõ obſtãtib. verbis derogatorijs a appoſitis in primo
teſtõ, uel qualibet alia particula appoſita. ſ. in parte dicti teſtĩ pri
3 mi. In qõne ꝑdicta primo † examinandũ eſt: ꝙ cũ ꝑcedat teſtm̃
hñs clam derogatoriã ſcđi teſtĩ, ad hoc, vt ſequẽs teſtm̃ illud tol
lat, req̃rit̃, vt in ſeq. teſtõ ſpãliter prioris teſtĩ pęniteat, vt l. ſi qs in
pri. teſtĩ. de leg. 3. Videndũ eſt ergo, qd ſit uolũtatis prioris ſpecialr
pęnitere. Ad qđ rñdeo, ꝙ ſicut orõ alia eſt gñalis, alia eſt ſpãlis.
alia eſt ſinglris, ita qs ꝑt loq gñalr, & ſpãlr, & ſinglr. Gñalr, faciẽ
do mentionẽ de teſtõ ſimplr, qđ eſt verbũ gñale ꝯtinẽs oẽ id qđ
eſt teſtatio mẽtis, vt Inſti. de teſta. in princ. Itẽ ꝑt qs loq ſpãlr. nã
teſtõrũ plures ſũt ſpẽs. qdã. n. eſt ſimplex, qdã in quo ſunt ver
ba derogatoria. Si igit̃ ĩ ſcđo teſtõ facit mẽtionẽ de primo, ĩ quo
erãt uerba derogatoria, ſpãlr loquit̃, qa ibi ſpãlẽ mentionẽ facit.
Nõ. n. ſtetit in uerbo gñali teſtĩ, ſed deſcẽdit ad certã ſpẽm, illi⁹
teſtĩ, in quo erãt uerba derogatoria, & hoc eſt qđ dr̃ expſſe ĩ gl. l.
ſi mihi, & tibi. §. ĩ legatis. de lega. 1. vbi dicit, ꝙ põt penitere, ſi ex
primat qualitatẽ illius primæ volũtatis Sed hic exprimit quali
tatẽ primæ volunt. ergo &c Probat̃ in ſiñ, nã filij dẽnt exhære-
dari nomĩatim. ſi igit̃ exhr̃dant̃ ſub noĩe gñali, vt exhęredo libe
ros meos, ñ valet exhr̃datio: qa liberorũ gñalis eſt appło: por-
rigit̃. n. ad filios, nepotes, & ꝓnepotes, & vlteriores. ſed ſi dice-
ret, exhæredo filios meos, licet eos ñ noĩaret noĩe ſigñ, valeret,
qa ſpẽlr, hoc eſt ſub noĩe ſpeciei, noĩauit, vt l. Titio. ĩ prin. ff. de
lib. & poſth. His ſic ꝑmiſſis, ĩ ꝓpoſita qõne ſũt aduertẽda verba
primi teſtĩ. nã primo aſſeruit ſe primũ teſtm̃ nolle mutare. Se-
cđo promiſit, & voluit aliud nõ facere, & ſi fecerit, volult nõ va-
lere. Tertio dixit, ꝙ ſi appareret, ꝙ ꝯdixerit, nõ eſſe factum de ſua
voluntate, ſed, tanq̃ ab hoĩe nõ ſanæ mẽtis: niſi apponerẽt certa
verba, &c. Quarto poſuit clam, nõ obſtãte, ꝙ ĩ dicto teſtõ appa
rerẽt verba derogatoria primi teſtĩ. Primo dico, ꝙ aſſeruit di-
ctũ teſtm̃ nolle mutare ꝑ hæc verba, necnõ dixit, voluit, & mã-
dauit, & aſſeruit nolle dictũ teſtm̃ reuocare, ſeu aliud ꝯdere: vel
aliquod aliud facere, ꝑ qđ dictũ teſtm̃ nõ valeret, &c. Iſta verba
nihil faciunt ad ꝓpoſitũ. ſolũ. n. declarãt voluntatẽ, q̃ ipſe habe-
bat tũc, nec derogãt voluntati, q̃ ipſe eſſet habiturus ĩ futuro: &
ſi derogarẽt, eſſet idẽ, qđ dicerẽt inleq. Scđo ꝓmiſit, & uoluit,
aliud nõ facere: & ſi faceret, voluit nõ valere, &c. nec tenere ro-
bur, & firmitatẽ &c. illud qđ dixit, ꝓmiſit, nil releuat. nõ. n. erat
ibi ꝑſona, cui ꝓmitteret: nec nuntius, nec epiſtola, quo mediãte
alij fieret ꝓmiſſio. idõ ñ valet, vt l. ꝯſenſu. ff. de act. & ob. & ibi no.
Remanet ergo firmũ, ꝙ ꝑdicta verba ſũt verba derogatoria ſim
plr, & ſic ĩtelligũt̃, ſi ĩ 2. teſtõ ꝑdictorũ ſpãlr pęniteat, vt dictũ ẽ.
Tertio dictũ ẽ. ꝑ eũ, ſ. ꝙ ſi appareret, ꝙ ꝯdixerit ñ eẽ factũ đ ſua
uolũtate, ſed tanq̃ ꝑ eũ nõ ſanæ mẽtis: niſi in teſtõ fiendo per eũ
2 fieret mẽtio de uerbo ad uerbum, Pr̃ nr̃, & Aue Maria, in eo † ꝙ
dixit, tanq̃ factũ ꝑ eũ non ſanæ mẽtis, non releuat. non. n. fuit in
ꝑtãte ſua iudicare de futuro, utrũ ſit ſanę mẽtis uel nõ: ſed ĩ ꝑtãte
iudicis, ut l. 1. de cur. furio. qa iudex hoc iudicat ex ſermonib. &
alijs actionib. vt l. ſi q. §. fi. ff. de tu. & cu. da ab his. & l. qdã ĩ ſuc. de
cõdi. inſti. ſed in ꝓpoſito, apparet ſm teſtm̃ recte cõpoſitũ: & ſic
nõ a demẽte, ſed ab hoĩe ſanę mẽtis: Remanet ergo, ꝙ dcã verba
ſunt derogatoria primi teſtĩ: & nõ ſolũ ſũt derogatoria uolunta
tis, ſed ẽt ſuimis uolũtatis, qa uoluit ſm nõ ualere, niſi ĩſerat ꝑdcã
verba, Pr̃ nr̃, & Aue Maria. Iſq̃ ergo ſũt đrogatoria volũtatis,
ſunt ipſo iure nulla: qa nemo ſibi aufert liberã teſtĩ factionẽ, vt
l. ſi ipſo hoc modo. de uerb. obl. & hoc tenet Iac. de Are. vel ſaltẽ
per ſeq. voluntatem, etiam ſi de primo non faciat mentionem,
ſecun-

ADDITIO.

a Ber. L. Derogatorijs Vide ſeq. conſ. 49. Ang. conſ. 213. Paul. de Caſt. conſ. 342 Bal. pulchre conſ. 378. 4 lib.

ſm.Iac.de Are.vt l.diuus.§.licet.de iu.cod.ꝙ tenebat Old & An.
de Pe.in l.ſi qs in prin.teſtī.de leg. 3.vel ſm cōem opi.oīum dicta
verba tollūtur per ſm teſtm̄,in quo ſpāliter pœnitet: ſed in qōne
propoſita ſpāliter pœnituit in ſcđo teſtō,vt j.dicetur.ergo,&c.
Quarto inſeruit dicta verba,ſ. ꝙ non obſtante, ꝙ in teſtō appare-
ret ↄrium huic teſtō ſub quibuſcunq; verbis derogatorijs,&c. Iſta
ſunt verba derogatoria verborū derogatiuorum ſequētium,ꝗ nō
valēt qn poſſint tolli:qa nemo pōt ſibi legē imponere,&c.vt d.l.ſi
qs in prin.teſtī.his p̄miſſis vidēda ſunt verba ſecundi teſtī, an p ea
prioris volūtatis ſpāliter pœniteat. Et ex p̄dictis manifeſte appa-
ret,ꝙ ſic:qa fecit mētionē de antecedenti teſtō, in quo erant ver-
ba derogatoria,& ſic ad ſpēm ſe retulit,vt ſ.probatum eſt in prin.
quod manifeſte declaratur. Sed pone,ꝙ nullum aliud teſtm̄ p̄ce-
deret,niſi prædictum,in quo apparent verba derogatoria,& tunc
videtur ipſum deſignare nominatim,vt l.2.de liberis,& poſth. Et
a ſic concluditur,a ꝙ prioris voluntatis ſpecialiter pœnituit, & ſe-
cundum teſtamentum valet,& primum eſt ſublatum. Bar.

ADDITIO.

a Ber.Land Et ſic concluditur. Deductis per do.conſulentes ſup.faciunt ꝗ voluit idē Bar.in d.l.ſi qs in pr.teſti.& in d l.ſi mihi,& tibi & in l.2. ff.de li & poſth. Bald in Auth.hoc inter liberos.C.de teſt.& ibi Ang.& in Auth.de hær. ꝗ ab inte.in prin. Bal.in l.ſancimus,& l humanū.C.de teſt.& in l dari C.de fideic. p Moder. in c.1. de cōſt.p Ang.cō.314.inci.ꝗdā dña Vāna vxor Lurcani.Pau.de Ca.conſ.363.in c.q.Iam dña,& Ang.in ſpal conſ.dicit ad hoc eſſe gl.ſing.in Auth.de non elig.ſec.nub.§.nennā igit in verbo,firmat.vbi ēt dicit ita tenere to.An.in c.ſi.de ſen.ex.in 6.an aūt poſſint,poni talia verba in primo teſtamento,quod ſcđm non poſſit ipſum tollere,videte Spe.i.ti.de inſti.edi.§.compendioſe.& Arch.15.q.2.c.vltima voluntas.vide etiam aliud conſilium Ang.incip ſtatuto Piſtorienſi.nu.334.

CONSILIVM XXII.

1 *Subſtitutio compendioſa facta a pagano impuberi per verba directa, etiam ſi deceſſerit ſine filiis,quod ſit directa pupillaris. Facta per verba æquiuoca ſemper eſt fideicommiſſaria.*
2 *Verbum,deueniat,& ſuperueniat,quod ſint verba obliqua.*
3 *Poſthumus,ꝙ nō trāſmittat hæreditatē ſororis ad hæredes extran.nō aditā.*
4 *Filius in poteſtate ꝙ trāſmittat hæreditatē patris nō aditā ēt ad extraneos.*
5 *Mater,quę non petijt dari curatorem ventri,poſthumo nato,& poſtea mortuo non ſuccedit.*

Homo Accurſuli de Rocha hēbat v.filias fœminas,& primas duas ex vxore p̄mortua,& iſtę filię erāt nuptę,
vxor ēt eius,ꝗ vocabat̄ Clara,erat p̄gnās,iſte hō in vltimo ↄſtitutꝰ
ↄdidit teſtm̄,in quo dictas ſuas filias hr̄des inſtituit in certa ꝗtitate
& eiſdem ſubſtituit in hęc verba. Et ſi aliqua dictarum ſuarū filia-
rū obiret ſine filijs,ꝙ hæreditas ipſiꝰ filię deueniat ī ventrē vxoris
ſuę. In oīb.aūt alijs ſuis bonis vētrē uxoris ſuę,ſi maſculus erit, &
ad lucē p̄ueerit,hęredē inſtituit,& ſi deceſſerit ſine filiis,hęredi-
tas ipſius ventris maſculi deueniat ī p̄dictas ſuas filias, & Nicolaū
Accurſuli eius fratrē;vel in eorū liberos ēi,ęquali parte,& ī ſtirpē
& nō in capita: demū anteq̄ moreret̄ dictus teſtator,deceſſit vna
ex filiab.ſcđę vxoris inteſtata.demum dicta vxor p̄gnans poſt ſex
mēſes,vel circa a morte dicti teſtatoris peperit filiū maſculū,q ad
lucē p̄uenit,& vixit octo dieb. & mortuus eſt,& iſta vxor non pe
tijt curatorē vētri dari,nec tutorē illi nato,quæ Clara uxor maior
erat 30.an. Ex p̄dictis q̄rit̄,ſi dicta Clara vxor dicti teſtatoris ſucce
dat filiæ ſuę mortuę,poſt mortē patris,& in qua parte: & idē q̄rit̄
de filia dictæ Claræ ſuperſtite,an dicta Clara,& filia eius ſupſtes,
vel altera earū ſuccedat dicto filio poſthumo dictę Claręj,& ꝓ qua
parte, & in qua parte dicto poſthumo ſuccedat dictus Nicolaus
ſubſtitutus,& dictæ filiæ teſtatoris ex alia vxore,ꝗ ſic ſunt ſubſti-
1 tutæ dicto poſthumo.† Ad has qōnes examinandas primo opor-
tet videre,an iſtæ ſubſtōnes factę,tam filiab.quam etiam poſthu-
a mo,poſſint trahi ad pupillarē directā,a an ſint fideicōmiſſariæ:&
videtur,ꝙ ſit directa pupillaris,qn̄ ſit filijs impuberib.ſicut hic ſpā
liter in poſthumo,nō obſtāte,ꝙ fiat mētio filiorū,vt c.j.de teſt.li.
6.vbi Doc.& gl.circa hoc ſic dn̄t. Aut illa ſubſtō ↄpendioſa,ꝗ fit a
pagano fit p verba mere obliqua,vt qa dicit:reſtituat talem hære
ditatē,& abſq; dubio eſt fideicōmiſſaria,vt l.cohęredi.§.cū filię.ff.
de vul.& pup.aut fit p verba directa:qa dixit,talis ſit hæres,& tunc
ſi dicit,ſiue deceſſerit ſine filijs,ſiue intra pubertatē, valet iure di-
recto,p l.cāæ.ff.de vul.& pup.& hic propter caſus in d.c.1.de teſt.
lib.6.qa ibi fuerūt verba directa,vt ibi no.Io.An.& ſic gl.in l.p̄cib.
b ꝗ dicit,ꝙ qn̄ fit mētio filiorū,ſp eſt fideicōmiſſaria,non eſt verab
p iura ſupradicta Nā illa verba hn̄t locū ēt intra pupillarem ætatē
ut no.ī d.c.j. Aut ſubſtituit p uerba æquoca,& cōia,p uerbū,ſubſti
tuo ꝙ eſt cōe ad utrāq; ſubſtōnē,ut l.gn̄lar,§.C.de i ſt.& ſubſt.&
ſp interp̄tabit̄ fideicōmiſſaria:qa ſm hāc ſubſtōnem oī iꝑe ualet,
ar.l.quoties.ff.de reb.dub.& ita videtur tenere gl.in d.l. pręcib.&
p̄dicta cōiter tenent Doc.Dy.Cy.& alij,&c. Eſt ergo uidere in qō
ne noſtra,an uerba p̄dicta.ſ.ad hæredes deueniant,&c.ſint fideicō
2 miſſaria,uel cōia,& hoc nō tāgit p Doc.& dico † hęc uerba,de-
ueniāt,& ſupueniāt, ſunt mere obliqua, & de hoc eſt caſus, ff.ad
Treb.l.hęredes,§.cum ita,& de leg.3.l.fideicō. §.hæc uerba,& ad
Tre.l.hæredib.§.1.uel ſaltē nō poſſumus negare,ꝙ dicta uerba nō
ſint cōia p iura p̄dicta. Sed hic p oſſumus manifeſte cōcludere,ꝙ
hic fuit fideicōmiſſaria ſubſtō.poſſumus ēt aſſignare aliā rōnem,
cu in eodem teſtō teſtator eādem ſubſtōnē fecerit,tā filio poſthu
mo,ꝗ ēt filiab.maiorib.& minorib.oportet nos dicere,ut æqualr̄
intelligat̄ utraq;,ꝙ ſit fideicōmiſſaria,caſus eſt C.de teſt.mil.l.ter.
& de imp.& alijs ſubſt.l.2.& ff.de uul.& pup.l.iā hoc iure His ſic
p̄miſſis,ꝓ prima qōne,ſ.an dicta Clara mater,& eius filiæ ſuperue
niētes ſuccedant dictæ filiæ mortuę poſt mortē p̄ris,& in quātū.
Ita dico,ꝙ eſt ↄſiderandū,an dicta q̄titas in qua dicta filia fuit inſti
tuta,excedat lrīmam portionē,uel nō,ꝗ lrīma portio erit medie-
tas illius,ꝙ hītura eēt ab īteſtato,cū tpe mortis p̄ris erāt qnq; filię
ↄputato poſthumo,& ſi dicta q̄titas nō excedat lrīmā portionē,
tunc nō eſt dubiū,ꝙ nō potuit eā grauare,& ei ſubſtituere p fidei
cō.& ſic illud,qđ fuerit relictū illi filiæ mortuę,diuidi uidetur,ꝓ
ęquali portione inter matrem,& filiā. Ille aūt poſthumus, & ſuc
ceſſores ſui nihil hēbūt,ſed ſi eſt aliqd ultra lrīmā portionem,tūc
de illo,ꝙ ē vltra,fiāt quatuor par.quarū una diuidet̄ inter matrē,
& filiā eo mō quo ſ.aliæ tres par.dēbuntur ſucceſſorib. dicti poſt
humi,& erit de his illud,qđ j.dicā de hęreditate poſthumi. Et ꝙ
iſta ſint uera,ꝓbat̄ ſic.certū eſt ꝙ illa filia nō potuit grauari in legi
tima ꝑ ſidei.ut C. de ioſ.teſt.l.qm̄ in nouella,& certū ē,ꝙ lrīma ē
ſemiſ,qn̄ filij ſunt p̄ſes quatuor,ut e.ti.auth.nouiſſima. & iō dixi
dēre diuidi inter matrem,& filiā ſuā m̄:qa mater,& ſoror defun
ctę,ꝗ eſt ex utroq; latere ↄiūcta,excludit alīs ſorores,ꝗ ſunt cōiun
ctæ ex uno latere tm̄,ut in Auth.de hær.ꝗ ab inteſt.§.ſi qn̄. poſita
C.ad Ter.aut.defuncto,& iō dixi,ꝙ dictus poſthumus, & ſui hę-
3 redes nihil hr̄e dēbūt.ꝙ aūt † dictus poſthu.non adita hr̄ditate di
ctæ ſuæ ſororis defunctæ, non potuerit tranſmittere ad hæredes
ſuos extraneos,caſus eſt C.de iure delib.l.qm̄.& l.ſi infanti.§.1.&
l.1.de cad.tol.§.ī.nouiſſimo.iſta āt filia ēt ſi nō adijſſet hr̄ditatem
ꝗ ei reliqt p̄r,poſſet trāſmittere ad quēlibet hr̄dē extraneum, ut
C.de iure delib.l.ſi fratres,ſm uerū intellm̄,& de ſuis,& legi.l.a-
pud hoſtes,& de caſt.pec.l.hære.§.filius,licet gl.dicat ↄ & male,ī
4 d.l.ſi infanti.§.1.qa ↄ caſū dictarū legū. Et p̄dictā opi.† l.quod filia
c in ptāte hr̄ditatem p̄ris nō aditā trāſmittat ēt ad hr̄des extran.te
net Rich.Malum.& Old.de Laude,& cōiter alij Doct. & dixi,ꝙ
de reſiduo dēnt fieri quatuor partes,qa de reſiduo dēt dtrahi Tre.
ut c.Rayn.extra de teſt.& ibi no.in l.quanq̄,C.ad l.Fal.ꝗ compe-
tit uenientib.ab inteſtato,ut dictis iurib.& ideo dixi alias tres par.
dēri ſucceſſorib poſthumi,quia licet hæreditas adita non trāſmit
tatur ad hæredem,fallit.ſi eſt purificatum ante mortem fideicom
miſſarii,ut ff.ad Treb.l.cogi.§.Metianus. & l.poſtulāte.ī pri.& de
ↄdi.& dem.l.a teſtatore,licet ↄ notet in gl.1.l.cū filio.de leg j.ſed
male,ut ibi no.per Dy. Venio ad ſucceſſionem poſthumi, & po-
ſito pro ↄſtāti,ꝙ ſubſtō ei facta ſit fideicommiſſaria,ut ſ.dictum
eſt in eadē,ita dico,uidelicet ꝙ primo detrahat̄ lrīma portio dicti
pupilli,quæ eſt medietas eius,ꝙ habiturus eſſet ab īteſtato,ut ſu-
pra dixi,& de reſiduo dēt detrahi quarta, & iſta lrīma portio, &
iſta lrīma quarta dēt eſſe in totū illius filiæ,ꝗ erat ſoror ex utroq;
parente dicto filio poſthumo,reſiduum uero dictę hęreditatis in
ter dictū Colā & filias dicti teſtatoris ex utraque ſorore in ęquali
parte ſm ꝙ ī dicto teſtō ↄtinetur. Mater aūt ad ſucceſſionē huius
filij poſthumi nullatenus admittatur, qa nō petiit curatorē dari
vētri.hæc oīa ꝓbātur iurib.ſ.infraſcriptis. Qđ dixi ſubſtōnem eſſe
fideicommiſſariā,& dictū poſthumū in dicta legitima portione,
& quarta Trebellianica nō uideri grauatum per fideicōmiſſum,
5 ꝓbatur per iura proxime allegata. † Reſtat mō uidere,quare mr̄
excluditur,& quare illa filia admittitur in illis portionib.& non
filij ſubſtituti,dico ꝙ mater iō excluditur, quia nō petiit curato
d rem d dari uentri,caſus eſt in l.1.§.ſi matri.ff.ad Tert.& §.ſi cum
prægnās,circa finē.§.ſed ↄ hoc opponi.nam uidetur, ꝙ matri nō
præiudicet,qa uidetur præuenta mortalitate filij: quia mortuus
eſt īra octo dies,ut eadē l.1.§.ↄfeſtim. Rn̄deo,uerū eſt,ꝙ nō no-
e ceret ei,ꝙ nō petijt tutorē ſuo filio nato, qa fuit p̄uenta e mortali-
tate,ut dicto §.ſed bn̄ nocet,ꝙ non petiit curatorem dari uentri,
ad ꝙ faciendū habuit ſpatium ſex menſiū, ut in themate ꝓponi
tur,nec allegat aliquā cām,quare fuerit impedita. nā ſi haberet
aliquā iuſtā cām excuſatur,ut d.§.ↄfeſtim. & ſuccederet in dictis
portionibus in æquali parte cum filia ſua p iura ſ. allegata. Scđo
ↄtra prædicta opp.tūc demū tenentur pater, & mr̄ illos admini-
ſtratores dare filio ſuo,ſi n̄ ſint legitimi, vt ff. ſi cer.pet.l.2.& no.
ff.ad Treb.l.matres.ſed in caſu noſtræ qōnis erat dictus Cola qui
erat ſuus patruus:qa frater p̄ris, ut ex narratione facti id apparet,
ergo erat eius legitimus tutor deficiētib. alijs.proximiorib. ut l.
1.ff.de legi.tut.& ſic videtur,ꝙ matri nō dēt p̄iudicari. Sed rn̄deo,
ꝙ,licet dictus Cola fuiſſet tutor legitimus, & ſic mr̄ excuſaretur
a petēdo tutorē, tn̄ ipſe n̄ erat legitimus curator uētris,quia talis
curator ſemp eſt dādus,ut l.1.§.quoties.ff.de uētre in poſ.mitten
do,colligit,& no.p gl.in l.de creationib.C.de epiſ.audiē. Sic ergo
patet,

ADDITIONES.

a Ber.Land.Directā.Vide multas cōcor.ad hoc cōſ.in l.Centurio,in apoſti ad Bar.
b Non eſt uera.Vide Anch.conſi.26.& in d l.Centurio.
c Ber.Land Extraneos.Communis eſt opi.vt late per Pau. de Caſt.conſi.1.& 68.& 223.Rom conſi.441.Vide latius in alleg.l.ſi infanti,in apoſtil.
d Bernar.Land.Curatorem.Vide Bal.pu.chre conſi.222.3.lib.ſed vide Io. An.in add.ad Spec.in ti.de tu.§ nunc videndum,verſi.ſi.
e Præuenta.Vide de hoc Paul.de Caſt.conſi.454.

Digitized by Google

paret, ꝙ mi excluditur. dēnt ergo uenire ad venientes ab inteſt. dictæ portiones, cū non cadāt in fideicōmiſſum, ut ſ. dixi, ab inteſtato aūt uenit dicta filia q̃ erat ei ab utroq; latere cōiuncta, in dicta auth. defuncto. & d. § pn̄s. & apparet oīa p̄dicta expedita eſſe. Bart.

CONSILIVM XXIII.

1 *Hæreditas patris non agnita quod tranſmitatur etiam ad extraneos.*
2 *Titulus pro hærede non habet locum in ſuo.*
3 *Mater, quæ non petijt filio tutorem, excluditur ab eius ſucceſſione.*
4 *Filius minor decedens patris hæreditate non adita, tranſmittit beneficium petendi reſtitutionem.*

Nicolaus Fei de Cortonio ſumpſit ī uxorē dn̄am Clarā filiā Ioannis, ex quib. Nicolao & Clara nati ſūt duo filij. I. vnus maſculus & vna fœmina, q. Nicol. deceſſit inteſtatus ſuperſtitib. dictis duob. filijs ſuis infantib. q remanſerunt apud auiam p̄t̄nam & patruos eorum. Quę dn̄a Clara tranſiuit ad ſcḋm votū ī. annū ī. tp̄s luctus, & nō dato tutore dictis pupillis vel curatore hr̄ditati ipſius dicti Nicolai, poſt hęc deceſſit filia, fuit datus curator eis ad diuidēdū bona, q̃ hēbāt cōia cum dictis ſuis patruis dictorū filiorū dicti Nicolai. ex dicta dn̄a Clara, ex ſcḋo matrimonio extāt duo filij maſculi, q ēt ſunt in infantili ætate. Vltimo loco deceſſit dictus filius maſculus natus ex primo matrimonio dictæ dn̄æ Claræ in infantili ætate, ſuperſtitib. poſt eum dictis duob. filijs dictæ dn̄æ Claræ, natis ex ſecundo matrimonio ipſius, & ſuperſtite ēt d. dn̄a Clara eorum mr̄e, & ēt ſupſtitib. duob. auunculis, quorū vnus eſt auūculus ex vtroq; p̄ēte, & alius ex parte pr̄is tm̄ ipſorū. Et ēt ſuperſtite vnica amita ipſius filij, q̃ nupta erat. tn̄ antēq̃ decederet dictus filius maſculus pr̄na auia p̄deceſſit. Modo q̃rit, qs ſuccedit dicto filio maſculo decedēti, & ad quem ſpectat hr̄ditas ipſorū filiorū defunctorū, & p quanta parte tā ex iure cōi, q̃ ex forma ſtatuti ciuitatis Corton. cuius ſtatuti copia mittiē mō vobis. Et in qōne p̄dicta primo eſt vidēdum, qd operet̄ ſtatutum p̄dictum, in quo ꝯtinet̄ in ſumma, ꝙ ei q deceſſerit inteſtatus ſuccedit frater ſuus, vel ſoror, & non mr̄ vel auia mr̄na, & frater maſculus defuncti, & filius fratris deſcēdens p lineā maſculinā ex fratre ipſius ſuccedat, & nō mr̄ vel auia &c. Sic ergo in qōne p̄poſita illi filiæ, q̃ primo deceſſit, potuit ſuccedere frater ſuperuiuens, & mr̄ vel auia. Huic vero filio maſculo vltimo defuncto nullus ſupereſt frater nec filius fratris, nec deſcēdens ex ipſo fratre p lineā maſculinam. Nam illi patrui q ſupſunt, nō ſunt fratres, ſed ſunt deſcēdentes ab auo pupilli, & ſic ſunt ꝯiūcti ex latere ipſius defuncti, ſi aliquē hēnt, non tanq̃ deſcēdētes, vt l. mr̄i. §. ſcḋo. ff. de gra. in ver. patruus, &c. & ſic ſtatutū iſtud q̃tum ad ſucceſſionē huius filij mō defūcti, nihil hēt facere, & iō videamus qualr̄ ei ſuccedatur, & de iure cōi. Et eſt ſciendū, qd inter nr̄os Doct. ſunt q̃dam opiniones vna quod hr̄ditas pr̄is non adita trāſmittit̄, ſed qa in qōne puncti non p̄ponit̄ pupillo datū non fuiſſe tutorē, & ꝯn̄s p non pōt dici qd hr̄ditatē pr̄nā adierit vel ei ſe immiſcuerit, vt C. de iure delib. l. potuit. ff. de ac. hr̄d. l. pupillus, iō dictam qōnem examinemus ſcḋm
1 vtrūq; punctū. Et prima opinio eſt, † qd hr̄ditas pr̄is nō agnita trāſmittat p exiſtentiam ſui hr̄dis, vt C. de ſuis & legit. l. apud hoſtes, & ibi hoc tenuit Cy. & ff. de mil. teſt. l. ex militari, & l. ſi qn̄. de ſt. ſeruo l. liber hō. §. fi. & de caſt. pec. l. hr̄ditas. §. filius, de iure fi. l. Lucius, & hic in ciuitate Peruſij oēs tenent indubitanter, & ego ēt ſic teneo, & probo p rōnem ſic, bn̄ficium abſtinēdi datum de iure p̄torio quatenus non teneretur in cōmodū filij, nō fuit p̄toris intētio filium ipſum ꝯmodo priuare, caſus eſt ff. de vul. & pup. l. filius q pr̄i. Sed certū eſt, qd filio eſt vtile, vt hr̄ditatem pr̄is nō aditā trāſmittat, q p hoc facilius hr̄ditatem hēbit. Quod. n. dr̄, hr̄ditas nō agnita tranſmittit̄, hoc non importat, qd hr̄s ſuus dēat eam hr̄e p̄ciſe, ſed vt hr̄s ſuus poſſit ei ſe immiſcere, & ab ea ſe abſtinere, ſicut poterat filius ipſe viuens, caſus eſt ff. de ac. hr̄. l. ſi qs filiū. §. j. hic aūt eſt magnū ꝯmodū filij. Nec obſt. C. de iure delib. l. ſi īfanti. ibi. oēs hr̄des &c. Quia ibi dr̄, oēs hr̄ditates ad eū deuolutas hr̄ditate pr̄is,
2 ſed hęreditas nō pōt deuolui ad filiū, qa vr̄ fuiſſe eius filij ēt uiuo patre, vt l. in ſuis, de lib. & poſth. & iō in filio ſuo † nō hēt locū titul⁹ p hęr. vt l. nihil. C. p hr̄de. & in d. l. ſi infanti. ibi, nō agnita &c.
3 loquit in hr̄ditate q̃ nō requirit agnitionē, ꝙ eſt ī hr̄ditate pr̄na, & de illa nō loquit gl. licet ibi alr̄ videat ſentire. Scḋo † videamus qs ſuccedat dicto filio, & filiæ defunctæ? & ꝯſtat ꝙ mater nō: qa non fecit ei dare tutorem, nec auia potuit ſuccedere dictæ filiæ pp ſtatutum, qa frater eius viuebat, ſed ſuccedunt dicti fratres vterini, excluſis alijs patruis paternis, & auūculis, vt C. de leg. hæ. c. auth. ceſſante, eſt ergo modus ꝙ ēt illi fratres vterini iter ſe, vel ſuus adminiſtratores, & p patrē, qa hn̄t, & ſunt infantes, adeant hæreditatē p̄dictorū filij & filiæ, & patris ipſorū, tanq̃ ad eos delatā p media p
4 ſonam p̄dictis filio & filiæ. Secunda opinio † eſt de hæreditate patris non adita, ꝙ trāſmittat p dictam l. ſi infanti. q̃ opi. licet non teneā, tn̄ ſcḋm illā eſſet ille modus tenēdus. Nā dicti filij, qa hæreditatē patris non adierūt, cū caruerunt tutore, fuerunt læſi eorū facilitate qa maior, & diligens admiſſus, & mō nec ipſi nec hr̄des ipſorum pnt adire p̄uenti morte. vn̄ illi fratres vterini adeant ſimili mō hr̄ditatem ipſorum filij & filię, & ex ipſorū pſona poterūt petere in integrū reſtōnē b ad adeūdam dictā hæreditatē, vt l. Pātonius, de acq. hęr. & hoc tenuit Iac. de Are. in l. qui duos, & Iaco. But. de teſta mil. & Io. An. extra de prob. c. in pſtia. & ſic cōcluditur ꝙ in omnem caſum hęreditas pertinebit ad dictos fratres.

ADDITIONES.

a Ber. Land Omnes tenent. *Vide ſupra conſi. proxi. vbi concordantiæ.*
b In integrum reſtōnē. Cōis opi. Doc eſt, qd hæres infantis pōt petere bn̄ficiū reſtōnis in integrū ad adeūdā hr̄ditatē per l. Pantonius ff de ac. hær. Bal tn̄ l. ſi infanti, C. de iu delib. tenet contrariū, dum dicit tex. ſi nomine infanti delata ſit, & ſic vr̄ inducere præſumptionē iuris, & de iure, quod intelliget oīno, ac ſi delata non fuiſſet infanti hr̄ditas: ſi ergo non eſt delata, non poteſt tranſmittere beneficiū reſtitutionis in integrū, & ita tenet Ang. d. l. Pantonius. & Sal. in d. l. ſi infanti, vbi refert ita ſe conſuluiſſe d. Th. de Curſure de Fl. & d. Ra. de Imo & ꝯrdet ad iura allegata p Bar. & ſi vultis vlterius videre, videte per Bal & Ang in l. non ſolum, ff de in inte. reſt. per Bar. in l. qui duas ff de reb. dub. & per Io. de Imo & Pau. in l. q duos ff de vul. & pup. per Pet. de Anch conſ. 345. Pau. de Caſt conſ. 337. incip. Cecus Dominici. uide ēt Ro conſ. 591 & quæ poſui in d. l. ſi infanti.

CONSILIVM XXIIII.

a In Dei nomine amen. a Martius ciuis Tudertinus, vide ſupra conſil. 7. incip. Andręas Martini, ibi per omnia idem.

ADDITIO.

a Ber. Lanc. In Dei nomine amen. Ad confirmationē huius conſilii, & ſequentis videte quæ poſui ad calcem ſeptimi, & octaui conſilij ſupra.

CONSILIVM XXV.

1 *Subſtitutio incerta ad pias cauſas valet.*
2 *Subſtitutio v. detur facta primo ex plurib. inſtitutis & ſubſtitutis decedēti.*
3 *Subſtitō cōpendioſa facta per verba directa eſt pupillaris & excludit matrē.*

In nomine domini amen. Viſo teſtō Gētilis Iacobi in quo A & M. ſuas filias pupillas ſibi hr̄des inſtituit, & eis ſubſtituit p hæc verba, & ſi aliqua dictarū filiarū quocūq; tpe moriatr̄ ſine hr̄dib. legitimis de ſuo corpore natis p aīa ſui pr̄is & mr̄is, & fratrū diſtribuāt hr̄ditates, & dētur p infraſcriptos ſuos fideicōmiſſarios ſi pria his moriat̄ &c. Cōtingit ꝙ dicta M. pupilla mortua eſt, q̃rit̄ an eius portio dēt diſtribui p aīa p̄dictorū, & an mater ei⁹ dēat hēre legitimā. Circa p̄dictorū inueſtigationē vidēdum eſt, an p̄dicta ſubſtō valeat, & dub. ū facit, ꝙ dictæ filię p̄monēti nō vr̄ dari certa pſona ſubſtituta, tn̄ veritas eſt, ꝙ valet. Nā dixit teſtator, ꝙ ſi moriat̄
b p aīa ſua det &c. Et ſic apparet, ꝙ eſt relictū ad pias cās &c. Sed † ſi relictū ad pias cās ſi nullū noīat pſona ſubſtituta, valet ſubſtō. vt in Aut. de ec. ti. c. j. §. ſi qs ī noīe, & ſic fideicōmiſſarij tales ſeu executores vicē hęredū obtinent, vt no. Inno. in c. cū tibi. extra. de teſta. Scḋo facit dubiū in qōne, illud ꝙ dicitur in teſtō, ſi pria hęres &c. Nā illa q̃ deceſſit fuit hæres ſcḋo noīata, ergo ei nō videtur facta
2 ſubſtō Ad ꝙ † rn̄det̄, ꝙ illa verba, prima hęres &c. non denotant ordinē factæ inſtōnis, ſed denotāt ordinē moriēdi, vt ei videat̄ facta ſubſtō, q̃ primo deceſſerit. ꝙ apparet ex p̄cedētib. dum dicit, & ſi aliqua ſuarū filiarū &c. ex quo apparet, ꝙ de vna tm̄ nō eſt locutus, p hoc facit ff. de reb. dub. l. q duos, de vul. & pup. l. ex duob. in in prin. & de leg. a. l. ſi ita relictū, pur eſt ibi in litera quinta &c. His
3 præmiſſis apparet, † ꝙ dicta ſubſtō fuit pupillaris pp verbum, moriatur, in inſtōne adiectum, ꝙ eſt directum, & eſt caſus expreſſus, extra de teſtib. ca. 2. lib. 6. Ex hoc ſequit̄, ꝙ mater oīno excludatur etiam a legitima, vt d. c. 1. & l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ff. de inoffi. teſta. & l. precibus. C. de impube. & alijs ſubſti. Bar.

CONSILIVM XXVI.

1 *Inſtitutio facta de eccleſia conſtruenda quod tenet.*
2 *Teſtatar mandauit eccleſiam conſtrui in domibus ſuis, quod licet illas alienauerit, quod tamen debebit ædificari in domib. in eius bonis repertis.*
Cancellare verbo, vel facto, paria ſunt.
Eccleſia ſi mandatur conſtrui in vno loco, & non poſſit conſtrui, quod poſſit & debeat conſtrui alibi, epiſcopi tamen authoritate.

In nomine Domini amen. Teſtator in teſtō diſpoſuit, vt i domib. ſuis, quas hēbat in tali caſtro, ꝯſtrueret̄ vna eccleſia ad honorē B. Mariæ virginis, & B. Nicolai ꝯfeſſoris, q̃ eccleſiam conſtruēdam ſibi heredem vſem inſtituit. Deinde ſuperuiuens alienauit voluntarie dictas domos, & alias in eodē caſtro emit. mō moritur teſtator, q̃ritur an in domib. relictis tpe ſuæ mortis dēat cōſtrui dicta eccleſia. Scḋo q̃rit, an inſtō facta de eccleſia teneat, cū tpe teſtī vel mortis dicta eccleſia non reperiret̄. Viſa facti narratione p̄dicta & dubijs q̃ mouētur. primo videt̄ vidēdū ſup ſcḋo dubio, † an
1 valeat hæredis inſtō dū inſtituit eccleſiā ꝯſtruēdam. a Ad qd tn̄. ꝙ
a ſic, caſus eſt in l. ſeruus. ff. de ali. & cib. lega. & l. ſeruos. ff. de lib. leg. & ff. de ſeru. ruſt. p̄d. l. ſi ſeruitus, §. futura. Præterea ſicut pōt īſtitui poſthumus alienus; & ſic pſona q̃ non eſt, ſed eſſe ſperat̄, ita poterit inſtitui eccleſia ꝯſtruēda, & hæc eſt ueritas. In ꝯtrariū facit tex. de re iud. c. abbate ſane, li. 6. ver. cū illa potius. vbi tēplo qd nō eſt, donari non pōt, ſed ibi loqtur in donatione, q̃ eſt ꝯtctus, & nō pōt fieri, niſi ſit pſona cū qua ꝯhat, vt l. ex quacūq;. ff. de act. & ob. hr̄ facit ꝯ, ext. de ec. ędifi. c. pe. & ibi no. Ber. Sed tn̄. ꝙ non poteſt concedi priuilegium ei, qd nondū eſt, vt ſtatim hēat vires illud priuilegiū, ſed bn̄ valet, vt incipiat hēre vires cū incipit eſſe, & ſic ſcludit pra fa-

ADDITIO.

a Conſtruend. m. Idem vult Ang. conſ. 43. incipiente, cætera bona dicti teſtatoris.

Digitized by Google

a præfatū capitulū. Cōclude ergo, a q̄ valet inſtitutio, p hnc vr̄ caſus in Auth. de eccl. ti. §. ſi qs in noīe. & §. ſi qs aūt uerbū. vbi ſi qs inſtituerit hr̄dē unū ſanctū, cuius eccleſia nō reperitur, valet īſtō.

2 Secundo uideo ad primū † pūctū. ſ. an dicta eccleſia ædificari dēat in dictis domib. l. eius bonis repertis tpe mortis, an vero relictū & uolūtas teſtōris ſit ſublata pp alienationē domorū, quas primo hēbat. & q̄ dcā uolūtas ſit reuocata, pbatur: qa dicta alienatio fuit uolūtaria, ergo reuocatur prior diſpō, vt l. fideicōmiſſa. §. ſi rē. ff. de le. 3. et ſic vr̄ p alienationē voluiſſe, qd̄ nō ɔſtruatur eccſia vt l. filio. §. mri. de adi. le. Præterea paria ſunt cācellare uerbo, vel facto, ut l. nihil intereſt. de alim. lega. Sed ſi teſtator cācellaſſet īſtitutionē hr̄dis, ſine dubio ñ ualeret, ut l. cācellauerat. ff. de his q̄ in teſta. delē. ita in ꝓpoſito vr̄ cancellaſſe alienādo. Pręterea illud qd̄ iuſſit eccſiam ɔſtrui in domibus ſuis, nr̄ intelligi in domib. ſuis tpe teſti, ut l. ſi ita. de an. & arg. leg. In ɔ̄riū eſt veritas, q̄ diſpoſitio nō vitietur. Nā vere hr̄ditas vr̄ relicta ī īſtitutione facta ad honorē Dei & illius ſancti, q̄ īſtitutio valeret, ēt ſi eccſia ñ reperiretur. vt d. §. ſi qs ī noīe. & §. ſi qs vnū. de eccſia. ti. vnde poſito qd̄ eccſia nō poſſet ɔſtrui, remanet īn inſtō. Scdo ꝓbatur. Diſpoſitio, q̄ fit ī pſona vnius, ɔtēplatione alterius, licet illa in cuius pſonā verba ɔferūtur, extinguatur, tñ ſi remanet alia cuius ɔtēplatione fiebat, diſpō ualet, vt l. pcto. §. mr̄. d̄ le. 2. ver. ſed nec intereſt, vbi pp mortē tutoris ñ extinguūtur relicta facta ab eo, q̄ relinq̄bātur ɔtemplatione pupilli, ita ī ꝓpoſito hr̄ditas nō relinq̄batur reſpectu eccleſię ɔſtruendę in tali loco, ſed ob reuerentiā virginis Marię, & beati Nicolai, vt dr̄ ī teſtō. ɔcluditur ergo inſtitutionē remanere firmā. Prętérea inſtitutio hr̄dis nō poſſet annullari p teſtatorē, ſi uoluiſſet eā nuda ſuppleri voluntate, ut l. ſi hr̄ditas. C. de his qb. vt indig. & l. j. C. de edicto diui Adr. tol. cū ſimi. ergo &c. Reſtat videre, ſi dicta † eccſia dēt cōſtrui, & vbi dēt conſtrui. puto. n. quod

3 eccſia ɔſtrui dēat. duo. n. iuſſit teſtator, ſ. eccſiā ɔſtrui, & in tali loco. Itaq; ſi nō pōt ɔſtrui in illo loco, dēt ɔſtrui in alio, vt p̄ſtat. ar. l. legatū. de vſufr. leg. & l. legatā. de admin. re. ad ciuita. per. facit de ɔd. & dem. l. hęc ſcriptura & l. Celſus. de albi. Ad ſm̄. ſ. vbi debeat ɔſtrui talis eccleſia, puto q̄ ſi cōmode pt̄, dēt cōſtrui in domibus alienatis p dictū teſtatorē ex dicta pmutatione. ar. l. Imperator. in ſi. cū l. ſeq. de le. 2. ad qd̄ optime facit de lib. & poſthu. l. placet. vbi licet verba alias referātur ad pſens tpſ, tñ fauore inſtitutionis trahūtur ad futurū, vt intelligatur de primo nato ex ea, q̄ in tpe teſtamēti nō erat vxor. Ita in ꝓpoſito verba illa, q̄ eccſia conſtruatur in domibus ſuis &c. referantur ēt ad domos poſtea redēptas. Sed ſi in dictis domib. commode nō poſſet fieri, tunc auctoritate epiſcopi,

b b conuocatis his quorum intereſt, poteſt conſtitui alibi, p qd̄ dicta eccleſia ɔſtruatur, vt d. l. legatū ff. de vſufruc. lega. &c.

ADDITIONES

a Bern. Land. In nomine Dñi. Cōclude ergo. Ad corroborationē pcedentis conſilij addite q̄ voluit ipſe Bart. in l. rem legatā de adi. le. & in l. 3. ff. de leg. 2. & ī l. linea margaritarum, ff. ad l. Fal. & in auth. ſimiliter C. ad l. Fal. & in repe. l. pe. de leg. 2. in 2. q. Bal. in rub. C. de ver. ſig. Ang. in d. §. ſi qs in noīe. & in l. 1. §. ad municipiū. ff. ad leg. fal. vbi dicit de legato facto, vt pingat imago S. Mariæ vel alicuius ſancti, ut illud dicatur pium. allegat gl. in l. uitia. ff. de au. & arg. leg. Nic. de Neap. ibi dicit q̄ idē eſt de legato facto ad conſtructionē pontium, & viarum, ſi neceſſitas immineat, allegat c. fi. de teſt. & Bart. in d. l. linea margaritarum & adde Ang. q̄ in terris ſuperius cōſuluit, conſi. 125. incip. in Dei nomine &c. bona dicti teſtatoris.

b Ber. Land. Epiſcopi. Sed quid ſi epiſcopus non vult conſentire, an in aliam piam cauſam debeat conuerti. Vide Ro. quod ſic, conſi. 409.

CONSILIVM XXVII.

1 *Dictio item, quod inducat repetitionem, quando oratio ſequens eſt imperfecta, & quando continuationem.*

2 *Relictū factū filio q̄ dēat intelligi iure inſtōnis, ſi in pcedentib. hoc dictū ſit.*

3 *Subſtitutio pupillaris, quod firmetur per auth. ex cauſa.*

Viſa Facti narratione pdicta de his qbus q̄rit. Primo eſt videdū, an dicta Andreucia fuit adeo pterita, quod talis pteritio rumpat teſtm̄. & vr̄ q̄ ſic: qa in relicto ſibi facto non fuit dictū, q̄ ſibi relinq̄batur iure īſtitutionis, nec q̄ eā hr̄dē inſtitueret. Præterea licet in præcedēti dictū fuit iure inſtitutionis tm̄, tñ in ſequenti non vr̄, quod dēat intelligi repetitum, vt nn. tn l. in re

1 petendis. de leg. 3. Tñ in ɔ̄riū eſt ueritas: † quia tunc eſt verum, q̄

a p dictionē, itē, a nō inducitur repetitio, b qñ p ipſam dictionē, itē

b adiicitur præcedentibus aliqua oratio in ſe omni ratione pfecta, tunc magis eſt continuatiua quā repetitiua, cum ſequens orō tā quā perfecta in ſe nō indigeat repetitione. Sed qñ p dictionē, itē, adiicitur oratio impfecta ex parte verbi, vel ex parte ſuppoſiti vel appoſiti, tūc p dictionē, itē, inducitur repetitio, vt ſeq̄ns orō ſuppleatur ex præcedentibus, hoc probatur. ff. ad legē Corn. de ſica. l. eiuſdē. §. 2. verſi. is cuius. vbi dr̄, itē iſtius familia ſciente eo arma ſumpſit. iſta orō eſt defectiua, & in præcedēti parte leg. eodē mō ꝓbatur ff. ad l. Iuliā de ui publ. l. 3. § 1 ff. de publ. l. j. in prin. ibi, Itē ſi damnum iniuria factū eſſe dr̄, iudicium dabo &c. Nūc deficit in quantū, & ſic eſt orō defectiua ex pte appoſiti, & ſuppletur ex pcedentibus, ut intelligatur iudiciū dabo, ſ. in duplū, ut dictū erat in præcedētib. Nūc ad propoſitū in præcedenti teſtō dixit teſta-

2 tor. † Itē Andreuciæ ſuæ filiæ 140. libras, & pannos & res ɔſuetas &c. Sed nō dixit reliquit, legauit vel adiudicabit, & ſic illa orō eſt defectiua ex pte verbi. dēt ergo intelligi repetitū uerbū reliq̄t cū qualitatib. ſ. pxime poſitis, ut ſi dicat, reliq̄t iure inſtitutionis, ut dictis legib. appare, & ꝓbatur. & ſic apparet dictā filiā nun fuiſſe pteritā. dico quod de hoc ſunt gl. ɔ̄riæ. q̄dam. n. eſt, q̄ tenet, quod ſic, ut l. fi. ff. d̄ reg. Cato. ibi, tertio pono, p quo facit tex. ī l. poſthumus. §. itē circa. de iniuſto teſta. Contrariū no. in l. ſi hæreditas. §. q̄ filium. de teſta. tute. ff. de don. l. fi. §. 1. quod hic nō examino: qa non expedit, ut in exēplis dicēdis apparebit. Sed poſito q̄ teſtm̄ n. firmaretur, ſeqtur q̄ totū teſtm̄ fuit nullū q̄tū ad hęredis inſtō

3 nē, cætera † nāq; firma manēt, p auth. ex cā. remanet ergo firma

c ſubſtō pupillaris, c ut tenet gl. in l. 4. in ſi. de uulg. & pup. & ibi hoc tenuit Iac. d̄ Are. & ē ipſa veritas, licet Dy. ibi aliter uideretur dicere, licet minus bñ. Ad illud qd̄ dicitur, an illi ſubſtituti dēant hr̄e totū, vr̄ dicendū qd ſic, licet ſint ſolum in parte ſubſtituti, ut caſus in l. hr̄di. §. fi. d̄ vul. & pup. licet illd qd̄ eſt a medietate. ſ. teneatur reſtituere, put teſtōr diſponit. Super eo vero q̄ritur, an dicti ſubſtituti dēant habere bona quęſita poſt mortem dicti teſtatoris. Rñdetur, quod ſic, vt l. ſi plures. §. ad ſubſtitutos, de vulg. & pup.

ADDITIONES.

a Item. De hac dictone vide Pau. de Caſt. conſ. 70.

b Repetitio. Qñ dictio, itē, inducat repe. Videte Bar. in l. j. ff. de pub. iud. l. in repetē dis. ff. de le. 3. col. iti q. ff. de pac. & l. itē in prīte. ff. de ſta. ho. gl. in l. 3. §. ſi procu. ff qd̄ quiſq; iur. p Bal. in l. ſi Fortidianū, C. de le. p c. mo. in c. paſtoralis, §. itē. ext. de offi. deleg. per Spec. in tit. de teſte. §. nūc videndū. Vide Pau. de Caſt. conſi. 70.

c Ber. Land. Pupillaris. Qualiter ſuſtineatur ſubſtitutio pupillaris rupto teſtamento ex cauſa præteritionis, vide quæ poſui in d. auth. ex cauſa.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Thema ponitur inf. in cōſi. 201. ibi repetitur cōſ. qd incipit, facto ꝓpoſito. Quando teſtator reliquit filię naſcituræ, quæ ingrederetur monaſteriū, vel maritaretur, in alio caſu cenſetur præterita.*

a In nomine a domini amen. In q̄ōne † pdicta pri° vi dicēdū, an teſtm̄ pdictū ſit ruptū ptēritiōe dictæ Andreuciæ, al's Decuciæ poſthume. Ad qd̄ dico, q̄ ſic, q̄ dcā De. poſthuma vr̄ pterita. Nā teſtōr in ſuo teſtō reliq̄t vētri vxoris ſuę prægnantis ſi peruenirret ad lucē, & ſi fuerit fœmina & ɔtigerit, q̄ ingrediatur monaſterium 200. li. den. ſed ſi tradiderit ſe nuptui, 13. ei reliq̄t, & in his ſibi hæredem inſtituit. Vñ aduertendū, q̄ illa prima eſt inſtituta, q̄ īgrediţur monaſteriū, vel q̄ traderet ſe nuptui. illa ergo q̄ naſcitur nec īgreditur monaſteriū nec tradidit ſe nuptui. reperitur oīno pterita, nec īſtituta pure, nec ſub ɔdōne caſus eſt in l. ɔmodiſſime. de lib. & poſthu. & ex hoc ſeqtur, q̄ teſtm̄ eſt nullū quo ad inſtōnē hęredis, ſed legata & fideicōmiſſa firma manēt, &c. Nec obſt. l. ſuus quoq;. & qd̄ ibi no. ff. d̄ hære. inſti. vbi dicitur, qd̄ filio īſtituto ſub ɔdōne caſuali vł mixta, teſtm̄ hodie ñ rūpitur, cū grauamē ɔdōnis hodie d̄ medio ſubducatur, p l. qm̄ in prioribus. C. de inoff. teſta. qa illa gl. & ſimiles a doc. modernis cōiter reprobantur. Sed poſito, q̄ illæ gl. ſint veræ, illę gl. loquuntur in filio iā nato ſubſtituto ſub ɔdōne, & dicitur expſſe in d. l. ɔmodiſſime. illa. n. ſola videtur inſtituta, in qua aliqua illarum ɔditionū extiterit, ſed in hac filia prima nulla illarū ɔdōnū extitit, ergo ñ eſt inſtituta. Nec ob. ſtatutum cōis Aſiſij, in quo cauetur, q̄ filia dotata nō ſuccedat, quia ut dictū eſt, iſta filia in cuius pſona neutrum prædictorum comprehenſorum in teſtō venit, non eſt dotata nec inſtituta, ideo de ea nulla mentio eſt facta. Et hoc ſequitur, q̄ dicta filia ſuccedat ab inteſtato in dicta quinta bonorū patris ſui, cum quinq; remāſerint filij intra maſculos & fœminas.

ADDITIO.

a Ber. Land. In noīe. Quia hoc conſiliū habet materiam connexam cum conſ. 13. quādo filia inſtituitur ſub cōditione caſuali vel mixta, ideo videte quæ ibi ad calcem poſui addendo Io. de Imo. in l. ɔmmodiſſime, de libe. & poſthu.

CONSILIVM XXIX.

1 *Quod priuatus hereditate ſi non ſoluit legata, verificetur per mortē eius.*

2 *Hæreditas quando hæres inſtitutus ea priuatur, cui applicetur.*

3 *Filius non poteſt in legitima grauari, & ita priuatus hereditate ob nō ſolutionem legatorum, legitima non priuatur.*

In nomine domini amen. Proponitur, q̄ ī teſtō Frāciſconi ɔtinetur, q̄ reliq̄t Claræ ſuæ filiæ 100. li. den. p dote ſua & plus, & minus, put viſum eſſet fratri Andreæ filio ſuo, & in dicta q̄titate uoluit ipſam eſſe tacite ɔtentā, & q̄ de bonis ſuis plus petere nō poſſet. Et quod reliq̄t Vannæ filiæ ſuæ 20. lib. den. & in dcā q̄titate ipſam hæredē inſtituit, & uoluit quod de bonis ſuis plus petere nō pt̄. Et reliq̄t fratri Andreę ſuo filio 300. libras denariū & q̄ pro ſuis neceſſitatib. frater Andreas poſſit recurrere ſup bonis dicti teſtatoris, & in his hæredē inſtituit: iuſſitq; & uoluit, q̄ de bonis ſuis plus petere non poſſit, & alia quāplura legata fecit ad pias cauſas. Vltīo Colā filiū ſuū hæredē vſem īſtituit ī alijs omnib. ſuis bonis, & iuſſit & uoluit dictus teſtōr, q̄ ſi dictus Cola nō ſatisfecerit & nō obſeruauerit oīa ſupradicta, cadat a dicta hæreditate. Cōtigit, q̄ dictus Cola deceſſit, & dict° Cola poſſedit bona p tpa, & legata ɔtēta in dicto teſtō nō ſoluit, & ad ſoluēda negligēs fuit p ſpatiū duodecim annorū. demum deceſſit dictus Cola ſuperuiuētib. filijs, q de hereditate diſpoſuit. mō q̄ritur, an di

Digitized by Google

ctus Cola pp negligentiã ceciderit a dicta hẽditate & cui dcã hẽ
1 ditas debeat.† In q̃ōnẽ pdicta primo facit dubiũ, quod dictus Cola nõ fuit interpellatus, qđ ſatisfaceret & impleret ↄtenta in dcõ teſtõ, & ſic vr̃ q in pœnã non incidit, ff. qñ dies leg. ced. l. ſi pœ nã. & C. de fideicom. auth. hoc amplius, ſed certe veritas ẽ, q hoc
a caſu interpellatio non fuit neceſſaria,a cum ipſe antequam volũ tatẽ defuncti impleret, deceſſit: ſic dicta ↄdõ, ſi nõ obſeruauerit, impleta eſt, quia certũ eſt dictũ Colam nõ obſeruaſſe & obſerua re ñ poſſe, vt l. ita ſtipulatus. de ver. obli. & ius ſeu facultas implen di ↄdõnem ad hẽdem nõ trãſit, vt l. a teſtatore ff. de ↄd. & demõ. de in diẽ adie. l. ſi pſidio. & de ver. obl. l. ſi decẽ cũ petiero, & l. cũ ita cũ ergo dcã ↄdõ, ſi non impleuerit, vel non obſeruauerit &c. extiterit, purificata eſt dcã diſpõ, qa dictus Cola a dicta hẽditate ceciderit eatenus, quatenus eũ ĩ teſto grauare potuit. Secũdo facit
2 dubiũ, † q teſtator in dcõ teſtõ non facit mentionẽ ad quẽ dicta hẽditas debeat peruenire. ſed certe licet hoc non expreſſit teſtator, cũ dicta hẽditas dẽat venire ad coh̃redes, ſiue ſubſtitutos, ſi q fuerũt, vel ad venientes ab inteſtato, vt in Auth. de nup. §. pſtãt. colla 4. & intelligitur de hẽdib. erant particularibus, ẽt ex re cer
b ta,b vt apparet ex tex. ibi. Sed in pdicto teſtõ erãt hẽdes ſcripti ex re certa, vt ẽ patet, ergo qđ ad eos debet dicta hẽditas deuenire. fa
3 cit. C. de fideic. auth. hoc amplius. verſi † qa dictus inſtitutus erat filius, ñ potuit grauari ĩ legitima, vt l. qñ in prioribus. C. de inoſ. teſta. & ſic illa legitima nõ debet venire ad cohœredẽ ex re certa.

ADDITIONES.

a In noie. Fuit neceſſaria. Cõtra ẽ en. aclu ... q non requirebatĩ ĩterpellatio dicti Cola. Facit q ex. § ſi q nõ implẽs ĩ Auth. de hẽr. & fal. vult q imo req̃rit monitio. ſtẽ vt caſus in d. l. ſi pœna ... imo cõtra facit id qđ volunt ipſemet ... j. cõſ. inci. ſtatuto cõs. Gual ... & in l. ... de teſ. q̃ſt. ... vbi vult q diſpõ legalis magis æquiparẽ vltimæ volũtati, quã cõtractui ſed hẽr. q in diſpõne legali, vbi pœna a iure ĩponiẽ p negligentia ſeu culpa negligẽdi ... cõmiſſa ... ſpe, req̃rit q pcedat monitio ... ita ſtatuit in c. exempã ... §. q vero, de pb. ... q cunque non ſoluerit collectas, tenẽ ... ad duplum, certe req̃rit monitio p ipſũ ad quẽ ſpectat, allega ex parte cum ... de cle. nõ reſi. & l. ſi ex legati ... ff. de ver. obl. & cũ Inn. trãſeũt Io. An. Hoſt. Ant. Abb. Imo. d. c. exempã ... Arch. & An ... e licet canõ. de cle. Bal. in d. § ſi poſt tres ... dõ ... ſecus ... ſi verba ... eſſe ... Nã cum ... cos ñ req̃ ... monitio, licet ĩ caſu ... non appa ... de aliquo ... pfixo hẽdi, verba ad dictũ Cola ſunt negatiue plata, ergo dictus Cola nõ ĩterpellatus non fuit ĩ mora. & facultas ipſẽ ... trãſire ad hẽ ... Circa h̃ dn̄ ... do. conſulẽs dicat ... Cola cecidit a dcã hẽditate, nõ ... ſo iure, an p ... Bal. ... & Ang. ... q ... dẽt p ... Bal. vero con tra in l ... C. de h̃s q ... vero ... ſoluẽdo ... de hẽ. ... tenet cũ cõmu. opi ... & l. circa ... cõcludit, q hẽ ... deue nire ad coh̃redes potius, qua ad ſubſtitutũ Ang. contrariũ tenet ... q ... aũt, q imo potius ad ſubſtitutũ Pau. de Ca. ... partẽ inclinare ... Bar. ... Bal. vero in d. l. ... dixit ... nõ valere ... ſam. § ... Io de Imo ... dictũ Bal. eſſe ... An aũt poſſit talis hẽs priuatus detrahere ... Treb. ... q ſi tenere velis opin. Bal. q ipſo iure ... detrahere qa nõ eſt neceſſaria reſtõ. Si vero vis tene re opi. Bar. tunc neceſſaria eſt reſtõ & ... Treb. l. reſtituta. ff. ad Treb. In cõ trariũ ... qa ex quo pp inobedientiã pati dcã pœnã ... q ñ poſſit ... detrahere, ſicut ille q cõpulſus adhibet l. ſi qđ ... q compulſus ff. ad Treb. pro opi. ... Bar. videtur te ... in l. 1. §. ſi ... ff. ad Treb. & Pau. de Caſt. in d. conſi.
b Ber. Land. Re certa. Idem tenet Bal. conſi. 140. 4. lib. vbi dicit, quod talis tenetur cauere de implenda voluntate defuncti, & vide Pau. de Caſt. d. conſi. 190.

CONSILIVM XXX.

1 *Hæreditas patris an trãſmittatur p infante decedẽte antequã ſe ĩmiſcuerit.*
2 *Mater prægnans, quæ non petiit curatorẽ ventri, quod nõ ſuccedat poſthumo nato & mortuo.*
3 *Subſtitutio compendioſa facta pupillo quod contineat directam pupillarẽ, quando filij ſunt inuicem inſtituti.*

In nomine domini amen. Vãnutius Titij ſuũ fecit teſtm̃, ĩ quo inter cætera ſic diſpoſuit, videlicet, q duabus filiabus ſuis. ſ. Nutæ & Mutæ p dotib. ſuis certã quantitatẽ reliquit, in oĩb. antẽ alijs bonis ſuis primũ vel primã naſciturã ex ſua vxore, ſi maſculus fuerit, hẽdẽ ſibi vlem inſtituit: & ſi fœmina fuerit, vna cũ ſupradictis filiab. ſuis hẽdẽ inſtituit. hoc acto, qđ iſto caſu allegato ſi aliqs vel aliqua ipſarũ deceſſerit ſine filijs legitimis ex ea deſcẽ dentib. ſuccedat vna, vel vnus alteri. ↄtig. t. q qdam poſthumus natus eſt, & viuẽte alia ſorore mortuus ille primus ĩ ætate pupillari, iã defuncta dicta Nuta eius ſorore carnali ſubſtituta, & mr̃e dicti primi, q̃rit ... hẽditate dicti primi & Mutæ eius ſororis, an
1 dẽat ptinere ad mr̃em, an ad filiã. In q̃ōne † ppoſita ſi bñ punctus ppoſitus aduertaĩ, nihil pponitur, vtrũ p dictũ primũ fuerit hẽditas pr̃is adita, vñ ... dicẽdũ vr̃, q ſi quẽ pr̃is hẽditas ñ fuit adi
a ta, tũc ſunt opi. a ... doc. nã tenẽt gl. a, q filius hẽditatẽ patris nõ aditã nõ trãſmittat, vt tenet gl. in l. ... C. de iure deliberã. & ſi dcã opinio eſſet vera, tũc ſine dubio mr̃ excluderet: ñ. n. pt ſuccedere viro ſuo, niſi p mediã pſonã filiorũ, ſed ſi filij non ſucceſſerunt, ergo &c. Succedere ergo dcã Nuta dẽt ſuo patri oĩb. alijs excluſis, vt C. de ſuis & legiti. auth. in ſucceſſiõe. Alij vero tenẽt, q hẽditas patris non adita trãſmittaĩ, vt l. apud hoſtes. C. de ſuis & legi. His ergo duob. caſib. ſi tenemus opi. tñam, q hẽditas non adita trãſmittatur, vel ſi ponã hœreditatẽ eſſe nõ aditã p dictum primũ vel p aliũ eius noĩe, tunc pcedit qõ: & tũc aduertẽdũ eſt,
2 † q ſi qdẽ mater maior eſt 20. ann. & non petit curatorẽ dari ventri, & ſi in hoc neglig ... fuit: qa forte p plures mẽſes poſt mortẽ viri ſteti pgnãs, ſic abſq; dubio ſuccedere ñ poſſet, vt l. 1. §. ſi mr̃ ver. ſi cũ pgnãs. ff. ad Ter. Qđ aũt tutorẽ ñ petijt, nõ pt imputari, vt ſi poſthumus natus eſſet viuo teſtõre, vel modicum poſt mortẽ, tunc remanet dubiũ, an dcã ſubſtõ intra tpa pubertatis ↄtineat pupillarẽ directã vel nõ & gl. in l. pcibus in ſi. 3. gl. C. de impub. & alij. ſub. vr̃ dicere, q ſit oĩ tpe fideicõmiſſaria, qa eſt facta ſine tpm diſtĩõne. Multi alij Do. † Moderni ſũt in ↄ̃tra opin. q̃
3 tenet Io. An. hodie in c. ſi pr̃. de teſt. li. 6. in notel. ñ ad ppoſitũ, ſi bñ ... retat ſm oẽs vr̃ dicendũ, q hoc caſu dcã ſubſtõ ↄtinet pupillarẽ directã, q̃ mr̃em excludat, qđ apparet, qa filij ſunt adinuicẽ ſubſtituti, & ita tenet gl. ĩ l. j. ĩ ... gl. & in l. Luc. de vulg. & pu
b pil. & Cy. hoc tenuit ĩ l. ſi C. de inſti. & ſubſti. Cõcludiĩ ergo, b q hæc mater in totum excluditur, & ſuccedit filia ſuperueniẽs. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. in nomine. Sunt opi. Vide ſup. conſi. 28.
b Concluditur ergo. Pro ſuperiori confirmatione de qua ſup facit, qa qualitas iñ ... cta verbo, dẽt intelligi ſcdm tps verbi, l. in delictis. § ſi extraneus, ff. de nox. ſi ergo dotatio dẽt eſſe cã excludendi a ſucceſſione, dẽ ... tempore, quo deſeretur ſucceſſio, ut ſic excludat a iure deuoluendo, quod facilius ... l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. & cum hac opi. tranſit Pau. de Ca. conſ. 111. Lud. Ro. conſi. 1 ... Ang. conſi. 158. incip. hæc conſultatio pulchra & dubia.

CONSILIVM XXXI.

1 *Quod ſtatutum diſponens, quod filia dotata non ſuccedat ab inteſtato, intelligitur de dotata tempore mortis, non autem poſtea.*

In nomine domini amen Quidam deceſſit inteſtatus ſuperſtitib. ſibi Petro & Berta eius filijs ſibi legitimis & nãlib. poſtmodũ dictus Petrus maritauit dictã Bertã de bonis paternis, nec ſibi dedit dimidiã hẽditatẽ, imo nec medietatẽ dimidiæ q̃rit, an dcã Berta poſſit petere dimidiã totius hẽditatis ↄputando dotẽ q̃ habuit viuẽte dcõ Petro ſuo fratre cũ fructib. pceptis. Viſis dictis ſtatutis, & maxime eo ñ videatur redire ad hẽditatẽ alicuius, ſed ad illud qđ iã ſibi erat q̃ſitũ a ſucceſſione pr̃is ab inteſtõ, ſup hoc puncto vr̃ de iure dicẽdũ, q dcã filia pt petere portionẽ hæreditatis ſibi ↄtingẽtẽ, & hoc primo reperitur expſſum in ſtatuto de mulierib. nuptis ex hæreditate &c. In duob. capitib. ipſius ſtatu. ibi dũ dr̃, ſaluo ſi mulier eẽt dotata ab alio q̃ a patre &c. tũc poſ
1 ſit ptẽ hẽditatis † petere ñ obſtãtib. pdictis, & ſtati ſequitur, ſi ĩ hẽditate remanẽt maſculi vł fœminæ, vł maſculus, vel fœmina, ſiue vnus, ſiue plures, q ſi fratre vł frater noluerit eã maritare extra hẽditatẽ ſm poſ. tatẽ ſui põderis ad dictũ ſuorũ ↄſãguineorũ vel affinitatũ, q poſſit petere ptẽ hæreditatis &c. Ecce ẽ expſſũ, vt ſi mulier ñ fuerit dotata a patre, ſed vult eã dotare, nihilominꝰ pt petere ptẽ hæreditatis ſi hoc ſtatuto ẽ expſſũ. Prœterea pbatur ſic. In ſuis hæredib. in ſucceſſionib. ab inteſtato inſpicimus tps mortis tm̃, & caſus ſuperueniẽs non repellit eã a ſucceſſione, ut ff. de hœr. ĩ ... l. ſi alienũ §. ſi ĩ extraneis, & Inſt. de hœredũ quali. & diffe. §. in extraneis. Sed iſta filia tpe mortis pr̃is ñ erat dotata, & ſic nihil ĩpediebat, quominꝰ ſuccederet, ergo ſi poſtea dotetur, illđ ſibi ñ nocet, & p hoc apparet ſẽſũ ad ſtatutũ poſitũ ſub rubrica de mulierib. dotatis. Nã cũ dr̃, q mulier dotata ñ poſſit redire ad hẽditatẽ
2 &c. dẽt ĩtelligi de ea, q̃ reperitur dotata tpe mortis pr̃is, de cuiꝰ hẽditate agitur. nã dotatio ſuperueniẽs nõ nocet, vt dictũ eſt, & eodẽ mõ dẽt intelligi principiũ ſequẽtis ſtatuti de mulierib. nup. &c.

ADDITIO.

a Ber. Lan. Mortis. Vide Pau. de Caſ. conſ. 101. Ang. 139. Lud. Ro. conſ. 335.

CONSILIVM XXXII.

Teſtator Poſt inſtitutionem factam adiecit. Et hũc punctum vide ſ. in cõſ. 31. & ibi plene examinatur.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Subſtĩtõ facta filio decedẽti in pupil. ætate, vel poſtea qñcũq; q eſt pupillaris & ideo decedẽte ĩ pupil. ætate ſubſtitutus admittitur, et mater excludit.*
2 *Vxor relicta domina & vſufructuaria, quod debet habere dimidiam, nullis extantibus liberis teſtatoris, ſed alijs hæredibus.*

In nomine Domini amen. Prœſupponit̃, q Lippus Magnoli de Aſiſio ſucceſſit Petrucio ſuo fratri ex vigore ſubſtõnis factæ ĩ teſtõ Petrucij. Itẽ pponitur, q Lippus pdictus ↄdidit teſtm̃ manu Ioãnis Aegidij notarij, & deceſſit, & ex vẽtre vxoris ſuæ nullꝰ eſt natus, & deceſſit Catharina eius filia in pupillari ætate, ſuperſtite matre eiꝰ. Viſo ergo teſtõ pr̃is q̃rit̃, vtrũ ex pſona dictæ Cathar. mater eius aliqđ dẽat habere. Scđo q̃ritur, de qb. bonis dicta dña dẽat habere vſumfructũ ex vigore illorũ verborũ, relinquit dñam
1 & vſufructuariã. Ad primũ † rñdeo, q dicta ſubſtõ facta filiis in dicto teſtõ dicti Lippi, fuit facta cũ tẽporũ diſtinctione. ſ. ſi deceſſerint in pupillari ætate vel poſtea qñcũq;, & ſic pupilla decedẽte in pupillari ætate, veniet ſubſtitutus rõne directæ pupillaris ætatis, ſm Cy. & alios in l. pcibus. in glo. magna. & ſic mater ab eius filiæ ſucceſſione excludit̃ in totũ, ut d. l. precib. & l. Papi. §. ſed nec impuberis ff. de inof. teſt. c. ſi pr̃. de teſta. li. 6. Nõ obſt. ſi dicaĩ q dñs Paulus & Ceccolus vir ſubſtituũ ... in vſufructu. & ſic pprietas dẽt remanere apud hẽdes impuberis ab inteſtato: quia dico, q ſũt ſubſtituti ĩ pprietate vt ſuccedãt quãtũ ad vſumfructũ &c. tũc pprietas,

Digitized by Google

ꝓprietas non vr̃ legata vt ſpẽs,vbi vide remiſſionem glo de auro &c.
arg.leg.1.,& no.in his terminis,in l. Titia eum teſtõ §.fi.ff. de leg
a.in gl.facit l donationes.§.ſpẽs.ff.de dõ.& l.libertis quos.in prin.
a ff de ali & ciba.leg. Ad ſcðm † dr̃,ꝙ poſito quod dicta dña ex vigore
dictorum verborum,dñam & vſufructuariam &c.dẽt hẽre vſum
fru.non exiſtentib.liberis, non tñ dẽt hẽre vſumfructum , niſi di-
midiæ partis bonorum,quod patet,q̃a alij reliquit oĩa bona vel ſi
militer vſumfructum,vt dicto D.Paulo & Ceccolo,& ſic faciunt
a eis partem,ᵃ vt l.ſi alii.de vſufructu leg.& l.Sempronio.in prin.e.
tit.Intelligo aũt,ꝙ dimidiam vſusfructus habeat dicta dña, & aliã
dimidiam dictus D.Pau. & Ceccolus omnium bonorum dicti te
ſtatoris.ſ.Lippi,deducto ære alieno, vt l.alieno.de vſuf.leg.

ADDITIO.

a Ber.Land.Partem.Sequitur.Bal.cõſi.180.6.lib.° Soc.Iun.cõſ.609.nu.21.li.j.I.M.

CONSILIVM. XXXIIII.

1 *Filius non poteſt in legitima grauari etiam legando.*
2 *In legitima nec etiã ſupplemento computatur legatum factum filio,& nu.4.*
3 *Filius q̃ agit ad ſupplementũ,&t quãdo ſunt inſtituti pauperes vel eccleſia.*
4 *Supplementum legitimę quod fiat etiam de relictis ad pias cauſas.*

Factum Tale eſt. Maſtius Martini de Aſſiſio ꝯdidit teſtm̃,
& iter cætera ſic diſpoſuit . Itẽ reliqt filiæ ſuę vnã
petiã terrę,& in his eã ſibi hr̃dem inſtituit,& ꝙ de bonis ſuis plus
petere non poſſit,deinde poſt iudicia & legata facta diuerſis perſo
nis,ita diſpoſuit.In oĩb.aliis bonis Marcutiũ ſuũ filiũ ſibi hr̃dem
vlem inſtituit & fecit.& ſi dictus Marcutius intra tp̃s 10.ann. ſuæ
ętatis deceſſerit ſine filiis,ꝙ de bonis Marcutii & hr̃ditatis p̃dictæ
deueniat & deuenire dẽat ad fraternitatem vna petia terræ,& vna
petia terræ ad eccleſiã ſancti Franciſci, & vna petia terrę deuenire
dẽat i Frãciſcã ſuã filiã,& ſic ſinglr̃ d̃ bonis ſuis diſpoſuit.Mortuo
p̃dicto Maſtio,deceſſit Marcutius p̃dictus eius filius legitimus,&
nãlis impubes,ſuperſtite ſibi dicta Frãciſca ſua ſorore & filia dicti
Maſtii,& impubes. Quærit̃ mõ,q̃d iuris de hr̃ditatib.p̃dictis quoad
ltimã ipſius.Et vr̃ dcðm,ꝙ dicta Frãciſca dẽat hr̃e ſine oĩ onere ltĩ
mã iure nãę,vt l.qm̃ in priorib.C.de inoff.teſt.& ſi quid deeſt põt
agere ad ſupplemẽtum,vt l.oĩ mõ,q̃ legitima portio eſt medietas
tertię partis,q̃ partem tertiam ipſa Frãciſca & p̃dictus Marcu.erãt
habituri ab inteſtato de hr̃ditate dicti Maſtij,vt in Auth. de trien.
& ſemiſ.§.frequẽter.in auth.nouiſſima.C.de inof.teſt.& quod ibi
no.Item vr̃,ꝙ p̃dicta Frãciſca,cũ ſit ꝓximior dicto Marcu. ꝙ eidẽ
Marcu.ſuccedat ab inteſtato,vt in Auth.de hr̃d.q̃ ab inteſt.§. reli-
quum.col.9.& ꝙ ex pſona dicti Marcutii petere poſſit ltimã por-
tionẽ ſiue debitũ bonorum ſubſidiũ,q̃ eſt alia medietas dictæ ter-
1 tiæ partis;nã dictus † Marcutius nec ꝑ legatũ,nec ꝑ aliud grauamẽ
potuit grauari ꝑ dictũ Maſtium eius patrẽ,vt d.l.qm̃,q̃d ſic ꝓbat̃,
certũ eſt,ꝙ pr̃ tenet̃ dare & de neceſſitate relinquere filio debitũ iu
re nãæ,vt in Auth.de hr̃d.& fal.c.1.col.1.ergo rõne p̃dicta non põ
aliq̃d onus vel grauamen imponere,vt l.ſi ſeruo.de hær.inſti.& l.
vnũ ex familia.in prin.ff.de leg. 2.ergo nõ põt a filio legari rõne
legati facti de legitima,cũ filius ſit creditor pr̃is in dicta ltĩma, vt
no.in l.ſi qs,legatũ.ff.de fal.Prętetea ſi libertus legat patrono debi
tã ſibi portionem,non põt patronus in dicta ſibi debita portione
legata grauari,vt l.cũ pr̃onus,& ibi no.ff.de leg.a.multo minus fi-
lios ꝑ patrẽ rõne dictæ legitimæ põt grauari ꝑ legata,cum fortius
ſit ius legitimæ portionis in filio,q̃ ius portionis debitæ in patro-
no,vt d.l.ſi qs legatum.de falſis.Prętetea ius Falcidiæ iure inſtõnis
debilius eſt,vt no.in Auth.de hr̃d.& Fal.§.ſi qs aũt,& nõ cadit in
fideicommiſſum vel legatũ , ergo multo fortius debitũ bonorũ
ſubſidium,vt l.cohr̃di.§.cũ filiæ.ff.de vulg.& pup. Præterea cũ in
debito bonorũ ſubſidio filiũ nõ honorauit p̃dictus Maſtius,ꝙ pa
tet,q̃a ex neceſſitate tenet̃ admittere,ergo non potuit ipſum one
a rare ᵃ legatis in illo q̃d ſibi de neceſſitate reliqt,vt l.ſi arrugatur.ff.
de adop.& l.ab eo.ff.de fideic.& l.cũ pr̃.§.Titio.ff.de leg.2. cũ ſuis
concor.Prętetea ſi pr̃ nõ põt ſubſtituere filio ꝑ fideicõ.in bonis fi
lii,& in debito iure nãæ,vt l.cohr̃di.§.cũ filiæ.& no.i d.l.qm̃ i prio
rib.de inoff.teſt.nec eodẽ iure legare,nec aliud grauamen impo-
2 nere,vt ſ.ꝓbatũ eſt. Et eſt aduertendũ circa hoc,† ꝙ in debito iu-
re nãæ p̃dictæ Franc.& in ſupplemento fiendo ſibi ad legitimam
portionem nõ ꝯputat̃ legatum relictum ipſi Frãciſcę poſt mortẽ
Marcutii ſui patris,vt l.ſcimus.§.1.ff.de inof.teſt.ſed ex alia ſubſtã
tia teſtãtis dẽt fieri repletio,vt ibi patet. Quæritur modo,q̃a dicta
Franciſca dicit ſe nõ hr̃e legitimã,an agere poſſit ad ſupplemẽtũ,
& ſi põt,an petia terræ relicta eccleſiæ ſancti Frãciſci poſſit defal
cari occaſione falcidiæ,Trebellianicæ,vel debitę nãæ,præſuppoſi
to,ꝙ extra dictam petiam terræ ſint bona ſufficientia ad legitimã
dictæ Frãciſcæ.Item q̃rit̃ ſcðo,an dicta petia terrę relicta dictę Frã
ciſcæ poſt mortem dicti Marcutii computet̃ ſibi in legitima. Itẽ
tertio q̃rit̃,ſi alia bona ſufficiẽtia ad legitimam nõ reperiunt̃,de q
bus bonis in legatis factis in d.teſtõ detrahi debeat dicta legitima
Itẽ quarto q̃rit,an dicta Franciſca poſſit aliquid petere in hæredi
tate dicti Marcutii defuncti in pupillari ætate.Item quinto q̃rit̃,q̃
3 ta ſit legitima dictæ Franciſcę.Ad primum † non eſt dubiũ,ꝙ põt
agere ad ſupplemẽtũ ſi nõ eſſent inſtituti pauperes,vel eccleſia,vt
no.in l.ſi qs ad declinãdã.C.de epiſ.& cle.Itẽ Falcidia,vel Trebel-
b lianica ſm verã opinionem nõ hẽt locũ in relictis ad pias cãs.ᵇde
c bita vero iure nãæ oportet ſuppleri ꝓ rata,ᶜtam de reb.q̃ remanſe
runt apud hr̃dem,q̃ de reb.legati,vt ꝓbat expreſſe in l.ſi lib. de bo-
lib.& hoc eſt q̃d dixit tex.in §.repletionem.ſ.hoc fieri ex ſubſtãtia
& reb.teſtatoris,q.d. hoc onus reſpicit ipſas res . Non obſt. tex. in
Auth.vt cum de appl̃o.cog.§.cęterum,q̃a ibi dicit ſuppleri ab hr̃-
dib.ſm leges,ſed ſm illas nõ tenet̃ niſi pro rata,ergo &c. Et ſic ex
4 petia terrę relicta fratrib.fiet repletio ꝓ rata.Ad ſcðm † dico,ꝙ dicta
petia terræ computat̃ in legitima,vt l qm̃ nouella.C.de inoff.teſt.
& ab ipſo initio deducit̃ dilatio tp̃is,ſeu cõdõ, vt l. qm̃ in priorib.
e.ti. Non ob.§.repletionem,q̃a loquit̃ in repletione facta legata-
rio,vt ibi no.ꝑ gl.Ad tertium eſt iam in primo r̃ſum. Ad quartũ
vero dico,ꝙ ſubſtõ facta Marcutio nõ fuit directa:fuerunt.n.lega
ta,ſeu fideicom miſſa ſinglr̃ia relicta poſt mortem , & ſic nõ trahit̃
ad directam,niſi exprimat̃ ꝑ teſtatorem,vt no.Dy.in l.cogi.§.gñã-
liter.ff.ad Treb.& ibi tex.vnde in legitima Marcutii ſuccedunt ve
niẽtes ab inteſtato,vt ipſa filia.vel aliqui,ſi q ſunt æquales &c. Ve
nio ad quintũ,& dico,ꝙ illud nõ hẽt dubiũ;q̃a legitima eſt tertia
eius,q̃d habitura fuiſſet ab inteſtato:ſed ab inteſtato habuiſſet di
midiam,vnde legitima eſt tertia dimidiæ,& ſic ſexta totius.

ADDITIONES.

a Ber.Land.Onerare.Vide Pau.de Caſt.conſi.225.
b Ad pias cauſas.Tenet Rom.conſi 206.Pau de Caſt.conſi.297.& 225.
c Ber.Land.Suppleri pro rata.Circa hãc partẽ,in qua Bar.cõcludit ꝙ ltĩma ſupplet̃
pro rata hr̃dũ,& legatorũ quatuor fuere opĩo prima Bar ſcðm Ang in l.Papi.§.ſi
cõdõui.ff.de inof.teſt.dicẽns ꝙ ſolũ cõtra hr̃dẽ agendũ eſt ꝑ d. §.cæterũ vbi dicit
eſſe caſum meliorẽ de corpore iuris,dicit tñ ꝙ ſi legatis exhauſta ſit hr̃ditas,ꝙ tũc
poterit hr̃e recurſum ad legatarios,q̃a pſonalr̃ nõ ſunt obligati,nec realr̃ q̃a poſt
q̃ corpora hr̃ditaria ſunt ipſis legata dñi ũ oũq̃ fuit penes filiũ,ergo cõpetit in rẽ
actio.l.in rẽ.ff de rei vẽ.in ſal Ang dicẽs ꝙ lex obligat ipſos legatarios, & ſic aget
cõdi ex l vel actio in factũ vel tertio hr̃s repetet a legatariis ta. q̃ indebite ſolutũ,
& refunder filio nõ ob.legib.alleg ꝑ Bar.q̃a dicit ꝙ i eo oẽs ſolutum erãt,& cũ hac
opĩ.tranſit Io.de Imo.in l.in quarta.ff ad leg.fal & in l.ſuus quoq; in fi.ff.de hær.inſt.
vbi dicit hãc opi. eſſe de iure veriorẽ ꝑ d.l.§.cęterũ Et licet hæc opi.ſit ſatis æqua
& colorata,nõ tñ vr̃ vera ꝑ d.§ ſi libertus,q̃ loquit̃ in hr̃de,& legatario:& tñ vult
ter ſuppleri ꝓ rata.Tertia fuit opi.Pau.de Caſt.de mẽte S. dicentis,quod ſi le ta
ta cõſiſtũt in quantitate,ꝙ tũc ſolũ cõtra hæredẽ agẽdum eſt . Si vero cõſiſtũt in
ſpeciebus hr̃ditariis,tũc ſi nãis vult hãc partẽ poteſt a legatariis partẽ vẽdicare , &
ita tenet cõſi.295.incip.In Chri nõie,ſup pri.dubio & ita dicit loq. Bar ſed mihi vr̃,
quod iura alleg. ꝑ Bar.loquant̃ ſimpliciter,nõ habito reſpectu ad corpora,nec
quantitates.Quarta fuit opi.Bal.in l.oĩ modo.C.de inof.teſt.& in d.l.ſuus quoq; di-
cẽtis in effectu idẽ ꝙ dixerat Pau.de Ca.ſed non aperit,quid ſi tota hr̃ditas conſi-
ſteret in q̃titate quia Pau d cit tunc ſolum hr̃dem teneri in al.conſ. & eſſe caſum i
d.§.cęterũ.mihi placet opi Bar ꝑ iur.,q̃ ipſa al.q̃ non faciũt aliquas dñias,ſed ſolũ
volunt pro rata teneri hæredes & legatarios.ad §.cæterum.ſ. patet ſolutio.

CONSILIVM XXXV.

1 *Si vnus ex ſocijs intrauit monaſterium ad ſeruiendum per annum,non eſt ſo
cietas diſſoluta,& lucra per alterum quaſita communicantur.*
2 *Libris rationum ſocietatis ſtatur inter ſocios.*

Et prima Facie a vr̃,ꝙ Amatucius non tenetur ad cõicãn
dũ lucra ꝑ eũ q̃ſita,& maxime eo tp̃e q̃o dict°
Frãciſcus ſtetit in eccl̃a S.Frãciſci ad ſeruiẽdũ fratrib. ſm votum
dicti Frãciſci. Primo.n.† q̃a tp̃e,quo fuit dicto loco,vr̃ dictus Frã
1 ciſcus voluiſſe recedere a ſocietate,q̃ hr̃e videbat̃ cũ dicto Amatu
cio,ex eo,q̃a ſola voluntate ſocietas diſſoluatur, & ipſe voluit ſer-
uire fratrib.vno anno,& mercãtiam vlterius nõ exercere, ꝑ ꝙ ſo-
cietas diſſoluta vr̃,& ꝑ hoc lucra q̃ſita dicto anno ꝑ Amat.nõ vñr
cõicanda,vt ff.ꝓ ſocio.l.verũ.§.fi.cũ ſuis ꝯcor. Itẽ q̃a lucra q̃ſita ex
induſtria,& diligẽtia q̃rẽtis non cõicantur,vt l.uenditor ex hr̃dita
te.ff.de hr̃d.vẽ.ff.ad legem Falcidiã.l.ſi hęres inſtitutus.ad Treb.l.
poſtulante.§.ſed hmõdi. C cõia vtriuſq; iudi.l.a.& l.ſi patruus.&
C.arb.tut.l.ſi defunctus.Itẽ q̃a q̃ſita ex pecunia, & cũ pecunia ali-
cuius ptinẽt ad illũ cuius eſt pecunia ipſa, licet caſualiter cõtingat
ꝯ,ut no.in l.ſi vt ꝓponis,& l.ſi ex ea pecunia.C.de rei vẽ.& d.l.ſi pa
truus,& C.de do.inter virũ & vxo.l.ſi de tua pecunia.& C.l.ſi qs al-
teri vel ſibi.l.1.cũ ſi.Sed nõ obſtãtib.p̃dictis vr̃,ꝙ dictus Amat.lu-
cra,de q̃b.q̃ritur dẽat cõicare Frãciſcu p̃dicto,& rõ eſt,q̃a in pũcto
ꝓponitur,ꝙ ꝑ multos dies & mẽſes an̄ cõiter emebant,& uende-
bãt pãnos,a qua ſocietate nõ fuit receſſum ꝑ uotũ dicti Frãciſci,q̃
uis dictus Frã.ſteterit ꝑ annũ cũ dictis fratrib. q̃a a ſocietate nõ re
ceditur uolũtate,niſi ꝑ modũ renunciationis expreſſę uel tacitæ,
ut ff.pro ſocio.l.actionem.§ ꝙ dicimus,& d.l.uerũ.§.fi.& l.ſocieta
tẽ.§.diſſociamur.Quia ergo ex narratis in pũcto nõ apparet de ali
qua renũciatione facta ꝑ dictũ Frã.tacita,uel expſſa,dẽnt dicta lu-
cra cõicari dicto Frã. Na iura uolũt,ꝙ abſentia alterius ex plurib.
ſocijs non diſſoluat ſocietatẽ.ff ꝓ ſocio.l.idẽq;.niſi renũciatio fie
ret ꝑ ſocios pñtes.ergo remãſerũt ſocii,licet d.Fran. iuiſſet ad ſer-
uiẽdũ fratrib.& maxime q̃a d.Fran.committebat d.Amat. mini-
ſtrare cõia negocia,& poſt dictũ uotũ hmõi cõmiſſionem nõ re
uocauit.igitur firma ſtetit dicta ſocietas,vt d.l.idem q;.a.rñ.nec de
aliqua tacita renũtiatione apparet,& iõ nõ fuit a ſocietate receſ-
ſum,& ꝯñter ſunt lucra de q̃b.q̃rit̃ cõicãda,ut ff.pro ſocio.l.itaq;.
nec

ADDITIONES.

a Et prima facie.Licet hoc conſilium non ſit Ba.vt ex eius ſubſcriptionibus apparet,
tamen iudicio meo recte conſuluit,ad cuius confirmationem videte Pau.de Caſ.
conſi 234.incip.in cauſa quæ vertitur.

Digitized by Google

nec ob.eo.ti.l.cum duobus.§ par.& §.idẽ Papi.in qbus vĩr leges
velle,quod illa,q̃ nõ quærunt pleno iure, & nõ apparet vñ vnus
ſumeret,non ſint cõicãda inter fratres:in caſu vero nr̃o apparet
de ſocietate ɔ̃cta oĩum bonorũ inter prædictos Frãc. & Amatu-
ciũ ſaltẽ ex tacito ɔ̃ſenſu,iuxta ea, q̃ in pũcto enarrant,& ɔ̃ſenſu
ſolo tacito vel expreſſo ſocietas ɔ̃hit,vt l.ɔ̃ſenſu.ff.de act.& obli.
& l.tãdiu.ff.pro ſocio,& ff.de pact.l.intelligẽtum.§.adeo.Inſuper
1 † ego hoc idẽ inuenio in libis rõnũ,qbus ſtaĩ,vt ĩ l.q̃dã.§.nũmu-
larios.ff.de edẽ.& ibi no.& ĩ l.Neſenn.de nego. geſt.l.rões.& l.
exẽplo.C.de pba.& qd̃ ibi no. cum ſimi. in qbus. apparet Ama-
a tuciũ ibi ſcripſiſſe cõi noĩe a rões ſuas in anno mortalitatis,quo
ɔ̃ſtatus Frãciſcus fuit cũ fratribus.Et p tãto ſi p̃dicta oĩa ceſſarẽt,q̃
fundamenta ẽt ceſſare nõ pñt,quia de iure vera ſunt, ex hoc ſolo
fundamẽto dicta lucra ſunt cõicanda dicto Frãciſco, p ea q̃ no.p
gl.ĩ d.l.ſi paternus.& ff.de admi.tut.l. Titiũ & Meuiũ.§.altero.dũ
dicit ibi gl.ſolo pprio noĩe nõ cõicat &c.& no. ff.de viuf.u.lega.
l.vxori.& C.cõmu.vtriuſq; iudi.l.ſi fratres.ex quibus cõcludit di-
cta lucra cõicanda fore.Ego Io.Pagliarenſis de Ienis, legũ Doct.

ADDITIO.

a Ber.Land.Communi nomine.Vide quod uoluit Roni conſi 291.

CONSILIVM XXXVI.

1 *Statutum diſponens,quod inſtrumenta facta a decem annis retro,de quib. non ſit facta executio,ſint caſſa & nana,non comprehendit miſſum in poſ ſeſſionem ex decreto primo.*

2 *Verbum,factum in fauorem verificatur in eo quod eſt inceptum.*

Statuto Ciuitatis Aſiſij cauet,qđ oĩa & ſingula inſtr̃a fa-
cta a decẽ annis retro,de qbus nõ eſſet petita,nec
1 facta executio,ſint caſſa † & vana & nullũ habeãt valorẽ & exeq
nõ poſſint,nec pbẽt, nec fidẽ faciãt ſup defenſione poſſeſſionis,
quã tenet creditor,vel ille q ius hẽt a creditore & nõ ab alio &c.
Cõtingit quod Salameolus Iudæus petiit executionẽ cuiuſdã in
ſtr̃i ɔ̃ quoſdã ſuos debitores infra x.annos,& factum fuit eis p̃ce
ptũ,q̃ cõparerẽt corã iudice ad recipiẽdũ p̃ceptũ de ſoluẽdo,vel
de ſtado in palatio,qbus nõ venientibus factis ſolẽniter citationi-
bus,facta fuit miſſio ɔ̃ eos ex primo decreto,demũ elapſi ſunt x.
anni.Nũc q̃rit an uigore dicti ſtatuti inſtr̃m ſit nulliꝰ valoris, an
remaneat validũ tanq̃ executione facta.qđ pbaĩ ſic.verbũ,facta,
2 † qñ tẽdit ad fauorẽ verificat in eo qđ eſt inceptũ & nõ perfectũ,
vt l.& ſi nõ ſunt.§ qđ ergo.ff.de au.& arg leg.vbi appſone argẽti
facti cõtinet argẽtũ cæptũ,vt no.in l.5.d.operę.ff.de verb.ſig.Sed
in pposito,q̃ inſtr̃m debiti annihilet,& ſic debitor cũ aliena ia-
a ctura liberet,eſt odioſum,a vt l.ſi.in ſi.C.de edi.diui Adri.toll.vbi.
no.p Dy.in c.poſſeſſor.de reg.iu.in 6 ff.ex qui.cau.ma.l ſciẽdum.
ergo eius ɔ̃riũ eſt fauorabile.Cũ igiĩ quo ad fauorẽ tẽdat,q̃ exe-
cutio incępta intelligit facta,ergo ſic debemus intelligere.Con-
cludiẽ ergo,q̃ vĩ executio facta,& ſic remaneat inſtr̃m validũ.ad
qđ facit,q̃ dies cępta hr̃ p cõpleta,qñ tractatur de fauore,vt no.
in l.3.§.minorẽ.ff.de mi.Prętereã in his,q̃ nõ hẽnt certã & limi-
tatã formã,illud qđ eſt incępiũ ex prima ſignificatione dr̃ factũ,
vt puta cũ dr̃,opus factũ,& ſic loquit indeterminate,tũc ſi aliqs
uolẽs facere vnã domũ,faceret vnũ parietẽ,diceret ſeciſſe opus
& uerũ eſt illũ parietẽ eſſe opus,vt l.ſtipſo.§.opus.ff.de no.ope.
nũc ſed executio nõ hẽt certã & limitatã formã.nã ſi debitor ca
piat & detineat,executio eſt.cũ ergo nõ habeat certã & limitatã
formã executio,appaet q̃ ſi qđ eſt factũ de executione,recte di-
cet executio eſt facta,hoc tenuit Oldr.in l.ſi is q quadringenta.§.
b q̃dã.ff.ad l.Falc.Præterea ſtatutũ b dicit,pbent & fidẽ faciãt ſup
deſenſione poſſeſſionis quã tenet creditor,vel ille q ius hẽt a cre
ditore & nõ aliter:ſed miſſus ex primo decreto in poſſeſſionẽ li-
cet non poſſideat, poſſeſſionẽ in detinet ſeu tenet:ergo ad poſ-
ſeſſionẽ dictarũ poſſeſſionum, quas tenet ex primo decreto,in-
ſtr̃m erit validũ:ſed defenſio poſſeſſionis, q̃ qs hẽt ex primo de
creto,eſt,vt perueniat ad f̃m decreti, per quod p̃cluditur via debi
tori & alijs,ne audiantur de poſſeſſione.ergo apparet,q̃ perueniẽ
ex virtute dicti inſtrumenti & proceſſus facti ad f̃m decretum.

ADDITIONES.

a Ber.Land.Odioſum.Vide Pe.de Anch.conſi.159 & conſi.102.

b Præterea ſtatutũ.An ſtatutũ de quo ſup.valeat,dic ĩ j conſ.30 ubi melius eadit.

CONSILIVM XXXVII.

1 *Statutum quod monachus qui ſteterit per annum in monaſterio non poſſit ſuccedere,an valeat.*

2 *Quod fieri poteſt per pactum,fieri etiam poteſt per ſtatutum.*

3 *Subſtitutus cõpẽdioſe,q̃ admittatur deceẽte inſtituto in vita teſtatoris.*

4 *Verbum,deueniat,eſt verbum commune.*

5 *In relictis particularib. inter verba directa & obliqua non eſt differẽtia.*

Quidam Coia Pauli ſtr̃i condidit teſtm̃,in quo ſibi hẽde
vtẽm iſtituit Noſriũ ſuũ filiũ,& ſi dictus ſuus
filius decederet ſine filiis, voluit & reliquit Ciccho ſuo filio,qui
erat monachus ſancti Bñdicti,ĩ inſta ſuas duos modios terrę &c.
Et poſt mortẽ dicti Cicchi hr̃ditatẽ reliquit Vagnutio,& Agno
lutio Cecchæ,& poſt mortẽ filij ſui hr̃dis oĩa ſua bona deueniãt
ad Vagnutiũ & Agnolutiũ Cecchæ.hic Noſrius in pupillari ęta-
te conſtitutus deceſſit añ mortẽ dicti Colæ ſui pr̃is,demũ deceſ-
ſit Cola,demũ deceſſit dictus Cicchus poſt pfeſſionẽ,& ſtatutũ
erat,q̃ q vel q̃ ſteterat p annũ ĩ monaſterio poſt pfeſſionẽ ſi poſ-
ſit venire ad ſucceſſionẽ bonorũ pr̃is, vel mr̃is, vel aliqđ petere.
Q̃rit nũc an & cui hr̃ditas dicti Colæ deferat. Io qõne p̃dicta
primo venit examinãdũ,an dictũ teſtm̃ ſit nullũ, q̃a dictus filius
1 monachus nõ fuit iſtitutus.Ad qđ † eſt videndũ,an ſtatutũ,q̃ mo
a nachus nõ poſſit ſuccedere,valeat.a & vĩ q̃ nõ ẽ ualidũ,quaſi ſit
ɔ̃ libertatẽ eccłiæ,cũ videaĩ clericis & monachis eſſe ɔceſſum,vt
ſuccedãt parẽtib.nullũ impedimẽtũ ſibi gñando ex eo,q̃ mona-
chus eſt effectus,vt C.de epi.& cle.l.Deo nobis.§.ẽt.& §.ſeq.In
2 ɔ̃riũ vĩ q̃ tale ſtatutũ ualeat.† qđ.n.p̃t fieri p pactũ p̃t fieri p ſtatu
tũ vt l.nõ ĩpoſſibile.de pactis.& qđ ibi no.C.de decurio.ĩ rub.no.
in l.nec ex p̃torio.ff.de.re.iu.ſed p pactũ p̃t qs renũciare,ne qs de-
ueniat ad ſucceſſionẽ bonorũ pr̃is,& valet tale pactum ſi ſit iuro
firmatũ c.q̃uis de pac.li.6.Ergo p̃t fieri p ſtatutũ.p hoc ẽt facit qđ
no.Dy.in c.indultũ.in vlt.q.de reg.iu lib.6.Sed nulli dubiũ eſt,q̃
ſi monachus añ monachatũ feciſſet pactũ de nõ ſuccedẽdo pr̃i,
vĩ matri,q̃ tale ſtatutũ ualeret,& talis monachus nõ ſuccederet,
ergo eadẽ rõne ſtatutũ,qđ eſt q̃dã ſpõſio,vĩ pactũ totius Reip.vt
l.1.ff.de legi.aſtrinxit illũ monachũ añ,vt nõ ſuccederet pr̃i ſi eũ
monachũ effici ɔ̃tingeret,& p hoc nõ obſtat q̃ dr̃,qđ eſt ɔ̃ liber-
tatẽ eccłię,ſeu eccłiaſticarũ pſonarũ:q̃a illud eſſet verũ,ſi qs dice
ret,q̃ illud ſtatutũ aſtringeret monachos,q olim erant monachi
tpe quo factũ fuit tale ſtatutũ,qđ fieri nõ poſſet.Sed ĩ pposito bñ
potuit aſtrigere oẽs laicos maiores & minores, vt nõ ſuccederẽt
ſi eos monachari ɔ̃tingeret.Sicut ẽt p pactũ ipſi ſe aſtringere poſ
ſẽt,vt dictũ eſt,q̃ ſtatutũ ligat maiores,& ẽt minores, vt eſt caſus
in l ſine hĩ de.§.I.u.ff.de admini.tut.Cõcludiĩ ergo,q̃ dictũ ſtatu
b tũ valeret,b vt dictus filius monachus nõ ſuccedat, & ſic p̃teritus
nõ rũpit teſtm̃,vt l.j.§.pen.ff.de bo.no.poſſet.ɔ̃ tab.Scđo eſt vidẽ-
3 dũ,ad † quẽ hr̃ditas dẽat puenire.Ad qđ ſndeĩ,q̃ dicta hr̃ditas de-
beĩ dicto Agnolucio Cecchæ ſubſtituto,q admittitur vigore ſub
ſtõnis vulgaris cõprehẽſę in cõpendioſa.certum eſt.n.q̃ dictus
Agnol.q nũc ſolus reperitur,fuit ſubſtitutus dicto Agno.& No-
ſrio ɔ̃pẽdioſe,ſi Noſrius decederet ſine filijs.Aut.n.dicimꝰ dictũ
ſubſtitutũ debere intelligi p pupillarẽ directã in tp̃e pubertatis,
vt vĩ ſẽtire gl.Inſt.de pupil.ſubſti.ĩ gl.3.& vĩ caſus ĩ c.ſi pr̃.đ teſt.
in 6.& tũc dicimus ſubſtitutũ ſuccedere ex vigore vulgaris tacitę
cõprehenſæ in pupillari,vt l.q vẽtri & ibi no.ff.de vẽtre inſpiciẽ-
do,& l.ſi.C.de inſti.& ſubſti.q vulgaris ſubſtõ locũ hẽt filio dece
dẽte in vita pr̃is.Aut dicimus iſtã ſubſtitutionẽ eſſe cõpẽdioſam
qđ verũ eſt,& tũc in iſta cõpẽdioſa cõtinetur vulgaris,filio dece-
dente añ aditã hr̃ditatẽ, vt tenet Iac.de Are.in l.pn̄bus.C.de im-
pub.& alijs ſubſtit.& hoc tenuit Cyn.in verſi.hic reſtat videre de 5
cõpẽdioſa,& hoc ẽt tenuit Ray.de Forl.& de hoc eſt tex.ſ̃m vnã
lecturã in l.Gallus.§.quidã recte.de liberis & poſthumis,put ibi
gl.ponit caſum,q̃ teſtator dixit ſiliũ inſtituo,& nepotẽ ſubſtituo,
nã dicta verba hñt locũ & ĩtelligũtur filio decedẽte in vita pr̃is,
vt ibi patet.In propoſito ſi dixit teſtator,ſi filius meus deceſſerit
&c.oĩa alia bona deueniant in Agnolaciũ &c.q̃ verbum,deue-
4 niãt,† eſt verbũ cõe,ſicut & verbũ,ſubſtituo, eſt aptũ ad directũ,
vt notat Inn.ext.de teſt e Raymũdus.in gl.ĩ verbo,deueniet,&c.
Et ſic ɔ̃cluditur,q̃ p dicto ſubſtituto eſt caſus ĩ d.l.Gallus.§.q̃dã
recte.ſ̃m primã lecturã poſitã in gl.q̃ ab oĩb.tenetur.Nec dicat
aliqs,q̃ aliqñ ſubſtituti ex re certa,vel ĩcerta q̃titate admittantur:
q̃a licet verbũ cõe,deueniat,vt verbũ,relinquo & ſiĩe,nõ trahitur
ad iſtitutionẽ,qñ nullus alius reperiĩ hr̃s ĩ ſtõ:tñ hoc ẽ verũ,ſi adiu
ciaĩ vniuerſitati bonorũ,vt l.his verbis.ĩ pri.ff.de hr̃d.inſt.ſecus ſi
adijciat certę rei vel q̃titati,vt l.cogi.§.gñalr̃.ff.ad Treb & ibi hoc
no p Dy.nã ĩ relictis particularib.licet verba directa & obliqua ñ
eſt

ADDITIONES.

a Valeat.Vide late Pau.de Caſt conſi.137.Bal.conſi.241 3.lib.

b Ale.Statutũ valeret Quo me vertam neſcio, eũ durũ ſit recedere ab opi.d.cõſu-
lentis,& graue ẽt ſit contra eccleſiaſticas perſonas conſulere pro contũ tamẽ
concl.de qua ſupra,eſt videndus ipſe Bar.in l.ſi.C.de nac.& in l.1.illuſ.§.Diui,
de leg 3.Iac Bur.in l.Deo nobis.C.de epiſ & cle.Bal.aũt in l.ſtipulatio hoc mo-
do concepta.ff de uerb.obl.ſequitur Bar.cũ modificatione quod ualet,ſed non
quo ad legitimam.contrariũ tñ mihi vĩ verius per ea q̃ ipſemet Bart.voluit in l.
priuilegia.C.de ſacroſ.eccl.vbi uult,non valere ſtatutũ,p qđ clerici,ſeu eccleſia
ſticę perſonæ magis timidę reddanĩ;ſed ſi ualeret hoc ſtatutum,redderenĩ ma
gis timidi,cũ poſt profeſſionẽ ſint excluſi ab hr̃ditate,& añ nõ,& ſic dictũ ſtatu
tu faci eos deterioris cõdõnis poſt,quam añ ingreſſũ,l.Deo nobis.C.de epiſ.
& cle.& illud dr̃ eſſe cõtra libertatem eccleſiaſticã,qñ aufert eccleſiaſticis perſo
nis ea q̃ ſibi in priuilegiũ p Principẽ conceſſa ſunt.p quã ablationẽ æquiparanĩ
laicis,ſ̃m ſum.in c.nouerint,de ſent.exc.& Doc in auth.caſſa.quanto magis
qñ aufert eis id,qđ a iure cõiconceſſum eſt,& p hoc efficiuntur deterioris con-
ditionis quã aliæ non eccleſiaſticæ.Præterea contrafacit.§.ſed hoc pñti.Auth.
de ſanct.epiſ.vbi illa diſpoſitio tanquã turpis rejicitur, per quã impeditur in-
greſſus monaſterij,& pp ingreſſum quis non uenit lucro priuãdus,& ita firmat
Ang.in d.l.ſi.in q ſua.modis q̃dã gſſe.Bal.in l.1.C.ut in poſſ leg.& in d.l.Deo
nobis,& in l.cunctos populos.imo.in d.l.ſtip.hoc modo.Sal.in d.auth.caſſa.Ge.
in c.quamuis,de pac.lib.6.Pet.de Anch.in c.canonũ ſtatuta.Pan.in c.eccleſia S.Ma
riæ,de cõſti.Pau.de Ca.conſi.225.incĩ.primũ dubiũ de quo q̃ritur,& ad cor
roborationem facitiuũ q̃ voluit Ang.cõſ.97.incip.q̃dã.Frã.Cũ in dubio adhærẽdũ
ſit opi.q̃ fauet eccleſiæ.l.ſunt perſonę.ff.de relig.& ſumpt.fun vĩ dicendum tale
ſtatutũ non ualere,uide late Pau.de Caſt conſ.137.Bal.conſi 241.lib.3.

Digitized by Google

eſt dña, vt l. oẽ verbũ, in prin. C. cõia de leg. Cõcludit̃ ergo dictũ
ſubſtitutũ admittẽdũ eſſe vigore vulgaris ꝯphẽſę ĩ ꝯpẽdioſa &c.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Si inſtitutus, cui fuit datus ſubſtitutus in primo teſtamento, deceſſit viuo teſtatore, qui dictum teſtamentum reuocauit, & ſecundum ſine inſtitutione fecit, ſubſtitutus in primo admittitur.*

2 *Fideicõmiſſarij habentur loco hęredũ, quãdo in teſtamẽto nullus eſt hæres.*

3 *In tali fideicommiſſo facto filiab. non venit legitima ipſarum, nec dotes maternæ, nec bona auita.*

3 *Legatum factum filiæ pro nuptijs, vel quando nupſerit, vel antequam nubat, an debeatur quatenus comprehendit legitimam.*

Paulus Hugon. De Bon. ſ. Bat. ſuũ ꝯdidit teſtm̃, in
quo inſtituit hẽdẽ Angelũ ſuũ fi-
liũ, & ſubſtituit, ſi ſine filijs decederet, ecc̃iam S. Crucis de inſu-
la fratrum minorũ, & ſi eſſent negligentes voluit dicta bona de-
uenire ad quoſdã fideicõmiſſarios, & diſtribui ad pias cãs, vt ĩ. ap
paret. Contigit, quod dictus Ang. mortuus eſt viuo Paulo prædi
cto ſuo pr̃e, qui Paulus poſtea fecit vnã aliã diſpoſitionẽ, in qua
q̃dam legata reliquit, & in ea nullũ fecit hẽdem, & caſſauit oẽ a-
liud teſtm̃, & vltimã voluntatẽ, quod apparet eum feciſſe, & ſic
demũ deceſſit. Quęritur qs ſuccedat in bonis, an filia dicti Pauli,
an locus fratrũ minorũ, ſiue alij fideicõmiſſarij poſiti ĩ dcõ teſtõ
1 ad diſtribuẽdũ dicta bona. Viſo † teſtõ ꝑdicto, & ẽt vltima volũta
te prędicta, ſuper eo dico, quod dicta filia non ſuccedit, ſed dicta
hẽditas remanet apud ſubſtitutos in primo teſtõ. Ad quod ſciẽ
dũ eſt, quod illa vltima volũtas vltimo facta, in qua nõ eſt inſtõ
hẽdis, nõ p̃t valere iure teſtĩ, vt l. ꝑxime, ff. de his q̃ in teſta. de ẽ.
& Inſti. de leg. §. añ hẽdis, vñ ꝑ illã reuocationẽ ibi factã, ĩ qua te-
ſt õr caſſauit oẽ aliud teſtm̃ & vltimam voluntatẽ, primũ teſtm̃
eſt ſublatũ quoad legata, ſed quo ad hẽdis inſtõnẽ, & ſubſtõnẽ
a remanet firmũ, a vt l. militis, §. veteranus, ff. de teſta. mil. & Inſti.
q̃b. modis teſta. infir. §. ex eo, & C. de teſta. l. ſcim⁹. Nũc ad propo
ſitũ in teſtõ ꝑdicto reperit̃ filia ĩſtituta in certa q̃titate, q̃ inſtõ re
manet. Itẽ reperitur filius inſtitutus vr̃, qui deceſſit vno teſtõre,
cui filio fuit fcã ſubſtõ ꝯpẽdioſa, ſi deceſſerit ſine filiis, q̃ ſubſtõ ꝯ
tinet ſubſtõnem vulgarem filio decedente in vita teſtatoris, vt l.
Gallus, §. 1. & ibi no. ſ̃m vnã caſus poſitionem, de libe. & poſth.
quod ẽt tenuit Cyn. & Iac. de Ra. in l. precib. C. de impub. & aliis
ſubſt. Et hoc ẽt tenent alij Mod. Doc. vñ dicta ſubſtitutio nõ fuit
reuocata. Reſtat ergo, quod dicto Pau. ex vigore dictæ ſubſtitu-
tionis vulgaris dẽr ſuccedere locus fratrum minorũ, qui ſi nol-
2 lẽt, vel non poſſent ſuccedere de iure, † ſuccedunt dicti fideicom
miſſarij, qui habentur loco hæredum, vt extra de teſta. c. cũ ubi,
& ꝑ Inn. & C. de epiſ. & cler. l. nulli, & l. ſi qs ad declinandam.

ADDITIO.

a Ber. Land. Firmum Vide Pet. de Anch. conſil. 339.

CONSILIVM XXXIX.

1 *Si teſtator reliquit vxori ſuæ aliquid, ſi honeſte vixerit & poſtea dicit: Itẽ reliquit ſibi certũ fundum, non intelligitur hic repetita præfata conditio: quia dictio, itẽ, non repetit quãdo ſit mutatio rerũ, vel perſonarũ. Idẽ de clauſula præcedenti, quando non refertur ad ſequẽti immediate.*

Cola reliquit Cecchæ vxori ſuæ q̃dã, donec caſte &
honeſte vixerit & habitauerit ĩ domo
dicti teſtatoris. Demũ fiũt alia legata quibuſdam perſonis, dein-
de reliquit eidẽ Cecchę vnam peciã terræ cũ domo in vita ſua,
1 poſt mortẽ ſuã reliquit Vagnutio &c. Quæritur, vtrũ in † dicto
legato videatur repetita ꝯdõ, donec caſte &c. Rñdetur quod nõ:
a qa per dictionẽ, itẽ, a non intelli̇̃t facta repetitio, qñ fit mutatio re
rũ vel perſonarũ, ut no. in l. in repetendis, de leg. 3. Præterea præ-
cedentia non intelliguntur repetita in ſequẽtibus, qñ in medio
ſunt alia capitula ſeparata, vt l. 3. §. 1. de lib. & poſth. l. ſi. de reb. du
bijs, & no. Inſti. de rerum diui. §. item lapilli. Sed ita eſt in propo
ſito, quod plura alia legata, & capitula inſerta ſunt, ergo &c.

ADDITIO.

a Dictionem, item. Videte quæ poſita fuere ad calcẽ conſi. 37. ſup. & uide de hac dictione Pau. de Caſt. conſi. 70.

CONSILIVM XL

1 *Quod in compendioſa cõtinetur vulgaris, quæ locum habet etiam filio ſuo præmortuo viuo teſtatore.*

Super eodem Teſtõ dubitatur: qa dicit, ꝙ dictus No
frius inſtitutus hrs vñs in dicto teſta-
mento deceſſit ante teſtatorem, vñ vr̃ dictum legatũ nõ valere.
Ad hoc rñdetur, ꝙ poſito, ꝙ deceſſerit añ mortẽ teſtatoris, tñ qa
in dicto teſtõ dixit, ꝙ oĩa alia bona deueniant in Tagnucium &
1 Angelue. & Cecchæ † quæ ſubſtitutio ꝯpendioſa ꝯtinet vulgarẽ,
vt no. Iac. de Ra & Cy. refert. C. de impub. & aliis ſubſt. l. precib.
& alij Doc. tenent in materia ſubſtõnis, vt ꝓbatur in l. Gallus, de
libe & poſthu. §. 1. & ibi ꝑ no. Si teſtator dixit, talẽ ſubſtituo, intel-
ligitur ſiue hæres viuo teſtatore, ſiue eo mortuo moriatur, ut ibi
pater ſ̃m vnam lec. Præterea talia verba, ſi filius meus, intelligũ-
tur ſiue me viuo, ſiue mortuo moriatur, vt l. 3. in prin. & §. 1. de
adi. leg. ex quib. concluditur dic. Tagnut. & Angelue. venire ut
hæredes ex ſubſtitutione vulgari, & ſic teſtm̃ & relicta in eo va-
lent, cum prędicta aliter venire non poſſint, & ſi venirent ab in-
teſt. valerent legata ex edicto, ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti.

CONSILIVM XLI

1 *Subſtitutio compendioſa facta coniunctim maiorib. & minoribus, intelligitur, quo ad omnes fideicommiſſaria.*

Factum tale eſt. Iacobus Poli ꝯdidit teſtm̃, in quo
ĩter alia ſic diſpoſuit. Itẽ lego atq;
relinquo iure inſtõnis Neſucię, & Frãciſcæ meis filiab. de bonis
meis pro qualibet earum 300. lib. den. in quib. ipſarum quãlibet
doto, quas 300. lib. hr̃e volo, qñ nupſerint, iubens & mandans ip
ſas eſſe cõtentas, & tacitas, & ꝙ plus de bonis petere vel hr̃e non
poſſint, in quib. eas hẽdes inſtituit. Itẽ Nicolæ ſuæ filiæ relinquit.
& legauit dotẽ ſuã, & vltra dotẽ 25. li. den. de bonis ſuis, & ꝙ am-
plius petere nõ poſſit, & hoc iure ĩſtõnis. Itẽ uoluit, iuſſit & mã
dauit dictus teſtõr, ꝙ ſi d. Neſucia & Nicola eius filia qñcunq. ſi
ne filiis, uel ſine filiab. legitimis decederet, quod dotes taliũ de-
cedentiũ, & bona deueniant in Andreuciũ Cicarellũ, & Vagnu-
tiũ ſuos fratres, & Agnolũ Migli ſuum nepotẽ. Deĩde accidit, ꝙ
dicta Frãciſca & Neſucia impuberes minores 12. annis deceſſe-
runt ſuperuiuẽtib. dictis Nicola, & Catharina ſuis ſororibus, &
dictis Cicarello & Vagnutio & Andreucio & Agnolo. Modo q̃
ritur, nũquid dictę Nicolę aliquod ius cõpetat in hẽditatib. dicta
rum Neſuciæ & Franciſcę, & nunqd petere poſſint de bonis di
cti Iacobi ſui pr̃is vigore dotiũ mr̃is & auiæ dictarũ Nicolæ, Frã
1 ciſcæ. Neſuciæ, & Catherinæ. Super quib. † vr̃ primo conſideran
dum, qualis ſit dicta ſubſtõ facta per dictũ teſtatorẽ dictis ſuis fi-
liabus. & dicẽdum ꝙ ſit fideicõmiſſaria, cũ teſtõr ſubſtituit dictis
ſuis filiab. ꝯiunctim, quarũ duæ erant minores & impuberes, &
alia. ſ. Nicola erat maior 12. an. ad hoc, vt illa ſubſtõ cẽſeat vno
iure & nõ diuerſo, ut l. eũ qui ædes, ff. de vſucapio. l. 2. C. de impu.
& aliis ſubſti. & l. iam hoc iure, ff. de vul. & pup. Hoc ẽt facit qđ
no. in l. Centurio. eo. ti. & l. ꝑcib. & l. quis, e. ti. Itẽ verbũ, ſine libe
ris, & verbum, volo, & uerbum, deueniat, hoc innuunt eſſe fidei
cõmiſſum ſ̃m Iac. de Rau. & no. in l. ꝑcib. C de impu. & alijs ſub
ſti. ꝑ gl. & Iac. ibi. & hẽdib. §. j. ff. ad Treb. & quod no. in l. Lucius.
2 §. filiã, de le. 2. Quare vr̃ dicẽdũ de iure, † ꝙ dictis ſuis filiab. dictus
teſtõr debuit relinquere tertiã partẽ totius ſuę ſubſtantiæ oĩum
ſuorũ bonorũ, ut in Auth. de triẽte, & ſemiſ. §. 1. coll. 3. q̃ ſi non
reliquiſſet, poſſet quęlibet agere ad ſupplementum, ut l. cimus,
C. de inoffi. teſt. in qua legitima portione, non põt pr̃ ſubſtitutio
nem fideicõmiſſi facere, ut l. cohæredi. §. cum filiæ, ff. de vulg. &
pup. & no. in l. qm̃ in priorib. C. de inoffi. teſta. Inſuper dictæ filię
debent hr̃e præcipuas ultra earum legitimam dotes matrum ea
rum, & auiæ maternæ, ut l. 1. C. de bon. mat. & ꝑ totum. in quib.
non potuit pr̃ ſibi ſubſtituere per fideicommiſſum, ut d. §. filiæ,
cũ ſi. Cum igitur dictus Iac. pater prædictarum filiarum non po
tuit dictis filiab. ſubſtituendis fideicõmiſſum facere, tam in bonis
maternis & auitis, quam in legitima portione earũ, maximè cũ
dicta Nicola fuit pubes & maior 12. anno. ut ſ̃. probatũ eſt, ſequi
tur ergo, quod dicta Nicola ſuperuiuens, ſit hæres ab inteſtato ꝑ
dictis Neſuciæ, & Frãciſcę, ut in Auth. de hęre. quæ ab inteſta. §.
ꝯñs. Et ſic pro patre ſua poſſit petere tam dotes maternas & aui
tas, quam legitimam portionẽ, &c. tãquã hæres prædicta ab inte
ſtato Neſuciæ & Frãciſcę, ſ̃m portionem ſibi debitam iure na-
turæ, poſſit iã petere dictas dotes, & debitum iure naturę dicta-
a rum Neſuciæ & Frãciſcæ. Nec obſt. a ſtatutum Aſſiſij, quo caue
tur, quod filia dotata &c. Quia loquitur qñ ex patre remanet fi-
lius maſculus, & in noſtro caſu Iac. pater teſtatoris prædictus nõ
reliquit filium ſuum maſculum, & ideo non excludunt a ſucceſ
ſione materna, & auita, ut l. ille, §. cũ in uerbis. & l. ſi cum dotem.
3 cum ſi. de leg. 3. Circa † quæ eſt aduertendum, quia licet Iac. teſta
tor & pr̃ prędictus uoluit dictas Neſuciã & Frãciſcã habere 300.
li. qñ nupſerint, etiam antequam nubant & etiam antequã con-
trahant nuptias, debent habere legitimam portionẽ: quia in de-
bito bonorum ſubſidio nullũ grauamen, nulla conditio, nulla
dilatio poteſt apponi: & ideo ſi apponeretur, habetur pro nõ ap-
poſita, ut d. l. quoniã in prioribus. C. de inoff. teſt. nec curo utrũ
dicta ſubſtitutio contineat uulgarem uel nõ: quia per uulgarem
poſſent ſuccedere teſtatori, qñ in ſe non continet tacitam pupil
larem, ut in caſu noſtro: non autem per ſeipſam poſſunt ſuccede
re filio in bonis filii, ut Inſti. de uulg. ſubſti. §. 1. & l. Sextiliam. de
lega. 3. ff. de uulg. & pup. l. 1. cum ſimi. unde ſiue ꝯtineat prędicta
ſubſtitutio uulgarem ſubſtitutionẽ, ſiue non, dicti ſubſtituti nõ
admittuntur ad bona dictarum filiarum prædefunctarum, nec
ad debitum bonorum ſubſidium, ut ſ̃. dictum eſt, & bene &c.

ADDITIO.

Ber. Land. Nec ob. Quia ſubſtitutionum materię ſatis diffuſæ ſunt, ideo ad eam in qua concludit quod pater non poteſt apponere grauamen filiæ, uſque ad legitimam, licet decedat ante tempus nuptiarum ultra loca uulgaria, uide Spec. in tit. de teſt. in rub. uerſ. ſcire debes, & ibi Io. And. in addi. Pau. de Caſt. conſ. 120. & conſ. 182. Ang. conſ. 9. incip. ſer ſtitus, & ſer Ioan.

CONSILIVM XLII.

1 *Filiusfamilias dicitur natus ex legitimo matrimonio.*

2 *Statutum loquens de habitatore comprehendit ſtãtem pro famulo cũ alio. De Aſſiſio, & Aſſiſinaten. idem eſt dicere.*

In nomine Domini amen. Viſa inquiſitione facta ꝯ Franciſcũ Naccariũ de Aſſiſio de percuſſiõe facta in facie Thomaſij
Lucij, & viſa exceptione oppoſita, ꝙ dictus Thomaſius erat pa-
terfamilias & habitator & non allibratus & viſis dictis teſtiũ exa
minatorum ſuper hoc & quadã libra dicti Lucij Thomaſij pro-
ducta, aperte dicendum eſt, ꝙ dictus Naccarius ſit abſoluendus
ſm formas ſtatuti Aſſiſij. Primo. n. cõſtat dictum Thomaſium
eſſe patremfamilias, hoc. n. ſemper præſumitur niſi probet̃ ꝯriũ.
Caſus ẽ ff. ſolu. matr. l. Titia. vbi hoc exprimitur. hoc ẽt patet, qa
1 † nõ eſt filiusfamilias niſi ſit natus de legitimo mrĩmonio, vt In
ſti. de patria pote. circa prin. mrĩmoniũ enim nõ præſumitur niſi
probetur, ergo &c. Hoc ẽt probatur per inſtrm publicũ. ſ. per ca
raſtrũ productum & eius caſſationẽ. ibi. n. dr̃, ꝙ in M. 329. dictus
Lucius erat præmortuus, ergo nunc patet, ꝙ dictus Thomaſius
2 erat p̃rfamilias. Secundo † qa dictus Thomaſius eſt habitator ci
a uitatis a Aſſiſij, & apparet per teſtes, q dñt eũ vidiſſe morari ꝓ fa-
mulo aliquorũ nobilatorum per eos, & ſtare pro famulo & in lo-
co habitare: nõ. n. ibi eſt vt tãtiſper hoſpitetur, vt l. j. §. habitare ff.
de his q deiecerũt vel effuderũt. Si igit̃ illi, cũ qb ſtetit ꝓ famulo,
erãt habitatores ciuitatis Aſſiſij, ꝓbatũ eſt ipſum fuiſſe habitato
rẽ ciuitatis Aſſiſij, hoc ẽt ꝓbat̃ ex ipſa inqſitione q̃ dicit, Thoma
ſiũ de Aſſiſio P. de porta ſancti Franciſci. nã dicere aliquẽ de Aſ-
ſiſio vel Aſſiſinatem, idem eſt dicere ipſum eſſe municipẽ illius
loci. i. ciuem vel incolã, vt ff. ad munic. l. 1. §. in Puteolanos, & de
excuſa. tuto. l. ſed & reprobari. §. amplius. ibi, ſi. n. exiſtens Comã.
&c. exponit gl. i. de Comania. pr̃ iſtud ergo, quod dr̃ de Aſſiſio, p̃
ſupponitur cũ ciuẽ vel incolam illius ciuitatis. itẽ dũ dr̃ de porta
ſancti Franciſci, de neceſſitate includit, ꝙ ſit habitator illius por
tę, nã diſtinctio portarũ non põt dici niſi reſpectu habitationis,
per quã diſtinguit̃ q eſt de vna porta vel alia. Et eo reſpectu quis
ꝯſuenit in illa porta ad munera vocari, vt ff. de leg. 3. l. ſeruis vrba
nis. & de ver. ſig. l. vrbana familia. Ex quib. ꝯcluditur eſſe de Aſſi-
ſio, & ibi vocari ad munera, & ꝑ ꝯñs ibi debere allibari. hoc autẽ
qa non ſit allibratus, ꝓbatur eo ipſo ꝙ non probat ſe allibratũ, vt
dr̃ ex forma ſtatuti. Nec obſtat libra patris ꝓducta, qa illa eſt cã-
cellata. Itẽ in illa non ſunt anni dñi, nec dies, nec conſul. Item in
illa non eſt in nouo cataſtro, quod mõ viget ex forma ſtatuti.

ADDITIO.

a Habitator ciuitatis. Quis dicatur habitare, addite gloſ. 13. q. 2. c. vnicuique, ver.
quia ergo. Canon. in c. poſtulaſti, de fo. compe. & ad corroborationem præſentis
conſultationis, vide Ang. conſil. 25. incip in Dei nomine pro deciſione q. prædi-
ctæ, & conſil. incip. quidam viator.

CONSILIVM XLIII.

1 *Oppoẽns pactum de non petendo, & non probans condemnatur.*
2 *Proceſſus cauſæ criminalis nõ ſuſpenditur per appellationem in cã ciuili,*
ſi non eſt præiudicialis.
3 *Statutum dicens, ſi quis produxit inſtrumentum vel teſtem, comprehendit*
producentem per ſe, vel procuratorem.
4 *In generali mandato nõ venit, quod quis opponat exceptiones calũnioſas.*

Super quæſtione, Per vos mihi ꝯſulenda tranſmiſſa. Viſis oĩb. actis, & iurib. mihi
tranſmiſſis, dico & ꝯſulo dictum Lellum fore ꝯdẽnandũ ex eo,
1 ꝙ exceptionem pacti de non petendo † oppoſitã non ꝓbauit, ſm
formã ſtatuti. Ab alijs vero ꝯtẽtis in dicta accuſatione debet ab-
ſolui. Quod aũt dicta exceptio pacti non ſit probata, patet, qa cũ
duo teſtes tm̃ ſuper articulo per eũ probãdo, depoſuerunt, vnus
ex teſtib. nihil dicit, nec de tpe in articulo ꝯtento, neque de p-
ſona ꝯtenta in articulo. ad quod ꝓbãdum tenebatur, vt extra, de
ꝓbationib. c. licet. ff. de inſtitoria. l. habebat. in prin. & qđ no. gl. &
2 Doc. in l. teſtiũ. C. de teſt. Nõ obſtat ſi dicatur, † ꝙ dicta cã pẽdet
ꝑ appellationẽ, qa illa cã nõ eſt p̃iudicialis ad hãc, quẽcunq. exi-
tũ hẽat, qa ad aliũ finẽ ꝓponitur, & de ea q̃ritur, ſ. an ꝓponẽs fue-
rit ꝯdẽnatus vel non, ergo ſnĩa in vno iudicio lata, in alio ñ p̃iu-
dicat, vt l. vendicantem, & l. ſi. ff. de euictionib. & l. duob. cum gl.
ſua. de execu. rei iudi. & quod no. ꝑ Cy. C. ſent. reſcin. nõ poſ. l. pe
remptorias. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ dictus accuſatus nõ eſt ꝯfeſ-
ſus de exceptiõe pacti, q̃ fuit ꝓpoſita ꝯ dictũ inſtrm, qa ſua rñſio
de alio pacto & de alia rñſione poſſit intelligi, qa hoc non eſt ve
rũ, nã cũ ſup accuſatione fuit examinatus & interrogatus, vr̃ ad
a interrogata rñdere, a vt dñt iura vulgaria. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ
3 † ſtatutũ loqtur de ꝓducente non ꝓbante ꝑ ſe, non de eo q man-
dat fieri, & cũ ſtatutum loquatur in pſonã, ſ. ſi qs ꝓduxerit & nõ
ꝓbauerit &c. non dẽt extendi ad mandatum, tam ex forma ſtatu
ti cõmunis Aſſiſij, quo cauetur, quod ſtatuta nullã recipiant ex-
tenſionem, quam etiã de iure cõi, vt l. aut qui aliter. §. ſi. ff. quod
vi aut clã. & l. ſi ſeruus, §. admonere. ff. de acquir. hęred. & quod
ibi no. per Iacobum de Are. quia dico, quod in hoc caſu ſtatutũ
quod dicit, ſi quis produxerit, debet intelligi per ſe vel per procu
b ratorem, b vt patet ex præcedenti parte ſtatuti, ibi dicit terminũ
debere ſtatui reo vel procuratori. ergo &c. vt l. ſi ſeruus plurium.
in ſi. ff. de leg. 1. & l. qui filiabus. in prin. eodem tit. Præterea illud
quod per illas leges dicitur, debet intelligi ſic, quia aut ſtatutum
loquitur in rem, aut in perſonam, &c. hoc habet locum in deli-
ctis & in actibus prohibitis, in quibus non põt conſtitui procu-
rator, vt l. ſi vero non remunerandi. §. rei turpis. ff. mãdati. in illis
aũt tenetur mãdatarius ex ſua perſona, & ẽt mandans: ſed hic lo-
quitur in actu permiſſo, ſi quis produxerit &c. ad quem põt con-
ſtitui procurator. quo caſu perſona mãdantis tm̃ inſpicitur, licet
verba edicti loquantur de eo qui ſuo nomine facit, vt l. 1. coniun
cta l. 3. §. ſi procurator. ff. quod quiſq; iuris, & gl. tenuit expreſſe in
d. §. ſi procurator. hoc etiam fundatur ex l. 3. §. ait prætor. ff. de re
iudi. coniuncta l. Plautius. ff. de procuratorib. Præterea ſi quis di-
ligenter verba dicti ſtatuti inſpexerit, quis non punitur eo quod
exceptionem propoſuit, ſed ex eo ꝙ propoſitã nõ probauit. iſtud
enim quod non probatur, ex quo debet conſequi condemnatio,
põt dici magis eſſe commiſſum a reo principali quam a procura
tore cui mandauit, quia ipſi reo principali incumbit onus probã
di, cum ei fuerit ſtatutus terminus ad probandũ, vt ex actis appa-
ret, & probatur ꝑ tex. ff. manda. l. ſi ꝓcurator. §. tutores. in ſi. Quod
aũt dicit, ꝙ alij contenti in accuſatione debeãt abſolui, probatur,
4 qa dictis ꝓcuratorib. non mandauit expreſſe. Et in † generali mã-
c dato non venit, ꝙ qs opponat exceptiones calumnioſas, c vt ff. de
condi. inde. l. ſi procurator. in prin. cum ſimi. & ibi vide literam.

ADDITIONES

a Ber. Land. Reſpondere. Vide quod voluit Rom. conſi. 355
b Ber. Land. Procuratorem. Adde Rom. conſi. 105
c Calumnioſas. Ibi in generali mandato non venit, quod quis opponat exceptio-
nes calumnioſas. Addite quod Ang. in l. quid ergo, §. 1. ff. de his qui no. infa. dicit,
et quod cauti aduocati faciunt dominum habere ratum contra procuratorem
quando opponunt exceptiones calumnioſas, & an qui facit per procuratorem, fa
ciat per ſeipſum, videte Bal. in l. 1. §. nec autem, C. de cadu. tol.

CONSILIVM. XLIIII

1 *Filia excluſa per ſtatutum ſtantibus maſculis, & præterita in teſtamento*
patris, an faciat teſtamentum nullum.
2 *Filia excluſa a ſtatuto propter maſculos non exiſtentibus maſculis ſi fuit*
præterita, dicit teſtamentum nullum, ſed vigore clauſulæ codicillaris re-
ſtituit hæredi inſtituto retenta legitima.
3 *Filius pure grauatus de reſtituendo detrahit tantum legitimam.*
Dos data filiæ vel legatum ei factum imputatur ſibi in legitimam.
4 *Subſtitutio compendioſa facta impuberi dicitur directa pupillaris, quando*
teſtator dixit, quod omnia ſua bona ſint ſubſtituti.

a **In nomine domini amen.** a Super prædictis occurrunt dubia
difficilia valde: tñ de iure vr̃ quod dictæ filiæ, donec filius viuit,
vel nepos maſculus, poſſint rumpere vel dicere teſtm̃ nullũ, quia
1 talis † filia non ſuccedit ex forma ſtatuti loquentis, quod filia do
tata non ſuccedat quouſq; ſuperuixerit maſculus. ergo præterita
a non rumpit, vt l. t. in ſi. de ꝯtrab. Sed poſtquam filius, vel nepos
maſculus extare deſierit, iſtæ filiæ dñr redire iure quodam poſtli-
minij. & oſtẽditur teſtm̃ retro fuiſſe nullum, vt l. Gallus, §. ſi eius.
ff. de lib. & poſth. & ſic dictæ filiæ cum filio maſculo æqualiter
ſucceſſerunt. verum, qa in illo teſtõ ſunt illa verba, ſi non valet iu
re teſtamenti &c. vñr rogatæ de reſtituendo ei, q fuit hrs inſtitu-
tus, vñ totum debent reſtituere deducta eorum lrĩma, q̃ eſt tertia
totius eius qđ habituræ fuiſſent ab inteſtato, in qua lrĩma ꝯputa
bitur eis, ſi dos pro eis fuerit data, & legata, quam acceperant, vt l.
3 qm̃ nouel. C. de inoffi. teſt. † Trebellianicam autem dictæ filiæ nõ
pñt deducere, qa eodẽ tpe teſtm̃ eſt nullum, & rogantur de reſti-
tuendo ſtatim & non ſub ꝯdõne, ergo non detrahuntur duæ
quartæ, vt no. C. ad legem Fal. l. quãquam, ff. de inoffi. teſta. l. Papi
nianus, §. ſi quis impubes. & in Auth. de hæred. & Falc. §. ſi quis
autem non implens. & ita loquitur c. Rayn. & c. Raynal. de teſta.
Super ſecundo & tertio ſciendum eſt, quod dicta ſubſtitutio fa-
4 cta † Andreæ ꝑ hæc verba. ſ. ſi dictus Andræas inſtitutus decede-
ret aliquo tpe ſine filijs, quod tunc debeat fieri in domo teſtato-
ris vnum hoſpitale, & omnia ſua bona ſint dicti hoſpitalis &c. In-
tra tpa ætatis fuit pupillaris directa, quod patet, quia dixit, omnia
ſua bona ſint dicti hoſpitalis, nec. n. veniunt bona, niſi eſſet dire-
cta pupillaris, & probat̃, extra de teſta. in c. ſi pr̃. lib. 6. Item qđ dr̃,
quod ex cã prætéritionis remanent cætera firma, porrigitur ẽt ad
ſubſtõnem pupillarẽ, vt ꝯſeruet̃, vt no. ꝑ gl. ff. de vulg. & pup. l. t.
in ſi. & eſt argm̃, & quaſi caſus eo. ti. l. 2. §. plane, & ad Trebellia. l.
nam quod, §. t. & ibi tenuit Iac. de Arena. Ex his concludit̃, quod
dictum hoſpitale ſuccedit tanquam ſubſtitutus pupillariter, &
per ꝯñs veniunt aduentitia filij, & auus in nullo ſuccedit. Bart.

ADDITIO.

a Amen. huic conſi. addite quæ poſui ad calcem. conſil. 11. & 20. & ibi eadem mate-
ria tractatur.

CONSILIVM. XLV.

1 *Quod licet valeat datio arrarum pro ſponſalibus, tamen promiſſio non va-*
leat, vide hic.

In nomine domini amen. Vãnes Pauli tutor Antoniæ Po-
trucij pupillæ, & Conradus Ciccoli Hermanus conſanguinei di-
ctę pupillæ ex vna parte, & pater dicti Hugonis, qui Hugo & An
nia erant maiores ſeptem annis, promiſerunt ſibi adinuicem,
& conuenerunt ſolenni ſtipulatione hincinde, prædictus Vãnes
tutor

tutor dictę pupillę Antoniæ,& prędicti Conradi,& Hermani, ꝙ dicta Antonia hinc ad octo annos ꝯheret ſpõſalia cum dicto Hugone.& eꝯ prædicti promiſerunt, ꝙ dictus Hugo ꝯheret ſponſalia & matrimonium cum dicta Antonia , cum ꝑmiſſione mille librarũ noĩe arrhatũ & cum ꝑmiſſione pęnæ. Quęritur,an dicta
1 †impoſitio arrharũ.& pęna valeat.In q̃one prædicta dicendũ eſt,
a ꝙ arrharũ & pœnæ promiſſio nõ valeat,ᵃ nam in l fi. C.de ſpõſa. imperator de arrhis datis,& de ꝑmiſſione nullã facit mentionẽ. Et ſubdit,ꝙ ſi fiat vltra ea,quæ in d.l.ſunt expreſſa,non valeat.Cũ ergo arrhę ſunt promiſſæ & non datæ,nõ valet promiſſio,& hoc dixi ſcribendo in l.Titia.in prin.ff.de ver.obl.pro hoc facit rõ quã Doct.ponunt in d.l.fi. C.de ſponſa.ſ̃m quam apparet eãdem eſſe rationem in arrhis ꝑmiſſis & in pœna.Pro hoc facit,quia ex vna parte fuit tutor pupillæ,& in alia fuit promiſſor pater dicti Hugonis.ergo non tenet promiſſio,ſicut ſi promiſiſſet ipſe principalis vt l.hæres meus.§.fi.ff.de condi.& demõ.& eadem ratione nec ꝑ aliæ parte,licet extraneus fuerit promiſſor,ꝑ quo facit quod notatur ꝑ Cy.in d.l.fi.in 8.q.circa prin. dum loquitur qñ promiſſio ſit inter coniugem,& extraneum. Præterea licet ille tutor,qui promiſit per ſeipſum & tutorio nomine,ſit extraneus, tñ eſt ꝑſona, cuius poteſtati certo modo dicta pupilla eſt ſubiecta, nam tutela eſt vis,& poteſtas in capite libero,&c.Et ſic ſi promiſſio facta per eum valeret,impediretur libertas matrimonij,quia pupillus faceret veriſimiliter velle ſuum. ergo eius promiſſio non valet, vt d. l.hæres meus.§.fi.de condi. & demonſt. & per Cyn. in d.l.fi.C.de ſponſa.in 8.q.& per Io.And.in c.Gemma.extra.de ſponſa. Bar.

ADDITIO.

a Non valeat. Quæ ſit ratio differentiæ,ꝙ arrharum· nec pœnæ promiſſo valeat,& datio arrharum valeat,videte D.Ant.de Bu.& Panor in c.Gemma.de ſponſa.plenius per dictum Præpoſitum S.Ambroſij,nunc vero Epiſcopum Alexandriæ, & etiam dominos de Ro & vide Fede.conſi.169.& 94.& vide inf. conſil.217.

CONSILIVM. XLVI.

1 *Inſtrumẽtũ imperfectum repertũ in protocollis notarij defuncti nõ probat.*
2 *Tutor qui non fecit inuentarium non præſtat autoritatem.*

In nomine Domini amen. Viſo quodam libro rogitorũ ſiue protocollorum Lupi Vagnoli notarij de Aſſiſio,in eo reperitur rogitum,in quo continetur,ꝙ Scolanus Loli ꝑmiſit Petro Rize ipſum indemnem conſeruare a quadã obligatione trecentorum florenorum per eum facta cuidam Iudeo, conſiderato ẽt qualiter dictum rogitum fuit ſic,& dictam quantitatem dictorũ trecentorum florenorum perueniſſe ad manum dicti Scolani,& in eius vtilitatem fore conuerſam,hoc mõ videlicet,nec ꝯtinere plus in dicto rogito ſiue protocollo.Pręſupponitur ẽt ꝙ Bononnus Guidi qui in dicto ꝓtocollo aſſeritur tutor dicti Scolani,nullũ cõfecerat inuentarium.Quæritur modo,an ex vigore dicti inſtrumenti dictus Scolanus poſſit legitime ꝯueniri ad dictã quan-
1 titatem ſoluendam. Ad ꝙ dicendum vr̃ † de iure,dictum Scolanum vigore dicti inſtrumenti conueniri non poſſe, nam certum eſt,ꝙ illius inſtrumenti ꝯtus,ſiue ſcripturę, quæ non ſunt habitæ a partibus voluntarie,vel notario ſcribente pro perfecto com-
a pleto,& abſoluto,non faciunt fidem , ᵃ neq; obligant ꝯhentes,vt l.ꝯtus,C.de fide inſtru.Et hoc ẽt apparet in teſtõ,quia ſi teſtator inciperet facere teſtm̃, & quoſdam ex hæredib. noĩauit nec fecit alios noĩare,teſtm̃ eſt nullum ẽt quoad noĩatos,vt l.ſi is qui.ff.de teſta.pro hoc facit.ff.de leg.3.l.fideicommiſſa.§.quoties. ſed in ꝓpoſito ex tenore dictæ ſcripturæ apparet , ꝙ dictus ꝯtus & dictũ inſtrumentum non fuit habitum ꝑ completo & abſoluto,quod apparet,quia adhuc aliqua declarauerunt ꝯhentes,& notarius,& hoc eſt omiſſum,ergo dictus ꝯtus eſt nullus,& pro hoc eſt caſus de ver.obl.l.ſi ita ſtipulatus, in prin. vbi ſi per errorem omittitur dies qui debebat poni,vitiatur ſtipulatio. Præterea dicta ſcriptura vr̃ cõtinere potius quandam præparationem ad ꝯtum,q̃ ipſum ꝯtum.cum igitur non fuerit perfectus ꝯtus,nec dictum inſtrumentum,ergo fidem non facit.arg.l.fideicommiſſa. §.j.ff.de leg. 3.vbi eſt expreſſum.& l.hac ꝯſultiſſima.§.ex cum humana.C.qui teſt face.poſſ. ibi dum dicit,in chartula pro materia &c.ibi dum dicit,tenor eorum cũctis innotuerit &c.Præterea,ꝙ inſtrõ,qđ inuenitur ita imperfectum,non adhibeatur fides,eſt tex.& gl.or.in l.inciuile. ff.de leg.nec mutantur quæ in inſtr̃is & ꝓtocollis reperiuntur deciſa,& in fi.ponitur.&c. Et tñ ei adhibetur fides,qa apparet,ꝙ illa inſtr̃a pro cõfectis ſunt habita & abſoluta a partib. & a notario.Ex eo.n.quod dixit &c.apparet,ꝙ intendebat plus in illo protocollo notarius ſcribere.Sed cum inſtr̃m inde ſumeretur, intendebat illud extendere pro vt erat conſuetus in alijs inſtr̃is facere:ſed in propoſito apparet,ꝙ intendebat plus ſcribere, & non erat de cl̃is generalib.& communib.ad alia inſtrumenta,ſed erãt quædam clauſulæ friuolæ & nugatoriæ, & ſic ex inſtrumento ita indeterminato non põt determinari nec iudicari, vt d.l. inciuile. Preterea ex dicto inſtrumento prout ſcriptum apparet,nulla oriẽ obligatio. conſtat enim dictum Scolanum fuiſſe pupillum tempore dicti ꝯtus,quod apparet eo, ꝙ ꝯhentes videñt aſſerere,ꝙ ci-
b tra tutoris autoritatem inquirerent,qui tutor non poteſt eſſe niſi pupillo,vt l.Seiæ egreſſæ.ff.de tut.& cura.da.ab his.& Inſti.de tu. §.1.& de curato.in prin.& ſic quantũ ad eos credit̃ eum fore pupillũ. C.de ꝯhen.ſtip.l.optimã. Sed pupillus non põt obligari ſine tutoris autoritate,vt l.qm̃ obligari. in prin.de auth.tut.& Inſt.
2 de auth.tut.in prin.Iſte † aũt Scolanus legitimã autoritatem nõ habuit,vt probabo, ergo &c. Quod non habuit,probat̃ ex duob. primo,quia inuentarium non fecit,vt proponitur mihi,ergo autoritatẽ non ꝓſtat,vt l.fi.C.arb.tut. Præterea teſtator in ſuo teſtõ voluit,vt tres tutores ſupereſſent in offõ tutelę, q adminiſtrarẽt, ſed vnus ſolus hic interpoſuit autoritatẽ abſentib. alijs,ergo autoritas non valet,vt l. Titiũ & Męuiũ.in prin.de admi. tut. Con-
c cluditur ergo dictum inſtr̃m fidẽ non facere,ᶜ & ſi fidem faceret prout ſcriptũ reperitur,dictus pupillus non eſſet obligatus. Bar.

ADDITIONES.

a Fidem. Vide Pet.de Anch cons 329 Bal conſ. 2.5.lib.Pau.de Caſt.conſ.48.
b Ber.Land.Inquirerent.An eo ipſo,quod quis petit tutorem,probatur minor.vide Alexan conſ.21.3.lib.
Non facere. Quod protocollo non completo a partibus non ſit danda fides,eſt Gl.in d.l.contractus ſuper verbo,mundum.quam ſequuntur ibi Bar.Bal & Doct. Io.de Imo.in l.Gallus,& ibi Ang.§.idem credendum.ff.de lib & poſt.per Spec.in ti.de inſtr.edi.§.oſtenſo.Canoni 10 c.cum P.Tabel.de fi.Inſt.Bal.de pa Conſt.ver. præſentis.Quid ſit protocollum.gl.eſt in Auth.de tab.in ver.protocollum. & An. conſ 88.vide Pet.de Anc.conſ.329.Bal.conſ.61.3.lib.Pau.de Caſt. conſ.48.Circa vero concluſionem, quod tutor qui non fecit inuentarium, non poteſt autorari, dicite immo,vt ſuſpectus remouetur,vt l.ſi tut.ff.de ſuſpe.tut & in l.tutor.qui repertorium.ff.de admi.tut.per Io.de Imo.in c.1.& ibi gl.de relig.do.in cle. Qua pœna puniatur tutor,quia fraude aliqua omiſit in inuentario,no gl in l.1.§.proculdubio.in ver.ſuſp.C de admi.tut.& ff.de tut.l.inter eos.Spe.in ti.de inſt.edi.§.dicto. ver.quid ſi aliquis.& ver.ſeq. Addite,quod tutor datus ad vnum articulum nõ tenetur facere inuentarium , vt ff.de teſt.tute.l.ſi hæredes.in prin. An autem tenetur pro contutore male adminiſtrante.vide Ang conſ.17.incip ſer Ioannes quondam ſer Bartolomæi.& an remittendo confectionem inuentarij videatur teſtator tutorem omnino liberare,vt non teneatur,videte Ang.conſ.180.quod incip.ită quodam ſtatuto.

CONSILIVM. XLVII.

1 *Quando tutor poteſt cauſam pupilli compromittere,& quando compromiſſum minoris cum autoritate tutoris ſibi nocet.*

1 Nunquid tutor † Tutorio nomine poſſit petere cõpromiſſum fieri in caſu, quo ex for-
a ma legis municipalis talis cã eſſet compromittenda? ᵃ & primo vr̃ ꝙ non , quia arbiter poſitus in compromiſſo põt accipere de iure vnius,& dare alteri,vt no. ff.de arbit.l.ſi de re ſ. §.receꝑiſſe. & in Aut.vt differ.iud.§.ſi vero,ſed tutor nõ põt alteri concedere neq; ẽt donandi res pupillares ꝑtãtem hẽt,nec lædendi iura pupilli,qa nec ipſe poſſet facere,nam nõ dr̃ tutor , qñ pupillũ expoliat, vt ff.de adm.tut.l.Lucius Titius.§.fi.& ff.ꝓ emp.l. q fundum.§.ſi tutor.ſed ꝙ põt ſuper re pupilli remittere ſ̃m ꝙ põt arbiter.ff.de furtis.l.interdum.§.q tutelam.& l.ſi de pignore.§.tutor.C.de trãſa.l.ꝓſes.Pro ſol.huius ꝯrij eſt dicendum,ꝙ aut compromittit pupillus cũ autoritate tutoris,& tunc ꝯpromiſſum vr̃ tenere,vt ff.de arb.l.ſi pupillus.Contra hoc mẽbrũ opponit̃.ff.de minori.l.ſi minor 25.an.filiusfamilias.§.minores.& ibi vñr velle gl.ꝙ eo ipſo ꝙ minor ꝯpromittit,dicat̃ eſſe læſus,& ſic facto ꝯpromiſſo cõpetat ſibi reſtõ. Sed dic,aut pupillus cũ tutore cõpromiſit in eũ q ex iuriſdõne poterat de cã cognoſcere,& tũc qa a ſñia ex ſua iuriſdõne lata poterat appellari non lata ex compromiſſo,vt l.j.C.de arb.tũc dr̃ læſus,vt in ꝓdicto §. minores.& in ſui ꝓiudicium non tenet,vt ff.de arb.l.ſed ſi in ſeruum.Sed ſi ꝯpromiſit in eũ,q nõ poterat ex iuriſdõne cognoſcere,& ſic tanq̃ in amicabilem cõpoſitorem,& tunc compromiſſum factum autoritate tutoris tenet , & non dr̃ læſus,niſi doceatur de læſione,vt d.l.ſi pupillus.ff. de arb.l.idem ꝓferre.§ pe.& l.ſi ita compromiſſum,indiſtincte.Sed tu dic.aut iura pupilli ſunt obſcura,& proſecutio rei pupillaris non poteſt fieri de facili, & tunc ſicut in dictis caſib. poteſt tutor tranſigere,& de iure pupilli remittere illi cum quo trãſigit,ita poteſt compro-
b mittere ᵇ, & arbiter de iure pupilli poteſt accipere & dare alteri. hoc videtur ſentire gl.in l.pactum curatoris,C.de pact.pro quo eſt tex.in l.interdum.§.qui tutelam.ff.de fur.cum ſim.ſ.alle.Aut ꝓſecutio rei pupillaris poteſt fieri de facili,& ipſius iura ſunt clara, tunc illo caſu nõ poterit compromittere,quia nec poſſet iura pupilli minuere,vel donare,nec iuſiurandum deferre.ff. de iureiur. l.tutor.in prin.& videtur notare ibi glo.

ADDITIONES.

a Compromittenda. Vide Bal.conſ.336.2.lib.Roman.conſi.214.
b Compromittere. An tutor poſſit compromittere de rebus pupilli, Bar.idem cõſuluit,quod hic conſ inc.an ſtatutum de compromiſſis,& in l.pactum curatoris.C.de pact.& ibi no.per Ang.in l.ſi plures,& in l.Imperatores.ff.de pact.unde Bal.conſ. 337.2.lib.Rom.conſi.114.

CONSILIVM. XLVIII.

1 *Subſtitutio pupillaris etiam facta extraneo ꝙ contineat tacitam vulgarem.*
2 *Tacita vulgaris,an & quando requirat hæreditatis aditionem.*
3 *Inſtitutus in re certa,quod eſt hæres inſolidum,quando alius non eſt hæres, niſi ſit prohibitus plus petere non poſſe.*

Gallus Fallopi. Condidit teſtm̃,in quo quẽdam epiſcopum ſuum hæredem inſtituit in quinque ſolidis,& ꝙ de bonis ſuis plus petere non poſſit. Item
reliquit

Digitized by Google

cludiť ſimpľr. nec dicit quouſq; ſupuixerit maſcul⁹, ergo &c. Apparet ergo ipſā penit⁹ excludi mortuo filio maſculo. Præterea, ꝙ dicta filia excludať, eſt exp̄ſſū ĩ toto ſtatuto, qđ ĩcipit, ꝑſertim ſtatuim⁹. vbi dicit, ꝙ cogēdi sūt ĩuiolabiľr obſeruaľ teſtm̄ parētū ſupuiuētib, filijs maſculis ꝓ alio deſcēdēte ex eo ꝑ lineā maſculinā, q̄ agnat⁹, ergo &c. ꝯcludiť ergo, ꝙ tā in hoc ſcđo ſtatuto, q̄ in primo, ꝙ ĩci. ſi qua mulier, ē exp̄ſſū, ꝙ filia dotata ad dicta bona ñ p̄t hr̄e regreſſū, licèt qdā ꝑ ſuas ſubtilitates velint ꝯdicere, ſed minime sūt imitādi, &c. Sed poſito ſine p̄iudicio veritatis, ꝙ dcā filia fœmina poſſit dicere teſtm̄ nullū, vidēdū ē, qđ ad eā de dcā hr̄ditate nō ptineat, cū ĩ dcō teſtō ſit appoſita cľa, ſi valet, &c. Et dcā filia ab ĩteſtato ſuccedat, & ſic vr̄ rogata đ reſtituendo portionē ſuā filio ĩſtituto: & ſic ad ddm qđ & q̄rū dcā filia p̄terita đ hr̄ditate hr̄e dēat, plura sūt ĩueſtiganda. Pri

3 mo, an † dcā cľa, ſi ñ valet, &c. porrigaľ ad hūc caſū. ſ. qñ teſtm̄ ĩru

a pit ex cā p̄teritionis a gl. in auth. ex cā. C. de libe. p̄re. tenet, ꝙ n. & fuit additio Iac. đ Bel. & q̄ hñt antiq̄ gl. tenēt ꝯ. & caſus ē ſm vnā lecť ĩ l. ſi patruus. in fi. ad Tre. & idē Dy. & oēs Moderni. qđ ꝓbaľ ſic. parati ſunt, relinq̄re a uenietib ab ĩteſtato, & dicere, ſi ñ valet iure teſti, valeat iure codicillorū, vt no. C. de fideic. l. ex teſtō & l. q aň circa princ. l. ſi qs omiſ. cā teſt. l. codi ĩ fi. de leg. 2, & ibi de hoc p Dy. ſed ſi teſtōr rogaſſet veniētes ab ĩteſtato, fili⁹ ēt p̄terit⁹ teneret, vt l. q̄ſqs. ff. de iure codic. ergo &c. Sed ꝯ vr̄. ff. de leg. 3. l. 2. vbi filio p̄terito ñ debeni legata, nec fideicō. ſed tū rñ. ꝙ ibi loquiť de legatis, & fideicōmiſſis ab ipſo filio p̄terito

4 relictis ex teſtō. qđ aūt nr̄a loqĩ de his, q̄ gnaľr relinquunt a venietib. ab ĩteſtato, & hoc ĩdubitāter ē verū apud oēs. Scđo ē † vidēdū, nunq̄d ĩ fideicōmiſſo veniat portio hr̄ditatis, q̄ ab ĩteſtato đferť p̄terito, poſito qđ fideicōmiſſo ſit loc⁹. Ad qđ rñ. indubitāter ꝙ dcā portio hr̄ditatis venit, vt no. ff. de teſt. l. ex his verbis. & eſt caſus ff de teſt. milit. l. q̄rebaľ. ver. ſicut. & ſic ſi dicta filia p̄terita ab inteſtato ſuccedat, dēt portionē ſuā fratri inſtitu

5 to, tm̄ detracta legitima. † Tertio vidēdū eſt, an dies dicti fideic. ceſſerit fratre inſtituto viuēte, & ſic trāſmittiť ad hr̄dē ſuū, an ñ: & ſi nō trāſmiſerit, dñt aduerſarij, ꝙ dies dicti fideicōmiſſi ñ ceſſit viuo dcō filio inſtituto. nā ſtatutū ĩpedit dictā filiā venire, quouſq; vixerit maſculus, & ſic deinde poſt mortē maſculi incipit poſſe venire, & rūpere teſtm̄, & ſic dcā cōdō, ſi nō valet, vr̄ valebit, &c. ĩcipit extare poſt mortē filij. & ſic dies fideicōmiſſi nō ceſſit in ei⁹ pſona. Ad ꝙ rñdeť ſic. Aut dicim⁹ tenēdo partē aduerſariorū, licet nō verā, teſtm̄ retro fuiſſe nullū, ꝙ poſſit ꝓbari, vt ſ. ſcriptū ē, an hoc teſtm̄ valuerit, vel ñ. q̄ ibi dcā sūt, ꝑſit hic repeti. Præterea lex p̄cipit filiū p̄teritū ñ dēre ĩ teſtō, niſi ex legitimis cauſis, q̄ sūt 14. vt ĩ Auth. vt cū de appe. cog. §. aliud quoq; capľm. & ĩ aut. ñ licet. C. de libe. p̄te. Sed cā, ꝓ q̄ filia fuit p̄terita, ñ ē đ illis, ergo &c. Itē ſi eē cā legitima p̄miſſa đ iu cōi, vľ municipali, ſufficeret ad p̄teritionē fuiſſe exp̄ſſā, vt dicā ĩ auth. nō licet. ſed hic ñ fuit exp̄ſſa. Poſtea aduerſarij vidētes allegationes, quas fecerūt, ꝙ teſtm̄ rep̄baľ poſt mortē ñ ſubſtituētis, dixerūt dcm̄ teſtm̄ ñ rūpi, neq; ĩ vita, neq; poſt mortē, & ſic ꝯdō dcī fideic. q̄ eſt ſi ñ valet, &c. nūq̄ extitiſſe dicebāt, cū dictā filiā p̄teritā vocat ad dimidiā dictę hr̄ditatis ex uigore dcī ſtatuti, ex eo, ꝙ ꝓhibet eā uenire ſolū quouſq; uixerit fili⁹, & ꝓ hoc alle. C. đ fideic. auth. hoc ampli⁹, & ĩ corpore, uñ ſumit, ubi hr̄ditas ſmi q̄ſita ex teſtō, licèt trāſferaľ ad aliū, nec tūc eliđiť ĩteſtatus. ita dr̄ hic, ꝙ poſito, ꝙ hr̄ditas trāſferaľ ad filiā: nec ꝑꝑ hoc teſtm̄ uitiatur. Ad qđ rñ. ꝙ dcā allegatio ē peior p̄dicta: nā ĩ d. auth. hoc amplius, trāſferť hr̄ditas exp̄ſſe de uno in aliū, ꝑꝑ hr̄dis dictū. Sed ĩ qōne ꝓpoſita ſtatutū nil diſponit ꝯ hr̄dē poſt mortē filij: dr̄. n. ꝙ nō poſſit reuerti ad bona quouſq; vixerit aliqs maſcul⁹, vñ deficiētib. maſculis ſtatĩ nō vocat eā, nec de ea aliqd dicit, & ſi tacite intelligiť aliqd diſponere, intelligit ꝙ remanet filia poſt mortē filij ĩ diſpoſitione iuris cōis, in quo erat aň ſtatutū: ſed de iu-

6 re cōi ñ p̄t venire, niſi dicēdo teſtm̄ nullū, ergo &c. Quarto † q̄riť, an qñ teſtōni fideicōmiſſi eſſet loc⁹, ꝙ, & q̄rū dcā filia dēret hr̄e ſine detrahere. Rñd. legitimā tm̄ q̄a nō venit in fideicōmiſſo tm̄ ſm verā op. gl. ĩ c. Raynutius, & c. Raynaldus, & iura, q̄ loquunť de detractione legitimę, & trebellianicę, hñt locū in ro-

b gato ſub ꝯdōne, ſ. ſecus ſi pure, vt no. ff. de inoff. teſta. l. Papin. §. meminiſſe, in vlt. gl. & C. ad l. Falc. l. ſi vt allegas, ĩ corpore, đ hę. & Falc. §. ſi qs aūt nō implens. ſed hic iſta filia rogata ē pure, ꝙ hic apparet nunc, ꝙ ab ipſo patre non valuit teſtm̄. ergo cōclu-

c ditur, ꝙ ſolā legitimam, ſiue ſolā Trebellianicā deducit. Bart.

ADDITIONES.

a Ber. L. Cauſa præteritionis. Vide quæ poſui poſt Bart. in apo. in authen. ex cauſa. Ang. conſ. 76. & 95. Pau. de Caſt. conſ. 101.

b Ber. L. Conditione. Vide Oldr. cōſ. 1[illegible]2 Roma. conſ. 109. & ibi, an aſcendens poſſit detrahere duas quartas.

c Ber. L. Ergo cōcludit. Supraſcripta vňr potius allegationes q̄ cōſiliom, quia contrariū ſup. tenuit cōſ. 11. & l. ſi. C. ad Tert. & in l. ſi. ff eo. & vltra ea, quæ poſui ad calcem ſup. all. conſ. 52. addite ꝙ Ang. expreſſe tenet contrarium eius, ꝙ ſup. dicitur de dictione, quouſq;. in § ſi quis autē in Auth. de hæ. & fal. & conſ. ſuo. 186. in meo, inc. ex forma, & tene. Pa. de Caſt. conſ. 139. incip. in Dei noie, &c. primo videndū eſt circa ve. o id quod concludit Bar. quod cla. codicillaris operatur, vt ſuccr tenea[illegible] reſtituere heredi filij fratris. Contrarium tenuit Bal. & Sal. in l. 2. C. de li. preię. in l. ſi quis filium. & Imo in l. et qui ſolpeodi ff. de he. inſt.

CONSILIVM XXI.

1 *Primū teſtamentū habens clauſulam ſpecialem derogatoriam an tollatur per ſecundum teſtamentum habens clauſulam derogatoriam ad primum. Quid ſit ſpecialiter pœnitere prioris uoluntatis.*

2 *Iudicare de futuro nō eſt in p̄tāte partis, ſed iudicis, ſ. quē eſſe ſanæ mētis.*

Vt dixit, Et aſſeruit, & voluit dcm̄ p̄ualere teſtm̄ oīb. alijs teſtīs factis p eū, necnō dixit, voluit, & aſſeruit dictū teſtm̄ nolle reuocare, ſeu aliqđ ꝯdere, vel aliā vltimā volūtatē facere, vel codicillos ꝯdere, vel al qd aliud, ꝑ qđ dictū teſtū ñ valeat: & voluit aliud teſtm̄ ñ facere, & ſi faceret, voluit illud nō valere, nec firmitatē tenere & ſi appareret ꝙ ꝯdixerit teſtō tali, ꝙ nō eſt factū de ſua volūtate: ſed tanq̄ ꝑ eū nō ſanæ mētis, niſi in teſtō fiēdo ꝑ eū, diceret de verbo ad verbū, Pr̄ nr̄, & Aue Maria, nō obſtāte, ꝙ in dicto teſtō appareret, qđ velit ꝯtrū huic teſtō: ſi ue reperiret, q̄buſcūq; verbis derogatorijs, &c. hęc ē prima pars teſti. Poſtea fecit ſm teſtm̄, & dixit vltimo uerbo infraſcripta, & hanc ſuā vltimā uoluntatē aſſeruit velle eſſe, ꝙ voluit valere iure teſtī, & qđ ſi iure teſtī nō valeret, valeat ſaltē iure codicillorū, vel cuiuslibet alteri⁹ vltimæ volūtatis, caſſans, & irritās oē aliud teſtm̄ ꝑ eū ꝯditum, nō obſtātib. aliq̄b. uerbis derogatorijs interſertis, & appoſitis ſub q̄buſcūq; modis verborū. Et voluit hoc teſtamētū, ſeu ultimā uolūtatē oīb. alijs teſtīs, ſeu ultimis uolūtatib. p̄ualere, &c. hæc eſt copia particulæ 2. teſtī. Mō q̄riť, nūquid ſm

a teſtm̄ valeat, nō obſtātib. verbis derogatorijs appoſitis in primo teſtō, uel qualibet alia particula appoſita. ſ. in parte dicti teſtī pri

3 mi. In qōne p̄dicta primo † examinandū eſt: ꝙ cū p̄cedat teſtm̄ hñs cľam derogatoriā ſcđi teſtī, ad hoc, vt ſequēs teſtm̄ illud tollat, req̄riť, vt in ſeq. teſtō ſpāliter prioris teſtī pœniteat, vt l. ſi qs in pri. teſti. de leg. 3. Vidēdū eſt ergo, qd ſit uolūtatis prioris ſpecialiter pœnitere. Ad qđ rñdeo, ꝙ ſicut oīo alia eſt gñalis, alia eſt ſpālis, alia eſt ſinguľis, ita qs p̄t loq gñaľr, & ſpāľr, & ſinguľr. Gñaľr, faciēdo mentionē de teſtō ſimpľr, qđ eſt verbū gñale ꝯtinēs uē id qđ eſt teſtatio mētis, vt Inſti. de teſta. in princ. Itē p̄t qs loq ſpāľr. nā teſtōrū plures sūt ſpēs. qdā. n. eſt ſimplex, qdā in quo ſunt verba derogatoria. Si igiť ĩ ſcđo teſtō facit mētionē de primo, ĩ quo erāt uerba derogatoria, ſpāľr loquiť, q̄a ibi ſpālē mentionē facit. Nō. n. ſtetit in uerbo gñali teſtī, ſed deſcēdit ad certā ſpēm, ſ. illi⁹ teſtī, in quo erāt uerba derogatoria, & hoc eſt qđ dr̄ exp̄ſſe ĩ gl. l. ſi mihi, & tibi. §. ĩ legatis. de lega. 1. vbi dicit, ꝙ pōt pœnitere, ſi exprimat qualitatē illius primæ volūtatis. Sed hic exprimit qualitatē primæ volunt. ergo &c. Probaľ in ſiľi, nā filij dēnt exhæredari nomĩatim, ſi igiť exhr̄edanť ſub noīe gñali, vt exhęredo liberos meos, ñ valet exhr̄datio: q̄a liberorū gñalis eſt appľo: porrigiť. n. ad filios, nepotes, & ꝓnepotes, & vlteriores. ſed ſi diceret, exhæredo filios meos, licet eos ñ noīaret noīe ſiguľi, valeret, q̄a ſpēľr, hoc eſt ſub noīe ſpeciei, noīauit, vt l. Titio. ĩ prin. ff. de lib. & poſth. His ſic p̄miſſis, ĩ ꝓpoſita qōne sūt aduertēda verba primi teſtī. nā primo aſſeruit ſe primū teſtm̄ nolle mutare. Scđo p̄miſit, & voluit aliud nō facere, & ſi fecerit, voluit nō valere. Tertio dixit, ꝙ ſi apparet, ꝙ ꝯdixerit, nō eſſe factum de ſua voluntate, ſed, tanq̄ ab hoīe nō ſanæ mētis: niſi apponerēt certa verba, &c. Quarto poſuit cľam, nō obſtāte, ꝙ ĩ dicto teſtō appareret verba derogatoria primi teſtī. Primo dico, ꝙ aſſeruit dictū teſtm̄ nolle mutare ꝑ hæc verba, necnō dixit, voluit, & mādauit, & aſſeruit nolle dictū teſtm̄ reuocare, ſeu aliud ꝯdere: vel aliquod aliud facere, ꝑ qđ dictū teſtm̄ nō valeret, &c. Iſta verba nihil faciunt ad ꝓpoſitū. ſolū. n. declarāt voluntatē, q̄ ipſe habebat tūc, nec derogāt voluntati, q̄ ipſe eſſet habiturus ĩ futurū: & ſi derogarēt, eſſet idē, qđ diceret inſeq. Scđo ꝓmiſit, & uoluit, aliud nō facere: & ſi faceret, voluit nō valere, &c. nec tenere robur, & firmitatē &c. illud qđ dixit, ꝓmiſit, nil releuat. nō. n. erat ibi pſona, cui ꝓmitteret: nec nuntius, nec epiſtola, quo mediāte alij fieret ꝓmiſſio. ſō ñ valet, vt l. ꝯſenſu. ff. de act. & ob. & ibi no. Remanet ergo firmū, ꝙ p̄dicta verba sūt verba derogatoria ſimpľr, & ſic ĩtelligūť, ſi ĩ 2. teſtō p̄dictorū ſpāľr pœniteat, vt dictū ē. Tertio dictū ē, ꝑ eū, ſ. ꝙ ſi appareret, ꝙ ꝯdixerit ñ eē factū đ ſua uolūtate, ſed tanq̄ ꝑ eū nō ſanæ mētis: niſi in teſtō fiendo per eū

a fieret mētio de uerbo ad uerbum, Pr̄ nr̄, & Aue Maria, in eo † ꝙ dixit, tanq̄ factū ꝑ eū non ſanæ mētis, non releuat. non. n. fuit in p̄tāte ſua iudicare de futuro, utrū ſit ſanę mētis uel nō: ſed ĩ p̄tāte iudicis, ut l. 1. de cur. furio. q̄a iudex hoc iudicat ex ſermonib. & alijs actionib. vt l. ſi q. §. fi. ff. de tu. & cu. da. ab his. & l. qdā ĩ ſuc. de cōdi. inſti. ſed in ꝓpoſito, apparet ſm teſtm̄ recte cōpoſitū: & ſic nō a demēte, ſed ab hoīe ſanę mētis: Remanet ergo, ꝙ dcā verba ſunt derogatoria primi teſtī: & nō ſolū sūt derogatoria uoluntatis, ſed ēt illius uolūtatis, q̄a uoluit ſm nō ualere, niſi ĩſerat p̄dcā verba, Pr̄ nr̄, & Aue Maria. ſi q̄m ergo sūt derogatoria volūtatis, ſunt ipſo iure nulla: q̄a nemo ſibi auferť liberā teſtī factionē, vt l. ſi ipſo hoc modo. de uerb. obl. & hoc tenet Iac. de Are. vel taliū per ſeq. voluntatem, etiam ſi de primo non faciat mentionem,

ſecun-

ADDITIO.

a Ber. L. Derogatorijs Vide ſeq. conſ. 49. Ang. conſ. 213. Paul. de Caſt. conſ. 342. Bal. pulchre conſ. 373. 4 lib.

ſm.Iac.de Are.vt l.dinns.§.licet.de iu.cod.ꝙ tenebat Old.& An.
de Pi.in l.ſi qs in prin.teſtī.de leg.3.vel ſm cōem opi.oīum dicta
verba tollūtur per ſm teſtm̄,in quo ſpāliter pœnitet: ſed in qōne
propoſita ſpāliter pœnituit in ſcđo teſtō,vt j.dicetur.ergo,&cæ.
Quarto inſeruit dicta verba,ſ.ꝙ non obſtante,ꝙ in teſtō appare-
ret ꝯrium huic teſtō ſub quibuſcunq; verbis derogatorijs,&c.Iſta
ſunt verba derogatoria verborū derogatiuorum ſequētium,q̄ nō
valēt qn poſſint tolli:qa nemo pōt ſibi legē imponere,&c.vt d.l.ſi
qs in prin.teſtī.his p̄miſſis vidēda ſunt verba ſecundi teſtī, an p ea
prioris volūtatis ſpāliter pœniteat. Et ex p̄dictis manifeſte appa-
ret,ꝙ ſic:qa fecit mētionē de antecedenti teſtō, in quo erant ver-
ba derogatoria,& ſic ad ſpēm ſe retulit,vt ſ.probatum eſt in prin.
quod manifeſte declaratur.Sed pone,ꝙ nullum aliud teſtm̄ p̄ce-
deret,niſi prædictum,in quo apparent verba derogatoria,& tunc
videtur ipſum deſignare nominatum,vt l.a.de liberis,& poſth. Et
a ſic concluditur,[a] ꝙ prioris voluntatis ſpecialiter pœnituit,& ſe-
cundum teſtamentum valet,& primum eſt ſublatum.Bar.

ADDITIO.

a Ber.Land Et ſic concluditur. Deductis per do.conſulentes ſup.faciunt q̄ voluit idē Bar.in d.l.ſi qs in praeſti.& in d l.ſi mihi,& tibi & in l.a. ff.de li & poſth. Bald in Auth.hoc inter liberos.C.de teſt.& ibi Ang.& in Auth de hær. q̄ ab inte.in prin. Bal.in l.ſancimus,& l humanū.C.de teſt.& in l dari C.de fideic. p Moder. in c.1. de cōſt.p Ang.cōſ.314.inci.q̄dā dña Vāna vxor Lurcani.Pau.de Ca.conſ.363.inci.q̄ iam dña,& Ang.in ſpal conſ dicit ad hoc eſſe gl.ſing.in Auth.de non elig.ſec.nub.§.nenuā igiſ in verbo,firmat.vbi ēt dicit ita tenere Io.An.in c.ſi.de ſen.ex.in 6.an aūt poſſint,pont talia verba in primo teſtamento,quod ſcđm non poſſit ipſum tollere,videte Spe.i.ti.de inſti,edi.§.compendioſe.& Arch.15.q.2.c.vltima voluntas.vide etiam aliud conſilium Ang.incip.ſtatuto Piſtorienſi.nu.334.

CONSILIVM XXII.

1 *Subſtitutio compendioſa facta a pagano impuberi per verba directa, etiam ſi deceſſerit ſine filiis,quod ſit directa pupillaris. Facta per verba æquiuoca ſemper eſt fideicommiſſaria.*

2 *Verbum,deueniat,& ſuperueniat,quod ſint verba obliqua.*

3 *Poſthumus,ꝙ nō trāſmittat hæreditatē ſororis ad hæredes extran.nō aditā.*

4 *Filius in poteſtate ꝙ trāſmittat hæreditatē patris nō aditā ēt ad extraneos.*

5 *Mater,quę non petijt dari curatorem ventri,poſthumo nata,& poſtea mortuo non ſuccedit.*

Homo Accurſuli de Rocha hēbat v.filias fœminas,& pri-
mas duas ex vxore p̄mortua,& iſtę filię erāt nuptę,
vxor ēt eius,q̄ vocabaſ Clara,erat p̄gnās,iſte hō in vltimo ꝯſtitut᷒
ꝯdidit teſtm̄,in quo dictas ſuas filias hr̄des inſtituit in certa q̄titate
& eiſdem ſubſtituit in hęc verba.Et ſi aliqua dictarum ſuarū filia-
rū obiret ſine filijs,ꝙ hæreditas ipſi᷒ filię deueniat ī ventrē vxoris
ſuę.In oīb.aūt alijs ſuis bonis vētrē uxoris ſuę,ſi maſculus erit, &
ad lucē p̄uenerit,hęredē inſtituit,& ſi deceſſerit ſine filiis,hęredi-
tas ipſius ventris maſculi deueniat ī p̄dictas ſuas filias, & Nicolaū
Accurſuli eius fratrē;vel in eorū liberos ēt,ęquali parte,& ī ſtirpē
& nō in capita:demū anteq̄ moreretē dictus teſtator,deceſſi vna
ex filiab.ſcđę vxoris inteſtata.demum dicta vxor p̄gnans poſt ſex
mēſes,vel circa a morte dicti teſtatoris peperit filiū maſculū,q ad
lucē p̄uenit,& vixit octo dieb. & mortuus eſt,& illa vxor non pe
tijt curatorē vētri dari,nec tutorē illi nato,quæ Clara uxor maior
erat 30.an.Ex p̄dictis q̄riſ,ſi dicta Clara vxor dicti teſtatoris ſucce
dat filiæ ſuę mortuę,poſt mortē patris,& in qua parte: & idē q̄riē
de filia dictæ Claræ ſuperuiniēte,an dicta Clara,& filia eius ſupſtes,
vel altera earū ſuccedat dicto filio poſthumo dictę Claræ,& p qua
parte, & in qua parte dicto poſthumo ſuccedat dictus Nicolaus
ſubſtitutus,& dictæ filiæ teſtatoris ex alia vxore,q̄ ſiſr ſunt ſubſti-
1 tutæ dicto poſthumo.† Ad has qōnes examinandas primo opor-
tet videre,an iſtæ ſubſtōnes factę,tam filiab.quam etiam poſthu-
a mo,poſſint trahi ad pupillatē directā,[a] an ſint fideicōmiſſariæ:&
videtur,ꝙ ſit directa pupillaris,qn̄ ſit filijs impuberib.ſicut hic ſpā
liter in poſthumo,nō obſtāte,ꝙ fiat mētio filiorū,vt c.j.de teſt.li.
6.vbi Doc.& gl.circa hoc ſic dn̄t.Aut iſta ſubſtō ꝯpendioſa,q̄ ſit a
pagano ſit p verba mere obliqua,vt qa dicit:reſtituat talem hære
ditatē,& abſq; dubio eſt fideicōmiſſaria,vt l.cohęredi.§.cū filię.ff.
de vul.& pup.aut ſit p verba directa:qa dixit,talis ſit hæres,& tunc
ſi dicit,ſiue deceſſerit ſine filijs,ſiue intra pubertatē, valet iure di-
recto,p l.cāe.ff.de vul.& pup.& hic proprie caſus in d.c.1.de teſt.
lib.6.qa ibi fuerūt verba directa,vt ibi no.Io.An.& ſic gl.in l.p̄cib.
b q̄ dicit,ꝙ qn̄ ſit mētio filiorū,ſp eſt fideicōmiſſaria,non eſt vera[b]
p iura ſupradicta Nā illa verba hn̄t locū ēt intra pupillarem ætatē
ut no.ī d.c.j.Aut ſubſtituit p uerba æquoca,& cōia,p uerbū,ſubſti
tuo ꝙ eſt cōe ad utrāq; ſubſtōnē,ut l.gn̄ſar,§.C.de iſt.& ſubſt.&
ſp interp̄tabiſ fideicōmiſſaria:qa ſm hāc ſubſtōnem oī tpe ualet,
ar.l.quoties.ff de reb.dub.& ita videtur tenere gl.in d.l. pręcib.&
p̄dicta cōiter tenent Doc.Dy.Cy.& alij,&c.Eſt ergo uidere in qō
ne noſtra,an uerba p̄dicta.ſ.ad hæredes deueniant,&c.ſint fideicō
2 miſſaria,uel cōia,& hoc nō tāgiſ p Doc.& dico † hęc uerba,de-
ueniāt,& ſuperueniāt, ſunt mere obliqua, & de hoc eſt caſus, ff.ad
Treb.l.hęredes,§.cum ita,& de leg.3.l.fideicō. §.hæc uerba,& ad
Tre.l.hæredib.§.j.uel taliē nō poſſumus negare,ꝙ dicta uerba nō
ſint cōia p iura p̄dicta.Sed hic p oſſumus manifeſte cōcludere,ꝙ
hic fuit fideicōmiſſaria ſubſtō.poſſumus ēt aſſignare altā rōnem,
cū in eodem teſtō teſtator eādem ſubſtōnē fecerit,tā filio poſthu
mo,q̄ ēt filiab.maiorib.& minorib.oportet nos dicere,ut æqualr
intelligaſ utraq;,ꝙ ſit fideicōmiſſaria,caſus eſt C.de teſt.mil.l.te.i.
& de imp.& alijs ſubſt.l.a.& ff.de uul.& pup.l.iā hoc iure His ſic
p̄miſſis p prima qōne,ſ.an dicta Clara mater,& eius filiæ ſuperue
niētes ſuccedant dictæ filiæ mortuę poſt mortē pr̄is,& inquātū.
Ita dico,ꝙ eſt ꝯſiderandū,an dicta q̄titas in qua dicta filia fuit inſti
tuta,excedat lḡimam portionē,uel nō,q̄ lḡima portio erit medie-
tas illius,ꝙ hr̄itura eēt ab īteſtato,cū tpe mortis pr̄is erāt qnq; filię
ꝯputato poſthumo,& ſi dicta q̄titas nō excedat lḡimā portionē,
tunc nō eſt dubiū,ꝙ nō potuit eā grauare,& ei ſubſtituere p fidei
cō.& ſic illud,qđ fuerit relictū illi filiæ mortuę,diuidi uidetur p
ęquali portione inter matrem,& filiā.Ille aūt poſthumus, & ſuc
ceſſores ſui nihil hēbūt,ſed ſi eſt aliqd ultra lḡimā portionem,tūc
de illo,ꝙ ē vltra,fiāt quatuor par.quarū una diuidet inter matrē,
& filiā eo mō quo ſ.alię tres par.dēbuntur ſucceſſorib. dicti poſt
humi,& erit de his illud,qđ j.dicā de hęreditate poſthumi.Et ꝙ
iſta ſint uera,pbaſ ſic.certū eſt ꝙ illa filia nō potuit grauari in legi
tima p fidei.ut C. de inof.teſt.l.qm̄ in nouella,& certū ē,ꝙ lḡima ē
ſemis,qn̄ filij ſunt pl̄es quatuor,ut e.ti.auth.nouiſſima.& iō dixi
dēre diuidi inter matrem,& filiā ſuā tm̄:qa mater,& ſoror defun
ctę,q̄ eſt ex utroq; latere ꝯiūcta,excludit alſ ſorores,q̄ ſunt cōiun
ctæ ex uno latere tm̄,ut in Auth de hær.q̄ ab inteſt.§.ſi qn̄. poſita
C.ad Ter.aut.defuncto,& iō dixi,ꝙ dictus poſthumus, & ſui hę-
3 redes nihil hr̄e dēbūt.ꝙ aūt † dictus poſthu.non adita hr̄ditate di
ctæ ſuæ ſororis defunctæ, non potuerit tranſmittere ad hæredes
c ſuos extraneos,[c] caſus eſt C.de iure delib.l.qm̄.& l.ſi infanti.§.1.&
l.1.de cad.tol.§.i.nouiſſimo.iſta āt filia ēt ſi nō adijſſet hr̄ditatem
q̄ ei reliqt pr̄,poſſet trāſmittere ad quēlibet hr̄dē extraneum, ut
C.de iure delib.l.ſi fratres,ſm ueri intelſm,& de ſuis,& legi.l.a-
pud hoſtes.& de caſt.pec.l.hære.§ filius,licet gl.dicat ꝯ & male,ī
4 d.l.ſi infanti.§.1.qa ꝯ caſū dictarū legū.Et p̄dictā opi.† ſ.quod filia
c in ptāte hr̄ditatem pr̄is nō aditā trāſmittat ēt ad hr̄des extraneos te
net Rich.Malum.& Old.de Laude,& cōiter alij Doct.& dixi,ꝙ
de reſiduo dēnt fieri quatuor partes,qa de reſiduo dēt dtrahi Tre.
ut c.Rayn.extra de teſt.& ibi no.in l.quanq̄,C.ad l.Fal.q̄ compe-
tit uenientib.ab inteſtato,ut dictis iurib.& ideo dixi alias tres par.
dēri ſucceſſorib poſthumi,quia licet hæreditas adita non trāſmit
tatur ad hæredem,fallit.ſi eſt purificatum ante mortem fideicom
miſſariū,ut ff.ad Treb.l.cogi.§.Mettanus.& l.poſtulāte.ī pri.& de
ꝯdi.& dem.l a teſtatore,licet ꝯ notet in gl.1.l.cū filio.de leg j.ſed
male,ut ibi no.per Dy.Venio ad ſucceſſionem poſthumi, & po-
ſito pro ꝯſtāti,ꝙ ſubſtō ei facta ſit fideicommiſſaria,ut ſ.dictum
eſt in eadē,ita dico,uidelicet ꝙ primo detrahaſ lḡima portio dicti
pupilli,quæ eſt medietas eius,ꝙ habiturus eſſet ab īteſtato,ut ſu-
pra dixi,& de reſiduo dēt detrahi quarta, & iſta lḡima portio, &
iſta lḡima quarta dēt eſſe in totū illius filiæ,q̄ erat ſoror ex utroq;
parente dicto filio poſthumo,reſiduum uero dictę hęreditatis in
ter dictū Colā & filias dicti teſtatoris ex utraque ſorore in ęquali
parte ſm ꝙ ī dicto teſtō ꝯtinetur.Mater aūt ad ſucceſſionē huius
filij poſthumi nullatenus admittatur, qa nō petijt curatorē dari
vētri.hæc oīa pbātur iurib.ſ.infraſcriptis. Qđ dixi ſubſtōnem eſſe
fideicommiſſariā,& dictū poſthumū in dicta legitima portione,
& quarta Trebellianica nō uideri grauatum per fideicōmiſſum,
5 pbatur per iura proxime allegata.† Reſtat mō uidere,quare mr̄
excludituſ,& quare illa filia admittitur in illis portionib.& non
filij ſubſtituti,dico ꝙ mater iō excluditur, quia nō petijt curato
d rem[d] dari uentri,caſus eſt in l.a.§.ſi matri.ff.ad Tert.& §.ſi cum
prægnās,circa finē.§.ſed ꝯ hoc opponi.nam uidetur, ꝙ matri nō
præiudicet,qa uidetur præuenta mortalitate filij: quia mortuus
eſt īntra octo dies,ut eadē l.2.§.ꝯfeſtim.Rn̄deo,uerū eſt,ꝙ nō no-
e cet ei,ꝙ nō petijt tutorē ſuo filio nato, qa fuit p̄uenta[e] mortali-
tate,ut dicto §.ſed bn̄ nocet,ꝙ non petijt curatorem dari uentri,
ad ꝙ faciendū habuit ſpatium ſex menſiū, ut in themate pponi
tur,nec allegat aliquā cām,quare fuerit impedita. nā ſi haberet
aliquā iuſtā cām excuſatur,ut d.§ ꝯfeſtim.& ſuccederet in dictis
portionibus in æquali parte cum filia ſua p iura ſ. allegata. Scđo
ꝯtra prædicta opp.tūc demū tenentur pater, & mr̄ illos admini-
ſtratores dare filio ſuo,ſi n̄ ſint legitimi, vt ff. ſi cer.pet.l.2.& no.
ff.ad Treb.l.mattes.ſed in caſu noſtræ qōnis erat dictus Cola qui
erat ſuus patruus.qa frater pr̄is, ut ex narratione facti id apparet,
ergo erat eius legitimus tutor deficiētib. aliis.proximiorib.ut l.
1.ff.de legi.tut.& ſic videtur,ꝙ matri nō dēt p̄iudicari.Sed rn̄deo,
ꝙ,licet dictus Cola fuiſſet tutor legitimus, & ſic mr̄ excuſaretur
a petēdo tutorē, tn̄ ipſe n̄ erat legitimus curator uētris,quia talis
curator ſemp eſt dādus,ut l.1.§.quoties.ff.de uēn̄e in poſ.mitten
do,colligit,& no.p gl.in l.de creationib.C.de epiſ.audiē.Sic ergo
patet.

ADDITIONES.

a Ber.Land.Directā.Vide multas cōcor.ad hoc cōſ.in l.Centurio,in apoſti ad Bar.
b Non eſt uera.Vide Anch.conſi.26.& in d l.Centurio.
c Ber.Land Extraneos.Communis eſt opi.vt late per Pau de Caſt.conſi.1.& 68.& 123.Rom conſi.441.Vide latius in alleg.l.ſi infanti,in apoſtil.
d Bernar.Land.Curatorem.Vide Bal.pulchre conſi.124.3.lib.ſed vide Io An.in add.ad Spec.in ti.de tu.§.nunc videndum,verſi.ſi.
e Præuenta.Vide de hoc Paul.de Caſt.conſi.454.

paret, ꝙ mi excluditur. dēnt ergo uenire ad uenientes ab inteſt. di
ctæ portiones, cū non cadāt in fideicōmiſſum, ut ſ. dixi. ab inteſta
to aūt uenit dicta filia q̄ erat ei ab utroq; latere cōiuncta, ut dicta
auth. defuncto. & d. § pñs. & apparet oīa pdicta expedita eſſe. Bart.

CONSILIVM XXIII.

1 *Hæreditas patris non agnita quod tranſmittatur etiam ad extraneos.*
2 *Titulus pro hærede non habet locum in ſuo.*
3 *Mater, quæ non petyt filio tutorem, excluditur ab eius ſucceſſione.*
4 *Filius minor decedens patris hæreditate non adita, tranſmittit beneficium petendi reſtitutionem.*

Nicolaus Fei de Cortonio ſumpſit uxorē dñam Clarā
filiā Ioannis, ex quib. Nicolao & Clara nati ſūt
duo filij. unus maſculus & vna fœmina, q Nicol. deceſſit inteſta-
tus ſuperſtitib. dictis duob. filijs ſuis infantib. q remanſerunt apud
auiam pīnam & patruos eorum. Quę dña Clara tranſiuit ad ſcdm
votū īfra annū īfra ips luctus, & nō dato tutore dictis pupillis vel cura
tore hr̄ditati ipſius dicti Nicolai, poſt hęc deceſſit filia, fuit datus
curator eis ad admīſtrādū bona, q̄ hēbāt cōia cum dictis ſuis patruis
dictorū filiorū dicti Nicolai. ex dicta dña Clara, ex ſcdo matrimo
nio extāt duo filij maſculi, q ēt ſunt in infantili ætate. Vltimo lo-
co deceſſit dictus filius maſculus natus ex primo matrimonio di
ctæ dñæ Claræ in infantili ætate, ſuperſtitib. poſt eum dictis duob.
filijs dictæ dñæ Claræ, natis ex ſecundo mr̄imonio ipſius, & ſuper-
ſtite ēt dicta dña Clara eorum mr̄e, & ēt ſupſtitib. duob. auuncu-
lis, quorū vnus eſt auūculus ex vtroq; parēte, & alius ex parte pr̄is
mr̄a ipſorū. Et ēt ſuperſtite vxore amita ipſius filij, q̄ nupta erat. tñ
anteq̄ decederet dictus filius maſculus pr̄na auia pdeceſſit. Modo
q̄ritur, qs ſuccedit dicto filio maſculo decedēti, & ad quem ſpectat
hr̄ditas ipſorū filiorū defunctorū, & p quanta parte tā ex iure cōi,
q̄ ex forma ſtatuti ciuitatis Cortoñ. cuius ſtatuti copia mittit̄ mō
vobis. Et in qōne pdicta primo eſt vidēdum, qd operet̄ ſtatutum
pdictum, in quo ɔtinet̄ in ſumma, ꝙ ei q deceſſerit inteſtatus ſuc-
cedat frater ſuus, vel ſoror, & non mr̄ vel auia mr̄na, & frater ma-
ſculus defuncti, & filius fratris deſcēdens p lineā maſculinā ex fra
tre ipſius ſuccedat, & nō mr̄ vel auia & c. Sic ergo in qōne pppoſita
illi filiæ, q̄ primo deceſſit, potuit ſuccedere frater ſuperuiuens, &
mr̄ vel auia. Huic vero filio maſculo vltimo defuncto nullus ſup-
eſt frater nec filius fratris, nec deſcēdens ex ipſo fratre p lineā ma-
ſculinam. Nam illi patrui q ſupſunt, nō ſunt fratres, ſed ſunt deſcē
dentes ab auo pupilli, & ſic ſunt ɔiūcti ex latere ipſius defuncti, ſi
aliquē hēnt, non tanq̄ deſcēdētes, vt l. mīn. § ſcdo. ff. de gra. in ver.
patruus, & c. & ſic ſtatutū iſtud q̄tum ad ſucceſſionē huius filij mō
defūcti, nihil hēt facere, & iō videamus quaſt ei ſuccedatur, & de
iure cōi. Et eſt ſciendū, qd inter nr̄os Doct. ſunt q̄dam opiniones
vna quod hr̄ditas pr̄is non adita trāſmittit̄, ſed qa in qōne puncti
non pponit̄ pupillo datū non fuiſſe tutorē, & ɔñs p non pōt dici
qd hr̄ditatē pr̄nā adierit vel ei ſe immiſcuerit, vt C. de iure delib. l.
potuit. ff. de ac. hr̄d. l. pupillus, iō dictam qōnem examinemus ſcdm
1 vtrūq; punctū. Et prima opinio eſt, † qd hr̄ditas pr̄is nō agnita trā
ſmittat p exiſtentiam ſui hr̄dis, vt C. de ſuis & legit. l. apud hoſtes,
& ibi hoc tenuit Cy. & ff. de mil. teſt. l. ex militari, & l. ſi q̄s. de ſti.
ſeruo. l. liber hō. § fi. & de caſt. pec. l. hr̄ditas. § filius, de iure fiſ. l. Lu
cius, & hic in ciuitate Peruſij oēs tenent indubitanter, & ego ēt
ſic teneo, & prubo p rōnem ſic, bñficium abſtinēdi datum de iu
re pʼorio quatenus non teneret in cōmodū filij, nō fuit ꝑrorisintē
tio filium ipſum ɔmodo priuare, caſus eſt ff. de vul. & pup. l. filius
q pr̄i. Sed certū eſt, qd filio eſt vtile, vt hr̄ditatem pr̄is nō aditā trā
ſmittat, q p hoc facilius hr̄ditatem hēbit. Quod. n. dr̄, hr̄ditas nō
agnita tranſmitti, ſic nun importat, qd hr̄s filij dēat eam hr̄e ꝑci
ſe, ſed vt hr̄s filij poſſit ei ſe immiſcere, & ab ea ſe abſtinere, ſicut
poterat filius ipſe viuens, caſus eſt ff. de ac. hr̄. l. ſi qs filiū. § j. hic aūt
eſt magnū ɔmodū filij. Nec obſt. C. de iure delib. l. ſi īfanti. ibi. oēs
hr̄des & c. Quia ibi dr̄, oēs hr̄ditates ad eū deuolutas hr̄ditate pr̄is,
2 ſed hęreditas nō pōt deuolui ad filiū, qa vī fuiſſe eius filij ēt uiuo
patre, vt l. in ſuis, de l. b. & poſth. & iō in filio ſuo † nō hēt locū ti-
tul⁹ p hęr. vt l. nihil. C. p hr̄de. & in d. l. ſi infanti. ibi, nō agnita & c.
3 loquit in hr̄ditate q̄ no requirit agnitionē, ꝙ eſt ī hr̄ditate pr̄na, &
de illa nō loquit̄ q. licet ibi aſr videat̄ ſentire. Scdo † videamus qs
ſuccedat dicto filio, & filiæ defunctæ? & ɔſtat ꝙ mater nō: qa non
fecit ei dare tutorem, nec auia potuit ſuccedere dictæ filiæ pp ſta-
tutum, qa frater eius viuebat, ſed ſuccedunt dicti fratres vterini, ex
cluſis alijs patruis paternis, & auūculis, vt C. de leg. hær. auth. ceſ-
ſante, eſt ergo modus ꝙ ēt iſti fratres vterini īter ſe, vel ſuus admi
niſtratores, & p patiē, qa hñt, & ſunt, infantes, adeant hæreditatē p
dictorū filij & filiæ, & patris ipſorū, tanq̄ ad eos delatā p media p
4 ſonam pdictis filio & filiæ. Secunda opinio † eſt de hæreditate pa-
tris non adita, ꝙ trāſmittat p dictam l. ſi infanti. q̄ opi. licet non
teneā, tñ ſcdm illā eſſet ille modus tenēdus. Nā dicti filij, qa hæredi
tatē patris non adierūt, cū caruerunt tutore, fuerunt læſi eorū fa-
cilitate: qa maior, & diligens admiſiſſet, & mō nec ipſi nec hr̄des ip
ſorum pñt adire ꝑuentu morte. vñ illi fratres vterini adeant ſimi
li mō hr̄ditatem ipſorum filij & filię, & ex ipſorū pſona poterāt
petere in integrū reſtutiōnē b ad adeūdam dicta hæreditatē, vt l. Pā-
tonius, de acq. hęr. & hoc tenuit Iac. de Are. in l. qui duos, & Iaco.

But. de teſta mil. & Io. An. extra de prob. c. in pñtia. & ſic cōcludi-
tur ꝙ in omnem caſum hereditas pertinebit ad dictos fratres.

ADDITIONES.

a Ber. Land. Omnes tenent. Vide ſupra conſi. proxi. vbi concordantiæ.
b In integrum reſtōnē. Cōis opi. Doc. eſt. qd hæres infantis pōt petere bñficiū reſti-
tutionis in integrū ad adeūdū hr̄ditatē per l. Pantonius ff de ac. hær. Bal. tñ l. ſi infanti,
C. de iu. delib. tenet contrariū, dum dicit tex. ſi nomine infanti delata ſit. & ſic vī in
ducere præſumptionē iuris, & de iure, quod intelligeē oīno ac ſi delata non fuiſſet
infanti hr̄ditas. ſi ergo non eſt delata, non poteſt tranſmittere beneficiū reſtitutio-
nis in integru, & ita tenet Ang. d. l. Pantonius. & Sal. in d. l. ſi infanti, vbi refert ita
ſe conſuluiſſe d. Th. de Curſore de Fl. & d. Ri. de Imo. & videt ad iura alle. p Bar.
& ſi vis ūs videre, videte per Bal. & Ang. in l. non ſolum. ff de in inte. reſt. per Bar.
in l. qui duas ff de reb. dub. & per Io. de Imo. & Pau. in l. q. duos ff de vul. & pup.
per Pet. de Anch. conſi. 345. Pau. de Caſt. conſ. 337. incip. Cecus Dominici. vide & r
Ro. conſ. 395 & quæ poſui in d. l. ſi infanti.

CONSILIVM XXIIII.

a In Dei nomine amen. a Martius ciuis Tuder-
tinus, vide ſupra conſil.
7. incip. Andręas Martini, vbi per omnia idem.

ADDITIO.

a Ber. Lanc. In Dei nomine amen. Ad confirmationē huius conſilii, & ſequentis vide
te quæ poſui ad calcem ſeptimi, & octaui conſilii ſupra.

CONSILIVM XXV.

1 *Subſtitutio incerta ad pias cauſas valet.*
2 *Subſtitutio videtur facta primo ex plurib. inſtitutis & ſubſtitutis decedēti.*
3 *Subſtitō cōpendioſa facta per verba directa eſt pupillaris & excludit matrē.*

a In nomine domini amen. Viſo teſtō Gēti-
lis Iacobi in quo
A & M. ſuas filias pupillas ſibi hr̄des inſtituit, & eis ſubſtituit p
hæc verba, & ſi aliqua dictarū filiarū quocūq; tpe moriat̄ ſine hr̄-
dib. legitimis de ſuo corpore natis, p aīa ſui pr̄is & mr̄is, & fratrū
diſtribuāt hr̄ditates, & dētur p ſuprascriptos ſuos fideicōmiſſarios
ſi pr̄ia hr̄s moriat̄ & c. Cōtingit ꝙ dicta M, pupilla mortua eſt, q̄rit̄
an eius portio dēt diſtribui p aīa pdictorū, & an mater ei⁹ dēat hē
re legitimā. Circa pdictorū inueſtigationē vidēdum eſt, an pdicta
ſubſtō valeat, & dubiū facit, ꝙ dictæ filiæ pmorienti nō vī dari certa
pſona ſubſtituta, tñ veritas eſt, ꝙ valet. Nā dixit teſtator, ꝙ ſi moriat̄
b p aīa ſua det & c. Et ſic apparet, ꝙ eſt relictū ad pias cās & c. Sed † ī
relictis ad pias cās ſi non noīat pſona ſubſtituta, valet ſubſtō. vt in
Aut. de ec. ti. c 1. § ſi qs ī noīe, & ſic fideicōmiſſarii tales ſeu execu-
tores vicē hęredū obtinent, vt no. Inno. in c. cū tibi. extra. de teſta.
Scdo facit dubiū in qōne, illud ꝙ dicitur in teſtō, ſi pr̄ia hęres & c.
Nā illa q̄ deceſſit fuit hæres ſcdo noīata, ergo ei nō videtur facta
2 ſubſtō. Ad ꝙ † rñdet̄, ꝙ illa verba, prioia hęres & c. non denotant
ordinē factæ inſtōnis, ſed denotāt ordinē moriēdi, vt ei videat̄ fa-
cta ſubſtō, q̄ primo deceſſerit. ꝙ apparet ex pcedēntib. dum dicit, &
ſi aliqua ſuarū filiarū & c. ex quo apparet, ꝙ de vna tm̄ nō eſt locu-
tus, p hoc facit ff. de reb. dub. l. q. duos, de vul. & pup. l. ex duob. in
in prin. & de leg. a. l. ſi ita relictū, put eſt ibi in litera quinta & c. His
3 præmiſſis apparet, † ꝙ dicta ſubſtō fuit pupillaris pp verbum, mo
riatur, in inſtōne adiectum, ꝙ eſt directum, & eſt caſus expreſſus,
extra de teſtib. ca. 2. lib. 6. Ex hoc ſequit̄, ꝙ mater oīno excludatur
etiam a legitima, vt d. c. 1. & l. Papinianus. § ſed nec impuberis. ff.
de inoffi. teſta. & l. precibus. C. de impube. & alijs ſubſti. Bar.

CONSILIVM XXVI.

1 *Inſtitutio facta de eccleſia conſtruenda quod tenet.*
2 *Teſtator mandauit eccleſiam conſtrui in domibus ſuis, quod licet illas alie naverit, quod tamen debebit ædificari in domib. in eius bonis repertis.*
Cancellare verbo, vel facto, paria ſunt.
Eccleſia ſi mandatur conſtrui in vno loco, & non poſſit conſtrui, quod poſſit & debeat conſtrui alibi, epiſcopi tamen authoritate.

In nomine Domini amen. Teſtator in teſtō
diſpoſuit, vt i do
mib. ſuis, quas hēbat in tali caſtro, ɔſtrueret̄ vna eccleſia ad hono
rē B. Mariæ virginis, & B. Nicolai ɔfeſſoris, q̄ eccleſiam conſtruē-
dam ſibi hęredem vlēm inſtituit. Deinde ſuperuiuens alienauit
voluntarie dictas domos, & alias in eodē caſtro emit. mō moritur
teſtator, q̄ritur an in domib. relictis tpe ſuæ mortis dēat cōſtrui di
cta eccleſia. Scdo q̄ri, an inſtō facta de eccleſia teneat, cū tpe teſtī
vel mortis dicta eccleſia non reperiret̄. Viſa facti narratione pdi-
1 cta & dubijs q̄ mouētur. primo videt̄ vidēdū ſup ſcdo dubio, † an
a valeat hæredis inſtō dū inſtituit eccleſiā ɔſtruēdam. a Ad qd rñ. ꝙ
ſic, caſus eſt in l. ſeruus. ff. de ali. & cib. lega. & l. ſeruos. ff. de lib. leg.
& ff. de ſeru. ruſt. pd. l. ſi ſeruitus, § futura. Præterea ſicut pōt iſtitui
poſthumus alienus, & ſic pſona q̄ non eſt, ſed eſſe ſperat̄, ita pote-
rit inſtitui eccleſia ɔſtruēda, & hæc eſt ūeritas. In ɔtrū facit tex. de
re iud. c. abbate ſane, li. 6. ver. cū illa potius. vbi tēplo qd nō eſt, do-
nari non pōt, ſed ibi loqtur in donatione, q̄ eſt ɔtus, & nō pōt fie-
ri, niſi ſit pſona cū qua ɔhat, vt l. ex quacūq;. ff. de act. & ob. Itē fa-
cit ɔ, eſt. de ec. ędifi. c. pe. & ibi no. Ber. Sed rñ. ꝙ non poteſt conce
di priuilegium ei, qd nondū eſt, vt ſtatim hēat vires illud priuile-
giū, ſed bñ valet, vt incipiat hēre vires cū incipiet eſſe, & ſic ſeludit̄
pra fa-

ADDITIO.

a Conſtruend. m. Idem vult Ang. conſ. ., incipit, ut, cætera bona dicti teſtatoris.

a præfatũ capitulũ. Cõclude ergo,ᵃ ꝙ valet inſtitutio, ꝓ hoc vr̃ ca-
ſus in Auth.de eccl.ti.§ ſi q̃s in noīe.& §.ſi q̃s aũt uerbũ. vbi ſi q̃s
inſtituerit hr̃dẽ unũ ſanctũ,cuius eccleſia nõ reperitur,valet inſtõ.
a Secundo † ſideo ad primũ † pũctũ.ſ.an dicta eccleſie ædificari dẽat
in dictis domib. ĩ eius bonis repertis tꝑe mortis, an vero relictũ
& uolũtas teſtõris ſit ſublata ꝓꝑ alienationẽ domorũ, quas pri-
mo hẽbat.& ꝙ dcã uolũtas ſit reuocata,ꝓbatur:q̃a dicta alienatio
fuit uolũtaria,ergo reuocatur prior diſpõ, vt l.ſideicõmiſſa. § ſi
rẽ.ff.de le.3.et ſic vr̃ ꝑ alienationẽ voluiſſe,qđ nõ ↄſtruatur ecc̃ia
vt l.filio.§.mr̃i.de adi. le. Præterea parua ſunt cãcellare uerbo, vel
facto,ut l.nihil intereſt.de alim.lega.Sed ſi teſtator cãcellaſſet inſti
tutionẽ hr̃dis,ſine dubio ñ ualeret,ut l.cãcellauerat. ff.de his q̃ in
teſta.delẽ.ita in ꝓpoſito vr̃ cancellaſſe alienãdo. Prçterea illud qđ
iuſſit ecc̃iam ↄſtrui in domibus ſuis , nr̃ intelligi in domib.ſuis
tꝑe teſti,ut l.ſi ita.de au.& arg.leg.In ↄ̃riũ eſt veritas, ꝙ diſpoſitio
nõ vitietur.Nã vere hr̃ditas vr̃ relicta ĩ inſtitutione facta ad hono-
rẽ Dei & illius ſancti,q̃ inſtitutio valeret,ẽt ſi ecc̃ia ñ reperiretur.
vt d.§.ſi q̃s ĩ noĩe.& §.ſi q̃s vnũ.de ecc̃ia.ti.vnde poſito qđ ecc̃ia
nõ poſſet ↄſtrui,remanet tñ inſtõ.Scdo ꝓbatur.Diſpoſitio,q̃ fit ĩ
ꝑſona vnius,ↄtẽplatione alterius, licet illa in cuius ꝑſonã verba
ↄferũtur, extinguatur, tñ ſi remanet alia cuius ↄtẽplatione fiebat,
diſpõ ualet,vt l.peto.§.mr̃.đ le.2.ver.ſed nec intereſt, vbi ꝑꝑ mor
tẽ tutoris ñ extinguũtur relicta facta ab eo, q̃ relinq̃bãtur ↄtem-
platione pupilli,ita ĩ ꝓpoſito hr̃ditas nõ relinq̃batur reſpectu ec-
cleſię ↄſtruendę in tali loco, ſed ob reuerentiã virginis Marię, &
beati Nicolai,vt dr̃ ĩ teſtõ.ↄcluditur ergo inſtitutionẽ remanere
firmã. Prçterea inſtitutio hr̃dis nõ poſſet annullari ꝑ teſtatorẽ,ſi
uoluiſſet eã nuda ſuppleri voluntate, ut l.ſi hr̃ditas. C. de his q̃b.
vt indig.& l.j.C.de edicto diui Adr.tol.cũ ſimi.ergo &c. Reſtat vi
dere,ſi dicta † ecc̃ia dẽt cõſtrui,& vbi dẽt conſtrui.puto. o.quod
a ecc̃ia ↄſtrui dẽat.duo.n.iuſſit teſtator,ſ.ecc̃iã ↄſtrui,& in tali lo-
co.Itaq; ſi nõ põt ↄſtrui in illo loco,dẽt ↄſtrui in alio, vt p̃ſtat.ar.
l.legatũ.de vſufr.leg.& l.legatã.de admin.tu.ad ciuita.per.facit de
ↄd.& dem.l.hęc ſcriptura.& l.Celſus.de arbi. Ad fin.ſ.vbi debeat
ↄſtrui talis eccleſia.puto ꝙ ſi cõmode pt, dẽt cõſtrui in domibus
alienatis ꝑ dictũ teſtatorẽ ex dicta ꝑmutatione.ar. l.Imperator.in
fi.cũ l.ſeq.de le.2.ad qđ optime facit de lib.& poſthu. l.placet.vbi
licet verba alias referãtur ad p̃ſens tꝑs,tñ fauore inſtitutionis tra-
hũtur ad futurũ,vt intelligatur de primo nato ex ea,q̃ in tꝑe teſta
mẽti nõ erat vxor.Ita in ꝓpoſito verba illa, ꝙ ecc̃ia conſtruatur
in domibus ſuis &c.referantur ẽt ad domos poſtea redẽptas.Sed
ſi in dictis domib.commode nõ poſſet fieri, tunc autoritate epi
b ſcopi,ᵇ conuocatis his quorum intereſt, poteſt conſtitui alibi , ꝑ
qđ dicta eccleſia ↄſtruatur, vt d.l.legatũ. ff.de vſufruc.lega.&c.

ADDITIONES

a Bern.Land.In nomine Dñi.Cõclude ergo. Ad corroboratiõẽ p̃cedentis conſilij
addite ꝙ voluit ipſe Bart.in l.rem legatã de adi.le & in l.3. ff.de leg.2.& in l.linea
margaritarum,ff.ad l.Fal.& in auth.ſimiliter C.ad l.Fal.& in repe.l.pe de leg 2.
in x q.Bal.in rub.C.de ver ſig Ang in d.§.ſi q̃s in noĩe. & in l.1.§.ad municipiũ.
ff.ad leg.fal.vbi dicit de legato facto,vt pingat imago S.Mariæ vel alicuius ſancti,
ut illud dicatur pium.allegat gl.in l.ultra.ff.de au & arg.leg Nic.de Neap ibi dicit
ꝙ idẽ eſt de legato facto ad conſtructionẽ pontium, & viarum , ſi neceſſitas im-
mineat,allegat c.ſi.de teſt. & Bart.in d.l.linea margaritarum & adde Ang q̃ in
terris ſuperius cõſuluit,conſi.125.incip.in Dei nomine &c. bona dicti teſtatoris.
b Ber.Land.Epiſcopi.Sed quid ſi epiſcopus non vult conſentire, an in aliam piam
cauſam debeat conuerti. Vide Ro.quod ſic,conſi.409.

CONSILIVM XXVII.

1 *Dictio item,quod inducat repetitionem,quando oratio ſequens eſt imperfe-
cta,& quando continuationem.*
2 *Relictũ factũ filio ꝙ dẽat intelligi iure inſtõnis,ſi in p̃cedentib.hoc dictũ ſit.*
3 *Subſtitutio pupillaris,quod firmetur per auth.ex cauſa.*

Viſa Facti narratione p̃dicta de his q̃bus q̃rit. Primo eſt vi-
dẽdũ,an dicta Andreucia fuit adeo p̃terita , quod talis
p̃teritio rumpat teſtm̃.& vr̃ ꝙ ſic: q̃a in relicto ſibi facto non fuit
dictũ,ꝙ ſibi relinq̃batur iure ĩſtitutionis,nec ꝙ eã hr̃dẽ inſtitue-
ret. Præterea licet in præcedẽti dictũ fuit iure inſtitutionis tm̃, tñ
in ſequenti non vr̃,quod dẽat intelligi repetitum,vt no.in l.in re
1 petendis.de leg.3.Tñ in ↄ̃riũ eſt ueritas:† quia tunc eſt verum,ꝙ
a ꝑ dictionẽ,itẽ,ᵃ nõ inducitur repetitio,ᵇ qñ ꝑ ipſam dictionẽ,itẽ
b adijcitur præcedentibus aliqua oratio in ſe omni ratione ꝑfecta,
tunc magis eſt continuatiua quã repetitiua,cum ſequens orõ tã
quã perfecta in ſe nõ indigeat repetitione.Sed qñ ꝑ dictionẽ, itẽ,
adijcitur oratio imꝑfecta ex parte verbi,vel ex parte ſuppoſiti vel
appoſiti,tũc ꝑ dictionẽ,itẽ,inducitur repetitio, vt ſequẽs orõ ſup
pleatur ex præcedentibus,hoc probatur.ff.ad legẽ Corn.de ſica.l.
eiuſdẽ §.2.verſi.is cuius.vbi dr̃, itẽ iſtius familia ſciente eo arma
ſumpſit.illa orõ eſt defectiua, & in præcedẽti parte leg.eodẽ mõ
ꝓbatur ff.ad l.Iuliã de ui publ.l.3.§.1 ff.de publ.l.j.in prin.ibi,Itẽ ſi
damnum iniuria factũ eſſe dr̃,iudicium dabo &c. Nũc deficit in
quantũ,& ſic eſt orõ defectiua ex ꝑte appoſiti, & ſuppletur ex p̃-
cedentibus, ut intelligatur iudiciũ dabo, ſ.in duplũ, ut dictũ erat
in præcedẽtib. Nũc ad propoſitũ in præcedenti teſtõ dixit teſta-
a tor.† itẽ Andreuciæ ſuæ filiæ 140.libras, & pannos & res ↄſuetas
&c.Sed nõ dixit reliquit,legauit vel adiudicabit,& ſic illa orõ eſt
defectiua ex ꝑte verbi.dẽt ergo intelligi repetitũ uerbũ reliq̃t cũ
qualitatib.ſ.ꝓxime poſitis,ut ſi dicat,reliq̃t iure inſtitutionis, ut
dictis legib. apparet,& ꝓbatur,& ſic apparet dictã filiã non fuiſſe
p̃teritã.dico quod de hoc ſunt gl.ↄ̃riæ.q̃ dã.n.eſt,q̃ tenet,quod
ſic,ut l ſi.ff.đ reg.Caro.ibi,terrin pono,ꝓ quo facit tex. ĩ l.poſthu
mus.§.itẽ circa.de inuſto teſta.Contrariũ no.in l. ſi hæreditas.§.
q̃ filium.de teſta.tute.ff.de don.l.ſi.§.1.quod hic nõ examino: q̃a
non expedit,ut in exẽplis dicẽdis apparebit . Sed poſito ꝙ teſtm̃
irrit.maretur,ſequit ꝙ totũ teſtm̃ fuit nullũ q̃tũ ad hęredis inſtõ
3 nẽ,cæterа † nãq; firma manẽt,ꝑ auth. ex cã. remanet ergo firma
c ſubſtõ pupillaris,ᶜ ut tenet gl.in l.3.in fi.de vulg & pup & ibi hoc
tenuit Iac.đ Are.& ẽ ipſa veritas,licet Dy. ibi aliter uideatur dice
re,licet minus bñ. Ad illud qd dicitur,an illi ſubſtituti dẽant hr̃e
totũ.vr̃ dicendũ qđ ſic,licet ſint ſolum in parte ſubſtituti , caſus
in l.hr̃di.§.ſi.đ vul.& pup.licet illd qđ eſt a medietate.ſ.teneatur
reſtituere,put teſtõr diſponit.Super eo vero q̃ritur , an dicti ſub
ſtituti dẽant habere bona quęſita poſt mortem dicti teſtatoris.
Rñdetur,quod ſic, vt l.ſi plures,§.ad ſubſtitutos,de vulg. & pup.

ADDITIONES.

a Item. De hac dictione vide Pau de Caſt.conſ.70.
b Repetitio.Qñ dictio,itẽ,inducat repe.Videte Bar.in l.ſ ff de pub. iud.l. in repetẽ
dis.ff.de le.3.in l itẽ q̃.ff de pac & latè in p̃ãte.ff.de ſta hu gl.in l.3.§.ſi procu.
ff qđ quiſq; iur ꝑ Bal in l.ſi Fornidianũ,C.de le ꝑ certo.in c.paſtoralis,§.itẽ. ext.
de offi.deleg. per Spec.in tit.de teſte, §.nũc videnũ. Vide Pau.de Caſt. conſi. 70.
c Ber Land.Pupillaris Qualiter ſuſtineatur ſubſtitutio pupillaris rupto teſtamen-
to ex cauſa præteritionis,vide quæ poſui in d.auth ex cauſa.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Thema ponitur inf.in cõſi.201 .ibi reperitur cõſ qđ incipit, facto ꝓpoſito,
Quando teſtator reliquit filię naſciturę,quæ ingrederetur monaſteriũ,vel
maritaretur,in alio caſu cenſetur præterita.*

a 1 In nomine ᵃdomini amen. In q̃õne † p̃dicta pri° vr̃ dicẽ-
dũ,an teſtm̃ p̃dictũ ſit ruptũ p̃teritiõe dictæ Andreuciæ, al. De-
cuciæ poſthumę. Ad qđ dico,ꝙ ſic,ꝙ dcã De.poſthuma vr̃ p̃teri
ta. Nã teſtõr in ſ10 teſtõ reliq̃t vẽtri vxoris ſuę pręgnantis ſi per-
ueniret ad lucẽ,& ſi fuerit fœmina & ↄtigerit,ꝙ ingrediatur mo
naſterium 100.li.den.ſed ſi tradiderit ſe nuptui,13.ei reliq̃t,& in
his ſibi hæredem inſtituit. Vñ aduertendũ,ꝙ illa prima eſt inſtitu
ta,q̃ ĩgreditur monaſteriũ,vel q̃ traderet ſe nuptui.illa ergo q̃ na
ſcitur nec ĩgreditur monaſteriũ nec tradidit ſe nuptui.reperitur
oĩno p̃terita,nec ĩſtituta pure,nec ſub ↄdõne caſus eſt in l. ↄmo
diſſime.de lib.& poſthu.& ex hoc ſeq̃tur,ꝙ teſtm̃ eſt nullũ quo
ad inſtõnẽ hęredis, ſed legata & fideicõmiſſa firma manẽt , &c.
Nec obſt.l.ſuus quoq;.& qđ ibi no.ff.đ hære.inſti.vbi dicitur,qđ
filio ĩſtituto ſub ↄdõne caſuali vl̃ mixta, teſtm̃ hodie ñ rũpitur,
cũ grauamẽ ↄdõnis hodie đ medio ſubducatur,ꝑ l.qñ in prima
bus. C.de ĩoff.teſta.q̃a illa gl.& ſimiles a doc. modernis cõiter re
probantur.Sed poſito,ꝙ illæ gl.ſint veræ,illę gl. loquuntur in fi-
lio iã nato ſubſtituto ſub ↄdõne,& dicitur expſſe in d. l ↄmodiſ
ſime.illa.n.ſola videtur inſtituta, in qua aliqua illarum ↄditionũ
extiterit,ſed in hac filia prima nulla illarũ ↄdiõnũ extitit , ergo ñ
eſt inſtituta. Nec ob.ſtatutum cõis Aſtiſij,in quo cauetur,ꝙ filia
dotata nõ ſuccedat , quia ut dictũ eſt,iſta filia in cuius ꝑſona neu
trum prædictorum comprehenſorum in teſtõ venit, non eſt do
tata nec inſtituta,ideo de ea nulla mentio eſt facta. Et hoc ſequi-
tur,ꝙ dicta filia ſuccedat ab inteſtato in dicta quinta bonorũ pa-
tris ſui,cum quinq; remãſerint filij intra maſculos & fęminas.

ADDITIO.

a Ber Lãd. In noĩe. Quia hoc conſiliũ habet materiam connexam cum conſ. 13.
quãdo filia inſtituitur ſub cõditione caſuali vel mixta, ideo videte quæ ibi ad cal
cem poſui addendo ſu.de Imo.in l.commodiſſime,de libe & poſthu.

CONSILIVM XXIX.

1 *Quod priuatus hęreditate ſi non ſoluit legata , verificetur per mortẽ eius.*
2 *Hæreditas,quando hæres inſtitutus ea priuatur,cui applicetur.*
3 *Filius non poteſt in legitima grauari,& ita priuatus hęreditate ob nõ ſo-
lutionem legatorum,legitima non priuatur.*

In nomine domini amen. Proponitur, ꝙ ĩ teſtõ Frãciſconi
ↄtinetur,ꝙ reliq̃t Claræ ſuæ filiæ 100.li.den. ꝓ dote ſua & plus,
& minus,put viſum eſſet fratri Andreæ filio ſuo, & in dicta q̃ti-
tate uoluit ipſam eſſe tacite ↄtentã,& ꝙ de bonis ſuis plus pete-
re nõ poſſet.Et quod reliq̃t Vannæ filiæ ſuæ 20.lib. den.& in dcã
q̃titate ipſam hæredẽ inſtituit,& uoluit quod de bonis ſuis plus
petere nõ p̃t.Et reliq̃t fratri Andręę ſuo filio 300. libras denario
rũ & ꝙ pro ſuis neceſſitatib.frater Andreas poſſit recurrere ſup
bonis dicti teſtatoris,& in his hæredẽ inſtituit: iuſſitq; & uoluit,
ꝙ de bonis ſuis plus petere non poſſit,& alia quãplura legata fe-
cit ad pias cauſas. Vltiõ Colã filiũ ſuũ hæredẽ vlẽm inſtituit ĩ alijs
omnib.ſuis bonis,& iuſſit & uoluit dictus teſtõr,ꝙ ſi dictus Co
la nõ ſatiſfecerit & nõ obſeruauerit oĩa ſupradicta , cadat a dicta
hæreditate. Cõtigit,ꝙ dictus Cola deceſſit,& dict° Cola poſſedit
bona ꝑ tpa,& legata ↄtẽta in dicto teſtõ nõ ſoluit , & ad ſoluẽda
negligẽs fuit ꝑ ſpatiũ duodecim annorũ.demum deceſſit dictus
Cola ſuperuiuẽtib.filijs,q̃ de hęreditate diſpoſuit.mõ q̃ritur,an di

ſtus Cola pp negligentiā ceciderit a dicta hēditate & cui dcā hē
1 ditas debeatur. † In q̄ōnē p̄dicta primo facit dubiū, quod dictus Cola nō fuit interpellatus, qđ ſatisfaceret & impleret p̄tenta in dcō teſtō, & ſic vr̄ q in pœnā non incidit, ff. qn̄ dies leg. ced. l. ſi pœnā, & C. de fideicom. auth. hoc amplius, ſed certe veritas ē, q hoc
a caſu interpellatio non fuit neceſſaria, a cum ipſe antequam volūtatē defuncti impleret, deceſſit: ſic dicta p̄dō, ſi nō obſeruauerit, impleta eſt, quia certū eſt dictū Colam nō obſeruaſſe & obſeruare ñ poſſe, vt l. ſtā ſtipulatus. de ver. obli. & ius ſeu facultas implendi p̄dōnem ad hēdem nō trāſit, vt l. a teſtatore ff. de p̄d. & demō. de in diē adie. l. ſi p̄ſidio. & de ver. obl. l. ſi decē cū petiero, & l. cū ita cū ergo dcā p̄dō, ſi non impleuerit, vel non obſeruauerit &c. extiterit, purificata eſt dcā diſpō, q a dictus Cola a dicta hēditate ceciderit caſus, quatenus eū ī teſto grauare potuit. Secūdo facit
2 dubiū, † q teſtator in dcō teſtō non fecit mentionē ad quē dicta hēditas debeat peruenire: ſed certe licet hoc non expreſſit teſtator, cū dicta hēditas dēat venire ad coh eredes, ſiue ſubſtitutos, ſi q fuerūt, vel ad venientes ab inteſtato, vt in Auth. de nup. §. p̄ſtāt. colla. 4. & intelligitur de hēdib. etiam partiariibus, & ex re cer-
b ta, b vt apparet ex tex. ibi. Sed in p̄dicto teſtō erāt hēdes ſcripti ex re certa, vt ſ patet, ergo qđ ad eos debet dicta hēditas deuenire. ta
3 cit. C. de fideic. auth. hoc amplius. verū † q a dictus inſtitutus erat filius, ñ poterat grauari ī legitima, vt l. qm̄ in prioribus. C. de inoſ. teſt. & ſic illa legitima nō debet venire ad cohœredē ex re certa.

ADDITIONES.

a In noīe. Fuit neceſſaria. Cōtra ſ concluſi, q non requirebat̄ interpellatio dicti Colæ, ſ. ete q ex ſ ſi q nō implēs ī Auth. de her. & fal. vult q i nn requirit monitio. hic vr̄ caſus in d. l. ſi pœna ... contra tamē eſt volunt ipſemet Ba ... cōſ. inci. ſtatuto cōis Gualdi. & in l. ... de his q ... vbi vult q diſpō legalis magis æquiparet̄ vltimæ volūtati, q ā cōtractui ſed hēs, q in diſpōne legali, vbi pœna a iure īponit̄ p negligentia ſeu culpa negligētis nō tñ ē ... cōſulti ... ipſe, q ... q p̄cedat monitio ſta ... extra pā ... § q vero, de pœ, ... quicunque non ſoluerit collectas, tenetur ad duplum, certe requirit̄ monitio p ipſū ad quē ſpectat, allegat ex parte cum ... de ele. nō reſi & l. ſi ex legati ca ff de ver. obl. & cū ſon traſeūt Io. An. Hoſt. Ant. Abb. Imo. d. c. extra pā ... arch. & An ... heec can. de ele. Bal. in d. l. ſi poſt tres cūtū ñ ſecus ... ſi verba p̄ferunt affirmatiuē Nā tunc ... eos ñ requirit monitio, licet ī caſu ſup ori non appar ... de aliquo ip̄ p̄fixo ... verba ad dictū Cola ſunt negatiue p̄lata, ergo dictus Cola nō interpellatus non fuit ī mora. & tacitus ipſe ... tranſire ad hēdē. Cæterū ... conſulēs dicat q d dus Cola ceciderit a dcā hēditate nō ... ſo iure, an p ... iam Bar. ipſe & Ang. ... ipſo iure ... iam Bar. vero contra in l. ... C. de his q pœ. no ... Bal. vero ī l. q ſoluēdo. § pœ ... ff de hēd. ... tenet cū cōmu. opi ... Bal. circa aliud dū cōcludit, q hēditas dēt deuenire ad cohēdes potius, q ad ſubſtitutū Ang. conſ. ſuū tenet ... ſi q s autē q imo potius ad ſubſtitutū Pau. de Ca. c ... 190. ... in hāc partē inclinare ... Bar. in l. vxore ... de le. 3. Bal. vero in d. l. ... nō valere ... fam. § diui ... de Ini ... q ſo ... dictū Bal. eſſe ... An aūt poſſit talis hēs primatus detrahere ... Trebel ... q ſi tenere velis opin. Bal. q ipſo iure ... nō p̄t detrahere q a nō eſt neceſſaria reſtō. Si vero vis tenere opi. Bar. ... neceſſaria eſt reſtō & detrahet ... Treb. l. reſtituta. ff ad Treb. In contrariū ... q a ea quo pp inobedientiā patit dcā pœnā ... q ñ poſſit quartā detrahere, ſicut ille q cōpulſus adhibet ... q compulſus ff ad Treb. pro opi. ... Bar. videtur tex. ... ſi ita. ff. ad Treb. & Pau. de Caſt. in d. conſi.
b Ber. Land. Re certa. Idem tenet Bal. conſi. 146 4. lib. vbi dicit, quod talis tenetur cauere de implenda voluntate defuncti, & vide Pau. de Caſt. d. conſi. 190.

CONSILIVM XXX.

1 *Hæreditas patris an tranſmittatur p infantē decedētē antequā ſe īmiſcuerit.*
2 *Mater prægnans, quæ non petit curatorē ventri, quod nō ſuccedat poſthumo nato & mortuo.*
3 *Subſtitutio compendioſa facta pupillo quod contineat directam pupillarē, quando filij ſunt ioniam inſtituti.*

In nomine domini amen. Vānutius Titij filiū fecit teſtm̄, ī quo inter cætera ſic diſpoſuit, videlicet, q duabus filiabus ſuis. ſ. Nutæ & Mitæ p dotib ſuis certā quantitatē reliquit, in oīb. autē alijs bonis ſuis primū vel primā naſciturā ex ſua vxore, ſi maſculus fuerit, hēdē ſibi vſem inſtituit; & ſi fœmina fuerit, vna cū ſupradictis filiab. ſuis hēdē inſtituit. hoc acto, qđ iſto caſu allegato ſi aliqs vel aliqua ipſarū deceſſerit ſine filijs legitimis ex ea deſcēdentib. ſuccedat vna, vel vnus alteri. p̄tigit, q quidam poſthumus natus eſt, & viuēte alia ſorore mortuus ille primus ī ætate pupillari, iā defuncta dicta Nuta eius ſorore carnali ſubſtituta, & m̄re dicti primi, q̄rit mō d hēditate dicti primi & Mitæ eius ſororis. an
1 dēat ptinere ad m̄rem, an ad filiā. In q̄ōne † ppoſita ſi bñ p̄fectus ppoſitus aduertat, nihil ppoſitur, vtrū p dictū primū fuerit hēditas p̄ris adita, vel ſi hoc ſo dicēdū vr̄, q ſi quē p̄ris hēditas ñ fuit adi
a ta, tūc ſunt opi. a īter doc. nā tenēt q dā, q filius hēditatē patris nō aditā nō trāſmittat, vt tenet gl. in l. ſi īfanti. C. de iure delibetā. & ſi dcā opinio eſſet vera, tūc ſine dubio m̄r excluderet: q.n. p̄t ſuccedere viro ſuo, niſi p mediā pſonā filiorū, ſed ſi filij non ſucceſſerunt, ergo &c. Succedere ergo dcā Nuta dēt ſuo patri oīb. alijs excluſis, vt C. de ſuis & legit. auth. in ſucceſſiōe. Alij vero tenēt, q hēditas patris non adita trāſmittat, vt l. apud hoſtes. C. de ſuis & legi. His ergo duob. caſib. ſi tenemus opi. illam, q hēditas non adita trāſmittatur, vel ſi ponā hæreditatē eſſe nō aditā p dictum primū vel p aliū eius noīe, tunc p̄cedit qō; & tūc aduertēdū eſt,
2 † q ſi qdē mater maior eſt 20. ann. & non petit curatorē dari ventri, & ſi in hoc negligens fuit, q forte p plures mēſes poſt mortē viri dent p̄gnās, tūc abſq; dubio ſuccedere ñ poſſet, vt l. 2. §. ſi m̄r ver. ſi cū p̄gnās. ff. ad Ter. Qđ aūt tutorē ñ petijt, nō p̄t imputari, vt ſi poſthumus natus eſſet viuo teſtōre, vel modicum poſt mortē, tunc remanet dubiū, an dcā ſubſtō intra tpa pubertatis p̄tineat pupillarē directā vel nō & gl. in l. ſi p̄cibus in fi. 3. gl. C. de impub. & alij. ſub. vr̄ dicere, q ſit oī tpe fideicōmiſſaria, q a eſt fa-
3 cta ſine tpm diſtōne. Multi alij Do. † Moderni ſūt in p̄tria opin. q̄ tenet Io. An. hodie in c. ſi pr̄. de teſt. li. 6 in nouel. rñ ad ppoſitū, ſi bñ inſpiciat̄ ſm oēs vr̄ dicendū, q hoc caſu dcā ſubſtō p̄tinet pupillarē directā, q̄ m̄rem excludat, qđ apparet, q a filij ſunt adinuicē ſubſtituti, & ita tenet gl. ī l. ... ī vl. gl. & in l. Luc. de vulg. & pu-
b pil. & Cy. hoc tenuit ī l. ſi C. de inſti. & ſubſti. Cōcludit̄ ergo, b q hæc mater in totum excluditur, & ſuccedit filia ſuperueniēs. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. in nomine. Sunt opi. Vide ſup conſi. 22.
b Concluditur ergo. Pro ſuperiori confirmatione de quo ſup facit, q a qualitas adiecta verbo, dēt intelligi ſcd̄m tps verbi, l. in delictis. § ſi extraneos, ff de nox. ſi ergo dotatio dēt eſſe cā excludendi a ſucceſſione, dēt adeſſe tempore, quo defertur ſucceſſio, ut ſic excludat a iure deuoluendo, quod facit ... l. patre furioſo. ff de his qui ſunt ſui vel alie. iu. & cum hac opi. tranſit Pau. de Ca. conſ. 181. Lud. Ro conſi. 231. Ang. conſ. 128. incip. hæc conſultatio pulchra & dubia.

CONSILIVM XXXI.

1 *Quod ſtatutum diſponens, quod filia dotata non ſuccedat ab inteſtato, intelligitur de dotata tempore mortis, non autem poſtea.*

In nomine domini amen Quidam deceſſit inteſtatus ſuperſtitib. ſibi Petro & Berta eius filijs ſibi legitimis & nālib. poſtmodū dictus Petrus maritauit dictā Bertā de bonis paternis, nec ſibi dedit dimidiā hēditatē, imo nec medietatē dimidię q̄rit, an dcā Berta poſſit petere dimidiā totius hēditatis p̄putando dotē q̄ habuit viuēte dcō Petro ſuo fratre cū fructib. pceptis. Viſis dictis ſtatutis, & maxime cū ñ videatur redire ad hēditatē alicuius. ſed ad illud qđ iā ſibi erat q̄ſitū a ſucceſſione p̄ris ab inteſtō, ſup hoc pūcto vr̄ de iure dicēdū, q dcā filia p̄t petere portionē hæreditatis ſibi p̄tingētē, & hoc primo reperitur expſſum in ſtatuto d̄ mulierib. nuptis ex hæreditate &c. In duob. capitib. ipſius ſtatib. ibi dū d̄r, ſaluo ſi mulier eēt dotata ab alio q̄ a patre &c. tūc poſ-
1 ſit p̄tē hēditatis † petere ñ obſtātib. ſ dictis, & ſtat ī ſeqntū, ſi ī hēditate remanēt maſculi vel fœminę, vel maſculus, uel fœmina, ſiue vnus, ſiue plures, q ſi fratre vel frater induxerit eā maritare extra hēditatē ſm poteſtatē ſui pōderis ad dictū ſuorū p̄ſāguineorū vel affiniū, q poſſit petere p̄tē hęreditatis &c. Ecce ē expſſū, vt ſi mulier ñ fuerit dotata a patre, ſed vult eā dotare, nihilominus p̄t petere p̄tē hæreditatis ſi hoc ſtatuto ē expſſū. Prçterea pbatur ſic. In ſuis hæredib. in ſuccęſſionib. ab inteſtato inſpicimus tps mortis tm̄, & caſus ſuperueniēs non repellit eā a ſucceſſione, ut ff. de hęr. ... l. ſi alienū. §. ſi ī extraneis, & Inſt. d̄ hęredū quali. & diffe. §. in extraneis. Sed ita filia tpe mortis p̄ris ñ erat dotata, & ſic nihil īpedicbat, quominus ſuccederet, ergo ſi poſtea dotetur, illud ſibi ñ nocet, & p hoc apparet m̄ſū ad ſtatutū poſitū ſub rubrica d̄ mulierib. dotatis. Nā cū d̄r, q mulier dotata ñ poſſit redire ad hēditatē
a & eadē dēt intelligi de ea, q̄ reperitur dotata tpe mortis a p̄ris, d̄ cuius hēditate agitur. nā dotatio ſuperueniēs nō nocet, vt dictū eſt, & eodē mō dēt intelligi principiū ſequētis ſtatuti de mulierib. nup. &c.

ADDITIO.

a Ber. Lan. Mortis. Vide Pau. de Caſ. conſ. 101. Ang. 159. Lud. Ro. conſ. 335.

CONSILIVM XXXII.

Teſtator Poſt inſtitutionem factam adiecit. Et hūc pūctum vide ſ in cōſ. 31. & ibi plene examinatur.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Subſtitō facta filio decedēti in pupil. ętate, vel poſtea qñcūq; q eſt pupillaris & ideo ſi decedēte ī pupil. ętate ſubſtitutus admittitur, et mater excludit.*
2 *Vxor relicta domina & vſufructuaria, quod debet habere dimidiam, nullis extantibus liberis teſtatoris, ſed alijs hæredibus.*

In nomine Domini amen. Prçſupponit̄, q Lippus Magnoli de Aſſiſio ſucceſſit Petrucio ſuo fratri ex vigore ſubſtōnis factę ī teſtō Petrucij. Itē ppoītur, q Lippus p̄dictus p̄didit teſtm̄ manu Ioānis Aegidij notarij, & deceſſit, & ex vētre vxoris ſuę nullus eſt natus, & deceſſit Catharina eius filia in pupillari ętate, ſuperſtite matre eius. Viſo ergo teſtō p̄ris q̄rit̄, vtrū ex pſona dictę Cathar. mater eius aliqd dēat habere. Scđo q̄ritur, de qb. bonis dicta dña dēat habere vſumfructū ex vigore illorū verborū, relīquit dñam
1 & vſufructuariā. Ad primū † r̄ndeo, q dicta ſubſtō facta filijs in dicto teſtō dicti Lippi, fuit facta cū tēporū diſtīctione. ſ. ſi deceſſerint in pupillari ętate vel poſtea qñcūq;, & ſic pupilla decedēte in pupillari ętate, veniet ſubſtitutus rōne directę pupillaris ętatis. ſm Cy. & alios in l. p̄cibus. in glo. magna & ſic mater ab eius filię ſucceſſione excludit̄ in totū, ut d. l. p̄ccib. & l. Papi. §. ſed nec impuberis ff de inoſ. teſt. c. ſi pr̄. de teſta. li. 6. Nō obſt. ſi dicat̄ q dñs Paulus & Ceccolus vēīt ſubſtituti tm̄ in vſufructu. & ſic pprietas dēt remanere apud hēdes impuberis ab inteſtato: quia dico, q ſo ſūt ſubſtituti ī pprietate vt ſuccedāt quātū ad vſumfructū &c. tūc pprietas,

Digitized by Google

ꝓprietas non vr̃ legata vt ſpẽs,vbi vide remiſſionem glo de auro &
arg.leg.l.1,& no.in his terminis,in l.Tũa cum teſtõ §.fi.ff. de leg
a.in gl.facit l donationes.§.ſpẽs.ff.de dõ.& l.libertis quos.in prin.
a ff de ali.& ciba.leg.Ad ſm † dr̃,ꝙ poſito quod dicta dña ex vigore
dictorum verborum,dñam & vſufructuariam &c.dẽr hẽre vſum
fru.non exiſtentib.liberis, non tñ dẽt hẽre vſumfructum , niſi di-
midiæ partis bonorum,quod pater,qa alij reliquit oĩa bona vel ſi
militer vſumfructum,vt dicto D.Paulo & Ceccolo,& ſic faciunt
2 eis partem,a vt l.ſi alij.de vſufructu leg.& l.Sempronio.in prin.e.
tit.Intellico aũt,ꝙ dimidiam vſusfructus habeat dicta dña, & aliã
dimidiam dictus D.Pau. & Ceccolus omnium bonorum dicti te
ſtatoris.l.Lippi,deducto ære alieno,vt l.alieno.de vſuf.leg.

ADDITIO.

a Ber.Land.Partem.Sequitur.Bal.cõſi.180.6.l.lib.a Soc.Iun.cõſ.609.nu.25.li.j.l.M.

CONSILIVM XXXIIII.

1 *Filius non poteſt in legitima grauari etiam legando.*
2 *In legitima nec eius ſupplemento computatur legatum factum filio,& nu.4.*
3 *Filius ꝙ agit ad ſupplementũ,etiã quãdo ſunt inſtituti pauperes vel eccleſia.*
4 *Supplementum legitimę quod fiat etiam de relictis ad pias cauſas.*

Factum Tale eſt. Maſtius Martini de Aſſiſio ꝓdidit teſtm̃, & inter cætera ſic diſpoſuit. Itẽ reliq̃t filiæ ſuę vnã
petiã terrę,& in his eã ſibi hẽdem inſtituit,& ꝙ de bonis ſuis plus
petere non poſſit,deinde poſt iudicia & legata facta diuerſis perſo
nis,ita diſpoſuit.In oĩb.alijs bonis Marcutiũ ſuũ filiũ ſibi hẽdem
vñem inſtituit & fecit.& ſi dictus Marcutius intra tp̃s 30.ann.ſuæ
ętatis deceſſerit ſine filijs,ꝙ de bonis Marcutij & hẽditatis ꝓdictæ
deueniat & deuenire dẽat ad fraternitatem vna petia terræ,& vna
petia terræ ad eccleſiã ſancti Franciſci, & vna petia terrę deuenire
dẽat i Frãciſcã ſuã filiã,& ſic ſingľr d̃ bonis ſuis diſpoſuit.Mortuo
ꝓdicto Maſſio,deceſſit Marcutius ꝓdictus eius filius legitimus,&
nãlis impubes,ſuperſtite ſibi dicta Frãciſca ſua ſorore & filia dicti
Maſſij,& impubes.Quærit̃ mõ,qd iuris de hẽditatib.ꝓdictis quoad
ltimã ipſius.Et vr̃ dđm,ꝙ dicta Frãciſca dẽat hẽre ſine oĩ onere ltĩ
mã iure nãę,vt l.qm̃ in priorib.C.de inoffi.teſt.& ſi quid deeſt põt
agere ad ſupplemẽtum,vt l.oĩmõ,q̃ legitima porno eſt medietas
tertię partis,q̃ partem tertiam ipſa Frãciſca & ꝓdictus Marcu.erãt
habituri ab inteſtato de hẽditate dicti Maſſij,vt in Auth. de trien.
& ſemiſ.§.frequẽtes.in auth.nouiſſima.C.de inof.teſt.& quod ibi
no.Item vr̃,ꝙ ꝓdicta Frãciſca,cũ ſit ꝓximior dicto Marcu. ꝙ eidẽ
Marcu.ſuccedat ab inteſtato,vt in Auth.de hẽd.q̃ ab inteſt.§. reli-
quum.col.9.& ꝙ ex ꝑſona dicti Marcutij petere poſſit ltĩmã por-
tionẽ ſiue debitũ bonorum ſubſidiũ,q̃ eſt alia medietas dictæ ter-
1 tiæ partis,nã dictus † Marcutius nec ꝑ legatũ,nec ꝑ aliud grauamẽ
potuit grauari ꝑ dictũ Maſſium eius patrẽ,vt d l.qm̃,qđ ſic ꝓbat̃,
certũ eſt,ꝙ pr̃ tenet̃ dare & de neceſſitate relinquere filio debitũ iõ
ne nãæ,vt in Auth.de hẽd.& fal.c.1.col.1.ergo rõne ꝓdicta non põt
aliqđ onus vel grauamen imponere,vt l.ſi ſeruo.de hær.inſti.& l.
vnũ ex familia.in prin.ff.de leg. 2.ergo nõ põt a filio legari rõne
legati facti de legitima,cũ filius ſit creditor pr̃is in dicta ltĩma, vt
no.in l.ſi qs,legatũ.ff.de fal.Pręterea ſi libertus legat patrono debi
tã ſibi portionem,non põt patronus in dicta ſibi debita portione
legata grauari,vt l.cũ ꝓnus,& ibi no.ff.de leg.2.multo minus fi-
lios ꝑ patrẽ rõne dictæ legitimæ põt grauari ꝑ legata,cum fortius
ſit ius legitimæ portionis in filio,q̃ ius portionis debitæ in patro-
no,vt d.l.ſi qs legatum.de falſis.Pręterea ius Falcidiæ iure miñonis
debilius eſt,vt no.in Auth.de hẽd.& Fal.§.ſi qs aũt,& nõ cadit in
fideicommiſſum vel legatũ , ergo multo fortius debitũ bonorũ
ſubſidium,vt l.cohẽdi.§.cũ filiæ.ff.de vulg.& pup. Prætereà cũ in
debito bonorũ ſubſidio filiũ nõ honorauit ꝓdictus Maſſius,ꝙ pa
ter,qa ex neceſſitate tenet̃ admittere,ergo non potuit ipſum one
a rare a legatis in illo qđ ſibi de neceſſitate reliq̃t,vt l.ſi arrogator.ff.
de adop.& l.ab eo.ff.de fideic.& l.cũ pr̃.§.Titio.ff.de leg.2.cũ ſuis
concor.Pręterea ſi pr̃ nõ põt ſubſtituere filio ꝑ fideicõ.in bonis fi
lij,& in debito iure nãæ,vt l.cohẽdi.§.cũ filiæ.& no.ĩ d.l.qm̃ ĩ prio
rib.de inoffi teſt.nec eodẽ iure legare,nec aliud grauamen impo-
2 nere,vt ſ.ꝓbatũ eſt.Et eſt aduertendũ circa hoc,† ꝙ in debito iu-
re nãæ ꝓdictæ Franc.& in ſupplemento fiendo ſibi ad legitimam
portionem nõ ꝯputat̃ legatum relictum ipſi Frãciſcę poſt mortẽ
Marcutij ſui patris,vt l.lcimus.§.1.ff.de inof.teſt.ſed ex alia ſubſtã
tia teſtãtis dẽt fieri repletio,vt ibi patet. Quæritur modo,qa dicta
Franciſca dicit ſe nõ hẽe legitimã,an agere poſſit ad ſupplemẽtũ,
& ſi põt,an petia terræ relicta eccleſiæ ſancti Frãciſci poſſit defal
cari occaſione falcidiæ,Trebellianicæ,vel debitę nãæ,præſuppoſi
to,ꝙ extra dictam petiam terræ ſint bona ſufficientia ad legitimã
dictæ Frãciſcæ.Item q̃rit̃ ſcđo,an dicta petia terrę relicta dictę Frã
ciſcæ poſt mortem dicti Marcutij computet̃ ſibi in legitima . Itẽ
tertio q̃rit̃,ſi alia bona ſufficiẽtia ad legitimam nõ reperiunt̃,de q
bus bonis in legatis factis in d.teſtõ detrahi debeat dicta legitima
Itẽ quarto q̃rit,an dicta Franciſca poſſit aliquid petere in hæredi
tate dicti Marcutij defuncti in pupillari ætate.Item quinto q̃rit,q̃
3 ta ſit legitima dictæ Franciſcę.Ad primum † non eſt dubiũ,ꝙ põt
agere ad ſupplemẽtũ ſi nõ eſſent inſtituti pauperes,vel eccleſia,vt
no.in l.ſi qs ad declinãdã.C.de epiſ.& cle.Itẽ Falcidia,vel Trebel-
b lianica ſm verã opinionem nõ hẽt locũ in relictis ad pias cãs.b de
c bita vero iure nãæ oportet ſuppleri ꝓ rata,c tam de reb.q̃ remanſe
runt apud hẽdem,q̃ de reb.legati,vt ꝓbat̃ expreſſe in l.ſi lib. de bo-
lib.& hoc eſt qđ dixit tex.in §.repletionem.i.hoc fieri ex ſubſtãtia
& reb.teſtatoris,q.d.hoc onus reſpicit ipſas res . Non obſt. tex. in
Auth.vt cum de appľo.cog.§.cęterum,qa ibi dicit ſuppleri ab hẽ-
dib.ſm leges,ſed ſm illas nõ tenet̃ niſi pro rata,ergo &c. Et ſic ex
4 petia terrę relicta fratrib.fiet repletio ꝓ rata.Ad ſm † dico,ꝙ dicta
petia terræ computat̃ in legitima,vt l qm̃ nouella.C.de inoff.teſt.
& ab ipſo initio deducit̃ dilatio tp̃is,ſeu cõdõ, vt l. qm̃ in priorib.
e.ti.Non ob.§.repletionem,qa loquit̃ in repletione facta legata-
rio,vt ibi no.ꝑ gl.Ad tertium eſt iam in primo rñſum. Ad quartũ
vero dico,ꝙ ſubſtõ facta Marcutio nõ fuit directa:fuerunt.n.lega
ta,ſeu fideicommiſſa ſingľia relicta poſt mortem , & ſic nõ trahũt
ad directam,niſi exprimat̃ ꝑ teſtatorem,vt no.Dy.in l.cogi.§.gñã-
liter.ff.ad Treb.& ibi tex.vnde in legitima Marcutij ſuccedunt ve
niẽtes ab inteſtato,vt ipſa filia.vel aliqui,ſi q ſunt æquales &c. Ve
nio ad quintũ,& dico,ꝙ illud nõ hẽt dubiũ;qa legitima eſt tertia
eius,qđ habitura fuiſſet ab inteſtato:ſed ab inteſtato habuiſſet di
midiam,vnde legitima eſt tertia dimidiæ,& ſic ſexta totius.

ADDITIONES.

a Ber.Land.Onerare.Vide Pau.de Caſt.conſi.225.
b Ad pias cauſas.Tenet Rom.conſi 106.Pau de Caſt conſi.297.& 225.
c Ber.Land.Suppleri pro rata.Circa hãc partẽ,in qua Bar.cõcludit ꝙ ltĩma ſupplet̃ pro rata hẽdũ,& legatorũ quatuor fuere opin primi Bar ſcđi Ang in l.Papi.§.ſi cõdõni.ff.de inof teſt.dicẽns ꝙ ſolũ cõtra hẽdẽ agendũ eſt ꝑ d §.cæterũ vbi dicit eſſe caſum meliorẽ de corpore iuris,dicit tñ ꝙ ſi legatis exhauſta ſit hẽditas,ꝙ tũc poterit hẽs recurſum ad legatarios,qa ꝑſonali nõ ſunt obligati,nec reali qa poſt q̃ corpora hẽditaria ſunt ipſis legata dñiũ nunq̃ fuit penes filiũ,ergo cõpetit in rẽ actio.In rẽ ff de rei vẽ.tñ Sal Ang dicẽs ꝙ lex obligat ipſos legatarios, & ſic ages cõdi ex l.vel act.in factũ vel tertio hẽs repetet a legatarijs tã q̃ indebite ſolutũ, & refundet filio nõ ob.legib.allega ꝑ Bar.qa dicit ꝙ ibi oẽs inſtituti erãt,& cũ hac opi.tranſit Io.de Imo.in l.in quarta.ff ad leg.fal & in l.ſuus quoq. in ſi.ff.de hær.inſti. vbi dicit hãc opi.eſſe de iure veriorẽ ꝑ d.l.§.cæterũ Et licet hæc opi ſit ſatis æqua & colorata,nõ tñ vr̃ vera ꝑ d.§ ſi libertus,q loquit̃ in hẽde,& legatario:& tñ vult tex ſuppleri ꝓ rata.Tertia fuit opi.Pau.de Caſt.de mẽte S [illegible] dicentis quod ſi legata cõſiſtũt in quantitate,ꝙ tũc ſolũ cõtra hæredẽ agẽdum eſt . Si vero cõſiſtũt in ſpecieb.hẽditarijs,tũc ſi filius vult hãc partẽ poteſt a legatarijs partẽ vẽdicare , & ita tenet cõſi.225.incip.In Chri noĩe.ſuꝑ pri.dubio & ita dicit loq Bar ſed mihi vr̃, quod iura allegata ꝑ Bar.loquant̃ ſimpliciter,nõ habito reſpectu ad corpora,nec quantitates.Quarta fuit opi.Bal.in l.omodũ.C.de inof.teſt.& in d.l.ſuus quoq; di cẽtis in effectu id,ꝙ dixerat Pau de Ca.ſep non apertè quid ſi tota hẽditas conſi ſteret in q̃titate quia Pau d cit tũc ſolum hẽdem teneri in al.conſ. & eſſe caſum ĩ d.§.cęterũ.mihi placet opi Bar ꝑ tex ,q̃ ipſa al.q̃ non faciũt aliquas dñias,ſed ſolũ voluit pro rata teneri hæredes & legatarios ad §.cæterum.ſ patet ſolutio.

CONSILIVM XXXV.

1 *Si vnus ex ſocijs intrauit monaſterium ad ſeruiendum per annum,non eſt ſocietas diſſoluta,& lucra per alterum quæſita communicantur.*
2 *Libris rationum ſocietatis ſtatur inter ſocios.*

Et prima Facie a vr̃,ꝙ Amatucius non tenetur ad cõicã
dũ lucra ꝑ eũ q̃ſita,& maxime eo tp̃e quo dict⁹
Frãciſcus ſtetit in eccľa S.Frãciſci ad ſeruiẽdũ fratrib.ſm votum
dicti Frãciſci. Primo.n.† qa tp̃e,quo fuit dicto loco,vr̃ dictus Frã
1 ciſcus voluiſſe recedere a ſocietate,q̃ hẽre videbat cũ dicto Amato
cio,ex eo,qa ſola voluntate ſocietas diſſoluatur, & ipſe voluit ſer-
uire fratrib.vno anno,& mercãtiam vlterius nõ exercere, ꝑ ꝙ ſo-
cietas diſſoluta vr̃,& ꝑ hoc lucra q̃ſita dicto anno ꝑ Amat.nõ vñt
cõicanda,vt ff.ꝑ ſocio.l.verũ.§.ſi.cũ ſuis ꝯcor. Itẽ qa lucra q̃ſita ex
induſtria,& diligẽtia q̃rẽtis non cõicantur,vt l.uenditor ex hẽdita
te.ff.de hẽd.vẽ.ff.ad legem Falcidiã.l.ſi hęres inſtitutus,ad Treb.l.
poſtulante.§.ſed hmõdi. C cõia vtriuſq; iudi.l.2.& l.ſi patruus.&
C.arb.tut.l.ſi defunctus.Itẽ qa q̃ſita ex pecunia, & cũ pecunia ali-
cuius ꝑtinẽt ad illũ cuius eſt pecunia ſ̃r, licet caſualiter cõtingat
ꝯ,ut no.in l.ſi vt ꝓponis,& l.ſi ex ea pecunia.C.de rei vẽ.& d.l.ſi pa
truus.& C.de do.inter virũ & vxo.l.ſi de tua pecunia.& C.ſi qs al-
teri vel ſibi.l.1.cũ ſi.Sed nõ obſtãtib.ꝓdictis vr̃,ꝙ dictus Amat.lu-
cra,de qb.q̃ritur dẽat cõicare Frãciſco ꝓdicto,& rõ eſt,qa in pũcto
ꝓponitur,ꝙ ꝑ multos dies & mẽſes añ cõiter emebant,& uende-
bãt pãnos,a qua ſocietate nõ fuit receſſum ꝑ uotũ dicti Frãciſci,q̃
uis dictus Frã.ſtetent ꝑ annũ cũ dictis fratrib. qa a ſocietate nõ re
ceditur uolũtate,niſi ꝑ modũ renunciationis expreſſę uel tacitæ,
ut ff.pro ſocio.l.actionem.§.ꝙ dicimus,& d.l.uerũ.§.ſi.& l.ſocieta
tẽ.§.diſſociamur.Quia ergo ex narratis in pũcto nõ apparet de ali
qua renũciatione facta ꝑ dictũ Frã.tacita,uel expſſa,dẽnt dicta lu-
cra cõicari dicto Frã. Natura uolũt,ꝙ abſentia alterius ea plurib.
ſocijs non diſſoluat ſocietatẽ ff ꝓ ſocio.l.idẽq;.niſi renũciatio fie
ret ꝑ ſocios pñtes.ergo remãſerũt ſocij,licet d.Fran. fuiſſet ad ſer-
uiẽdũ fratrib.& maxime qa d.Fran.committebat d.Amat. mini-
ſtrare cõia negocia,& poſt dictũ uotũ hmõi cõmiſſionem nõ re
uocauit.igitur firma ſtetit dicta ſocietas,vt d.l.idemq;.2.rñ.nec de
aliqua tacita renũciatione apparet,& iõ nõ fuit a ſocietate receſ-
ſum,& ꝯñter ſuot lucra de qb.q̃rit cõicãda,ut ff.pro ſocio.l.itaq;,
nec

ADDITIONES.

a Et prima facie.Licet hoc conſilium non ſit Ba.vt ex eius ſubſcriptionibus apparet, tamen iudicio meo recte conſuluit,ad cuius confirmationem videte Pau.de Caſ. conſi 234.incip.in cauſa quæ vertitur.

Digitized by Google

nec ob.co.ti.l.cum duobus.§ par.& §.idē Papi.in qbus vr̄ leges velle,quod illa,q̄ nō quæruntur pleno iure,& nō apparet vn̄ vnus ſumeret,non ſunt cōicāda inter fratres:in caſu vero nr̄o apparet de ſocietate ꝯtra oīum bonorū inter prædictos Frāc.& Amatuciū ſaltē ex tacito ꝯſenſu,iuxta ea,q̄ in pūcto enarrani,& ꝯſenſu ſolo tacito vel expreſſo ſocietas ꝯhit,vt l.ꝯſenſu.ff.de act.& obli. & l.tādiu.ff.pro ſocio,& ff.de pact.l.innūgētium.§.adeo.Inſuper

a † ego hoc idē inuenio in libis rōnū,qbus ſtat,vt ī l.q̄dā.§.nūmularios.ff.de edē.& ibi no.& ī l.Neſenn.de nego.geſt.l.rōnes.& l. exēplo.C.de pba.& qđ ibi no.cum ſimi.in qbus apparet Ama-

a tuciū ibi ſcripſiſſe cōi noīe a rōnes ſuas in anno mortalitatis,quo ꝯfatus Frāciſcus fuit cū fratribus.Et p̄ tāto ſi p̄dicta oīa ceſſarēt,q̄ fundamenta ēt ceſſare nō pn̄t,quia de iure vera ſunt,ex hoc ſolo fundamēto dicta lucra ſunt cōicanda dicto Frāciſco,p̄ ea q̄ no.p gl.ī d.l.ſi patruus.& ff.de admi.tut.l.Titiū & Meuiū.§.altero.dū dicit ibi gl.ſolo ꝓprio noīe nō cōicat &c.& no.ff.de vſuſ.u.lega.l.vxori.& C.cōmu.vtriuſq;iudi.l.ſi fratres.ex quibus cōcludit dicta lucra cōicanda fore.Ego Io.Pagliarenſis de ſenis,legū Doct.

ADDITIO.

a Ber.Land Communi nomine.Vide quod uoluit Rom conſi 291.

CONSILIVM XXXVI.

1 *Statutum diſponens,quod inſtrumenta facta a decem annis retro,de quib. non ſit facta executio,ſint caſſa & uana,non comprehendit miſſam in poſſeſſionem ex decreto primo,*

2 *Verbum,factum in fauorem uerificatur in eo quod eſt inceptum.*

Statuto Ciuitatis Aſiſij cauet,qđ oīa & ſingula inſtrā facta a decē annis retro,de qbus nō eſſet petita,nec

1 facta executio,ſint caſſa † & vana & nullū habeāt valorē & exeq̄ nō poſſint,nec pbēt,nec fidē faciāt ſup defenſione poſſeſſionis, quā tenet creditor,vel ille q̄ ius hēt a creditore & nō ab alio &c. Cōtingit quod Salameotus Iudæus petiit executionē cuiuſdā inſtri ꝯ quēdā ſuos debitores intra x.annos,& factum fuit eis p̄ceptū,q̄ cōparerēt corā iudice ad recipiēdū p̄ceptū de ſoluēdo,vel de ſtādo in palatio,qbus nō venientibus factis ſolēnitet citationibus,facta fuit miſſio ꝯ eos ex primo decreto.demū elapſi ſunt x. anni.Nūc q̄rit an uigore dicti ſtatuti inſtrm̄ ſit nulli⁹ valoris,an remaneat validū tanq̄ executione facta.qđ pbat ſic.verbū,facta,

2 † qn̄ tēdit ad fauorē verificat in eo qđ eſt inceptū & nō perfectū, vt l.& ſi nō ſunt.§ qđ ergo.ff.de au.& arg.leg.vbi appſōne argēti facti cōtinet argētū cæptū,vt no.in l.5.d.opere.ff.de verb.ſig.Sed in ꝓpoſito,q̄ inſtrm̄ debiti annihilet,& ſic debitor cū aliena iactura liberet,eſt odioſum,

a vt l.ſi.in fi.C.de edēdo.cūt Ad.Itoll.ubi.no.p Dy.in c.poſſeſſor.de reg.iu.in 6 ff.ex qui.cau.ma.l ſciēdum. ergo eius ꝯriū eſt fauorabile.Cū igit̄ quo ad fauorē tēdat,q̄ executio incæpta intelligit̄ facta,ergo ſic debemus intelligere.Concludit̄ ergo,q̄ ſit executio facta,& ſic remaneat inſtrm̄ validū.ad qđ facit,q̄ dies cœpta hr̄ p̄ cōpleta,qn̄ tractamus de fauore,vt no. in l.3.§.minorē.ff.de mi.Præterea in his,q̄ nō hēnt certā & limitatā formā,illud qđ eſt inceptū ex prima ſignificatione dr̄ factū, vt pura cū dr̄,opus factū,& ſic loquit̄ indeterminate,nūc ſi aliqs uolēs facere vnā domū,faceret vnū parietē,diceret̄ feciſſe opus & uerū eſt illū parietē eſſe opus,vt l.ſtipſo.§.opus.ff.de no.ope. nūc ſed executio nō hēt certā & limitatā formā.nā ſi debitor capiat & detineat,executio eſt.cū ergo nō habeat certā & limitatā formā executio,apparet q̄ ſi qđ eſt factū de executione,recte dicet executio eſt facta,hoc tenuit Oldr.in l.ſi is q quadringenta.§.

b q̄dā ff.ad l.Falc.Præterea ſtatutū b dicit,pbent & fidē faciāt ſup defenſione poſſeſſionis quā tenet creditor,vel ille q̄ ius hēt a creditore & nō aliter:ſed miſſus ex primo decreto in poſſeſſionē licet non poſſideat,poſſeſſionē tn̄ detinet ſeu tenet:ergo ad poſſeſſionē dictarū poſſeſſionum,quas tenet ex primo decreto,inſtrm̄ erit validū ſed defenſio poſſeſſionis,q̄ qs hēt ex primo decreto,eſt,vt perueniat ad ſ'm decretū,per quod p̄cluditur via debitori & alijs,ne audiantur de poſſeſſione.ergo apparet,q̄ peruenit ex virtute dicti inſtrumenti & proceſſus facti ad ſ'm decretum.

ADDITIONES.

a Ber Land.Odioſum.Vide Pe.de Anch.conſ.59 & conſ.102.

b Præterea ſtatutū.An ſtatutū de quo ſup.valeat,dic ut ī conſ.38 ubi melius cedit.

CONSILIVM XXXVII.

1 *Statutum quod monachus qui ſteterit per annum in monaſterio non poſſit ſuccedere,an valeat.*

2 *Quod fieri poteſt per pactum,fieri etiam poteſt per ſtatutum.*

3 *Subſtitutus cōpēdioſe,q̄ admittatur decedēte inſtituto in vita teſtatoris.*

4 *Verbum,deueniat,eſt verbum commune.*

5 *In relictis particularib.inter verba directa & obliqua non eſt differētia.*

Quidam Cola Pauli ſuū condidit teſtm̄,in quo ſibi hr̄dē vſq;m īſtituit Noſtiū ſuū filiū,& ſi dictus ſuus filius decederet ſine filiis,ſoluit & reliquit Ciccho ſuo filio,qui erat monachus ſancti Bñdicti,ī ura ſuas duos modios terre &c. Et poſt mortē dicti Cicchi hr̄ditatē reliquit Vagnutio,& Agnolutio Cecchæ,& poſt mortē ſiliij ſui hr̄dis oīa ſua bona deueniāt ad Vagnutiū & Agnolutiū Cecchæ.hic Noſtius in pupillari ętate conſtitutus deceſſit añ mortē dicti Colæ ſui pr̄is,demū deceſſit Cola,demū deceſſit dictus Cicchus ꝑ ſi p̄feſſionē,& ſtatutū erat,q̄ q vel q̄ ſteterat p annū ī monaſterio poſt p̄feſſionē ſi poſſit uenire ad ſucceſſionē bonorū pr̄is,vel mr̄is,vel aliqd petere. Q̄rit̄ mō an & cui hr̄ditas dicti Colæ deferat.In q̄ōne p̄dicta primo venit examinādū,an dictū teſtm̄ ſit nullū,q̄a dictus filius

1 monachus nō ſuit īſtitutus.Ad qđ † eſt videndū,an ſtatutū,q̄ mo-

a nachus nō poſſit ſuccedere,valeat.a & vr̄ q̄ nō ē ualidū,quaſi ſit ꝯ libertatē eccl'iæ,cū videat̄ clericis & monachis eſſe ꝯtrarium,vt ſuccedāt parētib.nullū impedimētū ſibi gn̄ando ex eo,q̄ monachus eſt effectus,vt C.de epi.& cle.l.Deo nobis.§.ēt.& §.ſeq.In

2 ꝯtrariū vr̄ q̄ tale ſtatutū ualeat.† qđ.n.pt̄ fieri p pactū pt̄ fieri p ſtatutū vt l.nō īpoſſibile.de pactis.& qđ ibi no.C.de decurio.ī rub.no. in l.nec ex p̄torio.ff.de re.iu.ſed p pactū pt̄ qs renūciare,ne qs deueniat ad ſucceſſionē bonorū pr̄is,& valet tale pactum ſi ſit iuro firmatū c.q̄uis.de pac.li.6.Ergo pt̄ fieri p ſtatutū.p hoc ēt facit qđ no.Dy.in c.indultū.in vlt.q.de reg.iu.lib 6.Sed nulli dubiū eſt,q̄ ſi monachus añ monachatū feciſſet pactū de nō ſuccedēdo pr̄i, vł matri,q̄ tale ſtatutū ualeret,& talis monachus nō ſuccederet, ergo eadē rōne ſtatutū,qđ eſt q̄dā īpōſio,vł pactū totius Reip.vt l.1.ff.de legi.aſtrinxit illū monachū añ,vt nō ſuccederet pr̄i ſi eū monachū effici ꝯtingeret,& p hoc nō obſtat q̄ dr̄,qđ eſt ꝯ libertatē eccl'iæ,ſeu eccl'iaſticarū pſonarū:q̄a illud eſſet verū,ſi qs diceret,q̄ illud ſtatutū aſtringeret monachos,q olim erant monachi tpe quo factū fuit tale ſtatutū,qđ fieri nō poſſet.Sed ī ꝓpoſito bn̄ potuit aſtringere oēs laicos maiores & minores,vt nō ſuccederēt ſi eos monachari ꝯtingeret.Sicut ēt p pactū ipſi ſe aſtringere poſſēt,vt dictū eſt,q̄ ſtatutū ligat maiores,& ēt minores,vt eſt caſus in l ſi ne hr̄de.§.1.u.ff.de admini.tut.Cōcludit̄ ergo,q̄ dictū ſtatu-

b rū valeret,b vt dictus filius monachus nō ſuccedat,& ſic p̄teritus nō rūpit teſtm̄,vt l.1.§.pen.ff.de bo.no.poſt ei.ꝯ tab.Scđo eſt vide-

3 ndū,ad † quē hr̄ditas dēat peruenire.Ad qđ rñdet,q̄ dicta hr̄ditas debet̄ dicto Agnolutio Cecchæ ſubſtituto,q̄ admittitur vigore ſubſtōnis vulgaris cōprehēſę in cōpendioſa.certum eſt.n.q̄ dictus Agnol.q nūc ſolus reperitur,fuit ſubſtitutus dicto Agno.& Noſtio ꝯpēdioſe,ſi Noſtius decederet ſine filijs.Aut.n.dicim⁹ dictā ſubſtitutionē debere intelligi p pupillarē directā in tpe pubertatis, vt eſt ſēne gl.Inſt.de pupil.ſubſti.ī gl.3.& vr̄ caſus ī c.ſi pr̄.de teſt. in 6.& tūc dicimus ſubſtitutū ſuccedere ex vigore vulgaris tacitę cōprehenſę in pupillari,vt l.q vētri & ibi no.ff.de vētre inſpiciēdo,& l.ſi.C.de inſti.& ſubſti.q̄ vulgaris ſubſtō locū hēt ſilio decedēte in vita pr̄is.Aut dicimus iſtā ſubſtitutionē eſſe cōpēdioſam qđ verū eſt,& tūc in iſta cōpēdioſa cōtinetur vulgaris,filio decedente añ aditā hr̄ditatē,vt tenet Iac.de Are.in l p̄cibus.C.de impub.& alijs ſubſtit.& hoc tenuit Cyn.in verſi.hic reſtat videre de cōpēdioſa,& hoc ēt tenuit Ray.de Forl.& de hoc eſt tex.ſ'm vnā lecturā in l.Gallus.§.quidā recte.de liberis & poſthumis,put ibi gl.ponit caſum,q̄ teſtator dixit ſiliū inſtituo,& nepotē ſubſtituo, nā dicta uerba hñt locū & ītelligūtur filio decedēte in vita pr̄is, vt ibi patet.In propoſito ſi dixit teſtator,ſi filius meus deceſſerit &c.oīa alia bona deueniant in Agnolutiū &c.q̄ verbum,deue-

4 niāt,† eſt verbū cōe,ſicut & verbū,ſubſtituo,eſt aptū ad directū, vt notat Inn.ext.de teſt c.Raynutius.in gl.ī verbo,deueniet,&c. Et ſic ꝯcluditur,q̄ p dicto ſubſtituto eſt caſus ī d.l.Gallus.§.qdā recte.ſ'm primā lecturā poſitā in gl q̄ ab ulb.tenetur..Nec dicat aliqs,q̄ aliqn̄ ſubſtitutus ex re certa,vel certa q̄titate admittantur: q̄a licet verbū cōe,deueniat,vt verbū,relinquo & ſilē,nō trahitur ad inſtōnē,qn̄ nullus alius ē ſ'm ūtū īſtō:in hoc ē verū,ſi adiiciat̄ vniuerſitati bonorū,vt l.his verbis.ī pri ff.de hr̄d.inſt.ſecus ſi adiiciat certę rei vel q̄titati,vt l.cogi.§.gnal̄.ff.ad Treb & ibi hoc no p Dy.nā ī relictis particularib.īter verba directa & obliqua ñ eſt

ADDITIONES.

a Valeat.Vide late Pao.de Caſt conſi.237.Bal.conſi.241 3.lib.

b Ale.Statutū valeret Quo me vertam neſcio,cū durū ſit recedere ab opi.d.cōſulentis,& graue ēt ſit contra eccleſiaſticas perſonas conſulere pro contrario tamē concl.de qua ſupra,eſt videndus ipſe Bar.in l ſi.C.de pac.& in l.tibuſ.§.Diui, de leg 1.Iac.But.in l.Deo nobis.ī C.de ediſ & cle.Bal.aūt in l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff de uerb.obl.ſequitur Bar.cū modificatione quod ualet,ſed non quo ad legitimam.contrariū tñ mihi vr̄ verius per ea q̄ ipſemet Bart.voluit in l. priuilegia.C.de ſacroſ.eccl.vbi uult,non valere ſtatutū,p qđ clerici,ſeu eccleſiaſticę perſonæ magis timidæ reddant̄:ſed ſi ualeret hoc ſtatutum,redderent̄ magis timidi,cū poſt profeſſionē ſint excluſi ab hr̄ditate,& añ nō,& ſic dictū ſtatutū faceret eos deterioris cōditōnis poſt,quam añ ingreſſū,l.Deo nobis.C.de epiſ & cle.& illud dr̄ eſſe cōtra libertatem eccleſiaſticā,qn̄ aufert eccleſiaſticis perſonis ea q̄ ſibi in priuileg ū p Principē conceſſa ſunt.p quā ablationē equiparant̄ laicis,ut dñs Innoc.in c.nouerim,de ſent.exc.& Doc in auth.caſſa.quanto magis qn̄ aufert eis id,qđ a iure cōi conceſſum eſt,& p hoc efficientur deterioris conditionis quā aliæ non eccleſiaſticæ.Præterea contrafaciē.§.ſed hoc pn̄ti.Auth. de ſanct.Epiſ.vbi illa diſpoſitio tanquā turpis reijcitur,per quā impeditur ingreſſus monaſterii,& pp ingreſſum quis non uenit lucro priuādus,& ita firmat Ang.in d.l.ſi.in q.ſua.modis q̄dā gſte.Bal.in l.1.C.ut in poſſ leg.& in d.l.Deo nobis,& in l.cunctos populos.Imo.in d.l.ſtip.hoc modo.Sal.in d.auth.caſſa.Ge. in c.quamuis,de pac.lib 6.Pet.de Anch.in c.canonū ſtatuta.Pan.in c.eccleſia S.Mariæ,de cōſtit.Pau.de Ca.conſi.229.incip.primū dubiū de quo q̄ritur,& ad corroborationem facit u q̄ voluit Ang.cōſ.47.incip.q̄dā.Frā.Cū in dubio adhærēdū ſit opi.q̄ fauet eccleſiaſticis.l.ſunt perſonæ.ff.de relig.& ſumpt.fun.vr̄ dicendum tale ſtatutum non ualere,uide late Pau.de Caſt conſi.237.Bal.conſi 243.lib.2.

eſt dſta,vt l.oē verbū,in prin. C.cōia de leg. Cōcludit ergo dictū
ſubſtitutū admittēdū eſſe vigore vulgaris ꝯphēſç i ꝯpēdioſa &c.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Si inſtitutus,cui fuit datus ſubſtitutus in primo teſtamento,deceſſit viuo teſtatore,qui dictum teſtamentum reuocauit,& ſecundum ſine inſtitutione fecit,ſubſtitutus in primo admittitur.*

2 *Fideicōmiſſarij habentur loco hęredū,quādo in teſtamēto nullus eſt hæres.*

Paulus Hugon. De Bon.ſ.Bat.ſuū ꝯdidit teſtm̄,in
quo inſtituit hrdē Angelū ſuū fi-
liū,& ſubſtituit,ſi ſine filijs decederet,ecclīam S.Crucis de inſu-
la fratrum minorū,& ſi eſſent negligentes voluit dicta bona de-
uenire ad quoſdā fideicōmiſſarios,& diſtribui ad pias cās,vt J.ap
paret.Contigit,quod dictus Ang.mortuus eſt viuo Paulo prædi
cto ſuo pre,qui Paulus poſtea fecit vnā aliā diſpoſitionē,in qua
q̄dam legata reliquit,& in ea nullū fecit hrdem,& caſſauit oē a-
liud teſtm̄,& vltimā voluntatē,quod apparet eum feciſſe,& ſic
demū deceſſit.Quęritur qs ſuccedat in bonis,an filia dicti Pauli,
an locus fratrū minorū,ſiue alij fideicōmiſſarij poſiti ī dcō teſtō
1 ad diſtribuēdū dicta bona. Viſo † teſtō ꝑdicto,& ēt vltima volūta
te prędicta,ſuper eo dico,quod dicta filia non ſuccedit,ſed dicta
hrditas remanet apud ſubſtitutos in primo teſtō. Ad quod ſciē
dū eſt,quod illa vltima volūtas vltimo facta,in qua nō eſt inſtō
hrdis,nō p̄t valere iure teſti,vt l.ꝓxime,ff. de his q̄ in teſta. de.ē.
& Inſti.de leg.§.añ hrdis,vñ ꝑ illā reuocationē ibi factā,ī qua te-
ſtōr caſſauit oē aliud teſtm̄ & vltimam voluntatē,primū teſtm̄
eſt ſublatū quoad legata,ſed quoad hrdis inſtōnē,& ſubſtōnē
2 remanet firmū,a vt l.militis,§.veteranus,ff. de teſta.mil. & Inſti.
qb.modis teſta.infir.§.ex eo,& C.de teſta.l.ſcim'. Nūc ad propo
ſitū in teſtō ꝑdicto reperit̄ filia īſtituta in certa q̄titate,q̄ inſtō re
manet. Itē reperitur filius inſtitutus vīr,qui deceſſit viuo teſtōre,
cui filio fuit fcā ſubſtō ꝯpēdioſa,ſi deceſſerit ſine filiis,q̄ ſubſtō ꝯ
tinet ſubſtōnem vulgarem filio decedente in vita teſtatoris,vt l.
Gallus,§.1.& ibi no.ſm vnā caſus poſitionem,de libe. & poſth.
quod ēt tenuit Cyn. & Iac.de Ra.in l.precib.C.de impub.& alijs
ſubſt. Et hoc ēt tenent alij Mod.Doc.vñ dicta ſubſtitutio nō fuit
reuocata. Reſtat ergo,quod dicto Pau. ex vigore dictæ ſubſtitu-
tionis vulgaris dēt ſuccedere locus fratrum minorū,qui ſi nol-
2 lēt,vel non poſſent ſuccedere de iure,† ſuccedunt dicti fideicom
miſſarij,qui habentur loco hæredum,vt extra de teſta. c. cū ubi,
& ꝑ Inn.& C. de epiſ.& cler.l.nulli,& l. ſi qs ad declinandam.

ADDITIO.

a Ber.Land.Firmum Vide Pet.de Anch.conſil.339.

CONSILIVM XXXIX.

a *Si teſtator reliquit vxori ſuæ aliquid; ſi honeſte vixerit & poſtea dicit: Itē reliquit ſibi tertiū fundum,non intelligitur hic repetita præfata conditio:quia dictio,itē,non repetit quādo fit mutatio rerū,vel perſonarū. Idē de clauſula præcedenti,quando non refertur ad ſequētia immediate.*

Cola reliquit Cecchæ vxori ſuæ q̄dā,donec caſte &
honeſte vixerit & habitauerit i domo
dicti teſtatoris.Deinū fiūt alia legata quibuſdam perſonis,dein-
de reliquit eidē Cecchę vnam petiā terræ cū domo in vita ſua,
1 poſt mortē ſuā reliquit Vagnutio &c. Quæritur,vtrū in † dicto
legato videatur repetita ꝯdō,donec caſte &c. Rñdetur quod nō:
a qa per dictionē,itē,a non intelliḡ facta repetitio,qñ fit mutatio re
rū vel perſonarū,ut no.in l.in repetendis,de leg. 3. Præterea præ-
cedentia non intelliguntur repetita in ſequētibus,qñ in medio
ſunt alia capitula ſeparata,vt l.3.§.1.de lib.& poſth.l.fi.de reb. du
bijs,& no.Inſti.de rerum diui.§.item lapilli. Sed ita eſt in propo
ſito,quod plura alia legata,& capitula inſerta ſunt,ergo &c.

ADDITIO.

a Dictionem,item. Videto quæ poſita fuerre ad calcē conſi.17.ſup.& vide de hac dictione Pau.de Caſt.conſi 70.

CONSILIVM XL

1 *Quod in compendioſa cōtinetur vulgaris,quæ locum habet etiam filio ſuo præmortuo viuo teſtatore.*

Super eodem Teſtō dubitatur:qa dicit,ꝙ dictus No
frius inſtitutus hrs vīis in dicto teſta-
mento deceſſit ante teſtatorem,vñ vr̄ dictum legatū nō valere.
Ad hoc rñdetur,ꝙ poſito,ꝙ deceſſerit añ mortē teſtatoris,tñ qa
in dicto teſtō dixit,ꝙ oīa alia bona deueniant in Tagnucium &
1 Angeluc.ū Cecchæ † quæ ſubſtitutio ꝯpendioſa ꝯtinet vulgarē,
vt no.Iac.de Ra & Cy.referr.C.de impub.& alijs ſubſt. l. precib.
& alij Doc.tenent in materia ſubſtōnis,vt ꝓbatur in l.Gallus,de
libe &.poſthu.§.1.& ibi no. Si teſtator dixit,talē ſubſtituo,intel-
ligitur ſiue hæres viuo teſtatore,ſiue eo mortuo moriatur,ut ibi
patet ſm vnam lec. Præterea talia verba,ſi filius meus,intelligū-
tur ſiue me viuo,ſiue mortuo moriatur,vt l.3.in prin. & §. 1. de
adi.leg.ex quib.concluditur dic. Tagnut.;& Angeluc. venire ut
hæredes ex ſubſtitutione vulgari,& ſic teſtm̄ & relicta in eo va-
lent,cum prędicta aliter venire non poſſint,& ſi venirent ab in-
teſt.valerent legata ex edicto,ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti.

CONSILIVM XLI.

1 *Subſtitutio compendioſa facta coniunctim maiorib.& minoribus,intelligitur,quo ad omnes fideicommiſſoria.*

2 *In tali fideicommiſſo facto filiab.non uenit legitima ipſarum,nec dotes maternæ,nec bona auita.*

3 *Legatum factum filiæ pro nuptijs,vel quando nupſerit,vel antequam nubat,an debeatur quatenus comprehendit legitimam.*

Factum tale eſt. Iacobus Poli ꝯdidit teſtm̄,in quo
inter alia ſic diſpoſuit. Itē lego atq;
relinquo iure inſtōnis Neſucię,& Frāciſcæ meis filiab. de bonis
meis pro qualibet earum 100.lib.den.in quib.ipſarum quālibet
doto,quas 300.lib.hr̄e volo,qñ nupſerint,iubens & mandans ip
ſas eſſe cōtentas,& tacitas,& ꝙ plus de bonis petere vel hr̄e non
poſſint,in quib.eas hrdes inſtituit.Itē Nicolæ ſuæ filiæ relinquit
& legauit dotē ſuā,& vltra dotē 25.li.den.de bonis ſuis,& ꝙ am-
plius petere nō poſſit,& hoc iure īſtōnis.Itē uoluit,iuſſit & mā
dauit dictus teſtōr,ꝙ ſi d.Neſucia & Nicola eius filia qñcunq.ſi
ne filiis,uel ſine filiab.legitimis decederet,quod dotes taliū de-
cedentiū,& bona deueniant in Andreucciū Cicatellū,& Vagnu-
tiū ſuos fratres,& Agnolū Migli ſuum nepotē. Deinde accidit,ꝙ
dicta Frāciſca & Neſucia impuberes minores 12. annis deceſſe-
runt ſuperuiuētib. dictis Nicola,& Catharina ſuis ſororibus,&
dictis Cicatello & Vagnutio & Andreucio & Agnolo.Modo q̄
ritur,nūquid dictę Nicolę aliquod ius cōpetat in hrditatib.dicta
rum Neſuciæ & Franciſcę,& nunqd petere poſſint de bonis di
cti Iacobi ſui pr̄is vigore dotiū mr̄is & auiæ dictarū Nicolæ,Frā
1 ciſcæ.Neſuciæ,& Catherinæ. Super quib.† vr̄ primo conſideran
dum,qualis ſit dicta ſubſtō facta per dictū teſtatorē dictis ſuis fi-
liabus.& dicēdum ꝙ ſit fideicōmiſſaria,cū teſtōr ſubſtituit dictis
ſuis filiab.ꝯiunctim,quarū duæ erant minores & impuberes,&
alia.ſ.Nicola erat maior 12.ann.ad hoc,vt iſta ſubſtō cēſeat̄ vno
iure & nō diuerſo,ut l.eū qui ædes,ff.de vſucapio.l.2.C.de impu.
& alijs ſubſti.& l.iam hoc iure,ff. de vul. & pup. Hoc ēt facit qd̄
no.in l.Centurio.eo.ti.& l.ꝑcib.& l.q̄uis,eo.ti. Itē verbū,ſine libe
ris,& verbum,volo,& uerbum,deueniat,hoc innuunt eſſe fidei
cōmiſſum ſm Iac.de Rau & no.in l.ꝑcib.C de impu. & alijs ſub
ſti.ꝑ gl.& Iac.ibi.& hrdib.§.1.ff.ad Treb.& quod no.in l.Lucius.
2 §.filiā,de le.2.Quare vr̄ dicēdū de iure,† ꝙ dictis ſuis filiab.dictus
teſtōr debuit relinquere tertiā partē totius ſuę ſubſtantiæ oīum
ſuorū bonorū,ut in Auth. de triēte,& ſemiſ.§.1.coll.3.q̄ ſi non
reliquiſſet,poſſet quęlibet agere ad ſupplementum,ut l.ſcimus,
C.de inoffi.teſt.in qua legitima portione,non pōt pr̄ ſubſtitutio
nem fideicōmiſſi facere,ut l.cohæredi.§.cum filiæ,ff.de vulg.&
pup.& no.in l.qm̄ in priorib.C.de inoffi.teſta. Inſuper dictæ filię
debent hr̄e præcipuas ultra earum legitimam dotes matrum ea
rum,& auiæ maternæ,ut l.1.C.de bon.mat.& ꝑ totum. in quib.
non potuit pr̄ ſibi ſubſtituere per fideicommiſſum,ut d. § filiæ,
cū ſi.Cum igitur dictus Iac.pater prædictarum filiarum non po
tuit dictis filiab.ſubſtitutis fideicōmiſſum facere,tam in bonis
maternis & auitis,quam in legitima portione earū,maximè cū
dicta Nicola fuit pubes & maior 12.anno.ut ſ̄.probatū eſt,ſequi
tur ergo,quod dicta Nicola ſuperuiuens,ſit hæres ab inteſtato ꝑ
dictis Neſuciæ,& Frāciſcę,ut in Auth.de hęre. quæ ab inteſta.§.
ꝯſs. Et iñ pro parte ſua poſſit petere tam dotes maternas & aui
tas,quam legitimam portionē,&c.tāquā hæres prædicta ab inte
ſtato Neſuciæ & Frāciſcę,ſm portionem ſibi debitam iure na-
turæ,poſſit iā petere dictas dotes,& debitum iure naturę dicta-
a rum Neſuciæ & Frāciſcæ. Nec obſt.a ſtatutum Aſſiſij,quo caue
tur,quod filia dotata &c. Quia loquitur qñ ex patre remanet fi-
lius maſculus,& in noſtro caſu Iac.pater teſtatoris prædictus nō
reliquit filium ſuum maſculum,& ideo non excludunt a ſucceſ
ſione materna,& auita,ut l.ille,§.cū in uerbis.& l.ſi cum dotem.
3 cum ſi.de leg.3.Circa † quæ eſt aduertendum,quia licet Iac. teſta
tor & pr̄ prędictus uoluit dictas Neſuciā & Frāciſcā habere 300.
li.qñ nupſerint,etiam antequam nubant & etiam antequā con-
trahant nuptias,debent habere legitimam portionē:quia in de-
bito bonorum ſubſidio nullū grauamen,nulla conditio,nulla
dilatio poteſt apponi:& ideo ſi apponeretur,habetur pro nō ap-
poſita,ut d.l.quoniā in prioribus. C. de inoff. teſt. nec curo utrū
dicta ſubſtitutio contineat uulgarem uel nō:quia per uulgarem
poſſent ſuccedere teſtatori,qñ in ſe non continet tacitam pupil
larem,ut in caſu noſtro:non autem per ſeipſam poſſunt ſuccede
re filio in bonis filii,ut Inſti.de uulg.ſubſti.§.1.& l. Sextiliam. de
lega.3. ff.de uulg.& pup. l.1.cum ſimi.unde ſiue ꝯtineat prędicta
ſubſtitutio uulgarem ſubſtitutionē,ſiue non,dicti ſubſtituti nō
admittuntur ad bona dictarum filiarum prædefunctarum,nec
ad debitum bonorum ſubſidium,ut ſ̄.dictum eſt,& bene &c.

ADDITIO.

Ber.Land.Nec ob. Quia ſubſtitutionum materię ſatis diffuſæ ſunt,ideo ad eam in qua concludit quod pater non poteſt apponere grauamen filiæ,uſque ad legitimam,licet decedat ante tempus nuptiarum ultra loca uulgaria,uide Spec. in tit. de teſt.in rub.uerſi.ſcire debes,& ibi Io.And.in addi.Pau.de Caſt. conſi.120.& conſi.122.Ang conſi.9.incip.ſer Bitius,& ſer Ioan.

CONSILIVM XLII.

1 *Filiusfamilias dicitur natus ex legitimo matrimonio.*

2 *Statutum loquens de habitatore comprehendit ſtātem pro famulo cū alio. De Aſſiſio,& Aſſiſinaten.idem eſt dicere.*

Digitized by Google

In nomine Domini amen. Viſa inquiſitione facta ɔ̄ Frã-
ciſcũ Naccariũ de Aſiſio de percusſiõe facta in facie Thomaſij
Lucij, & viſa exceptione oppoſita, ꝙ dictus Thomaſius erat pa-
terfamilias & habitator & non allibratus & viſis dictis teſtiũ exa
minatorum ſuper hoc & quadã libra dicti Lucij Thomaſij pro-
ducta, aperte dicendum eſt, ꝙ dictus Naccarius ſit abſoluendus
ſm formas ſtatuti Aſiſij. Primo. n. cõſtat dictum Thomaſium
eſſe patremfamilias, hoc. n. ſemper preſumitur niſi probeť ɔ̄triũ.
Caſus ē ff. ſolu. matr. l. Titia. vbi hoc exprimitur. hoc ẽt patet, qa
1 † nõ eſt filiusfamilias niſi ſit natus de legitimo mřimonio, vt In
ſti. de patria pote. circa prin. mřimoniũ enim nõ preſumitur niſi
probetur, ergo &c. Hoc ẽt probatur per inſtřm publicũ. ſ. per ca
taſtrũ productum & eius caſſationẽ. ibi. n. dř, ꝙ in M. 329. dictus
Lucius erat premortuus, ergo nunc patet, ꝙ dictus Thomaſius
2 erat p̃familias. Secundo † qa dictus Thomaſius eſt habitator ci
a uitatis a Aſiſij, & apparet per teſtes, q dĩt eũ vidiſſe morari ꝓ fa-
mulo aliquorũ noiatorum per eos, & ſtare pro famulo & in lo-
co habitare: nõ. n. ibi eſt vt tãtiſper hoſpitetur, vt l. j. §. habitare ff.
de his q deiecerũt vel effuderũt. Si igiť illi, cũ qb. ſtetit ꝓ famulo,
erãt habitatores ciuitatis Aſiſij, ꝓbatũ eſt ipſum fuiſſe habitato
rẽ ciuitatis Aſiſij, hoc ẽt ꝓbať ex ipſa inqſitione q̃ dicit, Thoma
ſiũ de Aſiſio P. de porta ſancti Franciſci. nã dicere aliquẽ de Aſ-
ſiſio vel Aſiſinatem, idem eſt dicere ipſum eſſe municipẽ illius
loci. i. ciuem vel incolã, vt ff. ad munic. l. 1. §. in Puteolanos, & de
excuſa. tuto. l. ſed & reprobari. §. amplius. ibi, ſi. n. exiſtens Comã.
&c. exponit gl. i. de Comania. ꝑ iſtud ergo, quod dř de Aſiſio, p̃
ſupponitur cũ ciuẽ vel incolam illius ciuitatis. itẽ dũ dť de porta
ſancti Franciſci, de neceſſitate includit, ꝙ ſit habitator illius por
tę, nã diſtinctio portarũ non põt dici niſi reſpectu habitationis,
per quã diſtinguiť q eſt de vna porta vel alia. Et eo reſpectu quis
ɔſueuit in illa porta ad munera vocari, vt ff. de leg. 3. l. ſeruis vrba
nis. & de ver. ſig. l. vrbana familia. Ex quib. ɔcluditur eſſe de Aſſi-
ſio, & ibi vocari ad munera, & ꝑ ɔñs ibi debere allibari. hoc autẽ
qa non ſit allibratus, ꝓbatur eo ipſo ꝙ non probat ſe allibratũ, vt
dř ex forma ſtatuti. Nec obſtat libra patris ꝓducta, qa illa eſt cã-
cellata. Itẽ in illa non ſunt anni dñi, nec dies, nec conſul. Item in
illa non eſt in nouo cataſtro, quod nõ viget ex forma ſtatuti.

ADDITIO.

a Habitator ciuitatis. Quis dicatur habitare, addite gloſ. 13. q. 2. c. vnicuique, ver.
quia ergo. Canon. in c. poſtulaſti, de fo. compe. & ad corroborationem præſentis
conſultationis, vide Ang. conſil. 15. incip. in Dei nomine pro deciſione q. prædi-
ctæ, & conſil. incip. quidam viator.

CONSILIVM XLIII.

1 *Opponens pactum de non petendo, & non probans condemnatur.*
2 *Proceſſus cauſæ criminalis nõ ſuſpenditur per appellationem in cã ciuili, ſi non eſt præiudicialis.*
3 *Statutum dicens, ſi quis produxit inſtrumentum vel teſtem, comprehendit producentem per ſe, vel procuratorem.*
4 *In generali mandato nõ venit, quod quis opponat exceptiones calũnioſas.*

Super quæſtione, Per vos mihi ɔſulenda tráſmiſ
ſa. Viſis oĩb. actis, & iurib. mihi
tranſmiſſis, dico & ɔſulo dictum Lelium fore ɔdẽnandũ ex eo,
1 ꝙ exceptionem pacti de non petendo † oppoſitã non ꝓbauit, ſm
formã ſtatuti. Ab alijs vero ɔtẽtis in dicta accuſatione debet ab-
ſolui. Quod aũt dicta exceptio pacti non ſit probata, patet, qa cũ
duo teſtes tm̃ ſuper articulo per eũ probãdo, depoſuerunt, vnus
ex teſtib. nihil dicit, nec de tpe in articulo ɔtento, neque de p-
ſona ɔtenta in articulo. ad quod ꝓbãdum tenebatur, vt extra, de
ꝓbationib. c. licet. ff. de inſtitoria. l. habebat. in prin. & qđ no. gl. &
2 Doc. in l. teſtiũ. C. de teſt. Nõ obſtat ſi dicatur, † ꝙ dicta cã pẽdet
ꝑ appellationẽ, qa illa cã nõ eſt p̃iudicialis ad hãc, quẽcunq. exi-
tũ hẽat, qa ad aliũ finẽ ꝓponitur, & de ea q̃ritur, ſ. an ꝓponẽs fue-
rit ɔdẽnatus vel non, ergo ſñia in vno iudicio lata, in alio ſi p̃iu-
dicat, vt l. vendicantem, & l. ſi. ff. de euictionib. & l. duob. cum gl.
ſua. de execu. rei iudi. & quod no. ꝑ Cy. C. ſent. reſcin. nõ poſ. l. pe
remptorias. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ dictus accuſatus nõ eſt ɔfeſ-
ſus de exceptiõe pacti, q̃ fuit ꝓpoſita ɔ̄ dictũ inſtřm, qa ſua rñſio
de alio pacto & de alia rñſione poſſit intelligi, qa hoc non eſt ve
rũ, nã cũ ſuꝑ accuſatione fuit examinatus & interrogatus, vř ad
a interrogata rñdere, a vt dĩt iura vulgaria. Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ
3 † ſtatutũ loqtur de ꝓducente non ꝓbante ꝑ ſe, non de eo q man-
dar fieri, & cũ ſtatutum loquatur in ꝑſonã, ſ. ſi qs ꝓduxerit & nõ
ꝓbauerit &c. non dẽt extendi ad mandatum, tam ex forma ſtatu
ti cõmunis Aſiſij, quo cauetur, quod ſtatuta nullã recipiant ex-
tenſionem, quam etiã de iure cõi, vt l. aut qui aliter. §. ſi. ff. quod
vi aut clã. & l. ſi ſeruus, §. admonere. ff. de acquir. hęred. & quod
ibi no. per Iacobum de Are. quia dico, quod in hoc caſu ſtatutũ
quod dicit, ſi quis produxerit, debet intelligi per ſe vel per procu
b ratorem, b vt patet ex præcedenti parte ſtatuti, ibi dicit terminũ
debere ſtatui reo vel procuratori. ergo &c. vt l. ſi ſeruus plurium.
in ſi. ff. de leg. 1. & l. qui filiabus. in prin. eodem tit. Præterea illud
quod per illas leges dicitur, debet intelligi ſic, quia aut ſtatutum
loquitur in rem, aut in perſonam, &c. hoc habet locum in deli-
ctis & in actibus prohibitis, in quibus non põt conſtitui procu-
rator, vt l. ſi vero non remunerandi. §. rei turpis. ff. mãdati. in illis
aũt tenetur mãdatarius ex ſua perſona, & ẽt mandans: ſed hic lo-
quitur in actu permiſſo, ſi quis produxerit &c. ad quem põt con-
ſtitui procurator. quo caſu perſona mãdantis tm̃ inſpicitur, licet
verba edicti loquantur de eo qui ſuo nomine facit, vt l. 1. coniun
cta l. 3. §. ſi procurator. ff. quod quiſq; iuris, & gl. tenuit expreſſe in
d. §. ſi procurator. hoc etiam fundatur ex l. 3. §. ait prætor. ff. de re
iudi. coniuncta l. Plautius. ff. de procuratorib. Præterea ſi quis di-
ligenter verba dicti ſtatuti inſpexerit, quis non punitur eo quod
exceptionem propoſuit, ſed ex eo ꝙ propoſitã nõ probauit. iſtud
enim quod non probatur, ex quo debet conſequi condemnatio,
põt dici magis eſſe commiſſum a reo principali quam a procura
tore cui mandauit, quia ipſi reo principali incumbit onus probã
di, cum ei fuerit ſtatutus terminus ad probandũ, vt ex actis appa-
ret, & probatur ꝑ tex. ff. manda. l. ſi ꝓcurator. §. tutores. in ſi. Quod
aũt dicit, ꝙ alij contenti in accuſatione debeãt abſolui, probatur,
4 qa dictis ꝓcuratorib. non mandauit expreſſe. Et in † generali mã-
c dato non venit, ꝙ qs opponat exceptiones calumnioſas, c vt ff. de
condi. inde. l. ſi procurator. in prin. cum ſimi. & ibi vide literam.

ADDITIONES

a Ber. Land. Reſpondere. Vide quod voluit Rom. conſi. 355
b Ber. Land. Procuratorem. Adde Rom. conſi. 105
c Calumnioſas. Ibi in generali mandato non venit, quod quis opponat exceptio-
nes calumnioſas. Addite quod Ang. in l. quid ergo, §. 1. ff. de his qui no. infa. dicit,
eit quod cauti aduocati faciunt dominum habere ratum contra procuratorem
quando opponunt exceptiones calumnioſas, & an qui facit per procuratorem, fa
ciat per ſe ipſum, videte Bal. in l. 1. §. nec autem, C. de cadu. tol.

CONSILIVM. XLIIII

1 *Filia excluſa per ſtatutum ſtantibus maſculis, & præterita in teſtamento patris, an faciat teſtamentum nullum.*
2 *Filia excluſa a ſtatuto propter maſculos non exiſtentibus maſculis ſi fuit præterita, dicit teſtamentum nullum, ſed vigore clauſulæ codicilaris reſtituit hæredi inſtituto retenta legitima.*
3 *Filius pure grauatus de reſtituendo detrahit tantum legitimam.*
Dos data filiæ uel legatum ei factum imputatur ſibi in legitimam.
4 *Subſtitutio compendioſa facta impuberi dicitur directa pupillaris, quando teſtator dixit, quòd omnia ſua bona ſint ſubſtituti.*

a **In nomine domini amen.** a Super prędictis
occurrunt dubia
difficilia valde: tñ de iure vř quod dictæ filiæ, donec filius viuit,
vel nepos maſculus, poſſint rumpere vel dicere teſtm̃ nullũ, quia
1 talis † filia non ſuccedit ex forma ſtatuti loquentis, quod filia do
tata non ſuccedat quouſq; ſuperuixerit maſculus. ergo præterita
2 non rumpit, vt l. 1. in ſi. de ɔ̄trab. Sed poſtquam filius, vel nepos
maſculus extare deſierit, iſtæ filiæ dñr redire iure quodam poſtli-
minij. & oſtẽditur teſtm̃ retro fuiſſe nullum, vt l. Gallus, §. ſi eius.
ff. de lib. & poſth. & ſic dictæ filiæ cum filio maſculo æqualiter
ſucceſſerunt. verum, qa in illo teſtõ ſunt illa verba, ſi non valet iu
re teſtamenti &c. vñr rogatæ de reſtituendo ei, q fuit hřs inſtitu-
tus, vñ totum debent reſtituere deducta eorum lřima, q̃ eſt tertia
totius eius qđ habituræ fuiſſent ab inteſtato, in qua lřima ɔputa
bitur eis, ſi dos pro eis fuerit data, & legata, quam acceperant, vt l.
3 qm̃ nouel. C. de inoffi. teſt. † Terbellianicam autem dictæ filiæ nõ
pñt deducere, qa eodẽ tpe teſtm̃ eſt nullum, & rogantur de reſti-
ſtituendo ſtatim & non ſub ɔdõne, ergo non detrahuntur duæ
quartæ, vt no. C. ad legem Fal. l. quãquam, ff. de inoffi. teſta. l. Papi
nianus, §. ſi quis impubes. & in Auth. de hæred. & Falc. §. ſi quis
autem non implens. & ita loquitur c. Rayn. & c. Raynal. de teſta.
Super ſecundo & tertio ſciendum eſt, quod dicta ſubſtitutio fa-
4 cta † Andreæ ꝑ hæc verba. ſ. ſi dictus Andræas inſtitutus decede-
ret aliquo tpe ſine filijs, quod tunc debeat fieri in domo teſtato-
ris vnum hoſpitale, & omnia ſua bona ſint dicti hoſpitalis &c. In
tra tpa ætatis fuit pupillaris directa, quod patet, quia dixit, omnia
ſua bona ſint dicti hoſpitalis, nec. n. veniunt bona, niſi eſſet dire-
cta pupillaris, & probať, extra de teſta. in c. ſi př. lib. 6. Item qđ dř,
quod ex cã præteritionis remanent cætera firma, porrigitur ẽt ad
ſubſtõnem pupillarẽ, vt ɔſeruet, vt no. ꝑ gl. ff. de vulg. & pup. l. 1.
in ſi. & eſt argm̃, & quaſi caſus co. ti. l. 2. §. plane, & ad Trebellia. l.
nam quod, §. 1. & ibi tenuit Iac. de Arena. Ex his concludiť, quod
dictum hoſpitale ſuccedit tanquam ſubſtitutus pupillariter, &
per ɔñs veniunt aduentitia filij, & auus in nullo ſuccedit. Bart.

ADDITIO.

a Amen. huic conſi. addite quæ poſui ad calcem conſil. 11. & 20. & ibi eadem materia tractatur.

CONSILIVM. XLV.

1 *Quod licet valeat datio arrarum pro ſponſalibus, tamen promiſſio non ualeat, uide hic.*

In nomine domini amen. Vãnes Pauli tu-
tor Antoniæ Po-
trucij pupillæ, & Conradus Ciccoli Hermanus conſanguinei di-
ctę pupillæ ex vna pater, & pater dicti Hugonis, qui Hugo & An
nia erant minores ſeptem annis, promiſerunt ſibi adinuicem,
& conuenerunt ſolenni ſtipulatione hincinde, prædictus Vãnes
tutor

tutur dictę pupillę Antoniæ,& pędicti Conradi,& Hermani, ꝙ
dicta Antonia hinc ad octo annos ꝯheret ſpōſalia cum dicto Hu
gone.& eꝯ prædicti promiſerunt, ꝙ dictus Hugo ꝯheret ſponſa-
lia & matrimonium cum dicta Antonia, cum ꝓmiſſione mille
librarū nnīc arrharū & cum ꝓmiſſione pęnæ. Quęritur, an dicta
1 † impoſitio arrharū,& pęna valeat. In qōne prædicta dicendū eſt,
a ꝙ arrharū & pœnæ promiſſio nō valeat, a nam in l fi. C.de ſpōſa.
imperator de arrhis datis,& de ꝓmiſſione nullā facit mentionē.
Et ſubdit, ꝙ ſi fiat vltra ea, quæ in d.l. ſunt expreſſa, non valeat. Cū
ergo arrhę ſunt promiſſæ & non datæ, nō valet promiſſio,& hoc
dixi ſcribendo in l. Titia. in prin. ff. de ver. obl. pro hoc facit rō quā
Doct. ponunt in d.l.fi. C.de ſponſa. ſm quam apparet eādem eſſe
rationem in arrhis ꝓmiſſis & in pœna. Pro hoc facit, quia ex vna
parte fuit tutor pupillæ,& in alia fuit promiſſor pater dicti Hugo
nis. ergo non tenet promiſſio, ſicut ſi promiſiſſet ipſe principalis
vt l. hæres meus. §.fi. ff de condi.& demū.& eadem ratione nec ꝑ
alia parte, licet extraneus fuerit promiſſur, ꝑ quo facit quod nota
tur ꝑ Cy. in d.l.fi. in 8.q. circa prin. dum loquitur qñ promiſſio ſit
inter coniugem,& extraneum. Præterea licet ille tutor, qui pro-
miſit per ſeipſum & tutorio nomine, ſit extraneus, tñ eſt ꝑſona,
cuius poteſtati certo modo dicta pupilla eſt ſubiecta, nam tutela
eſt vis,& poteſtas in capite libero,&c. Et ſic ſi promiſſio facta per
eum valeret, impediretur libertas matrimonij, quia pupillus face
ret veriſimiliter velle ſuum, ergo eius promiſſio non valet, vt d.
l. hæres meus. §.fi. de condi.& demonſt.& per Cyn. in d.l.fi. C. de
ſponſa. in 8.q.& per Io. And. in c. Gemma. extra de ſponſa. Bar.

ADDITIO.

a Non valeat. Quæ ſit ratio differentiæ, ꝙ arrharum nec pœnæ promiſſio valeat,&
datio arrharum valeat, videte D. Ant. de Bu.& Panor in c. Gemma. de ſpōſa. ple
nius per dictum Præpoſitum S. Ambroſij, nunc vero Epiſcopum Alexandriæ, &
etiam dominos de Ro & vide Fede. conſ. 169.& 94.& vide inf. conſil. 217.

CONSILIVM. XLVI.

1 *Inſtrumētū imperfectum repertū in protocollis notarij defuncti nō probat.*
2 *Tutor qui non fecit inuentarium non præſtat authoritatem.*

In nomine Domini amen. Viſo quodam libro rogitorū
ſiue protocollorum Lupi Vagnoli notarij de Aſſiſio, in eo repe-
ritur rogitum, in quo continetur, ꝙ Scolanus Loli ꝓmiſit Petro
Raze ipſum indemnem conſeruare a quadā obligatione trecen-
torum florenorum per eum facta cuidam Iudęo, conſiderato ēt
qualiter dictum rogitum fuit ſic,& dictam quantitatem dictorū
trecentorum florenorum perueniſſe ad manum dicti Scolani,&
in eius vtilitatem fore conuerſam, hoc mō videlicet, nec ꝯtinere
plus in dicto rogito ſiue protocollo. Pręſupponitur ēt ꝙ Bononi
nus Guidi qui in dicto ꝓtocollo aſſeritur tutor dicti Scolani, nul-
lū cōfecerat inuentarium. Quæritur modo, an ex vigore dicti in-
ſtrumenti dictus Scolanus poſſit legitime ꝯueniri ad dictā quan-
1 titatem ſoluendam. Ad ꝙ dicendum vr̄ † de iure, dictum Scola-
num vigore dicti inſtrumenti conueniri non poſſe, nam certum
eſt, ꝙ illius inſtrumenti ꝯtractus, ſiue ſcripturę, quæ non ſunt habi-
tæ a partibus voluntarie, vel notario ſcribente pro perfecto com-
a pleto,& abſoluto, non faciunt fidem, a neq; obligant ꝯhentes, vt
l. ꝯtractus, C. de fide inſtru. Et hoc ēt apparet in teſtū, quia ſi teſtator
inciperet facere teſtm̄, & quoſdam ex hæredib. noīauit nec fecit
alios noīare, teſtm̄ eſt nullum ēt quoad noīatos, vt l. ſi is qui. ff. de
teſta. pro hoc facit. ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. quoties. ſed in ꝓ
poſito ex tenore dictæ ſcripturæ apparet, ꝙ dictus ꝯtus & dictū
inſtrumentum non fuit habitum ꝓ completo & abſoluto, quod
apparet, quia adhuc aliqua declarauerunt ꝯhentes,& notarius,&
hoc eſt omiſſum, ergo dictus ꝯtus eſt nullus,& pro hoc eſt caſus
de ver. obl. l. ſi ita ſtipulatus, in prin. vbi ſi per errorem omittitur
dies qui debebat poni, vitiatur ſtipulatio. Præterea dicta ſcriptura
vr̄ cōtinere potius quandam præparationem ad ꝯtum, q̄ ipſum
ꝯtum. cum igitur non fuerit perfectus ꝯtus, nec dictum inſtru-
mentum, ergo fidem non facit. arg. l. fideicommiſſa. §. 1. ff. de leg.
3. vbi eſt expreſſum.& l. hac ꝯſultiſſima. §. at cum humana. C. qui
teſt. face. poſſ. ibi dum dicit, in chartula pro materia &c. ibi dum
dicit, tenor eorum cūctis innotuerit &c. Præterea, ꝙ inſtr̄o, qd in-
uenitur ita imperfectum, non adhibeatur fides, eſt tex.& gl. ot. in
l. inciuile. ff. de leg. nec mutantur quæ in inſtr̄is & ꝓtocollis repe
riuntur deciſa,& in fi. ponitur. &c. Et tñ ei adhibetur fides, qa ap-
paret, ꝙ illa inſtr̄a pro cōfectis ſunt habita & abſoluta a partib. &
a notario. Ex eo.n. quod dixit &c. apparet, ꝙ intendebat plus in il
lo protocollo notarius ſcribere. Sed cum inſtr̄m inde ſumeretur,
intendebat illud extendere pro vt erat conſuetus in alijs inſtr̄is fa
cere: ſed in propoſito apparet, ꝙ intendebat plus ſcribere, & non
erat de cl̄is generalib.& communib. ad alia inſtrumenta, ſed erāt
quædam clauſulæ friuolæ & nugatoriæ, & ſic ex inſtrumento ita
indeterminato non pōt determinari nec iudicari, vt d.l. inciuile.
Preterea ex dicto inſtrumento prout ſcriptum apparet, nulla orīt
obligatio. conſtat enim dictum Scolanum fuiſſe pupillum tem-
pore dicti ꝯtus, quod apparet eo, ꝙ ꝯhentes vident̄ aſſerere, ꝙ ci
b tra tutoris autoritatem inquirerent, qui tutor non poteſt eſſe niſi
pupillo, vt l. Seiæ egreſſæ. ff. de tut.& cura. da. ab his.& Inſtī. de tu.
§. 1.& de curato. in prin.& ſic quantū ad eos credit̄ eum fore pu
pillū. C. de ꝯhen. ſtip. l. optimā. Sed pupillus non pōt obligari ſi-
ne tutoris autoritate, vt l. qm̄ obligari. in prin. de auth. tut.& Inſt.
2 de auth. tut. in prin. Iſte † aūt Scolanus legitimā autoritatem nō
habuit, vt probabo, ergo &c. Quod non habuit, probat̄ ex duob.
primo, quia inuentarium non fecit, vt proponitur mihi, ergo au-
toritatē non pſtat, vt l. fi. C. arb. tut. Præterea teſtator in ſuo teſtō
voluit, vt tres tutores ſupereſſent in offō tutelę, q adminiſtrarēt,
ſed vnus ſolus hic interpoſuit autoritatē abſentib. alijs, ergo au-
toritas non valet, vt l. Titiū & Męuiū. in prin. de adm. tut. Con-
c cluditur ergo dictum inſtr̄m fidē non facere, c & ſi fidem faceret
prout ſcriptū reperitur, dictus pupillus non eſſet obligatus. Bar.

ADDITIONES.

a Fidem. Vide Pet. de Anch. conſ. 329. Bal conſ. 1.5. lib. Pau. de Caſt. conſ. 48.
b Ber. Land. Inquirerent. An ex iſto, quod quis petit tutorem, probatur minor. vide
Alexan conſ. 21 1. lib.
Non facere. Quod protocollo non completo a partibus non ſit danda fides, eſt
Gl in d.l. contractus ſuper verbo, mundum. quam ſequuntur ibi Bar. Bal & Doct.
Io. de Imo. in l. Gallus,& ibi Ang. §. idem credendum. ff. de lib & poſt. per Spec. in
ti. de inſtr. edi. §. oſtenſo. Canoni in c. cum P. Tabel. de fi. Inſt. Bal. de pa. Conſt. ver.
præſentis. Quid ſit protocollum. gl. eſt io Auth. de tab. in ver. protocollum. & An.
conſ 28. vide Pet. de Anc. conſ. 329. Bal. conſ. 61. 5. lib. Pau. de Caſt. conſ. 48. Circa
vero concluſionem, quod tutor qui non fecit inuentarium, non poteſt autorari,
dicite immo, vt ſuſpectus remoueatur, vt l. ſi tut. ff. de ſuſpe. tut & in l. tutor, qui re
pertorium. ff. de adm. tut. per Io. de Imo. in c. 2.& ibi gl. de reli. do. in ecle. Qua pœ
na puniatur tutor, quia fraude aliqua omiſit in inuentario, no. gl in l. 1. §. proculdu
bio. in ver. ſuſp. C. de adm. tut.& ff. de tut. l. inter eos. Spe. in ti. de inſt. edi. §. dicto.
ver. quid ſi aliquis.& ver. ſeq. Addite, quod tutor datus ad vnum articulum nō te
netur facere inuentarium, vt ff. de teſt. tute. l. ſi hæredes. in prin. An autem tenea-
tur pro contutore male adminiſtrante. vide Ang conſ. 27. incip. ſer Ioannes quan-
dam ſer Bartolomæi.& an remittendo confectionem inuentarij videatur teſtator
tutorem omnino liberare, vt non teneatur, videte Ang. conſ. 180. quod incip. vtē
quodam ſtatuto.

CONSILIVM. XLVII.

1 *Quando tutor poteſt cauſam pupilli compromittere, & quando compromiſ
ſum minoris cum autoritate tutoris ſibi nocet.*

1 Nunquid tutor † Tutorio nomine poſſit petere cō
promiſſum fieri in caſu, quo ex for
a ma legis municipalis talis cā eſſet compromittenda? a & primo
vr̄ ꝙ non, quia arbiter poſitus in compromiſſo pōt accipere de
iure vnius,& dare alteri, vt no. ff. de arbit. l. ſi de meis. §. recepiſſe,
& in Aut. vt differ. iud. §. ſi vero, ſed tutor nō pōt alteri concedere
neq; ēt donandi res pupillares ptātem hēt, nec lædendi iura pupil
li, qa nec ipſe poſſet facere, nam nō dr̄ tutor, qñ pupillū expoliat,
vt ff. de adm. tut. l. Lucius Titius. §. fi.& ff. ꝑ emp. l. q fundum. §. ſi
tutor. ſed ꝙ pōt ſuper re pupilli remittere ſm ꝙ pōt arbiter. ff. de
furtis. l. interdum. §. q tutelam.& l. ſi de pignore. §. tutor. C. de trā-
ta. l. pſes. Pro ſol. huius ꝯrij eſt dicendum, ꝙ aut compromittit pu
pillus cū autoritate tutoris,& tunc ꝯpromiſſum vr̄ tenere, vt ff. de
arb. l. ſi pupillus. Contra hoc mēbrū opponit̄. ff. de minori. l. ſi mi
nor 25. an. filiusfamilias. §. minores.& ibi vl̄r velle gl. ꝙ eo ipſo ꝙ
minor ꝯpromittit, dicat̄ eſſe læſus,& ſic facto ꝯpromiſſo cōpetat
ſibi reſtō. Sed dic, aut pupillus cū tutore cōpromiſit in eū q ex iu
riſdōne poterat de cā cognoſcere,& tūc qa a ſnīa ex ſua iuriſdōne
lata poterat appellari non lata ex compromiſſo, vt l. j. C. de arb. tūc
dr̄ læſus, vt in pdicto §. minores.& in ſui pīudicium non tenet, vt
ff. de arb. l. ſed ſi in ſeruum. Sed ſi ꝯpromiſit in eū, q nō poterat ex
iuriſdōne cognoſcere,& ſic tanq̄ in amicabilem cōpoſitorem;&
tunc compromiſſum factum autoritate tutoris tenet, & non dr̄
læſus, niſi doceatur de læſione, vt d.l. ſi pupillus. ff. de arb. l. idem ꝑ
ferre. §. pe.& l. ſi ita compromiſſum, indiſtincte. Sed tu dic. aut iu-
ra pupilli ſunt obſcura,& proſecutio rei pupillaris non poteſt fie
ri de facili, & tunc ſicut in dictis caſib. poteſt tutor tranſigere,&
de iure pupilli remittere illi cum quo trāſigit, ita poteſt compro
b mittere b, & arbiter de iure pupilli poteſt accipere & dare alteri.
hoc videtur ſentire gl. in l. pactum curatoris, C. de pact. pro quo eſt
tex. in l. interdum. §. qui tutelam. ff. de fur. cum ſim. ſ. alle. Aut ꝓ-
ſecutio rei pupillaris poteſt fieri de facili,& ipſius iura ſunt clara,
tunc illo caſu nō poterit compromittere, quia nec poſſet iura pu
pilli minuere, vel donare, nec iuſiurandum deferre. ff. de iureiur.
l. tutor. in prin.& videtur notare ibi glo.

ADDITIONES.

a Compromittenda. Vide Bal. conſ. 316. 2. lib. Roman. conſ. 114.
b Compromittere. An tutor poſſit compromittere de rebus pupilli, Bar. idem cōſu-
luit, quod hic conſ inc. an ſtatutum de compromiſſis,& in l. pactum curatoris. C. de
pact. & ibi no. per Ang. in l. ſi plures,& in l. Imperatoris. ff. de pact. uide Bal. conſ.
337. 2. lib. Rom conſ. 114.

CONSILIVM. XLVIII.

1 *Subſtitutio pupillaris etiam facta extraneo ꝙ contineat tacitam vulgarem.*
2 *Tacita vulgaris, an & quando requirat hæreditatis aditionem.*
3 *Inſtitutus in re certa, quod eſt hæres inſolidum, quando alius non eſt hæres,
niſi ſit prohibitus plus petere non poſſe.*

Gallus Fallopi. Condidit teſtm̄, in quo quēdam epi-
ſcopum ſuum hæredem inſtituit in
quinque ſolidis,& ꝙ de bonis ſuis plus petere non poſſit. Item
reliquit

Digitized by Google

reliquit iure inſtõnis dñæ Agnoluciæ ſorori ſuæ vnam petiã ter
ræ. Item in oĩbus ſuis bonis Rogeriũ quondã Iacobi ſuũ nepotẽ
ex fratre ſuo præmortuo hđem inſtituit,& eidẽ ſubſtituit p hæc
verba,ꝙ ſi dictus Rogerius deceſſerit in pupillari ætate, vel po-
ſtea qñcunq; ſine filijs legitimis de corpore ſuo natis,& procrea
tis,ſubſtituit ſibi hđem Agnoluciam ſuã vxorẽ,vt de prædictis
appatet publicum inſtrm̃.Contingit,ꝙ dictus Rogerius deceſſit
ante dictum teſtõrem in pupillari ætate, ſuperuiuente dicta dña
Agnolucia,demũ deceſſit antedictus teſtator.dr̃ per quoſdam di
ctũ teſtm̃ nõ valere.Quæritur a vobis quid iuris. Et dicẽdũ eſt di-
ctũ teſtm̃ valere,& dictã Agnoluciã hđem eſſe,& põt eſſe ex tri
a bus.† Primo dictus teſtator dicto Rogerio licet extraneo ſubſti-
tuit pupillariter,ſi deceſſerit in pupillari ætate &c.Quæ ſubſtõ ꝯ-
tinet tacitã vulgarẽ,vt l.iam hoc iure.ff.de vulga.& pup. l. hære-
di.& l.quãuis.& l. precibus. C. de imp.& alijs ſubſtitu.licet ergo
dictus Rogerius ante teſtatorẽ deceſſit,& ſic nõ poſſit eſſe locus
pupillari,ẽt ſi filio in poteſtate facta fuiſſet,tñ locus eſt vulgari ta-
citæ,l.ſi dictus pupillus hæres non erit,ex ipſius tacitæ vulgaris vi
gore dicta Agnolucia põt eſſe hæres.Sed hic occurit dubium,an
dictæ leges,quæ dicunt,ꝙ ſi pupillaris eſt facta,continet tacitam
vulgarem,habeant locũ,qñ pupillaris eſt facta extraneo,cui non
põt pupillariter ſubſtitui.Hoc dubiũ mouet Guliel.de Cu.in d.l.
precibus.C.de impu.& alijs ſubſtit.& determinat, ꝙ ꝯtineatur ta
cita vulgaris,quia vitiato tacito non vitiatur expreſſum,vt l. 1.§.
2.quibus modis pig.vel hypo.ſo.Item,qa eſt peccatũ in materia,
ergo ſi non valet eo mõ quo agitur, valeat eo modo quo valere
poteſt,vt l.ſi vnus.§.ſi acceptilatio.ff.de pac.& l. an inutilis, & ibi
no.ff.de accept.quod verum eſt per cauſam legis finalis.C.de hæ
red.inſtituen.nam illa verba Plocii, hæres eſto,ſunt verba pupil
laris ſubſtitutionis, qa teſtõr olim fecit hđẽ,ſm verba,tñ illa ver
ba trahuntur ad vulgarem ſubſtõnem.no.Inſtit.de pupil.ſubſt.§.
a extraneo.cum gl.ſua,licet quidam allegent in ꝯtrium.a vbi no.ꝙ
pupillaris facta extraneo non valet iure directo,vel iure directæ
pupillaris, pupillo exiſtẽte hđe.ſed nõ negatur,quin poſſit vale
re iure tacitæ vulgaris, per quam ſuccedere poſſit teſtari. Secun-
a dum dubium eſt,quia † tacita vulgaris requirit aditionem hære
ditatis ſm quoſdam, quę hic non vr̃ intercedere poſſe, cũ ſolus
iſte Rogerius fuerit hæres inſtitutus.ad quod rñdetur,ꝙ hic ipſa
eadẽ dña Angela eſt hęres inſtituta ex re certa,cuius aditione to
tum teſtm̃ confirmatũ;ſufficit enim vnum ex hęredibus inſtitutis
adijſſe. vt l.teſtm̃.ff.de manu.teſta.Præterea ꝓ prædictis,vr̃ caſus,
ff.de ventre inſpiciendo.l.pen.vbi ſi aliquis ſubſtitutus vẽtri eſt,li
cet ex ventre nihil naſcatur,tñ locus eſt tacitæ vulgari. Secũdo ꝓ
batur dictam Agnoluciam eſſe hæredẽ alia rõne:nam conſtat,ꝙ
dicta ſubſtõ facta dictæ Agnoluciæ fuit compendioſa,in qua ꝯ-
prehenditur vulgaris ſm opin.Guil.Dy.& Ray.in materia ſubſti
tutionis.& eſt caſus in l.Gallus,§.1.de lib.& poſth.vbi ſi teſtõr di
cit filiũ inſtituo,& nepotem ſubſtituo,trahetur ad caſum, qñ fi-
lius viuo teſtatore moritur. Præterea iſtud iſta verba indicant.ſi
enim dico, qñcunq; deceſſerit,&c.Iſtud verbum importat, ſiue
decedat ante mortem teſtõris,ſiue poſt ante aditionem hæredi-
tatis;de hoc eſt caſus.ff.de adi.leg.l.3.in princ.& ſic concluditur,
ꝙ ex vigore vulgaris comprehenſæ dicta Agnolucia poſſit hæ-
res eſſe.Tertio etiã hoc ſic probatur,niſi diceret,d.dñam Agno.
nõ poſſe hæredem eſſe primo vel ſcđo modo,& ſic dictam inſti
tutionem,& ſubſtõnem eſſe inualidam,adhuc ipſa dña Agnolu
cia eſſet hæres teſtõris ex alio capite legis,vigore inſtõnis factę
3 de ea in re certa:nã † cum non ſit alius hęres vniuerſalis in teſtõ
inſtitutus in re certa,eſt in totũ hęres,vt l.1.§.ex fundo.ff.de hęr.
inſt.& l.ex facto,& no.in l.quoties.eo.tit.nec obſtat ſi dicatur,ꝙ
duo ſunt in certa re inſtituti.ſ.epiſcopus,& Agnolucia.Et ideo ꝑ
dicta dña Agnolucia non põt eſſe hęres,niſi ꝓ dimidia.Nã eſt di
ligenter aduertendum, ꝙ in inſtõne facta de epiſcopo fuit adie-
ctum, ꝙ plus de bonis ſuis petere non poſſit aliqua ratione,vel
cauſa,& ſic inſtitutio eius non trahit ſe ad alia bona, quia volun-
tas teſtatoris manifeſte reſtringitur.l.quoties.§.ſi duo.ff.de hære.
inſti.in inſtitutione vero facta de dicta Agnolucia dicta verba nõ
fuerunt adiecta,& ſic ipſa eſt hęres inſolidum.

ADDITIO.

a Bern.Land.In contrarium vide Bal.conſi.114 & 106.

CONSILIVM. XLIX.

1 *Teſtamentũ aui materni,in quo nepos ſine cauſa fuit præteritus,eſt nullũ.*
2 *Legata facta præterito in teſtõ,quòd cõſeruetur per clauſulã codicillarem.*
3 *Hęreditas aui materni adita non tranſmittitur.*

Nicolucius deceſſit,& teſtm̃ non dixit nullum. & te-
ſtamentum nõ eſt confirmatũ,qa deceſſit
in pupillari ętate,vt C.de poſth. hęre. inſti.l.2.ibi eſt caſus. & ibi
1 no.Dyn.& non eſt dubium,quia † pręteritione aui materni facta
a ſine cauſa teſtm̃ eſt nullum,ᵃ vt in Authen.de hęre.& falc.§. ex-
2 hæredatos.& ibi no.gl.Poſito ergo,† ꝙ teſtm̃ ſit nullum,dubita
tur,an legata facta ipſi filio valeant.& de hoc eſt opin.in l. maxi-
mum vitium.C.de libe.præt.nam quidam dicunt,ꝙ rupto teſtõ
b ex cauſa pręteritionis,valeãt legata ᵇ facta alteri,pręterq̃ ipſi filio
pręterito,ex cuius perſona rumpitur teſtm̃.& hoc ꝑ Cy.in auth.
ex cauſa.in 5.q.eo.tit.Sed quidquid ſit,ipſa legata valent ꝑ clau
ſulam in teſtõ,ſi nõ valet iure teſti,valeat iure codicillorũ,&c.
Vnde ſaltem iure codicillorum valet illud grauamen iniũctum
dicto Nicolucio,ſi deceſſerit ſine liberis dicta legata erogẽtur in
pijs locis ſm veram opi.Dyn. & aliorum Doc. & Cy.refert in d.
auth.ex cã.6.q.hoc pręmiſſo ad q.propoſitam dic, ꝙ ſi quidem
non appareret,ꝙ per dictum Nicoluciũ fuerit adita hęreditas aui
materni ab inteſtato,tunc dictus eius auunculus,qui non dicit te
ſtm̃ nullum,nil ꝑt petere de bonis dicti teſtatoris,aut d.Nicolu-
3 cij.† qa hđitas aui materni non adita non tranſmittitur,C.de iu.
c de li.l.ſi infann.vnde perinde eſt ac ſi dictus Nicolucius nõ fuiſ-
ſet in medio,& ſic dictus auunculus nil põt petere:ſi vero fuiſſet
adita hęreditas, tunc immediate legitime ſuccederet dictus
auunculus,in qua non conſiſtit grauamen,ali a dimidia eſſet pa-
trui,qui fuit inſtitutus a teſtatore,& in hoc iura ſunt clara. Bart.

ADDITIONES.

a Eſt nullum. Addite conſil.Ang.80.incip.viſis quibuſdam actis, inquantum tenet,
quod præteritio aui materni reddit teſtamentum nullum. Ad eam vero partem
vbi dicit,quod hæreditas aui materni non adita,non tranſmittitur. addite Paul.
de Caſt.Conſi.128.

b Legata. Vide Angel.conſil.75.& 106.

c Tranſmittitur. Vide Paul.de Caſt.conſil.337.

CONSILIVM. L.

1 *Si legantur vxori fructus omnium bonorum ſuorum mobilium & immobi*
lium quòd non veniant fructus,qui ſunt in nominibus debitorum.
Nomina debitorum quòd non veniant appellatione bonorum mobilium,
& immobilium.
2 *Actiones indicantur inter mobilia ſecundum id quod in eis deuenit.*
3 *Veſtes feſtiuæ & pretioſæ debent remanere hęredibus viri,nec in eis vxor*
habet vſumfructum ex legato vſus fructus.
4 *Fœtus pecorũ,boum,ac equorum quòd ſint in vſufructu, & debeantur*
uxori.
5 *Redditus protocollorum,quòd non ueniant in uſufructu legato uxori.*

Gilius. Petri de Florentia inter alia,quę in ſuo teſtõ diſpo-
ſuit,reliquit B.uxori ſuę fructus,redditus,& prouẽ-
tus oĩum bonorum ſuorum mobilium & immobilium. Modo
1 quęritur, an dicta vxor uigore dicti legati dẽat hr̃e,quę ſunt in
nominib. debitorum.& dr̃ ꝙ non, & probat in eo qđ dixit ſuo-
rum &c.Nam dẽt intelligi de his bonis,q̃ ad teſtatorẽ pertinent,
& iure dñij,vel quaſi,non eorũ quę ſunt i nominibus debitorũ,
vt l.quintus.§.argẽto.ff.de au.& ar.leg.Item dixit bonorũ ſuorũ
a mobilium,& immobilium,ſed noia debitorũᵃ nõ ſunt mobilia
vel immobilia,ſed ſunt quodã modo genus de per ſe,vt l.a diuo
Pio.§.in venditione.ff.de re iudicã.l.quam Tuberonis.§.pen. ff.
de pac.qđ ẽt tenuit.Iac.de Are.in l.mouentium.ff.de ver.ſign. &
Spec.in ijſdem terminis,in ti.de fru.& intereſ. §.1. uerſ.2.quęro.
Ex quibus concluditur,dictam dñam non debere hr̃e uſumfru-
ctum de nominib.debitorũ.Non obſtat.ff.de uſufru.leg.l. uxori
meę,quia ibi fuit relictus uſusfructus ſimplr̃:ſed in qõne noſtra
fuit adiectum,mobilium & immobilium,quę uerba hñt reſtrin
gerere ſignificatum verborum,ut dictum eſt. Item fuit adiectũ
hoc pronomen,ſuorum,qđ hẽt reſtringere ſignificatũ uerborũ.
ut de ſuis mobilibus & immobilib.intelligatur q̃ iure dominij
perti-

ADDITIO.

a Nomina debitorum. Appellatione mobilium & immobilium non veniunt iura
nec actiones,quia ab eis ſpecie differunt: quod apparet, quia illa dicũtur eſſe ea-
dem ſpecie,quæ ſunt eadem in ſubſtantia , & natura, & eorundem effectuum
productione.verba ſunt Dy.in c.ſine poſſeſſione.de reg iur.lib.6.ſed actiones,
& iura differunt a bonis mobilibus,& immobilibus ſubſtantia, natura, & effe-
ctuum productione,ergo ſunt penitus diuerſa,ergo illa non comprehenduntur
in diſpoſitione Quod ſubſtantia differant,probatur.Nam mobilium & immobi
lium ſubſtantia eſt viſibilis,&,corporea,iurium vero inuiſibilis,& incorporea.
Item mobilium, & immobilium nil vera poſſeſſio. non iurium, & actionum, &
aliorum quæ incorporalia ſunt,vt ff.de acq.re.do.l.ſi ſeruus.§.incorporales.Item
mobilia triennio,immobilia longo tempore perduntur,actiones perſonales re-
gulariter ſunt perpetuæ.C.de conſti pecu.l.2. C.de præſcri 30.anno.l.ſi quis em
ptio concluditur ergo, vt ſup quod appellatione mobilium non veniunt iura,
nec actio.de quo per eundem Bar.in l.mouentium.ff.de ver.ſig.per Bal.in l. 1 §.
argen.ff.de au.& arg.leg.& in l.pe. ff.de aut tut. & in l.ſi arrogator ff de adop.
per eundem in c.1.de feu.cog.10 gl.in verſ.immobilibus bonis eſt tex.in l. bene a
Zenone.C de quadr præſc Eſt tñ aduertendum,quod gl.in l ſi.C.in qui. cau. in
inte.reſti.vult,quod computentur inter immobilia.tex.autem in l.1.c.xa.C.de rei
vxo.ac.tenet quod inter mobilia.Ang.conſi ſuo 138.incip.Anaſtaſius tenet idẽ
quod Bar.hic.Oldr.conſi.199.Io.And.in addi.Spe loco hic alle.circa vero vſum
fructum veſtium viri mihi videtur,quod ea quæ alle.Bar.non faciant ad propoſi
tum,quia illa iura loquuntur,cum quæritur an cedant lucro vxoris de quo in d.
l.1.de his per Bar.in l ſi vt certo.§ interdum.ff.commo.& in l.dotem.C.de dona.
ante nupt.tñ in propoſito videtur concludendum vt de protocollis,ex quo non
renaſcuntur vt de prouentib.protocollorum.Communis opi.Doct.eſt quod non
veniant appellatione fructuum,vt per Doc.in l.diuortio ff.ſol.matri.per Bar. &
Ang in l.quædam.§.nihil.ff.de eden.per Bal.in l.1.C.de fru.& l.ex pen.& in l.ſi.
C.de vſur.dic tñ ex mente Bal quod pecunia,quæ redigetur ex protocollis,ſpe
ctabit ad mulierem quo ad præſente vẽdẽ.ſic fruendi,ſicut vti,& frui pro quacun-
que pecunia hæreditaria.l.1.C.de vſuſru.Quid veniat appellatione prouentus,
videte tex.in l.videamus.ff.de vſu & glo in c.generali.de elect.in 6.& in c grauan
di.in verſic.redd tus.de ſup.neg.prælat vbi Gem.dicit quod appellatione prouen
tus non veniunt iura,per Bald.in l.cohæredibus.C.famil.erciſcun.

pertinent ad teſtatorem, vt d. l. Quintus. §. argẽto. Sed licet in d. l.
vxori meæ, fuerit appoſitum illud verbum meorum, & tñ con ti-
net noſa debitorum, dico, ꝙ illud ideo eſt, quia pronomen meo-
rum, hẽt illud ſubſtantiuum, oĩum, oĩa comprehendens. Rñdeo
2 ad iura, quę † dñt, ꝙ actiones & iura iudicantur mobilia & immo
bilia, ſm id qđ in actione deuenit. quia illud eſt verum, qñ iura &
actiones de neceſſitate debẽt aptari mobilibus & immobilibus,
& quia de eis nihil eſt diſpoſitum. v. g. dicit lex, ꝙ bona immobi-
lia minoris non poſſint alienari ſine decre. mobilia vero poſſint
alienari, ſed de nominibus nihil diſpoſuit: iudicabimus de eis, vt
æquiparẽtur mobilibus, & immobilibus. reliquit vſumfructum
vxori, iura vero, & actiones hic differunt, vt ex ſerie teſtĩ apparet,
& ſic non eſt neceſſe, ꝙ alicui pdictorum. l. mobilibus, & immo-
bilibus applicemus noſa debitorum, ſed ſtent in ſuo genere p ſe,
3 vt in d. §. in vendicatione, vt ſup. probatum eſt. Adhuc † quęritur,
an veſtes feſtiuæ perſonæ vxoris, & veſtes viri ſint vxoris proprię,
an vero ad hæredes remaneant. ita ꝙ de eis tanq̃ de alijs mobilib.
vſumfructum percipiat, quærit a vobis, quid iuris? & dicendũ eſt
quod de veſtibus viri nullum eſt dubium, & ad vxorem nõ perti
a nent aliquo iure, ſed de veſtib. vxoris licet ſint multæ opi. a Doct.
in l. an his. §. 1. ſol. mat. ueritas eſt, ꝙ veſtes feſtiuæ, & pręcioſæ, nõ
ſunt vxoris, nec eadem a viro donatæ vñr, & ſic non poteſt morte
confirmari rerum datio, cum ei tradere videatur ad vſum tñ, vt
tñ magis ſint apud virum, q̃ qualita vxori, vt l. mortis in e. ca. §. ſi.
ff. de do. int. vir. & vxo. & hoc tangit Ia. de Are. & Alij Mod. Doct.
4 in d. l. an his. ff. ſol. ma. & ibi dixi. Adhuc q̃ritur † de fętu pecorum
boum, & æquorum, & an ad d. dñam pertineant tanq̃ ad vſufru-
ctuariam, an ad hæredes? Ad qđ dico, ꝙ ad dictam dñam pertinẽt
eo ſaluo, ꝙ ea quæ ꝯſiſtunt in genere, debent in locum mortuo-
rum, vel inutilium alia ſubrogari, ſm formam l. fętus. §. ſi. cum l.
5 ſi qui. ff. de vſufru. Adhuc quæritur † quia ille maritus erat nota-
rius, an id qđ percipitur ex exemplatione protocollorum ſuorũ
pertineat ad vxorem? & dico ꝙ non. ratio, quia id ꝙ tñ ſemel p-
cipitur, & non renaſcitur, non dicitur eſſe in vſufructu, vt l. diuor
b tio. §. ſi vir. b ff. ſol. mat. ſed redditus protocollorum eſt huiuſmodi,
quia poſtquam protocollum eſt ſemel redditum, nunquam am-
plius percipitur, quia non eſt veriſimile, quod de facili perdat il-
lud. l. ſi ex lapidicinis. ff. de iu. dot.

ADDITIONES.

a Ber. Land. Multæ opin. V. de Anch. conſi. 180.
b Ber. Land. Si uir. Vide ibi nouiſſimos aliter loquentes.

CONSILIVM. LI.

1 *Rogatus reſtituere tenetur vltra vires hæreditarias, ſi non fecit inuenta-
rium, nec deducat Trebellianicam.*
Falcidia & Trebellianica quod per itur per non confectionem inuentarij.
2 *Ratio, quare introductum fuit inuentarium.*
3 *Actiones & obligationes non veniunt appellatione bonorum mobilium, &
immobilium.*
4 *Teſtator legat rem hæredis ſicut ſuam.*
5 *Hæres non conficiens inuentarium tenetur ad ſolida legata.*

In nomine Domini amen. Bonauentura fe-
cit teſtm̃, & ſibi
inſtituit hẽdes duos filios, ſ. Andreã, & Io. & eis ſubſtituit, ut in teſtõ
eius ꝯtinetur ſcripto manu notarij, & ẽt ĩ teſtõ ſalẽ ultimã voluta-
riã ſubſtõnẽ fecit, ꝙ ſi pdicti ſui filij ambo decederẽt ſine filijs, vo
luit, ꝙ eius hẽditas, & bona oĩno deuenirent ĩ Petrũ ſuum fratrẽ.
Modo iſte Ioannes in uita ſua uendidit de bonis, & de hæredita-
te dicti Bonauenturæ ultra dimidiam. & deniũ primo mortuo
Andręa in pupillari ætate d. Io. fecit teſtm̃ & in ipſo teſtõ exami-
nauit ſuã hẽditatẽ debitã, & legatã, & Petrũ pdictũ ſuũ fecit hęre
dẽ pro parte, & nihil ultra reliquit in ſua hẽditate, q̃ bona, q̃ fue-
runt Bonauenturæ, quæ dẽbant deuenire in Pet. & fecit ẽt d. Io.
codicillos, quib. ẽt reliquit tertiam partẽ ſuorum bonorum mo
bilium, & immobilium eidem Pepo. Demum poſt prædicta d.
Pet. intrauit tenutam & poſſeſſionem bonorum dicti B. p parte
ſibi debitam pro teſtõ dicti B. demum poſtea adiuit d. hęreditatẽ
dicti Io. cum bñficio inuentarij, & non ꝯſtat de inuentario. Quæ-
ritur modo, ſi d. Pet. dẽat habere bona vigore verborum interto-
rum in teſtõ dicti B. cum non ſint tot, quot ſunt dimidia, pp ven
dõnes factas p d. Io. Viſo teſtõ dicti B. & ſi hæres bẽre dẽt, nunqd
de bonis dẽat dare tertiam partem dicto Pepo. Viſis codicillis di-
cti Io. cum in bonis d. Ioannis, & eius hereditate nihil aliud ſit, q̃
d. bona dẽant eſſe Pet. vigore teſti dicti B. & an Pet. ſibi dictã ter-
tiam de bonis pdictis teneatur dare necne, & ad qd eum d. Pepo
obligatur vigore dictorum codicillorum non exiſtentib. alijs bo.
nis, quam ſupradictis d. Ioannis, & cum in dicta hæreditate d. Ioã-
nis ſint debita ꝯcta per dictum Ioã. nunquid debeant detrahi de
dicta tertia parte necne, & pro quota parte: bona autem quæ nũc
inueniuntur apud d. Petrum, quæ fuerunt dicti B. de quibus nũc
eſt qõ, ſunt hæc, &c. Viſo puncto prædicto, & contentis in eo exa-
1 minatis, videtur de iure dicendum, † nullam deductionem eſſe
ſiendam debitorum, vel alicuius Trebellianicæ per dictum Pe-
trum debitorem, & Trebellianicæ tunc poteſt fieri deductio, vbi
hæres feciſſet inuentarium: ſi autem inuentarium non fecerit, te-
neatur de ſuo complere, vt dicto §. ſi vero non fecerit. ibi, com-
plebit legatarijs, &c. in Auth. de hær. & Falc. & no. in l. ſi pecunia.
de leg. 2. Quæ ſolennitas inuentarij omiſſa priuat hæredem Tre-
a bellianica, a vt no. in auth. vnde ſi parens. C. de inoffic. teſtam. ſed
lex priuat Falcidia, pp omiſſionem inuentarij, vt l. ſcimus. §. & ſi
priuatam. C. de iure delib. & in Auth. de hæred. & Falcidia. §. ſci-
2 mus, ergo & Trebellianica. Præterea † ratio inducendi inuenta-
rium & eius beneficium, fuit, vt videatur ratio eorum quæ pater
dimiſit in patrimonio ſuo tempore ſuę mortis, vt hęres maligna-
ri non poſſet, vt in prææſſc. §. ſcimus. & in §. ſi vero abſunt, de hęr.
& Falcid. ſed ꝙ rogatus hæres de reſtituendo ita teneatur, iſta rõ
tenet in in fideicommiſſario vniuerſali ſicut in legatarijs particu
laribus, & creditoribus, vt no. in l. cum tale §. Titius, de condi. &
demonſtra. Et no. tenetur hoc per Modern. Docto. in authen. ſed
cum teſtator. C. ad l. Falcidiam, & in addi. in ma refert Cyn. ſecun-
dum Ricar. Malum. & tenet Dy. & Iaco. de Bel. in lect. Auth. de
hæred. & Falc. §. ſi vero expreſſim. & no. ẽt per Roſ. aliquid in li-
bellis ſuis in tit. de Senatuſcon. Treb. Et ideo poſito, ꝙ ille Petrus
poſſet dici rogatus de reſtituẽdo quid vniuerſum, quod exigitur
vt Trebellianica poſſit retineri, vt l. nam quædam, in ſi. & l. cogi.
in prin. & §. generaliter. ff. ad Treb. tñ eam retinere non põt, vt eſt
ſupradictum. Ex his tolluntur, quæ pro & ꝯ prudẽter allegantur,
licet in hoc puncto hæc non fuerint multum neceſſaria: tñ, quia
in ipſo facta mentio eſt de Trebellianica, ideo proſecutus ſum. Nõ
ob. quod dr̃ feciſſe inuentarium, cum non appareat de eo. quia pa-
ria ſunt non eſſe rẽ, & non apparere, vt l. 1. ff. de ꝯh. emp. Super eo-
dem facto ſi ꝯſideremus relictum factum Pepo tertiæ partis bo-
norum mobilium, & immobilium, iſtud ſuit legatũ tertię partis
3 certarum rerum, nec venit commodum actionum, & ꝯmodum
obligationum, quia obſones, & actiones ſunt ſpẽs de per ſe, nec
eſt mobile, nec immobile, vt l. quam Tuberoni. §. fin. ff. de pec. de
re iudi. l. a diuo Pio, §. in venditione. & Spe. in ti. & interel. §. 1. ver.
ſed pone quod prælatus. Quòd aũt hoc caſu nõ debeat fieri dedu
ctio æris alieni, eſt caſus. ff. de vſufru. leg. l. ſi. put loquitur de lega-
to certarũ rerum, put eſt hic, ex eo qđ dixit mobilium. Præterea
ipſum fideicommiſſum erat debitum ipſi hęredi, a quo relictũ
4 eſt ipſi Pepo. & ſic non põt deducere, quia † teſtator põt legare rẽ
hẽdis, ſicut ſuam, ſiue ſit hẽs in totum, ſiue p parte, vt l. vnum ex
familia. §. ſi rẽ. de le. 3. ſiue ſit hẽs p parte, vt l. cũ filijs. §. dies. ff. de
le. 2. & ibi no. ſiue ſit hæredi debitum iure fideicommiſſi, vt ff. de
5 le. 2. l. vnum ex fami. §. ſi vnũ. & §. ſi duos. Pręterea † cum inuenta-
rium non fecit, tenetur præſtare ſolida legata, ẽt ſi alias vires hæ-
reditatis excedant, vt C. ad legem Falc. authen. ſed cum teſtator.

ADDITIO.

a Trebellianica. An per non confectionem inuentarij, ita quis priuetur Trebellia-
nica, ſicut Falcidia, vltra ea quæ poſui a 1 calcem ſequentis conſilij, adde Paul.
de Caſt. in duobus conſil. 209. & 210. Abba. conſil. 34. & ibi quod in eccleſia non
conficitur inuentarium.

CONSILIVM. LII.

1 *Teſtamentum, in quo poſthumus eſt præteritus, quòd non tenet quo ad inſti-
tutionem, ſed quo ad cætera ſic.*
2 *Authen. ex cauſa, quod habet locum in præteritione poſthumi.*
3 *Subſtitutio pupillaris conſeruatur per authenti. ex cauſa.*
4 *Subſtitutio facta impuberi per hæc verba, & ſi non vixerit, & filios nõ ha-
buerit, q dicitur compendioſa, & trahitur ad directã intra tpa pupillaria.*
5 *Verba teſtoris ꝯ ſpẽaliter ruſtici dẽnt intelligi ſecundũ cõem vſum loquẽdi.*

In nomine Domini amen. Salumbñ. Ioan-
nelli ſuum cõ-
* didit teſtm̃, in quo inter alia diſpoſuit, ꝙ ſi Flora quondam vxor
Agnolinj ſui filij, quæ pgnãs eſt, poſt modum vnũ vel plures ma
ſculos fecerit, eũ vel eos hęredes inſtituit vñes, & ſi vnã, vel plu
res fęminas, ſi vnam habeat, ccc. lib. ſi plures, pro qualibet c. lib.
reliquit. ſi filij maſculi deceſſerint ſine filijs, bona ſua ſint hęredũ
ſuorum infraſcriptorum. Et poſtea ſequitur ſic, & adueniente cõ
ditione, ſi dicti hæredes non vixerint, & filios non habuerint Ma
thæolum Vãnis, & Philippum Albergonis hæredes inſtituit. Cõ
tingit, ꝙ poſt mortem dicti teſtatoris vxor dicti Andreæ peperit
vnam filiam, quæ mortua eſt infans. Quęritur, an hẽditas dicti te-
ſtantis, & dictæ infantis debeatur matri eius, vel dictis hęredib. in
1 ſtitutis. Circa † qđ dicendum eſt, ꝙ dictum teſtm̃ eſt nullum q̃tũ
ad hęredis inſtõnem, cum dictę filię fęminæ nõ fuerint in aliquo
inſtitutæ, ergo &c. vt C. de inoff. teſta. auth. nouiſ. & ibi not. & in
Auth. vt cum de app. cog. §. aliud quoq; capitulum tñ cætera fir-
a ma manent, vt C. de lib. pręte. auth. ex cau. † Quæ auth. hẽt locum
in præteritione poſthu. l. generaliter. §. cum tenore. ff. de fideicom-
miſ. lib. & l. ſi pater. eo. ti. & l. iure facto teſtõ. & l. 1. C. de codi. & ſic
3 pupillaris ſubſtõ firma manet, a vt no. in l. 1. in ſi. ff. de vulg. & pup.
a ibi hoc tenuit Ia. de Are. & Ray. de For. licet Dy. videat ibi innue-
re ꝯtrarium, ꝙ illa aut. locũ hẽt ĩ his q̃ põt ꝯſiſtere ſine teſtõ. tñ illud
dictum

ADDITIONES

* Iacob. Menoch. Vide Pariſ. conſ. 32. nu. 23. lib. 1. & conſ. 55. nu. 3. lib. 2. conſ. 8. nu.
9. lib. 3. & conſ. 7. nu. 90. lib.
a Ber. Land. Manet. Vide in d. auth. quæ ibi poſui poſt Bar.

dictũ nõ eſt verũ,qa apparet, ꝙ tutelæ datio non põt ꝯſiſtere ſine teſtõ,& ſine hæredis inſtõne ꝑdicta,vt l.1.de teſtam.tut. Hoc præmiſſo in qõne ꝑdicta vidédũ eſt, an ꝑdicti Mathæolus & Philippus ſint dictę poſthumę pupillariter ſubſtituti.& dđum eſt,ꝙ ſic
4 † p ꝑdicta verba,ſi non vixerint,& filios nõ habuerint &c. Fuit.n. ſubſtõ compendioſa facta verbis directis,quę ſine dubio trahitur ad pupillarem directam intra tpa pubertatis,vt l.verbis ciuilib.& l.ꝑcib.& in l.pupillari,de vulg.& pup.& no.in l.precib.C.eodem. Sed prædictis vr̄ obſtare, ꝙ in d.verbis vlt. loco poſitis teſtõr vſus eſt his verbis,& adueniente ꝯdõne prædicta de dictis hæredib.ſupradictis &c. Sed d.poſthumam hęredem non inſtituit vt ex ipſo teſtõ apparet.ergo vr̄,ꝙ ipſi poſthumæ nõ fuerint ſubſtituti. Ad quod rñdetur,ꝙ teſtõr his verbis ſenſit.ſ.de ſuis hæredib. hoc eſt de ſuis ſuccedentib.ſnt ꝙ ſic hẽt vulgaris locutio,ſm quam deſcẽ
5 dentes ex aliquo dñr hr̃des talis.† ſm quem cõem vſum loquẽdi verba teſtõris,& maxime ruſtici dẽnt intelligi,vt l.liberorũ.§.qđ tñ Caſſius.ff.de le.3.& ibi no.& l.cũ delanionis.§.aſinam.de fun.inſtr.& l.Labeo.de ſup.le.& ꝙ ſic intellexit teſtõr,apparet ex verbis ꝑcedẽtib. teſtĩ.ibi,& filij naſciturι deceſſerint,vbi dixit,ꝙ ſine filijs bona ſua deueniant in hæredes infraſcriptos. qđ.n.dixit, filij ſui,manifeſte refert ad poſthumos,& ad poſthumas, de qb.in ſuperiori parte teſtĩ fecerat mentionem,vt l.q filiab.in prin. de le.1.
b ex quib.manifeſte concluditur,ᵇ dictos tanq̃ pupillariter ſubſtitutos eſſe admittendos,& matrem a d.ſucceſſione excludendam.

A D D I T I O.

b Concluditur. Addite prædictis conforme conſilium Ang. 83. incip.pen reformationem.& conſil. 55. incip. Si modo notarius,inquantum loquitur de poſthumo præterito. Ad eam vero particulam,vbi loquitur quod app.ſuorum hæredum,veniant deſcendentes. Addite eundem Ang conſil 59. incip. domina Andræa.vide quæ poſui in l.Gallus.§.etiam.

C O N S I L I V M. LIII.

1 *Quòd fideicommiſſo vniuerſali tacite ſub cõditione relicto locum habet ius accreſcendi.*

Picaredus Decedẽs fecit teſtum̃,in quo Sauoritũ ſuum filium naturalem tñ,& Cardam nãlẽ, & legitimam filios ſuos ſibi hæredes inſtituit æqualiter,& ſiquis ꝑdictorum Sauoriti & Cardæ,ſine filijs qñcunq; decederẽt, eos inuicẽ ſubſtituit.Si vero ambo prædicti Sauoritus,& Carda,ſine filijs deceſſerint qñcũq;,oĩno,& oĩ iure qb. melius fieri põt,ſubſtituit eis Aſtolfum,& Guili.& Bertamum Villam,Clarã Petri Minoli & Roſam Paucij,quemlibet ipſum in æquali parte. Poſt hoc deceſſit d.Sauoritus liberis ſupſtitib.poſtea deceſſerunt dicti Aſtolfus Bertamus,Clara,& Roſa ſubſtituti,ſuperſtitib. dicta Carda,& Gulielmo ſubſtituto predictę Cardę.poſtea deceſſit d.Carda ſine liberis,ſuperuenientẽ d.Gulielmo ſubſtituto prędictæ, quæ Carda fecit teſtm̃ ſuum in quo hæredem vlẽm inſtituit Guiducium, q Guiducius hæreditatem d.Cardæ adiuit poſt mortem d. Cardæ. modo d.Gulielmus ſubſtitutus petit a Guiducio prædicto ſibi reſtitui medietatem hereditatis prędictæ dñę Cardę,& eidem dñę Cardę relictum per dñm Picaredum ſuum patrem prout in libello,qui vobis tranſmittitur,continetur.& d.Guiducius dicit ſe nõ teneri,niſi ad reſtõnem quintæ partis dictæ hęreditatis.Modo q̃ritur,quid iuris de medietate dictæ hæreditatis per dñm Guil.petitæ,& quid de fructib.ipſius poſt mortem d.Guiducij recollectis poſt ei datum libellum per d.Gulielmum. Viſo teſtõ d.Picaredi, & iurib.vtriuſq; partis ſup quo conſilium meum eſt,ꝙ d.Guiducius tenetur ad reſtitutionem dictę medietatis petitę p Guliel.in
1 ſuo libello,non ad ſolam quintam partem. Ratio,† quia in fidei-
* commiſſis vl̃ib.eſt locus iuri accreſcendi, & ſi ſint ſub conditione relicta,caſus eſt de legat.1.l.filius.§.diuus Seuerus. & expreſſe. C.de cadu.toll.l.1.§.pen. vbi dicit,quòd illa quæ ſunt dicta in illa conſtitutione,habent locum in vltima volũtate in omni relicto, & codicillis, & etiam iure fideicommiſſi vniuerſalis. ergo, &c. Ad id,quod dicitur de fructibus,dico dictum Guiducium debere fructus dictæ partis reſtituere,quos percepit poſt datum libellum,& ſic eos percepit magis mora ſua reſtituentis, quàm negligentia non petentis,vt l.fin.§.ſi ei,ad Trebell.& not. in l.fideicommiſſum,eodem titu.C ad Trebell.l.iubemus.

A D D I T I O.

* Iacob.Menoch. Vide Crau.conſil 316.in princ. Rip.in l.1.§.ſed & quoties,num.4. ad Trebellian.

C O N S I L I V M LIIII.

1 *Clauſula generalis in ſubſtitutionibus, quòd non referatur ad ea de quibus eſt facta ſubſtitutio ſpecialis.*

2 *Clauſula in fine poſita refertur ad proxima, & quando referatur ad omnia, numero 5.*

3 *Dictio maſculi.generis,prolata a teſtatore in caſu odij, ſeu grauaminis non comprehendit fœminam.*

4 *Subſtitutio compendioſa facta impuberi per verba communia, quòd ſit ſemper fideicommiſſaria.*

6 *Gloſ.in l.precib.C.de impub. dum facit differentiam,an ſubſtitutio compendioſa fiat,ſi deceſſerit ſine filijs,vel non,eſt falſa.*

7 *Mater tranſiens ad ſecunda vota, quòd non ſuccedit filio pleno iure, ſed reſeruat filijs eiuſdem matrimonij.*

Angelus Maciæ habebat vnum filium noĩe Bar.ex quadam ſua vxore præmortua.Itẽ habebat vnum alium filium pupillum noĩe Mo. ex vxore ſua viuente,noĩe Gratia q̃ erat prægnans,& dictus Angelus in ſuo teſtõ inter cætera ſic diſpoſuit,ꝙ ſi vxor ſua pręgnans eſſet,& filiam pareret,reliqt ipſi filię qnquaginta libras iure inſtõnis,poſt ꝑdicta ĩ prædicto teſtõ quibuſdam perſonis certa legata fecit, & dictam Gratiam ſuam vxorem tutricem reliquit dictis Bart. & Mo. filijs ſuis,& ventri dictæ Gratiæ.poſtea in dicto teſtamento in omnib. alijs ſuis bonis hæredes vniuerſales inſtituit Bart. & Mo. & ventrem dictę Gratiæ ſuę vxoris, ſi ꝑgnans filiũ maſculũ vel plures pareret,& ad lucem peruenirent in æquali parte,& ſi aliquem eorum mori,cõtigerit ſine filijs legitimis non ſuperuiuentib.ad plenam ætatem ſubſtituit eidem ſuperuenientes æquis portionib.demum dictus teſtõr in codicillo poſt dictũ teſtm̃ cõfecto quandã ſubſtitutionẽ ꝓfecit in hæc verba,ꝙ ſi oẽs hr̃des noĩatim morerentur ſine filijs qñcunq;,ꝙ Gratia ſua vxor ſit hæres in dimidia parte bonorum,& hr̃ditate filiorum dictæ Gratiæ tam natorũ, q̃ naſciturorum in alia dimidia &c. Et plenius ꝑdicta continent̃ in dicto teſtõ,& codicillo ſcripto manu notarij;demũ mortuus eſt dictus Angelus, poſtea dicta Gr̃a peperit filiam noĩe Bartoluciam, & dicta Gr̃a extitit tutrix dictorum ſuorũ filiorum,ſ. Bart.& Mo. demum Mo. mortuus eſt in pupillari ætate ſuperuiuentib. dicta ſua mr̃e,& dicta Bartolucia ſua ſorore ex vtroq; latere,& ꝑrente dicto Btr.ſuo fratre paterno tñ:demum dicta Gratia volens tranſire ad ſecunda vota petit a iudice curiæ Montis noui,vnde ſolẽt dictæ perſonę inquiri,& per inquiſitionem tutores dari dictę Bartoluciæ,& ex dicta inquiſitione fuit datus tutor.demum mortua eſt dicta Bartolucia ſuperſtitib. dicta ſua matre,& dicto Bart. ſuo fratre ex parte matris tantum. Nunc qõ eſt inter dictam Gratiam matrem dictorum filiorum,& dictum Bar.ſ.inquantum vnuſquiſque ſuccedat tam in hæreditate dicti Mo.quam in hæreditate dicti Bar. Ad dictam qõnem ꝑfecte examinandam, Primo oportet videre,an dicta Bartolucia primo videatur ſubſtituta fratrib.ſuis, & ipſi fratres ſibi,per gñalia verba teſtatoris dicentis, ſi quem eorum ſine filijs mori contigerit &c.& vr̄,ꝙ dicta filia non ſit ſubſti-
1 tuta, nec ipſi ei ſubſtituti ſunt. Nam † cum de ea facta ſit ſpãlis ſubſtõ, gñalia verba poſtpoſita non comprehendunt eam, & caſus vr̄, huius qõnis.ff.de vul.& pup.l.cohæredi.§.qui patrem. Præte-
2 rea † clauſula in fine poſita vr̄ eſſe referenda ad proxima,vt ff.de
a po.l.1 § proinde,& ex quib.cau.ma.l.ſed & ſi per prætorem.§.de
3 inde. Prætarea,† qñ dictio maſculini generis, profertur a teſtatore in caſu odij ſeu grauaminis,tunc non comprehendit fœminã. vt ff.de vẽtre in poſ.mit.l.1.§.quare ſi ita, ſed in caſu nr̃o teſtator eſt vſus verbis maſculinis dicendo,& ſi aliquem ipſorum mori ꝯtigerit &c. Si diceremus,comprehendi fœminam iſtam, tam diceremus ipſam eſſe grauatam,maxime cum iſta ſubſtitutio ſit fideicommiſſaria,vt infra dicam,& ſic maius eſt grauamen q̃ prouiſio,& in hoc caſu grauaminis, maſculinum non comprehendit fœmininũ, qđ volunt ꝑdicta iura. Oſtendo ꝯtrium.ſ. ꝙ dicta filia ſit ſubſtituta fratrib.& fratres ſibi,& hoc ſic. Cum q̃ritur an clauſula gñalis,vel diffinita poſita in fine referatur ad proxima tñ, an ad remota,plures ſoꝛones dantur, & eſt ſolutio prima. Clauſula
4 † gñalis ᵃ refertur ad omnia etiam remota de quib.ſpãliter nõ eſt
a puiſum.hanc ſolutionem dat tex.in d.l.doli clauſula.de verb.ob. cum ergo in noſtra qõne nõ ſit facta ſpãlis ſubſtõ huic filiæ inſtitutæ,ergo gñalis ſubſtõ comprehendit eam,& per hoc videtur reſponſum ad §.qui patrem,nam ibi patri,& filio erat facta ſubſtõ: hic non. Secunda ſolutio eſt,clauſula in fine poſita refertur ad oĩa præcedentia,niſi quando ſunt ꝯtria,hoc probatur.ff.de leg.1.l.talis ſcriptura,in fi.coniuncta l.ſi idem cum eo.ff.de iur.om.iud.§.fin. & ibi gl.firmat hãc ſoꝛonem,ergo &c. Preterea ex verbis teſtatoris vr̄ colligi,ꝙ ipſe voluit iſtam filiam eſſe ſubſtitutam. Nam dixit,ſi aliquem eorum mori contigerit,ſubſtituit ei ſuperuiuentes ſed ſi intellexiſſet de filijs maſculis tantum,non dixiſſet ſuperuiuentes,ſed ſuperuiuẽtem in ſingulari nume.nam cum nõ eſſent niſi duo,vno mortuo nõ poterat ſuperuenire niſi vnus, & de hoc vr̄ quaſi caſus in terminis noſtræ qõnis.ff.ad Treb.l.fi. Certe pun-
b ctus ſatis eſt difficilis ᵇ magis,q̃ ſit in hac qõne,licet a plurib.Do. q in hac qõne conſuluerunt non ſit tactus.volendo tamen ſequi veſtigia uoluntatis teſtõris dico,& credo dictam filiam non eſſe ſubſtitutam,nec fratres ſibi.hoc ſic probo, clauſula ultimo poſita refertur ad omnia,qñ nulla rõ poteſt reddi quare magis referatur ad vnũ q̃ ad aliud.caſus eſt no.C.de lib.præt.l.1.in fin. ſed in caſu nr̃æ qõnis põt aſſignari rõ manifeſta,quare non referatur ad filiã, ergo &c. Ratio quare filia non ſubſtituta fratrib.eſt,quia patet magis affectauit bona ſua deuenire ad filios maſculos, quam ad fœminas

A D D I T I O.

a Ber.Land. Clauſula. Vide Old.conſi.127.Pau.de Caſt.conſi.255.Roma.conſ.338. Fran.de Are conſi.116.

b Ber.Land.Difficilis.Vide Anch.conſi.67.

Digitized by Google

minas,& eos quos magis dilexit in inſtitutione,vĩ ẽt dilexiſſe in ſubſtitutione,ut C.de impu.& alijs ſub.l. 1. cũ ſi. & ibi no. Ratio, quare non uideatur ſubſtĩõ facta filiæ, eſt, quia minus honorata. ergo minus grauata,& quia cum ex dictis verbis gñalibus nõ uocetur ad emolumẽtum,ſ.ad ſubſtõnem factam, non uocetur ad onus,iura ſunt vulgaria. Nõ ob.iura alleg.in õrium,quia illæ duç ſol.debent intelligi cum ſoſone,quam dixi,l.niſi ſit caſus in quo poſſit reddi rõ,quare non referantur ad omnia. Non ob.quod dicit,φ teſtator ſubſtituit eis ſupernenientibus loquendo in plurali.Nam hoc iõ dixit,quia credidit vxorem ſuã poſſe parere plures filios,vt patet ex verbis teſtamenti.Non ob.l.ſi.ff ad Treb.ubi vĩ caſus,quia ibi maſculos & fœminas pariter dilexit in inſtõne. Præterea ibi non loquitur in filijs naſcituris, vĩ loquendo in plurali,hẽbat neceſſe cõprehendere filiam , & hãc opin.teneo in hoc puncto,tanquam magis iuridicam,& magis conſentaneam

5 voluntati teſtatoris. Secundo oportet † uidere, in dicta ſubſtĩõ fideicommiſſaria poſſit trahi ad pupillarem directam? & vĩ φ ſic, vt extra,de teſt.c.1.lib 6 Contrarium vĩ no.gl.in l.precib. C.de impu & al.ſub.ſ.φ ſp ſit fideicommiſſaria.& hæc eſt veritas.Ad cuius.pcmũ facilis eſt õſio.nam cum teſtõr ſubſtituit filijs impuberibus cõpẽdioſe; qñ ſubſtituit per uerba directa,ut talis ſit hres, tunc intra tempora pupillaris trahi ad pupillarem directam , ita no.gl.d.l.precibus,& ita tenuit Dyn.in materia ſubſtitutionis, & ita loquitur d.c.1.nam illa verba , moriatur talis,ſunt verba directa.ubi no.Io. And. Sed qñ teſtator utitur uerbis cõib.habentib. ſe ad directam & fideicommiſſariam, tunc ſemper eſt fideicommiſſaria,vt res cũ ſpe valeat: ſed in caſu noſtro teſtator ſuit uſus verbis cõib.ſ.per uerbum,ſubſtituo,quod eſt cõe,vt l.gñaliter. §. 1.C.de inſti.& ſubſti.& ſic loquitur glo.in d.l.precibus.C.de im-

6 pub.& alijs ſubſt.In eo tñ,φ dicta gl.ſeeu dĩ iam,† an quis dicat ſine ſilius,uel non: non dicit veritatem, quia dicit contra l.Cẽturio.de vulg. & pup.& contra d.c.1. Solummodo.n. aduertendũ, an teſtator vtatur verbis directis,an cõibus, an obliquis , vt ſupra dixi,& ita tenet Dy.licet quidam alij Moderni videantur dicere aliter,quorum opi.nõ curo referre.Ad qõnes principales admodum facilis eſt reſponſio,an d.Mod.ſucceſſerit d.Gratia eius mater,& dicta Bar.eius ſoror,ex utroq; parente excluſo d.Bar.q erat frater paternus tñ,vt C.ad Tert.auth.defuncto, & in Auth.eo.de hęr.e.quæ ab inteſt.§.conſequens.ſed tenebãtur & tenentur reſtituere d.bona retenta ſua legitima dicti Mod. quæ eſt tertia eius quod habiturus eſſet ab inteſtato,ut in auth. nouiſſima. C.de inoffi.teſt. Erit ergo illa legitima tertia tertiæ totius hrẽditatis d.Angeli,cum tertiã habiturus fuiſſet dictus Mod. tres enim erãt , de ſecũdo non debet retineri quarta Trebellianica,iura ſunt uulgaria extra,de teſta.c.Raynutius, & ca. Raynaldus.& not. C.ad leg. Falc.l.quanquam.nec poteſt dictæ matri obijci, φ non petit dari tutorẽ,cũ eſſet tutrix. De ſucceſſione Bartoluciæ non eſſet dubitandum,quia cum hẽat ſubſtitutum,abſque dubio mater ſuccedit in omnibus ſuis bonis excluſo fratre paterno tñ , ut d.auth. defuncto.& d.§.cõns . Et circa hoc plura non curo dicere, qm̃ materia eſt ſatis clara.Vlt circa prædicta quæro,an dictæ Gratiæ ob-

7 ſtet † tranſitus ad ſecunda vota, an debeat cauere a dicta Bar. de

a reſtituendo dicta bona poſt mortẽ ipſius. Et ad hanc qõnem declarandam oportet ſcire,φ in iſta materia ſunt tria. primum ius Codic.quod loquitur per diſtinctionem,an mater nubat añ mortem filij,tũc mater ſuccedat filio,ſed debet reſeruare filijs ſuis ex eodem matrimonio natis,vt C.de ſecũ.nupt. l. fœminæ.in fi.aut nubat poſt mortem filij,& tunc bona , quæ filius habuit aliunde quã,a patre,mater habet pleno iure, & bona,quæ habuit a patre, tenetur ſeruare alijs filijs ex eodem matrimonio deſcedentibus, intellige vt ſ.dixi,vt C.ad Tertul.l. mater. Secundum ius, eſt ius Authenticorum in corpore de non eli.ſe. nuben. §. cum aũt.per quod ius corriguntur prædicta iura, quia ſiue mater nubat ante, ſiue poſt,ſuccedit pleno iure. Tertium fuit ius in Auth.de nup. §.hinc nos per quod in bonis paternis redit ad diſtinctionem l. mater,quando mater ſuccedit filijs ab inteſtato, cum ergo ſecundum iura Codicis mater tenetur reſeruare filijs eiuſdem matrimonij,& in quæſtione noſtra nulli ſuperſint filij ex eo.matrimonio,patet quod dicta Gratia ſuccedit pleno iure , neque debet de reſtituendo cauere,& ita aliás de facto conſultus reſpondi. Bart.

A D D I T I O.

a Cauere.Vide Bal.conſi.25.5.lib.

CONSILIVM LV.

1 Filia inſtituta in re certa,cũ clauſula,quòd plus petere non poſſit,nõ excluditur a petitione portionis rei emphyteuticç ſibi ex ſtipulatione quçſitç.

2 Ius patronatus conſeruatur in filio etiam in modico inſtituto.

3 Pater non ſoluendo canonem præiudicat filio in re emphyteutica.

In nomine Domini amen. Dominus Amanis filium

1 M.hæredẽ uniuerſalẽ inſtituit,filiam fœminã in certa † quantitate,& eam eſſe tacitam,& contentam iuſſit , an ex dictis uerbis dicta filia perdat ius petendi partem ſibi contingentem de bonis emphyteuticis.Iſtam quæſtionem format Spec.in titu. de loca. §.nunc aliqua.ver.78.& licet arguat pro & cõtra,non bene ſe firmat: veritas tamen eſt,quòd d.filiæ remaneat ius petendi emphyteuſes ſibi quæſitas ex vigore ſtipulationis paternç,in nullo diminutum ex vigore dictæ inſtitutionis factæ in dicta quantitate. Et hoc verum primo pp impotentiam patris.cum enim hoc non habeat filius,vt hæres ex diſpoſitione patris, in hoc non valet, vt expreſſe habemus de ſuc.feu.c.1.in princ.& hoc eſt ius cõmune. & Spec.in d.ver.78 circa fin.dicit ſimilem emphyteuſim,& feudum in hoc.Præterea hoc videmus in actione de dote,quæ q̃ritur filiæ ex diſpoſitione paterna,quod ius pater diminuere non põt,niſi in eo,φ uult ſibi de bonis ſuis remanere, vt l.ſi cũ dotẽ. §.paterna.ff.ſol.mat. Prçterea poſito,φ pater poſſit filiam ſuã ſua diſpoſitione priuare,tñ hæc verba hoc non important.debuiſſet enim pater hoc exprimere.ſ.vt iura emphyteutica ſilium apud filium remaneãt.quod pater in ſimi.non pater poteſt vni ex filijs aſſignare liberum ,tñ ſi vnũ ex filijs inſtituit in portione magna, alium in modica,ppter inſtitutionem ex modica nõ repellitur, quin æqualiter cũ alijs admittatur, vt l.iuriſiurãdi. §. ſi liberi.de

2 oper.lib.Præterea † ſufficit filium ex quacunque parte modiciſſima inſtitutum eſſe,ad hoc,vt ius patronatus cõſeruetur ſibi.l. & ſi ex modica.ff.de ope.lib.Præterea ſi poneremus filium ſimpliciter exhæredatum,non ſufficeret ad excludendum eum a iure patronatus,ſed eſt neceſſe φ ſit exhæredatus mala mente,vt le.ſi patronatus.§ ſi quis mala mente.& §.ſeq.ff.de bo.l. lib. Ita ergo in propoſito,cum filia ſit inſtituta ex certa re,& iuſſa eſſe contenta,dicta verba debent intelligi,quod plus petere nõ poſſit de bonis defuncti iure hæreditario,ſed per hoc non priuatur iure, q̃ habet tanquam filia,non tanquam hæres,vt iure patronatus, & iure emphyteutico.Non obſ.iura,& rationes allegatç pro ſe.Primo non ob.l.fœminæ.C.de ſecund.nupt.quia ibi mater non cogitur filijs reſeruare vigore alicuius conuentionis habitç cũ alio: Sed ex diſpoſitione illius l. q̃ ſic expreſſe diſponit,vt mater poſſit vnum ex filijs eligere Sed in caſu noſtro eligendo vnum ex filijs,ve niret õ conuentionem, cũ alio habitam,ergo,&c. Non ob.φ

3 † p̃r non ſoluendo canonẽ,põt priuare filiũ iure emphyteutico, quia hnc ex iure õcies celebrati cum ipſo õcedẽte prouenit. vnde per hoc conceſſio vel cõuentio in nullo offenderetur, ſed eligẽdo vnũ,c ſtenuit õuentio,q̃ volunt filios æqualiter admitti. Nõ ob.φ pr poteſt vni ex filijs libertũ aſſignare,vt ex prædictis patet.

A D D I T I O.

a Bar.Land.in nomine confirmando prædicta,quod dicta filia non poteſt excludi a re emphyteutica quia verum dicit Bar quod hæc iura non tranſeant ad filios vt hæredes,ſed vt filios gl. & Doct.in l.etiam ff ſol.mat.Bar.in in l. ſi tibi decem.ff.de pac in l.quod dicitur ff.de ver.obl.in l.item videndum.§.ſi & ibi Ang. de peti.hær Bar.in l.Gallus de li & poſth in l.iuriſiurandi §.ſi liberi.ff de ope. li. & in l.ſi non ſortem § libertus ff.de condi.ind.Bal.in l.3.& in l.cum virum C. de fideiuſ.Io.de Imo.in l.ex facto.de hæred.inſti Spec in tit.de loc.ca. nunc aliqua, per Io.And.in c.in præſentia.de proba.& quod etiam habent locum in inſtituto in re certa,vide ubi ſupra,& videte conſilium Pau de Caſt.130 Fed de Sen.conſi 218 & Pet.de Anch.conſi.124.& 320.ubi dicunt,quod ſi pater habet quinque filios , quod non poteſt vni legare emphyteuſim in præiudicium aliorum filiorum. In vltima parte, an pater poſſit præiudicare filijs, non ſoluendo non canonem,articulus eſt dubius de quo Bar.in l.eum qui de iureiu. & rel.g Bar.in l. in l. emancipatam, ff. de ſena . in l. qui ſe patris. C . unde lib. ubi not. an pater poſſit renunciare feudo in præiudicium filij in l.in perſonam.C de fideicom. & quod pater poſſit prælegare rem emphyteuti.tenuit Inno.in c.potuit,de loca.& Lud.Rom.conſil.35.& Pet.de Anch.conſi.122 & 123. Pau.de Caſt.conſ.141.contrarium,quod immo non vt hic tenet Bar.& nuit Ang.conſi.199.& conſi.190.incip.iudex nunc ex forma, & ſerie,cum limitatione, niſi tantundem alijs filijs prælegaſſet,per l.aſſignare.de aſſi.libr.auctã l ſi cum dotem § ſi pater.ſol.mat.& Pe. de Anch.ſibi ipſi contrarius conſi.217.

CONSILIVM LVI.

Subſtitutio facta impuberi,quòd bona vendãtur,& diſtribuãtur inter pauperes,cenſetur directa intra pupillarem ætatem, quia ſubintelligitur, quod fideicommiſſarij accipiunt & vendant.

2 Executores fideicommiſſarij,quòd dicantur hæredes directo etiam in ſubſtitutione.

3 Tacita pupillaris,quæ venit ex cõiectura,mẽte teſtantis,excludit matrẽ.

4 Subſtitutio directo facta in omnibus bonis quòd excludit matrem.

5 Vxor relicta domina maſſaria & vſufructuaria non exiſtẽtibus liberis,& bona deueniant ad fideicommiſſarios,quòd habebit integrum vſumfructum deducta legitima filiorum.

6 Trebellianico quòd non detrahitur de fideicommiſſo ad pias cauſas. Trebellianica quòd ceſſat,in quibuſcunque caſibus ceſſat Falcidia.

7 Quem deceſſiſſe in pupillari ætate,probat qui ugit.

In nomine Domini amen. Bar. fecit teſtamẽtum,in quo vxorem ſuam reliquit dominam,& vſufructuariam & maſſariã omnium & ſingulorum bonorum ſuorum,donec honeſte & caſte ſtare voluerit in domo dicti teſtatoris cum filijs. Item filias ſuas natas, & naſcituras inſtituit in certa quantitate , & filium M.natum,& naſciturum inſtituit hæredem,vel hçredes vniuerſales,& eidem ſubſtituit per hæc verba, videlicet,quod ſi aliquis ipſorum filiorum,vel filiarum intra pupillarem ætatem,& quandocũque alij,vel alijs naſcituris per directam inſtitutionẽm ſuccedent

cedent eidem, ſi oẽs maſculi decederẽt ſine filijs legitimis ex eis
natis, ꝙ filiæ ſuperuenientes eius hæredes ſuccedant per directã,
& ſi oẽs decederẽt ſine filijs legitimis, ꝙ bona ſua vendantur, &
diſtribuantur inter pauperes Chriſti de Fulgineo, & ad prędicta
exequenda fecit ſuos fideicommiſſarios. Contingit, ꝙ mortuus
eſt dictus teſtator filio manente in hæreditate poſſidente bona ꝑ
ſe, & ſui tutores. demum mortui ſunt oẽs filij maſculi, & fœmi-
næ, ſed an deceſſerit in pupillari, vel poſt, dubitatur, mortui ſunt
ẽt oẽs d. fideicommiſſarij executores d. teſti. vnde dñs Eṗs vigo-
re executionis ei deuolutæ per mortem d. executorum, bona di-
ctæ hr̃ditatis, & hr̃ditatem cuidam vendidit pro pretio certo cã
diſtribuendi d. pretium inter pauperes ſm formam dicti teſti. Ex
quibus prędictis oritur qõ inter d. emptores ex vna parte, & ma-
1 trem d. pupillorum ex altera parte. quæritur quid iuris. Circa † q̃
examinanda multa dubia oriuntur. Primum, an dicta ſubſtitutio
quæ reſpicit pauperes, fuerit pupillaris, poſito ꝙ filij in pupillari
ætate deceſſerunt. & vr̃ ꝙ non, quia qñ ſunt verba mere obliqua
non põt dici ſubſtõ pupillaris, vt patet in verbo, diſtribuantur. ff.
de vulg. & pupil. l. cohæredi. §. cum filiæ. ita vr̃ in propoſito, quia
teſtator dicit, vendantur & diſtribuant̃ inter pauperes, & ſic non
dicit, ꝙ pauperes directo capiant de manu ſua, & ſic non vr̃ ſub-
ſtitutio pupillaris. pro hoc facit l. fundi Trebatiani. ff. de vſufruct.
leg. In 9trium vr̃ eſſe veritas, & eſt ꝙ intra tp̃a pupillaris ætatis eſt
a directa pupillaris. a nam in verbis ſ relatis ſubintelligitur aliud
verbum hoc modo, & ſi omnes decederẽt ſine filiis legitimis, ꝙ
tunc ſideicommiſſarij accipiant, & per eos vendantur, & diſtri-
buantur, & ſic intelligitur hoc verbum, accipiant, vt ff. de ali. &
ciba. lega. l. alio. in fi. & ibi no. gloſ. quę expreſſe hoc dicit, & pro-
batur in l. denique. §. interdum. de pec. lega. expreſſum eſt in Au-
then. de eccl. tit. §. ſi quis autem pro redemptione. ſed hoc verbũ
ipſi accipiant, eſt directum. ſignificat. n. ꝙ ipſi accipiant de manu
ſua, non per alios ei detur. Præterea hoc vr̃ expreſſum extra. de te
ſti. ca. cum tibi. & quod ibi no. Inno. vbi iſti executores fideicom
2 miſſarij † dñr hæredes directo, hoc tenuit Roſre. in titu. de act. q̃
ex delic. & Specula. in titu. de inſtr. edi. §. nunc aliqua. verſ. itẽ po-
ne, ꝙ aliquis. Sicut ergo qñ nullus eſt alius inſtitutus, iſti fideicõ
miſſarij, dñr eſſe hæredes, eadem ratione in ſubſtitutione dicun-
tur hęredes. & ſi dicatur: qñ mater eſt in medio, iſta interpretatio
non debet admitti, ſicut nec tacita pupillaris admittitur ↄtra ma
trem. Reſpondeo, ꝙ tacita de qua defunctus non cogitauit, ſed
ius præſumit, ꝙ ſi defunctus cogitaſſet ſic voluiſſet, vt eſt tacita
vulgaris contenta in expreſſa pupillari, iſta non admittitur ↄ ma
3 trem, ſed tacita † quæ venit ex præſumpta mente defuncti, quia
præſumitur teſtatorem ſic cogitaſſe, & voluiſſe, ex aliquibus ver
bis, vel aliis coniecturis bene excludit matrem, vt notatur in l. ꝓ-
cibus. in gl. in materia, & eſt tex. C. de teſtam. milit. l. in teſtamen
to. ſed iſta eſt huiuſmodi, quia fideicommiſſarii vendere nõ poſ
ſent, & dare pauperibus, niſi acciperent, ergo, &c. Hoc ergo, quod
fideicommiſſarii acciperent, teſtator cogitauit. Item ex hoc appa
4 ret, † quod teſtator dixit, quod bona ſua omnia, &c. Nam ex eo
quod dixit, omnia, vr̃ voluiſſe de omnibus non facta exceptione
de matre filii, vt l. Iulia. in princ. de legatis 2. hoc autem non põt
fieri, niſi per directã pupillarem. ergo apparet, quod teſtator vo-
luit ſubſtituere directo pupillari intra tempora pupillaris ætatis.
Et quibus concluditur, ꝙ ſi dicti filii deceſſerint in pupillari æta
te, mater omnino excluditur, vt extra, de teſtamen. c. ſi pater. li. 6.
5 & l. precib. Secundum dubium eſt, poſito, † ꝙ dicti filij in pupil-
lari ætatæ deceſſerint, quid debeat habere dicta mater ex vigore
dictorum verborum, cum reliquit eam dominam, & vſufructua
riam, & maſſariam. & videtur ꝙ hoc fuerit relictum filiis inſtitu
tis, ꝙ ex hoc habeat ſolum alimenta, ſm cõſuetudinem obtentã.
C. ſi ſecũdo nup. mu. l. 1. Sed aduerte in eo ꝙ reliquit eam dñam
non debet intelligi de iure dominii, ſed de quadam præeminen-
tia in domo, ſicut ex cõi vſu loquendi apparet: homines enim ap
pellant vxores dñas domus. ar ff. de au. & arg. leg. l. Titia teſtõ. Et
quædam leges appellant eas dominas. ff. rerũ amota. l. a. ff. ad Sil-
lan. l. 1. §. ſi vir. & hoc tenuit Specu. in tit. qui fi. ſint legi. §. 1. verſ.
quid fuit. Et idem importat verbum, maſſariam, ibidem poſitũ,
quod fauore filiorum eſt interpretatum, vt porrigatur ad alimen
ta tantum. ſecus eſt in extraneis inſtitutis, vt no. gl. in d. l. 1. C. ſi ſe
b cundo nup. mu. Dico ergo, ꝙ non exiſtentibus b filiis, & hæredi-
tate tranſlata ad alios, ceſſat fauor liberorum, & debetur vſusfru-
ctus integre, deducta tamen legitima filiorum, in qua nõ potuit
vſufructuaria conſtitui, vt C. de vſufruc. l. omnium. ff. de vſufru. l.
vxori. & in qualibet ipſarum no. hoc, & probatur euidentiori ra-
one, quia dictum legatum nõ eſt vnum, ſed plura annua, quod
apparet ex eo verbo, & dum dicit, caſta & honeſta ſtare voluerit,
&c. Quæ verba oſtendut legatum eſſe annuum, vt l. legatum. de
au. & argen leg. ff. quibus. mod. vſusfruc. amit. l. ſi cum annos. in
in princip. ſicut ergo cuiuslibet anni initium inſpicitur, vt ſecun
dum illud iudicemus de viribus teſtamenti legati, vt l. ſi in ſin-
gulos, & l. ſi in annos. de aur. & argen. lega. de donat. cauſa mor. l.
tenatus. in fin. ergo hic poſtquam ſucceſſerunt extranei, inſpici-
tur conditio extranei ad quem deuenit hæreditas. Tertium du-
6 biũ eſt, † quid iuris ſit, poſito ꝙ filii deceſſerint poſt pupillarem
ætatem. Ad qđ dicendũ, ꝙ tunc ſine dubio ſubſtõ eſt fidei cõmiſ
ſaria. & ſic ad pauperes ſubſtitutos non põt venire ltĩma filiorũ,
vt d. l. cohæredi. §. cũ filiæ. ff. de vulga. & pupilla. Trebellianicam
aũt nõ pñt hæredes dictorũ filiorũ detrahere, cũ ſit relictũ ad pias
cãs, & ſic non dettahitur Trebellianica, ſicut nec Falcidia, ſm ve
rã opinã in quibuſcunque caſibus ceſſat Falcidia, & in hic ceſſat
Trebellianica, vt l. Marcell. circa prin. & ver. quid autẽ. ff. ad Tre-
bell. & ibi ponit glo. exempla de caſibus notatis. C. ad l. Fal. l. in te
ſtamento. vbi dicit relictũ ad pias cãs. & hoc pluries dictũ, & con
ſultum eſt, ideo in hoc puncto me non extẽdo, licet gl. & aliqui
Doct. de hoc dubitent in c. ſi pater. de teſti. li. 6. & tranſibit in pau
peres, vel ſideicõmiſſarios prædictos cũ oĩbus oneribus legatorũ
7 vt dictis legibus, & iura ſunt vulgaria. Quartũ dubiũ † eſt, cũ dubi
tatur qua ætate deceſſerint, vt incũbat onus probãdi hoc. Rñdeo
ei, qui agit. vnde ſi ipſi, qui emerunt ab eṗo, agũt, & dicunt ſe ſuc
cedere in ius pauperũ, tanq̃ ſubſtitutorum directa pupillari, ipſi
debẽt probare ipſos deceſſiſſe in pupillari ætate, quia hæc eſt cau
ſa ſuæ intentionis, vt C. de in inte. reſt. l. maiorẽ. & no. in l. de æta-
te. ff. de mino. ſm veram opin. conſtat enim, quòd epiſcopus po
tuit dicta bona vendere cauſa diſtribuẽdi inter pauperes. C. de epi
ſco. & cle. l. nulli. & l. ſi quis ad declinandam, in Auth. de ecclẽ. ti.
§. ſi quis pro redemptione. Ego Bar. de Saxo ferrato.

ADDITIONES.

a Pupillaris. Vide Bal. conſi. 86. 5. lib. & conſi. 235. 2. lib. Pau. de Caſt. conſi. 299.
b Non exiſtentib. Vide Bal. conſi. 320. li. 1. Aug. conſi. 95. & ſupra conſi. 9. & in con
ſi. 10. inci quidam nomine Theobaldus.

CONSILIVM. LXII.

1 *Iſta verba, ſi nullus decederet ſine filijs, quid importent.*
2 *In vulgari vſu loquendi ſæpe a propria verborum ſignifico. recedimus.*
3 *Singulare pro plurali, & econuerſo, & vniuerſale pro particulari, & diſtri
butiuo accipimus.*
4 *communis vſus loquendi prævalet omni propria ſignificationi.*
5 *Subſtitutio compendioſa aliquo ex inſtitutis decedente ante aditam hæredi
tatem, quòd contineat vulgarem directam.*
6 *Subſtitutio compẽdioſa facta pluribus, aliquo ex ipſis inſtitutis decedẽte
poſt aditam hæreditatem, in perſona illius continet fideicommiſſariam.*
7 *Subſtitutio compendioſa facta perſonis diſparibus non continet pupillarẽ.*
8 *Trebellianica de fideicommiſſo ad pias cauſas non detrahitur.*
9 *Dictio, ſi aliquis, & ſimilia, licet ſint diſtributiua plurium, tamen effectũ
diſpoſitum attribuunt in quolibet particulari.*

Annacellus. De caſtro Plebis fecit teſtm̃, in quo Blan
tiã eius filiã, & Cechũ Serpucij Alderdu
cij ſibi hæredes inſtituit per hæc verba, & ſi nullus dictorum ſuo
rum hæredum deceſſerit ſine liberis ex ſe deſcendentibus ex legi
timo mr̃imonio, ſuccedat hoſpitale cõis, & monaſterium S. Ma
riæ, æquis portionib. Cõtingit, ꝙ dictus Cechus ex iſtis inſtitutis
viuo teſtatore decedit ſine filijs, poſtea mortuus eſt teſtator ſuper
ſtite dicta filia, & Alderducio. Quæritur, vtrum dictum monaſte-
rium admittatur vigore dictæ ſubſtõnis. Ad quã qõnẽ examinan
1 dã oportet primo videre, qualr̃ debẽt intelligi hæc verba, † ſi nul
lus deceſſerit, &c. Nã ſm ↄceptionẽ verborũ vr̃, ꝙ aliquo ex inſti
tutis decedente ſine liberis, ſubſtitutio euaneſcat. tñ ad huius de-
clarationem eſt ſciẽdũ, ꝙ in vulgari vſu loquẽdi ſæpe a propria ſi
gnificatione verborum recedimus, quãque. n. plurale pro ſingula
ri accipimus, & ſingulare pro plurali, vt l. non eſt ſine liberis, & in
l. viu. ff. de ver. ſig. Itẽ interdũ accipit̃ vle ꝓ particulari, & diſtribu
tiuo, vt ff. de iu. fi. l. moſchis. in prin. ibi. n. ponit oẽm pro quoli-
bet de ſtatu ho. l. 3. & ibi no. vbi exponitur oẽs, vt ſic verificet̃ in
particulari quolibet. Hoc præmiſſo ſciendum, ꝙ in vulgari no-
ſtro ſi quis dixit, Se niuno morirà ſenza figliuoli, &c. Intelligit al
cuno. Vnde notarius qui prædicta verba ſcripſit, tranſtulit in lati
nũ verbaliter, & materialiter ſm ꝙ fuerũt a teſtatore prolata. de-
bẽt enim intelligi ſi nullus, ideſt aliquis, ſm cõem vſum loquẽdi
& intelligendi, qui prævalet oĩ propriẽ ſignificationi, vt d. legib.
& l. librorũ. §. qđ tñ Caſſius. ff. de leg. 3. & l. cum de lannionis. §. a ſa
nã. de fun. inſt. l. Labeo de ſupel. lega. cũ ſi Hoc tñ præmiſſo poſi-
to, ꝙ verba ſubſtõnis dicerẽt, & ſi aliquis dictorũ ſuorum, &c. vi
2 dendũ eſt de viribus dictæ ſubſt. Circa † quod ſciendũ eſt, ꝙ dicta
ſubſtõ ↄpẽdioſa, inſtituto, vel aliquo eorũ decedẽte añ aditã hę-
reditatẽ, ↄtinet vulgarem directã. caſus eſt in l. Gallus, §. 1. de libe.
& poſth. ſm vnã lect. q̃ oẽs tenent. hoc tenet Iac. de Are. & Iaco.
de Rau. & Cyn. refert in l. precibus, qđ apparet ẽt verum in caſu
propoſito, qa verba iſta intelliguntur, ſiue deceſſerit viuo teſtato
re, ſiue poſt, vt l. 1. in princ. de adi. lega. prout ergo dicta verba ſe re
ferunt ad eum, qui viuo teſtatore deceſſit, abſque dubio contine
tur vulgaris. Et ſic apparet, quòd monaſterium vigore ſubſtitu-
tionis pro parte ſua ſuccedit illi in portione illius, qui viuo teſta-
2 tore deceſſit. Item eſt ſciendum, † quòd dicta ſubſtitutio com-
pendioſa aliquo ex inſtitutis decedente poſt aditam hæredita-
tem, in perſona eius continet ſubſtitutionem fideicommiſſariã.
in caſu propoſito, cum huiuſmodi ſubſtitutio fuerit facta filiæ,
ſimul, & duobus extraneis, non poteſt continere pupillarem,
ſed debet intelligi in eo caſu, in quo poteſt omnibus vniformiter

Digitized by Google

mitet ſubſtinere.l.fideicommiſſaria.ar.l.iam hoc iure.cum ſi. de vul.& pup.vnde in propoſito ꝓ parte ſua debetur portio, in qua fuit inſtituta filia dicti teſtoris, & debetur ei iure fideicommiſſi,
5 deducta legitima,quę nõ cadit in fideicom. Trebellianica †vero dedoci non debet,quia eſt relictum ad pias cauſas.Item ſciẽdum
6 eſt,†ꝙ hęc verba,ſi aliquis,ſiquis,quiſquis& ſi.diſtributiua, licet ſint diſtributiua plurium, tamen effectum diſpoſitum attribuũt in quolibet particulari.vnde ſi dico,ſiquis mihi hæres erit vel aliquis.iſta uerba verificantur ſiue vnus tantum hęres exiterit,ſiue omnes.hoc ẽt ꝓbatur plurib.legibus,vt l.quę liberis.§.hęc verba de vul.& pup.& l.ſi neceſſarias,§.ſi annua.de pig.ac.l.quis in fundo.§.fina.& l.qui filiabus,§.1.de leg.1.vnde licet dictus Alder.ſupeſſit,tamen in aliorum perſona habet locum ſubſtitutio &c.

CONSILIVM LVIII.

1 *Emphyteuſis recepta a patre pro ſe,filijs,& nepotibus,altero filiorum decedente ſine filijs,accreſcit alteri.*
2 *Ius accreſcendi habet locum in mortis cauſa capione.*
3 *Ex diuiſione facta inter fratres de re emphyteutica eccleſiæ ſine licentia Abbatis,quòd non ceciderunt a iure ſuo.*
4 *Si tempore diuiſionis fratres inter ſe fecerunt quitationem, & ceſſerunt iura,quòd per hoc non impediuntur petere partes fundi emphyteutici fratris præmortui.*
5 *Quitatio generalis non porrigitur ad incognita.*

Ex themate Prædicto tria dubia oriuntur. Primo, an mortuo vno ex dictis fratribus ſine filijs maſculis portio eius dicti fundi reuertatur ad monaſteriũ, an vero accreſcat fratri ſuperuiuẽti,cum pater eorum receperit in emphyteuſim pro ſe,& ſuis filijs,& nepotib. & tertiam eius lineam maſculinam finitam.Secundo,an per diuiſionem inter fratres factam irrequiſito Abbate ceciderint a iure ſuo. Tertio,cum tempore diuiſionis vnus frater alteri quitauerit, firmauerit, & ceſſerit, impediatur petere partes dicti fundi fratris præmortui.Super pri
1 mo dico,†ꝙ iſta emphyteuſis ſit paterna,hoc eſt per patrem quęſita ſuperuiuenti fratri accreſcat,
a vt probatur per caſum.10.colla qui feu.da.poſ.c.1.quod vr̃ tenuiſſe Dy.de verb.oblig.l.ſi mihi,& Titio.Cy.C.quando non pe.par.l.1 facit quod no.Specu.de loc.§, nunc aliqua.ver.78.de hoc eſt glo.or.in l.quod dr̃. ff.de impen.ꝙ no.& hoc venit ad fratrem ex iure accreſcendi,ꝙ licet alias nõ habet locum etiam in diſpoſitionib.inter viuos,tamen habebit locum in vſufructu accreſcendæ libertatis,& in ſocio imperialis liberalitatis,vt C.ſi impe.liber.ſoc.l.1.vel habebit vigore ſucceſſionis permiſſæ hoc caſu,vt probant dicta iura feudalia.Præterea dicta conceſſio in emphyteuſim in perſonam patris recipientis eſt inter viuos,tñ in perſona filij eſt quædam mortis cã capio, qa pp mortem patris filij capiũt.patre.n.viuo filij nihil hñt facere, vt l. Gallus.§.1.& quod ibi no.de lib.& poſth.de ope.lib.l.ſi iuſiurandi.§.ſi liberi.no.p Cy.C.de op.li.l.liberti Si ergo capitur pp mortem patris,eſt mortis cã capio,vt ff.de dona.cã mortis. l.qui ꝑtio.
2 & l.mortis cã capio.ſi eſt mortis †cã capio,eſt locus iuri accreſcẽdi,vt l.Thais.§.Stichus. de fideicom lib. pro hoc facit quod dicimus,ꝙ donatio cã mortis ſapit naturã ↄ̃ctus,& vltimæ volũtatis, vt no.ff.de do.pręleg.l. 2.in prin.& no. Dy.in l.tam is.§.1.de donatio.cã mor.Sed in hac donatione eſt locus iuri accreſcendi,vt no. in l.1.§.pe.de cad.toll. vbi dr̃,hæc autem oĩa locum habere in donatione cã.mor.&c.Sed ſuper eadem ꝗſtõne quaſi ꝑ totam dictũ eſt de iure accreſcendi.ergo in propoſito in hac conceſſione hẽbit locum ius accreſcendi. Præterea poſito, ꝙ iuri accreſcendi non eſſet locus,tñ ad hunc fratrem ſuperuenientem debet pertinere ex virtute cuiuſdam repetitæ cõceſſionis in emphyteuſim. Nam de his,quę de ſui natura non trãſeunt ad hr̃des extraneos,qñ aliquis conceditur alicui pro ſe, ſuiſq; hæredib. vna conceſſio vr̃ in ꝑſona cuiuſlibet hæredis.ff de verb.obl.l.ſtipul.iſta.§.ſi quis ita.& quib. mo.vſuſfr.amit.l.repeti.in prin.Important.n.huiuſmõi conceſſionis verba, vt itaum quod in perſona vnius conceditur in emphyteuſim. & alteri q eſt de hær. in tertiam gñationem videatur ↄcedi, vt l.ſi cum in annos.qui.mo.vſuſfr.ami.Sic in ꝓpoſito,cũ in ꝑſona illius fratris defuncti ſine filijs ſit ꝓ ſua parte finita emphyteuſis,vr̃,ꝙ fuit in veritate tp̃e primę cõceſſionis facta conceſſio illi, qui ſuperſtit vſq; ad tertiam gñationem. Præterea hoc videmus expreſſum in patre,qui ſtipulatur pro ſe,& pro ſuis filijs operas a liberto.nam tale ius operarum venit ad filios ex ſtipl̃one paterna non ad eos,vt hæredes.quod patet,qa non pertinet ad eos,ꝓ hr̃ditarijs portionib.vt d.l.iuriſiurandi.§.ſi liberti.de ope.li.& l.ſi operarum.e.ti.an ergo iſtud ius operarum pertineat ad alios fratres, vno ex fratrib.præmortuo? & certum eſt,ꝙ ſic per l.verũ. in prin. de aſſigna.lib.Cõcludit ergo,ꝙ cum iſta emphyteuſis ſit paterna ꝙ ad filium ſuperuenientem pertineat,ex iure accreſcẽdi,vel ex iure ſucceſſionis,vel ex iure cuiuſdã repetitę ↄceſſionis,vt ſup.dictum
3 eſt.Super †ſecundo,an ꝑ diuiſionẽ factã inter ipſos fratres ceciderint a iure ſuo? & vr̃ ꝙ ſic,quia alienatio eſt prohibita,vt l.fi.C.de iure emphy.ſed diuiſio continet in ſe quãdam alienationem, vt iura vulgaria dicunt,ideo non licet diuidere irrequiſitõ dño. Præterea hæc prohibitio non videtur ſolum facta de alienando extra eos,ſed ẽt inter ſeipſos,vt ff.de tranſa.l.cum hi.§.ſed ſi plurib. per quem § Doctores quidam ex antiquis hoc tenuerunt. Tñ ↄ̃rium dico veriſſimum.Primo qa ſup venditione primo ſunt inſpicienda pacta ↄuenta inter dantẽ in emphyteuſim,& recipientem , vt d.l.fi.de iure emphy.ſed in iſto inſtrõ ↄtinetur nõ ſolũ ad alienandũ in ꝑiudicium dictæ eccleſię,ſed ẽt ſi inuicẽ alienẽt,nullum eſt ꝑiudicium eccleſiæ,qa qlibet eorũ eccleſiã dñam agnoſcit. ergo inuicem eſt ꝑmiſſa alienatio.Pręterea videtur caſus.C.de fideic.l. voluntas.vbi dicitur,ꝙ inuicem pñt alienare. Præterea de hoc eſt caſus 10.coll.de ꝓhibi.feu.alie.p Fede.c.imperialem. § ꝑterea ducatus.Præterea ſi iura deficerent oĩa,hęc rõ oñdit quare in alium prohibita eſt alienatio, quia ille alius vel alio modo accipiens nõ cogeret ipſum primum ↄcedentem in dñm recognoſcere, qa etiã dño nulla perſonali actione tenet̃,& iõ ius vltimum q primus eſt emphyteuta potuit alteri in emphyteuſim ↄcedere,vt Inſti.loca. §.adeo,qa ſcd̃s emphyteuta recognoſcit primum dñm & dñs ita poſſidet mõ,ſicut poſſidebat re exiſtente apud primũ emphyteutã,qđ nõ eſſet re vẽdita,vt ff.qui.mo.vſuſfr.ami.l.Pomponius.de acq.poſ.l.qui vniuerſas.in fi.ſed in ꝓpoſito qlibet ipſorum filiorũ hẽt æqualiter ab eccleſia, & cogitur eam recognoſcere in dñam, quia hæres primi recipiẽtis,ergo &c.Ad hoc ẽt facit qđ no.Doc.
b in l.fi.C.de iure emphy.Concluditur ergo, ꝙ ꝑ diuiſionem [b] ab eorum iure ceciderint,& per hoc apparet rñſio ad §.ſed ſi plurib. qa ibi eſt eadem rõ ꝓhibitionis inter eos,quę inter extraneos,hic
4 ſecus.Super tertio puncto,†quęritur,an per dictam quitationem inuicem factam impediatur frater ſuperuiuẽs petere dictam par-
c tem. c dico ꝙ ex hoc pacto eccleſia nil põt dicere, qa illi demum ꝓdeſt pactũ cuius paciſcẽtis intereſt , ſed paciſcẽtis nihil intereſt, qđ eccleſiæ proſit,ergo &c.Preterea ſi intelligeres iſtam qõnẽ,vt hoc ad futurũ porrigat,hoc nõ acquirit̃ illi fratri cui qtatio fit,qa ius qđ frater ſupueniẽs intẽdit,nõ eſt ↄ̃ fratrẽ mortuum,vel eius hæredes.ex hoc ergo dicto fratri præmortuo nihil quæritur,vt l. nec vtile.ff.ex qb cau.ma.& de acq.poſ.l.ſi me in vacuam. Præterea ꝙ tale ius fratrum poſt mortem talis gñalis qtationis nõ por-
5 rigat,ꝓbat̃ in l.Paulo Callimaco.§.1.de leg.2.facit illud †gñale dictum,ꝙ gñalis quitatio non porrigitur ad ea,de quib. nõ eſt cogitatum,vt l.Aquil.& l.cum tutorib.de tranſactio.facit de dam. infec.l.ſtipulatio.§.1.eo.ti.l.damni infec.quidam.in fi.Concluditur
d ergo d ꝙ vigore illius quitationis iſte frater non repellatur.Bart.

ADDITIONES.

a Bar.Land.Accreſcat.Latius proſequitur Rom.conſil.19.
* Iacob.Menoch.Opinion in in l filiusfamilias.§ diui.ver.95.de leg.1.
b Bero.Land.Diuiſionem.Diuidi an poſſit emphyteuſis.vide Abb conſi 74.Alex.in d.conſil.188.2.lib.
c Ber.Land.Patrem.Vide Roma.conſi.21.
d Ber.Land.Concluditur ergo.Addite prædictis,& ibi videte quę poſita ſunt ad finem conſ.51.ſuperioris.& addite inquantum loquitur de diuiſione,Fed.de Senis conſil.437.incip factum tale eſt,duo fratres.

CONSILIVM LIX.

1 *Si datur per ciuitatem locus ad ædificandum caſtrum,quod talis locus remaneat de territorio ciuitatis.*
2 *Si venientib ad habitandum in loco conceditur immunitas cum pacto ſoluẽdi certam quantitatem,quo ad alia munera & collectas,non teneantur.*
3 *Verba ambigua contractus declarantur ex conſuetudine & modo vtendi.*
4 *Immunitas conceſſa pro eorum iuribus & rebus , quòd comprehendat etiam futura.*

Commune Spoleti conceſſit quibuſdam hominibus habitantib.in comitatu Comitis,de Arrono quendam locum,q locus vocatur mons Franchus comitatus Spoleti liber,vt ibi facerent Caſtrũ,& ibi habitarẽt,& dicti hoĩes promiſerunt dicto cõi Spoleti certa ſeruitia noĩatim. Econuerſo commune Spoleti promiſit eis franchiſiam & libertatem , ſicut hñt alij ciues Spoletani. dicti homines fecerũt Caſtrum in dicto loco,vbi ſteterunt ꝑ 40.annos,nec ſoluerũt collectam de his quæ per eos fuerunt quęſita de nouo,& dicta franchiſia ſunt eis,& eorum hæredib.& ſucceſſorib. data ꝓ eorum iurib. & poſſeſſionib. Ex hoc themate primo quęritur,an commune Spoleti poſſit eas collectas imponere. Secundo, an dicta immunitas porrigitur ad
1 bona quæſita.In quõne prædicta †videtur examinandum, vtrom homines prædicti Caſtri ſint ciues vel incolæ ciuitatis Spoleti & ob hoc dicãtur habitare,& nati eſſe in territorio Spoleti , vel nõ: nam ſi ponimus dictum caſtrum eſſe de eius territorio,nõ eſt dubium,ꝙ homines ibi nati,ſunt ciues,& qui conſtituerunt domicilium erant ciues, vt ff.ad muni.l.qui ex vico.& C.de epi.& cler. l.nulli.§.ex vico.de natu.lib.l.3.cum ſi.& ꝙ dictum Caſtrum non ſit de territorio ciuitatis Spoleti,ſic ꝓbatur.& primo certum eſt, ꝙ quando aliquid datur,omne ius tale quale erat penes tradentẽ, in accipientem transfertur,vt ff.de acq.rer.domi.l.traditio.de ↄ̃h. emp.l.alienatio.& C.de diſtra.pign.l. ſi debiti.cum ſi. Cum ergo commune Spoleti dedit hominib.dicti Caſtri locum in quo ædificatum eſt dictum caſtrum,& vocatur Mons franchus.ergo trãſtulit omne ius dñij,& iuriſdõnis, quod habebat in dicto loco,& ſic non remanet de eius territorio.Præterea,ea quæ ſunt religioſa,vel ſacra,conceſſioni vnius totaliter accedunt,vt ff.de contrah. empt.l.in modicis.& de acquiren.rerum domin.l.quædam.ergo

multo

Digitized by Google

multo magis iuriſdictio, quæ eſt humilis, vĩ accedere tali ꝯceſſio
ni. Præterea iuriſdõ cohæret territorio, vt ff. de off. præfe. vrb. l. 1. §.
cum vrbem. & C. vbi & apud quẽ. l. fin. ver. in hos. & de fun. lim. l.
quicunq;. lib. 11. & ff. de iuriſd. om. iud. l. fi. & ſi ſeruitus ven. l. 1. in
fi. & l. 2. & q ꝑſcripſit locum, vĩ ꝑſcribere oĩa iura loci, vt l. ſi alie-
na. §. 1. ff. de vſucap. ergo cõe Spoleti ꝯcedendo dictum Montem
franchum vĩ ꝯcedere iuriſ. quæ ipſi monti cohærebat, & ſic non
remanet in eius territorio, ꝓbaĩ, q̃a eius iuriſdõ nõ venit in ꝯceſ-
ſione, niſi expreſſe dicatur, vt 19. colla. de cap. q curiam vẽdi. Præ-
terea hñs iuriſ. nõ põt eã a ſe abdicare, niſi in manib. ſuperioris a
quo habuit, vt ff. de off. eius. l. pe. ergo apud commune Spoleti re
manſit iuriſdõ & de eius territorio, & ſic oẽs qui venerant ad ha
bitandũ, fuerunt incolæ, & ꝙ ibi nati, ſunt ciues ciuitatis Spoleti.
Cõcludendo ergo in hoc pũcto vĩ dicendũ de iure, ꝙ dictum ca-
ſtrum Montis frãchi ſic remãſerit in iuriſd. cõis Spoleti per iura
præallegata, non tñ ſimpľr, ſed cũ certis pactis & ꝯdõnib. eſt. n. da
ta dictis hoĩb. immunitas in quibuſdam, tpe quo ipſi venerũt, vt
ex forma dictorum pactorum apparet, quę immunitas ſit eis ſer-
uãda, vt l. 2. in prin. de iure immu. q̃ l. adduco ꝓ caſu noſtrę q̃onis.
a Quæ aũt immunitas † videaĩ ꝯceſſa, dico, ꝙ cũ ipſi adſtrinxerint
se ad certas ſubiectiones. ſ. facere exercitum & parlamentũ, & te-
nere amicum ꝓ amico &c. recipere Ptãtem & ſoluere certã q̃ti-
tatem annuatim, vt dicto inſtrõ apparet: alias dicti hoĩes nõ ꝓmi-
ſerũt. ad illa ergo cõe teneatur, vt d. l. hi, q. de iure immu. nam ex-
primẽdo certa, ad q̃ volũt teneri, declaraĩ ꝙ in alijs noluerint te-
neri, vt ff. de fun. inſtr. l. q̃ſitum. §. idem rñdit domo. & l. cum de
lanionis, §. cum fundus. de ꝯdõnib. & demõſtrationib. l. cum ita.
circa finẽ. cũ ergo non obligauerint ſe ad ſolutionẽ collectarũ, er
go eis nõ põt imponi. Nec ob. ꝙ dictum cõe Spoleti recipit eos
& ꝓmiſit eos tractare, vt ciues, & habitatores ciuitatis Spoleti, &
ꝯcludũt ſi ciuib. põt imponi collecta, ergo & iſtis &c. Qm̃ ſi bene
inſpicitur tenor dicti facti. Primo ꝯtineť ꝓmiſſio q̃ fecerũt hoĩes
dicti caſtri Montis franchi, & in illis obligauerunt ſe limitate ad
quędam, vt dictũ eſt. Secũdo ꝯtineť obligatio, q̃ cõe Spoleti fecit
dictis hoĩb. cõis Montis franchi, & in illa oblõne fuerunt dicta il
la verba, & illis dedit franchiſiam & libertatẽ eo mõ, quo hñt ci-
ues & habitatores ꝯfiniũ ciuitatis Spoleti. cũ ergo illa verba fue-
sunt appoſita ad obligandũ cõe Spoleti, nõ inducũt argũ, vt alij
plus obligentur eis, vt l. cũ tale. §. fi. de leg. 1. & l. legata inutiliter. de
ad. leg. intelliguntur ergo illa verba, vt illi hoĩes ſint in franchiſia
& libertate, in qua ſunt ciues Spolen, hoc eſt liberi, licet vaſalli di
ctorum dñorum de Artono. nõ aũt ꝓprie intelliguntur obligati
ad collectas, & ꝙ ſic debeat intelligi, ꝓbaĩ ex vicinitate ſcripturæ
pręcedentis & ſequentis, arg. de le. 1. l. ſi ſeruus plurium. in fi. & l.
qui filiab. in prin. de le. 3. l. nummis, cum ſi. Pręterea ſi aliter intel-
ligas, ſequeretur ꝙ totus ille ꝯctus & oẽs ꝯdõnes eſſent inutiles.
nam diſſenſus vitiat ſtipulationem & ꝯctũ, vt l. inter ſtipulãtẽ. §.
Stichum. de ver. obl. & l. ꝯtinuus, §. 1. & de ac. & obl. l. in oĩb. & de
ꝯh. empt. l. vendi. ſed cum homines Montis franchi intellexerint
ſe obligari tm̃ ad quædam ſeruitia nominatim, non aũt ad oĩa, vt
expreſſerunt, ſi intelligeremus ꝙ commune Spoleti intellexerit
de plenaria ſubiectione, ergo irriteĩ talis ꝯctus pp diſſenſum, qđ
dicere non debemus. l. quoties in diem. ff. de ver. obl. & l. quoties.
de re. dub. intelligaĩ ergo eo modo quo dictum eſt ſ. vt ſic ꝯſen
3 ſerit. Prætereą † verba ambigua ſtipľonũ in ꝯctu declaraĩ ex ꝯſue
tudine, & mõ vtendi, vt l. temp. in ſtipľoni. de re. iu. & d. l. ſi ſeruus
plurium. de leg. 1. & de leg. 3. l. nummis. ſed vt ꝓponitur, cõe Spo
leti ſemper paſſum eſt dictos hoĩes vti dicta franchiſia & liberta
te. facit ff. de le. 1. l. nihil. Præterea hoc certũ eſt, ꝙ hoĩes dicti Ca-
• ſtri Montis franchi credentes, & iſta rõne moti, ſe eſſe liberos ab
onere ſoluẽdarum collectarum, ſteterunt ꝑ 40. annos, & vltra, ꝙ
ꝑdictas collectas non ſoluerunt, ergo erunt liberi, nec eis poterit
de cætero imponi, vt C. de pręſcr. 30. anno. l. ſicut. l. & omnes. & l.
cum notiſſimi. & eſt expreſſum in terminis nr̃æ q̃ö. C. de fun. pa-
trimo. l. fi. §. hoc ẽt adiiciẽdo. vbi allegãti ꝯceſſionem ſibi factã de
collecta nõ ſoluẽda cũ curſu 40. anno. nulla nouitas põt ĩponi. Se
4 cũdo videndũ eſt, & † examinãdũ vĩ de illis verbis, q̃ dñr, ꝓ ſe & ſuis
hr̃dib. & ꝓ eorum iurib. & reb. ꝑpetuã franchiſiã &c. Ad quæ bo
na porrigantur. & vĩ ꝙ ẽt ad futura, vt l. peculium. in prin. de le. 3.
l. ſi ex toto. §. 1. & de pecul. leg. l. deniq;. §. fi. cum ſimilib. Eꝯ vĩ, ꝙ
intelligantur tm̃ res, quę tpe ꝯctus erant, vt l. fi. §. 1. de leg. 3. & de
au. & ar. leg. l. ſi ita. in prin. Concludendo dico in iſto pũcto, ꝙ oẽs
res & poſſeſſiones veniant, tam illæ quæ erãt eorum tpe celebra-
a ti ꝯctus, q̃ ẽt poſt q̃ſita. a & hoc ꝑ caſum extra de priui. c. q̃a circa,
& per dictam l. peculium. in prin. cum alijs ſ. alleg. nam illa verba
appoſita in ꝯctu ſunt nõ ſolum ꝑſnalia, ſed rĩa. Dicit. n. cum oĩb.
iurib. eorum. & ſic hoc verbũ iurib. complectitur peculia, hæredi
tates, &c. Nomina iuris & vniuerſitatis &c. Quæ augmentum &
diminutionem recipiunt, de q̃b. fit mẽtio in d. l. peculium. & no.
in l. quod dĩ, de impen. in reb. dota. fac. Præterea hoc euidentiſſi-
ma rõne oſtenditur. nam in iſto ꝯctu data eſt frãchiſia & libertas
dictis hoĩb. & eorum hæredibus in futurum, & ſic complectitur
hæredes, & hr̃des hæredum in infinitũ, vt C. de le. gl. in annalib. &
de verbo. ſign. l. ſciendum. cum ſimilibus. ſed collecta eſt onus, ꝙ
imponitur perſonæ principaliter pro rebus, vt l. ſcripto. §. fi. & ibi
no. expreſſe. ff. de mun. & hono. & no. C. de munc. patrim. in rub.
lib. 10. & ſic concluditur, ꝙ d. homines ſint exempti, niſi in eo ꝙ
expreſſe ſe obligauerint: ergo apparet, ꝙ onus ꝙ imponitur per-
ſonæ, eis & eorum ſucceſſoribus non poteſt imponi. E. B.

ADDITIONES.

* Iacob. Menoch. Crauet. conſ. 131 nu. 7. Bal. de pręſcr. 2. parte, 5. par. prin. q. 7.
* Iacob Menoch Crauet. conſil. 57 num. 8.
a Ber. Land. Quæſita. Vide Bal. conſi. 236. 5. lib.

CONSILIVM LX.

1 *In emphyteuſi cõceſſa alicui pro ſe, & ſuis plus maſculis, & fęminis, quod veniant fęminæ pariter cum maſculis, niſi conſuetudo aliter ſe habeat. Et niſi in loco eſſet ſtatutum, quod fœminæ non ſuccedunt extantibus maſculis.*
2 *Filia inſtituta in re certa & prohibita ꝙ plus petere non poſſit, non excluditur a petitione portionis rei emphyteuticæ ſibi ex ſtipulatione quæſita.*
3 *Ius patronatus reſeruari poteſt filio etiam in re modica inſtituto.*
4 *Pater non ſoluendo canonem poteſt filium priuare iure emphyteutico.*

a QUÆSTIO. Iſta a hẽt duo dubia. Primo, vtrũ verba reuoca-
1 tionis, † ſeu ꝯceſſionis ĩ emphyteuſim, q̃ ꝯtinẽt
b illum Amatum b recepiſſe ꝓ ſe & ſuis filijs maſculis, & fęminis,
c dẽant intelligi pariter in ordine ſucceſſiuo, c ſ. primo deficientib.
maſculis, vt 10. coll. Abbatem vel epiſc. &c. c. 1. §. 1. de ſucceſ. feu.
c. 1. §. filia vero. Sed hoc ius ꝯſuetudinarium eſt ſingulare *in feudo*
ꝯ iuris cõis regulas, vt no. in j. coll. de eo, q ſibi & filijs ſuis maſc. &
fœm. c. 1. expreſſe ꝑ Iac. de Bel. in ri. ꝑdicto, Abbatẽ vel epm̃ &c. c.
1. & iõ nõ eſt trahendũ ad ꝯñam, vt l. qđ vero. & l. ius ſingulare. ff.
de leg. Puto igiĩ, ꝙ vigore dictorũ verborũ, maſculi, & fęminę pa
riter admittunĩ, ſicut pariter ab inteſtato ſuccedunt, vt l. maximũ
vitium. C. de lib. præt. Prædicta vera, niſi ciuitatis, vel patrię ꝯſue-
tudo circa ꝯceſſionẽ ĩ emphyteuſim aliter ſe hr̃et. l. ẽ ꝑdicta vera
niſi in ciuitate eſſet ſtatutũ, ꝙ illæ filiæ fęminæ nõ ſuccedant ex-
tantib. maſculis: tunc. n. dicta verba licet copulatiuẽ ꝓlata, debent
intelligi ordine ſucceſſiuo, ſ. ꝙ fęminę demum maſculis deficiẽ
tib. admittantur, vt l. Gallus, §. 1. & ibi no. ff. de lib. & poſth. & qđ
no. per Cy. de ope. li. l. liberti, libertæq;. Secundum dubium eſt, an
dictus Amatus, q filium vniuerſalem hæredem inſtituit, filiã ve-
2 ro fœminam inſtituit in certa quãtitate, † & iuſſit eam ꝯtentam
eſſe &c. ex hoc filia perdat ius petendi portionem ſibi contingen
tem de reb. emphyteuſis. hanc q. format Spe. in ti. de loca. §. nũc
aliqua. ver. 78. & licet arguat pro & ꝯ, non bene ſe firmat. veritas
tñ eſt, ꝙ dictæ filiæ remanet ius ſaluum petendi ſibi quæſitum ex
vigore ſtipulationis paternę in nullo diminutum ex vigore dictę
inſtitutionis factæ in certa quãtitate. & hoc eſt verum. Primo ꝑ q̃
impotentiam patris. cum. n. filia hoc non habeat vt hæres, diſpo
ſitio patris in hoc non valet, vt expreſſe habemus in feudis, de ſuc
ceſ. feu. c. j. in prin. & hoc eſt ius commune, & Sp. in dicto ver. 78.
circa fi. dicit ſimile eſſe in emphyteuſi & feudo. Pręterea videtur
in actione de dote, quæ quærit filiæ ex diſpoſitione paterna, quod
ius pater diminuere non põt, niſi in eo, quod ſibi de bonis ſuis vl
tra reliquit, vt l. cum dotem. §. pater. ff. ſol. mat. Præterea poſito, ꝙ
poſſet pater filiam ſua diſpoſitione priuare, tñ dicta verba hoc nõ
important. debuiſſet. n. pater hoc exprimere. ſ. ꝙ iura emphyteu-
tica ſolida remaneant, quod patet in ſimili. Nam pater põt vni ex
filijs aſſignare libertum, tñ ſi vnum inſtituit in magna portione,
alium in modica, pp hoc ꝙ inſtituit in modica, non repelliĩ quin
ęqualiter admittatur, cum alijs, vt l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. de
3 oper. lib. Præterea † licet filium in modiciſſima re uel quantitate
inſtituiſſet ad hoc vt iuſpatronatus ſibi reſeruetur, vt l. ẽt ſi ex mo
dica. ff. de ope. lib. Præterea ſi poneremus filiũ ſimpľr exhr̃datũ,
hoc non ſufficeret ad excludendum a iure patronatus, ſed eſt ne-
ceſſe, ꝙ ſit exhæredatus mala mẽte, & in dubio ꝑſumiĩ non mala
mente, vt l. ſi patronus. §. ſiquis non mala mente. & §. ſiquis. ff. de
bo. li. igitur in propoſito, cum filia ſit inſtituta in certa re, & iuſſa
eſſe contenta, dicta verba debent intelligi, ꝙ plus petere non poſ-
ſit de bonis defuncti iure hæreditario, ſed per hoc non priuatur
eo, quod habet tanquam filia, ut non poſſit hẽre tanquam filia &
hæres, ut iure patronatus & iure emphyteutico. Nec obſtant iu-
ra & rationes, quæ allega. per Spe. primo non ob l. fœminæ. C. de
ſecun. nup. quia in iure non cogitur reſeruare filijs ex uigore ali-
cuius conuentionis habitæ cum alio, ſed ex diſpoſitione illius l.
quæ ſic expreſſe diſponit, ut mater poſſit unum ex filijs eligere:
ſed in caſu noſtro eligendo unum ex filijs ueniret ꝯ ꝯuentionem
4 cum alio habitam. Nec ob. † ꝙ pater non ſoluẽdo canonem põt
priuare filium iure emphyteutico, quia hoc eſt ex natura ꝯctus
celebrati

ADDITIONES.

a Quæſtio iſta. Hoc conſilium eſt connexum cum conſilio ſuperiori, quod incipit, dominus, ſed errore ſcribentium poſitum eſt hic, ideo ibi poſita videte, & ibi vtrũ pater poſſit in emphyteuſi non præiudicare filio.
b Amatum Vide ſupra conſil. 53. vbi idem, & ibi vide, an pater poſſit in emphyteuſi præiudicare filio, & adde Alex. conſ. 9. col. 2. ver. in contrarium, in ſecũdo vol. vbi ſequitur hanc deciſionem, & ponit concor.
c Ber. Land. Succeſſiuo. Vide Ro. conſil. 21.

Digitized by Google

ſelebrati cum ipſo concedente: vnde per hoc ꝓcedens, vel con-
uentio in nullo offenditur. Sed vnum eligendo offenditur con-
uentio, quæ voluit filios æqualiter admitti, non obſt. quia pater
poteſt vni ex filijs aſſignare libertum, vt patet ex prædictis. Ego
Bar. ſic coſulo.

CONSILIVM LXI.

1 *Clericus Notarius in ſacris conſtitutus, poteſt inſtrumenta conficere, ſi ei non ſit interdictum a ſuperiore.*

2 *Clericus notarius, & filiusfam. poteſt eſſe rogatus de teſtamento, in quo pater eſt inſtitutus hæres.*

Ordo ſacerdotalis, an liberet quem a patria poteſtate.

3 *Acquiſitũ a presbytero filiofa. ex cauſa aduẽtitia acquirit ſibi pleno iure.*

4 *Teſtamentum rogatum a notario filiofa. in quo pater eſt inſtitutus, quod tenet quo ad legata virtute clauſulæ codicillaris.*

Filiusfamilias. Presbyter Notari⁹ rogat⁹ fuit de quo
dã teſtõ, in quo teſtõr legata reliquit.
& primo patrẽ dicti presbyteri Notarij inſtituit hrdẽ adijciẽs, ſi
non valet iure teſtĩ &c. Et de dicto teſtõ fecit publicũ inſtr̃m, ꝙ
teſtm̃ non poterat aliter proban ꝗ per dictum inſtr̃m, quæritur,
an dicto inſtr̃o ſit adhibenda fides in totum, vel in partem. Ad ꝙ
examinandum ſciendum eſt, ꝙ licet clerico ſacris in ordinib. ɔſti
1 tuto, debeat † notarius officium interdici, vt extra, ne cler. vel mo
na. c. ſicut te. & i bino. & ex hoc expreſſe tenẽt Doctores: Tñ ſi in
ſtr̃m ɔficit anteꝗ̃ interdicatur ſibi a ſuperiore, valent inſtrumẽta
ab eo ɔfecta, vt ibid. no. ꝑ gl. & Inn. & Doct. & no. in Spec. de in-
ſtr. edi. §. reſtat. ver. ſed cum dixe. In propoſito aũt non proponi-
tur officium tabellionatus interdictũ, iõ dicendum eſt inſtr̃m po
2 tuiſſe ɔficere. ergo hic examinãdum reſtat, vtrum dictũ † inſtr̃m
dicat̃ nõ valere, ꝗa ɔfertur in vtilitatẽ patris hr̃dis inſtituti. Circa
quod primo ſciendum eſt, ꝙ filius in ptãte ɔſtitutus non poteſt
a aſcribere aaliquid patri in teſtõ, vt l. iõ. ff. ad l. Cor. de fal. Sed filius
emancipatus bñ põt patri aſcribere, & eius inſtr̃o creditur, vt l. ſi
patri. ff. ad leg. Cor. de fal. vbi filios põt aſcribere matri, cum non
ſit ĩ ejus ptãte. & hoc ẽt tenet Dy. ĩ quolibet inſtr̃o. ff. de auth. tu.
l. qood dicimus. §. fi. & ibi per Dy. & Cy. C. de teſti. l. parẽtes. in ſe-
cunda q. Hoc præmiſſo ſciendũ eſt, ꝙ ꝗdam Doc. iuris canonici
b tenent, ꝙ ordo ſacerdotalis liberat b quem a paterna ptãte, vt no.
per Ber. de æta. & quali. c. indecorum. Alij vt Inn. & Hoſ. dñt, ꝙ li
berat a paterna ptãte, nõ quo ad oĩa, ſed quo ad ꝗdã. & io hoc vr̃
reſidere Io. And. ibid. in nouella. Si ergo teneremus primam opi.
ꝙ non eſſet in ptãte, tunc eſſet clarum, ꝙ inſtr̃m valeret, ſicut in
filio emancipato aſcribente patri, vel filio aſcribẽte matri, in quo
rum ptãte non ſit. Si vero teneremus aliam opi. ꝙ quo ad ꝗdã or
do ſacerdotalis liberat a paterna poteſtate, tũc remaneret dubiũ,
Ad quod declarandum ſciendum eſt, ꝙ ratio quare filius prohi-
betur aſcribere patri, eſt duplex. Prima, quia pater habet ius in fi-
lio, & poteſt iubere, & eum coercere, vt l. diuus. ver. ſcribere autẽ.
circa princi. l. ff. ad l. Cor. de fal. ſed hęc ratio ceſſat in filijs presby.
quos pater coercere non poteſt. ar. C. de Epiſc. & cler. l. ſi ſeruus
ſciente. & no. per Inno. in dicto ca. indecorum. & ibidem hoc te-
nuit Io. And. ex iſta ergo ratione non poſſet dici dicto inſtrumẽ-
to credendum non eſſe. Secunda ratio, quare filius prohibetur a-
ſcribere patri, eſt, quia idem acquiritur aſcribendo patri, ꝙ acqui
reretur aſcribendo ſibiipſi: & hanc rationem ponit tex. ff. ad leg.
Cor. de fal. l. de eo. quæ ratio ſine dubio procedebat de iure anti-
quo, ſm ꝙ quicquid filius acquirebat, patri acquirebat. ſed viden
dum eſt qualiter procedebat dicta ratio ſecundum iura hodier
3 na. Circa quod ſciendum eſt, † quod quicquid acquiritur a filio
presbytero, quæritur ſibi pleno iure. & hoc ſi quæratur ex cauſa
aduentitia, non contemplatione eccleſiæ, vel ſacerdotalis officij,
vt C. de epiſ. & cler. auth. presbyteros. hoc tenet Cyn. expreſſe, &
ibi Inno. & Hoſt. extra de teſta. c. quia nos & ſic apparet, ꝙ quan
tum ad iſtam acquiſitionem, filiusfa. habetur ſui iuris. Alio ergo
modo acquiritur aſcribendo patri, & ſic dicta ratio ceſſat, ergo ap
paret, ꝙ filius ſacerdotis poteſt aſcribere patri in teſtamento, &
ceſſant omnes rationes, & leges prohibentes. In alio vero filio nõ
presbytero rationes non ceſſarent, quia ſaltem remanet paterna
poteſtas adinuẽta ad coerctionem, de qua dictum eſt ſupra. Secũ-
4 do † eſt videndum, poſito ꝙ dicto teſtamento non eſſet adhiben
da fides, quantum ad hæredis inſtitutionem, vtrum quantum ad
legata valeat; ad quod dicendum eſt quod eo caſu hæreditas de-
uenit ad hæredes ab inteſtato cum onere dictorum legatorum,
maxime propter veba poſita in dicto teſtamento, ſi non valet iu-
re teſtamenti, &c. Et videtur caſus expreſſe in l. filiusfam. §. fin. ff.
de fal. &c. Barto.

ADDITIONES.

a Bernard. Lan. Aſcribere. Quando poſſit ſibi in teſtamento aſcribere. vide Franc. Arct. conſi. 78.

b Liberat quem. Quod filius ſacerdotis non ſit in libera patris poteſtate ſimpliciter dicit Ang eſſe tex. de hoc in Auth. conſtitutio quæ dignitatibus §. illud de iure ciuili tantum.

CONSILIVM LXII.

1 *Factus ciuis alicuius ciuitatis per ſtatutum, vel reformationem, efficitur ciuis vere & proprie, non ficte.*

Punctus talis eſt, Quidam eſt effectus ciuis alicui⁹
1 † ciuitatis per ſtatutum, ſeu refor
mationẽ: ꝗritur an dicat̃ vere ciuis, an improprie. In ꝗõne prædi-
cta ſciendũ eſt, ꝙ aliquẽ eſſe ciuẽ non eſt actus nãlis, ſed ciuilis, ꝙ
apparet. Primo ex ipſo noĩe, quia ciuis. Secundo, quia de iure nãli
non erat ciuitas, & naſcendo non naſcebatur ciuis; ergo ɔſtõ iuris
ciuilis cioẽ facit aliquem ꝑꝑ originẽ, vel ꝑꝑ dignitatem, vel ado
ptionem, vt C. de incolis. l. ciues. li. 1 r. vnde non eſt dicendum, ꝙ
quidam ſunt ciues nãliter, & quidã ciuiliter, imo oẽs ſunt ciues
ciuiliter. Aliqui tñ ꝑꝑ naturalem originem, aliqui ꝑꝑ. aliquam
cauſam. vnde ſi ciuitas faciat ſtatutum, ꝙ quicunque ibi domum
a habet, ſit ciuis, vere erit ciuis, a vt ff. de ver. ſig. l. ædificia. & ibi no.
& eo. ti. l. prouinciales. & de ſtatu homi. l. in vrbe. & vere & ꝓprie
ciuis eſt, quicunque accipitur, vt munera ſubeat. ſed iſte eſt ſic re
ceptus, ergo vere & proprie ciuis eſt, vt ff. ad munici. l. j. ibi, impro
prie quidem &c. Vnde debet tractari, vt ciuis illius ciuitatis, quæ
eum fecit ciuem. Ego Bar. ita conſulo.

ADDITIO.

a Ciuis. Vide Fran Are. conſi 88.

CONSILIVM LXIII.

1 *Alienatio, vel collatio facta a monacho rectore parochialis eccleſiæ poſito per Abbatem, nomine ſuo, non valet.*

2 *Et non obligat ſucceſſorem, ſed facta nomine eccleſiæ, ſi eius pretium cõuerſum eſt in vtilitatem eccleſiæ. Et primo caſu, quando facta eſt nomine ꝓprio, ſi interuenit ſolẽnitas iuris, debet peti reſtitutio in integrum, alias ſucceſſor poteſt ſua authoritate venire contra.*

Factum ſic proponitur. Cõceſſum fuit B. A.
Monacho ſancti Be
ne. ꝑ ſuum Abbatẽ annale bñficiũ ad voluntatẽ ipſius Abbatis, ꝗ
Abbate mortuo alienauit, vendidit, atq; locauit, vel permutauit
aliqua bona, & redditus ipſius beneficij ad certũ tp̃s, videlicet ad
9. annos, nec expectata noui Abbatis creatione, quem forte timẽs
ſibi exoſum, voluit præuenire ipſius euentum, timens ne ſibi au-
feretur beneficium, & ſic voluit ſe perpetuare in beneficio quan
tum in eo fuit, & in dicta alienatione non interueniebat neceſſitas,
nec vtilitas ipſius beneficij. Item in dicto monaſterio eſt ꝗdam
conſtõ ſcripta, & publicata manu Themolon. Notarij, & ab om-
nibus approbata, dictans ꝙ nullus ſubditus prælati monaſterij be
neficiatus poſſit aliqualiter alienare, vel permutare, ſiue locare ali
qua bona ſui beneficij, cũ ꝑeſt, niſi habita licentia ſui Abbatis, in
qua licentia fieri debeat mentio totius tenoris de verbo ad ver-
bum ipſius cõſtõnis, prout in inſtrumẽto publico ɔtinetur. dein-
de dictus monachus fuit reuocatus per ſuum Abbatẽ, & benefi-
1 ciũ alteri ɔceſſum. Mõ † ꝗrit̃, cũ dictus monachus mortuo Abba
te, nec expectata licẽtia noui Abbatis alienauerit licet, ſe dicat alie
naſſe forſan de licentia capituli vacante monaſterio, non ſeruato
tenore priuatæ conſtõnis: Nunquid valuerit dicta alienatio, ſeu
ɔmutatio, ſiue locatio; vr̃ ꝙ non, multis iuribus. Primo cum di-
catur in ɔſtõne, ꝙ Abbas ipſum inſtituit ad ſuum bene placitum
& volũtatẽ, ipſo Abbate mortuo eſt extincta oĩs ſua voluntas, &
bene placitum, & beneficiũ dr̃ vacare, & ſic non valuit ꝙ fecit, cũ
non eſſet rector, vt patet de reſcrip. c. ſi gratioſe, lib. 6. Itẽ obſt. prę
dictæ alienationi facta conſtõ. Itẽ non fuit vtilitas, neq; neceſſitas
ipſius eccleſiæ. facit ad hoc c. monaſterium, de reb. eccle. nõ alie.
in clem. cum ibi no. facit extra, de fideiuſ. c. ꝙ quibuſdã. & c. gra-
uis. de depo. Et poſito, ꝙ valuerit, & ꝙ ipſe rector, ꝗ locauit, tenea
tur ſtare dictæ locationi, an ſucceſſor eius teneatur ſtare, & an ſuc
ceſſori ipſo iure dicta locatio non obſtet, vel an ſit neceſſe ꝙ in in
a tegrum reſtõ poſtuletur. Super quo eſt dicendum,ᵃ ꝙ aut dicta
locatio facta fuit noĩe proprio ipſius locantis, aut noĩe eccleſiæ. ſi
noĩe proprio non tenetur ſtare: quia vltra tp̃s vitę ſuæ non potuit
locare, vt extra, de præca. ca. 2. de reb. eccle. non alie. cap. ad audien
tiam. Si aũt noĩe eccle. & pro vtilitate eccleſiæ pecunia ſit cõuer
ſa in vtilitatem eccle. tunc ſucceſſor tenet̃ ſtare, vt extra, de ſol. c.
2. 12. q. 2. c. hoc ius porrectum. & c. præced. vbi de hoc, & extra, de
depoſi. c. 1. cũ ſi. ſin aũt. ipſe ſucceſſor poſſit venire ɔ̃, dicẽdum eſt,
ꝙ aut locando noĩe eccl. licet inutiliter interuenit ſolennitas, ꝗ
interueniꝛe dẽt in aliẽnõne perpetua, aut non interuenit: ſi inter
uenit, tunc hẽt neceſſe petere reſtõnem in integ. de reb. eccleſiæ.
non alie. c. pe. alias non. Sed ipſe idẽ ꝑt venire ɔ̃. extra, de his quæ
fiunt a pręla. c. cum vos. & d. c. 2. de preca. & de prædictis per Ber.
& plene per Inn. & Io. And. poſt eos, ext. ne præla. vic. ſu. c. ſi. Bar.

ADDITIO.

a Super quo breuiter eſt dicendum Pro confirmatione veritatis ſuperioris, vltra ea quæ ſcribuntur per Doct. in l. ciuitas. ff. ſi cer. pet. addite Pau. de Caſ. cõſ. 188. Ang. plene in conſ. 179. incip. quia omne bonum.

CONSILIVM LXIIII.

1 *Stante ſtatuto, ꝙ cuilibet liceat facere balconem, vel porticum pro ſuo velle, quis poteſt ædificare ſpreta nunciatione noui operis.*

2 *Nunciatio noui operis ſpernitur, quando euidenter conſtat nunciantem calumnioſe nunciare.*

3 *Aedificanti in publico in nunciatione noui operis, debet cauſa inſeri.*

4 *Nunciare, & contradicere idem eſt.*

5 *Prohibitus non contradicere, prohibetur contradicere etiam de facto.*

Digitized by Google

Super Puncto quæſtionis vertētis inter dñm Raynaldum, & Leonem,& Falconē, qua q̃ritur an ſpreta dicta
1 denunciatione &c. Viſo ſtatuto † loquente de balconibus,& denūciatione,& nō obſtāte aliqua ꝯſuetudine, ex qua huiuſmodi ſoliti ſūt fieri balcones,an debeat dictū opus demoliri, necne:& nunquid nūciatio fuerit rite facta. Vī mihi de iure fore dicendū, ꝙ dicta nunciatio potuit iuridice ſperni, nec fieri debet demolitio operis,qđ factū apparet ſpreta dicta nunciatione: hoc aūt apparet eſſe uerū rōne rei,ſuper qua facta eſt nunciatio,ꝙ ſic oſtenditur. Per ſtatutū permittitur cuilibet ciui balconem,ſeu porticū facere pro ſuo uelle: ſed qñ quis ædificat iure permittente expreſſe in tali re,ſeu opere,non oportet nunciare,ut ff. de no.ope.nūc. l. 1. §. quid ſi in mari, niſi exprimeretur, ꝙ fieret cauſa dāni inſe. ut ibidem dicitur. ſed hæc nunciatio fuit facta pro priuato intereſſe,& cauſa publici iuris conſeruandi.qa nūciauit, vt cuilibet de populo,nec fuit expreſſum,ꝙ cā damni infecti, ergo apparet, ꝙ nunciatio non tenuit,& ſic noſtræ q. caſus eſt in d. §. ꝙ ſi in mari, & facit eo.tit. l. de pupillo. §. ſi quis riuos. & l. qui uiam. eo. ti. Præ
2 terea † etiam ſi res eſſet,in qua fieri poſſet nunciatio, ſi tñ euidēs eſt nunciantem calumnioſe nunciaſſe, pōt ſperni nunciatio. ar. ff. ne quis eū,qui ī ius uoc. l. 1. & 2. ꝙ tenuit expreſſe Roſ. in libellis de op.no. nun. vbi idem quaſi. & Spe. eo. ti. §. nunquid uerum eſt. ſed iſte nuncians erat in euidenti calumnia,vt docet euidētia facti: quia ꝯ formā ſtatuti, & ꝯ eius permiſſionē fiebat nūciatio,
3 ergo &c. Secundo ratione formæ dictæ † nunciationis. Quando nunciatio fit ædificanti in publico, debet in nunciatione cauſa inſeri: q̃ r in hoc facit ꝯ legē ſibi declarando, ut l. 1. §. nunciatio. de ope. no. nun. & l. ſi non ſolū. §. ergo ſi cū te. eo. tit. ſed in hac nunciatione cauſa fuit expreſſa, ergo &c. Illud. n. ꝙ dr̄ in l. 1. ī prin. eo. tit. ꝙ cauſa non debet inſeri, niſi petatur, eſt uerū qñ ædificatur ī loco, ubi non aſſiſtit ius,neq; reſiſtit ædificanti: ſed qñ ius cōe facit pro ipſo ædificante,tunc in nūciatione debet inſeri cauſa per dicta iura. rō huiuſmodi ſatis no. eſt. Tertio rōne nunciantis: qa ꝑſona nuncians eſt prohibita nunciare, & nunciatio ab eo facta
4 poteſt licite ſperni,vt l. prætor. §. 1. eo. tit. Sed hoc † ſtatutū ꝓhibet oēm ꝑſonā nunciare,ſeu ꝯdicere. idē. n. eſt ꝯdicere, & nunciare, ut no. ſi bene aduertatur in l. de pupillo. §. meminiſſe. e. ti. in gl. ſu
5 per uerbo,uiarū. † Si ergo ꝓhibet ꝯdictionē,prohibet nunciationē. Itē quia hæc uerba,ſine ꝯdictione, important ꝙ ēt de facto ꝯdictio nō fiat,ut l. Lucius. §. tres hæredes. & ibi no. ad Treb. Prętea illa verba ſtatuti, ꝓ ſuo uelle,dant ædificandi liberā poteſtatē nulli ꝯdictioni ſubnixā,& l. cū qdā ira. de leg. ſecūdo. & l. fideicōmiſſaria. §. quamquam, de leg. tertio. cum ſimi. Ex quibus cōcluditur dictam nunciationem potuiſſe licite ſperni. Ego Bart.

CONSILIVM LXV.

1 *Contractum fuiſſe factum in fraudem, ꝙ non poteſt dicere hęres extraneus, contrahentis creditor ſic,*
2 *Hæres donatoris, & ipſe poteſt dicere donationem ſimulatam.*
3 *Contractus ſimulatus quibus modis dici poſſit.*
4 *Dicens contractū ſimulatum debet dicere ſpeciem, & cauſam ſimulationis.*
5 *Inſtrumentum donationis, quod nō dicitur ſimulatum ex eo ſolo, ꝙ donator remanſit in poſſeſſione rerum donatarum.*
6 *Clauſula, conſtitutt, quando tollat præſumptionem fictionis, uel ſimulationis contractus.*
7 *Renunciatio exceptionis ſimulationis cōtractus, quando tollat ſimulationē.*

Factum Tale eſt. Petrus Nicolę donauit Nicolę Cechi eius nepoti carnali poſſeſſiones & terras contentas in inſtrō donationis uobis tranſmiſſo, ſcripto manu Matthæi Belli. Poſt donationē vero ipſe Petrus ipſas terras tenebat,& poſſidebat, tanq̃ q teneat,& poſſideat rē ſuā,& ſic probatum eſt ꝑ teſtes. Poſt mortem uero dicti Petri, dictus Cola apprehēdit dictas res & poſſeſſiones,& nunc tenet & poſſidet. modo uenit Sāctus Vitii,& nepos carnalis dicti Petri,& dicit ſe hr̄dē dicti Petri ab inteſtato, & petit medietatē dictarū poſſeſſionum contentarum in inſtrō ꝓędicto ſibi dari, & aſſignari a dictu Cola. Modo q̃rit nunquid dictū inſtrm̄ valeat,& teneat de iure,an uero præſumatur fictū. Viſo inſtrō dictæ donationis, & iura utriuſq; partis,in noīe Dñi amen, Viſa facti narratione,& inſtrō p̄dicto, dubiū facit in q̃ſtione propoſita. l. ſicut. §. ſuperuacuū. ff. quib. mo. pig. vel hypo. ſo. ꝑ quē tex. vī, ꝙ poſtquā venditor, uel donator remanet in poſ
a ſeſſione a rei quam alienat, ꝯtus pręſumitur fictus, vel in fraudē.
1 De primo † qñ quis uult dicere contractum factum in fraudem, ſi quidē hoc uult dicere ipſe donator, uel alienator, non dēt audiri. ut C. de dona. quæ ſub mō. l. cū conſiteatis. ubi eſt caſus, & de ſeruo pig. da. l. ſi ex creditorib. Si uero hoc uult dicere hæres ipſius donatoris, uel alienatoris, tunc ſi quidē eſt talis hæres, cui teſtator habebat neceſſe relinquere, ut libertus patrono, tūc admittitur ad reuocandum factum in fraudē, probando ea quę requiruntur. C. de his quæ in frau. pa. l. fi. & ibi no. glo. in verbo. reuocare. Si uero eſt talis hæres, cui defunctus non hēt neceſſe relinquere, tunc non poteſt uenire contra, ſicut nec ipſe defunctus, vt dicitur in d. l. Nunc in propoſito dictus nepos carnalis ex parte dicti Petri donatoris non eſt talis hæres, cui defunctus habebat neceſſe relinquere, quia eſt extraneus,& ideo nō poteſt dicere dictam donationē in fraudē,& hæc ſunt clara. Si vero hoc vellet dicere extraneus, in cuius fraudem eſſet factum, puto ꝙ creditor, audiretur, probando ea, quæ requiruntur in tit. de his, quæ in frau. cred. & ita loquitur l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. nam creditor ibi conquerebatur. & ideo lex illa nihil facit ad
2 propoſitum, vbi hr̄s conqueritur. † Circa ſecūdum vidēdum eſt, nunquid poſſit dicere donationem fictam, vel ſimulatam,& apparēter factam. Scđo, ſi poteſt dici, qualiter dēt dici. & vī ꝙ hoc ſufficit ſolum probare, ꝙ donator poſt donationem poſſedit. Tertio, an, qa donator ꝯſtituit ſe donatarii noīe poſſidere, tollatur dicta obiectio. Quarto, quid releuēt dicta verba dicti inſtri, in quib. renunciauit exceptioni ſimulationis, & apparenter facti. Circa
3 † primum non eſt dubium, ꝙ tam ipſe, quam hr̄s pōt dicere ꝯctum ſimulatum & apparitiuum, vt C. plus valere, ꝙ agitur. ꝑ totū. & ff. de ꝯhē. emp. l. nuda. & de reg. iur. l. imaginaria. & C. de diſtra. pi. l. ei q ſub imagine. & ff. de aqua plu. ar. l. emptor. & C. ſi q ſ alte. vel ſibi. l. quāuis. & l. cum ꝓponas. Circa ſm qualiter debeat dici. Pro cuius dubij declaratione ſciendum eſt, ꝙ ꝯctus fictitius, imaginarius,& ſimulatus, dicitur tribus modis: vno modo cum in veritate agitur, ꝙ vnus contractus celebratus ſimulatur, vt C. plus val. ꝙ agit. ꝑ tot. titu. C. de ꝯhēda emptio. l. empti fides,& huius ſimulationis nā eſt, vt ex ſimulatione non impediatur acquiſitio fienda ei cui acquiritur, ſed ex cauſa ex qua agebatur, poterat acquiri, vt dicta l. empti fides. & C. ſi certum petatur. l. exꝑtio,& no. in dicta l. nuda. de contrahen. emptio. & de re. iu. l. imaginaria. Secundo modo dr̄ ꝯtractus ſimulatus fictitius, ſeu imaginarius, quando contractus fit in veritate, ſed modico tempore hēt durare: quia forte habet reuēdere cito, vt l. 3. §. ſi ab ignoto. de ma. & iſtius ſimulationis nā eſt, vt hoc debeat expreſſe per pactū agi, vt dicto §. ſi ab ignoto. Tertio modo dicitur contractus ſimulatus, ſeu imaginarius, quando contractus apparent facti, & de mente non agitur inter partes, ꝙ nihil ſit. & de his loquitur dicta l. nuda. & dict. l. imaginaria. & ff. de ritu nup. l. ſimulatę. & de aqua plu. arcen. l. emptor. iſta credo, ꝙ appellentur cauſata ad parum facti, ideſt ad apparendum, ſeu reparandum, vt puta, ſi aliqs timebat tyrannum, vel commune, vel propter effugiēda onera, vel aliquid ſimile, aliquis fecit alienationem bonorum ſuorum, vel partis eorum in alium, cum in veritate inter eos agebatur, quod nō
4 eſſet alienatio, ſed ad reparandum pręd ctus. His † præmiſſis, cum verba ſimulatoris poſſint multipliciter intelligi, quicunque dicit contractum ſimulatum, ſiue agendo, ſiue excipiendo, debet dicere qua cauſa ſimulationis contractus ſit ſimulatus. alias intētio eſſet incerta, nec aduerſarius redditur certus,& nulla alia facta declaratione ille, ꝯ quem dicitur ſimulatus, deberet obtinere, vt l. 3. in prin. ff. de eden. & l. Pompo. ſcribit. in fin. de rei vend. quæ loquuntur in agente,& idem in excipiente, vt l. 1. §. idem Labeo. ff. de ſinm. & de le. 1. l. Titio. in prin. & hoc debet ante ꝯſtare. ff. de ne. ge. l. cum actum. & ibi no ff. de no. ope. nun. l. nō ſolū. §. ſed ve probari. & ibi no. in gl. ſuper verbo, probaretur. expreſſius extra, de prob. c. in præſentia. cum ergo hic dicat contractum ſimulatum, nec exprimat q̃ ſpeciem ſimulationis, apparet, ꝙ dicentis in
b tentio nulla eſt. † Secundo vidēdum eſt ꝑꝑ idem quod adijcitur, quod dictum inſtrumentum eſt apparēter factum, hoc eſt ad reparationem,& defenſionem alicuius facti. Et hæc videtur intentio certa, q. d. de tertia ſpecie ſimulationis. ſed ad hoc eſt dicendū ꝙ hæc ſimulatio eſt incerta. Nam non ponitur, ꝙ cauſa timoris, vel ſuſpicionis ſupereſſet, vel fuerit cauſa, ad cuius reparationem, vel euitationem dictā donationem feceriit,& de iure eſt, ꝙ dictę fictiones,& ſimulationes non præſumuntur, niſi appareat cauſa ꝑꝑ q̃ factę ſunt, vt ff. rer. amo. l. ſi mulierem. in prin. ff. qui & a qb. l. ſed & mariti. §. fi. vbi expreſſum eſt, expreſſius de tenū. c. fi. l. 6. ſicut. n. non pōt dici donatio facta metu mortis, niſi quando inſtat aliquod periculum mortis, vt ff. de don. l. 1. cum l. ſe. ita non pōt dicit donatio facta ad reparationē alicuius caſus, niſi dicatur inſtare Ex his ꝯcluditur, ꝙ q dicit inſtrm̄ fictitiū, vel apparenter factū, dēt dicere ſpeciem,& cām fictionis,& ad cuius caſum repa
5 rō ſit facta. Item apparet † ex p̄dictis, ꝙ ex hoc ſolū, ꝙ donator in poſſeſſione remanſit, poſt donationem nō facit ꝯctū ſimulatum fictitiū apparenter factum: qa ex ſola poſſeſſione nō apparet cā ſimulata, quæ debet ante ſtare, vt probant iura ſ. allegata. & ſic non obſt. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. quib. mod. pign. uel hypo. ſol. ibi enim ſupereſt cauſa, quare ad excludendum creditorem eſſet ſimulata venditio,& hoc alleg. ipſe creditor non venditor, vel hæres eius, vt dictum eſt. & ad prædicta faciunt ea, quę ſcripſi in l. poſt cōtractum. ff. de dona. l. quod ſemper eſt neceſſe, quod appa

reat

ADDITIONES.

* Soc. ſen. conſi. pen. col. 6. & 7. lib. 3. I. M.

a Ber. Land. Poſſeſſione. vide late Ro. conſi. 246. Pau. de Caſt. conſi. 91. & 328. An. conſi. 27.

b B r. Land. Nulla eſt. Qui dicit contractum ſimulatum, debet ſpecifice exprimere, & probare modum, & ſpecie ſimulationis, cū plures ſint ſpecies, & ēt inquit Bal. in l ab Anaſtaſio. C. mā. & in ſub. plus vale. & per Doct. in l. iuriſgentium. §. ſi dolo. ff. de pact. ita etiam firmat Pau. de Ca l. conſi. 328. & conſi. 82. Ang. conſi 47. in ci. Io [illegible] ex hoc themate, & A g conſi. 6. inci. Andreas Ioannes.

6 rea teauſa,pp quam ficta donatio præſumatur. Circa † tertium,ſ.
an ex eo ꝙ conſtituit ſe precatio nomine poſſidere, tollatur dicta
obiectio. videtur qđ ſic, tex.eſt in l.quiſquis. C.de do.ſacit. ff.de rei
ven.l.quædam mulier.ff.de acq.poſ.l.quod in eo. & l.qui pigno-
ri.§.1.& l.ſeq.in quibus videtur expreſſum.quod puto verum,qñ
de aliqua cauſa exprimendæ fictionis,vel ſimulationis nihil appa
ret,alias ſi appareret,præſumeretur fictus dictus actus,quo ſe con
ſtituit poſſidere,ſicut alius contractus, arg. C.de ſuffra.l.1.ubi,ſe-
quaturque traditio corporalis. ibi enim erat timor fictionis, ne
clientulus nimium, vel indebitum aduocato promitteret, ideo
7 realis,& corporalis traditio requiritur. Super † quarto quid rele-
nent dicta verba præfati inſtrumenti, vbi renunciatur exceptioni
ſimulationis,& apparenter facti. Reſp. hoc releuant, quod decla-
rant intentionem ſuam, quód non intendit hunc contractum
dicere eſſe fictitium, vel apparenter factum. ſed ſi apparet legem
probatam eſſe,& iudicia,tunc eadem ratione,qua ſubſtantia con
tractus probaretur ſimulata, eadem ratione probaretur hæc re-
nunciatio,vt ff.de noua.l.doli exceptio. ver.diuerſum. & propter
eandem rationem non poteſt dici in fraudem facta, nec ficta,li-
cet fuerit donatio omnium bonorum.& ſic non obſt. ff.quæ in
frau.cre.l.omnis.§.Lucius. Barto.

CONSILIVM LXVI.

1 *Pax quid ſit.*
2 *Pax debet fieri vtrinque, quod vnus tantum fuerit offenſus.*
3 *Dantes auxilium, & fauorem, quod teneantur de pace rupta.*

Ad declarationem Quæſtionis præfatæ inueſti
1 gãdum eſt primo,† quid ſit
a pax. Ad quod reſpondetur, quod pax a per Goffred. diffinitur in
ſumma de treu.& pa.ſic, Pax eſt diſcordiæ finis.ſed qa finis diſcor
diæ poſſet accidere multis modis, vel decedẽtibus ambobus his,
qui habuerunt diſcordiam,vel guerram, vel altero facto.ideo pu
to potius pacem ſic diffiniendam eſſe. Pax eſt pactum quo fit fi-
nis diſcordiæ,ſeu guerræ introductæ per pactum, vt ff.de pactis.l.
2.de capti.in l.in bello.in prin.C.de cadu.tollen.l.1 & pu.ſc.vel nu.
quę eſt vltima rubrica.C.lib.duodecimo.& 10. coll. de pace tenẽ.
& de pace iuramen.firman.hoc præmiſſo apparet,ꝙ eorum diffi
nitio non eſt vera, & allegant, quod pactum eſt remiſſio prioris
offenſæ.& allegant ff.ad ruuni.l.quod ſi interim.& C.de cadu.tol
len. l. 1. nam poteſt remiſſio in iure fieri ab vna parte, abſente
vel non acceptante altera,vt Inſtitut.de iniurij.§ fi. & ibi not. &
tamen non eſſet pax.qa non eſſet finis diſcordiæ. Item ſciendum
2 eſt,†quod quandoq; inter duos eſt guerra:quia vterq; fecit iniu-
riam alteri,vel habent animum faciendi,tunc pax eſt facienda,ꝙ
inuicem fiant remiſſiones. Quandoque ex vna parte tantum eſt
illata iniuria, tunc videtur tenuiſſe Specu. ꝙ ſolum ab vna parte
eſt remiſſio,vt not.in Specu. de treu.& pac §.1.nihil tamen alle-
gat. Sed poſito, quód verum dicat in propoſita quæſtione,ſi di-
ctum teſtis inſpiciatur,fecerunt pacem inuicem vnus alteri,& al
ter alteri iniuriam remiſerunt,& omnem offenſam,& ſic ex ver-
bis pacis redditur proteſtatum, & præſupponitur vtrinq; factam
iniuriam, quando remittitur ante,cui ſtandum eſt inter ipſas par
tes,donec probetur contra,vt l.optimam.C.de contrah. & com-
mitten. ſtipula. poſito quod ex vna parte tantum fuiſſet facta of-
fenſa,debet vtrinq; fieri pax. Nam poſſibile eſt,ꝙ licet aliquis me
offendat, adhuc habet animum me offendendi plus, & iſta eſt
guerra inter nos inuicem,cui guerræ nõ poteſt imponi finis,niſi
per mutuam pacem inter nos redditam. vel pone,ꝙ imponatur
guerra licite,& ſic ex eius parte non fit iniuria, cum iuris execu-
tio non habeat iniuriam, vt l.iniuriam. §.1. ff.de iniur.tamen fit
pax,& remiſſio inuicem,& ita loquuntur ꝯſtitutiones illæ de pa-
ce tenenda,in de pa.iur.firm.nam ibi inferebatur guerra ꝑ princi-
pem,ex parte cuius licite inferebatur, & tñ fuit facta pax inuicẽ,
& promiſſiones inuicem de non offendẽdo, vt declaratur in illa
conſtitutione Fede.in extrauag.de pace Conſtan.ex quib.conclu
ditur inuicẽ teneri ad non rumpendum pacem,& non offenden
dum. Ad ſecundum,ꝙ dr̃,quod condemnatus ex illo capite ſtatu
ti,quod dicit,ſi inſtrumento pacis &c. Reſpondetur, ꝙ nihil eſt
contrafactum,qa vt ex pręcedentib.apparet,ſtatum habet locum,
3 etiam nullo interueniente inſtrumento. Ad tertium †quod dr̃,
quod qualitas illa de pace rupta non videtur relata ad dantes auxi
lium,& fauorem. Reſpondetur,ꝙ qualitas quæ eſt in maleficio,
& perſona committentis, aggrauat maleficium in perſona auxi-
liantis,vt l.vtrum.ff.ad l. Pompe.de par. Nec obſt. l.qui opem. ff.
de fur. quia ibi loquitur de qualitate, quæ obuenit ex maleficio
ex poſtfacto,vt ſi capiatur. Barto.

ADDITIO.

a Bar. Land. Pax. Quotuplex ſit pax,etiam qualiter dicatur rumpi,vide Bald. conſi.
18.pri.lib.

CONSILIVM LXVII.

1 *Si de quolibet contractu debet ſolui gabella ciuium, ſi inſtrumentum con-
tractus,ideſt rogitus Notarij ſit combuſtum, & partes ne pereat memo
ria iterum faciant eundem contractum, tamen ex iſtis non debet ſolui
alia gabella.*

1 Satis Dubie quæritur,† ſi primo factum fuerit inſtrumẽtum,
vnde gabella ſolui debeat,& ſoluta fuit ſemel,& ipſum
inſtrumentum fuit combuſtum,l.rogitus,ex quo non erat extra
ctum inſtrumẽtum,& ob hoc ne res pereat,iterum inter eaſdem
partes fuit factum de eadem re inſtrumentum, quæritur an ga-
bella ſolui debeat,an non.& videtur, quòd non,rationibus & iu-
ribus infraſcriptis. Primo,quia ſufficit ſemel. Secundo,quia bona
fides non patitur,vt bis idem exigatur. Tertio,quia magis vide-
tur, quod ſit quędam declaratoria. Quarto, quia habet oculos
retro. Quinto, quia huiuſmodi refectio videtur repoſitio in pri-
ſtinum ſtatum. Sexto, quia probata amiſſione inſtrumenti, vel
rogitus,vel abbreuiaturæ, locus eſt refectioni ex ipſo rogitu, vel
de nouo fieri,ipſo rogitu exemplari deperdito,vel combuſto, ex
quo nondum fuerat ſcriptum inſtrumentum. Primum dictum
probatur in l.fideicommiſſa.§ ſi quis decem.ff.de lega 1. Secun-
dum in l.bona fides.de reg.iur. Tertium in l.manumiſſiones. de
iuſtit.& iure. Quartum,vt dicitur in l.Aquil.& probatur.C.de re-
rum permu.l.ex placito. Quintum per l.fi.C.de ſenten.paſſ. Sex-
tum & vltimum probatur.ff.de euic.l.in creditore. & arg.ff.de ſo
lu.l.qui res.§.aream.& ff.de admi.tut l.chyrographus.in princip.
& ſolutione eius,quod debetur,omnis tollitur obligatio, vt Inſt.
quibus mod. toll. obliga. in princip. & prædicta probantur. ff.de
eden.l.ſi quis ex argentarijs.§.fi.& in Authen. vt fratrum filij.§.1.
extra de teſtamen.cap.ſignificauit. & ſufficit etiam per iuramen-
tum contrahentium probari.& ſic ſeruat vſus.arg. de bon. auth.
iud.poſſ.l.cum plures.§.fin. & probatur in Specul. de fide inſtru-
men §.poſtquam.ver.vbi autem.& in pluribus ver. Ego Barto.
ita conſulo.

CONSILIVM LXVIII.

1 *Ex quibus coniecturis præſumitur venditio fraudulenta, & præſumptio
fraudulenta, quæ ex coniecturis infertur, debet intelligi cum omnibus
qualitatibus ſibi ex coniecturis inhærentibus.*

a Proponitur a Quod Ioannellus Fuſcacij de Pergula
vẽdidit Berto Petri,quaſi oĩa bona ſua no
minatim pro certa quantitate pecuniæ, quam fuit confeſſus ha-
buiſſe, & deceſſit Ioannellus relicto vno filio minore 25. annis.
qui Bertus poſtea intra ſex menſes, a die mortis dicti Ioannelli
deceſſit,& pŏſtumum ſibi naſciturum, & etiam quoſdam alios in-
ſtituit,& iure legati Io.filio dicti Ioannelli omnia, quæ emerat a
d.Ioannello,reliquit,& eidem Ioanni ſubſtituit,quod ſi deceſſe-
rit ſine filijs,dicta bona deuenirent in certas perſonas,& loca,qui
Ioannes poſſedit dicta bona per adminiſtratores ſuos per 6. ann.
demum deceſſit dictus pupillus. Quæritur,an illi,quibus dictus
Bertus reliquit poſt mortem dicti Ioannis,debent illa habere,an
vero illi qui ſuccedunt ab inteſtato dicto Ioanni pupillo. Propo-
nitur etiam, quod dictus Bertus tempore emptionis ſecundum
communem opin.non erat diues,quod iſta emere potuiſſet. Pro
ponitur etiam, quod publica fama eſt in dicto Caſtro Pergulæ,
quod dicta venditio fuit fictitie facta dicto Berto, vt dictum pue-
rum defenderet. His omnibus prędictis propoſitis,quęritur quid
1 iuris. Ad quæ dico,quod † hic multa concurrunt,ꝙ hæc venditio
præſumitur eſſe fictitia,& in fauorem filij facta. Primo,quia om-
b nia bona,vel maiorem partem b vendidit, vt l.omnes. §. Lucius.
ff.quæ in fraud. credi. quæ præſumptio habet locum etiam ſi res
nominauerit ſpecialiter,vt l.nomen.§.2.de lega.tertio. Secundo,
quia ille emptor reliquit illi filio.non enim eſt pręſumendum ſi
vere emiſſet,ꝙ extraneo reliquiſſet, & non filijs quos ex ſe naſci
ſperabat,vt C.de fideicommit.l.cum acutiſſimi. & ff.de condi. &
demõ.l.cum auus. Tertio ex eo,ꝙ ille filius poſtea reperitur poſ-
ſidere,licet ex titulo huius legati,vt eſt expreſſum.C.de naturali.
liber.l.3.& facit.C.de rep.hær.l.1.& 2.ff.de acq.hær.l.ſiquis bonis.
Quarto facit fama,& opin.præcedens, ꝙ non erat ita diues,ꝙ po-
tuiſſet emere,& ꝙ venditio fuit ficta, vt ff.de teſt.l.3.§.eiuſdemq;
principis. Aduertendum tamen eſt,ꝙ prædicta omnia ſimul iun-
cta faciunt præſumptionem,non quælibet de per ſe: illud tamen
potiſſimum, quod emptor reliquit omnes res dictas filio vendi-
toris.& ſic ille poſſedit,vt l.3.§ fin.C. de natu.lib. Ex hoc inſurgit
aliud,ꝙ dicta venditio non præſumitur facta ſimpliciter,ſed hoc
modo,videlicet,ꝙ debeat tenere dicta bona ꝓ ſuo filio, & ad eius
vtilitatem:ſed ſi filius decederet ſine filijs, tunc dicta venditio in-
telligitur facta pro eis,quib.ſunt relicta in illum caſum: & ita eſt
pręſumendum fuiſſe im ꝯctum inter dictum emptorem & ven-
ditorem,& ꝙ hoc ſit verum,probatur ſic. Quãdo ex aliquo actu
præſumitur aliqua præſumptio,illa aſſumitur cum omnib. mo-
dis illi actui cohærentib.ff.de iureiurando.l.ſi duo patroni.§.ſi qs
iurauerit.& §.ſed ſi. Nam ex iuramento præſumitur ꝯctum inter
ceſſiſſe.præſumuntur ergo omnia quæ inſunt illi contractui: ita
in propoſito,in legato iſto facto Ioanni,præſumitur venditio fa-
cta pro ipſo Ioanne,& ad ipſius vtilitatem, quod intelligendum
eſt cum modis,& conditionibus inſertus legato,& quod in tantum
fuerit

ADDITIONES

a Proponitur. Vide conſilia allegata ad finem conſil. 65.
b Partem. Vide B. L. conſi. 220. 3. lib.

fuerit facta ad vtilitatem Ioannis, quatenus verba legati important pro quo facit, quia non põt dictus Io. vel eius hæres partem dictæ diſpoſitionis accipere pro ſe, partem ɔ̃ ſe, cum ſit vnum capitulum, vel ſint ſimul connexa, vt l. etiam. §. ex cauſa. ff. de mi. & quod connexa nõ poſſint ſeparari a legato, probatur. ff. de legatis primo, l. 4. Item illud, quod actum præſumitur inter dictum venditorem, & dictum emptorem, prodeſt illis, quibus relictum eſt. quia ſi non fuiſſet relictum per Bertum, ſi illa veritas probaretur teneretur actione mandati, vt ff. de hęred. inſtit. l. quidam cum filium. Iſte ergo Ioannes videtur habere dicta bona a patre ſuo cũ dictis oneribus, & legatis per mediam perſonam dicti Berti, vt d. l. quidam cum filium. probatur. ff. de iure do. l. profectitia. §. ſi qs certam. Ex prędictis concludo, quod ille filius non potuit grauari in legitima, vt l. quoniam in prioribus. C. de inofficioſo teſtamento. nec etiam in Trebellianica, quæ venit detrahenda de relictis prædictis non factis ad pias cauſas, quas duas portiones debent habere illi, qui ab inteſtato ſuccedunt ipſi Ioanni, vt extra de teſtamen. cap. Raynntius. & cap. Raynaldus. & no. C. ad legem Falcidiam. l. ſi vt allegas. & ff. de inofficio. teſtamen. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis.

CONSILIVM LXIX.

1 *Quod ſtatutum imponens pęnam alienanti in forenſem, vel nobilem, niſi ſatiſdet, euitari poteſt ſatiſdatio vſque ad ſententiam.*

In nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti, amen. Viſo ſtatuto poſito ſub rubrica, de pœna vendentium alicui nobili, vel forenſi, vr̃ indubitãter dicẽdum, quod dictus Oldus poſtq̃ ſatiſdationem prædictã præſtitit, licet poſt inquiſitionem dictam, & reſponſionem fa-
a ctam ad eam, veniat totaliter abſoluendus, a dicunt verba ſtatuti ſic. Si vero vendiderit alteri forenſi nobili, non ſuppoſito iuriſdictioni communis Cicconi, ſoluat tam venditor, quam emptor centum lib. denariorum paruorum. & venditio quæ ſit, ſit nulla ſaluo ꝙ emptor per publicum inſtrumentum ſe obligauerit, &
1 idoneos fideiuſſores Cicconenſes dederit allibratos &c. † Per quę verba datur dicto forenſi emptori facultas dandi fideiuſſores prædictos quouſque contra eum feratur ſententia, caſus eſt expreſſus de publica. l. 1. in princip. coniuncta l. hoc edicto. eodem titu. & ff. quod me. cauſa l. ſi exceptione. §. 1. coniuncto §. ſatis deuenitur. & de dolo. l. arbitrio. quæ leges hoc dicunt expreſſe. Prætera expreſſius dicitur. C. de precibus imper. offe. l. vniuerſa. vbi dicitur, ꝙ reſcripta non aliter valeant, niſi fideiuſſio idonea prębeatur. quę verba interpretantur, quod poſt impetratum reſcriptum poſſet dari fideiuſſio, & illud quod dicitur, quod non valeat, id eſt interim non ſortiatur effectum, vt ibi nota. gloſſ. Pręterea pro hoc videtur text. in fin. C. de crim. ſtel. l. 1. Nec obſt. ſi dicatur,
b quod in pactis non eſt locus purgationi morę, b quia verum eſt, niſi per legem concedatur. hęc autem concedit lex municipalis quę dicit, ſaluo, &c. Quę verba ſic debent interpretari, prout ſupra dictum eſt. Bartol.

ADDITIONES.

a Abſoluendus. Vide Anch. conſi. 131.
b Moræ Vide late Ro. conſi. 317.

CONSILIVM LXX.

1 *Minor 25. ann. non habens curatorem quod poſſit donare res mobiles non cõprehenſas in l. lex quæ tutores.*
Qui non poteſt alienare quando poterit alienanti conſentire.
2 *Pecunia numerata quod non ſit de rebus comprehẽſis in l. lex quæ tutores.*
3 *Actio competẽs minori, quod dicitur alienabilis, vel non, ſecundum id quod in actione deuenit.*
4 *Quando vnum eſt in obligatione, & alterum in ſolutione, quorum vnum prohibetur de iure, alterum permittitur, ſpectatur euentus ſolutionis, vtrũ valeat, vel ne.*

Reuerendiſſime Domine. Viſo puncto quęſtionis, & allegationibus pro vtraq; parte ſubtiliter factis ad determinationem dictę quęſtionis præ-
1 mitto, ꝙ apud me nullum † dubium eſt, ꝙ minor 25. ann. nõ hñs curatorem poſſit dare res mobiles, quæ non continentur ſub prohibitione l. lex, quæ tutores. C. de admin. tut. & intelligo de donatione ſimplici, & ſine decreto, licet poſſet reſtitui: quia caſus eſt cum gl. in l. 2. C. ſi aduerſus do. per vos alleg. nec põt dici aliud eſt donare, aliud donanti cõſentire. nam qñ quis habet plenum ius, vt quia dñs, regula eſt infallibilis, ꝙ ipſe non põt circa illam rem ɔ̃here, nec ɔ̃henti, conſentire, caſus eſt in l. ſi fundus. §. 1. in fi. ff. de pig. Sed quando aliquis non habet plenum ius in re, propter defectum iuris, ipſe prohibetur: vnde poterit alteri alienanti aliâs cedenti ius conſentire. exemplum in minore, qui habet ſeruum pignori, ipſe non poteſt manumittere, ſed dño manumittenti poterit conſentire, vt l. ſi pater. in fi. de manu. vin. Item põt poni exemplum in vſufructuario, & propter hoc tex. in d. § 1. dicit fere. & ibi no. in glo. cum ergo in caſu d. l. 2. in fi. ille minor haberet plenum ius, ſi ipſe non poſſet donare, nec donanti conſentire, remanet ergo, ꝙ ipſe põt donare. pro hoc eſt tex. ille vulgaris. l. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſt. ꝑ hoc allegatur l. 1. §. ſi minor. ff. de reb. eorum. Ad omnia ɔ̃ra reſpondetur vno verbo, ꝙ loquuntur in tutore, & curatore, qui non poſſunt donare, niſi in illis caſibus, vt plene tactum eſt in allegationibus, ideo hic non inſiſto. Secundo præmitto, quod l. lex, quæ tutores. loquitur in rem. Nam dicit ante omnia, &c. In domo retineatur, &c. Et ibi, nec non vendere domum, licet in patrimonio minorum permaneat, &c. Et ſic ipſe minor non poterit alienare tales res ſine decreto. ita intelligit gl. in d. l. 2. in fi. C. ſi aduer. donat. quæ loquitur in perſonam, prohi-
2 bendo expreſſe tutores. Item præmitto, † ꝙ licet l. lex, quæ tutores. prohibeat alienare ſine decreto mobilia, quæ ſeruãdo ſeruari
a poſſunt, tñ hac prohibitione non continetur pecunia a numerata. caſus eſt in Auth. vt hi qui ob. §. qñ aũt. ibi, permittitur pecuniam pupillarem eedere, licet eis neceſſitas non imponatur. Tertio præmitto, ꝙ dicti arbitri vident illi dño permiſiſſe ſolum alienationem in vltima voluntate, prout de iure competebat, ſi verba laudi inſpiciantur. & ſic de permiſſione arbitrorum nõ eſt cu-
3 randum. Quarto pręmitto, † quod ſm veram opi. actio competẽs minori quãtum ad propoſitum iudicatur alienabilis, vel nõ, ſm id quod in actione deuenit, vt no. in Auth. de non alie. §. vult. n. & no. per Dy. de auto. tuto. l. poteſt. & Cyn. C. de ſacroſ. eccl. auth. hoc ius porrectum. no. etiam per gl. C. ſi aduer. tranſa l. 1. Quinto
4 præmitto, † quod ſi verba dicti laudi inſpiciantur, ſola quantitas pecuniæ eſt in obligatione, ſeu condemnatione: fundus autẽ, ſeu poſſeſſiones ſunt in ſolutione, vt dicimus in l. miles. §. decem. de re iudic. & hoc euidenter apparet ex verbis dicti laudi. obligatio enim eſt ſimplex, & vna ſcilicet ad ducentos flore. effectus enim ſolutionis eſt alternatiuus: quia ſi poſſeſſiones ſoluantur non iure obligationis, ſed magis iure cuiuſdam facultatis, tamen quantum ad actum transferendi iſtam obligationem ſic qualificatam etiam aliam per minorem. ideo credo, quod in obligatione alternatiua, vtraque eſſet in obligatione. nam in permendo iſto iure ſolutionis, quod poteſt fieri minori per modum facultatis, idem ius ſeruatur, quod in eo, quod ſolui debet iure obligationis. His ergo permiſſis ad ſolutionem præſentis quæſtionis, vtrum dicta conceſſio tenuerit, videtur dubium, quod ſi inſpicimus pecuniã, tenet ceſſio, vt ex prædictis patet. Si enim inſpicimus poſſeſſiones, non tenet. dico ergo, quod donec durat debitori facultas ſoluendi quod vult, ꝙ hæredes dictæ dominæ Franciſ. poſſunt cogi, vt agãt. Et ſi debitor ſoluerit pecuniam, apparebit ceſſionem valuiſſe: aut ſoluit fundum, & apparebit ceſſionem non valuiſſe, & ſic hoc non dependet ex facto debitoris. caſus eſt in l. ſi ſic. §. fin. de leg. 1. & ſic erit de caſibus, de quibus ex his quæ eueniunt apparet quid retro actum ſit. Ad quod facit de re. iur. l. quidã. de ſolu. l. quæ res. in fi. prin. cum ibi notatis. ſi vero non eſt eius, ſed debitoris electio, tunc valet ceſſio, vt ex prædictis patet. hoc modo credo, quod velit. alias debet intelligi, l. quod ſi fundus. de fundo dota. l. quando electio non eſt interius, ſed non valet alienatio, ſ. mulieris eligentis fundum. alias ſecus, arg. de vſucap. l. cum vir. Ad vnum tamen aduerte, quod debitor, licet in obligatione alternatiua poſſit variare etiam poſt ſententiam, vt l. eum qui certarum. §. primo. de verb. oblig. tamen in quæſtione præſenti, vbi vnum eſt in obligatione, aliud in ſolutione, dictam facultatem ſolutionis perdit debitor, ſi patiatur contra ſolutũ teſtari. vt ff. de ſolu. l. ſi quis ſtipulatus fuerit 10. in melle. & de peti. hære. l. itẽ veniunt. §. 1. patet certe, ꝙ ſi eſſet in caſu noſtro, remaneret ceſſio valida. Ad vltimum, ꝙ quęritur, vtrum eo caſu, quo ceſſio valet, hæres poſſit petere in integrum reſtitutionem. dico, ꝙ ſatis videtur clarum, ꝙ non, per l. fi. C. qui, & aduer. quos. Bar.

ADDITIO.

a Bernar. Landria. Alterius. Vide Rom. conſi. 412.

CONSILIVM LXXI.

1 *Quando verba obligationis conferuntur in perſonam ſtipulantis, & verba ſolutionis in perſonam alterius, valet obligatio, vt ſi dico, promittis mihi dare Titio, alias non.*
2 *Item in iudicijs alteri per alterum quæritur obligatio.*

Gellus Fuit cõfeſſus ſe habuiſſe a domina Maſſ 300. lib. ad vſufructuandum in vita ſua pacto appoſito, ꝙ ſi cõtingeret ipſum Gellum mori antequam moreretur domina Cella eius uxor, & filij ipſius dominæ, Gellus promiſit, & conuenit dictæ dominæ per pactum ſolemni ſtipulatione vallatum, dictã quantitatem reddere dictæ dñæ Gellæ ſuæ vxori. Quæritur, an dicta ſtipulatio valeat. & vr̃, & non: quia dicta Maſſa vr̃ alteri ſtipulata, q̃ ſibi. ergo non valet, vt l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de verb. obli. Sed illa lex loquitur, quando verba obligationis, & ſolutio-
a nis conferuntur in perſonam alterius, a vt promittis illi, quod dabis illi: ſed hæc verba ſtipulationis fuerunt collata in perſonam ſtipulãtis, & verbum ſolutionis in perſonam alterius. l. filiæ ſupre, & pecunia ipſius ſtipulantis, & ſic ualet, vt ipſi dominę Cellæ quæratur utilis, ut l. Publia. in prin. ff. depoſiti. l. quoties. de dona. q̃ ſub modo. & l. pe. C. ad exhib. & ita tenet Gui. in l. certi ꝓdictio. §. ſi nũmos. ff. ſi cer. pet. Præterea dictum inſtrumẽtum ɔ̃tinet in fi. ſui præceptũ guatentigæ, & ſic perinde eſt, ac ſi iudex præcepiſſet dicto

ADDITIO.

a Pecunia. Vide omnino Rom. conſi. 182.

Digitized by Google

ſet dicto Gello ad petitionẽ dictæ dñę Maſſæ,ꝙ in dictũ caſum di
1 ctā pecuniā daret dictę Cellæ,ſed in q̃rit dicis † nõ eſt dubitandũ,
ꝙ alteri p alterum actio,vt l.in cauſæ.in fi.ff.de procur. ergo &c.
Præterea ꝯſtat,ꝙ in iudicijs dicta conceſſio.ſ.condemno te vni,vt
ſoluas alij,valet,ꝙ apparet in oĩ cõdemnatione q̃ profertur in pee
ſona procu. nam quis condemnatur ipſi procuratori,vt l.1.C.de
ſent.& vt ſoluat dño,cum procuratori litis non debeat ſolui,vt l.
hoc iure.ff.de ſol.& l.ſi tantum.ff.de pac.ſed cum inſtrumẽtum,
in quo eſt præceptum guarẽtigiæ,ſit quoddam præceptum, ſiue
ſententia, ergo &c. Concluditur ergo, dictam ſtipulationem
valere,& dictum inſtrumentum executionem mereri.

CONSILIVM LXXII.

1 *An valeat pactum inter fratres diuidentes hereditatem,ꝙ ſtantibus maſculis deſcendentibus ex eis non ſuccedant fœminæ.*
2 *Item,ꝙ per ſucceſſionem feudorum non habent locũ iura communia ciuilia.*
3 *Et an,& quomodo derogetur per ſecundam conuentionem factā inter fratres per illam ſecundam.nu.4.*

Ex facto Proponitur,ꝙ nobiles viri dñs Neapolio,& Io.
& Frontibrauta fratres,& filij quondam Magni
fici viri Raynaldi,& Cechus quondam Leonis nepos eorum ex
fratre de Romagna dñi ſunt multorum caſtrorum,& villarum
in dięc.Sabin.in quib.caſtris,& villis habent merum,& mixtum
imperium,& gladij poteſtatem,& ius ꝯdendi ſtatuta ea antiqua
conſuetudine,a tpe cuius nõ extat memoria,& quod in parte di
ctorũ caſtrorum & villarum,in tpalibus nõ recognoſcunt dñm,
nec eccleſiam Romanam,nec Imperatorẽ,nec Regem aliquẽ.ſ.
in Caſtro Bel mõtis,in Rocha Sinibaldi,cũ ſuis villis,in villa Pla
gæ,in Caſtro Stiplone Leueti,in caſtro Porij,ĩ Caſtro Vallis fred
dæ,& in Villornam,& Sãctę Felicis.In quibuſdam vero alijs Ca
ſtris Populus Romanus aliquid iuriſdictionis prætẽdit.ſ.ꝙ in eis
ponit certa datia,& non aliud.Proponitur etiam,ꝙ prædicti tres
fratres,& Cechus nepos fecerunt inuicem q̃dam pacta,quæ vo-
luerunt obtinere vim legis inter ſe,& ipſorum domos,& curias,
inter quæ inter cætera continetur,ꝙ nulla mulier nata,vel naſci
tura ex eo,vel altero ipſorũ poſſit,vel debeat ſuccedere ab inteſta
to,vel ex teſtõ condito,ſeu condendo,ſeu ex donatione aliqua fa
cta,vel facienda inter viuos,vel cauſa mortis,vel quouis alio cõ-
tractu in bonis paternis,vel maternis eorum,niſi tñ maſculi,qui
de legitimo matrimonio eorũ,vel alicuius eorum ſunt nati, aut
in poſterum naſcuntur,ſed mulieres dotentur ſ̃m cõſuetudinem
eorum domus,& plus de eorum bonis petere non poſſint. Hoc
ẽt acto,ꝙ ſi p aliquem,vel aliquos ipſorum,vel per ſucceſſorem,
vel ſucceſſores eorum,ſeu alicuius ipſorum factum fuiſſet,vel ne
ret ꝯ,quin pręđicta oĩa,& ſingula obſeruentur,ꝓp hoc liceat alijs
renocare authoritate propria,&c.Deinde deceſſit Io.præfatus ſu
peruiuentibus Neapolione,& Frõtibrauta fratrib.& Cecho præ
dicto nepote. deinde tam procurator Frontibrautæ, quã Cechi
qui olim vocabatur Franciſcus,fecerunt diuiſionem ſuorum ca
ſtrorum,& bonorũ,& ẽt villarum,& iurium.& quia dñs Neapo
lio erat clericus,paſſus eſt,vt dicti diuiderent bona propria ipſius
Neapollonis,& in inſtrõ diuiſionis inter cætera cõtinetur,ꝙ vn⁹
habeat partẽ ſibi obuenientẽ ad tenendum,& alienandũ,& ꝙ fa-
ciant finem de omni eo,ꝙ alter alteri poſſit petere vnus alteri in
dictis reb.& ꝙ alter alterum nõ moleſtabit,&c.vt in inſtrõ inde
confecto latius patet.inde mortuus eſt dñs Neapolio prædictus,
deinde mortuus eſt Frontibrãta,ſuperuiuente Bucio filio ſuo,de
inde mortuus eſt Franciſcus Leonis ſuperuiuentib. quibuſdam
filiabus maritatis,& dotatis,quas hr̃des inſtituit,& detinẽt dicta
bona quæ fuerunt dicti Franciſci. Nunc dictus Cola petijt dicta
bona ex vigore dicti inſtrũ,quo continetur,ꝙ filia fœmina nõ ſuc
cedat, ſed ſit contenta dote ſibi data. Ex aduerſo reſpondetur di-
ctũ inſtrũm nullius eſſe momenti.hẽ ſi valeret,eſt ſublatum p in-
ſtrũm diuiſionis,de quo ſ.feci mentionẽ,q̃ritur quid iuris. Au pdi-
1 ctam † q̃onẽ examinandam primo videndũ eſt,An inſtrũm,quo
cauetur,ꝙ filia fœmina non ſuccedat ex teſtõ, valeat. Nã per hoc
vr qs auferre ſibi libertatem teſtãdi facultatem, qđ fieri non poteſt
vt ff.de verb.oblig.l.ſtipſo hoc modo.C.de tranſ.l.cum donatio
nis.Præterea in eo ſtipſo hoc modo dicit,ꝙ talis ꝯuentio eſt ꝯ bo
nos mores,ergo non ꝯfirmatur iuro,vt c.non eſt obligatorium.
de reg.iur.in 6.& pro hoc v̓ glo.expreſſe.C.de colla.l.pactum.&
ꝙ tale pactum non impediat filiam ſuccedere. Præterea, ꝙ filia
ſuccedit,procedit ex iure ſanguinis,& ſic pacto tolli non poteſt,
vt iura agnationis.& ibi no.gl.ff.de reg.iur.& l.iura ſanguinis.In
ꝯtrium vr,ꝙ tale inſtrũm,& ꝯrenia in eo valeant.Nã licet pactum
p,ꝙ impediat libertas teſtandi,nõ valeat.ſ.ꝙ quis nõ habeat hr̃dẽ
quẽ vult,vt dictũ eſt:tñ pactũ,ꝙ certæ res non deueniant ad cer-
tũ genus pſonarum,eſt de iure validum,vt ff de ver.obl.l.ſi ita qs
§.ea lege.& de leg.2.l.codicillis.§.matre.Sed in propoſito nõ eſt
prohibitũ,ꝙ qs non habeat hr̃dem quem vult,immo pt quem li
bet ipſorum inſtituere hæredem quem vult,ſed eſt prohibitum,
ꝙ bona paterna,& materna non tranſeant in filias fœminas,ꝓ eſt
permiſſum.erunt ergo hr̃des dictæ filiæ in omnib.bonis aliunde
quæſitis per dictum teſtatorem,nõ aũt in illis,vt d.§.ea lege.& d.§.
matre.ſicut ſi eſſet prohibitũ ne certas res,domus,vel ne certũ pręg
diũ trãſiret in filias.nõ.n.ꝓhibetur hr̃ditas,ſed certa pars patrimo-
nij.& ſi dicatꝰ,ꝙ §.ea l.faciat ĩ ꝯtriũ,q nõ ꝓhibeẽ trãſlatio dñij.ſi̇n-
detur ꝯ.Scđo ꝓbatur ſic,certũ eſt,ꝙ p legẽ pt fieri,ꝙ filia fœmina
a non ſuccedat ᵃin totũ,ſed in certa parte,put determinat Dy.in c.
indultum.de re.iu.li.6.& diſputando tenuit Ric.Mal.& Cy.C.de
imp.l.maximus.Præterea p ſtatutũ,vel ꝯſuetudinẽ hoc poſſet fie
ri in aliqua ſup.vel loco.catus eſt 10.coll.de fil.na.de mat.ꝯc.c. 1.
ſed ꝯſtat,ꝙ illa diſpõ,q̃ ꝯtinetur in illis pactis ꝯuentis in illo inſtrõ
ſ.ꝙ fœminæ nõ ſuccedãt in pđictis bonis,eſt lex.& facta fuit ab il-
lis,q hẽbant ptãtẽ faciendi legẽ.& vim legis hr̃e voluerunt,vt in
2 ipſo inſtrõ ꝯtinetur.ergo patet,ꝙ eſt validũ.Tertio † ꝓbatur ſic.
curia & territoriũ,ꝙ hñt pđicti dñi,ſunt ſicut Duces Marchię,&
Ducatus,vel comitatus,vel qđ ſi appareẽ,ꝙ dicti dñi hñt in dicto
loco quaſi oĩa quæ ſunt regalis dignitatis,q ad eos ſpectant pœ-
næ,mulctæ,& oĩa regalia,q̃ ponuntur 10.colla.quę ſunt regalia.c.
1.ergo eſt idem in dicto territorio,ꝙ in Marchia,vel Ducatu,vel
Comitatu,10.colla.de feu.Marchiæ.ducatus.c.1.ibi,vel aliqua re
gali dignitate,&c.Sed in talibus non habent locum iura ciuilia
cõia,quibus debent filij æqualiter ſuccedere,vel debent hr̃e legi
timã,&c vt 10.coll.de ꝓhibi.feu.alie.c.Imperialẽ §.præterea. &
ext.de voto,& voti redemp.c.licet.& ibi no.hoc expreſſe per gl.
Quarto probatur ex eodẽ dicto.certũ eſt ꝙ illæ dignitates nõ ha
bentur licite,niſi a princpe,vt ff ad l.Iul.de ambi.l.1.§.1.& in Aut.
vt iudi.ſine quo.ſuff.§.1.& iſti qui hãc erũt tpe,quo non extat
memoria,vñr hr̃e ea ꝯceſſione principis,vt l.hoc iure.§.ductus
aquæ.ff.de aqua quoti.& æſti.& ideo de iure in his dignitatib.nõ
eſt ſucceſſor,& mortuo pr̃e non ſuccederet filius ei,ſi de nouo et
non ꝯcederetur,licet obſeruetur ꝯtrũ de ꝯſuetudine, vt 10.coll.
de alie.feu.c.1.in fi.& de feu.Mar.& Duc.c.1.in prin.Ex hoc con
cludo,ꝙ eſt rõnabilis vĩs,ꝙ in dictis dignitatibus non eſt ſucceſ
ſio,licet ex vſurpatione fiat ꝯtrium,vt dñt dicta c.ſi igitur per pa-
ctum,vel legem fiat,ꝙ nõ ſit ſucceſſio indiſtinctẽ,non poteſt di-
ci fieri ꝯ bonos mores,vel ꝯ rõnabilẽ ꝯſuetudinẽ,vt probant di-
cta c.maxime ſi filiæ fœminæ non ſuccedant in talibus iuriſdõni-
bus,cũ ipſæ de iure non ſint capaces,vt ff.de iudi.l.cũ ꝓtor.de reg.
iur.l.fœminæ.de arbi.l.fi.Si vero diceremus,vt prę ſupponitur,ꝙ p
dicti non habent pđicta caſtra ab eccleſia,vel ab imperio,ſed ha-
buerunt anteq̃ eſſet Romanũ Imperium,& ſic forte eſſet ſtandũ
iuri nãli,vel gentiũ:tunc pđicta pacta eſſent valida,ſic videmus ẽt
inferi in veteri teſtõ diſpões factæ inter fratres,de modo ſucce-
dendi,& erant validæ,& conſeruandæ,vt patet in Eſau, q vẽdidit
Iacob.ius primogenituræ,quod fuit nãli iure ſeruatum, licet de
iure ciuili non valeret,quia eſſet pactum de futura ſucceſſione,vt
legitur in Geneſi.25.c.in fi.& 24 q.5.c.quando.§.Item op.Et eſt
aduertendum,quod ſicut iurauit Eſau,ita iurauerunt iſti fratres.
ſi ergo de iure ciuili loquimur,ſiue de iure nãli, talis conuentio
in his caſibus licita eſt.Sed ad roborationem prędictorum,reſpõ
dendum eſt ad vnum,ꝙ poſſet obijci.ſ.ꝙ p tale pactum non im-
b peditur tranſlatio ᵇin alium.l.ſi ita quis.§.ea lege.ff.de ve.obli.&
C.de cond.ob cauſam.l.ea lege.ſed videtur,ꝙ hoc non ſolum ha
bet vim pacti,ſed vim legis,& lex eſt facta ab his qui poteſtatem
habuerunt legis condendæ,& voluerunt vim legis obtinere,& p
legem poteſt demum impediri tranſlatio dñij,vt C.de re.alie.nõ
alie.l.fin.& quod ibi no.& quod not.in d.l ea lege.Præterea ſi po
neretur,ꝙ vim ſimplicis pacti haberet,tamen contrahentes vſi
ſunt cautela,quæ ponitur a Doctoribus volentibus,ꝙ non impe
diatur dicta tranſlatio,ſed vnus conſtituit ſe precario nomine al
terius poſſidere &c.& ſecundum modum,quem ponit Cy. in l.
fi.C.de re.alie.non alie.Præterea poſito,ꝙ eſſet ꝯctus ſimplex, &
dñij tranſlatio non impediretur,tamen hr̃des tenentur ad inter-
eſſe,vt l.ea lege.verum cum prædicta habeant vim legis,ad prędi
3 cta diſcutienda fruſtra decurritur.Reſtat,† vt videamus,vtrum in
ſtrũm diuiſionis obſtet prædictis,& videtur ꝙ ſic.quia in dicta di-
uiſione vnus ꝯceſſit partem ſuam alteri ad habendum,& tenen
dum,& vendendum,& alienandum.Sed q̃uo,ꝙ ille cuius nõ in
tereſt,dat ſũmam,& ꝓiudicat libi,vt C.de fideiu. l.quoties.ff.de
leg.1.l.ſi mihi.§ oĩb.de leg.a.l.cum pater.§.libertus,de aqua ꝓlu.
ar.l.in ꝯcedendo.et l.ſeq.Scđo ex eo,ꝙ in dicto inſtrumento diui
ſionis ꝯtinẽ de faciẽdo finẽ,& quietationẽ de omni,& toto eo,
ꝙ alter ab altero petere poſſet,& ſic iſtud ius q̃ſitum vigore pđi-
ctorum pactorũ videẽ remiſſum,qđ pt fieri.C.de pac.l.1. Tertio
ex eo,qđ in dicto inſtrõ ꝯtinetur,quod alius alterum non mole-
ſtabit,ꝓp quod ius futurũ vr̃ remiſſum,ſ̃m opi.no.in l.q Romæ.
§.duo fratres.ff.de verbo.oblig.Quarto ex eo,quod prædicti diui-
dentes tenẽtur inuicem de euictio.tam de iure,quam etiam de
facto,q̃a in diuiſione eſt expreſſum. Si ergo vendicant,quem de
euictione tenet actio,eundem agentem repellit exceptio.In con
trarium,quod dicta diuiſio non noceat,nec pacta in ea appoſita,
probatur per plures rationes, per quas aꝯ parebit reſponſum
ad

ADDITIONES

a Succedat.Vide Bal.conſ.497.4.lib.
* Iacob Men.Scripſi ego in conſ.1.nu.160.lib.1.
b Tranſlatio.Vide Bal.conſ.394.2.lib.incip.Iſtes Marchiones.

ad ar. Primo, q̄a ꝓdictā diuiſionem nõ fecerũt ꝓdicti principales, ſed q̄dã aſſerẽtes ſe eorũ ꝓcuratores, de quorũ mãdato nõ ↄſt. ꝙ habuerunt ſpãle mãdatum ad ꝓdicta, vñ non valet. Sed poſito, ꝙ habuerunt ſpãle mandatum, vt ratihabitio ſit ſecuta, ꝓbat̃ ſic. pri ma ↄuentio, ꝙ fœminæ nõ ſuccedant, ſed maſculi, fuit lex: ſed le gi ꝓhibenti nõ p̄t intelligi derogatum ꝑ ſequẽtẽ diſpõnẽ, niſi q̃-tũ in ſcđa ↄtinet expreſſum, vt l. ꝓcipimus. in fi. C. de app. ſed in ſe cunda diuiſione hoc expreſſe nõ dr̃, ꝙ a ꝓdictis recedat, ergo &c. Præterea pacto priuatorũ nõ p̄t derogari legi, vt l. ius publicum. ff. de pac. & de leg. i. l. nemo põt. Sed diuiſio illa fuit facta a prædictis tanq̃ priuatis, nec voluerunt vim legis obtinere, & ſi voluiſſent,
a nõ potuiſſent, qm̃ in illa diuiſione non fuit dñs Neapolio, q̄ fue rat tertius inter eos, & ſic illi duo nõ potuerunt aliquid facere, vl ſtatuere illo non requiſito, vt ff. de arbi. l. ſicuti. de reg. iu. l. duo ex tribus. per illam ergo diuiſionẽ non p̄t intelligi derogatum illi le gi ꝓcedenti, q̃ dicit, ꝙ fœminæ non ſuccedant, ſed ſuccedant maſculi. ex q̄b. apparet, ꝙ dicta verba appoſita in diuiſione ad vendẽ dum, & alienandũ, &c. dẽnt intelligi lr̃ime, ſm̃ ꝙ iura eorum pro pria ꝓponunt. Præterea ex d. l. i. facta. ſ. ꝙ maſculi ſuccedant, qñ q̃ ritur maſculis filius, q̄ naſcerent poſtea in dicta domo, ius ſuccedendi ex ꝑſona eorum, non ex ꝑſona parentum, ꝙ eſt in oĩb. iuri bus ſuccedẽdi, q̃ tenerent ex ꝑ̃ate legis. Nã patre excluſo morte, vel repudiatione venit filius, q̄ eſt ſequens in gradu, ſi ad eũ defer tur in ver. iure ꝓximitatis ex futuro edicto, vt ff. de ſuc. edi. ꝑ totũ. & de ſuis, & legi. l. r. §. ſciendũ. & Inſt. de ſucceſ. cog. l. placebat. & vt dixi hoc ↄpetit filijs ea ꝑſona ſua, ẽt ſi velint eſſe hr̃des pr̃is, vt C. vñ lib. l. ſi patris. & de inoſ. teſt. l. ſi q̄s filiũ. Hoc ꝓmiſſo, qñ Frõ ſibranta renunciauit oĩ iuri, ꝙ habebat, vel q̃d hr̃e poterat in dictis bonis, non ꝓiudicat huic Colæ, q̄ eſt de deſcendẽtib. eius, qm̃ iſte Cola venit ad iſta bona ex ꝑſona ſua, non ex perſona aui, vel patris, & cum iſta bona iſte Cola habiturus ſit a iure nãli, vel lege, ẽt ſi non ſit hr̃s pr̃is, renunciatio, vel factum patris ad iſtud nõ porrigit, vt ff de interdic. & relegat. l. eum q̄ ciuitatem. Ex hoc apparet, ꝙ §. duo fratres. & ibi m̃a notata non faciunt ad ꝓpoſitum; q̄a ibi loq̄tur de iure fideicõmi. ꝙ debeat diuidi, in quo ſunt opi. in iure vero ſuccedendi ab inteſtato, quod venit ex legis diſpõne ꝑ illam diuiſionẽ, & ꝑ aliquod pactum in ea appoſitum, non vr̃ renunciatum, vt no. ff. de tranſa. l. q̄ cum tutorib. in ſolutione illa dum dicit, ꝙ non ꝑ fideicõmiſſum fuit hr̃s, ſed directo, & iõ huic ſucceſſioni, q̃ venit ex diſpoſitione legis, non vr̃ renũciatum. Præterea q̃ñcunq; res mergit ab aliquo emergenti poſt ↄ̃ctũ, ↄ̃hens non tenetur, vt ff. de euic. l. Lucius. de peri. & com. rei. vendi. l. i. & hæc eſt vna regula. Item q̃ñcunq; res euincitur ex facto emptoris autor eius non tenetur, vt ff. de euic. l. ſundum. de do. præle. l. licet placeat. ad l. Fal. l. ſi aut. ſed in propoſito iſte Cola euincit ex cã ſuperuenienti; quia ille deceſſit ſin filijs maſculis. Item ex facto prioris: q̄a ipſa mulier eſt, vnde propter qualitatem perſonæ ſuæ. Item, ex facto dicti Franciſci, qui dictæ mulieri reliquit cum non deberet. ſimile no. ꝑ Iac. de Are. in §. duo fratres. & ſic concludit, ꝙ dictus Cola de euictione non tenetur, & dicta bona poſſet petere ſecundum formam dicti primi inſtrumenti, non obſtante inſtrumẽto diuiſionis, & his quæ in eo continentur. Bar.

ADDITIO.

a Neapolio. Diuiſio inter plures facta abſente vno, an valeat, videte Pau. de Caſt. conſ. 94. incip. ſpectabilis.

CONSILIVM LXXIII.

1 *Procurator conſtitutus in abſentia, certificatus de mandato per dominum, vel eius literas, vel per nuncium, an poſſit adminiſtrare, vel non.*

2 *Procurator, ꝙ dicitur conſtitutus in præſentia, quando ante cõſtitutionem dominus dixit, ꝙ volebat eum conſtituere, & ipſe reſpondit, ꝙ volebat eſſe procurator, & valent geſta per ipſum.*

3 *Ignorans mandatum, licet agat vt procurator, nihil agit.*

4 *Acceptatio præbendæ ſecũdæ vacantis facta per procuratorem, an præiudicet acceptationi primæ præbendæ, ſi fiat cum proteſtatione.*

5 *Dominus quomodo probet contra tertium, aliquem fuiſſe ſuum procuratorẽ ex confeſſione procuratoris.*

Quæritur. Vtrum procurator cõſtitutus in abſentia, & certificatus de procuratione, poſſit officium procuratoris exercere ante ſcripturæ ſeu inſtr̃i procurationis ſuſceptionẽ. Secundo quæritur, an acceptando aliquam p̄bendam per acceptationem alterius ex poſt facto in eadem eccl̃a cum ꝓteſtatione ſi ſibi debetur, de iure facta, & ſubſecuta collatione a poſſeſſionis apprehẽſione, p̄iudicetur quo ad primam p̄bendam acceptatam in primo caſu, quo ſecunda p̄benda de iure ſibi non debeatur. Tertio quæritur, an dñs poſſit probare ↄ̃ tertium, quem fuiſſe ſuum procuratorem, aliter non ↄſtat, niſi ex ↄfeſſione eius quem dicit procuratorem fuiſſe per literam ſibi miſſam, vt a pro
1 curatore. Et ad primum † vr̃, ꝙ talis poſſit officium procuratoris
* exercere per ea, quæ no. Io. An. in c. i. de procu. in cle. ſuper ver. receptus. & eo. ti. c. non p̄t. & idem tenet Comp. in c. i. de ele. in 6. & Specu. in ti. de procu. quorum ſn̄ia eſſe vr̃, ꝙ procurator conſtitutus in abſentia non poteſt officium procurationis exercere, niſi procuratorium per procuratorem ſit receptum, & officium ſit ſuſceptum. Super primo puncto, & ad eius declarationem ſciendum eſt, ꝙ ↄ̃ctus mandati, qui celebratur inter dñm, & procuratorem, ſolo cõſenſu contrahitur, vt ff. eo. l. i. in prin. & iõ põt cõtrahi inter abſentes. In hoc tñ aduertendũ eſt, ꝙ licet inter abſentes dicatur contrahi, req̄ritur tñ procuratorẽ certificari ꝑ nuncium, vel epiſtolã. nec ſufficeret, ſi per quẽdam extraneũ certificaretur, vt ff. de act. & obli. l. conſenſu. & ibi no. per gl. Nũc ad propoſitum ſi procurator conſtitutus in abſentia certificetur, nõ tñ per literas dñi, vel per nuncium, licet conſentiat, non eſt ꝑfectum mandatum, & per cõſequens nõ habet officiũ procurationis, nec exercitiũ. ita no. Cõpo. Spe. & Io. And. & Arch. in ſ. alleg. locis. ſed ſi certificetur dñm. ore uidelicet, vel literis, vel per nuncium, tunc eſſet mandatum perfectũ, & haberet exercitiũ procuratorionis, ſi acceptaret, & hoc eſt ꝙ dñi Doc. ꝓdicti, ꝙ req̄ritur ꝙ perueneri ad eum mandatum, hoc eſt aliquod organum medium, quo mediante dictus contractus mãdati perficiatur. Et hic eſt ſanus, & uerus intellectus prædictorum. Sed in propoſita quæ
a ſtione, † dictus ꝓcurator, ſi bene aduertantur verba in themate propoſita, fuit in præſentia conſtitutus. dixit. n. dño, ꝙ contẽplatione ſui uellet eſſe procurator, quæ verba ſunt ſufficientia ad inducẽdum mandatũ, ut ff. mand. l. i. ibi, ſine dolo, &c. Et ff. de leg. 3. l. Pamphi. §. propoſitum. & procurator conſtitutus dixit, ꝙ volebat eſſe procurator ſuus, quod verbum ſimiliter eſt aptum ad ſuſceptionem mandati, ut d. ll. vnde mãdatum fuit in præſentia, de hoc, quod proponitur, conſtaret. & ſic ualent geſta per eum, tanquam per procuratorem. Sed poſito, ꝙ de prædictis non conſtaret, videndum eſt, an conſtitutio procuratoris poſtea facta per publicum inſtrumẽtum ita ſufficiat, quòd procurator poſſit adminiſtrare vigore notificationis ſibi primo factæ per illa verba. ſ. ꝙ uolebat eum facere procuratorem. Ad ꝙ dicendum eſt, quòd quidẽ ei notificaſſet primo, ꝙ eum facturus erat procuratorẽ certo, & limitato die, poſtea eum feciſſet, quòd ſufficit, tex. eſt in l. fi. §. ſi autem duos. de uerbo. oblig. Sed in propoſito cum ponatur, quod indeterminate dixerat, quòd eum uolebat facere procuratorem, poſito quòd dicta uerba intelligantur de futura conſtitutione, dictus procurator non eſt certus de tempore, & per conſequens poteſt dici dubius de mandato. & ideo non poteſt adminiſtrare, cum ſit dubius ꝑꝑ incertitudinẽ tẽporis, probatur in l. aut qui aliter. ff. quod vi aut clam. Quòd incertitudo impediat adminiſtrationem, probatur in l. ſed ſi de ſua. ff. de acquir. hære. & quia ignorans, & dubitans æquiparantur, ut l. fi. ff. de condict. indeb. &
3 l. fin. §. ſin autem neſcius. C. de furt. Sed ignorans † mandatum, li
a cet gerat vt procurator, nihil agit, a licet in quibuſdam cõſilijs reperiatur Dy. aliter tenuiſſe, & ſenſiſſe, & facit ad ꝓdicta, ꝙ no. Inn.
4 ext. de offic. deleg. c. cum ſuper. Super ſecundo † videtur dicendum, quòd cum ſupradicta acceptatio præbendæ non debite ſit facta per procuratorem, niſi ad hoc haberet ſpeciale mandatum, non uideatur conſtitutus ad præbendam indebite acceptãdam, ut dicunt iura vulgaria. Præterea acceptauit ſub conditione. ſ. ſi ſibi de iure debetur, quæ conditio cum deficiat de præſenti, acceptatio eſt nulla, vt l. ſi cum ad præſens. ff. ſi cer. pet. & l. cum in ſecundo. ff. de inio. teſt. & l. circa. ff. de hæred. inſtitu. & ſic perinde
5 eſſet, ac ſi non acceptaſſet. † Super tertio videtur, quòd ea quæ ꝓponuntur, non inducunt ſufficientem probationem contra ter-
b tium, ueruntamen ſi ille, qui dicit ſe b procuratorem conſtitutum, probaret tunc ſe habuiſſe notitiam gratiæ factæ, ſic forte ex hoc præſumeretur procurator, per no. in cap. coram dilecto. ext. de offi. deleg. Bar.

ADDITIONES.

* Marſil. ſing. 638. I. M.

a Nihil agit. Hoc conſ. allegant, & ſequuntur domini de Ro. deciſ. 145. in nouiſ. de procu. Et vide Ro. conſ. 253. & ſequitur etiam Fran. de Are. conſ. 78.

b Qui dicit ſe. Vide quod uoluit Ro. conſ. 73.

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Vltimus emptor quando præferatur priori, etiã quando in primum ſit tranſlata poſſeſſio per conſtitutum.*

2 *Venditio facta ad menſuram, etiam de rebus immobilibus, quod nõ dicitur perfecta, niſi facta menſuratione.*

a In nomine Domini amen. a Petrus vẽdidit Bertę ſuę ſorori & vxori Bartoli tria ſtaria cuiuſdã clauſurę iuxta domũ dicti Petri poſitam, &c. a quocunq; latere uoluerit certo pretio, ad habẽdum, tenẽdum, &c. de quo pretio fecit finem, & refutationẽ, &c. Et conſtituit ſe dictus uenditor nomine dicti emptoris poſſidere, donec de ipſis poſſeſſionem acceperit corporalem, quam accipiendi licentiam conceſſit, &c. Poſt prædicta dictus Bartolus maritus dictæ Bertæ tanquam maritus, & cõiuncta perſona dictę Bertæ vẽdidit dicto Petro fructũ, & uſumfructum dictorũ trium ſtariorum terræ a tempore celebrati cõtractus per 25. annos, pro certo pretio, & dicto emptori fecit finem, & quietationẽ. Quam clauſuram, & tria ſtaria terræ, dictus Petrus habuit, & poſſedit per ſpatium 25. annor. & plus, pacifice, & quiete. Inſuper dictus

ADDITIO.

a In nomine Domini. Adde conſ. Ang. nu. 339. incip. Sempronius olim cla

ctus Petrus deceſſit, remanente filio, & hæ̃de Gentili, q Gẽtilis vẽ
didit dictam clauſuram Pucio p certo pretio, p quo fecit quieta-
tionem, &c. Et dictus Pucius habuit tenutam, & poſſeſſionẽ di-
ctæ clauſuræ p tpe dictæ venditionis, & tenuit pacifice, & quiete,
nunc tenet, & poſſidet. mõ hæres dictæ Bertæ, & dicti Bartoli dñt
dictam clauſuram prædictorum trium ſtariorum terræ ad ſe pti-
nere pleno iure. Quærit̃ modo, qs iſtorũ hẽt potiora iura in dictis
trib. ſtarijs terræ, cum ex aduerſo p parte dicti Pucij negetur, & di
cit ad ſe ptinere, & an ſit dictus hæres agat ꝯ Pucium rei vendica.
1 ad dicta tria ſtaria terræ, de iure dẽat obtinere. Sup † hoc dicendũ
vr̃, q vltimus priori eſt potior, ſicut de emptorib. ille potior erit,
a cui primo poſſeſſio tradita eſt, a vt C. de rei ven. l. quoties. & l. ſiue
aũt. §. ſi duob. ff. de publi. ſed iſte vltimus, q emit ab hærede primi
vẽditoris, e ĩ ille, cui primo poſſeſſio tradita eſt. ergo &c. Nec põt
dici, q dictæ Bertæ fuerit poſſeſſio tradita vere vel ficte. nam dicta
tria ſtaria dictæ Bertæ vẽdita nõ fuerunt certa, ſed poſita fuerũt in
electione ipſius Bertæ, nec electio facta apparet, & locus incertus
nõ põt poſſideri, vt l. 3. §. ſed incertam & l. locus. ff. de acq. poſ. er-
go ex quo ꝯſtituit ſe ipſius noĩe poſſidere, vel ex eo, q emit dict⁹
vẽditor fructus, nõ põt dici, q ei ſit q̃ſita poſſeſſio rei, q̃ poſſideri
2 non põt. Præterea † dicta venditio primo fuit facta ad menſuram,
& ſic antequam menſuretur, non eſt perfecta venditio, vt l. quod
ſæpe. §. in his. de ꝯh. emp. & licet ibi loquat̃ in reb. mobilib. in idẽ
eſt in fundo vendito ad menſuram, vt l. ſi in vẽditione. §. vbi vero.
de peric. & commo. rei vẽditæ. & de act. emp. l. Iulia. §. Titius. Cũ
b ergo non fuerit perfecta venditio, b cum non fuerit menſurata, &
ſic non extiterit ꝯditio appoſita, apparet, quod non fuerit transla
tum dominium in primum emptorem, ſed in ſecũdum emptorem
ſic. vt de ſecundus emptor erit potior. Barto.

ADDITIONES.

a Tradita eſt. Vide quod voluit Rom. conſi. 270. & Bal. conſi. 194. 4. lib.
b Venditio. Vide quando venditio dicatur perfecta, & quod periculum pertineat ad emptorem, Pet. de Anch. conſi. 150.

CONSILIVM LXXV.

1 *Habens certas poſſeſſiones conductas cum conditione, quod non poſſit illas relinquere, ſi filij, aut nepotes non fuerint, intelligitur ſi habuerit filios, vel nepotes tempore mortis.*

2 *Clauſula, ſi deceſſerit ſine filijs ex legitimo matrimonio natis, quod non verificetur in legitimato ab Imperatore.*

3 *Legitimatus per principem, quod admittatur ad ea, quæ de iure communi etiam legitimato deferuntur.*

4 *Imperator quod poſſit legitimare in terris eccleſiæ immediate ſubiectis.*

VISO. Inſtrumento locationis factæ Titio, & teſtõ Titij, & fa
cti narratione pdicta. Primo quæritur ex vigore ipſius
clæ exiſtentis in dicta locatione, q̃ dicit, ſi vero filij, aut nepotes di
cto Titio minime hæredes fuerint, q viui ẽt exiſtentes pſone in
poſſeſſione, cui voluerint, relinquendi habeant ptãtem, & licen
tiam, an poſſint Ioanni filio ſuo, tanq̃ extraneæ pſonæ relinquere
dictas res locatas, ſm formam dictæ clæ. Rñdeo ipſum non poſſe
dicto Ioanni tanq̃ extraneę pſonæ relinquere, p eo maxime: qa
illud fuit pmiſſum dicto Titio ſub ꝯdõne, ſi filij, aut nepotes non
1 fuerint. † intelligitur. n. ſi ſibi filij non fuerint tpe mortis, vt ff. ad
Treb. l. ex facto § ſi qs aũt. ſed dicto Titio fuerũt filij tpe mortis,
Igitur expirat ptãs relinquendi extraneæ perſonæ. Secundo requi
ritur, q is cui relinquitur ſit legitime natus. Sic igit̃ ſit impeditus
dictus Bal. dictas res, & alias relinquere dicto Ioanni, vel in eum
transferre: qa ipſe Ioannes illegitime natus eſt, vt s̃. dictum eſt, ſi
a legitimaretur ipſe Ioannes a Papa, vel a pñti Imperatore, a vel ab
aliquo habente a d. Imperatore ptãtem legitimandi, poſſet dictas
res, vel bona prædicta hæreditatis paternę ipſi Ioanni relinquere,
& io ipſum transferre. Ad quod rñdetur, ſi dictus Ioannes legiti-
maretur ab Imperatore, vel habente ptãtem ab eo, inſurgit qõ, an
legitimatio habeat effectum in terris eccleſiæ, de qua J. dicetur.
Sed ſi legitimaretur a Papa in tpalib. ſine dubio legitimatio valet
in terris eccleſiæ, vt ext. qui fil. ſint leg. c. per venerabilem. & quod
ibi no. Doc. An tũc poſt dictam legitimationẽ poſſet dictus Bal.
dictas res locatas, & alia bona hęreditatis paternæ ipſi Ioãni relin
quere, vel in ipſum transferre, de quo s̃. quæritur, dubium eſt. ſina
liter tñ dico, q quædam prohibẽtur transferri in iſtum filium ex
ꝯtu locationis prædictæ. dicit. n. q deueniat in filios, & nepotes
ex legitimo matrimonio natos. & circa iſtud pactum p legitima-
tionem factam a Papa in forma cõi, non vr̃ diſpẽſatum. non. n. pa
cta ꝯhentium per reſcriptum Principis reſcindi debent, niſi hoc
agatur expreſſe p Principem, vt l. cautas. C. de tranſa. & C. de erro.
aduo. l. fi. C. de reſcind. vendi. l. ratas. Quædam phibentur transfer
3 ri in ipſum filium illegitime † natum ex teſtõ patris dicti Bal. qa
bona ſubiacent teſtõni per hęc verba, ſi deceſſerit ſine filijs natis
ex legitimo matrimonio, & in hoc ẽt non vr̃ diſpenſatum per di
ſpenſationem ſpãliter factam. nam Princeps reſtituendo nõ facit
videri quem ex legitimo matrimonio natũ, maxime in hoc: qa
natus fuit ex nuptia alterius, cum impoſſibile fuerit ipſam fuiſſe
vxorem dicti Bal. illo tpe, & ſic fictio hęc non põt fingere, vt l. ſi
pater. in fi. ff. de adop. & l. qui ad certum. ff. de loca. ſed p legitima-
tionem hoc facit Princeps, qa eum reſtituit natalib. antiquis, quo
ſibi legitime naſcebatur, & ſubducit ẽt in commercium legum
per quod legitimi ab illegitimis differũt, vt in Auth. qui. mo. na-
effi. ſui. §. natura ſiquidem. col. 7. Facit ergo legitimatio, vt pro le-
gitimo habeatur, non tñ, q ſit natus de legitimo matrimonio, vñ
cum verba teſtĩ requirant expreſſe, q ſit natus ex legitimo matri
monio, talis legitimatio huic nõ proficit, ſecus eſſet ſi teſtãt ſim
pliciter diceret, ſi deceſſerit ſine filijs legitimatus. Quędam phibẽ
3 tur † trãſferri in iſtum filium de iure communi, ideo quia eſt ſic
illegitime natus, phibentur. n. ſibi relinquere, & donare, & ab in-
teſtato ſuccedere, & ſimi. vt l. 2. C. de naturali. li. & de inceſt. nup.
auth. ex complexu & in Auth. qui. mo. nat. effi. ſui. §. pen. Et circa
iſta per legitimationem vr̃ a Principe diſpẽſatum. nam legitima
tio, quæ fit per reſcriptum Principis, facit, vt nihil a legitimis dif-
ferant, vt in Auth. quib. mo. na. effi. ſui. §. illud autem. ibi, nihil a le
gitimis filijs differentes. Concludo ergo tali legitimatione facta
p Imperatorem, dicta bona legata in dictum filiũ ſicut in quem-
libet extraneum per alienationem trãſferri, eodem modo in his
4 bonis paternis, aliter non. Quinto † quæritur, ſi legitimatio, quæ
fieret ab Imperatore, vel ab alio habente poteſtatem ab ipſo, ua-
b leat in terris eccleſiæ b immediate ſubiectis. Rñ. q Inno. uidetur
tenuiſſe, q non, in c. peruenit. ext. a, qui fil. ſint legit. Iaco. de Bela.
diſputauit contrarium, & ſuam diſputationem poſuit in Authẽ.
quibus modis nat. effi. ſui. & eius opi. uidetur Ioan. And. in cap.
peruenit. in nouel. qui fil. ſint legit. Barto.

ADDITIONES

a Imperatore. An Imperator poſſit legitimare in terris eccleſiæ, & Papa in terris Imperij. videte plene per Ant. de Bu. & Panor. in c. per venerabilem. in ti. qui fil. ſint leg. per Bar. in l. cunctos populos. de ſum. Trini. & fide catho. per Pau. de Ca. conſi. 201. & conſi. 229. per Ang. conſi. 300. incip. pro decif. primi puncti. Pet. de Anch. conſil. 321.
b Terris eccleſiæ. Late vide Pau. de Ca. conſ. 221. & 229. Pet. de Anch. conſi. 321.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Si pater donet filio ſuo emancipato omnia bona ſua præſentia, & futura, reſeruatis vſufructibus, & prouentibus inde venientibus, an liceat patri prædicto in vita ſua diſponere pro libito ſuę voluntatis, & an valeat talis donatio, & hic concluditur, quod non valuit donatio.*

IN nomine domini Amen. Pater filio emã
cipato donauit
a omnia bona ſua præſentia, & futura, a ſaluis, & reſeruatis dicto pa-
tri omnibus fructibus, & vſufructibus, & prouẽtib. an liceat dicto
patri in vita ſua diſponere pro libito ſuæ voluntatis, quæritur an
1 dicta donatio valeat. Viſo † puncto prædicto, Chriſti nomine in-
uocato, vr̃ de iure dicendum dictam donationem non valere. Et
ad hoc dicendum me monet, quia omnis actus, per quem infrin-
gitur libera teſtandi voluntas, eſt nullus. & ipſo iure non valet. vt
C. de pac. l. pactum quod dotali. cum ſimili. Sed donando omnia
bona præſentia, & futura, aufert ſibi liberam teſtandi facultatem:
quia non haberet in quo poſſet ſibi hæredem inſtituere, & ideo
teſtari non poſſet, vt in auth. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccl. ibi, vt pu-
ta, nec domini rerum. Et ſi dicatur, leges videntur velle, q quis
de alieno teſtetur, vt l. conficiuntur. de iure codicil. Reſpondeo
hoc verum in his, quæ ſua natura poſſibilia ſunt, alias de alieno
nõ teſtat̃, vt in auth. ingreſſi. & in q. noſtra. nam ſicut monachus
non habet, vel habere poteſt bona, ideo non teſtatur: ita in qõne
noſtra, qui donauit bona præſentia, & futura, non poteſt in futu-
rum habere bona, quæ ſint ſub dominio: ſed in inſtrumento do-
nationis eſt dictum, q donator ex nunc dum donauit ea bona, p
b donatario conſtituit ſe precario b nomine poſſidere, & ſic me-
diante inſtanti acquiſitione facta transfertur in donatarium do-
minium, & ſic tpe mortis nunquam reperit, q donans io aliquo
poſſit in articulo mortis hæredem inſtituere, quãuis ẽt late nunc
p tunc iuridicum videtur, quod in inſtrumento donationis non
conſtituiſſet ſe ẽt cætera bona pro donatario poſſidere, quod poſ
ſit dici acquiri donanti, ſed compelli poſtea ad tradendum eũ, &
hæredem ſuum. vr̃ ẽt donationem non valere: quia hæres non eſt
veriſimile, quod velit adire hæreditatem, ſi eũ omnia reſtituere
oportet.

ADDITIONES.

a Et futura. Vide Pau. de Caſt. conſi. 102. vbi dicit, quod nec de fructibus teſtari poteſt, quia illi veniunt appellatione futurorum Ang. conſi. 111. & 179.
b Bern. Land. Precario Breuibus corroborando ſupraſcripta, & concludendo dicitur ſupra dictam donationem omnium bonorum præſentium, & futurorum, cum conſtitutione precarij non valere, vt Imo. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obl. per Bald. in l. ſi duobus. §. idem reſpondit. ff. pro ſocio & in l. certi condi. §. ſi nummos ff. ſi cert. pet. per Pau. de Caſt. in d. l. ſtipulatio. & in l. ſi de precar. & conſ. ſuo 103. & 66. vbi dicit quod nec de fructibus teſtari poteſt, quia illi veniunt appellatione futurorum. & per Ang. conſi. 315. incip. d. Vanna vxor Lucarni. & conſil. 179. incip. in Dei nomine, viſis inſtrumentis. vbi autem conſtitutio precarij non interueniſſet. Angel. in proxim. alleg. conſil. tenet contra Bart. & in q. incip. in reſu'gentis palatio & in d. l. ſtipulatio. & Salic. ambo in d. l. fin. An autem valeat ſaltem in præſentibus Bart. in d. l. ſi videtur inclinare in illam partem, quod non valeat. Angel. vero, quia nouiſſimus non refertur, ſ. d fuit ſibiipſi contrarius. nam in allega. conſil. tenet donationem non valere. io conſil. autem 111. incip. quædam mulier donauit, tenet aperte donationem valere in præſentibus.

oportet. Et ſic in vtroq; caſu vr̃ impediri libera facultas teſtandi,
quis primo caſu, dum ꝯſtō poſſidendi facta eſt, indubitáter videat̃
plus quam in ſecundo caſu. Præterea ad hoc facit, ꝙ notant Mo-
derni. C. de pac. l. ſi quos. & Cy. ibi refert. Et ſi dicat̃, imo vr̃, ꝙ poſ-
ſit teſtari, & liberã factiõnẽ teſtĩ hr̃e, donõ ne ꝑdicta nõ obſtante,
cũ reſeruauerit vſumfructũ, & diſpõnẽ ſup eis in vita facere po-
tuit, ergo vr̃, ꝙ libera ſit teſtandi facultas in vſufructu hmõi, vigo
re dictæ reſeruationis. Ad hoc. n. rñdeo, & dico, ꝙ iſta ſane intelli
genti nõ obſtãt per infraſcripta. Me tñ rõ mouet ad hoc, q̃a quis
diſpõ teſtĩ fiat in vita, teſtõre viuẽte, teſtm̃ non dr̃, nec diſpõ, cum
hæreditas, & hæredis inſtõ, q̃ dr̃ eſſe fundamentũ ipſius teſtĩ, vt l.
px de de his, q̃ in teſt. delen. capiãt fundm̃ poſt mortẽ teſtõris, ſed
heredis inſtitutio, & hereditas nõ põt dici viuẽtis, vt l. 1. ff. de her.
vel act. ven. & l. 3. poſt prin. de vul. & pup. qd̃. n. dixit, ꝙ poſſet in vi
ta ſua diſponere, intellexit donãs de ꝯctu aliquo inter viuos, non
aũt vlt. volũtate teſtĩ. alias. n. ſi intelligeremus aũt. ſ. ꝙ teſtm̃ intel-
ligeret diſpõ in vita, iã de neceſſitate ſequeret̃, ꝙ illa tota diſtĩctio
magr̃alis gl. & Doc. ꝙ q̃dã eſt diſpõ inter viuos, ex quo in vita ſit,
• tolleret̃, qd̃ tñ apud intelligẽtes ridiculũ eſſet. fuit. n. donãtis intẽ
tio, ꝙ q̃uis large, & effuſe donaret, nollet tñ donãs in vita egere. &
iõ voluit ſibi reſeruare fructus, de qb. poſſet viuere, & facere qcqd
vellet, viuẽdo ita, ꝙ ipſe donãs nõ egeat, & poſt mortẽ apud dona
tariũ remaneret, & ip eſſe. Præterea, ꝙ diſpõ teſtĩ non dicat̃ fieri in
vita, cum effectũ non hẽat, pbat̃ in l. 1. cũ ſua gl. C. de teſta. tut. Ad
hoc ẽt facit, q̃a oĩs diſpõ iudicat̃ ſm̃ tp̃s, in qd̃ ꝯfert effectus, vt C.
de don. ante nup. l. qd ſpõſæ. & l. in fuga. C. ad l. Fla. de pla. cũ ſi. ſed
effectus teſtĩ licet fiat a viuẽte, teſtm̃ tñ ꝯfertur poſt mortẽ, vt d. l.
3. ergo tota diſpõ nõ dẽt dici inter viuos, ſed potius in vlt. volũta-
te, & poſt mortẽ. Nec obſtant verba illa reſeruationis, dũ dixit, ꝙ
poſſit diſponere in vita ſua, q̃a de neceſſitate ſunt intelligenda de
diſpõne, quæ inter viuos dr̃. nam verba debent aliquid operari, in
vita ſua, & ego ſic ꝓbaui, ꝙ nulla diſpõ fit a mortuo, ſed demum
viuente. vnde vt intelligantur illa verba, in vita ſua, vt recte, & ali-
quid operentur, oportet intelligi de neceſſitate de diſpõne, quæ
dr̃ inter viuos, aliàs illa verba nihil operarentur, ſed ſufficiebat ſo
lum dicere, ꝙ poſſit de fructib. diſponere. ideo vt rectus, & ſanus
ſit intellectus illorum verborum, concludo, quod de diſpoſitio-
ne, quæ dicitur inter viuos, fuit a donatore ſentitum. Ego Bart.

ADDITIO.

* Iac. Menoch. Dec. conſi. 251. col 8. & Pariſ. conſil. 33. nu 60. 61.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Notariatus non eſt dignitas.*
2 *Infamis poteſt eſſe procurator, tutor, vel curator.*
3 *Infamis non poteſt exercere officium tabellionatus habens in ſe dignitatem, puta principis, vel banchi.*
Infamis poteſt conficere inſtrumentum a partibus rogatus.
4 *Notarius exiſtens in poſſeſſione notariatus, & bona fama, poteſt infamia non obſtante gerere officium notariatus habens dignitatem.*

a Quæritur An Notarius dãnatus a ex aliqua cã extra mu
nus offici, quæ eum ſcit infamẽ, poſſit ꝯficere
inſtrumẽta. & vr̃ ꝙ non. nam Notarius vr̃ quodammodo teſtis.
vt l. Dominus. ff. de teſt. & teſtis infamis nõ p̃t teſtificari, ergo &c.
vt l. 3. §. 1. ff. de teſti. & ꝓ hoc. ff. de his q no. infa. l. 4. §. miles. ibi gl.
dicit, ꝙ infamis repellitur ab omni dignitate, & officio. Præterea
dicitur. C. de man. prin. ꝙ tabellionatus officium eſt dignitas, ut
eſt glo. ibi, ſed infamis repellitur ab omni dignitate, vt l. a. de di-
1 gnitatib. lib. 12. ergo &c. in ꝯtrium facit, ꝙ † tabellionatus non eſt
dignitas, ſed munus. C. de his qui mili. non poſ. l. 1. lib. 10. Præte-
2 rea video, ꝙ † infamis poteſt eſſe procurator, & arbiter, vt Inſt. de
exce. §. 1. & ff. de arb. l. Pedius. Item poteſt eſſe tutor, uel curator. ff.
de poſtu. l. 1. §. ſed eſt æquiſſimum. ubi poteſt eſſe ſm̃ Azo. in ſum
ma tituli. C. de infa. ergo eadem rõne poteſt eſſe tabellio. gloſſ. &
tex. in l. 3. §. queri poteſt. ff. de ſuſpe. tu. ibi gl. uidetur uelle, ꝙ q eſt
ſuſpectus pp delictum commiſſum, poſſit remoueri a tutela, ea-
dem rõne dẽt moueri ab officio, ſeu munere, proprie loquendo.
Ad ſolonem q̃õnis debes ſcire, ꝙ tabellionatus officium eſt mu-
nus, ut d. l. 1. de manda. prin. & ſi aſſumptus q̃s eſt ad negocia prin-
b cipis, & tunc eſt dignitas ꝙ aſſumatur ad officium principis. † Di
3 co ergo, ꝙ infamis † non põt exercere officium tabellionatus, ui
delicet notariatus, quod hẽt in ſe dignitatem, ut l. 2. de dignitatib.
uel ꝙ eſſet notarius ad banchum, ut d. l. 2. §. miles. Sed ſi ipſe a par
tib. aſſumatur, ut faciat publica inſtrumenta, non uideo qd repu-
5 gnet, quia munus publicum eſt, qd̃ infami nõ interdicitur, ſicut
poteſt aſſumi arbiter a partib. uolentibus, ſic poteſt aſſumi Nota-
6 rius, ſicut infamis aſſumptus iudex partibus non opponentibus,
ualet iudicium, ut dixi in l. quidam conſulebant. ff. de re iudic. &
no. Specu. in titu. de iudice deleg. §. excipitur. uer. Item nunquid
4 periurus, & infamis. & uerſicu. ſequen. Hoc autem puto † uerum
eſſe, quando non obſtante infamia ipſe eſt in poſſeſſione notaria-
tus, & bonæ famæ, & tunc propter multitudinem geſtorum per
eum debet ualere, ut l. Barbarius. de officio præto. & l. 2. C. de ſen.
& interlo. om. iudic. Nec obſt. quod dicitur in teſtimonium non
poteſt recipi infamis: quia hoc nerum parte inuita in contractu
ſecus, quia partibus uolentibus. Bartol.

ADDITIONES

a Damnatus. Vide Pau. de Caſt conſi. 213. & quid ſi eſt excommunicatus, vide Fed. conſil. 149.
b Principis. Idem tenet Ang. Inſti. de iure perſo. §. ſin autem. & quod ſit vtile officiũ tenet Old. conſi. 71. & Io. And. de inſtru. edi. Ang. conſi. 273. licet do. Iaſ. in l. Barbarius. ſimpliciter dicat, quod eſt dignitas.

CONSILIVM LXXVIII.

Super Puncto q̃õnis vertentis inter dñm Ray. & Leonẽ, & Falconem, quo quæritur. Iſtud conſi. vide ſ. conſ. 74.

CONSILIVM LXXIX.

1 *Vendens porcum factori carnificis põt agere pro pretio contra carnificem.*
2 *Inſtitor dicitur nedũ qui inſtat ad negotia gerenda, vel taberna præpoſitus, ſed etiam præpoſitus in emendis agnis, piſcibus, & ſimilibus.*
3 *Dominus tenetur pro contractu inſtitoris etiam in fraudem contrahentis.*

1 Quidam † Vẽdidit vni inſtitori carnificis, ſeu factori vnũ
porcum, nec fuit ſibi de pretio ſatisfactum, qui
porcus fuit macellatus ad apothecam ipſius dñi ipſoe pñt, cũ ven
denti nõ ſit de ꝑtio ſatiſfactum. quærit̃, qualiter, & q̃o, & aduer-
ſus quem ſibi ꝯſulat̃. Dico, ꝙ ꝯſulitur dño p actionem inſtitoriã,
q̃ quidem eſt introducta in fauorem illorum, q ꝯhunt cũ inſtitore,
ſeu factorib. ne ꝯhentes decipiantur, vt l. 1. de inſti. Secundo dico,
ꝙ ſibi ꝯſuletur duplici via. ſ. aduerſus inſtitorẽ, & dñm vt ꝓbat̃ in
2 l. ſiqs mancipij §. ſeruus. ff. de inſtito. & ne † equiuocemus in inſti
tore, dico ꝙ inſtitor eſt ex eo, ꝙ ad negocia gerenda inſtat, vel ta-
a bernæ ſit præpoſitus, a vel alij negotiationi, vt l. inſtitor. e. ti. l. inſti
toria. e. ti. Præterea inſtitor eſt ille, q comparandi, vel emendi gra
tia merces eſt ꝑpoſitus. Exponit gl. 3. in l. qcunq;. §. ſed ſi taberna-
rius. in verbo, merces ꝯparandas. ff. de inſt. agnos, vel piſces, & olã
iſta talia. qui vero emit iſtum porcum hmõi eſt. ergo & recte ap-
3 pellatur inſtitor, † & dñs tenetur ẽt ſi inſtitor in fraudem faceret.
& ꝯheret: q̃a imputet ſibi, ſi talem ꝑpoſuit, vt de exer. l. 1. §. vt. n. ff.
de inſt. l. & ſi pupillus. §. ꝑſcribere. nec põt allegari p dñm, ego nõ
præpoſueram eum ad emendum, vel ꝯhendum: q̃a eo ipſo ꝙ q̃s
eſt ꝑpoſitus tabernæ, vel ſtationi, vr̃ velle ꝯñs, ꝙ cum eo ꝯhatur, &
tenetur. caſus eſt Inſti. ꝙ cum eo q in ali. po. §. exercitoria. & §. in-
ſtitoria. cum ſi. niſi expreſſe ꝓhibeat̃, vt ibi. Præterea multum fa-
cit pñtia dñi, qui vr̃ ratificare factum per inſtitorem, vt ſi ipſemet
feciſſet. ff. de inſti. l. 1. §. magiſtrum. & poterat ꝓhibere ſi volebat.
ſibi ergo imputet, arg. l. ſi eo. C. de remiſ. pig. & quod no. in l. ſi rẽ
alienam. de ꝯh. emp. & l. ſi autem. ff. ad Mace. Præterea illa rõne te
netur, quia ille publice tabernam adminiſtrabat ꝓ dño, & præpo-
ſitus publice credebatur, tunc dico, aut iſte eſt interrogatus a iudi
ce, qui debet interrogari, vt l. 1. de interro. act. & l. vbi. Aut præpo-
ſuiſti eum, aut non. ſi dicit ſic, habeo propoſitum, & quod tene-
bitur per iura præalleg. ſed ſi dicit non, & tunc præſumptio, & er-
ror communis facit contra, quia publice credebatur iſtum eſſe
talem præpoſitum ad quæſtum, ideſt lucrum faciendum, & iſte
communis error facit ius, vt l. 1. C. de teſt. & l. Barbarius Philip-
pus. de offic. præto. facit optime l. ſi quis. ad Maced. dicit enim ibi
tex. ſic agebat, ſic contrahebat, ſic publicis muneribus fungeba-
tur. & C. eod. tit. nec Zenodorus. Conſideratis rationibus crede-
rem, ſaluo ſemper conſilio ſaniori, quod ille dominus teneatur
inſolidum ad pretium, & ad intereſſe. poteſt ergo agere contra il-
b lum & formare petitionem, b &c. Bartol.

ADDITIONES.

a Præpoſitus. Vide late Alex. conſi. 42. 6 lib. Abb. conſi. 74. 2. lib.
b Formare petitionem. In ſuperiori ſpeculatione quid ſit probandum cõtra inſtitorem. Vide plene Alex de imo. conſil. 42. in nouiſſimo vol. incip. redemptoris, & conſi. 100. incip. viſo, diſcuſſo.

CONSILIVM LXXX.

1 *Præceptum continens nunciationem noui operis eſſe debet alternatiuum, vt poſt nunciationem non ædificet, vel veniat reſponſurus.*
2 *In nunciatione noui operis datur libellus, lis conteſtatur, & de cauſa plene cognoſci debet.*
3 *Præceptum factum in nunciatione noui operis ẽt cum clauſula, & ſi ſenſeris te grauatum, & ſecundum formam petitionis, quod ſit nullum, & nõ iuſtificetur per illã clauſulam.*

Quæritur Quæ ſententia ſit ſeruanda per iudicem in
cauſa appellationis vertente inter Leonem,
& Falconem appellantes ex vtraque parte, & Falconem appel-
latum ex altera. viſis appellationibus, & productis in cauſa, ad
veritatem huius quæſtionis inueſtigandam videndum eſt de iu-
ribus præcepti facti per Poteſtatem, & iudicem de non proce-
1 dendo in opere, quo extitit appellatum, & tale † præceptum de
iure videtur fieri duabus de cauſis. primã vt contineat nunciatio-
nem noui operis, quæ ſit per Prætorem. & huius præcepti for-
mam ponit gloſſa noſtra ordinaria de oper. nou. nuncia. l. de pu-
pillo. §. meminiſſe. in Gloſſ. quæ dicit, vt dico, & cæt. & forma
ibi traditur alternatiue, vt poſt nunciationem præcipiat, vt non
ædificet, vel veniat reſponſurus. Item hæc nunciatio debet fieri
in ipſo opere, & hoc eſt de ſubſtantia, vt dicta l. de pupillo. §. nun-
ciare. nec ſufficit in foro, ſeu loco iudicij fieri, vt ea l. §. ſi in foro:
quod tenuit gloſſ. eodem titulo. lege prima. §. primo, & hoc
tenent omnes Doctores. Si ergo dicere vellet hoc præceptum
continere

Digitized by Google

ꝯtinere nunciationē noui operis, manifeſte apparet eſſe nullū, qa
non eſt factū in re p̄nti. Itē non eſt factū alternatiue, ſed copulati-
ue, & partē ꝑlus debito grauauit, qa ad vnū dēbat arctare, & arcta-
uit ad duo copulatiue, qđ eſt grauius, qa alternatiua leuior eſt vt l.
Græce. §. pe. de fideiuſ. Apparet ergo, ꝙ tale p̄ceptū caret oīb. ſub-
ſtantialib. noui operis. Præterea iſtud p̄ceptū nō pōt dici ī veritate
2 p̄ceptū noui operis, vt ſtatim dicā. Scđa cā, ꝑꝑ q̄ tale † p̄ceptum ꝯ
ſueuit fieri eſt ꝑꝑ iuſtitiā ex parte petētis, & iniuſtitiā ex parte ędi
ficantis, & ſic fit dato libello, & li. ꝯte. & plene de cā cognito ꝑ dif
finitiuam ſnīam, vt l. de pupillo. §. q opus. & ibi no. de ope. nou. nū.
vel agetur interdicto, ne qđ in locis publicis, vel quod vi, aut clam,
& ferrē diffinitiua ſnīa ſm ordinem illorum iudiciorum ꝑ iura
vulgaria, & iſta via vr̄ fuiſſe intentata hic in iſta petitione, ſi bn̄ ad
uertatur. Nam petitio fuit, ꝙ eleuarētur trabes poſitæ, & vlterius
non ꝓcederet, vt apparet in petitione ꝓducta, & iſtud potuit peti
ex verbis edicti, de ope. no. nun. ꝓut ꝯtinet cām ꝓhibitoriam, qa
ad id, qđ iam factum eſt, vt tollatur, nō ꝑtinet, vt l. j. §. j. de ope. no.
nun. Aliter ergo non fuit petitum, vt d. c. 1. ponit: in qb. iudicijs ve
nit non ſolum, ꝙ deſtruat quod factum eſt, ſed ne in futurum fiat
vt d. l. harum, & l. egi. ff. ſi ſer. ven. & de itin. actuq; pri. l. 3. §. in hoc
interdicto. & ibi no. & ff. vti poſſ. l. duo. in fi. & ibi ēt no. ſed in caſu
propoſito p̄ceptum fuit factum ſecundum formam petitionis ob
latæ, vt in ipſo p̄cepto ꝯtinetur, & expreſſe apparet, ergo illud, qđ
debuit fieri ꝑ diffinitiuam ſnīam, fuit actum ex abrupto, parte nō
monita, non ꝯuicta, nō ꝯfeſſa, nullo iure ordinis ſeruato. & ſic tale
p̄ceptū eſt ipſo iure nullum, vt l. ꝓlatam. C. de ſen. & inter. om. iu.
& cō. vel epi. l. fi. † Et illa cl̄a, q̄ p̄cepto inſerit̄, compareat coram
3 nobis, &c. nō iuſtificat p̄ceptum, cū hoc nullo iure remaneat. Prę
terea nō dicit ꝙ cōpareat ad allegandū de ſuo grauamine, & ad rn̄
dendum petitioni oblatæ. p̄ceptū ergo remanet factū ſimpl̄r, &
ſic nullum & ꝯ ius, vt ſ. ꝓbatum eſt, apparet ergo, ꝙ ſiue dicas p̄ce
ptum monitionem ꝯtinere, ſiue non, p̄ceptū dictum fuit iniquū,
& ſic concludit̄, ꝙ iudex dēt pronunciare male iudicatum, & bn̄
eſſe appellatum, & dictum p̄ceptum eſſe vel fuiſſe nullum, & ſic
ſuꝑuacuo appellatum, ſecūdum doctrinam cōem, quatenus hoc
p̄ceptum continet prohibitionem, ne procedatur in opere. Bar.

CONSILIVM LXXXI.

1 *Stante ſtatuto, ꝙ poſſidens rem immobilem dēat intra certum tp̄s oīa eius iu-*
ra denunciare cōi: alias omne ius, quod haberet in re ipſa, ſit commune,
ſi donatarius, nomine cuius donator poſſedit per duos annos, non denun-
tiauit rem donatam, incidit in pœnam.
2 *Aſſerens quem non denuntiaſſe rem communi debet probare.*
3 *Quomodo probatur iſta negatiua.*
4 *Poſſidens ciuiliter agit interdicto vti poſſidetis, & accuſat de turbata poſ-*
ſeſſione.
5 *Agenti interdicto, vti poſſidetis, vel de turbata poſſeſſione, quod non obſtet*
exceptio dominij tertiæ perſonæ.
6 *Extraneus non pōt opponere de dominio tertij ēt ad ſe excuſandum, qn̄ domi*
nium perditur ob aliquod non obſeruatum, & in alium transfertur.
7 *Dominium, quod tranſit ipſo iure in fiſcum ob aliquod non obſeruatum, re-*
quiritur tamen incorporatio, & poſſeſſio modici temporis ad hoc vt de
eo excipi poſſit.
8 *Donatio non præſumitur ſimulata, licet donatarius remanſerit in poſſeſſio-*
ne rei donatæ, & in inſtrumento ſit conſtitutum.

MARTINUS Forniconis de Eugubio donauit Maſſerello
certas res īmobiles, quas ꝯſtituit eius nomine
poſſidere, deinde viuente donatore donatarius poſſeſſionem non
apprehendit, ſed poſt mortē eius ſtatim. Itē hr̄es dicti donatoris
dictarū rerum poſſeſſionem apprehēdit. Contigit etiam, ꝙ viuo
donatore, commune Eugubij, qa multa bona ciuium alienabant
īn nō ſubiectos, ſtatuit, ꝙ qcunq; hn̄t, uel poſſidēt aliq̄ rem immo
bilem, teneantur ipſam rem, & oīa iura, q̄ in ipſis hērēt, denūciare
ſyndico communis Eugubij intra certa tp̄a, aſs oē ius, quod hē-
rent in re, ſit ipſius cōis ipſo iure: nunc dictus donatarius agit īter
dicto, vti poſſidetis, ſeu accuſat de turbata poſſeſſione, vel dāno da
to in dictis reb. ꝑ hr̄dem dicti donatoris; opponit̄ ꝙ donatarius ꝑ-
dit ius ſuum, rō† qa communi nō denūtiauit intra tp̄a ſtatuta. Itē
opponitur, quod dicta donatio ꝑſumit̄ fictitia, qa dictus donator
bn̄ poſt duos annos poſt dictam donationem res tenuit, & ex eis
fructus p̄cepit, q̄rit̄ an ſi doceatur dictas res fuiſſe donatas, an dona
tarius ꝑ hoc a iure ſuo ceciderit. Scđo an hæc exceptio poſſit hūc
hr̄dem in hoc iudicio opponi ita, ꝙ obſtet. Tertio, an p̄ſumatur fi
cta dicta donatio ex cauſis ſupradictis. Reſcribatis. Famoſiſſime
Doctor, cariſſime dn̄e Pe. viſis veſtris allegationi. ſubtiliter factis,
& in oīb. ego tn̄ in qōne iſta, circa ꝑtātem ſtatuentium nil ſcribe-
re intendo, qa facti obſeruantia ſe hēt, vt quod ciuitates faciūt, ob-
ſeruetur. Poſito itaque ꝓ ꝯſtanti, ꝙ ſtatutum valeat, animaduertē-
2 dum puto, †. ꝙ licet obijcit̄ ꝙ donatarius non fecit denūciationē
communi, q̄ eſt negatiua, tn̄ qa ad faciēdum denuntiationem nō
tenebatur qs ipſi aduerſario opponenti, ſed communi Eugubij, il
le q opponit dēt hanc negatiuam ꝓbare, aſs in ſua exceptione ſuc
cumberet, hoc tenet Inn. extra, de acc. c. ſuꝑ his, & Cy. de iure em.
l. 2. in 5. q. Iſtam autem negatiuam ꝓbare pōt altero de duob. mo-
dis. Primo, ſi ſint certi libri, in quib. continentur oēs denunciatio
nes factę communi, in qb. talis denunciatio non reperit̄, & hoc ꝓ
a batum a eſt, ꝙ non reperit̄, vt l. fi. C. de iure emph. vel qa fecit dili-
gēter explorari ab oīb. q dēnt hoc ſcire, & ſcirent ſi talis denuncia
tio facta eſſet, vt exp̄ſſe dicit tex. de ver. ob. l. hoc iure. Sed poſito, ꝙ
3 † ꝓbatum ſit denūciationem nō eſſe factam, veniamus ad qōnē,
b an dicta exceptio obſtet. b & ſiqdem agat interdicto, vti poſſi. vel
accuſet de poſſeſſione turbata, nō eſt dubium, ꝙ talis exceptio nō
obſtabit. nam eſto, ꝙ dn̄ium eſſet translatum in commune Eugu
bij ipſo iure, poſſeſſio tn̄ ciuilis, q̄ erat apud donatorem, nō, vt no.
ff. ꝓ ſo. l. cū duob. §. idem rn̄dit, & C. de ſa. ec. l. fi. in antep. gl. & arg.
ff. de ac. poſſ. l. q̄uis. Apparet ergo, ꝙ dictus donatarius poſſidet, &
iuſte quo ad eum, qa p̄cario, & ſic dēt vincere, vt ff. vti poſſi. l. 1. in
4 fi. com. l. ſeq. & C. vti poſſ. l. 1. Præterea † exceptio dominij nō pōt
c opponi agenti, vti poſſi. ſeu de poſſeſſione turbata ſm veram opi.
vt eſt expreſſum C. ſi ꝑ vim, vel alio mod. l. j. ſecundum intellectū
gl. ſuper rubri. & no. ff. de ac. poſſ. l. ſi id. § fi. licet Dy. videat̄ tenere
ꝯtrium de re. iu. c. q ad agendum. li. 6. & ꝑ eūdem Dy. de interdi. l.
2. §. q̄dam. tn̄ nō bn̄ dicit, qa ꝯ dicta iura. ſed poſito, ꝙ verum dice-
ret, ipſe tn̄ loquit̄, qn̄ opponit̄ de dn̄io ipſius excipiētis, & hic oppo
nit̄ de dn̄io tertij, ſine dubio nō ob. in q. de turbata poſſeſſione, vt
5 l. 1. in fi. & l. ſi qs vti poſſ. Si vero † agat ſiue excuſet hr̄s p̄dictus de
dāno dato, tūc hēt plus dubij q. qa talis actio datur dn̄o, vt ff. ad le.
d Aqui. l. item Mela. §. le. & ſic vr̄, ꝙ exceptio dn̄ij ēt tertiæ pſonæ d
excludat agētem. C. de ſer. fug. l. cū ſeruum, & ibi gl. ſuꝑ verbo, op.
h. d. expreſſe. fin. l̄r tn̄ eſt verum, vt in caſu nr̄o, & in ſi. obiectionib:
ꝙ vbi ꝑꝑ aliqđ obſeruatum ꝑdit̄ dn̄ium, qđ in alium trāsfertur,
tunc. n. hoc non pōt opponere niſi ille dn̄s in quem transfertur,
non extraneus. h. d. expreſſe gl. ff. ſi ager. vec. vel emph. pe. l. 2. in illa
gl. q̄ ſibi ſola eſt, ꝓ hoc eſt tex. & gl. in terminis nr̄æ qōnis. ff. fā. er-
6 ci. l. his ꝯſiter. §. 1. vbi hoc exp̄ſſe ponit̄. † Nec dicat aliqs, ꝙ ibi nō
transferūtur bona in fiſcum ipſo iure, ſed ꝑ ſnīam, ut ibi dicit glo.
qa dēt intelligi de ſnīa lata ſuꝑ actione reali, qa egit petitione hr̄-
ditatis, quod dn̄ium, & ius hr̄ditatis directum trāſit in fiſcum ipſo
iure, vt ff. de iu. fiſ. l. Imperator. C. de his q. vt indig. l. 1. ante autem
7 † q̄ fiſcus agnoſcat, non dicūtur eſſe fiſci, e qa poſſet eſſe ꝙ fiſcus
e nollet dicta bona agnoſcere, quaſi non idonea, vt l. 1. §. an bona. &
l. non poſſunt, de iure fiſci. & in his bonis quantumcunq; in fiſcū
delatis ipſo iure, tamen, ſi non ſunt incorporata in patrimonium
fiſci, requiritur poſſeſſio modici tp̄is, vt l. 2. C. de vectig. & comm.
& de diuer. & tēp. pręſcr. l. inter quatuor. & l. in omni. licet in alijs
requiratur pręſcrip. 30. ann. vel 40. cum ergo iſtę res non fuerunt
adhuc iſti donatario ablatæ, & in fiſcum incorporatæ, non poteſt
ei opponi exceptio de iure fiſc. vt d. l. his ꝯſiter. §. 1. Super vltimo
8 †, an dicta donatio p̄ſumatur fictitia ex cā p̄dicta, facit ꝙ ſic. l. ſicut
f §. ſuperuacuum: ff. quibus. mod. pig. vel hypot. ſol. & quod no. Dy.
ff. de pri. cre. l. oēs. §. Lucius. Ad idem expreſſum vr̄ de nat. li. l. 2. in
fi. C. de acq. hęred. l. iis qui bonis, & quod no. Cy. C. de repu. hær.
l. 1. & 2. m̄ ſi ſtatuta municipalia ſuꝑ hoc nihil diſponunt, ꝯ puto
de iure, per l. quiſquis. C. de do. Item ꝑ l. Papi ff. de dona. inter vir.
& vxo quæ dicunt donationem non confirmari morte, niſi deuē
tum ſit ad traditionem, ut ibi. m̄ illud intelligitur, niſi aliud inter
ueniat, qđ loco traditionis hēatur, ut no. C. de do. cau. non nu. l. ꝙ
de ſuo. ita in ꝓpoſito cum loco traditionis interuenit, ꝙ cōſtituit
ſe noīe donatarij poſſidere, immo ſuꝑ hoc acquirit̄ poſſeſſio, vt iu
ra vulgaria dn̄t, dico ſatisfactum eſſe legi, q̄ vellet donatarium poſ
ſidere, cum in veritate donator nunq̄ poſſederit poſt donationē.
Præterea oēs illæ leges, quæ loquuntur, ꝙ ꝯctus præſumatur ficti
tius, hn̄t locum, qn̄ extraneus hoc opponit: nam ipſemet, qui do-
nauit, non poteſt opponere, quia ex eo, ꝙ donatarius ab eo non pe
tijt, ſenſit lucrum. ergo &c. vt l. cum in fundo. §. ꝙ ſi mulier. de iu
re do. Præterea in donatione expreſſum eſt, ꝙ parcendum eſt do-
natario, ſi eum non p̄cipitauit ad ſolutionem, vt l. extraneus. de
iure dot. ex quibus concluditur donationem illam non præſu-
g mi g fictitiam. Bar.

ADDITIONES.

a Probatum eſt. Vide Pau. de Caſt. conſ. 50. & qui teneatur probare negatiuam. v
de Anch. conſ. 255.
b Obſtet. Vide Bal. conſ. 121. 4. lib.
c Dominij. Vide Pe. de Anc. conſ. 145.
d Tertiæ perſonæ Vide Pet. de Anch. conſ. 178.
e Eſſe fiſci. Vide Bal. cōſ. 308. 3. li. & ibi quāto tp̄e p̄ſcribat̄ ſtante præſcripto ſtatuto.
f Fictitia. Vide Rom. conſ. 246.
g Non præſumi. Inquantum Bal. concludit donationē non eſſe factam, poſſe proba
ri per libros, & ſic per ſcripturā, addite his ea quæ uoluit Inn. & Io. An. in regula,
ſine poſſe, in Mercur. & per Inn. An. de But. Pan. in c. qm̄ contra. extra de probat.
& in c. in p̄ſtia, extra de renun. per Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de ſnījs. § vt autē.
in addi. quæ incipit, ſupple ꝑ emptorem. Pa. de Ca. conſ. 150. cui aūt incubat onus
probandi negatiuā, & qualiter probet, videre per eundem in l. ſi quis conſortium.
de fa. ... in l. actor. & in l. 1. C. de br. poſ. ſecundum ta. q. ꝑ Spe. in ti. de prob. §.
3. in prin. & Inn. in c. 2. de probat. bona ei. gl. 7. q. 5. actor. & ꝑ Pet. de Anch. conſ.
250. An aūt poſſit excipi de dn̄io tertij videte per eundem in l. 1. ff. de excep. rei
iu. & in l. inde ... §. ſi mum. de cond. inde. & in l. 1. §. cum extaret. ff. ad Carb. & in
l. ſeruus. ff. de con. ob fur. & in l. ex duob. ff. de duob. reis. & gl. in c. ueniens. de con
uer. coniu. & gl. in c. ad decimas, de reſt. ſpo. tex. in c. frequens eo. ti. Io. An. in ca.
mandatum. de reſcrip. vide etiam Pe. de Anc. in conſ. 118.

CON-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

CONSILIVM LXXXII.

1 *Negata p̄tãte delegãtis ſufficit ꝓbare poſſeſſionẽ,in qua erat tpe legationis.*
2 *Quomodo excipiatur contra aliquem ipſum non eſſe talem.*
3 *Verbum de facto,in reſcripto,vel ordinatione,importat ſine citatione,& ſine probatione.*
4 *Fideiuſſor,qui dicit ſe læſum propter principalem,ex quibus cauſis dicere poſſit læſum.*

Punctus Q̄onis vertentis inter Albertũ Leonis,& Meum
Vannis,& Ser Thomam eorũ ꝓcuratorẽ ex vna
parte agẽtes,& Bernardum Gibaldi,& vxorem Iacobi Ser Salui,
& eorum ꝓcuratorem ex altera parte ſe defendẽtes,talis eſt,q̃ ſint
partes iudicis ſup petitione porrecta,ſeu narratione p dictum Ser
Thomam ꝓcuratorem p̄dictorum,& qd iudex cauſæ facere,& p
nũciare dẽat ſup petitione porrecta p dictum Ser Thomam ꝓcu
ratorem p̄dictorum coram eo,viſis actis,& actitatis in cã,& viſis
ſtatutis,& ordinamẽtis,& reformationib.& oĩb.iurib.& allegatio
nib.vtriuſq;partis,quem pũctum dictus iudex ad dictarum partiũ
volũtatem cõſulendum cõmmiſit famoſiſſimo Doc.dño Bar.de
1 Saxoferrato,cũ ſalario quatuor florenorum.In † q̄one p̄dicta pri
* mo vidẽdum eſt de p̄tãte ꝯſeruatoris,q dictam ſnĩam tulit. Ad ꝙ
dicẽdum eſt,ꝙ p̄tãtem,& iuriſdõnem habuit p̄dicta faciendi ex
commiſſione ſibi facta p priores ciuitatis Peruſij,de hoc tũc p̄tã-
tem hñtes,vt ex forma p̄dictorũ,& ſubmiſſione facta de Ciuitate
Caſtelli,vt ex ꝯfirmatione,& confeſſione dictorum priorum,qui
hoc ꝯceſſerũt,patet.Sed poſito,ꝙ non valuiſſet de iure,tñ erat in
poſſeſſione,vel quaſi ſic faciẽdi,vt notorium eſt,ꝙ ſufficit,vt ex-
tra,de ele.c.q̃relam.Cum.n.qs in poſſeſſione eſt,donec amoueatũ
non dẽt impediri oĩa facere,vt l.pe.ff.de aqua quoti.& æſti.ad idẽ
l.Barbarius.ff.de offi.p̄toris,plene p Innoc.in c.nihil,extra,de ele.Ex
2 hoc ꝯcluditũ,ꝙ † ſi excipiatur,ꝙ talis nõ habuit p̄tãtem,non valet
hæc exceptio,ſed dẽt ſic formari,ꝙ talis non erat rector,nec ẽt in
poſſeſſione,vel quaſi talis rectoriç,vel iuriſdõnis,caſus eſt expreſ-
ſus.C.de teſt.l.1.ſi bñ inſpiciatur. Videndum eſt ſecundo,vtrum
dictus conſeruator fecerit ſ̃m formam conceſſionis,& p̄tãtis ſibi
conceſſæ. Circa quod ſciẽdum eſt,ꝙ in dicto ordinamento inter
3 cætera dr̃,ꝙ poſſit inquirere veritatem,& ita de facto ſummarie ꝯ
a demnare,& mulctare,hoc.n.ꝙ dicit,de facto,a importat ſine cãæ
cognitione,& ſine ꝓbatione,vt l.ictus fuſtium.ff.de his q no.infa.
& ibi no.glo.in prin.vel de facto,ẽt ſi rigor iuris repugnet,vt ff.de
minu.l.verũ §.ea facto,ibi gl.in ver.reducere.poſito ꝙ dicti ꝯſer-
uatores nõ ſeruauerĩt ordinẽ iuris,tñ valuit ex facto,ꝙ de facto ꝓ
ceſſit.Præterea poſito,ꝙ p̄dicta nõ ꝓceſſerint ex forma dictę legis
ꝓceſſerunt tñ ex forma ꝓmiſſionis factę a reo principali,& a bo-
nis fideiuſſoribus,ꝓmiſit.n.reus principalis qñ ꝯuenit ſoluere oẽm
q̃titatẽ cum ꝯdẽnatione,vel ſine,& in hoc interceſſit fideiuſſor.Si
.n.fideiuſſor ſoluit ſ̃m ꝙ principalis ꝓmiſit,non eſt qd ſibi impu
tetur.Præterea ſi iniuſtitia fuit facta,fuit odio principalis,ergo ſi-
4 bi imputet,vt l ſi merces.§.culpę.ff.loc.Ex p̄dictis apparet,† ꝙ cir
ca principale,in quo fuit ꝯdẽnatus & fideiuſſores ſoluerũt,vt con
ſtat publicis inſtrumẽtis,ſine dubio fideiu.dẽnt ꝯſeruari indẽnes.
Sup reliqs vero dãnis indubitãter dicẽdum vr̃,viſo ſtatuto ciuita-
tis Caſtelli,ꝙ loquitur de hoc & ꝓceſſu ſup hoc facto,ꝙ iudex de
beat videre,& examinare cãs qb.ſe dicit dãnificatũ,an iniuſtę ſint,
nõ.n.ob aliud req̃ritur expreſſio cãę,vt ff.de tranſ.l.cum hi.§.ſi cã.
Nũc in ꝓpoſito in q̄one aſſignãtur q̃dam cãę ex qb.damnificatũ
ſe dicit,q̃ non ſunt iuſtę,dum dicit ſe mulctatum ꝓp ipſius cõtu-
maciam 25.flore.Iſtud.n.fideiuſſor non põt repetere.l q ꝓpria.§.
ꝓcurator.ibi,pœna aũt.ff.de proc.& ibi no. Et eadem rõne non
põt repetere alios 25.florenos,quos dicit ſe ſoluiſſe pro vſuris di-
ctorũ 25.florenorum.Itẽ aſſignatur alia cã,ꝙ ſoluit 20.florenos
aduocato & ꝓcuratori in cã p̄dicta in qua victus fuit,q̃ quantitatẽ
repetere nõ põt,qa non debuit litigare,vt l.iam tñ §.in hoc.ver.ſi
qdem victi.ff.iud.ſol.Item dicunt fideiuſſores,ſe dãnificatos,inq̃-
tũ ſoluerunt 20.flore.pro hñdo in publicã formam ſcripturas,&
acta.iſta cã eſt iuſta,& rõnabilis,vt l.ſcimus.§.in cõputatione.C.
de iure delibe.Itẽ dicũt ſe læſos,& dãnificatos in quãtitate 100.flo
re.auri quos ſoluerũt dño Nicolao.iſta cã eſt iuſta,& rõnabilis,ve
d.l.ſcimus.§.in cõputatione.de iu.delibe.Item dicunt ſe lęſos,&
damnificatos in quãtitate 100.flore.auri ꝓ vſuris quas oportuit
eos ſoluere ꝓ inueniẽdo dictos 100.flor.& ꝓ dictis 100.flor.iſta cã
b ẽt eſt iuſta,b vt ff.de neg.ge.l atq nã.§.non tñ,& ff.de vſu.l.ſi ꝯſtib.
& hoc circa cãs declaratas die 27.menſis Iunij,vt ex actis apparet.
Deinde declarauerunt certas aĩs cãs,& quãtitates,quib.ſe dãnifi-
catos dicunt,& læſos in 25.flore.in expenſis quas fecerũt,qñ fue-
runt detẽti:iſta cã nõ eſt iuſta.non.n.debuerũt cõtemnere,& deti
neri ſe facere,ſed ſtatim ſoluere,ſi non hẽbant ſub vſuris inueni-
re,vt fecerũt poſtea,vt ſ̃.dictum eſt.Item dicunt ſe læſos,& dam-
nificatos in quantitate 140.flor.pro eo.quia coacti fuerunt ſolue-
re creditori,quia ſe obligauerunt occaſione dictæ fideiuſſionis Et
ſic oportuit eos vẽdere vinum ſuum,minus q̃ valeret,vnde dam-
nificatos ſe dicunt in quantitate 140.flor.iſta cã non eſt legitima,
quia vt ſ̃.dixi,dicto creditori ſoluerũt de pecunia ſub vſuris rece-
pta,nõ de pecunia redacta ex venditione vini. Item ſi vẽdiderunt
minori p̄rio q̃ valeret,fuerũt in culpa.vnde imputẽt eis.Itẽ dicunt
ſe lęſos in quãtitate 50 flor auri ꝓ vſuris ſolutis pro quãtitate 5 ſ̃.
flor.q̃ cãæ non ſunt iuſtę,cum cãę ex qb.ſors cui dictæ uſurę acceſ
ſerunt petit ſ̃.ſunt reprobatæ. Concluditur ergo,ꝙ partes iudicis
ſup petitionib.& narrationib.ꝓductis p dictos Albertũ,& Meũ,
ſeu eorum ꝓcuratores tales eſſe dẽant,ꝙ ꝓnunciet executionem
faciẽdam,& ipſam faciat efficaciter ꝯ dñm Ber.& eius bona in di-
ctis quãtitatib.q̃.ſ̃.ſcriptę ſunt iuxta peti.ſ.in quãtitate 100.flor.au
ri ſolutorum ꝓ q̄one primaria dño Nic.& in 21.florenis ſolutis ꝓ
ſcripturis,& actis.Item ꝓ 100.florenis ꝓ uſuris dictorum centũ:
a cæteris uero quantitatib.petitis & declaratis Iudex dẽt dictum
Ber.& eius ꝓcuratorem abſoluere,& prędictis Alberto,& Meo,
& ipſorum procuratori ſilentium ponere.Et ita dico,uiſis actis,in
ſtrumentis,ſtatutis,ordinamentis,& iurib.utriuſque partis mihi
tranſmiſſis,ſaluo ſemper,&c.

ADDITIONES.

* Vide Vantium in trac.nullit.ex def.iuriſdictionis.& vide nu.21.I M.
a De facto Quid importent illa verba,vide Ro conſi.148.& in l.filius.ff.de don.in apoſtil ad Bar.
b Iuſta Vide Rom.conſi.101.Abb.conſi.7.lib.2.

CONSILIVM LXXXIII.

Super Prædicto puncto cõtẽto in proximo cõſilio domini
Franciſci,quo q̃ritur,quę ſnĩa ſit ferenda in cauſa ap
pellationis prædictorum.Ad ueritatem huius quæſtionis inueſti
gandam uidendum eſt,&c.Vide materiam huius conſilij plene,
& perfecte,ſupra conſi.80.

CONSILIVM LXXXIIII.

1 *Non poteſt quis liberare detentum in carceribus,ſine ſpeciali mandato.*
2 *Item ſtatutum loquens de nullitatibus,vel appellationibus habet locum in nullitatibus,vel appellationibus ante ſtatutum interpoſitis.*

* In cauſa Statij procuratoris Vannis de Pergula,uiſis oĩb.q̃
uidenda fuerunt,ur̃ dicendum de iure,ꝙ partes iu
dicis dẽnt eſſe tales,quod pronunciet bene ꝓnunciatum p dñm
P̄tãtem,reiecta nullitate ſuper dicta appellatione,& male appella
tum per dictum Statium.quod probatur,primo quia dictus Sta-
tius petebat ſnĩam pronunciari nullam,& illum Vannem eximi
1 de carcerib.† ſed illa cã,ꝙ liber hõ eximatĩ de manib.alterius,non
põt fieri p ꝓcuratorem,ut l.Pompo.in prin.& l.illud.ff.de mino.
& licet hoc poſſit qlibet de populo,tñ hoc nõ põt,ut procurator
a illius,ſed ſine ſpãli mãdato.a Et ſi dicatur,hoc expreſſit in manda-
to,dum dixit,in cã q̃ habiturus eſt communi & eius ſyndico,di-
co,ꝙ hoc non ſufficit ad ſpãle mandatum,ut l.ſi quis mihi bona
§.iuſſum.ff.de acq.hær.Præterea ſi dicatũ,ſpãliter mandatum ha-
buiſſe,tñ non dixit nullum,intra tpa,intra quæ potuit.ſ.intra tpa
appellationis ſ̃m formam ſtatuti. Nec obſt.ſi dicatur,ꝙ ſtatutũ
2 †uendicat ſibi locum in condemnatis ante ſtatutum,quia hoc ẽ
falſum.uendicat.n.ſibi locum in omnib.appellationibus,& nul-
litatibus opponendis poſt dictum ſtatutum,licet proponatur de
ſententia lata ante,ſic l.loquens de liberatione,habet locum de-
liberationib.fiẽdis ex obligationib.antiquis,ut C.de teſt.l.teſtiũ.
& notant Doct.C.de legib.l.leges.Præterea ea,quæ facta ſunt co-
ram eodẽ iudice,licet non fuerint producta per ſyndicũ cauſæ,
põt iudex uti ex ſuo officio in hac cauſa,quæ pertinet ad publi-
cam utilitatẽ,ut l.filius.§.ueterani.& § procurator.de procurat.

ADDITIO.

* Soc.Sen conſ.130 col.2.ver.ſecundo quæritur,lib.2. I.M.
a Speciali mandato Ro conſi.141.dixit hoc falſiſſimum,ibi vide.

CONSILIVM LXXXV.

1 *Qui reſpondet poſitioni continenti,quod poſſedit quis vſque ad mortem titulo pro dote,quod dicatur probata aditio.*
Eandem rem poſſidere poſſumus titulo pro herede,& titulo pro dote.
2 *Titulus pro hærede,quod concurrat cum titulo pro dote.*
3 *Error facti alieni probatur probando rem aliter ſe habere.*

In quæſtione Ioannis Dimicatoris ex una parte,&
Frãciſci de Tuderto ex alia,in eo ꝙ dict
Franciſcus conueniendo dictum Ioan.dicebat ſibi tanq̃ hr̃di iſo
lidũ matri ſuæ debere reſtitui,& dictus Ioã.reconueniendo eũdẽ
dicebat ſibi reſtitui debere partẽ dictæ dotis,tanq̃ hr̃di mediante
perſona fratris hr̃dis filiorũ dictę dominę,p quẽ fuerat q̃ſita di-
cta hr̃ditas ex poſſeſſione per eum habita &c.In Dei noĩe amen.
1 † In q̄one Ioannis Ricochi cõuenti & reconuenientis inter cęte
ra dubiũ vertitũ,qa dñs.Io.ſuper 16.q̄one,quæ ꝯtinet,ꝙ Bñdictus
dictã terrã poſſedit titulo dictarũ dotiũ ꝯtinuo uſque ad mortẽ.
Rñdit,credo:p quod dr̃ ꝙ nõ vr̃ ꝓbata aditio,qa ex hoc ſequr,
ꝙ nõ poſſedit titulo ꝓ hr̃de,quo miror,qũo hoc allegatur ab
aliquo,q al.qd intelligit. Nã nulli dubiũ eſt,ꝙ eãdẽ rẽ poſſumus
poſſidere ꝓ dote,& titulo ꝓ hr̃de,caſus eſt in l.3.§.ex plurimis,
ff.de acq.poſ.qd.n.ꝓhibet,quin huic q hẽbat rem titulo ꝓ dote
ſuperueniat titulus ꝓ hr̃de ex pſona filiorum ſuorũ? Certe nihil.
& ſol.mat.dr̃ fundus dotalis.ff.de fundo do.l.ẽt directa.& l.dota-
lis.§.1.uer.hr̃des quoq;.vñ dr̃,ꝙ ſol.mat.poſſedit titulo dictarũ
dotium,& tñ nõ excluderet,qn poſſideret titulo pro hr̃de.vnde
abſq; alia ꝯtẽtione,vel ex rei probõne,apparet dictũ Io.non obti
2 nere.Sed ſi pertinaciter † diceret,ꝙ titulus ꝓ hr̃de,& titulus ꝓ do
te non poſſunt ꝯcurrere,quaſi titulus pro dote ſit poſſidere pro
alieno,

alieno,& titulus ꝓ hr̃de,ſit poſſidere pro ſuo. Rñdeo,ꝙ falſũ eſt, immo titulus ꝓ dote eſt titulus pro ſuo,ſicut eſt q pro emptore poſſedit,vt l.expſſum de act.& obl.& ꝓ dote.l.1. Si tñ hoc aduerſarius non dicit,eſſet dicendum ↄfeſſionem fuiſſe erroneam, &
3 probatur:nam †error facti alieni probatur probando rem aliť ſe hr̃e,vt ff.de interrog.ac.l.de ętate.§.qui iuſto.& de ꝓb.l.cũ de indebito.§.j.& no.ff.de ↄfeſ.l.non fatetur,& expreſſe. C. de iuris & fac.igno.l.ſi poſt diuiſionẽ.vbi probando teſtm̃ non valere, præſumitur error. Nunc ad propoſitũ,ſi aduerſarius dicit,ꝙ poſſideret pro dote,& ſic ꝓ alieno poſſideret,& Ioãnes dixit , ↄcedo aſſ credo,dico ꝙ ꝓbatũ eſt rẽ aliť ſe habere,qa dictus Bñdictus poſſedit,pro ſuo & tanquam ſuã,& teſtes apte dicunt, ſic probatũ eſt rem aliť ſe habere,ergo probatum eſt,vt dictum eſt ſ.&c.

CONSILIVM LXXXVI.

1 *Quod ñ creditur nũcio ſi dĩ cõtra,quod primo dixit,ſic nec ẽt creditur teſti.*

1 NON Credit̃ nuntio †dicẽti ↄ̃ ſuã relationẽ,ſeu citationem, quã nõ retulit ꝑ ſe factã,vt extra,de ꝓba. c. qm̃ ↄ̃ falſã, ſuper verbo,citatione,ad finẽ gl. & melius de appel.ca. cũ parati.
a in ver.ſuus nũcius,ad fi. gl. Nã circa citationẽ bñ credit̃ ª non ↄ̃, nec alicuius dcõ ſcdo ↄ̃ primũ creditur, vt plene no.extra, de ꝑſump.c.lr̃as.in ver.cũ primo. vbi ẽt dr̃, ꝙ tã in iudicio , quã extra iudicium ſtatur primo dcõ,nec ẽt creditur teſti.in ſecundo dctõ ſi dixerit ↄ̃ primum,extra,de teſti.c.cum cauſam quæ. ſuper verbo,ratas.ibi,ſed quid ſi teſtis ſcdo &c.& eo.tit.c.veniens.ſup ver. quos vtroque.ad fi.gl.& per Inn.ſuper verbo,eoſdem , vltra medium glo.& ibi,bene fateor.

ADDITIO.

a Creditur.Vide Pau.de Caſt.conſi.52.& 255.

CONSILIVM LXXXVII.

1 *Statutum nouiter cõditũ ꝙ nõ referatur ad cauſas pręteritas iam deciſas.*
2 *Arbitramentum eſt quędam tranſactio.*
3 *Laudum refertur ad tempus compromiſſi.*
4 *Statutum nouiter conditum,etiam ſi eſſet dictum in ſtatuto, ꝙ non referatur ad cauſas pendentes,ſtatutum ſic diſponens non ualet.*

FACTUM. Tale eſt,ꝙ inſtr̃m mutui factum,& celebratum ab vndecim annis retro petitur executioni mandati ꝑ actorem ↄ̃ reũ in q̃titate in inſtr̃o ↄtenta. Opponitur pro parte rei,ꝙ non dẽt executioni mãdari , vetante ſtatuto ciuitatis Aſſiſij,quod loqtur,ꝙ inſtr̃a mutui & depoſiti, de qb.ñ eſt fctã,
a vel petita executio ĩtra 10.annos,ſint caſſa. ª Rñdetur ꝓ pte actoris,ꝙ ante ↄfectionẽ dicti ſtatuti petiit executionem dicti inſtr̃i. Modo viſo dcõ inſtr̃o q̃ritur,qd iuris?& vr̃ dicendum de iure dictum inſtr̃m non fore exequendũ. Puncto ꝑdicto,hoc in effectu additur,ꝙ de dcã cã dilatione pendente corã iudice & anteq̃ ſtatutum emanaret,fuit ↄpromiſſum in ſer Angelũ ſoli actui pñtẽ & acceptãtẽ de iure,& de fcõ. Sup ꝑdicto pũcto,& additiõe dico & ↄſulo,ꝙ dictum inſtr̃m dẽt executioni mãdari, nõ obſtãte ſta
1 tuto nouiter ↄdito,& non obſtãtib.allegationib.ſupradictis† Ad quod ſciendũ inueſtigãdũ eſt de ſignificatione illorũ ſtatutorũ, & an locum hẽant in ꝑteritis & pñtib.&c. Et certe talia uerba nõ pñt referri ad cãs præteritas iam deciſas tranſactione, vel ſnĩa, vt C.de tranſac.l.cãs.& in Auth.vt cum de appe.cog.in prin.& §.1. vbi exprimitur. Sed illa cã eo ipſo,ꝙ fuit ↄpromiſſa de iure, & de facto,& ſic in arbitrum & arbitratorem,fuit deciſa tranſactione,
2 †quia tale ↄpromiſſum eſt q̃dam tranſactio. perinde eſt. n. ac ſi diceremus,tranſigimus pro eo,quod talis arbitrator dicet,vt nõ. in Auth.vt differ.iud.§.1.colla.9.ergo ad iſtam cãm non porrigitur ſtatutũ,potiſſime cũ talis arbitrator acceptauerit,& ſic poſſit
3 cogi ꝓnunciare,ut l.3.§.1.de arb. Et q̃ñcũq. † ſeruatur dicta ſnĩa, ſeu laudũ,referr̃ retro ad tp̃s ↄpromiſſi. ſeu trãſacti,prius ut l.potior.& l.q balneũ.q po.in pig.hab.& l.ſi filius.de verb.oblig. Præ
4 terea †poſito,ꝙ dicta cã non fuerit finita trãſactione,ſed eſſet pẽdens coram iudice,vel corã arbitro, tñ dictum ſtatutum ad cau-
b ſas pendentes ᵇ nõ põt referri,ẽt ſi eſſet expreſſum in ſtatuto, ꝙ ad cãs pendentes in iudicio,vel coram arbitro referatur,tale ſta-
c tutum in hoc non valeret, ᶜ ſed ſcd̃m veteres leges deberet iudicari,vt in Auth.ut in med.lit.nõ fi.ſacræ iuſſi.in princ. & §.ſi vero, ibi,alterius,& ẽt ſi exprimitur de cauſa,quæ pendet per ↄpromiſſum ibi,ſiue ſcd̃m arbitrium ſiue ſcd̃m compromiſſum &c. Et ꝑ hoc patet reſponſum allegationibus factis in contrarium.

ADDITIONES.

a Caſſa. An valet tale ſtatutum. Vide Anch.conſi.27.& Rom.conſi.52.
b Pendentes.Vide Pau de Caſ.conſi.70.& 287 & 291.conſi.52.
c Bar.Land.Non valeret. Tria eſſent videnda ſi ſtatutũ quo ſup. valeret , ſed ſi non valeret,aliud ñ eſt vidẽdũ Videamus ergo,an valeat,& vr̃ dicendũ,qđ ñ , qa eſt contra ius naturale & gentiũ & peccati nutritiuũ,vt quis locupletetur cum aliena iactura,ut tenet ipſe Bart.in repe.l.oẽs populi in tertia principali q.3.partis principalis.in verſ.ecce aliã q ff.de iuſt.& iu.in extrauag.ad reprimendũ. in ver. per denuntia.per Bal.in auth ad hæc.in 6.col.verſ.ſed ponamus.C.de vſur. & in l.1.C.de ſer.& aqua.& in c.ſi quis per 30.ſi de feu.fue.contro.& in diſpu.ſua incip.quidã fenerator,limitat valere tale ſtatutum,qñ fit contra aliquam perſonã odioſam. An.in l.ſequitur.§.ſi viã per tex.in Auth.ut eccl.Rom. vbi ille text.dicit,quod talis præſcriptio dat materiã peccandi,quia debitor ſciẽs præſcriptionem currere tardabit ſolutionem,& colligit ex illis verbis iniquum præſidium. ita etiam tenet Inn.in c.quia plerique.de immu.eccleſiarũ.& Ant de But. in c. ſi.de preſcr.Mod.in c.ſi.de excep.in 6.Abb.Sicu.in d.c.de præſcr.videtur inclinare in quadã ſnĩa. Hoſ.in tit de pœnis §.quę res.dicit ex mẽte Bar.in d.§. ſi viam ꝙ in actionib.ꝑſonalib.pręſcribendis non requirit̃.ꝙ debitor credat ſe non debitorem imo quantuncunq; ſciat,nihilominus præſcribit, quia in illis regulariter oritr̃ obligatio a pri.ex partiũ conſenſu quia mutuaſti.l ſicut.C.de act.& obl. vnde ſi non ſoluo,per hoc nõ ſum in malafide,quia ex quo nõ petis poſſum probabiliter præſumere,ꝙ aut vis donare,aut maiorem gratiam expectãdo facere, arg in c.1.de cõmo.dicit tñ ſecus eſſe ſi malitioſe retinet . Sed hæc vr̃ eſſe parui momẽti,quia nemo præſumitur iactare ſuum donando.l.cum de indebito.ff. de prob vnde,cum dolus debitoris præponderet negligentiæ nõ petentis,dicemus concludendo ipſum eſſe in malafide,& ſic non præſcribere nec ſtatutum valere, quia caſus eſt d.c.ſi.ſcd̃m Pan.& ita conſuluit Alex de Imo. conſi. 99.in 4.parte conſilio ſi.Sed præſuppoſito ꝙ valeat,an debeat trahi ad ꝑ̃terita deciſa tranſactione,vel ſnĩa: dr̃ cum d.conſultore,ꝙ non,vt ẽt firmat Ang in Auth. vt cum de app co & in Aut.hæc conſtĩ.vbi contra Bar.tenet in illa q.poſita in l. oẽs populi.an ſi fiat ſtatutũ,ꝙ fœmina non ſuccedat extãte maſculo,an dictum ſtatutum trahat ad filias,qb delata erat ſucceſſio añ conditũ ſtatutũ,licet nõ reperiantur dotatæ,& in domo fratrũ. Itẽ ꝙ non trahatur ad præterita, tenuit Pau de Caſt. in conſ.ſuis.288.& 291.& 70.Ang.conſi.52.incip.in q. ꝓpoſita. Circa tertiũ cõpromiſſum nõ eſt ꝓprie tranſactio. Ita dicit Bar.in l.quod ſi Epheſi. ff. de eo qđ cer.lo.& in l.furti.3.ſi vſu.ff.de his,qui no.inf. Pau.de Caſ conſi.70.

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Aſtringens ſe ad aliquid probandum certo,& limitato tempore, debet illud probare.*
2 *Teſti deponenti falſum in uno,non creditur in reliquis.*
3 *Minor,quod renunciare non poteſt iuri introducto propter eius imbecillitatem cum iuramento,quando conſtitutio eſt prohibitiua.*

IN QUÆSTIONE Inter Franciſcum Bonelli legitimũ adminiſtratorem filij,ↄ̃ Menſulam quõdã Loli, & Angelũ Cechinũ filios dicti Loli in curia gñali ducatus Spoleti. Viſa petitione producta in dcã cã , & articulis hincinde factis,dico ꝙ partes iudicis ſint,vel eẽ dẽant.ſ.ꝙ dictos reos ↄuentos abſoluat a petitione pręfata,& ↄtentis in ea;hoc aũt eſſe verũ probo per illas rõnes vigentes,qb.rñſum nõ video,vt ſic non vt allegator,ſed vt ↄſultor ſcribã. Prima rõ, qa actor in libello aſſeruit,ꝙ dicti ↄuenti dederunt in ſolutum legitimę rẽ de qua ↄtẽdebat anno dñi 1341.de menſe Auguſti dicti ãni,&c. Et ſe aſtrinxerunt ad venditionẽ factã certo tp̃e.& duo teſtes,qui vñt ꝓbare dictam donationẽ in ſolutũ.ſ.Matheolus Coli, Paulettus Agnoletti,non ꝓbant ip̃s deductũ in petitione. Nã Mattheolus dr̃ , ꝙ ſunt iam 10.anni elapſi,de menſe,& die,dixit ſe nõ recordari. Et ſic non probat annũ nec menſem. Paulettus vero dixit, ſe nõ recordari de menſe , vt in eorum dictis apparet . Et ſic arguitur,ꝙ
1 †ille q aſtringit ſe ad aliquid ↄdõnaſt , mirat factum de quo agitur,licet illud nõ eſſet de neceſſitate, & ſi illud ñ ꝓbat ſuccũbit, vt extra,de ꝓba.c.licet cãm.ff.de iſti.l.hẽbat.i prin. Præterea reſa gñalis eſt,ꝙ qñ aliqd dr̃ factum certo tp̃e,illud dẽt probari, vt ff. de aleat.l.1.§.itẽ no.de incẽ.rui.nau.l.1.in fi.de vi & vi ar.l.1. §.rectiſſime.ibi,& cũ accipimus &c. Vñ iura,q̃ dñt,nõ eſt q̃rendũ de tp̃e,verũ eſt,qñ nõ agit̃ de actu fcõ certo tp̃e, vt no.C.de teſt.l.teſtiũ.& in l.ob carmẽ.§.fi.ff.de teſti.hoc eſſe verũ apparet,qa cum actus dationis in ſolutũ poſſit reiterari ſine ꝓbõne eius, qđ ponitur in libello,nõ ↄcludit,ꝙ ſit ꝓbata illa datio ĩ ſolutũ, q̃ i libello
2 ꝓducit̃,vt extra,de fid.inſtr.c.cũ Io. Et ſic ſeqtur,ꝙ nõ eſt ꝓbatũ, qđ in libello deductũ eſt. Secũdo dcã †ꝑ dictos Paulettũ & Mattheolũ nõ ſunt valida,qa interrogati,ſi attinẽt dicto Bonello,dixerũt ꝙ nõ,tñ ↄſtat ex ↄfeſſiõe Bonelli,vt patet ex actis,ꝙ dictus Matth.eſt nepos carnalis,& dictus Paulett⁹ nepos ↄſobrinus , & apparet,ꝙ dixerunt falſũ,& ꝑſumitur,ꝙ ſciẽter,qa ñ eſt veriſſe tã
a cognatos ſanguine nec ignoraſſe, ª vt ff.vñ cognati. l. octaui gradus.C.de in integ.reſt.l.de tute.ſi ergo falſũ dixerũt ĩ vno,ergo & in nullo eſt eis credẽdũ,vt ff.de teſti.l.q falſo. & de fal.l.eos.& no. extra,de teſti.c.ĩ noſtra.de hoc ẽt plene no. Inn.extra, de teſtib.c. fraternitatis. Tertio,qa ꝓbat,ꝙ ꝑdicti , q dñt dediſſe in ſolutũ, nõ ſeruauerint ſolẽnitatẽ reqſitã tp̃e,quo dr̃ facta dicta ſolo ideo nõ valet,qa nõ eſt ſeruata forma cõſti.ducalis,q̃ conſti.ꝓducit̃. Nec obſtat,ꝙ dr̃ renunciatum dictæ ↄſtõni,& iuratũ nõ uenire ↄ̃. Ad
3 cuius declarationẽ †ꝑmitto,ꝙ qs nõ põt renũciare illi iuri,qđ eſt introductũ ꝑꝑ eius imbecillitatẽ,quia ita decipit̃ renunciando,ſicut ↄhẽdo,vt ff.de noua.l.doli.§.diuerſum.ita hic minor non potuit renunciare huic cõſt.ſicut nec bñficio reſt.ut no.ff.de mino. l.ſi iudex circũuẽtus.C.de in inte.reſt.l.ſi intra.& hĩc, ꝓut loqtur de renũciatione ꝑ ſe cõſiderata abſq; iuro, eſt aduertendum,ꝙ ſi dicta ↄſtõ bñ aduertatur , non ſolũ dat ſolẽnitatẽ in modo ↄtrahẽdi cum minorib. ſed ẽt prohibet alios ↄhere cum minorib. & abſq; illa ſolennitate imponit certam pœnã,mãdãs eos puniri,& ſic prohibet eos ne ↄtrahãt cũ talib.ꝑſonis.l.1.a.rñ. de his, quę ꝓ non ſcrip. Ille ergo,qui contrahit cũ minore cõſtõne prohibẽte, peccat mortaľr,qa q nõ obedit principi,morte moriatur,vt extra de maio.& ob.c.a.vnde iurm̃ hic fuit interpoſitum ſub obſerua-
b tione peccati,ergo non ẽ obligatoriũ.c.non ẽ obligatorium ᵇ de reg.iur.

ADDITIONES.

x Ignoraſſe.Vide omnino Ang.conſi.94.
b Obligatoriũ.Adde ſupra,inquãtũ Bar.loquit̃ de minore iurante ſi ꝑ cõtractu ꝓhibitio,Pa.de Ca.cõſ.149.& Ang.conſ.164.inci. d. Cath.& videt.ꝉ.ſeq.6.ſ.

Digitized by Google

reg.iur.in vj.& C.de nupt.auth.quod ipſius.& ſi præterea p iurm minor poteſt renunciare iuri ſuo,nō aūt poteſt p iurm minoris talis prohibitio facta ad alterius perſonam extendi, quia nō pōt porrigere vires ſuas vltra ipſum iuramentū,ut l.2.§.pe.ff.de inreiu.& de iureiurā.c.veniēs.& c.quintaualis.p hoc faciūt no. ff.de reg.iu.l.inunus.§.fi.in gl Nam pōt cogi qs dare, alius aūt nō pōt recipere.vñ iurm facit,ꝙ minor poſſit dare, non tñ facit, ꝙ ꝯhēs cum minore poſſit recipere, quia ꝓhibitus per cōſtōnem uenit puniēdus:merito ergo dr̄,ꝙ cōſtō dicit,& dicere pōt, cū non valeat,& ſic fuerit uinculo iuramenti firmatū, quia lex non aſſiſtit contractui minoris, ideo iuro minoris ꝯfirmatur, non aūt inuenitur,ꝙ ſit facta prohibitio alterius ꝙ ex cauſa minor non cōtrahat,ſed per cōſtōnem eſt facta talis prohibitio,ergo &c. ex quib. concluditur,ꝙ prædicti rei conuenti ueniunt abſoluendi.

CONSILIVM LXXXIX.

Super Supradicto,an dictus Titius admittatur ad totā hr̄ditatem inſolidum,an vero admittatur vna cum Megliora ab inteſtato.& ur̄ pro parte &c. Hunc punctum cum conſilio uide ſupra conſi.9.infra,conſi.174.& 194.

CONSILIVM XC.

1 *Iuramētū appoſitum ſuper contractu,ꝙ tollat beneficiū reſtōnis in integ.*
2 *L.2.C.de reſcin.vēd.ꝙ nō hēt locū ī renūciatione facta ex mera liberalitate.*
3 *L.ab Anaſtaſio.C.manda. quòd non habet locum pro tuitione rerum,quas tradunt cedentes.*
4 *Si non apparet de teſtō,remediū eſt,ꝙ hæreditas petatur ab inteſtato.*
Renunciaſſe iuri,quod ſibi ignorabat competere,quis non videtur.
5 *Renunciatio facta ex una cauſa,ꝙ non extenditur ad ius, quod competeret ex alia cauſa,etiam ſi ſit facta uerbis generalibus,& ſi.*
Renunciatio facta iuri ſuccedendi ex teſtamento non trahitur ad ius ſuccedendi ab inteſtato.
6 *Verba dubitatiue prolata,puta prout dicitur apparere,non inducunt cōfeſſionem.*
Dubius,inſcius,neſcius,ſiue ignoranter,æquiparantur.
7 *Iuramentum quando videntur interpoſitum etiam ſuper his, quæ enunciatiue ponuntur in contractu.*
8 *Iuramentum interpoſitum ſuper contractu,quòd non trahitur ad facta per errorem.*
9 *Error quomodo probetur,& nu. 11.*
10 *Teſtamentum non extare, vel non factum fuiſſe quomodo probetur, vbi quòd per exploratores,vel quando hæres eſt requiſitus, vt teſtamentum oſtendat.*
11 *Vitiato inſtrumento,vitiantur & clauſulæ in eo appoſitæ.*

a Dilecto Dño a Frāciſco de Suana.punctus gñalr proponēdus talis eſt.Quidā Pet.Matthæi de urbe veteri vt dr̄,fecit teſtm̄,quod teſtm̄ nō repertū, & dotauit dñam Lętitiam eius filiam in trecentis florenis, & Buciū ſuū filium ſibi hæredē inſtituit,deinde mortuus eſt Bucius ſuperſtite dña An.eius matre, & dicta dña Letitia eius ſorore carnali:deinū mortua eſt d. dña An.ſuo teſtō ꝯdito,cuius copiam nobis tranſmitto,& dotauit filiā ſuā,& inſtituit ſibi hr̄dē Ioā.ſuū agnatū. demū mortuus eſt dictus Ioā.ſuperſtite Mathęo filio dic.Ioan.& eius hr̄de. Poſt hoc dictus Matthæus maritauit dictā Lętitiam eius ſororē cōſobrinam,& ſibi dedit 510.florem.in dote.Et dicta dña renunciauit oī iuri hr̄ditatis tā maternæ,quā pr̄næ, quam ēt fraternæ,& iurauit &c.vt patet in inſtrō renūciationis,cuius copiā uobis ēt tranſmitto,& ēt renonciauit,& iurauit in teſtō dictæ dñæ Andreæ ſuæ matris, dicta dña Lętitia maior 14. ann. Modo dicta dña Lętitia exiſtens in ætate 25.anno.non contenta de dicta ſua dote, aſſerēs ſe deceptam uult retractare oīa iſta, & petere hr̄ditatem tam paternam,q̄ maternam,q̄ ēt fraternam,& ut aſſerit,intendit vti altero de duobus remediis,vno,uel implorare beneficiū reſtōis in integ.aſſerens ſe minorē deceptā,& læſam, & ſi iſta uia eſſet ſibi ꝓcluſa obſtante iuro,utrum alia poſſet uti.Lg dicta ceſſio iuriū nō ualeat,tū quia decepta vltra dimidiā iuſti ꝑtij antedicti.Secundario,quia plus ualent iura ceſſa ꝑtio ſexcentorū flore.merito ergo ꝓſumatur ceſſio ſimulata. hæc ſunt q̄ vīr mouere dictam dñam Lętitiam ad retractandū ꝑdicta,per dictū Matthæū.Pro parte aduerſa dr̄ & allegatur,ꝙ geſta per dictam dñam ualent, & tenent, nec contra poteſt uenire legibus & rationib.mō q̄ritur ꝯſiliū. Viſis teſtamentis,& renunciatione facta per dictam dñam Lętitiā, utrum dicta dña Lætitia poſſit effectualiter moleſtare dictū Matthæum filium,& hæredē Ioannis Matthęi ſui patris; & ſi pōt,p qua parte pōt,& de remediis opportunis.Ī noīe Dñi amen,Viſo
1 dicto pūcto teſti,& inſtrō refutationis,ur̄ dicendū. † Primo ad illud,quod q̄ritur,an dicta dña Lętitia poſſit petere reſtōnem in integr.& ur̄ ꝙ non,ꝓp iurm.C.ſi aduer.uen. auc.ſacra puberum. in ꝯtrium reperitur,& cōſuluit Dy. Nam cum minor ignoret bñficiū reſtōnis ſibi ꝯpetere,ñ pōt uideri ſibi renunciare & iurm ad illud non extendit.cuius ꝯſiliū refert Cyn. C. de reſcin. vendi.l. 2.Ego aūt illud non ꝯſulerem. Nam cum iuratum ſit ſup facto ſcilicet nō uenire ꝯ facta,& promiſſa in ꝑpetenti ꝯctu,vr̄ iuratū ſuper oī iure,p quod pōt ꝯdictum ꝯctum venire,nec ē neceſſe,ꝙ iu-
b ris remedia ſpālr exprimantur,b ut ff.de iureiurā.l.ſi duo.§.idem Iul.& l.duobus §.a fideiſſore,& §.exceptio.& §.colonus. Super
2 ſecundo,quo † q̄ritur, an dicta dña Lætitia poſſet venire ꝯ, quaſi
c decepta vltra dimidiam iuſti ꝑtij c ddm eſt,ꝙ nō fuit ei ſimplex renunciatio,non vēditio,nec aliquis ꝯctus reſpectiuus, hoc eſt, ꝙ reſpectu alicuius dati, vel recepti, talis remiſſio facta fuerit, ſed ex mera liberalitate,& ſic non hēt locum l.2.C.de reſcin.vē. l.maioribus.C.cōia vtriuſq.iud.niſi fortè proponeretur,ꝙ intentio remittentis erat remittere modicū,& remiſit multo plus, q̄ volebat,quod in pręſenti qōne nō cadit ſm ea,q̄ ī.dicam.Super
3 tertio † dcā mulier poſſet ſe iuuare ex eo, qa iura ceſſa ualēt plus q̄ ſexcen.flore.& ſic fingit ſimulata.Reſpōd.ꝙ non.nā l.ab Anaſtaſio & l.p diuerſas.C.mand.hēnt locū in his,quib.iura cedunt ꝓ tuitione rerum,quas poſſident ipſi. quib. ceduntur,ſed ꝓ tuitione rerum quas tradunt ipſi qui cedūt,non hēnt locum dictæ ll.vt expreſſe dr̄ in d.l.ab Anaſtaſio.ſed ita fuit in propoſito, ergo
4 &c. Sup quarto,quo † quæritur de remediis opportunis,dico ꝙ ſi vera ſunt,quæ proponūtur.ſ.ꝙ teſtm̄ Petri Matthæi non reperiatur,nec legitimo mō probetur,remedium eſt apertum.ſ.ꝙ d. dña Lætitia tāq̄ hęres ab inte.fratris ſui petat hæreditatē eius,vel totam,vel partem dimidiā,vt ī.dicam. Nam cum totum dictū teſtm̄ ſit factū tanq̄ Lucius frater eius habuerit hr̄dem dominā Andręam eius mr̄m ex vigore ſubſtōnis ſibi factæ in teſtō paterno,apparet,ꝙ dcā domina Lætitia iuri ſuccedēdi ab inte.qđ ius ignorabat ſibi competere,renunciaſſe non vr̄,vt ff. de inoff.teſt. l.mr̄.de pet.her.l.legitimum.vbi eſt expreſſum,& hoc erit remedium clarū.Tñ circa hoc poſſunt inſurgere in ꝓceſſu cāæ multa dubia,q̄ ſi occurrant,ſingulariter declarabo.Primo.n.dubitatur,
5 † quia in refutatione ꝑdicta domina renūciauit noīe,& occaſione flore.ſibi relictorū in dcō teſtō,& rōne debitæ portionis iure naturæ,ſeu Trebellianicæ,& Falcidiæ quæ ſibi ꝯpetere poſſet in dictis hr̄ditatibus,vel qualibet earum,vel qualibet alia rōne, vel cā vſq.in pſentē diem. Ad qđ reſpondet, ꝙ dcā clā debet referri ad omne ius ſibi ꝯpetens exiſtentib.teſtamētis ꝑdictis. de eo aūt
d iure,quod ſibi ꝯpeteret ex alia cā,nō vr̄ actum.d tex. eſt. C.de trāſac.l.ſi d certa.& ff.de ſo.l.ex plurib.Et idē tenet Guil. ff.de pac.l. emptor.§.ſi.per l.quæſitū.§.1.de leg 2.& l.Aurelius.§.Sticho.de-li.leg.Quod tenet ēt Cy. hodie.C.de tranſa.l.ſub ꝑtextu. vbi dicitur,ꝙ in dubio ſtat generalib. verbis,niſi aliud appareat,qa vt dctū doc.dictū,ſatis appareat aliud,ſi ſunt expreſſi aliqui caſus ſingulares ſiue ſpāles,ad quos ꝑdicta clā generalis non pōt referri, ſed ad alios

ADDITIONES.

a Dilecto dño. Pleniſſime more ſuo ſolito in hac cōſultatiōe locutus eſt,ſed quoniam in aliquibus dubiis ab eo tempore citra varij varia ſcripſere, rō annuente Altiſſimo aliqua in medium afferā,& iudicio meo tota difficultas huius conſultationis reſidet in duob.dubiis. Prīorum,an per gñalē renunciationē iuro vallatā, & per promiſſionem factam de non veniēdo contra ratione minoris ætatis,vel qualibet alia ratione, & cā, dicta Lætitia ſit deſtituta ab oī remedio. Scdm dubium eſt,poſito ꝙ ſit deſtituta vigore iuri,an iurm extendatur ad incognita, & iurata per errorem.Circa primū dr̄ ſecundum cōiter Doc.ꝙ per illā gñalē renūciationem dcā Lætitia ſit excluſa,vt voluit Io.de Imo.in l.ſciendū,ff. de ver. obl. vbi dicit,ꝙ ita cōiter obſeruatū eſt in c.cū contingat de iureiu in 3. mēbro principali,& dr̄ hanc eſſe opi.Io.An.& Arch in c.1.de pac.in 6.idem voluit Bal.in l. 1.ſ.ver.9.quæro.de reſcin.vend dum vult,ꝙ iurm faciat eum maiorem. & in l. 3.in fi.ff.ad Vellean.& in l.1.in fi.C.de reb.cred.Circa in tote teſt.dr̄,ꝙ ſi appareret renunciatio reſtōnis in tote.cū iuro, non requirit alia certioratio.Ita dicit conſuluiſſe collegium nrm Mediolanenſe,ꝓ quo vr̄ tex.in c.ex reſcrip de iureiu. quē ēt ſequit Imo.in c.cū cām.de emp.& vend. & Ang.in d.l.ſciendū,& in l.iureiu.ff.de teſt mil.Contrariā tñ opi.Dy.tenuit Sal. in d. auth. ſacra puberum, & Cyn.in d.l.2.Bal.in l.ſi duo pſoor.in § tul ff.de iureiu.dñs Ant.de Bu. & Card. in c.pen.extra de emp & ven.& pro hac opi.facit gl.in l.1.ſi de mo.poſ. vbi licet minor quo ad iudiciū poſſeſſorium hēatur ꝓ maiore,tñ ſi lędit.reſtituet,ergo licet iurm faciat quē maiorem,tñ per hoc non tollit.bñficiū reſtōnis in integ. Nō ob.nunc c.ex reſcripto, quia ibi mulier nō oppoſuit bñficium Velleia. Ad auth. aūt,ſacra puberum,rñ ſet Alex.de Imo. ꝙ illa hēt locū, qñ interuenit certioratio. His tñ non obſtan.opi do.conſulentis eſt verior,ꝓ qua ēt cōſuluit Pau.de Caſt.conſ.ſuis.141.& 215.217.Ang.cōſ.150.in.O.teſtor quidā.Alex.de Imo.cōn. 211.non obſtan ſoluta,& qa ſunt diuinatiuæ,ut dr̄ Pau in d. c.ex reſcripto.qa ſumma mulier erat obligata vigore iuri.ſimiliter ad auth.ſacra,quia ſi Imperator voluiſſet certiorōnem,expreſſiſſet.Nō obſt.tertio gloſſ.in d.l.1.ſi de mo.poſ. de qua d.Alex facit magnū feſtū in d.l ſecūdum, qa iudicio meo pōt rñderi, quod longa eſt differentia inter caſum illū & iſtū. Nam regulariter iudicium redditur in inuitum. Inter ſtipulāte,ff.de ver.obl.nō mirum ſi reſtituitur:nō ſic eſt in iuro,qa cenſetur uolūtariū,ex quo nullus cogit emere nec vendere,nec iurm vi extortū tenet,vt in iur.ſ.alle.Præterea iurm obligat aīam Deo, quæ cunctis eſt ꝑponenda iudicium poſſeſ.obligat bona ipſa,quę ſunt minoris præiudi.ij, nimirum ſi facilius datur reſtō,& ſic puto remanere firmā opi.Bar.Circa ſcdm,quod iuramentum non trahitur ad incognita,nec ad iurata per errorē,tenet Pau. de Caſt. conſ. in & conſ.,30.vbi dicit,quod nec ad ſupflua trahitur.alle. caſum optimū in l.ſi.C.plus ualere quod agitur.& l.2.de re.alie.non alie. An autem d. Lætitia, potuiſſet petere abſolui a iuramento,concluditur,quod nō,qa in d.auth. dicitur iuriolabiliter obſeruari,quod non fieret ſi relaxaretur. Pet.de Anch conſ.312. & Pau.de Ca conſ.217.vbi dr̄,quod nec Papa pōt abſoluere in caſu d auth. qa laico eſt ius acquiſitum.Credo tamen quod in caſu præſenti potuiſſet abſolui,quia fuit dolo inducta ad renunciandum teſtamento,quod non erat, nec oſtendebatur,& adde prædictis conſilium Fede.91.
b Bar.Land.Exprimatur.Bal.conſi.4.& 47.3.li & Fel.in omnib.conſilijs tenet opi. Dy.& Io.Aud.in add.ſi Spe.de renun.§.1.verſi.ſicut.
c Bar.Land.Iuſti pretij.Vide Pau.de Caſt.conſi.148.Pet.de Anch.conſi.38.
d Bar.Land.Videtur actum.Vide Iac Rom.conſi.168.Ang.conſi.201.

Digitized by Google

ad alios reſtringatur, hoc ẽt tenui ego in d.l.ſi ex plurib. Hoc præmiſſo, teneo in caſu pñti, quòd ſi qs vellet intelligere, ꝙ ius ſuccedẽdi ab inteſt. vr̃ remiſſum, ſequeretur, ꝙ ipſi ꝯhẽtes eſſent ſibi ꝯrij. ponerẽt.n. fratrẽ dictæ dñæ Lętitiæ teſtatũ, ex quo dicunt ſibi ſubſtõnẽ factã in teſtõ paterno: inteſtatũ vero, ſi dicerẽt teſtm̃ factũ nõ fuiſſe, qđ ius noſtrũ non patit̃. Pręterea ſeq̃ret̃, ꝙ dicta dña remiſiſſet ius, quod ſibi ignorabat cõpetere, ꝯ iura ꝑdicta, & ꝯ.l. cũ Aquil. ff. de tranſ. Secundo inſurgit dubiũ, ꝙ dicta dña Lætitia in d. inſtrõ iurauit ꝑ hæc verba. ſ. ꝑ ꝑdictis oĩb. & ſingulis firmiter obſeruandis ad S. Dei euangelia corporalr̃ tactis ſcripturis ꝑdicta oĩa & ſingula rata hr̃e, & tenere, & non ꝯfacere, vel venire, de iure, vel de facto, ſiue ętatis, vel qualibet alia rõne, vel cã, &c. Ex qb. verbis poſſet opponi dictę dñæ Lætitiæ. Primo, qa venit ꝯ iur̃m veniẽdo ꝯ dictam refutationẽ. Ad ꝙ rñdet̃, ꝙ dicta refutatio ſe non extendit, niſi ad caſum, quo dicta teſtã extitiſſent, non quo ad caſum, quo dictus eius frater deceſſit inteſtatus, vt ſ. dictum eſt, ergo petendo ab inteſt. nõ venit ꝯ iur̃m, nec ꝯ refutationem, vt dictum eſt, hoc idem vr̃r velle ꝑdicta verba, nam in principio dictę refutationis fuit narratum dictam refutationem fuiſſe factam ꝑ hęc verba. ſ. cũ hoc ſit, ꝙ Petrus Matthæi deceſſerit ꝯdito teſtõ, in quo inter alia q̃ diſpoſuit, legauit dñæ Lætitię ſuæ filię 300. flor. ſuũ hr̃dẽ inſtituit v̄l cetera Bucium eius filium legitimum, & nãlem, & ſi ꝯtigerit dictum eius filium decedere ſine filijs legitimis, dñam Andream eius vxorem, & matrem dictæ dñæ Lætitię eidem Bucio eius filio ſubſtituit, ſeu eam eo caſu hr̃dem īſtituit, vt in teſtõ eius plene dr̃ apparere, &c. Vñ dicet̃, ꝙ dicta dña veniat ꝯ verba narrata, & enunciatiue ꝓlata, & dicta in dicto inſtrõ, q̃ verba enũciatiue ꝓlata vr̃r fidem facere inter ipſos ꝯhẽtes. C. de ꝯh. & commit. l. ſtip. l. optimã. & ſic vr̃, ꝙ ꝑp iur̃m non poſſet ꝯ dicta verba enũciatiua veniri, vt
6 C. de ꝓb. auth. quod obtinet, & l. rõnes, & ꝙ ibi notat̃. Ad † ꝙ rñdet̃ primo, ꝙ ſi dicta verba recte inſpiciant, dicti ꝯhẽtes hoc non fuerunt ꝯfeſſi, ſed dubitatiue poſuerũt, dicendo, vt dr̃, apparere, q̃ verba oñdũt ꝓferentes ad hoc dubitare. Hoc.n. verbum, dr̃, dubitationem ꝯtinet, niſi ꝓbet̃, vt. ff. de dolo. l. 1. & ibi no. in gl. ſuper verbo, dicet̃, & in l. 1. ff. ſi qua. pau. fe. dicin prin. ſup verbo, dicat̃, & ibi no. ff. de ioc. ẽ. ru. nau. l. 1. & ibi no. Cum ergo poſuerunt hoc ſub dubitatiõne, non vr̃ hoc aſſerere, cũ dubius, incius, aut neſcius, ſiue ignorans æqparentur, vt C. de ꝯdi. indeb. l. fi. & l. licim. §. ſin aũt dubi⁹. C. de iu. delibe. Secundo modo rñdeo ſic, ſi dicta verba diligẽter aduertiẽt̃, dicta dña Lætitia iurauit ꝓ ꝑdictis oĩb. obſeruãdis &c. Cã ergo quare iurauit, fuit pro obſeruatione ꝑdictorũ, quo ꝑmiſſo aduertẽdum eſt, ꝙ in dicto inſtrõ q̃dam ꝯtinent̃ diſpoſitiue, qa dicta dña fecit finem, refutationem, & ceſſionem, & ſiĩa. Sed ex ꝑdictis ſeu obſeruatione ꝑdictorum dictum iur̃m vr̃ interpoſitum. Item
7 in dicto inſtrõ ꝯtinẽtur q̃dam enũciatiue de his, q̃ geſta fuerunt tũc tpe ꝯctus ꝑdicti, qa fuit ꝯfeſſa habuiſſe, & recepiſſe, &c. Et tũc idem, qa cum fuerint geſta a ſeipſa, iur̃m vr̃ interpoſitum ꝓ obſeruatione eius, & ita loquit̃ auth. ſacrã puberum. ſ. ſup ꝯct. b. rerum ſuarum non tractãdis, &c. Quędam alia verba in dicto inſtrõ ꝯtinẽtur enunciatiue de ꝑterito, de his q̃ geſta ſunt ꝑ alios, vel de his q̃ tpe celebrati ꝯctus geri non potuerunt, vt in caſu ꝓpoſito, cum dicat̃ dictum Bucium aliud feciſſe teſtm̃ &c. & ad illud verba iur̃i non pñt referri. rõ, qa dictũ limitat̃ ꝑ cãm & rõnem, vt l. hęc actio de calumniato. & de his, q̃ in teſta. delẽ. l. cãcellauerat, & de leg. 2. l. cum pr̃. §. dulciſſimis. Sed cã iur̃i fuit ꝓ obſeruatione ꝑdictorum vt dictum eſt, ſed in eo, quod eſt ꝑteritum iam finitum non cadit obſeruatio, maxime cum ex facto ꝓſeiẽtium nõ depẽdeat, alr̃ ergo debuiſſent ꝯcipi verba iur̃i, ſi qs tellet, ꝙ ad ꝑdicta referrent̃. ſ. ꝙ iuraret ea q̃ narrata ſunt vera eſſe, & tũc hẽt locum d. auth. ꝙ obtinet, & d. l. ꝙ rõnes. C. de ꝓb. de ꝓb. c. j. de leg. 3. l. cum pr̃. §. codic.
8 Pręterea † poſito, ꝙ gñalitas verborum illum caſum cõpꝛhẽderet: tñ qa dicta ceſſio facta fuit ꝑ errorem, iur̃m ad hoc non extẽditur. Nam iur̃m non extẽdit̃ vltra id qđ ꝯſentit iurãs, vt C. de non nu. pe. l. fi. ff. ad mu. l. fi. ꝓ quo facit, qđ dñi canoniſtæ, iur̃m dẽt hr̃e tres comites, veritatem, & iudicium, atq; iuſtitiam, vt 22. q. 2. aĩad uertẽdũ, & ꝙ no. C. de oup. auth. ꝙ eis, ſed ibi in narratis non eſt veritas, neq; iudicium, hoc eſt ꝯſenſus, qa nihil eſt tam ꝯtrium ꝯſenſui, q̃ error, vt ff. de iuriſ. om. iud. l. ſi ꝑ errorem, ergo ad ꝑdicta erronee inſerta nõ vr̃ referri iur̃m. Ad ꝑdicta facit, extra, de iureiu. c. veniẽs, &c. q̃ntauallis, vbi iur̃m non refert̃ ad ea, de qb qs verſiſir non cogitat. Prætcrea iur̃m interpoſitum a minore facit hoc, vt ꝯ hẽs videat̃ maior, ut in auth. ſacrã. & ibi no. C. ſi aduer. vẽ. Sed poſito, ꝙ qs maior, Imperator, vel Papa feciſſet ꝯctum refutationis, ipſe ꝯctus intelligit̃ ſi vera ſunt, q̃ narrantur, vt C. de diuer. reſcri. l. fi. vbi intelligit cl̃a, ſi ꝑces veritate nitantur, &c. B. Papa de priui. li. 6. vbi ſi Papa enũciatiue ꝑp aliud dicat, aliquam eccleſiam eſſe exemptam, vel ſi ſiĩa verba, nõ ꝑp hoc ꝓbat ſic eſſe, ſecus ſi hoc pr̃cipꝛ̃i diceret ꝑp l e. Sed in ꝓpoſita q. ſi verba enunciatiue ſ. ꝙ tali,
a fecerit teſtm̃, fuerũt emiſſa ꝑp aliud, non inducunt diſpõnẽ. a Ter
9 tio inſurgit dubiũm, poſito ꝙ † dicta dña admittat̃ ad ꝓbãdũ dictã refutationẽ factã fuiſſe ꝑ errorem, qñ poterat ipſa probare dictũ errorem, & hoc dubium fortificat, qa vbi minor allegat ſe erraſſe req̃rit̃ ad ꝓbãdũ errorẽ, vt eſt in caſu propoſito, qñ qs certat de dãno vitando oportet, ꝙ ꝓbet rem alr̃ ſe hr̃e, vt no. ff. de inter. act. 1. de ætate. §. q̃ iuſto. & ff. de ꝓba. l. cũ de indebito. in ver. ignorante, & in terib. ibi alle. Pręterea in caſu ꝓpoſito, qñ dr̃ teſtm̃ nõ ſic eſſe factũ, vr̃ expꝛ̃ſſum in iure, ꝙ dẽat ꝓbari ꝑ oñſionem teſtĩ, uel ꝑ teſtes, vt C. de reb. cred. l. fi. ſed ſi teſtm̃ non reperit̃, ut ꝓponit̃, nec teſtes, dicta ꝓbõ erit impꝛ̃is. Ad declarationẽ ꝑdictorum ſciendũ eſt, ꝙ ad eum, q ſe hr̃dem teſtatoris dicit, ꝑtinet hẽre teſtm̃, cũ nõ põt qs eſſe hr̃s, niſi ſit certus ex teſtõ. & iõ dicit lex, ꝙ non eſt dãda copia legati hr̃di a legatario, qm̃ ipſe hr̃s dẽt hẽre teſtm̃, ſed legatarius bñ põt petere copiam ab ipſo hr̃de, tex. eſt & glo. ff. d. edẽn l. 2. Itẽ
10 ſciẽdum, † ꝙ teſtm̃ non extare, uel factum non fuiſſe, eſt mere negatiua, q̃ non ꝓbat̃ uere, ut C. de ꝓb. l. actor. ſed ꝓbato ꝙ adhibita diligẽti inquiſitione, res non reperit̃, lex hẽt ꝓ ꝓbato, rem non eſſe, vt ff. de ac. poſſ. l. 3. §. 1. ff. de ner. ob. l. hoc iure. ubi hæc negatiua, quem non ueniſſe in Italiam, ꝓbat̃ ꝑ exploratores, hoc ẽt ꝓbat ꝑ iura, q̃ dñt ꝓbari, quem nõ eſſe ſoluendo. ꝓbatur ꝑ excuſſionem, qa nũcij ad hoc deſtinati non reperiãt illũ, ꝙ ſufficit, ut ꝓbatur in oĩn. legib. q̃. de diſcuſſione loquũtur, vt C. de pig. auth. hęc ſi debitor, & de fideiuſ. auth. pñte. ad idem. ff. de reb. eorum. l. magis puto §. ne paſſim ff. de leg. 2. l. cum qdam §. fi. & l. 1c. Ex ꝑdictis deſcendo ad ꝓpoſitum, & dico, ꝙ ſi dña Lætitia req̃ſierit, & interpellauerit dictum hr̃dẽ, cui refutationẽ fecit, ut ei teſtm̃ oſtẽdat, ī quo ſit inſtituta, ſicut aſſerit̃. Si ꝑ dictũ hr̃dẽ non oñditur, uel ꝙ caſu fortuito perierit, nõ oñdit̃, & docet̃, ſatis eſt facta diligẽs inq̃ſitio, ꝙ ꝑ dictũ teſtm̃ nõ reperiatur, ipſe.n. hr̃s dẽt edere dictũ teſtm̃, ſi reperiatur, ut d. l. 2. de edẽ. niſi caſum ꝓbet, ut d. l. ſi qs ex argẽtariis §. fi. c. ti. Pro hoc ur̃ expꝛ̃ſſum. C. credi. pig. non deb. l. 1. uer. ille q ſtẽdit tanq̃ creditor, & ſic ſi inter partes fuit aſſeritũ, ꝙ eſſet creditor, tñ tenet̃ docere eſſe ſe creditorẽ, & ſi non doceret, hr̃ ꝑinde, ac ſi non
11 eſſet creditor, ut ibi patet. Præterea hic ꝑſumitur error, † eo ꝙ aduerſario ſic aſſerenti credatur, ut ff. qñ act. de pe. eſt an. l. 1. alias eſt l. 2. § q̃ſitum, & ibi gl. circa fi. uel hic errauit eo, qa aduerſario credidit, ut ꝓbatur. ff. quod cum eo. l. ſed & ſi. § fin. de uen. inſpi. l. 2. § cęterum. & ibi gl. in uer. illuſtratus. dẽt ergo iſte oſtendere ſe hæredem eſſe, alias ꝓbatũ eſt ipſũ nõ eſſe. Ad ſolõnẽ ergo eorũ, q̃ ſ. allegata ſunt in ꝯtrium, dĩm eſt, ꝙ qñ hr̃s aſſerit non eſſe legatum ad fundandam ſuam intẽtionẽ, & ſic ipſe dẽt ꝓbare ꝑ oñſionem teſtĩ, in quo non reperiatur, & hic eſt caſus in d. l. fin. C. de reb. cre. Sed hic caſus non ꝑtinet ad noſtram q̃õnem, nam ſi legatarius aſſerit ſibi legatũ, & hr̃s negat; tũc idem, qa hr̃es tenetur oñdere, ut ff vt leg. no. c. l. poſtq̃. § ſi dies. qñq; hr̃s hoc aſſerit, & legatarius, de hoc incertus dẽt certificari, tunc hr̃s dẽt ſibi cedere. ff. de eden. l. 2. & ſi hæres nõ oñderet, uel de caſu non doceret, ꝑinde hr̃, ac ſi teſtm̃ nõ eſſet, ut ſ. oñſum eſt. Quarto inſurgit dubium, ꝙ dicta dña
12 renunciauit exceptioni doli in factum, & ſine cã. Ad qđ reſpondetur, ꝙ dictæ renuntiationes proceſſerunt omnes eodem errore quo ſ. & ideo ſicut ipſa refutatio uitiatur, ita ipſa renunciatio, ut l. doli. cl̃a. uer. ſicut diuerſum. de noua. Præterea nõ poteſt renunciari dolo futuro, ut ff. de pac. l. ſi unus. §. illud. Sed cum hęres dicta refutatione vtitur, dolo facit, & ſic poteſt repelli, nec huic dolo uidetur renunciatum. Bar.

ADDITIO.

a Diſpoſitionem Vide Pet. de Anch. conſi. 7.

CONSILIVM XCI.

1 *L. fi. C. de edic. diui. Adri. quod non habeat locum in fideicommiſſario.*
2 *Decretum poſſeſſionis ſi non habet iuſtitiam, eſt ipſo iure nullum.*
3 *Sententia quæ eſt ipſo iure nulla, neceſſario non debet dici nulla.*
4 *Ingrediens poſſeſſionem vigore ſententiæ nullæ, an incidat in pęnam l. meminerint.*
5 *Quando aliquis expreſſe citandus eſt, non ſufficit citatio per proclama.*
6 *Iniuſtus titulus quando excuſet a dolo.*

In Dei nomine Amen. In q̃õne uertẽte in curia capitanei ciuitatis Narnię, inter V. ex una parte accuſatorẽ, & Pet. ex altera accuſatum. Viſis oĩb. & ſingulis actis, & productis in cã, ſtatutis, iurib. & allegationib. utriuſque partis pro examinatione, & inueſtigatione ueritatis præfatæ, q. & ut examinẽtur ea, quæ ſunt ꝑ partes prudentiſſime allegata.
1 Primo uidendum † eſt, an dicto Petro competierit bñficium l. fi. C. de edi. diui Adria. tol. Ad quod rñdendum eſt, quod nõ. Nam bñficium d. l. competit hr̃di ſcripto inſtituto, uel ſubſtituto directo non autem ꝑ ſubſtõnem fideicommiſſariam, ut no. in ea. l. fi. in a. gl. & ꝓbat̃ ꝑ rõnem ſic. fideicommiſſarius uñs nullum hẽt in bonis niſi reſtõne facta re, uel uerbo, ut l. reſtituta, & l. facta. ad Treb. merito nõ põt petere ſe immitti in poſſeſſionem authoritate ꝑdictæ l. qa hoc dẽt recipere de manu alterius. Sed in ꝓpoſito ſubſtõ fcã de dicto Pe. dicto Matthæo, non fuit uulgaris directa, qđ apparet, qa in actis primę cãæ fuit oppoſitum, & ꝯfeſſatum ab utraq; parte, ꝙ d. Mattheolus fuit hr̃s magiſtri Io. teſtatoris, & ſic uulgaris ſubſtõ non põt hr̃e locũ, qa expirauit adita hr̃ditate, ut l. poſt aditam. C. de impub. & ali. ſubſti. Itẽ nec pupillaris directa, qa in actis eſt poſitũ, ꝙ dictus Matthæus deceſſit maior. tali. Reſta ergo, ꝙ dictus Petrus non poſſit venire, nec uigore illius ſubſtõnis uulgaris comprehenſæ in illa compendioſa facta in teſtõ. amplius ergo diſputare, utrum intẽtãti bñficiũ dictæ l. ſit neceſſe facere citari partes, uel non, minime expedit. Secũdo eſt uidẽdũ in
poſito,

Digitized by Google

poſito, vt dictū eſt, de iure, ꝙ dictū bñficiū ſibi nō competit, an licētia ꝯceſſa dicto Petro ſit ipſo iure nulla, cum in ea non ſit expſſus error. Rñ. cū in iſtis decretis illa diſtinctio non adhibeā, imo in
2 diſtincte † tale decretum poſſeſſionis ſi obtinuit, ſi non hēbat iuſtitiam, decretum eſt ipſo iure nullum, vt l. cum vero. §. ſubuētū, & §. ſeq. de fideicomm. li. & l. i. §. hæc verba. ff. ne vis fi. ei. Tertio
3 eſt videndum, poſito † ꝙ dictum decretum, & ſnīa, de iure ſit nulla prout a iure eſt, an ſit neceſſe, ꝙ a parte nulla dicaẽ & iudicium nullitatis intenteẽ? & certum eſt, ꝙ non, cum enim ipſa lex hoc faciat, non eſt neceſſe, ꝙ hoc petatur a iudice, vt l. quæ ſub ꝯdōne. §. fin. de cond. inſt. nec obſt. l. filio pterito. de iniuſ. teſt. nec ibi eſt neceſſe, ꝙ teſtm̄ principaſr dicaẽ nullum, ſed ſufficeret ſi ageret petitione hrditatis, & alio opponēte de teſtō incidēter ꝗreret de nullitate. Caſus eſt expſſus. C. de or. iu. l. j. ita factum eſt in ꝓpoſito, ꝙ tam in prima cā, qñ petita fuit iſta miſſio, ꝗ ēt in illa, vbi accuſatur de turbatione poſſeſſionis tacite incidēter dr̃ ipſa ꝓnunciatio nulla. Et hoc ēt eſt expreſſum in iſto iudicio in exceptione, ſeu repli-
4 cationib. dicti accuſatoris. Quarto † vidēdum eſt poſito ꝙ dictum decretum, & dicta licētia ſit nulla, an tñ eius vigore excuſeẽ a pœna criminali, in qua petitum eſt ꝯdemnari in pñti iudicio. quod ꝗdam dñt ꝑ l. igit. §. a. de lib. cau. & l. i. in fi. de arb. ꝓ hoc vide glo. C. vnde vi. l. meminerint. In ꝯ̄rium eſt veritas in pñti q. nam d. l. meminerint. ſtatuit, ꝙ q vult autoritate alicuius ſniæ ingredi poſſeſſionem alicuius rei, dēt diligēter ꝑquirere, qs ſit poſſeſſor, & eū facere citari, & ſi neglexerit, punitur, vt ibi patet. Iſta ergo negligentia in non inueſtigando poſſeſſorem, & in non inquirēdo eū, eſt puniēda, vt ibi patet. Si dicaẽ, nō tractaẽ de puniēdo eum ꝯdōne ex d. l. meminerit. Sed dico ꝑ illā l. ꝙ in ipſo ingreſſu non obeſt delictum, nec excuſatur autoritate ſnīę. Et ſi dicaẽ, illa lex loqtur in pœna ciuili, hic tractaẽ de criminali. iſide, vt J. Quinto ē vidēdū, vtrū ꝑ ingreſſum dicti Pe. dictus V. poſſeſſione dictæ rei, ꝗ poſſidebat, priuatus ſit? Rñdeo caſus eſt. C. com. vel epi. l. iud. §. i. & ff. ſi ꝑ vim
5 vel alio mō. l. fin. vbi hoc eſt expſſum, non obſt. † ſi dicatur, ꝙ ille Pet. fuerit citatus ꝓclamate gñali, qa hoc nō ſufficit. dēnt. n. ſpāſr citari nominatim illi, quos negotium principaſr tāgit, vt l. j. §. pe. de vētre inſpi. Et ſi dicaẽ, ꝙ ipſe Petrus poſſeſſorem ignorabat. Rñdeo, ꝙ pſumptio eſt ꝯ̄ eum, ꝙ ſciret, qa in actis primæ cāæ poſitū eſt, & ꝯfeſſatum, ꝙ publice vox & fama eſt, ꝙ dictus poſſidebat: in gl. ibi dicit, ꝙ ei fuit denunciatum & dictum, vñ non vr̃ ſufficere publica fama, vt no. C. de peri. tut. l. ſi tutor. ibi dum gl. dicit, vel publice ſciebat, facit l. rſa §. ſed facti. ff. de iur. & fac. igno. Prę terea eſt ei imputandum, ꝙ debuit reqrere poſſeſſorem, vt d. l. meminerit. Nec eſt dicēdū, ꝙ dicta licētia licet iniuſta excuſet eum a pœna criminali, qa hoc forte excuſaret a delicto, qđ reqrit dolum, nō tñ excuſatur qn ꝑꝑ culpam criminaliter puniatur, caſus eſt ff. vi bo. rap. l. 2. §. hac actione. Sed ſtatutum iſtud, quod loqtur de eo, q turbauit aliquem in poſſeſſione, nō reqrit dolum, ergo &c. Prętere a ꝯ-
6 deſcēdēdo † dictis aduocatorum, poſito ꝙ iſte Pe. non veniret puniēdus niſi ꝑꝑ dolum, oñdo ipſum turbatorem poſſeſſionis doloſum. Nam ad hoc, vt qs ꝑ iniuſtum titulum excuſetur, oportet ſtatim, cum ipſe cognoſcit iniuſtitiam tituli, & cāę ſuæ, dēre deſiſtere ff. de adul. l. ſi adulterium. §. idem Pollioni. Sed in ꝓpoſito nō pōt negari, quin dictus Pe. cognouerit iniuſtitiam ſuę ſniæ ſaltem ea die qua ꝯfeſſus eſt, d. V poſſidere, quod fuit die 13. Ianuarii. oīs ergo ingreſſus in dictam poſſeſſionem poſt dictam 13. diem Ianuarij fuit turbare dictū Vannum in ſua poſſeſſione, & doloſe turbare, nunꝗ ergo ꝑdidit Vannus dictam poſſ. vt d. l. fi. ſi ꝑ vim, vel alio modo: non. n. ꝓbatur ꝙ expulſus, vel ſuſpicatus fuerit ſe repelli, ergo poſſeſſionem quam ante habuit, adhuc retinet, & ꝙ dictus Vānus turbauerit eum poſt dictam diem 13. Ianuarij, apparet, qa dictus Pe. ꝯfeſſus eſt a die primi ingreſſus poſſediſſe, & adhuc poſſidet. Cōcludēdo ergo dicēdū eſt, partes dicti capitanei & ſuę curię dēre eſſe tales, dictum Pe. ꝯdemnādum eſſe ſm formam dictę accuſationis vna pœna tm̄, qa amborū mēſiū accuſatione ꝯtētiorū vna eſt accuſatio: eſt. n. vnus actus ꝯtinuatus, vel vt dicunt eſt ſm aliam opi. venit ꝯdemnādus tm̄ de eo, qđ factum eſt de mēſe Ianuarij poſt dictam 13. diem, & ſic ꝑ vna turbatione tm̄. Et prædictis apparet reſponſum ad omnia in contrarium allegata. Bar.

CONSILIVM XCII.

1 *Aetas probatur per eum, qui eam allegat.*
2 *Aetas quomodo probetur per teſtes.*
3 *Teſtis deponens ſuper ætate ex aſpectu non probat.*
4 *Mater in probanda ætate filij ꝙ admittatur.*
5 *Pater ſpiritualis poteſt eſſe teſtis pro filio ſpirituali.*
6 *Conſanguinei ꝙ ſint idonei teſtes in probanda ætate.*
7 *Teſtes non poſſunt ex officio iudicis examinari ſuper articulis directo cōtrarijs a parte productis.*
Et ſi examinati primo dixerunt ſe nihil ſcire, et poſtea depoſuerunt, quando non ſunt contrarij probant.
8 *Tempus de neceſſitate ꝙ inſit in quolibet actu.*

In quæſtione Vertente inter dñm Simonem de Peruſio ex vna parte agērē, & Dñm Vitalem de Aſiſio ex alia defendētem, ſup canonicatu Aſſiſij. Primo vidēdum eſt, cui incumbat onus ꝓbandi ætatem ipſius Dñi Vitalis ſ. an ipſi Dño Simoni q dicit ipſum D. Vitalem tpe ꝯfirmationis, & repñtationis factæ in eccleſia in petitione, & articulis ꝯtētis nō fuiſſe, nec attigiſſe ętatem 25. ann. an vero incumbat onus ꝓbādi
1 ipſi D. Vitali, ꝙ tunc fuerit ætatis legitimæ. Ad † quod dicendum eſt, quod licet ſup hoc ſint multæ glo. in l. de ætate, ff. de min. & ꝑ hoc Doc. C. de ꝓb. l. cum te. Tñ veritas eſt, ꝙ illi q allegat ætatem alicuius ad fundādam exceptionē, ſeu agēdo, ſeu defendēdo, ſiue excipiēdo, incumbat onus ꝓbandi. a Vnde ſi rōne minoris ętatis,
a qs peteret reſtōnem, ipſe dēt ꝓbare ſe minorē, qa id ē cā ſuę intētionis, & ſi aduerſarius diceret eum exceſſiſſe ętatē, ꝗ daẽ ad petendum reſtōnem, & ſic poſſet minorem excludere a petitione, excāpiēn, huic incumberet onus ꝓbādi, vt dicit tex. expſſe. C. de in ītegr. reſt. l. ſi minorē, & ſic diſputādo declarauit Io. And. in no. vel in q. ꝗ ponit in rſa, infamib. de reg. iu. li. 6. & ibi patet. ſoluendo tñ dico, ꝙ vtriq; incumbit onus ꝓbandi opponēti, ergo &c. Cum igitur ī qōne ꝓpoſita d. Simon ad fundādam ſuam intētionem dicat, D. Vitalem fuiſſe minorem 25. ann. certo tpe, vel non fuiſſe maiorem, legtur quod ſibi incumbat onus ꝓbādi, quod ſi non ꝓbanit, ꝑdit intētiam, vt dicit Io. An. in q. ſ. allegata. Vidēdum eſt † ergo,
2 an dñs Simon ꝓbauit intētionem ſuam. ſ. Dñm Vitalem tūc fuiſſe minorem, ex dictis teſtium manifeſte apparet, hoc nō eſſe ꝓbatum. Nam ex teſtib. D. ſimonis, illi q plus dicunt ſunt tres. ſ. Iacobutius Barbutij, Vannutius Gammarachij, & Blaſius Ioli: Iacobatius itaq; examinatus ſuꝑ nono decimo & articulo, dicit vere eſſe ꝯtēta in dictis articulis, qa Hiero. filius ipſius teſtis fuit natus tpe quo Bonatus fuit Tuderti, & qđ dictus D. Vitalis fuit natus ꝑ ſex mēſes poſt, ut audiuit dici. iſte teſtis nihil ꝓbat, qa ipſe non depoñit de aliquo, ꝙ ipſe cognouerit ꝑ ſenſum corporis, quod facere dēt, ut l. q teſto. in fi. ff. de teſt. & l. i. in prin. ff. de his, ꝗ in teſtō. delētur, & in l. teſtium, & in l. i. extra, de teſt. c. cum cām. & deponit de auditu alieno, qđ non valet, vt no. dic. l. teſtium, & l. i. §. Labeo. de plu. arcē. Vannutius dixit ſuꝑ eiſdem articulis, ꝙ dictus Vitalis eſt ętatis 25. an. & nō vltra; interrogatus de cā ſciæ dixit, ꝙ ſoror eius tradita fuit nuptui tam ſunt uigintiduo anni, & quod dictus Vitalis erat tunc duorum ann. cum dimidio, vel trium ad plus, & ꝙ erat ita paruæ ætatis, ꝙ fere non tenebat ſe in pedib. vt vidit, & ſic teſtis iſte non probat, quia ꝯ̄dicit dicto Iacobutio, q dicit, quod natus fuit dictus Vitalis tempore quo Bonatus fuit Tuderti, & illud fuit iam ſunt uigintiocto anni, ut eſt notorium, ergo &c. Præterea, nec reddit ſufficiētem cām, ꝙ tunc dictus D. Vitalis eſſet duorum ann. quia non tenebat ſe in pedib. qm̄ multæ pñt eſſe cāæ quare non teneat ſe in pedibus, quam ꝑꝑ defectum ętatis. Præterea non habet conteſtē, Blaſius dixit, ꝙ habet vnum filiū, q nō pōt eſſe vigintiduorū ann. & quod tunc qñ natus fuit dictus filius, D. Vitalis poterat eſſe duorū ann. vel circa. Sed nō dicit ſe uidiſſe aliqd, ꝑꝑ quod ſic debeat iudicari, & ſic nō deponit ꝑ aliquem ſenſum corporeū, ergo &c. Ideo patet ꝑdictos teſtes no ꝓbare. Nūc vidēdū eſt de aliis teſtib. & hos oēs ſequor ſingulr̃. Quidā. n. eorū te-
3 ſtificatur de aſpectu. ſ. quod talis Do. Vitalis ex † aſpectu eſt minor 25. ann. quod teſtimoniū non eſt ualidum, qa ex aſpectu iudicare de ætate ſolum iudici reperitur ꝑmiſſum, & pacto breuā ſpatio tpis de facili pōt eſſe deceptio in aſpectu. Nam dicto Dño Vitali ſufficiunt uigintiocto anni cū dimidio, & ipſi deponunt uideri minorē uigintiocto annorū, & ſic in ſex menſib. vel in anno impoſſe vr̃ eſſe iudiciū, ut l. i. §. inſpiciēdo. ff. de vētre inſpiciē. & inane eſt, & fragile iudicium ex aſpectu, qđ etiā iudicio iudicis nō ſtaẽ, ſed poſſet ꝓbari ꝯ̄, ut l. minor 25. ann. ex aſpectu. ff. de minor. Præterea eſt alia urgens rō, ꝑꝑ ꝗ teſti deponēti ex aſpectu nō credir̃, qa deponere de ætā. alicuius, eſt iudicare, & nō teſtimoniū ꝑhibere de eo, qđ uidit, vel ſenſu ꝑcepit. teſtis aūt non adhibetur ad iudicādū, ut no. ꝑ Inn. in d. c. cū cām. Quidā alii ex teſtib. dicti D. Simeonis deponūt de fama ꝯ̄ ętatē dicti dñi Vitalis, quos conſtat non probare, cū fama nō ꝓbet, ſed ꝓbōnem factā coadiuuat, ut l. 3. §. eiuſdē quoq; pricipis. ff de teſt. maxime cū expreſſe ſit ꝓbatū ꝯ̄ ꝑ partē aduerſā, ut J. patebit. Cōcludit ergo, ꝙ d. D. Vitalis dēt abſolui a petitione d. D. Simeonis ꝑꝑ defectū probationis eius. Secundo d. D. Vitalis uenit abſoluēdus ꝑꝑ defenſiones ſuas legitime ꝓbatas. Primo. n. ꝓbauit ſe eſſe uigintiocto annorū per unū teſtē ꝓductū ꝑ D. Simo. ſ. ꝑ dictā Amatellā matrem dicti Vitalis, ꝗ dicit ſe feciſſe rōnē, & bñ recordari, ꝙ D. Vitalis eſt vigintiocto annorū. de qua matreñ eſt dubium, qa negotio interfuit.
4 nec obſt. † ꝙ ſit mr̃ qa in ætate admittitur teſtimoniū matris, vt l. ēt. de ꝓb. & 4. q. 3. cano. ſi teſtes. §. teſtis idoneus. ubi d. lēt eſt canonizata. & ibi no. Præterea fuit ꝓducta teſtis a dño Simeone actore, ergo ꝑſonam reprobare nō pōt, vt l. ſi quis teſtib. C. de teſt. probatur etiam per plures teſtes productos pro parte Dñi Vitalis. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quod pax inter cōe Peruſij, & cōe Aſiſij facta fuit anno Domini milleſimo trecēteſimo vigeſimo ſecundo die menſis Aprilis, & hoc cōſtat ꝑ publicum inſtrm in cā ꝓductum, & loqtur de illa pace, in qua cōe Aſiſij ſe ſubmiſit cōi Peruſij, ꝗ non pōt eſſe niſi una, ſicut res mea nō poteſt amplius eſſe mea, ut l. ꝓprias. C. de legi. & de acquir. poſſ. l. 3. §. ex pluribus. ſed idem loquor de pace, ꝗ tranſiuit in notorium, ut patet in 5. art. dicti D. Vitalis confeſſato per dominum Simo-

ad quam

ad buam pacẽ ſe retulerunt teſtes, dicendo, poſt dictam pacẽ &c. hoc ſic p̃miſſo diſcuriãtur primo teſtes, q̃ videntᷣ ꝓbare. Putius pr̃ dicti Dñi Vitalis ꝓbat hoc clare, qa dᷣt ſuper quarto articulo, ꝙ habuit Domin' Vitalis vſumfructũ qnq; annorũ a die pacis factæ, & ſic facta ꝯputatione ꝙ de menſe Aprilis proximè præterito ꝯpleuit vigintiocto annos. Itẽ ſuper articulo ſexto dicit, ꝙ vidit dictũ Dñm Vitalẽ viuũ & natũ intra dictos quinque annos. Nec obſtat, ꝙ eſt pr̃, qa teſtimoniũ pr̃is admittitᷣ, vt ſ. dictum eſt. Nuncius probat ſup quarto artic. & ſup quinto, ꝙ dictus Vitalis fuit natus intra qnq; annos a die pacis factæ, & ꝙ fuit baptizatus.

5 Nec obſt. ꝙ ipſe eſt ſanctolus, vel pr̃ ſpũalis dicti Dñi Vitalis, qa illa cã nõ reperitᷣ, ꝙ repellat teſtẽ in aliqua pte iuris, iõ ei deberet plus credi tanq̃ hoĩ, eũ ſpiritualr̃ diligẽti. Clãtolus Ioannis hoc probat clariſſime, quia ſup ſexto artic. dicit, ꝙ iuxta 5. annos a die pacis factæ vidit Dñm Vitalẽ viuum, & natũ. Itẽ ſup octauo articulo dicit, Dñm Vitalẽ eſſe vigintiocto annorũ, & reddit rõnem ſufficiẽtẽ, qa. ſ. ſic potuit curę. Nec alia p̃t reddi rõ de tpe, niſi ponẽdo ſibi curæ, & reducendo ſibi ad memoriã curſum tp̃s Gẽtilis Cioli hoc ꝓbat. Nã ſup quarto articulo dicit, ꝙ ipſe teſtis doxerat vxorẽ iã ſũt vigintiqnq; anni, & ꝙ dictus D. Vitalis erat natus ante ꝑ voũ aonũ cũ dimidio, & ſic ꝯcluditur dictũ D. Vitalẽ eſſe vigintiocto annorum. Item interrogatus, qũo ſcit, ꝙ ſint vigintiocto ãni, ꝙ vxorẽ duxit, reddit ſufficiẽtẽ rõnẽ, qa ꝯſtat ꝑ inſtr̃m, qđ apparet eẽ ꝓductũ. Interrogatus iterũ de natiuitate, reddit rõnẽ ſufficiẽtẽ, ꝙ ipſe eſt de domo. in fi. dicit, ꝙ eſt patruus, & ſic debet ſcire ætatem ſuã, vt l. de tutela. C. de in integ. reſt. Idẽ dicit ſuper octauo articulo. Palinutius Ioannis ꝓbat, qa dicit ſuper ſexto articulo, ꝙ vidit dictũ Dñm Vitalem natum a dicta die pacis factæ, & reddit ſufficiẽtẽ rõnẽ, ꝙ hẽt đ hoc memoriã ꝑꝑ natiuitatẽ fratris ipſius teſtis, vt ex dictis in p̃cedentib. articulis apparet. Boxa Ioannis ꝓbat, qa dicit, ꝙ vidit dictum Dñm Vitalẽ per vigintiocto annos, & reddit ſufficientẽ cãm, qa ſic vr̃ ſibi habito reſpectu ad tp̃s factæ pacis. Iſtud. n. verbũ vr̃ eſſe ſufficiens ad ea, q̃ ꝯſtituitᷣ ĩ memoria, & intellectu, vt l. q d iñ. §. 1. de arb. Nec ob. qđ ꝯ dictos teſtes obiici poſſet. Primo. n. quod aliq ex dictis teſtib.

6 ſuot conſanguinei dicti Dñi Vitalis, q̃ op. non obſt. Primo, † quia in cã ætatis admittuntᷣ ꝯſanguinei maxime ĩ his ſpũalib. vt 20. q. 3. c. pñtis. & no. 4. q. 3. illa canonizata. §. teſtis idoneus. Præterea ſunt aliqui oĩ exceptione maiores, vt mr̃ dicti Dñi Vitalis ꝓducta ꝑ Dñm Simonẽ, & ſic eſt eius perſona approbata. Itẽ Migli' q eſt ſanctolus. i. pr̃ ſpiritualis dicti D. Vitalis. Scđo obijcitur ꝯ dictos teſtes, ꝙ ſunt ſibi ꝯrij, qa examinati ex offõ iudicis ſup articulo dicti D. Simonis dixerunt ſe nihil ſcire, ſed ſup articulis D. Vitalis, ſunt teſtificati de ætate D. Vitalis. Si ergo in vno dicunt ſe aliquid ſcire, & in alio aliq d neſcire, ꝯ dicũt ſibi ipſis. Ad quod

7 rñdet multiplr̃. Primo, † quia dicti teſtes non potuerunt examinari ſuper articulis ex officio iudicis directo ꝯtus articulis D. Vitalis. Caſus eſt in l. producti. ff. de teſtib. ſm vnam lectu. ibi poſitã, vnde etiam ſi ſibi ꝯdicerent, non noceret talis contradictio ſm Ber. extra, de teſti. c. cum cauſam. in gl. quæ incipit, hæc litera poteſt intelligi. Præterea nulla eſt ꝯdictio, ſi diligenter aduertatur. Nam articuli D. Vitalis ſunt affirmatiue ꝯcepti. ſ. ipſum eſſe 28. ann. ſed articuli D. Simonis ſunt negatiue ꝯcepti. ſ. dictum D. Vitalẽ non eſſe 25. annor. vel 28. anno. Teſtis ergo, q dicit ſe ſcire dictam affirmatiuam, ſ. ꝙ ex 28. annor. recte ponit ſe nihil ſcire de negatiua, quæ eſt ei ꝯtra: dicere de ea nihil ſcit, & ſic de eius ꝯtrario depoſuit. Debent ergo teſtes intelligi, ꝙ non inducãt ꝯrietatem, vt extra, de teſti. c. cũ tu. Sed debet cum diſtinctione intuari, vt in prima ꝙſtõne. C. §. quib. &c. Præterea, teſtes producti ſunt ſolum quatuor. ſ. Cariſciolus, Vãnuttus, Meneti' & Palmerius. Vnde manent ſex q clare ꝓbant ætatem D. Vitalis. Vnde manifeſte ꝯcluditur dictum D. Vitalem eſſe abſoluẽdum. Præterea vna rõ iubell ꝓ dcõ D. Vitali, quia ſi bene inſpiciatur, examinator teſtiũ inuolui eos ingenui potuit, & rñ cũ toto hoc bñ ꝓbauerũt. Ex oĩb. igitur p̃dictis ꝯcluditur D. Vitalem eſſe abſoluendũ. Tertio obijcit ꝯ dictos teſtes, qa cum ipſi dicãt ſe ignoraſſe tp̃s, quo fcã fuit pax inter cõe Perusij, & cõe Aſiſij, non p̃t dictum eorũ ꝯcludere, quo cauetur ꝙ ille natus fuit intra qnque an. a die factę pacis, & ꝙ ex eo ꝯcluditur, ꝙ non ſunt 28. ann. Ad quod reſpõdetur, quod illud non ob. nam articulus primus dicit, ꝙ pax fuit facta an. milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſecũdo die mẽſis Aprilis. Vnde duo ſunt ꝯſiderãda. ſ. tp̃s ſimplr̃ ꝯſideratum. Scđo denominatio, ſeu dinumeratio. Primũ. ſ. tp̃s † de neceſſitate eſt in quolibet actu, qa oẽ quod fit, fit in tpe, vt in ca. Abbate ſanè. extra, de re. iur. & ff. de accu. l. libellorum. Scđm. ſ. denominatio, ſeu dinumeratio tp̃is, põt fieri multis modis. ſ. qa noĩatur annus, quotus ſit de natiuitate Chriſti, vel a natiuitate cuiuſlibet hoĩs, vt l. 4. §. minorem. ff. de min. vel quotus ſit annus ab vrbe ꝯdita. C. de ſeruis. l. oẽs. & ſic a quolibet actu eſt poſſibile in hũ, quaſi ſemꝑ ꝯtingens, quod qs recordatur de tpe ſm vnã doctrinam, vel denominationẽ, ſm aliã non recordetur, vt ego mõ recordor quotus ſit annus a creatione principis, vel magna mortalitate citra, ſed neſcio quotus eſt annus ab vrbe ꝯdita. Hoc p̃miſſo, teſtes, qui dixerunt, ſe recordari de pace facta, de neceſſitate concludunt ſe recordari de tpe, quod ineſt ipſi actui de neceſſitate, & quot ſubsũt qui nõ recordantᷣ de tpe. ſ. ſm ꝯputationem ꝯtentã in articulo. ſ. qđ ille fuerit annus milleſimus cccxxij. & poſtea in articulo dictus D. Vitalis natus fuit intra v. ann. a tpe pacis factę, optime p̃nt recordari de dinumeratione annorũ a tpe pacis factæ & non de dinumeratione a tẽpore natiuitatis Chr̃i, &c. Præterea inter p̃dictos ſunt plures, qui deponunt de ætate D. Vitalis, non dinumerando a tpe pacis, & ſunt illi. A. G. V. B. & iſti oẽs hoc probãt, non ſe referendo ad tempus pacis iam dictæ, ergo apparet liquidiſſime ętatem Domini Vitalis eſſe probatam.

ADDITIO.

a Bern. Land. In q. Onus probandi Cum d. conſulente, ꝙ ille q allegat ætatẽ ſiue agendo ſiue excipiendo, debet ꝓbare, tenet Bald. & Sal. in d. l. ſi minorẽ. & in l. neq. natales & ĩ l. cũ te minorẽ. C. de ꝓb. gl. & Arc. lxxviij. d. c p̃byter. gloſ. & Do. in c. in p̃ſentia. de ꝓb & in c. ſi eo tpe. de reſcr. in 6. ꝑ Pa de Ca conſi. 140. & ſeq. Per quos aũt poſſit ætas ꝓbari, & q̃ ſint legitimę, ꝓnat. videte eũdẽ Bart. ĩ l. 2. §. ſi ã pupilli. ff. ꝑ emp. & gl. in l. 2. ĩ verbo, legitimus. ff de excu tut. & in d. l. de tutela. ff. de ĩ inte. reſti. ꝑ Bal. in ĩ j. C. de tẽp. in integ. reſti. & ĩ d l. neq. natales. vbi dicit, ꝙ liber patris facit p̃ſump. circa numerũ annorũ, & ꝙ inſtr̃m dotale probat ætatẽ. ſi eſt cõfectũ inter pſonas honeſtas. Circa uero id, qđ concludit Bart. ꝙ teſtimoniũ ex aſpectu nõ ꝓbat, addue quæ uoluit Bal. in rub. C. de ꝓb. addite ẽt ꝙ ſñia lata ex aſpectu tpis non tranſit in rem iud. nec ẽt ex p̃ſump. vel ſummaria cauſæ cognitio. Ita Hoſt. in c. cum dilectus extra, de elec. & ibi uidete, an mater indiſtincte poſſit eſſe teſtis de ætate filii. dicit ex mente Doct. in c. cum dilectus, de accuſa. ꝙ non ad commodum filii, & etiam ex mente gl. in l. etiam, de ꝓbat. in caſu autem huius conſilij fuit idonea teſtis, per d. l. ſi quis teſtibus, ſuper eo quod di, ꝙ teſtis dicit, ſcio quia poſui curæ. Adde quod idẽ tenuit Bald. in l. ſecũda C. de tempo. appellatio. circa uero dictum teſtis dicentis, ſcio, quia affines, an concludat, Bart. in l. de tutela. non firmat pedem. Bald. autem in l. teſtium. in fi tenet cum Bar. hic, ſed in tractatu ſuo de teſtib. facit quandam diſtinctionem de qua ibi per eum. Vltimo an ſit differentia in probanda ætate ponere verba affirmatiuè, uel negatiuè. Bal ponit in d. l. cum te minorem.

CONSILIVM XCIII.

1 *Dñiũ ex ſimplici diuiſione, ꝙ non trãsfertur ita, vt ſoluẽs poſſit repetere.*
2 *Soluens ex cauſa diuiſionis, & tranſactionis, non repetit, quia dominium transfertur.*
3 *Trebellianica ſoluta per iuris errorem, non repetitur, nec vẽdicatur, quia licet naturaliter indebita, tamen ciuiliter debita.*

Præſuppno Quòd petitio procedat, ꝙ lis dẽat ꝯteſtati. Veniamus ad tertiũ q̃ſitum. ſ. nunquid ꝯtenta in inſtr̃o diuiſionis obſtent p̃dicto actori, poſito ꝙ aĩs ꝓbaret intentionem ſuam. Ad quod examinandum primo fundamus intentionem actoris, & vr̃ ꝙ eius intentio ſit fundata de iure. Nã diuiſio facta inter Lenuciũ, & tutricẽ pupillorum, fuit facta extra iudiciũ, & ſic illarũ poſſeſſionũ, q̃ remanſerunt apud illã tutricẽ illorũ pupillorũ, medietatẽ hẽt ab illo Leoucio. Alia. n. medietas remãſit apud eã tutricẽ dictorũ pupillorum, tanq̃ di

1 ctorũ pupillorũ ante fuiſſet, & ſic † ex vigore dictæ diuiſiõis ꝑ dictũ Lenuciũ nõ fuit trãſlatũ dñiũ in dictos pupillos, illius medietatis, q̃ remanſit apud eos tanq̃ ab initio eorũ fuiſſet, vt l. dedi. §. ſubtilius. ff. de ꝯd. ob cau. Cũ igiᷣ ſm formã dictę petitionis medietas dictæ medietatis ꝑtinebat ad filios dicti Lenucij iure legitimę, & ſic Trebellianicę, p̃nt illã quartã partẽ iur̃ dñij uẽdicare. tex. eſt cũ gl. in l. cũ putarẽ in ſi. primi ſi. in gl. ſi. ff. fa. erciſ. In ꝯtrũ diligẽter inſpectis filii dicti Lenuncii oĩno excluduntᷣ. Nã ñ fuit ſimplr̃ fcã diuiſio inter eos, qa tunc ꝓcederet d. l. cum putarem.

2 & quod ibi no. ſed dictus ꝯctus non ſolũ † fuit diuiſionis, ſed etiã tranſactionis. nã vt patet in inſtr̃o diuiſionis per pactum, & trãſactionis noĩe, vna pars alteri renunciauit oĩ iuri, & dedit & ꝯceſſit oẽ ius oẽmq; actionẽ, ꝙ & q̃ hr̃et in dictis reb. quacunq; de cã, & ſic dictũ ius, qđ dictus Lenucius hẽbat, fuit expreſſe ꝯceſſum, & tranſlatum in ipſos pupillos, vt C. de tranſac. l. ſi profundo, & expſſe no. Ia. de Are. in l. 1. ff. pro emp. & ibi latius & clarius ſcripſi in prædi l. cum putarẽ. q̃ loquitur, qñ ex cauſa diuiſionis eſt datũ alicui illud, quod erat oĩ iure indebitũ. Sed in propoſito ꝙ Cola filius dicti Vannis poterat retinere, inter cętera erat Trebellianica, quę ſm verã op. noſtratum gl. eſt fideicommiſſarijs natu

3 raliter indebita, licet ciuiliter debita, & ſoluta † per iuris errorem non poteſt repeti nec per rei ven. nec per. condictionem ſine cã, l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. l. error. C. eo. ti. cum ergo dictus Lenucius ſoluerit iuris ignorãtia ductus, ideo filijs Leoucii nulla competit repetitio. ergo &c. Bar.

CONSILIVM XCIIII.

1 *Camerarius eſt officiũ publicum, & neceſſarium, alias dicebatur curator.*
2 *Adminiſtrator ciuitatis ſi accipit pecuniam nomine ciuitatis, ſi non probatur verſam in eius vtilitatem, ipſe tenetur condictione ob cauſam, & aliter agendu adminiſtrator abſoluitur. Negatiua quando eſt fundamẽtum intentionis alicuius illa debet probari.*

Viſo Puncto q̃onis nobis tranſmiſſæ per ſapientẽ virũ relictum Angeli iudicem maiorẽ terrę carum ciuiliũ ciuitatis Viterbii in cauſa vertente inter magiſtrum Ioannem magiſtri Ray. actorem, & Petrucium Angeli reum, quo quęritur, an executio petita per dictum magiſtrum Ioãnem ꝯtra dictum Petrucium in quãtitate 300. flo. auri, vigore cuiuſdam apodiſſæ ſcriptæ manu ſupradicti Petrucij, ſit fienda per ſupraſcriptum iudicem in bona, & perſonam dicti Petrucij ſm tenorẽ petitionis

dicti

Digitized by Google

dicti magiſtri Ioãnis,necne,& quæ ſunt partes iudicis in dicta cã.
Viſis iuribus,& allegationibus utriuſque partis, uiſ nobis ↄſulto-
rib. in ſcriptis conſiderandũ, ꝙ ex tenore ſchedulæ apparet,ꝙ di-
ctus Petrus dictã quantitatẽ flore. acceperit, & promiſerit,vt ca-
merarius cõis,& ſic quantũ ad ipſam partẽ pro camerario eſt ha
bendus,niſi ↄtrũ probaretur,ut l. optimã. C. de ↄhen. & cõmit.
ſtip.docuit ẽt dictus Petrucius de ſua electione ad dictum offi-
1 cium,ut patet ex actis. Itẽ † aduertendũ, ꝙ dictum officiũ eſt offi
ciũ publicũ & neceſſariũ. eſt.n.hic ille curator, qui ad colligen-
dum ciuitatis publicos redditus,eligi ſolet, ut l.munerũ.§.ſed cu-
rator.ff.de mu.& ho.& §.defenſores.His præmiſſis dicimus,par-
tes iudicis debere eſſe tales, ꝙ pronunciet executionem petitã
ꝑ dictũ magiſtrũ Ioãnẽ ↄ dictũ Petruciũ fiẽdã nõ eſſe ſm formã
ſuę petitionis,reſeruato dicto magiſtro Ioanni iure petendi ordi
narie,ſi qđ ius ſibi apparet cõpetere.& hoc probabimus his ratio
2 nib. ſ. qñ adminiſtratores † ciuitatis pro ipſa ciuitate accipiunt
mutuũ,tenetur ciuitas,ſi in ipſius utilitatẽ uerſæ ſunt pecunię. Si
a uero nõ ſunt uerſæ a in vtilitatẽ ciuitatis,tenenẽ adminitratores,
ut l.ciuitas. ff.ſi cer. pet. ſed in hoc iudicio nõ eſt liquidatũ dictã
pecuniã uerſam ĩ utilitatẽ ciuitatis,ergo apparet nõ eſſe liquidũ,
an ipſe Petrus teneaẽ. Sicut.n.ſi pt agi ↄ fideiuſſores,niſi qñ appa-
ret principalẽ ſoluẽdo nõ eſſe,& iſta debent facta executione per
actorẽ ante oĩa liquidari,ut dicũt iura uulgaria, ita hoc liquidari
debuit,pecuniã in utilitatẽ cõis eſſe uerſã. Præterea qñ negatiua
eſt cã intẽtionis alicuius agẽtis, ille dẽt eã ꝓbare. ut ff. de uer.ob.
l.hoc iure.& no.p Ino.in c.ſuper his,ext.de accu.ſed poſito,ꝙ eſ-
ſet liquidũ dictã pecuniã ĩ utilitatẽ ciuitatis nõ eſſe ↄuerſam, ad-
huc idẽ dicẽdũ eſt,executionẽ dictę apodiſſę nõ eſſe fiendã ,ꝓut
dictũ eſt:quia licet tunc officialis, qui recipit pecuniã,tenetur,tñ
uidendũ eſt qua actione. Et certũ eſt, ꝙ officians nõ obligatur ex
ↄtractu mutui celebrato ipſa numeratione. Nõ.n.agebaẽ inter eos,
ut ipſi officiali quærerentur,ſed ut ciuitati ꝑ eũ,ergo eius nume-
ratione ipſe nõ obligaẽ,ut l.nõ oĩs.ff.ſi cert.pet.nec ex ꝓmiſſione,
quã fecit dictus officialis, teneẽ.ꝓmiſit.n.ut camerarius, & offm
eſt neceſſariũ,vt dictum eſt,& ſic proprio noĩe nõ tenetur finito
officio,ut l.tutores qui poſt.§.1.ff.de admi.tut.& l.poſt mortẽ.§.
1.qñ ex fa.tut.ſed ex hoc tenetur, quia pecunia ei datur,vt in vtili-
tatẽ ciuitatis conuertatur, qđ ſi non facit, tenetur cõdictione ob
cãm,quaſi ob cãm datã,& cauſa non fuerit ſecuta, hoc declarat
tex.de cond.ob cau.ſi procuratori. Nunc ad propoſitũ executio
ſchedulæ debet peti ſm tenorẽ ipſius,vt patet ex uerbis ſtatuti ꝓ
ducti:ſed condictio ob cauſam,qua iſte tenetur,non eſt ſm teno
rem ſchedulæ,ſed extra id quod agitur,illa naſcitur obligatio, ut
l.ſi quis.§ ſi.ff.cõmo.non ergo peti poteſt executio ſchedulæ,ſed
alio modo eſt agendum,ſi ſibi ius putabit cõpetere, & prædicta
dicimus uiſis actis,& actitatis in ipſa.Bar.de Saxoferrato.

ADDITIO.

a Verſæ.Vide Pau.de Caſt.conſi vlt.
Ad corroborationem prædictorum,quia bonum eſt arg.de ciuitate ad eccleſiam
recipientem mutuũ. vt per Doct.in d.l.ciuitas.& in c. quod quibuſdã. de fideiuſ.
uidetur pulchrum conſi.Ang.conſi. 179.quod incipit,omne bonum.

CONSILIVM XCV.

1 *Obligans omnia ſua iura, quod videatur obligare officium iudicis ſibi competens ad taxationem expenſarum.*
2 *Creditor hypotecarius quod poſſit petere taxationem expenſarum debitarum debitori ſuo.*
3 *Sententia in qua reſeruatur taxatio expenſarum,ualet.*
4 *Talis ſententia eſt conditionalis.*
5 *Chirographarius creditor,ꝙ poſſit petere taxationem expenſarum debitarum ſuo debitori,licet in libello non faciat mentionem de hypotheca.*
6 *Libellus certificatur per ſcripturam,de qua in eo ſit mentio.*
7 *Pendente reſciſſione ſententiæ expenſarum,creditor qui habet hypotheca ta omnia iura debitoris,non poteſt agere ut taxentur, ſed aſſiſtere debitori,nec colludat.*
Taxatio expenſarum eſt quædam executio,quæ ſtat in ſuſpenſo, donec pẽdet quæſtio præiudicialis.

In nomine Domini,amen. Ex themate ꝓ
poſito ꝓponũ-
1 tur plures qõnes Primo, † an ſubgenerali obligatione iuriũ ue-
niat iudicis officiũ.quo ꝑcipit taxationem expenſarũ & puto, ꝙ
ſic. Nã officiũ iudicis põt cedi,& obligari.de adminiſt.tut.l.ſi mi
2 noris noĩe actũ.ff.de mino. l. ꝙ ſi minor.§.reſtõ. Secundo, † an
creditor hypothecarius poſſit ꝓ ſuo ĩtereſſe petere declarationẽ
dictarũ expenſarũ,ubi obſtaret.& credo ꝙ ſic.C.de nõ nu.pecu.l.
ſicuti.nã ius ẽ ei ꝗſitũ,ergo,&c.ff.quẽadmo.ſerui amit.l.ſi patrẽ,
in fi.ff.de bon.lib.l.liberto octuaginta.ff.de pac.l. fi. ff.de ↄ tab. l.ſi
3 poſt mortẽ.§.fi. Tertio, an † ualeat dicta ſnĩa, ĩ qua reſeruat a tibi
a taxationẽ.& eſt planũ,ꝙ ſic,ut l.terminato. C.de fruc. & lit.expẽ.
4 quod no.in l.idẽ Labeo.ff.fam.ercil.Quarto,† an talis ſnĩa ſit pu-
ra,uel conditionalis.& uiẽ pura.ff.de leg. 2. In cõtrariũ uidetur.ff.
de uerb.obli.l.ſi quis arbitratu. ff.de ↄhen. emp l. fi.ff.de rei vẽ.l.
Pomponius ſcribit.in fi. Quinto,q̃ in caſu noſtro ſint partes iudi
cis. Nã in themate prædicto nõ proponitur, niſi ꝙ agẽs io libel-
lo non fecit mentionẽ obligationis iuriũ,ergo libellus ineptus.
5 Nã † chirographarius creditor non admittitur ad dictam petitio
nem,licet ſua interſit. Nã non intereſſe eſt deducibile in iudicio
per viã agẽdi,ſed dẽt eſſe tale,ex quo noua actio oriatur. Sed cre
ditor chirographarius nõ hẽt nouã actionẽ,ſed veterẽ ſolã pſo-
nalẽ,vnde minus eſt eius intereſſe ex cauſa honeſta, tñ nõ proba
bili,iõ nõ agit,ut no.in ſi.C.de fur.l.manifeſtũ.in prin.ff.ad exhi.
l.pen.cũ ergo libellus non ↄtineat cauſam immediatã, ergo eſt
ineptus,ut no.in l. 1.de edẽ.l.ſi.C.de edi.di. Adri.tol.& ff. de fal. l.
1.§. Labeo.& l.edita.cũ ſua mã.C.de edẽ. Sed ad hoc poſſet rñde-
ri,ꝙ ĩplicite facit mẽtionẽ de hypotheca, cũ ſe fundet ex inſtru-
mẽto,ſeu apodiſſa,& ad eã ſe referat,ergo &c. Ex quo de ſcriptu
ra,& eius ſerie ↄſtat,vt l.in ſumma.& l.hæc ſnĩa.ff. de re. iu. & ꝙ
6 † libellus certificetur per ſcripturam,de quo in ea ſit mentio,b vt
b no.in c.1.de proba.ff.vt leg.no.caue.l.poſtquã. §. ſi dies. Præterea
ſi per formam ſtatuti talis apodiſſa habet paratã executionẽ, vt
res iudicata,tunc creditor chirographarius põt petere talẽ decla
rationem,qa vltra pſonalem actionem hẽt offm iudicis ꝓ execu
tione,ſeruando tñ ordinẽ l.a diuo Pio.& l.ↄmodiſſ.ff. de re iu.&
7 hæc oĩa faciunt pro creditore. Sed ↄ eũ facit,† qa ante obligatio-
nem pendebat lis ſup reſciſſione ſnĩæ expẽſarum,qua pendente
cũ ſit ꝑiudicialis,creditor nõ pt agere,ſed bene põt aſſiſtere debi
tori,ne colludat.caſus eſt.C.de litig.auth.nũc ſi hæres,& videtur
expſſum,ff.famil.ercil.l.in hoc iudicio,& facit. ff.de pig.l. ſi ſupe
ratis,§.ſi. Et per hoc puto exceptionem lit. pendentis in vim di-
latorię obſtare d.Sãdræ,& ſuis procuratoribus, pẽdẽte lite reſciſ
ſoria expẽſ.taxari.q̃ taxatio eſt executio q̃dã,q̃ ſtat in ſuſpẽſo, do
nec pẽdet qõ ꝑiudicialis,vt ff.de adminiſt. tut.l.chirographis,§.
1.& no.Inn.ext.quod met.cau. c. ſuper eo. & per eundem extra,
de appel.c.ſępe,in gl.ſuper ver.expenſarum.circa fi.& facit. ff.de
excep.l.fundum.& l.fundi.& C.de ſerui.l.1.&c. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. Reſeruat. Quam reſeruationẽ an poſſit iudex facere. Vide Pau. de Ca. conſi. 377. & quando iudex poſſit mutare ſententiam expenſarum, per Rom. cõſil. 361.
b Mentio. Vide Rom. conſi. 21.

CONSILIVM XCVI.

1 *Monaſterium ſi eſt exemptum cum ſuis poſſeſſionibus, ꝙ poſſeſſio, quam precario,vel iniuſte poſſidet,non eſt exempta.*
2 *Licẽtia data ĩ inſtrumẽto apprehẽdẽdi poſſeſſionẽ rei authoritate ꝓpria,tã põt vti contra hæredem,quã contra defunctũ, & ẽt contra eccleſiam.*
3 *Poſſeſſio,quæ habetur precario,quod ſit iniuſta,voluntate mutata per cõcedentem.*
Precariũ ꝙ tranſeat ad hæredem,quando agitur,quod ad hæredẽ trãſeat.
4 *Exempta eccleſia,quod non cenſentur exempti clerici,non incorporati ipſi eccleſiæ,& non oblati.*

Chriſti nomine Inuocato. Dico partes iudicis eſſe
tales,ꝙ pronunciet per dictum D.
Thomam,& eius procuratorem male appellatum,& per dictũ
D.Dynum bene pronunciatum. Ad hoc autem dicendum me
mouẽt infraſcriptæ rationes. Si bene aduertatur, hæc qõ pendet
ex duob. Primo,cum ille prior accuſetur ex primo delicio com-
miſſo in turbando illum accuſatorem in ſua poſſeſſione, appa-
ret,ꝙ non agitur de obligatione,vel facto eccleſię, ſed de obliga
tione prioris,& ex ipſius facto deſcendente,vt l.neq; iuterdicto,
de re iud.de tab.exhi.l.pe.ꝙ vi,aut clam.l.u qui in puteum. §. ſi
1 tutor. Eſt † igitur videndum,vtrum hoc delictum ſit commiſſũ
in loco exempto,vel non. ꝙ ſi locus non eſt exemptus, apparet
poſſeſſorem poſſe conueniri,ut c.1.de priuil.lib.6. Quod autem
ille locus non ſit exemptus,oſtenditur. Nam uerba priuilegij di
cunt ſic: Cũ oib.bonis,quæ principaliter,& rationabiliter poſſi-
det,aut in futurum iuſtis modis præſtãre domino potuerint adi
piſci aut oĩ iuriſdione &c. Sed illam rẽ in accuſatione contentã
non poſſidet hoſpitale rationabiliter,nec iuſtis modis dictã poſ
ſeſſionem acquiſiuit,ergo dicta poſſeſſio non eſt exempta,& ſic
delictum commiſſum eſt in loco nõ exempto. hoc oſtenditur,
2 quia † præceſſit inſtrm donationis factæ dicto Petro, ex quo de-
dit licentiã, vt apprehẽderet poſſeſſionẽ dictę rei ſua authorita
te,vt apparet in dicto inſtrõ.ſed ↄſtat, ꝙ dicta licẽtia intrãdi põt
a qs vti ↄ hęredẽ a ſicut ↄ defunctũ,vt ff.de leg.2.l.Titia.§.2.ſm ter
tiam lecturã.l. hrdes.& l. quod ipſi. ff. de reg. iur. ẽt ↄ eccleſiam
põt quis uti dicta licentia,ut ext.de dona.c. cũ dilecti. per quã de-
cretalem hoc tenet Hoſt.& Io. And.& ipſi oo. hodie ext.de foro
cõpeten.c.uerũ.licet Inn.ibi uideatur tenuiſſe ↄtriũ,cuius ops.re-
probatur in hoc,qđ dixi.pro quo facit. C. de epiſ. & cle.l.ſi curia-
lis.& qa legitima licẽtia excuſat a ſacrilegio,ut ff.de aqua plu. arc.
l.q̃q̃.cũ ſi.ſed ex inſtrĩs apparet ſer Petrũ ex licentia ſibi conceſſa
ingreſſum eſſe aĩo poſſidendi ipſam rẽ,vt apparet ex inſtrĩs ꝓdu-
ctis, & ſi licite poſſidet, ergo dictũ hoſpitale nõ põt rõnabiliter
poſſidere,ut l.3.§.ex ↄtrio.de acquir.poſſ.& l.ſi ut certo.§.ſi duob.
uehiculũ.ff.cõm.ex hoc ↄcludit dictã poſſeſſionẽ ñ eſſe exẽptã.
Præterea,aut ponimus dictũ Gellũ in uita ſua rẽ poſſediſſe,quod
videtur

ADDITIO.

a Contra hæredem. Vide quod pulchre uoluit Bal.conſi. 134.4.lib.

vr pars d. prioris aſſerere, dũ dicit in quadã poſitione, ꝙ dictã poſ-
ſeſſionẽ tenuit, tanq̃ de bonis d. Galli, q̃ verba de bonis ſignificãtia
ſunt poſſeſſionis, vel detẽtationis, non dñi, vt not. ff. vi bo. rap. l. 2.
§. in hac. Inſt. c. tt §. in actione, & maxime cum ipſe Gellus ꝯſtitui
tur in inſtr̃o ſe ſuo noĩe poſſidere p̃cario a d. ſer Petro, vt l. 2. C. de
3 ac. poſſ & no. de rei ven. l. q̃dam mulier. Sed poſſeſſio, † q̃ hr̃ pre-
cario, eſt iniuſta, mutata voluntate cõcedentis. l. Pomp. §. ſi is q. ff.
de ac. poſſ. dixi pleniſſime in l. 1. ff. de ac. poſſ. & C. de ac. poſ. l. vlti.
p gl. Ergo apparet, ꝙ hoſpitale ſuccedit in locum Gelli, vt hr̃s, &
vr vi noĩe poſſidere, vt l. eum hr̃s. ff. de diuer. & tempo. præſc. C. de
præſcriptio. lon. temp. l. 1. & quod ibi no. Aut dicimus d. Gellum
nunq̃ poſſediſſe, ſed ipſum hoſpitale cœpiſſe poſſidere, & tunc idẽ
qa hoſpitale poſſidet precario a d. ſer. Petro. Nam licet d. p̃canum
ſimpl̃r conceſſum non trãſeat ae hr̃dem, ut l. cum precario. in fi.
ff. de acq. poſ. m̃ bñ tranſit, qñ expreſſe agitur, ꝙ ad dictum hr̃dem
trãſeat, vt patet in d. l. cum precario, ſicut dicimus I vſufructu. Nã
tranſit ad hr̃dem ſi exprimitur. vt C. de vſuf. l. antiqtas, de ver. obl.
l. ſtipr̃o iſta. §. ſi qs ita. idem in legato annuo. C. de le. l. in annalib.
Sed in illo inſtr̃o tam ex princ. q̃ ex fine, apparet, ꝙ ille Gellus oĩa
fecit & ꝓmiſit ꝓ ſe ſuiſq; hr̃dib. ergo apparet, ꝙ hoſpitale poſſi-
det p̃cario, ſed hæc poſſeſſio eſt iniuſta reuocato precario, vt dictũ
eſt, ergo patet dictum hoſpitale nõ poſſidere rõnabiliter. & ſic res
non eſt res exempta. Prçterea hoc non põt negari, ꝙ d. inſtr̃m do
nationis facit rem dubiam, utrum hoſpitale iuſte & rõnabiliter
poſſideat, vel non, & ſic eſt dubium, an res ſit exempta, vel nõ, ſed
in dubio ep̃s eſt iudex competẽs, vt no. ext. de fo. comp. c. cum ſir.
ar. ff. de iudic. l. 2. §. ſed ſi dubiter. & l. ſi qs ex aliena. & no. in l. 2. ff. ſi
qs in ius voc. & ſic apparet d. vicarium iuſte ꝓnunciaſſe. Sed du-
4 bium eſt, licet † non ſit verum, ꝙ dicta poſſeſſio ſit exempta, an
ſit exempta ꝑſona d. dñi Thomæ prioris, & in hoc dico, ꝙ non.
nam exempta eccleſia vr̃ exempti eius clerici, vel canonici, ꝑpe
tuoq; oblati, non aũt priores parochiarum, curam hñtes, vt c. exẽ
pti, de priui. li. 6. ex qua decretali apparet, ꝙ demum illi, q illius ec
cleſiæ, & in ipſam eccleſiam ſunt incorporati, ſunt exempti. ſecus
ſi in ipſa eccleſia hñt quãdam curam, ſeu p̃minentiam, nõ tñ ipſe
obligatus, vel aſr incorporatus eccleſiæ, hoc ẽt ꝓbat iure ciuili. ali
qs eſt tribunus militum, & ſic præeſt militi, gaudet ne priuilegio
a militum? certe ita, ſi ipſe eſt numero, a alias ſecus, vt ff. de teſ. mil.
l. ꝙ ꝯſtitutum, & ibi no. de reli. do. c. 3. in cle. hoc autem non eſt ꝓ
batũ ipſum priorẽ eſſe obligatũ, vel alias ipſi hoſpitali eſſe incor-
poratũ, vñ licet ſit poſſeſſor, non gaudet priuilegio, ſicut nec tribu
nus militum, q non eſt de corpore, ſeu numero militum, ſic nec
presbiter, de quo dr̃ in d. c. p exemptionem. Si ergo ipſe eſſet exẽ
ptus rõne originis, cũ ipſe ſit de Eugubio, ipſe eſt iuriſdõnis Ep̃i,
vt C. vbi de cri. agi opor. l. 1. & ff. de inter. & rele. l. relegatorum. §.
interdum. Concludit ergo d. vicarium iuſte pronunciaſſe. Bar.

ADDITIO.

a De numero. Vide eundem Bar. in l. quod conſtitutum.

CONSILIVM XCVII.

1 *Poteſtas iudicis in ſummarijs eſt in abbreuiando dilationes.*
Lex ſi de ferijs non habet locum in cauſa confeſſionati inſtrumenti.
2 *Dilatio in ſummarijs eſt arbitraria.*
In ordinarijs integra dilatio a lege ſtatuta dari debet.
3 *Licet ſit ſtatutus terminus pro prima dilatione, non denotatur ordo ad ſecũ dam niſi dato impedimento in prima.*
4 *Secunda dilatio data ſine cauſa cognitione quod ſit nulla ipſo iure.*
Verbum, poteſt, quando habet negationem poſt quã ꝙ inducit neceſſitatem.
5 *Vt ſecunda dilatio data domino teneat propter impedimentum, non ſufficit iuramentum procuratoris.*
Dilatio ſecunda, vt detur procuratori, quod non ſufficiat eius iuramentum, & quid requiratur.
6 *Pars grauatur etiam per interlocutoriam nullam ipſo iure.*

In quæſtione Prædicta. Primo ꝯſiderãdũ eſt, ꝙ dicta
cã agit̃ ſup cauſa inſtr̃i ꝯfeſſionati, & ſic
d. cã dẽt agi ſumarie, ut l. a diuo Pio §. ſi ſup reb. ff. de re iud. & iõ
p̃t dubitari, an l. fi. de ferijs. hẽat locũ in d. cã; vr̃. n. ꝙ nõ, cũ iudici
vr̃ eſſe conceſſa maior ptãs in cauſis ſũmarijs, q̃ in cauſis ordina
1 rijs, de qua ptãte d. l. fi. loqt̃. Cõtra puto, † qa ptãs cõceſſa iudici in
ſũmarijs eſt in abbreuiãdo dilationes, ut in c. ſæpe. de uerb. ſigni.
in cle. & hoc vult dicere tex. in d. l. fi. ibi, dũ dr̃, ĩ pecuniarijs cauſis
oĩb. ex eo tm̃, ꝙ dicit, oĩb. ꝯcludit oẽm cãm ſiue ſummariã, ſiue
ordinariã. Scd̃o ẽ uidẽdũ, ꝙ lex uŕ ſtatuere, ꝙ dẽt dilatio ad ꝓbã
a dũ terminũ triũ mẽſiũ, a vt l. 1. C. de dila. an ſi iudex ſtatuit mio⁹
tp̃s in dilatione, poſſit dare ſcd̃am, q̃ terminũ triũ meoſiũ nõ ex-
cedat ſine cãæ cognitione, qđ vr̃ tenere In. & Hoſt. & Io. And. in
c. ultra tertiã, extra, de teſti. qđ qdã forte male nõ ſequunt̃. nã d.
l. 1. C. de dila. non ſtatuit dari tres menſes, ſed ꝙ non dent̃ ampli⁹
q̃ tres. & ſic minus poterit, ut l. ſine pæ. C. de dila. ꝙ in multis lo-
2 cis ꝯſuetudo admittit, ut dixi in l. j. ff. de re iud. Sed qcqd † ſit, hoc
uerũ in cauſis ordinarijs, in ſũmarijs nõ eſt dubiũ, qa dilationes
ſunt arbitrariç, cũ totalis cã dẽat terminari intra minus tp̃s triũ
menſiũ, ut l. de ſubmerſis. C. de nauſ. li. 11. Qđcũq. igit̃ tp̃s dẽt a
lege, integra dilatio dari dẽt, facit c. ſæpe. d. uerb. ſig. in cle. & ſic di
b ctũ hoc nõ hẽt locũ in ſũmarijs. b Tertio occurrit dubiũ, cũ iu-
3 dex tp̃e, quo dedit primã dilationẽ; ſtatuit terminũ † octo dierũ
ꝓ prima dilatione, ex eo. n. qđ dixit, ꝓ prima, vr̃ innuere daturũ
ſcd̃am, cum prima dicat, & denoĩet ordinẽ ad ſcd̃am, vt ff. de iud.
l. j. & ff. de hr̃. inſti. l. ſi quis hr̃des ita. ibi, Titius ex parte prima, &c.
Cõtrarium puto, nã d. verba hoc nõ importãt, ꝙ iudex dabit ſcdã
niſi in prima impeditus ſit, vt ſic verba intelligant̃ ſm̃ mãm ne-
gotij, ſup quo ꝓferunt̃, vt l. damni in ſcd̃i qdã. ff. de dã. infec. & de
uſu. l. ſi ſtipulatus, cum ſi. ꝓ quo facit, qa iudex nõ p̃t, ſi vellet, face
re ꝯ formã d. l. fi. ff. de fer. vt ſtatim dicam. Quarto occurrit dubiũ
4 poſito ꝙ † iudex nõ debuit dare ſcd̃am dilationẽ, ſi eam dedit, an
datio ſit ipſo iure nulla, an vero veniat reſtituenda p ipſum, vel ſu
periorem & dico ꝯceſſionẽ eſſe ipſo iure nullã, qñ fit ſine cãç co
gnitione, p d. l. fi. ibi, dum dicit in pecuniarijs oĩb dilatio plus, q̃ ſe
mel tribui nõ põt. nã verbũ, põt. poſitũ cũ negatione, neceſſitatẽ
importat, vt ff. de le. 1. l. non põt, ext. de re. iur. c. 1. li. 6. & ibi no. Io.
An. vr̃ ergo factum ꝓhibente l. & ſic eſt ipſo iure nullum, vt l. nõ
dubium. C. de leg. Sed huic vr̃ obſtare, qđ no. In. ext. de teſt. ĩ c. cau
ſis, ſed non loqtur de tertia dilatione, ſed de tertia & quarta ꝓdu-
ctione, q̃ põt fieri in eadem dilatione. vt dicit gl. in d. l. in pecunia-
rijs. Cõcludo ergo, ꝙ datio ſcd̃æ dilationis facta ſine cauſæ cogni
tione non valet. Nec ob. iur̃m p̃ſtitum a dicto ꝓcuratore, vt iudex
ſic potuerit dare ſcd̃am dilationem. Ad qđ dd̃m eſſet, cũ fuit da
5 ta dilatio prima, † ꝙ in puncto nõ exprimit̃. Si. n. fuiſſet data prin
cipali, vel alteri ꝓcuratori, tunc ſine dubio p̃ſtatio d. iur̃i non eſſet
ſufficiẽs ꝓbõ impedimẽti. nam cum terminus dat̃ dño, dẽret iu-
rare dñs cuius noĩe agit fuiſſe impedimẽtum, nõ ꝓcuratori. l. q bo
na. §. q alieno. ff. de dam. infe. qa dñs potuit impediri p cãm obue-
niẽtem in ꝑſonam ſui, vel ĩ ꝑſonam ꝓcuratoris vt l. cum a mr̃ib.
C. q pet. tut. ſed poſito, ꝙ terminus eſſet datus ſibi ꝓcuratori, ẽt d.
iur̃i ꝓſtatio nõ ẽ ſufficiẽs ꝓbõ pp plura, qa primo dictus ꝓcurator
aſſeruit ſe impeditũ, nec aſſeruit quo impedimento. ſ. caſu fortui
to, vel facto tertij hoĩs, vel quoqũo, potuit. n. impediri ſcõ tertiç ꝑ
ſonæ, & ſic non dẽret ſibi dari ſcd̃a dilatio, ſed ꝯ illum, q impedi-
uit, dẽret hr̃e regreſſum, vt ff. de eo, ꝑ quẽ factũ erit. ꝑ totum, & ma-
xime in l. fi. Itẽ cũ d. petitio ſcd̃æ dilationis ex cã impedimẽti ꝯti-
neat q̃dã reſtõnẽ, ille q incolorate, & ſine expſſione cãç, hoc petit
non dẽt audiri, vt ff. de mi. l. minor aũt magiſtratus. §. Prçterea, licet
caſus fortuitus qñq; poſſit ꝓbari p̃iur̃m, vt l. fi. C. de fi. inſt. tñ dẽt
ꝓbari plene, vt l. q cum eam, in prin. de re mi. debuit ergo ĩ d. iur̃o
exprimi, qs fuerit caſus fortuitus, ꝑ quem fuerit impeditus, qđ cũ
non fecerit, apparet nõ eſſe ꝓbatum. Præterea iur̃um iſtum licet
fuerit a d. ꝓcuratore p̃ſtitum, non tñ fuit a iudice, vel a parte dela
tum, & ſic non releuat eum q iurauit, ut ff. de in li. iur. l. uideamus
§. deferre, & hoc vr̃ uoluiſſe Io. And. in d. c. ultra tertiam. extra, de
teſt. in uerbo, præſtito. Apparet ergo d. dationem ſecundæ dilatio
nis eſſe ipſo iure nullam. Ex hoc ſequitur, quod pars aduerſa, quç
6 ꝯdixit, & reclamauit, fuit grauata. † grauatur. n. quis per interlocu
toriam, quæ eſt nulla ipſo iure ſaltem de facto, ita ꝙ per appella
tionem ab hoc grauamine cauſa ad ſuperiorem deuoluitur, ut ex
tra de ap. c. dilecto, & ibi per In. & Io. An. & probatur in l. militari
bus. C. de decurio. lib. 10.

ADDITIONES.

a Trium menſium. Vide quæ poſui in d. l. fi. ff. de ferijs. in apoſtillis ad Bar.
b Summarijs. Vide Roma. conſi. 225. & ſeq. 495.

CONSILIVM XCVIII.

1 *Litis conteſtatio, quod non præſumatur, licet ſit ſolennitas intrinſeca.*
Vna præſumptio tollit aliam.
2 *Si in ſñia hẽtur mentio litis conteſtationis, an tũc prçſumatur interueniſſe.*
3 *Negatiua quod litis conteſtatio non interceſſerit, quod probatur per oſtenſionem actorum.*

Apparet Sñia lata, nec ꝯſtat de lit. conte. tñ in ſñia fit mẽ
tio litis conteſtationis &c. Quærit̃, an litis cõt.
inte. ceſſiſſe p̃ſumatur, cum reperiat̃ in actis. In iſto dubio aduer-
tẽda ſunt duo. Primo, an lit. cont. præſumat̃ Scd̃o, an præſumatur
li. cont. ſi ſñia ſimpl̃r eſt lata, non facta mentione lit. cont. &c In
1 quo caſu † vr̃ poſſe dici li. cont. præceſſiſſe. Primo p rõnem ſatis
efficacem: ſic lit. conte. eſt de eſſe, ſeu intrinſeca ſolennitate ſñiæ,
ut l. ꝓlatam. C. de ſen. & interl. om. iudicum, ſed in quolibet actu
a q geritur, ſolennitas intrinſeca interueniſſe p̃ſumit, a ẽt ſi de ea nõ
apparet, ut l. ſciendum. ff. de uer. ob. cum ſua materia, ergo li. con-
te. p̃ſumitur licet aliud non appareat. Sed ꝯdicẽdum uŕ, ꝙ l. lt. cõ
te. interueniſſe non præſumitur, per l. ne in arbitris. C. de arbit. p
c. qm̃ ꝯ falſam. ex. de proba. & pro riſione rõnis in ꝯrium allega-
tç, aduertẽdum eſt, ꝙ una præſumptio tollit aliam, ut l. diuus. de
in integ. reſt. & l. 1. C. qui & aduer. quos, in fi. unde cum li. cont. in
ſcriptis redigi dẽat, & ſoleat, ut in prædictis iurib. ſi in forma debi
bita. ſ. in ſcriptis redacta non appareat, ut dẽt, non prçſumitur inte
ceſſiſſe, iõ, qđ fortius eſt, p̃ſumitur nõ interceſſiſſe, ut l. Titiæ tex
tores. §. 1. ff. de leg. 1. & ſic iſta prçſumptio reſultans ex eo ꝙ non
præſumitur, facta li. conteſt, niſi appareat p d. l. Titiç, tollit illã gña
lem

ADDITIO.

a Præſumptio. Quando pro ſñia præſumatur. vide Io. An. in addit. ad Spec. in tit. de ſententia. §. qualiter. ver. in ſumma. Pau. de Caſt. conſi. 218. Alex. conſi. 22. lib. 2.

Digitized by Google

lem pſumptlnnē p q̃ dicebat, ꝙ ſolemnitas intrinſeca,&c. Et hãc
credo eſſe rõnē illius ꝯ tõnis c. qm̃ ꝯ falſam, dum dr̃, nec pſumat
2 p pceſſu,&c. Scd̃o eſt † vidẽdum, qd iuris ſit nr̃o caſu ſi, in ſnĩa ha
bita eſt illa mẽtio l. ꝯte &c. an ex illa mẽtione l. ꝯteſt. pſumat cõ
te. & hunc punctum tangit Guil de Cu. in l. 1. ff. de in ius vo. tan-
gunt Doc. ẽt plene in l. pcurator. de eden. & Gui. tenet, ꝙ non pſu
mat, p rõnes, quas ibi videbitis, & in l. emancipatione C. de fi. in-
ſtrum. vr̃ ſm Innoc. ſic diſtinguendum. Aut li. conte. factam non
fuiſſe opponit̃ ſnĩæ de recẽti poſt ipſius ſnĩæ plationem, & tunc p
ſumitur non interceſſiſſe in ſcriptis, vel aſr ordinate. Aut de recẽ-
ti non opponitur, & tunc pſumitur, p rõnem q̃ ibi ponit, ſed gl. in
d. c. qm̃ ꝯ falſam. in prin. gl. fi. & c. in præſentia. de renun. in gl. q̃ in
cipit ſtandum, dicit expreſſe & indiſtincte, ꝙ pſumitur, licet In. in
fi. dictæ glo c. qm̃ ꝯ falſam. videatur ſentire aliud. Sed credo pdicta
iura & Doct. ita poſſe reduci ad concordiam diſtinguẽdo, an ſnĩa
fuit lata parte pſente, an abſente. Si præſente, tunc indiſtincte p-
ſumitur p d. l. ne in arbitris, & c. qm̃ ꝯ falſam, & ita poteſt intelli-
gi opi. ſuæ gl. cum alus c. fi. Ita ẽt intelligunt Doct. in d. l. ſi pcura
tor. maxime q ibi format qõ de iudice faciente lr̃am, & hic parte
abſente, q lr̃a abſenti mittitur, aut parte pſente, & tũc dubium
a eſt ſm Doc. quare diſtingue, a qa aut ſnĩa fuit lata parte ꝯſẽtiẽte ex
pſſe, aut tacite. Primo caſu idem ꝙ ſi ea abſente, q ex quo exp̃ſſe
ꝯſenſit, in nihilo pudicauit. Scd̃o caſu, qñ ea tacẽte, aut tpſ app̃ſio-
nis. i. decem dierum nõ eſt lapſum, qñ ſnĩa ex dicta cã dr̃ nulla, &
in hoc idem p ea, q̃ ponũt Doc. in d. l. emãcipatione, & poſito, ꝙ
pſens fuit & tacuerit, nũ tñ ſnĩæ vr̃ acqeuiſſe, p l. cum rẽ. ff. de trãſ.
cum ſi. Aut eſt elapſum, & tunc q vr̃ iam approbaſſe ſnĩam p l. ab
eo. in ſi. C. qñ, & qñ in tex. ſic vt ex ꝯteſtim li. ꝯte. pceſſiſſe pat fit
mentio in ſnĩa, ut leg. t qñ q pſens ſit, ipſius taciti ꝯſenſus vigore
& mẽtionis adhibitę in ſnĩa, vr̃ ꝙ lis ꝯte. pſumatur. ar. l. Publia. in
fin. ff. depoſiti. ita intelligas diſtinctionem Io. q̃ ſ. poſui, q̃ ponunt
Doc. in l. emãcipatione, & idem intelligo, qñ parte abſente & ſciẽ
te, & tpſ decem dierum eſt elapſum. Aut fuit lata parte pſente, &
exp̃ſſe ꝯſentiẽte, & tunc nun eſt dubium, ꝙ pſumet pceſſiſſe, uno
ex partis ꝯfeſſione ex ſuo exp̃ſſo ꝯſenſu uoluntas pbat pceſſiſſe p
pa l. l. Publia. in fi. adeo ꝙ nõ aud ẽt mõ poſtea uolẽs ꝯdicere, & eo
mõ intelligo dictum Inno poſitum in d. c. qm̃ ꝯ falſam. in ult. gl.
ibi item &c. Apparet ergo ex pdictis tn uno caſu ſolu litem ꝯteſt.
preſumi. ſ. qñ ſnĩa eſt lata parte pñte & tacente, & dr̃ elapſum tpſ
appl̃onis. Idem in caſu ſcd̃o, qñ ex parte expreſſe ꝯſentiẽte, q tunc
pſumitur. Secundo principaliter eſt uidẽdum, qd operet dicta
præſumptio & certum eſt, ꝙ lata ſnĩa parte expreſſe ꝯſentiẽte, uel
tacẽte, p operatur tunc pſumptio, uel pbatio, ut ſ. dixi. alias ue-
ro in caſu, ut quo dixi locum habere, operatur, q transfert onus
probandi in aduerſarium, ex quo li. ꝯte. præſumitur, q ꝯdicẽs tñ
bit probare quantumcunq; ſit probatio negatiua, ut l. fin. ff. quod
3 met. ca. Sed aduerte, † q poſito ꝙ hoc ſit uerum, ꝙ ſuam negati-
uam hẽat probare, ſubuenitur ſibi, quia eam probat ex eo ſolo, ꝙ
oſtẽdit in libris, ſeu in libro in q uel in quo actus ſcribi ſolẽt no
reperiri, & hoc p tex. in d. l. Titio. §. pe. & ita ſentio ĩ hoc pũcto. B.

ADDITIO.

a Ber. Land. Quare diſtingue Articulus ſuperior eſt valde dubius, ſed cõ [illegible] vſ
quod lata ſententia præſumuntur omnia ſolenniter acta, ſi non apparet ab ipſa ap
pellatum, per tex. in c. bonæ, el. 1. de ele & Imo. [illegible] & per tex. in c. cum inter & in
c. ſicut. de re. iu. per do. [illegible] in c. quoniam contra falſam. extra. de probat. late per
Imo. & Ang. in l. 2. §. condemnatum. & in l. de vnoquoque. ff. de re iu. reprobato
Bar. in l. b. ff. quando app. ſit. & in l. 2. C. de rela io ſi quis in aliquo. C. de e. ſen. rel.
qua ſunt viden. in c. l. ſciendum Et quod pro ſententia præſumatur, vide etiam Io.
An. in addi. ad ſpe. in ti. de ſententia. §. qualiter. ver. in ſumma Pau. de Caſt. conſ.
318 Alex. conſ. 22. lib. 2.

CONSILIVM XCIX.

Statuto Ciuitatis Aſiſij cauetur, quod omnia, & ſingula. &c. hoc conſilium eſt ſuperfluum, quoniã eſt exa
minatum plene ſ. conſil. 63.

CONSILIVM C.

1 *Statutum, quod teſtes non poſſint reprobari ex cauſa, valet.*
2 *Stante ſtatuto quod teſtes non reprobentur, non poterit Poteſtas contra eos de falſo inquirere.*
3 *Quando lex iubet aliquid non reprobari, facit illud eſſe præſumptione iuris de iure, contra quam non admittitur probatio.*
4 *Si poteſtas vltra tempus a ſtatuto præfixum inquirat de falſo, inquiſitio eſt ipſo iure nulla.*
5 *Statutum generale, quod non deroget ſtatuto ſpecialiter loquenti.*
6 *Ex proceſſu facto contra aliquem, contra quem non erat ius accuſandi, quãdo ſequitur condemnatio, ibi circa finem notabiliter diſtinguit, nu. 10.*
Proceſſus factus ab agente carente actione tenet.
7 *Cõfeſſio partis quando admittatur contra præſumptionem iuris, & de iure.*
8 *Iudex etiam non parte non opponente poteſt de eius defenſione quærere.*
9 *Iudex ex officio perquirit veritatem contra abſentem vbicunque diffinitiua poteſt in abſentem ferri.*
11 *Excuſator allegans legitimas cauſas in criminalibus, ſi non admittitur, accuſati non comparentes non ſunt contumaces, nec banniri poſſunt.*

A domino Cyno, de Bononia. Ptãte ciuitatis Peruſij for
mata eſt inquiſitio cõtra quoſdã populares
de falſa teſtificatione facta ꝯ magnates, & proceſſus fuit habitus
ſi: p eo, ſup quo proceſſu multa dubia oriũtur. Primo, q vno ſta
tuto cauetur, ꝙ teſtes recepti ꝯ magnates nõ pñt reprobari, an hoc
nõ obſtãte Ptãs poſſit inquirere. Scd̃o alio ſtatuto cauetur, ꝙ poſ-
ſit q teſtes reprobare intra 8. dies a die publicationis, poſtea nõ.
poſſit aũt Ptãs & Capitaneus inqrere intra mẽſem, &c. Nec poſt
ni ẽtem aliqd diſponãt, an elapſo mẽſe poſſit inqſitionẽ formare
Tertio, alio ſtatuto cauetur gñaliter, ꝙ de falſitatib. poſſit Ptãs in-
quirere. Quarto, q dicti inquiſiti ſunt paſſi ſe poni in banno, &
elapſus eſt terminus, & ſtatutum dicit, ꝙ elapſo termino banniti
hẽantur p confeſſis: an ex hoc poſſint ꝯdemnari. Quinto ex eo, ꝙ
añ dictum bãnum pcuratores eorum comparuerũt, & allegaue-
rũt ꝙ ſe nõ dẽre pcedi ex dictis cauſis, an ex hoc bãnum poſſit dici
nullum, adeo ꝙ illi nõ dicant incidiſſe in eum. Circa primum de
1 tur e dicẽdum eſt, ꝙ ptãs nõ poſſit inqrere. Ad qd pmitto, † ꝙ tale ſta
tutum valet de iure communi, ꝙ teſtis nõ põt reprobari ex cã, vt
extra, de teſt. c. licet dilectus, ita hic ex cã pſumit ſtatutum, ꝙ ma-
gnates falſo facerẽt reprobari teſtes, pp eorum potẽtiam, & pſu-
meret ſtatutum, ꝙ q nun diceret falſum ꝯ magnates, ar. l. fi. ĩ pri.
2 ff. qd met. cau. hoc præmiſſo † dico ꝙ Ptãs nõ pñt inqrere. Primo
q ſtatutum ſimplr̃ dicit, ꝙ non poſſit reprobari, q nõ diſtinguit
a quo. ergo &c. vt l. j. §. gñalr̃, de leg. pſtã. de peti. hære. l. item ve-
niunt. §. a quo. & q lex q̃ phibet reprobari oĩno phibet, vt l. quos
de poſt. Scd̃o, q qñ lex phibet aliquem de aliquo actu reprobari
vr̃ oẽm modum puniẽdi phibere, vt C. de his, q ad eccl. confu. l.
ſi ſeruus, ibi ꝯſlandi &c. Et C. de emen. ſeruo. l. 1. in prin. de cõmu.
ſer. ma. l. 1. ibi, nullus caſus &c. Præterea p hoc vr̃ tex. ff. de iniur. l.
nõ ſolũ. §. q̃q̃ vbi p ea tm̃ iniuria põt agere maritus, p qua vxor li
berta. ita hic de eo tm̃ falſo põt inqrere Ptãs, de quo alius põt accu
3 ſare. Pręterea, qñ lex † iubet aliqd nõ reprobari, facit illud eſſe pſũ
ptionẽ iuris, & de iure, ꝯ q̃ nõ admittit pbõ in ꝯriũ, vt l. fi. C. arb.
tu. l. Celſus. ff. de vſucapio. & ad Velleia. l. antiq. & ad Maced. l. fi. &
in Aut. vt li. ma. & auiæ. §. ad hæc. Sic ergo in pposito, cũ præſum
ptio ſit iuris, & de iure, ꝙ ipſi dicunt veritatem, nec admittat pro
bõ in ꝯriũ, tã inqrit ſup eo, qd nun eſt delictum. Præterea ex hoc
arguit̃ ſic, ſicut in ciuili eſt actio, hoc eſt ius pſeqoẽdi &c. vt Inſt.
de ac. in prin. ſic in crialib. eſt actio. i. ius accuſãdi, vt Inſt. de pob. iu
di. in prin. & ſicut in ciuilib. nemo experit̃ ſine actione, ſed ſm r°
agẽdi, ita in crĩminalib. vbi non eſt ius accuſandi, ſed ex facto ppo
ſito non orit̃ ius accuſandi, vt ſ. pbatum eſt, & pa ius reſiſtit. ergo
&c. vt l. cum lex. de fidei. & l. nõ dubium. C. de legi. & de ꝯdi. inde.
l. ſi no ſortem. in prin. Si ergo non orit̃ illud ius accuſandi, ſeu pu
niẽdi, apparet, ꝙ Ptãs nõ põt inqrere & experiri ſine accuſatione,
4 ſeu ſine iure puniẽdi. Sup ſcd̃o puncto, ẽt dato † alias, ꝙ dicti te-
ſtes poſſint reprobari ex hoc ſtatuto, tñ veniũt abſoluẽdi. qd pba
tur primo p clauſulam gñalem, quę eſt, ꝙ pmiſſum ad tpſ, poſt vr̃
eſſe phibitum, vt l. imperator, de poſt. & de leg. 2. & l. ſtatu. libe. §.
ſi q ſeruum. Præterea hoc pbat̃ p caſus ſpãles, nam pmittit mu-
lieri, ꝙ denunciet pręgnãtem intra 30. dies, vt l. j. §. 1. de lib. agno.
& nil plus dr̃ in ſenatuſcõſulto. & tñ ex hoc vr̃ prohibita poſt tpſ
denunciare, niſi ea cã, vt ea. l. 1. §. ſi mulier. ita in pposito, non pote
erit poſt tempus inqrere. ad idem, in Auth. de app. & intra q̃ tem
pora §. 1. vbi pmittit appellare intra decem dies, nec prohibet po-
ſtea. tñ ex hoc vr̃ phibitum appellare poſtea ad idem. C. de in int.
reſt. l. fi. & multa alia ſimilia reperioor, & ex hoc concludit̃, ꝙ inq
a ſitio formata poſt tempus a eſt nulla ipſo iure. Caſus eſt. C. de do-
lo. l. fi. de excu. tu. l. licite oportet. §. ꝯñs. & C. ne de ſta. defun. l. 2. Su
5 p tertio dr̃, † & verum eſt, ꝙ ſtatutum gñale nõ hẽt locũ in caſib.
ſeu falſitatib. in q b. ſpãliter eſt certũ tpſ ſtatutũ. Caſus eſt C. de fal.
l. q̃rela. & ibi no. Ad idem de ac. & ob. l. ĩ honorarus, & qd ibi no.
Tpa. n. gñaliter ꝯſtituta nõ intelligunt̃ in actionib. in q b. ſunt cer
ta tpa limitata, ad hoc l. 1. §. dixerit aliq ff. de pub cum ſi. Rñdet
clare, ꝙ uerum eſt, qñ lex circa idem pducit duas actiones, vnam
gñaliter, aliam ſpãliter, vna tollitur per aliam & vna põt ſe hr̃e in
pius, q̃ alia, vt ibi, ſed in pposito eſt vna, atq; eadẽ actio, q̃ in ſe ipſa
nõ põt eſſe tpalis & ppetua, q eſſet repugnãtia, vt l. vbi repugnã-
tia. de reg. iur. l. cum q ædes. ff. de vſuc. & hoc ſtatutum non inducit
cit nouam actionem, ſed ea q̃ limitata eſt vſq; ad tempus, durar,
io, q vna eſt actio, nec in ea ſit repugnãtia, gñi p ſpẽm derogat̃. Su
6 p † quarto uidẽdũ eſt, & oñdit̃ primo, ꝙ potuerũt ꝯdẽnari primo
q valet pceſſus, licet. n. agẽs oĩ actione careat, tñ pceſſus ualet ĩ ſe
qd patet, q ex eo põt peti ꝯdemnatio, licet indebite, vt C. de cõd.
inde. l. 1. & ff. de man. l. fideiuſſor. §. oĩb. & tex. dixit ext de re iud. c.
abbate ſane, u. ſ. qm̃. ibi, & ſi petitum &c. lib. 6. Pręterea licet ſit p-
7 ſumptio iuris † & de iure, ꝙ non dixit falſum, tamen admittitur
b probatio in contrarium b per confeſſionem partis aduerſę, ut in
Auth. de æqua. do. §. aliud. & ibi gl. Circa hoc dicit Ia. Bu. in l. ſiue
poſſidetis. C. de prob. ꝙ eſt uerum, ꝙ confeſſio partis non derogat
diſponi, ut l. 1. de rei uen. conſun. l. t. ſol. ma. Sed in his, quæ rei p
ciunt priuatum fauorem, ſi ille ꝯfitetur ꝯ, imputet ſibi ſi confeſ-
ſio

ADDITIONES.

a Poſt tempus. Vide Pet. de Anch. conſ. 3.
b In contrarium. Vide Ro. conſ. 330.

ſio fiet in iudicio, vt d.c. aliud. & facit ꝓ dño Iac.l.ornamentorũ,
de au.& arg.leg.in Auth.de æquali.dot.§. aliud.& ibi no.gloſſ.in
uer.ſinaũt ſcribat.& per Azo.in ſum.de dona.ante nupt.auth.ſed
iã neceſſe.& ꝑ hoc tollũtur multæ rõnes factæ ſ. in puncto ſcdo.
ſed iſte patiendo ſe poni in banno,uĩ cõfiteri,ergo &c. Præterea
qñ primo tpe fuit actio,licet ex aliquo caſu ſit extincta,põt qs pa
ti ſe cõueniri & cõdemnari de facto,ut ff.ad exhib.l.ſi qs hoiem.
§.q̃tũ aũt.& de rei uẽ.l.ſi poſt acceptũ. ſed iſte nõ ueniẽdo videt̃
pati ſe cõueniri & cõdẽnari. ergo &c. & ꝑ hoc tollũtur oẽs illæ
rõnes,q̃ dñt,ꝙ eſt elapſum tps,intra qd põt inqri,ut dictũ eſt ſup
8 ſcdo pũcto. Ecõtra vĩ,ꝙ nõ poſſit ꝯdẽnari, qa † iudex ẽt parte
nõ opponẽte,ſed expreſſe maleficiũ cõfitẽte, poteſt de defenſio-
a ne eius q̃rere.a Caſus eſt notabilis.l.1.§.fi. de qõ. Ad idẽ de pœnis.
l.ſi nõ defendãtur.in fi.dũ dicit,cognoſcit qui debebit de eorũ in
nocẽtia quærere. facit de appella. l. nõ tñ. & C. de appella. l. ad-
dictos. ubi inuita parte quis appellat, ut eũ defendat. Ad idẽ vbi
9 cũque † ĩ abſẽtem põt ferri diffinitiua,iudex ꝓ reo ex ſuo officio
perquirit veritatẽ,ut C.qũo & qñ iudex.auth.ẽ. q ſemel.ibi,ꝑ qui
ſita ueritate &c.& C.de appel.l.ampliorẽ.& ibi ꝑ no.glo.licet ibi
dicat,ꝙ ſit ſpeciale, tñ gñale eſt etiam in criminalibus, ubi põt
ferri ſnĩa abſente parte,& hoc expreſſe tenuit In. ĩ c.ueniẽs.extra
de accuſa.facit C.de iudi.l.ꝓperãdũ §.ſed ſi quidẽ & §. ſeq. Quid
10 ergo † dicemus? & dico ſic, qñ liquet iudici euidẽter abſentẽ nõ
eſſe culpabilẽ,uel nullũ delictũ commiſiſſe.& tũc licet ſit contu
max,hẽatur pro cõfeſſo,tñ nõ põt cõdemnari per iura ſupra alle
ga.Quid.n.ſi elapſo termino banni,iudex neſcit eum,qui contu-
max vĩ,hoiem interfeciſſe,& quia nõ ꝯſtat ſibi, certe nõ poterit
b cõdẽnari,ne plus operet̃ ficta cõfeſſio, quã vera.b ff.ad l.Aquil.l.I
de Neratius.§.fi.l.ſeq. Qñq;.n.cõſtat iudici per hanc fictã ꝯfeſſio
nem de maleficio,ſed cũ ſtat,ꝙ reus nõ poterat redargui, qa ha-
bebat pro ſe p̃ſumptionẽ iuris,& de iure, & tunc credo,ꝙ poſſet
eum ꝯdemnare,& dẽt ꝓbari contra eũ, & nũc ꝯſtat,& eſt ꝓbatũ
ꝑ illã fictã probationẽ,ut ſ. probatũ eſt. Ex hoc apparet,ꝙ ipſe ci-
tatus debuit cõparere, qa iudiciũ potuit habere effectũ, & ita in
caſu ꝓpoſito,nõ obſtãte,qđ dictum eſt in primo pũctu. Qñq; cõ-
ſtat iudici delictũ cõmiſſum eſſe, de quo poterat reus ĩquiri ſeu
accuſari,ſed nũc accuſationis tpa ſunt elapſa, tunc ẽt dico,ꝙ talis
inq̃ſitus poterit ex ꝯtumacia ꝯdẽnari, quia tẽpus accuſationis el
uiſe nõ tollitur ipſo iure,ſed parat exceptionẽ,vt l.ſi maritus.§.p̃
ſcriptis.ff.de adult.& C.e.ti.l.adulteriũ. quas p̃ſcriptiones, ſeu ex
ceptiones,p̃t ſi uult pars omittere & nõ opponere,ne ſequatur ꝯ
dẽnatio,ut d.§ p̃ſcriptis.& p̃t ſe de facto pati ꝯueniri vt ſ. ꝓbatũ
eſt. Igitur ĩ ꝓpoſito ſi aliud nõ ob.iudex talẽ cõtumacẽ nil oppo-
nẽtẽ & ſe poni ĩ bãno poſſe ꝯdẽnare, nõ obſtãtibus q̃ dicta ſunt
11 ſup quinto † pũcto,dico,ꝙ cõparuerũt procuratores, ſeu execu-
tores & ſũmas cãs ꝓpoſuerunt,quaſi nõ dẽant venire ꝯdẽnãdi.l.
qa ipſi nõ poterãt redargui,& tps inq̃ſitionis erat elapſũ, ut ſ.di-
ctũ eſt,& ſic nõ fuerũt paſſi ſe de facto ꝯueniri, iõ ꝯtradixerũt,&
expreſſe negauerũt,ꝙ iudicis officiũ debuit qeſcere,& ꝯ eos am-
pli⁹ ñ ꝓcedere.& ſi nõ fecit,nõ tñ ipſi fuerũt ꝯtumaces, nec ĩcu-
c rrerũt bãnũ.c ff.de publicis iudicijs.l.inter accuſatorẽ.ſm vnã lec.
& eo.ti.l pe.§ ad crimẽ.ibi,dum dicit, & ſi iuſtã rationẽ hñt,ſen-
tentia differtur.ff.de procura.l.ſeruum quoq;.§.publice.Barto.

ADDITIONES.

a Quærere Vide Io.de Ana.conſ.59.
b Quam uera Vide Petr.de Anch.conſ.409.
c Bannum.Vide Bal.conſ.309.lib.3.

CONSILIVM CI.

1 *Statutum ſi prohibet appellationem de condemnatione certi delicti, quando trahatur ad omnem condemnationem ex delicto deſcendẽtem, ſiue originaliter, ſiue incidenter, ſiue ex alia cauſa.*
2 *Dictio, pro, quòd ſignificet cauſam proximam & finalem.*
3 *Minor, ſi nõ põt eſſe in iudicio, non ꝓhibetur petere reſtitutionẽ in ĩtegrũ.*
4 *Approbans ſententiam uidetur beneficio appellationis renunciare.*
5 *Si ſtatutum dat optionem in pœnis per uerbũ futuri ſubiunctiui, electione ſemel facta, non poteſt poſtea uariare.*
6 *Eligere pœnam corporalem & habere pacẽ, melius eſt, quam pro delicto ſoluere pœnam pecuniariã & remanere inimicitiã, & ideo ſi minor eligit pecuniariam dicitur læſus & reſtituitur.*
7 *Diſpoſitio auth ſacramenta puberum, quod non habet locum in iuramẽto de præterito, vel præſenti, ſed de futuro.*

Girardus De Tuderto minor 25.ann. dedit alapã Inno-
cẽtio.ex hoc facto ĩter cætera ſunt orta iſta du
bia. Primo,cum ſtatuto Tuderti caueatur,ꝙ ꝯdemnatus ꝓ ꝑcuſ-
ſione a ſpatulis ſ. non poſſit appellare,& alio ſtatuto cauet,ꝙ ꝑcu
tiẽs puniatur in certa q̃titate,& tenetur recipere aliã ꝑcuſſionẽ,
trias puniatur ĩ certa q̃titate maiori,cõtigit,ꝙ d.Girardus fuit ex
dicta ꝑcuſſione ꝯdẽnatus,& ſoluit.poſtea dr̃ recuſaſſe recipere ſi
milẽ ꝑcuſſionẽ.& ex hac recuſatione eſt ꝯdẽnatus in alia q̃titate
maiori.q̃ritur an poſſit appellare, & hoc primo. Scdo, qa ſtatu-
to Tuderti cauetur,ꝙ non poſſit eſſe minor in iudicio criminali
ſine curator.q̃ritur,an ſnĩa ualeat, ex hoc qa ipſe Girardus ꝓhi-
betur petere reſtõnẽ in integrũ in his,in qb.læſus eſt. Tertio qa
dictus Girardus ante ſnĩam latam eã approbauit, & ſic ſe debere
ꝯfirmauit,& affirmauit,an ꝓbata maiori ætate ex ꝓprio ꝓceſſu,
ex ipſo ꝓceſſu appareat læſio,an hẽat aliud ꝓbare. Quarto, cum
dcõ ſtatuto caueat ꝙ q recepit ꝑcuſſionem,ſiſr cogat aduerſ[illegible]
ad pacẽ,aſs q recuſauit recipere ſimilẽ ꝑcuſſionẽ, ꝯdẽnetur ĩ cer
ta q̃titate,& aduerſari⁹ nõ cogat̃ ad pacẽ,& ſic electio ꝯueniẽ, &
d.Girard⁹ elegit ſe uelle ſoluere dcã q̃titatẽ pri⁹ q̃ recipere ſimilẽ
ꝑcuſſionẽ.q̃ro an poſſit variare,& eligere partẽ de iure cõi, non
obſtante ſnĩa. Quinto,ſi nõ põt de iure cõi,an ꝑ in inte. reſt. poſ-
ſit ad hoc admitti ſolũ ꝓbãdo ſe minorẽ,poſito ꝙ nihil aliud de
nouo oñdent. Sexto,an ex eo,ꝙ iurauit dicere veritatẽ,& facere
mãdata curiæ,ꝓhibeat̃ petere reſtõnẽ in integrũ,& alia,de qb. ſ.
1 q̃ſitũ eſt. Sup primo vĩ,ꝙ † nõ poſſit appellare, qa ꝯdẽnat̃ de ꝑcuſ
ſiõe a ſpatulis ſ. qđ ꝓbat̃, qa verba ſtatuti ĩ re ꝯcepta ſũt.l.ꝯdẽna-
tus ꝓ ꝑcuſſione.nõ.n.dĩt,ſi qs ꝑcuſſerit,& ſic oẽm caſũ & perſo-
nã ꝯprehẽdit ẽt extraneũ mãdatorẽ,& auxiliatorẽ,vt ff.qđ vi aut
clã.l.aut q aliter.§.de adult.l.hæc verba.& no.Iaco.de Are. in l. ſi
ſeruũ,§.admonere.ff de acq. hær. ergo multo magis hũc caſum
ꝯphendet. Præterea hoc videm⁹ in oib.actionib.arbitrarijs,vbi fe
runt duæ ſnĩæ,vt ff.qđ me.cau.l.ſi cũ exceptiõe.§.ĩ hac actiõe, &
ibi no.đ rei vend.l.q reſtituere.đ ĩ lit.iurã.l.ĩ actionib & Inſtit.de
acti.§ in arbitrarijs.in qb.ex ꝯtumacia ſeu recuſatione, q̃ fit poſt
primã ſnĩam,ferẽ ſcđa.& tñ nemo negat ex pria,actiõe, & prima
oblgõne cõdẽnatũ eẽ,ita ĩ ꝓpoſitio, ex prima, & ſcđa percuſſio
ne,& oblĩne,q̃ inde orta ẽ,ꝯdẽnat⁹, ad id facit ff.de pub.l.hoc edi
cto.ſm opi.illorum q dñt dictã accuſationẽ fore arbitrariã vt ibi
no.& in d.l.prima,§.dixerit aliqs ff.eo. & ad idẽ. ff. rerũ amo.l.ſi
cũ dos,§.1. Præterea hoc videm⁹ĩ caſib.vbi poſt primã ꝯdẽnatio
nẽ pecuniariã,q̃ qs non põt ſoluere, iudex ꝯmutat eã in corpora
lem,certe clarũ eſt ſm ſnĩam ex primo,ſeu ꝓ primo delicto eſſe,
vt C.de ſeru.fugiti.l.qcũque,& de iniurijs.l.ſi qs iniuriã. & đ pe.
l.prima.in fi.& facit qđ no.Doc.in l.ſi nõ ꝯuitiũ. C.de iniur. ĩ 25.
q. Eꝯ ꝙ poſſit appellare,facit qa vĩ ꝯdẽnatus ex nouo maleficio.
l.ex accuſatione,nõ ꝓ prima ꝑcuſſione,& vĩ caſus.ff.de pœ.l. re-
legati.& l.aut dãnũ.§.qſqs,& l.capitaliũ,§.ĩ exulib.ex qb.vĩ ꝙ no
uũ ſit maleficiũ,& ꝓ nouo maleficio ꝯdẽnet̃. Cõcludẽdo in hoc
puncto dico,ꝙ qñq; pœna impoſita in pria ſnĩa eſt,ꝙ ꝯmutatur
ĩ aliã abſq.nouo delicto ex cã tñ,vt pp paupertatẽ,tũc nõ eſt dubiũ
de prio maleficio ꝯdenatũ eſſe & appellare nõ poſſe, ſicut prio.
ita dñt oĩa inta.ſ.ꝓxime ad hoc alleg. Qñq. per ſnĩam ſcđam pri
ma pœna auget̃,ſeu noua imponitur ex aliqua coaduna[illegible], ſeu
caſſatione,uel delicto poſt primã ſnĩam ꝯmiſſo,& fit qñq. ex di-
ſpõne alterius legis,q̃ illi⁹,q̃ primã pœnã imponit, & tunc dicit̃
nouũ delictum,& noua accuſatio,ut d.l.relegati,& d.§. in exuli-
bus,& tunc ꝓhibitio appłonis facta in primo crĩe non extendit
ſe ad illud. Qñq. prima pœna auget̃ ex virtute illi⁹ legis,& tũc cõ
tingit duob.mo. Primo qa facit aliquis ꝯ ea, quæ in prima ſnĩa
expreſſa fuerunt,& tunc ex prima actione, & prima cã ꝯdemna-
tus vĩ,ut in actionib.arbitrarijs,ut in iurib.ſ.all. Quãdoq. ꝯtingit,
aliquo actu,ſeu ꝯtumacia,ꝑ q̃ non fit ꝯ ea, q̃ in pria ſnĩa deuene-
runt expſſe,licet aſs delictũ nõ eſſet,niſi primũ ꝓceſſiſſet,tunc ex
delicto nouo,de lege noua vĩ,vt l.q cum uno.§.1.2.& 3.ff.de re
milit.C.de epiſ.& cle.l.q cũq.reſidentib⁹,& in Auth.de ſanc.epiſ.
§.ſi monachus. Nũc igitur in qõne ꝓpoſita iudex non debuit ꝓ-
cedere,qa uel debuit interrogare eũ ante primã ſnĩam, qd uole-
bat,uel primam ꝑcuſſionẽ recipere,uel ꝯdẽnari in q̃titate illa,ut
ꝓbat in l.ſi qñ,§. hr̃s.de leg.1.& no.ff.de act.emp.l.1.in glo.mag.
vel debuit ꝯdẽnare in illa q̃titate parua, & qđ tenet̃ ſilẽ recipere
ꝑcuſſionẽ,vel ſoluere illã q̃titatẽ maiorem, & ſic potuiſſet dare
ſnĩam,ut Inſt.de ac.§.curare,& l.eũ q certarũ.in fi.đ uer.obl.& ſi
hoc feciſſet ꝓ prima ꝑcuſſione ꝯdẽnatus eẽt,& nõ poſſet appel-
lare. Idẽ dicerẽ ſi ſolũ ꝯdẽnaſſet eũ ad recipiẽdũ ſimilẽ ꝑcuſſionẽ
& poſtea in ſcđa ſnĩa pp recuſationẽ ꝯdẽnaſſet eũ in q̃titate,quia
feciſſet ꝯ ea q̃ in prima ſnĩa ꝯuenerit,vt dictũ eſt in arbitrarijs, &
ſimilib. ſed in caſu ꝓpoſito ſtultus iudex ꝯdẽnauit eũ ꝓ ꝑcuſſiõe
in certa q̃titate parua,& cõdẽnauit eũ ad recipiendũ ſimilẽ ꝑcuſ
ſionẽ,& illa q̃titas pria,in q̃ cõdẽnatus fuit,fuit ſoluta. ñ p̃t ergo
dici,ꝙ iſta ſnĩa fuerit ꝓ prima ꝑcuſſione,cũ iã de illa fuerit cõdẽ
natus,& ex eodẽ delicto nõ debuit bis cõdẽnari,ut l.Senat⁹. đ ac
cu.cũ ſimi. De neceſſitate ergo eſt, ꝙ ultima ꝯdẽnatio ẽ tanq̃ ex
nouo,& pro nouo delicto.ſ.ex noua recuſatione, & ſic poſſit ap-
pellari cũ nõ ſit ꝓhibitũ.C.de ap.l.& in maiorib. Nõ ob.qđ dr̃,ꝙ
uerba ſtatuti ſunt ſcripta in re,qa intelligo uerũ,ꝙ ꝯphendit mã
datores,& ſi.q̃uorũ oblĩo hẽt oriũ ex ipſo delictu iã ꝯ mãdatariũ:
igit̃ ex delicto poſtea ſecuto pp maleficiũ p̃cedẽs, ut no.in l. 1. §.
ꝑſuadere.de ſeruo corrupto.& no.Inſti.de ob.q̃ ex delic.naſcun.
§.opere.merito illi dñr ꝓ tali maleficio ꝯdẽnati. Sed in ꝓpoſito
fuit ꝯdẽnatus ex obl. q̃ habuit originẽ ex uno facto. Nec obſt. ſi
forte dicas,ꝙ ſtatutũ dicat ꝙ cõdẽnatus pro ꝑcuſſione nõ poſſit
appellar̃,& ſic dictio,pro,ſignãt cãm remotã,ſicut pp. ſic dictio,
ob,ut C.de le.l.non dubiũ.l.1.ſi ſeruus extero.& l.eo ipſe, in ti. de
2 pac qa dico,ꝙ hoc falſũ eſt,qa † dictio,ꝓ,ſignãt cãm ꝓximã, & fi
nalẽ. C.de dona.l.ſi qs pro redẽptione.de leg.2.l. Lucius.§. de ali
mẽtis,& vbicũq. reperies ꝙ dictio, ꝓ, ponet ꝓ pp, & ſic,ſignaret
cãm remotã,improprie ponit̃,& ſic no.gl.ff. de pecu. le.l.dñs Sti

3 cum.in prin.Super ſcđo pũcto †dico, ꝙ licet nõ hẽat legitimã
ꝑſonã ſtandi in iudicio, non ꝓpterea ꝓhibetur petere reſt.in integ.
4 vt plene diſputat in ſi.C ſi de momen.poſſ.l.1.I gl. Sup 3.†dico,
eo ipſo, ꝙ ſniam approbaui, & ꝑ ꝯñs videtur bñficio appſonis re
renũciaſſe, fuit leſus nullo alio ꝓbato, ff.de mi.l.ſi minor 25.ann.
5 §.illo.vbi tex.& gl.Sup quarto, †an liceat mutare voluntatẽ vſq;
ad ſniam? & videtur ꝙ ſic, qa hẽt electionem a lege, ergo, &c.vt l.
eum q certatum, in ſi.de ver.obl.pro hoc facit de inof.teſt. l. Pa-
pin.§.meminiſſe.& de ope.lib.l.cũ maior.§.accuſaſſe, & in l.in
ſeruitute.§.petiſſe.ff.de his qui per metũ iudi.l.alia. & quod no.
C.de in.om.iu.l.in eriali, & qđ no.Dy.ff.rem rat.hab.l.amplı' nõ
peti.Cõtrariũ credo, qa ſtatutũ đt, ſi recuſauerit, &c. qđ eſt futu-
rũ ſubiunctiui.ergo ſi ſemel recuſat, amplı' mutare non põt, ut
l.ſi ſtipulatus ſim Stichũ.in prin.de ver obl.Nõ obſt.l.eũ q certa
rũ.in ſi.qa hẽt electionẽ a lege tacite, q̃ videtur ꝯceſſa ꝑ futurum
Iudicatum, i.qđ volet.Et ſic licet variare, vt ibi no. hic tamẽ eſt ex-
preſſum futurũ ſubiunctiui.Nõ ob.alia l.in ꝯtrium allegata, quia
in illa no dicitur delictũ ꝑfectũ ante ſniam, iõ licet pęnitere: hic
vero delictum eſt perfectum ſola recuſatione. Sup qnto videtur
6 †ꝙ ſibi non dẽat ꝯcedi reſtõ, quia vius eſt iure cõi. nã qlibet pa-
terfa.elegiſſet pœnã pecuniariã ꝓ corporali, ut l. in ſeruorum.in
ſi.ff.de pęn.Contrarium ẽt puto ꝙ iſta fuerit euidenter fatua ele
ctio.nã primo depauperatur, ex eo, ꝙ ſoluit magnã ꝯdẽnationẽ.
Item ſibi remanet inimicitia, ex qua ꝯſueuit ſequi mors, & pa-
trimoniorũ deſtructio, vt notoriũ eſt, & ꝓbatur.ff.ſol.mat. l.pe.ĩ
prin.merito ergo læſus eſt, & ſic nõ obſt.d. l. in ſeruorũ. qa eſſet
inimicitia, q̃ peior eſt illa parua pœna.Conſulo tamen, ꝙ D. Gi-
rardus faciat probõ es quaſi, vel qũo ſm qualitates ſtatuti, & ꝯ-
7 dõnẽ ſnię ſibi hoc expedit. Sup vi.†dico, ꝙ illud iuſm hẽt in ſe
duas partes. Primo, ꝙ iurauit dicere veritatẽ, & ꝑ hoc nõ prohi-
beẽ petere reſtõnẽ, qa auth.ſacra puberũ.C.ſi aduerſus ven. loqẽ
in iuſo de futuro de nõ veniẽdo ꝯ.iſtud aũt iuramẽtũ eſt de p̃te-
rito, & de pręſenti, nec ad futurũ porrigitur.tunc. n. dixit verita-
tẽ, qa ſic volebat, & nõ dixit veritatẽ, qa ſic vult.arg.de dam.infe.
l.qui bona.§.ſi qs ſtipulatus.Itẽ eſt lõga differentia inter iuramẽ
* tũ de p̃terito, & iuramẽtũ de futuro, ut l.ſi qs maior. C.de tranſa.
& de condi.inſti.l.q̃ ſub conditione, & quod in eis no.hẽt etiam
ſecundam partem illud iuramentũ.ſ.parere mãdatis, hoc etiam
debet intelligi, ſi curia iſtud mandauit, ut c.Quintauallis. de iure
iura.& de ope.libe.ff pro ſo.l.ſi ſocietatem, §.arbitrorum.

ADDITIONES.

* Iacob Menoch. Petraſancta ſing.66.in ſi, Guido Pap.conſ.130.nu.2.

CONSILIVM CII.

1 *Quid ſit probandum in probando aliquem negligentem.*
2 *Teſtes deponentes ſuper neglıgẽtia debet ſuper ea conſtare deponere reſpe ctu certi loci, uel temporis.*
3 *Teſtis debet deponere ſuper eo, quod ſenſu percepit.*
4 *Teſtes uolẽtes probare negatiuam debent affirmatiuẽ deponere ſuper actu, ex quo negatiua reſultat.*
5 *Qui teneatur de maleficio inquirere, ut excuſetur, quo ꝓbet diligentiam.*

Chariſsime Dñe, iſti noſtri Nucerini iqſiti ſunt a dño
rectore ducatus & ei' curia, ꝙ ipſi fuerunt
negligentes, & remiſſi in capiendo certos homicidas, ex quo cri
minc impoſita eſt certa pœna ciuitati, ſm formã ꝯſtitu.ꝓuincia
liũ, ſup qua inqſitiõe examinati teſtes dñt, cõe & hoĩes dictæ ci-
uitatis fuiſſe negligẽtes, ut in d.inqſitione ꝯtinetur, nec reddunt
cãm ſui dicti, nec fuerunt interrogati. An ex eorũ dictis ſit ꝓbata
Iqſitio, & ſi non eſt ꝓbatũ, qd debuiſſet fieri ad eã ꝓbãdã, & quid
cõe hẽat facere ad ſuã defenſionẽ ꝓbãdã, qa iſta quotidiana ſunt
tã ꝓ p̃ſenti, q̃ ꝓ futuro, rogam', ut plenius ſcribere placeat. Alex.
Eps Nucerin' &c. Reuerẽde mi pater & domine.ea, d qb. q̃ritis,
lõgã p̃meditationẽ reqrunt, & ẽt hoĩem aliis ñ occupatũ. obeſt
ẽt cũ hoc, ꝙ ego qdẽ nunc in prin.Gymnaſij ſum multis occu-
patus lectionib. vnde ex eo qđ videre potui ĩ illo modico tpe, qđ
ad hoc ĩueſtigãdũ adhibui, reſcribo q̃ ſentio. Et primo anteq̃ ad
pñtẽ inqſitionẽ veniam', uideamus in gñe, ſi uolo aliquẽ ꝓbare
1 negligentem, qd probare debeã. † certe, quando quis in oblone
tenetur ad factũ certũ limitatũ tpe & loco, & tũc eo ipſo, ꝙ illud
nõ facit, eſt ꝓbata negligẽtia eius, niſi ille oñdat de impedimen-
to, ut l.3.§.ſi ad diẽ.de re milita.& l.q ꝯtineatur, & ff.ſi qs cau. l.2.
§.ſed & ſi qs, cum ſi. Quãdoq qs teneatur ad aliqd faciendum in
genere, ut in caſu ꝓpoſito tenetur cõe ad capiendũ ad malefacto
res, tũc ad oſtẽdẽdũ negligentiã cõis, dẽt ꝓbari p̃io cõe ſciuiſſe
illud maleficiũ eſſe ꝯmiſſum illo tpe & loco, vt ff. de adml. tu.l.
qdã đcedẽs, §.ſi.cũ l.ſeq.qđ puto ꝓbabilius, ſi erat publice notũ,
ut ꝓbatur ex p̃ſſe.C.de pericu.tu.l.3.§.ſed facti. & l.nec ſupina.cũ
ſimi.Itẽ hẽt ꝓbare, ꝙ locus ille, vbi maleficium fuit cõmiſſum,
erat ꝓpe ciuitatẽ vł uillã, uel habitationẽ, ꝙ ſi hoĩes ſolicite tran
ſiſſent, & rumores feciſſent, & alia, q̃ circa hoc requntur ſm fa-
cti accidẽtia, ꝙ dcõs malefactores capere potuiſſent. hoc ꝓbatur
ꝑ ſimilia. Si.n.uolo tutorẽ ꝓbare fuiſſe negligentẽ in mutuando
pecuniã, dẽo ꝓbare uere, uel p̃ſumptiue, ꝙ in ciuitate erãt hoĩes
qb.potuiſſet d.pecunia mutuari, aĺs nõ ꝓbaretur negligentia, ut
ff.de admi.tut.l.tutor ſcđm dignitatẽ.§.1.Itẽ ſi uolo ꝓbare tuto
rem fuiſſe negligentẽ in emẽdis p̃dijs, dẽo ꝓbare, ꝙ p̃dia vtilia re
periebantẽ, q̃ emere potuiſſet, vt in Auth.de ꝯſang.& vte.fra.§.2.
col.6.Itẽ ſi volo quẽ ꝓbare, fuiſſe negligentem in eo, qđ potuit ꝑ
alium gerere, dẽo ꝓbare, ꝙ facile erat ſibi, alteri committere, vt
l.idem quo.ff.pro ſoc. pro hoc vr̃ expſſum, & eſt in terminis nr̃ę
qõnis ff.ad Sil.l.1.§.ſi qs in villa.& §.ſeq & §.eo.tecto.& C.ad ſil.
l ſi.& hoc ꝓbato, niſi ex alia parte ꝓbaret diligẽtia, cẽſetur ꝓbata
negligẽtia.ſi tñ poſſent reperiri teſtes, q dicerẽt eos omiſiſſe inq-
rere & ꝓſeq ꝯ malefactores, & facere p̃dicta, q̃ facere poterãt, &
reddãt rõnẽ, ꝙ erãt pñtes in loco, in quo nõ potuiſſet id fieri, qn
ipſe teſtis vidiſſet ſcđm formã notatã in Aut.de hær.& Falc.§.ſi
vero abſunt.& tũc eſſet probatio clarior.Sup eo vero, qđ in actu
pñti q̃ritur, an illi teſtes, q dñt cõe, & hoĩes fuiſſe negligentes &
nihil aliud dñt, ꝓbent vel non, dico inqſionem hanc non eſſe ꝓ-
batam.qđ ꝓbo, qa dicere aliquem eſſe negligentem, eſt qd iuris
negatiue, ſeu priuatiue.ſic ꝓbatur, negligentia.n.nihil aliud eſt, q̃
priuatio diligentiæ.& priuatio & negatio idẽ ſunt, vt ff.de ver.ob.
l.inter ſtipulantem.in prin.vbi no.ꝙ iſta verba, dolũ malũ abeſſe,
dicãtur negligentia, vt ibi no.in gl.ff.de doli exce.l.ſi.in ſi.in gl.ſi.
a facit de acq.poſſ.l.1.§.1.& qđ ibi no.ſed teſtes †q deponũt ſup ne
gligẽtia, niſi hẽant coarctationem certi loci, vel tpis, nõ pñt eã ꝓ
bare, ext.de cau.poſſ.& ꝓprie.c.cũ eccl'ia Sutrina.facit C.de ꝓba.l.
actor.& qđ ibi no. Do. Præterea negligentia non eſt aliqd forma
tum, qđ ſenſu ꝑcipiatur, nec eius eſſentia ꝑcipitur viſu, vel auditu
vel alio ſenſu corporeo: ſed alij actus ſ.dicti ꝑcipiũtur viſu, ex qb.
3 actib.colligimus negligentiã ꝑ intellectũ. Sed qñ teſtis †deponit
dẽt deponere ſup eo qđ ſenſu ꝑcipit, vt C.de teſti.l.teſtium §.ſi
vero abſunt.& no.In.ext.de teſti.c.cum cãm.qđ hic non fecerũt.
ergo &c. Præterea illi, q dñt de negligentia tm̃, nec reddunt rõnẽ
ꝑ aliquem ſenſum corporis, magis iudicant ꝑ intelľm, q̃ teſtificẽ
tur de facto, ad qđ ſunt adhibiti, & ſic non vr̃ valere. C. de exce.rei
iud.l.ſi vt ꝓponis.& hoc no.expſſe ꝑ In.in d.c.cum cã.ext.de teſti.
4 Præterea † teſtis, q vult ꝓbare negatiuam, dẽt affirmare illũ actũ
vidiſſe, ex quo illa negatiua reſultet, vt docet nos Imperator in d.
§.ſi vero abſunt.in Aut.de hær.& fal.ꝯcluditur ergo teſtes non ꝓ
5 bare. Ad vltimum, qđ †q̃ritis, qd dẽat ꝓbare cõe ad ſui defenſio-
nẽ, dico, ꝙ multa pñt occurrere ſcđm diuerſa facti accidentia.po
nam vobis aliqua. Primo, ꝙ maleficium fuit ꝯmiſſum in loco ab
ſconſo, & ſecreto, vt ff.qđ vi aut clã.l.ſi.§. hoc Interdictum.ver.
ſed is.nec.n.p̃t imputari cõi ſi ignorauit, & occiſores reperiri nõ
potuerũt, vt l.ſi rõ.C.de his q.vt indi.facit l.annis, de calum.Item
ꝙ maleficiũ fuit factũ in loco ꝓpinquo flumini, vel ꝯtiguo ciui-
tati, vel comitatui, & ꝙ anteq̃ hoĩes poſſent trahere, poterãt flu-
men, vel ꝯfinia tranſire, ita ꝙ poſtea capere non poterant, vt ff.de
nox.l.in delictis.circa prin.de ædi.edi.l.qd ſit fugitiuus.§.inde Cę
cilius.Item poterant de facili in aliqđ nemus, vel ſyluam fugere,
ita ꝙ difficilis vel quaſi impoſſibilis erat eorũ pſecutio, ut l.nãtr.
ff.de acq.rer.do.& de acq.poſſ.l.3.§ Nerua.Itẽ, ꝙ tale maleficiũ
fuit factũ clã ſine rumorib.ita ꝙ non potuit p̃ſciri.vt ff.ad ſil.l.1.
§.occiſorum.& §.ſeq.Itẽ ꝙ fuit factũ in loco remoto ab habita-
ni.ita ꝙ exinde non poterant exaudiri voces clamãtium, ut d.l.1.
§.eodẽ aũt tecto, & §.ſi qs in uilla & C.ad ſil.l.ſi.Item, ꝙ cõe tũc
& hoĩes errant occupati circa alia neceſſaria magna, uel æque ne
ceſſaria.arg.l.1.§.ſi cũ oẽs.ff.de re iud.l.ꝯtumacia.§.ꝯ̃ctum.& §.ꝙ
ad manus.Itẽ, ꝙ d.delictũ, uel homicidiũ ꝯmiſſum fuit eo tpe,
quo erant clauſæ ianuæ ciuitatis, uel erat ſuſpicio in ciuitate, ita
ꝙ hoĩes exire non poterant ad eos capiendos, ut l.ſi quis in grani.
§.ſubuẽtum.ff.ad Silla.Itẽ, ꝙ erat tanta multitudo malefactorũ,
ꝙ capi nõ poterãt ſine bello magno, ut C.de epi.audi.l.adictos.&
de rap.uirg.l.raptores, & de his, qui latr.occul.l.ſi.Itẽ qa illi male
factores ſtatim reduxerũt ſe ad aliquam arcem, ſeu rochã ſeu mu
nitionem ita fortem, ꝙ non poterant capi, uel expugnari, ut ff.ad
l.Iul.maieſt.l.3.Si tñ illi qui locum illum tenent, ſunt eorum iu
riſdictionis.ſ.cõi, conſilium eſt, ꝙ eis faciat præceptum, ꝙ reſti-
tuant malefactores ſm formam dictæ l.ſi.C.de his qui latro. oc-
cul.Item illi malefactores ſtatim intrauerant eccleſiam, uel mo
naſterium uel locum religioſum, ut extra, de immu.eccl.c.inter
alia.C.de his qui ad eccle.confu.per totum. Et oĩa iſta, ſi bene ad
uertantur, faciunt, ꝙ cõi non p̃t imputari negligentia. Põt ẽt cõe
probare ſuam diligentiam. Primo, ꝙ totum ciuile officium.i.of-
ficiales ciuitatis tranſierunt, ut illos poſſent comprehendere, ut
d.l.ſi.C.de his qui latro.& de raptu uirg.l.1.§.ſi nantem poſt com
miſſum.Itẽ, ꝙ poſuerunt cuſtodes ad loca confinia, unde ueriſi-
militer poterant dicti lattrones inſurgere, ut C.de offi.præ.Afri.l.
in nomine dñi.§.ſm.Item, ꝙ rumor fuit ꝯ̃ctus in ciuitate, uel ca-
ſtro, ut oẽs traherent ad capiendum malefactores.argu.l.prætor.
§.ſi quis tñ.ff.ui bo. rap.& ad ſil.l.1.§.tuliſſe, uel cãpana ſonata, ut
no.in l.ſi.de dolo.& l.aliud.§.refertur.de re.iur.Item, ꝙ diligẽter
fuit perquiſitum per oĩa loca, ut potuerant ueriſimiliter eſſe di
cti malefactores, ut d.l.3.§.Nerua.ff.de acq.poſ.Item factum fuit
præconium per ciuitatem, ꝙ quicũq; aſſignaret talẽ, hr̃et tm̃ de
auro cõis, & q ſcirent & nõ indicarent, punirẽtur, arg.C.de his, q̃
in priorũ creat.loco ſuccedunt.l.1.ff.de iniurijs.l.1.§.nõ ſolũ. ibi
metu pęnarũ &c. Et ad ſil.l.lex Cor.cũ ſimilib.multa ẽt alia poſ-
ſunt

Digitized by Google

ſunt occurrere ad oſtendendam diligentiam. Tamen circa hoc vnum eſt aduertendum, quia iſta dēant fieri vere & non ficte, vt quando fit ſine authoritate iudicis, & fictione poſſet conſtare, nihil tamen prodeſſet, vt ff ad Sil.l.1.§.accuſatur, & iſta breuiter potui comprehendere. Bar.

CONSILIVM CIII.

Punctus Quæſtionis talis eſt, quia quęritur, an notarius ꝯdēnatus ex aliqua cauſa extra munus officij notariæ, quę eum facit infamem, poſſit conficere inſtrumenta &cę. Illud eſt ſuperfluum, vt patet ſ. in conſil 7.

CONSILIVM CIIII.

1 *Corrigi quis non ſolum occaſione delicti dicitur, ſed etiam vt bonis morib. inſtruatur.*

2 *Quomodo probatur magiſtrum percuſſiſſe diſcipulum cauſa diſciplinæ.*

Viſis Teſtibus examinatis ad defenſam Andrucioli Vinoli Peripā. ſup accuſatione formata ꝯ eūde pcuſſione Nic. diſcipuli, dubitatur vtrum per dictos teſtes ſit ſuffi pbatum, quod ſufficiat ad defenſionem d. Andrucioli, ita ꝙ veniat abſoluendus, ſuper quo facit dubium, quia non cōtinetur in articulo cauſæ qua
a re dictus Nico. deberet corrigi, a nec ꝙ tunc malefecerit, vel parū bene. Secundo facit dubium, quia, ꝙ d. Andruciolus faceret aīo corrigēdi, non cadit in aliquem ſenſum corporis teſtis, & ſic pbō
1 nil valere vr̄. Ad primum dico,† ꝙ non ob. nam corrigi dr̄ qs qñ que occaſione delicti p eum commiſſi, & ſic loqtur. l.j.C. de emēda propin. Qñq; dr̄ qs corrigi, vt bonis morib. informeť, licet nullum pcedat delictum, nam feruētis eſt diſcipuli timere magiſtrū vt extra, de ſen. excomm. c. cum voluntate, in fi. vbi aperte pbatur ꝙ verbum, corrigēdi, hēt duas ſignificationes, nam omne quod fit cā diſciplinæ eſt impunitum, vt ibi patet. & eo.ti.c. cum non ab homine. § pſbyterum, & io l. ſed & ſi quacunq;. §. ſi. circa prin. ad l. Aquil. dicit, ſi magiſter in diſciplina vulnerauit &c. No. ꝙ dicit in diſciplina, q.d. ſiue cā de delicto corrigēdi, ſeu cā diſciplinandi & informandi, & vtrunq; dr̄ correctio. Præterea ea, quæ continētur ex verborum virtute illius articuli, ſunt plene pbata, vt oſtendam, ergo &c. Præterea dico ēt ſi dictus articulus non eſſet factus,
2 pbata eſſet defenſio d. Andrucioli, vt j. oſtēdam. Ad ſm dico,† ꝙ ſufficienter probatum eſt, ꝙ cā diſciplinę. i. cā admonēdi & docendi & informandi eum dicta arte, & hoc p Salmicium teſtem inductum & Vaguncium. interrogati, ſi dictus Andruciolus dicto tempore hēbat curam, & ſolicitudinem de d. Nicolao, vt de eius diſcipulo & ſocio, & ſi docebat eum, vt diſcipulum in dicta arte, dixerunt, ꝙ ſic; interrogati quomodo ſciebant? dixerunt qa uiderunt, &c. Licet. n. hoc, ꝙ cā docēdi & monēdi fecerit, nō poſſet videri aliquo ſenſu corporeo, tñ hoc poteſt videri, ꝙ illo tpe, quo ipſe pcuſſit eum, vt diſcipulum, docebat & monebat, & illud dixerunt & viderunt, & ex hoc ſciebant, ꝙ anim eum docēdi & corrigēdi, nam ſicut illud, quod qs facit qñ ludit, p̄ſumit cā ludi, vt l. 3. & ibi no. ff. de iniurijs: ita illud, quod facit qñ docet, p̄ſumit facere cā docēdi & diſciplinandi, & hoc eſt, quod vult tex. in d. l. ſed ſi qcunq;. §. ſi ad l. Aqui. ſufficit ergo, ꝙ ſit factum in diſciplina. hoc eſt tempore, quo qs alium diſciplinat & docet. quia ſtatim pręſumitur, ꝙ non fecit animo iniuriandi. Præterea poſito, ꝙ dictus articulus factus non fuiſſet, ſed ſup eo teſtes nil dixiſſent de cauſa, defenſio eſſet pbata, nam pbatum eſt plene, ꝙ d. Andruciolus erat magiſter, & d. Nicola. erat diſcipulus, vnde ex qualitate perſonæ, quia magiſter, & ex qualitate percuſſionis, quia cepit per auriculam, & dedit ei alapam, qui quidem actus ſecundum mores nr̄os magis ad correctionem, q̄ ad iniuriam fieri conſueuerunt, pręſumitur, ꝙ non aīo iniuriandi, vt l. j C. ad l. Corn. de ſicar. & hoc expſſe tenet gl. in l. eum qui. e. ti. Cum ergo de qualitate pſonæ & pcuſſionis hoc p̄ſumitur, non eſt neceſſe, ꝙ exprimatť delictum, pp ꝙ corrigebatť. Cōcluditur ergo ex prædictis, ꝙ prædictus Andruciolus ex probationib. ſit abſoluendus, vel dēat ſibi dari tactum purgationis, & eo p̄ſtito abſolui, vt no. gl. in d. l. j. C. ad l. Cor. de ſica. & ita determinat Bar. de Saxoſ.

ADDITIO.

a Corrigi. Vide Alex. conſi. 75. 3. lib.

CONSILIVM CV.

1 *Proceſſus factus a iudice recuſato ex legitima cauſa, quod ſit nullus.*
Proceſſus factus ab inimico capitali notorio etiam nulla recuſatione propoſita, eſt nullus ipſo iure.

2 *Obligatus ſtare in iudicio & ſe defendere, intelligitur arbitrio boni viri.*

3 *Vbi non eſt iudicis copia, poteſt quis ſua authoritate facere.*
Quando non poteſt a iudice appellari, quis non incidit in pœnam, ſi non paret eius iudicio.

4 *De iure ciuili ſufficit allegare cām ſuſpicionis, nec requiritur alia probatio.*

5 *Difficultas pręſtationis quod excuſat a pœna.*

Inquiritur Contra dñm Io. de Piſana p ſyndicum ciuitatis Peruſij, ꝙ non ſtetit ad ſyndicatum in Ciuitate caſtelli tpe debito, ad cuius defenſionem inducit inſtrm̄ recuſationis & ex cauſis certis. ſ. qa ſyndicus illius terræ erat ei inimicus capitalis, vt in inſtr̄o latius patet. p ꝙ dr̄, qa ex eo, ꝙ ille nō eligebat & recuſabat arbitros, qui de ſuſpicione cognoſcerēt, dictus dñs Io. non tenebat ſub ſuſpecto iudice litigare. Contra qd̄ p aduerſariam partem dr̄, ꝙ licet iudex ſit recuſatus, nihilominus pōt pcedere & pceſſus factus ab eo valet, niſi appelleť, vt no. Inn in c. cum ſpāli. de ap. & ideo ob recuſationem iſte nō fuit exēptus ab illius iudicis iuriſdōne, & ſic ſtare tenebat. Item opponitur ex facto ꝙ ille ſyndicus iudex Ciuitatis caſtelli in tpalib. non agnoſcit ſuperiorē. Item inqrit ꝯ eundem ꝙ non apportauit inſtrm̄ ſuiæ ſit ſyndicatus ad cuius defenſionem pducit inſtrm̄ p qd̄ apparet, ꝙ p eius procuratorem fuit a iudice, & a notario petita copia ſniæ & fuit ſibi denegata, p qd̄ aliter non poterat dicere, ꝙ eum apportare non tenebat. Ab aduerſa parte dr̄, ꝙ difficultas portationis eū non excuſat, vt l. ꝯtinuus. §. illud de ver. ob. qd̄ ēt inducitur. l. a. §.
5 ſi. cum l. ſe. ff. ſi qs cau. q̄ritur qd̄ iuris. Sup primo† dico de iure, ꝙ licet dictus do. Io. non ſtetit ad ſyndicatum, nō venit puniēdus: licet. n. Inn. dicat, ꝙ non memini ſe legiſſe, ꝙ valet pceſſus, ego di-
a co ꝙ memini me legiſſe, ꝙ facta recuſatione a ex cā legitima eſt exemptus a iuriſdōne iudicis recuſati totaliter, caſus eſt C. ſi quis pdi. po. l. 1. in fi. hoc ēt tenuit In. & tenet Hoſt. in ſumma. de offi. de leg. § 1. & ipſe Hoſt. refert in d. c. cum ſpāli. & ibidem Io. And. in nouella. & tenet Hoſt. in ſumma de offi. delega. § quamuis ſit effectus, & hoc potiſſime eſt verum ſi cā recuſationis eſt inimicitia capitalis notoria, tunc ēt recuſatione non ppoſita pceſſus eſt nullus ipſo iure, caſus eſt expreſſus hodie, extra de re iud. c. paſtoralis, in cle. Primo poſito, ꝙ eſſet verum, ꝙ valeret proceſſus, niſi appelletur, hoc nil ad ppoſitum. nō. n. quærimus, an valeat pceſſus necne, ſed an d. Io. teneatur ſtare ad ſyndicatum coram illo iudice, &
a ſi non ſtetit, incidat in pœnam, & certum eſt ꝙ non, qa qñ † quis eſt obligatus ſtare in iudicio & ſe defendere, intelligitur arbitrio boni viri, vt l. vir bonus. ff. iudic. ſolut. Sed vir bonus arbitraretur eum non dēre ſtare in iudicio coram eo, qñ hēt ſuſpectum iudicē de inimicitia capitali, vt no. in l. vir bonus, & de procu l. ſi poſt dationem, & l. mutus. §. fin. & d. c. paſtoralis. Item vir bonus. i. iudex non arbitrareť, ꝙ qs dēret ſtare iuri coram illo iudice, quem recuſauit, vt ſuſpectum, & ſi ille non uult arbitros eligere, ſed procedit, ideo hoc faciendo grauat partem, & iſta eſt iuſta cā recedendi & appellandi, vt ipſa pars aduerſa ꝯfitet. Præterea illud, qd̄ dēt appellare, eſſet verum, vbi eſſet iudex ſuperior, ad quem poſſit appellari, ſemper hoc non eſt, qa iudex in temporalib. nō recognoſcit
3 ſuperiorem. ergo licite ſua autoritate potuit recedere non appellando p iura allega. † quæ dicunt, vbi non eſt iudicis copia poteſt qs ſua autoritate facere, vt no. C. de iud. l. nullus, & probatur. ff. qd̄ ui aut clā. l. ſi alius. §. belliſſime ff. quæ in frau. cred. l. ait pręetor. §. ſi debitorem. C. de decur. l. gñali. l. 10. Prętetea cum non poſſet ab illo iudice appellari, vt dictum eſt, ideo non incidit in pœnā, ſi eius non paret iudicio. caſus eſt expreſſus. ff. de arb. l. nō diſtinguemus, §. cum quidam. vbi licet a ſniā arbitri non poſſet appellari, tñ ex tali cā non parendo ſuo iudicio excuſatur a pœna de iure canonico. dic vt no. in c. 2. requiris. de appellat. Primo illa Ciuitas caſtelli negat ſe ſubiectam eccleſiæ Romanæ. Et ſic ibi dēmus ſtare iurib. ciuilib. Sed de iure ciuili eo ipſo, ꝙ qs allegat cām ſuſpicionis, ſufficit nec requiritur alia probō. Sed hoc pro probōne hr̄, vt no. C. de iu. l. apertiſſimi. & no. ff. ad Treb. l. quia poterat, maxime hoc verum eſt, ſi hoc affirmant proprio iuramento, ex quo tollit oīno ſuſpicio calumniæ vt expreſſe dicit Spe. in ti. de recu. § qualiter. uer. ꝙ ſi pręſumptio. Ad ultimum ꝙ dr̄, ꝙ non recuſauit in certa cā. Rñdetur, ꝙ hoc nō eſt neceſſe, imo pōt fieri recuſatio gñaliter a qualibet cā etiam futura, tex. eſt in d. l. 1. C. ſi quacunq; p̄d. pote. Super
4 ſecundo † dico, ꝙ difficultas illa p̄ſtationis excuſet dñm Io. a pœna, caſus eſt ff. ad Treb. l. Titius. de dila. l. ſi vehēda. §. idem iuris, licet difficultas non impediat ꝯſti moram & pœnam committi. & h. d. gl. in l. quod te. ff. ſi certum pe. & ēt gl. ſuper verbo, teneri. Nō ob. l. fi. in ti. ſi quis cau. quia imo facit pro, qa hic fuit magiſtratus, qui impedit. & talis ꝯ quem propter abſentiam non poteſt haberi regreſſus, ut l. ii. de eo per quem fac. eſt.

ADDITIO.

a Recuſatione. Vide late Ro. conſi. 290. vbi refert quinque opi.

CONSILIVM CVI.

1 *Statutum, ꝙ percutiens aliquem cum armis puniatur in decem, non comprehendit percutientem cum dētibus, ſed punitur pęna ſtatuti punientis percutientem cum manu.*

2 *Dentes non ſunt arma, nec veniunt appellatione armorum.*

3 *In criminalibus etiam ſi non ſit ſtatutum, proceditur de ſimilib. ad ſimilia.*

1 **Statuto.** † Caſtri Plebis, ſub rubrica de pcutiētib. aliquem cū armis, cauetur, ꝙ puniatur ī decē, & alio de percuſſione facta cū manu, ꝙ puniatur ī 5. Quæritur qualiter puniatť ille, q aliquē pcuſſit cū dētib. pprijs ī digito manus alterius. Ad ꝙ rñdetur, ꝙ dēat puniri p pœna ſcdi ſtatuti loquēns de pcuſſione cū manu ſub pœna 5. ſoluorū, ſi nō fuit in facie qd̄ ſic ꝑbo, ſtatutū primum loqtur de pcuſſione cū armis, ut patet in rubro & nigro.
2 † ſed appſōne armorū dētes non ꝯtinētur, ut l. 1 c. §. telorum. ff. ad l. Iul. de ui pub. & de fur. l. ſi pignore. §. ſi rem. dentes. n. non dicūtur arma, ſed pars corporis, vt l. j. §. 1 ff. de ua. & extraor. co. ff. de ędi. edi. l. cum dēs. Præterea ſi illud, quod qs facit cum dētib. diceretur facere cum armis, nunquā aliquis diceretur ire ſine armis, cum

Digitized by Google

oēs hēant dentes,veritas ergo eſt.ꝙ dentes non dñr arma, nec ex his aliqs dr̄ armatus,nec cum armis facere,caſus eſt. ff.de vi, & vi arm l.2.§.armis,& l.deiectus.& ad l.Iul.de vi pup.l.armatos,& ſic concluditur,ꝙ ex vigore primi ſtatuti loquentis de percuſſione cum armis,non pōt puniri. puniatur ergo pœna ſecundi ſtatuti de pcuſſione cum manu,qm̄ ſicut manus eſt membrum,ita etiā dens,cum non reperiatur de percuſſione cum dente,pcedēdo de ſimilib.ad ſimilia ſm formam ſtatuti,ſed ſimilis eſt pcuſſio cum
3 manu,vt dictum eſt,ergo &c. † Preterea,ſi non eſſet ſtatutum ꝙ non pcederet de ſimilib.ad ſimilia,hoc fieri dēt de iure communi.nam certum eſt,ꝙ hodie in imponēdis pœnis pro maleficijs legib.ſcriptis omnibus vtimur,ſed his caſib.etiam in ſcriptis,quibus non vtimur,recurrimus ad ſimile ſtatutum,& ad conſuetudinem.ff.de leg l.de quibus,circa prin.ſic ergo in propoſito.Bar.

CONSILIVM CVII.

1 *Exceptiones inductæ pro communi vtilitate poſſunt per iudicem,etiam nemine opponente,opponi.*

Iudex etiam poſt ſententiam debet innocentiam condemnati quærere.

2 *Vbicunque poteſt contra abſentem in criminalib.perueniri ad diffinitiuā;poteſt etiam extraneus allegare eius innocentiam.*

3 *Iudex poteſt pro abſente veritatem inquirere,& teſtes producere, vbi pōt contra abſentem venire ad diffinitiuam.*

4 *Statutū,ꝙ elapſo termino banni bannū non poſſit vitiari,quē effectū producat Statuto p̄dicto ſtāte,elapſo banno,quas exceptiones admittit iudex.*

5 *Pœna corporalis,quæ imponitur in defectum ſolutionis pœnæ pecuniariæ, remanet integra,etiam ſi pœna pecuniaria diminuatur.*

Viſis Oīb. ſtatutis p̄dictis & pceſſu,& oīb. quæ iure fuerunt videnda,dico & conſulo ego Bar.de Sax.ꝙ præfatę exceptiones debuerūt recipi,& admitti,& ꝙ partes iudicis dēnt eſſe tales.ſ.ꝙ d.reos ꝯdemnet in eo,ꝙ ꝯdēnari dēt ſi comparuiſſent an̄ terminū elapſum & in termino,aſs in banno,q fuit datus eis,confeſſi fuiſſent & p̄dictas exceptiones expoſuiſſeor,& de eis eo modo,quo debuerunt aſs docuiſſent,& dēt dictus iudex in defectum pęnæ pecuniariæ nō ſolutæ eos ꝯdēnare in pſona,ſi eos nō ꝯdemnaret in integra pœnę pecunia.infra ſer.hoc aūt eſſe uerum pbat rōnib.& certum eſt. Primo,ꝙ ſtatutū ꝙ bannitus poſſit impune offendi,vel ꝙ eum offendēs minori pœna puniatr,eſt factum fauore publicæ vtilitatis,vt C.qn̄ lic.ſe ſine iudi.vin.l.fin.ibi vel pro cōmuni vtilitate,&c.Sed exceptiones,q̄ ſunt p vtilitate cōmuni in-
1 ductæ,† pn̄t opponi ab ipſo iudice,ēt nemine opponente,vt ff.de pc.l.fi.§.veterani,& ibi no.& ff.de poſt.l.quos phibet,ergo multo magis iudex dēt facere hoc parte petēte,p hoc facit,q2 iudex dēt innocētiā partis q̄rere,ēt ſi ſe nō defendat,vt l.ſi non defendatur.ff.de pœn. & hoc nō ſolum dēt facere an̄ ſn̄iam, imo & poſt ſn̄iam,ſi eū nō reperiret culpabilē,dēt facere qđ pōt ut abſoluat, ſed de hac innocētia tenet̄ reſcribere ſuperiori,ut eum reſtituat,
2 qm̄ ipſe non pōt,vt l.1.§.fi.ff.de qō. Præterea † vbicunq; ꝯ abſentem nō pōt pueniri ad diffinitiuam ſn̄iam,ibi ēt qlibet extraneus veniēs ad ſuam īnocētiam excuſandā dēt audiri,ut l.ſeruū quoq;.§.mihi.ff.de procu.no.In.c.venies,extra de accu. multo magis
a ipſa principalis pſona audiēda a eſt. Præterea † ad idem,ubicūq;ꝯ
3 abſentē pōt deueniri ad diffinitiuam ſn̄iam,iudex dēt inq̄rere veritatem,& pro abſente teſtes,& inſtr̄a inducere,ut C.quomo. & qn̄ iudex.auth q ſemel ibi,pg ſita ueritate,&c.C.de ap.l.ampliorē, in prin.& ibi no.glo. in uerbo,adim plere,& ꝙ ibi dr̄ p gl ꝙ ſpāle eſt,intellige ideo,q2 in cā app̄ſonis pōt deueniri ad diffinitiuam parte abſente,nec pōt aſſignari alia rō. ergo in propoſito multo fortius dēt audiri,& admittere partem pducētem &allegātē. Sed ꝯ p̄dicta facit ſtatutum quo cauet̄,ꝙ elapſo termino banni bānū
4 poſſit uitiari aliquo mō,q dici,vel excogitari poſſit,† p cuius declaratione eſt bn̄ ſciendū ꝙ bānum ſm ſtatutum ciuitatis Peruſij & communiter totius Italiæ operat̄ effectum ſuum totum,& cꝯ ad id qđ operat̄ bannū ſeu aduocatio de iure cōi.nam elapſo termino aduocationis qs amittit bona,ſed ad defendēdū ſe de crimine audit,ut dn̄t iura uulgaria.ſed in banno,q dat̄ ex forma ſtatuti elapſo termino banni h̄r p confeſſo de crimine,nec ad defenſionem criminis audit̄,ſed quantum ad quantitatem, q̄ in banno teducit̄,ſibi nō p̄iudicat,q2 poſtea in ꝯdēnatione iudex moderabit, ſm qđ æquum,& iuſtum ſibi ui.̄hoc ex uerbis ſtatuti ſic pbat̄,& ꝯſuetodo ſic interp̄tat̄. Nunc aūt dicti banniti non dn̄t,ꝙ dictum bannum,uel eius uſſicium infringat nec fatentur ſe ꝯfeſſos,& ꝯuictos de maleficio.Sed ſoū l allegāt aliud,ſ p qđ pœna maleficij minuit̄,& moderat̄. hoc aūt non eſt ipſū bannum infringere, ut apparet ex p̄dictis.Illud autem,† qđ dixi in defectum pecuniariæ
5 dēre imponi corporalem,ſic oſtēdit.qn̄ unum eſt p ſe in diſpoſitione,& reſpectu alterius eſt in ꝯdōne, licet prout eſt in diſpoſitione,diuidat,tn̄ put eſt in ꝯdōne reſpectu alterius ī qualibet particula,remanet totalis effectus illius condōnis. Exemplum, aliqs dēt decem,& ſi decem non ſoluit,incidit in pœnam uel ſuccedit poteſtas ad uēdendum pignus,uel aliquid ſimile.contingit,quod uel per ſolutionem,uel aliquo modo aliquis liberatus eſt a quinque,certe ſi alia quinque non ſoluerit,incidit in integram pœnā & pignora integra poterunt uendi,ut ut l.5 §.fin. de uer.oblig. ff.de pigno.actio.l.ſi neceſſaria.§.ſi unus.C.de diſtra.pign.l.quam diu.ita in propoſito,licet pp bannum offenſi pœna ſit in aliqua parte diminuta,tamē pœna quæ ſuccedit in euentum illius ꝯditionis,ſi nō ſoluerit,remanet integra in qualibet particula eius quod non ſoluerit,vt ex predictis iuribus apparet. Bar.

ADDITIO.

a Audienda.Vide Pau de Caſt.conſ.25.

CONSILIVM CVIII.

1 *Verba iniurioſa dicuntur quæ proferuntur in aliū contra ciuitatis mores.*

Verba iniurioſum dicitur,vna oratio ſignificatiua alicuius contra bonos mores.& quando dicatur vnum,& quando plura,ut puniatur quis per ſtatutum puniens quodlibet verbum iniurioſum.

In quæſtione Vertente inter D.Nico.& S.eius filium ex vna parte appellantes,& ſer C. ſyndicum procuratorem ciuitatis Cluſij ex altera parte defendentē,in curia ſyndici app̄ſonis cōis Cluſii mihi conſulenti ꝯmiſſa. Viſis
1 ſtatutis & actis ad examinationē prędictæ qōnis.Primo† vidēdū eſt,quæ dicantur verba iniurioſa.ſuper hoc dr̄,ꝙ ea quæ pferuntur in alium ꝯ bonos mores ciuitatis,vt ff.de iniur.Litē apud Labeonem,§.ꝯuitium.ver.idē ait.Secundo ſciendum eſt, ꝙ verbū iniurioſū dr̄ vna oratio ſignificatiua alicuius ꝯ bonos mores, nō aūt quodlibet verbum dictæ oratiōis,vt d.§.ꝯuitium,& l.1.§.verbis.co.ti.Tertio ſciendum eſt ꝙ ſi in vna oratione ꝯtinentur plura tendentia ad diuerſos effectus,quorum quodlibet per ſe eſt ꝯ
a bonos mores ciuitatis,dicuntur plura verba iniurioſa a *arg. l.Titia.*§.fi.de ver.obl.& l.pluribus,in prin.eo.tit.Idē etiā dico, ſi pferat aliq̄ orationē imperfectam,vt ſi quis diceret alicui,meretrix. intelligeretur.n.ſ.tu es,arg.l.1.ff.de inſt.arg.C. de fideicommiſſ.l. verbum volo.Sed ſi in oratione apponerēt plura verba iniurioſa ſignificantia idem,vel quorum vnum veniret ad qualificationē alterius,tūc n̄ dicerētur plura verba,ſed vnum tātum ſic qualificatum arg.l.illud.in fi.ad l.Aquil.& quod no. C. de accu.l.qui de crimine.Quarto eſt ſciēdū,ꝙ ſi vnum verbum idem ſignificans in eodē inſtāti tempore pluries repetatur,non dicētur plura verba iniurioſa,ſed vnum tm̄,& vna vice dictum,ff.de teſtam.l.vnū. de leg.2.l.cum filius.§.eum qui.ad qđ optime facit quod no. per gl.ff.de pig.act.l.ſi ꝯuenerit.in prin.His præmiſſis uideamus,quę verba dixit dicta D.Nic.& primo dixit ꝯ dominam S. vxorē Angeli hæc uerba iniurioſa.ſ. *ſozzaidola,mal fatta,incendioſa; puttana, che io te ho tratto tre heredi del corpo.* nam dicta verba, ſozzaidola, mal fatta,idem important,ſcilicet deformitatem perſonæ,& ſic eſt vnum verbum iniurioſum , & quod ſeqtur, *puttana, che io te ho tratto,&c.* iſta tendunt ad idem.q.iſta manifeſtant meretriciū. quia tres filios feciſti,& ſic fuerūt tria uerba iniurioſa. Deinde dixit dicta N.ꝯ prædictum dn̄m S.*ſozzo amalato mendico che tua madre ſe cercaua,& faceua figliuoli per le ſtalle.* ſūt tria verba iniurioſa. Primo ex eo qđ dixit,*ſozzo amalato.* Scdo ex eo quod dixit *mendico.* Tertio ex eo quod dixit, *tua madre* , &c. Secundo dixit dicta N.ꝯ D.Angelum,*tua ſorella è pur puttana & la figliuola* . oīa autē q̄ ſequuntur tendunt ad idē.ſ.ad maledictionē animæ. *Va che maledetta ſia l'anima tua,& del tuo padre, & tanti diauoli habitino l'anima ſua,quanti furono li cani,che ſe menò dreto.* Ex p̄dictis colligūtur duo verba iniurioſa.Primo,ꝙ dixit,*tua ſorella,&c.*Omnia, quæ ſequūtur,tēdūt ad idem.ſ.ad maledictionem animę, & ſic apparet, ꝙ dicta N.dixit octo uerba iniurioſa qđ dr̄ ꝙ trib.vicibus, nihil ad propoſitum,quia eodem tpe dicta fuerunt,& ſtatutū quod loqtur de qualibet vice, intelligitur ſeparatis tpibus per ea , quæ dicta ſunt,& ſic dicta dn̄a N.in libris 8. debuit condemnari. Nunc videamus quæ dicta ſunt p dictā S.quæ dicit ꝯ Angelū p̄dictum: *Mai mio padre fu recato nelle barelle.* poſito, ꝙ dicta uerba uideāt directa ꝯ Angelū prout viderentur velle uerba ſtatuti , dicta uerba nō ꝯtinēt improperationē homicidij,uel enormis uulneris,nec n.ipſa expreſſit.nec inqſitio dicit,ꝙ pr̄ dicti Angeli fuiſſet mortuus,uel enormiter vulneratus, & potuit eſſe, ꝙ fuit appottatus in barcellis mortuus naāliter vel uiuus uel infirmus. vn̄ iqoiſitio de neceſſitate nō includit improperationē homicidij grauis vulneris,uel proditionis,& in dubio debemus interpretari ī partem meliorē,ut l.ſi p̄ſens.& l.īterpretatione.ff.de pen. Accipiēdū fuit ergo dictū uerbū pro ſimplici uerbo iniurioſo. His præmiſſis dico & cōſulo partes dictorum ſyndicorum ī cauſa prædicta debere eſſe tales.ſ.ꝙ ſn̄iam latam prædictam per dn̄m ptātem,a quo eſt appellatum , reformēt ī melius in hūc modum. ſ.in quātū dicta N.eſt cōdemnata in 8.li. pronūciēt bene & iuſte iudicatum, & ſn̄iam prædictam cōfirmēt in ipſa quātitate. In eo uero,ꝙ cōdemnata eſt ultra,pronūciēt & male,& iniuſte iudicatum & ſententiam prædictam caſſent & irritent. in eo ꝙ dicta S.eſt condemnata in 20.ſolidis pronūciēt & male & iniuſte iudicatū , & bene appellatum & in eo dictam ſn̄iam caſſent & irritent.& hoc modo ſententiam prædictam reforment. Bar.

ADDITIO.

a Iniurioſa.Vide Rom.conſ.197.Ioan.de Anania conſ.44.

CONSILIVM CIX.

1 *Statutum puniens percutientem alium cum ſanguinis effuſione cōprehēdit percutientem cum cultello acuto. & bannitus ex tali percuſſione licite occidatur,ſi ante ſtatuto,quod banniti impune occidantur.*

Vulnus

2 *Vulnus dicitur ſciſſio cutis.*
3 *Dictio, in, ſignificat intrinſicitatem.*
Si cultellus mittatur in perſonam, de neceſſitate ſequitur ſciſſio cutis.

In nomine Domini, amen. Cõtra Titiũ ꝓ
ceſſũ fuit, ꝙ ꝑ-
1 cuſſit Caiũ † cũ quodã cultello acuto apto ad frãgẽdũ panẽ in ꝑ
ſonã dicti Caij, ex qua ꝑcuſſione ſanguis exiuit, exbãnitus & cõ
demnatus fuit dictus Titius, exiſtẽs exbãnitus & ꝯdemnatus fuit
occiſus a Sẽpronio vigore ſtatuti cõis Peruſij, quod de hac ma-
teria loqtur, An d. Titius potuerit impune occidi, vel media pœ
na homicidij locũ habeat, & imponẽda veniat d. Sempronio oc
ciſori? & vr̃, ꝙ imponẽda eſt pęna, qa ſtatutũ ꝑmittit impune oc-
cidi exbãnitũ pro percuſſione ſanguinolẽta, & ꝙ percuſſor vul-
nus fecerit. Sed in proceſſu, & ſnĩa factis ꝯ Titium non fuit dedu
ctũ, ꝙ percuſſor uulnus fecerit. Econtra vr̃, ꝙ impune potuit oc-
cidi, quia ad põnẽ ꝑcuſſionis ſanguinolentæ cũ cultello acuto,
neceſſario ſeqꝛ̃ uuln⁹, cũ uuln⁹ ſit ſciſſio ꝯtiguitatis &c. In qõne
2 ꝑdicta facit dubiũ, qa † vulnus dr̃, ſi cutis ſcindaꝛ̃, ut l. ſi ſeruus ſer-
uũ. §. rupiſſe. ff. ad l. Aql. ſed ſanguis põt exire de corpore, abſque
eo, ꝙ cutis ſcindaꝛ̃. l. per poros, maxime vbi cutis eſt tenuis, & de
naſo ex parte interiori, uel de gingiuis. Itẽ dr̃, ꝙ Chriſtus ſudauit
ſudorem, ſicut guttæ ſanguinis. Luc. 22. c. Credo tñ in ꝓpoſita
qõne, ꝙ in uerbis propoſitæ ꝯdẽnationis latis intelligitur, ꝙ uul-
nus fuerit factũ, qd apparet ex tribus. Primo, quia cũ cultello acu
to. Scdo, qa in ꝑſona. Tertio, quia ex percuſſione ſanguis exiuit.
Primũ, ſi ꝑcuſſio fit cũ cultello acuto, ĩtelligiꝛ̃ factũ uulnus. eſt.
n. res apta ad ſcindendũ, & nocẽdũ, ut vt ff. de fur. l. ſi pignoris. §.
1. ff. ad l. Iul. de ui pub. l. pen. §. telorũ & de uer. ſign. l. armorũ. &
apparet de cultello, ſeu gladio expreſſe, ꝙ Petrus abſcidit auricu-
lã ſerui principis ſacerdotũ. Matthæi 26. Marci 14. & Luc. 22. &
tex. in l. aut dãna. in prin. ff. de pœ. dicit gladiũ aptum ad ſcinden-
3 dũ. Secundo † quia dicit in perſonã, non ergo in ſuperficiẽ, uel in
pãnis, ſed intus perſonã, qd ſignificat iſta dictio, in, vt l. 1. § in cor
pus. ff. de his, q deie. uel effud. & l. 1. § in flumine. ff. de flumi. Sed
ſi cultellus mittaꝛ̃ ĩ perſonã, de neceſſitate ſeqtur ſciſſio cutis, ut
l. ſi. de his q deiec. uel effu. ſi bene inſpiciatur, hoc ẽt ꝓbatur rõne.
ſicut enim ignis appoſitus ſtipulæ de neceſſitate ꝯburit, ut ff. ad
l. Aql. l. ſi ſeruus. §. tertio aũt capite. & §. ſeq. ita gladius ꝑcutiẽs in
ꝑſonã de neceſſitate ſcindit, qa utrunq; eſt inſtr̃m nãr agẽs, ſi ap
ꝓpinquatur materiæ, ut in dictis ll. ꝓbatur. Tertio ex eo, qđ di-
xit ex ꝑcuſſione sãguinis, ſignãt locũ ex quo, ut l. nõ dubiũ C. de
legi. & ff. de pecu. leg. l. eo tpe. de incẽ. rui. naufr. l. 1. §. incẽdio. ſed
ſi qs diceret, ſanguinẽ exiuiſſe ꝑ poros abſq; cutis ſciſſione, tunc
nõ exiuiſſet ex ꝑcuſſione, ſed ex alio loco. hoc vr̃ expſſe probari
extra, de ſnĩa excõica. c. illorũ. uer. nos tñ. ubi percuſſio cũ ſangui
nis effuſione dr̃ difficilis & enormis ex uulnere, ut ff. de iniur. l.
uulneris magnitudo. Cõcludo ergo, ꝙ dictus Titius iuſte uꝛ̃ cõ-
dẽnatus. ratio quia percuſſit, & uulnus fecit, & ſanguis exiuit.

CONSILIVM CX.

1 *Teſtis, qui dicit uidiſſe procuratorem ad ſui defenſionem ꝙ probet inquiſi-
tus abſoluitur.*

Quidam Maſſiolus accuſatus extitit ꝑ Andreã, ꝙ ipſũ
Andreã percuſſerat cum quodã cultello ter-
in capite cũ ſanguinis effuſione. mõ prędictus Maſſiolus ꝯfeſ-
ſus eſt in iudicio prędicta feciſſe ad ſui defenſione, deinde exami
nati ſunt teſtes quatuor ſuper ꝑdictis, quorũ duo dixerũt ſimpli
citer, & abſolute, ꝙ dictus Maſſiolus prædicta uulnera dicto An-
drec intulerat non adiecta qualitate, ꝙ ad ſui defenſionẽ, alij duo
teſtificantur ꝑfatũ Maſſiolũ ꝑdicta uulnera ꝑdicto Andreæ intu
liſſe adiecta qualitate. ſ. ad ſui defenſionẽ. interrogati quõ ſciunt,
a dñt, qa uidimus. a Mõ q̃riꝛ̃, an ueniat abſoluendus, ut ꝯdemnatus
ac ſi ꝓbatum non eſſet, ꝙ ad ſui defenſionẽ fecerit. & uꝛ̃ primo.
ꝙ debeat ꝯdemnari, quaſi non ſit probatum, ꝙ ad ſui defenſio-
1 nẽ fecerit. † nã teſtis dẽt deponere de his, quæ uidit, uel ſenſu ꝑce
pit, ſed qd fieri ad defenſionẽ ñ ꝑcipitur ſenſu, ſed magis iudicio
intellectus, ergo reddere cãm. ſ. quia uidit, nõ eſt bona rõ, & te-
ſtis nõ probat, ut no. Inn. in c. cũ cãm. extra, de teſt. Ad qđ rñdet,
ꝗdam ſunt, q̃ nõ pñt percipi ſenſu, niſi per cauſas ualde remotas,
ut puta, ꝙ aliquis ſit dñs, & tunc eſt neceſſe, ꝙ uiderit eum acq-
rere dñiũ tit. & poſſidere lõgo tpe, & ſic in his eſt neceſſe, ꝙ red-
datur cã de his, quæ percipiunꝛ̃ ſenſu expreſſe, & limitate, ut no.
2 Inn. in d. c. Quædã ſunt, quæ percipiuntur ſenſu ꝑ cauſas propin-
quas, & immediatas, & in his ſufficit, ꝙ teſtis reddat cãm per ſen
ſum, licet particulariter nõ exprimat ea, q̃ ꝑcipit ꝑ ſenſum. Exẽ-
plũ, ſi teſtis uult probare vinũ eſſe boni ſaporis, ſufficit, ꝙ redden
do cãm dicat, quia guſtauit, ut no. Inn. in d. c. cum cãm. & ꝑ Iaco.
de Aret. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua pluuia arcen. & per Cyn.
C. de teſtib. l. teſtiũ. & tamẽ certum eſt, ꝙ bonitas, & malitia ſapo
ris cognoſcitur ex iudicio intellectus, tamẽ quia guſtus eſt cã ꝓ-
xima illius iudicij, quia guſtauit, dicimus talẽ teſtẽ plene proba-
re. Ita igitur in propoſito, licet enim facere ad ſui defenſionẽ ſit
aliquid, qđ ꝑcipitur iudicio intellꝯ; tñ viſus eſt proxima cã ipſius
iudicij, nã ex eo, ꝙ ſieri uidit in rixa, cognoſcit, an fecerit ad ſui
defenſionẽ, uel no, ergo cũ teſtis reddat cãm ſui dicti, qa uidit, ſuf
ficit. Cõcludiꝛ̃ ergo, ꝙ probatum eſt Maſſiolũ ad ſui defenſionẽ
feciſſe, & ſic dẽt abſolui ab accuſatione ꝑdicta, &c. Bar. de Saxof.

ADDITIO.

a Quia vidimus. Vide Bal. conſ. 116. 4. lib.
a Iacob. Menoch. Cur. conſi. 172. nu. 2.

CONSILIVM CXI.

1 *Teſtis q dicit, ꝙ uidit, & audiuit, ꝙ probat, licet nõ dicaꝛ̃ ſe fuiſſe pręſentẽ.*
2 *Teſtis qui aſſertiue depoſuit ſuper facto, licet quo ad quadam alia deponat
per uerbum, credit, nihilominus probat.*
3 *Teſti vili non creditur.*
4 *Fama nihil operatur quando veritas probatur in contrarium.*
5 *Condemnatus de crimine infamiam irrogante, ꝙ non ſit infamis, ſi condẽna
tur per contumaciam.*
6 *Videre noſtrum, ſeu intelligere, eſt duplex,*
7 *Iudex qui condemnat per famam ex cauſa.*
8 *Si lata ſententia conſtat de innocentia, differenda eſt executio.*

Quæritur Et in dubiũ reuocaꝛ̃, an Franciſchinus magi-
ſtri Angeli da Aſſiſio, q fuit cõdẽnatus de eo
qđ dr̃ fieri feciſſe quoddã falſum inſtr̃m per ſer Andreã magiſtri
Iacobi, & de eo, qđ dr̃, auſũ eſſe in iudicio ꝑ dñm Vfreduciũ dñi
Petri de Peruſio tũc capitaneũ ciuitatis Aſſiſij, qa tñ capitaneus
in ſnĩa eius famã reſeruauit, ꝑ hæc uerba. Et ꝑ hãc noſtrã ſnĩam
nõ intẽdimus nec uolumus in aliquo derogare famę ꝑdictorũ
Frãciſchini, & Ser Andreæ, uel alicuius eorũ, immo utriq; eorũ
reſeruamus, & uolumus & declaramus famã illęſam oĩ via iuris,
& modo quib. melius põt fieri, & de iuꝛ̃ poſſumus, &c. Et ad offi
cia publica ciuitatis Aſſiſij uocari, & illa acceptare, & exercere,
nõ obſtãte illa ꝯdẽnatiõe. Viſa ꝯdẽnatione ſcã, & ꝓceſſu habito
ſup ea, & ſnĩa ſup ea lata, & oĩb. actitatis in cã. Et eod. mõ q̃ro de
dicto Ser Andrea magiſtri Iacobi, ad quæ examinãda primo vi-
dẽdũ eſt, an d. Franciſchinus de iure debuerit, & potuerit ꝯdẽna-
ri. Scdo, an ſit infamis, ex quo cõdẽnatus eſt. Circa primũ aduer-
tẽdũ eſt, ꝙ ſi tenor accuſationis diligẽter inſpiciꝛ̃, prĩcipaliter ibi
cõtinet, ꝙ dictus Ser Andreas fecit fieri quoddã inſtr̃m vẽdino-
nis duarum petiarum terræ, & hoc principale in illa accuſatio-
ne, & totũ illud, qđ ꝓponiꝛ̃ eſt acceſſoriũ. ſ. ordinatio præcedẽs, &
ꝓductio ſequẽs. Si ergo ex actis põt oñdi uẽditionem uere factã,
& dictũ notariũ de dicta vẽditione rogatum fuiſſe, & ſic dictũ ĩ
ſtr̃m verum eſſe, cõcludiꝛ̃ manifeſte, ꝙ d. Frãciſchinus nõ potuit
nec debuit cõdẽnari, immo dẽt abſolui a dicta cõdẽnatione. hoc
aũt. ſ. ꝙ dicta uenditio fuerit facta, ꝓbaꝛ̃ ex trib. teſtib. in d. inſtrõ
aſcriptis, ſ. fratre Criſpoldo, Ser Io. & Ant. q ſunt uiri magnæ au-
toritatis, q dicũt expreſſe uẽditionẽ factã fuiſſe, ut ex eorũ dictis
apparet. Et ſi opponatur dicto fratri Criſpoldo, ꝙ in nulla pte ſui
1 dicti, dicit ſe fuiſſe præſentem. Reſpõ. † quod teſtificatus eſt de
his, quæ ſenſu corporis poſſunt percipi. ſ. uiſu, & auditu. & iõ ſtã
dũ eſt dicto eius, ſi nõ interrogatur ulterius, ut C. de teſt. l. nõ ſo-
lũ & ibi no. & ꝑ Innoc. extra, de teſt. c. cũ cãm. Præterea ẽt alij te-
ſtes ẽt ꝓ parte accuſatoris producti dicũt dictũ fratrẽ Criſpoldũ
fuiſſe pñtẽ, & ſic hoc liquet iudici, vñ ſi dictũ eius deficeret, ꝑ alios
ſuppletur, & ſi opponatur, ꝙ multa ꝯtinẽtur in inſtrõ, de qb. nõ
teſtificatur. Rñ. ut dixi ſolũ de hoc accuſatur ꝑdictũ inſtr̃m fieri fe
ciſſe, in q̃tũ ꝯtinet vẽdõnẽ factã, vt ſi de aliqb. dr ſe ñ recordari ñ
uitiatur, ut no. Inn. extra, de fi. ĩſtru. c. cũ Io. Itẽ ſi opponatur dicto
fratri Criſpoldo, q rñdit, ꝙ credit, rñdet ꝙ quãtũ ad vẽdõnẽ aſſer-
tiue dixit eſſe factam, ſed q̃tum ad ꝯſenſum Gerardi, & q̃dã alia
dicit, ꝙ credit, uñ ſubam vẽdõnis ꝓbat. apparet ergo inſtr̃m eſſe
verũ, & lĩmũ, & illud, qd apponebatur in accuſ. erat falſum. Præ-
terea hoc eſſe uerũ apparet manifeſte ꝑ inſtr̃m ceſſionis ꝓductũ
in dicta cã, ubi ipſæ partes, cũ qb. fuit celebrata dicta uẽditio, aſſer
uerunt expſſe dictã uẽdõnẽ eſſe factã, & ſic ap ꝓbauerũt, qđ ꝓbat
l. optimã. C. de ꝯh. & cõ. ſtip. ad idẽ facit ff. đ ædi. edic. l. q̃ro, in fi.
& ff. de inof. teſta. l. nihil ĩtereſt. & facit qđ no. ff. de neg. geſt. l. Põ-
po. ubi ratihabitio ſcã abſente pte ſufficit. Reſtat uidere, an ea, q̃
fuerũt ꝑ aduerſã ptẽ ꝓbata, obſtẽt. & ꝑ mo depoſuit Frãc. Gerar
dnci, q nihil ꝓbat ꝯ d. Frãciſchinũ, aſſerit eũ interfuiſſe eo pñte,
& dicit, ꝙ idẽ receſſit, & iuit ꝑ uino, & ſic eo abſente potuit fieri
& licet ipſe dicat uera eſſe ꝯtenta in accuſa. dẽt intelligi eo tpe,
quo fuit pñs. De eo uero tpe, quo fuit abſens, nõ ꝓbat, nec poſſet
reddere rõnẽ ꝑ ſenſũ corporis, & ſic nõ ꝓbaret, cum ſenſu corpo
ris dẽat ꝑcipi, ut ff. de teſta. l. q teſtõ. in fi. & ff. de hrẽd. inſti. Lucius,
& ꝑ Inn. in c. cũ cãm. extra de teſtib. & ſi aĩr ĩtelligeres, ſeq̃reꝛ̃ di-
ctũ teſtẽ eẽ ſibi ꝯtriũ, & ei⁹ dicto ñ eẽ ſtãdũ, ut ff. de te. l. q falſa. Ruf
fin⁹ teſtis eadẽ rõe nõ ꝓbat. dicit. n. ſe aĩs inde receſſiſſe, & nõ ſp
fuiſſe. Falcõett⁹ vero, & Vẽturin⁹ & alij teſtes clare ñ ꝓbãt. Paulel
la, q̃ vr̃ pl⁹ dixiſſe ꝯ ĩſtr̃m nihil ꝓbat. nã cũ ĩſtr̃m dicat factũ certo
tpe, ipſa đ tpe nihil dixit. Vñ potuit eſſe, ꝙ uno tpe. ſ. quo illa fuit
ꝑſens non fuit factũ, & alio tpe, quo ipſa non fuit præſens, fuit
factũ: fuerunt. n. iſti actus reiterabiles, ergo &c. ut d. c. cum Io. ex-
a tra, de fi. inſt. Præterea † poſito, ꝙ lĩtate loquatur de loco, & tem-
a pore, nõ tñ credẽdũ ẽ, qa uilis ꝑſona, famula a partis aduerſę, vt pa
tet

ADDITIO.

a Multa. Vide Rom. conſi. 382. & 420.

Digitized by Google

ret ex actis,& ſic nō eſſet ei credēdū,vt in Auth. de teſti.§.ſi vero
ignoti.& q̃a hēr ꝯrios teſtes hoīes tantę fidei,& authoritatis,quā
tæ ſunt illi duo fratres minores Hieron & alius teſtis nihil ꝓbāt,
ꝓut ea eorum dictis apparet.Modo ob ꝙ dñt alia vice non inter-
ueniſſe.Nam uoo reſtringunt ſe,ꝙ non potuiſſent īteruenire qn
ipſi vidiſſent,& ſic ſimpl̄r. negāt,ſed magis credit̄ duob. affirmā-
a tib.q̃ mille negantib.a vt l.diem,& ibi no.de arb.Nec obſt.ꝙ ꝓba
4 ta eſt † fama,q̃a ꝑ parte iſtorum ꝓbata eſt veritas,q̄ ꝓualet oī opi.
vt l.a.§.ſub ꝯ.i.ff.ꝓ emp.nihil.n.operat̄,qñ veritas eſt in ꝯtrium,vt
l.eum q̄dam,& l.qđ dr.ff.de acq.hr̄.& de fur.l.inter oēs.§ ꝑ ꝯriū,
& de cri.exp.hr̄d.§.fi.ꝯcludit̄ ergo manifeſte,ꝙ non erat ꝓbatū ꝯ
oēs iſt̄,ꝙ potuerunt ꝯdemnari . Nunc vidēdum eſt de citatione
fcā de eis,ꝙ venirēt ad ꝯfitēdum. Ad qđ ſciēdum,ꝙ ſtatutum po
ſitum ſub rub.& qualr̄ ꝓcedēdum eſt ꝯ eum ꝯ quem ꝓbatum ſit
maleficium,ꝙ loq̄tur,& vult his verbis,ꝙ ſi aliqđ maleficium ꝓ-
batum eſſet ꝯ aliq̄ ꝑſonā,ꝑ q̄ ꝓbōnem poſſit, vel torq̄ri dēat ſm
formam iuris,tūc iudex dēt facere illum citari . Videamus ergo,
an ſtatutum illud ꝑmittat illam ꝑtātem iudici,qñ ꝓbōnes ſunt ta
les,ꝙ de iure cōi poſſet torq̄ri.Sed ut in p̄cedētib.dixi,nil eſſe ꝓba
tum ꝯ eos,ſed q̄cq̄d aſſertū fuit ꝯ eos,eſt exp̄ſſe reprobatū.ergo ta
lis citatio nō potuit fieri,& fcā nō valet,nec ex hoc potuerūt hr̄i,
vt ꝯfeſſi.ar.ff.de fidei.li.l.cum vero.§.ſubuētum,& ne vis fiat ei.l.
j.§.hæc verba.vñ vigore talis citationis, & ꝯtumacię non potue-
runt,nec debuerunt,de iure ꝯdemnari. Sup ſcđo eſt vidēdum,an
† ex quo ꝯdemnati ſunt ꝯſiderata ꝯdemnatione,& reſeruatione
5 p̄dictā,p̄fati ꝯdemnati ſint infames. Ad qđ examinādum videam⁹
q̄d importēt verba illius ſnīę.l.& p̄dicta oīa ꝯſtat nobis de iure cōi
eſſe,& fuiſſe vera ꝑ ītimas ꝓbōnes teſtiū receptorū coram nobis,
& nr̄a curia,& ī.ſeq̄tur,& ēt ꝑ eorum ꝯtumaciam,quos,& eorū
quemlibet citari,& req̄ri fecimus,ꝙ certo termino iam lapſo ve
nire dērēt,ad ꝯfitēdum maleficium,& nō venerūt,vt hæc,& alia
in actis noſtris,& nr̄ę curiæ plene patent. Ad q̄ rñdeo,ꝙ d. verba
dēnt ītelligi.ſ.copulatiue,& ꝯiunctim. Ex p̄dictis ꝯſtare dixerūt ꝑ
lītimas ꝓbōnes ſufficientes ad hoc,ꝙ poſſent citari ad maleficiū ꝯ
fitēdum,& ꝑ ꝯtumaciam poſtea ſecutam nō pōt intelligi ſepara
tim.ſ.qn de maleficio ēt ꝯſtet ꝑ ꝯtumaciā ēt non veniēdo ad ꝯfi-
tēdū.hæc.n.eſſet repugnantia,qđ ſic ꝓbo.dcā citatio qđ q̄s veniat
ad ꝯfitēdum,fit,qñ q̄s poſſet de iure torqueri,vt patet ea verbis ſta
tuti.ſ̄.relati.ſed vbi ꝯſtaret de maleficio plene ꝑ teſtes, q̄s de iure
torqueri non poſſet,cum de iure ad tormēta deueniat ī defectum
ꝓbōnum,vt ff.de q̄ſt.l.diuus,& C.de q̄ſt.l quoties,& declaratur ꝑ
Cy.de q̄ſtl.l.fi.ergo intelligēdo verba ſnīæ,ꝙ repugnātiā non cōti
neāt,dēnt intelligi ꝯiūctim,vt dcm̄ eſt,ſed poſſet dici,immo dēnt
intelligi ſeparatim,q̃a in ſnīa apparet de iure,& q̃a in ea eſt ex p̄ſ-
ſū,& in actis dicat̄ ꝯriū.ſ.ꝙ iudex intellexerit diſiunctim, vt patet
ea act.factis die 26.Febru.in illo actu,q incipit,ex q̄b.&c.q p̄cedit
d.citationē,vbi dicit,ꝙ iudici viſū fuit,ꝙ poſſet ad ꝯdēnationē ꝓ-
cedi,tanq̄ ſi plene eſſet ꝓbata.ſed dubōnis tollēdę cā ꝓ firmo hēs
ꝓbatū tal̄r,ꝙ de iure poſſet torq̄ri.iō ꝓceſſit ad d. citationē,vt in
actis apparet.ſed tñ.ꝙ ex illo actu non colligit̄ ꝯriū, ſed qđ ſ̄. dixi
6 ꝯfirmat. Ad qđ ſciēdū,† ꝙ videre nr̄um ſeu ītelligere eſt duplex.
Primo,qñ aliqđ nobis vr̄,nō tñ hēmus certitudinē,an verū ſit,vel
nō. Scđo qñ nobis vr̄ ꝓ certo,vel firmo abſq; dubōne,vt no. gl.in
l.ſi q̄s cattaneū.§.fi.ff.de ac.hr̄d.& in ꝓpoſito,ꝙ iudex dicit,ꝙ vi-
ſū fuit ſibi poſſe ꝓcedi ad ꝯdemnationē,hoc ītelligit de illa uiſio
ne dubia,de qua non hr̄ certitudo,poſtea dixit,ꝙ ꝓ firmo hēt tm̄
eſſe ꝓbatū,qđ ſufficit,ꝙ poſſit torq̄ri.hic indubitāter dicit nō eſ-
ſe ꝓbatū plene,ſed tm̄,ꝙ ſufficit ad torturā,ītelligēda ergo ſūt ver
ba ſnīę ꝯiūctim. Hoc p̄miſſo,ꝙ iſti nō ſūt ꝯdēnati ea veris,& lī-
timis ꝓbōnib.ſed magis ex ꝯtumacia,q̃a nō venerūt ad ꝯfitēdū ma
leficiū,ſed ꝯdēnatus ea ꝯtumacia nō eſt infamis de iure.C.de mō
mul.l.1.& ibi ꝑ gl ergo iſti nō ſunt infames.qđ apparet,q̃a magis
ea ꝯtumacia,q̄ ea eo,ꝙ deliq̄rint ſunt ꝯdēnati,vt ff.de eur.l.ledio.
in prin.& l.q repudiāte.& l.Pap.§.meminiſſe.in fi.de ioſ.teſt.hoc
ēt patet,q̃a de iu.cōi nō reperit̄,ꝙ abſ̄s ꝑ ꝯtumaciā poſſit ꝯdēna-
ri de crīe de quo non plene ꝯſtet.ſolū ergo a ſtatuto p̄mittit̄. Nec
ꝑ ſtatutum pœna infamię irrogat̄.ergo p̄dicti de iure nō ſunt īfa-
mes. Supereſt ergo,ꝙ videamus poſito,ꝙ alias iſta ſnīa infamaret
a eos,an reſeruatio famæ aliq̄d operet̄,aut in caſu nr̄o operet̄ aliq̄d.
Hoc ꝓ tanto dr̄,q̃a poſſet q̄s dicere,poſito,ꝙ vere falſum nō com
b miſerint,tñ ex eo ꝙ inde ꝯdēnati ſunt,efficiunt̄ infames, b vt no.
ff.de his,q no.infa.l.Athletas.§.fi.ſed certe iſtæ gl.loquunt̄,q̄ cō
dēnati ſunt tantū vere faciētes,& ꝙ pe hoc ꝯſtet vere.hic vero nō
ſunt ꝯdemnati,quaſi de hoc ꝯſtet, ſed ꝑ eorū ꝯtumaciā, vt dictū
7 eſt.ergo,&c. Sed poſito,ꝙ eſſent al̄s infames. Videamus †de reſer
uatione iſta. Vr̄.n.ꝙ iudex hoc facere nō potuerit,vt ff.de fur.l.nō
pōt.& ff.de iniu.l.diuus,veritas eſt,ꝙ iudex hoc facere pōt ex cāu
ſta.ſed ſine cā iuſta nō pōt,ut ar.ff.de mili.teſta.l.ex militari.& de
his qui no.infam.l.qđ ergo.§.pœna grauior.& ꝑ Cy.C.de teſtam.
mil.l.milib. Vidēdū eſt ergo,an iſta reſeruatio fuerit facta cum
cā līma,licet in ſnīa nulla contineat̄ cā,tñ ſnīa refert̄ ad cām,quę
colligitur ex actis,vt no.C.de ſen.quæ ſine cer.quanti.l. hæc ſnīa.
& ff.de re iu.l.ait prætor.§.ſi iudex.& no.ff.de exce.rei iud. l.ſi q̄s
ad exhib. Sic ergo inq̄rendum eſt,an ex actis aliqua iuſta cauſa col
ligat̄,& līma. Ad qđ aduertendū,ꝙ iudex,q talē ſnīam tulit,erat
legū Doctor,vt patet ea intitulatione ſnīæ, & ſic in eo nō p̄ſumi
tur iuris ignorātia,īmo ſcire p̄ſumit̄. cognoſcebat ergo dict⁹ iu-
dex,ꝙ p̄dicti nō erāt ꝯdēnādi de iure , ut patet ex actis,licet ꝯriū
aſſereret. Si ergo iudex ſciebat ſe partē grauare,iuſta cā fuit reſer-
uādi ſibi famā,ut d.§.pœna grauior.& C.ea q. cau.infa.irrog.l.&
ſi ſeuerior.ergo multo magis,qñ debuit imponi pœna. Præterea
8 † qñ poſt ꝯdēnationē de īnocētia cōſtat , iuſta cā eſt al̄s deferen-
di executionē,& īpetrādi reſtōne,ut l.1.§.fi.ff.de q̄ſt.ergo multo
magis iuſta cā eſt añ ſnīam reſeruādi famā,ut ſ̄.ꝓbatū eſt,ergo re
ſeruatio huius eſt ex iuſtis cauſis.ſed ille,cui fama līme reſerua-
ta ē,ſine dubio pt̄ admitti ad oīa publica officia, nō obſtāte dicta
ſnīa,ergo idē ī iſtis. Nō ob.p̄dictis p̄dicta declarō poſt datā ſnīam
per ipſum capitaneū,q̃a fuit fcā poſtq̄ functus erat offō ſuo,& ēt
parte nō citata,& ſic ñ ualet,ut l.iudex.ff.de re iud.& fuit fcā ꝯ te
norē ſnīæ,qđ nō licet,ut l.ab executore ff.de appel. & ibi no.Bar.

ADDITIONES.

a Quam mille negantibus.Pro hoc eſt gl ſing in l.diē proferre.§ ſi plures.ff.de ar.
quā ad hoc dicit ſin.Oldr.de Land.prout refert & loquit̄ Nico. de Neapo.in l.1.
in prin.ff.de vent.inſpi & illam limitat ibi,ut procedat qñ negatiua illa nō eſt ꝓ-
babilis,quia alias ſecus,& ita refert,& ſequitur Ant.Corſe.ſing.ſuo in uer.teſtis.
inci.duo teſtes.

* Iacob.Menoch.Boér.b.64.10.q & 10.

b Infames.Vide Cal omnino.conſi.1.de accuſ.

CONSILIVM CXII.

1 *Si unus accuſatus de turbata poſſeſſione,quia intrauit,&c.Et ille dicit , ꝙ intrauit tunquam in rem ſuum,quia fuit aui ſui,& probat: tamen ſi accuſator probat antiquiorem poſſeſſionem,debet obtinere.*

2 *Item quot modis dicitur quis turbare poſſeſſionem alterius,& quando tenetur de turbata poſſeſſione.*

Quidam Accuſatus de turbata poſſeſſione, q̃a turbauit.
& moleſtauit Titiū in una petia terrę ſuę;ꝑ eā
poſſeſſæ intrādo,& eūdo ꝑ ipſam ꝯ eius uolūtatē aīo turbādi. Ad
quæ rñdit dictus Titius ſe intraſſe,& fuiſſe nō aīo turbādi,ſed tā-
q̄ in re,& ꝑ rē ad ſe ꝑtinentē,q̄ fuit talis ſui aui,& ꝑ eū poſſeſſa. q̄
partes ambæ ꝓbauerūt poſſeſſionē,licet diuerſo tpe,q̄ritur,an ac
1 cuſatus dēat,& poſſit cōdēnari. Sup † quo dico, ꝙ dict⁹ accuſatus
cōdemnari pōt,& dēt ꝑ iura,& rōnes ſequētes.nā licet ipe accu-
ſatus de poſſeſſione ꝓbauerit,nō ꝓdeſt ei, q̃a accuſator ꝓbat anti
quiorē,ut patet ꝑ teſtes,ergo cōdēnādus ueniet accuſatus,ut po-
nit Cy.in l.1.C.uti poſſide. Sed reſtat uidere, q̄uo pōt condēnari
ea eo ſolo,qđ intrauit,& iuit ꝑ ipſā petiā terræ,cū nō dicatur arā
do,ſeminādo,zappādo,uł al̄r īpediēdo.& licet ſup hoc ſatis ſit al
a legatum,tñ clarius oñdo. Dico.n. † ꝙ turbatio a eſt q̄dā ſpēs deli-
a cti hñs plures dñas.pōt.n.fieri arādo, ſeminando , zappando, uel
al̄r īpediēdo poſſeſſionē ſup alieno fundo, ut ff.uti poſſi.l.ſi duo.
& in l.1.§.ꝙ ait. Itē qñ ipſe poſſidere cōtēdit , ut l.1 §.1.eo.& no.
Iono.in c.ſuborta.de re iu.unde nō ſolū arare, colere, & ſemina-
re,ſed alii actus , q oēs io iure cōprehēdi nō poſſunt,nec poterūt
cū plures ſint res,uel negotia,q̄ uocabula,ut l. ſi q̄s in fundi voca
bulo.đ le.1.Dico aūt,ꝙ iſte introitus,& acceſſus ē modus & act⁹
ut q̄s dicatur turbare quē in poſſeſſione ꝑ trāſitū ad aucupādū,ve
nādū,oportet tñ p̄cedere ꝓhibitionē dñi,ſeu poſſeſſoris rei,ut In
ſtitu.de rer.diui §.plane 1.& 2.l.diuiſio.ff.de ſeru.alias nō vr̄ tur-
bare,niſi ꝑ aliū actū facti,uel uerbi denoteretur act⁹ turbatiuus,nā
ꝓhibitus,& illicitus eſt de iure,ut l.iniuriarū.§.fi.ff de iniur.ergo
iniuriaris mihi,& moleſtas me ꝑ talē introitū,ut patet ad ſenſū,
dū tu uteris re mea illicite ꝯ uolūtatē meam.nec pōt dici,ꝙ hęc
iniuria nō ſit moleſtia,cū ꝑ hoc mihi ius accuſādi cōpetat , vt d.
iurib.& hoc plus demōſtrat fcō ipſo,& clarius q̄ poſſit ꝑ iurā.tur
batio.n.includit ī ſe oēm moleſtia,& īpedimētū rei, ut Inſtitu.đ
interdic.§.retinēdę.& hāc turbationē oſtēdit magis reſpōſio d.
accuſati dicētis,ſe poſſidere,& poſſeſſionē ad ſe ꝑtinere. Nā dicē
do me poſſidere,turbo te. Nā iſta ſunt paria,turbare,& poſſidere
& cōtēdere,ut ponit Cy. in d.l.iniuria.in 5. col. & dicit in l. duo,
ff.co.ſ̄.allega. Vnde ſatis colligitur d. Titiū turbatū ex aīo,& ītē-
tione ſua,& ſua rñſione.& animus inſpicitur ī delictis,ut l.1.ff.de
ſica. Itē ſp̄ālis caſus eſt,ꝙ ibi ad delictū turbationis iure requirtur,
vt acq̄rat poſſeſſio ꝑ eū q uim īfert,& ibi ſolus ītroitus nō punia
tur ſi nō aduocet poſſeſſio, ut l.creditores. ff. ad l. Iul.de ui.priu.
ergo eſt ī ꝯriū ius cōe.ſed in caſu,ubi ꝯ iurāte,uel impedientē cō
petit hoc interdictū , requiritur , ꝙ turbatus ſibi poſſeſſionē ac-
q̄ſiuerit,ui per Cy.in d.l.1.§.hæc aūt.& ibi.no.ff.e. ergo, & c.Bar.

ADDITIO.

a Turbatio. Vide Pau.de Caſt.conſi.191.& 257.Bal.conſi.331.2.lib.

CONSILIVM CXIII.

1 *Teſtis,qui deponit ſuper adulterio,dicens eſſe publicam uocem,& famā , talem cognouiſſe Bertam uxorem Titij, non probat ſi non deponit, quod tempore adulterij commiſſi erat vxor Titij.*

2 *Quoties plura requiruntur,non ſufficit unum adeſſe.*

3 *Matrimoniū nonprobatur per famam.*

4 *Statutum contra ius cōe reſtringitur,& non trahitur ad conſequentiam.*

5 *Verba enunciatiua emiſſa propter aliud non inducunt diſpoſitionem.*

6 *Teſtis dēt deponere ſup facto,& nō ſuper iure,& aliter deponēs nō ualet.*

Pio

Proceſſum Eſt contra Titium de adulterio,quod cō-
miſſit cū Berta vxore Ioānis,teſtes eo mo
do,quo probari pōt adulteriū,probarunt dicentes,ꝙ eſt publica
uox,& fama,Titium cognouiſſe Bertam vxorem talis,& ꝙ vide
rūt eos in actu ꝓpinquo ꝯmiſceri,&c.Quæritur an ſit probatum
1 adulterium.†& certe non Nam de iure cōi adulterium eſt,& cō
mittitur cum nupta,vt ff.de adulte.l.inter liberos.§.lege Iulia.&
c.vi.l.ſi vxor.§.diuus de verb.ſig.l.inter ſtuprum.ff.de adult.l.pp.
cum ſi.& eodem modo debet dici ex forma ſtatuti.requiritur er
go ſm formam ſtatuti,& iuris cōis,ꝙ illa fuerit vxor tēpore adul
terij commiſſi.hoc probatur in l.ſi vxor nō fuerit.in prin. & §.1.
& 2.ff.de adul.Ad idem,quod dicimus de actio.rer.amot.q̄ datur
a ꝯ illā,quæ vxor ꝯfuit.Oportet enim ante omnia probare,ꝙ vxor
fuit,vt ff.rerum amota.l.concubinam.in princ.ad idem in prætor.
§.docere.ff.ui bon.rap.l.2.§.itē illud.ff.ad Sil.l.ibi,igitur,&c.Quo
2 ties.n.† plura requiruntur,nō ſufficit vnum adeſſe,vt ff.de admi.
tuto.l.tutor qui repertorium.§.pecuniam.ibi,docetur,ergo &c.
de tutel.& ratio.diſtra.l.1.§.præterea.ibi,vtimur,&c.de diuor.l.ſi.
de iunere,actuq; priua.l.1 §.hoc autē.de bo.lib.l.ſi patro.§.ſi qs.
ff.de tranſac.l.cum hi.§.ſi prætor.Sed per ea,quæ oſtenſa ſunt,nō
vr̄ probatū de matrimonio,ſeu ꝙ Berta fuerit vxor tpe delicti.er
3 go,&c.Nam de iure †cōi matrimonium nō probatur per famā,
vt in c.illud.extra,de præſumpt.non enim probat fama per ſe in
aliquo,vt 4.q.3.item ſi pater.ver.aliæ præſumptiones. Aut ergo
dicimus,fama de matrimonio probat,& nil releuat.Nō obſt.ſta
tutum ibi,dum dicit,quod in omnibus caſibus prædictis poſſit
probari per famam,&c.Quia dat formam probationi delictorū
in illo ſtatuto comprehenſorum,nō autem contractuum,vel ne
gociorum,ſicut eſt contractus matrimonij,quod patet ex verbis
ipſius,ergo &c.Quia per præcedentia,&c.Vt l.hæredes palam.§.
ſed ſi notam.ff.de teſta.& l.ſi ſeruus plurium.§.fin.de leg.1.Item
4 non poteſt †dubitari,ꝙ dictum ſtatutum eſt contra ius cōe,nam
in delictis probationes debent eſſe luce clariores,vt l.ſciant.C.de
probat.cum ſi.ergo eſt reſtringendum,nec trahendum ad conſe-
quentias,vt l.quod vero ꝯ.ff.de leg.& l.ſi quę pp neceſſitatem.ff.
de reg.iu.c.quæ a iure cōi.de reg.iur.li.6. hinc eſt, quod actio rei
perſecutoria ſit annalis,licet de ſui natura ſit perpetua.l.in hono
rarijs.ver.ſec cū reſciſſa.ff.de act.& obl..Ad idē, quia facilius tol-
litur priuilegium,quam ius cōe,vt in corpore de non alic.§.quia
veriſimile ff.de re milita.l.eius militis.§.militia.Nō obſt.ſi teſtis
dixerit,ꝙ dictus Titius cognouit vxorem Ioan.&c.Quia iſta ſunt
5 uerba enunciatiue emiſſa propter aliud,& no principaliter prop
ter ſe,q̄ non inducunt diſpoſitionem,vt arg.l.ꝓdijs.§. Titio.ff.de
leg.3.& ꝙ no.Inn.extra,de offi.deleg.c.in iure.per Doct.in l.ipu
ſnam.C.de ꝯhen.& com.ſtipu.& Spec.de ſi.inſtru.§.reſtat.ver. ſi
vero,&c.Et hæc eſt alia rō,quare poſito,ꝙ de tpe dixiſſet,qa non
eſt probatum matrimonium,ideo non probatur ꝓ adulteriu.Si au
tem diceretur,ꝙ eo ipſo ꝙ teſtis dixit de adulterio,videtur dixiſſe
de matrimonio,ſine quo adulterium non poteſt eſſe,leuis eſt re-
ſponſio.quia ſi ſic intelligeremus,ſequeretur ꝙ teſtis partes iudi
6 cis aſſumpſiſſet.debet† namque ſuper facto deponere non ſup
iure.alias eius dictum non valeret,ſecundum ea quæ colligūtur
in Aut.de hære.& Fal.§.ſi vero abſunt.& no.Inno.extra,de teſt.c.
cum cauſam.& Spec.de teſtib.§.nunc tractandum.ver.quid ergo
ſi is qui petit fundum &c.Et ver.officium nempe teſtis,&c. Ad
quod facit 8.q.3.c.Odoardus.& ibi no.& quod no.de verbo.obl.
l.ſtipu.iſta.§.hi quoque.in glo argum.eſt ad iſta.2.q.9.ca.pura,&
ſimplex.& ideo non expedit aliquid dicere,an ꝓbatio illius ma-
trimonij in caſu iſto facta coram laico valeat,cum facta rite non
fuerit.Itē aduerte,quia negauit accuſatus omnia,& ſingula,&c.
Et ſic videtur negaſſe matrimonium,&c.ff.de reb.dub.l.ſi is qui
ducenta.§.vtrum.&c.Bar.de Saxoferrato.

ADDITIO.

a Vxor fuit.Idem tenet Roma.conſi.166.Pet.de Anch.conſ.409.

CONSILIVM CXIIII.

Viſo. Statuto poſito ſub rubrica,de pęna vendētis poſſeſſio-
nem,&c.Modo quidam vendidit poſſeſſionem cōtra
formam ſtatuti,vnde inquiſitus fuit, & poſt reſponſionem per
eum factam obtulit fideiuſſorem,&c.

Illud conſilium vide ſupra in terminis in conſi.73.

CONSILIVM CXV.

1 *Statutum,ꝙ percutiens aliud debeat in certa quantitate condemnari,ſi de
bilitatus,vel percuſſus hoc petierit,intelligitur,quòd libellus offeratur,
& lis conteſtetur.*

2 *Actio ciuilis,& criminalis ex eodē facto deſcēdēs nō poteſt ſimul agitari.*

3. *Quarta pars condemnationis,ꝙ detrahatur vigore confeſſionis facta,intel
ligitur de prima confeſſione.*

4 *Reſpondens inquiſitioni cōtinenti plura delicta,& confitens vnum,& de
alijs ſe non culpabilem,ꝙ non videatur reſpondiſſe.*

5. *Interrogatus an commiſerit maleficium,ſi reſpondet ſe non eſſe culpabilem,
non dicitur ad interrogata reſpondiſſe.*

Super Quo quæritur,vtrum potuerit Poteſtas ex cauſa in-
quiſitionis in tantundem condemnare Hermanum
prout fecit dicto Petrucio.Ad quod rñdentur,ꝙ dictum Herma
num non potuerit cōdemnare dicto Petrucio in tantundem,nā
1 ſi verba ſtatuti de hoc loquentia bn̄ inſpiciantur,ſic dicunt, † &
quotidie de debilitato,ſeu percuſſo,ſi petierit quod de iure dene-
gatu quòd niſi per debilitatum,ſeu percuſſum detur libellus, &
lis ꝯteſtetur,vt l.amplius non peti.ff.rem ra hab.& ff.de bon.lib.
l.in ſeruit.§.petiſſe.ſed in propoſito non apparet per dictum Pe
trucium percuſſum li.conteſt. fore.non eſt ergo verum ipſum
petiſſe.& ſic condemnatio ſequi non potuit ex vigore dicti ſtatu
ti.Prætera apparet ex hoc dictam condemnationem eſſe factam
libello non dato,li.conteſt.& nullo ordine iuris ſeruato,vt patet.
C.de ſenten.l.prolatam.Præterea dictus Hermanus confeſſus eſt
maleficium ſuper inquiſitione, & ideo talis confeſſio dicto Pe-
trucio prodeſſe non debet,vt ff de confeſſ.l.certum.§ ſi quis ab-
ſente & ff.de interrog. act.l.ſi Ex hoc apparet dictum Hermanū
non fore condemnandum dicto Petrucio abſque aliqua proba-
2 tione.Præterea,cum ꝓceſſus† factus per poteſtatem ſit criminalis,
lis,& ad inſtantiam dicti Petrucij ſit ciuilis,ex eodem facto deſcē
dentes non potuerunt ſimul agitari.ff.de publi.iudi.l.interdum.
3 vi bo.rap.l.2.§.1.ſuper eo † quod quæritur, an Poteſtas potuerit
detrahere quartam partem de dictis 150 lib.in quibus condem-
nauit dictum Hermanum propter percuſſionem manus,& col-
li,cum dictus Hermanus non negauerit dictas percuſſiones,& in
1.& 2.reſponſione dixerit,ſe non eſſe culpabilem. Ad quod re-
ſpondetur,ꝙ Poteſtas debuit detrahere quartam.nam ſtatutum
dicit,ſi aliquis fuerit confeſſus maleficium in excuſatione,vel re
ſponſione &c.Sed iſte Hermanus in 1.confeſſione fuit cōfeſſus
dicta maleficia,vt oſtendam,ergo,&c.hoc oſtenditur ſic.certum
eſt,ꝙ quot delicta in accuſa.continētur,tot accuſationes viden-
tur,vt l.in cauſæ.§.1.ff.de mino.& de verbo.obl.l.ſcire debemus.
4 & l.plurib.cum ſi.Sed † in 1.reſponſione confeſſus eſt vnam per
cuſſionem.vnde ad illam videtur tantum reſpondiſſe illud vero,
5 quod dixit,ſe non eſſe culpabilem,&c.Non eſt reſponſio † ad in
terrogata,nam ipſe interrogatus fuit de contentis in inquiſitio-
ne,quod eſt,an commiſerit,vel non commiſerit maleficium.&
ipſe reſpondit,ſe non eſſe culpabilem,&c.Et ſic de ipſo tempore
reſponſionis loquitur.poteſt enim eſſe,ꝙ tunc erat inculpabilis,
quia forte abſolutus per pœnitentiam a ſacerdote & ſic ad inter
rogationem nullo modo reſpondit.caſus eſt expreſſus extra, de
purga.cano.c.fin.Apparet ergo, quod ſuper alijs maleficijs nullo
modo eſt reſponſum,quia non reſpondit,vt interrogatus eſt, vt
l.1.§ ſi quis ſimpliciter.ff.de verb.obl.& ff.de interrog.act.l.de ęta
te.§.quod autem.ver.eſt expreſſum.ex hoc ſequitur,ꝙ eum po-
ſtea illa alia maleficia eſt confeſſus in 1.reſponſione,confeſſus de
bet dici,quia illa eſt prima reſponſio quam nulla præcedit alia,
vt ff de vulg.& pupil.l.ex duobus.in princ.& de reb. dubijs.l. qui
duos.cum ſi.ſed hic alia nulla reſponſio præceſſit ſuper eiſdem
delictis,vt eſt ſ.oſtenſum,ergo &c.Bar.de Saxoferrato.

CONSILIVM CXVI.

1 *Pater qui tenetur pro delicto filij ex forma ſtatuti,quod non tenetur filio cō
demnato per contumaciam.*

2 *Sententia lata contra abſentem non perimit ius alterius,quando lata con
tra præſentem ex iuris diſpoſitione perimeret.*

3 *Sententia lata contra abſentem non poteſt parare actionem cōtra alium,ſe
cus ſi contra præſentem eſt lata.*

4 *Quando quis propter eius contumaciam aggrauatur,tale grauamen non egre
ditur eius perſonam.*

5 *Confeſſio,quæ inducitur per contumaciam ex forma ſtatuti,eſt confeſſio ſi
cta effectus ficta confeſſionis non extenditur contra tertium.*

6 *Nomina poſſeſſiua,meū,& tuū & ſuum,ſunt ſignificātia præſentis tēporis.*

Statuto. Peruſinæ ciuitatis cauetur,ꝙ ſi quis fuerit paſſus
ſe poni in banno habeatur pro ꝯfeſſo.Alio ſtatu-
to cauetur,ꝙ ſi quis cōmiſerit maleficium homicidij, bona ſua
deſtruantur.& ſi dederit auxilium,cōſilium,& fauorem, eadem
pœna puniatur.Alio ſtatuto cauetur,ꝙ ſi filius,vel filia nupta cō
miſerit maleficium aliquod,ꝙ pater teneatur ſoluere ꝓ filio pę-
nam,& bannum vſque ad eam quantitatem,quæ contingit ipſi
filio de bonis paternis,diuidendo ſua bona inter ipſum,& filium
ſeu filios,itaꝙ medietas omniū bonorum ſuorū ſit patris,alia me
dietas ſit omnium filiorum. Contigit ꝙ Bartholomæus filius
Ser.Card inquiſitus fuit de fauore,& auxilio præſtito ad homici
dium.paſſus fuit ſe poni in banno & elapſo termino banni venit
1 condemnandus. quæritur, vtrum Ser Cardus teneatur † pro di
cto ſuo filio ex condemnatione diuidēdo bona,vt ſ. dictum eſt,
vel non.& poſito ꝙ teneatur,an dicta pars contingens dicto filio
ſm aſſignationem prædictam venit deſtruenda, vel non. Circa
primum punctum prænotandum eſt ſm ſtatutum,de quo ſ.fa-
cta eſt mentio,qa loquitur conditionaliter,ſi filius,vel filia com
miſerit maleficium,& condōnalis diſpoſitio tūc demum ſumit
effectum cum extiterit condō,vt ff.de condi.& demon.l.qui hæ
redi.in ſi.& de verb.ſig.l.cedere diem.C.de cōd.inter.l. legatum.
cū ſi.ſed condō dicti ſtatuti nō extitit:quia dictus filius Ser Car.
non commiſit,nec commiſiſſe eum conſtat,quantum ad præiu
dicium ipſius Ser Car.vt probatum eſt.ergo non procedit diſpo
ſitio dicti ſtatuti ad compellendū dictum Ser Cardum ad ſoluē-
dum

dium,vt l.inde Neratius §.fi.ff.ad l. Aquil.& de interrogato.act.l.
ꝯfeſſi omib.ſed in reiterabilib.ſecus,vt ff.de ver.obli.l.ſi ſic.& rem
pupi.ſal.fo.l.qm̃. §. pe. & qa reiterabilia ſunt intelligenda pluries
commiſſa,& ſic pluries punienda,vt ff.ad l. Aquil.l.illud. §.fin.in
ptin.& l. Agraria,de termino moto,ibi in terminos ſingulos,&c.
Et de iniur.l.prætor.§.ſi mihi pluries.& niſi plura dicta reiterabi-
lia ad vnum tẽderent effectum.ita loquitur in d.§.fi.in fi. ſm Dy.
reiteratio.n.non præſumitur,cum in facto conſiſtat, niſi ꝓbetur.
ff.ex qui.cau.maio.l.denique.& de cur.fur.l.conſilio.&c.

CONSILIVM CXVIII.

1 *Nepos legitimus ex filio ſpurio,quod poſſit ab auo hæres inſtitui, & ſubſti-
tui ſine detractione,vel diminutione,& nu.4.*

2 *Patri ſpurio non debetur vſusfructus bonorum eius filio legitimo relictorũ
in teſtamento,in quo ipſe,& filius ſunt inſtituti.*

3 *Inſtitutus contemplatione alterius , quando acquirat illi cuius contempla-
tione fuit inſtitutus.*

5 *Agnatus non admittitur ad reuocandum,& vendicãdum hæreditatem ſpu-
rio relictam.*

1 Oducius Corneti de Gualdo,hñs filiũ ſpuriũ, q ſpurius
ex vxore † hẽbat filiũ legitimũ, & in eius filij
ptãte ꝯſtitutũ,ſine alia ſobole lẽima fecit teſtm̃,ĩ quo ṗdictũ filiũ
ſpuriũ,& dictũ eius nepotẽ ex ſpurio hr̃des inſtituit ꝓ æquali por
tione,hac adiecta ꝯdõne,ꝙ ſi dicta inſtĩõ facta de dicto ſpurio, &
eius teſtm̃ quoad eius inſtĩõnẽ ex pſona ipſius filij,vel defectu ſi-
ue vitio,ſine alia quacũq; rõne,vel cã in totũ,vel in partẽ nõ vale
ret,aut quõlibet infringeret,vel infringi ꝯtingeret, vel annullari
aliquo caſu,vel iure,ſiue ipſe donationẽ capere non poſſet,ex tũc
ipſe nepos ex filio ſpurio ſit hr̃s inſolidũ , ſine aliqua diminutio-
2 ne,vel detractione.Quærĩt mõ,ª cũ veniat nepos qdã,q dicit ſe ꝓ
ximiorẽ agnatũ d.Oducio.Et petit oĩa bona ab inteſtato , cũ ſint
inſtituti nõ capaces:an de iure petat,vel non?Dubitatio præſentis
qõnis deſcendit ex opi.antiquorũ Doc.Nã iſtã qõnẽ mouet glo.
C.de na.li.l.fi.vbi q̃rit,qd ſi ex filio ſpurio hñs legitimũ &c.Et ta-
lis qõ olim in gl.erat deciſa,ſed fuit facta poſtea quædã additio p
Fran.Accu.q̃ hodie eſt gl.or.determinat idẽ eſſe in filio lẽimo,&
ſpurio,ꝙ ibi in tex.dr̃ de filio legitimo ex filio nãli,& ſm hoc eſt
certũ,ꝙ ꝓximus agnatus iure nõ peteret.alia eſt opinio,q̃ reperi-
tur,ꝙ Dy.in d.l.fi.dicit Odof.tenuiſſe ꝯ.ſed ſalua pace eius, Odof.
hoc nõ dixit,imò in ſucceſſione talis nepotis ex teſtõ dimiſit ſub
dubio,ſicut gloſ. antiqua dimittebat , vt apparet ex lectura ipſius
Odof.ſup ea.l.Alia opinio reperĩt Roſ. q iſtã qõnẽ determinauit
diſtinguẽdo,aut ipſum nepotẽ inſtituit ꝯtẽplatione ipſius nepo-
tis forte,qa ab eo recepit ſeruitiũ & valet,aut alia eum inſtituit,&
nõ valet,qa ꝯtẽplatione filij vr̃ reliquiſſe,ergo &c. vt C.de nat. li.
l.j.& nulla alia rõne iſtũ nepotẽ noũ hẽbat,niſi pp filiũ,ergo &c.
vt l.ſed ſi plures §.in atrogato.de vul.& pup.& l.ſi forte.de caſtrẽ.
pecu.ita fuit ſua determinatio, quæ eſt multum ꝓxima veritati.
Specula.hoc idem tãgit in ti.de ſucceſſ.ab inte.ver.qd ſi hñs filiũ.
& ver.ſeq.Nos igĩt qd iuris ſit,videamus, & ꝓ parte eorũ q dicũt
talem nepotem non eſſe capacem bonorum aui , facit primo,qa
qua rõne excluditur filius,eadem rõne nepos in eius ptãte conſti
tutus,vt l.3.de bo.lib.& de iu.patr.l.qui ꝯ legẽ.Pręterea ad ſpuriũ
non põt ꝑuenire aliquid de bonis pr̃nis,nec directe, nec ꝑ mediã
pſonã,vt ff.de do.cã mor.l.qđ ꝯdõnis,& de vulg.& pup.l.ſi is qui.
& C.de na.li.l.1.& de ince.nupt.l.ſi quis.Sed ſm hoc ꝑ mediã pſo
nam nepotis perueniret ad filium ſpurium,ergo &c.Ad idem fa
cit l.hac edictali.C.de ſecun.nu.circa medium.& C.de hær.inſt.l.
neq; ꝑ ſe.cũ ſimili.Præterea,qñ relinquitur tam ꝯiunctę pſonæ,
ſicut filio ipſius ſpurij,de facili præſumitur fraus, vt l.pe.§. r.ff.de
bo.li.ibi,facilior qa ſuſpicio,&c. Præterea vitiũ patris porrigĩt ad
filios,vt l.quiſquis.C.ad leg. Iul.maieſt.& C.de quæſ.l.diuus.ff.de
qõ.de mi.& de ſal.l.ſi qs patris.& de ędi.edic.l.qđ ſi nolit.§.ſi mã
cipia.ergo vitium filij ſpurij porrigitur ad nepotem.In ꝯriũ vr̃,
& iſta eſt veritas,ꝙ inſtitutio facta de prædicto nepote teneat . &
iſtã opi.tenẽt Arch.qđ ſic ꝓbatur,vitium,& pęna patris nocet fi-
lio in his tm̃ q̃ deſcendunt ex pſona patris,ſecus in alijs,q̃ aliunde
eueniunt,vt dicit tex.in l.3.de interdic.& relega. ad idem facit.ff.
de ſena.l.emancipatum.in fi.& quod ibi no.ſed iſte nepos,q inſti-
tuitur ab auo,nõ capit a ſuo patre,ergo &c.Pręterea ſicut ſpurius
nõ põt capere,ita nec ẽt deportatus,vt C.de hęr.inſti.l.j.ſed depor
tatio filij nõ nocet nepoti,quin ipſe poſſit capere,vt ff.de ꝯta.l.1.
§.filium.& de bon.libe.l.ſi necẽ.§.ſi deportatus.ergo idẽ in ꝓpo-
ſito,pſona filij non nocebit nepoti , quin ipſe ex ſua pſona habeat
querelam.l.3.§.ſi emancipatus .de bo.poſ.ꝯtab.& C.de inoſ. teſt.
l.ſi quis filium,& ꝙ ibi no.per gl.& Doc.& ꝑ Dy.in c.non dẽt ali-
quis.de reg.iu.lib.6.ita in ꝓpoſito filius non nocebit nepoti.Præ-
terea ego video,ꝙ ſi filius eſt hæreticus,& infidelis,non nocet ne
poti,qn ſuccedat auo fideli,vt C.de hære.l.cognouimus.& auth.
idem de Neſtorianis.Præterea in his,quæ acquiruntur filio , & ꝑ
filium.& non patri ꝑ filium,vitiũ, ſeu macula patris filio non no
cet,puta ſi filius eſt emãcipatus,vel in ptãte.Et tractatur de eo,qđ
pr̃i nõ quæritur.de bo.lib.& l.diui fratres.de iure patr.& de in ius
vocan.l.adoptiuum.in fi.& no.gl.de iure patr.l. q ꝯ legem,ſed in
qõne ꝓpoſita ex tali inſtĩõne facta de nepote patris in cuius ptãte
eſt,nil põt quæri ꝑ illa verba,ſine aliqua diminutione, vel detra-
ctione,ꝑ q̃ voluit teſtator,ꝙ ad patrem ex perſona filij nihil ꝑue-
niret,nec in ꝓprietate,nec in vſufructu,vt C. de bo.quæ lib.auth.
excipit.& in Auth.vt li.ma.& auiæ. in prin.ergo huic nepoti ma-
a cula patris non nocet.Præterea poſito,† ꝙ hoc non eſſet dictum
inſtituẽdo æqualiter filium,& nepotẽ,vr̃ teſtator voluiſſe, ne ad
pr̃em ꝑueniat vſusfructus ex pſona nepotis,vt C.de bon.quæ lib.
auth.itẽ hr̃ditas.in fi.ſm intellectũ ibi no.in gl. licet an intellect⁹
ſit verus ꝑ aliquos Doc.dubitẽt. Præterea cũ patri ſpurio nõ poſ-
ſit acqri vſusfructus pp defectũ pſonę ſuæ, dẽt vſusfructus rema-
nere ꝓprietati ſm regulã cõem Inſtit.de vſufru.§.fi. C.de vſufru.
l.corruptionẽ.in fi.non.n.qs põt dicere, ꝙ ex pſona filii ſpurii va-
dat ad alium,quia hoc eſt impoſſibile in vſufructu,vt l.ſi vſusfru-
ctus.de iure dot.Inſt.de vſufru.§.finitur.Præterea qñ teſtator eui-
dentiſſime loquitur,ꝙ iſte nepos nullam patiatur diminutionẽ,
vel detractionem a patre nõ capace,nõ põt videri fraudem com-
miſiſſe,& in fraudem eũ inſtituiſſe,vt l.ſiquis locuples,de manu.
teſt.& ff q & a qui.l.cũ hęreditas. in prin. Et ex his apparet rñſio
3 ad argumenta,quæ in ꝯriũ facta ſunt.Pręterea qñ †aliquis inſti
tuitur ꝯtemplatione alterius, vt ſic ꝑ alium inſtitutum tanq̃ per
miniſtrum alteri quæratur, & tunc ſi hoc modo facta eſſet inſti-
tutio de hoc nepote,non valeret,& ſi teſtator voluit,ꝙ ꝑ eum q̃-
reretur patri.& ita loquitur opi.Roſ.per l.ſed ſi plures.§.in arrog.
cum ſimi.Qñq; quis inſtituit alium,pp alium occaſionaliter, vt
qa pp vnum hominem aliquis habuit notitiam Titij , & ex hoc
ductus eſt in tãtam amicitiam eius,ꝙ eum hęredem inſtituit pp
ſeipſum,& non pp alium,& tunc iſta alteri non quæritur . caſus
eſt expreſſus.ff.pro ſo.l.ſocium,q ex eo. Et hic eſt caſus noſtræ q.
nam iſte nepos eſt notus auo pp filium,tñ auus inſtituit eum pp
ſe,nõ pp patrem eius.Quod patet ex illis verbis,ſine aliqua dimi-
nutione,vt ſ.dictum eſt.ergo patri non acquiritur.& ſic valet in-
ſtitutio.Et ſi qs dicat,quomodo hoc,cum nulla merita iſtius ne-
potis ṗceſſerint,cum ſit infans.Rñdeo in inſtitutione non requi
ritur,ꝙ præcedant merita,quia extraneum ẽt penitus ignotũ põt
quis inſtituere,vt C.de hęre.inſtit. l.extraneum.ad quid ergo hic
de meritis tractatur. & per hoc eſt rñſum ad verba Roſ.Pręterea
caſus eſt expreſſus in l.fi.C.de nat.lib.quia iugum paternum ſolũ
refrenandum fuit in liberis primi gradus,non aũt nepotib. Nec
oõſt.ſi dicatur,quod ibi loquitur in filijs naturalib.non in ſpurijs,
quia eadem rõ eſt in ſpurijs,quæ eſt in filijs naturalib. in ea parte,
in qua capere non pñt.Præterea glo.ord.ẽt,quę hoc dicit expreſſe
ibidem in ſpurijs quod tex.dicit in naturalib. Cõcluditur ergo di
ctam inſtitutionem factam de nepote legitimo ex filio ſub dicta
4 forma de iure poſſe fieri,& validã eſſe inſolidum.Supereſt †vide-
re de ſubſtitutione facta per verba, quod ſi inſtitutio facta de filio
ſpurio non valeret,ꝙ deueniat ad dictum nepotem, vt in themate,
proponitur , an valeat,quod totum nepoti debeatur . caſus eſt
expreſſus,quod ſic.C.de hære.inſti.l.2.& ibi gl.ponit iſtud exem
plum. viſo ergo , quòd dicta inſtitutio , & ſubſtitutio ex perſona
5 nepotis inſtituti conſtat;† Nunc videamus de perſona dicti agna
ti petentis , & dico , ꝙ ſi dicta inſtitutio eſſet facta pure de dicto
ſpurio,dictus agnatus non poſſet admitti ad vendicandum,& re-
uocandum dictam hæreditatem , quia ad hoc non admittuntur
niſi liberi teſtatoris parentes.Item frater,& ſoror.ſed iſte agnatus
non eſt de illis,ergo &c.hoc expreſſe dicitur.C.de natu.lib.l. r. &
hoc in omnibus ſpurijs inſtitutis tenet Azo in ſumma. C.de na-
tu.liber.Concluditur ergo de iure, dictum agnatum audiendum
non eſſe,tam virtute iuris competentis ipſi nepoti , quam etiam
ex defectu iuris ipſius actoris,&c.

ADDITIO.

a Oducius.Quæritur modo,omiſſis multis authoritatibus,de quibus per noui in l.
Gallus.§.quod ſi is qui.de lib.& poſth. communis opi eſt,quod auus nepotem ex
ſpurio inſtituere poteſt,& ita conſuluit Feder. de Senis, conſ.57.& compatriota
noſter dom.Signorellus de Homodeis,conſ.225.incip. Circa hoc,ac auus . Et ibi
concludit etiam valere legatum factum agnatis,vt nepotem ex tali filio non mo-
leſtent,& non poterunt habere legatum,niſi præſtiterint. cautionem Mutianam
de non mouendo controuerſiam.l.Mutianæ,de condi. & demon. Item vide Bal.
conſil.131.3.lib.

CONSILIVM CXIX.

1 *Sacerdos filia nata,& in ſacerdotio procreata non poteſt aliquid etiam ra
tione dotis relinquere.*

2 *Dos quo ad mulierem dicitur titulus lucratiuus,& donatio.*

3 *Venientes ab inteſtato,& non fiſcus ſuccedunt, quando indignus eſt inſtitu
tus,& ſi ſit indignus abſque culpa ſua.& num.8.*

Fiſcus etiam non ſuccedit,quando indignus eſt inſtitutus palam.

4 *Malæfidei poſſeſſor,& errans in iure nullo tempore præſcribit.*

Error iuris quantum ad præſcriptionem habetur pro mala fide .

5 *Exceptio quod hæres inſtitutus ſit indignus,non poteſt opponi a priuato.*

6 *L. Prima.C.de natu.lib.quod non ſit correcta.*

7 *Relictum non capaci habetur pro non ſcripto.*

8 *Indignus culpa ſua,quando dicitur fieri,& quando quis dicatur committe
re culpam.num.9.*

Dominus Dominicus magiſtri Thebaldi presbyteri ſe
cularis maritauit ſuã filiã in ſacerdotio ꝓcrea
tam,&

Digitized by Google

tam,& eidem noĩe dotis dedit vnam ſuam petiam terræ. Deinde
in vltimis ꝯſtitutus eidem legauit plures petias terræ, Iacobũ ſuũ
fratrem hæredem vlẽm inſtituit,& dicta filia poſſedit dictam pe
tiam terrę noĩe dotis ſibi datam pacifice p 10 an. & plus.& dictas
petias terrę legatas poſſedit p ſpatium 10 an & vltra. nunc dictus
1 † Iacobus quærit,an dictas petias terræ petere poſſit,an ſibi obſtet
tpis curſus. Et dico,ꝙ petere põt d.petias terræ a dicta filia. Nam
cum nata ſit ex damnato coitu nõ ſuccedit patri,cui aliquid reli-
a quere non põt,a vt in Auth.qui.mo.nat.effi.ſui.§.pe.col.7.vbi ex-
preſſe ponitur in gl.de filio ſacerdotis. & C.de ince.nup.l.ſi qs in
ceſt.nup.& in auth.ex complexu. Nec põt pr̃ aliquid eis dare,vel
donare,& ſi quid dederit,legitimę ſoboli,aut fratri,vel ſorori red
detur,vt l.1.C.de na.li.qa ſicut phibita eſt donatio,& legatum,ita
non poterit ei dotem dare.ar.C.ad l.Iul.maie.l.ſi qs.§.emancipa-
2 tos & dos † quoad mulierem,p qua dať,dr̃ donatio,& titulus lu-
cratiuus,vt ff.q in frau.cre.l.fi.§.ſi a ſocero.circa fi.§.præterea. Aut
dicimus dictam filiam oĩo non eſſe capacem,& tunc,dum lega
tum habeatur p non ſcripto,venit ad ſucceſſorem relinquẽtis,vt
3 l.in metallum.ff.de iu.fi. Aut † dicimus dictam filiam indignam,
tunc cũ ſit indigna abſq; culpa ſua, ſiſc veniunt venientes ab inte
ſtato,vt C.de hrd.inſt.l.2.& l.nec apud.& no.plenius de iu.fi.l.au
fertur.in prin.dicam plenius J.& ſatis exprimit gl.in d.l.2.de hęr.
inſti. Ex prædictis patet,ꝙ dictus Iacob.dicta bona petere põt ſed
certe immo vr̃ fiſco applicãdum,vt ff.de iure fiſ.l.1.& ibi no. Sol.
illud verum,qñ heres,vel alius tacitam fidem accommodauit,&
tñc auferetur ab eo tanq̃ ab indigno, ſecus ſi teſtator tali incapaci
legat palam,vt d.l.1.de na.lib.& de iure fiſ.l.non intelligit. §.ſi qs
4 palam.& no.plene.ff.de le.3.l.Lucius.§.1.† Nec obſt.ei curſus tpis,
qa aut iſta filia ſciebat ſe non poſſe capere,& ad illum Iacobũ pti
nere,& tunc tanq̃ malæfidei poſſeſſor non p̃ſcribit vllo tpe, vt in
c.poſſeſſor.de reg.iu.li.6. Aut credebat ſe poſſe capere,& apud eã
iuſte eſſe poſſeſſionem,& tũc errauit in iure,qui error iuris nunq̃
in vſucapio.pdeſt.ff.de vſucap.l.nunq̃.in prin.& l.ſi furem.§.1.cũ
ſeq.& quantum ad præſcriptionem hr̃ error iuris p mala fide,vt
no.p Dyn.in d.c.poſſeſſor.lib 6. ſed certe immo vr̃ excludi ſpatio
duorum menſium & fiſco vr̃ debere applicari,vt d.l.1.in fi. C.de
nat.lib. Rñdeo,& dico,ꝙ verum eſt,ꝙ repellitur a fiſco,& ꝯ fiſcũ
5 ſe non põt tueri,ſi fiſcus agat,ſed † in caſu noſtro illa filia hoc nõ
põt opponere, cum nõ poſſit hoc caſu de perſona tertij opponi,
vt C.de ſet.vrb.præd.l.loci corpus.§.competit.& de bo.poſ.ꝯtab.
l.ꝙ ex liberis.§.teſtator.& de hoc habemus gl.fam.etc. l. his ꝯñr.
6 quæ eſt notabilis ad hoc. Sed opp.†& vr̃ ꝙ l.1.de na.lib.hodie eſt
correcta per auth.ibi poſitam,quæ incipit,nouo iure. ſed rñdeo,
ꝙ correcta eſt ſolum quãtum ad hoc,vt nuptias ꝯtrahere poſſint il-
lę mulieres cum illis poſitis in dignitatib.ſed in eo caſu in quo alĩs
quis ſpurius naſcitur,adhuc remanet illa lex,& ſi eſſet oĩno ſubla
ta,adhuc ſuperſunt alię rõnes,pp quas manifeſte concluditur di-
7 ctum Iacobum poſſe petere. Nam qñcunq; † aliquid relinquitur
his,qui nullius portionis ſunt capaces,hr̃ pro non ſcripto,vt l.q-
dam ſunt.de pœn.& de iu.fi.l.in metallum.& pro non ſcripto ve-
niunt ad eos,a quibus ſunt relicta,vt l.1.§.pro non ſcripto.in prin.
C.de cadu.toll. Sed certum eſt iſtam ſpuriam illius portionis nõ
eſſe capacem,ergo &c. pręterea vr̃ caſus C.de hęr.inſti.l.nec apud
peregrinos & quod no.co.ti.& l.1.& l.ſi pater.& ff.de iure fiſ.l.au
8 fertur.in prin. & ibi gl.& licet verum † ſit alias, ꝙ id quod auferẽ
ab indigno,applicatur fiſco: tñ in caſu noſtro non põt illa dici in-
digna,cum alieno vitio laboret,vt C.de na.lib.legem. vel ſi ponis
eam indignam,non eſt indigna,propter culpam ſuam,ſed pp cul
pam alienam,vt d.l.legem. ſed iura,quæ loquuntur de his,quæ re
linquuntur indignis,vt applicentur fiſco,ſemper loquuntur, qñ
9 quis eſt indignus pp culpam ſuã,quæ † qñq; committitur anteq̃
eis relinquatur,vt C.de bo.dam. l.2. qñq; ipſo tpe quo ſibi relin-
quitur,vt qñ tacitam fidem accommodauit,& ſic loquitur l.1.ff.
de iu.fi.& de his qb.vt indig.l.hęres,cum ſi. Qñq; ex poſtfacto,&
tunc,qñq; ante mortem teſtatoris, vt quia prohibitus eſt teſtari,
vt ſi qs aliquem teſta.prohi.l.4.vel qa teſtator ea intentione indu-
xit teſtm̃,vt quia reputauit hæredes indignos,vt l.mater.ĩ prin.ff.
de his,quæ in teſta.delen & C.de his qui.vt indig.l. hæreditas. &
ibi plene no.ad qđ facit C.de epiſ.& clc.auth.ſi captiui.& de epiſ.
aud.l.liberi. Qñq; committitur ipſo actu moriendi, vt quia quis
interfecit teſtatorem,vt ff.de bo.dam.l.cum tem.§.ſi.facit.ff. ſol.
ma.l.ſi ab hoſtib.in fi. Qñq; culpa committitur poſt mortem for
te pp inultam mortem defuncti,vt C.de his quib. vt indig. l. per
commone.cum ſi.vel quia teſtm̃ dixit falſum,& ſuccubuit, vt e.
ti.l.alia,& ff de inof.teſt.l.Papi.§ meminiſſe.cum ſimi. ſed in ca-
ſu propoſito nulla culpa reperitur huius filiæ,ergo non dẽr fiſco
applicari. Patet ergo ex prædictis,ꝙ aut nullo modo eſt capax, &
nõ venit ad fiſcum,aut aliquo modo eſt capax,& eſt indignus,&
tunc ſubdiſtingue,aut eſt indignus pp ſuam culpam, & venit ad
fiſcum,qñq; culpa eſt commiſſa,vt in præall.iur.aut abſq; culpa,
& tunc veniunt alij ad quos ſpectat,vt d.l.nec apud.aut ergo dr̃ ſpu
rium nullo modo capacem eſſe,& habeo propoſitum: aut dr̃ ip-
ſum eſſe capacem,ſed indignum,& tunc oportet quod dicitur in-
dignus abſq; ſua culpa,& ſimiliter habeo ꝓpoſitum,& hanc opi

tenet Richar.Malum.in conſil ſuo,quod incipit, ſpurio ſic inſti-
tuto,licet parum alleget. Aget ergo dictus Iacob.vel petit.hæred.
vel condictione ex l.vt patet ex ſupra dictis,&c.

ADDITIO.

a Dominus Relinquere non poteſt. Addite tamen, quod filia ſpuria poteſt capere tantum quantum ſufficiat ad alimenta debita de iure canon.in c.cum haberet,de eo qui dux.in matrim.quam po & per Ang in d.§ a ſocero.& in l.ignoti.C.de his quæ in frau cred.& per Bal.in d.auth.ex complexu.vide Abb.conſ. 55.& conſil. 112.Bal.conſ.237.lib.Io de Ana.conſi.13.& 46.

CONSILIVM CXX.

1 *Filius naturalis non admittitur ad emphyteuſim ſuſceptam vſq; in tertiam generationem legitimam.*

2 *Filius naturalis quãdo,& quomodo efficiatur legitimus ex nominatione facta per patrem in teſtamento nominando ipſum filium,& nu.4.*

3 *Contra præſumptionem iuris admittitur probatio in contrarium.*

5 *Legitimatio,quæ fit per nominationem,non admittitur in terris eccleſiæ.*

Verucius Coraducij de Captilia olim Caſtellanus San-
ctæ Anathaliç,fecit teſtm̃, in quo Gellum fi-
lium naturalem ſuum in teſtõ nominauit filium, & ipſum hære
dem ſuum vlẽm inſtituit, & mortuo d. Verucio quædam bona
emphyteutica poſſeſſa p eum, & hactenus ſibi data p Abbatem,
capitulum monaſterii S. Anathaliæ,p dñm Abbatem fuerunt ꝯ-
ceſſa ĩ emphyteuſim Mattheo Matthęi noĩe ſuo,& noĩe dñi Lu-
cæ,& in igiſtri Acolini,& fuit p eos capta poſſeſſio dictorum bo
norum. Poſt hoc dictus Gellus adiit hrđitatẽ dicti Verucii cũ be-
neficio inuentarii,& aſſumpſit hęreditatem dictorum bonorum
emphyteuticorum,dicens,eum ſuccedere legitime in dictis bo-
nis, qa vr̃ legitimatus p patrem eo qđ in teſtõ noĩauit eum filiũ,
& ipſum hrẽdem ĩſtituit,& in teſtõ,& inſtrõ emphyteutico dĩ,ꝙ
fuit facta ꝯceſſio d. Verucio vſq; ad tertiam gñationẽ maſculinã
legitimam. Nunc quæriť,nonquid dictus Gellus poſſit ltĩme ſuc
cedere in dictis bonis emphyte.p dictam noĩationem in filiũ, &
1 dictam ſubſtõnem in hæredem. In qõne p̃di. † vidẽdum eſt,virũ
p dicta verba, vſq; ad tertiã gñationẽ ltĩmã admittať filius nãlis.
& ꝯſtat ꝙ nõ,eo ꝙ dictum inſtrm̃ dicit,legitimã.filii.n. nãles nõ
a ſunt legitimi,a qa nõ ſunt iuſtis nuptiis pcreati,vt l.Paul.ff.de ſta.
ho.& ff.de his q ſunt ſui,vel alie.iur.l.2.Inſti.de patria po.in prin.
Præterea ẽt ſi dictum verbum non eſſet adiectum, filius nãlis nõ
b ſuccederet,b vt tangit Spe.de loca.§.nunc aliqua.ver.16.quod eſt
veriſſimum, qñ eccleſia concedit in emphyteuſim pp ipſius ec-
cleſiæ dignitatem,vt l.ex facto. §.ſi quis rogatus.ff.ad Treb. Item
quia filii naturales non poſſunt haberi ſine peccato mortali.ergo
de his non ſenſit eccleſia. Præterea patre recipiente in emphyteu
ſim pro ſe,& ſuis filiis,nullam potuit quærere actionem filiis na-
turalib.cum eos in pñte non haberet,nec habiturus eſſet,vt l.de-
bitor.in fi.ff.ad Treb.nec ius aliquod reale voluit ipſis filiis natu-
ralib. quærere. nam poſſeſſionem dictarum rerum emphyteuti-
carum patri in vita ſua pro ſe,non pro filiis naturalib. voluit quæ
rere,& ſic cum primo nulla ſit quæſita actio, ergo nec dominiũ
2 vtile,vt ſ̃ probatum eſt. Secundo videndum eſt, † quid operatur
nominatio prędicta facta in teſtamento de dicto filio naturali.
Ad quod dicendum eſt,ꝙ licet auth.item ſi quis.C.de natural.li-
be.dicat,ꝙ ſi quis dicat aliquem filium ſuum eſſe,nec adiciat,na
turalem, quod ſi erat cum muliere, cum qua nuptiæ contrahĩ
poſſunt,intelligitur legitimatus,quia verba,cum qua nuptię con
trahi poſſunt, debent intelligi honeſtę ſecundum bonos mores
ciuitatis. Vnde ſi talis eſſet mulier, cum qua eſſe poſſet matrimo
nium,non tamen honeſte,ſi appareť nuptias cum eo eſſe cum ve
recundia inſpectis diuitiis, dignitate, ſeu nobilitate perſonę, &
aliis qualitatibus,puta,ſi aliquis nobilis,vel aliquis honorabilis ci
uis contraheret cum ea, quę ſibi, vel alteri famulabatur; tunc ex
c illis uerbis filius non poterit ſe dicere legitimum, c quia nuptię
cum

ADDITIONES.

a Bern.Land.Legit Appellatione legitimorum qui veniant. Vide Bald.conſil.4.qui filii ſint legitim.

b Bern.Land.Succederet.Vide Alex conſil.87.& 128.1.lib.& quod no voluit Bal. conſil.70.1.lib.

c Ber.Lan.Dicere legitimum. Corroborando quod do.conſulens dicit, ꝙ quis nominando filium non facit eum legitimũ,ſi cum matre tempore prolatorum verborum,ſecundum mores ciuitatis non poterat eſſe matrimonium. Addite Ang. idẽ tenentem in d.auth.matri,& auię,& in Auth.qui.mo.na.effi.leg.in § ſed aliud,vbi dicit,ꝙ non legitimantur per aſſertionem patris.& alleg. ita conſuluiſſe Bart.do. Fran.de Piſis.do.Aug.de Aemilia.& Hug.Peloſi. Circa vero cõcluſionem,quam facit,ꝙ ad hoc,vt filius per nominationem efficiatur legitimus,requiritur,ꝙ tempore prolatorum verborum matrimonium adeſſe poſſit. Cõtrarium,quod immo ſufficiat tempore natiuitatis pueri potuiſſe adeſſe matrimonium tenuit Zochus Can.quem refert venerabilis Præpoſitus S.Ambroſij epiſcopus Alexandrinus in c.per tuas,extra qui fil ſint legitim.& Pau. de Caſt.conſi.85.incipit præſuppoſito quod iſte pater,& teſtes.vbi reſpondet ad motiua, & rationes Bar. de quibus ſupra,tamen non audet firmare pedes propter authoritatem Hoſt. & Io.And.allegans tamen do. Præpoſit. firmat pedes, quia opus charitatis eſt ſumere vxorem indignam.cap.inter opera charitatis,extra de ſponſ.item quia poſſet eſſe, quod matrem filiorum ante corrupiſſet: iniquum enim eſſet talia filios non fieri legitimos,quia eſſet dare materiam peccandi (quod ille timens), ne poſſet legitimare filios,perſeueraret in concubinatu,quod eſt contra ius diuinum ac humanum & ita tenet Iac.de Belulan dicto §.

Digitized by Google

cum illa muliere ꝯſtare non põt.ſhoneſte:nõ.n.poſſumus de iu-
re qd honeſte non poſſumus,vt l.filius.de cond.inſti.cum ſimi.ꝓ
hoc eſt caſus.ff.de bon.poſ.ꝯ̄ tabul.l.4 §. ſi emancipatus filius. de
cond.& dem.l.cum ita legatum.§.videamus. C.de ſponſa. l.fi.§.
quæ ita.in glo.ſuper ver.ꝑꝑ perſonam.in Auth.quib.mo.na.effi.
ſui.§.illud in.ibi,aut legitimo iure non digna.prædicti. n. filij ſic
nominati dñr legitimi,quaſi leges pręſumant matrimonium,vt
in d.§.ad hoc,in Auth.vt li.ma.& auiæ. Sed hic nõ eſſet honeſtũ
ſm bonos mores,ergo matrimonium non præſumitur, ſicut ſi
nullo modo poſſet conſiſtere.Nec vr̃ obſt.prędictis.ff.de ma.vin.
l.ſi rogatus.§.matrimonium.vbi gl.dicit,ꝙ indigna ſumitur.quę
duci prohibetur,ſed talis non põt duci de iure,ergo &c.So.dico,
ꝙ hic duci prohibetur ſm bonos mores. vel dic, ꝙ impedimen-
tum de quo dixi,matrimonium,quod conſtat ꝯ̄ctum,nõ vitiat,
ſed in dubio facit,vt præſumatur nõ ꝯ̄ctum,vt dixi.facit optime.
3 ff.de concu.in l.concubinatu.de ritu nup.l.in lib.& † ſic ꝯ̄ pſum-
ptionem,quæ inducitur per dictum §.ad hoc. in Auth. vt li.ma.
& auiæ.admittitur ꝓbatio in ꝯ̄trum. facit extra,de præſump.c.il-
lud.vnde in qõne propoſita,ſi poneremus mulierem vnam eſſe,
& ẽt turpis vitæ,nõ p̃ſumeremus matrimonium, nec filij eſſent
filij,ſed ſi hoc ceſſaret,remaneret adhuc dubiũ.Ad cuius declara
4 tionem videnda † ſunt aliqua,quæ ſtatim dicam:nam ſi in tpe te
ſtamenti mulier,ex qua natus erat dictus filius,deceſſerat, dictus
filius nõ põt dicere ſe legitimum,& hoc eſt expreſſum in Auth.
qui.mo.na.effi.ſui.§.illud.col.8.vbi dr̃,quod matre mortua,vel ſi
aliud impedimẽtum eſt,ꝙ non poſſit eſſe matrimonium, filius
naturalis non poteſt legitimari,niſi per reſcriptum principis:ſed
ſi in caſu noſtro viueret mulier,& eſſet in tali ſtatu, in quo cum
ea matrimonium nõ poſſet ꝯ̄hi,vel quia eſſet nupta,vel quia te-
ſtator,qui ꝓtulit.dicta verba erat vxoratus, vel ſi quod aliud im-
pedimẽtum , tunc per dicta verba non induceretur legitimatio:
nam dicta Auth. requirit, quod tunc matrimonium eſſe poſſit,
cum dicta verba proferuntur.hoc etiam tenet Ioan. And.extra,q
5 fil.ſint legi.c.per tuas,in nouel. Præterea † poſito, ꝙ in caſu præ-
miſſo concurrerent omnia,quæ dicta auth.requirit,& ꝙ de iure
ciuili p̃ſumeretur matrimonium,& diceretur legitimus,tamen
hoc de iure canonico non procedit,nec ex hoc præſumitur ma-
trimonium,niſi probetur.ita tenet Hoſt.in ſum.in ti.qui fil. ſint
legi.§.ſignificatum. Ex quibus concluditur,quod in terris eccle-
ſiæ iſte filius nullo modo poteſt dici legitimatus , nec ad dicta
em phyteutica bona vllatenus admitteretur,&c.

CONSILIVM CXXI.

1 *Datio in ſolutum non habet effectum ante menſurationem.*
2 *Probans de antiquiori poſſeſſione cum titulo obtinet.*
3 *Datio rei propriæ inſolutum non tenet.*
4 *Actio dotis non perimitur,niſi ſoluatur aliquid mulieri pro dote in qua ſo-*
lutione ipſa decipitur.

In quæſtione Dñi Cioli de Otiano inter cętera dubi-
tabat̃ de duob.Primo,an datio inſolutũ
facta de ſeptẽ ſtarijs hẽat effectũ anteq̃ menſuret̃. Secundo,cum
ĩlla Dña, cui datio inſolutũ eſt facta,dicat illam rẽ inſolutũ datã
eſſe ſuam,& nunq̃ fuiſſe in bonis viri ſui,vel hẽdis eius,a quib.di
cta datio inſolutũ facta eſt dictæ dñæ ꝓ ſua dote,& ad hoc ꝓbãdũ
probar ſe poſſediſſe.ꝑ 18.annos,vſq; in præſentem diem, & ꝓbat
titulum,hæredes vero mariti ꝓbant poſſeſſionẽ 18.annorũ, vſq;
in diem pręſentem,an ex hoc dicta datio in ſolutum poſſit irrita
1 ri,& actio dotis firma remaneat.Super primo dico,† ante menſu
a tionem factam dictus ꝯ̄ctus pẽdet quaſi ſub ꝯdõne mẽſuret̃, a vt
ff.de ꝯ̄h.emp.l.quod ſępe.§.in his.& licet ibi loquit̃ in reb.mobi
libus venditis ad menſuram,tamen idẽ eſt in reb.ſtabilib.ad mẽ-
ſuram venditis,vt l.ſi in vendõne.§.j.de peri.& commo.rei ven-
di.& ibi not.de act.emp.l.Iul.§.Titius.& ibi etiam no. Quod au-
tem idem ſit in venditione,ꝙ in donatione inſolutum,probant
leges generales.l.3. ff.pro emptore,quib.ex cau.in poſ.eatur. l. fi.
2 cum ſimi.Super ſecundo † dicendum vr̃,ꝙ cum iſta probet de ti
tulo,& de antiquiori poſſeſſione, ꝙ omnis poſſeſſio habita per
illos.ſ.per virũ ſuum,& hæredes ſuos fuit clandeſtina, & vitioſa,
vt no.per Iac.de Are.& Cy.C.de bo.poſ.eſt caſus expreſſus , extra
de prob.c.licet cãm.vel vt verius loquar,nulla fuit eorum poſſeſ
ſio. Sed,vt pręſumitur , iure familiaritatis ingreſſi ſunt , vt ff. de
acq.poſ.l.q iure familiari.& ff.de preca.l.habet.§.hoſpites. Item
cum titulus cum poſſeſſione tanti temporis ſufficiat ad ꝓbatio-
3 nem dominij,vt dicunt iura vulgaria,apparet † rem ꝓpriam ſibi
datam inſolutum,& ſic nihil valet,vt ff.de ꝯ̄h.emp.l.proprię rei.
4 & de reg.iur.l.pignus,cum ſim.& pro hoc ſpecialiter, † quando
aliquid ſoluitur mulieri pro dote,& in hoc ipſa decipitur, actio
dotis non perimitur,imo remanet,ut in l.ſi cum dotem,§.ſi mu
lier. ſol.mat. Cum ergo iſta domina fuerit decepta,concluditur,
quod dicta dotis actio remanet firma,&c.

ADDITIO.

a Bern.Land.Menſuretur.Vide quod idem voluit Rom.conſ.

CONSILIVM CXXII.

1 *Promiſſio facta pro dote Seiæ ſi cõtraxerit matrimonium cũ Caio, debetur*
Seiæ,ſi Caius per eam fuerit requiſitus, & contrahere voluerit.

1 Lator † Præſentis ſchedulæ fuit confeſſus ſe habuiſſe cẽ-
tũ florenos nomine dotis pro matrimonio cõtrahẽ
do inter Titium , & Bertã , quam pecuniam promiſit reſtituere
dictæ Bertæ,ſi matrimoniũ ꝯ̄heretur, uel ꝯ̄hi cõtingeret cum di
cto Titio.Cõtingit,ꝙ dicta Berta requiſiuit Titium,vt ſecũ ꝯ̄he-
ret,qui expreſſe dixit nolle ꝯ̄here. Nũc iſte conuenitur ex illa ſti-
pulatione, dubitabatur , an extiterit ꝯdõ dictæ ſtipl̃onis? Placeat
vobis videre l.quod Seruius.ff.de ꝯd.ob cãm', in gl. magna.& re-
ſcribere quod ſentitis. Andreas de Mõte Vbiano legũ Doct.iſti'
qõnis dubium vr̃ originem trahere ex l. ita ſtipulatus,de uer. ob.
quæ dicit,quod ſtipl̃o concepta ſub ꝯdõne de non dando,vel fa-
ciẽdo,committitur cum deſiit poſſe dari , uel fieri , ut no.ff ſi qs
cau.l.ſi poſt tres,ſed hoc non eſt probatum, ꝙ deſierit matrimo-
nium poſſe ꝯ̄hi.ergo &c.Et hoc uř uelle glo. in l. quod Seruius.
ff.de ꝯdi.ob cãm,alleg.ꝑ uos.Nã qñq; datur aliquid nomine do-
tis propter nuptias,quæ creduntur ſubeſſe , tũc cum dos datur,&
tunc ſtatim miſſo repudio repetitur,ut d.l.quod Seruius,in prin.
qñque datur aliquid nomine dotis pro matrimonio ꝯ̄hendo, &
a tunc demum poteſt repeti,ſi ſpes nuptiarum defecerit. quod eſt
altero mortuo , a uel alias nuptias ꝯ̄hente, ut ibi no.gloſ.mag &
ita intelligunt illam gl.ibi Doct.ſ.gl 4.& ul. Et tñ reperio, ꝙ dñs
Cyn.Doctor noſter cõis addebat ad illam gl. uel, dum dicit,alias
contraxerit.ſ.uel repudium miſerit,nil tamen allegat, uideamus
ergo quid iuris.& pro gl.ꝙ non ſufficiat repudiũ mitti, ſed requi
ratur ꝙ ſpes nuptiarum deficiat , probatur per caſum in Auth.ẽ.
de nup.§.quę uero.uer.nõ tantũ modo &c.,C.de indi.uidu.auth.
cui relictum.ibi,niſi ſpes nuptiarũ defecerit . Sed ego puto, ꝙ ex
hoc ſolo, ꝙ talis Titi' denegat ꝯ̄here matrimoniũ , extiterit ꝯdõ
b ſtipulationis.b pro hoc vr̃ tex.C.de inſti.& ſubſti.l.1 .ibi,recuſan-
te,&c.ff.de condi.inſti.l.ut ex fratrib. ibi , quia illa nubere uolue-
rit.& ff.de cond.& dem.l.Titio.§.ante nup.ibi, ꝙ ſi nollet eã uxo
rẽ ducere,&c.Et ſi tu diceres, illæ loquunt in vltimis uolũtatib.
ubi non eſt ea.rõ,ut d.l.iſta ſtipulatio.uerſi.Sabinus, & no.per gl.
in l.ſi poſt tres,& l.ſeq.quæ dñt, ꝙ in ꝯ̄ctib.ſufficit diuortiũ ſpõſa
liorum fieri,ut l.ſi ego,in prin,de iure dot.& l.ſtipul. eo. ti.ibi,q̃-
titur ſi nuncius remittat̃. Et l. ſeq.q̃ incipit,& licet, q̃ tollit oẽm
ꝯ̄rietatem,nã illa ꝯdõ , ſi matrimoniũ non ꝯ̄heretur,intelĺr ex ꝑ
ſentib. ſponſalibus. Si enim ex nouis ſponſalibus hoc cõtingeret,
nil ad factũ,ut d.l.licet.Rñ. ego ad ꝯ̄ria. & primo non ob.l.ita ſti-
pulatus,quia hic deſiit ꝯ̄hi poſſe ex his ſponſalib. ut dixi.uel for-
te illa l.ſtipulatus. loquitur in eo qui petit id quod iam ſuũ fuit.
tñ in hac ſecunda ſolutione uos & ego cogitabimus . Item non
obſt.l.quod Seruius,qa facit pro,ſi tex.ſimpliciter intelligerem'.
nec ob.gl.ul.ibi poſita,qa debet ibi ſubandiri,ut dixi,alias male di
ceret. Nec obſt. gloſſ. quæ eſt in l.ſi pecunia , eo. tit.in prin.circa
principium glo.mag.quæ dicit , ꝙ in illo caſu non eſt locus pœ-
nitentię,quia uerum eſt ſi uolumus pœnitere de eo,quod dedit
nomine dotis,uolo tamen, ꝙ ſponſalia maneant : ſed ſi repudio,
tunc omnino deficit ſpes,ut dixi ſupra. non obſt. §. q̃m. & auth.
cui relictũ,q̃ loquuntur qñ eſt conditio , ut nubat ſimpliciter, & 1
tunc non poteſt impleri,niſi cum ſpes nuptiarũ defecerit,ut ibi.
quandoque eſt conditio,ſi non nupſerit ex talibus ſponſalibus ,
tunc miſſo repudio extat conditio , & ita loquitur hic , & ita ui-
detur mihi cum correctione ueſtra . Bart.

ADDITIONES.

a Ber.Land.Mortuo Vide Rom.conſi.487.
b Conditio ſtipulationis.Ioan.de Imo in l in teſtamento, ff. de condi. & demon.
tenet,quod conditio non ſit impleta,nec Berta poterit petere illa centum, vide-
dete plene per noui.in d.l.1.C.de condi.inſti.

CONSILIVM CXXIII.

1 *Confeſſio facta in inſtrumento diuiſionis inter fratres per alterum ipſorũ ſe*
habuiſſe centum ab altero pro dote uxoris,probat dotem pro uxore.
2 *Verba enunciatiua pro dote inducunt ſaltẽ ſemiplenam probationem.*
3 *Iuramentum in ſupplementum in cauſa dotis defertur mulieri.*
4 *Vir,qui recipit pecuniam æſtimatam,& rem pro dote,tenetur reddere æſti*
mationem.

Factum Sic ſe habet. Titius,& Seius uenerunt ad diuiſio
nem certarum rerũ cõmunium &c.& ſpõta , &
de eorũ cõi concordia uenerunt ad tale pactum,uidelicet,& dic.
Titius habeat,& hr̃e debeat vnã petiã terrę poſitã &c.pro reſtitu
tione dotis &c.dicti Titii ꝓ pretio 50. flor. auri dotis p̃dictę. Itẽ
fuit confeſſus dictus Titius habuiſſe & recepiſſe a Seio p̃dicto
centũ flo.auri.& pro reſtõne dotis,& complemento ipſius dotis
Brun.uxoris dicti Titii,de quib. fecit eidem quietationem &c.
quæritur utrum ex uigore dicti inſtři dicta dña poſſit petere do-
tem ſuã,poſito ꝙ non habeat aliud inſtřm.Scđo quæritur,an co
gatur recipere poſſeſſionem prædictã , an uero debeat hr̃e pecu-
1 niã.uiſo inſtřo diuiſionis † inter.Seium,& Titium,in quo inter
cætera ꝯ̄tinetur, ꝙ pro reſtõne dotis, & cõplemẽto hẽat a Seio
ſuo fratre unam petiã terrę,iuxta ſuos confines pro pretio quin-
quaginta flor.alios centum flor.auri de quibus fecit eidem quie-
tationẽ &c. Ad primũ rñdetur , ꝙ dicta dña poſſit petere dotẽ,&
probare ſe dediſſe ex uigore dicti inſtři : nam in dote hoc eſt pri-
uilegium, ꝙ quicunq; etiam extraneus dat dotem uiro pro mu-
liere

Digitized by Google

fiere, ipſi mulieri quęrint ius repetendi licet ipſa fuerit abſens, vt
l. j §. accedit. C. de rei vxo. act. l. vl. in prin. C. de iure do. ſed verbū,
ꝑ reſtōne, nō minus importat, ꝙ̃ verbum, dari, vt l. cum quidam, de
le. 2. & l. verbum, reddēdi, de ver. ſig. Ex qb. concluditur dictæ do-
a minę, ex vigore dicti inſtri ius eſſe ꝗſitum. Præterea verba † enun-
a ciatiua dotis ꝓ dote induennt plenam probationem, a vt l. 2. C. de
dot. ꝓmiſſ. & ibi no. per gl. ita in propoſito. Præterea poſito, ꝙ ple-
nam ꝓbationem nō inducerēt, ſaltem inducerent ſemiplenam,
3 ſicut ꝯfeſſio facta extra iudicium, vt l. capite v. de adulte. & † ſic de-
bet ipſi mulieri deferri iurām, vt C. de reb. cre. l. in bonæfidei. & ff.
de iureiu. l. admonendi. Præterea iſta diuiſio facta inter fratres eſt
quędam rō compoſita inter eos, & ſic rō inducit ꝯficientem
probationem, vt l. quædam. §. numularios, & ibi no. ff. de eden. ſi-
cut liber rōnum confectus inter tutores ꝓbat inter eos, vt l. vl. C.
arbi. tut. ita ex hoc inſtro ꝓbatur dictum Titium & eius ſucceſſo-
rem, ſaltem de hoc non eſt dubium ꝙ dictum inſtrm faciat fidē
talem, ꝙ ipſi mulieri dēat iurm deferri, in d. l. capite 5. de adul. l. in
4 bonæfidei. & l. admonendi. Super ſecundo non eſt dubium, † ꝙ ſi-
cut recepit pecuniam rem ęſtimatam, ita tenetur reddere æſtima-
tionem, vt l. ęſtimare. ff. ſol. mat. & l. ſi maritus C. de iure dotium,
&c. Ego Bar. de Saxofer. cui conſilio ſe ſubſcripſit dominus Fran.
de Fabriano.

ADDITIO.

a Inducunt primam probationem Quod verba enunciatiua ſ uore dotis probent tenuit Rom notabilibus ſuis. 498. plus dicit Bar. in l. cum circa C. de iu. dot quod etiam probatur per præſumptionem. Bar autem in d. l. idem dicit quod per lo ge bellæ probabitur dos & conſequenter lucrum ex forma ſtatuti. Videte etiam An gel conſi 181. in ſtatu. Papiæ. quod incipit A. facit teſtamentum. vbi videtur velle contrarium.

Adde quod corrupte d. coapoſtillator meus allegat Rom notabili, ſeu ſingulari ſuo 38. debuit enim allegare ſingu ſuo. 46. quod incipit, verba enunciatiua.

CONSILIVM CXXIIII.

1 *Pretium fundi dotalis venditi per virum & vxorem, & per quemlibet, ip ſorum inſolidum præſumitur pro dimidia ad vxorem perueniſſe.*
2 *Et aliam dimidiam ſol. mat. ab hæred. bus viri repetit actione de dote.*
3 *Dos eſt quid vniuerſale.*
Pretium in vniuerſalibus ſuccedit loco rei, & ſic in dote.
4 *Bona viri ſunt obligata vxori, quæ dedit fundum in dotem viro a die dationis, non a die venditionis dicti fundi & receptionis pretij.*

Punctus Qōnis talis eſt Dña P. nupſit L. & dedit ſibi ī do-
tem quędam fundum inæſtimatum. q L. ꝓmi-
ſit dictæ dñæ dictam dotem reſtituere in euētum reſtituendæ do-
ris, conſtante matrimonio dicti coniuges in eo. inſtro vēditionis
dictum fundum dotalem vēdiderūt, qlibet inſolidum, & confeſ-
ſi fuerunt pretium ab emptore habuiſſe, & recepiſſe, modo ſolu
tum eſt matrimonium ꝑ mortem dicti L. & dicta domina P. re-
petit ab hrēde dicti L. dotem ꝑdictam. ſ. ꝑtium redactum ex vēdō
ne ꝑdicta. modo quęritur vtrum illa dña vendicare poteſt, & vtrū
totum pretium dicti fundi dēat ſibi reſtitui & ſi non totum, quā
tum dēat ſibi reſtitui, & an ꝑ hoc bona viri ſint ſibi obligata ꝓ do
1 te In qōne iſta primo vidēdum † eſt, vtrum totum pretiū videa-
tur ꝑueniſſe ad vxorem ex eo ꝙ inſolidum vēdidit vna cum viro.
Ad quod rñdendum eſt, licet vir & vxor inſolidum vendiderint,
& ſic inſolidum tanquam duo rei ſint obligati emptori, tamen
Ipſi inter ſe dicuntur quandam communionem hēre, & quod ex
illo ꝯtu percipitur, venit inter eos communicandum, vt no. in l.
frater a fratre, in gl. mag. de leg. 2. l. ſi Titio aut Seio. & de ſol. l. qui
hominem. §. 1. & ibi no. inquantum ergo iſte vir & vxor ꝑcepe-
rūt ꝑtium, ꝑſumendum eſt eos communiter & æqualiter ꝑcepiſ
ſe, ad ꝙ facit, qa in ꝑceptione ꝑtij non fuit dictum ꝙ īſolidum re
ceperint. ergo intelligit ꝙ qlibet ꝓ parte recepit, vt l. reos. §. in ta-
bulis. ff. de duob. reb. Cōcludit ergo, ꝙ dicta dña ſolum medietatē
a ꝑtij, a q̄ ad virum ꝑueniſſe pſumit, pōt repetere. Scdo † examinā-
2 dum eſt, qua actione dicta medietas dicti ꝑtij petenda ſit, & vr̄ ꝙ
actione ꝓ dote, qa pecunia redacta de re dotali dotalis eſt, vt l. ſi ex
lapidicinis. ff. de iure do. In ꝯtrium facit gl. l. ex pecunia. de iure do
tium, q̄ intelligit d. l. ex lapidicinis, qn̄ ex hoc agitur, ꝙ dotalis effi
ciat, & mulieri eſt vtile. ſed hic nō apparet, ꝙ ſit actum, ergo &c.
Circa hoc dico. ꝙ ex eo, ꝙ ē vtile mulieri & ſibi vtile eſſe aſſerit,
ꝑſumitur hoc eſſe actum, vt illud ꝑtium in cauſam dotis habeat
quod probo, primo per l. fi. ff. de iu. do. & ibi no. in vlt. gl. vbi dr̄, ꝙ
qn̄ eſt vtile mulieri, licet expreſſe non dicatur, præſumitur facta ꝑ
mutatio de vna re in aliam cauſa dotis. hoc ēt probatur ꝑ rōnem
nam ſi hoc non pręſumeretur. & mulier pateret pecuniam ſuam
eſſe apud virum ſine aliqua cauſa ſaltem eſſet donatio vſus ipſius
pecuniæ, ſed in muliere non dēmus pręſumere volūtatem donā
di, cum mulierum genus auariſſimum ſit, & maxime in virum
in quem donatio eſt prohibita. ex nulla autem aut alia cauſa gra-
tuita, poteſt dici eſſe apud virum, niſi ex dotis cauſa, ergo ex illa eſt
pręſumendum, vt l. pro hrēde. §. Papi. ff. de acqu. hær. pro hoc facit
optime. ff. ſol. mat. l. pen. §. vxor. Pręterea illud, quod eſt ex natu-
ra rei, præſumitur tacite actum, vt l. cum quidam. in fin. ſi cer. pet.
Sed ex natura dotis eſt, vt pretium ſuccedat in dote loco rei. ergo
3 iſtud vr̄ tacite actum, quod probo, † dos eſt nomen iuris & cuiuſ-
dam vniuerſitatis, ſicut hæreditas, peculium, & ſi. vt ff. de im pę.
quod dr̄. & ibi no. in gl. magna. ſed in vniuerſitatib. pretium ſuc-
cedit loco rei, etſi non exprimatur. l. ſi rē & pretiū, ff. de pę. ergo
hoc tacite vr̄ actum, cum nō ſit ex natura rei ꝯtium. Et ꝙ dos ſit
quid vſe, probatur ꝑ l. ſi maritus. in fi ff. ſol. ma. vbi dr̄, ꝙ dos auge
tur propter acceſſionem. quod non eſſet, ſi eſſet iudicium parti-
culare, vt ff. de pe. hær. l. item veniunt. §. fructus. Præterea gl. ff. de
verb. ſig. l. Labeo. & glo. ſuper verbo, abeſt, expreſſe dicit, ꝙ in do-
te pretium ſuccedat loco rei, nec dicit, ꝙ requiratur, ꝙ agat̄ hoc
ſi. n. hoc eſſet neceſſe, nulla ſpecialitas eſſet in dote. quia ex parti-
conuentione in quolibet ꝯtu poſſet fieri, ꝙ vna res loco alterius
debeatur. Sed in d. glo. ponitur caſus dotis tanquam caſus ſpecia-
lis, ergo non requiritur, ꝙ hoc agatur. Concluditur ergo, ꝙ dictū
pretium, quod peruenit ad virum, petatur actione ex ſtipulatu ꝓ
4 dote. & ſic bona † viri ſunt obligata a tempore ꝯtus dotis cele-
bratæ, non a tempore, quo dictum pretium peruenit ad eum, vt
l. 1. qui po. in pig. hab. pro hoc etiam faciunt verba ꝯtus ſ̄. relata,
quæ dicunt, promiſit dictam dotem reſtituere. ꝙ eſt no. dicit. n.
dotem, non enim ipſam rem dotalem, ſed hæc appoſitio dotis
continet ipſum pretium, vt dictum eſt. ergo &c.

ADDITIO.

a Punctus. Medietatem pretij Circa primam concluſionem factam per dominum conſulētem, ꝙ mulier poſſit ſolum repetere partem dotis ab hæredibus viri per dictum §. cum in tabulis. &contra fa. ere videtur auth. ſi qua mulier C. ad Velle. vbi quando vir & vxor ſe obligauit in eodem inſtrumento, nō tenet mulier, niſi quatenus doceat verſum in vtilitatem mulieris & pro iſta parte decidit Spe. in ti. d ſol in § ante omnia, ver. ſed pone vir. Io. de Imo. in c. cum contingat. ver. iuxta prædicta. circa mediū, vbi dicit quod ita de facto iudicatum fuit in ciuitate Bonon. Gem. in c. . de pac. & ita conſulunt Pau. de Caſt. conſi. 158. Fed. de Sen. conſ. 17 mouentur principaliter, quia experientia docet, quod maritus vere percepit pecuniam, ſed pro cautela emptoris mulier ſe obligat nec commode poteſt mulier reſiſtere voluntati viri, & ideo ſatis iuſtum eſt, quod non teneatur. & de hac cauſa facta eſt d. auth. ſi qua mulier non obl. modo. §. cum in tabulis quia loquitur in his qui poſſunt ſe aliter obligare, ſed mulier non poteſt regulariter ſe pro alijs obligare, nec pro viro, in d. auth.

CONSILIVM CXXV.

1 *Fructus rerum paraphernalium non debentur per hęredes viri vxori, quã do ſunt naturales.*
2 *Fructus induſtriales non dicuntur ſegetes & vinum.*
Oleum dicitur fructus induſtrialis.
3 *Operæ ſeruorum dotalium ſunt viri, & per vxorem ſoluto matrimonio non repetuntur.*

Quæſtio talis eſt. Titius hñs vxorem hñtem bona
paraphernalia, habuerat dotē &
ipſa bona paraphernalia coli fecit. quorum bonorum fructus in
domum cōis habitationis deferebātur. Mortuo Titio dicta vxor
repetit dotē, & fructus ꝑdictos ab hrēdib. Titij, ac ęſtimationē di-
ctorum fructuum, eſt in qōne, an antedicti hęredes teneantur ad
1 reſtōnem dictorum fructuum vel eorum æſtimationem. vr̄, † ꝙ
dicti hęredes ad reſtōnem dictorum fructuum nullatenus tenea-
tur, hoc verum eſſe oſtendo ſic. Aut dicti fructus ſunt fructus na
turales, tunc non eſt dubium, ꝙ potuit vir in domo cōi cum vxo
re ſua ꝯſumere, vt de vſufr. dr̄. C. de pactis conuen. l. fi. §. ceterum.
ergo idem in fructibus induſtrialib. cum eadem ſit rō, vt ibi no.
2 ꝑ gloſſam, & Cynum. † Fructus autem induſtriales appello, ſege
tes, & vinum & licet de oleo poſſet dubitari, tñ idem dico, ꝙ in-
ter induſtriales inuenitur, cum in eo quęrendo de hominis indu
ſtria & ſolicitudine requiratur. facit quod no. ff. de rei ven. l. ex di
uerſo. in glo. magna, & per Doc. C. de rei vend. l. certum. Aut illi
fuerunt fructus naturales, in quibus quærendis modica vertitur
induſtria, tunc licet glo. in d. l. fi. de pac. conuen. videatur dicere, ꝙ
ſint mulieris: tñ Mar. Sil. in publica diſputatione determinat ꝯ-
3 trium. cuius opi. puto veram, quod ſic ꝓbatur. operæ † ſeruorum
dicuntur fructus vel ſaltem fructib. æquiparātur, vt ff. de ope. ſer.
l. 2. 3. & 4. & de ac. re. dom. l. quęſitum. §. ſi. fructus ſeruorum æqui
parantur fructib. naturalibus, cum in operis ſeruorum quęrendis
non verſetur induſtria, ſed iſtas operas a viro perceptas mulier
non repetit, vt ff. de don. inter virum & vxorem. l. 1. & l. ſi id qđ. §.
a ſi quas. ergo fructus naturales reſtituendi non erunt. a Non obſt.
l. pen. in prin. ff. ad leg. Falc. quia intelligitur de eo quod remanſit
apud virum de ipſa ſorte, hoc eſt ſubſtātia bonorum, non de vſu-
ris vel fructibus. & ita tenet ibi glo. &c. Barto.

ADDITIO.

a Quæſtio. Non erunt. Limitat tamen Ang in §. fuerat. Inſti. de act. ver. debet etiam reſtitui, quod fructus rerum paraphernalium non ſunt reſtituēdi ſi ſunt conſumpti ſecus ſi extant, vel maritus ſit factus locupletior, & hoc probare mulier. & vide Pet. de Anch. conſil. 108

CONSILIVM CXXVII.

1 *Pactum quòd quomodocunque ſoluatur matrimonium dos remaneat penes virum, non intelligitur, quando ſoluitur morte viri, alias non valeret.*
2 *Ex tali pacto hæredibus viri non cauſatur exceptio.*
3 *Iuramentum non extenditur ad ea, ad quæ non extenditur conuentio.*
4 *Pactum vnius non nocet alteri nec iuramentum.*

Titius Maritauit ſuā ſororem, & dedit ſibi in dotem cētū,
& pepigit ſiue pactum fecit cū viro dictæ ſororis, vt
quo-

Digitized by Google

quomodocũq; ſolueret matrimonium,dos dẽret remanere pe
nes virũ vel eius ſucceſſorẽ,deinde ɔ̃ctum eſt matrimoniũ,& iſte
ſoluit partẽ dotis,& aliam partem ꝓmiſit,deinde tractu tpis mor
tuus eſt vir huius ſororis Titij,vnde quæritur,nũquid iſte Titius
qui iurauit non venire ɔ̃ prędicta,poſſit repetere partem dotis ſo
lutam,& de alia habere excep.& ſi non poteſt, vtrum iſta nupta
põt repetere dotem, nõ obſtante pacto per Titium ſuum fratrẽ.
1 In qõne prædicta. Primo videndum eſt,vtrum † actio competat
dictæ dominę non obſtante pacto ad quod dico,ꝙ ſic:quia dicta
verba,ꝙ in omni caſu dotis reſtituendę &c.non referuntur ad ca
ſum,quãdo ſoluitur matrimonium morte viri ſuperſtite vxore,
& ſi expreſſe ad illud referretur,non valeret,vt ff.de pac.dot.l.2.&
de dote præleg.l.1.in prin.& hoc habet locum, ſiue mulier ipſa
det dotem,ſiue paciſcatur,ſiue quis alius,vt dictis ll.quæ genera-
liter loquũtur.& hoc eſt expreſſum.C.de pac.do.l.dotalis.l.q̃uis.
licet gl.ibi videatur aliquam limitationem dare, & Azo dicit in
ſumma,ꝙ pactum generaliter eſt improbatum.hoc etiam tenet
Iac.de Are.vt ibi dicit Cy.hoc etiam tenet Odof.Item ſuper alio
2 puncto dico,†ꝙ dicto Titio non daretur exceptio:quia licet hæ-
redes viri teneantur reſtituere illud,quod exigitur, tñ debent re-
ſtituere alij,non illi a quo petitur.caſus eſt ff.ſol.mat.l.ſi ſocio.§.
Lucius.dico tamen,ꝙ ſi mulier liberat hæredem dicti ſui viri,ꝙ
tunc Titius poſſit opponere exceptionem ex liberatione facta a
dicta muliere,ad quam finaliter dẽt venire, vt ff.de doli except.l.
3 apud Celſum.§.mandanti.de pac.l.cum emptor.§.fin.nec ob.† ꝙ
in dicto inſtrumento fuit iuratum;quia iuramentum non extẽ-
ditur ad ea,ad quæ non extenditur conuentio,vt l.fin. C.de non
num.pecu.& l.fi.ff ſi iuriſd.cog. Pręterea poſito,ꝙ fuiſſet expreſ-
4 ſum,illud pactum non nocet dictę dominę:quia pactum † vnius
non nocet alteri,nec iuramentum,vt ff.de pac.dotalibus.l.1.& de
iureiuran.l.nam & poſtea §.fi.& l.ſequen.

CONSILIVM CXXVII.

1 *Dos data a fratribus, qui ſtipulati fuerunt illam ſibi reſtitui in caſu ſoluti matrimonij,non repetitur ab ipſis, ſi ſoror decedit relictis filiis.*

Quidam Fratres de cõi patrimonio quondam patris &
matris,dederũt dotẽ ꝓ ſorore, & ſtipulati ſunt
dotem eis reddi,ſi morte viri matrimonium ſolueretur nullis exi-
ſtẽtib.liberis,ſolutum eſt ſic matrimonium morte viri,nõ red-
dita fuit dos fratrib. & mulieri,eandem dotem fratres ꝓ eadẽ ſo-
rore dederũt ſecũdo viro,& ſtipulati ſunt eãdẽ reddi,ſi matrimo
nium ſolueretur morte vxoris,filiis non exiſtẽtib. infra tñ lñmã
ętatẽ decedentib.Accidit,ꝙ ſoror illa in vltimis ɔ̃ſtituta,de oĩb.
bonis ſuis fecit teſtũ,& filium,quem hẽbat ex hoc ſecũdo viro,
hr̃dem inſtituit legitimum de oĩb.bonis ɔ̃ſentientib.dictę ſorori
dictis fratrib. demum ea mortua dicti fratres perũt a viro dotem
ꝓp ſtipulationem,quam fecerant de dote eis reddẽda,cum filius
licet extet,non tñ hẽt ætatem legitimam. Allegat pater filij quõ
dam vir,ꝙ ɔ̃ſenſiſtis ſorori veſtræ,vt teſtaretur de oĩb.bonis ſuis,
& per ɔ̃ñs ſic in dote, ſicut ſtipulationi renũciaſtis.arg. ɔ̃.de ver.
ſig.l.bonorum.§.1.& de au.& arg.leg.l.veſtem.& de libe.leg.l.1.
prin.& in Auth.de æqua.do.§. illud. Item cum hanc ſtipulationem
ſoror paſſa eſt a fratrib. interponi, põt ɔ̃tra voluntate adimere,vt
no.ff.de do.præleg. l.Seia.cum ſi. Allegatur ex aduerſo,ꝙ fratres
ɔ̃ſentiendo ſorori vt teſtaretur de bonis ſuis, non intellexerunt
de dote,cuius ipſa non hẽbat actionem.& ſic nõ erant bona ſua,
& ſic nec ſtando ipſa potuit eis pręiudicare,ar.illius l.1.cum ſim.
dico tñ in qõne pręſenti,ſaluo ſemper ſaniori cõſilio, ꝙ in oẽm
euentum nititur, ꝙ nullo modo dos ſit reſtituenda fratrib. mu-
lieris. iſti tñ fratres dantes dotem fuerunt adiecti ſiue appoſiti vt
a ſtipularentur,a & tunc dico,ꝙ mulier potuit facere de dote quic
quid voluit,non obſtante, ꝙ ſtipulatio interpoſita eſt de redden-
1 do dotẽ fratrib. † & ita loquitur ff.de iure dotium l.mulier.in fi.
Nec ob.ſol.ma.l.poſt dotem.qa ibi illi,qui fuerunt adhibiti, fue-
runt appoſiti, vt ſtipularentur dotem animo donandi. at cum in
caſu iſto hoc non liqueat,pręſumo ɔ̃,cum genus mulierum aua
riſſimum ſit,vt ff.de don.inter uirum & uxo.l.ſtipulata. Aut dos
b erat uere fratrum dotantium ſororem.b & tũc ex quo ɔ̃ſenſerũt
expreſſe fratres uxori inſtituenti filium in omnibus bonis ſuis,ui
dentur renunciare conditioni illius ſtipulationis. Ad hoc poteſt
induci in argum.ff.de do.pręleg.l.Seia,& ſic debet intelligi.C.de
iure do.l.a.maxime in caſu iſto, ubi propter affectionem ſangui-
nis pręſumo potius eſſe remiſſam conditionem ſtipulationis,ut
ff.de proba. l. Procula.ff.de ſerui.leg.l.pen.ff.de do.inte uirum &
uxorem, l. ſi ſeruus communis. ad hoc poteſt optime induci de
caſtren.pecu.l.dotem.in fin &c. Barto.

ADDITIONES.

a Ber.Land Stipularentur.Vide Pet.de Anch,conſ.21.
b Ber.Lan.Sororem Vide in ſimilib terminis Bal.conſ.107.incip.ſer Laurentius.

CONSILIVM CXXVIII.

1 *Vxor debet ali a viro in cuius ſeruitio eſt.*
2 *Vxor ſol.ma.non poteſt petere ab hæredibus primi viri alimenta, tanquam vſuras dotis. c.ſalubriter,de vſuris. loquitur quando vir, qui ſuſtinet onera matrimonij,vult vſuras dotis.*
3 *In materia vſurarum ſtatur canoniſtis.*

a Franciſcus a Habuit in vxorem quandam dñam Tho
mã,& habuit in dotem 200.florenos,deceſ
ſit iſte Frãciſcus relictis quibuſdam filijs pupillis,cum quibus di
cta dña Thoma mater dictorum filiorum moram traxit bene ꝑ
tres annos,deinde tranſiuit ad ſecunda vota,& iſta ſtetit cum illo
viro bene tres annos,modo ille ſecundus vir petit ab illis hæredi
bus dicti Franciſci dotes dictæ dñæ,& alimenta.quæritur vtrum
alimenta debeantur,& pro quo tẽpore.In illa qõne eſt aduerten
dum,quãdo petuntur illa alimẽta.aut petuntur pro parte matris
tanquam ali debeat a filijs,& ſic officio iudicis, & tunc non põt,
1 quia debet † ali a viro,in cuius ſeruitio & opera eſt, vt l.de reb. §.
põt.ff.commo. de neg geſt.l.quod in vxorem.ff.ſolu.matr.l. ſi cũ
2 dotem.§.ſin autem in ſæuiſſimo.& ibi per Dy.Aut petuntur iſta
alimenta tanquam vſura dotis pro alimẽtis vxoris,per c. ſalubri-
ter.extra de vſuris.& hoc non poteſt fieri,qa illud c.loquitur, qñ
vir,qui ſuſtinet onera matrimonij,vult vſuras dotis,ſecus ſi mu-
lier ſol. mat.vellet vſuras dotis,ſeu alimẽta(vt vulgares appellãt)
prout in propoſito,tunc eſſet vſura illicita.ita tenet Inn.in d.c. ſa
lubriter.& Ioan.And.ibidem,licet Cy de hoc dubitando dixerit
3 in l.1.§.exact.C.de rei vxo.act.†Sed in hoc canoniſtis ſtãdum eſt.
Et ideo ſi dos eſſet promiſſa marito huic per hæredes primi viri,
ipſi tenentur ad dictas vſuras,quæ prius intereſſe vocantur. Sed ſi
ille vir petit tanquam procurator vxoris,pro ea ei non debentur,
vt ex prædictis patet &c.Et hoc teneo ego Bar.

ADDITIO.

a Franciſcus.Vltra loca vulgaria vbi habetur,an mulier poſſit petere dotem cum vſuris vide Pet.de Anch.conſi.143 incip.in q.quæ vertitur.& Pau.de Caſt. cõſ. 48 .vide late Ro.conſi.317.& vide eundem Anch.conſi.112.& 199.

CONSILIVM CXXIX.

1 *Filio in poteſtate etiam viuo patre currit præſcriptio in iure adeundi,*
2 *Pater poſſidẽs dotẽ vxoris matris pupilli videtur pro ipſo pupillo poſſidere.*
3 *Filia excluſa a iure adeundi per præſcriptionem,poteſt per ſucceſſorium edictum ſuccedere in legitima.*
4 *Præſcriptio 30 annorum in iure adeũdi currit poſt pupillarem ætatem.*
5 *Tempus petendæ reſtitutionis aduerſus præſcriptionem currit ſolum poſt completam præſcriptionem.*

Quidam Habuit vxorem,a qua confeſſus eſt ſe habuiſſe
dotẽ in anno Dñi.Mcccxxv.obijt vxor poſtea
in anno Mcccxxv.moritur pater relicta filia ex eis,& 55.ann. ho-
die dicta filia,cui delata eſt hęreditas matris ſuę,adit hęreditatem
matris ſuæ,& petit dotẽ ab hr̃dibus patris,obijcitur ſibi,ꝙ nõ p̃t,
qa p̃ſcriptum eſt aditioni hæreditatis ſpatio 30.anno.cui aditioni
præſcribitur p̃dicto tpe,vt no.C.de iure delibe.l.licet.& l.fi.& ip-
ſa adire poterat ignorãte,& ẽt inuito & recuſante patre,vt l.1.C.
q admi.ad bo.poſſ.& quod ibi no.per Odof.& Cy.de bo.quæ lib.
l.cũ non ſolũ in prin.In ɔ̃rium dr̃,qa ei,qui non p̃t agere,nõ cur-
rit p̃ſcriptio,vt l.1.in fi.de anna.exceptio.Sed iſta adire nõ potuit.
ſine iuſſu patris,vt ff.de acquir.hęre.l.is qui mihi bona.§.iuſſum
non obſt.d.l.1.qa ibi loquitur in bo poſſ.q̃ ſine iudicis authorita
te,nõ ſic in aditione hr̃ditatis.Nõ ob.d.l.cũ nõ ſolũ,qa ibi loqtur
qñ pater recuſabat,hic autẽ nõ recuſabat.& ſic remanet incorre
ctus d.§ iuſſus.cũ d.l.nõ ſolum. loqtur ſolũ,qñ pr̃ recuſabat. Mo-
1 do quæritur qd iuris.In qõne prædicta ſine † dubio eſt dicẽdum,
ꝙ ẽt,viuo patre currit præſcriptio filio in iure adeundi ignorante
patre,cum poſſit eo inuito,vt no. in d.l. q admi.ad bon.poſſ.pſſt.
& ff quis or.in bon.poſſ.ſer.l.fi.in prin.Sed in qõne p̃dicta aduer
tenda ſunt multa,ꝓp quæ vel alterum eorũ filia dẽt poſſe admit-
2 ti ad petendum. Primo † vt dicamus,ꝙ filia non adit modo de no
uo,ſed pater retro adiuit ea volente. nam cum pr̃ ipſam dotem
tenuerit tanto tempore,& nemini eam reſtituerit, vr̃ retinuiſſe
pro ſe,quod non potuit facere,niſi pro ſe,vt ſtimo adminiſtrato
a re filiæ,a & ex tanto curſu tpis cum filia paſſa fuerit, præſumũtur
omnia ſolenniter acta,vt expreſſe dicit tex.ff.de acq.hær.l.q alie-
na.in prin.in ver.ſed ſi adiecit.& C.de pet.hær.l.ſi filius. Et ſi dica
tur,ꝙ hic pr̃ nil retinuerit de bonis maternis,quia erat debitor in
genere,Reſp.ꝙ eo ipſo,ꝙ ceſſat reſtituere debitum ei,cui debe-
tur,nititur pro ſe retinere, vt ff. de pec. l.ſi peculium.§.ſi autem.
ꝙ corroboratur rõne, nam ſi nollet retinere pater iure ſuo poſt
annum, eſſet in mora reſtituendi, vt l.1.§. exac.C.de rei vxo.act.
mora autem eſt delictum, ergo in dubio præſumitur eo modo,
3 quo poteſt legitime, vt l. merito. ff. pro ſocio.Secundo eſt † ad-
uertendum, poſſito ꝙ dicta filia excluderetur præſcriptione 30.
ann.vt filia,cum ipſa tamen ꝑ edictũ ſucceſſoriũ ſuccederet ſibiipſi
&

ADDITIO.

a Quidam habuit.Adminiſtratore filiæ Quod pater retinendo dotem maternam videatur retinere adminiſtratorio nomine filiæ. Addite Bart.in q.ſua inci debitor in diem. Pau.de Caſt conſi.217.& 1310.vbi dicit,quod Bal.in pluribus locis reprobat Bar & contrariũ ẽt tenet Ang.cõſi ſuo 210.incip.an pater ad cã vero partem.vbi concludit,ꝙ licet filia ſit excluſa p̃ æſcrip.300 ann ſcd̃m cõem opi. de quo etiam per Pau.de Caſt.conſi.390 tenet,quod habebit alios triginta ex in ſucceſſorio edicto addite,quod idem tenet Ang.& Pau.de Caſt in l.licet,de iure delib & in l.quandiu.ff.de acquir hæred.contrarium eius quod ſupra conſultum eſt videte,infra conſi.152.vide nouil.in l.1.C.qui admit.
Laul. Itaq.de retract.conuent.§.2.glo.1.num.2. L M.

Digitized by Google

& admitteret vt lı̃ma, licet ſit excluſa vt filia, caſus eſt de ſucceſ.
4 edi.l.j.§.ſed videndũ. Tertio ꝯſiderandum eſt, ꝙ ꝑſcriptio 30. an.
non currit, niſi poſt pupillatē ætatem, vt l.ſicut.de præſcr.30.ann.
Vñ aduertendum eſt, an deducto tpe pupillaris ętatis remaneant
30. anni, ſi non remanent, habemus propoſitum. Si vero ꝯcurre-
rint, ad huc eſt aduertendum, ſi reſtat quadriennium poſt ꝯpletā
5 ꝑſcriptionem, tunc adhuc poſſet peti reſtõ, nam tps † petendæ re-
ſtitutionis currit ſolum poſt pręſcriptionē completam ſm opi.
Gul. ff. ex quib.cau.ma.l.ab hoſtib. §.ſed quod ſimpliciter: & ex
his manifeſte liquet, quid agendum ſit dictæ dominæ.

CONSILIVM CXXX.

1 *Si pater eſt ſtipulatus dotem ſibi reddi filia decedente ſine filijs, quod illa de-
cedente cum filijs etiam eſt ei de iure reddenda talis dos.*
2 *Pro intellectu l.inter ſocerum, §.cum inter. ff. de pac.dota.*

Pater Dedit dotem ꝓ filia, & ſtipulatus eſt dotē ſibi reddi
ſol.ma. morte viri ſine filijs. Contigit, ꝙ eſt ſolutum
1 matrimoniũ morte viri cum filijs. † Modo quæritur, an dos data
cedat lucro viri, qa non fuit ꝯcepta ſtipulatio aliqua in caſu ꝑdi-
cto, vel an debeatur filijs tanquam de hæreditate matris, adeo ꝙ
in caſu omiſſo dos fuerit mulieri q̃ſita. & ꝓ parte aduerſa ꝙ dēat
cedere lucro viri, dr̃ eſſe caſus in l. inter ſocerum. §.cum inter. ff.
de pac.do. Ad hoc reſpondetur, veritas eſt ꝯ, caſus eſt in l.ſi cum
dotem. in prin. & l.filiæ meæ. ff. ſolu. mat. & C.de rei vxo.actio.in
2 prin. & §.videamus, & §.accedit. † Non ob. §.cum inter. præalle.
qa ibi loquitur, qñ vir fuit expreſſe ſtipulatus in caſum alium. &
ita dēt intelligi tex. dicti §.cum inter. Sed ꝯ ꝑdicta vr̃ tenere Dy.
in c.quod ob gratiam, de reg.iur. lib.6. & Cy. in l.quod fauore. C.
de legi. ſed rñdeo, quicquid ibi dicatur ſm Dy. tñ Cyn. conſuluit,
vt ſ. dixi, & quod debeat intelligi dictus §.cum inter, vt ſ. dixi, te
net Odo idem ēt tenet Iac. de Bel qui diſputauit hanc q̃õnem ad
literam, & ita rñ. ad dictum §.cum inter. Vel poteſt aliter rñderi,
ꝙ vir retinet dotem pro filijs. ſ. tanquam pro hæreditate ſuæ ma-
tris, & d. opi. dicti Iac. de Bel. probatur expreſſe. ff. de hær. inſt. l. Lu
cius qui. cum ſua gl. ibi, ſi pr̃ grauat filium, ſi deceſſerit ſine filijs,
ſn caſu in quo haberet filios, non vr̃ ſibi prouidere, ſed ſolum fi-
lio ſuo, vt faciat quod vult. Ita in propoſito vr̃ prouidere filio. &
non liberis, & hoc quia pręſumptio eſt, ꝙ pater diligat plus filiā,
q̃ tunc habebat, quam filios naſcituros ex ea, in quos nulla cadat
affectio, vt no. in l. qui filiabus, de lega. 1. ad idem l. Publia. §.pe. ff.
condi. & demon. & per hoc, ſi filia eſſet iuris ſui, poſſet de iſta te-
ſtari, nec cedit lucro viri, cum etiam dos dicatur ꝓprium patri-
monium mulieris, vt l.3. §.ſed verum. §.de mino. & ibi no. & quę
dixi ſ. credo veriſſima, & ea teneo in d.l.ſi cum dotem, in princi.
vbi retuli qualiter Dy. ꝯſuluit. Præterea omnia, quæ ſ. dicta ſunt,
non ſunt neceſſaria in cauſa ſ. nec facit aliquid dictus §. cum in-
ter. nam ſi bene inſpiciantur verba inſtrumenti dotalis & ſtipula
tionis interpoſitæ ſuper dote, de qua eſt quæſtio, Saulus prædict⁹
fuit expreſſe ſibi ſtipulatus in omnem caſum, quo dos reſtitui
deberet, & ſic cum verba ſint clara, non debemus &c. l.ille, aut
ille. §.cum in verbis, de legat. 3. & ſic poſito pro conſtanti, quod
non eſſet verum, quod ſ. dictum eſt. Sed potius quod allega. eſt
in contrarium, tamen nihil facit ad propoſitum, & ſic non ob-
ſtantibus allegationibus factis in contra. ſiue habeat locum ſtipu
latio, ſiue non: ſiue remanſerit illa dos filijs mulieris, ſiue in hæ-
reditate mulieris, dicta dos data de iure ſpectat ad dictum patrē,
a vt plenius in allegatione eſt dictum, a &c.

ADDITIO.

a Pater dedit. Eſt dictum. Quia ſuperior conſultatio eſt difficilis propter intellectũ
d. §.cum inter. qui fecit Doc. vſque ad hæc tempora ambulare ſuper glaciem tamē
licet Bal. Ang. & Imo. in d.l.ſi cum dotem. teneant contra Bar. Pau. de Ca. tamen
& ibi Bal. in auth ſed ſi quis. C. de hær. actio. & in l quoniam nouella. C. de in-of.
teſta. & Bal. in l.ſi extraneus, in l.quod ſcius. tenet, quod ſpectet ad hæredes mu
lieris, quando pater ſtipulatus eſt ſibi ipſi, ſecus ſi filiæ. videte plene no. in l.ſi cum
dotem, & quæ ibi poſui in apoſt. ad Bar.

CONSILIVM CXXXI.

1 *Legatum factum nepti pro dote per auum, quod videatur factum contẽpla
tione filij & non neptis, quando non erat nata.*
2 *Cautela, vt probetur neptem non natam tempore legati facti.*
3 *Legitima debetur deducto ære alieno, & funeris impenſa.*
In legitima debita filiæ computatur dos legata per auum.

In Dei nomine amen. Primo arguat̃, ꝙ dicta
dña Mignutia licite pe
tat dotē ſibi ab auo relictam, qa hoc vr̃ ſibi relictum ꝯtemplatio
1 ne ſui patris, vt ff. de iure do. l. auus. Si igitur pr̃ dotauit † filiam, vr̃
dotaſſet de ſuo, & filię remanet actio ad petendum relictum ſibi
factum ab auo, vt l.ſi. C. de dot. promiſ. ꝯ ſũm vr̃, qđ relictum, qđ
fecit auus dictæ filiæ ꝓ dote, fecit & feciſſe ꝑſumit in dubio ꝯtē-
a platione filij, a & pp iſtum filium nõ pp neptem, vt l.dedit dotē.
ff. de coll.do. & ibi eſt caſus. & ibi ēt expreſſe tenet Iac. de Arei. &
hoc eſt veriſſimũ, maxime in caſu propoſito, vbi proponitur, ꝙ
neptis non erat nata tpe mortis aui. & ſic non põt dici, ꝙ pp affe-
ctionem, quam auus habebat ad eam, ſibi reliquiſſet, ſed ſolum
contemplatione filij dictam diſpoſitionem fecerit, vt fideicom-
miſſum, quo dictus filius erat grauatus, diminueretur in illa quã
titate, q̃ dictæ filiæ erat poſt mortē ipſius filiæ relicta. ꝑinde eſt er
go, ac ſi filius grauatus de dando dotē poſt mortē ſuã, dotē dedit
in vita. ꝙ ſufficit ad liberãdum ipſum & ſucceſſores ſuos, vt l. Lu
cius. la piccola. de leg.2. & ad l. Falc. l. cum quo. §.fi. ff. de bo. lib. l.j.
§.ſi debitam. ver. ſed nõ mortis. & C. de fideic. l. poſt mortem, &
hoc. qa ipſe filius erat grauatus de dando ipſam dotem, tanq̃ a ſe
ꝓfectam & ſui cã, qa erat obligatus ad ipſam dandam, vt ſ. ꝓbatũ
eſt. Ex quib. ꝯcluditur, ꝙ dicta dña Mignutia, quæ fuit dotata a pa
a tre, non põt petere relictum ſibi factum ab auo. Cõſulo † tñ ꝙ in
ꝓceſſu fiat articulus, ꝙ d. Mignutia fuit ꝯcepta & nata poſt mor-
tem aui. Super eo vero, ꝙ ꝓ dictam Mignutiam petit̃ ſupplemē-
tum legitimæ, ſciendum eſt, ꝙ in legitima dēnt cõputari dos &
3 legata, vt l. qm̃ nouella. C. de inof. teſt. † Itē, qđ in legitima intelli-
gitur tertia eius, qđ habitura erat ab inteſtato, deducto ęre alieno
& funeris impenſa, vt l. Papi. §.4. de inof. teſt. & in Auth. de trien.
& ſemiſ. in prin. C. de inof teſt. auth. nouiſſima. & iõ in iſta q̃õne
fiant poſitiones & articuli ad ꝓbandũ. Et ꝓbent̃ res alienatæ ꝑ di-
ctum Conium, & debita ꝯcta ꝑ eum; & inter alia aſſignet̃ ꝓ debi
to fideicommiſſum, quo dictus Conius tenebat̃ dicto Matthęo,
ꝙ venit detrahendum, anteq̃ fiat ꝯputatio dictæ lı̃mæ, vt l. im po
nenda, & l. ſi ritum, C. ad legem Fal. quo facto clare apparebit, ꝙ
nil ſibi debet̃ ꝓ ſupplemēto lı̃mę, &c. Ego Bar. de Saxofe. ꝯſulo.

ADDITIO.

a In Dei noie. Contẽplatione filij. Quod auus dotãdo neptē dotet contemplatione
filij adde, ꝙ idē tenet Pau de Ca. conſ.337. & Ang. conſ.75. incip. ſalubriter &
optime. & in alleg. ibi, ante prædictum conſilium, cuiuſdam dñi. Ioan. de Ricijs.
Crau. conſ.119. num.1. & 2. I. M.

CONSILIVM CXXIXI.

1 *Statutum, quod vir lucretur tertiam partem de dote, quam accepit, habet
locum etiam in dote promiſſa.*
2 *Curſus diei appoſitæ in obligatione conſtituit obligatum in mora.*
3 *Nomina debitorum poſſunt in dotem dari.*

Statuto Ciuitatis Eug. cauet̃ ſic, ꝙ ſi mulier nupta deceſ-
ſerit ſine filijs relictis ex ea, & viro ſuo, vel ēt non
relictis fœminis, ſuo tñ viro viuente, ꝙ dictus eius vir libere ha-
beat, & lucretur ſibi tertiam partē dotis, quã recepit in reb. mobi
libus & immobilibus æſtimatis, vel inæſtimatis &c. Contingit,
ꝙ Rigotius & fratres eius fuerunt confeſſi ſe habuiſſe M lib. pro
dotib. dñæ Paulellæ vxoris dicti Rigotij, quam dotem promiſit
reſtituere vxori vel eius hæredibus, &c. vt conſtat manu talis &c.
Demum eadem die primo ꝑdictus Bal. pater dictæ Paulellæ pro-
miſit dare dicto Rigotio, & fratribus de dicta ſumma 300. lib. ac
expeditum reſiduũ dare 9. die menſis Iunij ꝯcto matrimonio, ſo
luta fuerunt Rigotio & fratrib. dictę 300 lib. matrimoniũ tanto
tpe durauit, ꝙ elapſum eſt tps dictę ſolutionis. ſ. 9. die Iunij. demũ
1 matrimoniũ ſolutum eſt morte Paulellæ ſine filijs. Quærit̃, † an
maritus hēat tertiam partem dotis ſibi ſolutę tm̃, an tertiam inte
grędotis. Verbis ſtatu. diligenter inſpectis, dubium huius q̃õnis
pendet ex hoc, ꝙ ſtatutũ dicit, ꝙ lucret̃ de eo, qđ percepit, ſed nõ
a percepit, licet fuerit promiſſum, ergo non dēt lucrari, a qa verba
ſtatuti dēnt ſtricte intelligi, & ad aliũ caſum non expreſſum non
porrigi, vt l.ſi vero. §.de viro. ſol. ma. ff. de lega.1. l.in his, & l.quod
vero. & l quicquid. de verb. obl. Præterea qui habet actionem ad
petendum, non dr̃ percepiſſe naturaliter rem proprie, ſed ficte &
interpretatiue, vt l. qui actio. de reg. iu. & no. in l. munus. eo. ti. Prę
terea, ꝙ de dote ꝓmiſſa non lucret̃, vr̃ caſus in corpore in Auth.
de non eligendo ſecundo nubentes, §.pe. In ꝯtrium eſt veritas, ꝙ
vir lucrari dēt tertiam partem dotis promiſſæ, & probatur. Cer-
2 tum eſt, † ꝙ per curſum diei appoſitæ fuerit in mora ſoluendi di
ctus Bal. & ſic per eum ſtetit, quominus ſolueretur. perinde dēt
ergo haberi ac ſi dicta dos eſſet percepta, & conditio ſtatuti im-
pleta, vt l. Labeo ſcribit ſi mihi bibliothecam. de ꝯh. emp. & in l.
in execu. § fi. ff. de verb. obl. & de cond. demon. l. iure ciuili, & per
Dy. in c. imputari. & in c. cum non ſtat per eum. de reg. iur. lib.6.
Præterea ꝓ hoc caſus eſt expreſſus in terminis noſtris in Auth.
vt exac. inſtan. do. §.fi. & no. in Auth. de non elig. ſecundo nuben-
tes. §.pe. in glo. magna. nam ille, ꝑ quem ſtat, quominus dotis ſo-
lutio fiat, quantum ad iſta lucra habetur ſolutio perfecta, etiam
vbi vere ſolutio requiritur. alias ſequeretur, quod eſſet melioris
ꝯditionis debitor moroſus, quam q̃ fuiſſet diligens & ſoluendo,
ꝯ l. non ſolum, de noxalib. & l. ſeruus, quod vi aut clam. Præterea
3 hoc probatur per aliam rationem. certum † eſt, ꝙ noĩa debito-
rum poſſunt dari in dotem, & dos eſſe, vt l. qui ſe debere, de cõd.
ob cauſam. & l.ſi donatarius. & de iure do. l.ſi debitor. ſol. ma. l.ſi
prior. de reg. iur. l. Neſennius. iſtud ergo non poteſt negari, quin
hoc nomē debitoris. ſ. obligatio iſtius patris ſit in dote, & ex hac
dote iſtam obligationem vere percepit, vt l.a. §.perueniſſe, de hę
sed. & actio. ven. l.ſi prior. de pet. hær. §.bonæfidei. ergo iſtius iur.
ſeu ob. iſte vir debet lucrari tertiam. Et ex his patet rñſum ad oĩa
contraria

ADDITIO.

a Statuto ciuitatis. Lucrari. Statutum loquens in dote data habet locum in promiſ-
ſa, vt etiam pleniſſime conſulerunt Pau. de Caſt. conſ.173. & Ang. conſ.380. in-
cip. in Dei nomine, pro euidentia præmitto.

contraria. Præterea cõfitendo ſibi ſolũonem ſuſtulit obli. & noiauit eam in ſecundã.& ſic ſibi ſolutum vr, vt l.dotem. de iure dot. & l.vir ab eo.& facit.ff.ſolut.matr.l pen.§.ſi vir. Item hoc Iaco.de Are.tenet ibi. Cõcluditur ergo ipſum debere lucrari illã tert. &c.

CONSILIVM CXXXIII.

1 *Nepos quando veniat appellatione filiorum.*
2 *Nepos quod non veniat appellatione filiorum maſculorum.*
3 *Statutum ſi extet, quod vir lucretur dotem non extantibus filijs, quod illam lucretur etiam extante nepte ex filia.*
4 *Dictio, ex, denotat cauſam proximam & immediatam.*

In Dei nomine amen. Licet in qõne prædicta ſit multum prudẽter allegatũ, tñ ad veritatẽ huius qõnis ſciendũ eſt, ꝙ in illa controuerſia, quæ eſt, vtrũ appellatione filij contineatur nepos. Exemplum,
1 lex facit mentionẽ de filio militis, † vtrum appõne talis filij contineat̃ nepos non miles' certũ eſt, ꝙ non, vt ff.de teſta.l.cum filius, de teſtam.tut.l.3.de adminiſt. tut.l.impuberi. Item ſi lex appellat ſpuriũ. hæc appellatio non porrigit ad nepotẽ ex eo, ſi eſt legitimus. & ſic ad eũ non tranſit illa qualitas, vt C.de natur.lib.l.final.& ibi
2 no. Sed ſi lex † appellat filiũ maſculum, non continetur neptis, vt ex eo ſit fœmina, quia illa qualitas, ſ. maſculus, non reperitur in tali nepte, vt patet in omnibus ca.feudorum, quæ dicunt fœminam
3 in feudum non ſuccedere. Nunc ad † propoſitum, ſtatutũ. de quo loquimur, loquitur ꝙ maritus lucrifaciat dotem vxoris ſuæ præmortuæ, ſi filij vel filiæ non extãt ex eis, non ex eod. matrimonio, vt aperte dicunt verba ibi. & ex prædictis habes neptem ex filia, quod non reperitur ꝙ ſit ex eis, vel eodem matrimonio, ideo nõ contineẽ appellatione filij vel filiæ. indubitanue, ꝙ nõ ſit ex eis ap-
4 paret, quia † hæc dictio, ex, denotat cauſam proximam, & immediatam, vt C.de legibus.l.non dubiũ. & l.eo tpe. de pecul. 1. §.ex incendio. de incend.rui.nau. Præterea, ꝙ non ſunt ex eodem matrimonio, apparet expreſſum, Inſti.de pat.pot.in ſi. Nepos.n. ex filia non dr̃ natus ex matris nuptijs, ſed ex nuptijs patris ſic, forte aliud dici poſſet in nepote ex filio, vt ibi patet, ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.item in poteſtate.& l.ſeq.&c.

Ibi erat vnum conſilium ſuperfluum numero tali 132. ex quo correſpondet lecturæ præcedentis conſi.

ADDITIO

* Dec.conſi 353 late Rol.a Valle, de iure dot.q.7. L. M.

CONSILIVM CXXXIIII.

1 *Scholaris, qui minus quinquennio ſtetit abſens a ſtudio, non dicitur priuatus matricula.*
2 *Scholaris priuatus matricula propter abſentiam, ſi redijt non tenetur iterum ſoluere.*

Vniuerſitatis Noſtræ ſtatuto cauetur, vt qlibet ſcholaris pro introitu matriculæ 20. ſolitos ſoluere teneatur. Contingit, ꝙ quidam ſcholaris ſemel ſoluit & matriculam intrauit, deinde fuit abſens a ſtudio p plures annos, nũc de nouo reuerſus eſt ad ſtudium, Quęrit. an pro introitu matriculæ iterum ſoluere teneat. Hæc qõ habet duo puncta. Primũ, an p abſentiam deſijt eſſe de matricula. Secũdum eſt, ſi deſijt, an iterũ
1 teneat ſoluere. Sup primo vr̃, † ꝙ ſic ex eo quod depoſuit conſuetudinẽ reuertendi ad ſtudium. arg. ff.de acq.re.dom. l.naturalis. §. pano.& §.ſeq.& Inſt.eod.§.in hu.& §.pauonum. finaliter tñ dico, ꝙ ſi per quinquennium ſtetit abſens a ſtudio priuatus eſt matricula, ſi minori tempore retinet matriculam, ut C.de primic.l.fi. circa medium, lib.12.& de dom.l.1.eo.lib. ubi eſt expreſſum. Super
2 ſecundo puncto † poſito, ꝙ eſſet priuatus matricula, ſoluere non debet iterum qui ſemel ſoluit. caſus eſt ... de conſuli.l.pen.circa, finem, lib.12. facit arg. ff.pro ſocio.l. ... pro filia. cum ſim.

CONSI... CXXXV.

Data

Scontrino da conſervare entro il volume.

1 *Stat... alicuius animalis ſoluat*
tan... luere.

1 St... uicunque occupauerit ... beſtiæ groſſæ, uel mi... nutæ ... nt quidam, qui tenent cori... anibus, quæritur an tenea... ico, ꝙ quandoq; quis tenet i... vſus, ut pro fulcimento gua... ento, tunc ſoluere non tene... & C.de uect.l.uniuerſi. Qu... aliam cauſam, ad nullum ſun... one gabellæ loco, licet.n. ipſe ... e in illo loco, & occupare d... dio, l.qui ſella.§.quidam. ne...

CXXXVI.

1 *Gubernator ciuitatis non poteſt ... tollere conſuetudinem ſpecialem, quam habet Caſtrum.*
2 *Conſuetudo eſt, cum ex tacito conſenſu populi, & curſu temporis inducitur aliquod ius, quod populus expreſſe facere potuiſſet.*
3 *Quod quis habeat ius eligendi poteſtatem eſt magis præſcriptio, quam cõſuetudo.*
Differentia inter conſuetudinem & præſcriptionem.

Capitaneus Patrimonij fecit vnam ſuã cõſtitutionẽ, ꝙ nulla ciuitas, Caſtrum, vel villa eligeret in prætorem aliquam ciuitatem. ſub certa pena, deinde cõmune & homines Caſtri Prieeni, qui erat in poſſeſſione ſibi eligendi Poteſtatem quem vellet a tempore cuius non exſtit memoria, elegit ſ Poteſtatem cõe Peruſij, pp quod Capitaneus cõdemnauit eos in dicta pęna. Quæritur, an dicta conſtitutio valeat, & poſito pro
1 conſtanti prout eſt de conſuetudine obſeruari, ꝙ † Capitaneus patrimonij & certi præſides prouinciarum, q ab eccleſia in Italiã
a deſtinãtur, poſſent facere cõſtitutionẽ, * ſicut poſſet quilibet eps & apoſtolicæ ſedis Legatus, vt extra, de maior.& obed.c.2. de cõſti.c.vt animarum.lib.6.de offic.leg.c.fi.& ſicut alij maiores iudices, vt ff.de leg.l.non ambigitur. C.de offic.præfec.prætor.orient. l.formam. hoc ſolũ vr̃ quærere, vtrũ dicta cõſtõ valeat.& vr̃ ꝓ ſic, per iura prædicta. Item pro hoc extra.de lo.c.1. vbi licet quis hẽat liberam poteſtatem locandi & conducendi, tñ poteſt limitari p conſtõnem legati, & pœna imponitur. ad idem facit, quod no.de maior. & obed.c.2. Præterea cuilibet magiſtratui licitum eſt defendere iuriſdictionem ſuam pœnali iudicio. ff.ſi quis ius dicẽ. non obtem.l.1. Sed per hanc cõſtitutionẽ defenditur iuriſdõ Capitanei & Romanæ eccleſiæ, ergo &c. Nam ſi ciuitas Peruſij, quę eſt tantæ potentiæ, recepit poteſtariam vnius Caſtri, Capitaneus nõ poteſt ibi libere ſuam iuriſdictionem exercere, ſicut decet, argu. ad hoc.de reſti.ſpol.c. Piſanus. circa finem. Præterea hoc video in dño, qui poteſt prohibere rem emphyteuticam alienari in potẽtiorem perſonam, p q̃ ipſius ius deterioreẽ & ex ea nõ poſſit ita libere vti, vt extra de loca.c.poteſt.& ibi no. facit quod no.de verb. obl.l.ſi ita quis. §.ea l.& 2.colla.de alie.feu.c.1.& ſic concluditur, ꝙ illa cõſtitutio valeat. nec obſt. ſi dicatur, ꝙ illa conſtitutio generalis non tollit cõſuetudinem ſpecialem, quam habebat dictum Caſtrum, vt extra, de conſtitu.c.licet.lib 6. quia dicta conſuetudo non eſt proprie conſuetudo, ſed magis præſcriptio. nam conſue-
2 tudo eſt, † cum ex tacito conſenſu populi & curſu tpis inducitur
* aliquod ius, quod populus expreſſe cõſentiendo facere potuiſſet, & ita loquitur l.de quib. ff.de legi.& C.quæ ſit lon. conſuet.l.1. ſed
3 † cũ ego præſcribo ꝯ alium, ita ꝙ ſi vellem ſtatuendo non poſſẽ inducere, ut habeat ius eligendi poteſtatem, nunc eſt præſcriptio. & ita loquitur totus tractatus præſcriptionis. Modo in propoſito conſuetudo, quam dictum Caſtrum allegat vt poſſet Poteſtatẽ eligere, magis eſt quædam præſcriptio cuiuſdam iuris. Sed poſito, quod iſtud ius uere competeret, poſſet limitari, vt ſup. probatum eſt. ergo &c. & prædicta eſt vera differentia inter conſuetudinem & præſcriptionem, licet quidam ponant aliam. extra, de conſue.c.fi. C.quæ ſit lon. conſue.l.2.&c.

ADDITIO.

a Ber Laud. Conſtitutionem. Vide Pau.de Caſtr.conſi.149.& Alexan.in apoſt.in l. omnes popul. dicit quod Petr. de Anchar.in cap.canonum. ſtatuta ſequitur hoc conſilium.
* Crau.de antiq.temp.4.par.princip. L. M.

CONSILIVM CXXXVII.

1 *Curſus anni non inducit priuationem hæreditatis, ſtante ſtatuto, quòd nõ implens voluntatem defuncti intra annum incurrat pœnas legales, & curſus anni habeatur pro legitima monitione.*
2 *Vnum & idem tempus non operatur duos effectus, quando vnus ſucceſſiue venit ad alium.*
3 *Hæres non incidit in pœnam, ſi non implet voluntatem defuncti, quando in teſtamento ſunt dati executores.*
Agens ad priuationem hæredis ob legatum non ſolutum, non ſufficit oſtendere legatum factum.
4 *Aſſerere aliquod negatiuum, ad quod quis non eſt obligatus, debet id probare quando ex tali negatione delictum alicuius arguitur.*
5 *Hæres ꝙ excuſatur a pœna ob non ſolutionem legatorum, quando in teſtamento ſunt dati executores coniuncti legatarijs.*
6 *Qui agit ad priuationem hæredis ob nõ impletam voluntatem defuncti, debet cauere de illam implendo, ut obtineat.*
7 *Fraus ex coniunctione quòd præſumatur.*

Statuto Communis Gualdæ cauetur, quòd qui non implenent voluntatem defuncti intra annum incurrat pœnas legales & curſus anni habeatur pro legitima monitione, nec alia monitio expectetur. Contigit, quod quidam in teſtamento fecit plura legata, ad quæ legata exequenda dedit quoſdam executores patruos dictorum legatariorum, quę legata non fuerunt ſoluta intra annum, Nunc dicti legatarij petunt emolumentum hæreditatis ex vigore authent. hoc amplius. C.de fideicomm. & in cor. vnde ſumitur, coniuncto ſtatuto, nec præſtiterunt aliquam cautionem de implenda voluntate defuncti. Ex iſto themate multa dubia oriuntur. Primo, an curſus vnius anni priuet hæredem non implentem voluntatem defuncti ĩ hæreditate. Secundo, an hædes prædicti excuſentur, propter alios executores ad hoc a teſtatore deputatos. Tertio, an dicti actores excludantur, quia non præſtiterunt cautionem de implenda voluntate defuncti. Quarto, an eo ipſo quod oſtenditur legatum factum & ſolutum non eſſe, ſit probata intentio ipſorum agentium. Quinto, an releuet in aliquod dictum hæredem cõuentum, quia

dicti fideicõmiſſarij & executores electi a teſtatore erant ſic con-
1 iuncti dictis actorib. Super † primo puncto vr̃ de iure fore dicen-
dum, ꝙ inſpectis verbis dicti ſtatuti curſus primi anni operet̃ tan-
tum vnũ effectũ, ꝙ habeat̃ ꝓ legitima monitione, & iuſtit iudicis
expectabitur curſus ſecũdi anni, vt quis hęreditate priuet̃. hoc cla
re apparet ex verbis ipſius ſtatuti, hoc ẽt pſuadet̃ legibus, ſic. Si qs
bene verba legis inſpiciat in corpore de hæred. & fal. §. ſi quis aũt
non implens. & C. de fideicom. auth. hoc amplius. duo ſucceſſiue
requiruntur, vt quis hr̃ditate priuetur. ſ. iuſſus, ſeu monitio iudi-
2 cis, ſecundo ſucceſſiue curſus temporis, ſ. anni: ſed † de iure hoc
* eſt, ꝙ vnum & idem tps non põt operari effectus circa duos act',
quorum vnus ſucceſſiue venit ad alium, vt C. qui admit. ad bon.
poſſ. l. fi. in fi. & de inoff. teſt. l. eum qui. vt ꝓbatur in ſimili, temp'
quo completur læſio cœpta in abſentia & ſic operatur vnum ef-
fectum, nõ computatur in tempore petendæ reſtit. & ſic nõ ope-
ratur alium effectũ ſucceſſiuum. Ad primum no. ff. ex quib. cauſ.
ma. l. ab hoſtibus. §. ſed ſi ſimpliciter. per gl. ad hoc ẽt facit, qđ no.
ꝑ Dyn. in c. ſine poſſeſſione. de reg. iu. circa finẽ. lib. 6. ꝙ primo re-
quiritur curſus vnius tẽporis ad inducendam obligationem. Se-
cundo aliunde incipit currere aliud tempus ad præſcriptionem,
facit ꝙ no. C. de ſeru. fug. l. 1. in fi. glo. mag. ita in propoſito primũ
tẽpus operat̃, vt habeat legitimam monitionẽ, ab ĩde incipit cur
rere annus ad priuandum quẽ hæreditate, & ſic requirit̃ bienniũ.
a ergo illi nõ ſunt hr̃ditate priuati. [a] Super ſecũdo puncto dico, † ꝙ
3 hæredes prædicti excuſantur propter alios executores a teſtatore
deputatos pœna prædictæ legis, maxime ſi non apparet ipſos hr̃-
des non fore certificatos, ꝙ dicti executores nolebant implere. ꝓ
hoc induco caſum expreſſum. ff. de condi. & dem. l. multa. & ex-
preſſe in Auth. de eccl. ti. §. ſi qui ſunt qui hoc facere. vñ ſumitur
auth. licet poſita ſup l. nulli. C. de epi. & cle. vbi dr̃, ꝙ qñ ſunt appo
ſiti executores in teſtõ, ipſi debent implere, aſs ipſis imponit̃ pœ-
na, ꝙ priuent̃ omni commodo, quod percipiebant ex teſtõ, & ſic
hoc caſu vr̃ ꝙ pœna nõ imponet̃ hr̃dibus. Pro hoc facit, qa teſta-
tor ponendo certos executores ad hæc legata exequenda, vr̃ ip-
ſos hr̃des prohibuiſſe, ne ſe impediãt de ipſa executione. vt ff. de
au. tu. l. ex plurib. & ibi no. ꝑ glo. hoc etiam probat̃. ff. de ali. & cib.
le. l. 3. nec ob. iura quæ dñt. ꝙ licet datus ſit executor, nih lomin'
hr̃s tenetur, vt ff. de leg. j. l. ſi a plur. quia verum eſt, ꝙ legatarij pñt
petere: non aũt ꝙ hr̃des nõ implẽdo ſine monitione incidunt in
pœnam, vt expreſſe probat̃ in d. l. multa. de cõdi. & dem. Sup ter-
tio, an dicti executores excludant̃ pp non pſtitã cautionẽ. & dico
ꝙ ſic, quia hoc eſt expreſſum in corpore de hæred. & fal. §. ſi vero
nullus. ibi, cautione prius ab ipſo facta &c. Si ergo prius cautionẽ
non præſtitit, dẽt ſuccũbere, vt C. de vſuſfr. l. 2. ſimile, in contuma-
cib. & alijs, in quib. iura dñt non audiri niſi præſtita cautione. poſ-
ſet ẽt iudex facere ſñiam ſub cõditione. ſ. ſi omnia, q̃ in dicta con-
ſtitutione cauent̃, fuerint obſeruata. vt ff. de fideicom. li. l. 4. §. illud
videndum. ſed illud puto verum, ꝙ ñ lex ſimplr̃ loquitur. ſed in ca
ſu noſtro lex exprimit. ſ. quod prius caueat. ſi ergo de hoc non fe-
4 cit fidem, actor debet ſuccumbere. Super quarto † puncto vr̃ di-
cendum, ꝙ ipſi actores debent probare illud legatum non ſolutũ
per confeſſionẽ hr̃dis, vel alio modo, nec ſufficit ſolum legatũ re-
lictum eſſe, hoc probatur ex his quæ no. ꝑ Inn. in c. ſup his. & Cy.
C. de iure emph. l. 2. quod corroborat̃ ꝑ l. hoc iure, de verb. obl. ibi,
q̃ exploratũ ſit. &c. Iſte. n. q aliquod negatiuũ aſſerit, ad quod ad-
uerſarius non eſt obligatus, debet id probare. quod maxime arbi-
tror eſſe verũ, cum ex tali negatione alicuius delictum arguitur,
vbi eſt pſumptio ꝓ ꝯuento. ſ. ne delinquat, vt ad l. Iul. rep. et l. pe. &
ꝑ regulã gñalẽ, ꝙ quilibet præſumit̃ bonus & nõ peccaſſe. ꝓ hoc
qa cum agit̃ de tutore remouẽdo a tutela pp aliquod omiſſum,
illud dẽt ꝓbari, videlicet, ꝙ ſui copiã non fecit ad pſtãda alimẽta,
vel ꝙ eſt negligens vel iners, vel ſimilia, q̃ priuationem & negati-
uam cõtinẽt, vt l. 3. §. tutor q ad alimẽta. & l. fi. cũ l. ſeq. de ſuſp. tu-
5 to. † Sup quinto ſatis puto hæc dictis hr̃dib conuentis prodeſſe, vt
oppoſita doli exceptione dicti actores repellãtur, quaſi executo-
res pp ꝯiũctionẽ eorũ, ad quos ſperabãt dictã hr̃ditatẽ deuenire,
hoc omiſerint, pro hoc ꝙ tali fraude factũ pſumat̃ ex ꝯiunctione
ſanguinis, induco, vt ff. de bo. li. l. pe. poſt princ. ibi, faciliorq; pſum
ptio &c. Et expſſius extra. de teſti. c. cõſtituti in pñtia nr̃a archiep.
Facit ad hoc, quia ex ꝯiunctione pſumit̃ vnus ſcire de facto alte-
rius, vt ff. vnde cognat. l. octaui. & C. de in integr. reſt. l. de caut. pro
hac pſumptione fraudis rõne ꝯiunctionis facit optime in Authẽ.
de ali. & emph. §. œconomus. vnde ſumit̃ auth. quibuſcũque, po-
ſita ſup l. iubemus. C. de epiſ. & cler. Itẽ ꝓ fraude expſſe in Authẽ.
vt hi qui ob. res hr̃e. §. ſi qs. & ex his apparet, ꝙ ſi tales agant petẽ-
do dictam hr̃ditatem, pñt exceptionem doli opponere, qui dolus
probatur ex coniunctione & propinquitate tpis, vt ſupra dictum
eſt. Ex quolibet ergo prædictorum concludit̃, dictum hr̃dem eſſe
abſoluendum &c. Ego Bart. de Saxoferrato ita conſulo.

A D D I T I O.

* Tiraq. de retract. conuent. §. 3. gl. 1. nu. 31. I. M.

a Bern. Land. Priuati. Vide Ro. conſil. 218. vbi allegat hoc conſilium, & concludit, ꝙ licet executor, vel hæres non priuetur hæreditate, tamen priuatur officio exequendi per conſtitutionem quæ eſt valida.

CONSILIVM CXXXVIII.

1 *Pupillus ꝙ dicatur decedere inteſtatus & comprehendatur in ſtatuto loquente de inteſtato.*

Intell. l. 1. de ſuis & leg. l. inteſtatus. ff. de verb. ſig. & Inſti. de hæred. quæ ab inteſtato. in principio.

2 *Communis vſus loquendi non eſt propria ſignificatio.*

Statuta intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi.

Communis vſus loquendi prævalet omni ſignificationi.

Hæc eſt Copia cuiuſdã ſtatuti ſancti Seuerini. Itẽ ſtatuim' & ordinamus, ꝙ ſi quis vel ſi qua de terra ſancti
Seuerini, & eius diſtrictu decedat inteſtatus, vel inteſtata, ſine fi-
lijs lr̃imis, ꝙ bona oĩa & iura ſic ab inteſtato morientis deueniant
& deuoluant̃, & ſint ſapud decedẽtis ab inteſtato ꝓpinquiores
cõſanguineos ex paterna vel materna linea deſcẽdentes, cum ſa-
tis ſit conueniens rõni, ꝙ talia bona reuertantur ad priſtinũ ſtatũ,
vñ principium habuiſſe noſcunt̃, & prædicta locum habeãt &c.
Quæſtio talis eſt, quædam puella de dicta terra minor 12. an ſuæ
ætatis, deceſſit nullo condito teſtõ, qa erat pupilla, ſuperſtitibus ſibi
ꝓpinquiorib. mr̃e ſua & fratre carnali ipſius pupillæ nato ex eodẽ
patre, & eadem matre. modo q̃rit̃, vtrum dicta mater ſuccedat in
aliqua parte, vel non, pp verba dicti ſtatuti. In 1. q. facit dubium
1 text. qui eſt de ſuis & leg. l. j. in prin. vbi innuit̃, ꝙ ille qui nõ poteſt
a facere teſtm̃, vt pupillus, non dr̃ proprie inteſtatus. [a] Cum igitur
verba ſtatuti debeant intelligi ſm̃ propriam ſignificationem, et il
lud verbum, inteſtatus, non cadat in pupillo, ergo relinquuntur
determinationi iuris cõis, & ſic mater ſuccedat, & ex hoc ẽ mo-
tus eſt animus quorundam ad conſulendum, ꝙ mater admittat̃,
ꝯrium tñ eſt veritas. Pro cuius intelligentia videndum eſt de intel
lectu trium legum, quæ ponunt ſignificationem huius verbi, in-
teſtatus. Primo de intellectu d. l. 1. in princ. de ſuis, & leg. Secundo
de intellectu l. inteſtatus. Tertio de intellectu Inſt. de hær. quæ ab
inte. in prin. quæ leges vr̃ ſibi ꝯriari. Nam duæ vltimæ dñt cum
ſimplr̃ inteſtatum qui teſtm̃ non fecit. ſed d. l. 1. de ſuis & legi. di-
cit, ꝙ pupillus non eſt proprie inteſtatus, poſtea dicit, ſed hos pro
inteſtatis accipimus. Pro cuius intelligentia ſciendum eſt, ꝙ non
põt eſſe priuatio, vbi non põt eſſe habitus, vnde ñ recte diceretur
equus eſt mutus, quia habitus loquendi non cadit in eo, nec lapis
dr̃ recte cæcus, & ſimilia, & iſto reſpectu pupillus non põt facere
teſtm̃, & ſic in eum non cadit habitus, nec proprie dr̃ inteſtatus,
& ita loquit̃ l. 1. de ſuis & legit. Item ſciendum eſt, ꝙ habitus põt
conſiderari dupliciter. vno modo ſtricte ſecundum naturã vnius
indiuidui, alio modo large ſm̃ naturam ſpẽi, ſub qua eſt illud indi
uiduum, vt in hoc exemplo, aliquis eſt mutus a natiuitate, certe
licet in eo nunquam fuerit habitus loquendi, tñ dr̃ mutus reſpe-
ctu ſpeciei humanæ, cui competit habitus loquẽdi, vt C. qui teſt.
fac. poſſ. l. diſcretis. idem in eo, qui natus eſt ſine oculis, recte di-
citur cæcus, hoc eſt priuatus lumine eo reſpectu, quia ſpẽi huma-
næ congruit videre, ut in euangelio de Cæco nato. & hic eſt cõis
modus loquendi. & hoc eſt quod vult dicere d. l. 1. dum dicit, Sed
pro inteſtatis accipimus. q. d. in eis cadit iſtud uerbum, inteſtatus,
reſpectu ſpeciei humanæ, cui cõpetit ius teſtandi. & hoc eſt, quod
uoluit Imperator inſt. de hær. quæ ab inteſt. in princ. vbi dicit̃, inte
ſtatus omnino, qui teſtm̃ non fecit &c. Not. ꝙ dicit omnino. q. d.
ſiue quia noluit, ſiue quia non potuit. idem in dict. l. inteſtatus. de
verb. ſignifi. nam uerba legis debent intelligi, prout loquũtur ge-
neraliter de omni homine, non ſingulariter de hoc, uel de illo. ff.
de leg. l. iura non in ſingulas. Sed reſpectu ſpeciei humanæ, in qua
cadit habitus, pup. recte dr̃ inteſtatus. ergo &c. Nunc ad propoſi-
tum dicimus, pupillum inteſtatum proprie, quia eſt priuatus eo
habitu, qui congruit ſuæ ſpeciei, ut homini, quia ſm̃ propriam
ſignificationem dicetur inteſtatus. & ſic ſtatutum in eo locum
habebit. Aut dicimus ipſum inteſtatum improprie, & tunc rema
net, ꝙ eſt inteſtatus ſm̃ cõem uſum loquendi, ut dictis ll. proba-
2 tur, † qñ cõis uſus non eſt propria ſignificatio. & l. Labeo. §. idem.
de ſup. legat. & ſtatuta debent intelligi ſm̃ cõem uſum loquendi,
qui prævalet omni ſignificationi propriæ, ut d. l. Labeo. & de leg.
3. l. librorum. §. ꝙ tñ Caſſius. & ibi no. & ſic ſtatutum habebit lo-
cum in pupillo. & hæc mens fuit ſtatuti, ut patet in ratione, quæ
redditur in ſtatutis, & ſic mater omnino excludetur. &c.

A D D I T I O.

a Bern. Land. Hæc eſt copia. Proprie inteſtatus. Colligendo mentẽ Doctor. & ex vi cõis opi. ꝙ pupillus poſſit dici inteſtatus decedere nõ ex vi verborum, ſed ex cõi vſu loquendi. ideo petens aliquam hr̃ditatẽ haberet neceſſe probare illũ cõem vſum, vt colligitur ex mẽte Ang. conſ. inci. ſtatuto cõis Burgi. & conſil. 95. incip. Pet. de vrbe. de Caſt. conſi. 176. & ibi refert, quòd aliqui conſuluerunt contrariũ. Ang. tñ conſ. 45. inci. iudex noie &c. ſtatutũ excludens matrẽ. & ibi dicit, ꝙ ipſe. & Bald. pluries cõſuluerunt pro hac parte, & ita tenet Bald. in l. ſi arrogator. ff. de adop. videte late Imo. iuniorẽ in l. gñaliter. C. de hær. inſti. & vide infinitas concordantias in l. 1. ff. de ſuis & legit. hær. in apoſtil per me, & Ro. conſi. 4. & 32.

CONSILIVM CXXXIX.

1 *Habens poteſtatem prouidendi & ordinandi & executioni mãdandi certum quid, poteſt pluries ordinare & prouidere, donec exequatur.*

Statuto Communis Peruſij cauetur, quòd ſingulis annis
[illegible]ctur, & fiat eleemoſina de centum libris perci-
piendis

piẽdis ex vẽditione bladi communis Peruſij, quod vẽditur & vendi conſueuit annuatim in platea communis Peruſij. Item per adunantiam gñalẽ artificum ciuitatis ſuper quadam petitione oblata cõi Peruſij, per præſatum capitulum S. Fran. Fratrum Minorum Peruſij cõtinẽte, quod aliqua eleemoſina ipſis fratribus ſufficiens pro reparatione dictæ eccleſiæ fiat. ſuper qua petitione p adunãtiam ſuper dando dictis fratribus dictam eleemoſinam eccleſiæ prædictæ, fuit reformatum, quod libere remaneret in dños priores & camerarios artium, qui tunc erant, qui priores & camerarij poſſent, & eis liceret omnia & ſingula prouidere, & executioni mandare, quæ viderint conuenire ſatisfactioni, & complemẽto petito dictorum fratrum, & poſſent concedere de quacunque pecunia, vel bonis cõmunis Peruſij, & ſolui facere & expẽdi, & conuerti in refectionem & reparationẽ dictæ eccleſiæ, prout in ordinamẽto quod præmittitur plenius continetur. Poſtmodum dicti priores & camerarij ex arbitrio prædicto prouiderunt, quod certam partẽ dictarum c.li. officiales campionis bladi communis Peruſij tenerẽt & deberẽt dare, & ſoluere pro dicto opere, prout in ordinamẽto p dictos priores & camerarios facto, qđ præmittitur, plenius cõtinetur, poſt quod ordinamẽtum dicti domini priores, & camerarij fecerunt aliam prouiſionẽ, videlicet, ꝙ officiales cõis Bladi Peruſij dare deberẽt pro dicto opere dictæ eccleſiæ S. Fran. bladũ, prout in dicto ordinamẽto, quod hic præmitťr, plenius continetur. Modo quæritur, vtrũ dicti dñi priores & camerarij potuerũt facere vltimũ dictum ordinamẽtũ, vel nõ, cũ dicať, quod in prouidẽdo ſemel, non potuerunt ſecundo. Itẽ ſi & inquantum ſm ordinamẽtum facere non potuerunt, quæritur, vtrum ſit aliqua via pp quam dicti priores, & camerarij pñt
1 hr̃e dictam pecuniam. In noĩe dñi amẽ. Viſo puncto † pdicto & reformationibus de quibus in eo fit mẽtio, dicẽdum eſt qđ dicti dñi priores & camerarij potuerunt facere dictum vltimũ ordinamẽtum: nam ipſi habuerunt ptãtem prouidẽdi & executioni mãdandi & faciẽdi ſolui, & conuerti ad dictas cãs, vt ſ. narratum eſt. vñ conſtat de iure, ꝙ ſicut aliud eſt ſñiare, aliud ſñiam executioni mandare, ita aliud eſt prouidere & ordinare, & aliud prouiſa & ordinata executioni mandare, vt l. executorẽ, C. de exe. rei iud. Si igitur dicta ordinamẽta bñ aduertantur, primum ordinamẽtum factum p priores & camerarios reſpicit primam partẽ, ſ. quod prouiderunt, ꝙ tanta pecunia expẽdatur in dictas cauſas. Itẽ in dicta reformatione tetigerunt quædam, quæ reſpiciunt executionẽ. ſ. ꝙ officiales campiones dare teneantur &c. ſm vero ordinamẽtũ circa executionẽ tãtum loqťr. ſ. ꝙ illa pecunia deť in frumẽto, cum frumẽtum vẽdi non poſſit. Nunc ad propoſitũ, licet cõtra ſñiam, ſeu ordinamẽtum, qui ſemel iudicat ſit functus officio ſuo nõ circa executionẽ, ille cui executio cõmiſſa eſt, ſi executionẽ incipit vno modo, & ille non põt de facili executionẽ pficere, recedit ab illo modo, capto & aſſumit aliũ modum, & in alia re. nec n. fũctus eſt officio ſuo, niſi cum executio eſt pfecta, quod patet qa ſi cępit in executione vnam rem & illa non põt fieri, executio ſine cõtrouerſia dimittit illam, & aliam aſſumit, vt ff. de re iu l. a diuo Pio. §. ſi ſuper reb. ibi, ſed illud debet. Item ſi incipit vẽdere & emptorẽ non inuenit, poſtea dat in ſolutũ, vt ea. l. §. ſi pignora. Item in propoſito, cum frumẽtum non poſſet vẽdi, dat ipſum frumẽtum in ſolutum in dictam cauſam. Itẽ ſi executio incipit a mobilib. ſi illa non reperiantur ſufficiẽtia, licitum eſt deuenire ad immobilia, & poſtea ad noĩa, vt l. eadẽ. §. in vẽditione. rõ eſt, quia nõ ſunt functi officio ſuo, donec de facto exequẽtur. Cõcludit ergo dictos priores ſemel & pluries, & quoties opus fuiſſet, facere potuiſſe dicta ordinamẽta, donec executio fuerit perfecta &c. Ego Bar. Fran. de Piſis. & Io. de Amelia.

CONSILIVM CXL.

1 *Statutũ quod quarta pas condemnationis debeatur proximiori occiſi, an debeatur proximiori forenſi.*

a Quidam [a] De Narnia fuit occiſus in Caſtro plebis, & occiſor condẽnatus, & ſoluit condẽnationẽ, quæriť,
1 † cum ex forma ſtatuti, quarta pars condẽnationis debeatur proximiori conſanguineo occiſi, an ſi proximior conſanguineus ſit forẽſis, debeatur ei quarta pdicta. Viſo ſtatuto, quod dicit, idẽ ius ſeruetur forẽſi, quod ſit in terris eorum noſtris caſtellanis. Ad qđ ſciẽdum eſt, ꝙ dictum ſtatutum eſt factum ꝫ forẽſes, non in eorũ fauorẽ, quod patet ex ſequẽtib. verbis ſtatuti, & probatur in l. 1. ff. quod quiſq; iur. in ſit. aut ergo in terra, vñ eſt talis forẽſis, eſt tale ſtatutum, ꝙ ſi ei ſeruaretur, eſſet magis fauorabile quã ſit iſtud, & tunc illud ſeruaret. Nunc ad propoſitũ, ſi quidẽ in terra illa, vñ eſt forẽſis imponit pro homicidio facto in forẽſi pœna iuris cõmunis, vel alia corporalis, & tunc ſtatutum magis eſt fauorabile illi proximiori cõſanguineo interfecti, quia maior vindicta & maior ſatisfactio ſibi fit pro homicidio, cum quælibet pœna corporalis ſit maior, quã pecuniaria, vt l. in ſeruorũ, ff. de pen. & iõ tũc illa non eſt ſeruanda per Poteſtatem caſtri plebis, ſed ſeruabitur pœna ſtatuti ipſius Caſtri, quæ minor eſt, & hic conſanguineus habebit quartam cõdemnationis prædictæ. ſi vero in dicta terra, vnde eſt forẽſis, imponitur pro homicidio facto in forẽtem pœna pecuniaria, ſicut hic, tunc forẽſi proximiori cõſanguineo ita dẽtur quarta, ſicut ſi eſſet in terra ſua, deberetur forẽſi aliter nõ. Si vero nihil conſtat de ſtatuto, tunc ſtatuta cum ſint ſtricti iuris nõ præſumũtur, niſi probẽtur, vt in c. licet Rom. de conſt. lib. 6. & ſic præſumeretur, quod ibi ſeruetur ius commune & deberet proximior habere quartam condemnationis &c.

ADDITIONES.

a Quidam. Videte quæ ſup. ad fi. conſi. 133. poſita ſunt quia idem tenet, quod hic. Boer. q. 13. num. 30. I. M.

CONSILIVM CXLI.

1 *Pupillus ꝙ dicatur inteſtatus decedere ex cõi vſu loquendi ẽt in ſtatutis. Communis vſus loquendi præfertur omni propriæ ſignificationi.*

2 *Duo adiectiua neutraliter poſita per ſe principaliter in quolibet per ſe verificantur.*

Statuto Vrbis veteris cauetur, ꝙ ſi quis deceſſerit ſine liberis, proximiores ex parte patris ſuccedãt in pr̃imonio, proximiores ex parte mr̃is ſuccedãt in matrimonio. Modo quidã pupillus deceſſit viua matre, quæriť quis pferať in bonis paternis, vel maternis, vel proximiores ex parte pr̃is vel mr̃is. In qõne iſta primo facit † dubiũ, quia pupillus nõ eſt integri ſtatus, [a] vt
1
a ff. de ſuis & le. l. 1. in prin. & Inſt. de hær. quæ ab inteſt. deſe. in prin. & ſic ſtatutum non vendicat ſibi locum, qa dẽt intelligi ſm propriam ſignificationẽ. Rñ. ꝙ cõis vſus loquẽdi, & cõis intellectus hos pro inteſtatis accipit, vt d. l. 1. de ſuis & leg. & Inſtit. de hær. q̃ ab inteſtato deſe. in prin. qui cõis vſus loquẽdi, & intellectus præualet omni propriæ ſignificationi, vt l. liberorum. §. quod tamẽ Caſſius. ff. de leg. 3. & ibi no. & l. cũ de lanionis. §. aſinam, de fun. inſtru. & de ſepel. leg. l. Labeo. Secundo dubitatur, quia ſtatutum vr̃ requirere, ꝙ ille qui decedit, habeat patrimoniũ & matrimonium, ſed viua matre nõ dr̃ hr̃e matrimonium prima facie, ergo &c. vnde rñdetur, ꝙ viua matre poteſt hr̃e matrimonium, vt ĩ.
a dicetur. Sed huic dub. rñ quod vnum ſufficit, † quia duo ſubſtantiua vel adiectiua neutraliter poſita, ſunt in quolibet p ſe principaliter, ergo in quolibet per ſe verificantur, vt l. ea tamen, de leg. 1. & l. qui; concubinam. in prin. eo. ti. & l. Fal. §. fi. de cond. & dem. nec ob. l. ſi hæredi plures, de cõd. inſti. quia ibi copulantur acceſſorie, hic principaliter. ergo &c.

ADDITIO.

a Bern. Land. Inteſtatus. Vide Ro. conſ. 332.

CONSILIVM CXLII.

1 *Executor eſt qui voluntatem certam & declaratam ad effectum perducit.*

2 *Fratres minores licet non poſſint eſſe executores teſtamentorum, poſſunt tamen dare conſilium & declarare voluntatem.*

3 *Executor datus ad declarandam voluntatem defuncti, poteſt illam poſt annum declarare.*

4 *Canonica portio non debetur de his, quę relinquuntur pro fabrica, vel ornamentis eccleſiæ.*

Conſtitutio epiſcopi non ligat ignorantes.

5 *Poteſtas declarandi ſuper legato conceſſa a teſtatore de iure communi, an perdatur poſt.*

Conſtitutione Camerin. epiſcopi cauetur, ꝙ quilibet fideicommiſſarius ad pias cauſas ordinatus, ſtudeat voluntatem defunctorum, & procuret executioni mandare intra annum a morte teſtatoris, alioquin anno trãſacto, executoris officium propter ipſorum negligentiam ad ipſos nolumus pertinere, nec a dicto tpe in anno ſequenti in ipſa executione ſe vllatenus intromittant, & ad nos ipſa executio deuoluatur: caueant tamẽ fideicommiſſarij executores vltimarũ voluntatum, & hæredes defunctorum, quod canonicam portionem nobis debitam de relictis, & relicta nobis facta alicui non pſoluant, & dent, niſi nobis, vel nuntijs noſtris per nos ad hoc ſpecialiter deputatis, & prædicta mandamus obſeruari ab ipſis fideicommiſſarijs, & executoribus. & hære. defunc. ſub pœna excommunicationis. & ſi ſecus fecerint, nihilominus volumus nobis, & de eorum proprio ad prædicta teneri &c. Demum accidit, ꝙ Cechus Diotesalue de villa Collẽnæ diſtrictus Saxoferra. Camerin. diœceſis condidit teſtamẽtum. & Bona. Ia. de Saxofer. Nucerinæ diœceſis ſuum hr̃dem fecit, & fideicommiſſarium, & c. alia ſic diſponit. Itẽ voluit & iuſſit, ꝙ per ſuum fideicõmiſſarium diſtribuãtur de ſuis bonis pro ipſius anima, & etiam animabus ſuorum parẽtum defunctorũ. 100. lib. Raud. & ibi, vbi melius & vtilius videbitur ipſi ſuo fideicommiſſario ad ipſius arbitrium & voluntatẽ, computatis ipſis c. lib. relictis in dicto teſtamento declaratis, vt in dicto teſtamento plenius continetur: demum accidit, quòd dictus Bo. poſt annum a morte teſtatoris declarauit ſuum arbitriũ & voluntatem eſſe, quod 75. lib. de ſupradicta ſumma dentur pro anima dicti teſtatoris & ſuorum parentum fratribus minoribus de Saxoferrato, pro ornamentis, & paramentis, & continuatione loci dictorum fratrum, & dictam quantitatem ſyndico dicti loci ſoluit ex cauſa prædicta, vt hic conſtat publicis inſtrumẽtis. Nunc Lupinus hæres prædicti Bo. moleſtatur a vicario domini epiſcopi Came. dicẽtis quod vigore dictæ conſtitutionis poſt annum dictus Bo. nõ potuit declarare nec ſoluere: & ſi ſoluit, iterato teneatur ſoluere dño epo. Modo q̃ritur, quid iuris. Et dico ſaluo ſaniori cõſilio, dictum Bo. potuiſſe, poſt annũ ſuã volũtatẽ & arbitrium decla-

Digitized by Google

a declarare,* & ſi ſoluit iterato Cameri. epiſcopo, ſoluere nõ tenea-
tur. hoc eſſe verum oſtẽdo iurib. per multis. Ad prædictam verita
tẽ inueſtigandã primo oportet videre, quis ſit ille, qui de iure vo-
1 cat executor. Ad hoc rñdet, ꝙ executor † eſt ille, qui volũtatẽ cer
tã & declaratã ad effectum perducit. caſus eſt, de re iu. l. executo-
rẽ. ergo ex dicta diffinitione patet, ꝙ alius eſt actus exeqnẽdi, alius
eſt actus declarandi. ſicut n. alius eſt actus ſentẽtiandi, & alius eſt
actus ſnãm exequẽdi, vt d. l. executorẽ. & ff. de re in. l. a diuo Pio,
in prin. ita eſt diuerſus actus declarãdi, cui & qualiter debeat lega-
tum, de quo actu loquitur ff. de leg. 2. l. 1. & l. cũ quidam. in princ.
de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. qq̃, cum ſi. ab actu exequendi, de quo
loquit præſens cõſtitutio dñi epiſcopi Came. Præterea hoc mani-
2 feſte toll. r̃ c. exiui. † de paradiſo. de verb. ſig. in cle. in qua licet fra-
tres minores prohibeantur eſſe executores vltimatum volũtatũ,
tñ eis pmittit dare conſilium, & ſuam voluntatem declarare, cui
& qualiter perſoluant. Cum ergo ex p̃dicta cõſtõne ſolummodo
actus exequendi poſt annum ſit interdictus, actus declarandi vo-
luntatem defuncti remanet ſub diſpõne iuris cõis, vt ff. ſol. mat. l.
ſi cum dotẽ. in prin. & de libe. & poſthu. l. com modiſſime maxi-
me cũ iſtæ cõſtõnes, & iſta ſtatuta extenſionem non recipiant, vt
ff. de exhær. li. l. 1. §. ſi is qui nauem. & qui, & a qui. l. proſpexit. circa
principium. cũ ſi. Sed de iure cõi illud eſt, ꝙ iſte actus declarandi,
cui debeat legatum, debet impleri ſtatim cum põt, aliàs eſt in mo
ra. tñ illa mora põt purgari vſq; ad illud tempus, quo hæres cõue-
nitur pro illo legato in iudicio, ita intelligitur ff. de leg. 2. l. cum q-
dam, & ita intellr ibi gl. cui acquieſcit Dy. & hoc colligit clare ex
tex. dum dicit, Si vno petẽte iam eligere non põt cui dẽt &c. Qua
ſi innuat, ꝙ ante petitionem poſſet eligere, ſed iſte Bo. elegit, ante-
quã ꝓ iſto legato conueniatur, ergo &c. Et ſi dicis, licet potuerit
declarare, tñ nõ potuit ſoluendo exequi poſt annũ. Rñdeo nõ eſt
verũ. Nam dictus Bo. hẽbat duplex ius exequẽdi, vnum ius quia fi
deicõmiſſarius & executor, & ius vr̃ tolli poſt annũ ꝓuiſionem.
Nã ſi qs verba dictæ ꝯſtõnis bñ inſpiciat, nõ prohibet hr̃dem ſol-
uere legata illis perſonis, quibus relicta ſunt, niſi ad canonicã por-
tionẽ epõ debitam de relictis. & relicta ipſi epiſcopo. Item epõ de
dicto legato non dẽtur ſũma ſeu canonica portio vt probabo, er-
3 go &c. † Hoc ſic probo. canonica[b] portio nõ debetur de his quę
b relinquunt in ornamẽtis, ſeu pro fabrica, vt extra, de teſta. c. ſi. Sed
hoc eſt relictum in ornamẽtis, & fabrica, ergo &c. Et ſi opponis,
immo eſt relictũ incertũ, cum teſtator nõ declarauit. Reſpõdeo,
cum Bo. hoc fecerit in ꝑtãte ſibi conceſſa ꝑ defunctum, ipſe de-
functus feciſſe vr̃. C. de vet. iure enuc. l. 1. §. omnia. & declaratio ꝑ
dictum Bo. facta, vr̃ inſerta in dicto teſt. vt de ꝑdi. inſti. l. inſtitutio
talis. Sic apparet manifeſte, ꝙ dictus Bo. potuit ſoluere dictis fra-
trib. Præterea cõſtõ epĩ nõ habet vigorem extra ſuam diœceſim,
vt extra de cõſt. c. 2. lib. 6. Sed iſte Bo. & eius hæres eſt Nucerinæ
diœceſis nõ Cameri. vt s̃. dictum eſt, ergo dicta conſtõ eum non
ligauit. potuit ergo per annum licite facere de iure cõi. Præterea
4 † conſtitutio epĩ nõ ligat ignorantes dictam cõſtõnem, & eã po-
tuit licite ignorare dictus Bo. quia erat de alia diœceſi, ergo poſt
annum licuit facere, nõ obſt. cõſtõne prædicta. Sed cõtra p̃dicta
5 fortiter opponit, & vr̃ † ꝙ de iure communi ꝑdatur per annũ iſtũ
ius arbitrãdi, & ſuam voluntatem declarandi cõceſſum a teſta-
tore ſuper legato, vt C. com. de leg. l. 1. & 2. §. ſed & ſi quis. Primo,
quãdoq; legatũ eſt certum, quia certa eſt res vel quãtitas relicta,
ſed nõ eſt declarata perſona cui debeatur legatum, ſed eſt poſita
in arbitrium alterius, vt eſt in q. noſtra. & tũc electio dictæ ꝑſonæ
durat vſq; ad illud tp̃s quo hr̃s incipit pro legato in iudicio cõue-
niri, vt s̃. dixi. quãdoq; eſt ecõuerſo, quia certa eſt perſona cui lega
tum relictum eſt. ſed res legata nõ eſt declarata, ſed eius electio
eſt poſita in eius arbitrio, & tunc habet locum §. ſed & ſi quis. &
ita dictæ leges debent intelligi &c. ſic dico ego Bart.

ADDITIONES.

a Conſtitutione. Declarare. Oſtẽſo, quod datus ad declarandã voluntatẽ defuncti
ſit executor, remanebit confutata conſultatio Bart. quod d. executor poſt annum
non poterit declarare, & per conſequens ad diœceſanũ ſpectabit diſtributio Ad
quod demonſtrandum dico, quod non ſolũ executor dr̃, qui voluntatem certam,
& declaratam ad effectũ perducit, ſed ẽt qui habet aliquid adimplere, vel expedi
re nutu teſtatoris dr̃ executor: declarando, ergo erit executor. Hoc probatur per
tex. in auth. licet, C. de epi. & in cor. vnde ſumitur, & ita tenet Spec. & Ioan. An. in
tit. de inſtr. edi. § nunc aliqua, in prin. Io. de Lignan tract. ſuo executorũ. Bal. in d. l.
executorem, per c. cum in tua. & c. Ioan. & ita tenet Ang. conſil. ſuo 93. incip. qm̃
nihil. vbi dicit, quod ſemper in hoc tenuit contra Bar. Non obſt. modo. l. executo-
rem. dicit Ang. quia alius tractatus eſt, & tractatus diuerſitas tollit cõtrarium. &
ex vno ad alium non infertur ꝓp diuerſitatem naturæ, & hoc etiam vr̃ eſſe de mẽ
te Bal. in d. l. executor. ſi ergo d. Bo. erat executor, elapſo anno non poterat plus de
clarare, vt eſt tex. in d. c. tua. & c. nos quidem, & per conſequens ad diœceſanum
ſpectabit diſtributio. vide etiam de hoc Ro. qui tenet cum Bar. conſi. 228. ſed Pet.
de Anch. conſi. 388. tenet contrarium.

b Canonica portio. Vide late Ro. conſi. 457.

CONSILIVM CXLIII.

1 *Presbyter tutelam datiuam vel teſtamentariam ſuſcipere non poteſt, legi-
timam ſic.*

2 *Filius ſacerdotis dicitur vulgo conceptus.*

3 *Inter filium ſacerdotis in ſacerdotio genitum, & ſacerdotem non datur ſuc-
ceſſio.*

a Paulus* Filius Gualteri presbyteri poſt ſacerdotiũ geni-
tus ꝯdidit teſtm̃. in quo ſuũ filiũ Petrucium pupil-
lũ ſibi fecit hr̃dẽ, eiq; dictum dñm Gualterũ tutorẽ reliqt. Quę
ritur, an dictus dñs Gualterius poſſit eſſe tutor. Et dico dictũ do.
1 Gualterinum tutorẽ eẽ nõ poſſe. hoc ſic oſtẽdo: † de iure pmitti
tur presbyteris diaconis & ſubdiaconis ſuſcipere tutelam lrĩmã
tñ, quæ eis defertur iure agnationis vel cognationis, vt C. de epi-
& cle. auth. presbyteros. poſita ſup l. generaliter. Tutelam añt da-
tiuam uel teſtamẽtariam ſuſcipere nõ pñt, vt no. in Auth. de ſan.
epi. §. Deo añ amabile. & §. ſeq. Eſt ergo videndum, an dictus pre-
sbyter iure agnationis poſſit dictam tutelam ſuſcipere. & certe
2 † cum dictus ſuus filius fuerit vulgo conceptus, vt ff. de ſta. ho. l.
vulgo. & ibi expreſſe ponit exemplum de filio ſacerdotis. Sed vul
go. conceptus nullum agnatum hẽt, vt Inſt. de legi. ſucceſ. agn. §.
vulgo. cognatum ꝯſtat eũ non eſſe, cũ iura cognationũ a matre
veniant, vt d. §. vulgo. ꝑ quæ patet, ꝙ dictus pupillus non eſt dicto
presbytero agnatus neq; cognatus, ergo eius legitimam tutelam
nõ põt ſuſcipere. Præterea tutela legitima deferr ſicut hr̃ditas, vt
3 ff. de le. tu. l. 3. Sed inter † ſacerdotẽ & ſuum filiũ in ſacerdotio ꝯce
ptũ nulla ſucceſſio eſt, vt in Auth. qui. mo. na. eff. ſui. §. pe. col. vij.
vbi Gl. expreſſe ponit de filio ſacerdotis, facit extra, qui fil. ſint leg.
c. per venerabilem. in fi. Præterea presbyteri non debent procura-
tiones ſuſcipere, nec debẽt pro extraneis in ſecularib. iudicijs in-
tereſſe, vt extra, ne cler. vel mo. c. 1. Sed cum dictus *pupillus*, quo
ad dictũ presbyterum ſit extraneus, ergo &c. & *ita r̃ mihi Bar.*
de Saxoferrato, ſaluo ſemper meliori &c.

ADDITIO.

a Paulus. Huic conſultationi addiſe quæ voluit do. Benedictus de Plumbino inter
conſilia Ang. conſi. 354. inci. Pe. Paulus. & conſi. ſeq. per Ang. allegantem in fi. qd̃
dam conſi. Dyn. dicentis, quod ſpurius nullam cognationem vel coniunctionem
habet ex parte patris. Vide etiam Ang. conſi. 20. & 191.

CONSILIVM CXLIIII.

1 *Datio curatoris furioſo abſque interuentu epiſcopi, & primatum, ſeruatis
tamen alijs ſolennitatibus de quibus in l. de creationibus, non tenet.*

2 *Inſtitutiones quod fuerunt compilata poſt C.*

3 *L. de creationibus. C. de epiſ. aud. & l. fin. C. de cura. furio. quod non ſunt de
quinquaginta deciſionibus.*

Iudex Communis Aſſiſij, dedit curatorẽ cuidam furioſo
non ſeruata forma l. de creationib. C. de epiſ. aud. &
1 l. vult. C. de cura. fu. Quærit an dicta datio valeat. Et dico, † ꝙ ſolẽ-
* nitas dictarum legum debeat ſeruari ab oĩb. præterq̃ in eo, ꝙ dr̃ in
eis de p̃ſentia epĩ, & mum primatum. iſta n. ſolennitas, vt puto, de
neceſſitate ſeruari non dẽt. Primo, quia conſuetudo ſic ſe habet,
& vſus illas obſeruantias non approbauit, ergo omiſſum non vi-
tiat, vt l. 1. in fi. de vent. inſpic. & l. de quib. ff. de legi. in fi. quod no.
extra de treu. & pa. c. 1. Præterea poſito ꝙ de conſuetudine non
appareat, hoc probo per §. furioſi, inſti. de cura fur. vbi ſoli præſi-
di hoc permittitur. Et ſuper illam legem non requiritur pſentia
2 epĩ, & cõſtat ꝙ † liber. Inſt. fuit factus poſt Codicem, vt apparet ex
prooemio Inſti. ergo illi tanq̃ poſteriori ſtabimus, vt l. ſed & poſte
3 riores. de le. Nec ob. † ſi tu diceres, ꝙ in Codice fuerit poſitæ qui-
quaginta deciſiones poſtquam liber Inſtitutionum fuit cõpoſi-
tus, quia ego dico ꝙ illæ leges. ſ. lex, de creationib. & l. fi. de cur. fu-
r. non ſunt de illis quinquaginta. Et ſi tu dicis ꝫ, debes probare,
& ſi non probas, ſuccumbis. arg. eius quod no. per gl. ff. de negot.
geſt. l. cum actũ. circa fi. & ff. de ope. no. nun. l. non ſolum. §. ſed &
probari. Sed ſi cõſtaret illas eſſe de quinquaginta deciſionib. nec
appareret de contraria conſuetudine, dicerẽ vitiari, niſi ipſorum
præſentiã interceſſerit, vt in auth. hoc ius porrectum. C. de ſacro.
ecc. & ff. de exer. l. 1. §. ſed ſi plures. & l. denique. §. ſi quis eo. aliꝙ ve
ro ſolennitates illarum legum ſi eſſent omiſſæ, puto ꝙ vitiarẽt. ff.
de tu. & cura. dat. ab his. l. tutor ſi fuerit petitus. &c. Bart.

ADDITIO.

* Boer. q. 23. num. 100. & 101. L. M.

CONSILIVM CXLV.

1 *Tutoris datio etiam ſi non præceſſerit inquiſitio, quod teneat.*

2 *Tutoris datio quod teneat, dummodo datus ſit ſubiectus terrę originis vel
domicilij pupilli.*

3 *Aua i tutela ꝑfertur datiuo, matre declarã e inẽtionẽ ſuã, ſe nolle tutelã.*

Factum Sic ſe hẽt. Quidam nomine Bonagendus diſtri-
ctus Nucerij deceſſit inteſtatus, ſuperſtitib. ſibi
Thomaſino & Raynalducio filijs eius, & vxore prægnante reli-
cta, q̃ poſt mortẽ eius peperit quandam filiam, quæ deceſſit im
pubes. vxor dicti Bonagẽdi poſt mortem ſui viri, & natiuitatem
dictæ poſthumæ aſſumpſit tutelam dictorum filiorum, videlicet
Thomaſij & Raynal. & tutelam eorum adminiſtrauit per duos
annos ante inuentarij confectionem. nunc poſt mortẽ dictę poſt
humæ comparuit coram iudice ducalis curiæ aſſerens ſe velle
ad ſecunda vota tranſire, & renunciauit dictæ tutelæ, & quendã
de Aſiſio petijt dictis filijs ordinari in tutorem, quem vt dicitur,
licèt non ſit certum eẽ futurum ſuum virum, iudex auditis pe-
titione, & renunciatione per matrem, præfatum de Aſiſio, qui
vocatur Thonus, ibidem præſentẽ decreuit, & ordinauit tutorẽ,
nulla inquiſitione præcedente Modo q̃rit, nunquid talis datio
valet

Digitized by Google

valeat,ex quo inquiſitio non p̄ceſſit Secundo,cum dictus Tho-
nus ſit de Aſſiſio oriundus,& ibi habeat domicilium & in ciuita
te Nucerina non habeat domum neq; domicilium,licet iā ſint
11.menſes,ꝙ fecerat ſe ciuem dictæ ciuitatis,non tn̄ pp hoc tran
ſtulit domicilium & habitationem,immo in diſtrictu Aſſiſij tra
xit,& trahit moram,nunquid poſſit eſſe tutor dictorum pupillo
rum.Tertio cum dicti pupilli habeant auiam maternam, q̄ poſt
renuntiationem matris dictorum pupillorum & dationem fa-
ctam de dicta tutela,petijt dictorum pupillorum nepotū ſuorū
tutelam ſibi decerni,nunquid poſito ꝙ dictus Tho.fuiſſet cū inq
ſitione datus,dicta auia ſit de iure p̄ferēda,tam dicto Thono,quā
ēt alijs ꝯſanguineis.Item poſito,ꝙ dictæ auiæ dicta tutela nō de-
feratur,& deat dari datiuus cū inqſitione,nūqd dicta inqſitio dēt
fieri inter agnatos & cognatos,ſi pōt reperiri idoneus,& nunqd
ille potius ſit dādus,vt ſit alijs præferendus.Item ſi mulier ſit trā
ſitura ad ſcd'a vota vt aſſeritur,q̄ fecit filium ordinari, antequam
1 tranſeat,deſinat eſſe tutrix.Ad primū,cum q̄ritur,an valeat tuto
ris;datio,licet nō præceſſerit inquiſitio,ſi aliud iuridicum nō ob-
ſit,r̄ndeo ꝙ valet,qa nulla l.cauet,ꝙ deāt īqri, ſed eſt dr̄a ad ſatiſ
dationē p̄ſtandā,an ſit datū cum inqſitione,& nō ſatiſdat:an ſine
& ſatiſdat,ar.eorum,q̄ no.Inſt.de ſatiſd.tu.§.pe.& C.de tu.& cur.
2 qui non ſatiſd.l.1.& ibi no.per gl.& Moder.Ad ſm dico,† ꝙ in-
dubitanter valet tutoris datio. non.n.requiritur, niſi ꝙ ſit ſubie-
ctus terræ originis pupilli vel domicilij,vt l.1.C.vbi pe.tu.Sed ꝑ
conſilium potuit hoc fieri,vt l.ædificia.ff.de verb.ſign.quære &c.
cum p̄ſupponatur in puncto,ꝙ factus ſit ciuis.Ad tertium, cum
3 q̄ritur an,cum eo tempore,†cum datus fuerit tutor alius matre
volente tranſire a ſecunda vota,ſupererat auia,an ipſa debeat ei p̄
ferri qui datus eſt; Ad hoc dico,ꝙ gl.ſunt ꝯ̄riæ loquentes de ma
tre,& eodem modo intelligo de auia.vna gl.eſt.C.qn̄ mu.tu. of.
fun.po.l.fi.alia eſt in l.tutor ſi fuerit petitus.ff.de tut.& cura.da.ab
his.pro quarum gl.varietate tuenda dico,ꝙ ſi auia fuiſſet negli-
gens,ꝙ tutoris datio teneret,ſecus ſi non fuiſſet negligens, vt in
caſu q.noſtræ,in qua nulla fuit negligentia.ſed incontinenti ma
tre declarante intentionem ſuam datus fuit tutor,& tunc auia p̄
fertur,ſic reducuntur gl.ad ꝯcordiam,vt l.ſi maritus.ff.de adul.
& ita ſentit,& tenet Iac.de Are.in d.l.ſi tutor fuerit petitus.& Mo
der.in præalleg l.fi.& maxime Mar.quæ eſt ipſa veritas.Ad quar-
tum cum quæritur,an præferatur alijs agnatis auia.dico ꝙ ſic.ar.
eorum quæ no.in l.2.C.qn̄ mulier tu.offi.fungi po.in glo. legiti-
me.Ad quintum non r̄n.quia r̄nſum eſt ꝑ prima dicta in primo
puncto.Ad ſextum cum q̄ritur, qn̄ mulier dicit ſe tranſiturā ad
ſecunda vota,deſinat ſtatim eſſe tutrix.Reſpondeo,& dico,ꝙ ſic,
vt poſſit dari tutor alius,ſi legitimi nō ſupeſſent,caſus eſt in cor-
pore Auth.de nup.§.ſinauit tutelæ.in ver.ſi vero.in fi.§.ibi,volen
ſe &c.In q̄ōne prædicta,prout ſcriptum eſt ſ.& conſultum eſt in
primo,ſecundo,tertio quarto,quinto & ſexto.Idē dico & conſu
lo per eaſdem rōnes ego Franc.de Pi.Super tertio vero fuerunt
opin.qn̄ ſunt alij legitimi poſt auiam,ſed qn̄ poſt matrem venit
auia,tunc ſine dubio volens,& non negligens debuit eſſe tutrix.
omnib.ēt alijs lītimis,& datiuis excluſis.Soli.n.teſtamentarij ipſi
auiæ præferuntur,vt in auth.matri,& auiæ.quādo mu.tu.of.fun.
po.& in corpore vnde ſumitur.Vnde in propoſito iſtam auiā di
co p̄ferendā ēt ſi eſſent datiui,ipſa ēt p̄feretur omnibus &c. Ego
Bar.de Saxofer.& ego Fran.de Piſis legum Doctor.

CONSILIVM CXLVI.

1 *Auth.ex cauſa.C.de libe.præter.habet locū quando teſtator ſciebat ſe præ-
terire filiū,ſecus ſi ignorabat,vnde tutor datus in tali teſtamento non
valet ſi non confirmetur.*

2 Viſo Punctoꝫ p̄dicto,iurib.& allegationib.in eo ꝯtentis,pro
eius determinatione.Primo eſt ſciendū,ꝙ rupto teſtō
ex cauſa p̄teritionis poſthumi,de quo teſtōr non ſperabat,relicta
1 & alia non confirmantur per auth.ex cauſa.C.de lib.præt.† & in
corpore vnde ſumitur, quia tex.in cor. loquitur de teſtatore,qui
ſciebat ſe præterire filium vel poſthumum,ſi recte & diligenter
inuetur,vt C.de teſt.mil.l. ſicut. in probando hoc non extendo
me,quia longum eſſet.Remanet ergo,ꝙ dictus Ro.eſt datus tu-
tor in teſtamento p̄dicto rupto,vnde non pōt eſſe tutor,niſi con
firmetur per ti.ff.& C.de ꝯfir.tu.quæ ꝯfirmatio,cum teſtator vi
xerit multis annis,debet fieri cum inquiſitione,quæ ponit.ff. de
ꝯfir.tu.l.in confirmando.Quod in propoſita q.factum non fuit
nec iudici q ꝯfirmauit dictum teſtm̄,fuit propoſitum aliquid, ꝙ
teſtm̄ eſſet ruptū,vn̄ non pō t dici ꝯfirmatū.ar.de ꝯfir.tu.l neque
& gl.Inſt.de tu.in prin.vr̄ inclinare ꝙ non.In ꝯ̄riū vr̄ caſus de ꝯfi.
tu.l.qui a p̄re.ibi,perinde ac ſi &c.Ita tenet Iac. de Are.& diſpu-
tando determinauit Mar.Sil.ita tenet Cyn.in d.l.neque. & cōm-
muniter. omnes modern.Dico igitur in q̄ōne propoſita, ꝙ ꝑ ea
quæ facta ſunt,nullus poteſt adminiſtrare legitime,ſed iudex dēt
facere inquiſitionem ſm formam d. l.in cōfirmādo,& ſi repiret
dictum Romanū ꝯfirmandū,confirmet,& p̄feret auiæ prædictæ:
ſi vero non eſſet confirmandus,tunc auia remanet tutrix.

ADDITIO.

2 *Viſo puncto.Quia materia iſtius conſi.magis conuenit conſilio cuidam inferior
incip.Lapus Vannis,adeo ibi erit videndum.*

CONSILIVM CXLVII.

1 *Alter ex executoribus in teſtamento a teſtatore vna datis,poteſt altero de
functo adminiſtrare.*

2 *Dictio,vna,quam ſimultatem denotet,& quod per eam repetantur condi-
tiones.*

Factum Tale eſt,p̄dictus Mitus fecit teſtm̄,& codicillos,
vt ſ.contigit,ꝙ poſt mortem dicti teſtatoris di-
ctus Planciolus Ianueli ſuus fideicommiſſarius mortuus eſt,quę
ritur,vtrum dicta domina Buta,vna cum dicto Planciolo fidei-
commiſſario poſſit officium ipſius fideicommiſſariæ libere, &
expedite exercere,& bona prædicti teſtantis vendere ſm formā
1 teſtamēti.Ad prædicta r̄ndetur† de iure dictam dn̄am poſſe fidei
cōmiſſariæ officium libere exercere,& bona dicti teſtatoris ſm
formam dicti teſtamenti vēdere, qa mortuo fideicōmiſſario offi
cium remanet apud eā integrū,vt extra de teſt.c.religioſus.lib.6.
in fi.ſed hic pn̄t oriri duo dubia.Primum,quia d.c.religioſus, di-
cit,niſi aliud a teſtatore ſit expreſſum,ſed hic vr̄ aliud expreſſū,
cū dicit,in codicillis,ꝙ dictā D.Butā faciebat fideicōmiſſariā vna
2 cum dicto Planciolo Ianueli,&c.Et qa dixit vna,† vr̄ voluiſſe ſi-
mul non ſeparatim fidecommiſſariæ officium exercere.R̄n.ꝙ il
la ſimultas in eo ꝙ dicit,vna,reſpicit actū diſponēdi factū a teſtō
re.q.d.ſemel ex vno actu facio talē & talē fideicōmiſſarios meos,
ſeu talē cū tali, quod idē importat.Primū de dictione,vna, pro-
bat̄.C.de imp.& alijs ſubſt.l. vult.in prin vbi patet,ꝙ idē eſt dice-
re,Titius vna cum Seio,vel dicere Titius & Seius.Sed de dictiōe
cum,& de dictione,& ꝓbat̄ ꝑ iura vulgaria,vt l.Titiæ textores.§
nihil.de le.1.& l.ſi li cum illo.de leg.3.cum ſi.Præterea nūq̄ p̄ſu.
mit teſtatorē voluiſſe,vt vnus ſine alio nō poſſit,niſi hoc expreſ-
ſerit,vt l.ſi fuerit ita.de ma.teſta.Secūdo poſſet dubitari, an ptās
alienādi,q̄ fuit attributa dicto Plāciolo in teſtō,videat̄ repetita in ꝑ
ſonam dn̄æ Butæ in codicillis,& ita in codicillis de ptāte vēdendi
nulla ſit facta mentio.Ad quod r̄ndet̄,ꝙ illa verba,vna cum Plan
ciolo &c.ſm propriam & veram ſignificationem ſunt repetiti-
ua earum ꝯdōnum,& qualitatū,q̄ in ꝑſona primi fideicōmiſſa
rij appoſitæ ſunt.q.d.talē facio fidecommiſſarium cū hac ptāte ꝯ
ceſſa tali fideicōmiſſario, hoc ꝓbat̄ ꝑ l.ſi putabā. de cōd.& dem.
nec ob.finis illius l.vbi vr̄ innuere ꝯ̄,quia illud ſpeciale fauore li-
bertatis,ne libertas incidat,vt ibi apparet in tex.& gl.de iure ergo
communi eſt contra,vt ibi dicitur. Bar.

CONSILIVM CXVIII.

1 *Diſpoſitio auth.minoris debitor.C.qui da.tuto.poſſunt,an habeat locum in
tutore teſtamentario.*

2 *Item,an intelligatur de creditore teſtamentario.*

In nomine Domini Amen.Quæſtio iſta in hoc
principaliter reuoluit, An
auth.minoris.poſita C.qui tuto.da poſ. habeat locum in tutore
teſtamentario.Secundo, an illud, quod dicitur de creditore,ha-
1 beat locum in eo,qui eſt creditor ex teſtamento.Circa primū †q
dam antiqui dicebant,ꝙ illa auth. nō habeat locū in tutore teſta
mentario,quia eius fides eſt recepta a teſtatore,vt Inſt.de ſatiſ tu.
§.1.de epiſcopa.aud.l.de creationib.ſed glo.in d aut. minoris. te-
net ꝯ̄ ꝑ rōnes,quas ſ.dicā.Itē do.Old.in iſta mā,ita diſtinxit.Aut
teſtator,qui dedit ipſum tutorē,ſciebat ipſum eſſe creditorē,aut
debitorē,& tunc pōt eſſe tutor non obſtāte d.auth.minoris. Nā
fides iſtius tutoris eſt electa per teſtatorē ar.ff.de admin tu.l.tuto
res qui res.Prętérea teſtamētarij tutores p̄ferunt̄ matri,& auię,vt
in Aut.matri & auiæ.qn̄ mu.tu.off fu.po.ſed mr̄ & auia non pro
hibentur a ſtatuto,licet ſint debitrices & creditrices,vt d.aut.ma
tri.& hoc verum cū teſtator hunc ſciebat,tutorē quem dabat eſſe
debitorē,& creditorem,ſed ſi ignorabat teſtator ipſum eſſe credi
torem vel debitorem,tunc nō ꝑt videri electa & approbata fides
illius,vt ff.de inoff.teſt.l.in cōfirmādo.& iſtu caſu eſt vera opi.gl.
& hanc opi.ego ſemper tenui,& ſm hoc in caſu propoſito,cū te
ſtator ipſum tutorē ſciebat eſſe vel futurū eſſe creditorem ipſius
talis poterit eſſe tutor.& ſic non pōt ei imputari ſi tutelam geſſit
2 nec per hoc perdet legatum.Super ſecundo †puncto,poſito ꝙ te
ſtamentarius tutor ꝓhibeatur a tutela,ſi eſt debitor vel creditor
alias quā ex diſpoſitiōe teſtatoris facta in teſtō vel codicillis,hoc
eſt expreſſum per iura quæ dicunt,ꝙ eo caſu ſi excuſaret ſe a tute
la,vel cura,perderet legatum,& ſic habet neceſſe gerere,vt lega-
tum conſequatur,vt ff.de excu.tu.l.Neſennius.cum l.ſe.hoc etiā
verius eſſe probatur per iura antedicta.nam licet de iure antiquo
diſtingueretur,an legatum erat relictum pro tutela,an nō.ſed de
iure nouiſſimo quocunque iure relictum eſſet,ſi ceſſaret adim-
plere quod iniunctum eſt per defunctum,perderet legatum, vt ī
Auth.de hær.& Fal.§.his omnibus.& ibi no.per Iac.de Bel.appa
ret ergo ꝙ huic tutori imponebatur neceſſitas gerendi tutelam,
vt haberet tutelam,non autem excluderetur a legato,quia geſſit tu
telam,& ita videtur mihi Bar.

CONSILIVM CXLIX.

1 *Iudex poteſt eligere arbitrum vel arbitros ad calculandum, quando vertā
tur in cauſa calculationis.*

2 *Quid probandum ſit contra tutorem,ad hoc,vt contra eum deferatur iura
mentum in litem.*

Literas Magnificentia veſtræ recepi de ea.q.quæ corã vo
bis vertit inter Petrũ ex vna parte appellantem &
dñm Beral.defendentẽ occaſione cuiuſdã ſniæ latæ ſup admini-
ſtratione tutelæ dicti Petri,qd mĩs eſt.Sic credo & dico p vos iu
dicãdum eſſe,bñ iudicatum,& ꝓnunciatum,& male appellatum
& victũ victori in expenſis ẽt in hac cã appłonis factis ꝯdemnan-
dum q.d ꝓbo ſic.In primo capite primæ ſniæ dñs G.& H.fuerunt
ꝯdemnati rõne redditũ,& fructuum ꝓ vltimis 7.annis,in li.M.
eccl.vt patet ex tenore ſniæ, inquantum ꝑtinet ꝯdemnationem
dictus Pet.non eſt grauatus,immo ſniam in ea parte approbauit.
quod patet p inſtrm in cauſa productum,& quia petit,in ea parte
executionem : ergo ſniæ acquieuit,vt C.de re iudi.l.ad ſolonem.
ff.de pac.l.tale pactum.§.qui ꝓuocauit.de inof.teſt.l.pe.In eo ve-
ro,ꝙ in fine ſniæ eos abſoluit ab eo,ꝙ plus petebat dictus Ioan.p
appel.ꝯqueſtus eſt,in hoc de iniquitate ſniæ nullo modo ꝯſtat,
1 nam in cauſis,† vbi tales calculationes vertunt,pmittĩt iudici po
nere arbitrium,ſeu arbitros,qui prædictas rões diſcutiant,& re-
ferant,vt C.de vſu & fru.leg.l.2.& ff ſi cui plus ꝗ p l.fal.l.1.de inſt.
l.illud quoq; ẽt patet C.de diſtr.pig.l.ſi reſiduum.ſed iudex hoc
fecit,vt patet publico inſtro,& illi electi retulerunt,ſm eorum re
lationẽ iudex ille primæ cauſæ ꝓ dictis 7.ann.ꝯdemnauit,vt cla-
re patet recte calculanti,& eius ſnia fuit iuſte lata,tex.eſt.ff.de ꝯd.
& dem.l.ſi cui libertas.In ſecũdo vero capite dictæ ſniæ ꝯdemna
uit d.dom.G.& H.ad reſtitutionem tertiæ partis rerum mobiliũ
ꝯtentarum in inuentario,ſeu ad faciendam ęſtimationem ſm te
norem dictæ ſniæ,de hoc ẽt non eſt ꝯqueſtus d.Pet.appellãs. qđ
patet,qa ẽt poſt appłonẽ petijt coram ꝑmo iudice executionẽ
ꝓ dicta tertia parte,vel ẽt eius æſtimationem faciẽdã,ſm formã
ipſius ſniæ,ergo vr hoc approbaſſe,vt ſm dictã formã fiat, ut di-
ctũ eſt.In tertio uero capite dictæ ſniæ facta ẽt rõne redditũ, &
fructuũ adminiſtrationis dictæ tutelæ ꝓ tribus primis annis,& ha
bita ꝯpenſatione cũ reliqs incertarum,alias factarũ expẽ. & ſolu-
tarũ p dictos G & H.in vtilitate neceſſaria d.P.& facta rõne,& ha
bita ꝯpenſatione de rebus nõ poſitis in dicto inuẽtario, abſoluit
ꝓdictos do.G.& H.ab adminiſtratione fructuũ,& a dictis, & ꝓdi-
ctis rebus in inuentario nõ poſitis,& ab omnib, alijs petitionib.
ꝑ dictum P.factis,vt patet ex tenore ſniæ.Hoc caput multa impli
cat in eo,quod dicit,de redditibus,in hoc conſtat iudicem bñ ꝓ-
nunciaſſe,qa ſm calculationem ſibi factam p illos qbus ꝯmiſit.
Secundo in eo,ꝙ dicit,de rebus in inuentario non poſitis,hic vr
cõqueri dictus Pet.eo ꝙ vr,ꝙ ſibi debuerit deferri iurm in litem
ꝙ ſi aliter ꝓbaretur,ꝙ prædicti debuerunt in magna quantitate
ꝯdemnari,vt ex alle.pro parte ſua elegantiſſime factis colligitur.
Ad hoc aũt eſt dicendum bñ iudicatum,& de iniquitate ſniæ nõ
conſtare. Nam ſi bene aduertantur articuli,ſeu capitula ad probã
dum ꝯ dictos tutores facta, pro maiori parte nõ ꝯcludũt aliquid
ex eo ꝙ tutores venirent ꝯdemnandi,vel deberet deferri iurm in
litem. Nã incipiendo a decimo art. ſeu ca. vſq; ad 18. in quolibet
dr ꝙ dictus G.habeat,& reliquit tempore mortis &c. Cõſtat. n.
vt prudenter allegatum eſt,ꝙ dictus tutor tenetur de dolo,& la-
ta culpa,& leui.Sed eſt poſſibile ꝙ ille Pet.dictas res tpe mortis
reliquit,& inde tutori nulla culpa põt imputari,ſi eas in inuenta
no non poſuit Quid.n.ſi ignorauit,iuſtam.n.cãm ignorantiæ ha
buit,cum in ius ſuccedat alterius,vt l.qui in alterius,ff.de reg.iu.
2 Debuerunt † ergo concludere articuli,ꝙ tutores hoc ſciuerunt,
vel ſcire debuerunt.l.qđ te.ff.ſi cer.pet.debet ergo probari ſciã tu
torũ,vel quod hoc cõiter erat notũ,& ſic colligat lata culpa quę
eſt ignorare,quod oes ſciunt,vel vt concludat leuis culpa non ꝓ
uidere ad id quod a diligenti potuit prouideri, vt l.ſi putator. ff.
ad leg. Aquil.& ff.de pign.act.l.ſi conuenerit.§.fi.Sed poſito,ꝙ ar
ticuli ſint bene formati , videndum eſt de probatione, & multa
ſunt quæ nullo modo ꝓbant,multa ſunt quæ pars aſſent ſufficiẽ
ter eſſe ꝓbata: ſed certe pauca ſunt.ẽt ſi teſtes eſſent omni excep-
tione maiores,ꝙ p ſingula examinare longũ eſſet, & tædioſum.
Saltem hoc conſtat, ꝙ valor non eſt probatus earum rerum de
quibus ꝓbarum vr,& in inuentario non ſunt ꝓpoſitæ, ergo ſi iu-
dex volebat deferre iurm in litem,& p illud ꝓbare intereſſe dicti
P. poterat ẽt taxare quantitatẽ vſq; inquãtum ſibi videret, pote-
rat ẽt nõ deferre,vt ff.de in lit.iur.l.videamus,§.pe. hic igitur pla
cuit iudici non deferre,ſed vſq; ad ꝗtitatem quæ ſibi cõgrua viſa
fuit cõpẽſare placuit,an hoc fuit male factum nõ liquet ex actis
qa ex æſtimatione maiorũ rerũ non patet.Si igitur de iniquitate
ſniæ non apparet,ille q appellat,ſuccumbit,ut C.de app.l.ſi q ad
ciuilia.pars.n.appellata hẽt in hoc ius cõe pro ſe,qa in iudicis arbi
trio erat hoc facere,vt dictũ eſt qui ergo apellat docere hẽt iudi
cem iniq; feciſſe,aliter ſi de iniquitate nõ reſpondit,debet ſuccũ
bere,vt ff. pro ſo.l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.

CONSILIVM CL.

1 *Sententia in qua quis fuit pro parte condemnatus, & pro parte abſolutus,*
ſi ab ea appelletur quod tota non ſuſpenditur.
2 *Appellans qui petit ſententiam, a qua appellauit, executioni mandari corã*
iudice a quo, quod videtur appellationi renuntiaſſe.
3 *Quid ſit probandum cõtra tutorem per pupillum agentem contra eũ, quod*
non poſuerit res in inuentario.
4 *In actione tutelæ ꝙ pp culpam iuratur in litem contra tutorem , ſpeciale.*
5 *Si iudex condemnat tutorem ob non poſitas res in inuentario, & non de*
tulit iuramentum in litem, & appelletur, quid aget iudex appellationis.
6 *In dubio pro ſententia quod ſit iuſte lata præſumitur.*
7 *Fructus de bonis pupilli qui dicantur recollecti, & quomodo probetur.*
8 *Coloni & factores quando ſunt idonei teſtes in cauſa propria.*
9 *Liber rationum pupilli quomodo debeat eſſe compoſitus.*

Cum Prædicta examinatem,plura alia dubia occurrerunt,
quæ licet prędicto conſilio inſeria nõ ſint, tñ hic ali-
1 qua refero &c. Primo ſi ſuper articulo † vno tutor extitit ꝓ parte
condemnatus,& pro parte abſolutus, qa pro parte ſniæ cõdem-
natoriæ appellat,an tota ſnia per appellationem tollatur, ſeu ſu-
ſpendatur,ſm l.1.in fi.ff.ad Treb.qđ vr, quia ſnia nõ põt ꝓ parte
valere,& ꝓ parte non valere.ꝯ hoc tenet Cy.de aduo.di.iudi. l.1.
qa ex poſtfacto põt pro parte valere,arg.eius quod dr de teſtõ.ff.
de inoff.teſt.l.circa.itẽ dicit ipſe.In ꝯtrium vr caſus.C. de appell.l.
ampliorẽ.§ 1.vbi ad iudicẽ appłonis ſpectat cognoſcere ẽt đ ſnia
lata ꝯ eum,qui non appellauit ſi.n.remaneret firma,ad iudicem
appłonis non deuolueretur,ad idẽ. C. qñ prouoc. non eſt neceſ.
l.ſi. Nec obſt.l. circa, qa illud cõtingit pp diuerſitatem ꝑſonarũ,
ꝯ quas agitur: nec n.agẽdo ꝯ vnũ poſſet pro parte reprobare, im-
mo reprobando pro parte totũ vr reprobare,vt l.pe.ff.de inoffic.
2 teſt.facit de mino l.ẽt §.ex cã. † Secũdo ꝗritur,reſẽta opinione ꝙ
pro parte tñ ſnia extinguatur,an ſi ꝓ illa parte qua cõdemnatus
eſt tutor petita fuerit executio corã iudice primo, videatur renũ
tiatũ appłoni. Dico ꝙ ſic,qa qñcũq.ſup aliquo principali uel in-
cidenti,quod ſpectat ad iudicem uel inferiorẽ,ꝯparet, vr renun-
a tiatũ a appłoni,ut C.de re iud.l ad ſolonẽ.& eſt tex.de appel. c.ſo
licitudinẽ,in fi.niſi fuerit ꝓteſtatus , ꝙ illã executionẽ non petit
aĩo renuntiandi appłoni,quod dic,ut in d.c. ſolicitudinem. in fi.
3 † Tertio ꝗritur,cũ pupillus agit ꝯ tutorẽ , b dicens ipſum tutorẽ
b res non poſuiſſe in inuẽtario,quę probatio reꝗritur ꝯ tutorem.
Rñ. probatio dẽt eſſe talis,ꝙ cõcludat tutorẽ in dolo , vel in cul-
pa.i.ꝙ tutor ſciuit illas res pupilli,vel cõiter ſciebatur, vel ꝙ dili
gẽs.pſa. hoc inueſtigaſſet,vt ſ.dictũ eſt in ꝯſi.ꝓximo. ſed quæri-
tur qualiter ſit probandũ,ut cõcludat. & vr ꝙ ſufficiant indicia.
Nec reꝗratur plena ꝓbatio,ut C.arb.tu.l.ſi defunct⁹,ibi,aliis indi
ciis &c. Et C.de in lit.iu.l.fi.ſed certe illa vñt intelligenda de indi
ciis legitimis & claris, hoc eſt probationibus claris & liquidis,vt
C.de in lit.iu.l.2.ibi,argumẽtis liquidis.ar.opt. imo tex. pro hoc.
C.de iur.de lib.l cũ ſcimus,§.licẽt ia.ibi,legitimis modis, ſed cer
te hic aduertendũ eſt,qa tria ſunt,ſ.res ipſæ. itẽ quãtitas earũ . Itẽ
valor rerũ.pone ergo probari ꝯ tutorem,veſtes, frumenta , & li-
bros,fuiſſe in bonis pupilli,ſed ñ probatur,ꝙ veſtes uel libri , vel
quanta fuerit quantitas frumenti,vel ꝗtũ valuerint,poſito ꝙ pro
bet taliter,an includeretur dolus vel culpa tutoris. Rñ. ſicut ꝯ tu
torẽ,qui nullum inuẽtariũ fecit,iuratur in litẽ,vt ff.de adm t. tut.
l.tutor q repertorium,in prin.ita eadẽ rõne ſi fecit, & aliqua omi-
ſit ponere in inuentario pro illis quæ non ſunt impoſita , iurabit
in litem,quia quantum ad illas res inuentarium non fecit,& ver
ba illius l.ſic debent intelligi,tutor q repertorium nõ fecit. i.qua
tenus non fecit.l.Stichũ qui meus erit,de leg.1. Sub illo igit iure
iur. veniẽt quãtitatis,& rerũ æſtimatio , ſicut ſi nullũ inuentariũ
factũ fuiſſet,vt ibi,quod itẽm extabit ſeu ꝑilabit taxatione ꝓmiſ-
4 ſa,vt l.videamus §.iurare,de in lit.iur. Et aduertẽdũ , ꝙ in actione
tutelæ eſt ſpeciale,vt pp culpã iuret in litẽ,vt no.in l. in actionib.
ff.de in lit.iur.& hoc ꝯ principalem , ſed ꝯ hẽdem tutoris, dẽt ꝓ-
bari plene,ut C.de in lit.iur.l. 4.§. fin.per totũ . Sed quid ſi iudex
5 condemnauit in certa quantitate pro reb.non poſitis in inuenta
rio,vel certæ quantitatis habuit rõnem cõpenſando , non tamẽ
detulit iurm in litem.Ad hoc rñdeo,ſi partes ſniæ acquieuerunt,
expeditũ eſt.Si vero appellãt a ſnia,videndũ eſt per quẽ. aut.n.ap-
pellat minor qui agit ꝯ tutorem,& tunc dẽt ſuccumbere . Nã li-
cuit iudici non deferre iuſiurandũ , & ẽt ceſſare,ut l.uideamus.§.
iurare.& delatũ ex cã non ſequi, vt d.l.uideamus. circa fin.non er
go grauauit pupillum,imo releuauit, qa eũ non coegit iurare in
quantitate,quam taxauit,ſed ſimplr condemnauit . Prædicta ve-
ra,niſi ex primis actis,vel ex nouis factis in cauſa appłonis appa-
ret,ꝙ bñ cognouiſſet iudex in minorẽ quantitatẽ debuiſſe taxaſ-
ſe.qđ enim dr in arbitrio iudicis, intelligitur ſm bonã fidem , vt
6 d.l.videamus §.iurare. in fi. In dubio † enim præſumendũ eſt ꝓ
ſnia,ꝙ ſit iuſte lata,& ꝙ iudex iuſte fuerit arbitratus,niſi ꝯtrũ do
ceatur,vt ff.pro ſocio.l.ſi ſocietatem.§.arbitrorũ. & l.unde ſi Ner
uæ,ff.de ꝯtrah.emp.l.hoc,alias l.habemus §.Caia.& qđ ibi no. Si
uero appellaret tutor,tunc.n.iudex eũ grauauit,ꝙ condemnat ĩ
quãtitate nõ plene ꝓbata,nec ſupplet p iurm,poſſet tñ iudex ap-
pellationis ſi vellet ipſe iurm deferre,& ſic ſniam confirmare,cũ
dicta ptãs deuoluatur ad eum, & hoc non eſt dubium , dico etiã
ꝙ appellatione interpoſita ab vno tantum , poteſt iudex grauare
alium non appellantem,vt d.l.ampliorem.

ADDITIONES.

a Ber,Land.Renunciatum.Vide Ro conſ.9.
b Ber.Land.Tutorem.Vide ad hæc Ro.late,conſ.413.

Quarto

7 Quarto eſt videndum,† qui fructus dicantur recollecti de bonis pupilli,& qualiter fiet ꝓbō. Rñ. tutor de his tenetur facere librū rōnum,& ſi non fecit,vel factum non exhibet, iudex pōt ꝯ eum deferre iurm,vt ff.de tu.& ra.diſt.l.1 §.officio. & quod ibi no.ſed vt dictum eſt,iudex pōt taxare. Itē ꝯ hæredem non pōt in litem iurari,qualiter ergo probabit pupillus. Rñ.ꝓbandum eſt,ꝙ tales poſſeſſiones erant in bonis pupilli. Item,ꝙ tales poſſeſſiones tm̄ reddiderunt oī anno. Item,ꝙ dicti fructus peruenerūt ad tutorē, & hæc eſſet ꝓbō plena Primum ꝓbaī ex inuentario vel alio mō de facili.Secundū & tertiū poterit ꝓbari p ſeruos factores , & laboratores ipſius pupilli,vt ff.de adm.tut.l.ad inſtruenda.& de tu. & ra di.l.1 §.de ſeruis.Et aduertēdum,ꝙ iſti tales factores,& laboratores exonerant ſe,& ſic vſr teſtificari in cā ꝓpria,& iō puto,ꝙ hoc caſu ſit ſpāle in odium tutoris,q librum nō exhibet,vt dr̄ in d § de ſeruis.ibi,cum neq; inuentarium,neq; rōnalia ꝓferuntur remedio eo vti dēre. Sed ſi poneremus, ꝙ tutor ꝯfiteri fructus ſibi datos a laboratoribus& colonis integrè,ſed negaret tot quot
8 dicit pupillus,& † tunc coloni eſſent idonei teſtes . ſed an iudex poſſit committere aliquib.hominib. vt videāt & diſcutiāt quot poterant eſſe fructus poſſeſſionum quolibet dictorum annorū, & eorum relationi credere,puto poſſe adhibere eos, q negociorum pupilli notitiam habent & ab eiudem inſtrui,& eis credere, vt ff.de re.eorum.l.magis puto §.in primis. & C.de vſu & fru le. l.aduerſarius & ff.ſi cui plus q per l.fal.l.1.§.cum dr̄.& de cond.& dem.l.ſi cui libertas.An aūt iſti tales ſic poſiti debeāt iurare,vide ff.de ven.inſpi.l.1.§ 1.in glo.1.ibi tangitur,& no.in l.iurisiur.C.de teſti.facit tñ quod ſic.C.de fi.inſtr.l.comparationes,& de ſe.nup. l.hac edictali.§.illud.Quid ſi iudex primus voluit tales examinationes dare,nec voluit iuſiuran.deferre. Reſpō.ſi iudici app̄ſonis
9 videbit per eum corrigi poterit.Quęro † qualiter debet eſſe compoſitus liber rōnum. Reſpō. ſingulariter omnia dēnt ſcribi,vt ex tali fundo,a tali colono,tantum,tali anno. Non.n.debet in genere in ſumma poni, & ſic vt poſſet reperiri veritas & falſitas, vt ff. de cond.& dem.l.ante p.& C.de ſuſcep.l.neminem. ſi igitur alter rationem ediderat,non videtur edi, quia intelligi non poteſt , vt ff.de eden.l.argentarius.§ edi.

CONSILIVM CLI.

1 *Legatum factum ſiio quod intelligitur iure inſtitutionis , & teſtamentum valet.*

Marſilius Inter cætera ſic diſpoſuit in ſuo teſtō. Item reliquit rōne debiti iure naturæ Paulellæ &c. ꝯ teſtm̄,ꝙ non valet,opponitur,qa iſta filia non eſt inſtituta neque exhēdata.ſunt.n.iſta verba.Item reliquit Pau. ſuæ filiæ.v.li. litimæ debitæ iure naturæ &c. Nec eſt additum , & eam in ipſis hēdem
1 inſtituo,ſed his,non †obſtantib.ego Bar.de Saxo. legum Doc.licet minimus,ſaluo ſemper conſilio melius ſentiēns, dico teſtm̄ valere,& eſſe relictum dictę filię iure inſtitutionis,quod ſic ꝓbo. certum eſt ꝙ debita iure naturæ non poſſunt relinqui niſi iure inſtitutionis,vt §.illud.in Auth. vt cum de app. cog. vnde de neceſſitate includitur iure inſtitutionis id quod fuit relictum p illa verba,cum illo iure ſit debita, & nullo alio iure iſta de neceſſitate intelliguntur , ſicut eum dico, aliquem fideiuſſiſſe vel ſimplr fuiſſe ſtipulatum,vt l.ſciendum ff.de verb.oblig.& Inſti.de inut. ſtip.§ ſi ita ſcriptum.Item ſi aliquis inſtituit ſeruum ſuum hæredem, vel ſuum tutorem nec fecit mentionem de libertate, intelligitur etiam libertatem reliquiſſe, ſine qua nō poteſt habere hæreditatem,vt l fin. C.de neceſ. ſer.hær.inſtit.Item in aditione hæreditatis ſi aden ab inteſtato,videtur repudiare ex teſtamento, ſine qua repudiatione non poteſt adiri ab inteſtato,vt l.1.in fi. ff. de acqui.hæred.ita in propoſito,iſta verba,cum dico debita iure naturæ,de neceſſitate includunt iuris inſtitutionem cum illo iure ſint debita.hęc poſſent probari multis alijs exemplis, & ita videtur mihi Bar.de Saxofer.

CONSILIVM CLII.

1 *Verbum,relinquo,eſt commune.*

2 *Verbum,commune,in dubio interpretatur directum.*

Et ego Fran.Tigrini legum Doctor de Piſis,& nūc legens in ſtudio Peruſino ſaluō ſemper ꝯſilio ſaniori conſulo,vt ſupra dictum eſt p dictum do. Bar. excellentiſſimum legum
1 Doc.nā verbum, † relinquo,eſt verbum commune, vt in Auth. de trien.& ſe.§.1.& l.hac edictali.C.de ſecun.nup.& l fi.de ſacroſ. ecc.quamuis Dy.dicat ꝯtrium,& male,ꝙ non ſit verbum cōe,in in l nam ꝙ.ff. ad Treb. quia dicit ꝯ præallegatam l. Modo ſi verbum,relinquo,ſit commune,habet ſe ad directam inſtōnem, & ei conuenit,ſed l.dicit vbi teſtator certo modo teſtatus eſt,vr̄ eo modo teſtatus prout neceſſitas imminet.arg.l.Gallus. de lib.& poſth.ergo verbum,relinquo,videtur directo appoſitum iure inſtitutionis.Præterea l.dicit,ꝙ in dubio quis videtur eligere viam in teſtando,p q̄ ſua iudicia nō irritentur.arg. l.ſi miles. C.de mil.
2 teſt.modo cū hic dicat iure naturæ &c.facit,†ꝙ verbū cōe in dubio interpretatur directū,arg.eorum quæ no. in l. Centurio.de vul.& pup.facit quod no.Iac.de Are.in l.ſi la inſtit.de hær.inſti.de his breuiter ſum contentus,cum multa ſuperflua poſſint allegari,quæ omitto,data Peruſij die 20.menſis Maij.

CONSILIVM CLIII.

1 *Verbum,relinquo,adiectum vniuerſitati bonorum importat inſtitutionem hæredis.*

2 *Forma quando inducitur a lege , illa debet ſeruari per gerentem actum , alias non valet actus .*

Iſtud conſilium eſt contrarium ſupradictis duobus.

a Quamuis Maiores Doc.ſubtiliſſime moti fuerint, tamē ꝯtrium iura volunt ꝯ ipſorū dicta. viſis tñ eorum ſubtilib.conſilijs,& multis alijs allegationib.vr̄ mihi Petro Ghyenſi de Eugubio,ꝙ dicta eorum ſint ꝯ ius,vt in Auth. vt cū de app.cog.§.illud quoq; capitulum no.C.de inoffic.teſta. auth. nouiſſima voluit.n. l.ꝙ filius hēat relictum ſub noīe hēdis cā honoris,vt l.filium.§.legata.ff.de lega.1. & ꝙ allegatur in ꝯtrium,ꝙ debitum iure naturæ non pōt relinqui,verum eſt de iure,tñ pōt de facto,vt fuit hic in propoſito.Et nunc teſtm̄ vitiatur.Nam de iure non pōt relinqui ſine corruptione teſti , vt hic fuit factum. ſicut dicimus,ꝙ teſtm̄ non pōt fieri niſi cum ſeptē teſtib. eſt verum ſ.de iure,vt valeat; ſed bene pōt fieri de facto cū paucioribus. vt iura dicunt,ad ꝙ multa exempla poſſent induci, qđ ſuperfluū eſſet adducere Nec obſt.illud quod dr̄ in l.& ſciendum.& ſimil. quia illæ loquuntur de ſolennitate intrinſeca,quæ verborum ꝓlatio apta eſt comprehendere,& inducere,vt no Cy.C.de ꝯh. &
1 commut.ſtipu.l.1.ergo,&c.Nam verbum †relinquo,appoſitum vniuerſitati denotat inſtitutionem hæredis,vt ſi dicat, relinquo cīa bona mea tali,vt de teſt.mil.l.diuus.§.fi.nam idem eſt dicere hęredem facio.vel tibi bona mea relinquo,vt ibi,& notatur in l. his verbis.ff.de hęred.inſtitu.in princ. ſed vbi verbum,relinquo, non apponitur vniuerſitati,ſed certæ rei vel quantitati,vt in propoſitu fuit,tunc ſecus eſt vt l.Lucius.§.filii.de leg 2. Nec ob l.fi. C.de neceſ.hær.inſti.quia ibi non poteſt eſſe vnum ſine alio: ſed in propoſito bene poteſt relinqui aliquid filio aliquo titulo iure inſtitutionis.nec obſt.etiam l illud. quia illud procedit ex neceſſaria ꝯſña,& pp compaſſibilitatem ꝯtrariorum. Pręterea ſi legitima vel debita iure naturæ non poſſet relinqui filio niſi iure inſtitutionis,& ꝙ præſumetur dicto iure eſſe relicta , ſuperflua eſſet iuris ꝓuiſio,quæ dicit iure inſtitutionis debere relinqui . Præterea
2 †vbi lex inducit certam formam ſeruari debere, ſi non ſeruatur illa forma,non valet quod agitur,vt C.de iu.delib.l.ſcimus.cum ſi.§.ſi vero poſtquam.nec obſt.ſi dicatur,ꝙ verbum,relinquo,ſit commune,quia verum eſt qñ apponitur vniuerſitati,quia poteſt denotare hæredis inſtōnem. & appoſitum rei ſingulari non poteſt hoc denotare,vt ſ.dictum eſt ſed in propoſito fuit adiectum rei ſingulari,quia certæ quantitati,ergo non poteſt denotare hæredis inſtitutionem , quia in incertis, non certis eſt locus coniecturis,vt dicunt iura vulgaria.ergo eſt commune, quia dictum ſignificare poteſt ſecundum naturam relicti cui apponitur . ergo &c.Et datum fuit hoc conſilium die 7.Iulij.

ADDITIO.

a Quamuis.Breuibus quia ſuperiorib.conſilijs conſilio do.Bar.& do.Fran.Trigrini,conſultum eſt,quod teſtamentum valeat. in ſuperiori aūt conſilio concluſum fuit teſtamentum non valere,quia omiſſa fuit forma d.§.aliud quoq; capitulum. hęc res non eſt abſque dubio tum propter ſuperioris dicta, tum propter varietates eorum,qui poſt prędictos fuere Nam Bal.in l.humanitatis.C.de impu & ali. ſubſti Pau.de Ca.ibi tenet idem quod Bar. quod verbum,relinquo,trahatur ad inſtitutionem,ſi ſit additum,pro ſua legitima,idem tenet in auth. vnde ſi parens. C.de inoff.teſt.& ibi Bal.& in l quoties.de hær inſti.& ita tenet Pau. de Ca.conſi. 297 inci in Dei nomine &c In caſu in prætenti.& Alex.& Imo. in quodam ſuo conſi.incip domini Redemptoris ponderans his Contrarium tamen eius quod ſupra dictum eſt tenuit Imo in l.1 §.ſi ex nudo ff.de hære.inſti. & in c.Ray. & in conſilijs ſuis,vt refert Imo tñ.qui etiā pro hac parte ample conſuluit,conſ.ſuo incip.Domini redemptoris &c.vbi conſ.& Saly.idem tenet in l humanitatis, & facit optime quod voluit Ang.conſ.95.inci.Pe.de Vbe,in prin.Pau.de Ca.conſ. 357.in 6.col.dicit,quod in terris eccleſiæ ſufficeret,ſecus in terris Imperij quid dicendum.Mihi ignoranti videtur,quod ex quo Bar.in l.filium § ſed ſi portio ff. de leg.præſtan.& Ale de Imo.in d l.humanitatis,non firmat pedes quia conatur ſu l.ucre opi.Bar quam dicit communem, nec ad eam ſe applicat, reddendo ad §.aliud quoq; capitulum, quod ille §.debet intelligi quando titulo ſpeciali legati fideicō. vel donationis relinquatur filio,& tunc non ſufficiat. Secus ſi relinquitur pro ſua legitima,ſiue pro parte ſua,quia tunc non dicitur ibi , quod non intelligatur inſtitutionis. Hæc eius ſol videtur confundi per ſupradicta per Doct in locis alleg quod verbum,relinquo nunquam trahitur ad inſtitutionem alio inſtituto hærede vniuerſali,vt pulchre per Bar.in l Centurio per ipſum Alex. ſpecifice in d.conſi.inci.vbi.vide quia tex.videtur in d.§.aliud quoque capitulum,& quia Matheſilanus in ſuis no.167.notenet ꝙ iure inſtitutionis debeat relinqui filio, vt etiam tenuit ſo.de Imo in conſilijs.videtur idem tenendum potiſſime per ſol. datam ad arg Barb.quod de iure non reperitur quod dicta verba , relinquo pro legitima,habeant interpretationem. ſ.iure inſti l.cus in caſu d.l.ſciendum quia ius interpretatur,promitit ſ.licet per ſtipulationem.de hoc vide etiam Car. conſil.60.Pau.de Caſt.conſi.367.Ang.conſi.93.

CONSILIVM CLIIII.

1 *In confeſſione inuentarii, legatarij non ſunt nominatim citandi, & ſufficit generale proclama,& conuocatio abſque iudice. nu.6.*

2 *Mulier an excuſetur prætextu ignorantiæ in damnis vitandis , & num.4. quod n. n.*

Citatio per proclama generale ꝙ non ſufficiat,quando aduerſarius eſt vnus.

5 *Quando lex iubet aliquos conuocari,tunc debet citari de iudicis cōmiſſione ſi iudex habet aliquid interloqui, vel iudicare aliquid probando , vel*

permittendo. & num. 6.

7 In confectione inuentarij neceſſario non requiritur iudicis præſentia.

8 Vocandus ad actum fiendum extra iudicium, eſt ſpecialiter, & nominatim vocandus, quando illud poteſt impedire vel tollere, aliás ſufficit generalis vocatio etiam per proclama.

9 Inuentarium quod dicatur indiuiduum.

10 Hæres qui confecit inuentarium, licet non adhibuerit ſolennitates requiſitas, non tenetur creditoribus hæreditarijs.

11 Inuentarium ꝙ valeat, etiam ſi non dicatur ꝙ tres teſtes interuenerũt loco legatariorum, dummodo numerus interuenerit.

a **Maritus.** a Fecit hr̃dẽ vxorẽ, & multa legata reliquit, poſt eius mortẽ dicti ſui mariti, hr̃dem cũ inuentarij bñficio adijt, & inuentariũ fecit. Ad cuius inuentarij ꝯfectionẽ quidam ex legatarijs teſti, qui erant in ciuitate vocati nõ fuerũt, neq; citati fuerũt, tñ fuit factũ quoddã gñale ꝓclama, ꝙ ſi qs crederet ſua intereſſe cõpareret &c. & mulier quę ſuit ignara lr̃arũ, notariũ adhibuit q ſe ſubſcriberet loco ſui, q ñ ſubſcripſit ſ͛m formam iuris, & inuentario ꝑdicto nõ adhibuit tres teſtes ſpecifice loco legatariorũ abſentiũ. Eſt tñ verũ, ꝙ i ipſo inuẽtario adhibiti fuerũt teſtes ſex & vltra, idonei, & bonę famę, & opinionis, mõ q̃rit̃ de duob. Primo, vtrum dictum inuentarium valeat de iure, ita ꝙ mulier poſſit retinere Falcidiã. Scdo, vtrũ dicta fęmina hr̃s inſtituta cũ ſit fęmina, poſito ꝙ à creditorib. & legatarijs ꝯueniat̃ poſſit ſe excuſare ꝑ iuris ignorantiã, cũ certat de dãno vitando.
1 Circa primũ † ꝙ inuentariũ de iure valeat, vr̃ poſſe de iure ꝓbari, qa ad dictũ inuẽtariũ ꝑ gñale ꝓclama fuerunt citati illi quorũ intereſſe poterat, q̃ citatio vr̃ ſufficere, vt C. de anna. excep. l. ut ꝑfectius. ff. quod ui aut clam l. aut q aliter §. 1. Itẽ qa nõ ualet citatio neceſſaria in figura iudicij, ſed ſola ꝯuocatio, ſeu denunciatio ab hr̃de, ut in Auth. de hære. & fal. §. cũ dr̃, col. 1. q̃ denunciatio ſeu ꝯuocatio ſatis ur̃ eſſe facta ꝑ gñale ꝓclama. In ꝯ̄rium ur̃, ꝙ nõ ualeat, qa debuerunt legatarij noĩatim uocari ſeu citari, ur̃. n. ſolẽnitas inducta ꝑ l. fi C. e. ti. ergo ipſa uõ ſeruata nõ ualet inuẽtariũ, & hr̃s tenet inſolidũ, vt l. ſancimus. §. & ſi ꝑfatã. C. de iure delib. nec ſufficit gñale ꝓclama, vbi certus eſt aduerſarius, & ipſius hr̃i põt copia, ut ff. de lib. agn. l. j. § j. & ꝙ ibi no. eſt caſus in l. ſi curatores. C. de iure delib. Itẽ hoc notat ille §. hoc illi addito, ꝙ dẽnt vocari agnati legatariorum ſi ipſi non ſunt. ꝓ hoc, qa loco abſentiũ dꝫ certus adhiberi q inſpiciat & interſit, & alias nõ valet, vt in auth.
a ſed cum teſtator. C. ad leg. Fal. Ad ſ͛m quæritur, vtrum mulier ſe poſſit excuſari prętextu ignorantiæ, cum certet de damno vitando. vr̃ ꝙ ſic ꝑ l. rr̃a. ff. de iu. & fac. igno. ẽt ſi erret in iure. in ꝯ̄nũ vr̃,
b qa in damno vitãdo, ita ſubueniet viris ſicut mulierib. b vt no. gl. in d. l. rr̃a. ſed viris nõ ſubuenit ſi ꝑfatã ſolẽnitatẽ nõ ſeruauerint, vt d. §. ſed ſi ꝑfatã &c. Itẽ q̃tũ ad creditores poſſet dici, ꝙ ꝑ gñale
c ꝓclama e excuſata eſt mulier, ſed q̃rũ ad legatarios q † ex hoc ipſo
3 teſtõ dependẽt q pñt ſpãliter vocari, nõ ſufficit gñale ꝓclama ſ͛m ea q̃ no. Inn. in c. cum in tua. extra qui ma. accu. poſ. & in c. dilecti. alias dilectę, extra de exce. cũ ẽt nõ fuerũt adhibiti tres alij teſtes, vt loco legatariorum & creditorum abſentium intereſſent, vt in l. ſancimus. §. ſi vero abſunt nec eſt curandũ, ꝙ in dicto inuẽtario fuerunt adhibiti ſex teſtes, ſicut in alijs inſtr̃is, vt in Auth. de fid. inſtr. col. 6. qui ſunt adhibendi ad ſolennitatẽ ipſius inuentarij, & ꝯfectionem, vt loco creditorum, & legatariorum abſentiũ ne qd maligne ꝑ hr̃dẽ ꝯ̄mittat. & de hoc hñt deponere, vt in d. §. ſi abſunt, & iſti tres teſtes tenẽt locũ legatariorũ, & creditorũ abſentium q nõ venerũt, vel aliũ ꝓ ſe nõ miſerũt, vt ibi colligit̃. Ad ſ͛m
4 † aũt, an dicta mulier poſſit ſe ex ignorãtia excuſare, cũ tractet de dãno vitando, dic ꝙ nõ. tex. in § ſi vero. in Auth. de hær. & fal. ibi, ol pſona. & ver. ſe. iuncto. §. eo. ti. ex quib. colligitur, ꝙ non excipitur, niſi pupillus. voluit. n. illa ꝯſtõ ſolum iuuare minorem dãdo ei reſti. rõne minoris ætatis, & nõ ſexus fœminei, vt ibi. & l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. vbi glo. ita intelligit illũ §. & ꝑ Cy. in l. ſancimus. §. j. C. de iu. delib. & ſic alias in ſim. amiſſionib. priuilegiatis iuuat minor ætas mulieris, & non ſexus, vt l. ſi. C. ſi aduer. deli. non ob. l. aut q aliter. ſ. alleg. imo facit ꝓ, qa io primo dẽt denunciari ſibi. Sed vbi non eſt cui denuncietur, tunc amicis vel ꝓcura. vel domeſticis. Prętere ibi ſpãliter enumeratur cui denũcietur, ſed vbi copia eius hr̃i nõ põt, tũc amicis. & eodem modo r̃ndeo ad l. vt ꝑfectius. puta gñale ꝓclama locũ hẽt vbi tales ſunt perſonæ quæ pñt veriſimiliter ignorari, quod nõ eſt in lgatarijs, vt ff. de tranſa. l. non eſt ferendus. Sed ſup punctis ſuperius narratis ſubtiliter intuendo, eſt aduertẽdum ad primum, an ſit verum dicere, ꝙ in ꝯfectione inuẽtarij requiratur citatio, an ſufficit ſimplex ꝯuocatio, & denũciatio facta ꝑ hæredẽ, ꝙ legatarij interſint ad videndum ꝯfici inuentariũ, & dicit aliquis ꝙ ſic ꝑ ti. in Auth.
5 de hęr. & fal. §. illo. vbi iubet † ꝯuocari oẽs legatarios, ſi ergo dẽnt citari, intelligitur ex cõmiſſione iudicis in forma iudicij, vt l. hoc aũt. §. recte defendi. ff. ex quib. cau. in poſ. ca. C. vt ſe ab hære. abſt. auth ſi oẽs. C. de his q ve. æta. impetra. l. 1. ibi ꝯuocatis teſtib. idoneis intelligitur de requiſitus a iudice, vt l. pñti. C. de epiſ. & cle. & l. a. C. de decu. lib. 10. ibi, decurionib. ſolenniter ꝯuocatis &c. Bñ ꝯ̄rium puto de iure dicendum, & puto, ꝙ ſufficiat ſola denũciatio
6 facta abſq; iudice. Et eſt ſciendum, † ꝙ qñq; actus qui geritur, eſt neceſſe fieri cum iudice, qa iudex hẽt interloqui, vel iudicare aliquid permittendo vel ꝓhibendo & tunc ſi lex iubet aliquem vocari, dẽt intelligi. l. citari. & ita loquit̃ §. recte defendi. & l. alleg. ſ. Qñq; actus qui geritur, non eſt neceſſe ꝙ fiat cum iudice, qa nõ hẽt interloqui vel ſn̄iare aliquid permittendo vel prohibẽdo, & tunc aſſumitur ꝯuocatio, denunciatio, vel proteſtatio, vt interſit ad actum q geritur. & ita loqtur caſus, de quo mõ q̃rimus. eſto. n. ꝙ quis adeat iudicem, vt interſit in ꝯfectione inuentarij, tñ ſuper iſta ꝯfectione ꝑ iudicem nil eſt faciendum ꝯcedendo vel negando hæredi. & hoc eſt verum, ꝓbat tex. in d. §. illo. ibi, dum ſubdit, in cõteſt. miſſus &c. non ꝙ appellet quãdam proteſtationem, & ſic põt intelligi d. l. 2. C. de decu. lib. 10. dico ergo, ꝙ hæc proteſta-
7 tio fit ſolum ad hunc actum, vt ꝯueniant legatarij. Pręterea † nec in illa l. ſcimus. nec in cor. de hęre. & ſal. diſponitur, ꝙ iudex dẽat adeſſe. ergo citatio proprie i figura iudicij nõ requirit̃. Dico ẽt ꝙ in confectione inuentarij tutoris, lex non dicit, ꝙ iudex debeat adeſſe, bene tñ dicit ꝙ tutor debet adminiſtrationem ſuſcipere ꝑ decretum iudicis antequam res atingat, & ita loquitur l. tutor. de admi. tut. & l. legitimos. de legi. tut. & l. ſi. arbi. tu. Cõcludo ergo, ꝙ citatio in figura iudicij neceſſaria non eſt. Item nec eſt neceſſarium, ꝙ iudex interſit confectioni inuentarij. Sed aduertendum,
8 poſito † ꝙ legatarij & alij non ſint in forma iudicij citandi, & requirendi, vt dixi, an extra formã iudicij debeant requiri noĩatim, ſpãliter, & expreſſe, an ſufficiat generale proclama? & dico ꝙ qñ quis vocandus ad aliquem actum eſt talis ꝯdõnis, qui põt intentum vocantis, ſeu vocari facientis tollere, & impedire, tunc ſpãliter vocari debet, ita loquitur l. curatorem. C. de iu. delib. ff. de ven. inſpi. l. 1. §. 1. Qñq; ille qui venit vocandus ad actum q geritur, nõ eſt illius conditionis, ſed ſolum eſt vocandus, vt actus qui geritur fiat legalior & ad hoc aſſiſtat, & ita eſt in caſu noſtro. Nam legatarij, & creditores ſolum ad hoc vocãtur, vt præſto ſint cõfectioni inuentarij. vnde aut hæres facit inuentarium legaliter, & vocatus nil poteſt ſibi dicere, aut facit minus legaliter omittendo ponere res hæreditarias, & tunc ꝯ̄dictio legatariorum & creditorũ non impedit voluntatẽ hęredis. Sed bene fateor, ꝙ poſtea potuit redargui hæres probãdo ſuum delictum, & pœnam legitimam patietur, nõ ꝙ inuentarium nõ valeat, vt d. l. ſcimus §. licentiã. C. de iu. deli. ſ͛m opi. cõiter approbatam, & iſto caſu puto, ꝙ ſufficit generale proclama. vt C. de remiſ. pig. l. ſi eo tpe. intelligendo, ꝙ ibi non ſit modicum prętiudicium quod generatur ibi, & hoc in ꝯfectione inuentarij firmat ibi Old. & alij Doc. ſ hoc tenent. Præterea tex. §. illo. ſimpliciter requirit conuentionem, ſed conuocatio q̃dam fit noĩatim, q̃dam gñaliter, vt ſim. C. qd̃ cum eo, l. gñaliter. & l. noĩatim. ff. de ꝯd. & de. & l. 2. de li. & poſt. excuſatus eſt ergo hr̃s ſi nõ facit noĩatim, ſed gñaliter, maxime cũ dẽt pati interꝑtationẽ extenſiuã, aĩs oñſiuã ẽi gñalẽ ꝯuocationẽ, & uõ ad ſpãlẽ ꝑ q̃ odiũ gñat. ad ꝑdicta facit l. a. C. de noxa. cũ ſi. ſufficit ergo gñale ꝓclama. ad qd facit qd no. Inn. extra de ma. & obe. c. ſi. ꝙ ſi nõ fuiſſent legatarij noĩatim citati, non obfuiſſet, q̃to ergo minus ſi non oĩno, ſed qdã gñaliter, & qdam ſpãliter fuerunt vocati. Sed o
9 principaliter † eſt videndũ, vtrũ actus vel beneficiũ inuentarij ſit indiuiduũ. ita ꝙ poſito, ꝙ quoad aliquos ſit peccatũ in forma, nõ valeat, & quo ad ad alios cum qb. nõ fuit pcm̃ iu forma valeat, & ſit diuiduũ. & vr̃ ꝙ ſit idiuiduũ. Primo, qa in terminis iſtis vr̃ tex. in corpore, e. ti. in §. ſi vero nõ fecerint. ibi, dabat. o. pęnã ei. & ſubdit, ex qb. caute oĩa agẽs nil poterit dãnificare. inquit ergo, ꝙ ſi in aliquo ꝙ requirit̃, eſt pcm̃, ꝙ totum perit beneficiũ. Præterea cũ aliqua formaliter requiruntur, ſi eſt peccatũ circa vnum, totum actum reddit nullum, vt l. cum hi. §. ptor. ff. de tranſa. & l. 1. C. de ſi. inſtr. & iure haſtæ ſi. li. 10. ergo nõ valet quoad præſen. ſeu quo ad voca. R̃ndeo primo, qa hic fuerũt oẽs ſaltẽ realiter vocati. Pręterea nõ vr̃ verũ, ꝙ ſaltẽ quoad pñtes nõ valeat, vt l. de vnoquoq; poſt prin. ff. de reg. iur. facit ẽt, §. 1. de mino. & qđ no. Inn. extra de proc. c. 1. §. ſi vero. Põt aliter intelligi. nã tres no. caſus. Qñq; quis totaliter legem ꝯ̄temnit. ſ. nullo modo conficiendo inuentariũ, qñq; quis totaliter legem obſeruat faciendo inuentariũ implẽdo
10 ipſius formam, & iſti caſus ſunt indubitati: quandoque † quis habuit propoſitum legem non contemnere, ſed eius voluit adipiſci beneficium, ſed dubitando in ipſius intellectu verbum æquiuocum aſſumpſit ſecundum vnum intellectum, & tunc non eſt veriſimile, ꝙ l. ſit impia, ꝙ voluit hęredem tam modico peccato incidere in tam magnam captionem, & de ſuo tantum omnibus

ADDITIONES.

a Bern. Land. Maritus. Generale proclama. An generaliter citatio ſufficiat quo ad legatarios, & creditores. Bar. in l. fin. Ang. & Bald. dicunt, quod ſi ſunt certi non. Sed ſi incerti ſufficiat, cuius contrarium vult hi. Bald ſuperior tñ videtur verior, per l. 1. §. denunciari. ff. de ven. inſpi. & adde ſuperiori conſ. Pau. de Ca. nu. 204. & vide Abb. conſil. 72. vbi ponit ea quæ ſunt requiſita ad hoc, ne quis teneatur vltra vires hæredit.

b Mulieribus. Bal. conſi. 261. lib. dicit quod iſtæ ſubtilitates in inuentarijs non ſunt conſiderandæ ſed locorum conſuetudines.

c Ber. Land. Proclama. Vide Abb. conſi. 73. vbi ponit ea, quæ ſunt requiſita ad hoc ne quis teneatur vltra vires hæreditatis.

Digitized by Google

bus creditorib. & legatarijs rñdere cogeretur, & teneretur. ar. l. cũ
prola. ff. de re iud. & ꝙ ibi no. Intelligam ergo dictum §. in eo qui
nullum fecit inuentarium, non in eo, q fecerit, & aliqd omiſit. ar.
l. §. ex hoc edicto. de ven. inſpi. maxime cum ius legatorum in nul
lo læſum ſit, vt d. l. ſcimus. §. licẽtiam, & d. §. illo. & iſte intellectus
1 inhæret rõni, & eſt æquus. Ad aliam partem, qua † dr̃, ꝙ tres te-
ſtes debuerũt adhiberi ꝑ auth. ſed cum teſtator. ergo per ſe debue
runt adeſſe & adhiberi, vt l. hr̃des palam. §. ſi. de teſt. cum ſi. Rñ. &
dico, ꝙ non procedit. Nam dico ꝙ de iure C. requirebãtur duo te
ſtes cuiuſcunque condõnis, vt l. ſcimus. §. ſinautem. hodie eſt a di.
legatarijs abſentib. hoc plus, qa requiruntur tres teſtes ad minus. Itẽ
requitur ꝙ ſint aſr ꝯdõnati, i. bonę opinionis & famæ, & ſubſtan-
tiam poſſidẽtes, & locupletes, at hic nedum tres inuenerunt, ſed
vltra. ergo &c. Et hoc approbatur clare in d. §. illo. coniuncta l. ſci-
mus, ſic intelligit gl. in d. l. ſcimus. §. ſinautem, ſuper verbo, cœte-
rum. Pręterea tex. in auth. ſed cum teſtator, non dicit, ꝙ loco lega
tariorũ abſentium vltra numerum duorum hoc requratur, abſit
ꝙ hoc dicat, facit d. l. hr̃des, vbi ſi ſint plures adhibiti licet non di-
cat, adhibeo ad hoc, nihilominus valet ꝙ agitur. Ad vltimum ꝙ
obijcitur, ꝙ notarius ſe non ſubſcripſit ad perfectionem, & nõ di
xit ſpecialiter a d. domina mãdato habito, non inſiſto, quia patet,
ꝙ ſe ſubſcripſit pro d. domina ſeu pro ipſius dominæ abſentia. Itẽ
ea quæ in continenti fiunt, videntur ineſſe. Bar.

CONSILIVM CLV.

1 *Donatio facta alicui, ſi ipſe, & filij decederent ſine filijs, ꝑ donatore decedẽ te cum filio, donatio non debatur donatario.*
2 *Clauſula, & contingat ipſum, & filios decedere ſine filijs, an alternatiue an copulatiue intelligatur.*
3 *Conditio appoſita in præcedenti clauſula, quando intelligatur repetita in ſequenti.*
4 *Quando expreſſum eſt inualidum non valet etiam tacitum.*
5 *Coniuncta quando accipiatur pro diſiuncta ſiue ſoluta.*

Facti Cõtingẽtia ꝓponit ſub hac forma Cobatius quodã Ni
colai de Tuderto, olim filius & hæres d. dñæ Blõdæ di-
xit, & ſpõte ꝯfeſſus fuit, & recognouit, ꝙ p̃fata dña Blõda olim ſua
mr̃ in vltimis ꝯſtituta voluit & mãdauit diſponẽs de bonis ſuis, ꝙ
ſi d. Cobatius decederet ſine filiis ex ſe natis, ꝙ bona ſua oĩa deuol
uerent, & ꝑtinerẽt ad Menociũ Bẽcij fratrem ſuum ꝯſobrinũ, &
idem Cobatius tanq̃ filius, & hr̃s d. dñæ Blõdæ matris ſuæ volens
agnoſcere ratificare & approbare volũtatem vltimam dictæ ma-
tris ſuę, voluit ac ẽt donauit donõnis titulo irreuocabilr̃ inter vi-
uos ex nunc ꝓut ex tũc eidem Menocio p̃ñti ſtipu. & recip. & co
gnouit volũtatem ſuæ matris p̃dictę, q̃ etiã firmã hr̃e ꝑpetuo, &
in nullo ꝯfacere vel venire ꝑ ſe, & hr̃des ſuos oĩ pe, q nimo ex cau
ſis p̃dictę donõnis voluit, & ꝙ oĩa ſua bona d. ſuę matris, ſi ꝯtinge
ret ipſũ Cobatiũ mori ſine filiis legitimis ex ſe natis, deueniant ad
ipſum Menociũ, & ipſa bona ꝓmiſit eidẽ Menocio p̃ñti, & ſtip.
Itegraliter & oĩa, & ſingula ꝑ ſe, & ſuos hr̃des reſtituere, & reddeř
in euẽtem ꝯdõnis p̃dictę, & ſi ꝯtingeret ẽt ipſum, & filios, & filias
ſuas decedere ſine filijs ex ſe natis, ipſa bona oĩa promiſit reddere
Menocio ſtipulãti ꝑ ſe, & ſuis hr̃dib. in euentum ꝯdõnis p̃dictæ.
Poſt q̃ d. Cobatius ex d. Andreola vxore ſua filium noĩe Marcutiũ
ſuſcepit, & in vltimis ꝯdidit teſtm̃ ſuũ, in quo Marcutiũ filiũ ſuũ
ſibi vlẽm hr̃dem inſtituit, & iſto filio ſuꝑſtite diem clauſit extre
mum, q quidem Marcu. patris hr̃s ab inteſtato nullis relictis filiis
1 matre ſua ſuperſtite defunctus eſt: Modo q̃ritur & † in dubium re
uocať de bonis hr̃ditatis d. dñę Blondę ad quem ꝑtineant, an ad p̃
fatam dñam Andreolam mr̃em, & hæredem dicti Mar. an ad Me
noc. vigore & ptãte d. fideicommiſſi recognitionis don. & aliorũ
in prædictis ꝯtentorũ, & vr̃ dẽm bona prædicta de qb. q̃riť exclu-
ſo dicto Meno. ꝑtinere totaliter ad p̃fatam dñam Andreolam
matrem d. Marcutij, ex eo, quia ſm̃ propoſita d. bona a do. Blõda
mediante perſona Cobatij p̃dictis, & Marcut. in d. don. Andreolã
matrem Marcu. hr̃ditario iure tranſlata fuerũt. ff. de ac. poſ. l. cum
hęr. in prin. ff. de re. iu. l. oĩa fere nec refert, an im mediate, an ꝑ lõ
gam ſucceſſionem qs hr̃s exiſtat, vt C. de in li. iuran. l. is q rõne. §.
alias C. de ver. ſig. l. ſancimus, ꝙ accidit, quia hr̃dis hr̃s teſtõris eſt
hr̃s C. de hr̃d. inſt. l. ſi. nec obſtat recognitio, & alia pacta. ſ. in the-
mate ꝓpoſita, qa prædicta oĩa proceſſerunt ꝯdõnaliter videlicet,
ſi Cobatius decederet ſine filiis &c. Sed cũ tpe mortis Cobatij ſu-
perfuerit eius filius, ꝯdõ fideicommiſſaria contẽta in inſtr̃o d. pa-
ctorum deficit. C. de cond. inſer. l. 1. de inſti. & ſubſti. l. gñaliter. in
2 prin. ff. ad treb. l. ex facto. §. ſi quis aũt. Nec ob. † ſequens cl̃a in tali
ſtip. pactorum, & inſtrõ inſerta ibi, & ẽt ſi ꝯtigerit ipſum, & filios
& filias decedere ſine filijs legitimis ex ſe natis, ꝙ ipſa bona oĩa ꝓ
miſit, & conuentat reddere, & reſtituere ipſi Men. ſtipulanti ꝑ ſe,
& ſuis hr̃dib. in euentum condõnis prædictę &c. Quaſi hmõi ꝓ-
miſſio fuerit ſub alternatione, videlicet ſiue Coba. filius deceſſe-
rit ſine filiis legitimis, exiſtat ꝯdõnis euẽtur &c. Ad quæ multifa-
riam patet rñ. Primo per verba di. cl̃æ nõ vr̃ aliqua promiſſio vel
oblo principaliter induci; nam dr̃, & ẽt ſi ꝯtigerit ipſum & filios
ſuos &c. ꝙ bona ipſa oĩa promiſit &c. Et ſic hmõi oblo non põt
competẽtem inducere promiſſionem in p̃ñti factam, ſed potius
de p̃terito, & hoc eſt ꝑꝑ verbum ibi appoſitum, & inſertum, ꝙ q-
dem ad p̃ñtem ſtiplõnem adaptari nõ põt ſalua rõne recti ſermo
nis, ff. de au. & arg. leg. l. Plautius, in fi. ſed de præterita ſtiplõne ma
tris non conſtat, ergo &c. ar. C. de eden. l. ſi qs in aliquo. Secundo,
qa ꝙ illud verbum non eſſet appoſitum ſiue ſcriptum, ſtiplo præ
miſſa iuris efficacia caret, cum nulla in ea reſtõnis vel ꝓmiſſionis
cã inſeratur, vt ff. de doli excep. §. circa. & no. C. de non num. pec. l.
gñalr, in gl. q̃ inci. ſ. venditionis &c. Accedit. ff. man. l. ſi ꝓcurato-
rem, in princ. vbi vniuſcuiuſque ꝯctus initium ſpectandum eſt. ff.
3 de prob. l. cum de indebito. §. fi. ibi, cãs explanauit &c. Nec ob. † in
hoc puncto, ꝙ in p̃cedenti cl̃a inſtr̃i prædicti fiat mentio de cã do
nõnis irreuocabiliter inter viuos, ꝙ in ſequẽti dẽt intelligi eadem
donõnis cã repetita, ꝑ l. Titia. §. idem rñdi. ff. de ver. ob. & maxime
ꝑꝑ copulam, & q̃ plenam repetitionem induceit. ff. de fun. inſtr. l.
Seię. §. Caio. qa licet in ſuperiori cl̃a, Coba. vſus fuit verbo donõ-
nis, non m̃ in ſequẽti cl̃a, alias cl̃a põt nec dẽt intelligi repetita, &
eſt rõ, qa in antecedẽti cl̃a agebatur de ratificatione fideicommiſ-
ſi facti a matre Coba. in quo licet vſus fuerit Coba. verbo donõnis
non tñ ꝓpterea põt dici mera, & ſimplex donõ. ff. loca. l. ſi vno, in
prin. & ibi no. & accedit, ꝙ ſi gñatio verborum accipitur, & aptať
ſm̃ ſubiectam mãm, ſuper qua verba exprimuntur, & non ſm̃ ꝓ
priam verborũ ſignationem. ff. de re. iur. l. non vr̃ data, & plene ibi
no. & ſic cum illa verba donõnis &c. in prima cl̃a adiecta meram
donõnem non inducant, multominus tacita ipſorum repetitio
4 poſſet inducere donõnem. Nam † quoties expreſſum eſt inuali-
dum, nec valet tacitum, vt ff. de do. inter vir. & vxor. l. ſi ſponſus. §.
maritus. & ff. de ſer. ruſ. prę d. l. item. §. fi. & ibi no. Tertio, qa ſi expl
ſa cã donõnis foret inſerta, & recte ſtiplo concepta, dẽt tñ de iure
dici ꝯdõnẽ ipſius donõnis defeciſſe. dñt. n. verba ꝯcepiæ ſtiplõnis,
& ẽt ſi ꝯtigerit ipſos & filias ſuas decedeř ſine filiis ex ſe natis &c.
Et ſic apparet, ꝙ ꝯdõ eſt copulata, & copulatiue proceſſum, ad cu
ius exiſtentiam vtrunq; requiritur & alterum interuenire nõ ſuf
ficit. ff. de ver. ob. l. ſi quis ita ſtipulatus, in prin. de cond. inſti. l. ſi hr̃
di plures, cum ergo ꝓpoſito themate interuenerit vtrunque Co
batium, & filium Cobatij mori ſine filijs, ergo &c. Nec poteſt di
5 ci, † ꝙ coniuncta accipi poſſit pro diſiuncta vel ſoluta. Primo, qa
hoc contingit cãſaliter, vel. l. ſemꝑ, de ver. ſig. & hic caſus non eſt
in l. ſæpe, vel alia l. ergo remanet ſub rl̃a, ut l. commodiſſime. de li.
& poſthu. Item cum in uerbis non uertat ambiguitas, non admit
titur qõ voluntatis. ff. de le. 3. l. ille. §. cum in uerbis. ſed in propoſi
to uerba copulata ſunt clara, & aperta. Item in dubijs, a uerbis nõ
recedendum, ut l. non aliter. de leg. 3. & l. 1. §. ſi is q nauem. ff. de exer
citio. Item non poteſt ſumi ꝓ diſiuncta uel ſoluta, qa repugnaret
mens, & uotum d. Cobatij, nam Cobatio decedẽte ſine filio, & ſu
ꝑſtite nepote, admitteretr̃ Menocius donatarius excluſo nepote
ex ptãte alternationis uel orationis, in qua ſufficiat alterum, ꝙ eſ-
ſet abſurdum & abſonum & ꝯ ueritatem. & uotum Cobatij, nec
. n. uideri dẽt, ꝙ ꝓpriis ſucceſſorib. extraneos anteponat, ut C. de fi
deic. l. cũ acutiſſimi. in fi. & accedit. ff. uñ liberi. l. ſcripto. in fi. & de
bo. dam. l. cum rõ. q nimo ſi oĩa prædicta atq; coniuncta neq; diſiũ
cta prolata eſſent in ꝯctu prædicto, dẽrẽt tamen pro coniunctis ac
cipi ex mente pronunciantis, ut ex prædictis apparet ꝑ dic. l. cum
acutiſſimi. cum ſi. ergo multo fortius, ubi mens & ubi uerba con
currũt. ff. de re. iur. alias de re mili. l. in eo ꝙ plus §. ubi uerbi. & ibi
no. & ſic ceſſat oppoſitio. Ex p̃miſſis ſatis eſt de iure probatum, ꝙ
d. Menocio excluſo bona prædicta, de qbus quęritur, integraliter
pertinere debent ad præfatam dominam Andreolam. Bar.

CONSILIVM CLVI.

1 *Teſtamentum, in quo quis eſt inſtitutus in re certa, & prohibitus ꝙ plus pe tere non poſſit, inſtituto hærede vniuerſali ventre vxoris, ꝙ ſit nullum ſi vxor non ſuit prægnans.*
2 *Teſtator poteſt prohibere ius accreſcendi.*
3 *Teſtator quõ poſſit facere ꝙ leges non habeant locum in ſuo teſtamento.*

Titius Fecit teſtm̃, in quo inter cætera reliquit Ioãni nepo-
ti ſuo fundum, & ipſum Ioãnẽ in tpio fundo ſibi hr̃
dem inſtituit, & uoluit, ꝙ plus de bonis ſuis petere non poſſit, uẽ
trẽ uxoris ſi p̃gnãs eſſet, & ad lucem ꝑuenerit, vlẽm hr̃dẽ inſtituit
morit teſtator, & vxor non eſt p̃gnans, Ioãnes vult totã hr̃ditatẽ.
Seius frater Ioãnnis & nepos d. teſtatoris dicit, teſtm̃ nõ valere, &
ab inteſtato cum Ioanne fratre ſuo ſuccedere dẽre. q̃riť quidiuris.
Pro Io. facit, quia inſtitutus fuit in re certa &c. l. 1. §. ex fundo. & l.
1 ſi ex facto. ff. de hær. inſt. no. C. eo. l. quoties. Contrarium † eſt veri
tas, qa teſtm̃ non valet ꝑꝑ hæc verba, ꝙ plus de bonis ſuis petere
non poſſit, nam ꝙ dr̃, inſtitutus in re certa hr̃ loco heredis vl̃is, eſt
verum, niſi volũtas teſtatoris manifeſte reſtringeret. tex. eſt expreſ
ſus ff. de hær. inſt. l. quoties. §. ſi duo. Sed hic eſt hmõi, ergo nõ eſt
locus illius hæredis ſed legatarij & ſic teſtm̃ nullum, cum non ha
bet hæredem, de his quæ in teſta. delen. l. proxi. Inſt. de le. §. añ hæ-
2 redis. Pręterea † teſtator poteſt prohibere ius accreſcendi, & ſic ꝓ
hibere, ne portio vacans accreſcat inſtituto ex re certa ꝑortione.
tex. eſt ſecundum vnam opin. in d. §. 1. & ibi gloſ. Præterea tex. eſt
expreſſe de iſta queſtione recte intelligendo de inutili teſtamen
to. l. pen. & de libe. & poſt. l. poſthumus, ver. nam & cum duobus,
quod ſic declaro. Si duo ſunt inſtituti, ex quibus poſthumus eſt
exhæ-

Digitized by Google

exhæredatus,& alij duo ſubſtituti,ex qb.poſthumus eſt ꝓteritus, certū eſt,ꝙ teſtor dā.lo ſubſtitutū ꝓhibuit ius accreſcēdi,qa ſubſtitutus ꝓfert ꝯiuncto.C.de fideiuſ.aut.hoc amplius,& no.de acq. hær.l.q patri.ſi qua portio vnius ex inſtitutis deficit,nō ꝑt venire ad aliū ꝯiunctū hrdē,qa teſtor ſubſtōnē prohibuit.Item ad inſtitutū non pōt ꝑuenire.qa gradus ille nō valet,& ſic ne decedat ꝑ parte inteſtatus,totū teſtm̄ reducit ad cām inteſtati.hoc expreſſe tenet gl.in d.ver.nā & cū duob.& hoc eſt in relictis dictæ B.ita in ꝓpoſito cū teſtor ꝓhibuit,ne totū accederet inſtituto ex re certa, totū teſtm̄ eſt irritū.non obſt.ll.ſuperius allegatæ,qa inſtituti fuerūt inuicē ſubſtituti,iō ſubſtō valuit,qa teſtor noluit ius accreſcēdi inter eos adimere,ſed augere,& ſic poſſet venire iure ſubſtōnis vel iure accreſcendi,caſus eſt de impu.& alijs ſubſt.l.l.teſtō.ff. de acq.hær.l.ſi qs hrs.no.gl.& Dy.e.ti.l.nec.§.hrs.Præterea qn̄ ex verbis teſtōris colligitur ꝑplexitas,vel repugnātia,teſtm̄ eſt nullum,l.ſi Titius.de cond.inſt.ſed hoc eſt hmōi,ergo &c.Quia dicit plus de bonis ſuis petere nō poſſit.aut.n.petit illud tm̄,& tunc eſt nullū: quia decederet pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus,aut totū peteret,& caderet concluditur.ergo,ꝙ inſtō eſt nulla.nec ob. de hær.inſti.l.ſi ita quis hæres inſtitutus fuerit excepto fundo,qa verba,inſtituo te hrdē excepto fundo,hoc importāt.i.d fundo te nō inſtituo,non.n.ꝓhibet extāte l.ſeu iure tacite accedere.Sed ſi expſſe diceret,ꝙ fundū petere non poſſet,ꝓhibet,& ſic voluntas teſtatoris ꝯdiceret,& tunc no valeret,d.§.ſi duo,& d.iunb. Nō ob.
3 ſi dicat,nemo ꝑt facere,† ꝙ leges nō hēant locū in ſuo teſtō,l. nemo,de leg.i qa quædam ſunt leges,q̄ aliud de neceſſitate diſponunt.vt ꝙ teſtm̄ hēat ſeptem teſtes,tunc teſtator nō pōt ꝯtrium, imo teſtm̄ eſt nullū,vt ibi.quædā ſunt leges,q̄ aliud diſponūt ſupplendo defectū voluntatis defuncti,vt in caſu nr̄o,ſi teſtor nō fecit hrdē vſem,l.præſumit,ꝙ voluit eū quaſi in parte inſtituere totū hrdē,iō totū ſibi dat:ſed ſi apparet manifeſte teſtatorē voluiſſe ꝯtrium,tunc ceſſat l.ꝓſumptio.in d.l imo totū irritat,qa nō ꝑt ꝓ parte decedere teſtatus,& pro parte inteſtatus,vt dictum eſt,ſimile.l.introduci,ꝙ in ꝯdōnib.q̄ conſiſtunt in non faciēdo, cautio Mutiana hr̄ pro implemento conditionis.l.Mutianæ,de cōd. & demon.ſed ſi appar et teſtatorem aliud ſenſiſſe,tunc ceſſat cautio Mutiana,poſito ꝙ ex hoc irritetur diſpoſitio libertatis q̄ eſt tā fauorabilis ff de ma.teſt.l.fin.Item ſimile lex vult,ꝙ expreſſio conditionis,q̄ tacite ineſt non ſuſpēdit,hoc verū niſi appareat teſtatorem aliud voluiſſe.l.in cōditionib.§.1.de condi.& dem.Concluditur ergo,dictum teſtm̄ non valere iure teſtamenti,& ſic ab inteſtato d. Ioannes & Scius a ort alt ei ſuccedere debent.Bar.

CONSILIVM CLVII.

1 Collaterales q. non veniant in caſu auth bona damna.C.de ſenten.paſ.
2 Bona damnatorum q. acquirantur fiſco ipſo iure,nec ſit opus agnitione
3 Bona damnatorum in caſu auth.bona damnatorum,tranſeunt in matrē,aſcendentes,& deſcendentes ipſo iure abſq; ut aditione.
4 Hæres quando non repræſentet perſonam defuncti.

a In nomine Domini [a]amen. Sup his,q̄ ſ dicta ſunt,&
1 conſilia ſuper puncto præfato.In primo dubio videlicet,† an verbum ex latere,poſitū in auth.bona damnatorū.C.de ſen.paſ.dēat ibi eſſe vel nō,ſatis ſufficienter ꝓbatum eſt ꝑ ꝯſultores ꝓdictos, ꝙ ibi eſſe nō dēt,& hoc ē veriſſimū,vt patet ex tex.libri Nouellarū,cuius verba ſūt hæc.Nullius aūt bona publicari dēant,niſi q neque deſcēdētes neq; aſcēdētes hēant hypo.tm̄ eorū de noīb.creditis & dotib.ſinaūt dotes nō hēat,vxor ſtatutā quartā partē ex reb. dānati hēat,aſcendentes aūt vſq; ad tertiū gradū vocant.iſta ſunt verba tex.in nouellis,ad l̄ram.ex qb.ſatis liquet veniētes ex latere nō eſſe admittendos,& ꝑ hoc in caſu ꝓpoſito tanq̄ nō exiſtētes matri nō obſiſtūt,vt s.dictū eſt.Sup ſcdo dubio,qa mr̄ non agnouit d.bona,an ad hrdē trāſmittat,plus dubitationis,eſt,& hoc examinandū eſt ꝑ duo dubia Primo,an fiſco dānatorū bona acq̄rāt ipſo iure,an opus ſit agnitione.Scdo,an idē iuris ꝙ eſt in fiſco ſit in mr̄e,& alijs deſcendentib.& aſcēdentib.dānato.ū,q hodie vo
2 cant per d.aut.Ad primū oportet videre,† ꝙ fiſcus egeat agnitione,vt C.de bo.dam l.fi.ubi dr̄,ꝙ non pn̄t agnoſci,niſi Principe iubente.Ad idē.ff.de fidei.lib l.3.§.eadem ꝯtrō.& ver.ſeq.q̄ incipit.& ea.l.§.ſup bona & pro hoc ff de nou.l.quoties,in fi ſm primā opi.poſitā in gl q̄ eſt,ꝙ fiſcus non repſentat pſonā agnati,an teq̄ cognoſcat bona priora,ſicut ibi patet.In ꝯtriū eſt dām ꝙ non ſit neceſſaria agnitio,& iſta eſt veritas,nam gl.in l.1.§.an bona.ff. de iu.fi.hoc diſputat.& finalr̄ determinat,ꝙ qn̄ bona deferuntur fiſco iure hrditario,vt qa eſt hrs inſtitutus,tūc eſt neceſſaria aditio:ſed ſi ex alijs cauſis bona ſunt ſoluenda,& fiſco aliquid quæri pōt,ad fiſcum pertinet ipſo iure,vt dr̄ in tex.in d §.an bona,& ꝓbatur eo.ti.l.nō poſſunt.& C.de bon.vacan.l.vlt.nam in eo ꝙ tex. dicit,ꝙ bona iuſſu Principis occupētur.gl.intelligit.i.de facto:nā de iure non eſt opus,cum ipſo iure ad fiſcum pertineant,& per hoc eſt reſponſum ad illā l.eodem modo ad d.l.4.de fideicom. lib.& eodem modo ad gl.quæ eſt in l.quoties.de noua.vel eſt dicendum,ꝙ d.gl.non bene loquitur,& melius loquitur eo.tit. de noua.l.nouatio.vbi dicit,ꝙ aliud eſt quem habere ſucceſſorē ex delicto,aliud ex lege & teſtō,quaſi dicat,ille q ſuccedit ex delicto ꝙ repræſentat eius pſonā cuius bona hr̄,vt d.l.quoties,in fi.ꝙ eſt verum,vt ī.dicā,& ꝯcludit ad fiſcum bona ipſo iure ptinere. Ad
3 ſm,† an idem iuris ſit in matre,& alijs aſcendentib. qui vocātur ꝑ d.auth.dubium facit,quia vr̄,ꝙ prædicta ſint ex priuilegio fiſci, ergo non debeant tranſire ad illos,& ſicut ibi dr̄,ꝙ in matre,& in alijs ſit neceſſaria agnitio,ꝙ ſi non fecit,ad hrdem non videretur trāſmittere,in huius iuris varietate,nā de hoc vr̄ tex.de iure fiſci. l.traditio.§ hrdes,& § ſeq.vbi de bonis fiſco delatis in ꝑmiū certa partem dat lex deferenti ſc,& cum dr̄ ꝙ tranſmittatur ad hrdē d.pmiū anteq̄ hēatur,& anteq̄ fiſco bona adijciantur,ita in ꝓpoſito,cū ꝓp ſanguinis charitatem det parētib.d. bona tranſibunt ad hrdes anteq̄ aꝑhendant.Et ſi dicat,ꝙ in d.§.ad hrdes,& §.ſcīa ꝯſtat de agnitione defuncti,q ſe detulerat vel ꝓferendi animū hēbat.Rn̄deo,ꝙ non ſeqtur ſi deferēdi animum hēt,ergo vult præmium.ſic nō ſequi,ꝙ q implet ꝯdōnem,videat velle hrdiatē,vt ff.de inoffi.teſt.l.quēadmodum.Ex quo ꝯcludit,ꝙ eo ipſo ꝙ illud,ꝙ cā ꝓmij legalis,ꝯcurrit in pſonam defūcti, nō trāſit ad hrdes,licet ꝓmium non ſit agnitum. Sed in oppoſito cā ꝓmij legalis eſt ipſa ꝯiunctio & ſanguinis charitas, vel ſi qua ſit alia cā iuſta,locum hn̄t ita prima d gl.matris premium, tranſmittit ad hrdes ſine ſui agnitione.Caſus eſt in d.§.ſc.hoc ēt probatur,ſicut iſta bona q̄ dēbant deuenire in fiſcum ꝓp damnationem non pn̄t ꝯcedi alteri ad eius poſtulationem,ſed ſolum proprio motu principis.Iſta aūt conceſſio quæ ſit per Auth.vt nullius eſt quædam largitas Principis facta proprio motu,& conſtat ad nullius poſtulationē,ergo dēt tranſire ad hrdes vſq; ad alias agnitiones, nā largitates ꝑuatorum trāſeunt ad hrdes ſine agnitione alia,l.alla.C. de don.& ſic multo magis largitas imperialis q̄ dēt hēre pleniſſimum robur,& multa priuilegia ſortitur,vt C.de bo.quę libe.l.cū multa.Pręterea hoc eſt verū,& ſi leges deficerēt,ꝓbatur rōne.Nā vt ſ.dictum eſt,bona mea non trāſeūt ad hærede:,qa ſeruus hæredes hēre non pōt.ꝙ ſic demonſtrat,nihil aliud eſt hęreditas q̄ ſucceſſio ī vniuerſū ius qđ defunctus habuit.l.nihil ff de ver.ſi.ſed q decedit ſeruus,nihil hēt tpe mortis,merito non hēt hęredē,fallit in captis ab hoſtib ꝓp fictum alias fictionē l.Corn. Ex quo ſequit
4 † vnum,ꝙ licet hrs repræſentet perſonam defuncti, tm̄ in caſu ꝓpoſito non pōt pſonam repræſentare defuncti quo ad ius caſile & poſſeſſionem,nulla.n.erat tpe mortis,& hic eſt caſus ī d l.quotiēs,de noua in fin.Ex quo ſeqtur aliud,ꝙ licet hæres teneat vltra vires bonorum hrditatis,qa repræſentat pſonam defuncti,teneāt ad oīa ad q̄ tenebat defunctus,cū fiſcus vel alius ad quem talia bona deueniunt,non tenetur vltra quam d.bona ſint:eum.n.nō repræſentat pſonam,non tenetur ad onera pſonalia, ſed ſolum tenet quatenus bona patiunt,& iō dr̄ in d.l.nō ꝑnt de iure fi.ꝙ ſi bona non ſunt ſoluenda,non pn̄t ad fiſcum ptinere,& idem in mře eadem rōne,quia in ius fiſci ſuccedit ex principis largitione,vt dictum eſt.Ex hoc ſeqtur tertium,videlicet,ꝙ ex cā inquiſitionis d. bonorum non pn̄t hēre,vt commodum acqratur & tranſmittat ſicut legatum ex agnitione aliqua, non aūt reqratur aditio ſicut in hæreditate,vt l.hæreditatem.ff man.Ex quib.concluditur d.bona tranſire ad hæredem matris, quantumcunq; non adita. Et ita dicimus,& conſulimus nos Franciſ.Tigrini & Bar.de Saxoferrato legum Doctores.& in fidē ꝯſuetum ſigillum apponi fecimus.

¶ Iſtud conſilium non eſt Bar.ſed Franciſci de Piſis,contra cō ſilium Bar.ſ.109.quidam habuit vxorem.

ADDITIO.

a In nomine domini.Addite iſtis Ang.conſ.ſub 3o1.inci.d. Gre. Pagnotij a circa medium.

CONSILIVM CLVIII.

1 Creditor poſſidens bona creditoris q. non videatur ex tali poſſeſſione adir.
2 Filia excluſa tempore a iure ſuccedendi matri quod non admittitur vt legitima per ſucceſſorium edictum.
Succeſſorium edictum quod non habeat locum in hæreditate materna.
Succeſſorium edictum non habet locum in ſucceſſione de iure ciuili.
3 Præſcriptio triginta annorum,currit pupillo poſt pupillarem ætatem.
4 Tempus petendæ reſtitutionis q. incohetur,cum minor ſit effectus maior.

Prædictæ Rōnes quantumcūq; ſint decoræ,vr̄r ꝯcludere ꝯ veritatem.Et primo q̄dam rōnes ſumptę
1 alias ad rōnes ſumptas ex l q in aliena,Rn̄det,† ꝙ illa l.loqtur,qñ interuenit poſſeſſio rerū hrditariarū , quo caſu circa qualitatem actus poſſidēdi verſat ꝓſumptio,videlicet,vtrū poſſederit hrs vel aliter.ſed in caſu nr̄o nihil poſſedit,vn̄ oportet ꝓſumi abſolute actus aditionis nullo ꝓcedēte alio actu;facilius aūt præſumit qualitas,q̄ ſubſtātia.i.potius q̄ pręſumat id geſtū eſſe de quo nihil appareat, vt l.ſciēdum,cū ſua mā.ff.de ver.ob.& ar.1.l.circa prin.de rei vxo. act.ſi dicat,ꝙ debitor intelligit aliud egiſſe,eo ꝙ vr̄ poſſidere hrditatem,vt l.ſſr.& quod ibi no.Reſpondetur,ꝙ re vera nil poſſidet,ſed improprijſſime vr̄ poſſidere.ſed l.illa,qui in aliena.nō loquitur de tali poſſeſſione,& verba l.in dubio debent intelligi ꝓprie & non abuſiuo modo,ut l.item prætor.in prin. Corroborat autem dicta reſponſio ex diſcomparatione effectus huiuſmodi poſſeſſionum:nam poſſeſſio quam habet debitor non pōt ſimul ſtare cum actu adeundi,contraria eſt.n.quia per aditionem debita extinguuntur,& eius poſſeſſio remouetur:non ergo poteſt dici,quod

Digitized by Google

ei, ꝙ poſſeſſio debiti ſit inductiua aditionis, qa ſic eſſet inductiua ſui oppoſiti, ꝙ non pōt eſſe, quia ꝯria, quę ſe adinuicem tollunt, non inferunt poſſeſſionem, vñ quanto longior datur poſſeſſio debiti, tanto includitur interim non eſſe aditionem hæreditatis, vñ diuturnitas poſſeſſionis operatur contrariū, non ob. quia qui ceſſat in reſtōne debiti, vr̃ velle ſibi lucrari debitū. quia hoc non vr̃ pro bari. Præterea nec eſt verū, ꝙ iacente hr̃ditate creditor debitoris videatur ceſſare, vt probabitur. Item non obſt. rō euitādi delicti, qa iſta rō tollit̃ expſſe p l. pecuniæ ſœnebris. §. fin. ff. de vſu. & p no. in l. fi. in 1. gl. ff. de nau. fœno. qa non eſt in mora debitor quouſq; iacet hr̃ditas creditoris: non ergo aliena, ipſemet rñdet, quia penitus alio caſu loquitur. Pręterea l. merito. p quā ipſe mouetur, loqtur in illis dubiis actib. q niſi interpretarētur aliter ſcludere̅t dolū, ſeu morā, q̄ nō pręſupponit neceſſario dolū, nā eē pt ex ſola culpa, ut l. ꝙ te. ff. ſi cer. pe. Pręterea qcquid ſit, aditio hæreditatis facti eſt & factū requirit, ꝙ aūt nihil faciendo dicamus aliquem aliquid feciſſe eſt diuinare & ꝯ regulā, quia facta non præſumimus, & ſic rñdetur ad l. merito, qa loqtur de interpretatiōe actus facti, non aūt, ꝙ pſumatur factū eē aliqd, vbi factū nō appa-
2 ret. Secunda rō dñi Bati. † p quā dr̃, ꝙ filia iſta excluditur primo 30. an. ſpatio a iure ſuccedendi, ut filia, ſed poſtea admittitur, vt legitima, nullo mō eſt vera. Primo qa edictū ſucceſſorū de filio legitimō ñ hēt locū in hr̃ditate materna, ſed ſolū hēt locū i his, q ſunt ſui hr̃des vel fuerunt, i. q ſunt & fuerunt in pſāte defuncti, & ita tex. quem ipſe alle. expſſe loqtur, & hr̃ in l. ſi quis in his. ff. vñ li. & ibi no. in a glo. & C. de ſuis & legi. l. fi. & no. Azo in ſum. C. de ſucceſ. edi. Item illa iuris diſpō, de qua hr̃ in ti. de ſucceſ. edi. & maxime in illo §. ſed videndum. hēt locū in ſucceſſione iuris p̄torii, quia illa ſucceſſio defertur duplici iure filiis, & duplici capite Sed in ſucceſſione de iure ciuili ꝯñda nō loquitur, quia illa de iſto iure nō defertur filiis niſi vno iure, videlicet ꝙ filii, & deſcendentes, & ſi illi iuri repudiant, ſeu ab eo excluduntur, nō ſupereſt aliud d̄ iure ciuili quo admittātur, maximeq; hodie ſublata eſt dr̃ia ſexus & agnationis, & cognatiōis, & defertur ſucceſſio ſub nāli deſignatione pſonarū, ut in Auth. de ſucceſ. ab inteſt. & in illo tit. colligitur ſatis clare. facit C. de repu. hær. l. ſicut, & l. fin. Succeſſio aūt iure p̄torio in caſu noſtro non pōt hr̃e locū, qa ex qualibet eius ſpecie tpe eſt excluſus, quia multi fluerunt āni. Itē qa edictū ſucceſſorū 30. ann. ſpatio eſſet fruſtratorie pditum, qa interim eſſet p̄ſcriptio iuris agendi. nō ergo de his ſucceſſionib. loqtur illud edictū, qđ pbatur rōne, de ſucceſ. edic. l. 1. in princ. & ꝙ no. Azo. in ſum. eo. ti. Tertia ſua rō, † per quā dicit, ꝙ tp̄s pupillaris ætatis intercalatur, ſeu deducitur d̄ tpe deſcriptionis triennalis, eſt uera in iure, ſed nō facit ad factū, quia poſt mortē matris
4 ſiluit filia ultra annos 20. poſt pubertatē. Quarta rō, videlicet † p quam dicit, ꝙ tp̄s quadriēnii petendæ reſtitutionis hoc caſu nō inchoatur, cū minor effecta eſt maior, ſed cū p̄ſcriptio fuerit cōſummata in maiori ætate, arg. eius ꝙ no. gl. in l. ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ſimpliciter, non eſt vera, qa certū eſt, ꝙ tp̄s initii iſtius quadriēnii attenditur, ut l. fi. C. de in integ. reſt. peren. & ip dr̃, ꝙ intra 30. ann. dēr peti reſtitutio, niſi in caſu l. fi. de repu. here. Item non reſtituitur minor aduerſus læſionem, quæ conſummata eſt in maiori ætate, niſi neceſſariam ꝯſequētiā trahat ad geſta in minori ætate, ut l. 3. §. 1. & §. Seio. & ꝙ ibi no. ff. de mino. ſed nō hēt læſio hæc, q̄ præſcriptionē, ſeu conſummationē contingit, neceſſariā ꝯñtiam a principiib. & ſic non potuit maior factus agere. at. non enim. ff. ex qui. cau. ma. & quod plene no. per Cy. C. de reſti. mili. l. ꝙ tpe. in ii. q. vbi ēt reprobat ꝙ no. in d. §. ſed ſimpliciter. hāc ptē Cy. tenet in proprijs terminis noſtræ q. in l. ſanimus. C. in q. cau. in integ. reſt. non eſt neceſ. in vlt. q. ubi determinat, ꝙ ſi preſc. 30. ann. inchoauit in perſona minoris, impoſſibile eſt eū aduerſus eam reſtitui, qa conſummatur in maiori ætate. Iſta fuerunt dicta D. Franciſci ſ. dicti ꝯ alleg. per D. Bar. de Saxofer. loco ſ. poſito.

CONSILIVM CLXIX.

1 *Communis vſus loquendi eſt probandus per allegantem.*
Communis vſus loquendi prævalet omni ſignificationi & omni conſtitutioni in intelligendis ſermonibus.
Statutum uel conſtitutio loquens de locatione quod habeat locum de cōtractu innominato.
2 *Statutum non recipit interpretationem actiuam ut trahatur ad caſus in eo non comprehenſos.*
Statutū recipit interpretationē paſſiuam ut ius cōmune & eius regula extendantur ad ſtatuta.
3 *Lex noua ꝙ extendatur ad caſum comprehenſum ſub regulis iuris antiqui.*
Contractus innominati quod iudicantur ſecūdum naturam cōtractuum nominatorum, quib. magis aſſimilantur.
4 *Laudum ſeu arbitramentum quod appellatur quædam tranſactio.*
5 *Quod non poteſt fieri per contractum, non poteſt fieri per tranſactionem.*
6 *Statutum, ꝙ laudum executioni mandetur, intelligitur de valido.*
7 *Contrahentes quando poſſint allegare nullitatem contractus uigore ſtatuti illum annullantis.*
8 *Si fuit laudatum, ꝙ pro octo annis quidam laborarent terras eccleſiæ, quæ vigore conſtitutionis ultra quinquennium locari non poterant, tale arbitramentum eſt nullum in totum.*

Viſa Quadā ꝯſtōne epi Flo. ſub rub. de locato & ꝯdne i qua inter cætera ꝯtinet, ꝙ nullus poſſet locare res eccłię vl alterius pii loci vltra quinquenniū abſq; licentia epi vel eius vicarii ſub certa pęna, ꝙ ꝯctus aīt factus ſit nullus, & viſo quodā cōpromiſſo facto inter plebanū ſancti Viti diſtrictus partis dicceſis Flor. & eius aduerſarios & arbitratores & arbitros & amicos cōes de lite, qōne, & cōtrouerſia, q̄ erat inter d. partes noīe & occaſione poſſeſſionū d. eccleſiæ & datorū damnorum & gñalr̃ in quacunque cā. & viſo laudo & amicabili cōpoſitione lata per d. arbitros & arbitratores inter d. partes, in quo inter cætera ꝯtinet̃, ꝙ dicti compromittentes teneantur laborare & colere & vſufru-
a ctuare d. poſſeſſiones d. eccleſiæ per ſex annos. a & ꝙ teneant p̄ſtare d. d. plebano quolibet anno certā quantitatē frumenti, vt in d. inſtrīs inde ꝯfectis latius continet̃ & viſo puncto mihi trāſmiſſo & allegationib. utriuſq; partis, ad īueſtigationē veritatis eorū de quib. dubitat̃, & vt ſatisfiat allegationib ſubtiliter factis, in qōne iſta conſideranda ſunt multa. Primo qd iuris † eſſet, ſi d. partes cōcorditer in inuicem promiſiſſent, & allegaretur cōis uſus loquēdi, qui eſt vt talis ꝯctus dicatur locatio, licet detur penſio, ſeu merces non ꝯſiſtens in pecunia numerata: ſed hoc ꝙ dr̃ de cōi vſu loquendi, facti eſt, & in facto ꝯſiſtit. iō ego conſulens poſſum hoc probabiliter ignorare, vt ff. de iur. & fac ign. l. 2. & extra, de conſti c. 1. lib. 6 ſi tñ de tali vſu loquendi appareret legitime, dicerē d. ꝯſtitutionē, quæ de locatione loqtur, ad talē contractū porrigi, nā talis cōis vſus loquendi p̄ualet oī propriæ ſignationi, & oī regulæ omnique conſtōni in intelligendis ſermonib. vt ff. de leg. 3. l. librorum. §. ꝙ ſi Caſſius. & hoc ibi no. p gl. & de fun. inſt. l. cum de lanionis. § aſinā. & de ſup. leg. l. Labeo. ſed vbi de tali vſu loquēdi non apparet, tunc pōt eſſe dubium, nam vere & proprie talis cōtractus vbi nō interceſſerit merces ſeu penſio in pecunia numerata, dr̃ contractus innominatus, vt ff. depoſi. l. 1. §. ſi quis ſeruum. de præſer. ver. l. nālis. §. at cum do. & licet qñq; in iure appellet̃ locatio, vt ff. loc. l. cū olei. tñ improprie ponitur locatio in vſu ꝯſenſiſti, vt ibi no. p gl. cū non ſit contractus locationis, & cū ꝯſtō p̄dicta ſolū de locatione loquat̃, vr̃ prima facie, ꝙ hæc ꝯſtō ad hūc ꝯtractū nō porrigatur, cū tales ꝯſtōnes & ſtatuta interp̄tationē non recipiant ſcḋm ꝙ cōiter tenet̃. tñ contrariū eſt verū. Ad cuius decſonē ſciēdum eſt, ꝙ q̄dā eſt interpretatio actiua, hoc eſt, ꝙ ſtātuta & ꝯſtōnes ſe extendant ad caſus in eis nō comprehenſos, & iſtam interpretationem non patiuntur ſtatuta, & ꝯſtōnes q̄ ſunt contra ius cōe, ut l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. & ff. ad muni. l. cōſtitutionib. & l. quod conſtitutum. de teſta. mil. cum ſi. Rō, qa nō pōt intelligi derogatū iuri cōi, niſi quatenus eſt expreſſum. C. de app. l. p̄cipimus. in fi. Quędam eſt interpretatio extenſiua paſſiua, vt iura cōia & regulæ iptorū extendātur ad ſtatuta & ꝯſtōnes, & iſtam interpretationem bene patiūtur. exemplum, p ſtatuta ciuitatis inuēta ſunt q̄dā onera realia vel perſonalia, certe ad illa onera extenduntur oēs leges, q̄ loquunt̃ de mu. & ho. vt ff de mu. & ho. l. 1. § ibi, ex his q̄ retulimus cætera q̄ p l. cuiuſq; ciuitatis, &c. Aliud exemplum pone, ꝙ per ſtatutum vel ꝯſtōnem eſt inuētus nouus modus teſtandi vel circa ſolennitatē vel circa pſonā, certe ad tale teſtm̄ ponentur oēs regulæ iuris, quæ loquunt̃ de teſtis,
b vt ff. ad leg. Falc. l. 1. §. a. aliud exemplum b magis ad propoſitum.
1 Facta † eſt noua lex C. de fur. & ſer. cor l. ſi quis ſeruo. quæ loqtur in eo, qui tētauit corrumpere ſeruum, quæ l. eſt pœnalis & odioſa: an extendatur ad eum qui ſimili modo attentauit corrūpere filium. certe nō, per ipſam l. ſed per regulam iuris antiqui, quę dicebat, illud ꝙ dicit de ſeruo extendendum ad filium, ut l. vt tacitum. §. 1. ff. de ſer. cor. ita no. gl. in l. quod uero. ff. de legi. & l. ſi qs ſeruo. in fi. Nunc ad propoſitū, licet dicta conſtitutio non loquatur de tali contractu innominatio, cum regula iuris antiqui eſt, ꝙ contractus innominati iudicantur ſcḋm naturam contractuum nominatorum quibus aſſimilantur, d. l. ſi quis ſeruo. & ff. de pen. & commo. rei ven. l. qui conſpectori de præſer. ver. l. naturalis. §. ſed ſi facinore. vnde cum iſte contractus aſſimiletur locationi, dicimus per d. regulā iuris antiqui, ꝙ vbi prohibita eſt locatio, ibi p̄hibitus fuit talis cōtractus, & hoc probatur expreſſe in ſimili i lege quę prohibet militem eſſe procuratorem, vt l. militarem. & l. qui ſtipendia. C. de procu. quæ leges loquuntur in eis, qui ſuſcipiunt mandatum gratuite, aliàs non appellaret̃ procurator proprie. l. 1. in prin. & ibi no. ff de proc. tñ idem erit, ſi miles ſuſcipiat mandatum non gratuite, ita ꝙ cadat in ſpeciem cōtractus innominati, vt C. de condi. ob cau. l. ſi militem. & hæc eſt ratio quare l. ſi uero. §. de viro. ſol. matr. quæ loquitur in uiro, non extenditur ad ſocerum: quia nulla regula iuris antiqui hoc cauebat, imo cōtrarium dicebatur in l. nālis. in fi. ff. de præſer. ver. vbi non æſtimatur, ꝙ quis libertum habeat. Ex prædictis conclude, ꝙ talis cōſtitutio, quæ loquitur de locato, porrigitur ad dictum contractum innominatum ex uirtute regulæ iuris antiqui. qualiter autē dicta con-

ADDITIONES.

a Sex annos. Vide Rom. conſi. 66. vbi ponit, ſi aliquis non poteſt eligi niſi pro vno anno ad officium & eligatur pro tribus, an electio valeat in vno.
b Exemplum. Vide quod voluit Ro. conſi. 345.

Digitized by Google

conſtitutio intelligatur, ꝫ.dicetur, & hæc dicta ſunt ad ſatisfaciē dum quibuſdam argumentis factis ſup hoc pro vtraq; parte. Et ēt ꝑ deciſione dictorum. In ſecundo eſt videndum de viribus d.
4 laudi,& eſt ſciendum,ꝙ d.laudum,ſeu dicta amicabilis compoſitio appellatur per gl.noſtras,quædam tranſactio,vt in Auth. vt diffe.iud.§.1.& C.de iud.auth.ſi vero contigerit,ff.de arbi.l. ſi de meis.§.recepiſſe. vñ r.n. partes tranſegiſſe illo dato,vel retento,ꝙ tales arbitratores dicēt,vnde tale laudum ſeu arbitrium videtur quædam deciſo trāſactionis ſeu compoſitionis facta inter partes in ipſo compromiſſo,vt dr̄ in fi.C.de ꝯhen.emp.l.fi.ff. de verbo. oblig.l.ſi qui,arbitratu.ff.loca.l.ſi merces.in prin.cum ſi.ſed ſm ſtatuta,quæ ſunt cōiter per Italiam,ex ipſo laudo,ſeu arbitramēto oritur actio & habet paratam executionem,ꝙ in quibuſdā cuiis eꝑorum obſeruatur.ſi ergo dicimus primo mō hoc eſſe quādam tranſanctionem declaratam & purificatā per laudū, dicēdū eſt eo modo potuiſſe non fieri, ſicut non potuiſſet ꝯcorditer in ꝯctu deduci,vt ſ.dictum eſt,ꝙ probatur primo per tex.l.cum hi.§ ſi eum his.ff.de tranſac.vbi eſt caſus.de facili.n.fingeretur lis,vt
5 circumueniretur conſtō. Præterea illa† eſt rā cōis,in quib.caſib. non valet ꝯctus ſine decreto,in illis non pōt fieri trantactio ſine decreto.C.ſi aduer.trantac.l.1.& ibi per glo.no.ſed hic talis ꝯctus non poſſet fieri concorditer ſine decreto. ergo nec per modum trāſactionis ſeu amicabilis compoſitionis pōt fieri ſine decreto. qa d.rſa cōis ſe extendit ad hanc conſtōnem, vt in præcedēti articulo dictum eſt.dicta ergo conſtitutio ſumitur ſecūdo modo,ꝙ
6 ex ipſo arbitramēto oriatur actio, idem eſt, quia ſtatuta,† quæ dicunt ex arbitramēto oriri actionem ſeu habere executionem
a paratā,hñt locū in illis arbitramentis,quæ de iure ſunt valida,a ſecus in illis quę nulla ſunt,vt l. eſ.§.condemnatum,de re iud.l.2.§. non quæ vis.ff.de ꝯtrab. Tertio videndum eſt de dictę conſtōnis intellectu,quæ dicit,talem ꝯctum nullius eſſe momēti,& eſt ad-
7 uertendum †ꝙ dicta conſtō facta eſt in fauorem eccleſiarum, vt ex verbis eius apparet manifeſte. Aut ergo quia ipſa eccleſia, vel ꝙ alius pro ea de his qui admittuntur ad hoc petēdū ſm formā c.ſi qs ꝑsbyterorum.de reb eccl.non alie.dicit dictum ꝯctū nullū, qa factum in detrimentum eccleſiæ,& tūc admittiī ad hoc allegādum:cū vere dictus ꝯctus vel dicta amicabilis compoſitio ſit nullus vigore dictæ ꝯſtōnis,vt dictū eſt. An aūt ſit nullus pro toto tpe,an ſolū pro eo,ꝙ ſ.quinquennium eſt ꝫ dicetur ſi ergo d. ꝯctum diceret nullum,alii ꝯhentes ſeu compromittentes cū rectore eccleſiæ,& rector eccleſiæ,vel alius ꝑ eccleſia ꝯdiceret, qa forte talis ꝯctus vel compoſitio eccleſię vtilitatē reſpiceret.tunc tales allegantes de nullitate ꝯctus uigore dictæ ꝯſtōnis non audi
b rentur,qa rſa eſt,ꝙ qñ ꝯctus annullatur in fauorē alicuius, b hoc non pōt alleg.ꝯ eū vt C.de ven.iu inſp.l.ſi dolo.& no.ff.de don.l. eleganter.in prin.& ff.de mino.l.in cāæ.la a.in prin.in gl. ſup verbo,maiores quidem &c.Hoc ēt apparet in pupillo ꝯhente,qa ex ſua parte tenet ꝯctus nō ex parte alterius,vt iura vulgaria dñt,ad idem facit l.non eo minus.C.de proc. Concludo ergo quantum ad primū,de quo q̄rit,ꝙ ſi eccleſia, vel eius rector vult agere ex virtute d.laudi ꝯ ipſos ꝯpromittētes, ꝙ nec ipſi pñt excipere de nullitate d.laudi. Si vero dicti ꝯpromittentes agerent ꝯ eccleſiā ſeu rectorē, eccleſia poſſet ꝯ eos excipere per ea quæ dicta ſunt:
8 Quarto† eſt videndum,an d.laudum dicat̄ nullum pro toto tpe, an pro eo ꝙ excedit quinquennium,& cum fuerit illud tpˢ conſtitutum per arbitramētum arbitrorum,apparet ꝙ pro toto tpe eſt nullū,quia ſi arbitramētū in aliqua parte eſt nullū, in toto eſt nullum.l.in hoc iudicio.fam.erciſ.C.qñ prouo.ñ eſt neceſ. l.certa rōne,& expreſſum eſt.ff.de do.exce.l.apud Celſum. §. itē q̄rit. Præterea licet cultura ꝯcedat̄ ꝑdictis cōpromittētib.cū plebano pro octo annis,& penſio diſtincta ſit pro quolibet annorū prædictorum,tñ pp connexitatē,ſi in trib.annis iudicei locatio, dēt vitiari pro toto. Nam pōt eſſe,ꝙ in quinquēnium colliget certos fructus, quos poſtea nō colligeret,forte ſi eſſet ſylua cędua in dicto podere. Item poſſet eſſe, ꝙ certi fructus colligerētur in octo annis,qui non colligerent in quinquēnium, ſimile exēplum in ſyluis,& vineis de nouo plantatis.Item ſm ꝯſuetudinē eccleſiæ Italiæ terræ pro vno anno ſeminātur & pro alio anno fructus faciunt.vñ expedit poſſeſſiones hr̄e locatas magis pro pari numero annorū quā impari.& ſic pp pluralitatē annorū pluris vel minoris fit penſio quolibet anno.pp ergo iſtam connexitatem ſiue parte tpis vitiat̄,ī totū vitiat,vt l.cū eiuſdē.in fi.de ædil.edi. nō.n. accepiſſet pro toto,alias forte plebanus nō dediſſet, niſi pro toto tpe ꝯceſſiſſet,vt d.l.cū eiſdē.ff.de ſol.l.ſi qui aliā. ibi, nā ñ accepiſſet in integ.creditur,niſi pro ſolido eius fieret, ꝙ ēt apertius declaratur,qñ duo fundi fuerūt dati inſolidū,qa uno euicto totū re
9 ſoluitur,† de in diē adiec.l.ꝙ aūt.§.fi.& l.ꝑ ſi vno. nec ob. ꝑdictis C.de tranſa.l.ſi falſis,qa ibi loqtur qñ trāſactio fuit facta ſuper diuerſis capitulis ſeparatis, hic aūt fructus & cultura oīum annorū diceretur eſſe connexa,ergo &c.ff.de min.l.ēt §.ex cā.nec ob. ꝑdictis.C.de don.l.ſancimus. nam licet nō ualeat donō in eo ꝙ excedit ſummā,valet tñ in eo ꝙ eſt,ꝫ.vel intra legitimā ſumma, & ex hoc nō læditur donans, nec donatarius:qa donās in minus tenetur,donatarius nō,qa donans ꝑ ſibi acquirit,licet minˀ,illā

rōnem facit gl.in l.ſi decem.C.loca.de verb.ob.l.1.§ ſtipulāti. Ex prædictis apparet dictum contractum pro toto tpe eſſe nullū, & prædicta dico,poſito pro conſtanti ꝙ conſtitutio fuerit facta cū debita ſolennitate,ita ꝙ teneat de iure.extra, de loc.c.noſtra.& ꝙ ibi no.per Innoc.ſi enim de iure non valeret conſtitutio, remaneat nos in iure cōi ſm quod ualeat talis contractus, vt de reb.eccl.non alie.c.1.in cle. Et quib.apparet reſponſum ad id, de quo q̄ritur.Bar.de Saxoferato 1353.die 25. menſis Iulij, indictione 6.

ADDITIONES.

a Valida.Vide quæ poſui late in d.§ condemnatum.in apoſtillis ad Bar.
b Alicuius.Vide Anch.conſi.160 & Ro.conſi 402.

CONSILIVM CLX.

1 *Qui mandato alieno accepit mutuū, ſi liberatus fuit a creditore qui confeſſus fuit ſibi ſatisfactum per ipſum accipientem; poteſt contra mandantem agere actione mandati uigore dictæ liberationis.*

Iuramentum delatum fideiuſſori quod poſſit reo principali, non tamē per hoc fideiuſſor habet actionem mandati contra reum.

2 *Creditor ſi non fuit conqueſtus poſt confeſſionem per ipſum factam de ſoluto poſt 30.dies,ex hoc oritur præſumptio ꝙ ſibi fuit ſolutum.*

3 *Iuramentum licet obtineat vim ſolutionis,non tamen eſt ſolutio.*

Titius Promiſit Sēpronio eū īdemnem ꝯſeruare a quadā ꝑmiſſione,quā idē Sēpronius fecerat apud Meuiū creditorē in centū ex cā mutui,& idem Titius fuit cōfeſſus dictū Sempronium d.promiſſionem & oblīonē feciſſe, *ipſius Titij* ꝑcibus & mandato,poſt hoc idem Mæuius finem fecit & refutationem d.Sempronio de dicta quantitate cētum librarum,eo quia d.Mæuius creditor fuit confeſſus ſibi a d. Sempronio fuiſſe ſatisfactū & de propria eius pecunia eſſe integre ſatisfactū.nunc q̄rit̄ an d.Sempronius ex uigore dictarum promiſſionum conſeruationis indemnitatis & refutationis ſibi factæ a creditore poſſit dictam pecuniæ quantitatem repetere a Titio, uel non. Et primo
1 vr̄ † ꝙ non,qa non ꝯſtat per ꝑdicta, ꝙ d.Sempronius ſoluerit d q̄titatē,ſed ſolū apparet,ꝙ creditor ꝯfeſſus fuit, ſed ꝯfeſſio non ꝓbat nec præiudicat niſi inter cōfitentes,ad ꝙ facit gl. ff. de iureiu. l.duob.§.1.vbi dr̄,ꝙ ſi creditor deferat iuſiurandum debitori.i.fideiuſſori,ꝙ prodeſt reo,& principali debitori, ſed non pp hoc fideiuſſor agit mandati contra reū, licet iurm̄ obtineat vicē ſoſonis,quia hoc uerum eſt inter creditorem & fideiuſſorē, nō autē quantum ad reum principalem. In ꝯtrium arguitur & ꝓbatur ſic uera ſoſo,confeſſio ſeu apocha de ſoluto poſt 30 dies æquiparātur,ut C.de non nu pecu.l.in ꝯctib.§ ſed qm̄.circa fi.imo apocha nō ſualet niſi pecunia ſoluta ſit, vt ff.de acceptila. l. ſi acceptilatio. §.fi.ꝙ intelligendū eſt uere ſeu interpretatiue.ſ. taciturnitate creditoris 30.dieb.ut in d.§.ſed qm̄.igitur idem Sempronius ꝓmiſſor ita poterit agere utili actione,uel ſtipl̄one ꝑdicta ꝯ d. Titiū ac ſi vere ſoluiſſet. Scđo ſic,certū eſt ꝙ dicta ſoſo nō eſt vera,ſed īterpretatiua,ut dictum eſt.ſed ita eſt de iure ꝙ pecunia cenſet̄ abeſſe fideiuſſori ſi interꝑtatiue ſoluat ac ſi vere ſoluiſſet. ff. man.l. inter cāſ.§ abeſſe.de fideiu.l.ꝗ debitorē. hoc eſt ꝙ dicit gl. in d.l. inter cāſ.§.ꝑterea.ſup verbo,ſoluitur,dicit ibi gl.i.vere uel interꝑtatiue.Hinc eſt ꝙ licet fideiuſſor nō ſoluat creditori,ſed debitorē ſibi deleget,& creditor a d.debitore delegato nihil conſequat̄,vt pote qa eſt non ſoluendo,nihilominus tñ fideiuſſor agit mādati ac ſi ſi debitū uere ſoluiſſet,vt d iurib.quib.non credo ad rē alias eſſe neceſſe,ſed ad gl.rn̄dere. Tertio ſic, aut creditor fuit ſic ꝯfeſſus,ut ſ.dictū eſt,eo ꝙ fuit ſibi a dicto fideiuſſore uere ſolutū,aut ſpe futuræ numerationis,aut quia uoluit d fideiuſſori donare remunerandi cā,aut ſimpliciter & gratis nō remunerandi animo. Primo caſu nulla eſt dubitatio,quia competit ſibi actio mādati, ex quo uere ſatiſfacit. Secundo caſu idem dđm,cum ſit interꝑtatiua ſoſo,quæ poſt 30.dies hēt effectum, ſicut vere ſoret ſoſo facta,vt ſ.eſt probatū.ad qđ optime facit tex.in d.§.qm̄.ſuper ver. ꝑcatus,circa fi.gl.in d.l.in ꝯctib.C.de non nu. pecu. dicit ibi gl. ꝙ is qui confitetur ſibi ſolutum nō remittit gratis, vel aliter pōt ꝓbari.aut creditor fuit conqueſtus intra 30. dies pecuniā ſibi non
2 fuiſſe numeratam,aut non:ſi conſtat,† ꝙ non fuit cōqueſtus,ergo præſumitur ꝙ fuerit ſibi ſolutū.quæ ꝑſumptio transfert onus probādi in aduerſariū,vt Inſti.de lit.obl.cir.med.& l gñalr̄. C. de non num.pecu.no. Moder. in l.ſi ex cautione, e.n.ſtabimus ergo hoc caſu d.præſumptioni,niſi ꝯtrium probetur. Tertio vero caſu ſi voluit creditor interceſſori donare remunerationis cā, & tunc adhuc huic interceſſori competit actio mandati ad ſolidā pecuniā conſequendā,vt ff.man.l.idēq; § fi.Quarto caſu qñ gratis nō remunerandi aīo. tunc nō cōpetit mādati actio, vt d.l.ſi uero nō remunerandi.cir.prin. ſed iſte caſus nō ꝑſupponitur in dubio:qa ſimpl̄r donare eſt perdere,& nemo præſumitur iactare ſuas pecunias,vt l.cum de indebito.ff.de ꝓba.cum ſi. Et ſic ex ꝑmiſſis euidenter concludo,d.Sempronium interceſſorem efficaciter agere & ꝯſequi debere a d.conſeruatore quantitatem in d. inſtr̄is contentam,nō obſtante oppoſitione prædicta.& ita cōſulo. Ad glo
3 quæ eſt in d.l.duob.§.1.ff.de iureiur. rn̄deo,ꝙ licet iurm̄ obtineat vicem ſolutionis.nō tñ eſt ſolutio,ut ff. de po.l.ꝙ Nerua,nē pe eſt ſolutionis probatio. Ad prædicta, ſolutio & confeſſio creditoris probat ſolutionem ueram vel ſaltem interpretatiuā, eſ-

iis

Digitized by Google

pſis 30. diebus, vt eſt probatum, niſi ꝯtrarium probaretur, vt ſ. dixi. Præterea ſi diceremus, ꝙ prædicta confeſſio non noceret reo pro fideiuſſore, igitur nec prodeſſet: quia qua ratione non nocet res inter alios acta, eadem rõne nec prodeſt, vt C. quib. res iudi. non nocet. l. 1. & ibi no. in gl. igitur nõ obſtante dicta reſutatione poſſet creditor agere contra eum, quod eſt ridiculum dicere. Igitur concludendo conſulo, vt ſ. dixi, dictum Sempronium agere, & conſequi poſſe & debere, & ita conſulo ergo Bar.

ADDITIO.

a Iacob. Menoch. Tiraq. de retract. con. §. 4. gl. 6. nu. 17.

CONTRARIETAS, CONCORDIA.

¶ Pro concordia. Aduerte ꝙ dñs Alex. in l. duobus. §. a fideiuſſo- * re. ff. de iureiur. vbi Bar. tenet, ꝙ creditor principalis, qui fecit confeſſionem fideiuſſori, ex ea nõ poteſt agere contra principalem debitorem, licet dicat Bar. ſibi contrarian in hoc conſil. 160. Nõ tamen meretur allegari contrarius, nam in d. §. a fideiuſſore. Bar. non firmat pedem, quia vtitur verbo, forte. Adde his quæ habentur ſecũdum Ang. & nouiſſimos in l. a diuo Pio. §. ſed ſi emptor. ff. de re iud. in l. 2. §. creditum. ff. ſi cer. pet. cum. ſim.

CONSILIVM CLXI.

1 *Emphyteuſis poteſt concedi cum pactis fidelitatis & feudalibus etiam ex interuallo factis, & erit contractus emphyteuticus.*

2 *Res eccleſiæ non poſſunt infeudari nec de nouo in emphyteuſim concedi, niſi prout ſolitæ ſunt concedi.*

3 *Pactum appoſitum in contractu emphyteuſis, quod propter canonem non ſolutum res non reuertatur ad eccleſiam, ſed liceat moram purgare per quinquennium, valet.*

4 *Cauſa, propter quas quis priuatur iure feudi vel emphyteuſis ſibi cõceſſæ.*

5 *Beneficium dicitur, quando res magni valoris pro modico conceditur.*

In nomine Domini. Amen. Proponitur, ꝙ ſyndicus monaſterij S. Laurẽtij in campo renouauit & firmauit in emphyteuſim, & iure emphyteuſis Octauiano de Brunforte pro ſe & filijs ſuis, & filiab. & nepotibus legitimis maſculis & fœminis, ſi extabunt, alioquin ille gradus q defecerit, poſſit ſuppleri in duab. alijs perſonis liberis, & extraneis, &c. caſtrum Caſtellionem cum curti, cum quadam alia annua penſione, pacto appoſito, ꝙ nec ꝑ canonem non ſolutum res ꝓdictæ in eccleſiam S. Laurentij reuertantur, ſed liceat ei, & ſuis hrdib. intra quinquẽnium morã canonis non ſoluti purgare, & poſt 5. an. aduenientib. ſp ſoluere valeat penſionem, vt in inſtrõ inde confecto plenius continet, demũ eadẽ die loco & teſtib. d. Octauianus promiſit dicto ſyndico multa pertinentia ad fidelitatẽ & iurauit fidelitatẽ dicto monaſterio & Abbati, vt inſtrõ manifeſte apparet. Cõtigit, ꝙ d. Octauianus tpe vitæ ſuæ ceſſauit in ſolõne canonis per multos annos. Item venit ꝯ promiſſum factum multis modis, ſpecialiter aggrediẽdo Caſtrum in quo erat Abbas d. monaſterij, percutiendo hoĩes d. locorum & occidendo, demũ mortuus eſt d. Octauianus, relictis aliquib. filiab. fœminis, & quibuſdã alijs extraneis vlib. hrdib. inſtitutis. Nunc q̃rit, vtrum dictæ res iure aliquo redeant in dictũ monaſteriũ. Ponit ẽt, ꝙ antéceſſorib. d. Octauiani fuerint dictæ res ꝯceſſæ ſub debito fidelitatis ꝑ eos factæ, vt patet publicis inſtris. In qõne ꝓdicta vidẽdum 1 eſt. Primo † qs ꝯctus ſit ꝓdictus. & ſi primæ ꝯceſſionis inſtrm inſpiciamus, eſt mere ꝯctus emphyteuticus, vt patet ex tenore iſtri. C. de iure emphy. l. 1. Si vero inſpiciamus tenorẽ pactorũ ſecũdo initorum, in qb. ꝓmittit fidelitas, vr feudũ. nã feudũ a fidelitate vl fide dictũ eſt ꝯctus emphyteuſis hñs in ſe pacta fidelitatis & iura feudalia, vt dicit tex. in fi. ff. depo. l. 1. § ꝙ ſi rẽ. ſicut eſt emptio hñs i ſe pacta locationis & ꝯductionis, vt ff. de ꝯh. emp. l. fundi partem Sed diceres hoc verum, qñ pacta eſſent appoſita incontinenti, vt dictis legib. Sed in propoſito licet pacta dicta fuerint facta eodem die loco & teſtib. non ſequitur ꝙ incontinenti. Rñdeo, ſupponit, ꝙ ſub dictis pactis erat conſuetum ꝯcedi. & ſine hoc infert, ꝙ res 2 † monaſterij non pñt infeudari nec de nouo ꝯcedi in emphyteuſim niſi prout ſolitæ ſunt infeudari vel concedi, ext. de feu. ca. 2. & de don. per tuas, & 10. coll. epm, & Abbatem & Abbatiſſam. c. 1. cũ igit ꝓcedit ꝯctus ꝯceſſionis in emphyteuſim, intelkr actum, ꝙ talia ſolita ꝓmittant, cũ alr ꝯcedi nõ poſſet, vt ff. de aq. plu. arcen. l. ſi prius. §. 1. ff. ſi cer. pet. l. cũ quid. de ædi. edi. l. ꝙ ſi nolit. §. qa aſſidua. licet ergo poſtea ex interuallo ꝓmittat, tñ incõtinenti vr promiſſum, vt l. Modeſtinus. de ſol. ſi tñ poſſet ꝓbari ꝑ teſtes dicta pacta fuiſſe incontinenti appoſita, ſecurius eſſet. Itẽ ꝯ pacta dices, in d. pactis fidelitatis exprimit ꝙ d. Octauianus fecit iõ, qa do. Ab. ẽt ſibi ꝓmiſit aliqua. ſ. nõ receptare inimicos ipſius. Rñdeo per hoc ſolũ qñ ꝓdicta ſeu pacta feudalia, qa dñs verſa vice dẽt vaſallo, licet non iuret, ſed tenet iuuare & defendere vaſallum, vt 10. colla. de inueſti. c. 1. in fi. & ſi de feu. fue. cõtrouer. c. dño committente, & 3 no. in tit. hic finitur lex. c. 1. in pr. gl. Hoc ꝓmiſſo † ad qõnem ꝓpoſitã ſi conſideramus nomen proprium ꝯctus emphyt. hẽmus vires illius pacti, ꝙ non reuertat ad monaſteriũ ꝑ canonẽ nõ ſolutũ, ſed liceat ꝑ quinquẽniũ morã purgare, & ad m dictũ pactum a valere.[a] C. de iure emphy. l. 2. cum ante ſolo ſit facta. Quia aũt importet tale pactũ, dico ꝙ illa verba gñalia ꝙ non reuertatur ꝑ canonem non ſolutum reſtringentur per ſequẽtia. ſ. ꝙ liceat morã purgare &c. Vt eſt expreſſum in l. ſi cũ fundum. de verb. ſig. dicta aũt limitatio operat, vt vſq; ad quinquẽnium liceat purgare moram, poſt non, nã permiſſum ad tps vr vltra tps prohibitum, vt l. ſtatulib. §. Stichũ. de leg. 2. & poſtu. l. Imperator. hoc ẽt corroborat iure. qa pactũ ſimplr factũ de nõ expellendo conductorem, intelkr, niſi diu ceſſauerit in ſolõne, hoc eſt ꝑ biennium,[b] vt l. quæro b §. inter locatorem. ff. loca. & id ꝙ ſequit in d. inſtrõ, ꝙ ei liceat per 5. an. aduenientes ſoluere penſionẽ, de eodẽ quinquennio loqtur & cã deliberationis eſt poſitum. ſ. qualr purgatur mora. ſ. ſoluendo penſionem. q. d. nullum aliud intereſſe debeat ſoluere, ꝙ releuat, quia de iure cõi non admittitur purgatio moræ. niſi ſoluat ꝓmiſſum cũ toto intereſſe, vt ff. de verb. obl. l. ſi ita quis. §. Seia. & ff. de arbit. l. ſi cum dies. §. fi. & ibi no. per gl. ſi ergo ceſſatum eſt in ſolutione canonis per quinquennium & per duos annos qui dannar de iure cõi d. monaſterium põt dictas res repetere ex vigore inſtrũ 4 emphyteutis. ext. de loca. c. potuit. Sed reſtat † videre ſi conſideremus d. ꝯctum emphyteuſis prout hẽt pacta feudalia & promiſſionem & iurm fidelitatis, & in hoc dẽm eſt, ꝙ ſi aſſaliuerit Caſtrũ in quo d. Abbatẽ eſſe ſciebat iuſtã eſſe cãm ꝑ quam res ad monaſterium reuertatur, vt 10. col. quib. mo. feud. amitt. idem ſi aliq̃ grauem iniuriam intulerit, vel qũocunque nondum quinquennio elapſo ꝯ iurm fidelitatis venerit, vt 10. col. q̃ ſit prima cã bñfi. amit. c. 1. & no. in d. c. 1. quib. mo. feu. amit. Dicendum eſt ẽt, ꝙ de iure cõi abſq; aliquo pacto, ſi Abbatem vel aliquem clericũ Abbatis occiderit, vel vulnerauerit, eo ipſo oẽ beneficium qd habec bat a dicto monaſterio, perdit,[c] extra. de pœn. cap. in quibuſdam. 5 Iſtud aũt põt & dẽt dici † beneficium eo ꝙ res magni valoris fuit conceſſa pro modico, & ſic vr cã lucratiua vel quaſi, vt ff. de do. exc. l. apud Celſum. §. autoris. ibi, ex quacunque cã quæ proprie lucratiuam cãm hẽt, vt ibi no. ex diffinitione beneficij poſita 10. col. in quib. cau. feu. amit. c. 1. §. fi. In iſtis quidem cauſis dicẽdum eſt, ꝙ ſi ꝑ aliquã ex d. cauſis a dicto ſuo iure ceciderit, filiæ ipſius Octauiani nõ admittunt. Caſus eſt expſſus 10. col. ſi vaſa. feu. pri. c. 1. Non ob. prædictis ꝙ in d. pactis fidelitatis fuit addita pactio cõuentionalis, quia per hoc non videtur receſſum a pœna legis, vt no. ꝑ gl. de iure emphy. l. 2. Bar. de Saxofer. Ang. de Amelia. Fran. Abbas monaſterij Saxini, & Thomas de Eugubio.

ADDITIONES.

a Valere. Idem conſuluit Pau. de Caſt. conſ. 138.

b Beneficium. Vide Alex. late conſi. 85. & 112. lib. 1.

c Perdit. Idẽ. vide in conſi. Bal. 5. 2. lib. D. Chriſtophori Caſtellio. vbi dicit, Odo. dicere, ꝙ etiam ob iniuriam verbalem vaſallus poteſt feudo priuari.

CONSILIVM CLXII.

1 *Quitatio facta a minore ſuper re prohibita alienari ſine decreto, non valet.*

2 *Generalis quitatio non porrigitur ad facta dolo, niſi expreſſe exprimatur.*

3 *Iuramentũ factũ per minorem iurantem ſe maiorem, nõ roborat cõtractũ.*

a In nomine Domini[a] amen. In qõne prædicta ſup primo puncto de ꝑſcriptione quinquennij ſufficiẽtiſſime fuit, dictũ, & alleg. nam d. l. vult, ꝙ non hẽt locum in re vẽdita ignorante pupillo nec in hoc art. video rectius vel melius poſſe rñderi vel dici. Super ſecundo art. de quitatione facta, dico, ꝙ ſi bene inſpiciatur dicta quitatio, nullius eſt momenti. qa non eſt ſecuta ſpãlis ꝯfirmatio, vt C. ſi maior fac. l. 11. & ſ. alle. ſufficienter. Scdo, qa ratificatio ſequẽs æquiparatur mãdato, vt iura vulgaria dñt, ſed in gñali mandato non venit alienatio bonorum immobilium, vt ff. de 1 proc. l. procurator rerum. ergo nec in gñali quitatione. Tertio † qa dicta quitatio fuit facta a minore 25. ann. vt ex tenore ipſius apparet, ſed minor non põt alienare rẽ immobilẽ, nec aliquẽ actũ facere ꝑ quẽ res alienet ſine decreto, vt C. de præd. mi. l. ſi ad reſoluẽdã. vbi eſt caſus maxime cum hic non appareat iurm, vt ꝗ. dicet. Itẽ quarto, qa dicta qtatio fuit facta occaſione adminiſtrationis ſed dicta vẽditio facta ꝑ illos tutores nõ fuit adminiſtratio, ſed dilapidatio vel rapina, vñ cum non appareat cã quare, & ſic nõ bona fide, ꝑ ꝯñs nõ eſt adminiſtrator tutelæ, vt l. qui filiũ. §. 1. de ma. teſt. & pro emptore. l. qui fundum. §. ſi tutor. cum ſi. Ex hoc etiã 2 † inſurgit quinta rõ, ꝙ gñalis quitatio nõ porrigit ad ea, quæ ſunt b facta dolo,[b] niſi ſpecialiter exprimatur, vt C. de tranſac. l. ſub ꝓtextu. & ff. de pac. l. tres fratres, & ibi no. nec põt dici, ꝙ fuerit iuratum 3 pupillum vbi ponitur quitatio iurantis &c. Quia † illa verba innuũt, ꝙ iurauit ſe maiorem 14. an. nec nunc negatur, nõ tñ per hoc roboratur ꝯctus, quia iurari dẽt ſuper ꝯctib. non retractandis, vt in auth. ſacra. ſ. aduer. vẽdi. quod hic factum non fuit. Præterea poſito, ꝙ expreſſe iuraſſet non venire ꝯ comprehenſa in d. inſtrõ, non releuaret: nam ibi nõ dr aliqd de iſta alienatione, nec eſt ibi aliqd verbum, ꝑ quod ad iſtos extẽdi debeat, ergo nec iurm ad illud extẽditur, vt extra. de iureiu. §. quintanallis. &c. veniẽs. & ſic non ob. ꝙ obligari poſſet. ff. de re. cõ. l. illicitas. quia ibi loquitur quando expreſſe nomine dictæ venditionis illicitæ retractatio facta fuit

ADDITIONES.

a In nomine domini. Huic conſi. adde quod plene voluit Ang. conſi. ſuo 153. incip. do. Catharina. vbi multa pulchra dicit, & con. incip. do. Tullius.

b Dolo. Vide Pau. de Caſt. conſi. 308.

Digitized by Google

fuit ꝯ tutorem & pupillum ſatisfactum: hic nihil de hoc tempore dictę venditionis proponitur. Ex quibus concluditur, dictam q tationem d. emptori in nihilo opitulari. Et ſic dico ego Bar.

CONSILIVM. CLXIII.

1 *Inſtrumentum vel ſcriptura ſumptum vel ſumpta habens intitulationem libri de quo dicatur ſumptum, licet non habet ſubſcriptionem, probat, ſi librum & intitulationem apparet eadem manu confectum.*

2 *Obſcuritas imbreniaturæ declaratur ex ſequentibus & præcedentibus, & ſic ſumitur inſtrumentum.*

3 *Quando notarius in protocollo dicit, lectum & publicatū, præſumitur quod fuit rogatus.*

1 **Quæritur** Si aliqua ſcriptura † vel inſtrm̄ vel teſtm̄ hēat intitulationem libri de quo dr̄ ſumptum, nō
a ſubſcriptionem a notarii, an credatur ſibi. Dico q̄ ſic, ſi liber ille eſt publicus e a publicatione, quæ regratur in protocollo notariorū mortuorum ſm̄ formam traditam extra, de fi. inſtru. in c. cū P.
b tabellio. ᵇ ſufficit. n. q̄ illa inſtrā per notariū tradita fuerſit ignota, vt ibi paret, ſed in propoſito eſt hmōi, ergo &c. Præterea hoc eſt ſcriptum manu illius notarii, vt apparet ex intitulatione illius, q dicit, hoc eſſe libri ſui quaternū rogationum, protocollorum, & cæterarum ſcripturarum peruētarum ad manus eius notarii & c. Quid. n. eſt aliud dicere, liber rogationum, q̄ liber eorum de qbus rogatus ſum? certe non pōt ppendi. idem in eo dicit, protocollorum q̄ idē importat, & illud q̄ ſequit̄, pūētarum ad manus mei notarii, ſunt verba iuxta vulgare prolata, qa ad manus notarii dr̄ puenire ea, de quib. rogat, vt ſcribat: ea. n. q tractamus & gerimus licet icorporalia ſint, dr̄ ad manus noſtras puenire, vt l. p manus. ff. de in. cōd. hoc ēt verificatur ex ſequētibus: quia ſcripta ſunt manu eiuſdem, qui intitulationem ſcripſerat, iſta n. verba debent intelligi, vt ſcriptura iſta congruat his quæ ꝯ. dr̄. vt ff. de lega. 2. l. cū pr. §. cum imperfecta. nec. n. intelligi pōt, q̄ ſit manus alterius cū
2 appareat manu eiuſdem. Spec. † ēt in tit. de inſtru. edi. §. oſtēſo. ver. quid ſi imbreniatura. dicit, q̄ ſi inueniatur obſcuritas imbreniaturæ, declaratur ex præcedentib. & ſequentib. & ſic pōt ſumi inſtrm̄
3 Item hoc eſt publicum q̄ apparet ex verbis notarii † poſitis in fine d. teſti, dum dicit lectū & publicatum. ſic d. teſtm̄ &c. hoc. n. q̄ dicit, publicatum importat de neceſſitate, q̄ notarius fuit rogat⁹ ſcribere, aliter. n. non dicitur publicatum. C. de teſt. l. publicati. & ſicut verbum, ſtipulationis, de neceſſitate importat interrogationem & reſponſionem, ita verbum, publicatum, dictum per notarium importat ipſum fuiſſe rogatum, vt dictum eſt. Concluditur q̄ dicto teſtamento in inſtrumento ſumpto ex protocollo notarii mortui eſt adhibenda fides, ſicut publico, & habetur in Spec. in d. tit. de inſtru. edi. §. oſtenſo. ver. illud quoque prætermittendū non eſt. & ver. ſi is, alias ſeq. Bar. ita conſuluit Aſſiſii.

ADDITIONES

a Subſcriptione. Vide Ang. conſ. 220. & 338. Pa. de Caſt. conſ. 210. Bal. cōſ. 61. li. 5.
b B. l. cum P. tab. Addite vltra ea quæ ponuntur per Cano. in cap. cum P. tabel. de fi. inſtrum. conſ. Ang. pater ſtipulatus eſt dotem numero. 160. in ſtampa Pap. & aliud conſi. Pau. de Caſt. conſi. 330. & aliud conſi. Ang. 331. incipit equitur inter cætera.

CONSILIVM CLXIIII.

1 *Commiſſio citationis neceſſe non ſit iudice ſedente. Et ſic ſi ſit extra iudiciū proceſſus non vitiatur.*

2 *Dilatio finitur ſi ſita cauſa dilationis.*

1 **Proceſſus** Et ſnīa † vr̄ legitime facti, nō obſtante q̄ citatio nō fuit commiſſa a iudice ſedente pro
a bunali: a quia hoc non requiritur, cum nulla cāæ cognitio requiratur, imo ſic neceſſe hēt facere iudex, vt patet ex forma ſtatuti, ergo &c. vt ff. de in diem adiect. l. voluit. hoc ēt eſt de iure cōi, vt ff. de arb. l. diem proferre. in prin. & l. ſed ſi interpellatur, §. 1. Item ob. q̄ pronunciatio facta de patre non admittēdo fuit facta dilatione
2 pēdente, quia † ex eo, q̄ pr̄ dixerat ſe non reperire filiū, fuit finita cā dilationis, per ꝯñs dilatio, ſicut ſi ille, qui hēret ad comparēdum in termino 8. dierum, comparet in primo die. ff. de acq. her. l. ſi quis hr̄s. ita in propoſito. ff. ad Treb. l. filia. §. 1. in quib. eſt expreſſum. & illud, q̄ pr̄ dicit ſe non reperire eum, nō releuat, quia qn̄ terminus datur vni ad denunciandum alteri, ille dēt venire vel mittere, alias iudex dēt procedere, vt C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia. Ita facit iudex hic, & optime. Non ob. comparitio patris, qa ex iuſtis cauſis allegatis per iudicē iudex non admittebat eum. Itē pro proceſſu facit illud expreſſum ſtatutum quod loquit̄ q̄ exbanniti pp contumaciā intelligantur rite exbāniti & condēnati, q̄ ſtatutum tollit oē dubiū, & ita de iure vr̄ mihi Bar.

ADDITIO

a Pro tribunali. Vide Rom. conſi. 397.

CONSILIVM CLXV.

1 *Condemnatus de falſa moneta quomodo poſſit appellare.*

2 *Dans conſilium vel mandans ei, qui alias erat facturus, quòd non puniatur.*

3 *In delictis, quæ ſola animi corruptione committuntur, conſulens ei qui omnino erat factūrus, punitur.*

In quæſtione Quæ quæritur, an ſer Leonus poſſit appellare a ſnīa ꝯ ſe lata. Secundo ſi appel-
1 lat, qui ſint partes iudicis appellonis. Circa primū viſo † proceſſu ꝯ eū & eius tenore, vr̄ de iure dīm, q̄ dictus ſer Leonus appellare poſſit, & hoc oñ ſic. Certū eſt, q̄ de iure cōi hēmus r̄lam gnālē, q̄ a qualibet ſnīa pōt appellari. niſi reperiat̄ expreſſe prohibitū. l. & in minorib. & l. a proconſulib. C. de appel. ſed in caſu nr̄o non eſt prohibita appl̄o, nec de iure cōi, nec de iure ſpeciali, ergo &c. de iure cōi conſtat, qa non pro oī falſo prohibetur appl̄o, ſed ſolū pro falſa moneta: in aliis vero ſuppōnentib. vnā monetā pro alia, hoc nō reperit̄ prohibitū, ergo &c. Itē nec de iure municipali ciuitatis Tuderti hoc reperit̄ prohibitū, qa ſtatuto ciuitatis Tuderti prohibet̄ appl̄o, ſi qs condēnatus ſuit p falſitate. ſed iſte ſer Leonus nō ſuit ſic condēnatus, imo pro delicto nullo & non punibili ꝯdēnatus eſt, & non ex aliqua iuſta cāa, ſi recte inſpiciant̄ verba
2 ꝯſtatuti ciuitatis Tuderti, & inſpiciant̄ verba ꝯdēnationis, dictus ſer Leonus dr̄ mandaſſe & conſiliū dediſſe, poſtq̄ prædicta oīa deliberauerat, & ſic dedit conſiliū ei, qui aliàs erat facturus, q̄ eſt factū non punibile, vt optime probat̄ Inſtit. de obl. q̄ ex deli. naſc. prin. & l. ſæpe. inſi. de verb. ſig. & l. 1. §. perſuadere. de ſer. cor. & ibi
a no. Non ob. ſi dicat̄, q̄ hic fecit plus, qa mādauit, nā hoc caſu mādatū factū ei qui deliberauerat. idē eſt qđ cōſilium, ᵃ vt l. a. in fi. ff.
3 mand. & ibi gl. no. & tunc ſi bene † aduertat nō ob. no. per Dyn. in c. nullus ex conſilio. de reg. iur. lib. 6. quia illud dēt intelligi in delictis quæ ſola animi corruptione committuntur, vt ſerui corrupti, vt d. l. 1. §. perſuadere. no. ff. de iniu. l. non ſolū. §. Proculus. put eſt in l̄ra volenti &c. Quia iſta l̄ra vr̄ approbari per glo. in d. l. ſæpe. ſed poſito q̄ eſſet vera illa l. §. ille hēret locū circa rē furtiuā, vt ibi expreſſe d. gl. &c. Non obſtat ſi dicatur, hic fecit plus, quia dedit auxilium, vt in qōne continet̄, nam quantū ad dictum ſer Leonum nil releuat, nam in inquiſitione non declaratur, q̄ auxilium dederit, n ſi q̄ dederit auxilium prædicto modo, ſ. mandando & conſulendo, & ſic videtur incertum in inquiſitione deductum. Bart.

ADDITIO.

a Conſilium. Vide Ang. conſi. 22. Bal. conſi. 220. lib. 5.

CONSILIVM CLXVI.

1 *Laudum latum ab arbitratore debēte arbitrari pretium rei, abſente parte & exbannita, quòd non tenet.*

2 *Verbum, placuerit, importat arbitrium boni viri.*

3 *Arbitrator intra quantum tempus arbitrari poſſit. Et arbitramentum latum poſt tempus non tenet.*

4 *Declaratio pretij rei venditæ collati in tertium facta poſt publicationem bonorum venditoris non tenet.*

Fiſcus quando habetur loco hæredis.

Calamanus De Spoleto vendidit cuidam vnam ſuam poſſeſſionem pro pretio, q̄ arbitrabit̄ dñs Ray. qui arbitratus eſt abſente venditore & poſt quadrienniū venditore exbānito, & bonis eius publicatis. Ex hoc ſequitur dubiū, an arbitramentum latum abſente & irrequiſito vēditore valeat.
a Scđo an valeat, a quia latum poſt quadrienniū. Tertio an valeat, ex
1 eo, quia latum poſt publicationem bonorū. † Super primo dico q̄ Pet. alias Iac. de Bel. ff. de verb. obl. l. ſi quis arbitrat. dicit, q̄ nō valeat per ipſam l. quā alleg. pro caſu. qa ſi poſſet fieri abſente parte ſtipulato nō eſſet in mora. ita tenet Cy. in d. l. 1. C. de empt. Quidam vero aduocati conſuluerunt ꝯtrium his rōnib. Primo, quia arbitrator non dēt iudicialiter cognoſcere, ſed extraiudicialiter ſe de negocio informare dēt, vt no. Innoc. in c. quintanallis. extra, de iureiur. facit quod no. ff. eo. l. 1. & de arbit. l. & ſi in ſeruum. §. & ſi iudex. & quod ibi no. & in Auth. vt diffe. iudi. §. 1. cum gl. ſed ea quæ fiunt ſine cauſæ cognitione, nō requirunt partis pn̄tiam, vt l. diem proferre. ff. de arbi. & l. ſed & ſi interpellatur. §. 1. eo. tit. Præterea videmus, q̄ qn̄ aliquis actus fit per iudicem nō in forma iu-
b dicij, non requiritur partis pn̄tia. ᵇ ff. de bon. poſ. l. ſi ſeruus. Præterea talis arbiter hēt nudum miniſterium facti, ſicut executor qui pōt expedire ſibi commiſſa ēr parte non citata & cā nō cognita, vt C. de exe. rei iud. l. ſi vt proponis. & quod no. per Innoc. in c. cum dilectus. de præſcr. Præterea tpe arbitramenti non dēt requiri pn̄tia partis, ſicut in euentum cuiuſlibet alterius conditionis, vt puta ſi nauis venerit ex Aſia, nam eſſet ridiculū q̄ naue veniente ex Aſia requiratur partis pn̄tia. Illæ ſunt rōnes illius iuriſconſulti. Ad l. ſi quis arbitratu. r̄ndetur vt ibi not. vel pōt dici, q̄ ibi adhibuit, aliàs euenit aliud impedimentum mortis vel ſimile & ſic arbitrari nō poſſet. vel pōt dici, q̄ ibi fuit actum de prorogando compromiſſum, q̄ non pōt fieri parte abſente, vt in l. ſi cum dies. §. fi. de arbit. hæc ſunt verba illius conſultoris, & licet prædicta ſubtiliter dicta ſint, ego a ſnīa Pet. & Cy. non recedo, ſed dico eos indubitanter dicere veritatē, primo per d. l. ſi quis arbitratu. vbi vere eſt caſus. Nam ſi pōt fieri abſente parte, non diceret̄ fieri mora per ſtipulationem. l. diem. §. ſi quis litigatorum. ff. de arb. Nec ob. dictę reſpōſiones, quia omnes ſunt diuinationes. Præterea de hoc eſt caſus expreſ-

ADDITIONES

a Ber. Land. Calamanus. Valeat. Circa primam partem, q̄ arbitrator non poſſit arbitrari partibus abſentibus, contrarium tenuit Bal. in l. epiſcopale. C. de epi. & cl. & Ant. de But. Pa. Io. de Imo. in d. c. quintauallis. extra, de iureiu. vide q̄ notaui in d. l. ſi quis arbitratu. & adde conſi. Fed. de Sen. conſi. 181.
b Præſentia. Vide Ro. conſi. 61. & Pet. de Anch. conſi. 310.

Digitized by Google

expreſſus. ff. de ædil. edic. l. quod ſi nolit. §. ſi quidē ita. circa fin. vbi
dr̄, ꝙ ille qui emit rē. & niſi placuerit inempta ſit, vel fiat, non pōt
ad placitū ſuum, & voluntatē exprimere parte abſente. Et eſt ad-
uertendum † ꝙ illud verbū. placuerit, idem importat, qđ ſi arbi-
tratus fuerit. ſ. arbit. boni viri, vt l. Thais. §. ſorore. ff. de fideicō. lib.
Præterea eſt ēt caſus. C. de ſecun. nupt. l. hac edictali. §. is illud. vbi
dr̄, ꝙ tales arbitratores poſiti a partibus ad finiendū, ſeu pretium
conficiendū cogunť iurare, & ab eis iuramentū exigiť. ergo patet,
ꝙ pars debet eſſe præſens, vt iuramentum exigať. arg. l. ſi qñ. C. de
teſt. Præterea hoc videmus expreſſum ī iudice, qui licet nō in for-
ma iudicij cognoſcit, vt qñ decreuit modū alimentis præſtandis
pupillo, debet cognitionem adhibere, & per partes interrogare,
& explicare ea, quæ circa prędicta expediunt. ff. vbi pup. edu. deb. l.
ius. §. ſed ſi nō ꝯſtat. ita debuit facere hic arbitrator, & qa nō fecit,
nō valet arbitramentū. Præterea hoc dicit tex. expreſſe in arbitra-
tore, q debuit diſcutere partes, & eas interrogare, qđ, vel q̄tū æſt-
matu. iſta. n. eſt amicabilis cōpoſitio, vt in l. ſi de meis. §. recepiſſe.
in fi. ff. de arb. Præterea expreſſum vr̄ in l. legatū. ff. de vſufru. legat.
vbi qñ fit arbitramentū illud de tranſmittēdo legato de vna re in
aliā, debēt oēs quorū intereſt adhiberi. pro hoc facit rō naturalis,
iuris poſitiui, quæ eſt, ꝙ debent requiri hi, qui lęderenť. poſſent. n.
per præſentiā eius trahere illū arbitratorē in aliā ſniāam. Non obſt.
l. alleg. in ꝯ. de bo. poſ. qa loquitur in his in quib. parti abſenti nul-
lum dabatur præiudiciū, vt ibi patet. Nō obſt. exemplū de execu-
tore, quia habet locū, qñ præceſſit cognitio plena, aľs ſecus, vt l. &
3 ſi nec cognitio. C. ſi ꝯ ius, vel vtil. publ. Super alio puncto, † an va-
leat arbitramētū factū poſt, dico, ꝙ Spe. in tit. de arb. §. differt. verſ.
itē qđ intra terminum, vr̄ dicere ꝙ arbitramentum non finiať tpe
triennij, ſed nec aliquid boni allegat, nec bene ītellexit, ideo ē ſciē
dum, ꝙ talis condō, ſi talis arbiter fuerit, deficit illo nolente arbi-
trari, vt l. ſi merces. in prin. ff. loca. C. de ꝯhen. emptio. l. fi. Inſtit. eo.
§. pretium. Quomodo aūt quis dicatur nolle arbitrari, variant iu-
ra, & ideo dico. ꝙ quandoq; arbitramentū conferť in aliquem ex
ꝯhentib. loquor in caſu permiſſo, tunc ſi tale arbitramentum con
ſiſtit circa ea, quæ ſunt de ſubſtantialibus contractus, ut circa ipſā
rem, arbitrabitur in 60. dies, niſi aliud tps ſit expreſſum, vt l. quod
ſi nolit. §. ſi quis ita. de ędi. edi. ſi vero arbitramentum conſiſtit cir
ca aliam rem extrinſecam, & tunc arbitrari debet ſtatim. cum po
teſt, alias dr̄ nolle, vt l. hæc venditio. ff. de ꝯhen. empt. in princ. facit
de cond. & demon. l. hæc conditio. aliqñ arbitramentum conferť
in tertium, vt in caſu noſtro, & tunc pōt hoc duobus modis con-
tingere. Primo, ꝙ arbitramentum ſit circa perſonam cui debeat
acquirere exiſtente certa. tunc. n. ſi dr̄ nolle arbitrari, niſi cū fuit in
iudicio interpellatus. ante. n. poſſet morā purgare, ut l. cū quidā. ff
leg. 2. & ibi no. ſi vero pſona eſt certa, ſed rei declaratio, vel pretij
committitur arbitrio tertij, vt in caſu q. noſtræ, tunc dr̄ nolle arbi-
a trari elapſo anno. [a] Caſus eſt expreſſus. C. cōia de le. l. fi. §. ſed ſi qs.
nec dicat aliquis, ꝙ eſt ſpeciale fauore vltimæ voluntatis, quia eſt
in eo ſpeciale, ꝙ illo nō arbitrante tranſit arbitriū in legatariū, qđ
non eſt in contractibus, quia contractus annullantur, ſed ſi p cur-
ſum anni deſunt arbitrator, poſſet arbitrari, qa vr̄ nolle, & ſic defi-
cit conditio. hoc eſt cōe tam in contractibus, quā in vltimis volū-
tatibus, & hoc ſentit gl. in d. §. ſed ſi quis. ſi bene inſpiciatur. ꝙ per
curſum anni quis dicatur perfecte nolle, probatur ff. ad Trebell. l.
4 fi. §. primo. Super tertio vero dico, † ꝙ dictum arbitramentū non
valet bonis publicatis, cum ille conſultor conſuluit quod tenet,
& vſus eſt his verbis, licet cōpromiſſum ſoluať morte, & per ꝯñs
publicatione bonorū, vt l. actione. §. publicatione. ff. p ſoc. tamen
hoc eſt quoddā pactum, vel trāſactio, qđ trāſit ad hæredē, vt ff. de
proba. l. pactum. & no. in Spec. de arbit. ver. finitur. & ver. ſed nun-
quid. Parcat mihi ille conſultor, hoc eſt ꝯ tex. l. quoties. §. fin. ff. de
noua. ubi dr̄, ꝙ cōdō, & ꝯctus pendentes ex inſtrumentis poſt pu-
blicationem bonorum non valet, & ſufficit obligationem nō ori
ri, nec ciuilem, nec naturalem. quod patet, quia ſi ſibi naturalis
obligatio oriretur, fieret nouatio, vt l. 1. §. 1. eo. ti. ſed iſta uenditio,
de qua loquitur, eſt condōnalis, ſi ille arbitraretur, ut l. fi. C. de ꝯ-
5 hen. emp. ergo &c. Nec ob. † quod dr̄, ꝙ tranſit in hæredē, [b] quia
b poſito, ꝙ hoc ſit verum, tñ fiſcus hoc caſu non habetur loco hæ-
c redis, [c] vt dicit gloſ. expreſſe in terminis noſtris, in l. nouatio. ff. de
noua. & tangit. ff. de fideicom. l. inter eos. §. bonis. & ibi per glo. &
expreſſius per Iac. de Are. ibi. Concluditur ergo dictum arbitra-
mentum eſſe nullum triplici ratione. Et hoc dico ego Bar.

ADDITIONES.

a Anno. Idem tenet Bal. conſi. 153. lib. 3. licet aliter loquatur conſil. 262. li. 3. de quo in d. l. ſi quis arbitratu.

b Hæredem. Vide Pau. de Caſtr. conſi. 30.

c Hæredis. Vide Ro. conſi. 3.

CONSILIVM CLXVII.

1 *Statutum, quòd carceratus pro delicto habita pace ab offenſo, poſſit per miniſtrum fratrum de pœnitentia a carceribus liberari, comprehendit blaſphemantem carceratum.*

1 Quòd † miniſter fratrū de pœnitentia teneať, & debeat ex-
trahere, & liberare quinq; captiuos de carcerib. ciui
tatis Perufij in die veneris ſancti, & alios in feſto natiuitatis do-
mini &c. Nullus tñ de dicto carcere relaxetur ex quacūq; cā con
demnatus, niſi prius habuerit pacē ab offenſo, vel eius hr̄de. iſta
ſunt verba ſtatuti. Nunc quidam cōdemnatus, qa blaſphemauit
Deū, detinetur in carcerib. an poſſit per d. miniſtrū relaxari? nam
obſtare vr̄, qa non hēt pacē cū offenſo. Super quo pūcto dico, ta-
lem poſſe a carcerib. liberari, nā hēt pacē ab offenſo, nam blaſphe-
mando, Deus principaliter offenditur: ſed nos videmus, ꝙ Impe-
rator ei qui blaſphemauit, facit pacē, & remiſſionē de iure, ergo
idem in ſtatuto ſcripto, vt C. ſi quis Imper. maledi. l. j. ergo multo
magis dñs miſericors cui eſt ꝓpriū miſereri ſp & parcere, & hoc
eſt, ꝙ dr̄ alibi, eccleſia nunq̄ claudit gremium redeuntib. vt C. de
ſum. Tri. & fi. catho. l. epiſtola victor. aľs, inter claras. circa fi. & ali
bi veniā pœnitentib. damus. C. de hæret. auth. Gazaros. in fi. vnde
ſine dubio ſola confeſſione, & remiſſione ſimplicis ſacerdotis dr̄
hr̄e pacē ab offenſo. Vel ſi diceretur nō reperiri offenſum, qui poſ-
ſet facere pacem, tunc dico, ꝙ illa clā, nullus tñ &c. nō pōt referri
ad crimina, vbi nullus offenditur, ſed ideo quis punitur, quia con-
tra bonos mores facit ff. de poſtulan. l. j. §. deinde. & ibi no. l. ꝙ clā
vltimo poſita refertur ad ea ad quę commode poteſt referri, & ſe
cundum hoc remanet iſte cōdemnatus de hoc crimine ſub prę-
cedenti diſtinctione abſque hac vltima limitatione, & ſic poterit
merito a carceribus relaxari. Bart. de Saxofer.

CONSILIVM CLXVIII.

1 *Pupillus iuſſus a teſtatore ſtare, & morari communiter cum Titio, ꝙ nō poterit petere quod fuit plus expenſum in familia Titij.*

Clauſula, morari, cōiter appoſita in teſtamēto, vel cōtractu, quid īportet.

2 *Si teſtator mandat reſtitui male ablata, de quibus ſtetur dicto confocij, & prout ſibi placuerit, quid hoc importet.*

3 *Verbum, placuerit, intelligitur arbitrio boni viri.*

4 *Pactum appoſitum in contractu, ꝙ ſtetur ſimplici dicto partis, non valet.*

Quidam Habens bona cōia cū Titio ſuo fratre cōiter vi
uens fecit teſtm̄, in quo filium ſuum pupillum
hęredē ſuum inſtituit, & d. Titium eidē tutorem dedit, & inter ce
tera diſpoſuit per hæc verba. Item iubeo per Titium fratrē meū
reſtitui oē id, & quicquid ego, vel d. Titius, vel alter nr̄m recepiſ-
ſemus illicite a quocunq; de bonis cōibus meis, & ſuis, ſm ꝓ ipſi
Titio placuerit, & de hoc ſtetur dicto ipſius Titij &c. Præterea di-
ſpoſuit in codicillis, ꝙ debeat ſtare, & morari cum dicto Titio fra
tre ſuo cōiter vſq; ad ætatē 25. ann. completam. modo cum d. Ti-
tius tpe teſtī & codicillorum, & poſtea habuerit magnam fami-
liam, pupillus vero paruā, & quaſi nullam, & dictus pupillus ſtete
rit cum d. Titio, nulla facta diuiſione, quæritur an dictus pupillus
debeat aliquid rehabere a d. Titio, quia plus fuit expenſum in fa-
milia d. Titij, & quid importent d. verba, ꝙ debeant ſtare cōiter.
Secūdo cum d. Titius aſſerat cum ſuo nr̄o, ſe multa ſoluiſſe pro
male ablatis, nec dicat quid, vel cui, an ſuo dicto ſit ſtandū? Circa
1 primum vr̄, † ꝙ d. verba nil importent, [a] niſi quatenus d. pupillo
a ſit vtile, vt ff. vbi pu. edu. de. l. 1. §. 1. vbi ſi teſtōr ſtatuit vbi pupillus
debeat morari, vel educari, ſtatur eius voluntati, dum tamen pu-
pillo ſit vtile. Præterea illa verba, debeat morari cum dicto Titio
ad ætatem 25. ann. vr̄ adiecta in fauorem pupilli, & d. Titio nul-
lum commodum debēt auferre. ff. ad Treb. l. Seius. §. ſi Seius, &
qđ ibi no. & de vſuf. l. in fideicommiſſi. §. cum Pollidius. Econtra
vr̄, ꝙ dicta verba importent, ꝙ oīa bona ſint inuicem cōia. dixit
• autem teſtator, ꝙ debeat morari cum d. Titio cōiter, ex quo cōio
nem omnium bonorum vr̄ importare, vt ff. de leg. 2. l. fi. §. Lucius.
cum ibi alleg. in glo. & ff. ad Treb. l. Lucius. in prin. His ſic allega-
tis præmiſſis in q. noſtra, dico ꝙ verba ſignificantia cōionem, re-
feruntur qñq; ad res, ſeu bona, & tunc ſine dubio ſignificant, vt
bona ipſa ſint cōia æqualiter, vt d. ll. Qñq; que non refertur verbum
cōe ad res, ſed ad alium actū, vt in q. propoſita, vbi verbū, cōiter,
refertur ad ſtare & morari, & tūc verba ſunt dubia. poſſent. n. īntel-
ligi, ꝙ ſolum expenſæ victus fierent cōiter. i. æqualiter, & æquali-
ter quilibet conferat, vt ff. de colla. l. 1. circa princ. & l. 3. in fi. & hoc
crederem ego eſſe verum in dubio in plurib. habentib. patrimo-
nium indiuiſum, vt dicimus in pluribus ſcholaribus, qui ſtant, &
morantur cōiter. i. æqualiter victum conferunt, vt d. l. Sed qñ iſta
verba ſunt relata ad plures habentes patrimonium cōe, ut fuit in
q. propoſita, tunc credo, quòd iſta verba debēt intelligi, ꝙ oēs fru-
ctus cōiter, & æqualiter percipiantur, & expendantur, vt ille Ti-
tius rōne maioris familię plus ponere non cogatur, & hoc proba
tur. Primo ex verbo, cōiter, ꝙ debet exponi. i. æqualiter, vt d. l. fi. §.
Lucius. de leg. 2. vbi vr̄ caſus. & col. 10. de duob. fratr. de nouo be-
ne. inueſtit. c. duo fratres. facit optime. ff. pro ſo. l. cum duobus. §.
Papi. alias incipit, l. ſi fratres. Hoc ēt fortificať, quia dicere, viuere
cōiter, importat, ꝙ rōne maioris familiæ non exigat plus, per l. fin.
ff. de do. exce. vbi teſtator grauauit vnum, vt parem rationem cū
ſuis cohęredibus faceret, quòd glo. exponit. i. pro ſua parte eos nō
conueniat, cum communiter viuere dicantur, quod exponitur,
æqualiter, ſeu pariter. Exponatur ergo, ꝙ dictus pupillus dictum
Titium

ADDITIONES.

a Nil importent. Vide late Alex. conſi. 77.

• Iacob. Menoch. Soc. ſen. conſi. 73. col. 2. circa iud. lib. 3.

Digitized by Google

Titium pro d.fratrib.vſq; ad d.tpſ non conueniat, & iſtā interpre-
tationē adiuuat mens teſtãtis, quæ colligitur ex eo, q ipſe in ſua
vita fecit cum ſuo fratre, ex quo verba dubia declarantur, vt l.dã-
nas.ff.de vſufruc.leg.§.fin.& de adimen.lega.l.1.ff.de leg.1.l.ſi ſer
2 uus plurium.cum ſi. Super ſecundo † puncto vr̃, q dicto ipſius Ti-
tij ſit ſtandum, ſm q teſtator voluit, vt l.Theopompus.ff. de dot.
prælég.vbi vr̃ caſus ēt de hoc extra.de teſta.cap.cum tibi. Eq̃ vr̃,q
iſta voluntas ad ſecretum alienæ voluntatis conferatur, & ſic à iu
re reprobatur, vt l.captatorias.C.de hære.inſtit.& de leg.1.l.capta-
toriæ. Breuiter ſuper iſto puncto de virib. duorum verborum exa
minare debemus, quid importent illa verba, & ſm quod ipſi Ti-
tio placuerit. Scdo, quid importent illa verba, & de hoc dicto Ti-
3 tij ſtetur. De primo dico, † q verbum, placuerit, [a] intelligitur arbi
a trio boni viri, vt ff.de fideicõmiſ.lib.l.Thais.§.ſorore. vbi expreſ-
ſum eſt, probatur eo.tit.l.Lucius. & hoc attento apparet. q de ad-
miniſtratione, alias aſſertione d. Titij non eſt ſtandũ, niſi in quan-
tum, vt vir bonus arbitrabitur.i.iudex, qui dr̃ vir bonus, l.vir bo-
nus.ff.iudic.ſol.& l.continuus.§.cũ ita.ff.de verb.oblig. & de mun.
l.ſed & ſi vnus.§.ait prætor.& no.in l.ſi ſocietatem. §.arbitrorum.
pro ſocio.ſed vir bonus non arbitraretur, niſi quatenus conſtaret,
& probaretur legitime ab aliquo extortũ eſſe, ut l.illicitas. §. veri-
tas.ff.de offic.præſ.ergo &c. De ſecundo cum dr̃.q ſtetur eius di-
cto &c.dico, q dictum teſtm̃ dicit id, qđ nuda aſſertione profer-
tur, vt l.ſciendum.§.dictum.de ædil.edic.& de mera voluntate vr̃
conferri magis, q̃ in boni viri arbitrium, vt arg.l.Thais. §.Lucius.
de fideic.lib.ſed hic apparet an debeatur, & cui debeatur confer-
ri in voluntatem d.Titij, & ſic talis diſpoſitio eſt ipſo iure nulla, vt
d.l.captatorias.& l.captatoriæ.in quib.eſt caſus. Nõ ob.l.Theopõ
pus. q.a loquitur in dote cuius fauore valet legatũ etiam incertũ,
vt l.cum poſt. §.gener. ff.de iure dot. Præterea ibi teſtator poſuit
ita limitate in poteſtate alterius, q ille decipere non poſſet, vt ibi
patet. Non obſt.c.cum tibi.quia illa decretalis dēt intelligi ſm di-
ſtinctionē iuris ciuilis, vel ibi loquitur tm̃ in relictis ad pias cauſas
ſm Inn. ſed hoc non eſt relictum ad pias cauſas, ſed magis eſt re-
4 linquere alterius debitum. † Præterea pro hoc facit illud, qđ qui-
dam Doc.dñt, q in ſi.ꝯctibus, promitto ſtare ſimplici dicto tuo,
hoc pactum non valet, vt tenet Cy.de epiſ.& cler.l.ſi quis in con-
ſcribendo, & tangitur in Spe.de prob.§.nunc videndũ reſtat.v erſ.
quid ſi ibi dr̃, ſed ſi male arbitraretur, reducitur ad arbitrũ boni
viri, ut ipſe no.ibi. Ego m̃ dico in ꝓpoſito talē diſpõnem nullius eſ
b ſe momenti, & aſſertioni d. Titij ſtandũ non eſſe. [b] Bar.de Saxo.

ADDITIONES

a Placuerit. Vide Abb.conſi.3.
b Non eſſe. Vide late Alex.conſi.46.lib.1.Ang.conſi.101.

CONSILIVM CLXIX.

1 *Statutum, quod citatus pro maleficio non poſſit capi pro aliquo debito, quod poterit capi pro debito maleficij.*
2 *Debitor ex maleficio non dicitur proprie debitor, ſed large. & nu.3.*

Statutum Ciuitatis Tuderti dicit, q ſi qs fuerit citat⁹ ad
ſe excuſandum ab accuſatione, vel inquiſitio-
ne, & comparuit illa die, & ſequenti, capi non poſſet pro aliquo
debito, alias delicto &c. Cõngit, q quidam Andreolus erat ꝓ qui
buſdam debitis exbannitus, & condemnatus in pecunia, qui cita-
tus comparuit ad excuſandũ ſe, & poſt excuſationem eadem die
fuit captus pro dicta condemnatione, quærit, an potuerit capi de
3 iure. Et vr̃ q ſic, † quia talis ſecuritas data a ſtatuto, q non poſſit
pro aliquo debito capi. debet intelligi præter quam de maleficio,
hoc probatur. C.de his qui ad eccle confu.l.2. cũ ſiia gl.in Auth,
de man.prin.§.neque autem.& ibi no.gl.vbi dr̃, q fiducia data de
confugientibus non habet locum in maleficijs: ibidē exceptua-
tis, & idem dicit gloſ.in omni maleficio Præterea q̃uque a l.da-
tur ſecuritas, ne quis capiatur intra domum, tñ intelligitur præter-
quam in cauſa criminali.ff.de in ius vo.l.plerīq;.& ibi no.& de re.
iur.l.nemo de domo. Præterea ſecuritas data non debet intelligi
de bonis publicis, vt in Auth.de mand.prin.§.publicarum. ſic er-
go prædictum ſtatutum limitatur, & reſtringitur ſecũdum diſpo-
ſitionem iuris cõis, vt l.vt gradatim.§.ſed & ſi lege. ff.de mun. &
2 hono. Præterea † ſtatutum debet intelligi ſm propriam ſignifica
tionem, vt l.non aliter.ff.de leg.3.de exerci.l.1.§.ſi is qui nauē. ſed
debitor, & creditor proprie eſt qñ alienã fidem quis ſequitur ꝯhē
do, vt expreſſe dr̃.ff.ſi cer.pet.l.1. ſed ex maleficio eſt quis obliga-
tus nõ ex eo, q quis eius fidē ſit ſecutus, & ſic non eſt proprie de-
bitor: verbum ergo ſtatuti, q hic dicit, ꝑ debito &c. non hēt locũ
in caſu nr̃o. E contra vr̃, q iſte Andreolus erat ex bannitus, & con-
dēnatus, ſed facta cõdemnatione ſi aliquis conuenitur ad pęnã,
non dr̃ conueniri ex maleficio, ſed ex quaſi ꝯctu, qui ꝯtrahitur, & ce-
lebratur ſñia, vt l.3.§.idem ſcribit.ff.de pecul.& hoc etiam dicit l.
quod quando agitur de crimine ad aliquem cõdemnandum, de-
bet agi coram pręſide & iſta dr̃ cã criminalis. ſed condemnatione
facta, tunc agitur coram procuratore Cæſaris, qui eſt iudex inter
fiſcum, & priuatum, & ſic eſt caſus ciuilis, non criminalis, vt C.ubi
cau.fiſ.l.1. & per hoc patet reſpõſum ad primam & ſecundam ratio-
nem allegatam in contrarium, quia verum eſt, ſi quis capitur pro ip
ſo maleficio inueſtigando, & puniendo, vnde maleficiũ eſt cauſa
proxima captionis. ſed hic eſt proxima eſt ille quaſi ꝯctus. q.a ſñia
celebratur, vnde ſicut ſñia lata pro quodam priuato non poſſet
exequi capiendo eius perſonam, ita nec etiam pro cõi. Prӕterea ci
uitas Tudertina in ſuis debitis de iure cõi vtitur iure priuati, nec
habet priuilegia fiſci, ut ff.ad municip.ſimile.C.de iu. reipu bl.l.2.
lib.11.ſed ad petitionem vnius priuati non poſſet vetante ſtatuto,
ergo &c. Per hoc reſpondetur ad tertiam rõnem factam in con-
trarium: quia ibi loquitur in debito publico, hoc eſt in fiſcali, ſed
ciuitas Tudertina nõ hēt priuilegia fiſci, ergo &c. Prӕterea appel
latio gñalis debiti eſt, ſiue ex ꝯctu, ſiue ex delicto, vt l.græce.§.& ſi
ex delicto.de fi.inſtru.& l.ſi cui.de verb.ſign.licet ſtatutum dicat,
q nõ poſſit capi pro aliquo delicto, ergo &c. Et ꝑ hoc apparet re-
ſponſum ad quartã rationē, quia in d.l.1.ponitur alluſio, ſiue deri-
uatio vocabuli, cui nõ debem⁹ ſtare, ſi habemus ꝑ l.aliter declara
tum, ſicut teſtm̃ dr̃, quaſi teſtatio mentis, & tñ nõ ois teſtatio mē
tis eſt teſtamentum, & idem in multis ſimilibus. Ex hoc apparet
reſponſum ad ea quæ dicuntur, q iſtud ſtatutum eſt poſitum in-
ter alia ſtatuta, quæ tractant de ciuilibus: quia fateor, q iſta captu-
ra, quæ fit pro condemnatione, fit pro ciuili cauſa, vt probatũ eſt.
Concludo ergo, & dico conſulendum, præfatum Andreolum ex
prædictis cauſis non potuiſſe capi de iure. hoc probo potiſſime ꝑ
l.2.§.legatis.de iud.coniuncta.l.hos accuſare.circa princ. de accu.
vbi vr̃ caſus. Nã in §.legatis, dr̃ pro his qui ante contraxerunt, itā
eandem ſecuritatem dedit eis lex pro his delictis, quæ ante com-
miſerunt, vt d.l.hos accuſare. Reſpõdeo argumentis ſupradictis,
quia cauſa iſtius ſecuritatis erat neceſſaria, ſed in iuribus contra-
rijs cauſa ſecuritatis erat voluntaria. nam libera voluntate quis fu
git ad eccleſias, vel ſtat in domo, ſed in quæſtione propoſita cau-
ſa ſecuritatis ſimiliter eſt neceſſaria: quia ad iudicium trahitur qs
inuitus, ergo talis ſecuritas data ſupra trahitur ad criminales con-
demnationes. Bar.de Saxo.

CONSILIVM CLXX.

1 *Vxor relicta domina, & uſufructuaria, filia inſtituta in re certa, & pauperes Chriſti ſint vniuerſaliter inſtituti, quid habere debeat dicta uxor.*

Petrus Maioli de Peruſio in teſtamento filiam ſuam inſti-
tuit hæredem ex certa parte, & Pauperes Chriſti hę
redes vniuerſales iſtituit ex reſiduo, & ſuam vxorem reliquit do-
minam & vſufructuariam omnium ſuorum bonorũ &c. Quæri-
a tur quid debeat habere [a] vxor iſta. In quæſt.propoſita dubiũ facit.
1 † quia ſm propriam verborum ſignificationem intelligitur lega
tum alternatiue dominium, vel vſusfructus, vt l.ſi Titio fundus,
ff.de vſufr.leg.& no.per Dy.ff.de leg.2.l.Titia.§.fi. & per Cy. C.ſi
mu. ſecun.nup.l.1.in fi. tñ de conſuetudine iſta verba interpreta-
ta ſunt, q habeat alimenta ſicut habebat in vita viri, & hoc eſt ve-
rum liberis inſtitutis, ſecus in extraneis, vt no.per glo.in d.l.1. C.ſi
mu.ſecun.nup. Cum ergo in q.noſtra liberi ſint inſtituti pro par-
te, & pro parte extranei, quæritur quid iuris? Mihi vr̃ ex eo q dixit,
dominam, non videatur ei reliquiſſe dñium, ſed magis per manē-
tiam in domo, ſicut tempore vitæ defuncti habebat, vt l.1. ſi.renũ
amo. & ſic non dicatur proprie dña, vt ff.de pub.l.cum exhibuiſ-
ſet §.q ait. & ibi per Iac.de Aret. & de verb.ſig. l.pronunciatio. §.
pater. & iſta vr̃ mens teſtatoris, quæ debet prævalere, vt l.in condi-
tionibus.in princ.de cond.& demonſtra.ſed ex eo q dicit, vſufru-
ctuaria, vr̃ tenere Odof. q habeat plenum vſumfructum, vt rec-
tat alias refert Spec.in tit.qui filij ſint legitimi.§.1.ver.quid ſi quis
ita dixerit. Sed ego dico in q.propoſita ſtandum cõſuetudini ſcri-
ptæ.d.l.1.C.ſi mu.ſecun.nup.pro ea parte in qua iſtituta eſt filia ab
ea percipere debet fructus, tanquam ex alimentis pro illa parte:
pro ea vero parte pro qua ſunt inſtituti hæredes extranei, hoc eſt
pauperes Chriſti, dico, q ſi proprietas eſt tantæ æſtimationis, q ſuf
ficiat ad faciēdam debitam ſatisfactionem pauperibus inſtitutis,
dicta mulier debet habere integrum vſumfructum, vt l.omniũ.
ff.vſufruct.& de vſufruct.leg.l.vxori meæ.& ibi no. Nec ob. quod
conſuetudo interpretatur, q liberis inſtitutis habeat alimenta. nã
ex illa interpre. oriuntur dubia. Primo, an interpretationi ſtandũ ſit
quod concedo. cum. n. dicta interpretatio ſit ꝯ ius commune fa-
uore filiorum, eatenus ſtandum eſt dictæ interpretationi quaten⁹
fauor filiorũ hoc requirit, & non vltra, & ſic ad extraneos non por-
rigitur. probat de ma.te.l.ſi ita ſcriptũ.ibi, catenus quatenus reſpi
cit fauorē libertatis, ſtamus illi interpretationi, & nõ vltra, probat
optime. C.de teſt.l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.& C.com.
vtriuſq.iu.l.fi.& ita de facto obtentum eſt. Bar.de Saxo.

ADDITIONES.

a Habere. Vide ſup.conſi.8.& Rom.conſi.113.
* Iacob.Menoch.adde Crem.ſing 8.quid ſi, cum ibi additis.

CONSILIVM CLXXI.

a Nicolaus [a] Ser Amati iſtituit hęredem poſthumũ naſcitu
rum ex dña M.ei⁹ vxore, & eidem poſthumo
extraneũ pupillariter ſubſtituit, & ipſam dñam M.reliquit vſufru
ctuariam

ADDITIO.

a Ber.Land.Nicolaus. Qñ hæc trita ſunt, non eſt inſiſtendum, tñ ſi vultis videre vi
dete eundem Bar.ſup.conſi.10.& conſi.55.Pau.de Caſt.conſi.110.& conſilia 06.
Ang.conſi.53.inc.Viuianus de Mõte Pulgiano.& Ang.cõſ.105.inc.q dã patron⁹

Digitized by Google

ſtuariam olum bonorum ſuorũ, donec vitã vidualẽ ſeruauerit.
Contigit, ꝙ poſthumus natus fuit, & adita patris hæreditate deceſſit, & ſubſtitutus ex ſecundis tabulis hæreditatẽ adiuit. q̃rit̃,
an dicta domina debeat habere aliquid ex virtute dicti relicti, &
a inquantum.[a] & omiſſa opi. Dyni & aliorum, qui dicunt, ꝙ dicta
verba important, ꝙ dicta domina habeat electionem, an eligat
dominium, an vſumfructũ, per l. quis Titio. de vſufruc. leg. & ipſe
Dy. no. in l. Titia. §. fi. ff. de leg. 2. & in l. 1. C. ſi mul. ſecu. nup. & habita pro vera opi. id quod cõſuetudo obſeruat, ex vigore dictorũ
verborum vxor tñ alimenta habeat, ſed ſecus in inſtitutis extraneis, vt no. per gl. in d. l. 1. ſi mu. ſecun. nup. Nunc facit dubium in
q. nr̃a, ꝙ in prin. fuit hæres inſtitutus filius, hic autem extraneus,
quid iſtorum debeamus inſpicere. & vr̃ ꝙ iſtud legatum iudicetur ex perſona filij, quia a perſona filij, & ab eius pſona cepit deberi, & ſic ſubſtitutus non debet plus debere quam ipſe filius teneatur, vt l. qui fundum. §. qui filium, ad l. Fal. de leg. 1. l. ſi fundum
ſub conditione. §. ꝙ ſi pater. E contra vr̃, & iſta eſt veritas, ꝙ ex pſona ſubſtituti debet habere pro ſequentib. annis. nam tale legatum eſt annuum, qđ patet ex dictione, donec, vt ff. de ann. leg. l. legatum, & de legat. 3. l. qui concu. §. vxori. ſed conſtat, ꝙ legata annua ſunt primo anno pura, pro ſequentib. conditionalia, vt l. ſi in
ſingulos annos, de ann. leg. & l. cum in annos. ff. q̃n dies leg. ce. &
ſic debemus inſpicere initium cuiuslibet anni, vt d. l. cum in annos, & l. Senatus, in fi. de don. cau. mor. cum igitur pro ſequentib.
ann. incipiat deberi a perſona ſubſtituti extranei, vt d. l. ſi fundum
ſub conditione. §. ſi pater. ergo ab eius perſona debet iudicari, vt
ſic ſit ſaltem vſufruct. integr. vt l. vxori meæ, de vſufr. leg. Bart.

ADDITIO.

a Inquantum. Vide ſupra conſi. 9. & præcedenti, & Paul. de Caſt. conſi. 110. & 209 Ang. conſi. 81. Viuia. & conſi. 105.

CONSILIVM CLXXII.

1 *Si conceditur poteſtas ſtatuendi, vel ordinandi ſuper libra: habentes poteſtatem talem, non poſſunt facere, quòd ciuis cuius frater eſt comitatenſis, habeatur pro comitatenſe.*
2 *Poteſtas generalis ſtatuendi dẽt intelligi, ꝙ ius alteri q̃ſitũ nõ auferatur.*
3 *Habentes poteſtatem generalem ſtatuendi, quòd non poſſunt inhibere appellationem ab interlocutoria.*
4 *Habentes poteſtatem ſtatuendi ſuper libra, non poſſunt ſtatuere, quod iudex iudicans ſuper hoc non teneatur in ſyndicatu.*
5 *Filius comitatenſis natus in ciuitate, remanet, & eſt comitatenſis.*
6 *Si habentes poteſtatem ſuper libra ſtatuerunt, quòd iudex poſſit procedere non obſtante præſcriptione, non tollunt præſcriptionem inſtitiæ.*
7 *Comitatenſis poteſt præſcribere libertatem, ne ſit comitatenſis.*
8 *Statutum remouens appoſitionem diei, vel in accuſatione, vel inquiſitione, non remouet, quin probari debeat.*
9 *Si libra fratris in ciuitate non noceat libræ fratris in comitatu, & non appareat quis primo ſit allibratus, reus abſoluitur.*

Dubia occurrentia in q̃one Martini Hugolini, & Sauli Antonij de Tuderto ſunt infraſcripta: Primo p cõſiliũ
populi authoritatẽ habentis fuit cõceſſa poteſtas prioribus cum
quibuſdam alijs ſapientibus ſtandi, & ordinandi ſuper facto libri
1 & cataſtri cõis Tuderti. Quæritur primo, † an potuerunt ſtatuere
dicti ſapientes, ꝙ ſi aliquis frater vel agnatus alterius reperiretur
ſcriptus inter Comitatenſes, quod eius frater etiam adſcriptus ciuis ſit comitatenſis. & licet ciuitas, vel conſilium ipſum poſſet ſi
vellet legẽ generalẽ cõdendo priuare omni iure iam alteri quæſito, vt l. venditor. §. ſi conſtat. cõia pd. & C. de ven. re. ad ciui. perti.
l. 2. libro 11. & ad Munici. l. libertus, in fi. de priu. creditor. l. 1. tamẽ
non poſſet præiudicare faciendo. l. ſpecialem ꝯ certas perſonas,
vt ff. q & a quib. l. ſi priuatis, & l. tones iuſtri. de polli. in q̃one noſtra dubium facit, an conſiliũ hoc voluit concedere illis ſapienti-
2 bus concedẽdo illam poteſtatem. circa quod dico, † ꝙ talis poteſtas generaliter conceſſa ſtatuendi, debet intelligi, quod ius alteri
quæſitum non auferat, vt l. ſi pater, de his quæ in fraud. cred. & ne
quid in loco pub. l. 2. §. merito, & §. ſi quis a principe, & extra, de
maio. & obe. c. fi. hoc vr̃ tenere Inno. ext. de conſt. c. quæ in eccleſiarũ. circa princ. ſed p tale ſtatutũ. prout trahitur ad præteritum,
a ius quæſitum tollitur,[a] vt probo, ergo, &c. hoc probatur ſic, certum eſt de iure cõi, ꝙ ex ſtatu vnius fratris ius alterius nõ lęditur,
fallit in caſu mirabili. l. cũ ſcimus. §. fi. C. de agric. & cenſi. lib. 11. &
loquitur in fratribus cõia patrimonia habentibus, quod hic non
fuit, & ibi no. in glo. ſed per tale ſtatutum inducitur, ꝙ ex perſona
fratris alius frater præſumatur comitatenſis, & facit ſic eum qui
3 eſt ciuis Comitatenſẽ, ergo &c. Secundum † dubium eſt, an dicti
ſapientes vigore dicti arbitrij eis dati potuerunt ſtatuere, ꝙ a ſniã
iudicis ſuper hoc iudicantis non potuerit appellari, nec de nullitate opponi. circa quod dico, ꝙ ciuitas, quæ habet primam, & ſecundam appellationem, ſicut eſt ciuitas Tudertina, ita ꝙ ad nullũ alium ſuperiorem appellatur, bene põt tale ſtatutũ facere, vt ff.
de orig. iu. l. 2. §. exactis. & quia quod poteſt fieri per pactum, vt l.
fin. in fi. de temp. appel. & l. 1. §. 1. ff. a quib. app. non licet, ergo per
legem. ſtatuit. n. de his, quæ pertinent ad eius iuriſdictionem. ſed ĩ
q̃one propoſita non eſt dubium, ꝙ in tali generali commiſſione
facta per conſiliũ veniat, ꝙ dicti ſapientes non potuerunt inhibe-
b re appellationẽ[b] a diffinitiua, ſed ab interlocutoria ſic, niſi fuerit
hoc eis ſpecialiter cõmiſſum, quod probo. licet princeps det alicui iuriſdictionẽ ꝯdendi legẽ, vt Senatui, & præfecto, vt l. nõ ambigitur. ff. de leg. & C. de offi. præ. l. nouimũ. & licet ab illis iudici. ſ.
ſenatu, & præfecto non poſſet appellari, vt l. 1. §. 1. a qui. appell. nõ
lic. tñ pdicto caſu non pñt conſtituere iudicem, vt ab eo appellari
non liceat, quia ſoli principi hoc conceditur, vt l. 1. in fi. a qui. appel. non lic. vbi eſt caſus nr̃æ q̃ſ. ſed ne liceat appellare ab interlocutoria bene pñt ſtatuere, vt C. de ſen. l. fi. & ibi no. in fi. mag. gloſ.
Idem in propoſito, licet cõe dederit illis ſapientib. poteſtatem cõdendi legem, tñ appellationem inhibere non põt, ſicut nec ſenat⁹
4 põt. Tertium dubium eſt, † an dicti ſapiẽtes ex vigore, uel pr̃ate
dictæ cõmiſſionis potuerint ſtatuere, vt iudex, qui ſuper hoc inquirit, vel aliter cognoſcit, alias non poſſit de hoc ſyndicari, ſeu de
hoc ſyndicatus tpe conueniri. Circa quod vr̃ dicendũ, ꝙ hoc ſtatuere non potuerunt, quia eis fuit cõmiſſum tñ ſuper facto libræ.
Sed actio ex maleficio, vel quaſi, qua tenetur iudex, qui iura non
obſeruauit q̃ male iudicauit, non eſt de facto libræ, ſeu cataſtri, vt
ff. de arbit. l. qui tñ. vbi eſt caſus. ſed ſi facta eſſet cõmiſſio generalibus verbis, ſicut hactenus cõſueuit, vt puta, dedit pr̃atem faciendi ſuper facto libræ, & cataſtri, & dependentibus ab eis, & eorum
occaſione & ſimilia verba, tunc credo, ꝙ potuiſſent hoc ſtatuere,
q̃a tale ſtatutũ occaſionaliter tangit negotiũ libræ. Nã iudices timidius ſententiant rõne ſyndicatus, & ſi faciunt quod eos reddit
magis audaces, pertinet ad vtilitatẽ cataſtri. arg. ff. de minor. l. ſed
ſi frater. §. idem faciunt, & l. ex maleficijs. §. 1. verſ. ideo autem de
5 actio. & obli. Quartum dubium eſt, † ſi filius alicuius comitatenc
c ſis[c] & diſtrictus, qui habitat in comitatu, fuerit natus in ciuitate,
an debeat iudicari ciuis, an comitatinus. & licet iam multos videtum errare q̃ dñt, ꝙ eius origo inſpicitur, vt l. aſſumptio. ff. ad munici. & l. origine. C. de munici. & orig. lib. 11. tñ contrarium eſt veritas, quia ex eo ꝙ eſt natus ex patre ruſtico, & comitatenſi, & ille
haberi debet aſcriptus, & patris cõditionẽ ſequitur, vt C. de agric.
& cenſit. l. diffinimus, cum ſimilib. ſiue ſit in ciuitate, ſiue vbicunque, vt eo. tit. de agrico. & cenſit. l. cum ſatisfecerint. & not. in l. cũ
ſcimus, circa fi. in gl. ſuper verbo, nati. eo. tit. in quibus legibus eſt
caſus. Præterea hoc probatur per rationem, omnia loca quæ ſunt
in ciuitate, ſiue ſe habent vniformiter quãtum ad ius ciuitatis acquirendũ ex natiuitate, ſiue quis naſcatur in ciuitate, ſiue extra ex
quacunq; territorij parte, vt d. l. qui ex vico, ad municipales, & C.
de nat. lib. l. tertia. cum ſimilibus. ſed inter ciues eſt quædam differentia, quia quidam ſunt ciues de ciuitate, quidam ſunt ciues comitatenſes. illa ergo qualitas quæ eſt inter iſtos non diſtinguitur
origine, ſed per alium modum, ſcilicet vel habitatione, probat
tex. C. ne ruſt. ad vl. obſe. l. 1. & de cap. ci. cen. ex. l. 1. lib. 11. & hoc ſecundum ius, vel ex cõditione paterna ſeu auita, vt d. l. diffinimus.
cum ſimi. de agrico. & cenſi. facit de verb. ſign. l. vrbana familia.
6 Quintum dubium eſt, † ꝙ prædicti ſapientes ſtatuerunt, ꝙ iudex
poſſit ſuper hoc procedere non obſtante aliqua præſcriptione, poſito, ꝙ hoc facere potuerint, an tale ſtatutum noceat coniuncto,
quominus ad ſui abſolutionẽ, alias defenſionem poſſit de præſcriptione obijcere. Circa quod eſt dicendũ, ꝙ hoc ſtatutũ diſponit
tñ ſuper mõ procedẽdi, nõ ſup iuſtitia, ergo &c. Dicit. n. ꝙ poſſit
procedere, non obſt. præſcriptione. poſſent oriri dubia. Primo an
præſcriptionis exceptio impediat proceſſum ante lit. cont. de quo
in l. emptor. de præſcr. lon. temp. de lit. conteſt. c. 1. li. 6. Secundum
dubium poterat eſſe, an pſcriptio iſto caſu perimat diſtinctionem
iuris cõis. Iſtod ergo ſtatutum diſponit. Super primo, ꝙ pſcriptio
non impediat proceſſum: Sup ſcđo, ſi opponit ad iuſtitiã cãæ; remanet ergo ſub diſtinctione iuris cõis, vt l. ſi vero. §. de viro, cũ ſimi. ff. ſol. mat. qđ ſit de iure cõi ſtatim dicã in ſeq. dubio. Sextũ du-
7 biũ eſt, † an comitatenſis poſſit præſcribere[d] libertatẽ a tali cõdõ-
d ne, vt habeatr̃, vt ciuis de ciuitate, & ſic vr̃, ꝙ nõ, vt l. præſcrip. C. de
pſcr. 30. an. & C. de decurio. l. ſi qs decurio. li. 10. & de muni. l. fin.
lib. 11. ꝯriũ eſt ueritas, ꝙ põt pſcribere libertatẽ, ſicut cæteri hoĩes
ꝯditionati, vt coloni cẽſiti, & ſimi. vt l. cũ ſcimus, in fi. & l. cũ ſatis.
§. 1. & ibi no. p gl. de agrico. & cenſi. lib. 10. & no. p Azo. in ſum. de
præſcript. 30. an. quæ p libertate incipit añt præſcriptio à die quo ciuitas deſijt eum poſſidere, vt comitatẽſem, vt quia ipſe incipit gerere ſe pro ciue, vt ff. de acqui. poſ. l. 3. §. ſi ſeruus. nec obſ. d. l. præſcr.
cum ſim. quia ſunt locales. Præterea ibi loquitur, qñ quis præſcribit ſe in libertate, ſuper hoc non præſcribit, ipſe a ciuitate, vt ciuis,
ut not. in fin. ff. de decur. l. decurio. Septimum dubium, in ſtatuto
8 permittitur iudici, † quòd poſſit procedere p accuſationẽ, denunciationẽ, vel inquiſitionẽ ſine additione loci vel tẽporis, an ſaltem
in probationibus ſit neceſſe, quòd fiat cũ additione loci, & tẽporis, & cum in delictis requiratur locus & tempus, vt iura vulgaria
dicunt,

ADDITIO.

a Tollitur. Vide Ang. conſi. 270. & ibi an poſſit appellari ab iniquitate ſtatuti.
b Appellatio. e. n. Vide Bal. conſi. 278. 4. lib.
c Comitatenſis. Vide quod conſuluit Bal. ſuper ſtatuto Brixiæ, quòd nullus accipiatur in collegio, eius conſi. 46. lib. 1.
d Præſcribere. Vide quod voluit Ro. conſi. 252. & Old. conſi. 253.

Digitized by Google

dicunt, licet per ſtatutum permittatur in accuſatione, denuntiatione, vel inquiſitione, non ſequit̃, ꝙ remittat̃ in probõne, immo dẽt clare probari, vt ff. de poſtula. l. 1. §. argentum. & ibi no. in glo.
9 Octauũ dubiũ eſt, † qñ ſtatutũ dicit, ꝙ ſi aliquis ꝓbauerit ſe allibratũ añ in ciuitate, & frater eius Ĩ comitatu, ꝙ tũc libra fratris ei nõ noceat, nec apparet vnus allibratus in ciuitate, alius in comitatu, eodẽ mõ nec apparet qs prius, & qs poſterius, q̃rit̃ qd iuris. Circa quod dico, indubitãter reũ abſoluendũ, vt no. ꝑ gl. quaſi in his. C. de ꝓb. l. matrẽ. & not. ẽt in fi. ff. de neg. geſt. l. cũ actũ. in vlti. glo. & no. in fi. ext. de præſcr. c. fi. ꝑ gl. in clemen. Bart. de Saxofer.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia. Aduerte ꝙ Bart. in l. 3. C. de nat. lib. in l. 2. ff. de ver. ſig. tenet, ꝙ appellatione ciuis, cõprehenditur comitatenſis. Contrarius tñ allegatur in hoc conſi. 172. verſi. quartum dubium. pro ſolutione Bart. iſtam difficultatem valde diſcutiunt Ang. Ioan. de Imo. Ale. in ru. ff. ſol. matr. cõcludentes, ꝙ ſi loquimur in materia ſtricta, vt in priuilegijs, & ſtatutis contra ius cõe, & tunc nõ comprehendantur comitatenſes, & procedat ſecunda opin. Bar. & ſequacium. Aut vero loquimur in materia, vbi fit lata interpretatio, & comprehendatur. & ita procedat prima opi. Bart. in d. l. 3. & in d. l. 2. & iſta fuit concordia Bar. in d. l. 2. Iſtam concordiam facit Franc. de Aret. ſuo conſi. 72. inci. in Chriſti nomine, &c. & rõ ſcribendi, &c. Poſſet accommodari alia ratio ſecundum Alex. in d. rub. ff. ſol. matr. qui allegat concordiam, & reſpondet contrarijs.

CONSILIVM CLXXIII.

1 *Filii diuerſorum fratrum non extantibus patruis ſucceſſunt in ſtirpes, & non in capita, ſecundum opin. Accurſii.*

Super Hæreditate dominæ Nicolę de Aſſiſio, dubitabatur,
1 an filii diuerſorum fratrũ † non extantibus aliquibus patruis eis ſuccedãt in ſtirpes, an in capita, vel econuerſo. Fuit qõ olim inter Azo. ex vna parte, & Accur. ex alia. Azo dicebat eos vocari in capita, & no. in ſumma. de leg. hęr. gl. recitat eo. tit. auth. ceſſante, in quo vr̃ reſidere gl. Inſti. de leg. agna. ſucceſ. §. hoc etiã. quod vr̃ probari per illum text. per l. lege. in fi. C. de leg. hære. ff. ſi pars hær. pe. l. fi. in fi. & de ſuis, & leg. l. poſt conſanguineos. §. hæreditas. Accur. conſuluit de facto contrarium, & ego conſilia ſua vidi, & glo. ſentit in d. auth. ceſſante, vt d. l. 1. in fi. ſi pars hæred. pet. in gl. ſuper verſ. hæreditatis, & in gl. ſuper verbo, vendicationem, dicens iura antiqua ff. corrigi in hoc, per Auth. Sed Moderni quidã Doc. tenẽt opi. Azo. vt Goff. eius diſcipulus in tit. de bon. poſſ. vnde cognati. §. ſi quare Specu. in ti. de ſucceſ. ab inteſt. recitat, & nil firmat. Iac. de Are. & Dy. & Cy. ſequendo eos tenent opi. Azo. vt patet ex no. per Cy. in auth. ceſſante. Iaco. But. ibidem tenet opin. Azo. ꝙ ſuccedant in capita, & ſolum ſuccedant in ſtirpem quando cum patruis per Auth. prædictam. Item quia tunc ſuccedunt ꝯ ius commune cum patruis, qui ſunt proximiores in gradu ad defunctum, debent præferri: vnde priuilegium nepotum eſt, vt in loco patruorũ ſuccedant: ſed qñ inter ſe ſuccedunt, remanent iura antiqua correcta, & hoc vr̃ innuere tex. de hære. q̃ ab inteſta. §. reliquum. circa fi. ibi, tale priuilegium, &c. Ego autem inter tã
a torum varietates ab opi. Accur. [a] non diſcrepo, immo eam, vt veriſſimam teneo. Primo per tex. quem ipſe alleg. in d. Auth. de hæred. q̃ ab inte. §. ſi vero neq; fratres. Scdo per caſum eo. tit. §. illud. & ibi Iac. de Bel. qui §. præcedit §. ſi vero. vbi expreſſe dr̃ in text. ꝙ qñ nulli ſuperſunt maſculi, vel fœminę, filij fratrum ſuccedunt in loco parentum ſuorum, qui erant in ſecundo gradu, & excludũt alios qui ſunt in tertio. hoc eſt quod dicitur in d. authen. ceſſante. ver. his aũt alias eſt in auth. hi aũt poſt fratres ex vtroq;, &c. Apparet ẽt ex prædictis, ꝙ qñ ſuccedunt cũ his qui ſunt pares in gradu, ſuccedunt in loco patris eorum, & ſic in ſtirpes. Præterea, ꝙ inter ſe habeãt iſtud priuilegium, probatur, quia ſi aliud diceres, ſequeretur, ꝙ licet quo ad patruos ſuccederent in ſtirpes, tñ inter ſe fieret diuiſio in capita, vt in hoc exemplo. Defunctus eſt Titius relicto fratre, & ex alio fratre vno nepote. & ex alio fratre duo. nepotibus, ille frater habet tertiã: nepotibus remanent aliæ duæ partes, quæ deberent inter ſe diuidi in capita ſm dictã opi. & ſic quilibet tertium, quia non vtuntur priuilegio inter ſe, & hæc conſequẽtia probatur per text. in fi. ff. de vulg. & pup. l. cum plures. hoc aũt eſt falſum, vt d. §. reliquũ, qa quilibet vocatur in eam partem quam pater eius accepturus erat, ergo manifeſte concluditur, ꝙ nepotes vtuntur iſto priuilegio inter ſe. eſt. n. priuilegiũ ei qui eſt vnus, ꝙ habet tm̃ quantũ duo ex alio fratre, & hoc eſt veriſſimũ.

ADDITIO.

a Accur. Vide Bal. conſi. 66. 1. lib. & conſi. 385. 3. lib.

CONSILIVM CLXXIIII.

1 *Infamis non efficitur condemnatus ex inquiſitione.*
2 *Condemnatus ex forma ſtatuti non eſt infamis.*
3 *Sententia criminalis lata reo abſente an infamet.*
4 *Inſtrumenta confecta per notarium condemnatum de falſo poſt condemnationem, quando valeant.*
5 *Notario delinquenti in officio non creditur.*
6 *Infamis poteſt inſtrumenta conficere.*
7 *Acta facta coram iudice infame tenent.*
8 *Infamis licet non poſſit eſſe teſtis, tamen conficere poteſt inſtrumenta.*
Argumentũ, nõ põt teſtificari: ergo nec inſtrumẽta conficere, nõ procedit.
9 *Officium notarii non eſt dignitas, ſed quoddam munus.*
10 *Infamis quibus caſibus repellatur a dignitate.*

Ser Ioannes de Caſtro Duranti de Tuderto notarius, fuit inquiſitus de falſo, ꝙ extraxerat duas chartas de lib. cõis Calij, & de hoc fuit cõdemnatus in certa quãtitate, & ſnĩa fuit lata in conſi. eo abſente, ſm formã ſtatuti. Deinde reuerſus ad Caſtrum ꝑ multos annos officiũ notariatus exer-
a cuit: quæritur, an eius inſtr̃is perhibeatur fides, [a] vel non. In iſta
1 qõne multa examinanda occurrũt. Primo, an ꝯdemnatus † ex inquiſitione ſit infamis. & gloſ. tenet ꝙ non. ff. de ſuſpe. tut. l. 3. & ibi Dy. idẽ no. gl. C. de ſuſpe. tut. l. fi. & Cy. ibidem tenet, & dicit expreſſe, ꝙ põt conficere inſtr̃a. idem vr̃ no. glo. C. de mo. mulctan. l. 1. Spec. in ti. de ſenten. §. 1. verſicu. quid de illis. Scdo veniret exa-
2 minandum, † an ideo, ꝙ dictus notarius fuit cõdemnatus ex forma ſtatuti excuſetur ab infamia. & Dy. & alij cõẽter tenent, ꝙ ſic, ſ. ꝙ excuſetur, nec ſit infamis, quia cõdemnatus condemnatione ex l. ergo, &c. vt l. ceſſat. de actio. & obli. iſtud reperitur Dyn. con-
3 ſuluiſſe. Tertio veniret † examinandum: quia dicta ſnĩa lata fuit in conſilio abſente reo, an ideo excuſetur ab infamia? vr̃ ꝙ nõ infamat de iure. Et ita tenet Spec. in tit. de ſen. §. 1. verſ. quid de iſtis.
4 ad quod facit l. fi. C. de requi. re. Quarto † veniret examinandum, an ideo valeant dicta inſtr̃a: quia officiũ notariatus publice exercuit per tpa, poſito ꝙ non poſſet. & gl. tenet ꝙ ſic in Auth. de Tabel. §. pen. in gl. magna, quæ incipit, hoc eſt arg. &c. in fi. gl. & Specu. in tit. de inſtrum. edi. §. reſtat. verſic. quid ſi tabellio perdit officium, tñ oĩa dubia prædicta ſatis cõia ſunt. nõ ea tetigiſſe ſufficiat, & nihil in prædictis, vel aliquo prædictorũ aliquid firmo, quia ſi tenorẽ dictæ inquiſitionis diligenter inſpicimus, dictus notarius fuit condemnatus de falſo nõ cõmiſſo in officio notariatus. Nec in eo quod tanq̃ notario eſſet ſibi cõmiſſum: nec aliquid vt notarius falſificauit, ſed vt alius ſimplex reus. ideo poſito, ꝙ eſſet infamis, an per hoc officiũ notariatus ſit ſibi interdictũ. Et hic dico, ꝙ officium notariatus non eſt ſibi interdicendũ: immo põt facere inſtr̃a, quod probo. Primo per l. ſi aliquid. de ſuſce. & arca. lib. 11. vbi expreſſe dicit̃, ꝙ non põt exercere officiũ illud in quo deliquit: aliud aũt officiũ exercere prohibitum non reperitur. Scdo ꝓbat̃ per l. ſi qs ex argẽtarijs. §. 1. ff. de eden. vbi ille qui eſt alias humilis,
5 & deploratus edit rõnes, & fidẽ faciunt. & gl. † quæ eſt ibi, q̃ dicit notario nõ credi, loquit̃ qñ deliquit in officio, ſed hic nõ deliquit in officio: ergo, &c. Tertio probat̃: certũ eſt, ꝙ hæretici ſunt ipſo iure infames, vt de hære. auth. Gazaros, & no. de ſum. Trini. l. 1. in fi. ſed conſtat, ꝙ officiũ tabellionatus interdicit̃ hæretico, deinde cũ ꝑ annũ ſteterit in exercitatione: & ex tunc, &c. vt C. de hęr. aut.
6 credentes. ex quib. colligit̃, † ꝙ infamis põt conficere inſtr̃a, vt in hæretico ante annũ. Item ſpeciale eſt in hæretico poſt annũ: ergo
7 &c. Et illud iõ, qa licet ſit infamis, nõ tñ in officio deliquit. † Quarto per ſimilitudinem iudicis ordinarij: nã licet infamis ſit, tñ geſta coram eo valent, nec ꝯ ea põt opponi talis exceptio, niſi forte Ĩ officio deliquerit, & ꝑꝑ hoc fuit priuatus, vt ff. de ſen. l. 2. de iud. l. cũ prætor, ad l. Iul. repe. l. eadẽ. §. hac l. & hoc expreſſe no. ꝑ Inno. in c. cũ ſuper abbatia. in gl. magna, verſi. in ordinarijs, ext. de offic. deleg. ita in propoſito, licet ſit infamis, non tñ ex delicto cõmiſſo in officio: & cum ab officio non ſit remotus, & ſic ualent geſta ꝑ eum. Et plus tenet Spec. ꝙ ẽt ſi falſum fecerit inſtr̃m, non vitiatur aliquod inſtr̃m per eum factum, niſi per ſententiam ab officio ſit remotus. de inſtru. edi. ver. quid ſi tabellio. Reſtat, vt reſpondeamus quibuſdã obiectionibus, ex quibus iſta deciſio apparebit cla-
8 rior. † Primo infamis non poteſt eſſe teſtis: ergo nec inſtrumenta conficere, arg. l. Domitius. ff. de teſta. Reſpondeo hoc argu. non procedit, nam quidam repellũtur a teſtimonio qui non repelluntur a confectione inſtrumenti: vt in patre, & filio emãcipato qui non poſſunt teſtificari inuicem, vt C. de teſti. l. parentes. tñ pro eo filio pater, & econuerſo poteſt cõficere inſtr̃a publica. l. impuberem. ff. de fal. no. per Dy. de autho. tuto. l. ꝙ diximus, in fi. ratio, qa inſtr̃m non nititur ſola authoritate notarij, licet ibi ſint teſtes, ſed teſtimoniũ nititur ſola authoritate teſtis, facit quod no. in d. l. parentes, præterea hic notarius iurauit primo officium, quam eſſet infamis, poſtea fuit rogatus, ſed in teſte ſi prius iurauit, poſtea ante depoſitionẽ efficitur infamis, & ſi deponeret forte, dictũ eius valeret, quia tp̃s iuramenti debet inſpici, vt l. ſi qñ. C. de teſti. §. 1. ver. quid ſi teſtes, ergo in propoſito debet valere inſtr̃m. Item põt obijci, ꝙ infamia repellit a dignitate, vt C. de dig. l. 1. & l. quoties.
9 li. 10. & ibi no. ꝙ ipſo iure, ergo & hic ab officio. † Rñdeo, ꝙ offi-
b ciũ notarij non eſt dignitas, [b] ſed munus quoddã, ita no. C. q mili. nõ poſſ. l. fi. in j. gl. li. 12. facit de decur. l. vniuerſos, & ibi no. li. 10. fateor tñ, ꝙ ſunt qdã notarij q hẽnt dignitatẽ, ut notarij ſacri Palatij, vt C. de man. pri. l. 1. ſi non dignitas, ergo infamia nõ repellit, vt Inſti. de exce. §. fi. & ſic partes ſua ſpõte pñt eũ aſſumere Ĩ notariũ ſicut

ADDITIONES.

a Fides. Vide Pau. de Caſt. conſi. 201. & 222. & 207.
b Non eſt dignitas. Idem Old. conſi. 75. Ang. conſi. 173.

Digitized by Google

10 ſicut in arbitrium, ff. de arb. l. Pedius, in pri. Præterea † non eſt verum, ꝙ infamia repellat a dignitate ipſo iure, niſi in quibuſdam caſibus, & grauibus delictis, vt no. per Inno. extra de excep. c. præter dilectos, & de his debet intelligi gl. in d. l. quoties, Bar.

ADDITIO.

a Ber. Land. Concluditur, quod ſic. Colligendo mentem Doct. in hac conſul. videtur dicendum, quod ſi infamia notarij non eſt notoria, quod talis infamia non repellat a confectione inſtrumenti, ſecus ſi ſit notoria, vt per Bart. in l. militibus. C. de teſta. mil. ſequitur Pau. de Caſt. conſi. 120. & 122. ꝑ ꝓ omnia approbans, quæ hic conſuluit Bar. & de materia ſi vultis videre, videte glo. in Auth. de Tabellio. & per Bal. in l. exercendis. C. de fi. inſtr. in l. 1. C. de ſum. Tri. & fi. Catho. & in l. ſi qs ex argentarijs, ff. de eden.

CONSILIVM CLXXV.

1 *Pax poteſt fieri de adulterio cum viro adultera, vt minuatur pœna ſtatuti propter pacem.*
2 *Pax hēnda eſt a marito, non ab vxore adulterata, quia ei nulla fit iniuria.*
3 *Mulier adulterata non accuſat de adulterio.*
Mulier rapta accuſat rapientem.

Domine Pr̄ſ terræ Rochæ Contractæ, quęſiuiſtis, an liceat facere pacē ſup crimine adulterij, vt hēat locum remiſſio certæ partis cōdemnatæ ex forma ſtatuti, &c. ſ. an ſufficiat pacem fieri cum vno tm̄ coniugum, an reqraē, ꝙ fiat pax
1 cum vtroque. Sup primo dico † ꝙ ſuper adulterio pōt fieri pax, & adulteri gaudent beneficio ſtatuti. Non ob. C. de tranſ. l. transigere. nam ſciēdum eſt, ꝙ qn̄ trāſactio fit de re dubia, & lite īcerta, fit ad impediēdum proceſſum, ne amplius ſuper tali crimine adulterij procedatur, & hoc non licet ſuper crimine adulterij, vt d. l. tranſigere. idem in ſimplici pacto, vt ibi. Quędam eſt pax, & ꝯcordia ꝑ q̄ rācor q eſt in aīo iniuriati reijcit, nec ꝑ hoc ꝓceſſus impeditur licet pœna minoreē ex forma ſtatuti. iſta pax in oī maleficio eſt licita. Inſt. de iniu. §. fi. & de pa. l. fi. & l. ſi tibi. §. quædam. & ꝙ de adulterio poſſit fieri pax, eſt tex. expreſſus. C. de adul. aut. ſed hodie, ad lr̄am, & in corpore vn̄ ſuminit, vn̄ licet marito iniuriato p adulterium vxoris reconciliare ſibi eam, qđ nihil eſt aliud q̄ pacem fa-
2 cere. Super ſecundo dico, † ꝙ ſufficit pacem hēre cum marito tm̄ ipſe. n. eſt ille q principaliter iniuriat, & q. oīb. præfertur in iniuria vindicanda, vt ff. de adul. l. 2. §. ſin. ibi eſt caſus, & C. de adul. l. q̄uis adul. cum muliere. n. non pōt fieri pax, cum nō poſſit dici iniuriata, qa in volētem factum eſt. Præterea ipſa de hac iniuria non pōt cōqueri accuſando adulterū, qa ſocia cri̅s. C. de li. cau. l. ſi filium. 9. q. 3. c. veni. ergo ab ea non requirit̄ remiſſio, apud quam non eſt huius iniuriæ ꝓſecutio. ar. de iu. de. l. ait p̄tor. Præterea, ꝓbōnes factæ ꝯ adulterum non ꝓiudicāt mulieri, vt l. denūnaſſe, §. fi. de adul.
3 mulier vero † non ꝯqueritur ſe adulteratam vel iniuriatam, & ſic ab ea nō eſt reqrēda pax, qa ſ. in hoc ſequit, ꝙ ꝯfiterei ſe adulteratam, vt l. qm̄, de his q no. infa. In ꝯtrium facit l. 1. C. de rap. virg. & l Auth. de rap. muli. & qđ no. p Dy. in c. ſcienti, de reg. iu. in 1. ꝯno. lib. 6. ſed illud verum in muliere rapta. ſecus in ſimplici adult. Bar.

CONSILIVM CLXXVI.

1 *Si iudex citat ad audiendam ſententiam ante horam nonam, & reperiatur ſnīa lata eadem die, ꝙ ſnīa præſumatur lata eadem hora, & valet.*

1 Pluries Contingit, & varie iudicatum eſt. Si iudex ſtatuerit terminū † parti ad audiēdū ſnīam ante nonam ī tali die, poſtea repit̄ ſnīa lata tali die, an ſnīa valeat, Placeat ergo reſcribere quid ſentit V. D. Fran. Citeronus de Eugubio aduocatus &c. Reuerēde domine, qō eſt ſatis dubia ad eius declarationem tm̄ ſcribo, quod ſentio. Qn̄q; alicui ſtatuitur terminus ad aliquid, quod per ipſum tm̄ dēbat explicari. cui terminus ſtatuitur, vt ſtatuo tibi terminum ad ſoluendum an̄ klen. tunc niſi præterita die klen. non pōt aliquid peti, vt l. qui ante Klen. de ver. ob. licet ibi gl. ſe inuoluat intellectu iſtorum verborum. Qn̄q; ſtatuitur terminus ad aliquid, qđ eſt faciendum ꝑ alium in præiudicium eius cui terminus ſtatuit̄, vt ſtatuo tibi terminum, ꝙ venias auditurus ſnīam, &c. Iſto caſu terminus dēt hēre diem, & horam limitatam, alias terminus eſſet nullus, vt l. aut qui aliter. §. 1. ff. ꝙ vi aut clam. & in prima hora poteſt actus celebrari, non expectato, ꝙ tranſeat, vt ibi patet, & in l. fi. in fi. co. ti. Nunc ad propoſitum ſtatuit idem iudex
a terminum parti, ꝙ veniret cras an̄ nonam [a] ad audiendum ſnīam, dicta verba dēnt intelligi an̄ nonam, ſ. finitā. Et ſic in ipſa hora nonæ, alias dilatio eſſet nulla, & hoc eſt, ꝙ dicit gl. in l. oēs, de ver. ob. alias in §. oīs, Inſt. de ver. ob. ꝙ ſnīa dēt dari in veſperis: qa citatio facta tali die dēt intelligi vltima hora diei iudicialis quę eſt hora veſperarum, vt in §. ſedebūt, in Auth. de iud. facit extra. de offic. iud. dele. c. conſuluit, igitur in ipſa dilatione dicta verba intelligantur de ipſa hora nonæ: & ſic verba intelligentur ſm naturam eius, ſuper quo adijciuntur, vt l. ſtip. de vſur. & l. damni infecti quidam, de dam. inf. Præterea ad hoc vrget rō: quia magis ſolēnitas intrinſeca ꝯſumitur, quam verborum prolatorum natura comprehendit vel eſt apta comprehendere, vt no. per Dy. in l. ſciendum, ff. de ver. obl. ſed iſta verba an̄ nonam, ꝑ ſūt intelligi an̄ nonam, ſ. inchoatam, & ſic ſnīa eſſet nulla. Item pn̄t intelligi, i. an̄ nonam, ſ. finitam & poſt eam inchoatam, vt dixi, & no. in d. l. eum qui. §. qui autem & expſſius, de ver. obl. l. ſtipſones non diuidunt̄, §. ſi quis. in gl. ſ. finitas, &c. Cum ergo nā verborum ſit apta comprehendere illam horam nonam, ergo &c. Niſi ꝓbet̄ ꝯtrū, vt d. l. ſciēdum. & qđ ibi no. Præterea ſm vnum intellectum ſnīa valet, ſm alium nō: ergo &c. vt l. quoties, de reb. dub. & de verbo. obl. l. quoties, & l. quoties idem ſermo, de re. iur. ꝑ hoc qđ dr̄ ꝙ ꝓſumitur ꝓ iudice in dubio: ſed hoc eſt dubium, ergo, &c. Franc. & Bar. de Saxoferrato.

Aliud conſilium eſt in hac materia. Vide ſupra no. 156

ADDITIO.

a Ber. Lan. Cras ante nonam. Nouiſſimi maxime do. Ale. de Imo. in d. l. qui ante kalendas, in fi. tenet contra Bar. immo ſufficiat, ꝙ ſit citatus ad diem certum, per ea quæ voluit Bal. in l. conſentaneum, & in l. vt proponis. C. quō & qn̄ iu. con itu[?] ſuſtinere Bar. in hoc conſil. dicens, ꝑ Bar. poſſet intelligi, qn̄ iſte erat citatus ſine hora limitata dēbat expectari vſque ad vltimam partem tꝑis, per ea quæ ſenſit glo. in d. §. omnis. Mihi tn̄ vr̄, qꝛ hæc non ſit mens Bart. ſed eius mens eſt ex quo ſe aſtrinxit iudex ad certam horam. ꝙ ſi non appareat, quo dēt hora ſit lata ſnīa nō valeat, & ita tenet Ang. in l. & poſt edictum, ff. de iud. allegans l. ſi vitē. in fin. & q vt aut cla. vbi dicit eſſe caſum ſecundum Bar. Non ob. nunc alleg. per nouiſ. quia loquuntur, qn̄ quis non eſt citatus certa hora: ſed certa die, quia intelligitur citatus hora congrua, hæc ſunt de mente Ang. in d. l. conſentaneum, tamen hodie tolluntur hæ varietates: quia dicitur tali die, & ſucceſſiue ſingulis dieb. & horis.

CONSILIVM CLXXVII.

1 *Teſtamentum, in quo quis eſt inſtitutus in re certa, & prohibitus, quod plus petere non poſſit, non valet.*
2 *Inſtituto ventre vxoris hærede vniuerſali, ꝙ ſit nullum poſthumo nō nato.*
3 *Inſtitutus in re certa, & prohibitus, quod plus petere non poſſit, quod non habeatur loco hæredis, & ibi quando habeatur loco hæredis.*
4 *Ius accreſcendi, quod prohiberi poſſit per teſtatorem.*
5 *Teſtator qn̄o poſſit facere, ꝙ leges non habeant locum in ſuo teſtamento.*
6 *Vulgaris tacita comprehenſa in pupillari, quod requirat aditionem hæreditatis pro eius validitate.*

Mattheolus Gratioli fecit teſtm̄, in quo reliquit dn̄æ Margaritæ matri eius 11. alias 60. ſolidos, & in his ſibi hæredem inſtituit, & iuſſit eam eſſe tacitam, & contentam, ꝙ plus de bonis ſuis petere non poſſit, vel hēre, & ſi plus peteret, cadat ab ipſo legato. Item iudicauit, & reliqt filiæ naſciturae, & ſi filia naſcereē de ventre ipſius dominæ Angelæ eius vxoris quæ dr̄ eſſe pręgnans ex eo, 12. ſimiles ſolidos, & in his eam donauit, & infra ſequitur. Item iuſſit, & voluit, qđ ſi naſcereē vnica filia, & moreretur in pupillari ætate, quandocunque ſine legitimis, ſibi hęredes vniuerſales inſtituit Cecum & Angelucium ſuos fratres ipſius teſtatoris pleno iure, & infra ſequitur, ꝙ ſi filius maſculus naſceretur ex dicta domina Angela inſtituit eum hæredē vniuerſalem. Contigit, ꝙ mortuus eſt teſtōr, deinde poſt eius mortē ex dicta Angela eſt nata vna filia, q̄ aliquib. dieb. vixit, & mortua eſt ſupſtite matre, & auia paterna. Deinde mortua eſt auia, & tūc dicta domina Angela petit hæreditatem dictæ Margaritæ, dicens ſibi deberi ex perſona ſuę filiæ poſthumæ. Ex aduerſo ꝯ dicti fratres ſubſtituti tam vigore ſubſtōnis, quam vigore auiæ paternæ dictæ poſthumæ, quæ erat mater dictorum ſubſtitutorum. Quęri-
1 tur quid iuris. Ad hanc q. † examinādam prius oportet videre de viribus ſubſtōnis de ipſa filia poſthuma, an valeat, cum ipſa ſola nata in teſtamēto non reperiatur hæres vniuerſalis? & vr̄ ꝙ ſic, quia hæres inſtitutus ex re certa habetur loco vniuerſalis hęredis, ſi nō reperiatur alius inſtitutus, vt l. 1. §. ſi ex fundo, de hær. inſt. & l. ex facto. eo. ti. l. quoties. In contrarium vr̄, & iſta eſt veritas, ꝙ inſtō illa non valuit propter illa verba, & plus de bonis ſuis petere non poſ-
2 ſit, & ſi plus peteret, ergo &c. Nam ad id quod dr̄, † quod inſtitutus ex re certa habetur loco hæredis vniuerſalis, eſt verum, niſi voluntas teſtatoris manifeſtiſſime refragetur, vt l. quoties, §. ſi duo. ff. de hæred. inſtitutio. vbi expreſſus tex. cum ergo hoc expreſſe dixerit, ꝙ plus petere non poſſit, apparet ꝙ non eſt loco hæredis vniuerſalis, ſed loco legatarij, & ſic eſt teſtm̄, quod habet hęredem, & ſic nullum, vt l. proxi. ff. de his quæ in teſt. de len. & Inſt. de leg. §. ante hęredis. Præterea, ꝙ teſtator poſſit prohibere ius ac-
3 creſcendi, † & ſic prohibere, ne portio vacans accreſcat ſubſtituto in certa re ſine portione, eſt tex. ſm vnam opi. ff. de vſufru. l. dn̄s §. 1. & ibi no. ff. de iniuſ. rup. irri. teſt. l. 1. & de li. & poſth. l. ſi poſthumus, ver. nam & cum duo. quod ſic declara. Si duo ſint inſtituti, ex quib. poſthumus eſt exhæredatus, & duo alij ſubſtituti a quib. poſthumus præteritus eſt, certum eſt, ꝙ teſtator dando ſubſtitutū prohibuit ius accreſcendi, qa ſubſtitutus ꝓfert coniuncto. ff. de fideic. auth. hoc amplius, & no. de acq. hær. l. qui patri. ſi igitur portio vnius ex inſtitutis deficit, nō pōt venire ad alium hæredem cōiunctum, qa teſtator dādo ſubſtitutum prohibuit. Item ad ſubſtitutum non poteſt peruenire, quia gradus ille non valuit: & ſic decederet pro parte teſtatus, & ꝑ parte inteſtatus, & hoc expreſſe gl. intelligit in d. ver. nam & cum duo. & iſte eſt intellectus l. 1. in pri. de iniuſ. teſt. ita ergo in propoſito, cum teſtator prohibuit, ne totū accederet inſtituto ex re certa, totum teſtm̄ eſt irritum. Ad caſū qui ponit in d. l. 1. in. ideo, nō ob. qa ibi fuerūt inſtituti inuicem ſubſtituti, vnde eos ſubſtituendo inuicem noluit teſtōr inter eos ius
a accreſcēdi adimere, [a] ſed augere, vt ſic poſſit venire: vel iure inſtitutionis,

ADDITIO.

a Ber. Land. Adimere. Vide Fed. conſi. 31. Ang. conſi. 144. Bal. pulchre conſi. 81. 1. li. *Conſ. Bar. lib. j.*

Digitized by Google

tiones, vel iure accreſcendi, caſus eſt. C. de imp. & ali. ſubſt. l. teſtm̃. ff. de acq. hæ. l. ſi qs hrs, e. ti. Præterea qñ ex ex verbis teſtatoris colligit̃ ꝑplixitas, ſeu repugnãtia, tũc teſtm̃ eſt ipſo iure nullum, vt l. ſi Titius, ff. de cond. inſt. ſed hoc eſt huiuſmodi, ergo, &c. Dixit. n. ꝙ plus petere nõ poſſit. Et ſi plus peteret, cadat ab ipſo legato, aut. n. vuit illud tm̃, & teſtm̃ eſt nullum, qa decederet ꝑ parte teſtatus, & ꝑ parte inteſtatus. Si vero aliud tm̃ peteret, a toto caderet. Concluditur ergo, ꝙ inſtõ nulla eſt. Non ob. prędictis de hære. inſt. l. ſi ita qs hæres inſtitutus excepto fundo, &c. quia verba, inſtituo te excepto fundo, hoc important. i. in fundo te non inſtituo, nõ autem ꝓhibet ptãtem legis, ſiue iuris tacite accedere, ſed ſi expreſſe diceretur, ꝙ fundum hæres petere non poſſit, & ſic volũtas teſtatoris manifeſte contradiceret, tunc non valet, vt d. l. quoties, §. ſi duo. & dictis iurib. Non ob. ſi dicat̃, † non põt facere, ꝙ leges non hẽant
4 locum in ſuo teſtõ, qa q̃dam ſunt leges, q̃ aliqd de neceſſitate diſponunt, vt ꝙ teſtm̃ hẽat ſeptem teſtes, & ſimilia, tunc ſi teſtator vellet ꝯrium, nõ poſſet, immo teſtm̃ eſſet nullũ, vt d. l. nemo põt q̃dam ſunt leges, q̃ diſponunt aliqd ſupplẽdo defectum voluntatis defuncti, vt in caſu ꝓpoſito, ſi teſtator non fecit hr̃dem vniuerſalem lex p̃ſupponit eum, quem ex parte inſtituit, in totum hr̃dẽ. Et iõ totum ſibi dat: ſed ſi apparet manifeſte teſtatorem voluiſſe ꝯrium, tunc ceſſat p̃ſumptio iuris, vt dictis iurib. immo totum teſtm̃ irritat, qa nõ põt ꝑ parte decẽdere teſtatus, & ꝑ parte inteſtatus, vt dictum eſt. ſicut l. introducit, ꝙ in ꝯdõtib. q̃ ꝯſiſtũt in nõ faciẽdo, cautio Mutiana hr̃ ꝑ implemento ꝯdõnis, vt l. Mutianæ, de ꝯd. & dem. ſed ſi apparuerit teſtatorem aliud ſenſiſſe, tunc ceſſat cautio Mutiana, poſito ꝙ ex hoc irritaret̃ diſpõ libertatis, q̃ eſt ita fauorabilis, ff. de ma. teſt. l. fi. Item ſicut lex diſponit, ꝙ expreſſio ꝯdõnis quę tacite ineſt, non ſuſpendit, hoc verum, niſi apparet teſtatorem aliud voluiſſe, vt l. in ꝯdõnib. §. 1. ff. de condõnib. & demonſtrationib. Concluditur ergo inſtitutionem dictæ poſthumæ eſſe nullam. Et idem eadem rõne de inſt. facta de mr̃e dicti teſtatoris. Secundo reſtat videre de iuribus ſubſtitutionis pup. & ſi quidem dicti fratres volunt venire ex vigore dictæ ſubſtitutionis pupillaris non ꝓſit, quia non poteſt ex teſtõ, nec potuit adiri hæreditas, vt dictum eſt. ergo non valet ſubſtõ pupillaris, vt l. a, §. adeo. de vulg. & pup. aut volunt venire ex vigore tacitæ vulgaris, & ſic non ꝓſit ex opi. Dyni. & aliorum, qui dicunt, ꝙ tacita vulgaris requirat aditionem, vt l. ꝙ ſi filius, de capt. & poſtli. reuer. ꝙ tenet Cy. in l. precib. C. de impub. & alijs ſubſt. in materia vulg. & multi alij. Sed poſito
5 ꝙ requireretur aditio, † tũc adhuc idem adducit, quia illa poſthuma non reperitur inſtituta taliter ꝙ adire poterit, nec exhæredata. ergo teſtamentum eſt nullum, vt l. poſthuma, de lib. & poſth. Pręterea talis ſubſtõ vulgaris cępit dependere ex inſtõne poſth. rupta ergo inſtõne poſthumæ rumpitur ſubſtõ, vt l. 3. §. fi. & ibi no. de libe. & poſth. & de iniuſ. rup. teſt. l. nam ſub condõne, §. 1. Concluditur ergo dictum teſtatorem ĩteſtatum deceſſiſſe, & ſic dicta filia hæreditatem tranſmiſit ad matrem, vt C. de ſuis, & leg. l. apud hoſtes. Et ſic dico ego Bar.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

* Pro concordia. Aduerte ꝙ d. Alex. l. quoties, col. fi. C. de hær. inſt. alleg. Bar. tenere in l. quoties, §. ſi duo. ff. de hęr. inſt. ꝙ ius accreſcẽdi põt ꝑ teſtatorem ꝓhiberi, & in ꝯrium allegat tenere in hoc cõſil. 177. Salua tñ reuerentia do. Ale. Bar ſibi non ꝯdicit ſi bñ inſpiciatur, vbi tñ dicit inſtitutum in re certa habere ius accreſcẽdi, intelligi dẽt vbi non prohibetur expreſſe, & ita loquitur in d. l. quoties, & in l. ex facto. la 1. ff. de hær. inſt. ſed ſi expreſſe vetuerit teſtator, nullibi dicit Bar. ꝙ non poſſit, & ita loquitur in d. §. ſi duo. Præterea aduerte ꝙ Bart. non meretur allegari contrarius in alio ſuo conſi. quod incip. Mattheolus Gratioli, nam ibi non loquitur in ꝓpriis terminis, quia quæritur de vigore illorum verborum, dominam, vſufructuariam, &c. Et ſ. dixit Bar. vbi tenet inſtitutum in re certa, &c. intelligi debet, vbi non prohibetur expreſſe, ita Bar. in l. ſi quis priore, in fi. per illum tex. ff. ad Treb.

CONSILIVM CLXXVIII.

1 *Pupillus, quod tranſmittit hæreditatem ſibi delatam, ſi tutor tempore mortis pupilli ſciuit delatam.*

2 *Conſilium pro hærede pupilli non habentis tutorem, & defuncti, vt habeat hæreditatem pupillo delatam.*

a **Peruſinus** Quidam a deceſſit, cui ſuccedebat qdam pupillus ĩfãs extraneũ hñs tutorẽ, q ſciuit mortem dicti Peruſini, & hr̃ditatem pupillo delatam. Deĩde deceſſit pupillus intra 7. annũ, a die mortis defuncti primi. Quærit̃ vtrum ad hr̃dem ſuum dictus pupillus trãſmiſerit ius deliberandi, ſm̃ l. cum antiquiorib. C. de iu. delib. Iſta qõ † hẽt dubium, qa l. cũ antiquiorib. requirit, ꝙ hr̃s ſciat, ꝙ ſit hæres, ad hoc vt ius deliberandi tranſmittat, ſed hic infans non poteſt eſſe ſciens, quia eius ætas qc quid videt, ignorat. ergo, &c. Tamen puto ꝙ ſcientia tutoris ſuffi-
* ciat, vt l. ſi ex legati cã. cum l. ſeq. de uer. ob. & de lib. cã. l. non ſolũ. §. fin. & hoc verum ſi tutor ſuperuixiſſet tp̃e mortis pupilli, & pp eius ſcientiam fingeretur pupillus ſciẽs. Si autem non eſſet tutor qui ſciret Peruſinum deceſſiſſe, hẽt dubium. Circa quod aduertẽdum eſt ꝙ d. l. cum antiquiorib. dicit ſi ſciens, q̃ qualitas dẽt attendi, & eſſe tp̃e mortis, l. in delictis, §. ſi extraneus, de noxa. & de teſt. mil. l. cum Titius, cum tale participiũ, ſi ſciẽs, ſignat tp̃s verbi cui adijcit̃, vt dictis ll. ergo cum tp̃e mortis pupilli in q. ꝓpoſita non erat tutor, non põt fingi tutorem ſciẽtem deceſſiſſe, ergo non trãſit ius deliberandi, dẽt. n. ſciẽtia eſſe certa tempore mortis, vt ar. ff. ff. de acq. poſſ. l. Pomp. §. non autem, & quod ibi not. Sed dubitat̃,
a quod remedium poſſet habere hæres pupilli. Rñdeo petat reſcriptum ſecundum formam legis, Pantonius, ff. acq. hæ. & ita tenet Iac. de Are. in l. qui duos, de reb. dub. in additione parua. Bar.

ADDITIO.

a Ber. Lan. Peruſinus quidam. Vltra ea, quæ habentur per Bal. in l. ſi infanti. & in l. 1. C. de teſt. mil. addite Lud. Rom. conſi. 66. incip. viſis narratis. Pet. de Anch. cõſ. 365. incip. de iurib. additis, & melius, conſi. 118. incip. pro declaratione quæſitorum tria ſunt, &c.

* Soc. iun. conſi. 94. num. 39. lib. 1. I. M.

CONSILIVM CLXXIX.

1 *Inſtrumentum, in quo ponitur nomen proprium, & appellatiuum vnius ex contrahentibus, & in proſecutione nomen appellatiuum, quod non dicatur continere repugnantiam ſi conſtat de corpore.*

2 *Inſtrumentum dotale ineptum ſuppletur.*

3 *Filij impuberes præſumuntur mortui ante matrem, quando mater, & ipſi ſimul igne pereunt.*

a **Martinus.** a Baroncij Vẽturæ, alias vocatus de Varrone de diſtrictu Rochæ, fuit confeſſus ſe habuiſſe ab Andrucio Iacobi de Seraconi de Saxo pro dote Diuitię ſuæ ſororis dicto Martino ĩ vxorem legitime copulatæ, c. li. &c. Deinde ſequitur in dicto inſtrõ, quas dotes dictus Baroncius in ſe recepit cum oĩ periculo incendij, ruinæ, & cuius libet fortuiti caſus, & ipſas dotes totas, & integras ſine aliqua diminutione, qñcũq; dictũ mr̃imonium diſſolueret̃ morte dicti Baroncij ſine filijs, aut cum filijs dictæ Diuitiæ decedẽtibꝰ pupillari ętate, ꝓmiſit realiter reſtituere, &c. Et hæc oĩa plenius cõtinent̃ in inſtrõ ſcripto manu boni cõſueti Notarij. Deinde accidit, ꝙ dicta Diuitia habuit aliquos filios impuberes, & cum caſtrum Rochæ incenderetur, illa Diuitia in illo igne ſimul cum dictis filijs impuberib. ſimul, & eodem tp̃e perijt, nũc dictus Andrucius repetit a dicto Martino dictas dotes. & ꝑ fundamento ſui iuris ꝓducit inſtrm̃ p̃dictum, q̃rit̃, an di-
1 ctus Martinus de iure teneat̃ dicto Andrucio. In qua † qõne dẽt primo videri, an ex dicto inſtrõ dictus Martinus Vẽturæ de Baroncijs fuerit confeſſus ſe recepiſſe, poſtea dicit, quas dotes dictus Baroncius, &c. & ſic primo dr̃ de Martino, & poſtea dr̃ de Barõcio, & ſic eſt repugnantia, ergo &c. vt regula iuris, vbi repugnãtia. Cõtrariũ dico. ſ. ꝙ dictus Martinus ſit obl̃atus, & hæc eſt ipſa veritas, & hoc ſic oñdo. Sicut ille q eſt de Aſinellis vocat̃ Aſinellus, vt no. ꝑ gl. C. de teſt. l. ſi quis in noĩe, ita ille q eſt de Barõcijs põt vocari Barõcius: ſed in prima parte ꝯtinet̃, ꝙ dictus Martinus eſt de Baroncijs, ergo põt vocari Baroncius. Si ſic, ergo bene fecit notarius q in ꝓſecutione inſtri eum vocauit hoc noĩe, Baroncius, & ꝑ hoc apparet, ꝙ in dicto inſtrõ nulla eſt repugnantia, & ſic in dicto inſtrõ dictus Martinus de Baroncijs remanet obligatus. Præterea poſito, ꝙ dictus Martinus non poſſet appellari Barõcius, tñ
b ex dicto inſtrõ eſt obl̃atus, hoc ſic oñdo: error in noĩe ꝓprio b non vitiat inſtrm̃, ſi de corpore ꝯſtat, vt Inſt. de leg. §. ſi quis noĩe. C. de teſt. l. ſi qs in noĩe. C. de leg. l. ſi fortidianũ, & ff. de leg. 1. l. ſi qs ĩ fũdi vocabulo, vel maxime qñ eſt error notarij ſcribentis. C. de teſt. l. ſi errore. ergo in caſu nr̃o ſi dictus notarius errauit in dicto noĩe Martini, talis error non vitiat inſtrm̃, cum ex ſerie inſtri appareat, ꝙ voluit de Martino ſentire, cũ appellauit Barõciũ. Et ſic ꝯſtat de corpore Martini ſentire, cũ appellauerit Barõcium. Nã cũ dr̃ in inſtrõ, qñcũq; mr̃imoniũ morte dicti Barõcij, &c. Paret ꝙ de Martino voluit ſentire, cũ in dicto inſtrõ de nullo alio mr̃imonio fiat mẽtio, niſi de ꝯtcto a dicto Martino. Præterea nos reperimus multas leges ſeruãtes illum modum loquẽdi, quem notarius p̃dictus ſeruauit. nam in prĩcipio vocat aliquẽ Publiũ Mæuiũ, poſtea vocat eum Mæuium, vt ff. de ali. & cib. leg. l. Caio Seio. in prĩ. ſic & il lum, quem appellauit Claudium Iuſtum, appellat eum ſolũ hoc noĩe Iuſtum, vt d. l. Caio. §. qr̃. & C. de leg. l. 1. ſic ẽt eum, quem vocauit primo ep̃m, cum poſtea vocat archiep̃m, vt C. de epi. & cle. l. cum clericis, in prin. Sic ergo dico in ꝓpoſito, ſi notarius eũ primo appellauit vno noĩe, & poſtea alio, hoc nõ dẽt vitiare inſtrm̃. Præterea hoc oſtendo ita clare, ꝙ nõ dẽt mõ in dubio aliquo reuocari. In dicto inſtrõ continetur, ꝙ Martinus fuit confeſſus, ſe dotẽ recepiſſe, ponamus, quod in dicto inſtrumento nihil amplius cõtinetur,

ADDITIONES.

a Martinus. Si qs in fundi vocabulo. Vltra ea, q̃ ponuntur per Doct. in alleg. l. ſi quis in fundi vocabulo. addite ad corroborationem, q̃ voluit Bart. in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, de ver. ob. quod ſi aliquis procu. in iudicio, poſtea in eodem iud. fecit vnum actum, & non dixit vt proc. an videatur repetita illa qualitas, & tenet ꝙ ſic, quem ſequuntur communiter Doct. ibi, pro quo eſt tex. inducendo vt ibi facit Bar. in l. ſi quis ſeruum, ff. de inter. act. & ad ſuperiora addite q̃ voluit Bald. in l. procu. qui pro eu. ff. de procu. quod contractus habet plures particulas, & in vna ſit mentio officij contrahentis, qđ totus contractus intelligitur qualificatus eodẽ modo, alleg. tex. in l. Lucius, la 1. ff. de fidei. lib. ad vltimam partem conſultat. addite Pau. de Caſt. conſ. 100. addite Ro. pulchre in conſi. 179. & 316

b Proprio. Vide quod pulchre voluit Rom. conſi. 178. & 306

Digitized by Google

tinetur, vel ponamus ꝙ ibi eſt ſtipl̃o, ſed eſt inutilis aliqua de cau
ſa: certe ius vult, ꝙ ſi nõ eſt ſtipl̃o, ꝙ intelligatur. & ſi eſt inutilis ꝙ
habeatur pro vtili, vt C. de rei vxo. act. l. 1. §. 1. Quo ergo colore di
ci põt, ꝙ dictus Mart. non ſit obligatus, non video nec videri põt.
2 non. n. † poſſet inſtr̃m dotale ita inepte fuiſſe vel eſſe cõfeſſum, ꝙ
a iure non ſuppleatur, vt l. 1. C. de rei vxo. actio. Secũdo eſt videre
in q̃one præfata, an eueniat caſus reſtituẽdæ dotis, vel nõ, & hoc
manifeſte oſtendo, ꝙ caſus reſtituendæ dotis aduenerit. aut enim
certum eſt, ꝙ filij tpe ignis deceſſerũt anteq̃ mater. aut certum
a eſt, ꝙ mater anteq̃ filij, aut dubitatur [a] quis eorum prius deceſſe-
rit. Primo caſu, q̃ñ filij deceſſerunt anteq̃ mater, tũc nullum du-
bium eſt quin ꝯſtet matrimonium ſolutum ſine filijs liberis. &
ſic tam ex forma inſtr̃i, q̃ de iure cõi dos eſſet in caſu reſtitutionis
& de hoc eſt dubium. Secũdo caſu q̃ñ certum eſt, ꝙ mr̃ deceſſit
anteq̃ filij, & tũc ſimiliter ex forma inſtrumenti dos eſt in caſu re
ſtitutionis, quia inſtrumentum dicit, ſine filijs, vel in pupillari. &
3 in iſtis omnibus non eſt neceſſe allegare: aut eſt † dubium quis eo
rum prius deceſſerit, & hic eſt caſus noſtræ q̃ð. & hoc caſu præſu-
mendum eſt quòd filij primo deceſſerint, cum eſſent impuberes
caſus eſt in terminis noſtris. ff. de pac. dota. l. inter ſocerum. in pri.
de rebus dub. l. ſi mulier. & ſic matrimonium eſt ſolutum ſine li
beris, ergo dos eſt in caſu reſtitutionis. Et hoc dico ego Bart.

ADDITIO.

a Dubitatur. Vide Pau. de Caſt. conſil. 200.

CONSILIVM CLXXX.

1 *Vnaquaque vniuerſitas ꝓ neceſſitate ſibi incũbente põt collectã imponere.*
2 *Collecta impoſita pro neceſſitate vniuerſitatis dr̃ munus extraordinariũ.*
3 *Clericus, in quem peruenit res allibrata, quod non teneatur ad collectas, ni ſi hoc ſit factum.*
4 *Rem tranſire cum onere ſuo quomodo intelligatur.*

a Si aliqua Poſſeſſio a æſtimata, & allibrata ſeu appretiata ĩ
libro cõis, nũc deueniat in aliquẽ clericũ ex quo
cunq; titul , an debeat ſoluere collectas imponẽdas, ſicut ſui an-
• teriores debebant, quærit̃ quid iuris. Ad quã q̃onem primo opor
1 tet videre, † an per cõe datia ſiue collectæ poſſint imponi. & vr̃, ꝙ
non ſine permiſſu principis, vt C. de exa. trib. l. 1. lib. 10. & de excu.
mu. l. placet. In ꝯ̃riũ vr̃. ꝙ ſic, vt C. de ope. pu. l. oẽs. l. 2. Secundo
dico, ꝙ collectã generalẽ cameræ fiſcali applicãdam nemo p̃t im
ponere ſine permiſſu principis, vt in præalleg. l. ſed collectam ſpe-
cialẽ vnaquæq; ciuitas, vel vniuerſitas pro neceſſitate ſibi incum
benti imponere põt, vt d. l. oẽs. de hoc habemus gl. no. ff. quod cu
iuſq; vni. l. 1. §. quod ſi nemo. in gl. ſuper ver. procõſ. Secundo o-
2 portet videre, † an illæ collectæ ſint munus ordinarium, vel extra
ordinariũ. & vr̃ ꝙ ſit ordinariũ, vt C. de anno. & tri. l. oẽs oĩno. lib.
10. & de ind. l. 1. eo. lib. E contra dico, ꝙ eſt munus extraordinariũ.
nã quod non imponitur per ſenatuſc. vel ꝯſt. principũ extraordi-
nariũ eſt, vt C. de va. pu. mu. l. 1. lib. 10. & de vac. mu. l. in oneribus
§. qui muneris. Nec ob. iura ꝯ̃ria, quia loquunt̃ in prædijs prouin-
cialibus, vt no. in d. l. oẽs oĩno. ſecus in Italicis, vt no. C. ſine cẽ. vel
3 reli. l. fi. His p̃miſſis in q̃reſt. † propoſita dicendum vr̃, dictos cleri
cos non debere ſoluere dictas gabellas ſeu collectas, niſi in frau-
dẽ collectarũ facerent poſſeſſiones in eos trasferri. hoc oſtendo:
nullũ munus extraordinariũ clerico põt imponi, vt C. de epiſc. &
cle. l. 1. ſed collecta eſt munus extraordinariũ, vt ſ. probaui. ergo,
&c. Præterea licet de iure cõi clerici teneant̃ ad ordinaria tributa
ꝓ poſſeſſionibus, quas poſſidẽt, vt C. de epiſ. & cler. l. de his. tñ per
ꝯſt. Federici, hodie ad nullã tenent̃. eod. ti. auth. itẽ nulla cõitas, &
ita tenet d. gl. fi. in d. l. de his. Præterea collecta eſt munus, quod im
ponit̃ perſonis ꝓ patrimonio, ſed tale munus nõ põt imponi niſi
ſubiectis tñ, hoc eſt ciuibus, & incolis. vt ff. de muner. & hon. l. re
ſcripto. §. fi. in tex & gl. quæ expreſſe ponit exemplum in collecta.
& idẽ no. C. de anno. & trib. lib. 10. ſuper rubr. ſed certũ eſt cleri-
cos non eſſe ſubiectos, ergo eis collecta imponi nõ põt. Præterea
in aliquibus ciuitatibus eſt hoc ſpeciale, vt talia munera non exi-
gantur an poſſeſſionibus non ſubiectis. l. fi. ff. de mune. & hon. Præ
terea illud eſt ius ſingulare: ergo in ꝯ̃rium eſt ius cõe, vt ff. ad mu-
ni. l. 1. in fi. & de leg. l. ius ſingulare. Præterea poſito, ꝙ nulla l. hoc
diceret, hic oſtendo per rõnem. certum eſt ad ſolutionẽ alieni de
biti neminẽ poſſe vrgeri, vt C. ne vxor pro mar. l. fi. & ꝑ totum tit.
ne fil. pro pat. ſed ſi diceres, clericos debere ſoluere collectas, iam
poneres eos cogi ad ſolutionẽ alieni debiti. nã ciuitates non pñt
imponere collectas, niſi pro eorũ neceſſitatibus, vt ſ. dixi. non eſt
dubiũ, ꝙ ipſa neceſſitas nõ obligat niſi ſubiectos. ergo concludit̃
manifeſte non ſubiectos nõ debere cogi ad ſolutionem, niſi ſic co-
gantur ad ſolõnẽ alieni debiti. Præterea hñti honorẽ collecta im-
poni nõ põt, vt de muner. & hono. l. honorẽ. & ibi no. ſed certum
b eſt, clericũ alias clericatũ, [b] eſſe maiorẽ alio ſeculari honore. er-
go, &c. Illud autẽ quod dixi, ſi in fraudẽ collectarũ fecerint, ꝓbat̃
C. de ſacro. eccl. l. ſacroſ. & l. q ſub p̃textu. & de epiſ. & cler. l. de his
4 clericis. Ad illud, quod poſſet dici in ꝯ̃riũ & primo. † ad id, quod
dr̃ res debere trãſire cum onere ſuo, ergo, &c. Rñdeo illud onus
ſoluendarũ collectarũ, ꝙ non inhæret rei rõne ipſius rei, ſed rõne
ipſius perſonæ, vt d. l. ſcripto. §. fi. & ſ. eſt oſtẽſum. q̃ñ ergo res non
eſt talis perſonæ quæ ad collectas teneatur, ipſa res nõ tenebitur,
nec obligabit̃. l. 1. C. ſine cen. vel reli. ga illa loquit̃ in prædijs pro-
uincialib. tributarijs, ad cuius tributionẽ tenet̃ rõne pſonæ, vt di-
xi. & ſic ſeparata perſona, remanerent libera p̃dia. Nã q̃ñcunq; ali
quid ſtatuitur rõne perſonæ ſeparatæ, ceſſat ſtatutũ, vt ff. de leg. 2.
l. Titia Seia. §. vſuras. & ſolu. mat. l. maritũ. & l. ſeq. facit ext. de reg.
iur. priuilegiũ perſonale. li. 6. & probatur hoc ad literã. ff. de aqua
quot. & æſti. l. 1. §. permittitur. Præterea cũ pſonalis obl̃o nõ ſit pp
pſonã clerici, vt ſ. oſtẽdi, q̃uo põt manere res obligata, nõ video,
vt ff. qui. mod. pign. vel hypo. ſol. l. liberat̃. in prin. Ex p̃dictis patet
rñſio ad oĩa, quę poſſent adduci in ꝯ̃rium. nã oĩa loquunt̃ in præ-
dijs tributarijs, & honoribus mere realib. & ſic loquit̃ C. de mun.
pa. l. 2. li. 10. ita loquit̃. l. fi. §. patrimoniorum. & glo. ibi poſita. ff. de
mu. & hono. & ita loquitur extra, de cen. c. 1. in glo. lib. 6. Barto.

ADDITIONES

a Ber. Lan. Si aliqua poſſeſſio. Cõtrariũ eius, quod hic conſuluit Bar. cõſuluit Ang. aperte reprehendes quoſdã, qui conſuluerunt contrariũ conſi. 219. inci. inter ordinamenta. Et ad dite ad pñtẽ cõſultationem aliud eius cõſ. inci. an eccleſiæ.
• Iacob. Menoch. Bruni conſi. 94. nu. 3. & 4.
b Clericatum. Vide Pet. de Anch. conſi. 188.

CONSILIVM CLXXXI.

1 *Si arbiter mandauit Titio, quòd locaret fundum mihi certo modo, & fecit & poſtea vendidit, tunc ſi emptor non vult ſtare illi locationi, non committit primus locator pœnam compromiſſi.*

a Præcepit Arbiter, [a] vt vnus alteri fundum locaret † certa
mercede, & inſtr̃m locationis faceret ſñi ꝯſue
tudinẽ Peruſinã, quod factum fuit. Deinde locator fundũ vendi-
dit, & emptor non vult ſtare colono: quæritur, an ꝯ̃ locatorẽ com
mittatur pœna inſerta cõpromiſſo, quę eſt magna. an pœna in in
ſtr̃o locationis, quę parua eſt. Dico pœnã cõpromiſſi non com-
mitti, quia locando, & inſtr̃m locationis faciendo. obligatio, quæ
deſcendebat ex cõpromiſſo, & eius ſnĩa fuit ſublata. & noua obli
gatio ex ꝯ̃ctu locationis nata, vt ff. de ſol. l. in numeratio. in fi. vbi
eſt caſus. & de ſtatulib. l. ſtatu. §. hęr. & eſt gl. expreſſa. C. de pac. l. 1.
in fi. gl. magnæ. Vbi vr̃, ꝙ conuentum de promittẽdo ſola promiſ
ſione impletur, vt ibi no. In ꝯ̃rium facit l. fundi partẽ. in prin. de ꝯ-
trahẽda empt. vbi dr̃, ꝙ actio ex primo ꝯ̃ctu daret. Sed reſpondeo
ibi, verba ꝯ̃ctus fuerunt, ꝙ certo tempore conductam haberent
quæ verba non pñt vno momento expediri, ſed requirunt perſe-
uerantiam in ipſa conductione, ſed hic fuit conuentum ſolum de
locando, & inſtr̃m faciendo, quod eſt iam plene impletum, vt col
ligit. ex gl. d. l. 1. de pac. Item facit ꝯ̃. ff. de arb. l. inter Caſtellanum.
Sol. dic, ꝙ ibi fuit aſſumptus arbiter ad diuidendum, & diuiſit. vn
de ex vigore compromiſſi quis eſt obligatus ſtare diuiſioni, quod
non expeditur vno momento, ſed requiritur perſeuerantia in di-
uiſione. hic vno momento fuit impletum, qđ debebat. Bart.

ADDITIO.

a Ber. Lan. Præcipit arbiter. Adde his Bal. in l. ſi quis ita. C. de pac. inter emptor. Ang. in l. ſi quis hæredem. ff. de cõdi. inſti. Spe. in tit. de arbi. § vers. ſed pone arbiter. per Bal. in l. 1. C. de his, quæ pę. no. & per Bar. in l. ſi fideiuſſor. ff. de leg. 1.

CONSILIVM CLXXXII.

Titius Cõdidit teſtamẽtum, in quo filium ſibi hæredẽ iſti-
tuit, &c. Et vide ſ. cõſ. 1. vbi de verbo ad verbum.

CONSILIVM CLXXXIII.

Quæſtio. Iſta habet duo dubia. Primũ vtrũ verba datio-
nis, ſeu ꝯceſſionis in emphyteuſim, q̃bus ꝯtine
tur illũ Amatũ recepiſſe pro ſe. & ſuis maſculis, &c. vide cõſi. 60.

CONSILIVM CLXXXIIII.

1 *Titia ſubſtituta a pupillo pupillariter ſi monaſteriũ ĩtraret, eueniẽte pupil lari ſubſtitutiõe Titia ipſa habebit hr̃ditatẽ, et ſi monaſteriũ non intrat.*
2 *Conditio ſeu modus in virgine inducens viduitatem totaliter reſpuitur.*

1 Domina Nuta Pauli † fuit ſubſtituta pupillæ cuidã pupil
• lariter, cũ hoc, ꝙ teneatur intrare monaſteriũ
S. Iacobi, extitit ꝯdõ pupillaris ſubſtõnis. Nũc dicta dña Nuta nõ
vult monaſteriũ intrare, an poſſit dictã pupillarẽ hæreditatẽ obti-
nere licite, cũ proponatur, ꝙ dicta dña Nuta nunq̃ habuit virũ. Et
2 dicendũ eſt, ꝙ dictã hęreditatẽ põt licite obtinere. Nam † in vir-
a gine modus ſiue cõditio, quę viduitatẽ inducit totaliter reſpui-
tur, vt ff. de condi. & dem. l. cum ita. l. hoc modo, cũ ſi. & no. C. de
indic vi. auth. cui relictũ. & ibi hoc tangit gl. & hoc tenet Azo ibi
in ſum. & ibidẽ Cy. per hãc conditionẽ viduitas inducitur, & nu-
ptiæ prohibentur. ergo, &c. Præterea modus, ſeu ꝯdõ de morãdo
in certo loco, ſi adijciatur homini ingenuo nõ valet quaſi ſpẽm
ſeruitutis contineat, vt l. Titio. §. 1. de condi. & demõ. ſed talis mo
dus de ingrediendo monaſterium adiectus dictæ dominę eſt hu
iuſmodi, ergo &c. quia dominæ monaſterij alias moniales debẽt
ſub

ADDITIONES

• Iac. Menoch. Iaſ. in auth. cui relictum. nu. 4. C. de ind. vid. toll. Dec. in c. in præſentia. num. 54. de probat.
a Ber. Lan. Domina reſpuitur. Contrariũ vr̃ tenere Anc. conſi. 34. inci. Cõſtantinus Vullanis. in fi. cui conſilio, vt ipſe refert, ſe ſubſcribit do. Bal. & do. Phi. de Curſi nis, q̃ñ teſtator non ſenſit de certo monaſterio, vt in ſuperiori conſultatio. & per hoc vr̃ tolli fundamentum Bar. de ſimonia, quòd poſſit habere locum, quando teſtator eam arctaſſet ad aliquod certum monaſterium, & ita videtur tenere Inno. in l. ille autem. ff. de hære. inſti. & vide eundem Ang. conſil. 240.

ſub perpetua clauſura manere, vt ext. de ſta. re. c. 1. lib. 6. Præterea
modus, ſeu ꝯdõ, vt qs alterius poteſtati ſubijciaẽ totaliter reſpuiẽ,
vt ff. de leg. 3. l. vxor. §. hæres. Sed ingrediẽdo monaſteriũ alterius
ptãti ſubijciẽ. ergo apparet, ꝙ modus, ſeu ꝯdõ iſta reſpuitur. Præte
rea ſi talis modus appoſitus valeret, ſequeretur, ꝙ tota diſpoſitio-
eſſet ſimonia, vt extra, de ſimo. c. non ſatis, & c. Matth. circa fi. &
cum qs debeat intrare monaſterium libera volũtate, nõ ſpe lucri
vel metu pœnę dẽr intrare: pro hoc habemus in ſimili gl. in l. ille
autem in fi. ff. de hær. inſti. ne ergo dicta diſpoſitio cõtineat ſimo-
niam, dicendum eſt dominam Nutam prædictã hæred. legitime
capere, ſiue ingrediatur monaſteriũ, ſiue nõ. Et ita dico ego Bart.

CONSILIVM CLXXXV.

1 *Litis conteſtatio non impeditur, licet ex duobus ſindicis agentibus unus tã*
tum producit mandatum.
2 *Exceptiones, quæ examinantur ante litem conteſt. quæ ſunt, & quæ poſt.*
3 *Quando inquirendum ſit primo de perſonis.*

Deodauit Ioan. ſindicus Caſtri S. Viti agit ꝯ Frãciſchi-
nũ Februar. i noĩe dicti Caſtri. dicẽs ꝯ eũ, ꝙ
dictus Frãciſchinus fuit ꝯfeſſus ſe habuiſſe in depoſito, & recepiſ
ſe ab Anto. ſindico dicti Caſtri noĩe Caſtri 60. lib. quas dictus Frã
ciſchinus in ſuis exceptionibus negauit, & dictum Deodauitẽ, &
Ant. fuiſſe ſindicos. dictus vero Deodauit ante litẽ conte. ꝓduxit
ſuum ſindicatum, dictus vero Ant. nõ ꝓduxit, q̃rit, an p hoc retar
1 detur lit. ꝯte. In qua † vr̃ dicendũ, lit. ꝯt. nõ eſſe pp hoc retardãdã,
hoc oñdo, & rñdeo ad id quod põt in ꝯriũ alleg. verum eſt, ꝙ iure
cauet. ꝙ añ oĩa de pſon i dẽt q̃ri, vt C. de procu. l. licẽt, & l. nõ igno
rat, in fi. q accuſ. non poſ. tñ hoc eſt intelligẽdum de pſonis in qb.
fundaẽ iudiciũ. ſ. de actore, reo, & iudice, nõ de perſonis, q̃ inciden
ter veniũr in iudicio ad fundandã intentionẽ alicuius partis. Hoc
2 enim probaẽ primo † p rõnem exceptionis, q̃ reſpicit inhabilita-
tẽ perſonarũ in qb. fundaẽ iudiciũ, q̃ exceptio dẽt ante lit. cõt. exa
minari, vt ff. de proc. l. Põponius. §. tati. & ff. ſi quis in ius voc. non
ie. l. 2. in prin. ſed exceptiones, q̃ reſpiciunt merita negotij princi-
palis, illæ debẽt examinari poſt li. cont. vt ext. de li. cõt. c. 2. lib. 6. &
no. in l. eleganter. §. ſi qs poſt. ff. de ꝯd. & de. alias de condi. ind. ſed
iſta exceptio. ꝙ Ant. non fuit ſindicus, reſpicit merita principalis
cauſæ, ergo, & c. Præterea hoc probaẽ p gl. ord. in ſimili caſu. C. de
edic. diui Adr. tol. l. 2. in gl. pen. in ſol. ꝯ. ij. l. ſi res. C. de ord. cog. vbi
diſtinguiẽ, aut opponitur perſonæ agẽtis, auẽ pſonę teſtãtis. Primo
caſu. qa opponit illi pſonæ in qua debet fundari iudiciũ, impedit
Secundo caſu, qa opponitur de perſona eius ex qua fundatur ius a-
3 gentis, nõ impedit. Sed ꝯ prædicta opp. † ff. de reit. l. ſi quæramus.
C. de pet. hære. l. liber. vbi dr̃, ꝙ ante oĩa dẽt inquiri de pſona eius
ex qua intẽtio actoris fundatur. ſ. de teſtatore, vtrũ potuerit teſta-
ri. Ad quod rñdeo: aut. n. quærimus, vtrũ quis debeat ingredi iu-
diciũ, & ſic litẽ conteſtari, & hẽt locũ quod ſ. dixi. aut quærimus
vtrũ quis potuerit teſtari, & hẽt locũ l. ſi quæramus. Qñ aũt potue
rit inquiri de perſona teſtãtis, hoc non dr̃ ibi, certe dẽt quæri poſt
lit. conte. per rõnes ſupradictas. Itẽ ꝯ prædicta facit tex. in §. quod
ſi vero, in c. Romana. de fo. comp. lib. 6. vbi dicit, ꝙ qñ aliquis cõ
uenitur rõne contractus in aliquo loco, ꝙ non cogitur reſpõdere
libello, niſi prius videatur, vtrum ibi fuerit cõtractum, & ſi iudex
ſit competens, & pronunciet ſe iudicem competentem. Bar.

CONSILIVM CLXXXVI.

1 *Diuiſio inter fratres habentes boues communes, & vnus ipſorum habeat*
duos filios laboratores, quomodo fiat.

a 1 Cucciarellus, [a] Et Venantius † de Belugio fratres ſi
mul habitabant, & habebãt quoſdam
boues cões, & dictus Cucciarellus habebat duos filios laborato-
res, & dicti fratres, & filij Cucciarelli laborauerũt cum dictis bo-
bus cõibus quandã poſſeſſionem aliorum, & ab eis de dicto labo
rio medietatem fructuũ receperunt. Nũc quæritur, qualiter iſti
• fructus diuidantur. Ad iſtam q. examinandã debet conſiderari, ꝙ
iſti fuctus debẽt diuidi tripliciter. Primo rõne operarũ exhibita-
rum. Secundo ex perſonis dictorum fratrum. Tertio rõne expen-
ſarum. ſ. in ſemine, & in alijs opportunis. Cũ ergo de diuiſione di-
ctorum fratrũ tractetur, hic erit ordo, vt primo detrahantur de di
ctis fructib. oẽs expenſæ ab eis factæ, & ſi ſic expenſa fuit facta pro
æquali portione a dicto Cucciarello, & Venantio, ita in cõi pro
æquali portione reuertantur. nullus. n. caſus eſt in quo talis dedu-
ctio non fiat, vt ff. fam. erc. l. ſi fundum, in prin. De reſiduis fructi-
bus debet detrahi illud, quod tangeret pro operib. & pro bobus,
& ſicut boues ſunt cões æqualib. portionib. ita illud cõicetur. nã
illud, quod de re cõi quærit dñs, pro ea portione ſunt cõia talia ac
quiſita, quia domini ſunt, vt ff. de acq. rer. do. l. cõis ſeruus, in fi. De
reſiduis fructib. debet fieri diuiſio in capita, ſ. vt quilibet homo, ſ.
dicti fratres, & dicti filij Cucciarelli, ꝙ quis lucretur ex opera ſua
& debet habere præcipuum, non ponere in communi, vt ff. pro
ſoc. l. cum duobus, § ſi fratres, alias tibi, & l. ſi fratres. Barto.

ADDITIO.

a Ber. Land. Cucciarellus. Addite quæ voluerunt plene Bar. & Bal. in tractatib. ſuis
de duobus fratribus.
• Iacob. Menoc. Tiraquel. de retract. conuen. §. 5. glo. 4. nu. 7.

CONSILIVM CLXXXVII.

1 *vniuerſitas laicorum, quod non poſſit ſtatuere, quod liceat liceat cõductori*
bus, pro futuro renuntiare cõductioni bonorum etiam ab eccleſiæ f. Eg.
2 *Statutum cõtra priuilegium eccleſiæ di citur eſſe contra eccleſiæ libertatẽ.*
3 *Conſuetudo bona laicorum quando licet ad bona eccleſiarum.*
4 *Vniuerſitas poteſt inhibere, ne iudices eius de aliqua cauſa cognoſcant, etiã*
ſi intereſſet eccleſiæ.
5 *Prouiſio requirenda per agentes nomine eccleſiæ, vt vniuerſitas laicorum*
prouideat ſibi de iudice.
6 *Iudices eccleſię ſuccedentes loco laicorum ijſdem legibus iudicant, quibus*
iudicaturi erant laici.

• Domini Priores artiũ ciuitatis Peruſij authoritatẽ habẽ-
tes ab adunantia gñali, ſtatuerũt, ꝙ qlibet condu
ctor poſſet renunciare emptionibus, & ꝯductionib. p futuro tpe
factis a collegijs, vel vniuerſitatibus quibuſcũq; ẽt ab eccleſijs, &
ꝙ nullus officialis cõis Peruſij poſſit de hoc cognoſcere, vel iuriſ-
dictionẽ habere ꝯ dictos cõductores ſic renunciantes. Et ex præ-
dictis q̃riẽ, primo an p̃dicta ordinamenta potuerunt eccleſijs præ
iudicare in earũ iure. Scd̃o, an iudices cõis Peruſij poſſint de hoc
cognoſcere. Tertio ſi hoc non pñt, qd debeãt facere eccleſia, mo
1 naſteria, eccleſiaſticæq; pſonæ. Sup primo † vr̃ dicẽdum indubitã
ter. ꝙ tale ſtatutum nũ põt priuare monaſteria, vel eccleſiã, & ea
obligare q̃ hñt obligatas pſonas priuatas. Primo, qa eſt laicis inter
a dicta oĩs ptãs ſtatuẽdi in reb. eccleſiaſticis, [a] vt extra de conſtit. c. q̃
in eccleſiarum, vbi eſt caſus nr̃ę qõnis, & c. Eccleſia Sanctæ Ma-
riæ. Preterea qs non põt ſtatuere de reb. ſuæ iuriſdĩoni non ſubie-
ctis, vt l. ext. territoriũ, de iur. om. iu. de bo. auth. iud. poſ. l. cũ vnus.
§. fi. ſed res eccleſiaſticæ, & eorũ iura non ſubſunt iuriſdĩoni ſecula
2 ri, vt dictis c. ergo. Preterea † tale ſtatutũ eſt ꝯ priuilegium eccle-
ſiæ, & ſic ꝯ eccleſiaſticã libertatẽ, vt probabo, ergo nõ valet, vt C.
de ſacroſ. eccl. auth. caſſa. & ibi no. p Cy. & de ſent. excom. c. noue
rit, & ibi per Inn. Quòd aũt ſit ꝯ priuilegiũ eccleſiarum, patet, qa
ſtatutum eſt, ꝙ nulla vniuerſitas, vel priuata pſona res aut bona ec
cleſiæ p̃ſumãt inuadere. vt C. de epiſ. & cle. auth. item nulla com-
munitas, ſed hic iſta cõitas inuadit bona eccleſię, & obligatos ſibi
3 ab obligatione diſſoluit, ergo, & c. Nec obſt. † ꝙ poſſit dici, ꝙ tales
cauſæ debeant determinari ſ̃m bonã cõſuetudinẽ, ut extra. de eo
qui mitti. in poſ. cã rei ſeru. cap. cum veniſſet, qa illud põt eſſe ve-
rum, qñ conſuetudo præceſſit acquiſitionẽ factam eccleſiæ, & ſic
res cum ſua cã tranſiuit ad poſſeſſorẽ, ſed q̃do tolleret acquiſitio-
nem factam eccleſiæ, poſtquam res eſt acquiſita eccleſiæ, qa om
ne ſtatutum, & omnis conſuetudo per quam eccleſia ſuo iure pri
uatur, dr̃ mala, & inhoneſta, & dr̃ cõtra libertatem eccleſiæ, vt di
ctum eſt in c. nouit de ſent. excom. & de ſent. & re iudi. c. cum cau
4. ſam, & c. quæ in eccleſiarum. Super ſecũdo, † an iudices cõis Peru
ſij poſſint ſuper hoc de lite cognoſcere. dico, ꝙ licet ipſum ius ſit
in obligatione eccleſiæ, tñ iuriſdictionẽ, quam habẽt dicti officia
les, habent a cõi Peruſij, & dictũ ius cognoſcendi hoc eſt de com
muni Peruſij, merito ſuper hoc potuerũt facere ſtatutum, & eos
dicta iuriſdictione priuare, vt l. iudicium ſoluitur. ff. de iud. & l. cũ
prætor. Vnde dicti iudices hoc non poſſunt cognoſcere, nec põt
dici, ꝙ iſtud ſit contra libertatẽ eccleſiæ, ſi dicti iudices non hñt
cognitionem, tamen cõe poterit alios iudices dare. Sup tertio,
5 † quid dicta monaſteria habent facere. Rñdeo ꝙ habent interpel
lare priores, vt ſuper dictis rõnibus prouideant de iudice compe-
tenti intra aliquod ſpatium congruum: & ſi commune, vel prio-
res hoc facere neglexiſſent, tũc ſuccedit iudicium eccleſiæ, quia
epiſcopus, vel Papa erit iudex competẽs etiam inter laicos eccle-
ſiæ Romanæ in temporalib. non ſubiectos, caſus eſt extra, de foro
6 compet. c. licet ex ſuſcepto, & c. ex tenore. Sed iuxta † prædicta poſ
ſet dubitari, cum iudices Peruſij hic iudicantes facerent ſomma-
riè, & ab eis non appellaretur, an idem ſit hoc caſu in iudice eccle
ſiaſtico cognoſcente. Reſpondeo ſic, cum iiſdem legibus debeãt
iudicare, & loco ſæcularis iudicis cognoſcit, eo modo ab eo non
poteſt appellari ſicut a ſeculari ſi cognoſceret, vt extra, de ma. &
obed. cap. ſolitæ, ibi not. per Ber. & Ioan. Bart.

ADDITIO.

• Iacob. Menoch. Soc. ſen. conſi. 46. num. 4. & 9. lib. 4.
a Eccleſiaſticis. Vide quæ poſui in l. cunctos populos, vbi late.

CONSILIVM CLXXXVIII.

1 *Statutum permittens quem offendi, permittit occidi.*
2 *Maleficium perſonale quale dicatur.*
Furtum, quod dicatur maleficium perſonale.
3 *Statutum permittens aliquem offendi, quod dicatur fauorabile.*

Statuto Caſtri plebis cauetur, ꝙ quicunq; reperitur exbã
nitus, & condemnatus pro aliquo maleficio per-
ſonali a 50. lib. ſ. poſſit impune offendi. Contingit, ꝙ Angelus oc
cidit quendam bannitum pro furto in c. lib. quæritur, an ex dicto
homicidio veniat puniendus, & c. Iſta quæſtio habet 2. dubia. Pri
1 mo, an eo ꝙ ſtatutum permittit † aliquem offendi, videatur per-
mittere illum occidi. Ad quod dico, ꝙ ſic. Nam offenſio dr̃ om-
nis actus ex quo pœna reſultat, vt l. in teſtã. ff. de manu. teſta. ſed ex
homicidio regulariter reſultat pœna. ergo homicidiũ eſt offen-
ſa.

Digitized by Google

ſa.cū igiť p ſtatutū pmittatur offendi ſimpľr.ergo & occidi pmit
tiť,cū occidi ſit offendi,vt dictū ē,pęna vero,q̄ alias ex dicto homi
cidio reſultaret, p ſtatutū admittit,cū pmittit impune offendi.q.
d.oīs actus ex quo qs in verecūdiā ꝓuocať,dr̄ offenſa,vt C.de inof.
teſt.l.filia in orbitate,& l.ſi maritas,de ver.ſig.c.ex parte in Chri-
ſto,& c.ſeq.ſed p actum homicidij quis ad iniuriam ꝓuocatur,er
go homicidium eſt offenſa,ergo cum per ſtatutum permittatur
impune offendi. pmittiť homicidium,ca.ſis eſt de homidio, c. ſi.
2 li.6.Scđo eſt vidēdum ꝓ † intellectu illorum verborū,pro malefi
cio pſonali,circa quod dico.ꝙ dicta verba pñt tripliciter intelligi.
Primo,ꝙ intelligitur maleficium pſonale.i.quod committiť in p
ſonam,nam & ſm hoc furtum nō eſſet maleficium perſonale,vt
no.ff.de fur.l.itaque fullo,in fi.gl.ibi,dum dicit, ex delicto in ſe,nō
extra,ſed facto,&c.q.d.furtum non committiť in iniuriam pſonā,
ſed in rem.eſt.n.furtum cōtrectatio rei alienæ inuito dño,&c. Ad
id facit,ff.de iniu.l.1.§.1.ſed iſte non eſt ſanus intellectus,quia.n.ſi
aliquis eſſet bannitus pp tractatum proditionis alicuius terræ, vel
pp aliquam falſitatem,quæ maleficia in perſonam non fiunt,cer-
te iſte non poteſt impune offendi ſm dictum modum intelligen
di,ſed ex bannitus ꝓ modica alapa poſſet occidi,quod eſſet abſur-
dum,ergo ſic non dēmus intelligere ſi aliquo modo poſſumus,
vt l.ſcire oportet.§.aliud,de excuſ. tuto.l. quoties idem ſermo.de
regu.iu.& l.in ambigua.de leg.& ſenatuſcon.Secundo modo pñt
intelligi dicta verba,vt dicať maleficium pſonale illud,ex quo re-
ſultat pœna pſonalis,ſicut crimina capitalia dñr,non illa q̄ cōmit
tunť in caput,ſed illa ex quib.capitalis pœna reſultat,vt ff. de pub.
iud.l.2.& idem,ſi poſſibile eſt reſultare,vt quādo in defectum pę
næ pecuniariæ imponitur pęna corporalis,vt no.p Dy.in d.l.2.pro
bať in l.ſi.C.de iniur.& ff.eo.l.ſi.iſto mō ſumendo, furtum eſt ma
leficiū pſonale,qa ex eo pōt imponi pęna pſonalis,vt l.fin.ff.de fu.
Sed poſſet aliqs dicere,iſtum intellectum verba ſtaturi nō patiūť
dicūť.n.exbānitus ꝓ aliquo maleficio pſonali a quinquaginta li.ſ.
&c. Ex quo vř,& apparet,ꝙ nō intellexit de maleficio,ex quo cor
poralis pęna imponitur. Ad quod rñdeo, ꝙ licet pęna pecuniaria
inferať.ſufficit,ꝙ corporalis potuerit imponi,vt dictum eſt ſ.vnde
verba ſtatuti punientis furtum,ſunt diligētius attēdenda, ſi qdem
de illo furto quo ille occiſus erat,potuerit a principio imponi pœ
na corporalis,ſine dubio dictum fuit maleficiū pſonale. Si vero
ſm formam dicti ſtatuti pœna pſonalis nō potuit imponi,tūc in
dubio remanet. Nam furtum in pſona nō cōmittiť,nec ex eo im-
poniť pęna pſonalis ſm formam dicti ſtatuti,& ſic remaneremus
in abſurditate p̄dicta,qa ꝯdēnatus exbānitus ꝓ furto,vel falſitate
quacunque magna pęna pecuniaria nō poſſet offendi,ſed ex ban
nitus ꝓ qualibet leui offenſa facta in pſona in quinquaginta libris
poſſet offendi,quod eſt iniquum,cum vtraq; comparente pœna
maiori puniať vnus q̄ alter, & vtroq; remanente contumace plus
graueť ille q minus puniť ſm dictū modū intelligēdi,qđ abſurdū
& ideo dicto modo intelligere non dēmus,vt dictum eſt. Tertio
modo poſſunt intelligi dicta verba,ut dicatur maleficium pſona-
le omne illud,ex quo ſtatus,& fama alicuius pſonæ lædiť,vt l. co-
gnitionem.§.ſi.ff.de var.& extraor.cog.ſm iſtum modum nō eſt
dubium,ꝙ furtum eſt maleficium pſonale.Infamia.n. inſurgit in
pſonam ꝯdemnati de furto,vt l.1.de his q no.infam.& l.non pōt.
ff.de fur.Quarto mō pōt intelligi maleficium a pſona commiſſū
ad drīam maleficij,quod non committitur a perſona, ſed a rebus
vt puta,ab animalibus ſuis,vt l.j.ff.ſi quadr.pau.fe.di.de damno in
fec.l.prætor.§.hoc edictum,& hoc modo ēt intelligendo furtum
3 eſt maleficium pſonale. Vidēdum † eſt ergo,qūo ex dictis modis
verba ſtatuti ſunt intelligenda. Pro cuius euidentia eſt ſciendum,
a ꝙ qñ per ſtatutum permittitur aliquem impune offendi, [a] eſt in-
b troductum principaliter in fauorem Reipublicæ, [b] & pro quiete
communi,vt C.quando licet ſine iu.ſe vin.l.2.licet ſecundario re
ſultet in odium exbānīti. apparet ergo, ꝙ dictum ſtatutum eſt fa-
uorabile,& ſic fauorabiliter intelligēdum . Dicēdum eſt ergo,ꝙ
dictum ſtatutum dēret intelligi,ꝙ in pſona dicti occiſons pœna
eſſet,ne ipſius ſtatuti authoritate decipiatur,cum tēpore male-
ficij perpetrati illum impune poſſe occidere credatur,in l.de æta-
te.§.ex cā.ff.de inter.act.facit,ff.de pe.l.ſi pſes,&l.interpretatione.

ADDITIONES.

a Ber.Land.Statuto impune offendi. An bannitus poſſit impune occidi ſtante ſtatu
to de quo ſupra,vltra ſupra dicta alleg.per noui.quoddam cōſi. Ang.130.ſed ego
non inuenio,quod hoc dicat,nec eo num.ſed inueni aliud conſi.188.incip.in Dei
nomine,&c.viſo themate,in fi.illius conſilij,poſt quam multa locutus fuit de bā
nitis,dicit,paſſus eſt ſubtilis & dubius, cum ſtatutum nullam interpretationem ,
vel glo.accipiat & indeciſum reliquit propter feſtinationem expectantis conſi-
lium,vos adite gl.in l.j.C.nemi.li.ſig.ſal.& in c.ſi.de ho.in vi.& Pau. de Caſt.ple-
ne conſi.103.& & 34.Io.And.in add.ad Spe.in ti.de conſt.
b Reipublicæ.Idem dicit Io.An.in add.ad Spe.in ti.de conſt & vide Pau.de Caſt.
conſi.34.& 183.Ang.& conſi.188

CONSILIVM CLXXXIX.

1 *Vniuerſitas triplex, vna prouinciarum, alia ciuitatum & alia caſtrorum,*
& quam iuriſdictionem habeant.
2 *Iuriſdictionem in ſuo territorio quatuor modis dicitur quis habere.*
3 *Priuilegium in dubio videtur conceſſum perſonæ*
4 *Probatio iuriſdictionis admittitur probando vſum vel conſuetudinem.*
5 *Vſus tanti temporis cuius in contrarium memoria non exiſtit, habet vim*
conſtitutionis iuris per reſcriptum.
6 *Iuriſdictio præſcripta quod cohæreat territorio.*
7 *Iuriſdō ꝙ ſit indiuiſibilis,licet eius exercitiū, & cōmoditas ſit diuiſibilis.*
8 *Iuriſdictio quod poſſit vendi conſorti cum fundo.*
9 *Affrancatio facta de naſallis nō priuat affrācā ī iuriſdōnē, & imperium.*
Submiſſio facta per affrancatos alicui communitati non priuat dominū ſua
iuriſdictione.
10 *Iuriſdictio ex non uſu quanto tempore perdatur.*
Iuriſdictio ꝙ non retineatur per conſortem exercentē in alieno caſtro,quan
do exercitium fuit diuiſum.
11 *Qui non poteſt expreſſe habere iuriſdictionem illam, non pōt præſcribere.*
Contra eccleſiam Romanam præſcribitur ſpatio centum annorum.
12 *Exiſtens in quaſi poſſ. iuriſdictionis non debet in ea moleſtari, donec legitī*
me conueniatur.
13 *Emptor iuriſdōnis certi loci quod poteſt illam exercere extra locū uēditū.*

PRIMO Quæriť,vtrum iuriſdō,& Imperium attribuať Ca-
ſtro,an pſonis communitatum,ſalias comitum, &
dñorum dicti Caſtri. Ad qđ dico,ꝙ primo ſciēdum eſt,vtrum de
iure cōmuni dñi, ſeu Comites plurium caſtrorum hēant aliquā
1 iuriſdōnem,& ꝯſtat,† ꝙ nos habemus triplicem vniuerſitatē ha-
bitationum,& p̄dionum,vnam largam q̄ facit ꝓuinciam , & hæc
vniuerſitas hēt iuriſdōnem & merum,& mixtum Imperium de
iure communi,vt ff.de offi.pſi.l.illicitas,§ q vniuerſas,& eo.ti.l.4.
& de offi Rec.l.1.& p totum.Scđa vniuerſitas minus larga q̄ ꝯſti
tuit ciuitatem , & huic vniuerſitati cohřt iuriſdō tm̄ vſq; ad certā
quātitatem ī leuioŕb.criminib.ſed merum,& mixtum nō hēt, vt
C.de defenſ ciui.l.1.& in Auth.de defen.ciui.§. iudicare, & §.au-
diēt,& § iuſiurandum,in fi.§.fallit in qbuſdam ciuitatib.in qb.eſt
hoc ſpāliter ꝯceſſum a iure,vt Romæ, vt l.1.§. cum vrbem. ff. de
offi.p̄fe.vrb.in alijs ciuitatib.q̄ hoc hēnt ex ꝯſuetudine,vel priuile
gio,vt no.in d.§.iuſiur.in fi.mag.gl. Ex his cauſis iuriſdō dř cohǽ
loco ſeu territorio,vt l.j.§ cum vrbem,ff.de offi.p̄.vrb.vbi p Doc.
C.vbi & apud quem,l.fi.in fi. Tertia vniuerſitas eſt minima,vt ca
a ſtrum,a villa,vicus,& ſi.& huic vniuerſitati nulla cohæret iuriſdō
ſed alterius ciuitatis iuriſdōni ſubeſſe dicitur,vt C. de nat. lib.l. 3.
vbi dicitur , quod ciuis, ſeu poſſeſſio alteri ſubeſſ , pro hoc. C.de
epiſc.& cler.l.nulli,§.ꝙ ſi in vico,& in Auth.quib.mod. nat.effic.
leg.§.ſi quis igitur ex æqualibus,ff.ad municip.l. qui ex vico.cum
ſim.ibi no. Nec ob.prædictis,l.1.C.de mag.muni.vbi dř q̄ illa mu
nicipia,Caſtra & ſi. habent ſuos magiſtratus , nam cum ibi in tit.
præcedenti dixerat,de defen.ciuita.reſtat ꝙ in illo titulo tractetur
de defenſore caſtrorum,villarum & burgorum. Ad quod rñdeo,
ꝙ teneo ſecundam le. quam tenet ibi Azo in ſumma, & ſic facit
pro me.ſed ſi teneres primam lect. dicas, ꝙ loquitur de caſtris q̄
hoc habent ex ſpeciali conceſſione vel ex cōſuetudine,non de iu-
2 re communi,per iura predicta. In caſu igitur noſtro caſtris p̄dictis
nulla cohæret iuriſdō.debet ergo dici,quod oportet dictos Comi
tes alio iure ſpeciali ſe fundare. Aut ergo ſe allegant habere iuriſ-
dōnem,& imperium ex reſcripto,ſeu priuilegio quod oſtendūt:
Aut allegant priuilegiū,quod probať ꝓ conſuetudinem & vſum.
Primo caſu,ſi qdem uerba priuilegij ſunt clara, ꝙ princeps conce
3 dit perſonæ,loco,ſeu perſonis, ſtamus certo. Si vero verba † ſunt
dubia,interpretor,vt videatur eſſe conceſſum perſonis,cum ꝓ eo
rum fidem & iuſtitiam hoc princeps conceſſit,vt l.1. ff.de offi.pſ.
p̄to.& ſic perſona fuit cā priuilegij , ergo perſonis vř conceſſum,
vt l.in omnib.ff.de regu.iu.pro hoc induco ſpāliter, l.pater filiæ,ff.
de pe.lega.vbi ius quod poteſt concedi rei,& perſonæ,in dubio vř
eſſe conceſſum perſonæ,ſic ff.de leg.j.l apud Iul.§.ſi quis alicui,li
cet gl.videatur hoc dicere,vtrum ſi agatur a concedēre, quod ſit
b pſonale, [b] quaſi dicat,præſumitur beneficium reale , [c] vt l.forma.
c quamquam,& quod ibi no.ff.de cenſi.dēt intelligi,ꝙ ꝯcedens vř
hoc in dubio agere,& ita intelligebat ibi Old.per l.in omnib.ff.de
reg.iur.idem teneo ego per prædicta iura , & ſic in dubio dř con-
4 ceſſum perſonæ. Secundo caſu, † qñ allegant priuilegium,qđ oſtē
dunt ſe probare per conſuetudinem,& vſum, & tunc dicit quidā
Doctor Modernus non poſſe fieri , quia talis modus probandi ſit
contra facientem aliquid,vt ꝯ ſoluentem aliquid annuum,vt in l.
cum de in rem verſo.de vſur.ſed contra tacentem ſeu non facien
tem nō poteſt tali mō probari,vt no.per Cyn. C. de pact.l.ſi certis
annis,in 7.& 8.q.cum ergo hoc allegetur cōtra imperium , & ec
cleſiam

ADDITIONES.

* Iacob.Menoch.Afflict.dec.122.Bru.conſi.66.nu.16.Iaſ.conſil. 146.col.pen.circa
med.lib.2.
a Ber.Land.Caſtrum.Vide Pau.de Caſt.conſi.133
b Ber.Land.An ſit perſonale.An in dubio ſi ſit conceſſa iuriſdictio per priuilegium
intelligať conceſſa a perſonis,addite Bal.in rub.C.de priu.do.& in l.liberti,liber-
tæque.de ope.li.& in l.ſi non ſpāli.C.de teſt. Quæ autem conceſſio in dubio inte
ligatur realis,tenet gl.25.q.2.in ſumma.& in l.ordidorum.C.de excu.mun,lib.x
contra tamen alleg.gl.eſt alia in l.cum veniſſent,de inſt.quam ſequitur Io. An.in
conſt.pec.& l.ſi.5.ſed ſi quis toto.C.com.de lega.& in l.1.5.libertatib.C.de cadu.
tol.vbi dicit,quod ſi Baro legat ius colligendi paſſagium,eſt ius reale.
c Ber.Land.Reale.Vide Ang.conſi.110.incip.conceſſio facta.

Digitized by Google

cleſiam Romanam, q̄ hẽt oẽm iuriſdõnem in prouincia ducatus
de qua loquit, q ſolum paſſi ſunt nec aliquid fecerunt, ergo &c.
gl. tñ noſtræ ꝯ facietem admittunt hũc modum probandi, vt ff. de
ſeru. l. ſeruitutes, de aqua plu. arc. l. 1. in fi. hoc ẽt tenet Dy. quẽ ego
ſequor, p l. ſi filius, C. de peti. hær. ff. de acq. hær. l. qui in aliena. ĩ pri.
5 ver. ſi vero adierit, ubi vr̃ caſus pro hac opi. Præterea in † hoc caſu
eſt dubium, cum allegeẽ vſus tanti tpis, cuius ꝯrij memoria nõ exi
ſtat, quũ hẽt uim conſtituti iuris preſcriptum, ut in l. 1. in fi. de aq.
plu. arc. ꝯ l. hoc iure, §. ductus, ff. de aqua quot. & æſti. ſiue ergo al-
legat iuriſdõnem & imperium ꝯceſſum loco, & p talem vſum ꝓ
batur: quia iura realia hoc mõ probanẽ inducta, vt dictis legib. ſiue
alle. hoc ꝯceſſum perſonæ. & per talem vſum ꝓbabitur ꝯceſſum
pſonis, quia iura pſonalia tali mõ probantur, vt d. l. cum de in rem
verſo. ſiue dubitetur, & tunc in dubio vr̃ conceſſum perſonis, vt ſ.
dixi. Et p̄dicta intelligo, ꝙ reſcriptũ hoc dicat, vel alıter, vt hoc cõ
cedat generi & tranſeat ad poſteros, vt l. 1. in fi. de iu. immu. & per
Dy. in c. priuilegium pſonale, ext. de reg. iu. lib. 6. Sit igitur cautus
aduocatus partis in fundando ſuam intẽtionem. Tertio caſu, quo
allegat ſimplicem ꝯſuetudinem, & vſum, tũc, licet ſit dubiũ vtrũ
a merum imperium poſſit p̄ſcribi, ª ut ĩ. tãgeẽ, tñ poſito ꝙ p̄ſcribaẽ
ꝙ eſt certum ſm omnes p tp̄s cuius non exiſtat memoria, nunc de
6 neceſſitate hẽmus dicere, ꝙ † iuriſdõ, & imperium cohæreat lo-
co, & ſic Caſtris, quia iura realia, vt ſeruitus, & ſi. bene pſit induci
ad tp̄s, & ex tpe, ſed iura mere pſonalia non inducunẽ ex tpe, vt l.
obl̃onum fere, §. placet, ff. de ac. & ob. Scd̃o oportet videre, vtrum
7 † quilibet comes p ſe hẽat iuriſdõnem in toto Caſtro cõiter & in
diuiſim. an qlibet p ſe in ſua parte tm̃, & ad hoc dico, ꝙ duo ſunt
cognoſcẽda, ſ. ipſa iuriſdõ, & imperium. Item ipſius iuriſdõnis, &
imperij exercitium, ſeu adminiſtratio. Si primum ꝯſideras, cũ oĩa
dicta caſtra fuerĩt vnius comitatus & vnius comitis, vt patet ex
themate: ergo tale ius eſt indiuiduum, vt x. col. de ꝓhi. feu. ali. per
Fe. l. imperialẽ, §. p̄terea. Item ius ꝙ qs habet in vaſallos, eſt ſimi
liter indiuiduum, ſicut iura libertorum, vt no. x. col. ſi de feu. fue.
contr. c. oẽs, ergo competit oĩ. dictis comitib. hæredib. dicti primi
comitis inſolidum, ſicut alia iura realia, vt ff. de ver. ob. l. 2. §. ex his
ver. ex quo quidem, & C. fa. erciſ. l. hr̃des, §. antep. cum ſi. Si vero ꝯ
ſideras iuriſdõnis exercitium, tunc dico, ꝙ quilibet diuiſim exer-
ceret ĩ parte ſua, & hoc operatur diuiſio facta inter eos, ſicut dici
mus in tutorib. vt licet ius ipſum ſit indiuiduum, ipſa tamẽ admi-
ſtratio põt diuidi, vt ff. de adm. tut. l. inter tutores, ſimile in ſeruitu
te aquædictus, q̄ licet ſit indiuidua, tñ eius exercitium ſeu cõmo
ditas diuidiẽ, vt ff. de aqua quot. & æſti. l. Lucio, §. fi. & ſeq. & not. p
gl. ff. de ſer. ru. p̄d. l. ſi patrem, & ſic quotidie ciuitates diuidũt exer
citiũ iuriſdõnis, vt vnus iudex cognoſcat de cauſis vnius quarterij
8 ꝙ procedit de iure p l. 1. §. j. de ord. iu. Tertio, an iuriſdõ, † poſſit di
b uidi & ſimiliter vẽdi ᵇ cum feudo, vr̃ dubium, nam q̄dam l. dicit,
ẽt qñ quis vendit allodium ſuum hoc eſt podere ꝓprium, nõ põt
vendere iuriſdõnem quam hẽt a principe, vt 10. col. de pa. iu. fir. l.
hac edictali, §. ad hoc, ſed iſtud credo ſic dẽre intelligi, ꝙ iuriſdõ
non poteſt alienari in extraneum, ſed in cõſortem, ſeu collegam
bene poteſt transferri exercitium totius, vt l. 1. ff. de offic. conſu. &
ſimile videmus in tutorib. quia vnus totam adminiſtrationem po
teſt transferre in alium, licet tutela ſit quid indiuiduum, vt dixi, ꝓ
batur, ff. de adm. tu. l. 3. §. fi. & etiam poſtquam fuerit diuiſa a prin
cipio, poterit vnus concedere alteri adminiſtrationem in parte
ſua. ff. de ſol. l. quæro, in fi. pro hoc, quia ſi res eſſet ꝓhibita alienari
poteſt tamen alienari in conſortem, vt C. de fideicom. l. voluntas.
ff. de leg. 2. l. ſi pr̃. §. quindecim. Præterea hoc eſſe verum apparet,
q̄a ille ꝯſors, ſeu collega hẽt iuriſdõnem in totum, & inſolidum ĩ
dicto comitatu iure ſuo, licet exercitium ſit diuerſum, merito po
terit in eum illud exercitium transferri. Cum ergo in caſu ꝓpoſi-
to iſta vendõ ſit facta in conſortẽ, & expreſſe actum, ꝙ in illo tran-
ſeat exercitium, trãſibit. Item credo, ꝙ illa l. hac edictali, §. ad hoc,
loquitur, qñ iuriſdõ erit conceſſa loco, tunc iuriſdõ non poſſet p
ſe vendi, niſi cum caſtro vendito cũ vniuerſitate, ſecus ſi vnus fun
dus vẽderetur in territorio, ar. ff. de ꝯtr. em. p. l. in modicis, & ꝙ no.
in iure patronatus eccleſiæ, ff. de no. ope. lib. l. ſi operarũ, in gl. ma.
9 † Quarto, an per ſubmiſſionem factam per hoĩes affrancatos a p̄-
deceſſorib dicti vendentis, & p exercitium iuriſdõnis habitę, mõ
p̄dicto p commune dictæ terræ ꝓpinquæ, ſit acquiſitum ius oĩſi,
& iuriſdõ dicto communi dictæ ciuitatis. Ad hoc ſciẽdum eſt, ꝙ
affrãcatio ſacta de dictis vaſallis operaẽ liberõnem, & remiſſionẽ
ſeruitiorum, & tributorum, & aliorum obſequiorum, ad q̄ dicti
vaſalli tenebãtur, ſicut p̄ronus remittit liberto ius p̄ronatus, vt C.
de bo. lib. l. fi. non aũt p hæc vr̃ dicti comites remittere imperiũ,
& iuriſdõnes, quinimo & ſi expſſe uoluiſſent nec potuiſſent: quia
ſolum in manib. ſuperioris poteſt huic iuri renunciari, vt l. 1. ff. de
offi. pf. & l. 2. §. cum placuiſſet. de ori. iur. cum ergo ẽt poſt dictam
affrancationem iuriſdictio remaneat apud dictos comites, vt patet
quia per ſubmiſſionem factam a dictis hominibus affrancatis, di-
cto communi non eſt acquiſita iuriſdõ, quia apud comites reſide
bat, vt ff. de acq. rer. do. l. tradõ. Ad aliud quo quæritur, an per exer
citium iuriſdõnis habitę modo prædicto, ciuitas ſibi quæſierit, p̄-
10 mittendum eſt, † ꝙ dicti comites non vtendo dicta iuriſdõne, cũ
caſus euenerit, tanto tpe, pdiderint p̄dictũ ius, ſiue dicamus iſtud
priuilegium iuriſdõnis reſpicere quandam facultatem, & ſic per-
ditur 10. annis, vt l. 1. ff. de nundi. ſiue dicamus reſpicere aliud ius
acquiſitionis, & tunc perditur 30. ann. & hoc tenet Gul. de Cu. in
l. imperium, ff. de iuriſ. om. iud. Nec poteſt dici, ꝙ per conſortem,
qui in vicino caſtro vſus eſt iuriſdõne, & imperio, retineatur ius
in alijs, quaſi facta diuiſione dicti exercitij quãtum ad ius pdendi,
pinde eſt ac ſi ab initio fuiſſent iuriſdõnes ꝯceſſæ ſeparatim, vt ff.
quem. ſer. amit. l. nam ſatis, §. 1. ſed an dicta ciuitas p dictum vſum
11 ſibi quæſierit, eſt ſic inſiſtendum, † nam ſi quidem dicta ciuitas
vult dicere ſe p̄ſcripſiſſe ꝯ dictos comites, hoc non põi; nam cũ di
cti comites non potuiſſent transferre dictam iuriſdõnem in dictã
ciuitatem tanq̃ in extraneam pſonam expſſe ꝯcedẽdo, vt d. l. hac
edictali, §. ad hoc. 10. col. de pace tenen. ergo nec potuerũt amitte
re patiẽdo ꝯſe p̄ſcribi, vt ff. de uer. ſig. l. alienationis, & no. ff. de uſu.
l. vbi. Oportet ergo, ꝙ dicat ſe p̄ſcripſiſſe ꝯ eum, q hẽt vlem iuriſ-
dõnem, ad q̄ reuertitur dictis comitib. perdentib. ſed conſtat ꝙ in
dicta ꝓuincia ducatus, eccleſia Romana hẽt omnem imperialem
iuriſdõnem ex donatione Conſtantini ab alijs Imperatorib. cõfir
c matam. ꝯ q̄ eccleſiam nõ p̄ſcribiẽ, niſi ſpatio cẽtum annorum, ᶜ vt
C. de ſacroſ. eccl. auth. quas actiones, in fi. & in cor. de eccl. Roma
na, &c. Quia p̄ſcriptio tanti tpis non currit, vt ex themate patet. er
12 go † dicta ciuitas non ſibi q̄ſiuit: verum quia dicta ciuitas, vt poniẽ,
eſt in quaſi poſſeſſione iuriſdõnis, non dẽt in ea moleſtari, donec
legitime conueniatur, vt ff. de aqua quot. & æſti. l. 1. & not. de itin.
13 actuque priua. l. 1. §. 1. in gloſ. ma. Quinto, an † emptor ille poſſit
vti iuriſdõne illa vẽdita extra dictum fundum in caſtro ſuo, vbi aſs
hẽt iuriſdõnem, & merum & mixtum imperium. Ad quod dico
quod iſta qõ procedit in caſu, in quo dictus vẽditor non perdidiſ-
ſet dictum ius per non uſum, quia non tranſiſſet in emptorem, vt
ſ. dictum eſt, quo caſu dico, ꝙ cum iſta non ſit noua, & ſeparata iu
riſdõ a iuriſdõne iſtius emptoris, ſed eſt vna & eadem, vt ſ. dixi, ꝙ
dictus emptor ſuum modum, & locum antiquum debet ſeruá-
re, vt de iuſt. & iu. l. pe. nec etiam iudicium debet agitari in fundo
ut C. vti poſ. l. 1. in gl. clam a me, &c. Et ita dico ego Bart.

ADDITIONES.

a Ber. Land. Præſcribi. Vide Pet. de Anch. conſi. 141.
b Ber. Land. Vendi. Vide Rom. conſi. 454. & 338.
c Ber. Land. Centum annorum, Vide Pet. de Anch. conſi. conſi. 251. ſup. alleg.

CONSILIVM CXC.

1 *Nepotes inſtituti in certa re ab auo materno computant ſibi dotem matris in legitimam.*
2 *Filiusfamilias in bonis profectitijs, & aduentitijs nõ habet hæredem ab inteſtato.*
3 *Dos filię relictis liberis quod de iure reuertatur ad patrem, licet de conſuetudine ad filios.*

Gisbertus Dedit dotem pro filia, q̄ filia, mortua eſt vi-
uo p̄re, filijs ſupſtitib. ad quos dos mr̃is pti-
net ſm conſuetudinem no. in l. dos a parte C. ſol. ma. Nunc deceſ
ſit dictus Gisbertus inſtitutis nepotib. prædictis ex dicta filia in cer
ta quantitate, dicti nepotes agunt nunc ad ſupplementum. Quæri
1 tur, an dos † matris eorum quæ ad eos peruenit, computetur in le
a gitimam. a Et multi Doct. & aduocati dicunt, ꝙ non computetur
in legitimam. Nam legitima, ſeu ſupplementum dẽt fieri de ſub-
ſtãtia eius, de cuius ſubſtantia agitur, vt l. ſcimus, §. repletionem,
C. de inoffi. teſt. iſta dos non eſt de bonis aui, nam bona aui exiue-
runt, vt l. pater, in prin. ff. ad l. Fal. & ad Treb. l. mulier. §. cum ꝓpo-
neretur, & l. alia, & ff. de col. do. l. fi. ergo, &c. Præterea ad iſtos nepo
tes non peruenit iſta dos ex perſona aui, ſed ex perſona matris dos
eſt effecta eorum, ergo, &c. vt d. §. repletionem. Ex hoc apparet re
ſponſum ad l. quoniam in nouella, C. de inoffi. teſta. quia ꝯnum di
co, quod iſta dos computetur in legitimam, & ſic probatur. Dos
eo modo computatur in legitima quo venit in col. vt l. quoniã in
nouella, ibi, in duob. locis, C. de inoffi. teſt. ſed talis dos data a patre
dẽt a nepotib. iſtis conferri, vt C. de col. l. iſtam, ergo concluditur,
ꝙ eſt caſus d. l. illam, coniuncta l. qm̃. Secundo ꝓbatur ſic, certum
eſt, ꝙ aduentitia non veniunt in collatione, ſed ſolum profectitia
ex bonis aui profecta, alias non venirent in coll. Sed dos eſt ex bo-
nis patris profecta, ergo computatur in legitima, & ſic non ob. §.
repletionem, quia ibi loquitur in his qui capiunt quodam aduen
2 titio iure. Tertio probatur ſic, certum eſt † quod de iure antiquo
filiusfam. non habebat hæredem ab inteſtato, vt ff. de caſt. pec. l. 1.
& 2. cum ſi. Et ibi no. expreſſe per gl. in l. dote. C. ſol. mat. l. nup. §. 1.
& l.

ADDITIO.

a Legitimam. Vide Pet. de Anch. conſi. incip. viſis diligenter, & conſi. 303. incip. do. Bar. Pau. de Caſt. conſi. 62. & 105
Ber. Land. Et concluditur quod ſic. Bal. in l. illam. C. de col. & vbique videtur tenere contra ſuperiorem conſultationem, ſed non eſt cõtrarius, quia concludit, quod quando filius habet dotem, vel hæres matris, quod non tenetur conferre per rationes ibi poſitas, per eum, quod non eſt in ſuperiori conſultatione quia filij habent ex perſona ſui, & quod filij non teneantur conferre dotem maternam quando habent, vt hæredes matris, tenuit Pet. de Anch. conſi. 17. incip. viſis diligenter verbis teſtamenti, & conſ. 303. incip. do. Bar. Pau. de Caſt. conſi. 62. & 157. & ſeq. in quibus conſilijs plene hanc materiam diſcutit.

& l. filiæ meæ. C. eo. per Azo. in ſum. §. ſi. in auth. ſol. ma. circa fi. ſed
de iure hodierno eſt correctum in caſtrenſi, vel quaſi, & in aduen
titio peculio, in profectitio remanent iura antiqua incorrecta, vt
in Auth. de hære. quæ ab inteſt. §. ſi igitur defectus. & ibi. no. in gl.
3 mag. Illa vero filia. † quæ fuit dotata non tranſmittit illā dotem ꝓ
fectitiam ad ſuos filios iure hæreditario, cum hēdem hēre non poſ
ſit de iure cōi. Sed illa dos quę de iure ſm veram opi. debet reuer
ti ad patrem, vt no. in d. l. dos. a patre. per conſuetudinē auferi pa-
tri, & datur illis nepotib. non ergo ab eorum matre filij habēt ſed
ex vigore conſuetudinis. merito ergo tanquam de bonis patris ꝓ
fecta eis computantur in legitima. Quarto probatur in l. omnimo
do. §. fi. C. de inoff. teſta. vbi non requirur, quod ei, qui petijt ſupple
mentum a patre ſit datum, ſed ſufficit, quod eius occaſione ille q
petijt ſupplementum acquirat. Ex prædictis apparet reſpōſum ad
l. ſancimus. quia loquitur de alijs, quæ non proceſſerunt directo a
defuncto, vt ibi apparet. & ſic reſpondetur ad alia.

CONSILIVM CXCI.

a *Fama cum dicto ſyndici deputati ad denunciandum maleficia quod faciat*
indicium ad torturam:
Fama per ſe ſola quando faciat indicium.

a Domino Paci a de burgo Sancti Sepulchri legū Docto-
n defenſori ciuitatis Tuderti. Super eo, ꝙ quæ-
1 rit veſtra prudentia, † an fama cum dicto ſyndici poſiti ad malefi-
cia denunciandum & referendum, qui ſuo iuramento deponit,
b ita verum eſſe, &c. faciant ſufficientia indicia ad torturam. b Viſis
veſtris alleg. ſubtiliter factis, omiſſis gl. quæ dicunt. quod fama fa
cit ſemiplenam probationem, quæ forſan vſquequaque veræ nō
ſunt, & omiſſis quæ Doct. dicunt circa hoc, præcipue Cy. in l. fin.
C. de q͛ō. dico, quod fama per ſe ſola poteſt eſſe ita vehemens, ꝙ
faceret indicium ſufficiens, vt l. 2. §. Labeo. ff. de aq. pl. arc. Quan-
doque. n. fama per ſe ſola ſufficit ad plenam probationem vt de iu
re do. l. vbi. ff. ſol. ma. l. ſi conſtante, & ibi per Dynum. melius. ff. de
flumi. l. 1. §. 1. & C. ſol. ma. l. ſi quidem, & ib. no. poſſet eſſe fama ita
debilis quod non faceret indicium, ſed ſolum probaret ad coadiu
uandum alias probationes, vt l. 3. §. eiuſdem quoque principis, ff.
de teſt. & tunc non ſufficeret, & cum hac diſt. debet intelligi. l. de
minorib. §. tormenta. ff. de quæſtio. quæ dicit famam debere inſpi
ci. hoc autem, an fama ſit ita vehemens, vel nō facti eſt, & hoc eſt
quod dicunt Doc. eſſe in arbitrio iudicis, vt dicit Cy. in d. l. fi. in ca-
ſu tamē propoſito, vbi eſt fama cum dicto illius officialis, qui hoc
cum iuramento depoſuit, dico ex his duobus fieri ſufficiens indi-
cium, caſus eſt ſi bene inſpiciatur C. de diuor. auth. hodie, in cor.
vnde ſumitur. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. Domino Paci. Addite Bal. idem tenentē, quod fama vehemēs facit in
dicium ad torturam. in c. 1. de pa. iur. firm. Vide Alex. conſi. 5. & 14. 3. lib.
b Ad torturam. Vide late Ale. conſi. 5. & 13. & 26. 1. lib. & conſi. 14. 3. lib.

CONSILIVM CXCII.

1 *Si vnus eſt ſtipulatus nomine meo ſibi centum dari, antequam cedantur mi*
hi actiones, poſſum debitorem liberare.

1 Stipulatus Eſt aliquis noīe meo ſic, centū ſibi dari † ex
aliqua cauſa. ego illum debitorem liberaui
ab illo ſtipulatore. Quæro an potuerim, ita ꝙ ille ſit ſecurus, quid
vobis vr̄. Ioannes aduocatus de Caſtello. Videtur mihi ꝙ ſi quidē
ille eſt ſtipulatus nomine veſtro in illis caſib. in quibus alteri acq-
ritur actio ſine ceſſione, ꝙ tunc ſine dubio potuiſtis liberare. ille.
n. qui hēt vtiles liberat, vt l. ſi cum emptore, in prin. ff. de pa. & qa
non ꝑt agere ſine veſtri voluntate, vt ff. de procu. l. ſi procurator
meus. Si vero non fuerit de caſibus, in quibus vobis ſine ceſſione
non acquiritur, tunc idem puto, qa potueritis liberare ita, ꝙ debi-
tori nata eſt exceptio doli ſaltem, vt d. l. ſi cum emptore, ſm vnam
lec. & ff. de doli excep. l. apud Celſum. §. mandauit. in gl. ſup verbo
excipiendum, vbi dicit: vel dic, ꝙ aut ego feci pactū, &c. Pro hoc
eſt caſus expreſſus in l. mulier. bona. §. fi. ff. de iu. dot. ꝓ hoc, qa vos
poteſtis agere contra illum, vt debitorem liberet, vel aliud faciat,
prout vobis vr̄. vt l. Idemque. §. ſi cum mandauero. ff. mād. Et ita vi
detur mihi Bar. de Saxoferrato, ſaluo ſemper meliori iudicio.

CONSILIVM CXCIII.

1 *Libelli concluſio, quando petitur remiſſio mercedis,*
2 *Colonus quando teneatur purgare foſſatum fundi conducti, vel commune*
cum fundo.
3 *Culpa, vel negligentia, vt probetur, debet certa probari.*
4 *Conductor petens remiſſionem ex duabus cauſis, ſi vnam probet, obtinet.*

Commune Lucignani locauit quoddam pratum, qd̄
vulgariter dr̄, Padulæ, ex quo facto ex his
quæ poſtea ſecuta ſunt omiſſo ordine conſilij ibi dati, & ait breui
ter inferendo, quod ibi erat vtile. Ex hoc themate plura dubia o-
riuntur. Primo, qualiter debeat concludi in libello, dum petitur
remiſſio mercedis. Secundo, an conductor teneatur mandare &
purgare foſſata, quæ ſunt in fundo conducto, vel quæ ſunt cōia vi-
cino, vel alia quorum repletio fundo nocet. Tertio, ſi locator po-
nit fundum damnificatum eſſe culpa, vel negligentia conducto-
ris, & teſtes hoc dicunt, nulla facta expreſſione in quo fuit com-
miſſa culpa, vel negligentia, an culpa, vel negligentia ſit probata.
Quarto, ſi conductor petit remiſſionem ex duabus cauſis, quarū
quęlibet per ſe ſufficeret, & vnam tantum ꝓbat, an debeat obtine
1 re. Super primo † dubio, & in hoc cōſiſtit an debeat peti, ꝙ iudex
ipſe remittat vel vt condemnet partem ad remittendum, vt no. ff.
locati. l. ex cōducto. §. ſi vis. & l. ſi vno. §. fi. C. eo l. licet. & l. emptor.
& extra, eo. c. pe. vbi dr̄ remiſſionem faciendam non tamē a quo
vel qualiter, ibi dr̄. Puto autem altero de duobus modis poſſe cō
cludi, vel ꝙ petat locatorem ad remiſſionem faciendam. hoc ꝓ-
batur. ff. locati. l. ſi quis domum. §. fi. cum l. ſeq. & l. ſi in lege. §. fi. fa
cit. ff. de lib. leg. quod mihi. Secundus modus eſt, vt petat pronun
ciari ipſum non teneri ad mercedem præſtandam, ſeu vt locatori
ſilentium imponatur. hoc probat. ff. de vſuſru. lega. l. quoties. §. co
lono. & ibi conſequenter, vt mercedes præſtent, &c. Ex quo tex.
ſatis colligitur illa concluſio, me non teneri ad præſtandas merce
des de ſilentio imponendo. facit ff. de libe. lega. l. Aurelius. §. cen-
tum. cum ſua gl. & iſtos modos cōcludendi tangit gl. in l. licet. C.
a loca. in gl. parua. ſuper verſi. cui. ſi bene inſpiciaē. Super ſecdo † vr̄,
ꝙ colonus non tenetur mundare, niſi ſit actum, ſicut nec facere,
vt ff. loc. l. ſi in lege. §. ſi domus. & in gl. ſuper ver. efficeretur. econ-
tra vr̄, vt teneaē, vt l. prædia maritima. §. fi. de fundo inſtructo. vbi
dr̄, ꝙ talia legata alias foſſata cedunt venditioni. ergo eodē modo
locationi, quia eiſdem regulis fulciunē, vt l. 2. ff. loca. ſed cōcluden
do dico, ꝙ primo debet inſpici conſuetudo regionis, an cōducto-
res hoc conſueuerunt facere, vel non. ea. n. quæ ſunt in conſuetu-
dine vn̄t deducta in cōuētionem, vt C. loca. l. circa. de ædil. edic. l.
quod ſi nolit. §. quia aſſiduā, de aqua plu. arc. l. ſed ſi prius. §. 1 vñ ꝯ
ſulo, quod aduocatus actoris, vel rei, pro quo talis vſus facit & cō
ſuetudo, de hoc faciat ſuam poſitionem. Si vero hoc non apparet
dicerem animaduertendum tunc, an purgatio ipſius foſſæ perti
neat ad perpetuam vtilitatē rei, quia raro mundantur, & tunc non
ſpectat ad colonum, qa eſt impēſa neceſſaria, quā ēt vir repetit ab
vxore. ff. de impē. l. impenſæ. ibi, aggeres, &c. Quia aggeres in reb.
dotalibus ſunt idem eſt dicere quod foſſata, vt d. l. prædia. §. ſi ita le
gatū. Si vero illa purgatio fieret ad præſentis tpis vtilitatem, & oī
anno forte debeat fieri & pertinet ad colonum, quia talis impēſa
debet cum fructib. compenſari, vt l. 1. §. 1. ff. de impe. Præterea ad
colonos pertinet cultura prædij, vt ff. loca. l. ſi merces. §. ꝯductor.
ſed hoc pertinet ad fundi culturam. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. de eo
opere. ergo, &c. Et ꝑdicta intelligo, ſiue foſſatum ſit fundi locati,
ſiue ſit ſibi cōe cum alio, vel ſit oīno alterius eo caſu quo hēt ius
purgādi, vt colligitur. ff. de aqua plu. arc. l. 2. §. 1. & 2. Sup tertio di
3 co, † ꝙ talis poſitio ſit incerta, & dicta teſtium ſiīr ſunt incerta, &
ſic tanquam incerta non concludunt, quia q̄ñ culpa obijcitur ali
cui, ſiue agendo, ſiue excipiendo, ſiue denunciando, dēt obijci cer
ta, & limitata agēdo, vt patet ff. de iniur. l. ꝑtor, in princ. & ff. de ac-
cu. l. libellorum. in prin. cum ſimilibus. excipiendo expreſſum eſt
extra, de elect. c. vt circa. li. 6. de teſt. c. preſentium. eodem li. circa
denunciationem. ff. de adult. l. denunciatle. §. q. d tñ. & ꝙ vi aut clā.
l. aut qui aliter. §. 1. Item confeſſio, vel poſitio incerta nullius eſt ef
fectus, vt l. certum, in prin. ff. de confeſ. & de interro. actio. l. de æta
4 te. §. nihil. Super quarto † dico, quod dēt obtinere. pro hoc expreſ
ſe tex. cum gl. extra, de teſtib. c. 2. & hoc eſt propter quod vtilis cu
a mulatio a eſt, qa ſi ex vna cā ſuccumbat quis, poteſt obtinere ex
alia, vt no. in l. edita. C. de eden. & per Dyn. in c. nullus pluribus. ex
tra, de re. iur. lib. 6. nec ob. quod poſſet dici, quod videtur ſe aſtrin-
gere, vt extra, de ꝓb. c. licet cautam. quia illud valet, quando in vna
eademque ratione ponitur vnum qualificatum ipſius, vt in exē
plo ipſius c. ſecus ſi ponuntur plures orationes per ſe, vt in caſu no
ſtro. Et ita dico ego Bart.

ADDITIO

a Cumulatio. Vide Rom. conſi. 483.

CONSILIVM CXCIIII.

1 *Vxor quæ fuit hæres inſtituta & rogata a viro de reſtituēda pro anima cui*
voluerit, ſi reſtituit ſpurio, an præſumatur ſic fuiſſe rogata, quod non.
2 *An præſumatur rogata eo, quia omnia ſpurio reſtituit, quod non*
3 *Poſitioni, an fuerit hæres rogatus reſtituere hæreditatem ſpurio, quis tene*
tur reſpondere.
4 *Fiſcus propter incapacitatem ſpurii cui erat fideicommiſſum reſtituendum*
detecto fideicommiſſo poſt mortem ſpurii quando habeat bona.

Cechus De ſpoleto habens vnum filium ſpurium condi
dit teſtamētum, in quo vxorem ſuam inſtituit ſi
1 bi hæredem, eamque rogauit, † quod poſt mortem ſuam daret
pro anima ſua illis perſonis, quibus ſibi videbitur. Qui teſtator de
ceſſit nullis alijs relictis, niſi dicto filio ſpurio, & vxor eius hære-
ditatem adijt. deinde dicta uxor teſtatoris condidit teſtamentum
in quo quaſi omnia bona uiri ſui reliquit dicto ſpurio teſtatoris,
deinde dictus filius ſpurius mortuus eſt ante dictam uxorem. dr̄
modo dictam uxorem fuiſſe tacite rogatam de reſtituendo ſpu-
rio Ex iſto themate quæritur primo, an præſumatur tacite dictā
uxorem fuiſſe rogatam de reſtituendo illi ſpurio, ex quo ſic cōiū
cta erat defuncto, quia uxor. Secundo, an præſumatur tacite roga-
ta ex eo, quod quaſi omnia bona dicti uiri reliquit dicto ſpurio
Tertio ſi prædictæ præſumptiones non ſufficiunt, an dicta domi-
na poſſit cogi reſpondere poſitionib. factis ſuper hoc, ſcilicet, an
ſit

Digitized by Google

ſit rogata, vel non. Quarto poſito quod probetur ꝙ ſit rogata, an
ex eo, ꝙ dictus ſpurius deceſſit ante vxorem, prohibeatur bona in
fiſcum deferri. Iſta dubia colligo ex themate prædicto. Super pri-
mo puncto dico, ꝙ licet ꝑ coniunctionem perſonæ facilius fraus
a præſumatur, tñ hoc ſolum quo ad præſumptionem non ſufficit.a
2 ff. de his qui. vt indig. l. 1. in prin. Super ſecundo puncto plus † du-
* bij eſt, primo vr̃ hoc ſufficere ad fraudis præſumptionem, quia re-
liquit omnia bona, vt l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. &
l. qui teſtm̃. cum ſua gl. ff. de probatio. Præterea ſpurio bõa patris
reperto poſſidere præſumitur fraus, ꝙ ei pater per interpoſitam ꝑ
ſonam reliquerit, vt. C. de natu. lib. l. 1. uidetur tex. & ibi de hoc po
nit Iac. de Belu. vnam ſuam diſputationem. probatur C. eo. ti. l. 3.
§. fi. Sed certe prædictæ præſumptiones multum vrgent. tamen ex
hoc nõ credo probari, ipſam tacite fuiſſe rogatam, quod maxime
ex eo percipitur. quod in teſtõ expreſſe fuit rogata poſt mortem
ſuam reſtituere illis perſonis, quibus ſibi videbitur. cum ergo ex-
preſſe rogetur, licet perſona cui debet fieri reſtõ, non noietur, tñ
nõ dr̃ tacite rogata, ut l. non intelligitur. in princi. & §. 1. de iure fiſ.
& ibi no. Præterea cum dicta dña teneatur ex cauſa fideicomiſſi
eligere perſonas, & eis reſtituere, nõ poterit eligere ſpurium, quia
illi, qui capiũt ex indicio iſtius uxoris rogatæ, vr̃ capere a defun
cto, vt l. vnum ex fa. §. 1. de leg. 2. ſed ille ſpurius non põt capere ex
voluntate patris, ut iura vulgaria dñt, ergo, &c. Ad quod facit C.
de do. cã me. l. ꝙ cõditio. & de vulg. & pup. l. ſi is qui. vnde teſtõr
nõ ũr eam rogaſſe de reſtituendo illi ſpurio. Præterea cum fuerit
ſibi cõmiſſum, ꝙ eligat, vt ſibi videbitur, intelr̃ ad arbitrium bo-
ni viri, vt l. fideicommiſſaria libertas. ff. de fideicõmi. lib. ſed bonus
vir nõ daret ſpurio. ergo, &c. Nec ob. de le. 1. l. Lucius, vt ibi. no. in
gl. Præterea ibi teſtator ſenſit de certo homine, hic nõ. & ideo nõ
fuit ſibi data fides de reſtituendo non capaci. ſed ſi hæres eligeret
indignum male faceret, vt l. cum quædam, ff. de leg. 2. Super ter-
3 tio, an † poſſit cogi rñdere, dubium facit, quia iura canonica dñt
ꝙ quis non deberet ſe prodere, vt ĩ. allega. bo. Item dicunt glo. no
ſtræ, l. ꝙ iſtis interrogationibus, per quas alicuius turpitudo dete-
b gitur,[b] non dẽr cogi rñdere, vt no. ff. de reg. iu. l. iuraſſe. §. ſi pater, đ
exce. rei iud. l. ſi ãt. in prin. Sed ꝯ dico, ꝙ rñdere tenetur. Hoc ꝓbaẽ
per iura ciuilia. Primo vbi quis cogitur per ſacramentum reſpõde
re an deliquerit, vel non, vt ff. rer. amota. l. Marcellus. §. 1. & de in-
iur. l. lex Corn. §. hac lege. & de reg iur. l. 3. §. 1. & quod ibi not. hoc
habemus expreſſum in caſu noſtrę q. ff. de iu fiſ. l. non intelligitur.
§. tacita. & in l. parua, quæ dicit. per confeſſionem, &c. Vnus ergo
modus probandi tacite fideicommiſſum eſt per cõfeſſionem. &
ſic ſatis innuit de hoc fieri debere interrogationem. Prętereа hoc
vr̃ expreſſum in l. vbi quis tenetur reſpondere per iurm̃ an poſſi
deat, vel dolo deſiit poſſiderẽ, vt ff. đ noxali. l. pror. §. quoties. de rei
vend. l. qui pretorio. in prin. facit ad hoc optime gl. ff. de of. aſſe. l. 1.
ſuper ver. poſtulatus. vbi aliquis interrogatur de ſua turpitudine
& cogitur reſpõdere. Nec ob. quod canoniſtę dñt. quia verum eſt
ẽt ſecundum eos, quia in his criminibus, quæ impediunt retentio
nem beneficij, tenetur quis reſpondere, ita tenet Spec. in tit. de po
ſiti. §. 18. ver. 59. & Inn. de elec. c. dudum. de acc. c. inquiſitionibus.
ſed in propoſito, tale crimen impedit retentionem beneficij, quia
iſta domina ſi hoc commiſit eſt indigna tenere hæreditatem, &
poſſideret mala fide, & teneretur de fructib. C. de his qd. vt indig.
l. fi. ff. eo. l. cum q tacitum. ergo manifeſte concluditur eam cogi
huic poſitioni reſpondere. Nec obſt. quod no. in l. qui iuraſſe. §. ſi
pater. & l. ſi a te. ff. de rei vendicatio. quia illud ideo, quia per illas
interrogationes examinaretur primo quod deciſum eſt ſententia
vel iuramento, quod iudex pati non debet, vt l. ſi duo patroni. §.
4 idem Iulia. ff. de iureiu. Super quarto † puncto dico, ꝙ eſt conſide
randum diligenter, an dicta domina aſſumpſerit in ſe tacitam fi-
dem de reſtituendo fideicommiſſum ſtatim, an de reſtituendo
poſt mortẽ ipſius dñæ. Primo caſu licet ille ſpurius ſit defunctus
antequam ipſa domina reſtitueret, nihilominus habet locum ius
deferendi in fiſcum, vt expreſſe colligir̃. ff. de iure fiſ. l. edicto. §. ie
ſtat. Si vero fuit rogata reſtituere poſt mortem ipſius dominæ, &
tunc quia dictus ſpurius deceſſit ante diem legati cedentem, non
poteſt deferri in fiſcum, vt l. fi. ff. de his. quib. vt indig. quia tempus
in quo cedit inſpicitur, vt l. non intelligatur, §. quado autem. ff. de
iure fiſ. Bar. de Saxofe.

ADDITIONES

a Bar Land. Non ſufficit. Vide Bal. conſi. 75. 1. lib. vbi alleg. hoc conſilium.
* Boer. q. 127. nu. 15. I. M.
b Detegitur. Vide Old. conſi. 329.

CONSILIVM CXCV.

1 *Emens a duobus cum pacto reuendendi non tenetur vni ſoli reuendere*
2 *Obligatio rem tradi dicitur indiuidua.*

* Angelotus & Andreolus dederunt dñę Margaritæ in
ſolutũ medietatẽ vnius molendini pro cer
ta quantitate pecunię, hoc pacto, quod dicta dña teneatur eis reuẽ
dere intra duos annos ſi voluerint reemere. Nunc vnus vult ree-
mere partem ſuam, alter non, quęritur, an illa teneatur reuendere.
1 Super hoc puncto † videtur de iure dicẽdum, ꝙ dicta dña reuẽ
a dere a non teneatur, cum datio in ſolutum fuit facta pro vna quã-
titate, ſeu vno ꝑtio, vt l. quod ãt. §. fin. & l. ſeq. & l. quod vni. ff. de in
diem adiec. vbi eſt caſus noſtræ quam veriſimile eſt contrahẽtes
voluiſſe, vel totam reemere, vel totam retinere, non ꝙ pars rema-
neret apud eam, vt d. l. quod ſi vno. in prin. & de ſol. l. ſi qs aliã. Præ
terea qñ in perſona duorum ponitur ꝯditio, ſeu facultas aliqua. q̃
ꝯſiſtit in faciendo, vel mixtum dando, vel faciẽdo, tunc non pt̃ im
pleri per vnum pro parte, vt ff. de man. teſta. l. ſi fuerit. in princ. & §. ſi
qõ hæc. & quod no. C. de cond. inſer. l. ſi plures. ſed in iſta q. in ꝑ
ſona duorum eſt appoſita ꝯditio, ſeu facultas quædam, ſi voluerit
reemere. & maxime conſiſtens in dando, & faciendo, vt l. conſil.
de cur. fu. & ibi no. ff. ſi cer. pet. l. certi ꝯdictio. in 4. gl. ergo non põt
diuidi & per vnũ pro parte impleri. Non ob. l. ſi quis legata. §. fi. de
cond. & demon. & l. fi. eo. ti. qa ibi loquit̃ in ꝯditionibus, quæ con-
ſiſtunt in mere dãdo. hic ſecus, vt dictum eſt, & qa ibi loquitur in
legatis, vbi fauorabilis fit interpretatio pro legatario ꝯ hęredẽ ſecũ
ꝑtium qui certat de lucro, vt rſ ſit in teſtamentis, hic vero loqui-
tur in ꝯctib. in quib. intereſt ꝯhenus, ne pars tñr remaneat, hęres
vero, ſiue totum, ſiue pars apud eum remaneat, ſemper lucratur.
arg. pro illa ratione. ff. de ꝯhen. emp. l. fundus ille. & ꝙ ibi no. nec
ob. ff. de verb. ob. l. eãdem. §. Cato. vbi dr̃ quod factum diuiduum
ꝑt pro parte impleri, quia poſſumus dicere, ꝙ ſit factũ indiuiduũ.
2 Nam in ꝯctu vẽditionis † venit in obligatione rem tradi. l. ex em
pto. in prin. de act. emp. ſed rẽ tradi dicitur indiuiduum, vt l. ſtipu-
lationes non diuiduntur. ibi, fundum tradi, & c. ff. de verb. obl. Præ
terea ibi loquitur, qñ factum eſt in obligatione, hic vero nõ eſt in
obligatione, ſed in conditione, vel facultate quadam ex parte An
gelon, & Andreoli. ergo conditio non debet ſcindi, ſeu diuidi, vt
l. cui fundus. de cond. & demon. vt ſup. probatum eſt. Cõcluditur
ergo dictam dominam non poſſe cogi reuẽdere partem illius rei
ſibi datæ in ſolutum. Bar.

ADDITIO.

* Tiraq. de retract. conſi. §. 13. gl. 1. nu. 6. & 7. I. M.
a Bern. Land. Reuendere. Quid ſi vnus vendit rem duorum, & vnus ratificet, alter
non, quid fiendum? vide Bal. conſi. 6.

CONSILIVM CXC VI.

1 *Rector prouinciæ quod non poſſit iuriſdictionem competentem uni ciuitati*
alij concedere.
2 *Papa poteſt confirmare geſta per ipſum ante papatum & facta per eum ut*
gubernatorem, uel rectorem alicuius prouinciæ.
3 *Clauſula, ex certa ſcientia, appoſita in confirmatione, quod confirmat quod*
eſt inualidum, & remouet omne obſtaculum.
4 *Rector prouinciæ poteſt dici legatus.*
5 *Confirmatio conceſſionis quod intelligatur facta de ea quę apparet.*
6 *Comitatenſes, quod ueniant appellatione ciuium, niſi ponerentur, ut ſpecies*
ſeparata
6 *Poſſeſſio quid releuet in conceſſione iuriſdictionis.*
6 *Ciuitas Camerini quod non ſit prouinciæ ducatus Spoleti.*
9 *Ciuitas poſſidens, & non ij qui poſſidentur debent conueniri.*

Ciuitati Camerin. Prouinciæ Marchiæ conceſſa fuit per
dominum Sinibaldum tituli ſancti Laurentij in
Lucina diaconum Cardinalẽ plenaria iuriſdictio in quibuſdam
caſtris & villis, inter quę ſunt quędam caſtra, q̃ dicũtur eſſe in du-
catu Spoleti, & hoc cõceſſit vt rector Marchię Anchonę, qui dñs
Sinibaldus poſtea factus Papa, & vocatus Innocentius tertius, di-
ctam donationem, & conceſſionem confirmauit per hęc verba.
Conceſſiones omnes & ſingulas quas fecimus ciuitati Cameri.
Prouincię Marchię Anchonę, dum in ea legationis officio funge
bamur, authoritate apoſtolica ꝯfirmamus. & dictum commune
fuit in poſſeſſione dictæ iuriſdictionis. 80. ann. & vltra. Nũc dictus
Dux Spoleti facit reqri aliquas ex dictis vniuerſitatibus, quas dicit
in ducatu eſſe, & ab eis petit, ꝙ in ſua curia rñdeant in ciuilibus, &
criminalibus, & ꝙ faciãt exercitũ, & alia quæ faciunt ſubditi, quæ
ritur quid iuris. Ex hoc puncto plura dubia oriuntur. Primo, an ꝯ
ceſſio facta per dictum dñm Sinibaldum Rectorem Marchię va
luerit. Secundo poſito, ꝙ non valuerit, an ꝯfirmatio poſtea facta ꝑ
eundem Papã poſtea factum roboretur. Tertio quia in ꝯceſſione
dicit, vt rector, i ꝯfirmatione, vt legatus dicit, dũ legationis officio
fungebamur. an hoc vitiet. Quarto, quia dicta ꝯfirmatio non re-
fert ſe ad certã ꝯceſſionem, ſed dicit ſimplr̃, ꝯceſſiones, quas feci-
mus &c. An hoc impediat. Quinto, quia in ꝯfirmatione dr̃ ciuitati ci
uiũ nr̃orũ, vtrum referat ad cĩs cõitatenſium. Sexto, an poſſeſſio,
q̃ hẽt commune Camerin. releuet dictas vniuerſitates poſſeſſas.
Septimo, an præfatus Dux debeat agere ꝯ dicta caſtra, vel ꝯ ciui-
1 tatem Camerini. Super primo, † an ꝯceſſio facta per dictũ dñm Si
nibaldũ rectorẽ Marchię valeat? dico ꝙ nõ, quia rectores prouin-
ciarum tales conceſſiones facere nõ poſſunt. Caſus eſt ff. quod vi,
aut clam. l. prohibere. §. plane. facit C. de tranſactio. l. pręſes. de pac.
l. pactum curatoris. cum ſi. in regib. tñ qui ſunt hodie per mundũ
per cõſuetudinem iuriſdictionis eorum aliud puto, vt vr̃ caſus ex
tra, de re iudic. c. Abbate ſane. uer. ſed ad hęc. non ergo idem in ꝑ
ſidib. prouinciarum, qui nõ habent tantã iuriſdictionem. Pro hoc
facit, qa præſes abdicare a ſe nõ pot iuriſdictionem, niſi in manib.
2 ſuperioris, vt l. pen. ſupra de offi. pra ſi. Super ſecundo, ſ. † an per cõ
firmatio tem poſtea factam roboretur dico quod ſic, ut d. l. pro
hibere.

Digitized by Google

habere.§.ſane. ver. ſed ſi a principe. & quia nō eſt dubium princi-
pem poſſe quib. vult ordinariam iuriſdictionē cōcedere, ſiue pri-
uatis hominibus, ſiue ciuitatib. vt ff. de iuriſ. om. iud. l. more. & l.
& qa & ꝙ ibi no. facit quod no. in cor. de defen. §. iuſiur. & quod
ibi no. in fi. magnæ gl. vbi no. de priui. conceſſis ab Imperatore Fe
derico Lombardis. ad idem. ff. de cenſi. l. j. & l. fin. vbi ponuntur. q̄-
dā ciuitates. quib. ſi ſia priuilegia ſunt cōceſſa. & de eius poteſtate
diſputare ſacrilegiū eſt. C. de ſacr. l. 2. nec ob. ſi dicaſ. ꝙ dicta con-
firmatio fuit facta in forma cōi, & ſic non valet, vt extra, de con-
firm. vti. vel inuti. c. examinata. quia non eſt verum, ꝙ fuit facta in
3 forma cōi. non. n. fuit dictum ſicut prouide ſcī. &c. Sed † ꝯfirma
a tio fuit facta ſimpliciter, & ex certa ſciētia, [a] & ſic quod eſt inuali
dum cōfirmat. extra, de cōfirma. vti. vel inun. c. 2. & no. de cōſtit.
c. cum acceſſiſſent, & per Abb. & Io. And. & Archi eo. tit. c. 1. li. 6.
Præterea cum dicta cōceſſio fuerit facta per ipſum Papā, tunc re-
ctorē Marchiæ, debet dici factā fuiſſe ex certa ſciā, cū de ſuo facto
faciat mētionem, in quo ignorātia nō præſumitur. ff. ad Velleia. l.
ſſq̄. & de acq. hær. l. cum falſum. facit ꝙ no. de noua. l. ſi quis dele-
gauerit. & de leg. 1. l. res obligata. cū ſi. & cū Papa aliquid ex certa
ſciētia diſponit, videſ obſtaculum tollere, vt ff. de excu. tut. l. idem
Vlpi. & de re iud. l. quidā cōſulebat. ad idem facit quod no., C. de
appellatio. l. eos. in glo. quæ incipit, nam ante, &c. C. qui admit. ad
bono. poſ. l. bonorū. ibi. ſciēs &c. facit quod no. per glo. & Doct. C.
ſi ꝯ ius, vel vtili. publi. l. fi. Super tertio, quia in cōceſſione dicit, vt
rector: in cōfirmatione dicitur, cum legationis officio fungere-
mur, an hoc vitiet? & videtur quod ſic, quia non videt loqui de ea
4 cōceſſione, quam fecit, vt rector. ſed dico † quod nō obſt. quia il-
le q eſt rector prouinciæ: pōt dici legatus, vt l. pe. ff. de offic. præſi.
& ſic fungitur legationis officio. caſus ergo videt in præalle. l. pe.
Præterea nomē rectoris, ſeu pręſidis, eſt generale, vt comprehēdat
omnes alios rectores legatos, quocunque nomine cenſeantur, vt
ff. de offic. præſi. l. 1. cum igitur de alia conceſſione nō appareat, ad
5 illam dēt referri, vt ſtatim dicam, cū verba confirmationis † hoc
patiantur, vt dictum eſt. Super quarto, quia dicta confirmatio nō
fuit facta per relationem ad certā conceſſionem nūquid hoc vi-
tiet, & forte poſſet dici ꝙ ſic, qa forte Papa ſenſit de alia confirma
tione, quam ſit iſta quę producitur. Contrarium dico, quod cum
nulla alia appareat, de iſta debet intelligi Papam eſſe locutum. ff.
de iure fiſ. l. nō intelligitur. in prin. & §. 1. Secundum veram opin.
ibi, teſtator dicit, rogo ꝙ detis ea, quæ penſ. intelligitur loqui cla-
re de his quæ apparēt in teſtamēto. nec intelligitur loqui de eo, ꝙ
non apparet. Ad hoc facit nota. ff. de exception. rei iudica. l. ſi quis
ad exhibendum. pro hoc facit, quia in confirmatione dixit, con-
ceſſiones & omnes & ſingulas. Vnde poſito, quod alia conceſſio
appareret, & illa intelligitur confirmata ex vigore illorum verbo
rum generalium, vt l. ſi ſeruitus. ff. de ſerui. vrbano. prædi. & C.
de præſcriptio. triginta annorum. l. omnes. de legat. 3. l. ſi chorus
6 cum ſimilibus. Super quinto, † quia in conceſſione dicitur, cau-
ſas ciuium, an trahatur ad cauſas comitatenſium. ad quod dico
quod ſic. Primo, quia ſi quis verba conceſſionis inſpexerit, ibi
hoc dicitur expreſſe, hæc enim ſunt verba conceſſionis circa fi-
nem. In quo diſtrictu & dictis villis & caſtris, & hominibus, &
etiam omnibus quæ ad communium cauſam pertinent, plenariā
iuriſdictionem concedimus, ſicut aliqua ciuitas plenius habet.
Apparet ergo, quod iuriſdictio, quam habet in ſuos ciues conceſ-
ſit in ſuos comitatenſes. Præterea poſito, quod hoc non dicitur,
tamē idem eſt, & probatur, ꝙ appellatione ciuium continētur co-
mitatenſes, vt ff. ad mun. l. qui ex vico. coniuncta. l. ciues. C. de in
col. lib. x. Præterea idem eſt dicere ciues Camerini, & Camerien-
ſes, & ꝓbatur. ff. ad municip. l. 1. ſed ille qui eſt de comitatu, dicit
Camerinēſis, vt d. l. qui ex vico. vbi glo. dicit de Virgilio, ergo co-
mitatenſes ſunt ciues. Præterea quādo aliquid relinquit ciuib. nō
debetur tm̄ illis, qui ſunt intra muros, ſed omnibus ideo admini-
ſtratores Reip. capiūt, vt ff. de reb. dub. l. ciuibus, & ff. de le. 2. l. Lu-
cius. §. ciuib. & ſic patet, ꝙ comitatēſes ꝯtinētur. Præterea ciuitas
ponitur aliqn̄ pro loco muris circūdato, & muro finitur, vt l. 2. de
ver. ſig. & l. Alphenus. eo. tit. extra, de ſen. exc. c. ſi ciuitas. lib. 6. Qn̄
que ciuitas ponitur pro coadunatione hominum, & tunc conti-
nētur etiam ruſtici. Caſus eſt in l. fi. ff. de nundi. Ita in propoſito.
nec ob. extra, de reſcri. c. Rodulphus. quia fateor, ꝙ appellatione
eorum qui ſunt in diœceſi non continentur ciues illi qui ſunt de
ciuitate, arg. C. ne ruſti. ad vllum obſe. deuo. l. 1. lib. 11. Sed appel-
latione ciuium bene continentur comitatenſes, niſi ciuis pone-
retur ad differentiam comitatenſis, quia tunc poneretur vt ſepa-
7 ratæ ſpecies. Super ſexto, † an poſſeſſio quam habet commune
Camerin. ipſum releuet in aliquo? dico quod ſic. Primo, quia ſi
conceſſio, ſeu priuilegium in aliquo deficeret, curſus tanti tem-
poris habet roborare, vt C. de fun. patri. l. fi. lib. 11. Itē in alio, quia
cum ciuitas Camerin. ſit de Prouincia Marchiæ, & a rectore
Marchiæ imponantur onera perſonalia, & etiam alia quæ impo-
nuntur perſonis pro rebus, illa onera poterūt imponi etiā pro reb.
quas habent extra Marchiam: quia ſicut Cameri. poteſt in Mar-
chia pro illis reb. conueniri, vt l. fi. de præſcr. lon. temp. & C. vbi in
rem act. l. fi. ita poterit etiam his onerib. quæ imponūtur perſonis
8 pro reb. grauari, cum † dicta ciuitas Camerin. in hoc a dicto Du-
ce ducatus grauari non poſſit, cum non ſit prouinciæ ſuæ, vt ff. de
mu. & hon. l. reſcripto. §. fi. & no. C. de mu. pat. ſuper rub. Nec ob.
ꝙ no. C. de muli. & in quo lo. l. 3. li. 10. immo facit pro, ſi bñ aduer-
tatur. nam pro poſſeſſionib. quas alibi poſſideo nō imponit mihi
onus. ratio, quia alibi teneor ſoluere contributiones, & tributa, vt
ibi no. ſed pro prædijs Italicis non ſoluuntur dicta tributa, cū ſint
libera, vt C. ſi ſine cen. vel reli. l. fi. & ibi no. ergo patet quod illa ra-
tio ceſſat, & ſic in loco domicilij imponereſ perſonæ, & reb. alibi
9 poſitis. Super ſeptimo † dico, cum dictæ vniuerſitates, quaſi poſſi-
deātur a communi Camerin. & illi cōi faciant omnem ſubiectio
nem, vt in themate proponitur, d. Dux ducatus nō poteſt conue-
nire illas vniuerſitates, vel moleſtare, ſed cōtra commune Came
rin. debet agere coram iudice competēti. non enim ille qui poſ-
ſidetur, ſed ille qui poſſidet, dēt conueniri, vt ff. de lib. exhi. l. 1. §. p
hanc. facit ff. ad muni. l. de iure. extra de maio. & obe. c. inter quo-
nior. facit de reſcript. c. auditis. & de prob. c. licet cām, & de reſti.
ſpol. c. Piſanis. cum ergo ciuitas Camer. ſit conueniēda, quæ non
eſt de prouincia ducatus. ergo pro dictis præſtationibus Dux duca
tus non eſt iudex competens. Bar. de Saxofer.

ADDITIO.

a Certa ſcientia. Vide Abb. conſ. 62. 2. lib. Rom. conſ. 89.

CONSILIVM CXCVII.

1 *Inſtrumentū, in quo notarius nō poſuit diem, ꝙ non ſit nullum niſi ſit de his*
quæ neceſſario fieri debent in ſcriptis.
2 *Notarius, qui omiſit ponere diem, vel annum, an poſſit poſtea illud addere,*
remittit.

1 Reperitur inſtrm̄ publicū † manu notarij, in quo dies
nō fuit appoſita, an valebit? ꝙ nō, qa dies eſt
de ſubſtantia, ſiue de ſolēnitate inſtrumēti, vñ ſi deeſt, dicitur non
valere, arg. in Auth. vt ꝑpo. no. impe. coll. 5. & in Auth. qb. mo. na-
tu. eff. leg. col. vii. §. ad hoc. C. de apo. pu. l. 1. lib. 10. C. de diuer. reſcr. l.
3. & de contrah. & commit. ſti. l. optimam. E contra vr̄, ꝙ valeat
vt in 1. cōſti. C. §. quibus. ver. & ſi quia carū, & C. de Inſt. codice ꝯ-
firma. §. fi. verſi. nullaq; dubitatione, & ſi qd deficiat de ſolēnitati-
bus, nō tn̄ vitiaſ negociū, vt ff. de ventre inſpic. l. 1. in fi. C. de teſta-
mē. l. militēs. ff. de in integ. reſti. l. diuus. diſtingue, an ſit tale nego-
tiū ꝙ debeat fieri in ſcriptis omnino, aut nō. Primo eām ſi erat ta-
le, ꝙ oīno ſcripturæ ſolēnitatē exigebat, & dies deſit, dico res non
valere. C. de fide inſtr. l. ꝯtractus. ſin autē ſcripturæ ſolēnitates nō exi-
gebat, ſed ad hoc fuit facta, vt id ꝙ factum erat, probabilius proba-
retur, & tunc vr̄ dicendum, quod charta valeat. ff. de fide inſtr. l. 1.
2 & l. pen. ff. de pigno. l. contrahitur. Sed, quid † ſi tabellio fecit in-
a ſtrumētum, & omiſit aliquid de ſolēnitatibus errore lapſus, [a] &
poſtea per diem, vel per annum ille cui facta eſt charta, non ha-
bet illum diem, vel ſolutionē, dicit tabellio, ego recordor illa die
qua fuit factum inſtrumentum, paratus ſum ponere: nunquid po
teſt? videtur ꝙ ſic, quia veritas ſcripturæ poteſt probari per ipſum
authorem, qui fecit, vt C. ad l. Cor. de faſ. l. ſi quis decurio. Circa
hoc vide Ia. Bu. & Cy. in l. Imperator. de ſta. ho. & in Spe. in tit. de
inſtr. edit. §. inſtrumentum ergo publicum. ver. quid ergo. & ver.
ſeq. vbi plenius. Bar. de Saxofer.

ADDITIO.

* Ber. q. 36. nu. 3. I. M.
a Ber. Land. Lapus. Vide Ang. conſ. 291.

CONSILIVM CXCVIII.

1 *Inſtitutio filij facta a patre ſub conditione poteſtatiua valet.*
Conditio ſi filia naſcatur, & intrauerit monaſterium, aut ſe maritauerit,
quod reijcitur.
2 *Ratio, quod magis attendi debeat quam dictum.*
2 *Intellectus l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. teſta.*
3 *L. iam dubitari. ff. de hære. inſti. in quo dicatur correcta.*

In nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti, eiuſque
matris glorioſę Virginis Ma
1 riæ totiuſque curiæ cœleſtis amen. In q̄ſtione † prædicta omiſſa
narratione facti gratia breuitatis iuxta morē legiſtarū ſm ea, q̄ ꝓ-
ponerētur, vr̄ mō de iure dd̄m teſtm̄ dicti Hug. tenere debere. rō,
quia ipſe inſtituit ventrē vxoris ſuæ ſub cōditione duplici, ſ. ſi filia
fœmina naſcaſ, & ſi ingrediaſ monaſteriū, aut ſe maritaret. q̄ con
ditio eſt poteſtatiua, vt d. l. 1. C. de inſtit. vel ſubſti. l. in teſtō. la. 2. ff.
de cōd. & dem. & ſic in iſtis cōdō. a iure reiectis remanet ſubſtitu
tio, tāquā pura, vt l. qm̄ in prioribus. C. de inofficio. teſta. q̄ loqḡ in
poteſtatiua cōditione, nō in caſuali, vel mixta. probo ꝑ principiū
d. l. loqtur in teſtō valido olim per querelam rumpēdo, & hoc ꝓ-
2 bat ratio in prin. ibi poſita, † quæ magis dēr attēdi, quam dictum,
vt l. cum pater. §. dulciſſimis. de lega. 2. & de calu. l. hæc actio. de
1 acquir. poſ. l. is quod omnino. & de iure patro. l. adigere. § quam-
uis. cum igitur in princi. d. l. in tali teſtamento rumpendo olim
per querelam loquatur, ergo & ſequēs principium dictæ l. in eo ꝙ
dēt intelligi, qa a primordio tituli, &c. vt ff. de iur. & fac. ignoran.
l. 2. §. hoc. 1. C. de imponē. luc. deſcrip. l. 1. lib. 10. & hoc probaſ aper-
te totus tenor dictæ l. qm̄ in prioribus, ſi bene aduertatur eius ver.
hoc etiā prob. quia dicta l. refertur ad l. omnino. pręcedērem, quæ
in tali teſtamēto loquitur. igitur iſta ſic debet intelligi, ar. in Auth.
de

Digitized by Google

de filiis ante dota.inſtrumē.nat.§.fin.collatio. Item hoc probat dictū l.omnino. vnde ſi non præterit, quia iura nullitatis teſtamentorum in ſua firmitate conſeruat. nec Auth. corrigit iura vetera in conditione caſuali, vel mixta. vbi olim teſtamentum erat nullū. ergo & hodie, vt C.de inſti.& ſubſti.l.ſi pater.ff.de hære.inſti. l.ſeruus quoque.& cum hac diſtinctione poſt ſaluari quod no. in dicta l.licet. Cy.de hoc facit dubitādo magnam ſilateriam.in d.l.pater.

3 Nec obſtat † opin.meæ.l. iam dubitari. ff.de hære.inſtit. quia dico φ in conditione poteſtatiua, quæ pēdet ex ſola filiæ volūtate non corrigitur dicta l.in ea. quæ non reſpicit factum extrinſecum, vt hic. Item non obſtat. ff. ſi quis omiſ. cauſa teſtamen. l.1.§.qui ſub cōditione.quia dico, quod talis inſtitutio dicitur pura quo ad hoc vt valeat, vere conditionalis eſt quo ad moram, & onus, & conditiones.quod apparet aperte, quia tollitur per dictam l. quoniam in priorib.& ſic remanet inſtitutio tanquam pura.hoc ſentit Gul. in d.l.quoniam in prioribus. Et ita cōſului in ciuitate Verone poſt quam Paduam acceſſi. & per hoc ceſſat. l. commodiſſime. & l. cum ſub conditione.& l.poſthuma.ff.de lib.& poſt. Raynutius de Forli.in eodem facto,& contra Bar.

CONSILIVM CXCIX.

1 *Falſitas quid ſit, & quid requirat.*

2 *Si vnus fecit fieri falſam relationem notario, licet non dicatur feciſſe fieri falſum inſtrumentum, punitur tamen de falſo.*

3 *Statutum quod pro maleficio commiſſo in palatio pena duplicetur, intelligitur de maleficio, quod indifferēter cōmitti poteſt in palatio, & extra.*

a Tudertinus [a] Quidam veniens coram iudice dixit notario, ſcribe. talis nuncius retulit ſe citaſſe prout in hac ſchedula continetur præſente nuncio & confitente ſchedula non perlecta. & notarius nullius malignitatis cōſcius ita ſcripſit. nuncius etiam caruit dolo, & ob hoc ille Tudert. conſecutus eſt a iudice pronunciationem quam optabat. deinde repertum eſt, & confeſſatum per eum, φ vnus de cōtentis in dicta ſchedula non fuit citatus. Ex hoc inſurgunt duo dubia. Primo, an veniat puniēdus tanq̃ fieri faciens falſum inſtrumētum, vel tanq̃ fieri faciens falſam relationē, vel non. Secundo, ſi veniat puniendus, an veniat duplicanda pœna ſtatuti loquētis, & pro maleficiis

1 commiſſis in palatio pœna duplicetur. † Circa primum eſt ſciendū, quid ſit falſitas. & licet lex dicat, φ falſitas nihil aliud eſt quam immutatio veritatis.in Auth.de inſtr.fide & cau.in prin. & ēt dialectici dicunt, φ oē non verum, eſt falſum. tñ ſm legiſtas hoc non eſt verum, quia omne non verum, non eſt falſum. ſed requirit dolus in committente, vt C.de fal.l. nec exēplum. Item non omnis non dicens verum etiam doloſe dr̃ committere falſum, vt l.quid ſit falſum.ff.de fal.tex.in d. Auth.debet intelligi ſi fiat dolo, & adſint aliæ qualitates quæ requiruntur a lege, vt probatur in d. l.qd ſit falſum. Hoc præmiſſo dico, hunc non poſſe puniri tāquam fie-

2 ri facien.inſtrumentum falſum, quia falſum inſtrumentum † nō

b eſt factum, cum notarius caruerit dolo. [b] Item nec tanquam fieri faciens falſam relationem, cum nuncius non commiſit falſum, cum dolo caruerit. Cum igitur principalis non cōmiſerit falſum, nec iſte poteſt teneri tanquam fieri faciens, vt l.ſi is. §.ſi tu Titiū ff.de fur. Non ob. l.ſi quis id quod.§.dol.ff. de iuriſd. om.iu.quia ibi principalis album corrupit, licet dolo caruerit, hic vero principalis non commiſit falſum ex eo quod dolo caruerit, vt ibi no. Nec ob.ff.ad l.Cornel.de ſica.l.nihil.cum gl.in exemplo quod ponit de furioſo.quia tunc etiam homicidium eſt, hois examinatio vt l.ita vulneratus.ff.ad l.Aquil. Nec ob. C.plus va.quod agitur, q̃ quod ſi.conci.l. fin. vbi tex. ponit in terminis hanc falſitatem, & tamē uocat ibi illud inſtrm̄ falſum, quia dato, φ illa ſchedula, quā ipſe ſcripſerat, erat falſa, nec hoc inquiritur, nec de hoc quæritur ſed an fecit fieri falſum inſtrumētum ex eo φ fecit notarium ſcribere & ideo lex alibi iſtum actum deceptionis non uocat falſum inſtrm̄, ut C.de reb. alie. non alie.l. 2. Concluditur ergo tanquam fieri faciens falſum inſtrm̄, uel falſam relationem non uenit puniendus de falſo, uerum quia iudici obrepſerit non ueras citationes oſtendendo, & ſic per obreptionem ſententiam pro ſe conſecutus eſt, ideo tenetur pœna falſi, tn ff.de fal.l.ſi quis.ubi caſus ſingularis. & quia huius falſitatis pœna non eſt adiecta in ſtatuto, iō imponatur pœna, vt alio ſtatuto cauetur, procedēdo de ſimilib. ad ſimilia, vt ad ſimilitudinem facientis fieri falſam relationem

3 vel alio modo vt ſibi videbitur. Super ſecundo dico, † φ talis pœna non venit duplicanda. Ad quod oſtēdendum ſciēdum eſt, φ tale maleficium, per ſ. obreptionē aliquid obtinere contra aduerſarium, non poteſt cōmitti niſi in palatio, vbi ius redditur ſm morē maiorum, vt l.pe.de iuſtitia & iure. cū ſit contētioſa iuriſdictio, vt l.a procedēte. C.de dila. & l.2.§. dies. quis or.in bonorum poſſeſſio.ſer.de do.po.l.2. §.ſi cauſa cognita, ſed alibi qui p obreptionem aliquid obtineret, non valeret, vt dictis iuribus, & ſic nō eſſet falſum punibile, vt l.qs legatū.ff. de fal. Hoc p̄miſſo dicimus, φ ſtatutum quod loquitur de pœna duplicāda in maleficijs, q̃ committuntur in palatio, debet intelligi de maleficijs, quę indifferenter poſſunt committi in palatio, & extra. ſed ſi in palatio tantum vt in caſu propoſito, tunc non debet duplicari vigore illius ſtatuti, quod oſtēditur. Primo, quia ex natura generalitatis eſt, quod ad caſus, in quib.ſpecialiter prouiſum eſt non porrigitur, vt l.ſanctio legum, de pœ.& de verborum obliga.l. doli clauſula. cum ſi. Cū ergo huic maleficio, φ de neceſſitate fit in palatio ſit impoſita pœna ſpecialis ſtatuti loquētis de his generaliter quę in palatio committuntur, ad hoc ſe non extendit dicti ſtatuti diſpoſitio. Secūdo probatur ſic, aut dicis ex hoc ſtatuto de pœnis duplicandis induci nouam accuſationem prima remanente, vt l.quoties. de actio. & obli. & tunc inquiſitione, ſeu accuſatione ſimpliciter formata dr̃ electa illa via, ex qua minor pœna imponitur, vt l.ſi præſes. & l.interpretatione.ff.de pœnis. & ſic ſtatuto, quo imponit pęna ſimplex, punitur. Aut dicis introductam nouam accuſationem, ſeu nouum modum agendi, ſed pœnam, quæ puniebatur ex prima accuſatione ratione cuiuſdam qualitatis augeri, ſicut dicimus in l. in delictis.§.ſi detracta.ff.de noxali. & hoc eſt verius, non tñ curo hoc examinare. & tunc in iſto maleficio iſta augmentatio non poteſt habere locum: quia ſic ceſſat ibi qualitas, quę poteſt adeſſe, & abeſſe, vt probatur.ff.de cōtrahen.emp.l.pacta conuer.ta.& quod ibi no.de verb.ſign.l.ſi quis aliud. Ad illum ergo caſum ſtatutum non porrigitur. Tertio probatur ſic.& de eodem crimine non debet quis ſępius puniri, vt l.ſenatus. de accu.l. pe. in fi.nau.cau.ſtab. cum ſimilibus. ſic eiuſdem qualitatis non debet ſæpius reſpectus haberi, vt l.habebat.in prin.de inſti.& de in rem ver.l. filius.in fin. Sed in propoſito, primum ſtatutum in quo ponit̃ pœna ſimplex habita conſideratione loci.ſ.palatij, quia impoſſibile eſt committi alibi. Sed ſi ex vigore ſecundi ſtatuti, & propter locum duplicaretur, iā in hoc haberetur reſpectu eius qualitatis, quod eſt abſurdum.d.l.ergo ſtatutum nō debet ſic intelligi, vt l.ſcire.§.aliud. de excu.tut. Quarto ſi agri limitati nō recipiunt augmētum alluuionis, vt l.in agris, de acq.rer. do. ſic delictum limitatum loco certo, ratione loci amplius non recipit augmentum. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. Tudertinus. Adde huic conſultationi, quæ ſunt ad calcem ſuperioris conſilij.13.

b Dolo. Vide Alex.conſi.62.3.lib.& conſi.77.4.lib.& 73.in fing.1.lib.

1 *An legatum pro dote factum filia, vel alteri poteſt peti ſtatim, ideſt ante nuptias, vel poſt, & concluditur quod ſic.*

CONSILIVM. CC.

Quæritur De legatis filiarum eis factis pro dotib. vtrum debeantur & peti poſſint incontinenti, an de-

1 beat expectari ætas † nubilis. Iſta quæſtio pendet multum ex forma ſtatuti ciuitatum, quæ conſueuerunt diſponere, φ filiæ ſint cōtentæ dotibus, & ideo niſi dicta ſtatuta videantur, rectum reſponſum dari non poteſt. De iure communi loquēdo conſtat, quod in quantum dicta dos relicta eſt vſque ad legitimam portionem debitam iure naturæ ipſis filiabus, dos peti non poteſt incontinenti abſque aliqua dilatione, vt l. quoniam in prioribus. de inoffic. teſtam.in eo vero quod eſſet vltra legitimam, eſt aduertēdum, quia aliud eſt ſecundum propriam ſignificationem vocabuli, de iure communi ſcripto, aliud ſm communem vſum loquendi, qui in ciuitate eſſe conſiſtit. nam de iure ſcripto, cum dos non poſſit eē ſine matrimonio, vt de dona.ante nup.l. fi.in princ. legatum pro dotib. habet cōditionem, ſeu diem nuptiarum, vt C.de nup.l.ſancimus.ff.de iure dot.l.ex ſtipulatione, & ſic debet intelligi.l. Titio genero. ff. de condict. & demonſtr. licet quidam illum tex. aliter intelligant, & hoc probatur expreſſe, C.ad Trebel.auth.niſi rogati, & in cor. vnde ſumitur. vbi expreſſe patet, quando relictum nomine dotis habet in ſe conditionem nuptiarum. veruntñ cōmunis vſus loquēdi aliter ſe habet in quibuſdam partibus. φ cum in facto cōſiſtat, in iudicio debet probari. in quibuſdam. n. partibus. dicitur dos patrimonium mulieris etiā nō nuptæ, vt cū dicimus, talis mulier habet dotem bonam, licet ſit puella virgo, vel vidua. & ēt cum dicimus de ingrediēte monaſterium, talis mulier dedit monaſterio bonam dotē & ſi. ſm quem cōem vſum loquēdi debemus verba teſtantium intelligere, vt l.liberorū. §.φ tñ Caſſius. & quod ibi no.ff.de leg.3.& l.cum dilationis §. aſinam. ff.de fundo inſtr.l. Labeo, de ſupel.leg. de verb.ſig.l.vt Alphenus.& l.in vulgari. cum igitur appareat talem modum loquendi eſſe in ciuitate Tuderti, dicimus legata pro dotibus non eſſe conditionalia, &

a poſſe peti incontinenti. Et ita dico [a] ego Bart.

ADDITIO.

a Ber. Land. Et ita dico. Omiſſis. An exter ſtatutum diſponens circa dotes filiarum concluditur cum d.conſulente, vt Pau.de Caſt.conſi.232.& 237.& 38.

CONSILIVM CCI.

1 *Digitus non eſt membrum, ſed pars membri.*

2 *Item an digitus debilis dicatur digitus, vel dicatur abeſſe, hoc dicunt iſta duo conſilia.*

1 Quæritur Nunquid digitus vocet̃ mēbrū? † arguitur, φ nō, ſed potius pars, ſiue officiū mēbri, vt l.non ſunt liberi. ff.de ſtatu hominum.ibi, dum dicit, mēbrorum humanorū officia ampliauit, &c. Præterea ſic, certum eſt, φ copulatiua oratio tm̃ habet copulare diuerſa, vt no.glo.ff.de iur. & facti igno. ſuper rub.ſed l.cauet, quod ſi cui digitus abſciſſus ſit, φ vr̃ q membri diminutum.ff. de ædil. edic.l.idē Offilius.in prin.ſiue ergo ponat in vim copulæ, & habeo propoſitum, quia neceſſario concluditur

ditur diuerſa membra,& digitum,& ſiue I vim deſiūctiuę, & idē
erit,quia ea,quæ ponũtur vt ſpecies ſeparatæ, nſiquam ſunt eadē,
ſed diuerſa,vt ꝓbatur in l.1.ff.de ꝑto.ſtipula.Inſtitn.de rerum diui.
§.literæ.& ex hoc concluditur,quod digitus non ſit membrum.
& ita tenet Mar.Sil.in d.l.non ſunt liberi.& Old.ibid.Bar.

CONSILIVM. CCII.

Sed Queritur,ſi digitus remaneat inutilis ex percuſſione, cu
ius digiti forma mutata ſit,an digitus ille dicatur ꝑditus
vel inutilis.vel abeſſe,& vr ꝙ dicatur abeſſe poſtquã forma muta
ta eſt. & probatur quia forma eſt quę dat eſſe rei, vt l.Iulia.ff.fa-
miliæ ercif.& arg.l.q quadraginta.§.quędam.ff.ad l.Fal.ergo,&c.
Præterea probatur expreſſe,ꝙ illud cuius forma eſt mutata, dica-
tur abeſſe.l.mulieris.§.res abeſſe.ff.de ver.ſign.tñ hoc debet intel
ligi impropriè & nõ propriè,ex quo ſibi remanet corpus,quod ꝓ
bo,quia ind.§.res abeſſe.ponit verbum, videri, ꝙ denotat impro-
prietatem,vt l.naturaliter.ff.de acqui.poſſ.in gl. Præterea ex mo-
dico defectu nõ dr̃ vitium,ex quo corpus dicat̃ vitioſum. vt l.cui
dēs abeſt.ff.de ædil.edic.ergo &c.Et ꝙ illud officium mēbri non
dicatur deperditum eſſe,poteſt dici.ff.de petitio.hær.& quod no.
Iaco.de Arena.in d.l.mulieris.deſinere,de verb.ſigni.ibi, ex quo
in rerum natura corpus eſſe nõ deſinit.quod ꝓ hoc facit,ex quo
modicum detrimentum ſuæ perſonæ recepit.ergo, &c. facit ad
hoc extra de cor.vitia.c.expoſuiſti.Bar.

CONSILIVM CCIII.

1 *Si teſtator inſtituit duos hæredes,& eis ſubſtituit eccleſiam, & poſtea in codicillis caſſauit vnum de illis,& alium inſtituit,ad quem debet venire hæreditas illius exhæredati.*

In Chriſti nomine Amē,Teſtator dixit in teſtō·
inſtituo † Bertam & Mart.hę
redes,&c.ſicunque deceſſerint ſine filijs ex eorum corpore deſcē
dentibus,ſubſtituo eccleſiam ſancti Ioã.in ciuitate, & eccleſiam
ſancti Petri extra.Poſtea fecit codicillos,in quibus dixit: hæredita
tem relictam Bertę caſſo,irrito & annullo, & Martinum hęredē
inſtituo:deinde deceſſit Berta,deinde deceſſit teſtator. Quęritur,
quis debet habere partem,an eccleſia, an Martinus inſtitutus in
codicillis,vel an habeant inuicem. Solutio,conſtat ꝙ hæreditas in
codicillis nõ poteſt dari, nec adimi,vt l.hæreditas.C.de codicillis
cum ſim.Item conſtat,ꝙ dictus Martinus nõ potuit inſtitui in co
dicillis,vt dictis iuribus,ſed perinde eſt,ac ſi dicta Berta eſſet roga
ta fideicommiſſum reſtituere dicto Martino pure, quia verba ꝓ-
lata in codicillis trahuntur ad fideicommiſſum, vt l. Scæuola ad
Trebellianum,& l.verbis ciuilibus.de vulgari, & pupillari.Item
conſtat,quod per illam ademptionem hæreditatis non uidet̃ adi
mere onus fideicommiſſi quo tenebatur reſtituere illis eccleſijs,
vt l,ſi adimendo.ff.de adimē.lega. Ex hoc cõcludo,quod illa Ber-
ta erit grauata pure de reſtituendo Martino,& ſub conditione ec
cleſijs.& iſta hæreditas remãſit cum onere ſuo apud Martinum
cohæredem Bertæ,& coniunctum Bertæ.Cum ergo non ſit puri
ficata conditio,apparet,quod Martinus & eccleſia ſunt re coniũ-
cti,& ſic æqualiter admittũt ad dictam hæreditatem.Bar. de Sax.

CONSILIVM CCIIII.

1 *Legata in teſtamento in quo poſthumus ignoranter fuit præteritus. quod nõ debeantur,per auth.ex cauſa.*

2 *Clauſula codicillaris,quod cõſeruat legata facta in teſtamento in quo poſthumus fuit præteritus.*

3 *Legata ab vno nominatim in codicillis relicta,quando debeantur a venientibus ab inteſtato.*

4 *Legata ad pias cauſas,quod debeantur etiam ex teſtamento imperfecto.*

a Factum eſt tale a Cęchus condidit teſtamētum &
B.filiam ſuam hr̃dem inſtituit,&c.
reliquit pauperibus Chriſti, & dicit,ꝙ ſi teſtamentum non vale-
ret iure teſtamenti,valeat iure codicillorum, poſt mortem reſta-
toris natus eſt poſthumus, & ſic teſtm̃ ruptũ eſt eius agnatione,
& tota hæreditas peruenit ad eum ab inteſtato, quia filia deceſſe-
rat ante teſtatorem. modo quæritur,an valeat dictum relictũ. Su-
1 per quo puncto duo examinanda vñt. Primo, † an dictum legatũ
debeatur per authen.ex cauſa.C. de libe.præte. & licet circa hoc
variæ ſint opiniones Doctorum: tamen multæ gl.ſunt,quæ tenent
legata eo caſu deberi,vt not.in l.generaliter.§.pe. ff. de fideicom.
lib.& l.ſi pater.in prin.eo.ti.& de cap.& poſtli.re.l.bona.§.ſi de te-
ſtam.tut.l.1.de legatis 2.l.ſi quis teſtamēto.C.de codi. l. j.quas gl.
* multi Doct.ſequuntur,quas puto eſſe veras,ſi poneremus de ſun
ctum tempore teſtamēti editi de poſthumo cogitaſſe.alias ſecus.
C.de teſta.mili.ſicut certi.& l.ſi cum vel in vtero. quæ leges hoc
optime probant.Sed poſito, quod hic caſus in propoſito non eſ-
ſet,& ſic vigore dictæ anthen.hęc legata non deberentur,tunc ve
nit ſecunda conſideratio facienda,an dicta legata debeantur vigo
2 gore dictæ clauſulæ,ſi non valet, vel valebit. Super quo † dubio
gl.q̃ eſt in d.auth.videtur tenere, quod ad hũc caſum dicta verba
non porriguntur,ſed ad eum ſolum,caſum, eum teſtamento ſo-
lum ratione ſolennitatis deficit, tamen omnes Doctores tenent
contra verbis ita conceptis,ſi non valet, vel valebit, etiam ad ca-
ſum præteritionis poſthumi porrigi per l.ſi ita ſcripſiſſet, de lega-
tis ſecundo.de verb.oblig.l.ſi ita ſtipulatus fuerim.§. 1. & argu.ff.
de teſta.l.ex ea ſcriptura.§.ex his verbis. quod tenet Cyn. & Dy-
3 auth.ex cauſa.& quaſi oēs Doctores.Sed † ex hoc inſurgit vnum
dubium nam ſi verba dicti teſtamenti bene inſpiciantur,dicta le-
gata nominatim relicta fuerunt a dicta domina Berta īſtituta hæ
rede præſtanda.Sed qñ legata ab vno nominatim relinquuntur
in codicillis,ab alijs ab inteſtato non debentur,vt l.1. §.ſi.de leg.3.
Sed ad hoc reſpondeo multipliciter. Primo,quia illud eſt verum,
qñ in codicillis relinquũt a certa perſona nominatim.ſed illa ver-
ba,ſi non valet,vel valebit,&c. nõ referuntur tantum ad hæredē
inſtitutum,ſed ad omnes venientes ab inteſtato, qui ſimiliter gra
uati vñr,vt no.per gloſſ.in l.teſtō. C.de fideicom.cum ſimilib.ibi
nota. Secundo,quia dicta.l.penul,§.ſi.de legatis tertio.locum ha-
bet,qñ hr̃ditas deuenit ad ſequentes in gradu. ſed qñ deuenit ad
eum,qui eſt in pari gradu, cum grauato,vadunt bona cum onere
ſuo ſibi iniuncto.argum.de legatis ſecundo.l. Titio, & Mæuio. §.
Iulia.& quod ibi.not. Dyn.facit,quod ipſe idem not. in l. cum pa-
4 ter.§.cum æſtimare.eo.tit. Tertio,† quia prædicta non vidētur ha
bere locum in legatis ad pias cauſas, quæ videntur etiam debe-
ri ex teſtamento quod non perfectum eſt,arg. l. in teſtō.ff.de fi-
deicom.liber.cum pij filij debeant piam defuncti voluntatem im
plere,vt ibi dicitur.ſi enim ibi fauor libertatis hoc inducit,multo
magis debet inducere hoc fauor animæ,quæ cæteris rebus eſt ꝓ-
ferenda.C.de ſacroſan.eccle. l. ſancimus. quod intellige verum,
quando eſt veriſimile teſtatorem hoc feciſſe ſi de poſthumo co-
gitaſſet,alias ſecus.arg.ff.de codicillis.l.penulti.in fi.ſed hic ſi gra-
uauit filiam,ad quam ſolam hęreditatem pertinere putabat, ea-
dem ratione hunc poſthumum grauaſſet, ſi ad eum ſolum perti
nere putaſſet.ſicut euenit,cum ratio diuerſitatis reddi non poſſit,
alias ſecus.Bar.

ADDITIO

* Tiraq.in l.ſi nunquam.in præfat.nu.85.& 86. L.M.

a Ber.Land.Factum eſt tale.Materia huius cõſilij melius explicatur inf. conſ. ine. quidam noīe Lupus.ideo ibi erit videndum.ſed quia ibi dicitur, an rupto teſtamento ex cã præteritionis poſthumi legata ad pias cauſas debeantur,ideo omiſſis varietatibus omnes Doct.videntur concludere, quod quando aliquem filium inſtituit & grauauit de aliquo legato ad pias cauſas,quod ſi naſcatur poſthumus præteritus,quod tamen legatum debeatur,quia ſi cogitaſſet de poſthumo ſimiliter grauaſſet,& vide in d.auth.ex cauſa.per me in apoſtolis ad Bar.

CONSILIVM CCV.

1 *Mater,quæ ex forma ſtatuti exiſtentib fratrib. vel filijs fratrum defuncti non ſuccedit ab inteſtato,ſi eſt præterita a filio, & inſtituti extranei,nõ reddit teſtamentum nullum.*

2 *Querela inofficioſi tollitur quinquennio.*

3 *Legata facta filio ſpurio,quod remanere debent penes hæredes inſtitutos.*

4 *Sentētia lata cum legitimo defenſore in oībus prodeſt illi,pro quo lata fuit.*
Verba ſententiæ reſeruantis ius oē competens in rebus in ſententia nominatis debent intelligi ne repugnantiam contineant.

6 *Clauſula codicillaris operatur,vt legata debeãtur a venientib ab inteſtato.*

Viſo teſtamento Minimi de Sancto Quirico ha
bēris matrem legitimam, & fi-
lios fratris carnalis. Primo quæritur.nũquid dictum teſtamētum
1 ſit nullum per ꝑteritionem matris. Viſo † ſtatuto communis Se-
narum,quo cauetur,ꝙ ab inteſtato mater nõ ſuccedat.ſi filius ha
bet fratres vel filios fratris. Ad quod reſpondendum eſt, ꝓ teſta-
mentum non eſt nullum,quia matris pręteritio illius filij teſtamē
tum rumpit,cum poſſit ab inteſtato ſuccedere,ſed qui ſuccedere
a prohibetur,pręteritus non rumpit,* vt ff.de contratabu.l.1.§.pen.
& de bonis libertorum.l.ſi neceſſe.§.ſi deportatus.Sed in propoſi
to mater ab inteſtato non ſuccederet,ergo pręterita non rumpit.
Sed hoc facit dubium. Nam quod mater non ſuccedat, videtur
introductum fauore fratris,vel filij fratris.ſed in propoſito filij fra
tris nõ ſuccedunt,quia extranei inſtituti ſunt,ergo vr̃,quod mr̃ de
beat admitti,ac ſi filij fratris nõ extarent. Nam exhęredati vel ali-
ter excluſi habent̃ ꝓ mortuis,vt ff.de coniu.cum emanci.libe.l.1.
§.emancipatus.Ad quod reſpondetur,quod etiam nunc filij fatris
perfecte a ſucceſſione excludunt̃,eum hr̃ditas ex teſtamento adit̃
ꝑ inſtitutos extraneos,tunc enim cõfirmat̃ eorum excluſio,ſicut
dicimus de inſtitutione,quę ex aditione hr̃ditatis ſumit effectum
vt l.filium.§.exhr̃datus.de leg.ꝓſtan. vnde tpe mortis non potue-
runt dici excluſi,& ſic tunc mr̃ ſuccedebat,& ꝑ conſequens tunc
ꝑterita non rumpebat, & hoc verum eſſe apparet in nepote filio
exhęredato,nam talis nepos non dicit teſtamentum nullum, ſed
venit ad querelam,vt l.ſi quis filium.C,de inoffic.teſtamen.l.3.§.
ſi emancipatus.ff.de bonorum poſſeſſio.contratabu.Ratio, quia
ante aditam hęreditatem dictus nepos non poterat dici obtinere
primum locum. Ita in propoſito mater non poterat dicere nul-
2 lum teſtamentum:& ſi diceretur,quod poſſet venire per † quere
lam,a dicto beneficio eſt excluſa per lapſum quinquennij, vt d. l.
ſi quis filium,in fine. C.de inofficioſo teſtamento. Sed prędictis
ob.ſ.dict. l. 1. §. ſi pater emancipatus. ff. de coniun. cum emanci.
libe.vbi nepotes admittuntur patre exhęredato, ac ſi pater nun-
quam fuiſſet. Solu.ibi.pater erat emancipatus, & nepotes erant
in po-

ADDITIO

a Ber.Land.Non rumpit.Vide Pau.de Caſt.conſ.348.

Digitized by Google

in pt̃ãte. vnde de rigore iuris nepotes tenebant primum locum,
cum emancipatus eſſet incognitus, ſed de æquitate prætoris pa-
ter coniungebatur, non autem anteponebatur, hic aũt filij fratris
præcedunt matrem defuncti ex forma ſtatuti. Præterea quando
nõ eſt neceſſaria exhæredatio, ſi per teſtatorem poteſt illud quod
ad alterum pertinet alteri aſſignari, ille qui per talem aſſignatio-
nem admittitur ita impedit alios venire volentes. ſicut ipſe ſucce
deret vt ff. de aſſignatio. libe. l. 1. §. fin. ſic in propoſito, licet filij fra-
tris ſint excluſi per inſtitutionem factã de extraneis, ita impediũt
matrem ſicut ipſi ſuccederẽt, pro hoc optime facit. C. de natura-
libus liber. auth. licet. prout loquitur de vxore, quæ licet nõ ſucce-
3 dat, excludit naturales. † Secundo eſt videndum de legato facto
ſpurio, apud quem debeat remanere de iure cõi. Ad quod dicen-
dum eſt, ꝙ gloſſę in hoc variate vñr. Nam q̃nq; vñr velle, ꝙ dicta
legata poſſint peti a liberis, & parentibus ex fratre, & ſorore trñ te
ſtatoris, alias locus ſit fiſco, vt. C. de naturalibus liber. l. j. vbi vĩ ca-
ſus. & ita vĩ ſentire gl. in l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. Alibi
videtur ſentire, ꝙ relinquitur filio ſpurio, ꝙ relictum remanere dẽt
a apud heredes a inſtitutos, per l. non intelligitur. §. ſi quis palam. ff.
de iure fiſci, & ita intelligitur. ff. de leg. 1. l. Lucius. §. fi. & iſtud vide
tur verius, cum lex prima C. de naturalibus liber. loquatur ſpãli-
ter in quibuſdam natis ex aliqua cõiunctione illicita habita cum
qbuſdam nobilib. ibi nominatis. Et ita reperi conſuluiſſe Oldr. &
4 ego alias ſic docui. ſcripſi, & conſului. Item videndum † eſt de vi-
ribus ſententiæ latæ inter hęredes ſcriptos, & Cionem filium fra-
tris teſtatoris, in qua ſententia dicti hęredes ſcripti fuerunt appro
bati, & iudicati hæredes per acta facta cum dicto filio fratris. Ad
quod dicendum eſt, quod dicta ſñia prodeſt hæredibus ſcriptis in
omnibus legatis eiuſdem teſtamenti, vt l. Papinianus. §. ſi ex cau-
ſa. ff. de inofficioſo. teſta. & l. qui repudiauit. eod. tit. Ratio, qa ſñia
eſt lata cum legitimo defenſore. hoc eſt cum eo, ad quem princi-
paliter ſpectabit, vt notat per Gulel. & Cy. C. quibus res iudica.
5 nõ no. l. 1 Quarto † videndum eſt quid releuant verba appoſita in
dicta ſñia, in quibus Cioni filio fratris prædicto reſeruatur omne
ius ſibi competens in dictis bonis, quod ius prævalebat olim teſta-
cto facto per dictum teſtatorem. Ad quod iñdeẽ, ꝓ dicta verba de
bent intelligi, vt non contineant repugnantiam, & contradictio-
nem, vt l. vbi repugnantia. ff. de regu. iu. & l. quoties, & l. in ambi-
guo. de reb. dubijs. quod ergo dr̃ filio oĩ iure, &c. Intelligitur, om
ni alio, ſq̃ hæreditario iure, iſtud enim ius per hãc ſñiam, declara
tur ad alios pertinere. nam duo hęredes non poſſunt eſſe inſolidũ
vt ff. de reg. iu. l. quod contra. §. vnius. maxime vnus ex teſtamento
alius ab inteſtato, quod ius noſtrum non patitur. cum ergo illi ſcri
pti declarati ſunt hæredes ex teſtõ, non poteſt intelligi prædicto
filio reſeruatum ius ab inteſtato. Quinto videndum eſt de viribus
illorum verborum appoſitorum in prędicta ſñia, videlicet ini ſup
cum dicto onere, quod de reſiduo eius deni Angeloto filio dicti
Mei legata eidem Angeloto in vltima volũtate relicta. Ad quod
6 dico, quod † cum dicta verba proferuntur ſimpliciter, ſ. quod dẽ
tur, nec dicatur, a quo debeant intelligi ſimpliciter ſm formam di
ctæ vltimę voluntatis, videlicet ꝙ ſi dictum teſtamẽtum valet, di-
cta legata dentur hęredibus inſtitutis. Si non valet, dentur hęredi
bus ab inteſtato, cum in dicto teſtamento ſint dicta verba, ſi non
valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum. per quę verba vi-
dentur rogati, tam inſtituti, quam venientes ab inteſtato, vt dicũt
iura vulgaria. Ex quibus concluditur dictum Cyonem excluden-
dum ex petitione dictarum rerum legatarum dicto Angeloto.
Primo, quia dictę res ad dictum Cyonem non poſſunt pertinere,
tanquam hęredem ſcriptum, quia non eſt hęres ſcriptus contra
eum, vt dictum eſt, nec etiam reſeruatio facta pro eo aliquid rele
uat, vt ſupra dictum eſt. obſtat enim dicto Cyoni, quia poſito
quod ſit hęres ab inteſtato, tamen tenetur ad dicta legata, vt in ſẽ
tentia declaratum eſt. dolo facit qui petit quod reſtituendum eſt.
Barto.

ADDITIO.

a Bar. Land. Apud hæredes, Vide Alex. conſi. 138. lib. 4.

CONSILIVM CCVI.

1 *Probatio quaſi dominij quomodo fieri debeat, & quid requiratur.*
2 *Publiciana quod non datur habenti titulum, & precarium.*
Animus retinendi quod non inducit animum acquirendi.
3 *Actus factus contra prohibitionem ſtatuti illum prohibentis, & cum pœ-*
na, quod ſit nullus.

In nomine Domini amen. Inter procurato
rẽ dñę Bernar
dę ex vna parte, & poſſeſſores ex alia, omiſſis alijs dubijs vĩ non
eẽ ꝓbatum rem illam ptinere ad dictam dominam iure dominij
vel quaſi. & de directo dominio non eſt dubium, de quaſi domi-
1 nio videatur. Et ad † quaſi dominium requiritur titulus, & tradi-
tio poſſeſſionis, vt ff. de public. l. 1. in princ. & ꝙ res ſit tradita eius
nomine, vt l. cum qui. bona autem. c. ti. ſed in propoſito videa-
mus de titulo, & poſſeſſio. & oſtenditur inſtrumentum, in quo di
cta domina mater dicti Andreę emit pro eo, vt in dicto inſtrõ cõ-
tinet, ꝙ poſſeſſio fuit tradita Andreucio Pandulphi ꝓ dicto An-
drea, nec habebãt mãdatum ab eo, ſed ſolum erant negociorum
geſtores, ergo antequam habuerint ratum, non fuit aliquod ius q̃
ſitum dicto dño Andreæ, vt l. ſi ego. de neg. geſt. Nunc videamus
de ratihabitione quid conſtat, & ex proceſſu nõ apparet niſi qua-
tenus in inſtrõ conceſſionis p̃catuj facto dicto Andreucio, vbi con
cedit certam terram emptam a dicta dña Digna eius matre, ſed
ſi illud inſtrm̃ bene aduertatur, ſolum emptionem factam ab dicta
dña vĩ ratificare, traditionem autem factam dicto Andreucio nõ
proponitur eam ratam, habuiſſe nec ſciuiſſe, & ſic ei nec eius hæ-
2 redi ex hoc Publiciana ꝯpetere non poſſet. Sed vidẽdum eſt, † an
eo quod repertũ eſt, ꝙ Andreucius poſtea poſſedit, & ab ipſo do.
Andræa p̃cario rogauerat, ex hac poſſeſſione cum titulo p̃ceden-
ti ꝯpetat Publiciana. & vĩ ꝙ non, quia tpe quo conceſſit p̃cario,
dictus Andræas poſſidebat vt dictum eſt, nec poſtea ex inſtrõ p̃ca
rij non habuit animum quęrẽdi poſſeſſionem ꝑ dictum Andreu
cium, ſed ius retinẽdi ſibi reſeruauit oẽs poſſeſſiones, ſed animus
retinẽdi nõ inducit animum acquirendi, vt tenet gl. in his termi-
nis. ff. de acqui. poſſ. l. 1. ſuper ver. animo. Illam glo. nullus repre-
hendit. ergo ſolus ꝯ. pręterea apparet quod poſſeſſio fuerit tradita
quod recitatur, & traditio quæ fuit facta Andreucio non fuit ha
bita rata. Præterea poſito, quod poſſeſſionem q̃ſiuiſſet ꝑ p̃cari cõ
ceſſionem factam ab Andreucio, ſequeretur, quod poſſeſſionem
a habuit ab vno, titulum ab alio, quod ſuffiſſet ad Publicianam a nec
ad vſucapionem. ff. de vſucap. l. cum ſolus. & ibi ꝑ glo. Supereſt vt
3 videamus † de productione teſtium facta per procuratorem ve-
tãte ſtatuto, an valeat, quo ſtatuto cauetur, ꝙ nullus procurator ꝯ
ſtitutus ꝑ principalem perſonam ꝓducat teſtes in cauſa. & indu-
bitãter dico, quod nõ, quia factum l. vetãte, vt l. nõ dubium, C. de
de legi. Et ſi dicatur ſtatutum vltra procedit pœnam imponẽdo,
& ſic valet, quod fit, vt l. ſi. ff. de diuor. & ibi Ricar. Malũ. ad quod
no. C. v. in d. l. nõ dubium. in fi. Ad quod dico, quod vbi lex. vltra ꝓ
cedit pęnam imponẽdo, actus eſt nullus firmiori ratione ex eo ꝙ
pęna imponitur. quia illud ſolum ſufficit ad annullandum actum
ff. de his quæ pro nõ ſcrip. l. 1. vbi eſt caſus expſſus. Non obſt. l. ſi. ff.
de diuor. quia ex impoſitione pęnæ apparet, quia voluit valere di
uortiũ ꝙ prohibuerat. fuit enim pęna, ꝙ mulier diutius nõ poſſit
nubere. Ex hoc apparet, ꝙ ſenſerit, ꝙ diuortium valebat, alias iu-
re cõi nõ poterat nubere ſecundo viro. ſi primum matrimonium
durabat. & diuortium nõ valuiſſet, & iſtam rõnem põit ibi tex. ex
preſſe. & diſtinctio, q̃ Doctores faciũt. videlicet, aut pęna imponit
actui prohibito de iure cõi, aut ꝓhibito de iure ſpeciali, nil valet.
quia eſt ꝯ tex. ff. de oper. noui nũciatio. l. 1. §. 1. & ibi no. in gl. ſuper
ver. expreſſum. Nam eo ipſo ꝙ imponitur pęna trãſgreſſionis, vĩ
vetare ne fiat, & annullare actũ, & cõſtat, ꝙ interdictum de operis
noui nunciatio. eſt de iure ſpeciali & extraordinariũ, vt l. in proq̃
ciali. e. titu. Præterea illa diſtinctio l. probatur, quia dicta l. ſi. de di-
uortijs. nil facit, vt dixi, ad hoc ẽt in propoſito, ſ. ꝙ productio teſtiũ
non valeat, probatur alia rõne inconuincibili, quia procurator nõ
habuit mandatum ad hoc, nam in generali mandato non venit
b aliquid, quod ſit ſpeciale. b l. ſi procurator. de condictio. indebiti
cum ſim. ergo hæc productio quæ eſt pœnalis non valet, & ſi mã
datum recte inſpiciatur nõ habuit mandatum ſpeciale ad produ-
cendum teſtes. Concluditur ergo ꝙ dicta productio tanquam facta
contra ſtatutum, & tanquam facta a non habente mandatum eſt
ipſo iure nulla. Bar.

ADDITIONES.

a Ber. Land. publicianam. Vide Alex. conſi. 90. lib. 2.
b Ber. Land. Speciale. Vide Ro. conſi. 60.

CONSILIVM CCVII.

1 *An poſſeſſio fundi dotalis, quam habet pater nomine filiorum ſuorum in-*
ducat aditionem hæreditatis maternæ, concluditur quod ſic.

In nomine Domini amen. In q̃one inter
Frãciſcum Pic-
cioli. & Io. Petrioli oſtẽſum eſt mihi cõſilium cuiuſdam ſapiẽtis,
1 in quo in effectu cõntinetur, quod nõ eſt probatum aditionẽ † hr̃-
ditatis, vt dicit, fuiſſe factam ꝑ Bñdictũ hr̃dẽ filiorum dñæ Marti-
næ vxoris dicti Bñdicti, licet inveritare ꝓbatum ſit fundum, q̃ do
talis fuit dictę dñę Marti. poſſeſſum fuiſſe ꝑ dictum do. Bñdictum
poſt mortem dictæ dñæ Mar. ipſo ſciẽte mortẽ eius ĩ vita dictorũ
filiorum infantium: & poſt mortem ipſorum filiorum, qui deceſ
ſerunt in infantili ætate, ſiſr ꝓbatum eſt dictũ fundum poſſeſſum
eſſe. Rõ, quæ mouet ipſum conſultorem ꝑ dictũ Bñdictũ eſt iſta.
Nam ipſe ꝯfitet, & verum eſt, ꝙ poſſeſſio rei hr̃ditariæ, quæ nun-
quam fuiſſet poſſeſſa per hæredem. ĩducit aditionem hæreditatis
ſed cum ĩ q̃one propoſita dictus Bñdictus poſſederit in vita ſua ex
cauſa dotis poſt mortem vxoris ſuæ, nõ poteſt videri ſibi mutaſ-
ſe cauſam poſſeſſionis, & incæpiſſe poſſidere titu. pro hęrede ipſius
dñæ, niſi hoc expreſſe probetur, vt in dicto conſilio continetur.
hoc autem an ſit verum, examinãdum eſt, & puto clarum, & ma
nifeſtum cõtrarium eſſe eius quod cõſultum eſt. Primo, quia cer
tum eſt, ꝙ res immobilis dotalis mortua vxore deber reſtitui eius
hr̃dibus, iatur. l. 1. §. exactio. C. de rei vxo. actio. & ſic non põt per
mitũ mortua vxore licite poſſideri ex illa cã. Ex cauſa vero titu-
lo hęreditario, tam ꝑ ſe poſt mortem filiorum infantium, quã ꝓ
filijs ſuis ipſis viuentibus tãq̃ pater, & legitimus adminiſtrator ip-
ſorum

ſorū poterat licite poſſidere, & ſic iſto iure pſumitur poſſeſſum eſ
a ſe. [a] & ex illa cauſa. ſ. hereditaria. hoc probatur. Primo per l. pro hę
rede. §. j. & §. Papinia. ff. de acquir. hær. vbi dicitur, ꝙ illud, qđ non
pōt fieri citra ius, & nomen hæredis, inducit aditionē, quod intel-
ligēdum eſt, quod pōt fieri, ſcilicet de iure. nā omnis actus pōt fie
ri in re aliena iniuſte, & tñ aditionem non induceret, & ſic de ne-
ceſſitate ille. §. intelligitur, ꝙ omnis actus ītelligit̄ geſtus eo mo-
do, quo pōt iuſte. Hoc pbatur p regulam gñalem in l. merito. ff.
p ſoc. quia in dubio præſumit̄ facere eo mō, quo licite pōt. Secun
do probatur per caſum expreſſum in l. non ſolum. §. 1. de vſuca-
pioni. vbi ille, qui habet aliquam poſſeſſionem, quam non poteſt
tenere iuſte, niſi ex cā hæreditaria, ſuperueniēte ſibi iure poſſiden
di titulo pro hærede, incipit illo tit. poſſidere abſque aliqua muta
tione. Ex quibus concluditur, ꝙ per teſtes eſt legitime proba-
tum per do. Benedictum eſſe aditam dictā hæreditatem. Bar.

A D D I T I O.

a Ber. Land. Poſſeſſum eſſe. Vide Pau. de Caſt. conſi. 3 18. & 390.

CONSILIVM CCVIII.

1 *Notarius errans in teſtamento in mala latinitate, poteſt illam corrigere.*
2 *Notarius qui omiſit ponere indictionem in inſtrumēto, illā apponere pōt.*
3 *Notarius errans in appoſitione diei omittendo illam, poteſt apponere, & inſtrumentum non vitiatur, & ei creditur in hoc.*
4 *Notarius, qui appoſuit vnam diem pro alia in inſtrumento, non poteſt inſtrumentum corrigere niſi doceat de errore.*
5 *Notarius, qui dixit ſe erraſſe in inſtrument, circa ſubſtantiam cōtractus, poteſt incontinenti ſe corrigere, & ex interuallo probato errore.*
6 *Error notarii in inſtrumento probatur interueniſſe ex oſtenſione protocolli. cui ſtatur.*
7 *Pars, cui notarius tradidit inſtrumentum, cogitur illud notario reſtituere, vt corrigat, ſi apparet de errore.*

Ex facto propoſito tria dubia oriuntur. Primo, an notarius inſtr̄m poſſit corrigere dicēdo ſe erraſſe, & ad probationem ſui erroris oſtendit protocollum & originale, in quo aliter continetur, & in hoc Doc. aliqua ſcribunt & Gul. in l. Imperator. ff. de ſta. ho. Spec. in tit. de inſtru. edit. §. poſtremo. verſ. ſed nunquid confec. & Iac. de Bel. modicum in Authen. de æqua. do. §. illud. & Cy. in l. ſi quis decurio. C. de fal. Ego autem pro inue ſtigāda veritate huius puncti, dico ſic, ꝙ quodlibet publicum inſtrumentum continet iſta duo. Vnum quod ſpectat ad notarium tm̄. ſ. ponere annos domini, indictionem, diē, & menſem, & locū, & alias ſolennitates. Secundū quod cōtinet inſtr̄m eſt illud quod ſpectat ad partes ↄhentes. ſ. ſubſtantia ↄctus, & hic eſt caſus quæſtionis noſtræ. Eſt ergo videndum, an ſi circa alterum iſtorū notarius erraſſe ſe dicat, admitti debeat ad correctionem erroris. Et
1 circa primum † dico, ꝙ qñcunque eſt erratum circa ea, quæ non
vitiant inſtr̄m, nec ipſum nullum reddunt, vt ſi in eo eſſet mala
latinitas, tunc non vitiatur inſtr̄m, vt in prædicta l. Imperator, de
ſtatu hominum, & per notarium poteſt corrigi, vt l. actor. ff. de re
2 gul. iur. alias l. acta. ff. de re iudicata. Quandoque † eſt erratum in
eo quo inſtrumentū vitiatur, & tunc qñque conſtat, ꝙ eſt erra-
tum in quo & ſi deficiat, vitiatur exemplum. Si in inſtrumento
deficit indictio. Nā defectus indictionis vitiat inſtrumētum, vt in
Auth. vt præpo. no. imper. in prin. & in Authen. quibus modis na
tu. effic. legi. §. quantum, not. extra de fide inſtrumen. c. inter dile-
ctos, & iſto caſu poterit corrigi, ne noceat error ſcribentis partib. l.
ſi quis in nomine. & l. error. C. de teſtam. qñque conſtat, ꝙ eſt er-
3 ratum, ſed † non conſtat in quo, vt ſi omiſſa ſit dies, & ſic conſtat
de errore, ſed non in quo ſit erratum, quia non conſtat de quo,
& notario dicenti ſe recordari debet credi. probatur, quia officia-
li creditur in officio ſibi commiſſo, vt l. apparitores. C. de exactio.
tribu. lib. 10. & l. ſi quis decurio. C. de falſis. & l. magis puto. ff. de
4 reb. eorum. & hoc quando eſt erratum in omittendo: ſed † quā-
do eſt erratum in committendo, puta quia appoſuit vnam diem
in inſtrumento, cum deberet apponere aliam, & iſto caſu no poſ-
ſet ſe corrigere, niſi doceret de errore per teſtes vel alios modos,
vt l. quicquid aſtringendæ. de verb. oblig. in 2. reſpon. ſm̄ vnam le
ctu. Item quia functus eſt officio ſuo. ff. de arb. l. qualem, & quod
ibi no. in d. l. iudex. qñque eſt certum alio modo, vt quia de indi-
ctione non recordatur cum annus Dñi, & tunc conſuluit Dyn. ꝙ
inſtr̄m non vitiatur, quod non proſequor, quia non pertinet ad ca-
5 ſum noſtrū. Circa ſm̄ † principale, qñ in eo quod pertinet ad par-
tē, dicit ſe erraſſe, vt in propoſito, quia notarius dicit ſe erraſſe, po-
nendo in ſcripto illa verba, habeat, & habere debeat libere & ex-
pedite, &c. Et in hoc dicit Gui. & Spec. ſi notarius vult ſe inconti
nenti corrigere admittitur, aut ex interuallo, & nō poteſt, niſi pro
bato errore, vt in §. illud. in Auth. de æquali. do. probatur etiam,
quia teſtis, & notarius æquiparantur. l. Dominus. ff. de teſtamen.
ſed teſtis poteſt corrigere incontinenti dictū ſuum Authentic. de
teſt. §. quia uero. in glo. mag. extra, de teſti. cogen. cap. præterea. &
ſic poſſet etiam notarius, quorum ſententiam puto ueram, & iu-
6 ri conſonam. Eſt ergo uidere, † an in quæſtione propoſita ſit ſuf-
ficienter de errore notarij probatum. & dico quod ſic ex oſten-
ſione, & ſcriptura protocolli, & ſcriptura originali. Nam ex illa
uerificatur inſtrumentum extenſum, & ſic uidetur erratum in
tranſcribendo. l. ſi librarius. ff. de regu. iu. facit l. 2. C. de erro. aduo.
pro hoc, quòd originali ſtetur, & nō ſcripto. Exemplum, ſi aliter
cōtineatur in ſcripto, aut oſtenſo originali probatus ſit error. pro-
batur in Auth. ad Trebellia. §. penul. col. 4. per hanc etiam reſpon
detur allegatis per aduocatum partis in l. argentarius, in prin. ff. de
eden. nam eduntur parti requirenti protocolla, vt ex eis fides ſcri-
pturis inde ſumptis imponatur. Concludo ergo in primo pun-
cto, ꝙ notarius poteſt ſuum errorem corrigere oſtenſo protocol-
lo, & hoc maxime ſi erraſſe ſe affirmet proprio iure. At quia etiā
proponitur in puncto, ꝙ notarius imperitia ductus fecit notum
fieri uni partium, altera ēt inſcia, ex quo error etiā detegitur, q2 ſe
cutus illam notulam ſic ſcripſit. ex hoc ſequitur deciſio ſecunda,
7 & tertij dubij, uidelicet, † ꝙ tertia pars cui notarius dedit copiam
ſcripturæ, in qua conſtat ipſum erraſſe, cogitur ipſi no ario reſti-
tuere, ut illam corrigat, & erunt partes iudicis, ut pronunciet in
quantum conſtat ipſum notarium erraſſe, dictum errorem p ip-
ſum corrigi & partē debere ſibi reſtituere ſcripturam ſumptam
in qua apparet error. Ex prædictis patet reſponſio ad iura in cōtra-
rium allegata. nā fateor ꝙ ubi conſtat de errore debet corrigi. Sed
in caſu noſtro plene de errore docet ex protocollo, ex quo pro-
batur rem aliter ſe habere, vt probatur in l. de ætate. §. fin. ff. de in-
terrogat. acti. & l. cum de indebito. in princ. ff. de prob. Bart.

CONSILIVM CCIX.

1 *Locus commiſſi maleficij quod ponendus ſit in denunciatione, accuſatione, vel inquiſitione.*
2 *Tempus delicti apponi debet in accuſatione, vel inquiſitione.*
3 *Denunciatori, cui ex forma ſtatuti cre[di] debet, non creditur quando non eſt electus iuxta formam ſtatutorum.*
4 *Res præſumitur poſſeſſoris quo ad ſe defendendum.*

Viſo proceſſu Facto contra Bonum Ioannis Boni, & ſocios habitatores caſtri veteris de damno dato in montibus, & de condemnatione de eis facta, & recurſu ſeu appellatione per eos interpoſita de omnibus ſtatutis communis Nurſiæ ad hoc ſpectantib. mihi tranſmiſſis, dico, & conſulo, ꝙ ſi proceſſus in cā recurſus ſeu appellationis eſt rite format[a], partes iudicis debent eſſe tales, videlicet, ꝙ pronunciet diffinitiue male eſſe ſnīatum & condemnatum per dictum Petrum notarium, & bene appellatū, & recurſum p dictos Bonum, & ſocios: Et hoc ideo, quia de maleficio nō conſtat. ꝙ autem p notarium non conſtet, probatur. Primo ex defectu loci. Secundo ex defectu temporis. Tertio ex defectu probationis. Quarto ex defectu
1 factæ defenſionis. Primo dico † ex defectu loci. cum enim ſtatu-
tū cōis Nurſię permittat hominib. caſtri Mōtis, ꝙ poſſint paſcu-
are cum beſtijs in montibus, vt intra certas ſeynatas, illi denūcia-
tores debuerunt ponere, ꝙ ille locus, vbi fuerunt inuenti, erat ex-
tra dictas ſeynatas, vt ſic denunciatio concluderet delictum. Si
enim per ipſos denunciantes, ſeu per curiam non oſtenditur limi
tate, qualiter ipſi inuenti fuerunt in dicto loco extra dictas ſeyna-
a tas, non poteſt ſequi condēnatio. [a] Vt̄ caſus in l. de pupillo. §. qui
nūtiat. de oper. no. nun. & l. nō ſolū. §. ſed vt pbari in glo. pam 2. ſup
verſi. conferantur. & optime facit extra, de elect. c. conſtitutionū.
& quod ibi no. gl. in clem. apparet ergo, ꝙ de maleficiis non con-
2 ſtat. Secundo † probo ex defectu tpis. Nā dicti cuſtodes debēt de-
nunciare ſequenti die, qua inuenerūt eos damnū dare, vt patet ex
forma ſtatuti. Requiritur ergo ꝙ denūcieēt maleficiū factū tpe li-
mitato. Sed hic nec eſt aſſertū nec probatū, nec de menſe fuit fa-
cta mentio, nec de denūciatione, & inquiſitione. cū ergo ſi fuerit
de tpe limitato deductum prout ſtatutum requirit, non apparet
eos potuiſſe nunciare, & ſic cuſtodib. nō eſt in hoc fides adhiben
da. pro hoc eſt caſus. ff. quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. 1. & ſic
debuit ſequi abſolutio, vt eſt glo. expreſſa in ſum. in l. eū actum. in
3 vlt. gloſ. de neg. geſt. Tertio pbatur ex defectu probationis, † quia
aut dicit, ꝙ maleficium eſt pbatum p eorū ↄfeſſionē, & hoc eſt
falſum, q2 ipſi confitent̄ de loco licito. Nec obſtat, ꝙ ab aduerſa
parte pbatum eſt, locum fuiſſe illicitum, vt dictū eſt. Aut vult di-
cere eſſe probatū maleficiū pp authoritatē denunciatorū, qb. dēt
credi p formā ſtatutorū, & hoc nō eſt verum. Primo, quia denun
ciatores nō ſunt tales, quib. debeat credi, pp defectum electionis.
Nā ſtatuto cauetur, ꝙ debeāt eligi in prin. menſis Aprilis, & ſi ↄ-
fiat, nō valet. Sed iſti nō fuerunt electi in princ. menſis Aprilis, vt
pbabo, ergo nō ſortit̄ effectum, quia ſtatutum ſe refert ad initiū,
ergo &c. l. quid ergo. in princ. ff. de his q notant̄ infamia. Sed hic
no fuerūt cuſtodes creati in prin. mēſis, ſiue accipiatur principiū,
ꝙ nil ante ſe habeat, vt §. diſcipuli. in prima conſtitutio. ff. ſiue ac-
cipiamus principiū, ꝙ vadit vſq; ad mediū, vt notatur. ff. ſi quis ius
dicēti nō obtē. in ſi. ma. gl. hic. n. fuit fcā electio, 29. menſis Aprilis
& ſic poſt mediū mēſē, & ſic ↄcludit̄ ꝙ eorū electio nō valuit, &
eis nō eſt adhibēda fides. Præterea poſito, ꝙ hoc verum nō ſit, ꝙ
eſſent legitime electi, tñ eis fides ñ eſt adhibēda. Nā ſi bene ſtatu-
tum inſpiciat̄, & additio facta ad eū, non eſt iſtis denunciatoribus
credendū, niſi de his quæ dixerunt ſe vidiſſe, & ſic de his, quæ per
viſum

A D D I T I O.

a Ber. Land. Condemnatio. Sequitur Bal. conſi. 149. lib. 4.

Digitized by Google

viſum percipiunt, & ſi bñ inſpiciat denunciatio eorũ, ipſi denunciauerant illos, qđ facere non debuerunt, & iniuſte reſpectu loci, ſed iõ quia pecudes erant alienæ, & non propriæ, qa tenere pecudes, ꝓprias hoīb. illius caſtri eſt permiſſum ex forma ſtatuti. Sed hoc, an aliquid ſit propriũ vel alienũ, nõ pt percipi per viſum, quia dñium eſt, quid incorporale, vt patet ad ſenſum, & no. per Innoc. de reſti. c. cũ ciim. ergo ſupradictis denunciatorib. non dẽt credi,
4 immo † ꝓſumptione iuris pecudes ſunt eorũ qui poſſident eas, vt ſtatim dicã. Et ꝙ dicta ſint vera, ꝓbat per ſim. iura dñt, ꝙ iudicio iu-
a rato [a] credit. Modo pone iudex cõmiſit nuncio, vt mitteret A. in bonorũ poſſeſſio. B. & retulit ſe immiſiſſe in poſ. bo. dicti B. ſm ꝑceptũ iudicis, credit ne ei? certe non. Imo ſtatim ꝙ ille tertius venit, & probabit ſe res poſſediſſe, ꝓſumentur ſuæ, & reuocabitur immiſſio, vt ff. de iud. l. a diuo Pio, in §. ſup reb. in gloſ. parua, ſup ver. fiat. ꝓſumit. n. lex eſſe poſſidentis, vt C. ne vxor ꝓ marito. l. ob maritorũ ſup gl. parua. ſup ver. occupare. & ibi p C v. de condõ. inſtit. & l. qdã in ſuo. in fi. gl. mag. Facit. ff. de ſolutio. l. Titia. ff. fam. erc. l. 1. & qđ ibi no. p gl. ſi ſerui. vend. l. ſicuti. §. ſi qrantr. & hoc verũ, ꝙ ꝓſumit dñs quantũ ad ſe defendendũ, ſecus ad agendũ, & ſic obſtat qđ not. in l. eũ res. C. de probationi. & apparet dictas pecudes fuiſſe ipſorũ inquiſitorũ. Quarto ꝓbat ex virtute factæ defenſionis. Nã probatur p dictos cõdẽnatos per plures teſtes dicta loca in ſeynatas conceſſa. Nec obſt. ꝙ dicatur, ꝙ illi teſtes q ꝓbãt ſint participes criminis, quia ipſi fuerunt denunciati, qa denunciare non poterant tã ex rerum defectu, quã in ꝑſona denũciatorũ, qnã & ex defectu tpis, qa non dixit ꝑcedenti die, &c. vt manifeſte apparet. Itẽ qa ꝯdõ teſtis dẽt inſpici tpe quo depoñit, vt l. ad teſtiũ. §. 1. ff. de teſtib. Primo probauerũt ad ſui defenſionẽ cõceſſionẽ eis factã a cõl. Nec obſt. ſi dicatur, ꝙ inſtrm ſyndicatus, & ꝑdicta ſint copiæ, quia eorum titulus eſt ꝯfirmatus p plura ſtatuta cõis Nurſiæ. & cũ non reperiat illa ꝯceſſio, oportet ꝙ referant illa ſtatuta ad ꝯfeſſionẽ, de qua in iſtis inſtrũs fit mẽtio, vt ext. de fi. inſtr. c. cũ Ioannes. Præterea inſtrũ ſimul, & ſtatuta ſine dubio ꝓſtant, & præſtiterunt hoīb. dicti Caſtri Montis iuſtã cãm poſſidendi, & ꝓſcribendi, vt l. Celſus. ff. de vſuc. & ff. pro ſoluto. l. ſi exiſtimans. cũ ſi. & tunc apparet eis fuiſſe factam confeſſionẽ, & ꝙ poſſederint in illis montib. ex vigore illius ti. & vñr poſſidere, vt C. de acq. poſ. l. 1. & quod no. ff. de rei vend. l. quædam. Ex quib. patet ipſos potuiſſe illas beſtias licite tenere. & ſic totaliter fuiſſe abſoluendos, & in cauſa appellationis pronunciandum eſſe, vt ſupradictum eſt. Bart.

ADDITIO.

a Ber. Land. Iurato. Vide Pau. de Caſt. conſi. 43. & conſi. 178. & Rom. conſ. 454.

CONSILIVM CCX.

1 *Clauſula codicillaris quod non conſeruat legata in teſtamento rupto pręterit one poſthumi ignoranter præteriti.*

2 *Legata facta in teſtamento, in quo poſthumus ignoranter fuit præteritus, non conſeruantur per auth. ex cauſa.*

In nomine Domini Amẽ. Oẽ illud, ꝙ † alias cõſului, & quod auditores meos docui, & qđ in ſcriptis, meiſq; lecturis redegi, hic nunc conſulo. ſ. ꝙ ex vigore dictorũ verborũ, ſi nõ valet, vel valebit, &c. ſcripti hrdes non pñt petere, ꝙ fideicõmiſſa, vel legata debeantur in caſu ꝑdicto. quod probo rõnib. & legib. Sicut hic p teſtantem inſeritur clauſula, ſi non valet, vel valebit, &c. ita ĩ teſtõ militis eſt de iure clauſula, ſi non valebit iure cõi valeat iure militũ, vt ff. de teſt. mili. l. 3. ſed in teſtõ militis hæc clauſula non extẽditur ad caſum, qñ naſcitur poſthumus, de quo nõ cogitauit teſtator. C. de te. milit. l. ſi cũ vel ĩ vtero. ergo eodẽ mõ in propoſito. Secũdo p rõnem l. ſi vnquam. C. de reuo. don. Nam ſi pp filiæ natiuitatẽ reuocatur donatio iam facta, multo magis legata & fideicommiſſa. Ter. per tex. ff. de vulg. & pup. l. ex facto. ver. 2. igit, vbi expreſſe ẽt dr, ꝙ non eſt veriſimile principẽ, vel teſtatorem de hoc caſu cogitaſſe, vt voluerit filios naſcituros ex ſe hrditate priuare. Quarto per tex. de iure cõi in l. pe. ff. de iu. codic. vbi dr ꝙ nec eſt veriſimile ꝑdicta reliquiſſe, ſi de filiis cogitaſſet. Nec obſt. l. ſi quis cum teſtm. ff. de iure codicillorum, quia ibi expreſſe teſtator voluit legata deberi a quocunque, qui ſibi futurus eſſet hrs abſq; aliqua conditione. vñ ẽt poſthumus inſtitutus vr tacite de hoc rogatus, vt ibi dr in text. quod hic non eſt, immo poſthumus eſt præteritus, & præteritus rumpit teſtm, & ſic vr eum fideicommiſſo grauaſſe. Quinto ꝓbatur ſic, dicta verba, ſi non valet, vel valebit, hoc operantur vt in cauſam fideicommiſſariam, & codicillorum ius prioris teſtamẽti transferatur, vt ff. de re militari. l. quærebatur, vbi tex. hoc expreſſe dicit, quæ verba hoc important, vt quibuſcunq; verbis ꝯdõnẽ ceſſare voluit, hrdes, & legatarios habere ex teſtõ. Sed hoc immutatur, ꝙ prius debebantur iure directo, nũc iure fideicommiſſario, & nil aliud per dicta verba addit. ſed nõ eſt dubiũ, ꝙ ex vigore teſtĩ teſtator voluit inſtituere hrdem, ſi poſthumus de quo non cogitauit, naſceretur, vt ſup. probatum eſt in milite teſtãte. Illa. n. verba, ſi non valet, &c. hoc important, vt eo caſu, quo teſtator voluit eum habere iure inſtitutionis, quod eſt ſi poſthumus non naſceretur, eo caſu habeat ſi teſtm contingeret non valere, vel ex defectu ſolennitatis, vel hæreditatis non aditæ. ex hoc ẽt apparet, ꝙ aliud eſt facere codicillos ſimplr, aliud eſt dicere ſi non valet, &c.

Et pro hoc ẽt nõ obſtat d. l. ſi quis, cũ teſtm, quia ibi dr, ꝙ poſt natiuitatem poſthumi teſtator ſuperuixiſſet tanto tpe, ꝙ potuiſſet
a mutare teſtm ſi voluiſſet. nam hæc obiectio tollit p legem 3. §. de inof. teſt. Nã illa coniectura tunc aſſuminiir, qñ alii filii fuerunt inſtituti. Secus, qñ extranei, vt ibi patet, & per rõnẽ: qa poſito, ꝙ teſtator hoc uoluiſſet illo medio tpe, tñ illa voluntas non fuit legitima, nec facta coram ſolenni numero teſtium, & ſic nullius valoris, & ꝑdicta vera, quãtũ ad illud qđ requirit de virib. illius clauſu-
2 læ, ſi non valet, vel valebit, &c. Supereſt † videre, an legata debeãtur ex vigore aut. ex cã. Omiſſis diſputationibus bñ ſcribo, quod ſentio. ſ. ꝙ legata nõ debeant dicto caſu cũ teſtator de poſthumo non cogitauit, qa ſicut hodie ei ſeruant legata. per auth. ex cã. nõ obſtãte ꝑteritione, ita olim in teſtõ militis obſeruabat teſtm. Sed nunc non porrigebat ad dictũ caſum, qñ ꝑteriit poſthumum, de quo non cogitauit, vt d. l. ſi cũ vel in vtero. de teſtõ militari. ergo ẽt ita p rõnẽ dictæ legis, ſi vnquã, qa ſi reuocet donũ p natiuitatẽ talis poſthumi, multo magis legata. Præterea patet ex tex. in auth. vt cũ de appellõ. cog. §. ſin aũt hæc obſeruata non fuerint, & ſubdit text. dicit. n. nullũ ex hrdatis liberis ꝑiudiciũ &c. Sequit, ne filii falſis accuſationib. ꝯdẽnẽtur. ad exhrdatos refert, cũ nõ tñ nã, & ſic falſo accuſant, vel aliã circunſcriptionẽ in parentum ſubſtantia patiant. hoc refertur ad eos quos teſtator ꝑteriit. Sciendũ eſt, ꝙ circunſcribere eſt per dolũ aliquẽ decipere, vt ff. de concub. l. 1. & ibi no. ſed ꝯ poſthumũ, quẽ teſtator ignorabat, & non cogitabat, non ꝑt dolus, vel circunſcriptio ꝓſumi. Vnde verba auth. ad hoc nõ referuntur. Ex his ergo concluditur, ꝙ legata non debeantur. Bart. Pro intellectu l. ſi quis cum teſtamentum. ff. de iure codici.

ADDITIO.

a Areti. conſi. vlt. col. 1. I. M.

CONSILIVM CCXI.

1 *Quòd conſenſit teſtatori ſuper onere per ipſum teſtatorem legato impoſito, non tenetur actione perſonali ad legatum, ſed hæredes inſolidum tenentur, & agent actione mandati contra conſentientem.*

2 *Bona talis conſentientis pro tali legato ſunt hypothecata, & legatario cõpetit hypotheca.*

3 *Alimenta ſi ſint legata in domo non poſſunt extra domum peti, ſi commode legatarius cum hærede morari poteſt.*

4 *Legatum alimentorum quod poſſit peti pro tempore præterito.*

5 *Petitio alimentorum præteritorum quid continere debet.*

Quidam ſibi filios hrdes inſtituit, & fratri ſuo nihil reliquit. Sed cuidam nepoti ſuo legauit in hæc verba. Item reliqt & iudicauit tali filio fratris ſui veſtitũ, & victum, ꝓ dimidia in domo teſtõris, & de bonis dicti teſtõris, pro alia dimidia de bonis dicti fratris ſui ipſo tali fratre præſente, & volente, & expſſe ꝯſentiente. Ex hoc themate primo qritur, an dictus nepos poſſit petere dictum legatum in totum, vel in partem, & an ĩ totum ab hrdib. teſtõris, an vero ꝓ dimidia ab eis, ꝓ alia a dicto frẽ ſupſtite. Scdo qri, qd ſi dictus nepos vult petere legatum, & habitare extra domum dicti teſtõris, an poſſit. Tertio qrit, an poſſit petere ꝓ ꝑterito tpe, quo ſibi non fuit ſatiſfactum. Quarto qrit, cum poſſit petere ꝓ ꝑdicto tpe, quid veniet in petitione, an vero ipſa
1 res, an ipſarum æſtimatio. Sup primo † punctus eſt dubitabilis. Et primo vr, ꝙ illi hrdes teneantur inſolidum, qa ille frater, cui nihil erat relictum a teſtõre, nõ potuit grauari, caſus vr expreſſius. in l. ſi duob. §. 1. de leg. 1. cõ vr, ꝙ ille frater teneat ꝓ ſua dimidia, cũ ſuus conſenſus obligauerit eum, qđ euidẽter colligit in l. Caius, de pi. act. vbi de hoc dubitat. an ſubſcriptio, quam fecit qs vt teſtis in teſtõ, obliget eum, quaſi p hoc videat cõſentire, ꝓſuppoſito ꝓ conſtanti, ꝙ ſi expſſe conſenſiſſet, ꝓiudicaſſet ſibi p hoc & vr expreſſiũ ff. de adm. tut. l. ſpadonem. §. 1. Inſt. eo. §. item pp. vbi expreſſe qui
* ꝯſentit teſtatori obligat ſe ad id, vt l. non putauit, §. ſi quis ſua manu. ff. de ꝯtrab. & iſtæ leges, licet multũ videãtur facere, tñ mihi nõ ſatiſfaciũt, nam in l. Caius, ſi ꝯſtaret de ꝯſenſu, expreſſe pararet ꝯꝯſentiẽtem exceptio, ſi poſtea vellet rẽ repetere: hic vero qrimus, vtrum poſſit ꝯueniri, & nõ vr, cũ nõ appareat actio, qua teneat, vt ĩ. decetur. Item nec illa lex, de excuſ. tut. qa ibi teſtõr iniungebat onus tutelæ, quod poterat ẽt illo non ꝯſentiente, per conſenſum ergo ꝓiudicat ſibi in excuſatione, tñ ipſum teſtm ligabit ipſum onere tutelæ, vt ſe excuſare non poſſit, hoc hr. ibi. in §. item ſi qs ſua manu. Nam teſtator poterat eum inuitum exhæredare, licet illi competeret querela, in qua ſibi præiudicauit per conſenſum. Concludo ergo ſic, ꝙ illi hrdes teneãtur inſolidũ, vt d. l. ſi duob. §. 1. & ab iſto nepote frater non poſſit ꝯueniri. Primo p tex. in l. cum quis decedẽs. in prin. de leg. 3. Item p rõnem. Nam actio ex teſtõ non competit, qa nõ potuit grauari, cum nil fuerit ſibi relictum, vt l. ab eo. C. de fideicommiſ. & l. j. C. communia de leg. Item ex illo ꝯſenſu nõ qrit obligõ, qa ex illo nũquam fuit obligatus ille ſuo nepoti, q non proponitur fuiſſe præſens, & cui nihil ꝓmiſit. Fateor tamen, ꝙ illi hrdes potuerunt agere actione mandati ꝯ illum fratrem, qa eius voluntate, & mandato teſtator grauauit eos. Nam hæc voluntas inducit mandatum, vt l. 1. ff. mandati. maxime cũ teſtator non fuit-

ADDITIO.

* Crauis c. poſita poſt tractatum de antiq. temp. nu. 4. I. M.

fuiſſet alias relicturus, nec ille ſi voluiſſet. vt l. ſi remunerandi. §. ſi tibi. ff. mand. & prędicta ſunt vera circa actionem pſonalem. Cir-
2 ca hypothecariam vero dico, ꝙ † dictus nepos hēt oīa bona dicti fratris obligata pro d. alimentis: quod ſic oſtendo, qn̄ aſſignantur bona, de quibus dēt fieri præſtatio alimentorum, illa vr̄ pro alimentis obligata, vt l. 2. ff. de alim. & cib. leg. & l. Lucius. eo. ti. & ibi no. & l. Caius. de optio. leg. & ibi gl. vnde teſtator deſignando, vt pro dimidia præſtentur alimenta de bonis fratris, videtur ea bona obligaſſe, & ille cōſenſit oblōni tei ſuę, & merito perfecta eſt oblo bonorum, vt l. fundus. §. 1. de pig. ac. cum fiat ſic facta executio
3 ne ſuper perſonali poſſit agere hypothecaria. Super ſecundo † vr̄ ꝙ poſſit petere extra domum: qa eius fauore illud onus in dubio vr̄ adiectum ſpāliter in legato alimētorum, vt no. Dy. extra, de re. iur. c. imputari. lib. 6. C. de legib. l. 1. & ibi per gl. & Doct. de an. leg. l. annua. in prin. & no. eo. ti. l. Licio. & C. de inſt. & ſubſt. l. 1. cum ergo hic aliud onus appoſitum in fauorem tertij, non cogitur ad illud obſeruandum, vt l. Titio. in prin. de cond. & demon. In ɔ̄trium vr̄, ꝙ hoc etiam reſpiciat fauorem hęredis, quia facilius, & cum minori ſumptu præſtat alimenta in domo ſua, quam ſi præſtaret extra domum, vt docet euidentia facti, vt l. 4. §. inter. de in diem adiectio. & ideo concludendo dico, ꝙ extra domum alimenta petere non poteſt, ſi in domo pōt commode morari. Secus ſi impediret̄ propter factum vel ſæuitiam hæredum: hoc probatur expreſſe in l. qui concubinam. §. vxorem, de leg. 3. & de annu. leg. l. Meuia. in prin. & §. 1. de alimentis, & cibarijs legatis. l. 5. §. ſi a ɔ̄trio ſenſu facit quod no. in Spe. qui fil. ſint legi. §. 1. verſi. quid ſi dixi in teſtō. Non obſt. ɔ̄tria: quia dico, ꝙ in dubio fauore ipſorum legatariorum intelligo, l. & hr̄dum, & ſic fauore vtriuſq; iō ſi impediret̄ p caſum, ɔſeqt̄ relictum. Secus ſi ſua ſpōte impediat̄, vt d. legib. Sup †
4 tertio rn̄deo, ꝙ pro præterito tpe pōt petere alimenta ſi dictus nepos in domo ſtetit, vel per eum non remanſit, caſus eſt in l. libertis quos. ff. de alim. & ciba. leg. §. 1. Super quarto † eſt ſciendum, ꝙ in alimē-
5 tis pn̄tib. & futuris non debetur d. quantitas pecuniæ, ſed debetur habitatio. Item frumentum, & vinum &c. varia vel neceſſaria ad victum. Item lectus, & medicina, vt l. verbo victus, de ver. ſig. & l. legatum. de alim. & cib. lega. & hæc erunt in petitione, facit C. de erog. mil. anno. l. 1. lib. 12. Nunc ad propoſitum pro alimentis p̄teritis quędam ſunt, quæ p p̄terito tempore dēntur, & ipſa peunt, vt habitatio, Nam impoſſibile eſt, ꝙ tu des mihi habitationem p̄teriti temporis. & tūc p hoc petet æſtimatio. Caſus eſt. ff. de viu. lega. l. ſi vſuſfructus mihi in biennium. Quædam ſunt q̄ pereunt, tamen non expedit nobis, ꝙ p̄ſtentur, vt medicinæ q̄b. anno p̄terito egebam, nunc non egeo, quia ſum ſanus, & pro his ēt æſtimatio, vt l. patronus qui operas, & l. libertus, de oper. lib. Quædā ſunt quæ expediunt nobis, ꝙ hodie etiam præſtentur, vt frumentum, ſeu, panis, vinum, & carnes, & veſtitus, quę annis p̄teritis dare debuiſti, & in his dico ꝙ ipſum quondam debitum fuit eſſe petēdū, & hic eſt dictus caſus expreſſus in d. l. libertus quos. §. 1. de alim. & ciba. le. pecunia autem pro eis petenda nō eſt, vt C. de ero. mili. an. l. nulli. lib. 12. ita dico & conſulo ego Bar.

CONSILIVM CCXII.

1 *Vbi obligatio poſt mortē confertur, pactum de futura ſucceſſione nō valet.*

1 **Promitto tibi** Et tu mihi,[a] Vt præmorientis ſine liberis res debeam eſſe ſuperſtitis, ita ſe hīr verba iſtā. deceſſi primo cum liberis, deinde tu ſine liberis. An bona tua ad liberos meos dēant deuenire, & reſpondi. Qñque oblō ɔ̄hitur ſub condōne extitura poſt mortem, vt l. 1. C. vt actio. ab hęredi. & ɔ̄ hęredes, & tunc ſicut in re ſingulari pōt inìri ɔ̄ctus, ita & in vl̄i iure: puta, promitto tibi bona mea poſt mortem meam. ff. de aſſignat. liber. l. aſſigna. & notatur. C. de pa. l. 1. ſed vbi oblō poſt
1 mortem non confertur † ſed bonorum obuentio ſucceſſio ſignificatur, ſicuti cum teſtator non obligatur, ita talis ɔ̄hens non ſe obligat tantum, merito non accedit ɔ̄ctui quod agitur, de verb. ob. l. inter ſtipulantem. in prin. ſed voluntati vltimę, de leg. 2. l. cum pr̄. §. donōnis, & ſic ſucceſſio ſignificatur, vt dictum eſt. ſed cum in ppoſito ſola obuentio poſt mortem ſit collata, ſucceſſio futura, vt pactum deueniſſe vr̄, & ſic conuentio nullius eſt momenti: qa sūt certi modi ſuccedendi vel iure ſanguinis per l. 12. tabularum, vel per edicta, vel iure ſolennis vltimæ voluntatis, quæ hic non proponuntur, vt ff. de peti. hæred. l. 1. de lega. 2. l. codicillis, §. fi. Item quia ſtiplō, vel pactū de futura ſucceſſione ſiue in vniuerſo ſiue in parte eſt ɔ̄ bonos mores. Si dicam. vis quod tibi poſt mortem tuam ſim hæres, & tu dicas, volo, inutile eſt rōne prædicta. C. de pac. l. fi. idem ſi promittis mihi relinquere poſt mortem tuam. ff. de iu. fiſ. l. res quę. §. lites, eadem rōne, nec iuramentum valeret, adimit. n. facultatem teſtandi. ff. de ver. ob. l. ſtipulō hoc modo concepta. ſed nō eſt eadem rō in pmiſſione præſentium, & futurorum bonorum collata ſimplr̄, quæ tunc valet, vt l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred. & l. ſi pr̄. de mort. do. vel poſt mortem, quę etiam valet, vt dictum eſt. Rn̄. non, cum eius qui ceſſit bonis valeat teſtm̄, licet nō hēat hęredem, hr̄e tamē poteſt, finge. n. pupillum eſſe locupletē, ei ſubſtituit primo, deinde ſibi ſubſtituitur, vt l. 2. §. prius, de vul. & pup. igitur ſubſtitutio eſt libera facultas teſtandi, quod eo non declaratur, quia non ſit hæres qui ſtipulatur, ſed actionem quærit ɔ̄ hr̄ditatem, ergo ea non tranſeunt in hr̄dem ēt exhæredatum, vt l. 1. de cu. bo. dan. & l. ſi quis inſtituitur, de hæred. inſt. ſed ſi ſupponamus ɔ̄ctum ualere, tūc cōdōnalis ſucceſſio non tranſiret, ut C. de cad. tol. l. 1. §. in nouiſſimo. & l. is cui. de act. & ob. licet oblō cōndōnalis tranſmittatur, vt Inſt. de uer. ob. §. ex condōnali. Ex quib. euidenter concluditur, hæredes non poſſe ſuccedere. Bar.

ADDITIO.

a Et tu mihi. Vide late Roma. conſi. 27
* Iacob. Menoch. Curt. iun. conſ. 16. col. 2. Crau. conſ. 133

CONSILIVM CCXIII.

1 *Procurator poteſt eſſe teſtis finita procuratione principali in alia inſtantia etiam de his quæ geſta ſunt in prima cauſa.*
Aduocatus principalis poteſt teſtificari, vt poteſt procurator.
2 *Iudex quando poſſit teſtificari ſuper cauſa, in qua iudicauit.*

An aduocatus,[a] Et procurator, qui fuerunt in cauſa principali p eo q fuit abſolutus a petitione actoris, & actor condemnatus in expēſis, poſſint eſſe teſtes in cā, in qua reus petit expenſas ab actore, in qua cā expenſarū prędicti aduocatus, & procurator non aſſuerunt nec ſunt. Et pro examinatione præſentis materiæ primo recitabo opi. gl. & Doct. de iure ci. & concludam ſm̄ ueram opi. q̄ communiter tenetur in practica. Secundo recitabo quid iuris de iure cano. & quod communiter tenetur in Romana curia. Et primo de iure ci. † uidetur tex. vr̄
1 in l. differe. §. item decreuerunt. ff. de iure fiſ. & glo. ibi tangit, & ur̄ etiam tex. in l. fi. de teſt. & ibi gl. quæ ur̄ ɔ̄tria glo. prælligatæ. §. nē decreuerunt. gl. etiam tangit ſecundum opi. Azo. in Auth. de inſt. cau. §. fi. & in §. in his. Et primo examinabo de procuratore, ſecundo de aduocato. De procuratore gl. in l. fi. ff. de teſt. ſuper uer. in excuſationib. tenet expreſſe, ꝙ procurator poſſit eſſe teſtis in cā quā procurauit. Rōnem ibi reddit inter procuratorem, & ſyndicum, tutorem, uel curatorem, idem ur̄ tenere gl. ſecūdum Azo. in §. in his prælleg. glo. tenet ɔ̄trium in l. differre. §. item decreuerunt, de iure fiſ. ſuper uer. interrogare. Dy. in d. §. item decreuerunt, cōcordat iſtas glo. quia aut quærimus in procuratore ad iudicia, & tunc habet locum gl. dicti §. item decreuerunt, quia procurator ad iudicia non poteſt eſſe teſtis in cā quam procurauit. Aut quærimus in procuratore ad negotia, & tunc bn̄ poteſt eſſe teſtis, & ita intelligit gl. d. l. fi. de teſt. Cyn. tangit iſtam qōnem in l. qm̄. C. de teſt. & ur̄ tenere, ꝙ procurator ſiue ad negotia, ſiue ad iudicia non poſſit eſſe teſtis in cā, in qua procurauit. Idem ſentit Iacob. de Rauen. in l. oib. eo. tit. d. Rav. tenet, ꝙ procurator poteſt eſſe teſtis in cauſa in qua procurauit, i. finita procuratione, & hanc opin. tenet Bar. in §. item decreuerunt, quę opi. originaliter non fuit ſua, ſed eam recitat Cy. in l. qm̄. C. de teſt. d. Ia. But. in d. l. fi. ff. de teſt. tenet idem qđ Dy. d. Bar. in d. §. idem decreuerunt, tenet ꝙ finita cā in qua fuit pcurator, pōt eſſe teſtis, ſi ad eum non ſpectat commodum, aut incommodum. Spe. in ti. de teſti. §. 5. uer. item quod fuit, & uer. ſeq. dicit multa uerba, & in effectu, dicit, ꝙ procurator ad iudicia non pōt eſſe teſtis durante officio, eo uero finito ſic, ut ext. de teſtib. c. inſup. communiter opi. Ray. & Bar. ſeruatur in practica, quæ opi. originaliter non fuit ipſorum, ſed aliorum an̄ eos, uidelicet, ꝙ pcurator durante officio procurationis non poteſt eſſe teſtis: ſed eo finito ſi interrogat, ut teſtis de his q̄ fuerunt facta in cā, in qua fuit pcurator, pōt teſtificari, & ita communiter obſeruat̄ in iure cōi, & in practica. Circa hoc uide Cy. C. de teſt. l. qm̄. & in l. ſi quis, & l. ne in arbitris, C. de arb. & ibi gl. d. Bar. & Rayn. in d. l. differre. §. itē decreuerūt. ff. de iure fiſ. Spec. in ti. de teſt. §. 1. uer. item quod fuit, & uer. ſeq. De iure canonico, tam ī theorica q̄ in practica remitto ad c. inſup. eo. ti. in decretalib. & ibi per Inn. Ex qb. ɔcludo, tam de iure ci. q̄ de iure cano. ꝙ procurator in cā finita in qua fuit pcurator pōt eſſe teſtis in alia inſtātia, ēt de his q̄ pcurauit ipſe in prima inſtantia, Et q̄ dixi de procuratore, intelligo hr̄e locum in aduocato p iura ſuperius allegata. Et uide in additio. Spe. in ti. de teſte. §. opponi. uer. item qđ fuit. & uer. quid ſi aduocatus. Quid de iudice,
2 † an poſſit eſſe teſtis in cā in qua iudex fuit? Vide extra, de teſti. c. dilecto filio, ubi tex. & gl. in c. Romana. extra, de teſt. lib. 6. & in c. ſtatuendū, 2. q. 6. & in ca. non ſine, extra de arb. in uer. clerici, in nouella, ubi uide, & in c. nobis, extra de teſt. ubi uide Bar.

ADDITIO.

a An aduocatus. Vide late Rom. conſi. 27.

CONSILIVM CCXIIII.

1 *Si teſtātor mandauit hæredib. ꝙ ſoluerent legata intra certum tp̄s, alias ꝙ deuoluatur hæreditas ad hoſpitale, ſi hæredes moriantur intra p̄dictū tp̄s, & tranſit hæreditas ad alium propter ipſorum voluntatem, & non ſoluunt legata, tamen hæreditas non pro hoc debet tranſire ad hoſpitale.*

Andreas Martini Condidit teſtm̄ ī quo, &c. Vide ſ. conſilium 7. quia in effectu, & uerbis idem concluditur, quod hic concludebatur.

CONSILIVM CCXV.

1 *Teſtamentū, in quo filij ſunt inſtituti & mater p̄terita ſine cā, an ſit nullū.*
2 *Mater data tutrix in teſtamento filijs ſi non facit inuentarium, & adminiſtrat. uel tutorem ſibi decerni non petijt, priuatur hæreditate.*
3 *Auia ꝙ admittatur ad ſucceſſionē nepotū mr̄e excluſa ēt ſi nō petijt tutorē.*
4 *Auia paterna in paternis præfertur, & materna in maternis.*

Digitized by Google

1 An † teſtm̃ ſit nullum, quia a filio preterita eſt mater nulla alia
cã inſerta. Ad quod rñdeo, ꝙ teſtm̃ ex hac cã non rumpit,
quia teſtator hẽt filios, quos ſibi hæredes inſtituit, quorum filiorũ
prima cã eſt in ſucceſſione, & non tenetur quis inſtituere parẽtes
aſcendentes, donec ſunt deſcendentes. ff. de inoffi. teſta. l. ſi quis
exhæredato. in prin. & de inoffi. teſtam. l. pater filium. Inſti. de ſuc-
2 ceſſ. libe. §. licet noſtra. Secundo eſt † videre, nunquid mater, quæ
data eſt tutrix in teſtõ, vt proponitur, quæ nõ fecit inuentarium,
nec fecit ſibi decerni adminiſtrationem, nec alios tutores petijt:
perdat hæreditatem filiorum decedentium in pupillari ætate. Ad
quod dr̃ ſine dubio, ꝙ perdit, vt ff. ad Tertull. l. 2. §. ſi mater. & glo.
ſuper ver. legitima inſtitutien. eo. §. fi. C. de legi. hæred. l. ſciant. cum
3 fi. Tertio eſt † videndũ, an matre excluſa excludatur auia ſeu auiæ
quæ ſimiliter neglexerunt per annum petere, & ẽt elapſo anno,
intra quem debebat mater petere. Ad quod reſpõdent, ꝙ oẽs il-
læ leges, quæ excludunt quem a ſucceſſione ꝑ tutorem non pe-
titum loquuntur in his, quorum prima, & proxima ſpecies ſucceſ
ſionis eſt. Secus in alijs, qui ſuccedunt primis excluſis. illi enim
poſſunt petere ſi volunt, non tñ puniuntur, ſi nõ petierunt, vt C.
qui pe. tu. l. pe. & ibi no. per glo. & Doc. Et ſic concluditur, ꝙ auia
paterna, & materna ad ſucceſſionem pariter veniãt in qõne pro-
4 poſita. Quarto eſt † videndum, vtrum auia paterna præferatur in
bonis paternis, & auia materna in bonis maternis: quod videtur
per l. emancipatis. in fi. & quod ibi no per gl. & Doc. C. de leg. ſed
illæ leges loquuntur de fratribus vterinis, & conſanguineis: ſed
de auo paterno & materno eſt caſus valde ſingularis. C. de bon.
lib. l. ꝙ ſatis. ver. ſin autem. in glo. vbi eſt expreſſum, ꝙ in bonis pa
ternis præferatur auus paternus, in maternis præferatur auus ma-
ternus. & ſic in propoſito dicendum eſt, ꝙ auia paterna præferat̃
in bonis paternis, quæ filius habuit a patre. in bonis vero quæ ha-
buit a fratre ſuo prædefuncto ſuccedũt prædictæ auiæ pariter per
lineam paternam & maternam. Vnde concluditur, ꝙ de tota hæ-
reditate paterna, ſcdm̃ Venientis habebit tres partes. de quarto
auia materna habebit quartam partem, & ita videtur mihi Bar.

CONSILIVM CCXVI.

1 *Vxor, cui per virum legata ſunt dotes, item panni, & ornamenta domus, & decem ſalmæ vini & grani, & legata domina, & vſufructuaria, petit omnia legata.*

2 *Legatum vini, & grani ꝙ debeatur, & peti poteſt in principio anni.*

3 *Legatum pannorum ornamentorum lecti, & omnium aliorum pannorum exiſtentium in camera, quid contineat.*

Adelandus Condidit teſtm̃, in quo reliquit dñæ Cico-
læ eius vxori 100. lib. pro ſuis dotibus quas
habuerunt tp̃e ꝯcti matrimonij in eis. Item reliquit eidem 50. li-
bras. Itẽ oẽs eius pannos & ornamẽta lecti, & alios pannos exiſtẽ-
tes in camera ſua. Item reliquit eam dominã, & vſufructuariã in
vita ſua, vt tunc in domo ſua hr̃e debeat annuatim a ſuis hr̃dibus
pro ſuo victu x. ſalmas grani. & 40. ſalmas vini, quandiu vixerit, &
honorem ſeruauerit eius: ꝙ ſi ad ſecundas nuptias tranſiuerit vel
aliam vitam elegerit ext. domũ ſuam, voluit ipſam rehabere ſo-
lummodo dotes ſuas, & eam ex tunc priuauit oĩb. legatis ſ. dictis
& ea voluit deuenire ad eius hr̃des. Mõ d. Cicola mortuo d. Ade-
lando iam eſt annus ſeruauit vitam vidualem in d. domo teſtato-
ris, & petit d. legata ſibi relicta. Hr̃des negant illã poſſe petere d. le
gata. Ex ꝑdictis inſurgunt dubia. In primis, nunqd d. dña poſſit pe
tere dotes ꝑdictas, & d. legatum pannorũ ipſius lecti, & ornamen
torum, & aliorum pannorum exiſtentium in camera teſtõris, ac
legatum xl. ſalmarum vini, & x. ſalmarũ grani, ſm̃ tenorẽ d. teſtĩ,
& ſi non oĩa ꝑdicta legata põt petere, an d. legatũ xl. ſalmarũ vini,
& x. grani põt petere, & pro qua parte anni ꝑt peti. Tertio, ſi d. do-
mina põt petere legatum pannorum & ornamentorum lecti, &
aliorum pannorum exiſtẽtiũ in camera ipſius teſtõris tp̃e d. teſtĩ
conditi a tp̃e mortis, & ſi nõ oĩa veniant, q̃ veniant, & cuius ꝯdõ-
1 nis veniãt in d. legato. Sup † primo vr̃, ꝙ d. do. Cicola poſſet de iu
re petere d. dotes ſibi in d. teſtõ relictas, vt l. 1. in prin. & l. verũ. ff. de
do. ꝑlega. ẽt ſi de inſtro dotali non appareret, de quo tñ cõſtat, vt
l. ſcriptum. in prin. ff. eo. ti. & idem dicendum eſt de legato l. libra.
cum teſtõr eſt habilis & legatarius capax, & oĩa concurrunt q̃ ad
valorem d. legati requiruntur, vt l. 2. ff. de leg. 1. & ibi no. & ꝑ totũ.
ff. de leg. 2. Ad tertium legatum factum de pannis & ornamentis
lecti, & aliorum pannorum exiſtentium in camera ſua, vr̃ ẽt expe
ditũ, ꝙ d. dña de iure agere poſſit, vt l. vxori. ff. de au. & arg. leg. &
l. hoc legatum. ff. de leg. 3. quæ aũt veniãt in d. legato, allegabit. j.
Ad quartum. ſ. de x. ſalmis grani, & xl. vini, vr̃ ẽt idem dici dẽre, ꝙ
d. dña pro ipſo agere poſſit, vt l. a nobis. & l. legatũ. ff. de annu. leg.
& ff. de ali. & cib. lega. per totum, & ꝑdicta legata oĩa peti ꝑñt per
d. dñam, & per hæredes pręſtari debent, nec vnum per aliud im-
peditur. Nam in teſtis ante oĩa voluntatẽ teſtatoris inſpicere de-
bemus, vt l. in conditionib. ff. de cõditionib. et demonſtrationib.
Et ipſam voluntatem ſimpliciter ſeruare debemus, vt l. 1. C. de
ſacroſanctis eccleſijs. et in Auth. de nupt. §. diſponat. coll. quarta.
quæ quidem voluntas ex verbis ipſius teſtĩ in dubio indicari dẽt,
nec ab ipſis eſt recedendum, vt l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de
leg. 3. & l. non aliter, in prin. eo. tit. verba aũt teſtĩ clara ſunt etc. Et
ex ipſis apparet teſtatorem voluiſſe d. dominã hr̃e oĩa legata ꝑdi-
cta. Præterea legata ꝑdicta, vt apparet, relicta fuerunt copulatiue,
ad cuius verificationem oĩa copulata debent intelligi venire, ar.
l. ſi hæredi plures. de ꝯdõnib. inſti. et l. ſi quis ita. et l. ſi ita. ff. de ver.
obl. Item relicta ſunt repetitiue, et ampliatiue, ergo vr̃, ꝙ oĩa ve-
niant, vt l. in repetendis. ff. de leg. 3. et l. hoc legatum et l. ea tamen
adiectio. et l. ita legato. ff. eo. ti. Ex qb. cõcludit manifeſte, d. dñam
oĩa prædicta legata hr̃e, nec ꝑ legatum alimẽtorum cetera lega
ta impediri dẽnt, q̃ teſtatoris diſpõne veniunt, licet ſi de iure cõi
et ex legis diſpõne alimenta petenda venirent, rehabitis dotibus
alimentorum petitio forte impediri deberet. Et hoc vlimo caſu
ꝑ ſit oẽs allegationes quæ in ꝯrium ſiunt locum hr̃e, nõ aũt in ca-
ſu qõnis noſtræ, in quo teſtatoris diſpõne alimẽta petuntur. Et ex
his apparet non eſſe diſputandum, quæ legata veniunt, quia oĩa
2 peti poſſunt vt ſ. dictum eſt. Super ſecundo † puncto. l. ſi dictum le
gatum grani, & vini peti põt, qñ, & qua parte anni peti poſſit, &
præſtari dẽt. vr̃ de iure dicendum, ꝙ in principio anni petantur, &
præſtentur, vt eſt caſus in l. in ſingulos. ff. de an. lega. & l. 1. C. quan-
do dies legati ced. & ibi no. & gl. no. in hoc paſſu, in l. nec ſemel. §.
habitationem. ff. qñ dies leg. ced. & licet gl. alibi videatur velle &
male, quæ tñ ſaluari põt in referendo eam ad tex. l. ſuper quo deſi
gnata eſt, & tũc alio caſu loqueretur, nec noſtram qõnem tange-
3 ret. Super tertio † principali puncto, quæ veniant in legato ꝑdicto
de pannis & ornamentis lecti, & omniũ aliorũ pannorum exiſten
tium in camera ſua. Vr̃ ẽt dici poſſe, oẽs pannos ipſius dñæ, oĩa or
namenta ſua, totum lectum & oẽs pãnos ad lectum exiſtentes in
camera ipſius tp̃e ſupradicto. quod vr̃ ſic probari poſſe. Et primo
de pannis ipſius dñæ, ornamentis, & lecto non vr̃ aliqualiter dubi
tandum, quia verba teſtĩ, vt ex ipſo apparet, ſunt clara & aperta,
ꝙ teſtator voluit eam hr̃e, a quib. verbis ſic actis non eſt receden-
dum, vt d. l. ille aut ille §. cum in verbis. & l. non aũt, in princ. ff. de
leg. 3. vñ ſuper iſtis non inſiſto. Sed quod oẽs alij panni in d. came
ra d. tp̃e exiſtentes veniant, ſic probatur. Diſpoſitio indefinita, &
vl̃is gñalr̃, & vl̃iter oĩa, ſuper quib. adijcitur, comprehẽdit, & qui
oĩa dicit nihil excipit. l. pediculis. §. Labeo. ff. de au. & arg. leg. & l.
ſcribit. in prin. & l. ſi quis ita. & ibi no. eo. tit. facit l. ſi neceſſaria. §. ſi
ante. de pig. actio. ſed diſpoſitio, ſiue legatum, de quo quæritur eſt
vl̃e, & gñale, vt patet ex ipſius teſtĩ tenore, ergo patet oẽs pannos
cuiuſcunque ꝯdõnis exiſtentes in d. camera, qui in ipſius teſtato-
ris tp̃e erant, venire in d. legato per verba in diſpõne appoſita, quæ
aliquid debent operari, l. fi. qñ dies legati ced. niſi intelligatur oẽs
alios pannos venire in legato per verba appoſita in d. legato. l. oẽs
alios pannos, & tunc nihil operarentur, quia pannos ipſius dñæ, &
pãnos ipſius lecti expreſſe, & ſpecialiter legauerit, & ſic de eis in-
telligi non debet legãdo gñaliter omnes alios &c. Et etiam ꝑ re
latiuum, alios, quod ad legatum ampliandum vr̃ appoſitum. arg.
l. non ſolum. §. quæritur. ff. de procu. cum ſim. ergo vt d. verba ali-
quid operentur, & vt relatio ſit bona, & congrua de omnib. alijs
pannis exiſtentibus in camera ſua ipſum teſtatorem ſenſiſſe vr̃, vt
ſic omnia veniant, vt in præalleg. iuribus. hoc etiam apparet ex te-
ſtatoris diſpoſitione, qui certa legata ademit, & voluit ipſam ſolũ
dotes rehabere eo caſu. Ex hoc ſequitur, ſi ipſa ſeruat vitam vi-
dualem, quod omnia dicta legata voluit eã habere, vt l. poſt mor-
tem. §. ſi pure. ff. de leg. 1. & l. ſi legatum pure. ff. de ann. legat. & ſic
videtur mihi eſſe de iure. Bar.

CONSILIVM CCXVII.

1 *Quod dicatur graue delictũ, & paruum, tam de iure poſitiuo quã diuino.*

Ad declarationem Huius quæſtionis ſciendũ
eſt, ꝙ peccatum ſiue deli-
1 ctum † dr̃ maius & minus vno modo in foro noſtro ciuili, & in
iſto non attendit principalr̃ voluntas, qa cogitationis pęnã nemo
meret, vt l. cogitationis. ff. de pęn. ſi tñ crimen fuit valde paruum,
ſi euẽtus non fuerit ſecutus dr̃ delictum minus, vt l. aut facta. in fi.
ff. de pę. & patet in tit. ad l. Iul. maieſt. Secundo modo põt conſide
rari de iure diuino, & tunc dr̃ delictum maius ſm̃ intentionẽ & re
miſſionem voluntatis: quia ad cor & intentionẽ reſpicit Deus, vt
no. per Dy. in c. peccati venia. de reg. iu. lib. 6. & hr̃ per magiſtrum
ſen. in 4. diſt. a t. vbi exponit illa verba apoſtoli, quidam ædificaue-
runt lignum, fœnum, ſtipulam. Item illud dr̃ maius delictũ quod
magis in iniuriam diuinæ maieſtatis infertur. C. de hæret. l. Mani-
cheos. hr̃ per S. Thomam in ſecunda ſecũdæ q. 97. vbi dicit, quod
idolatria eſt grauiſſimum peccatum. Nunc ad propoſitũ in qõne
propoſita, ſi quæramus, quod ſit maius delictum in foro ciuili. di-
cendum eſt, ꝙ ille qui iurauit falſum ꝯ aliquem, dicendo ꝙ vidit
eũ furtum cõmittere, & de tali furto, ex quo de iure cõi vel ſpẽli
alicuius ciuitatis dẽret inferri pęna mortis, nunc eſt par crimen ſi-
cut illud homicidium, & eadẽ l. pęna imponitur. ff. de ſic. l. 1. Si ve
niret imponenda minor pęna q̃ pęna mortis, tunc illud falſum te
ſtimonium diceret minus delictũ homicidio, & periurio, de cri-
mine ſtelio. l. 1. §. 1. ꝯiuncto. §. fi. l. 1. de fal. Si vero q̃rimus de iure
diuino, tunc indubitanter vr̃ dd m, ꝙ tale iurm̃, de quo dictũ eſt
ſ. eſt maius peccatum homicidio. Nã iurare eſt Deũ in teſtẽ inuo-
care, & hoc pertinet ad Dei irreuerentiã, ꝙ aliqs inuocet eum in
teſtẽ falſitatis, qa per hoc dat intelligere, vel ꝙ Deus veritatẽ non
cogno-

cognoſcit, vel qđ falſum teſtificari velit, vt hr̃ per ſanctum Tho. in 2.2.q.95.& hoc cõcludit pro hac parte ſuperius allegata, ſed homicidium principaliter, & directo non committitur in iniuriam Dei, ergo minus delictum eſt. prędicta credo vera, ſalua determinatione Theologorum ſemper. Bar.

CONSILIVM CCXVIII.

1 *Fama cum dicto ſyndici poſit: ad denunciandum facit ſufficiens indiciũ ad torturam. Item quando fama ſufficit per ſe ſola.*

1 **An fama** Cum dicto ſyndici poſiti † ad maleficiũ denũciandum, &c. Vide ſup. 91.

CONSILIVM CCXIX.

1 *An venditor poteſt defendere rem petitam, & ſuſcipere in ſe iudicium inuito actore.*

Agitur Cõtra Ciolum poſſeſſorem cuiuſdam domus venditæ. Comparet actor d. Cioli, q dictam domũ vendidit ſibi, & dicit ſe velle ſuſcipere in ſe iudicium, nõ aĩo nouandi,
1 ſed ſe paratum offerre ſatiſdare † de iudicio ſiſti, & iudicatum ſoluẽdo. Petitor ꝯ dicit, ꝙ nõ vult litigare niſi cum Ciolo. Quęrit̃, an dictus vẽditor de iure admitti dẽat ad ſuſcipiẽdum iudicium, nõ aĩo nouãdi inuito petitore, & vr̃ dicẽdum ipſum actorem ĩ cã cuiꝯ ctionis audiri dẽre, quaſi ꝓcuratorem, & actorem, vt ĩ eius facto, vt in l. j. vbi in rem act. & l. vẽditor. ff. de iud. & ibi no. ẽr inuito actore. Hoc caſu intelligo gl. l. ſup ver. ꝯ poſſidẽtem, aĩs ſecus ſi iterueniret aĩo nouãdi. & ibi no. p Cy. & Ray. in l. mandato meo. §. 1. ff. mand. & no. ſup gl. q̃ eſt in ver. mãdati, in fi. Non obſt. l. plato. quia primo caſu ipſe poſſeſſor non deſiji teneri, imo fit executio in rẽ p eum poſſeſſam ꝯ ipſum emptorem poſſeſſorem, qa poſſeſſor ẽ ille q ꝯtenit, ſed vẽditor ad ipſius denũciationem põt eum defendere quaſi eius ꝓcurator ita no. in d. l. vẽditor. ſed vbi venit aĩo nouãdi, emptor deſinit teneri ipſo iure, vt no. in l. ſol. ff. de ſolu. ꝙ fieri nõ põt p iura ꝓdicta ꝯ voluntatem actoris, & hoc mõ dẽr intelligi. l. 1. cum gl. C. vbi in rem actio. ſm oẽs Doct. Non obſt. ꝙ no. in l. liberto. §. fi. de negotiis geſtis, qa gl. illa intelligit de nouatione defẽſionis cã facta. Secus, de ea, q̃ perimit, & ita ĩtelligit Iac. But. licet Ray. iſtam gl. indiſtincte rephẽdat, vel impugnet. Vnum tñ ẽ notabile dignum, ꝙ in d. l. 1. nõ dixit de aĩo nouãdi, qa nouatio ẽ prioris debiti in aliã ciuilẽ, vel nãlẽ oblĩonẽ trãslatio, vt l. 1. de noua. ſed in rei vẽd. qs nõ eſt obligatus, vt Inſt. de act. §. 1. licet igitur non poteſt eſſe nouatio, & ſi forte qs hoc diceret nõ peccaret. verum eſt tñ. ꝙ iudicis officio tenetur de in integ. reſt. poſſeſſor, vt l. officium & l. quod reſtituere. ff. de rei ven. Et ita conſulo ego Bar.

CONSILIVM CCXX.

1 *Quando appellatur a ſententia interlocutoria, pronunciandum eſt more interlocutoriarum.*
2 *Sententia lata cauſa appellationis interlocutoria, eſt interlocutoria.*
3 *Iudex ad quem cognoſcit de principali.*

1 **Appellatum** Eſt a ſñia ĩterlocutoria, † quam oportet iudicem ferre in ſcriptis, nam neceſſe eſt, ꝙ iudex appl̃onum ꝓnũciet bñ, vel male appellatum, & ꝓnunciatum. Poſito ꝓ ꝯſtãti, ꝙ in cã appl̃onis ex forma ſtatuti dẽat lis ꝯteſtari, an ſufficiat talem ꝓnũciationem ferre quemadmodum aliæ interlocutorię feruntur, vel ẽ neceſſe, ꝙ more diffinitiuarũ ꝓferat. Scdo q̃ritur, an ſi appellatum eſt ab interlocutoria, & iudex applonis ꝓnũciat bñ appellatum, & male ꝓnũciatum: An primus iudex in caſu principali, remoto illo grauamine poſſi ꝓcedere, an vero
2 iudex appl̃onis. Et bñ † ſup pri. dub. vr̃ dicendum ſufficere ꝓnũciare more interlocutoriarum. Nec eſt neceſſe ꝓnunciare more diffinitiuarum, cũ in rei veritate ſententia ſit interlocutoria, non diffinitiua, quia de nã diffinitiuæ eſt, vt ex ea oriatur actio in factum, vel exceptio, vt in ca. cum dilecti. in fi. ext. de elect. & facit c. vl. in clem. ext. de ap. vbi patet, ꝙ repulſio peremptoriæ exceptionis nõ eſt diffinitiua, ſed interlocutoria. igitur nec pronunciatio pro ea, vt ibi. Siue igitur iudex app. pronunciat bñ, vel male appellatum ſup interlocutoria, ſatis eſt ſñiam ferri ſup eo. ꝙ perimit appl̃onẽ,
a & appellãs non poterat appellare interlocutoria eſt, [a] & non diffinitiua, ad quod facit d. c. cum dilectus, in fi. de elect. & c. ſignifican
b tib. de appl̃o. Secus eſſet, vbi appellatur a diffinitiua, [b] quia tũc ſñia lata in cauſa appellationis diffinitiua cẽſetur. ita no. in c. cupientes, §. inſuper de electio. ext. lib. 6. & idem Arch. ibi ſuper ver. plenam
3 fidem. Idem Io. An. in c. vlt. de app. in clem. Super ſecundo † puncto vr̃, ꝙ iudex ad quem cognoſcere debet de principali, c. vt debi
c tus. ext. de app. remoto enim grauaminis reſtituiſſet [c] ſibi iuriſdictionem, quando fuiſſet remotum ab illo a quo fuiſſet appellatum ante cognitionem, & receptionem appell. per iudicem ad quem, vt no. in ca. cum ceſſante, ext. de appellatio. & c. ſi a iudice. eodem titu. lib. 6. Succedit ergo iudex ad quem in loco iudicis a quo, & illa faciat quæ feciſſet ipſe, ſi ab illo non fuiſſet appellatum, vt in c. dilecti. hanc autem cognitionem remittere non poſſet, iudice a quo appellatur non conſentiente, vt in c. interpoſita, ext. de appellatio. Nam ex quo transfuſa eſt in aliquem cognitio, non eſt in poteſtate redire ad iudicem a quo, ne illudatur iudex ad quem, & facit ad hoc, ext. de offi. delega. c. prudentiam. §. 1. & in dict. cap. interpoſita. & ibi not. per Archid. & Ioann. An. in nouella, & in d. c. vt debitus. & ita no. Et ſic dico, & conſulo ego Bar. de Saxoſe. Idem etiam conſuluit d. Aug. de Amelia.

ADDITIONES.

a Interlocutoria. Vide Rom. conſi. 258.
b Diffinitiua. Vide Bal. conſi. 363. 3 lib.
c Reſtituiſſet. Vide Rom. conſi. 363.

CONSILIVM CCXXI.

1 *Carceratus pro vna executione quando poſſit pro alia recommendari.*
2 *Carceratus pro vno proceſſu quando poſſit pro alio recommendari.*
3 *Secunda recommendatio carcerati quando impediat executionem primæ recommendationis.*

a **An poſitus** In carceribus ꝓ vna cã poſſit ex alia recommẽdari. [a] Pro qua q̃one examinãda ſciẽ ũ eſt, ꝙ q̃nq; qs ponitur in carcerib. ad executionem criſ. Q̃nq; ad in
1 ueſtigãdum ꝓceſſum. Circa primum dic, q̃nq; vtraque que executio dẽt eſſe corporalis, non pecuniaria, & q̃nq; vtraq; dẽt eſſe pecuniaria. Q̃nq; vna pecuniaria, alia corporalis. Primo caſu q̃nque cã pp q̃ eſt carceratus hẽt extinguere executionem ſecundæ cauſæ, v.g. primo eſt carceratus pp condemnationem capitalem. ſecundo pp condemnationem furcarum, & tunc dẽt aduerti, vt executio fiat pp illud crimen, ꝙ eſt grauius, & in id recommẽdatio illa ꝓualebit, quæ eſt facta pp crimen grauius, vt colligitur. ff. nil no. app. pend. l. 1. §. fi. Si vero executio facta ex prima cã non abſorbet executionem faciendam ex ſecunda cã, v.g. primo eſt carceratus pp amputationẽ manus, ſecundo ꝓ pede, vel oculo, vel capite, & tunc prima recommendatio ꝓualebit, vt primo prima executio fiat. poſtea ſecunda fiat, ac ſi fiat a diuerſis iudicib. vt l. ſi cui. §. fi. ff. de accu. Quandoque vna executio eſt corporalis, alia pecuniaria, v.g. eſt recommẽdatus ꝓ pęna capitis, alius facit eum recommendari pro poena pecuniaria, vel vt rõnem adminiſtrationis reddat. iſta caſu. ſi qdem habita modica dilatione in executione pęna corporalis poſſit conſuli illi, q petit pecuniam, tũc dico concedẽdam iſtam dilationem, alias ſecus, vt l. 2. C. de bo. dã. facit l. fi. circa prin. ff. de publ. iud. Quandoque vtraque executio eſt pecuniaria, puta, qa vnus facit recommẽdari eum ꝓ vno debito, alius facit eum recommẽdari ꝓ alio ex forma ſtatuti, vel ex forma l. 1. C. qui bo. ce. poſ. & iſto caſu ſine dubio vtraque recommẽdatio tenet. Sicut n. ĩ vna re ꝓñt mitti plures creditores in poſſeſſionem, vt vna res pluribus obligari, vt l. ſi finita. §. ſi plures, ff. de dam. infe. facit l. cũ vnus,
a de bo. auto. iu. poſita † eadem rõne hic. Nunc vidẽdum eſt, q̃ñ recommẽdatio fit pro ꝓceſſum, & ſic aduerte, qa q̃ñq; vterque proceſſus eſt crĩalis, q̃nq; vterq; eſt ciuilis, q̃nq; vnus ẽ ciuilis, & alius crĩalis. Primo caſu ꝓualet prima recommẽdatio, vt ſup ea prius ꝓcedatur ẽt ſi ſit crimẽ leuius, vt l. cui. in fi. de accu. recommẽdatio vero ſecunda valebit, & finita prima fiet ſup ſcda, vt l. q̃ de crĩe. C. de accu. & ſiue fiat ab eo. iudice, ſiue a diuerſis, vt d. l. ſi cui. in fi. Si vero vtraq; cã eſt ciuilis, dicas idem quod dixi in captione reali facta. Si vero vna eſt ciuilis, alia crĩalis, & tunc crĩalis præfertur, vt l. ꝓ minorem. ff. de iu. & l. fi. C. de or. iud. quod intellige, niſi cã ciui
3 lis eſſet tempore peritura, vt ibi in fi. Tertio eſt † vidẽdum, quid ſi vna recommendatio eſt facta ꝓ executione, alia ꝓ ꝓceſſu, vtrum ſecũda recommẽdatio impediat primam. Et bñ ſine dubio, vtraque recommẽdatio valet quatenus ſe non impediſit. Sed ſi inuicem ſe impedirẽt, vt qa ꝓ pęna capitis eſt recommẽdatus, & accuſatur de aliquo crĩe, ex quo ẽt imponitur poena capitis, certe executio prima defertur, ſi in ſcda cã erat grauius delictum, vt in l. 1. in fi. ff. nil no. ap. pen. qđ põt eſſe vtile, q̃ñ velles facere, ꝙ executio impediatur, ſeu differatur, & ꝓdicta ſunt vera q̃ñ prima carceratio fuit facta iuſte. Sed q̃ro qđ ſi indebite fuit facta prima carceratio, an poſſit fieri recommẽdatio iuſta poſtea, dic vt dixi in q̃one, quam diſputaui, quæ incipit, Lapus quidam fuit captus. Bar.

ADDITIO.

a Recommendari. Vide Alex. conſi. 159. 1. lib.

CONSILIVM CCXXII.

1 *Committens adulterium cum vna plurib. vicib. vna tantum pęna punitur.*
2 *In delictis reiteratis quando quis pluries punitur.*

1 **Antonius** †. Cõmiſit adulteriũ cum Berta plurib. & diuerſis vicib. q̃rit̃ an dẽat poena imponi ꝓ vno
a ſolo adulterio, an ꝓ plurib. ex forma ſtatuti dicẽtis, ꝙ committẽs adulterium puniatur in cẽtum lib. gl. hoc tãgit ff. de fur. l. vulgaris in prin. q̃ incipit, imo. q̃ gl. qdam intelligũt, vbi imponitur pęna capitalis de iure communi, p l. qs. C. de adulteriis, & ſic dñt illam gl. hoc caſu dicere verum. Si aũt imponeretur pecuniaria pęna, q̃ cõiter imponitur ex forma ſtatuti, & tũc dñt, ꝙ toties imponi dẽt pęna pecuniaria, quoties adulterium commiſerit, vt ff. de priu. delic.
3 l. nunq̃ plura. ſed hoc nõ eſt verum. † Nam cum gl. loquatur ipſius dictum in argũ, ſeu ſiue ad pęnam furti manifeſti, vel nõ manifeſti, q̃ pecuniaria eſt, nõ ẽ veriſimile gl. hic dixiſſe, ꝙ pęna fuerit corporalis, vel capitalis qa tũc nõ eſt bonũ argũ, vel ſimile. gl. ergo videtur bñ dixiſſe ẽt ſi poena pecuniaria imponitur, etiam illa gl. in d. l. nunquam plura. de priuat. delict. tenet d. l. non habere locum,

quando

ADDITIO.

a. Vno ſolo. Vide Pet. de Anch. conſi. 4.

Digitized by Google

2 q̄ñ ſunt plura delicta,& diuerſę ſpecies delinquendi, ſecus † vbi ſit
ca.dem perſona.& eadem ſpẽs delinquendi,& iteratum ſit ipſum
delictum. Si iſi ex iteratione delicti nõ inſurgit nouum intereſſe
pecuniarium, tunc vna ſola imponit pęna, vt ff.de fur. l.inficiãdo,
8 §.infans. & ita ẽt tenet,& no. Dy. in d.l. nunquam plura.ᵃ ff.de pri-
ua.delict.probatur in d.l.ei qui furt.ff.de furt. & furti actio nata ex
contrectatione prima nõ naſcitur ex contrectatione aſſidua. Sed
ſi actio nata ex prima contrectatione extincta eſſet, vel per exce-
ptionem eneruã, tunc ex ſequenti contrectatione durat actio fur-
ti, vt ff.de verb.obl.l.fi.ſicut ergo ꝯſiderat lex, vt ſemel nata,& effi
caciter duret, & ꝙ ex intentione amplius non naſcatur, aliàs ſic.
Similiter tenet gl.& innuit idem in crimine adulterij, ꝙ vna ſola pę
na veniat imponenda. ff.de adul.l.maritus.§.ſex mẽſium.vbi for-
matur q̃õ, ꝙ ſi trib.annis in adulterio pſeuerauerit,an durat præ-
ſcriptio a die adulterij primo cõmiſſi.& ſic innuit tñ vna actio-
ne agi poſſe. Præterea Iac.de Are.in l.quicũq;,& ibi vide Bald.C.
de ſeruis fugitiuis tenet, ꝙ aut ſunt plura facta, & delictũ vnũ, qđ
contingit vbi eſt eadem ſpecies delicti, & cõfirmata ex primo fa-
cto, & cõcurrat ẽt circa idẽ, vt ſi plures recipiat ſeruum antequã
domum redeat, tunc vna pęna eſt.& idem in furto, vt d.l.ei qui.ff.
de fur.aut plura facta,& delicta multa,& diuerſæ ſunt ſpecies de-
lictorum primo durante, vel non, & tunc cumulatur pœna, vt l.
gratia,de termino amoto.& de colle.illi.l.pen. per ſimilem rõnẽ.
Sed in aliis criminib.diſtinguit glo. ff.ad l. Aquil.l.ita vulneratus.
aliàs l.illud.§.fin.& idem Iac.But. per verba talia ſic dicendo. Aut
ſunt plura facta, & delicta plura,dico reſpicientia diuerſas ſpecies
delictorũ,& tunc hẽt locũ. ff.de fur.l.aduerſus. Idem ſi reſpiciant
diuerſas perſonas,quæ idem cõſiliũ modo participauerunt circa
diuerſas res, vt d.l.pen.de colle.illi. & l.gratia. de termi.amo.aut
factum vnum,& delicta plura,& hẽt locum,ſi criminaľr agatur,
l.q de cric.ꝑalleg. Aut facta ſunt plura,& delictum vnum, hoc cõ
tingit,q̄ñ primo durante,ſm ſequitur iterato circa idem, & in ea
dem ſpẽ criminis,tunc vna pęna imponitur tñ, vt d.l.ei qui. ff.de
fur.ita intelligitur d.gl.l.vulgaris. Aut eſt ſoluta pęna ex primo de
licto, vel ſaltem lis eſt conteſtata ante delictum, & tunc ex cumu-
latione delicti cumulatur pœna, vel non cumulatur. ff.de pęn.l.ſi
diutino,& pro hac opi.ſatisfacit d.gl.quę eſt in d.l.ei qui.ff.de fur.
Sic ergo verum dicit gl.prædicta l.vulgaris, etiam ſi pœna pecu-
niaria imponatur. Et ita de iure conſulo ego Bar.

ADDITIO.

a Nunquam plura. Vide Bal.conſ.165.lib.5

CONSILIVM CCXXIII.

Accuſatio Fuit inſtituta contra Martinum, vide ſupra
conſ.117.

CONSILIVM CCXXIIII.

1 *Computatio graduum ſecundum ius ciuile attenditur quo ad punitionẽ ma*
leficiorum,& quo ad compromiſſa fienda.
2 *Computatio graduum ſecundum ius canonicum attenditur in matrimonijs.*

1 **An fratres** Cõſobrini ſint ĩ quarto gradu.dico † fratres
conſobrini ſunt in quarto gradu quo ad pu-
nitionem maleficiorum,& compromiſſa faciẽda, vt Inſti.de gra-
di.§.quarto gradu.& ſi.& eo.modo de iu.ca.vt 30.q.5.c.1.&c.gra
2 dus.§.6.gradu.quod originale fuit Iſidori.alia † vero computatio
graduum fit de iure can.quantum ad promiſſionem,& prohibi-
tionem matrimonij, ſm quam conſobrini eſſent in ſecundo gra-
du,& de hac computatione hr̃ d.cã,& q.c.porro.&c.parentelæ.q̃
ſecunda computatio hẽt locum in mr̃imonijs,quo ad alia hẽt lo-
cum alia computatio, ꝙ clare patet e.q.& cã.c.ad ſedem.ibi deni-
que & dñi,&c. Ibi in legib.&c. Et ad fi.c.ibi,nam ſi quis peruerſa,
& obſtinata mente. Et recto tramite An.de Are.de hoc tractat ſa
tis plene. Iac.de Alb.in lib.de contrarietatibus inter ius ciuile, &
canonicum. Et de gradi.§.3.concordat Io.And.in arbore conſan-
guinitatis,& no.Ber.ext.de conſangui.& affi.c.fi.in gl.quæ incip.ſi
vis ſcire. Bar.alias dicitur And.de Are.

CONSILIVM CCXXV.

1 *Clericus, qui non oppoſuit exceptionem clericatus in cauſa principali, illã*
opponet in cauſa appellationis.
2 *Clericus non incedens in habitu, quod non perdit priuilegium clericale, niſi*
poſt trinam monitionem.
3 *Libellus, dico ſñiam nullam,& ſi eſt aliqua, peto eam caſſari, procedit.*
4 *Iudex ſæcularis licet nõ poſſet cognoſcere ſi clericus commiſit delictum, po*
teſt tamen ſuper competentia pronunciare.

Clericus Non ſub nõie clericali, ſed ſimpľr nõie ꝓprio ñ
incedens in habitu clericali non opponens ex-
ceptionem iudicis incompetẽtisᵃ ꝯdemnatus ap.quęrit, an talem
ſñiam poſſit dicere nullam, cum nõ oppoſuerit in principali exce
ptionem clericatus. Et ſine dubio põt dicere nullam, quia hanc ex
ceptionem non põt omittere, nec ei renunciare tacite, vel expreſ
1 ſe, ext.de fo.comp.c.ſi diligenti.& c.ſignificaſti. vt ibi no.& ita te
net Gul.expreſſe in ti.de æta.& qua.§.1.in fi.ver.ſed pone, & Arc.
15.q.3.placita.& ad hoc quod no. Inn.ext.de cen.c.venerabili. Nã
cum ipſum priuilegium nõ ſit proprium ipſius clerici, ſed totius
ordinis clericalis, vt in c.ſi diligenti.de fo. competen. nil operatur
taciturnitas clerici.ibi.n.eſt tale factum quod a iure improbatur.
2 nec eſt in pĩãte faciẽtis, ext.de ꝓb.c.dilecto.cum ſi. Nõ ob. † ꝙ ĩ ha
bitu nõ incedebat, qa ꝑ hoc nõ ꝑdit priuilegium, niſi poſt trinam
monitionem, vt ex.de ſen.excom.c.in audientia. Nunqd.inſpecta
forma petitionis ipſe iudex appľonis ſit competẽs, vt de nullitate
cognoſcat. Rñdeo ſic.& ita no. Inn. & Hoſt.ext.de app. c. dilecto,
3 & ibi no. ꝙ ꝓcedit talis libellus, † dico ſñiam nullã,& ſi eſt aliqua
peto caſſari virtute appľonis, vt iniuſtam,& ita ſeruaẽ. Item hoc ꝓ
baẽ rõne, nam iudex ꝓcedẽdo ĩ cã ſuæ iuriſdõnis, ſi partem grauat
facit iniuſtitiam, ẽt ſi non credit ſe grauare, qa neſcit exceptiones
reo ꝯpetere, vt eſt caſus ext.de ap.c.ſignificauit, vbi cũ appľonis re
mittiẽ ad eũdem iudicem, q grauauerat, qa ignorãter hoc fecerat
aľs nõ dẽt ad eum remitti, ext.de ap.c.accepta.& ſic ſi grauauit, er
go iudex appľonis de hoc cognoſcet. Item ꝓbaẽ aliter, qa dicit ꝙ
iudex q tulit ſñiam in cã principali nõ punit, licet ꝑ iudicẽ appľo-
nis ſñia eius diſſoluaẽ, 2.q.5.hoc ẽt placuit, qa nõ põt intelligi, niſi
q̄ñ iudex hoc fecerat ignorãter, ergo ignorãtia nil nocet. ꝙ indiſti
ctẽ iudex appľonum cognoſcat de nullitate, tenet Old.in l.ſi expſ
4 ſim.ff.de ap.& eſt caſus ff.fa.er.l.quædam mulier. Non ob. † ſi di-
caẽ, ꝙ nõ põt iudex appľonis cognoſcere, qa ſecularis, qa licet iu-
dex ſecularis nõ poſſit cognoſcere ſi clericus commiſerit crimen
m̃ bñ poterit ꝓnũciare ſe nõ eſſe iudicem competẽtem,& ꝯdem
nate impetrãtem in expẽſis, ext.de reſcr.c.ſup lris, in fi. Item ille iu
dex, ſeu Prãs, q ꝯdemnauit, põt ſuam ſñiam retractare, cum ſit nul
la. C.q̃ño,& q̄ñ iudex.l.p̃ſes,& de app.l.3.& hoc põt iudex appľo-
nis, qa virtute appľonis ſuccedit ĩ locum primi iudicis, nam cum
poſſit ſñiam confirmare, ſi inuenerit eam a iudice ꝯpetẽti latam,
ergo & infirmare, cum cuius ſit confirmare, ſit & infirmare, & q
põt ꝯdemnare, põt abſoluere, 11.3.di.inferior. & dñs voluit idem eſ
ſe ius ligãdi,& abſoluẽdi, de pę.diſt.1.verbum, igitur in hoc caſu
non eſt dubitandum,&c. Præterea ſi clericus litigaret corã iudice
ſeculari,& opus ẽ ei appellare, dẽt ad alium iudicem maiorem &
ſecularem appellare, vt 2.q.3.c.nõ ita ĩ eccľiaſticis,& ibi eſt gl.ord.
allegaẽ iſta gl.ĩ corpore Auth.de ſanc.epi.§.ſi m̃ imperiali.co.10.

ADDITIO.

a Incompetentis. Vide Cal.conſ.11.de iud.& vide qđ voluit Ro.conſ.144.lib.1.

CONSILIVM. CCXXVI.

1 *Gabella venit ſoluenda de venditione gabellæ factæ per commune, ſtatuto*
ſtante, quod de quolibet contractu ſoluatur gabella.

Cauetur Statuto montis Polciani, ꝙ de quolibet ꝯtu, in
quo fuit factum inſtr̃m, ſoluant tabellario taxę
groſſę quatuor denarij ꝓ libra, duo videlicet, ꝓ qualibet parte, mõ
a commune dictę terręᵃ vẽdidit alteri gabellam bladi ꝓ certo p̃tio.
1 Quęrit nũqd † commune dẽat ſoluere gabellario taxæ groſſæ pro
dicto ꝯtu duos denarios ꝓ libra, q ſibi contingunt in parte. Et pri
mo vr̃ ꝙ commune nõ dẽat, ꝙ ſic ꝓbaẽ, in gñali ſermone, ſeu obli
gatione nõ vr̃ obligata, q̃ qs veriſimiliter non eſſet obligaturus,
vt ff.de pignor.l.oblõne, ſic ẽt in iſta diſpoſitione nõ vr̃ veriſimi-
le, ꝙ commune voluerit ſtatuere ꝯ ſeipſum, ꝓ hoc vr̃ caſus in l.li-
citatio.§.fiſcus, ff.de pub.& ꝙ ibi no. Dy. Pro hoc eſt illud gñale, ꝙ
in gñali ſermone nõ intelligiẽ ꝑſona loquẽtis. Ecõtra vr̃, ꝙ poſito,
ꝙ ipſum commune de iuris rigore eſſet abſolutum a ſolone, dẽt
tñ ſoluere,& ſe legi ſubmittere, ſicut Imperator, vt l.digna vox.C.
de leg.& inſt.de inof.teſt.in fi. Scdo, qa iſta diſpõ gñaliter loqẽ, vi-
delicet de quolibet ꝯtu nullum excipiendo, ergo eam reſtringe-
re nõ poſſumus, vt l.de p̃tio.ff.de publ.cũ ſi.& iſta vr̃ veritas ꝓ vlti
mo allegatus. Nõ ob.ꝑdicta ar.& primo ꝙ eſt veriſimile commu
ne voluiſſe obligare ꝑꝑ ęqtatem q̃ dẽt hr̃e prĩceps ſubmittẽdo ſe
legib. Item qa multib.q̃nq; communia ꝯſtituũt maiores expẽſas,
vt illi qb.ſoluaẽ ſalarium, ſoluãt inde gabellã, vt illa gabella tribuaẽ
in aliam communis vtilitatem,& ſic trahũt ex vna cã,& ex alia re
mittũt, ſicut poſſumus hic dicere, vt commune velit ſe obligare
ad ſolõnem gabellæ, vt ex ea ꝑcipiat minus p̃tium, ſiue mercedẽ.
Ad §.fiſcus, rñdeo dupľr, primo, qa rõ, quare fiſcus nõ ſoluit vecti-
gal, eſt, qa gñalis diſpõ iuris communis, q̃ ꝑcipit ſolui vectigal, di
ſponit dẽre ſolui de oĩb.q̃ portanẽ de vna terra in aliam terrã grã
communis vſus, vt l.com miſſã.ff.de publ.& vect. ſed fiſcus nunq̃
mercaẽ, ergo nõ dẽt ſoluere. Præterea dico,& aluet, ꝙ ibi ſit caſus
ꝓ iſta parte.ſi.n.fiſcus vigore gñalis iſtius diſpoſitionis, vel lege cõ
mu.nõ teneaẽ ſoluere, nõ fuiſſet neceſſaria diſpõ illius §.fiſcus, pro
dicto fiſco. Sic dicam in caſu noſtro ſub gñali ꝓuiſione, ꝙ ex quo-
libet ꝯtu &c.contineaẽ commune, niſi ſpãliter excipiat, ꝓ hoc fa
cit tex.ibi, dum dicit, immunem, quaſi dicat, licet de iure commu
ni ſi aſtrictus, tñ eius fauore ei ꝯcedamus hãc immunitatem. Pro
hoc facit, qa licet municipium, in quo colligiẽ vectigal dẽat hr̃e
iſtam immunitatem, non exciperẽ m̃ a ſolõne ſi ipſe portari facit
res. Non ob.qđ dicit Dy.ibi, nemo.n.põt plus iuris in alium,&c.
Nam verum eſt, ꝙ ꝯ tertium nõ poſſum alicui trãſferre plus iuris
q̃ hẽam, ſed ꝯ me ſic, nam nũq̃ reperi, ꝙ ego ſim mihi obligatus
& tñ poſſum me alteri obligare,& ſic in ꝓpoſito licet commune
nõ faceret ſibi oblõnem ſoluere, tñ potuit ſe gabellario obligari.
Ad ſm de emptore, nũqd dẽat ſoluere partem ſuam, nullum du-
bium recipere videtur. videtur.n.caſus in l.licitatio.§.fi.ff.de publ.

ADDITIO.

a Commune dictæ terræ. Vide Bal.conſ.154.lib.

Digitized by Google

CONSILIVM CCXXVII.

1 *Cõſtitutio facta a Capitaneo Patrimonij, vel a Præſide, quod caſtrũ, vel villa non eligat Poteſtatem de ciuitate, non valet, nõ obſtante præſcriptione alicuius caſtri, quod poſſet eligere ſibi Poteſtatem vndecunq. velit.*

2 *Item differentia inter præſcriptionem, & conſuetudinem, ponitur hic.*

3 Capitaneus †Patrimonij fecit vnam ꝯſtõnem, ꝙ nulla ciuitas, caſtrum, vel villa, eligeret Poteſtatẽ aliquem ciuitatenſem ſub certa pęna. Demum cõe, & homines caſtri Piceni, q erãt in poſſeſſione eligendi ſibi poteſtatem quem vellẽt, a tpe cuius in ꝯriũ memoria non exiſtit, eligit in Poteſtatem cõe Peruſij, ppꝗ̃ fuit dubium, an Capitaneus Patrimonij, & cęteri Præſides ꝓuinciarum, q ab eccleſia in Italiam deſtinantur, poſſint conſtõnem facere. & certum eſt, ꝙ ſic. ſicut põt quilibet Epſ. & Apoſtolicę ſedis legatus, vt ext. de maio. & obe. c. 2. de conſt. c. vt animarum. lib. 6. de of. leg. c. fi. & ſicut alij maiores iudices, vt ff. de leg. l. non ambigitur. & C. de off. præf. vrb. l. forma. hic vr̃ ſolum quęrendum, vtrum talis ꝯſtõ valeat, cum per eam videatur preiudicari iuriſdõni cõis prædicti. vnde pro hoc ext. de loca. c. 1. vbi licet quis habeat liberam poteſtatem locãdi, & cõducendi, tñ hoc põt limitari per conſtõnem Legati. & põt pœna imponi. ad idem facit quod no. de maio. & obed. c. 2. Præterea cuilibet magiſtratui licitum eſt iuriſdõnem ſuam defendere pœnali iudicio. ff. ſi quis ius dicen. non obtem. l. 1. ſed per hanc conſtitutionem defenditur iuriſdõ Capitanei Romanæ eccleſiæ. ergo, &c. nam ſi ciuitas Peruſina, quæ eſt tantæ potẽtiæ, recipit Poteſtatem vnius caſtri, Capitaneus non poteſt clare iuriſdõnẽ exercere, ſicut decreuit, argu. ad hoc de reſt. ſpol. ca. fi. circa fi. Pręterea hoc induco in dño feudi, qui põt prohibere emphyteutam nõ alienare in perſonam potentiorem, per quam eius ius deterioretur, & eo non põt ita libere vti, vt ext. de loca. c. fin. & ibi not. facit. ꝓ no. ff. de verb. oblig. l. ſi ita quis. ꝰ. ead. l. & 10. colla. de ali. feu. c. 1. & ſic concluditur, ꝙ dicta ꝯſtõ valeat. Nec obſt. ſi dicatur, ꝓ illa cõſtõ gñalis non tollit conſuetudinem ſpecialem, q̃ hẽt dictum caſtrũ, vt ext. de conſti. c. licet. lib. 6. quia dicta conſuetudo non eſt pro-

2 prie conſuetudo, ſed magis pręſcriptio, † nam cõſuetudo eſt cum tacito cõſenſu populi, & cum curſu temporis inducitur aliquod ius a populo tacite, qui expreſſe faciendo hoc face poſſet, & ita loquitur l. de quib. de legib. & C. quæ ſit lon. conſue. l. 2. ſed qñ agit ꝯ alium illud, quod ſi vellet, non poſſit ſtatuendo inducere, vt ꝓ habeat ius eligendi Poteſtatem, tunc eſt præſcriptio, & ita loquit totus tractatus de præſcriptionibus. modo in ppoſito, cõſuetudo, quam d. caſtrum Piceni allegat, vt poſſet Poteſtatem eligere, magis eſt quædam pręſcriptio cuiuſdam iuris. Sed poſito, ꝙ illud vere competeret, poſſet limitari, vt ſup. probatum eſt. ergo &c. & pęd icta eſt vera differentia inter conſuetudinem, & pręſcriptionem, licet quidam ponant alias ext. de ꝯſue. c. fi. & C. quę ſit lon. conſue. l. 2. & ita conſulo ego Bar.

CONSILIVM CCXXVIII.

1 *Confeſſus crimen ſine tempore, & loco, abſolui debet.*

2 *Confeſſus feciſſe ad ſui defenſionem, licet defenſio non probetur, abſoluitur.*

3 *Publicatio teſtium facta non tenet, ſi aliqui admiſſi fuerunt ad iurandũ, & non examinati etiam culpa teſtium.*

4 *Carceratus citatus non poteſt dici contumax.*

5 *Locus porrectæ accuſationis apparere debet.*

Catharina Accuſauit Ritam, ꝙ certo loco, & tpe in inq̃ſitione ꝯtentis, ipſa Rita percuſſit ipſam Catharinam. ipſa Rita rñdens accuſationi confeſſa fuit, non tñ adiecit locum, & tpſ, & dicit ſe feciſſe ad ſui defenſionem, recommẽdata in carcere fuit, recepti fuerunt teſtes ſuper accuſatione, quorum nullus probauit ꝯ ipſam Ritam, immo probãt pro ipſa Rita dicit enim vnus, ꝙ vidit Catharinam cum naſo ſanguinolẽto exire de domo Ritę. Pro parte antem Ritę datis articulis, & productis teſtib. inter quos fuit Bartolucius Ioãnis, & Buccius Tocci intra terminum ad defendum datum, index iuratis dictis duobus teſtib. & examinatis, ꝓnũciauit teſtes haberi pro apertis, & publicatis. ꝓ parte aũt Ritę nõ fuit legitime ꝓbatum, quo ad defenſionem Ritę, ſup oĩb. tulit ſñiam dñs Ptãs ꝯ Ritã, vt confeſſam, & nõ

1 probata defenſione, q̃rit, an ſñia ſit iuſta, vel iniuſta? & ꝙ † ſit iuſta defendi nõ põt in aliquo, ꝑſertim cum ꝯfeſſio Ritę locum commiſſi maleficij nõ ꝯtineat, nec tpſ, vt patet in rñſione ſua. & ſicut libellus dẽt ꝯtinere ꝑdicta, ita ꝯfeſſio, ſeu rñſio, & talis dẽt eſſe ſñia, vt probatur ĩ l. libellorum. ff. de accuſ. 2. q. 8. c. fi. com. diui. l. vt fundus. C. de fideic. lib. l. fin. ext. de accuſ. qualiter. & de ſimo. c. licet. liquere. n. dẽr maleficium fuiſſe commiſſum, ꝓut, & ſicut in accꝯtinetẽ, vt ff. de adu. l. dicere. cum ſi. ſed ſñia non conformat accu-

2 ſationi, vt dictũ eſt. ergo &c. Scđo † quia dicta confeſſio nõ fuit pura, ſed ꝯdõnalis, ꝙ ad defenſam fecerat, ſed cũ qs pure nõ ꝯfitetur, ſed ꝯdõnalr̃, licet nõ pmbet ꝯdõnẽ, abſolui dẽt, niſi de puritate probet ꝑ eũ qui dicit, ꝓut plene probat, vt no. in l. ſi quidẽ. C. de excep. per Cy. in l. 1. C. de confeſ. in ver. 13. & per Spec. in tit. de confeſ. §. 1. apparet ergo, ꝙ ipſa Rita fecit ad defenſionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, & nõ ad vindictã, ſed vim vi, &c.

3 Quarto, † quia duo teſtes iurauerunt, & admiſſi fuerunt, nõ tñ depoſuerunt, & propterea non debuit publicatio fieri teſtium ſine illis non examinatis, prout probatur in c. cauſam. & ibi per Inno. ext. de dila. niſi ad depoſitionem detur dilatio, vt probatur. ff. de tab. exhib. l. locum. §. q̃d ſit prohibere. nec poſſet iudex procedere in cã teſtib. iuratis & non examinatis, nec poſſet poſt iurũ renonare, ex quo ad miſit, vt l. in ꝯcedendo. ff. de aqua plu. arc. ff. de nego. geſ. l. Pomponius ſcribit. & ſi poſſet hoc nõ refrenando fecit, ſed arbitrarie, & de facto, & inordinate. Nõ ob. huic ꝙ iudex mãdauerit teſtib. ꝙ deponerent intra certũ terminũ. non. n. negligentia illorũ teſtiũ debet eſſe damnoſa dictæ Ritæ. alteri. n. per alterũ non dẽt iniqui afferri ꝯdõ. de alien. iud. mutan. cau. ſa. l. 1. de aqua plu. arc. l. 1. §. de eo. & de re. iur. l. nõ dẽt. nec potuit ad publicatio-

4 nem procedere prius, vt dictum eſt. Quinto, † ꝙ ipſa publicatio eſt nulla ipſo iure, nec aliqua cauſa valet, quia non ꝓ ſite parte, vel citata Rita legitime, nam cum in vinculis eſſet, fuit citata. & ꝙ in vinculis foret. probatur per recõmendationem de ea factã tempore reſponſionis apud cuſtodẽ carceris. & ſic non eſſet in poteſtate ſui venire, cum impediretur per ipſum iudicem. ideo nunq̃ cõtumax dici poſſet, vt l. ꝯtumacia. §. cõtumaciæ. ff. de re iudic. & l. de vnoquoq;. §. 1. & l. ſed & ſi per prætorẽ. in prin. & ſic non valet q̃d

5 factum eſt, vt d. l. de vnoquoq;. Sexto, † quia locus porrectionis, & accuſationis non apparet in ipſa accuſatione, nec proceſſib. & actibus qui tñ certi eſſe debent, ſicut & in cæteris actib. iudicialib. & miniſterijs vt C. de tab. l. generali. lib. 10. C. de contrahẽ. & cõmit. ſtip. l. optimam. ex. de re iud. c. abbate ſane. li. 6. Item ſententia eſt ipſo iure nulla, quia parte non citata peremptorie, q a in carcerib. erat. & ita conſulo ego Bar. de Saxoferrato.

CONSILIVM CCXXIX.

1 *Filiorum appellatione in ſtatuto legitimi & naturales veniant. & nu. 3.*

2 *Naturales tantum quando veniant appellatione filiorum.*

3 *Soror quòd non ueniat in ſtatuto appellatione fratris carnalis.*

Cauetur Statuto, ꝙ quælibet perſona, cui relinquitur in vltima voluntate, pro gabella ſoluat certã quãtitatem pecuniæ, de prædictis aũt excipiuntur filij, & filiæ nepotes mr̃es, & filij fratris carnalis, & fratres, ſiue ſorores carnales. &c. Ex quib. verbis inſurgit dubitatio de duob. Primo de quib. filijs ſit intelligẽdum. Secundo, an appõne fratris carnalis contineatur ſo-

1 ror. Et circa primum mĩ ẽ dicẽdum, † ꝙ ſm ſtrictam, & ꝓpriã signi-

2 ficationem intelligendum ſit de legitimo & nãli. nam prout iura dicunt. filium eum diffinimus, qui ex viro & vxore naſcitur, vt l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & l. qui ſemp. §. paret. de in ius voc. & hoc vbi ſimpliciter, & abſolute de filio fit mentio ſine alio adiuncto, ſicut eſt in themate præmiſſo propoſitum, & hr̃ in Aut. vt liceat matri & auiæ. §. ad hoc. colla. 7. ſed an de naturali tñ poſſit intelligi, & de illo, q ex cõcubina ſuſceptus eſt, q̃ donec vixit, fſent aſſociata maritali affectione ꝯcubinę, & in domo indubitato affectu, & cum proteſtatione, &c. vt in Auth. qui. mo. nat. effi. ſui. §. ſi qs aũt. & l. in ꝯcubinatu. vr̃ ꝙ quãtũ ad certos reſpectus, & in certis caſib. vna cum filijs ſuis ẽi legitimis, & naturalib. ſuccedant, vt l. pen. C. ad Orfi. ẽt ſine eis, vt Inſt. eo. titu. §. itẽ q̃ſitum. ad alimenta, & eorũ partib. in certis caſib. & certa parte ſuccedãt, vt in præall. ti. qui. mo. na. effi. ſui. §. diſcretis. & §. ſeq. Itẽ in quodam alio caſu pietatis intuitu, vt hr̃ in l. vxor. §. codic. ĩ fi. ff. de leg. 3. Itẽ in quibuſdã caſib. in quib. a talib. filijs ſubſtitutus excludatur, vt l. ex facto. §. ſi qs rogatus. ff. ad Treb. alias aũt minime cõprehendi vr̃, vt C. de inſt. & ſubſt. l. generaliter. §. fi. dum ergo, vt ex pmiſſis apparet, in certis caſib. tñ, & quo ad certos reſpectus tñ dictus filius nãlis tñ, loco nãlis, & legitimi hẽat, ſequit ꝙ in cæteris caſib. prædicta rñ, quæ in ꝯrium eſt adducta p d. l. filiũ. cum ꝯcor. pal. firma, & ſolida maneat, & p ꝯñs exceptio dicti ſtatuti, q̃ filium a dicta gabella excludit, & eximit, locum nõ hẽt in filio nãli. ar. ĩ Aut. de non alie. §. vt aũt. & ff. de teſt. mi. l. trib. §. cũ aliqs. ad hoc facit, ꝙ Io. And. text. de bap. & eius effec. c. 1. in cle. ad idẽ, quia quo ad cõmodũ filiorũ nãles filij nõ ſunt filij, quo ad honorẽ parẽtũ ſic. & ita ſolet no. in l. 1. ff. de re. iu. & p Dy. ext. eo. ti. in pręmio. Ad huiuſmodi cõfirmationẽ accedit, quia lex ubi põt operari ſm ſignificatũ ꝓprium verborũ, nõ eſt ad improprium trahẽda, vt l. verbis ciuil. & l. in pupill. & ibi not. de vulga. & pup. l. librorũ. §. ꝙ tñ. Caſſius. ff. de leg. 3. & l. non aliter. & l. Scęuola. & ꝙ ibi no. ff. ad Treb. ſed ſtatutum ipſorum poteſt operari ſm proprium ſignificatum, ſm ꝙ eſt, ergo & c. De huiuſmodi genere pſonarũ modicũ eſt curãdum, cum maxime hodie ex tali coitu nati rariſſimi inueniantur, vt in facto eſt notum. Quid de vulgo quæſitis, ideſt de his qui ex publica, & vulgari meretrice nati ſunt? & certe hi mul-

tom-

ADDITIO.

2 Be F. Land. Et naturali. Quòd immo appellatione filij non comprehendatur naturalis in ſtatutis, tenuit Pau. de Caſt. conſi. 69. & Io. de Imo. in clem. 1. de baptiſ. & Pet. de Anch. ibi. & in conſi. 77. Ang. vero cõſ. 30. incip. Domina Franciſca. tenet idem quod Doc. conſulens ſup. in proprijs terminis. & idem in fortioribus terminis in ſpurio dominus Benedictus de Plumbino, conſi. 354. quod eſt inter conſilia Ang. mari ne quando verba ſtatuti ſunt naturalia, vt puta filius, quod tunc veniat ſpurius. contrarium tamen conſuluit Ang. conſi. ſeq. ꝙ ſpurius non comprehendatur. Dictarum opin. veritas videtur colligi ex his, quæ no. per nouam l. ſemper. & in l. parentes. de in ius voc. Et an appellatione fratris veniat ſoror. vide Alex. conſi. 97. lib. 2.

Digitized by Google

tominttis, quam naturales tm̃ filiorum appſone cōprehēduntur,
cum nec patrē cenſeantur hr̃e . vnde ſolent filii ſpurii appellari.
Inſtit. de nuptiis. §. ſi aduerſus. ibi, itaq;. de leg. ſucceſ. agn. §. vulgo.
idē de ince. neſa. & adul. vt in præall. §. ſi aduerſus. Inſt. de nup. qui
nimo non ſunt digni appellari filii, nec a parentib. alendi, nec eis
pōt ſuccedere, vt breuiter dicam, & oī bñficio legis prorſus ſunt
excluſi. C. de ince. nup. l. ſi quis inceſt. circa princ. ibi, ſed neq; vxo
rem, neq; filios ex ea editos habere credantur, vt in præalleg. Aut.
q. mo. na. effi. ſui. § pe. & C. de nat. li. aut. licet. ī fi. Cōcludo ergo, ꝙ
d. rl̃a de filiis legitimis intelligenda eſt de naturalib. & legitimis
2 tm̃. Circa ſecundum † vr̃ dicendum prima facie, ꝙ appſone fratris
a cōtinetur ſoror.[a] ff. de pac. l. tres fratres. ff. fam. erci. l. Lucius. in
prin. & rō, quia maſculinum concipit fœmininum. ff. de leg. 3. l. q
duos mulos, & de verb. ſig. l. 1. Ecōtra vr̃, ꝙ nō, cum in dicta parte
ſtatutum loquat̃ in maſculo, & ſic ad fœminam non debet extēdi
ſed de eo. ſ. fœmineo ſexu in dicta parte pro omiſſo eſt habēdum,
& ſic cum de ſororis filio in ſtatuto non diſponitur, dicēdum eſt
ſm̃ rl̃am poſitam in principio dicti ſtatuti, quę eſt vt ad ſolutionē
dictæ gabellę teneat̃. ff. ſo. ma. l. ſi vero. §. de viro. & præall. §. vt aūt.
ſed vt primus pūctus clarius poſſit, videri allegatur in cōtrarium,
3 † ꝙ dicta exceptio intellig poſſit, & in fauorem ſuum extēdatur
ad filios natos de concubina, quæ donec, &c. Et ſic certum, ꝙ ap
pellatione filiorum continētur quinq; gña filiorum, vt in Auth.
qui. mo. na. effi. ſui. §. palā, & illā ſummat Azo in d. ti. §. 1. Præterea
aut habent aliquam exceptionem, ꝙ aliqui ex prædictis nō ſunt
digni nominari filii, vt in præall. titu. & §. remanet ergo ꝙ natura-
les ex concubina ſint, & nominentur filii, vt in Auth. de non alie.
§. vt aūt. ad idem facit, ꝙ filiorum appellatione cōtinētur ex nobis
deſcendētes. ff. de ver. ſig. l. liberorum. §. & Papinius. & qui ex ma
ſculo & fœmina procreant̃, filii qui dicuntur ēt ſine nuptiis, vt ff.
de iuſt. & iure. §. ius aūt. ad idem, quia ſtatutorum intellectus ma-
gis circa ea, quæ ſunt facti verſant̃ , quam circa ea, quæ ſunt iuris,
ext. de conſt. c. 2. lib. 6. ſed ponderatio verborum quantum ad ea,
quæ ſunt facti, reſpicit naturales, ergo ēt hic de naturalib. intelligi
dēt. Ad idē facit qd̃ not. per Doc. C. ad leg. Iul. maieſt. l. quiſquis
§. filius. vbi tenentur crimine læſæ maieſtatis nō nati de legitimo
matrimonio, dummodo tūc temporis ſint nati. ſed ſi illud eſt ibi
quantum ad pęnam multo magis q̃tum ad bñficium, q̄a fauores
ampliandi, & odia reſtringenda ſunt. & in hoc ſtatuto eſt fauora-
bilis iſta exceptio quantum ad illos quos lex non proſequit̃ vt o-
dioſos, licet non foueat in aperto. ergo includātur ſub diffinitiua
ēt indiffinitiue ꝓlata, vt ff. de leg. 2. l. plurib. & l. ſi pretio. cum ſimi
lib. & hanc partē tenet Accur. in l. parentes. de in ius voc. Nō ob.
alleg. in ꝯrium, nam l. filium, loqtur de nāli, & legitimo. ꝙ patet,
q̄a eſt in titulo in quo quæritur de iure patriæ poteſtatis, ꝙ eſt pro
prium ciuium Romanorum patrum in filios, & tunc diffinit, &
declarat q̄s eſt filius, nunc. ſ. in poteſtate. & certe bñ rñdetur, ꝙ ille
qui naſcitur ex matrimonio. Diffinitio aūt filii eſt illa, de qua dixi
§. ſed lex declarat, ꝙ mater nō pōt vocari in ius ēt a vulgo quæſitis
ſed pater certus eſt quē nuptiæ demōſtrant, non aūt diffinit quid
ſit pater. itē nō excludit, ꝙ ille q quærit filium ſine matrimonio,
nō ſit pater, ibi ēt no. Nō ob. in Auth. ma. & auiæ. §. ad hoc. qui ve
nit ad declarationē. l. filium ꝑall. non ob. ꝙ no. in Auth. quib. mo.
nat. effi. ſui. §. ſi q̄s aūt defunctus, q̄a proteſtatio eſt illa, & ſit adhoc
vt ſciri poſſit q nō ſunt legitimi. non ob. qd̃ no. Ioan. And. ext. de
baptiſ. & eius ef. in clem. q̄a loqtur de Regibus, & Principibus, &
filiis eorum, in quo caſu filii poſſunt in regno ſuccedere, & princi
patu, q̄a regalis dignitas, & principatus non competit niſi filiis, q
regnare poſſunt, & principari, & eis dat regnum cauſa bñficii. ſi er
go filius non pōt eſſe Rex, ergo nō dēt in domo baptizari, q̄a ceſ-
ſante cā ceſſat effectus. Non ob. l. 2. C. ad leg. Iul. de adul. q̄a illud
nō excludit, ꝙ non ſint legitimi, ſed in illo caſu facit l. drīam inter
nāles tm̃, & legitimos, ſicut in aliis iurib. vt l. generaliter. C. de iſt.
& ſub. ff. ad Treb. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. cum ſimi. vel forte
illa ſolutio nō eſt vera, nec colligit̃ ex ꝑdictis legib. Contrarium
vr̃ verum, q̄a de commodo filiorum tractatur, cum de tutela ip-
ſorum tractatur, & quo ad illū punctū habētur pro filiis, quia ma
tri filiorū tutelam, &c. q̄n mu. tu. offi. fun. poteſt. in auth. ibi poſi-
ta. Bar. Pro intellectu Bar. in §. quis in Auth. qui. mo. na. effi. ſui.

A D D I T I O.

a Soror. Vide ſup. conſi. 97. 1. lib.

C O N S I L I V M CCXXX.

1 *A quo tempore currit tempus laudi, quo mādetur, ꝙ intra 15. dies debeat pars aliquid facere. Itē an notificatio facta parti ſufficiat, ſi ſit p notariū tantū, & non dedit copiam parti. Itē ſi vtraq; pars venit contra laudū, an vtraq; teneatur ad pœnam, vel altera, an nulla.*

Domine Iacobe primo vos quæritis, ſi arbiter laudauit,
ꝙ Titius debeat dare Seio intra 15. dies ꝓxime
futuros decem, & Titius ignorans nō dedit decē a tpe ſciē, demū
fuit in mora per plures dies, an inciderit in pœnā? Ad quod reſpō
1 deo, † ꝙ dicta verba, intra quindecim dies, debeant intelligi a die
lati laudi, & ſentētiæ. caſus eſt. ff. de ſtatu libe. l. 3. §. ſi quis hr̄di. ab-
ſurdū n. eſſet alr̄ intelligere, vt l. in diem. in prin. de cōd. & demō.
vnde ſtando per quindecim dies poſt ſnīam, eſt in mora, & inci-
dit in pœnam. Sc̄do p vos quæritur, laudatum eſt, ꝙ debeant ſib
ad inuicem facere finem, & quietationem coram notario, & nota
a rius notificauit parti, [a] & nō aliter oſtendit inſtr̄m, an incidat in
pœnam. Rñdeo ſufficit, ſi notarius nunciat, nec debet copiam da
re niſi petatur. de elec. c. cauſam. in cle. inſtr̄m aūt nō hēt authori-
tatem niſi a notario. Sufficit enim ſi notarius nunciauerit, nec te-
netr̄ oſtendere, vel dare inſtr̄m, niſi fuerit petitum. Item aduerten-
dum, quia ſi tu non conſenſiſti ſententiæ, nec ego, neuter incidit
in pœnam, vnde in prædictis multum aduertas, &c.

A D D I T I O.

a Ber. Land. Parti. Vide omino Rom. conſi. 6.

C O N S I L I V M CCXXXI.

1 *Rector parochialis eccleſiæ non poteſt etiam pro ſuis neceſſitatibus, et debitis iam cōtractis obligare fructus eccleſiæ percipiendos poſt obitum ſuū. Item in quib. habet plus vſufructuarius quam clericus in bonis eccleſiæ.*

Dominus Ioannes monachus monaſterii ſancti Petri,
& Prior obedientiarius alterius eccleſiæ ad
d. monaſterium ſpectātis, dum eſſet infirmus ea infirmitate qua
obiit, ꝯceſſit cuidam ſuo fratri ſeculari fructus ꝑcipiendos de poſ
ſeſſionib. dictæ eccleſiæ, eo anno poſt mortem dicti rectoris, &
hoc q̄a ipſe rector fuit confeſſus dictum ſuum fratrem ſatisfeciſ-
ſe quibuſdam creditorib. & ēt medicis, quib. ſe fore obligatum ꝯ-
feſſus fuit. deinde fuit mortuus ante recollectionem fructuum,
nunc quæritur, an dicti fructus de iure pertineant ad dictum fra-
1 trē rectoris. † Dico ꝙ non, licet clericus, vel ꝓlatus eccleſiæ æqpa-
rentur vſuario, vel vſufructuario: verūtamē minus hēt in fructib.
ēt ꝑceptis de bonis ecclę, q̄ ēt oīno dn̄s fructuum ꝑceptorum, ni
ſi quantum ad fidelem, & debitam ſatisfactionem, prout late dr̄
de hoc p Arch. ext. de reſcrip. ca. ſtatutum, circa fi. lib. 6. Præterea
certum eſt, ꝙ vſufructuarius non facit fructus ſuos anteq̄ ſint a ſo
lo ſeparati, & ī horrea reconditi, vt ff. quib. mod. vſusfr. ami. l. vſuſ-
fructus. Inſt. de re. diui. §. is vero. cum ergo minus iuris hēat ꝓlat⁹,
& rector in fructib. bonorum eccleſiæ, quam vſufructuarius, con
cluditur, ꝙ ſicut vſufructuarius non pōt alienare, nec facere fru-
ctus ſuos, qui percipiēdi ſunt poſt eius mortem, multo minus po-
terit Prælatus. certum eſt, ꝙ prælatus non pōt rem eccleſiæ loca-
re in tp̄s, ꝙ ſe extendat ad tp̄s ſui ſucceſſoris, niſi pecunia eſſet ver
ſa in vtilitatem eccleſiæ. no. per Ber. ext. ne præl. vic. ſuas. c. vlt. ſic ī
caſu propoſito conſtat, ꝙ pecunia nō eſt verſa in vtilitatem eccle
ſiæ. Præterea ſi ꝯcedimus d. ꝯtractum valere, ſequeretur, ꝙ ſi quis ha
beret aliquod bñficium modici fructus, qui non ſufficerēt ſibi ad
victum, poſſet pro ſua ſuſtentatione vēdere fructus pro centum
annis, & pecuniam vertere ad ſuas neceſſitates, & ſuum victum,
in præiudicium ſucceſſoris, ad quē pertineret ſolum murorum
cuſtodia, quod eſſet abſurdum. ergo non eſt ꝑmiſſum, vt l. 1. & l.
nam abſurdum. ff. de bo. libe.

C O N S I L I V M CCXXXII.

1 *De l. cum antiquiorib. C. de iu. delib. an ſci tia patris. ſ. ꝙ hæreditas ſit delata ad filiā ſuā impuberem, ſufficit ipſi filiæ ad tranſmittendū ius deliberādi ad proximos. & concluditur ꝙ ſic, tamen ſi pater ꝑdeceſſit filiæ, poſtea filia moriatur, ex quo tempore eius mortis neſcinit, non tranſmittit.*

Domina Cecilia deceſſit ſuperſtitib. ſibi Thomaſo mari
to ſuo, & dn̄a Bartola matre d. Thomaſi, & ſu
ꝑſtitib. ſibi dn̄a Goliaca, & Cōceſſa infantib. ſuis, & dicti Thoma
ſi filiabus, & ſuperſtitib. dn̄a Frāc. & do. Ioanna ſororib. dictæ dn̄ę
Ceciliæ. Deceſſit Goliaca ſua, & d. Thomaſi filia in infantili æta-
te, ſuꝑſtitibus dicto Thomaſo ſuo patre, & dn̄a Bartola ſua auia
paterna, & Conceſſa eius ſorore, & Ioāne ſuo patruo. poſt hæc de-
ceſſit. D. Thomaſus, ſuperſtitib. eidem dicta dn̄a Conceſſa, eius fi
lia, & d. D. Bartola eius matre, cum d. Ioāne ſuo fratre, per quem
Thomaſum hæreditas d. Goliacæ adita non fuit, qui Tho. ſciuit
mortem d. Ceciliæ, & d. Goliacæ ſuæ filiæ, & morti vtriuſq; ipſarū
præſens fuit, ac ēt d. Thomaſus inſtituit ſibi hæredem d. D. Barto
lam eius matrem, quæ Bartola hæres d. Thomaſi habuit penes ſe
res dotales d. D. Ceciliæ, videlicet lectum, coffanos, & pannos d.
D. Ceciliæ, & de ipſis reb. vendidit, & nunc partem ipſarum rerū
habet, & poſſidet, ſubſequenter deceſſit d. Cōceſſa in infantili ęta
te, non adita hæreditate d. Ceciliæ ſuæ matris, ſuperſtite eidem d.
D. Bartola ſua auia prima, & dictis Franciſca, & Ioāni ſuis amitis
& d. Ioāne ſuo patruo. Quæritur modo, ad quem, vel ad quos hæ-
reditas dictæ Cecilię ſit quæſita, vel pertineat? In nomine domini
amen. In quæſtione prædicta aduertendum eſt illud ꝙ ponitur, d.
Thomaſum ſciuiſſe mortem dictę Cecilię ſuę vxoris, cum enim
eſſet legitimus adminiſtrator filiarum ſuarum propter ſcientiam
eius ipſæ filiæ v ſit ſciuiſſe, ſm̃ quod dicimus de ſcientia tutoris, vt
ff. de vſuca. l. ſequitur. §. ſi pupilli. de verbo. obliga. l. ſi ex legati cau
ſa, de bo. quæ libe. l. cum non ſolum. in fi. ꝑp quam ſcientiam quę
1 libet dictarum filiarum decedens tranſmittit in auum ius † deli-
berandi, & adeundi hæreditatem matris ſuæ, vt C. de iure delib. l.
cum antiquioribus. Hoc præmiſſo eſt aduertendum, ꝙ iſtud ius
deliberandi, ēt ad eundem tanquam ad hr̄dem tranſmittit, & trā
ſiens ad hr̄des, ſicut alia iura hæreditaria tranſeunt ad hæredem
dicti patris, vt ff. de pe. hære. l. item videndum. §. fi. & quod ibi no.
per glo. ex his apparet, quod ſicut dictus Thom. pater habuit ius
adeun

Digitized by Google

adeundi hr̃ditatem d.D. Ceciliæ ex perſona d. Goliacæ decedẽtis
ante eum, tam ex iure ſpãli.ſ.patris ſibi competenti, ꝑ l.ſi inſanti.
C.de iu.delib. quam ẽt de iure communi ex virtute iuris deliberã
di, trãſmiſit ad eam ſicut ad quemlibet alium hr̃dem, ꝑ d. l.eum
antiquorib. ita iſtud ius adeundi de iure communi ex virtute iuris
deliberandi trãſmiſit ad d.D. Bartolam eius mr̃em hr̃dem ex te-
ſtõ, patet ergo manifeſte, ꝙ d.D. Bartola habuit ius adeũdi hr̃dita
tem d.D. Ceciliæ ex pſona d. Goliacæ intra annum, ſed intra illũ
annum adiuit, vt ſtatim dicam, ergo apparet, ꝙ d. hr̃ditas d.D. Ce-
ciliæ ꝓ parte d. Goliacæ pertinet ad d. Bartolam. Quod totam adi
uit, apparet ex his, quæ ſup. ponuntur, nam bona d. D. Ceciliæ te-
nuit, & quædam ex his diſtraxit, quæ citra ius, & nomen hæredis
fieri non poſſunt, ergo inducitur aditio, vt l.pro hærede.l. Papinia-
nus, ff.de acq.hær.l.1.& 2.C.de acq.hæ. Reſtat, vt videamus, qd iu
ris ſit de hæreditate d.D. Ceciliæ pro portione d. Conceſſæ ſuæ fi-
liæ decedentis poſt mortem d. Thomaſi ſui patris, & cõſtat, ꝙ di-
cta Conceſſa ius deliberandi non habuit, neque ad ſuos hæredes
tranſmiſit, nam tempore quo d.Conceſſa deceſſit, non hẽbat, pa-
trem, nec tutorem, nec alium adminiſtratorem legitimum, & ſic
non poteſt dici, ꝙ deceſſerit ſciens vere, quia infans erat, nec fuit
ſciens, quia adminiſtratore carebat, nec poteſt dici, ꝙ pp ſcientiã
patris tranſmittatur ius deliberandi, quia l. cum antiquiorib. req-
rit, ꝙ quis ſciens deceſſerit, hoc eſt, ꝙ ſciã ſit adiuncta tpe mortis,
vnde ſi pater vixiſſet tempore mortis d.Conceſſæ, tranſmiſiſſet di
ctum ius, prout dictum eſt ſup. in præced. Sed quia pater ante de-
ceſſit, & ſic d. ſcientia non fuit coniuncta morti d. Conceſſæ, non
potuit transferre ius deliberandi, & ad hoc, ꝙ ſcientia debuerit eſ
ſe coniuncta morti, facit ff. de noxa.in delictis, §. ſi exceſſus, & de
teſtam. mil.l.ſi Titius, cum igitur ipſa conceſſa non adiuit hæredi
tatem d.Ceciliæ ſuæ matris, nec alius ſit, qui poſſit ex eius perſona
apparet, ꝙ ipſius Conceſſæ portio accreſcit dominæ Bartolæ, quæ
habet portionem Goliacæ, vt ff. de ſuis, & leg.l. ſi ex plurib. vbi eſt
expreſſum. Et ſic concluditur, ꝙ hæreditas dictæ Ceciliæ in totũ
pertinet ad dictam Bartolam auiam paternam dictarum pupilla-
rum. Et ita conſuluerunt dominus Bar. & dominus Franc. Tigri-
nus de Piſis.

CONSILIVM CCXXXIII.

1 *Si ſtatuto cauetur, ꝙ præſtans auxilium ad delictũ puniatur in mille libris tunc præſtans opem ad homicidiũ commiſſum per plures, non tenetur ni ſi pro vno auxilio, & non pro multiplici.*

Lege Municipali hr̃, ꝙ præſtans auxilium ad delictum com
mittendum puniatur in mille libris. Et plures ſimul ĩ
perſonam Titij homicidium commiſerunt. Sempronius eis præ
1 ſtitit ad prædicta. Quæritur, † an d. Sempronius puniatur in mille
pro qualibet percuſſione, nam ad pluralitatem delictorum ſequi
dẽt pœna pluificata, vt l. nunquam plura, ff. de priua. deli. & l. rele
gati. de pœnis, & l.ſi adulterium cum inceſtu. de adult. l. 1. §. antep.
ff. ad Turp. In õtrium dico, ꝙ vna pœna ſolum veniat puniendus,
ac ſi vnum tm̃ ſolum fauorẽ præſtitiſſet, nam quod operaĩ multi
pliciter connexitas in eadem perſona, operatur cõcurſus ad idem
tempus in idem delictum, in diuerſis perſonis, quæ communicato
conſilio, & communiter ad delinquendum pceſſerunt, vt not.
colligitur in l. Sempronius, §. ſi in ſepulchro, ff. quod vi aut clam.
Sed connexitas plurium actuum ad eundem finem tendentium
operatur, ꝙ vna pœna ſit tm̃ impoſita, vt illud, in fi. ff. ad legẽ Aql.
& ſic vna pœna pro oĩb. imponatur, pro hoc facit l. 2. ff. de his qui
deie. vel effu. & l. 2. §. omnibus coactis, ff. vi bono. rapto. & l. item
apud Labeonem, §. ſi curauerint, ff. de iniu. & de hoc in l. ſi in rixa
ff. ad legem Corn. de ſica. Et ita conſulo ego Bar.

CONSILIVM CCXXXIIII.

1 *Omiſſio inuentarij priuat hæredem Trebellianica ſicut Falcidia.*
2 *Actiones, & obligationes non ſunt mobilia, nec immobilia, ſed ſpẽs de ꝑ ſe.*
3 *Hæres non conficiens inuentarium non detrahit æs alienum.*

Lena Mactarelli fecit teſtm̃, & iſtituit hr̃des ſuos duos filios,
Andræam, & Antonium, & eis ſubſtituit, vt in inſtro
eius continetur ſcripto manu ſer Andreæ notarij, & in ipſo teſtõ
talem vltimam voluntatem fecit, ꝙ ſi prædicti filij ambo decede
rent ſine liberis, voluit ꝙ eius hr̃ditas, & bona oĩa deuenirẽt ad Pe
trum ſuum fratrem, modo Andræas in vita ſua de bonis, & hr̃di-
tatibus iſtius Lenæ vẽdidit vltra dimidiam, & demũ poſtea mor
tuo Antonio in pupilla ætate, iſte Andræas fecit teſtm̃, & in ſuo te
ſtõ onerauit ſuam hæreditatem debitis & legatis, & Petrũ pdictũ
ſuum fratrem fecit hr̃dem ꝓ parte. & nihil vltra reliqt in ſua hr̃di
tate, q̃ bona ſua, q̃ fuerũt Lenæ, q̃ dẽbãt deuenire in Petrum, q̃ nõ
ſunt dimidia hr̃ditatis d. Lenæ, & fecit ẽt d. Andræas codicillos, in
qb. ẽt reliqt tertiam partem ſuorum bonorum mobilium, & im-
mobilium cuidam Pipo. demum poſt pdicta d. Petrus intrauit te
nutam & poſſeſſionem d. bonorum d. Lenæ ꝓ parte ſibi debita, ꝓ
teſtõ d. Lenæ, poſt adiuit hr̃ditatem dicti Andreæ cum bñficio in-
uẽtarij, & nõ ꝯſtat de inuẽtario. Quærit mõ ſi d. Petrus dẽt hr̃e iſta
bona iure verborum ſcriptorum in teſtõ d. Lenæ, cum non ſit ibi
tm̃ ꝙ ſit dimidia pars pp vendõnes factas per d. Andræam? Viſo
teſtamẽto dictæ Lenæ, & ſi habere debeat partem de dictis bonis
nunquid dare debeat tertiam partem dicto Pipo. vtilis codicillis
dicti Andræ, cum in bonis, & hr̃ditate d. Andreæ nihil aliud ſit q̃
dicta bona, quæ debeant eſſe Petri vigore teſtamenti dictæ Lenæ
1 &c. Viſo puncto prædicto, & comprehenſis in eo examinatis † vr̃
dicẽdum, nullam deductionem fiendam debitorum, vel alicuius
Trebellianicæ ꝑ d. Petrum debitorem, nam Trebellianicæ tunc
põt fieri deductio, vbi hr̃s feciſſet inuentarium: ſi aũt inuẽtarium
nõ fecit, tenetur de ſuo complere, §. ſi vero non fecit. ibi, comple
bit legatarius. in Auth. de hær. & Falc. & no. in l. ſi pecunia, de leg.
ſecundo, quæ ſolennitas omiſſa inuentarij priuat Trebellianica, ſi
cut Falcidia, nam Falcidia eſt nomẽ comprehendẽs Trebellani-
cam, vt no. in auth. vnde ſi parẽs. C. de inof. teſt. ſed lex priuat Fal-
cidia pp omiſſionem inuẽtarij, vt l. ſcimus, §. ſi pfatam. C. de iure
deli. & in Auth. de hære. & Falc. §. ſcimus, ergo Treb. Præterea rõ
inducens inuentarium, & eius beneficium fuit, vt videatur rõ eo-
rum, quæ teſtator dimiſit in patrimonio ſuo tpe mortis ſuæ, vt hæ
res fraudari non poſſit, vt præalleg. §. ſcimus, & §. ſi vero abſunt. de
hær. & Falc. ſed rogatus hr̃s de reſtituendo, ita tenetur ad iſtam ra
tionem fideicommiſſarijs vniuerſalibus, ſicut & legatarijs, parti-
cularib. & creditoribus, vt bene not. in l. tale. §. Titius, de conditio.
& demonſt. & non tenetur per Moder. in auth. ſed cum teſtator.
C. ad leg. Falc. & in add. Specu. noua refert Cyn. ſm Richard. Ma
lumb. & tenet dñs Iac. de Bel. in lect. in Auth. de hæred. & Fal. §.
ſi vero abſunt, & Goffr. in libellis, in ti. de leg. & ſenatuſconſ. & rõ
poſito, ꝙ iſte Petrus poſſit dici rogatus de reſtituendo vniuerſo, ꝙ
exigitur, vt Trebellianica retineri poſſit, vt l. nam ꝙ, in fi. & l. cog.
in prin. ff. ad Treb. §. generaliter, nec ob. quod dr̃, feciſſe inuenta-
rium, quia idem ſunt non eſſe, & non apparere, vt l. in lege, ff. de õ-
hen. emp. ſed ſi cõſideremus relictum factum Pipo tertiæ partis
bonorum mobilium, & immobilium, iſtud fuit legatum tertiæ
partis dictarum rerum, nec fuit commodium actionum, nec cõ-
2 modum immobilium, † qa actiones, & oblĩones ſunt ſpẽs per ſe,
nec eſt mobile, vel immobile, vt l. quam Tuberonis, ff. de pec. &
de ind. l. a diuo Pio. §. in vẽdĩone, & Spe. hoc tenet in ti. de ſat. §. 1.
3 verſ. ſed pone, ꝙ prælatus, † ꝙ aũt hoc caſu non dẽt fieri detractio
æris alieni eſt cauſa, ff. de vſufru. leg. l. fi. prout loquitur de legato
certarum rerum, prout eſt hic, ex eo, ꝙ dixit, mobilium, & immo
bilium. Præterea dictum fideicommiſſum erat debitum ipſi hæ-
redi, a quo relictum eſt ipſi Pipo. & ſic non poteſt deducere, ꝙ te
ſtator põt legare rem hr̃dis ꝓ parte, ſiue in totum, vt l. vnum ex fa
milia. §. ſi vnum. & §. ſi duos, de leg. 2. Præterea cum inuẽtariũ nõ
ꝯfecerit, tenetur pſtare ſolida legata, ẽt ſi vires hæreditatis excedãt
vt C. ad leg. Falc. auth. & cum teſtator. Bar. de Saxofer.

CONSILIVM CCXXXV.

1 *Clauſula codicillaris non conſeruat ſubſtĩonem pupillarem factam de extraneo in teſtamento, in quo poſthumus ignoranter eſt præteritus.*
Nec conſeruat legata in dicto teſtamento facta.
2 *Coniectura, ꝙ teſtator ſuperuixit poſt natiuitatem poſthumi, & non mutauit teſtamentum quando operetur eius validitatem.*
3 *Auth. ex cauſa, ꝙ non conſeruat legata facta in teſtamento, in quo poſthumus eſt ignoranter præteritus.*

a Lapus Fecit a teſtamentum, in quo ſibi ſuos filios inſtituit
hr̃des, quos hẽbat: demum morientib. iſtis filijs, &
mr̃e eorum, idem Lapus accepit aliam vxorem, ex qua habuit ſi-
lios, moritur Lapus nullo alio condito teſtõ, niſi dicto primo te-
ſtamento, in quo de poſthumis nulla eſt habita mentio, niſi quod
ſubſtituerat dictis primis quẽdam ſuum agnatum: modo quærit,
an mortuis dictis filijs poſthumis dictus agnatus hæres ſcriptus hæ
reditatem petere poſſit, vt ex fideicommiſſo venientib. ab inteſta
to pp clauſulam codicillarem, ſi non valeret iure teſtamenti &c.
Scdo an legata deſcripta in teſtamento dẽantur, & vr̃ ꝙ ex vigore
1 dictorum verborum, ſi non valet, vel valebit, &c. † ſcriptus hæres
non poſſit petere fideicommiſ. nec legata debeantur in caſu præ
dicto, quod probo rationibus, & legibus. Sicut per teſtatorem interi
tur clauſula, ſi non valet, vel valebit, &c. ita in teſtamento militis
eſt de iure clauſula, ſi non valet, vel valebit, &c. iure communi, va
leat iure militari, vt ff. de teſtam. milit. l. 3. ſed in teſtõ militari, hæc
clauſula non extẽditur ad caſum, qñ naſcitur poſthumus, de quo
non cogitauit, vt C. de teſt. mil. l. ſi cum vel in vtero, ergo eodem
modo in propoſito. Secundo per rationem l. ſi vnquam, C. de re-
uo. dona. ſicut filij natiuitate reuocatur donatio iam facta, mul-
to magis legata, & fideicommiſſa. Tertio per tex. de vulg. & pup.
l. ex facto. verſi. igitur etiam, vbi expreſſe dr̃, ꝙ non eſt veriſimile,
teſtatorem, vel prĩcipẽ de hoc caſu cogitaſſe, vt voluerit filios na
ſcituros ex ſe hæreditate priuare, ergo, &c. Item per tex. de iu. cod.
l. fina. vbi dicitur, quod non eſt veriſimile prædicta reliquiſſe, ſi de
filijs

ADDITIONES.

a Ber. l. and. Lapus fecit. Breuib. quia hæc in locis vulgarib. pleniſſime examinant, vltra ea, quæ ibi hñt, addite Pau. de Caſt. contrarium tenentem plene, & reſpondentem oĩb. ſup. alleg. conſi. 58. & ſeq. Ang. conſi. 96. incip. Pet. de vrbe veteri tenet op. Bar. de quo ſup. & in conſi. 104. inci. in Dei noĩe. Hæc qõ hẽt duo dubia, in quib. conſilijs dicit, ꝙ cũ hæc qõ eſſet de facto Peruſij, ꝙ oẽs Doctores, ciues & forenſes conſuluerunt, vt ſup. & in conſ. etiam ſuperiorib. 200. & 226.
° Iacob. Meno. Aret. conſi. vlt. col. 1. & 2. Dec. conſi. 490. nu. 8.

Digitized by Google

filiis cogitaſſet. non obſt.l.ſi quis cum teſtm̄.ff.de iure codi.q̄a ibi
teſtator expreſſe noluit, legata deberi A.quia aliàs ab eo, qui ſibi
futurus eſſet hæres abſq; alia conditione, unde eius poſthumum
bene uī ſubſtituiſſe tacite,ut ibi dī in tex.ꝙ hic non eſt,immo po
ſthumus eſt præteritus,& ut præteritus rūpit, & ſic dī eū fideicō-
miſſo grauaſſe.hoc probatur,quia ſicut dicta uerba, ſi non ualet,
uel ualebit,&c. hoc important,ſeu operantur,ut in cauſa inteſtati
illo teſtō,ſeu codicillis ius prioris teſti rumpatur, ut ff. de teſtam.
mili.l.quærebatur.in prin.ubi text.expreſſe dicit,ꝙ uerba hoc im-
portant,ut quibuſcunq; modis,uel conditionibus teſtator uoluit
hæredes,& legatarios habere ex teſtō,ſolū hoc immutat,ꝙ prius
debebatur iure directo, nunc debeatur iure fideicommiſſi, & nil
aliud per d.uerba additur.ſed non eſt dubium,ꝙ uigore teſti teſta
tor uoluit inſtituere hæredem, ſi poſthumus de quo non cogita-
uit naſceretur,ut ſup.probatum eſt in milite.illa.n.uerba,ſi nō ua-
let,&c.hoc important,ut ex eo caſu, quo teſtator noluit eum ha-
bere iure inſtitutionis,ꝙ eſt ſi poſthumus non naſceretur, quo'ca
ſu habeat ſi teſtm̄ contingerit non ualere,uel ex defectu ſolennita-
tis,uel ob hæreditatem non aditam. Ex hoc ēt apparet,ꝙ aliud eſt
facere codicillos ſimpliciter, aliud eſt dicere, ſi non ualet iure te-
2 ſti,&c. Et per hoc nō ob.d.l.ſi quis cum teſtm̄. † Nec obſtat,quod
dī, ꝙ poſt natiuitatem poſthumi teſtator ſuperuixit tanto tpe, ꝙ
potuiſſet mutare teſtm̄ ſi uoluiſſet.nam hæc allegatio tollitur per
l.3.C.de inoffic. teſta.nā illa coniectura tunc aſſumitur,qn̄ alij fi-
lij ſunt inſtituti,ſecus ſi extranei,ut ibi patet in fi. & etiam per ra-
tionem, quia poſito, ꝙ teſtator hoc uoluiſſet in illo medio tēpo-
re,tn̄ iſta uoluntas non fuit legitima,nec facta coram ſolenni nu-
mero teſtium, & ſic nullius ualoris. & prædicta quātum ad illud
qđ quæritur.ſ.de uirib.illius clauſulæ,ſi non ualet, uel ualebit, etc.
3 Supereſt uidere,† an legata debeātur uigore auth.ex cā.C.de lib.
præte. Circa quod omiſſis diſputationibus breuiter ſcribo, quod
ſentio.ſ.ꝙ legata non debeantur dicto caſu, cum teſtator de po-
ſthumo non cogitauit, quia ſicut hodie obſeruantur legata per
auth.non ob.prætentione, ita olim in teſtō obſeruabantur teſta-
menta.ſed tunc non porrigebantur ad prædictum caſum,quādo
præterit poſthumum, de quo non cogitauit, ut d.l.ſi eum uel in
utero.de teſta.mil.ergo &c.Item per rationem d.l.ſi unquam.C.
de reuo.dona.quia ſi reuocatur donatio per natiuitatem poſthu-
mi,multo magis legata. Preterea eſt textus in corpore,ut cum de
appellat.cogno.§.ſi autem hæc obſeruata non fuerint, ex ratione
tex.dicit.n.nullum exhæredatis liberis gn̄ari preiudicium, & ſeqt̄
ne filij falſis accuſationib.condemnentur, hoc refertur ad heredi
tates inſerta cā,non tamen vera,vel ſi falſo accuſantur,& ſequitur
vel aliam circumſcriptionem in parentum ſubſtantijs patiuntur,
hoc referatur ad eos,quos teſtator præterit ſcienter,nam circun-
ſcribere,eſt per dolum aliquem decipere,vt ff.de in integ.reſt.l.1.
& ibi no.ſed in eo,quem teſtator ignorabat, non poteſt committi
dolus,vel circunſcriptio,vnde verba auth.non referantur.Cōclu-
ditur ergo,quod legata non debeantur hoc caſu. Bar.de Saxofer.

CONSILIVM CCXXXVI.

1 *An promittens ſub certa pœna,quod Berta contrahat matrimonium cū ali
quo,teneatur ad pœnam,ſi hoc non potuit facere.*

a **Martinus** Promiſit ſe facturum, & curaturum,[a] ꝙ Berta
ꝯheret matrimonium cum P. adhuc eſſet in
1 pupillari ætate,& † hoc ſub certa pena,adueniente tpe pubertatis
Martinus facit quicquid potuit,ꝙ Berta nuberet dicto P.ſed non
potuit facere. Queritur, an Martinus incidat in penam,ad quā ſit
obligatus ex tali promiſſione. Et facit dubium,quia ſi tm̄ iuraret
Martinus hoc facere,excuſaretur a facto,faciendo quod poterat.
ext.de ſponſ.c.ſicut,& c.ex literis.Item quia ſolet dici, ꝙ difficul-
tas p̄ſtationis non liberat quem a poena conuentionali,vt l.conti-
nuus,§.cum illud,ff.de ver.ob.dico , ꝙ licet difficultas non impe-
diat commiſſionem ſtip̄onis , quo ad illud, quod in ſtipulatione
principaliter deducitur.vt d. §. illud , tn̄ difficultas impedit com-
miſſionem poenalem ſtip̄onis ſm̄ verum intellectum , quod p-
batur,ff.ad l. Rho.de iactu.l.ſi vehenda,§.pe.& fi.& eſt caſus in l.2
ff.ſi quis cau.licet gl.dicat,ꝙ in iudicijs eſt ſpāle,ſed male dicit, &
quæ ſit ratio,ꝙ difficultas impedit commiſſionem poenalē ſtipu
lationis,non autem principalem,colligitur per l.cum res,§. pe.de
leg.& l.apud Iulianum,§.ipſius quoque, & hoc puto verū, & ſic
intelligit Dy.§.cum illud,ſed ſi bene inſpiciatur, eſt caſus ī præal.
l.ſi vehenda.§.pe.in fi. Bar.de Saxofer.

ADDITIO.

a Curaturum.Vide conſi.122.& 279.

CONSILIVM CCXXXVII.

1 *Si mater dotans filiam ſtipulatur ſibi dotē reſtitui ſoluto matrimonio mor
te viri cum filijs,& ſine filijs,an mortua filia cum filijs dēat hēre eandē
dotem,vel cedat lucro viri,quia iſte caſus fuit omiſſus in ſtipulatione.*

1 **Mater** Dedit dotem † p filia, q̄ ſtipulata eſt ſibi dotē reddi
ſoluto mr̄imonio morte viri cū filijs,vel ſine eis,ꝯti-
git,ꝙ ſolutum eſt mr̄imonū morte mulieris,&c.vide ſ.cōſi.130.

CONSILIVM CCXXXVIII.

1 *Teſtam. ū occulti excōicati valet,publici non,et hic quid de teſtō uſurarij.*

a **Exiſtens** [a]Pertus publice excommunicatus, & denunca
tus p eccleſias ciuitatis Peruſij, & pena aggraui
ta dicta excommunicatione p p̄ceptum factum ex parte ordina
rij multis pſonis de ipſius parochia & ꝯta, vt eidē nullatenus par-
ticipare dēant in comeſtione,potu,loquela,& alijs: Condidit teſta
1 mētum,& quæſitum fuit,& reuocatum in dubiū,† an eius teſtm̄
b valeret,[b]vel non.vetus eſt qō,an teſtm̄ excommunicati valeat,&
hincinde variæ ſunt opi.quas recitat Archid. ext.de except. do. c.
pia.lib.6.no.Inn.ext.de ſen.excommu.c.cum voluntate,& Pet.de
Sam.tenet,ꝙ teſtm̄ excommunicati valeat. Hoſtien.in d.c.pia.&
Gfr.in c.canonum magiſtros,ſub hac diuiſione, & diſtictione ad
ꝯſonātiam reducunt,videlicet,ꝙ prima opi.affirmatiua procedat
in occulto excommunicato,ſcda vero opi. pcedat in publico ex-
communicato. Et huius diſtinctionis multę rōnes aſſignātur. Pri
ma ro eſt,quia ſi recte inſpiciantur rōnes , & iura , quæ pro prima
opi.inducuntur,communiter procedunt,& reſpiciunt perſonam
excommunicati occulti,rōnes,& iura p ſecunda reſpiciunt, & p
cedunt ꝯ excommunicatum,& nō contra occultum,& huius di
ſtinctionis euidens ratio eſt,quia licet excommunicatus ſit extra
eccleſiam,tn̄ ſi eſt occultus,non proprie cēſetur extra eccleſiam,
eo ꝙ non euitatur ab eccleſia,& ſecum participandum eſt,& pec
cat,q eum in publico vitat,& pdit ſocio, ideo non eſt mirū ſi eius
teſtm̄ valeat. Publice excommunicatus eſt omnino vitandus,&
quantum ad ſe,& alios extra eccleſias eſt cenſendus, ideo omne
beneficium ex l.proueniens,& deſcendens eſt ſibi denegandum.
p̄miſſa pbantur 7.q.2.ſi tu.ext.de ſen.excomm.c. cum non ab ho
mine,in Auth.de priui.do.§.qa n.dedimus.col.8. Preterea in mul
tis ſimiliter hæc diſtinctio pbatur, conſtat.n. ꝙ reſcriptum impe-
tratum a publico excommunicato non valet,ſecus ſi ab occulto.
Item p̄latus publice excommunicatus non ꝯfert bn̄ficia, & ſi cō-
fert,non tenet collatio,ſecus ſi occulte,& multa alia poſſunt repe
tiri ſimilia.prædicta probantur ext.de reſcrip.c.1.lib.6.& ibi not.p
Archid.ext.de re iud.c.ad probandum,& per id quod not. Innoc.
ext.de do.& ꝯtu.c.veritas,& Io.An.ext.de ſen. excommu.c.decer
nimus,& c.licet,eo.tit.lib.6.quod c.optime facit, nam ibi dicit,ꝙ
excommunicati per denunciationem a legitimis actibus repellū
tur,& hæc vī opi. Archid.in d.c.pia.ibi dum dicit,& iura non plus
tractāt excommunicatum,niſi ꝙ euitetur,& repellatur, ita quod
eius teſtamentum non valeat. Sed quid de vſurario manifeſto, an
eius teſtamētum valeat, dic ꝙ non,niſi de vſuris ſatisfaciat, vel de
ſatisfaciendo cautionem exponat,ſecundum formam illius c.q̄q̄.
de vſur.lib.6.& Hoſt. no.in c.pia. de quo in auth. credentes, C.de
hære.Bar.

ADDITIONES.

a Exiſtens.Addite iſtis plene Ang.conſi. 10.inci.in Dei nomine, in cauſa prædicta.
& Vide Fede.conſi.76.
b Valeret.Vide Feder.conſi.67

CONSILIVM CCXXXIX.

1 *An teneatur reddendo rationem tutor conſignare pupillo res deſcriptas in
inuent ario.*

Proponitur, ꝙ Archolus Goffredi de Tuderto aſſum
pſit tutelam Simonis,& Mathæi violen
ter pupillorum,q Archolus inuētarium fecit,& in inuētario po-
ſuit certas domos poſitas in comitatu vrbis veteris,& ēt turrim,q̄
olim fuerat dn̄i Griſpōdi cum oīb.adiacētib.,pponit ēt,ꝙ hic d.tu
tor dictas domos poſitas in ciuitate Peruſij poſſedit, tn̄ dictorum
bonorum poſſeſſio fuit occupata p quoſdam nobiles de Tuder-
to ēt ciues Peruſinos tpe guerræ ciuitatis Tuderti,quo d. Archo-
lus non patitur pariter venire ad ciuitatem Peruſij proponitur ēt,
ꝙ aliarum poſſeſſionum ſupra ſcriptarum d. Archolus nūquam
habuit poſſeſſionem,nunc tpe reddendæ rōnis petitur ab ipſo Ar
cholo per dictos pupillos,ꝙ reponantur in poſſeſſionem dictorū
bonorum,cum ea in inuentario poſuit,quærit̄ quid iuris. Ad præ
1 dicta rn̄deo,† ꝙ licet dicatur in l.fi.in princ. C.arbi.tute.ꝙ ea quæ
ſcripta ſunt in inuentario faciant fidem contra tutorem,adeo ꝙ
non admittitur probō in ꝯrium,tamen illud debet intelligi, qua-
tenus ſignificatio verborum neceſſitatem importet, & non aīr,
nec.n.debet a ſignificatione verborum recedi,vt l.non aīr.de leg.
3.& l.ſi is qui nauem,§.1.ff.de exer.ſed ſi bene dicti inuentarij ver
ba inſpiciantur, d. Archolus non aſſerunt ſe dictas res inueniſſe,
ſed ſolum aſſerunt illas in hæreditate eſſe,ꝙ poteſt eſſe ſine poſſeſ
ſione,vt l.rem in bonis,de acq.rerum do.& ipſi,qui dicta bona in
inuentario poſuit,licet dicta verba interpretari,vt l.ſi quis intētio-
ne,de iud.ſufficit ergo dicto Archolo, ꝙ ipſe tpe reddendæ ratio
nis oſtendat inſtrumenta,& iura,per quæ apparet dicta bona eſſe
in dicta hæreditate iure dominij,vel quaſi,licet non in iure poſſeſ
ſionis teneatur reaſſignare poſſeſſionem ex vigore dicti inuenta-
tarij,cum eas ad ſe perueniſſe,vel inueniſſe in bonis inuentarij nō
aſſeritur. Quātum vero ad dictas domos poſitas in ciuitate Peru-
ſij , quæ occupatæ dicuntur , vī ſufficere dicto tutori,ſi dictas do-
mos reaſſignet,& de occupatione fidem faciat, nō.n.teneī tutor
de caſu fortuito,vt l.qcqd.C.arbi.tute.ſed dicta occupatio, vt ppo
nitur,eſt vt caſus fortuitus cum nulla poſſit ei culpa imputari,vt l.
ꝯtractus,de re.iu.ad quod facit, ꝙ ſupponitur, ꝙ pp guerras, & in-
ſidia s

ſidias ad ciuitatem Peruſij accedere non poterat, ea pp ab omni culpa vr̃ excuſari, vt l.2.§.ſed & ſi quis.& §.ſe.ff.ſi quis cautiõ. Bar.

CONSILIVM CCXL.

1 *Ad hoc, vt hęres incidat in pęnam propter non ſoluta legata, requiritur, ꝙ fuerit interpellatus.*

1 **Proponitur** ꝙ viſo † teſtamento Franciſconi, in quo ↄ̃tinetur &c. Vide ſupra conſi.29.

CONSILIVM CCXLI.

1 *Subſtitutio facta ſi ſine filijs deceſſerit, per verbum, adueniat, quod ſit fideicommiſſaria, pupillo in pupillari ætate decedente, & nu. 2.*

3 *Verbum, deueniat, & perueniat, quod ſint verba communia, & trahuntur ad fideicommiſſum.*

Pater Filio impuberi hęredem ſubſtituit hoc modo, ſi filius meus deceſſerit ſine filijs uno vel pluribus, talem ſubſtituo, & ad ipſum volo, ꝙ deueniant bona mea. deceſſit teſtator, eo mortuo deceſſit dictus eius filius in pupillari ætate. Quæritur

2 vtrum † ſubſtitutus directo ſuccedat dicto impuberi, tãquam pupillariter ſubſtitutus, an vero dicta ſubſtõ ſit fideicommiſſaria? & dico prædictam ſubſtõnem fideicommiſſariam eſſe, vt no. Accu. C.de impub.& alijs ſubſt.l.precibus, in gl.quæ incip.ſecus dicerẽ, & ff.de vulg.& pup.l.Centurio, in gl.mag.ver.ſi aũt dixit. & Inſti. de pup.ſubſti.§.extraneo.in glo.quod ſemper. idem tenet Iac. de Are.in d.l.precib.in add.ſua.ver. ſi vero vtat de verbo cõi. idẽ Cy. ibid.& Iac.Bu.do. Azo in ſumma eo.tit.idem no. extra de teſta.c. Ray.hoc tenet Dyn.in diſtinct ſubſtõ.quam ponit in l. Lucius.ff. de vulg.& pup.& Odofr.& multi alij Doct.eſt verum, ꝙ aliqui tenent ↄ̃rium, & allegant gl.quæ eſt Inſti.de pupil.ſubſtit. §.qua rõne, in fi.mag.glo.ſed illa intelligitur qñ teſtator vtĩ diſtributione tẽporum, vt no.in d.l.precibus.vel illa glo. hoc non dicit, quia nõ dicit, ꝙ in pupillari ætate facta per verbum, ſubſtituo, ſit directa,

3 ſed per verbum, † hæres ſit, quia eſt mere directum, prædicta ſunt vera, maxime vbi mater eſt in medio, quia fauore matris dubia ſubſtõ interpretatur ↄ̃ hæredem, vt no.de inſtit.& ſubſti.l. vlt.in d. l.precibus & d.l.Centurio.& d.§.qua rõne.& C.de teſta.milit.l.in teſtamento.in gl.expreſſe tex.in c.1.extra de teſtam. lib.6.quia ibi ſubſtõ facta fuit per verbum mere directum. ſ.per verbum, morietur.prima.n.ſubſtõ ibi facta, & ſecunda etiam ſubſtitutio ibidẽ facta fuit per verbum, inſtituo, vt ibi patet.verbum.n.inſtituo, eſt mere directum, vt ff.de hære.inſti.l.1.§.ex fundo. & §. ſequitur.ff. de teſta.mil.l.quærebatur. ff.de vulg.& pup.l.1.& Dyn.in dicta diſtin. Et ſi dicatur, ꝙ ſubſtõ dubia interpretanda eſt fore directa, vt d.c.ſi pater.& no.de vulg.& pup.ſubſt.l.verbis ciuilib.ibi ĩ ndeẽ, ꝙ illud verbum duobus concurrentibus, videlicet, ꝙ cõueniat verbis ſubſtõnis, & perſonis, hoc eſt ꝙ ſit facta per verba, quæ prius adaptantur ad directam ſubſtitutionem, quam ad fideicommiſſariam, vt ibi patet, & ita intelligit glo.d.l.verbis ciuilib. nam in l. fi. C.de hęr.inſti.per quam legem glo.ſe fundat, erat verbum mere directũ, ſic hæres eſto. ideo trahit ad directam ſubſtõnem. nõ obſtat l.Centurio.nec l.verbis ciuilibus, quia in qualibet earũ fuit facta ſubſtõ per verba mere directa. vt ibi patet ſup.ver. directa. & in gl.parua poſita ſuper illo ver. in d. l.verbis ciuilibus, in j.gl.quia ita facta fuit per verba, ille ſit hæres.licet glo.in l.precib.ſuper hoc dicat ↄ̃rium, ſed in hoc ab omnibus reprobat̃, quia eſt ↄ̃ d.l.Centurio, ſ̃m Dy.& alios. Et p̃dicta ẽt tenet do. Ray.de Forli. & Gul. de Cun.in dicta materia ſubſtõnis. Illud autem quod dixi de ver-

3 bo, ſubſtituo, idem dico † de verbo, deueniat, ſeu perueniat, & his ſimilibus, quia cõia ſunt, vt patet, quia in eorum proprio ſignificatu ſtant æque in ſignificatione directe. ergo verba ipſa ſunt cõia, vnde iudicandum eſt de eis ſ̃m ſubiectam materiam & rõne adiuncti, ſicut de verbo, ſubſtituo, nec ẽt aliter eſt dicendum de verbo, deueniat, quod eſt compoſitum ex de, & veniat, de quo verbo, perueniat, eſt lex expreſſa quæ adaptatur ad fideicommiſſum, vt ff.de leg.2.fideicommiſſa.§.hæc verba. ff. ad Trebel.l. hæredes mei.§.cum ita & C.de fideicom.l. cum virum.vbi reſtitutiones continẽtur appellatione verbi, perueniat; ergo fideicommiſſum continetur ſub iſto verbo.idem probatur in Auth.de reſtit. fideicom.§.manifeſtum, in prin.col.9. Præterea lex dicit, ꝙ hæreditas dr̃ aduenire, quando ex teſtõ defertur hæreditas directe, vel per fideicommiſſum, vt ff.ad Treb.l.j.poſt princ.& ff.de fideicommiſſ. hær.per totum. Præterea expreſſum eſt, ꝙ verbum deueniat arctatur ad fideicommiſſum, extra de teſta.c.Raynal. Præterea magis eſt directum verbum, ſubſtituo, quam verbum deueniat, quod patet.nam ſubſtõ proprie exponitur, ideſt ſub cõditione inſtituo, vt ff.de vulg.& pup.ſubſt.l.1.ff.ad legem Falcid.l. reſtitutione. §. qđ vulgo.§.ſi filio.& tamen in caſu prædicto trahitur ad fideicõmiſſum, & exponitur, ſubſtitutio, ideſt ſecundi hæredis ſtatutio, vt ff.ad Trebel.per totum.& C.eo.per totum.ff.de leg.2.l.vt hęredibus.& l.cum patronus.cum ſimil. Ex quib.euidenter.concluditur ſubſtitutionem prædictam eſſe fideicommiſſariam, & fideicommiſſ.non p̃ fit vti actione nata hæredi, ſed hæreditaria tãtum, facta reſtitutione, vel habita pro facta, vt ad Trebel. cum hęreditas ex fideicommiſſo. Non obſtat quod no.per Innoc.in ca. Raynaldus, vbi dicit, quod verbum, deueniat, eſt directum, quia verũ eſt, quãdo forma inſtituendi hoc importat, vt quia dixit teſtator, ſi deceſſerit in pupillari ætate.tunc.n.rõne adiũcti, hoc importat alias accipitur.verbũ directum.i.deprecatiuum, vt C.cõm.de leg. l.2.ſed non facit ad propoſitum, & eo modo loquitur C.de teſta. l.omnium.cum ſi. Prædicta confirmo maxime in eo caſu, vbi teſtator pro anima ſua ſubſtituit, quia cã ſubſtituendi eſt determinata ad certa bona, ſ.ad bona teſtatoris tñ, quia ſibi ſoli teſtator voluit prouideræ, quia animæ ſuæ tñ conſiderationem habuit. nec. pro anima ſua potuit de alieno largiri.prima, q.1.c.nõ eſt putanda & 14 q.5 immolans.& quia cauſa legandi reſtringit ſignificatum verbi, vt C.de condit.& demon.l.cum talis.§. legato. cui accedit totum illud generale, rõ reſtringit dictum, hoc eſt Brocardum.ſi quis non credit pręductis verbis, credat rõnibus, quia vnam ſubſtitutionem fecit vnum ſubſtituendo, & certum.& iterum vnus cõceptus colĺr ſ̃m vnicum loquendi modum ſubſtituendi, & ẽt ſi plurib.caſibus teſtator loqueretur, niſi differrent ipſi caſus natura ſi ſpecie, vt verbi grata, ſi teſtator diceret, ſiue dormiens, ſiue nõ talẽ ſubſtituo.vnica tñ eſſet ſubſtõ, vt ff.de verb.obl.l.quod dr̃ itẽ ff.de leg.1.l.plane.in prin.& quod legitur, & no. ff.de probat.l.quinquaginta.facit.ff.de lib.& poſth.l.commodiſſime.& C. de poſth. hęre.inſti.l.vltima.in fine.

CONSILIVM. CCXLII.

1 *Auia quod matre non exiſtente in tutela præferatur alijs legitimis*

Prout Supra ſcriptũ eſt, & ↄ̃ſultum in primo in cæteris alijs dubijs, idem dico, & ↄ̃ſulo ego Bart. de Saxoferrato, p eaſdem rõnes.attamen ſuper tertio puncto fuerũt multæ opin. qñ ſunt alij legitimi præter auiam.ſed qñ poſt matrem venit auia,

1 † tunc ſine dubio ipſa volens, & non negligens debet eſſe tutrix omnib.alijs legitimis, & datiuis excluſis. ſoli.n. teſtamentarij ipſi auię præferuntur, vt in auth.matri, & auiæ. quando mu. tutę.offi. fungi põt.& in corpo.vñ ſumit.vnde iſtam auiam dico præferendam.& ẽt ſi eſſet locus datiuo, ipſa auia debet omnibus præferri. Hic erat duplicatum conſilium nu.tali, videlicet 243.

CONSILIVM CCXLIII.

1 *Subſtitutio facta pupillo, ſi deceſſerit in pupillari ætate, vel poſtea, quandocunque ſine filijs, tunc, & eo caſu fiat de omnibus ſuis vnum hoſpitale, matre exiſtente in medio, quod ſit directa.*

2 *Subſtitutio directa admittitur contra matrem fauore piæ cauſæ.*

3 *Vxor, ſi eſt relicta domina, maſſaria, & uſufructuaria, quod exiſtentibus filijs debeat habere alimenta.*

4 *Vxor relicta vſufructuaria, ſicut exiſtentibus filijs non debet habere, niſi alimenta, ita quando bona deueniunt ad ſubſtitutum mortuo filio.*

Fuit Quidam de Aſſiſio inſtituens ſuum hęredem uñ filiũ ſuum, & uxorẽ ſuam reliquit dominam, & uſufructuariam, & ſi filius p̃dictus deceſſerit in pupillari ætate, uel poſtea qñ cunq; ſine filijs. voluit.iuſſit.mandauit, ꝙ tunc in dicto caſu fiat de domibus ſuis unum hoſpitale, & una capella per ſuos fideicommiſſarios, quæ capella ſic facta habeatur pro data, & aſſignata fratribus B. Antonij, & ſub eorum protectione, & reliquit filię ſuę vltra dotem ſex florenos, cętera uero bona ſint dictorum capellæ, & hoſpitalis conuertenda ad perpetuum Dei, & pauperum com-

1 modum. Quæritur, † quę ſubſtitutio ſit iſta facta dicto filio pupillo, qui pupillus in ætate pupillari deceſſit, mater petit legitimam, ideſt debitam iure naturę, & etiam quartam. Item quis ſit intelle-

2 ctus illorum uerborum, & dominã, & uſufructuariam. † Ad primum quæ ſubſtõ ſit illa, & utrum mater totaliter excludatur nec ne. Primo uidendum eſt, an dicta ſubſtitutio ſit cenſenda fideicõmiſſaria, & ur̃ quod ſic, & hoc probatur. Iſta ſubſtitutio facta uerbis directis ab eo, qui poterat ſubſtituere directo fauore matris exiſtentis in medio obliquatur. C.de impub.& alijs ſubſtit.l.precibus, in fine. coniuncta l.Centurio.ff.de uulgar.& pupil.& C.de teſtam. milit.l.in teſtamento, in fine. ita ergo fit hic. Pręterea tantus eſt fauor iuris, ꝙ nedum uerba directa facit obliqua, ſed aliquãdo ſubſtitutum excludit totaliter, qui non excluderetur, ſi mater in medio non eſſet. C.de impube.& alijs ſubſt.l.precibus.& C.de inſtit.& ſubſtit.l.fi. Præterea ſi dicta ſubſtitutio cenſetur eſſe directa iam omnia bona impuberis deuenirent ad ſubſtitutum quaſi ex impuberi teſtamento.ff.de uulga.& pupill.l. quod ſi plures. §. ad ſubſtitutos.& ſic mater repelletur a luctuoſa hęreditate ſui filij, ꝙ eſt iniquum. C.de inoffic.teſtam.l.nam & ſi parentib.& ualidum arg.ad hoc colligitur. C.de impube.& alijs ſubſtit.l.humanitatis. in ratione legis. Prętera probo, quod etiam ſi mater non eſſet in medio, iſta ſubſtitutio debeat cenſeri fideicommiſſaria: prępmitto aũt, ꝙ ſubſtõ fideicommiſſaria poteſt fieri intra tempora pupillaris ætatis, & ſic directa.ff.de leg.1.l.fideicommiſſum. ff. ad Treb.l.Scęuola. Prętera pręmitto, ꝙ in ſubſtõne fideicommiſſaria ueniunt duntaxat bona teſtatoris, & non filij.ff.de ulga.& pupil.l.cohęredi.§.cum filię. Et ex his ſic infero, teſtator uoluit & potuit ſolum ſubſtituere in reliquis bonis ſuis, ut apparet ibi, cętera uero bona teſtatoris, &c. ergo non directo, ſed per fideicommiſſum ſubſtituit, quia ſi directe nõ ſubſtituiſſet teſtator ad bona ſua tñ, ſed ſ.& latius ſubſtituiſſet. Et ꝙ illa uerba ſignificent bona duntaxat teſtatoris, patet ff.de reli.l.a.§. ĩ locũ.& patet.ff. de leg 1. l.Suchum, qui meux erit.de an.& argẽ.leg.l.ſi ita, de leg.3.l.nuper & l.qui ſuos.& arg.ff.de pigno.l. Paulus.& pro hoc eſt argumẽtũ magnum,

Digitized by Google

m?gnum,ex quo mater exiſtit in medio.nã pmiſſa verba teſtõris
bona impuberis cõplecti nõ pñt,niſi p interpratiõnẽ extẽſiuã, ſed
interpretatio extẽſiua non admittit̃ ꝯ matrem , vt præallegatum
ſt ſ.&c. Et ꝯfirmat̃.qa in præfatione continetur vt aſſule?, timẽs
ne de ſuis ſuum poſt obitum,&c. Per quæ verba vr̃ patere,ꝙ teſta
tor tñ de ſuis bonis voluit teſtm̃ ordinare,nec fuit in eius mente
ordinare de bonis impuberis,quod vtruq; feciſſet ſi voluiſſet pu-
pillariter ſubſtituere:præfationes nanq; faciunt nos ſcire & intel-
ligere poſteriora.ff.de hære.inſt.l.fi.ff.de orì.iur.l.1.ff.de eden. l. fi.
§.ſi quis.& §.ſi initium.iuxta illud,nam a primordio ti. poſterior
format̃ euentes.C.de imponen.lu.de.l.1.in prin.li. 11.Sed in ꝯtrariũ
ex aduerſo,ꝙ ſubſtõ in tempore pubertatis ſit directa pupillaris,
patet primo,quia qñ teſtator ita dicit,ſi filius meus ĩ pupillari ęta
te deceſſerit,talẽ ſubſtituo,vel talis ſuccedat.iſta ſubſtõ eſt pupilla
ris expreſſa,vt Inſt.de pup.ſubſtitu.in princ.& no.in prædicta l.pre
cib.& in hoc nemo cõtradicit.immo omnes Doctores,& gl.con
cord.qa eſt facta in forma pupillaris ſubſtõis cui competit, &c.
Sed vbi cõpetit forma verbis incertis,non certis,eſt cõiecturę lo
cus.l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.obl.l.ille.§.cum in verbis,de
leg.3.& de exerc.l.2.§.ſi is qui nauem.l.Labeo.§.ſi vero.de ſupel.
leg.& idem ſi teſtator ſic dicat,ſi filius meus in pupillari ætate de-
ceſſerit,vel moriatur,bona mea ad talem deueniant,vt c.ſi pater.
de teſta.lib.6.extra de teſt.c.Raynal.& idem vr̃ ſi dicat,& deceſſe
rit,&c. bona ſint talis , qa non qlibet ſcit dicere,hæres eſto,vt no.
in l.quoties.C.fam.ercii. ſed ſufficiant qualiacunque verba,apta
tñ,qa leges non formæ verborũ impoſitæ ſunt, nec parãt laqueũ
maxime teſtationib.C.de teſt.l. quoniam indignum.& C.cõmu
de leg.l.1.in prin,& ar.ff.de ꝯh.& commi.ſtip.l.ſcrupuloſam. & l.
omnes.illud.n.nullam haberet dubitationem,ſi teſtõr dixiſſet,hr̃s
eſto,vel ſua ſint bona,vel,ſimilia.ff.de hære.inſt.l.his verbis. nam
vbi de dñio loqmur,de directo intelligimus , maxime in caſu fa-
uorabili & in teſtis,vbi verba ampliſſime accipimus, vt ff.ſi ager
vectig.l.1.§.q in perpetuum.ff.de vſufru.l.ſi Proculus.& ff.de reg.
iu.in teſtamẽtis,cum ſi.Secundo patet,quia illa ſubſtõ eſt directa
qñ nullo medio refert bona & ius diuerſum, ex qua tunc exiſtit,
& rõne eius põt hæreditas adiri nudo animo & bonorum poſſeſ-
ſio peti,& illa eſt fideicommiſſaria qñ fides alterius eſt onerata,ſi
cut cum hæres ſcriptus eſt de reſtituendo grauatus: & vnde hoc
nomen acceperit,patet Inſtit.de fideicom.hæred.in prin. & hic
ſubſtitutus non capit nomen a ſeipſo,ſed per reſtõnem,& ſic ſub-
ſtitutus non habet ius adeundi, ſed poteſt petere, ꝙ hæres ſi non
vult adire cogatur adire & reſtituere,& ſi adiuit & nõ reſtituit ha
bet pro reſtõne ſibi facienda actionem ex teſtamento.ff.ad Treb.
l.quia poterat.& no.in l.1.& 2.de fideicomm hæredi.C.ad Treb.
l.non iſtam.ff.ad Trebell.l.legatis.in fi.& reſtituta ſibi hereditate
non eſt hæres,quia q reſtituit,non deſinit eſſe hæres.ff.de vulg. &
& pup.l.ex teſtamento.§.Iul.de mino.l.ſi ſine.§.ſed quod Papinia
nus.& duo inſolidum non poſſunt hæredes exiſtere.l.quod ꝯ.§.
vni duo.ff.de re.iur.ſed effectu quodam non eſt hæres.ff.quod cũ
eo.l.ſi filius.& qa iſte per aditionem quam fecit hęres ſentit com
modum,quia firmatur in fideicommiſſo,vt C.de fideic.l.eam q̃,
nec poteſt conqueri ſi hęres Trebellianicam detrahit,quia ex illa
hæreditate extrahitur rẽ,ex qua Falcidia.& facit Inſti.ad l.Falc.in
prin.fit quoque ſubſtõ directa verbis directis, vt ſi in pupillari eta
te deceſſerit, Titius ſit hæres,l.1.ff.de vulg.& pup.ſubſtitu.in prin.
fideicom.fit verbis obliqs,vbi idem teſtator vult, ꝙ fideicomm.
ſubſtitutus capiat de manu hæredis,vt Inſt.de fideicum. hæc. per
totum,per verba vero communia quandoque fit directa ſubſtõ,
vt l.iam hoc iure.de vulg.ſubſt.vbi verbum, ſubſtituo,adaptatur
ad directam ſubſtõnem.ff.de vulg.ſubſt.l.Lucius.ſed in fideicom
miſſaria adaptatur ad fideicommiſſum. vnde dicimus ſubſtõnũ
alia directa,alia fideicommiſſaria.enim antẽ ſimplr̃ dicimus ſub-
ſtõnem,directam intelligimus,quia verba ſunt intelligenda per
prius,non per poſterius.ff.de vulg.& pup.l.qui cum plures. de lib.
poſth.l.Gallus.§.1.& ar.d.l.1.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager vectigal
Et quælibet ſubſtõ põt eſſe directa,quæ directam continet proui
ſionem,fideicommiſſaria vero onus,vt C.de inof.teſt.l.ex trib.ſed
pater vr̃ potius in dubio filiæ prouidere quam grauare,quia pater
conſilium capit pro filiis ſuis.ff.de vulg.ſubſt.l. ſcripto. de liber. &
poſth. l.nulla.ff.de vulg.& pup.l.cum filio.C.de cura.furio.l. ſi in
princ.de ſalute ipſorum eſt ſolicitus.de leg.2.l.cum pater. §.man-
do.quod meus cã.l.iſti quidem.& omnia ex voto pater parat fi-
lio.ff.de bo.lib.l.vlt.§.& ideo rectius dr̃,ꝙ ſubſtõ dubia , cum po-
teſt valere,interpretatur directa,vt no.de vulg.ſubſt.l. verbis ciui-
lib. & eſt expreſſum in cap.ſi pater.de teſta.lib.6.Concluditur ex
his,dictam ſubſtitutionem de qua quæritur eſſe directam cenſen
dam.& ita mihi vr̃,nec habet mr̃ conqueri de filio , quia nihil fi-
lius matri fecit,aut de patre,qui nec in aliquo ei tenetur. ff. de in-
off.teſta.l.Papinianus.§.ſed nec impuberis.& d.c.ſi pater.in fi.Nõ
obſtat l.humanitatis.quia ibi in exemplari loquitur, quæ in huc,
& in multis a pupillari differt,Non ob.fauor matris in medio exi
ſtentis,quia iſto caſu non fauetur matri,quia fauor duplex , ſcili
cet patris,& impuberis,vincat fauorem ſolius matris.Et ad l.pcib.
reſpondeo,aut tu arguis ex princ.l.& tunc non obſt. quia fateor,
ꝙ qñ mr̃ eſt in medio,ſubſtõ vniuerſaliter facta impuberi nõ cõ-
tinet pupillarem alias præſumptam,vt l.iam hoc iure.quia tacita
præſumpta non admittit̃ ꝯ matrẽ.l.fi.C.de inſ.& ſubſt.Sed in caſu
a nostro tunc eſt ſubſtitutio præſumpta,immo † vera & certa, & io
admittit̃ ꝯ matrẽ.& maxime ad pias cãs,vt eſt hic,& d. c.ſi pr̃.&
d.§.ſed nec impuberis.aut tu arguis ex fine l.precib.vbi dr̃, ꝙ obli
quatur ſubſtõ fauore matris.& non obſ.quia loquitur poſt tpa pu
pillaris ætatis.ſi.n.impubes filius deceſſerit, mater excluderet, vt
in ſecundo caſu illius legis. Ratio differentiæ eſt,quia intra pupil-
larem ætatem iure communi valet ſubſtõ directa,poſt vero ex pri
uilegio militis valet iure directo,ſi mater non eſſet in medio,vt l.
Centurio.ff.de vulg.& pup. ſed quia mater eſt in medio priuile-
gium militis nõ excludit matrem directo,vt faceret ius commu-
ne ſed eligit quandam mediam viã,vt ſubſtõ obliquetur. poſt tẽ-
pora pubertatis.& ſic nõ obſ. Ad l.in teſtõ.in fi.reſpondeo,ꝙ ibi iꝰ
commune facit pro matre,qa ſubſtõ reciproca facta pſonis diſpa
rib.nõ ꝯtinet ſubſtõnes diſpares,ſed pares,alias eſſet ꝓ parte reciꝓ
ca facta , & pro parte non reciproca , quod eſt ꝯ vim nominis, &
naturam correlationis,vt de accepta. l. fi. & hoc conſiderauit l. iã
hoc iure.§.ſi aliter,licet ergo miles,qui fratrem & filiam inſtitue
rit hr̃des,& inuicem ſubſtituit,poſſit fratri iure vulgari,& filię im
puberi ĩ poteſtate poſitę iure communi directo ſubſtituere:tñ qa
diuerſo iure põt,non vr̃ ſenſiſſe niſi probet̃,quia non poterat pari
rõne ſubſtituere.nec.n.ſunt vulg.& pupil.eiuſdem generis, & cõ
ditionis,nam in pupillari venirent ẽt bona impuberis , in vulgari
non,vt l.Centurio.& ſm hoc d.l.in teſtamento , non faueret iure
materno,ſeu ſpeciali,ſed iure communi,vel ſi faueret, qa mr̃ eſt
ꝯ priuilegium non ꝯ ius commune.& ſic nõ ob. Et ad id quod dr̃
ꝙ ſubſtitutio trahit ad vniuerſum,vt ff.de hære.inſtit.l.1. §.ex fũ
do.& l.cohęredi.§.fin.ff.de vulg.& pup. & eſt directa ſubſtõ,qñ te
ſtamentum põt incipere a ſubſtituto.ff.de hær.inſti.l.ſi quis ita hæ
res inſtituatur. Reſpondeo,ꝙ expreſſio bonorum teſtatoris non ĩ
reſtõne ſed in modum demonſtrationis facta venit.ff.de ſecũ.tab.
l.fi.& ſi dicatur,hoc non fuit in mẽte teſtatoris ordinare teſtm̃ alij
q̃ ſibi,vt patet ex præfationib.teſtamenti: Reſpondeo, immo fuit
de mente a iure pręſumpta,quia pſumitur ſcire iura,quæ hoc dñt,
quæ iura poſſent ſciri conſulendo peritiores.præſumit nanque, ꝙ
conſulte fuit teſtatus,& pente,ex quo ſolẽnitates adhibuit,& cũ
tabellione.C.de vſufru.l.1.ff.de legat.2.l.codicillis. §.vlti. Item ex
verbis conſtat de mente.ff.de ſupel.leg.a.l. Labeo.§.iterum.de le.
3.l.ille aut ille.§.cum in verbis.& ita vr̃ mihi ſup pmo puncto q̃
3 dixi,&c.† Super ſecundo puncto,an vxor debeat habere alimen-
ta,an plenum vſumfructum? dicunt Doct, aut vero cõſideramus
interptationem vulgi,aut nãm verborum ꝓlatorum;tñ ſm nãm
verborum ꝓlatorum loqt̃ l.ſi Titio fundum,ff.de vſufr. leg.& de
leg.2.l.Titio.§.1.in 1.Si vero loqt̃ ſm qd interptat̃ cõſuetudo , &
tunc,aut filius extat in medio,& dẽt hẽre mr̃ alimẽta,vt no.in l.1.
C.ſi mulier ſecun.nupſe.& in Spe.q filii ſint leg.§.1.ver.ſi qs,nam
bonoris cã dñam teſtõr vr̃ vocaſſe,no eam cohæredem libere fe
ciſſe,vt hẽat totum,vt l.volunt.ff.de vulg.ſubſt.l.verbis ſic.ff.mã.d.
l.creditor,in fi.cum p ſimile verbum.vbi nũ extãt filij, ꝯſuetudo
4 ceſſat.† Quid ergo ſi filius extitit ab initio,ſed pr̃ mortuus eſt,&
factus eſt locus ſubſtituto,vtrum mulier ad ius commune reuer-
tat̃?& vr̃ ꝙ ſic,qa filiorum priuilegium ad hr̃des aliter non tranſit
tãquam pſonale.l.in oĩb.ff.de reg.iu.l.1.de priu.de ritu nupt.l.non
ſolum,§.ſi puellæ,cum ſi.In ꝯtrium facit, ꝙ verba teſtõris cęperũt
certo mõdo interpretari,ergo iſta interpretatio vitiari non dẽt,ſi-
cut in ſimili.no.in l.verbis ciuilib.& in l.pcib. qa ſubſtituti repſen
tãt inſtitutum,vt eſt ad hoc arg.l.ſi eum,§.q iniuriarum,ff.ſi quis
cau.& ꝙ teſtõr non ſenſerit de iure dñii , vel effectus , ſed de facto
potius.ff.de c.dim.l.legatum,facit ẽt in eo ꝙ dicit maſſariam, ꝙ ẽ
nomen facti adminiſtrationis,non dñij vel iuris. Non obſ.l.vxori.
de vſufru.qa ibi reliqt vſum fr.ſimplr̃,& pciſe,hic nõ.Præterea ſic
ꝯſuetudo ĩterptaſſe vr̃,& vſus loquẽdi plus attẽdit q̃ ꝓpetas mo-
di ſignificãdi,vt no.ff.de leg.3.l.librorum,§. quod tñ Caſſius. Nõ
ob. l. Titio fundum, qa ibi fuit legatum alternatiuũ certæ rei,hic
incertæ. Non ob.l.creditor, in fi.qa ibi legatum certam formam,
& dominium continebat,hic incertam,& implicitam,&c.

CONSILIVM CCXLIII.

1 *Subſtitutio facta pluribus,ſi aliquis ipſorum decederet ſine liberis,ꝙ nõ ex
pirat vno decedente ſine liberis.*
*Dictio,quiſquis,ſi quis,& aliquis, licet in ſingulari numero prolata ſit,ad
omnes tamen refertur.*
2 *Ordo mentis ꝙ attenditur magis,q̃ ordo ſcripturæ in ultimis voluntatibus.*

Dominus Cato inſtituit Io. M.& N. filios ſuos hęredes
& eos ſubſtituit in hunc modum,ꝙ ſi cõtin-
geret aliquem dictorum filiorum mori ſine liberis, eo caſu ſubſti
tuit alios filios tunc viuentes, an mortuo vno filio ſine liberis,&
ſic exiſtẽte cauſa ſubſtitutionis in perſonis aliorum,directa ſubſti-
tutio expirauerit,quod vr̃,propterea quia vſus eſt teſtõr verbo ſin
1 gularis numeri.† In ꝯtrium,ꝙ in perſona aliorum ſubſtitutio non
expirauerit,immo in pſona oĩum locum habeat, quod ſic ꝓbat̃ ,
nam nã iſtorum diſtributiuorum,quiſquis,ſi quis,& ſi aliquis eſt
vt licet ſint ſingularis numeri,ad omnes referantur,in l.q liberis,
§.hæc

§.hæc verba.ff.de vulg.& pup.& expreſſum eſt de leg.1.l.qui filiabus.§.1.vnde licet ſubſtitutioni ſit locus in perſona primi, poteſt ẽt eſſe in perſona ſecundi,ſed in teſtamento dicti Catonis reperitĩ inſtrõ prædictorum I.& M.ſuorum filiorum,& ſubſtõne facta cõtigit, ꝙ primo extitit caſus mortis ſine liberis in pſona dicti M.& ſic pars bonorũ venit ad dictum I.& M.poſtea euenit caſus mortis in pſona d.Ioã.ſine liberis,qui deceſſit, ſupſtite dicto N.qui extraneũ inſtituit.Quætiĩ quid dictus N. habere debeat de bonis dicti Ioã.a p̃re,& a dicto M.ſuo fratre peruẽtis?ad quę reſpondetur, quod de bonis,q̃ dictus Ioã.habuit a patre,debet deduci ltĩma,& Trebellianica:reſiduum dẽtur dicto N.vt l.coheredi.§.cum filię. ff.de vulg.& pup.extra de teſtam.c.Rayn.de bonis vero, quæ d.I. habuit a dicto M.eius fratre primo defuncto,dico,ꝙ eſt aduertẽdum:nam in dictis bonis partem habuit iure ſucceſſionis ab inteſtato ſibi contingẽtem de legitima & Trebellianica dicti M.& de iſtis nil debet habere dictus N. niſi quatenus ſibi I. reliquiſſet, qa cũ habeat iure ſuo,nõ ex ſubſtõne venit in fideicommiſſo, vt l.qui fundum.§.qui filios, ad l. Falc.aliam partẽ habuit iure fideicommiſſi ſibi debiti ex ſubſtõne paterna,& de hac eſt videndum an veniat in fideicommiſſo? & dubium facit, quia gl.in l.cum virum.C.de fideicõmiſ.& ff.ad Trebell.l.Marcellus.§.quidã,diſtinguit,an primo grauet.ſecũdo roget,an eꝯ: ſed hic neutrum fecit primo, immo vno contextu verborũ grauat & prouidet.in eo.n. quod alteri ſuperuenienti ſubſtituit, prouidit ſuperuenientibus, &

2 grauat morientem.† Circa hoc tamẽ dico,ꝙ ordo mentis potius attenditur, quam ordo ſcripturæ, vt l.cũ p̃r.§.fideicommiſſum, ff.de leg.2.l.nec.n.& ibi per Dyn.de ſolu. Sed non eſt dubium, ꝙ in voluntate teſtantis hic ordo fuit, vt præmorientem grauaret, ſuperuiuentibus prouidit,& filium morientem grauauit de reſtituendo ſuperuiuenti, & ſic apparet, ꝙ in perſona huius ſecundi primo reliquit ſibi,ſecundo grauauit in ordine intellectus,& voluntatis teſtãtis,& ſic totum quod habuit ex fideicommiſſo a primo,venit in fidecommiſſum, quod debetur huic ſuperuiuẽti, & pro hoc vr̃ caſus.ff.ad Treb.l.hæredes mei.§.cum ita,& l.Lucius. §.tres hæredes,in fin.huic autẽ opi.ꝯ dr̃ de leg.3.l.pater.§.quindecim.ibi.n.in eo,quod habetur ab hærede, nõ vr̃ fideicommiſiſſe, ſecundo ibi teſtator de parte rogauit, hic vero ſimpliciter. Item obſtat de leg.3.l.ſi Titius ex parte.ſed ibi rogauit de parte hæreditatis,hic ſimpliciter, vt no.per glo.in l. Marcellus.§. quidam.ff.ad Trebellianum,& ibi etiam probat tex.&c.

Finis libri primi Conſiliorum Bartoli à Saxoferrato, quorum numerus eſt 244.

SECVNDVM VOLVMEN

Conſiliorum Domini Bartoli à Saxoferrato.

CONSILIVM PRIMVM.

1 *An vigore diuiſionis videatur renunciatum iuri fideicommiſſi, quando fuit promiſſum non contrauenire.*
2 *Stante promiſſione de defendẽdo, an ius fideicõmiſſi uideatur eſſe ſublatũ.*
3 *Fraternitas ſubſtituta, an poſſit aliquid petere de bonis emphyteuticis uigore ſubſtitutionis.*
4 *Donatio facta rebelli, & per notarium rebellum rogata, an ualeat.*
5 *Pater an obligetur ad reſtitutionem bonorum filij, ſi per patrem, tanquam miniſtrum ſunt quęſita filio.*

PRoponitur, Quod Rigus Porcide Eugubio,hñt certas poſſeſſiones in emphyteuſim pro ſe ſuis filijs, & hr̃dibus, vſq; in tertiũ gradũ finitũ ab ecclesia maiori ciuitatis Eugubij,& quibuſdã alijs monaſterijs,ad habendũ,& poſſidẽdum,& non alienandũ, nec alicui concedendum ad damnũ dicti monaſterij. Rigus fecit teſtm̃, & Porcellũ, Rodulphũ,& Iouaninũ & Cionectũ eius filios hr̃des inſtituit, & ſubſtituit,ꝙ ſi quis eorũ deceſſerit ſine filijs,portio ipſius deueniat ad ſuperuiuẽtes. Contigit, ꝙ Iouaninus mortuus eſt, & bona ſua remãſerunt libera apud fratres. Deinde dicti Porcellus, & Cionectus diuiſerant bona ſua ꝓpria,& emphyteutica, & in parte dictorũ Rodulphi, & Cionecti venerunt multa bona emphyteutica, & in inſtrõ diuiſionis ꝓmiſit vna pars alteri ipſam partẽ defendere,& guarẽtare ꝯ oẽs perſonas, & ſibi inuicẽ finierunt,& æquauerunt partes, & montones prædictos, & ꝓmiſerunt ꝯ p̃dicta non venire ſub dicta pęna, & oblĩone bonorũ, vt in inſtrõ inde confecto latius ꝯtinet. Deinde dictus Cionectus decedẽs ſuũ hæredẽ inſtituit Rodulphũ,deinde dictus Rodulphus, decedẽs inſtituit Frãciſcum ſuum filium,& eidẽ,ſi decederet ſine filijs,ſubſtituit fraternitatem Sanctæ Mariæ de Mercato, qui Franciſcus immiſcuit ſe hæreditati paternæ, & exiſtens maior 14. ann. donauit cã mortis bona ſua Baldo do. Armani, vt patet ex inſtrõ inde confecto, & mortuus eſt. Hinc oritur quæſtio inter dictum Porcellũ ex vna parte, dicentem bona dicti Cionecti, q deceſſit ſine filijs, pro dimidia ptinere ad eum iure fideicõmiſſi ſibi debiti ex teſtrõ paterno. Item dicit bona emphyteutica debere eſſe ſua ex vigore pactorum appoſitorum in inſtrõ emphyteutico, & dictam fraternitatem ex alia parte, dicentem ſibi dicta bona deberi ex vigore inſtõnis factæ d. Franciſco per Rodulphum eius patrem,& per dictum Bald.dom. Armani, aſſerentem dicta bona ad ſe pertinere ex cauſa dictæ donationis cauſa mortis. Modo quæritur, quis
a iſtorum habeat iura ſua.† In qõne prædicta [a] primo vidẽdum eſt,
1 an ex vigore dictę diuiſionis videatur renunciatum iuri fideicõmiſſi debiti inter ipſum Porcellum, & fratres ex teſtamento p̃rno? Et vr̃,qđ ſic.propter verba appoſita in dicto inſtrõ, qa promiſit non contrauenire. Et ſic vr̃ caſus in l.qui Romæ.§.duo fratres. ff.de verb.obl.ſ m opin. Roger. ibi poſitam in gl.in ver.proponit, quam tenet ibi Dyn. In ꝯtrariũ vr̃ ẽm opinion. Hugo. ſecundum quam ibi fuit male iudicatum,quod videtur tenere gl. in ver.poſ in l.tres fratres.ff.de pact.quam opin.tenet Pet.& multi alij Mod. de quibus ego fui legẽdo,ſcribẽdo,& plures conſulẽdo, quod ꝓbo pluribus rationibus. Primo, per ſimplicem diuiſionem nõ vr̃ renunciatum iuri fideicommiſſi, ſecundum omnes, l.cum p̃r.§. hæreditatem. de leg.2. Sed ſtipulatio ſimplex limitatur ſ m naturam præcedẽtis contractus.l.ſi ſtipulanis.de vſu.& de leg.1.l.ſi legatum ſerui nomine.ff. vt leg. no.caue.l.1.§.ſi quis ſub conditione. Sed ſimplex diuiſio procedens ad extingẽdum fideicommiſſum non extinguit, ergo &c. Præterea, ꝙ hæc verba non importent,eſt caſus,in l.Stichus.§.item quæſitum.ff.de cond.inde. Prętetea,de hoc ẽt eſt caſus in l.ſi de certa. C. de tranſac. Præterea vr̃ expreſſius in l.ſi ex plurib.de ſol. Præterea dictum generale nõ refertur ad ea,quæ depẽdent ex teſtamẽto. Præterea,ſuper his quæ ex teſtõ depẽdent non poteſt paciſci,niſi inſpectis & cognitis verbis teſtamẽti, vt ff. de tranſact. l.de his.& quemadmodum teſta.aper. l.1.§.pen. ſed tempore dictæ diuiſionis verba dicti teſtamẽti non fuerunt inſpecta, nec cognita, nec de his fuit cogitatum. Et ſic concluditur,quod ex vigore d.diuiſionis,& dictorum verborum
2 quia promiſit non venire cõtra, nõ fuit ſublatum ius fideicõmiſſi.† Superest,vt videamus, an ex vigore ꝓmiſſionis factæ de defendẽdo,ius fideicõmiſſi videatur eſſe ſublatũ,quaſi quem de euictione tenet actio,eũdẽ agẽtẽ repellat exceptio. Ad ꝙ dicẽdũ eſt, ꝙ dicta ꝓmiſſio de defendẽdo in ꝯtractu diuiſionis, & in quocunq; alio dẽt intelligi,niſi euincat facto eius ad quem portio deuenit, vt ff. de euí.l.fundũ meũ,& de dote p̃leg.l.licet placeat, & ff.ad l.Fal.l. ſi a me. Sed in ꝓpoſito nr̃o,ſi Porcellus petit fideic.ſibi debitũ ex perſona Cionecti defuncti,ipſe euincit ex facto, & oblĩone ipſius Cionecti,ex quaſi ꝯtractu celebrato p eũ,ex quo immiſcuit ſe hr̃ditati p̃rnę ſuę.n. obligat dicto fideicõmiſſo. Itẽ euincit ex facto teſtõris,cuius hr̃s fuit dictus Cionectus,& ꝓ ea parte qua hr̃s fuit, & ſic vr̃ agi ex facto ipſius ꝓprio, vt no.in l.ſi ſeruus.ff.de ꝯdi. fur.& tenet d.Ia.de Are.in d.§.duo fratres,reꝓbãdo opinionẽ Azo.ibi poſitã. Et ſic ꝯcludit, ius fideicõmiſſi remanere ſaluũ, nõ obſtãte diuiſione, & ſic ad dictũ Porcellum ptinet medietas bonorũ dicti Cionecti, deducta ltĩa, & Treb. † Scđo vidẽdũ [b] eſt de bonis em-
b phyteuſis,quorũ eſt duplex inſpectio. Primo, an dicta fraternitas ex vigore dictæ ſubſtõnis poſſit aliqd dicere ĩ dictis bonis? Et certum eſt,ꝙ nõ. Nã cum d. Franciſcus deceſſit maior 14.ann. ꝯſtat dictam ſubſtõnem eſſe fideicõmiſſariã. Sed in fideicomiſſo p̃nt venire dicta bona emphyteutica, q̃ debẽtur d. Franciſco, vt filio ex vigore ꝯtractus celebrati p auũm,cum d. monaſterijs,qui recepit pro ſe,& ſuis filijs,& nepotibus, vſque in tertiam lineam, vt ff.ad Treb.

ADDITIONES.

a Th.D. In quæſtione prædicta. Adde quod idem tenet Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres,in 2.q.ff.de verb.ob.per eadem fundamenta,prout hic, in prin.in ver.iſta ſolu.& dicit ꝙ hmõi opin.eſt veriſſima, & Bald.in l.Paulo Callimacho.§.1.ff.de leg.3.vbi dicit,ꝙ iſtam opi.tenet pro vera,quod etiam ſemper tenuit, & item tenet Bar.conſulendo in conſi.58.in 1.vol.inci.ex themate prædicto. item late tenet Bal.in c.1.in tit. Imperator Loth. verſi. ſecundus caſus, & in l. cum pater.§. hæreditatem.2.ff.de leg.2.cum concord. de quib. per d. Ia.in d.l. qui Romæ.§. duo fratres.in ver.contrariam opi.cui adde Bar.in hoc conſilio.
b Secundo videndũ. Adde qđ tenet Bar.in l.ſi patroni.ff.ad Treb.& dicit,ꝙ hoc tota die de facto occurrit.Vide plures concord. ſic in apoſtilla mea in ver. habens

Digitized by Google

Treb.l.ſi patroni, & ibi no.γ et Dyn.in rebus feudalibus, in rebus
vero emphyteuſis Dy. in l.ſi patroni,innuit, ꝙ veniant in fideicō.
ꝑ l.agros.C.de omni agro deſer. & quia pōt particulr legari.l.apd
Iul.§.ſi hæres.& l.ſi domus.§.fi.de leg.1.Sed hic aduertēdum eſt,
ꝙ quædam ſunt bona emphyteutica, hoc eſt, bona vectigalia, ſi-
ue tributaria iſtius ciuitatis, quæ cum illa trāſeant ad omnes hæ-
redes,ita tranſit in fideicommiſſariūm vſem, ſed res emphyteu-
ticæ eccleſiæ aliud eſt. illæ.n.nullo titulo pſſt in alium trāſferri,ca
ſus eſt expreſſus. C.ne rei dñicæ,vel templorum,l.a. Præterea,hoc
expreſſum eſt ex ipſo inſtrō locationis, vbi dr̄, & non vēdēdum,
vel alienandum eſſe.& ſic non pōt ꝑ legatum,vel fideicom relin
qui extraneæ perſonæ, l.vnum ex familia, quaſi per totū.§.de leg.
2.maxime in caſu legis noſtræ,vbi reſtitueret̄ fraternitati,quæ eſt
perſona potentior, & dictis monaſterijs durior, ergo &c.no.in c.
potuit,extra de loca. Et ſic concludit,quod dicta fraternitas in di
4 ctis bonis non pōt aliquid dicere. † Tertio vidēdum eſt de dona-
tione facta dicto Baldo, circa quā in his quæ allegantur, ꝙ nō va-
let,quia facta a rebelli eccleſiæ, & in rebellem, & per notariū re-
bellem,& ſic eſt inualida. Rñdeo,ꝙ iſta in facto conſiſtūt,& ideo
circa hoc nihil dico.ſed poſito quod valeret, rñ bona emphyteu-
tica dictus Porcellus deberet habere ſaltē pro duab. partib. cū illi
haberent iure ſuo, dictus Porcellus non tenetur de euictione.l.ſi
familiæ.ff.fam.erciſc. Pro tertia vero parte,quam prædicti habue
runt de parte d. Porcelli, poſſet eſſe dubium. non.n.habet hic lo-
cum rō dicta in præcedentib. Nam Porcellus nō euincit ex vigo-
re alicuius obſonis,quia tenetur dictus Franciſcus,vel aliquis au-
ctor eius, ſed ex vigore conceſſionis factæ prī ſuo per dicta mo-
5 naſteria. † Et aduertendum eſt,quod pr̄ non obligat filijs ad reſti-
tuendum illa bona,ſed per ipſum patrem,tanquam per miniſtrū
quærit̄ ipſi filio, & ſic ēt habet locum rō prædicta, quia dictū eſt,
ꝙ non tenētur de euictione, qñ vēdicant iure fideicommiſſi. ve-
rum,quia ꝑ alienationem factam per dictum Franciſcum in di-
ctū Bal.reciderunt in dicta monaſteria, tam ex forma cōi,quā ex
forma prædictorum, ideo conſulte faciet dictus Porcellus, ſi fa-
ciet ſibi renouari,& reformari a dicto monaſterio. Et ita dico,&
conſulo ego Bart. a Saxoferraro legum Doctor, & ad fidem me
ſubſcripſi,& meum ſigillum apponi feci.

CONSILIVM II.

1 *Argumentum an valeat ex ordine inquiſitionis.*
2 *Fama publica,cum alijs probationibus,& indicijs,facit plenam probatio-
nem,etiam in criminalibus.*
3 *Dubio ſtante quis primo de duobus percuſſit in benigniorem partem inter-
pretandum eſt,ut abſolutio ſequatur.*
4 *Abſolutio ſequi debet ſi per curiam non probatur, Meuinm ante percuſ-
ſiſſe,in dubio.*

Viſa Inquiſitione formata ꝯ Nicolaum Petri Vēturę de eo
quod dr̄ Nicolaū peuſſiſſe Brixium in manu ſiniſtra,
viſaq; excuſatione dicti Nicolai, & dictis teſtiū examinatorū ad
eius defenſionem,viſoq; ſtatuto cōis Eugubij, quo pmittit̄ pcuſ
ſori repercutere illum qui eum percuſſit, vr̄ de iure indubitanter
dicendum, dictum Nicolaum abſoluēdum eſſe a dicto capite in
quiſitionis. Nam vr̄ ſufficiēter conſtare dictum Nicolaum fuiſ-
ſe percuſſum ex pluribus indicijs,& veriſimilibus ex eo,quia in di
cta inquiſitione continetur dom. Brixium feciſſe inſultum ꝯ di-
ctum Nicolaum, ex quo debet præſumi dictum Brixium primo
1 percuſſiſſe.ar.l.1.§.cū arietes.ff. ſi qua.pau.fe.dica. † Præterea, ex
ordine dictæ inquiſitionis,in qua primo ponit̄, & narrat̄, dictum
Brixium primo percuſſiſſe,poſtea ſequitur dictum Nicolaum ꝑ-
cuſſiſſe dictum Brixium,& ſic ex ordine dicto,præſumitur dictū
a Brixium primo percuſſiſſe.l.quoties,in princ.ff.de vſuſ. & l.gene
2 raliter.§.quid ergo ſi plures.ff.de fideicom.lib.† Præterea,de hoc
eſt fama publica,vt apparet ex dictis teſtium ad defenſam Nico-
b lai,quæ fama cum prædic.alijs probationib. & indicijs[b] facit ple
nam probationem. ff. de teſtib.l.3. §. eiuſdem quoq; principis.&
quod ibi no.& ff.de excuſ.tut.l.2.in princip.& ibi per Dyn. & ex-
3 tra de app.c.1.& ibi per glo.† Præterea, cum ſit dubium quis pri
mo percuſſit,interpretandum eſt in benigniorem partem, vt ab-
ſolutio ſequi debeat,vt ff.de pen.l.interpretatione,& l.ſi pſes,no.
per Dy.extra de reg.iur.c.in obſcuris,in fi.lib.6.& no.gl.pe.in d.§.
4 cum ariete. Præterea, niſi † per curiam probetur dictū Nicolaū
c ante percuſſiſſe,[c] abſolutio ſequi debet in dubio, vt no.in fi.ff.de
neg.geſt.l.cum actum: circa fi. Et niſi per curiam probetur, locū,
in quo fuit facta repercuſſio diſtare per tot perticas, in dubio de-
bet ſequi abſolutio, l.non ſolum. §. ſed vt probari. ff.de ope.nou.
nun.& ibi no.&c. Ex eo quod dr̄ factū in continenti,præſumitur
factum ad ſui defenſionem, vt no.in l.ſi ex plagis. §.tabernarius.
ff.ad l.Aqui.& quod no.in l.1.C.vnde vi.vbi dr̄,in gl.in ver.mode
rationis,ꝙ ex qualitate facti,& perſonarum præſumitur qualitas
facti.hoc indicat cum inſidijs Brixij præceſſit, vt ſupra probatū
eſt,ergo,&c. Et ita vt ſupra ſcriptum eſt, dico & cōſulo ego Bart.
a Saxoferrato,legum Doc.ſaluo veriori iudicio,in cuius rei teſti
monium me hic ſubſcripſi, meumq; ſigillum apponi feci. idem
conſulo ego And.domini Rayne.de Mōte Vbiano legum Doc.
& ad fidem me ſubſcripſi, meoque ſigno ſignaui. Idem conſulo
ego Franc. Tigri.de Piſis legum Doct.& ad maiorem fidem me
ſubſcripſi,ac meum ſigillum apponi feci.

ADDITIONES.

a Tho.D.Primo percuſſiſſe.Adde Bal.in l.1.C.de ſica. vbi ex illo tex. no.ꝙ ille, qui
primo inſultatus eſt,hoc ipſo dr̄ feciſſe ad ſuam defenſionem,& ibidē Bal.in l.1.
§.cum arietes.ff.ſi qua.pau.fec.dica.& ſequitur ibi dom. Florianus, ꝙ inſultatus
ſemper præſumitur feciſſe ad defenſionem ſuam licitā.& idem Bart. in l.multis,
C.de lib.cau.dicit,quod ſufficit probare, quod aduerſarius irruebat in ipſum aio
occidendi,vel vulnerandi.Pimo fortius no.Bal.in l.ſi in lege.ꝑ illum text.in lec.an
tiqua.ff.loc.quod ex præparatione ad defendendum,vel aggrediendum, licitum
eſt mihi offendere,vel occidere,& dicit ita fuiſſe de facto iudicatum.
b Et indicijs.Adde & fortius,quia in criminalib.quod quis fecerit ad ſuam defen-
ſionem,probatur per ſolas coniecturas,quæ iudicis arbitrio relinquuntur,ſecun-
dū Inn.& Ioan.And.in c.1.de præſump.in nouel.ſequitur, & reputat no. dignū
Bal.in l.1.C.de confeſſ.& Iaſ.in l.vt vim.ff.de iuſt.& iu.
c In dubio. Adde, quod in delictis in dubio præſumitur factum tempore licito, &
permiſſo,ſecundum Bart.& alios in l.non ſolum.§.ſed vt probari, verſic.vel po-
no.cum concor.ff.de ope.no.nun. & Abb.in c.auditis, de præſcr.& facit regula,
in l.merito.ff.pro ſocio.

CONSILIVM III.

1 *Legatum factum pluribus perſonis intelligitur pro qualibet earum, & ſic
cuilibet in virilem partem.*

Factum Thomæ quondam Mercati, fecit ſuum teſtm̄ in
quo Catharinæ ſuæ nepti ex filio deſcendenti iu
re legati reliquit duos modiolos terræ, & ipſam in prædictis ſibi
hæredem inſtituit.Item iuſſit,& mandauit,& voluit,ꝙ Paſcutia,
Angelella, Paolella,& Cia eius filiæ,& Cathar. eius neptis eſſent
vſuſfructuariæ omnium ſuorum bonorum,donec nupſerint, hoc
tñ addito,& appoſito per dictum teſtatorem, ꝙ ſi aliqua dictarū
mulierum deceſſerit,ſine filijs,vel filiabus,vel ex ea.vel eis ltime
naſcitur. voluit, & iuſſit dictus teſtator partem illius mulieris de-
cedentis ſuccedere,ac deuenire alijs mulierib. ſuperuiuentibus
videlicet, Paſcutiæ, Angelellæ, Paolellæ, ſupradictis filiabus dicti
teſtatoris, & pro æquali parte. & nō dictæ Catharinæ, nec dictæ
Ciæ.Item inſtituit dictus teſtator dictas ſuas filias, & quamlibet
earum in quibuſdam rebus. Dicta vero Paolella filia dicti teſtato
ris deceſſit ſine filijs, & mr̄ tutrix dictæ Catharinę penjt ſibi dari
pro dicta Catharina partem eidem Catharinæ contingentem,
Quæritur, in qua parte fructuum dicta Catharina ſuccedat. In
nomine Domini Amen. In quęſtione prædicta videtur dicen-
dum, quod dicta Chaterina debeat habere fructus integros di-
ctorum modiolorum terræ eiſdem relictorum,& hoc eſt clarū.
Item debet habere quintam partem fructuum bonorum teſta-
1 toris † ex vigore legati vſusfructus, facti dictis dominabus, cum
fuerint quinque,& ſuit dictum pro qualibet earum, & ſic cuili-
a bet[a] in virilem.l.interdum. in prin. de hære.inſt.& portio illius q̄
deceſſit ex dictis filiabus acceſſit alijs ſororibus ex vigore ſubſti-
tutionis factæ, vt patet ex verbis teſtatoris. Et ita dico, & conſulo
ego Bar. à Saxofer.legum Doc.& ad fidem me ſubſcripſi,& meū
ſolitum ſigillum apponi feci, &c.

ADDITIO.

a Tho.D.Et ſic cuilibet.No.quod hic ad ea quæ ipſe Bartol. no. in. l. interdum, in
prin.ff.de hær.inſtit.

CONSILIVM IIII.

1 *Legatum victus, veſtitus, & habitationis, qualiter intelligatur.*
2 *Alimenta in teſtamento relicta poſſunt peti, tam pro tempore præterito,
quam futuro.*

Factum Marini domini Franciſci Philippucij de Eugu-
bio,ſic ſe habet. Philippucius Iacomelij de Eugu
bio.in anno domini 1342. die 21. menſis Auguſti, ſuum condi-
dit teſtamētum manu Vrbinelli Vgocionis, publici notarij, &c.
In quo teſtamento inter cætera continetur, quod dictus Philip-
pucius reliquit Marino filio naturali quondam dom. Franciſci
filij dicti teſtatoris, victum, & veſtitum, & habitationem in do-
mo dicti teſtatoris, in parte contingente Bartholomæo hæredi
ſuo infraſcripto, qui Philippucius in dicto anno domini mille-
ſimo,& menſe Septembris,deceſſit, ſuperuiuente dicto Bartho-
lomæo hęrede ſuo,relicto Marino, & remanentibus inſimul per
tempus ſex anno.poſt mortem dicti Philippucij in domo ipſius
Philippucij. Qui Marinus per dictum tempus quo ſimul reman
ſit, habitauit cum dicto Bartholomæo in domo prædicta. Poſt
hæc iam ſunt ſex anni a dicto tempore citra, & per ipſum tem-
pus dom. Marinus ſtetit ſeorſum, & ſeparatim a dicto Bartholo
mæo,& per dictum tempus nō habuit nec petiji,vel proteſtatus
fuit dictus Marinus eidem Bartholomeo dictum victum, & ve-
ſtitum, & ſibi dari, & præſtari a dicto Bartholomeo per tēpus ꝑ-
dictorum ſex anno.&c. quæritur modo, nunquid Barthol. hęres
de iure teneatur dicto Marino ſatisfacere de dictis victu & veſti-
tu,pro tpe dictorum ſex præteritorum anno. vel non. Et ſi victus,
& veſtitus eidem Marino præſtari, & dari debēt per do. Bartho.
alibi quam in domo teſtatoris, aut in domo prędicta tātū, &c. Et
ſic noſ dicto Marini de ꝑdictis obeſt,quia ceſſauit manere,& ha
bitare in d.domo,cū dicto hærede, per dictū tp̄s ſex ann. & ceſſa-
uit petere,& proteſtari eidem hæredi per dictū tempus ſex anno.
proxime

Digitized by Google

proxime præteritorum dictum victum,& veſtitum ſibi Marino
dari. Et ſi do. Marinus poteſt habitare in dicta domo, inuito dicto
herede, vel non? Et quid ſit dicto Marino faciendum? Et quid ſit
ſuper prædictis de tempore præterito,& etiam futuro dicendum
per D. Marinum ꝯ dictum heredem? Et ſi cõtingat, dictum Mari
num in prædictis, vel aliquo pdictorum ꝯ dictum Bart. hæredem
ius habere, placeat uobis formare eidem Marino petitionem cõ-
tra dictum Bart. heredem, & ẽt facere ſibi intentionem ſuper di-
cta petitione,& ſibi facere allegationes ſuper prędictis,&c. Itẽ q̃ri
tur, quid cum in dicto teſtamento contineatur, ꝙ dictus Philip-
pucius reliquit dicto Marino victum,& veſtitum,& habitationẽ
in domo dicti teſtatoris, vt ſ. iam dictum eſt, & non declaret quo
iure reliquit,& etiam non declaret in vita dicti Marini, quid iuris
ſit ĩ prædictis & etiam ſuper hoc dictum Marinum cõſulere, &c.
1 Super declaratione prædictorum videndum eſt † primo de intel
lectu illorum verborum, reliquit victum, veſtitum, & habitatio-
a nem in domo [a],&c. Ob hoc dico, ꝙ illa verba, in domo, referũt
ſolum ad habitationem. q.d. relinquo habitationem in domo, nõ
aũt ad victum,& veſtitum, q̃a nõ eſt eadem rõ referenda ad vtrũ
que dicere,&c. ꝙ dictus Marinus ſit adſtrictus morari in domo,
vt habeat alimenta, eſt abſurdus intellectus, cum hoc contineat
ſpeciem ſeruitutis & per iſtum modum imponi non põt, vt ff. de
cond. & dem. l. Titio centum. §. Titio centum. Videntur ergo ali-
menta relicta ſimplr. vel intelligatur, ꝙ illud verbum, in domo. ſ.
præſtãda. q.d. ea, quæ debent præſtari pro alimentis præſtandis in
ipſa domo, nec habet hæres neceſſe portare ad domum Marini,
ſed ipſe Marinus portabit quo vult ſuis expenſis, vt ff. de rei vendi.
l. ſi res mobilis,& l. fi. & no. de ind. l. ꝙ legat. Quod autem ipſe Ma
rinus moretur ĩ domo,& ibi debeat comedere,& bibere, nec ver
ba dicunt, nec interpretatio iuris conſonat, vt dictum eſt. Nec ob.
pdictis, C. de leg. j. & ff. de alim. & cib. leg. l. libertis quos. §. j. cum ſi.
q̃a in illis per modum conditionis fuit iniunctum, ꝙ moraret
cum certa perſona, fauore illius perſonæ, quod debet adimplere,
vt cõſequatur legatum. ꝙ autem quis debeat morari in certo lo-
2 co, non poteſt ſimplr alicui iniungi, vt dictum eſt. † Ex prædictis
b apparet ꝙ pſſit peti alimenta præterita [b],& futura, & ꝙ non nocet
dicto Marino, ſi non ſtetit in domo, vel non fuit proteſtatus, caſus
eſt in l. libertis, quos. §. 1. de alim. & cib. leg. & ibi not. Et ita de iure
dico,& cõſulo ego Bar. a Saxoferrato, legum Doc. & ad fidẽ me
ſubſcripſi,& meo annulo ſignaui.

ADDITIONES.

a Th. D. Habitationem in domo. Vide Bar. l. libertis. §. 1. ff. de alim. & cib. leg. vbi di
cit, ſe conſuluiſſe,& ita conſuluit hic,& in conſi. 211. inci. quidam ſibi, in 1. vol. i
2. dub. vt ibi ſcripſi in addit. & in d. l. libertatis. §. 1. vide Io. Firm. in ſuo reperto-
rio, in ver. alimenta, in verſi. 31.
b Alimenta præterita. Vide Bar. in conſi. 211. quidam ſibi filios, in 1. vol. & Iaſ. in l.
de alimentis, in vlt. no. C. de tranſ. vbi plures etiam videas concord. cui adde Bar.
hic,& in d. conſi. 211.

CONSILIVM V.

1 *Procurator, ſi nõ habet authoritatem renunciandi laudo, ſi renũciat renũ
ciatio ipſa nõ præiudicat domino, quin poſſit petere executionem laudi.*
2 *Verba appoſita in contractu debent intellig. ſecundum ſubiectam materiã.*
3 *Cap. qui ad agendum §. ſed ſi aliquis, de procu. lib. 6. quomodo intelligatur.*

Super Puncto q̃onis vertẽtis inter dñm Compitam hr̃dem
v. m ex teſtõ Saboli Scanturij de villis Carionis, &
eius procuratorem ex parte vna, & dñm Antoniam, & Baldum
eius filium de Eugubio,& eorum procuratorem ex altera coram
dño Conte iudice Cõmunis Eugubij. q talis eſt: nũqd renũciatio
facta per ſim nuncium pcuratorem dñæ Compitæ, laudo lato p
dicta dña Compita ꝯ prædic. dñm Antoniam,& Baldum, tenue-
rit,& pręiudicet d. dñę Compitæ in executionem ipſius, nec non
viſis compromiſſo, laudo,& renunciatione,& oĩb. actis,& ſcriptis
factis,& actitatis inter dictas partes,& iuribus vtriuſq; partis. bĩ vr̃
de iure dicendum, ꝙ renũciatio de qua ſ. fit mẽtio, nullo modo
tenuerit,& per ꝯñs non præiudicet d. dñæ Cõpitę in executione
dicti laudi,& pro fundamẽto huius adducit illud, quod vulgo pa
tet, quod fines mandati diligenter ſunt cuſtodiendi. ff. manda. l. di
ligenter. & C. eo. l. cum mandati. Sed cõſtat, ꝙ procurator prædi-
ctus non habuit mandatum de renunciando dicto laudo, vt ex ſe
1 rie ipſius procuratorij & mandati apparet, quare, &c. † Accedat
l. non dubium. C. de legib. cum materia ſua. Non ob. quod allega
ri poſſet in contrarium. ꝙ in mandato cõtinetur, ad accuſandum,
denunciãdum,& renunciandum, quia prędictum verbum debet
intelligi ad ea, quæ tñ dictus procurator habuit in mandato, &
2 non ad alia, † quia verba appoſita debent intelligi ſm ſubiectam
materiam, l. ſi vno. ff. loc. & condu. & eod. tit. l. ſi in l. Sed ita eſt, ꝙ
in dicto mandato nulla fit mẽtio de aliquo laudo, quare,&c. Præ-
terea, in prædicto verbo generali, ad renunciandum,&c. non vr̃ eſ
ſe incluſum, ꝙ perdat, vel donet. l. cõtra ius. §. ſi filius. ff. de pact. &
q̃a in generali promiſſione non includuntur ea, quæ quis nõ eſſet
ſpecialiter conceſſurus, l. obligatione. ff. de pig. & l. alumnos. C. q̃
res pig. obl. poſſunt. & l. qui peculij. ff. de pecul. Quod aũt quis nõ
præſumatur velle donare, vel renunciare, eſt tex. in l. cum de inde
bito. ff. de proba. & in l. quiſquis. C. de reſcin. vend. ergo, &c. Item
non obſt. ꝙ poſſet allegari, ꝙ dictus procurator potuerit renunci
re dicto laudo, ex eo ꝙ in mãdato ipſius ꝯtinentur duo caſus, in q̃b.
requirit ſpãle mãdatum,& poſtea ſequit clauſula gñalis, vt extra
3 de procu. cap. † quia ad agendum. §. ſed ſi aliqs. li. 6. q̃a ſalua reue-
rẽtia allegantis, pdic. cap. nõ facit ad mam q̃o. propoſitæ. Nã nõ eſt
verum, ꝙ in procuratorio ſit adiecta cl̃a gñalis, prout requirit pręd
dic. cap. qui ad agendum, Imo eſt cl̃a taxatiua,& reſtrictiua. Et ca
ſus expreſſus eſt in procuratorio, ex eo quia ibi dr̃, & gñaliter ad
omnia & ſingula facienda, quæ in prædictis,&c. Sed prædic. cap. q
ad agendum. requirit cl̃am abſolutiue gñalem, & non reſtrictiuã
vt in tex. patet, quare,& c. Item requitur, ꝙ ſint inſerta in pcuratorio
illa verba. prætere,& gñaliter, &c. & ſic mãdatum exigeret ſpãle,
quod non eſt in pcuratorio, de quo loquitur, & ſic ſi eſt receſſum
a forma & ſolẽnitatib. non ſeruatis, nõ includit diſpõ. l. cum hi. §. ſi
prætor. ff. de tranſact. & l. conſtõnib. in fi. ad munic. Præterea dictũ
verbum, in prędictis fuit adiectum ad diminutionẽ, & reſtrictio
nem illorum verborum,& gñaliter ad oĩa & ſingula faciendum,
& c. Verba. n. inducta ad diminutionem,& taxationem, non ope-
rant augmẽtum, nec ꝯ. l. ſi cui ſerui. ff. de leg. j. & l. cum certis. ff.
de tri. vin. & oleo leg. & ff. de ind. l. ſi fideicommiſſum. §. 1. ver. qd
ſi cum ſim. quare,& c. Præterea, prædictum c. habet hodie reſtri
ctas habenas p c. non poteſt. de procur. in Clement. per quod nõ
poteſt exequi maiora, vel etiam grauiora, niſi ĩ ipſo procuratorio
a ſint expreſſa, vt ibi p3. Sed remittere eſt maius a quatr. aliquod
prædictorum, quia eſt donare, l. ſi quis delegauerit. ff. de noua. per
formam enim dictæ procurationis dictus procurator non poteſt
donare, vt ex forma ipſius apparet: ergo,& c. Cætera ſuppleat pru-
dentia conſulitoris.

ADDITIO.

a Tho. D. Remittere eſt maius. Dicit do. Abb. in c. ſedes apoſtolica. de reſcri. ꝙ vbi
cunque caſus requirens ſpeciale mandatum, eſt arduus, vt veriſimiliter nõ fuerit
cogitatus ſub gñalitate, tũc nõ ſufficit, ꝙ in pcuratorio ſit expreſſus talis caſus re
quirens ſpeciale mandatum, ſubiecta clauſula generali, de qua in tex. in d. c. q ad
agendum. §. ſed ſi aliquis, cum gl. per quam ẽt tenet do. Ant. & Io. de Imo in c. nõ
nulli. §. fi. de reſcr. ſed in caſu nro veriſimiliter non fuit cogitatum de renunciãdo
laudo, ideo non venit in mandato prædicto.

CONSILIVM VI.

1 *Generale mandatum ad paciſcendum, & renunciandũ debet intelligi. ꝙ do-
nationem non contineat. & ideo procurator nõ poteſt renunciare laudo.*
2 *Procuratori ad lites non poteſt fieri ſolutio.*

Domino Vgocioni de Eugubio iuriſperito amico chariſ
1 ſimo. † Domine mi, in q̃ſtio. per vos mihi trãſ-
miſſa int dominam Compitam,& do. Ant. Viſis omnib. actis &
alleg. vtriuſq; partis dico renunciationem factam p dictum pcura
torem nõ p̃iudicare dñæ Compitę, quia iſta renunciatio eſt dona
tio, quæ non venit in generali mandato cum libera. & illud ꝙ dr̃,
ad renunciandum,& paciſcẽdum, debet intelligi, ꝙ donationem
non contineat,& hoc dicunt iura vulgaria, & ita debet intelligi l.
2 nam & nocere. ff. de pac. quæ multum facit ꝯ iſtam partem. † Pre
terea iſte eſt conſtitutus pcurator ad lites, cui non poſſet ſolui, vt
vigore mandati, vt l. hoc iure. ff. de ſol. Vnde eius renunciatio non
nocet dño, vt l. ſed ſi tantum. ff. de pac. Pręterea, tempore laudi in-
terfuit dom. Compita, quod patet, q̃a in inſtrumento dr̃ præſẽtib.
dictis partib. ergo ſaltem quantum ad hoc procurator vr̃ reuoca
tus, vt in c. ſi quem. de procur. lib. 6. & ſic tantum, ꝙ factum a pro
curatore reuocato non valet. Veſter Bar. a Saxof. legum Doct. di-
cit,& conſulit, vt ſupradictum eſt, ſaluo veriori iudicio. Datum
Peruſij. 21. Nouemb.

CONSILIVM VII.

1 *Locus debet poni in inſtrumento, alias eſt nullum, niſi locus ſit manifeſtus,
& notus.*
2 *Compenſationem poteſt opponere nedum ſecundus creditor, ſed & primus.*
3 *Hypothecam generalẽ habentium, qui prior eſt in tẽpore, potior eſt in iure.*

Domine Thoma Vidi acta clientuli veſtri ſuper
eo ꝙ in dubiũ reuocat de inſtrõ
an valeat propter defectum loci. Sine dubio ſi locus in ꝯctu non
a ponitur, nõ valet, & dẽt poni clare [a] ſm ꝙ p vos eſt ſolenniter al-
1 legatum, † poſſet tamẽ eſſe, ꝙ domus filiorum,&c. poſita in dicto
inſtrõ eſt ita nota,& manifeſta Eugubij, quod alia demonſtratio
non eſt neceſſaria, l. cum ſeruo. §. fin. de cõtrah. emp. quicquid. n.
demõſtratę rei additur, fruſtra eſt, l. 1. §. adeo autem. in fi. de dote
præle. & ideo de hoc non ſcripſi per modum conſilij. Circa ſecũ-
dum, ꝙ dr̃, quod ad illam dominam peruenerunt tot ex pretio re
rum venditarũ,&c. dico, ꝙ hoc placet, quia ſicut illã compẽſatio
nem poteſt opponere hic creditor ſecundus, ita etiam poſſet ipſe
debi-

ADDITIO.

a Th. D. Poni clare. Vt per gl. Bar. & Doc. in l. generali. C. de tab. lib. 10. & per Spe. in
titu. de inſtr. edi. §. inſtr. ergo publicum. ver. quid ſi locus,& ibi Bal. in addit. cum
concord. & Do. de Rota, in deciſ. no. quod tabel. ꝙ in inſtrumento debet etiam po
ni locus loci,& vide in deciſ. 769. in antiquis, vbi limitat. Aliam limitationem
ponit Bart. hic, niſi eſſet locus manifeſtus,& vide Bal. in l. comparationes. in ver.
venio ad tertiam q. C. de fi. inſtr. idem tenet, ſi eſt factum in loco vbi eſt fieri con-
ſuetum,& non alibi, puta in theſauraria, quod tunc locus nõ eſt de ſubſtantia, vt
ibi per ipſum.

Digitized by Google

2 debitor, vt C. de non nu. pec. l. pe. Circa tertiũ † dr̃, ꝙ dicta dña hẽt
domus, quæ fuerunt in bonis debitoris valure octo li. &c. dico, ꝙ
hoc non eſt clare confeſſatum. ꝙ illæ domus fuerint in bonis dicti debitoris. & poſito, ꝙ eſſet cõfeſſatum, iſta non eſſet ſufficiens
3 defenſio. Nam in omnib. bonis illa tanq̃ † prior eſt ponor, cum q
libet habet generale mãdatum. l. 2. in prin. ff. qui potio. in pig. hab.
Sed conſilium eſſet illud, ꝙ vos in hac eadem inſtãtia offerans &
dicatis vos velle ſolutum qeqd de iure apparet ex his quæ produ
cta ſunt, ꝙ dicta actrix reſtaret debere habere, ita tñ, ꝙ dicta dña
actrix cogatur vobis cedere omne ius obligationis pſonalis, & hy
pothecæ, quod habet ꝯ hr̃des prædictorum, & bona transferre in
vos, & dictas domos, quas poſſidet, quæ fuerunt in bonis p̃dictorum, hoc ipſa tenetur facere, & hoc eſt ꝯſilium legis, & ſic ſecundus creditor vult ſibi ꝯſeruare pignus, vt ff. qui potio. ĩ pigno. hab.
l. mulier. & l. cum dabitur. cum ſi. Adde idem. C. de pig. l. ſecũdus.
& l. ſi prior. §. ſciendum. qui potio. in pig. hab. Iſta pro modo vidi,
ſed multis aliis occupatus nõ potui videre profundius, ſi quæ poſſum, ſum ad veſtra ſeruitia paratus. Bar.

CONSILIVM VIII.

Quidam Peruſinus deceſſit, cui ſucceſſit quidam pupillus infans extraneus habens, &c. Vide ſ. vol. 1. conſi. 178. quod hic duplicabatur.

CONSILIVM IX.

1 *Inſultans, & vulnerans an ſit condemnandus de inſultu, & vulnere, ſtante ſtatuto diſponente diuerſas pœnas, arguitur ad partes, & concluditur quod non.*

2 *Voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficia, & in maleficijs volũtas ſpectatur, & non exitus.*

a Duo Sunt ª ſtatuta in ciuitate, quorum vnum punit inſultantẽ in lib. 150. aliud ꝙ punit vulnerantẽ in centũ. Modo contigit, ꝙ Titius ſimul in eadẽ meſchia inſultauit & vulnerauit Sempronium, & eſt in q. an Titius ſit ꝯdẽnadus de vtroq;, &
1 ſic in 150. lib. an de vulnere tm̃. & ſic in 100. lib. †. Et ꝙ ſit cõdemnandus de vtroque. probat̃, qa duo interuenerunt facta. ſ. inſultatio, & vulneris illatio. Et quodlibet factũ hẽt per ſe ſuũ proprium
nomen criminis. & ſuã variam, & diuerſam coerctionem pœnalẽ,
& quodlibet crimẽ parit ſuam ex maleficio pœnalem actionem, vt
ff. de fur. l. fullo. §. q ancillam. Cum ergo ex vna cã, ſiue ex vno facto rei non procedat, ſed ex diuerſis, & pluribus factis, diuerſis legib.
merito dicẽdum eſt neutrum per alterum tolli, arg. ff. de tu. & ra.
diſtra. l. 1. §. cõſiderandum. Et qa delictum ob aliud delictũ nõ minuit pœnam, ſed auget. l. nunq̃ plura. in prin. ff. de priua. deli. & ad
multiplicationem delictorum non ſequit̃ diminutio pœnarũ, ſed
cõ ad multiplicationem delictorum ſequit̃ multiplicatio pœnæ,
vt d. l. nunq̃ plura. & C. de ſer. fug. l. quicunq;. §. 1. & ff. de pœn. l. hac
lege. & l. aut damnũ: verſ. quiſq;. & melius accedit, quod leg. ff. de
re milit. l. nõ omnes, §. q diſcretioni. ſi aliud crimen adiungit, grauius puniẽdus eſt. & accedat ff. de tab. exhib. l. locum. §. ſi quis dolo. C ẽt intelligit magiſtralis, & ordinaria, no. ff. nau. ca. l. idem ait.
§. fi. vbi dr̃, ꝙ vbi eidem ꝯ eundem plures cõpetũt actiones pœnales ortæ ex diuerſis factis, neutra alterum impedit, maxime pœnalis, cum variæ accidunt ſpecies delinquendi, vt patet in quatuor
exemplis poſitis in l. nũq̃ plura. ff. de pri. delic. Nec dicat aliquis, ꝙ
rõne effectus vulneris ſubſecuti idem nõ puniat de inſultu, quaſi
ad inſultũ aĩum nõ habuiſſe videat, ſed totum ad illationem vulneris ſubſecuti: quia voluntas & propoſitum diſtinguũt maleficia
2 † & in maleficiis volũtas ſpectatur, nõ exitus, vt ff. de fur. l. qui iniuriæ. in prin. & ff. de ver. ſig. l. ſæpe. ff. ad l. Cor. de ſica. l. diuus Adrianus. Ideo dico hãc oppoſitionem nõ obſtare, quia realiter quodlibet maleficium ex animo p̃ſumit eſſe commiſſum, niſi ꝯ ium
ſit probatum, quia oẽ maleficium prouo animo p̃ſumitur eſſe factum. l. 1. C. de ſica. & ff. eo. l. 1. §. diuus. C. de inu. l. ſi nõ conuicii. &
ſic cum inſultus interuenit, ad inſultum inſultans præſumit animũ
habuiſſe. Præterea, cum inſultus interuenerit, nõ obſtante hoc erit
puniendus, quia ſimul cum eo, vel ſaltem vulneris illatio accidenit, nec de animo inſultãtis præſumeremus, ſicut dicimus in ſuripiente ſacculum pecuniæ, vt furti, & ẽt ſacci noĩe teneatur, ſ̃quis certum ſit furãdi ſaccum eum minime animum habuiſſe, ſed pecuniæ tm̃, vt ff. de fur. l. q ſaccum. Nec ob. qa ſimul in eadẽ meſchia
acciderũt in cõtinuatione, inſultus, & vulnus: nõ enim ꝓꝑ propoſitum pro vno hr̃, imo pro plurib. & tot cenſent crimina, & obligationes pœnales, quot interuenere diuerſæ ſpẽs delinquendi, & facta
diuerſa, vt ff. de euict. l. cum plures. ff. de verb. oblig. l. quod dr̃. & l.
Titia. §. fi. Et poteſt dici caſus legis. ff. ad Turp. l. in Senatuſcõ. ibi,
ita vt ex ſingulis cauſis ſingulæ pœnæ irrogẽtur. Na & ſi qs ſimul
vna cõtinuatione ſeruum alienũ rumpuerit, & occiderit, de vtroque tenetur, & furti, & l. Corneliæ, vel furti, & l. Aquiliæ, vt ff. ad l.
Aquil. ſi ſeruus ſeruum. in princ. & præall. l. nunquam plura, imo
ẽt plus dico, q idem eſt, & ſic non diuerſæ, ſed eædem ſpẽs delinquendi, vt ff. de termino moto. l. agraria. vbi legit, ꝙ ſi quis plures terminos euulſerit, pro quolibet termino euulſo in 50. lib. condemnabitur. Nec ob. prædic. l. illud. §. fin. ff. ad leg. Aquil. vbi niſi ſimul
eodem impetu vulnerans, & occidens, tantum de occiſo tenetur
quia ibi eſt ratio, ꝙ vulnerãdo occidiſſe videatur, vt ff. ad leg. Aquil.
l. huius ſcripturæ, ſed inſultãdo non vr̃ quis vulneraſſe, nam & ſine
inſultu poteſt quis occidi, & ſic in inſultu vulnerari, ſed non ſine
vulnere occidi ferro, & ſic ibi vulnus, & naturalis mors ſubſequẽs
pro vno facto cẽſetur. & vnicum factum vnam meret̃ coerctionẽ
pœnalem. l. licet. §. poſſumus. ff. nau. cau. ſtab. Item eſt rõ, qa mors
omnia ſoluit. Non ob. lex. q̃ multa facinora. C. ad l. Iul. de vi publ. vel priu. quia quamuis author legis dicat, vltimo ſupplicio, nõ
tamen propterea prohibet, quin iniuriarũ, & l. Aquil. & alia actione poſſit accuſari, vel coerceri, arg. C. ſi aduer. rem iud. l. 1. Inſultus
cm̃ per ſe delictum eſt, ſicut & vulnerari per ſe. nec vnum delictũ
per ſe habet cum alio quicquam commune, non pluſquam ſi in
inſtanti emanauerunt cõtumelioſa verba dãdo, verberãdo, & carnalr̃ cognoſcendõ, de omnibus iſtis tribus delictis puniat̃, nec vnius
coerctio alterius impunitatem induceret, cum diuerſa ſint facta, &
diuerſæ, & variæ ſpecies delinquendi, & diuerſæ coerctiones pœnales maneant, quamuis ab eodem in eundem vna continuatione
commiſſa ſint, vt d. l. nunquam. ad fi. Sic in propoſito dicemus in
inſultu, & vulnere, cum diuerſitatis rõnem nõ videamus. Nec dicat aliquis aggreſſionem & inſultum, qa ſimul fiũt, pro vno delicto, ſiue facto cẽſeri. Nam falſum eſt, cum diuerſa, & varia ſint, ar
d. l. cum plures, ff. de euic. & quia diuerſorũ, & ſeparatorum diuerſa. & varia debet hr̃i rõ. & dẽt eſſe ꝯdõ, vt ff. de cal. l. fi. & C. de do.
inter vir. & vxo. l. ſi maritus. Eꝯ, vr̃ tm̃ de vulnere puniẽdus, quaſi
ad ſecutum vulnus aĩum tm̃ habuerit, qa fuit eũctus, & exitus totius meſchiæ, vt dicimus de illo, qui tm̃ iniuriæ cã in latronum ꝯ
ſpectu ianuam vicini effregit, & deinde fures ſubtraxerũt, tãtum
iniuriarum tenebit, dum iniurandi aĩo feciſſet, nõ autem, vt furto opem ferret, vt accidit, quod legitur. ff. de iniu. l. qui iniur. §. 1.
Hoc oſtendo ſecunda rõne, quia ſi ſimul occidunt vna temporis
cõtinuatione, inſultus, & vulneris illatio pro vno facto hr̃, & tm̃ ꝓ
vulnere coercetur, & ſic vna tantum pœna dignus: quia videmus
ꝙ vulnerare per ſe eſt vnum delictum, & diuerſimoda eſt coercitio vulneris, & mortis, cum ab eodem in eũdem ex interuallo accidunt, & de vulnerato & occiſo tenentur. ff. ad l. Aquil. l. illud. §.
ſi idem eũdem. Si autem ſimul accidãt, & illatio vulneris, & mortis, quamuis in rei veritate duo ſunt delicta, & varia, vt ſupra probatum eſt, tñ rone cõtinuationis pro vno facto hñr, & tm̃ de occiſo coercetur, & nõ de vulnerato, vt in fi. d. §. ſi idem. Hoc oſtendo
alia rõne, ꝙ vnum delictum cenſeatur, videlicet vulneris tantum.
Nam ſi mutuo pecuniam, & incõtinenti ſtipulor mihi reddi, oritur actio ex ſtipulatu, non ex numeratione, quæ tamẽ numeratio,
niſi ſtipulatio incontinenti interueniſſet, peperiſſet actionem ex
mutuo, vel certi condictionem de mutuo, vt ff. ſi cer. peta. l. certi
condictio. §. qm̃. & ſic vides, ꝙ finis incõtinẽti ſubſecutus ſpectat̃,
vt pariat actionem. ſ. ex ſtipulatu, non principium. ſ. numeratio, &
tñ duo ſunt contractus, & duo modi obligãdi, videlicet numeratio, quæ parit actionem ex mutuo, & ſtipulatio, quæ per ſe parit ex
ſtipulatu actionem. vt ff. de noua. l. ſi ita fuero. & l. cum ẽm. & d. §.
§. q̃tũ. de act. & obl. l. 1. §. ꝯſtitur, & ſic de duob. ꝯtractibus fit vnus
vt d. l. ſi ita fuero. Sic in ꝓpoſito, de duob. delictis fit vnum, ex quo
ſimul vno impetu accidũt. Hoc enim oſtenditur efficaci ratione.
Videmus enim plura delicta ſimul in eadem meſchia, ꝓ vno hñ,
& vnica legis authoritate vna pœna cõtenta, vt ſi inuaſi fundum
Titij damnum inferendo, verba contumelioſa dicendo, & cædes
committẽdo, vna tantum pœna imponitur ꝓ omnibus iſtis delictis, cum alias quodlibet illorum delictorum ſeparatim commiſſorum commiſſum exigeretur, & haberet ſuam ꝓpriam ſeparatam coercitionem pœnalem. vt C. ad l. Iul. de vi publ. l. quoniam
multa facinora. Et vt plurimum iſta veſtra q. vr̃ decidi per ordinariam notam. C. de accuſa. l. q de crimine. vbi ſi quis ſuit ſemel aliquem aggreſſus, & inter feceerit, licet in rei veritate diuerſa ſint facta, tñ pro vno facto hñr, & pro vno tantum delicto, videlicet occiſo pœna imponitur. Quid ergo dicemus? R̃ñdo. Fran. Accur. cũ
iſta quæſtio contingiſſet in ciuitate Engubij, & ſibi etiam conſulenda commiſſa, publice diſputauit in ſcholis, & diffiniuit, quod
tñ in centum deberet condemnari pro vulnere, & non pro inſultu, & dom. Guid. de Suxa fuit in eadem ſñia, & ita ſolutum inueni per vtrumque. Do. autem Dy. de muxello dixit oppoſitum, &
dixit quod Titius debebat de vtroque condemnari, arg. allegatorum pro parte. Ego autem de iuris ſubtilitate puto do. Dy. melius
dicere, de quadam vero groſſa, & burſali æquitate puto, do. Fran.
& Guid ſententiam præualere. Deo gratias. Et ita dico, & cõſulo
ego Bar.

Donationes quæ fiunt vxori, vel ſponſæ tempore nuptiarum, vel ſponſalitiorum, cuius ſint, & an poſſint repeti a ſponſis.

ADDITIO.

a Th. D. Duo ſunt. Adde ad dicta p Bar. hic, eundem Bar. in l. illud, ſi idem, ad l. Aq. l. & in l. ſi gemina. ff. de fur. ceſſa. in l. antiquam plura. ff. de priua. deli. & Alb. de Roſ. in 1. par. ſtatuto. in q. 29. 3. q. ex ſtatuto. vbi plene examinat dicta per. Bar. hic, & ibi vide plures Doct. potius tenentes opi. do. Dy. vbi videas.

CONSILIVM X.

1 *Principe, vel Auguſta donante, indubitanter remanent penes vxorem.*
2 *Si donatio fit contemplatione alicuius penes illum remanet.*
3 *Quæ donantur a marito vxori, cuius ſint, vide plene.*

Quæſtio

Digitized by Google

a **Quæſtio** Talis eſt,[a] an quæ donantur ſpōſæ tempore ſpō-
ſaliorum per ɔſanguineos viri vel vxoris, ſiue
ſponſæ, ſol.mat. poſſent repeti ab hæredibus viri, & quid iuris de
ipſis? Et primo, ꝙ iſta ſint hr̄dis viri, nec poſſent repeti ab eis, ſatis
bene probatur per l.ſed ſi plures.§.in arrogato. ff.de vul. & pupil.
& quod no.in l.ſed & ſi quid.ff.de vſuf.& i l.miles, & in l.ſi forte,
de caſt.pec.& l.annua.§.Titia, de ann.leg.& ff.de acq.re.do.l.tra-
ditio. Ego dico, ꝙ ille §.in arrogato.facit ɔ. Nam ab amico patris
arrogatoris datum fuit filio arrogato, & præſumitur ꝙ filius arro
gatus acquiſierit, & non eſt ꝙ contemplatione alterius detur, &
tō remanet eius, cui datur.l.ſocium qui in eo.§.fi.ff.pro ſoc.Itē ab
hærede ſibimet legari non pōt.l.qui filiab.ff.de leg.1. Item honor
teſtatoris reputatur honor hr̄dis, vt in Auth. de iuren.a morien.
præſti.§.j.Sed ſi teſtator in honorē ſuum, & per ɔſis hæredis lega-
uit Titio, legatum remanet penes Titium.l.qui filiū.§.patet. ff.de
leg.3. ergo ſic vr̄ dicendum in præfata q. Præterea ab eo, quod eſt
ſolitum fieri, pōt argui.l.certi cōdictio.§.ſi nummos. ff.ſi cer.pet.
Sed hæc ſolent remanere penes vxorem, ergo, &c. Præterea, pſō-
na extrinſeca non eſt intelligēda.l.ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogon⁹.
1 ff.de verb.obl. † In hac qōne puto ſic dicendum.[b] ſi eſt Princeps,
b vel Auguſta, vel qui repræſentant eos, vt ſunt aſi mei, qui dona-
rēt, hoc indubitanter tenerem, ꝙ remanet penes vxorem. caſus ē
in l.cum multa.C.de bo.quæ li. Nam contemplatione alterius ip
ſi non donant. Si aūt eſt alius inferior, & tunc aut eſt certum, cui⁹
contemplatione fiat, aut dubium. Si certū eſt, tūc in caſu certi, cō
templatione vnius pōt donari, vt penes illum remaneat, & ſi ſic
2 ſtat, remanebit penes ipſum. † Interdum in caſu certi pōt donare
ꝙ nō remaneat penes eum, & nō remanebit.l.pe.in princ.de acq.
re.do. Interdum de mente donantis eſt dubium, quo animo do-
net, vtrum velit remanere, vel non, & tūc vr̄ acquiri illi, cuius cō-
templatione datum eſt, no.in l.filiof.legatū.de cōd.& dem.& l.ſi
filiofa.2.ff.de dona.cau.mor.& d.§.ſi Titia, & l.cuibus, de re.dub.
hæc procedunt in caſu, in quo certum eſt, ſed in caſu in quo ē du-
bium, colligo triplicis generis materiam. Quædā ſunt cōgruētia
tm̄ ſexui mulierum. Quædam ſunt munera, quæ tm̄ congruūt ge
neri maſculino, vt ſunt calcaria, & his ſimilia. Quædam congruē-
3 tia vtrique ſexui, vt ſcyphi argentei, & coclearia, & ſimilia. † Inter
dum denarij, tūc ex genere rerum donatarum traherem cōiectu
ram, vt ſi tantum congruerent mulieri, ſint mulierum; ſi virilia,
tunc viri.l.vtrum, & l.ſi filius.ff.fam.erciſ.& l.id veſtimentum.ff.
de pec.& l.veſtis. §.fi.ff.de au.& arg.leg. Et ſic habes, quid iuris ſit
congruens tantum ſexui maſcul,no, & fœminino. ſi vero vtrique
poſſet conuenire, tunc aliquis diceret, aut hoc fit ab agnatis viri,
& tunc viro, vel hæredibus viri remanebunt; aut vxoris, & tunc
vxori. Sed aliter dico, ꝙ licet detur ab agnatis viri, ſeu amicis, hoc
fit rōne matrimonij nouiter initi, & nuptiarum, vt in ſimili no.
gloſ.1.in l.cum veterum ſniam.C.de don.ante nup. Et hoc vide-
mus, quia nuptijs, & mr̄imonio non ſecutis, non mouerentur ad
donandum viro, ſed matrimonium eſt quædam coniunctio ma
ris, & fœminæ, & hoc habet in ſe quandam ſocietatem, l.1.de ri-
tu nupt.& l.aduerſus. C.de crimine expil.hæred. ergo videtur eſ-
ſe donatum contemplatione iſtius ſocietatis, ergo ſunt commu-
nia ſociorum.d.l.ſocium.in fi.& l.cerum.§.ſi ſeruo.in fi.ff.pro ſoc.
Et hoc teneo ego Bar.

ADDITIONES.

a Tho.D.Quæſtio talis eſt. Adde quod hoc conſilium eſt inſertum, ſecundum ordi
nem Peruſinum, in j.parte iudiciorum, in conſ.5.& alias incipit, an quæ donan-
tur ſponſæ, & ita allegat Ale.in l.ſi vero.§.ſi filium.in fi.ff.ſol.mat.vbi allegat pro
conſilio Bar.& Ioan.Fir.in ſuo reper.in ver.donatio inter coniuges.in verſi.dona
tio ſponſæ a conſanguineis, facit mentionem de iſto conſilio, & dicit quod inci-
pit, an quæ dantur ſponſæ.

b In hac qōne puto ſic dicendum. Adde Bar.in l.ſi vt certo.§.interdum.ff.commo.
vbi ponit de his, quæ maritus dat vxori tempore nuptiarum. & in l.in his, §.1.ff.
ſolut.matri.vbi dicit ſe pluries conſuluiſſe. & ita conſuluit hic, & in conſi.incip.
Gilius Petri.in 3.vol.in ver.adhuc quæritur, & ibi ſcripſi in addit.& Ale.in l.ſi ve
ro.§.ſeruus, in fi.ff.ſol.mat.& in l.ſi is, qui quadringenta. §.dot legata. ff.ad l.fale.
& in l.ſi plures.§.in arrogato.ff.de vulga.& pup. vbi allegat aliud conſilium Bar.
quod incipit, Ioan.ſer Matthæi.

CONSILIVM X.

1 *Menſura, & pondera quibus vtimur, quædam ſunt magnæ, & groſſa, & quędam minutæ, & paruæ.*

2 *Venditio f[a]cta ad rationem barilis, vel ſalma vini, dicitur vna venditio, licet cum flaſchis fuerit portatum.*

a **Statutum** Eſt in ciuitate,[a] ꝙ nullus vendat vinum ad mi
nutum ſub certa pęna, modo quidā vendidit
cuidam vnam ſalmam vini, alij duas, alij vnum barile, & ſic fecit
pluribus. Iſti emptores acceperunt vinum cū diuerſis flaſchis, &
1 vaſis diuerſarū menſurarū. † Quæritur, an vēditor in pœnam inci-
derit. Circa ꝙ ſciendum eſt, ꝙ quędam menſuræ & pōdera quib.
vtuntur, ſunt groſſæ, & magnæ, quædam minutæ, et paruæ.l.mo-
dios æneos, C.de ſuſcepto.et arca.lib.11. ſic et monetæ, l.nūmis.
de leg.3. et iſtæ ſm̄ conſuetudinem ciuitatis debent inſpici.l.Im-
b perator.ff.de contrah.empt. Nunc ad propoſitū, menſura[b] groſſa
2 eſt barile, minutæ ſunt pichietæ, et foglietæ, et ſimilia. † Qui ergo
vendidit barile, non vendidit ad minutum. et ſi dicatur, quod eſt
menſuratum ad minutum, non obſt. quia ſtatutum loquitur de
venditione. Et ita dico, & conſulo ego Bart.

ADDITIONES.

a Tho.D.Statutum eſt in ciuitate. Iſtud conſi.ſm̄ ordinem Peruſi. eſt in j. parte iu-
diciorum, nu.18.etiam eſt in 10.vol.conſi.

b Menſura. Adde tex.& quod ibi no.per Bar.l.ſi ſolus.ff.de acq.hær.vbi diuiſione
facta a teſtōre nō diuidit vnitatē hr̄ditatis, vt exemplificat ibi Bar. ſicut fund⁹,
qui diuidit gr̄a vberioris culturæ, tn̄ idē fundus remanet, & allegat ad hoc l.Ca-
ius.§.fi.ff.de le.3.& ſicut videmus in illa mēſura, quæ vocat canna, in qua ſunt ſi-
gna, quorum vnū deſignat vnum brachium, aliud medium, aliud tertiā partem,
& nihilominus illa ſigna nō diuidunt vnitatē menſuræ, & ita intelligit ibi Bart.
& vide Pa.de Ca.in conſi.197.in ca.mota.vbi conſuluit, quod vena cotaria, quæ
continuat vniformiter ſubtus plura prædia, dr̄ vna, licet prædia ſint plura, ita in
caſu Bar.licet iſti acceperint vinū cum diuerſis flaſchis, tamen ex quo venditio
eſt facta per rationem barilis, vel ſalmæ vini, quia non vendidit ad minutum, di-
citur vna venditio, & non plures, licet cum flaſchis fuerit portatum.

CONSILIVM XII.

1 *Dictio, hinc, & ab hinc, quomodo intelligatur.*

2 *Tempus laudi vtrum incipiat currere a die lati laudi, an à die factæ notificationis.*

3 *Diſponens, quando facit diſpoſitionem, & relationem ad aliud, tanquam a ſui forma, informatur ab illo.*

a **Quæritur,** Vtrum[a] elapſo termino trium menſium po
ſito in laudo, dom.P. poſſit facere ſatisfactio-
nem quātitatis de poſſeſſione terrarum, an teneat ad pecuniam
ſoluendam. Item quæritur, vtrum terminus trium menſium in-
cipiat currere a die lati laudi, an a die factæ notificationis. Viſis ver
bis dicti laudi. & notificationis, ſuper præmiſſis punctis primo vr̄
dicēdum, ꝙ vtriuſq; ſolutioni tam pecuniæ, quam poſſeſſionis cur-
1 tant tres menſes a die lati laudi. † hoc ex eo ꝙ dicit,[b] ab hinc, ſiue
b hinc ad tres menſes, per tex.ad literam, in l.placet.ibi, ab hinc. id
eſt tpe huius legis. C.de ſacroſ.ecc.ſic in l.iubemus nulli poſthac,
ideſt poſt hanc legem, C.eo.ti.& in auth.hodie.C.de app. Ex quo
non dubito nil ſenſiſſe de præteritis, l.ille aut ille.§.cum in verbis,
2 de leg.3. † Super ſecundo[c] puncto, ſuper quo quidam volunt in
c dubium reuocare, vtrum per denūciationem ſequutam incipiat
currere à die denunciationis, & licet nihil allegent, pn̄t induci in-
fraſcripta iura, primo lex, Emilius. ff.de minorib. vbi per denūn-
ciationem ſequutam legitime vr̄ receſſiſſe a prima dilatione, &
bn̄.accedit ad idem l.poſt diem, ff.de lege cōmiſ. Præterea vr̄ ad
idem induci lex, quæ probat, ꝙ ſi poſt dilationem datam in com-
promiſſo, vel ubi quęratur de pœna contempta, ſequatur conuē-
tio, uel diſpoſitio circa ſortem, videtur receſſum a pęna contem-
pta. ita hic ur̄ facta denunciatio de ſoluendo. l.2. in princ. ff.ſi quis
cautio.& de arbi.l.ſi quis rem.ur̄ ulterius probari ſic, cum alia ſit
interpellatio hominis, & alia legis mediante die, l.ſi ex legati cau
ſa, de uerbo.obl.l.magnam. C.de contrahe. ſtipu.de uſufru.l.mo-
ra.& qui denunciat de ſoluendo, ur̄ ſpernere moram legis, & ui
interpellatione hominis, et propria prouiſione, et prouiſionem le
gis ſpernere l.cum antea. C.de arbit.et l.ult. C.de pact.conu. Hæc
tamen omnia uidentur ɔ ueritatem, et probatur ſic. Ea quæ indu
cuntur ad declarandum nihil habent mutare, uel alterare, ſed ꝙ
eſt propalare, declarare, et certum facere.l.ſicuti.§.ſed ſi quęratur.
ff.ſi ſer.uendice.l.hæredes palam.ff.de teſta.et l.adeo. §.cum quis.
ff.de acquiren.rer.dom. Sed hæc uerba denūciationis ſunt ad de-
clarandum laudum, & eius formā, ergo de ipſius effectu, & ſub-
ſtantia nihil innouant, nec mutant. Accedant iura, quæ dicunt, ꝙ
poſita ad dubitationem tollēdam, & cauſa declarationis, nihil im
mutant, l.quæ dubitationis, de regul.iur.l.legata.ff.de ſupelle.lég.
& l.qui mutuam.ff.mand. Item probatur, quia diſpoſitio ſuperue
niens ſuper eo, quod lege diſponitur poſt diſpoſitionem legis, nō
tollit primo diſpoſitū, ſed habet augere quod poteſt. l. quoties,
de actionib.& oblig.& C.de ſepul.uiola.l.ſi quis ſepulchrum, & l.
ul.C.de noua.ſed poſt ſententiam arbitri ſuperuenit denunciatio,
ergo non habet tollere præcedentem legum diſpoſitionem, cui
non

ADDITIONES.

a Th.D.Quæritur vtrum. Adde, ꝙ hmōi conſilium eſt inter conſi.Bar.ſm̄ ordinem
Peruſ.in j.parte, in materia iudiciorum, nu.24.tn̄ iudicio meo, non eſt Bart. quia
ſermo, & ſtylus eſt diuerſus a Bart.nihilominus iſtud pro conſilio Bartol. allegat
Brix.in reper.ſuo, in verbo, hinc.in vlt.verſi.

b Ex eo quod. Hic no.quod dicit Bart.ꝙ dictio, hinc, & ab hinc, intelligitur a tem-
pore contractus, vel laudi, & non trahitur ad tempus præteritum, de qua dictio-
ne vide Spec.in tit.de dila.§.1.ver.quid ſi iudex, & de hoc conſilio, vt dixi, memi
nit Brix.in ſuo reper.in verbo, hinc.in vltimo verſi.

c Secundo. Super ſecundo dubio vr̄ velle Bar. quod terminus trium menſium da-
tus in laudo ad ſoluendum, incipit currere a die laudi, & nō a die notificationis.
In contrarium facit, quod no.Bald.in l.eos.§.apoſtolos.C.de app.verſi. ſed a quo
tpe currat.cum concor.de quib.per Alc.in conſi.87.incip.nos Doct.vtriuſq; iu.
in 7.vol.vbi infert Alex.& conſuluit ꝙ inſtantia compromiſſi non currit partib.
niſi a die ſciæ, & notificationis, quia alias partib. nō poſſet imputari negligentia,
per no.per Barto.in l.genero.per illum tex.verſ.ulterius ut.1.lex.ff.de his qui not.
infa.per Bald.in l.quamdiu.C.qui admit.cum concor.tradit ibi per do.Alex.in
fi.tamen aduerte, quod eſt neceſſe dicere, quod partes habeant ſcientiam de lau
do, & licet poſtea fuerit facta declaratio & notificatio, currit tempus a die ſciæ.
& ideo dubitatur ſi debet attendi dies notificationis, vel dies laudi, quæ not.&
adde ad Alex.& Iaſ.in d.l.quamdiu.

Digitized by Google

non eſt contraria. Præterea eſto, ꝙ concurrat in idem tps vtraque
diſpoſitio, tamen expreſſio alterius nõ tollit virtutem tacitæ, imò
recipit vnam interpretationem ab alia. l. non recte. C. de fideiuſſ.
& l. quæro. §. inter locatorem. ff. loc. & l. vir bonus. ſol. ſolui. Ergo
eſto, ꝙ inciperet ſm idem tempus diſpoſitio arbitri, & denuncia-
tionis, cum ex communi iure, vtraque ſit, non ex ſpeciali, vel ex
priuilegio, vna non impediet aliam. Probatꝰ præterea ſic, diſpoſitio
hominis non debet operari aliter, vel vltra intentionem agentis.
l. obligationum ſubſtantia. ff. de act. & obl. & l. non omnis. in prin.
ff. ſi cer. pet. Item verba poſita, vt augeant, nõ dñt minuere, l. ſi cui
ſerui oẽs. in princ. ff. de leg. 1. & in l. cum virum. ff. de triti. vino &
ol. le. l. 2. §. vlti. C. de iura. cal. Ex hoc habes, ꝙ denunciatio ſequens
hic non fuit facta, vt diminueret de iure compromiſſi, ſed vt am-
pliaret, & fortificaret, ergo non debet diminuere, nec operari vl-
tra diſpoſitionem denunciantis. Præterea quando illud quod di-
5 ſponitur, facit relationem, † & ordinatur ad aliud, tanquam à ſui
forma informatur ab illo, & ſm illud operatur, & non aliter, l. ait
prætor. §. ſi iudex & l. in ſumma. de re iud. & l. vbi autem non ap-
paret. §. illud dubitationem. ff. de verb. obli. & l. hæc ſola omnem.
C. de ſenten. quæ ſine cer. quant. Sed hic denunciatio facit relatio
nem ad laudum, & eius formã, ergo ſm id debet diſponere. Præ-
terea admonitio, & diſpoſitio aut nihil operantur, aut vrbanitatẽ
inducunt, aut aggrauant eũ cui fit, nõ aũt denunciationem, vel de
iure denũciationis diminuũt. l. quidam libertus. ff. de ſeru. vrb. pd.
& l. ait prætor. §. ſi quis princeps. ff. quæ in fraud. cred. & in toto ti.
de no. ope. nun. & ff. de reg. iu. l. non ſolet. Sic in propoſito, admo-
nitio, & denunciatio non nocebit, ſed aut præſumetur vrbanitas,
aut aggrauabitur ille cui fit. Ad ꝯria reſpondeẽ ſic. Aut concurrũt
duæ diſpoſitiones ſm idem tempus, aut de iure communi, aut
vna ex propria prouiſione, altera ex priuilegio. Si ambæ ex cõi iu-
re, vna non impedit aliã, vt iuribus ſ. alle. Si vna ex priuilegio, alia
ex prouiſione hoĩs, illa hoĩs impedit legis priuilegium, l. cum an-
tea. C. de arbi. & d. l. vlti. C. de pact. conuen. Aut vna ſuperueniẽt al-
teri, & ſi fuerit ꝯriæ, & ſe non compatientes, tunc per vltimam vi
detur receſſum a prima, ſi ſecunda poteſt tollere primã, alias pri-
ma tollit vltimam, l. pacta nouiſſima. C. de pact. & l. ſancimus. C.
de teſta. & l. poſt diem. de lege cõm. ſto. Itẽ informatur ſequens a
prima & diſponit ſecundum ipſam ſi ordinat ad illam, & facit re
lationem ad ipſam. l. ſi quis priore. ff. ad Treb. Inſtit. quib. modis
teſta. infir. §. ſed & ſi quis priore. Aut ſe compatiuntur, & vna non
impedit alteram, niſi hoc agatur, vt d. l. vl. C. de noua. Inſtit. quib.
mod. tollitur obl. §. præterea. & d. l. non recte. Bar.

CONSILIVM XIII.

1 *Argumentum a ſeparatis non valet.*
2 *Gradus indeterminate prolatus a ſtatuto vtrum referatur ad ius canoni-
cum, vel ciuile.*
3 *Communis vſus loquendi in graduũ materia conuenit cum iure canonico.*

a Quæritur [a] Vtrũ gradus indeterminate ꝓlatus a ſtatuto
referatur ad ius ciuile vel canonicum. & dñt
quidam referri ad ius ciuile. Primo, quia in multis partibus cum
iure ciuili conuenit. Item quia in ſtatuto eſt facta mentio agna-
1 tionis, quod eſt nomen iuris ciuilis. † Et certe iſta argumenta non
concludunt, quia in ſeparatis ſeparata eſt ratio, nec eſt bona argu-
mentatio, vt in §. nihil cõe. l. naturaliter. ff. de acq. poſſ. cum ſimil.
Item dicunt, ꝙ nõ licet arguere in ſucceſſione de gradibus iuris
canonici ad ciuile, cum vnum reſpiciat ſucceſſionem, & alterum
2 conſanguinitatem. † Sed parcant mihi allegantes, quia ius ciuile,
& in ſucceſſionib. & in matrimoniis dinumerat gradus, et ſm ſuã
dinumerationem dinumerant ſucceſſiones, & matrimonia, ut ꝓba
tur Inſt. de nup. p totũ. & C. de ince. nup. l. fratris. & l. ult. Sic etiam
b credo, ꝙ ius canonicũ, et ſucceſſionẽ, et matrimoniũ [b] reſpiciat, li-
cet quoq; unum ius reſpiciat obſeruationẽ, et aliud non. Sed hoc
nihil ad nos, qa nõ tractamus de ſucceſſione, q̃ ueniat de iure ciu.
Ro. nec de iu. canonico, ſed de ſucceſſione ſtatutorum Lucanæ
ciuitatis, et eorũ intellectu. Itẽ dñt nõ eſſe ſumendũ argũm vbi lex
deficit, ſed certe hoc nõ eſt uerũ ſemp, imò ex mente, et rõne le-
gis arguimus. Sed certe hoc nihil ad nos, non. n. hic deficiunt uer
ba legis, imò adſunt, ſed de eorum ſignificatu dubitatẽ. Item alle-
gat ius, ꝙ non eſt in ꝑcepto, nec in obſeruantia, & ſtatutariis erat
incognitum, ideo non põt induci in argũm ad dictorũ deciſionẽ.
et alleg. l. j. C. de ſum. Trin. et fi. cath. Sed rñ. ꝙ non inducit ut deci
dat, ſed inducit, ut exinde ſumatẽ modus ſtatuentiũ, et ſignificatus
uerborũ p relationẽ ad mentẽ, q̃ vr̃ adſcripta apud ſtatutarios tã
ex iure canonico, et eius obſeruãtia, q̃ ex uſu loquẽdi. Vñ nõ q̃rit
de ſucceſſione, et deciſione ex iure cano. uel ciu. ſed ex uerbis hu-
ius ſtatuti, et eorum ſignificatu, qui ſumitẽ ex iure canon. uel cõi
uſu. Item nõ obſt. l. legẽ. et l. meminimus. de legit. hær. qa nõ loqt
de gradus mutatione, uel alteratione, ſed de transferendo gradus
de iure cognationis in agnationẽ, qa nõ tractat de graduũ muta-
3 tione, ſed de numeratione, quo iure ſit faciẽda. † Pro alia parte ar
guunt, ꝙ de iure canonico intelligat. Primo ex cõi uſu loquẽdi q
cõuenit cũ iure canonico p l. Labeo. uerſ. nec mirum. ff. de ſupel.
leg. Et ſi uerum eſſet ꝑ uſus loquẽdi in ciuitate Lucana eſſet hic,
non abſurdum foret reducere ſtatutũ ad intellectũ uius, et cõſue-
tudinis, ſed hæc ſunt in facto, nec notoria, & iõ ꝓbãda. l. i. in prin.
C. q̃ ſit lõga ꝯſuetudo, & l. an in totũ, C. de ædifi. priua. Et ſi forte 1
ſtatutis Lucanis, vt moris eſt quoq; ꝯtinetẽ ꝙ ſtatuta intelligantur,
ſm proprium ſignificatum, poſſet dici, ꝙ intellectus, q aſſumitẽ a
cõi vſu, ſit magis figuratius quam proprius, ſicut in acceptilatiõe
& ſolutione, & ita probat d. l. Labeo. cum glo. de ſupel. lega. Mihi
c vr̃ [c] de iure, ꝙ ſtatutum referat ad cõem vſum loquẽdi. l. Labeo. ff.
ſupel. leg. Sed hoc nõ ꝓbato, vr̃ ſic ꝑmittẽdũ, ꝙ eſt cõſiderare gra
dus nãlr, & eſt cõſiderare ſm ius ciuile, & ſm demonſtrationem
iuris canonici. Et vt incipiam ab vltimo, certum eſt, ꝙ fratres pa-
trueles inuicẽ nõ hñt gradũ, imo hñt ſaltũ. Si. n. duæ ſcalæ ſunt, ꝑ
quas aſcẽdit ad idẽ, ſi ex vna velit, qs trãſire ad aliã nõ aſcendẽdo ñ
erit gradatim, vel p gradus ꝓcedere, ſed ſalire. Modo iungamꝰ cõ
iſto dinumerõnem nãlem. Nemo. n. dicet, ꝙ iſte ſit gradus, nãlr
loquendo in eo q ſalit de ſcala ad ſcalã, ſed in eo, q deſcendit p vnã
& aſcẽdit p aliã. Mõ ita eſt, ꝙ ius ciuile hoc naturalr proſpexit, vt
aſcẽdatẽ ab vna parte, vſq; ad primam, & deſcendatẽ ab alia. Sed ꝙ
frater patruelis ad fratrẽ p modum gradus ſit in gradu ſecũdi, ſm
ꝓpriũ & nãlẽ graduũ dinumerõnẽ, hoc eſt impoſſibile dicere, vi-
delicet, ꝙ p duos gradus frater patruelis fratri patrueli iungatur.
Aut. n. iũgitẽ p ſeipſum, & facit primũ gradũ. Aut p alios, & opor
tebit tũc numerare gradus fratrũ præcedentiũ intra ſe. Sed qd ad
nos cõputare gradus illorũ de quibus nõ q̃rimus, vt no. glo. in l. ſi
auũ. in ver. petit. C. de ſucc. edi. Repugnat igitẽ diſpõ iuris canoni-
ci nãl, & rõnabili cõputationi, q̃ immutari non põt, vt ꝓbat tex.
ad literam, in l. 2. ff. de vſufru. earum rerum, q̃ vſu conſum. vel mi-
nuunt. ibi, nec. n. nãlis, &c. Poſſet forſan. & intelligi illud ꝙ dñt Ca
noniſtæ q dñt fratres patrueles eſſe in ſcđo gradu. i. in linea ſecũdi
gradꝰ ñ inuicẽ, ſed ad auũ. Mõ igitẽ ex hoc ꝯcludam, ꝙ vbi ꝑ ꝓpria
lex ſm proprium intellectũ non dẽt trahi ad abuſiuum & impro
prium, vt l. verbis. & in l. i. pupillari. de vul. & pup. Librorũ. §. ꝙ tñ
Caſſius. ff. de le. 3. Sed hic põt operari, & intelligi ſm ꝓpriũ, & nãlẽ
intellectũ iuris ciu. ergo nõ dẽt trahi ad improprium, & abuſiuũ
iuris canon. Item probatẽ, ea, q̃ non corrigunt, remanẽt adeo, ꝙ vr̃
mirabile, ꝙ ad correctionẽ antecedẽtis nõ ſequatur correctio ſe-
quẽtis. l. meminimus. §. cũ igitẽ. C. de legit. hæredi. ff. de dona. cau.
mor. l. tam is. §. fi. & l. eius qui. §. j. ff. de teſta. Sed ſi poneremus, ꝙ iꝰ
municipale non eſſet in ciuitate Lucana, & eius territorio, ſerua
rem ius ciuile in duob. vt amirã ponere in tertio gradu. Scđo, vt
fratres patrueles ponerẽ i quarto. Sic ego hẽrẽ duo ex iure ciu. Pri
mo ꝑrogatiuã ſucceſſionis. Scđo, graduũ dinumerõnẽ, & cõputa
tionẽ, & eiꝰ formam. Eſto igitẽ ꝙ iꝰ municipale, circa ius ſucceſſio
nis aliqd diſponat circa gradus, & eorũ dinumerõnẽ, & eius for-
mã, nihilominꝰ remanebit ius ciuile, & eiꝰ obſeruãtia, vt ſic ſucceſ
ſio ſit ex iure municipali, dinumerõ vero graduũ ex iure ciu. qđ
aſs obſeruãdũ, in hoc correctionẽ nõ recipit, nec mutationẽ. Ter-
tio probant ſequentia verba dũ dñt, & ꝑdictis nõ obſtantibus ſuc-
cedãt aliæ ꝑſonæ, q̃ de iure cõi ꝑ ſit, quod refert ad iꝰ ciuile, & hæc
nemo negabit. Dant ergo ſequẽtia itelligere ꝑcedẽtia. ff. de leg. 1.
ſeruus plurũ. §. fi. Bar. a Saxof. ſubſcripſit, ſed ñ fuit eiꝰ compilatio.

ADDITIONES.

a Tho. D. Quæritur. Adde, ꝙ iſtud cõſiliũ eſt ſm ordinem Peruſinũ, in 1. parte cõ-
ſiliorũ. nu. 35. tñ iudicio meo iſtud cõſiliũ non eſt Bar. nec ab ipſo compilatũ, ſed
eſt d. Fran. Tigr. & d. Alex. de peruſ. & Bar. ſe ſcripſit, & ita refert iſtud conſilium
Bar. in l. iuriſc. in §. fi. ff. de grad. vbi dicit, ꝙ ita conſuluimus hoc ann. d. Franc. Tig.
& d. Ale. & ego, ꝙ ita ſeruat in practica, tñ d. Alex. de Imo. in l. ſi auia. C. de ſuc.
edic. alleg. pro conſi. Bar. & idem dicit Felin. in rubr. Decretal. & d. And. Sicu. in
conſ. 83. in j. vol. ici. ſapiẽter dicit, & vide Bapt. Seuer. in Loẽs pop. ff. de iuſ. & iu.
b Et matrimonium. Adde ꝙ idem dicit Bar. in l. iuriſco. in §. fi. in fi. ff. de grad. & in
conſi. 134. quod incipit, an fratres. in 2. vol. & idem tenet Iac. But. in l. fi. C. de ſu.
edic. & ibi Bal. & Sal. cõcludẽs attẽdi debere ius ciuile p plures rõnes, & vide Pa.
de Ca. in conſi. 247. ꝙ dicta ſubſtõ. Limitat tñ ꝑdicta ſingulariter Io. And. in add.
Spec. in tit. de ſuc. ab inteſt. in addi. mag. ver. & qa tit. de grad. niſi ſtatutũ lo. uẽs
de gradibus, eſſet conditum in materia matrimoniali, vel niſi eſſet conditum ſta-
tutum in foro eſi, in materia indifferenti. qa tunc attenderet ius canonicum, de
quo & vide Pet. de Anc. in c. canonum ſtatuta. de cõi. Et an prædicta debeant ſer
uari in terris eccleſiæ, & etiã in materia emphyteuticaria, vide Salã d. l. fi. C. de ſuc.
edic. & ibi Alex. in fi. cui adde Ang. de Are. in §. fi. Inſt. de grad. vbi ſequitẽ etiam
opi. Bal. vt ſ. & adde, ꝙ dicit d. Honof. de Bar. in conſi. ſuo, quod inci. viſa quadã
inquiſitione, in ver. ſed poſito ꝙ eſſet dubium. vbi cõſulunt, ꝙ ſtatutum loquens
de gradibus, intelligitur ſecundum ius can. per do. Bar. vbi ſup.
c Mihi aũt vr̃ No. quod dicit Bar. ſi in cõputatione graduũ inoleuit certus modus
cõputãdi, ille ꝑualet cõputationi Iuriſconſultorũ, de quo p Bal. in l. 1. C. de ſuc.
edic. Vide plene p Fel. in rub. Decret. in verſ. ſimiliter dixit Bal. in l. ꝑemptorias.

CONSILIVM XIIII.

1 *Pertinere, verbũ in iure accuſandi in damno dato non ſufficit niſi dicatur iure
dominij, vel quaſi, vel iure poſſeſſionis.*
2 *Mandatum iuſſu ſuperioris an excuſet accuſandum a pœna.*
3 *Credẽdum eſt maioribus magiſtratibus ad accuſandum a dolo, & pœna.*

a Viſa Accuſatione porrecta [a] per Ioannẽ Martini de Aſſiſio,
& proceſſu habito ſuper ea, vr̃ de iure dicẽdum dictos
accuſatos abſoluendos a dicta accuſatione pluribus rõnibus. Pri-
ma ex defectu dictæ accuſationis, nam in ipſa accuſatione nõ po-
nitur

ADDITIO.

a Th. D. Viſa accuſatiõe porrecta. Cõſ. hoc ſecũdũ ordinẽ Peru. eſt i j. parte cõſ. 18

Digitized by Google

niſ aliquid per qđ appareat accuſatorem hře ius accuſandi. Non
2 enim † dř ad ſe ptinere iure dñij, vel quaſi, nec iure poſſeſſionis,
ſed ſolū dicit dictā rē ad ſe pertinere, qđ verbum latiſſime patet.
Comprehendit.n.eum cui res debeř actione pſonali, vt ff. de ver.
ſig.l.verbū illud, pertinere. ſed ei ad quē res ptinet, illo iure ɔpetit
ius accuſandi, vel agendi pro dāno dato, vel actione legis Aqui-
liæ, vel interdicto, qđ vi, aut clā, vel ſimili, vt ff.ad l. Aquil.l.itē Me
la.§.legis aūt.& qđ vi ↄut clam.l.is qui in puteum.§.ſi poſtea.& §.
ſeq. Sed hic non ɔſtat, quo iure ad eū pertineat, & ſic non ɔſtat, ꝗ
3 ius agendi hēat.† Et ſic non pōt ſeq condēnatio: & ſic debent ab-
ſolui ex vigore defenſionis factæ per dictos accuſatos, qa conſtat
a dictis accuſatis fuiſſe mādatū, & pmiſſum [a] a priorib' c.iis Aſſiſii
ſi de hoc hñt authoritatē, vt patet ex ſtatuto de hoc loquente. er-
go p eorū iuſſum excuſant.l.qđ.in fi.prin ff.de aqua plu. arc.& de
iur.om.iud.l.ſi qs id qđ.§.doli.cum ſi. Preterea poſito, ꝗ dicti prio
b res non habuiſſent authoritatē, [b] tñ in dubio ipſi accuſati debue-
3 rūt credere ipſis prioribus.† Credendū.n.eſt eos, cū ſint maiores
magiſtratus in ciuitate Aſſiſii, iuſte feciſſe, cū hoc fecerunt ex vi
gore eorū officij, vt patet ex forma reformationis cōis Aſſiſii, vt
notatur.ff.de re.iur.l.non vř data.§.qui iuſſu. & p Dy. de reg. iur.
c.quod mandato.li.6. Tertio hoc ꝓbař ex vigore ratificatiōis, &
approbationis factæ per dictū accuſatorē: nam ɔſtat p inſtra pro-
ducta, ꝗ dictus accuſator recipit æſtimationē pro parte dictarū p-
ticarum, ſed ſolone partis, vř qs approbare totum. C.de nō num.
pec.l.cū fidem. Item ex tali approbatione ceſſat delictum, vt C.de
fur.l.1. ergo apparet dictos accuſatos eſſe abſoluēdos. Præterea po
ſito, ꝗ ex receptione partis nō approbaret: niſi inciſio ſeptem per-
ticarū, ſeu arborū, adhuc tñ debet ſequi liberō. Nam nō cōſtat de
qbus pticis fecerit approbationē, & de quib. non. Et ſic remanet
accuſatio incerta, qa neſcitur in quibus fuerit delictū, & in quib'
non fuerit, ergo debet ſequi abſolutio, l.non ſolum. §. ſed vt pro-
bari.ff.de no.ope.nun.no.in l.eum actum.ff.de neg.geſt. Ex quib.
concluditur manifeſte, dictos accuſatos eſſe abſoluendos. Bar.

ADDITIONES

a mandatum & permiſſum. Adde quod mandatū, & iuſſus præfatorū. B. priorū Aſ
ſiſij excuſat prædictos accuſatos: quia iuſſus iudicis excuſat a dolo.d.l.ſi qs id q.
cum concor.de quibus ibi per Iaſ.in 6.no.ff.de iur.om.iud.imo gñaliter in his, in
quibus mandatum poteſt eſſe licitum, & non licitū, mandatū ſuperioris excuſat,
ſecundū Bal.& Flor.in l.liber.la.2.in prin.ff.ad l.Aqu.& Bal.in l.1.§.q; ſi actor.C.
de iura.cal.& in l.certi conditio.in prin.ff.ſi cer.pe.& in l.admonendi. ff.de iure-
iu. Et adde Spe.in tit.de accuſat.ver.4.& Ang.in l.liberorum.§.ſi. ff.de inſa. in ſe-
quentes de quodam Florentino qui erat miles poteſtatis. dum accuſaretur in ſyn-
dicatu, ꝗ de mandato dñi Poteſtatis aliquem indebite poſuerat ad torturam. &
quod fuit laceratus libellus, mandatum ſuperioris eum excuſaret. Facit tex.in c.
miles.23.q.5.vbi etiam no.gl.quod ratione mandati excuſatur quis, etiam ſi con
tra conſcientiam faciat. ſequitur Iaſ.in l.3.§.ſi procurator.ver. no.hic videri.ff.q
quiſque iu.& adde quod mādatum, & iuſſus ſuperioris excuſat a iure, vt per plu
res authoritates proſequitur Iaſ.in l.ſi.ff.qui ſatiſ.cog.& per Fely.in c.cōſtitutus.
de reſcr.6.col.& ſeq.

b Authoritatem. Adde ad no.per Bar.hic quæ no.Bar.in l.iuſte poſſidet ver.Qua-
to ſiunt.ff.de acqui.poſſ.& l.1.§.nūc autem.ff.ſi quis teſt.li.eſſe iuſ.fuer. & conſil
91.quod incipit, in quæſtione vertente in curia Capitanei, & in conſi.incip.miſ-
ſus.cum concor.de quibus p eundem Alex.in d.l.iuſte poſſidet. vbi videas Ia.&
Bar Soc.& vide Ang.de Are.in §.quia tamen.in fi.Inſti.vt bo.rapto. & ibi, quod
ſufficit qualibet credulitas ad excuſandum ipſum a pęna. Vide et gl.& Bart. in l.
rem.§.tignum.in fi.ff.de rei ven.qui ponit de laboratore, qui facit mandato con-
ducentis, quod excuſatur, de quo plene per Imo.& Lud.Ro.in l.de pupillo, §.nū
tiationem.ff.de ope.no.nun.& ibi Alex.& vide Bal.in l.qui ſe putat. C. de ſepul.
viola.& dicit Bald.in conſi.167.in 3.vol in c.locata, quod non dicitur damnum
dare, qui vtitur iure ſuo ſine fraude, & bona fide. Et an ſi quis inferat damnum
non ex propoſito, nec lata culpa, teneatur reſarcire damnum in foro pęnitentiæ,
vide Fel.in c.1.de conſi.& iſti priores tenerentur, ſi paſſi. fuiſſēt accuſari dānū
iniuſte propter illos, vide Iaſ.in l.4.§.item ſi facto.in vlt.col. ff, de verbo.obligat.

CONSILIVM XV.

1 *Occidendi animus præſumitur, ſi quis inſurgit cum telo contra aliquem.*
2 *Percuſſo licitum eſt repercutere, & non tenetur de homicidio.*
3 *Repercuſſio vt excuſet ab homicidio, & a pœna capitis, eſt neceſſe ꝗ fiat in-*
cōtinenti, hoc eſt ipſo actu quando percutiebatur.
4 *Dictio, tunc, extremitatem inſtantis temporis ſignificat.*
5 *Homines æqualis conditionis æqualiter incedere præſumuntur a iure.*
6 *Teſtes deponentes de credulitate ad probandum defenſionem probant.*

a Vannutius Petri, [a] vnus de dictis teſtibus ad defenſam
productus probat plene. Nam ſuper primo
articulo interrogatus probat perfecte, & dicit, qđ ille Petrus, qui
fuit occiſus, fuit inceptor rixæ. Item interrogatus ſuper ſecūdo ar
ticulo probat, qđ dictus Petrus, & ſocij fecerunt dictum Maſolū
cadere in terrā. Itē interrogatus ſuper 3.articulo probat. qđ per di
ctum Petrum, & ſocios non ſtetit, quo minus occiderēt dictum
M.& qđ voluerunt eum occidere. Et de prędictis reddit ſufficien
1 tē rōnē. Tertio per ea quæ vidit. † Nam eo ipſo quod qs inſurgit
cum telo ↄ alium, lex pſumit qđ velit eū occidere, vt C.ad legem
Cor.de ſicar.l.is qui cū telo.& ff.e.tit.l.1.§.diuus. ibi. Nā ſi gladiū
ſtrinxerit, & eum percuſſit indubitate occidēdi aīo, &c. Itē inter-
rogatus ſuper 4.artu.probat qđ dictus Maſolus hoc fecit ad ſui de
fenſionem, & ſuper hoc reddidit ſufficientē rationē. Nam dicere,
quod dictus Petrus occiſus primo percuſſit dictum Maſolum, &
quod volebat iterum percutere eum. & tunc quod dictus Maſo-
lus ad ſui defenſionem percuſſit dictum Petrum, vt ex eius dicto
apparet. iſta ratio eſt ſufficientiſſima, per caſum l. ſi quis percuſſo
2 rem. C.ad legem Corn.de ſicarijs, vbi ponuntur hęc verba, † ſi
quis percuſſorem ad ſe venientem gladio repulerit, non tenetur
vt homicida, quia defenſor proprię ſalutis.&c. ita fuit in propoſi-
to, quia volendo eum iterum percutere, tunc dictus Maſolus ip-
ſum percutiendo repulit. vnde nō tenetur de homicidio. Item ap
paret dictam rationem eſſe veram, quia, vt quis dicatur feciſſe ad
ſui defenſionem, ſufficit quod probetur, ꝗ occidēs erat in pericu-
lo vitę, vt C.ad leg.Cor. de ſicar.l. is qui aggreſſorem. Et ſic non
eſt neceſſe, ꝗ dictus teſtis concludat, ꝗ occiſor ſi hoc omiſiſſet,
ſtatim fuiſſet mortuus: ſed ſufficit, ꝗ concludat, ꝗ erat tunc in pe
riculo vitæ cum prędicti aduerſarij eum aggreſſi fuerant, & per-
cuſſerant, & iterum volebant eum percutere. Item dictus Petrus
occiſus fuit aggreſſor, vnde potuit occidi a pdicto Maſolo, vt d.l.
is qui aggreſſorem. Cōcluditur ergo, ꝗ pro dicto Maſolo, & eius
defenſione probatum eſt. Caſus eſt in dictis legib. l. is qui aggreſ-
3 ſorem.& l.ſi quis percuſſorem.† Item eſt probatum, quod ea, q̃
fecit dictus Maſolus fecit incōtinenti, hoc eſt in ipſo actu cum p
cutiebatur. quia articulus dicit, ꝗ teſtis probat fuiſſe prędicta, lo-
4 co, & tempore in inquiſitione contentis. Si enim † prędicta tunc
non fuiſſent, non fuiſſent in illo loco & tempore. hoc etiam appa
ret ex dictione, tunc, [b] poſita in dicto articulo, quę inſtantis tem-
poris extremitatem ſignificat, vt iura vulgata dicit. Ex prædictis
apparet reſponſum ad ea, quę obijciuntur per aduerſarios, quod
forte dictus Maſalus potuiſſet fugere, nec habebat neceſſe per
cutere dictum Petrum. Nam cum dictus Petrus prius percute-
ret dictum Maſolum, & vellet eum occidere, ſi dictus Maſolus
fugiſſet, poſuiſſet ſe in diſcrimine, & periculo vitæ. Nam ille
prius percuſſerat eum, vnde erat ita propinquus, quod gladio
c eum [c] tangebat: & ſic quantum proceſſiſſet in fugiendo, tantum
ille proceſſiſſet in ſequendo, & percutiendo, cum non ſit ratio,
qua debeamus dicere, quod ille Maſolus plus fugiſſet quam ille
5 ſequutus fuiſſet.† Homines enim æqualis conditionis, ęqualiter
incedere pręſumuntur. l.continuus. §.cum ita ff.de verborū obli-
gatio. imo pſumendum erat. quod dictus Maſalus primo per-
cuſſus, & ſic iam debilitatus, minus poſſet fugere, quam ille inſe-
qui, vt ff. de eo quod cer.lo.l.centum Capuę. ſecundum tertiam
lecturam. Pręterea ſaltem de hoc erat dubium, & ſic dictus
Maſolus erat in diſcrimine vitę. vnde licuit ei talem occidere,
vt dictum eſt. Cecus Vannis alter teſtis, probat contenta in ſex-
to articulo, ſcilicet quod dictus Petrus fuit aggreſſor. Item pro-
bat ſecundum articulum, ſcilicet quod vidit eum iacere in ter-
ra. Item probat tertium, ſcilicet quod dictus Petrus & ſocij vole
6 bant eum interficere. † Nec ob. quod ſuper tertio articulo dixit ſe
credere

ADDITIONES.

a T.D.Vannutius Petri. Adde ꝗ iſtud conſilium ſecundum ordinem Peru. eſt in 1.
parte.d.nu.18.alias inci. Raynutius Petri, & ita allegat Ale.in conſi. 76.in 3.vol.
in capit.viſa.& adde, ꝗ iſtud conſilium pro conſi. Bar.allegat etiam do. Alex. in l.
is cui.§.item Labeo.in vlt.apoſtil.ad Bar.ff.de aq.pluu.arc.& in l. 1. in fi.C.vnde
vi.& in rub.ff.de iureiur.& in conſi. 109.in 3.vol.in c.viſis, & vt oportet conſidera
tis.& do.Iaſ.in l.vt vim.ff.de iuſt.& iure. Fel.in c. quoties.de teſti. Et de materia
iſtius conſi.vide Bar.in conſi.120.in 1. vol. in c. quidam Maſolus & ibi ſcripſi in
addi. Et no.quod no.Bar.hic, quod lex præſumit, quod ille, q. inſurgit cum cultel-
lo contra aliquem, quod velit eum occidere, & hoc pro notabili ſequitur Alex.in
d.conſ.109.inc.viſis & ponderatis, &c.in 3.volum.& ideo dicit idem Alex.& in-
fert, quod ſi teſtis dicat Titium eſſe inſultatum ab altero cum armis ſeu percuſ-
ſum, ex hoc apparet, quod erat in diſcrimine vitæ conſtitutus. per l. 2. & 3. C.de
fica. ergo præſumit, quod ad ſui defenſionem fecerit, per leges alleg. per Bart.hic
in conſi.

b Ex dictione, tunc, No. ꝗ dictio, tunc, inſtantis temporis extremitatem ſignificat.
Adde Bal.in auth.contra rogatus. C.ad Treb. vbi dicit, ꝗ tunc, eſt aduerbiū pſen
tis temporis, ſed dictio ex tunc, eſt aduerbium temporis adiectiui, enunciatiui, &
eſt in voce, & non in ſubſtantia tpis. & dicit Bal.in l.lecta.ver.no.in fi. hæc verba.
ff.ſi cert.pet. quod trāsfert hanc extremitatem tpis in aliud tēpus, & refert Pau.
de C.a.in conſi.247.inc.ſuprascriptus egregius, ꝗ dictio tunc, ſignificat qualitatē
adeſſe illo tpe. Et ponit exemplum, vt ibi per eum. Et de dictione, ex tunc, vide vl
tra repertoria per Bar.Soc.in l.3.§.1.ff.de cond.& dem.poſt Alex.ibi in apoſtil.&
Alex.in l.in ſubſtitutione.poſt princ.ff.de vulg.& pu.& in l.huiuſmodi.ff.de ver.
obl.& adde plures concor.per d.Iaſ.in fi.C.de codicil.& ibi plenius poſt Alex.&
vide Fulg.in conſi.50.incip.quidam Raymundinus. Et an includat dictio ex tūc,
vel excludat, vide per Old.in conſi.49.inci.conſueuit, in fi.& Cardinalem Alexā
drinum in c.ego Ludouicus 63.diſt. vbi de ver. ex tunc, quod dilationem non re-
cipit. de dictione, ex tunc, vide Bal.in c.1.de milite vaſa. qui contu.eſt, in vſib. feu
do.& in l.Gallus.§.nunc de lege.ff.de libe.& poſth.& in l.ex illo.C.de appella.&
vide Bal.etiam in d.l.ex illo tempore, C.eodem, quod dictio, ex, poſita ſuper tem
pore ſignificato, immediatum curſum facit, vt dicimus ex tūc, vt ibi per eum, &
dicit Bal.in l.poſteri. C.de teſt. qđ extremitas tpis iportata per dictionē, ex tūc
non vitiat actum. Et no. etiam qđ dictio, ex tūc ſignificat prout ex retro, vide do.
Iaſon.in d.l.1.in fi.C.de codicil.& tex.in l.ſi ita ſtipulatus fuero.in prin.ff.de ver,
ob.iuncta doctrina Bar.ibi in fi. quod per verbum ex hoc, exiſtente conditione re
tro trahatur. & Bar.idem dicit per illa verba, ex tūc. Quæ nota pro ſtatutis, quod
inſtrumenta poſſunt regiſtrari quandocunque, non obſtāte curſu temporis vt ex
tunc plenam obtineant firmitatem, quod ſi inſtrumenta fuerint regiſtrata, retro
trahantur, ac ſi a principio fuiſſent regiſtrata, & ita obtinui in cauſa ardua Piſis
et in ſtatuto ibi, &c.

c Quod gladio. Vide Iaſ.in l.vt vim.ff.de iuſti.& iure.in verſic. 2. in hac materia.

Google

a credere.a Nam in prędictis per verbū,credere,teſtis deponit, Nā
vtrum illi voluerint occidere vel non,non poteſt videri per teſtē,
ſed ex actibus viſis per teſtem poteſt dicere recte, hoc credo,vt
ff.de ventre inſpic.l.1.& extra,de teſtib.capi.quoties. iuncta gloſ.
fi.Sed in prædictis ex his,q̄ teſtis vidiſſe ſe dixit,recte potuit com-
prehendere,qđ volebat cū interficere.Dixerat.n.teſtis, ſe vidiſſe
dictum Bartholomeū,ſeu Maſolum inſultatū primo percuſſum
in capite cultello,& in terram proiectum, ex quib. præſumit lex
indubitanter,ꝙ volebat eum interficere,vt ſ.probatū,eſt,circa di-
ctum alterius:recte enim potuit dicere, quod lex pro indubitato
habuit. Itē interrogatus ſuper quarto articulo.ſ.ꝙ dictus Maſolus
prædicta fecit ad ſui defenſionem:hoc optime probat,licet ſe cre
dere hoc dicat: tamen per hoc dictum eius non vitiatur. Nam
quod dictus Maſolus fecerat ad ſui defenſionē,hoc valebat in in-
tellectu ipſius M.vnde teſtis non potuit de hoc deponere,niſi per
credulitatem.Videndum eſt ergo,an ea,quæ dictus teſtis vidit,fue-
rint ſufficientia ad inducendum dictum teſtem, ad hoc creden-
dum. Et certe indubitanter dicendum eſt,ꝙ ſic.Nam cum vide-
rit dictum M.primo percuſſum,& in terram deiectum ex hoc ap
paret,ꝙ erat in vitæ diſcrimine conſtitutus,& ſic illud quo fece-
rit,fecit ad ſui defenſionem.itaque debet eſſe impunitus, vt per
l.is quis aggreſſorem.& ſ.probatum eſt.Cola Puerij alius teſtis p-
bat idem eodem modo. Alii teſtes probant de fama,& adminicu
lantur ad cauſam.Ex prædictis omnibus cōcluditur dictum Ma-
ſolum eſſe abſoluendum. Bar.a Saxofer.

ADDITIO.

a Se credere No.quod licet teſtes deponentes de credulitate nihil probent.l.teſtiū
C.de teſtib.gl.Bar.& Doc.in l.1.§.item Labeo.ff.de aqua plu. arc. cum concord.
de quibus per Iaſ.in l.1.in prin.ff.de iuſti.& iu.plenius per Feli. in c. quoties. de
teſti b. Tamen Bar.vult hic in hoc conſilio,ꝙ ad probandum defenſionem admit
tantur teſtes deponentes per verbum, credo: & plene probant, quia cognoſci-
tur præſumptiue,& ſequit Feli.in d.c.quoties.vbi dicit,ad hoc facit tex in c. fir-
miter.in primis verbis,extra.de ſumma Tri.& fi.cat.& quod ibi no.Abb.in prin.
adde quod no.Cyn.in l.teſtium.ver.quinto quæro.C.de teſti.& Io.And.in Ad-
di.Spe.in tit.de teſte.§.1.ſuper ver.item quod depoſuit de credulitate,& Ant.de
Bu.in d.c.quoties.videlicet quod quoties credulitas teſtis eſt munita rationib.
concludentib.ad veritatem dicti teſtis,tunc probat,per capi.literas, de præſum.
& l.1.§.1.ff.de ventre inſpiciē. Adde ēt ad Feli.quod ita ſequitur iſtud conſilium.
Alex.in conſi.76.viſa inquiſitione.in 1.vo.& con.119.viſis in eo.vol. & Iaſ.ple-
ne in l.ex vtiq.ff.de iuſt.& iu.vbi dicit hoc dictum Bar.hic eſſe ſingulare.& infert
ex hoc dicto regulam,ꝙ ad probandum defenſionem admittuntur probationes
dubiæ,& a perſonis ſuſpectis.& ad dictum Bar.hic,vide etiam Bar.ſup.in conſi
111.incip.quæritur,& vide Ale.in l.1.cum.§.item Labeo. in apoſt.in ver. ſufficit,
ff.de aqua.plu.arcen.& in rub.ff.de iuſt.& iu.

CONSILIVM XVI.

1 *Iudæi poſſunt eſſe arbitri.*
2 *Iudæi poſſunt eſſe arbitratores & amicabiles compoſitores.*
3 *Deportati poſſunt eſſe arbitratores.*

a Viſo quodam [a] Cōpromiſſo facto per P.ex vna par
te,& B.ex alia in Io.Gu.dopis,& Ma
ſchetum Mattagge Iudæum,& viſo quodam laudo,ſeu ſnīa lata
p iſtos:quæritur,vtrum dictum laudum ſeu ſnīa,vel arbitramētū
valeat,vel non,& ſic ſit executioni mandandum,necne. Circa p-
dicta vr facere dubium ſolum, quia vnus ex arbitris eſt Hebræus
ſiue Iudæus. Sed hoc non obſtante,credo compromiſſum valere
b & ſnīam mandandam eſſe executioni. Nam Iudæi p̄nt [b] eſſe ar-
1 bitri.l.Iudæi.C.de Iudæis.Sed dato, ꝙ non poſſent eſſe arbitri, tñ
non eſt dubium,quin poſſint eſſe arbitratores,& amicabiles cō-
poſitores. Nam arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. l. arbi-
2 tri.§.1.ff.de arbi.† Et ideo multi ſunt, qui non p̄nt eſſe arbitri,p̄nt
tñ eſſe abitratores. Ecce,n.iudex non pōt eſſe arbiter,& tñ pt eſſe
arbitrator,vt no.glo.in l.ſed ſi in ſeruum.§.ſi qs iudex. ff. de arbi-
tris. Item infames nō p̄nt eſſe iudices,vt no.gl.in l.cum p̄tor. §. fi.
3 ff.de iudiciis.tñ p̄nt eſſe arbitratores.l.Pedius.ff.de arb.† Præterea
video,ꝙ deportati amittunt oīa,quæ ſunt iuris ciuilis.l.2.§.1. ff.de
pœn.s.&.l.amiſſione. ff. de capitis diminu. & tñ p̄nt eſſe arbitrato-
c res,[c] vt eſt tex.ff.ad Treb.l.ex facto.§.ex facto.& in l.cum pr̄. §.hr-
ditatem.ff.de leg.2 Multo magis Iudæi, qui retinent ea quæ ſunt
iuris ciuilis. Nam licet eis interdicant publica officia: nō tñ ea,q̄
ſunt facti,vt ſunt arbitramenta, vt not.in d.§.ſi qs iudex,& in d.§.
ex facto. Cū ergo fiūt cōpromiſſa in ipſos de iure, & de facto,tan-
q̄ in arbitratores, vr ꝙ dictū cōpromiſſum valeat, & dicta ſnīa ſit
executioni mandanda, vt iurib.ſup.alleg.Bar.de Saxofer.

ADDITIONES.

a Th.D.Viſo quodam. Iſtud conſi.Bar.ſecundum ordinem Peruſi. eſt in 1. parte
iudi.nu.41.
b Iudæi poſſunt.Inquantum Bart.vult,ꝙ Iudæus poſſit eſſe arbiter, adde, ꝙ inter
ipſos Iudæos Iudæus non ſolum poteſt eſſe arbiter,ſed etiam iudex.tex.eſt in l.ſi
qua inter.C.de Iudæis.a contrario ſenſu.& ita per illum tex. conſuluit Hoſt.de S.
Petro,prout refert Io.de Ana.in c.cum ſit.extra.de Iudę. cum concordantiis,de
quibus ibi per Felin.& plenius per Iaſ.in rub.ff.de iuſt. & iu.vbi apoſt.in rubri.
Digeſtorum,in 3.apoſt. quib. adde Bar.hic.Tamen Bar.hic ſentit,ꝙ etiam inter
Chriſtianos licet Iudæus,non poſſit eſſe arbiter, poteſt nihilominus eſſe arbitra
tor. quod eſt notandum,ſed de veritate huius articuli vide quæ no. Alex.in l.ex
facto. §.ſi quis rogatus.ff.ad Trebel. inquantum examinat, an excommunicatus
poſſit eſſe arbitrator,plenius per Iaſ.in l.ſi quis arbitratu.ff.de verbo.obl.
c Arbitratores.Vide Bar.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Treb. cum concor.ib
q̄ ibi.ita per Alex.& per Iaſ.in l.ſi quis arbitratu.ff.de ver.obl.

CONSILIVM XVII.

1 *Epiſcopus in omni crimine,in quo poteſt diſpenſare,poteſt infamiā tollere.*
2 *Epiſcopus qua poteſt diſpenſare,poteſt etiam legatus.*
3 *Mandato in generali venit poteſtas diſpenſandi.*
4 *Laicus in terris eccleſiæ poteſt reſtitui ad famam in priſtinum ſtatum per ſummum Pontificem,vel per eius authoritatem habentes.*
5 *Epiſcopus æquiparatur Senatui.*

a Reuerendiſſimus In Chriſto pr̄ [a] & dn̄s Egidius
miſeratione diuina titulo ſā-
cti Clementis,presbiter Cardinalis,& apoſtolice ſedis,Dei gr̄a le
legatus,reſtituit priſtinæ famæ Franciſcū Angeli, & Andreā Ia-
cobi de aſſiſio,put patet in lřis euſdē dñi legati. Quærit an potue-
rit,& an dicta reſtitutio de iure procedat? Ad determinationem
1 dubii,& q̄onis,p̄mitto q̄dam.† Primo,ꝙ ep̄s in crimine, [b] in quo
b pōt diſpenſare,pōt infamiam tollere,& famæ reſtituere, vt clare
no.glo.in ver.neceſſe.50.diſt.c.domino ſcō.& in 2.q.3.in can.Eu-
phemiū.§.hic colligit.in ver infamiā.& idem Guli.in Spe.de ſen
2 prola.§.vt aūt.ver.idē no.qđ Papa.† Sedo, ꝙ qcqđ pōt ep̄s diſpen
ſando,pōt & legatus de latere in prouincia ſibi decreta, iō q̄a ipſe
eſt ēt ordinarius,vt ext.de off leg.c.2. li.6. & de hoc in Spe de leg.
§.ꝯñ.in prin.Item quia gerit vicem Papæ,& apoſtolicæ ſedis. ex-
tra,de ꝯſue.c.cum venerabilib.& de elec.c.ſi Abbatem.li.6. & de
p̄ſum.c.ſi mandata,cum ſi Item, quia maiorem oīb.poſt princi-
pem p̄tātem obtinet in ſua prouincia.ff.de offi.procon.& leg.l.&
iō.& ff.de offi. præſi.l.4. Tertio præmitto, ꝙ diſpenſatio eſt iuris
communis relaxatio.1.q.7.can.requiritis.§.niſi rigor.& ſeq. Quar
3 to,ꝙ in generali † legationis mādato, [c] venit poteſtas diſpenſan-
c di in caſibus ſpecialiter non reſeruatis,vt no. 2.q.7. cano. quæ de
cauſa Maximi.& facit extra,de trāſac.c.vlti.de bigam.c.quoniam,
Quinto,quod legatus de latere,exceptis caſib.reſeruatis, omnia
alia poteſt,vt extra,de offi.de leg.c.niſi.&c. quod tranſlationem.
de ſen.excom.c.ſuper.de off.vica.c.pen.li.6.& de exceſſib. prælat,
4 c.ſicut vnire.in gloſſ.1.in fi.† Præterea etiā,quod in terris eccleſię
per ſummum Pōtificem,vel ipſius authoritatem, laicus infamia
iuris notatus,poteſt priſtinæ famæ reſtitui. ext. qui filii ſint legi.c.
per venerabilem.ext.de ſent.& re iu.c.cum tecum.i.no. per Inn.
& Hoſt.& Io.And.poſt eos in nouella. Ex prædictis ergo præmiſ-
ſis ꝯcludo,p̄dictū p̄dictos famæ reſtituere potuiſſe,quia in tali cri
mine potuiſſet diſpenſare ep̄s, ergo & legatus potuiſſet, quia ep̄s
diſpenſat in adulterio,qđ eſt grauius.quia in ipſo polluuntur duæ
aīæ:hic aūt vnica. Itē,quia ex adulterio grauior pęna imponitur,q̄
pro crīe falſi,quia pro adulterio imponit pęna mortis, vt Inſti.de
pub.iud.§.idē lex Cornelia. Sed pro crīe falſi eſt deportatio, & bo
norum publicatio,vt ff.ad leg.Cor.de fal.l.1.§.fi.l gi crimen falſi
eſt minus adulterio.facit qđ no.ff.ad leg. Iul.de adul. ſuper ru. &
de ſtatu monacho.c. ea q̄. de cle.excō.c.latores.extra, de iud.c.at
ſi cle.§.de adulteriis & aliis. Per diſpēſationē.n.ignoſcit culpæ,mul
to ergo fortius famæ reſtitui pōt,q̄ eſt acceſſoria,extra, de elec. &
5 elec.poteſt.c.venerabilibus.in fi.de reg.iu.c.acceſſoriū lib 6.† Præ
terea,ſi Senatus poteſt,ergo epiſcopus, qui æquiparatur Senatui,
16.q.1.canon.eccleſia.fortius ergo & Legatus. Præterea in crimi
ne prædicto videtur.diſpenſatio permiſſa legato,ex eo,quia nō eſt
de caſibus ſummo Pontifici ſpecialiter reſeruatis, & ſibi interdi-
ctis,qui certi & determinati ſunt.vt notatur in d. c. quod tranſla-
tionē.& plenius in Speculo.de leg.§.nunc oñ.dēdū. Tranſeat ergo
diſpenſatio ſuper dicto crimine in gn̄ali legatione. ſic igitur poteſt
diſpenſare,& infamiā tollere,p ea q̄ dicta ſunt ſ. Nec ob. q. dr̄, ꝙ
ſolus princeps & Senatus poteſt infamiam tollere, & famæ reſti-
tuere,q̄a verum eſt in crīalibus,in quib.inferioribus nō eſt ꝯmiſ-
ſa diſpenſatio,in quib.aūt eſt cōmiſſa p̄tās diſpēſandi,per ꝯñs & re
ſtituendi famæ, cum authoritate principis videatur hoc facere,
legib.nihil ob.vt clare no.Ioan.15.q.4.can.hi,qui.in glo.in verſi.in
poteſt.

ADDITIONES.

a Th.D.Reuerendiſſimus in Chriſto pater. Adde quod huiuſmōi conſi.ſecūdum ordi
nem Peruſinum eſt in 1.parte iudiciorum,nu.47.& eſt Bar.tamen aduertendum
puto,ꝙ ex ſtilo ipſius non apparet,quod ſit Bar.& ita Firmanus in ſuo reperto.i
ver.legatus,in ver.15.allegat illud conſiliū pro cōſilio Ang. de Aretio.Et adde,ꝙ
de illo d.Egidio Sabinenſi Cardinali meminit Bal.in l.conueticula.C.de epi. &
& cle.vbi ex verbis Bal.apparet,quod erat doctiſſimus in iure,& Io.de Ligna.in
ſuo trac.de Bello,in proœ.& in huius tra.vbi dicit, quod anno Dñi Mccel. di-
ctus Egidius de Albano, de ciuitate Conch, miſeratione diuina ep̄s Sabinenſis
Cardinalis,in partib. Italiæ fuit pro ſacroſ. Romana eccleſia vicarius generalis,
& intrauit dicto anno in ciuitatem Bonon.& cōpoſuit cōſtitutiones in Marchia
Anconitana,& in multis locis,& ciuitatib.eccleſiæ.
b Epiſcopus in omni crimine.Ep̄s poteſt diſpenſare ſuper infamia, quod an ſit ve-
rum,vide plene per Fel.in c.cum te.extra,de re iud.& Card. Alex.in can.Euphe
mium.§.hic colligitur.2.q.3.vbi plene vide Bald.in conſi.300.in 3.vol.
c In generali legationis mandato.Adde inquantum Bar.hic vult, quod legatus de
latere poteſt reſtituere famæ,non vt Cardinalis, ſed vt legatus de latere. Adde
quod diſputat Io.de Imola in cle.1.in 3.q.de elec. An cœtus Cardinalium poſſit
reſtituere. ſi Ar.& in l.infamem.ff.de publi.iu.& plene per Fel. in ca.cum te.de
re iu.& per Card.Alex.in cano. Euphemium.§.hinc colligitur.2.q.3. an au-
tem vicarii imperatoris,vel Papæ poſſint reſtituere famę. Vide Bald.in l.1.C.de
pęna.[illegible] Ang.in conſil.332.viſis diligenter actis. & plene per Fe.in d.c.cū
te.de re iud.& in c.a.cum pobis.de præſc.& in cap.quæ in eccl.ſtarum.de conſti.

prãte, & inci. ſi intelligas, in fi. facit extra, de off. delegati. c. præterea. Et iſto modo intelligantur, & ſoluentur opi. Inn. & Hoſt. no. in d. c. cū te. de te iudic. & quod no. Arch. in d. §. hinc colligiť. 2. q. 3. & Gul. in Spe. de leg. §. vlt. ver. hoc etiam no. Ex eo. n. potuit facere legatus, quia ciuitas Aſſiſij eſt de terris eccleſiæ, in quibus vice Papæ poteſt cognoſcere de caſibus laicorum, non autē poſſet, ſi non eſſet certa eccleſia, vt no. Spec. de leg. §. nunc oſtēdēdum, verſi. legatus igitur. Bar. a Saxofer.

CONSILIVM XVIII.

1 *Numerando pecuniam alicui pro ſe recipienti, ſiue alteri eo præſente, & volēte, rectè dicitur fieri numeratio.*
2 *Oculis & aſpectu dicitur quem recipere ſolutionē, licèt corpore non tangat.*
3 *Teſtis ſi dicit numeratam fuiſſe alicui pecuniam, & alius dicat numeratam extitiſſe vxori eo præſente, huiuſmodi teſtes probant.*
4 *Teſti deponenti de facto proprio, quod ipſe fecit, creditur.*

a
1 In quæſtione Propoſita,ª ſolum ad hoc allegare & cōſulere intendo, an † teſtes examinati in dicta cā probēt inſpectis dictis eorum. Ad quod præmitto, qđ ſi ego numerem pecuniam alicui pro ſe recipienti, ſiue alteri eo pñte, & volente, recte, & proprie ei dicor numerare, vt ff. de fur. l. falſus. §. falſus procurator. vbi dr̃ contrectare, & furtū facere, ſi eo pñte & volēte alteri numeratur. & certum eſt, qđ furtū feciſſe requirit cōtrectationē verā. l. 1. ff. de fur. cū ſi. ibi notatis ī gl. ī ver. intercipiendi. Pro hoc, quia nō refert, in manu tua ponā, an te vo-
2 lente ponā in ſcamno, vel in alio loco. † Oculis. n. & aſpectu dicimus recipere ſolutionē ſeu numerationem, licet corpore non tāgamus, vt ff. de acq. poſſ. l. 1. §. ſi iuſſerim. Itē pręmitto, ꝙ dicta teſtiū dēnt intelligi ita ꝙ non ſint ſibi ꝯtria, ſi pñt aliqua diſtinctione iuuari, vt ext. de teſt. in c. cum tu. & in 1. conſt. Cod. §. quib. Nunc ad propoſitū Angelutius Matthæi primus teſtis examinatus plene probat contenta in articulo. Videndū eſt ſi hēt ꝯteſtē. Secūdus te-
b ſtis eſt Iacobus Petrucij, qui dicit, qđ numerōᵇ & depoſitio fuit facta dñæ Catharinæ, vt plene patet. Iſtud dictū pt̄ hēre ꝯtriū inteſtiū primo dicto. ſ. eius, qui dicit depoſitū, & numeratū Franci-
3 ſco, pñte iſto Iacobo. Sed qñ, vt dictū eſt, dicta teſtiū † dēnt intelligi, vt non ꝯdicant, eſt intellectus hic, qđ numerauit dicto Frāciſco, cū apud eū depoſuerit, deponendo, & numerando vxori, eo pñte, & vidente. Sibi. n. vere numeratur, oculis, & aſpectu recipiēdo, licet manu non tangat, vt ſ. probatū eſt: ſicut ſi eo volēte numeraretur, aut poneretur in bancha, nemine accipiente, ſibi diceretur numeratū, vt d. §. ſi iuſſerim. Tertius teſtis eſt Cichinus Nalducij, qui clare & aperte probat pdicta. ſ. ꝙ illi Frāciſco depoſuit in quodā ſacheto, & ꝙ dicta pecunia fuit numerata per vxorē, & p ipſam recōditā de mandato dicti Franciſci. Certe iſte teſtis optime probat, ꝙ depoſitū fuit ipſi Franciſco, & numeratio fuit facta eidē per dictū modū. ſ. vxori connumerati eo præſente, & mandante: & ſic articuli ſunt vere probati, & in teſtibus nulla eſt ꝯdictio, quæ ad veram concordiā non reducatur. Sed dicto Cichino obſtat, ꝙ ipſe vr̃ teſtis in cauſa propria, & ad eum pertinet de prędictis commodum, & incommodum, eo qđ tenetur dicto Bertu
4 lo actione negotiorum geſtorū. Ad quod rñdetur, primo, † quia de facto proprio interrogaretur. ſ. de depoſito facto per eū: & ſi eſ
c ſet ſeruus pt̄ interrogari,ᶜ vt C. de qō. l. interrogari. vbi eſt caſus expreſſus in his terminis. & hoc caſu, videlicet, qñ aliorū teſtiū dicta pcedunt, faciunt plenā probationē, vel ſaltē indicia, vt no. in d. l. interrogari. Secūdo rñdetur ſic, per pcedentes teſtes probatū eſt, ꝙ dña Catherina accepit dictā pecuniā: ſed per primū fuit dictum, ꝙ hoc fuit de mādato dicti Franciſci, per ſcm̄ fuit dictū, dicto Frāciſco pñte & vidente, non tñ mandante. vñ de hoc remanet dubiū, an mandato d. Franciſci vxor acceperit p alios. Apparet clare qđ dicta pecunia non remanſit dicto Cichino. Si igiť dictū dicti Cichini nō faceret fidē quo ad numerationē, quia per hoc ſe exemit ab oblĩone: tñ facit fidem ſuper hoc, qđ vxor accepit de mādato d. Franciſci. De hoc. n. nullū ad eū pertinet ꝯmodū, vel incōmodū. Quid. n. ad eū, vtrū Franciſc. vel vxor teneať? Certe nihil. Vtroque. n. modo eſt ab oblĩone exemptus. Remanet ergo legitimus teſtis. Et ſic per primum, & tertiū eſt probatū, ꝙ Fran. mandante, & pñte, vxor accepit, & ſic vere ipſi Franc. fuit facta depoſitio, vnde dēt condemnatio ſequi. Præterea, an ſit locus delationi iuri, non vr̃ dubiū. l. admonendi. ff. de iureiu. & C. eo. l. in bonę fidei. vnde & ſi eſt delatū, & legitime ei ſtandū eſt. Bar. a Saxofet.

ADDITIONES.

a T. D. In q. propoſita. Adde ꝙ illud conſiliū ſecundū ordinē Peruſinū eſt in 1. par. iudiciorum. nu. 48. & pro con. Bar. allegat Alex. in l. falſus. §. ſed ſi is. ff. đ fur.
b Quod numeratio. No. illud conſilium Bar. pro concordia teſtiū, quorum vnus dixit numeratum fuiſſe Ioanni, alius vxori, eo pñte, & Alex. in d. l. ſi falſus. §. ſed ſi is. ff. de fur. dicit, ꝙ vnus teſtis deponat Titium mandato Sempronio, alius vero deponat, ꝙ dictus Titius mandato Sempronij numerauit alterius, ꝙ illi teſtes ſunt conteſtes ad probandum eſſe numeratum Sempronio, & allegat Bar. in hoc conſi. facit quod no. Pau. de Caſt. in conſi. 214. in cauſa quæ vertitur, quæ no. ad ex quæ ponit Felv. in c. cum tu. extra, de teſt. & per Alex. in l. inter ſtipulantem. §. Stichus. ff. de ver. obl.
c Seruus pt̄ interrogari. Vide p Pau. de Caſt. in l. quicūque. C. de ſer. fu. & l. ſeruos. C. de teſti. & conſ. 329. viſa petitione prædicta. in conſi. 348. uiſis actis & actitatis. ad ſi. De cuius veritate vide Alex. & Iaſ. in l. 2. §. ſi abſens. ff. ſi ex nox. ca. ag. & p Iaſ. in l. 1. C. de ſum. Trin. & ſi. cat. i rep. Padu. vbi cōcordātur, &c.

CONSILIVM XIX.

1 *Libellus in materia pignoris, & vſurariæ prauitatis, quō dēat fundari in iure.*
2 *Teſtis productus per partem eſt omni exceptione maior, & per partem ipſum producentem non poteſt opponi.*
3 *Teſtes ad probandam vſurariam prauitatem, quomodo debeant deponere.*
4 *Coniectura & præſumptiones ad probandum contractum fictitium, & ſimulatum, quæ ſint.*

a Viſo libello ª Exhibito p Colā Pucciarelli, ſiue eius procuratorē ꝯ Colā Falabarchæ, in curia Reuerendiſſimi patris, & dñi Epiſcopi Cluſinenſis, in quo inter cetera petiť quoddā inſtrm̄ venditionis, & locationis caſſari & annullari, tanq̃ factū in fraudē vſurarū. Et viſis oīb. actitatis in cauſa prædicta, & dictis teſtiū ab vtraq; parte pductorū, vr̃ indubitanter dicēdū, p dictū dñm epm vel eius vicariū pnunciandū eſſe ſcdm formā dictæ petitionis. Ad qđ examinandū vidēda ſunt duo. Primo an petitio ſit fundata de iure. Scđo, an ſit probata. Ad primū, ꝙ dicta petitio ſit fundata de iure, pbať expreſſe p caſum l. emptionē. C. plus valere qđ agiť. & p textū ext. de emp. & ven. c. ad nram. de
1 pig. c. illo vos. in qb. dr̃ manifeſte, † qđ p iſtos vſurarios qñque, licet in veritate agať qđ ſit pignus, tñ ꝯtus emp. & vend. eſt, q celebrať, quo caſu p iudicē dēt iudicari, ſcdm id qđ in veritate agiť, & in d. l. emptionē. ſic no. & ita tenet Iaco. de Are. Ad ſcdm, an dicta petitio ſit probata. ſ. ꝙ dictus ꝯtus fuit fictitius, & ſimulatus? dicendū eſt, ꝙ ſic indubitanter, claris, & lucidis probationibus. Primo, hoc probant teſtes expreſſe producti pro parte Colæ Falabarchæ, videlicet Cicarellus, & Cichus, q examinati ſup ſcđo articulo hoc
2 clare & aperte dixerunt. † qui teſtes ſunt oī exceptione maiores, ꝯ quos nihil pt̄ opponi, qñ ipſa pars, ꝯ q̃ agiť, eos produxit, vt C. de teſtib. l. ſi quis teſtib. Scđo eſt probata dicta intentio ex teſtib. productis pro parte dicti Colæ. Nā iſti vſurarij ſuos ꝯtus ita clā,
b & malitioſe faciunt, ꝙ vix pñtᵇ de vſuraria prauitate ꝯuinci, vt
3 c. 1. de vſur. in cle. † & iō in iſtis quæ non pñt ita liquide probari, ſufficit probatio per coniecturas. l. nō oēs. §. a barbaris. ff de re milit. & eſt expreſſe in c. cū in diœceſi. extra de vſuris. Sed iſtæ legiti
4 mæ coniecturæ ſunt probatæ, vt j. oñditur. † Prima cōiectura eſt qđ dictæ poſſeſſiones valent multū vltra pretium in dicta vendi-
c tione appoſitū. ſ. vltra dimidiam illiusᶜ pretij conuenti, vt probatum eſt per teſtes, qui deponūt maxime ſuper tertio & quarto capitulo. Eſt vna de præſumptionib. ꝙ ſit factum in fraudem vſurarum, vt d. c. illo vos, &c. ad noſtram. Scđa præſumptio eſt ad probandum, qđ ſit factum in fraudem vſurarum, promiſſio facta de
d reuendendo,ᵈ quia dictus Cola Falabarchæ dixit Colæ Pucciarelli pdicto pñti & intelligenti, ꝙ redderet ſibi dictū podere, ſi ille redderet ſibi dictā pecuniā, & hoc probatum eſt per multos teſtes. Tertia præſumptio eſt confeſſio dicti Colæ Falabarchæ facta abſente parte, vt ff. de ædil. edic. l. q̃ro. in fi. de adul. l. capite quinto. & ibi no. de lib. leg. l. nō ſolum debitorē. §. liberationis verba, & ibi no. C. de confeſſis. l. vnica. qđ āt iſte Cola fuit confeſſus, pbať per teſtes, &c. Quarta præſumptio, qđ ꝯtus ſit fictitius, & ſimulatus, eſt publica fama, quæ facit ſemiplenā probōnē, ſcdm glo. iuris Canonici, & ciuilis, & no. ff. de teſtib. l. 3. §. idem diuus. & extra, de appel. c. 1. cum ſi. ibi notatis. ſed fama eſt per multos teſtes probata, ergo &c. Ang. de Amelia decreto. Doct. Bar. a Saxoferrato legum Doctor, Franciſcus Tigri. de Piſis. I.V.D.

ADDITIONES.

a Th. D. Viſo libello. Huiuſmodi conſilium ſecundum ordinem Peru. eſt in j. parte iudiciorum. nu. 49. & pro conſi. Bar. allegat Alex. in l. poſt contractum. i uer. 1. præſumpt. ff. de don. & dicit eſſe nu. 121. & adde ad no. per Bar. hic, & eūdē Bar. in conſi. 65. factum tale eſt. in conſi. 63. proponitur. & per Bar. Vero. in tracta. de ſimula. contra per totum, Vitalem Neapoli. in ſuo trac. clauſularum, in clauſula ſimulationis contractus, & uide Bal. in l. ſi. C. mand.
b Vix pñt. Adde plures concor. per Iaſ. in l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de eden. & Pet. Cor. in conſ. 242. in præſenti cā, in 3. no. & conſ. 137. licet multas, in vlt. col. in eo. uol. quibus adde Bar. in hoc conſi. quod non allegāt ipſi.
c Vltra dimidiam. Vide per Bar. Vero. in ſuo trac. de ſimu. contrac. in 2. præſumpt.
d Promiſſio facta de reuendendo. Iſtud conſilium ſequitur Alc. in l. contractum. ff. de dona. in addi. ad Bar. Vide Vero. in d. tracta. ſuo, in 6. præſumpt. in 24. col.

CONSILIVM XX.

1 *Mutuum naturale & ciuile quid ſit, & qua actione poſſit agi.*
2 *Sententia refertur ad acta.*
3 *Idē numerus quātitatis, quādo repitur ī duabus diuerſis diſpōnib. factis, & inter eaſdē pſonas, intelligitur de diuerſis quātitatib. & non de vna & eadē.*
4 *Duæ cauſæ quando opponuntur, vt reſpiciant vnū finalē effectum, requiritur vtriuſque cauſa concurſus, & ſi deficit vnum. totum deficere videtur.*
5 *Dictio, quomodocunque, vel omni meliori modo, &c. quomodo intelligitur.*

a Viſa prima ª Et ſcđa petitione, & forma fideiuſſionis Cioli, & oīb. alijs actitatis in cā pertinentibus ad hoc, credo, qđ ꝯ dictum Ciolum fideiuſſorē non poſſit fieri executio ſententiæ latæ ſuper ſecunda petitione. Ad hoc autē perfecte inueſtigandū, ſciendum eſt, qđ de iure cōi fideiuſſor iudicatū ſolui, non teneť facta mutatione cauſæ, vel rei petitæ, vt ff. iudi. ſolui. l. cū q̃rebať. §. ſi. ſed in caſu nřo eſt facta mutatio cāæ. Item

ADDITIO.

a T. D. uiſa prima. Adde qđ hoc cōſ. Bar. ſecūdū ordinē Peru. eſt in j. par. iud. nu. 50

Digitized by Google

Itē eſt mutatio rei. vt probabo, ergo fideiuſſor non tenet. Qđ ſit
1 ſcđa in ſecunda petitione mutatio cauſæ, oſtendo ſic. Certū † eſt,
ꝙ quoddā eſt mutuū naturale, qđ ꝯſiſt numeratione, & ex eo agi
tur certi ꝯdictione ex mutuo, & tunc cā actionis eſt ipſa numera
tio, vt ff. de fideiuſ. l. ſi qs pro eo. §. ſi numos. Et de hoc loquit to-
tus ti. ſi cer. pet. & no. e. ti. l. ſi a furioſo, in prin. primæ gl. Quoddā
eſt mutuū ciuile, cui ſubeſt qnq. naturale, vt ſi ſtipulor a te centum
ex cā mutui, & numeratio ſequit, vel p̄cedit: qnq; huic mutuo ci
uili non ſubeſt naturale, vt qa numeratio nō ſequit nec p̄cedit, &
his duob. caſib. cā obligōnis, & actionis eſt ipſa ſtipulatio, & ex
ea agit, non ex numeratione, vt ff. de nouatio. l. cū. n. plene no. p
gl. in ver. credimus. ff. ſi cer. pet. l. 2. §. fi. & e. ti. l. certi ꝯdi. §. qm̄. Sed
in caſu nr̄o in prima cā, vbi fideiuſſor interfuit, egit certi ꝯdictio-
ne ex ſtipulōne. Propoſuit. n. mutuū ciuile coadiuuatū a naturali
& ſic cā ſtipulationis, ſeu obligationis eſt ipſa ſtipulatio. In ſecun-
a da petitione ᵃ egit ꝯdictione certi, ex mutuo naturali. Nā iſta re-
cognitio, & confeſſio proponit ad probationē mutui naturalis,
non ad obligōnē, cū ex tali ꝯfeſſione non naſcat obligō, ſed iam
nata probō, vt ff. depoſiti. l. Publia. in fi. no. p Cy. de non nu. pecu.
l. gnalr. Cum igit in primo iudicio cā fuit iſta ſtipulō, in ſecundo
cā fuit ipſa numeratio, ergo cā mutata, & ſic fideiuſſor iudicatū
ſolui de iure non tenet, vt ſ. probatū eſt, & l. non idcirco. § fi. ff. de
2 iudi. † Scđo ad idē probat ſic. Certū eſt, ꝙ ſnīa refert ad acta. l. ait
p̄tor. §. 1. ff. de re iud. & C. de ſent. q̄ ſine certa quātitate. l. hæc ſnīa,
ſed in actis cauſæ, ſ. in ꝯſilio d. Petri, & in replicatione partis cōti-
net, qđ cā eſt diuerſa a prima, ergo ſnīa vr̄ lata ex cā diuerſa. Ter-
tio, qa poſito ſine p̄iudicio qđ eſſet ea. cā, tn̄ hoc talis actor nō p̄t
allegare. Cū. n. per d. Petrū pronunciatū ſit pro ipſo actore, qđ cā
ſit diuerſa, non pōt mō dicere, hoc non eſſe verū, vt ff. de leg. 1. l. ſi
3 ſeruus plurib. §. 1. Qđ āt ſit ſcđa mutatio rei, ſic probo: † qm̄ qn̄ idē
numerus quantitatis reperit in duab. diuerſis diſpōnib. factis īter
eaſdē pſonas, de diuerſis quantitatib. intelligit, non de vna & ea-
dē. Caſus eſt. ff. de proba. l. quinquaginta. no. ff. de leg. 1. l. planc. la
2. §. ſed ſi nō corpus. Sed in primo lib. fit mentio de cētū quinq;
florenis mutatis, per ſtipōnē promiſſis, & hæc eſt vna diſpō. In
ſcđo fit mentio de cētū quinq; florenis mutatis atq; recognitis
& ꝯfeſſatis, & hæc eſt alia diſpō, ergo diuerſæ fuerunt q̄titates, &
ſic diuerſæ res, iō fideiuſſor de iure cōi non tenet. Nunc reſtat vi-
dere, vtrū p formā promiſſionis ſit in dictis caſib. a iure cōi in ali
quo receſſū, vt p hoc ipſe fideiuſſor teneat. Nā promiſit oēm q̄ti-
tatē, ex qua eſſet ꝯdēnatus ex cauſis ſ. dictis, &c. ſed in libello erat
inſertū mutuū naturale. Itē ſequēs ſtipō, & ī ſequēti petitione fuit
ꝯdēnatus reus ex mutuo naturali, vt p̄dixi, ergo verba ſtipulōnis
locum hic habent: reſpondeo tn̄ qa dicta verba non obſtant. Nā
dēt intelligi ex p̄dictis cauſis ꝯiunctis, & ſimul ꝯcurrētib. hoc eſt,
ex ſtipōne impleta p numerōnē. Hoc ſic oſ̄ido, qa qn̄ duæ cauſæ
apponunt, vt reſpiciant vnū finalē effectū, requirit vtriuſq; cauſę
ꝯcurſus, & ſi vnū deficit, totū deficere vr̄, l. ſi hr̄di plures. ff. de ꝯdi.
inſt. & de reb. dubiis. l. ſi is. q ducēta. §. vtrū. C. de impuber. & aliis
4 ſubſtit. l. pen. † Sed in propoſito, iſtæ duæ cauſæ ponunt, vt vnam
obligōnē reſpiciant, ergo, &c. Sed in ſcđa petitione deficit vnū, ſ.
ſtipō, ergo totū vr̄ deficere. Pręterea verba iſtius ſtipōnis, q̄ dn̄t
ex cauſis p̄dictis, ſunt dubia, vtrū intelligant diuiſim, an ꝯiūctim,
& ſic dēnt declarari ex ſequenti libello, ſup quo ſtipulō eſt inter-
poſita, vt C. de diuerſis reſcri. l. 1. de leg. 1. l. ſi ſeruus plurib. §. fi. &
C. de tranſ. l. ſi de certa. Sed non eſt dubiū, qđ illæ duæ cāæ. ſ. mu-
tuū & ſtipulō in libello ponunt ꝯiunctim pro vna cā. ſ. ſtipōne
impleta p numerōnē. d. l. cū. n. & aliis ſ. allegatis. ergo in promiſ-
ſione debet intelligi ꝯiūctim, ſed in prima petitione fuit ꝓpoſita
vna cā ſeparata: ergo nō vna cū prima. Nec obſtant illa verba po-
ſita in ſtipōne, petēdorū corā dn̄o Angelo, ſuiſq; ſucceſſoribus,
5 quocūq; tpe, & mō. † Nā iſta verba, quocunq; mō, ᵇ non p̄nt in-
b telligi, quocunq; mo. i. quacunq; cā. longa. n. dr̄ia eſt inter modū
& cām, cū cā ſp ſit de p̄terito. l. damus. ff. de ꝯdi. indeb. modus ve-
ro eſt de futuro, vt no. ff. de ꝯdi. & demi. in gl. tub. Sed ī hac ſtipō-
ne modus aſr accipit. Nā iſta verba, quocunq; tpe & mō, veniunt
ad determinationē illius participii, petēdorū. Voluit ergo dicere,
ſiue petent per modū ordinarii iudicii offerendo libellū, ſiue pe
tendo inſtr̄m executioni mandari ex forma ſtatuti, ſiue faciendo
eū ꝯdēnari ex prima ꝯfeſſione. Modū ergo petēdi voluerūt ꝯhē-
tes denotare, nō diuerſitatē cārū. qđ patet ex dicto participio, pe-
tendorū, qđ determinatur. Itē qđ eſt futuri tpis, & cā eſt de p̄teri-
ro, vt dixi. Circa vero diuerſitatē rei petitæ nihil eſt innouatū per
ſtipōnem. Nā oīa verba ſtipulationis referunt ſe ad quātitatem,
in petitione fuit diuerſa quantitas, ergo, &c. vt dixi. Non obſt. illa
verba, & ſcđo promiſit ſoluere oēm pecuniæ quantitatē, in qua
ipſe Ciolus fuiſſet ꝯdemnatus ex cauſis ſ. dictis, quia dicta verba
c generalia, omnem pecuniæ quantitatem. ᶜ &c. debent intelligi, ſi
ex vigore petitæ quantitatis in primo libello deſcendit: vt occa-
ſione expenſarum, vel intereſſe, vt probatur in l. ſi ex pluribus. in
prin. ff. de ſolu. & de fideiuſ. l. ſi quis pro eo. §. ſi numos. Cum igit
in ſecunda petitione ſit diuerſa cauſa, & diuerſa quantitas, non
procedens ex prima, patet ꝙ in cauſa fideiuſſor nō fuit acceptus,
& ſic contra cum executio non poteſt fieri. Bar. a Saxofer.

ADDITIONES.

a In ſcđa petitione. Adde ad no. per Bar. in l. 2. §. fi. ff. ſi cer. pet. & in l. ſi debitorē. ff. de no. & in l. non abſtulit. C. de no. cum concor. de quib. per Ale. in d. l. ſi debitorem. & in d. §. fi. & ibi plenius per Iaſ. Adde etiam no. per Bar. & Doc. i l. certi condi. §. ſi nummos. ff. ſi cer. pet. cum concor. de quib. per Alex. & pleniꝰ p Iaſ. in l. ſi quis. §. Chryſogonus. in 7. no. ff. de ver. oblig.

b Quocūq; mō. No. qđ hmōi clauſula, quocūq; mō, vel oī meliori mō, nō intelligitur quacūq; cā, vel oī meliori cā. Ita Bar. hic, qđ no. & iō cauti aduocati dicūt quocūque mō, & cā, &c. q̄ no. ad dicta p Fel. in c. eū ſup. de off. deleg. & Ale. i conſi. 121. in 6. vol. Quō āt intelligit clauſula, quocūque, & qualitercūq; vide Gem. in c. 2. de p̄b. in 6. & ibi Pet. de Anch. Phil. de Frā. in c. ad hæc. de app. quō vero intelligat clauſula, quoties, & qñcūq;, vid plures cōcor. p Iaſ. i l. petēs. C. de pac. & pleniꝰ p Fel. i c. cū acceſſiſſent. de cōſt. qb. adde d. Fabia. de Mōte, i ſuo tra. de em. & vē. i 3. q. 4. partis prin. & Bal. i cōſ. 253. i 3. vo. ict. ad eundētiā, i fi.

c Oēm pecu. quāti. Adde qđ dicit Bar. hic qđ verba, oēm pecuniæ q̄titatē, reſtringunt ad petita p̄ambula in 1. libello, & nō in 2. adde no. p Bar. in d. l. ſi qs p eo §. ſi nūmos. ff. de fideiuſ. & Moder in l. ſi furioſo. in prin. ff. ſi cer. pet. & Bal. i l. fi. in fi. C. ad Maced. Et adde, ꝙ verbū, oē, recipit modificationē. Old. i cō. 178 Itē verbū, oē, cōprehēdit ea quæ pn̄t cōprehēdi ex natura ſermonis, vide Bart. in l. q hēbant. ff. de le. 3. Bal. in l. a ꝓcuratore, ver. i cōtrariū. C. man. Itē verbū oē, reſtringit ad p̄ſentia, præterita, & futura, & vide plene per Frā. Cur. in cōſ. 69. viſis duobus. & Spec. in ti. de poſitionibus. §. decimo ſequit videre, ver. ſed pone quod ꝓcurator. & Alex. in l. inter oēs. in fi. q ſatiſd. cog. & ibi vide apoſt.

CONSILIVM XXI.

1 *Tutor habenti tutorem non poteſt dari, & tutela eſſet ipſo iure nulla.*
2 *Tutor nulliter datus, ſi non adminiſtrauit tutelam, non tenetur.*

a In quæſtione Quæ dr̄ ᵃ ſiuiſſe datū tutorē p iudicē, &
poſtea ad petitionē cuiuſdā fuit reuoca-
1 tus, viſis † q̄ vidēda fuerunt, vr̄ de iure dicēdū, ꝙ datio tutoris ſcā
de dicto Cicolo, ſit ipſo iure nulla: qđ patet, qa datus eſt tutor hn̄ti
tutores ltīmos. ſ. auūculos, q hodie ī tutela p̄ferunt agnatis remo
tiorib. ī gradu, vt ī Auth. de hær. ab ītest. §. ex his. poſita. C. de legi.
tut. aut. ſicut hr̄ditas. & ſic patet, ꝙ ī datione fuit erratū, ergo datio
b fuit nulla. ᵇ ff. de tut. & cur. da. ab his. l. tutor ſi petitus. Ex † hoc ſe
2 quit, ꝙ ſi tn̄ adminiſtrauit tutelā dictus Cicolus nō tenet. caſus ē.
C. q da. tu. poſ. l. ſi ſororis. nec ei nocet, ſi cępit adminiſtrare. Præ-
terea, ſpōte ſua ꝯpulſus ſi p̄t ab adminiſtrōne deſiſtere, vt ff. de eo
q. ꝓ tu. l. 1. §. fi. Nec ob. decretū factū, & qa vnus ex d. auūculis fuit
extraneꝰ, qa remanet aliꝰ auūculus, q excludit dictū Cicolū. Bart.

ADDITIONES.

a T. D. In q. qua dr̄. Adde qđ hoc cōſ. ſecundū ordinē Peruſii, eſt in 1. par. iud. nu. 51

b Datio fuit nulla. Adde no. p Barto. in l. tutor ſi petitus. ff. de tuto. & cur. da. ab his. & in auth. mai. & auiæ. & ibi ſcripſi. C. qñ mul. tute. off. & ibi Alb. ponit de legitimo, q ſe intromitteret in tutela, & adminiſtrōne, mr̄e exiſtente p eadem rōnē. Et an tutor poſſit ꝓpria authoritate ſe exonerare, & dare tertio ad hoc, vt non teneat, vide Pau. de Caſt. in conſi. 130. inc. ad bene examinan. in 4. lib. & adde no. p Bar. & quæ ibi ſcripſi, in con. 145. factum ſic ſe habet, quidā, &c.

CONSILIVM. XXII.

1 *Appellatio qualibet eſt permiſſa, niſi videatur prohibita.*
2 *Appellari a ſententia condemnationis in materia falſitatis, an poſſit.*

a In quæſtione Qua q̄nr̄, ᵃ an ſer Leonus poſſit appella-
re a ſnīa ꝯ ſe lata. Scđo, an ſi p̄t appellare,
quæ ſn̄ ia ſit p iudicē app. ferēda. Circa primū, viſo proceſſu cōtra
dictū Leonū, & ſocios facto, eius tenore diligēter inſpecto, vr̄ in-
dubitanter de iure dicēdū, ꝙ dictus ſer Leonus appellare poſſit.
1 † Hoc āt oſ̄dit ſic. Certū eſt, ꝙ de iure cōi hēmus regulā gnalem,
qđ a qualibet ſnīa poſſit appellari, niſi reperiat expreſſe prohibi-
tū. l. a ꝓcōſulib. & l. & in maiorib. C. de appel. ſed in caſu nr̄o nō
eſt ꝓhibita appellō de iure cōi, vel ſpāli. ergo &c. De iure cōi, qa
b nō pro oī falſo prohibet appellō, ᵇ ſed ſolū pro falſa moneta, & ī
aliis non ſupponētib. vnā monetā ꝓ alia, non reperitur ꝓhibitū,
ergo, &c. Itē nec de iure municipali ciuitatis Tuderti ꝓhibet ap-
pellatio, ſi qs ꝯdēnatus fuerit ꝓ falſitate, ſed iſte ſer Leonus nō fuit
ꝓ falſitate ꝯdēnatus, imo ꝓ delicto nullo & nō punibili cōdēna-
2 tus eſt, & nō ꝓ aliqua iuſta cā. † Nā ſi recte inſpiciant verba ſtatu-
ti ciuitatis Tuderti, & inſpiciātur verba ꝯdemnationis, dictus ſer
Leonus dr̄ mandaſſe, & cōſiliū dediſſe, poſtq̄ p̄dicti oīa delibera
c uerāt. & ſic dedit ꝯſiliū ᶜ ei, q alias erat facturus. qđ factū nō ē pu-
nibile de iure, vt optime probat Inſt. de obl. q̄ ex deli. naſc. §. ope.
& l. ſæpe. in fi. de ver. ſig. & l. 1. §. perſuadere. ff. de ſer. cor. & ibi no.
Nō ob. ſi dicat, ꝙ hic fecit plus, qa mādauit. Nā hoc caſu mādatū
factū ei, q deliberauerat, idē eſt qđ ꝯſiliū. l. 2. in fi. ff. mād. & ibi gl.
no. in ver. ſibi ꝯſiliū. & tūc ſi bn̄ aduertas, non obſtant no. p Cy.
in c. nullus ex cōſilio. extra de re. iur. li. 6. idē dēt ītelligi ī delictis
q̄ ſola aī corruptione ꝯmittuntur, vt ſerui corrupti, vt d. l. 1. §. per
ſuadere,

ADDITIONES.

a T. D. In q. qua q̄rit. Adde qđ iſtud cōſ. ſecūdū ordinē Peru. eſt in 1. parte iu. nu 52.

b Prohibet appellō. Inquantū Bar. vult, ꝙ ꝓ falſa moneta cōdēnatus nō p̄t appellare, adde tex. in l. 1. in prin. C. de fal. mo. & ibi glo. in ver. priuato, & Sal. & Spā ti. de app. §. in qb. caſib. ver. 19. nō valet. tn̄ no. limitationē. quā dat Bar. hic, ad illa legē. nō hēre locū in ſupponētibus vnā monetā ꝓ alia, qđ ſi cōdēnati ſunt, p̄nt appellare. Et no. Bar. hic, q̄ adde ad no. i d. l. 1. & adde, qđ cōſuluit Rap. Cu. i cōſ. 119. inc. hoc maxime ꝓpoſitū, vbi facit dr̄ia de pœna falſificātis monet. & in ſupponētibus vnā monetā pro alia, & plura vtilia ſcripſi, in d. l. & maiorib.

c Dedit cōſiliū. Adde inquātū Bar. vult, qđ ſi qs dedit cōſiliū, vt qs faceret monetā, ſi alias erat facturus, non dēt puniri de falſa moneta, quæ adde ad not. per Bar. in l. is qui opem. ff. de fur. & ibi ſcripſi, vide Ang. de Are. in §. interdū. Inſt. de obl. q̄ ex del. naſ. & Imo. & Fran. de Are. in l. ſi ſtipulatus fuerit. ff. de ver. ob.

ſuadere.no.ff.de iniur.l.nõ ſolũ.§.Proculus,put eſt in lfa. volenti.
ſed qa illa lfa vr̃ approbari,p gl.in d.l.ſæpe.poſito,ꝙ eſſet vera illa li
tera.§.ille ẽt hẽret locum ĩ iniuriis,q̃ deſernũt.ſeu inſeruiũt circa
pſonã,nõ in delicto ꝯmiſſo circa rẽ,vt furtũ,vt expſſe dr̃ in gl. d.l.
ſæpe,in ver.conduci pt. Nõ ob.ſi dicat̃.hic fecit plus.qa dedit au-
xiliũ,&c.vt in inqſitione ꝯtinet. Nam quantũ ad dictũ ſet Leonũ,
nil releuat,qa in inqſitione nullatenus declaratur,quod auxilium
dedit,niſi quod dedit auxilium p̃dicto modo.ſ.mandando,& cõ-
ſulendo,& ſic videtur incertum in inquiſitione deductum.Bar.

CONSILIVM XXIII.

1 *Inquiſiti plures cum clauſula de auxilio,& fauore, an referatur ad omnes, vel ad quem eorum*
2 *Fauorem, vel opem præſtans percuſſori,non eſt nec poteſt dici percuſſor.*
3 *Inquiſiti ſingulariter inſultando & percutiendo , ſi deliquerunt,a i dẽant puniri,ex quo principaliter,vel in conſequentiam deliquerunt.*

a Ex facto Proponitur,a qd 12.hoĩes oſtõ indicis inqrantur,
qđ ipſi & qlibet ipſorum cũ armis offendibilib.
fecerũt inſultum ꝯ Mat.Io.Phil.& Fran.& ꝙ quatuor ex dictis ĩ-
ſultãtib.pcuſſerũt dictũ Fran.cum haſta,& vnus ex iiſdem pcuſſo
rib.pcuſſit eundem vna alia pcuſſione,& qđ oẽs ĩqſiti p̃dicti,& q
libet ipſorũ excep.duob.ex primis pcuſſorib. p̃cuſſerũt d. Mat. Io.
Phil.& Fran.& ad p̃dicta,& ſingula ꝯmittẽda,vnus alteri dederũt
& p̃ſtiterũt auxilium ꝯſilium,& fauorem, opem, & operã effica-
1 cem.† Mõ dubitat̃,vtrũ dicta cl̃a de auxilio,& fauore,ꝯplectat̃ in
quolibet dictorũ inqſitorũ p̃ſtitiſſe auxilium,& fauorẽ qbuſcũq;
aliis inqſitis ad ſ. d. p ſe,& qlibet ipſorum cõmiſſa equaliter ipſa
cl̃a ꝯſiderari dẽat,& ad quos,& ad qd referat̃. In qõne p̃dicta ſine
dubio dicemus,cl̃m referẽdã eſſe ſingulis,& ad quemlibet ex in-
qſitis. Nã cum ꝑponat̃ reciprocã.i.vicariã p̃ſtationẽ auxilii,& con
ſilii interceſſiſſe inter ĩqſitos p̃dictos:nec ſit rõ, q̃re magis ad vnũ
qnã ad aliũ referat,ad quẽlibet eorũ ẽ referenda p̃ſtõ auxilii.ſ d.vt
ff.de vul.& pup.l.iam hoc iure.& l.2.§.quis.C.eo.& de leg. 1.l.talis
ſcriptura,in fi.& de iur.om.iud.l.ſi idẽ cũ eodẽ.& ibi no. hunc ẽt ĩ
tel̃m inducũt illa verba in inqſitione appoſita, vc; vnus alteri &
alter alteri. Nã qlibet ex dictis inqſitis,vr̃ auxilium & opẽ p̃ſtitiſſe,
vt ff.de leg. 1.l.q ꝯcubinã.§.cum ita.& de le.x.l.ſi ita legatũ, in pri.
& ibi.no. Mõ reſtat videre,qd in ꝑpoſito themate p̃miſſa cl̃a dẽat
operari,& an p̃dicti inqſiti dẽant,& poſſint de auxilio,& fauor̃ pu
niri. Vr̃ ꝓbabiliter dicẽdum,puniri nõ poſſe. Nam licet plures rei
dẽndi,& inſolidum obligati videãtur ambo fideiubere inuicẽ,tñ
hmõi tacita fideiuſſiononon ꝑducit inter eos officiũ obl̃onis, qđ pa
tet,qa ſi vnus ſoluit inſolidũ nõ repetit a correo pactionem mãda
ti,vt ff.ad Vell.l.vir vxori.§.fi.& ſolet notari.C.de duob.reis.l.i. Sic
& in ꝑpoſito.cum oẽs & ſinguli inqſiti fuerint principaliter deli-
quẽtes,& qualis qualis fauoris,auxiliiq; p̃ſtõ p̃ceſſerit, nõ ꝑducit
obl̃onem principali debito, & ꝯſr̃ punitionem ipſius auxilii,vel
fauoris,cum ſolummõ principale delictum & pricipalis obl̃o ſit
attendenda,& nõ q̃ ex ꝯñia ꝓcedit,vt ff.de au.& arg.leg.l. nõ ſint.
§.pueniamus,& accedit in hoc ff.de iureiu.l.p̃tor edixit.§.ſi dicat
2 vbi dr̃ expreſſe,qđ principalis cã attẽdimr,nõ alia.† Sedo quia is q
p̃bet fauorem,vel opem pcuſſori,nõ eſt pcuſſor,nec p̃t dici pcuſ-
ſor,vt ff.de fur.l.is,q opem.& ff.de iniuriis.l.nõ ſolũ.§.ſi mandato,
& §.Procul. Cum ergo ſingl̃r dicti inqſiti pcuſſerint , nõ p̃nt dici
pcuſſorib.auxiliũ p̃buiſſe eo ipſo qđ pcuſſerint, qa idẽ factum nõ
p̃t parere duos effectus,ſeu eadem pcuſſio facta p quẽlibet nõ p̃t
cẽſeri diuerſo iure,videlicet iure pcuſſoris, & iure fauorẽ p̃bentis,
vt ff.de viuc.l.eũ,q ædes,in prin.de cõd.& dem.l.Titiæ ſi nõ nupſe
3 rit.† Præterea qõ p̃ñs ſatis vr̃ terminari ff.de furtis.l.qui ſeruo.§.ſi
duo.vbi vr̃,qđ ſi duo ſerui diuerſorũ dñorũ ſibi inuicẽ pſuaſerint,
& ambo ſimul fugerint,alter alterius fur non eſt. Sic & in ꝑpoſi-
to,cum oẽs inqſiti fuerint principl̃r delinquentes, & ex facto plu-
rium ꝯſumat̃ delictum,qđ qdem delictum p alterum ſolum ꝯſu
mari nõ poterat,iura dñt,qđ oẽs inſolidum pricipl̃r teneãt, & nõ
acceſſorie. ff.ad l.Aqu.l.ita vulneratus,§.cum plures.& ff.de fur.l.
vulg.§.ſi duo,& accedit.ff.arb.fur.cæ.l.ſi plures, Cum ergo p̃dicti
inquiſiti ſingl̃. inſultando,& percutiendo deliquerint,dẽnt de eo
quod princip̃l̃r deliquerunt puniri.non attenta ꝯñia,quæ ex facto
principali poſſet inſurgere. Nam illa ꝯñia effectum non ꝑducit,vt
ſuperius eſt expreſſum,& facit.ff.de ſo.l.ſi duo. §. & quaſi gñale.
Et ad præmiſſum intel̃m facit generalitas inquiſitionis, & omiſ-
ſio ipſa auxilii & fauoris,vt poſſit concipi,an fauor fuerit præſtitus
al̃r,vel alio mõ,q̃ principaliter in delinquendo. Auxilium.n. mul-
tifarie p̃ſtatur,& armis,& manu:clamorib.& obiectu corporis,vt
ff.ad Silla.cum dñs.cum ſim.& ſic cum inquiſitor fuerit vagatus
circa vltimã partẽ inquiſitionis,alias alteram partem inquiſitorũ
non pergit inquiſitio ad vigorem iudicii,vt ff.de iniu.l.prætor edi
xit,in prin.& §.ꝙ autem prætor ait,cum ſimilibus.

ADDITIO.

a T.D.Ex facto proponitur. Adde ꝙ huiuſmodi conſi.ſm ordinem Peru.eſt in 3.pa. iud.nu.53.& eſt in 10.vo.conſil. Ad dicta per Bart.hic vide eundem Bar.in l.qui ſeruo.§.ſi duo.ff.de fur.& Alex.in conſi.15.in 3.vol.viſo proceſſu.

CONSILIVM XXIIII.

1 *Adhærentes qui dicantur.*
2 *Sequaces,participes,& caporales qui dicantur.*

a In dubium Reuocant itaqualiter intelligant̃ adhærẽtes.
:õ vide tex.in corpo.de hered.l.& Falc. ibi q̃
1 nũc.† Et hoc no.ſignificatum huius verbi.adhærẽtes. Illi proprie
dñt adhærẽtes qui ſunt eiuſdem velle ſponte cuius eſt principalis
De hoc eſt tex.in c.apoſtolicæ.de re iud.li.6.& vide bonum tex.in
Auth.de alie.& emph.§.œconomos.& hoc eſt vtile p capitulis pa
cis,quæ quotidie inter ciuitates vertũtur. Nam vna alteri, & alte-
ra alteri promittit non offendere ciuitatem, nec ſuos adhærentes
b Intelliguntur ẽr adhærẽtes.ſubditi. b& illi qui ſponte ſunt eiuſdem
velle,cuius eſt ipſa ciuitas. Quid aũt importet verbum,ſequaces,vi-
2 de tex.in c.cõqueſti.ex.de ſen.exc.† Qui aũt dicãtur participes aut
ſe ptinẽtes,vide tex.in l.vnica.C.ſi rec.puin. Caporales aũt illi dñr
q caput,ſeu pricipiũ alicuius facti,ſiue rei tenẽt. Pro quo vide tex.
ĩ l.2.§ ſi qs hoĩes,vbi hoc notat.ff.vi bo.rap.q̃ faciũt ad multa. B.

ADDITIONES.

a Th.D.In dubium reuocatur. Adde quod iſtud conſilium ſecundum ordinem Peruſinum eſt in 3.parte iudiciorum,nu.54.
b Adhærentes ſubditi. Vide Bar.in l.non dubito.ff.de capt.& And.Bar.in conſi.21. in 2.vol.in c.iſtud afferam in medium.& Lud.Ro.in conſ.417.in propoſito caſu.

CONSILIVM XXV.

1 *Procurator ꝑducens teſtes,an dẽat puniri ex forma ſtatuti vt principalis.*
2 *Statutum imponens pœnam,an & quãdo ſufficiat ad annullandum actum.*

a Statuto Ciuitatis a Senarũ cauet, qđ nullus p̃ter principa-
1 lem ꝑducat teſtes ſub pena 25.lib.† Quidam ꝓcu
rator ꝑduxit teſtes in quadã cã ꝓcuratorio noĩe, q̃rit an talis ꝑdu-
ctio valeat? Rñ.indubitãter,ꝙ nõ,qa factum lege vetãte,vt l.non
dubium.C.de legib. Et ſi dicat,ſtatutũ vltra ꝓcedit penã imponẽ-
do,& ſic valet qđ fit,p l.fi.ff de diuor.& ibi no.in gl.in ver.cõcubi
nam,p Rich.Mal.& qđ no.p Cy.in d.l.nõ dubiũ,in fi. Ad id dico,
b qđ vbi lex bvltra ꝓcedit penã imponẽdo† actus eſt nullus firmiori
2 rõne,ex quo pena imponit.qa illud ſufficit ad annullãdũ actum.ff.
de his q̃ ꝓ non ſcrip.habẽ.l.1.vbi eſt caſus expreſſus. Non ob.l.fi.
de diuor.qa ex impõne pœnæ,apparet,qđ lex volunt valere diuor
tium factum.ex hoc patet.ꝙ diuortium valebat,al̃s de iure com-
muni ſcdo viro,ſi primum mr̃imonium durabat, aliud mr̃imo-
nium nõ valuiſſet,& iſtam rõnem ponit ibi tex.expſ. Et diſtictio,q̃
dicti doctores faciũt,videlicet aut pena imponit actui ꝓhibito de
iure cõmuni,aut ꝓhibito de iure ſpãli,nil valet, qa eſt ꝯ tex. & gl.ĩ
ver.expreſſum,in l.prætor ait.§.1.ff.de ope.no.nun.ſuper verbo ex-
preſſum Nam eo ipſo qđ imponit pena deſtructionis,vr̃ vetar̃,oe
fiat,& annullet actum. & cõſtat qđ interdictum de no.ope.nun.
eſt de iure ſpãli extraordinario.l.in prouinciali,eo.ti. Practica,illa
diſtinctio lege non ꝓbat̃.qa d.l.fi.de diuortiis,nil facit,vt dixi Hoc
ẽt in ꝑpoſito.ſ.quod productio teſtium non valeat , probatur alia
rõne ineuitabili,qa ꝓcurator nõ hẽt mandatũ ad hoc. Nã in gñali
c mãdato non venit aliqd,quod ſit penale, c l.ſi procurator.de cõd.
inde.cum ſi.& ſic hęc ꝑductio,q̃ eſt penalis, non valet,& ſi man-
datum recte inſpiciatur, dictus ꝓcurator non habuit mandatum
d ſpãle d ad ꝑducendum teſtes.ſed ad videndum iurare teſtes. Con
cludatur ergo.quod dicta productio tanquam facta contra ſtatu-
tum a non habente mandatum eſt ipſo iure nulla. Bar.

ADDITIONES.

a Th.D.Statuto ciuitatis. Adde quod iſtud conſi.ſecundum ordinem Peruſi.eſt in 2.parte iu.nu.53.
b Quod vbi lex. Adde ꝙ Bar.in l.prætor ait.§.fi.ff.de no.ope.nun. vr̃ ſentire contrarium,vbi dicit,ꝙ qñ nullitas actus reſpicit alterius p̃iudiciũ , q̃ eius cui imponit pœna actus nõ eſt nullus.l. filioſa.§.fi. de ſal.& de re.iu.l.nõ vr dolo facere,& rõ ſi tibi cõtingat in facto , aduertas ad dictũ Bar.hic. Et an,& qñ lex,vel ſtatutũ ꝓhibet actũ fieri , deinde procedit imponẽdo penã facienti talem actũ , an per impõnẽ pœnæ videatur velle ꝙ actus remaneat validus , vel inualidus,examinant Bar.& Doc.in d.l. p̃tor ait,cũ cõc.traditis ibi p Ale. & ibi ẽt p d.meũ,& p̃ceptorem,l.1.ſi in 3.no. quib.adde Bart.in hoc conſi.de quo non faciunt mentionem.
c Quod ſit pœnale. Aduerte,quod hoc non eſt penale domino , ſed procuratori,& ideo hoc dictum Bar.hic,eſt ſingulariter notandum.
d Mandatum ſit ſpeciale. Contra hoc dictum Bart. facit l.ad rem mobilem,& l.a.l legatum.ff.de procu.ideo no.hoc dictum Bar.

CONSILIVM XXVI.

1 *Si pars fecit iurare teſtes ĩ dilatione, nũquid poſt dilatiõnẽ poſſit examinari*
2 *Teſtis,qui iurauit ad inſtantiam partis,poteſt examinari inuita ipſa,& abſente parte,ad inſtantiam partis aduerſæ.*
3 *Probatio per iuramentum fit.*

a Quæritur aSi dilatio eſt aſſignata p iudicem,intra quam
actor.& reus dẽnt ꝓbare qcqd volunt,Si actor
fecit iurare teſtes in dilatione,& ñ deponere, nunqd poſt dilatio-
1 nẽ† poſſint deponere? Et primo vr̃,ꝙ ſic: qa ex quo corã iudice iu
rauerũt,non eſt ĩ ptãte ꝑducẽtis,ſed iudicis examinare,qa eos exa
minat in ſecreto partib.abſentib. Itẽ qa poſt iurm iudex dẽt teſtes
examinare ad inſtantiam partis aduerſæ,ẽt ſi is q produxit,reſiſtat,
2 vel abſens ſit.ergo hr̃ p recepto poſt iurm,al̃s nõ examinaret † ſi
iudex ꝑduceret inuito,vel abſente. Et hoc ꝓbat̃ C.de teſt.l.ſi q̃ñ.
& ibi no.ſ ñ fecit producens quod potuit faciẽdo eos iurare,& iõ
dilatio ea nõ p̃iudicat,cũ p iudicẽ,nõ p eũ ſteuiſſe videat̃,q examinare

ADDITIO.

a Th.D.Quæritur. Adde ꝙ iſtud conſi.ſecundum ordinẽ Peru.ẽ in 3.parte.iud.n.93.

Digitized by Google

nare deſtulit, ar. ff. ex qb. cau. maio. l. ſed & ſi p ꝑtorem, in princ. &
§. ait ꝑtor. & ĩ Auth. vt ſpõ. lar. §. hoc quoq;. Itẽ ꝓbõnum facultas
nõ eſt anguſtãda. C. de hær. l. qñ. Itẽ cum teſtes ꝓduxerit in iudi-
cio, & iurare fecerit, ꝓcedere dẽt examinatio ſine tpali damno. ff.
de iud. l. 2. §. in oĩb. E contra vr̃ primo, qa dilatio amplius, q̃ ſemel
nõ eſt concedenda, niſi ex cã. ff. de fe. l. 1. & ibi no. Vñ cum ſine no
ua dilatione non poſſint teſtes deponere, merito non eſt petẽdum
ar. d. l. 1. Secundo, qa qs vltra terminum non auditur. ff. ex qb. cau.
ma. l. ſed & ſi p ꝑtorem. §. ſed & ſi dum decreto. & C. de accu. l. ſi
ea. & C. de remiſ. pig. l. ſi eo tempore. Tertio, qa imputatur ei q ſe
arctauit. ff. ſi qs ca. l. 2. §. ſi quis tamẽ. & de ſeipſo q̃ri dẽt, qa a nullo
alio deceptus eſt. ff. de rei vẽd. l. nam ſi actor. de ac. emp. l. 1. in fi. Itẽ
ſi eſt actor, ei eſt magis imputandum, qa ꝓbões dẽt ſecum affer
re. C. de ꝓbi. ſe. pec. l. 1. Item, ſi reus, non dẽt in ſua pñte conſerre,
vt differat quantum vult, vt ff. de iuriſd. om. iud. l. ſi idem. §. 1. Vlti-
mo vr̃ determinari p l. ſi qñ. C. de teſta. vbi dr̃, ꝙ vltra 15. dies non
dẽnt teſtes obſeruari. Ex quo colligit̃, ꝙ ex hic ſit actor in ſumma
negligẽtia, adeo etiam ꝙ ſi ꝑ iudicem ſtaret non audietur, vt d. l.
fin. in fi. Item iudex non dẽt ſe in cauſa intromittere vtraque parte
ſilẽte. ff. de iud. l. inter litigatores, & C. de iu. l. properandum, §. &
ſi quidem pars, in gl. in ver. licentia, q̃ inci. iure iſto. in fi. & no. C. de
3 teſt. l. ſi qñ. in gl. in ver. introducit. q̃ inca. ſine ſi ille. † Nõ ob. ſi obij
ciatur qd̃ iurauerunt intra terminum, qa nil operat̃. Datus. n. fuit
terminus ad ꝓbandum, qd̃ nõ intelligitur de iuro teſtium ſolum
modo, ſed de effectu ꝓbõn. s. Conſtat. n. qd̃ iuram̃ non ſit ꝓbõ, vñ
vr̃ de depõne cogitatum, ar. C. de leg. & conſ. l. non dubium. Item
iuram̃ teſtium, & depões exigũtur. Non. n. ſufficit vnum ſine alte
ro. Et ideo dr̃ in l. ꝙ teſtes iurati deponant, C. de teſt. l. ſi. in fi. & l.
hac conſultiſſima. § pe. per quod do. Io. Faſiolus de Piſis hanc qõnẽ
determinauit, de facto conſultus. Sunt igitur inſeparabilia, & indi
uidua iuram̃, & depõ. & non ſufficit partem feciſſe. arg. ff. fam. erc.
l. hr̃des. §. an ea. Per qd̃ concluditur, ꝙ nec ẽr iuraſſe vr̃, ex quo in
dilatione iurauerũt tm̃, & non depoſuerunt. arg. l. C. & ad Syl. l. cũ
Syllanianum, in fi. ff. de edẽ. l. 1. §. edenda. Hr̃ ergo totũ ꝓ omiſſo,
cum vnum omittitur. ff. de tranſ. l. eum hi. §. ſi ꝑtor. vbi no. in vlt.
a gl. & Inſt. qui. mo. teſt. infir. §. ex eo autem, & ibi no. In qõne iſta [a]
do. Ray. de Forli determinauit teſtes dẽre examinari, non ob. dila
tione, qa actor fecit, quod non potuit, teſtes inducẽdo, & faciẽdo
iurare. Id autem quod poſtea dẽt ſequi. ſ. examen faciendum mo
tu iudicis, & eius officio, cum teſtes citari, & iurati dẽnt reddere
ſecretum iudicium, & in ſecreto examinari, vt in Daniele, & etiã
C. de teſt. l. nullum. Ad aliud vero quod dr̃. C. de teſt. l. ſi quando
poteſt rñderi, quod dicta lex intelligitur in dilatione data a iudice.
Sed cum teſtes interdum de longinquo proferuntur, ſeu produ-
cuntur, & vellent recedere ne vagentur curæ familiari, & propriis
negotiis: tunc. n. lex dat dilationem in fauorem teſtium 15. dierũ,
intra quos iudex tenetur facere examinari, quod ſi non facit tene
tur, ibi no. Io. de Senis conſuluit contrarium per iura ſuperius al-
legata. in 2. parte qu. do. Dyn. de Mugello determinauit, quod re-
cipi poſſint, ar. ff. de bo. poſ. ex teſ. mil. l. 2. vbi dr̃, quod qui eſt rece
ptus ad iuramentum, ad totum videtur receptus. Dyn.

ADDITIO.

a In q. iſta. Adde D. de Rota, in dec. 87. incip. licet, plenius, & in dec. 461. extra, Ro-
tam, & per Feli. in c. licet cauſam, de proba. vbi pleniſſime ponit materiam cu ad
de Bar. hic, & Phil. Fran. in c. pia. §. ſi quis igitur, de excep. lib. 6.

CONSILIVM XXVII.

1 *An prior hoſpitalis laicus ſit exemptus, poſito ꝙ hoſpitale ſit exemptum.*
2 *Intrandi propria authoritate in poſſeſſionem licentia poteſt quis uti contra heredem, & contra eccleſiam, ſicut contra defunctum.*
3 *Verbũ, de bonis, eſt ſignificatiuũ poſſeſſionis, uel detẽtionis, & nõ dominij.*
4 *Verbum, reuocato precario, quis dicatur rationabiliter poſſidere, uel non.*
5 *Exempta, uel non, an ſit res, in dubio, epiſcopus eſt iudex competens.*
6 *Eccleſia ſi eſt exempta, an ſit exemptus prælatus.*

a Reuerendo [a] Viro dño Binctio de petralonga, Spoleti
ducatus in ſpũalib. vicario, & locũ tenen
ti d. Iaco. de prato iudicis dictæ cũriæ, Bar. a Saxoferrato, legum
doctor licet minimus, nunc actu legens Peruſij ſalutem. Ad vo-
ta literas veſtras recepi, & acta cauſæ appellationis uertentis inter
D. Thomam Bñdicti priorem Hoſpitalis S. Mariæ de Charitate,
& eius procuratorem ex parte una appellantẽ, & ſer Petrum Suc
cij, & eius procuratorem ex altera parte, quam mihi de partiũ uo
luntate vr̃a commiſit prudentia, & puncto ſcripto uidelicet, quæ
ſint partes iudicis. Viſis conſtõnib. conſuetudnibus ducalis curiæ,
& actis, & actitatis in ipſa cã, & iurib. & allegationib. utriuſq; par-
tis, quam commiſſionem uñ acceptaui, & uiſis oĩb. actis & iurib.
mihi tranſmiſſis, & allegationib. quas aduocati partium ꝓdictarũ
ꝑſonalr̃ coram me facere uoluerũt, Chriſti noĩe ĩuocato, dico, &
conſulo, qd̃ partes iudicis dẽnt eſſe tales, uidelicet, qd̃ inter dictas
partes ꝓnunciet p dictum dñm Tho. & eius ꝓcuratorem, male,
& iniuſte appellatum, & p dictum dñu iudicem eſſe bñ, & iuſte
ꝓnũciatum, & iudicatum. Ad hoc ãt dicẽdum me mouẽt rõnes
infraſcripte, ſed ut bñ adducant̃, dubietas hr̃, & pẽdet de duob. Pri
mo cum ille prior accuſetur ex proprio delicto commiſſo, & ac-
v cuſando illum accuſatorẽ in ſua inſcriptione apparet, qd̃ non agit
de obl̃onib. vel facto eccleſiæ, ſed de obl̃one ipſius prioris, & ex ip
ſius facto orta. l. neque interdicto. ff. de regu. iur. & de tab. exhib. l.
pe. & qd̃ vi aut clam. l. is q in puteum. §. ſi tutoris, ergo vidẽdum,
vtrum iſtud delictum ſit commiſſum in loco exempto, vel uõ, ꝙ
ſi locus nõ eſt exemptus, apparet primo poſſe conueniri, vt in c. j. de
b priui. lib. 6. Quod aũt ille locus non ſit [b] exemptus, oſtendit̃. Nam
verba priuilegij dñt ſic, dicto hoſpitali, &c. cum illis bonis, q̃ in ꝓ-
ſentiarum rõnabiliter poſſidet, & q̃ in poſterum rõnabiliter dãte
1 dño poterit adipiſci ab oĩ iuri. &c. † Sed dictam poſſeſſionem rõ-
nabiliter non acqſiuit, ergo dicta poſſeſſio non eſt exempta. & ſic
delictum commiſſum nõ eſt in loco non exempto. hoc oñdimr,
ꝑceſſit inſtrm̃ donõnis factæ dicto ſer Petro Succij, ab illo cuius
dictum hoſpitale dicit ſe hr̃dem, in quo inſtrõ conceſſit dicto ſer
Petro licẽtiam ingrediẽdi poſſeſſionem dictę rei ſua authoritate,
2 vt in dicto inſtrõ apparet. † Sed conſtat ꝙ data licentia intrandi, qs
c vtit̃ cõ hr̃dem, [c] ſicut cõ defunctum, ff. de leg. 2. in l. Titia cum teſtõ.
d §. 1. ſm̃ 3. lect. & l. hr̃dem, & l. qd̃ ipſis, de regu. iu. Et cõ eccleſiam [d]
põt qs vti dicta licẽtia, vt ꝓbatur extra, de don. c. cum dilecti, per q̃
decretalem hoc tenet Hoſt. & Io. And. vt ipſi notant, in c. verum,
de fo. comp. licet Inno. ibi videatur ſentire cõrium, cuius opi. repro
batur per d. c. Pro hoc facit. C. de epiſc. & cler. l. ſi quis curialis. Et
qa legitima licẽtia excuſat quem a ſacrilegio, vt ff. de aqua plu. ar.
l. quãquam, in prin. ſed ex inſtrĩs apparet dictum ſer Petrum licen
tia ſibi conceſſa ingreſſum eſſe animo poſſidendi dictam rem, vt
apparet ex inſtrĩs ꝓductis, & ſic legitime poſſidere, ergo hoſpitale
nõ põt rationabiliter poſſidere, vt l. ſi vt certo. §. ſi duob. vehiculũ.
ff. commo. l. 3. §. ex cõrio. de ac. poſ. Et ex hoc concluditur, ꝙ dicta
poſſeſſio non eſt exempta. Præterea, aut ponimus dictum Gellũ
in vita ſua dictam rem poſſediſſe, aut nõ. ſi ponimus poſſediſſe, ꝙ
vr̃ pars dicti prioris aſſerere, dum dicit, in quadam poſitione, dictã
3 poſſeſſionem intrauit, tanquam de bonis dicti Gelli, q̃ † verba, de
bonis, ſunt ſignificatiua poſſeſſionis, vel detentionis non dñij. ff. vi
bon. rap. l. 2. §. in hac actione, & Inſt. eo. tit. § in hac. Et maxime cũ
ipſe Gellus hoc aſſeruit, quod hæredes eius negare nõ pñt, qa mẽ
dacium defuncti redarguetur, ff. de pig. act. l. rem alienam, in fi. &
iõ oſtenditur, ꝙ talis poſſeſſio eſt iniuſta, quia cum ipſe Gellus cõ
ſtituerit ſe ſuo nomine precario poſſidere, & ſic qualitatem ſcuti.
poſſidẽdi habuit a dicto ſer Petro donatario. l. interdum, in prin. &
ibi no. ff. de acq. poſ. ex cõrio concluditur, ꝙ omnis poſſeſſio, quam
Gellus poſtea habuit, ꝓſumitur hẽre ex titulo præcedenti. ſ. preca
rio a dicto ſer Petro. l. 2. C. de acq. poſ. & not. in l. quædam mulier.
4 ff. de rei ven. † Sed poſſeſſio, quę hr̃ precario. eſt iniuſta mutata vo
luntate concedentis, vt l. Pomp. §. cum qs, de acq. poſ. & vti poſſi.
l. 1. in prin. & no. de acq. poſ. l. vitia, p gl. & Cy. ergo apparet, ꝙ quod
Hoſpitale, qd̃ ſuccedit in locum Gelli, vitioſe poſſidet. l. cum hr̃s,
de temp. præſcr. & C. de preſcr. lon. temp. l. 1. quod ibi no. Aut dici
mus ipſum Gellum nunquam poſſediſſe, ſed ipſum Hoſpitale cę
piſſe poſſidere, & tunc idem, qa Hoſpitale poſſidet precario a di-
cto ſer Petro. Nam licet ꝑcarium ſimpr̃ cõceſſum non tranſeat in
hr̃dem, vt ff. de preca. l. cum ꝑcario, in fi. tñ qñ hoc expreſſe agitur
nõ eſt dubium, ꝙ ad hæredem trãſit, vt patet in d. l. cum ꝑcario. ſi-
cut dicimus in vſufru. Nam trãſit ad heredem ſi exprimitur, vt C.
de vſuf. l. antiqtas. & ff. de uer. ob. l. ſtipulatio. §. ſi qs ita. Idẽ in lega-
to dominio, ut C. de leg. l. in annalib. Sed in inſtrõ, tam ex princi-
pio, quam ex fi. apparet. ꝙ ille Gellus omnia fecit, & ꝓmiſit pro ſe
ſuiſq; ite heredib. ergo patet, ꝙ Hoſpitale poſſidet ꝑcario, ſed hæc
poſſeſſio eſt ĩiuſta, precario reuocato, ut dictum eſt, ergo patet, ꝙ
dictum Hoſpitale non poſſidet rõnabiliter, & ſic res nõ eſt exem
pta. Pręterea hoc non põt negari, quin dictum inſtrumẽtum do-
nõnis faciat rẽ dubiam, utrum Hoſpitale iuſte & rõnabiliter poſſi
5 deat, vel nõ, & ſic eſt dubium, an res ſit exempta, vel non. † Sed in
e dubio epũs eſt iudex [e] cõpetens, ut no. p Inn. in c. cũ ſit. extra, de fo.
comp. & arg. ff. de iud. l. a. §. ſed & ſi dubitetur. & l. ſi qs ex aliena.
& quod no. in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ie. & ſic patet dictum ui
carium iuſte pronunciaſſe. Secundum dubium eſt, poſito, licet
non ſit uerum, quod dicta poſſeſſio ſit exempta, an ſit exempta
6 perſona dicti prioris? Et hic dico, quod non. † Nam exempta ec-
cleſia uidentur exempti ipſius monachi, uel canonici, clerici
f perpetuoque dedicati, [f] non autem prior, qui parochianum cu-
ram

ADDITIONES.

a Th. D. Reuerendo. Adde quod huiuſmodi conſilium ſecundum ordinem Peruſi-
num, eſt in prima parte iudiciorum, num. 16
b Non ſit. An, & quãdo hoſpitalia ſint exempta, & multa de hoſpitalib. ponit Fel.
in c. de quarta, de præſcr. & ibi dixi in add. vbi videas.
c Contra hæredem. Adde Bal. in c. 1. §. ſi quis vero. de pa. iu. fir. & no. quia iſtud ius
põt cedi, ſm̃ Bar. in l. 3. §. vſufructuarius, ver. ſed quæro ſum. ff. de no. ope. nun.
d Contra eccleſiam. Adde Bar. in l. ſi quis curialis. & ibi Doct. C. de epi. & cle. & vi
de eundem Bar. in l. 2. C. de pig. & Barb. in c. verum, de fo. comp.
e Epũs eſt iudex. Vide de intellectu d. cum ſit generale. per Feli. ibi. & per Bar. Soc. in
l. rem quæ nobis. ff. de acq. poſſ. & Alex. in l. 1. in fi. ff. ſi quis in ius voc. non ier.
f Perpetuo dedicati. Phi. fran. in c. per exceptionem, de priui. lib. 6. & vide Spe. in de
ſi. a. mona. in §. 1. ver. 3. quæro in fi. & ibi Bal. in add. quæ incip. quid de ruſticis, &
Bal. ibi in add. in ver. . . n ruſticus, vbi voluit, quod ruſticus, qui cuſtodit hoſpitale,
& portat aliquod ſignum, cenſetur perſona eccleſiaſtica.

Digitized by Google

rã hẽt, vt ext. de pri. c. per executionẽ. li. 6. ex qua decretali apparet ꝙ demum illi, q ſũt ipſius eccleſię, & in ipſa eccleſia incorporati, ſũt exẽpti. Sed ſi in ipſa eccl'ia hẽt quãdã curã ſeu ꝑeminẽtiã, ipſe eſt obligatus, nõ ãt incorporatur eccleſiæ. hõc ẽt ꝓbaĩ de iure ciuili, aliquẽ eſſe tribunũ militũ, ſi ſic ꝑeſt militib hẽt ne priuilegia militũ? Certe ſic, ſi eſt de militib. aliis deſcriptus, als ſecus, vt ff. de teſt. mil. l. qđ ꝯſtitutũ, & ibi no. ſed in ꝓpoſito prior Hoſpitalis ꝑt eẽ qdã laicus, vt in c. 2. §. vt ãt hęc, & ibi no. de relig. do. in cle. hic ãt nõ eſt ꝓbatũ iſtũ priorẽ eſſe oblatũ, vel als ipſi Hoſpitali incorporatum. Vñ licet prior nõ gaudeat ꝑuilegio Hoſpitalis ſicut ñ
a tribunus militũ, a q nõ ẽ de corpore, ſeu numero militũ, ſic nec ꝑ rebus, de qb. dr ĩ d. c. ꝑ executionẽ. Sic ergo ipſe nõ ẽ exẽptus, poſito ꝙ locus eẽt exẽptus rõne originis, tñ ipſe fiet de iuriſd. epi, vt C. vbi de cri. agi. opor. l. 1. & de interd. & rele. l. relegatorũ. §. interdicere. Concluditur ergo dictũ vicarium bene pronũciaſſet. Bar.

ADDITIO.

a Sic vt non tribunus militum. Adde, quod l. quod conſtitutum. ff. de teſt. mili. ſuperius alleg. videtur probare contrarium. nam ibi loquitur de tribunatu.

CONSILIVM XXVIII.

1 *Statuto ſtãte, quod cauſa inter conſanguineos compromittãtur, conſanguineus venditoris comparet, & agit contra emptorem, venditor præſentat ſe in iudicio, & petit compromiſſum fieri ex forma ſtatuti.*

2 *Compromittere quis an cogi poſſit.*

a 1 **Conſilium** Piſanæ a ciuitatis † decreuit, ꝙ de oĩb. liti. ver ſẽtib. inter ꝯiunctos, vſq; in tertiũ gradum, teneaĩ iudex ad petitionẽ vnius partis hoc petẽtis cogere aliã partẽ de ꝑdictis ꝯpromittere in eorũ arbitros & amicos cões, q poſſint de plano, & oĩb dilationib. reſecatis, cogere, & diffinir, & obſeruare laudũ, & nõ poſſit dici de nullitate, nec reduci ad arbitriũ boni viri. Mõ accidit, qđ Titius vẽdidit fundũ cuidã extraneo, a quo extraneo german⁹ d. Titij vẽdicat dictũ fundũ. Titi⁹ ab emptore requiſit⁹ defẽſioni ſe obtulit, & iudiciũ i ſe ſuſcepit, nũc Titi⁹ petit germanũ ſuũ cogi ad ꝯpromittẽdũ, ſm formã ſtatuti, Et qđ
b ñ dẽat cogi,[b] ꝓbaĩ rõnes ĩfraſcriptę. Primo rõne actionis ꝓpoſitę ſm rẽ actio, q̃ aduerſus poſſidẽtẽ dat, & ex pſona actionis ipſius poſſidẽtis fundũ forũ nõ declinat, vt l. vnica. C. de alie. iu. mu. cauſa fac. & l. 1. C. vbi ĩ rẽ act. & l. officiũ. ff. de rei vẽ. Seu ex pſona actoris nõ mutat forũ. ꝓbaĩ ff. de iud. l. vẽ. & d. l. 1. C. vbi in rẽ actio. ſed in caſu nr̃o emptor ꝯuenit tanq̃ poſſeſſor, iõ ex ſui pſona nõ pot declinare iuriſdõnẽ primi iudicis, & petere ꝯpromiſſũ, q̃a extraneus, ergo nec ex pſona actoris poſſet forũ mutari de iudice in arbitrũ, & ſic nõ dẽt cogi ad ꝯpmittẽdũ, & ſi inſpicias i dictis duab. legib. vr̃ caſus nr̃ę q̃onis. Scdo ꝓbat ꝓxime nõ facta expſſio, ſed an teq̃ iſtud argm̃ fundẽ, ꝑmitto qđ iõ potiſſime iſte defenſor dẽt ꝯpromittere, quaſi cã videat ſua, cũ ad eũ ſpectet ꝯmodũ, & incõmodũ, cũ de euictiõe teneat, vt ĩ. dicet. Arg. ꝓ alia pte, q cũq. aliqd allegat arguẽdo, ſiue excipiẽdo dẽt illud ꝓbare. als ab eo ꝙ petit excludit, vt l. 1. C. de ꝓb. & l. ab ea parte. ff. eo. tit. & l. 1. de excep.
2 † Sed Titi⁹, q petit cogi ad ꝯpmiſſũ, iõ petit,[c] q̃a ad eũ ſpectat comodũ, & incõmodũ: certũ eſt, ꝙ ſi res euinceret ex cã, q cã eſt vitio ipſi⁹ emptoris, ꝙ vẽditor de euic. ñ tenet, vt ff. de euic. l. ſi rẽ q̃, & l. ſi mãcipiũ, ĩ pri. & l. ſi ſeruũ. & l. fi. iſtud certũ ẽ ꝙ i vẽdõnẽ ſui tũ eſt nõ exprimere cãm ꝓximã quare ad eũ dicat dñiũ ꝑtinerẽ, vt ff. de exce. rei iud. l. & an eadẽ. §. actiões. ſed ſic fuit in caſu nr̃o, q̃a vẽdicat eã cã nõ expſſa, & ſic ñ apparet vtrũ dicat dñiũ ſuũ, ex facto emptionis, vel nõ, & ſic ad vẽditorẽ ſpectat periculũ, vel ñ: ergo, & intẽtio nõ eſt probata, & ſic excludit ab eo qđ petit. Bart.

ADDITIONES.

a Th. D. Conſilium Piſanæ. Adde ꝙ hoc conſilium eſt in 1. parte iudi. nu. 64. & pro conſi. Bar. alleg. Alex. in l. ſi poſt diuortium, in ſi. ff. ſol. mat. & And. Barb. in c. qm̃ §. in aliis, vt li. non conteſt. & dominus meus in iure cano. d. Ant. Corſe. in ſuo tract. de poteſtate regia, in q. 12. in 29. priuilegio pacis.

b Debeat cogi. Adde Bar. in ſua diſp. quę inc. Piſanæ ciuitatis, & ibi dixi in addcũ. cõcor. de quib. ꝑ d. And. in c. qm̃. §. in aliis, extra, vt li. nõ cõt. vbi examinat dicta ꝑ Bar. hic, & Alex. in l. ſi poſt diuortiũ. in ſi. ff. ſol. mat. & in conſi. 67. in 7. vol. incip. cã & ſic, quib. adde Ang. de Are. in §. actionum in ver. quæro, de nunciatio. Inſt. de act. & vide etiam Bar. in conſi. 31 q̃ nunc. agitur, in 1. vol. & ibi ſcripſi.

c Ideo petit. No. quod dicit Bar. hic, verum quis poſſit in libello petere a iudice aduerſarium compelli ad tranſigendum, & ad hoc no. d. Ant. Corſ. in ſuo tract. de poteſtate regia, in 12. q. 29. priuilegio pacis.

CONSILIVM XXIX.

1 *Ciuis quomodo cognoſci poſſit.*

3 *Probandi onus quem eſſe ciuẽ, incũbit ei, qui dicit illũ fore ciuẽ. & nu. 3.*

a **Quæritur** a Iudex maleficiorũ cõis Engubij ad denunciationẽ Pet. Hercul. iquiſiuit ꝯ Azolũ, & inquiſitio ſup his. Hæc eſt inquiſitio q̃ facit d. B. ex officio, nec nõ ad denunciationem Petri Herculani oriundi, & habitatoris ciuitatis Engubij. ꝯ, & aduerſus Azolum de Aretio, eo ꝙ percuſſit eũ ſine ſanguine; qui Azolus excuſans ſe ꝯfeſſus fuit, loco, & tpe in inquiſitione ꝯtentis percuſſiſſe d. Pe. ſemel. alia de qb. inquirit ꝯ eum negauit vera eſſe. Teſtes aliq dñt ipſum Petr. aliquis dictũ Petrum. Modo ſunt tria ſtatuta, quorum primum eſt, ꝙ ſi quis ciuis percuteret ciuem, vel comitatenſem, & de iſto nihil ad pſẽs. Aliud eſt, ꝙ ſi aliquis ciuis percuteret forenſem, &c. & de hoc nihil ad pñs. Alio ſtatuto cauetur, ꝙ ſi forenſis percuteret ciuẽ, puniatur in quadruplo, & ꝯdẽnaretur ciuis ſi ciuẽ percuteret. Poſt remiſſionem ẽt q̃ſiti, iudex fecit quoſdam teſtes examinari. & ꝯdemnauit d. Azolũ in quadruplo, tanq̃ ſi percuſſiſſet ciuẽ. Ego dico, & ꝯſulo, ꝙ Azolus confitẽdo, ꝙ loco, & tpe, &c. ſi de vno maleficio, & ꝑcuſſione ibi quæritur. & ꝯfiteĩ de pcuſſione vna, & alia de quib. inquirit ꝯ eum negauit, dicerẽ, ꝙ nõ vr̃ ꝯfiteri illũ ciuẽ.
1 † Duæ. n. requiruntur demonſtrationes ad recognitionem Petri ꝑdicti, vna ꝑ propriom nomẽ, alia per gentẽ, de qua natus eſt, l. quia oriundus, & hæc ſcda dat aliam formam delicto, & aliã inducit pœnã. vt ff. de cond. & dem. l. nominatim. & de ędilitio edicto. l. ꝙ ſi nolit. §. qui mancipia vendunt. & ad demonſtrationem reſpondiſſe vr̃, aliam vero negauit, vnde vr̃ negaſſe formã datam delicto, & ſic vr̃ dicẽdum, ꝙ illa negatio aliquid opereĩ, & nõ ſit ſupſlua, vt ff. de vſu. l. ſi ſtipulatus. & ff. de leg. 1. l. ſi q̃s. ff. de cap. & poſtlim. reuer. l. 3. in ſi. ad municip. l. 1. nihil. n. aliud poteſt operari illa negatio, niſi vt neget ipſum eſſe oriundum de ciuitate Eugubij, & ciuem facit, vt C. de incol. l. cum neque. & l. ciues. lib. 10.
2 † hoc caſu incumbit onus probãdi ipſum Petrum eſſe ciuem ei qui ipſum ciuem eſſe dixit, & ſi non probauit, non potuit, nec debuit ꝯdemnari, tanquã offendiſſet ciuem. ſed potuit abſolui, quia ſm formam ſtatuti diuerſitas perſonarum inducit diuerſitatẽ delictorum, & diuerſitas pœnarum inducit diuerſitatẽ iudicii, vnde hac qualitate adiecta in inquiſitione, ſeu denunciatione deficiente non pt ſequi ꝯdẽnatio, licet alias percuſſio ſit probata, vt ff. de nox. l. in delictis. §. ſi detracta. & ff. de inſtito. l. hẽbat & ff. vi bon. ra. l. aut ꝑtor. §. hæc aũt actio. ver. docere. & l. denũciaſſe. §. quid iñ. ff. de adulte. & ff. de pœn. l. aut facta. §. qualitas. Si vero ſunt plura delicta in inquiſitione, tunc dico ꝯfitẽdo ſemel percuſſiſſe do. Petrũ in inquiſitione, alia negando, vr̃ per hoc demonſtratũ ipſum referre cũ oĩ ſua demonſtratione. Sic cum teſtator legat fundũ inſtructũ libertis in teſtõ, poſtea in codicillis petit, vt morietes partes ſuas fundi reſtituerent ſuperſtitib. nec mẽtionẽ habuit inſtrũ, nihilominus vr̃ eſſe repetita inſtrã, & ꝙ talis fundus in cã fideicommiſſi venit, quale fuit legatũ, vt ff. de fun. inſtr. & in inſtrũ. le. l. 3. vñ per cõfeſſionẽ partis ſatis eſt probatũ ipſum eſſe oriũdum
3 de ciuitate Eugubij. † Ad id ẽt, ꝙ dr̃ de dicto teſtiũ dicẽtiũ, dictũ Pet. vel ipſum Petrũ, dico ꝙ teſtes non probant oriundũ de ciuitate. Qui. n. dicit aliquẽ de aliqua gente, dẽt hoc ꝓbare. ff. de prob. l. 1. & l. de iure. ff. ad muni. Sed teſtes ſuper inquiſitione examinati referũt ſe ad locũ, & tpſ appoſitũ in denũciatione, & inquiſitione, & teſtificãtur de eo, ꝙ tunc, & eo loco viderunt, & iõ nõ ꝓbãt de origine, q̃ ante fuit diu, & in alio loco, poſito ꝙ hoc verbũ dictũ vel ipſum, referãt ipſum originaĩ Eugubinũ, tñ nõ reddita ꝑ teſtes, & tpſ, & locus eorũ dicta reſtringant, vt nõ probẽt, niſi ea ad q̃ rõ tpſ, & loci ſe extendere pt, vt ff. de cal. l. hæc actio & de penu. leg. l. nã ꝙ ſi eũ de, §. fi. & accedat. ff. de leg. 3. l. ꝑdia. §. Titio. & C. de ſa. del. ber. l. dum aliquis. Ad quæſtionem ãt de eo, ꝙ confiteur derobaſſe mantellum, & alia negat, nunquid videatur per hoc confiteri æſtimationem? Reſpon. Diſtingue, vt ſ. Bart.

ADDITIO.

a T. D. Quæritur. Adde ꝙ iſtud conſi. ſecundũ ordinẽ Peru. eſt in 1. par. iud. nu. 16.

CONSILIVM XXX.

1 *Statutum factum a laicis contra libertatem eccleſiæ non valet.*

2 *Monaſteria quid habeant facere, ut conſeruent libertatem ſuam contra ſtatuta laicorum contra ipſa diſponentia.*

Domini Priores habentes authoritatem ab adunantia generali, ſtatuerunt ꝙ quilibet conductor, &c. vide ſupra, vol. 1. in conſi. 183.

CONSILIVM XXXI.

1 *Blaſphemans Deum de nocte, qua & quatuplici pęna puniri debeat uigore ſtatuti eam imponentis.*

3 *Exiſtentibus duobus ſtatutis in ciuitate de eademmet materia loquentibus, an & quando vnum tollatur per alterum.*

3 *Blaſphemare & maledicere idem eſt.*

a **Factum** Tale eſt,[a] Quidam Pellinus dixit noctis tpe, maledetto ſia Dio, de quo cauetur Peruſii, in qua ciuitate eſt ſtatutum factum ab adunãtia gñali, ꝙ imponit pœnam 300. li. 1. loco factum, & reformatio eſt ſecundo loco fcã per priores nr̃i q imponit pœnã 100. li. Mõ q̃rit, in quãtum † dictus Pel
linus dẽat ꝯdẽnari, & an dicta pœna duplicet tpe noctis, ſm aliud ſtatutum ciuitatis ꝑdictæ. Et dico, ꝙ dẽt ꝯdẽnari in cẽtũ, nã in dicta accuſatione ꝯtinet, ꝙ petit ipſum puniri ſm formã ſtatutorũ, ordinamẽtorũ cõis Peruſii, & ſic cũ plures pœnę ſint intẽtatę, puniat ex mitior. l. ſi pſes. & l. interpretatione. ff. de pęn. Sed huic dicto obiiciunt plura. Primo, ꝙ dictum vltimũ ordinamentum nõ valet, cum nõ potuerit tollere ſtatutũ factum in adunantia gñali.
2 † Ad qđ rñdetur, ꝙ primum non tolliĩ per ſcdm, vñ ex quolibet potuit accuſari. l. cũ ex vno, & l. plura delicta. ff. de ac. & ob. & vbi non

ADDITIO.

a Tho. D. Factũ tale eſt. Iſtud ſecũdũ ordinẽ Peru. eſt in prima parte iudi. in cõſ. 71. & idẽ cõſuluit Bar. hic Fran. Tig. in conſ. ſeq. in c. ſuper prædicta q. & ita et cõſuluerũt do. And. de Mõte Vbia. & Bal. vt apparet inf. in cõſ. 34. inc. ſuper pręmiſſis. & de hoc conſi. Bar. meminit Bal. in l. ignorantia. C. de crimi. ſtellio.

Digitized by Google

non exprimitur, mitior lex intentata nõ, vt dictũ eſt. Scdo obiici-
tur, ꝙ priores non potuerunt facere dictum ordinamẽtum, qa
hoc nõ vr̃ ptinere ad pacificum ſtatum ciuitatis, vel vt pecunia
a veniat in cõi ad quod reſpõdetur, quod ptinet ᵃ ad pacificum ſta-
tum ciuitatis. Nam qđqđ que ad ſalutem reipublicæ ſpectat potius
minuere, maxime in delictis, q̃ a plurib. cõmittuntur, vt ff. de pę.
l. aut facta. §. fi. quia pp exaggerationẽ pœnæ, homines, & ciuita-
tes minuũtur, & intereſt Reipublicæ plures homines habere. ff.
de bon. dam. l. fi. §. ſi plures liberos. Præterea, poteſt intereſſe Rei-
publicæ pœnas pecuniarias minui vt pecunia veniat in cõmuni,
qa facilius pœna minor ſoluitur. ff. de offic. præſi. l. illicitas. §. fi. &
ſic ɔcludit, ꝙ priores habuerũt argm̃ faciendi d. l. Tertio opp. &
vr̃ ꝙ dictum ſtatutum primum loquatur de maledicẽtib. Deum,
ſcđs ordo vr̃ loqui de blaſphemantibus, & ſic loquũtur de diuer-
ſis caſibus. Ad quod reſpõdetur, ꝙ idẽ eſt maledicere, & blaſphe-
3 mare, vt probatur extra, de maledic. c. fi. vbi apparet, † ꝙ ille, qui
blaſphemat, dr̃ maledicere, ad idem facit. C. ſi quis imp. maled. l.
1. Item dubitaẽ, an rõne noctis in dicto caſu, pœna debeat dupli-
b cari. ad quod rñdetur, ꝙ non, quia ſtatutum illud, quod loquitur ᵇ de
duplicatione pœnarũ, loquitur per verba. quod pœnæ maleficio
rum, &c. & ſic loquitur de his, quæ committuntur malefaciẽdo.
ſed dictum maleficium de quo loquitur eſt commiſſum maledi
cendo, & ſic iſtę ſpecies diſtinctæ, quia delictorum quædam cõ-
mittuntur faciendo, quædam dicendo, vt ff. de pœn. l. aut facta in
prin. & ſic ſtatutum de publicatione peṅatum ratione noctis nõ
vendicat ſibi locum hoc caſu. Et ita dico, & conſulo ego Bart.

ADDITIONES.

a Quod pertinet. Vide de materia per Bar. in l. ambitioſa. ff. de decr. ab ord. facien.
b Statutum quod loquitur. Adde Bar. in l. aut facta. in prin. ff. de pę. & licet Bal. in
l. fi in fi. C. de crimi. ſtellio. dicat Bar. hic male cõſuluiſſe, quia ſtatutum duplicat au-
thoritatẽ delicti, cũ mirandum eſt de Bal. cũ ipſe ſubſcripſerit conſ. Bart. & Frac.
Tigr. vt apparet infra in conſi. 34. ſuper præmiſſis, & infra vide Ang. de Are. in tra.
male. in ver. verba iniurioſa. in ver. quid ſi ſtatuto dicatur, & ibi adde do. Ang. de
Are. & Alex. in d. l. aut facta. in prin. in addi. Bar. quæ inc. verbis iniurioſis. & in
conſi. 62. in 3. vol. in c. in cauſa accuſationis.

CONSILIVM XXXII.

1 *Ordinamentũ ſecũdo loco per priores factũ, an tollat ſtatutũ per cõe editũ.*
2 *Pœnæ in dubio non ſunt exaſperandæ, ſed molliendæ.*
3 *Priores, an potuerint facere ſecũdũ ordinamentum contra primum.*
4 *Priores licet per ſecundam ordinationem minorem pœnam impoſuerint, an maiorem abrogauerint.*

a Super Prædicta ᵃ qõne, qua quæritur, an Pellinus prędictus
veniat puniendus ex eo ꝙ dr̃ maledixiſſe Deum tpe
1 noctis ex vigore primi ſtatuti, † an ex vigore ordinamenti ſcđo
loco facti. Vr̃ primo hæſitandum, an ſtatuta, & ordinamẽta ſe ha
beant, vt vnum videatur tollere aliud. arg. l. nam & poſteriores.
non eſt nouum. & l. ſe. ff. de leg. Circa quod dico indubitanter,
vnum aliud non tollere. l. quoties. ff. de actionib. & oblig. & quod
habetur. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. in prin. & quod no. glo. in l. ſi quis ab
alio. ff. de cal. & ff. ad l. Cor. de ſica. l. 2. §. pe. & quod ibi per gl. reda-
ctã ad tex. Hoc præſuppoſito, vr̃ dicendũ, ꝙ iſte Pellinus veniat
puniẽdus vigore ordinis vltimo loco facti. Ad hoc dicẽdum me-
monet, quod no. Inn. in c. de cauſis, in fi. in verſi. quod ſi duę inue-
niantur. extra, de off. de leg. & quod no. gl. in l. 2. ff. de præto. ſtipu.
2 & illud gñale, quod in dubio pœnæ nõ ſunt exaſperãdę, ſed mol-
liendę. l. interpretatione. ff. de pœ. Cum ergo hic plures videãtur,
intentatę pœnæ, & plures leges ſub gñalitate, idcirco concludo
vt ſ. vt videatur minor intentata. Et ſi dicaẽ, quod illa ordinamẽ-
ta videãtur in diuerſis caſib. prodita, qm̃ vnum vr̃ de blaſphema-
tione diſponere, aliud de maledictione, & ſint diſtinctę ſpecies
delictorum, cum ea, quæ ponuntur vt ſpecies ſeparatæ, cẽſeantur
diuerſa, vt l. 1. de præt. ſtipula. Ad hoc rñdeo, ꝙ diuerſa cenſenda
non ſunt, imo pro eiſdem hñr, vt probatur extra, de malef. c. fi. ſic
& alias ea, quę ſunt idem lex vr̃ ponere vt diuerſa, vt probatur in
vſib. feud. de pace tenẽ. l. hac edictali. §. iniurię, ſeu furtũ. & tñ
conſtat furtum eſſe iniuriam, vt probatur in l. licitatio. alias inci.
locatio. §. quod illicite. ff. de public. & ibi Iac. de Are. & ad hoc fa-
cit, in Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffra. §. quod aũt. & in gl. in
verbo, criminib. incip. ſed nunc. & in iſtis duob. iſtud prẽſumi
mus, quod ſit nomen generis, & ſpeciei, ſ. maledicere, & blaſphe-
mare differant in hoc ſolum ſecũdum ordinamẽtum, & ſtatutũ,
qa vnũ imponit maiorem pœnam quam aliud, † an vero priores
3 potuerunt facere ſecundũ ordinamẽtum. Et dico quod ſic qa eis,
datur facultas a lege municipali ciuitatis Peruſij ſtatuendi, & re-
formandi in his, & pro his, quæ pertinent ad pacificum ſtatũ Pe-
ruſij, vt pecunia deueniat in cõi, ſed iſta duo hñr in reformatione
ſecunda, quãuis minor pœna imponaẽ, quã ſit alias impoſita. ꝙ
ãt ex ea reformatione pacificus ſtatus attendatur, probatur, quia
Reipub. intereſt ob maleficia pœnas ſolui, vt lege. ita vulneratus.
§. pen. ad l. Aqu. & l. ſi quis pro eo. §. fi. ff. de fideiuſſoribus, iuncta
gl. fi. Item intereſt Reip. habitatorib. abundare, vt munera & fun
ctiones ciuitatis Peruſij valeant ſupportare, & ciuitas habeat con
dignam recompenſationem a ciuib. ſuis. hic eſt tex. in Auth. de
defen. ciu. §. 2. Item quia ex fuga & contumacia eorum q poſtu-
lati ſunt rei, ſequitur bannũ quaſi aufugientes ſine metu magnę
pęnæ imponendę parti, & exbanniti efficiunẽ hoſtes ppriç ciuita
tis, vt l. amiſſione. §. q deficiũt. de cap. dim. idcirco dũ pęna eſt mi-
nor, & veriſilr ciuis delinquens ciuitati ſuę reſeruatur, & pęnam
4 cum effectu ciuitas conſequitur. † Pręterea & hoc veriſſimũ li-
cet priores minorem pœnam impoſuerunt, maiorem non tollũt,
vt ſ. dictum eſt, quare, &c. & ita conſulo ego Fr. Tig. de Piſis.

ADDITIO.

a Th. D. Super prædicta. q. Iſtud conſi. ſecundum ordinem Peru. eſt in 1. par. iud. in
conſi. præcedenti, factum tale eſt. ex quo huiuſmodi conſi. eſt do. Fran. Tig. qui
conſuluit ſuper facto, in quo conſuluit Bar. vbi ſupra.

CONSILIVM XXXIII.

1 *Pœnis duabus intentatis minorem ſequi debemus.*
2 *Blaſphemare & maledicere ſunt diuerſa.*

a Super Præmiſſis ᵃ conſultus And. Raynerij de Mõte Vbia
no legũ doc. Chriſti noĩe inuocato, dico, ꝙ pęna mi
nor imponi dẽt, & minori pœna dictus inquiſitus condẽnandus.
Ratio me mouens eſt, quia in inquiſitione dr̃, ꝙ ɔ formam ſtatu
torum, & ordinamẽtorum & reformationũ ciuitatis Peruſij pdi
1 cta ɔmiſit, & ſic † ſunt duæ leges intentatæ, ergo mitiora ſequen-
da iura ſunt. Not. ꝙ poſſet obiici, quod aliud eſt maledicere, aliud
blaſphemare, vna conſideratione verum eſt quod ſunt diuerſa.
2 † Nam vnum eſt genus. ſ. blaſphematio, aliud eſt ſpecies. ſ. male-
dictio. Et reformatio, ſub noĩe generis, ideo cõtinet in ſe oẽs ſuas
ſpecies, hoc probatur in l. his verbis. §. 1. cum ſua gl. ff. de hęr. inſti.
& extraua. de maledic. c. fi. Et ita ɔſulo ego And. de Monte Vbia.
prædict. In quo quidem conſi. etiam dominus Bal. ſe ſubſcripſit.

ADDITIO.

a Th. D. Super præmiſ. Huiuſmodi conſi. ſecũdum ordi. Peru. eſt in j. par. iud. in cõ-
ſi. 73. Et adde, ꝙ d. And. de Monte Vbia. & d. Bal. conſuluerunt in eodem met.
caſu in quo conſuluit ſupra, in conſi. 32. & ibi videas additiones meas, & no. qa
Bal. ſe ſubſcripſit, & tamen in l. fi. verſi. præterea maleficium. C. de crim. ſtelli. ar-
guit contra Bart. in d. conſi.

CONSILIVM XXXIIII.

1 *Cauſa, vel negotium quando & quot modis dicatur finitum.*
2 *Statuto dictante, quod fœminę non ſuccedant, an ſi diuiſerint cum fratribus, & habuerunt earum partem habeat locum ſtatutum.*

a Quando Dicatur ᵃ cã, vel negocium finitum. Rñ finiẽ
1 tranſactione, † iuro, ſentẽtia, quietatione, & p-
ſcriptione. l. cauſas, vel lites. C. de tranſac. l. pe. in fi. C. de ſacroſ. ec-
cle. in Auth. vt ſponſ. lar. §. fi. & indica. ſolut. l. cum quærebatur. §.
proinde. 2. Et ita dicebam in quæſtione de facto, ſtatutum eſt, qđ
fœminæ non ſuccedant, & hoc locum habeat in præteritis, p̃æ-
b ſentibus & futuris. Dicebam ᵇ enim, quod fœminæ habuerunt
2 † partem earum, vel cum fratribus diuiſerãt, quod ad eas ſtatutũ
non porrigebatur, ſed ſi cum fratribus ſteterant, & partem nõ pe
tierant, vel habuerãt, quod ad ſtatutum porrigebatur, cum alias
ad futura regulariter extenditur, vt l. leges & conſtitutiones. C.
de legib. & in Auth. de nup. §. duo igitur, circa fi. primæ col. & de
hæred. ab inteſt. venientib. §. fi. & no. extra, de conſt. c. fi. Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. Quando dicatur. Iſtud conſilium ſecundum ordinem Peru. eſt in prima
parte iud. in conſ. 74. & de illo conſi. meminit Bar. in l. 1, in fi. ff. ad ſenatuſ. Ter.
b Dicebam. Idem dicit Bar. in l. cauſas. C. de tranſ. & in l. fi. C. ſen. reſc. non poſ. &
in l. 1. §. fi. ff. ad ſenatu. Ter. vbi ſimiliter dicit ſe dixiſſe, & in l. omnes populi. in 1.
q. 5. q. prin. ff. de iuſt. & iu.

CONSILIVM XXXV.

1 *Statutum diſponens, quod probatis maleficijs per teſtes, vel per confeſſionem, poteſtas debeat condemnare, non obſtante aliqua iuris ſolemnitate omiſſa, de qua ſolemnitate intelligatur.*
2 *Statutũ indefinite loquẽs, an referatur ad id quod ſpãliter eſt prohibitum.*
3 *Solẽnitas iuris quãdo remittitur. ſemper de minori ſolẽnitate intelligitur.*
4 *Statutũ loquẽs de iuris ſolennitate, intelligitur de ſolẽnitate iuris ciuilis.*

a Quæſtio ᵃ Talis eſt. Statutum dicit, quod probato male
ficio per ɔfeſſionẽ, vel teſtes, Pñs debeat ɔdẽ-
1 nare, non obſtante aliqua ſolẽnitate iuris omiſſa. † de qua ſolen-
nitate intelligitur, an de ſolẽn. tate quæ eſt ad eſſe, an de ea quæ
b eſt ad bene eſſe. Rñ. de illa quæ eſt ad bene eſſe, ᵇ vt adminiculũ
cauſæ, vt C. de nup. l. ſi donationum. & l. in copulandis. & l. nec fi-
a lium, arg. eius quod dr̃. C. de inoffi. teſt. l. ſi q̃s, in princ. † Et qa ſta-
tutum indefinite loquitur, non refertur ad id quod ſpãliter eſt p-
hibitum. ff. de verb. obl. doli cl̃a, & l. cohæredi. ff. de vulg. & pupi.
quia ſpecies derogat generi. l. Labeo. ff. de ſupel. lega. & ff. de reg.
iur. l. in toto, & quia ſtatutum loquitur indefinite, de minori ſolẽ-
nitate intelligitur, vel intelligendum eſt de tota obſeruãtia iuris.
ff. depo. l. bona fides, in prin. & ff. de reg. iur. l. ſemper in ſtipulatio-
nibus. Et quod ſolennitas ſeruetur circa ſubſtantialia, & ſubiecta
negotio-

ADDITIONES

a T. D. Quæſtio. Iſtud conſi. ſecundũ ordi. Peru. eſt in 1. parte iud. in conſi. 76. & de
hoc cõſi. facit mẽtionẽ d. Bar. Soc. in cõſ. 96. viſo proceſſu agitato. & vide apo. in l.
3. ff. de teſt. mil. vbi all. hmõi cõſ. & licet alle. n. 182. i c. qđ talis ẽ tñ i illo cõſ. nihil
dr̃, ſed hic dr̃ illđ ad qđ alleg. doc. & de hoc cõſ. meminit et Bar. i l. 1. ff. de te. mi.
b Eſt ad bene eſſe. Adde Bar. in l. 1. de teſt. mil. & Bal. in l. mulier. C. de teſtib. &
dixi in addi. meis in d. l. 1. ad Bar. in verſ. & reſpondeo.

Digitized by Google

negotiorū,patet.C.de reſt.a.l.ſi vnus,& ff.de teſta.l.qua ætate.ff.de
publicia.in rē act.l.quæcunq;.ff. de reb.eorū.l.neq;.Item cum ſo-
3 lēnitas iuris remittit,† ſemper de minori ſolennitate [a] intelligit.ff.
a de vētre inſpi.l.j.§.φ aūt ꝓrot ait.quæ lex determinat qōnē. Præte-
4 rea nec intelligit de illa ſolēnitate.q̄ fit in c.vel ordinamēto.† Nā
cum dicit ſtatutum,nō obſtāte ſolēnitate,de iure ciuili intelligit,
vt Inſti.de iu.na.gen.& ciui.§.ſed ius,& in præalleg.l. nec filium.
Intem ſi ordo iuris qui eſt de ſubſtantia nō ſeruet,nihil agit:alias
ordo qui non eſt de ſubſtantia.licet non ſeruetur,valeat ſententia.
extra,de pur.can.ca. cum dilectus filius,& extra de baptiſm.a,c.1.
& 2.q.1.c.ſicut ſine iudice.Facit ad hoc quod no.Got. in titu. de
clande.deſpon.qui ſolennitatem allegat,eam probet.Bar.

ADDITIO.

a De minori ſolennitate.Quæ dicatur minor,vel leuis ſolennitas,& quæ grauis.vi de Bar.in d.l.1.§.ſi.ff.de vent.inſpi.& Bar.Soc.in d.conſi.196.

CONSILIVM. XXXVI.

1 *Vulneratus & mortuus,an præſumatur ex vulnere mortuus.*
2 *Cauſa vicina quæ præceſſit ſemper inſpicitur,& ex ea quæ ſequitur informari præſumitur.*
3 *Iudex debet adhibere medicos,qui ſecūdum artem,& conſiderata vulneris qualitate & quantitate habeant referre,ſi vulnus fuit mortale.*
4 *Vulneratus ſi moritur,intra quantū tēpus præſumatur mortuus vulnere.*

a Quæſtio eſt talis,[a]Titius fuit a Sēpronio percuſſus,& vul
1 neratus,† mortuus poſtea,quæritur an præſuma
tur mortuus ex vulnere, ita φ percuſſor puniat de occiſo. Et ſup
b hoc vt liqueat veritas,ſic eſt diſtinguendum,[b] aut certum eſt, φ
mortifera eſt pcuſſio,aut eſt dubium. Si certum eſt,φ ſit morti-
fera,tūc nō eſt locus ꝯiecturæ.ff.ad leg. Aquil.l.ait lex.§.φ ſi mor
tifere,& l.ita vulneratus,in prin.& ff.de verb.obl.l.cōtinuus.§ cū
ita. Si aūt eſt dubium,fuerit mortale, vel non,lex vr̄ innuere, φ ſi
poſt hmōi vulnus deceſſit,φ ex eo ſubſequenter mortuus intelli
gatur.ff.ad l. Aqu.l.huic ſcripturæ.§.ſed ſi ſeruus,ver.ſi manumiſ
ſus,& verſi.ſeq.in fi.ibi,quod mortuo eo demum.& apparet &c.
Nō ob.quod in prin.huius.§.dr̄ mortifere,quia exponitur, vt pu-
tabatur,non tn̄ erat mortalis,alias eſt ꝯ d.l.ita vulneratus, alias le-
gis præſumptione,occaſione vulneris mortuus p̄ſumat,qa ſem
per vulnus mortale fuiſſe cenſetur,pro eo quod nihil intereſt oc-
cidat quis,vel mortis cauſam præbeat.ff.ad l.Corne.de ſica.l.nihil
intereſt.ff.ad l. Aquil.l.qui occidit.§.pen.l.qua actione. §.Celſus,
& l.ita vulneratus,in prin.& extra,de homici.c.presbyterum,&c.
ꝯtinebat,&c,c.de cætero,& c.audientiā. Et de hoc eſt valde bonū
arg.ff.de dam.inf.l.damni.§. Sabini,vbi inducit̄ præſumptio facti
præcedentis,& ſubſequentis,ff.ad leg. Iul.de adult.cōmiſſum,&
in Auth.de reſti.& ea quæ parit.& ff.quib.mod.pig.vel hyp.ſol.l.
ſicut.§.ſupernacuū.ff.de accu.l.ſi aui.§.iiſdem. Præterea hoc eſt
regulariter,φ ſemper vicina cā quæ præceſſit inſpicit̄,& conſide-
2 ratur,& ex ea † q̄ ſequitur informari præſumit̄.ff.mand.l. ſi ꝓcu-
ratorem dedero,in princ.ff.depoſi.l.1.§.ſi tibi,& § ſeruus,in fi.ve
rū,qa iudicātes oportet cūcta rimari.vt C.de iudi.l. iud.ces.30.q.
3 5.iudicantē.iudex,† qui hēt iudicare ſuper qōne facti,aduocet, &
habeat peritos,q̄ ſm artē,& ꝯſiderata qualitate,& quantitate, in
loco vulneris,exponāt & referant,ſi vulnus fuerit mortale, vt oc
caſione vulneris,mortuus p̄ſumat,vt C.de re mil.l.ſemel.li.12.&
ff.de ven.inſp.l.1.extra,de hom.c.ſignificaſti.Sed vt circa hāc ma
teriam nihil de cōtingentib.omittatur,medici dn̄t ſe dubitare,&
dn̄t vulnus eſſe dubium,intercedente tp̄is interuallo modico,vel
4 magno,quo vulneratus deceſſit,an ſemper ex vulnere,† vel occa
ſione vulneris mortuus præſumat̄. Et certe circa hunc articulum
leges,& rōnes,variæ vn̄r,& vario modo loquunt̄,qa quædā dn̄t,φ
præſumitur mori ex vulnere intra tres dies, vt c. ſi quæ fœmina.
50.diſt. Aliquæ dn̄t aliquādiu viuere.& non adiiciunt quātum,vt
extra,de homi.c.ad audien. Aliquæ dn̄t intra paucos dies, & non
adiiciūt,quot,vt eo.ti.c.presbyterū. Aliquæ dn̄t,φ ſi moriat̄ poſt
octo mēſes pp̄ tp̄is prolixitatē,nō præſumit̄ ex vulnere mori, ext.
de cleri.percuſ.c.2.per Arch.a ꝯtrario ſenſu ſumpto.& ex hoc proxi.
c.vr̄ expreſſe decidi,φ ſi intra octo menſes moriatur,φ ex vulne-
re mortuus præſumatur,ff.de offi.eius cui mā.da.eſt iuriſdō.l.1.§.
huius rei.qua ꝯtriorum eadem eſt diſciplina.l.1.ff.de his qui ſunt
ſui,vel alie.iur.Item in Lōgobardia ſi moriatur poſt vulnus intra
annum præſumitur ex vulnere mori,vt l. Lombar.de Plagia.& fa.
bo.ho.ca.in quæſtionibus plagij.& de plagis,aut ſeruis ſeruo alie-
no.& l.non omnes plagæ. Sed tu in hac varietate modicum tp̄s,
vel magnum arbitrio iudicis relinquas atque committas.ff.de iu-
re deli.l.1.in fi.de effra.& expila.l.1.§.1.vel φ medium ex d. ſentē
tiis arbitretur.ff.ſi pars hære.petat. l.antiqui. Inſtitu. quib.ex cauſ.
manu.non lice.§.cum ergo. Cum in prædictis iurib. ſpeciales ra-
tiones non aſſignentur, quare magis ad vnam ex his, quam ad
aliam animum applicemus.ff.de neg.geſt.l. Neſennius. Et hoc ita
ſi vulnus non ſanatum vſque ad mortem durauit.ff.quod cuiuſ-
que vni.no.l.item eorum.§.quod ſi actor.& de in rem verſo.l.ſi ꝑ
parte.§.verſum.& ff.de repud.l.d.mortuum. Bat.

ADDITIONES.

a Th.D.Quæſtio eſt talis.Huiuſmodi conſi.ſecundum ordinem Peruſi.eſt in prima parte iu.a.in conſi.77.& non credo quod ſit Bar.tamen cogita.

b Eſt diſtinguendum.Vide gl.ſing.in l.1.C.de emen.ſerui.& adde plures concor.per Iaſ.in l.ſecta.ff.ſi cer.pet.& Fel.in c.presbyterum.& in c.ſignificaſti.2.de homi.& vide conſi.Bal.qui melius in conſi.ſuo,inci.ad eundem,pmiſſo,cui ſe ſubſcripſit d.Phil.de Regio.& eſt impreſſum in fi.lec.Inſtitutionum Bal.de Peru.

CONSILIVM XXXVII.

1 *Ordinario in iudicio poteſt iudex etiam ad partis petitionem repetere teſtes vt declarent eorum dictum,non vt addant.*
2 *Declarans nouum non dicit,ſed implicitum explicat.*
3 *Teſtium publicatio ſola non ſufficit ad effectum, vt non poſſint examinari, etiam ſi pars non didicit teſtificata.*
4 *Iudex ex officio poteſt examinare teſtes poſt publicationem.*

a Super Inquiſitione.quæ fit p dn̄m Capitaneum,& eius cu-
riam,ꝯ Lucam de homicidio,& proceſſu facto ſup
ea,dubitat̄,an dn̄s Capitaneus,& eius iudex maleficiorum,publi-
catis atteſtationib.ex eorum officio pro inueſtigāda veritate, po-
tuerunt teſtes recipere,præſuppoſito φ procurator inquiſiti fue-
rit pn̄s publicationi,qui procurator poſtq̄ teſtes fuerunt ſecundo
loco recepti cōprobauit,φ receperunt eorū atteſtationes,& dicta
inquāntum pro eo facerent,& iurauit ad ſancta Dei euāgelia φ ip
ſe ꝓcurator,& dn̄s ipſius,vel alter eorum,nō didicerant teſtifica-
ta dicta i inquiſitione,tp̄e quo teſtes fuerūt recepti ſecūdo loco.
Et φ etiam dn̄s ignorauit publicationem primorum teſtium, &
præſuppoſito,φ vnus dictorum teſtium depoſuerit ſuper dicta in
quiſitione ante factam publicationem,prout apparet in eius atte
1 ſtatione † Pro ſolutione prædictorum præmitto,φ iudicio regu-
lari & ordinario, vbi eſt neceſſaria perſonarum pn̄tia, ꝑt iudex ex
ſuo officio,& ad petitionē partis aduerſę publicato proceſſu,& iu
dicis atteſtationibus,teſtes obſcure deponentes repetere,vt decla
2 rent,non vt addant. Ratio hæc eſt,† quia qui declarat,nouum nō
dicit,nā implicitum dictum explicat.ff.de teſta.l.hæredes palam.
§.ſed & ſi notā. Secundo,quia ita obſcure dictum φ non habeat
intellectum hr̄ pro non dicto.ff.de his quæ in teſta.delen.l.1.& de
inſti.l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere,& hoc probatur extra,de te
ſti.c.cum clamor,& no.in Auth.de teſti.§.qa vero,& de prob. c.
in præſentia,cum ſi.vbi vero vellent addere ,aut pars vellet nouos
b teſtes inducere,[b] non auditur,nō ea ratione,quia facta ſit publica
3 tio,† ſed ea ratione qa publicatis atteſtationib.præſumptio eſt ſub
ornationis. Sola enim publicatio nō eſt cauſa prohibitionis,vt le-
gitur & notatur in d.§.qa vero,imo ſi aduerſarius meus teſtifica-
ta didicit,& ego non,nō prohibeor teſtes producere.no.extra, de
teſtib.c.conſtitutus.C.eod.l.2.& in Spec.eo.ti.§. ſatis vtiliter,ver-
ſi.quid ſi publicatæ ſint.Item præmitto,φ illud eſt ſingulare,φ de
niat a diſpoſitione iuris cōis.l.ius ſingulare.ff.de legibus cum ſi.
Item præmitto,φ iſta prohibitio,φ publicatis atteſtationib. teſtes
nō recipiantur,hēt infallibilē diſpoſitionem prohibitionis,vt pa-
tet ex præmiſſis,& quæ infra dn̄r. Ex præmiſſis ſic arguo, certum
eſt,φ vbi per inquiſitionē proceditur,& ſic non in forma regula-
ri iudicij,ſpālis,& ſingularis eſt diſpō,vt puta iudex poſſit recipe-
re teſtes. vt p.ralleg.a.c.cum clamor,& in d.§. ſatis vtiliter, & ſic
ſingulare,neceſſe habemus dicere in hoc valere, vt nouos teſtes
c poſſit recipere , vt addant, nam ſi tn̄ declarent,non eſſet hoc ſin
gulare,ſed eſſet commune. Secundo arguo ſic. Ex ꝑmiſſis con-
ſtat cauſa prohibitionis,& timetur ſubornatio,ceſſante ergo cau-
ſa,ceſſat legis diſpoſitio,vt no.in præalleg.c.cum clamor.vbi dicit
plus Inn.ibid.φ nedum iudex inquiſitionis pōt iterum teſtes pro
ducere,hoc ea ratione,quia in tali perſona calumnia non præſu-
mitur.l.videmus.§.1.ff.de in lit.iu.Si dicas,φ timetur ſubornatio
ex parte inquiſiti,quia nec eo petente,nec eo pn̄te,teſtes prædicti
fuerunt recepti,ſed ſolum motu iudicis,& eius officio pro verita
ritate inueſtiganda, & eum ipſis publicatis ad inquiſitoris noti-
tiam peruenit.eorum dicta ratificauit. Concludit ergo inconuin-
cibiliter,φ recipi potuerunt. Tertio ſic,vt præmittitur,φ teſtes nō
recipiantur publicatis atteſtationib.non habet infallibilem prohi
bitionē,ſed fallit ſi pars teſtificata non didicit,ſed conſtat inquiſi-
tum,vel rem eius agentem nō didiciſſe,ergo nedum in cauſa in-
quiſitionis ex officio iudicis potuerūt teſtes recipi, ſed ad eius po-
ſtitionem. Quod aūt nō didicerit,conſtat per ſacramentum procu-
ratoris,qui iurauit,φ nec inquiſitus, nec rē eius agens ſciuit, nec
percunctatus fuit dicta teſtiū ante receptionem ſm φ iurauerūt,
tamen

ADDITIONES

a Th.D.Super Inquiſitione.Iſtud conſ.ſecundum ord.Peruſ.eſt in 1.parte iudic. in conſ.78.& licet alii non attribuant Bar.dicentes, quod non fuerit ſua farina, nec ita ordinate loquutus,tamen Bal.in c.iurauit.de prob.& in l.per hanc. C. de temp.app.& ibi in apoſtil.alleg.conſ.Bar.hic,& infra dicam.

b Teſtes inducere. No.quod conſuluit Bar.hic,φ ſola publicatio,etiam ſi pars non didicerit teſtificata,non ſufficit vt ſit præcluſa via teſtium productioni, & ita tenet Bal.in c.iurauit.de prob.vbi dicit Bar.conſuluiſſe.& gl.in c.conſtitutus.vlt.de teſt.& do.Ant.in c.fraternitatis,eo.ti.& Spe.in ti.de teſti in §.ſatis vtiliter.in ver. quid ſi publicatæ.& §.ſi,ver.quid ſi renūcians,Contrarium tenet Bal.in l.per hac C.de temp.appel.vbi ſimiliter alle.conſi. Bar. & tenet contrarium cū concor.de quib.per d.Fel.in d.c.fraternitatis.ver.modo quæritur,vbi plene examinat & declarat.& in d.c.conſtitutus in fi.cui adde Bar.hic.

c Poſſit recipere. Vide plures concor.per Fel.in c.cum clamor.de teſtib.in cap. per tuas.& ibi ſcripſi,eod.tit.

Digitized by Google

tamen index admiſit inquantū de iure potuit. Et ꝙ potuerit, & ꝙ
ſit ſufficiens probatio, caſus eſt in præalle. §. quia vero. vbi notab.
caſus eſt, nō video ad quid plus laboretur. Quarto ſic. Teſtes non
rite recepti ſm modum recipiendi, atteſtationib. publicatis non
eſt prohibitum iterū produci. c. de teſtib. in clem. tit. de teſtib. ſed
oſtendam, ꝙ iſti teſtes ex parte recipientis nō fuerunt rite recepti
ergo publicatio nō obſtat ſecūdæ productioni. Maior eſt no. mino-
rē probo: quare dant̄ articuli in cā, quia nec index, nec teſtes ſcire
ꝗ ſit quæ ſint neceſſaria probari. Ita tenet Inno. in c. per tuas, in fi.
ext. de teſtib. Debet ergo iudex nominatum, & ſingulariter me in
terrogare ſuper quolibet, qa ꝑ hoc dati ſunt, & ad hoc teſtes in-
ducti. Si ergo iudex hoc nō fecit, nō recte recepit, vt in præalleg.
c. ꝑ tuas. Et ſi dicatur, hic fuerunt recepti ſuper oīb. articulis, patet
ex dictis eorū, perinde eſt ac ſi non depoſuiſſent, quia ſi index, cui
res quærenda non negligenda cōmiſſa eſt, de omnib. non quæſie
rit, perinde eſt ac ſi de nullo quæſint, vt ff. de trāſac. l. cum hi. §. ſi p̄
tor. Sic arbiter, qui aditus eſt de plurib. quæſtionib. ſi de aliquib.
dicit, iterato de omnib. dicere poteſt. Non obſt. ꝙ notarius dicit,
teſtis interrogatur de quolibet eorum, quia hæc interrogatio ſub
iſta generalitate non effuſo ſermone, nō eſt iuridica, nec iure facta
nec ſubſcriptio, nec inuolutio verborum, & effuſo ſermone po-
tuit teſtis decipi, & merito de omnib. recordat. &c. Bar.

CONSILIVM XXXVIII.

1 *Propter ſtuprum attentatum, & non ad effectum productum, an quis poſſit condemnari.*

2 *Iudex an poſſit cogere accuſatores, vt iterum accuſent.*

a VISO Proceſſu a prædicto, formato ꝯ dictum Maſetum, ꝙ co
gnouit virginem, & viſa cōfeſſione ipſius, indubitanter vr̄
dicendum, ꝙ ſeq debeat abſolutio, qa maleficium non eſt ꝯfeſſa-
tum, nec aliter probatum. Licet aūt ipſe ꝯfeſſus ſit, ꝙ tentauent,
& ꝑſumpſerit corrūpere, non tñ ad effectū produxit. Et licet ex
hoc facto debeat puniri, non tñ vigore cauſæ ꝑdictæ, aut ob aliud
1 delictum viſum eſt. l. denunciaſſe. §. quid tñ. de adulte. † Præterea
ſtatutū ꝑ poſitū loquit̄ in eo, qui ſtuprū, vel inceſtū commiſit, &
b ſic ſm eius verba non hēt locum in eo, qa attentauit, b vt patet in
l. Aquilia, quæ in primo capite loquitur in eo, qui occidit, non ha
bet locum in eo, qui vere nō fecerit, ſed recurrit in actionem in
factum. l. item ſi obſtetrix. in princ. ff. ad leg. Aquil. & no. plene. C.
eo. l. de pecorib. Nouus ergo proceſſus faciendus eſſet, cum pro-
2 batum non ſit quod intēditur, vt l. prætor. §. docere, vi bo. rap. † An
autem iudex poſſit cogere accuſatores, vt iterum accuſent. lege
expreſſum eſt, quod non, quia nemo inuitus agere vel accuſato-
re cogit̄ &c. vt C. vt nemo inuitus age. &c. & in rub. & nigro. Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. Viſo proceſſus. Adde, ꝙ huiuſmodi conſi. ſecundum ordi. Peru. eſt in 1. par. iud. in conſi. 80. & de iſto conſi. meminit And. Bar. in l. qui denunciaſſe. §. quid tamen, in 1. Addi. Bar. quam legit in l. vxori. ff. de adulte.

b In eo qui attentauit. Adde Bar. no. l. 1. ff. ad l. Cor. de ſic. & Im. in c. 1. de ꝑſum. cū concor. de quib. per Fel. vbi, & in ſuo trac. de teſtib. in verſi. fallit. & vide Iaſ. in l. 1. §. hæc verba. in fi. ff. quod quiſque iur. & Alex. in cōſi. 15. in 1. vol. viſo proceſſu inquiſitionis. & in conſ. 140. in 2. vol. & quid in illo, qui fregit oſtia pudoris, & nō perfecit, & emiſit ſemen, an puniatur, vide Car. Flor. in cle. 1. in 10. q. de conſang. & affinit.

CONSILIVM XXXIX.

1 *Statutum de compromiſſis faciendis an comprehendat minores.*

2 *Statuta debent intelligi, vt non inducant abſurdum.*

3 *Conſuetudo, quæ reſpicit rem, ita ligat minorem, ſicut maiorem.*

4 *Minor an ex forma ſtatuti, de compromiſſis faciendis in arbitratorem, de iure & de facto ſit obligatus.*

5 *Tutor an poſſit compromittere, ſtante ſtatuto de compromiſſis faciendis.*

a QVÆRITVR An ſtatutum a de compromiſſis fiendis inter
coniunctos, vſque ad tertium gradum, cōpre
1 hendat pupillum. † Vr̄. ꝙ non. primo, quia ſtatutum qđ generali
ter loquitur, referendum, & intelligendum eſt, nō obſtante ſua ge
neralitate, ad habiles in materia, in qua diſponit. l. 1. C. de ſacroſan.
eccle. & l. vt gradatim. §. & li lege, de mu. & ho. Sed conſtat, ꝙ pu
pilli non ſunt habiles ad cōpromiſſum faciēdum, & ſi cōpromit
2 tant, ipſo iure non tenet. l. ſi pupillus. ff. de arbi. † Præterea ſtatuta
dēnt ſic intelligi, vt nō induc unt abſurdum & oīs abſurditas a iu-
re municipali vr̄ eſſe excepta. l. Pōponius. ff. de neg. geſt. & l. ſcire
ēt oportet. §. aliud. ff. de exc. tu. Sed ſi nos diceremus pupillum cō
prehendi ſub lege municipali, induceret duplex abſurditas. vna,
quæ allegationibus ꝗ. proximis probatur. Secunda, quia per illud
ſtatutū grauis læſio infertur pupillis. Quod aūt ex hoc lædat̄, pro-
bat̄ in l. ſi minor. §. minores. ff. de minori. Itē reperitur in alio læ-
ſio, quia ſi corā iudice litigaret, & iudex malā ferret ſniam, iudex
litem ſuam faceret, ꝙ nō eſt in arbitro, & in multis alijs poſſet re
periri læſio. Dicamus ergo, vt hoc euitetur, pupillum non cōpre-
hendi. Ex hoc vltimo, & primo ſimul iunctis, dico ꝯpromiſſum
fieri non debere, ſed ꝯ prædicta facit l. ſi ſine hærede, §. Lucius. ff.
de admi. tut. vbi dr̄, ꝙ cōſuetudo quæ reſpicit rem, ſicut ligat ma
3 iorem, ita ligat † minorē. gl. ꝗ ſit ſcri ꝯſue. l. 2. & facit ēt ad ꝑdicta,
d. l. ſi minor. §. minores. ff. de minor, qa ibi dr̄, ꝙ eo ipſo ꝙ minor
compromittit, vr̄ læſus. Et ratio huius eſt, vt dicit gl. ibi, quia a ſen
tentia arbitri non appellatur, vnde compromittendo perdit bene
ficium appellationis. facit ēt, quia pupillus pōt tranſigere, vbi du-
bium eſt ius ipſius, vt no. in l. præſes. C. de tranſac. & poteſt etiam
iuſiurādum deferre. l. tutor. & l. iuſiuran. quod ex ꝯuentione. §.
1. & §. 2. ff. de iureiu. Et hoc vbi eſt dubiū ius pup. vel probationes
aliæ deficiunt. Sed hæc omnia intelligenda ſunt in compromiſſo
4 facto in arbitrū, ſecus † ſi in arbitratorē: b tunc enim eo ipſo non læ
b ditur. Pōt enim eſſe ꝙ eius intereſt, qñ iuramentum deferunt, vt
5 l. tutor. de iureiu. habet ergo minor probare aliud. † Nā ex ſolo cō
promiſſo non læditur, &c. Nunquid tutor poſſit tutorio nomine
petere compromiſſum fieri, in caſu in quo ex forma legis muni-
cipalis, talis cauſa eſſet compromittenda. Vr̄ ꝙ non, quia arbiter
poſitus in compromiſſo pōt accipere de iure vnius, & dare alteri,
vt no. in Auth. vt diff. iud. §. ſi vero. & ff. de arbit. l. ſi de meis. §. re-
cepiſſe. ſed tutor non pōt concedere alteri licentiam donādi res
pupillares, nec lædēdi iura pupilli, quia nec ipſe facere poſſet. Nā
non dr̄ tutor, qñ pupillum ſpoliat, vt ff. de admi. tut. l. Lucius Ti-
tius. §. fin. & ff. pro emp. l. qui fundum. §. ſi tutorem. & ibi no. in ꝯ-
trium vr̄ ꝙ ſic, quia tutor pōt ſuper re pupilli, & de iure pupilli re-
mittere, vt ff. de fur. l. interdū. §. qui tutelam, & l. ſi pignore. §. ſi tu-
tor. & C. de tranſac. l. præſes. Pro ſolutione huius ꝗrij eſt dicendū,
ꝙ aut compromittit pupillus cū authoritate tutoris, tunc cōpro-
miſſum vr̄ tenere, vt ff. de arbit. l. ſi pupillus. ꝯ iſtud membrū opp.
ff. de mino. l. ſi minor 25. ann. l. filiosfa. minori. §. minores, vbi dr̄
velle glo. ꝙ eo ipſo ꝙ minor ꝯpromittit, dicatur læſus, & ſic facto
compromiſſo cōpetit reſtō. Sed hic aut pupillus cū tutore ꝯpro-
miſit in eū, qui ex iuriſdictione dicta poterat cognoſcere, & tunc
qa a ſnīa de iuriſdictione lata poterat appellari, & non a lata ex cō
promiſſo. l. 1. C. de arbi. tunc dr̄ læſus, vt d. §. minores, & in ſui ꝑm
dictum non tenet, vt ff. de arbit. l. ſed ſi in ſeruū, ſed cōpromiſit in
eum, qui non poterat ex iuridōne cognoſcere, & ſic tanꝗ amica
bilē compoſitorē, & tunc ꝯpromiſſum factum authoritate tuto-
ris tenet, & non dr̄ læſus, vt in d. l. ſi pupillus, & ff. de arbi. l. diē pro-
ferre. §. corā. ver. atē corā. vbi vr̄ dicere, ꝙ compromiſſum teneat
indiſtincte. Sed tu dic, ꝙ aut iura pupilli ſunt obſcura, & ꝓſecutio
rei pupilli nō pōt fieri de facili, & tunc ſicut in dictis caſib. tutor
pōt tranſigere, & de iure pupilli remittere illi cum quo trāſigit,
ita poterit cōpromittere, & arbiter de iure pupilli accipere, & da
re alteri. Et hoc vr̄ ſentire glo. C. de pac. l. pactū curatoris, ꝓ quo in
d. l. interdum. §. qui tutelam. ff. de fur. & ſi ꝗ. aliēga. Aut proſecu-
tio rei pupillaris fieret de facili, & ipſius iura ſunt clara, in iſto caſu
non poterit compromittere, quia nec poſſet iura pupilli minora-
re vel donare, nec in religione iuſiurandi ponere, vt ff. de iureiur.
l. tutor. in prin. & ibi vr̄ no. gl. Et ita de iure conſulo ego Bart.

ADDITIONES.

a Quæritur, an ſtatutum. Adde, ꝙ iſtud conſi. ſm ord. Peru. eſt in 1. parte iud. in cōſ. 82. & pro conſ. Bar. alleg. Iaſ. in l. ſed & ſi plures. qui legitur ſub. 9. hodie, in l. iuriſgen. ff. de pac. & alleg. in l. ſi minor. §. minores. ff. de mino. in apoſt. Bar. in d. l. ſed & ſi plures, & in l. fi. C. de in integ. reſt. mi. & in cōſi. 12. inci. in cauſ. & lite verēte. Et adde, quod idem conſuluit in proprijs terminis, & propria farina d. And. de Monte Vbiano, & inc. quæritur, an ſtatutum.

b Th. D. Secus ſi in arbitratorem. in quæſtione prædicta, in qua conſuluit Bar. ꝙ ſtatuta, quibus cauſæ inter coniunctos debent compromitti in arbitratorem, de iure, & de facto ligant minores, & an poſſit tutor facere tale compromiſſum, vide plene per Alex. in l. ſi plures, & ibi Iaſ. ff. de pac. & Alex. in conſi. 61. in 7. volu. incip. in cauſa, lite & vertente, & plenius in conſi. 129. in 6. vol. inci. quonia omne dictum. in verſi. idem teſtuit Bal. quod eſt duplicatum in eo. volu. conſi. 65. & in l. fi. C. de in inte. reſti. mino.

CONSILIVM XL.

1 *Baldus ſapiens vir.*

2 *Augmentatio pœnæ quæ venit ex accidenti præter naturā, non inſpicitur.*

3 *Diſiunctiua, an, & quando ponatur expoſitiue.*

4 *Diſiunctiua poſita inter genus & ſpeciē ponitur pro, id eſt.*

a STATVTO Ciuitatis Aſſiſij cauetur, ꝙ committens tale ma-
leficium puniatur in 50. alio ſtatuto cauetur, qđ
in maleficijs pœnæ duplicentur rōne loci, & tpis, ſalio ꝙ in ꝑo-
pularib. in quib nō poſſit duplicari niſi ſemel. alio ſtatuto cauetur
ꝙ offendens cū ſanguine puniatur in duplū eius, ꝙ condemnari
debeter ꝓ alio maleficio cōmiſſo, & ſi cōdemnatus fuerit bis, cō
demnetur in duplum. alio ſtatuto cauetur, ꝙ confitenti detrahat̄
quarta. Quidam noīe Puccius confeſſus eſt ſe percuſſiſſe cū ſan-
guine, & negauit ſe eſſe de alijs maleficijs ꝯdemnatū, ſꝫ ꝓbatum
fuit, ꝙ fuit ter ꝯdemnatus, mō q̄ritur inquantum veniat ꝯdemnā
1 dus, & qđ veniat in ipſum duplū. † Super qb. vr̄ de iure dicendū, vi
b ſis ſtatutis prædictis, & allegationib. ſapientiū virorū d. Bal. b & d.
Odoffre-

ADDITIONES

a Th. D. Statuto. Adde, quòd huiuſmodi conſi. ſecundum ord. Peru. eſt in 1. parte iudi. in conſi. 83. & de materia vide per Bar. in l. eum qui, in prin. & Iaſ. ff. de iureiu. & ſupra, in conſi. 107. in 1. vol in c. viſis omnib. & ibi ſcripſi.

b Dñs Bal. No. ꝙ Bar. hic appel. Bal. ſapientē, & ſubſcripſit ſe cōſi. ipſius d. Odof. dicit ēt Bal. in l. in libera. in lec. antiqua, in fi. ff. de ritu. nup. ſe conſuluiſſe ſimul cū d. Ang. Dantel., & d. Bar. a Saxoferrato. & do. Vgolino Felloli, in cauſa do. An. & fratrum de Camerino. & alibi ēt de Bar. fecit mentionem Bal. in l. quoties, §. ſi duo. ff. de hære. inſi. Vbi dicit, videamus ad commentum do. Bal.

Digitized by Google

Odoffredi legũ Doc.ꝙ do. Puccius veniat ↄdemnãdus in cl. lib.
cum pęna debeat trib. vicib. duplicari in ſua origine,& nõ in eo,ꝙ
creſcit ex accidenti,pter primæuã eius naturam,ar.eius ꝙ no.in l.
certi ↄdõ.ff.ſi cer.pet.maxime,cum ſtatutum, ꝙ loqtur de pœna
offendentis cum armis,quod alias fuerat ↄdemnatus, loqr̃ de pu
blicatione & triplicatione eius,in quo debet ↄdemnari ex forma
ſtatutorum,ſed de dicta pcuſſione debet ↄdemnari in 37.lib.& x.
2 ſed qa quarta pars detrahitur per cõfeſſionem,† nec inſpicit aug-
mentatio pęnæ quæ venit ex accidenti pter nãm,vt dixi.ergo &c.
a ar.l.eum qui,a & quod ibi no.ff.de iureiur.& l. item remittit.§.cũ
pdiximus,de pet.hrd. Nec obſt.ſtatutum, ꝙ loqtur de popularib.
diſponens,ꝙ pęna pluſquam ſemel non duplicetur, qa verum eſt
rõne loci,vel tpis,vt ibi patet,quia dicit,ſiue de nocte ſiue in taber
na,&c.quę verba cum nõ ſint copulatiua,ſunt expoſitiua verbo-
rũ generaliũ ſ.poſitoru in parte ſuperiori.& ſic nõ obſt.l.ſanctio le
gum.ff.de pœ.cum ſi. Nam non excluditur alia rõne pluſq̃ ſemel
duplicari poſſe,& ſic dicta verba,ſiue de nocte,&c. ſunt exempli-
ficatiua,ſiue literatura verborum gñalium præcedentiũ.arg. l.cũ
3 delanionis.§.qdam,de fun.inſtr.& l.2.& 3.de ſup.le.cum ſi.† Et ꝙ
b ponatur expoſitiue,patet,qa vbi præcedit genus,[b] & per deſiũcti-
4 uam ſequentẽ ſpecies,† tunc illa deſiunctiua reſoluitur expoſiti-
ue,p verbo.i.q.d.qualibet rõne,&c.l.2.ff.ad l. Aquil. & ita ſeqt̃
Iac.de Are.in ſpe.C.de verb.ſign.& eſt tex.in l.inſtra.C.de proba.
nã de ſui natura dictio,ſiue,exponitur.i.vbi præcedit genus,& ſeq
tur ſpecies,vt patet ibi,Alex.ſiue Paris.& reſpexit ſtatutum prædi
ctum,quod loquitur de publicatione pęnarum, quod dicit in po
pularib.nõ duplicatur pęna pluſquam ſemel aliqua rõne, vel cau
ſa &c.dẽt intelligi de cauſis in dicto contentis,& non de alijs. l.ſi.
§.cum dulcia.de vi.& oleo leg.quia verba gñalia pcedentia declarã
tur per ſequentia,& econuerſo,vt ibi,& arg.l.ſi ſeruus.§.ſi. de leg.
1.cum ſi. & ſic patet reſponſio ad ea, quæ ſunt in ↄtrarium alleg. &
quod ſit locus ſtatuto,quod duplicentur pęnæ offendẽtis cum ar-
mis,cum alias fuerit condemnatus,&c.patet,cum de cauſa dictę
duplicationis in alio ſtatuto,quod dicit,quod in popularibus non
duplicentur pluſquam ſemel,nulla mentio habeatur.Bar.

ADDITIONES.

a Eum qui.Vide Bar.in prin.& Alex.& Iaſ.
b Præcedit genus.Vide Bar.in l.cũ quis decedens.§.ſi.ff.de leg. 3. & plene per Iaſ.
de diſiunctiuis,in l.pen.C.de verb.ſign.

CONSILIVM XLI.

1 *Qualitas delicti,que aggrauat vel exonerat delictum,debet probari.*
2 *In maleficijs quadam ſunt quæ a iure præſumuntur, & qui dicit contrariũ*
debet probare,ſecus in his,in quibus ius nihil præſumit.

a **Statuto** [a] Ciuitatis cauetur,ꝙ ſi quis aliquem pcuſſerit cũ
ſanguine a gula.ſ.puniat in 220.lib.ſaluo, ꝙ ſi vul-
nus ſit ita factum,ꝙ nõ egeat medico, quia tũc immediate inqui
rit ↄ Ioannem,qui percuſſit Petrum in facie cũ ſanguinis effuſio
ne magna,qui Ioan.iſidendo inquiſitioni,vera eſſe,& fuiſſe contẽ
ta in inquiſitione,dixit tñ,tale vulnus nõ egebat medico, & nihil
ſuper hoc probauit. Quæritur,qua pęna ex dictis pœnis veniat pu-
1 niendus,&c.† Et ꝙ veniat condemnandus ex ſecundo capite b in
b pęna 100.lib.ſic probatur,qm̃ qualitas delicti aggrauat, vel exone
rat delictum,illa qualitas delicti dẽt probari.ff.vi bon.rap.l.prætor
ait,cuius dolo.§.hoc aũt.vert.docere,& ſi non probat, dẽt puniri
minori pœna,per l.ſi præſes,& l.interpretatione.ff.de pœn. Econ
tra ꝙ puniatur pęna 200.lib.probatur per rationem. l. ſiquidem,
C.de excep.& ſic ratio naturalis præſumenda eſt, quę eſt in pcuſ-
ſione cum magna sãguinis effuſione,ꝙ egeat medico,arg.eorum
2 quæ no.in l. Arethuſa.ff.de ſta.ho.† Viſo pũcto prædicto eſt ſcien-
c dum,ꝙ in maleficijs quædam ſunt,q̃ a iure præſumuntur [c] ex quali
tate facti,vt qui ſecit homicidiũ,fecerit doloſe,& ꝙ ille qui dixe-
rit verba iniurioſa,dixerit aĩo iniuriandi, & ſic tunc qui ↄtrarium di-
cit,illud dẽt probare,cum intentio aduerſarij ſit fundata, vt l.1.C.
de ſica & l.ſi non conuicij.C.de iniur. Quædam ſunt in quibus ius
non præſumit,& tũc niſi probetur, ſemper intelligit ꝙ minus eſt.
Si enim dico,pcuſſit talem,ius non præſumit cũ armis,vel ſine.ſi
dico furtum feciſſe, lex non ſumit eſſe manifeſtum,vel non ma-
nifeſtum:ſemper enim intelligitur ꝙ minus eſt,vt d.l. ſi præſes. p
Dy.in c.in obſcuris,in ſi.de reg.iu.li.6.ſed in propoſita qõne lex ni
hil præſumit,vtrum egeat medico,vel non:põt enim ex leui per-
cuſſione exire multum deſãguine,& ideo ius iterpretatur in mino
ri parte. Nec ob.ꝙ ſtatutum primo ponit regulam, ſcdo ponit ex
ceptionem,quia hoc in legibus,& teſtis,nil operatur limitatio.cũ
illa ſequens ita ineſt, ſicut fuiſſet locutus limitate ab ipſo initio,vt
l.qbus.diebus,§.qdam Titio.de ↄd.& demon.no.p gl. in l.2.in gl.
mag.de ĩ diẽ addic. Præterea qcqd eſſet ſi eſſet maleficiũ ſimplr
ↄfeſſatum,tñ in propoſito,cum curia nihil habebat,niſi cõfeſſio-
nẽ rei,& ibi hoc eſt expreſſum,ꝙ non erat opus medico nec a iu
re pſumitur illud, non video qualiter ex iſto proceſſu condẽnari
poſſit,niſi in pęna minori. Et ita mihi videtur Bart. a Saxoferrato.

ADDITIONES

a Statuto. Adde,ꝙ iſtud cõſ. Bar.eſt ſm ord.Peru.in 1.parte iud. in conſ.vlt. nu.81,
b Ex ſecundo capite.Adde no.per Bar.in l.denunciaſſe. §.quid tamen. ff.de adult.
c Præſumũtur. Ad.Bar.in l.j.C.de ſic.& ibi vide plene p d.Hip.de Mar. cui ad Bar,

CONSILIVM XLII.

1 *Officialis ſi deceſſit in officio,an hæredes eius habebunt integrum ſalarium.*
2 *Conductor ſi decedat,an debeatur integrum ſalarium locanti operas ſuas,*
quid iuris in eo:
3 *Merum Imperium,quando alicui competat.*
4 *Capitaneus an equiparetur maioribus iudicibus.*
5 *Capitaneus an æquiparetur ducibus,marchionibus,ſeu comitibus.*
6 *Militia non eſt dignitas*

a **Quidam** Capitaneus [a] de Caſtello fuit elect° Capitane°
a cõitate Piſana p vnũ anno, cum certo nume
ro officialium,& familiarium,& cum certo ſalario præſentata ele
ctione acceptauit dictum officium,& ipſe exiſtẽs in dicto officio
deceſſit, eius hrdes petunt integrum ſalarium. Ex aduerſo Com
mune Piſanum dicit,ꝙ dẽt recipere ſolum p tpe quo ſeruiuit,nõ
1 q̃ſit qd iuris.† Circa qõnem illam,qa p patres nr̃os antiquos clare
eſt determinata,vr̃ dicendum, ꝙ dicti hæredes debeant hr̃e ſala-
b rium integrum,[b] vt no.gl.ff.de var.& extraor.cog l.1.§.diuus.opti
me facit.ff.de aſſeſ.l.diem functo,& quod ibi no. & licet multi dã
nent illam gl.ſicut fuit Gul.de Monte Fauentino, qui dicebat ꝙ
debent hr̃e ſalarium pro tpe quo ſeruiuit,& non vltra,alle.l.fortiſ
ſimi.C.de ero.mil.ann.lib.12.& hæc lex poſita eſt in lect. Gul. de
Cug.diceret tñ aliqs ꝙ idem Gul.tenet ↄ gl.in princ,ſuę lect.qa cũ
hodie Aduocatus,Poteſtas,& ſimiles,locent operas ſuas, & vili-
pendant ſcientiam ſuam,& officia,nõ l.ſic ſalarium totius tpis.cũ
caſus contingit in pſona ipſorum,imo erit idem,quod in caſu cõ
tingenti in pſona cuiuslibet operas ſuas locãtis,vt ff.locati.l.ſi vno
§.cum quidam.& fuit hæc opi.Iao.de Ra.vt patet in lect.ſua ĩ d.l.
diẽ functo,& iſtã opi.vr̃ tenere Iac.de But.in d.l.diem functo,ĩ ve
teri recollecta,intelligendo illã legem,ꝙ loquař de locatione ope
rarum,q̃ fecerunt comites legato,& tunc enim legato mortuo ca
ſus ↄtingerit in perſonam legati cõducentis operas, ſalarium debe
2 tur reſidui tpis comitibus ſuis, & ita loqtur l.diẽ functo.† Alia lo
catio eſt,quam facit Legatus,ſeu Proconſul. & ex alia locatione
non põt peti ſalarium,imo præſtitum reſtituere,quia caſus cõtin
git in perſona locantis operas,ergo non põt petere ſalarium, vt d.
l.ſi vno.§.cum quidã.alleg.l.ſi domus.§.Imperator, ff.locati. Eſt.
n.in perſona Legati duplex ↄtus,vnus locationis, qa locauit ope
ras ſuas Communi,& ex illo non põt aliquid petere a Communi
qa caſus contingit in perſona locantis operas.alius eſt ↄtus ↄdu-
ctionis quem fecit cum comitibus ſuis , & ex illo tenetur ſalariũ
comitibus ſuis,quia caſus contingit in perſona conducentis. Hoc
tñ nõ obſtante dico glo.nr̃am veriſſimam in caſu nr̃o. Pro quo p-
mitto,ꝙ iſte Capitaneus eſt de iudicib. maiorib.habentib.dignita
tem, qa cum ex forma electionis ſuæ a ſuis ſententijs appellari nõ
poſſit,quod ſolum competit ſuper illuſtrib.in dignitate poſitis,ſi-
cut ſenatorib.vt ff.q & a quo appel.nõ licet.l.1.& habet merũ im-
3 perium,ſaltem ĩ eos,† quos familia ſua reperit de nocte delinquẽ
tes poſt tertium ſonum campanæ,&c.Item vbi ↄ cuſtodes delin-
quunt,vel ipſi delinquunt,&c.Item ibi vbi aliqs exiuit ciuitatem
Piſarum,alias q̃ per portas, quo caſu ↄſtat de iure pęnam corpo-
ralem impo.ff.de re.di.l.ſi.& ſic hẽt merum imperium.l.Imperiũ
4 ff.de iuri.om.iud.† & æquiparantur iſti maiorib.iudicibus, vt no.
gl.in l.ſtatutis generalibus.C.de ſen.ex breu.rec.& ꝙ no.in Auth.
de deſen.ciu.§.nulla.Sed in habentib.dignitates,cõſtat ſi ante tp̃s
decedãt,dẽnt habere ſalarium totius tpis,vt C.de primi.l.1.li.12.
& ibi multæ ↄcord.per gl. Ecce.n.pximos ſacrorũ ſcriniorum an
te ↄpletum pximitatis annum,ad hæredes,ſucceſſoresq; ſuos reſi
dui tpis ſalaria,abſq; aliqua diminutione trãſmittere certum eſt,
vt C.de prox.ſacr.ſcri.l.in ſacris.li.12.ſi domeſtici , & protectores
mortui ſunt perinde ac ſi ſuperſtites remãſerint,ſalarium recipiſit
hr̃des,vt l.ſi.C.de dom.& protect.li.12.agentium in rebus ante fi-
nitum officium mortuorum hr̃des ex teſtõ,vel ab inteſtato. pin-
de ſibi ſalaria vendicant ac ſi ipſemet vẽdicaſſent,vt C.de pri. agẽ.
in rebus.l.matricula.lib.11. Ecce ergo quod ſi habens aliquod of
ficium decedat ante tp̃s dicti officij cum dignitate,hæredes debẽt
5 habere ſalarium integrum,† Sed Capitaneus æquiparatur Duci
bus,Marchionibus,ſeu Comitib.vt in vſib.feud.qs dicatur Dux ,
vel Mar.ĩ prin.c.j.& ibi no.facit ĩ tit.de alien.feu.& in tit.qb.mod.
feu.amit.c.j. Ex ea parte,qua æquparař comitib,ↄſtat ipſum dignita
tem habere,vt C.de cõ.ↄſiſt.l.1.li.12.& Auth.de appella.& intra q̃
tẽpora.§.1.quia eſt ſpectabilis regulariter,niſi ſit de comitibus, q
intra duces numerantur,quia illi ſunt illuſtres, vt C. de comit.&
archi.ſa.pala.l.j.li.12.coniuncta l.prouincialium,de erog. mil.an-
no.eod.

ADDITIONES.

a Th.D.Quidam Capitanus. Adde,quod iſtud conſi.ſecundum ordinem Peru. eſt
in ſecunda parte contractuum,in conſi,1. & de hoc conſ.meminit Bar.in d.l.diẽ
functo.ff.de offic.aſſeſ.
b Integrum. Adde Bar.in d.l.diem functo.ff.de offi.aſſeſ.tamen Bal. tenet cõtrariũ
& dicit, ꝙ poteſtates non tam eliguntur,quam conducuntur,vel eſt contractus
innominatus facio ut des:& ideo ſi per caſum fortuitum impeditur factum,non
poteſt agi de mercede,& vide eundem Bald.in cap. 1. quis dicatur Dux,vel.Mar
chio,& de iſta quæſtio.vide plene per Alex.in d. l.diem functo. & ibidem dom-
inum Iaſ.

no.ec d.lib.vbi dixi legẽdo ex eo capite quo comparatur duci, de
natura eſt eſſe ſpectabilem,vel illuſtrẽ, quia ducum quidam erãt
ſpectabiles,quidã illuſtres,vt C.de appel.l.ſi quis Duciano. de Mar
chione aũt non recolo in legib.fforum, vel Codicis ꝑuneri. Sed
inuenio eum in vſib.feu.poſt Ducem, & ante Comitem poni, in
ti.quis dicat Dux,Comes,vel Marc.ſiue igitur dicamus iſtũ Capi
taneũ ſpectabilẽ,vel illuſtrẽ,conſtat ipſum eſſe de iudicib. habẽt.
dignitatẽ.licet n.circa hãc materiã glo.videat diſcrepare a Guliel.
de Cug.ꝑ d.l.diuus.tñ nõ curo diſtinguere,quia nõ tangit caſum.
noſtrũ.quia non loquit de dignitate ſpectabili.& illuſtri, de qbus
hic tractatur.& breuiter oẽs glo.nſæ,& Doc.ꝯcor.ꝙ ſicut dignita
tes.vt in Auth.vt illuſt.& qui ſuper eam dign.ſunt,& quod ibi no.
Auth.de man.princ.& ff.de off.eius cui man. eſt iuriſd.l.1. & In-
ſti.in prœ.œ.§.omnes,& in Auth.de app.& intra q̃ tpa.& d.l.ſi quis
Duciano.ergo hic Capitaneus hẽt officiũ cum dignitate.licet er-
go decedat ante tp̃s.hẽdes debent habere ſalariũ totius tpis. Nec
dicat aliquis in legib.ſuperius ꝑ me allegatis eſſe ſpeciale,quia ſalua
reuerentia vim ꝯſtõnis gñalis ſpalã eſt obtinere, licet ad certas per
ſonas directæ & ſcriptæ inueniant,vt C.de nouo Cod. con.§. pœ.
niſi expreſſe in l.inueniat ꝯtrium,ꝙ illa lex ad alios nõ trahat , vt l.
neq̃.C.de dec.lib.x.in Auth.vt determi.ſit numerus cler. in prin.
& in alijs caſib.ibi no. Et libenter audirẽ caſum in quo aliquis ha
bens officiũ cũ dignitate,decedens ante ſinẽ offi. ſalariũ non tranſ-
mittat ad hẽdem. Reſtat reſidere ad ꝯtra,& ꝑrimo ad dicta Gul.de
mõte Fauentino,videlicet ad l.fortiſſimi.& dico ꝙ illa lex nihil fa
cit,quia ibi nõ ſtetit per caſum, imo ſtetit per recipere nolentem,
& ſic ibidem glo. dicit, ibi fuit mora in recipere nolente, vt l. rõ.
§.ſi ꝑ venditorẽ.de actio.emp. Sed melius facit ꝑ co.l. his ſcolari.
C.de erog.mil.ann.li.11.& clarius facit.l.pen.in fi.eo.tit.vbi ẽ ca-
ſus ꝙ nõ habet niſi ꝓ tpe quo ſeruiuit,licet moriat. Pro quo facit
ꝙ debeant ꝓ rata tpis.dic.l.ſi vno. §.cum qdam. ff. locati. ſed ego
tñd.ꝙ in l.pen.& l.his ſcholaſ.ſalarium debetur pro militia, & tũc
6 debet ꝓ rata tpis.quo ſeruiuit.quia † militia nõ eſt dignitas ſm veri
a tatẽ.ª Simplex.n.miles,vt no.gl. de equ.eſt.dig.C.li.12.l.1.& pro ea
allego caſum.C.q milit.nõ poſſ.li.12.& C.de iuriſ.om.iud.l.fin.
vbi ponit dignitates & militiã,tanq̃ ſpecies differentes. Hoc ẽt ꝓ-
bo,quia libertus põt eſſe miles.ff.de op.li.l.operas. & tñ dignitates
habere nõ põt,vt l.1.ad leg.Iul.maieſt.& eodẽ mõ recipion.d.l.1.de
re mil. Ad dicta Ia.de Ra.poſito ẽt ꝙ ſint vera,quod nunc nõ exa
mino,quia neceſſe non eſt,dico quod non obſtant,quia ipſe loq-
tur in aduocato,qui vtiliſſime locat operas ſuas,vt patet per eum,
& per Guliel.quod non cadit in Capitaneo,ergo,&c.ego Bar.

ADDITIO.

a Veritatem.Vide plene per Iaſ.in l.pen.C. de pact. & dixi plene in tract.meo de ꝓ
ſtan.Doct.in 7.c.vbi de priuileg.Doctorum.in pri.u.1.in 6.q.

CONSILIVM XLIII.

1 *Clerici non tenentur ſoluere collectis de bonis patrimonialibus.*

a
1
Super ſecundo ª quæritur,† an clerici teneãtur ſoluere collectas,vel nõ de bonis patrimonialib. Dico ego Frãc.
Tigrin.de Piſis.de iure eos cogi non poſſe,ꝑ c.a.& 1.ext. de im-
mu.eccl.libr.6.no.ẽt in Decr. vit.ext.de vi.& ho. cle.quãuis aliter
videat innuere,& male,quædã glo.quæ eſt in l.placet.C.de ſacro-
ſan.eccl.quia oportet obſeruari quod no.in ca. clericis, ext.de im.
eccl.li.6.& quod no.in d.c. vlt. Ratio aũt quare non etiã de patri-
monialibus teneantur ſoluere,redditur in c. ex literis.extra de pig.

ADDITIO.

a Th.D.Secundo.Adde quod iſtud conſ.eſt D. Fran.Tigr.& eſt ſecundum ordinem
peruſi.in 2.parte contractu.in conſ.9.& eſt poſitum in fi.cõſ.Bar.quod eſt ſupra,
volu.1.in conſ.188.incip.ſi aliqua poſſeſſio.in fi.& adde quod ſcribit Iaſ.in l.pla
cet.C.de ſacroſan.eccle.& quæ ſcripſi in addi.meis.in d.conſ.

CONSILIVM XLIIII.

1 *Matrimonium ubi non eſt,ibi non poteſt eſſe dos.*
2 *Matrimonium ubi non eſt, nec dos, pœna appoſito nullum ſortitur effectũ.*
3 *Dotem promittens pro aliquo puella ſub pœna, ſi puella moritur ante ætatem nubilem non eſt obligatus.*
4 *Legatum pupillis pro dotibus,an ſit conditionale,uel ſtatim peti poſſit.*

a
Super quæſtione,ª qua quæritur.an Nicola domini Rayneri Nicolæ de Orto poſſit inquietari de iure ab hære-
dibus Nardi,& Petro filio Nardi occaſione cuiuſdam promiſſio
nis dotis promiſſæ per ſupra ſcriptum Nicolaum Nardo Belli re-
cipienti pro Petro filio ſuo. Circa quod conſiderandum vr̃,ꝙ ſu-
pra ſcriptus Pet.vir futurus dñæ Io.ſororis do. Nicolæ promitten-
tis ſupra ſcriptam dotem, & alia in inſtrũo dotis contenta deceſſit
antequam prædicta d.Ioanna perueniret ad ætatem 12. ann. pro-
pter quæ dici poteſt matrimonium nunquam fuiſſe copulatum
ſeu cõtractum,cum ætas 12.ann.ex parte mulieris requiratur, &
1 ſic poteſt dici matrimonium non fuiſſe, † & per ꝯns nec dos dici
poteſt. Caſus eſt in l.ſi C.de ſpon. Licet enim matrimonium ſine
dote eſſe poſſit,dos tñ ſine matrimonio eſſe non poteſt, vt ead. l.
probatur,propter quod dicendum vr̃, ꝙ pœna quæcunq; appoſita
in promiſſione præfatæ dotis inefficax ſit.&c. Nicolæ obeſſe nõ de-
beat:quia ſi recte inſpiciãtur verba promiſſionis prædictæ, omnia
ſe referunt in caſu quo ſit vir,& vxor,& in caſu quo ſit matrimo-
nium. Sed in præfata q̃ſtione,nec fuit matrimonium,nec dos, ergo
2 nullum potuit ſortiri † effectum. Facit quod habetur in l. de diui
ſione.ff.ſol.mat.& in l.dotis fructus.in princ. ff. de iu. do. Ad hoc
b accedit.ꝙ lex alibi dicit,pacta & conuentiones ᵇſuper matrimo-
nio,& dotibus adhibita lucris fiendis, ita demum vendicant ſibi
locũ,ſi præmoriatur vxor,hic eſt caſus in l.2.de pac.dot. Pro quo fa
cit,quod no.in l.1.ff.de dote præle. Pone ergo pro conſtanti quod
ſi non præuideo,quod non fuiſſet matrimonium , pœna & pacta
lucrorum in hoc caſu non vendicant ſibi locum,vt expreſſe habe
3 tur ĩ iurib.præal. † Præterea videtur caſus expreſſus,qui vr̃ decide-
re hanc q̃onem,ꝙ nulli lucro locus eſſe poſſit,vt probat l.pen.iux
ta fi.ff.quod ſal.tuto.autho,Ibi aũt debet ſibi locum vendicare in
caſibus,in quib.dotes,vel in totum,vel in partem ſi conſtabat ma
4 trimoniũ,fuerit lucraturus. † Secundo quæritur de legatis filiabũ
factis eis pro dotibus,vtrũ debeantur, & peti poſſint incontinen-
ti,an debeat expectari ætas nubilis? Iſta q̃ǒ pẽdet multum ex for-
ma ſtatutorum ciuitatum. Cõſueuerunt n.diſponere, ꝙ filiæ ſint
c cõtentæ dotibus.ᶜ Et iõ niſi p̃dicta ſtatuta videantur,rectũ m̃ ſum
dari non põt:tñ de iure cõi loquendo,conſtat, ꝙ q̃ncunque dicta
dos relicta eſt vſque ad legitimam portionẽ debitam iure naturæ
ipſis filiabus, peti põt incontinenti abſq; alia dilatione, vt d.l. quũ
in prioribus.C.de inoffi.teſt. In eo vero,ꝙ eſſet vltra legitimã, eſt
aduertendum,quia aliud eſt ſm proprium ſignificatum vocabu-
li de iure cõi ſcripto,aliud eſt ſm cõem vſum loquendi,qui in ci-
uitatibus eſſe conſueuit. Nã de iure ſcripto, cũ dos non poſſit eſſe
ſine matrimonio,vt C.de do.ante nup.l.fi.in prin.legatũ pro doti-
bus hẽt ꝯdõnem,ſeu diẽ nuptiarum,vt C.de nup.l.ſancimus,& ff.
de iu.dot.l.ex ſtipulatione,& ſic debet intelligi l. Titio genero.ff.
de ꝯdi.& demonſt.licet quidam iſtũ tex.aliter intelligant, & hoc
probatur expreſſe.C.ad Treb.auth.niſi rogati,& in corpore,vnde
ſumit,vbi expreſſe patet,ꝙ relictũ noĩe dotis habet in ſe ꝯdõnem
nuptiarũ. Veruntñ cõis vſus loquẽdi aliter ſe hẽt in quibuſdam
partib.quod cũ in facto cõſiſtat, in iudicio dẽt ꝓbari. In quibuſdã
enim ciuitatibus dr̃ dos patrimoniũ mulieris ẽt non nuptæ, vt cũ
dicimus,talis mulier habet bonã dotem,licet ſit puella,virgo,vel
vidua,& ẽt cum dicimus de ingrediente monaſterium, talis ẽm
dedit monaſterio bonam dotem,& ſimil.ſm quem cõem vſum
loquendi,debemus verba teſtantium intelligere,vt l.librorum.§.
quod tamen Caſſius,& quod ibi no.ff.de leg.3.& l.cum de lanio
nis.§.aſinam.ff.de fun.inſt.& l. Labeo.de ſupel.l.g.de verbo. ſign.
l.vt Alphenus,& l.in vulgari. Cum igitur apparet talem modum
eſſe in ciuitate Tuderti, dicimus legata pro dotibus non eſſe con
ditionalia,& poſſe peti incontinenti. Bal.de Saxoferr.

ADDITIONES.

a T.D.Super quæſtione.Adde ꝙ iſtud conſi.Bar.ſecundum ordinem Peruſ.eſt in 2.
parte contractuum , in conſi.12.& adde,ꝙ idem conſuluit Bar. in conſi. · cuis 1.
vol.incip.viſo teſtamento,in 2.dubio,vbi conſuluit pro vt hic.
b Conuentiones. An autem maritus lucretur tertiam partem dotis , etiam ſi eam
ad domum non duxerit,vide Bar.in lege nihil.ff.de ter.anno. & tot plene dixi in
apoſt.mea ſuper ver. ad quæſt.
c Contentæ dotibus.Vide Pau.de Caſt.in l.quoniam in priori. C.de inoffi.teſt.vbi
dicit,ſe pluries conſuluiſſe in auth.nouiſſima.C.eo.tit.cum concor. de quibus ꝑ
Iaſ.in d.l.quoniam in priorib.in 3.no.cui adde Alex. in conſ.36. in 7.volu.incip.
conſideratis verbis,& Ra.Com.in cõſ.116.incip.Dominus Ant.de Verona.verſ.
ſi ergo excluderetur ab inteſtato,vbi pater,&c.& Bar.hic.

CONSILIVM XLV.

1 *Statutũ prohibẽs opponi exceptiones cõtra inſtrumẽtũ nõ tollit nullitates.*
2 *Statutum prohibens opponi exceptionem contra inſtrumentũ guarentigiatum,an tollat exceptionem Velleiani.*

a
Statuto ª cauetur, ꝙ inſtrũm guarẽtigiatũ mãdetur executioni intra decẽ dies abſque ſolennitate,nec poſſit
opponi exceptio niſi ſolutionis. Quæritur ſi fiat ꝯtractus nullus,an
1 poſſit opponi exceptio nullitatis? † Rñ quod ſic, ᵇquia inſtrũm non
b eſt.l.non dubium. C.de legi.& l.iubemus nulli.§. ſane. de ſacroſ.
eccle. Nec vr̃ per tale ſtatutum tollit exceptio nullitatis. Inſtit.de
mil.teſta.§.1.& l.1.§.ff.de mili.teſt.& l.nemo poteſt.de leg.1.exce
2 ptio Velleiani an poterit opponi.† Vr̃ quod ſic, quia etiam poſt ſẽ
tentiam opponi poteſt.ff.ad Mace.l.tam.& ſi,& C. de iur.& fac.
ignor.l.1.Sed ꝯ eſt,arg.l.omnes populi.de iuſti.& iu.Bar.

ADDITIONES

a T.D.Statuto.Iſtud conſ.Bar.ſm or. Peru.eſt in 2.parte contractuum,in conſ.17.
b Reſpon.ꝙ ſic. Et ratio eſt,quia exceptio nullitatis non eſt perſonæ exceptio, quo
niam non præſupponit ius ſecundum glo.i l.1.C.de ia.& fac.ign. & ibi vide Bal.
& pro hoc eſt bonus tex.in l.ſcire oportet.§.ſi.& ibi Bal.no.ff.de excu.tut.cũ con
cor.de quib.per do.meum Iaſ.in d.l.1.in ver.circa primum.

CONSILIVM XLVI.

1 *Dictio,niſi,ponit & affirmat,quando præcedit oratio negatiua.*
2 *Donatio facta ſecundum formam ſtatuti non indiget alia inſinuatione.*
3 *Inofficioſa donatio qualiter reuocatur,quando eſt facta,filio,& quando eſt facta extraneo.*
4 *Inofficioſa donatio re,& conſilio,quomodo intelligitur.*

a
Puccinus ª de Sartiano habens quandam ſuam filiam, & quendã ſuũ fratrẽ carnalẽ nomine ſer Pe-
trum

ADDITIO.

a Puccinus.Hmõi conſi.Bar.ſm ord. Peruſ.eſt in 2.par. contractuum, in conſil. 22.

trum dicto ſer Petro eius fratri oĩa ſua bona mobilia donauit in-
ter viuos, nulla de filia habita mentione, q̃ donatio facta fuit co-
rã notario maleſi. cõis Sartiani, & ſcri. per ſe Giliũ notariũ de Sar-
tiano, quę quidẽ donatio excedebat ſum mã. 500. florenorũ ĩ bo-
nis immobilib. dicti donatoris, & nulla corporalis traditio in-
teruenit de poſſeſſionibus ipſius Puccini, ex quibus quærit, quid
iuris, & nunquid donatio valeat, necne. & nunquid dicta filia ali-
quẽ poſſit habere regreſſum in bonis ſui patris in totũ, vel in par
tem. Itẽ dr̃ q̃ dictus Puccinus tenuit & poſſedit quandã petiã ter-
ræ, & quandã vineæ dñæ Roſæ ſuæ vxoris, quæ bona non erãt do
talia, & p tp̃s quinq; annorũ ex dictis poſſeſſionib. fructus recol-
legit. Modo quærit, ſi dicta eius vxor poſſit petere ↄ̃ donatarium
bona ſui mariti, & fructus dictarum poſſeſſionum? Et vt valeatis
melius ↄſulere, capitulũ ſtatuti cõis Sartiani ſic dicit. Nulla dona-
tio, niſi fiat ad pias cãs, valeat, niſi fiat in præſentia notarii maleſi-
ciorũ, vel niſi interueniat authoritas alicuius iudicis ordinarii, &
notarii Sartiani, & deinde fiat publicũ inſtr̃m, & ſi alio modo fie-
ret, nõ valeat ipſo iure, ſed irrita habeat̃, & locũ habet a xx. annis,
circa præſentia & futura. Ad veritatis inueſtigationẽ primo vidẽ-
dum eſt de virib. ſtatuti, & de iure, hoc eſt q̃ ſi precedat orõ nega-
a tiua, [a] † hæc dictio, niſi, poſtea ſequens ponit, vt ff. de vẽtre in poſ-
ſeſ. mit. l. extraneo. & C. de tranſa. l. actione. & de reg. iu. c. peccatũ.
lib. 6. & ibi per Dy. & per Cy. in l. actione. Cũ igitur in ſtatutis pre-
cedat oratio negatiua. ſ. nulla donatio valeat, poſtea ſequitur, niſi
fiat coram notario maleficiorũ, &c. manifeſte ponit, q̃ donatio
facta corã notario maleficiorũ valeat, & preſentia dicti notarii vr̃
eſſe pro inſinuatione. Cũ. n. ſtatutũ ſimplr̃ loquatur, alia ſolenni-
2 tas † nõ requiritur, vt ff. de publicia. in rẽ ac. l. de pretio. & hoc vr̃,
q̃ non obſtãte defectu inſinuationis donatio prædicta valeat. Se-
cundo videndũ eſt, an & inquantũ dicta donatio veniat reuocã-
da per dictã filiã, per querelã inofficioſę donationis, & q̃ reuocet̃
in quantũ inofficioſe proceſſit, hoc eſt vſq; ad legitimã, quę in ca
ſu nr̃o eſt, non eſt dubiũ, & hoc nemo negat, vt C. de inoffi. dona.
l. 1. & ibi no. & eo. ti. l. ſi totã. & l. ſi liqueat, & C. de inoſ. teſta. auth.
3 vnde ſi parens. † Sed an hoc caſu iſta donatio in totũ veniat reuo
canda, põt eſſe dubiũ pp opin. Doc. Nã tenet Hug. q̃ qñ donatio
eſt collata in extraneũ, nõ in vnũ ex filiis, & eſt inofficioſa re & ↄ-
ſilio, reuocatur in totũ, vt no. in d. l. 1. q̃ tenet Dy. ff. de leg. 2. l. Ti-
tia Seio, §. Imperator, & Pet. vt refert Cyn. in d. l. 1. & hoc ẽt tenet
Iaco. de Bel. de quo per eũ in Auth. de immenſis donatio. & hoc
b puto verũ. [b] Certũ eſt, q̃ plus iuris hẽt filius in hæreditate pr̃is, q̃
patronus in hæreditate liberti. Sed ſi liberti alienatio fuerit inoffi
cioſa re, & conſilio, tunc reuocatur in totũ, vt ff. de iure patro. l. ſi
libertus minorẽ. §. pen. Ergo multo magis per filiũ reuocabit̃ in
totũ, vt ff. de iure patr. d. l. ſi libertus minorẽ. §. pen. ſed in caſu nr̃o
4 iſta donatio fuit inofficioſa re & conſilio, † vt ꝓbabo, ergo venit
reuocanda in totum. Quod ſit inofficioſa re, patet, q̃a filius priua-
tur ſua legitima. q̃ ſit inofficioſa conſilio, quia filiã hr̃e ſciebat, &
oĩa mobilia, & ẽt immobilia donauit, per q̃ conſiliũ fraudis ha-
buiſſe vr̃, caſus eſt ff. quæ in fraudẽ credit. l. oẽs. §. Lucius. no. ff. de
proba. l. qui teſtũ. Concludo ergo, q̃ donatio prædicta veniat re-
uocanda. Sup ſcđo pũcto de fructibus dictarũ poſſeſſionũ nõ do-
taliũ, q̃ mulier poſſit dictos fructus repetere, vr̃ caſus. ff. ad l. Fal. in
l. pe. in prin. q̃ gl. tenet, & Cy. in l. fi. C. de pact. ↄuen. licet q̃dã Mo.
diſtinguant, an fructus ſint magni, vel modici. Ego Bar. a Saxofe.

ADDITIONES.

a T. D. Oratio negatiua. Vide plene per Iaſ. in l. actione. C. de tranſac. cum concor-
tradictis per me in apoſt.
b Puto verum. Adde Bar. in l. 1. C. de inoffi. don. & ibi apoſt. Alex. & meam.

CONSILIVM XLVII.

1 *Societas expirat morte vnius ſocij decedentis.*
2 *Emolumentum poſt mortem ſocij acquiſitum per alterum ex mera induſtria, an debeat communicari.*
3 *An ex communicatione præſumatur ſocietas.*

a Ex præcedenti [a] ↄ̃ctu elicit̃ thema, ex quo themate emergunt
i. ſcripta dubia. ↄ̃cta ſocietate p̃dicta oĩum bonorum inter
ĩ. dictos, qui erant fratres ex vtroq; parente, vnus ex dictis fratri-
bus, & ſociis ante finitũ tp̃s in dicta ſocietate adiectum deceſſit ↄ-
dito teſtõ, in quo certos eius filios fecit in certa ſumma hæredes,
& dictũ ſociũ, eundẽq; fratrẽ ſuperſtitẽ ſibi hęredẽ vlem inſtituit,
cuius quidẽ defuncti filii ſemper remanſerũt, q̃ habitauerunt, &
ſimul vixerunt cũ dicto eorũ patruo, & ſocio, ac fratre defuncti.
Et ex hoc inſurgũt hæc dubia. Primũ eſt, vtrũ dicta ſocietas diſſo-
luta fuerit, & expirauerit morte prædicti ſocii decedentis. Scđm,
vtrũ emolumentũ poſt mortẽ eiuſdẽ ſocii acquiſitũ p alterũ ſup-
uiuentẽ nõ ex bonis cõib. ſed ex ꝓpria, & mera eius induſtria de-
beat cõicari filiis dicti defuncti. Tertiũ eſt, poſito q̃ virtute dicti
ↄ̃ctus nõ deberet eis cõicari dictũ lucrũ, vtrũ cõicari debeat ex p̃-
ſumpta cõione, vt q̃a ſemper manſerunt ſit, nulla inter eos, & di-
ctũ patruũ facta diuiſione. Et vr̃ veritatis inueſtigãdæ gr̃a tangen-
dũ vnũquodq; dubiũ. Ad primũ vr̃ indubitãter dici poſſe, q̃ dicta
1 ſocietas expirauerit, † & diſſoluta fuerit p mortẽ alteri' ſociorũ, [b]
b & fratrũ, & q̃ nõ extẽdatur ad hr̃des, vt hr̃. ff. ꝓ ſocio. l. actione. §.
2 §. morte, & l. adeo, in prin. & e. ti. l. nemo põt. Circa ſm dubiũ † p̃t
allegari pro filiis d. defuncti. ff. eo. l. verbum. §. in hr̃dem. in glo. vr̃
hæres ſocii, &c. vbi vr̃ expreſſe determinari, q̃ lucrum & emolu-
mentum ẽt poſt mortẽ quæſitum debeat cõicari. Vr̃ tñ dr̃e dici
c ↄ̃rium [c] per l. actio. §. ſi in rem. eo. ti. cum ibi no. & per d. §. in hr̃dẽ.
ibi, quod non ſit &c. & maxime cum nõ ex reb. dudum cõib. ſed
ex mera, & propria eius induſtria patruus quęſierit, vt ſ. dictũ eſt.
Præterea, poſito q̃ ↄ̃rium eſſet verum, & quod ẽt lucrũ acquiſitũ
poſt mortem ſocii deberet cõicari hr̃dib. ipſius ſocii defuncti, ad-
huc non deberetur aliquid d. filiis, ſed totũ deberet̃ ſocio, eidẽq;
fratri, qui eſt vlis hæres d. defuncti, ſed confuſa eſt ſocietas, & con
fuſa cõio d. lucri, non obſtante q̃ d. filii defuncti fuerunt in teſtõ
ſcripti hr̃des eorum patris in certa quantitate, ſiue ſumma, cum
non hæredes, ſed legatarii cenſeantur. C. de hær. inſt. l. quoties. C.
de rei ven. l. cum a matre. ff. ad Treb. l. ſi quis priore. in gl. quod va-
let, &c. Sed poſito, q̃ cenſerentur, & eſſent veri hæredes, non poſ-
ſent agere pro hereditariis viribus, ſed ſolum vlis hæres agit ad to
3 tum, vt d. l. quoties. cum ſi. Ad tertium dubium vr̃ dicẽdum, † q̃
licet filii prædicti defuncti remanſerint, & ſemper ſteterint ſimul
cum patruo nulla inter eos facta diuiſione, nõ propterea eſt cõi-
candum eis, qđ eſt per patruum ex propria, & mera induſtria q̃-
ſitum, & hæc per l. ſi patruus. C. cõia vtr. iud. & per l. cum duob. §.
ſi inter fratres. ff. pro ſocio. & l. Titium, & Meuium. §. altero. ff. de
admin. tut. cum eorum materia. Fran. Tigr. & Bar. de Saxoferra.

ADDITIONES.

a T. D. Ex præcedenti. Hoc conſilium ſecundum ordinem Peru. eſt in 2. parte con-
tractuum in conſi. 26. & adde quod illud conſ. fecerunt do. Franc. Tigr. & Bar.
b Sociorum. Vide plene per Alex. conſ. 60. in 7. vol. inci. in cauſa & lite vertente.
c Dicit contrarium. Vide plene per Bal. in l. ſi patruus. C. com. vtri. iud. & Alex. in
conſi. 132. perlectis, & conſideratis. vol. 5. & plene per Iaſ. in l. 1. C. qui teſt. fac.
poſ. licet non alle prædicta. & ibi vide ad Iaſ. longam, & pulchram apoſt.

CONSILIVM XLVIII.

1 *Conditionum appoſitarum in primo legato repetitio, an in ſecundo inducatur.*
2 *Dictio, item, an inducat repetitionem conditionum, vt indicetur. item quid de copula, &c.*
3 *Legatum habitationis habet cauſam ſucceſſiuam.*

a Teſtator [a] Reliquit vxori habitationẽ domus, ſi caſte &
honeſte vixerit, & vitam vidualẽ ſeruauerit. Itẽ
reliquit eidem oẽs pannos lineos, & lanæ. Mõ quęritur vtrum in
ſecundo legato repetita videatur illa conditio, ſi caſte, & honeſte
1 vixerit, &c. † Super primo quidẽ puncto facit dubium l. in repetẽ-
a dis, de leg. 3. quæ vr̃ velle, q̃ per hãc † dict. item, inducat̃ repetitio [b]
b conditionũ, qñ legata fiunt eidem perſonæ: ſed in propoſito vr̃
hmõi, ergo, &c. Sed poſito, q̃ ille intellr̃s illius legis eſſet verus, tñ
c in caſu propoſito [c] non congruit. nã tunc repetitio dẽt intelligi, ſi
legato ſequenti cõgruat, ſicut primo: ſecus ſi ſequenti legato nõ
congruat, vt l. cum pater. §. cum imperfecta ſcriptura. de leg. 2. &
de verb. obl. l. Titia. §. item ĩndit. Sed in propoſito, non ita ↄgruit
ſequenti legato, ſicut primo, vt oſtendemus, ergo &c. Qđ ſic oſtẽ-
3 ditur, primum legatum fuit legatum habitationis, † q̃ legatũ hẽt
cãm ſucceſſiuam, & hæres nunquam liberatur durãte legato, q̃a
ſp obligatur ad patientiam, vt no. C. de vſufru. l. corruptionem, &
de verb. obl. l. plurib. §. & ſi placet. vnde dicta cõdõ, & ſi tranſiſſet
ad ſecundas nuptias, &c. hoc importat q̃ ſi tranſiret ad ſecundas
nuptias, &c. hæres liberetur, & amplius ad patientiã non teneat̃.
Secundum vero legatum eſt legatum momentaneũ, quia ſtatim
ſolõne facta trãslato dñio liberatur, vñ iſta ſuſpenſio, ſi caſte, &c.
& illa ↄdõ induceret liberationẽ. ſ. ſi tranſiret &c. huic legato nõ
ↄgruit, q̃a ſolõne iam erat liberatus. Præterea hoc vr̃ expreſſum
ff. de leg. 2. l. fi. §. Seio. ſic inducendo. l. in repetendis, q̃ tenent p̃di-
ctam opinionẽ, q̃ plura legata relinquuntur, vel qñ eſt identitas
rerũ, vt q̃a vna res plurib. relinquit̃, ſed in d. §. Seio. eadẽ res duob.
relinquitur, & in eadẽ orõne. & tñ cõdõ appoſita in pſona vnius
non intellr̃ repetita in pſona alterius. Rõ eſt, q̃a non ęquar̃ vtriq;
ↄuenit. Nã in caſu dicti §. Seio, illa ↄdõ, ſi hæres oõ erit, cadit pro-
prie, & erit poteſtatiua in perſona Seii, q̃a erat hæres inſtitutus. In
pſona vero vxoris non inſtitutæ non põt accedere vniformiter,
vt ſit ↄdõ ptãtiua & ſic non intelligatur repetita. Itaq; non obſt. l.
Seię. §. Caio. ff. de ſun. inſtr. ſi dicat̃, q̃ ĩ d. §. Seio, legatũ eſt in dictio
ne, &, qđ nr̃a eſt in dictione, item, l. Seiæ. §. Caio. de ſun. inſtr. ↄclu-
dit̃ ergo d. condõnem non eſſe repetitam in ſequenti legato, &c.
Et ita dicimus nos Bar. de Saxoferra. & Fran. Tigr. de Piſis.

ADDITIONES.

a T. D. Teſtator. Huiuſmodi conſ. ſecun. ordinem Peru. eſt in 3. par. vlt. vol. in conſ.
3. & adde quod alias inci. factum ſic ſe habet, teſtator. & pro conſil. Bar. alleg.
Alex. in l. Seiæ. §. Caio in addi. Bart. ff. de ſun. inſtruc. & in l. in repetendis. ff. de
leg. 3. & ibi Ang. Bar. in addi. & Ale. in conſi. 158. incip. abunde quidem.
b Repetitio. Vide Ale. in conſil. 157. in 6. vol. abunde. vbi alleg. Barto. quod dictio,
item, indicatur idem, quod copula, &c.
c In caſu propoſito. Adde Bald. in l. in repetendis, & ibi apoſt. Alex. & meam ff. de
le. 3. & Bar & Bal. in l. Seiæ. §. Caio. ff de ſun. inſtru. & plene per Alex. in conſil.
157. in 6. vol.

CONSILIVM XLIX.

1 *Relicta ab inſtitutis, an videantur repetita ſubſtitutis, quando ab eis alia legata ſunt relicta.*
2 *Si mater nõ declarat ſe velle habitare cũ filiis, nõ cõſequitur legatũ a ſubſtituto.*

Præ-

1 *Præſumptio vna quando eliditur per aliam præſumptionem.*
2 *Dictio, alia, de ſui natura ſecundum propriam ſignificationem habet implicare etiam alia.*
3 *Sumptus facti ſuper refectione domus, an pertineant ad proprietarium, vel vſufructuarium.*

a Viſo teſtõ[a] Colæ Gualteroti, in quo inter cætera reliquit vxo
ri ſuæ quædã, ſi vellet cũ filijs ſuis habitare, demum ſuos
filios hæredes inſtituit, & dictis ſuis filijs, ſi decederent in pupilla-
ri ætate, quoſdã vr̃ ſubſtituit, & dictæ ſuæ vxori quædam alia reli-
quit. Cũ igitur dicti filij in pupillari ætate deceſſerint, q̃rit̃ an dicta
mater debeat habere dicta legata relicta in vita filiorũ, & alia reli-
1 cta poſt mortẽ filiorũ. Ad quæ declaranda vr̃, ꝙ mr̃ hr̃e dẽat ſolũ
relicta poſt mortẽ filiorum, tanq̃ relicta a ſubſtituto, nec relicta
ab inſtituto repetita vñr a ſubſtitutis, cũ eis alia legata reliquerit. l.
b licet Imperator, de leg. 1. Tñ veritas eſt[b] hæc, quia d. l. licet, loquit̃
in vulgari ſubſtõne, ſed in ſubſtõne pupillari eſt aliter dicendum.
Aut n. relicta ab inſtituto cœperũt deberi ab eo, vt quia illi inſtitu
ti impuberes agnouerunt hr̃ditatẽ, & mr̃ voluit habitare cũ eis,
& ſic ꝯdõ dictorũ legatorũ extitit, & tunc d. l. licet, nõ habebit lo-
cũ. Nã cũ legata debeant̃ ab inſtituto, non eſt tractandũ de repeti
tione a ſubſtituto tacite, vel expreſſe, vt de leg. 1. l. fundũ ſub ꝯdõ-
ne. §. ſi pr̃. Debentur n. legata a ſubſtituto tanquã ab eo, nec debẽ-
tur ex vi repetitionis, & relicta a ſubſtituto ſitr debent̃, vt ab ipſo
ſubſtituto relicta, & hoc eſt ꝙ dr̃, relicta pupillo, & ſibi ſubſtituto
pupillariter eſſe ꝯtribuenda. l. in rõnc. §. quod vulgo. ff. ad l. Falc.
2 † Si vero legata relicta filijs inſtitutis non cœperunt deberi ab eis,
vt puta, qa eis viuis mr̃ nõ declarauit ſe velle habitare cum eis, &
ſic eis viuis non extitit ꝯdõ, tunc vr̃, ꝙ diſtinctio d. l. licet, vẽdicat
ſibi locum, & ita vr̃ ſentire gl. in l. ſi cui ſerui. §. ſi a filio. de lega. 1.
vbi expreſſe loquitur in ſubſtituto pupillari. Tamen aduertẽdum
3 eſt, ꝙ illa † præſumptio, quæ ibi inducitur, videlicet, ꝙ teſtõr vo-
luit repetita a ſubſtituto locum hr̃e, eſt vera, niſi per præſumptio-
nem aliam elidatur. arg. in l. in teſtõ. C. de teſta. ſed in caſu nr̃o per
aliã præſumptionẽ elidit̃. Quod apparet, † primo ꝑ dictionẽ. alia,
poſitã in legato relicto a ſubſtituto, quę de ſui natura ſm propriã
ſignificationẽ habet implicare ẽt alia fore relicta, vt ff. de procu. l.
non ſolũ. §. quærit̃, & ſic innuit ẽt dictas domos fore relictas. Sę-
cũdo hoc apparet ex his verbis, & in habitatione dictarũ domo-
rum, &c. quæ cum ſint pluralis numeri, de neceſſitate important
pluriũ domorũ habitationẽ ſibi fore relictam, cũ alr̃ pluralis nu-
merus verificari nõ poſſit. l. ſi. ff. ad Treb. de teſtib. l. vbi numerus.
Cõcludit̃ ergo, dictã dñam debere hẽre legata, tam ab inſtituto,
5 quã a ſubſtituto in oẽm caſum. † Scd̃o quæritur, cũ proponat̃ q̃-
dã domus, quæ eſt in fundo, cuius fructus eſt relictus vxori dicti
ſtõris, ſit refecta poſt mortẽ dicti teſtõnis, ad quẽ pertinent ſum-
ptus facti in refectione domus ꝓdictæ. ad quod dico ꝙ pertinent
ad hæredẽ tanq̃ ad eũ, ad quẽ pertinet proprietas, quod ꝓbatur.
qa cum dicta impenſa ſit ad perpetuã rei vtilitatẽ, quæ non perti-
net ad vſufructuarium. ff. de impenſ. in reb. dotalib. fact. l. 3. §. 1. Itẽ
impenſa, quæ fit in ædificando de nouo, non pertinet ad vſufru-
ctuarium, vt ff. de vſufruc. l. vſufructuarius nouum territoriũ, &
l. vſufructuarius nouũ riuũ, vbi hoc eſt expreſſum. Bar. de Saxoſe.

ADDITIONES.

a Tho. D. Viſo teſtamento. Iſtud conſi. ſecundum ordinem Peru. eſt in 3. par. vlt. volum. in conſi. 40. & in 2. vol. conſi.
b Veritas eſt. Nota verba Bar. ad intellectũ d. l. licet Imperator. vbi Ale. ff. de leg. 1.

CONSILIVM L.

1 *Legato vniuerſali an veniant omnes res repertæ tempore mortis teſtatoris.*
2 *Dictio, cum, reſoluitur in coniunctiuam.*
3 *Dictio, omnis, eſt collectiua, & omnia comprehendit.*
4 *Legatarij fauore interpretandum.*

a Sãctutia fecit teſtm̃[a] inter cętera reliquit ſic. Item reliquit
talem ſuam domum iure legati, &c. Itẽ vnam do
mum poſitã, &c. cũ oĩb. & ſingulis reb. & maſſaritijs exiſtentib. in
ipſis, aut altera earum, exceptis maiore cã & meliore exiſtẽtib. in
ipſius domib. &c. in oĩb. aũt, &c. Deinde dicta teſtatrix vixit ꝑ plu
res annos, tpe teſtamenti erat granũ in domibus legatis, tpe mor
tis reperitur aliud granũ in ipſis domibus, an veniat in legato di-
1 ctarũ domorũ, & rerũ oĩum eidem relicto in teſtõ. † Et de iure vr̃
hoc dicendũ, primo, præmiſſo, ꝙ licet dictũ legatũ diuidere. ſ. in
2 duo legata. ſ. in legato domorũ, & in legato oĩum rerum, † & di-
ctio, cũ, reſoluit̃ in coniunctiuã. ſ. quod legauit domus & oẽs res,
vt l. Titiæ textores. §. nihil, & l. ſi ancilla, de leg. 1. ergo legauit oẽs
b res exiſtentes in ipſis domibus,[b] vel altera ipſarũ. Et vr̃ primo, ꝙ
non veniat in legato, ꝙ tpe mortis reperitur, per l. ſi ita. ff. de auro,
& arg. lega. & l. medico, in prin. eo. tit. & l. his verbis, de le. 3. & l. no
men. §. filio. eo. tit. In ꝯrium vr̃ l. pen. de fun. inſtr. & ff. q̃n dies leg.
ced. l. ſi fundus inſtructus, & l. quoties, in fi. de vſufru. & oẽs leges
3 quæ dñt, ꝙ in vli legato veniũt oĩa, quæ ſunt tpe mortis. † Et hoc
vr̃ verius de iure dicendũ in caſu prædicto, cum dictum legatum
ſit vniuerſale. Et ꝙ dictũ legatũ ſit vniuerſale. probatur ꝑ dictio-
nẽ, oẽs, quæ eſt collectiua, oĩa comprehẽdens. l. a procuratore. C.
manda. & l. textoribus. de leg. 3. Et ꝙ nõ refert, an ſit vl'e legatum
per nomen iuris vl'e, vel per nomẽ collectiuum appoſitum, pro-
batur per gl. l. fundum inſtructũ, de fun. inſtru. & quod Ru. volue
rit ſentire in ſua opin. de legato vli per nomen collectiuum ꝑ ver
bum oẽ, ponit glo. in l. qui habebat, in prin. de leg. 3. Pet. in l. fi. §. q
indiuiſam, de leg. 2. prout intelligitur ibi, ꝙ fuit legatum gñale, ſe-
cus ſi fuiſſet per nomen collectiuũ, quia tunc innuit, ꝙ dẽt inſpici
tp̃s mortis. Cõcludo ergo, ꝙ oĩa veniunt, q̃ reperiunt̃ tpe mortis,
ad hoc facit l. ſi ſeruus legatus viuo teſtatore. §. qui quinq;. de leg.
1. l. filiæ ſuæ, §. Titia, de condi. & demon. vbi legatum alicuius rei,
ꝙ conſiſtit in ſpecie, licet ſit legatũ quantitatis, tñ tãquam ſpecies
ſpectatur legatum tpe mortis, vt d. §. qui quinq;, ſed dictũ legatũ
fuit rerum in ſpecie relictarũ, ſ. exiſtentiũ in iſta domo, quod hẽt
facere eſſe legatum tanq̃ ſpecies, ꝙ ſecus foret, ſi dixiſſet, oẽs res
meas, vt ĩ. dicet̃. Et pro hoc facit qõ Ia. de Are. quam ponit in d. §.
c qui quinq;,[c] videlicet, de viro, qui vxori legauit granũ ꝙ hẽt in ar
ca, &c. Reſtat reſpondere aliquib. legibus, quæ videntur multum
obſtare. ſ. ad l. ſi ſtipulatus. §. 1. & l. ſi a colono, de ver. obli. & l. Au-
relius. §. Titius. ff. de lib. lega. & l. fin. §. 1. vbi eſt ſignũ vl'e, & l. mul-
tũ. §. fi. de leg. 3. & tñ non veniũt niſi ea q̃ ſunt tpe teſtamenti, quã-
tuncũq; ſit appoſitũ ſignũ vl'e, quicquid rñdendo dixerit primo,
ꝙ fuit legatũ vl'e in eis, per verbũ p̃ntis tpis, vt d. §. qui quinque, li-
cet non teneã, ꝙ in caſu nr̃o ſit verbum præſentis tpis, eſt verũ, ꝙ
futurũ non poſſet comprehendere. Et per hoc do aliam rñſione,
quia in legatis legum allegatarũ in cõtrarium vbi eſt dictio, quic-
quid, & inſpicitur tpis teſtamenti iõ eſt, quia in eis eſt verbũ p̃ntis
tpis, quod futurũ comprehẽdere non põt, vt ibi patet: ſed in caſu
noſtro eſt participiũ, exiſtentibus, quod eſt merũ, cum p̃nte futu-
rũ, non ſolũ præſentis tpis, vt no. Dy. in ſimili participio. l. ſi mihi
4 & tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. in qõne incip. Imperator, &c. † Cũ
ergo ſit dubiũ, pro legatario interpretabitur, ꝙ futuras res volue-
rit relinquere, ergo veniẽt in legato. Simile participiũ eſt adſtans,
& exiſtens, ex eodẽ tpe formatur, & ꝙ pro legatario interpretet̃,
ea. l. in teſtamentis. ff. de reg. iur. Itẽ poſſet obſtare l. quæſitum. §. fi.
de leg. 3. vbi non vñr venire, niſi ea quæ ſunt in domo. Rñdeo ibi
nõ fuit dictio, oĩs. Itẽ eſt verbum præſentis tpis, &c. Item vñr ob-
ſtare aliqua quæ ſunt dicta, ꝙ in legato vli vbi eſt verbũ præſens,
& veniunt futura, vt l. ſi mancipia, de fun. inſtru. vbi eſt legatũ vl'e
iuris in ſeipſo, vt aliqua differentia ſit inter legatum vniuerſale in
ſe, & vniuerſale, per nomen collectiuum, vel ibi nõ fuit ipſum le-
gatum, vt ſ. dictum eſt, vt ibi ſentit gl. vbi inſpicitur tempus teſta-
menti, vt l. fin. §. qui indiuiſam, de leg. 2. ſecũdum gl. & Petrũ. Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. Sanctutia. Iſtud conſilium ſecundum ordinem Peruſ. in 3. par. vltimo volu. in conſi. 50.
b Omnes res. Vide Bar. in l. Titiæ textores. §. nihil. ff. de le. 1. & l. vxor. ff. de do. prę l. & Pet. de Ancha. in conſi. 366. inci. in themate propoſito.
c §. qui quinque. Vide ibi per Bar. & Ang. & Bal. in l. ſi ita. ff. de au. & arg. lega.

CONSILIVM LI.

1 *Legato vniuerſali, an veniant omnes res, quæ reperiuntur in domo tempore mortis teſtatoris.*
2 *Exemplum habet declarare, quod præcedens ſit illius naturę, cuius eſt exemplum.*

a Non Videtur[a] dubitandum, ꝙ legatum factũ vniuerſaliter,
de oĩb. &c. ꝯprehendat res & maſſaritias, q̃ erant tpe te-
1 ſtamenti, non aũt granũ, † & alia q̃ poſtea illata reperta ſunt tpe
mortis, in ipſis domib. vt ff. de au. & arg. le. l. ſi ita, & l. medico. Nõ
obſt. l. fundũ inſtructũ. & l. pen. ff. quan. di. le. ced. & l. ſi fundus, &
ea q̃ alle. ad hoc in ꝯrũ, quia loquunt̃ in legato vniuerſitatis, ſiue
in generalib. de ſui ſignificatione, vt ſũt grex, peculiũ, inſtr̃m fun-
di & ſimil. & in iſtis inſpicitur tp̃s mortis, non ſolũ teſti. rõ eſt, qa
illa licet recipiant augm̃, vel diminutionẽ, non propterea dr̃ alia
res, ſed ead. l. grege. cu fi. de le. 1. ſed in caſu nr̃o eſt legatum ſingu-
larium rerũ, non vniuerſalitatis, & hoc patet ex verbis teſti, dum
dicit, cũ omnib. & ſingulis reb. exiſtentib. &c. Præterea, ꝙ bladũ
quod erat in domib. tpe mortis, non aũt tpe teſti, non cedat lega-
to, patet ex verbis, exceptis dũtaxat maiore & meliore cauſa, &c.
2 quæ verba referuntur ad præſens tp̃s, † & ſic eodẽ modo intelli-
gendum eſt de præcedentib. exemplũ. n. habet declarare, ꝙ ſum-
ma ſit illius naturæ cuius eſt exẽplum. l. nã quod. §. fi. de penu. le.
Et iſta rõne forte dici poſſet, ꝙ nullum bladũ cedat legato prædi-
cto ẽt illud ꝙ erat ĩ domib. tpe teſtamẽti. Na bladũ, & alia quę ibi
poſita, & deſtinata ſunt continentur ſub legato penus. l. qui penũ
legat. ff. de pe. lega. & hoc ẽt patet in verbo, maſſaritijs, & faciẽdo
ſic exceptionẽ, de vaſis, & vegetib. vr̃ legatũ generale in quo con
tinentur res, & maſſaritiæ, ad maſſaritias tm̃ reſtringi. d. l. nam ꝙ §.
fi. Hoc. n. notum eſt, ꝙ præcedentia ſm ſequentia intelligãtur, vt
ibi, vt ff. de vi. tri. leg. l. ti. §. cui dulcia. & copula, &, q̃n reperit̃ intra
genus ponit̃ expoſitiue, ꝓ illud, vt l. ſi fraude. C. de p̃ſcrip. lon. tẽp.
Cum ergo teſtator legauerit domos cum reb. & maſſaritijs, intel-
ligit̃ perinde ac ſi dixiſſet, cũ reb. id eſt maſſaritijs. Præterea illud
parti-

ADDITIO.

a Th. D. Non videtur. Huiuſmodi conſilium ſm ordinem Peruſ. eſt in 3. parte vltima. volunt. in conſ. 6. & adde, ꝙ hoc conſilium eſt d. And. de monte Vbiano, q̃ cõſuluit ſuper eodem caſu, in quo eſt conſilium præcedens, & ideo vide ſupra.

Digitized by Google

participiū, exiſtentib. eſt præſentis & præteriti imperfecti tpis ſm Grammaticos. nō ergo denotat futurū tps iō nō eſt recedēdum a ſignificatione. l. nō aliter, de leg. 3. §. quis n. pſens vel præteritū ponat ꝓ futuro. l. quod in rerū, in princ. & l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. illud nō eſt ſm ſignificationē vocabuli, ſed improprie poſitū, ſed toleratur, ꝓ mētem & voluntatē teſtoris, vt l. verbū oportebit. de ver. ſig. improprietates nō ſunt trahendæ ad ꝯſuam, ſed excuſandę ſunt c. propterea, de ver. ſig. & ibi no. And. de Monte Vbiano do.

CONSILIVM LII.

a **Factum tale eſt,**[a] Pater dedit dotē pro filia, q̄ mortua eſt viuo patre ſuo, ſupſtitibus filijs ex ipſa filia pmortua, poſtea deceſſit pr illius filię, auus quo ad nepotes, iſtis filijs filiæ in certa quantitate inſtitutis. Modo qritur, vtrū dos data filiæ prædictæ per dictū patrē & teſtatorē coputetur filijs ipſius filiæ in legitimæ portionē, vel nō. Et hanc qonē vr tangere Cy. in l. filiū emancipatū. ff. de coll. bono. Licet aliqui, & plus ponant in facto, multi doctores & aduocati dnt, ꝙ non coputatur in legitimā. Nam legitima, ſeu eius ſupplementū dēt fieri de ſubſtantia eius, de cuius ſucceſſione agitur. l. ſcimus. §. repletionē. C. de inoffi. teſta. ſed iſta dos nō eſt de bonis aui. Nam cum bona aui exuerit. l. pater. in prin. ff. ad leg. Fal. ad Trebel. l. mulier. §. cū pponeret, & l. ſi filia. ff. de coll. do. ergo, &c. Præterea ad iſtos nepotes non peruenit dos iſta ex perſona matris. ergo, &c. vt d. §. repletionē. Ex hoc apparet reſūm ad l. qm̄ nouella. C. de inoffi. teſta: quia ibi loquitur in dote ipſi filiæ, vel nepti datæ. Cōtrarium dico, ꝙ iſta dos ꝯputetur in legitimā, quod ſic probo, dos eodem modo computatur in legitimā quæ venit in collationem, vt d. l. qm̄ nouella. vbi in duob. locis dedit eo. mo. ſed talis dos mris dēt ab iſtis nepotib. conferri, vt C. de colla. l. illam, concludit ꝙ eſt caſus d. l. illā, coniuncta l. qm̄. Secundo probatur ſic. Certū eſt, ꝙ aduentitia non veniūt in collationē, ſed ſolū profectitia, vt C. de colla. l. fi. ſed talis dos venit in collationē, d. l. illa, quę eſt profectitia, & ex bonis aui pfecta, alias non veniret in collationē ſi ex bonis aui nō fuiſſet pfecta, ergo venit ꝯputāda in legitimā. Et ſic non obſt. d. §. repletionē, quia ibi loquit in his quæ coputantur quodā iure antiquo. Tertio pbat ſic. Certū eſt, ꝙ de iure antiquo filiusfamilias nō habebat hrdē ab inteſtato, vt §. de caſtr. pec. l. 1. cū ſi ibi no. & eſt expreſſum in dote p gl. ff. ſolu. mat. l. nupta. §. 1. & l. filiæ meç eo. ti. & per Azo. in ſumma ſol. matr. in fi. ſed de iure hodierno eſt correcta in caſtrēſi, vel quaſi, & in aduētitio peculio, in pfectitio aūt remanēt iura antiqua incorrecta, vt in Auth. de hrd. quæ ab inteſt. §. ſi igit defunctus, & ibi no. in gl. magna. Illa ergo filia, quæ fuit dotata, nō tranſmittit illā dotē profectitiam ad ſuos filios iure hæreditario, cum hærēdē habere nō poſſit de iure, ſed illa dos de iure ſm verā opi. reuerti debet ad patrem, vt no. in l. dos a patre profecta. ff. ſolu. mat. per cōſuetudinē auferturę patri & datur illis nepotibus, nō ergo ab eorum matre filij hñt, ſed ab auo vigore ꝯſuetudinis. merito tanq̄ de bonis aui pfecta ꝯputat in legitimā. Quarto pbat ex l. oī modo. §. fi. de inof teſt. vbi nō reqrit ꝙ ei, q petit ſupplementū acquirat. Ex his ergo apparet reſponſum ad d. l. ſcimus. §. repletionē, quia ibi loquitur in alijs, quæ nō proceſſerunt directe a defuncto, vt ibi patet, & ſic reſpondetur ad alia. Et ita reperio ꝯſuluiſſe Iac. But. & ita ꝯſulo ego Bar. de Saxoferrato.

ADDITIO.

a T. D. Factum tale eſt. Hoc conſilium ſecundū ord. Peruſi. eſt in 3. par. vlt. volun. in conſi. 7. & adde ꝙ alias incip. Girarſredus dedit dotem, & ita alleg. Io. Alex. in l. illam. C. de co'. & in conſi. 4. in 3. vol. viſis dubijs. & ibi Alex. plene examinat deciſionem Bar. hic, adde, quod idem conſuluit Bar. in conſi. 190. in 3. volu. Gilbertus. & ibi videas.

CONSILIVM LIII.

1 *Pupillaris expreſſa excludit matrem.*
2 *Subſtituta filiæ, quæ fuit ſubſtituta filio, an excludat matrem.*

a **Punctus** qōnis[a] talis eſt Meneſtus Ioannis fecit teſtū, filiæ ſuæ Vannæ reliqt iure inſtitonis 40. & Vānē eius filiū ſ ſcin hrdē inſtituit, & ſi dictus Vānes eius filius deceſſerit in pupillari ætate, vel poſtea qñcūq; ſine filijs, vel cū filijs in pupillari ætate decedētibus, voluit vt quinta pars deueniat in Maſſum, & alia &c. & ſubſtituit pnominato dicto Vāni vulgariter, & pupillariter, & p fideicōmiſſum in d. teſtō. Morit Vāna, & deinde Vānis in pupillari ætate ſuperſtite mrē, q̄ tutelā aſſumpſit, & inuētariū fecit &c. Modo quærit, an mr ſuccedat dicto Vanni, an ſubſtitutis Vānæ quæ prius deceſſit q̄ Vānes. Xpi noīe inuocato, i qōne iſta nō eſt dubium, ꝙ dicta filia fuit ſubſtituta filio pupillariter per illa verba, intra pupillarem ætatē, &c. Itē nō eſt dubium, ꝙ illi filiæ iſti, qui petunt in ſo hæreditatē, fuerūt vulgari. & pupillariter ſubſtituti, & per illa verba appoſita in fi. ſubſtitutionis, prædictus 1 vulgariter & pupillariter, &c. †nō eſt dubium, ꝙ pupillaris expreſſa prout ſuit iſta, excludit matrē totalr, vt l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ff. de inoff. teſt. & l. pcibus. C. de impu. & alijs ſubſtitutionib. ext. de teſta. c. ſi pater. li. 6. Dubiū tñ facit qō pdicta, quia pdicti, qui nunc petunt hrditatē pdictam, fuerūt ſubſtituti dictæ filiæ. ſ. Vānæ, & ipſa Vana fuit ſubſtituta filio, vñ cum pponat, quod dicta Vāna deceſſerit ante dictū filiū maſculū, vr ꝙ dicti ſubſtituti nō ſuccedāt dicto filio, qa ei nō fuerunt ſubſtituti. Itē dictæ Vānæ nō ſuccedūt, qa deceſſit anteq̄ dictus filius. Pro hoc vr caſus 2 in l. pen. ff. de vulg. & pup. † Econtra vr,[b] & iſta eſt veritas, ꝙ dicti b ſubſtituti ſuccedūt mre excluſa. Nā primus gradus eſt filij inſtituti. Secūdus gradus eſt filiæ ſubſtitutæ. Tertius eſt pdictorū, ꝙ ſunt ſubſtituti ipſi filiæ, licet filia primo deceſſerit, tñ illi ſubſtituti in tertio gradu ſuccedūt filio. caſus eſt expreſſus in l. quādiu inſtitutus. verſi. is aūt. ff. de acq. hære. vbi ēt filio pupillariter ſubſtituit extraneū, extraneo ſubſtituit aliū, moritur ſubſtitutus viuo filio, deinde moritur pupillus, nunquid ſecūdus ſubſtitutus admittetur? B. dicit, ꝙ ſic, p iſtum text. qa tertius hr̄s ſubrogatur loco ſecundi. Hoc apparet ex mente teſtatoris, vbi voluit eos ſuccedere filię, in cuius hæreditate reperiſſent ēt hæreditatem filij primo decedentis, multo magis voluit ꝙ ſuccederēt ipſi filio. Ad hoc facit ꝙ no. in l. qui duos. cum glo. ſua. ff. de reb. dub. Ad hoc. C. de cad. tol. l. 1. §. qc aūt. vbi deficiēte ꝯdōne primi, venit ad eius ſubſtitutionem. Non ob. l. pe. quia filia deceſſit impubes. Vnde oīs ſpes illius ſubſtitutionis iā defecerat, ſecus ſi deceſſit impubes, vt innuit gl. Cōcludo ergo dictos ſubſtitutos admittēdos, & mrem excludi. Bart.

ADDITIONES.

a T. D. Punctus quæſt. Adde, ꝙ huiuſmodi conſi. ſecundum ord. Peruſi. eſt in 3. par. vlt. volun. in conſi. 8. & alias incip. quidam nomine Titius, habens filiam. & ita alle. Alex. in l. quandiu. in fi. ff. de acq. hære. in addi. Bar.

b Econtra videtur. Vide Bar. in l. quandiu ff. de acq. hær. in vlt. col. & ibi Doct.

CONSILIVM LIIII.

1 *Dos data filiæ a patre, an compu ētur in legato dotis ſibi facto ab auo.*
2 *Dos & legata, an in lgīma cōputētur, & quæta pars intelligatur legitima.*

a **In**[a] qōne pdicta, primo arguitur, ꝙ dicta dña Milucia petat dotē licite ſibi ab auo relictā, qa hoc vr ſibi relictū ꝯtemplatione 1 ſui, non patris, vt ff. de iure dot. l. auus. Si igitur † pater dotauit filiā vr dotaſſe de ſuo, & filiæ remanet actio ad petēdum relictū ſibi factū ab auo. l. fin. C. de do. promiſ. In ꝯñū vr, qa relictū, quod fecit auus dictæ nepti, fecit & feciſſe præſumitur in dubio contēplatione filij, & pp ipſum fil. ñ, non pp. neptem. l. dedet dotē. ff. de colla. bon. & ibi eſt caſus, & hoc ēt tenet Iac. de Are. & hoc ēt eſt veriſſimum, maxime in caſu propoſito, vbi ponitur, ꝙ neptis non erat nata tpe mortis aui, & ſic non poteſt dici, ꝙ pp affectionem, quam auus haberet ad dictā neptē, ſibi reliquiſſe videatur: ſed ſolum contemplatione filij fecit illam diſpoſitionem, vt ſic fideicōmiſſum, quo dictus filius erat grauatus, minuerunt in illa quantitate, quæ dictæ eius filię erat relicta poſt mortem ipſius ſibi. Eſt ergo perinde, ac ſi filius grauatus de dādo dotem poſt mortem ſuā, ipſam dediſſet in vita, ꝙ ſufficit ad liberandū ipſum & ſucceſſores ſuos. l. Lucius, la piccola. ff. de leg. 2. & ad l. Falc. l. cū quo. §. fi. ff. de bo. lib. l. ēt. §. ſi debita. ibi, ſed & ſi nō mortis, & C. de fideic. l. poſt mortem. & hoc ideo, quia ipſe filius erat grauatus de dando ipſam dotem, tanq̄ ad ſe profectam, & ſui cauſa, qa erat obligatus ad ipſam dandam, vt ſ. probatum eſt. Ex quib. concluditur, ꝙ dicta dña Milucia nō pōt petere relictū p dote ſibi factum ab auo. Conſulo tñ, ꝙ fiat articulus in proceſſu, ꝙ dicta d. Milucia fuit cō-2 cepta, & nata poſt mortē aui. † Super eo vero, ꝙ p dictā d. Miluciā petit ſupplementū legitimæ, ſciendū eſt ꝙ in legitima dēt ꝯputari dos & legata. l. qm̄ nouella. C. de inof. teſt. Itē, ꝙ legitima intelligitur tertia eius, ꝙ habitura erat ab inteſtato, & deducto ære alieno, & funeris impēſa. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inof. teſt. in Auth. de triē. & ſem. in prin. C. de inoffi. teſta. auth. nouiſſima. & iō in quæſtione fiant poſitiones ad probandum, & probentur res alienatę per dictum Conatium, & debita ꝯcta per eum & inter alia aſſignentur pro debito fideic. quo dictus Conatius tenebatur dicto Marchioni, ꝙ venit detrahendū antequā fiat cōputatio dictæ legitimæ. l. in imponenda. & l. itidem. C. ad l. Fal. quo facto clare apparebit, ꝙ nihil ſibi debetur pro ſupplemento legitimę. Barto.

ADDITIO.

a T. D. In quæſtione prædicta. Adde, ꝙ huiuſmodi conſilium ſecundum ordinem Peruſi. eſt in 3. par. vlt. volun. in conſi. 14. & alleg. ab Alex. in l. dedit dotem. in add. Bar. ff. de colla. bo. & de materia de qua per Bar. hic, vide Bar. in l. fin. C. de do. promiſ. & ibi ſcripſi in addi. meis.

CONSILIVM LV.

1 *Statutū loquēs ad deſcēdētib. ab auo. an cōprehēdat aſcēdētes ſupra patrē.*
2 *Verba illa in ſtatuto, vel aui paterni deſcendentes, quid importent.*
3 *Aui in appellatione cōtinetur pauus. niſi repugnet cōmunis vſus loquēdi.*

a **Quia** factū[a] tale proponitur, videlicet, ꝙ quidā noīe Gualteri Petri de S. Seuerino habuit duos filios legitimos & naturales noīe Gualterucium, & Gualteronium. Ex quo Gualterono natus fuit quidam filius legitimus & naturalis, nomine Gualterius, & ex dicto Gualterio nati fuerūt & ſunt duo filij legitimi & naturales, nomine Angelus, & Menalcha. & ex d. Gualterio filio dicti Gualterij Petri, natus fuit vnicus filius legitimus & naturalis, nomine Cola, & ex d. Cola natus fuit vnicus filius legitimus, & naturalis nomine Paſcutius, qui Paſcutius in pupillari ætate conſtitutus, habens in eius bonis quędam bona materna,

ADDITIO.

a T. D. Quia factum. Adde, ꝙ illud conſi. Bar. eſt in 3. par. vlt. volun. in conſi. 17. ſecundum ordinem Peru. & alias inci. Gual. & alias inci. q. prædicta.

Digitized by Google

ns,& q̄ ſibi a m̄re, & materna linea obuenerūt, & q̄dā alia bona ſibi Paſcutio obuenta a dicto Cola eius patre. & q̄ lucrata & em-pta, & acquiſita fuerūt p ipſum Colā patrē ipſius Paſcutij, & q̄dā alia bona d. Paſcutio obuēta a d. Cola eius patre, & d. Gualterue-cio eius auo, & Gualterio eius proauo p̄rno, deceſſit ſuperſtitibus d. Ang. & Menalcha propinquiorib. cōſanguineis ipſius Paſcutij in ſexto gradu, vt ſ. narratū eſt de parētela, & ſuperſtite, & ſuperui uēte quodā nolato Acto Frāciſci proauo materno ipſius Paſcu-tij. Et venit q̄ſ. Iter dictū Actū ex vna parte, & dictos Ang. & Me-nal. ex altera. Nā dicit dictus Actus, bona oīa & hæreditatē ipſius Paſcutij ad ſe pertinere & ſpectare de iure, & ſe Actū d. Paſcutio velle & debere ſuccedere ab inteſtato, tanq̄ ſuū auū m̄rnum. Ex aduerſo dīt dicti Ang. & Menal. oīa dicta bona iure hæditario ip-ſius Paſcutij ad eos pertinere & ſpectare de iure, & in eos deuolu ta eſſe, tanq̄ ad propinquiores conſanguineos ipſius Paſcutij de-ſcendentes ex paterna, vel aui paterni linea ipſius Paſcutij. & ſe ip ſi Paſcutio velle, & debere ſuccedere ab inteſtato, excluſo oīno a dicta hæditate, & ſucceſſione ipſius Paſcutij dicto Acto dicti Pa-ſcutij proauo materno, vigore cuiuſdam ſtatuti terræ S. Seuerini poſiti ſub rub. de decedētib. ab inteſt. ſine filiis legitimis, cuius ſta tuti tenor talis eſt. hīc ſtatuimus, q̄ ſi aliquis, vel aliqua de terra S. Seuerini, & eius diſtrictu, decedat inteſtatus, vel teſtata, ſine filiis legitimis, bona oīa & iura ſic ab inteſtato moriētis deuenient, & deuoluantur a ſic decedentib. ab inteſtato in proximiores cōſan-guineos ex paterna, vel aui paterni linea deſcendentes, cū ſatis ſit ɔueniens rōni, q̄ alia bona reuertant ad primū ſtatū, vnde prin-cipiū habuiſſe noſcuntur, & p̄dicta locū habeant in p̄ntib. pendē-tib. & futuris. In dubiū reuocat, ad quem pertineāt dicta bona & hæditas dicti Paſcutij, & quis ſibi ſuccedat & ſuccedere debeat, q̄ ritur mō quid iuris. Viſa p̄dicta facti narratione & viſo dicto ſta-tuto Cōis & viſis allegationib. vtriuſq; partis. In noīe dñi amen. In q̄ōne p̄dicta licet alias ɔſuluerim, tñ oportet, vt apertius decla-rentur, vtrū p̄dicti Ang. & Menalcha, qui ſunt fratres cugini d. Pa-ſcutio, & ſic ſunt in ſexto gradu, ſm ius ciuile dicant deſcendētes

1 ex linea p̄rna, vel aui, vt ſic ſm formā ſtatuti † p̄ferant auo m̄rno, vel nō. Ad q̄ declarandū ſciendū eſt, q̄ dicta verba, ex linea p̄rna, licet alias comprehēderent alios aſcendētes ſ. patrē, tñ hoc caſu nō comprehēdunt, qa ſtatutū exprimit ab auo, dū ſubdit, vel aui paterni, & ſic certū eſt, q̄ expreſſum nō cōtinet ſub illo, ſicut di-cimus de pupillari, q̄ nō cōtinet in vulgari, q̄n exprimit. l. cū ex fi-lio. ff. de vulg. & pup. facit. ff. de verb. oblig. l. doli clauſula, & l. ſtipu

a lationes cōmodiſſimū, & ff. de pęnis. l. ſanctio legū. † Vidēdū eſt ergo, qd importent illa verba adiecta, vel aui p̄rni deſcendentes, Ad q̄ dicēdum eſt q̄ dicta verba hoc important ſm cōem vſum loquēdi, q̄ linea aui paterni dicat illa cuius auus p̄rnus eſt caput, & ab ipſo tanq̄ a fonte procedit, vt ff. de verb. ſign. l. pronunciatio. circa fi. ibi, ſicut dicimus, familiam Iuliā, quaſi a fonte quodā me moriæ, &c. Sed in propoſito dicti Age. & Menalcha, non deſcen-dunt ab auo paterno, ſed a proauo: ergo non p̄ōt dici de linea aui p̄rni deſcendete, cū auus non fuerit caput, & fons dictæ lineæ. Se-cundo probat, q̄ mens & verba ſtatuti hæc fuerint, ſic oſtenden-do, ponamus, q̄ viueret proauus paternus, & proauus maternus, certe proauus p̄rnus nō excludit ,pauū m̄rnū. Nam licet proauus p̄rnus ſit ex linea aui, nō tñ eſt deſcēdens, & ſtatutū nō loquit niſi de deſcendētibus ex linea aui p̄rni. Si igitur ipſe proauus paternus nō excluderet proauum m̄rnum, ergo nec iſti deſcēdentes ex eo proauo p̄rno. Itē q̄ verba ſtatuti hoc importēt, probat ſic, poſito q̄ oēs aſcēdētes ſuperiores dicant de linea p̄rna, vel aui paterni, & ſic ēt proauus, & tritauus, & abauus, & ſic linea aui paterni, nō tñ ſequitur q̄ qui deſcēdit a proauo, deſcendent a linea patris, vel aui paterni. Nam proauus in propoſito, eſt caput duarum linearum. Ex qua cunq; igitur deſcendat, deſcendit a proauo: ſed non a linea de qua quæritur, &c. Exempli gratia formemus figuram.

ADDITIO.

• Iacob. Menoch. Corn. conſi. 9. col. vlt. conſ. 198. col. vlt. lib. 3. & conſ. 115. col. 1. lib. 4. Cra. conſi. 330. nu. 5. dixi in conſ. reddito pro Veggio Abbatis Pollicinij, ſeu illorum de Falcinis, Mantuanis.

Gualterius

Gualteruccius Gualterius.

Cola Gualterius

Paſcutius Angelus, & Menalcha.

¶ Hic Gualterius eſt proauus caput duarum linearū. ſ. Gualterio nis, & Gualteruccij aui paterni d. Paſcutij, de cuius ſucceſſione agi tur licet igit Ang. & Menalcha, q̄ ſunt in fine alterius lineę, deſcē-dant a d. Gualterio proauo, tñ deſcendūt per aliā lineā, nō p eam, quæ eſt vel patris vel aui d. Paſcutij, vt aſpectus figuræ oſtendit ad oculum, oēs igitur p̄dicti ſunt de linea proaui, qa oēs deſcendunt ab eo, ſed nō ſunt de linea patris, vel aui Paſcutij, Præterea, hęc de iure probantur ſic. Nō eſt dubiū q̄ Ange. & Menal. cōiunguntur d. Paſcutio in ſexto gradu ex latere, ſunt. n. ɔnepotes patrui magni, vt ff. de grad. l. Iuriſconſultus. § ſexto gradu, Item ſunt Gualteruc-cio auo Paſcutij eorum patruo magno in iiii. gradu, vt in dicto iu re, & in §. 4. ſed illi, qui ſunt nobis cōiuncti ex latere, non ſunt ex linea noſtra, q̄ patet, quia non reperitur primus gradus inter eos qui ſunt ex latere. ff. de gradi. l. 1. & Inſti. eo. in prin. iō aūt nō repe-ritur gradus, qa nō cōtinuant nobiſcū, vt ibi no. & ſic apparet, q̄ d. Ang. & Menalch. nō ſunt de linea patris vel aui d. Paſcutij, cum oēs ſtuum ad illos ſint ex latere. Præterea hoc patet, qa linea ꝓprie dr̄ linea recta ſurſum, & deorſum, non aūt ex latere, vt ff. de gradi. l. Iuriſcōſultus. §. ſunt & ex lateribus. Ex hoc patet, q̄ l. fi. C. de bo mater. q̄ dicit, q̄ auus, & proauus ſunt ex linea materna, non facit ɔ iſtā partē, qa licet ſint ex linea materna auus, & proauus, non tñ

1 alij deſcēdentes ab auo, vel proauo, vt eſt probatū. † Sed prædictis obſtat, q̄ appellatione aui continet proauus. ff. de verb. ſig. l. ſocē-ri, & l. generi. & ff. de poſtu. l. cui eorū. §. 1. ſicut ēt patris noīe cōti-neſ auus. l. iuſta interpretatione, de verb. ſig. Ad q̄ dico, q̄ huic ſi-gnificationi repugnat cōis vſus loquendi, q̄ attēditur in ſtatutis. l. librorū. §. q̄ tñ Caſſius ff. de leg. 3. Præterea, vbi hoc reperiſ. eſt ex interpretatione, vt d. l. iuſta ĩterpretatione, q̄ interpretatio non hēt locū in ſtatutis, nec in legibus, vbi ꝓferſ. nō in fauorem ipſius, ſed incidēter pp aliud, vt ff. de ritu. nup. l. palā q̄ſtū. §. hoc capite, alias eſt in l. lege Iulia. Ex qbus ɔcludit d. Actū auū m̄rnūm ſuccedere in oībus bonis paternis, & m̄rnis, alijs oībus prorſus excluſis. Bar.

CONSILIVM LVI.

1 *Teſtamentum, in quo præteritus eſt filius, qui non ſperabatur, nec erat tem pore teſtamenti, quia poſt teſtamentum capit vxorem, ex qua habuit fi-lium, vtrum ſit nullum, & rumpatur per ortum filij.*

a QUIDAM [a] Cōdidit teſtm̄, & ſibi hēdē inſtituit eccleſiā, ſeu locū religioſum, nulla filij poſthumi habi-ta mētione, q̄ tpe cōditi teſti, nullos habebat filios, nec vxorē, & in fine dicti teſti dixit. Et hęc eſt mea vltima voluntas, & teſtm̄, q̄ & q̄ valere volo iure, & vi teſti, vel codicillorū. & cuiuslibet alte-rius vltimæ voluntatis, tā canonū, q̄ legum, caſſando, & irritando oē aliud teſtm̄, & diſpoſitionem a me hactenus factam, & poſtea

1 vxorē duxit, & filios procreauit. † Quærit, nūquid legata, & fidei-cōmiſſa in dicto teſtō relicta, & maxime dicta hæditas, vt ex fidei-cōmiſſo peti poſſit. In Chriſti noīe amē. Viſis p̄ſcto, & allegatio-

b nibus ſubtiliter factis in q̄ōne propoſita, dico ego Bar. [b] de Saxo-ferrato ſuper primo puncto, q̄ rupto teſtō ex cā p̄teritionis poſt-humi, de quo teſtator nō cogitauit, qa vxorē non habebat, legata nō debenſ, p auth. ex cā. C. de lib. pre. & in corpore vnde ſumiſ. Et ſi hoc caſu iura antiqua remanent incorrecta, probaſ primo per l. ſi vnq̄. C. de reuo. don. vbi donationes inter viuos, q̄ ſunt validæ, & nituntur volūtate duorū, reuocātur pp ſuperuiuētes liberos, de q̄b. nō cogitauit, vt ibi: multo magis legata q̄ ſimiliter ſunt do nationes, vt l. legatū eſt donatio. ff. de leg. 2. & nituntur voluntate vnius, hoc ēt corroborato per Cano. ēt in relictis, & donationi-bus ad pias cās, vt 17. q. 4. can. fin. Pręterea, hoc ſic probatur. De iu re antiquo teſtm̄ militis non rumpebatur ex cā p̄teritionis, ſicut hodie p Auth. ex cā, nō rumpiſ legatiſ, tñ illud ſic interpretatum eſt, q̄ intelligat de illo milite qui prætérijt filiū, ſciens ſe illum ha bere, vel ſciens vxorē prægnantem, ſecus ſi ignoraſſet. C. de milit. teſt. l. ſicut certi, & l. cū in vtero, ita in propoſito d. auth. ex cā. quæ dicit, teſtō rupto ex cā præteritionis, remanent legata, intelligi de bet de præteritione facta a ſciente, ſecus, ſi ignorauerit. Præterea hoc probatur ex corpore vnde ſumiſ d. auth. vt cum de appel. co gno. §. ſin aūt hæc obſeruata non fuerint, per quē tex. apparet, præ-dicta eſſe vera, aſſignaſ ibi cauſa. ſ. ne liberi falſis accuſationibus ɔdemnentur, vel circumſcriptionē aliq̄ in parentū ſubſtantijs pa-tiantur, &c. hoc q̄ dicit, ne liberi falſis &c. refertur ad filiū exhæ-redatum, vel pręteritū, inſerta tñ falſa cā, & non vera. & q̄ ſequiſ, vel circūſcriptionē aliquā in p̄arentū ſubſtantijs patiātur, dēt intel ligi de eo, q̄ præterijt filiū, vel poſthumū ſcienter. ſ. ſciens vxorem eſſe prægnantē, & hoc indicat verbū, circūſcriptionē. Nā circum-ſcribere, eſt aliquem ſcienter fraudare. ff. de in integ. reſtitu. l. 1. & ibi no. in gl. ſuper verbo, circūſcriptus, & ſic non habet locum in eo, qui ignorabat vtrum vxorem habiturus eſſet, vel non. Appa-ret igiſ manifeſte, q̄ iura antiqua, q̄ dicebāt, rupto teſtō legata nō deberi, remanent incorrecta, ſi filius pręteritus eſt a patre ignorā-te ipſum viuere, & ita poſſunt intelligi opiniones eorum, q̄ hoc tenent, & hoc verum eſt, vt ſcripſi. Concludo igiſ in p̄nti q̄ōne, legata non deberi. Super ſcd̄o puncto de illa clauſula, volo vale-re iure teſti, vel codicillorū ſaltē, dico idem, qd̄ ſ. videlicet, q̄ eius vigore non debentur legata, nec ad hunc caſum hæc verba porri-guntur, p ea quæ ſ. dicta ſunt, & alle. &c. Ego Bar. a Saxoferrato,

Ego

ADDITIONES.

a T. D. Quidam. Adde, q̄ hoc conſilium Bar. ſm ar. Peru. eſt in 3. par. vlt. voluntatū, in conſ. 19. & eſt in 1. vol. conſ. vbi eſt infraſcripta ſubſcriptio Io. Cal.

b Dico ego Bar. Adde q̄ hanc opi tenet Bar. in aut. ex cauſa. C. de lib. præt. & in l. 1. 6. q. ff. de iure codicil. & in conſ. 331. incip. Lapus fecit teſta. vol. 1. & ibi ſcripſi. & ita conſulendo conſuluit Alex. conſ. 41. 1. vol. incip. viſo tenore. & Franc. de Are. in conſ. 34. incip. quatuor dubia. & conſ. 49. in conſ. 66. & in conſ. 93. in-cip. viſo legato. & in conſ. 168. eleganter & ſubtiliter. & Bal. in conſ. 30. in 1. vol. c. clauſula co. & in conſ. 240. in 1. vol. qui vltimus paſſus. & in l. fi. C. de cod. & Anton. de Canario in conſ. 394. in cauſa ſer. Maximi de Racaneto. & iſta eſt ve-ra opinio, & ita conſului in cauſa Antonij Lucæ de ſancto Conſtan. vbi pleniſſi-me ſcripſi contra Bar. & poſtea conſului p opinione Bar. & vide Iaſ. in auth. ex cauſa. & in l. tale pactum. § fi. de pac. & Ale. in d. aut. ex cā. & ibi ſcripſi, in addi.

Digitized by Google

Ego Io. Cal. decretorū Doct. quia ponitur in themate, ꝙ teſtator tpe teſtī non habebat vxorem, nec filiū, non eſt veriſiſe, ꝙ ſperaret hēre filios, & ſic non pōt dici exhæredatio, vel ꝑteritio eius, de quo nō erat ſpes, vt ff. de iniu. rup. & irri. teſt. l. nā & ſi ſub ꝯdōne. & extra de deſpon. impu. c. ad diſſoluendū. cum ſi. Si moreret igit̄ proles, & nō expectaret, & rumpit̄ in totū, & ſic non obſtantibus his verbis, ꝙ voluerit valere &c. non pōt peti hæreditas a ſubō, ſic nec pſit peti legata a fideicommiſſario in dicto teſtō relicta ad inſtar eius ꝙ no. C. de reuo. don. l. ſi vnq̃. Pro hoc facit rō l. cū quis. ff. de cond. cā data, & cā non ſequuta, & l. ſenatus. vet. nec dubitauerunt Caſſiani. ff. de do. cau. mor. cum concor. & quaſi videtur expreſſum in Longobarda de ſucceſſionibus. l. ſi quis ſe deſperauit. Et prædicta teneo, & ſigillum appono.

CONSILIVM LVII.

1 *Hæres vtrum teneatur ad reſtitutionem fructuum perceptorum ex re legata monaſterio conſtruendo antequam conſtruatur.*

a Quidam Ser Martinus[a] Bonauenturę de Combiate ciuis Floren. in ſuo teſtō diſpoſuit, & iuſſit conſtrui vnum monaſterium, in quo mandauit includi certū numerum monialium, & dicto monaſterio conſtruendo legauit multa bona, ꝑ hæc verba, & legauit dicto monaſterio conſtruēdo talia poderia, &c. Et deinde ſibi hæredem inſtituit d. Hermelinā, & quendam alium. quo teſtatore mortuo, dicta d. Hermelina inſtituta poſſedit bona hr̄ditaria, & pcepit fructus bonorum legatorum dicto monaſterio conſtruendo, per tres annos, vel plures, & iſto medio tpe impetrauit a diœceſano terminum, vltra tp̄s anni datū a ſinodali ꝯſtōne, vel iure, ad exequendam vltimam voluntatem, videlicet terminum dictorum trium ann. mādauit iſt, qđ inchoaretur dictum monaſterium ad 15. menſes, demum dicta dilatio adhuc prorogata fuit, & demum diœceſanus, ſeu eius vicarius in terminum vltimo prorogatū canonice elegit, & nominauit abbatiſſam dicti monaſterij conſtruēdi, & eidem abbatiſſę, & monaſterio conſtruendo aſſignauit poſſeſſiones, & bona legata dicto monaſterio, & elegit 12. puellas futuras moniales. Et demum acceſſit conſenſus hæredis, & executorum ad hæc. & inuētus eſt, & deputatus authoritate diœceſani, & per hæredem & ꝑ executorem locus alterius monaſterij iam conſtructi, cum in loco per teſtatorem deſtinato conſtrui tunc non poſſet, & extitit dictæ abbatiſſæ, & conuētui dictus alius locus deputatus. Modo eſt quæſtio de fructib. bonorum legatorum dicto monaſterio quod repræſentatur in teſtō, videlicet de pceptis per do. Hermelinam hr̄dem a tēpore mortis teſtatoris, ante deputationem loci huius, & ante electionem abbatiſſæ, & monialium prędictarum, ad quē
1 videlicet debeant ꝑtinere, † vtrum ad monaſterium, an vero ad hæredem, qui pcepit antequam monaſterium, quo ad conuētus eſſet creatus, & antequā hic locus eſſet huic conuētui, & viris deputatus. In qōne prædicta conſtat valere legatum factū monaſterio conſtruēdo. l. ſeruus. ff. de ali. & ci. leg. & ff. de lib. cau. l. ſeruos. ſed de fructibus rerum legatarum pceptis antequā monaſteriū cōſtruatur, eſt dubitatio ꝑcedens, an ꝑtineant ad monaſteriū poſt conſtructionem, an vero ad hr̄dem? Et ꝙ ad hr̄dem nō ꝑtineant, eſt caſus in d. l. ſeruos. ff. de lib. cau. prout eſt ibi litera negatiua, q̃ eſt cōis lr̄a, & hoc tenet gl. C. de fur. l. ſi nondum. licet Pet. ibi ꝯdicat, vt Cy. refert. ſed cōis lr̄a eſt negatiua. Poſito tn̄, ꝙ ibi eſſet litera affirmatiua, & dn̄ium bonorū legatorū eſſet hr̄dis, tn̄ fructus debēt eſſe monaſterij poſt conſtructi. nam oīs caſus eueniens, licet abſq; culpa hr̄dis, ꝑ quem monaſterij conſtructio impediat̄, non impedit quin poſtea monaſterio ꝯſtructo, fructus oēs medij tpis monaſterio debeant̄, caſus eſt expreſſius in ſimi. C. de iis quib. vt indig. l. cum Sillanianum. Præterea, in iſtis relictis ad pias cās, re ipſa abſq; aliqua interpellatione, ꝑ hr̄dem non implentem mora ꝯhitur. l. cum vero. §. apparet. de fideicom. li. ſtatim ergo hr̄s cū potuit, fuit in mora, & ꝑ ꝯñs tenet̄ ad fructus. Præterea hoc vr̄ expreſſum eadem l. cum vero. §. idem Imperator. vbi dr̄, ꝙ nulla dilatio quantacunq; fortuita huic relicto ad pias cās debet nocere, quo minus habeat oīa, ac ſi ſtatim voluntas teſtatoris fuiſſet impleta. Præterea, hoc eſt expreſſum in Auth. de ec. ti. §. ſi qs ædificationem. vbi dr̄, ꝙ ſi venerabilis domus intra annum nō ſit ędificata, nec poſſit ita de facili ædificari, tn̄ dēt emi vel conduci aliqua domus, vt interim voluntas teſtatoris ſeruet. Ita hic, hr̄s qui non poterat monaſterium conſtruere, debuit interim in aliqua domo empta, vel conducta dn̄as tenere, vel fructus ibi cōſeruare ad vtilitatem monaſterij conſtruendi. Et ꝑ hoc apparet, ꝙ dilatio quæcunq; data eſt ab ep̄o, non dēt prodeſſe hr̄di, vt faciat fructus ſuos. Nā dilatio illa eſt circa conſtructionem monaſterij tn̄, non circa alia, q̃ hr̄s interim debebat facere, vt voluntatē defuncti impleret. Itē, qa ſ. dictum eſt, quocūq; modo dicta dilatio intelligat̄, et ſi eſſet lata a lege, non intelli̇r per eam præiudicari monaſterio poſt conſtructo, quin interim non percipiat omnes commoditates medij temporis, vt ſuperius eſt probatum. Bart.

CONSILIVM LVIII.

a Ex parte Hr̄dis dr̄, fructus non deberi monaſterio, quia pcepti antequam monaſteriū eſſet in rerū natura, ergo anteq̃ dies legati veniret, vel ceſſerit, ergo hr̄di ceſſit, vt l. ſi ita relictū. §. Pegaſius. ff. de leg. 2. & qđ no. Mod. in l. fi. §. fi. C. cō. de leg. hoc ēt ꝯuincitur rōne. Nā fructus nō ꝑtinēt legatario, niſi aut diſpōne teſtōris aut ex ꝯñ. a dn̄ij rei legatæ. l. Herennius. ff. de vſur. aut rōne moræ. l. fi. C. de vſu. & fru. le. cū ſi. ſed neutrū ē i hoc caſu ꝓpoſito. Nā dn̄m hr̄e nō potuit res, q̃ nondum erat in rerū natura, de ecc. ædif. ca. i. Itē nec hæres fuit in mora, cū nō haberet cui daret, vel ſolueret. ff. de le. ꝯmiſ. l. ſi fundum. §. fi. & ff. de vſur. l. pecuniæ. in fi. nec in ꝯſtruēdo monaſterio pp dilationē iuris, & pp ꝓrogatiōnē factā a diœceſano. Ex aduerſo dubitatur, fructus deberi a tpe mortis teſtōris, qa legatum eſt pure, nec conſtructio monaſterij, q̃ eſt de futuro, facit conditionem, ꝯſiderata perſona repſentata in hoc legato qa videtur legatū Deo, q fuit cū legatū, & q repſentatur in piis legatis, & in piis actib. & qa qđ relinqtur Deo, vr̄ relinqui eccleſiæ, & eſt in Auth. de ecc. tit. §. ſi quis in noīe magni Dei. no. per Dy. Inſti. de act. §. ſic itaq; i fi. & donec nō ſubeſt determinata pſona legatarij, dēt pcipere ep̄s ꝓ his q futuri ſunt legatarij, ar. l. ſi quis ad declinādū. C. de epiſ. & cle. Nā ſi relin quæretur in redēptionē captiuorū, ēt ſi nullus eſſet tunc captiuus, perciperet ep̄s pro futuris captiuis, tanq̃ pſona repræſentans legatarios. Præterea, licet iſtud legatum nō videret̄ eſſe purū, & pn̄s, & interim non ſit cui q̃rit, tn̄ hr̄s dēt ſeruare fructus interim pceptos monaſterio conſtruendo, & ei dare, cū erit cōſtructum. Nā dies cōſtructionis nō expectatur, nec ineſt fauore hr̄dis, ſed ex neceſſitate & gratię rei gerendæ, qa reqritur tp̄s ad ꝓbationē fiti, & tp̄s, qđ interponitur, gratia ipſis rei interponit̄. l. vt fiat. ergo fruct⁹ medij tpis non debent cedere lucro heredis, ar. l. ſi ita relictū. §. Pegaſius. 2. in. ff. de le. j. & eo. ti. l. cū pr̄. §. curatoris. Præterea, licet hæres habeat dilationem ad conſtruendum monaſteriū, nō tn̄ ex cōſequentia hēt dilationem ad præſtandum legatum. Nā interim ꝑt creari rector monaſterij ſeu conuentus, vel interim pōt creari œconomus, vt gubernet bona legata pro monaſterio futuro, vel interim ꝑt dari ep̄o rōne ꝓ futuro conuentu. Nam reb. fortunæ ꝓuideri pōt in ꝑparatione. l. ſi ſeruitus impoſita fuerit. §. futuro. ff. de ſer. vr. præ. & præparatio valde conueniebat rei gerendę. Nam cum curandum eſſet collegium monialium, expectabatur res q̃ ſtatim quod eſt ꝓducta, exigit vn̄ viuat ex pceptis fructib. Nā percipiendos expectare nō pōt. Nā vt ſic loquar, iſtud corpus naſcitur cum dentibus, & ſtatim q̃rit cibum. Ergo prouiſio eſt apta negotio & fructuū ꝯſeruatio ꝓcedere videtur ex mēte illius, q hoc monaſterium fieri mandauit. Sic ēt damus curatorem vētri, vt prouideamus futuro partui: Sic ēt damus curatorē hr̄ditati interdū, vt ꝓuideamus futuro hr̄di, ergo non incōuenienter hoc caſu œconomus potuit dari, vt pciperet &c. Præterea, hr̄s fuit in mora poſt annū, vt in Authē. de ec. ti. §. ſi aūt hr̄s. ergo fructus dēt hr̄e a die mortis defuncti, vt eo. titu. §. ſi aūt legatum ab aliquo relingt̄ ad pias cās &c. nō obſt. prorogatio termini ꝑ diœceſanū a lege ſine miniſterio hominis. Præterea, hæc prorogatio licet excuſaret hæredem a pęna, nō tn̄ dēt ſibi cedere ad lucrū pcipiēdum cū aliena iactura. ar. l. 2. §. ſi qs a principe. ff. ne qđ in loco pub. Grā. n. hr̄di facta nō dēt monaſterio eſſe dānoſa. Et iō quo ad fructus ex tunc ſaltē pcipiendos dēt hēre monaſterio ꝓcreato, & indultū tpis pp calamitatē heredis factā ad eius poſtulationē, licet tueatur eū a pęna iuris, tn̄ nō dēt monaſterium lædere in quantitate debita, ar. C. qui bo. ce. poſ. l. fi. in fi. C. de ꝑci. Imp. off. l. quoties. Ex quib. videt̄ inferri, quod aut hæres dēt fructus pceptos ex tpe mortis teſtatoris hucuſq;, aut ſaltem pceptos ab illo anno citra, quo ꝑ eū ſtetit quo minus conſtrueret, licet non fuerit in mora pp dilationē indultā a dięceſano. nā licet tale indultū ꝓdeſſet ad euitandū pœnā, vel vſuras q̃ ſunt pęna, nō tn̄ dēt ꝓdeſſe in acquiſitione fructuū, qa non eſt par rō dāni vitandi, & lucri captandi. Et ſic videt̄, ad id quod ex ordine no. in d. l. quoties. maxime quia hoc lucrū capit̄ ꝯ naturalē ęquitatē, vn̄ cum aliena iactura. Pręterea vr̄ ꝙ ep̄s, vel vicarius ep̄i, non potuerit dare dilationē hr̄di ad ſoluēdū legatū, qa nō eſt ſibi conceſſum legē condere, vel hmōi facere, niſi maiori magiſtratui, de quib. ſm Ia. de Are. & Gul. de Cun. nō eſt ep̄s, vt ſolet tractari in l. 1. ff. de of. pręt. Nec ēt ipſe maior magiſtratus poſſet dare dilationem debitori ad ſoluendum, qa hoc ſoli principi ē reſeruatum, vt no. Gul. in l. 1. ff. quod quiſq; iu. licet gl. ibi ſvelit ſentire ꝯtra. in hoc vltimo dicto beneficio vim inter prorogare dilationem temporis ſtatuti ſimplici executori, & hoc de facto, & de iure forte faciunt, & facere poſſunt ep̄i, & dare dilationē ipſi debitori, quod non videtur poſſe facere in illis legatis maxime q̃ haberēt diem adiectū a teſtatore, vel a iure, prout eſt in legato fabricæ monaſterij, ac etiam in legato facto ipſi monaſterio ꝑ dicta iura. Et hoc caſu non dr̄ poſſe diœceſanus iſtud tempus prorogare, maxime ita vt dilatio afferat monaſterio damnum fructuum rei legatæ. Dom. Fran. de Albergotis.

ADDITIO.

a Th. D. Quidā ſer. Martinus. Adde quod hmōi conſi. ſm ordinem Peruſi. eſt in 3. pa. vlt. vol. in conſi. 10. & alias inci. caſus ſuper quo conſilium petitur talis eſt, quidam ſer. Martinus, & alias inci. in q. prædicta.

ADDITIO.

a Th. D. Ex parte. Adde, quod huiuſmodi cōſiliū eſt d. Fran. de Alb. de Are. qui cōſuluit ſuper eodem. caſu, pro quo conſuluit Bar. conſi. præced. & vide ibi.

CONSILIVM LIX.

a **Videtur**, a ꝙ dictũ relictũ ſit in diẽ tacitũ. i. cũ conſtructũ
fuerit. Nã añ ꝯſtructionẽ nõ eſt legatarius ĩ rerũ
nã. vt ff. de verb. obl. l. vbi añt. §. illud dubitationẽ. Sed interim añ
ꝯſtructionẽ res legata eſt hr̃dis. l. ſeruos. ff. de le. ciã. Si igiť res legata
eſt hr̃dis, & fructus interim percepti, vt l. Hærennius. ff. de vſu. In
ꝯ̃trariũ vr̃ ꝙ qq̃ hæc dies inſit ex rei nã, qa ante ꝯſtructionẽ nõ eſt
legatarius in rerũ nã, vt ſ. dictũ eſt. Tñ hoc tp̃s ſeu dilatio eſt in fa-
uorẽ legatarij, vt ipſa res interim videať in eſſe. i. ꝯſtruať. Nam &
ſi impuberi legatũ ſit, cum erit pubes, intelligiť fauore legatarij
tp̃s adiectum. ergo multo fortius qñ ipſa ſubſtantia deducendi rẽ
in eſſe, & pducendi cauſat dilatare legatũ, vt videatur dictum tp̃s
eius fauore adiectum, & quotieſcunq; dies adijciť fauore legata-
rij, fructus medio tp̃e pcepti dẽnt reſtitui legatario, licet facti ſint
hr̃dis. Nam hr̃s capit eos medio tp̃e, & mediũ eſt in fauorẽ legata
rij. & ideo eos reſtituere dẽt, licet ex rꝫa iuris ſint facti ei⁹. l. ſi ita re
lictum. Pegaſius. de le. 2. Præterea, impedimentum, quod a nã, vel
a lege ĩducit, nõ dẽt pIudicare legatario. Nã qñ teſtõr eſt occiſus
non dẽt adiri hr̃ditas anteq̃ vindiceť mors defuncti, ſi tp̃s interim
intercedat, & fructus interim capianť, vindicata morte teſtatoris
res legata cum fructib. medio tp̃e pceptis danť legatario. l. cũ Sil-
lanianum. C. de his qb. vt indi. hær. auf. & ad Sill. ſic intercedente
lIpſũ tp̃s propter ꝯſtructionẽ ex rei nã. nã hoc tp̃s nõ dẽt pcedere
ad vtilitatem hæredis, & dãnum legatarij, igitur fructus reſtituat.
Præterea, ſi ſtipuler domum mihi ꝯſtrui, iſta ſtipľo eſt pura, tñ ex
re ipſa dilationẽ capit, vt agere nõ poſſim añ tp̃s quo conſtrui po-
terit. ſic hoc legatum purum vr̃, licet differatur petitio vſq; ad cõ-
ſtructionem, vt ff. de verb. obli. in l. interdum pura. Nicolaus La-
pi de Florentia prędicta ſubſcripſit, &c.

ADDITIO.

a Th. D. Videtur. Hoc conſi. eſt do. Nic. Lap. de Floren. qui conſuluit prout Bart. in conſi. præced. 57. & ponit opi. ſuam ſuper dict. fructib.

CONSILIVM LX.

a **De fructibus** a pdictis p hr̃dem pceptis, credo ꝑ per-
cepti non ſolũ a tp̃e aditionis hr̃ditatis,
ſed p ipſum pceptis de bonis legatis tp̃e mortis teſtõris monaſte
rio ꝯſtructo dari, ſiue reddi dẽnt. Vr̃. n. mihi, ꝙ hmõi legatum nõ
ſit proprie cõdõnale, vel modale. ꝙ tñ vr̃ trahi retro, ſm̃ quod in-
nuit gl. ff. quemad. ſerui. amit. l. is cui. §. fi. licet multum ꝯ̃dicat. ff.
ad Sillan. l. 1. §. ſerui. nec vr̃ dictum legatum pprie in diem, ꝙ añ
diei euentum non tranſit ad legatariũ. ff. de vſufr. leg. l. Sẽpronius
Attalus. Sed inſpecta intentione teſtõris fauore eccľe pt̃ dici pu-
rũ, iõ ſequiť ꝙ dixi, vt bñ pbať. ff. de leg. j. l. ſi tibi hõ. §. cũ ſeruus. &
de fur. l. a Titio. & ꝙ ibi no. & p Cy. C. de vſufr. le. l. fi. Nec obſ. mo
naſterium ꝯſtruẽdũ, nõdum fore ꝯſtructum, & ſic is, qui nõ erat,
non põt dici legatarius, extra de cõſt. c. cũ acceſſiſſent, cum ſi. Et
qa legatum ſub ꝯdõne caret effectu ante purificatam ꝯdõnem.
ff. de ver. ſig. l. cedere diẽ. & in cle. cũ ei qdẽ. de ꝓceſ. pb. Et interim
dñium eſſet hr̃dis. Nam omiſſis pluribus, quæ dici poſſent, & dif-
fuſe, ẽt hoc caſu ſi diceret hoc legatũ ꝯdõnale, ſ. ſi monaſterium
ꝯſtruať, q tñ proprie nõ eſt ꝯdõ, ſ. cõſiſtẽs in inſidijs fortunæ, imo
monaſteriũ neceſſario eſt fiendũ, ſi adeſt poſſibilitas, & per epm
In la ꝓcedenda de illo ꝯſtruendo. Credo tñ talẽ, & adita hr̃ditate
debere cẽſeri monaſterium cõſtructum fore, & hoc pp teſtato-
ris intentionem. Pro modo ſufficiant iam dicta, licet in hoc arti-
culo, ſuper quo maiores conſil. nihil didici, multa poſſent ſubti-
lizari. Ioan. Cal. Bon. decretorum Doct.

ADDITIO.

a Th. D. De fructibus. Iſtud conſ. eſt Io. Io. Cal. de Bon. ſup fructibus, qui cõſuluit vna cum Bar. in eadem met cauſa, vt ſupra, in conſi. 57. & ponit opin. ſuam.

CONSILIVM LXI.

1 *Teſtm̃ ſi eſt cõfectũ p publicũ notariũ, ẽt ſi teſtes ſint mortui, faciat fidem.*
2 *Teſtamentũ inter liberos ualet, ſi appareat quodcunq; uolũtatis indicium.*

a **Viſo** Teſtõ a pdicto, & his q̃ geſta ſunt, cũ filiæ ſeminæ inſti-
tutę ĩ d. teſtõ dicãt teſtm̃ aliuę valere, Bñdict⁹ vero Pe-
trucij nepos, q̃ Bñdictus fuit nat⁹ tp̃e Manucij ſui aui dicit teſtm̃
ñ valere, q̃riť qd iuris. Ad q̃ rñdeť, ꝙ licet qñ teſtm̃ in ſcriptis, & tẽ
pore quo teſtm̃ aperiť, teſtes nõ ſup ſint, poſſit forſitan teſtm̃ dici
1 nullũ † eſſe, tñ in propoſito dicendum eſt indubitanter teſtm̃ va-
lere duab. rõnib. Prima, quia d. teſtm̃ ſic ſignatum fuit ſcriptũ ma
nu publici notarij, & ſic valet, licet teſtes nõ ſupſint. Ita determi-
b nat gl. b ff. quẽad. teſt. aper. l. 2. in prin. glo. in verbo, publicũ. ibi, dũ
dicit, niſi ſit p manũ publicã ſcriptũ, &c. vbi eſt expſſum, & oẽs te
2 nẽt illã gl. † Scđa rõ eſt, qa iſtud teſtm̃ eſt factũ inter liberos, inter
quos valet, ſi apparet quodcunq; voluntatis iudicium, ẽt ſi nõ ſit
voluntas perfecta, vt C. fam. ercisc. l. fi. & C. de teſta. l. hac ꝯ̃ſultiſ-
ſima. §. ex imperfecto. Cum igitur nunc inter liberos ſit cõtẽtio,
quantum ad eos teſtamentum eſt validum ſine dubio. Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. Viſo teſtõ. Iſtud conſi. ſecundum ordinem Peruſ. eſt in 3. parte vlt. volu. in conſi. 33. & pro conſi. Bar. alle. And. Bar. in l. 2. in prin. in addit. Bar. inci. quodam, ff. quemadmo. teſt. ape.

b Determinat glo. Adde, ꝙ illam glo. alle. Bar. in l. 1. C. de teſt. & ibi no. & Sal. dicit illam glo. eſſe ſing. ſed adde ſimilem, in l. 4. fin. in verſi. oſtenditur. quæ incipit, id eſt, oſtendere.

CONSILIVM LXII.

Ex facto proponitur. Salimbertus. Vide ſ. cõſ. 52. quod hic duplabatur.

CONSILIVM LXIII.

1 *Relictum filia ad arbitrium talis, an ſit purum.*
2 *Verbum, placuerit, quomodo intelligatur.*
3 *Relatiuũ iunctũ uerbo futuri tẽporis, quãdo faciat condõnẽ, & quãdo non.*
4 *Filius hæreditatem matris non adiens, an tranſmittat.*
5 *Mater negligẽs petere tutorẽ filio, & curatorẽ uẽtri, an priueť hæreditate.*
6 *Auth. ex cauſa, an conſeruet pupillarem ſubſtitutionem.*
7 *Verba, ſine aliqua diminutione, appoſita in ſubſtitutione, important dire-
ctam ſubſtitutionem.*
8 *Verbum, quandocunque quando faciat ſubſti tutionem.*
9 *Verbum, ſuccedat, & uerbum, ad alia poſſe peruenire, an faciant directã
ſubſtitutionem.*
10 *Subſtitutio compendioſa continet directam pupillarem.*

a **In** Qõne a propoſita viſo puncto ipſius, & diligenter inſpecto,
oriũtur multa dubia. Primo, an teſtm̃ valeat. Secũdo, poſito
ꝙ valeat, qs ſuccedat. Tertio poſito, ꝙ valeat, qs ſuccedat in bonis
& hr̃ditate pdicta. Ad primum dr̃ & allegať, ꝙ teſtm̃ ñ valeat, qa
filiæ feminæ, S. C. & I. nõ fuerũt inſtitutę in aliquo, cũ illi q debue
1 runt declarare dotes earum, nõ declarauerũt, † & ad hoc pbãdũ,
arguiť ſic. Qñ aliqd ꝯferť in arbitriũ alterius ꝯdõnaliter, illo non
arbitrãre, relictũ nõ valet, vt l. 1. in prin. ff. de le. 2. Sed hic ẽ hmõi,
ꝙ pbať, qa relatiuũ iũctũ verbo futuri tp̃is eſt in hoc teſtõ. ſ. q̃ di-
cẽt, ergo eſt ꝯdõnale. In ꝯ̃riũ, qñ dos relinqiť filię ad arbitriũ alte-
rius, illud legatũ intelľr purũ nec hẽt aliquã ꝯdõnẽ, vt d. l. 1. a. rñ.
ff. de le. a. Sed ita eſt in propoſito. dixit. n. teſtõr: itẽ reliqt cẽtũ filiæ
2 ipſius teſtõris, illã q̃titatẽ dotis q̃ dicẽt, † & declarabũr pdicti, & q̃
eis placuerit. No. ꝙ dicit, placuerit, ꝙ intelľr in arbitrio boni viri.
l. Thais. §. ſorore. ff. de fideic. l. Cõcludiť ergo, ꝙ dictũ relictũ fuit
b purum. Ad primum rñdeťb primo, ꝙ tũc eſt verũ, ꝙ relatiuũ iun-
3 ctũ verbo futuri tp̃is † facit ꝯdõnẽ, qñ referť ad ſubſtãtiã legati, ſe-
cus ſi in ſubſtãtia legati a teſtõre poniť p forma: Qualitas aũt in al
terius arbitrio ꝯmittiť, vt l. 2. de hær. inſt. ibi, ex partib. quas adſcri-
pſero. licet. n. partes nõ adſcribanť, tñ inſtõ valet. Ita in propoſito,
poſito ꝙ teſtõr dixerit, relinquo tali filiæ meæ dotẽ, nec adiecerit
q̃titatẽ, ſine dubio valeret. l. cũ poſt. §. gener. ff. de iu. dot. & ꝙ ibi
no. ff. de leg. 3. l. ſi filiæ. & ff. de iu. do. l. q̃ro. Præterea, hoc dẽt dici
de neceſſitate in caſu iſto, qm̃ in eo quod relinquiť filiæ vſq; ad le-
gitimã, nulla põt apponi ꝯdõ. Vnde poſito, ꝙ verba ſonarẽt in cõ
dõnẽ, tñ põt illa ꝯdõ amoueri, p l. qm̃ in priorib. C. de inof. teſ. Cõ
cludiť ergo, ꝙ dictum relictũ p dote, & inſtõ fuerit facta pura, &
ſic teſtm̃ ſit validũ. Secundo dubitať, poſito ꝙ teſtm̃ valeret, quis
ſuccederet. Ad ꝙ rñdetur, ꝙ ſuccederet d. Ioãna. ꝙ probatur ſic,
hr̃ditas pr̃is non adita nõ tranſmittit, ſm̃ opi. gl. in l. ſi infanti. C. de
iu. deli. ſm̃ q̃ opinionẽ aſs conſuluit collegium ciuitatis Floren-
4 tiæ, in ciuitate Aſſiſij. Sed ex dicta narrõne facti non proponitur,
ꝙ dicti filij, qui ante deceſſerint, hr̃ditatem adiuerint, ergo ipſi hæ
reditatẽ paternam non tranſmiſerũt ad matrem. Remanet ergo,
ꝙ dicta d. Ioãna, tanq̃ ſola ſuccedẽs ab inteſtato, ſuccedit pr̃i ſuo.
Nec põt dici aliud in matre, p l. apud hoſtes. C. de ſuis & l. qa tenẽ
do illam opi. q̃ tenuit collegiũ Florentinũ, illud eſt verũ ibi ideo,
qa pr̃ deceſſit apud hoſtes, & ſic vr̃ deceſſiſſe prima hora captiui
tatis, ſecus ſi deceſſit apud nos, & filius nõ adiuerit. Ita dicit Ia. de
Bel. in qõne diſputata p eum, q̃ ponit in Auth. de triẽ. & ſemiſ. in
5 prin. † Præterea, ex facti narratione non pponitur matrem dicto-
rum filiorum ſuſcepiſſe tutelam, inuẽtariũ feciſſe, & lrĩme admi
niſtraſſe. Et ſic poſito, quod alias fuiſſet ad eã deuoluta, iõ p iſtã
negligentiam petendi tutorẽ legitime dẽt eſſe hr̃ditate priuata,
vt ff. ad Ter. l. 2. §. ſi mater. & ibi no. in gl. ſup ver. nec lrĩma. Præte
rea dictæ filiæ poſthumæ dicta mater curatorem ventri dare non
petijt, pp ꝙ eſt ab hr̃ditate dictæ poſthumæ repellẽda, vt d. l. 2. §. ſi
mater. ver. quid ſi cũ prægnans. ad Ter. Cõcludit ergo poſito ꝙ d.
M. deceſſerit inteſtatus, dictæ ſuę vxori de bonis ſuorum filiorum
pmortuorũ nihil debetur, ſed eis in totũ ſuccedit do. Ioãna filia d.
M. & hoc ſi ponať, ꝙ d. M. & dictis eius filijs debeat ſuccedere ab
inteſtato, poſito ẽt ꝙ dictum teſtm̃ eſſe ruptum ex cã pteritionis,
adhuc inſurgit dubium, vtrum ſubſtĩõ pupillaris, q̃ teſtator fecit
6 in dicto teſtõ dictis ſuis filijs, remaneat firma, † p auth. ex cã. C. de
lib. pt. q̃ dicit, ꝙ rupto teſtõ ex cã pteritionis, cætera firma manẽt.
Et glo. ff. de vulg. & pup. l. 1. §. ſubſtituere. dicit, ꝙ hodie ſubſtĩõ fir
ma remanet, per d. auth. ex cã. Dy. ibi dicit ꝯ̃trarium, dicẽs, quod ibi
loquitur tñ in his, quę ſine inſtĩõne valere ꝑſũt, vt legata, fideicom
miſſa, quæ poſſunt relinqui ab inteſtato, & ſic illa auth. ſm̃ eum,
non loquitur in pupillari ſubſtitutione. Alij tenent d. glo. ꝯ̃ Dyn.
quia ẽt tutelæ confirmantur per d. auth. ex cauſa. hoc dicitur ex-
preſſe

ADDITIONES

a Th. D. In qõne. Adde ꝙ illud conſi. ſm̃ ordinem Peru. eſt. in 3. par. vl. vol. in cõſi. 41. & illud pro conſi. Bar. alle. Ale. in l. 1. & in l. centurio in ti. de vulg. & pupil. & And. de Bar. in l. 1. in 1. addit. Bar. C. de imp. & alijs ſubſti.

b Ad primum reſpondetur. Ac de Bar. in l. Sticham. in prin. & ibi vide apo. ff. de le. 1. & vide per Ale. in l. 1. ff. de vulg. & pup. & in l. centurio eo. tit.

Digitized by Google

preſſe in corpore vnde ſum.nir,vbi dr. ꝙ tutelarum dationes fir-
mæ remanẽt,& iſtud eſt fauore filij, ita ẽt conſeruãtur ſubſtõnes
pupillares,cum fauor ſit filij,vt decedat teſtatus. Præterea probat
ſic. Hodie cõſeruãtur legata p d.auth.ex cã.ita olim ↄſeruabantur
p edictum ſi qs omiſ.cau.teſta.ſed ſubſtõnes pupillares conſerua-
bant,vt l.2.§.plane.ff.de vulg.& pup.ergo eodem modo conſerua
bũtur tabulę pupillares per d.auth.ex cauſa. Pręterea in d.auth.ex
cauſa.dr,cætera firma permanẽ ,ſed ſub iſta appellatione veniunt
tabulę pupillares.qui plures liberos.§.fi.de vul.& pup.& l.nam ꝙ.
§ qui compulſus.ff.ad Treb.& in iſta opi.eſt Iaco. de Are.in d.l.t.
ſubſtituere.de vul.& pup.& do. Old.& omnes Mod.vnde poſito,
ꝙ dictum teſtamẽtum non valeat.tamẽ valet ſubſtõ pupillaris, &
hẽt eũdem effectum,quem hẽret,ſi teſtamẽtum eſſet validũ. Ter
tio vidẽdum eſt,poſito ꝙ dictum teſtamẽtum valeat, ꝙ mñ non
obeſt ꝙ non petijt tutorem,vel ꝙ hæreditas non fuerit adita,vidẽ
dum quis ſuccedat. Conſiderato puncto prædicto,& ſubſtõne fa-
cta filijs in dicto teſtõ paterno. Ad quod inueſtigandum ſciẽdum
eſt, ꝙ ſubſtõ do. Ioannis eſt in tempore pupillaris, quod apparet,
7 † quia teſtator ſubſtituit per hæc verba,& eos inuicem ſubſtituit,
ita ꝙ tota hæreditas ipſius ſine aliqua diminutione deueniat in
alium ſuperuenientem,&c. Ex eo enim quod dixit,eos inuicem
ſubſtituit,apparet ꝙ continetur pupillaris directa.l. iam hoc iure,
& l. Lucius.ff.de vulg.& pup. Item ex eo ꝙ dicit,tota hęreditas,&
ex eo quod dicit,ſine aliqua diminutione,apparet ꝙ uoluit ſubſti
tuere pupillariter, qa per nullam aliam ſubſtõnem quam per pu-
pillarem,poteſt hoc fieri,ergo apparet, ꝙ voluntas ſua fuit ſubſti-
tuere directo,eſt ergo voluntas teſtatoris probata legitimis conie
cturis,quæ matrem excludunt,vt C.de mil.teſt.l.in teſtõ.in fi.& ibi
no.& C.de impub.& al.ſubſt.l.precibus,& ibi no.in glo.ſuper ver.
8 omnimodo.& incip.imo ex tacita pupillari.† Item ſubſtõ facta fi
lijs maſculis,ſi omnes decederẽt ſine filijs qñcunque, ꝙ ſuccedat
quęlibet filia fœmina,ẽt ſi poſthuma fuerit,vna cum do.Io.ſua fi-
lia æqualibus portionibus,& ꝙ de dicta hæreditate nihil poſſit p-
uenire in aliquam perſonam,niſi in dictas filias fęminas, ſimiliter
fuit directa pupillaris,quod apparet,primo p eadem verba,dum
dixit,ꝙ nihil aliud poſſit puenire. Præterea Io. An.in c.ſi pr.de reſ.
9 lib.6.in nouella,tenet,† ꝙ verbum,ſuccedat,ẽt ſi eſſet ſimplr poſt
tum,trahat ad directam pupillarem intra tpa pupillaris ętatis,p d.
c.ſi pater.vbi tex.dixit expſſe,ꝙ verba obliqua trahũtur ad directã
pupillarem,ẽt ſi mr eſt in medio,p quod cõmunis dubietas,& oĩs
ↄrietas nrorum Doctorum eſt ſublata,ſaltem ĩ terris eccłæ,ſed ci
uitas Aſiſij eſt in terris eccleſiæ,ergo,&c. dicta ergo S. ſ.poſthu-
ma,& C.& I.ſucceſſiſſent ex ſubſtõne d.Io.inſtituto,ſed do.S.po-
ſthuma fuit excluſa ante Io. quia ante Ioã. hæredem inſtitutum.
Itẽ dicta C.fuit excluſa à ſucceſſione d. Io. qa mortua antequam
ipſa hæreditatem adiret. Reſtat ergo,ꝙ d.Ioã.ex vigore dictæ ſub-
ſtõnis in totum ſuccedit do.Io.cum portiones aliorum ſibi accre
ſcant,l.ſed ſi plures,in prin.ff.de vulg.& pup.& ſic mater omnino
excluditur.ſed poſito,ꝙ d.C.& D.I.ſucceſſiſſent dom.Io.ex uigo-
re dictę ſubſtõnis,cum do.C.ſit mortua,videndum eſt qd iuris de
hæreditate d.C. Ad quod dicendum eſt, ꝙ ſubſtõ facta ipſi C.dẽt
intelligi directa pupillaris, ſilr ex præſumpta voluntate defuncti,
quia ei ſubſtituit ſororem ſuam dicti teſtatoris filiam,quam veri-
ſilr voluit præferri matri ipſius C.vt not.per gl.in d.l.precib.in vlt.
gl.& per Docto.videlicet,per Cy.in l.fi.C.de inſt.& ſubſt.ergo ex
hac præſumpta voluntate excluditur mater,ſecundum omnes,ꝙ
tenet Io.An.in d.c.ſi pater.in nouella,& probantr per tex.d.c.ſine
10 dubio.† hæc enim compẽdioſa indiſtincte continet directam pu-
pillarem,& ſic hic mater excluditur,& ſuccedit d.C.pro dimidia
d.Ioã.pro alia dimidia filij Colæ ſecundum formam teſtamenti.
Sed poſito,ꝙ dicta ſubſtõ fuerit fideicommiſſaria,quod in verita
te non eſt, vt dictum eſt,videndum eſt in quo ſuccedat dicta ma-
ter d.C.nam de ſubſtõne facta Io.nullo modo poteſt dubitari, qn
fuerit directa pupillaris,vnde ſolum de hæreditate d. C. vidẽdum
eſt. Et conſtat d.C.habuiſſe in bonis ſuis,primo dotem ſibi relictã
a patre,& in dicta dote ſuccedat mater vſq; ad legitimam do.C.
& reſiduum veniret in fideicommiſſum. Item,ſi diceretur d. C.
ſucceſſiſſe dom. Ioã.quę bona cum fuerint oblata per eam etiam
dicto teſtatori, venirent in fideicommiſſum , & totum dẽtur do.
Io.& filijs do.Colę.l.qui fundum.§.qui filios.ff.ad l. Falci. Conclu-
ditur ergo,quod dicta mater,a ſucceſſione bonorum,& filiorum
dicti Matthæi omnino excludatur, & quod conc edendo quicqd
concedi poſſet,non poſſet ſuccedere d.C.niſi ſumendo de relicto
dotis,&c. Bart.

CONSILIVM LIIII.

Quidam Nomine Lapus Vannis,&c. In nomine domi
ni Amen. in qõne prędicta illud quod alias in
ſimili,& quod auditores meos docui,& quod in ſcriptis meis,q̃ li
teris redegi, hoc modo ſcribo, & conſulo, videlicet, ꝙ ex vigore
dictorum verborum ſi non valet,&c. Reliqua ſubiunge ex conſil.
235.ĩ.vol.1.nam hic duplabantur ad verbum.

CONSILIVM LXV.

1 *Hæreditas matris non adita per infantem,an tranſmittatur ad amitam pa
ternam,& an tanquam non adita pertineat ad auunculum.

a In qõne a pdicta dubium eſt,cum hæreditas materna nõ ſit adi
ta p dictum infantem,nec p alium ex pſona eius,vtrũ dẽatur
1 auæ paternæ,† an vero auunculo fratri matris,q hoc petit tãq̃ hrs
matris,hoc eſt examinandum,cũ glo.in l.1.C.de his qui ante apt.
tab.dicit,ꝙ ſicut hæreditas parentis non adita non trãſmittitur ad
liberos,ita ad parentes,per l.ge apud hoſtes.C.de ſuis & le.cuius
ↄrium tenent Doc.quia caſus eſt in l.2.C.ad Orfi.& ad Tert.l.2.§.
ſi quis ex liberis,in quibus ↄrium eſt expreſſum. Nõ ob.d.l.apud
hoſtes.qa ibi loquitur in filia quæ patri remanſit ſua.vt ibi dr. Sed
mater nõ hẽt hęredem ſuum,& in hac opi.ſemper fui, qa cum le
ges hoc expreſſe dicant, nec reperiatur correctum ſpecialiter, &
expreſſe,hoc dicere non debemus,vt C.de appel.l.præcipimus.in
fi. Et ita videtur mihi de iure. Bar.a Saxoferrato.

ADDITIO.

a Th.D.In qõne. Adde quod hoc conſi.Bar.ſm ordinem Per.eſt in 3. parte vlt.vol.
in conſil. 48.& in 10.volu.conſi.& de materia huiuſmodi conſilij,vide plene per
Doct.in l.ſi infanti.C.de iure delib.& ibi do.Iaſ.

CONSILIVM LXVI.

1 *Relictum oĩum bonorum,habet vim inſtõnis hæredis,nullo alio inſtituto*
2 *Fideicõmiſſarij executores,nullo alio inſtituto hærede,obtinẽt locũ hæredis.*

a Nicolaus a fecit teſtm̃,l quo plura legata reliqt, vltimo
ſic diſpoſuit,oĩa vero eius bona voluit dari, &
diſtribui per ſuos fideicommiſſarios illis hoſpitalibus, & alijs mi-
ſerabilib.pſonis,quibus eiſdem placuerit. ita ꝙ dẽant dare,& con
uertere in opus cuiuſdam capellę &c.& facit ſuos fideicommiſſa
rios P.& M.Querif,cũ in d.teſtõ nõ reperiat aliqua hrdis inſtõ,ni-
ſi vt ſ.dr,an dictum teſtm̃ ſit validum. Ad ꝙ rñ.p teſtm̃ valet.&il
1 la uerba,oĩa eius bona &c.hñt p hrdis inſtõne. † Nam relictum
oĩum bonorum,eſt inſtituto hęredis,ſi alius in teſtõ non eſt inſti
tutus,vt no.ff.de hær.inſ.l.bis verbis.& in Auth.de hęr. & Fal.§.ſi
b vero nulla.in gl.ſuper ver.relictis. Præterea,aſſignatio b portionis
bonorum facit inſtõnem hęredis,licet non exprimat inſtõ.l.r.in
fin.de hær.inſti.ergo eadem rõne,aſſignatio omnium bonorum.
Pręterea de hoc eſt tex.expreſſus,extra,de teſt.c. cum tibi. vbi dr,
quod non ur decedere inteſtatus qui bonorum ſuorum diſpoſi-
2 tionem alieno commiſit arbitrio,& ſic non eſt inteſtatus,† & ſic
c videtur inſtõ,quæ eſt caput teſti,& dñ fideicommiſſarij c & execu
tores locum hęredum obtinẽt,vt ibi no.p Inno.& probatur. C.de
epiſ.& cler.l.nulli.& l.ſi quis ad declinandam. Pro hoc facit C.de
pact.l.licet. Ego Bar.a Saxoferrato legum Doct.

ADDITIONES.

a Th.D.Nicolaus. Adde quod illud conſi.ſecundum ordinem Peru.eſt in 3.par.vlt.
vol.in conſi.10.& pro conſi.Bar.alle. Ale.in l.Centurio.ff.de vul.& pu.& in cõſi.
51.in 7.vol.cuius initium eſt,in cauſa præſenti,& in l.alio, in prin.in 2.addi. Bar.
ff.de ali.& cib.leg.
b Th.D.aſſignatio portionis. Adde Bar.in l.Centurio.ff.de vulg.& pup.in l.ſi qs,ff.
de leg.1.& in diſp.ſua inc.filium adultum,& plene per Alex.in d.l.Cẽturio. & in
conſi.11.in 6.vol.in caſu præſenti,& vide apoſt.in l.his verbis.ff.de hære.inſt.
c Th.D.p.Fideicommiſſarij. Adde Bar.in l.alio.ff.de alim.& cib.le.cum concord.de
quibus per Ale.ibi in add.inci.no.ad notata,& ibi ſcripſi.& per Ale.in d.l. Cen-
turio.& in d.conſi.51.in 7.no.

CONSILIVM LXVII.

1 *Legatarius poteſt propria authoritate ingredi , & cum iudicis licentia,in*
poſſeſſionem rei legatæ ſi a nemine poſſidetur.
2 *Vi codicillorum an quis poſſit immitti in poſſeſſionem beneficio l.ſi.C.de edi.*
di. Adr.toll.
3 *Intellectus ad l.ſi.C.de codicill.*

a Quidam a fecit teſtm̃,& poſtea codicillos , & cũ teſtm̃
hẽri non poſſit,nec ſciri qs fuerit inſtitutus hæ
res,vigore codicillorũ fuit petiũ ſe immitti in tenutã,& corpora-
lem poſſeſſionem rei contẽtę in dictis codicillis p ſyndicum mo
naſterij S. Lucię,nondum adita hæreditate.poſtea pendẽte litigio
fuit adita hrditas p dictum monaſterium,impugnat dictũ mona-
ſterium non poſſe aliqd ↄſeq exiſtẽs codicillis. Scdo impugnat,
& dr,qd vr renũciatum teſtõ,& hęreditati,& legatis ſibi relictis ĩ
teſtõ ex petitione facta ſiu p codicillis. Tertio,vtrum dicta poſſeſ-
ſio terreni ſpectet ad monaſterium,vel ad fratres minores,vel ad
ſororem teſtõris,vel ad quem. Quarto poſito,ꝙ dicta petitio non
pcederet añ aditam hrditatẽ,nũqd dictum monaſterium teneat
reficere expẽſas dictæ dñę,poſito ꝙ dicta petitio non dirigat ↄ ali
q̃ pſonam,licet in iudicio dicta dña fuerit citata ad petitionẽ par-
tis,& iudicis. Et primo viſo teſtõ,& codicillis,qd dẽat ex pdictis p
cipere monaſterium,& qd d.domina Agnes,ꝙ dẽat fieri immiſ-
ſio in poſſeſſionem ſm formam petitam apparet,qa legatarius pt
1 ingredi † in poſſeſſionem rei legatę, ſi a nemine poſſideat ſua au-
thoritate, multo magis dẽt iudex licẽtiam concedere. Nõ obſ. ꝙ
dicta dña Agnes dicat ſe poſſidere,qa dicit ſe poſſidere tanq̃ lega
taria ex teſtõ, vt apparet ex teſtõ p eã pducto. Sed i dicto teſtamẽ
to ſolum fructus poſſeſſionis ſunt relicti,;& ſic eſſet vſufructuaria
poſito quod dictum legatum non eſſet reuocatum . Sed vſufru-
ctuarius

ADDITIO.

a Th.D.Quidam fecit. Adde quod huiuſmodi conſ.Bar.ſecundum ordinem Peru .
eſt in 3.par.vlt.vol.in conſi.11.& pro conſi.Bar.alleg And.Bar.in c.cum eſſes.de
teſt.& in l.1.in 5.q.in add.Bar.ff.de iure cod,

Digitized by Google

ctuarius non poſſidet, niſi nāliter tantum. l. nāliter. ff. de acqu. poſ. igitur ciuilis poſſeſſio durat, & ſic illius ciuilis vacantis, & a nemine poſſeſſæ, ſine dubio dēt dari poſſeſſio hæredi, nec rōne nālis, q̄ ipſe poſſet aſſerere ſe habere, poterit fructus percipere, quia non p̄ſtitit cautionem de vtēdo fruendo arbitrio boni viri, & ſic non po
a teſt vti frui, nec facere fructus ſuos &c. † Preterea dictum monaſterium eſt hæres ſcriptus in re certa, & nullus alius eſt vlt inſtitutus, & ſic hr̄ loco vlis hæredis, vnde ex authoritate l. fin. C. de edi. diui Adr. tol. debet mitti in poſſeſſionem. Nec obſt. ſi dicatur, illa loqtur quando ꝓducitur teſtamētum, non qñ ꝓducuntur codicilli, qa illud eſt verum, ſi eſſet inſtitutus hæres qdam homo natus, q non pōt inſtitui, niſi in teſtō. Sed qñ inſtituitur pius locus, tunc ſufficiunt duo teſtes, ſm iura canonica, vt in ca. relatum. 1. extra de teſt. ſicut de iure ciuili ſufficiunt duo teſtes in teſtō militis. l. diuus ff. de mil. teſt. & ſic apparet, ꝙ in codicillis, in quibus ſunt quinque teſtes, locus pius poteſt inſtitui, vt l. militis codicillis, in princ. ff. de teſ. mil. ſi in codicillis poteſt inſtitui, ergo in codicillis poteſt dari bonorum poſ. facit extra de ſucceſ. ab inteſt. c. fin. cum ſi. Preterea apparet dictum teſtm̄ nō abolitum in ꝑſītia ſex teſtium ꝯfectum ergo ex vigore dicti teſti pōt fieri miſſio, vt d. l. fi. Nec obſ. ſi dicat̄, ꝙ dictum teſtm̄ non fuerit ab initio ꝓductum: nam in codicillis productis fiebat mentio de dicto teſtō, vñ modo poteſt ꝓduci ad decſonem p̄dictorum, & primæ portionis, & ēt iſta cā. ſ. teſti p̄t cūmulari p̄dictæ cauſæ codicillorum, vt l. edita actio. & ibi not. C. de edē. Nec poteſt dici, ꝙ actor dēat condemnari in expēſis, vel ꝙ debeat dari noua dilatio, nam ex vigore primæ petitionis reus poterat eſſe inſtructus, qa in eo fiebat mētio de dicto teſtamento, ergo &c. vt no. gl. in d. l. edita & qa ipſe debitor erat inſtructus, hēbat dictum teſtm̄, ꝙ apparet, qa ꝓducit eum. Cum igitur babuerit, ſibi nō debuit edi. l. 2. ff. de edē. Super ſecundo, quo quæritur, an petēdo ex codicillis videat̄ renunciatum ex teſtō, indubitanter dicendum eſt, ꝙ non, vt ff. de pe. hær. l. Lucius. ff. de inoffic. teſt. l. mr̄. nec poſſet monaſterij ſyndicus renunciare iuri cōpetēti ipſi monaſte
3 rio. † Nec ob. l. fi. C. de eod. quia ibi loquitur, qñ quis diceret eandē ſcripturam valere iure teſti, & codicillorū, ꝙ eſſe non pōt, ſed hic ſunt aductſę ſcripturæ, ergo &c. vt ibi no. per Doct. Super tertio dicendum eſt, ꝙ dicta verba non faciunt hr̄ditatem condōnalem. l. Męuia. ff. de manumiſ. teſta. Sed poſito, ꝙ eſſet condōnalis inſtō, huic hæredi inſtituto dēt dare bonorum poſſeſſionem, vt l. 2. §. ſi ſub condōne. ff. de bono. poſ. ſm tab. Super quarto non dubium, quin legatum datum in teſtō poſſit adimi in codicillis, quia legata p̄t adimi nuda voluntate. l. 3. in fin. cum l. ſeq. ff. de adim. leg. & de cond. inde. l. 2. §. 1. & ſuper ver. ſed & ſi poſt. verum, ſi dicta poſſeſſio ſ̄ eſſet ad monaſterium, dicēdum eſt, ꝙ dicta poſſeſſio ſpectat ad monaſterium, & monaſterium debet de ſua manu aſſignare fructus legatarijs, vt verba codicillorum dn̄t. l. fundi Treb. ff. de vſufr. leg. & no. in l. ſi ita. ff. de vſuſ. Bar.

CONSILIVM LXVIII.

1 *Filia prohibita per ſtatutum ſuccedere ab inteſtato, prohibetur & nepos.*

a QVÆRITVR * An nepos ex filia dotata p̄teritus ab auo materno poſſit expugnare teſtm̄, & ab inteſtato ſuccedere; non obſtante ſtatuto prohibente filiam dotatam ſuccedere pr̄i ab inteſtato. In Chr̄i nomine amen. dico, ꝙ cum fuerit p̄teritus nepos ſine cā ab auo mr̄no, & ſic poteſt expugnare teſtm̄ ꝙ de iure communi admitti dēt, vt in auth. nō licet, & in auth. ex cā. C. de lib. præt. ꝑ ea quæ ibi no. & in corpore vnde ſumitur. Præterea in §. exhæredatos, in Auth. de hęr. & Falc. Sed cum de iure municipali filia teſtōris dotata ꝓhibeatur ſuccedere ab inteſtato pr̄i ſuo, dico, ꝙ ex mēte iſtius ſtatuti intelligitur prohibitus ēt ne-
2 pos † iſte filius filiæ dotatæ, quod probo. Ex hoc concludam magnam copiam allegationum, q̄ fieri poſſent in ꝯtrium. Nam quoties prior in gradu excludit̄, non ꝑꝑ mortem, vel repudiationem, vel ꝑꝑ delictum, vel ingratitudinem, quę non prorogat̄ in deſcendētes, ſed excludit fauore eius, cui ſuccederetur, uel alterius, tunc excludūtur deſcēdētes. exemplum in vſib. feudorum ſub rub. qui da. ſeu. pn̄t. c. 1. §. hoc aūt notādū. vbi filia excluſa, excludit ēt filius ꝑꝑ dictā rōnem. Sed mēs ſtatuti vr̄ eſſe p̄ponēdi maſculos filiab. dotans, ne patrimonium, & diuitiæ deueniāt ad extraneos, ſed potius familiarum dignitas ſalua ſit, & in diuitiarum honeſtate ſeruetur, ꝙ Reipub. intereſt, vt l. 1. §. pe. ff. de ven. inſpi. & bene facit ille tex. cum exponi dēat, familiarum. i. agnationum, vt ibi no. gloſ. & probatur in l. pronunciatio. §. commuui iure. ff. de uer. ſig. Pro qua ratione ne ad extraneos deueniat, bene facit l. libertus, qui ſoluēdo. ff. de bo. lib. quod magis poteſt in filio, quam in ipſa filia, qa eadem eſt ratio, & maior. & ita per dictam rationem cōſulo ego Bar. Et idem ego Franc. Tig. de Piſis.

ADDITIO.

a Th. D. Quæritur. Adde ꝙ iſtud conſilium Bar. eſt in 3. par. de vltimis vol. ſm ordinem Peru. conſi. 55. & pro conſi. Bar. poſuit totum conſi. de verbo ad verbum do. Vita de Gambanis Neap. in ſuo tract. clauſularum, in rub. qñ filia repellitur a ſucceſſione ſtatutorum, vel. item idem Bar. in alio conſi.

CONSILIVM LXIX.

1 *Verba directa, & obliqua, & communia, quæ dicantur.*
2 *Coniuncti verbis, qui dicantur.*

a PATER Fecit * teſtm̄, in quo inter cætera poſuit hęc verba. videlicet, in oīb. aūt bonis ſuis mobilib. & immobilib. iurib. & actionib. tam pn̄tib. quam futuris. ſ. d. Bart. & Matth. eius filios, ſibi æqs portionib. vles hr̄des inſtituit. Et ſi contigerit ipſum ex dicta dn̄a Simona, aut ex aliqua vxore ſua lr̄ima filios hr̄e peruenietes ad lucem poſthumos, aut medio tp̄e natos, ſi maſculus, aut maſculi fuerint, ipſum, vel ipſos cum p̄dictis Bar. & Matthęo, vel altero, q ſuperuiueret, ſibi ęqualib. portionib. hæredes inſtituit. Si aūt fœmina vna, vel plures, ipſam, & quamlibet earum in florenis aureis quingintis ſibi hr̄des inſtituit, iubēs ipſam, vel ipſas eſſe contētam, vel ꝯtētas, & ſi qs filiorum ſuorum maſcul. tam natorum, q̄ naſciturorū, vel poſthumorum in ann. 30. ſuæ ętatis deceſſerit ſine liberis, vel ſi deceſſerit in pupillari ætate, ſubſtituit ei pupillariter, vulgariter, & ꝑ fideicommiſſum ſupſtites maſculos, vel eorū filios in ſtirpes, & nō in capita, ꝙ ſi oēs filij ſui maſculi, non exiſtentib. aliqb. ex eis filiis, deceſſerint, in eo caſu voluit totam hr̄ditatē ſuam deuenire, & deuolui in dn̄am Simonam vxorem ſuam p̄dictam ꝓ vna parte, ſi & donec vidua erit, Philippam eius teſtōris filiam ꝓ vna ſcda portione, & Lapam alteram ſuam filiam ꝓ vna tertia portione. & in alijs filias ſuas naſcituras ſingulas pro ſingulis portionib. Et dn̄am Soram eius ſororem ꝓ vna alia parte, & dn̄ā Ioānam alteram eius ſororem ꝓ reliqua portione diuidēda inter p̄dictas æqs portionib. Cōtigit aūt, ꝙ poſtea teſtōr deceſſit relictis dictis Bar. & Matthæo pupillis filijs ſuis, ac relicta dn̄a Ioāna ſorore dicti teſtōris. Deinde moritur dictus Bar. factus pubes, ante fi a 5. ann. ſuæ ætatis, facto ꝑ ipſum teſtō, in quo ſibi hęredem īſtituit d. Matthæum eius fratrem. demum deceſſit do. Matthæus in pupillari ętate adita hr̄ditate pr̄is, ac ēt fraterna, remanente dicta do. Ioanna amita ſua, & remanēte auo ſuo mr̄no. Auus p̄dictus vult venire ad ſucceſſionem dicti Matthæi ab inteſtato, d. Ioanna uult uenire ad ſucceſſionē eiuſdē ex teſtō ueluti ſubſtituta. Quęrit̄ qs ipſorum in ſucceſſione p̄dicta ſit potior. Itē q̄rit̄ poſito, ꝙ d. Amita nō poſſit venire niſi ex fideicōmiſſaria ſubſtōne, an partes ſubſtitutorum delatæ ex iure accreſcēdi, vel alio iure deueniant ad d. Ioānam. Item q̄rit̄, cū ex forma ſtatuti excludat̄ mr̄, & auia a ſucceſſione filiorum, & nepotum, eo mō excludat̄ auus mr̄nus? Rogamus igit̄ quatenus p̄dictis oīb. in cōſideratione reductis & plene deliberatis, videre placeat qd ſētitis, &c. In noīe dn̄i Ieſu Chr̄i, amen. In q̄one p̄dicta ſm ea, de quib. quæritur. Primo videndum eſt, an ſubſtō illa facta ſecundo loco. ſ. ꝙ oēs filij, ſit directa pupillaris, vel fideicommiſſaria? Circa ꝙ primo videndum eſt, an ſit pupillaris ex vigore cuiuſdam repetitionis quæ induc eret̄ ex eo, qa in p̄cedēti capite dictum eſt. ſ. ſubſtituit vulgariter, pupillr̄, &c. Ad quod rñ. ꝙ nō, qa p̄dicta verba ſunt annexa præcedenti capiti ſubſtōnis, & iuxta ipſum caput poſita ſunt, non aūt ſunt verba ꝑ ſe poſita inter duo capita. Hoc ꝓbatur. ff. de lib. & poſth. & no. C. de lib. præt. l. 1. Præterea cum alię pſonæ ſint ſubſtitutæ in ſecundo capite, aliæ, in primo, non dēt intelligi facta repetitio, vt ff. de condi. & dem. l. quæ ꝯdō. 2. i fi. & ꝙ no. de leg. 3. l. in repetendis. Videndum eſt ergo, vtrum ex ſignificatione verborum dēat dici pupillaris directa, vel fideicommiſſaria. Ad quod ſciendum eſt, ꝙ doctrina cōmunis ſe hēt, ꝙ iſta ſubſtō compendioſa, ſi qdem fiat ꝑ verba mere directa, vt hr̄s eſto, dr̄ directa pupillaris in tp̄e pubertatis, ſi per verba obliqua, vt reſtituatur, & ſic tunc eſt vere fideicommiſſaria ſi ꝑ verbum commune, vt ꝑ uerbum, ſubſtituo, tūc ſunt opi. gl. in l. p̄cib. C. de impub. & al. ſubſt. Azo in ſum. eo. tit. Dy. & multi alij canoniſtæ tenēt, ꝙ oī tp̄e ſit fideicommiſſaria. Iac. de Ar. & Cy. aliter dn̄t in d. l. p̄cib. ꝙ hic examinare non regnt magnitudo eorū, qb. ſcribimr, tamen quia in propoſito caſu teſtator non eſt uſus aliquo dictorum uerborum, ſed uerbo, deuenire, & verbo deuolui, vidēdum eſt, vtrum iſta verba ſint directa & obliqua, vel commu
1 nia. Dico in ꝓpoſito, † q̄ illa dn̄r verba directa, q̄ diriguntur ad ipſum ſubſtitutum, ita vt de manu ſua capiat, vt C. de fideicom. l. cam q. & ibi no. gl. ſuper verbo, Filię morerētur. ſed illa dn̄r obliqua uerba, quæ diriguntur ad ſubſtitutum, ſed ad alium, ita ꝙ ſubſtitutus dēt ab alio petere, & de manu alterius capere, ut probatur in d. l. cam quam, vbi ponit̄ vterq; caſus, qñ verba ſunt adeo generaliter prolata, ꝙ p̄nt uerificari, ſiue ſubſtitutus capiat de manu ſua directo, ſiue ab alio. Exemplum ponit gl. in d. l. p̄cib. in uer. fideicom. & tūc dn̄r uerba communia. Nūc ad ꝓpoſitum, uerba deuenire, & ꝑuenire, & ſimilia, ſunt apta, ſiue qs capiat directo, ſiue ꝑ fideicommiſſum, ut C. de hær. inſt. l. hr̄ditatem, & ff. de hær. uel act. uē. l. 1. §. ꝑuenire, & de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. hęc uerba, facit ue le. 2. l. Lucius Titius teſtō ita cauit. §. filiam. Idem ur̄ dicendum de uerbo, deuolui, ꝙ ſit uerbum commune, qd hēt eādem ſignificationē ſicut deuenire, ſed qñq; reperit ī dicta ſignificatione. l. emācipatus, ī pri. ff. de legi. hr̄d. uſt. ibi. ſucceſſio deuoluit̄, &c. & de iur. deli. l. ſi mutanti. §. ſi uero. ibi, hæreditates ad eum deuolutas, &c. tamen

ADDITIO.

a Th. D. Pater fecit. Adde, ꝙ hoc conſi. ſm ordinem Peruſ. eſt in 3. par. vlt. vol. in cōſi. 62. & de iſta q̄one vide ꝑ Bar. in l. 2. §. vl. . . . ff. ad Tert. Bal. Pa. de Ca. & omnes D. c. in l. illam, C. de col. & ibi dn̄s meus dominus Pet. Cor. in l. maximum vitium, C. de lib. præt. & in conſi. 232. in 3. vol. pro deciſione.

Digitized by Google

men, quia dicta verba ſunt imperſonaľr ꝓlata, arbitror dicta verba eſſe cõia, ꝑ ea q̃ dixi. Remaneamus ergo in ꝑcedẽti opin. qualiter intelligi debeat, ſed q̃ opi. ſit vera, poſito tñ, ꝙ verior ſit opi gl. & cõis, ꝙ talis compendioſa facta ꝑ verbũ cõe ſine diſtinctione tpis ſit fideicommiſſaria omni tpe, tñ illud debet intelligi, niſi de mẽte teſtõris illud appareat aliquib. lẽtimis coniecturis, ꝙ voluerit facere ſubſtõnẽ directã intra tpa pubertatis, vt dr̃. C. de teſt. mil. l. in teſtõ. in fi. & ibi no. ſed in propoſito apparet lẽtimis cõiecturis teſtatorem voluiſſe ſubſtituere directo ĩtra tpa pubertatis, ergo &c. Iſtæ aũt ꝯiecturæ apparent ex eo, qa teſtõr dixit, volo totã hr̃ditatẽ ſuã deuenire, & deuolui, &c. No. ꝙ dicit totam hr̃ditatem, hoc.n. non poterit fieri ꝑ fideicõmiſſariã ſubſtõnẽ, qm̃ tũc filius deduceret lẽtimam iure, & forte Trebellianicã ſic nõ haberẽt ſubſtituti totã. Vr̃ ergo voluiſſe directe pupillariter ſubſtituere, cum citra ius pupillaris ſubſtõnis tota hr̃ditas non veniret. facit C. de teſta. l. non codicillum. de acq. hær. l. pro hr̃de. §. Papinianus. de reb. dub. l. quoties. cũ ſi. Alia ꝯiectura eſt vicinitas ꝑcedẽtis ſcripturæ, in qua verbum cõe, ſubſtituit, &c. fuit declaratum vulgariter pupillr̃, &c. eodem modo in ſequẽti, iſta verba cõia intelligũtẽ declarata, & hoc non erit ex vi repetitionis, vt dixi in princ. ſed magis ex vi declarationis verbi ambigui. l. q filiabus. in prin. de leg. 1. & l. ſi ſeruus pluriũ. §. fi. eo. ti. Nec obſt. ꝙ in qbuſdã legib. reperiẽ, iſtud verbũ, totam & ſile, & tñ eſt fideicõmiſſaria, qa illud, qñ teſtator vſus eſt verbo mere obliquo, vel ſubſtituit maiori, vel extraneo, in quo non cadit directa pupillaris. Sup eo vero, ꝙ ſcdo loco q̃riẽ poſito ſine ꝑiudicio, ꝙ d. Amita non poſſit venire niſi ꝑ fideicõmiſſum, an partes cęterorũ accreſcãt ei vel nõ tãq̃ nec re, nec verbis ꝯiũctæ. Circa ꝙ dico manifeſtũ eſſe ipſam non eſſe re ꝯiunctã pp ſeparationẽ portionis. l. re cõiũcti. de leg. 3. & l. triplici. de verb. ſig. Sed dico abſq; dubio cũ cęteris fore cõiunctã verbis, ꝑ copulã, &, q̃ cęteris ꝯiungiẽ. l. ſi ita qs hr̃s. de hære. inſtit. & d. l. re ꝯiuncti. & l. triplici. & licet multi ex dictis ſubſtitutis ponanẽ ſolute tñ non impedit ꝯiunctionẽ, vt l. triplici. ſed copula vltimo loco poſita in oĩb. ꝑcedẽtib. vr̃ appoſita. l. cum in in teſtõ. §. hæc verba. ff. de hær. inſti.

2 Præterea, vt magis intelligẽtes loquamur. illi † ſunt ꝯiuncti verbis, q in eadẽ oꝛone ponũtur, & vno ſermone coniungũtur. ſic ẽt illi dr̃ diſiuncti verbis, q diuerſis orationib. ponũtur, & diuerſis ſermonibus ſeparanẽ. Iſtud ꝓbat tex. ad literã. C. de cadu. tol. l. vnica. § his ita. ver. hæc ita tam varie. ſed in teſtõ, de quo agiẽ oẽs ſubſtituti ꝯiungunẽ vno ſermone, & vna oratione. Oĩa. n. illa noĩa ſubſtitutorum determinant illa verba infinita, deuenire, & deuolui, & ſic patet eos eſſe coniunctos verbis, & ſic ius accreſcẽdi hẽt locum. Sup eo vero, quod tertio loco quæritur, an ſicut excludiẽ mr̃, ita excludaẽ auus maternus. Iſta qõ eſt multum dubia. Nã ſi qs uerba dicti ſtatuti diligenter ꝯſideret illud ſtatutũ vr̃ habere virtutẽ ſolũ excluſiuã, ſ. ꝙ mr̃ excludat extantibus ꝑſonis nominatis in ſtatuto, nec vr̃ habere inductiuam. ſ. ꝙ illæ perſonæ nominatæ in ſtatuto, quibus extantibus mr̃ excluditur admittantur non. n. hoc ſtatuto diſponitur. Ex hoc vr̃, ꝙ matre excluſa, veniãt alij de iure cõi. ſed de iure auus maternus præferẽ, ergo, &c. ꝑ hoc vr̃ caſus. ff. ad Tertu. l. 2. §. fi. Præterea vr̃, ꝙ ſtatutum non recipiat interpretationem extenſiuã ad alias ꝑſonas, q̃ ibi nominatæ ſunt, ẽt ex idẽtitate rõnis. l. ſi vero. §. de viro. ſol. mat. cũ hoc ſtatutum ſit ꝯ ius cõe, ergo, & c. l. quod uero. & l. ius ſinguiare. ff. de le. licet aľr videatur dicere gl. in l. quæ pp neceſſitatẽ. de regu. iu. Finaľr tñ in qõne prædicta puto auũ maternum excludi, & ꝑſonas noĩatas a ſtatuto ad ſucceſſionẽ vocari. Ad hoc aũt oñdẽdum dico, quod dictum ſtatutum non hẽt ſolum uirtutẽ excluſiuã mr̃is, & aui, vt verba expreſſe dicunt, ſed hẽt ẽt virtutem inductiuã, vt ꝑſonæ agnatorum in ſtatuto nominatæ admittantur ad ſucceſſionem ꝯtemplatione agnatorum noĩatorum in dicto ſtatuto: ſed qñ aliqua diſpõ fit contemplatione alicuius, licet in eum verba diſpoſitiua non dirigant, tñ ex illa diſpõne competit ius agendi. l. ſeruo legato. §. ſi teſtõr. & l. filius. §. diui. de le. 1. & l. fideicõmiſſa. §. interdum. de leg. 3. & quod no. C. de fideic. l. quoties ab oĩbus. Ita in ꝓpoſito ex uigore iſtius ſtatuti ur̃ diſpoſitum, ꝙ illi, quorũ cõtemplatione mr̃, & auus excludũtur, admittãtur. Et ſic gradus eorum eſt in ſucceſſione potior mr̃na, & vigore huius ſtatuti hñt actionẽ. Ex hoc ꝯcludiẽ, ꝙ ſi gradus eorũ eſt potior gradu mar̃no, ꝑ ꝯñs eſt potior gradu auito. Et ꝑ hoc rñdeẽ ad ꝯria, ꝙ dicebaẽ, mr̃e excluſa, vocãtur alij, q veniebãt de iure cõi. Nego, imo admittũtur alij, quorum gradus eſt prior, & admittũtur ex forma ſtatuti ſic diſponẽtis, vt dictũ eſt. Si dicaẽ. ergo ſtatutũ extẽditur ad alias perſonas, &c. Rñ. ꝙ ſtatutũ recipit extenſionẽ ad id, ſine quo, quod diſponiẽ ꝑ ſtatutũ. nõ põt habere effectum. l. ſi ſtipulatus fuero, ꝑ te non fieri quominus illa domo uti liceat. de verb. ob. ubi ſtipſo extẽdiẽ ad ꝑſonas nõ noĩatas, ſine qbus nõ põt cõmode habitari, facit l. cui iuriſdictio. ff. de iuriſd. om. iud. cũ ſi. Ita in propoſito, cũ in ſtatuto ſit diſpoſitũ matrẽ, & auũ excludi, & illos agnatos admitti, ut dictũ eſt, illi agnati ñ pñt admitti uigore ſtatuti, niſi auus mr̃nus excludaẽ, cũ duo nõ pñt eſſe hr̃des inſolidum, ergo, &c. facit ad ꝑdicta, ubi uṙ tex. C. de leg. pen. in fi. ubi tutore excluſo a legato admittitur pupillus, cuius ꝯtẽplatione teſtator fecit, & melius facit l. 2. §. pen. ff. de colla. bono. ubi eſt caſus. Sed in ꝯrium facit Inſti. ad Tertul. §. ſed ſi fuerã. Itẽ facit ꝯ ꝑdicta l. Lucius. de hær inſti. in vl. gl. & l. ex facto ẽ tagitatũ. eo. 1. Sed ex ꝑdictis potes colligere ſolõnẽ. Itẽ no. obſt. ꝙ factũ mr̃is nõ dẽt obeſſe auo, quominus auus poſſit venire ex perſona ſua, quia nõ factũ mr̃is nocet ei ſed diſpõ ſtatuti facta cõtemplatione agnatorũ, & ipſorum ad hæreditatẽ, & ſucceſſionẽ ꝑdictam admiſſio, excluſa matre ꝑdicta. Itẽ ꝑdicta oppoſita, & iura ad ea facientia locum hñt, vbi mr̃ excluderẽ delicto, vel culpa ſua, vel ex caſu in perſona eius contingente, vt per mortem, quibus caſib. & eorum quolibet auus poſſet ex ſua propria perſona venire: ſecus ſi mater excludatur priuilegio filiorum, vt in caſu noſtro, quo caſu, ſicut excludiẽ mater, ita excluditur auus, ar. l. qui iure militari. de teſt. mili. & l. legitimũ. C. ad Tert. ſm do. Frã. de Piſis. qđ no. & ſic ipſe ꝯſuluit ĩ ſimili quæſtio. de facto, & ita de iure dico, & conſulo ego Bar.

CONSILIVM LXX.

1 *Inſtitutio facta hęredi a patre ſub conditione caſuali, vel mixta, & perſona eius venit certificanda, & conditio non reycitur.*

a **Pater.** [a] in ſuo teſtõ legauit, & iure inſtõnis inſtituit vẽtrem vxoris, & ſi fœminã pareret, & monaſteriũ intraret ĩ centum, & ſi nuptui ſe tradiderit in 300. lib. In qõne ꝑdicta videndũ prius, an teſtm̃ ſit ruptum ꝑteritione dictæ poſthumæ: ad ꝙ dico, b ꝙ ipſa vr̃ ꝑterita, nã teſtõr reliqt in ſuo teſtõ illã poſthumam hæredẽ, vt ſ. q̃ ingrederẽ monaſteriũ, vel ſe tradiderit nuptui. illa ergo q̃ monaſterium nõ ingrediẽ, vel nuptui ſe nõ tradit, reperiẽ ꝑtenta oĩno, nec inſtituta pure, nec ſub cõdõne. caſus eſt in l. cõmodiſſime. ff. de lib. & poſthu. Ex hoc ſeqtur, ꝙ teſtm̃ eſt nullũ quoad hr̃dis inſtõnẽ ſed legata, & fideicõmiſſa remanent firma. Nec obſt. l. ſuus quoq;, & ꝙ ibi no. in gl. in ver. q̃ ſuã. de hær. inſtit. vbi 1 dr̃, † ꝙ filio inſtituto ſub condõne caſuali, vel mixta, teſtm̃ hodie nõ rũpitur, cũ grauamen inſtõnis hic de medio ſubducaẽ, ꝑ l. qm̃ in priorib. C. de inof. teſt. qa illa gl. & ſimiles probantur. Sed poſito, ꝙ illæ gl. ſint veræ, loquũtur in filio nato inſtituto ſub cõdõne mixta ſed hic poſthuma in caſu omiſſo nõ eſt inſtituta pure, nec ſub cõdõne, vt dicit tex. expreſſe in d. l. ꝯmodiſſime. illa. n. vr̃ ſolũ inſtituta, in qua al. qua dictarũ ꝯdõnũ extitit. ergo nõ eſt ĩſtituta. Nec ob. ſtatutũ Cõis Aſſiſij, quo cauet, &c. qa vt dictũ eſt, dicta filia in cuꝰ ꝑſona neuter dictorũ ꝯpheſorũ ĩ teſtõ venit, nõ eſt dotata, nec iſtituta, imo de ea nulla mẽtio ẽ fcã. Ex hoc ſeqt, ꝙ dicta filia ſuccedat ab inteſtato, i 5. par. bonorũ pr̃s ſui, cũ q̃nq; remanſẽrũt filij inter maſculos, & feminas. Et ita cõſulẽdo vr̃ mihi Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. Pater. Adde quod iſtud conſ. ſecundum ordinem Peruſ. eſt in 3. par. ult. uolun. in conſ. 73.

b Ad quod dico. Adde Bar. in l. ſi pr̄. C. de inſti. et ſubſti. et in l. commodiſſime, uer. et per hoc dicebam. ff. de lib. et poſthu. ubi dicit ſe conſuluiſſe, et qđ Ray. cõſuluit contrarium, et conſ. Ray. eſt in conſ. ſeq. et poſt in conſ. 117. et uide Alex. in d. l. commodiſſime. et Iaſ. in d. l. ſi pater. ubi plene.

CONSILIVM LXXI.

a **Super** ipſ[o] a facto, omiſſa facti narratione cã breuitatis ſm morẽ ſubtiliſſimi Scæuolæ, ſm ea q̃ proponerentur, mihi videtur de iure dicẽdũ teſtm̃ prædictum tenere debere, & valere. De hoc conſ. vide ſup. in 1. vol. conſi. 198.

ADDITIO.

a Th. D. Super ipſo. Adde ꝙ huiuſmodi conſi. ſecundum ordinem Peru. eſt in 3. p. vlt. vol. in conſ. 74. & eſt conſ. Ray. qui conſuluit de directo contra Bar. ut ſupra & vide Bar. in conſ. 198. in 1. uol. in noie, & idcirco hoc conſ. eſt duplicatum. & vide ibi, & Iaſ. in l. ſi pater. C. de inſti. & ſubſt.

CONSILIVM LXXII.

1 *Rupto teſtamento ex cauſa preteritionis, an valeant legata.*

2 *Hereditas aui materni non adita non tranſmittitur.*

3 *Infans utrum tranſmittat hæreditatem non aditam.*

a **Factum.** [a] Tale eſt, Cecolus Faccoli de Gualdo ſitum cõdidit teſtm̃, in quo iure legati reliquit Nicolutio filio Iacobellæ filiæ ipſius Cecoli teſtatoris quædã legata. & adiecit, ꝙ ſi dictus Nicolutius moreretur ſine hæredibus ex ſuo corpore natis, voluit dictus teſtator, ꝙ omnia dicta bona legata vendantur, & erogentur pijs locis, vbicunque videbitur ſuis cõmiſſarijs. In oĩbus alijs ſuis bonis Lellum eius fratrem hæredẽ inſtituit: filia autem dicti teſtatoris erat præmortua tpe dicti teſtamẽti, & in fine dicti teſtamenti erat clauſula codicillaris. Mortuo teſtatore deceſſit dictus Nicolutius eius nepos in infantili ętate, poſtea deceſſit dictus Lellus hæres inſtitutus, adita hæreditate dicti teſtatoris, ſuperuiuentibus ſibi duobus filijs, dicitur dictum teſtamentum nullum, quia in eum non fuit inſtitutus dictus Nicolutius eius nepos, quæritur quid iuris, & quid de legatis, ſuper quib. dicendum eſt, ꝙ ſi dictus Nicolutius, &c. Et ita ego Hugolinus de monte Catino, legũ Doctor, mitto vobis Do. Bart. a Saxofer. pr̄i meo, ut ſuper hoc placeat ꝯſulere. Viſo puncto ꝑdicto, dico ego Bart. a Saxoferro. ꝙ licet dictus Nicolutius deceſſerit, & dictum teſtm̃

ADDITIO.

a Th. D. Factum. Adde ꝙ hmõi conſ. ſcd̃m ordinẽ Peru. eſt in conſ. 66. in 3. part. de vlti. volunt. & ad no. per Bar. hic, adde Alb. de Roſ. in l. ſi infanti, C. de iu. delib. & ibi vide plene Iaſ. in 1. col. in uer. nunquid autem iſta lex.

teſtm̃ nullum nõ dixerit,teſtm̃ nõ eſt ↄfirm ẽtũ,q᷑ deceſſit in pu-
pillari ętate,vt C.de poſth. here. inſti.l.vxoris.verſi.poſthumo ve-
ro.vbi eſt caſus,& ibi no.per Doc.& nõ eſt dubiũ,q᷑ pteritione
aui m̃ni facta ſine cã,teſtm̃ eſt nullum,vt in Auth.ex ca.& Fal.
§.exhr̃datos.& ibi n.gl.in ver. nolun. Poſito ergo q᷑ ſit nullum,
dubitatur,an legata facta ipſi nepoti valeant,& de hoc eſt op.in
1 l.maximũ vitiũ.C.de lib.prçte. Nam quidam dñt,† q᷑ rupto teſtõ
ex cã pręteritionis,valent legata facta alteri. ſed qa ipſi nepoti pte
rito,ex cuius pſona rũpit teſtm̃ legata facta ſunt,dubium eſt.& de
hoc per Cy.in Auth.ex cã.in ſ.q. C.de lib.prçte. ſed quicquid ſit,
ſaltẽ dicta legata valent p̃ clam cſam poſitã in teſtõ, ſi non valet
iure teſti,valeat iure codicillorum,videlicet,iſtud grauamẽ iniũ-
ctum dicto Nicolutio ſi deceſſerit ſine liberis,dicta legata erogẽ-
tur in pijs locis,ſm̃ veram opi.Dy.& aliorum,& Cyn.referr in d.
auth.ex cã.in 6.q. Hoc pmiſſo in qõne ꝓpoſita dico,ſi quidẽ non
apparet,q᷑ p dictum Nicolutiũ fuiſſet adita hr̃ditas aui m̃ni ab
inteſtato,tunc dictus eius auũculus,q modo dicit dictũ teſtũ nul
lum,nil p̃t petere de bonis d.teſtatoris aui m̃ni.d. Nicolutij,quia
2 hr̃ditas aui m̃ni nõ adita nõ tranſmittit,† vt C.de iure delibe.l.ſi
infanti.§.ſin vero.Vnde hr̃ pro tanto,ac ſi d. Nicolutius non fuiſ-
ſet in medio,& ſic dictus auũculus nihil põt petere. Si vero fuiſ-
3 ſet adita hęreditas,tunc ſuccederet dictus auũculus † in medieta-
te legitimę,in qua nõ conſiſtit grauamẽ. Alia medietas eſſet pa-
trui,qui eſt inſtitutus a teſtatore.In hoc iura ſunt clara,& ita con-
ſulendo videtur mihi Bar.a Saxoferrato.

CONSILIVM LXXIII.

1 *Vulgarem ob uſum loquendi a propria ſignificatione recedimus, & accipi-*
tur ſingularis numerus pro plurali.
2 *Subſtitut o compendioſa inſtituto, uel aliquo eorum ante aditam hæredita-*
tem decedente,continet vulgarem.
3 *Compendioſa alio de inſtitutis decedente poſt aditam hæreditatem conti-*
net ſubſtitutionem fideicommiſſariam.
4 *Dictiones,aliquis,ſi quis & quiſquis,ſunt diſtributiua.*

a In nomine Domini amen. [a] Minutellus,
quõdam Ce-
chi de Caſtro Plebis S.Vitiani,filiã ſuã,& Cechum quõdã ſer Pu
tij Aldouannutium Angeli ſibi hæredes inſtituit,& eis ſubſtituit
per hæc verba,& ſi nullus dictorũ hæredũ deceſſerit ſine liberis
ex ſe deſcendentibus ex legitimo matrimonio,ſuccedat ei hoſpi-
tale communis,& monaſterium ſanctę Mariæ Floris Maię quis
portionibus. Contingit,q᷑ dictus Cechus vnus ex dictis inſtitutis
deceſſit viuẽte teſtatore ſine filijs.deinde deceſſit teſtator ſuperui
uente dicta ſua filia.& d. Aldouannutio inſtituto,poſtea deceſſit
dicta filia ſine filijs ſuperſtite do.Aldouannutio. Modo quæritur,
vtrum monaſterium admittatur vigore ſubſtõnis prædictę. Ad
quam qõnem examinãdam primo oportet videre,qualiter dẽnt
intelligi hęc verba,ſi nullus deceſſerit ſine filijs. Nã ſm̃ verborũ
ↄceptionem vr̃,q᷑ aliquo ex inſtitutis decedente ſine liberis,ſub-
ſtitutio euaneſcat. Tñ ad huius declarationem eſt ſciendum,q᷑ in
vulgari vſu loquendi ſæpe a propria ſignificatione recedimus,&
b q,ſiq; plurale [b] pro ſingulari accipimus,& ſingulare pro plurali.l.
non eſt ſine liberis.& l.in vſu iuris.ff.de verb.ſig.hẽ interdum vſo
accipimus pro particulari,& diſtributiuo,vt ff.de in.ſti.l.Moſchis.
in ſi in prin.ibi,oẽm,inquit ibi gl.quẽlibet.& de ſtatu homi.l.3.
& ibi in gl.ab. exponit,oẽs,i.oĩs,vt ſic verificeẽ in quolibet parti-
1 culari.† Hoc pręmiſſo,ſciendum eſt,q᷑ in vulgari vſu loquendi,ſi
quis vulgariter dixerit,*ſe nuno morirà ſenza filigli.*&c.intelligitur
*ſe alcuno.*Vñ notarius qui prædicta verba ſcripſit,& trãſtulit in La-
tinum,rudiier & materialiter,ſm̃ quod fuerunt a teſtatore prola
c ta,debent intelligi,ſi nullus,[c] hoc eſt,ſi aliquis,ſm̃ communem
vſum loquendi qui prævalet oĩ propriæ ſignificationi,vt d.ll.& l.
librorũ.§ quod ſi Caſſius.de le.1.& l.cum de lanionis.§.aſinã.de
2 fun.inſt.me.& l.Labeo.de ſupel.lega.cum ſi.† Hoc præmiſſo,po
ſito q᷑ verba ſubſtõnis diceret,& ſi aliquis dictorum hæredũ,&c.
videndum eſt de viribus dictæ ſubſtõnis. Circa q᷑ dicendum,eſt
q᷑ dicta ſubſtõ compendioſa,inſtituto,vel aliquo eorũ ante adi-
tam hæreditatem decedente,continet vulgarem directam.caſus
eſt in l.Gallus.§.1.de lib.& poſth.ſm̃ vnam lect.q̃ oẽs tenent hoc
tenet Iac.de Are.& Cy.refert in l.precibus.C.de impube.&.aliis
ſubſti.quod apparet eſſe vtrum in caſu propoſito.quia verba iſta,
ſi quis deceſſerit,&c.intelliguntur,ſiue deceſſerit poſt mortẽ ip-
ſius,ſiue viuo teſtatore,vt l.1.in prin.de adim.leg.prout ergo dicta
verba ſe referunt ad eum,qui viuo teſtatore deceſſerit,itaque du
bio ↄtinet vulgarem,ſic apparet q᷑ monaſterium ſubſtitutum p
parte ſua ſuccedit illi in portione illius,qui viuo teſtatore deceſ-
3 ſit.† Item ſciendum eſt,q᷑ dicta ſubſtitutio compendioſa aliquo
de inſtitutis decedente poſt aditam hr̃ditatem,in pſona cuius cõti-
net ſubſtõnem fideicommiſſariã.in caſu propoſito,cum ſubſtitu
tio ſint facta filiæ ſimul cũ duob.extraneis,non põt ↄtinere pupil-
larẽ.ſed dẽt intelligi in caſu,in quo põt,ſ.bus vniformiter ſubſtituere
vt in fideicommiſſ mag.ſ.a.ſed hoc iure.cu l.i.de vulga.& pup.Vnde
puto,q᷑ p parte ſua debet portio,in qua fuit inſtituta filia dicti te-
ſtatoris.& debeẽ ei iure fideicõmiſſi dedicta legitima,quæ non
cadit in fideicommiſſum. Trebellianica vero deduci non dẽt,qa
4 eſt fideicõ.ad pias cãs.Item ſciendũ eſt,† q᷑ aliqs.ſi qs,& qlqs,&
ſimilia,ſunt diſtributiua,licet ſint pluriũ,tñ effectum diſpõnis at-
tribuunt in quolibet particulari.Vnde ſi dico,ſi quis mihi hæres
erit,vel quiſquis,vel aliquis,iſta uerba verificantur,ſi vnus tñ hr̃s
extiterit,ſiue oẽs.hoc ẽt probatur pluribus legibus,vt l.qui liberis.
§.hæc verba.de vulg.& pup.& l.ſi neceſſarias.§.ſi annua bima,de
pign.act.de leg.1.l.ſi qs in fundi vocabulo.§.1.& l.q filiab.§.i.e.tit.
Cõcludit ergo,q᷑ licet d.Aldouãnutius ſuperuixerit,tñ ĩ pſona alio
rum habet locũ ſubſtõ. Et ita conſulẽdo vr̃ mihi Bar. a Saxofer.

ADDITIONES.

a Th.D.In nomine domini,Amen. Adde q᷑ illud conſil. ſecundum ordinem Peru.
eſt in 3.par.v ſt.vol.in conſi.70.
b Plurale.Facit q᷑ in duab.no.qõ.decidit Bal.in l.1.per illum tex.C.de cõd.inſer.
q᷑ ſi ſtatuto cauet,q᷑ decedente pře cũ liberis maſculis,fœminæ non ſuccedant,
hẽt locũ ẽt ſi decedat cũ uno filio,& ẽt ſi ſtatutũ dicit,q᷑ decedente vxore ſine
liberis,maritus ſuccedat,q̃uis loquaẽ in plurali,verificaẽ nihilominus ẽt in ſingu
lari,ſi aẽt unum filiũ.Vide plene Iaſ.in auth.ſi qua mulier. C.de ſacroſan.eccle.
c Si nullus.No.de veritate ſubſtõnis,& ſi nullus deceſſerit,quod verificatur ſi vnus
deceſſit,ut ſit locus ſubſtitutioni,vide Alex.in l.Centurio.ff.de vulg.& pupil.&
pondera,ſi hoc conſi. Bar.alleg.

CONSILIVM LXXIIII.

1 *Oblatus q poſtea acquiſiuit alia bona,an acqrat monaſterio vel hoſpitali.*
2 *Donans vel vẽdẽs bona ſua,intelligatur de preſentibus,& nõ de futuris,*
a Quidam a Obtulit ſe,& oĩa bona ſua hoſpitali,& cõnẽ
tui.Poſtea de volũtate dicti capituli,& ↄuẽtus,
eſt adeptus quandam capellã ſecularẽ,& q̃plura alia alia bona po
1 ſtea quæſita.Modo q̃ritur,† an poſſit de bonis poſtea q̃ſitis diſpo-
nere pro libito & voluntate? Et vr̃ dicendũm,q᷑ bona poſtea q̃ſi-
ta quærit ſibi,& nõ hoſpitali,& de eis p̃t diſponere,& facere put
placet.Rõ eſt,qa illud,q᷑ dr̃ in auth.ingreſſi.C.de ſacroſ.eccl.intel
ligitur,ſi qs ſe dedicat alicui monaſterio ſeculari,nõ aũt cũ dedi
b cat ſe vni capellę vel alij loco [b] non r̃ari,niſi expreſſe renunciet
ſeculo vel tacite,vt in Auth.de ſanc.Epiſc.§.presbyteros.& C.de
epi.& cler.l.ſacroſanctæ.& notat auth.ingreſſi.Sed certum eſt,q᷑
illi ↄtinẽtes non ſunt r̃ates,licet ſit quã modus viuendi,vt no.ex-
tra,de r̃a.c.1.in cle.ergo dedicatio pſonæ nihil operatur,vt bona
poſtea quæſita q̃rat hoſpitali.Et ſi rõ huius dicti,quia eum ſe de-
dicat alicui loco,vel vouet,ſi nõ exprimat,intelligit illo mõ ſe de
dicare,& illã vouiſſe r̃am,de qua ſunt illi fratres,vel viri,in quo
rum manus ſe dedicat vel uouet,vt no.p Innoc.ca.q᷑ Dei timorẽ.
de ſtatu mo.& ibi per Io.And.circa prin.Sed certum eſt,q᷑ illi ↄ-
tinentes,vt dixi,emũt,& vendunt,& q̃runt eis,ergo ita faciet ille
qui eis ſe dedicat niſi ſeculo renunciet,vt dixi. Præterea non ſolũ
iſte,q adeptus eſt capellã de volũtate dicti capituli,& Epi,eſt ab-
ſolutus ab Abbate.ſed ẽt monachus,q adeptus eſt capellã ſecula-
rẽ de volũtate d.cap.& Epi,eſt abſolutus ab Abbate,& capitulo,
& eſt ſolũ cum Epo,vt d.c.quod Dei timorẽ.& ibi no.p Io.And.
ſup gl.1 iτum,in verbo,eccleſiarũ parochialiũ diſcrimẽ.quę inci.
& c.& ſm̃ Hoſt.Hug.Ber.& Goſ.Cõclude ergo ex p̃dictis,q᷑ dedi
catio pſonę nil nocet,qn poſtea bona q̃ſita q̃rat ſibi.Rõ eſt,qa cũ
quis dedicat bona ſua vel donat,vendit,vel alienat,intelligunt ſo-
2 lũ bona pſētia,†& nõ veniũt futura,niſi expreſſe dicaẽ.ff.de au.&
c arg.leg.l.ſi ita.& l.Plautius.ff.mãd.l.ſi mãdauero.§.is cuius.de ne.
geſt.l.nã & Seruius.§.ſi viuo.Nec obſt.l.fi.C.quæ res oblig.poſ.qa
agiẽ de modico p̃iudicio debitoris,quia ſi veniunt bona futura,
non eſt ppea vniuerſorum.ff.pro ſoc.l.3.& l.ſi ſeruis.ff.de ſer.vrb.
p̃d.qa in ſocietate eſt modicũ præiudicium ſi venirent futura,&
ideo non veniunt futura,vt dixi.Reſtat igit videre de bonis dictæ
capellæ,an q̃rat ſibi vel dicto hoſpitali.Et certũ eſt,q᷑ ſibi.vt no.
extra,de offi.ord.c.p ſtu lib.6.ex quo.n.hẽt capellã,hẽt adminiſtra
tionẽ bonorum ipſius,vt no.in d.c.extra,de iudic.c.cum dilecta.
& ibi de hoc p Inn.& Hoſt.maxime,vt dixi ex eo,qa capellã
eſt adeptus de voluntate capituli,quia non ſolũ q̃rit ſibi dicta
bona,ſed etiam abſoluitur a d.capit.& eſt effectus ſub Epo,vt alij
clerici,de quibus bonis quæſitis eſt dicta capella.vtrum poſſit te-
ſtari,vel diſponere,dicendum eſt prout expreſſum eſt de l.pte.&
cle.auth.licentia.& auth.presbyteros.& in c.quia nos.extra,de te
ſta.& eo.tit.c.relatum.cũ ſi.& ita conſulo ego Bar.a Saxoferr.

ADDITIONES.

a Th.D.Quidam.Adde quod illud conſilium ſm̃ ordinem Peru.eſt in 3.par.vl.vol.
in conſi.73.& pro conſ.Bar.alleg.Iaſ.in auth.ingreſſi.C.de ſacroſ.eccl.
b Alij loco.No.mirabile lita.ad auth.ingreſſi.C.de ſacroſ.eccl.q̃ adde ad Doc.ibi.
c Futura.Adde Sal.in auth.ingreſſi.C.de ſacroſ.eccl.Luc.Ro.in l.ſi marito,in prin.
ff ſol.ma.& in conſi.292.com concor.de quibus per Iaſ.in d.auth.ingreſſi.

CONSILIVM LXXV.

1 *Ius deliberandi & adeundi hæreditatem maternam.an tranſmittatur ad*
hæredes infantis.
2 *Sufficit ſcientia tutoris pupillo,ad hoc,ut hæreditas tranſmittatur.*
a In quæſtione a Vertẽte inter Paganuciũ ſer Belli do-
mus miſericordiæ de monte Pulciano,
primo ... eſt,an ſubſtõ facta ... et magiſtrũ Io.filio ſuo R.
fuerit

ADDITIO.

a Th.D.In quæſtione.Adde quod huiuſmodi conſ.Bar.eſt in 3.par.vlt.vol.ſecun
dum ordinem Peruſ.in conſi.78.

Digitized by Google

fuerit directa pupillaris, vel fideicommiſſaria, qa dixit ſine filijs, vt no. in l. precibus. in gl. C. de impub. & alijs ſubſt. ſed hęc alleg. non eſt vera. quia ꝯ caſum l. Cẽturio. de vul. & pu. ſm opi. oĩum Mod. Secundo põt allegari ꝓ parte Pagani, ꝙ ſit fideicõmiſſaria, qa eſt facta ſine tpis diſtributione, ſeu diffinitione, vt no. gl. in d. l. precib. & l. Cẽturio. & Azo. in ſum. C. de impub. & alijs ſubſt. §. compendioſe. ver. ſi nãſit teſtator. Sed licet de hoc ſint multæ & variæ opi. tñ in caſu propoſito dictam ſubſtõnẽ dicendum eſt fore directã pupillarẽ ex pſumpta voluntate defuncti, & ex cõiectura dictorũ verborũ, qa dixit, in oĩbus aũt alijs ſuis bonis, & rebus mobilib. & immobilibus, iurib. & actionib. ſubſtituit d. R. &c. nõ pñt oĩa trãſire in ſubſtitutum, niſi ex vigore directæ pupillaris, arg. ad hoc in l. non aliter. de le. 3. vnde ex pſumpta voluntate defuncti, & ex cõiectura dictorum verborũ dicenda eſt pupillaris directa, vt l. in teſtõ. in fi. de teſta. mil. Secundo eſt vidẽdum, an hr̃ditate matris d. Ranaldi nõ adita ꝑ d. Ran. ptineat ad dictam domũ miſericordiæ ex vigore aditionis factæ ꝑ eã, ſeu ꝑ eius adminiſtratorẽ. Et certũ eſt, ꝙ hr̃ditas mr̃is non adita non tranſmittiẽ. Videndum eſt ergo, an tranſmittat ad dictam domum mĩæ ius deliberandi, & adeundi d. hr̃ditatẽ mr̃nã, ita ꝙ eam potuerit adire. & allegatur pro pte Pagani. ꝙ non, qa hæred. mr̃is nõ adiuit. Sed ꝯtrarium hmõi apparet ex inſtro aditionis mihi tranſmiſſo, ſcripto manu ſer Blaſij notarij, vbi adiuit hæred. d. Ia. & d. Ran. & pr̃is eius. Secundo alle. ꝙ d. aditio nõ fuit facta intra annum, ſed ꝯtrarium apparet mihi ex inſtr̃is mihi tranſmiſſis: nam teſtm̃ magiſtri Io. fuit factũ 1459. indictione 2. &c. eod. anno fuit facta aditio hæredi. ergo intra annũ.

1 Tertio all. pro parte dicti Pagani, ꝙ ius deliberandi non tranſmittat ad hr̃des infantis, quia dictus infans nõ potuit adire hæredi. ſibi delatam, quod requiritur ad tranſmiſſionẽ dicti iuris, vt l. cum antiquioribus. C. de iure delib. circa ꝙ eſt aduertendum, licet infans ignoret, tñ ſcientia [a] tutoris ſufficeret. l. ſequitẽ. §. ſi pupilli. ff. de vſucap. & dico ſi eſt tutor, cui nõ eſt decreta adminiſtratio, & qui inuentarium non fecit, & non ſatiſdedit, eius ſcĩa ſufficit, quia in his qui hñt commodum, & nullum incommodum, ſufficit tutor cum ſatiſd. & inuentarij confectione. l. vlt. C. de tut. & cur. qui ſatis non de. ſed ꝙ infans ius deliberandi habeat, & illud tranſmittat, hoc hẽt cõmodũ, & nullũ incõmodũ. pt. n. adire, & repudiare qñ vult. ergo, &c. in his quæ fiunt pro dicto tpe, vt anno vel c. diebus, ut bon. poſſ. ſufficit tutor ẽt añ inuentarij ꝯfectionẽ, vt l. tutor qui repertorium. in prin. de adm. tuto. Ex hoc ergo dico, ꝙ ſi qdẽ d. R. hẽbat tutorẽ teſtamentarium, vel lr̃imũ, quẽ lr̃imum vr̃ hẽre d. Paganum, qui ſe dicit proximiorẽ cõſang. ſi tñ d. Pag. eſt maior niſi impeditus aliquo impedimẽto, ꝙ eum a tutela remoueat ipſo iure, tunc dicta hr̃ditas matris d. Ra. ptinet ad dictã domũ miæ ex vigore iuris deliberandi ad eam tranſmiſſi, & aditionis ſecutæ. Si vero nullum tutorẽ habuit teſtamentarium lr̃imum, uel datiuum, tunc qa hr̃ditas mr̃is non adita non tranſmittitẽ, ptinet d. hæreditas ad d. Pag. proximiorem conſang. Sed pdictis vr̃ obſ. l. ſi infanti. §. ſi vero. C. de iure delib. vbi dr̃ ꝙ hr̃ditas non adita perinde eſt, ac ſi non eſſet delata, ſed ſi non eſſet delata, nõ haberet ius deliberandi locum, de quo loquiẽ d. l. cum antiquiorib. Ad qđ rñ. ꝙ d. l. ſi infanti. loquiẽ ſm tpa antiqua, ſm q̃ non erat introductũ ius deliber. & illius iuris tranſmiſſio, quod apparet, qa d. l. ſi infanti. ñ fuit facta per Iuſtinianum, ideo de l. cum antiquioribus, nõ cogitauit, hodie autem eſt ius, quod ſ. dixi, & ita cõſultum eſt plures in hac ciuitate Peruſij. Et ita conſulo ego Barto. a Saxof.

ADDITIO.

a Scientia. Adde Bart. in conſil. 9. ſupra eo. vol. quidam Peruſinus, & in l. cum antiquioribus. C. de iure delib. & ibi vide plane per Do. Iaſ.

CONSILIVM LXXVI.

1 *Teſtamentum ſecundum nõ tollit primum, niſi de clauſula inſerta in primo teſtamento fiat mentio ſpecialis.*

2 *Extranei, quãdo in primo teſtõ ſunt inſtituti, in ſecũdo qui venturi ab inteſtato, vltimũ tollit primũ, non obſtante clauſula derogatoria in primo.*

3 *Actus duo cum curſu biennij habẽt vim expreſſæ renunciationis.*

a **Factum** [a] Super quo pro parte Guidonis iſcripti, quæritur qđ iuris. Quidã Mar. Pici de Burgo S. ſepulchri, anno 1360. ſuũ ꝯdidit teſtm̃, in quo fraternitatem S. Bar. vſem hęredem inſtituit ſibi, adijciens in ipſo teſtõ verba derogatoria, vt i tranſmiſſa copia continetẽ. ſubſequenter anno 1361. die pen. Maij aliud ꝯdidit teſtm̃. in quo pſatũ Nerium hr̃dem inſtituit, & adiecit clãm gñalem, & hanc ſuã voluntatẽ vltimã eſſe voluit, &c. vt de more cõtraus eſt. Itẽ poſt annũ aliud fecit teſtm̃, i quo pdictũ Nerũ hr̃dem inſtituit, & adiecit clãm pdictam, vt in copia continetẽ, deinde mortuꝰ eſt d. Mart. q̃ri &c. Placeat bonitati veſtrę & ſapientiæ clarũ exhibere cõſiliũ. Re. dñe, ſup themate propoſito ſunt opi. Doc. ꝯtriæ, & vos bñ noſtis, nã gl. Io. And, & Dy. extra de 2 re. iur. c. qđ ſemel. li 6. tenet, ꝙ primum derogatorium ꝯteſtm̃ teneat, niſi in renouatione de eo fiat mẽtio ſpãlis. hoc ẽt diſputando tenuit Odof. & multi Mod. & ego idẽ legendo ꝯſueui tenere, ſed d. lac. tenet ꝯtrũ per l. diui. §. licet in ꝯfirmatione, de iure cod. hoc ẽt probat ꝑ rõnem, qa teſtandi ſolẽnitas eſt iuris publici, vt l. 3. de teſta. quæ non pt mutari pactis priuatorũ. Præterea certi ſunt modi, quibus quis efficitur inteſtabilis, vt no. de teſta. l. 1. in glo. in ver. factionẽ. inter quos hic modus nõ reperitur, ergo &c. Præterea ñ pt quis ſibi auferre liberã teſtãdi facultatẽ. vt l. ſtipſo hoc mõ. ff. de ver. obl. C. de tranſact. l. cum donationis. in fi. & hãc opi. tãgit Cy. licet non firmet. C. de teſt. l. ſancimus. hoc firmiter tenet And. de Pi. in l. ſi qs in prin. ff. de leg. 3. qa ibi loquitur i legato, ꝙ totum dependet ex volũtate defuncti, ſecus in ſolẽnitate teſtãdi, q̃ eſt iuris publici. Ita dñi ipſi, qcqđ ſit in veritate. In qõne pdicta ꝯſiderato facto ſm qđ narraẽ putarẽ de iure d. Nerũ vltimo inſtitutũ debere ſuccedere, & primum teſtm̃ eſſe ruptum, hoc ẽt fundo ex duobus, quæ in facti narrõne ponuntẽ. Primo, qa d. Nerius erat frater patruelis teſtõris, & ſic erat de venturis ab inteſ. ex quo ſic arguo. 2 Qñ in primo teſtõ inſtituti ſunt extranei. in ſecundo ſunt ꝯ inſtituti illi, qui ſunt de venientib. ab inteſtato, [b] primũ tolliẽ ꝑ ſm, licet ſm ſit minus ſolenniter factum, vt C. de teſt. l. hac conſultiſſima. §. ſi quis aũt, & ff. de iniu. teſt. l. 3. Licet ergo hic in ſecundo teſtõ ñ fuerit ſeruata ſolennitas debita, qa non fuerũt verba derogatoria & alr non ſufficeret, tñ iſto caſu dẽt ſufficere, cum iſte Nerꝰ ſit de 3 venientib. ab inteſtato. ꝯ Scđo hoc probo alia rõne. Duo actus cũ concurſu biennij hñt vim expreſſæ renunciationis. l. ſi mulier pfectæ. C. ad Velle. vbi ſi mulier bis promiſerit. & poſt bienniũ, perinde eſt, ac ſi eſſet certificata, & renunciaſſet Velleiano. Modo in ꝓpoſito rumpitur primũ teſtm̃, quia poſt primum facta ſunt duo teſtamẽta poſt magnum tempus, & perinde eſt, ac ſi expreſſe primum teſtm̃ reuocaſſet, & de eo pœnituiſſet. Ad hoc facit C. de teſtam. l. ſancimus. & hoc puto verum, & ita conſulerem, tamẽ propter varias opiniones conſulo, ſi poteſt haberi bona concordia, quod aſſumere videatur. Bar. a Saxofer.

ADDITIONES.

a Tho. D. Factum. Adde quod iſtud conſ. ſecundum ordinem Peruſ. eſt in 3. parte vlt. vol. in conſ. 75. & vlt.

b De venientibus ab inteſtato. No. hoc conſ. Bar. quod adde ad no. per Lud. Ro. in conſ. 540. incip. ampliſſime Doct. & per Iaſ. in l. non dubium, in fi. & in l. ſancimus, in 6. limit. C. de teſt.

CONSILIVM LXXVII.

1 *Emphyteuſis eccleſiæ quando intelligatur durare.*

2 *Dictio, vſque, quando ponatur excluſiue.*

3 *Appellatione nepotis, venit pronepos.*

a **Proponitur,** [a] Quod deceſſit M. & filij, & nepotes, ſuperſunt pnepotes duo, q̃riẽ an emphyteu- 1 ſis ſit finita. In qõne pdicta dubium facit tex. in Auth. de nõ alien. §. emphyteuſim. vbi dr̃ ꝯemphyteuſim eccleſiæ durare in pſonã recipientis, & duos alios. & ſic in pſonã filiorũ, & nepotũ dr̃ finita: ſed illud uerũ, niſi alr actũ ſit, nã emphyteuſis eccleſiæ põt concedi in ppetuũ, vt in Auth. de alie. & emph. §. licentia. C. de ſacroſ. eccl. auth. perpetua. & no. in auth. ſi quas ruinas. C. eo. tit. & i Spe. de emph. §. nunc aliqua. verſ. 7. quæriẽ. ſed in propoſito locauit d. M. & ſuis filijs, & nepotib. vſq; in tertiam hr̃ditatem, finitam. Iſta verba non ꝑ ñt intelligi, niſi porriganẽ ad pronepotes primo, quia dicendo vſq; in ſecundam, intelliguntẽ nepotes, vt extra de hæret. lib. 6. c. ſtatutum. & ibi hoc declarauit Papa, dicẽdo, declaramꝰ. & licet in caſu ſpãli ibi dicat, aliud in mr̃e, tñ illud eſt expreſſo ſtatuto Papæ, dum dicit, volumus ppea. hic ſunt uerba clara. ſi. n. diceret, vſq; in tertiã hr̃dit. ſimplr, & non adijceret finitam, poſſet eſſe 2 dubiũ. ꝯ vtrum dictio, vſq; poneretẽ excluſiue, & ſic non comprehẽdat nepotes, & tũc intellr, vſq; in tertiã hr̃dit. ſincipientem, ſed cum dicit, tertiã hr̃ditatẽ finitã, de neceſſitate ꝯphendit pronepotes, q ſunt tertij hr̃des adhuc durãtes. Nec obſ. ꝙ in plurib. partib. 3 inſtr̃i dixit, vſq; in tertiã hr̃ditatẽ. ꝯ Nã appõne nepotis pronepos cõtinetẽ. Nã pronepos nepos eſt, ſolum readicitur præpoſitio, ꝓ, vt ff. de poſtulan. l. cui eorũ. §. ſic Pompo. concludit ergo emphyteuſim durare in pronepotib. Et ita dico, & conſulo ego Bar. a Saxof. & ad fidem me ſubſcripſi, & meum ſigillum apponi feci.

ADDITIO.

a Th. D. Proponitur De materia huius conſ. vide Doct. & maxime Philip. Fran. in c. ſtatutum, de hæretic. lib. 6. & Bar. l. liberorum. ff. de verb. ſig.

1 *Mater an ex ſacita pupillari comprehenſa in compendioſa excludatur per coniecturas.*

a **Viſo** Teſtõ [a] Baldi Rauualdi pponiẽ, ꝙ ex vẽtre vxoris ſuę nemo natus eſt, & V. filia dicti teſtõris deceſſit in pupillari ætate, quæriẽ an mr̃ d. Vãnæ ei ſuccedat in legitima, & Trebellianica, an vero ſubſtituti ſuccedant in totũ ex pupillari directa? Et dubiũ facit, an ſi ſit talis ſubſtõ cõpẽdioſa ꝑ verbum cõe facta oĩ tpe ſit fideicõ. ꝙ vr̃ tenere gl. iuris ciuilis, & aliqui Moderni, an nõ ſit directa intra tpa pubertatis, ꝙ tenent multi Moderni iuris ciuil. maxime Ia. de Are. & Cy. & hodię Io. An. in c. 1. de teſt. li. 6. in nouella. tñ pdictæ opi. locũ hñt, niſi aliquib. cõiecturis de mente teſtõris appareat, tunc. n. dicimus ſm mentem eius. C. de teſta. mil. l. in teſtõ. in fi. & no. in l. pcibus. i gl. ſup verbo, oĩmodo. C. de impub. Sed in propoſito de mente teſtatoris apparet, quod voluit

ADDITIO.

a Th. D. Viſo teſtamento. Adde qđ iſtud conſ. inueni in 10. vol. conſ. & vide And. Barb. in l. 1. in 5. q. an 3. col. ff. de vul. & pup. in addi. Bar. & vide de alijs coniecturis, ex quibus mater excluditur per Iaſ. in l. precib. C. de impub.

Digitized by Google

huit dictam ſubſtõnem eſſe directã intra tpa pubertatis. ergo ſine dubio mr̃ excluderet. Iſta aũt coniectura ex duobus comprehen
1 dere dr̃, quia dictæ filiæ primo gradu †ſubſtituit filium; & ſi filius non eſſet, ſubſtituit fratres ſuos. Sed in priori gradu nõ eſt dubiũ, ꝙ dicta compendioſa comprehendat pupillarem dictam, q ueriſimile eſt ſuos filios prætuliſſe matri, vt no. in l. precib. in vlt. glo. ergo & in ſecundo gradu, quem loco primi poſuit. Secunda coniectura eſt ex eo, quod in prædicta ſubſtõne dicitur, bona eorũ deueniant, &c. No. ꝙ dicit, bona eorum, ſed in bonis ipſarum filiarum ſic gñ. &c. & indefinite non põt ſubſtituere, niſi per pupillarem directam, in qua iſta bona veniunt, vt l. ſi plures. §. ad ſubſtitutos, de vul. & pup. quæ bona non veniunt in ſubſtõne fideicommiſſaria; niſi quatenus habuiſſet a defuncto. ergo pſumitur de directa ſenſiſſe. l. quoties, de reb. dub. Ex quib. coniecturis concludo, dictã ſubſtitutionem eſſe pupillarem directam, & matrem excludi. Ita dico, & conſulo ego Bar. a Saxofer. legum Doctor, & ad fidem me ſubſcripſi, & meum ſigillum apponi feci.

CONSILIVM LXXIX.

1 *Verbum, ſubſtituit, eſt verbum commune, & adaptari poteſt ad obliquũ.*
2 *Per ſcientiam tutoris, vel patris bona tranſeunt ad ſubſtitutum, vel ſaltem ius deliberandi, vel facultas adeundi.*

a In Negotio[a] teſtĩ Salonis quamuis ſup illo pũcto diuerſi diuerſa ſcripſerunt, tñ cũ debeamus ſubſtõnem interpretari directam potius quam obliquam, vt conueniat perſonis, quib. ſubſtituit, & verba directæ ſubſtõnis poſſunt adaptari inſpectis verbis dictæ ſubſtõnis, quę pñt adaptari ad directam ſubſtõnem pupillarẽ,
1 quia teſtator vſus eſt hoc verbo, ſubſtitui, †quamuis ipſum verbũ ſit commune, & adaptari poſſit ẽt ad obliquam, & cõſiderato ꝙ filius Salonis, prout aſſerit, deceſſerit in pupillari ætate, dicendum eſt dictam ſubſtõnem eſſe directam pupillarem. & ſic bona pñna deuenire debent ad filium iure ſubſtõnis. Prædicta probanĩ, extra de teſt. c. ſi pr̃. li. 7. & ibi no. maxime in nouella. De bonis aũt mr̃nis, videlicet quæ fuerunt dñæ Donatiæ mr̃is olim Baldi filij dicti Salonis, dicendum eſt, ꝙ ſi quidem fuit adita hr̃ditas dictę dñę p d. Bal. vel per Salonem prem eius, vel ſciuerint ipſi, vel alter eorum dictã dñam mortuam & eius hr̃ditatem ſibi delatam, tunc
2 tranſeunt eius dicta bona mr̃na ad† ſubſtitutũ, vel ſaltẽ ius deliberandi, & facultas adeundi, & acquirẽdi hr̃ditatem mr̃nã, vt C. de iu. delib. l. cum antiquiorib. vñ in ſubſtõne pupillari ueniũt ẽt bona pupilli, quæ non fuerunt bona pñna, vt ff. de vul. & pup. l. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos. cum ſi. Et tñ prædicta nihil pertinet de dictis dñæ amitæ. & auiæ maternæ dñi Baldi. Et ita videtur mihi Franciſco Maffei Engubino, ſaluo ſemper iudicio veriori.

ADDITIO.

a Th. D. In negotio. Adde, quod iſtud conſi. inueni in 10. lib. conſi. & iſtud conſ. nõ eſt Bar. ſed d. Fran. Maffei. & vide Bart. in hoc 2. vol. de materia iſtius conſi. in cõſil. 8. quidam Peruſi. & in conſi. 77. in q. & Iaſ. in d. l. cum antiquioribus, circa fin. C. de iure delib.

CONSILIVM LXXX.

1 *Filia vnius ex fratribus, an debeat maritari de cõi patrimonio, & cõi impenſa, & an tẽpore diuiſionis teneatur de parte ſua reſtaurari alteri fratri.*

a Quæſtio Eſt[a] hmõi. Duo fratres de bonis eorum cõibus dederunt dotem pro filia vnius ex fratribus, & a marito ſtipulantes dotẽ ſibi reddi p ſe, ſuiſq; hr̃dib. ſi mr̃imoniũ ſolueretur morte, vel diuortio ſine filiis. Nunc quærit, nunquid ĩ diuiſione bonorũ dẽat cuius filia dotata fuit de bonis cõibus, reſtaurare de parte ſua alteri fratri, ac ſibi reſtituere dimidiam dotis pdictæ, vel aliquo iure ſibi ſubueniat? Vr̃ primo, ꝙ non, qa donaſſe vr̃, de rei vxo. act. l. j. §. accedit. de pact. conuen. l. ex morte. vel ſi dicamus, in caſu nõ exiſtẽtiũ liberorũ non cẽſeatur donaſſe, cũ ſibi p ſti-
2 pulatione pũideat, p l. ſi cũ dotẽ. in prin. ff. ſol. mat. † adhuc vr̃ neceſſe dicere, ꝙ licet eo caſu adueniente poſſet dimidia dotis a marito repetere a fratre, tñ nõ repetit, vel ſibi imputet, cũ ſuum pprĩũ in hoc, nõ fratris negotiũ geſſerit. ff. de ne. geſt. l. ſi pupilli. §. ſed ſi qs ita ſimplr. Præterea iniquiſſimum eſſet dicere, ꝙ ab vtroq; repeteret, ſc. a fratre p actionẽ neg. geſt. & a marito pp interpoſitam ſtiplõnem, qa bona fides, &c. vt in regu. iur. bona fides. In oppoſitũ, vr̃ ꝙ ſic. Nã certũ eſt, ꝙ onus dotãdi ptineat ad fratrem, vt ff. de coll. bo. l. dotẽ dedit. C. de dot. pmiſſ. l. fi. ibi, neq; n. etc. Si ergo ambo fratres de cõibus bonis eãdẽ dotauerũt, is ad quem tale onus non ptinebat, alterius fratris negotium geſſit, vt ff. de ne. ge. l. quæ vtilr, i pri. & §. fi. & p ↄñs repetere, vel ĩputare fratri poterit tpe diuiſionis. facit ẽt ad hoc e. ti. l. ex duob. fratrib. a pr̃io ſetu. Præterea huius q. vr̃ caſus ff. de leg. 3. l. vxorẽ. §. pr̃ nãlis. vbi pr̃ dãdo dotem pro filia, & ſtipulando ſibi in caſu non exiſtentium liberorũ reſtitui, ſi cenſet donaſſe filiæ, & ſic fit debitor ex aliqua cã. Bart. a Sax.

ADDITIO.

a Th. D. Qõ eſt. Iſtud conſi. eſt in 10. vol. conſi. & no. hoc conſi. Bar. ad not. per Iaſ. in auth. quod locum. C. de coll. vbi examinat qõ. iſtam, fratribus in cõi exiſtetib. an filia vnius fratris debeat maritari de communi pt̃monio, & cõi expenſa, taliter ꝙ ſi poſtea ad diuiſionem veniant, nihil imputetur in partem patris filiæ maritatæ, & ibi ponit l. ſi licet non alleg. bart. hic, de qua quæſt. vide ẽt per do. Petr. de Vbal. in ſuo tract. de ſocietate, in 3. par. in q. 9. & 10. in 3. p. in 2. q. & vt ſe per Bal. in conſi. 413. in 2. vol. ver. iſte quæſt. l et. Cor. in conſi. 12. in 3. vol. & Gem. in conſi. 30. materia de qua quæritur. in fine.

CONSILIVM LXXXI.

1 *Inſtitutus in re certa, & quòd plus petere non poſſit, nõ habetur loco hæredis vniuerſalis.*
2 *Teſtator poteſt prohibere ius accreſcendi.*
3 *Repugnantia, vel pplexitas ſi colligitur ĩ teſtamẽtis, teſtamẽtũ eſt nullũ.*
4 *Teſtator an poſſit diſponere aliud, quam leges diſponunt.*

a Iacobutius[a] Marheti de Pulchano frater Arnulfloriũ condidit teſtm̃, in quo inter cætera reliquit Cincio nepoti ſuo vnã petiã terræ, & in ipſa ipſum ſibi hr̃dem fecit, & voluit, & iuſſit, ꝙ de bonis ſuis plus petere, vel habere ñ poſſet, & ſi plꝰ peteret cadat a dicto legato ſiue relicto. Et iudicauit, & reliquit, ꝙ ſi Meliorutiam vxorem ſuam contingeret eſſe pgnãtem. & pareret filium, uel filiã, eos ſibi hæredes inſtituit, & fecit ĩ omnibus aliis ſuis bonis, ſi peruenirent ad lucem, & hæc eſt vltima ſua uoluntas, q̃ ualere uoluit iure teſtĩ, & ſi iure teſtĩ non ualeret, ualeat ſaltẽ iure codicillorum, &c. Contigit, ꝙ mortuus eſt dictus teſtator, & ex uentre uxoris ſuæ nemo natus eſt, nunc dictꝰ Cincius inſtitutus ex re certa dicit totam hr̃ditatẽ ad ſe pertinere ex teſtõ pdicto. Meliorucia ſoror d. Cincij, et neptis ex fratre, dicit teſtm̃ nõ ualere, & ſe hr̃dem vna cũ d. Cincio ſuo fratre, quæritur qd iuris. Et vr̃ pro parte d. Cincij, quod ipſe ſit hæres vl̃is, quia hr̃s
1 inſtitutus ex re certa hr̃ loco † vl̃is hæredis, ſi non reperitur alius inſtitutus. l. j. §. ſi fundo. ff. de hær. inſti. l. ex facto. eo ti. l. quoties. in ↄ̃rarium vr̃, & iſta eſt veritas, ꝙ inſtõ illa nõ valeat per illa uerba, &
b plus[b] de bonis ſuis petere nõ poſſit, & ſi plus peteret, &c. Nã id, ꝙ dr̃, ꝙ inſtitutꝰ ex re certa hr̃ loco hr̃dis vl̃is, ẽ niſi uolũtas teſtatoris
c manifeſte reſiſtat. l. quoties. §. ſi duo.[c] ff. de hære. inſti. ſed h. d. expreſſe, quod plus de ſuis bonis petere non poſſit. Apparet ergo, ꝙ non eſt loco vl̃is hr̃dis, ſed legatarij, & ſic eſt teſtm̃, ꝙ non hẽt hæredem, & ſic nullum. l. proxime. ff. de his quæ in teſta. delẽ. & Inſt. de leg. §. an ſi hæredis. Poſtea, ꝙ teſtator poſſet prohibere ius accre-
2 ſcendi, & poſtea †prohibere,[d] ne portio vacans accreſcat inſtituto in certa re, ſeu portione, eſt tex. ſm unam opinionẽ. ff. de uſufr.
d l. dñs. §. r. & ibi no. De j. q. eſt caſus expſſus recte intelligẽdo. ff. de iniuſto, rupto, & irrito teſtõ. l. pen. de lib. & poſth. l. ſi poſthumus. vernam & cum duob. ꝙ ſic declaro. Si duo alij ſunt inſtituti, a quibus poſthumus eſt exhæredatus, & duo alij ſunt inſtituti, a quib. poſthumus eſt præteritus, certum eſt, ꝙ teſtator dando ſubſtitutũ prohibet ius accreſcendi, quia ſubſtitutus præfertur coniuncto, ut C. de fideic. auth. hoc amplius, & ibi not. ff. de acq. hær. l. qui patri. Si ergo portio vnius ex inſtitutis deficit, non poteſt deuenire ad alium ↄiunctũ, qa teſtator dãdo ſubſtitutum prohibuit, & ſic ad ſubſtitutum non potuit deuenire, qa gradus ille non ualuit, & ſic ne decederet p parte teſtatus, & p parte inteſtatus totum teſtm̃ reducitur ad cãm inteſtati, & ſic expſſe dẽt intelligi glo. in d. uer. nã & cum duob. & ſic eſt intelſs l. pe. de iniuſto teſta. Ita ergo in pꝓpoſito, cũ teſtator phibuit, ne in totũ accederet inſtituto in re certa, totũ teſtm̃ eſt irritũ. Secundus caſus q ponit in d. l. pen. ideo non obſtat, qa ibi fuerunt inſtituti, & inuicẽ ſubſtituti, vñ eos inuicem ſubſtituendo noluit teſtator inter eos ius accreſcendi minuere, ſed augere, & ſic poſſet uenire, uel iure inſtitutionis, uel iure accreſcendi, caſus eſt C. de impub. & aliis ſubſt l. ceſto. & ff. de acq. hær. l. ſi quis hęres. & no. per Spec. & Dyn. eo. tit. l. nec eis. §. hęres. Præ-
3 terea, qñ ex uerbis teſtatoris †colligitur perplexitas, & repugnãtia, tũc teſtm̃ eſt ipſo iure nullum. l. ſi Titius. ff. de condi. inſti. ſed hoc eſt hmõi, ergo &c. Dixit. n. & plus petere non poſſit, & ſi plus peteret, cadat a dicto legato. Aut ergo illud tm̃ petit, & teſtm̃ eſt nullũ qa decederet p parte teſtatus, & pro pte inteſtatus. Si vero totũ peteret, a toto caderet. Cõcludit ergo, ꝙ inſtõ nulla eſt, non obſtãtibus pdictis. ff. de hęred. inſtit. l. ſi ita qs hr̃s inſtitutus fuerit excepto fundo. & ẽt qa uerba, excepto fundo, hoc importãt, i. ĩ fundo te nõ inſtituo. nõ. n. phibet eius prãtem, ſiue ĩ re tacite accedere. Sed ſi expreſſe diceret, ꝙ fundum tacite expreſſe petere, uel habere non poſſet, & ſic uolũtas teſtatoris manifeſte ↄdiceret, tũc nõ valeret, ut d. l. quoties. §. ſi duo, & dictis iuribus. Nõ ob. ſi dicatĩ, ne
4 mo põt facere, ꝙ leges non habeant locum in ſuo teſtõ, †qa q̃dã ſunt leges q̃ aliqd de neceſſitate diſponũt, ut quod teſtm̃ habeat ſeptem teſtes, & ſimilia, tunc teſtator ↄ̃rarium ñ poſſet, imo teſtm̃ eſſet ipſo iure nullũ. l. nemo põt. ff. de leg. 1. Quædam ſunt leges, q̃ diſponunt circa defectum voluntatis defuncti, vt in caſu propoſito, ſi teſtator ſuum fecit hæredem vlem, lex pſumit, ꝙ uoluerit eum,

ADDITIONES.

a Th. D. Iacobutius. Iſtud conſil. inueni in 10. vol. conſi. & adde, ꝙ idem conſuluit Bar. in conſi. 155. Titius, vbi ipſe conſuluit prout hic, ſed illud conſilium non eſt completum, nec perfectum, ideo inſerui hic, cum ſit etiam ſubſcriptum per do. Fran. Tigr. & maxime quia in d. li. 10. conſi. poſt præſens conſilium ſequitur cõſ. collegij Piſani ſuper iſta materia, & de illo conſi. meminit Andr. Barb. in 6. q. ff. de iure codi. in additio.
b Th. D. Et plus. Vide Bar. i l. quoties. §. duo. ff. de hær. inſt. & conſ. 38. inci. Gallꝰ Faloptin 2. vol. & ibi ſcripſi, & in conſ. 177. in. i. Matthiolus. vbi etiam ſcripſi.
c §. ſi duo. Vide Pet. de Anc. in c. 1. de teſt. & ꝗ bene ſcripſi in apoſtilla, in d. §. ſi.
d Th. D. Prohibere. No. quod dicit Bar. hic, ꝙ teſtor pt prohibere ius accreſcendi, ad eundem Bar. in Lunici. in 10. q. C. qñ non pet. partes, cum concord. quas dixit in l. ſi ego. ff. de iniu. rup. & irrito teſt. in add. Bar. poſt And. Bar.

eum, quem ex parte inſtituit totum hẽre, non totum ſibi dat. ſed ſi apparet teſtõrem voluiſſe ꝯtrium manifeſte, tũc ceſſat legis pſũ prio, imo totum teſtm̃ irritat, qa non põt ꝑ parte teſtatus, & ꝑ parte inteſtatus decedere, vt ſ. dictum eſt. Simile lex introducit, qđ in condõnib. quæ conſiſtunt in non faciẽdo, cautio Mutiana hr̃ pro implemẽto condõnis, vt l. Mutianæ. ff. de cond. & demõ. Sed ſi apпareat teſtõrem aliud ſenſiſſe, tunc ceſſat cautio Mutiana, poſito, ꝙ hic irritetur diſpõ libertatis, q̃ eſt ita fauorabilis, vt ff. de manumiſ. teſt. l. fi. Simile lex diſponit, ꝙ condõ, quę tacite ineſt nõ ſuſpẽdit, hoc verum niſi appareat teſtõrem voluiſſe aliud, vt in l. condõnib. §. j. ff. de cõd. & dem. Concluditur ergo dictum teſtamẽtum non valere iure teſti, & ſic ab inteſtato d. Ciucius, & D. Meliorutia æqualiter ſuccedunt. Dico tamẽ, ꝙ pp clãm adiectam in fine teſtamenti, dicta vltima volũtas valet iure codicillorum, & ſic legata relicta valent: caueat tamen d. Ciucius, ꝙ ſi legatum ſibi relictum peteret, caderet forte a ſucceſſione, ſiue a petitione hr̃ditatis pp illa verba, & plus nõ poſſit, & ſi plus peteret, &c. Et ita dico & conſulo ergo Bar. a Saxofer. ll. Doct. & ad fidem me ſubſcripſi, meoq; anulo ſigillari feci. Ego Franc. Tigrini de Piſis, vt ſ. conſultum eſt, conſulo. In cuius rei teſtimonium me ſubſcripſi, & meũ conſuetum ſigillum apponi feci.

CONSILIVM LXXXII.

a Quæſtio [a] Commiſſa collegio iudicum ciuitatis Piſarũ ꝑ ſapiẽtem & diſcretum virum D. Petrum de Gallis Vicarium gñalem Amulſlonum, q̃ vertit̃ coram eo inter Meliorutiam ex vna parte, & Ciucium ex altera, die 18. Auguſti fuit commiſſa in collegium Piſarum ꝑ ꝓuidos, & ſapientes viros D. Franciſcum, D. Iacobum de Familia, Petrum D. Albiſij, & Ioannem Gaietanum legum Doct. q ſup iſta qõne dẽrẽt videre, & ꝓut eis videret̃ ꝯſulere, die 24. menſis Auguſti, quorum iudicum allegationes, & ꝯſilia tranſmittunt̃ ꝑ S. interclusæ. Datum Piſis in collegio ſ. dicto, die 13. menſis Septembris. 8. Indictione, &c. Factum proponitur tale. Iacobutius Manicti de Pulchrano condidit teſtm̃, in quo religt Ciucio certam petiam terræ, & in ipſa eũ hæredem ſibi fecit, & voluit, & iuſſit, ꝙ plus de bonis eius habere vel petere nõ poſſit, & ſi plus peteret, cadat a dicto legato, vel relicto. præterea infra, in eodem teſtamento ſic dr̃. Item iudicauit, & religt, ꝙ ſi Meliorutiam eius vxorem contigerit eſſe ꝑgnantem, & pareret filium, vel filiam, ſibi hr̃dem iſtituit, & fecit, in oĩb. ſuis alijs bonis, ſi peruenerit ad lucem, & hæc eſt vltima ſua volũtas, q̃ voluit iure teſti, ſi iure teſti non valeat, valeat ſaltem iure codicillorum, &c. Mortuo d. teſtatore, & ex ventre vxoris ſuæ nemine nato, Meliorutia neptis d. teſtõris ex fratre, dicit ſe hr̃dem eius ꝑ dimidia ab inteſtato, & iudicẽ petijt, qđ mitteretur in poſſeſſionem medietatis bonorum ſ. d. Iacobutij. & a iudice miſſa eſt: cõparet d. Ciucius, & petit d. miſſionem reuocari, & ſe dicit hæredem in ſolidum ex teſtamento d. teſtõris, quæritur qđ iuris, &c. In hac qõne prædicta duo ſunt principalr̃ videnda. Primum eſt, ſi dicta pronũciatio, & commiſſio facta ꝑ d. Meliorutia proceſſit de iure, & vr̃ ꝙ nõ. Aut dicimus, ꝙ petierit ex vigore l. fi. C. de edi. diui Adri. tol. & hęc non petijt, qa illud ẽt auxilium non competit venientib. ab inteſtato, ſed ſolum inſtitutis in teſtõ non abolito. &c. vt in d. l. fi. patet. & ibi Cyn. in ver. 3. iuxta præmiſſa quæritur. Pro quo facit glo. ibi poſita, ſuper verbo, depoſitionib. expreſſe tenet Spec. in ti. de teſta. §. ſequitur, ver. quid de ſuccedente ab inteſtato. & eſt verum, quicquid no. in ti. de edic. diui Adr. tol. & ſic in caſu noſtro, ſuppoſito ꝙ Meliorutia ſuccederet ab inteſtato, per auxilium d. l. fi. non poteſt venire. Aut dicimus, qđ petierit ꝑ interdictum quorum bonorum, & non vr̃ ꝙ illud potuerit dari: qa licet illud interdictum vtile competeret ſuccedenti ab inteſtato de iure ciuili, tñ dat̃ ꝯ poſſeſſorem pro hr̃de, vel pro poſſeſſore poſſidẽte. l. j. ff. quorum bono. quod hic ceſſauit. Præterea poſſeſſio, quę datur ex illo interdicto tribuit ius, quia facit poſſeſſorem; eſt. n. adipiſcẽdæ poſſeſſionis, vt d. l. j. in fi. & no. in d. l. fi. in glo. magna. in fi. & ſic debuit dari cã cognita, & libello porrecto, & lite conteſtata, vt l. 2. §. dies, cum ibi no. ff. quis or. in bon. poſſ. ſer. quæ defuerũt in caſu noſtro: ergo &c. Actio. n. in factum, quæ loco illius interdicti datur, dẽt more iudiciario intentari. Præterea, illa qualiſqualis petitio, q̃ fuit porrecta per d. M. non concordat pronũciationi iudicis ꝯ. l. vt fundus. ff. commu. diuid. & ibi no. petijt. n. quod daretur ſibi baiulus, q mitteret eam in poſſeſſionem, vel licentiam intrandi daret, non ergo potuit ſuper alio pronunciari, nec talis petitio de iure proccdit, vt ſunt iura vulgaria. Aut dicimus, ꝙ cum in caſu noſtro non appareat, quod aliquis poſſideret bona hęreditatis prædictæ, vt ſic ſuppoſito, ꝙ M. eſſet hæres ab inteſtato pro dimidia potuiſſet ſine iudice apprehendere poſſeſſionem, vt l. cum hæredes, in princ. ff. de acq. poſſ. & ſic potuit ex ſeipſa adire iudicem, & cum eius authoritate apprehendere, vt l. creditores. C. de pig. & ſic fecerunt in caſu noſtro, & tunc vr̃ ꝙ non requiratur alicuius citatio. ar. Inſt. de liber. §. multis. cum gl. tamen iſta debuerunt iudici conſtare, quæ ex actis conſtitiſſe non apparet. Quare põt concludi, ꝙ pronunciatio facta ꝑ M. & ꝓmiſſio ſecuta de iure non proceſſerunt. Reſtat ergo examinare ſm̃, ſ. ꝙ ſi d. hr̃ditas Ciucio inſolidũ ex teſtõ deferatur, vt ſit legitimus ꝯdictor, & ſibi dici non poſſet, quantũ ad liberas ędes habeo, &c. & in hoc ſunt inducta duo. Primo. quod ſi Ciucius inſtitutus ex re certa excludere poſſet a ſucceſſione eo ſolo, qa teſtator inſtituit poſthumum ſi peruenerit ad lucem, dato, ꝙ nullus natus fuerit. Et breuiter vr̃ dicendum de iure, ꝙ non, qa inſtõ facta de poſthumo non nato, poſtea hr̃ pro non ſcripta. Hinc eſt, ꝙ ſi alius cohæres eſſet ei datus haberet totum iure ſuo, nec ſibi feciſſet partem talis poſthumus nunq̃ natus. l. vtrum. §. j. de reb. dub. & l. quiquartam, in fi. de leg. 1. plene per gl. in ver. pars, in l. huiuſmodi. §. ſi Titio. eo. tit. In caſu ergo noſtro ꝑinde habebitur, ac ſi nunquam fuiſſet poſthumus inſtitutus. & ſic inſolidum erit hr̃des. Fuit ẽt inſtõ in caſu noſtro facta ſub cõdõne, ſi peruenerit ad lucem, &c. quæ deficit, & ideo nulla talis inſtõ. l. neceſſario. in prin. & §. j. cum ſi. ff. de pic. & commo. rei vẽ. ergo &c. Scđo eſt vidẽdum, ſi d. Ciucius excluditur a ſucceſſione ex teſtõ inſolidum per verba appoſita a teſtatore, qui voluit, & iuſſit, ꝙ plus de bonis ſuis hr̃e, vel petere non poſſet, &c. vr̃ de iure dicẽdum, ꝙ excludat. pro hoc vr̃ caſus in l. quoties. §. ſi duo. ff. de hær. inſt. in fi. vbi hr̃, ꝙ ſi teſtator noluit hęredem inſtitutum ex re certa habere inſolidum non trahit inſtõ rei certæ ad ſe totum, ſi voluntas teſtatoris nõ refragetur, & hoc ſiue in eo quod noluit in caſu illius §. hæredes inſtitutos in re certa, quo caſu in æqualib. portionib. nõ hẽt locum, quod dr̃ in prin. illius. §. ſ. ꝙ inſtõ rei certę retrahat ad ſe totum, ſed lex diſponit inſtitutum in re certa, alio non inſtituto, hr̃e totum, qa ꝓſumitur teſtatorem ꝑ hoc voluiſſe, ſi eſt miles, ex eo, ꝙ ex quo de alio non fecit mẽtionem inſtituẽdo, videtur eum totum hẽre uelle. Pro hoc l. cogi. §. ſed & ſi miles, cum gl. ſua, in ver. inſtituere poteſt. ff. ad Tre. & l. ſi miles vnum ex fundo, cum ibi no. ff. de teſ. mil. ſi eſt Paganus, idem ꝓſumit lex eadem rõne. Item alia, qa ꝓſumit teſtõrem voluiſſe, ꝙ eius voluntas valeat, & ſic lex præſumit, ꝙ voluerit, ꝙ inſtitutus ex re certa habeat totum; alias. n. non valet eius voluntas, ne decedat pro parte teſtatus, nam illud nõ ꝓſumitur voluiſſe. Et ita intelligi dẽt Inſt. de hære. inſt. §. non autem, vbi cõſtaret voluntas eius, ꝙ voluerit inſtitutum in re certa alia bona non hr̃e, & ſic in illis decederet teſtatus, nunc inſtitutus in re certa non hẽt totum, imo eius inſtõ non valet in re repugnante voluntati teſtõris, vt ff. de re. iur. l. ius noſtrum, qđ teſtõr non põt tollere. l. nemo põt. ff. de le. 1. Voluntas. n. teſtõris quæ ꝯtinet ꝑplexitatem non valet, vt l. ſi Titius, de ꝯd. inſt. & vbi ꝯtinet poſſe, qđ de iure ad impoſ. reduci non poſſet, niſi oſtendatur teſtantis voluntas ꝑplexa, & ſm̃ volũtatem teſtõris incompaſſibilia de iure continẽs, & ſic in caſu nr̃o, in quo teſtator decedere voluit ꝑ parte teſtatus, & ꝑ parte inteſtatus. in totum nil valebit voluntas, nec cã teſtati cãm inteſtati ad ſe traheret, ſed econuerſo. Sic de iniuſto teſtõ. l. pe. & l. ſi poſthumus. ver. nam cum duob. cũ gl. de li. & poſth. Nec ob. ſi dicat, ꝙ valet inſtõ de Ciucio facta, vt totum accipiat. verum ſi reſiduum a re in qua fuit inſtitutus, reſtituat per fideicommiſſum venientib. ab inteſtato, & ſic M. pro ea parte, pro qua ab inteſtato ſuccedit, vt l. peto. ver. idem dicemus, de le. 2. & ibi no. per Doct. vbi ſi teſtõr ab inteſtato hęredes inſtitutos contentos voluit eſſe certa re, reliqua veniẽtib. ab inteſtato tenẽtur ꝑ fideicommiſſum reſtituere. Ita dicit Cy. dñt Doct. hoc in dubio pręſumi, per legem Titia. §. j. in fi. eo. ti. quicquid no. gl. in l. peto. Nec ob. ad hoc l. cum pr̃ filios, in prin. eo. ti. qa ibi inſtituti iuſſi eſſe contenti in re certa erãt ipſi iidem venientes ab inteſtato, quia ſideo duobus modis, uno in caſu d. l. peto. teſtator primo inſtituit, ſubſequenter uiuit eſſe ꝯtẽtos re certa, quib. uerbis uĩ per fideicommiſſum grauare hr̃des iam inſtitutos. At in caſu nr̃o ipſa inſtõ eſt inuõia pp perplexitatẽ, & repugnantiam, q̃ uoluntas teſtõris continet, & ideo non eſt locus fideicommiſſo. Præterea in caſu noſtro fuerunt appoſita alia uerba q̃ ibi, ꝑ uerba appoſita in caſu noſtro teſtõrem uĩ uoluiſſe, ꝙ Ciucius non ſit hęres aliquo mõ, & eo mõ, quo habuit, alij reſtituere pp uerbum hr̃e, qđ comprehendit ẽt id, qđ hẽt alij reſtituere, ut l. ſtipſo, & ibi no. in gl. ff. de uer. ob. a ſimili de eo quod lex dicit de uerbo, accipere, quodlibet in facto, & reſtõne alteri, ubi in codicillis facta ſit. l. cum qs decedẽs. §. Seium, & Mæuium, de leg. 3. aliud aũt dici nõ põt, ꝙ gratia poſthumi hæredis iſtituti dicta uerba a teſtõre dicta fuerunt, quia in caſu ſucceſſionis poſthumi hæredis inſtituti Ciucius loco legitimi hr̃etur, & ſic ſine appõne illorum uerborum ultra rem, in qua fuit inſtitutus legitimus cenſeretur, non hẽret in bonis teſtatoris, cum nec eo caſu ab inteſtato ſuccederet, & ſic quo ad caſum ſucceſſionis illa uerba inutilia sũt, ei non ergo eius gratia uĩr appoſita, & ſic poteſt tolli oppoſitio de l. peto. 2. m̃. præall. ſi in ꝯtrium fuerit allegata. Item non obſtat lex, ſi quis ita hæres inſtitutus, excepto fundo, quia ibi teſtõr nil ultra fecit, niſi ꝙ in fundo non inſtituit, & iõ ſuccedit diſpõ dictæ legis, q̃ uult inſtitutum in partem hẽre totum, alio non inſtituto, quem teſtõr inſtituere noluit, ſed ſic in caſu noſtro. Aliud eſt. n. dicere, nõ inſtituo, & aliud ẽ dicere, nolo ꝙ aliquo mõ hẽat, ſicut alias aliud eſt dicere, non adeo hęreditatem, & aliud, repudio hęreditatem, ut no. in l. 1. C. de iu. & fac. ign. Ex omnib. uidetur de iure ꝯcludendum,

ADDITIO.

a Th. D. Quæſtio. Adde ꝙ collegium doctorum Piſanorum conſuluit, prout ſupra conſuluerunt Bar. & Fran. Tigri. in conſi. præcedenti, & ibi videas.

Digitized by Google

dum, quod d. Ciucius non ex teſtamento hæres, ſed ab inteſtato cum Meliorutia germana ſua ſuccedere poſſet in bonis dicti Iacobutij, &c.

CONSILIVM LXXXIII.

1 *Verba derogatoria in teſtamento oppoſita, cuius generis poßunt eſſe.*
2 *Verba derogatoria in teſtamento appoſita quomodo hēant impedire diſpoſitionem poſtea factam.*
3 *Verba in ſecundo teſtamento appoſita, an, & quæ habeant tollere verba derogatoria.*

Et dixit, Et aſſeruit, & voluit dictum teſtm̄ præualere omnib. alijs teſtis factis per eum, nec non dixit, & voluit, & aſſeruit ſe dictum teſtm̄ nolle reuocare, ſeu aliud condere, vel aliam vltimam volūtatem per eum facere, vel codicillos condere, vel aliquid aliud, propter qđ dictū teſtm̄ nō ualere t: & ꝓmiſit ēt, & noluit aliud non facere, & ſi fieret, voluit non valere, nec tenere roboris firmitatem. Et ſi appareret contrariū, dixit nō eſſe factum de ſua voluntate, ſed tanquam per eum non ſanæ mentis niſi in teſtamento fiēdo ꝑ eum diceretur de uerbo ad verbum, Pater noſter, Aue Maria, non obſtantibus, ꝙ in dicto teſtamēto ſi appareret contrarium huic teſtamēto reperiretur quibuſcūque verbis derogatorijs, &c. & hæc particula primi teſtamēti. Et hanc ſuam vltimam voluntatem aſſeruit eſſe velle, quam valere voluit iure teſtamēti, & quod ſi iure teſtamēti non valeret, valeat ſaltem iure codicillorum, vel cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis, caſſans, irritās, omne aliud teſtamētum ꝑ eum conditum, non obſtā tibus aliquib. verbis derogatorijs inſertis, & appoſitis ſub quocūque modo verborum, & voluit hoc teſtamentum, ſiue vltimam volūtatem omnibus alijs teſtamētis, & vltimis voluntatibus præualere. &c. & hæc eſt particula ſecūdi teſtamēti. Modo quæritur, nūquid ſecūdum teſtamētum valeat, non obſtantibus verbis derogatorijs appoſitis in primo teſtamēto, vel qualibet alia particula appoſita. ſ. in parte primi teſtamenti? Ad prædictam quæſtionem examinandam ſunt vidēda duo. Primo videndum de viribus verborum derogatoriorum appoſitorum in primo teſtamēto, qualiter uerba derogatoria in eo addita impedire hēant teſtamentum poſtea conditum. Secundo eſt vidēdum de viribus verborum additorum in ſecundo teſtamento, an iſta verba ſint ſufficientia ad tollēdum verba derogatoria primo teſtamēto addita, quibus viſis huius veritas quæſtionis apparebit. Circa primum dico, ꝙ †verba derogatoria teſtamēto addita poſſunt eſſe triplicis gñis. Nam
1
quædam ſunt verba derogatoria actus teſtandi, quædam ſunt verba derogatoria ſolennitatis, quędam ſunt verba derogatoria volūtatis. quæ verba derogatoria tam actus teſtādi; quam ſolēnitatis quam etiam volūtatis fuerūt appoſita in primo teſtamēto prædicto. Nam dum teſtator in primo teſtamēto dixit hęc verba, & aſſeruit ſe nolle aliud teſtamētum, uel aliam vltimam voluntatem cōdere, hęc ſunt verba derogatoria actus teſtādi: in eo uero, quod dixit hęc uerba, ꝙ appareret aliud teſtamētum ꝯrium, noluit non ualere, niſi in eo dicatur Pater noſter, & Aue Maria, de uerbo ad uerbum, iſta ſunt uerba derogatoria ſolēnitatis. In eo uero qđ dixit, ꝙ ſi aliam ultimam uolūtatem, uel teſtamētum faceret illi ꝯrium, uoluit nō ualere, & de ſua uolūtate factum nō eſſe. Iſta ſunt uerba derogatoria uolūtatis. Modo eſt uidēdum, qualiter ꝑdicta uerba derogatoria hēant impedire diſpoſitionem poſtea factam, & ſi impedire hēant, quæ uerba, quæ ſolēnitas, quæ uolūtas reqrātur
2
in ſecūdo teſtamēto, ut primum tollatur. Et circa prima uerba derogatoria actus teſtādi dico, ꝙ dicta uerba nō obſtāt ſecūdo teſtamēto cōdēdo etiam ſimpliciter emanāti, nulla mētione in eo de ipſis uerbis facta, quia talia uerba derogatoria actus teſtādi ſunt ꝯtra bonos mores, ut l. pactum, quod dotali. C. de pact. & l. pactum. C. de col. & ſic non ualēt, ut l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de uerbo. ob. unde eorum additio nihil operatur. Et per hoc patet, ꝙ male loquitur gl. in l. ſi mihi, & tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. & iuſte ibi reprehēditur per Iac. de Are. in ſecundis uerbis derogatorijs. ſ. ſolēnitatis, dico, ꝙ nō impediūt ſecūdum teſtamētum, imo ꝑ ſecūdum teſtamētum ſimpl'r cōditum, nulla de ipſis uerbis facta mētione, primum tollitur, ut ꝓbatur. ff. de iure cod. l. diui. §. licet. quicquid ſol no. in glo. ita intelligūt illum §. Oldr. & Dy. & eſt rō, quia nō poteſt teſtator ſua uolūtate mutare ſolēnitatem, quæ eſt publici iuris. l. codicillis, §. fi. de leg. 2. De certis uerbis derogatorijs. ſ. uolūtatis additis in teſtamēto ꝑdicto, an impediāt ſecūdum teſtamētum, dictum eſt ꝙ ſic. Eſt ergo uidēdum ꝑ quæ uerba in ſecundo teſtamēto appoſita, & quomodo eis derogari poſſet. De hoc ſunt opiniōes gl. & Doc. nam gl. in uer. accipiat. in l. ſi qs in prin. teſtamēti. ff. de leg. 3. & in d. §. in legatis. in uer. nō ualebit. & in d. §. licet, tenet, ꝙ ad hoc, ut uerba derogatoria uolūtatis addita in primo teſtamēto tollatur ꝑ ſecūdum, dēt de eis ſpālis, & expſſa mētio fieri, ꝙ tenet Dy. in c. qđ ſemel. ext. de reg. iur. lib. 6. Cōtrarium tenet Iac. de Are. ſ. qđ quātumcunq; in primo teſtamēto ſint uerba derogatoria, tñ primum tollat ꝑ ſecūdum, licet in ſecūdo nulla mētio de derogatorijs verbis fiat, ut tenet Cy. in l. ſancimus. C. de teſt. hoc ēt diſputādo tenuit Iac. de Bel. in diſp. ſ. ſua in corpore, de teſ. imper. §. 1. hoc ēt tenuit Ant. Cu. & fi. de Pi. ſ. in rep. ſua d. l. ſi quis in princ. teſtā, quorum opiniōes cō ne. ſtia nullum hēt dubium, quia per ſm teſtm̄, primum tolleret. nec eſſet vlterius allegādum, tñ qa inter tantos Do. eſt varietas, non eſt ſecurum alteri parti de facili adhærere, niſi inquantum ſuadet tex. legis. Puto igitur opi. gl. & Dy. veriorem. ſ. ꝙ in ſecundo teſtamento dēat fieri mētio ſpālis verborum derogatoriorum adiectorum in primo. & hoc maxime per tex. in d. l. ſi qs in prin. teſtā. dum dicit. l. hoc ita locum hēbit, ſi ſpāliter dixerit, prioris voluntatis ſe pœnituiſſe, hoc etiam diſputādo tenuit Cyn. quod & ſcribēdo tenuit do. Cor. in d. l. ſi quis in princ. teſtamēti. † Secundo principal'r eſt vidēdum, an verba in ſecundo
3
teſtamento appoſita habeant tollere verba derogatoria poſita in primo: & ſecundum opi. Iac. de Bel. & Ant. & aliorum, certum ē, ꝙ ſic, vt ſupra dixi, & primum tollitur per ſecundum, ſed ſecundū opi. glo. & aliorum Doct. quam ſ. tenui. ſ. ꝙ in ſecundo requiratur mentio ſpālis verborum derogatoriorum adiectorum in primo, eſt videndum, an in d. primo teſtamento dicatur facta ſpālis & expreſſa mēōo, & inuocatio d. verborum, & in ſecūdo teſtamēto dixit teſtator, non obſtantib. aliqb. verbis derogatorijs inſertis, & appoſitis ſub quocūq; modo verborum, an p'iſta verba dicatur fieri mentio ſpālis verborum derogatoriorum adiectorum in primo? Et dicendum eſt, ꝙ ſic primo per tex. in Auth. de teſt. imper. §. & ſi quidem. vbi tex. dicit, quod expreſſim dēt teſtator prioris voluntatis pœnitere, & poſtea ſubdit, quia & ſi fecerit quandam talem voluntatem, non tñ eam valere vlterius vult, nam cum dictio, talis, ſit relatiua qualitatis, referēdo qualitatem primi teſtī, expſſam mentionem de verbis derogatorijs facere dr̄. ſed in caſu noſtro teſtator expreſſit qualitatem primi teſtamenti in ſecundo, cum dixit, non obſtantib. quibuſcunque verbis derogatorijs in primo teſtamēto adiectis. ecce qualitas primi teſtamenti, dum dixit, qbuſcunque verbis derogatorijs, &c. vt reqrit dictus tex. & hoc modo poteſt bene loqui glo. d. §. in legatis. dum dicit, ſi exprimat qualitatem illius primæ voluntatis in ſecunda &c. Nam procedit illa gl. in verbis derogatorijs voluntatis, non autem procederet in verbis derogatorijs actus teſtandi, prout ſuperius dictum eſt. Pręterea, ꝙ verba derogatoria dēant expreſſe, & ſpāliter tolli, eſt a iure expreſſum in d. l. ſi, quis in prin. teſtamēti. ꝑꝑ habēdam maiorem certitudinem de voluntate teſtantis, vt apertius intelligamus, ꝙ teſtm̄ præualere voluerit ſicut in ſimili filius dēt nominatim exhæredari ꝑꝑ certitudinem hēndam de perſona exhæredati. l. 1. ff. de lib. & poſth. & tamen dicit filium dici nominatim, & ſpāliter exhæredari, ſi teſtator dicat, filium meum exhæredo, ſi erit vnicus, & ſolus, vt l. 2. ff. de lib. & poſth. ſic in propoſito, cum vnum teſtamentum tantum pręcedat, in quo ſunt verba derogatoria, teſtator dicēdo, non obſtantibus verbis derogatorijs, &c. ea ſpāliter demonſtraſſe dicatur, pro hoc l. nominatim. ff. de leg. 3. Poſſent ad hæc probanda multa allegari ex his quæ ponit Dy. in c. quod ſemel. & Ant. in d. l. ſi quis in prin. quę prudentiam veſtram non latent. Concludē do igitur, eſt de iure dicendum, ſecundum teſtamentum de quo quæritur, primum, & eius effectum tollere, per rationes, & iura ſuperius allegata. Et ita dico, & conſulo ego Nicolaus domini Alexandrini.

CONSILIVM LXXXIIII.

Franciſcus Habuit in vxorem dominam Thomaſiam &c. Reliquum habes ſupra, vol. 1. cōſ. 128. quod hic duplicatur.

CONSILIVM LXXXV.

In Chriſti nomine amē. Ad primum dico, qđ cum ſit in irrelucidum, ꝙ maritus pōt petere dotem, & ſi ſuſtinet onera matrimonij: intereſſe dotis, quādiu in ſolutione eſt ceſſatum, plura n. ſunt onera matrimonij, dicit gl. in l. pro onerib. C. de iu. do. & viuras moderatas ut peipere poteſt, donec ei dos ſoluatur. ff. de doli excep. l. pater. & ext. de viur. c. ſalubriter. Vnde dixit Bar. in l. inſulam. §. uſuras. ſol. ma. uer. quęro quid, ꝙ de iure cano. uſurę dēntur uiro paſſo moram in dādo ſibi dotem, per d. c. ſalubriter. & idem tenebat Bald. licet qdam dicant, quod d. c. ſalubriter, loquitur in fructibus, qui percipiūtur iudicio Dei & ideo voluerunt, ꝙ ſi marito, cui dos eſt promiſſa, & nondum ſoluta, certa pecunia ſingulis annis datur, donec dos ei ſoluatur, illa pecunia computabitur ī dotem. Sed Io. Cal. tenuit oppoſitum, cum, ex quo ſuſtinuit onera mřimonij, illud cenſeatur vt fructus dotis. Et hoc credo verius præſertim cum intereſſe, quod prius eſt quam vſura, non ſit ultra debitum, & ſic correſpondens, per no. in l. 1. C. de ſum. Tri. & l. ſocium qui in eo. ff. pro ſoc. Præterea iſtud intereſſe venit ex ſtipulatione, ergo poteſt agere. l. non ſolum. de rei vē. & l. fideicommiſſa ri. §. ſi rem. ff. de leg. 3. Dionyſ. de Peruſio.

CONSILIVM LXXXVI.

Viſo Statuto de pœna vēdētis poſſeſſionem, &c. Modo quidam vēdidit poſſeſſionem ꝯ formam ſtatuti, vnde inquiſitus ſuit, & poſt reſponſionem per eum factam obtulit fideiuſſorem, an veniat abſoluendus. Hoc conſilium habes plenius ſ. vol. 1. ſub num. 69.

CONSILIVM LXXXVII.

1 *Suorum appellatione non continentur nomina debitorum, ſed quæ pertinēt ad teſtatorem iure domini, vel quaſi.*
2 *Mobilium, & immobilium appellatione non veniunt nomina debitorum.*

Mat.

a Matthiolus [a] Petri Bartoli de Saxoferrato inter cætera
q̃ in ſuo teſtō dixit,& poſuit, reliquit dñæ
Caluezæ eius vxori fructus,& reditus , & prouētus oium bonorū
ſuorum mobilium,ſub qbuſdam ꝯdōnib.& modis in eius teſtō i-
ſertis. Modo quæritur,an d.dña,vigore d.legati debeat hr̃e vſum-
fructum eorum,q̃ ſunt in nominib.debitorum. Ad quorum exa-
minationem d.puncto rñdeo,ꝙ non. qđ probatur ex eo,qđ dixit,
1 ſuorum,qd debet intelligi de his, q̃ pertinēt † ad teſtatorē iure do
minij,vel quaſi,non eorū,q̃ ſunt in nominib.debitorū.l.Quintus.
§.argento.de au. & arg.leg. Præterea dixit teſtator, mobilium &
immobilium,ſed nomina debitorum non ſunt mobilia, nec im-
2 mobilia,† ſed ſunt quoddam tertiū genus per ſe l.a diuo Pio.§ in
venditione.ff.de re iud.& l.quam Tuberonis,§.pen.ff.de pecu. Et
hoc tenet Iac.de Are.in l.mouentium.de verb.ſig. & idem deter
minat Spec.in his terminis,in ti.de fructib.& intereſſe.§.1.verſ.2.
quæro. Ex quib cōcluditur d.dñam non debere hr̃e vſumfructū
de nominib.debitorum. Non obſt.ff.de vſufruc.leg.l.vxori meæ.
quia ibi fuit relictus vſusfructus ſimpliciter,in propoſito fuit ad-
ditum mobilium,& immobilium,quod hēt reſtringere ſignifica
catum bonorum, vt dictum eſt. Item fuit adiectum hoc prono-
b men,ſuorum,qđ ſimplr̃ hēt reſtringere, [b] vt de his mobilibus,&
immobilib.intelligatur,q̃ iure dñij pertinent ad teſtatorē, vt d. §.
argento.& licet in d.l.vxori meæ.fuerit appoſitum verbum illud,
meorum:& tñ continet oīa noīa debitorū,illud ideo eſt , quia il-
lud pronomen,meorum,hēt illud ſubſtantiuum , omnium, omnia
comprehendens,nō reſtrictum ad aliquam adiectionem. Sed in
qōne propoſita hoc pronomen, ſuorum, refertur ad ſubſtantiuū
bonorum mobilium,& immobiliū tñ.& ſic reſtrictiuum, & nō
gñale,ſeu oīa comprehendens. Non obſt.gl.quæ dicit, actiones,&
iura iudicantur mobilia,& immob. ſm id quod in actione deue-
nit:qa illud verum, qñ iura, & actiones de neceſſitate debent ap-
plicari mobilib.& immobilib.qa de his nihil eſt diſpoſitum.v.g.
c dicit lex [c],ꝙ bona immobilia minorum non pñt alienari ſine de-
creto,mobilia vero ſic,ſed de nominib, nihil diſponit , iudicabi-
mus ergo de eis,vt æquiparentur mobilib. & immobilib. ſm id,
qđ in actione deuenit. Hoc aūt non contingit in qōne propoſita.
Nam de mobilib & immobilib.reliquit vſumfructum vxori:iu-
ra vero,& actiones reliquit hæredi,vt ex ſerie teſti patet, & ſic nō
eſt neceſſe,ꝙ alicui prędictorum.l.mobilium,& immobilium ap
plicentur iura,& actiones,& noīa debitorum,ſed ſtāt in tertio ge
nere per ſe,vt d.§.argēto. Secundo quæritur,an veſtes viri, & vxo-
ris feſtiuę ſint vxoris propriæ,an vero hæreditati remaneant,ita ꝙ
de his tanquam de alijs mobilib.vſumfructum recipiat. Et rñde-
tur,ꝙ de veſtib.viri nullum eſt dubium, ꝙ non pertineant ad vxo
rem,nullo vero iure proprietatis de veſtib. vxoris licet ſm opini.
Dy.in l.in his.§.1.ff.ſol.mat. tñ veritas eſt. ꝙ veſtes nuptiales, & feſti-
uæ non ſunt vxoris,nec vſr ei a viro donatæ, & ſic non poteſt do-
natio per mortem confirmari,cum videantur traditæ ad vſum,vt
magis ornata ſit apud virum,vt l.mortis ſuæ.§.fi.ff. de dōna.inter
virum & vxo.& vt not.per gl.in l.ſi vſufruc.§.ſi ad l.Fal. & hoc tā
git Iac.de Are.& alij Modet.in d.l.in his. §.1. Tertio quæritur de
fructib.& fœtu pecudum,boum, & equorum, vtrum pertineant
ad dictam dominam tanquam vſufructuariam,an vero ad hære
des. Ad quod reſpond.quod pertinent ad dictam dominam,& ſal
uo eo,quod eorum quæ cōſiſtunt in grege,debeant in locū mor-
tuorum,vel inutilium,ex fœtibus ſubiungi, ſecundum formam
l.fœtus.§.1.ff.de vſufruc. Bar.a Saxofer legum Doc.

ADDITIONES.

a Th.D.Matthiolus. Adde,ꝙ iſtud conſi.inueni in 22.vol.conſi.& pro conſi.Bar.al-
leg.Do.Pet.Coran.in cōſ.126.diligenter in 4.vol.& Io.Firmin.in ſuo reper.in verſ.
nomen debitoris,& alias inci.Matthiolus Petri,& adde, ꝙ idem conſulüt Bart.
ſup.in 1.vol.in conſi.incip.Gilius Petri de Floren.vbi et conſuluit prout hic, &
ita iſta duo conſilia alleg.And.Barb.in l.vxori meæ.§.1.in 1.addi.Bar.ff.de vſu le
ga.& vide Bar.in l.Quintus.§.argento.ff.de au.& arg.leg.& ibi apoſtil.meam, &
quæ ſcripſi poſt Bar.in d.conſi.10.vbi etiam poſui de verbo,ſuorū,quomodo in-
telligitur, & adde, quod ſi in inſtrumento notarius per verba tertiæ perſonæ, ꝙ
tunc pronomen ſuus,ſua,ſuum, refertur ad ipſum teſtatorem, & non ad hærede
eius,niſi aliud de mente appareat,ſecundum Bart.in l.ex facto.in prin. per illum
tex.ff.ad Trebel.

b Reſtringere. Adde Bar.in l.mouentium.ff.de verb.ſig.& vide Bar.in cōſi.15.in 1.
vol.in nomine domini,pater habēs.in 1.col.& an vſufructuarius teneatur ad de
bita hæreditaria,vide Bar.in l.multum.quæ eſt l.vlt.ff.de vſuf.leg.

c Dicit lex. No.pro reb.minorum non alienandis,an extendantur ad iura,& nomi-
na debitorum.

CONSILIVM LXXXVIII.

1 *Frater non poteſt ſtipulari dotem ſibi reddi,quæ eſt de bonis ſororis.*
2 *Frater ſi ſtipulatur dotē nomine ſororis, poſſ t ipſa agere vt liberet virū.*
3 *Frater ſtipulāda dotem reſtitui,an in dubio pſumatur pro ſe, vel ꝓ ſorore,*

a Sæpe De facto [a] contingit,ꝙ frater tradidit ſororem ſuā nu-
ptui , & dedit ſibi de bonis pñtis,ſiue de parte ſororis
dotem,& ſtipulatur a marito ipſius dotem ſibi reddi, ſi ſoror ſua
pmoriatur in matrimonio ſine liberis,mulier iſta deceſſit,& reli
quit dotē marito,nūc frater agit actione ex ſtipulatu ꝯ maritum,
1 maritus aūt ſe tuet. Quęritur,an poſſit ſe tueri? Et † vr̃,ꝙ poſſit,qa
dos ſuit de bonis ipſius mulieris.ergo frater ſibi ſtipulari non po-
tuit.qā ſi fecit,dēt ſib. obſtare exceptio, cū ei promiſit maritus
ꝓmittere nō debuit, vt ff.de ver.obl.l.ſi qs cū alr̃. C.de iur.& fac.
igno.in l.ſi nō tranſactionis,ff.de cōd. ob cām.l.q ſe.& de ꝯd.ſine
2 cā. l. 3.† Si aūt dicas,ꝙ frater ſtipulatus ē noīe puellę,& ego dico,
b ꝙ puella poſſet [b] agere ꝯ eū,vt liberaret virū,ſi vellet.ff.de neg.ge-
ſto.ignorāte.de le.2.l.cū pr̃.§.pr̃i.ff.mād.l.ideoq;.§.ſi cui mādauero.
de iure do.l.ſi mulier.p quas leges patet, ꝙ ſi ignorante puella fe-
cit,tenetur frater actione neg.geſt.ſi ſciēte puella, tenet mandati.
Sed dicet aliqs, ꝙ ipſa voluit hoc fieri aīo donādi, pmittēs,vt ſti-
puletur,ſed nō pſumit, maxime in mulierib. vt ff.ad Velleia. l.4.ī
fi.& ſi eſſet donatio, pſumitur cā mortis , q̃ poteſt voluntate ꝯria
reuocari,vt ff.de dote prælc.l.Seia. Nam ſi ipſa viueret,poſſet hoc
velle,& poſſet hoc dare ei, q in locū eius ſuccedit.vt ff.de reg.iur.
3 l. q in alterius. † Sed quærit , qd præſumatur in dubio,an & ꝓ ſo-
rore fuerit ſtipulatus? Et certe veriſimile eſt,ꝙ pro ſorore , qa ad
ipſam ſpectat , p prædictā l.ignorante.ff.de neg. geſt. Sed qd ſi fra-
ter dedit cētum de ſuo? Rñdeo, ſi iſta pecunia fuit cā,qa receperat
puella ſibi quietari patrimoniū pro iſta pecunia , vel ēt ſimplr̃.di-
co.ꝙ iſta pecunia eſt penes ſe,& ipſi puellę vr̃ dediſſe,ex quo fece
rit totiūtis ſiuū ante ſibi ꝯcedi ſic,q̃ conceſſiſſe vr̃ hoc illi,cui ſe,&
ſua cōceſſit.ar.ff.mād.l.ideoq;.§.fi.& l.ſeq. & de in rē verſo.l.pr̃ pro
filia.imo (qd plus eſt) quia debitor erat hic puellę ad dandum, &
quod promiſit , ēt veniebat,& ſic promiſit viro, quod puellæ de-
bebat,& non de ſuo promiſit,& dedit,arg.ff.de reg.iur.l.non vide
tur velle,& de contrarab.l.filium quem.§.reſpon. & de iu.do.l.ſti-
pulatio. in fi. quæ lex videtur determinare quæſtionem iſtam , &
vide quod no.ff.de iu.do.l.cum maritus.§.fi. Bar.

ADDITIONES.

a Th.D.Sæpe de facto. Adde,quod iſtud conſ.inueni in 5.vol.conſ.& alias incipie.
frater ſororem.

b Puella poſſet. Adde Bar.in conſ.127.in 3.vol.quidam frater. & vide P.L.in conſi.
107.in 3.volum.Laurentius fuit confeſſus.& Pet.de Anch.in conſil. 25. incip.&
circa iſtam quæſt.

CONSILIVM LXXXIX.

1 *Damnum dare,eſt maleficium committere.*
2 *Statutum,quod ſtetur iuramentum accuſatoris,valet.*
3 *Accuſator,qui ſecundum formam ſtatuti iurat, qualiter debet iurare.*
4 *Iuramentum debet referri illi qui ſcit,quando ſtatur iuramento alterius.*

a Petrus [a] Fuit accuſatus per Frā. ꝙ intrauit hortū dicti Frā.
qui Pet. rñdendo accuſationi negauit contenta in
accuſatione prædicta. Et ſtatuto cauetur , ꝙ de introitu horti , &
de dāno dato ſtetur iurō accuſatoris, & illius q ſe dixerit cſtan,la-
boratorem , & fructuarium,poſt quā rñſionem, & negationē, &
in termino dato dicto accuſatori ad probandum. accuſator corā
iudice,& ad delationē dicti dñi iudicis iurauit ad ſancta Dei euan
gelia corporaliter manu tactis ſcripturis,contenta in d.eius accu
ſatione fuiſſe vera,& dictum iurm̄ pręſtitit ſm formam d.ſtatuti,
præſente accuſato prædicto , & contradicente,& dicente accuſa-
tionem prædictam non eſſe legitime probatam. Modo quæritur,
1 q̃ debeant eſſe partes iudicis in abſoluēdo,vel ꝯdēnādo. † Damnū
dare,ſeu intrare rē alienam eſt maleficium cōmittere. l.fin.& ibi
no.ff.de priua.deli.& eſt regula iuris ciuilis,& canonici, ꝙ delicta
debent plenè probari.l.ſciant. C. de proba. quæ eſt canonizata in
canone,ſciant cuncti.2.q.8.& hoc eſt de iure cōi. Sed in caſu pro-
poſito lex municipalis,& ſtatutaria aliter prouidet,videlicet,ꝙ ip
2 ſe accuſator ſit cum iurō teſtis, † dum dicit, ꝙ ſtetur iurō accuſa-
toris,quod videtur poſſe ſic ſtatui per d.ſtatutū, arg.l. Theopom
pus.ff.de do.præl. Sed in hoc eſt aduertendum, qualiter dēt pręſta
ri per accuſatorē tale iurm̄ , cum ſuum iurm̄ eſt huiōi maleficij
probatio. Et ſine dubitatione eſt tenendū, ꝙ accuſator , qui ad ꝓ-
bationem plenam iurat, debet taliter deponere,dicere,& iurare,
3 quemadmodum teſtis † deponeret, & teſtificari deberet , videli-
cet tenetur deponere per ſenſum corporeum cōgnitentem dicto
eius,ext.de teſt.c.cum cauſa m.& ibi per Inn.& C.eod.l.teſtiō quia
b ſcire. eſt rem per cauſam cognoſcere.cū ergo per accuſatorem [b]
non ſic dicitur,nec dixit ſe vidiſſe Petrum intrare in hortū , nulla
eſt

ADDITIONES.

a Th.D.Petrus. Adde,ꝙ iſtud conſi.eſt quotidianum in damnis datis,& idcirco eſt
valde notandum. & licet aliqui putent huiuſmodi conſilium non eſſe Bart.cum
in . . vol. antiquorum conſiliorum diuerſorum doctorum dicatur, & in l. admo-
nendi.per Bar.de iureiu.ex quo non ſolet Bart. ſeipſum allegare nominatim. ſed
bene dicit,vt notaui.tamen in 20.vol. conſ.eſt ſcriptum prout hic , circa fi.& no.
in d.l.admonendi.&c.& ſic eſt vere conſ.Bar.

b Accuſatorem. Sed contra hoc arguitur,quia teſtis deponendo non tenetur redde
re cauſam,vel rationem dicti ſui,niſi interrogatus,ſm gl.ſing.in l.ſolam. C.de te-
ſti.& etiam ſequuntur ibi Bal.& oēs Doc. ſicut ergo ſi teſtis teſtificaretur verum
eſſe,qđ Titius intrauit in hortū , hoc certe probaretur, licet non dicat, qa vidit,
ſic probat accuſator,licet nō dicat,quia vidit,qa nō eſt de hoc interrogatus, nec
a lege,nec a iudice, ergo &c. pro hoc etiam facit rō motiua ſtatuta ſtatuentium,
quia nulla alia fuit , aut veriſimiliter eſſe pōt , quare ſic ſtatuentes ordinauerint,
niſi quia difficillima eſt damnorum probatio , qm̄ vt plurimum ſecret . . dant,
aut occulte fiunt , & ideo videtur fuiſſe intentio ſtatuentium , qđ ēt ſi accuſator
non valeret,tō etiā iurato credatur,cū poſſit eſſe credēs per alias cōiecturas,et ne
mo præſumitur deierare,et immemor ſalutis æternæ,vt l.fi.C.ad l. Iul.rep.hoc ꝓ-
fertim obtinet, vbi in ſtatuto eſſet expreſſa ratio motiua.ſi eſt in ſtatutis damno
rum datorum Italiæ,vbi quæritur,cogita.

Digitized by Google

eſt facta probatio dicti accuſatoris: quia ſic debet intelligi, ꝙ intrare videtur, vt teſtis tenebatur deponere. Nam qđ in locum alterius ſubrogatur, eius naturam ſapere debet.l. ſi eum.§.qui iniuriarum,ff.ſi quis cautio. Vbicunq;n.ad probationem ſtatur iuſo, dſ,
4 † ꝙ ſolum illi eſt deferendū qui ſcit, vt no.in l. admonēdi.ff.de iureiur.& in l.bonæ fidei.C.eo.tit. Ex quibus teneo,& indubitanter concludo, Petrum fore abſoluendum, accuſatore nō probāte. C. de eden.l.qui accuſare.& ſic debet intelligi dictum ſtatutum, vt accuſator, ſicut teſtis,&c. Et ita conſulo ego Bar.a Saxofer.

CONSILIVM XC.

1 *Accuſatio de damno dato non datur, niſi domino.*
2 *Commune quod eſt, meum eſt, intelligitur ficte, & improprie, & ſic non habet locum in ſtatuto.*
3 *Minor poteſt accuſare ſine curatore, & tutore.*
4 *Tutor an poſſit accuſare nomine pupilli.*

Frater An pōt accuſare de damno dato ī re cōi cū eius fratre. Itē, an minor accuſare poſſit ſine curatore. In no
1 mine dñi noſtri Ieſu Chriſti, amen, † Accuſatio de damno dato non vř dari, niſi dño rei, in qua eſt damnum datum.ff. ad l. Aquil. l.item Mela.§.legis aūt Aquiliæ.& l.ob id quod & non poteſt pro
2 prie dicere ſuum, qđ commune eſt. † Nam vbicunque repentur dictum, qđ commune eſt, meum eſt, ītelligitur ficte, & improprie. ff.de ri.nup.l.illud.& no.de reg.iur.l.id quod nřm. Et cū ſtatuta loquuntur de dño accuſante, debent intelligi proprie, & non improprie in verbis ſuis, no.ff.de neg.geſt.l.3.§. hæc verba. vnde de vero dño, non de ficto, vel præſumpto intelligi oportet. Nam aliud eſt eſſe talē & haberi ꝓ tali: & eſſe dñm, & haberi, ſeu fingi ꝓ dñ.o.l. mercis.ff.de ver.ſig. Ex quib.patet. ꝙ nō pōt frater tanq̄ dñs rei accuſare, & pro re cōi fratri ſuo, niſi diſpoſitio ſtatuti loquentis de dño poteſt in eo locum vendicare, vt accuſatio admittatur. Similiter dico, ꝙ minor 25.annis in ciuili cauſa, vel criminali † in iudi-
3 cio ſtare non poteſt ſine tutore, vel curatore, vt l.clarū. C.de auth. præſt.& Spec.hoc examinat per viam co.in ti.de actio.in prin.& ſic ſine authoritate curatoris accuſare non poteſt, facit Inſti.de cura
a ra.§.item inuiti. Sciendum ᵃ tamen eſt, ꝙ tutor, vel curator tuto-
4 rio, vel curatorio nomine pupilli, vel adulti † accuſare non poteſt, l.a.qui accu.non poſ.& hoc tenet Spec.in ti.de accu.§.verſi.item quod eſt tutor.lib.3.& glo.& Doct.ponunt in l. Polla.C.de his quibus, vt indig.& Richar.in l.1.in fi.ff.de accuſa.determinat hanc q̄ſtionem.& in fi.procedit per viam conſilij,&c. Ex quibus aperte patet, ꝙ eſt neceſſe, ꝙ ipſe adultus accuſet authoritate curatoris, & aliter accuſatio fieri non poteſt. Bar.

ADDITIO.

a Th.D.Sciendum. Adde Bar.in l.a.in fi.ff.de accu.& in l.Polla.C.de his quib. vt indig. vbi Iaſ.in vlt.col.dicit, ꝙ hæc eſt communis opi. ꝙ tutor criminaliter agendo poteſt accuſare nomine pupilli.

CONSILIVM XCI.

1 *Condemnatio ex contumacia afficit hæredem, ſi fiat lit.conteſt. & ſequatur condemnatio.*
2 *Abſens potius condemnatur ex contumacia, quam ex delicto.*

a Factum Tale proponitur, a videlicet, ꝙ quidam fuit condemnatus pro maleficio in contumacia in certa quantitate pecuniæ, qui condemnatus poſt dictam ſniam deceſſit relicto filio.& hærede. Quæritur modo, nunquid dicta ſententia poſſit mādari in executionem ꝯ dictum filium, & eius bona. Et in qōne prædicta procul dubio eſt de iure dicendum, ꝙ officialis proceſſit ꝯ d. condemnatum criminaliter, & reum ex contumacia condemnauit, ꝙ huiuſmodi cōdemnatio ex contumacia facta nō afficit heredem in perſona, vel reb. Nam ita demum cri
1 † minalis condemnatio tranſit ad hæredē, ſi fiat lit. conteſt. & ſequatur condemnatio, vt probatur. ff.de accuſ.l.ex iudiciorū. Duo nāq; exiguntur, vt ꝯdemnatio hæredē afficiat, litis conteſtatio,& ſequaī ꝯdēnatio. d.l.ex iudiciorū. Et quotieſcunq; requirunt duo ad inducendū vnum effectū copulatiue, requiritur vtrūq; concurrere, nec ſufficit alterū exiſtere.l.ſi hřdi plures.ff.de ꝯdi. inſti.ff.de itine.actuq; priua.l.3.§.ſi aūt interdicto.& ff.de verbo.obl.l.ſi quis
2 ita.† Præterea, abſens damnaī potius ꝑꝑ contumaciam, q̄ ꝑꝑ delictum, vt l.qui repudiās.in fi.ff.de inof.teſ.ff.de euictio l.fundo. ff. de appel.l.ſi perluſorio.§.quoties. Item dicta ſnīa,& cōdemnatio eſt præſcripta ſpatio temporis 35.ann.ex forma ſtatu.ciuitatis Senarum, quæ præſcriptio currit ꝯ commune cum ſuſtineat vicem priuati, vt ff.de ver.ſig.l.eum qui vectigal. Et ſi vere poſ. * dici, ꝙ haberetur loco Reipub.tunc obſtaret præſcriptio 20.ann.ff.de diuer.& tem.præſcriptio.l.in omnibus.§ 1.cum ſi.Bar.

ADDITIO.

a Th.D.Factum tale proponitur. Adde quod Bar.contrarium de directo tenet in l. ex iudiciorum.in ver.quæro pone.ff de accu.& ibi vide plenam apoſt.do.Alex.in hac materia.

CONSILIVM XCII.

1 *Verba, domina, & vſufructuaria. ſecundum propriam ſignificationem intelliguntur domina, vel vſufructuaria.*
2 *Vxor, qua relicta eſt domina, & vſufructuaria, de conſuetudine debet habere alimenta.*
3 *Hæredes ſi ſūt extranei pro parte, & filij pro parte, quid debeat hēre vxor.*

a Quidam Petrus a Mart.de Peruſ.in ſuo teſt.ō filiam ſuā hærede īſtituit ex certa parte & pauperes Chriſti vi.s ... es inſtituit ex reſiduo,& ſuā vxorē dñam, & vſufructuariā omnium bonorū ſuorum reliquit, q̄ritur quid dēat hřē iſta vxor?
5 In qōne nřa dubiū facit, † qa ſm verborū propriam ſignationem ꝑ illa verba, dña,& vſufructuaria, intelř legatum alternatiue, dominam, vel vſufructuariam fuiſſe.l. Titio fundus. ff. de vſufr. leg. & no.per Dyn.ff de leg.2.l. Titia.§.fi.& per Cyn.in l.vnica.C.ſi ſe-
2 cun.nup.mul.† iſi de conſuetudine iſta verba interpretata ſunt, ꝙ habeat alimenta, ſicut habebat in vita viri, & hoc verum, liberis eius inſtitutis, ſecus ſi inſtitutis extraneis, vt no. per glo.in ver.derogari.in l.vnica.C.ſi ſecun.nup.muli. Cum ergo in qōne nřa liberi ſint inſtituti pro parte,& pro parte extranei, quæritur qd iuris? Reſp.vř ꝙ ex eo, quod dicit, dñam, non videatur reliquiſſe dñam, ſed magis quandam præeminentiā in domo, ſicut in tpe defuncti viri hēbat.l.2.ff.re.amo. Et ſic non dicatur proprie dña, vt ff. de publi.l.cū ſi exhibuiſſent.§.quod ait.& ibi per Iac.de Aret.de ver. ſig.l.pronunciatio.§.pater. Et iſta vř mens teſtatoris, quæ dēt præualere.l.in conditionib.ff.de cond.& de mō.ſed ex eo, quod dicit, vſufructuariam, vř tenere Odofr. ꝙ habeat plenum vſumfructū, vt recitat Spec. in tit.qui fil.ſint legit.§.1.ver.quid ſi quis ita dixit. Sed ego dico, ꝙ in qōne propoſita ſtandum eſt conſuetudini ſcri
3 ptæ in d.l.1.C.ſi ſecun.nup.mu. † pro ea parte, in qua inſtituta eſt filia ad percipiendum de fructib.tanquam pro alimentis, pro illa parte, ꝑ ea vero parte, pro qua ſunt inſtituti hæredes extranei, hoc eſt pauperes, dico, ꝙ ſi proprietas eſt tātę æſtimationis, ꝙ ſufficiat ad Falcid.debitam pauperib.inſtitutis, dicta mulier debet habere integrum vſumfructum, vt l.omniū.ff.de vſufr.& ff.de vſufr.leg.l. vxori meæ,& ibi no. Nec ob.ſt conſuetudo, quod interpretetur liberis inſtitutis, habeant alimenta tm̄, quia concedo, ꝙ cum dicta interpretatio ſit ꝯ ius commune, fauore filiorum, eatenus ſtandū eſt dictę interpretationi, quatenus fauor filiorum hoc requirit,& non vltra,& ſicut ad extraneos non porrigitur. probatur de man. teſt.l.ſi ita ſcriptum. vbi eatenus, quatenus reſpicit fauorem libertatis, ſtamus illi interpretationi,& non vltra. Probatur optime. C. de teſt.l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.C.com.vtriuſ.iud.in l. fi.& ita de facto obtentum eſt Bar.

ADDITIO.

a Th.D.Quidam Petrus. Adde, quod hoc conſilium inueni in 10. lib.conſ.diuerſorum Doc.& no.aliud conſ.de ea, quæ domina,& vſufructuaria eſt relicta inſtitutis pro medietate pauperib.Chriſti,& ꝑ alia filia, quæ debet habere,& vide Bar. in conſi.161.in 1.vol.Nicolaus ſer Amati.& ibi ſcripſi,& Bar.in l.Titia.§.fi. ff.de leg.1.in ver.pone, quod ſi teſtator.& Ang.de Aret.in ſuo trac.de teſt.in ver.item reliquit d.B.eius vxorem. Et prædicta extende, quod ſi extarent pater, mater,& aſcendentes, mulier debet habere alimenta, ac ſi extarent filij, vide Pet.de Anch. in conſi.139.incip.quia primo quæſito.

CONSILIVM XCIII.

1 *Pactum quādo eſt factum, ꝙ vir lucretur dotem in omnē caſum quo matrimonium ſoluetur, quomodo intelligatur. & an præiudicet vxori. nu.2.*
3 *Iuramentum non extenditur ad ea, ad quæ non extenditur conditio.*
4 *Iuramentum vnius ſicut pactum, non nocet alteri.*

1 Ioannes Maritauit ſuā ſororē,& dedit ſibi in dotē centū & pepigit cū viro dictæ ſuę ſororis, † vt qūocūq; ſolueret mřimonium, dos deberet remanere penes virū, vel eius ſucceſſorē. Deinde ꝯtūm eſt matrimoniū, & iſte Ioannes ſoluit partē dotis,& aliā partē promiſit: deinde tractu tpis mortuus eſt vir huius ſororis, vnde q̄rit vtrū do.Io.qui iurauit nō venire ꝯ prædicta, poſſit repetere dotē, non obſtante pacto prædicto. itē vtrum d.ſoror poſſit repetere dotem ſuam, non obſtante pacto facto per Io.fratrē ſuū? In qōne prędicta primo videndum eſt, vtrum actio cōpetat d.dñę non obſtante pacto? Ad qđ dico, ꝙ ſi: q̄a dicta verba, ꝙ in omnem caſum dotis reſtituendæ dos remaneat apud virum, vel eius ſucceſſorem, nō referuntur ad caſum, q̄n matrimonium ſoluitur morte viri, ſuperſtite vxore,& ſi expreſſe ad illum
2 referas, † non valet, vt ff.de pac.do.l.2.ff.de do.prel.l.a. in princ. Et hoc hēt locū, ſiue mulier ipſa det dotē, ſiue paciſcatur, ſiue quis alius, vt dictis iurib.q̄ gn̄aliter loquunř,& hoc eſt expreſſe de pac. dot.l.quamuis.licet gl.ibi videatur aliqualem limitationem facere, vt Azo dicit in Summa, pactū gn̄ale eſt improbatum, hoc tenet ēt Ia.de Are.vt ibi dicit Cy.hoc tenet Odof. Itē ſuper hoc alio pūcto dico, qđ do.Ioā.non paratur exceptio, quia licet hřdes viri tenerentur reſtituere illud qđ exigeretur, tn̄ dñt reſtituere alij, nō illi a quo petitur, caſus eſt.ff.ſol.mat.l.ſi ſocer.§. Lucius. Dico tn̄, ꝙ ſi d.mulier liberat hřdem d.ſui viri, ꝙ nunc Io. poſſet ex liberatione facta a d.muliere, ad quam finaliter debet venire, opponere, vt ff. de doli exce.l.apud Celſum.§.mandati.ff.de pac.l.ſi cum emptore,
3 rem,§.fi.† Nec ob.ꝙ in d.inſtrō fuit iuratum, quia iurm̄ nō exten
a ditur ad ea, ad quæ non extenditur ꝯdō,a l.fi.C.de non nu.pecu.&
4 l.fi.ff.quis tutl.cog.† Præterea ꝓ oſtro ꝙ fuiſſet expreſſum, illud pactum non nocet d.dñæ, quia pactum vnius, non nocet alteri, nec iurm̄, vt ff.de pac dot.l.1.& ff.de iureiu.l.nam poſtea.§.fi.Bart,

ADDITIO.

a Th.D.Conditio. adde Bar.in conſi.164.in 1.uol.in Dei nomine, in q.prædicta.& ibi ſcripſi, in ad.li.quas poteris uidere.

CONSILIVM XCIIII.

1 *Statutum requirens præſentiam conſanguineorum, ſi eſt minor conſangui-*
neus patris ſufficit.

Statuto Cauetur, ꝙ minor 25. ann. non poſſit vẽdere, nec
alienare, nec ſe obligare ſine pñtia, & conſen. duo-
rum proximiorũ conſanguineorum maſculorum, & ſi aľr fieret,
ꝯctus ſit nullꝰ, vel nõ valeat quoquo modo. Modo cũ Berta mi-
nor 25. ann. maior tñ 18. vendidit, & ſe obligauit cum conſenſu,
& pñtia duorum ꝯſanguineorum, quorum unus erat minor 25.
2 ann. maior uero 16. alter vero erat minor 26. Modo † q̃ritur, nun-
quid ualeat talis ꝯctus? Vr̃ de iure dicẽdum, ꝙ prædicti ꝯctus va-
leant, & teneant, nec ad ꝓdicta obſtat minor ætas dicti proximio-
ris conſanguinei conſentientis, & interuenientis. Primo, quia in
his, q̃ ſunt de ſui nã de gñe permiſſorum, nullo iure prohibita, ſp
in dubio intelliguntur pmiſſa, ut l. nec non. §. ſi quid eis. ff. ex qb.
cau. ma. & l. ab ea parte. ff. de prob. Sed authoritatẽ, & cõſenſum
interuenire, nõ eſt de gñe prohibitorum, iõ eius interuẽnis in du
bio intelligitur eſſe permiſſus. Secũdo probatur ſic. Licet minor
25. ann. proximior, qui interuenit, ex quo iã erat ann. 16. & ſic do-
li capax, & intelľm hñs, oĩa extra iudicium agere põt, & ꝯhere, &
alia gerere, licet ſi læſionẽ patiatur, aduerſus illam poſſit reſtõnẽ
petere, & ſic loquitur l. pupillus. de re. in. Cum igitur nihil de ſui
læſione doceri poſſit, nec aliquid ad ſui damnũ, & læſionẽ redun
dans, merito talis interuentus, & talis authoritatis pſtatio, de iure
a valebit. a Cũ. n. in tali ætate lex ad oĩa quantũcunq; ſolemnia eum
idoneum reputat, vt ff. de teſta. l. qua ætate. præterquã in alienatio
ne immobilium. q̃ ſeruari poterunt. l. lex q̃ tutores. C. de admin.
tut. merito quo ad ea, ad quæ eius perſona non reputatur inhabi-
lis, valere debent ea, quæ pro eo geruntur. Nec obſt. ꝙ ipſe minor
prædictus non poſſit abſolute ſine ſpe reſtitutionis in integ. perfe
ctos ꝯctus inire, quia nec per tales actus præſtationis authoritatis
ꝯctus vr̃ inire, qm̃ aliud eſt principaliter quid inire, aliud eſt eius
authoritatem, vel conſenſum præſtare, vt eſt caſus, aliud eſt ven-
dere, aliud venditioni conſentire. ff. de reg. iur. l. aliud. & probatur
in l. quidam. ff. de euictio. Igitur ex præmiſſis concludo præfatos
contractus valere. Bar. a Saxofer. legum Doct.

ADDITIO.

a Th. D. Valebit. No. iſtud conſ. Bar. ꝙ ſi ſtatutũ requirit pñtiam cõſanguineorum
ſufficit ſi cõſanguineus ſit minor, adde Bal. in l. in coniunctione. in fi. C. de nupt.
qui idẽ tenet, ex quo ſtatutũ non diſtinguit circa ætatẽ, per l. ſi pater. ff. de manu-
vin. facit quod no. Lud. Ro. in l. quæſitum. ff. de in ius voc. & ibi plene per Alex.

CONSILIVM XCV.

1 *Iuriſdictio ſi datur cum forma, vel determinatione, ſeruanda eſt, & exce-*
di non debet.
2 *Incõpetentia iudicis, poſt litis conteſ. poteſt opponi, ſi superuenit de nouo.*
3 *Iudex non poteſt procedere ad tormenta, niſi aſſignet terminum partib.*
ad reprobandum teſtes.
4 *Quando aſſignatur a ſtatuto tempus, vel terminus ad deciſionem cauſa-*
rum, prorogari non poteſt.

Punctus Quæſtionis talis eſt. Statuto cauetur, ꝙ Poteſtas
poſſit cognoſcere de maleficijs commiſſis tẽpo
re ſui regiminis, & ante per duos menſes, & ꝙ faciat condemna-
tiones criminales intra menſem, & ſi ꝯfactum fuerit, non tenea-
tur, &c. Modo Poteſtas proceſſit contra aliquem per inquiſitio-
nem de maleficijs cõmiſſis vltra dictum tp̃s. Item lis conteſtata
fuit, nec fuit oppoſitum ante litis conteſt. ꝙ Poteſtas non poterat
inquirere obſtante ſtatuto. Item ꝯ talem inquiſitum recepti ſunt
teſtes, & ante publicationem proceſſit ad tormenta, qui fuit con-
feſſus, & perſeuerauit in confeſſione, quare Poteſtas proceſſit ad
cõdemnationẽ, & tranſacto mẽſe, a qua extitit appellatum, & pe-
titum fuit ſñiam pronũciari nullam, vel iniquam, quæritur quid
a iuris ſit? Et ſuper primo a pũcto qõnis vr̃ dicendũ, ꝙ d. ſñia fuerit
nulla, eo ꝙ non fuit facta ſm̃ determinationem ſtatuti, cum ma-
leficium, de quo actum fuit, commiſſum eſt extra tpa prædicta.
1 † Nam q̃cũq; cum forma, vel determinatione datur iuriſdictio,
illa ſeruanda eſt, & extendi non dẽt, vt ext. de offi. del. c. de cauſis,
& qđ ibi no. et de reſcr. c. cũ dilecta. 1. & ff. ad muni. l. ꝯſtõtib. & ff.
de mil. teſt. l. qđ ꝯſtituitꝰ. & eſt tex. de priu. cre. l. 1. ibi, irrita erit &c.
2 Super † ſecundo puncto non vr̃ obſtare, ꝙ nõ oppoſuit de incom-
petentia iudicis ante litem conteſtatam, quia nihilominus pro-
poni poteſt per litem conteſtatam ſi de nouo peruenit ad eum
cã ſcientiæ incompetentiæ iudicis, quod de hac non cõſtat, ſicut
dicit Inno. de offi. deleg. c. prudentiam. in gl. magna. ver. fatemur
tñ, &c. Super tertio, ꝙ reperitur, hunc poſitum in tormentis ante
publicationem teſtium, dico qđ fieri non debuit talibus rationi-
bus. Primo, quia iudex debuit interloqui hominem eſſe torquen
dum ex dictis teſtibus, ſed de conſuetudine non ſeruatur pp arbi
tria, quæ dantur, ut ff. de app. reci. l. 3. no. glo. ibi poſita in verſi. qõ-
3 nem. † Fortior ratio forte eſt, quia iudex debuit partib. aſſignare
terminum ad reprobandum teſtes, ita ꝙ ex dictis teſtium repro-
batis non ponit quis in tormentis, vt ext. de probat. c. licet. & not.
4 Inn. in c. præſentium. & in c. ad hæc, ext. de teſtib. † Super quarto
dico, qđ qñ aſſignatur per ſtatutum circa conteſtationem, & de-
ciſioẽm cauſarum, terminus, & tp̃s, illa ſuccedunt loco termi-
norũ datorũ a lege. Ita dicit Inn. ext. de appella. c. ex rõne. in 1. glo.
ver. ſed certe nõ eſt ſimile, & q mř. accu. nõ poſ. c. cũ in tua. & (vt
prædicitur) iudex nunq̃ põt, vel dẽt ſe intromittere de alijs, quam
de his, q̃ ſibi cõmiſſa ſunt, vt c. cum ſuper. de offi. deleg. no. Inn. in
c. propoſuit. ext. de cõceſ. præb. ver. item cui reſtituet. Vnũ fortiſſi
mũ eſt, cui rñderi non põt, ꝙ quoties aliquid mandatur, vel ſtatui
tur, & additur clã. ſi ꝯ factum fuerit, nullum ſit, qđ factum erit in
ꝯtrũ, ſp nullum eſt iudicandum, vt no. Bern. in c. dilectus. a. incip.
gl. in ver. conferendam. de præb. & de pe. & remiſ. c. cum ex eo. §.
fi. & C. de legib. l. non dubiũ. & de reb. alie. nõ alie. l. ſancimus. Itẽ
iſta tpa, q̃ dantur. ſ. biennium, & trienniũ, prorogari non poſſunt,
ẽt ex conſenſu partium, vt in c. ex parte. de appel. & not. Roſre. ſu-
per l. properandum. C. de iudi. & C. de temp. appel. l. vlt. Adde qđ
no. in l. cum non ex eo die. C. qñ prou. non eſt neceſſe. Nec ſuper
verbis dẽt poſſe authoritas legũ pactis litigantiũ mutari, & ſic ipa
ſtatuti, cũ ſuccedant loco legalium, vt l. iudex. ff. de iudic. Non cõ
ſtat de conſenſu dicti condemnaõ, ꝙ noluerit conſentire, qa non
apparet, ꝙ ante rñſionem ſuã, per q̃ dr̃ fieri litis conteſtatio, uel no
mẽ accuſari recipi inter reos, qa ſic dixit lex, & not. Cõpo. in c. du
biũ, el grãde, de elec. circa fi. ſi erit de tpe cõmiſſorum exceſſuũ,
quia ſup. declaratũ, & compertum non fuit, & ſic dici non potuit
ꝯſenſiſſe. Ex quib. & alijs q̃ plurib. q̃ ſcribi, et recitari poſſent, ſicut
dicit Azo. in l. a ſo. mat. concludo dẽre pnunciari nullã ſñiam. B.

ADDITIO.

a Th. D. Et ſuper primo. Adde, ꝙ hoc eſt verum indubitanter, qñ eſt notorium, &
publicũ ꝙ per dictũ tp̃s delictum eſt cõmiſſum, ita ꝙ potuit tranſire in notitiam
rectoris: qñ vero delictum non eſt notorium, & manifeſtum, quid iuris, an poſſit
cognoſci poſt tp̃s. Bar. mouet hoc dubium, & non determinat in l. final. ff. de tab.
exhib. & ille tex. facit, ꝙ poſſit procedi. & ponit Bar. in l. fi. ff. ſi quis teſt. liber eſſe
iuſ. fue. facit tex. in l. genero. ff. de his qui nota. infam. And. de Pi. alleg. pro caſu,
in l. 1. §. ſi quis non. ff. ad Sil. videlicet, ꝙ a die ſcientiæ incipit tempus.

CONSILIVM XCVI.

1 *Delictum, & pœna, an extinguantur morte vxoris adulteræ.*
2 *Adulteræ mulieris bona, cui applicentur, quando habet filios.*

Pone, Hæredes mulieris mortuæ repetũt dotem a marito,
1 † Maritꝰ excipit de adulterio: replicat, ꝙ vxor eſt mor
tua, & ſic delictũ ẽ morte mulieris extinctũ. Quærit. an excludant
a hæredes vxoris a repetitione dotis. & vr̃ ꝙ non, a vt C. ſi reus, vel
accu. mor. fue. l. 1. & 2. quia vr̃ delictũ morte extinctũ. Vel põt di-
ci, ꝙ licet delictum ſit extinctũ, tñ cã pecuniaria durat. C. ſi pend.
appell. mors interue. l. is, qui. Vel põt dici, niſi viua vxor conuicta
condemnetur, qđ non excludit ipſos hæredes a dotis repetitione,
2 vt in Auth. vt liceat matri, & auiæ. §. q̃ritur vero. † Sed quid fiet de
bonis mulieris adulteræ, quæ habet liberos, ſiue filios? Rñdeo, ꝙ
liberi, ſiue filij habebunt duas partes, monaſterium habebit ter-
tiam partem, ergo dos non publicatur, vt in Auth. vt nulli iudic.
§. ſi qñ vero. verſi. adulteram vero. Ad hoc poteſt dici, ꝙ olim pu-
blicatur, hodie vero non publicatur. Vel poteſt dici, ꝙ illa authẽ.
locum habet in illis bonis, quæ non publicantur, ſed dos mulieris
publicatur, vt l. conſenſu. C. de repu. Bar. a Saxofer.

ADDITIO.

a Th. D. Et vr̃ ꝙ non. Sed qñ tractatur de reſtitutione dotis facienda mulieri, quan
do hæredes mariti diuiſerũt bona hæreditaria, vide bonã l. cum ab vno hæde, de
leg. 1. & adde l. 1. C. de hære. actio. reſpondetur, quòd illud eſt regulare, ſed in do
te eſt ſpeciale fauore dotis pro euitando circuitu, & ita conſuluit Oldr.

CONSILIVM XCVII.

1 *Matre excluſa a ſucceſſione filij, propter non petitum tutorem, quis ſuc-*
cedat pupillo.

a **Factum** a Proponitur ſub hac forma. Quidam Vanducius
nomine, decedit nullo condito teſtõ, duob. filijs,
& vna filia relictis, & vno ſuo fratre carnali, & vxore ſua habente
duos fratres carnales. vnus filiorum d. Vanducij. ſ. filia exiſtens in
ætate quatuor menſium, vel circa, intra dies 16. poſt mortem do.
1 Vanducij mortua eſt, nullo ei a matre ſua petito tutore. † Itẽ alij
duo filij poſtmodum eorum matre ſuperſtite in pupillari ætate
deceſſerunt, nullo a matre ipſorum tutore petito. Modo quærit,
qui dictæ puellæ ſuccedere debeant, & quis dictis pupillis filijs vl
timo mortuis, an frater matris, an frater patris? In qõne prædicta
vr̃ dicendũ, ꝙ portio hæreditatis, quæ debita fuit filiæ decedenti
intra ſexdecim dies poſt mortem patris debeatur matri, quia ei
non põt imputari culpa non petiti tutoris, pp breuitatem ſpatij.
Nam licèt debeat petere confeſtim. i. quam primum potuit, ĩtra
duos menſes, nõ poteſt dici in mora. l. fi. ff. qui ſine man. ad liber.
perue. Et licèt alij duo fratres potuerint ſuccedere vnà cum ma-
tre in dicta portione, tamen quia dictam hæreditatem non adi-
uerunt, ipſi, nec alij pro eis, non potuerunt ad ſuos hæredes tranſ-
mittere, & ſic totum matri accreſcit. Vnde concluditur, ꝙ matri
debeatur tota illa portio filiæ primo decedentis. De portionib. ve
ro aliorum duorum poſtea defunctorũ, dicendũ eſt, ꝙ mater pri
uatĩ ipſorũ hæreditate pp non petitum tutorẽ. l. a. §. ſi mater. ff. ad
Tertul. & ideo ſuccedunt alij in gradu venientes, ac ſi mater non
eſſet

ADDITIO.

a Th. D. Factũ. Adde, ꝙ hmõi conſ. inueni inter conſ. Bar. in 6. vol. conſ. diuerſorũ
Doc. & pro conſ. Bar. alleg. And. Barb. in auth. ceſſante addi. Barto. C. de leg. hæ.

Digitized by Google

eſſet, vt l. 2. §. fi. ff. ad Tertul. Sed ſi mater nõ eſſet, ſuccederẽt ęqua
a liter dictus patruus, & dicti auunculi,[a] quia ſunt in æquali gradu,
vt C. de leg. hæred. auth. ceſſante. & auth. poſt fratres. Et ſic dictus
frater patris ſuccederet in vnam portionem, & dicti duo fratres
matris in duab. partib. totius hęreditatis, ſaluo eo, qđ ĩ. dicetur de
nepotib. ex alio auunculo. Item proponitur, ꝙ poſt mortem prædictorum
decedentium ſuperuixit quidam nomine Ioann. frater
carnalis dictæ vxoris, qui ſciuit mortem dictorũ filiorũ decedentium,
& deceſſit hæreditate ipſorum non adita, relictis quibuſdã
filijs minorib. q̃ritur vtrũ ipſi ad ſucceſſionẽ dictorũ filiorum admittantur
ex pſona patris. Rñdetur, ꝙ pr̃ tranſmiſit ius deliberandi
filijs ipſius intra annũ. l. cũ antiquiorib. C. de iure deliberand. &
ſi ipſi intra annũ nõ adiuerint, poſſunt petere reſtitutionẽ in integrũ,
per tit. C. ſi omiſ. hære. vel bon. poſſ. qua reſtitutione habita,
2 admittentur in quartam portionẽ vnà cum ſupra dictis filijs. † Itẽ
quæritur, cũ mater poſſedent bona prædicta per plura tẽpora putans
ſe hęredem, & fructus expendent ad pias cauſas, vel nõ pias,
ita ꝙ nõ eſt effecta locupletior, an fructus teneat reſtituere? Rñdetur,
ꝙ ſi hæredẽ ſe putauit, ſiue errans in facto, ſiue in iure, & de
fructibus non eſt facta locupletior, quo ad fructuum reſtitutionẽ
non tenetur, vt l. ſed & ſi lege. §. ſcire autem. ff. de pet. hær. Bar.

ADDITIO.

a Auunculi. Vide Bar. in conſi. 13. in 1. vol. ex facto. in vlt. col. in ver. quartus principalis. & in conſi. 22. Nic. eo. vol.

CONSILIVM XCVIII.

1 *Neglig gens, an dicatur ante monitionem.*
2 *Ius, ſiue facultas implendi, non tranſit ad hæredes.*

a **Teſtator**[a] Poſt inſtitutionẽ factam adiecit, ꝙ ſi prædicta
non obſeruauerit do. Cola meus hęres, cadat ab
hæreditate mea. Modo Cola poſſedit bona hæreditaria, mortuo
teſtatore, qui antequã obſeruaret, & adimpleret, quę iuſſit teſtator,
deceſſit, an ſit priuatus hæreditate. & ad quos vadat. dubium
facit, quia non fuit monitus. l. ſi penſ. hſ. ff. quan. di. leg. ced. & C.
b de fideicom. auth. hoc amplius. ibi, monitus a iudice,[b] &c. † Sed
1 veritas eſt, ꝙ in cã noſtra interpellatio non fuit neceſſaria, cũ ipſe
antequam defuncti voluntatem impleret, deceſſit, & ſic certũ ẽ
2 ipſum implere non poſſe, vt l. ita ſtipulatus. ff. de verb. obli. † & ius
ſiue facultas implendi non tranſit ad hæredem. l. a teſtatore. ff. de
condit. & demon. & de in diem addic. l. prædio. cum ſi. Igitur priuatus
eſt do. Cola eatenus quatenus grauari potuit in hæreditate
prædicta. & ibi, dicta hæreditas ad eius cohæredes, ſiue ſuperſtites,
ſi ſunt, ſiue ad venietes ab inteſtato, vt in Auth. de nup. §. præfatæ
autem. & intelligitur de hæredib. particularib. vt apparet in
tex. ibi, inſtitutionem particularem. Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. Teſtator. Adde, ꝙ hoc conſi. inueni inter conſi. Bar. in 6. vol. conſi. diuerſorum. Doc. & pro conſi. Bar. alleg. Fel. in c. 2. incip. prohibeas. de magiſ.

b Monitus a iudice. No. illud conſi. Bar. qđ ad incurrendam pęnam requiratur monitio, & hoc quo ad do. Inno. in c. extirpandæ, ante ſi. de præb. vbi concludit, ꝙ ſi ſunt verba affirmatiua, ꝙ non requiritur monitio, & illam Doctor. ſequuntur ibi Ho. And. An. Imo. & Abb. Io. And. & Doc. in c. licet cauſam. §. j. de ele. in 6. & do. Car. in conſi. 66. incip. dñe tener. cum concor. de quib. per Fel. in c. 1. de conſti. & in c. 2. de magi. vbi alleg. Bar. hic. & in conſi. quod inc. pro primo proponitur. Ad de Alex. conſ. 20. in 6. vol. attentis verbis, ibi videas.

CONSILIVM XCIX.

1 *Tertius promittens, vtrum cenſeatur fideiuſſor, an vero vt principalis.*

a **Tertius**[a] Promittit mihi illud quod Titius dare debebat,
1 an iſte † tertius cẽſeatur vt principalis, an vt fideiuſſor.
& ſi cẽſeatur vt fideiuſſor, an exceptio fideiuſſoris habeat ĩpedire
condẽnationem? Super primo vr̃, ꝙ ipſe tertius debeat cenſeri
fideiuſ. nam prius dẽr cõueniri principalis, q̃ fideiuſſor. Nõ obſ.
quod promiſit illud, quod debebat alius, quaſi vr̃ ſublata prima
actio. l. obligationum fere. §. fi. ff. de act. & oblig. & Inſt. qui. mod.
tol. obl. §. fi. quia illud eſt verũ de iure antiquo: ſed hodie non tolli
b tus[b] veris, niſi expreſſe agatur. l. fi. C. de nou. Et quoties prima nõ
tollitur, licèt cõſtit . . . ſe principalem debitorẽ, nihilominus hẽt
beneficium fideiuſſoris, & vt fideiuſſor põt ſe tueri, hoc in §. 1. in
auth. de fideiu. gl. no. eundẽ. Non ob. l. in conuentionalib. de ver.
obli. q̃a ibi inter eaſdẽ pſonas agebaẽ. Hic aũt vnam perſonã adijciendo,
per cuius aditionẽ prima non tolliẽ, niſi expreſſe agatur,
vt dixi. Non ob. qđ dr̃ de promiſſione ordinis, quia eſt verum, niſi
eſſet oppoſita exceptio, ſed hic fuit oppoſita. Non obſ. ſi non fuit
oppoſita exceptio in principio litis, quia iſta eſt exceptio anomala,
vt no. in l. 2. ff. de excep. vnde oĩ tempore poteſt opponi. Bar.

ADDITIONES.

a Th. D. Tertius. Hoc cõſi. inueni in 6. uol. conſi. diuerſo. Doc. & in 23. vol. 4. & pro conſi. Bar. alleg. do. And. Barb. in l. fi. C. de noua. in addi. Bar.

b Non tollitur. Vide plene conſi. Phil. Dec. in conſ. 400. viſo eleganti conſi. in 1. col. & ſeq. & do. Iaſ. in l. ſecta. §. ſi cer. pet.

CONSILIVM C.

Vtrum commune vendens gabellam teneatur ſoluere gabellæ partem de contractu, cauente ſtatu.

Statuto Ciuitatis Eugubij cauet, ꝙ de quolibet contractu
ſoluatẽ gabella ab vtroq; ꝯhentium, & ab vtraque
partiũ, &c. De hoc conſ. vide ſ. in 1. vol. i. ꝯſi. 226. inci. cauet ſtatuto.

CONSILIVM CI.

Vtrum pactum lucranda dotis intelligatur de tradita, & promiſſa, & idem quando ex forma ſtatuti vir partem dotis lucretur.

Statuto Cõis Sartiani ſic cauet: mulier nupta ſi deceſſerit
non relictis ex ea, & viro ſuo liberis maſculis, vel
feminis, ſuo tñ viro viuente, ꝙ dictus eius vir habeat, & lucretur
ſibi tertiam partem dotis, quam percepit in bonis mobilibus, &
immobilibus, æſtimatis, vel inæſtimatis, &c. De hoc conſi. vide
ſup. in 1. vol. in conſi. 133. incip. ſtatuto ciuitatis Eugubij.

CONSILIVM CII.

Vtrum legata ad pias cauſas poſſint defalcari per locum pium hęredem inſtitutum.

Occurrit Mihi Bartolo tale dubiũ, Teſtatrix plura legata
fecit vltra dodrantẽ: q̃ oĩa ſunt ad pias cãs. hæredẽ
ĩſtituit hoſpitale, qui hſ vult quartam defalcare de legatis, dicẽs,
eadẽ rõ, q̃ fauet legatis, ne defalcent, fauet mihi, ne priuer Falcid.
Super quo dubio rñdit valde ſubtiliter D. Franc. de Alber. de
Are. ſyndicus d. terræ, dicens, ꝙ hoſpitale nõ põt vti Falcidia ꝯ legata
ad pias cãs, ex eo, ꝙ priuilegiũ datur eccleſiæ in hoc paſſiue,
nõ actiue. Ad qđ bene facit, qđ no. Cy. in auth. quas actiones. C. de
ſac r. eccl. licẽ q̃a volens vti Falcidia tractat de diminuendo cõmodũ
alteri collatũ, vnde iſtud, qđ eſt alteri ꝯceſſum per deſtinationẽ
patris familias teſtantis, vult diminuere, qđ dr̃ debitũ naturaliter.
adeo ꝙ non poſſet repeti, ſi ſolueretur ab hr̃de, vt no. in l. cum
quis. C. de iur. & fac. ign. vltra hoc dixit, ꝙ eſt caſus in l. ſi qs ad declinandã.
§. fi. C. de epi. & cler. vbi põt ſolui, ꝙ pius locus pie debet
impendere, q̃ relicta ſunt, & non detrahere pietati reſpectu pietatis,
arg. l. aſſiduis. §. exceptis. C. qui po. in pig. hab. Itẽ cæteris parib.
q̃a eſt inde pietas, ſupereſt voluntas teſtõris ĩplẽda, ꝓ qua ſumma
facit pietas. C. de ſac. eccl. 1. Et ſic dici põt, ꝙ pietas addita pietati
nõ impedit quominus voluntas teſtantis impleatur: & facit optime
pro hac parte in Auth. de hær. & Fal. §. ſi vero expreſſim. Bart.

CONSILIVM CIII.

Punctus Q̃õnis talis eſt. Quidã accuſauit aliquẽ, qđ fecit
ſibi inſultũ cũ armis, vel pcuſſit cũ ſanguine, ꝓbatur
de percuſſione ſine ſanguine, vel de inſultu ſine armis, nunquid
poſſit ſequi ꝯdẽnatio? Iac. de Bel. tenet, ꝙ ſic, per l. Celſus. §.
idem ait. ff. de arb. Dyn. ſic dixit conſulendo. Viſis iurib vtriuſque
partis vr̃ mihi Dy. ꝙ poſſit ſequi condemnatio in eo iudicio ſine
inchoatione nouæ accuſationis, poſſunt detrahi illa verba, cũ armis,
vel cum ſanguine, ita ꝙ in iudicio ꝯtr in condemnatione remanebit
inſultus, & percuſſio tñ, argu. l. in delictis. §. ſi detracta.
ff. de nox. Et ita vr̃ conſuetudo. Quidam voluerunt dicere ꝯtrã,
vt Tho. de Forli. ꝙ abſolutio ſequi debeat, & condemnatio, per l.
denunciaſſe. §. quid tñ. ff. de adul. & arg. de iureiu. l. ſi duo. §. ſi quis
iurauerit. cauſa, ſeu forma iuris adiecta nõ debet deformiter, vel
ſeparatim in iure intelligi: nec. n. in crimine, ĩ quo dolus eſt, oportet
vagari, vt ff. de dolo. l. ſi ex dolo. §. in hac. & l. ſeq. & pro hoc nõ
obſt. §. ſi detracta. quia tutior, & melior ſequatur condemnatio.
& ita ſeruatur, & vide Dy. & no. per eum, Inſtitut. de act. §. ſi quis
agens. circa fin. & vr̃ facere tex. qui habetur Inſt. & ibi not. iſta quęſtio
per do. Ray. Bar. a Saxofer.

CONSILIVM CIIII.

1 *Intrans in monaſterium, vtrum dicatur decedere ſine hærede ex ſe legitimè nato, vt ſit locus ſubſtitutioni.*
2 *Conditio, quæ impedit vitam contemplatiuam, habetur pro non adiecta.*

a **Punctus**[a] Q̃õnis talis eſt. Quidã noĩe Titius habens vnicũ
1 filium, in teſtõ eũ inſtituit ſub hac † ꝯdõne, ꝙ ſi
decederet ſine hęrede ex ſe legitime nato, vel nata, loco ſui ſubſtituit
certos ſuos ꝯſanguineos in medietate totius hęred. poſt mortẽ
eius teſtatoris dictus filius, & hæres vendidit oĩa ſua bona cuidam,
& demum ingreſſus eſt locum fratrum Eremitarum Sãcti
Ang. de Guado, & ibi fecit profeſſionẽ, poſt quam orta eſt aliqua
diſcordia inter dictos fratres, & dictũ emptorem, ex eo, ꝙ fratres
dr̃t hæreditatis medietatem prædictæ pertinere ad eos pp ingreſſum,
&c. ad quæ reſpondeo, ꝙ loco ſancti Auguſtini, ſiue eccleſię
b debentur[b] indubitanter viuo illo fratre, vt ff. de iu. fi. l. Statius &
hoc ponit ibi Dy. ad literam. probatur. ff. de leg. 2. l. cũ pf. §. hæreditatem.
& ad Treb. l. ex facto. Sed fratre mortuo cui debeatur, iunt
opi. per illa verba, ex ſe legitime nato. Dy. in l. ſi ita quis. §. 1. de leg.
2. determinat, ꝙ ſuccedat monaſterium, quia ſemper intelligit, ꝙ
c ſuccedat in illa conditione,[c] & ſi deceſſerit ſine filijs ex ſe natis,
ergo eius expreſſio nihil operaẽ, & monaſterium habeẽ loco filij
ex ſe

ADDITIONES.

a Th. D. Punctus. Iſtud conſi. inueni 2. vol. conſi. diuerſo. Doc. & alias inci. quidam nomine Titius. & pro conſi. Bartol. alleg. do. meus. & mag. do. Pet. Phil. Corn. in conſi. 213. in 4. vol. ardua eſt profecto. & in conſi. 18. in eo. vol. & in auth. niſi rogati. C. ad Treb.

b Debentur. Adde Bar. in l. Statius. §. 1. ff. de iure fiſ. & Bar. in conſi. 1. ſup. in 1. vol. incip. Parmenſi. & ibi vide meam apoſtil. & in conſil. quod incip. quæritur an monaſt.

c In illa conditione. Adde Bart. in l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. cum concorda . . . quibus per Alexan. in addi. Bart. & vide Bart. in d. conſi. 1. in 1. vol. & ibi ſe ipſi.

Digitized by Google

ex ſe natis, vt in §. ſed & hoc pñti. in auth. de ſan. epiſ. & Hoſt. in c.
Ray. de teſt. tenet ꝯ, & Io. And. in hoc reſidet. idem Ia. de Bel. ſed
4 Ric. Mal. tenet primã, qa talis ꝯdõ reijcitur. † qa impedit vitã con-
tẽplatiuã. d. § ſed & hoc pñti. Idẽ Cy. in auth. niſi rogati. C. ad Tre
bel. qđ puto verũ, qa ſi relinquitur pro dote, intelligitur de matri-
monio carnali, nã in ſpũali nõ interuenit dos, qa eſſet ſimonia, vt
ext. de ſimo. c. non ſatis. & tñ ſi ingreditur monaſterium, dẽt hẽre,
d. §. ſed & hoc pñti. pro hoc facit. ff. de ꝯd. & demõ. l. quoties. Bart.

CONSILIVM CV.

1 *Legitimatio, & reſtitutio natalium ſunt ſimiles.*
2 *Ciuitas non poteſt ſtatutum condere ſuper eo quod Imperator prohibet.*
3 *Statutum non poteſt diſponere, nec legitimare ſpurios.*

a FActum Proponitur,[a] ꝙ quidã Baronus de Aret. retinuit
conſtante matrimonio quandam eius concubi-
nã, non hñtem virũ, & ex ea plures filios habuit, quos ẽt conſtãte
matrimonio, inter eũ, & vxorem ſuam legitimari fecit a Poteſta-
te Aretij ex forma cuiuſdam ſtatuti, cuius copia talis eſt, videlicet
ſtatutũ eſt, ꝙ pr̃ nõ hñs filios maſculos legitimos & naturales, vel
ex maſculis deſcẽdentib. poſſit relinquere filijs ex quocunq; coi-
tu natis, id qđ vult quocunq; modo, & qualitercũque voluerit, &
ſub quacunq; ꝯdõne, nullo iure, vel ſtatuto obſtante. Item teneẽ
Poteſtas authoritate legis legitimare quẽlibet filiũ, qui non eſſet
legitimus, vel naturalis ad petitionẽ patris, q peteret lĩmationem
fieri, nõ obſtãtib. filijs, vel nepotib. maſculis legitimis & nãlibus
d. patris, vel aui, & anthoritas interpoſita ꝑ talẽ Poteſtatẽ talis legi
timati valeat & teneat, ac ſi ab apoſtolica ſede, & ſacro Romano
Principe interponereẽ, nulla lege vel ſtatuto prohibẽte, ſaluo ꝙ ta
lis legitimatio non præiudicet dñis in eorum iurib. libellarijs. Itẽ
ꝙ pr̃ hñs filios non legitimos ex quocunq; coitu natos poſſit relin
quere tali, vel talib. non legitimis vſq; ad duas vncias incluſiue ſuę
ſubſtantiæ. Deinde decedit ab inteſtato, ſuꝑſtite d. ſua vxore. & d.
filijs naturalib. natis, & (vt præmittiẽ) taliẽ legitimatis, & relictis
ſuperſtitib. alijs cõſanguineis. Mõ q̃ritur, ad quẽ de iure pertineat
talis hẽditas Baroni mortui, dicente matre d. filiorũ ad eos ꝑtine-
re, & tutelas eorũ ſibi deferri, perinde ac ſi forent legitimati a ſa-
cro Romano Principe vigore d. ſtatuti, cũ ꝑ legẽ ordinatum ſit,
cum ſit propriũ ius cuiuſlibet ciuitatis, & ius ciuile illius ciuitatis
vocatur, qđ illa ciuitas ſibi ꝯſtituit, vt l. oẽs populi. cũ ſua materia.
ff. de iuſt. & iu. & allegante, ꝙ ſtatutũ, prout iacet, dẽt obſeruari ſi-
ne vlla interpretatione, prout verba iacẽt, q̃uis dura. l. proſpexit. ff.
qui. & a quib. ꝯiuncto ſtatuto cõis Aretij loquẽte, ꝙ nõ liceat in-
terpretari, niſi cũ conſilio populi. Ex aduerſo dicentib. dictis con-
ſanguineis d. ſtatutum non loqui de ſano intellectu in d. caſu, qñ
maritus vxorẽ adhuc hñs poſſit legitimare ſpurios filios, ne ſibi
detur mã delinquendi, & retinẽdi ꝯcubinas ꝯſtante matrimonio,
& cum talib. ſpurijs dehoneſtare vxores, & qñ loqueretur in d. ca
ſu quoquo mõ diceẽ, nõ valere tale ſtatutum tanquã ꝯ bonos mo
res inductum, ꝯ interdicta legũ, & ꝯ honeſtatẽ publicam, & maxi
me ꝯ honeſtatẽ canonicã, quo caſu pro non ſtatuto dẽt hẽri tam
de iure cõi, vt l. ꝯdõnes, & l. filius. ff. de cõd. inſti. q̃ etiam ex forma
cuiuſdam ſtatuti poſita in fine voluminis, quod dicit in effectu,
ꝙ ſtatutũ ꝯ libertatẽ eccleſiæ non valeat. In Chr̃i noĩe amen. Sup
ꝑdicto puncto vr̃ mihi, ꝙ de iure hẽditas d. Baroni ſit deuoluta ad
1 conſanguineos eius, & nõ ad d. filios. Rõnes † aũt me mouentes
ſunt infraſcriptæ, potiſſime legitimatio, & reſtitutio natalium ſi-
miles ſunt in Auth. qb. mo. na. effi. ſui. §. ſi quis. ſed reſtõ natalium
eſt denegata decurionib. vt C. de iure aur. annul. l. t. ergo & legiti
matio denegata cenſeri dẽt, per arg. a ſimili. Itẽ non ſolũ eſt non
permiſſum legitimare tales natos ex dãnato coitu, ſed eſt prohi-
bitũ, vt in Auth. quib. mo. na. effi. ſui. §. fi. vbi prædictis ſic natis de-
negatur participiũ legitimationis, vt in Auth. quib. mod. nat. effi.
2 legi. §. ſed ſi ſuppliciũ. † Sed ciuitas nõ põt ſtatutũ ꝯdere ſuper eo,
ꝙ Imperator prohibet, ẽt ſibi ipſi, vt in auth. oẽs peregrini. C. cõ-
mu. de ſucceſ. ergo d. ſtatutũ nõ valet. Pro hoc facit, qđ no. in d. §.
fi. quib mo. na. effi. ſui. Cũ ẽt ꝑ oblationẽ curiæ nõ poſſit taliũ legi-
timatio fieri, vt ibi no. Ex quibus ſequitur, ꝙ ſi d. ſtatutũ expreſſe
dixiſſet de ſic natis legitimandis nõ valeret. Itẽ minor in maiorẽ,
vel ẽt in nõ ſubditũ nõ hẽt imperiũ, nec legẽ in eos facere poteſt,
vt ff. de iuriſ. omn. iud. l. extra territoriũ. & l. ille a quo. §. tẽpeſtiuũ.
ff. ad Sanatuſc. Treb. Sed ſi hæc lex municipalis valeret, eſſet ꝯ fi-
ſcũ. Fiſcus. n. in relictis talib. perſonis ſuccedit, & ad eũ veniunt, vt
ab indignis ablata. l. hẽditas, C. de his quib. vt indi. & ibi no. Et ad
hẽditatem defuncti poſt vxorem ſuccedit fiſcus. l. 1. C. vnde vir, &
vxor. Sed ſi hoc ſtatutũ valeret, ꝑdictæ perſonę a iure prohibitæ fi
ſcum excluderent, & ſic damnoſum foret fiſco. at Imperator, &
fiſcus ſunt extra territorium ciuitatis Aretij, & maiores, ergo &c.
3 † Præterea ſi d. ſtatutum valeret, tunc idem videremur dicendũ de
prima, & vlt. parte d. ſtatuti, q̃ loquũtur in relictis a patre, ſed hic
nulla proponunt relicta, vnde non facit ad caſum. Scđa aũt pars q̃
loquitur de poteſtate, & actu legitimationis etiã non vr̃ facere ad
propoſitum. Nam d. ſtatutum requirit, ꝙ legitimandus ſit filius,
ſed ſic natus non eſt cenſendus filius, in Auth. qb. mo. nat. effi. ſui.
§ fi. ergo d. ſtatutũ in materia legitimationis diſponens de eo non
ſentit, ſed de alijs, pro quib. eſt inuentus modus legitimationis, vt
in caſib. pro qb. legitimatio ordinatẽ ſm̃ rõas legitimationis. Et ꝑ
hoc facit. C. de iu. delib. l. ſcimus. §. in cõputatione. & qđ ibi no. in
gl. in ver. ꝯfundantur. q̃ inci. quantum ad effectum. ibi, ſed quid ſi
ſtatutũ erat in ciuitate, & ſm̃ hoc vr̃ caſus in l. vt gradatim. §. & ſi
lege. ff. de mune. & hon. & ibi dr̃, & ſi lege municipali cauetur, vt
certæ progeniei homines ad honores admitti debeant, qui alias
nõ ſint prohibiti ſm̃ rõas d. honorum. Et ſic in noſtro caſu in iſta
parte ſtatuti. q̃ loquitur de legitimatione, intelligi dẽt de his, q nõ
ſunt prohibiti legitimari, ſed ad beneficiũ legitimationis admit-
ti ꝑ fit: ſed ſic nati, vt proponitur, ſunt prohibiti, & pro filijs nõ ha-
bẽtur, vt d. §. fin. ergo de eis d. ſtatutũ nõ loquitur. Prædictę rõnes
& leges mouent me ſic ſcribere de iure. Bar. a Saxofer.

ADDITIO.

a Th. D. Factum proponitur. Adde ꝙ illud conſilium inueni in 1. vol. cõſi. diuerſo. Doc. & eſt Bar. tn in 18. vol. conſi. attribuitur d. Nic. Lap. & Bal. conſ. ſeq. qđ incip. viſo puncto. vbi idem conſuluit. An aũt ciuitates, quæ non ſunt liberæ, poſſint etiam per ſtatutum diſponere, & legitimare filios ſpurios, vide plene ꝑ Car. Alex. in ca. per venerabilem. in ver. 3. principaliter quæro. ext. qui filij ſint legitimi, & d. An. de Roſellis, in ſuo ſolenni trac. de legitimatione. & Alexã. Imo. in l. more. in fi. ff. de acqui. hæred.

CONSILIVM CVI.

VIſo Puncto ꝑdicto, & oĩb. ſup. ſcriptis, ante oĩa eſt videndũ
vtrũ ꝑ ſtatutũ ciuitatis, poſſit legitimari ſpurius? Et iſtã
q. diſputauit D. Pet. de Ceructis, de Bono. & determinauit, ꝙ nõ:
quia ſoli principi cõpetit reſtituere natalib. nõ aũt ordini ciuitatũ.
C. de nata. reſti. l. j. Idẽ conſuluit D. Cy. per caſum, ĩ Auth. qb. mo.
na. effi. ſui. §. i. quem ſic inducebat, in d. conſtit. in plurib. locis fa-
cta erat mẽtio de legitimatione, q̃ fit per oblationem curiæ, po-
ſtea in d. §. fi. quib, mo. na. effi. ſui. dr̃, qđ tales nati ex dãnato coitu
nullum hñt ad ꝑdictam legẽ participium, ergo vult, ꝙ ꝑ ciuitates
non poſſint legitimari, ẽt ſi offerantur ipſi ordini ciuitatis. Hoc ẽt
Diſputauit D. Recuper. de S. Min. Decretorum Doc. & determi
nauit, ꝙ per ſtatutum nõ poſſit diſponi, ꝙ ſpurius ſit legitimatus,
nec ꝙ ſuccedat, quia hoc eſſet ꝯ ius naturale, & diuinum, 32. q. 4.
c. dicat aliquis, & eadem cã. q. 3. c. nõ oĩs. & 35. q. 7. c. quid eſt, q ciũ-
que. in quib. cano. dicitur, non erit hæres filius ancillę cũ filio libe
ræ. Pro quo facit ẽt optime, quia ſuper pena irrogata a iure cõi ſta
tutum non põt diſpenſare. l. 1. §. de qua. ff. de poſtulan. & hoc pu-
to verum. Sed poſito, ꝙ per ſtatutum poſſit fieri legitimatio, de
qua ſ. habetur, eſt nulla ꝑꝑ defectũ ſolennitatis omiſſæ. Nã ꝑ ſta-
tutum permittitur Poteſtati authoritatem interponere legitima
tioni, & legitimare non legitimatos, non exiſtentib. filijs, vel nepo
tib. legitimis. De hoc ergo, an filij, vel nepotes legitimi extarent,
debuit cognoſci, quia vbicunq; lex iubet aliquid fieri cũ authori-
tate iudicis, dẽt intelligi, ꝙ iudex de cã cognoſcat. l. cum hi. ĩ prin.
ff. de tranſac. coniungendo dicta principia ad ea, q̃ ſequũtur in ip-
ſa, ſed hoc fuit omiſſum, ergo &c. vt eo. §. ſi prętor. Præterea non
ſufficit eſſe verum illud q. l. eſt cã decreti, ſed hoc verũ dẽt eſſe no
tũ iudici, & certũ. vt l. hoc aũt. in prin. ff. ex quib. ca. in poſ. ea. Sed
in propoſito nõ fuit liquidatũ Poteſtati, qđ filios, vel nepotes legi
timos nõ haberet, immo de nepotib. nihil fuit dictũ. Ex quib. cõ
cluditur matrẽ d. filiorum non ſuccedere. Hoc etiam tenuit Iac.
But. q ꝯſuluit ſuper iſto puncto per rõnẽ: quia in caſu a iure com-
muni prohibito ſtatutum non valet, vt in auth. caſſa. C. de ſacr. ec
cl. & ĩ auth nauigia. C. de fur. & in auth. oẽs peregrini. C. commu.
de ſucceſ. & l. deprecatio. ff. ad le. Rhod. de iac. ſed legitimare ſpu-
rium eſt prohibitũ, vt in §. fi. in Auth. qb. mo. na. effi. ſui. ergo &c.
Facit §. ex trib. in Auth. prædicta. Præterea populus non condit le
gem, niſi authoritate principis, ergo non condit in caſu prohibi-
to a principe. l. oẽs populi. de iuſt. & iu. & Inſt. in proœmio. § oẽs.
hoc tenet Hoſt. in Summa, qui filij ſint legit. in §. ſu. ver. quid ſi
Impeřator. vbi tenet, ꝙ quatenus Imperator põt legitimos admit
tere ad hẽditatẽ ſuã tanq̃ legitimos, nõ tñ põt legem gñalem con
dere, quia quis nõ curaret vnde filios haberet, & ſic talis lex eſſet
cã multorũ talium peccatorum, ergo abolenda eſt, ext. de pręſcri.
c. fi. Et quia talis lex inuitauit ad delinquendum, ergo &c. vt not.
per ipſum in ſumma de dona. inter vir. & vxo. ſub tit. de dona. §.
fi. ver. ſi autem peccator, & ff. de pac. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pac. do
ta. l. conuenire. Et ita conſulo ego Bald.

CONSILIVM CVII.

1 *Statutum diſponens de maleficio commiſſo ad domum, an habeat locum in ſtatione, ſeu balneo.*

a Statuto[a] Cauetur, ꝙ pro maleficio † cõmiſſo ad domũ ſit
1 pena dupli. Quidã verberauit aliũ ad ſtationẽ eius:
q̃ritẽ, an ſit pena dupli: vr̃ ꝙ ſic, ꝑ l. item apud Labeonem. §. conui
b tium. ff. de iniur. & l. itẽ lex Cor. cũ ſi. Sed in ꝯtrarium[b] arguitur, ꝙ do-
mus eſt tutiſſimũ refugiũ, & ſic qui vocat aliũ in ius, facere põt. l.
pleri-

ADDITIONES.

a Th. D. Statuto. Adde, ꝙ conſ. inueni in 1. vol. conſ. diuerſorum Doc. & pro conſ. Bar. allego. l. ſ. in l. plerique. ff. de in ius voc.
b Sed in cõtrariũ. Adde Bar. in l. 4. in prin. ff. de lib. agnoſcẽ. & in l. 4. §. ꝑtor ait. ff. de da. infe. cũ cõcor. de q̃b. ꝑ Iaſ. ĩ l. plerique. in prima limitatione. ff. de in ius voc. vbi ẽt all. Bar. cõſuluiſſe ſic. Adde Sal. vbi plene cõſuluit in cõſ. ſuo, qđ incip. cũ q̃rit. an ꝓhibes, &c. & illud cõſ. e ĩ 1 4. vol. cõſ. vbi cõſuluit, ꝙ ſtãte d. ſtatuto poſſit i ſtat.

Digitized by Google

pleriq ff.de in ius voc.qđ locũ nõ hẽt in taberna. vel ſtatione,cũ non ſit tutiſſimũ refugiũ,vt ex ea vocari non poſſit,ſicut nec in vinea,nec in theatro,ſeu balneo,vt l.& ẽt.ff.de in ius voc.& ſi nõ eſt idem ius,maxime ſi dicit ſtatutũ ad domum,in qua habitat:quia multũ intereſt habitare cauſa negociationis, & habitate cã habitationis,nã habitare habitationis cã,eſt habitare iure domicilij,& negociationis cã nõ,vt l.hæres abſens.§.at ſi quis.ff.de iud.Sed taberna,vt ibi dr̃,non habitatur iure domicilij,ſed negociationis cã. Et ſic non eadẽ rõne hr̃ taberna.& habitatio, vt patet ad ſenſum, quia in habitaculo recipimus nos,cum familia die, noctuque ad refugium.In taberna aũt recipimus nos,non aũt familiam,die tñ non ad tutelam refugitur,ſed ad commodum negociationis,nec etiam dieb.feriatis,quib.negociatio a iure iterdicitur, vt cũ ſit diuerſa ratio,diuerſum ius debet eſſe,& dixi. Bar.

CONSILIVM CVIII.

Vtrum donatio aliquorum bonorum ſpecialiter,& poſtea generaliter omnium bonorum præſentium , & futurorum valeat, & in totum,vel in partem.

1 *Donatio omnium bonorum.an de iure valeat.*
2 *Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum,non valet.*
3 *Donatio iurata non obſtante ſtatuto, valet.*

a **Domina** Matthiola Ciculi donauit oĩa ſua bona,certa ſingulariter exprimẽdo, demũ ſubdit, & oĩa bona ſua,itẽ actiones,& iura pñtia,& futura,cuidã ſuo nepoti.Ipſa mortua p alios æquales in gradu reuocatur in dubiũ, & dr̃ nõ valere, qa vr̃ ꝓhibita tanq̃ improbata,& ꝯ bonos mores, tanq̃ impediẽs liberã teſtandi facultatẽ.Quærit̃ qd iuris; Viſo ſtatuto,& attẽto,ꝙ donatarius poſſedit vltra 10.ann.vt in articulis patet, dico in prædictis colligẽdo effectũ ex his,q̃ aſs meis auditorib.dixi.diſtinguẽdo,q. aut q̃rimus,an d.donatio valuerit,& valida cẽſeri dẽat quo ad ſpẽs in donatione expreſſas,& quas tpe dictæ donationis habebat donatrix:aut q̃rimus quo ad alia de futuro iura,de quib.eſt facta mentio,valeat. Et iſto ſecundo caſu indiſtincte nõ valet , quia impedit liberã factionẽ teſti,vt plene p Cy.in l.fin.C.de pac. & ibi ſcripſi.& l.ſtipſo hoc mõ.ff.de verb.obl. Et ita ꝯſuluit Dy.& Cyn. Itẽ qa eſſet ponere hoĩem inactu, in quo in perpetuũ non poẽit aliquid hr̃e,qđ ſpectare nõ debemus,vt l.inter ſtipulantẽ.§.ſacrã, de verb.ob. Et hoc membrũ ſatis late examinaui d.locis,iõ nõ in-
1 ſiſto.† In primo caſu in quo ꝯſiſtit qõ noſtra, dico dictã donationẽ indiſtincte valere,p arg.a cã,& rõne ceſſante. l.adigere.§.quãuis.ff.de iure patro.l.ſi duas.de excu.tut.de epiſc.& cler.l.gñaliter
2 † Motiũ.n.ad dicendũ,ꝙ donatio oĩum bonorum pñtium,& futurorum non valet,eſt iõ,qa nulla ſupereſt ſpes teſtandi, qa nulla ſpes eſſet poſſe aliquid hr̃e ẽt in futurũ,qđ in d.donationem ẽt in obligationẽ eius nõ ſit tranſlatum,& iſta eſt occaſio, & cã prohibitionis. Vbi ergo ceſſat hoc,remanet diſpõ iuris firma, videlicet, ꝙ donatio,ſicut alij ꝯctus valeat.l.ſi quis.& l.1.de actio.& obli.qa ex conuentione legẽ accipiunt. Et idẽ q̃ñ ex vna parte pficit nõ valet ex munificentia vnius,prout donantis.l.1.de dona. ꝙ hæc ſint vera,patet p rõnem traditã in prædictis, & ſic ſi dono bona mea, ẽt adijciendo,oĩa,certe indiſtincte valet,vt in d.l.fi.& in d.locis patet determinatio ſub vera opi.q̃ ſeruat,hoc iõ, qa nõ trahit̃ ad futura,vt l.ſi ita.de au.& arg.leg.l.fin.§.1.de leg.2.quo caſu,qa remanet de pñti hæc ſpes,valet,qa poſſibile eſt in futurũ lucrari poſſe.l.ſi defunctus.C.arbi.tute.& l.creditores.in fi.& ibi bonus tex.ff.de ſepar.iõ hæc ſpes ſolũ validat d.donationem in bonis pñtib. Sed ſi adijceretur hoc verbũ.& futura, tunc deficit dicta ſpes. Cũ ergo iſta donatio ꝯtineat vtrãq;donationẽ oĩum bonorum,& ẽt futurorũ,quo ad bona,q̃ nunc hẽbat,& donatione numerata,& ſpecificata,valet,quo ad futura nõ, niſi appareat aliqd habuiſſe poſtea. Iſta.n.ſeparatio admittitur,qa actus ſunt adinuicẽ ſeparabiles,& q diſcerni,& ſeparari p̃ñt quo ad id, in quo diſpõ ſuiſſet valida ſi ſeparatim facta fuiſſet,& dẽt non valere,& ſeparari,& vtilis, & valida cenſeri,nec dẽt vitiari per adiectionẽ alicuius caſus, ſeu diſpoſitionis inualidæ,a die videlicet quo ad futura ſolũ ipſa vitiatur,& reijcitur,& nõ vitiat alia.ff.q̃ñ appellan.ſit.in l.1.§. biduũ.& C.de inof.teſt.l.qm̃. Et maxime in caſu noſtro verũ eſt, & obtinet quo ad bona,& ſpecies ſingl'r enumeratas,vbi minus dubiũ pp ſingularẽ enumeratiõnẽ q̃ ad minus trahitur ad futura,& minus detrahit de ſpe.q̃ gñalis,qđ plus eſt largũ.& includit,cum enumeratio ſpecierũ facit enumeratã diſpõnẽ,ſtricte eã ſumendo abſq; adiectione gñalitatis,vt l.ſed & ſi quis.§.q̃ſitũ.ff.ſi quis cau. Solũ ergo dicta bona in iſtrõ nominata pcipere debet d.nepos donatarius: de pſcriptione aũt non expedit vltra q̃rere,qa ſi donatio valet, valuit ſtatim facta donatione,ergo ſtatim fuit dñs donatarius: ideo fruſtra tractamus de præſcriptione,vtrũ cœperit a prædeceſſore ꝯ prædeceſſorem,videlicet Matthiolã prædictã,vel nõ. Nec ob.ſta-
3 tutũ caſtri plebis, qm̃ in d. donatione eſt iurãn,† ideo licet ſimpliciter facta nõ valuiſſet,dicto ſtatuto prohibente , iurãn interuedente iurõ validatur:ſicut in fundo dotali alter dicitur,vt in c.cũ contingat.ext.de iureiu. Et ita conſulo ego Bar.a Saxof. legum Doc.

ADDITIO.

a Th.D.Domina Matthiola. Adde,quod illud conſi. Bar.inueni in 9.vol.cõſi.diuerſo.Doc.& vide Bar.in conſi.8.in 1.vol.factum tale proponitur, in 2. dub. & late in l.ſi.vbi etiam Doc.C.de pac.cum concor.

CONSILIVM CIX.

Vtrum res legata ad vnum vſum,ſi commode non poteſt conuerti ad illum,legatum tamen valeat.

1 *Conditio , ſi habitare voluerit,intelligitur, ſi commode potuerit habitare.*
2 *Aditus eſt pars habitationis.*
3 *Legata res ad pium vſum,poteſt conuerti in alium vſum, ſi commode explicari non poteſt.*

a **In nomine Domini amen.** Factũ [a] tale eſt,Cola quõdam Ciculi fecit teſtm̃,ĩ quo inter cætera ſic diſpoſuit. Itẽ reliquit poſt mortẽ ſuę vxoris fraternitati S. Leonardi de Aſſiſio domũ ſuã poſit.in.& c.ſi voluerit viuere, & morari pro aĩa ipſius ĩ dicta domo,& in ea ꝯgregari.& ſi hoc nõ faceret, dicta domus vendat̃ p ſuũ fideicom.ſtat.ũ.& dentur denarij pro aĩa ipſius. Itẽ reliquit dictę fraternitati octo libras,&c. ꝓ aĩa ipſius fraternitati poſt mortẽ dictę ſuæ vxoris. Et ad pdicta legata, & iudicia ſatisfacienda fecit ſuos fideicõmiſſarios,ĩ oĩb. alijs ſuis bonis fecit hr̃dẽ Priorem dictæ fraternitatis. Contingit,ꝙ d.teſtator deceſſit,& extitit ꝯditio legati dictæ domus facti fraternitati :attamen domus eſt ita parua,ꝙ fraternitas ibi cõgregari nõ põt cõmode:nunc vult d. fraternitas emere aliquas domos iuxta prædictã domũ legatã,& facere tranſitũ p dictã domũ legatam in dictas domos emptas , & ĩ ipſis domib.emptis ꝯgregari,& in hoc ꝯſentit Prior dictę fraternitatis qui eſt hr̃s. Quæritur an hoc fieri poſſit de iure, ita quod mẽs te-
1 ſtatoris ſeruetur? Ad qđ reſpondendũ,ꝙ licite põt,nã d.ꝯdõ, ſi habitare voluerit,& c.itelligitur ſi ꝯmode potuerit ibi habitare,arg. ff.de alimẽ.& cib.leg.l.Caio.§ fi.& de ann.leg. l. Mæuia.§.fi.cum ergo proponat̃,ꝙ ſm quantitatẽ hoĩum d.fraternitatis, dicta ꝯdõ remittatur,& ſic dictã domũ dicta fraternitas poterit licite retine-
2 re.† Præterea,aditus dr̃ pars domus,vel habitationis,quia ſine eo habitari nõ põt,vt ff.ſi vſusfruct.pet.l.1.§.1.de ſerui.vrb.prædi.l.binas.vnde vtendo dicta domo ad aditũ habitationis,ſatis vſr̃ eã in-
3 habitare. † Præterea q̃ñ aliquid relinquitur [b] ad piũ vſum , & ille
b pius vſus cõmode explicari nõ põt, põt cõuerti in aliũ piũ vſum de voluntate hæredis,& eius,cui relictũ eſt,vt ff.de vſufr.leg.l. legatũ.& ff.de admi.rerum ad ciui.pert.l.legatũ.2.reſp õ. Cum ergo hic proponitur,ꝙ Prior fraternitatis,idem q; hæres conſentiat, & executor poteſt licite dictam domum retinere dicta fraternitas ad dictum vſum,etiam ſi vſus alius diceretur. Bar.a Saxofer.

ADDITIONES.

a Th.D.Factum. Adde,quod illud conſi.inueni in 11.vol.cõſi.diuerſo.Doc.de materia illius conſi.vide Bar.in l.Caio.§.fin.ff.de ali.& cib.de.in l.Mæuia. §. fi. ff.de annu.leg.

b Quando aliquid relinquitur.Vide Bar.in l.legatum.ff.de admini.rer.ad ciuit.per. & ibi apoſt.plenam Alex.de Imo.

CONSILIVM CX.

a **Dominus** Iac.a habẽs in ptãte filiũ noĩe Vanducium,& filiã dotatã ab ipſo dño Iacobo noĩe Antoniã ſuam condidit vltimam voluntatem,cuius tenor talis eſt:In noĩe dñi. Vide ſup.in conſi.60.quod eſt duplicatum,& idem eſt caſus.

ADDITIO.

a Th.D.Dñs Iac. Adde,quod iſtud conſi.inueni in 5.vol.conſi. diuerſorum Doct. in quo poſt conſi.prædictum ſequitur aliud conſi.Bar.quod incip.proponitur,qđ pater.quod eſt inſertum in 1.vol.conſi.in conſi.11. & ita etiam reperitur ſecundum ord.Peru in 3.parte vlt.volun.num.21. & pro conſi.Bar.quod dominus Iacob.alleg. Alex.in l.ſi quis poſthumos.§.ſi filium.& in l.Gallus.§.& quid ſi tñ.ff. de lib.& poſthu.vbi ponit etiam plures concor.& in cõſ.263.in 5.volu.& And. Barb.in l.2.ff.de iu.codicil.& vide Iaſ.in l.fratres.in 5.limita.C.de inoff. teſtam. & Ang.in conſi.59.punctus quæſtionis ſuper quo.& Pau.de Caſt.in conſi. 13.q filia dotata per ſtatutum.& alias inci.factum ſic ſe hẽt.quidam d.Iac.& eſt idem quod illud,alias inci.quidam nomine do.Iac.& adde ad iſtud conſil. quod ſcripſi ſup.in 1.vol.in conſi.11.& in conſ.10.& vltra quæ ſcripta ſunt ibi,adde quod illud conſi.Bar.in conſi.10.ſup.alleg.non eſt Bar.ſed conſ.Bar.quod eſt ſup.in cõſi.11.eſt Bar.vt ſup.dixi,& ita conſuluit do.Franc.de Spoleto in conſi. quod incip.factum tale proponitur.& vide mira.conſi.Bald.in conſil. 58. in 3.vol. cauetur ſtatuto ciuitatis.cui conſilio ſe ſubſcripſerunt do. Pet. de Vbal.eius frater,& do.Iul.Bini.d.Franc.Ang.& do.Nic.& Lell.prout eſt in dicto 11.vol. cõſi.209.& vide Bal.in conſi.9.do.Manguida.in 2.vol.& in conſi.277.in eod.volum.ad conſeruationem.

CONSILIVM CXI.

1 *Mandans aliquibus quem reduci ad locum,ſi mandatarij eum occidunt, an teneatur de morte.*
2 *Delictum quando perpetratur vltra propoſitum non punitur.*

a **Factum** Tale eſt.a fuerũt tres,vnus † de Baconeto,& duo habitantes Racaneti, qui erant in q̃uadã barcha cum quodam tertio,& veniebant per litus maris per partes Apuliæ,iſte tertius ſe proiecit de barcha,& aufugere cœpit. Alter Racaneten.præcepit illis duobus ſuis focijs,vt perſequerentur illum,& reducerent ad barcham.iſti cœperunt currere ꝯ illum,& incępit ſe defendere,vnde iſti duo iſtum ꝯpuſſerũt,vnde mortuus eſt. Quærunt modo, vtrum debeant puniri per officiales Racaneti, an per officiales eccleſiæ,an per iudicem loci vbi fuit commiſſũ delictum. Et vr̃ ꝙ per officiales Racaneti. rõne originis q̃uaũ ad Racane-

ADDITIO.

a Th.D.Factum tale eſt.Illud conſi.inueni in 3.vol.conſi.diuerſo.Doc.& de materia vide Bar.in l.non ſolum.§.ſi mandauero.ff.de iniur.

Racanatē. p l. 1. C. vbi de crim. agi opor. nā oēs iſti deliquerūt Racanat. rōne originis, non rōne maleficiorū, vt C. de acc. l. non iō. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. deieciſſe. de iniu. l. non ſolū, in prin. cum ſi. & alij qui paruerunt. Nec ob. ꝙ Raca. non mādauit occidi, ſed reduci ad barchā, qa illa reductio ad barchā in ſe violētiā ꝯtinet, & iō ſuit ſatis ordinatum ad mortē, vt l. qm̄ multa facinora. C. ad leg.

1 Iul. de vi priua. † Contrariū, ꝙ non pōt puniri, nā Racan. nō, quia qm̄ delictū perpetrante vltra propoſitū. nō punitur, vt ff. de iniu. l. qui iniuriarū. eē l. n. faciendi, non factū, conſiderarne, patet in l. verū. ff. de fur. nam iſte Racanaten. mādauit reduci ad barcham, ꝙ poteſt intelligi blandis verbis, quæ interpretatio facieda eſt, quia vbi poteſt capi coniectura, non delicti cauſa, c. ipiēda eſt. l. merito, pro ſocio. Alij vero duo debent puniri, ſed in loco delicti, quia dr̄ ꝙ forenſes, non ſola habitatio in Racaneto non conſtituit domicilium. l. libertus. §. ſola. & l. domicilium, & l. fi. ff. ad municip. nam non ſtabant Racaneti animo ibi perpetuo habitandi, nec per decē annos ſteterunt. C. de incol. l. 3. in princ. lib. 10. Bar.

CONSILIVM CXII.

1 *Subſtitutio quæ nondum euenit, vtrum tranſmittatur mortuo ſubſtituto ante euentum conditionis.*

2 *Executores ſi non diſtribuunt, an poſt annū ſit deuoluta ptās ad epiſcopos.*

3 *Bona, q̄ debent diſtribui ad pios vſus, ſi ſunt vendita, an poſſint præſcribi.*

a **Factum** tale eſt, a Quidā magiſter Ioā. magiſtri Simonis ſuū vltimū ꝯdidit teſtm̄. in quo multa fecit legata, demū Franciſcū ſuū filiū hr̄dē vſem inſtituit ſub iſta ꝯdōne, & ſi d. Frāc. decederet añ tp̄s 35. an. ſine filiis ex legitimo mr̄imonio de ſuo corpore deſcēdētib. ꝙ in medietate oīum ſuorū bonorum ſuccedat magr̄ Nicola, frater Stephanus, & frater Petr⁹ ſui fr̄es ꝓ æquali portione. alia vero medietas deſtribuaẽ ꝓ aīa ipſius teſtōris ad ſenſum fratris Stephani ſui fratris. Mō mortuus ē mag. Nicola, deinde mortuus eſt Fran. filius dicti teſtōris, ſupſtitib. fratre Petro, & fratre Stephano ſubſtitutis ī medietate dictorū bonorū

1 ſimul cū magro Nicola p̄mortuo ante mortē d. Franciſci. † Mō frater Stephanus eſt frater minor, ita ꝙ nō ſucceſſit in ſubſtōne, & de illa medietate, q̄ debeat diſtribuere ꝓ aīa dicti teſtōris, nihil diſtribuit, ita ꝙ ſolus frater Pet. remāſit in ſubſtitutio. Mō q. dam Victorinus filius magr̄i Nic. p̄fati oīa iſta bona, tam ea q̄ debebāt diſtribui pro aīa dicti teſtōris, q̄ ea quæ iure ſubſtōnis debebāt deuenire ad dictū frēm Petrū, occupauit ſine aliquo titulo, & ſine aliquo iure tenuit ea forte ꝑ decenniū. Deinde mortuus eſt d. Victori. & ſui creditores ceperūt oīa iſta bona ꝓ debitis ſuis, & antequā d. Victorin. moreret deceſſerat frater Petrus, ad quē erat deuoluta medietas illorū bonorū iure ſubſtōnis, & oīa bona ſua reliquit ad pias cās. Mō primo quærit, vtrū magiſter Nicola, q deceſſit ante diē ſubſtōnis, poſſit eā ſubſtitutionē ad hærede tranſmittere. Scdo quærit, nūquid dicti creditores dicti Victorini, filij præfati magiſtri Nicolę, q dicta bona occupauerunt de facto, potuerūt oīa bona ſibi accipere ꝓ debito d. Victorini. Tertio quærit. nunqd medietas iſtorum bonorum magiſtri Ioannis, q̄ debebāt diſtribui pro aīa dicti teſtōris, cum nō fuerint diſtributa intra annum nec poſt, deuenerint in ep̄m. Et ſic mō quęrit de bonis fratris Petri, q reliquit oīa ſua bona ad pias cās, cū non fuerint executioni mandata, & ſic deuenerunt in ep̄m, quæro vtrū ille, q emit dicta bona poſſeſſa a dño ep̄o poſſit ea vendicare a dictis creditorib. & alijs qbuſcunq; & quo iure? Vltimo q̄ro, nunqd d. Victorinus potuerit p̄ſcribere dicta bona ꝑ decenniū, quorū medietas erat dicti fratris Petri ſubſtituti, alia debebāt diſtribui ꝓ aīa dicti teſtōris, & ea diſtributa non fuerunt. Super eo, ꝙ primo quærit, an magr̄ Ni-

2 co. tranſmittat † ſubſtōnem ad ſuos hr̄des, eſt dicēdū ꝙ nō. cum in eius ꝑſona non ceſſerit dies fideicōmiſſi, qa deceſſit anteq̄ d. Franciſcus, vt l. in ꝑſona, a ꝑrio ſenſu. C. de fideic. & l. hr̄des mei. §. cum ita. ad Treb. facit ꝙ no. in l. 1. ff. de his q ante aper. ta. Mō pōt dici, ꝙ portio ſua & ēt fratris Stephani, q vt proponit, erat frater minor, & ꝑ ꝯñs non capax huius ſubſtōnis, vt in cle. exiui. de verb. ſig. accreuerit p̄fato fratri Petro, cū inter eos, vt ꝑ fideicōmiſſum ſubſtitutionis pōt eſſe locus iuri accreſcēdi, vt l. filiuſfa. §. diui. e. l. 1. de le. 1. probatr̄ ēt in l. 1. §. his ita. C. de cad. toll. vbi fit mentio de inſtitutis & ſubſtitutis, poſtea in §. & ante oīa, dr̄ ꝙ hæc oīa hn̄t locū tā in teſtis, q̄ in codicillis. Sed in codicillis non pōt fieri ſubſtō directe, vt l. hr̄des. C. de codic. & l. Scęuola. ff. ad Treb. ergo patet, ꝙ d. §. his ita. q dicit, ꝙ inter inſtitutos & ſubſtitutos ꝯiunctos eſt locus iuri accreſcēdi, intelligiẽ ēt de ſubſtōne ꝑ fideicōmiſſū, & ſic vna medietas bonorū magr̄i Ioan. apparet, ꝙ deuoluta fuit ad dictū fratrē Petrū: quantū attinet ad aliā medietatē, fuit iuſſum ꝑ teſtōrē vt proponitur, vt tota diſtribuantur ad pias cās. Modo ꝓponit, ꝙ neq; teſtm̄ magiſtri Ioan. neque teſtm̄ dicti fratris Petri, qui, vt in puncto cōtinet, diſtribuit oīa ſua bona ad pias cās fuit executioni mandatū intra annū per hæredes, vel eorum executores. Et quærit, nunqd dicta bona rōne executionis nō factæ intra annū deuoluta ſint ad ep̄m Aſiſiatē, tanq̄ executorē legitimum, adeo, ꝙ dicta bona alienare potuerit, ꝓ executione fienda. Et eſt dicendū, ꝙ

3 ad eum ſint deuoluta, & dicta bona † & res accipere pōt pro executione fiēda, vt in Auth. de eccl. ti. § ſi quis ꝓ redemptione. & §. ſeq. & l. nulli. C. de epiſ. & cle. & de teſ. c. nos qdē, & c. ſi hr̄des, & c. tua. cū ſi. Et ꝑ ꝯñs vendere, & alienare pōt, & pretiū ad pias cās diſtribuere, vt patet ex p̄dictis iurib. & ēt ex rōne, qa cū executores dati in teſtō dictorū magiſtri Ioan. & magiſtri Petri potuiſſent dicta de cā dicta bona ex voluntate dictorū teſtantiū vendere, vt ex forma teſti apparet, & no. in l. alio. de ali. & cib. le. nō minū, ſi ep̄s q loco eorū ſuccedit in executionib. p̄dictis, poſſit ea vendere. Ex p̄dictis patet rñſio ad aliud qd̄ quærit, vtrū creditores dicti Victorini filij dicti magiſtri Nicolæ potuerūt licite ingredi poſſeſſionē, & tenutā capere in dictis bonis magiſtri Ioan. repertis tunc penes d. Victorinū filiū & hr̄dē dicti magiſtri Nicolæ. Et eſt dicendū, ꝙ non potuerunt tenutā capere cū effectu. cū in dictis bonis d. Victorinus, vt hæres magiſtri Nicolæ. nullū ius prætēdere poſſit, vt §. probatū eſt. Imo ꝑ dictū ep̄m, & ſuū officium poſſit peti dictā tenutā reuocari, tanq̄ datā in bonis executioni ſubiectis rōne iuris. qd̄ ep̄s hēt ꝓ his exequēdis, vt legitimus executor, quo ꝓbato tenutā dēre reuocari, vt l. 3. & ibi no. ff. de priuil. fiſ. l. ob maritorum culpā. C. ne vxor ꝓ mari. & l. a diuo Pio. §. ſi ſup reb. gl. & do. ff. de re iud. Ad aliud, quo quærit, nunqd illi qui emerūt dicta bona a dicto ep̄o, potuerint ea vēdicare a creditorib. & alijs qbuſcūq;, ē dicēdū ꝙ ſic, ſi dictus teſtator, cuius fuerūt, fuit dñs, vt l. in rē. ff. de rei vend. l. doce ancillā. C. eo. ti. cū ſi. Poſſet ēt intentari vtilis pet.

3 hr̄de. fideic. vt l. 1. & l. ſeq. ff. de fideic. hære. pet. Ad vltimū. † quo quærit, vtrū d. Victorinus potuerit dicta bona præſcribere decē annis? vr̄ dicēdū ꝙ nō. Nā huic ptāti, ſeu iuri ꝯceſſo ep̄o a lege nō vr̄ poſſe p̄ſcribi iſto tpe, immo eſt ꝑpetuū. ſicut alia iura ꝑſonalia. l. 2. de de conſti. pec. cū ſi. Facit ad p̄dicta l. fi. §. ſimiliter. C. comm. de leg. & ēt cū proponatr̄ d. Victorinū ſciuiſſe formam dicti teſtamenti, & qualr̄ dicta bona erāt reſtōni ſubiecta. Bar. a Saxoferr. legum Doc.

ADDITIO.

a T. D. Factum tale. Iſtud conſilium inueni in 3. vol. conſi. diuerſo. Doct. de materia vide doc. in l. 3. C. de fideicom. & in l. nulli. vbi per Bal. C. de epiſ. & cleri.

CONSILIVM CXIII.

1 *Accuſatio de damno dato debet continere æſtimationem damni dati.*

2 *Probatio damni dati, quæ ſit per iuramentum, ex forma ſtatuti debet fieri parte citata, & iuramentum dari a iudice.*

1 **Factum** Tale eſt Producta ē accuſatio de dāno dato. † Et ſtatutū qd̄ credatr̄ iuro accuſatoris vſq; in 20. ſolidos, & ꝙ damnū emēdetr̄ ſm̄ æſtimationē iacti dāni paſſi vſq; ad quantitatē 20 ſolidorū. Forma accuſationis eſt, in qua ponitr̄ factū. i. itare, dānificare, & incidere, & aſportare ligna, quercus. ſtipites, nec addit in quantū ſit dānificatus. Oīb. iſtis dico, qd̄ ſnīa abſolutoria fuit recte lata, & nō ſufficit in accuſatione de dāno dato deducere factū, ſ. qd̄ ſit facta inciſio vel exportatio niſi probetur, & allegetr̄ æſtimatio dāni, vt quaten⁹ ex illo facto pars læſa eſt, hoc requirit ſtatutū, qđ dicit, ſtari iuro accuſatoris. Hoc diſponit ius cōe. vt C. vñ vi. l. ſi qñ, & c. fin. ext. qd̄ met. cau. Sed quia accuſator nō deduxit in accuſatione quantū fuerit damnū, & ſic non poſſet dari ſnīa, qa incerta. vt l. 1. C. de ſen. q̄ ſine certa quāti. Et ſi dicet, ꝙ ſolū de iure cōi debuit puniri, qa punit factū, ex quo reſultat pūnino, ſaltem ꝑ titulū ad l. Aquil. in ſi. Certe iſte accuſat ſm̄ formā ſtatuti, qd̄ pt, qa dicit, ꝙ vidit & inuenit damnū dati, qd̄ a iure cōi non requirit. Itē qa ſuo iuro accuſat. & ſic patet, ꝙ q fundat ſe ex vna l. nō pōt ex alia obtinere. ff. de inſtit. l. habebat. facit l. vlt. C. de

3 cond. Item dicit, ꝙ probatio fit † ꝑ iurm̄, certe iſtud iurm̄ debuit

2 peti a per accuſatorē ſibi deferri a iudice, & parte citata. alias non valet, quia ex eo pars læditur, per regulam. l. de vnoquoq;. ff. de re iud. & l. nā ita diuus. ff. de adop. & probatio non pōt fieri aduerſario ignorante de teſti. c. 1. cām. & C. de iud. l. probandum. Barto.

ADDITIO.

a T. D. Debuit peti. No. cōſiliū in materia dāni dati. cui adde quod no. Ant. de Ale. Doc. Neap. in l. qui accuſare. C. de eden. quod ſtatuti diſponentib. quod de dāno dato ſtet iuro damnū paſſi, cū iſta probatio ſit irregularis, requiritur, quod ille damnum paſſus, qui vult iurare ſit omni exceptione maior, & ſequitur Iaſ. in rep. l. admonendi. ff. de iureiu. vbi vide Bar. in conſil. 93. ſup. eod. vol. inci. Pe. vbi voluit, quod ille, qui debuit iurare, debet iurare, & deponere, vt teſtis.

CONSILIVM CXIIII.

1 *Confeſſio parte abſente facta ad deliberationem probandam an valeat.*

2 *Confeſſio facta præſente fideiuſſore, non dicitur facta abſente parte.*

3 *Notarius poteſt conficere inſtrumentum, quando eſt rogatus ab vna parte, ſi inſtrumentum eſt gratia vnius confectum.*

4 *Notarij duo poſſunt rogari de uno inſtrumento de conſenſu partium.*

In primis eſt vidēdum, an confeſſio facta, abſente parte ad probādū liberationē, valeat. Secundo, an dicatur facta abſente parte, ſi ſit p̄ñte fideiuſſore? Venio ad primū. Dñt quidam, quod non valet parte abſente. Nam cōfeſſio requi-

a rit p̄ñtiam partis a aduerſæ, & ſic pactum, vt ff. de confeſ. l. certum §. ſi quis abſente. no. C. de cōfeſſis. l. vnica. ff. de pac. l. idē in duob. facit. ff. de lib. leg. l. Aurel. in ſi. niſi talis confeſſio ſit tranſmiſſa per nuncium, ſiue epiſtolam. ff. de poſ. l. Publia. §. fin. ff. de do. l. nuda.

1 † Contrarium vr̄ verū, ꝙ talis confeſſio valeat ad meram probationem,

ADDITIO.

a Th. D. præſentia partis. Adde Bar. 10 l. tale pactum, in prin. ff. de pac. & ibi plene per Iaſ. & ibi vide regulam cum pluribus limitationibus.

tionem, licet ſit facta abſente aduerſario, vt in Auth. de teſtib. §. &
licet, & hæc parit exceptionẽ, vt no. per gl. & Doc. l. nõ ſolum. §. li
berationis verba. ff. de lib. leg. licet pactũ non valeat abſente alia
parte, niſi interueniat nũcius vel epiſtola, quia pactum eſt ꝯtus,
ſed confeſſio non. ff. de act. & obl. l. ꝯtraxiſſe & no. C. de ſacr. eccleſ. l.
illud. ff. de acceptila. l. ſi acceptolata. §. fi. Facit quod no. ff. de neg.
geſt. l. Pomp. ſcribit. & de Catb. edic. l. quæriẽ. & extra, de ſucce ab
inteſt. c. fi. Sed o dicẽdum eſt, ꝙ quantũ ad effectũ aliquid inducẽ-
di, vel diſponendi non valet inter abſentes, niſi diſpõ pendeat ex
voluntate vnius tm̃, vt ratificatio vel improbatio, vt d. l. Pompo-
nius. Sed quantum ad finem probandi factam ſolutionem & re-
pellẽdi ꝯtiam fictionẽ, valet vt d. §. licet. quicquid dicat Petr. C. de
non nu. pec. l. gñaliter. Super ſecundo puncto dico, ꝙ non dr̃ facta
2 abſente parte, ſi eſt facta † præſente fideiuſſore, [a] cum per fideiuſ-
a ſorem proſit reo exceptio doli, caſus eſt i d. l. idẽ in duob. §. fi. Sed
an iſtrũ confectum de dicta confeſſione valeat? Et vr̃, ꝙ nõ, quia
tabellio debet eſſe rogatus ab vtraque parte, vt in Auth. de tabel.
§. nos autem, ſed hic non fuit rogatus, niſi a fideiuſſore, ergo non
3 tenet inſtrm̃. † Solutio, qñ actus celebratur gratia vtriuſque, tunc
oportet, ꝙ ſit rogatus tabellio ab vtroque, ſed qñ fit gratia vnius
tm̃, & in fauorẽ vnius tm̃, tunc ſufficit, ꝙ ſit rogatus ab illo, vt ibi
no. Vnde quia dicta confeſſio fuit in fauorẽ vnius partis tm̃, ſuffi-
cit ab illa rogatũ tabellionem, & teſtem: nam idem in teſtib. dico
4 † Vlterius, qñ duo notarij fuerint rogati inſimul de eodem ꝯtu,
b iſti conficiunt diuerſa inſtrã, [b] an talibus inſtrĩs credatur? Rñ. ſi ex
tali variatione vterq; notarius eſt in ſua ſcriptura ſingularis, neu-
tri creditur. Nam licet, vt notario credatur, verum eſt niſi partes
adhibuerint plures notarios ad actum, in Auth. de hær. & Fal. §. ſi
vero abſunt. & argu. ff. de offi. procon. l. 2. Item ſcripturæ variæ in
ſubſtantia, vel effectu, de quo quæſtio vertitur ſuper eadem re, ſi-
bi inuicem derogant, vnde facit. C. de fi. inſtrum. l. ſcripturæ, &
quod no. in c. cum Ioan. eremi. de fi. inſtr. Bar. a Saxoferrato.

ADDITIONES.

a Præſente fideiuſſore. No. quod dicit Bar. hic, adde, quòd in cauſis, in quibus procedit ur ſummarie ſola facti veritate inſpecta, non curatur præſentia partis, vt plene per Alex. de Imo. in conſi. 114. in 6. volum.

b Tho. Inſtrumenta. Vide no. per Io. And. in repet. c. quoniam contra falſam. in ver. conſcribunt, de probat. & vide Bald. conſi. inci. notarius ſecundum rogitum. vbi vult, quòd ſi duo notarij eſſent inſimul rogati, tunc vnius ſubſcriptio faceret inſtrumentum valere, quia quilibet inſolidum videtur rogatus, per l. ſi quis ex arg. §. 2. ff. de eden. ſecus ſecundum ipſum, quando forma rogitus hoc non patitur, quia actum eſt, quod vna, & ſemel ſubſcribere debeant, vnde vnius ſubſcriptio non valet. arg. l. 1. §. ſi plures. ff. de exercit. dum forma non ſit ſeruata.

CONSILIVM CXV.

1 *Iudex dando terminũ pro prima dilatione, an importet, ꝙ dabit ſecundã.*
2 *Iuramẽtum ratione impedimenti non præſtatur procuratori, ſed domino.*
3 *Iuramentum debet a parte, uel a iudice deferri, alias eſt ipſo iure nullũ.*

a 1 Quæſtio talis [a] ponitur, † occurrit, ꝙ tẽpore dilationis
dãdæ in iudicio parti iudex dixit, do ter-
minum quinque dierũ pro prima dilatione: ex eo enim, quod di-
xit, pro prima, vr̃ innuere ſe daturum, ſecundam, cum primum
dicatur, & denotet ordinẽ, & gradum ad ſm̃. ff. de iud. l. ſi quis in-
ſtituatur ex parte. ꝯtrium puto verũ, nam hæc verba hoc impor-
tãt, ꝙ iudex dabit ſecũdã, ſi in prima fuerit legitime impeditus,
vt ſic verba intelligantur ſm̃ naturã negotij ſuper quo proferun-
tur. l. damni infecti quidam. ff. de dam. infec. & de vſur. l. ſi ſtipula-
tus. cum ſi. Pro quo facit, quia iudex non poſſet facere ſi vellet, ꝯ
formam. l. fi. ff. de fer. vt ſtatim dicã, ſed ex eo, ꝙ iudex non debue
rit dare ſecũdam dilationem, dubitari põt, ſi eam dat, an datio eſt
nulla ipſo iure, an veniat reſcindenda per ipſum, vel per ſuperio-
rem? Et dico conceſſionem ipſo iure nullam, qñ fit ſine cauſæ co
gnitione, p tex. d. l. fi. ibi dum dicit, in pecuniarijs cauſis omnibus
dilatio plus q̃ ſemel tribui non poteſt, nam verbum. poteſt, poſitũ
cum negatione, neceſſitatem importat, vt ff. de fur. l. non poteſt.
ext. de reg. iur. c. 1. lib. 6. & ibi per Ioan. And. vr̃ enim factum. l. p-
hibente. & ſic eſt ipſo iure nullum, vt l. non dubium. C. de legib.
Sed huic vr̃ obſtare quod no. Inn. extra, de teſti. c. in cauſis. ſed ibi
non loquitur de ſecunda dilatione, ſed de tertia, & quarta produ-
ctione, quæ poteſt fieri in eadem dilatione, vt dicit gl. in d. l. in pe-
cuniarijs. Concludo ergo, ꝙ datio ſecundæ dilationis, ſine cauſæ
cognitione non valet. Sed quid, ſi data eſt dilatio prima, & datum
eſt iurm̃ procuratori iuranti ſe impeditum iuſta cauſa, &c. an di-
ctum iuramentum potuerit dari dicto procuratori? Ad hoc eſſet
videndum cui eſſet data prima dilatio, quod in puncto non expri-
mitur. Si n. fuiſſet data principali, vel alteri vt procuratori, † ſic ſi-
2 ne dubio dicta præſtatio iurĩ non eſſet ſufficiens probatio impe-
dimenti. Nam cum credatur dño, debet probare dñs & iurare, cu
ius nomine agit, & dr̃ fuiſſe impedimentum dñi, non procurato-
ris, vt l. qui bona. §. qui alieno. ff. de dam. infec. quia dñs potuit im-
pediri per cauſam obuenientem ſibi, vel in perſona procuratoris,
vt l. cum a matrib. C. qui pe. tu. Sed pone, quòd terminus eſſet da
tus ipſi procuratori, tunc etiam dicti iuramenti præſtatio nõ eſſet
ſufficiens probatio, pp plura. Primo, quia dictus procurator aſſe-
ruit ſe eſſe impeditum, nec dixit quo impedimẽto, vt in caſu for-
tuito, vel facto tertij hominis, vel qño: potuit enim impediri fa-
cto tertij hominis, ſic non daremus ſibi, nec dari debet etiam ſe-
cũda dilatio, ſed ꝯ illum qui impediuit debet habere regreſſum,
vt ff. de eo per quem factum eſt, per totum, & maxime per legẽ
finalem. Item cum petitio dictæ dilationis ex cauſa impedimen-
ti contineat quandam teſtimonẽ, ſed ille, qui colorare ſine cau-
ſæ expreſſione hoc petit, non debet audiri, vt ff. de minorib. l. mi-
nor autem magiſtratus. §. 1. Præterea, licet caſus fortuitus quan-
doque probari poteſt per iuramentum, vt l. fi. C. de fi. inſtru. quan
doq; debet probari plenius, vt l. commeatus. in princ. ff. de re mili.
Debuit enim in dicto iuramento exprimi, quis fuit caſus fortui-
tus, & per quem fuit impeditus, quod ſi non fecerit, apparet non
eſſe probatum. Præterea iuramentum iſtud, licet a procuratore
3 fuerit præſtitum, non fuit a iudice, † vel a parte delatum, & ſic nõ
releuat eum qui iurauit. ff. de in litem iur. l. videmus. §. deferre. &
hoc vr̃ velle Ioan. And. in d. c. vltra tertium, ext. de teſti. ſuper ver-
bo, præſtito. Apparet ergo dictam dationem ſecundæ dilationis
ipſo iure nullam. Ex quo ſequitur, ꝙ pars aduerſa quæ cõtradixit,
& clamauit, fuit grauata: grauatur enim per interlocutoriã, quæ
eſt ipſo iure nulla ſaltem de facto, ita ꝙ appellatio ab hoc graua-
mine cauſam ad ſuperiorem deuoluit, vt extra, de app. c. dilectus.
& c. vt debitus. & ibi per Ioan. And. Barto.

ADDITIO.

a T. D. Quæſtio talis. Iſtud conſilium inueni in 13. volum. diuer. Doct. Et adde, quod Bar. idem conſuluit in conſil. 107. in 1. vol. incip. in quæſtione prædicta, vbi quaſi ſunt eadem verba, & ibi plene ſcripſi in addi.

CONSILIVM CXVI.

1 *Captus uigore ſtatuti, ꝙ nõ põt relaxari niſi ſoluat, an poſſit cedere bonis.*
2 *Beneficio ceſſionis bonorum poteſt renunciari.*

a 1 Captus [a] pro debito, iudicis mandato † vigore pacti in ꝯ-
ctu appoſiti, necnon ſm̃ formã ſtatuti dicentis, ꝙ
ad petitionem creditoris iudex debitorẽ faciat capi, & ĩ carcerib.
detineri, vſq; ad integralẽ ſatisfactionẽ, ceſſit bonis debitor credi-
tore inuito. Quæritur vtrũ dẽat a carcerib. relaxari? & vr̃ ꝙ non,
quia prouiſio creditoris auferri ſibi nõ debet, licet prouiſio legis
poſſit tolli. l. aſſiduis. C. qui potio. in pign. habean. & melius in l. ſi
quis in bello. ff. de cap. l. vtrũ. in fi. cũ l. ſeq. de pen. hære. Sed in pro-
poſito eſt hmõi, quia ſibi per pactum prouidit, vt dr̃ in themate,
ergo ſibi per l. nõ debet auferri bñficiũ a lege non datũ. Secundo,
debitor apponendo pactũ beneficio legis ꝯtrarium, præiudicat ſibi
in bñficio legis. C. de abol. l. ꝑ igit, vt pactũ aliqd operetĩ, ſibi p̃iudi
cat. Tertio, ius tollens, & ſublatum eſt proprium ciuitatis, vt pa-
tet de ſe ex themate, ergo ius cõe nõ tollet principale, niſi expreſ-
ſe aliter diſponatur. Quarto, quia d. ſtatutum eſſet deluſorium, nã
idẽ eſt diſpoſitum per legem, ſ. ꝙ debitor poſsit capi, ſed diſcuſsio-
ne bonorũ facta. l. a diuo Pio. §. 1. ff. de re iud. In ꝯtrium eſt veritas,
2 rum † quia beneficio ceſsionis bonorum renunciari non põt, vt
tenet Cy. qui bo. ced. poſ. l. 1. & ibi vide. tum quia ius municipale
reſtringitur ad ius commune. l. 2. C. de nox. a. tum quia pactũ fuit
appoſitum ſm̃ formã legis, vt l. quæro. §. inter locatorem. ff. loc. &
l. non recte. C. de fidei. Item, quia condemnatus poteſt carcerari,
& tamen habet beneficium ceſsionis, propter quod a carceribus
relaxatur, ergo idem ſi teneatur ex pacto. Item ſtatutum, & pactũ
cum loquitur de debitore, intelligitur de efficace, ſed ſi ceſsit bo
nis, non eſt efficax debitor. igitur, &c. Bar. a Saxofer.

ADDITIO.

a T. D. Captus. Iſtud conſilium inueni in 13. volum. conſil. 114. diuer. Doc. Et adde, quòd contrarium in terminis ſtatuti tenet Ang. in l. alta. §. elegantei. ff. ſol. mat. & in l. nemo carcerem. ad fi. C. de exac. trib. lib. 10. & in l. is qui. C. qui bon. ced. poſ. tamen Bald. in l. 1. C. qui bon. ced. poſ. tenet opin. quam tenet Bar. hic: & ſequitur Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta. in ver. quæritur, aliquæ quæſtiones. de conſt. facit quod in fi. no. Bal. in l. terminato. C. de fruc. & lit. exp. vide tamen Alexand. in d. l. alia. §. elegantur. qui aliter tenet. tamen Bar. hic mouetur alijs rationibus, quibus non reſpondet D. Alex.

CONSILIVM CXVII.

a Continetur [a] in ſtatuto, ꝙ ſi damnum datũ fuerit in aliq̃
qua parochia ſeu villa, & non reperiatr̃ ma
leſactor, ꝙ vicini proximiores in nu. 20. teneant emendare dam-
num illi, cuius poſſeſſio eſt dãnificata ad æſtimationem damni dati.
Quærit, nunqd ipſe, cuius eſt poſſeſſio, teneat pro ſe ꝯtribuere? Et
vr̃ ꝙ ſic, vt l. ab oib. §. ſi Titio. ff. de leg. 1. & facit etiam l. qui here
di. §. Plau. ff. de cond. & dem. & l. 1. & l. 2. ff. ad l. Rho. de iactu. ſm̃
Dy. Idem tenet Iac. de Are. in l. amiciſsimos. §. Luc. ff. de excu. tu.
& Spec. in tit. de cenſi. §. nunc dicendum. Bart. a Saxofer.

ADDITIO.

a Th. Continetur. Iſtud conſilium inueni in 13. vol. conſi. diuer. Doc. & adde ad dicta per Bar. hic ea quæ ponit D. Nic. de Nea. in l. amiciſſimos. §. Lu. ff. de excu. tut. & per Bald. in l. ſi laborante. in princ. ff. ad l. Rho. de iactu. vbi tenet id, quod dicit Bar. hic, tamen dicit, quod pro expenſis factis cum villa non tenetur contribuere, vide Doct. in l. ab omnibus. §. ſi Titio. ff. de leg. 1.

Conſiliorum ſecundi uoluminis Bart. à Saxofer. Finis.

INCIPIVNT QVAESTIONES AVREAE DISPVTATAE

per Bartolum à Saxoferrato.

QVAESTIO PRIMA.

1 *Non bannitus faciens pacem cū bannito, & promittens non offendere, ſi poſtea ipſum bannitū occidat an incidat in pœnam ſtatuti, & ſtipulatio pœnalis committatur: an vero iuuetur beneficio ſtatuti permittentis bannitū poſſe impune occidi, & n. 13. & 22.*

2 *Bannitus noſtri temporis æquiparatur deportatis, & n. 15. vbi quod nō & ita communiter tenetur.*

3 *Obligationes, quæ principaliter reſpiciūt vitam, cadunt in perſonam deportati, & in perſonam damnati in metallum.*

4 *Renunciatio iuris reſpicientis publicam, & priuatam vtilitatem mixtim, valet reſpectu priuatæ.*

5 *Facultas conceſſa pluribus de iure publico licet pacto non tollatur: tollitur tamen quantum ad promittentem.*

6 *Bannitus an æquiparetur excommunicato, & n. 17. vbi quod non per omnia, quod de vno ad alium argui non poteſt.*

Bannitus quod poſſit contrahere ſicut excommunicatus.

7 *Duo ſpecialia non poſſunt circa idem concurrere principaliter, ſed vnū in conſequentiam alterius ſic. num. 35.*

8 *Inductum principaliter in odium alterius: Item ius principaliter inductū ob publicam vtilitatem pacto priuatorum non tollitur.*

Statutum quod liceat bannitum offendere, dicitur inductum principaliter in odium bannitorum. Item fauore reipublicæ.

9 *Bannitus poſt pacem factam licite poteſt offendi, non obſtante pace, vigore ſtatuti.*

10 *Homicidiariis, & delinquentibus in grauioribus non eſt dãda fiducia, & ſi datur, non eſt ſeruanda.*

11 *Damnatus ad mortem ſtatim eſt effectus ſeruus pœnæ, ſi eſt damnatus in præſentia, ſecus in abſentia num. 14.*

12 *Iudex non poteſt facere per ſententiam, quod bannitus qui ex forma ſtatuti offendi poterat, non offendatur.*

16 *Bannitus non æquiparatur relegato.*

Bannitus per contumaciam non eſt infamis, & nu. 15.

18 *Bannitus qui ex forma ſtatuti licite poteſt occidi, quod poſſit dici trãsfuga, & hoſtis ciuitatis.*

19 *Quælibet ciuitas poteſt habere hoſtes.*

20 *Bannitus noſtri temporis non amittit ea quæ ſunt iuriſgentium, ſed iura ſuæ ciuitatis quæ ſunt pro ſe, non contra ſe.*

21 *Opinio. Iaco. de Are. ut plurimum de mente iuris procedunt.*

23 *Priuatus non tenetur fidem hoſti datam ſeruare, & nu. 34.*

24 *Bannitus poteſt ſtipulari ſibi dari pecuniam ex cauſa donationis, vel ex alia cauſa.*

25 *Bannitus poteſt cedere actiones ſibi competentes, & ceſſionario non obſtant exceptiones quæ obſtarent bannito.*

26 *Bannitus noſtri temporis poteſt teſtari ſecundum ius commune.*

27 *Bannitus poteſt hæres inſtitui in teſtamento, quod ſortitur effectum de iure communi.*

28 *Bannitus ſuccedit ab inteſtato in ſucceſſione quæ venit de iure communi, ſecus ſi iure municipali ſuæ ciuitatis.*

29 *Bannitus, qui non poteſt impune occidi, ſed eum occidens mitius punitur, non dicitur transfuga, ſed vilis perſona.*

30 *Banniri, quod quis poſſit de iure communi.*

31 *Bannitus de iure communi, quod perdat ea quæ exprimuntur in banno.*

32 *Iudex non poteſt apponere in banno, quod ſi non compareat in termino poſſit impune offendi.*

33 *Intellectus ad l. tranſigere. C. de tranſac.*

1 LVcanæ ciuitatis † ſtatuto cauetur, quod frangēs pacē occidēdo capite puniatur. Alio ſtatuto cauetur, quod exbānitus pro homicidio poſſit impune occidi. accidit, quod Titius, q erat pro homicidio bānitus, & condēnatus, quod ſi quo tpe in fortiam cōis perueniret capite puniatur, fecit pacē cum Sempronio ſuo inimico nō bannito, promiſerunt ſe non offendere ſub pœna ſtatuti, & pœna mille lib. hincinde ſtipulatione promiſſa, demum d. Sēpronius interfecit d. Titium exbannitum. Quæritur, an incidat in pœnā ſtatuti. & an dicta pœna pecuniaria ſit cōmiſſa, an nō? & quod incidat in pœnā ſtatuti, & pœna pecuniaria ſit cōmiſſa, probatur iuribus, & rōnibus infraſcriptis. Et primo ſic. Pacta, & conuentiones, quæ non ſunt contra leges, ſunt ſeruanda. & ſi contra fiat pœnalis ſtipulatio his adiecta committitur, vt ff. de pac. l. iuriſgentium. §. prætor ait. & de his qui no. infa. l. furti. §. mandati. de conſti. pe. l. 1. in princ. de verb. oblig. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. C. de pac. l. pactū, quæ contra. & quod ibi no. Sed iſta pax, & conuentio de non offendendo non eſt contra leges, ſed ſecundum leges, quæ permittunt vnicuiq; qualitercunq; redimere ſanguinē ſuum faciēdo pacta, & trãſactiones et contra publicā vtilitatē, vt ff. de bo. eo. qui ante ſen. ſibi mor. conſci. l. 1. C. de tranſa. l. tranſigere, & quod ibi no. & de accuſ. l. ſi quis homicidii. vbi gl. Si ergo tali exbannito fuit licitum facere talē conuētionē ad redimēdum ſanguinem ſuum: ergo talis conuētio eſt ſecundum legē: & ſi contra factū eſt, cōmittitur pœna ſtatuti, & conuētionalis. Scdo probatur ſic. certum eſt, quod contractus pacis eſt iuriſgentium. ff. de iuſti. & iu. l. ex hoc iure. coniuncta l. 1. de pac. Itē patet, quod poſtliminium eſt de iuregentiū, vt ff. de cap. & poſtli. reuer. l. poſtliminiū. in princ. & ibi no. Sed poſtliminium hēt locū, tam in pace, quā in guerra. ff. de capti. l. in bello. in

2 prin. ergo pax eſt iuriſgētium. † Ex hoc ſic arguo: exbanniti noſtri tpis æquiparantur deportatis ſecundum gl. inſti. quib. mod. ius pa. po. ſol. §. relegati. & in l. 1. de hæred. inſti. quod tenet Dy. in l. eius qui apud hoſtes. §. fi. ff. de teſtam. Sed deportati retinent ea, quæ iuriſgētiū ſunt, vt ff. de pœnis. l. quidā ſunt, ſecundum quod per eos contractus qui ſunt iuriſgentium eis quæritur obligatio, & actio, vt ff. man. l. ſi tibi mandauero. §. is cuius. ergo talis bannitus licite potuit inire contractum pacis, & ſic, ſi rūpitur, habet locum pœna ſtatuti, & etiam pœna conuētionalis ipſi contractui pacis acceſſoria, vt C. per quas perſon. nobis ac-

3 qui. l. 2. †. Tertio probatur ſic, quæ actiones, & obligationes principaliter recipiunt vitæ ſuſtentationem cadunt in perſonam deportati, & ētiam in perſonam damnati in metallū, qui eſt ſeruus pœnæ: licet dictæ obligationes a iure ciuili deſcēdãt, vt ff. de his quæ pro non ſcrip. l. ſi in metallum. de alim. leg. l. ſi is cui. & l. ſeruos. de cap. dimi. l. legatis, & ibi no. ibi n. loquitur in legato alimētorum, quod pertinet ad vitæ ſuſtentatione. & eſt iuris ciuilis, quia deſcendit ex teſtō. ff. de teſta l. 3. Si ſic, igitur talis promiſſio de non offendēdo, & pœnalis ſtipulatio, cū pertineat principaliter ad vitæ ſuſtentationē ne occidat, cōpetit in perſonā huius exbanniti, ſiue æquipares cum deportato, ſiue damnato in metallū, quod plus eſt, & ſic ſi ventum eſt contra, committitur pœna ſtatuti, & conuentionalis. Quarto probatur ſic: exbanniti delinquunt in omittendo, magis.n. vūr exbanniti, & condēnati, quia non venerunt, quam quia malā cām habuerunt, vt ff. de euic. l. ſi ideo. in prin. de inoff. teſt. l. qui repudiantis, in fi. & l. Papinianus. §. meminiſſe. ver. ſed proinde. Sed pœna delicti in omittēdo poteſt priuatorum pactis remitti, vt ff. ad Sill. l. diui. & ibi no. per gl. ergo in quæſtione nr̃a pœna, quæ præceſſerat, quod poterit impune occidi, potuit per tale pactū remitti: cum ergo ſit ventum contra, committitur pœna ſtatuti, & cōuentionalis.

4 † Quinto probatur ſic, quando aliquod ius reſpicit vtilitatem publicā, & priuatā mixtim, ſi illi iuri renunciatur, renunciatio valet, prout reſpicit vtilitatē priuatā, vt ff. de procura. l. licet. in prin. & l. non cogēdum. §. qui ita. no. per glo. fin. de pac. l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar. Sed iſtud ſtatutū, quod exbannitus poſſit impune occidi, reſpicit vtilitatē publicam, vt Prouincia purgata malis hominib. maneat inquiete, vt ff. de offi. præſi. l. congruit, in princ. & C. quando li. ſe ſine iudi. vind. Itē reſpicit vtilitatē priuatā iſtius, qui pōt ſe vlciſci, & inimicum ſuum occidere: iſta ergo renunciatio quæ inducit talē pacē, valet quantum ad ipſam renunciationem. ſi ergo venit contra publicā vtilitatē, quia talē bānitum interficiat nomine ſuo, non pro iure reipubl. erit commiſſa pœna ſtatuti, & conuētionalis. Sed cum in quæſtione nō ponatur, cuius noīe interfecerit, ius præſumit, quod ſuo noīe, vt ff. de ſol. l. magis. cū aliàs perſona extrinſeca non ſubintelligatur, vt l. ſtipulatus. §. Chriſogonus. de verb. obli. ergo vtraq; pœna eſt cōmiſſa. Sexto probatur ſic, fides ſeruanda eſt hoſti, adeo quod nulli licet occidere eum: ergo cum quo habemus pacē multo minus licet. niſi ſolum ad defenſionem ſui corporis, vt ff. de pac. l. conuētionum, & de legi. l. fin. & expreſſim, de pace te. c. 1. §. 1. ſi ergo fides ſeruanda eſt hoſti: ergo exbānito. & cū in quæſtione nr̃a nō proponatur quod talē bannitū interfecerit ſe defendēdo: dicēdum eſt eſſe cōmiſſam pœnā ſtatuti, & cōuentionalem. Septimo probatur ſic, ſicut de iure municipali permiſſum eſt occidere bānitum, ita permiſſum eſt de iure cōi dn̄o corrigere, & percutere ſeruos ſuos, licet nō cū magna ſæuitia, vt C. de emen. ſeruo l. 1. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. 1. & inſti. eo. §. 1. ſed ſi dn̄s præſtat ſecuritatē, & promittit nō offendere ſeruū, ſuæ facultati præiudicat, & dēt promiſſa attendere, vt C. de his q ad eccl. confu. l. præſenti. §. plane. & in Auth. de mona. §. ſi vero in triennium. de ſanctiſſ. epi. §. ſi quis aūt ad monaſticā. a ſimili ergo in quæſtione noſtra propoſita valuit dicta promiſſio, & debuit obſeruari. ſi ergo non eſt ſeruata, eſt cōmiſſa pœna ſtatuti, &

5 conuentionalis. † Octauo probatur ſic, facultas pluribus, vt vniuerſis conceſſa de iure publico; licet priuatorum pactionib. tolli non poſſit quantum ad oēs, tollet tn̄ quantum ad ipſum promittētem, vt ipſe contra

Digitized by Google

promiſſionē ſuā venire nō poſſit, vt ff. cōia pd.l.vēditor, in princ.
facit de ſer.ruſti.pd.l. p fundū ita ergo in ꝓpoſito licet p formā ſta
tuti ſit conceſſum oīb.talē ex bannitū occidere, & p pactionē pri-
uatorū tolli nō poſſit quantū ad oēs,tn̄ q̄.ū ad ꝑiudiciū promittē-
tis dēt tenere,nec ipſe poſſet ꝯuenire.cū ergo ꝯfecerit,dd̄ m eſt cō
6 miſſam eſſe pęnā ſtatuti,& ꝯuentionalē.† Nono ꝓbaī ſic,ex ban-
niti æquiparanī excōicatis, vt in tit.hic finit lex, deinde incipiunt
ꝯſuet.re.c.1. Itē excōicatus æquiparatū deportato,vt no.inſti.de ca.
dimi.§.minor, & exbāniti deportatis, vt dixi ſ. in ſcd̄a rōne: ergo
exbannitus excōicato. Prætetea exbānitus ſit p cōtumaciā, pp qd̄
bānū qs ſeparaī a cōione ciuiū, ita excōicatio, pp q̄ quis ſeparaī a
cōione fideliū,vt in c.ex parte in Chriſto,de ver.ſig.ergo eſt bona
æquiparatio. ſed certū eſt,ꝙ licet excōicato celebrare oēm ꝯtū:
ſolū.n. eſſe in iudicio ei interdī, vt ext.de iudi. c.intelleximus, de
ſen.excō. c.ſi vero. &c. cū voluntate.§.ꝑdicatores.ſic ergo a ſiſi ex-
bannito licet ꝯhere & ꝯtū pacis, & ſtipłonis inire. ſi ergo ventū
7 eſt ꝯ.dēt puniri pœna ſtatuti,& ꝯuētionali. † Decimo ꝓbanit ſic,
duo ſpālia non; ſit in idē cōcurrere,vt C.de dnt.promiſſ.l.1.& l.cū
poſt.§.gener.de iure do,& vtrobique no. hoc ēt probaī in l.ſi quis
reū.§.fin.de polli.ꝯiuncta l.fi.C.de ſac.ſan.eccl. nā ex pollicitatio-
ne ſola non transferī dñium in rempublicam,ne concurrant duo
ſpālia, ꝙ ex pollicitatione teneaī, & ꝙ trāsferatur dñiū ſine tradi-
tione. ſed in pñti qōne ſi conſideres iſtū potuiſſe impunē occidi,
occurrunt duo ſpālia circa idē,videlicet, ꝙ poſſit impune occidi,
& ꝙ pt pax fieri. ne igit concurrant iſta duo ſpālia, ꝙ ius non per-
mittit, dicendū eſt eſſe cōmiſſam pœnā ſtatuti & conuentionalē.

Econtra, Quod non incidat in pęnā ſtatuti, nec pęna pe-
cuniaria ſit cōmiſſa, probaī infraſcriptis rōnib.
8 videlicet primo ſic. † Illud ius,qd̄ principaľr inductū eſt in odium
alterius, nō in fauorē renuntiantis, priuatorū pactione non tolliī,
vt ad Macc.l.rametſi.& ibi no. C.de pac.pig. l.fi. Itē illud qd̄ prin-
cipaľr inducitī ad publicā vtilitatē pactione priuatorū tolli nō pōt,
vt ff.de pac.l.ius publicū,& l.iuriſgētiū.§.ſi paciſcar. & l.ſi vnus.§.
pacta.q̄ ꝯ.& §.item ne experiar, de regu.iur.l.nec ex ꝑtorio,plene
no.in Auth.vt ſine ꝓhibi.ma.§.qa vero,ſed ꝯſtat ꝙ iſtud ius, ꝙ li-
ceat exbannitū occidere, eſt inductū principaľr odio banniti. Itē
fauore reip. vt ciuitates purgatæ malis hoīb.remaneāt in quiete,
vt C.qu.li.ſe ſine iudi.vindi.l.2.& ſic priuatorū pactione tolli non
potuit,& p ꝯñs ꝓmiſſio nō valuit. ſi ergo ventū eſt ꝯ, nō ꝯmittiī
9 pęna ſtatuti,nec ꝯuētionalis. † Scd̄o probaī ſic,ꝓſuppoſito ꝓ ꝯſtā
ti,qd̄ verū eſt, ꝙ ſi primo fuit facta pax inter duos, poſtea ſecutū
fuiſſet bannimentū, ꝙ exbānitus non obſtante pace iā facta poſſet
occidi, hoc probaī. ff.de ver.obl.l.q ſeruū,& l.qdā cū filiū, de le.1.
l.quid ergo.§.ſi hr̄s,de pig.ac.l.eleganter. in fi.ff.loca.l.q̄ro.§.inter
locatorē.in qb.ll.ꝑcedebat oblō de nō offendendo, & tñ ea oblō
ne non tenet, ſi offendit ex cā legitima. Mō arguo ſic,hæc eſt rła
infallibilis,ꝙ ea q̄ dirimunt ꝯtā, ēt impediūt ꝯhēda, vt ff. de ver.
obl.l.inter ſtipulantē.§.ſacram.2.rñ.§.pen. ſed exbannimentū ſu-
perueniens dirimit oblōnē pacis iā ꝯtæ,vt ſ.probatū eſt,ergo īpe
dit ꝯhendā, & ſic ex tali bannimento pax non eſt ꝯta, & cū factū
ſit legitime, non eſt ꝯmiſſa pęna ſtatuti, nec ꝯuentionalis. Tertio
probat ſic,iſte fuit exbānitus ꝓ homicidio,vt in qōne proponiī,q
exbanniti hn̄r pro confeſſis ex forma ſtatuti, & conſuetudine Ita-
liæ, cui cōſonat l.conſiliarios.C.de aſſeſſo. ff.ad Syll.lex Cornelia.
10 §.poſtea.† Sed l.cauetur,ꝙ homicidiarijs,& alijs delinquentib.in
grationbus nō ,eſt dāda fiducia:& ſi daī,nō dēt ſeruari, vt probaī
in Auth. de man.princ.§.neq; aūt homicidis, vbi vr̄ caſus qōnis,
ſm intellectū gl.licet qdā aliter intelligant.ſi ergo fiducia talis da-
ta non dēt ſeruari, patet, ꝙ licitū fuit talē exbannitum occidere,
11 & ſic pęna ſtatuti,nec cōuentionalis eſt cōmiſſa. † Quarto proba
tur ſic, in qōne poniī. ꝙ occiſus erat cōdēnatus, vt capite punire-
tur. Tūc arguo ſic.dānatus ad mortē ſtatim efficitur ſeruus pęnæ
odioſæ,ſm verā opi.vt no.C.de dona.inter virum,& vxo. auth.ho
die.ff.de pœn.l.q vltimo. Sed ille qui eſt ſeruus pęnę quo ad effe-
ctū perdit oē ius obligationis iuriſgentiū, & ciuilis, vt ff. de pęnis.
l.quidā.hoc ēt patet,qa non pōt acquirere,qa ſeruus, vt ff. de acq.
rer.domi.l.acquirit,§.1.& inſti.per quas perſo.no.acqui. §.itē no-
bis,de re.iu.l.ꝙ attinet. Itē fiſco nō acquirit,qa non eſt ſeruus fiſci,
ſed pęnæ, vt ff.de iu.fiſ.l.in metallum, & de his quæ pro non ſcrip.
l.ſi in metallum. Si ergo oēm perdit obligationē, ergo in cū non
cadit ꝯtus pacis,qui eſt iuriſgentium, nec pęnalis ſtipulatio, quæ
12 eſt iuris ciuilis,& ſic in nullā pęnam incidit. † Quinto probaī ſic,
factū iudicis, & factū ꝯhentiū æquiparātur, vt ff.mand.l.ſeruus ea
lege.C.de pac.pig.l.fin.ſi cā iudica.pig.cap.ſit.l.1. ff. de iureiur.l.1.
imo maioris authoritatis eſt factum iudicis, vt ff. de iureiur.l.2.&
ibi not. Sed ſi iudex dixerit in ſniā, ꝙ non eſſet licitum interficere
talem exbannitū, talis adiectio nō valeret, nec hoc poſſet facere,
vt ff.de iureiur.l.non poterit, de iniurijs.l.diuus,nam facti qō non
eſt in arbitrio iudicis,ſed impoſita arbitrio legis,vt ff.ad Turp.l.1.
§.1.ſi ergo non licet iudici facere per ſniam,ꝙ talis exbānitus non
offendatur, multo magis non licet priuato per ꝯtum,qui eſt mi-
noris authoritatis,ergo vr̄,ꝙ non ſit commiſſa pęna ſtatuti,vel pe
13 cuniaria. † Sexto probatur ſic,ego æquiparo exbannitum pro ho
micidio, & hoſtem,latronē, ſeu deſertorē: nā ſicut iſte exbānitus
pōt impune occidi ex forma ſtatuti, ita ex forma iuris cōis pt im-
pune occidi hoſtis,latro,ſeu deſertor, vt probatur. ff.ad l.Corn.de
ſica.l.1.§.fi.C.qn̄ li.ſe ſine iud.vin.l.1.& 2. & iſta æquiparatio ꝓce-
dit a paritate pœnæ,vt C.de epiſ.& cle.l.ſi quemq̄.in fi.Itē æquipa-
raī deſertori nā ſicut deſertor dr̄ q dereliquit militiā, & eſt contu
max,& inobediens,vt C.de deſer.l.1.lib.12. ita iſte exbannitus, qa
pp ſuā inobedientiā,& ꝯtumaciā ſuā ciuitatē derelinquit. Modo
ſic arguo,bonus eſt dolus,q adhibeī ꝯ hoſtes,ſeu latrones,vt ff.de
dolo.l.1.§. non fuit, ergo bonus eſt dolus, qui adhibeī ꝯ exbanni-
tū.licitum ergo fuit fingere cū eo pacē,vt eo prætextu poſſet eum
habilius interficere:ſi licitū, ergo nō incidit in pęnam ſtatuti, nec
pęna pecuniaria eſt ꝯmiſſa. Septimo ꝓbaī ſic: pari affectu ſunt di-
ligēdi,& defendēdi pr̄, & patria:immo maiori patria, vt ff.de cap.
& poſtl.reue. l.poſtl.§.filius. ff.de mu. & honor. l.honor. §.plebei.
Sed ob defenſionē parentū,licitū eſt pacē rūpere, vt ro.col.de pa.
te.§.1.& ibi no.ergo multo magis erit licitū ad defenſionē patrię,
ſed iſte occidit talē exbannitū defendendo patriā,vt ꝓbabo,ergo,
fuit licitū. hoc ſic ꝓbo,iſte exbānitus exiſtēs in ꝯtumacia offendit
ſuā patriā, ꝙ patet,qa ex cōtumacia pœna imponiī,& oē factū ex
quo pęna ſequiī,eſt offenſa,vt ff.de ma.teſta.l.teſtin.§.1.facit.ff.de
iud.l.ꝯtumacia.Itē inferre pœnā cōtumacib. eſt defendere iuriſdi
ctionē ciuitatis, caſus eſt in l.1.in prin. ff.ſi qs iuſdicenti non obtē.
iſte ergo, qui occidit talē exbannitū, intulit ei pęnā contumaciæ,
ergo defendit ciuitatē,& ſic fuit ſibi licitū,& ſic nō eſt commiſſa
pęna ſtatuti,nec pecuniaria. Octauo ꝓbaī ſic, ꝯtus ex quo vltro
citroq; oriī obli.ſi interponiī ſuper re alterius ꝯhētiū,nō valet,nec
ex eo oriī oblō,vt ff.de ꝯhent.emp.l.ſuæ rei.de pig.actio.l.ſi debi-
tor,in prin.de condi.indeb l.ſeruum. C.de ꝯh.empt. l.cum res &
loca.l.qui rem.in quib.legib.dr̄.ꝙ emptio, vel conductio alicuius
rei ſuæ non valet.rō,qa iſte,qui accepit rē ſuā,nihil accepit ab alio,
qa res ante erat ſua:eſſet igitur iniquū,ꝙ teneretur dare alteri. Mō
in propoſito,iſti duo fecerunt ꝯtum, vltro citroq; obligatoriū.
Nam promiſerunt ſe inuicē non offendere, ſed iſte Sempronius
non exbannitus ex iſta promiſſione nihil recepit, quia ſine vlla ꝓ-
miſſione tenebatur ille Titius eum non offendere. Sed ſi ipſe ex
promiſſione tenetur non offendere Titium, aliquid daret, quia
Titius exbānitus poterat ante offendi. cum ergo nihil noui alter
ꝯhentium recipiat,dicendum eſt ꝯhentium pactum non valere,
& per ꝯñs pena ſtatuti, vel pecuniaria nō commiſſa. Nono pro-
banit ſic, nullus p pactū obligaī ad pęnā corporalē,vt ff.de cuſto.
reo.l.diuus.& l.ſi quis reū.& rē rat.hab.l.ꝓcurator ad exhibendū.
§.fi.& facit qd̄ no.de præ.ſtipu.l.fi.qui ſat.cog.l.1. in fi.qd̄ ēt patet,
quia nemo eſt dn̄s membrorū ſuorum, vt ff.ad l.Aqui. l.liber hō,
in fi.itē p pactū non pōt quis effici ſeruus, niſi interuenientibus il-
lis,quæ no.ff.de ſta.ho.l.ſeruorū.§.j.ergo multo magis nō poterit
ſe obligare pęna mortis,q̄ pęna īducit ſeruitutē,vt dixi ſup. ī quar
ta rōne pro hac parte allegata: ſed hic iſti obligauerūt ſe ad pœnā
ſtatuti, quæ eſt ꝑſonalis pęna,ergo non valuit oblō, & per ꝯñs nō
incidit in pęnam ſtatuti.Item,ꝙ non ſit commiſſa pœna pecunia-
ria, probatur ex forma inſtrū, ille ex paciſcentib. incidit in pęnam
qui offendit alium, ſed occidere exbannitum non eſt offendere,
vt probabo,ergo pęna nō,eſt cōmiſſa. Hoc probo, Illud factum dr̄
offenſa ex quo infertur pœna, & eꝯ vbi non eſt pœna, ibi non eſt
offenſa,vt ff.de ina.teſtam.l.teſtō.§.1. ſed ex homicidio exbanniti
nulla infert pęna, ergo non eſt offenſa.ſic patet,ꝙ ꝯdō ſtipulatio-
nis pœnalis non exiſtit, & ſic pœna pecuniaria non eſt commiſſa.
Decimo probaī ſic,qn̄ duo ſimul cōpetunt,& vnū per aliud, vnū
ſine alio tolli non pōt, imo ſublatū remanet virtute remanentis,
vt ff.de liber.& poſth.l.ſi ita.d.regula,& de adi.leg.l.1. §.de vſu, &
habita.l.p ſeruū. §.1.in fi. ſed in qōne propoſita duo ſunt, ſ.qd̄ ex-
bannitus, & impune pōt occidi, & vnū per aliud, ſed iſti ꝯhentes
egerūt,vt vnum ſolum tollatur,i.ꝙ vnus poſſit occidi, alio rema-
nente,ſ.exbannimento,quod fieri non pōt,ideo ſublatum virtute
remanentis exbannimenti perdurat,& ſic poteſt impune offendi,
vt hic patet,& ſic nec pena ſtatuti, nec pecuniaria eſt commiſſa.

Saluatoris Dñi Noſtri Ieſu Chriſti noīe īuocato,dico di
ctum Titium pro homicidio exbānitum po
tuiſſe impune occidi, & occiſorem tanq̄ pacem rumpentē in pę-
na ſtatuti nō incidiſſe, nec pęnam pecuniariam eſſe commiſſam
per rōnes pro hac parte allega. Ad hoc aūt manifeſtius inueſtigā-
dum oſtendendum putaui,cui talis exbānitus æquiparetur, & quid
pp exbannimentum amittat,ex quo patebit ſolutio noſtræ qōnis.
14 † Primo igitur videamus vtrū æquiparetur damnato vltimo ſup-
plicio vel ad beſtias,& ſic efficiatur ſeruus pęnæ,qd̄ ūr,quia dam-
natus ad mortē ēt hodie ſeruus pœnæ efficitur,vt no. C.de donat.
inter virū & vx.auth.ſed hodie. ff.de pęn.l.qui vltimo. Sed Titius
erat exbannitus, & damnatus ad mortē, vt proponiī, ergo eſt ſer-
uus pœnæ, vt dixi in quarta rōne facta pro hac parte. Contrarium
dico ꝙ non efficitur ſeruus pœnæ: nā ſnia,q ſuſpēditur p aliquam
conditionem tacitam, vel expreſſam, non inducit capitis dimi-
nutionem

A D D I T I O.

Iacob. Menoch. Ad hanc diſputationem uide quę ſcripſi in conſil.100. numero 118.
libro primo.

nutionem, vt ff. de iniuſ. teſtã. l. ſi qs exhr̃dato. §. eius. q. de pœn. l. 2.
§. 1. Sed iſte eſt dãnatus ad mortẽ ſub ꝯdõne, ſi in fortiã cõis per-
uenerit, ergo, &c. Præterea nullus ſuperuiuens ex ſnĩa hodie effi-
cit̃ ſeruus pœnæ, vt dicta auth. ſed hodie, & ibi no. ſed iſte exbanni-
tus ꝯdẽnatus in abſentia ſuperuixit, ergo, &c. Dices tu. expreſſio
cõditionis, quæ tacite ineſt non ſuſpendit diſpõnem, vt l. hæc ver-
ba, de leg. 1. cũ ſimil. Rñdeo. illa loquit̃ quo ad trãſmiſſionem ad
hr̃dem, ſed quo ad obligationis effectũ nulla eſt dr̃ia inter tacitã,
& expreſſam, vt no. ff. de pac. l. itẽ quia, ſcḋo in. fateor ꝙ ſi eſſet in
præſentia, & pure eſſet ꝯdẽnatus ad mortẽ, ẽt hodie efficeret ſer-
uus pœnæ, vt dictis iurib. nec valeret eius teſtm̃, vt ff. de teſt. l. eius
qui. §. fi. & no. per gl. & melius ꝑ Dy. quia gl. in aliquo non bñ di-
cit. Sedo videamus vtrum æquiparet̃ deportato. gl. quæ eſt inſti-
tu. quib. modis ius pa. po. ſol. in §. relegat. tenet, ꝙ ſi bona exban-
niti publicent̃ de iure, vel ꝯſuetudine æquiparat̃ deportatis, idem
vr̃ tenere glo. in decima colla. in tit. hic finitur lex Corradi. cap. 1.
Idem tenet Dy. in eadẽ. l. eius, & ſm̃ hoc perderet exbãnitus oĩa,
quæ iuris ciuilis ſunt, vt l. quidã, & dixi in ſecunda rõne. ſ. q ſcꝫ ꝑ
parte ꝯña. Contrarium credo verũ, ſ. ꝙ non æquiparetur deporta
to, quod ſic probatur. præſes prouinciæ, & magiſtratus municipa
lis non pñt deportare, vt ff. de inter. & rele. l. relegatorũ. §. inter di-
cere, & de lega. 3. l. 1. §. qui deportatos. ſi ergo nõ pſes, ergo multo
minus Poteſtas vnius ciuitatis, ergo exbannitus, ab eis nõ æquipa
rat̃ deportatis. Præterea ſnĩa deportationis nõ fertur in abſentem
C. de accu. l. in abſentem, ergo non æquiparatur deportatis. Præte
rea deportatus perdit ius ciuium Romanorum, vt ff. de pœnis. l.
quidam. ſed ſi diceremus talem exbannitum æquiparari depor-
tato, talis exbannitus perderet ciuitatem Romanam, & ius ciuiũ
& ſic iudex vnius ciuitatis extenderet iuriſdõnẽ ſuam vltra ſuum
territorium, quod eſt ꝯ l. inter pœnas, in prin. §. 1. & l. relegatorum,
15 in prin. de interdi. & relega. cum ſimilibus. † Præterea fama eius,
qui deportatur non ſolum diminuitur, qḋ efficiat infamis, imo fa
ma eius in totum tollitur, vt ff. de varijs & extraordi. cog. l. cogni-
tionum. §. fi. ſed exbannitus non efficitur infamis, quia edictum
propoſitum ꝯ abſentem pro maleficio nõ infamat, niſi de facto,
vt C. de requi. reis. l. fi. no. expreſſe de iſtis exbannitis, & condem
natis ext. ordinem per gl. de modo mulc. l. 1. quod tenet Dy. vt pa
tet ex no. ff. de ſuſpc. tut. l. 3. §. Præterea, & qḋ ibi no. per gl. & Dy.
ergo non æquiparatur deportato. Præterea deportatũ nemo põt
reſtituere niſi Princeps vel Senatus, vt ff. de pœnis. l. relegati. in fi.
de lib. & poſthu. l. 1. §. de qua. ſed exbanniti quotidie rebanniun
tur per cõia, & eorum rectores, ergo non æquiparantur deporta-
tis. Præterea hoc patet ex modo cõſtituendi. Nam exbãnitus eſt
ab ipſo initio contumax, & extra obedientiam cõis, ſed deporta-
tus omni tpe, ẽt poſt ſnĩam eſt obediens. adeo ꝙ ſi ante ſnĩam eſſi
ceretur inobediens capite puniretur, vt ff. de pœnis. l. relegatorũ,
& l. capitalium. §. in exulibus. ergo non æquiparatur deportato.
Præterea non reperitur lege cautũ, ꝙ deportatus poſſit impune
occidi, ergo non æquiparatur deportato, & in hac opi. eſt dñs Ia.
de Are. & dñs Cy. & ſic fuit determinatum Bononiæ in publica
diſputatione per dñm Federicum de Scalis, vt refert. Cyn. C. de
hæred. inſtit. l. 1. licet non ponat dictas rõnes dñi Federici de Sca-
16 lis, & in hac ſnĩa ſunt cõiter oẽs Mod. † Tertio eſt videndum vtrũ
exbannitus æquiparetur relegato. gl. quæ eſt in d. §. relegati. dicit.
qñ exbannito non adimuntur bona, æquiparatur relegato, idem
vr̃ ſentire gl. ex qui. cau. in poſ. ea. l. ad cognitionem. in fi. vlt. gloſ.
Contrarium credo verum, nam exbannitur aliquis propter ſolã
contumaciã, nulla de delicto præcedente cognitione ſm̃ ſtatuta
& conſuetudines Italiæ, ſed per ſnĩam relegatorũ, licet poſſet fer-
ri in abſentem ſm̃ iura, vt ff. de pœn. l. abſentẽ. §. nõ debet de crimi
ne cognoſci. ff. de requi. re. l. 1. patet ex d. l. abſentem. Nam dr̃, ꝙ
ſnĩa non fertur in abſentem, niſi plene cognito de cauſa, vt C. de
iud. l. properandum. §. ſin autẽ reus, & C. quo. & qñ iu. auth. qui ſe
mel. ꝑ hoc facit, quod no. in Auth. de incẽſ. nup. in prin. mag. glo.
quæ incipit, ex hoc verbo, &c. vbi dr̃, ꝙ pœna relegationis non in
fertur ſine dolo. Et ex his patet, ꝙ exbannitus nõ æquiparatur re-
legato. Præterea relegatus eſt infamis, vt ff. de va. & extraor. cog. l.
cognitionum. §. minuitur, ſaltẽ interim dum eſt relegatus, vt C.
de his qui in exi. dan. l. 1. lib. 10. ſed exbannitus non eſt infamis, vt
ſ. dictum eſt, ergo, &c. Præterea relegato non põt dari licentia re-
uertendi, niſi a Principe, vt l. relegati, in fi. ff. de pœn. Sed exbãnitus
reſtituitur a ciuitate, ergo, &c. Præterea nõ reperitur, ꝙ relegatus
poſſit impune occidi, ſed exbannitus ſic, ergo, &c. Concludo er-
17 go, ꝙ exbannitus non æquiparatur relegato. † Quarto eſt viden-
dum nunquid exbãnitus æquiparetur excõicato, quod vr̃ per ea
quæ dixi ſ. in 10. rõne facta pro parte ꝯña, & per tex. hic finitur lex
Corradi. c. 1. Contrarium credo, ſ. ꝙ non æquiparatur excõicato
in oibus, ita ꝙ de vno ad alium arguatur, nam iſti exbãniti ſtatim
lapſo termino banni hñr pro cõfeſſis de maleficio, nec pñt inno-
centiam ſuam purgare ſm̃ ſtatuta, & cõſuetudines Italiæ. Sed ex-
cõicatus præſtita ſatiſdatione de parendo mandato iudicis, abſol-
uitur, vt ext. quod me. cau. c. 1. de ſen. excom. c. nuper. & c. ſacro. in
fi. ex effectu ergo patet, ꝙ non procedat æquiparatio. Præterea ꝑ
excõicationẽ perdit quis perceptionẽ ſacramẽtorũ, & cõionem
fidelium, vt ext. de excep. c. 2. de ſen. excõ. c. pen. Certũ autẽ eſt ex
bãnitum prædicta nõ perdere, ergo, &c. Præterea, ſnĩa excõicatio
nis a ſuo iudice lata ligat apud oẽs, vt d. c. pen. de ſen. excom. Sed
exbãnimentum non facit quem videri pro exbannito niſi in illa
ciuitate, vñ exbannitur, ergo, &c. Præterea nõ reperitur, ꝙ excõi-
catus poſſit impune occidi, ergo, &c. Nõ ob. c. 1. ti. hic finitur, lex
Corra. quia fateor, ꝙ quantũ ad illud æquiparatur ꝑꝑ contuma-
ciã, in multis alijs poſſet reperiri ꝯcordantia, & diſcordantia, ꝙ ca
nouiſtis relinquo. Non eſt ergo ſimplr̃ arguendũ de vno ad aliũ.
18 Quid ergo dicendũ? † Dico talẽ exbãnitũ, qui ſm̃ formam ſtatuti
impune offendit̃, vere, recte, & proprie poſſe dici trãſfugã ciuita-
tis ſuæ. Itẽ põt dici hoſtis ciuitatis ſuæ, & hoc probo ex forma cõ
ſtituendi ſic. Illi dñr trãſfugæ, q ab his ſub quorũ Imperio ſunt, de
ſciſcũt, & in numero hoſtiũ ſe trãſferunt, vt ff. de cap. dimi. l. amiſ-
ſione. 2. rñ. Sed exbannitus iõ ponit̃ in bãno, qa inobediens ſit his
ſub quorũ Imperio, & iuriſdictione eſt, & in numero aliorũ exbã
nitorũ ad hoſtes ciuitatis ſuæ ſe trãſfert, ergo põt dici traſfuga ſuæ
ciuitatis. Itẽ hoc ꝓbat̃ ex effectu ſtatuti, nã licitũ eſt trãſfugam im
pune occidere, vt ff. ad l. Corn. de ſica. l. 3. in fi. & eo. mõ licet iuſte
exbãnitũ occidere. Sed tu potes iſtare, hoſtes ſunt qb. populus Ro
manus bellũ publicum indixit, & ipſi populo Romano, vt ff. de
cap. l. hoſtes. Sed exbãniti nõ ſunt hmõi, ergo nõ ꝯtulerũt ſe in nu-
mero hoſtiũ, & ſic nõ pñt dici trãſfuge. Rñdeo: hoſtes, inter quos
hẽnt locũ iura captiuitatis, & poſtliminij, ſunt hi de qb. loquit̃ d. l.
hoſtes. Sed alio mõ loquendo, q̃libet ciuitas põt hẽre ſuos hoſtes,
vt ſi ipſum bellũ indixit. ff. de captiuis. l. ſi q ingenuã. §. fin. & no. in
d. l. hoſtes, in prin. gl. Sed talib. exbãnitis indixit bellũ ꝑmittendo
eos impune occidi, & ſtatuendo officiales, & alios ad eos capien-
dos, & puniendos, ergo ſunt hoſtes ciuitatis. Item qñ ſubditus ſe
rebellat dño, põt dici hoſtis. C. de his q ad eccl. cõfu. l. ſi ſeruus ĩ fi.
19 ergo exbãnitus, qui rebellis eſt ciuitatis ſuæ, põt dici hoſtis. † Con-
cludo ergo, ꝙ talis exbãnitus proprie põt dici transfuga ciuitatis
ſuæ. Itẽ põt dici hoſtis, nã ſicut illi ẽt ſubditi, quos Senatus hoſtes
iudicat, hoſtes ſunt populi Romani. vt d. l. amiſſione. §. ſed hi cũ
ſua glo. ita illi ſubditi, quos cõe iudicat hoſtes ſuos, ſunt hoſtes ci-
uitatis, ſed exbãniendo eos iudicat ſuos hoſtes, vt probaui, ergo,
20 &c. & ſic pñt dici transfugæ, & hoſtes ciuitatis ſuæ. † Reſtat vide-
re, q̃ perdat talis exbãnitus ꝑꝑ tale exbannimẽtum. Ad ꝙ Rñdeo.
vos debetis ſcire, ꝙ trãſfuga, & hoſtis ciuitatis Romanæ perdit ci
uitatẽ Ramanã, & oĩa iura ciuitatis Romanæ, retinet tñ iura gẽ
tiũ, vt d. l. in amiſſione, & arg. d. l. quidã, de pœn. hoc verũ, ſ. ꝙ per-
dit iura ciuitatis Romanæ inquantũ reſpiciũt ſuũ ꝯmodum, ſed
ꝓut reſpiciũt incõmodũ ipſius, iura ciuitatis Romanæ cũ ligant
apud nos. notat gl. ſm̃ vnã ſol. ff. de ca. & poſtli. reu. l. poſtlimi. §. fi-
lius, & ẽt probat̃, qa promittẽdo nobis obligat̃ ciuiliter, vt no. per
glo. ff. de cap. d. l. tutelas, §. fi. Et hoc ẽt patet, qa lex ciuitatis Roma
næ, quæ ꝑmittit eos occidi, ligat. ff. ad l. Cor. de ſica. l. 3. §. fin. & ita
dico de tali exbãnito, nã cũ ipſe ſit trãſfuga, & hoſtis illius ciuita-
tis, vñ exbãnitus eſt: vt ſ. probatũ eſt, dico ꝙ ꝑ exbãnimentum ꝑ-
dit illã ſuã ciuitatem, & oĩa iura propria ciuitatis illius, vñ exban-
nitus eſt, prout faciũt ꝓ ſe, ſed ꝓut faciunt ꝯ ſe illis iurib. remanet
ligatus quantũ ad illã ciuitatẽ, & eius hoĩes, ſicut primo: iura ve-
ro gentium, & iura cõia ciuitatis Romanæ ſeu Romani Imperij
nõ ꝑdit, nam nõ eſt transfuga totius Imperij, ſed illius ciuitatis tñ
& ſic idẽ iuris ſit de parte quo ad partẽ qḋ ẽ de toto quo ad totũ.
Præterea hoc eſſe verũ probatur, quia ſi aliquis transfugit, vel eſt
reprobatus ab uno collegio, iura propria illius collegij perdit, &
remanet in diſpõne iuris cõis, vt ff. de excu. tut. l. ſed & reprobari.
C. de epiſ. & cle. l. gñaliter, de qõ. l. milites. de tabel. l. 2. lib. 10. ff. de
cura. l. fi. cũ gl. Ita cũ iſte exbãnitus ſit ex delicto remotus ab vni-
uerſitate illius ciuitatis, perdit iura, & priuilegia ipſius, pro hoc fa
cit. C. ſi curia. reli. ciu. ius habita. maluerit. l. 1. lib. 10. Ad iſtã opi. cõ
21 firmandam induco in teſtẽ † Iac. de Are. Doc. eximiũ, cuius opi-
niones, vt plurimum de mẽte iuris procedunt, qui hoc tenet ex-
preſſe. ff. ad Treb. ex facto, vbi inter cæteras his vtitur verbis, ꝙ in
exbannitis nr̃i tpis dñr quidã idẽ, ꝙ in deportato. ar. ff. de bo. dam.
l. 1. ſed ꝯrium vr̃, quia ſnĩa deportationis ẽt a pſidib. dari nõ poteſt
ff. de pœ. l. 2. de lega. 3. l. 1. §. deportatos, multo minus a ciuitatum re
ctoribus, nõ ergo perdit q̃ ſunt ciuium Romanorum ꝑꝑ bãnum
ſicut relegatus ſi ſibi bona adimuntur, ꝙ interdum fit, licet rñr nõ
debeat fieri, vt ff. de interdic. & releg. l. relegatorum. §. 1. C. de po-
ſtulan. l. nemo, & arg. ff. de pœn. l. interpretatione. ea aũt quæ ſunt
propria ciuitatis a qua eſt exbannitus, amiſiſſe credo, quia quan-
tum ad illã peregrinus eſt, vt C. de hære. inſt. l. 1. ff. de in ius rocan.
l. ſed ſi hac. l. §. ſi per pœnã. iſta ſunt verba Iac. de Are. ad literam, q
vt apparet ex his, poſuit ſuam credulitatẽ ponendo, nõ arg. indu-
cendo. patet ergo, ꝙ iura ſuæ ciuitatis perdit, ſed iura gentium nõ,
& iura cõia vt dictum eſt, ergo, &c. Bart. † Ad ſolutionem igitur
22 noſtræ qõnis deſcendo, & dico, ꝙ occiſor non incidit in pœnam
ſtatuti. Nã cum ſtatutum ſit ꝓprium ius ciuitatis, vt ff. de iuſt. &
iu. l. oẽs populi. illud ius perdit exbannitus per bãnum, cum ad ip-
ſius exbãniti commodũ pertinet, & ideo occiſor non tenetur de
pœna iuris. De pœna vero conuentionali eſt magis dubium: nam
vt proponitur fuit per ſtipulationem promiſſa, quæ ſtipulatio eſt

de iure ciuili publico Romanorū, inducta a Gallo Aquilio, vt ff.
de acceptil.l.& vno.§.1.de tranſa.l.cū Aquiliana,de pac.l.ſi vnus,
§ pactus,de acquir.rer.do.l.ea q̄ ciuit.no.in l.hoc iuregētium, in
vlt.gl.de iuſt.& iu.vñ vr,ꝙ talis bannitus ſit capax talis oblōnis,di
co tñ ꝙ pœnalis ſtipſo non eſt cōmiſſa.hoc tñ nō accidit ex eo, ꝙ
talis exbānitus non ſit capax talis oblōnis,nam capax eſt oīs oblō
nis,q̄ deſcendit a iure cōi,vt dictū eſt,ſed procedit defectus ex par
te eius.q promittit, & eius, quod ꝓmittit mixtim, qa ille q pro-
miſit nū potuit promittere.nā talis promittēs erat ciuis , nec erat
exbannitus,& ſic iura ſuæ ciuitatis tenebat,& iſtud qđ talis exbā-
nitus poſſit occidi,eſt inductū pro quiete cōi ſuæ ciuitatis pp vti-
litatē publicā,vt C.qñ lice.ſe ſine iud,vin.l.2.& ibi tex.cum ergo
tale pactū ſit ꝯ publicā vtilitatem illius ciuitatis, non valet princi-
palis,nec pœnalis ſtipſo,ſi ſit adiecta,vt ff.de pact.l.iuriſgentium §.
ſi paciſcar.& § gñalr,& qđ ibi no.C.de legi.l.nō dubium,de pac.
l.pacta,q̄ ꝯ.& ibi no.& qđ ibi.ſ.in prima rōne facta pro hac parte.
Præterea,vt dictū eſt,iſte exbānitus eſt transfuga,& hoſtis ſuæ ci-
23 uitatis,†Sed licitū eſt priuato venire ꝯ fidē datā hoſti a ſe, ſecus ſi
eſſet data a duce belli,vt ff.de dolo l.1.§.non fuit,& ibi tex.& glo,
q vñt decidere hanc qōnē,& hoc dixi ſ.in 7.rōne facta ꝓ hac par-
te,pro hoc.n.vr tex.in Auth.de man.prin.§.neq; aūt.col.3.2.lect,
gl.& dixi ſ.in tertia rōne facta pro hac parte,Sed ex illo §.non fa-
cio magnū fundamentū,qa ꝯſueuit aliter intelligi, q̄ gl.ſennat,&
dicat,vt no.p Cy.C.de his q ad eccl.ꝯfu.ꝑ ñti.in fi.qa ēt alios Do-
ctores ita vidi tenere,pro hac opi.firmanda vtor teſtimonio Iac.
de Bel.in Auth.de mād.prin.§.ſed neq;.in quarto ꝯtio , in quadā
diſtinctione,q̄ ibi ponit inter cætera vtiē his verbis.Si vero proſe-
quitur iniuriā pub.& vindictā Reip.& pacē fecit cū hoſte cum nō
liceret,eam ſeruare nō dēt,vt d.l.1.§.nō fuit,ff.de dolo, Ia.de Bel.
iſta ſunt verba ſua.ſed ꝯſtat ꝙ iſte occiſor,ꝓſequiē vindictā, & in-
iuriā publicā.vt ſ proxime dixi,per l.2.in fi.C.qñ li.ſe ſine iud. vind,
& tetigi.ſ.in 8.rōne facta pro hac parte,& iſtud credo de qōne ꝑ-
24 ſenti.Sed ſi aliquis promitteret alicui tali exbānito pecuniā in cā
donationis,vel ex alia cā, q̄ non veniret ꝯ publicam vtilitatē, nec
eſſet alias improbata de iure cōi,vel ex ſtatuto,tunc tali exbanni-
to ꝯpeteret oblō,& actio cum, vt dixi, ſit capax oīs oblōnis iuris
cōis,Credo tñ ꝙ ſi ageret corā iudice illius ciuitatis, vñ exbanni-
tus eſt,ꝙ ſibi denegaret̄ auditō,cum ſit ext.protectionē illius ci-
uitatis,hoc poſſet probari plurib.rōnib.quas omitto, quia per Ita
25 liam cōiter de hoc ſunt ſtatuta.†Et ſi dices,qd prodeſt hr̄e actio
nem,& non poſſe agere.Rñdeo prodeſt,ſi rebanniret̄.Itē ꝓdeſt,
qa pōt alteri vendere actionē ꝑdictam,vel cedere ex cā nō lucra-
tiua,& d.ceſſionario non obſtabit exceptio,vt no.Dyn.de excep-
tione excōicationis,ext.de re.iu.c.ſi quis in ius.lib.6. Idē tenet. ff,
de nouat.l.doli excep.in fi, ſuæ magnæ diſtinctionis, vbi expreſſe
ponit de exceptione banni, Idē ſequebat̄ ibi dñs Ray.de Forli.&
credo verū.& dic vt ibi,licet qdā ꝯ.& male, Ex ꝑdictis verbis no-
tabilib. apparet ſolō non ſolum ꝑñtis qōnis, ſed ēt multarum de
26 quib.cōſueuit ſæpiſſime dubitari.†Ecce q̄ritur, vtrū, exbannitus
poſſet facere teſtm̄. Cy.in l.eius qui.§.fi.ff.de teſta.dicit, ꝙ ſi exbā
nito auferunt̄ bona,æqparat̄ deportato ſm gl.in d.§.relegati. Idē
Spe.in tit.de inſtr.edi.§.compendioſe.ver.qđ de exbannitis.alii ꝯ,
qa negār eum æquiparari deportato. Tu diſtingue,aut fecit teſtm̄
ſm ius cōe,& pt,aut fecit teſtm̄ ſm ius propriū ſuæ ciuitatis,puta
qa erat ſtatutum,ꝙ poſſit fieri cū minori numero teſtiū,& tūc ta
27 le teſtm̄ nō valet,quia tale ius perdit.vt ex ꝑdictis apparet.† Itē ꝯ
ſueuit dubitari,vtrū exbānitus poſſet hr̄s inſtitui, & quidā dñt, ꝙ
nō,qa æquiparatur deportato. Alii indiſtincte ꝙ ſic,vt no.per Cy,
C.hæred.inſti,l.1.in vlt.q. Tu diſtingue,aut inſtituit̄ in teſtō.qđ de
iure cōi ſortit effectū,& pōtant de iure proprio ciuitatis,vnde eſt
exbannitus,& tunc non pōt,qa illius iuris non eſt capax, vt patet
28 ex ꝑdictis.† Itē poſſet dubitari, vtrū exbannitus ꝓſſet ſuccedere
ab inteſtato.& vr̄ dicēdū,ꝙ aut loquimur de ſucceſſione,q̄ venit
de iure cōi,& ſuccedit:aut de ſucceſſione ab inteſt.q̄ venit ex for
ma ſtatuti,vt ſi ꝑ ſtatutū diceret,ꝙ maſculus ꝑſerat mulieri proxi
miori in gradu,& tūc nō ſuccedit,quia huius iuris eſt oīno in ca-
pax,vt ex ꝑdictis apparet,qđ tene mēti. Multæ aliæ infinitæ q.po-
terūt ſolui ex ꝑdictis,ſi diligēter inſpicias. Prædicta vera in oī exbā
nito,q ſm formā ſtatuti pōt impune occidi, nam ille eſt proprie
trāsfuga,& hoſtis ciuitatis ſuæ.nā ei ciuitas vr̄ indicere bellū,vt ſ.
29 dixi.† Quid ergo dices de exbannito,qui nō pōt impune occidi,
ſed eum occidēs,vel offendens punit minori pœna ſm diuerſorū
locorū ſtatuta? Rñdeo,ꝙ talis exbannitus nō eſt trāsfuga, nec ho-
ſtis ciuitatis,nā l.amiſſion.§.q deficiunt. ff.de capi.di. requirit duo
copulatiue,ſ. ꝙ deſciſcant ab eis ſub quorū imperio ſunt,& ꝙ in
numero hoſtiū ſe ꝯferant.iſte aūt exbānitus bñ facit primū, quia
deſciſcit ab imperio,& obediētia eorū qb.ſubeſt, ſed nō facit ſm,
qa nō contulit ſe in numero hoſtiū,qđ patet,qa ciuitas, nō habet
eū ꝓ hoſte, cū puniat offendētes eū, licet minori pœna.æquiparat̄
ergo talis perſonis vilib.in quas illatæ iniuriæ minus puniūtur, vt
Inſtit.de iniur.§.pœna,& §.atrox.ff.de iniur.l.fin.retinet ergo iura
cōia & iura ciuitatis ſuæ:ſolū aūt perdit id,qđ ei expreſſe cautum
eſt in ſtatuto,ꝙ pdat. Et ſi aliud diceres,oporteret te dicere oēm cō
tumacē eſſe transfugā,& hoſtē ciuitatis ſuæ,qđ eſſet iniquiſſimū.

30 † Sed pone,in ſtatuto nihil ꝯtinet̄ de exbānitis.qd erit de iure cōi
dico ꝙ de iure cōi pōt qs exbanniri. Nā annotatio quæ olim fie-
bat,erat quoddā bannū.dicebatur, n. ſi non venerit intra annum
oīa bona fiſco vendicentur,vt ff.de requi.re.l.1.& no.gl.quæ inci-
pit,irrequiſitus. Item non eſt dubium,ꝙ iudices pñt mulctare cō
tumaces inobedientes,vt ff.ſi qs ius di.nō obtemp.l.1.in prin. ſed
iſtud exbānire eſt mulctare,vt ff.de ven.inſpi.l.1.§.qđ ergo, in gl.
ſup verbo,mulctis,quæ hñr locū in quibuſdā bannis extraordina
riis,&c.facit,C.de epiſc.& cle.authen.item nulla, & quod no. C.
31 qui bo.ce.poſ.l.1.in vl.gl.† Sed quid perdit talis exbannitus de iu
re cōi? Rñ,illud perdit qđ eſt expreſſum in banno,puta ſuit exban
nitus,ꝙ ſi non veniret intra tale tp̄s,ſoluat cētum,vel perdat om-
nia bona,in caſibus in quibus loquitur ti.de requi.re.l.fin. Item ſi
tale eſt crimen, ꝙ damnato irrogat infamiam,interim erit infa-
mis de facto,vt C.de requi.re.l.fi,in fi. Eſt.n.dña inter hunc, & ex
bannitos noſtri tp̄is,qui ſm formam ſtatuti hñr pro confeſſis, nec
poſt banni lapſum audiuntur ad aliquam defenſionem. Secus in
bannitis de iure cōi,qui non habentur pro cōfeſſis,vt ff.de cuſto.
32 reo.l.diuus,verſ.& diuus Pius.qđ dic vt ibi per Dy.† Item quid ſi
iudex apponit in banno,ꝙ elapſo termino poſſit offendi impune,
an valeat,dico ꝙ non valet, niſi ſit permiſſum ꝑ ſtatutum . nam
cum bannum ſit quædam mulcta,vt dictum eſt,ſemper dēt eſſe
pecuniaria,vt ff.de verb,ſig.l.aliud.§.inter mulctā. & ēt mulcta q̄
a maioribus iudicibus infertur,nō pōt vltra certam ſummā aſcē-
dere.C,de modo mul.l.eos.Iſte aūt iudex imponit pro mulcta pœ
nā corporalē,ergo,&c.Et ex prædictis patet, ꝙ ſm formam iuris
cōis exbanniti non ſunt transfugæ & hoſtes,quia non ꝑ ſit offen-
di impune.& ſic retinent iura ciuitatis Romanæ,& ciuitatis ſuæ.
Hæc de bannitorū materia ſm meā intelligentiā dixiſſe ſufficiat,
quæ licet mihi vera videantur, ea tñ ſcribo,vt licet forte ita non
ſint,aliis ad inueſtigandū altius materiam tribuam, vt ſic per plu
rū inueſtigationē hæc vtilis,& quotidiana materia ꝑ me minus
bene forſitan intellecta lucē veritatis aſſumat. Vnumquemq; tñ,
ad quem præſens diſputatio peruenerit, hortor in Chriſto Dño
noſtro,vt hanc deciſionem, facientibus pacem cum exbannitis
non faciant manifeſtam,ne forte ꝯ meum propoſitū , his tribua-
33 tur materia occiſionis. † Ad at. & rōnes in ꝯtrium factas reſpon.
ad primam,& dico,ꝙ talis pactio non eſt permiſſa a lege, imo
ꝓhibita,quia ꝯ publicam vtilitatem,vt ſ.dictū eſt. Non ob.l.tran-
ſigere,quia ēt ipſe tranſigens admittetur.ſm opi.Iac.de Are. quā
ibi ponit Cy.ſed quia illa non tenet,iō dic aliter,qa lex illa loquit̄
in reo præſente,& obediente,ſecus in contumace,& fugiente, vt
in noſtra qōne,quæ ſolutio probatur ex coniūctione duarū legū
quæ ſibi inuicem ꝯdicere vñr.ff.de ſol.l.reo.de requi.re.l.fi. Vel
dic,ꝙ ēt permittitur tranſigi ante ſñiam, & ante crimen liquida-
tū,qđ patet,qa dicit,trāſigere vel paciſci de crimine, &c. ſed poſt
ſñiam,vel poſt crimen liquidatum eſſet tranſigere de pœna,non
de crimine,quod non licet,ar.eius quod no. Dy.ext.de reg. iur. c.
in obſcuris.in fi.gl.lib.6. Ad ſm patet rñſio ex prædictis. Ad tertiū
patet rñſio ex prædictis.vel dic,ꝙ leges ibi allegatæ loquuntur in
his quib, vita reſeruatur ex iudicantis volūtate, quia obediens. in
qōne nr̄a ſecus,vt dixi. Ad quartū rñdeo, ꝙ exbānitus deliquit in
duobus,ſ.quia fecit homicidium,de quo hr̄ pro cōfeſſo. Itē quia
fuit contumax,& ſic delictum cumulatur delicto,vt ff.de pœ.l.re-
legati.quod patet ex dictis magiſtraliter poſitis in d.l.ſi ideo.ff. de
euic. Item ꝙ videatur condemnatus pp cētumaciam,eſt verum
quātum ad præiudicium aliorū,ſed quātū ad ꝑiudicium ipſius ꝯ-
tumacis hr̄ pro condēnato de neceſſitate,vt dictis legib.patet. Itē
qa remiſit ibi qui principalr̄ erat offenſus ex illo nō facto, hic ſe-
cus. Nā ex ꝯtumacia principalr̄ Reſpublica erat offenſa.præterea
ibi de delicto erat dubiū,hic iam erat certū per ſñiam. Ad quintū
rñdeo,ꝙ videatur feciſſe noīe publico qđ eſt licitū, magis, q̄ ſuo
nomine,qđ eſt illicitum.ar.ff.pro ſo.l.merito.ad l. magis. reſpon-
deo,ꝙ loquitur ibi de aliquo liberando,ſecus ſi de aliquo obligā
do:tunc enim ſi poteſt in dubio præſumitur nomine alieno, vt ff.
34 qñ ex fac.tu.l.poſt mortem.& ibi no. † Ad ſextum reſpondeo, ꝙ
fides ſeruanda eſt hoſti data a Duce belli,ſecus ſi a priuato,vt dixi
in ſolutione. Ad c.1.de pa.te.rñdeo,ꝙ ibi loquitur de pace valida
& approbata.hic autem fuit inualida,vt dixi. Præterea hoc vr̄ ac-
cidere ad defenſionem Reipublicæ, quia licet,vt dixi in 6. ratio-
ne facta pro parte contraria. Ad 7.& 8.rñdeo, ꝙ loquuntur in fa-
cultate,quæ competit priuatis ad vtilitatem priuatorum,hic cō-
petit ad vtilitatem publicam,cui non licet renunciari. Ad 9.patet
reſponſio ex prædictis, quia non æquiparantur. Præterea nec ex-
communicatis licet facere pactum per quod pœna excōicationis
tollatur,puta ꝙ liceret cum priuato conuerſari, & participare cū
35 eo.† Ad 10.rñdetur, ꝙ ꝑ ſit concurrere duo ſpecialia, quorū vnū
veniat ad conſequentiam alterius.ff.de ſol.l.ſub cōditione, inſtit.
quib.mo.ius pa.pote.ſo.§.ſi ab hoſtibus,vel dicas,ꝙ nullū eſt ſpe-
ciale,quia etiam de iure cōi licet occidere, & fidem non ſeruare
transfugæ,& hoſti,vt ſupra probatur.ergo, &c. Diſputata fuit ſu-
pradicta quæſtio per me Bar.de Saxoferrato minimum inter ll.
Doc.actu.ft.ordinariè legentem in nobili atque Regia ciuitate Pi-
ſarum,ſub anno Domini 1342.die 12. Menſis Februarii.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO II.

1 *Stante ſtatuto, quod inter coniunctos fiat cōpromiſſum, an fieri debeat inter fratres, quorum vnus vendicat fundum ab altero venditum, qui aliās p defenſione emptoris in iudicio comparuit. & nu. 20. ubi quod ſic.*
2 *Cauſa proxima in rei vendicatione neceſſario non exprimitur.*
3 *Praeiudicium non fit actum facienti, quando illum inuitus facit.*
Actor tenetur neceſſarium defenſorē recipere, ſi eſt æque legalis ſicut principalis.
4 *Actio vtilis venit ex mente ſeu interpretatione.*
5 *Statutum interpretatur ſecundum propriam interpretationem, non ſecundum mentem.*
6 *Suſcipiens defenſionem alterius vicem eius ſuſcepit, etiam quantum ad tribunal.*
7 *Conditio aduerſarij nō dēt in vllo fieri deterior per cōparationē defenſoris*
8 *Non priuilegiatus ſuccedens priuilegiato ratione ſuæ perſonæ, non vtitur priuilegio.*
9 *Statutum generale, vel indefinitum reſtringitur, & limitatur ſecūdum ius commune.*
Conuentus alieno nomine pro poſſeſſione apud alium cōſtituta, tenetur cauere de iudicato ſoluendo. nu. 27.
10 *Statutum non extenditur vltra propriam ſignificationem.*
Agens pro alio non dicitur proprie agere.
11 *Statutum ratione abſurditatis uitandæ recipit interpretationem.*
12 *Priuilegium alicui conceſſum ratione cauſæ videtur eidem conceſſum, ſiue ſuo, ſiue defenſorio nomine conueniatur.*
13 *Propriam cauſam agit uel defendit qui ex ea ſuſcepturus eſt commodum, & incommodum.*
14 *Exceptio competens uenditori competit etiam emptori, ſiue ſit in rem, ſiue in perſonam.*
15 *Reus quo ad defenſionem fideiuſſoris, & venditor quo ad defeſionem emptoris equiparantur.*
Exceptio competens reo prodeſt fideiuſſori conuento, & reus eius defenſionem ſuſcipit.
16 *Lis dicitur fieri etiam excipiendo, & defendendo.*
17 *Venditor, quod poſſit defendere emptorem ex perſona ſua.*
18 *Exceptio decl natoria fori ex perſona actoris opponi poteſt, quando cū mutatione fori mutatur natura ipſius cauſæ.*
19 *Lis dicitur uerti inter aliquo aliquando ratione inſtantiæ, aliquando rōne commodi, & incommodi.*
21 *Suſcipiens iudicium animo nouandi quando hoc poſſit inuito actore.*
22 *Qui ex neceſſitate efficitur procurator in rem ſuam, non dicitur alieno nomine eſſe in iudicio.*
23 *Practica opponendi exceptionem fiendi compromiſſi per defenderē alium nomine proprio.*
24 *Defenſor uenditoris qui nō tenetur de euictione, nec tenetur defendere, nec pōt ex pſona ſua excipere, ſed excipiet eo mō, & ordine quo principalis.*
Intellectus ad l. idemque, §. generaliter. ff. mandati.
25 *Sententia arbitratoris dicitur tranſactio magis quam ſententia.*
26 *Declinare iuriſdictionem non dicitur qui cōmittit cauſam in arbitratores.*
27 *Litem eſſe inter aliquos alieno nomine dicitur duobus reſpectibus.*
28 *Pactum dicitur perſonale duobus modis.*

1 Piſanæ †Ciuitatis conſilium decreuit, ꝙ in omnibus litibus, vel quæſtionibus vertentibus inter cōiunctos in tertio gradu, teneatur iudex ad petitionē vnius partis hoc petētis, cogere alteram partem de prædictis compromittere in eorum arbitratores, amicos cōes, qui poſſint de plano, de bono, & ęquo, omnibus dilationibus, & cauſandi ordinib. prætermiſſis, cognoſcere, arbitrari, & diffinire, & quod per eos fuerit diffinitum obſeruetur, & nullum dici non poſſit, nec poſſit peti reduci ad arbitrium boni viri, poſt q̄ accidit, ꝙ Titius vēdidit, & tradidit fundum cuidam extraneo, a quo emptore germanus dicti Titij vendicat dictum fundū. Titius prædictus ab emptore requiſitus defenſioni ſe obtulit, & iudicium in ſe ſuſcepit. Nunc dictus Titius petit cogi germanum ſuum ad compromittēdum ſ'm formam dicti conſilij, quæritur an cogi debeat vel non: & ꝙ cogi non debeat ad compromittēdum probant rationes infraſcriptæ. Primo hoc probat natura actionis propoſitæ, quia in rem actio, & cum hæc ſit actio in rem, aduerſus poſſidentem datur, & ex perſona auctoris ipſius poſſidentis forum non declinatur. Primum ꝙ detur ꝯ poſſidentem, probant iura vulgaria. C. de al. iudi. mu. ca. fa. l. 1. vbi in rem ac. l. 1. in fi. ff. de rei vend. l. officium. cū ſim. Secundū. ſ. ꝙ ex perſona actoris non mutetur forum, probatur. ff. de iudi. l. venditor. C. vbi in rem ac. l. 1. ſed in caſu noſtro emptor conuenitur tanquam poſſeſſor, & ex ſua perſona non poteſt declinare iuriſdictionem primi iudicis, & petere cōpromitti, quia extraneus, ergo nec ex perſona actoris vr̄ poſſe forum mutari de iudice in arbitratores, & ſic non debet cogi ad compromittendum. ſi ergo aſpicias in dictis duabus legibus vltimo allegatis, vr̄ caſus noſtræ quæſtionis. Secundo hoc probat in propoſita actione cauſæ proximæ non facta expreſſio. Antequam iſtud arg. fundem præmitto, ꝙ ratio potiſſima, quare iſte defenſor dicit debere compromitti, eſt, quaſi cauſæ natura ſua ſit, cum ad eum pertineat cōmodum, & incommodum cum de euictione teneatur, vt ꝭ dicam, arguē do pro alia parte, hoc præmiſſo ſic arguo. Quicūq; aliquid ponit, ſiue agendo, ſiue excipiēdo debet illud probare, alias ab eo, quod petebat excluditur, vt C. de probat. l. 1. ff. eod. l. qui dicit. & l. ab ea parte, & l. in exceptionib. in prin. ff. de except. l. 1. cum ſimlib. ſed iſte Titius qui petit cogi ad compromittendum, ideo petit quaſi inter eos vertatur cauſa, ſeu lis, cum ad ipſum pertineat commodum, vt prædixi. hoc aūt ex themate noſtro nō probatur, vt oſtēdam, ergo, &c. & ꝙ non probetur oſtendo. Certū, eſt, ꝙ ſi res euinceretur ex cauſa, quæ cauſaretur a facto ipſius emptoris, ꝙ venditor de euictione non tenetur, vt ff. de euict. l. ſi rē quam. & l. ſi mā-
2 cipium, in prin. & l. ſi ſeruum eius. & l. fin. Item †certum eſt, ꝙ rei vendicationem licitum eſt proponere non exprimendo cauſam primam, quare dicit ad eum dn̄ium pertinere, vt ff. de excep. rei iu. l. & an ea. §. actionis. & l. ſi mater. §. 1. no. ff. de eden. l. 1. in princ. ſed ſic fuit in qōne noſtra, quia vendicauit cauſa non expreſſa, & ſic non apparet, vtrum dicat dn̄ium ſuum ex cauſa quæ cauſatur a facto emptoris vel non, & ſic an ad venditorem ſpectet periculū vel non. ergo eius intentio non eſt probata; & ſic ab eo quod pe-
3 tit excludi. †Tertio hoc probat ius defenſionis inuita parte receptum, hoc ſic oſt̄do. Ex eo actu quē quis fecit inuitus facienti prę iudiciū non paratur, vt ff. de his, quib. vt indig. l. poſt legatū. §. aduocatus, eo. n. l. tutorem. C. de admin. tuto. l. cum quidam. ff. de ꝯdi. ſur. l. &c idem. ſecundo rñ. famil. ercil. l. ſi pignori. circa finē. facit ff. de legat. ſecundo. l. peto. §. prædium. ſed iſte actor recipit hunc Titium fratrē ſuum in defenſorē illius cauſæ inuitus, & coactus: nā inte cogitur eum recipere, vt ff. de petit. hæred. l. ſed & ſi lege. §. itē ſi rem. de noxa. l. de illo. in fi. ſami. erciſcū. l. plane. cum ibi no. taltē ſi eſt æque legalis ſicut principalis, vt no. per Dy. ff. de ſolutio. l. ſolutionem. facit quod no. per gl. de nego. geſt. l. liberto. in fi. Si ſic, ergo ipſi præiudicare nō debet: præiudicaret aūt ſi cogeretur cōpromittere, tū ſi litigaſſet cū eo poſſeſſore, non compromitteret, ſed apud iudicem ordinarium litigaret. Quarto hoc probat p ſuſceptionē iudicij actionis facta mutatio. hoc fit quādo aliquis alterius iudicium in ſe ſuſcipit, nāe ſuſcipiens tenetur actione vtili, quia illi denegatur directa, vt ff. de noua. l. delegare. & ibi no. de
4 ſol. l. ſolutionem, ibi no. per Dy. †Item certum eſt, ꝙ actiones non dn̄r eſſe ex verbis, ſed ex mente vel interpretatione, vt C. de nego. geſt. l. curatores. & de leg. 2. l. legatorum. ff. ſi qua. pau. fe. dic. l. pe. & de neg. geſt. l. actio & ibi no. per Dy. in lect. ſuper arbore actionum, licet Cy. aliter dicat C. de actio. & obliga. l. 1. & ꝙ actio vtilis dicatur ex interpretatione, habes gl. no. ff. de verb. obli. l. quęcū-
5 que. §. fi. †Ex his ſic arguo. verba ſtatuti debent intelligi ſ'm propriam ſignificationem verborum, non ſ'm interpretatiuam, ſeu mētalem, vt ff. de verb. obli. l. quicquid. de exerci. l. 1. §. ſi is qui nauem, ad municip. l. conſtitutione, de mili. teſta. l. quod conſtitutū. ſolu. matri. l. ſi vero. §. de viro. qui, & a quibus, l. proſpexit, cū ſimilibus. ſed iſte qui ſuſcipit iudicium, proprie teneri nō dr̄, nec proprie cum eo eſſe iudicium, ſed interpretatiue. nam litis nomē ad actionem refertur, vt ff. de verb. ſign. l. litis nomen, ergo non con-
6 tinetur verbis ſtatuti, ꝙ debeat compromitti. †Quinto probat per hunc vēditorem extranei ſuſcepta defenſio. hoc ſic. Qui alterius defenſionem ſuſcipit, vicem rei quam defendit ſuſcipit, & quantū ad tribunal, q̄a in eo tribunali debet defendere, vt ff. de procurato. l. ſed & hæ. §. non ſolum. & §. defendere, & eodem modo ꝓcedetur, vt l. qui bona. §. de dam. infe. & eodem modo cōdemnatur, vt l. minor. §. 1. de procur. pro ſocio. l. verum. §. videndum. ſolu. matri. l. alia. in prin. de re iudica. l. ſi cum procur. ergo in caſu ꝓpoſito cauſa non debet compromitti, quia non ageretur coram eodem tribunali, nec procederetur eodem modo, nam coram arbitris proceditur de plano, vt patet ex forma conſilij ſupradicti. nec fieret eodem modo condemnatio: nam ſermo iudicis ordinarij ſubiacet retractationi per remedium appellationis, ſed hæc q̄ datur ab arbitris nullo modo poteſt retractari, vt patet ex verbis
7 conſilij ſupradicti. †Sexto probatur, per defenſionem deterior actoris non eſt facienda conditio. hoc ſic. lex dicit, ꝙ per defenſionem in nullo fieri deterior debeat conditio aduerſarij. Not. verbum, in nullo, quod eſt ſignum vniuerſale, vt l. 3. §. defendi. ff. ex quib. ca. in poſſeſ. eatur. facit d. l. ſed & hæ. §. defendere. & l. ſi minor. §. 1. ſ. alleg. Sed cum oratio ſumitur ex vniuerſo, inde nō debet eſſe aliquid falſum, vt l. ſi is qui ducēta. §. 1. rtum. de rebus dub. C. de præſcr. trigin. vel quadragin. annorum. l. omnes, & ff. de ope. no. nunc. l. 1. §. item nouatur, & quod ibi no. per Iac. de Are. ſed ſi nos diceremus, quod ex perſona defenſoris iſte cogeretur ad compromittendum, ergo regula dicti §. eſſet in aliquo falſificata quia in aliquo eius conditio fieret deterior, quod eſſe non debet,
8 & ſic non cogetur ad compromittendum. †Septimo hoc probat ſucceſſoris ſui priuilegij vſus non facta conceſſio. hoc ſic, q̄ñcunque alicui ratione ſuæ propriæ perſonæ priuilegium conceditur, ſi ſuccedit non priuilegiatus, eo priuilegio non vtetur. hoc probatur. ff. ex qui. cau. in poſ. eat. l. apud Iulianum. §. 1. de minor. l. 1. C. ſi aduer. vendi. pign. l. 2. cum ſimilibus, no. in d. l. apud Iulia. §. 1. ſed cum huic fratri, qui alteri extraneo ſuccedit in hoc iudicio, detur hoc priuilegium ratione ſuæ perſonæ, ei non prodeſt, quia frater iſto priuilegio nunc non vtetur. & pro hoc vr̄ caſus. ff. de iu
9 di. l. hæres abſens. in prin. ibi, nulloq; proprio priuilegio. †Octano

Digitized by Google

hoc ꝓbat, ſtatutum generale ſm̃ ius cõe reſtringitur, & hoc ſic.
verba ſtatutorum gñaliter vel indefinite prolata reſtringuntur,&
limitantᷣ ſm̃ ius cõe,vt C.de nox.l.2.ff. de mu. & hon.l. vt grada-
tim.§.ſed ſi lege.facit. C de ſac.ſan.eccle.l.1.& quod ibi no.ex.de
reg.iur.c.generali.& quod ibi no.per Dy.Sed de iure cõi,hoc eſt,
ꝙ qñ in cauſa vertente inter aliquos aliquid ſtatuitur, intelligitur
ſi ſuo noĩe agat,vel conueniatur. hoc probatur.ff.de in ius voc. l.
quæſitum:probatur optime.ff.de iudi.l.lis nulla.cum glo.ibi,niſi
hoc faciat alieno noĩe.&c.facit de his qui no.infa.l.furti. §. q alie-
no.eo.tit.l. ſeruum. Hinc eſt,ꝙ iſte conuenitur alieno noĩe,id eſt
pro poſſeſſione apud aliũ conſtituta,quẽ Spe. dicit teneri cauere
de iudicato ſoluẽdo tanq̃ alieno nomine conuentus, vt no. Spec.
de ſatiſ.§.expedito.verſ. ſed nunqd venditor.cũ ergo cõſilium no
ſtrũ dicat,ꝙ de cauſis vertẽtib.inter coniũctos cõpromittatur, in
telligitᷣ ſi vertuntᷣ eorũ proprio noĩe.ſed hic vertitᷣ noĩe alieno, er-
10 go non dẽt compromitti.† Nono probatur. in ſtatutis vltra pro-
priã ſignificationẽ,non eſt facienda extenſio.hoc ſic.verba ſtatu-
ti non debent extẽdi vltra propriam ſignificationẽ,vt l.nõ aliter.
de lega.3.l.ſi vero.§.de viro.ſol. mat.de exerc.l.1.§.ſi is qui nauẽ,
cum ſimilib.no.ſ.in quarta rõne.Sed verba cõſilij dñt, de qõnib.
vertentib.inter cõiunctos,ſed illud dr̃ fieri inter aliquos propriè,
quod agentes pro ſe,& ſuo noĩe faciunt,non pro alio. hoc ꝓbatᷣ.
l.inter ſtipulantẽ.in prin.ff.de verb.obl.pro hoc optime facit gl.de
iur.cal.l.2.§.qđ obſeruari,q̃ dicit ꝙ ad hoc,vt ſciamus inter quos
eſt lis dẽt inſpici in cuius perſonã,ſeu ꝯ quẽ eſt formatus libellus
vt C.de calum.l.2.§.quod obſeruari.in 2.glo.tangitur ẽt per gl.ff.
de in ius vo.l.ſed ſi hac lege.§.fi.in vlt.gl.vr̃ tex.de his qui no.infa.
l.ſeruus,ſic ẽt videmus in reb.corporalib.illud dicitᷣ eſſe inter ali-
quas res,ꝙ eas mediat abſq; alio medio,vt ff.de ſer.ruſt.præd.l.fin.
& l.cum bona.§.cũ inter.de dam.infe.Sed in caſu noſtro dicta lex,
ſeu qõ non põt dici inter dictos fratres aliquo modo,primo,quia
pro alio interuenit in iudicio. Itẽ non in perſona ſui, ſed in perſo-
na extranei eſt conceptus libellus.Itẽ non pertinet ad eum imme
diate,ſed per mediũ extraneũ.ergo verba conſilij non in eum ca-
11 dunt,& ſic non dẽt compromitti.† Decimo probatᷣ ex verbis ſta-
tuti,abſurdum intelłr eſſe excluſum,& rõne abſurditatis euitãdæ
ſtatuta recipiunt interpretationẽ,vt l.quæſitum. ff. de teſt.de nfi.
aſſeſ.l. liberti. de excu.tut.l.ſcire oportet.§.aliud.verſic.& ſi maxi-
me.de re.iu.l.aliud.§.abſurdum.C.de epiſc. & cler.l. petita. & de
teſt.l.conſulta diualia.Sed ſi hoc eſſet,ꝙ ex perſona defenſoris fie
ret compromiſſum,iam ſequeretur, ꝙ in poteſtate fratris, vel al-
terius coniuncti eſſet ſemper ire,& ſuſcipere iudicium in ſe,vt l.ſo
lutione.de ſol.& l.ſoluẽdo,de neg.geſt.& facere oẽm qõnem cõ
promitti,quod eſt abſurdum,& ſic non cõcedendum,& ſic hoc
caſu non debet compromitti,vel ad compromittendum cogi.

Ex aduerſo, ꝙ cogi debeat ad compromittẽdum pro
batur iurib.infraſcriptis. Primo ꝓbat huic
defenſori facta denũciatio.hoc ſic. Nos ponimus in themate no
ſtro,ꝙ huic venditori eidemq; defenſori fuit denuntiatũ, vt cau-
ſæ agendæ,vel defendendæ adeſſet,vel ſi non fuiſſet factũ de iure
fieri debuiſſet,vt ff.de eui.l.ſi rem quam.§.ſi & l.fundo.§.ſi.C.eo.
l.emptor.cum ſimilib.l ẽ inter ipſum qui agit,& eũ cui eſt fienda
d.denuntiatio,dr̃ eſſe lis,& qõ.hoc oſtendo,qñ lis,ſeu qõ dẽt eſſe
inter pupillũ,& tutorẽ,tunc datur curator ad litẽ,vt inſti.de auth.
tut.§.ſi.ff.de tute.l.qui habet.§.pupillus.C.de in litẽ dã.tut. per to
tum. Pone ergo,ꝙ tutor vult agere ꝯ quendã, qui eſt denũciatus
pupillo.certe lex dicit,ꝙ eſt dandus curator in litẽ.C.de in lit. dã.
tut.l.an tibi.per quod bene apparet,ꝙ d.qõ dr̃ eſſe inter tutorem,
& pupillũ. Ad propoſitum igitur,cũ dictus frater defenſor fuerit
denuntiatus,& denuntiari debuerit,& pp hoc ꝙ defenſionem ſu
ſcepit,lis dicatur eſſe inter hunc denuntiatum,eundemq; defen-
ſorem,& fratrem eius agentẽ,& ſic cogi debet ad compromittẽ
12 dum per d.l.an tibi,vbi vr̃ caſus.† Secundo probat priuilegij fa-
uore coniunctorũ facta conceſſio.hoc ſic.Quando aliquib.in ip-
ſorũ fauorẽ aliqua cã datur aliquod priuilegiũ,illud vr̃ eſſe cõceſ-
ſum ſiue ſuo,ſiue defenſorio noĩe conueniatur.hoc probatur, ſiue
loquatur de priuilegio,quod datᷣ circa cauſæ ordinationẽ,vt l.ſed
ſi hac lege.§.1.ff.de in ius voc.ſiue loquatᷣ de priuilegio circa ſub
ſtantiã actionis,vt l.licet.§.ſi ff.de obſeq.a lib.præſtan.q̃ leges tã
gunt qõnem noſtrã.Cũ ergo in caſu propoſito iſtud beneficium
de compromiſſo ſit ꝯceſſum coniunctis in eorũ fauorẽ,intelligetᷣ
ſiue ſuo,ſiue defenſorio noĩe conueniatur per d.iura ſaltẽ in caſu
iſto,vbi defenſionẽ neceſſario ſuſcepit, & ſic cogat ad compro-
13 mittẽdum.† Tertio probat huius cauſæ cõmodi,& incommodi
præuentio.hoc ſic,ille dr̃ propriã cãm,& rem ſuam agere,vel de
fendere,ad quem eius pertinet cõmodũ,& incommodũ,vt C.de
procur.l.ſi quis ſtipendia.ff.eo.l.procurator.qñ app.ſit.l.1.§.in pro
pria.facit quod no.ff.de teſti.l.nullus.C.eo.l.omnib.ſed ad huc fra
trem defenſorem pertinet commodũ,& incommodũ.quod pa-
tet,quia tenetur de euictione ẽt quod non ꝓmiſerit,vt ff.de euic.
l.2.C.eo.l.non dubitatur, cum ſimil. Sic ergo dicimus ipſum fra
trem ſuam propriã rem,& cãm agere,& ſic inter cõiunctos verti
litem & per ꝯñs alium fratrem cogi ad compromittendũ.Quar-
to probat de venditore ac ſi poſſideret,& ſic omnibus iuris ꝓprijs
exceptionib.vti.caſus eſt ff.de peti.hæred.l.ſed ſi lege.§.itẽ ſi rẽ in
fi.§.pro hoc ẽt vr̃ tex.ff.rem ra.habe.l.procurator ad exhiben.§. ſi
procurator.Ad propoſitũ ergo,ſi iſte frater defenſor eſſet poſſeſ-
ſor,& conueniretur,& peteret compromitti,non eſt dubiũ,ꝙ au
diretᷣ,ergo & in caſu propoſito,& ſic alter frater cogatur ad com
14 promittẽdũ.† Quinto hoc probat ad ſingularẽ ſucceſſorẽ exten-
dẽdã exceptio.hoc ſic. Exceptio,q̃ ꝯpetit venditori,competit etiã
emptori,ſiue procedat ex beneficio ꝯceſſo in rẽ,vt ff.de iureiurã.
l.ait ꝑtor.§.ſi.cũ l.ſequ.2.reſ.& ff.quarũ re.actio nõ datᷣ.l.1.§. ſi pe-
titor.pro ſoc.l.idemq;.§.ſi.cõi diui.l.in hoc iudicio. §. ſi.no. plene
per Dy.de reg.iur.c.ſi quis in ius vocatus.lib.6.de dam.infe.l. flu-
minũ.§.adijcit.ſiue procedat in bñficio pſonali,vt l.ſi tibi.§.pacta
conuenta.ff.de pac.vbi exceptio ꝓcedens ex pacto pſonali facta
vẽditori competit emptori,ſaltẽ viuo venditore.Sic ergo in caſu
propoſito,ſiue dicas hoc ius petẽdi,qđ cõpromittatᷣ eſſe perſona-
le,ſiue reale,competit emptori,maxime vẽditore viuo,& ſic iſte
defenſor vtetᷣ iſta exceptione tanquã ꝯpetente ipſi defenſori,me-
15 rito cogetᷣ alter frater ad cõpromittẽdũ † Sexto probat vendito-
ris,& rei principalis æquiparatio.hoc ſic. Ego æquiparo reũ prin-
cipalẽ quo ad defenſionẽ fideiuſſoris,& venditorẽ, quo ad defen
ſionẽ emptoris. nã ſicut vẽditor tenetᷣ emptori re euicta, hoc eſt
condemnatione ſecuta,vt ff.de euic.l.euicta.in princ.& §.1.de rei
vendica.l.vtiq;.de nego.geſt.l.at qui natura.§.cũ me. ſic fideiuſſo
ri tenetᷣ reus principalis facta condẽnatione de fideiuſſorib. vt ff.
manda.l.Lucius.C.eo.l.ſi pro ea.ff.de fideiuſſorib.l.fideiuſſor.pro
vẽditore.Itẽ ſic,iniuria facta emptori non nocet venditori, vt l. ſi
ꝑ imprudentiã.ff.de euic.& iniuria facta fideiuſſori nõ nocet reo
principali,vt ff.de fideiuſſo.l.exceptione.Sic eſt videre in exceptio
nibus,quæ ſic tranſeunt de pſona rei principalis ad fideiuſſorem,
vt ff.de excep.l.except.§.rei.& l.oẽs.de fideiuſſ.l.ex perſona.C. de
non nu.pecu.l.tã mãdatori.& ibi per Cy. in plurib.alijs exẽplis eſ-
ſet inuenire.Sed in reo principali hoc inuenio,ꝙ ſi ipſe defẽſionẽ
fideiuſſoris ſuſcipiat ſiue ſuo noĩe aĩo nouãdi, ſiue procuratorio
noĩe,ſp exceptiones quæ ſibi reo ꝯpetunt, licet tales ſint quæ ad
fideiuſſorẽ nõ porrigantur,ipſe reus ex ſua perſona poterit oppo-
nere,tex.eſt no.ff man.l.idemq;.gñaliter.no.ĩ l.ſi fideiuſſor.§.quæ
dam.eo.ti.Sic ergo dicã in caſu propoſito,nã ſi vẽditor ſuſceperit
defenſionem emptoris animo nouandi,ſiue ſimplr̃ ꝓcuratorio
noĩe, poterit exceptionẽ,ſiue priuilegiũ, ſeu bñficium ex forma
ꝯſilij poſtulare ex ſua pſona,& ſic ille debebit cogi ad cõpromit-
tendũ.pro hoc vr̃ tex.cum gl:C.de euic.l.ſi parentes.vbi gl.parua
ſentit,ꝙ venditor ex perſona ſua poſſit implorare beneficiũ per-
ſonale in cã agitata cum emptore,dum ibi dicit gl.niſi eſſent mi-
nores.Septimo probat per reſiſtentiam vertens qõ.hoc ſic. Ego
dixi ſ.in proxima rõne,& in quarta facta pro hac parte,qa iſte de-
fenſor pt̃ opponere exceptionẽ ſuo noĩe ex ſua pſona per iura ibi
16 alleg.† Nũc arguo. Lis,ſeu qõ dr̃ fieri per aliquẽ ſiue agendo, ſi-
ue excipiendo,ſiue defendẽdo, vt ff.de procu.l.nõ ſolũ. §. ſi ſtatus.
ff.rẽ ra.habe.l.quo.n.§.ſi.& l.amplius.§.fin.eo.tit.Sed ſi iſte defen
ſor opponeret aliquã exceptionẽ ex ſua perſona, qđ põt, vt ſ.dixi,
ipſe ſuo proprio noĩe abſq; dubio diceretur litẽ inferre excipien-
do,& tunc proprie dr̃ litẽ inferre,no.C.de iur.& fac.igno.l.1.in 1.
gl.& ſic tanq ſi lis inter eos verteretᷣ,debent cogi ad cõpromittẽ-
dũ. Et aduertatis,ꝙ iſta rõ non ꝯcludit,niſi qñ defenſor oppoſuiſ-
ſet ſuo noĩe aliquas exceptiones,antequã peteret cõpromitti. Ex
ceptiones aũt,quas poſſet opponere ſuo noĩe,cõſtat de illis, ꝙ ad
emptorẽ defenſum nõ trãſeũt. Sed qa iſtæ exceptiones rato acci-
dũt i iudicio,videamus nunqd exceptiones,q̃ ex pſona vẽditoris
tranſeunt in emptorẽ,vt ſunt r̃aliter oẽs, q̃ non cohærent pſonæ,
17 exẽpla patẽt in ll.alleg.ſ.in quinta rõne pro hac parte.† Sed an vẽ
ditor defendens poſſet defendere ex perſona ſua,non inſiſto,glo.
vr̃ tenere,ꝙ ſic in d.§.gñalr̃.in gl.ſup verſi.potuit.ibi,dũ dicat ſub-
audi maxime,qđ tene mẽti.videtis ergo,ꝙ iſta eſſet practica indu
bitabilis,ꝙ primo exceptiones, quas poſſet ſuo noĩe opponeret,
tũc peteret cõpromitti quaſi nunc lis inter eos proprio nomine
18 vertatur.† Octauo probat iudicis,& naturę cauſę iuncta mutatio.
hoc ſic,licet ex perſona actoris non poſſit opponi exceptio mere
declinatoria fori,quæ merita cãæ principalis non tangit,vt dixi ſ.
in 1.rõne facta pro ꝯtria parte.tñ ego reperio,ꝙ qñ ſimul cũ muta
tione fori mutatur natura ipſius cauſæ, ꝙ prædicta mutatio põt fieri
ex perſona actoris,vr̃ caſus.C.de iu.fiſ.l.1.lib.10.quem ſic induco,
certũ eſt,ꝙ fiſcus hẽt priuilegium iudicis,qa cauſæ fiſcales agitan
tur coram procuratore Cæſaris,vt C.vbi cauſæ fiſca.ꝑ totum. Itẽ
vos ſcitis,& in iſtis cauſis fiſcus hẽt priuilegiũ ſaltẽ hoc,ꝙ alius e-
dit ei,ſed ipſe non ꝯ ſe,vt ff de eden.l.3.& de iure fiſ.l.in fraudẽ.§.
neq;& §.ſed. Mõ pone,ꝙ fiſcus vẽdidit fundũ cuidã,extraneus vẽ
dicat hunc fundũ a priuato emptore, nũquid agitabitur cã corã
præſide,qui eſt iudex inter priuatos,vel coram procuratore Cæ-
ſaris q eſt iudex inter fiſcum & priuatos,& certe coram ꝓcurato
re Cæſaris,vt d.l.3.C.de iure fiſci,ſm̃ vnum intellectũ,quẽ glo.ibi
vr̃ tenere in glo.mag.ibi ſinaſit emptorem,&c.Fit ergo mutatio
cũ mutatur ſimul iudiciũ,& natura cauſæ.Sic in propoſito iſtud
cõpromittere in arbitros,videtᷣ mutare forum,licet poſſet dici,ꝙ
non mutetur,vt ĩ.dicam in ſolutione cõtrariorum. Itẽ mutatur
natura

Digitized by Google

natura cãæ, cũ iudex ordinarius cognoſcat ſm rigorẽ iuris, arbi-
tratores aũt cognoſcerent de plano bono, & æquo, faciẽdo edi in
ſtſa hinc inde, prout eis videbit. nec eorum ſnĩa ſubiacet retracta-
tioni, ergo ex pſona actoris dẽt fieri iſta mutatio. Sic ergo cogeř
ad cõpromittẽdũ. Nec dicat aliquis, ꝙ ibi eſt ſpãle in fiſco, quia li
cet quãtum ad iudicem, & naturã cãæ fiſcus hẽat aliqd ſpãle, tñ in
hoc ꝙ emptor ex perſona iudicij fiſci mutet iudiciũ, hoc non eſt
ſpeciale, ſed ius cõe, vt innuit d.gl. ad ſpecialitates fiſci. & hanc nõ
ponit. eſt ergo ius cõe vbicũq; eſt eadẽ rõ. ſ. ꝙ cũ iudicio mutatur
nã cãæ. Nono probat ſuadẽs iniũ rõ hoc ſic. Rõ iurium hoc ſua-
det, vt illud priuilegiũ, ꝙ quis hẽt, porrigatur ad eũ, qui ſtatim eſt
habiturus regreſſum ꝯ hẽtem priuilegiũ, ne per mediã perſonam
ꝯ ſuũ priuilegiũ inquietetur, vt C. de viu. rei iudic. l. 3. i ſi. ff. ſi fami.
fur. fe. dic. l. quoties. §. plane, de neg. geſt. l. ex quib. de lib. leg. l. e. 3. §.
nunc de effectu. Sic ergo in propoſito, priuilegium fratris porrigi
tur ad emptorẽ, ita ꝙ frater emptorem defendẽs poſſet dicto pri-
uilegio vti, & ſic alter cogatur ad cõpromittẽdũ. Decimo probat
verborũ propria ſignificatio. hoc ſic. Verba noſtri conſilij dicunt,
19 de litibus & qõnibus vertẽtibus inter coniunctos, &c. † Modo
videamus quibus modis dicatur lis verti inter aliquos, certe uno
modo dř reſpectu inſtantiæ, & iſto reſpectu ſolum inter perſonas,
quæ ſunt in iudicio dicimus eſſe litem. videmus. n. ꝙ procurator
qui litem cõteſtatur dř eſſe dñs litis. i. inſtantię. eo. tit. l. a procura-
torib. & l. neq;. ff. de excep. doli. l. ſi procurator, & ibi gl. facit ſimi-
lẽ exceptionẽ, & adeo dř dñs litis, ꝙ ſi velit transferre iudicium in
ipſum dñm, oportet, ꝙ illud ius inſtantiæ cedat eidẽ, vt ff. de ꝑcu.
l. ui cãę. §. ſi ex parte, in gl. ſuper verbo transferri, licet alius modus
transferẽdi notet in illa l. parua, q̃ incipit mutari, & ꝓcedit l. quæ
oĩa. Alio modo dř reſpectu cõmodi, & incõmodi, ſeu reſpũ actio
nis, & iſto reſpectu in his, quorum cã cognoſcit, licet ipſi nõ ſint ĩ
iudicio, dñt eſſe dñi litis, & lis inter eos verti, vt C. de defen. ciui. l.
1. de appel. l. oẽs. ff. de procu. l. e. Paulus rñdit. cõtra hoc no. dicit gl.
ff. de app. l. ab executione. §. fi. Sed certũ eſt, ꝙ duo proprie, & dire
cte non pñt ſimul eſſe dñi, iura ſunt vulgaria. Oportet videre, quis
eorũ ſit litis dñs directo, & proprie, & qs improprie. Et certe dico,
ꝙ proprie dř ille dñs, ad quẽ ſpectat commodũ, & incommodũ
& cũ pro quo lis fit, & inter eos proprie dř vert lis. ad hoc induco
primo vnam gloſſellam, quæ vř facere hanc exceptionẽ inter eos
ideſt pro eis. ff. finium regundorum. l. 4. §. non ſolũ. Sic ergo expo-
namus in qõnib. vertentib. inter coniunctos, hic, &c. i. pro coniun-
ctis ad eorũ cõmodũ, vel incommodũ. Sic ergo dicemus, ꝙ leges
vbiq, appellãt principales pſonas eos, ad quos cõmodũ ſpectat, vt
C. de iur. cal. l. 2. §. i. & aut. principalis, ſumpta ex corpore, vt liti. iu-
rẽt, §. 1. alij, q ſunt in iudicio. Sed ſi ad eos ſpectat cõmodũ dř pro-
prie verti lis, vt dixi. multo magis ergo in iſto defenſore, q in iudi-
cio interuenit, & litem eſt conteſtatus, & ad eum ſpectat cõmo-
dum, & incommodum, dicemus propriiſſime, & vere eſſe dñm
litis, & inter eum, & fratrem eius verti litẽ. & ſic verba ſtatuti ſm
propriam ſignificationem debent intelligi, vt ſ. probaui, & in eo
cadunt. ergo cogi debet alter ad compromittendum.

Solutio. Inuocato noĩe Dñi nři Ieſu Chriſti, totiusq; Trini
tatis, ſaluo ſp ſaniori conſilio vniuſcuiuſque do-
ctoris, vel ſcholaris melius ſentientis, vt accedat, qđ legitur. ff. qui
pot. in pig. ha. l. Claudius, in fi. Saluo ẽt conſilio dñi, & Doct. mei
20 D. Ray. de For. † Dico dictũ fratrem cogi debere ad ꝯpromitten
dũ, & hoc potiſſime per aliquas rõnes factas ſ. proxime pro hac
parte. ſ. in 4. 6. & x. hoc oſtendo. Aut. n. dicimus iſtum ſuſcepiſſe in
ſe iudicium aio nouandi, & tunc nõ eſt dubium, quia ipſe dř dñs,
& nõ ꝑcurator, cum primus ſit liberatus ipſo iure. & hoc no. dicit
glo. de ꝑcu. l. nõ ſolum, in prima mag. gl. ante fin. ideo cum lis ſit
21 inter eos debet compromitti. Aduerte tñ, † ꝙ iſtud nouare non
põt fieri inuito actore, vt l. ſi mandato meo. §. j. ff. man. & hoc te-
net gl. in d. l. nõ ſolum. circa fi. 1. gl. alias per nouationem fieret de
terior ꝯdõ actoris eo inuito, ꝯ l. aliam. ff. de noua. licet alia glo. vi-
deatur dicere ꝯrium. ff. de neg. geſt. l. liberto. §. fin. ſed male, & etiã
dãnat Iac. But. & Cyn. C. vbi in rem actio. l. 1. & hoc tenet do. Ray.
in l. ſolutionẽ. ff. de ſolu. ſed tanquã procurator in rẽ ſuam non no-
minando primã bene põt inuito actore, vt l. ſolutionem, de ſol. &
l. ſoluendo, de nego. geſt. & ita loquuntur iura allegata in tertia
rõne facta ꝑ parte negatiua. Aut dicimus, ꝙ iſte ſuſcepit in ſe iu-
diciũ, vt procurator, & tunc eſt certum, ꝙ iſte venditor ſuſcipiens
iudicium eſt ꝑcurator in rẽ ſuã: nã licet actio in rẽ ꝓponaĩ cã non
expreſſa, in dubio nõ vř res vẽdicari ex cã quæ prouenit ex facto
vel ex culpa emptoris, ſed ex alia cã, qua venditor de euictione te-
neatur. tex. eſt no. in l. ſeruum quoque. §. fin. ff. de procuratorib. l.
fi. in fi. bñ facit ꝙ no. ff. de fideic. l. excep. in fin. in gl. & ex neceſſita-
te mota lite teneĩ emptorẽ defendere, vt ff. de eui. l. ſi plus, vel mi-
22 nus. §. mota. † Sed ille qui ex neceſſitate efficitur ꝑcurator in rẽ
ſuam nõ dř ſuo nomine eſſe in iudicio, de hoc tex. eſt clarus. ff. de
ꝑcu. d. l. ſeruum quoq;, in fi. §. fi. coniuncto. §. ait prætor. ea. l. Si ſic,
ergo proprio nomine eſt qõ inter dictos fratres, merito debet co-
23 gi ad cõpromittẽdũ. † Item dico, ꝙ iſtud beneficiũ compromiſ-
ſi non poſſet implorare emptor extraneus ex perſona fratris ven-
dentis: nõ enim tranſit ad ſingularem ſucceſſorẽ, nec ad vſm, qa
eſt perſonale bñficiũ. ſ. rõne fraternitatis, & cõiunctionis; hoc pro-
bat tex. expreſſe. ff. ꝓ ſoc. l. verum. in prin. ff. ſol. matr. l. quia pſona
le, & ꝙ ibi no. ꝑ Dy. & Pet. & plene ꝑ Dy. extra. de regu. iur. c. per-
ſonale. li. 6. ſed ipſe frater, q ſuſcepit iudiciũ ex perſona ſua, hoc im
plorabit ſuo noĩe. d. l. idẽque §. gñaſr. ff. mandati. quod declara vt
dixi ſ. in 6. rõne. Faciunt etiam leges allegatæ in 4. rõne: nam im-
plorando tale bñficiũ nõ dicĩ declinare forum vel iudicem, vt ĩ.
dicam in ſolutione primi ꝯrij, non ergo hoc implorabit noĩe eius
24 quẽ defendit, ſed ſuo ꝓprio, & ſic habes practicã. † Itẽ dico vt ꝑ-
fecta ſit ſolutio, & ſi iſte defenſor nõ tenereĩ de euictione. ꝯnon te-
neretur defendere, ſed ſi ſuſcepiſſet, vt ꝑcurator in rem ſuã volẽs
donare emptori, ꝙ teneĩ ex perſona ſua opponere, de except. lo-
quor q̃ reſpicit ipſam cãm, vt ĩ. dicam in ſolutione ꝯrioꝝ. iſte. n.
dẽt defendere eo mõ, & ordine quo principalis, q defendit, & ex
perſona huius defenſoris nullo mõ dẽt fieri deterior ꝯditio acto-
ris, & ſic loquunĩ oĩa iura allegata in 5. & 6. rõne facta pro parte
negatiua, alias ſequereĩ illud abſurdũ qđ ponĩt in vltima ratione
ꝓ dicta parte negatiua, ad hoc induco Dy. qui hoc dicit ad literã
ff. de fideiuſſ. l. Marcel. in fi. mag. additionis, vbi intelligit d. l. idem-
que. §. gñaſr. in eo q defendit fideiuſſorem, qui habet regreſſum
ꝯ eũ, qđ tene menti Diſtingue ergo in qõne noſtra. Aut ſuſcepit
iudicium aĩo nouandi actore volente, aut tanq̃ defenſor, ſeu pro-
curator, & tunc aut eſt defenſor neceſſarius, aut voluntarius, vt pa-
tet ex ꝓdictis. Verũ qa ſ. ſunt factæ rõnes, q̃ multũ obſtant ad qđ
libet prædictorũ, iõ rñdebo ꝑ ordinem. Et primo obſtare vř oẽs
rõnes factæ ꝑ parte negatiua, ſed nõ obſtant in veritate. Non obſt.
25 primũ, cui rñdetur duob. modis. † Primo ſic, ꝙ hic non eſt muta
tio fori, neq; iudicis. nam vos ſcitis, ꝙ ſnĩa arbitroꝝ dř tranſactio
magis, q̃ ſnĩa. vt Auth. vt diſ. iudi. §. ſi vero contigerit. col. x. & ibi
no. Sed ſi ego implorarẽ a iudice, ꝙ cogeret aliquẽ mecum trãſi-
gere, vel paciſci, non eſt dubiũ, ꝙ nõ eſſet declinare iudicẽ, immo
nunc ꝓprie ipſe cognoſceret, vt ff. de vſufr. l. æquiſſimũ, & ibi text.
26 & gl. † Præterea ille, qui de iudice cõmittit in arbitros, nõ dř iudi
cem declinare, & de hoc eſt tex. cũ glo. ſiĩ vnita. C. de iud. auth. ſi
vero ꝯtigerit, & ꝓ hoc vř alia gl. ff. de iud. l. vbi ceptum. Præterea,
qđ ſi peto, ꝙ iudex cõmittat obſtetricib. ꝙ ventrẽ inſpiciant, vel
menſori, ꝙ metiaĩ agrũ. certe abſit ꝙ dicat mutatio iudicis, vel fo
ri, vt ff. de vẽ. inſpi. l. 1. & §. 1. & ſi menſ. fal. mo. dix. l. 3. §. idem Põp.
& §. ſeq. Scđo mõ rñdeĩ ſic. verũ eſt, ꝙ nõ põt iudex mutari. vbi ex
mutatione iudicis muteĩ nã cãæ, vt ꝓbaui ſ. in 9. ratione facta pro
parte affirmatiua, qđ tene menti. Ad ſm reſpõdeo, ꝙ in dubio nõ
præſumitur fieri vendicatio ex cã, q̃ cãtur ex facto ipſius emptoris
culpa, ſed ex cã ꝓcedenti ex qua venditor de euictione tenebitur.
de hoc eſt caſus, quẽ ſ. alle. C. de aſſer. tol. l. fi. in fin. facit quod no.
ff. de excep. l. exceptionẽ, in 1. gl. in fi. vnde iſte, qui ſuſcepit defen-
ſionẽ, habet fundatã intentionẽ ſuã, niſi ꝯtrũ ꝓbetur. Ad tertium
rñdeo, ꝙ eius cõditio nõ ſit deterior ſi nõ litigauꝝ corã iudice, ſed
corã arbitris, qui de bono & ęquo cognoſcunt. ibi. n. habebit bo-
nã fidẽ cognoſcere, & ſi conditio eius non dicĩ fieri deterior, vt
ff. de admin. tut. l. quoties. §. ſicut. ff. man. l. fideiuſſor. §. quædã Pre-
terea nũ dř fieri ꝯdõ eius deterior, ſi agit, perinde, ac ſi res nõ eſſet
alienata, vt ff. de pe. hær. l. ſed ſi lege. §. itẽ ſi rem. non. n. ſit melior
ſed deterior, qđ ſufficit pro ſolõne. l. in pupillo, de ſolu. cum ſi. Ad
quartum rñdeo, ꝙ iſta ratio concludit in eo, qui in ſe ſuſcepit iu-
dicium animo nouandi, ſed qõ nřa hoc non ponit, ſed loquitur de
eo qui ſuſcepit, vt procurator in rẽ ſuam. Sed poſito, ꝙ in ſe ſuſce-
piſſet aĩo nouãdi, ad hoc dico, ꝙ licet defenſor teneat vtili, ſed vti-
lis ſit ex interpretatione, tñ lis & qõ dñr eſſe inter defenſorem, &
actorem vere, & proprie, vt ſ. probaui. nõ enim ſequiĩ, actio qua
teneĩ eſt vtilis, & ex interpretatione, ergo iudiciũ eſt ex interpreta
tione, vt probatur arb. fur. cę. l. 5. §. fin. in gl. ſecus in q. de emphyte.
ꝓ hoc uidet tex. ff. de ꝓc. l. ꝑcurator in rẽ ſuam. Nam verbũ, rite,
ibi poſitũ, denotat ꝓprietatẽ, & iuris ſolennitatẽ, vt no. ff. de inoff.
teſta. l. 2. de pet. hære. l. ſed & ſi lege §. ſcire, & ſ. hoc etiam ꝓbatur
ff. de ver. ſig. l. litis nomen. & gl. quæ dicit de officio. Ad quantum
rñdeo in eo quod dicit de tribunali. dic ut ſ. in ſolõne primi cõtra-
rij & c. ad alia dic, ꝙ habẽt locum in defenſore voluntario, ſecus
neceſſario, vt dixi ſ. in ſolõne qõnis. Ad ſextum reſpõdeo eodem
modo, vel dic, ꝙ non fit deterior, vt dixi in ſolõne tertij ꝯtrarij. Ad
ſeptimum reſpondeo, ꝙ illud ꝓcedit in hęrede, vel alio ſucceſſore
voluntario: ſecus in neceſſario, hoc vř ex ꝓdictis, & probatur opti-
me. ff. de ſepara. l. 1. §. fi. ubi hæres neceſſarius in quantum in rebus
ſuis dãnificaretur, vtitur ſuo iure. hoc tamẽ ſolue plene ꝑ Cy. C.
de ſacroſ. eccl. auth. qui res iam dictas, vel dic ad l. hæres abſens, ꝙ
loquit ibi in priuilegio quodam ſpãli, de quo non eſt factum ius
cõe, quantum ad eos, ergo &c. Ad octauum reſpondeo, ꝙ fateor
27 maiorẽ, licet multũ ſit dubiũ, nec pono eam ꝓ cõſtanti. † ad mi-
norem dico, ꝙ lıtẽ eſſe inter aliquos alieno nomine põt dici duo
bus reſpectibus. vno modo, ideſt ad alienam vtilitatem, vt d. l. 1. §.
impropria, quãdo app. ſit, & ſic loquitur. l. quæſitum. & gl. in l. lis
nulla. Sed hic iſte conuenitur ex cauſa, per quam ad eum pertinet
cõmodũ, & incõmodũ. & ideo iſto caſu nõ dicitur defendere alie
no nomine. Alio mõ dř quantũ ad infamiã euitandã alieno noĩe,
ideſt ex facto qđ habuit initiũ in perſona alterius, vt l. furti. §. qui
alieno

Digitized by Google

aieno.ff.de inſa. & iſte non eſt caſus nr: nec. n. hic tractamus aliqd de infamia: nec obſt. qđ no. Spe. Primo, qa poſſum dicere: ipſe non dicit verū & ꝯ caſum. l. ſeruū quoq;. §. fi. cum iſte defendat ex neceſſitate, vt ſ. dixi. Itē caſus vt cōtra eū. ff. ſi ex nox. cā ag. l. l. cum vno. Sed ponamus, ꝙ dicat verū ſm cōem viam: dico ꝙ iſte cautiones emergunt ante litis cōteſtationē, & ſic antequā iſte defenſor efficiatur dñs litis, vel nomē ſuum alieno pacto vertatur in iudicio, merito ergo cauit. Sed iſtud beneficiū de quo loquuntur pt opponi poſt litis conteſtationē, & idē in aliis exceptionib. cohærētibus perſonæ vēditoris: nunc. n. ideſt poſt lit. conteſt. omnino dr lis eſſe ſuo noīe, vt dixi in pcedētibus. Ad nonū patet rñſio: qa immo ſm propriā ſignificationē dr eſſe lis inter eos. Ad decimū reſpondeo, ꝙ nō ſequitur iſta abſurditas: nam vt dixi iſtud bñficium non datur, niſi defenſori: ergo non erit in poteſtate alicuius, niſi eius, ad quē de iure ſpectat. Ad illud autē quod dixi, ꝙ ipſe emptor nō poſſit opponere ex perſona vēditoris: obſt. quinta ratio facta pro parte affirmatiua. Ad quod rñdeo, ꝙ pront illa ratio loquitur de exceptionibus in rem cohærētibus perſonæ, non obſtat: quia iſta eſt pſonalis ad pactū conuētum, quod loquitur de exceptione p-
28 ſonali. † Rñdeo, ꝙ pſonale pactū dr duobus modis. vno modo, ꝙ cōſeritat tātū pſonam eius, cui fit pactū. iſto modo non loquitur ille §. ſed loquitur. l. idem in duobus. ſ. eo. tit. Alio modo intelligitur pactum pſonale, quod licet ſit in rem, donec ipſe cui fit pactū viuit, tñ finitur morte ipſius, & iſto reſpectu ſumitur ibi, & videt tenere gl. in ſ. & ita tenet ibi Gui. vel dicas, illud eſſe validū in perſona ipſius ſi opponatur a vēditore ſuſcipiēte iudicium, ſm quod dixi in noſtra quæſtione. ſed prima melior, &c. Ad idem obſtāt que dicta ſunt in 9. rōne facta pro parte affirmatiua, ſed leges ibi allegatæ loquuntur de exceptionibus rei cohærentibus. Ad aliud quod dixi, voluntarius hoc non poſſet opponere: vr obſtare, quod dixi in 2. ratione facta pro parte affirmatiua. Sed rñdeo primo ad l. ſi hac lege. §. fin. quod ibi ſit ſpeciale in illo beneficio, in quo vertitur fauor patroni, & ſi impetretur talis venia, nil liberto nocet in ſua cauſa. & hoc eſt beneficium ꝙ poſſet abeſſe, & naturam cauſæ immutat. non ob. l. licet, §. fin. de obſeqn. a liber. præſtan. quia illud loquitur quando conuenit alieno nomine: tamē agitur vel excipitur de eorum proprio dolo: & ita intelligunt ibi Doc. cum ergo ibi ad eos de eorum proprio facto ſpectaret commodum vel incommodum, potius dicitur neceſſarius defenſor, quam voluntarius. & ita facit pro determinatione noſtra. Bar. de Saxoferr.

Diſputata fuit per me Bartolum de Saxoferrato minimum inter legum Doctores in regia, ac nobiliſſima ciuitate Piſarum, circa annum 1440 die 15. menſis Ianuarii.

QVAESTIO III.

1 *Pater an teneatur ſoluere condemnationem filij condemnati per contumaciam, ſtante ſtatuto, quod teneatur ſoluere condemnationem pro maleficio filij, & alio, quod contumax habeatur pro confeſſo, & nu. 13.*
2 *Sententia lata contra principalem mandatur executioni contra fideiuſſorē iudicatum ſolui, & eſt communis opi.*
Pater, qui tenetur ſoluere condemnationem pro filio, an dicatur fideiuſſor iudicatum ſolui, num. 14.
3 *Sententia lata contra eum, qui dolo deſiit poſſidere, mandatur executioni contra poſſidentem.*
4 *Contumacia quod ſit delictum ſiue maleficium.*
5 *Iuramentum eſt ficta ſolutio, & hēt vim ſolutionis, & porrigitur ad alios.*
6 *Confeſſio ficta quod operetur tantum, quantum vera.*
7 *Sententia lata contra vnum porrigit effectum ad eius autorem.*
8 *Sententia lata contra vnū, alijs non præiudicat rōne connexitatis, & quādo effectus vnius facti extenditur contra plures, niſi de nouo probatur.*
9 *Sententia lata contra autorem meū poſt ius mihi acquiſitum non præiudicat niſi de nouo probetur.*
10 *Confeſſio vera filij, pactum & iuramenti delatio non nocet patri, & quādo noceat, nu. 17.*
11 *Quando aliquis propter dolum, vel contumaciā aggrauatur, vt leuior probatio contra ipſum ſufficiat, talis probatio non egreditur ipſum.*
12 *Statuta intelligantur ſecundum propriam ſignificationem, & non ſecundum ſictum.*
15 *Sententia lata contra filium quando nocet patri.*
16 *Cautela, vt omni caſu pater teneatur ſoluere condemnationem pro filio, ut quando agitatur iudicium contra filium, citetur pater, ut compareat pro ſua intereſſe.*
18 *Sententia lata contra vnum præiudicat alteri, quando eſt lata contra præſentem: ſecus ſi contra abſentem.*
19 *Ficta ſolutio quod non ſufficiat ad dandum actionem contra principalem.*

1 Peruſinæ † Ciuitatis ſtatuto cauetur, ꝙ ſi filiusfa. cōmiſerit maleficiū, pater teneatur pro eo ſoluere condēnationē, aſſignando filio dimidiam eius, qđ habiturus eſſet ab inteſtato, ſi tunc pr decederet, &c. Alio ſtatuto cauetur, quod ſi quis pro maleficio paſſus fuerit ſe poni in banno, elapſo termino banni, habeatur pro confeſſo. Contigit, quod quidam filius fam. de maleficio accuſatus, paſſus eſt ſe poni in banno, & elapſo termino banni habebitur pro confeſſo condemnatus in certa quātitate pecuniæ, nec aliter de eius maleficio conſtat. Quæritur, an pr teneatur ad ſoluēdum cōdemnationē de eo factā, vel non, præſuppoſito ꝙ pceſſus, & ſnīa teneat, ſm formam ſtatuti ciuitatis p-
2 dictæ, & ꝙ pater teneatur, probatur pluribus rationibus. † Primo probatur ſic. certum eſt ſecundum cōmunē opi. ꝙ ſentētia lata ꝯ principalē mandatur executioni contra fideiuſſorē iudi. ſolui. vt ff. iud. ſolui. l. 1. de fideiuſ. l. Græce. §. & poſt litē. in fin. §. & not. in l. fi. C. de vſu. rei iudi. & ibi per glo. & doct. & no. extra. de iniur. & dam. da. c. 1. lib. 6. ſed hic pater æquiparatur fideiuſſori filii, vt de verb. obl. l. cū filius. & de fur. l. enim q. §. pr. & pt dici fideiuſſor de iudicato ſoluēdo, vt patet ex verbis ſtatuti, cū dicit: teneatur ſoluere codēnationē, &c. ergo ꝯ eū fiet executio, & tenebitur ad ſoluē-
3 dū condēnationē. † Secundo probatur ſic. fideiuſſor iudicatum ſolui tenetur, ſiue ſit res iudicata ꝯ præſentem, ſiue ꝯ abſentem re nō defēſa, vt ff. iudi. ſolui. l. iudicatū ſolui. l. cum quærebatur. & l. ſi ex duobus. cum ſimi. Sed hic pr æquiparatur fideiuſſori iudicatū ſolui: ergo tenetur ad ſoluendū cōdēnationē ēt ſnīa lata ꝯ contumacē, & hoc eſt quod dr in l. iudicatum ſolui. ff. iudi. ſolui. ſcilicet, ꝙ iudicatum ſolui ſtipulatio expeditā habet quantitatem, in tātū in quātū iudex pronūciauerit. Ex quibus cōcluditur, ꝙ pater teneatur ſoluere dictam condēnationem. Tertio pbat ſic. ſicut de iure cōi pater ex cōtractu filij obligatur de peculio, vt ff. de pecu. l. 1. §. fin. & l. 2. §. ſed filius. C. quod cū eo. l. 1. Ita hic ex forma ſtatuti ex delicto filij pr obligatur in portione prædicta: hoc præmiſſo ſic arguo. In danda actione iud. cati ꝯ patrem de peculio ſolum hoc inſpicitur, an ſit iudicatum, & filius condemnatus, vt ff. de pecu. l. 3. §. idem ſcribit, & de noxa. l. noxali. cum duobus ſeq. ſic ergo in propoſito, cū filius ſit condēnatus, pater de dicta portione tenetur ſoluere condēnationem. Quarto qa dolus rei conuēti iudicio pēdēte commiſſus, eſt tātæ potētiæ, ꝙ facit ſnīam latā mandari executioni ꝯ eū, ꝯ quē alias non mandaretur. ff. vt in poſſleg. l. ſi legato, §. fi. C. eo. l. certa forma. quæ ll. probant, ꝙ ſnīa lata ꝯ eum, q dolo deſiit poſſidere, mandatur executioni ꝯ poſſidētem, & hoc nu. p C. v. C. de alien. iud. mu. ca. fa. l. 1. in 7. q. ſed certum eſt, ꝙ ſi de maleficio filij cōſtaret legitime, pater teneretur ſm formā ſtatuti: ergo multo magis in caſu noſtro, vbi filius pendēte iudicio dolum, & contumaciam adhibuit. Quinto ſic præmitto, ꝙ filiusfa. in hac lite habet legitimā perſonā ēt in præiudiciū pris. nam ſicut de iure cōi ſnīa lata ꝯ procuratorē vel tutorē, qui ſunt legitimæ perſonæ, mādatur executioni ꝯ dñm & pupillū, vt ff. de proc. l. Plautius. de re iu. l. 4. in prin. ff. & §. 1. ita in caſu nrō ex forma ſtatuti ſnīa lata ꝯ filium mādatur executioni contra patrē. Nūc arguo. pœna. q rōne cōtumaciæ tutoris, vel procuratoris infert, nocet dño & pupillo, vt C. de procu. l. eū qui res. de digni. l. quoties. lib. 11. ergo hoc caſu pœna, quæ infertur huic filio rōne contumaciæ, nocebit patri, & ſic tenebitur ſoluere condēnationem. Sexto ſic, diſpoſitio cōditionalis adueniēte cōditione ſirmat effectum, vt l. cedere die. de verb. ſign. l. pecuniā, ſi cert. pet. de cōdi. & demō. l. cui heredes. cū ſi. & quaſi p totū tit. ſed ſtatutū hic diſponit cōdōnaliter, ꝙ pr teneatur ſoluere ꝯdemnationem, ſi filius cōmiſerit maleficiū: ſed iſta cōditio extitit, qa filius cōmiſit maleficium. ergo &c. hoc ſic probo. Aut dices huc filium cōmiſiſſe maleficiū, de quo accuſa-
4 tus eſt. & habeo propoſitū. † Aut dices nō cōmiſiſſe, ſed ratione contumaciæ eſſe condēnatum, & tūc idē, quia contumacia eſt delictū, vt ff. ſi quis ius di. non obtem. l. 1. de re iud. l. contumacia, ergo patet filiū cōmiſiſſe maleficium, & ſic pater tenetur ſoluere ꝯdemnationem.[1] Septimo ſic, qñ per eum, qui ex euentu conditionis læditur, fit quominus cōditio impleatur, hr conditio pro impleta, vt ff. de condi. ob. cau. l. 3. in fin. de reg. iur. l. iure ciuili. ext. de reg. iur. c. cum conſtat per eum. l. 6. & ibi per Dyn. ſed in qōne nrā per patrem, qui ex euētu læditur, ſtat quominus filius compareat, vt maleficium probetur, & pbatio quantum ad patrem habetur p impleta. qđ ſtet per eū, patet: quia habet eum in poteſtate, & ipſum iure patriæ poteſtatis vbiq; exiſtētē poteſt capere & præſentare, vt ff. de re iud. l. q cū vno. §. 1. ibi à patre poſtea exhibitus, &c. C. de pa. pote. l. 4. ſi ergo non exhibet, ergo ſtat per eum, & ſic ꝯditio habetur pro impleta, & tenetur ſoluere condemnationem. Octauo ſic, ſicut in qōne noſtra per ſtatutum inducitur ficta confeſſio, ita de iure cōi reducitur quædam filiatio per actū adoptionis, vt in toto tit. de adop. ff. & C. & inſtit. & no. ff. de adop. l. ſi pr. §. fi. in glo. quæ incipit, vtilius. ſed illa ficta filiatio per adoptionem inducta porrigitur ad oēs qui non venīūt per cōtumaciam etiam
5 contra patrem & ſic tenetur. † Nono ſicut iurm eſt quædā ficta ſolutio & vim ſolutionis habet, vt ff. de iureiur. l. eum qui iuraſſe. in fi. & l. qui duobus. §. 1. l. tutor. §. 1. ita hic poſt ſtatutum inducitur ficta confeſſio ex contumacia, ſed virtus illius fictæ ſolutionis, quæ venit ex iuramento porrigitur etiam ad alios: quia ſi iurat principalis prodeſt fideiuſſori, & conuerſo. l. duobus. §. 1. eod. titu. & l. fin. ita in propoſita q. virtus huius fictæ confeſſionis porrigitur ad
5 patrem, Et ſic pater tenet ſoluere condēnationē, ergo, &c. † Decimo ſic. tm̄ operatur ficta confeſſio quantum vera, vt ff. de his qui

ADDITIO.

[1] Alciat. c. nu. 363. in fi. conſ. 365. nu. 3. & 4. I. M.

Digitized by Google

qui no.inſa.l.qm.& C.de aſſe.l.ↄſiliarios.de hæt.auth. credentes.
Sed certum eſt,ꝙ ſi filius condẽnatus eſſe ex uera confeſſione, pa
ter teneretur ex forma ſtatuti ſoluere condemnationem, ergo &
nunc,qñ eſt ficta confeſſio. Vndecimo ſic,certum eſt,ꝙ ↄ̃ purum
debitorẽ condẽnati, alijs bonis ceſſantibus, fit executio, & ipſius
nomẽ in cauſam iudicati capitur, non inſpecto qualr̃ principalis
fuerit condẽnatus,vt C.ne fil.vel reſp.l.j.& per totum.ff. de re iud.
l.a diuo Pio.§.ſic quoq;. ſed in ꝓpoſito pr̃ in illa portione, de qua
fit mẽtio in ſtatuto, eſt debitor filij pure, quia lex omnem condi-
tionẽ & dilationẽ ſuſtulit, vt pꝫ ex verbis ſtatuti.& ꝓbat̃ in ſili. C.
de ↄd.ex lege.l.j.ꝑ quã illud indicat̃. ergo in patrem fier executio.

Quod Pr̃ nõ teneat̃ ſoluere ↄdẽnationẽ, probat. Primo, qa
ſi eſſet plene ꝓbatũ,filio ſe defendẽte ꝑ teſtes, ſnĩa ↄ̃
eũ lata pr̃i nõ p̃iudicat,niſi ↄ̃ eũ probaret̃. Scd̃o, qa poſito, ꝙ ſic p̃-
iudicaret̃, tñ ſnĩa diffinitiua lata ꝑ legitimas ꝓbones filio abſente
patri nõ p̃iudicaret. Tertio, qa vera cõfeſſio filij pr̃i non p̃iudica-
ret. Quarto, qa poſito ꝙ vera ↄfeſſio noceret, non tñ nocet iſta fi-
7 cta confeſſio. † Primo probo ſic. ſnĩa quantũcunq; legitimis pro-
bationibus ↄ̃ vnũ lata, ſuũ effectũ retro ad ipſius autorẽ non por-
rigit,vt ff.de re iud.l.ſi a re.§. fi.facit ff qđ quiſq; iuris. l.3.§.fi. & de
pac.l.fideiuſſor.ſed nõ põt negari,ꝙ in omni iure, quod filius hẽt
vel hr̃e ſperat in bonis pr̃is. pr̃ fuit & eſt autor, ergo ſnĩa lata ↄ̃ ip-
ſum filiũ ẽt legitimis ꝓbationib. aduerſus pr̃em non porrigit ſuũ
8 effectũ.†.Scd̃o probo ſic. qñ vnius facti effectus extẽdit ↄ̃ plres ra-
tione cõnexitatis,tũc ꝓbõ talis facti, & ſnĩa lata ↄ̃ vnũ, alij nõ p̃iu-
dicat, niſi ↄ̃ eũ de nouo ꝓbet̃, vt ff.de adult.l.denũciaſſe.§.fin.vbi
ſnĩa lata ↄ̃ adulterũ nõ nocet adulteræ, & cõ. & tñ vnũ non põt eẽ
verũ ſine altero.pro hoc, C.de fal.l.1.& qđ ibi not. vbi ſnĩa partus
ſuppoſiti ↄ̃ matrem,non nocet patruo.pro hoc.ff.de iureiur. l.3.§.
pen.facit C.qb.res iud.non no.l.1.& ꝙ ibi not.& C. res inter alios
acta.ꝑ to. Sic in propoſito maleficiũ filij extendit effectũ ſuũ, tã ↄ̃
filiũ,q̃ ↄ̃ patrẽ, & ſic probatio quantũcunq; veriſſima, & ſnĩa lata
ↄ̃ filium pr̃i nõ p̃iudicabit,niſi ↄ̃ eũ ꝓbetur. Tertio ſic.ſicut in qõ-
ne nr̃a ex forma ſtatuti filio cõdẽnato & nõ ſoluẽte puenit ad pa-
trẽ,ita de iure cõi aliquo cõdẽnato exiſtente non ſoluẽdo puenit
ad bonorũ poſſeſſores,vt C.de pig.auth.hoc ſi debitor.ſumpta ex
corpore.de fideiuſ.§.ſi neq;,& ff.de iur.fi.l.Moſchis,in princ. Hoc
9 præmiſſo,arguo ſic.† Snĩa lata ↄ̃ auctorẽ meũ quãtumcunq; veriſ-
ſimis probationib. poſt ius, & poſſeſſionẽ tranſlatã mihi non no-
cet, niſi ↄ̃ me de nouo ꝓbetur eo iudicio quo poſſet ↄ̃ me agere,
vt ff.de exce.rei iud.l.ſi mr̃.§.fi.l.iudi.§.fi.& de pig.l.ſi ſuperatus.in
prin.ergo in propoſito ſnĩa lata ↄ̃ filiũ non debet nocere patri, qa
añ dictã ſnĩam in bonis ſuis plenũ ius habebat, & hẽt. Nec ad eũ
põt peruenire,niſi de nouo ꝓbet̃. Quarto hoc probo per rł̃am ge-
neralẽ,q̃ eſt,ꝙ in vnoquoq; iudicio dẽat ſnĩari pr̃ſẽtibus, vel legiti-
me citatis his,quos cã tãgit,alias ſnĩa nocet inter pr̃ſẽtes,& non no-
cet abſentib.vt ff.de reg.iu.l.de vnoquoq;, de adopti. l.nam ita di-
uus.de nat.reſt.l.fi.de mino.l.in cauſæ.§. cauſã cognita.C.ſi ꝑ vim
vel alio modo.l.fi.ſed in hoc iudicio pr̃ non fuit citatus, monitus
nec requiſitus, ergo talis ſnĩa non ſibi dẽt nocere. Quinto probat il-
lud ſm̃ ꝙ dixi,qa poſito ꝙ ſnĩa lata ↄ̃ filium pr̃i p̃iudicaret, hoc eſt
verũ ſi lata filio pr̃ſẽte. Secus ſi contumace.ꝙ ſic probatur, per hãc
ſnĩam latam ↄ̃ filiũ tractat̃ de abſorbendo, & perimendo iure pa-
tris in bonis ſuis, ſed ſnĩa lata ↄ̃ vnũ per ius alterius confunditur,&
perimit̃,& ita demũ aduerſus alios ſuũ operat̃ effectũ, ſi eſt lata ↄ̃
pr̃ſẽtem,vt ff.de inoff.teſt.l. Papinianus.§.meminiſſe. & l.qui repu-
diantis.§.fi.e.tit.ergo in propoſito ſnĩa lata ↄ̃ filiũ abſentẽ patri non
præiudicat. Sexto probat ſic, Nos tractamus in qõne noſtra,ꝙ lata
ſnĩa ↄ̃ filiũ parat fiſco actionem ↄ̃ patrem. Hoc p̃miſſo ſic arguo,
qñ ex ſnĩa lata ↄ̃ vnũ parat̃ actio ↄ̃ aliũ,illud ita demum eſt verum,
ſi ſnĩa ferat̃ ↄ̃ illũ pr̃ſẽtem,ſecus ſi ↄ illum cõtumacem, vt ff.de eui.
l.ſi ideo. C.de peric.& cõmo.rei vend.l. 1. Sed hic eſt ſnĩa lata ↄ fi-
10 lium contumacẽ,ergo non dẽt fiſco ↄ̃ pr̃em actionẽ parare.† Se-
ptimo probat̃ illud tertiũ ꝙ dixi, ꝙ vera cõfeſſio filij pr̃i non præ-
iudicaret,ꝙ probatur.filiusf.confitendo, paciſcẽdo, iur̃m deferen
do, vel alio modo pr̃is conditionem deteriorem facere non põt,
vt ff.de ſolutio. l.filiusfa.de iureiuran.l.quanto magis.C.de pactis.
l.filius.& C. de iure iur.l. neque filius. Si ergo poneremus filium
vere confeſſum eſſe, talis cõfeſſio pr̃i nõ poſſet præiudicare, ergo
multo magis,non p̃iudicabit iſta ficta confeſſio. Octauo idem ꝓ-
batur ſic. Certum eſt,ꝙ maioris auctoritatis eſt dictũ, & cõfeſſio
alicuius deponentis, vt teſtis legitime recepti, quam ſit ſimplex
confeſſio. Nam dictum teſtis præiudicat ei ↄ̃ quem examinatur,
vt in ti.ff.de teſtib.& C.eo,ſed ſimplex confeſſio alicuius non præ
iudicat, niſi ſolum confitenti, vt ff. de interrog. act. l. ſi defenſor.
Sed de iure,teſtimonium filij contra patrem non valet,vt ff.de te
ſtib.l.idonei.& l.teſtis idoneus.C.eodem.l.paren. Si ergo teſtimo-
nium non valet, quod eſt maioris authoritatis, multo minus ad-
mittatur ↄ̃ patrem ſimplex confeſſio filij, ergo &c. ¡Nono probo
illud quartum quod dixi,quia poſito, quod ſufficeret illa vera cõ-
feſſio,non tñ ſufficit illa ficta,ꝙ ſic probo,Statutum,ꝙ habet con-
tumacem pro confeſſo,aggrauat contumacem in hoc, ꝙ ↄ eum
ſufficit leuior probatio. & ſic ſola contumacia habeatur pro con-
11 feſſione.hoc præmiſſo,arguo.† Quando aliquis ꝑꝑ ipſius dolum
vel contumaciam aggrauatur, vt ↄ̃ eum leuior probatio ſufficiat,
talis probatio ſolum ipſum contumacẽ aggrauat,& ſuas vires cõ
tra alios non extendit,vt patet in proba.quæ fit per iur̃m. inlitẽ, vt
ff.de in litem iur.l.1.quando ex facto tut.l.1. & de fideiuſſ.l.fin.Sic
in ꝓpoſito, iſta cõtumacia aggrauat filium, vt habeatur ꝓ cõfeſ-
ſo, & ſic iſta ficta cõfeſſio non extẽdit ſuas vires vltra perſonã ip-
ſius filij cõtumacis,& ſic patri nõ nocebit. Decimo ꝓbo ſic, ficta
confeſſio vnius non extẽditur ad perſonas alias, & ſi iure fiſci ha-
beantur loco eiuſdem perſonæ, vt ff.de iure fiſ.l.eius qui delatorẽ.
vbi ſi aliquis habeatur pro confeſſo eo quod delatorem corrupit,
talis ficta confeſſio non tranſit ad hæredes,vt eos aggrauet, quam
quam cenſeatur vna perſona cum defuncto, ergo in caſu noſtro,
12 talis ficta confeſſio filij non ſe extendit ad patrem, &c.† Vndeci-
mo probo ſic. verba ſtatuti debent intelligi ſecundum propriam
ſignificationem, non ſecundum fictam & impropriam, vt ff.de
exerc.l.1.§.ſi is qui nauem. de leg. 3. l. non aliter. cum ſi. & quod
illud, quod eſt ſecundum fictionem, non intelligatur in ſtatuto
niſi exprimatur, eſt text.& glo. ff.de neg.geſt.l.3.§. hæc verba.
Cum ergo ſtatutum dicat,quod filiusf.commiſerit maleficium,
intelligatur vere & non ficte. Sed hoc caſu eum vere commiſiſſe
non conſtat,ergo &c.

Solutio. Dñi noſtri Ieſu Chriſti nomine inuocato. Iſtã qõ
nẽ tangit Dy. ff.qñ ex fac.tut.l. 1. & ibi vr̃ tenere, ꝙ
talis ficta confeſſio nõ præiudicat patri, ſed ↄtrariũ vr̃ innuere ip-
ſe idem de verb.obl.l.cum filius.in prin. Ad pleniorem ergo intel
lectum noſtræ qõnis & ſolo.oĩum ↄ̃riorum,dico iudicem debere
verba ſtatuti diligentius intueri, An verba ſtatuti coarctẽt patrẽ
ad ſolonem ↄdemnationis ſimpr̃,an ſub conditione,ſi filius ↄmi
13 ſerit maleficiũ,vt in caſu noſtræ quæſtionis proponitur. † Primo
caſu,qñ verba ſtatuti coarctant patrem ſimpr̃,v.g.dicit ſtatutum,
ꝙ in cauſis maleficiorũ teneatur pater ſoluere cõdemnationem
pro filio vſque ad legitimam ipſius filij, vt vidi in multis ciuitati-
bus,& iſto caſu verba ſtatuti non requirunt, ꝙ filius commiſerit
maleficium, ſed ſufficit ſolum ipſum filium pro maleficio con-
demnatum,ſiue commiſerit,ſiue non, & tunc pater tenetur,ſiue
14 præſens, ſiue ex contumacia fuerit condẽnatus filius.† Et iſto ca-
ſu proprie æquiparatur fideiuſſori iudicatum ſolui, cuius ſtipula-
tio ex ipſa condemnatione cõmittit,ſiue pr̃ſ, ſiue contumax cõ-
demnetur,vt ff.iudicatum ſolui.l.1.& l.iudi.ſol.ſtipſo expeditam
l.cum quærebatur in prin.cõiuncta. l.cum filiusfamilias. in princ.
de verb. obl. & de furtis. l. eum qui. §.an pater.quæ ll. æquiparant
patrem fideiuſſori. Et iſto caſu procedũt duæ primæ rationes pro
parte affirmatiua. Secundo caſu, qñ verba ſtatuti coarctant patrẽ
conditionaliter, ſi filius commiſerit maleficium, vt in qõne pro-
poſita,tunc oportet,ꝙ de maleficio filij conſtet.& ideo eſt aduer-
15 tendum,† an ſnĩa lata ↄ filium faciat fidem ↄ̃ patrem. Ad ꝙ plene
inueſtigandum ſciendum eſt, ꝙ filium condemnari poteſt acci-
dere quatuor modis.Quandoque enim filius ſe præſentat, & ma-
leficium negat.& ↄ̃ eum probatur plene. Qñque filius comparet
& negat,& ↄ eũ non probat̃ plene, ſed ꝓbantur iudicia ſufficiẽtia
ꝑꝑ quæ ponitur ad torturã,& cõfitetur & cõdemnatur.Qñq; con
paret & confitetur ſponte, & cõdemnatur. Qñq; filius eſt contu-
max & eius contumacia habet̃ pro cõfeſſione ſm̃ formam ſtatu-
ti,& cõdemnatur,& hic eſt caſus noſter. de quolibet ergo videa-
mus, Circa primũ, qñ filius cõparet & negat & ↄ̃ eum probatur
& condemnatur, tunc omiſſis diſtinctionibus quas ponunt do-
ctores,& ſpecialiter ponit,& refert Cy. C. qbus res iud.nõ nocet.
l. 1.quãtum ad propoſitum dico, ꝙ qñque de vno maleficio plu-
res condemnantur, & pariter principalis. & iſto caſu probatio cõ-
tra vnum facta alijs non præiudicat,vt l.denunciaſſe. §.fin.de adul.
Qñq; ex vno maleficio vnus conuenitur principaliter, ad alium
vero peruenitur per quandam conſequentiam, & contumacia
ſeu condemnatio vnius, quæ eſt præambulum executionis faciẽ-
dæ in alium,ex quadam conſequentia,reſpicit principaliter com-
modum & vtilitatem priuatã, & tunc probationes factæ ↄ̃ vnum
& ſnĩa ↄ̃ vnum lata alij non nocet, vt C.de fal.l.1.& ꝙ ibi not. ſ.ꝙ
ſnĩa lata ↄ̃ matrem in accuſa.de partu ſuppoſito non præiudicat
filio in quæſtione bonorum. Si vero illud præiudicium,per ꝙ per-
uenitur ad alium ex quadam conſequentia, reſpicit vtilitatem
publicam, ſeu burſam publicam, tunc probationes, & acta facta
ↄ illum principalem faciunt fidem contra illum,ad quem perue-
nitur ex quadam conſequentia.caſus eſt C. vbi cau.fiſ.l.1.ibi ſen-
tentia lata ↄ homicidas habet effectum confiſcandorum bonorũ
contra hæredes, & ita intelligit glo.ff.ad Silla. l. cognitione, pro
hoc ſatis aperte facit C.ad l. Iul.maieſta.l.quiſquis. vbi ſentẽtia la-
ta contra patrem,habet effectum inferendæ pœnæ in perſonas fi-
liorum:nec dicet aliquis,quod noua probatio delicti requiratur ↄ̃
filios, ſed ſatis eſt de hoc patrem eſſe conuictum & condemna-
tum, vt ibi patet, dum dicit, paterno. n. debent perire ſupplicio
&c. Pro hoc facit, quod in quibuſdam criminibus ſententia la-
ta contra criminoſum habet effectum reuocandorum omnium
bonorum alienatorum a die commiſſi criminis,& ſic præiudicat
tertio, vt d.l.quiſquis, & l.fin.ad l.Iul.maieſta. ff.de accuſa.l.ex iu-
diciorũ, expreſſius extra de hær.c.cũ ſm̃ leges, in fi.lib.6. Et ſic in

quæſtione

Digitized by Google

qõne noſtra cũ ad prẽm puenitur, p quandam ꝯſitiam. & hoc
reſpiciat vtilitatẽ publicã, ſnĩa lata ꝯ filiũ, & probõnes factæ ꝯtra-
6 cũ prẽ præiudicabunt p dicta iura vltimo allegata. † Et licet hæc
ſint vera, puto iudicem cautius, & conſultius facere, ſi eo tpe quo
agitaẽ iudiciũ ꝯ filium, moneat patrẽ, vt interſit iudicio ſi ſnia inter
eſſe crediderit per l. ſi ſiuſpecta, in princ. ff. de inoffi. teſta. & C. de
litigioſis auth. nunc ſi hrs. nunc. n. ei ꝑiudicaret ſine dubio, vt l. ſæ-
pe. ff. de iud. vt no. in ſiñ per Cy. C. de aduo. diuer. iud. l. 1. circa fi-
17 nem. † Circa ſm, qñ filius comparet & negat: & ꝯ eũ ꝓbeñt iudi-
cia ſufficientia, per quæ ponitur ad tormenta, & confitetur, & con
demnatur, tunc idem puto ꝙ hoc ſufficiat ꝯ prẽm p dicta iura, q̃
ſ fir velle, ꝙ ſufficiat principalẽ eſſe conuictum: pro hoc ſpecialr
induco. l. cũ probario. ff. de probationib. vbi vř caſus. Circa tertiũ
qñ filius comparet, & ſpõte ꝯfitetur, & condẽnatur. Credo idem
multo magis, vt d. l. cũ probatio. & p alias leges allegatas. Nam ſi
ſtatur dicto cũ tormentis, multo magis ſine tormentis hoc caſu
cum filius interrogatur principaliter ꝯ ſeipſum, vt l. 1. §. diuus. &
quod ibi no, ff. de qõ. p hoc de ædil. edic. l. quæro. §. fi. pro hoc, qa
confeſſio filij, & ſerui præiudicat dño, qñ hĩt liberam adminiſtra-
tionem peculij, vt ff. de iniur. l. ſeruus quod detulit. cum duab. leg.
ſeq. hoc verum, niſi pater vellet probare ꝯtrium, ꝙ dic vt no. ff. ſi ex
noxa. cau. agatur. l. 2. §. 1. vbi eſt notabilis gl. ad illud. Circa quartũ,
qñ filius eſt contumax & ex forma ſtatutorum hr̃ pro confeſſo,
& condẽnatur in caſu propoſitæ qõnis. tũc dico, ꝙ talis ficta con-
feſſio, & ſnĩa ꝯ filiũ lata non ꝑiudicat: ſed eſt neceſſe, ꝙ ꝯ eũ ꝓbetẽ
maleficium, hoc probat. quia ficta confeſſio ẽt vbi de publica vti-
litate tractamus non egreditur perſonã eius, qui hĩ pro confeſſo
18 vt ff. de iure fiſ. l. eius qui delatorem. in prin. † Præterea illa eſt re-
gula, ꝙ quoties ſnĩa lata ꝯ vnum præiudicat alteri, illud intelligi-
tur eſſe verũ, ſi eſt lata ꝯ præſentem, ſecus ſi ꝯ contumacẽ, vt l. qui
repudiantis. in fi. l. Papinianus. §. meminiſſe, de inof. teſt. de cui. l. ſi
ideo in prin. C. de peri. & cõmo. rei vend. l. 1. in fin. pro hoc indu-
co glo. q̃ eſt. ff. de iurein. l. duob. §. 1. ſup ver. ſolonis. hoc mõ. ſicut
hic ex forma ſtatuti puenitur ad prẽm ſub ꝯdõne, ſi fili' ꝯmiſerit
maleficiũ: ita de iure cõi fideiuſſor agit ꝯ principalem ſi uolu it, vt
19 l. Lucius. ff. manda. † An ergo ſufficit ad dãdum actionem ꝯ prin
cipalem quædam ficta ſolutio. ſ. iuřm. certe non, vt ibi no, p hoc
facit optime gl. Inſti. de noxa. in fi. & per alias rões, ſ. pro hac par-
te allegatas. hoc tenent Cyn. in ſimili. C. vnde vi. l. ſi qñ nec curo
iſto caſu, vtrũ pater fuerit ſciens, necne, quia qñ ſnĩa fertur ꝯ con-
tumacem dicta diſtinctio ſcientiæ, & ignorantiæ non habet locũ.
C. de pig. l. præſes, & ibi no. Ad contraria ex prædictis de facili ap-
paret reſponſio. Bar. de Saxoferrato.

Diſputata fuit hæc quæſtio per nec Bartolum de Saxofe. mini-
mum legũ Doctorem, in felici ciuit. Peruſij. Anno dñi, 1344. 17.
menſis Ianuarij, me tunc ibi. ff. vetus ordinarie legente.

QVAESTIO IIII.

1 *Remiſſio mercedis, an fiat conductori ad 10. ann. in quibus nihil percẽpit, & quomodo, nu. 9*
2 *Venditor iuris non curatur quid ex illo iure percipitur.*
3 *Spe vendita, vel futuro euentu ſi nihil percipitur periculum eſt emptoris.*
4 *Actu percipiendi empto, dicitur emi ſpes.*
5 *Conducens ad decem annos dicitur habere dominium vtile.*
6 *Si locatur res pro pluribus annis vno pretio, & præſtatio ſit diuiſa per ſingulos annos, quod dicatur vna emptio.*
7 *Verbum, poteſt, denotat actum perfectum. Item verbum, poterit, intelligitur rebus ſic ſe habentibus.*
8 *Ratio, quare in locatione fiat remiſſio mercedis, & in emptione & venditione, re amiſſa emptor conſequitur pretium.*
10 *Venditio a locatione vectigalium quomodo cognoſcatur.*
11 *L. ſi vſusfructus. ff. de iure do. quomodo intelligatur. Itẽ l. arboribus. §. vſufru. ff. de uſuf. item cle. 1. de reb. eccle. non alie.*
12 *Contractus permutationis a contractu, do ut des, quomoda diſcernatur.*
13 *Emptori ſuperficiei fit remiſſio, ſi non poteſt uti ſuperficie.*
14 *Conductor pedagij conducens pro pluribus annis pro uno pretio ſoluendo uno tempore, tunc dicitur emere, & non fit remiſſio propter guerram, niſi guerra eſſet cum culpa uendentis uel locantis.*
Pedagium ut dicatur uenditum, tribus modis conſiderari poteſt.
15 *Fructus & uſufructus rei quando dicatur uenditus, uel locatus ad hoc, ut fieri debeat remiſſio pretij, propter guerram uel quid ſimile.*
16 *Emptori uſusfructus molendini non fit remiſſio pretij, & periculum ad emptorem ſpectat.*
Venditio uſusfructus molẽdini, ſi molendinum deſtruatur cura, & ſolicitudo refectionis ſpectat ad fructuum emptorem, & aget actione mãdati contra dominum proprietatis, ut det pecunias pro refectione, uel reſtituat expenſum in refectione.
17 *Si uendantur plures res unico pretio, & habitus ſit reſpectus ad pretia ſingularum rerum, dicuntur plures uenditiones.*
18 *Pretium aliquando pro mercede ponitur.*

• 1 **Publicanus** Quidam emit a † cõi Peruſij pedagium, &
oẽs fructus, & viusfructus, redditus, & pro
uentus, qui percipientur & percipi poterunt per ipſum publica-
num ex ipſo pedagio, ex prædijs & molendinis dicti communis
poſitis in curia caſtri foſſati, vſque ad x. ann. & non vltra p pretio
mille lib. ſoluẽdarũ quolibet anno, put capit p rata. Contingit, ꝙ
vno anno, pp guerrã, ex dicto pedagio nihil eſt pceptũ, & pp ſteri-
litatẽ ex dictis ꝑdijs nil pcepit, & pp inſolitam ſuperabundatiam
aquarũ dicta molendina, & ædificia ſunt deſtructa: nec pñt refici
ſine magna impenſa, vñ ex eis ſimiliter eſt nihil pceptũ, q̃rit an p
dicto anno debeat fieri remiſſio pretij, vel non. Et primo, ꝙ remiſ
ſio fieri non dẽat, probatur: nam nã ꝯctus emptionis, & venditio-
nis eſt vt ꝯtractu celebrato periculũ ptineat ad emptorem, vt ff. d
peri. & ꝯmo. rei ven. l. id qd, & l. neceſſario. in prin. & C. eo. l. 1. inſti.
de ꝯtrahẽ. empt. §. cũ aũt. per Cyn. cũ ſimi. ſed hic eſt huiuſmodi:
a ergo &c. † Secundo probatur ex nã rei emptæ, nam quãdo ius ali
quod emitur, ſufficit vẽditori præſtare qđ illud ius ſit, nec curatur
quid ex illo iure pcipiatur, vt patet in emptione nominis, vel hæ-
reditatis, vt patet. ff. de hære. uel actio. uendi. l. ſi nomen. & l. cum
hæreditatis. cum ſim. Sed hic empta ſunt iura. ſ. pedagij, ꝙ eſt ius
percipiendi tm̃ a tranſeuntibus, vt C. de vect. & com. l. vectigalia.
C. noua uecti. l. 1. in fi. Itẽ eſt uẽditus vſusfructus, q eſt ius, vt l. 1. de
viuſ. ergo non eſt curandũ, qd ex eo pcipiatur, ſed ſufficit hoc ius
3 conſtitutum eſſe. † Tertio probatur eodẽ modo ex natura rei em
ptæ, qñ emit ſpes, vel futurus euentus, ſi nil percipitur, periculũ eſt
emptorũ. ff. de hær. ven. l. ꝙ ſi uenditio. & l. ſeq. & l. noia. de ꝯhen.
empt. l. nec empt. de act. emp. l. ſi factum: ſed hic empta fuit ſpes
ſeu futurus euentus, qđ apparet ex eo qđ dictũ eſt in contractu. ſ.
q percipi poterunt. quæ uerba ſignificant ſpẽ, & futurũ euentũ, vt
ff. de inu. teſta. l. 1. & ibi no. Item apparet ex eo, quod dicit peda-
giũ, qđ põt ſignificare ipſum actũ percipiendi, vt l. cum in plures.
§. pen. & qđ ibi no. ff. loca. & ſ. de vecti. & com. l. ex præſtatione.
4 † Sed qñ ipſe actus percipiendi emitur, ſemper vř emi ſpes, vt d. l.
empt. de ꝯhẽda empt. & l. ſi factũ. de act. emp. ergo periculum eſt
5 emptoris. † Quarto probatur ex longanquitate tpis, quo non ſolũ
ille, qui emit, ſed ille qui conducit non ad modicum tps, puta in
10. ann. habet vtile dñium, vt ff. ſi ager vec. l. fi. de ſuperf. l. 1. §. quod
aũt ait. ſed ſi dñium emiſſet, non eſſet dubium, ꝙ eſſet periculum
6 emptoris, vt ſ. in primis alleg. ergo &c. † Quinto probatur ex vni-
one emptionis, conſtat. n. quod hic pro omnibus annis vna eſt em
ptio, pp vnum pretium conſtitutum ab initio: licet præſtatio ſit
diuiſa, & pp vnã annorum numerationem, vt l. cũ eiuſdẽ. de edi.
edi. de cõtrahẽ. emp. l. ſi duos. de in diem addic. l. ſi duo. de le. 1. l. ſi
ex toto. §. ſi ita. & l. Stichũ. §. ſtipulo. de verb. oblig. Sed ſi ponamus
eſſe vnam locationem vnius anni, & percipitur decima pars fru-
ctuum minus ſolito, certum eſt, ꝙ non fiet remiſſio mercedis in
aliquo, vt l. ſi uno. §. cum quædam. loc. ita, licet decima pars fru-
ctuum totius temporis ſit perẽpta, nulla fiet diminutio. ergo, &c.

ADDITIO.

• De iſta q. latiſſime tradit Rip. in tract. peſt. tit. de priuil. contract. num. 46. cum ſequen. I. M.

Contra, Quod debeat fieri remiſſio, ꝓbatur. Primo ex na-
tura ꝯtractus loca. & conductionis, quæ eſt, vt pp
ſterilitatẽ, & alios caſus ſimiles fiat remiſſio mercedis, vt l. ex cõ-
ducto. §. 1. l. merces. §. vis maior. locati. & C. eo. l. licet. & l. excepto.
cum ſimi; ſed iſte eſt cõtractus locationis, ergo, &c. Hoc ſic ꝓbatr.
qñ dñium ad emptorẽ nõ transfertur, nõ põt dici empt. & vend.
vt ff. de cõtrahẽ. empt. l. ꝯuenit. & l. cũ manu ſata. §. fin. ff. de contra
hen. empt. inſti. de loca. §. itẽ q̃ritur. ſed hæc eſt huiuſmodi. ergo, &c.
Præterea ad idem, qñ pretium ſoluitur annuatim non poteſt dici
emptio & venditio, vt no. C. de iure emp. l. 1. Et hæc eſt modus co-
gnoſcendi emptionem a locatione, vt ibi not. & ff. de ſuperfi. l. 1.
§. 1. in glo. ſuper verbo, agendo, ſic eſt locatio: ergo, &c. Secundo
ꝓbatr ex natura emptionis & venditionis. Nam poſito, ꝙ ſit em-
ptio, eius natura ſic eſt, ut ſi fructus uendantur, fructibus non na-
tis emptio non contrahatur, vt ff. de contrahen. emp. l. nec emptio.
de verb. obl. l. interdum. in princ. de condi. & demon. l. 1. in fin. ſed
hic fructus non ſunt nati. ergo eſt emptio. & ſic pretium non de-
betur pro illo anno. Tertio probatur eodem modo. ſ. ex natura
venditionis, quæ eſt, vt ſi ſub conditione fuerit celebrata, ad em-
ptorem non pertineat periculum conditione ceſſante, vt ff. de pe-
ric. & commo. rei vend. l. neceſſario. §. quod ſi pendẽte. de contra-
hen. empt. l. quod ſæpe. §. in his. ſed iſta venditio eſt contracta ſub
condi. quod patet ex illis uerbis, qui pcipi poterunt, quæ faciunt
conditionẽ, adeo ut eis non pceptis emptio non ſit facta, & præ-
tium non debeatur, ut l. ſi debitor. §. ueriſimile. de contrahẽ. emp.
de uino tri. & oleo leg. l. cum certũ. & quod uulgariter dicitur. re-
latiuum, quis, uel qui. iũctum uerbo futuri tpis facit conditionẽ l.
7 Stichũ q meus erit. de leg. 1. cum ſimi. † Quarto probatur ex ſigni
ficatione illius uerbi, poteſt, quod de ſui natura non ſignificat quã
dam poſſibilitatẽ, ſeu fortunam, ſed requirit actum perfectum. l.
ſtatuliberos. §. ſi quis ſic acceperit, de ſtatulib. facit de uerbo. ſigni.
l. inter illam. Et alibi uerbum, poterit, intelligitur rebus ſic ſe ha-
bentibus, & eodem ſtatu durante, ut l. quod Seruius. in fi. de cõdi.
ob cau. & ibi no. ſed hic eſt mutatus ſtatus: quia guerra, ſterilitas,
8 & deſtructio ædificiorum ſuperuenit: ergo, &c. † Quinto proba-
tur ex identitate rationis, nam quæ eſt ratio, quod in emptione,
& uenditione uenditor conſequitur pretium, etiam re amiſſa: ſed
in locatione & conductio. fit remiſſio mercedis: Glo. aſſignat
unam

Digitized by Google

vnam rõnẽ, venditor certat de dãno. nã ſi non hr̃et pretium, dam-
num ſuæ rei pateretur. Sed locator certat de lucro, cũ nihil de ſuo
amiſerit. ita no. ff. loc. l. quæro. §. item cũ quidam, poſt mediũ glo.
magnæ. Et idem no. Roffr. in tit. de act. ex loc. circa finem. certe in
iſto venditore eſt illa eadem ratio, ergo &c. Aliam rationem aſſi-
gnãt doct. ſcilicet, quia de natura emptionis eſt, vt ꝯctu celebrato,
res perpetuo ſit penes emptorem, & eius ſit emolumentum: non
eſt igit̃ mirũ ſi eius eſt periculũ, ſed de nã ꝯductionis eſt, vt emo-
lumentum ſit conductoris ad tp̃s. & ideo non dẽt inconueniens
reputari ſi damnum ſterilitatis, vel ſiſe cõicat cum locatore, ad
quem res locata debet peruenire, vt perpetuo ſit penes eum, &
ita no. per Cyn. C. loc. l. legem. ſed in hoc emptore eſt eadem rõ,
quæ in conductore, ergo &c. Aliam rationem ponit Iac. But. qa
res vendita debet̃ ſicut ſpẽs, iõ eius interitu debitor liberatur, vt l.
ſi ex legati cauſa, de ver. obl. Sed in locatione debet̃ patiẽtia, quæ
eſt de futuro, ideoq; nec perire poteſt, qđ non eſt: ſed quia p eum
factum non eſt, tenetur ad intereſſe ſm mercedis reſtitutionem,
vt ipſe no. in d. l. itẽ cum quidã. ſed in hac emptione eſt eadem ra-
tio quæ in cõductione & locatione, ergo &c. Et ħ̃ ꝑ ꝑ omnimo-
dam ſimilitudinẽ concluditur, ꝙ illo anno dẽt fieri remiſſio ꝑtij.

Solutio. Dñi noſtri Ieſu Chriſti nomine inuocato, ſaluo
ſp iudicio cuiuſlibet melioribus rationibus moti.
9 † Vĩ ꝙ dictus ꝯctus locationis fuerit, & ſic debeat fieri remiſſio
pretij pro illo anno, ſicut in locatione ſit remiſſio mercedis, vt di-
10 ctum eſt ſup. in prima ratione facta pro illa parte. † Et quia dico
hunc eſſe ꝯctum locationis. Ad hoc oſtendendum ꝑmitto, ꝙ ſi ñ
agitur, vt in alium transferat̃ dñium rei, vel vſucapiendi cõdictio
pro certo pretio, & tunc conſtat, ꝙ eſt emptio, vt l. conuenit. & l.
cum manu ſata. in fi. de ꝯhen. empt. Et ſic loquitur totus tit. ff. de
contrahend. empt. C. & Inſtit. idem ſi agitur, vt transferatur aliud
ius, vt ſeruitus vſusfructus, vt d. l. cum manu ſata. § 1. de pericu. &
commo. rei vendi. l. neceſſario. §. 1. inf. de vſufr. l. 3. Aliquando agi-
tur, vt ille qui pecuniam recepit, nullum ius in alium transferat,
ſed tñ ꝙ aliquid faciat vel operetur, & iſto caſu non põt eſſe em-
ptio, ſed locatio & conductio, vt l. item ſi pretio. §. 1. ff. locat. & de
contrahen. empt. l. cõuenit. & d. l. cum manu ſata. in fi. & iſto caſu
non refert annuum pretium, ſeu annua penſio conſtituatur toto
tpe, an annuatim, vel ſingulis menſibus, vt l. qui operas, & l. ea le-
ge. §. locari. aliqñ cõuenit, ꝙ ille, qui pecuniam percipit, aliquid fa
ciat, & ꝙ aliquid det, & ſic vtrunque, & tunc aut dare, ſeu rẽ tranſ-
ferre venit principaliter, aut fieri per conſequentiam, & erit em-
ptio, vt ff. loca. l. 2. §. 1. inſtit. eo. §. item quæritur. Nam ibi hoc prin
cipaliter agitur, vt artifex det mihi annulos certę formę. quod au
tem ipſe faciat hoc venit ex quadam conſequentia, quia ipſe alias
dare nõ põt. Aut fieri, venit principaliter: rem tradi, venit ꝑ conſe-
quentiam, & erit locatio & conductio, vt ff. loca. l. item ſi pretio.
§. inſulam. nam ibi opera principaliter locatur. dare autem, venit
ex quadam ꝯñtia, ſ. quia ædificat in alieno. Aliquando dubitatur,
quod iſtorum veniat principaliter, vt in caſu propoſito. Nam hic
eſt dubium, vtrum principaliter veniat datio, ſiue trãſlatio domi-
nij fructuum percipiendorum, vel iure vſusfructus, patientia au-
tem, ſ. ꝙ patiatur iſtum emptorem vti frui, veniat ex quadam con
ſequentia, ſicut in quolibet alio colono, qui cõduxit fundũ & dñs
principalis tenetur ad patientiã, vt l. qui merces. §. qui fundum, &
l. ſi in lege. §. colonus cum. ff. eo. tit. & ſic põt eſſe dubiũ, an ſit em
ptio, vel locatio, & iſto caſu glo. ſingularis dat doctrinam, ſ. ꝙ pre-
tium, & mercedis quantitas faciat diſcerni emptorem a condu-
ctore. ita no. ff. de ſuperfi. l. 1. §. 1. in gloſ. ſuper verbo agendo. Quid
vult dicere? certe non curat de nomine. ſ. an fuerint ꝯhẽtes vſi no-
mine pretij, vel mercedis, qa in hoc non eſt vis, vt in d. gl. ſed hoc
alia gl. declarat, ſ. ꝙ pretium eſt vnum & certũ, merces vero per
ſingulos annos ſoluit. ita no. C. de iure emp. l. 2. & quod ibi tenent
doct. ſi ergo pretium vnũ eſſet cõſtitutũ, quod non ſolueretur an-
nuatim, eſſet emptio & venditio, & quid ſi eſſet emptio, dicã inf.
ſed quando pretiũ dẽt annuatim ſolui, apparet ꝙ eſt mercedis cõ
ſtitutio, quæ fit pro patiẽtia, quæ ſingulis annis præſtatur. & ſic erit
locatio & conductio, & ſic dẽt fieri remiſſio, ſicut in locatione, &
hoc probat per dictas gl. hoc ſuadet ẽt ratio, qñ pretiũ ſeu merces
ſoluit ſingulis annis, nõ vr̃ dñs velle transferre aliquod ius, ad hoc
vt ſi ille ceſſet in ſolutione, poſſit eum de prædio expellere, vt l. q̃-
ro. §. inter locatorem. ff. loc. de pub. l. vectigalia. §. fi. ſecus quando
pretium ſimul ſoluitur. & hoc ẽt probatur in l. item quæritur. §.
qui impleto. ff. loca. vbi de locatione fundorum ſemper hr̃ reſpe-
11 ctus ad annuam præſtationem. † Et hoc mõ dẽt intelligi. ff. de iu-
re dot. l. ſi vſusfructus. vbi dicit tex. vel locet, vel vendat, intelligen
dũ eſt, locet, ſ. certa mercede conſtituta ſingulis annis, vel vendat
emptione cõſtituta ꝑ toto tpe. & ita reperi apoſtillatum ꝑ quoſ-
dam doct. antiquos. ſic intelligi debet de vſufru. l. arboribus. §. vſus
fruct. ibi, locare, vel vẽdere. de bon. autor. iudic. poſſi. l. ſi venditus.
§. 1. & l. ait prætor in cauſa. ẽt ſic dẽt intelligi in cle. de reb. eccl. nõ
alie. c. 1. in fi. dum ponit de locatione & conductione fructuum.
hoc ẽt patet ex eo, ꝙ oẽs leges loquẽtes de loca. fundi, nr̃ loquun
tur cũ merces annua, vel mẽſtrua cõſtituitur, vt C. loca. l. licet. ff.
eo. l. item quærit. §. qui impleto. & l. ſi in l. §. ſi domus. & §. ſi. de
pub. l. vectigalia. §. de fidei. l. ſi a colono. & l. fideiuſſ. §. pro Aurelio.
cum infinitus arg. ſi. ſiſs arguendi modus ad ꝯctus cognoſcendos
12 ſit per glo. & Cyn. C. de re. permu. l. 1. in vlt. glo. † Cum dubitatur
qualiter cognoſcitur ꝯctus permutationis a ꝯctu, do vt des, inſpi-
ce qualiter loquuntur leges de hoc tractantes. Idem habemus in
cognoſcendo vectigal a tributo, inſpicimus, quõ loquuntur leges
de hoc tractantes, vt l. 2. §. 1. de publ. ita hic ex modo ꝯhendi, inſpi-
cimus quis ꝯctus ſit. Nam ſi ſolũ inſpiceres verba, vendo, vel lo-
co, eſſet imponere legem verbis, & ꝙ iſta verba non ſunt curan-
da, quia ſi dicatur, do ad affictũ, licet non vtatur verbo locationis,
tñ erit locatio, non venditio, vt extra, de loca. c. 2. ſic, & Spec. cum
tractat de locat. ponendo formas ꝯctus, ſemper ponit de annua ꝑ-
ſtat. in ti. de loc. Sed cum ponit de venditione fructuum, ponit de
vno pretio qđ ab initio ſoluitur in ti. de empt. & vendit. § 1. Et ſic
apparet, ꝙ eſt locatio & cõductio, & ſic debet fieri remiſſio pretij
pro illo anno. Non ob. ꝙ pretiũ vnũ fuit conſtitutũ ab initio, quia
ſi ſolutio diuiſa per annos ſoluatur, non curatur de modo conſti-
tuẽdi. ex hoc. n. apparet illud vnum pretiũ cõſtitutũ eſſe ex pretio
ſingulorũ annorum, & ſic perinde eſt, ac ſi pretium eſſet conſtitu
tũ ſingulis annis, vt l. ædiles aiunt. §. fi. in glo. quę incipit. ſ. vnico, de
ædil. edi. Nõ ob. l. qđ dr̃ i ꝯctu emp. t. & c. qa accipitur. l. cõduxit, vt
C. loc. l. hi qui. & ff. e. l. ea lege. §. locaui, de pub. l. quoties. §. fi. facit
de act. emp. l. veteres, & l. ſeq. Nec obſt. quod vſi ſunt verbo, pre-
tio, &c. quia pretiũ ponitur pro mercede, vt ff. loc. l. ea lege. §. loca
ui, & l. inſulã. §. qui ædem. Sciendũ tñ eſt, ꝙ eſt quædam gl. quę vr̃
aduerſari prædictis. ff. qui mod. vſusf. amit. l. Pompo. quæ tit. §. 1. in
gl. incipit, ſed qđ nocet. quæ vr̃ velle, ꝙ pretium cõſtituitur ſingu-
lis annis, & tũc fit emptio, tamẽ illam nõ puto bñ dicere, vt ex ꝑdi
ctis patet: eſt quædã alia. ff. de ꝯh. empt. l. fundi partem. ſm vnam
lect. quæ vr̃ ſentire ꝯ, tñ illa lect. nõ placet. poſito tamẽ, ꝙ tãquam
Iudæus nolles a verbis recedere, ſed velles dicere hũc eſſe ꝯtractũ
emptionis, tñ adhuc dico idẽ iuris eſſe quod ſup. dixi, quia iudica-
bitur ſicut locatio, ꝑꝑ ſolutionem quæ annuatim fit. quod ſic ꝓbo.
13 † Certum eſt, ꝙ ſuperficies trãſfertur ĩ alium, vel per loca. vel per
vẽditionem. l. 1. §. 1. de ſuperfi. Sed conſtat, quod ſi ſuperficiarius
ſuꝑficie nõ põt vti. fit ei remiſſio eius quod annuatim eſt ſoluen-
dum. l. inter quos. §. damni. & ibi no. de dam. infe. ergo apparet ꝙ
nõ eſt hoc præcipuum in locat. ſed idẽm in emptione, quæ habet
ſimilitudinem cũ ea. Pręterea emptio & vẽditio, locatio & cõdu
ctio eiuſdem iuris regulis cõſiſtũt, vt ff. lo. l. 2. in prin. maxime vbi
eſt eadem ratio: ſed ĩ empt. eſt per oĩa eadem ratio quæ in condu-
ctione, vt probatum eſt ſ. in vltima ratione facta pro iſta parte, er-
go, &c. Pro hoc faciunt leges ſ. allegatæ, quæ hoc vñr ponere pro
eodem, ſ. locare, vel fructus vẽdere, vt d. l. in venditio. §. 1. & l. præ-
tor, §. in eum, & de bon. aut. iud. poſſ. & in c. 1. in fi. de reb. eccl. non
alien. in clem. & de vſufr. l. arboribus. cum ſimi. Præterea ẽt ſi po-
neremus hũc nõ eſſe cõtractũ locationis, conductionis, nec em-
ptionis & vẽditionis, ſed innominatũ, in quo aliquid annuũ præ-
ſtatur: tñ ꝑ illo debet fieri remiſſio, vt C. loca. l. licet. & eſt caſus, &
glo. expreſſa. C. eo. tit. l. excepto. & ſic apparet, ꝙ hoc non eſt præ-
cipuũ ĩ ꝯctu locationis & cõductionis. ſed idem ĩ alijs ꝯctibus ha-
bẽtibus eãdem rationem. Præterea hoc video in tributis, quæ an-
nuatim ſoluũtur, vt ſi fructus percipi nõ poſſũt, nõ debeãtur, vt
ff. de cenſibus. l. forma. §. illam, & tamẽ cõſtat, ꝙ tributum nõ de-
betur ex ꝯctu emptionis, ſed ex lege. Et prędicta vera, qñ pretium
annuatim ſoluitur, ſed ſi ponam totum pretiũ vno tpe, vt in prin.
eſſe ſolutũ, tunc diceretur eſſe emptionem & vẽditionem per gl.
14 & ll. ſ. allegatas. † An aũt tunc debeat fieri remiſſio, & quid iuris,
tũc eſt aduertẽdum, quid ſit illud quod emptum eſt. Et primo vi-
deamus de pedagio. & certe pedagiũ põt accipi pro eo, qđ ex pe-
dagio ꝑcipitur, ſicut dr̃ de uectigali. vt ff. de pub. l. 1. §. 1. in gl. ibi, ve
ctigal eſt quod ꝑſtatur, &c. Item no. C. de uectig. & cõ. in rubr. &
ſi hoc modo accipitur, venderetur ipſum corpus nummorũ qđ
perciperetur ex vectigali, ſed iſtud verũ eſſet cũ pedagiũ, ſeu vecti
gal perciperetur a ciuitate, & ita daretur ipſi emptori. & ſic id qđ
percipitur non videt̃ emptum, cum nũquã fuerit ciuitatis, vt ſta-
tim dicã in fructibus. Secũdo modo poteſt accipi pedagiũ, vt di-
catur emiſſe ipſum ius accipiẽdi pedagiũ, qđ ipſi ciuitati cõpetit.
Tertio modo debet intelligi, vt dicatur emiſſe ipſam ꝑceptionẽ
pedagij, & cõmoditatem ꝑcipiendi, ſicut videmus in vſufr. aliud
enim eſt emere ius vſusfructus, aliud ꝑceptionẽ fructuũ, ſeu ꝯmo
ditatẽ vtẽdi. iſtud. n. factũ eſt, vt ff. de iure do. l. ſi vſusfructus. de pe.
& com. rei vendi. l. neceſſario. §. fi. & ibi no. de vſufr. l. arboribus. §.
vſufr. Quod iſtorũ ſit emptũ, poſſet dubitari. Dico, ꝙ licet qñ pręce-
dit ꝯctus habilis, & traditio, vt res tradita perpetuo ſit penes re-
cipientẽ, in dubio videatur transferri plenũ ius. ff. de iure do. l. fru-
ctus. §. ſi. cum l. ſeq. & pro dote. l. 1. tñ in caſu propoſito, cum iſta
iura non poſſunt trãſferri, niſi ad tẽpus. ff. de ſeru. l. 3. intelligã uen-
ditã eſſe ipſã ꝑceptionẽ fructuum, ſeu percipiẽdi commoditatẽ,
vt d. l. neceſſario, in fi. cum gl. de peric. & com. rei vend. & l. an vſuſ-
fruct. ff. de iure do. Ad hoc induco. ff. de do. præleg. l. pen. & qđ ibi
no. in vlt. gl. ſic debet intelligi l. cum plures. §. pen. ff. locat. Item ſi
diceremus vẽditum ius, ꝑ id quod allegatum eſt ſup. Cum aũt ipſa
perceptio ſeu commoditas vẽdatur, ſpes, ſeu alea videtur empta,
vt-

vt l.nec emptio.de cõtrah.empt.de ac.emp.l.ſi iactũ. Aliud eſt.n.
emere ipſam perceptionem, aliud eſt emere illud ꝙ percipitur, vt
ex dictis legibus colligit. Et ſic apparet. ꝙ periculũ eſt emptorũ,
nec debet fieri remiſſio ꝑtij ꝑp guerram. vt dictis legib hoc autẽ
verũ intelligo, ſi guerra eſt ſine culpa ciuitatis vendentis, vt puta
ꝑp guerrã, quæ eſt in Marchia ex pedagio nihil percipitur. Sed ſi
ciuitas ipſa inferret guerrã alteri, vel alia ciuitas ſibi ſiue iuſte, ſiue
iniuſte, vr̃ ꝑdi pedagiũ culpa ciuitatis, & ſic deberet fieri remiſſio
pretij, vt ff.loc.l.ſi merces.§.culpę.& ꝙ no.ſol.mat.l.pen. in princ.
de illis autẽ verbis quę conſueuerunt aduci.ſ.vendo pedagium,&
fructus q ꝑcipiunt̃ ex eo, non curo, qa vr̃ adiecta cã tollendæ du-
bitationis. & idẽ important ꝙ ipſum pedagiũ.argu.eorũ, q̃ ſtatim
dicent̃,&c.Scđo videndũ eſt de eo, ꝙ dr̃ fructus, redditus, & ꝑuẽ-
15 tus, q ꝑcipient̃ ex ꝑdijs.& hic aduertendũ eſt. † Aut.n.venduntur
fructus ꝑcipiendi ab ipſo vẽditore, & tradunt̃ emptori, tũc ipſum
corpus fructuũ vr̃ deductũ, quibus non ꝑceptis dẽt fieri remiſſio
ꝑtij pro rata, quaſi venditio pro illo anno non ſit ꝯcta, vt d.l.nec
emptio.de ꝯhen.emptio. & l.debitor.§.veriſimile. cũ ſi.allegatis.
§.in ſcđa rõne ꝑ parte affirmatiua. Aut vendunt̃ fructus ꝑcipien-
di ab ipſo emptore.& ſic ad ipſum ꝑtinet cultura & cura,& tunc
ipſum ius vſusfructus vr̃ vẽditũ, ſiue apponant̃ dicta nomina, ſiue
alterũ tm̃, nõ curo q̃tũ ad propoſitũ, vt ff.de vſuf.leg.l.cũ ita. & de
vſuf.l.ſi qs ita.& ibi gl.facit ad iſtã diſtinctionẽ ff.de vſufr.quemad.
caue.l.idẽ eſt.& ibi no. Et iſto caſu periculum eſt emptoris, ſicut
in eo, q emit proprietatẽ, vt l.neceſſario.§.fi.de peri. & cõ.rei ven.
ꝑdicta vera, q̃ñ ciuitas vẽdẽ. erat dña illorũ ꝑdiorum. Sed ſi hẽret
vſumf.tm̃, tunc vr̃ vẽdidiſſe ſolã ꝑceptionẽ fructuum tm̃, idem
16 vr̃ ẽi in d.l.neceſſario.§.fi.& qđ ibi no. † Super tertio, q̃ñ vendun
tur fructus percipiendi ex ædificijs, & molẽdinis, ſm̃ verba ſupra
ſcripta, dico vſumfructum vẽditũ eſſe, ꝑ ea. iura. q̃ ſ.dicta ſunt in
prædijs, tñ in effectu iuris eſt diuerſitas.nam ſi quędam ędificia,&
molendina ſunt ita deſtructa, ꝙ deſierint totaliter eſſe, tunc vſuſ-
fructus eſt extinctus, vt l.repeti.§.rei mutatione.ff.q.mo.vſusfruc.
amit.de vſuf.legat.l.ſi cui inſulæ, in ſi.eo.§.pen. & ſi reædificarent̃,
nõ deberet̃ vſuf.vt ff.de verb.obl.l.inter ſtipulãtẽ.§.ſacram. in fi.§.
& iõ hic non eſt tractandũ de refectione. Dico ergo, ꝙ periculũ
eſt emptoris ſicut ſi emeret ꝑprietatẽ. vt l.neceſſario.§.fi.de peri.
& cõ.rei vendi.& de vſuf.leg.l.cũ vſuſ.§.ſi. Si vero aliqua pars re-
manet, tunc vſusfructus integre remaneret, vt d.l.ſi cui inſulæ. de
vſuſ.& ideo eſt videndum ad quem pertineat refectio, cum requi
rat magnam impenſam.& vr̃ ꝙ dñs ꝑprietatis nõ cogat̃ refice-
re, vt l.hactenus.de vſufr.& l.ſi cum vſufructuarius in fi. Primo vr̃
ꝙ ad ipſum vſufructuarium talis impenſa pertineat, licet impen-
ſam a dño repetat, vt no. dicit gl.de dam infec.l.damni.§. ei cui.
Et ꝯ vr̃, ꝙ dñs teneat̃ reficere, alias tenet̃ ad intereſſe, vt l.ex con-
ducto.in prin.eo.ti. Sol.dico, ꝙ cum iſte ſit fructuarius, omnẽ cu-
ram recepiſſe vr̃, vt in l.1.in fi.& l.ſeq.ff.vſufr.quemad.c.& in hoc
vr̃ a dño proprietatis procurator conſtitutus in rebus ſuam, vt l.1.I
fi.& l.ſeq.ff.de ope.no.nunc. Et ex hoc concludo, ꝙ ipſa cura, &
ſolicitudo refectionis indiſtincte pertineat ad vſufructuarium, vt
in l.inter fructuariũ. de dam.inf. vbi caſus. vnde ſi vſufructuarius
vult agere ꝯ dominum proprietatis pro pecunia refectionis, ne
forte ipſe pro illa pecunia habenda cogatur vendere res ſuas, põt,
vt ff.man.l.ſi vero non remun.§.fi.& l.mandato meo, in prin.cũ
habeat ad hoc mandatũ, vt ſup.probatum eſt, non.n.eſt facile ſol-
uere,& poſtea repetere, vt l.ſi dubitetur, in prin.de fideiuſ.l.ſtipula
tus.in prin.eo.tit.de compen.l.1.& 2. Si vero ipſe fructuarius vel-
let reficere ſua pecunia, poſſet, nec poſſet a domino prohiberi, vt
l.hactenus.§.Neratius.de vſufru. Et illam pecuniam, quam expẽ
dit, poſſet repetere, vt l.omnium. de vſufr. & ꝙ no. in l.ſi cuius.§.
inde quæſitum.de vſufruct.ſed qua actione? glo.dicit negoc.geſt.
vt in d.l.omnium.& d.l.damni.§.ſi cuius.de dam.inſ. Vlterius pu
to, ꝙ repetat actione mandati, cum videatur conſtitutus procu-
rator, vt dictum eſt.non enim poteſt agi neg.geſt.cum hoc faciat
ex neceſſitate.vt ff.fam.ercif.l.hæredem.§.ſi vnus. cõe.n.negociũ
magis quam alterius geſſit.probatur expreſſius, de bon.auth.iud.
poſſ.l.prætor.§.generaliter. Non ob.qđ dr̃, fructuarium non poſſe
cogi reficere, vt l.hacterius. quia verum eſt ſi vult carere vſufru-
ctu, vt d.c.cum vſufructuarium.de dam.infec. Nec ob. quod not.
in d l.damni.§. Titius, quia verum eſt, ꝙ talis expenſa ad eum per-
tineat, ita quòd ſi poſſit alia actione, & alio modo ſibi conſulere,
ceſſat cautio damni infecti, quæ eſt ſubſidiaria. Nec ob. quod di-
citur dominum non teneri, quia verum eſt ſi vult carere iure do-
minij, nam ipſo non reficiente expenſas, iure dominij priuatur, vt
ff.de dam.infe.l.quamuis.in fi.& l.ſi proprietarius. Hoc præmiſſo,
in quæſtione propoſita an debeat fieri remiſſio, dico quòd non,
quia caſus fortuitus non poteſt imputari domino, vt ſup.probatũ
eſt. Nec etiam culpa refectionis non factæ pertinet ad fructuariũ,
vt dixi, ſed poſſet fructuarius petere intereſſe ratione quantitatis
ſibi non ſolutæ, ſimile in emphyteuta, vt no.per Cyn.C.de iure em
phyt.l.1 in fi.ex his apparet reſponſio ad omnia ꝯria ſup.in allega-
tionibus facta. Reſtat, vt reſpondeamus ad quædam, quæ poſſunt
allegari contra id, quod propter annuam præſtationem eſt loca-
tio. Et primo non obſtat, ꝙ fuit vnum pretium conſtitutum, licet
ſolutio diuiſa per tempora, quia illa inſpectio primæ locationis
habetur in legatis,& alijs ſimplicibus obligationibus. Sed in obli-
gationibus reſpectiuis vnitas pretij non inſpicitur, ſi fuit habitus
reſpectus ad ſingula. vt ecce ſi plures res emuntur vno pretio, di-
citur vna emptio, vt probatur ſupra in quinta ratione primæ par-
17 tis. † Sed pone, emi plures res pro pretio centum, ſ.10.pro tali, &
10.pro tali,&c. ita quod licet ſit vnum pretium, tamen eſt habi-
tus certus reſpectus ad pretia ſingularum rerũ. certe plures dicũ-
tur venditiones, vt ff.de ædil.edi.l.ædiles aiunt.in fi.& in gloſ. quæ
incipit, vnico, quam no. Ita in propoſito.licet ab initio fuerit vnũ
pretium, tamen hoc fuit reſpectu cuiuſlibet anni ratæ, vt patet ex
themate: ideo perinde eſt, ac ſi ſingulariter pro quolibet anno eſ-
ſet conſtitutum pretium, erit merces. non obſtat ꝙ vſi ſunt ver-
bo, emit, & uendidit. ut dixi. Nam uerbum, emere, ponitur pro
conducere, ut C.loc.l.ei qui inſulam.§.qui ædem, de publ.l.Cæ-
ſar.& hoc ponit Goffr.de iura.cal.in ſumma.de loca.argu. l.ucte-
18 res.de act.emp. † Non obſtat, ꝙ uſi ſunt hoc uocabulo, pretio: nã
licet quædam gloſſa ſingularis uelit dicere. ꝙ hoc nomen ſolum
modo contractui emptionis,& uenditionis congruat, ut C. de ꝑ-
dijs decu.l.fi.& ibi no.lib.10. tamen hoc uerbum, pretium, inter-
dum ponitur pro mercede, ut no.per Azo.in ſumma. C.loca.§.1.
& probatur. ff.loc.l.qui inſulam.§.qui ædem. & l.ea l.§.locaui. &
ff.de acq.poſſ.l.ſi quis ante.circa fi.

Diſputata fuit hæc quæſtio per me Bartolum de Saxoferrato minimum legum Doctorem.

QVAESTIO V.

1 *Si eſt data poteſtas prioribus a communi ſuper abundantia frumenti, quã non habebant, et conuentum ſit certa mercede per eos tanquam priores, an commune teneatur ad illam ſoluendam, & nu. 8.*

2 *Quod geri poteſt duplici iure, videtur geri eo iure, quo res melius valet et gerenti licet.*

3 *Habens officium, ſi gerit aliquid ſuper re ad officium ſpectante, videtur illud contemplatione officij gerere.*

4 *Si mandatur alicui, & in eum plenum ius transfertur, geſtum per ipſum nomine proprio valet in præiudicium mandantis.*

Conceſſa poteſtate per capitulum aliquibus eligendi prælatum, videtur donatum illis ius eligendi.

5 *Dominus ut teneatur pro geſtis cũ præpoſito ab eo ad aliqđ negotiũ, cõtrahẽtes debẽt ſcire ad hoc illum eſſe præpoſitum, & ſe in hoc contrahere.*

6 *Contrahere in dubio quis videtur nomine proprio, & non nomine officij, uel authoritatis extranea.*

7 *Officialis, cui ſit aliquid cõceſſum, qđ ad ipſius officiũ nõ ſpectabat, & faciat actum, intelligitur illud facere authoritate concedentis nõ propria.*

9 *Iuriſdĩo ordinaria vr̃ cõceſſa quãdo conceditur unũ negotiũ uniuerſale.*

1 Adunantia Generalis cõis † Peruſij conceſſit priori
bus poteſtatem, & baliã ad certũ tp̃s di-
ſponendi, & ordinandi, ꝯhendi, & cõe obligandi ſuper abundan-
tia frumenti habendi in ciuitate Peruſij, quod alias ad ipſorũ prio
rum officium non ſpectabat, qui priores miſerunt quendam Flo
rentinum in Siciliam pro frumento certa ei pro mercede quanti
tate promiſſa. & non dixerunt ſe hoc facere ex authoritate, & ba
lia eis conceſſa ab Adunantia generali, per Florentinum ex parte
ſui impletum fuit quod conuenit. Quæritur an cõe Peruſij ſibi
teneatur ad præſtandum dictam quantitatem pro mercede pro-
miſſa, uel nõ? & quod cõe teneatur, oſtenditur pluribus rationib.
Primo ſic, quando qs habet poteſtatem aliquid faciendi, & illud
facit, valet quod facit, licet nõ exprimat vnde authoritatem ha-
bet. imo quod plus eſt, ſi diſponẽs ẽt ignoret ſe authoritatem ha-
bere, ut ff.de iud.l.2.§.1.de cond.& dem.l.multũ, de inſti.l.multũ,
in prin. Sed iſti Priores habent authoritatẽ, ergo licet non expreſ
2 ſerint, cõe obligatum eſt. † Secundo ſic, q̃ñ aliquid poteſt geri du
plici iure, ſemper dr̃ geri eo iure, quo res melius ualet, & quo me
lius gerere licet, ut ff.de teſtam. milit.l.3.extra de præb. c.niſi. vbi
hoc uidetur expreſſum. Pro hoc totum illud generale, in dubio
debemus intelligere, ut res potius ualeat quam pereat, ut l.quo-
ties.de reb.dub.de uerb.obl.l.quoties, cum ſim. ergo in propoſi-
to uidentur Priores ꝯxiſſe authoritate Adunantiæ generalis, ut
3 ſic ualeat. † Tertio ſic, q̃ñ ille, qui habet officium, aliquid gerit ſu-
per re ad illud officium ſpectante, in dubio ur̃ gerere contempla-
tione officij non ſe alio nomine obligandi, ut ff.de neg.geſt.l.Ne-
ſennius.de inſti.l.fi. & de admi.tut.l.cum poſt.§.1.& not.q̃ñ ex fa-
cto tu l.poſt mortem. ergo hic in dubio uñt Priores ꝯtraxiſſe au-
thoritate Adunantiæ generalis. Quarto ſic, paria ſunt mandatum
præcedere, uel ratihabitionem ſeq., ut l.fi.C.ad Maced.ff.de ſolu.l.
ratum, de re.iur.c.ratihabitio.li.6.cum ſi.ſed quãdo aliqs ꝯtus ce
lebratur cum aliquo, qui alicuius negotia gerit, licet hoc non fiat
mandato domini, tamen ratihabitione ſecuta dominus tenetur,
ut C.quod cum eo.l.ei qui.in fi.& no.de negoc.geſt.l.ſi pupil.§.1.
& no.ff.de admin.tut.l.tutores poſt.§.aduerſus. Si igitur ratihabi-
tio ſequens faceret commune teneri, ergo & mandatum præce-
4 dens.in caſu ergo propoſito tenetur cõmune. † Quinto ſic, quan-
do alicui aliqđ mandatur, & in eum plenum ius transfertur, tunc
etiam ſi iſte mandatarius gerat nomine proprio, ualet quod agi-
tur in præiudicium mandantis, ut de dona.l.ſi tibi dederim, &
ita no.

Digitized by Google

ita no. facit l. hoc iure. §. ſi quis dederit, e. tit. ſed ſi adunantia generalis concedendo Priorib. cum habeat poteſtatem, transfuliſſet in eos iuriſdictionem ordinariam ſuper hoc, vt l. fin. C. de iu. om. iu. & no. ff. e. tit. l. more. & ſic modo tanquam hoc competat officio prioratus, poterunt ſuper hoc Priores ꝯhere, & commune obligabitur. Pro hoc optime ꝙ no. extra, de elect. C. in cauſis. & ꝙ ibi no. per glo. Inn. vbi dr̃, ꝙ quando capitulum concedit aliquibus, ꝙ eligant prælatum, vr̃ eis iſtud ius eligendi donatum, & ſic non eligunt authoritate capituli, ſed ex poteſtate ipſorum. Sexto probatur ſingulariter per caſus plurium legum. primo per le. res. §. ſi cum ſe. quæ incipit, non tantum. & l. 2. ff. de iure fi. vbi, licet delator non dicat deferre alieno mandato, tamen ille qui mandauit punitur, & ſic non eſt neceſſe, ꝙ in executione actus mandatarius dicat ſe facere mandato alterius. Secundo probatur per l. qui ſeruum. verſi. niſi ꝙ defenſor. & verſ. item. de interrog. actio. vbi manifeſte colligitur idem eſſe, ſiue ego ſim in iudicio, quaſi defenſor alterius, ſiue ſim meo nomine, ſi primo tamen in veritate mãdatum præceſſerit. Tertio per l. poſt dotis. ſo. ma. ſecundum lect. Dy. vbi videtur pater ſtipulari procuratorio nomine filiæ, licet nõ exprimatur. Quarto per l. is qui. §. vnde quæritur. & §. ſin autem. ff. de manumiſ. vbi quis emit ſeruum proprio nomine, & tñ pp mãdatum, ꝙ præceſſerit, tenetur. ac ſi fuiſſet expreſſum procuratorio noĩe alterius. Quinto per l. ſi mandato Titii. §. 1. ff. man. & C. de dolo, l. 1. vbi ille fideiuſſor, qui emit ſuo noĩe, teneť mandati, propter præcedens mandatum, ac ſi emiſſet nomine principalis. Ex quibus omnibus concluditur commune teneri, licet non fuerit dictum de auctoritate & balia adunantiæ generalis.

5 **Contra.** Quòd cõe nõ teneat pluribus rõnibus probatur. † Primo ſic, ad hoc, vt dñs obligeť per eum, quem præpoſuit ad aliquod negocium exercendum, eſt neceſſe, vt ille qui cum tali qui ꝑpoſitus eſt ꝯhit, ſciat illum ad hoc præpoſitum eſſe, & in hoc ẽt ſciat ſe ꝯhere vt ff. de exercito. l. 2. §. 1. & 2. not. e. ti. l. 3. circa prin. in 3. gl. ſed in q. nr̃a non proponiť ꝙ ille Florentinus ſciuerit prioribus eſſe conceſſam illam baliam, nec eſt præſumptio ꝙ ſciuerit, cum eſt forenſis, vt l. ſi. ff. de decre. ab or. fac & extra de conſtitu. c. 1. & 2. Et quia eſt rña, ꝙ ignorãtia præſumiť. ergo commune non teneť. Secundo ſic, ſemper cum aliqs ꝯbit vr̃ ꝯhere contẽplatione officij, ꝙ exprimat, vt l. ſi. de iniſtio. & l. eã poſt. de adminiſtr. tut. & not. in l. poſt mortem. §. 1. ff. qñ ex fac. tut. Sed hic priores ꝯhendo ſolum officium prioratus expreſſerunt, nõ autem Adunantiæ gñalis, ſed ex officio, ꝙ in ꝯtibus non poterat cõmune obligare. Tertio ſic. rña eſt, ꝙ perſona extrinſecus non ſubintelligatur, vt ff. de verb. obl. l. ſi ſtipulatus. §. Chryſogonus. & ſic magis ſuo noĩe quã noĩe alieno qs ꝑſumiť gerere. vt l. magis. ff. de ſo. & ff. mandati. l. Pap. de in rem verſo. l. ſi filius. ergo in hac obl. non ſubintelligiť, ꝙ hoc fiat authoritate Adunantiæ, ergo cõe nõ
6 teneť. † Quarto ſic, nomen officij, vel authoritatis extraneæ nunquam ſubintelligitur, ſed in dubio qs tanq̃ ipſe ꝯhere vr̃. ff. de iure do. l. cũ pr̃. vbi officiũ curatoris non ſubintelligitur, vt C. cre. euic. pi. non debe. l. 1. & 2. vbi non intelligiť quis vendere iure creditoris, niſi exprimatur. vt ff. loc. l. ſi quis. §. pen. vbi nõ intelligitur quis locare tanq̃ fructuarius, niſi exprimat, & ſic non intelligať facere authoritate Adunãtiæ gñalis, niſi fuerit expreſſũ, ergo, &c. † Quin
7 to ſic. qñ alicui officiali concediť vt aliquid faciat, ꝙ alias ad ipſius officium non ſpectabat, intelligiť qñ faciat authoritate ſuperioris concedentis, nõ authoritate propria, vt extra, de reſcrip. c. cum aliquibus. lib. 6. & longa dña eſt, verum quis faciat authoritate propria, an authoritate apoſtolica, vt de ſup. negli. præl. c. 1. in cle. cum concor. ibi poſitus, ſed hic nõ fecit authoritate ſuperioris, ſed Adunantiç gñalis, ergo &c. Sexto probatur per caſus plurium legum. primo l. Caſſius. ff. de ſol. cum ſi. ibi notatis vbi illud ꝙ mihi mandatur quod faciam noĩe alieno, ſi faciam noĩe proprio, non valet. Secũdo per l. 3. §. ſed & ꝙ de tutore, verſi. ſed & quid tutor. ff. iud. ſol. vbi non ſufficit quem eſſe tutorem, niſi vt tutor adminiſtret. Tertio per l. ſi ego. cum ſua gl. quod vi aut clam. ibi factum eius, qui a me habet mandatum, non nocet mihi niſi noĩe meo agat. Quarto per l. ſi vnus. §. 1. ff. pro ſocio. vbi factum ſocij non nocet ſocietati, niſi ſocietatis nomine geſtum ſit. facit ꝙ no. eo. ti. l. actio. §. 1. Quinto per l. 1. §. pe. & fi. ff. de in rem verſo. vbi vr̃, ꝙ non aliter tenetur dñs, vel pr̃ niſi hoc aĩo geſſerit filius vel ſeruus, vt in rẽ dñi, vel patris verteretur. & illa actio equiparatur actioni mandati. l. 1. de neg. geſt. & tit. c. l. 3. §. 1. ver. regulariter. Et ſic in mandato oportet, quod fiat animo explicandi mandatum, quod hic non eſt factum. Concluditur ergo commune Perifij non teneri.

Solutio. Dñi noſtri Ieſu Chriſti noĩe inuocato, Dico circa prædictã qõnẽ duo ꝯſideranda. Primo, an poſt reformationẽ ꝑdictam factam ab Adunantia gñali prouiſio ſuper abundantia pertineret ad ipſorum priorum officium, vt ſic hoc poſſint vt priores ex officio priorum vigore officij prioratus. licet ante reformationem non poſſent. Secundo eſt videndum, poſito ꝙ hoc nõ poſſent ex vigore ipſorum officij, an ſi nõ exprimunt
8 ſe facere authoritate Adunãtiæ, cõe teneatur. † Et circa primum dico verba reformationis eſſe diligenter inſpiciẽda. Si. n. hoc conceditur officio, vt qa dñt, ꝙ ad officium priorum pertineat, &c. & tunc Priores poterunt vti iure ſuo: ſi vero diceref, ꝙ hoc poſſint authoritate Adunantiæ gñalis & ſimilia verba, tunc hoc non poſſent ex vigore eorum officij. hoc probatur in procemio inſtit. circa medium. C. de veteri iure enu. l. 1. §. omnia. n. ff. de off. eius cui man. eſt iu. l. 1. §. qui mandatã, de iuriſ. omn. iud. l. ſol... hoc magis eſt expreſſum extra, de cler. ægr. c. 1. lib. 6. & de ſuppl. neg. præl. c. 1. in cle. de reli. do. c. quia contingit. §. 1. in cle. Si vero verba ſunt dubia, vt in noſtra qõne. tunc aut cõmittitur ipſis prioribus vnum factum particulare & inter certas perſonas, vel de certa re, & tũc in dubio intelligitur authoritate Adunationis generalis, non ipſorum propria. caſus eſt expreſſus, extra de reſcr. c. cũ aliquibus. lib. 6. Iuriſdictio. n. ordinaria nõ cõceditur in re certa vel particulari caſu, arg. ff. de teſta. tu. l. certa. ſed debet dari cuidã vli adminiſtratori, vt ſtatim dicam. Si vero concedatur vnum negociũ vl̃e, vt in q. nr̃a, vbi conceditur prouiſio ſuper abundantia, tunc vr̃ concedi iuriſdictio ordinaria, ꝙ ꝓbať. Quia vniuerſitas hoc põt. l. fin. C. de iu. om. iu. ff. eo. l. & quia. & ibi no. ſed concedendo aliquam adminiſtrationem vl̃em, in dubio vr̃ concedere iuriſdictionẽ ordinariam, vt l. 1. in prin. & §. cum vrbem. ff. de offic. præf. vr. & C. vbi & apud quem. le. fi. ibi certæ adminiſtrationi cui & iuriſdictio inceditur iuriſdictio in ſcholares, & conſtat ꝙ illa eſt iuriſdictio ordinaria. Et ſic in caſu propoſito, ſi hoc fecerunt tãquã priores, cũ hoc cõpetat ipſi officio tãquã iuriſdictio ordinaria le. municipali hoc cõcedẽte, nõ eſſet neceſſe ꝙ fieret mẽtio de authoritate Adunantiæ gñalis. pro hoc eſt tex. ff. ꝙ vi aut clam. l. 3. §. non tantum. ver. plane. ibi, hoc ita verum eſt. &c. Circa 2m vero, poſito ꝙ hoc non poſſint facere authoritate eorum officij, an ſi non exprimant authoritate Adunantiæ gñalis cõmune teneatur. Hic eſt aduertẽdum, qſique cõtrahiť cũ eo, qui hẽt mãdatum vel adminiſtrationem ab alio ſimpliciter, hoc modo, Titius promiſit &c. non adiecto noĩe alterius. & hoc caſu, quia ꝯtus poteſt intelligi celebratus noĩe ipſius proprio, ideo alius a quo hẽt officium forte nõ eſt obligatus. & ad hoc concludunt oẽs rõnes factæ pro illa parte, ꝙ commune non tenetur, ſed ſi actus nõ poterat celebrari noĩe ꝓprio, locum hñt rõnes factæ pro prima parte, ꝙ cõe teneať, quod tñ hic non examino qa eſſet longũ, ſed examinabo in repetitione quã intendo facere de l. ſi poſt mortem. ff. quando ex fac. tuto. &c.

Diſputata fuit hæc quæſtio per me Bart. de Saxoferrato, minimum inter leg. doct.

QVAESTIO VI.

1 *Carceratus indebite, ſed iuſte recommendatus, an poſſit peti quod relaxatur, non obſtante iuſta recommendatione, & num. 15.*
2 *Spoliatus ante om̃ia dẽt reſtitui, nec vlla exceptio poteſt opponi, & n. 19.*
3 *Per iudicem poteſt alteri quæri, & ex eius facto, & nu. 20.*
4 *Interdicta licet ſint perſonalia, tamen in rem ſcripta, & nu. 21.*
5 *Vtẽs actione cũ adminiculo alterius, dẽt illa vti cũ ſua cauſa ſuiſq; vitijs.*
6 *Factum contra ius ſicut non tenet, ita nec quod ſequitur ob id, vel eo.*
7 *Cõmentarienſis ſiue cuſtos carcerũ dr̃ depoſitarius carceratorũ, et n. 14.*
8 *Interdictum recuperandæ competit contra ſpoliantem tantum.*
9 *Verus creditor poteſt agere contra putatiuum creditorem, ut ſibi reſtituat quod ad eum peruenit de bonis debitoris indebitè.*
10 *Actus præparatorius alterius etiam nõ iuridice factus, prodeſt alijs vere ius habentibus, licet non proſit facienti.*
11 *Captura licet ſit inutilis in perſona unius poteſt eſſe præparatio vtilis in perſona alterius.*
12 *Actus naturalis etiam per violentiam factus, ne aliquis cum damno alterius locupletetur, & ſi non proſit facienti, prodeſt alijs in interruptione præſcriptionis ſi per vim de fundo expellitur.*
13 *Debitor quando timetur de fuga poteſt licite detineri.*
16 *Capi extra territorium quod quis non poſſit.*
17 *Intellectus ad tex. in l. eximendi. §. item ſi quis ff. ne quis eum qui in ius vocat. eſt vi exim.*
18 *Dolus ſimplex non egreditur perſonam committentis.*
19 *Intellectus ad tex. in l. cum a te. ff. de vi, & vi arm.*
20 *Quando captus per vim & indebite petit ſe reſtitui, iſta cognitio ſummarie eſt examinanda, & non ordinarie.*

1 **Lapus** Fuit captus, † & in carceribus poſitus authoritate iudicis indebite, & iniuſte, deinde ad petitionem ſui creditoris, qui de iure cõi, vel municipali poterat eum facere capi, & in carceribus detineri pro debito, fuit authoritate iudicis competentis recommendatus, & in carceribus pro debito ſupradicto poſitus. nunc Lapus petit ſe a carcerib. relaxari, & de iniquitate, & iniuſtitia primæ capturæ, & carcerationis legitime oſtendit. Modo quæritur, an debeat totaliter relaxari, an vero pro debito dicti creditoris debeat in carceribus remanere. Ex primo ꝑ parte dicti Lapi, quod veniat totaliter relaxandus, probabo decẽ rationibus. Primo probatur ſic. certum eſt, quod quando iudex aliquem iniuſte capit, & in carceribus ponit, infert illi capto vim cum ſpoliat propria libertate, vt ff. de in ius vocan. l. plerique, in fi. de lib. ho. exhi. l. 1. & 2. de cond. & dem. l. Titio centum. §. Titio. ſed

ADDITIO.

* Mod. Pariſ. in conſue. Pariſ. tit. 1. §. 3. gl. 9. nu. 27. I. M.

Digitized by Google

2 † ſed ſpoliatus ante oĩa debet reſtitui. C. ad le. Iul. de vi. le. ſi quis
ad ſe fundũ. de ord. cog. l. fi. & C. vnde vi. l. meminerint. & C. ſi per
vim, vel alio modo. l. 1. ff. de vi & vi arma. l. 1. circa prin. & ibi not.
adeo q huic p vim ſpoliato quaſi nulla exceptio põt obiici, vt.
ſed vi aut c[..]. §. per vim. & no. p Dy. de reg. iu. c. qui ad agẽdum.
Ex pdictis bñ concludit, q dictus carceratus dẽt priuſquam aliud
fiat, pp̃rię libertati reſtitui, a qua fuerit ſpoliatus, & ſic dẽt totali-
ter relaxari. Scđo probat̃ hoc ſic. Qñ vis expulſiua, ſeu ſpoliatiua
infert̃ alicui per aliquã perſonã ex his per quos nobis acquiritur,
vt p filiũ, ſeruũ, tutorẽ, & ſi. tũc in eos datur interdictũ, vñ vi vtile
ſeu alia actio, in eo, qđ ad nos peruenit, vt ff. de vi & vi arm. l. 1. §. ſi
fundus, & l. ſi vi me deiecerit. & qđ ibi no. C. vñ vi. l. meminerint.
3 ſed hæc vis eſt illata per iudicem, ex cuius pſona ſicut & cuiuſli-
bet officialis nobis põt quæri. ff. rem pup. ſal. fo. l. non quaſi. circa
prin. de mag. conu. l. 1. §. exigere, de adop. l. non. n. C. qñ mulier tut.
offi. fun. pt. auth. matri & auiæ, & ibi not. Item de eo quod ex alia
violentia facta per iudicẽ ad illũ creditorem peruenit ex illa pri-
ma detẽtione, q primo fuit p eũ facta. ergo ꝯ illũ creditorem põt
agi, vt reſtituat̃ priſtinæ libertati. & ſic dictus Lapus ſit a carcerib.
4 totalr̃ relaxandus. † Tertio probo ſic. vna ex regulis interdictorũ
eſt, q interdicta, licet ſint perſonalia, tñ ſunt in rem ſcripta vt cõ-
petant non ſolum ꝯ eum, qui fecit, ſed ꝯ oĩnem poſſidentem, vt
ff. de interd. l. 1. §. pe. no. C. de interdi. l. incerti. in glo. vlt. ff. ne quid i
loco pub. l. 2. §. antepe. qđ vi, aut clã. l. cõpetit. §. fi. de ope. no. nun. l.
pe. in fi. Sed ad illũ creditorẽ peruenit detentio iſtius Lapi, pp̃ria
libertate ſpoliati, ergo ꝯ eum dabitur interdictũ, de liber. ho. exhi.
vel quodcunq; aliud, quod ad hoc dicamus competere. & ſic erit
5 a carceribus totaliter abſoluendus. † Quarto probatur ſic: quoties
quis adminiculo & actione alterius vtitur, vti debet tantum cum
ſua cauſa, cũ ſuiſq; vitijs, vt l. Pomp. §. cum quis. de acquir. poſſ. de
re iud. l. in oĩbus. §. non dẽt, & l. quod ipſis. & ſpecialr̃ vitia realia,
vt res furtiua, & vi abrepta, vt Inſti. de vſuc. §. furtiuæ. ff. de vſuc. l.
ſequitur. §. quod aũt vi bono. rap. l. fi. C. de furt. l. ſi abducta. de ac-
quir. poſſ. l. vitia & ibi not. ſed iſte creditor vtitur actione primis
capturæ. & incarcerationis, quia niſi Lapus fuiſſet ibi immiſſus,
non potuiſſet ibi recõmendari. ergo vtatur cum ſuis vitijs, vt ſic
relaxetur ex vigore ſecundæ recommendationis, ſicut venit rela
xandus ex prima, maxime cum iſtud vitium eſt reale cũ per vim
fuerit libertate priuatus. Quinto probatur ſic, qñ fundamentum
venit deſtruendum, quia iniuſte ædificatum eſt, venit deſtruen-
dum quicquid ſuperædificatur, vt ff. de aqua plu. arc. l. Atheius.
§. fi. cũ l. ſeq. de excep. rei iud. l. egi. & quod dicit de libello. & lit. cõ
teſt. quæ ſunt fundamenta iudicij. quæ ſi ſint male concepta totũ
iudicium deſtruunt, vt C. de lit. cõteſt. authent. offeratur. & C. de
ſent. l. prolatã. de accuſatio. l. libellorũ. §. 1. ſi menſor fal. mo. l. 1. §.
1. C. qui legi. perſo. l. momentaneæ. ſed in q̃õne noſtra fundm̃ to-
tius negotij eſt prima captura, & incarceratio, & tale fundamẽtũ
venit deſtruendum. igit quicquid eſt ſupra ædificatũ, & ſic ſecun
da recommendatio, vñ dictus Lapus venit totaliter relaxandus.
6 † Sexto idem probatur per illud gñale. Quoties aliquid fit ꝯ ius,
non valet, nec ipſum, nec quod ſequi ob id vel ex eo, vt C. de leg.
l. non dubiũ. de pact. l. pacta quæ ꝯ. de fideiuſ. l. cũ lex. in fi. ſed iſta
prima captura, & incarceratio fuit facta ꝯ ius, & ex ea, ſeu ob eam
ſecuta eſt ſecunda recommendatio: ergo recommendatio nulla:
& ſic dictus Lapus erit a carceribus totaliter relaxãdus. Septimo
probatur ſic certum eſt, q aliquẽ capi, duci, & poni in carceribus,
dicitur vocatio in ius. & appellatur citatio realis, vt ff. de in ius vo.
l. pleriq;, & l. ſeq. & l. ſi his. & ibi no. C. quõ & quan. iudex. l. conſen
taneum. & in Authen. de exh. & intr. re. §. ſi vero. col. 5. ſed ille qui
pro vna cauſa habet neceſſe certo loco ſtare, & ſtare non poteſt,
pro alia capi, & in ius vocari non poteſt, vt ff. de in ius vo. l. 2. in fi.
cum ergo iſte Lapus haberet neceſſe, vt coactus ſtaret certo loco
ex cauſa primæ captionis & incarcerationis, per ſm̃ creditorẽ nõ
potuit capi, & in carceribus recommẽdari. & ſic debet totalr̃ pri-
ſtinæ libertati reſtitui. Octauo probat̃ ſic. in his quæ ſunt inſepara
bilia vtile per inutile vitiat̃, vt ff. de aqua quo. & æſti. l. 1. §. nẽ quæ-
ritur & §. Trebatius. de arb. l. Pedius. no. in l. pecuniæ fœnebris. ff.
de vſuris. C. de ag. & cen. l. quemad. li. 11. & ibi no. per Dy. in capit.
vtile. extra, de reg. iur. lib. 6. Sed in caſu nr̃o ſcđa recommendatio
non põt ſeparari a prima captura & carceratione inuti. quia ſi pri
ma incarceratio non potuiſſet fieri, ergo ſcđa recõmendatio pp
7 primã inutilẽ vitiabit, & ſic Lapus erit totalr̃ relaxãdus. † Nono
ſic probatur: cõmẽtarienſis, ſeu cuſtos carceris eſt qđam depoſita-
rius carceratarũ pſonarũ. qđ patet: qa ſicut depoſitario rei cõmit
tit cuſtodia. ff. depoſiti. l. 1. in prin. ita ꝯmẽtarienſi & cuſtodi carce-
rũ ꝯmittit̃ cuſtodia pſonarũ. C. de cuſt. reo. l. ad ꝯmentarienſem. &
l. fi. & ff. eo. l. milites. & l. fi. ſed p denunciationẽ, ſeu ſequeſtratio-
nẽ factã depoſitario nõ dẽt interdici depoſiti reſtitutio. C. depoſi.
l. pen. & in aut. ſed iam cautum. & ibi poſita, ſumpta eſt ex corde
depoſito. §. 1. col. 6. maxime, quia ibi dr̃ q non interdr̃ officiali pu
blico pars adminiſtrationis. Ad iſtud ergo in propoſito p recom-
mendationẽ poſtea factã non potuit ꝯmentarienſi interdici, qn eũ
reſtituat priſtinæ libertati, ſi ex prima cauſa carcerationis venit li-
berandus, & ſic dictus Lapus venit totaliter abſoluendus. Deci-
mo probatur p l. ſpecialẽ vbi vr̃ caſus. ff. de bon. aut. iud. poſſ. l. cum
vnus vet. plane. nam ſi res eſt capta pignori iuſſu iudicis p vnũ ex
creditorib. oẽs alij pñt ire in poſſeſſionem, tñ ſi prima captura nõ
valuit, qa primus nõ erat creditor, ẽt ſi aliqui q ſunt creditores in-
trent in poſſeſſionẽ nihil valebit. ita in pp̃oſito, captio & carcera-
tio perſonæ loco pignoris ẽ, ſi nõ vr̃ prima captura & carceratio
nõ valebit ẽt ſcđa recõmẽdatio. & ſic dictus Lapus erit relaxãd9.
8 Econtra q p debito dicti creditoris dẽat in carceribus re-
manere, pbatur alijs decem rationibus. † Primo
probatur ſic. Nam interdictũ, qđ datur ſpoliatis pro recuperanda
poſſeſſione, eſt, vt non detur niſi ꝯ ipſum ſpoliantem, vt ff. de vi &
vi ar. l. cum a te. facit ff. de acq. poſſ. l. fi. & vti poſſi. l. 1. ſed iſte Lap9
non fuit ſpoliatus libertate ſua per iſtum creditorem, qui ſecũdo
fecit recõmendari eum, ſed per primam capturam & carceratio
nem. igitur ꝯ iſtum creditorẽ nõ põt agi, vt reſtituat̃ ſuæ libertati,
& ſic pro eius debito iſte Lapus debet in carceribus remanere.
9 † Scđo pbat̃ ſic. qñ ad vnũ putatiuũ creditorẽ aliqd de bonis debi
toris peruenit indebite, & iniuſte, alius q vere debitor eſt, poteſt
agere ꝯ ipſum putatiuũ creditorẽ & facere ſibi reſtitui, antequã
ipſi debitori reddatur, vt ff. de cõd. indeb. l. tutores. de bo. aut. iud.
poſſ. l. ſi nõ expediens. §. fi. & ibi no. C. de iure delib. l. ſcimus. §. licẽ
tñ. Sed in q.uĩa ad primũ q fecit Lapũ capi peruenit detentio p-
ſonæ ipſius indebite & iniuſte, ergo iſte ſecundus, qui vere eſt cre
ditor, poteſt licite illã detentionẽ facere in ſe trãsferri, anteq̃ reſti-
tuatur Lapus priſtinæ libertati. & ſic debebit in carceribus p de-
10 bito rema nere. † Tertio pbat̃ ſic. qñ vnus actus venit ad pparatio
nẽ alterius, licet ille actus non ſit iuridice factus, nec pſit facienti-
bus, tñ alijs vere ius habẽtibus pdeſſe poterit, vt ff. de inoffi. teſt. l.
poſth. §. ſi qs ex his. ita in pp̃oſito, licet prima captura & incarce-
ratio fuerit iniuſte facta: tñ qa eſt quoddã præparatoriũ ad recom
mendationẽ, pderit alijs creditoribus vere ius habentibus, vt ibi
poſſent facere recõmẽdã: & ſic debet Lapus in carceribus rema
11 nere. † Quarto pbatur ſic. licet initiũ captionis, ſeu ipſa captura
ſit inutilis & inefficax in pſona vnius, tñ põt eſſe præparatio vtilis,
& efficax apprehenſionis in perſona alterius, vt ff. de acquir. rer.
do. l. naturale. §. illud. & l. in laqueũ. & qđ ibi no. & inſti. de re. di. §.
illud. Ita in propoſito, licet captura & carceratio prima ſit inuti-
lis. tñ põt eſſe pparatio ſecũdæ recommendationis vtilis & effica-
cis, vt ſic iſte Lapus dẽat in carceribus remanere. Quinto pbatur
ſic. Regula eſt, q illud nõ pſtat impedimentum qđ de iure nõ ſor
tit effectum, vt ff. de ꝯdi. & dem. l. hæc ꝯdõ. qñ di. le. ce. l. pe. de re.
iu. c. nõ præſtat. & ibi p Dy. ſic inutilis ſñĩa non eſt impedimento
qn alia ferat̃, vt C. quõ. & qñ index. l. ſi pſes. de ſent. ex breui. reci.
l. 2. & de ſenten. & interlo. om. iu. l. 1. de ſen. quæ ſine cer. q̃ti. l. fi. ſic
ſtipulatio inutilis nõ impedit actionem naſci ex numeratione vti-
li. vt ff. ſi cer. pet. l. certi cõdictio. §. qm̃. de ver. obl. l. ita ſtipulanis §.
Chriſogo. In propoſito prima captura & carceratio inutilis non
præſtat impedimentum ſcđæ recommẽdationi vtiliter fiendę, &
12 ſic Lapus dẽt in carcerib. remanere. † Sexto probatur ſic, actus
naturalis ẽt p violẽtiã factus per quẽ aliquis ĩpeditur ne locuple-
tet̃ cũ aliena iactura, licet nõ pſit faciẽti, tñ pdeſt alijs ĩ ĩterruptio-
ne pſcriptionis, ſi aliqs p vim de fundo expellitur, vt ff. de vſuca. l.
naturalr̃. & not. de præſcr. 30. anno. l. ſi qs emptionis. §. ſed & ſi qs.
ſed iſta prima captura & carceratio operatur, vt iſte Lapus locu-
pletet̃ cũ aliena iactura, effugiẽdo debitã ſolutionẽ. ergo licet non
proſit primo facienti, proſit alij. & ſic Lapus in carceribus rema-
neat. Septimo pbatur ſic. qñ ex facto vnius tertij aliquis dãnificat̃
& alteri ꝯmodum acquirit̃, ille q eſt damnificatus, primo debet
agere cõtra illũ tertiũ q̃ cõtra eũ cui cõmodũ acq̃rit̃, ut de eo per
quem fac. eſt. l. 2. in prin. ſi quis cau. l. 2. in fi. cum l. ſeq. & qđ no. de
inſtit. & ſubſti. l. 1. de cond. & demonſtr. l. in teſta. ita ſcriptum. cũ
igitur iſte Lapus fuerit priuatus ſua libertate occaſione primæ ca
pturæ, prius debet agere ad ſuum intereſſe contra eum, qui fuit au
tor primæ capturæ, non aũt debet venire contra iſtum creditorẽ,
13 niſi in ſubſidium, vt d. l. ſic debet in carceribus remanere. † Octa
uo probatur ſic. qñ debitoris fuga iuſte timetur, debet capi & de
tineri, licet alias fieri non poſſet, vt d. l. de his, quæ in frau. cred. l. ait
prætor. §. ſi debitorem. in Authen. vt iud. ſine quoquo ſuffra. §. ne
ceſſitatem. & quod no. inſt. de act. in prin. in gl. ſuper verb. in iudi-
cio, & quod not. C. de ferijs. l. dies feſtos. in 2. glo. in 10. col. de pa.
iura. fir. c. j. §. 1. glo. ſuper ver. poteſtatem. ſed hic iuſte timetur de
receſſu iſtius Lapi: qđ patet in themate q̃õnis, quia ante habebat
ius faciendi capi & detineri, ergo poſito, q alias non poſſet deti-
neri, hoc caſu poſſit, & ſic Lapus debet in carceribus remanere.
14 † Nono probatur, commentarienſis, ſeu cuſtos carceris eſt vt de-
poſitarius, vt dictum eſt ſup. in ix. ratione facta pro parte cõtraria,
ſed alio agente legitime & probãte legitime de iure ſuo, interdr̃
depoſiti reſtitutio, ut ff. dep. l. bona fides. & qđ ibi no. C. depoſiti,
auth. ſed iã aũt caſu noſtro qui legitime hẽt ius faciendi capi, & in
carceribus detineri, ut eſt pp̃oſitum, licite potuit cuſtodi carceris
interdicere depoſitæ perſonæ reſtõnem. & ſic Lapus dẽt in carce
ribus remanere. Decimo & vltimo probatur ſic. per l. vbi videtur
ſic caſus expreſſius. ff. de me. cã. l. fi. in fi. ubi dicitur ſic, q æſtima-
tio, quæ eſt facta p nũtios authoritate iudicis, licet indebite, tñ ſi
in ve-

in veritate id qđ ſolutū eſt debite debeaẽ, nō ꝯpetit repetitio. ita in
ꝓpoſito, licet iſte Lapus fuerit indebite carcerat⁹, tñ iſte creditor,
q fecit eū recōmēdari ĩ veritate hẽt ius faciẽdi eũ capi & ſic ñ po-
terit repeti, vt reſtituať ſuę libertati, & ſic dẽt ĩ carcerib⁹ remaneř.

Solutio. Dñi nři Ieſu Chriſti noĩe inuocato. ſalua ſuã cu-
iuſlibet doc. aduocati, ſiue ſcholaris, q melioribus
rōnibus moueref, in q. pſenti vř mihi aduertẽdum, qa qō għaliter
ꝓponitur, ꝙ prima captura & incarceratio fuit facta indebite &
iniuſte, nec declaratur quať. Itẽ non declarať vtrum prima captu
ra fuerit ad petitionẽ eiuſdẽ creditoris, qui primo fecit recōmẽda
ri vel alterius. Et ideo ut omnia clare liqueāt, oportet diſtinguere.
15 † Aut n. prima captura fuit facta ĩdebite & iniuſte, qa fuit captus
extra territoriũ iudicis, & ductus & carceratus in ciuitate in qua
non habebat domiciliũ: & tũc in carcerib. ad petitionem eiuſdem
vel alterius creditoris non poterit recōmẽdari, qa ẽt ſi iuſte fuiſſet
ductus, haberet ius reuocãdi domũ, vt l. 2. §. legati. cum §. ſe. ff. de
iud. ſed ſi eſſet de caſibus, in qbus non haberet ius reuocandi do-
16 mũ. dic vt ĩ. dicã in aliis mẽbris. † Quod aũt in territorio alterius
indebite capiať. pbat expreſſe de ædil. edic. l. qđ ſi fugitiuus. §. idẽ
Celſus ſcribit placere. cũ gl. ſua. Præterea ſi executio realis nō pōt
fieri in territorio alterius, vt l. cũ vnus. §. is qui. de bo. aut. iud. poſ.
& l. a diuo Pio. §. j. de re iud. multo magis non pōt fieri pſonalis. &
iō quia ipſe iudex nō pōt facere capi in alterius territorio, lex vult
quod ſcribatur iudici in cuius territorio eſt, vt ipſe cum expedit,
capi faciat. vt in Auth. vt nulli iud. §. ſi qs vero ꝯprehẽſiorũ. & C. de
adul. auth. ſi vero criminis. Aut fuit captus & incarceratus in ter-
ritorio iudicantis, ſed alias indebitè & iniuſte. & tũc, aut prima ca-
ptura & incarceratio fuit facta indebite & iniuſte reſpectu iuris
partis, ad cuius petitionẽ fiebat, ſed reſpectu iudicis fuit iuſtè, pu-
ta fuit carceratus primo pro indebito ſoluto, nec cōſtabat iudici
& ſtatutũ ſibi permittebat, aut ex parte iudicis primæ capturæ &
carcerationis fuit iniuſtitia. Primo caſu aut ius ſcdæ recommẽda-
tionis fundatur ex vi primæ capturæ & carcerationis, qa alias ius
recommẽdãdi non haberet. exẽplum: vidi in quibuſdam ciuita-
tibus ſtatutum, ꝙ ille qui eſt in carceribus poſitus pro debito, poſ-
ſit ibi recommẽdari ſine cauſę cognitione, & poſt recōmẽdatio
nẽ cognoſcatur de iuribus debiti, ſed ſi non eſt captus, non dẽt li-
cẽtia capiẽdi, niſi præcedẽte cauſæ cognitione, ita eſt tenor ſtatu-
ti, & iſto caſu ſcda recommẽdatio aſſumit vigorem a prima car-
ceratione. & ideo cũ primo nō fuerit ꝯcreditor, nec ẽt ſcda valet.
ſiue ſit idem creditor, ſiue alius, hic eſt caſus ff. de bo. aut. iu. poſſ.
cum vnus. circa prin. in ver. ſeu plura. Aut ſcda recommẽdatio ca
pit vim a prima captura & carceratione, quia aũ p ſe ius habebat
faciẽdi capi, & detineri: tunc ſcda recommẽdatio valet & p illa
dẽt in carceribus remanere, ſiue ad petitionem eiuſdẽ creditoris
17 ſiue alterius. † Iſtud probatur per caſum, recte intelligẽdo ſm ꝙ
doct. intelligunt. ff. ne quis eũ q in ius vo. eſt vi exi. l. ſed eximendi.
§. item ſi quis vbi dř, ꝙ ſi ille qui per calumniam ducebatur, fuit
exẽptus, eximẽs tenetur ac. in factum ex illo edicto, quod datur ẽt
inquantum in litẽ iurabit intereſſe, ſed pro illa cauſa, p qua facie-
bat eũ citari p calumniam, non pōt iurare, quia ſua non intereſt.
oportet ergo de neceſſitate, poni, ꝙ ſua intereſt, ideo qa per aliam
cãm eum fecit detineri, & ita intelligunt Ia. de Ra. Iaco. But vt ip-
ſe refert in lect. ſua. Inſt. de actio. § pœnales. Præterea hoc caſu nul-
la cōmiſſa eſt ibi violẽtia, p quam poſſit dicere ſe ſpoliatum, nam
iudex q̃tum eſt in ſe facit legitime, & iuris executio non hẽt in ſe
iniuriã, vt l. iniuriarũ. §. j. ff. de iniur. & ꝙ vis non ſit commiſſa, eſt
expreſſum ff. de reg. iur. l. factũ cuique. §. non vř. ſed hic eſt ſolum
dolus ex parte eius qui facit eũ capi, cuius accuſatione pōt conue-
niri actione iniuriarum, vt d. l. iniuriarum. §. ſi qs per iniuriam. ſed
nã ſimplicis doli eſt, vt non egrediatur pſonã committẽtis, vt l. 2.
§. j. de doli excep. l. apud Celſum. §. ſi. co. n. & ſic patet, ꝙ ſi alius po
ſtea fecit recommendari, ſibi non nocet dolus & calũnia primi.
18 † Itẽ natura ſimplicis doli hæc eſt, vt in eadẽ pſona purgetur no-
ua extrinſeca ſuperueniẽte cã iuſta, vt l. non ſolum. §. quod vulgo,
ff. de vſuc. de acq. poſ. l. q bona, §. 1. C. eo. l. cũ nemo. ſed in caſu p-
poſito ex noua recōmẽdatione ſuperuenit ipſi creditori noua iu-
ſta cã retinẽdi: ergo ẽt pro eo pōt in carceribus remanere. Præte-
rea interdicto de lib. hom. exhi. non tenetur, qui detinet ſine do-
lo, vt ff. de lib. ho. exh. l. 3. §. ſi cũ quis. & §. ſeq. ſed hic, ſiue ſit idem,
ſiue alius, detinet ſine dolo, qa dolus eſt purgatus, ergo &c. Scdo
caſu, qñ ex parte iudicis ſeu executoris ſuæ familiæ fiat iniuſtitia,
vt puta, quia fuit extractus de domo vel de eccleſia, vel qa fuit ca
ptus tpe quo nō poterat, iſto caſu nō fuit dolus purus, ſed violẽtia,
vt dicit expreſſe tex. in l. j. ſecũq; in fi. ff. de in ius vo. & pōt dici, qđ
talis carceratus p vim ſpoliatus eſt ſua libertate, vt. ff. de lib. ho. ex
hi. l. j. & 2. & ideo iſto caſu eſt aduertẽdum. ſi quidẽ iſta talis violẽ-
tia cadit in vim ꝯpulſiuam, vt quia talis captus & carceratus huic
carcerationi conſentit. qđ apparet multoties, qa dant commenta-
rienſi cautionem de non recedendo vt ſtarẽt habilitatis in carceri-
bus, vel quocunq; alio mo de conſenſu carcerati appareat, licet
per violẽtiam, & tunc tã ad petitionem alterius creditoris ius ha-
bentis, q̃ ad petitionem eiuſdem ius habentis ex alia cã, poterit in
carceribus recommendari. & ibi dẽt pro tali debito remanere. ca
ſus eſt ff. ꝙ me. cã. l. fi. in fi. vt ſi illud, ꝙ eſt indebitũ. peruenit ad me
p violẽtiã cōpulſiuã factã ab officialib. nō dẽat aduocari. ſed iſtud
ius detinẽdi talẽ debitorẽ q debito mihi ꝯpetebat. ergo ſi detẽtio
ad me puenit, non aduocabiť. & hoc iō, qa nã actionis, p quam qs
reſtituitur aduerſus vim ꝯpulſiuã, hæc eſt, vt ſolũ dãnũ pſequať,
vt ff. ꝙ met. cau. l. ſed & partus. § fin. vbi ẽt vř caſus, licet hic nō eſt
damnificatus, qa iſtud ius detinẽdi erat debitum huic creditori, er
19 go &c. † Si vero talis violẽtia cadit in aliã vim ſpoliatiuã, tunc ad
petitionẽ eiuſdẽ, qui eũ primo capi fecit pro alio debito, ſine du-
bio non poterit detineri, qa ſpoliatus ſua libertate añ oĩa reſtituẽ-
dus eſt, nec vlla iuſta exceptio pōt opponi, quare non reſtituatur.
l. 2. C. ſi per vim vel alio mō. ad l. Iul. de vi. l. ſi qs ad ſe fundũ. ff. ꝙ vi
aut clam. l. j. §. p vim. no. de vi & vi armata. l. 1. & per Dy. de reg. iur.
e. qui ad agẽdũ. lib. 6. Præterea hoc vř expſſum in detẽtione liberi
hoīs. ff. de proba. l. ſi qs libertũ. C. e. l. vis eius facit. ff. de li. cau. l. libe
ris. §. fi. de acq. re. do. l. nemo ſeruũ. Sed ſi q̃rať. an ad petitionẽ alte-
rius creditoris, q ſcdo fecit recōmẽdari, poſſit detineri. hoc eſt du
biũ. qa vř ꝙ iſtud iudiciũ recuperandæ libertatis, qua priuatus eſt,
dẽt ſolũ ꝯ primũ, non ꝯ ſcdm. p l. cum a te. de vi & vi armata. & ſ. di-
ctũ eſt. iñ dico, ꝙ dẽt relaxari, & priſtinæ libertati reſtitui añ oĩa,
& ſic non pōt p alio recōmendari & retineri, q̃q̃ alius hẽat ius in
eũ, nã qñ aliquis ſpoliatus eſt per aliã perſonã, ex cuius facto pōt
nobis q̃ri in eo ꝙ ad nos puenit, tenemur ĩterdicto vnde vi, vł alio
iudicio reſtitutorio. ſicut ſi ſpoliatio fcã eẽt p noſmetipſos, vt ff.
de vi & vi armata. l. j. §. igř. & §. ſeq. & l. ſi filius. & l. ſi vi a me, & ꝙ ibi
20 no. eo. tit. † ſed iſta violẽtia illata eſt p iudicẽ & officiales, ex cuius
fcō pōt nobis q̃ri, vt l. non quaſi. tẽ pu. ſal. fo. & de magi. conue. l.
j. §. exigere. C. qñ mulier tute. offi. fun. pōt, auth. mři & auiæ. & qđ
ibi no. ſed ſi ipſe, q modo detinet, feciſſet ſic ſpoliari, nullã iuſtam
exceptionẽ poſſet opponere qn reſtitueretẽ, ergo nec mō, vt ꝯ. di-
ctũ eſt. Præterea de hoc vř caſus C. vnde vi l. meminerit ẽt ſpolia
tione fcã iudicis authoritate, ſicut fuit hic. Certũ eſt, ꝙ in delictis
tutor q̃tũ ad pupillum reputatur extraneus, vt l. nec interdicto. de
reg. iur. & tamẽ ſi tutor fecit p iudicẽ ſpoliari aliquẽ re debita ipſi
pupillo, ex qua ſpoliatione puenit ad pupillũ, ante oĩa ipſe pupil-
lus dẽt reſtitui, nec vllã iuſtã exceptionẽ pōt opponere, vt ibi debi
ta hic. Præterea de iure can. ſpoliatus oĩb. bonis vel maiori parte
ab vno, nō poterit ꝯueniri, nec executionẽ pati ad petitionẽ ſpolia
toris vel alterius, niſi prius reſtituať, vt in c. freq. extra de reſt. ſpo.
lib. 6. ergo multo magis eſt in eo, q ſpoliatus eſt libertate, q̃ eſt ine
ſtimabilis, vt l. ſi procurator. ad exhibẽdũ. §. fi. rẽ ra. ha. de reg. iur. l.
nō eſt ſing. §. j. & l. libertus, & hæc ſpoliatio grauior ẽ q̃ ſpoliatio
21 bon. vt l. in ſeruorũ, in fi. de pę. † Præterea l. illa, cũ a te. de vi & vi
armata. locũ hẽt ſolũ, qñ petit reſtō p illud interdictũ, vł aliud, ſecus ſi
alr iure agatur, qa tũc nō ſolũ pōt agi ꝯ ſpoliãtẽ, ſed ꝯ quẽcũq; ad
quẽ aliqd ex ſpoliatione peruenit, pp nãm interdictorũ, quæ eſt ut
ſint in rẽ ſcripta, ut l. j. §. pe. de interdic. C. eo. l. incerti, & ne quid in
loco pub. l. 2. aſp. & ꝙ vi aut clã. l. ꝯpetit. §. fi. cũ ſi. & hoc apte no.
extra de reſt. ſpo. c. ſæpe. p hoc C. de agri. & cenſi. l. ſi coloni. lib. xj.
ſed in qōne nřa iſte petit ſe reſtitui priſtinæ libertati, vel p officiũ
iudicis p interdictũ de li. ho. exhi. qa eſt ꝯtentio & detentio ipſius
non pp ſe, ſed pp debitũ, ut ff. de li. ho. exhi. l. 3. §. hoc aũt. & l. pe. &
22 ꝙ no. de rei uend. l. j. §. p hanc, ꝯiũcta l. j. & ij. de lib. ho. exh. † Ergo
pōt ꝯueniri iſte tertius, ad quẽ detentio peruenit, nec pōt dicere ꝙ
dolo non detineat, qa eo ipſo dolo facit ꝙ non reſtituit eũ priſti-
næ libertati, nec ullã exceptionẽ pōt opponere, ut d. l. ſi coloni. ut
ſ. pbatũ eſt. Ad unũ tamẽ uolo aduerti, ꝙ licet ſ. dixerim reſtōnẽ
eſſe petẽdã per interdictũ, uel alia remedia, hoc non intelligo, ꝙ
dẽat ordinarie procedi, ſicut in ordinariis iudiciis, ſed hoc dẽt ex-
pediri ſummarie p officiũ iudicis, qui illã carcerationem ſeu exe
cutionẽ fecit fieri. ar. l. a diuo Pio. §. ſi ſup reb. ff. de re iud. Et iudex
iſtas exceptiones expediet, ſm ꝙ ſibi uidet, inſpecta natura uiolẽ-
tiæ adhibitæ interdicti, ſeu actionis, uel alterius iuris ꝙ compet
huic, q petit reſtitui priſtinę libertati. Et illã exec. uult impedire, vt
colligit in d. §. ſi ſuper reb. iſta. n. carceratio eſt q̃dã executio ſiue
fiat de iure cōi, vt C. q bo. ced. poſ. l. j. ſiue de iure munici. ꝙ ſtatuit
ꝙ publ. inſtřa mandentur exec. & ſic facit inſtřa habere uim ſen-
tentiæ, & hoc ad præſens ſufficiat ad ſolutionem quæſt.

ADDITIO.

ª Ia. Mr. Soc. ſen. conſ. 99. num 7. lib. 4. & conſ. 109. num. 3.

Reſtat, Vt aliqua utilia pſtringamus ad ſolutionẽ in ꝯrĩ
factoni, p utraq; parte, q diuerſis mẽbris dictæ ſolu
tionis vř obſtare: ad argumenta facta p prima parte inquantum
obſtant illius mẽbris, in qb. dixi poſſe retineri, ſic rñdeo p ordinẽ.
Primũ ſm & tertiũ argũ qualr dẽant intelligi, patet ex ſolutione
qōnis. Nō obſt. quartũ, qa nō vtitur actione alterius, ſed a ſe & ſuo
iure detinet, & a ſe incipit. & licet ad ſm creditorem peruenerit de-
tentio quæ erat apud primũ, tñ pp hoc non dř eius actione uti, ut
C. de pſc. lō. tẽp. l. 1. Sed tũc dř uti actione prima, qñ tribueret aliqd
iuris, vt dictum eſt in ſolutione. ſed hoc nil iuris tribuit ſcdo, ſed
q̃dã facultatẽ ſeu facti habilitatẽ. Non ob. quintum argũ, qa hoc
in illis membris, qb. dixi p ſe detineri, non dicitur ipſa detentio
ꝓut facta eſt, ſed dicitur ius ſeu cã primæ detentionis, ſed ſuis non

eſt fundū ſcđæ detentionis, igitur &c. Non obſt. ſextū, quia non ſequitur ex eo vel ob id, ſed ex nouo iure, vt dictum eſt. vel ſi dicas ſequi ob id, tñ in eo ceſſat cā prohibitionis. ergo &c. vt l. ſi is, de p̄di. tu. Non obſt. ſeptimum argū, qa illę l. loquunt̄ qñ fit ad cognitionem & inueſtigationē alicuius criminis & ad cuſtodiā pẽdẽte pceſſu. quo caſu recōmẽdatus ex vna cā nō pōt citari ſeu recōmẽdari ex alia, ſi p hoc pceſſus primus impediretur, vt no. in d. l. 2. de cuſt. reo. Sed q̄ōne nr̄a loquit, qñ carceratio fit ad executionē. ſicut ergo vno creditore miſſo ī poſſeſſionē ex primo decreto alij p̄ñt remitti, vt d. l. ſi cum vnus, de bon. aut. iud. poſ. & l. fi. C. e. ita recōmẽdatus ad petitionē vnius pſonæ, pōt recōmendari ad petitionē alterius, nec ſubeſt impedimẽtum, qđ poſſet ſubeſſe, qñ quis incarceraretur ad cognitionē. Nec ob. octauū. qa hæc ſola cā diſcutit, q̄ pōt ſeparari ad detentionē, vt dictū eſt in ſolutione q̄rti argumenti. Non ob. nonū, qa hæc pars nō fecit ſimplicē denūciationē, ſed pfecte docuit de iure ſuo ergo &c. vt l. bona fides. ff. de po. & no. in d. aut. Nō ob. decimū, vt dictū eſt in ſolōne q̄ōnis. Ad argumẽta fcā p alia parte in quātū obſtāt illis mẽbris, vbi dixi nō poſſe p ſcđo debito detineri. R̄ñdeo, ad primū patet r̄ñſio ex ſolōne q̄ōnis. Ad ſcđm r̄ñdeo, q verū eſt q p̄t agere iure ordinario, non aūt p̄t vti iure executiuo, ſicut nō p̄t fieri executio ꝯ fideiuſſorē ꝯtus vel ꝯ pignorū poſſeſſores. Ad tertiū r̄ñdeo, qa in §. ſi quis ex his. hoc accidit pp ꝯſenſum eorū, q non oppoſuerunt. hic aūt nullus fuit conſenſus. Præterea eſt ibi caſus, in quo ſñīa facit ius apud oēs. iō t is eſt idoneus ſi nō repellat̄, ac ēt ibi primus act⁹ fuit ſine violẽtia. Ad quartū r̄ñdeo, qa ibi initiū fuit licitum de iure gē. hic fuit violentia illicita, &c. Ad q̄ntum r̄ñdeo, q verū eſt q nō p̄ſtat impedimentū actui licito & iuridice fiẽdo. ſed hic non fuit licite factū, niſi prius reſtituat pristinæ libertati. Ad ſextū r̄ñdeo, q licet talis violentia pſit ad impediendum vſuc. & p̄ſcr. nō tñ pderit, vt alius poſſit illā rē ſibi detinere, niſi ſpoliatus primo reſtituat̄, vt ſ. pbatum eſt. Ad ſeptimum r̄ñdeo, illud verū, ſi prius eſt ſoluendo, aliàs ſecus. ſed hic prius non eſt ſoluendo, qa nō p̄t me reſtituere libertati. ergo &c. Ad octauū r̄ñdeo. tex. illarum ll. vñr loq in eo. q deprehenditur in ipſo actu fugę, nō in eo de quo eſt ſuſpicio. licet gl. & Dyn. dicant idem qñ iuſte timet̄. Poſito ergo q hoc ſit verū in q̄ōne nr̄a, nō p̄t allegari, niſi ille ſpoliatus primo reſtituatur, nec ēt illa executio eſt q̄ impediat reſtōnem. Ad nonū r̄ñdeo, q illa l. facit ꝯ. qa dicit, q dēt agere ordinarie, non facere executionē ꝯ de
23 poſitarium, ſicut fecit. † Preterea hic de ſuo iure non pōt docere, niſi primo reſtituatur. Ad decimum, & vltimum patet reſponſio quod ibi fuit vis compulſiua, vt dixi in ſolutione quæſtionis. Diſputata fuit hæc quæſtio per me Bar. de Saxoferrato minimum inter leg. Doct.

QVAESTIO VII.

1 *Mulier habens amplum patrimonium, & nubens, nulla dote conſtituta, an præſumatur omnia bona dediſſe in dotem. & nu. 15.*
2 *Aliquo actu poſito, non ſequitur poſitio alicuius contractus, vel quaſi, qui ab ipſo actu poteſt eſſe remotus, vel ſeparatus.*
Matrimonium poteſt eſſe ſine dote.
3 *Idem iudicatur de augmento dotis quod iudicatur de dote.*
Mulier data certa dote viro, licet patiatur alias ſuas res miniſtrare, non uidetur illas in augmentum dotis dare.
4 *Patientia habetur p cōtradictione in his, in quibus quis nō tenet̄ tradere.*
5 *Mulierum genus auariſſimum.*
6 *Patientia non habetur pro conſenſu, quando quis patitur aliquid fieri ī re ſua ratione reuerentia.*
Vxor virum iuſte reueretur & timet.
7 *Arguere ab authoritate quod licet.*
8 *Patientia in iuribus pro traditione.*
9 *Dos & peculium æquiparantur.*
10 *Dos quòd dicatur tacite conſtitui cum conſenſu cōſtituatur, ex ſolo vſu. nu. 12. & 13. & temporis curſu.*
11 *Patientia quod habeatur pro conſenſu, quando de commodo patientis tractatur, & quando habetur num. 16.*
14 *Inſtrumenta fundi dicuntur dos fundi.*
15 *Patientia duplex, ſcilicet formis, & informis.*
17 *Cauſa alimentorū & dotis q̄uo æquiparētur in modo cōſtituēdi, & nu. 13.*
18 *Titulus cum patientia & curſu temporis ſi allegetur, an præſumatur maxime in dote ut dicatur conſtituta.*

Mulier habēs magnū p̄rimonium nupſit viro, nulla dotis habita mentione, q vir dicti p̄rimonij poſſeſſionē adeptus eſt, & ex eo fructus recollegit & in oneribus m̄rimonij ꝯuertit, vxore ſciēte & patiēte p plura tpa, q̄ vxor mortua eſt in m̄rimonio ſine liberis, nūc vir vult retinere & lucrari certā partē dicti p̄rimonij ex vigore ꝯſuetudinis ſiue ſtatuti loquētis, vxore mortua ſine liberis in m̄rimonio, vir lucretur certam partem dotis. Quærit̄ an poſſit. & qa maritus q vult retinere, & lucrari, ſuſtinet ptes rei. alij aūt. q dñt maritum nō poſſe lucrari ſuſtinēt ptes
1 actoris, iō pro pte actoris primo allegatiuus. † Primo, q vir nō poſſit retinere nec lucrari, pbat ſic. Ad hoc oñdēdū eſt inueſtigādū, an ex his q̄ pp poſita ſunt dictū p̄rimoniū intelligat̄ datū in dotē, pbat̄ p gl. q̄ eſt. ff. de iure do. l. mulier bona. ſic induceēdo, certū eſt q nos nō demus dicere vel aſſerere q̄d ī lxo dr̄, vt illā C. de coll. ā

Aut de tri. & ſe. §. ꝯſideremus. col. 3. Sed hoc nulla lege cauet̄, q mulier videat̄ bona ſua dare in dotē, niſi hoc ſit dictū. vt no. in d.
a gl. ergo &c. Scđo pbatur ſic, † ad poſitionē alicuius act⁹ nō ſeqtur poſitio alicuius ꝯtus, vel quaſi ꝯtus q ab ipſo actu p̄t eē remot⁹ & ſeparatus, vt ff. de acq. hær. l. p hr̄de. §. j. l. Papi. §. fi. & l. cū bonis. de ſepul. vio. l. q̄ſitū. ſed in q̄ōne nr̄a ſunt duo actus. ſ. m̄rimonium & dicta adminiſtratio facta p virū. Et vterq; actus p̄t eē ſeparatus a ꝯtu dotis, nā m̄rimoniū pōt ēt ſine dote, vt ff. de iure dot. l. 2. C. de repu. l. fi. & de don. añ nup. l. fi. circa pri. facit de re. iu. l. nuptias. de don. inter vir. & vxo. l. cum hic ſtatus. §. ſi mulier. Itē adminiſtratio p̄t fieri p virū, abſq; eo q bona ſint dotalia, tanq̄ de bonis paraphernalibus. vt l. ſi ego §. j. ff. de iure do. & C. de pac. l. hac lege & l. fi. ergo ꝯcludit̄, q ex his quæ pp poſita ſunt bona nō vīr in do-
3 tē data, & ſic vir non poſſit lucrari. † Tertio pbatur ſic, de dote & dotis augumēto pariter iudicamus, vt C. de iu. do. l. ēt ff. đ pac. do. l. inter. §. Cum. facit. de leg. j. l. ſi ex toto. in pri. cum ſim. Sed ego video, q ſi mulier dederit primo viro certā dotē, & poſtea patiatur alias ſuas res adminiſtrare, nō iō vr̄ concedere in augumētum dotis, immo remanēt propriæ mulieri, vt ff. ad leg. Fal. l. pe. in pri. & d. l. ſi ego, §. j. de iure do. & C. de pac. cō. l. fi. ergo vbi nulla dos conſtituta eſt, pmittēdo ad miniſtrationē, nō vr̄ dotē cōcedere. & ſic vir nō poterit retinere vel lucrari partem dicti p̄rimonij. ergo &c. Quarto probo ſic certum eſt, q poſtq̄ mulier eſt nupta ſine dote, maritus non pōt eā cōpellere, vt ſe dotet, in Auth. de nup. §. ſi qs aūt dixerit. col. 4. & q. mo. nat. effi. leg. §. qui aūt, coll. 6. facit C. de
4 pac. ꝯuē. l. hac lege. & de rep. l. fi. ſed de iure hoc eſt, q † qui patitur alium ingredi poſſeſſionē rei ſuæ, quam ſibi tradere non tenetur, patiētia hr̄ pro ꝯditione, vt ff. de fur. l. qui vas. §. veteres, cū ſi. no. p gl. de acq. poſ. l. 2. cum ergo iſta dña non tenet̄ tradere, ergo eius patiētia hr̄ p ꝯdictione, & ſic ꝯtus dotis ex tali actu nō vr̄ celebratus, merito ego vir nō p̄t retinere, neq; lucrari. Quinto pbo ſic. donari dr̄ qđ nullo iure cogēte ꝯceditur, vt ff. de re iu. l. donari. C. de do. l. nec ignorās. Sed cū mulier nullo iure cogat̄ ſibi dotē cōſtituere, ſi hoc faceret, diceret̄ q̄dam donatio ſeu liberalitas, ſed mu-
5 lierum genus auariſſimum eſt, nec p̄ſumit̄ in dubio liberalitatē exercere, vt ff. de dona. inter vir. & vxo. l. ſi ſtipulata. §. j. ad Vell. l. ſed ſi ego. in fi. & C. de dona. añ nup. l. ſi a ſponſo. Concludit̄ ergo, q mulier ex tali patientia nō p̄ſumit̄ habuiſſe aīum dotis conſti-
6 tuendæ, & ſic vir non lucrabitur. Sexto probo ſic, qñ aliquis † patit̄ aliquē aliqđ facere in re ſua, ſi ille eſt talis pſona, q̄ iuſte reueret̄ & timet, patiētia nō hr̄ p cōſenſu, vt videmus in filio, q patitur patrem in cuius eſt p̄tāte, aliquē ꝯtum in re ſua agere. Nā ſibi nō p̄iudicat, vt C. de bon. ma. l. 1. in fi. expreſſius in Auth. de nup. §. ſi vero. col. 4. Sed nō eſt dubium, q vxor virum iuſte reuerētur, & timet. ergo &c. Et pro hoc vr̄ gl. notabilis. ff. quarū rer. ac. non dat̄. l. 1. §. q̄ onerandæ in fi. in gl. ſup verbo, metu. & ſic cū non ſit dos ꝯſtituta, patet virū nō poſſe lucrari. Septimo pbo ſic, qñ actus aliquis inter aliquos celebrat̄ q p̄t cedere in ſpēm alicuius noīati ꝯtus, vel actus, vr̄ eē noīatus qñ ē expſſum inter ꝯhētes, vel colligi pōt ex eorū cōſuetudine, alſ iudicat ꝯtus innominatus. ff. de ꝯdi. ob cām. l. ſi pecuniā. ī prin. & ibi no. in gl. in verbo repetat. de p̄ſcr. ver. l. nāliſ. §. at cū do. inſti. loc. §. j. ſed in caſu nr̄o non fuit expſſum q eēt. nec mulier hēbat ī ꝯſuetudine ſe dotādi, ergo ñ p̄t dici ꝯt⁹ dotis eē celebratus, ſed magis erūt paraphernalia vel ꝯtus innominati. ſi nō eſt dos, ergo vir ñ p̄t lucrari nec retinet̄. Octauo pbo ſic. iſta eſt r̄a, qđ in vno ꝯceditur, in cæteris vr̄ eē phibitū. vt C. de pro. l. maritus ff. de ꝯpē. l. Labeo. ff. de ꝯd. & demon. l. cū ita. §. j. cū no. ī d. l. maritus. ſed ego reperio ſolū in vno caſu pmiſſum, vt dos p̄ſumatur tacite ꝯſtituta. ſ. qñ data fuit in primo m̄rimonio, vt in ſcđo intelligatur repetita. ff. de iure do. l. dotem. q̄ in primis. & l. dari. ſo. ma. l. pe. §. vxor. ergo alio caſu vr̄ eſſe phibitū, & ſic hic nō ſit cōſtituta dos & vir nō poterit lucrari. Nono pbo ſic. in ꝯtibus q ꝯhunt̄ ꝯſenſu, lex ſp ſubdit actus p quos ꝯſenſus declarat̄. ſ. p nūtiū vel p epiſtolā vel oūtū, vt ff. de ac. & obl. l. ꝯſenſu. de adop. l. p̄ nālis. de l. 3. l. nup. Inſt. de obli. ex conſenſu. in prin. ſed hic neutrū horū interuenit, per q̄ ꝯſenſus manifeſtetur. ſed ſola patientia, quę ad hoc nō ſufficit vt probatum eſt. ergo &c. Decimo pbatur ſic. Tp̄s nō eſt modus tollēdæ vel inducēdæ oblīs, vt l. obligationum fere. §. placet. de ac. & obl. & l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de verb. obl. & de leg. j. l. nemo pōt. Sed non eſt dubium, q ꝯtus dotis eſt obligatorius hincinde, vt C. de rei vxo. ac. l. vni. §. vt plenius. eſt. n. ſiſus emptionis, vt ff. de ac. & obl. l. ex promiſſione. ergo manifeſte concludit̄, q per id q vir poſſedit per plura tpa, nō vr̄ eſſe ꝯſtitutus ꝯtus dotis. & ſic vir nō poterit retinere nec lucrari. ergo &c.

ADDITIO.

• Iaco Meno. Cur iun. conſi. 108. nu. 4. Soc. ſen. conſi. 80. lib. 4.

Contra. Quod ꝯtus videatur eſſe celebratus & oīa bona videant̄ eſſe data ī dotē. & ſic vir poſſit certā partem retinere, & lucrari, probatur alijs rōnibus. Primo ſic. licitum
7 eſt in iure arguere ab authoritate Ariſtotelis, vel alterius magni authoris, vt ff. de ſol. l. ſi pr̄, de ſtatu homi. l. 7 & ff. ſi pars hære. peta. l. antiqui. ſed authoritas Ariſtot. dicit, q eo ipſo q mulier nubit, vr̄ omnia bona ſua daſſe in dotem, vt dicit ipſe in Topicis, & not. per gl. ff. de iure do. l. mulier bona. in pri. ergo eius authoritati ſtādum

Digitized by Google

dũ eſt,& ſic videať dos ↄſtituta.& ſic vir poſſit partẽ debitã,retine
re,& lucrari. Sc̃do,ꝓbo ſic.cui ↄpetit diffinitio,& diffinitũ,vt ff.de
dolo.l.1.§.s.& de reg.iur.l.oĩs diffinitio.ſed huic patrimonio,con
petit diffinitio dotis, vt probabo, ergo & dos. ꝙ ↄpetat diffinitio
dotis,ſic probo.dotis diffinitio hęc eſt,dos eſt,ꝙ a muliere,vel ei⁹
pr̃e dať marito,vel ei⁹ pr̃i ꝑꝑ onera matrimonij ſuſtinẽda,vt ꝑpe-
tuo ſit penes eũ.ita diffinit Azo in ſũma de iure do.cir.prĩ.ꝑ iura
ibi allegata. Itẽ lex dicit,ꝙ nomẽ dotis ↄſiſtit in iure,vt ff.de ipe.in
8 re.dota.fac.l.qđ dr̃.in prĩ.in gl.q̃ incipit.i.vniuerſitatis. ſed † in his
q̃ iuris ſunt,patientia hr̃ pro traditione, vt ff.de ſeruit.l.pe.& l. quo
ties.§.fi.de ſeruitutib.vrb.pđ.l.ſeruitutes.i prĩ. Sed hæc mulier paſ-
ſa eſt,ergo vr̃ tradidiſſe,& ꝑꝑ onera mr̃imonij,vt proponiť in the
mate.ergo eſt dos.pro hoc facit,ꝙ dr̃ traditione ↄſtituiť dos,vt ff.
de iu.do.l.quẽadmodũ.§.i.ſi ergo eſt dos,ergo maritus poterit lu
crari,& retinere.ergo &c. Tertio probo ſic.de iure hoc eſt ꝙ pe-
culiũ ſola patientia ↄſtituiť,vt ff.de pecul.l.q̃ Tuberonis.§. ſum q̃-
9 dã.& l.nõ ſolũ.in prĩ.eo.ti. Sed dos †& peculiũ equiparãtur, vt d.l.
ꝙ dr̃.ff.de impẽ.in prĩ.& ibi no.ĩ d.gl.i.vniuerſitatis,ergo ipſa dos
pt ↄſtitui patientia. Cũ igr̃ hæc patientia mulieris interuenit,dicẽ-
dum eſt dotem ↄſtitutam eſſe,& iure poſſe retinere,& lucrari ptẽ
10 dictu patrimonij. Quarto ꝓbo ſic,ↄct⁹,q †ↄhuni ↄſenſu,ſola patiẽ
tia,& vſu vr̃ eſſe ↄctũ.hoc videmus in locatione,& ↄductione.ff.
locati.l.itẽ q̃rit.§.qui impleto.& l.cũ ĩ plures.§.locator C.eo.l.le
gem.ſed ↄctus dotis ſolo ↄſenſu ↄſtituiť,vt C.de dotis ꝓmiſſione.
l.ad exactionẽ.& de rei vxo.act.l.j.in prĩ.§.i.ergo vr̃ in caſu noſtro
tacite ↄſtituta,maxime fauore dotis, pro qua in ambiguis inter-
pretari debemus,& in cã ↄſtituẽdæ,vt ff.de iu.do. l. in ambiguis.
& ſol.mr̃imo.l.j.& ibi no.ſic ergo poterit.aut retinere,aut lucrari.
11 Quinto probatur † ſic.patiẽtia hr̃ pro ↄſenſu, vbi de ↄmodo pa-
tientis tractať.ff.mãdati.l.ſi remunerãdi.§.ſi paſſus.eo.ti.l.qui pa-
titur.& ibi no. Sed ꝙ hæc dos intelligatur ↄſtituta,eſt ↄmodũ mu
lieris ex pluriб.rõnib. Primo,qa melius a ſuo viro tractabiť, ſi eſt
dotata, q̃ ſi eſſet indotata.& nõ ita de facili repelletur, vt in Aut.
de nup.§.ſi quis.n.& no.ff.ſol.mr̃imo.l.j. Itẽ in alio, qa dos nõ po-
terit alienari,nec p̃ſcribi,vt ĩ tit.de fundo dotali,& de rei vxo. act.
l.vnica.§.cũ lex.& ꝑꝑ ipſius delictũ nõ publicaretur niſi in caſib.
vt ff.de bonis damnatorũ.l.qnq; legib.ergo vr̃ ↄuenire, & ſic dos
12 ↄſtituta.& ſic vir poterit retinere,& lucrari. Sexto probo † ſic, ac-
ceſſoriũ regulať ſm nãm ſui principalis, vt C.ꝑ quas ꝑſonas nobis
acquiritur,l.2.de vſucap.l.eos. de pec.l.1. & 2.ff.de reg.iur.l.cum
principaliter.ext.de reg.iur.c.acceſſoriũ.ſed dos eſt acceſſoria ad
matrimoniũ, cũ ſine eo eſſe nõ poſſit,vt ff.de dona.ante nup. l. fi.
ff.de ritu nup.l.inceſtæ.de iure do.l.3.ergo dos limitatur,& regula
tur ſm rĩas matrimonij,ꝙ ſolo ↄſenſu liberæ mulieris ↄhiť ff. de
ritu nup.l.liberæ.& de ↄcubin.l.in ↄcubinatu.ergo dos ſolo vſu ↄ
ſtituiť.& ſic hoc caſu pr̃imoniũ eſt dos,& vir poterit lucrari par-
tẽ. Septimo probatur ſic,promiſſio,ſtipulatio,& ſolutio æquipa-
rantur,vt ff.de dona.l.ſi patronus.§.1.C.ad leg. Falcid.l.fi. & ff. de
calũniatorib.l.3.§.hoc edicto.ſed ĩ ſtipulatione hoc eſt ꝙ ſtipula-
tio ſimpl̃r facta nõ adiecta cã,ex cã dotis intelligitur vt ff. de iure
do.l.ſtipulatio.cum l.ſeq.q̃ incipit,ꝙ aũt.ergo idem erit in iſta pa-
tientia.q̃ hr̃ pro traditione,vt intelligatur ex cã dotis,licet non ſit
expreſſum,& ſic vir poterit retinere,& lucrari &c. Octauo proba
13 tur ſic,† cã alimentorũ,& cã dotis vr̃r eſſe pariter fauorabiles in
modo cõſtituendi ꝙ patet,qa valet promiſſio dotis incertæ, vt ff.
de iure do.l.cũ poſt.§.gener.C.de dotis promiſſ.l. 1. & ibi no. Sed
præſtatio per triennium in alimẽtis inducit obligationem l.1. C.
de fideicom.& ff.de vſu.l.cum de in rem verſo,ergo dos per cur-
ſum triennij intelligiť legitime conſtituta.ſed ex themate propo
ſito apparet,ꝙ talis mulier paſſa fuit vltra triennium,ꝙ patet,quia
dicit per plura tempora.nam cum dico,tpa,intelligitur de duob.
annis.C.de vſuris.l.vſuræ.& ibi no. ergo vt additio plura operetur
intelligitur vltra terminum,& ſic videtur dos conſtituta,& pote-
rit lucrari Nono ꝓbo ſic,talis vr̃ eſſe affectio inter virum, & vxo-
rem,q̃ eſt inter patrẽ & filiũ,vt ff.de li.ho.exhibẽ.l.1.in fi. & l. ſeq.
de iniuri.l.1. Sed in patre hoc eſt,ꝙ ex ſua ſua patientia poſſiden-
di p̃ſumitur filio donare,vt C.de bo.q̃ lib.l.cum oportet.§.ſin au-
tem eos.C.ſi quis alteri,vel ſibi.l. 2.ff.de dona.l.donationes. §.pa-
ter.ergo hoc caſu ratione tantæ affectionis præſumitur mulierẽ
paſſam eſſe virũ poſſidere rõne dotis. Et ſic poterit retinere,& lu-
crari. Decimo probo ſic.id ꝙ datur a muliere viro ꝑꝑ onera mr̃i-
14 monij,dr̃ dos,vt oſtenſum eſt s̃.in ſecũda rõne. ſed inſtr̃a † fundi
dñr eſſe dos fundi,vt C.ad leg. Falcid.l.ſi prædiorum. ff. de fideiuſ-
ſo.l.amiſſione.§.fideiuſſores.& de fun.inſtru.& inſtr.leg.l.ſcia.§.
docere.& ibi no. Sed inſtr̃m quaſi dos fundi conſtituitur ex ſolo
vſu,eo ipſo,ꝙ paterfamilias patiť inſtrumentum eſſe ad vſum ta-
lis fundi,vt ff.de fun.inſtru.l. inſtrumẽta.& l.ſeq.& l.quæſitum in
prin.& per totũ,ergo & hoc caſu dos cõſtituitur patientia ſola.&
ſic poterit retinere,& lucrari.

15 **Solutio.** † Nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti ĩuocato,ſalua
ſententia cuiuſlibet doctoris aduocati,ſeu ſcholaris,q melioriб.rõnib.moueretur,mihi vr̃,ꝙ qõ nr̃a hẽat tria pun-
cta. Primum,an eo ipſo,ꝙ mr̃imonium eſt ↄtum,mulier oĩa bo
na ſua videatur dediſſe in dotẽ,ſi aliud nõ agatur. Sc̃m,poſito ꝙ
matrimonium nõ ſufficeret,an ex patiẽtia, qa paſſa eſt virũ intrare
poſſeſſionẽ,& fructus ꝑcipere.& in onera matrimonij ↄuertere,
videat dos ↄſtituta. Tertiũ,poſito ꝙ p̃dicta nõ ſufficerẽt, an ex di-
cta patiẽtia curſu tpis,qa hæc paſſa eſt ꝑ plura tpa.p̃ſumať titulus
& ſic dos ↄſtituta. Ad primum dico,qđ gl.iſtud tãgit. ff.de iu. do.
l.mulier bona.ĩ prĩ.& ibi dicit,ꝙ Anſt.tenet ꝙ ſic. Mihi aũt vr̃ ſic
diſtinguendũ,aut iſta mulier erat minor,& nõ vr̃ dos ↄſtituta taci
• te,qa ſi voluiſſet expreſſe,non potuiſſet immobilia ĩ dotẽ dare ſi-
ne decreto,vt C.de adm.tut.l.lex q̃ tutores. in prĩ.& §.i. de p̃diis
mino.l.p̃dia.no.ff.de iu.do.l. Titia. Aut erat maior,& tunc aut iſti
bona fuerunt ꝑ eã in dotẽ data alij forte priori viro,aut nunq̃ fue-
rũt in dotẽ data. Primo caſu,aut ex primo mr̃imonio nulli extãt
liberi,& tunc dos vr̃ repetita in ſequenti matrimonio,vt ff. de iu.
do.l.dotẽ q̃.in prĩ.& l.diuus.ff.ſol.matr.l pe.§.vxor.de pac.do.l.cũ
maritus.§. Titius.& qđ no.ꝑ Cy.C.de rei vxo.ac.auth.ſed quis.in
tertia qõne.& hoc ẽt ſi prius mr̃imoniũ ſolũ de facto tenuit,vt ff.
de iure do.l.ſi ſeruus.in prĩ.aut ex primo matrimonio extãt libe-
ri,& tũc dos in ſequẽti matrimonio nõ vr̃ repetita ſimpl̃r,ſed ita
• demũ,ꝙ vir nõ lucreť vltra q̃ hr̃et vnus ex filijs primi matrimonij
q minus hr̃et,vt C.de ſecun.nup.l.hac edictali.in princ. de do. an-
te nup.l.ſi ↄſtãte.§.pe.in Auth.de nup.§.de augmentis.facit quod
no.de iu.do.l.nulla. Sc̃do caſu,qñ nunquã fuerũt in dotẽ data, tũc
per matrimoniũ nõ vr̃ tacite actũ,ꝙ ſit in dotẽ,caſus eſt C. de di-
uortijs.l.fi. Auth.de nuptiis §.ſi qs.n.ver.& ſi mulier. vbi patet, ꝙ
mulier fuit acceptata ſimpl̃r nõ cũ ſcriptis dotaliб.inſtr̃is,& habe
bat propria bona,q̃ nõ cẽſentur dotalia. Et ſic nõ curo de autho-
ritate Anſt.de qua facit mẽtionẽ gl.in d.l. mulier bona.q̃ Cũ ſit ↄ
legẽ,non eſt ſeruanda,vt in l.in tm̃.in fi.cũ l.ſeq.ff.de ret.diuiſ. Cir-
ca ſecundũ,an ex patientia videatur dos ↄſtitui.multa poſſent di-
16 ci,ſꝫ quantũ,an propoſitũ †dico,ꝙ eſt q̃dam patientia formis, q̃-
dã informis. Patiẽtia formis eſt,qñ circa meã rem,vel circa aliud
qđ tunc tãgit aliqs,facit aliqd,qđ cadat in certam ſpẽm ↄctus,vel
quaſi,& vtrũ ſcia,& patientia habeať pro ↄſenſu,hĩt locũ no. per
gl.in l.Caius.ff.de pig.& ꝑ Cy.in l.multus.C.de proc.ꝑ Dy.in c.is
qui tacet.de reg iur.lib.6.& in multis alijs locis,ſed hæc nõ eſt ma
teria nr̃a. Patientia informis eſt, vt qñ circa rẽ meã fit aliqs actus,
q nõ cadit in ſpẽm,ſeu formã alicuius ↄctus vel quaſi.puta incipis
tenere,& poſſidere rẽ meã,& ↄuertere fructus in tuã neceſſitatẽ,
vt ĩ qõne nr̃a.nã onera matrimonij ſunt de neceſſitate viri. & iſto
caſu, an talis patientia habeatur pro ↄſenſu, ſic puto dicendum.
Aut p̃cedit ↄctus,de cuius nã ad hoc quis tenebat,& patientia hr̃
pro cõſenſu,vt C.de acqui.poſſ.l.tertia. Aut non p̃cedit talis ↄctus
tunc aut tractamus,de his,in qb.vertiť modicũ præiudiciũ, & pa
tientia hr̃ pro ↄſenſu,vt ff.de pec.l.quã Tuberonis.§.ſunt q̃dã.pri
ncipio.& l.nõ ſolũ.in prĩ.vbi eo ipſo,ꝙ dñs patiť ſeruũ hr̃e, vr̃ cõſti-
tuere peculiũ. Aut loquimur in caſib.ĩ quib. tractať de magno p̃-
iudicio,& tunc patientia nõ hr̃ pro ↄſenſu,vt d.l. quam Tubero-
nis.§.alia cã.pri.ũſo.vbi patientia nõ vr̃ ↄcedi libera administra-
tio.idẽ tenet gl.in d.l.1. C.de acqui.poſſ.gl.q̃ incipit, ꝙ præſumi-
tur &c. Cum ergo in caſu nr̃o non præceſſit ↄctus, cuius nã mu-
lier eſſet obligata ſe dotare,ſeu oĩa bona ſua in dotem dare, vt s̃.
proxime dictum eſt,& probatur in Auth.de nup.§.ſi quis.n. Item
cũ hic tractať de magno p̃iudicio.ſ.de amiſſione dñij, & admini-
ſtrationis ſuæ rei,credo patientiã non habendã eſſe pro conſenſu,
& ſic per hoc bona nõ videantur data in dotẽ. Sed ſi tu poneres,
ꝙ vir dicebat,iſta eſt dos mihi data,& his bonis expreſſe vtebatur
in dote,tunc eſſet patientia formis,& quid eſſet tunc,hr̃ ex dictis
dictarum gl.& Doc. Nunc non examino. Non ob.ff.de iu.do.l.ſti
pulatio.cũ l.ſeq.q̃ incip.quod autem.quia ibi licet non exprime-
retur in ſtipulatione,ꝙ eſſet dotis cauſa,tñ hoc agebať, & hoc cõ
ſtat,vt ibi ſentit gl. vel ibi loquitur de ſtipulatione q̃ recipit vxor a
viro.ſ.de quantitate data ipſi mulieri reddenda ſol.mat.vt ibi ſen-
tit gl.merito intelligitur ex cauſa dotis. Sed ſi promitteret ſimpl̃r
reſtituere,nec adijceret ſol.mat.nunc ſecus crederem,niſi ↄſtaret,
ꝙ aliter ageretur inter partes. Circa tertiũ,an ex patiẽtia cum cur
ſu tpis præſumatur titulus. Ad hoc vt talis dubitatio p̃cedat,opor
tet,ꝙ talis titulus allegetur,& ſic erit dubiũ,an fuiſſet celebratus
ↄctus dotis,vel non. Item oportet nos ponere,ꝙ mulier paſſa fuiſ
ſet longo tpe.ſ.decem annis,alias ſi ex ſolo tempore,maritus vte-
retur,vel cucurriſſet minus de tpe,expeditum eſſet,ꝙ titulus nõ
præſumereť,vt C.de vſur.l. creditor. ff.de ope.li.l.operis.plene no.
17 de vſuris.l.cum de in rem verſo. Non ob.† quod dr̃,ꝙ cã alimen-
torum,& dotis ſunt pariter fauorabilia in modõ cõſtituendi.pro-
batur in l.cum poſt.§.gener.de iure do.de do.promiſſ.l.1. coniur-
cta.l.ſi cui.ff de annu.leg.& de leg.3.l. Stichus.& no.in d.§.gener.
ſed in cauſa alimẽtorum ſufficit,ꝙ aliquis vtatur ex ſolo tempo
re,vel curſu triennij.C. de fideicõ.l.1.no.in d.l. cũ de in rem ver-
ſo.ergo idem vr̃ in caſu nr̃o de dote.nã reſpõdetur ſic,qa in l.j de
fideicommiſs. hoc facit duplex fauor, ſcilicet alimentorum, &
vltimæ

ADDITIONES.

• Iac.Men.Cran.de antiq.tem.quar.pa.quartæ partis princip.numero 109.
• Iac.Men.Cran de antiq.tẽp.4.pa.quartæ partis prin.nu.43. Gozadi 33 nu.20.

Digitized by Google

vltimæ volnntatis, vt ibi not.ꝙ ĩtẽ. l. vltimæ voluntatis hic ceſſat.
Prætcrea illa lex loquitur in faciente.ſ.in ſoluente aliqd annuum
noĩe alimentorũ,cũ nſa loquitur in patiẽte, ↄ̃ quem non ita de
facili pſũmitur titulus,vt j.dicemus. Concedo ergo,ꝙ ſi ex cã vlti
mæ voluntatis eſſet pſtitum aliquid noĩe dotis per triennũ,eſſet
18 idem quod in l.1.C.de fideicom. Poſito † ergo in qõne nſa,ꝙ ti-
tulus allegetur.& ad probatioẽ inducatĩ longi tpis curſus.an titu
lus pſumatur,eſt dubiũ pp diuerſas opiniones doctorum,& vr̃ ꝙ
ſic per l.cum de in rem verſo.in fi. vbi expreſſe loquitur in dote.
& licet tex.ibi loquatur in faciente,ſeu ſoluente,tñ gl.ibi poſita in
telligit idem in qualibet patientia,idem no.ff.de ſeru.l.ſeruitutes
de aqua pluu.ar.l.1.§.fi. Alij moderni Doctores ſunt in ↄ̃ria opinio
ne dicentes,ꝙ lex,cũ de in rẽ verſo.loquitur in faciente,hoc eſt in
ſoluente,ſecus in patiente,ↄ̃ quem non ſic facile præſumitur titu
lus.ita no.Cy.C. de pac.l.ſi certis annis, in octaua qõne, quod te-
nent quidam Doctores Bononienſes. Sed p gl.vr̃ caſus, ꝙ idẽ in
patiente.C.de peti.hære.l.fi.& ff.de acq. hære.qui in aliena. circa
prin.ver.ſed & ſi non adijcitur. Sed ↄ̃ gl.facit,ꝙ ſi poſſedi rẽ tuam
longo tpe te patiente,& vellem allegare. ꝙ mihi vendidiſti, vel
alio titulo conceſſiſti. & hoc probare ex patientia, non poſſum ſm
oẽs Doctores, qđ apparet eſſe verũ, qa volunt iura ꝙ in præſcrip-
tione talium rerum pcedat titulus & ſequatĩ poſſeſſio longi tpis,
vt C.de rei vendi.l.mulier nullo.de præſco.lon.temp.l. diuturna,
ff.de vlnica.l. Celſus.cum li. Ad ſolutionem igitur dictarum ↄ̃trie-
tatum diſtingue duo verba,ex quib.app. rebit noſtræ qõnis ſolu-
tio,tangendo ſolũ qđ pertinet ad propoſitum. Cum ergo quæri-
tur,an titulus allegatus ex curſu long: tpis præſumatur,diſtingue.
Aut loquimur in aliquid faciente,puta ſoluente, & præſumitur,
vt C.de agri.& cenſi.l.litib.lib.11.ff.de viſtis.l.cum de in rem ver
ſo.quod dic vt ibi. Aut loquimur in patiẽte.& tunc aut titulus al-
legatus principaliter ſuſpicit lucrũ,& cõmodũ patientis,& præſu
mit titulus.C.de peti.hær.l.ſi filius.& ibi no. Nam ibi præſumitur
cui acquirit hr̃ditas per filiũ. Aut titulus allegatus reſpicit dãnũ
patientis. Et tunc aut reſpicit magnum damnum,aut paruum. Si
magnum,puta tractatur de amiſſione dñij rei ſuæ,tunc nõ præſu-
mitur,vt d.l.nullo.C.de rei vendi.C.de præſcr.lon. tem.l. diutur-
na.quod no.per gl.& Doct.in d.l.pe.C.commu.diui.fallit in caſu
l.Proculo.ff.de probat.rõ,qa ibi plura interuenerint, vt no. de ali,
lege.l.liber.§.1. Si vero reſpicit paruum damnum, tunc titulus p-
ſumatur,vt ff.ſi ſer.vendi.l.ſi quis diuturno.quod no.p gl.in l. ſer-
uitus.de ſeru.de aqua plu.arc.l.fi.in fi.& illa fuit rõ illarũ legum.
& ibi tractatur de modico præiudicio,vt no.per Dy.ext. de re. iu.
c.poſſeſſor.ver.nunquid in ſeruitutibus pſcribendis. & hic eſt ca-
ſus in d.l.qui in aliena.verſi.ſed & ſi non adierit.de acq. hære.ibi.
n.de modico præiudio tractatur.nã hr̃ditas non erat filij.ſed habe
bat ſolam ſpem,ꝙ ſi ipſe efficeretur ſui iuris poterat adire & ſibi
acquirere,vt C.de iu.delibe.l.non dubium.rõ ergo ibi amiſit ſuũ
dñium,ſed quandam ſpem forte fallacẽ. Item eſt ſpes,ꝙ ipſa hr̃di
tas patri quæſita ad ipſum filiũ reuertatur,vt l.ſi ſcripto hr̃de. in fi.
vnde li.& de adop.l.nec ei.§.pe.ſic ẽt loquitur glo.d.l.pe.C.cõ di
ui.vbi dr̃,ꝙ pſumit diuiſio, in qua eſt modicũ pudiciũ, cum vna
pars vice alterius fungat.cũ ergo in propoſita qõne loquamur in
muliere patiẽte,& tractatĩ de magno pudicio.ſ.de trãslatiõe dñij
in virũ ſpe lucrãdi ſibi,dico,ꝙ ex patiẽtia lõgi tpis titulꝰ ñ pſumiĩ.

Diſputata per dominum Bart. de Saxoferrato egregium legũ
Doctor.ff.vetus legentem in Auguſta ciuitate Peruſij. Anno Do
mini M.ccc.xlvij.die xxj.menſis Decembris.

QVAESTIO VIII.

1 *Confitens maleficiũ,& negans qualitatem,an dicatur confiteri, vel negare vt habeat beneficium ſtatuti. & nu.14.& 17.*

2 *Negans dicitur,qui negat factum,& etiam qui negat ius.*

3 *Beneficio quis priuatur,nedum per omiſſionem totius,ſed etiã, per omiſſionem partis.*

4 *Liberatio non contingit,ſi in ſatiſdatione omittatur aliqua qualitas.*

5 *Probans factum,& non qualitatem,non obtinet.*

6 *Pœna ita committitur ex priuatione qualitatis,ſicut ex priuatione ſubſtãtiæ ſi debet committi ex priuatione.*

7 *Qualitas omiſſa quando non priuet quem beneficio actionis propoſitæ,nec moderatæ condemnationis.*

8 *Aggrauatio quæ fit per negationem,debet intelligi,quãdo quis negat,quod dependet ex facto ſuo.*

9 *Pœna,quæ imponitur propter priuationem alicuius rei, non committitur propter priuationem ipſius.*

10 *Qui tenetĩ ad factũ ſimpliciter ſufficit factũ facere,licet qualitas omittatĩ.*

11 *Prohibitus probare cõtra inſtrumentum,intelligitur prohibitus circa ſubſtantiam,non contra qualitatem inſtrumenti.*

12 *Indefinita locutio in ſtatutis,quod æquipolleat vniuerſali.*

13 *Iudex poteſt reſponſionem confitentis delictum, & negantis qualitatem, non admittere.& nu 15.*

16 *Locus & tempus quando dicatur facere id quod factum eſt realiter,& ſecundum ſubſtantiam & nu 16.*

18 *Regula l.eum qui.ff.de iure iu.cum ſimi.quod extendatur ad ſtatuta.*

19 *Libellus in actione l.Aquiliæ,debet continere certam quantitatem.*

20 *Glo.in §.item mixta. Inſti.de actio.qualiter intelligatur.*

21 *Beneficium conceſſum alicui propter aliquid,perditur,niſi illud totum impleatur etiam in qualitate.*

1 Per Italiam cõtext † ſunt ſtatuta,ꝙ ↄfeſſi maleficia mitius, &
negantes grauius puniuntur. Contigit,ꝙ is ↄ̃ quẽ de ma
leficio pceditur ↄfitetur factum,negat tñ qualitatem,qua ceſſan
te pœna ceſſat vel minuitur,qui factis probationib.venit condem
nandus de toto. Quæritur an ſit condemnandus vt confeſſus,an
tanq̃ negans vel quaſi. Et primo,ꝙ veniat ↄdemnandus vt negãs
2 probatur ſic.negans † dr̃ ille qui negat factũ,& ẽt ille qui negat ius
hoc eſt actio.& obligatio. Primum de negante factum probatur
C.ad l. Aqui.l.ↄ̃ negantem. de proba.l.actor.de non nu.pecu.l.aſſe
ueratio.& auth.ↄ̃ qui propriam.ff.ad leg. Aqui.l.de procu.l. 2. cũ
ſi. De eo qui negat ius probatur C.de tranſa.l.age ff. de do. l. qui-
dam in iure.de proba.l. ab ea parte. cum ſi. Sed iſte qui negat fa-
ctum,qñqe negat ius,hoc eſt eſſe maleficium vel eſſe obligatum
qñque negat actionem hoc eſt ſe teneri actio.propoſita, ergo in
oĩ caſu hr̃ pro negante. Primum, ꝙ negat factum, probatur in eo
qui confitetur factum, negat tñ tps vel negat locum. nam ſi pro-
batur alius locus vel tps,non eſt idem factum de quo agitur,vt p
batur C.qui accu.non poſ.l.1.prout ibi ponitur caſus p maleficio
certa die commiſſo.& no.ff.de publ.iudi.l.qui reus.in glo.mag.
ſuper verbo,permiſſam.& ff.de acq.hæred.l. Pãponius.§.rei. & ibi
clarius no.& eſt expreſſum ext.de re iu.c.Abbate ſane, circa fi. li.
6 Secundum in eo qui confitetur factum,hoc eſt ſe accepiſſe rẽ,
negat tñ,ꝙ ↄ̃ dñi voluntatem.nam ex hoc ſequitur,ꝙ non eſt fur-
tum nec furti tenetur,vt ff.de furtis.l.inter oẽs.§.recte.& Inſt. de
obl.ex delic.in §.placuit. Item in eo qui confitetur ſe occidiſſe,ne
gat tñ ſe feciſſe eo animo,quia ſequitur quod non tenetur l Cor,
vt l.1.C.ad l.Cor.de Sica.& ff.eo.l.1.§.diuus. Et in eo,qui accuſa-
tur de plagio,dixit ſe abduxiſſe,negat tñ alienum,vt C.de ſer.fug.
l.cum ſeruum. & ad l. Flau. de pla. l. 1. & l.præſes. ſed alia multa
exempla poni poſſẽt. Tertium quod negat actio.ſeu accuſationẽ,
probatur in eo qui accuſatur l. Pompeia de parri.confitetur ſe oc-
cidiſſe,negat tamen eſſe de perſonis enumeratis in l.1. ad legem
Pompe.de par. Item probatĩ in l.ptor.§.ducere.vi bon.rap.& de in
cen.rui.nau.l.1.§.fi,& l.2. Item in eo qui confitetĩ coitum, ſed ne
gat mulierẽ nuptam,vt l.pe.de adult.quicquid igitur dicatur, ap-
paret,quod iſte hr̃ pro negante. Et tanq̃ negans debet condem-
nari. Secũdo probo ſic.qui interrogatur,cum aliqua qualitate, ſi
reſpondet pure,non reſpondet ad interrogata,vt ff de verbo.obli.
l.1.§.ſi quis ſimpliciter.& Inſtit.de inu.ſtip.§.præterea. Si vero nõ
reſpondet ad interrogata.ergo non poteſt haberi vt confeſſus. Cõ
cludo ergo,quod tanquam negans venit condemnandus per præ
dictas ll.vbi videntur caſus expreſſus. Tertio pbo ſic. Sicut omiſſio
3 totius † eſt cauſa priuandi quem beneficio,ita omiſſio partis,vt ff.
de leg.j.etiam ſi partis.coniuncta l.tutor petitus.§.j.ff.de excu.tu-
to.& no.in l.ſi poſt legatum.§.admittere.ff.de his q.vt indig. ſed
ſi totum maleficium negaſſet priuaretur beneficio,quod daretur
confitentibus,ergo eadem ratione priuetur ſi negat qualitatem
4 maleficij. Quarto probo ſic.ſi in † aliqua ſatiſdatione aliqua qua-
litas omittatur. liberatio non contingit. immo totum petitur ac
ſi nihil eſſet ſatiſdatum,vt l.Iulia.§.1.de verb. oblig. de ſol. etiam
de leg.1.l.huiuſmodi.§.ſi res. & plene no. de dolo l. eleganter.§.
non ſolum .ſed iſtud beneficium quod datur confitentibus eſt
quædam liberatio a parte pœnæ in eo qui confitetur. Si ergo in cõ-
feſſione omittatur qualitas maleficij non ↄtingit liberatio. Quin
5 to † probo ſic.qñ aliquis probat factum,nec probat qualitatem fa
cti,non habet beneficium quod datur probantibus, quia non dr̃
ſua intentio probata,vt l.hẽbat.in princ.inſti.vi bo.rapto. l. prætor
§.ducere.extra,de proba.c.licet.ergo & eadem ratione qui confi-
tetur maleficiũ,& non qualitatem,non dẽt gaudere bñficio con
feſſionis. Sexto ſic.bñficium datur confitentibus , quia aliquem
releuat ab onere probandi,vt l.eum qui.in prin.de iureiu.C. de pœ
na iudi.q male iudic.auth.nouo iure, & quod no. ad leg. Aq. l. ↄ̃
negantẽ. Sed per hanc confeſſionem qs non releuatur ab onere
probandi,quia debet probari qualitas maleficij, quæ non poteſt
probari niſi per illos, qui viderunt maleficium , quia qualitas rei
non poteſt cognoſci niſi ab eo qui habet notitiam rei & ipſam vi
derit,vt l.j.§.j.de ventre inſpicien.C.de fide inſtru.l.imperatores.
ff.finium regun. l.ſi irruptione. & in Auth. de non alie. §,ꝙ autẽ
cum igitur nõ releuet ab onere probandi,ergo in nullo conſequi
tur beneficium confeſſionis. Septimo ſic.qñ pœna † dẽt com-
6 mitti pp aliquam priuationem,ita ↄmittitur ex priuatione quali-
tatis.ſicut ex priuatione ſubſtantiæ,vt patet in ſtipulatione habe-
re licere,quæ comittitur ſi aliqua ſeruitus, quæ pdij qualitas eſt,
ex iure minuitur,vt l.ſtipulatio iſta §.ſi quis forte.de verbo. obli.
vbi vr̃ tex.noſtræ quæſtionis in eo ꝙ ibi in fi,tex.dicit,ꝙ hẽre non
licet ei cũ aliquid ex iure minuitur,ita cum aliqua qualitas nega
tur,nihil confeſſatum vr̃,& ſic nullum conſequitur beneficium
confeſſionis. Octauo ſic, ſimplex & indefinita locutio æquipol-
let vniuerſali,vt l.ſi pluribus.de leg. 2.de le.3.ſi plures.per Cy. de
reg.iur.ſuper rub.lib.6. Cum ergo dicat ſtatutũ,quod confitentes
mitius puniantur,loquitur de ↄfitẽtibus oĩa.ſed certum eſt,ꝙ iſte
qui negat qualitates non ↄfitetur oĩa,ergo nõ põt beneficium cõ
fitentium

Digitized by Google

ſitentiũ m habere, arg. l. is qui duecuta. §. vtrum. de rebus dubijs.
Nono quia qui in vno deliquit, omnium factus eſt reus.

Contra Quòd puniri dẽat tanq̃ cõfeſſus, ꝓbaē ſic. omiſſio
7 † qualitatis rei non priuat aliquem beneficio ſibi
ꝯpetente ex ipſa re. hoc ꝓbaē, quia qs nõ priuatur bñficio propoſi-
tæ actionis, licet aliq̃ qualitatẽ non ponat, vt vel poſitam non pro-
bet, vt l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxali. & ꝙ not. C. de eden. l.
edita actio. nam eo nõ obſtante ex tali proceſſu poterit ſequi cõ-
dẽnatio. facit de aqua plu. arcẽ. q̃. §. Iulia, & ꝙ ibi no. p Dy. facit
de rei vendi. l. ſi poſt acceptam. Item non priuat quem beneficio
ꝓſumptionis facientis ꝓ eo. nam ſi ꝯfiteor ſolutum, tñ nego inde-
bitum, & ſic nego qualitatem, & ex hoc non perdo bñficium ꝓ-
ſumptionis facientis ꝓ me, ſ. ꝙ debitum ꝓſumatur. vt l. cum de in
debito. ff. de ꝓba. Item non priuat quem bñficio moderantiæ ꝯdẽ
nationis. vt puta, ꝯfiteor me fideiuſſiſſe, nego tñ me ꝯueniendum
inſolidũ, qa dico alios fideiuſſores eẽ ſoluẽdo, & ſic nego qualita-
tẽ. certe p hoc nõ ꝑdo bñficiũ diuiſionis, vt l. ſi dubitet, in prin. &
§. j. de fideiuſ. Ex hoc ergo ꝯcludiē, ꝙ ſi reus ꝯfiteē factũ, neget tñ
qualitatẽ aliq̃, ꝙ ex hoc nõ ꝑdat bñficiũ ꝯfeſſionis. ſʒ tanq̃ ꝯfeſſus ve-
8 niat ꝯueniẽdus. Scdo probo ſic, † aggrauatio pœnæ, q̃ fit pp nega-
tionẽ, ſp ĩtelligiē fieri, qñ qs negat id ꝙ ex facto ſuo depẽdet, alias
ſec⁹ vt ff. rer. amotar. l. Marcellus. de in li. iurã. l. videam⁹. §. j. ext. de
ꝯfeſſ. c. 1. li. 6. ꝙ no. C. de iur. calũ. l. ſcda. §. ꝙ obſeruari. Si aũt intelli
gereē ſeq̃reē ꝙ qs puniret ſine delicto, qa cũ in facto ꝙ nõ depen-
det a ſe, ſit tolerabilis ignorantia, vt l. fin. ff. p ſuo. & l. cũ falſũ. ff. de
acq. her. merito ꝓt ſine culpa negare, ſed ſine culpa nemo ẽ puniẽ
dus, vt ff. de ver. ſign. l. aliud eſt fraus. & de pœnis. l. ſancimus. & de
reg. iur. c. ſine culpa. li. 6. Sed iſtæ qualitates, vt plurimũ nõ depen-
dent ex facto rei, vt puta, ꝙ ex vulnere ſit remãſura cicatrix, vel ꝙ
mẽbrũ ſit remãſurũ debilitatũ, vel ꝙ offenſus ſit nobilis, vel igno
bilis, & ſimilia, ergo patet pp negationẽ huius qualitatis nõ dẽt gra-
9 uari pœna, & ſic ꝯdẽnãdus eſt tanq̃ ꝯfeſſus. Tertio ꝓbo ſic, † pœna,
q̃ imponiē pp priuationẽ alicuius rei, nũq̃ ꝯmittiē pp priuationẽ
qualitatis ipſius rei, vt ff. de euic. l. quo ad ſerui. de leg. 2. l. Meuius.
§. fundo. vbi pœna, q̃ dẽt ꝯmitti pp euict. rei, nõ ꝯmittiē pp euictio
nẽ ſeruitutis, q̃ eſt qualitas rei, vel qd aliud. de verb. ſig. l. ꝙ ergo. &
l. ſi aliena. §. i. de vſuc. & cõia ꝑdi. l. 1. ita in propoſito, ſi aliqs cõfite-
tur factũ, licet neget qualitatẽ facti, pœna, q̃ pp negationẽ imponi
tur, nõ dẽt ꝯmitti, & ſic vt ꝯfeſſus venit ꝯdẽnandus. Quarto ꝓbo
10 ſic, † qñ qs teneē ad factũ ſimpl̃r, ſufficit ꝙ factũ fiat, licet ei⁹ qua-
litas omittaē, vt l. 1. §. ſaltus. ff. rẽ ra. hab. vbi ꝓcurator teneē cauere
rẽ ratã dñm habiturũ, & ſic ſufficit, ꝙ dñs habeat ratũ tanq̃ factũ,
nõ tanq̃ maleficiũ, ꝙ patet, qa ꝓt appellare, & reſtõnẽ ĩ integrũ pe-
tere, & ſic qualitatẽ abnegat, & ſic pœna ñ cõmittiē, ad id facit, ꝙ
no. ff. de neg. geſt. l. Põponius ſcribit. in gl. mag. & p Dy. ĩ c. ratũ. de
reg. iu. li. 6. Ita in ꝓpoſito cũ qs metu pœnę teneaē ꝯfiteri, ſufficit ꝙ
ꝯfiteaē factũ, licet neget qualitatẽ facti, & ſic vt ꝯfeſſus veniat cõ-
11 dẽnãdus. Quinto ꝓbo ſic, † qñ aliqd ꝓhibeē, ſp intelligiē ꝓhibitio
reſpectu ſubſtãtię, nõ reſpectu qualitatis, hoc ꝓbaē ĩ l. gñalr. C. de
nõ nu. pec. cõiuncto §. ꝙ fere. in l. iuriſgẽ. ff. de pa. & ibi not. ĩ gl. vbi
ſi aliqs ꝓhiberet ꝓbare ꝯ inſtrm, intelligit ꝯ ſubſtantiã inſtri, nõ ꝯ
qualitatẽ. Ita in ꝓpoſito, cũ qs metu pœnę ꝓhibeatur negare, dẽt
intelligi de negante ſubam, non de negãte qualitatẽ, & ſic eũ ſub-
ſtantiã ꝯfeſſus eſt, dẽt vt cõfeſſus puniri. Sexto, de hoc vr̃ caſus ex-
preſſus. ff. ad l. Aql. l. ide Nerati⁹. §. fi. cũ l. ſeq. vbi apparet, ꝙ adhoc
vt euiteē pœna, q̃ ꝯ negantẽ eſt ſtatuta. p l. Aquil. ſufficit, ꝙ factũ cõ
fiteaē. ſ. me occidiſſe, licet negẽ qualitatẽ, vt puta, qa nego ſeruum
eſſe talis æſtimationis, vel tñ intereſſe agẽtis. ita ĩ ꝓpoſito, licet ne
gẽ aliq̃ qualitatẽ, nõ debeo puniri vt negãs, ſed vt cõfeſſus debeo
ꝯdẽnari. Septimo ſic, rõ, quare mitius puniē, eſt, qa releuat aduer-
ſariũ ab onere probãdi, vt dictũ eſt ſ. in ſexta rõne aduerſæ partis:
ſed licet neget qualitas, nihilominꝰ pars remanet releuata ab one
re ꝓbãdi. exẽpliũ, ſi aliqs ꝯfiteē occidiſſe, dicat tñ ſe feciſſe ſine do-
lo, certe ipſe dẽt ꝓbare, vt C. de iniur. l. ſi ñ cõuitu. ad l. Cor. de ſica.
l. 1. & ff. e. l. 1. §. diuus. ergo cũ ſuperſit rõ dẽt durare beneficiũ con
12 feſſionis. Octauo ſic, † indefinita locutio æquipollet vlı̃, vt l. ſi plu
rib. de leg. 2. & de leg. 3. l. ſi plures. not. p Dy. de re. iu. ſup rub. lib. 6.
Vnde cũ ſtatuta puniãt acrius negantes, intelligo negãtes oĩa, ſed
verũ eſt, hũc, q cõfiteē factũ, & negat qualitatẽ, ñ negare oĩa, ergo
nõ dẽt vt negãs cõdẽnari, vt l. ſi is q ducẽta. §. vtrũ. de reb. dub. No
no, de hoc vr̃ gl. ord. inſti. de actio. §. itẽ mixta. vbi ille, q cõfitetur
delictũ negat tñ aliquã qualitatẽ. pp q̃ dicit nõ dẽri, tñ hr̃ in oĩb. vt
cõfeſſus. Quòd ĩ ea pœna, q̃ venit ex delicto ſine qualitate puniaē
vt cõfeſſus, in ea, q̃ augeē ex qualitate, puniaē vt negãs, ꝓbaē pluri-
bus rõnib. Et primo ſic, q partẽ delicti cõmittit, nõ puniē cõtẽpla
tione totius, ſed cõtẽplatione eius ꝙ cõmiſit, vt ff. extraor. cri. l. 1.
de ſeru. fu. l. ſi fugitiui. & ita no. facit de pœnis l. aut facta. §. euẽtus.
ita in propoſito, eſi ptim fuerit cõfeſſus, partim negauit, ſolũ ĩ ea
parte q̃ negauit, puniaē negãs. Scdo ſic, pœna nõ dẽt egredi delic.
vt ſic in ea tñ re, & eo tñ reſpectu quo qs deliquit, puniaē & non
vltra. ff. de his qui vt indig. l. reſcriptũ. ad Treb. l. Paulus. rñdit ſi eet
tũ, qui. ex cau. in poſ. ea. l. Fulcinius. §. qd ſi aduerſus. Sed hic ñ de-
liquit negãdo, niſi reſpectu qualitatis, ergo ſolũ reſpectu qualita-
tis dẽt puniri. Tertio ſic, qñ quis ad plura teneē in iudicio ſub pœ-
na, ſi in vno eſt obediẽs, in alio nõ, in quo eſt obediẽs, pœna cõmit
tiē eũ effectu, vt l. ſi ſeruus. §. ſi plurib. l. ſi quis cautionẽ. & qd̃ not.
de verb. obl. l. quinta. §. fi. de reb. dub. l. is qui ducẽta. §. verũ. in glo.
ſuper verbo, in illo. ſed iſta pœna, q̃ imponiē negãti, imponiē circa
ea, q̃ veniunt publicanda in iudicio, ergo in effectu cõmittitur ſo-
lũ pro eo, qd̃ negauit ipſe. Quarto ſic, qñ quis eodẽ facto diuerſis
reſpectibus deliquit, eo reſpectu quo deliquit cõſequitur pœnam,
alio reſpectu præmiũ, vt l. 1. de his qui. vt indig. ita in propoſito, re-
ſpectu eius, qd̃ negauit cõſequatur pœnã, alio reſpectu præmiũ. fa
cit l. relegatorũ. §. fi. de interdi. & rele. Quinto ſic, qñ pœna dẽt im-
poni pp priuationẽ alicuius rei priuatę qualificatę, ſolũ ĩponiē pœ
na reſpectu illi⁹ qualitatis, qd̃ apparet in actione ex empto, vbi re
euicta, agitur ꝓ intereſſe, ſed euicta ſeruitute agiē ſolũ pro intereſ-
ſe ſeruitutis, q̃ eſt qualitas fundi, vt l. q̃ ad ſeruitutem. de eui. & ibi
no. & de ꝯtra. emp. l. cũ vẽderes. ita ĩ propoſito, ſolũ reſpectu qua
litatis actus puniatur. Sexto ſic, qñ aliquid alicui tribuit pp labo-
rẽ, diminuto labore, diminuitur id, qd̃ cõcediē, vt l. Scio amico. in
prin. de an. leg. Sed ꝓmium conceditur confitenti, quia exonerat
aduerſariũ onere probandi, vt l. cũ qui. in princ. de iureiur. ergo ſi
pro parte eum exonerat, cõſequitur præmiũ accuſatus, quia pcuſ
ſit tali loco, & tpe, confitetur ſe percuſſiſſe dicto loco, vel tpe, cer
te ſi accuſario probatur, punietur vt negans. Item iudex poteſt
13 † talem reſponſionem non admittere. nota hanc concluſionem.

Solutio. Dñi noſtri Ieſu Chriſti noĩe inuocato, in q̃ſtione ꝓ-
14 dicta aduertendũ eſt, qa, † qñ quis negat aliquam
qualitatẽ, & circunſtantiam, qua negata, negatur ipſum factũ de
quo proceditur, ꝙ prima facie videbatur cõfiteri. verbi gratia, qs
confitetur ſe pcuſſiſſe Titium, negat tñ hoc ſe feciſſe tẽpore, vel
loco in accuſatione, vel libello contento, tunc ꝓ nõ aliud factum
confitetur, q̃ illud de quo proceditur: nam factum vno tpe, vel lo
co certo differt realiter, & ſ'm ſubſtantiã ab eo qd factũ dr̃ alio tẽ-
pore, vel loco, vt l. ſi nõ fortẽ. §. libertus. de cõd. indeb. & qd̃ no. C.
de teſt. l. teſtiũ. de acq. hered. l. Pantomus. §. rei, cũ ſua gl. & eſt ex-
preſſum, ext. de fide inſtru. c. cũ Ioannes. & de re iud. c. Abbate ſa-
ne. circa fi. ibi, locus & tẽpus &c. Et qd̃ ibi no. & dixi in l. denũciaſ
ſe. §. quid tñ. de adult. illo caſu non loquitur q̃ſ noſtra. nã iſte ſine
15 dubio hr̃ vt negans qui totum negat. imo dico, † ꝙ ſi iudex vellet
talẽ reſponſionẽ non admittere, poſſet licite, quia ad interrogata
non reſpõdit, vt ſup. patet, ergo &c. vt inſti. de nup. §. ſi de alia. Sed
16 poſſes tu † dicere non eſſe verum, ꝙ locus, vel tẽpus faciat differ-
ri realiter, & ſecundum ſubſtantiam: nam ſi Titius eſt vulneratus
in facie, vbicunq; factum fuiſſet illud vulnus, idem vulnus eſſet
ſubſtantialiter, vt patet ad ſenſum, ſicut idẽ eſt homo, licet de lo-
co, vel de tpe originis dubitetur, vt l. 3. §. minorẽ. ff. de mu. & l. eius.
§. pe. ad muni. Reſpondeo, nos poſſumus ſumere actum, prout ra
dicatur in faciẽte, & tũc aliud eſt factũ vno loco, vel tẽpore, aliud
factum alio, & tunc diuerſitas talis inducit diuerſitatem realem,
& ſubſtantialẽ, vt dixi; qñq; accipitur actus pro effectu ſecuto ex
actu, vt vulnus, ſeu ſciſſio, q̃ ſecuta eſt ex actu percuſſionis, & tũc
illud eſt vnum vbicunq; fuerit factũ, quia non põt niſi in vno lo-
co eſſe factũ, vt ex prædictis patet. alia circa hoc dixi in d. §. quid
17 tñ. Qñq; quis negat † aliquã qualitatẽ, ſeu circunſtantiam, ex qua
non inducitur diuerſitas realis, ſeu ſubſtantialis, & tunc procedit
q̃ſ noſtra, pro qua declaranda eſt aduertendum, ꝙ ſtatuta Italiæ
circa hoc procedunt diuerſimodẽ. nam qñq; ſtatuunt hoc in pœ-
na, vt negans plus puniatur q̃ ſit alia ſimplex pœna pro maleficio.
Qñq; hoc ſtatuũt p modum præmij, & ei qui fuit cõfeſſus minui
tur pœna. quæ alias ſtatuta eſt pro maleficio, & iſti ſunt diuerſi effe
ctus. ideo de quolibet p ſe videamus. Circa primũ, qñ ſtatutũ hoc
diſponit in pœna, vt puta, ꝙ qui negauit. puniatur in quarto pluri,
vel ſimilia verba, & tunc circa hoc conſideranda ſunt duo funda-
mẽta. Primo, qa iſtud ſtatutũ hẽt locũ in pœna mẽtiẽtis: vnde ſi ne
garet aliquid cuius hẽret iuſtã ignorantiã, non puniretur per regu
lã gñalem, q̃ eſt, vbi non eſt culpa, ibi non cadit pœna, vt C. de pœ-
nis. l. ſancimus. & ff. de verb. ſign. l. aut eſt fraus. in ꝓin. de reg. iur.
18 c. ſine culpa. li. 6. Secundũ fundamẽtum eſt, † ꝙ tũc negans puniē,
qñ p negationẽ grauauit aduerſariũ onere probandi, ita ꝙ aduer-
ſarius habeat neceſſe probare p teſtes, vel alijs legitimis probatio
nib. aliàs non puniretur vt negãs, vt ff. de iureiur. l. cũ qui. in princ.
& ad l. Aquil. l. 2. §. 1. & ibi no. C. ad l. Aquil. l. ꝯ negãtẽ. & ibi ẽt no.
Cũ n. illa loquatur gñaliter in qualibet actione, quę creſcit p infi-
ciationẽ, nõ eſt dubiũ, ꝙ extẽditur ad ſtatuta, vt no. in ſi. ff. de leg. l.
qd̃ vero. & dixi plene in l. oẽs populi. in mã de interpretationibus
ſtatut. circa interpretationẽ extẽſiuam. his præmiſſis, in caſu præ-
dicto qñ ſtatutũ procedit pœnã imponẽdo, dico ſic. Qñq; ille, qui
cõfitetur factũ negat aliquã qualitatẽ, ſeu circunſtantiã, per cuius
negationẽ aduerſarius non grauaē onere probandi, vt puta, cõfeſ-
ſus eſt ſe pcuſſiſſe, ſed non aĩo iniuriandi, vel occidẽdi, ſed ſine do
lo, vel ſe occidiſſe ad ſui defenſionẽ, quib. caſib. cum præſumptio
ſit ꝯ eum, ſibi incumbit onus probandi aliquas circunſtantias, ex
quibus ceſſet dolus, & animus iniuriãdi, & ꝓſumaē ad ſui defen-
ſionẽ feciſſe. C. de iniur. l. ſi nõ cõuitij. ad l. Cor. de ſic. l. 1. & l. cũ q.
& iſto caſu negans talẽ qualitatẽ, vel circunſtãtiam, ſine dubio at
non probat, no punitur vt negans, qa per cõfeſſionẽ factã releuſi

Digitized by Google

aduerſarii ab onere probandi.ff. l. cum qui. Quãdoq; negat aliquam qualitatẽ, ſeu circũſtãtiã, q̃ oportet aduerſariũ ꝓbare. Et hic eſt aduertendũ, ꝙ qñ quis negat aliquam qualitatẽ, ſeu circũſtãtiã, quã iſte ignorat, vt puta, cõfitetur ſe percuſſiſſe, negat tñ ꝙ ex illo vulnere ſit remanſura cicatrix, vel ꝙ ex ea mẽbrũ remaneat debilitatum, & ſimil. & tunc ẽt eo probato nõ punietur, vt negãs, quia cũ non ſit in culpa, non dẽt pati penã, vt dictũ eſt, pro hoc ff. de interrog. act. l. de ætate. §. interdum. & §. ſeq. & eſt caſus ad l. Aquil. l. in-
18 de Neratius. §. fi. & l. ſeq. ſic inducẽdo † in libello propoſito ſup act. l. Aquil. dẽt exprimi quãtitas dãni ſm glo. q̃ eſt in l. ꝓtor edixit, §. ſi dicat. ff. de iniur. Pone ꝯuẽtus l. Aquilia, ꝯfitetur ſe hoĩem ꝑcuſſiſſe, negat tñ æſtimationẽ dãni eſſe illã, q̃ in libello ꝓponitur. Certe ille tanq̃ cõfeſſus veniet ꝯdemnandus, vt d. l. inde Neratius. §. fi. cũ l. ſeq. Si n. ibi cõfeſſus fuiſſet æſtimationẽ dãni, rõ q̃ ponit in illa l. nõ eſſet vera. nã nõ eſſet amplius q̃rendũ de æſtimatione vulneris. Apparet ergo, ꝙ cõuenitur, vt ꝯfeſſus, & tñ q̃ritur de æſti-
20 matione, q̃ negauit. Hoc modo † dẽt ĩtelligi glo. q̃ eſt inſt. de act. §. itẽ mixta. vbi ille q̃ ꝯfitetur relictũ pijs locis, tñ aliquã qualitatẽ negat, vel admiſit per quã dicit ſe nõ debere ſoluere. nã ſi rõnabiliter hoc dicit, iuſta ignorãtia motus nõ punitur, vt negans, vt expreſſe dicit gl. Quãdoq; negat aliquã qualitatẽ, ſeu circumſtantiã, q̃ iuſte ſeu probabiliter ignorare non põt, vt quia pendet ex facto ſuo, vel eſt publice notum, vel alias eſt præſumptio, ꝙ ſciat. Et hic eſt aduertendum, ꝙ qñ negatur aliqua qualitas, ſeu circumſtantia, qua ceſſante factũ non eſt delictum, ſeu non eſt punibile ex cauſa intentata, ſm ea. q̃ dixi in l. denunciaſſe. §. quid tñ. de adult. & tunc ideo punitur, vt negãs, & loquitur alia opi. poſita in gl. inſt. de act. §. itẽ mixta. ne inueniat via, ꝑ q̃ negantes ſuã auaritiam exercerẽt, vt ibi no. qđ probatur, quia qñ deficit aliqua qualitas, q̃ reſpicit totum id de quo agitur, nil vr̃ eſſe factum de eo ꝙ debetur, vt l. Iulia. §. i. de verb. obl. de ſo. l. ẽt. cum ſimi. facit ff. qui ſatiſd. cog. l. quot. & de fideiuſ. l. qui ſatiſdare. Ad idẽ vi bonorum rap. l. prætor. §. docere. & l. denunciaſſe. §. quid tñ, facit ẽt ff. de verb. obl. l. 1. ſi quis ſimpliciter. Quãdoq; negat aliquam qualitatẽ, qua ceſſante pœna minuitur. Et hic eſt aduertendũ, ꝙ ſi quidẽ pœna, q̃ per illam qualitatẽ adijcitur, eſt diuerſa, & ſeparata, vel ſaltẽ eſt diuiſibilis, & ſeparabilis ab ea q̃ imponitur pro ſimplici maleficio, vt ſi dicat, ꝙ ꝯ negantẽ pœna duplicatur, vel puniatur in quarto pluri, vel ſimilia verba, ꝙ tũc pœna, q̃ imponitur pro ſimplici maleficio, vt confeſſus punitur, ſed illa q̃ augetur ꝑ illã qualitatẽ negatã, punietur vt negans: æquitas. n. iudiciorũ hoc admittit, vt l. ſi ſeruum, ff. ſi quis caut. & quia eius contemplatione dẽt puniri, cuius contemplatione deliquit, vt d. §. plurimũ. & de his quib. vt indi. l. recte. ff. ad Treb. l. Paulus reſpondit ſi certam, pro hoc optime facit de iniurijs. l. cũ qui nocentẽ. §. fi. & pen. vbi punitur factum, & non qualitas, & ſic vnum ſeparatim ab alio cõſideratur, facit ff. de furt. l. is qui opem. vbi præſtans punitur reſpectu furti, non reſpectu qualitatis. l. manifeſti. Si vero pœna facti, & qualitatis non eſt diuiſibilis, ſeu ſeparabilis, vt puta, cõfeſſus punitur in corpore, & tunc ꝑ iſtam conexitatem, niſi cõfiteatur totũ, nõ habetur vt cõfeſſus, & ſic punietur vt negãs, arg. de ſtatulib. l. ſi duobus. §. 1. iſtius. n. negationis effectus in partes ſcindi nõ põt, vt l. in exec. §. ſecũda ſpecies. de verbo. obl. Nã in iſtis indiuiduis nõ põt, niſi in ſolidum peccari, vt l. eadẽ. §. Cato. de verb. obl. Ad hoc tñ aduertendũ, quod vbicunq; dixi negantẽ qualitatem puniri, vt negantem, vel in totum, vel in partem, intellige ſi illa qualitas fuerit per aduerſam partẽ probata plene, alias ſecus, vt l. cum qui. in prin. de iureiu. & C. ad l. Aquil. l. ꝯ negãtem, adeo ꝙ, vt puto, nõ ſufficeret ſi probarẽtur præſumptiones, ex quibus reus poneretur ad torturã, ex qua ſequeretur cõfeſſio, nã dictæ leges requirunt, ꝙ illud qđ eſt negatũ, probetur. Sed iſte non probauit illud qđ eſt negatũ, & præſumptiones eius non ſufficiunt. vnde cum non exiſtenti conditio, q̃ leges requirũt, non põt puniri vt negãs. Circa ſecundũ vero, qñ ſtatutũ hoc ſtatuit per modũ p̃mij, vt ei qui fuerit confeſſus minuatur pena, tunc indiſtincte dico, ꝙ negans qualitatẽ puniatur, vt negans, nec habebit beneficiũ confitentiũ, vt l. ẽt ſi parus. de leg. 1. & de ann. leg. l. Meuius. in prin. de ma. teſta. l. ſi ita ſit ſcriptum. & l. qui filium. §. fi. &
21 ad l. Fal. l. beneficia, q̃ leges hoc probant ſic, † qñ alicui cõceditur beneficium ꝑ aliquid, niſi illud totũ adimpleat, beneficium perdit, vt d. l. ẽt ſi parus, de leg. 1. no. de his quib. vt indig. l. quæ poſt legatũ. §. amittere. ꝙ eſt verum ẽt ſi totum factum adimpleat, ſed in qualitate deficiat, vt d. l. Meuius, in prin. de ann. leg. ꝯ. de ina. teſta. l. ſi ita ſit ſcriptum. & l. qui filium. §. fi. Et prædicta vera, ſiue aggrauet aliam partem onere probandi, ſiue pars in ſe ſuſcipiat. Sufficit. n. quod ipſe conetur effectum huius confeſſionis infringere, quia tunc illo beneficio confeſſionis eſt indignus, vt d. l. beneficio. ff. ad l. Fal. Item hoc caſu non eſt curandum de iſtis diſtinctionibus, an illam qualitatem poterit probabiliter ignorare, vel non; quia qñ aliquis vocatur ad præmium ſub ſpe certæ confeſſionis, intelligitur, ꝙ confiteatur ſimpliciter, ſiue de eo quod pertinet ad ſe, ſiue ad aliũ, quod patet in præmio, qđ ſtatutũ eſt his qui ſe deferunt. Nã intelligitur, ꝙ ſe deferant ẽt de eo, quod ipſi poterãt probabiliter ignorare, vt patet. ff. de iure fiſ. l. 2. §. fi. co. titu. Concluditur ergo, ꝙ indiſtincte perdat tale beneficiũ ſi venit condemnandus ex illa qualitate negata factis probationib. & ex prædictis apparet reſponſum ad oĩa ꝯria. Et ſic eſt finis. Bar. de Saxo. Diſputata fuit hæc q̃ſtio per Bar. de Saxofer. minimum inter legum doct. in ciuitate Peruſij. Anno domini. M. ccel. Die xxi. menſis Decembris.

QVAESTIO IX.

1 *Iudex qui per imperitiam iudicauit, an teneatur tẽpore ſyndicatus, ſi pars contra quam iudicauit, appellauit, vel appellare potuit. nu. 15. & 19.*
2 *In obligatis ex quaſi maleficio ſolutione vnius alij liberantur.*
3 *Paria ſunt aliquid non eſſe ab initio, vel eſſe, & tolli per actum qui retro fingat non eſſe.*
4 *Abſolutoria lata in vno in obligationibus ex quaſi maleficio paris præiudicium in alijs.*
5 *Delictũ iudicis male iudicãtis, & ꝓcuratoris male ꝓcurãtis ꝓquiparãtur.*
6 *Quando duæ ſunt actiones, vna pœnalis, & altera rei perſecutoria, una non tollitur per aliam. Actio quæ datur contra iudicem qui male iudicauit, dicitur pœnalis.*
7 *Delictum iudicis, qui in actu committitur, ſecuta appellatione non tollitur, ſed firmum remanet ad iudicis pœnam.*
8 *Actio vt detur ad intereſſe, ſeu propter intereſſe, ſufficit ab initio intereſſe, licet deſinat poſtea intereſſe.*
9 *Actiones plures cõpetentes ad diuerſa, ſiue contra eundem, ſiue contra diuerſos ex diuerſis cauſis, poſſunt ſimul agitari.*
10 *Iudex punitur, quando facto eius iuſtitia partis differtur.*
11 *Diſtinguere non debemus vbi lex non diſtinguit.*
12 *Exiſtẽs ĩ ſtatu dubio nõ dẽt eſſe melioris cõditionis, q̃ qui eſt ĩ ſtatu certo.*
13 *Aſcribens ſibi in teſtamento tenetur quaſi falſarius.*
14 *Iudex, qui ꝑ pecuniã iudicauit tenetur parti, licet ſnĩa ſit ipſo iure nulla, & licet nõ teneatur ad dotale ĩtereſſe, tenetur ad expẽſas, et dãna. n. 16.*
16 *Iudex ferẽdo ſnĩam iniuſtã, etiã ſi pars non appellat, quod facit litẽ ſuam.*
17 *Non appellans videtur approbare ſententiam, vt ſic latam, non tamen vt bene latam, idem & appellans.*
18 *Pœna, qua tenetur iudex qui male iudicauit, an ſit mera pœna ex parte vtriuſque, an ſolum ex parte iudicis, & reſpectu partis intereſſe.*

1 Iudex Per imperitiã † iudicauit ꝯtra litigãtis, & a parte ſuccũbẽte extitit appellatũ, nũc q̃ro, an dictus iudex tpe ſyndicatus poſſit effectualiter ꝯueniri, vel nõ: Et primo ad partem magis fauorabilẽ. ſ. negatiuã, ꝙ non poſſit effectualiter ꝯueniri, ꝓbatur plurib. rõnib. Et primo certũ eſt, ꝙ iudex, qui per imperitiã
2 male iudicauit, tenetur ex quaſi maleficio. † Et perceptione facta ab vno, ceteri liberantur, vt Inſt. de obl. q̃ ex quaſi malef. in princ. & ff. de actio. & obl. l. ex maleficijs. §. ſi iudex. de var. & extraord. cog. l. fi. ſed nã eorũ qui tenentur ex quaſi maleficio, eſt vt perceptione facta ab vno ceteri liberentur. ff. de his qui deie. vel effu. de l. perceptione, & nau. caupo. ſta. licet. §. poſſumus. Iſte aũt qui appellauit ſtatim conſecutus eſt qđ voluit, quia. ſ. appellatio iudicatũ extinguit, vt l. 1. in fi. ff. ad Turpi. ff. de his qui notan. infa. l. furti. circa prin. de inoſſ. teſt. l. quis ex hære. §. hi autẽ cũ ſimi. ſi igitur iam cõſecutus eſt id, in quo eſt læſus, vr̃ ꝙ talis iudex nõ poſſit effectualiter cõueniri. Secũdo probatur ſic, qñ culpa vnius trahit ad ſe obligationem alterius principaliter obligati, vt ſic vterq; tam principalis, quam culpam committens teneatur, vnius electione, alter liberatur, & maxime qñ vna actio eſt ordinaria, alia extraordinaria, vt C. de fur. l. manifeſti. §. 1. nau. caupo. ſtab. l. 3. §. maximi. & l. licet. §. poſſumus. Modo in propoſito, culpa iudicis trahit ad ſe obligationem princ. cum ſimi. ſup. alleg. ergo principale electo per appellationem, iudex eſt liberatus, & ſic tẽpore ſyndicatus non poſſit effectualiter conteniri. Tertio probatur ſic, delictum, quod in actu ſententiæ perficitur, ſententia lata, & appel. ſecuta, non dicitur eſſe perfectum, vt ff. de bon. liber. l. qui cum maior. §. accuſaſſe. facit eo. tit. l. ſeruitutem. §. petij ſſe. ff. de inoff. teſt. l. Pap. §. meminiſſe. Sed hoc quaſi delictum perficitur ſententiando, ergo appellatione ſecuta non poteſt dici delictum eſſe commiſſum, & ſic iudex non poterit effectualiter cõueniri. Et vlterius ꝓbo, qñ ab initio alicui cõpetit actio ꝑ aliqđ intereſſe ſi deſiit intereſſe facto ipſius actoris, deſinit actio cõpetitura, vt l. ſiue manifeſtus. cum l. ſeq. & l. & ideo, ff. de cõd. fur. ſed in q. propoſita actio cõpetebat ꝯ iudicẽ ꝑ intereſſe, q̃ partẽ læſerat, & illud deſinit facto ipſius appellãs, ergo vr̃ ꝙ non poſſit effectualiter ꝯueniri. Quarto probatur
3 ſic, aliquid nõ eſſe † ab initio, vel eſſe, & tolli per actum, qui retro fingatur non eſſe, paria ſunt. l. proinde. ff. ſi cer. pet. l. ſi ſeruum. †. ff. de leg. 1. de reb. dub. l. quædam. ff. de ſol. l. quæ res. circa princip. de captiuis. l. retro. cum ſimil. Sed per appellationem fingitur ſententiam non fuiſſe retro latam, vt no. ff. de his qui notan. infa. l. furti. circa princ. & ibi no. ad Tur. l. 1. in fi. ergo hr̃. perinde ac ſi non fuiſſet lata, & ſic non poteſt effectualiter conueniri. Quinto probatur ſic, quando ab initio alicui competit actio propter aliquod intereſſe, ſi deſinat intereſſe, facto ipſius actoris, deſinit actio effectualiter cõpetere, vt l. ſiue manifeſtus. §. fi. cum l. ſeq. & l. ideo. de conditione furti. Sed in quæſtione propoſita actio competebat contra iudicem propter intereſſe, quia partem læſerat, ſed deſinit intereſſe facto ipſius appellantis, ergo vr̃ ꝙ non poſſit effectualiter cõueniri. Sexto ꝓbatur ſic, aut in ꝑ illa applõne fuit pronunciatũ bñ appellatũ, & ſic p̃ria ſnĩa reſciſſa, & tũc deſinit ĩtereſſe, ergo iudex nõ poterit effectualr̃ ꝯueniri, vt ſ. dictũ eſt: aut fuit pñũcia-

tum

tũ male appellatũ,& ſic prima ſnĩa ꝯfirmata.& idẽ.ſ.ꝙ iudex non
4 poterit effectualiter ꝯueniri,ꝗa in † iſtis quaſi maleficijs abſoluto-
ria lata ſuꝑ vno parit exceptionẽ rei iudicatę ſuꝑ alio, vt l.licet.§.
fi.ff.nau.cau.ſta.aut appellatio pẽdet, & tũc idẽ,quia nõ põt cõue
niri. Nã pendet talis cauſa principalis, & abſolutoria lata in ea pa-
rit exceptionẽ rei iud.in iſta,ergo &c. vt l.fundi.& l.fundum.& l.
ſed ſi ante.ff.de exc.& ſic nullo mõ talis iudex poterit effectuali-
ter cõueniri. Septimo ꝓbať ſic,actio ꝗ dať in magiſtratũ,vel delin
quentẽ in officio dr̃ ſubſidiaria, vt ita demũ ꝯpetat, ſi parti læſæ ꝯ
principalẽ nõ põt aliter eſſe ꝯſultũ,vt C.de magiſ.ꝯue.l.j.in princ.
ff.de tut.& ra.diſt.l.1.§.nũc tractem⁹.cũ ſi. Sed huic parti læſæ pote
rit aliter eſſe ꝯſultũ proſequẽdo appellationẽ ꝯ principalẽ, ergo ñ
vr̃, ꝙ iudex poſſit ob hoc ꝯueniri. Octauo probať ſic, cũ vnus te-
neť directo,& alius ꝑ quandã ꝯñam rõne imperitiæ,doli,vel cul-
pę,& ille ꝗ principaliter tenetur eſt paratus in ſe ſuſcipere iudiciũ,
alius liberatur.ff.de noxa.l.de illo.in prin.ff.de alie.iu.mu.cau.fa.l.
3.in fi.& de pet.hær.l.ſed & ſi.§.itẽ ſi rẽ.in fi.ſed in qõne noſtra iu-
dex tenetur ex quadam ꝯñia ratione culpæ, ſeu imperitiæ, ergo
principali parato ſuſcipere iudicium appellationis, iudex non po-
5 terit conueniri. Nono probatur ſic, † delictum iudicis male iudi-
cantis,& procuratoris male procurantis æquiparantur,vt C.de pę
na iud.qui male.iudi.l.1.& 2.de aduo.diuer.iudi.l.1.& ibi not. ſed
ego habeo, ꝙ ſnĩa dicatur male lata ꝑꝑ factum procuratoris,& ſi
principalis eſt paratus iudiciũ ſuſcipere in ſe, procurator non põt
conueniri, vt ff.de dolo.l.eleganter.§.pen.& ff.man.l.ſi procura-
tor.in prin.& ibi no.facit ad hoc,qđ eſt dictum ſup.proximo arg.
ergo hic cũ principalis iudiciũ ſuſcipiat, iudex nõ poterit effectua
liter cõueniri. Decimo probatur ſic, qñ ſnĩa nõ lædit partẽ,iudex
nõ facit litẽ ſuã,nec tenetur ex quaſi maleficio,vt ff.de vari.& ex
traor.cog.l.fi.& ibi no.in gl.ibi,ſententia nulla. Item pro hoc,pœ-
næ,quæ ſtatuuntur in iudicem inique iudicantem,habent locum
ſi ſententia habuerit effectum,vt l.j.in fi.quod quiſque iur. Sed in
quæſtione noſtra nõ habuit effectum propter appellationem par-
tis,ergo iudex non poteſt effectualiter conueniri.

6 **Econtrario,** ꝙ iudex poſſit cõueniri, ꝓbatur alijs decẽ
rõnib. Primo ſic, qñ duæ † ſunt actiones,
vna pęnalis,& alia ꝑſecutoria,vna nõ tollit ꝑ aliã, nec ꝑ exceptio-
nem,nec electionẽ,vt ff.de cõd.fur.l.ſi pro fure.§.1.de fur.l.ancil-
læ. Sed actio,ꝗ datur ꝯ iudicem,qui male iudicauit,dr̃ pœnalis,iõ
dr̃ in tex.pœnam ſubſtinebit,&c.vt inſti.de oblig.ꝗ ex quaſi deli
cto.in prin.& ff.de var.& extraor.cog.l.fi.de act.& obl.l.ex malefi-
cijs.§.ſi iudex.ergo electa appellatione,quę eſt rei ꝑſecutoria non
tollitur pęnalis, & ſic iudex poterit conueniri. Secundo probatur
7 ſic,† delictũ iudicis,qđ in actu cõmittitur, appellatione ſecuta nõ
tollitur,ſed quantum ad iudicis pęnam firmum remanet,vt ff.de
his quib.vt indig.l.poſt legatũ.§.ſunt qui putant.2.reſpõ.vbi vr̃ ca-
ſus nr̃æ qõnis. ſi igitur delictum iam per iudicẽ fuit perfectũ tpe
ſnĩæ, & remanet appellatione ſecuta, ergo põt cõueniri effectua-
8 liter. Tertio probatur ſic, † in his actionib.ꝗ ad intereſſe cõpetũt,
ſeu ꝑꝑ intereſſe, ſufficit ab initio intereſſe, licet poſtea deſinat in-
tereſſe.ff.de fur.l.inter oẽs.in prin.& de edendo.l.vbi aũt.§.1.& ff.
ſi quis cau.l.qui autem.§.1.cum ſi.& ibi no.ſed hic ab initio tem-
pore ſnĩæ latæ interfuit,licet poſtea per impoſitionem appellatio-
nis deſinat intereſſe,dẽt actio remanere, & ſic iudex poterit effe-
9 ctualiter cõueniri. Quarto probatur,qñ ſunt plures † actiones cõ-
petẽtes ad diuerſa,ſiue ꝯ diuerſos,ex diuerſis cauſis,pñt ſimul agi
tari, vt l.ſi idem cum eodem.ff.de iur.omn.iud.& l.fi.de anna.ex-
cep.& no.per Dy.ext.de re iud.c.nullus.& maxime cum ſenten-
tia lata in vna nõ parit exceptionem rei iudicatæ in alia ꝑꝑ diuer-
ſitatem rerum,& cauſarum,vt ff.de excep.rei iud.l.quęritur.cum
l.ſeq.& C.quib.res iudicata non no.l.1.per totũ tit.i.res inter alios
acta.in rubro,& nigro. Sed hæ actiones ſunt huiuſmodi, quia cõ-
petunt ꝯ diuerſos,& ex cauſis diuerſis,ꝗa vna ex quaſi maleficio,
alia ex alio. Item ad diuerſa, quia iſta,quæ datur contra iudicem,
datur ad id quod æquum iudicantis religioni videbitur, alia ad a-
liud,ergo poſſunt ſimul proponi,& ſic iudex poterit effectualiter
10 conueniri &c. Quinto probatur ſic, certum eſt † quod ſi per fa-
ctum iudicis iuſtitia partis differtur, iudex venit puniendus, vt C.
de iud.l.properandum.§.ſinantem.& in Auth. de mandatis prin-
cipum.§.ſi tibi.& §.ſeq.col.3.& in Auth.vt differen.iud.§.1.& li-
cet dicatur, quod puniatur criminaliter pœna fiſco inferenda, tñ
idem de pœna inferenda parti.ſ.de intereſſe, ad quod datur actio
in factum deſcendens ex quolibet crimine,vt l.nec quicquam.ff.
pro ſoc.& l.qui nomẽ.ff.de fal.ſed ſine dubio iſte iudex qui malã
ſnĩam tulit diſtulit litẽ, quia facit partem appellare, & vacare per
alia iudicia,ergo ob hoc ſaltẽ poterit effectualiter cõueniri. Sexto
11 probatur ſic, † vbi lex gñalr̃ loquiť, & non diſtinguit, nec nos di-
ſtinguere debemus,vt l.3.ff.de offi.pręt.de publi.l.ꝑtio.ꝗ & a qui-
bus.l.proſpexit.cum ſi.ſed l.gñalr̃ dicit iudicẽ qui male iudicauit
teneri,nec diſtinguit, vtrũ fuerit appellatum, vel non, vt dictis le-
gib.& Inſtit.de ob.ꝗ ex quaſi deli.naſc.in princ.& l.fi.de var.& ex-
traor.cog.nec per aliã legẽ reperitur diſtinctũ, ergo nec nos debe
mus diſtinguere,& ſic iudex poterit effectualiter cõueniri. Septi
12 mo probatur ſic,nõ † dẽt melioris ꝯdõnis eſſe, qui eſt in ſtatu du
bio,ꝗ ꝗ eſt in ſtatu certo,vt l.Iul.verſi debitorẽ.ff.de ꝯdi inde.l.1.ĩ
prin.ff.de leg.3.ad Vell.l.aliqñ. Sed poſito,ꝙ ſnĩa eſſet lata ĩ cauſa
applõnis, qualitercũq; iudex venerit ꝯdẽnãdus, ergo & nunc ap-
ꝑlõne pẽdẽte, ꝙ probo. aut n. ꝓnunciabiť bene appellatũ, & tunc
multo magis iudex ꝯdẽnabiť,ꝗa tũc detecta eſt iniquitas ſua,vt l.
ꝓconſulib.in fi.C.de app.aut eꝯ fuit ꝓnũciatũ bñ iudicatũ,& ma-
le appellatũ,& tũc iudex applõnis faciet iniuriã appellãti, ꝗa nos ſ-
ſupponimus in themate, ꝙ ſnĩa lata fuit iniqua, & ſic illa iniurio-
ſa ſnĩa nõ egrediť ꝑſonas,inter quas fuit iudicatũ, vt l.ſi ꝑ ĩprudẽ-
tiã.ff.de euic.de fideiuſ.l.exceptiones. ergo iudex illa ſnĩa vti non
poterit,& ſic poſſet iudex effectualr̃ ꝯueniri. Octauo ꝓbatur ſic,
ſi beneficiũ vni parti ꝯcediť,illo bñficio alius ꝯ illũ cui cõceditur,
vti nõ põt eo inuito,vt l.ſi iudex circũuẽto.ff.de mino. Et de execu-
tu.l.amiciſſimos.in fi.facit.ff.de legi.l.nulla. C.e.l.qđ fauore. ſed ĩ
qõne nr̃a bñficium appellãdi eſt ꝯceſſum parti ſuccũbẽti,vt l.1.ff.
de app.ergo iudex poterit effectualr̃ ꝯueniri. Nono probatur ſic,
ꝑ l.ſi quis legatũ.in prin.ff.ad l.Cor.de fal.ſic inducendo,ſicut iu-
dex ꝗ male iudicat, teneť ex quaſi maleficio, vt ſ. pluries eſt ꝓba-
13 tũ, ita ille † qui ſibi aſcribit in teſtõ teneť de quaſi falſo, ꝗa nõ eſt
falſum proprie,vt C.de his qui ſibi aſcribũt in teſtõ,& ibi no.ſuꝑ
rub.& eo.tit.l.ſenatus.& ff.ad l.Fal.l.1.in fi.& l.diuus Claudi⁹. ſed
ꝗ ſibi aſcribit in teſtõ, qđ poſtea rũpitur, vel irritatur, nihilomin⁹
punitur,vt d.l.ſi quis legatũ.ergo iudex,ꝗ dedit malã ſnĩam,ꝗ po-
14 ſtea rũpitur,poterit effectualr̃ ꝯueniri. Decimo probatur † per ca
ſum.l.fi.C.de pę.iudi.qui male iud.ſic inducendo.certũ eſt,ꝙ ſnĩa
lata ꝑ pecuniã eſt ipſo iure nulla, vt l.venales. C.q̃ñ ꝓuo.non eſt
neceſſe.& ff.ad Treb.l.ſeruo inuito.§.cũ prętor.& ibi no.tñ iudex
qui per pecuniã iudicauit teneť parti, ꝯ ꝗ ſnĩam tulit, cũ ipſo iure
ſit nulla, ergo ẽt hoc caſu licet poſt appellationẽ extinguatur pro
nunciatum,& ſic iudex poterit effectualiter conueniri, &c.

Solutio. Dñi nr̃i Ieſu Chr̃i nõie inuocato, ac eius glorioſæ
mr̃is Virg.Mariæ.Saluo ſp iudicio cuiuſlibet doc.
& ſcholaris,qui meliorib.rõnib.& iurib.mouetur. Et principalr̃ pa-
tris, & dñi mei Rav. de For.cuius correctioni me ſp ſubijcio. Ad
15 deciſionẽ pñtis † qõnis inueſtigãdum eſt,an iudex, ꝗ ꝑ imperitiã
male iudicauit,teneať parti ſi pars potuit appellare, & nõ appella-
uit,& hũc ꝓctũ tãgit gl.in ſũ.ꝙ quiſq; iur.l.1.poſt princ.gl.mag.
& ibi dicit,ꝙ iudex teneť,ꝗa potuit ſubeſſe cã,quare pars ñ appel-
lauit,vt ff.mand.l.ſi procurator.§.ignorãtes.ſed Guil.de Cu.dicit
idem ſi nulla cã ſubſit,ꝗa iudex nõ põt parti imputare,quare ꝯ ip
ſius ſnĩam nõ venit. Nã ſuæ culpæ alij &c.l.cũ in fundo.§.ꝙ ſi mu
lier.ff.de iure do.idem tenet ibi Cyn.& And.de Piſis.& hoc puto
16 verũ,& vr̃ expreſſum.ff.de app.l.1.in prin.cũ glo.fira,vbi dr̃ † ꝗli-
cet qs hẽat bñficiũ appellãdi, nihilominus iudex fecit litẽ ſuã, &
hoc ẽt tenet glo.ſi bene aduertatur in d.l.ſi per imprudentiã iudi-
cis,vbi ſi non appellauit, nocet ſibi ꝗtũ eſt in actione mouenda ꝯ
vẽditorẽ,ſed ei bñ ꝯpetit ꝯ iudicẽ,adeo ꝙ iudex non poſſit obijce
re pti, ꝗa nõ appellauit. Sicut vẽditor non põt obijcere emptori,
qui ꝯ ſe agẽtẽ nõ excepit,vt ff.de euict.l.vẽdicantẽ cũ l.ſeq.& ꝙ in
eis no.ꝓ hoc vr̃ in ſũ.ff.de alie.iud.mu.cau.fac.l.itẽ ſi res.in princ.
facit C.ſi tutor,vel curator interuenerit.l.ẽt.hoc vr̃ tenere Inno.&
17 Hoſ.ext.de ap.c.ſæpe.ĩ fi.mag.gl.nec ob.ſi † dicať,ꝙ ſi non app.vr̃
ſnĩã approbare,vt C.de ap.l.1.& C.qũo,&,qñ iu.l.ab eo.cũ ſi.quia
fateor,ꝙ vr̃ ſnĩam approbare tanꝗ̃ ſic latã, nõ tanꝗ̃ bñ latã, vt dici-
mus in ratihabitione ne.ge.vt ff.de neg.geſt.l.Põpo.ſcribit, in gl.
mag.facit ad hoc,ꝙ dicimus, ꝙ ꝑ applõnẽ ꝗs ꝯfirmat ſnĩam, vt l.
3.§.falſus.ff.rẽ ra.ha.ꝙ intelligẽdũ eſt,ꝙ approbat tanꝗ̃ ſic latã, nõ
tanꝗ̃ bñ latã,alias fruſtratoria eſſet applõ. Hoc ergo poſito ꝓ con-
ſtãti,ꝙ pars,ꝗ potuit appellare,& nõ appellauit,hẽt actionẽ ꝯ iudi
cẽ,apparet,ꝙ dubiũ nr̃æ qõnis ꝓcedit,an per applõnẽ interpoſitã
18 iudex poſſit ſe tueri. Et adhuc † aliud inueſtigãdũ occurrit. ſ.ꝙ hr̃
inſt.de obli.ꝗ ex quaſi delicto.in prin.& ff.de var.& extraor.cog.l.
fi.vbi dr̃ inquãtũ de ea re æquũ religioni iudicantis videbiť pœnã
ſuſtinebit. An illa ſit mera pęna ex parte vtriuſq;, an vero ſit pęna
ſolũ reſpectu iudicis, ſed intereſſe reſpectu partis. & dico, qđ ſolũ
reſpectu iudicis eſt pęna, & reſpectu partis eſt intereſſe, & hoc ꝓ-
bo ꝑ tex.in fi.ff.de his ꝗ deie.vel effu.l.1.vbi vr̃,ꝙ iſta verba, inquã
tũ iudici æquũ videbiť,referãť ad intereſſe, vt ea.l.in ver.ſi minor.
d.l.fi.e.ti.& Inſt.de obl.ꝗ ex quaſi deli.§.ab hoĩe.& eſt expreſſũ.ff.
de dam.infe.l.3.& ibi no. Aliud aũt ꝙ dixi,inquãtũ religioni iudi-
cãtis videbiť,dat arbitrium iudici, vt ex cã poſſit condemnari mi
nus, ꝗ̃ ſit intereſſe partis, vt ſi eſt filiuſf.qui minus hẽt in peculio,
vt ff.de iud.l.ſi filius.vel ꝗa errauit ĩ l.fortiſſima,vt ĩ l.Gallus. & ita
dẽt intelligi gl.Inſti.de ob.quæ ex quaſi delic.in prin.ſed ſi per do-
lũ male iudicaſſet, illud totũ eſſet mera pęna, etiam ſi partem nõ
læſerit,ſi tñ ꝑ eũ non remãſit,vt ſi ſnĩa eſt nulla, quia corrupt⁹ pe-
cunia, vt l.fin. C.de pœna iudicis, qui male iudica. His præmiſſis
19 † pro ſolutione noſtræ qõnis eſt ſciendum, aut pars appellauit,
& in cauſa appellationis obtinuit,ita ꝙ ſnĩa eſt reſciſſa, & tunc di-
co, ꝙ iudex nihilominus poterit cõueniri. Tñ non habetur ratio
totalis intereſſe, ꝙ erat ab initio: ſed habetur rõ ſumptuum, vel
expenſarum, ꝗ factæ fuerũt in cã appellationis, quas alias non ſu-
ſtinuiſſet,niſi ꝗa ꝯ eũ fuiſſet inique iudicatũ,vt ff.rẽ ra.ha.l.fi.§.cũ
autem.& §.Marcellus.vel ꝑꝑ dilationem, quæ occurrit in cauſa

a, pſonis debitor eſt factus nõ ſoluendo in totum, vel in partem, vt no. ff. de pet. hæred. l. nec vllam, alias l. ēt ſi putauit. §. pe. ibi, niſi petentis intereſt. & ff. ſi cer. pet. l. periculū. C. de arb. l. 2. C. arbi. tut. l. 2. cum ſimi. Ad hoc optime facit, ext. de ſent. excom. c. ſacro. vbi licet ab initio interfuerint plures, tñ deſinit īntereſſe facto ipſius actoris, ergo &c. vt l. & ideo. de ɔd. fur. Itē deſinit intereſſe per interpoſitionem applonis, q̃ fingit ictro nõ eſſe iudicatum, ergo &c. vt. l.
20 ſi quis vxori. §. fi. de fur. Et hoc modo † intelligo opin. no. ff. de vari. & extraor. cogni. l. fi. vbi vř, ꝙ qñ ſnīa eſt nulla, iudex nõ facit litem ſuā. ſquo ad totale intereſſe, ſed quo ad expēſas propter hoc factas, & dãna, ſicut ſup. dictum eſt. aut in cauſa appellationis appellator ſuccumbit, & ſic ſnīa prima fuit confirmata, & tunc iudex nõ poterit conueniri: talis. n. ſentētia excuſat iudicem, vt C. de appel. l. a pro cõſulibus. facit ad hoc C. ſi plures vna ſen. l. 1. & hoc vř velle gl. 1. facit ff. de excep. rei iudi. l. 1. cir. prin. aut cauſa appellationis pendet, & tunc, quia ſtatim interpoſita appellatione extinguitur pronunciatum, vt ff. ad Turpil. l. 1. in fi. & ſic deſinit intereſſe, dico idem, quod poterit cõueniri ſolum ad expenſas, & cętera damna, cum primum ius remaneat ſibi illæſum, vt ff. de ali. iud. mutan. cau. fac. l. 3. §. ex quibus, vt illud quod ibi dř ex mutatione aduerſarij, idem ſit hic in mutatione iudicis. Ad idem optime. ff. mand. l. creditor. in prin. Nec obſt. ſi dicis, ꝙ pendet cauſa præiudicialis, quia hic eſt inter diuerſas pſonas, vt not. in d. l. creditor. Nec ob. l. ſi minor. de admi. tuto. ſm veram le. & quod no. per Azo. in ſumma. C. ſi aduer. rem iudic. quia ibi interpoſita fuit appellatio ab ipſo curatore, codemq; debitore. Vnde nõ pręiudicat alijs adultis in actione eis iam quæſita, hæc vero appellatio fuit interpoſita ab ipſo, qui actionē hēbat cõtra iudicem. Secundum hoc ergo quantum ab alio poſſim exigere, nõ cõputatur intereſſe, vt ff. de ver. obli. l. ſi quis ſtipulatus ſit. §. fi. cū alijs ſup. alleg. licet alias ſecus ſit in quibuſcunq; prætorijs ſtipulationib. vt ff. qui ſatiſd. cog. l. a. in fi. aut cã appellationis eſt deſerta per curſum tpis, & tunc ſi quidē iudex appellationi nõ detulit, nil põt iudex parti imputare, & poterit conueniri, ſicut dixi ſup. in parte, q̃ potuit appellare, & non appellauit, per eaſdē rationes, & hoc no. Inn. expreſſe in d. c. ſæpe. de appel. in fi. gl. magnæ. Aut iudex detulit appellationi, & partis negligentia eſt deſerta, vel alio modo pars renunciauit appellationi, & tunc per impoſitionem appella. eo ipſo ſit quæſitum ius liberationis iudici reſpectu totalis intereſſe, licet remãſerit obligatus pp ſumptus, vt ſup. dictum eſt, non põt pars per ſuā renunciationem tacitā, vel expreſſam reſuſcitare obligationē ɔ iudicem, vt ff. de pac. l. fi. iſta. n. partis negligētia iudici nocere nõ debet, vt C. de pig. l. pſes. & ff. de euict. l. 1. in princ. & l. Herēnius. §. Caius. cū ſi. Diſputata fuit quæſtio iſta per me Bar. de Saxofer. in ciuitate Peruſij, Anno Domini. Mcccxlv. Die x. menſis Februarij &c.

QVAESTIO X.

1 *Hæredes debitoris indiē, qui ſciunt hæreditatem creditoris ſibi delatam, in qua ſolum nomē debiti erat an poſſint dicere dictam hæreditatem ad eos transmiſſam, & nu. 13.*
2 *Debitor hæreditatis dicitur poſſeſſor rei, & iuris hæreditatis.*
3 *Ille, cui ad inſtantiam creditoris ſtatuitur tempus, intra quod adeat, vel repudiet, ſi intra tempus nihil facit, videtur adire.*
4 *Qui patitur rem ſuam eſſe apud alium nil faciendo, præſumitur ratum habere curſu temporis.*
5 *Approbare dicitur qui non improbat, quando de alicuius lucro, vel commodo tractatur,*
6 *Declaratio voluntatis defuncti, in dubijs pertinet ad hæredem.*
7 *In dubio quis præſumitur habere animum ſe non obligandi. & nu. 8.*
9. *Debitor non præſumitur habere animum compenſandi, niſi hoc dicat.*
10 *Si res æſtimatæ ſunt data in dotem, & maritus ſibi reſeruauit electionem, aut reſtituere rem, aut pretium, ſi non eligit, ex curſu temporis in vxorē eſt translata electio.*
11 *Volūtas ſola, an ſufficiat, an vero requiratur actus ad aditionē hřditatis.*
12 *Voluntas probatur per non factum.*
14 *Compenſatio quando fiat ipſo iure.*
15 *Si mater decedit ſuperſtitibus filijs, qui ſunt hæredes patris, & matris debitores in dotem, ſi dicti filij ſtant per annum, quod non ſoluunt dotem ſuccedentibus ab inteſtato, videntur hæreditatem adire.*

1 Debitor † In diē cognouit ſui creditoris hęreditatem ſibi fore delatā, in qua hæreditate aliud q̃ ipſum nomē debiti nõ erat, q debitor dictā hæreditatē adire, nec repudiare nõ expreſſit, & deceſſit. Quærit nũquid hæredes ipſius debitoris poſſint de iure dicere d. hæreditatē fore per dictū debitorē aditā, & ad eos tranſmiſſam, vel nõ? ꝙ videaẽ adita, ꝓbat ſic. Primo, qui hæreditariā rē poſſidet, ſi nullā aliā iuſtā cãm poſſidēdi hēt, vř ex hoc ſe gerere pro hærede, vel hæreditatē adire, vt C. repud. hær.
2 l. 1. & 2. Et de iure delib. l. 1. & qđ ibi not. † ſed debitor dř poſſeſſor rei, & iuris hæreditarij, vt ff. de peti. hæred. rřr. & l. nec villā. §. fi. cū l. ſeq. & fam. erciſ. l. fundus qui dons. in fi. ergo ille debitor tãquã
3 poſſidens rē hæreditariā vř adiuiſſe. Secundo ſic, † qñ ad petitionē creditoris ſtatuiẽ ei cui defertur hřditas, terminus, intra quem adeat vel repudiet, ſi intra tps nil facit, vř adire, vt C. de iure delib. l. f. §. ſi q; aũt temerario. not. ff. de acq. hær. l. q̃din. Sed iſte debitor in diē, cui delata eſt hřditas creditoris, vř hēre dictā electionē, qa ſi vult eſſe hřs, nõ ſoluat, ſi nõ vult eſſe hřs, dies interpellat eū, vt
4 ſoluat, ergo nil faciēdo vř adire. Tertio ſic, p curſum tpis † eius nil faciēdo inducitē pſumptio ratihabitionis, videlicet, ꝙ quis patiatur rem eſſe apud aliū, vt l. fin. C. ſi mai. fact. ra. ha. ff. de iniuſ. teſt. l. filio præterito. ad Treb. l. ſi impubes. §. fi. Si igitur præſumitur approbare eo caſu, ꝙ eſt ꝑdere, ꝙ de facili non pręſumitur, ergo multo magis in caſu propoſito pſumitur voluiſſe eſſe apud ſe, ex quo indu-
5 citur lucrū ſuū, qđ de facili pſumiẽ, vt ſtatim dicã. † Quarto ſic, nõ improbare, eſt approbare, qñ de alicuius lucro, vel ɔmodo tractatur, vt l. ſi abſentis. C. ſi cer. pet. & qđ ibi no. p gl. & doc. ff. rē ra. ha. l. quo. n. & qđ ibi no. p gl. in ver. cõprobare, ſic in propoſito non repudiare eſt adire, & approbare, cū de ſuo cõmodo tractatur. ſ. de
6 acq. hær. Quinto ſic in dubijs declaratio † volūtatis defuncti pertinet ad hřdē, tanq̃ ad eū, q melius dēt cognoſcere, vt l. ſi qs a filio. §. ſi quis plures. ff. de leg. 1. & ibi no. ff. fa. er. l. hřdes. §. ſi incerto. & ibi no. & inſt. de leg. §. gñaliter. & ibi no. & no. p Dy. i c. ī obſcuris. de reg. iur. lib. 6. Sed dictus debitor potuit ceſſare in reſt. dictæ rei
7 aīo adeūdi hæreditatē. ergo &c. † Sexto ſic, hæreditatis aditio conſiſtit in aīo. ff. de acq. hær. l. 1. C. de iure deli. l. potuit. ſed de iure pſumitur, ꝙ qs hēat animum, ꝙ nolit eſſe obligatus, qđ patet, qa non valet remiſſio, vel legatū, qđ confertur in ptāte eius, qui dēt obligari, vt l. ſenatus. §. legatū. de leg. 1. de actio. & obli. l. 1. & l. ſub hac. & ideo dicit lex, ꝙ qñ promittiẽ quãtitas maior, vel minor alternatiue, ꝙ minor quantitas eſt ſolū in obligatione, vt l. ſi ſtipulatus fuerim decē, aut quindecim, de ver. obli. & de leg. 2. l. ſi ita relictū. §. fi. rõ eſt, qa lex nõ pſumit, ꝙ quis velit obligari de quãtitate maiori, vt dictis legib. patet, & no. per Cy. de verb. ſig. l. cum quidam. Si ergo præſumitur, ꝙ nolit obligari, ergo patet, ꝙ habuit animū adeundi hřditatem ſui creditoris, qa ex hoc ſequitur, ꝙ nõ eſt ob-
8 ligatus. † Septimo ſic, in dubio pſumendū eſt, ꝙ quis hēt animū faciendi id qđ in delictū non cadit, vt ff. pro ſoc. l. merito. de ſeruo corrupto. l. ſi quis ſeruum cõem. de iniu. l. item apud Labeonem. §. ſi cãm. de re. iu. l. ſp in dubijs. Sed in propoſito, aut nos præſumimus illum debitorem in diem habuiſſe animum adeundi hæreditatem, & habemus propoſitum, aut dicimus cõtrarium, & tūc per curſum diei appoſitæ fuiſſet in mora ſoluendi, & ſic eſt in dolo, & culpa, vt l. quod te. ſi cer. pet. & de re. iur. l. q ſine. Sed hoc facere non debemus, ergo præſumendum eſt ipſum habuiſſe animum adeundi hæreditatem. & ſic mora ceſſat, &c.

Contra Qđ nõ põt dici hřditas adita, ꝓbatur rõnibus infraſcriptis. Primo ſic, hřditatis aditio fit voluntate probata p actus extrinſecos. ff. de acq. hær. l. multum. & ibi no. in l. p hřde. §. 1. & C. de iure deli. l. potuit. Sed in qõne propoſita nullus potuit interueniſſe actus, ergo nõ põt dici hřditas adita. Sedo probatur ſic, in dubio nõ pſumitur, ꝙ quis velit hře animū ſe obligãdi, vt probatur iurib. ſup. alleg. in 6. oppoſitione ɔriæ partis, ſed per aditionē hřditatis grauatur quis oneribus hřditariis, vt C. de acq. hær. per totum. ff. eo. tit. pro hærede. §. quid tñ. inſti. de autor. tut. §. neq; & ſic in dubio nõ præſumitur, qđ habuit animū adeūdi, &c. Tertio ꝓbatur ſic, ſicut p aditionē hřditatis creditoris debitori ɔtingit liberatio, ita p cõpenſationē, q̃ debitor opponit creditori ɔtingit liberatio, iura ſunt vulgaria, ſed in dubio debitor non præſumitur, ꝙ habeat animū cõpenſandi, niſi hoc dicat, vt ff. de cõpen. l. ſi quis a fideiuſſore. & ibi not. & C. de compen. l. conſtat. & ibi no. & inſti. de ac. §. in bonę fidei. & ibi no. nec hæreditatis aditio debet præſumi, niſi dicatur, licet per eum liberatio inducatur.
9 Quarto probatur ſic, † illud quod poteſt fieri citra ius, & nomen hæredis, non inducit aditionē, vt l. pro hřde. §. Papi. de ac. hære ſed tacere factum ab illo debitore defuncto põt fieri citra ius, & nomen hæredis, quia põt ſolutionem negligere, ſicut quilibet alius debitor. Item poteſt hoc fieri ſine delicto: non. n. põt dici, ꝙ curſus diei conſtituat ipſum debitorem in mora, cū nullus alius eſſet hæres debitoris cui ſolui poſſit, vt l. pecuniæ fœnebris. §. fin. ff. de vſur. ergo nõ poteſt dici dictam hæreditatem fore aditam. Quin-
10 to, per glo. † quæ vř dicere de hac qõne. C. de rei. vxo. act. l. 1. §. exactio. vbi dicit gl. ꝙ ſi res æſtimatæ ſunt datæ in dotem, & maritus reſeruauit ſibi electionem, an reſtituat rem, vel pretiū, ꝙ ipſe debet eligere, alias trãſfertur electio in mulierem. Ex hoc concludo qđ ex ſolo curſu temporis marito nihil faciente, maritus præſumitur hře animum illum, ex quo in mora non incideret, ſtatim præſumeretur hře animū ſoluendi pecuniam, niſi dicatur in mora ſoluendi fundum, ne videatur in mora ſoluendi æſtimationem, tamen neutrum illorum præſumitur, ſed in vxorem electio trãſfertur, vt ibi patet, ergo ſolo curſu tēporis non vř hře animū adeundi hæreditatem. Sexto probatur ſic, illi qui ſunt inuicem debitores, ſiue hřdes, dñr inuicem obligati ex quaſi ɔtractu, vt patet per totum tit. fam. er. ff. & C. ſed ſi vni ſocio defertur hæreditas alterius licet inuicē non perſiſtant, & diuiſionē non petant, nõ præſumiẽ aditio, nec pſumitur, qđ ab alia obligatione qua tenebanẽ pp ɔtractionem voluerunt obligatū liberatum eſſe, vt l. duo fratres. ff. de acq. hær. ergo nec in propoſito dēt pſumi aditio, vt per hoc inducatur liberatio &c. Septimo ſic, tempus non eſt modus tollendæ, vel inducendæ obligationis, vt ff. de actio. & obl. l. obligationum fere. §. placet. C. de pactis. l. ſi certis. ff. de vſuris. l. cum de in rem
verſo.

Digitized by Google

verſo.ſed ſi ex ſolo curſu temporis induceretur aditio,tempus eſſet modus tollendæ.vel inducendæ,ergo.&c.

Solutio Dñi noſtri Ieſu Chriſti noĩe inuocato, ad determinationem præſentis q̃ōnis, &c. Primo videndum
11 † eſt,an ad aditionem hæreditatis ſufficiat ſola volũtas,an ẽt reqratur actus.& glo.ff.de acq.hære.l.1.in princ.vr̃ dicere, ꝙ reqratur voluntas declarata per acta, alibi, vr̃ tenere ꝙ ſufficit ſola volũtas, vt l.pro hærede.§.1.eo.tit.ff.de iure delibe.l.potuit. & ibi ꝑ glo.&
12 doct.cõiter tenẽt.† Secundo eſt vidẽdum,an iſta volũtas poſſit ꝓbari ꝑ nõ factum,ſicut ꝑ factũ. & ꝙ poſſit probari ꝑ non factũ,eſt expreſſum C.de iure delib.l.fi.§.ſi quis ãt temerario, vbi q̃n ad petitionẽ creditorũ ſtatuĩt alicui tp̃s, intra quod adeat vel repudiet, tacendo per tp̃s illud vr̃ adire, vt no.ff.de acq.hær.l.q̃diu.diui.§.in ſecũda & tertia rõne facta pro parte affirmatiua. facit ff. de acqui.
13 hær.l.recuſari.ſm̃ intellm̃,quẽ ibi ponit Iac.de Arc.† Hoc p̃miſſo,dico in q̃õne p̃miſſa hr̃des dicti debitoris poſſe dicere hr̃ditatẽ ꝑ defunctũ fore aditã & ad eos de iure tranſmiſſam, ꝙ probo tribus rationib. Prima eſt illa p̃ſũmẽdũ eſt,ꝙ quis hẽat aĩum faciẽdi id in quo delictũ non cadit,vt l.merito, cũ ſimi. ſed in propoſito,aut nos p̃ſumimus illum debitorem in diem habuiſſe animũ adeundi,& habeo propoſitũ. Aut dicimus ↄ̃triũ,& tunc per curſum diei appoſitæ fuiſſet in mora ſoluẽdi,quæ mora eſt dolus,vel culpa. ff.ſi cer.pet.l. ꝙ te.de re iud.l.q̃litũ.ergo cũ hoc facere non debemus, p̃ſũmendum eſt ipſum habuiſſe aĩum adeundi hr̃dita-
14 tem,& ſic in mora nõ eſſe.† Secundo ſic,ſicut hr̃ditatis aditio fit ſolo animo,declarato tñ, vt dictum eſt, ita cõpenſatio fit ipſo iure ſi opponatur ab hoĩe, vt Inſti.de act.§.in bonæfidei. C.de compẽ. l.ſi conſtat.& ibi no. hoc tñ fallit in caſibus in quib. compenſatione nõ facta quis incideret in pœnam,morã, vel culpã,quia tũc cõpenſatio intelligitur fieri ipſo iure, nec requiritur factum hoĩs ad hoc declarandum. Præterea lex præſumit hoĩem hoc velle, vt C. de compẽ.l. ſi conſtat. & d.l.ſi quis a fideiuſſione, & ibi plene no. Ita in propoſito non requiritur alia declaratio voluntatis, ſed ex hac ſola retentione inducitur aditio, ne alias incidat in pœnam, vel moram ante aditionem hr̃ditatis, ſi non reſtituat. Præterea ꝑ hoc videtur caſus recte intelligendo de pecu. le.l.ſi peculium.§.ſicut aũt.ſic inducendo, ſicut hr̃ditas adit ſolo aĩo, vt ff.de pecu.le. l.non ſtatim,in fi.ſed ſi dñs eſt debitor ſerui & ei ceſſat ſoluere,ſtatim vr̃ habere aĩum adimendi peculium,niſi ↄ̃trium probet, vt d. §.ſicut aũt. ita in propoſito vr̃ hr̃e animũ adeundi hr̃ditatem, niſi ↄ̃triũ ꝓbetur, hoc ẽt ꝓbantur ꝑ oẽs rõnes. ſ̃. pro hac parte inductas.
15 † Et iſta q̃õ ꝓcedit,& locũ hẽt, & ſępe de facto occurrit, q̃n mr̃ decedit,& eius filij remanẽt qui ſunt hr̃des patris, & ſic debitores mr̃is in dotẽ:nã dico ꝙ ſi dicti filij ſteterũt ꝑ annũ,ꝙ dictã dotem non ſoluerunt alijs, qui ab inteſtato ſuccederent ipſi mr̃i, hoc ipſo tã ipſi q̃ ipſorũ hr̃des, pñt dicere dictã mr̃is hr̃ditatem fore aditã,maxime ſi in inſtr̃o dotis eſſet appoſita pœna, ſi non reſtitueretẽ debito tp̃e, ſicut dicimus ſ̃.de cõpen. q̃ iſto caſu fit ipſo iure, nec requirit factum hoĩs, hoc exemplõ de ↄpenſ. proprie procederet de hr̃ditate materna, q̃ dr̃ proprie ꝑtinere ad filios ipſo iure, ſicut dr̃ ꝙ ↄpen.fit ipſo iure,vt l.ſi mater. C. de ſuis & leg. Idẽ ꝙ dixi q̃n ſuperſunt ipſi filij debitoris. Idẽ dico q̃n ſupereſt pr̃ ſtĩmus adminiſtrator filiorũ,eo caſu,quo pro filijs pt adire. Nam non reſtituẽdo dotẽ vr̃ adire pro filijs, ſicut pro ſe. Idem ſi ſupereſt tutor filiorum infantium,vt ff.de pecu.l.ſed ſi damnum.& l.ſeq. Et eadẽ rõne idem dico,ſiue debitor pt adire ex ꝑſona ſua ſiue ex iure delib. ad ſe tranſmiſſo ex ꝑſona alterius, per l.cum antiquiorib. ſiue alio quocunq; mõ. Et p̃dicta vera, q̃n ipſe debitor, vel ipſius hr̃des ex hac ceſſatione volunt dicere hr̃ditatem eſſe aditã,ſed ſi alius agẽs ↄ̃ dictum debitorem, vel eius hæredes,cum ipſe ſui creditoris hæreditatem negaret adiuiſſe,vellet conuincere hæreditatem ex ceſſatione p̃dicta, hoc non poſſet. Prædicta vera, niſi de dicti debitoris voluntate appareat aliud expreſſe vel per coniecturas, vt dicit tex.expreſſe,& glo.in l.3.§illud.de pec.leg. & hoc probant omnes rõnes tactæ pro ↄ̃ria parte, adeo ꝙ eis non eſt neceſſe inſideri ad p̃dictam diſtinctionem. No. ꝙ ipſo allegante præſumitur aditio. Secus ſi ipſe contradicit. probatur, & facit C. de probatio. l.ſiue poſſidetis,per glo.& Doc.&c.

QVAESTIO XI.

1 *Teſtamentum patris in quo filia naturalis tantam fuit præterita, & quæ dicit ſe legitimã,an ſit nullum ex nominatione facta de ea vt filia.*
2 *Nominatio facta de filio in teſtõ per patrem,quãdo faciat ipſum legitimũ. & nu.5.& 6.vbi quod non,quando ſunt alij legitimi,& nu.11.*
3 *Teſtamentũ licet nullum & inualidũ, tamen teſtatoris voluntatẽ probat.*
4 *Paria ſunt aliquid exprimere rebus & factis,& exprimere verbis.*
7 *Requiſita ad hoc,vt nominatione facta per patrem in teſtamento de filio faciat ipſum legitimum.*
8 *Declaratio tex.in auth. vt liceat matri & auiæ.in d.§.ad hoc.ibi, cum quæ nuptiæ conſiſtere poſſent.*
Item ibi,ſi quis dicat hunc filium ſuum, vel ſuam.
9 *Conditio poteſtatiua debet ſcienter impleri,& non ſufficit impleri facto vel incidenter.*
10 *Inſtrumentum non principaliter,ſed incidenter,factum ſuper matrimonio, licet non probet,tamen facit præſumptionem.*

1 **Habeo** † filiam nãlem ex muliere, cũ qua poteram ↄ̃here matrimonium, extraneum hr̃dẽ inſtitui, & ipſi filiæ meæ q̃dam legaui vt filiæ,nec eã nãlem noĩaui,& me mortuo dicta filia dicit ſe lĩmam,per auth.ſi quis. C.de natu.li.& tanquã
2 p̃terita,dicit teſtm̃ nullũ, q̃rit quid iuris. † Et primo vr̃ ꝙ teſtm̃ ſit nullũ,ꝙ ſic ꝓbaẽ,ſi filius reperit p̃teritus,q erat lĩmus, & ſuus tp̃e teſtĩ ante vel poſt ipſum teſtm̃ eſt ipſo iure nullum. C.de li.præte. per totum, & l.filius.& l.pen.ff.de iniuſ.teſt.l.poſthu.in princi.Sed iſta filia reperit lĩma ꝑꝑ noĩationem factam de ipſa in teſtõ, ut d. auth.ſi quis, & in corpore vnde ſumit. Fit ergo ſua, ſicut ſi eſſet nata ex mr̃imonio, vt in Auth.quib.mo.na.effi.ſui.§.illud.col.7. ergo cum reperiret ſe præteritam, põt dici teſtm̃ nullũ. Secundo probatur ſic,legitimatio, q̃ inducitur per dictam Auth.eſt ex quadam præſumptione, quæ inde reſultat.ſ.ꝙ matrimonium ↄ̃xerit cum matre talis filiæ, vt in corpore vt l.ma. & auiæ. §.ad hoc col.
3 8.vnde ſumitur d.auth.† item ſi quis.ſed teſtm̃ licet ſit nullũ & inualidum,tñ voluntatẽ teſtatoris probat,vt l.fi.ff.de reb.eo.& de fideic.libertat.b.l.in teſtõ. ergo ex hoc põt dicere teſtm̃ nullum, cũ remanet ex illo teſtõ probatum ꝙ ſit lĩma. Tertio probatur ſic, teſtm̃ imperfectũ valet inter liberos, licet non quo ad extraneos, vt C.de teſta.l.hac ↄ̃ſultiſſima. §. ex imperfecto. ergo nihil prohibet dictum teſtm̃ valere,q̃ntum ↄtinet id ex quo inducit, vel p̃ſumitur lĩmatio dictæ filiæ,ſed quoad aliud.ſ.quoad inſtõnem ex traneorũ non valet, vt ff.fam.er.l. fin. C.de libe.præter.auth. ex cã. vbi teſtm̃ ualet quo ad legata, non quo ad inſtitutionem, facit ff. de hær.inſt.l.fi. Quarto nihil eſt impedimento, quo minus filius ex verbis poſitis in teſtõ ↄ̃ ipſum filiũ dicat ipſum teſtm̃ nullum, vt ff.de lib.& poſthu.l.ſi poſth.§. ſi.ergo ita in ꝓpoſito poterit dicere ſe lĩmam ex verbis poſitis in teſtõ, & concludere teſtm̃ eſſe nullum. Quinto vr̃ caſus expreſſus in d.§.ad hoc.in corpore, vt l. mat.& auiæ.vbi ſi quis habens filios ex eadem muliere, & in ſuo teſtõ noĩauit Titium filiũ,de alijs nihil dixit, alij ex illo teſtõ, quo præteriti ſunt,poterunt ſe legitimos dicere, & per hoc oſtendunt teſtamentum eſſe nullum,&c.

Contra Vr̃ ꝙ teſtm̃ valeat & non poſſit dici nullum. Et ꝓbat ſic, ideo in d. auth.itẽ ſi qs. & in corpore vnde ſumitur,eſt, q̃a ex illius verbis p̃ſumitur teſtatorem voluiſſe filios legit.mare. Sed in caſu nr̃o dicta p̃ſumptio voluntatis ceſſat, quia non eſt veriſiſe, ꝙ quis eligat viam ad impugnãdum iudicia ſua. l.3.ff.de teſt.mil. Si ergo p̃ſumit,ꝙ voluiſſet eam lĩmare,voluiſſet eſſe teſtm̃ nullum ex cã p̃teritionis,ꝙ non eſt veriſiſe, vt dictũ eſt.
4 † Secundo ſic,paria ſunt aliquid exprimere reb. & factis, & exprimere verbis,vt ff.de legi.l.de quibus.in fi.rem rat.haberi.l.Paulus. pro ſoc.l.coire. & eſt glo.in l.2. §.ignominia. ff. de his qui no.infa. ſed ſi expreſſiſſet naturalem, ſine dubio eſſet validum teſtamentum,licet nihil expreſſiſſet verbis, ſed factis. Nã non tractauit eã vt filiam,quia non inſtituit nec exhæredauit, vt l.q̃dã cum filium. ff.de verb.obli. ergo non vr̃ legitima vt teſtamentum irritet. Tertio ſic, q̃n quis conſequitur aliquid ex teſtõ, illud vr̃ comprobare adeo ꝙ ↄ̃ illud venire non põt. ff. de inoff. teſta.l. pen. ante fin. Sed iſta filia dicit ſe legitimam ex teſtõ,& conſecuta eſt id ꝙ petit,poſito ꝙ hoc ſit verum, ergo non põt dicere teſtm̃ nullum. Quarto ſic, ius ſuperueniens ipſius filiæ facto & voluntate ſua non põt irritare teſtm̃,quia inconueniens eſt, ꝙ valor illius teſtĩ pendeat ex voluntate ipſius filiæ. Inſti.de hær. quæ ab inteſt. de.§.poſt mortẽ. facit cõia prædiorum.l.fin. Sed conſtat ꝙ ex prædicta legitimatione facta per patrem in teſtõ,filius non legitimatur,niſi ipſo ratum habente, vt in Auth.quib.mod.natu.effic.ſui.§.generaliter, ergo
5 ex tali legitimatione teſtm̃ non irritatur.† Quinto ſic,ſi liberi legitimi extant, per talia verba filij ſpurij non intelliguntur legitimi, licet G. de hoc dubitet in d. auth.item ſi quis cauſam. Iac.de Bel. hoc tenet expreſſe in Auth. vnde ſumitur, & probatur in d. Auth. quib.mo.nat. effi. ſui.§.gñalr̃.vbi dr̃, ꝙ liberis legitimis extantib. ſolum in duob. caſib. valet ſũmario.ſ. ꝑ oblationẽ curiæ, & ꝑ mr̃i
6 monium, ſi fiant inſtr̃a dotalia. † Hoc p̃miſſo arguo ſic: Par affectio indicat,ꝙ liberi habeant bona defuncti, & valeat teſtm̃ factũ ab eo,vt l.ex facto,de vulg.& pup. Sed ſi ſunt liberi non præſumũtur legitimi,vt dictum eſt, ergo nec hoc caſu, quando teſtamentum irritatur,vt dictum eſt,ergo &c.

Solutio Et primo dico aliqua,quæ ad intellm̃ auth.item ſi quis.& §.ad hoc.in corpore,vt lic.mat. & auiæ.ſũt
7 neceſſaria. † Et primo dico,quod vt filius ſic nominatus ſit legitimus,requiritur, ꝙ mulier ex qua natus eſt tp̃e facti teſtamenti & prolatorum verborũ ſit eius ↄdõnis ꝙ cum ea potuit eſſe mr̃imoniũ.vnde ſi tp̃e teſtĩ dicta mulier erat mortua vel effecta religioſa vel alias inhabilis ad matrimonium ↄhendũ cum teſtatore, ex dictis verbis non eſſet filius vel filia ꝉĩma, quia text.auth.item ſi qs.dicit de libera muliere,quæ vxor ei eſſe poterat,& iſtud verbũ, poterat,põt eſſe futurum ſubiunctiui, tñ de verbis illius auth.non curo, quia ſunt verba magiſtraliter poſita, & in libro nouellarum
8 nulla ſit mentio cuius conditionis ſit mulier. † Sed de illo non curo,

ADDITIO.

a Boer.240 nu.16.late Alex.reſp.496. I. M.

Digitized by Google

ctoro,quia eo modo vtimur niſi quatenus declaret librum Auth.
ex.in d.§.ad hoc, vt lice.matri,& auiæ.colla.8.dicit ſic, De libera
muliere cum qua nuptiæ cõſiſtere poſſunt.iſtud verbum, pñt,eſt
præſentis tpis,vnde requirur ꝙ nuptiæ ꝑñt ꝯſiſtere eo tpe quo ver-
ba proferuntur,vt l.ſi ita.ff.de au.& arg.lega.& ſi deſinant morte,
vel aliquo alio caſu nuptiæ poſſe cõſiſtere, dicta verba non hñt lo-
cum,caſus eſt.ff.de condi.ob cãm.l.ꝙ Seruius, & ibi no.in glo.vl.
& ibi dixi.facit C.de indi. vidu.tol. auth.cui relictum. ibi,niſi ſpes
nuptiarum defecerit,expreſſius in corpore vnde ſumit̃, in Auth.
de nup.§.quia vero. vnde in quæſtione noſtra ſi tpe teſtĩ facti mu-
lier ex qua nata erat deceſſerat,dicta filia non pt̃ dicere ſe lıĩmã,&
hoc eſt expreſſum in Auth.quib.mo.na.effi. ſui.§. illud.& ibi dr̃,ꝙ
muliere mortua,vel ſi aliud impedimentum eſt, quod non poſſit
eſſe matrimonium,filius naturalis non pôt lıĩmari,niſi per reſcri-
ptum Principis. Sed in caſu nr̃o poterat adhuc eſſe dubium,cuius
deciſio ex infraſcriptis apparebit. Secundo ſciẽdum eſt, ꝙ illa ver
ba,cum qua nuptiæ cõſiſtere pñt, ẽt debent intelligi honeſte ſm
mores ciuitatis:vnde ſi talis eſſet mulier,cum qua pôt eſſe matri-
monium,non tñ honeſte: quia ſi eam acciperet eſſet ſibi verecun
dia inſpectis diuitijs, dignitate,& nobilitate perſonæ mulieris, &
alijs qualitatibus.puta,ſi aliquis nobilis habuerit filios ex quadam
famula,quæ ſibi,& alteri famulabatur: tunc ex illis verbis,filia nõ
poterit dicere ſe lıĩmam: quia nuptiæ cum illa muliere non pñt
conſiſtere honeſte.nõ.n.poſſumus, quod honeſte non poſſumus.
l.filij.ff.de cond.inſti.& pro hoc ẽt eſt caſus.ff.de bon.poſſ.ꝯtab.l.
3.& l.ſi emancipatus filius.de condit.& demõ.l.cum ita legatum.
C.de ſpon.l.fi.§.q̃ ita.in glo.ſuper verbo, pp, & in Auth.quib.mo.
na.eff.ſui.§.illud th.ibi,legitimo iure non digna matrimonio.ꝓdi-
cti.n.filij ſic nominari dñr lıĩmi: quia lex præſumit matrimoniũ,
vt d.§.ad hoc, ſed non eſt honeſtum,nec ſm bonos mores: ergo
tale matrimonium nõ præſumitur, ſicut ſi nullo modo poſſet ꝯ-
ſiſtere.ſed ꝓdictis vr̃ obſtare.ff.de manumiſ. vin.in l.ſi rogatus.§.
matrimonium.vbi gl.dicit, ꝙ indigne ſumitur quæ duci prohibe
tur:ſed talis non ꝓhibet̃ duci de iure: ergo &c.ſed dic ꝙ hic ꝓhi-
bet̃ duci ſm bonos mores. vel dic ꝙ impedimentum, de quo di-
xi,matrimonium ꝯctum nõ vitiat:ſed in dubio facit,vt præſumat̃
non ꝯctum, vt dixi,facit optime de concub.l.in concubinatu.ff.
de ri.nup.l.in libere.& ſic ad ꝓſumptionem,quæ inducit̃ ꝑ d.auth.
admittit probatio in ꝯrium, facit ext.de ꝓſum.c.illud.vnde in qõ-
ne propoſita ſi proponamus mulierẽ viuam eſſe, & eſſe turpis vi-
tę,nõ ꝓſumeremus matrimonium,nec filij eſſent lıĩmi.ſed ſi hoc
ceſſaret,remaneret adhuc dubium, ad cuius declarõnem videñda
ſunt quædam q̃ ſtatim dicã. Tertio eſt ſciẽdũ, ꝙ tex.in d.§.ad hoc
dicit, ſi quis dicit hunc filium ſuum, vel filiam &c.q̃ verba intelli-
go,qñ dicta verba proferuntur principr̃ pp ſe. Secus ſi incidenter
pp aliud:puta cã demõſtrõnis ſunt, vt in qõne nr̃a, vbi dicit, lego
tali filiæ meæ. Nã illa orõ principalr̃ profertur pp legatum:illa ve-
ro,filiæ meæ,proferunt̃,vt in perſona legatarij clarius exprimatur
demonſtratio. Quo caſu dico, ꝙ ex illis verbis,non inducitur pro-
bõ, ꝙ matrimonium præceſſerit, & ſic filij non ſunt lıĩmi, quod
probo,quia tex.loquitur,qñ dicta uerba pp ſe principalr̃ proferun
tur:qñ tunc inducunt quandam ꝯdõnẽ ptãtiuam, & hoc modo
9 erit legitimus,ſi pr̃ dicat &c.† ſed ꝯdões poteſtatiuæ debẽt ſcien
ter impleri actu ad hoc celebrato:nec ſufficit impleri de facto ſeu
incidenter pp aliud.l.2.de ꝯd.& dem.ad idẽ C.de inſti.teſt.l.ex his
verbis.ff.de hęre.inſti.l.ex facto eſt agitatum. facit tex. de dolo, c.
10 propriam.vbi eſt caſus,† ꝙ inſtr̃m, quod non eſt ꝯfectum princi-
pl̃r pro matrimonio, non probat plene: licet vir & vxor inuicem
ſe appellent:licet ꝓſumptionẽ faciat,ext.de præſump.c.illud quo-
que,& illud tenet Ber.Inn.Hoſt & Io. Sed in ꝓpoſito, ſi filius ſe di
cit lıĩmum pp prædicta uerba quaſi ꝓſumat̃ matrimonium ꝓceſ-
ſiſſe,apparet ꝙ illa uerba proferuntur principalr̃ pp ſe, incidenter
pp aliud,ut apparet. Quarto ſciendũ eſt, ꝙ ꝓdicta hẽnt locum, qñ
habet filium ex muliere,q̃ tenebat in cõcubinatu indubitato affe
ctu. Secus ſi ex quadã alia cã,ut in Auth.quib. mod.na. effi.ſui.§.
ſi quis aũt defunctus,& §.ſed ita. Hoſt.in ſum.qui fil. ſint legi.§.fi.
circa fi.unde in qõne prædicta erit aduertẽdum,an mulier ſit cõ-
cubina uel non. Quinto eſt ſciendum prædictam Auth.habere lo
cum filijs legitimis non extantib.ſi.n.filij legitimi extarent,& tũc
per talia uerba quæcunque principaliter pp ſe prolata, non dice-
rentur lıĩmi,ita tenet Hoſt.in ſum.in d.§.fi. circa fi.& Io.And.qui
filij ſint legitimi.c.ꝑ tuas,licet glo.iuris ciuilis in d.auth.item ſi qs
de hoc dubitet. Iac.Bel.in d.§.ad hoc, tenet idem ſiue legitimi eſ-
ſent,ſiue non. Sed præcedens opi.eſt uerior:quia liberis legitimis
extantibus non prodeſt lıĩmatio,niſi fiat ꝑ oblationem curiæ uel
matrimonium, ut in Auth.quib.mo.na. effi.ſui.§. generalr̃.& ibi
no. Sed hoc non eſt matrimonium uerum, ſed præſumptum de
iure ciuili, & ideo talis præſumptio, ꝙ per hoc ꝙ filium nomina-
uit,præſumatur matrimonium,licet de iure ciuili ſit,m̃ de iure ca-
nonico nõ admitteretur,ut ſola ꝓſumptio ſufficeret,ut d.l.c.illud.
ꝙ vr̃ tenere Hoſt.in d.§.fi.in fi. & hoc idem habui a plurib. docto-
ribus iuris canonici, quos ſuper hoc interrogaui. Sicut igitur pp
filios legitimos lex non admittit dictam præſumptionem: eadẽ
ratione propter teſtamẽtũ ne rũpatur, arg.ff.de vulg.& pupil.l.ex
facto.in princ.& ad hoc optime faciunt omnes rationes ſupra fa-
ctæ pro hac parte, & illud quod dicitur in d.auth. ꝙ teſtimonium
datum uni ꝓdeſt alij,intelligo ita, ꝙ teſtm̃ nõ irritet̃ pp rõnes præ
dictas,& facit quod ſi teſtm̃ eſſet nullum,non poſſet dicere ſe no-
minatum in teſtõ:quia teſtamentum non eſt,& ſic non eſt legiti-
mus talis filius ſeu filia,& hęc ſufficiant.

Iſtam quęſtionem diſputauit Bar.in ciuitate Peruſij.C.legẽdo.

QVAESTIO XII.

1 *Datum vel relictum monacho, vt monaſterio ſuo nullum ius quæratur, an valeat,& nu.15.*
2 *Si in diſpoſitione ponuntur duo,quorum vnum deſtruit aliud, primum tollitur per ſecundum.*
3 *Secunda adiectio facta relicto illud limitat, non aũt deſtruit præcedentia.*
4 *Diſpoſitio continens repugnantiam eſt nulla,& nu.7.*
5 *Seruum non habere dominum,vel habere,& ei quæri non poſſe,paria ſũt.*
Arguere de ſeruo ad monachum quod liceat.
6 *Conditio de præterito vel præſenti impoſſibilis vitiat contractum & ultimã voluntatem.*
8 *Quis nõ pôt inuitari pretio,ut trãſeat ad aliud monaſteriũ, qa eſſet ſimonia.*
9 *Dependentia à uoluntate Principis dicuntur impoſſibilia.*
10 *Alimẽta relicta ſeruo uel monacho quãdo q̃rãtur domio,uel monaſterio;*
11 *Quarta quæ debetur epiſcopo de relictis factis eccleſiæ, eſt ſicut Falcidia & per teſtatorem prohiberi non poteſt.*
12 *Teſtator quod poſſit prohibere ne alicui imponatur ex legis diſpoſitione, & ille legem imponere.*
13 *Conditio impoſſibilis uel turpis reijcitur ne diſpoſitio uitietur in ultima voluntate,& de contractibus bonæ fidei.*
Donatio hodie eſt contractus bonæ fidei.
14 *Filio poteſt relinqui cum hoc quod non acquiratur patri.*
Acquiparatio de filio ad monachum quod non ſit bona.
16 *Si donatur uel relinquitur monacho,& quod ſi abbas petierit uel aliquod ius ſibi uendicauerit quod reuertatur ad concedentem, uel uadat ad tertium,an & quando ualeat.*
17 *Monaſterium non poteſt cauſam odij uel ingratitudinis committere.*
18 *Alienatio ſi eſt prohibita in teſtamento,adiecto,quod ſi ſecus fiat deueniat in tertium,non prohibetur alienatio neceſſaria.*
19 *Vſusfructus relictus ſeruo quod finiatur ipſo facto libero.*
20 *Monachus quomodo dicatur habere uelle & nolle cum licentia abbatis.*
21 *Prælatus quod poterit adire hæreditatem monacho delatam ubi monachus uelit.*

1 Quidam † reliquit, uel donauit aliquã rem monacho,ea
cõditione,& hoc pacto,ut monaſterio ſuo nul-
lum ius acquiratur, quęritur,an ualeat. & ꝙ talis diſpoſitio nihil
2 valeat,probatur.†. Primo ſic: qñ in diſpõne ponuntur duo,quorũ
unum deſtruit aliud,primum tollitur per ſm̃. ſi dico, Titius imo
Seius hęres eſto, ſolus Seius erit heres inſtitutus, ut ff. de hęred.
inſti.l.ſi ita ſcriptum fuerit, Titius imo Seius,& de manumi.teſt.l.
Stichus. Sed ita eſt in propoſito, ꝙ per prima uerba, cũ donatur
uel relinquitur monacho iſtud importat, quod monaſterio quę-
rat̃,ut C.de ſacroſ.eccl.auth.ingreſſi.& auth.ſi qua mulier. & ext.
de ſtatu mon.c.2.& c.cum ad monaſterium. Poſtea uero dicit eo
pacto,& ea ꝯdõne, ꝙ monaſterio nullum ius acquiratur,idem eſt
dicere,ſicut ſi diceret, uolo ꝙ monaſterio acquiratur, imo quod
3 non quęratur,& ſic diſpõ nulla.† Sed hic reſpondetur, ꝙ ſecunda
adiectio in donatione eſt nulla,in relicto uero limitat,non autem
4 deſtruit pręcedentia.† Secundo ſic: qñ ex uerbis diſpoſi.reperitur
repugnantia, diſpõ eſt nulla, ut ff.de ꝯd.inſti.l.ſi Titius.& ff.de re.
iu.l.ubi repugnãtia.& de hęr.inſt.l.ſi Titius.& C.de fide inſt.l.ſcri-
pturę. Sed hęc eſt repugnantia, quia unum dictum aduerſatur al-
teri,quia idem importat ac ſi diceretur,& nõ quęratur,ergo non
ualet. Reſpondetur, ꝙ non eſt repugnantia, ut patet in ſolutione
quęſtionis &c. Tertio ſi ſeruus eſt nullius, ſtipulando non poteſt
acquirere,imo ſtipulatio eſt nulla,ut ff.de ſtipu.ſer.l. quod ſeruus.
5 † Sed iſta ſunt paria,ſeruum nõ habere dñm, uel eum habere cui
quęri non poteſt, ut ff.de hęred.inſtitu.l.non minus.de lega.1.l.ſi
mihi & tibi.§.regula.C.de hęre.inſt.l.neq; per ſeruum.cum ſimi.
Sed ex ipſa diſpoſitione nihil poteſt quęri dño:ergo diſpoſitio nul
la,arguendo de ſeruo ad monachum, ſm quod dicit Inn.de priu.
c.cum olim.ſic vr̃ caſus in d.l.ꝙ ſeruus, ꝙ non obſtantibus dictis
uerbis monaſterio pôt acquiri, ut in ſolutione quęſtionis patet.
Quarto ſic:quia de hoc uidetur caſus,de hęred.inſti.l.ſi alienum.
in prin.ubi teſtõr alienum ſeruum inſtituit hęredem & liberum.
per hoc.n.quod uoluit eum eſſe liberum, dixiſſe ur̃ ꝙ non quęra-
tur,& ideo inſtõ non ualet. Eodem modo in propoſito, ubi fuit
donatum,uel relictũ,ut monaſterio non quęrat̃,ſed non eſt idem:
quia longe alius caſus, non.n.uolebat illa.l.ſeruo quęri exiſtenti
in caſu ſeruitutis: idẽ ſi hoc expreſſiſſet quod uolebat monacho
quęri monachatu durante: hic uero uoluit quęri monacho, ſed
nõ monaſterjo, ideo debet intelligi,ut dicetur in ſolutio. Quinto
ſic:quia uidetur caſus de uſu,& habi.l.per ſeruum.§.1.ubi relinqui-
tur uſusfructus ſine uſu quodam, cum eſſe non poſſit, non ualet
relictum: ita in propoſito cum donatum uel relictum ſit mona-
cho,ut monaſterio non quæratur, cũ hoc eſſe non poſſit. Rñdet̃,
quod

Digitized by Google

ꝙ intelligendo verba, ſm ꝙ dicit in ſolōne qōnis, pñt ſiſt eſſe, &c.
6 † Sexto ſic, ſi ꝯdō de pſento. vel de pñti eſt impoſſibilis, vitiat ꝯtra
ctū & vltimam volūtatē, vt ff. ſi cer. pet. l. cū ad pñs. & de hær. inſti.
l. 2. & de iniuſ. teſta. l. cum in ſecundo, cum ſimi. Sed in propoſito
iſta verba, ꝙ monaſterio nullū ius q̄rat, ſunt tpis pñtis ſubiunctiui
modi. Et impoſſibile eſt, ꝙ monacho q̄ratur & non monaſterio,
ergo non v3. Rñde, qñ aliqd donat vel aliqd monacho relinquit,
acquiritur monacho & p monachū acquirit monaſterio ſtatim,
& iō dr̄ia eſt vtrū ꝯhēres cū monacho dicāt, dono monacho, qa
tunc procedit ꝙ dixi, an dicāt, dono monaſterio, quia tūc acquirit
monaſterio immediate, vt l. 2. de ſtip. ſer. vbi no. ex hoc apparet, ꝙ
iſta verba, ſ. eo pacto & ea ꝯdōne ꝙ monaſterio non q̄rat, non fa-
ciunt ꝯdōnē, qa reſpiciunt effectū q legi poſt cōdōnē q̄ ſit mona-
cho, quaſi dicat, cū acqritur monacho, monaſterio non quæritur,
& ſic non eſt condō, vt l. 2. §. ſi. de dona. & de manum. ſ. teſt. l. Mæ-
uiā. & de ꝯdi. & dem. l. cum tale. §. Titius. Præterea, & ſi dicat eſſe
ꝯdō, tñ eſt conditio de futuro. ſ. ꝙ monaſterio non quæratur poſt
illud inſtans quod monacho non quæratur.

7 **Contra.** ꝙ talis diſpoſitio valeat, pb vr̄. † Primo. Si diſpō q̄
vr̄ ꝯtinere repugnantiam ſiue ꝯdictionē, tunc eſt
nulla cum nulla diſtinctione adiuuari pōt, vt in prima ꝯſtitutione
Cod. §. qđ expreſſum, pbatur ēt, de reſti. c. cū tu. ff. de ſtipul. ſer. l. ſi
ſeruus cōis. & l. ſed & ſi qs. §. ſi. de vſufructu. & ff. de duob. reis. l. ſi
rem. §. ſi dno. in ſol. aliorum. ꝯnotum. cum ſi. Sed diſpō q̄ vr̄ reſil
tare ex p̄dictis verbis. ſ. ꝙ monaſterio non quærat, pōt multis di-
ſtinctionib. adiuuari, ergo, vt ſtatim dicā, diſpō eſt aliqua, & valida
diſtinctiones aūt p quas adiuuari pōt, pono aliquas. Primo ſic, ꝙ
monachus hēat iſta, ꝙ nullum ius quæratur monaſterio. ſ. mona-
ſterio ſuo ꝙ eſt de pñti, ſed ſi tranſieri ad aliud monaſterium, vt
puta ad ſtrictiorem rlam, vt licet de iure canonico, & tunc valet
donatio, ꝙ aūt iſta verba monaſterio ſuo intelligātur de eo mona-
ſterio quod eſt de pñti, pbatur. ff. de au. & arg. leg. l. ſi ita. de leg. 3. l.
nuper. cum ſim. Rñdetur ꝙ non eſt bona interpretatio, quia pro
8 † hoc pčio inuitaretur ad aliud monaſterium tranſire, ꝙ tunc eſt
Simonia, vt extra, de Simo. c. non ſatis. & no. ff. de hær. inſtitu. l. ille
aūt. Secundo ſic. ꝙ monachus hēat iſta ita ꝙ monaſterio nō quæ-
ratur. i. ſi monachus ſui iuris eſſe ceperit, vt dicit tex. ad Trebel. l.
vbi pure. & de leg. 3. fideicōmiſſa. §. ſi filio. pōt aūt monachus eſſe
ſui iuris auctoritate Papę, vt ex. de ſta. mo. ca. cum ad monaſteriū,
vbi no. p Inn. Item cū promoueretur p Papā ad epatū, tunc. n. non
eſt obligatus alicui monaſterio. Rñdet, ꝙ non eſt bona interpre-
9 tatio, qa † cū hoc non poſſet fieri niſi p Papam vr̄ impoſſe. ff. de le.
3. l. apud Iul. §. ſi. & ff. de verb. obl. l. ꝯtinuus. §. cum quis. & ſic non
vr̄ ſe retuliſſe ad caſum impoſſem. Tertio ſic, ꝙ monachus hēat
iſtud, itē ꝙ monaſterio nō quęratur, hoc eſt quod monachus ſit
nudus miniſter & habeat alijs diſpenſare ſicut dicimus de ſeruo,
cū hēatur, vt adiectus, cū tunc nullum ius quęratur dño, ff. de ſol.
l. Stichum aut Pamphilum. §. vſufru. in ſi. facit ꝯtra. l. cum quis
ſibi. & ſic monaſterio nullum ius effectuale quęratur. Rñdetur, ꝙ
nō pōt intelligi vt nudus miniſter, cū nō ſit perſona cui debeatur,
& pſona extrinſecus non ſubintelligitr̄, vt l. ſi ita ſtipulatus. §. Chry-
ſogonus. de verb. obl. Quarto ſic, ꝙ monaſterio nullū ius q̄ratur,
hoc eſt, ꝙ non hēat vllam poſſeſſionē vel detētionem facti, vt ff.
de verb. obl. l. ſtipulatio iſta. §. hi. & Inſti. de inut. ſtip. §. ſed cū fa-
ctum, & ſic monaſterio nullum ius effectuale q̄ratur. Rñdetur, ꝙ
nō eſt bona interpretatio, licet. n. ſerui hoc pñt hēre ſicut peculiū,
tñ monachus hoc non pōt, vt extra, de ſta. mon. ca. 2. & c. cum ad
monaſterium, Quinto ſic, ꝙ monaſterio &c. Hoc eſt ꝙ Abb. pa-
tiatur monachum hēre conniuentib. oculis, vt dr̄ de ſeruo, vt ff. de
manu. teſt. l. 4. & ſic non quæritur ius in effectu, ſic no. in ſimili. ff.
ad Treb. l. Lucius. §. tres hr̄des, Rñdetur, ꝙ Abbas non pōt pmit-
tere monacho, vt in præced. Sexto ſic. ꝙ monaſterio, &c. hoc eſt,
vt quod relictum vel donatum fuit, non intelligatur cōtemplatio
ne monaſterij, ſed contemplatione ſerui, vt C. de iure delib. l. cum
qs. ff. de vſu, & hab. l. plerunq3. §. vſufructus. de condi. & dem. l. ſi fi
lio. cum ſimi. Rñdetur, ꝙ nō eſt bona interpretatio, vt dicta verba
habeant modificare actum acquirēdi, qui ſequi debet ꝯtum. Sed
ſm prædicta, dicta interpretatio limitaret cauſam relinquendi, q̄
præcedit, & ſic verbis non adaptaretur. Septimo ſic, quod mona
ſterio &c. hoc eſt monacho intelligendum eſt datum pro alimē-
tis, quo caſu nō quæritur monaſterio, vt l. ſeruis. ff. de alim. & cib.
leg. & de his quæ pro non ſcri. haben. l. 3. Reſpōdetur quod iſta nō
eſt bona interpretatio, quia etiam tunc quæritur monaſterio, cui
10 non vr̄ relictum, vt l. filio. de ꝯdi. & demon. Pro † cuius euidentia
ſcias, ꝙ qñq3 relinquuntur alimenta ſeruo, vel monacho q eſt nul
lius, & tunc dicto ſeruo & monacho pōt quæri ius, vt d. ll. Qñque
relinquūtur ſeruo, vel monacho alicuius, & tunc aut relinquitur
dño vel monaſterio ſuo, & tūc ēt q̄ritur ius ſibi, vt l. ſeruo alieno,
in princ. ff. de leg. 1. Rō, qa inter tales pōt eſſe lis de alimētis, vt no.
ff. de iudi. l. lis nulla. aut relinquitur ab extraneo, & tunc ipſi dño,
vel monaſterio acquirit, ſicut alia relicta. Et ſic dicta interpretatio
non eſt bona. Prętérea eſt extranea a verbis. Octauo ſic, ꝙ mona-
ſterio nullum ius quærat. ſ. ex tali diſpōne. ſ. donationis vel relicti
non prohibetur, quin monaſterio quæratur ex diſpōe l. ſed hic ſ.

ꝙ donata vel relicta monacho quærātur monaſterio non eſt ex ip
ſa diſpōne donantis vel relinquētis, ſed ex diſpōne l. vt ff. de vulga.
11 & pup. ſubſti. l. qui libertis. §. hæc verba, ergo, &c. † Et hoc vr̄ ex
pſumes. extra, de teſt. c. requiſiti. vbi ſi aliquis relinquit eccleſiæ,
ita ꝙ epo nō quęratur, iſta prohibitio non impedit, qn epo dētur
12 portio p canones & ſtatuta. † Rñdetr̄ ꝙ monaſteriū hēat ex diſpō-
ne legati, tñ hēt ſtatim & immediate nullo alio actu interuenien
te, & iō donator vel teſtator pōt legē imponere ipſi monaſterio,
cui acqri dēt ſicut monacho, vt ff. de leg. 1. l. cum filio. in princ. &
de leg. 3. l. ſi alienus. in princ. cū ſimi. & hanc acquiſitionē quæ fit
ex legis diſpōne voluit phibere teſtōr, vt in ſimi. ff. q̄ de le. ce. l. ſi
vſufructus. §. ſi ita. & C. de bo. quæ lib. auth. excipit. Nec obſt. de te
ſt. c. requiſiti. nā illa portio q̄ dētur epo de relictis eccle, eſt ſicut
Falcidia, q̄ dētur hr̄dib. & iō dētur ēt ꝯ voluntatē teſtōris, vt l. Ti-
tia. ad Falci. iō teſtōr nō pt prohibere Falcidiā de iure aliquo, vt l.
ꝙ de bo. §. 1. ad l. Fal. Sic ēt nec portionē, q̄ dētur epo. d. c. requiſiti.
Sed iſta acqſitio de q̄ua loquimur, eſt ex voluntate defuncti, vt di
xi, iō ꝯtraria voluntate phibere, & valet phibitio, niſi dicta verba
alium intellectū haberēt. Scđo probatr̄ ſic. impoſſibilis † vel turpis
13 ꝯdō, vel modus reijcit, ne vitietur diſpō in vltima uolūtate, ut ff.
de ꝯdi. & dem. l. obtinuit. de ꝯdi. inſt. l. 1. C. de inſt. & ſubſti. l. rephē-
dē. 2. Itē reijcitur de ꝯtrib. bonę fidei. ut l. inſulā. ff. loc. ſed ꝙ mona
chus hēat ita ꝙ monaſterio nō q̄ratur, eſt turpe, & de iure impoſ-
ſibile, vt extra, de ſta. mon. c. 2. & c. cū ad monaſteriū, ergo reijcit
& ualebit relictū. Itē donatio q̄ ſm q nouā eſt hodie ꝯtus bonæ
fidei. Rñdetur, ꝙ nō ē impoſſibilis neq3 turpis ſm ſanū intellectū
& iō nō reijcit, & patet ex ſolut. Tertio probatur ſic, quādo in ꝯ-
tu apponitur aliqđ pactū ꝙ eſt ꝯ ſubſtātiā ꝯtus, uel ꝯ nām rei q̄ i
ꝯtu, ſeu diſpōne deducitur, tale pactū eſt nullū, ut ff. de pcario. l. cū
pcario. & ff. ſi uſusfru. pe. l. 1. §. 1. Sed ita eſt i ppoſito, ergo relictū &
donatio eſt ualida, & pactum, ꝙ monaſterio non q̄ratur, nō ualet.
Rñdetur ꝙ recte intelligēdo nō eſt ꝯ ſubſtātiā eius de quo agitur
ut patet in ſol. Quarto ſic, ſicut hic eſt, quicquid monachus q̄rit,
monaſterio q̄ritur, ita quicquid q̄rebat filius olim, quærebat patri,
excepto caſtrēſi uel quaſi, ut ff. de acq. hær. l. placet. & ſi a parente
qs fuerit manumiſſus. l. 2. idē hodie in profectitijs uel aduētitijs
14 quo ad uſumfructum. † Sed de iure antiquo ſi relinquebatur fi-
lio, hoc acto ꝙ patri non quęratur, ualebat relictum, ut ff. qñ dies
le. ce. l. ſi uſuſfructus. §. ſi ita. & no. in Auth. ut liceat ma. & auię. in
prin. & ēt hoc pōt fieri, ut d. Auth. ut li. ma. & auiæ. C. de bon. quæ
li. auth. excipitur, ergo eodē mō iſtud relictū, uel donatio ualebit.
Rñdetur ꝙ non eſt bona æquiparatio filij ad monachum, cū de
iure filius ta. pt aliqd hēre proprium, tamen d. §. ſi ita, benefacit, ut
dicam in ſolutione. Quinto, etiam ſi Abbas fuerit præſens, & di-
ceretur quod monaſterio nō quæratur, tñ ipſi monaſterio q̄ritur,
vt ff. de verb. obl. g. l. ſeruus uetante de acq. rer. dom. l. etiam inui-
tus, ergo eadem rōne qñ ipſe monachus uel teſtator talem legē
imponit. Rñdetur ꝙ licet Abbas non poſſit facere ne ſibi quæra-
tur. tñ concedēs pōt facere, ut res ſua tranſeat ad alium eo inuito,
ut l. ad ꝙ nēm. de reg. iur. Sexto probatur per l. quæ dicit. ſi teſtator
relinquit uel donat aliquid ad aliquem pium uſum, eps dēt proui
dere ut executioni mādetur, licet teſtator uel donator prohibue-
rit, ut in Auth. de eccle. tit. §. ſin autem pro redemptione poſita. C.
de epiſc. & cle. ſuper l. nulli. auth. licet teſtōr, ergo eodem modo ſi
prohibet donator uel teſtator, ne monaſterio acquiratur. Rñde-
tur, ibi teſtator facit quandam prohibitionē circa quædam admi-
nicula, quæ non dependent ex uoluntate teſtatoris: hic uero fue-
runt appoſita ipſa uerba circa ſubſtantiā relicti, quia uolebat quæ-
ri monacho, non monaſterio, &c.

16 **Solutio.** Chriſti nomine inuocato, † dico put dicta qō q̄-
rit de dona. & ſi fuerit ꝯtus celebrat⁹ cū mona-
cho, ꝙ dicta adiectio, ꝙ monaſterio nullū ius quęratur in dubio rr̄
adiecta dolo monachi, & monaſterio non præiudicat. caſus ē ff. de
ſtipul. ſeruo l. ſi. & ibi no. ad ꝙ optime facit ff. de caſtren. pecu. l. ſi
forte. vbi licet in donatio. adijciatur, ꝙ ſit caſtrē peculij. & ſic patri
non quæratur, tamen patri non præiudicat. Sed prout loquitur de
relicto facto in vltima voluntate, & ſic cum monacho, ut eſt ge-
ſtum, tunc non cadit illa præſumptio fraudis. Dico tñ quod dicta
verba debēt ſic intelligi, ꝙ monaſterio nullū ius quæratur. ſ. inuito
monacho. Sed ipſo monacho uolente monaſterium poterit pe-
tere, vel etiam ipſe monachus, vt ſyndicus monaſterij. Quod pro-
bo, in caſibus, in quib. ſolutio collata in monachum ex diſpoſitio-
ne iuris refertur ad monaſteriū, illud intelligitur niſi uolente mo
nacho, vt dī. de ſeruo. ff. de ſolut. l. Stichum, aut Pamphil. §. vſuſ-
fructus. uer. ceterum, facit de cond. & demon. l. qui hæredem,
in prin. ita hic ex diſpōne hōis relictum factū monacho nō refer-
tur ad monaſteriū. pro quo facit, qa qñ teſtator rē legatā iuſſit ſim
pliciter nō alienari, talis prohibitio non valet, qa eſt nudum præ-
ceptum factum in fauorem legatarij, & ſic alienando poteſt ei re
nunciare. ut ff. de leg. 1. l. filiusf. §. diui. & de lega. 3. l. pater. §. Iul. Ita
in propoſito talis prohibitio. ſ. ne monaſterio quæratur, fuit facta
fauore monachi ut ipſe magis libere habeat: pōt ergo ipſe ipſius
uoluntate facere ut monaſterio acquiratur, & ſi monaſterium ſi-
ne eius uoluntate peteret, puto quod repelleretur, hic eſt caſ. s

ff. quando

ff. quando di.le. ce.l.ſi vſusfructus.§.ſi ita. poſtquã aũt monachus ſemel voluerit,& ſic ius fuerit q̃ſitum monaſterio,mutare voluntatem non poterit, vt ff.de opt.leg.l.apud Aufidium. & p̃dicta, q̃ñ dicta verba,ſcilicet,ꝙ monaſterio non quæratur, ibi pomuntur, vt
16 ſ.dixi.† Sed quid ſi adijciatur,ꝙ ſi Abbas petierit vel aliquod ius ſibi vendicauerit ꝙ reuertatur ad concedentẽ, vel quod vadat ad tertium: tunc ſiquidem hoc fiat in ɔ̃ctu celebrato cũ monacho, idem quod ſ. quia præſumitũ in dubio factum per fraudẽ per eãdẽ legẽ: ſi vero alias,tunc qd̃ habet plus dubij. Et ɔ̃ſido,quia ẽt ſi voluntate monachi monaſterium petat, tertius admittat ad repetendũ: ꝙ probo. Q̃ñ alienõ ꝓhibetur in certam pſonã,ſi ad illã vadat, iure legitimo locus eſt reuocationi, vt ff. de le. 3. l.codicil.§. mrẽ. & de verb.ob.l.ſi ita quis. §.ea lege.& ibi no.debuit.n.curare monachus,ne ad monaſterium perueniret. Præterea. q̃ñ ꝓhibetur alienatio, & adijcitur perſona, in quam vadat, ſi alienetur, tunc illius perſonæ fauore vr̃ facta ꝓhibitio, & facta alienatione ille admittitur ad reuocandum, vt l.filius.§. diuũ.de leg.1. & de leg. 3.l.pen.in prin.& p totam l.niſi ille conſenſit, quia ad reuocandũ poſſet admitti.l.nihil.§.oĩbus ff.de leg.1.& de leg.3.l.cum hæres.§.l.bertis. C.de fideic. l.quoties. voluntas ergo monachi non impedit illos venire ad reuocandum. Contrarium puto, ad cuius euidẽtiam p̃mitto,quod l.codicil.§. matre.loquitur, q̃ñ fuit prohibitum venire in illos pp odiũ ipſorũ: quę ratio ceſſat in monaſterio.
17 † cum non poſſit cãm odij,vel ingratitudinis committere. C.de inof.teſta.l.ſi quis in ſuo.§.legis. nec capitulum monaſterij põt delinq̃re de facili, vt l.1. ff.quod cuiuſq; vniuerſi.noĩe. de dolo.l.1.§.1.vnde non eſt veriſimile,quod hoc odio monaſterij fuit factum, ſed fauore monachi, vt liberius dictã rẽ haberet, ſicut dicimus in filio, q̃ñ relinquitur filio, ſi morte fuerit effectus ſui iuris.fauore.n.filij dr̃. Et ið ẽt ſi alio modo efficiar ſui iuris conſequitur legatum, vt ff. q̃ñ di.le.ce.l.ſi ita,& C.de inſti.& ſubſti.l.ſi mater, cũ ſim. voluit ergo teſtator per illa verba, ꝙ ſi monachus non hẽret ſm ſuam voluntatem quod reuerteretur ad ſuos vel ad tertiũ: licet in hoc eſſet fauor ſerui vel illius tertij: qa ſi ɔ̃ fiet, dẽt deuenire ad eos. Hoc
18 p̃miſſo arguo ſic:† q̃ñ rei alienatio per teſtatorẽ prohibetur adiecto,ꝙ ſi ſecus fiat,veniat ad alium, ſi illius rei fiat alienatio neceſſaria,ille tertius non admittitur ad reuocandum, ẽt ſi cã neceſſitatis veniat ex parte eius cui eſt relictũ,vt ff. de leg. 2.l. peto. §.prædiũ. vbi expreſſe dr̃, ꝙ non põt reuocari in vita illius cui relictum eſt: imo nec poſt mortem eius,ſi res deueniat ad legitimũ. Sed in propoſito,hoc quod acquiritur monaſterio ex neceſſitate eſt:ergo ille tertius non admittitur ad reuocandũ viuo monacho, nec poſt eius mortẽ,cũ hoc tanq̃ l[e]timus habeat. Sed dices, hoc fuit monacho uolente. vt dictum eſt in præcedẽtib. ergo eſt voluntatis non neceſſitatis. R̃ñdeo, ſi monachus vult pro ſe, neceſſitatis eſt ꝙ ſit monaſterij. Secundo probo ſic, in vſu & vſufructu eſt tacite per l. prohibitum,ꝙ in alium nõ trãsferatur: & ſi ſecus fiat ꝙ ad d̃ñm
19 reuertat.inſti.de vſufru.§.finit. Pone ergo † vſusfructus relictus ẽ ei,q non põt hr̃e iuſſi in aliũ trãsferatur, vt in ſeruo, q q̃cquid q̃rit, acquirit d̃ño,vt ff.de acq.re.do.l.acquiruntur.& eſt certũ ꝙ ſolũ ɔ̃templatione ſerui factũ eſt,certe ꝙ ipſi d̃ño quęritur vſusfructus: tñ finitur eo caſu quo finiret,ſi ille ſeruus liber fuiſſet,vt ff.de vſufru.l. qui vſumfructum.§.ſi.ꝓut eſt ibi in litera, ſeruo Titij. & ff.de vſu. & hab.l.plenũ.§. vſusfructus. & C.de vſufr. l ſi.& ibi no.ita in propoſito dicendũ eſt, ꝙ p prædicta verba non impeditur quin monaſterio q̃ratur ius eodẽ mõ quo poſſet quæri, ſi monachus eſſet liber hõ.l.ipſo monacho volente, & illa verba.ſ.ſi monaſteriũ aliquod ius petierit,vel vendicauerit in dicta re, intelligantur,ſi hoc ſequatur monacho volẽte. Tertio ꝓbatur:qa iſta pœna imponitur monaſterio, vt pdat res, ſi ipſas vẽdicauerit. & hoc fit in fauorem monachi principaliter,vt dictũ eſt:ergo iſta pœna nõ cõmittit ſi monachus ɔ̃ſentiat, ſicut dicimus in pœnis legalibus, de in ius vocã. l.quis.de libe.ho.exhi.l.3.§.ſi qs volẽte. de iur.l. inter oes.§.pot.de
20 inui.l.1.§.vſq; adeo.cũ ſim. Sed ɔ̃ p̃dicta ſuppomit, ꝙ † monachus nõ hẽt velle,nec nolle ſine licentia Abbatis, ẽt cũ tractatur de acquirendo, vt 12.q.1.c.nõ dicatis.& de elec.c.ſi religioſus. & de ſepul.c. ſi. lib. 6.ſic ergo dicta verba non pñt intelligi dicto modo.ſ. & ſi monachus voluerit. R̃ñdeo,verũ eſt,ꝙ monachus non poterit velle ſine licẽtia Abbatis,q̃ Abbas debebit ſibi cõcedere. Si vero cogeret monachũ ad uolendum, tunc vendicaret ſibi ius in re ɔ̃ volũtatẽ teſtatoris,& incideret in dictã pęnã, ut ad aliũ deueniret, hoc.n.uoluntate monachi ei pſonale eſt,ut dr̃ ff.de uerb.ob.l.ſi ſtipulatus fuerim, & l.ſi.in prin.facit extra.de teſti.c.ſi. lib.6.ubi licet monachus non poſſit eſſe executor ſine licẽtia p̃lati, tñ offm executoris non tranſit in p̃latũ, ita in propoſito, licet monachus non poſſit uelle ſine licẽtia p̃lati, tñ iſta uolũtas non tranſit ad mona-
21 ſteriũ,ſed ipſius monachi uolũtas requirit. Facit † opinio opi.eorum qui dñt, ꝙ platus põt adire hr̃ditatẽ ubi monachus uelit, ſicut dicimus in ſeruo. C.de hær.inſt.l.cũ proponas. de quo p Iou. And.extra,de prob.c.in pñtia.& ſic ɔ̃cludo,ꝙ p̃dicta uerba, ſi monaſteriũ petierit & c.intelligatur ipſo monacho nolẽte, ſic põt intelligi qd no.in l. Lucius.§ tres hr̃des. ad Treb. Et prædicta uera quãdo ſic expreſſit,ꝙ monaſterio nullũ ius quęratur. Si uero alias cãs mẽdaces appoſuerit in teſto,per quas ſequeretur, ꝙ nolebat monaſterio quæri, tunc ſimpliciter monaſterio non præiudicat, ut ff. de caſtren.pec.l.ſi forte.facit quod no.in Auth. ut lic.ma. & aua. in prin.& ibi per glo.&c.

Diſputata fuit hæc qđ p me Bar. de Saxofer.minimum legum Doctorẽ in ciuitate Peruſij. Anno Dñi. 1356 de menſe Februa.

QVAESTIO XIII.

1 *Filio adulto inſtituto ſi deceſſerit ſine filijs, voluit teſtator bona diſtribui per executores datos inter pauperes, qui eueniẽte caſu certa bona ſolo verbo inter pauperes diſtribuerunt, an hæredes dicti filij poterunt a dictis pauperibus nominatis cum effectu conueniri, & nu.7.& 13.*

2 *Fideicom.generalis ante reſtitutionem non poteſt aliquod ius in aliũ trãsferre delegando,nec procuratorem in rem ſuam conſtituendo.*

3 *Diſpoſitio inter viuos facta partibus abſentibus non tenet.*

4 *Executor teſtamenti ad pias cauſas debet exequi præſentibus, vel requiſitis hæredibus.*

5 *Dominium in legatis, & fideicõmiſſis ad pias cauſas, quod trãſit ipſo iure.*

6 *Habens poteſtatem eligendi a teſtatore poteſt eligere abſente illo qui eligitur, & etiam hærede abſente,nu.11.*

Præſentia perſonæ non requiritur in his,quæ fiunt in vltima voluntate.

7 *Executores dati in teſtamento pro diſtribuendo inter pauperes,dicuntur fideicommiſſarij uniuerſales,& ſupra nu.4 uer.6.& nu.8.*

9 *In fideicõmiſſarium uniuerſalem ad pias cauſas incontinenti iura, & actiones tranſeunt abſq; reſtitutione.*

10 *Executor datus ad diſtribuendum inter pauperes poteſt res ſingulares uel pretium earum diſtribuere.*

12 *Pauperes electi per executores teſtamentarios, quod poterunt agere contra hæredes de iure communi.*

14 *Priuilegium aufert beneficium iuris communis.*

15 *Hæredes uniuerſales ante aditã hæreditatẽ poterũt a legatarijs cõueniri.*

1 Filium † adultũ teſtator inſtituit,& q̃ñcunq; ſine liberis deceſſerit, p executores, quos noĩauit, inter pauperes bona ſua diſtribui mandauit. Qui filius hr̃ditatẽ paternæ ſe immiſcuit,& ſine liberis deceſſit, executores quoſdam pauperes noĩauerunt,& inter eos ſolo uerbo diſtribuerunt certam quantitatem de bonis & hr̃ditate p̃dicta. Quæritur utrum hr̃des dicti filij poſſint conueniri a dictis pauperibus noĩatis cum effectu in quantitate prædicta & uĩ,quod non. Primo, quia dicta ſubſtõ fuit fideicõmiſſaria,quod patet facta fuit.n.adulto,& poſt aditam hr̃ditatem.
2 Sed p fideicommiſſarium † uniuerſalem ante reſtõnẽ ſibi factam re. uel uerbo,non põt ius aliquod in alium transferri, nec delegãdo nec procuratorem conſtituẽdo in rẽ ſuam,ut ff.de iu.do.l.ſi mulier.§. ex aſſe,ut no.ff ad Treb.l.reſtituta.in gl.ſup uerbo,ſua.& no.co.tit. l.q ita.§.1.ergo dicta noĩatio, uel diſtributio nullius eſt efficaciæ. Et ſic hr̃s ɔ̃ueniri non põt. Secundo qa iſta nominatio uel diſtributio,quæ fit uerbo ſolo,eſt actus inter uiuos,quod apparet qa ẽt
3 in uita executoris ſumit effectum, ſed diſpoſitiones inter † uiuos ſi non fiant parte pñte,non ualent,ut ff.de inter.actio.l.ſi.de cõfeſſ. l.certum.§.ſi qs abſente.& de re.iu.l.furioſo,& qđ ibi no.de act.& ob.l.conſenſu. & quod ibi no.ſed in q̃one non p̃ſupponitur dictos pauperes fuiſſe præſentes tpe dictæ diſtributionis, & nominatio-
4 nis,ergo non ualet,& ſic hr̃des ɔ̃ueniri non pñt. Tertio,quia † uĩ, ꝙ iſti executores, ſeu diſtributores hoc dẽant facere pñtibus, uel requiſitis hr̃dibus.ſ.ut uideant quæ uẽdimtur, uel diſtribuũtur,ut l.qui legatum.de uſufr.leg.de uerb.obl.l.ſi quis arbitratu, & ꝙ ibi dixi,& ꝙ no.Cy.C.de ɔ̃hẽ.empt.l.ſi.facit de adop.l.nam ita diuus, de nata. reſt.l. fin. ſed in q̃one noſtra non præſupponitur, ꝙ hr̃des filij fuerint pñtes,uel requiſiti. Quarto, quia iſti executores habẽt ptãtem diſtribuendi dicta bona ſub nomine uĩ, ita ꝙ contineat debita,& credita,ut l.cogi.in princ.ad Treb. ſed hic diſtribuerunt certam quantitatem. Et ſic aliter fecerunt quam teſtator iuſſerit, ergo illis pauperibus,nil eſt acquiſitum,ut ff.ad Treb.l.ſed ſi ante. ubi uĩ tex.& d.l.ſi mulier.§.ex aſſe. de iure dotium. facit ad Treb. l.nam ꝙ.§.non omnis. Quinto,q̃ñ legatum eſt unum, non poteſt pro parte repudiari, & pro parte agnoſci, ut l.2.& l.neminem. de legat.2. cum ſim.idem ſi ſunt plura legata, & unum habet onus. aliud non,ut d.l.neminẽ. & l.2.ff.de leg.2. ſed hoc eſt unum fideicommiſſ.ſ.ꝙ bona diſtribuantur inter pauperes,& executores partem tantum diſtribuerunt, non totum, ergo non ualet. Præterea diſtribuere eſt de emolumento, non autem de onere hæreditatis,& ſic non ualet, & hæredes non poterunt conueniri. Sexto, qa iſti executores uidentur fideicommiſſarij uniuerſales, ut dictum eſt, & infra dicetur. & ab eis põt dici relictum pauperibus. Illi ergo pauperes electi debent petere ab ipſis executoribus,nõ ab hæredibus niſi ceſſa actione.l.ſi legatarius.ff.de lega. 3.& l. Imper in princ.de leg.2.quæ actio ceſſa non proponitur. ergo hæredes conueniri non poſſunt.

Contra. Quod hæredes dicti filij poſſunt conueniri, probatur alijs rõnibus directe ɔ̃trarijs præcedentibus.
5 Primo in legatis † & fideicommiſſ. relictis ad pias cauſas tranſit dñium ipſo iure,nulla expectata traditione, uel reſtitutione,ut C. de ſacroſan.eccle.l.ſi. ſicut ergo facta reſtitutione poſſunt pauperes eligere, & noĩare: ita & nunc, q̃ñ factum eſt ipſo iure,argu. C.ad

Treb.

Treb.l.penul.ff.de condi.inſt.l.quæ ſub condõne.§.fi. Secũdo ſic,
6 Ille qui habet poteſtatem aliquem eligendi a teſtatore,pt illũ eli-
gere ẽt eo abſente,ꝙ patet, quia ſufficit ꝙ denominet in teſtõ, vt
C.de ſecundis nupt.l.ſi quis prioris.§.cæterum.de legat.2.l.vnum
ex familia.§.ſed ſi duo.ſed conſtat,ꝙ ea q̃ fiunt in vltima volunta-
te non requirunt præſentiam perſonæ. non.n.refert cũ quo quis
loquatr̃,vt ff.de le.2.l.miles.in prin.&l.cum pater. §.donatio.ergo
patet, ꝙ non vitiatur rõne abſentiæ noĩati. Tertio ſic, qñ ſit talis
noĩatio hæredis præſentia non eſt neceſſaria. quod patet,quia fit ĩ
teſtõ,vt ſup.proxime dixi,ergo hæredis preſentia non eſt neceſſa-
ria,vt l.non idcirco.C.de codic.hoc.n.patet ex l.ſerui electione.in
prin.cum gl.ſua,de leg.1.vbi ponuntur oĩa quæ requirũtur, vt va
leat electio, tñ non requirit̃ perſona hr̃dis. hoc ẽt patet de dote p̃
7 leg.l.Theopompus. Quarto ſic, iſti executores † ſunt fideicom-
miſſarij vl̃es, vt dictum eſt.ſed fideicõmiſſarius pt vnam rẽ ex to-
ta hr̃ditate petere,vt ff.ad Treb.l.reſtituta.in prin.vbi no. Itẽ pt pe
tere,vt vna res alteri ſoluatr̃,ut l.ſeruo inuito.§.fin.ad Trebel. ergo
pñt pauperes in una re noĩare,uel in certa quantitate,ſic ergo no-
minatio ualet,& hr̃des pñt cõueniri. Quinto ſic,ille qui iuſſus eſt
rẽ inter illos diſtribuere, pt ipſius rei partẽ diſtribuere,& partem
omittere, vt ff.de leg.2.l.unum ex familia. §.ſed ſi duos, ubi valet
diſtributio facta in illos duos de familia , licet in reſiduo non ua-
let,& ita in propoſito licet pro parte diſtribuent,pro parte nõ, ua-
leat noĩatio,& hæredes conueniri poterũt. Sexto ſic.iſti,qui ſunt
nominati ab iſtis executorib. uñr nominati in ipſo teſtõ teſtato-
ris,ut ff.de leg.2.l.unum ex familia.in prin.§.ſi de Falcidia.& ff.de
hær.inſti.l.aſſe.& ſic hæres poterit conueniri ac ſi teſtator ipſe hoc
expreſſiſſet,ut d.l.unum ex fami.ubi uidetur caſus expreſſus.

8 Solutio, Dñi noſtri † Ieſu Chriſti noĩe inuocato , ante oĩa
eſt ſciẽdum, ꝙ tales executores uñr fideicõmiſſa
rij ul̃es,hoc eſt hi quib. hæreditas uñr dẽt reſtitui. Nam ſi hr̃ditas
relinquitur pauperib.iure directo , & nullus hæres inſtituatur,di-
cti executores uicem hæredis ſuſtinent,ut C.de epiſ.& cler.l.ſi qs
ad declinandum.extra,de teſt.c.cum tibi.& ibi per Doct, & p Io.
Andr.eo.tit.c.cũ Io.& in Spec.de inſtrũ.edi.§.nunc aliqua,uer.&
ſcias. Eodem modo ſi relinquit̃ hr̃ditas per fideicommiſ. vel oĩa
bona,vt in qõne propoſita ad pias cãs,& non reperitur alius fidei-
com. vl̃is, tales executores vim fideicommiſſariorũ vl̃ium ſuſti-
nent.caſus eſt de epiſ.& cler.l.nulli.circa principium. & in Auth.
de eccle.tit.§.ſi quis aũt pro redemptione captiuorum. Secundo
ſciendum eſt,ꝙ licet ſingulr̃ in vl̃es fideicom. non tranſeant iura,
& actio.niſi facta reſti.vt ff.ad Treb.l.facta.& l.reſtituta.C.ad Tre
9 bell.l.pen.tñ, † qñ fideicommiſſum vl̃e relinquit̃ ad pias cãs incõ-
tinenti tranſeunt iura,& actio.ſine reſti.caſus eſt.C.de ſacroſ.eccl.
l.vt inter diuinum.ibi.n.loquitur ſi ſit relicta hæreditas, ſiue lega-
tum,ſiue fideicommiſſum. Ex eo ꝙ dicit,hæreditas,intelligo, iu-
re directo,vel per fideicommiſſum, licet gl. ĩtelligat iure directo,
Sed ñ eſt rõ quare ſic reſtringatur. & poſito ꝙ eſſet illud ꝙ ſequi-
tur, vel fideicom. intelligo partialiter, vel vl̃iter. Præterea in l.illa
fit mentio de relictis, ꝙ eſt nomen gñale ad omne genus relicti,
vt in auth.nouiſſima. C.de inoff.teſta.& in Auth. de hær. & Falci.
§.ſi vero nullus.in gl.ſuper verbo, relictis. & ff.de hære.inſtit.l.his
verbis.& ibi no.& eſt expreſſum in Auth.de eccle.tit.§.ſi quis ãt
pro redemptione. vbi Eps , qui eſt executor legitimus , vendicat
abſque teſtõne aliqua.& licet d.l.vt inter diuinum, loquat̃ qñ re-
linquitur eccleſijs, vel in redemptione captiuorum,tamen idem
ius eſt ſi relinquitur ad aliam piam cãm,in eo.titu.l.illud.& ꝙ ibi
no.& eſt expreſſum, qñ relinquitur pauperibus, vt d.§.ſi quis au-
tem pro redemptione , & ſic huic electioni , & nominationi non
obſt.ꝙ eſt ſup.primo alleg. pro contraria parte. Tertio ſciendum
10 † eſt,ꝙ licet p tales executores omnia bona diſtribui debeant in-
ter pauperes , tamen poteſt fieri diſtributio per res ſingulares vel
pretium earum dando,ſeu aſſignando,vt C.de epiſcop.&.cler.l.ſi
quis ad declinandam.& l.nulli.& de legat.2.l.vnum ex familia. §.
ſed ſi duos,vbi valet diſtributio facta in illos duos de familia,licet
in reſiduo nõ valeat. Nec obſt.de leg.2.l.neminẽ,quia hoc nõ re-
pudiatur pro parte,& pro parte cognoſcitur,ſed totum legatum,
vt fideicommiſſum agnoſcitur, agnoſcendo in certa re, vel quan
titate,vt l.reſtituta.in prin,ad Treb.diſtributio tñ eſt facta pro par-
te,ꝙ non eſt prohibitum:poteſt.n.de voluntate fideicommiſſarij
vl̃is,certa res,vel quantitas ſolui alij, vt dixi, & probatur in l.ſeruo
inuito. §.fi.ad Treb. nec obſt.ꝙ hic non diſtribuit rem hæredita-
riam , ſed pecuniam , quia pecunia vr̃ eſſe in hæreditate , quæ eſt
ſoluendo,vt l.ſi pecunia.in princ.de legat.2.& l.propemodum.de
verb.ſign & ꝙ hæc diſtributio poſſit fieri de certa re vel parte, fa-
cit,ꝙ inter hæredes poteſt fieri diuiſio certæ rei, vel partis, alijs re-
11 manentibus,vt C.fam.erciſ.l.ſi filia. Quarto ſciendum eſt, † ꝙ qñ
ſit talis nominatio ſeu diſtributio, non eſt neceſſaria præſentia p-
ſonæ nominatæ,nec præſentia hæredis, qui ex hoc poterit conue-
niri,vt de leg.2.l.vnum ex familia.§.ſed ſi duos, C.de ſecun.nup.l.
ſi quis prioris.§.certum. vbi apparet,quod poteſt fieri in teſtamen
to talis nominatio , ergo perſonæ præſentia non eſt neceſſaria , vt
probaui ſup.in 2.& 3.ratione facta pro parte affirmatiua,& hoc di
xi plene in l.2.de leg.3. Quinto ſciendum eſt, quod ea quæ ſup.di-
xi,ꝙ iſti executores hñr,vt fideicommiſſarij vl̃es,& quòd habent
actiones etiam non facta reſtitutione, ſunt vera ex priuilegio ſpe-
ciali in relictis ad pias cauſas. Nam de iure communi tales execu
tores non poſſunt agere,vt l. Lucius. §. Meuia,ad Trebel. Sed pau
12 peres electi, † nominati per eos poſſent de iure communi agere
ꝯ hæredes,ac ſi teſtator eos ſpecialiter in teſtamento nominaſſet,
vt l. vnum ex familia. §.1.& §.ſi de fal. & §.rogo.de legat.2. l.cum
quidam.§.a filia.ad Treb. de rebus dub.l.vtrum. §.cum quidam.
13 Ex prædictis † in qõne propoſita concludo, & dico,ꝙ ſi quidem
dicti hæredes reſtituerent hæreditatem dictis executoribus, tanq̃
fideicommiſſarijs vl̃ibus,facere potuerunt, vt dictum eſt,& tunc
dicti hæredes conueniri a pauperibus nominatis non pñr, quia p
reſtitutionem iam ſunt liberati. ff.ad Treb. l.1.in princ. & l.ita tñ.
§.qui ex Trebelliano,quod eſt vtile ſcire,quia ſufficit hæredibus,
quod probent ſe reſtituiſſe iſtis executoribus, vel epiſcopo, quan-
do ipſe eſt executor legitimus. Si vero hæreditatem ipſi hæredes
non reſtituerint dictis executorib. tunc ipſi hæredes a dictis pau-
peribus nominatis, & electis in illa quantitate poterunt conueni-
14 ri,quia † priuilegium non aufert beneficium iuris communis,vt
ff.de cap.& poſtlim. reuer.l.in bello.§.ſi quis ſeruum. C.de ſecun.
nupt.l.e.generaliter.§.hic autem.qui §.bene facit. & C.de leg.l.ꝙ
fauore.ff.de leg.l.nulla.de reg.iur.c.ꝙ ob gratiam.li.6. & quod ibi
no.per Dy.vnde cum de iure communi tales pauperes ſic nomi-
nati poſſent conuenire hæredes,poſito ꝙ tales executores nõ ha-
berentur , vt fideicommiſſarij vniuerſales,ſicut hñr fauore paupe
rum, ita etiam pauperes poterunt modo iſtos hr̃des vl̃es conue-
15 nire. Præterea † hæredes vl̃es ante reſtitutam hæreditatem pñt a
legatarijs conueniri,vt l.ita tñ.§.qui ex Treb.ff.ad Treb. & no.eo.
tit.l.1.§.in ſi.t.gl.licet non eo.tit.l.Marcellus.in princ.in gloſ.ſuper
verbo, ad hæredem. Nec obſt.quod ſup.dicitur in vlti.ratione fa-
cta pro iſta parte , quia non videtur relictum ab ipſis executorib.
imo videtur relictum ab herede de iure communi. Sed in priuile
gium videtur conceſſum, vt ipſi executores poſſint petere,& ipſi
diſtribuere, vt dictum eſt , per hoc apparet reſponſum ad omnia
argumenta contraria,&c.Bar.a Saxoferrato.

Diſputata fuit per dominum Bartolum a Saxoferrato in ciui-
tate Peruſij , Anno Domini Mcccliiij. die 22. Februarij .

QVAESTIO XIIII.

1 *Teſtibus examinatis per iudicem ex officio ſuper accuſatione , an detur fides nu 25.*
2 *Nominatio, & productio teſtium, quod ſpectet ad partem.*
Iudex in his quæ ſunt facti non ſupplet.
3 *Quis non poteſt duo officia repugnantia gerere.*
4 *Iudex in cauſa appellationis ſupplet defectum partis in probationibus.*
5 *Accuſatione inſtituta ceſſat inquiſitio, et ſic remedium ordinarium facit ceſſare extraordinarium.*
6 *Teſtes, & inſtrumenta æquiparantur.*
7 *Modi probationum, quod ſunt plures.*
Iudex ex officio etiam quando pars non poteſt, poteſt partem interrogare.
8 *Paria ſunt aliquid non eſſe, vel in obſcuro eſſe.*
Iudex poteſt ex ſuo officio teſtes obſcure loquentes repetere , etiam parte non petente.
9 *Iudex ex officio ſuo poteſt ſe de conditione teſtium informare.*
10 *Iudex ſupplet de facto etiam parte non petente in his in quibus verſatur publica utilitas. & nu. 17.*
11 *Iudex poteſt etiam inuita parte teſtes in iudicio nominare , & producere, ne colludatur,*
12 *Iudex, quod poteſt ex officio pupillo tutorem dare, etiam nemine petente, ſi ſcit ipſum carere tutore.*
Officium iudicis, ꝙ impartiatur ẽt ſi nõ petatur, in his, in quib. habet manifeſtã ſcientiam : ſecus ſi prætendere poteſt probabilem ignorantiam.
13 *Officium iudicis in contingentibus poſt li. conteſt. multum poteſt.*
14 *Per iudicem poteſt quæri ſubditis ſuis, & ſic alteri.*
15 *Iudex omnibus modis laborare debet pro veritate inquirenda.*

1 Iudex,† maleficiorum ſuper accuſatione corã eo producta,
quoſdam teſtes ab accuſatore non productos, neque
nominatos ex ſuo officio ꝯ accuſatum examinauit , oĩbus tñ his
ſolennitatibus obſeruatis: qui teſtes ꝯ accuſatum plene deponũt .
Nunc quærit̃,an dictis teſtibus ſit adhibenda aliqua fides vel nõ .
& pro parte negatiua,quod nulla fides ſit adhibenda,faciunt,pri-
mo,ꝙ in facto iudici non ſit permiſſa ſuppletio, & hoc ſi certum
2 eſt,ꝙ parti, † quę vult probare,incumbit tale factum,ſ.teſtes pro-
ducere, & nominare,ſi vult probare , ꝙ patet, quia ei adhoc dila-
tio datur,vt probatur C.de dila. l.1.de probat. auth. at qui ſemel.
& Auth. de teſti.§.quia vero.& no.in gloſ.ſuper verbo,denuncia-
tus.& ff.de arbit.l.non ex omnibus. C.de teſtib.l.quoniam. & l.ſi
qñ.ff.eodem.& l.produci. & iſtud nominare & producere cõſtat
eſſe factum.arg.ff.de cur.fur.l.conſilio.in fi.de condi. & demon.l.
in factum.cum ſimilib. Sed certum eſt, ꝙ in facto iudex non po-
teſt ſupplere defectum partis, vt ff.de offic. præſi. l.illicitas, §.veri-
tas. C.vt quæ deſunt aduoc.parti.l.1. & ibi no.de ferijs.l.2. in fi. Ex
prædictis manifeſte concluditur , quod cum iudex in hoc nõ po-
terit factum partis ſupplere , quia dicti teſtes non ſunt legitime
examinati.

Digitized by Google

examinati,nec examinari debuerunt,& ſic nullā fidē faciunt:nul-
lā dico,nec quo ad plenā ꝓbōnē,nec quo ad indiciū, vt ff.de qō.l.
1.§.itē ſenatus. & l.maritus.eo.tit.& ibi cōpile no.qa qui nō dēnt
3 examinari,examinati non inducunt probōnē,nec indicium. †Se-
cundo hoc probat officiorū repugnātia,ſeu ꝯ̄tradictio. hoc ſic. vnus
non pt duo officia repugnantia gerere,vt ſit iudex & pars,vt C.de
poſtu.l.quiſquis,ne quis in ſua cā,l.1.ad Treb.l.ille a quo.§.tempe
ſtiuū.de pact.l.ſi plures.& ibi no.p Cy.ff.de manu.vin.l.an apud.
Sed ꝯſtat ꝙ offm iudicis eſt,vt ei fiat probō.ff.de probat.l.quinqua-
ginta.& ibi plene no. C.de edē.l.procurator. de rei ven.l.doce an-
cillā.C.de ꝯdit.ob cau.l.1. ſed in q.nr̄a iudex aſſumpſit ſibi officiū
partis,& offm iudicis. nā eſt eadē pſona ille,qui facit probōnē, &
ille cui fit probō,& ſic cū officia ſint repugnantia,hoc facere non
potuit. Si ſic.ergo dicti teſtes nullā faciunt probōnē nec indiciū,
vt ſ.proxime dictū eſt.facit ad hoc,ꝙ lex dicit,accuſatore nō pro-
bāte reus abſoluit̄ &c.Quaſi dicat,qs dēt ꝯdēnari ex probationib.
accuſatoris,vt C.de eden.l.qui accuſare.ſed hoc non probauit ac-
cuſator,ſed iudex:ergo &c. Tertio hoc probat̄. actore non proſe-
quente, nominis rei facienda eſt abolitio. hoc ſic: cū aliqs aliquē
accuſat, ſi aliquo caſu accuſationē ꝓſequi impedit, a lege p̄cipit,
vt nomen rei de libro reorū aboleat ſeu cācellet̄, vt ff.de accu.l.li-
bellorum.§.fi.& l.hi tm̄.§.fi.ad Turp.l.aut priuatim.§.j.& C.ſi reus
vel accu.mor.fue.l.fi.ex quo apparet, ꝙ iudici non pmittit̄ quod
offm partis ſibi aſſumat, & accuſationē proſequat̄, vt probet, qd̄
ſatis vr̄ expreſſum,vt C.de acc.l.4.hinc eſt,ꝙ lex ęquiparat accuſa
torē non interueniſſe. & deſtitiſſe, vt ff.de mu.& hon.l.reſcri.§ ſi
quis accuſatorem. in qſt. ergo nr̄a iudex aſſumpſit ſibi offm par-
tis,qd̄ eſt ei a lege interdictū & quantū ad illos teſtes non produ-
ctos vr̄ accuſator quodāmō deſiſtere,qd̄ patet expreſſe,quia dicti
teſtes non ſunt legitime examinati. & ſic nullā probōnē faciunt,
nec īdicium, vt ſ.probat̄. Quarto hoc probat.in officio iudicis in-
hærens ꝯditio,hoc eſt offm iudicis hēt tacitā cōdōnē,ſi ab ipſo iu
dice petat,vt ff.de dā.infec.l.4.§.in eū.de no.ope.nunc.l.de pup.§.
qui opus.de mag.conue.l.j.§.magiſtratib.de cu.bon.dan.l.2.circa
prin.de hær.inſt.l.ſi qs inſtituat.cum ſim.ſed in qōne propoſita a
iudice hoc nō fuit petitū, ſed iudex hoc fecit ex ſuo officio, vt p
ponitur in themate. ergo cognitiones iſtæ q̄ adhibentur in ciuili-
bus,& criminalib.cauſis cōſtāt officio iudicis cōſiſtere,vt ff.de of
fic.aſſe.l.1.& ibi no.gl.in ver.cognitionib.& in gl.fi.de iuriſ.om.iu.
l.1. cū ſi.Cum ergo hoc non fuerit petitū, ꝙ debeat fieri, apparet
teſtes non eſſe legitime examinatos,& ſic nullā facere p̄ſumptio
nem,vt ſup.probatum eſt.Quinto probat.in fauorabilibus p̄dicto-
rum nō eſt facta cōceſſio.hoc ſic.In iure noſtro libertas oībus re-
bus eſt fauorabilior,vt ff de reg.iur.l.libertas.eo.tit.l.Iul.de ma.te
ſta.l.ſi ita.& de re iud.l.inter pares.de neceſ.hære.inſtit.l.quędam.
cum ſi.Item conſtat pęnas,& condemnationes eſſe odioſas, & re
ſtringendas, vt ff.de pęn.l.interpretatione.l.ſi pſes. & l. abſentem.
de ſuſpe.tu.l.hę.n.& quod ibi no.Sed in libertate,quæ eſt ita fauo
rabilis, nullus nō petēte ſeruo cui eſt relicta fideicommiſſaria li-
bertas ad hoc admitt̄,nec dn̄o ſerui nec iudici,vel alij hoc pmit
titur, vt ff de fideic. liber.l.ſed & ſi alienam pōt.in principio,ergo
nec hoc hic iudex poterit pro accuſatore, cū tractemus de alio
puniēdo.Si ergo iudex in quæſtione noſtra examinauit,hoc fecit
non legitime,ergo nullam fidem facit,nec indicium, vt ſup.ꝓba-
tum eſt. Sexto hoc probat in ſpecialibus caſibus iudici facta per-
miſſio,hoc ſic, vbi aliquid eſt ſpeciale, in contrariū eſt ius cōe, vt
ff.de adm.tut.l.1.in fi.de leg.1.l.ius ſingulare,& qd̄ ibi no. & in l.ī
4 lus. C.de teſta.l.ſi non ſpeciali.c.tit.ſed eſt † ſpeciale in appel.ꝙ iu-
dex ſuppleat defectum partis in probationib. & ex ſuo officio te-
ſtes inducit, & alias probationes. C.de appella.l.ampliorem. poſt
princ.& ibi no.in glo.ſuper verbo,adimplere.ergo,&c. In ꝯ̄rariū eſt
ius commune,vt in caſu principali iudex non poſſit,& quod hoc
ſit verum probatur expreſſe.C.de iudic.l.properandum.§.& ſi q-
dem.vbi accuſatore abſente.l.mandat inſpici iura. Et ſi ſufficiēter
actum non eſt,iudex dēt reum abſoluere ab inſtantia iudicij:non
autem pōt ipſe iudex ad recipiendum probōnes ex ſuo officio ꝓ-
cedere,vt ibi patet.Cum ergo hic iudex teſtes a parte non produ-
ctos receperit, apparet, ꝙ non legitime. ergo non faciunt probō-
nem,nec indiciū,vt ſup.in 1.argu.ꝓbatum eſt. Septimo hoc ꝓ-
5 bat ꝑ accuſationem ceſſans inquiſitio,hoc † ſic. cū accuſatio eſt in-
ſtituta,& ſic ordinariū auxilium, ceſſat inquiſitio quæ eſt auxiliū
extraordinariū,vt ff.de ope.no.nun.l.in prouincia. §.1. & l.ſi ædib.
de muno.l.in cauſæ.la 2.& quod no.per Dy.ff.de adul.l.ſi maritus,
& extra de reg.iur.c.actus legi.lib.6. Sed hic fuit exhibita accuſa-
tio: ergo ceſſat inquiſitio. iudex autem ex ſuo officio inducendo
teſtes nil aliud facit,niſi inquirere, quod nō poteſt, vt iam dixi pp
accuſationē, & ēt inquiſitio non eſt permiſſa niſi in certis caſib.
no.in l.a.§.ſi publico,de adult. ſic ergo iudex dictos teſtes nō exa-
minauit legitime,& ſic non faciūt probōnem,nec indiciū.Octa-
6 uo probat inſtrorum, & teſtiū æquiparatio, hoc ſic,teſtes † & in-
ſtrā æquiparantur,vt C.de fi.inſtru.l.in exercendis.de verbo. ſig.l.
notionem.§.inſtrorum.ſed in inſtrumētis hoc eſt,ꝙ illa demum
inſtrā in iudicio probant,quibus pars dicit ſe vſurā,vt ff.de eden.l.
1.§.edenda ſunt omnia,C.de fide inſtrum.l.ſi aduerſarius.quibus
legib.vr̄ expreſſum.ꝙ iudex inſtrumenta in iudicio non poſſit ꝓ-
ducere.niſi pars vſuram ſe dicat.hoc expreſſius habetur in crimi-
nalib. quod officium iudicis nullo modo extenditur ad faciendū
in iudicio produci. niſi illa inſtrumenta quæ pars habet, tamen
producere vult,vt ff.de iu.fiſ.l.2. §.diuus.in fi. & no.C.de eden.l.is
apud quē.ſi ſic eſt in inſtrumentis.ergo idem in teſtib.cum ergo
teſtes non ſunt legitime examinati, ergo, &c.

Contra. Scilicet, ꝙ iudex hæc potuerit facere, & ſic dicti
teſtes faciunt plenā fidem. probat̄ per infraſcripta
iura. Primo hoc probat iudici permiſſa ſuppletio ꝓbōnis, & hoc
7 ſic. certū eſt †ꝙ plures ſunt modi probōnis, inter quos eſt proba-
tio p ꝯfeſſionem.de quo loquitur titulus de confeſ.ff. & C.de in-
ter actio.per ro.ff depoſi.l. Publia.in fi.ad l. Aquil.proinde. in fi.&
pp hoc ſunt introductæ pōnes, & capitula, de quibus. C.de iura.
ca.l.l.2.§.ꝙ obſeruari.Item eſt probō partis,vt in ti.de teſt. & alios
modos probationis plene ponit gl.in Auth.de teſti.in prin.in gl.1
verbo,non aliter,&c.Pleniſſime in Spec.de probatio.c.fin.ſed iu-
dex ſupplet circa ꝯfeſſiones,interrogādo ex ſuo officio,ēt vbi pars
non pōt interrogare, vt ff.de interrog. actio.l.vbicunq;, de leg.1.l.
Oſtidius.no.C.de iuramen.cal.l.2. §.ꝙ obſeruari.circa.fi. mag.gl.
expreſſius extra,de fide inſtr.cum Io.per Spec.de dila.§.videndū.
ver.item quid ſi datas.nē quid ſi ſuper certas cōfeſſiones. ergo vr̄
iudici data ptās ſupplendi circa probōnē, ergo poterit ipſe teſtes
producere,quia iſti probāt. Secūdo hoc probat iudici data facul-
8 tas repetitionis,hoc ſic.† Paria ſunt aliquid nō eſſe vel in obſcuro
eſſe,vt l.duo ſunt Titij.de teſta.tut.de le.2.l.ſi quis ſeruum.§.ſi in-
ter duos.& l.cū ex plurib. de manu.teſta.de ꝯ̄hen. empt.l.in lege.
cum ſi. Sed ſi pars teſtes produxit,qui obſcure depoſuerūt, datur
facultas iudici ex ſuo officio dictos teſtes repetere, licet pars non
petat.vel non poſſit petere.vt in Auth.de teſtib.§.illud.in glo.ma-
gna,q̄ incipit,immo vr̄,& ff.de cō.l.repeti.& ibi tangit gl.& extra
de teſt.c.cum clamor.& ibi no.de ꝓba.c.in ꝑ ſina.Si ergo iudex ex
officio ſuo pōt reducere teſtes obſcure dicētes: ergo & inducere
de nouo eos,qui nil dixerūt, cum ſint paria, obſcure dixiſſe,& nil
dixiſſe,ergo,&c. Tertio hoc probat ptās inquirendi teſtium cōdō
9 nes,hoc ſic. †non eſt dubium ꝙ in teſtibus inſpiciatur eorum cō-
ditio, vtrum vilis,vel nobilis: amicus,vel inimicus,cuius æſtima-
tionis vel opinionis ſit,vt ff.de teſt.l.neq;.de cō.l.de minore.§.pe
nul.C.de teſti.l.ēt,l.qm̄.& auth.ſi teſtis ꝓductus dicatur,& in cor.
de teſt.in prin.§.1. ſed iudici eſt data ptās inquirēdi de tali ꝯdōne
teſtiū,mittendo pro vicinis, & alijs hoībus honeſtis. & hoc ex of-
ficio ſuo,vt expreſſe no.ff.de teſti.l.1.in glo.ſup verbo,inimicitiæ,
& in cor.de teſti.§.1.in gl.q̄ īcipit,artis laudabilis.ff.de magni.ꝯue
l.1.§.ſi curatores.& ibi no.ex quibus gl.manifeſte colligit, ꝙ iudi
ci eſt data a iure ptās inducendi de nouo ex ſuo officio teſtes in
cā, ſi ſic, ergo in qōne noſtra tales ſunt legitime examinati, & fa-
ciunt plenam fidem.Quarto hoc probat tō publicæ vtilitatis.hoc
ſic: Reipublicæ intereſt,vt maleficia puniantur, ne remaneāt in-
punita.ff.ad leg. Aquil.l.ita vulneratus.de fideic.l.ſi a reo. §.fin. de
iudi.l.ſi longius.§.1.de interro.actio.l.qui ſeruum.2.rn̄. cum ſim.
10 Sed † in his in quib.verſatur publica vtilitas, iudex pt ſupplere de
facto ēt parte nō petēte,vt ſup.de poſtu.l.quos prohibet.& ibi no.
de procur.l.filius.§.veterani.Et ibi etiam no. ergo in qōne noſtra
pp hanc publicam vtilitatē,vt maleficium puniatur,iudex potuit
ſupplere defectū partis,& teſtes inducere, & ſic dicti teſtes faciūt
plenam fidem. Quinto hoc probat ptās repellendæ præuaricatio-
nis, hoc ſic. Iudici eſt data ptās repellendæ præuaricationis in iu-
dicio, vt patet C.de aboli.l.2.ibi, tedēptæ miſerationis, &c. De p̄-
uarica.per totum titu.ad Turp.l.1.poſt princ.de his qui no.infa.l.
11 athletæ.§.fi. Sed ne ille qui adeſt in iudicio †colludatur,vel p̄uari
cet̄,poteſt ēt inuita parte teſtes nominare,& producere.ff.de mo
fic.teſt.l.ſuſpecta.in prin. Et ibi no.ad quod facit in Auth. de lit.§.
hoc præſenti.poſita C.de liti.authen. nunc ſi hæres. ergo in noſtra
qōne bene concluditur, ꝙ iudex,qui dēt intereſſe lin ne colluda-
tur,pt teſtes nominare,& inducere.Cū ergo,hoc fecerit,dicta eo
rum faciunt plenā fidē. Sexto hoc probat ob iudicis ſciām ceſſa-
tio conditionis,hoc ſic.Illud,quod dr̄,ꝙ in officio iudicis ineſt ta-
ci a conditio,ſi petatur,vt ff.de ma.conue.l.1.§.magiſtratus,& de
dam.infe.l.4.§. in cauſæ. & dixi ſupra in tertia,& quarta ratione ꝓ
parte contraria, habet locum in his in quibus iudex prætendere
12 poteſt probabilem ignorantiam. † vnde ſi iudex ſciret pupillum
tutore carere,poſſet ſibi dare tutorem, etiam nemine petente, vt
ff.de tu.& cura.da.ab his.l.illud.& l.2.& ff.ex quib.cau. ma.l.Fidu
nius.§.adeo.licèt gl.ſi in vnam opinionem, quam non firmat, ali-
ter ſentiat in l.hoc autem, in princ.in 1.glo. tamen quod dixi te-
nent Doc.hoc etiam probatur expreſſius.C.de appel.l.eos.§.apo-
ſtolos.ibi etiam nō petente,&c. Ergo in noſtra qōne, ſi iudex ſci-
ret quoſdam teſtes,quos accuſator non producebat,per hāc ſciē-
tiam ceſſat illa tacita conditio,ſi petatur,ergo etiam parte nō pe-
tente potuit hoc facere, ꝙ cū fuerint legitime examinati faciunt
plenā fidē.Septimo hoc probat examinatio facta poſt tp̄s cōteſta
tionis, hoc ſic. In qōne noſtra,teſtes producti fuerunt examinati
poſt litis conteſtationem. Nam regulariter poſt litem conteſt.fit
examinatio teſtium,licet ī caſibus fallat, vt C.de teſt.auth.ſi quis

Digitized by Google

ab aliquo.& ibi no.ff.ad le Aquil.l.in l. Aquil. ſi deleſtũ.de teſt.l.con
13 rent,& extra vt li.nõ ɔteſta.per to.Sed ſi in his,† quæ poſtea poſt
lit.ɔteſt.contingunt,iudicis offi͠m multũ põt,adeo ꝙ partis petitio
non requirit.vt l.ædiles.§.item ſciendum.de ædil.edic. de rei věd.
vtiq; & ꝙ ibi no.iud.ſol.l.ſi ſeruus.de re iud.l.ſi hõ. cũ ſimilib. er-
go in qõne nr̃a cũ examinatio ſit facta, poſt tp̃s ɔteſtationis, quo
tpe offi͠m eſt corroboratũ,& multũ põt,nec expectet partis petitio,
iudex potuit p̃dictos teſtes examinare legitime. Ergo faciunt ple
nam fidẽ.Octauo hoc pbat.virtus ptãtis,atq; interdictũ hoc ſic.vi
14 ta eſt virtus † iudicis habentis iuriſdõnem in ſuos ſubiectos,ꝙ per
eum eis põt q̃ri actio.ff. rẽ pupill.ſal.for.l. non quaſi, C. q̃n mu.tut.
offi.ſun.põt.auth.matri,& auiæ. Et ibi no.ſũpta ex corpore, vt ſine
prohi.ma.deb.& cre.§.quia vero.& ibi no.& no.in Auth. de exe.
tut.l.ſi qui conuenit.in prin.poſita C.de li.ɔteſt.auth.libellum.Et
ibi ẽt no.& no. C.de epiſ.& cler. anth.gñalr. hoc eſt quod dicimus
ꝙ illud quod facit iudex,ipſa pars facere vr̃,vt de act.& oblig.l.ob
cauſam.ff.de euic.l.ſi plus.§.ſi iuſſu.ubi ex venditione facta per iu
dicem datur actio de euic.in parte,ſicut ſi ipſe vendidiſſet. Ex his
concluditur,ſi per iudicem poteſt quæri actio parti, quid ꝙ facit
iudex,vr̃ facere pars ipſa,& non eſt dubium,ꝙ ſi ipſa pars produ-
xiſſet dictos teſtes, faceret plenam fidẽ. ergo in qõne propo.pars
ipſa videtur produxiſſe, & per ipſum iudicem producentem ei
quæratur ius,& ſic faciant plenam fidem,&c.

Solutio. Inuocato nomine Domini Ieſu Chriſti ſalua opi
nione cuiuſlibet doctoris,atq; ſcholaris, qui me-
lioribus rõnibus,& iuribus moueretur,& ſpãliter patris,& domi
ni mei dñi Rav.de Forl.cuius correctioni me ſemper ſubmitto,
15 dico teſtes † eſſe legitime examinatos,eiſq; adhibendam plenam
fidem.& hoc p aliquas rõnes,& iura pro hac parte alle. hoc ẽt p-
bo euidentius per quaſdam ll.ſpeciales,primo p l. non defendan-
tur.in fi.de pęnis.vbi vr̃ caſus. Nam ibi dr̃, ꝙ ſeruo accuſato pmit
titur,ꝙ ipſe ſe defendat. Itẽ dño ſuo vt eum defendat. Item ipſi iu
dici ex ſuo offõ,vt de innocentia ipſius ſerui inquirat. Patet ergo,
quod põt ex ſuo offõ teſtes inducere, ut quærat,vtrũ reus ſit no-
cẽs,vel innocens. Item ſi põt pro una parte.ſ.pro innocẽte,ergo p
alia.ideo namque teſtis dẽt dicere pro vtraque parte, vt in Auth.
ſed iudex.C.de epiſc & cler. Huic accedat glo.quæ eſt ff. de cõd.
ob tur.cau.l.3.§.ſi tibi iudicium.ubi dicitur,quod iudex ex ſuo of
ficio põt compellere aliquem, vt indicet malefactorẽ,licet pars
hoc non poſſet,ergo poſſunt extraneas perſonas in iudicium in-
ducere,vt malefactum deducatur in lucem. Item de hoc vr̃ caſus
C.de abol.l.2.vbi quis petit abolitionem,& ſibi non conceditur.
& p ɔſis remanet accuſatio. Et tñ iudex ſuper dicta accuſatione ex
ſuo officio inquirit,& inueſtigat veritatem maleficij. Et ſic pote-
rit teſtes inducere,ita videtur intelligere d.l. do. Cyn.C. de accu-
16 ſa.l.ea quidem.in vlt. quæſtione. † Item hoc videtur determina-
ri p tex.in Auth.de tabel.in princ.vbi dicitur ꝙ inſtrumẽtum erat
productum,iudex officio ſuo miſit pro tabellione, & teſtibus, vt
veritatem inquireret. dicit ibi glo.quæ incip. optime ſumitur, ꝙ
iudex modis omnibus laboret ad inquirendam veritatem, & ſic
ex tex.& glo.patet, ꝙ ex ſuo offõ põt teſtes inducere. hoc etiam
fortificatur ex l. 1. §.ſi.ff.de quæſti.ubi,licet reus de crimine ſit cõ
feſſus,tamẽ iudex alios examinauit,ut certior efficeretur de ma-
leficio,quæ examinatio ibi commendatur. Ad hoc optime facit
ubi vr̃ caſus expreſſus extra,de collu.dete.c.1.& 2,ubi,quando iu
dex de partibus ſuſpicatur,poteſt ex offõ ſuo diligenter inueſtiga-
re,& crimina indiſcuſſa non prætermittere. Ad hoc accedat ratio
publicę utilitatis,ut maleficia non remaneant impunita,ut in iu-
ribus ſ.alleg. Ad rationes pro parte ɔ̃tra rñdeo. Et primo ad pri-
mum dico,ꝙ iudex non poteſt ſupplere de facto ſtando ei,quod
eſt ſibi notum,tanquam uere eſſet probatum,& ita loquuntur illa
17 iura. Sed † ſi uult ſupplere iudiciali indagine,faciendo dicta alio-
rum,põt,& ita loqtur quæſtio noſtra.uel dic,quod in his in quib.
uerſatur publica utilitas,poteſt,ut dixi in quarta ratione facta pro
parte affirmatiua. Ad ſecundum reſpondeo, quod quis non po-
teſt eſſe iudex,& pars.i.quod quis iudicet de cauſa, de qua ad eũ
pertinet commodum,& incommodum.nam tunc proprie dici-
tur pars,ut l.prima.§.ſi propria.ff. quando appel.ſit. non autem
prohibetur iudex aliqua facere pro inueſtiganda ueritate. ut te-
ſtes inducere & ſimilia,ex quo patet,quod non ſunt officia repu-
gnantia.nam tunc nullo modo poſſunt conuenire in perſona eiuſ
dem,ut l.hæc uerba.§.ille cui ille. de uerb.ſign.de reg.iu.l.ubi re-
pugnantia. Sed hoc concurrit etiam in caſibus, in quibus proce-
ditur ex mera inquiſitione.ergo non ſunt officia repugnantia. Ad
tertium dico,quod in accuſatore impedito eſt facta ſola aboli-
tio ab obſeruantia iudicij, quæ paruum præiudicium facit, cum
alius admittitur ad accuſandum,ab accuſatore proſequente,licet
negligente, ſi non probat, ſequitur abſolutoria diffinitiua, quæ
magnum præiudicium parat,cum alius non admittitur ad accu-
ſandum,niſi doceat de præuaricatione,& ideo datur maior facul
tas iudici,quia maius periculum,& hoc declarabitur ex his, quæ
dicam ĩ.in ſolutio.ſexti contrarij. Ad quartum reſpondeo quod
uerum eſt in his, quæ non ſunt iudici nota, alias ſecus, vt patet in
ſexta ratione pro hac parte affirmatiua.vel dic,quod illud uerum
in officio nobili,ſecus in mercenario,quod deſeruit accuſationi p
poſitæ.tunc non requiritur partis petitio, vt patet ĩ interrogationi
bus & ſimilibus,& poteſt eſſe ratio cum accuſator petit in libel-
lo accuſatum condemnari, videtur petere,ꝙ omnia faciat iudex,
per quæ poteſt peruenire ad dictam condemnationem. Ad quin-
tum rñdeo,ꝙ verum eſt,ꝙ non permittitur niſi ſeruo,& alijs cu-
ius intereſt,vt ibi patet. Sed iudicis intereſt purgare prouinciam
malis hoĩbus,vt l.congruit. ff. de off.præſ. Ad ſextum dico,ꝙ ſpã-
le eſt in cã appellonis, ideo quia ſñia,quæ inde proſequitur,omni-
no parit plenum præiudicium,cum ſñia,vel infirmabitur,vel fir-
ma remanebit.idẽ ẽt dico in cauſa principali,in caſu in quo ɔ̃ ab-
ſentẽ iudex procederet ad diffinitiuam,quia pro abſente poſſet p
bationẽ ex ſuo offõ inducere,vt patet C.quomõ,& q̃n iud. auth.
qui ſemel.ibi,perquiſita veritate,&c. Ita ergo in caſu propoſito
cum debeat fieri diffinitiua,licet vtraque pars ſit præſens, fauore
publicæ vtilitatis poſſet iudex inducere ex offõ ſuo. In ciuilib.au-
tem hoc vtraq; parte præſente, non concederem indiſtincte, qđ
hic non examino. Ad ſeptimum reſpondeo,ꝙ argumentum pro
cederet,ſi iudex ex officio nobili inchoaret nouam inquiſitionẽ
quod nõ poſſet. Sed hic teſtes induxit ex officio mercenario, qđ
deſeruit accuſationi propoſitæ, quod officium concurrit cũ om-
ni accuſatio.vel actio. propoſita, vel poſſet negari argumentum
ſecundum opin.aliorum recitatam per Cyn.de accuſ.l.ea quidẽ,
&c. Ad octauum dic,quod primæ ll. loquuntur in ciuilibus cau-
ſis, & vtraque parte præſente. quæſtio noſtra in criminalibus, in
quibus vertitur publica vtilitas. Ad l.ſecundam.§. diuus, reſpon-
deo, quod fiſco in ciuilibus, & criminalibus debent edi inſtru-
menta, & ſic teneo ſecundam ſolutionem ibi poſitam in glo.&
etiam in l.is apud quem,& ſecundum illum caſum facit pro me.
ergo.&c.Bar.

Diſputata per me Bartolum a Saxoferrato, actu Inforiatum
legentem in ciuitate Piſarum.ſub Anno Domini Mcccl. die 2.
menſis Feb.&c.

QVAESTIO XV.

1 *Quis ordinauit in ciuitate hoĩem interficere,et extra territoriũ pprijs ma
nibus interfecit,an teneatur pęna ſtatuti ciuitatis punientis ordinatum
in territorio,vel in ciuitate homicidium,& nu. 14 q. not.*
2 *Statutũ,ꝙ habeat locum vbicunque verba ſtatuti habent,tamen recipiunt
limitationem a iure.nu.8.*
3 *Si duæ cauſæ concurrunt ad perfectionem actus,attenditur potentior.*
4 *Argumentum de tempore ad locum procedit. & nu.18.quando eſt eadem
ratio nu.9.*
5 *Si plura iura concurrunt in perſona vnius,iudicatur de eo ac ſi in perſonis
diuerſorum concurrerent.*
6 *Initium inſpicitur,quando pœna imponitur pro delicto.*
7 *Delatum eſt iuramentũ,& ex eo lata ſententia,an actio oriatur ex vtroq;
& nu.20.quod non,& q glo eſt falſa.*
9 *Quando lex diſponit ſi aliquid factum ſit,tunc non refert a quo illud ſit fa-
ctũ,intellige ſi omnium ſit eadem ratio,nu.21.*
10 *Plura facta licet habeantur pro uno:tamen,quando tractatur de publica
vindicta,tunc ex quolibet de per ſe venit imponenda pęna.*
11 *Quando ex diuerſis factis deſcendunt plura maleficia,vel ex uno facto plu
ra crimina,ex utroque in primo caſu punitur,in ſecundo eſt in electione
actoris ex quo crimine.*
12 *Tractans de homicidio dicitur principalis,alij dicuntur acceſſorij.
Principale,& acceſſorium quando concurrunt in perſona eiuſdem, tunc
principale eſt efficax,& in acceſſorio agi poteſt.*
13 *Si aliquid fit in uno loco,& effectus confertur in alium locum,ibi factum
uidetur ubi effectus confertur.*
14 *Initium in publicis iudicijs non ſpectatur.*
15 *Clauſula præcedens intelligitur repetita in ſequentibus,maxime quando
adeſt dictio repetitiua. dictio,Item.eſt repetitiua.*
16 *Obligatio principalis,& acceſſoria ſi concurrunt in perſona eiuſdem,acceſſoria
acculcatur.*

1 **Statuto.** Ciuitatis Lucanæ † cauetur,quod quicunque in-
terfecerit hoĩem in ciuitate, vel in territorio, ca-
pite puniatur,& medietas ſuorum bonorum applicetur cõi, alia
medietas hæredibus interfecti. Itẽ quicunque ordinauerit in ciuita
te vel territorio,ꝙ aliquis interficiatur,ſi maleficium fuerit ſubſe
cutum,prædicta pęna puniatur: deinde quidam in ciuitate ordi
nauit hominem interficere,quem extra territorium proprijs ma
nibus interfecit: modo quæritur an ſaltem tanquam ordinator p-
dicta pęna veniat puniendus & ꝙ veniat puniẽdus, probatur. Et
2 primo ſic. † quicunque hñt locum verba ſtatuti, ſtatutum dẽt hře
locum,vt l.1.§.is qui nauem.de exercit.& de leg. 3.l.non aliter.cũ
ſim. Sed hic habet locum verba ſtatuti,quia in ciuitate fuit ordi
nata mors,& poſtea ſubſecuta.nõ vr̃ dubium ergo, ꝙ veniat pu
3 niendus. Secundo ſic, † quando ad perfectionem vnius actus
concurrunt duæ cauſæ,quarum vna eſt potentior altera, debemus
inſpicere potentiorem cauſam, vt l.quærimus.ff.de ſtatu.& de ac
qui.re.do.l.ſi qs interfecto.§.ſi.& de au.& arg.leg.l.& ſi non ſunt.
§.penſitauimus.ſed ad perfectionẽ huius ſtatuti concurrunt duo,
ſcilicet ordinatio, & factum. Sed ordinatio eſt potentior pars
vt probabo, ergo illam debemus inſpicere. Quod ordinatio
ſit

Digitized by Google

ſit potētior eſt,probatur.nam pro homicidio inconſulto facto qͥ
nõ puniē l.Cor.de ſic.Sed ſi quis voluerit hominem interficere,
licet non interfecerit,punitur,vt ff.ad l.Cor.de ſic.l.1.§.diuus.&
4 C.eo.l.is qui cum telo.Tertio probo †ſic.de tpe ad locum eſt bo
na argumentatio,vt ff.de verb.obl.l.quoties in diem.cum l.2.de
trit.l.fi.& ſi cert.pet.l.vini.ſed in tpe eſt,ꝙ ſi homo volui hoīem
interficere,nec potui,poſtea eū interficio,ꝙ ſtatim videor interfe
ciſſe,vt no.ff.de adul.l.quod ait.in fi.Cū ergo in ciuitate tractaue-
rit hoīem interficere,licet illum extra territorium interfecerit,tñ
in ciuitate vr̄ eum interfeciſſe,& ſic vr̄,ꝙ ſit tanq̄ homicida pro
5 dicta pœna ſtatuti veniat puniendus.Quarto probo ſic.†quoties in
perſona eiuſdē ꝯcurrunt plura iura,ea iudicare debemus ꝑinde
ac ſi concurrerent in diuerſorum ꝑſonis,vt ff.de ado.l.ſi conſul.
& de offi.ꝑfe.l.2.& de his qui pro tu.l.tutorem.cum ſi.Sed nõ eſt
dubium,ꝙ ſi vnus ordinaſſet,& alius interfeciſſet,ꝙ ordinator ve
niret puniendus:quia caſus eſt ſtatuti.non obſt.ꝙ homicidium
fuerit commiſſum extra territorium,vt ex his q̄ ĩ.dicam appare
bit.ergo cū iſte ordinauerit,& tractauerit,ſaltem tanq̄ ordinator
6 puniat.Quinto probo ſic.† qn̄ tractaē de pœna imponenda ex ali-
quo delicto,tunc initium debemus inſpicere,vt ff.de pœn.l.1.in
prin.& C.de fal.l.ſi quis decurio.in fi.& no.ff.de neg.geſt.l.Põpo
nius.in prin.ſed principium huius delicti fuit in ciuitate.ergo de
bemus ipſum inſpicere,& ſic homicidam condemnare.Sexto ꝓ-
bo ſic.de iure hoc eſt,ꝙ licet vnus actus veniat ad perfectionem
alterius.tñ ſi ille actus eſſet ſufficiens ꝑ ſe ad parandam actionem
7 eã parit.nã ſi delatum fuit iurm̄,& ex eo fuit lata ſniã,† ex vtroq;
naſciē actio,ſm̄ opi.gl.vt ff.de iureiu.l.nam & poſtea.§.fi.& C.eo
titu.l.1.& ibi no.Cum ergo hæc ordinatio peruenerit ad ꝑfectio-
nem homicidij,dicimus,hunc homicidã in eius ordinatione,q̄ ꝑ
8 ſe eſſet efficax,vt ſ.dictū eſt,poſſe puniri.Septimo † de tpe ad locū
licita eſt argumentatio,vt dictum eſt.Sed hoc eſt,ꝙ ſi aliqua diſpõ
collata eſt ſub cõdõne,quæ conſiſtit in facto,quod difficulter fit,
tunc quocunque tpe impleaē,non refert,vt ff.de condi.& dem.l.
conditionum quæ in futurum,& plene no.eo.tit.l.a.& C.in inſt.
& ſubſti.l.ſi quis hæredem.ſed diſpõ huius ſtatuti confertur ſub
tali ꝯdõne.nam dicit qui ordinauerit in ciuitate vel territorio pu-
niatur prædicta pœna,& hæc diſpõ.ſi ſi maleficium fuerit ſubſecu
tum,habet ꝯdõnem cõſiſtentem in facto difficili.ergo quocun-
que loco impleatur,non refert,arguendo de tpe ad locum.Octa
9 uo probo ſic.† quotieſcunque lex diſponit ſi aliquid factum ſit.
tunc non refert a quo illud ſit factum,vt ff.de pet.hære.l.item ve-
niunt.de quo cõſueuit dici.ff.de verb.obl.l.cum ſeruus.ſed cum
hoc ſtatuto dicatur,ordinatorem debere puniri,ſi maleficiū fuit
ſubſecutum,non debemus diſtinguere a quo ſit factum:ergo eſt
puniendus,& illud argm̄ ꝯplet argm̄ ſ.proxi.nam ſ.probatur,ꝙ
non refert quo loco,hoc probatur,quia non refert a quo.Nono,
10 † qn̄ tractatur vindicta publica,tunc licet plura facta habeanē ꝓ
vno:tñ ex quolibet per ſe uenit imponenda pœna,ut ff.de iu.om.
iud.l.ſi familia.Sed certum eſt,ꝙ hic tractatur de iniuria publica
vindicanda:quia publicum iud.offi.eſt,vt ff.de pub.iud.l.& quia
publice vtile eſt,&c.Ergo licet alias iſta plura facta habeantur ꝓ
vno;tñ habentur nunc pro ſeparatis,vt ſic ex vtroque poſſit puni-
ri.ergo punitur extraordina.tanquam ordinator.Decimo probo
11 ſic.† quando ex diuerſis factis deſcendunt plura maleficia,vel qđ
plus eſt,quando ex vno facto deſcendunt plura crimina,in primo
ex vtroque venit puniendus.in ſecundo erit in electione actoris,
primum probatur ff.ad legē Aqui.l.illud §.1.& de priua.delic.l.
nunquam plura.cum ſim.ſecundum probaē.ff.de publ.l.1.§.inde
quærit.vi bono.rapto.l.1.ff.arbo.fur.cæ.l.1.cum ſi.Ergo ſunt plu-
ra facta,ſ.ordinatio,& factum,ideo ex vtroq; dēt demeri,vel ſal-
12 tē ex quo velit actor.Vndecimo probo ſic.& primo † præmitto,
ꝙ ille,qui tractat de homicidio,dr̄ eſſe principalis,alij dicunt ac-
ceſſorij.arg.C.de accu.l.non eo minus.& ff.de iniur.l.non ſolum.
in prin.ſuæ glo.hoc præmiſſo ſic arguo.quando principale,& ac-
ceſſorium concurrunt in perſona eiuſdem,tunc ſi principale eſt
inefficax,in acceſſorio poteſt agi,vt ff.de fideiuſſ.l.hæres a debito
re.§.quod ſi ſit.ver.necis.& no.eo.tit.l.gñaliter.Cum ergo hic ex
homicidio non poſſit agi,quia in alterius territorio factum dici-
mus,quod puniatur extraordinarie.Duodecimo,& vltimo,& in
honorem duodecim Apoſtolorum,de hac quæſtione vr̄ caſus
de verbo ad verbum,ꝙ non obſtante,ꝙ in alio loco ſit factum ho
micidium,puniat,vt ff.de adul.l.& ſi amicis.vl.reſpon.Item non
obſtante,ꝙ fecerit ipſe vel alius,vt ff.de verb.ſig.l.ſæpe.in fi.cum
glo.ſua,quæ eſt vltima.Item vr̄ caſus C.vbi de cri.agi opor.l.1.Et
pro determinatione huius q.facit quæſtio,quam format Cyn.in
d.l.1.C.vbi de cri.agi opor.

13 **Contra,** Et primo ſic,qn̄ aliquid fit in vno loco & eius ef
fectus cõfert in alium locum,ibi factum eſſe vr̄
vbi conſur effectus.Item ſm̄ ſtatutum,& conſuetudinē illius lo
ci eſt iudicandum.Primo probatur ff.de act.& obl.l.ꝯtraxiſſe,& de
bon.auth.iudi.poſſi.l.1.& no.C.vbi conue.qui cer.lo.da.promi.
l.1.ſecū dum probaē.ff.de iud.l.exigere.Sic ergo in quæſtio no
ſtra,cum tractatum ſit in ciuitate,vel in eius territorio,& effectus
collatus ſit in alterius territorio,ergo non debemus eum punire
14 ſm̄ ſtatutum ciuitatis illius.Secundo † probo ſic.In publicis iudi
cijs initium non ſpectaē,vt l.pen.ff.ſi ex nox.cauſa aga.ſecundum
opin.gl.licet quidam reprobent eam:ſed homicidium publici iu
dicij eſt,vt l.1.ff.de pub.iudic.ergo non ſpectabimus eius initium
quod fuit in ciuitate,ſed finem,qui fuit extra territorium,& ſic
15 non poterit puniri tanquam ordinator.Tertio probo † ſic,cla ꝓ
cedens intelligitur repetita in ſequentibus,vt l.1.ff.de rebus dub.
& de verb.obl.l.Titia,præſertim cum apponitur dictio repetitiua
de quibus eſt dictio,item,vt probatur ff.de lega.3.l.in repetendis
& l.ſi pure.cum multis ſimilibus.Cum ergo in ſtatuto ſit appoſi
ta dictio,item,& poſtea ſi dictum maleficium fuerit ſubſecutū
debemus intelligere in ciuitate,vel territorio.Cum ergo ſecutū
ſit alibi,non debet in illo tractatu puniri.& vr̄ expreſſe caſus inſt.
16 ad leg.Aqui.§.hoc tamen capite.in fi.Quarto † probo ſic.Quan-
docunq; obligatio principalis,& acceſſoria concurrunt in perſo-
na eiuſdem,tunc acceſſoria occultatur,& principalis remanet.
hoc probatur ff.de duob.reis.l.ſi reus.& de fideiuſſor.l.generali-
ter.& l.Vrannius.Cum ergo hoc tractauerit,ex quo ille,qui tene-
tur,acceſſione tenetur,& interfecerit,ex quo quis tenetur princi-
paliter,dicimus ſolum de homicidio teneri,& non de ordinatio
ne,& ſic vigore huius ordinamenti in ciuitate non poſſit puniri,
nec alibi,vt dixi ſupra in 11.ratione,& vt dicam in ſolutione caſū.
Quinto,& vltimo,quãdo ex pluribus factis ſequitur mors,ex pri
mis actibus quis non venit puniendus,ſed ſolum ex morte.vt ff.
ad l.Aquiliam.l.illud,in fi.eo.tit.l.ſi ex pla.in prin.cum ſim.Cum
ergo ex tali ordinamento ſit ſecuta mors ab eodem facto,ſolum
de morte debet puniri.& ſic vigore huius ordinamēti in ciuitate
non puniatur.

17 **Solutio.** Chriſti nomine inuocato,† dico talem occidentē
pœna ſtatuti nõ eſſe puniendum per iura ſupra al
leg.& ſpãliter per duas vltimas rationes.Ad hoc etiam induco ll.
dicentes,ꝙ non debemus inſpicere conditionem,quæ eſt tempo
re contractus,ſed quæ eſt eodem tempore,quo actio ſumpſit effe
ctum,vt ff.ad Maced.l.ſi filiusfam.§.fi.& l.ſeq.& l.contra.quæ le-
ges videntur decidere hanc quæſtio.conſiderando rationē caſū.
Præterea cum aliquid ſtatuitur ſimplr̄,videtur dicendum de eo,
qui eſt in territorio,vt d.l.cum vnum.§.is qui ff.de bon.auth.iud.
poſſi.Cum ergo hoc ſimplr̄ dicaē ſi maleficium fuerit ſubſecu-
tum,intelligendum eſt,ſ.in territorio.Ad argumenta contraria
18 reſpondeo,& dico,ꝙ nõ obſtat primum:quia dico,† ꝙ illud ha-
bet locum,ſi talia verba nõ reciperent limitationem,& declara-
tionem a iure.nam ſtatuta bene recipiũt interpretationem decla
ratiuam,& reſtrictiuam,ut l.vt gradatim.§.& ſi ff.de mune.& ho
no.& l.2.C.de noxa.Non obſt.ſecundum argumentum,quia
dico,ꝙ ordinatio ſola non eſt potentior cauſa,niſi ad aliud pertio-
niatur,nec in quæſtione noſtra ponitur,ꝙ in ciuitate,vel territo-
rio ad aliquam aggreſſuram peruenerit,argum.eorum quæ no.
in l.ſi quis non dicam.C.de epiſc.& cle.& l.qui ea mente.ff.de fur.
Non obſt.tertia ratio,quia in l.ꝙ ait.peruenit ad actum imme-
diatum.ſ.ad aggreſſuram,& in quæſtione noſtra peruenit ad actū
remotum,ſ.ad ordinationem.vel aliter,lex illa loquitur,quando
habet locum illud,quod vertitur in fauorem rei.ſecus ſi in odiū,
19 vt in quæſtione noſtra.vel aliter,ꝙ dr̄ de tempore ad locum,† bo
na eſt argumentatio,dico verum quando eadem eſt ratio:hic eſt
diuerſa ratio:nam omni tempore ſtatuitur,non omni loco.Non
obſt.quarta ratio,quia hēt locum,quando ſunt iura pariter prin-
cipalia;ſecus ſi vnū principale,aliud acceſſoriū,vt in quæſtione no
ſtra hanc ſolutionē facit tex.in l.ſi reus.ff.de duobus reis.Non ob
ſtat quinta ratio;quia ſecundum glo.illud habet locum in priua-
tis delictis tantum.vel aliter,principale dicitur ibi tempus delicti,
20 non tempus ordinamenti.Non obſt.ſexta ratio:† quia opi.gl.eſt
falſa,vt no.p Cyn.C.de iureiur.l.1.vel aliter,ibi vnuſquiſq; actus
poſſet parere actionem:hic non.nam ex ſolo ordinamento,non
ſecuto interitu,quis non punitur,vt ff.de verb.ſig.l.ſemper in ſti-
pu.cum infinitis ſi.Non obſt.ſeptima rō:quia verum eſt,qn̄ non
refert quo tpe fiat,ſi tamen fiat ſicuti debet,vt ex ſupradictis appa
ret.Non obſt.octaua:quia dic,vt no.per Dy.in d.l.cum ſeruus.vel
21 aliter dic,non refert a † quo fiat,ſi omnium facientium eadē ſit
rō;ſed hæc eſt rō diuerſa,qa diuerſi bene poſſunt teneri,vnus prin
cipaliter,alter acceſſione,ſed vnus non.Non obſt.nona:q̄ ita ſpe-
ciale eſt in albo prætoris,vt ibi no.vel ibi ſunt plures perſonæ,hic
vnus tm̄,qui deliquit.Non obſt.decima:quia dico,quod verum
eſt,qn̄ deſcendunt plura crimina pariter principalia.vel aliter dic.
ꝙ eſt verum,qn̄ vnum factum non tendit ad perfectionem alte-
rius,per l.illud.ad l.Aqui.Non obſt.vndecima:quia principale nõ
eſt inutile,cū poſſit puniri de iure cõi,vt l.1.C.vbi de cri.agi opor-
& per l.deſertorem.in princ.ff.de re milit.Si opponis,ꝙ talē quo
ad bona inutile eſt,dico,ꝙ cū bonorum,cum veniat acceſſione
de his curare non debemus,vt l.4.ff.ſi penden.appel.mors interue.
Non obſt.12 ratio,& primo non obſt.l.& ſi amicis,qa pluralitas
perſonarū tollit ꝯnexũ.nam ſi ego ſibi,domum,vt illi tractarēt
de adulterio:licet poſtea illi feciſſent alibi,ego tñ teneor:ſecus ſi
pro incepto de adulterio tractaſſem.nam tunc poſſem teneri de
lenocinio.Item non obſt.l.ſæpe.in fi.cū ſua gl.ff.de ver.ſig.qa non
dicitur

dicitur, ꝙ ille qui fecit furtum teneatur tanquam præſtãs opem,
qa non poſſet teneri ad vnum tanquam principale, & acceſſoriũ.
Item nõ obſt. C. vbi de crim. agi opor. l. 3. quia ſm primam lec. fa-
cit pro me. ſecundum ſecundam non obſt. qa ibi in locum violen
tiæ fuit delictum perfectum, & cõſumatum. nam ibi amiſit poſ-
ſeſſionem, ſecus in qõne noſtra. Nam in ciuitate, vbi ordinamen
tum factum fuit, non fuit aliquid factum pfectum, nam ex ſolo
ordinamento non poterat oriri actio, ſiue accuſatio.

Hanc qõnem diſputauit D. Bar. in ſcholis dñi Iac. But. Anno
Domini. 1333. die 15. menſis Decembr.

QVAESTIO XVI.

1 *Pupilla, quod alatur per eius ſponſum, an per iudicem iuſte decerni poſſit, & nu. 10.*
2 *Pupilla non eſt alenda apud eum, qui eius vitæ inſidiari poteſt, & malis moribus informare.*
3 *Factum dicitur contra mores, quicquid fit, vt libera facultas contrahendi matrimonium impediatur.*
4 *Cauſa iuſta timoris eſt morari in tuto loco.*
5 *Spes futuri matrimonij non debet dehoneſtari.*
6 *Sponſus non poteſt eſſe curator ſponſæ.*
7 *Lex loquens de viro extenditur ad ſponſum.*
8 *Sponſus præſumitur habere maiorem affectionem ad ſponſam, quam mater, & iure mariti accuſat.*
9 *Per cohabitationem inducitur amor, affectio, & dilectio.*
10 *Pupillam ali apud ſponſum duobus modis intelligi poteſt.*
11 *Intellectus ad. l. primam. C. de nup.*

1 **Quæritur,** Vtrum † iudex debeat iuſte decernere, ꝙ pu-
pilla alatur per ſponſum eius. Et ad partem
2 negatiuam, ꝙ non poſſit, arguitur ſic. Primo iudex † non põt de-
cernere, qđ pupilla alatur apud eum, q eius pudicitiæ poſſit inſi-
diari. C. vbi pu. edu. debe. l. pen. Sed ſponſus pupillæ poſſet eius pu
dicitiam lædere, & audacius hoc faceret, quam alius, pp ſpẽ futu
ri matrimonij, vt extra, de ſpon. c. 1. & de deſpon. impu. c. atteſt. er-
go, &c. Scđo ex eadem l. pbatur ſic. iudex non poteſt decernere,
vt pupilla alatur apud eum, a quo malis morib. informaret, & ad
vitam impudicam duceretur, vt dicta l. pen. prout intelligit gl. fa-
cit ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. ſcire oportet. §. pen. & fi. Inſtit. de
ſuſpe. tu. §. fi. Sed cum pupilla eſt apud ſponſum, ſponſus ſæpe am
plexatur, & oſculatĩ eã, vt no. extra, de deſpõ. imp. ca. atteſta. & ſic
de facto videmus. vnde malis morib. informaretur, ergo apud eũ
3 non debet ali. Tertio ſic. † quicquid fit per quod libera facultas ꝯ
hendi, vel diſponendi matrimonium impediatur, eſt ꝯ bonos mo
res, vt ff. de verb. obl. l. Titia. in prin. & l. ſtipulatio iſta. C. de ſponſa.
l. fi. & extra, de ſpon. c. Gemma. & de con. & demõ. l. cum tale. §. ſi
ab arbitro, & hoc ſiue talis facultas impediatur expreſſe, ſiue taci-
te, vt ff. de cond. & demonſtr. l. cum tale. §. Meuiæ. & l. cum ita co.
tit. Sed in propoſito, ſi iudex decernat pupillam a primo ſpõſo ali,
impeditur facultas contrahendi matrimonij, vel etiam diſponen-
di, ergo non poteſt fieri, tãquam cõtra bonos mores. hoc etiam p
batur ſic, ſponſa põt alij nubendo priorib. ſponſalib. renunciare, vt
C. de ſponſa. l. 1. & extra, de ſponſa. ca. requiſiuit. Sed ſi eſſet apud
ſponſum, eius timore non poſſet libere renũtiare, vt ff. de adul. l. ſi
4 poſtulauerit. §. ratio autem. † nam morari in non tuto loco eſt iu
ſta cauſa timoris, vt ff. ad Treb. l. de ætate. & de lega. præ. l. ſciendũ.
5 Et eſt exemplum in caſu iſto, extra, de ſpõ. c. locum. Quarto † ſic,
ſpes futuri matrimonij non debet dehoneſtari, vt ff. de adult. l. ſi
vxor. §. diui. ideo mulieres, quæ fuerunt malæ vitæ, deterius nubẽt
quia de honeſtauerũt ſe, vt C. de nup. l. Imperialis, & de ritu. nup. l.
palam. §. quæ in adulterio, & de mi. l. auxilium, in princi. cum ſi-
mil. ſed in propoſito, ſi omnis alia ratio ceſſaret, iſta adeſſet. Nam
poſito, quod libere ab illis ſponſalibus recedat alius non recipiet
eam ĩ vxorem ita de facili propter multa, quia a primo oſculata,
& tacta, licet nõ perfecte corruperit, quod communiter eſt exo-
ſum. Item quia primus poteſt dicere eam carnaliter cognouiſſe,
& ſit vxor ſibi vel non, vt extra, de deſponſa. impub. c. continceba-
tur. Item poteſt dicere ſecundus non ſine cauſa a primo viro repu
diata, & ſic contra puellam orietur aliqua ſuſpicio ignominiæ,
ſicut contra militem a militia remiſſum, vt ff. de his, qui not. in-
fa. l. 2. §. ignominiæ, & §. fin. Quinto, quia de hoc videtur caſus ex
preſſus, extra, de deſpon. imp. cap. ſecundo. vbi excepto vno caſu
vrgentiſſimæ neceſſitatis, vt pro bono pacis, nõ debet permitti vt
puella ſponſo tradatur, &c. Sexto, quod talis vnio ſponſæ ad ſpon-
ſum non ſit licita, videtur caſus, ff. de conditio. & demon. l. hæc ꝯ
ditio, in princ. & quando di. le. ce. l. pen. ff. de inuit. l. ſtuprum, & de
pœn. l. ſi quis aliquem. §. nondum. Sed facere ſponſam ali apud
ſponſum eſt cauſa huius, vt virgo non viripotens corrumpatur,
quod eſt prohibitum, & pœnale, vt dictis ll. ergo iudex non po-
teſt. Septimo ſic. maritus non poteſt eſſe curator vxoris, vt C. qui
da. tu. poſ. l. maritus, & C. de excuſ. tutor. l. ampliſſimi. & l.
6 licet. & ſic † nec ſponſus poteſt eſſe curator ſponſæ, vt C. de excu.
tu. l. 1. in fi. & Inſti. de excu. tuto. §. pen. & ibi. no. ſed ſi apud eum
aleretur, eſſet eius perſonæ ſaltem curator, quod iudex facere non
poteſt.

7 **Contra.** Quod iudex dẽat, vel ſaltẽ poſſit, pbatur. Primo
leges q † loquuntur de viro extendunt ad ſpõſũ,
vt ff. de fun. dota. l. lex. Iulia & q loquuntur de vxore intelliguntur
de ſpon. C. de bon. q. lib. l. non ſine. & de priuileg. cred. l. 2. §. ſi ſpõ-
ſa. & quo. l. no. qui po. in pig. ha. l. aſſiduis. ſed vir poteſt petere, vt
vxor ſtet apud eum, vt ff. de li. exhi. l. 2. & C. de li. exhi. l. ſi ad inſtar.
ergo eadem rõne iudex dẽt facere, vt puella alatur apud ſponſũ.
Secundo ſic. certũ eſt, quod in educatione pupillorum mr̃ pfer-
tur ceteris. vt C. vbi pupill. edu. de l. 1. ideo quia in ea eſt pſumptio
8 maioris affectionis, ſed ſponſus † pſumitur ad pſonam ſponſę hr̃e
maiorẽ affectionẽ q mater ꝙ pater, quia ſponſus põt accuſare iure
mariti, & ſic pfertur pr̃i & matri, vt ff. de adul. l. ſi vxor. §. diuus. &
§. ſi minor. cum multa. l. 2. §. ſi. eo tit. ſi igitur eſt maior affectio ſponſi
ergo apud eum dẽt ali. Tertio ſic. qlibet dẽt facere, vt inter virum
& vxorem concordia, & amor vigeat prout põt. Contrariũ vero
eſt reprehẽſibile, vt C. de repu. l. diſſentientes, & C. de fur. l. fin. in fi.
& de inſtit. & ſubſt. l. rephẽdẽda, & de inoffi. teſta. l. filia, & ff. de li.
9 exhi. l. 1. §. fi. ſed per † cohabitationẽ, q ſiſ facerent ſponſus & ſpon
ſa, magis inducuntur ad ſe inuicem diligẽdũ, vt ff. de manu. vind.
l. ſi collactaneus, & inſtit. ex quib. cau ma. non licet. §. eadẽ. ꝙ ẽt pa
tet, quia pſonę domeſticę pp affectionẽ repelluntur a teſtimonio
vt C. de teſti. l. ẽt ſi. ergo ex cohabitatione inducuntur ad maiorẽ
dilectionẽ. ergo iudex q hoc habet in ſua ptãte, vt ff. vbi pup. edu.
de l. 1. in princ. põt hoc facere. Quarto ſic. ſi inter duos ſunt ꝯtra
ſponſalia, ſi quis eorum alteri nubat, licet matrimoniũ valeat, ni-
hilominus peccat, & ei imponitur pœnitentia de fide rupta, ex-
tra, de ſponſa. c. ſicut ex literis, &c. requiſiuit. eo. tit. vt in eis no. ſed
bonum eſt facere, quod fides ſeruetur, vt ff. depo. l. 1. §. merito, &
dẽt facere, vt tollatur mã delinquenti deputando habitationẽ, vt
ff. de uſu. & habita. l. 1. §. quies, & §. pe. ſed decernẽdo, ꝙ ſponſa ha
bitet cum ſpõſo, tollit mã, ne frangant fidẽ nubẽdo alteri. & ſic vt
ne delinquãt, & ne peccẽt. ergo iudex poteſt hoc iuſte decernere
Quinto ſic. Ille iudex recte decernit, qui facit de filio, id ꝙ faceret
pr eius, recte, & ſanæ mentis cõſtitutus, vt C. de cura. fur. l. pen. cũ
lex dicat, ꝙ tutoris dati p patrẽ in teſtamẽto fides eſt electa a teſta
tore. nec reqrit alia inquiſitio, vt Inſtit. de ſatiſd. tu. in princ. de t. 1. §.
1. & C. de epiſ. audiẽ. l. de creation. b. & ff. de confir. tut. l. 1. & l. qui
a patre. Sed ego video, ꝙ pr̃ magno affectu paterno ductus dat fi-
li. pupillã ſuo ſpõſo, vt ff. q ſal. tu. ut. l. pen. & extra, de deſpon. im
pu. c. ex literis, & c. duo pueri, ergo iudex pt̃ hoc iuſte decernere.
Sexto, quia de hoc vr̃ caſus legũ ex qb. colligit, ꝙ ſpõſa licite tradi
tur ſpõſo licet ſit pupilla, vt ff. de priui. cred. l. 2. in fi. & qđ fal. tut. au
tho. l. pen. & de adult. l. ſi vxor. §. ſi minor. Septimo, qa de hoc vr̃
caſus decretalium, vt extra, de deſpõ. impu. c. 1. ptinebat, &c. de il-
lis, & c. ex literis, &c. pen. eo. tit. c. 1. lib. 6. & de teſt. c. Rayn. & hoc
licite pt̃ fieri, ergo iudex hoc põt iuſte decernerẽ p iura prædicta.

10 **Solutio.** Inuocato noĩe Dñi Ieſu Chriſti, p declaratiõe hu
ius qõnis pręmittẽdum ẽ, pupillam ali † apud ſpõ
ſum põt intelligi duob. modis. Primo apud ſponſum principali-
ter, ꝙ ipſa ſponſo principr̃ nutriẽda tradatur. Scđo quod pupilla
alat vna cũ ſpõſo, nõ aũt, ꝙ ſibi principaliter tradatur, ſed eius pr̃i
vel mr̃i, vel fratri, vel patruo ſil cũ ſpõſo habitãti. Si primo modo
intelligat, dico, ꝙ regula eſt, ꝙ iudex non põt iuſte decernere, p
pupilla apud ſponſum alatur. fallit ſi aliqua vrgentiſſima neceſſi-
tas interueniret, vt extra, de deſpon. impu. c. 2. vbi probatur regu-
la, & exceptio. hoc probo de iure ciuili ſic. pupilla non poſſet tra-
di alieni, niſi ille eſſet talis, qui ſeipſũ regere ſciat, vt C. de legi.
tu. l. fi. vñ ſi ponimus ſpõſum eſſe pupillũ, vel pubertati pximum,
non deberet tradi pupilla: ſi vero ponimus ſpõſum eſſe maiorẽ,
tũc poſſet eã veriſſile immaturã corrũpere, & ſuæ pudicitię iſidia
ri. ergo nõ põt iuſte decerni, ꝙ apud eũ alaſ, vt ff. vbi pupil. edu. de.
l. 1. & qđ dictũ eſt in prima rõne, p parte negatiua, probatur ff. de
codit. & demo. l. hæc ꝯditio in prin. & qñ di. le. ce. l. patrẽ, & de in-
iur. l. ſi ſtuprũ, & de pęn. l. ſi qs aliqd. §. q nundũ. Exceptio vero. ſ. ꝙ
hoc fallit ex ca vrgentiſſimæ neceſſitatis, probatur in dicto c. 2. de
deſpon. impu. & ff. qd fal. tu. autho. l. pen. vbi pater, cuius affectio
ſupat oẽm, licet ex cã filiã pupillã ꝯiunxit ſpõſo maiori, & pbat p
ea q dicta ſut ſ. in qnta rõne tacta pro parte affirmatiua, eſt autem
vrgentiſſima cã, vt quia ratione pacis, vt dicto cap. 2. & idẽ ſi alia ſi
milis, vt qa apud aliũ nõ põt tute pupilla morari, vel forte eſt ei⁹
ꝯdonis, qđ requirit, ita pmature eſſe apud virũ. ita intellige dictam
l. pe. & extra de deſpon. impu. c. de illis. ſi vero ſcđo mõ qo intelli-
geret, vt dicat ali apud ſpõſum vna cum eo, non ꝙ ſic ei principa-
liter tradatur, & tunc diſtinguo duos caſus. nã aut tutores mr̃, &
ꝯſanguinei pupillæ ſunt de hoc in ꝯcordia, vt patri, vel matri, vel
alteri in eadẽ familia cũ ſpõſo habitãti tradat alẽda, aut nõ. Primo
caſu do regulã, & exceptionẽ. Regula eſt, ꝙ iudex põt iuſte decer
nere, ꝙ pupilla apud ſponſum alat. rõ, qa cũ ad officiũ iudicis per
tineat decernere apud quem pupilla alatur cã cognita, & in cauſę
cognitione principaliter voluntas propinquorum attenditur, vt
ff. vbi pupil. edu. debeat. l. 1. in prin. Et per hoc videtur caſus. C. de
nup. l. 1. vbi tunc recurritur ad iudicem, q̃ſi tutores, & conſangui-
nei non ſunt in concordia, & vere intelligendo, ibi loquitur de ſpõ
ſo ad cuius domum pupilla debet mitti. & ſic quodammodo ꝯ

trahuntur nuptiæ, ideo lex illa poſita eſt in tit. de nupt. & non in ti. de ſponſa. alias illa non faceret ad titu. pro hoc facit, φ cũq; pr̃ paterna affectione ductus filiã mittit ad domũ patris ſponſi, vt extra de deſpon. impu. c. ex literis. pro hoc facit q̃d dixi ſ. in quanta rõne pro parte affirmatiua, fallit hoc ſi tutores, & conſanguinei pupillæ eſſent viles, ſeu inopes pſonæ, q̃ de facili corrumperent̃ vel manifeſte non bene eligant: tunc enim iudex ab earũ voluntate recederet, quod patet, qa cũq; recedit a voluntate pr̃is, vt ff. vbi pupil. edu. de. l. j. in prin. multo magis a voluntate aliorum, ꝓ hoc ēt ē caſus ff. de lib. ho. exhi. l. 2. §. Iul. verſ. ſi vero vtraq; perſona ſuſpecta ē. Scdo caſu qñ tutores. & conſanguinei de hoc ſunt in concordia. tunc diſtingue duos caſus. Nam cũq; ſponſo nihil poteſt obijci, φ non ſit dignus dictis nuptijs. nec rõne perſonæ. nec dignitatis, nec alia legitima cã. cũq; circa pſonam ſpōſi eſt aliqua conditio, pp q̃ pupilla ſi eſſet perfectæ ætatis, & diſcretionis in eum veriſilr̃ conſentire non deberet. Primo caſu pono regulam affirmatiuam, q̃ eſt, φ iuſte iudex poteſt decernere, φ pupilla alatur apud patrem, vel matrem ſponſi, vel ſimiles perſonas in vna domo cum ſponſo. Item iſtæ ſunt perſonæ, q̃ magis afficiuntur ad perſonam pupillæ, quia pr̃, & mr̃ ſponſi, quo ad ſpōſam, parẽtis locum obtinẽt, vt ff. ſolu. matr. l. quia parẽtis. & ceſſat oĩs ſuſpicio, ne inſidiarętur pudicitię, immo magis fideliter bonis moribus informabunt, quam alius, prædicta rõne, nõ tñ dico, q̃d poſſit eſſe curator bonorũ pupillæ, vt l. j. in fi. de ſuſpe. tu. Sed ſolum pſonæ alimẽtatio ei cõmittitur, in qua ceſſat rõ quæ ponitur. C. qui da. tu. poſſ. l. maritus. Et ſic nõ ob. vltima ratio facta ꝑ parte negatiua, pro hoc faciunt oẽs rationes factæ pro parte affirmatiua, & ſic poſſunt intelligi ll. quæ dicunt pupillam ductam in vxorẽ, quas in vltima rõne facta ꝓ hac parte allegaui. Et pro hoc ceſſant omnes rõnes factę in ꝯtrium. nã non inſidiatur pudicitiæ, vt dictum eſt, nec informabitur malis, moribus, immo bonis dñę cõgruentibus, nec tollitur libertas matrimonij. licet. n. induceret mulierem, vt nubat ei, cui honeſte nubere põt, vt ff. de cõd. & demon. l. cum ita. Nec põt dici, quod per hęc ſpes futuri matrimonij de honeſtetur: hoc enim eſt turpe ſperare, quod dicta ſponſalia diſſoluantur, cum nulla ſubſit cã. prædicta vera, quia iudex põt honeſte decernere, nec impedire ob hoc q̃d in domo eſt ſponſi, niſi alia iuſta cã impedimenti ſubſit illud enim non ꝑtinet ad diſputationẽ p̃ſentem. Scdo caſu, φ ſi eẽt pfectæ ætatis in eum veriſimiliter non conſentiret, regula eſt, quod iudex iuſte decernere non põt, φ in eadem familia cũ ſponſo alatur. primo, quia affectio paterna hoc non faceret, vt homini indigno nuberet. Imo olim hæc erat iuſta cauſa exhæredationis, vt ff. de ꝯta. l. 3. §. ſi emãcipatus. ergo iudex debet facere, cuius affectio iſto caſu debet eſſe maior quam pr̃na. Præterea inhoneſtum eſt dare eam, vt ſit vxor eius, cui non põt honeſte nubere, vt d. l. cum ita. de condi. & demonſt. & hoc caſu hñt locum oẽs rõnes factæ pro parte negatiua: nam ſponſus omẽs ne veniẽs ad ætatẽ eum repudiet cum cã ſubſit, eã añ tp̃s ſtuprabit, & pr̃ pauenit, & ſic plures factũ vidimus, & ſic inſidiabitur pudicitæ pupillæ, & eã malis morib. informabit, nec erit libera ĩ alijs nuptijs ꝯtrahẽdis, & ſpes futurarũ nuptiarũ fœdabitur, & multa alia mala ſequentur, hoc ẽt declarat æquitas. Cum. n. pupillæ maioris ſeptem annis ſit habilis conſẽſus ad ꝯhendum ſponſalia, vt l. in ſponſalib. ff. de ſpon. & & extra. de deſpon. impube. c. 1. lib. 6. forte puella, pp vnũ pulchrũ veſtimẽtum, vel pp aliud iocale cõſentiret in aliquẽ tanquam in ſponſum, quod veriſilr̃ nõ faceret, quãdo ad pfectos ætatis annos deueniſſet. non eſt ergo cõgruũ, vt apud illũ alatur, ne facultas nubendi alij ſibi auferatur, ſic ergo officium iudicis iſto caſu nõ decerneret, vt pupilla apud ſponſum alatur. verum, quia mulieres, & maxime pupillæ de facili corrumpuntur inſidijs, & blanditijs, vt C. de rap. virg. l. 1. circa fi. debebit ali apud perſonam non ſuſpectam alicui partium, q̃ eam non ſubducat, nec inclinari faciat in aliquam partẽ, pſuaſionibus, iſidijs, vel blãditijs. Sed cum erit voluntatis pfectę, libere poſſit ſuam voluntatẽ exprimere, an in talẽ ſponſum cõſentire velit, vel non, vt extra de ſpon. c. cum locum. facit extra de reſt. ſpo. c. ex tranſmiſſa, & debebit eſſe iſta mulier ad talem modum, nõ ſolum donec erit pupilla, ſed & poſt, donec talis contẽtio finit, an vxor eſſe velit illius ſponſi, vt ff. de lib. exh. l. 3. § pe. Et p̃dicta vera puto, ẽt ſi pupilla ſit apud ſponſum. nam poterit peti a iudice, vt decernat apud quem alatur, & ex cauſis p̃dictis iudex ſeparabit eam a ſponſo. facit ad hoc 33, q. 2. c. ſiue de matrimonio. Non ob. ſi dicatur, ſponſus eſt in quaſi poſſeſſione ſpõſæ, & nõ debet ea priuari, ſed ſpoliatus debet reſtitui, quia hoc nõ eſt verum, vt no. per Inn. & Ioan. And. extra de reſti. ſpol. c. ex parte. vbi vide. Præterea ſpoliatus eſt ea iuſte, vt dictum eſt.

QVAESTIO XVII.

1 *S: percutiens de nocte punitur per ſtatutum in centum, & accuſatus eſt de vulnere, licet de nocte, & probatum, an veniat cõdemnandus. & nu. 9. quod non,*

2 *Ab accuſatione non eſt recedendum.*

3 *Sententia danda eſt, ſecundum formam accuſationis.*

4 *Aliud eſt delictum diei. & aliud noctis.*

5 *Abſoluendus eſt quis quando non conſtat delictum eſſe commiſſum, vel conſtat, ſed ignoratur quale.*

6 *Iudex debet ſuper toto & non ſuper parte pronunciare.*

7 *Nox in ſtatutis & in delictis, videtur adijci potius cauſa aggrauandi.*

8 *Principale remanet, licet acceſſorium deficiat.*

1 Iure Municipali † cauetur, φ ſi aliquis pcuſſerit d̃ nocte, dẽat puniri ĩ cẽtũ. Accuſatus ẽ aliqs de vulnere ꝯmiſſo de nocte, ꝓbatũ eſt de vulnere, licet de nocte nõ. Quæritẽ nũqd dẽat puniri aliquo. Itẽ ſi petitũ eſt in libello, vt quoudie petit̃, cũ puniri, ſm formã iuris, & ſtatutorũ. & eſt ꝓbatum, quo iure dẽat puniri, & eſt ꝯtẽtus alteram tm̃ allegari, & vnã ſolã, vel ambas, ſi ſibi videbit̃. Circa primũ põt allegari ꝓ vtraq; pte. Primo, ꝓ pte accuſati, φ

2 nõ puniat in aliquo, facit accuſationis forma, nã † ab ea nõ eſt recedẽ. ſũ, vt l. i §. ſi is q nauẽ. ff. de exerc. & ff. de inſtito. l. ſed & ſi pupillus §. ꝯdõ. ꝓ hoc facit, q̃d hr̃ in l. qui hẽbat. ff. de inſtito. & l. 2. ff. ad l. Aquil. & vide q̃d ibi no. ꝑ do. Fran. de Tigrinis, & ſi recederetur, nõ valet φ agit̃, vt C. de p̃d. dec. l. 1. & C. vñ vir & vxor. l. 1. Mutatio. n. rei ſiue formæ facit rẽ aliã, nam ſi nõ eſt ꝓbatũ de nocte, vr̃ aliud delictũ obiectũ, qnã ꝓbatũ: qa ſicut mutatio rei facit aliã rẽ, vt l. Iul. §. ſed & ſi quis. de act. emp. & l. Seia. de au. & arg. leg. ſic hoc vr̃ aliud delictũ, ex quo non eſt nocte ꝓbatum. nã ex eod. facto potuerunt duo crimina naſci. l. vulgaris. §. ſed & ſi quis. ff. de fur. & C. de acc. l. qui de crimine, & de adul. l. ſi adulteriũ, cum in-

3 ceſtu. & ſm † formã accuſationis danda eſt ſnĩa, pro hoc l. habebat. ff. de inſt. ſm vnum modum. Item facit tpis appoſitio. nã tp̃s noctis facit aliud delictũ videri vt l. aut facta. §. tp̃s. ff. de pœn. ff. de iniu. l. p̃tor edixit, in fi. & C. de crimi. ſacr. l. ſacrilegij, & aliud intẽ-

4 tatur. nam aliud † eſt delictũ diei, & aliud noctis, l. Gracchus. C. de adult. & ff. de pę. l. aut facta. §. 1. ergo non eſt accuſatus, vñ non dẽt puniri. l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorẽ. ff. de mu. & ho. C. q acc. non poſſ. l. 3. & ſnĩa iudicis debet cõgruere petitioni. l. vt fundus. ff. cõi diui. & benigna fit in delictis interp̃tatio. nam † qñ nõ conſtat delictum commiſſum, vel conſtat, ſed ignoratur quale, abſoluendus potius quam condemnandus eſt, vt l. abſentem, & l. ſi p̃ſes. & l. interp̃tatione. ff. de pęn. & l. hoc. n. ff. de ſuſpe. tut. ad l. Aql. l. ſciam.

6 § cũ ilramẽta. Præterea ſeparatione ĩprobata iudex † hẽt ſuper toto ꝓnunciare, non ſup pte. ff. de arbitr. l. dicere §. 1. C. de app. l. eos. ibi, ſi cœperit, & c. ff. famil. ercil. l. in hoc iudicio, & not. in l. Pompo. §. ſed & his. ff. de proc. Item facit temeritas accuſantis, ille accuſauit de delicto commiſſo de nocte aſtrixit ſe ad duo, vnde nil vr̃ ſeciſſe, niſi totum probauerit. C. de fal. l. fi. & l. cum hi. §. ſi prætor ff. de tranſa. ff. de edẽ. l. 1. §. diem. Sibi ergo imputet accuſator, vt l. fideiuſſor. §. neceſſaria. & l. de die. ff. qui ſatiſd. cog. nam tota accuſatio in nocte vr̃ eſſe collata, ſicut alias ſtipulatio in diem, vt ff. ſi quis cau. l. ſi cum. §. homo ſiſti. ff. de verb. obl. l. in hac. Item facit certitudo maxima in delictis. ſi. n. in ciuili, vbi eſſet dubiũ non fit cõdemnatio, vt ff. de rei ven. l. Pompo. §. ſi. fortius in criminalib. non. n. debet in tãto crimine vagari, vt ff. de dolo. l. item exigit. ff. de iniu. l. p̃tor. in prin. & l. libellorũ. ff. de acc. Quid plura? præcauendo ſibi in vno caſu non vr̃ ſibi p̃cauere in alio, vt ff. ſol. ma. l. ſi cum dotem. & de li. & poſth. l. cõmodiſſime. Preterea vbi eſt q̃ de re, & tpe, nõ ſufficit alterum ꝓbare, vt ff. de teſt. l. ob carmen. §. fi. ꝓ hac parte ſunt ll. quæ optime faciũt, vt ff. de adul. l. denũtiaſſe. §. qd tñ. & ff. vi bo. rap. l. p̃tor. §. hoc aũt, ver. docere, & na. cau. ſta. l. dẽt, in prin. & de incẽ. rui. nau. l. 1. §. ſi ſuſpicio. Ex iſtis ergo, & alijs quæ poſſent allegari, dicendum eſt, ipſum notabilr̃ abſoluẽdum.

Econtra, Quod debent puniri, ac ſi non eſſet inſerta noctis adiectio: nã adiectio noctis nõ uitiat p̃cedẽs arg. ff. de uerb. obl. l. 1. §. ſi decẽ. & §. ſi mihi. & l. inter ſtipulantem. §. ſi ſtip. ſs. & l. q extrinſecus. & ff. de ꝯfeſ. l. ſed & ſi decẽ. de dolo. l. ſancimus. Itẽ ꝓbat verborũ ſeparata ꝓlatio. nam ex fictione iuris ur̃ duo dixiſſe. ſ. cõmiſſum delictũ, & de nocte. duo ſunt p̃cepta arbitri, licet ergo nõ ꝓcedat ꝯdẽnatio, ex eo, φ de nocte, tñ ꝓcedere dẽt de vulnere. ff. de arb. l. Celſus. ff. de leg. 1. l. ſi vnus. §. ſi ſeruus. & de ꝯd. inſti. l. ſi qs ita. & de duor. l. p̃rono, Itẽ hoc ꝓbat delicti idẽ

7 titas. nã idẽ vr̃ eſſe delictum. vr̃. n. adijci † de nocte potius cã aggrauandi delictum, q̃ aliud faciendi. l. 1. in fi. ff. de abigeis. & de ſepul. vio. l. 3. §. aduerſus. nõ dr̃ ergo deſinere q̃ agũnt. ff. de le. 1. l. ſi cum

8 ſm oẽs. Itẽ hoc ꝓbat acceſſorij patna ptãs. nã licet deficiat † acceſſoriũ, nihilominus remanet pricipale, vt ff. de ꝯh. emp. l. ſi emptione. & l. quamuis, de leg. j. & l. ſi ancillas, & de pec. leg. l. 3. & de ma. teſt. l. ſi ita fuerit, in fi. & de ven. in poſſ. mitt. l. vbicun. ꝗ. §. fi. acceſſorium. n. non amouet principale, vt l. præalle. ſed principali amoto remouetur acceſſoriũ, vt C. ſi reus, vel acc. mor. fue. l. fi. & C. ſi pẽ. ap. mors inter. l. 3. Nõ. n. reſpicimus acceſſoriũ, ſed principale, vt ff. de in diẽ addict. l. 3. §. 1. in iudicijs. n. ꝓ actore interpretamur, vt ff. de iud. l. ſi. qs intẽtione, & de verb. obl. l. inter ſtip. §. 1. & ff. q ſat. cog. l. de die, in prin. nã ẽt in delictis in dubio fit condẽnatio. l. itẽ Mela. §. ſed & ſi plures ff. ad l. Aqui. & tãgitur. ff. fur. adue. nau. l. fi. Item actus ſeparati quorũ vnus non vitiat alium, ff. de aqua quo. & æſti. l. 1. §. Trebatius. ff. q̃d fal. nit. aut. l. 1. §. Põpo. de ſtip. ſer. l. ſed & ſi eꝯ. imo quodãmodo cõnunctim vnus vitiat aliũ, vt ff. de teſt. tut. l. q̃ro. Itẽ optime facit. ff. de noxa. l. in delictis. §. ſi detracta. nã ſicut ibi ſcientia, uel ignorantia non eſt de ſubſtantia delicti, ſic nec hic nox. Item, quod nox non ſit de ſubſtantia, patet, quia nox nõ eſt apponẽda ĩ libello, ſicut nec dies, ut ff. de acc. l. libellorum.

Præte-

Digitized by Google

Preterea in dubio magis eſt dicendũ, vt res potius valeat quam pereat, vt ff. de rebus dub. l. quoties. Ita ſufficiant in prima q̃one. Aliã ad præſens ſoluere non intendo & propterea allegare non curo.

9 **Solutio.** Chriſti nomine inuocato. † Salua ſemper meliori ſnĩa dico q̃ non debeat in aliquo cõdemnari, et hoc per ll. allegatas. Primo non obſt. ll. alleg. ſecundo. ſ. l. 1. §. ſi mihi, de verb. obl. & §. ſi decem. & aliæ ſimiles alle. quæ loquuntur quando extrinſecus adijcitur, ſeu non attinens pręcedentib. ſecus vbi adijciatur neceſſarium, vel cohærens. ar. ff. de admi. tut. l. cum quæritur, de dam. inf. l. prætor. in fi. & de proc. l. in cauſæ, pro iſta reſponſione optime facit, de verb. obl. l. 1. §. ſi quis ſim. di. Preterea in ll. iſtis eſt incert. tudo reſpectu ſtipulantis, hic vero reſpectu accuſantis, quia non de nocte. Ad aliam. ſ. ad l. Celſus. de auu. reſp̃ õde, vt ibi no. arg. ff. de condi. & demonſt. l. ſcriptur. 2. Ad 2. non videtur idem delictum, quia delictum, conſiderantur reſpectu pœnæ, vt l. quod ad ſtatum. ff. de pœn. & de pub. iud. l. 2. Ad illud acceſſorii parua poteſtas, q̃ vbi acceſſorium eſt ſeparatum a principali habent locum primo allegata. Ad illud in iudicijs pro actore, &c. Locum habet in his quæ pertinent ad deciſionem, vt primo allegaui. Ad aliud, actus ſeparati, &c. Satis eſt reſponſum, quia non dicuntur ſeparati, imo coniuncti. arg. de verb. obl. l. 1. §. cum adiicit. Ad aliud vt potius res valeat, &c. Dico q̃ ſi ignoratur qualitas in quæſtione propoſita non valet, quod agitur vt in allegatio. l. ſecus vbi certum delictum, vel delicti qualitas. l. item Mela. §. ſed & ſi plures, ad leg. Aqu. licet ignoretur de perſona. Ad §. ſi detracta dico q̃ ſcientia, vel ignorantia non facit aliud delictum conſiderata ſerui perſona. Item nec domini, quia ſemper eſt in oblĩone dãnum, licet quandoq; ex ignorantia dñi in ſol. ſit damnum noxæ i: obligatione, vt ff. de reg. iu. l. miles. §. decem. Sed in q. nr̃a aliud poteſt dici conſiderata perſona delinquẽtis, delicti, diei, & noctis, & eſt aliud, vt in prima alle. ſatis euidenter oſtenſum. & vide hãc materiam in l. denunciaſſe. §. quid tamen. ff. de adu. & in compendioſa, de quæſtionib. circa materiam probationum, in 3. q.

QVAESTIO XVIII.

1 *Hæreditas pupilli decedentis poſt annum a morte patris, & cui erat extraneus pupillariter ſubſtitutus, & tutor nõ petitus, cui deferatur. n. 6.*

2 *Tutor ob tutelam non adminiſtratam non repellitur ab hæreditate ſibi ex ſubſtitutione delata.*

3 *Facere quis non tenetur, quod factum non releuat.*

4 *Matri imputatur ſi non petiit tutorem filio pupillo quando ipſa habet ius ſuccedendi, & in illo eſt prima. Item*

Si filius decedit inteſtatus.

Pupillus qui habet ſubſtitutum pupillariter dicitur teſtatus decedere.

5 *Si pluribus incumbit onus petendi tutorem pupillo, & vterque negligit, vnus non excuſatur propter alium*

7 *Subſtitutus pupillo ob non petitum tutorem. quòd non priuetur a ſubſtitutione fideicommiſſaria.*

A pupillari excluditur ſi non petiit intra annum, niſi excuſetur ex aliqua iuſta cauſa.

8 *Iudex an debeat dare pupillo tutorem petitum per matrem & nu. 3.*

9 *Mater ſi non petijt tutorem pupillo habenti ſubſtitutum an excuſetur, ac priuetur hæreditate filij.*

10 *L. ſciãt. C. de leg. heredib. q̃ corrigat iura antiqua, et quando intelligatur.*

Matri an incũbat neceſſitas petẽdi tutorẽ filijs cõfeſtim, vel habeat annũ.

11 *Mater propter ſubſtitutionem pupillarem excluditur a ſucceſſione filij, & etiam a legitima.*

12 *Si ſubſtitutus & mater concurrunt in petendo tutorem pupillo, iudex dat nominatum a ſubſtituto potius quam a matre.*

13 *Matre excluſa a ſucceſſione filii propter non petitum tutorem, alij non intelliguntur excluſi.*

1 **Pupillus** Cui erat † extraneus pupillariter ſubſtitutus, deceſſit poſt annum a morte patris, nullo ei exiſtẽte petito tutore a ſubſtituto, vel a matre. Quæritur, an ipſius hæreditas deferatur ſubſtituto, vel matri, vel neutri. Et primo videamus de pſona ſubſtituti, & q̃ ipſe non admittatur, videtur caſus ĩ l. ſciant. C. de leg. hære. & pro iſta parte non eſt aliquid aliud contra eum allegandum. Econtra, q̃ iſte ſubſtitutus admittatur. Primo, quia videtur caſus ff. de excu. tuto. l. amiciſſimos, in princ. vbi 2 † pp tutelam non adminiſtratam non repellitur ab hæreditate ſibi delata ex ſubſtitutione. facit eo. tit. l. tutor petitus. §. 1. caſus etiã vr̃ in l. credendum. §. ſi vero maritus ĩ, eo. vbi pp non petitum tutorem non pduntur ea quæ debentur alicui iudicio defuncti. Secundo ſic, ille, cui incumbit onus petendi tutorem, tunc tenetur qñ nullus eſt, cui legitima tutela deferatur, vt ff. qui pe. tuto. l. 2. & no. in l. mr̃. C. ad Tert. Sed hæc mr̃ eſt, quę oẽm legitimum pręcedit, vt in auth. matri & auiæ. C. qñ mu. tu. off. fun. poteſt. & in cor. ergo ſubſtitutus excuſatur, ſi tutorem non petierit. Tertio ſic arguitur, qñ ſunt duæ cauſæ, quarũ vna eſt naturalis, & alia accidentalis, nãlis pfert, vt ff. de tut. l. q hẽt, in prin. Sed hic eſt mr̃ cui incũbit onus petẽdi tutorẽ, ex cã nãli, q̃a mr̃na pietas facit eã teneri ad hoc. C. q pe. tu. l. mr̃is pietas, & l. ſeq. Itẽ eſt ſubſtitutus, cui incũbebat on' petẽdi tutorẽ p acciñs, q̃a ſubſtitutus, vt d. l. ſciãt, ergo mri anteponi nõ potuit, ergo ſubſtituto negligẽtia non iputat, donec pcedat mr̃. arg. l. ſi. C. q admit. ad bo. po. pñt, de ſuccei. edi. l. j. ĩ prin.

3 cũ ſi. Quarto ſic, pbat. nõ † tenetr q̃s facere, qđ factũ nõ releuat. vt ſ. ſi q̃s i ius voc. nõ ier. l. 2. in fi. de arb. l. arbiter. q calendis, & l. hac ſtip. ſo. §. diuus, vt leg. no. caueat. Sed ſi ſubſtitutus petiiſſet tutorẽ, nõ releuaret aliqd, q̃a mr̃ in petendo pfertur. adeo q̃ iudex debet dare illum, quẽ ipſa petit, vt in Auth. de nup. §. ſi quis aũt tutelam. gl. tenet in l. ſi quis ſub con. li. ĩ. de teſt. tute. Sedo videamus de matre, q̃ mater repellat a ſucceſſione ſi non petijt tutorem, ſunt caſus multarum legum. ĩ. ad Ter. l. 2. §. ſi mater, qui pe. tut. l. a. C. ad Ter. l. matres. qui petant tu. vel cur. l. ſi. & Inſti. ad Ter. §. pen.

Econtra. Quòd mater admittatur ad hæreditatem, probatur. Primo ſic. tutor teſtamentarius pfert matri, vt C. qñ mu. tu. of. fun. poteſt. auth. matri, & auiæ. & in cor. vñ ſumitur. ergo & eodem modo ſubſtitutus cui incumbit onus petendi tutorem, in petẽdo pfertur matri, cum a teſtatore ſit ſubſtitutus. non eſt ergo quid imputetur matri, ſi non petit, cum ad pe4 titionem non fuit admiſſa. † Sedo ſic, matri imputatur ſi non petijt tutorem filijs, qñ ipſa habet ius ſuccedendi, & in illo iure eſt prima, vt ff. ad Ter. l. 2. §. mater. cũ ſi. & ideo dicit l. quod eis quorum cã in ſucceſſione non eſt prima, & potior, non imputatur, ſi tutorẽ non petierint, vt l. 2. §. fi. ĩ. ad Ter. & C. qui pet. tut. l. ſi vero. C. de legi. hær. l. ſciant. ſed in propoſito in ſuccedendo cauſa ſubſtituti pupillo eſt prima, & potior. ergo matri non imputatur, ſi tutorem non petit. Tertio ſic, tunc matri imputatur ſi tutorem non petijt filijs, qñ filius decedit inteſtatus, vt ĩ. ad Trebel. l. 2. §. ſi mater. ibi, in teſtõ filiorũ. ſed qñ filius habet ſubſtitutum pupillariter, non poteſt dici inteſtatus, ergo &c. Vr̃ ergo in dictis ll. caſus p mr̃e, cum nullo alio mõ poſſit pupillus eſſe teſtatus, niſi qñ hẽt ſubſtitutũ, & ſic in caſu legis non grauat mr̃ in petendo tutorem. Quarto ſic, qñ filius deceſſit pubes, matri non imputatur ſi tutorẽ non petiit. rõ. quia tunc iſte filius potuit ſibi prouidere teſtando, & petendo curatorẽ. C. ad Tertul. l. ma. qui pe. tu. l. matres. in fi. Sed iſta eadem rõ eſt in caſu pppoſito, quia puidit pater filio, p eo teſtando, & dando ſibi pſonam q̃ poterat tutorẽ petere. ergo nõ eſt, qđ matri imputet, &c. Quod neutri debeãt, pbatur. Primo, 5 † qñ plurib. incumbit onus petendi tutorẽ pupillo, ſi uterq; negligit, vnus non excuſatur pp alium, ſed ambo puniuntur, vt patet in matre. & liberto, vt ff. qui pet. tut. l. 2. & C. q pe. tu. l. 2. ita in propoſito ſubſtitutus pp mr̃em non excuſatur, & ſic tanquã negligens nõ pot ſuccedere p l. ſciant. C. de leg. hæ. Itẽ mater pp ſubſtitutũ ñ excuſatur, & ſic ipſa ab hrẽditate excluditur p dicta iura, ergo & alij venientes ab inteſt. ſuccedent. Sedo ſic. Gnalr̃, qñ plures tenentur ad aliquid dandum, vel faciendum, vnus p aliũ nõ excuſatur. imo nihil, phibet oẽs in mora conſtitui, & oẽs incidere in pœnam, vt de ver. ob. l. 2. §. 1. & §. fi. l. ea. §. Caio. C. de duo. re. l. fi. ita in ppoſito mr̃ pp ſubſtitutũ, nec ſubſtitutus pp matrem excuſatur. ſed vterque incidit in penã legis, & ſic ſucceſſione priuatr̃. & alij ſuccedũt. Tertio ſic, qñ plurib. incumbit onus aliqd faciẽdi, licet ſit talis con iõ, qđ vnus alteri pferatur, donec vnus occupatet, interĩ ambo dñr in mora, vt ĩ. de adul. l. ſi maritus pueniat in princ. vbi vr̃ caſus q̃õnis nr̃ę. licet ergo in petẽdo tutorẽ mr̃ pferat ſubſtituto, vel ſubſtitutus mr̃i, tñ quilibet eſt in mora, donec ad indicũ prouocet. & ſic uterque excludr̃, & alij ſuccedũt. Quarto ſic, matri incũbit onus petendi tutorẽ filijs iure quaſi nãli pp pietatẽ mr̃nã, vt C. q pe. tut. l. maritus, & e. ti. l. ſi. & ibi not. Sed hæc pietas mr̃na non tollitur, licet filius hẽat ſubſtitutũ. durat ergo rõ legis, & ſic iſti ſubſtituto incũbit on' petẽdi tutorẽ pp ſpẽ ſucceſſionis, quia ſpes durat ẽt ſi ſit mater. apparet ergo, cũ ratio legis duret in vtroque, quod vterque excluditur, & alij ſuccedunt.

6 **Solutio.** In q̃õne pdicta. † Primo aduertendum eſt de pſona ſubſtituti, circa quã dico, q̃ ſi ex aliũ quis vellet eũ repellere, q̃a cũ tutor eſſet teſtamẽtarius, vel legitimus ſe excuſat & ñ põt, vt ff. de exc. tut. l. amiciſſimos. in prin. & l. tutor peti7 tus. §. 1. e. ti. & iſte caſus non ptinet ad q̃õ. nr̃am. Si q̃s † vero vult ſubſtitutũ a ſubſtõne repellere, q̃a pupillo nõ ſũt tutorẽ non petijt tutorẽ. tunc aut p hoc quis vult ſubſtitutũ repellere a ſubſtõ. non fideicõmiſſaria, & nõ põt, q̃a illud pſequitur ex bonis teſtatoris, non pupilli, vt ff. q pe. tu. l. creden. §. ſi vero maritus, & intelligũt doc. in l. ſciant. C. de leg. hær. aut q̃s vult ſubſtitutum excludere ex ſubſtõne directa pupillari, & tunc excluditur, ſi ĩ. annũ ceſſauerit, vt d. l. ſciãt, & no. ff. q pe. tut. l. 3. qđ intelligo niſi excuſetur aliqua iuſta cã, vt q̃a ſubſtitutus eſt minor, vel alia cã, vt diximus in matre, vt ff. ad Ter. l. 2. §. ſi mater. & §. ſeq. & qđ no. C. ad Ter. l. mr̃es, intelligo iuſtã cãm eſſe, ſi ſubſtitutus ignoret ſe ſubſtitutũ. C. q pe. tu. l. 2. §. ſi mr̃. ver. ſed ſi forte abſñs. q̃a pp abſẽtiã mr̃ excuſatur, eodẽ mõ pp ignorãtiã, facit l. j. C. de iur. & fac. ign. & q̃s or. in bo. poſſ. ſer. l. a. in prin. nec excuſat ſubſtitutus rõ, quia pupillus matrẽ hẽt, vt oñdã rñdendo rõnib. factis pro hac parte, ſ. ad excuſandũ ſubſtitutũ. non. n. ob. l. amiciſſimos, nec l. tutor petitus. ff. de exc. tu. nec l. credẽdũ, vt ſ. patet. Nõ ob. ſcda rõ, quæ dicit, ſubſtitutũ excuſari, q̃a mr̃ eſt, cui legitima tutela defert, q̃ illa nõ eſt, nec cogit. ſed et pmitt: ſi vult, vt p eã nõ excuſetur ſubſtitut', qn petere dẽat. Ita determinat Dy. in l. 2. ff. q pe. tut. qđ verum eſt. nõ. n. ſpes eius q põt eſſe, excuſat aliquẽ a petẽdo tutorẽ in interim, ſed ſufficit, q̃ nõ habebat defenſores, ut d. l. 2. q pe. tu. in prin. Nõ ob.

Digitized by Google

tertia rō.ſ.ꝙ cū naturalis p̄fert accidentali,quia illud verū eſt,quā
do effectus illarū cauſarū ſe nō cōpatiunt̄ adinuicem : ſed q̄n ſe ꝯ-
patiunt̄ vna concurrit cū alia,qđ patet per oīa iura in quibus con-
currit ubſu ciuilis, & naturalis. In propoſito nil impedit, qn ma-
ter teneat̄ petere,& ēt ſubſtitutus,ſicut tenet̄ mr̄,& libertus, vt d.
8 l.2.qui pe.tut. Non obſt.† quarta rō,ſ.ꝙ ſi ſubſtitutus peteret,non
releuaret eum, cū iudex dare dēat petitū a matre, quia illud nō ē
verū,vt dixi,licet ſit opi.multorū.vt l.ſi quis ſub cond.ff.de reſt.tu
to.Sed poſito,ꝙ illud eſſet verū,tn̄ pp hoc ſubſtitutus non excuſa
re tut,quia interim.i.donec mr̄ taceat,ſubſtitutus dr̄ eſſe in mora,
& ei currit tp̄s,licet mr̄ veniens p̄ferat̄,vt l.ſi maritus,in prin.ff.de
9 adult.qui caſus eſt no. ad hoc. Scđo videndum † eſt, excluſo ſub-
ſtituto.an mr̄ admittat̄,an vero & ipſa excludatur,qa tutores non
petijt,& loquor de mr̄e maiore a 5.ann.quæ nullam habet excuſa
tionem, de his,quæ ponunt̄ in l.2.§.ſi mater. ff.ad Tert.& qđ not.
C.ad Ter.l.mr̄es. Solū ergo hoc reſtat inueſtigandū,an iuſta cau-
ſa ſit excuſandi matrem,qa pupillus hēt ſubſtitutum. Ad hoc vi-
dendū p̄mitto, ꝙ de iure ff.neceſſitas petendi tutorē incūbit ſolū
libertis, & mr̄i, & nullus alius pp nō petitū tutorē priuabitur hæ-
reditate,niſi mr̄,& auia,vt expreſſe dixit tex.in l.2.qui pe.tut. & ff.
10 ad Tert.l.2.§.ſi mater.ver.ſi filius.p iura vero † C.fuit introductū,
ꝙ neceſſitas imponeretur venientibus ab inteſtat.& ſubſtituti, &
alij priuentur hr̄editate,vt C.de leg.hær.l.ſciant. licet glo. in d.l.2.q
pe.tu. vr̄ velle intelligere illum tex.vt non ꝯdicat illi l.ſciant. veri-
tas eſt,ꝙ olim a libertis,& mr̄e,& auia non cogebantur petere, vt
ibi expreſſe dicit tex.nec rō quæ hēt locum in matre, habebat lo-
cum in aliis ſuccedentibus ab inteſt.nam rō eſt, mr̄na pietas , vt l.
mr̄es.& l.fi.C.qui pe.tu.quę rō hēt locum in matre,& auia,& nō
in alijs.& per hoc concludo,ꝙ d.l.ſciant, corrigat iura antiqua in
hoc,& ſic eſt ius cōe. ergo dēt ſtricte intelligi, vt non extendat̄ vl-
tra id,qđ in d.l.exp̄ſſum eſt,ita dicit tex.C.de app.l.p̄cipimus,in fi.
& quod no.in l.ꝙ vero, & in l.in his,de leg.1. Sciendum eſt ēt , ꝙ
mr̄i incūbit neceſſitas petēdi tutores filio cōfeſtim, i.cū primum
poterit,ita ꝙ annus non tranſeat,vt ff.ad Ter.l.2.§.confeſtim. Sed
alijs ſuccedentibus ab inteſtato , & ēt ſubſtituto dat̄ annus, vt d.l.
ſciāt.licet quidā Doct.Mod.dicant,ꝙ d.l.ſciant, debeat ītelligi, ꝙ
loquat̄ de anno, ſ'm formā illius.l.j.§.cōfeſtim. ſ.ꝙ ſtatim tenea-
tur cū pōt. licet annus non poſſit tranſire. pro quib.facit text.all.l.
ſciant.cū dicit ſ'm l.non petierūt intra annū, &c. Ex eo. n.qđ dicit
ſ'm l.vr̄ ſentire,& referre ad dictū.§.cōfeſtim. ſed hoc non eſt ve-
rū.nam illud qđ dicit,ſ'm legem,refert̄ ad verbū,petierint. Eſt er-
go ſenſus talis,ſi ſ'm legem,hoc eſt ſ'm modū legitimū & p̄miſſū
eis in petendo tutorē,& ſic refertur ad d.l.2.qui pe.tut. im mutat
ergo d.l.2.hodie qui.pet.tu in hoc, qa olim poterant, ſi volebant
ex permiſſione legis, ſed hodie imponitur neceſſitas . Et ſi nō fe-
cerint,ſ'm ꝙ eis a l.permittitur,perdunt hęreditatē.Item ſtatuitur
eis tp̄s,vt hoc faciant intra annū,nec eſt mirū, ſi mater plus aſtrin
git,quā venientes ab inteſt. qa in ea eſt duplex ratio.ſ.mr̄na pietas ,
itē ſpes ſuccedendi. in venientib.ab inteſt. & in ſubſtituto eſt ſola
ſpes ſuccedendi,& iſta interpretatio tanquā verior tenenda eſt,vt
l.benignius.ff.de leg.maxime cū l.ſciant, ſit ꝯ ius cōe, & pœnalis.
His p̄miſſis dico matrem non teneri ſi non petit filio intra totū
illud tēpus, intra qđ ſubſtitutus pōt petere, quod ſic probo.certū
11 eſt,† ꝙ mr̄ pp ſubſtōnem pupillarem excluditur a ſucceſſione fi-
lij tot.ſ. ēt a legitima,vt C.de impu.& ali.ſubſt.l.precib. & l. Pap.
ff.de inoff. teſt.§. ſed nec impuberis, & extra, de teſt. c.ſi pr̄,lib.6.
ſed ei qui excluditur per teſtm̄ a ſibi debita portione , eſt licitum
omittendo facere qcqd pōt,vt ille inteſtat' decedat, nec vr̄ do-
lo, vel culpa, ſed iuſte dr̄ tacere, & ab oī pœna excuſatur.& illud
eſt multū approbatū per iuriſc. vt ff.de leg.2. l.cū pr̄. §.ſi.ſi qs om.
cā teſtamenti.l.excuſatus.& l.qui aūt.§.non ſimpl'r,& ibi not. §.ſi
p̄fonus, & de inof.teſt.l. Papin.§.quarta. Et ēt pp factum patris p̄t
omitti hr̄ditas ex teſtō impuberis,ſi impubes inteſtatus decedat,
vt ff.de acq.hæ.l. Iul.alias incipit l.ſi pupillus. licitū eſt ergo matri
intra illud tp̄s,quod d.tur ſubſtituto ad petendū tutorem tacere,
vt ſic ſubſtitutus excludatur a ſucceſſione, & pupillus inteſtatus
decedat. Si.n.diceres matrē intra illud tp̄s petere tutorē, iam præ-
ueniret ſubſtitutū. & ſic pp tutorem non petitū nō excluderetur
ſubſtitutus a ſucceſſione,vt ff.ad Ter.l.2.§.mater.verſi.ſi forte ab-
ſens.qđ eēt abſurdum,& ꝯ rōnē p̄cedentē:nō.n.tenetur ſubſtōnē
ꝯſeruare,ſed magis infringere. Ad hoc ēt faciunt oēs rōnes factæ
pro mr̄e.Sed ſi eſſet inſtituta ī tabulis pupillarib. in legitima ſua ,
tunc ceſſaret rō ſ.dicta, vt dic.l.excuſatus.& d.l.qui aū .§.ſi patro
nus,ff.ſi qs omiſ.cā teſt. Item ponamus ſubſtitutū eſſe talis cōdō-
nis,ꝙ īpoſſibile ſit eū excludi pp ceſſationē p̄dictā , vt ſi ſubſtitu-
tus eſt minor,nec eſt poſſibile effici eum maiorem intra pupilla-
rem ætatē eius cui facta eſt ſubſtitutio. tūc.n.in matre ceſſat ratio
p̄dicta, ſi ceſſauit petere tutorē priuat̄ hr̄ditate pupilli , ſi quia mō
ad eā deuoluitur,ſubſt.tuto mortuo, vel repudiante, per dictā l. 2.
§.ſi mr̄.ff. qui pe.tu.l.2. & C.q pe.tu.l.matres. cū ſi. nec excuſatur
mater pp ſubſtitutū, hoc.n.nulla l.cauetur.licet.n.ſit ſubſtitutus ,
adhuc in ſubeſt materna pietas, q̄ facit eam teneri , vt dictum eſt
ſ.in all.factus ſ.pro 3.parte. Non ob.prima rō,quæ dicit, ſubſtitutū
in petitione debere p̄ferri.iō mater dēt excuſari,qa poſito,ꝙ eſſet
verū,ꝙ ſubſtitutus p̄ferri dēt.tn̄ interim cū ambo negligunt, vtri-
que imputatur negligentia , vt l.ſi maritus p̄uenerit. in princ.ff.de
12 adul. Sed an ſubſtitutus p̄ferat̄, p̄t eſſe dubiū,pone matrē, & ſub-
ſtitutū cōcurrere in petitione tutoris, & petunt diuerſos tutores,
qd faciet iudex? R̄n.non tenet̄ ſequi conſilium matris,nec ſubſti-
tuti,vt in l.fi.ff.q pe.tu.& ibi no.dicā plene.& in l.ſi qs ſub ꝯdōne ,
de teſt.tut. ſimiliter nō puto eū errare, ſi p̄feratur ſubſtitutus. Nā
in his quæ ptinent ad tutelā, p̄fertur is, qui ſperat ſuccedere,licet
in educatione præferatur mater. C.vbi pup.ed.deb.l.fi.& ibi not.
p gl. Non obſt.rō ſcđa , qa illa rō non procedit in matre, nec ēt ſi
ſperat ſuccedere,nam materna pietas facit eā teneri ad petēdum
tutores. ut dictum eſt. Non ob.tertia rō,quia dictæ ll.non impo-
nunt neceſſitatē matrib.petendi tutorem ſimpl'r . Sed ſi nō petūt
eum priuantur ſucceſſione filiorum inteſtatorū. Vnde ſufficit ad
priuādā eā pro tpe, quo mater vult ſuccedere , ꝙ filius reperiatur
inteſtatus,& ſic fatęor,ꝙ de iure antiquo ſi mater ē ſubſtituta,nō
priuaretur illa ſucceſſione,qa filius non eſt inteſtatus. ſed de hoc
priuat̄ p l.ſciant. Non ob.quarta rō, qa licet teſtator prouiderit fi-
lio de hæreditate,nō tn̄ prouidet ei de tutore.nec de eo qui petie
rit tutorē directe, licet ipſa ſubſtō neceſſitatē imponat petendi tu
13 torem. Tertio videndū † eſt, an aliquo caſu excludat̄ ſubſtitutus
& mater , & veniant alij. & conſtat qđ poſſibile eſt ſubſtitutū ex-
cludi, qa tutorem nō petijt matre mortua, vel repudiante . Item
econtra matrem excludi pp tutorē non petitū ſubſtituto repudiā
te vel mortuo, & nunc ſine dubio veniāt alij. dubium vero eſt an
ſubſtitutus, & mater poſſint excludi pp non petitum tutorē , quæ
dubietas deſcēdit ex eo, ꝙ lex videtur velle, ꝙ primo excluſo pp
non petitum tutorem, non excludat̄ ſequens, ut l.2. ff.ad Ter.C.
qui pe. tu.l.nepotibus, & l.ſciant. C.de legi.hær. ſiue ergo mater
excludat̄ primo,puto,quod nō excludat̄ ſubſtitutus,ſiue eꝫ exclu
datur ſubſtitutus,non dēt poſtea excludi mater. Sed ad hoc dicē-
dum eſt,ꝙ de iure anti.aliis a matre, & auia n̄ imponebat̄ neceſſi
tas petendi tutorem, vt dictum eſt,ideo matre excluſa ſequentes
agnati non poterant excludi per negligentiam, ita loquitur. l.2.in
fi.ff ad Ter.& glo.ſup. alleg. Sed ſi eſſet mater, & auia,cum vtri-
que imponat̄ neceſſitas petendi tutorem , puto ambas poſſe ex-
cludi pp negligentiā, p rōnes ſ.dictas,pro hac 2.parte.l.enim im-
ponit neceſſitatē auiæ, nec diſtinguit vtrum pupillus habeat ma-
trē,vel nō.Credo tn̄ ꝙ prius ad matrem debeat ſpectare,nec auia
debet celeri feſtinatione matrē præuenire , vt ff. de iu. fiſ.l.edicto.
& l.cum aūt. C.de his qui ut indig.l.ſororem. & quod ibi not.C.
qui.admi.ad bo.poſſ.l.fi.nec ob. ff.de adul.l.ſi maritus p̄uenerit, &
quod dictum eſt ſ. R̄ndeo ad illam l.nam mr̄ & auia uocat̄ ex ea-
dē cā pp mr̄nam pietatem, q̄ cauſa reſpicit matrē p prius, auiam
per poſterius:& iſto ordine incumbit vtrique onus petendi tuto-
rem, ſed mr̄ & ſubſtitutus uocant̄ ex duab.cauſis ſeparatis, quarū
quęlibet habet ſe ad q̄libet p prius,& eis ſimul incūbit on' peten
di tutorē. ſ.matri rōne mr̄næ pietatis , & ſubſtituto rōne ſperatæ
ſucceſſionis.ſimile in d.l.ſi maritus.prouocat.n.pr̄ ad ſucceſſionē
rōne p̄ſ'nitatis , maritus rōne maritalis affectionis. licet. n.hæc rō
ſit magis inteſa,vt l.3.in fi.ff.de adul. non tn̄ eſt per prius & poſte-
rius.ideo concurrunt & ſimul currit tp̄s, & prædicta de iure anti-
quo, de iure vero C.ſ.per l.ſciant,dico, ꝙ illa imponitur ſolum il-
lis,& quorum prima ſpes eſt ſucceſſionis, p̄re mortuo,ut expreſ-
ſe ex tex.illius l.colligit. Si ergo primus excluditur pp non petitū
tutorē,alius,ad quē incipit pertinere ſpes ſucceſſionis non priua-
tur ea, ſi tutorem non petijt, quia illa l.hoc non dicit , nec debet
extēdi,cum ſit ꝯ ius cōe,vt ſup.in primo puncto dictum eſt,& ſic
gl.in d.l.ſciant.bene loquitur. Nunc ad propoſitum dico, ꝙ poſſi-
bile eſt matrē & ſubſtitutū ſimul excludi pp non petitum tuto-
rē,vt ſi eſt ſubſtitutus,& matri in tabulis pupillarib.ē relicta legiti
ma,vt ſ.dictum eſt in ſecundo puncto. Itē ſi ſubſtitutus eſt exclu-
ſus primo pp non petitū tutorem,tunc incipit currere tp̄s matri :
ceſſat.n.cauſa pp quam excuſabatur: matri.n.oī tpe, quo filius e-
get tutore imponitur hæc neceſſitas,ſiue tpe mortis, ſiue poſtea,
iō leges vulgares ad hoc allegatæ dīt matrē ēt puniri,ſi prioribus
reiectis,alios non petierit. Sed ſi poneres primo matrē iō exclu di
pp non petitum tutorē,quia primo ei incumbebat onus,tunc eſt
īpoſſibile ſubſtitutū excludi. Exēplū,pupillo eſt ſubſtituta mr̄ pri-
mo loco, extraneus ſcđo, tūc ſi mr̄ excludet̄ pp non petitum tu-
torem, non excludetur ſubſtitutus, qa mortua p̄re pupilli prima
ſpes ſucceſſionis nō erat talis ſubſti.& ſic ad eū n̄ porrigit̄ l.ſciant.

QVAESTIO XIX.

1 *Edictū de appellatione eſt prohibitoriū , & prohibitorii natura talis eſt.*
2 *Appellari non poteſt a ſuo principis , ſed a ſententia ipſius delegati ſic.*
3 *Appellatio eſt inducta propter iniquitatem ſententiæ , vt iudicetur per viam a iure traditam.*
4 *Iudex poteſt eſſe æquus, & non æquus, & ſic eſt vnum medium inter iniquum & æquum.*
5 *Arbitrator non pronunciat vt bonus vir.*
6 *Appellari a ſententia lata per iudicem tanquam bonum virum non poſſet, quia non eſt ſententia.*
7 *Reductio ad arbitriū boni viri nō ē appellatio, ſed hēt cū ea ſimilitudinē.*
8 *Arbitraria ad iudiciorū, arbitramēta ad tranſactionū iſtar, ſūt reductæ.*

Appel-

Digitized by Google

Quęſtio XXI.

9 *Appellari an poſſit a ſententia lata ſuper ſupplicatione porrecta contra ſententiam, a qua non erat licitum appellare.*

Petitum Fuit a iudice arbitriũ arbitratoris reduci ad arbitrium boni viri, lata fuit ſñia per iudicem ſup
reductione ipſa, nunc quæritur, an a ſñia lata per iudicem tanquã
bonũ virũ poſſit appellari. In qõne noſtra teneo hũc ordinẽ, quia
primo faciã argumenta, ꝙ poſſit appellari, & ſic ad partẽ affirmatiuã, & faciã argumẽta, ꝙ non poſſit appellari, & ſic pro parte ne-
1 gatiua. † Venio ad primũ, ꝙ poſſit appellari, probo, & primo ſic.
Edictũ de applõne eſt ꝓhibitoriũ. & prohibitorij natura talis eſt,
ꝙ id qđ non eſt l. aliqua prohibitũ, eſt permiſſum, ſed edictum de
applõne eſt hmõi, ergo &c. ſed cum nõ reperiatur l. aliqua i hoc
caſu eſſe ꝓhibitum appellari a cã, vr̃ eſſe conceſſum. prima patet
ff. de teſti. l. 1. ff. de proc. l. mutus. §. cum quæritur, & ibi de hoc. ff.
ex quib. cau. maior. l. nec non. §. qđ eis. ff. de ꝓb. l. ab ea parte, cũ ſi.
Secundo ſic. Certi ſunt caſus, & cauſæ, in qb. appellare non licet,
inter quos non connumeratur caſus noſter. C. quorum app. non
reci. & ff. qñ app. ſit, & ff de app. reci. vel non. & ſic arg. a ſufficienti partiũ enumeratione, qđ eſt validũ in iure nr̃o, vt ff de his, qui
ſunt ſui, vel alie. iur. l. patre furioſo. ff. de act. & obl. l. obſonĩ fere. §.
placet, cum ſim. vnde concludit, ꝙ appellari poſſit. Tertio ſic. ſpeciale & ſingulare a ſententijs quorũdam iudicũ prohibitũ eſt appellare, & a cæteris alijs ſententijs cæterorũ iudicũ licitum eſt appellare, & ſic hoc prohibitoriũ eſt ius ſingulare, cuius ↄ̃riũ eſt ius
cõe: ſed in caſu noſtro non apparet de iure appellare prohibitum,
remanet ergo, ꝙ appellari poſſit. Facit ff. de leg. l. ius ſingulare. ad
mun. & l. 1. cum ſi. in auth. de app. & intra quæ tem. in ſi. prin. & ibi
no. per glo. in verſi. ſine magni. Quarto ſic, non eſt alicui iuris auxilium denegandum, ſed applõ eſt remedium iuris, quo iniqua
ſñia ſubleuatur, igitur, &c. Nam ſi diceremus, ꝙ in caſu noſtro appellari non poſſit, iam appellare volẽti denegaret iuris auxilium.
qđ fieri non debet. igitur appellari põt. Probatur hoc non. n. expedit Reipub. ſingulis legum adminicula denegari, nec per legem
iniquitas ſuſtinenda, nec dẽt via iniquitatib aperiri. l. 1. C. de his, q
veni æta. impe. & de in. deliber. l. a. & l. meminerint. C. vñ vi, cũ ſi.
ſed ita eſt, ꝙ remota applõne ſequeretur iniquitas, igitur &c. Quinto
ab arg. identitatis rõnis. Nã iudices aliqua participant in rõne, &
in iure. ſed ſñia iudicis & arbitri participant de rõne remediandi
partem ↄ̃riam, igitur participãt et in iure: ergo qua rõne remediũ
adhiberet ↄ̃ arbitriũ, ſ. p petitionẽ reductionis ad arbitriũ boni viri, ita & ↄ̃ ſñiam iudicis cognoſcentis, & pronunciantis ſuper reductione ipſa admitterẽ applõ. Probat hoc ff. ad ſenatuſc. Silla. l. 1.
§. qõnẽ. & de dolo. l. ſi. & ad l. Aqui. l. illud, cũ ſi. ff. de verb. obli. l. a
Titio. cum ſi. Probat hoc, qa in vtroq; ꝓdictorũ iniquitas eſt cã, vt
patet ex coniunctione legis, vnde ſi Neruæ. ſm ſui rõnem. ff. p ſo.
& l. 1. de app. & de min. l. præfecti, cũ ſi. Sexto ſic. In iudicando arbitrator inſtar obtinet applõnis: modo ſic, certum eſt ꝙ arbitramentum eſt quædã tranſactio a partibus facta arbitratore mediãte. Sed ſi præter naturã & ſimplicem trãſactionẽ proceſſum fuiſſet in cã, & lata ſñia ſuper eo, ſuper quo proceſſum appellari poſſet ab ea, ergo & a ſñia lata ſuper eo, ſuper quo arbitrium præſtat.
patet ff. de arbi. l. idem Põponius ſcribit, ſi de meis. §. recepiſſe. &
in Auth. vt diff. iud. in prin. in verſ. ſi vero contigerit. iuncta glo. in
verbo, coniunctũ. & l. eleganter. §. ſi qs poſt. ff. de ↄdi. inde. tñ ſi in
cauſa procedat, & ſententiet, valida eſt, vt ibidem patet, qa appellari potuit, ſi non pro leui, &c. vt li. pen. l. ſi. & qa prohibitorium ẽ
hoc edictũ, vt ſ. probatũ eſt, igit. ſic & in propoſito poterit appellari. Septimo ſic, Ex ſñia ſequente ius appellandi firmatur hoc, ſicut qñ actũ ſine actus inductus ad vnũ finẽ, &c. nam applõ ꝓprie
ſequitur ex ſñia ſubſequente, nihilominus eſt licitum appellare.
ita in propoſito, ergo poterit appellari. patet Inſtit. de excuſ. tut. §.
qui aũt vult. ff. qñ appel ſit. l. 1. §. ſi quis tutor. cum ſi. Nam a motione tutoris, q ſe excuſat, ſi poſtea ↄ̃ eũ lata eſt ſñia, appellari põt.
declaratur hoc ex eo, quia ſic actus retractatus ponitur ↄ̃ arbitrũ
& poſtea ſequente ſñia iudicis. Octauo probatur ſic: Certum eſt,
ꝙ a ſententia Principis cognoſcentis non appellatur, tamen a ſententia ipſius delegati appellari poteſt. ſic in propoſito licet a pri-
2 mo † cognoſcente. ſ. ab arbitratore appellari non poſſit, tñ a ſequente. ſ. iudice, qui de reductione ad arbitrium boni viri cognouit, appellari poteſt, patet. ff. a quib app. nõ licet. l. 1. coniuncta l. nouum. & l. eos. C. de app. declaratur hoc, quia cum ex ſententia iudicis oriatur actio in factum, vt l. actori. C. de iureiu. cum ſi, patet
ꝙ ab eius ſñia poteſt appellari. Nono ſic. In dubijs in benigniorẽ
partem interpretamur. de quo ſic, cum dubitatur, an vt arbiter, an
vt iudex, in potentiorem partem arbitramur, vt ꝙ vt iudex, non vt
arbiter videatur cognouiſſe. Sed in qõne noſtra poſſit dubitari, an
vt arbiter, an vt iudex cognouerit, intelligamus ipſum, vt iudicẽ
cognouiſſe, & ſic appellari poſſit. patet ff. de iudic. l. 1. in ſi. magnæ.
gl. C. de epi. aud. l. epale. cum ſi. & hoc ſic declaratur, quia l. ſocietatem, in ſi. ff. pro ſoc. nõ dicit, quod cognoſcat vt arbitrator. alias,
ſed nec vt iudex. ergo appellari poteſt, ſicut ab aliorum iudicum
ſententijs, vt ſup. dictum eſt, & de hoc videtur caſus in l. & in maioribus. C. de app. & l. ex conſenſu. ff. de app. prout habetur ibi in li
tera circa prin. cum ſi. C. de iureiu. cum ſi.

In contrarium, qđ non poſſit appellari, probat ſic.
Odia reſtringi, & fauores conuenit
ampliari. Si dicamus poſſe appellari, ꝓducimus odiũ, & reſtringimus fauorem, &c. patet ff. de li. & poſt. l. cũ quidam. & c. odia. de
reg. iur. li. 6. Declaratur ſic. In lite applõnis periculoſus eſt euẽtus,
cui nos committi non debemus. ff. de mino. l. minorib. ergo &c.
Secũdo probat ſic. Iudex in cã reductionis ad arbitrium boni viri adir̃, vt vir bonus, nunc ſic. quando ad arbitrium boni viri recurrit, ab eius dicto non appellatur. Sed ita eſt in propoſito, quod ab
arbitratu arbitratoris recurrit ad arbitrium boni viri. igit. &c. Tertio patet, ꝙ non eſt reperire in iure caſus, ꝙ in tali cã poſſit appellari, vnde erubeſcimus cum ſine l. loquimur, vt in Auth. de trien. &
3 ſemiſ. §. conſideremus. qa applões ſunt inductæ † pp iniquitatẽ
ſñiarum, vt iudices p viam a iure traditã, & ordine debito proferant ſñias. l. 1. ff. de app. cuius iuris remedio, ſ. applõ inducta nõ eſt,
ergo mutat id, quod eſt iproprie eiuſdem nãæ, aliud eiuſdem nãę
corrigere, alterius nõ poſſit, vt Inſt. de iure na. §. pe. ff. de ca. dim. l.
eos. ſed arbitramẽtũ, ſeu arbitriũ, & eius ptãs, venit a partib. & ab
hoĩb. ſingularib. non vniuerſis coadunatis, vt patet. ff. de arb. l. non
diſtinguemus. §. de offi. ff. p ſoc. & l. ſocietatem. in ſi. & ff. loca. l. ſi
merces, & l. ſi. in prin. ff. de ope. lib. l. ſi libertus ita. & ff. de ver. obl.
l. ſi qs arbitratu. & de ↄ̃h. emp. l. hæc vẽditio. in princ. Qui priuati. i.
ptes ꝓdictæ non poſſunt conſtituere ꝓprie, vt iudex cognoſcat, vt
C. de iuriſdi. omnium iud. l. priuatorũ. cũ ſi. & ꝓ tãto lex appellat arbitrium boni viri. Partes. n. q hũc eligunt, in eũ, vt bonum virum
conſenſerũt, vt patet: nõ aũt. vt ipſum iudicẽ facerẽt iuris ſubtilitate ꝓcedere, ſed p amicabilẽ cõpoſitionem. fuit ergo vt ab bonũ
virũ. i. ad illud qđ diceret quilibet bonus vir. & ita intelligitur in
hoc bono viro. l. ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſ. cog. Nec ob. qđ ibi debet
appellari. & ita ſentit dñs Rich. d. l. ſocietatẽ. in ſi. vel ꝙ iudex cognoſcat, vt quilibet bonus hõ, nõ ãt vt tanq̃ iudex cognoſcat proprie. Et ꝙ vt de hõe cognoſcat, non aũt de iudice ꝓprie intelliga-
4 tur, ꝓbat, † qa iudex pt̃ eſſe æquus & iniquus, vt bonus, & malus.
Nã iudex eſt vnũ mediũ, ſe ad ęquũ & iniquũ referens, vt patet. ff.
de inſt. & iu. l. 1. Viri aũt boni applõ, nũquã ad iniquũ ſe refert, qa
quod accedit vni extremorũ ver bonitati, recedit ab alio. ſ. a malitia & iniquitate, arg. ff. ad l. Cor. de ſicar. l. eiuſdem. §. adiectio. &
de rei vẽ. l. in fundo. Probat hoc, qa qñ vnũ pt̃ ad ꝓpriã. & impropriã ſignificationẽ referri, refert ad ꝓpriã. vt ff. ſi ager vecti. petat. l.
1. in ſi. & quo appella. ſit. l. 1. §. ꝓpria. in ſi. & l. ſocietatem. in ſi. & in
proxima. l. in propoſito. vbi dr̃, ꝙ arbitrium boni viri ſequendum
eſt. boni viri. i. iudicis, vt d. cit ibi gloſ. & ibi dicã. cognoſcet igr̃, vt
vir bonus qlibet, vt lr̃a vr̃ ſonare prima facie ſecundũ ꝓpriã ſignificationẽ. Nec obſt. ff. iud. ſol. l. vir bonus, cum ſi. qa ibi vt iudex cognoſcit. Præterea nec ibi dicit, appellari poſſe, vel non. Patet ergo
ex ꝓdictis, ꝙ refert, vtrum iudex cognoſcat, vt iudex, & tũc appellet. Aut iudex cognoſcat vt bonus vir: & tũc nõ appellet. Primo,
qa ibi dr̃, vel ad iudicẽ & ad bonum virũ. non eſt ſi recte inſpiciatur
bonus aũt vir intelligit, vt qlibet hõ. & ſic a iudice cognoſcat ꝓprie, vt dictũ eſt ſ. & declarat ex l. ſocietatẽ. ſ. all. Quarto in locum
arbitri ſubrogatio de quo ſic. ſubrogatũ ſapit nãm eius in cuius locum ſubrogat, ſed iudex hic ſubrogat in locum arbitri. ergo ſapit
nãm eius. & ſic a ſñia eius non appellatur, ſicut nec a iudice. Pri-
5 ma patet. ff. ſi qs cau. l. ſi eum. §. qui iniuriarũ. cũ ſi. ibi no. † Scđa
declarat ex eo, ꝙ arbitrator nõ ꝓnũciat vt bonus vir, vt finẽ ſumat
cõpromiſſum, imo ab eius arbitrio recedit, & ſubrogat in eius
locũ iudex, vt bonus vir, vt iniquũ arbitriũ reformet l. melius, nec
ab eius dicto appellat, ſicut nec a dicto boni viri, vt d. l. ſocietatẽ,
in ſi. & l. vñ ſi Neruæ. ff. p ſoc. &c. Quinto ſic. Actus ad vnũ finem
redactus nõ dẽt ↄ̃riũ operari, de quo ſic, quoties aliquid ad vnum
finẽ tẽdit, & ſic nõ dẽt ↄ̃rium operari, ſed ad arbitratorẽ iuit dirimendarũ litiũ cã ex bona fide, iq non ita dirimerent, ſi appellaretur, ergo non dẽt eius ↄ̃rium operari, & ſic appellari nõ pt. Prima
patet. ff. de pact. ſ. ab emptione. in ſi. de arb. l. Labeo, cũ ſi. Scđa declaratur tum ex l. idem Pomponius ſcribit, ſi de meis. §. recepiſſe.
de arbi. tũ ẽt ex eo, quia per applõnem extinguitur iudicatum, alias
ſuſpendit. ff. ad Turpil. l. 1. in ſi. & ibi not. ſ. de his, qui notan. infa. l.
fur. in prin. & l. ſeq. cum ſimilib. & ſic tale negocium p viã appellationis cãæ non debet reſuſcitari, vt C. vnde vi. l. meminerint. & de
indic. vidui. tollen. l. 2. & de fru. & lit. expen. l. terminato. ff. de vſuf.
l. æquiſſimum. cũ ſi. l. cum quid. ſi cer. pet. Scđo, ex iudicis cognitione, de quo ſic. Qñ ad iudicẽ, q alias poterat de cã cognoſcere,
hr̃ recurſus ad arbitratorem, a quo non appellat, & ſic non vt ad
ordinariũ cognoſcẽtẽ recurſus hr̃, ſed vt extraordinariũ, & ſic ab
eo pt̃ appellari. Prima patet ff. de arbi. l. ſed & ſi in ſeruum. in ſi. Secunda declarat ex eo quod habet in d. l. ſocietatem. in fin. & l. ſeq.
cũ ſi. Septimo, a ꝓhibitione & permiſſione argumẽtãdo, de quo
ſic. Quoties aliquid in vno concedit, in cæteris prohibet: ſed l. illis
iudex occaſione litis concedit poſſe appellari, ergo in alijs prohibetur. ſ. in arbitratorib. Prima patet. ff. de iud. l. cũ prætor. in princ.
de procuratoribus. l. mauius, cũ ſi. Scđa patet, C. ne liceat i vna, eadem cauſa tertio prouoc. in rubro, & nigro. Octauo tranſactionis
imitatio, de quo ſic. Certum eſt, quòd arbitramentum imitatur
tranſactionem, & eſt illi ſimilis, ſed ita eſt in tranſactione, quod ſi

ipſa legitime fiat, vlterius ab illa non recedatur, impediente exce
ptione trãſactionis: ergo idem in propoſito, vt vlterius ipſum arbi
tramentum non refricetur, impediente reformatione, & ſic legi
time tranſactum apparet. Prima patet ex l. ſed & ſi in ſeruum, §. 2.
& quod ibi no. in gl. in verbo, in ver. ſe. Secunda patet ex l. elegan
ter. §. ſi quis. poſt. 2. ff. de con. inde. & vñ pro reductione, φ facta eſt
legitime, quia per iudicem, vt bonum virum ad hoc electum per
d. l. ſocietatem, §. ſi. cum ſi. fit reformatio, quia bonus vir intelligi
tur. nec refert a principio aliquid fiat, an ex poſt facto, l. cum qui
cum ſi. quomõ iuſiu nõ legitime factum ab initio poſtea refor-
matum non vitiatur, vt patet. ff. de iureiu. l. qui per ſalutem, l. non
erit. §. dato, & l. nam poſtea, §. iurare. eo. tit. cum ſi. de opt. leg. l. mã
cipiorum. de legat. j. l. ſerui electione. Nono appſonis euidens di-
ſcretio, de quo ſic. Segregatorum ſegregata, & ſeparatorum ſepa
rata debet eſſe rõ, ſed ſeparata eſt cã reductionis a cauſa appſonis,
igitur &c. ſi a ſnĩa ſup cã appſonis applo ſequitur, ergo a ſnĩa lata
ſup cã reductionis non appellatur, & ideo ſequitur ↄriũ, videli-
cet non appellatur. prima patet. ff. de exerc. l. 1. §. magiſtrum nauis
ver. alia n. & C. de donat. inter virum, & vxorem. l. ſi maritus quõ
dam. & ibi de hoc, cum ſi. Secunda declaratur ex eo. φ appellatio
ex quacunque iniquitate magna, vel parua fit. l. & in maiorib. &
l. in multis, C. de app. & C. ne lice. in vna, & ead. cauſa tertio pro-
uo. in rubro & nigro. coniuncta l. pe. ff. de min. & reductio ex ma
gna & euidẽti iniquitate tñ fit, vt d. l. vñ ſi Neruæ. ſi ſet reductio
ne ad arbitriũ boni viri concederetur ſecundario, ſ arbitramen-
tum reſeruata, & in cauſa appſonis exquacunque iniquitate ap-
pellari nõ poterit, ne circumueniatur, vt d. l. vñ ſi Neruæ, & d. l. idẽ
Pomponius ſcribit, ſi de meis. §. recepiſſe. cum ſi. qđ eſſe non dẽt,
vt ff. de tranſact. l. cũ hi. §. ſi cũ lex, & de tuto. & cur. datis ab his, l.
ſcire oportet. §. 1. Decimo inducitur l. ex conſenſu. in prin. ff. de ap
pe. a ↄrio ſenſu, quod ibi hr̃ i litera, circa compromiſſum, &c. Cõ-
cluditur, φ ſi ratione cõpromiſſi iudex daretur, appellari nõ poſ-
ſet, gl. in ver. circa. ita intelligit legem illam. Non ob. φ dicit, com
promiſſum, vñ ad arbitrium, non ad arbitramentum ſe refert, vt
patet in l. idẽ Pomponius ſcribit, ſi de meis. §. recepiſſe. & d. l. ſed
& ſi in ſeruum. §. 2. & l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ. & ibi dicit impro-
prie poni. vñ inducit. l. ſi. C. de iudi. cũ gl. ſua hoc modo. Certum
eſt, φ ſi inter duos cõpromittitur, & diſſentiãt, tertiã pſonã cõpel
lũtur eligere, cuius authoritate paretur, ẽt ſi diſcordet ab illis duo
bus primis, cuius ſnĩæ ſtetur. Cum itaq; hic arbitrator eligatur in
defectum arbitratorũ diſcordãtium, & ſnĩæ eius pareatur, patet, φ
non appellatur ab eo, tum pp dictam l. 1. tum quia ſi appellaretur
non pareretur ſententiæ, quia applo extinguit, vel ſuſpendit pro-
nunciatum, vt l. 1. in ſi. ad Turp. cũ ſim. ſic impediret ſnĩam & exe
cutionem, nec. n. eſt innouandum, &c. ff. nil noua. appe. interpoſita
in rubro, & nigro, ita modo in propoſita q̃ſtione, pp diſcordiam
arbitratoris, ad arbitriũ boni viri, legis authoritate recurritur ad
iudicem, vt ad bonum virũ, & ſic de ſimil. Prima patet, quia ſicut
a principe nõ appellatur, ita nec ab hoc, iõ eius ſnĩæ pareri debet.
6 **Solutio.** † Dico appellari non poſſe, & ſnĩam ꝓprie dici nõ
poſſe, vt ſ. dixi, & clarius dicam. & hoc ex rationi
bus ſupra dictis, quas coadiuuo ex eo etiam, quia ego video, φ vbi
arbiter in locum iudicis cognouit, appellari poteſt, vt C. de iud. l.
apertiſſimi, vt in caſu ſpãli, ita a contrario ſenſu, cum iudex ſubro
gatur in locum viri, ab eius ſnĩa, ſicut ab arbitramento boni viri
non appellatur, quia naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, o-
riginaliter ſapere debet. l. itẽ veniunt §. cum ꝑdiximus. ff. de pet.
hæt. & no. in l. certi condictio. in prin. ff. ſi cer. pe. Item quia video
φ pp qualitatem actionis & materiæ. de qua tractatur, verba mu-
tãt ꝓpriam ſignificationẽ, vt ff. loc. l. ſi vno, in prin. & quod ibi no.
ſic in ꝓpoſito pp materiam arbitri, de qua tractatur in l. ſocieta-
tem, §. ſi. cum ſeq. p ſocio. & alijs ſimilibus cum dicatur ad iudi-
cem recurri, vt ad bonũ virũ, ergo non ꝓprie ad iudicem. Item ad
euitandam abſurditatẽ quæ ſequitur, quia non peteretur redu-
ctio eius, & poſtea appellaret. Scda rõ eſt, in certis cauſis non licet
ſecundo ꝓuocare, qđ eſſet, ſi appellari poſſet, ↄ l. 1. C. ne lic. in vna
edemq; cã ter. ꝓu. nam quodammodo dicta applo interponit. vbi
in iure aduertendum puto ꝓ determinatione quæſtionis, & ma-
teriæ, φ plura ſunt, quorum remedio, quod ante factum, vel di-
ctum eſt, reſtringatẽ, & nõ ſunt idẽ, nec eiuſdẽ naturæ, ſed diuerſa
diuerſæ naturæ, ſicut eſt appellatio, & reductio ad arbitrium boni
viri, ex quo naſcitur exceptio ẽt pœnæ. Itẽ doli exceptio, q̃ oppo-
nit ↄ petitionẽ, qñ ſnĩa dr̃ ſordibus, vel euidenti grã lata eſſe, in in-
tegrum reſtitutio, ſupplicatio, & appellatio, interponit a ſnĩa diffi-
nitiua, vel vim diffinitiuæ habẽte. occaſione iniqtatis cuiuſcunque
in quacunque cauſa, & in caſu regulæ, vt in preal. l. 1. & in maio-
ribus, cum ſi. ſm ea q̃ ibi no. & C. quorũ app. non reci. l. ante ſnĩæ
tps. E ↄrio penitus tanq iis, tñ ſi alias, vt arbitrator, vel alio mõ co-
gnoſcat. Nã licet ſit iudex, & cognoſcat, vt arbiter, vel arbitrator,
ã ſua ſnĩa nõ appellat. Qđ manifeſte ꝓbo ſic. Certum eſt, quod ip
ſe de cã pt cognoſcere, vt iudex ordinarius inter ſ. dictos, & tunc
applatur a ſnĩa ſua, alioquin cognoſcit non vt inter ſubditos, ſed
ex ꝓrogatione iuriſdictionis, & eſt tunc ſpeciale in ipſo cõtra re-
gulam gñalẽ poſitam in d. l. & in maioribus. & in l. in multis, &
ff. de app. l. 1. & quaſi p totum, vt appellari non poſſit, ſicut nec a
Præfecto ꝑtorio, Qñq; cognoſcit, vt arbiter inter non ſubdictos,
& ſic non vt iudex, & tunc iure cõi a ſnĩa pt appellari, cum alias
ipſe ſit pſens, & ſic iudex ordinarius, vt hic hr̃, & de epiſ. audie. l. ſi
qui ex conſenſu, & qđ ibi no. in j. glo. coniuncta. l. & quia. de iuriſ.
om. iud. & de epiſ. audiẽ. l. ſi quis litigantium. Alioquin cognoſcit
tanquam arbitrator, & bonus vir, vel p amicabilem conuentio-
nem de cauſa, de qua poſſet, vt iudex cognoſcere, vt in Aut. vt diſ-
fe. iud. §. ſi vero. colla. x. & l. ſed & ſi ſeruum. de arbi. & tunc cum
hoc ſit tranſactio quædam potius quam ſnĩa, nõ naſcitur actio in
factum, quæ naſcitur ex ſnĩa, & p ↄñs non pt̃ appellari, vt patet
in l. j. C. de arbi. & quod ibi no. qa cum ex ſnĩa naſcit actio in factũ
d. l. actor. iſta non eſt ſnĩa, vt ſ probaui, & patet ex eo, quia tranſa-
ctio & ſnĩa ſunt ſpecies oppoſitæ, quarũ neutra eſt altera, vt patet
in l. nam poſtea de iureiu. & l. 2. C. cõi diuidundo. coniuncto ti. de
re. iud. & de tranſactio. Cum ergo non naſcatur actio, p ↄñs appel
lari non pt̃, licet qñq; petatur reductio ad arbitrium boni viri vt
ꝓxime dixi, quando nec reſpectu tranſactionis naſcitur actio. l. cũ
mota. C. de tranſa. Colligitur ergo ex præfata theorica, quandoq;
iudex cognoſcit, vt iudex, & ab eius ſnĩa appellatur, qñq; vt bonus
vir, tunc enim nec iudicialiter cognoſcit, nec ſm formam, nec or
dinem iudiciorum, cum ſit tranſactio potius, nõ actio iudicis, &
non appellatur, vt dixi, ſed petitur reductio, qñ arbitrium fuit ini-
quum ex magna & euidenti iniquitate, vt patet ff. pro ſocio. l. ſo-
cietatẽ. in ſi. cum ipſum arbitramentum vim tranſactionis teneat
(vt ſatis eſt dictum,) a quo appellari non poteſt, vt eſt ſ. probatum
in ſuperiorib. rationib. Nam ↄ arbitrum compromiſſarium indu
citur doli exceptio, & ſi agatur ad pœnam, quia non pareatur ſnĩæ,
7 non tñ appellatur, † licet ſit qdã ſpẽs appellãdi, vt ff. de arbi. l. nõ di
ſtinguemus. §. cũ qdã, ad ſi. quod ex pœne, 1. habet ſimilitudinẽ cũ
appellatione, & tñ eſt alia ſpecies, vt ff. de iud. l. a. & d. §. cum qui-
dam. ꝓxime allegato Et ideo dr̃ quędam ſpecies appellationis, qa
ſicut p appellationẽ fit retractatio ſententiæ, ſic p exceptionẽ do-
li. & alia eſt quæ opponitur ſi agitur ad pœnam ex ſtipulatione,
quia nõ paretur ſnĩæ latæ ſordib. vel euidẽti gratia, & hæc nõ eſt
applo, vt dixi, qui a ſnĩa arbitri non appellatur, vt C. de arb. l. j. nec
ob. qđ dr̃, φ hoc, & ſuperiori caſu a ſnĩa lata ſup oppoſitione ex-
ceptionis poteſt appellari, cũ naſcatẽ actio, arg. l. & in maiorib. cum
ſi. ſ. alle. nam erubeſcimus, cum ſine l. loquimur, vt in Aut. de tri.
& ſemiſ. §. cõſideremus. Sed dato, φ ita eſſet, dico φ illa exceptio
opponit ↄ actionẽ, ex ſtipulatione ad pœnam, nõ ↄ ſnĩam arbitri
de qua nũq̃ fuit coram arbitrio tractatum, vñ hic iudex ſup pœnæ
petitione cognoſcit, vt iudex, nõ vt arbiter. Sicut. n. cõtrahentes
voluerunt coram iudice peti pœnam poſſe, ſi ſnĩæ arbitri non pa-
rebitur ſine cã, vel nõ poſſe, ſi cum cã, vt patet C. de arb. l. arbitro-
rum, & ff. de arbit. l. ita demum. cõiũcto d. §. cum quidã. ibi, cum
apud iudicem pœna petebatẽ, &c. In q̃õne aũt noſtra non ſic vo-
luerunt partes, immo ſemper ſe arbitrio boni viri commiſerunt,
& in hac reductione reformatio agitur de eodem, de quo coram
arbitro actum fuit. Vnde cum videamus finẽ, quod in bonũ arbi-
tratorẽ ſe committendo, agere voluerunt, vt paret, nõ debet redu
ci in hac reformatione de iuris apicibus diſputando in cauſa ap-
pellatõis, arg. l. ſi fideiuſſor. §. quidam. ff. mandati, vt patet ex con-
8 iunctione leg. de verb. obl. l. in ſeruum. §. ſi quis. cũ ſi. † Item arbi-
tria ad inſtar iudiciorum ſunt redacta, vt ff. de arbitris. l. 1. arbitra-
mentum vero ad inſtar tranſactionis eſt redactum. Vñ ſi ſuper eo
qđ ex arbitrio naſcitur, appellatur, & non ſuper eo, quod ex arbi-
tratu, non eſt mirum, vt ſupra, plene dixi. Præterea in integrum re
ſtitutio petitur, cum quis ſui facilitate, vel dolo aduerſarij ſe læ-
ſum dicit, & ſic fauore appellatio non perſonam iudicis principa
liter reſpicit iniquã ſnĩam ferentẽ, vt patet ff. de minoribus l. præ-
fectus, & l. pſes. Non ob. ſi dicatẽ. φ a ſnĩa lata ſuper reſtitutione ap
pellatur, vt C. ſi ſæp. in integrum reſti. pe. iu. l. 1. quæ reſtitutio po-
teſt peti ↄ tranſactionẽ C. ſi aduer. tranſa. l. 1. & 2. Sicut ergo a ſen-
tẽtia ſup reſtitutione & tranſactione poteſt appellari, ſic ſuper re-
ductione, q̃ petitur, ſic & ad impediendum arbitrãmẽtum, quod
tranſactio appellatẽ, qa in cã reſtitutionis iudex adit, & cognoſcit
cã cognita, vt patet in l. in cauſæ. §. cã cognita. ff. de mi. & in d. l. 1.
C. ſi ſæp. in integ. reſt. pet. fuerit. In q̃õne aũt nr̃a non vt iudex, ſed
vt bonus vir cognouit, vt ſ. plene dixi in hoc, qñ iudicis officio pe-
tit reſtitutio. Qñ vero iure actionis, dic, vt ff. de in integ. reſtitutio.
9 l. 2. & de dolo. & quod metus cau. per totum. † Supplicatio ñ fit
etiam his, a quibus non poteſt appellari, pp iudicis, ſeu magiſtra-
tus authoritatem, ſic nec ſententia lata ſuper ſupplicatione, vt pa
tet. C. de precib. Impe. offer. l. ſi quis. & aut. quæ ſupplicatio. ibi
poſita, & de offi. præfec. præt. l. 1. & ibi no. C. de of. præf. præt. l. vni-
ca. & eſt reſtitutio iudicis. Sed quia hoc potius ad impediendum
fiendum, quam quod iam factum eſt tendit, & de hoc hr̃ de iud.
l. apertiſſimi. Poſſet addi etiam nullitas quod non proſequar, vt
C. quando ꝓu. non eſt neceſ. l. 1. & ſi a non comp. iud. per totum.
Vnde cum præfatæ ſpecies non ſint ſimiles, ſeu diuerſæ naturæ,
nec eiuſdem iuris regulis conſiſtunt, patet, φ de vna ad aliam nõ
eſt bona argumentatio, &c. vt ſ. dixi. Nunc oportet particulari
ter ſoluere ad primum, quando dicitur prohibitorium edictum
de

Digitized by Google

de appellatione, dico ꝙ verum eſt dr̄, ſed in q̄ōne noſtra ſic eſt, vt patet ſ. in rōnibus pro hac parte factis. patet igitur, ꝙ non ſeqt̄ur concluſio argumenti. Non ob. ſecūda rō cum dr̄, illud eſt ius ſingulare, ꝙ a ſententijs quorundam iudicum non licet appellare, quod conceditur ſupra in quibuſdam iudicijs, quia dico, quod in hoc indicio eſt prohibitum, vt ſ. dixi. Non ob. tertia rō cū dr̄, certum eſt, ꝙ appellatio eſt iuris remedium, ſed dixi, ꝙ hoc cōtingit vt ſit litium finis, tum ꝑp voluntatem partiū, quæ voluerunt recedere à cognitionem iudicis, tū qa hæc ſnīa nō eſt propria iudicis vñ hoc remediū nō vr̄ hic locum hr̄e iure prohibito, rōnib. prædictis, & alijs, vt ſupra probaui. Non ob. cū dr̄, quoties aliqua participant in rōne, &c. conceditur, dico ꝙ aliter remedium vnum, & aliter aliud, vt ſ. dixi proxime. Non ob. cum dr̄, certum eſt, ꝙ arbitramētum, & conceditur, quia dico, ꝙ illud eſt verū, in iudice cognoſcente. alias ſecus, vt ſ. dixi Non obſ. qđ dixi, ꝙ inductum ad vnum finem, &c. quia dico qđ ibi præterq̄ cognitum fuit a iudice hic. Non obſt. qđ dr̄, certū eſſe ꝙ hæc appellatio, &c. quia dico, vt ſupra dixi, ꝙ vt iudex ſp̄ cognouit, ideo hanc rōnem, & p̄cedentem induco pro me ſic, qa cum illud ſit ſingulare hoc caſu, & p̄cedenti, actus p̄cedens non impedit appellari a ſnīa ſequēti. ergo in ꝯtrū eſt ius cōe: nam appellatio p̄cedens facit a ſequenti appellari non poſſe, vt l. ius ſingulare. cum ſi. Non ob. cum dr̄, qđ ſi dicat̄, actus concedat̄, ſed hic dico, non quia lex, vt viro bono commiſit, vt d. l. ſocietatem, in fi. cū ſi. Non ob. d. l. & in maiorib. qa illud verū, cū iudicial̄r cognoſcitur, hic aūt non, &c. Non ob. d. l. ex conſenſu. quia gl. gn̄aliter intelligit, vt ibi patet per p̄cedentem rōnem proximam. in fi. Non obſtat gl. ſecūda, q. 5. c. iudicibus, qa illud dictum Gratiani eſt falſum, vt ibi no. gl. nec ſecunda pars illius gl. obſtat, dixi in proximis reſpons. Bar. a Saxof.

Diſputata fuit hæc quæſtio per me Bart. de Saxoferato. minimum inter leg. Doct.

QVAESTIO XX.

1 *Conceſſa ad tempus prohibita intelliguntur.*

2 *Vſufructuario moriente ante fructuum perceptionē nihil percipit heres.*

3 *Perfectio conſideratur ſecūdū tempus initij, quando vno tempore eſt initiatum, & alio tempore eſt perfectum.*

Quidam Conduxit in menſe Auguſti, vel Septembris, quandam petiam terræ aratoriæ ad laborandū, & fructus percipiendū pro ſe, & pro certa penſione vſque ad calēdas Martij ſecundi anni proxime ſequentis, poſſeſſionem ſeminauit in principio cōductionis in menſe Septembris, vel Octobris, & recollegit bladum tp̄e meſſium, poſtea arauit & ſeminauit alio menſe Septembris, vel Octobris, & factis ſeminationibus venit poſtea tempus finitæ locationis ſeu conductionis calēdis Martij. Modo quæritur, nunquid tempore meſſium poterit recolligere fructus, videlicet bladum, vel quantum ſit tempus, ſiue termi-
1 nus? Primo videtur † ꝙ non poſſit recolligere pluribus rationibus, & arg. Primo, quia ea, quæ ad tempus conceduntur, ad tempus prohibita intelliguntur, ſeu eſſe vn̄t. ff. de iud. l. 3. §. ſed ſi iudex C. quando prouo. non eſt neceſſ. l. cum non ex eo die. ff. de re iud. l. cum prætor. & extra de offi. deleg. c. in cauſis. Secundo propter tacitum pactum quod videtur ineſſe poſt tp̄s, vt ff. de ſer. expor. l. ſeruus ea lege. Inſt. de verb. obl. §. at ſi ita. ff. de verb. oblig. l. eum qui ita. Tertio propter liberam poteſtatem, quam lex cōcedit locatori poſt tempora conductionis finita, verbum reſtituere, plenā habet reſtitutionem & ſignificationem, vt omnes fructus ex ea contineantur, vt ff. de vſur. l. videamus. §. item Fauiana. & de ver. ſign. l. plus eſt reſtituere. & l. reſtituere. Quarto propter annullationem contractus, ſeu inſtr̄i, quæ annullatio contigerit propter fidē locatori præſtitam vſque ad tempus locationis. C. loc. l. inuitis. niſi in caſu, vt no. eo. titu. l. ſi cum Hermes. ita econtra. inuito locatore retineri non poteſt, quod fieret, ſi conductor poſt tempora cōductionis remaneret, & ſic contrarium, &c. vt ff. de re. iu. l. ſecundum naturam, & de ca. tol. l. vn. ca. §. pro ſecundo. Inſ. de pat. poteſ. §. fi. quod dic, vt no. de regul. iur. c. qui ſentit. ibi per Dyn. lib. 6. Quinto propter interpretationem contra conductorem, & etiā contra emptorem fundi, vbi pactio eſt obſcura. l. emptorem. C. loc. l. ea lege. in princ. ff. eod.
2 loc. l. ea lege. in princ. ff. eod. † Sexto, a ſimili eius, quod dicitur de fructuario, quia eo moriente, vel finito vſufructu ante fructuum perceptionem, nunquam percipitur aliquid, vt ff. de vſufr. l. defuncta. de annu. leg. l. in ſingulos, in fi. ff. quib. mod. vſusfr. amit. l. vſuſfructus, & ff. de vſufr. l. quod ſi. §. præterea. Ita dicendum eſt in cōductore, qui minus ius habet in fructib. ff. loca. l. ſed addes. §. qui meſſem. Septimo conductor potuit hoc perſpicere euenire poſſe. l. locatione finita, & ideo aliquos ſumptus in ſeminando, durante adhuc locatione, facere non debuit, ergo ſi fecit, ſibi imputet, vt no. ff. loca. l. ſi quis domum. §. & hic ſubiungi poteſt, ibi, quid ergo &c. cum concor. ibi alleg. Ad idem facit ff. de iuriſd. omn. iud. l. ſi idem, maxime quia ſcienter in alienam rem impendiſſe videtur, & ſic ſolo cedit. C. de rei vendi. l. nīr. ff. de acq. rer. do. l. adeo. §. cum quis. Octauo, quia ſicut ratihabitio, quæ dr̄ ſolet trahi retro, nihil valet, nec aliqđ operatur, nec ꝓdeſt hr̄ītū ratum poſt tp̄a petēdæ bo. poſſeſſionis, vt ff. rē ra. ha. l. pe. ſic & perceptio fructuū, quæ fuit poſt terminum ꝯductionis finitū, nil ꝓſit colono, quæ trahitur retro ad tp̄s ſeminis, quo petere poterat bon. poſſ.

Econtra, Quod poſſit recolligere plurib. argumentis, & rōnib. Primo, qa iſpecto initio idem ius cenſet̄ ſeu vr̄ cenſendum ēt tp̄e meſſiū. nō obſtāte aliqua mutatione ſtatus, vel tp̄is, qđ cenſeri poterat tp̄e ſeminis, ſicut dicimus in negotijs alicuius geſtis tp̄e meſſium, &c. ff. de neg. geſt. l. idem Pompo.
3 in negocijs. & ibi illa mā de initio. † Ex qb. ēt infert̄, ꝙ qn̄ vno tp̄e eſt initiatum, & alio tp̄e eſt ꝑfectum, ꝑfectio ꝯſiderat̄, nō tp̄s initij, & per hoc vr̄ at. in alia q. quæ incipit, cum citatis, & quaſi ordinarius, &c. ſed hic fructus initiati fuerunt tempore ſeminis, ſm̄ ergo illud tp̄s cōſiderent̄, & ſic tp̄e neceſſitatis debebit recipere ꝓ ſe, cum ſit tp̄s cōductionis. l. diuortio. §. non ſolum. ff. ſol. ma. adeo ꝙ bonæfidei poſſeſſor lucrat̄ fructus pro cultura, & cura, vt Inſti. de rerum diui. §. ſi quis a non dn̄o, cum ſi. Sc̄do, quia in obſcuris inſpicitur ꝙ veriſimile eſt, ſic & hic, ſi congruam penſionē dedit pro vtraque fructuum collectione. ff. de reg. iu. l. in obſcuri. extra eo. tit. c. inſpicimus. lib. 6. Tertio, qa ibi quid apparet veriſimilius. & maxime eo caſu, vbi res valere pōt, ſm̄ vtrunque intellectum, vt eſt hic, interpretatio eſt fienda ꝯ locatorem, & venditorem. ff. de ꝯh. emp. l. Labeo ſcribit obſcuritatē. & l. cū in leg. no. ff. de pac. l. veterib. & extra, de reg. iu. c. ꝯ cū lib. 6. & ibi no. Quarto a ſimili de eo ꝙ dr̄, cū relictum eſt annuū legatū, q̄ q̄uis moriat̄ in principio anni alicuius, totum fructum illius anni tranſmittit ad hæredes. ff. de annu. leg. l. a vobis. non obſtante, ꝙ in fi. anni, fructus ſit legatus. Quinto, ꝙ ius percipiendi fructus conſideret̄ ex tp̄e & iure ſeminandi, vt ſi tp̄e ſeminum potuiſſet facere ſuos, ita poſſet facere tp̄e meſſiū, q̄uis deueniat ad id tp̄s, in quo ſi ſeminaret, non poſſet facere ſuos, vt ff. de vſufr. l. qui ſcit fundum §. pe. Sexto, qa ſi eſt finita tutela, vel cura cohæret priori, nec diuiſā ꝓpriā rōnem hēt, & iudicat̄ i eo idem ꝙ in principio, vt no. ff. de admi. tu. l. tutorē. ibi, ſic. n. & ff. de tute. & rat. diſtra. l. ſi tutor poſt pubertatem. ſic in q̄ōne noſtra, actus colligendi fructus cohæret primo actui ſeminis, & ideo vnū dici poteſt, ꝙ probatur pluribus modis Primo ex rōne ſ. proxime pro me facta, vnus actus conſideratur ex alio. Secundo, ꝙ vnus nō p̄t ſine alio, ſicut ius percipiendi ſine ſemine, & ideo vnum iudicari p̄t, ſic in patre, & filio, qui vna perſona dn̄r. C. de impub. & alij ſubſt. l. fi. ſic etiam interrogatio, & promiſſio duo actus dn̄r. tamen ꝓ vno reputant̄, qa vnum ſine alio operari nō poteſt. Septimo, qa iſta reputantur vna cura, & cultura. Inſt. de rerū diui. §. ſi qs a nō dn̄o, ſicut poterat iudicari de tempore ſeminis, iudicetur de tp̄e percipiendi. Octauo, qa talis dēt iudicari fructuum perceptio per colonum fienda, qualis eſt præſtatio penſionis, ſi congrua ſit pro fructib. duorum annorum, nam ex præſtatione penſionis voluntas ꝯhēnum colligi poteſt. ff. ad Treb. l. quoties. cum ſi. & ibi no. & no. ēt in c. inſpicimus, de re. iur. li. 6. per Dy. ꝙ ſi voluntas inſpicitur in ꝯtib. vt ff. de ver. ob. l. in cōuentionalib. ff. de ꝯhen. emp. l. ſed Celſus. in fi. maxime ēt in ꝯtractib. bonæ fidei, ſicut eſt in quæſtione noſtra, vt veniant ea, de quib. non eſt actum, nec cogitatum, nam præſumitur cautum de euictione loco rei cuiſtæ. Item ne vſusfructus cuincatur. de ꝯhe. emp. l. in vēdēdo. ff. de act. emp. l. 1. §. fi. cum l. ſe. Nono arguitur ex eo ꝙ dr̄, & in cautione damni infe. quia ſi domus mea, pro qua eſt cautum mihi ad certum diem de damno infec. cadat poſt diem percuſſa a domo vicina ante diem, ꝙ tunc venit in cautione illud dānum. l. damni. §. Sabin. ff. de dam. infe. ſic in q. noſtra, cum ius ꝑcipiendi conſideretur ex loco, & iure ſeminis, vt ſ. dictum eſt, cum ēt ipſa perceptio cadat in conductionem, & ſic ius ſeminandi. Decimo, quia in re dubia ſemper debemus interpretari in benigniorē partem, vt l. ſemper. ff. de reg. iur. Sed in illo caſu, quo penſio ſtatuta eſſet equalis pro fructibus duorum annorum, interpretari debemus in benigniorem partem, vt d. l. ſemper. & l. ea quæ. ff. de reg. iu. Vndecimo, quia dolo nihil facit creditor qui ſuum recipit, &c. ff. de reg. iu. l. e. nihil. & C. de inoffi. teſta. l. omnimodo. Vnde cum in quæſtione noſtra nullum malum ſit dicere, ꝙ poſt tp̄s cōductionis finitæ conductor percipiat fructus, & minus malum ſit dicere ꝙ percipiat, & locator habeat penſionem æquiualentem fructib. duorum annorum, & habeat fructus, dicēdum eſt enim malum. Factis allegationib. pro vtraque parte ſingulariter, & per ſe, non reſtat niſi allegare pro vtraque parte ſimul & ſemel, pro vtroque videlicet locatore & conductore, ꝙ debeant fructus percipere pro rata temporis & oneris penſionis ſoluendæ. ꝙ probat̄ pluribus rationib. Primo argumento aſſumpto in ſimili de marito, qui ſibi, & mulieri diuidit fructus vltimi anni, pro rat temporis quo durauit matrimonium, quod ſuſtinuit onera matrimonij l. de diuiſione. & l. diuortio. ff. ſol. matri. Secundo argu. ſumpto a ſimili, de eo, ꝙ dicitur de ſeruo fructuario, qui locauit operas ſuas i plures annos, & ſtipulatur certam mercedem, quia pro huiuſmodi annis quib. durauit vſusfructus, acquiritur vſufructuario ſequentium annorum, & proprietas. ff. de vſufru. lega. l. ſed & ſi quis alias l. adhuc. §. operas. Tertio, quia ſi in medio anni finiatur vſusfructus, acquiritur vtrique pro rata inſpecto finali exitu. de ſtipu. ſer. l. ſeruus communis Meuij. §. cum ſeruus, & ibi nota. in d. l. 3. §. ult. operas.

Digitized by Google

Solutio. Ex quibus omnibus ſupra ſcriptis, & quæ ex aliis legibus dici põt, ſaluo & reſeruato ſaniori cõſilio, dicēdum eſt. ꝙ aut apparet, ꝙ actum eſt expreſſe de prædictis fructibus inter ꝯhentes, & illud ſeruari debet quocunq; apparuerit voluntas: nam voluntatem primo inſpicimus, ſi apparet. ff. de ver. oblig. in conuentionalibus, & de reg. iur. l. ſemper in ſtipulationibus. in prin. de cond. & dem. l. pater Seuerinam. in prin. & §. cõdõnum, de lib. præte. l. 3. C. de condi. l. 2. in fi. Si vero non apparet qđ actum ſit, tunc inſpicitur conſuetudo regionis. ſ. qualis conſuetudo ſit in his, qui arant, & ſeminãt, & ſi finitur tempus locationis ante recollectionem fructuum. d. l. ſemper in ſtipulationib. 2. rñ. ff. de fundo inſt. l. cum de Lanionis. §. aſinam, cũ ſi. Si vero neutrũ appareat, tunc inſpicimus, ꝙ veriſimilius eſt actũ fuiſſe, quæ veriſimilitudo accipitur ex quantitate, & qualitate fructuũ habito reſpectu ad quantitatem penſionis ſtatutæ; quia ex præſtatione penſionis põt colligi de quolibet, & de cuius anni fructuum perceptione fuerit cogitatum, & vſq; ad quod tẽpus. arg. ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus. §. fi. no. per Dyn. de reg. iur. c. inſpicimus, lib. 6. nam eo ipſo, ꝙ penſio eſt ſtatuta æquiualens fructibus duorum annorum, vr̃ tacite actum ꝙ vltra tp̃s cõductionis poſſit colonus colligere fructus, ſeu bladum ſeminatum intra tp̃s conductionis, & hoc probari poteſt, maxime argumento eius quod dr̃ ꝯ. in octaua, & decima ratione alleg. Poteſt probari & aliter. Nam videmus in iure, quod tacitum inter alias pſonas ſumitur ex eo quod fit inter alios, C. de pact. l. legem. ergo multo magis debet præſumi aliquid agi inter ipſos ꝯhentes, ſm quod veriſimile eſt ſicut & alias contentib. dotis datæ pro filia ſocu præſumitur tacite actum de reddẽdo ſocietati dotem recuperatam, & hoc contingit, quia Iuriſconſulti ſic interpretati ſunt, alias interpretantur æquitati potius, vt ſeruetur æqualitas, ſimile pactũ in donatione pp̃ nuptias. C. de donationib. l. fi. §. ſin. aſit donatio. poſſet probari multis aliis ſimilibus, quæ ſtudioſus inuenire poteſt, vt no. in l. cum quid. ff. ſi cer. pe. Præterea idem poſſet dici ſi minor penſio conſtituta fuiſſet, ut pro rata penſionis æquiualentis prope poſſet, vt quod iuris eſt de toto, &c. vt ff. de rei vend. l. quæ de tota. de condi. ſine cau. l. 3. C. de bo. uacan. l. fin. lib. 10. hoc etiam probari poteſt argumento eius, quod dicitur de fructibus dotis, & de locatione operarum facta per ſeruum fructuarium, vt probatur in tertia parte, ibi, factis allegationibus percipitur fructus totius anni, ergo & hoc forte poſſet dici, quia ex terra non percipitur fructus ſemel, ſed ſæpius, videlicet bis, vel ter percipiuntur fructus in anno, tunc dici poteſt, quod de eo quod venit percipiendum poſt calendas Martii, & poſt terminum, percipit colonus, vt ff. ſol. mat. l. diuortio. §. quod in anno, nã ita eſt veriſimilius, & de expenſis quas fecerat in eo quod eſſet vltra terminum percipiendi, & de eo quod percipiendum eſt, dic, vt ſupra, proxime dixi. nam imputet ſibi ꝙ hoc euenire poſſe proſpicere potuit, & debuit. Item hæc vera dixi, ſi in quæſtione iſta non fuiſſent poſita verba illa, ad fructus percipiendos. Sed cum verba illa ſuppoſita fuerunt in quæſtione, & tempus percipiendi ſit limitatum, quia dictum vſque ad calendas Martij, hic non videtur aliqua coniectura fienda, cum in incertis, & non certis, locus eſt coniecturis. ff. de verb. obli. l. continuus. §. 2. in fi. & ff. de au. & arg. leg. l. pediculis. §. argento, cum ſimi. Et hoc probatur etiam per argumenta in prima parte allegata. Item illa verba, ad fructus percipiendos, vſque ad calendas Martij, obtinent vicem cuiuſdam taxationis, ſicut alias illud quod natum erit, ff. de vino, & trit. lega. l. cum certus, nam limitantur tantum fructus, qui naſcuntur ex eo. Probatur, quia cum dicit, vſque ad calẽdas Martij, ſiue includat, ſiue excludat calendas, limitatum fuit tempus ſicut ſi dixiſſet, tunc, & non amplius, vt ff. de condi. & dem. l. 3. §. fi. ſi ergo illa verba, quod natum, appoſita non fuiſſent, tunc non comprehenduntur quandocunque poſtea nati ſunt, & in quæſtione illa verba, ad fructus percipiendos, obtinent vicem cuiuſdam taxationis intra tempus adiectum, ſ. calẽdas Martij, & ſic coniectura, de qua dixi, habet locum, quando ſimpliciter conduxi ad laborandum pro certa penſione, ſeu mercede, vſque ad calendas Martij, ita ꝙ de percipiendo & tempore percipiendi, nihil ſuit dictũ, vt videatur comprehendere fructus percipiendos, & poſt calandas, ex coniectura quam ſ. dixi, vt ff. de uerb. obl. l. inter ſtipulantẽ. §. ſacram. uerſ. pro quo & illud, &c. Et ſic expreſſio illorum verborum, ad fructus percipiendos, nocet ſic, & illa, quod natum erit, & ſic & alias expreſſe. cum ſimil. & pro hac parte, quod non poſſit percipere, facit glo. ff. de uſufr. l. defuncta. Sed leges ibi allegatæ videntur innuere contrarium eius quod dicit glo. quia in tex. illius l. ſed licet, diſtinguendo. §. cum fundum. in princ. dicitur conſulto, fructuum ſequentis anni, ita ꝙ de fructibus eiuſdem anni, qui ſpectant ad eum colonum, nihil dixit, ſi non apparet, quid actum ſit, nec conſuetudo, nec apparet veriſimilis æquiualentia penſionis in totum, vel in parte, quia ſolum fuit conſtituta penſio æquiualens ad fructus vnius anni, & tunc poteſt dici, quod ipſe colonus nil percipere poſſit. Et hoc probatur per illa argumenta poſita & facta ſupra in prima parte, & maxime per ea quæ dñi in nona allegatione. & facit ad hoc ꝙ dicitur. ff. loca. l. ſi in lege. §. ſi colonus. ubi dicitur, qđ ſi colonus ſuus prohibetur p dominum, aget tñ ad intereſſe quinquennij, pro quo facta erat locatio, ſiue conductio, quia vltra quinquẽnium non intereſt propter temporis limitationem, nec repetit expenſas, quas feciſſet in colendo, & ſeminãdo. nam imputet ſibi cum poſſet, & debuit proſpicere hoc euenire poſſe, ſecundum finem cõductionis ante perceptionẽ fructuum, immo certum erat, vt probatur in l. ſi quis domo. §. & huic ſubiungi, in fin. & dixi in dicta nona allegatione, qui neminem ſibi obligare voluerit, ſed ſecum potius. ff. ad l. Aqui. l. ſi ſeruus. §. ſi oliuam, communi diui. l. communi diuidundo. §. ſi hoc iudicio. vbi tenet identitas rei, quo caſu vſu vti poſſet retentione, quamuis poſſit dici malæ fidei poſſeſſor. ff. de pet. hær. l. ſi a patre. §. ſi. quia nullus caſus impedit impenſarum factarum in perceptione fructuum repetitionem. ff. fam. erciſ. l. ſciẽdum, & l. quæ dotis. nec hoc caſu poteſt dici pactum obſcurum ratione penſionis, vel fructuum, vel temporis. Nam tempus adiectum, limitat quantos fructus percipere debeat. ff. loca. l. ſi in lege. §. colonus. & ideo non recurrimus ad coniecturas, quia in incertis, &c. vt comprobaui in allegationibus. ſ. factis, poterat eſſe obſcurum propter penſionem æquiualentem fructibus duorum annorum. ideo ibi coniecturare poſſumus. ibi dixi.

Diſputata fuit hæc quæſtio per Bartolum de Saxoferrato egregium legum doctorem, 1311, die ſeptimo menſis Ianuarij, in felici ciuitate Peruſij.

QVAESTIO XXI.

1 *Beneficiũ excludendi filiam dotatã, quod datur filio an trahatur ad nepotẽ.*

2 *Filia dotata ſi excluditur a ſtatuto, an excludatur nepos ex ea.*

Quæſtio talis eſt. Statuto cauetur, quod ſi quis deceſſerit inteſtatus, relictis filiis maſculis, filia, ſeu filiæ quæ dotatæ fuerint in bonis patris, amplius non petant. Item alio ſtatuto cauetur, quod verba ſtatuti intelligantur ſecundum proprium, & vulgarem intellectum, abſque ſubauditione, vel extraneo intellectu. Cõtingit, quod quidam deceſſit relicto, ex filio maſculo præmortuo, nepote, & ex eius filia dotata præmortua etiam nepote, nunc nepos ex filio ſolus vult ſuccedere, nepos autem ex filia vult concurrere cum eo. Ex hoc

1 inſurgunt duo dubia. † Primum eſt, an beneficium excludendi filiam dotatam, quod datur filio, trahatur ad nepotem; Secundo, an & qua ratione filia dotata excluditur, excludatur & nepos ex ea. Et primo ſuper primo argumento, quod nepos, filij appellatione, ſtatuto non contineatur. Certum enim eſt ſtatutum debere intelligi ſm propriam ſignificationem, & maxime quando ſtatutum ponit quid certum. l. 1. §. ſi is qui nauem, ff. de exercito. & l. eum qui. ff. de verb. ſig. ſed nepos filij appellatione per interpretationem continetur, ergo non ex proprio ſignificatu, ergo beneficio ſtatuti non comprehenditur. ff. de verb ſignifi. l. iuſta. Secundo ead. l. probatur ſic. Hæc lex iuſta æquiparat iſta duo, filium continere filiam, & filiam continere nepotem, & per eũdem modum comprehendit. ſed certe filius non comprehendit filiam, niſi ex interpretatione, vt patet, quia maſculinus ſexus non comprehendit fœminam niſi per interpretationem, ergo nec filius nepotem. Tertio ſic. Non poteſt dici aliquid eſſe idem cum alio ſeu eſſe illud a quo differt ipſe, ſeu cui ponitur vt ſpecies oppoſita, vt probatur in qualibet iuris diſpoſitione, vt ff. de ſta. ho. l. 2. ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. l. 1. de rerum diui. l. 1. §. quædam. Inſt. de actionibus. §. omnium. & no. in l. 1. ff. de præto. ſtip. Sed ita eſt, qđ filius ad nepotem ponitur vt ſpecies oppoſita, vt Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. §. 1. & §. cum filius. & C. de colla. l. illam. ergo vnius appellatione alterum non continetur. Quarto ſic probatur. Si filij appellatio contineret nepotem, per hoc diſpoſitio de filio porrigeretur ad nepotem, vt quæ de filio dicta eſſent, & diſpoſita porrigerentur ad nepotem. Sed ego habeo, & video, ꝙ de filio lex diſponit, vt ſit primus gradus, ſed de nepote ſit in ſecundo gradu. Conſequens eſt falſum, ergo & añs. l. Iuriſconſultus. ff. de gradib. & inſti. de gradi. §. 1. & 2. cum ſeq. Quinto ſic, ſicut ſe hñt reſpectiue hi duo gradus, pater & auus, ſic deſcendẽtium filius & nepos. Et ſic probat tex. de hæredit. quæ ab inteſtato. Inſti. §. 1. & 2. & de l. Iuriſconſultus. §. tranſeamus. & §. 2. gradu. ſed nemo diceret patris appellatione cõtineri auum, ergo nec filij appellatione contineri nepotem. Sexto probatur ſic expreſſe l diſpoſitione legis peritura, quæ filiorum diſpoſitiones nõ porrigunt ad nepotem, imo diſpoſita de filijs prohibent porrigi ad nepotes. caſus ſunt in l. lege Iulia. ita cauetur. §. 1. ff. de ritu nup. & C. de colla. l. illam. & Inſt. de hær. quæ ab inteſt. §. 1. cum ſi. Septimo probatur ſic. Diſpoſitione hominis in qua lex diſponit, ꝙ filiorum appellatio non continet nepotem, vt ff. de teſt. tut. l. ꝙ ſi nepotes. & Inſti. qui dare tut. poſſunt. l. fi. Si ergo in lege hominis diſpoſitione expreſſum & cautum eſt, diſpoſita de filijs non porrigi ad nepotes, quis locus dubitationi relinquitur, cum tot legum caſibus comprobetur? Octauo probatur per diſpoſitionem rationum in contrarium facientium ſic. Filiorum appellatione nepotes contineri quidam tenentes, ideo dicunt contineri, quia pari amore ſimiliter eſt nepos, ideo ſub filiæ appellatione, quia idem eſt amor, cõtineatur & neptis, hac amo-

Digitized by Google

ris charitate. Paritate deſtructa, ꝙ antecedẽs, remanebit deſtru-
ctum ꝙ eſt ꝯñs, vt contineatur, probatur ſic. hæreditates aſcenden
tium deferuntur deſcẽdentib. ex charitate, & voto, vnde l. nam &
ſi. ff. de inoffi. teſt. & l. ſcripto. ff. vnde liberi. & de bo. dã. l. fi. in prin.
C. de leg. hær. l. emãcipatus. & extante filio non admittitur nepos
ex eo, vt in Auth. de hær. ab inteſt. §. 1. & §. ſequen. & C. de legi. hę.
auth. in ſucceſſione. & de lib. & poſthu. l. Gallus. per totũ. l. ſi ergo
deſtruitur ꝯñs, quare non pariter deſtruitur antecedẽs, quare non
pariter diliguntur, nec pari charitate & voto diligantur filij, nec
ergo filij appellatione nepotes continentur. Pari ratione probatur
& in qualibet ſucceſſione ab inteſtato. hæreditates. n. ex tacita vo-
luntate, & affectione morientium deferuntur, l. conficiuntur. ff.
de iure codicil. & l. 1. §. fin. de leg. 3. ſm hoc voluntas vr̃ inſpicere
ſm plus & minus ſucceſſores, & ſm ordinẽ gradus, in auth. defun
cto. C. ad Tertul. in auth. ceſſante, & in auth. poſt fratres. C. de le-
gitim. hære. & in Auth. de hær. ab inteſt. §. 1. & §. ſi vero. & l. Titio
& Meuio. §. 2. & l. poſt emancipationẽ. §. idẽ q̃ſijt. de leg. 3. Cũ igit
ſit filius in primo gradu, nec pariter ſuccedat nepos cum eo, ergo
nec par affectio ac dilectio, ergo nec pariter ſub filij appellatione
coniungunt. Nono probatur ſic. Cõſuetudo eſt altera natura, er-
go idẽ eſt ius, & ptãs ꝯſuetudinis & naturę, vt C. de probationib.
l. Actor. & l. 1. §. 1. ff. de aqua plu. arc. & de libe. & poſth. l. ſi quis. ſed
naturalis ſenſus rei dat nobis propriũ intellectum, ergo & conſue-
tudinarius inerit nepotis appellatione, ergo & proprius, vt d. l. q̃d
ſi nepotes. & Inſtit. qui da. tut. poſ. §. fi. Decimo ſic, vbi dubitatẽ de
ſignificatione verbi, vel legis, conſilium nobis eſt recurrere ad in-
tellectum nobis ex conſuetudine datum. l. ſi de interpretatione,
& l. nã Imperator. ff. de legi. in fin. & C. de epiſc. audie. l. ſi lenones,
& ff. ſolu. mat. l. dos a patre. ſed vbi dicit lex de Principe, quod re-
curreret ad conſuetudinẽ, & eius intellectũ, ſi non ſeruauerimus
ipſum, vt C. de legib. l. fi. & l. certi condictio. §. ſi numos. ff. ſi certũ
petatur. Sic ergo ſm conſuetudinẽ, & eius intellectũ reijciamus
nepotẽ ſuorum appellatione contineri. Vltimo probatur per le-
ges expreſſas quæ dicunt ſignificationem rei dari ex cõi appella-
tione, l. Labeo. de ſupel. leg. l. cũ de lanionis. §. aſinam, de fun. inſtr.
& ſtatutum dicit, ad vulgarem intellectum. Item vr̃ probari ſic.
Non vr̃ verbum probatum ſignificare, ꝙ veridice non eſt agita-
tum, etiam ſi verbum videretur probatum, d. l. Labeo. in fi. l. iam
hoc iure, de vulg. & pup. de mun. & ho. l. vt gradatim. §. & ſi legẽ,
& de iniuſto teſt. l. in teſtamento. ſed ſi communis appellatiõi
hoc tollit mentem, vt ſibi propriam, remanebit verbum inutile,
velut ſine mente prolatum, ꝙ ad nepotes non porrigitur.

In contrarium. Quod hoc beneficiũ porrigat ad ne-
potes ex filio, probatur ſic. Primo di-
cit lex, ꝙ ex alluſione vocabuli datẽ proprius verbi ſenſus, l. ſecun-
3 da. §. appellata. ff. ſi cer. pet. l. Pupillus. § territoriũ. ff. de verb. ſignifi.
& eo. tit. l. tigni appellatione. & C. de epiſc. & cle. l. decernimus. &
ff. de teſtam. l. 1. Si ex alluſione verbi huius, filius contineretur, conti
netur & nepos, cũ dicatur filius, à philos, ꝙ eſt amor, & eadẽ amo
ris cauſa ad nepotẽ, vt ad filium. l. librorum. §. ſed & Papinus. de
verbo. ſignifi. ergo ex propria verbi interpretatione continet filius
nepotẽ, igitur & in dicti ſtatuti bñficio cõtinetur, vt Auth. de non
eligen. ſecun. nub. §. cũ igitur. de leg. 3. l. vxorẽ. §. concubinæ. Secũ-
do probatur coniungendo leges, & glo. ſic dicunt iura. Aut tracta-
tur de proprio verbi ſignificatu, & ſm id filius cõtinet nepotem,
Si autẽ cõmuni appellatione, & tunc non continet, & ſic concor-
datur dicta l. liberorum. §. ſed & Papinus, & l. ſi nepotes. ſ. allega.
& Inſti. qui da. tuto. poſ. §. certum ſi filios. Tertio ſic probatur, q̃d
intellectus, qui habetur ex cõmuni appellatione, eſt intellectus fi-
guratus, ſic probat d. l. Labeo, cum ſua glo. ff. de ſupe. lega. Ex hoc
ſic arguo, ſicut ſe habet figura rei ad rem, ſic intellectus figuratus
ad proprium, ſed figura rei non eſt ipſa res figurata, vt C. de iure
aure. anu. l. ſecũda, & de Lati. liber. toll. l. 1. in prin. & inſtit. quib. mo
dis toll. obl. §. eſt autem. & de reg. iur. l. imaginaria. ergo nec in ſta
tuto ſequẽdus. Sic ergo patet ad ſenſum, figura hominis, licet ali-
quid repręſentet, non tamen eſt homo: ſic acceptilatio, licet ſit
imaginaria ſolutio, non tamen eſt ſolutio. Quarto probatur ſic.
Et ſi ex huius appellatione, ex communi vſu, & ex cõi appellatio-
ne datur aliud intelligi, & repræſentatur, non tamẽ eſt idem cum
eo. ꝙ intelligitur, & repræſentatur ex illo, nec tamẽ idemq; ſigni-
ficat, vel per modum ſignificati comprehendat ſpẽm nec eſt, nec
eſſe poteſt. Item dicit lex, ꝙ vtimur empto, pro vendito, & nun-
quam ſequitur, ꝙ ex ſignificatione vnius vnum comprehendat
aliud. Certe nemo dicit, nec vſus cõis facit, nec facere poteſt, licet
vnum repræſentetur ex altero. Sequitur ergo, ꝙ communis opi.
dẽt intelligere illam, ſeu repræſentet aliquid, non ꝙ idem ſignifi-
cet ex proprio intellectu, ergo ex tali appellatione no. ar. in ſtatu-
to. Accedit his, ꝙ vltimis voluntatib. probaturq; per legem. §. di-
ſponat. in Auth. de nup. Ecce teſtator dicit ſic, ſi cui bis legauero,
ſemel tñ deberi volo, ſi per duo geminata legatum detur, vnum
tamen intelligi non eſt id, quia duo geminata vnum tñ, ſed duo
in l. ſi mihi & tibi. §. fi. de le. 1. ſic concluditur, ꝙ licet lex, vel teſta-
toris diſpoſitio, vel vulgi conſuetudo, vel cõis appellatio debent
nobis verbum, repræſentare plus, vel minus, vel aliter, quam ſit
eius ſignificatum, non mutat propriam ſignificationem rei, ſed
figuram quandam facit, & figuratos intellectus. Sexto probatur,
& vr̃ caſus, in l. 2. ff. de vſuf. ea. re. quę vſu conſu. vbi expreſſe caue-
tur, ꝙ cum in rebus, quæ vſu conſumuntur, non poſſit adaptari ſi-
gnificatio vſusfructus, ſm propriam ipſius naturam, & ſignifica-
tionẽ: non. n. poteſt ſenatuſc. mihi conſtituere vſumfructum, ſm
propriam ſignificationem vocabuli, ſed vocabitur vſusfructus,
modo ex hoc ſic arguendo, conſuendo, & iura ſcripta parib. paſ-
ſibus ambulant. ff. de legi. l. de quib. in fi. & inſtit. de iu. na. §. ex non
ſcripto. ſed ius ſcriptũ, i. ſenatuſc. non põt, ergo nec conſuetudo.
Sic ergo inducit impropriam, ergo eius ſignificatio non compre-
henditur ſub ſtatuto. Septimo ſic. dicit lex, ꝙ ea quæ ex conſuetu-
dine ſunt non tollunt ꝙ eſt, vel eſſe debet. l. fin. de ſer. vrb. præd. & l.
cũ quidã. §. ꝙ dr̃. de acquir. hær. Octauo probatur ſic. Species op
poſitæ non ſunt, ſed lex ponit propriam ſignificationem per ſe, &
ea, quæ eſt ex tota appellatione illa oppoſita, ergo propria ſignifi-
catio cum ſit ex propria ſignificatione, non dẽt dici eſſe ſola, ergo
propria in ſtatuto recipiatur, alia reijciatur. Item expreſſe opponit
tex. illa quæ eſt ex cõi appellatione, tñ ſpecies oppoſitæ non debẽt
dici, & inducere præſumptionẽ voluntatis, non ex ſignificato vio-
lenter inducatur, hoc probatur expreſſe in l. cum de lanionis. §. aſi-
nam. ff. de fun. inſtr. Nono vr̃ quidam caſus hoc probare, & facit
plura ꝯ̃ria ceſſare. Certum eſt ꝙ maleficium pp alluſionem con-
tinet malefactorẽ, ſed ex vulgi opinione pp exceſſum in delicto
maius maleficiũ vocant. Decimo ſic probatur, & ſi ponamus, ꝙ
ſtatutum loquens de filio non contineat nepotem, tñ beneficiũ
datum filio, an ex eius perſona deſcendat in nepotem, non eſt ſta-
tuto diſpoſitum, neq; prohibitum, remanet ergo hoc iuri cõi, an
beneficium datum filio per ſtatutum, tranſeat in nepotem. Qua-
re hoc omiſſum probatur ſic. Certum eſt, ꝙ beneficium datum
filio, priuilegium, & honor tranſit ad nepotes, vt C. de dĩ. l. mili-
tes, & l. a diuo Marco. ff. de ſenatorib. l. emancipato. & C. de priui.
do. l. vnica. in gl. mag. hoc ergo priuilegium datum filio ex ſtatu-
to, licet ex eo, & eius verbis non tranſeat ad nepotẽ, ꝙ tñ hic tran-
ſitus non eſt prohibitus nec permiſſus, ſed eſt omiſſus, de iure cõi
1 debet cõcedi. Vndecimo circa idem, nepos, filio ſublato de me-
2 dio, locum primi filij incepit tenere, vt inſt. de hære. quæ ab inteſt.
defe. §. poſt mortem, & §. cum filius. & l. Gallus. §. nũc videdum.
ff. de lib. & poſthu. Sed filius comprehẽſus in ſtatuto hoc bñficio
vtetur: ergo nepos eius loco ſuccedens. Duodecimo probatur ex
vi ſubrogationis, ſublato. n. filio nepos huius filij loco dẽt ſubro-
gari, vt ſ. probaui. ſed ſubrogatio dẽt eſſe eius cõditionis, in cuius
locum ſubrogatur. l. 1. §. actio. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſſ. l. item veniũt.
§. idẽ recte. ff. de pet. hær. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cau.
ergo eiuſdẽ ſtatus beneficio vtitur. Non obſt. prædicta l. iuſta. ff. de
ver. ſign. quæ vr̃ obſtare in duob. vt ſ. dixi, quia dico, ꝙ ibi ſit ſimi-
litudo in comprehendẽdo, non in modo, ſaltem per relationem
ad genus, verbum ſemel poſitum proprie, & improprie ſumatur.
l. certi condictio. in princi. ff. ſi cert. petat. Cum ergo maſculinum
comprehendat fœmininum filiæ, & filij nepotes, vt in hoc ſimi-
le. Item phr̃ ſimilari, vtrunq; ex interpretatione, ſicut filius nepo-
tem comprehendit ſumendo pro vocabuli aperta ſignificatione.
ſic filius filiam, ſm apertam ſignificationẽ extẽſiuam vltra ſignã-
tionem verbi. Non obſtat, ꝙ non conueniunt ſpecie, quare non
gradu. Itẽ quod ponitur ad ſpecies differẽs, quare eſt conſiderare
filiam prout ex propria ſignificatione cõ. ad filium, & nepotẽ, &
tunc eſt genus, & nõ ſpẽs oppoſita ad nepotẽ, ſic intelligitur, & ſic
allegatur. Et eſt conſiderare prout ex cõi conſideratione compre
hendit filiũ primi gradus, & tunc non conuenit gradu, vel ſpeciei
ad nepotẽ. Non obſtat, quia non eſt in eadẽ cã ꝙ pater, quia hære
ditas ex voto defertur, & non ad filiũ, & hæc ſunt vera filio dedu-
cto de medio. Vel dic, ea quæ deferuntur ſm plus & minus ab eo
dẽ ſignificato abuſionis, vt l. fi. de fun. inſtru. & C. de male. & ma-
the. & l. ſi excepta. Inſt. de tut. in princ. Vel dic, ꝙ dilectionis cã ſe
habeat pariter ad vtrunque. d. §. ſed q̃d Papinus. ſed quia cæteris
parib. melior eſt condõ, ſeu ratio prioris, ne cõceſſum ſecũdo de-
negetur primo, iõ deferuntur primo, vt l. diẽ functo. ff. loc. & l. aſ-
ſiduis. §. exceptis. C. qui potior. in pig. nec tñ adimere, ſed conferre
nepotibus intelligatur pp naturã ſucceſſionũ. quæ aſſertur priori-
bus, non tam, vt ex eis, vel eorum affectione, ſed vt per eos poſte-
riorib. conferatur. l. 1. & l. via. §. ſi fundus. de ſeruit. ruſt. præd. & eo.
tit. l. quicunq;. Non ob, ꝙ lex ſeu hoĩs appellatio filij comprehen-
dat nepotẽ, quia illud contingit, aut ex eo ꝙ lex expreſſe reſtrin-
git ſignificationẽ ſumendo velut ſpeciẽ appoſitam nepoti, vt hic
exprimat, aut ex mente reſtringendo non ex appellatione cõi, &
vulgi. Non ob. aliud ſtatutũ, ꝙ dicit ad vulgarẽ ſenſum, quia aliud
ſequitur ex ordine, quia extra ſignatum cõem intellectũ reijcit.
Primo vr̃ mihi, ꝙ prima facie videantur quaſi idẽ, diuerſa tñ ſunt,
& communis opi. & intentio ſeu voluntas, & cõis intellectus, &
cõis appellatio conſiſtit in voce, & appellatio cõis vſus conſiſtit
in exercitio, vt l. ſi ſeruus plurũ. §. fi. ff. de leg. 1. & l. cum unus. ff. de
alim. & cib. leg. intentio & voluntas nõ uera, uel præſumpta, ſed
propria ſignificatio non concurrit ex his, in l. cum de lanionis. §.
aſinam. ff. de fun. inſtru. in ver. in qua præſumptione, id eſt, præ-
ſumpta

ſumpta voluntate quæ ex cõſuetudine tollitur: ſic intelligitur illa lex, q ſi nepotes. de teſt. tut. & iſte non idem cum prædictis, patet: licet enim proferẽdo ſingulare, ex cõmuni vſu debet intelligi de plurali, non iſi vulgaris intellectus, nec cõis intellectus vulgaris ſic ſe habet ad plurale, vt ſit intellectus verbi, ſicut eſt in empto & vendito. hoc per verbum prolatum datur ex cõi modo verbi ſentire, de alio tamẽ non eſt vulgaris intellectus, nec vulgo habetur, vt vnum ſignificet aliud. & hoc eſt quod dr̃, q eſt quidam intellectus figuratus, vt ſ. probaui. licet figura det nobis ſentire de ſignificato. ſic hæc communis appellatio dat nobis intelligere aliud pro alio, id eſt, verba prolata non per hoc aſſumunt ſignificationem, vel intellectum vulgariter, vel cõmunem, q præterea vulgi appellatio fingat, vel faciat aliud velle loquẽtem: quæ tamen voluntas abſtracta a ſignificato verbi, & intellectu quolibet non adſtringit vt in ſtatuto, & ſic probant dictæ leges. hoc probat l. 4. de le. 1. dum dicit: immutabilia ſunt, & gl. ibi, in verbo, vocabula. dũ dicit, vt actum erat inter te, & me de equo, & tamen de mulo ſentitur: nec tamẽ ex hoc ſequitur, vel inducitur intellectus ſm proferentes, nec equus ſignificat mulum, vt ſic fiat intellectus verb. & glo. incontinenti ſubijcit, vel ita conſuetudo & operando iſtos duos caſus, & ita magis eſt intentio, ſeu voluntas loquentis, vel relationem ad perſonam figuratam, ſeu figurate repræſentare per verba, quam ita intellectus vulgaris, vel cõis verborum, vel datur verbis per relationem ad verba coniungitur nepos ad auum, per quem ius ſuccedendi confertur, ſed non eſt hoc ius in filio, impediẽte ſtatuto, ergo nec in nepotibus. Item dicit, lex quod filia ſublata, nepos quaſi agnaſcens incipit locum tenere. vt inſti. de exhe. lib. §. poſthumorum. ſed ſi filia non ſuccederet: ergo nec nepos locum filiæ tenere inciperet. Item ſic probatur, ea quæ ſubrogantur loco alterius, ſapiunt naturam illius, in cuius locum ſubrogantur, l. 1. §. hæc actio. ff. ſi quis teſta. lib. eſſe iuſ. fuer. & l. ſi cum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis cau. ſed nepos, deducta de medio filia incipit ſuum locum tenere, vt l. in ſucceſſione. C. de leg. hæred. & C. de collat. l. illam, & in Anth. de hæ. ab inteſt. §. 1. ergo in eiuſdem ius, & locum, cum ergo filia non ſuccederet. ergo nec nepos, itẽ probatur, ubi ius deberet tranſire de primo intellectu mediante ad ſecundũ, impedimẽtum contingens in ſecundo quod eſt in medio impedit tranſire ad tertium, l. ſeruitutes. §. publico loco, ff. de ſeruitutibus, & l. in tradendis vnis ædibus. §. interpoſitis. ff. commun. præd. & de ſer. vrb. præd. l. ſi ædes. ſed verum eſt, quod ius coniunctionis, & per hoc ſucceſſionis, q debet trãſire de auo ad nepotẽ, debet mediante filia tranſire ſecundo: in filia autẽ non procedit ius: ergo tranſitus neceſſario ad nepotem conſequenter impeditur. Item probari vr̃ per legem, quæ dicit, q iura corrupta in perſona filii impedium: vt ius ſuccedendi tranſire ad nepotem. l. diuiſi fratres. ff. de iure patr. & ſi de feu. controuer. fuer. cap. vni. §. vaſallus. Item cum impedimentum venit a cauſa efficiente, ſiue ſit effectus in fratre ſiue nõ, nec inchoauit, impeditur, ſecus ſi in facto eſſet, vt l. patre furioſo, de his qui ſunt ſui, vel alie. iu. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verb. oblig. & de ſolu. l. qui res. §. aream, ſed hic dotata fuit cum nupſit ſecundũ caſus contingẽtes ante natiuitatẽ nepotis, & per hoc impeditur ius ſuccedendi in perſonã filiæ, licet ipſa ſit cauſa ſufficiens coniunctionis, & iuris ſuccedendi ad nepotem auo, arg. l. ſi compenſandi. C. de hæred. inſti. ſed iure corrupto in perſonam filiæ non poterit ad nepotem poſtea tranſire. Item ſic quo ad ſequens concludendum, non ſunt hæc paria non extare præcedentes in gradu, vel extare, & non poſſe ſuccedere, vt in §. ſed noſtra. Inſti. de ſucceſ. lib. & ff. de inoffic. teſta. l. Papinia. §. in quarta. ſed extante filia nepos non obtinet ius ſuccedendi, vt de lib. & poſthu. l. Gallus. etiam ſi non poſſet ſuccedere, eodem modo ſi extare deſijt, p argumen. a pari. Idem eſt, ſi vnico vincentẽ te, multo magis vincam te, vt l. de acceſſionib. de diuerſ. tempo. præſcrip. ſed nepos ex filio vincit filiam dotatam, & filia nepotẽ ex ea: ergo nepos ex filio, & filius vincit nepotem ex filia. Item facere videtur mens ſtatuti, quæ voluit ad filium non deſcendere, vel ſuos filios ſucceſſuros, vt ſecunda pars apud mares, & eorum deſcendentes ſit. Item probatur, corrupto hoc iure in perſonam medij, remanet corruptio in perſonam tertij, vt C. ſi pignus pign. dat. ſit. l. 1. & ff. de pig. l. 2. & de in diem addict. l. 2. §. idem Marcus, & in vſibus feu. ſi de inueſt. feud. fuer. ꝯtrouer. ſed hic eſt corruptum ius ſucceſſionis in perſonam filiæ, quæ media eſt: ergo in perſonam nepotis. In contrarium probatur ſic, cui non conue-

2 niunt uerba legis, nec lex, maxime in ſtatuto † ſtricti iuris, vt ff. de flum. l. 1. §. mater autem de admini. tut. l. ita autem, in princ. ſed verba legis, quæ de filia dotata excludenda loquuntur, non conueniunt nepoti, tum ratione ſexus fœminei, tum quia illa neptis non eſt dotata neque dotatur, ergo verba legis, & eius diſpoſitio non porriguntur ad nepotem. Et ſecundo probatur expreſſe iure emptionis, quod iura quæ debẽt tranſire in perſonam nepotis ab auo, corrupto iure in perſonam filij medij, nõ tolluntur. l. de ſena. emancip. tum, & C. de quæſt. l. diuo. Marco, & l. Paulus. §. Paulus. de bonis liber. Item ſic. Impedimentum naturæ validius eſt quam impedimentum accidentis. ff. de adop. l. ſecunda, ff. de liber. & poſthum. l. Gallus. ſeu naturali impedimento impeditur filia ſuccedere, quia ea mortua, non excluditur nepos, imo tunc magis vocatur, vt §. ita demum. Inſti. de hæred. quæ ab inteſt. deferuntur, & l. Gallus. per totam l. de lib. & poſthu. ergo idẽ in impedimento iuris ciuilis ſtatuentis. Quarto ſic, non debet idem effectus eſſe cauſa duorum contrariorum, vt l. cum is. §. 1. de condi. indeb. ſed certum eſt, quod in ſucceſſione filiæ eſt obſtaculum, ſucceſſio & remotio filij a ſuo ſeparat viam nepoti: ergo non debet excludere. Quinto ſic probatur. Licet ius coniunctionis nepotis ad auum cauſetur a media filia, tamen ius ſucceſſionis non procedit a filia: ſed ex naturali affectione & charitate aui ad nepotem, vt l. 2. & l. nam & ſi. de inoffic. teſta. pro filia ſubducta, & dotata non ceſſat etiam charitas, vt dicto §. ita demum, ſed magis augetur, ergo non tollit ſuccedendi ius. hoc autem eſſe verum fortificatur in multis caſib. Pone, q ius ſuccedendi, eſt heretico, filij eius, ſi ſunt heretici, non ſuccedunt, nunquid nepotes ſequentes in gradu ſuccedent? Certe ſic, imo & vlteriores primis excluſis: caſus eſt in l. cognouimus. C. de hære. & Manich. Pone, q pater filium exhæredauit, qui cauſam ingratitudinis commiſerat, & decedit filio viuo auo, nunquid nocebit nepoti excluſio filij, & quid de legitima propter ingratitudinem? Certe non, quia venit nepos ad bona aui ex ſui perſona. Item pone (quod plus eſt) ſuperuixit nepos auo, & ſi deceſſit filius, non fit querela ex eius perſona, eſſet tamen ex perſona aui. Probatur in d. l. Gallus. & in l. ſi quis filium. C. de inoffi. teſta. Item duæ rationes fortiores ſunt quam vna, ſed quælibet ipſarum videntur parare viam ſequẽtibus, ſcilicet ſi præcedens fuerit de medio ſublata. Item ſi præcedenti fuerit via ſuccedendi præcluſa. l. poſthumus. § fin. & l. pater. ff. de inoffi. teſt. & l. Papinia. §. quamquam. eo. tit. vbi autem concurrũt hæ duæ cauſæ, q filia prædeceſſit, & eidem fuit via præcluſa ſuccedendi, ergo nepos veniat. Item ratio excludens filiam, eſt ratio ſexus, & prohibitæ dotis, quæ non porrigitur ad nepotem nec ex mente, ergo nec ex ratione excluditur. Bartolus a Saxoferrato legum Doctor.

QVAESTIO XXII.

1 *Pedagium quot modis accipitur.*

2 *Pedagij, uel uectigalis, an in contractu debeat fieri remiſſio.*

Quando Ponimus totum pretium vno tempore, & in principio cauſæ ſolutum, tunc dicetur eſſe emptio & uenditio. An autem tũc debeat fieri remiſſio, & quid iuris? Tunc eſt aduertẽdum, quid ſit illud, quod eſt emptum. Et primo videamus de pedagio. & certe pedagium poteſt accipi pro eo, quod ex pedagio percipitur, ſicut dicitur de vectigali. ff. de publi. l. 1. & §. 1. & quod ibi no. vectigal eſt quod pręſtatur, &c. Idem

1 nota. C. de vectigalib. & commiſſ. l. 1. §. circa. † & ſi iſto modo acciperetur, videretur venditum ipſum corpus nudum, quod percipitur ex vectigalibus, ſed iſtud videtur falſum eſſe cum vectigal, ſeu pedagium percipiantur a ciuitate, & tradantur publicano, ad hoc poſitum ab ipſo emptore, & ſic quod percipitur, non videtur emptum, cum nunquam fuerit ciuitatis, vt dicam ſtatim in fructib. Secundo modo poteſt accipi pedagium, vt dicatur emiſſe ipſum ius percipiendi pedagium, quod ipſi ciuitati competit. Tertio modo poteſt accipi, vt dicatur emiſſe ipſam perceptionem pedagij, ſcilicet ipſam commoditatem percipiẽdi, ſicut uidimus in vſufructu. Aliud eſt enim emere ius uſuſfructus, aliud perceptionem fructuum, ſeu commoditatem utendi: iſtud enim eſt facti. ff. de iure dotium. l. ſi uſuſfructus, de pericu. & commo. rei vẽditæ. l. neceſſario. §. fin. ubi no. & de uſufru. l. arborib. § uſufructuarius. & ibi no. quod utrum iſtorum ſit emptum, poteſt dubitari, dico qđ licet non procedat contractus habilis & traditio, ut perpetuo ſit penes percipientes, in dubio uidetur transferri plenum ius, ut ff. de iure dotium. l. dotis fructus. §. ſi. cum l. ſeq. & ff. pro dote. l. 1 tamen in caſu propoſito, cũ iſta iura non poſſint tranſferri ad tempus, ut ff. de ſeruit. l. 4. intelligo etiam uendi tam ipſam perceptionem, ſeu percipiendi commoditatem, ut d. l. neceſſario, in ſi. cum gl. de pericu. & commo. rei uendi. in ulti. glo. Sic debet intelligi. l. cum in plures. §. pen. ff. loca. Item ſi diceremus uenditum ius, per id quod dic. eſt ſupra. Cum autem ipſa perceptio, ſeu ipſa commoditas uenditur, ſpes, ſeu alea uidetur emi. l. ſi iactum retis. ff. de actio. empt. aliud eſt enim emere ipſam perceptionem, aliud id q percipitur, ut dictis legibus colligitur. Et ſic apparet, q periculum eſt emptoris, nec debet fieri remiſſio pretij propter guer-

2 ram, ut d. legibus. † Hæc aũt intelligo, ſi guerra eſt ſine culpa ciuitatis uendentis, ut puta propter guerram, quæ eſt in Marchia ex pedagio nihil percipitur, ſed ſi ciuitas ipſa guerram infert alteri, uel alia ſibi, ſiue iniuſte, ſiue iniuſte, ut perdi pedagium culpa ciuitatis, & ſic debet fieri remiſſio pretij, ut ff. loca. l. ſi merces. §. culpæ. & quod ibi no. & ff. ſol. matr. l. pe. in prin. De alijs autem uerbis quæ conuenerunt addi, ſi uendo pedagium, & fructus qui percipiuntur ex eo, non curo, quia non uidentur adiecta cauſa ſolnẽdæ dubitationis, & idem important quod ipſum pedagium, arg. eorum, quæ ſtatim dicentur. Secundo eſt uidendum de eo, quod dicitur, fructus, uſuſfructus, redditus & prouentus, qui percipientur

Digitized by Google

tur percipiendi ab ipſo venditore, & tradendi emptori, & nunc ipſum corpus fructuum videtur venditum, quia de non perceptis debet fieri remiſſio pro rata. quaſi venditio pro illo anno non ſit conuenta, vt dicta l. nec emptio. ff. de contrahen. empt. & l. ſi debitorem. §. veriſimile, cum ſi. alleg. ſupra in ſecunda ratione pro parte affirmatiua. Aut venduntur fructus percipiendi ab ipſo emptore, & ſic ad ipſum pertinet cultura, & cura, & tunc ipſum ius vſusfructus videtur venditum, ſiue apponantur dicta nomina, ſiue alterum tantum, non curo, quantum ad propoſitum, vt ff. de vſufr. le. l. ſi quis ita legauerit, & ibi gl. facit iſtam diſtin. & ff. vſufruct. quemad. cap. l. idem eſt. & ibi no. & iſto caſu periculum eſt emptoris a die celebrati contractus, ſeu emptionis, ſicut in eo qui emit proprietatem. l. neceſſario. §. ſi. de peric. & comm. rei vendi. Prædicta vera, quando ciuitas vendens erat domina illorum prædiorum: ſi haberet tantum vſumfructum, tunc videtur vendidiſſe ſolam perceptionem fructuum, tamen idem videtur. d. l. neceſſario. §. ſi. & quod ibi no. Super quarto, quando vẽduntur fructus percipiendi ex ædificijs, & molendinis ſecundum verba. Dico vſumfructum venditum eſſe per eandem viam, quę ſupra dicta ſunt in prædijs, tamen in effectu vidẽtur eſſe diuerſa. Nam ſi quidem molendina, & ædificia ſunt deſtructa, quòd deſinant totaliter eſſe, tunc vſusfructus extinctus eſt. l. repeti. §. rei mutatione. ff. quib. modis vſusfru. amit. le. ſi cui inſulæ. & Inſtitut. eod. §. pen. & ſi reficerentur, non viderentur eadem ædificia, nec reſtitueretur vſusfructus. ff. de vſufructu. l. qui vſufr. in princ. de verbor. obl. leg. inter ſtipulantem. §. ſacram. in fi. & ideo dic de reſtauratione non eſt tractandum, dico quòd periculum eſt emptoris, ſicut ſi emeretur proprietas. l. neceſſario. §. fin. de peri. & comm. rei vendit. de de vſufru. l. ſi vſufructuarius. §. ſi. Si vero aliqua pars ædificiorum remaneret, tunc vſusfructus integer remaneret, d. l. ſi cui inſulæ. de vſufructu. & ideo eſt videndum ad quem pertineat refectio, cum requirat magnam impẽſam. & videtur quòd dominus proprietatis non cogatur reficere, vt l. hactenus. de vſufru. & l. ſi cum vſufruct. in fi. imo videtur, quòd ad ipſum fructuarium talis impenſa pertineat, licet poſtea a domino repetatur, vt no. in glo. in l. damni infecti. §. ei cuius. de damno infecto. Econtra, quòd dominus cogatur reficere, alias teneatur ad intereſſe, vt l. ex conducto. in prin. ff. loc. & l. cum plures, in princ. eod. tit.

Solutio. Dico, ꝙ cum iſte ſit vſufructuarius, omnem rei curam ſuſcepiſſe videtur. l. 1. in fi. & l. ſeq. ff. vſufr. quemadmodum caue. & in hoc videtur ad non proprietatẽ conſtitutus procurator in rem ſuam. l. 1. in fi. & l. ſeq. ff. de ope. no. nũc. vbi videtur text. & gl. Ex hoc concludo, ꝙ ipſa cura, & ſolicitudo refectionis indiſtincte pertineat ad vſufructuarium, vt l. inter vſufructuarium. ff. de dam. infe. vbi eſt caſus. Vnde ſi vſufructuarius uult agere contra dominum proprietatis pro eccleſia reficienda, ne forte pro illa pecunia habenda cogatur vendere res ſuas, poteſt, ut ff. manda. l. ſi vero non remunerandi. §. fin. & l. ſi mandato meo. in prin. cum habeat ad hoc mandatum, vt ſupra probatum eſt. non enim facere eſt ſoluere, & poſtea recipere, vt l. ſi dubitetur, in prin. ff. de fideiuſſo. & l. ſi ſtipulatus. in prin. eo. tit. de compe. l. 1. & 2. Si vero vellet fructuarius ſuam pecuniam, poſſet, nec poſſet a domino prohiberi. l. hactenus. §. Neratius. ff. de vſuf. & quod ibi no. & no. in l. ſi cuius. §. idem quæritur. eo. tit. Sed qua actio. gl. ut actio negotiorum geſtorum. & no. in d. l. ſi cuius. & in d. l. damni infecti ſtipulatio competit. §. ei cuius. de dam. infec. Verius puto, ꝙ repetat actione mandati, cum uideatur mandatum, ut dictum eſt, uel factum. nõ enim poteſt agi actione negotiorum geſtorum, cum hoc faciat ex neceſſitate, ut ff. fami. erciſcun. l. hæredes. §. ſi unus. Commune enim negocium magis, quam alterius geſſit. probatur expreſſius in l. prætor. §. generaliter. de bonis autho. iudic. poſſi. Non obſtat quod dicitur, fructuarium non poſſe cogi reficere, d. l. hactenus, quia verum eſt, ſi uult emere uſumfructum, ut d. l. cum fructuarius, nam uſufructuarius aliàs bene cogitur, ut d. l. inter fructuarium. de dam. infec. Non obſtat quod dicitur in d. l. damni. §. ei cuius. quia uerum eſt, quòd talis expenſa ad eum pertinet. ita cum poſſit petere alia actione, & iſto modo ſibi ſoluere, ceſſat cautio damni infecti, quæ eſt ſubſidiaria. Non obſtat quod dicitur dominum non teneri, quod uerum eſt, ſi uult cauere, aliàs iure dominij priuatur, ff. de dam. inf. l. quamuis. in fi. & l. ſi proprietarius. Hoc præmiſſo, in quæſtione propoſita, an debeat fieri remiſſio precij. dico ꝙ non, quia caſus fortuitus nõ debet imputari domino, vt ſupra probatum eſt, nec etiam culpa refectionis non factæ non pertinet ad fructuarium, ut dixi, ſed poſſet fructuarius petere intereſſe ratione quantitatis ſibi non ſolutæ, ut dictum eſt, Deo gratias. · Bart. de Saxoferrato.

Expliciunt Diſputationes Domini Bart. a Saxoferrato, excellentiſſimi legum Interpretis, ſunt numero xxij. vt ſupra patet.

F I N I S.

Digitized by Google

TRACTATVS BARTOLI
A SAXOFERRATO,
Cum Adnotationibus Iuris Vtr. Doct. D. Thomæ Diplouatatii, Bernardini Landriani, & aliorum eruditorum.

Et primo ſuper Conſtitutione Extrauaganti, Ad reprimendum.

Quomodo in crimine læſæ maieſtatis procedatur.

a *Henricus* [a] *ſeptimus, diuina fauente gratia, Romanorum Imperator ſemper Auguſtus.*

AD reprimendum Multorum facinora, qui ruptis toti° debitę fidelitatis habenis, aduerſus Romanum Imperium, in cuius tranquillitate totius orbis regularitas requieſcit, hoſtili animo armati conantur nedum humana, uerũ & diuina præcepta, quib. iubetur, quod oĩs anima Romanorũ Principi ſit ſubiecta, ſceleratiſſimis facinoribus & aſſiduis rebellionibus demoliri, ne ex eorum abſentia, in deteſtando læſæ maieſtatis crimine proceſſus, & ſententia retardẽtur, & tanti ſceleris nefanda temeritas remaneat impunita, hac edictali, Deo propitio, perpetuo ualitura lege ſancimus, vt in quocunq; leſæ maie. crimine, & maxime vbi contra Romanorũ Imperatorem, uel Reges aliquid, quod dictum crimen tangat, aſſeratur commiſſum, poſſit procedi per accuſationem, inquiſitionẽ, ſeu denunciationem, ſummarie, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicii, prout illi, qui iuriſdictioni præeſt, ui debitur expedire. Ad hoc, ſi qua cõitas, corpus, uel collegiũ, uel alia quæuis perſona cuiuſque ſtatus, dignitatis, uel cõditionis exiſtat, ſuper dicto crimine per nunciũ, uel per literas, ſeu ẽt per edictum publice propoſitum citata, uel citatũ neglexerit in termino perſonaliter, uel legitime comparere, contra ipſam, uel ipſum, perinde ac ſi pſntialiter eis. intereſſet, uel lis foret legitime conteſtata, tam ad receptionem teſtium, & eorum publicationem, & ſequẽtia, quam ad diffinitiuam ſniam, & eius executionem procedatur, legib. & conſuetudinib. non obſtãtibus quibuſcunq;. Hãc aũt gñalem legem noſtrã extendi iubemus ad præterita, pñtia, & futura, quam legem ex nunc abſq; alterius temporis expectatione tranſcurſus ſuum integrum rigorem decernimus obtinere.

Rubrica Iſta eſt magiſtraliter poſita cauſa commodioris allegationis. Et aduertendũ eſt, quod liber Authenticorum diuiſus eſt in nouẽ collationes, poſtea ſuperuenit liber Feudorũ, quem decimã collationẽ uocamus, poſtea ſuperuenerunt iſtæ conſtitutiones, quas undecimã collationem appello, b ipſasq; gloſſare uolui ego Bar. [b] a Saxofer. ciuis Peruſinus, ut multa utilia, quæ in eis ſunt, omnibus innoteſcerent, & etiam ad laudem diuinæ recordationis dñi Henrici Imperatoris, ipſarũ conſtitutionũ authoris, aui Illuſtr. dñi d. Caroli iiii. Romanorũ Imperatoris, tunc regnãtis, cui debito fidelitatis adſtringor, quia me ſuorum conſiliariorũ, & domeſticorum numero aggregauit, & me c meoſq; poſteros, quos legum Doctores [c] eſſe cognouerat, legitimationis, & conceſſionis ueniæ ætatis, aliiſq; priuilegiis, & gratiis decorauit. In nomine igitur Dei omnipotentis ad laudem, & reuerentiam præfati dñi Imperatoris ſuiq; aui, & ſtudentium utilitatem gloſſaui eas ordine infraſcripto, ſupponens quicquid per me diceretur correctioni cuiuſlibet melius ueritatem ſentientis, & quia tex. eſt breuis, nullus me de gloſſarum longitudine inculpet, ſunt. n. multę gl. ex quib. hęc collatio multum utilis redditur.

ADDITIONES.

a Tho. D. Henricus. De iſta conſtit. Henrici Imperatoris facit mentionem Bar. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iud. in verſ. ſed primo quæro, & in l. leg. Corn. §. fin. in fi. ff. de ſicar. & in l. 1. §. præſides. ff. de requi. reis. dicit tamen D. Ioan. Ign. Doctor. Aurelianen. in ſua diſp. an Rex Franciæ recognoſ. at Imperatorem, in 16. ſpeciali criminis læſæ maieſt. quod iſta extrauagans Henrici Imperatoris, & alia inferior, qui ſint rebelles, fuerunt latæ contra Rubertum Siciliæ, & fuerunt reuocatæ per Clementem V. vt plene hæc in cle. paſtoralis. de ſententia, & re iud. cuius reuocatio ſumpta eſt ex alia declaratione Innoc. iiii. & totius Concilii, in concilio Lugdu. vt eſt expreſſum in c. ad apoſtolicæ. de ſentent. & re iud. lib. 6.

b Ego Bart. Dicit Bar. Vero. in auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. quod Imperatores dederant poteſtatem Bar. vt gloſſaret iſtas extrauagan. & ſic ipſe gloſſauit de voluntate ipſorum, vt ibi per ipſum, de quibus gl. ſicut dominus Io. Bapt. Seu. in ſuo tractatu de modo ſtudendi, in verſic. vſitatis vſque nunc. quod dicta Barto. ſuper iſtis extrauagan. putat eſſe maioris authoritatis aliquib. aliis dictis eiuſdem; quia magis digeſte edidit, vt tanquam gl. & dicit D. Io. Ign. in ſua diſput. an Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem, in 16. ſpeciali criminis læſæ maieſt. quod glo. Bartol. hic ſunt meliores tex. Et adde quod dom. Franc. de Alexan. Are. præſtantiſſimus Iuriſconſ. fecit additionem ad dicta Bart. hic ſecundum do. Io. Bapt. Seuer. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu. & ſimiliter do. And. Sic. fecit addi. prout refert D. Fel. in cap. Rodulphus, de reſcript. Quas additiones ego non vidi, tamen pro viribus conabor aliqua addere.

c Quos legum Doctores. Vide Bar. in l. Gallus. §. forſitan. ver. quæro iuxta prędicta. ff. de liber. & poſth.

1 *Delinquentium multitudo non fuit cauſa finalis huius legis condendæ.*
Ablatiui abſoluti inducunt diſpoſitionem.
2 *Fidelitas eſt triplex, vna quæ debetur proximo, altera patri, alia domino.*
3 *Filius tenetur defendere patrem verbo, & opere, ſed facto non.*
4 *Vaſallus tenetur defendere dominum verbo, & facto.*
5 *Princeps eſt Deus in terris.*
6 *Fidelitas habet duas habenas, vnam faciendo quæ quis debet, aliam in non faciendo quæ non debet.*
In his duabus habenis corpus vtriuſque iuris fundatum eſt.
7 *Cauſæ finales huius conſtitutionis fuerunt tyrannides, & differentiæ in Imperio exiſtentes.*
8 *Imperator de iure eſt dominus totius orbis, licèt de facto ei nõ obediatur.*
Imperator dicitur dominus mundi vniuerſalis.
9 *Imperium Romanum adueniente Chriſto incępit eſſe Chriſti, & apud Chriſtum, & eius Vicarium eſt.*
10 *Recte dicitur, omnia ſunt Imperii Romani, referendo ad perſonam Chriſti, ſecus ſi referamus ad perſonam imperatoris ſecularis.*
11 *Eccleſia approbat Imperium Romanorum.*
12 *Cauſa impulſiua, appoſita in lege, ceſſante, non ceſſat lex.*
13 *Cauſa impulſiua, ſi in lege vniuerſali, uel munic. pali apponitur, non poteſt opponi quod iſta ſit falſa.*
Cauſa finalis dicitur in Principe reſcribente particulariter, & reſpicit vnicum factum.
14 *Modus appellatur, quando continet onus explicandum ab eo, ad quem refertur.*
15 *Cauſæ finales, ſi in lege ſint plures, an requiratur, quod omnes concurrant.*
16 *Extrauag. ad reprim. & ex identitate rationis nõ extẽditur ad aliũ caſũ.*
17 *Ratio legis diuerſimode colligitur.*
18 *Significationi propriæ uerborum ſtatur, ubi in lege non apparet ratio.*
19 *Lex edictalis dicitur lex generalis, & ſic hæc lex eſt generalis.*
20 *Dictio, maxime, quando ponitur implicatiue, & quando aliter.*
21 *Imperator ante coronationem poteſt adminiſtrare, priuilegia dare, condemnationes facere, & conceſſiones aliorum Imperatorum tollere, & reuocare.*
Bartolus fuit legatus pro communi Peruſii ad Carolum quartum.
22 *Hæc diſpoſitio habet locum, nedũ in committente, ſed in mãdante cõſulẽte, perſuadente, auxiliũ & operã dante, & in conſulente ad euadẽdum.*
23 *Proceſſus in cauſis ſummariis non vitiatur, licet non ſeruetur.*
Infames, ſerui, & mulieres in crimine læſæ maieſtatis accuſant.
24 *Accuſatio eſt nomen iuris ſicut actio, & eſt ius perſequendi vindictam publicam.*
25 *Ius, ex quo ſumitur vindicta, eſt duplex, ſcilicet accuſatio, & officium iudicis.*
26 *Accuſatio etiam pro libello accuſatorio accipitur.*
27 *Accuſatio in caſu huius legis requiritur, quod ſit aperte formata: alias ſequitur abolitio.*
28 *Quatuor regulæ, vigore quarum de iure communi proceditur per inquiſitionem.*
29 *Læſæ maieſtatis in crimine de iure communi proceditur per inquiſitionem, etiam fama non præcedente, & eſt ſpeciale.*
30 *Solennia inquiſitionis ſi non præcedant, valet tamen inquiſitio ſi non opponatur.*
31 *Inquiſitio ſub eadem forma fit, qua fit accuſatio ratione loci, & tẽporis.*
32 *Accuſatio debet in ſcriptis porrigi, & in actis redigi.*
33 *Dies in inquiſitione ſi non appareat, proceſſus non vitiatur.*

Ad reprimendum. Primo ponit cauſam legis condendæ. Secundo, ſtatutum generale in ordine procedendi in crimine læſæ maieſt. Tertio, ſtatutum ſpeciale in modo procedendi contra contumaces. Quarto, ponit clauſulam derogatoriã. Quinto declarat, ad quos caſus extendatur. Sexto a quo tempore ſumat uigorem.

Multo-

Digitized by Google

Multorum. Sed cum multis craſſantib. iudici a legib. antiqs concedatur arbitrium,vt poſſit poe-
a nas augere,ª vt ff.de pœnis.l.aut facta.§.fi.& no.ff.de infa.l.quid er
go.§.pœna grauior.ideo hoc caſu hęc lex neceſſaria non vr.Solu.
Antiqua iura dabant arbitrium iudici imponendi pœnā malorum
maleficio l iquidato.hic de nouo ſtatuit circa modum liquidādi,
1 dans ptātem.† nec eſt.ſ.multitudo delinquentium cauſa finalis le
gis condendæ,vt infra dicam.

a **Ruptis.** ª Determinat verbum,conantur, φ eſt ꝛ,nec reſol
uitur in condōnem,quia determinat verbum prę
ſentis,vel præteriti tpis,ſecus ſi eſſet verbum futuri tpis,vel reſpi-
ceret futurum tempus,vt l.a teſtōre.ff.de condi.& demonſt.& de
vſur.l.euictis.quod tractaui.ff.de cond.& demonſt.l.1.

Debitæ. Iure diuino,& humano,vt infra dicetur.

2
b **Fidelitatis.** Quædam † eſt fidelitas, b quę dēntr proxi-
mo.ſ.non offendere eum,nec inſidiari.ff. de
iuſti.& iu.l.vt vim.non aūt tenetur eum defendere,vt no.ff.de re.
3 iur.l.culpa caret.† Alia eſt fidelitas,quæ debetur patri,quem quis
ēt tenetur defendere verbo,& opere,& dēt patri indicare quę co-
gnoſcat ꝯ eum,vt ff.ad l. Pompe.de parri.l.1.in fi.& l.ſeq.dēt ēt re-
uerentiam,vt ff.de obſeq.a lib.& liber.parēt.l.1. Non autem repe-
c rio,ᶜ φ quis teneatur patrem defendere facto.ſ.opponēdo ſe,vel ſi-
4 mili modo. Tertia eſt fidelitas maior,qua † quis tenetur dño ſuo,
cui nō ſolum tenetur non offendere,ſed indicare verbo,& defen
dere facto, vt in vſib.feud.de for.fideli.ca.1.ꝰde no.for.fide.c.1. Ita
dēt quiſque Principem non offendere.& ſi ſeiuerit, indicare, qđ
patet, quia conſcij tantum tenentur,vt C. ad leg. Iuliam maieſt.l.
qſqs.in fi.tenetur etiam defendere eum.ff.de re mil.l.omne deli-
ctum.§.fi.vete ergo hic dr̄ totius,quia tota fidelitas dēntr Princi-
5 pi.†Eſt † enim Deus in terris.C. de ſactoſan.eccl.l.iubemus nullā
nauem,& ibi no.de Deo ſcriptum eſt.Diliges dñm Deum tuum
ex toto corde tuo,& ex tota mente tua,& omnib.virib.tuis.

Habenis, Sicut enim per habenas equus recte ducit̄. ita
ſ.per fidelitatem homo ducitur ſubditus dño,
6 quæ fidelitas † habet duas habenas.ſ.in faciēdo,quæ fieri dēnt, &
non faciendo,quæ fieri nō dēnt,vt modo dixi,quæ duo præcepta
ſunt duæ habenę,p quas homo ſubditus ita ducitur, ſicut equus
& alia animalia ducuntur per habenas.& p iſta duo præcepta ho-
mo ducitur,& pacificus fit,ſicut equus per habenas quas timet.
fuerunt hęc duo præcepta facta primis duobus parentibus, ſuper
quibus pendent leges & prophetæ,& ſuper quibus totum vtriuſ-
que iuris corpus fundatum eſt,vt no.ff.de iuſt.& iu.l.1. & ideo di-
xit,habenis.

In cuius tranquillitate. Hoc patet. nam cum Imperium fuit ī ſtatu
& in tranquillitate,totus mundus fuit in pace, & tranquillitate,vt
7 tpe Octauiani Auguſti,& cum Imperium † fuit proſtratum,in-
ſurrexerunt diræ tyrannides,& hæc fuit huius opuſculi cauſa fin.

d
8 **Totius orbis.** ᵈ Contra, quia maior pars mundi non obedit Principi. So. Illud de facto,† ſed
de iure ſecus. Simile habemus de Daniele.2.c. vbi de Nabucho-
donoſor Rege,q tunc erat vniuerſalis Imperator,ſic ait, Tu rex re
gum es,& Deus cœli regnum, fortitudinem, gloriam, & Impe-
rium dedit tibi,& omnia,in quib.habitarēt filij hominum,& be-
ſtiæ agri,volucres quoque cœli dedit in manu tua,& ſub ditione
tua vniuerſa conſtituit.quod intelligēdum eſt de iure,quia de fa-
cto non obedierunt ſibi omnia,vt legitur in chronicis, vt in d.c.2.
per gl.Item contra,quia in terris eccleſiæ nullam hēt iuriſdōnem
vt in c.paſtoralis.ext.de re iu.in cle.So. Eccleſia habet ex donatio
ne Principis ēt eius qui hanc legem condidit,vt in c.2.ext.de iure
iur.in clemē. vnde ipſe Princeps habere vr̄,vt l.1.§.omnia,n.C.de
uet.iu.enuclean.vel licet alicuius particulę dominium non ſit ſuū
tamē verum eſt hoc quod hic dr̄ dominus gregis etiam ſi vnum
pecus non ſit ſuum,vt ff.de rei vendic.l.2.& 3.Et per hoc patet,φ
Imperator recte dr̄ dominus.ſ.vniuerſalis,licet ſingulares ſint do-
mini prædiorum ſuorum. Vnde a poſſeſſoribus ipſe poſſet vendi-
cate mundum,vt l.bene a Zenone.C.de quadrien.prǽſcript.& ff.
ad legem Rhodiam de iactu.l.depcano.nec eſt opus, φ dicamus
φ omnia ſint ſua quo ad protectionem,&c.vt no.in 1.conſt.Dige
ſtorum.in prin.quia imo omnia ſunt ipſius,ſi vniuerſaliter conſi-
e deret.Vel tertio inhærendo opinioni ſanctæ matris eccleſiæ.ᵉ Pri-
mo fuit Imperium Babilonis, Secundo fuit Imperium Perſarū,
& Medorum. Tertio fuit Imperium Gręcorum.Quarto fuit Im
perium Romanorum. Vltimo,adueniente Chriſto,iſtud Roma
9 norum Imperium incœpit eſſe Chriſti Imperium,† & ideo apud
f Chriſti vicarium eſt vterque gladius, ᶠ.ſ. ſpiritualis & temporalis.
Chriſtus enim eſt lapis abſciſſus ſine manibus cuius regnum nō
diſſipabitur,de quo prophetauit Daniel in d.ca.2.vbi hæc omnia
Imperia deſcribuntur expreſſe. Dic ergo,φ ante Chriſtum,Impe
rium Romanorum dependebat ab eo ſolo,& Imperator recte di
cebatur,φ dominus mundi eſſet,& φ omnia ſua ſunt. Poſt Chri-
ſtum vero Imperium eſt apud Chriſtum, & eius vicariū,& tranſ
g fertum per Papam in Principem ſecularem,ᵍ vt ext.de elect.c.ve
10 nerabilem. Vnde ſi dicimus, † omnia ſunt Imperij Romani,qa
nunc eſt Chriſti, verum eſt, ſi referamus ad perſonam Chriſti. Si
vero referamus ad perſonam Imperatoris ſecularis, non proprie
dr̄,φ omnia ſunt ſua,vel ſub ſua iuriſdōne,quia non ſunt terræ ec-
cleſiæ:illas enim ſibi reſeruat Papa,in quo principaliter eſt Impe-
rium,in hac ergo conſtōne,ſi ſe retulit ad Imperium, vel ſi ſe re-
tulit ad perſonam ſuam,loquutus eſt caute.non enim dicit,φ to-
tius orbis iuriſdō ſit ſua,ſed φ totius orbis regularitas in eo requi-
eſcat. Nam & terras eccleſiæ ipſe habet certo modo regulare.ſ.de
fendendo eas,& ſeruando in deuotione eccleſię,vt iurauit in d.c.
1.extra.de re iu.in cle. Et hoc pro nunc tranſitorie dico:quoniam
opus per ſe requirerēt quæ dico,quare ſic credo tenere eccleſiam
ſic credo Imperatorem ſentire,& ſi male hoc vel aliud intellige-
rem,ſum paratus me corrigere.

Hoſtili animo. Ideſt,animo nil dēntis ſubiectioni,& reuerentię,ſecundum Hug.

Subiecta. Ad Romanos 13.c.ſed ibi non dicit, Romano-
rum Principi,ſed poteſtatibus. Sed de iſto intel-
11 ligendum eſt,ſ.ſub quo Chriſtus voluit naſci,& crucifigi. † Hoc
Imperium eccleſia approbat &c.

Facinoribus. Ideſt,conſpirationib. in malam partem,
vt no.ff. de pub.l.quantę,& facit C. ad le
gem Iuliam Maieſt.l.quiſquis.in prin.

Rebellionibus. Quid ſit,dicetur,infra proxime,&c.

Ne ex eorum abſentia. Hucuſq; poſuit cām impulſiuam, ideſt
vnam cauſam finalem,ſeu rationem legis condendæ, nunc ponit
aliam, hoc modo. Primo narrat,quomodo tempore factę legis
12 multi conabantur contra Imperatorem, † & hæc fuit cauſa im-
pulſiua legis,non finalis,quod patet,quia cum lex iſta ſit vniuerſa
lis, & perpetua, cum & futura facta reſpiciat, illa facta præſentia,
vel præterita non ſunt eius cauſa finalis : tendit enim ad alium fi-
nem,ſic.ff.de poſthum.l.1.§.ſexum.& in Auth.de ali.in prin.& in
omnibus legibus relatis ad ſingulas perſonas,quę tamen vniuer-
ſaliter intelliguntur,vt in prima conſtitutione C.in fi.ff.de leg.l.iu
ra non ſingulas.& ideo ſi iſta cauſa ceſſaret,quia non eſſent multi
ſed pauci ſic delinquentes,non ceſſarent leges,vt in d.§.ſexum.pa
tet ex hac lege,quæ loquitur etiam,quando contra vnum proce-
ditur,& quocunque caſu ſuper crimine læſę maieſt.& ſic ſi in ali-
13 qua † lege vniuerſali,vel communi,vel municipali poneretur ali
☞ qua cauſa impulſiua,* non poſſet opponi, quod illa cauſa nō ſit
vera,quia non nocet,vt C.de fal.cau.adiect.leg.l.prima,& de con
di.& demonſtra.l.cum tale.§.falſum. & patet ex prędictis.ſecus ſi
Princeps aliquis particulariter reſcriberet, quia tunc factum vni-
cum,ſup quo ſcribit,poſſet eſſe cā finalis reſcripti.C.ſi contra ius
vel vtilit.pub.l.pſcriptione,& de diuer.reſcr.p totum.Item ſi ciui-
tas,vel ordo decurionum aliquid ſpāliter ordinaret ſup quodā fa-
cto non vero.eſſet.n.decretum ambitioſum,vt ff. de decr.ab ord.
fac.l.ambitioſa.Poſuit.n.vnam cauſam finalem Imperator, ſeu rō
nem legis condendæ,dum dicit,ad reprimendum multorum fa-
cinora.Iſta enim no.vniuerſalis,præſentia, & futura reſpicit,& eſt
finis,ad quem tendit Imperator. Et hoc apparet ex natura gerun-
dij,

ADDITIONES.

* Augere. Dic,φ ex cauſa iudex poteſt augere,& minuere pœnam ſtatuti,etiam ſi iurauit ſeruare ſtatuta,ſecundum Ro.conſi.179.
a Th.D.Ruptis. Ablatiui abſoluti prolati ab habente diſponēdi poteſtatem,diſpoſitionem inducunt. Roma.conſi 32.Et quando faciant conditionem,Cal.conſi.1. de ver.ſig.
Ber.Lan. Vide quæ ſcripſi poſt Bar.in l.a teſtatore. in prin.ff.de cond.& dem.
b Ber.Lan. Fidelitas. Vide Pet.de Anch.conſi.378.
c Tho.D. Non autem reperio. Vide Iaſ.in l.vt vim.ff.de iuſt.& iu.& vide Bar.& in apoſt. Alex.& meam,in l.verum.ff.ad leg.Cor.de ſica.
d Totius orbis. Vide Alex.in l.ſed ſi pars.in prin.ff.de rei ven.& in l.1.§.præſides.ff. de requi.reis.in Addi. Bar.in ver.non poteſt.& vide dominum Ioannem Igneū in ſua diſputatione,an Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem in 1.col.& dom. Ant.Corſe.in ſuo tract.de ptāte Regia,in 105.q.& vide Fel.in c.cum non liceat. de præſc. Ber.Lan. Qualiter Imperator ſit dominus totius mundi,& quod ſit ſecū dus Sol,vide Bal.conſi.279.
e Primo fuit Imperium. Vide Bal.in conſ.274.in 3.vol.& Marti. Land.in ſuo tract. de principibus.in p.47.
f Vterque gladius. Vide Iac. Aluaro.in c.1.in verſi.quod Imperium,quis dicat Dux vel Marchio.in vſib.feud.
g In Principem ſecularem. Vide Iac. Aluaro.in c.1.verſ. an Imperium,quis dicatur Dux, vel Marchio, in vſib. feud & do.meum,& præceptorem in iure canonico, do. Ant.Corſe.in ſuo tra.de poteſtate regia,in q.104.& Feli.in c.cum non liceat. de præſcrip.
* Ber.Lan. impulſiua. Adde,φ etiam cū in donatione apponitur cauſa,illa cauſa dr̄ impulſiua,& eius falſitas non vitiat,ad idem Bar.in l.1.§.fi.de don.& refert Cor. in conſi.153.ver.in dona.in 2.vol.Et quæ dicatur cauſa finalis,& quæ impulſiua vide per Bald.in l.1.ver.no.ſicut publica vtilitas.ff.ſol.mat.refert idem Corne.in conſi.31.ver.& circa hoc,vol.1.& cauſa finalis dicitur quæ cohæret ipſi diſpoſitioni, vt per eundem Bar.in l.1.C.de fal.cau.adiect.leg.& late ponit Bartol.Soc. conſi.159.ver.confirmatur etiam.& vide eundem Soc.conſi.273.in 2.par.in ver. præterea.vbi,quod cauſa finalis dicitur,quæ exprimitur in proœ.

Digitized by Google

a diſcq́ eſt, vt cũ ponit̃ i accuſatiuo, ſignificat cãm finalẽ. ff. de dolo. l.
1. §. 1. diffinitione doli. & de tute. l. 1. in diffinitione tutelæ. ff. ad ex
hib. l. 3. §. 1. licet qñq; ſignificet modũ. l. qb dieb. §. fin. ff. de condi.
14 & dem. Sed certe ille modus non eſt cã finalis ibi. ſed modus † ap
pellat̃ q̃ñ ꝯtinet onus explicandũ ab eo, ad quem refert, vt ib. dixi.
Idẽ ſi ponat̃ in caſu geritiuo cũ hac dictione. cã, vel cum hac di-
ctione, aio, vt ff. ad l. Cor. de ſica. l. 1. in prin. & in §. 1. & 2. & C. eo. l.
is qui cum telo. Nunc aũt Imperator ponit duas alias cãs finales. l.
ne proceſſus, vel ſnĩa tetardet. Itẽ ne talia maleficia remaneãt im
15 punita: ſed cum † in lege ſint plures cãæ finales, an requirat̃, q oẽs
b concurrant. b gl. ext. de reſc. c. 2. dicit. An quælibet cã p ſe eſt ſuffi
ciens ad producendũ effectũ, & ſufficeret vna, & tũc ꝯiuncta poni
tur p diſiuncta. l. ſæpe. ff. de ver. ſign. Aliq̃ñ requirit ꝯcurſus oĩum.
verum eſt q̃ñ in lege ponunt plures cãæ, hoc eſt plura facta, ex qb.
dẽt ſequi unus effectus, tunc. n. de facili cognoſcit, an quodlibet fa
ctum de per ſe ſit ſufficiens ad productionem effectus iuris, cum
ius certũ ſit, l. 2. ff. de in. & fac. ig no. ſed q̃ñcunq; in l. ponunt plures
cãæ, & plures finales effectus q ex lege ſequi ſperant, tunc an oẽs
requirant̃, eſt dubium. Sed dic, q qñ illi effectus ſunt ſeparati, & di
ſtincti, ſufficit alterã ex illis cauſis adeſſe, vt Inſti. de nup. §. affinita-
tis, & no. ff. de his q no. infa. l. liberorũ. §. 1. de priuil. cred. l. ſi ventri.
§. ſi in bonis. ſed ſi illę plures cãæ, & plures effectus tẽdunt ad idẽ:
tũc ſi vna cã ponit̃, vt rõ: alia, vt rõnis, vel vna ponitur tanq̃ maior
propoſitio, alterã, vt minor ad probandũ, tũc vtraq; requirit̃. ff. ſol.
mat. l. 1. de peti. hæred. l. ſed & ſi lege. & itẽ ſi rem. Et hoc apparet
hic. nam prima ratio, ſeu cã finalis eſt maior propoſitio: aliæ duæ,
quælibet per ſe facit minorẽ. Hoc modo, dicit Imperator, Nos in-
tendimus ad reprimendũ multorũ facinora, &c. ſed iſta reprimẽ-
tur, ſi ſnĩæ, & proceſſus non retardẽtur, ideo ſtatui q̃d procedi poſ
ſit ꝯ abſentes. Alio modo coniungit̃ cũ ſecũda, & tertia cauſa con
iungit̃ cum prima, ſic. Intendimus ad reprimendum talia facino
ra. ſed iſta reprimenĩ, ſi non remanebunt impunita, iõ ſtatuit, q̃d
poſſit procedi ſummarie, & de plano, vt ei videbitur, & ſic facilius
veritatẽ inueniet. Prima ergo cã gñalis eſt, & reſpicit vnum effectũ
cum qualibet aliarum, aliæ reſpiciunt ſeparatos effectus vna ne re
tardetur, alia ne punitio extinguatur, & hẽt locum, ſiue procedat
c ꝯ abſentẽ, ſiue ꝯ præſentẽ, c vt ĩ. patebit. Non † tñ extenditur hæc
16 lex ad aliũ caſum ex idẽtitate rõnis, quia ꝯ ius cõe eſt, l. quod ꝯ.
ff. de legi. vñ non tollit̃. niſi quatenus exprimitur, vt C. de appel. l.
præcipimus. in fi. Regulariter. n. omnis cauſa requirit plenam co-
gnitionẽ. C. de iud. l. iudices, & ſic in cauſis capitalibus nõ poteſt
17 abſens condemnari. Colligitur † aũt ratio legis diuerſimode. Nã
quædã ſunt leges declaratiuæ. ratio illarũ eſt regula iuris præceden
tis, vt patet fere per oẽs leges Iuriſconſultorũ, maxime in d. §. itẽ ſi
rem. & ff. de verbo. obli. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. & quaſi per oẽs, & illa
d proprie dr̃ ratio. Quædã ſunt mere d poſitiuæ: quia ad illud nulla
ratio iuris antiqui vrgebat, & tunc ratio ex ipſa lege ſumitur, vel e-
ius ꝑfatione, ſi in ipſa exprimanĩ, vt hic. & ff. de hære. inſt. in l. fi. ad
Maced. l. 1. & iſta magis proprie appellatur cauſa finalis, quam ra
tio legis. l. cum pater. §. dulciſſimis. de lega. 2. & de ꝯdi. & demon.
l. illis libertis, & de iure patr. l. adigere. §. quamuis. Finalis ergo in-
tentio legis eſt ratio, qua ceſſante, ceſſat lex, vt dictis legibus: vbi
18 vera † ratio nõ apparet, debemus propriæ ſignificationi verborũ
ſtare. ff. de exer. l. 1. §. ſi is qui nauem. cum ſimi.

Retardentur. Sic C. de pœn. l. cum reis, & l. ne diu. & ibi per Doct.

Et tanti. Subaudi ne, & ſic ſunt duæ rationes, &c.

Impunita. Vt ff. ad legem Aquiliam. l. ita vulneratus. cũ ſimil.

Hac Edictali. Hinc incipit ſcd̃a pars, in qua ponit ſtatu tum gñale: & in eo ponit originẽ proce
dendi, tam ꝯ pñtes, quam contra contumaces, & ex eo q̃d dicit,
19 † edictali, apparet q eſt gñale. l. 3. C. de leg. & ĩ. dicit generalius.

In quocunque. Cum enim lex Iulia maieſt. habeat multa capitula, vt ff. eod. l. 1. 2. 3. 4. in
quocunque crimine, cui competit aliquod dictorum capitulo-
rum, habet locum hæc lex.

e
20 **Et maxime,** e Hic ꝑcedit genus, † ſcilicet oẽ crimẽ q̃d incidit in legẽ Iuliã maieſt. & ad. ut ſpẽs,
q̃ñ committuntur in Imperatorẽ, vel Regẽ, & iõ nõ ponitur ampli-
catiue, cum totũ ſit expreſſum, ſed ſignificat rationẽ in expreſſis le
gib. fortius vrgẽtib. ſic. C. ne fil. pro pat, auth. habita. Sed ſi genus
non præcederet, tũc aut per dictionem, maxime, additur ꝯdõ, &
tunc innuit idem eſſe in caſu ꝯrio. ſ. ꝯdõne non exiſtente, niſi ratio
ne ꝯrietatis euitandæ, oportet dici, q dictio, maxime, abundet, vt
C. de teſt. man. l. fi. & ibi no. in glo. ſuper verbo, maxime cũ. Sed ſi
per hanc dictionem adiiciatur ratio, tunc indicat illam eſſe poten
tiſſimã rõnem: licet alia ſit ratio. l. & ſi maxime. ff. de ſeru. leg. a.

Imperatores. Poſt coronationem, &c.

f
* **Reges.** Ante coronationem, vt ext. de elec. c. venerabilem. Et no.* diligẽter, † q ante coronationem habetur
21 p̃ fidelis ciuis. ſi. n. eſſet priuata perſona, ꝯ eum facientes nõ inciderẽt
in legem Iul. maieſt. vt hic patet, & ſic poteſt adminiſtrare, & dare
g priuilegia, g vt ext. de verb. ſign. c. ſuper quibuſdam [illegible]
c. 1. & ibi gl. in ver. regem, & ſic ceſſat diſputatio Iac. de Are. quã
ponit C. vt in l. bene a Zenone ver. ſecundo ſolet quæri. C. de qua-
dri. præſcr. poteſt ẽt facere condemnationes, vt patet ex literis do.
Caroli Imperatoris conceſſis cõi Peruſij, cum ego ſuę apud ip-
ſum legatione fungerer, vbi inter cætera ſic ait. Oẽs & ſingulas
ſnĩas, proceſſus, & cõdemnationes, mulctas, & forbãnitiones per
quoſcunq; diuos Romanorũ Imperatores, & Reges prædeceſſo
res noſtros ꝯ vos, & ſingulas ciuitates, & cõis Peruſij perſonas la-
tas, ſeu promulgatas, tollimus, & relaxamus. Poteſt ẽt ante coro-
nationem conceſſiones aliorum Imperatorum tollere, & reuoca
re, quod patet ex aliis literis eiuſdem Imperatoris, vbi inter cæte-
ra conceſſit quædam, & addit tandiu quãdiu per ſucceſſorem no
ſtrum Regem Romanorum, ſeu Imperatorẽ non fuerit reuoca-
tũ, quæ literę ſunt Peruſij ſub bulla aurea, & ꝑdicta vera, poſtquã
pſona eſt electa in Romanorum Regem, & per ſedẽ apoſtolicã
fuerit approbata. Aliter autẽ vr̃ tenere gl. in d. c. 3. de iureiu. in cle.
* quod etiam electi in diſcordia poſſunt adminiſtrare.*

22 **Tangat.** Quaſi dicat † non ſolũ ſi ipſum crimẽ ꝯmittit̃. ſed & ſi aliud, q̃d ipſam tagat: hoc aũt cõtingit q̃ñq;
h per modum antecedentis, h vt mandatũ, ꝯſilium, perſuaſio, de quib.
plene dixi in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniurijs. Q̃ñq; p mo-
dum inhærentis, tpe, quo delinquitur, vt auxilium, & opem dare
de quo dixi in l. furti actione. §. ope. ff. de fur. Q̃ñq; p modum con
* ſequentis, vt in his, qui præſtant conſilium ad euadendum,* vt l. 1.
C. de rap. vir. & dixi in d. §. ope. vel receptione, vt C. de his qui latr.
l. 1. & ff. de excep. l. 1. Facit ad prædicta. ff. ad Turpil. l. 1. §. incidit. &
C. de hæret. auth. credentes. Quandoq; per modum alicuius con
feſſionis, vt ſi quis nollet venire ad perhibẽdum teſtimonium cõ
tra reum de hoc crimine, & fecit aliquid, quod tangit hoc crimẽ,
& habebit locum hac lex. & idem ſi reus faceret, vt reus captus
i euaderet, i ut ff. ad l. Iul. maieſt. l. cuiuſcunque. §. item qui confeſ-
ſum facit extra, de offic. & po. iu. dele. c. 1. & ibi per Inn. & eſt ſimi
le verbum. extra, de hære. c. vt inquiſitionis offi. lib. 6.

k
* **Aſſeratur** k Q̃ñq; per gloſſatorem additur, & verum ſit vt ſi. ſi, quadrupes pau. feciſ dicatur l. 1. ĩ prin.
& vtru. p. l. ait prætor. in prin. alibi dicit glo. etiam ſi verum non
ſit. ff. de dolo malo. l. 1. in ver. dicetur, & iſtud placet in his, quæ re
ſpiciunt modum procedendi, vt hic. ſed in his quæ reſpiciunt ſen
tẽtiam & executionem, aliæ glo. procedunt, vt probatur. ff. de pro
cu. l. quę omnia ver. plane.

23 **Poſſit.** Nõ ergo imponitur neceſſitas, & ſic † in cauſis ſum marijs, licet nõ ſeruetur ordo, & procedatur ſolenni
l ter, nõ vitiatur proceſſus, l vt extra, de ver. ſig. c. ſæpe, in clem. m

m
24 **Per accuſationem.** Hoc ius cõe eſt, ſed in hoc ſpeciale eſt, † q ad accuſan-
dum admittuntur infames, ſerui, viles, & mulieres. ff. ad leg. Iuliam
maie. l. famoſi. & in l. in quæſtionibus, cod. tit. & accuſatio eſt no-
25 men iuris. Sicut †, enim actio eſt ius perſequẽdi in iudicio, quod
ſibi debetur. Inſtit. de act. in prin. ſic & accuſatio eſt ius perſequẽ-
di vindictam publicam, vt Inſtit. de publ. iudi. in princi. & ius, ex
quo

ADDITIONES.

a Tho. D. Gerundij. No. q Bar. hic vult, q gerundium in accuſatiuo, vel in genitiuo cum illa dictione, cum, denotat cauſam finalem. Vide Ange. de Are. in rub. Inſti. de actio. & Bal. in l. falſus. C. de fur. & Bar. in l. 1. & ibi dixi in addi. ff. de condi. & demon. & eundem Bar. in l. ſi tu ex parte. in fi. & ibi apoſtil. vbi etiam dixi. ff. de acqui. hæred.
Vide Alex. conſi. 27. lib. 3. vnum verbum per Ro. conſi. 383.

b Ber. Lan. Concurrant. Vide Bar. conſi. 193. inci. cõe Lucignani. & Rom. conſi. 104. & 369. Ant. conſi. 63. Fel. in d. c. 2. do. Iaſ. poſt Bar. in l. 2. ff. de iuſti. & iure.

c Tho. D. Siue contra præſentem. Vide Alex. in l. in ratione legis falcidiæ retentionis §. quod vulgo. ff. ad leg. Falc. in ver. ſed contra.

d Mere. Vide Bart. in l. demonſtratio. §. fi. in verſi. 8. quæro. ff. de condi. & demonſtr. & ibi Alex. in addi. in ver. longa differentia.

e Et maxime. Vide Bar. in l. 1. §. vel maxime, & ibi dixi in addi. ff. de collat. bono. & plene Iaſ. in l. quæ ſe patris. C. vn. de lib.

f Reges. Vide Iac. Alua. in c. 1. in ver. poſt notatum. in ti. quis dicatur Dux, vel Marchio, in vſi. feu.

* Iacob. Menoch. Dec. conſi. 194. num. 1.

g Ber. Lan. Priuilegia. Vid Cal. cõſi. 7. de priui. Pau. de Caſt. conſi. 112. Old. cõſ. 180. Tho. Vide plene quæ poſui in tract. meo de præſtantia coct. in 2. lib. in 6. quæſt. princ. & vide Nic. de Neap. in l. ſed & reprobari. in prin. & ibi ſcripſi in apoſt. ff. de excuſ. tuto.

* Adminiſtrare. Vide Old. conſi. 22.

g Modum antecedentis. Vide Alex. in l. cuiuſque. in apoſtil. ff. ad leg. Iul. maie.

* Euadendum. Intellige ſcienter, per ea, quæ voluit Ro. conſi. 474.

i Euaderet. Vide quæ dicit, & ponit Iaſ. in l. 1. §. quod prætor. ff. ne quis eum qui. & ibi ſcripſi. & ponas hic. & Iaſ. l. in prima. §. is videtur. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp.

k Aſſeratur. Vide Alex. in conſi. 216. in 6. vol. nu. 7. & in conſi. 24. nu. 4. eod. vol.

* Iacob. Menoch. Adde Bar. in l. præſcriptione. nu. 8. C. ſi cont. ius, vel vtilit. public. Soc. in l. 2. ſi quis ius dicen. non obtem.

* Iacob. Menoch. Dec. in conſi. 44. col. 3. in princ.

l Ber. Lan. Proceſſus. Poteſt tamen cogi iudex, vt ſummarie procedat, niſi de voluntate partium ordinarie incipit, vt voluit Ro. conſil. 132.

m Tho. D. Clemen. Vide plene per Fel. in c. nouit. de iudic.

Digitized by Google

quo ſumitur vindicta eſt duplex. ſ. accuſatio, & offi. iudicis. hoc au
tē offi. exercetur qñq; p inquiſitionē proprio motu iudicis, qñq;
per inquiſitionē ad alterius denunciationē. nā ſuper denunciatio-
26 ne inquiritur. ff. de cuſto. reo. & §. diuus. ℨ. dicā. Pōt ēt † ſumi ac-
b cuſatio p libello accuſatorio.* ff. de accuſ. l. ſi cui. ī prin. & ad Tur
pillia. l. 1. §. accuſationem, & C. qui accuſare non pōt. l. accuſatio-
a nē, & iſto mō ſumitur hic. Sed quæro,ᵃ quid ſi accuſatio eſt † ine-
27 pte formata, an valeat beneficio huius legis in hoc crimine? Qđ
vř, quia cum non ſit neceſſaria figura iudicij, ergo nec libellus. q
eſt de ordine, & figura. Et hoc vř expreſſum, extra de verb. ſign. c.
ſæpe. in cle. in ℨriū facit, quia hic permittitur procedi altero de
tribus modis. ſ. per accuſationem, denūciationē & īquiſitionem,
& ſuper quolibet iſtorum permittitur procedi ſummarie, & de
plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij. vbi ergo per accuſationē pro-
ceditur, oportet accuſationem factam eſſe rite, vt l. non putauit.
§. non quæuis. ff. de ℨtab. alias, ſi non eſt rite facta, non eſt accuſa-
tio, nec per eam delictum in iudicium deducitur, vt ff. de adult. l.
accuſatiuus, & ad Turpil. l. 1. §. accuſationem, ibi nulla erit, & c. li
cet iſte. §. facit contra, qa eſt neceſſaria abolitio, vt ibi, & de accuſ.
l. libellorum. §. quod ſi libelli, ergo videtur accuſatio aliqua. Sol.
Licet accuſatio ſit nulla, tamen qualiſqualis eſt ſaltem de facto,
b ideo eſt neceſſaria abolitio,ᵇ vt ibi patet. ſed hic requiritur, ꝙ ac-
cuſatio ſit recte facta in forma ſua, vt ſuper ea poſſit procedi ſecū-
dum formam huius legis, facit quod no. ff. de fur. l. ſi quis. §. 1.

c **Inquiſitionem.** ᶜ Hoc eſt ius nouum. Nam de iure
cōi nō poteſt procedi per inquiſitio-
d nē, niſi in certis caſib.ᵈ notatis in l. 2. §. ſi publico. ff. de adult. & ibi
28 dixi. † Quatuor ſunt regulæ, quibus poteſt procedi. Prima per of
ficialem denunciantem. l. diuus. de cuſto. reo. & C. de ac. l. ea qui-
dē. & de curio. & ſtat. l. 1. li. 12. Secunda regula eſt propter inciden
tem recognitionem iuris: nam vbicunque iudex recognoſcēdo
de alio principaliter reperit delictum incidēter eſſe commiſſum,
pōt de illo cognoſcere, vt hic eſt caſus, & in d. § ſi publico. & C. ſi
aduer. lib. l. pe. & C. de condi. ob turp. cauſ. l. qđ euitandi. & de cal.
l. pen. Tertia regula eſt pp præcedentem gñalem inquiſitionem.
Nā vbicunq; iudex inquirendo generaliter de malefactoribus re-
perit aliquem deliquiſſe, pōt ad inquiſitionem ſpālem deſcende-
re. l. congruit. de offi. præſi. & ad leg. Iul. pec. l. 3. & Auth. de colla.
§. iubemus autem. Quarta regula eſt pp magnā offenſionē. vbicū
que enim crimen committitur coram iudice, iudex poteſt ſuper
illo per inquiſitionem procedere, vt C. de calum. l. 1. & C. de teſt.
l. nullum. & de proba. l. pen. & idem eadem ratione in oībus deli-
ctis, quę committeretur coram iudice, alias nō poteſt procedi p
inquiſitionem de iure cōi. l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorē. de mu-
29 ne. & honor. ſed ſpeciale † eſt hic, vbi nulla ex prædictis regulis p
cederet, ſed poſſet procedi per inquiſitionem, præcedente fama,
vt ext. de accuſa. c. qualiter, & quando. & de ſim. c. licet. Heli. ſed
tunc hoc eſt ſpeciale, quia procedi poſſet etiam fama non præce-
dente, vt hic patet, quia ſufficit quocunque modo dicatur, & pro-
30 betur. ℨ. proxi. ibi, publice vel occulte. † Sed cum in accuſatione
requirantur ſolennia accuſationis, vt ſupra dixi, quare non requi-
rantur ſolennia inquiſitionis? Reſpon. ſolennia accuſationis intel-
ligo circa formam ipſius, vt dixi. Quod autem in inquiſitione pro
cedat aliquod prædictorum, non eſt forma inquiſitionis, ſed eſt
aliquod antecedens, & proceſſus valet, ſi non opponatur. vt extr.
de accu. c. 1. lib. 6. ſicut teſtamentum tenet ſecūdum ſui formam,
licet teſtator dicatur filiusfa. vel ſeruus, vel qđ ſimile, vt C. de edi.
diui Adri. toll. l. e. 2. ſecus ſi in ipſo deficeret hęredis inſtitutio. Sed
31 an forma † inquiſitionis ſit, ſicut forma accuſationis? Gl. 2. Inſti.
de pub. iudi. in prin. dicit, quod non. Inn. idem ext. de purg. can. c. fi.
Iac. But. Inſti. de act. §. fi. in princ. dicit, ꝙ eadem forma, & eadem
ſolennitas requiritur, præterquam in inſcriptione ad pœnā talio-
nis, quia cum locum accuſatoris ſubeat iudex, & inquiſitio loco
accuſationis, eiuſdem debet eſſe naturæ. l. j. §. hæc actio. ff. ſi quis
teſta. lib. iuſ. eſſe fue. & hoc placet quantum ad hoc, vt inſeratur
c locus, & tempus eodem ᶜ modo, quia non debet in tanto crimi-
ne vagari, vt ff. de iniu. l. prætor edixit. in prin. & de dolo. l. item exi
git. & facit, quia idem, ſi delictum opponitur per modum exce-
ptionis. l. 3. §. 1. ff. de do. excep. & extra, de elec. c. vt circa. lib. 6. dixi
plene. ff. de except. l. j. Nec ob. extra de pur. can. c. fi. & quod ibi no.
Inn. quia ibi fit inquiſitio contra tertiam perſonam tantum gene
raliter quo ad delicta ſecus, ſi fieret de ſpeciali delicto. Item accu-
32 ſatio † debet in ſcriptis offerri. l. libellorum. ff. de ac. & C. de lit. cō
teſt. auth. offeratur. ſed cum inquiſitio non offeratur iudici, ſed ip
ſe inquirat, non eſt neceſſe, quod prius formetur in ſcriptis, & po-
ſtea redigatur in actis. Ex quo ſequitur, ꝙ ſi in proceſſu non appa-
ret, quando fuerit exhibita accuſatio, non valet, cum ſit de ſubſtā
tialibus. d. l. libellorum, & not. C. de accu. in l. in cauſis. Sed ſi non
32 apparet † dies inquiſitionis, forte nō vitiatur proceſſus, quia dies,
quo quis citatur ſuper inquiſitione, vel dies quo reſpōdit, ille po-
terit dici dies formatæ inquiſitionis, cum iudex ſemper inquirat,
ſed non poteſt dici dies exhibitæ accuſationis, cum hoc non per-
tineat ad iudicem. Multa alia dixi circa materiam inquiſitionis,
in d. l. 2. §. ſi publico. ff. de adult.

ADDITIONES.

* Accuſatorio. Adde, qđ licet hic terminus, accuſatio, poſſit ſumi duobus modis, ſcilicet pro ipſo iure, & pro libello accuſatorio, tamen ſi probetur cōmunis vſus loquendi interpretans accuſationem pro charta, in qua continetur ipſum ius ac cuſandi, talis charta continens plura crimina dicetur vna accuſatio, etiam in ſtatuto. notabile eſt d. Bar. in l. libellorum. §. ſed ſi aliud. ver. iuxta hoc quæro. ff. de ac cuſ. & ita pro notab. allegat Franc. de Are. in conſ. 79. incipien. diligenter conſideratis. ver. veruntamen his non obſtantibus. Et adde, ꝙ licet accuſatio fuerit inepta, tamen apta poterit intra tempus a lege permiſſum porrigi. ita Spec. titu. de lib. concep. §. ſequitur videre, verſ. ſi in criminali cauſa.

a Sed quæro. Vide Bar. in d. l. non putauit. §. non quæuis, & ibi in additio. meis ad Alex. poſitas hic.

b Ber. l. an. l. Abolitio. Quod ex accuſatione inepta debeat ſequi abſolutio, tenuit Roma. conſ. 166.

c Tho. D. Inquiſitionem. Vide plene per Barto. in l. 2. §. ſi publico. per totum. ff. de adulte. & vide apoſtil. plenam do. Alexan. in verſicu. modum inquiſitionis, & Ioannem Ign. in ſua diſputa. an Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem, in verſ. in ſpeciali.

d Per. l. and. Caſib. Adde Calde. conſ. 1. de accuſ. inquiſ.

e Tho. D. Tempus eodem. Adde Bar. in l. 2. §. ſi publico. in 2. col. in verſ. quo vtrum. ff. de adul. & ibi uide apoſtil. plenam, in uerbo, exprimendum.

---

1 *In crimine læſæ maieſtatis per denunciationem factam a quocunque poteſt procedi, & eſt ius nouum. Denunciator de quo hic, habet vim cuiuſdam mandatoris, & deſiſtendo incidit in Turpillianum.*
2 *Iudice inquirente ex officio, uel per denunciationem in hoc crimine, ſi ſuperueniat accuſator, non receditur ab inquiſitione.*
3 *Statutum inducens, quod generaliter iudex poſſit inquirere, quid operetur.*
4 *Iudex ad priuatam inquiſitionem procedit circa eos, qui agere nō poſſūt de iure in querela patris de filio, domini de liberto, humilis de potente.*
5 *Denūciatio Euāgelica, dicitur priuata, & habet locū in foro eccleſiaſtico.*
6 *Forma denunciationis Euangelicæ, quę ſit.*
7 *Euangelica in denunciatione libellus porrigitur, lis conteſtatur, & ſententia in ſcriptis fertur.*
8 *Exceptio criminis non admittitur contra denunciantem, & nu. 2.*
Denunciatio Euangelica pro quibus cauſis fieri poſſit, & quomodo pro obligatione naturali.
10 *Falcidiam, & Trebellianicam retinens, an peccet mortaliter, & contra retinentem intentatur denunciatio Euangelica.*
11 *Denunciatio Euangelica datur pro obligatione præſcripta.*
12 *Denunciatio non datur cōtra filiumfa. tutum exceptione Macedoniani.*
13 *Mulier tuta Velleiano non conuenitur hac denunciatione, nec pupillus.*
Item non datur, vbi contra obligationem ciuilem, uel naturalem datur reſtitutio. & num. 14.
15 *Denunciatio hæc non datur contra tutum exceptione rei iudicatæ.*
Exceptio rei iudicatæ inducta eſt ad conſeruandum iuris rigorem magis quam ex æquitate.
Item non datur contra tutum exceptione iuriſiurandi, & 16.
17 *Probanda in hac denunciatione.*
18 *Aſſertioni denuncianti, aſſerentis ſe non tenere contra conſcientiam, quo modo, & quando credatur, ſi allegat aliquam cauſam.*
19 *Hæres in eo, quod defunctus retinebat contra conſcientiam, qualiter peccat.*
20 *Sententia in hac denunciatione qualiter feratur.*

Denunciationem. De iure antiquo non admit-
titur denunciatio, niſi p offi-
cialem. l. diuus. de cuſto. reo. & C. de accuſ. l. ea quidem. ff. de off.
præfec. vrb. l. 1. §. ſane. De iure autem canonico admittitur denun
a ciatio præcedente charitatiua monitione, vt extraᵃ de iud. cap. no
1 uit. & extra, de ſimo. c. licet Heli. † Hæc ergo lex introducit nouū
in hoc crimine, quia per denunciationem factam a quocunque
poſſet procedi. Itē ſcias, ꝙ de materia iſta plene dixi in d. l. diuus.
de iſto denunciatore priuato dico, quod habet vim cuiuſdā mā-
datoris. ſeu inſtigatoris. ideo deſiſtendo incidit in Turpil. vt ff. ad
Turpil. l. 1. §. incidit. & l. ab accuſatore. §. denunciatores. eo. ti. & ſi
deſiſtat denunciator, impune iudex ex illa cauſa dimittit proceſ-
ſum, ſicut delator mandatore ſubtracto, vt ff. de iure fiſ. l. e. res q. §.
fin. quod eſt verum ſi in producendo fuit nominatus denuncia-
tor, alias ſecus, de iure fiſ. l. e. de eo. ergo hic poteſt procedi ad de-
nunciationem alterius, denunciante non nominato. d. l. de eo, qa
b ex mero officio ᵇ iudicis proceditur. Item cum in caſu illius le-
2 gis iſti tres modi procedendi ſint æque auxilia ordinaria, puto,
quod ſi præcedente inquiſitione ex officio, vel per denunciatio-
nem ſuperueniat accuſator, non debet recedi ab inquiſitione,
cum ceſſet ratio, quam ponit Dy. in reg. actus legitimi. de reg. iu.
3 lib. 6. † Et quid, ſi ex forma ſtatuti induceretur, quod iudex gene-
raliter poſſit inquirere de crimine? De hoc dixi ī l. ſi maritus. §. fi.
ff. de

ADDITIONES.

a Tho. D. Vt extra. Vide Ange. de Are. in §. ſic itaque, vbi ſcripſi, Inſtitu. de actio. & apoſt. Alex. in l. Quintus. ff. mand. in apoſtil. magna, in fi.

b Ex mero officio. Vide Fran. de Are. in c. ex parte. de teſtib.

Digitized by Google

ff.de adul.& hoc de denunciatione, quæ fit ad vindictã publicam.
4 Ad priuatam vero denũciationem q̃ñ, iudex procedit, vt in his qui agere nõ poſſunt de iure, vt cum ſerui a dñis opprimuntur. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.2.& de offi.præf.vrb.l.1.§.quod au
* tem. Item ad denunciationem * patris, vel parentis conquerentis de filia, vel de liberto, vt d.l.1.§.cum patronus.& de offi. procon.ſ l.ne quicquam.§.de plano. Item q̃ñ hoĩes humiles opprimuntur a potentib. vel eis aliquid aufertur, vel ab eis promiſſio, vel cautio exigit, vt ff.de offic.præſid.l.illicitas, in princ. & quaſi per totam l. & hoc ſentit Spe.in tit.de denunciatione.§.qui denunciare poſſit ver.priuata ver.iudicialis. Io.And.in c.nouit. ext. de iudic. vbi dictæ leges ſic intelliguntur, quod eſt no. qa ad boni iudicis officiũ ptinet facta ei querela, de prædictis ex officio eius procedere, cũ tales per ſe ipſos agere nõ pñt, vel non audẽt, quod placet: quia interpretatio adiuuanda eſt, qa Reip.vtilitatem cõtinet. Eſt & alia
5 † a denunciatio priuata, * quæ locum hẽt ſolum in foro eccleſia-
a ſtico inducta per legem Euãgelicam, vt d.c. nouit.de iudi.q̃ quo-
* tidiana eſt, & per eam multa, quæ ſunt iuris ciuilis remedio deſtituta, reparari pñt, ideo eam proſequor declarando quædam ab authoribus iuris Canonici non tacta. In hac. n. requiritur quod primo moneat aduerſarium ſuum qui peccat in eum, inter ſe, & ipſum ſolum. dicendo, q̃ cum in eo peccet retinendo rem ad eum
b pertinentẽ, b vel non ſoluendo ei tantã quantitatem ſibi debitam quod exeat de peccato, quod ſi non facit, tũc dicat eccleſiæ, & ſic ad forum eccleſiaſticum recurrat petens, quod cum talis in eum
6 peccet, & de tali cauſa ſecũ.ſuus, & monitus fuit prima † monitione, & ſecunda, ſm doctrinã, & regulam Euangelicã, & emẽdare neglexerit, & exire de peccato in periculum animæ ſuæ, & ẽt 9 conſcientiã ſuã imploret eius officium, vt eum ad pœnitentiam
7 cogat.d.c.nouit. Super † hac denuntiatione offertur libellus, lis cõteſtatur, & ſnĩa in ſcriptis fertur, ſm Hoſt.& Io.And.in d.c. nouit. licet in dicta decretali dicatur, q̃ procedat de plano. quod, qd im
8 portet, ĩ.dicam. Et 9 perſonas ſic denunciantes † non põt opponi qđ ſint infames. ſi tñ ſint conuicti de crimine, põt ſm Inno.& oẽs.
c Põt aũt opponi, q̃ eſt criminoſus, ſeu in peccato mortali, qualiter. n. mouetur bono zelo ad correctionem alterius qui nõ eſt correctus, ſm Ber.& Inn. Sed Io. And. dicit, q̃ in hoc genere denunciationis, vbi proſequitur quis proprium intereſſe, admittitur ẽt criminoſus, & alias, niſi ei obſtet excommunicatio, vel expoliatio, vel deprędatio, vt in c.cum dilectus, & c.fi.extra de ord. cogn. vel alia præiudicialis exceptio. quod dic, vt in c.nouit. ſuper vltima gl.
9 per eum. † Contra ipſam denunciationem opponitur, q̃ poteſt ẽt haberi ſuper eo regreſſus ad iudicem ſecularem. Nam non dẽt iudex eccleſiaſticus eam indiſtincte admittere, quia nõ niſi ĩ defectum iuſtitiæ, vel ſi crimen de ſui natura ſit eccleſiaſticum, vel ratione pacis, vel iuramenti, vel q̃ñ crimen eſt notorium, vel q̃ñ nõ auditur in iudicio ſeculari, vel quia eſt obligatio naturalis tñ, vel q̃ñ hanc proponit miſerabilis perſona, & depreſſa, vt in d.c. nouit. de iud.& de pac.c.qualiter.& 77.diſt.per totum.& de foro compe.c.licet. Vide de hoc no.per Ber.in c.ex tenore.p totum. alias ſi indefinite admittitur, periret tpalis gladij iuriſdictio, & oĩs cauſa per hanc viam deferretur ad eccleſiam. Ita dicit Ber. de relig. do. c.religionum.lib.6.& ita tenet Io. And.in d.c.nouit.& hoc quod hic dicit de obligatione naturali, tenuit In.in d.c.nouit. Sed, cum
10 illud † quod deducitur pro Falc.vel Treb.ſit naturale debitum, vt no.C.de iur.& fac.igno.l.cum quis.& ff.de cond.& de monſt.l.j. & de re.iur.l.cuius per errorem. ergo ille, qui retinet, peccat mortaliter, & 9 eum poſſet procedi per formam huius denunciationis. Sed hoc vĩ 9 c.Raynutius.& c. Raynaldus, extra de teſtamentis. vbi Papa pronunciauit has quartas poſſe retineri. Sed dico, q̃ ea, quæ ſunt dicta de obligatione naturali, intelligi poſſunt de ea naturali, qua quis tenetur eo ipſo, q̃ quis locupletatur cum aliena iactura: quia quod alienum eſt, puenit ad eum.l.nam hoc natura de condi.indebi.vel de cauſa naturali, quæ habet originem ex con
d ſenſu, vt ex pacto nudo, d vel de iureiur.interpoſito ab alio, quam a liberto.l.vt iuriſiurandi.in prin.de oper.liber. de fideiuſſo. l. ſi qs pro eo.in princ. Idem puto de eo, q promittit ei, qui ſtipulatur alteri, vt l.ſtipulatio iſta, §.alteri.de verbo.obli.& quod ibi no. ſecus de cauſa naturali, quæ a conſenſu non habet originem, vt in eo qui ex maleficio obligatur ad pœnam.l.non ſolum.§.1.ff. de iniur. in propoſito hæres dr̃ teneri naturaliter, hoc eſt habito reſpectu ad principia iuriſgentium, quo iure dictæ quartę deductio non erat inuenta, non autem ex conſenſu, quia teſtator nunquam conſenſit, q̃ ipſe obligaretur, nec etiam hæres adeundo hęreditatem: quia habuit, vel habuiſſe præſumitur animum, q̃ noluit vti beneficio legis. Item nil habet de alieno, quia legatarij, & fideicommiſſarij certant de lucro, non autem petit, quod ſuum eſt, vel fuit. Vel dic, q̃ naturalis obligatio non ſubeſt in eo, quod per Falc. venit deducendum, ſecundum Petrum, vt refert. Cyn.in dicta l.cum quis de iur.& fac.igno. quod non placet, vt plene dixi in l. prima, ff. de
11 condi.indeb. † Sed quid in obligatione, quæ tollitur præſcriptione?
e Reſponde, tunc actor audiretur a iudice eccleſiaſtico e per modum huius denunciationis: quia ei denegaretur audientia in foro ſeculari: Sed tu dices, pręſcriptione tollitur naturalis, & omnis alius effectus.l.fina.in princ.& ibi per Dy.ff.rem rat. haberi. & per Cy.in d.l.cum quis. Rñ. tollitur omnis effectus eius ciuilis, non autem poteſt tollere naturalem obligationem, quam retinendo incidit in peccatum mortale, ſed eo caſu, quo præſcriptio tolleret naturalem, ſm ea quæ dixi in d.l.fi.in princ.rem rat.hab. tunc ceſſaret hæc denunciatio. Quid de filiofam. tuto exceptione. Macedo.
12 † an poſſit conueniri hac denunciatione, cum naturaliter, & ciuiliter teneatur: licet obſtet exceptio? Puto q̃ nõ qa hæc exceptio deſcendit ex delicto creditoris circa illud commiſſo, vt ff.ad Mace. l.1. vnde poteſt opponi etiam denuncianti, vt ſ.dictum eſt per Io. And.dum dicit, vel alia præiudicialis exceptio. Idem puto in qualibet alia exceptione, propter odium, vel delictum creditoris, cõpetente, vt doli, vel ſimilis. Facit de condict.indeb.l.qui exceptionem. ſed ſi creditor non deliquiſſet, tunc ei hac denũciatione ſub
13 ueniretur, vt ff.ad Maced.l.ſi quis patrem. Quid † de muliere tuta Velleiano? Dico eam non poſſe conueniri hac denunciatione: cum ẽt ſoluens repetat ſecundum canones.ext.de ſolu. c.fi.& ibi no. licet enim teneatur naturaliter, tñ datur ei exceptio, ex æquitate quidem naturali propter ſuam imbecillitatem, & fragilitatem vnde illa naturalis non habet efficaciam ſuam. Idem puto in pupillo eo, q̃ obligatur naturaliter tantum, vt non poſſit conueniri per viam huius denunciationis, cum illa naturalis non ſit efficax, qđ patet, quoties ex illa liberetur, ẽt ſi ſoluiſſet, reſtitueretur legis edicto de minoribus, naturali æquitate inducto, vt C.ſi aduer.ſol.l.fi.
14 ff.de condi.indeb.l.interdum.& de in inte.reſtitu.l.1. † Et idem dico in quocunque caſu, ſi aduerſus ciuilem, vel naturalem obligationem daretur ei reſtitutio. Obligatio enim naturalis eliditur p exceptionem deſcendentem ex illa æquitate naturali.l.ſi vnus.§. pactus ne peteret. ff.de pact.& ideo validior eſt obligatio naturalis ſola, cui nulla ob. exceptio, quam ciuilis, & naturalis, cui ob exceptio.no.ff.de compen.l.quæcunque. Nam per exceptionem ẽt
15 eliditur naturalis obligatio. † Quid de tuto per exceptionem rei iudicatæ, quam glo.dicunt inductam magis ad rigorem iuris cõſeruandum, quam ex æquitate, vt no.ff.de condi.indeb.l.qui exceptionem & l.Iulianus, & C.de iu.& fac.igno.l.cum quis. Videtur q̃ cum eſſet æquitas, & ſic naturalis, non eliditur, vt d.l.Iulianus. poſſit conueniri per viam huius denunciationis: quia peccat mortaliter. Contra, immo nõ eſt locus huic denunciationi: quia licet peccet mortaliter, non tñ poſſet cognoſci poſt ſñiam, cum ſemel ſit cognitum.l.ſi quis cum totum.§.plane, & §. ſi ancillam. ff.de ex-
16 cep. rei iu.& de re iud.poſt rem. † Similiter de eo quod eſt deciſum p iuſiurandum, d.l.poſt rem, & de iureiu.l.nam poſtea.§.1.p quo facit. Nam in certis cauſis tantum permittitur, vt pp inſtra
17 de nouo reperta dẽt reſtitutio, vt ff.de re iud.l.Imperatores. † Modus probandi hanc denunciationẽ hic ſit, vt prima denunciatio p betur per ſeipſam, cum dicat, corripe eum inter te, & ipſum ſolũ. Sed an denunciatus poterit probare 9trarium? Quod vĩ de facili, qđ poſſet probari, q̃ Rex Franciæ, vel quod Rex Angliæ nunquam fuerat ei locutus. Sed contrarium puto, cum prima denunciatio dicatur fieri per ipſum, etiam ſi fieret interueniente organo.l. epiſtola, vel ſecreto nuncio, vt ff.de conſti.pecu.l.qui autem.§.fi.& l. ſeq. Huius contrarij quodammodo impoſſibilis eſt probatio. Secunda denunciatio eſt probanda per ſe, & vnum alium legitime deponentem, vel p ſe, & duos alios, cum dicat, adhibe tecũ vnum vel duos, cum in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. Tertia denunciatio, quæ fit eccleſiæ, probatur p ipſum libellum denũciatorium datum ipſi iudici eccleſiaſtico. Quarta, quod peccet in eum, probat, probãdo, q̃ detinet rem ſuam, & q̃ eſt ſuus debitor, hæc autem probatio eliditur hoc modo, dicit denunciatus, non pertinet ad te cognoſcere, an iuſte vel iniuſte detineam: hoc autẽ ſcio, q̃ teneo, non contra conſcientiam, & hoc ſufficit, vt vltra eccleſia non procedat. licet enim probet, quod res fuit ſua vel ſibi debita, potuit deſinere, & ſic non ſequitur q̃ contra conſcientiam teneat: licet quando ordinarie agitur ſufficit probare ſuum,
vel

ADDITIONES.

* Denunciationem. Vide quid ſit denunciatio, Io. And.in addit.ad Spec.eo. tit. ibi, an ſtante ſtatuto, q̃ accuſanti maleficium debeatur certum quid, an debeatur denuncianti.
a Tho.D.eſt & alia. Adde Bal.in authen.ad hæc C.de vſu.& ibi plene ponit de huiuſmodi denunciatione, & aliqua per Fel.in proœ. Decre.
b priuata. Vide Calde.conſi. Vide accu.vbi, an ſi aliquis coram iudice dicat, q̃ agit via denunciationis propter ſuum priuatum intereſſe, narrans qualiter illum monuerat ſecundum formam legis Euangelicæ, & concludat, q̃ petit illum compelli ad reſtituendum ſuum debitum, an hæc dicatur denunciatio Euangelica, vel iudicialis.
Tho.D. Ad eum pertinentem. Vide Bal.in auth.ad hæc.C.de vſur.
c Ber.Lan. Mortali. Vide Spec.eo.ti.§.1.ver.item opponitur, vbi in fi.illius §.dicit, q̃ ſi proceſſus ſit captus vigore denunciationis, & aliqua difficultas ingeratur q̃ poteſt procedi per viam inquiſitionis.
d Tho.D. ex pacto nudo. Vide Alex.plene in l.iuriſgentium.§.ſed cum nulla, circa finem, ff.de pac.
* I; cob.Menoch.Soc.in tract.Fallent.reg.88.
e A iudice eccleſiaſtico. Vide Bar.in l.ſequitur.§.fi.cum al.quæ ibi dixi.ff.de vſuca. & Fel.in c.1.de præſcript.

18 vel ſibi debitum, niſi aduerſarius probet contrarium. Sed in hac † denunciatione ſatis eſt, ſi denunciatus aliquam iuſtã cãm allegat, quare contra conſcientiam non teneat, licet cauſam non probet: creditur. n. ſibi ad purgandum conſcientiam ſuam, niſi ſcandalum vel publicũ pctm̃, & manifeſtum ſit, tunc. n. debet de ſatisfactione conſtare ſm Inn. Sed Hoſt. contra, quia ſi ſemel fuerit meũ, vel mihi debitũ, adhuc pſumitur, niſi probet contrarium, vt C. de prob. l. ſine poſſidetis. Io. An. vr̃ ſtare dictis Inn. Tn̄ dic. q ſi denunciatus dicit ſe non teneri contra conſcientiam ſuam, & nullam cauſam allegat, non ſufficit, vt d. l. q interrogantis. de pet. hære. idem ſi allegat cãm iniuſtam. l. nec vlla §. 1. eo. tit. Sed ſi allegat cauſam iuſtam, tunc ſi quidem cauſa ẽ dependens ex eo facto, quia dicit ſe ſoluiſſe, vel ſimile, ſi negauit poſitionem denunciationis, quod eſſet ſuum, vel ſibi debitum, & probatum eſt contra eum, non debet poſtea credi aſſertioni ſuę, vt ff. de prob. l. cum de indebito. & extra, de ſol. c. ſi. & C. de non nu. pecu. auth. contra qui propriam. cum ſim. Conſcientia. n. alterius non debet probari niſi ex indicijs, vt C. de dolo. l. dolum. ſed illud eſt indiciũ legitimum, & lege probatum. Si vero confeſſus eſt intentionem actoris. ſ. fuiſſe ſuum, vel ſibi debitum, dicit tñ ſe emiſſe vel ſoluiſſe, vel aliquid ſimile, tunc ſi denuncians non probet intentionem ſuam aliter, q̃ tali confeſſione, dẽt ſtari dicto eius ad excuſationẽ ſiue exonerationem conſcientiæ ſuæ, vt C. de teſtib. l. ſi quis teſtibus, & de ſen. & interlo. om. iud. l. cum Papinianus. de inrem. l. eũ, qui. in prin. Si autem denunciator põt, & vult aliter probare q̃ ex confeſſione denunciati, tunc ceſſat talis præſumptio, quia forte ideo confeſſus eſt, quia ſciebat poſſe probari. Hoc probatur in gl. in d. l. eum qui, in prin. igĩ tunc erit recurrendum ad coniecturas. ſ. cuius vitæ, cuius conditionis eſt iſte denuncians, vtrum eius aſſertioni debeat credi, vt l. nõ omnes. §. a barbaris. de re mil. Hoc etiam pendet ex quantitate rei petitæ, vtrum ſit magna, vel parua, argu. eius quod no. in l. admonendi. ff. de iureiur. Sed ſi cã, q̃ allegat, eſt talis, q̃ ab eius facto non dependeat, & ſic dicit ſe habere ab alijs, an eis credi debeat. Videndum eſt, q̃ ſunt illi, a quib. habuit, & cuius opinionis. & vtrum hoc dixerint ante litem motam, vel poſt, arg. ext. de teſti. c. licet. Ex qbus ẽt puto ſi hoc habuit a procuratore ſuo, cui hoc mandauerat, ſatis ſit, vt ff. de proc. l. qui vulg. Item ſi defunctus ſcriptum reliquit, recte ei credit hæres ad exonerationem ſuæ conſcientiæ, vt l. qui cum minor. §. pe. ff. de bo. quæ libe. Item ſi aliqua indicia legitima appareant, ex quib. quis poſſit informare conſcientiam ſuam, vt l. mariti. §. lenocinium. in prin. ff. de adul. Si vero informaret ſuam conſciẽtiã ex pſumptionib. non licitis, non excuſatũ, licet. n. non teneat contra cõſcientiam ſuam, tenetũ tñ ſm conſcientiam erroneã, & ſic peccat, niſi conſciẽtiam erroneam deponat, & deponere coget, vt ext. de ſen. excom. c. inquiſitionis, vbi probat hæc diſtinctio. Sed tu dices, non p hoc pbat denunciatio, q̃ dicit q peccat in me retinendo meum, vel mihi debitũ. Nã apparet, q non peccat detinendo, ſed erroneam cõſcientiã habẽdo. Sed certe finaliter in hoc peccat, quod retinet, & ſic vr̃ proba
19 ta denũciatio. Sed qualiter † peccat hæres in eo q defunctus tenebat contra conſcientiam? Rñ. ideo, forte ipſe hæres ſcit, & ſic contra conſcien
a tiã a retinet. Si vero ignorat, tunc prius eſt hæredi notificãdum taliter q in eius cadat notitiam, vel cadere dẽat. l. quod te. ſi cert. pet. & ff. depoſi. l. ſi quis inficiatus. & poſtq̃ notificatum fuerit, debẽt fieri denunciationes. Nam tex. dicit, q ſi peccauerit in te frater tuus, &c. prius ergo dẽt præcedere peccatum, quam fiat denunciatio: ſed ſi hrs non patiatur ſe certificari, certe in hoc peccat, & perinde eſt ac ſi certificatus eſſet, ar. ff. quod vi, aut cl. im. l. 1. §. Arrio. Sñia
20 aũt ſup † hac denunciatione fertur quod ſi repert denũciat⁹ peccare in denunciantem, præcipit ei, vt exeat de peccato, & ad hoc per ſñiam excõicationis compellitur, vt in d. c. nouit. Et no. q ſolum in his tribus modis procedẽdi loquitur hæc conſtitutio. i. per accuſationem, inquiſitionem, & denunciationem, in alijs vero modis procedẽdi, vt per exceptionem, nil immutatur de eo quod dr̃. ff. de adul. l. 2. §. ſi publico. & iſtis trib. modi attribuũtur iſtę tres qualitates, quæ ſequuntur.

ADDITIO.

a Contra conſcientiam. Vide Abb. Sicul. in c. nouit. in verſi. iſte paſſus de iud. Hæc autem probatio. Vide And. Sicul. in c. nouit. de iu. & quomodo procedat libellus in hac denunciatione, vide Inn. in d. c. nouit. & ibi do. Abb. de iud. in ver. quæro quomodo, & ibi vide Barb. & ibidem vide etiam Philip. Dec. requirit et q vere, & non præſumptiue concludat libellus, de quo vide Fel. & Dec. in d. c. nouit, & ponit Ang. de Are. in §. ſic itaque, Inſt. de act. & ego practicaui quando actor poſſidet, q agatur, q ipſe læſus ex ſententia conſeruetur indemnis, & qđ ponatur perpetuum ſilentium, in cauſa Nicolai de Ponte, contra presbyterũ Hieronymum Zacharotum de Padua.

1 *Cauſa commiſſa ſummarie, debet totam ſubſtantiam comprehendere, & ſũmarie, intelligitur breuiter.*
Qui dicit in ſumma, omnia membra principalia ponit.
2 *Summarijs in cauſis libellus debet ita formari, ſicut quando ordinarie proceditur, lis conteſtatur, & ſententia diffinitiua datur.*
3 *Summarijs in cauſis dilationes poſſunt abbreuiari, non tamen ita vt probationes legitima pereant.*
4 *Summarijs in cauſis quando poſſint opponi exceptiones requirentes altiorem indaginem.*
Exceptio dicitur habere altiorem indaginem, quando non poteſt expediri intra tantum tempus, quantum proceſſus principalis.
5 *Peremptorium requiritur etiam quando ſummarie proceditur.*
6 *Feriarum tempore nõ proceditur in cauſis in quib. ſummarie proceditur.*
7 *Summaria in hac cognitione quæ probatio requiratur.*
Probatio plena quæ dicatur.
8 *Probatio per iuramentũ ſufficit in cauſis ſummarijs, & modici præiudicij.*
9 *Probatio quæ requiratur in ſummarijs, in quibus fit aliquale præiudiciũ reo, quod tamen poteſt per aliud iudicium reparari.*
10 *Probatio plena vt fiat, requiritur q fiãt articuli, & q ſingulariter, & diſtincte probetur.*
11 *Summarijs in cauſis valde fauorabilibus ſufficit, quod ſummatim negotiũ probetur.*
12 *Poſſeſſorijs in iudicijs, quæ ſummarie examinantur, plena probatio requiritur ex parte actoris.*
13 *Summaria cognitio in quo verſetur, quando cauſa ſummarie cognoſci dẽt.*
14 *Quando proceditur contra abſentem, ſemper dicitur ſummarie agitari.*
15 *In cauſa ſecundi decreti, licet dicatur ſummarie cognoſci, tamen probatio per inſtrumentum, vel per idoneos teſtes requiritur.*
16 *Probatio per inſtrumentum in cauſa decreti ſufficit.*
17 *Cauſæ ſummariæ quæ ſint.*
18 *Plenaria cauſæ cognitio requiritur vbi ſententia data tribuit ius finale, nec põt per aliud iudicium reparari, niſi per appellationem, vel aliud remedium, exceptiones ſubiungit.*
19 *Summarie eſt procedendum, quãdo agitatur cauſa ſuper qua lata ſñia non parit magnum præiudicium. vel parit tale, q per aliud præiudicium reparari poteſt, abſque appellatione, uel reſtitutione.*
20 *Quomodo cognoſcatur quod cauſa tota ſit ſummaria, vel articulus ſummarie cognoſcatur.*
Emergentia ad cauſam requirentem plenã cognitionem, in quib. ſiue quis vincat, ſiue vincatur, pro hoc cauſa principalis nõ perdatur, ſummarie cognoſcuntur etiam reſpectu probationum.
21 *Probatio impedimenti a petente ſecundã dilationẽ, probatur per iuramentum, & ſic ſummaria, & ſemiplena probatio ſufficit.*
22 *Quando tractatur de probando impedimẽto, ut detur ſecunda dilatio, requiritur plena cauſæ cognitio, & probatio.*
23 *In danda ſecunda dilatione requiritur plena cognitio, quando denegatur.*
24 *Exceptiones, quæ opponuntur ante litem conteſtatam, licet plenam probationem requirãt, ut qui vincat, tamen cognitio poteſt dici ſummaria, ob dilationis breuitatem.*
25 *Succumbens in exceptione propoſita, ante lis. conteſt. põt illam poſt litẽ cõteſtatã proponere, & eam plene probare, ſi non plene probauit ante.*
Teſtes examinati ſummarie ante lis. conteſt. poſt litem conteſt. poterunt plenarie examinari.
Teſtes examinati in una inſtantia ad unum ſinẽ non impediunt examinari·nẽ pera in alia ad alium finem.
26 *Sñia lata ſuper principali quando parit exceptionem rei iudicatæ ſuper incidenti, tunc ſuper incidenti plene cognoſcitur, ſi cauſa principalis erit plenarie, alias ſecus.*
27 *Exceptiones perẽptoriæ, quæ poſſunt ſeparari a principali, ſi incidãt in negocio principali, quãdo plenaria, et quãdo ſũmaria cognitio adhibeatur.*
28 *Compenſatio debiti naturalis oppoſita quando admittatur, & plenarie cognoſcatur.*
29 *Exceptiones oppoſitæ poſt ſententiam, quando ſit quod requirant plenam & quando ſummariam cognitionem.*
30 *Executio ſententiæ impeditur per exceptionem nullitatis, vel quod ſit lata prætextu falſorum inſtrumentorum ſi probationes ſunt in promptu, quę debent eſſe plures.*
31 *Exceptio, quæ opponitur non cõtra executionẽ, ſed contra rẽ, in qua ſit executio, ſummariam cognitionem requirit, etiam quo ad probationem.*
32 *Sẽtentia lata in cã ſummaria, in qua iudex dicit ſe habuiſſe plenam cauſæ cognitionem, non facit præiudicium in alia cauſa.*
33 *Sẽtentia lata in cã, in qua plena probatio requiritur, in qua iudex diceret ſe habuiſſe cognitionem ſummariam, non valet.*
Cãm ſummarie examinari, & ſimpliciter idem importat, ſimpliciter, id eſt ſine plica, & diſtincte, & inuolute.

a **Summarie.** a Sũma. i. breuis, vel sũma. i. prima, vt no. ff. de ſta. ho. l. sũma. & ſic ſummarie, ſummatim, vel br̃, vel primarie, vt oñdã. Hæc mã tangit in l. 3. §. ſciendũ. ff. ad exhib. & i Spec. de off. om. in. §. poſtremo. vbi ponit tractatũ Io. Fazioli, de Piſis. Sed ad maiorẽ declarationẽ dic ad hoc, vt sũ
1 marie cognoſcat, qſtq; adijcit ſon cãæ, q ſi. q; vni articulo. † De primo intelligere dẽm⁹ circa ordinẽ pcedẽdi sũmarie. i. br̃. Et hoc qđ dico br̃, nõ itelligit diminutiue, ſed ita q totã ſubam opprehẽdat. l. 3. ff. de re iudic. & iõ q aliqd dr̃ i sũma, oĩa mẽbra principalia ponit,

ADDITIO.

a Tho. Dip. ſummarie. Vide plenam apoſtil. Alex. in l. 3. §. fin. ff. de prætor. ſtip. in addit. quæ incip. pulchrum tractatum. & in addit. ſequen. & And. Sic. in l. 3. de edic. diui Adr. toll. in prin. & Apoſtil. Alex. in l. 3. de pig. in verſicu. dari libellus. Et an partes poſſint facere, quod quis procedat ſummarie, &c. vide plenam apoſt. Alex. in l. ius publicum. ff. de pact. & Andr. Barb. in cap. de cauſis. de offi. de lega. adde quod dicitur ſummarie, quando parte abſente poteſt cognoſci ſecundum gloſſ. & Bar. in l. 3. C. quando prouo. non eſt neceſ. & de hac clauſula, ſummarie, ſimpliciter, & de plano, &c. ſola facti veritate inſpecta. Roma. conſi. 20. & 191. 409. & 497.

Digitized by Google

a ponit,vt ff.de ꝯdic.indebi.l.in ſumma.* Vñ qñ ꝓcedit̃ ſummarie,
tũc ꝯteſtat̃ lis,ſubaudi forte ſi ſñia tribuit ius finale,alias ſecus. Ex
2 hoc dico,† ꝙ in ꝓceſſu nihil dẽt de ſubſtãtialibus omitti,& ideo
• libellus dẽt eſſe ita plene formatus,ſicut & qñ ordinarie procedi
b tur.ff.ad exh.l.3.in prin.Itẽ ꝯteſtat̃ lis.b l.tigni.§.ſi quis non poſſi-
deat.& §.idẽ ſcribit.& l.Iulianus.§.ꝓinde.ff.ad exh.Itẽ ſñia diffini
c tiua dat̃.c l.3.ꝓterea,ff.ad exhib.& de in lit.iu.l.in actionib.ĩ prin.&
ff.de lib.agn.l.ſi qs a liberis.§.ſi qui.ex his.licet quidam dicant,ꝙ
* illa eſt ſñia interlocutoria,* vt ibi tangit̃,ſm Gul.ſed gl.C.commi.
vel epiſ.l.1.innuit,ꝙ in his ſummarijs non reqrat̃ ordo.quod pa-
3 tet ꝑ dictas leges. Expedit̃ aũt† iſte ꝓceſſus bř,qa licet alias nõ poſ
ſint dilationes breuiari niſi cã cognita,tñ ad breuiandũ illa ſola eſt
• cã ſufficiens,* ꝙ cã dẽt agitari ſummarie,vt ff.de re iud.l.3.in fi.nõ
tñ ita põt abbreuiari,vt probationes legitimæ pereant.Hoc enim
impediret cauſæ cognitionẽ,qđ nõ põt,qa cauſæ cognitio eſt de
ſubſtantia iudicij,vt C.cõmi.vel epi.l.iudex.& l.fi.& no.C.de sẽt.
l.prolatam.ſed ea q̃ ſunt de ſubſtantia,nõ ꝑ ſit omitti,ꝑ hoc,quod
dicit,ſummarie,vt dictum eſt:ergo,&c. probat̃ ext.de verb.ſig.c.
4 ſæpe.in cle.† In hoc proceſſu ſi quæ exceptiones opponant,q̃ req-
rant altiorẽ indaginẽ,ſi quidẽ pñt ꝑ alium iudicem examinari,ꝑ
iudicem non admitterent,ſed in alio iudicio ſeruabuntur.l.ille a
quo.§.ſi de teſtõ.ff.ad Treb.& l.3.§.ibidem.ff.ad exhib.Si vero in
alio iudicio examinari non pñt,ẽt in iſto examinabuntur,vt in d.
§.ibidem.in fi.& ita intelligit ibi gl.dum dicit,in ver.exceptionib.
q̃ſitis reo ꝓ poſſeſſione retinenda.Si.n.poſſet reſpuere illa,quæ
non pñt alibi examinari,auferret ius partis,& etiam cognitio tol-
leret,quod non pt̃,vt dictum eſt.illa aũt non dñr hẽre altiorem
indaginem,quæ pñt examinari intra tñ tps,intra quantum prin-
cipalis ꝓceſſus expedit̃.Et ſi hoc non opponeret̃,vt l.ſi is a quo.in
5 prin.ff.vt in poſſeſſio.lega.Itẽ in his† caſibus.in quib.ordinarie a-
git̃,quis citat̃ peremptorie,ita in iſtis caſib.vbi agit̃ ſummarie,qđ
patet in interpoſitione primi decreti,& ſecundi,ꝙ ſummarie fit,
* & oportet ꝙ præcedat peremptorium,* vt C.de his qui ad ecc.cõ
fu.l.præſ.nti.§.ſed ſi hoc facere.& ꝯ ſũo,& qñ iudex.l.cõſentaneũ.
6 Et C.v.no.ff.de dam infec.l.ſi finita.§.Iulianus. Tempore † aũt fe-
riato nõ põt procedi,niſi in caſibus expreſſis.ff.de fer.l.1.& 2.& q̃-
plurib.alijs legib.Nõ ob.ꝓdictis extra,de verb.ſig.c.ſæpe.qa tota
hæc glo.procedit,qñ ſummarie tñ dẽt ꝓcedi,ibi qñ oĩa illa ver-
• ba iniũguntur ſimul.de quo ĩ.dicam.Circa modum probandi† in
7 hac ſummaria cognitione ſciendum eſt,ꝙ plena probatio eſt fa-
cere iudici plenam fidem,vt C.de eden.l.ꝓcurator.de ꝯd.ob.tur.
cau.l.1.ff.de proba.l.quinquaginta.Hẽt aũt hæc plena fides ſuos
* gradus.Nam qñq; qs incipit ſuſpicari,* hoc eſt,a leui argumento
in vnam partẽ inclinare:qñq; quis incipit opinari,hoc eſt in vnã
partem inclinare animum ſuum aliqua rõne ſatis forti,non tñ ita
ꝙ credat non poſſe eſſe ꝯrium.Qñq; procedit vltra,& incipit cre
dere ita forti rõne,ꝙ firmiter inhæret vni parti,vel de ꝯrio aliquo
modo dubitat,& iſta eſt plena probatio,& plena fides,hæc natu-
lis dř,& ꝓbat.ff.de qõ.l.1.in prin.vbi ad tormenta ſeruorum ita
demum veniri oportet,cum ſuſpectus eſt reus,& alijs argumen-
tis ita admonet,ut ſola ꝯfeſſio ſeruorum deeſſe videatur.qđ.n.di
cit,cum ſuſpectus eſt reus,denotat primum gradum,quo qs inci
pit ꝑuenire ad fidẽ.ſ.ſuſpicionẽ,qđ vero ſubdit,& alijs argumẽtis,
denotat ſm gradũ,quo incipit opinari.qđ vero ſubdit,de confeſ-
ſione ſeruorũ,denotat vltimum gradum.ſ.ꝙ plena fides hẽretur,
& dř plena probatio.hoc ẽt probatur.ff.de teſtib.l.3.§.eiuſdẽ in fi.
ibi,qđ aũt credas,aut parũ ꝓbatum tibi opinaris,&c. Et hæc ple-
nius dixi in repetitione.l.admonendi.ff.de iureiu.vbi de ſemiple-
8 na probõne tractaui. Nunc † aũt ad propoſitum dico,ꝙ quædam
d ſunt d cauſæ ſummariæ modici,& quaſi nullius pręiudicij,& ĩ his
ſufficit probõ per iuřm,vt ff.ad exhibẽ.l.theſaurus.non.n.nocet
dño,ſi patit̃ me cauente de dãno infecto quærere theſaurũ meũ
e in fundo ſuo,vbicunque petitur exhibitio,ſed ſi in actione e ad ex
hibendũ veniret poſſeſſionis translatio,vt in l.Celſus.§.Iulianus
ad exhibẽ.vel ſi aliter per exhibitionem damnificaretur reus,ſic
non ſufficeret probatio per iuřm,ſed ſequeretur alia,vt ſtatim di-
cam.In his.n.vbi ita modicum ꝓiudicium vertitur ex ſolo iuřo iu
9 dex ad ſuſpicionẽ,ſeu opinionem inducitur.Quædam ſunt,† in q
bus aliquale præiudicium fit reo,tñ põt reparari per aliud iudic.ſi
tunc alia probatio requiritur,q̃ ꝑ iuřm.ſ.ꝙ per vnum teſtem,
f vel aliqua f indicia,vel veriſimilia,ꝙ ita in ſuſpicione vel opinio-
ne iudex aduocetur,vt ff.ad l.Aquil.l.in lege Aquil.ibi,ad ſuſpi-
cionẽ iudicem adducam,& de Car.ed.l.3.§.cauſæ.ibi,vel modi-
cum pro puero facientem,vt de vent.in poſ.mit.l.1.§.ſi in ea. Et
iſta probatio dř facta ſummarie,hoc eſt primarie,quaſi ad primũ
gradum probationis.ſ.ſuſpicionem,vel opinionem pertinent,&
iſtud eſt quod dicimus prima facie vř ꝙ ſic,vel prima fronte,vt
C.de edic.diui Adri.tol.l.fi.vel ẽt poteſt dici ſummarie.i.bř.Nam
10 ad plenã† probationem ſm conſuetudinem hodie approbatam ꝑ
Decretales requiritur,ꝙ fiant articuli,ꝙ ſingulariter,& diſtincte
11 probetur:hic vero ſufficit,† ꝙ ſummatim negocium probetur,
vt d.l.in lege Aquil.ibi,ſummatim negocio expoſito.Et hoc in-
telligo in cauſis ſummarijs valde fauorabilibus.ſ.ne propter pro-
bationes deficiant,vt alimentorum,& ventris.Si vero non ita fa-
uorabiles eſſent,licet pñt per aliud iudicium reparari,tunc quan-
g tumcũq; ſint ſummariæ,in eis plena probatio requiritur g ex par
te agentis.Dř aũt ſummarie,reſpectu defendentis,quia ſi accuſa-
torẽ dicit ꝑ calumniam poſtulare,vel aliquã exceptionem oppo
neret,q̃ requireret altiorẽ indaginẽ,differtur exceptionis ꝓbatio,
ne impediretur actoris intẽtio.ff.vt in poſ.leg.l.ſi is a quo.§.1.de
Præt.ſtip.l.1.§.pen.ad Tre.l.ille a quo.§.ſi de teſtõ.Et idem dico
12 † in oĩbus poſſeſſorijs iudicijs quæ dico ſummarie examinari,vt
C.vñ,vi.l.momentaneæ.& no.C.quorum leg.l.vnica.in gl.ꝙ pñt
ꝑ iudicium petitorium reparari.Nam in eis dico,ꝙ requiritur agẽ-
13 tis plena probatio,vt d.l.1.C.quo.bo.vbi expſſe dř.Circa † vero h
h exceptionẽ aduerſarij,& circa dilationes,poterit verſari dicta ſũ-
maria cognitio,& ſummarie dicatur hoc caſu,quaſi prima facie
hoc videatur,cum iura partium non perfecte diſcutiãtur.Quędã
ſunt,in quib.partis verſatur ꝓiudicium.nec [illegible] in aliud iudiciũ re
parari,niſi ꝑ app[illegible]õnẽ,vel alijs modis ſtrictis,& in his,ſi dicatur ꝓ-
cedendum ſummarie.intelligitur ſolum quo ad ordinẽ,ſed ab v-
i traq; parte ꝓbõnes,i & defenſiones audiuntur,vt C.de naufrag.
l.de ſũmerſis.li.11.licet ibi ſit plus q̃ ſummarie agẽdum,vt extra
de ver.ſig.c.ſępe.ſ clem.In his.n.cauſis dẽt intelligi illa ꝯſtõ.& ſic
loquitur hic.Si.n.in cauſis,vbi ponuntur oĩa illa vocabula.ſ.ſum-
marie,& de plano,& c.hoc eſt in d.c.ſæpe.multo minus hoc eſt
14 vbi dř ſummarie tñ procedi.Et prædicta† vera vbi ꝯ præſentem
proceditur.Proceſſus aũt,q fieret ꝯ abſentẽ,ex quo poſſet ꝯ eum
k aliquod decretũ interponi,vel diffinitiua ſñia k deferri,ſꝑ dẽt dici
ſummarie agitari.Nã cũ merita cãrum partium aſſertione pandã
tur.l.fi.C.ſi per vim,vel alio mõ,ſi fit parte abſente,nõ ꝑt dici ꝙ
* plene liqueat* iudici.forte.n.ſi pars fuiſſet præſens aliquid oſtẽdiſ
ſet.& iõ totum quod ꝓbatur dř cõſtare ſummarie,hoc eſt prima
l rie.i.prima facie,& iõ geſta parte abſente,l non porrigunt effectus
ſuos ad extraneos.l.qui repudiantis.& l.Papinianus.§ meminiſſe.
ff.de inoff.teſt.cũ ſim.& ſic ſummatim cognoſci dř.gl.C.de bo.
auth.iu.poſſi.l.cum proponas.& in auth.ibi poſita.& ff.ex quib.
15 cau.in poſ.ea.l.Fulcinius.§.1.& ibi gl.dicit,† ꝙ in ſecundo decre-
to procedit ſummaria cognitio,& tñ in eo requiritur probõ ꝑ in
ſtřm,per idoneos teſtes.l.fi.C.de bon.auth.iud.poſſ.ſed in primo
16 decreto,qa ibi generatur modicum ꝓiudicium,& põt de facili re
parari,ſufficit probatio per iuřm,vt ꝓbatur in Auth.de exh.re.§.
ſuſcepto.ſic enim ſummatim dicit tenere Spec.in tit.de offi.om
17 iud.§.poſtremo.circa fi.Et quæritur† quæ ſint cauſæ ſummariæ.
gl.dicit,ꝙ ſr oĩs cã,quæ non requirit plenariam cognitionẽ.l.iudices.
C.de iud.fallit in caſibus qui enumerãtur ff.ad exhib.l.3.§.ſciẽdũ
Spec.dicit idẽ,& certos caſus enumerat,ſed Dyn.ff.de præ.ſtip.l.1.
§.pen.dat certas rřas ſic.Vbicunq; agitur cã,ſuper qua ſñia lata tri
buit ius finale,& aufert plenũ ius & tribuit alteri,ibi deſideratur
cauſæ cognitio plena.ubi vero cõ,non deſideratur plena,ſed ſuffi
cit ſemiplena.ff.quis or.in bo.poſ.ſer.l.1.& ĩ.de bo.poſſeſſio.l.3.§.
ſi cauſa cognita.Sed certe illæ leges hoc non probant.nam diſtin
guunt,vtrum detur de plano an iudice ſedente pro tribunali.Et
aliud eſt dicere,de plano,& aliud eſt dicere,ſummarie,vt ĩ.dicã
in ſeq.gl.Nam & bonorum poſſeſſio quæ tribuit ius,datur a iudi
ce ſedente pro tribunali,& tñ non datur in forma iudicij,ut no.in
d.§.ſi cã cognita.ſiuæ tñ regulæ multum mihi placẽt,ut dicamus
18 ſic.† Vbicunque ſñia data tribuit ius finale,nec poteſt per aliud
m iudicium m reparari,niſi per applõnem,vel aliud remedium,tũc
requiritur cauſæ plenaria cognitio regulariter,d.l.iudices.C.de
iud.

ADDITIONES.

a In ſumma.Vide Iaſ.ibi in 1.no.& Alex.in addi.in l.intra dies.in ff.de iud.
* Signo-conſ.121.nu.7.& 8. I. M.
b Conteſtatur lis.Vide Gem.in in conſ.135.factum.in fi.& Alex,in d.l.intra dies.
in fi.de re iud.
c Sententia diffinitiua.Vide Iaſ.in l.properandum.in prin. C.de iud.
* Interlocutoria.Quod ſit diffinitiua,tenet Ro.conſ.137.& ſeq.
* Sufficiens.Sed ſi ſit minus breuis,& læditur pars alia,de iure canonico repeti põt
vt voluit Barto.in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de dam.infec.quem ſequitur Roma.
conſ.417.
* Peremptorium.Dicit tamen Rom.conſ.proxime alleg.quod non eſt neceſſe,ꝙ
peremptorie dicatur in citatione,& una pro omnibus ſufficiat,ſi dicatur,ſumma
rie & de plano.
* Adde Alex.conſ.187.lib.7.Afflic.deciſ.363.nu.4.& 5. I. M.
* Suſpicari.Vide eundem in l.admonendi.ff.de iureiur.& Roma.conſ.20.Imo.in
de.ſæpe.de ver.ſig.vbi in omnibus refert,& ſequitur Bar.hic.
d Tho.Dip.Quædam ſunt.Vide Bar.in l.1.in fi.quorum bono.& ibi apoſtil.Alex.
in ver.ſummaria.
e Sed in actione.Adde Bar.in l.ſi quis ex liberis.§.ſi quis ex his.ff.de libe.agno.&
ibi dixi.& eundem in l.ſi conſtante.in prin.in 2.q.ſol.mat.& in l.3.§.ibidem.ff.ad
exhib.& in l.1.in fi.C.de edi.diui Adri.toll.
f Vel aliqua.Vide plene per Fel.in c.cum oporteat.de accu.
g Requiritur.Vide plene per Alex.in conſ.139.incip.circa primum.in 6.volu.
h Circa vero.Vide plene per Iaſ.in l.fi.ff.de fer.& Bar.in l.3.§.cauſæ.ff.de Car.edi.
i Probationes.Vide Bar.in l.ſi is.§.pen.ff.vt in poſ.leg.vbi etiam dixi.
k Diffinitiua ſententia.Vide Pau.de Caſt.in conſ.40.pro pleniori.
* Liqueat.Quando in iudicio dicatur conſtare de iurib.partium,vide Ro.conſ.329.
l Th.D.Parte abſente.Vide Pau.de Ca.in conſ.40.inci.pro pleniori examinatio-
ne.in 2.col.in prin.
m Per aliud iudicium.Vide Fel.in c.cauſam quæ,de teſtib.

BIBLIOTECA N. ROMA VITTORIO EMANUELE

ind. Fallit in caſu dic.l.de ſubmerſis.C.de nanfra. Item in caſu hu-
ius cōſtōnis. item in caſib.qui ponuntur in c.diſpēdioſam. ext.de
iud.in clem.item in caſib.in quib.ſniā poteſt ferri ꝯ abſentem, &
negocium liquidari.C.qūo,& qñ iudex.auth.qui ſemel.& C.vbi
de cri.agi opor.auth.qua in prouincia.Item vbi puenit ad ſīm de-
19 cretum, vt dictum eſt. Secunda eſt rña, † ꝙ vbi cauſa agit̃, ſuper
qua ſniā lata non parit magnum præiudicium, vel parit tale, ꝙ p
aliud iudicium pt̄ reparari abſq; alia appſone,vel reſtōne,vel ſimi
li remedio, tunc procedendum eſt ſummarie. Iſtud probatur in
omnib.exemplis poſitis in d.§.ſciendum.in gl.& in eo, quod ſup.
dixi de iudicijs poſſeſſorijs.ſed hoc quod dico, ſummarie,diuerſi
mode accipit̃,vt ſup.oſtēſum eſt.Sed dices tu, nulla lege antiqua
reperitur, ꝙ agit̃ ſummarie; nam in d.l.3.§.ſciendum. ff.ad exhi.
dr̃,ꝙ ſummatim dēt cognoſci,an actoris intereſit, & ſic illum arti
culum dicit examinandum,non totam cām. Simile in cauſa ali-
mentorum ex Carboniano ſummatim examinatur, an ſit filius,
& ſic vnus articulus, vt ff.de lib.agno.l.ſi quis a liberis. §.ſi vel pa-
rens.& de Carb.edi.l.3.§.cauſæ,& ibidem in fi.Sed vbi aliquid,ꝙ
eſt principalis cā intentionis,venit examinandum ſummarie,me
20 rito tota cā dr̃ ſummaria. Sed qūo cognoſcim⁹,† qñ adijcit vno
articulo ꝙ cognoſcatur ſummatim,qualiter intelligat̃? Ad quod
dico,ꝙ ſi cā principalis eſt ſummaria,& omnes eius articuli ſunt
ſummarij eadem rōne,vt dictum eſt. Si vero cā principalis requi-
rit plenam cognitionē cauſæ, tunc de emergentib. & incidentib.
videamus. Dico,ꝙ quędam ſunt emergentes,in quibus ſiue quis
vincat,ſiue vincat̃, cā principalis pp hoc non ꝑdit, & in his ſp di-
co ſummarie cognoſcēdum.exēplum.ff.de pet.hær.l.ſi qs liberta
tē.in fi.de interro.ac.l.ſi defenſor.§.illud. Nec dico,vel alijs emer-
gentib.vel incidētib. agi ſummarie reſpectu ordinis, qa in his or-
do attendit̃ ipſius cauſę principalis,ſed dico ſummatim cognoſci
reſpectu probōnū, qa cū res ſit modici ꝑiudicij, ſufficit, ꝙ oñdat̃
iudici ſic eſſe prima facie,vt dictis legib. Quędā ſunt emergētes,ī
quib.ille, q illas emergētes proponit, ſi vincit, pp hoc non vincit
cām principalē,ſed remaneret in dubio,ſed ſi ꝑdit in illa emergē
ti,ꝑdit cām,cū actor in prima dilatione nil probauit,petit ſecūdā:
ſi obtinet, non vincit cām, ſed remanet in dubio probōnis. Si ve-
ro ꝑdit in iſta emergēti, abſq; dubio ꝑdit cām in iſtis. Si quidē lo-
21 quimur † de probōne impedimēti fiēda ab eo, qui petit ſecundā
a dilationē,dico,ꝙ ſufficit ſummaria,& ſemiplena probatio,[a] ꝙ pa
tet,qa ſufficit probari per iurm̃,vt ext.de excep.c.paſtoralis.& ff.dē
excuſatio.tu.l.ſcire aūt oportet, §.ſufficit.in fi. & ita determinauit
Papa, vt retulit Spe.in tit.de appſo.§.nunc vero.ver.qd ergo,ꝙ te-
net Gul.in l.2.§.ſi qs cau.Et huius caſus eſt rō,quia cōſequit̃ mo-
22 dicum cōmodū:vt dixi.Sed qñ de probatione † impedimēti tra-
ctaret, tunc illud nō aſſero probari ex ſolo iurō, & ꝑ ſolum iurm̃.
Sed conſidero iſtā emergentē ex parte reſiſtētis, quia ex denega-
tione huius dilationis conſequit̃ magnum cōmodū,& ſi vult im
pedire, requiritur plena cāæ cognitio. De hoc eſt tex.C.de dil.l.a
procedente. vbi expſſe dr̃ ꝙ iō plena cauſæ cognitio tūc requirit̃,
23 qa ſi negat̃,ſniaret ſuper † principali qōne,igit de danda dilatiōe,
quia aliquo caſu requirit̃ plenaria cognitio. ſ.qñ denegat̃, igit̃ in
dubio vr̃ plenam cauſæ cognitionē requiri.arg.ff.de cond.indeb.
l.ſufficit. Quædam ſunt emergētes,q̄ hn̄t ſe eꝯ ad ꝑdicta,q̄ ex par-
te eius,qui emergentē proponit,ſi vinceret,totū ibi vinceret. Sed
ſi ꝑderet,non ꝑ hoc ꝑdit totum,nec aduerſarius vincit. Exēplum
24 † in exceptione rei iudicatæ,de iureiu. & de tranſac.q̄ opponunt̃
a reo añ lit.ꝯteſt.ad impediendū proceſſum. Si.n.opponēs vincit,
totum vincit,ſi ꝑdit,remanet lis. Hoc.n.ex parte opponētis requi
rit plenā probationē, vt vincat. Pōt tñ hæc cognitio dici ſumma-
ria pp breuitatē dilationis, qa ſi reqreret altiorē indaginē, differt̃
illa exceptio,q̄tū ad īpediēdū proceſſum,& ꝯteſtabit̃ lis, poſtea
opponet̃ in vim peremptoriæ. l.nam poſtea.in prin. ff.de iureiur.
25 in tex.& in glo. Et ex hoc dico,qd̄ † ſi opponēs [b] in illa exceptio-
b ne ſuccumberet,nec plene añ li.ꝯteſt.probauit,poſito ꝙ ſuꝑ hoc
examinati ſint teſtes, & poſt lit.conteſt.iterum poterit opponi, &
teſtes iterum examinari ſuꝑ eodē, & iterum publicari. Nam pri-
mo fuerunt examinati ſummarie,ergo non impedit examinatio
nē,quæ fit poſt litis ꝯteſtationē vbi fit plenarie. arg.l.pen. ff.de his
qui ſunt ſui,vel alie.iur.& l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iud.
Item quia teſtes examinati ſuper vna inſtātia ad vnum finem, nō
impediunt examinationem fieri in alia ad alium finem. arg.ff.de
eden.l.argentarius.§.pen.ff.de fur.l.qui tabernas. & l.qui tabulas.
§.fi.ſed hic ante lit.conteſt. producuntur ad vnum finem. ſ.ne ꝓ-
cedatur,poſtea vero ꝓducunt̃ ad alium finem. ſ.vt diffinitiue ab-
ſoluatur,& cum inſtantia incipiat a ꝯteſtatione, non pt̄ dici ꝙ ꝓ-
ducātur in eadē inſtantia, de hoc eſt caſus ext. de teſtib.c.veniēs.
26 Quædam ſunt † emergentes,vel verius incidētes,vt qñ producū
tur aliquæ peremptoriæ,& iſtarum quædam ſunt,quæ a principa
li intentione non pn̄t ſeparari, vt omnis exceptio intētionis. Si.n.
dico teſtm̄ nullum, quia ruptum agnatione poſthumi,vel ſi dicā
actori non competere ius agendi, quia meus ſeruus eſt, vel eum
qui petit hr̄ditatem non eſſe hæredem,quia ego ſum hæres,& ſi-
milia:non.n.pōt pronunciari de vno, quin pronuncietur de alte-
ro, tunc de hoc incidenti cognoſcendum eſt plene, quod patet,
quia ſniā lata ſuper principali parit exceptionem rei iudicatæ ſuꝑ
incidenti,l.1.C.de ord.iud.& de or.cog.l.2.& de exceptio.rei iud.
l.ſi inter me, & te.quod intellige ſi principalis cā requirebat ple-
nam cauſæ cognitionem.d.l.ſecus ſi ſummariam,vt ff.de his qui
ſunt ſui,vel alie.iur.l.pen.& de libe.agnoſcen.l.ſi quis a liberis.§.ſi
vel parens. Quædam aliæ ſunt incidētes peremptoriæ, quæ ꝑnt ſe
27 parari a principali, vt omnis † exceptio eſt actionis excluſio,nam
vtrunq; eſſe pt̄, & pt̄ de vno cognoſci, & aliud omitti. Et iſtarum
quædam ſunt, quæ principal̃. non pn̄t ꝑ ſe in alio iudicio agitari,
vt exceptio pacti, & ſi quæ ſunt aliæ meræ exceptiones, & de iſtis
ſine dubio dēt plenius cognoſci,cum ex vtraq; parte debeant ple
ne diſcuti,vt in d.l.iudices. C.de iud.& hoc facit, quia parit plenū
ꝑiudicium ab vtraque parte. Quædam ſunt exceptiones, quæ poſ
ſunt ꝑ ſe examinari in alio iudicio, non tñ ad eundem finem, ad
quem proponuntur in primo,exemplum in l.vēdicantē. & l.ſeq.
ff.de euic.dēt ēt plene probari eadē rōne,tñ licet quis ſuccumbat
* ꝑ modum exceptionis, poteſt illud poſtea deducere * in iudiciū
ꝑ modum actionis,d.l.vendicantē.in fi.& l.ſeq. Rō eſt,quia ad di-
uerſum fi.agit̃,& ſic non vr̃ eadem res.l.cum quærit̃. ff.de excep.
rei iu.l.Ita no.Cy.C.ſent.reſcin. nō poſſe.l.peremptorias.dixi ple-
ne quantū ad hoc l.qui Romæ.§.duo fratres. ff.de ver.obl. Quæ-
dam ſunt exceptiones, quæ pn̄t ꝑ ſe examinari in alio iudicio per
* eundē fi.ꝑ modum agendi, vt exceptio ꝯpenſationis.* ſicut.n.cū
opponit̃,tendit ad hunc finem,vt mihi ſatisfaciat compenſando,
ita cum ego ago,tendo ad hunc finem, vt mihi ſatisfaciat ſoluen
do,& ita cū poſſit ſe in alio iudicio reparare, hēt in ſe aliquid ſum
mariæ cognitionis, quia ſi hēt altiorem indaginem, iudex nō dēt
28 eam admittere. C.de ꝯpen.l.fi.et iō ſi opponeret † ꝯpēſatio debiti
nālis, quod nō pōt deduci in alio iudicio, hoc non hēret locum,
ſed dēret plene examinari,ſicut aliæ exceptiones,vt dictū eſt. Sed
29 ſi admittit † ad hoc,vt opponens vincat, vel vt reprobet compen
ſatio,requiritur plena cauſæ cognitio, cum plenum ēt faciat ꝑiu-
dicium.l.quod in diem.§.ſi rōnem.ff.de compen.& ff.de neg.ge.
l.ſi naūt.§.fi.ſed ſi iudex eā admitteret non reprobando, tunc non
faceret ꝑiudicium,vt ibi. Et ꝑdicta de his,q̄ emergūt ante ſniam,
ſed poſt ſniam qñq; ne occurrunt aliquæ emergentes,vel inciden-
tes.& ideo dicit,ꝙ poſt ſniam aliqñ opponuntur aliquæ exceptio
nes ad merita cauſæ, non ad ſniam, vt in caſu l.1. C.de iur. & fac.
ign.nunc dic idem, quod ſ. Quædam ſunt quæ opponuntur ꝯ ip-
30 ſam executionem, vt quia dicit,quod non dēt fieri † executio,qa
c ſniā nulla,vel lata ꝑtextu falſorū inſtrorū,[c] & alia ſimilia,&c iſta re
quirunt ſummariam cognitionem quo ad breuitatem dilatiōis,
quia ſi requirunt altiorem indaginem, nō impediret executio,
ſed exceptio reſeruaret ꝑ.ſtita cautione de reddēdo ꝙ exigitur.C.
de fal.l.2. C.de ꝑcibus imper. offe.re.auth.quæ ſupplicatio.& ext.
* de in integ.reſt.c.ſuſcitata. Sed ſi probationes eſſent ī promptu,*
tñ impedit executio, & illæ probationes dēnt eſſe plenæ, vt C.ſi
ex fal.inſt.l.fi.ibi,manifeſtis probōnibus,&c. & idem puto qñ op-
ponitur exceptio, ꝙ non debet mādari executioni in itum, ſed
quatenus quis facere pt̄,vel alia ſimilia,ut ff.ſo.ma.l.ſi ex diuerſo.
31 §.fi.cum ſimil. † Quædam exceptiones opponuntur.ñ ꝯ execu-
tionem ſimplr̃,ſed ꝯ rem in qua fit executio, & iſtæ ſimplr̃ requi
runt ſummariam cognitionem quo ad breuitatem,& quo ad ſe-
miplenam probationem, d.l.a diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re
iud. Rō quia ibi vertitur modicum ꝑiudicium, quia ſi non māda
tur executioni ſuꝑ illa re,mandabit̃ ſuꝑ alia. Item de illa qōne po
terit cognoſci in ordinario iudicio,vt ibi dr̃. Sed qñ ꝯtēditur. vtrū
ſniā ſit executioni mādāda,vel nō,& ſic de virib.ſniæ. tunc eſt res
32 magni ꝑiudicij. † Sed qd ſi in cā ſummaria iudex in ſniā dixerit ſe
d habuiſſe plenam cauſæ cognitionē,[d] an per hoc faciat ꝑiudiciū
in alia cauſa? Reſpon.non, quia debet intelligi ſe habuiſſe plenā,
ſecundum ꝙ natura cauſæ exigit, vt l.ſi vno.in princip. ff.loca. de
vſur. l.ſi ſtipulatus.& de damno infec.l.damni infecti quidam. &
qa cognoſcere ſummarie nō eſt ſolum in iudice,ſed etiam in par
te,quæ forte nō curat producere probationes, ideo quia ſcit cau-
ſam poſſe reparari in alio iudicio & hoc maxime verum, ſi pars
ꝯdixit ſniæ,vt in cap.ſæpe.in fi.de verb.ſig.in clemēti. Sed illud ca
pitulum loquitur in cauſis,quæ parāt plenum præiudicium, quo
33 cunque modo agatur. † Sed ſi in cauſa, in qua requiritur plena
probatio,diceret ſe habuiſſe cognitionem ſummariam,puto ſen
tentiam non valere, quia plenaria cauſæ cognitio eſt de ſubſtan-
tialibus, vt C. de ſenten.l.ex ſtipulatione. & C. commi. vel epi-
ſto.l.iudex.ideo ſi omittitur. vitiatur ſententia, & nota C.de ſen-
ten.l.prolatam. Item quod ſupra dixi de hac dictione, ſumma-
rie,

ADDITIONES.

a Probatio. Vide Alex.plene in l.2.§.ſi quis cau.in ver.extra glo.
b Opponens.Vide Ang.de Are.in §.actionum.ver.aduertas.Inſti.de actio.
* Deducere.Adde,vt per Rom.conſi.412.
* Compenſationis.Adde,vt per Rom.conſi.71.
* Promptu.Adde Pau.de Caſt.conſi.320.pulchre Oldradus conſi.106.Abb.conſ.
75.lib.2.
c Th.D.Inſtrumentorum.Vide An.in l.admonendi.ff.de iureiur.
d Cognitionem.Vide plene per Alex.in l.ſæpe.ff.de re iud.
* Soc.ſen.conſi.251.col.pen.in fi.lib.2. I. M.

rie. idem intellige ſi diceret cauſam debere recte examinari ſimpliciter, de quo verbo fit mentio in d. clemen. ſæpe. quia debet intelligi, hoc eſt ſimpliciter ſine plica, ſcilicet ſine diſtinctione, & inuolutione, vt ff. pro ſoc. l. coiri. de vulg. & pup. l. 1. & de verbor. obl. l. 1. §. ſi quis ſimpliciter.

1 *Cauſa vilis & vilium perſonarum de plano agitari debet iudice non ſedente pro tribunali, & ſine libello & alijs ſolennitatibus.*

2 *Cauſæ grauioris ponderis ſi agitari debent de plano, quomodo itelligatur,*

3 *Articulus vnius cauſæ, qui ordinarie agitari debet, quomodo poterit de plano agi.*

Libellus poteſt produci coram iudice eo non ſedente, & etiam die feriata ob neceſſitatem hominum. Item qui habet terminum ad producendum coram iudice, ſecus ſi ad probandum.

4 *Articuli modici præiudicij, ita q̃ ſummariã cognitionẽ requirũt, licet opus ſit quòd iudex aliquid faciat, poterunt de plano, ſ. iudice non ſedente, & tempore feriato ob hominum neceſſitatem expediri, ſecus ſi alicui parti poſſunt eſſe magni præiudicij.*

5 *Cauſæ quæ ſunt illæ in quibus non ſperatur ſententia, quæ poſſunt de plano, & ſine cognitione expediri.*

6 *Tutoris datio ex inquiſitione, & bonorum poſſeſſio, quæ tribuit ius, licet in eis requiratur plena probatio, non tamen dicuntur cauſæ ordinariæ, nec probatio fit in forma iudicij.*

a **De plano.** [a] Planum eſt oppoſitum alto. Item altum dr̃ rõne loci, vel ſtyli. dicimus. n. quẽ vti alto ſtylo. Item de plano fieri oppoſitũ eſt ei q̃ fit velociter, quælibet iſtarum ſignificationum poteſt habere locum hic, vt ſtatim patebit. Videamus ergo, quæ cauſæ debeant agitari de plano, & quid im-
1 portent. Et dico, † ſi quidem cauſa eſt vilis, vel de vili natura, vel vilium perſonarum, tunc hic agitur de plano, vt C. de ſentent. ex breui. reci. auth. niſi breuiores, & ff. de offi. procõſ. & leg. l. nec q̃quam. §. de plano. de accuſ. l. leuia. & tunc de plano importat idẽ, quod iudice non ſedente pro tribunali, & ſic nõ in loco alto. Itẽ, q̃ nõ ſeruatur ſtylus aliorum iudiciorum, ſed ſine libello, vel alijs ſolennitatibus cognoſcamus veritatem, vt no. in d. §. de plano, in glo. & Gul. de Cun. in d. l. leuia. ſecundum vnam opi. veram. Si ve-
2 ro eſt cauſa ponderis grauioris, † tunc regula eſt, q̃ cauſa debet agitari plene, & ſolenniter cognoſci. l. iudices. C. de iudi. Fallit in quibuſdam cauſis, quæ agitantur de plano, vt ff. de quæſt. l. vnius facinoris. §. fi. & extra, de iud. c. nouit. in fi. de accuſ. cap. olim. & in his non intelligitur excluſus ordo iudiciarius, vt d. c. olim. & ibi no. per Inn. Eſt ratio, quia in cauſis magnis procedere ita repentine, ſine ſolẽnitate, eſt ſtylus altus nimis. Solum. n. Reges, & Principes hoc faciunt. Sed procedere ordinarie, eſt in his de plano procedere, hoc eſt non frequenter, nec ſtylo alto. Vides ergo, q̃ ex diuerſitate cauſæ ſtylus dr̃ altus diuerſimode, & ĩ his ſemper puto, q̃ non erit neceſſe iudicem ſedere in alto tribunali, [a] ſed in camera poterit fieri, & hoc ſi de tota cauſa agitãda de plano quæratur.
3 Si vero † quæritur de articulo [b] vnius cauſæ, quæ debet agitari or-
b dinarie, an articulus aliquis poterit agitari de plano. dic, q̃ quædã
c fiunt quis in iudicio coram iudice, [c] vbi ſufficit præſentia iudicis, vt producere libellum coram iudice, & iſtud ſemper poteſt fieri de plano, hoc eſt iudice non ſedente pro tribunali, & die feriata ob neceſſitatem hominum, l. miles. §. ſexaginta. ff. de adul. Item in appellatione, quæ ſolum coram iudice interponitur, vt C. de
d fer. l. 1. Per hoc dico, q̃ relationes nunciorum, [d] quæ fiunt iudici, poſſunt fieri de plano, & ſi aliquis habet terminum ad producendum aliquid coram iudice, quia de plano poterit fieri. per dictas leges. Secus ſi habuit terminum ad probandum, quia per hoc ſolum q̃ exhiberet corã iudice, non fieret probatio, niſi parti detur copia, & terminus ad opponendum, & ſic q̃ productum eſt approbabitur, vel reprobabitur, & ex hoc ei imponeretur fides, vel
e non, vt C. de fi. inſtr. l. fi. [e] Quidam ſunt articuli, † in quib. opus eſt
4 iudicem aliquid facere, & tunc ſi quidem illud eſt modici præiudicij, ita q̃ ſummariam cognitionem requirat ſecũdum q̃ dr̃ C. de defenſo. ciui. l. iubemus. §. illud. & dixi in pced. glo. & tunc poterit de plano examinari, hoc eſt, iudice ñ ſedẽte p tribunali, die feriata ob neceſſitatem hoĩum. ff. de inter. act. l. voluit. §. fin. Si vero illud poteſt eſſe ab aliqua parte magni præiudicij, tunc nõ debet agitari de plano, ſed plene cauſa cognita. & iudice ſedẽte pro tribunali. C. de dila. l. a procedente. Et prædicta vera in cauſis, ĩ qb.
5 venit ferenda ſnĩa diffinitiua. Sed contingit † aliquando, q̃ coram iudice agitantur quædam cauſæ, ex quib. non ſperatur ſnĩa, ſed aliquod decretum iudicis. Et in his dic, q̃ quandoq; decretum tale interponitur in his, quæ ſunt mere voluntariæ iuriſdictionis, & nulla alia cauſa requiritur, niſi partium voluntas, & iſta de plano interponitur. i. iudice non ſedente pro tribunali, vt Inſtit. de lib. §. ſerui. & ff. de manumiſ. vind. l. non eſt omnino. Quædam ſunt, q̃ requirunt cauſæ cognitionem, & tunc ſi quidem eſt cognitio leuis, ſeu ſummaria, vt in tutore, ſeu curatore, qui datur ſine inquiſitione, & iſta pñt ſimul actitari de plano, vt ff. de iur. l. qui habet. §. quolibet loco. & in bonorum poſſeſſione, q̃ non tribuit ius, vt ff. quis or. in bon. poſſ. ſer. l. 2. §. dies. & de bon. poſſ. l. 3. §. ſi cauſa co-
6 gnita. † Quædam ſunt, quæ requirunt verã, & plenã cauſæ cognitionem, vt datio tutorum ex inquiſitione. & bon. poſ. quæ tribuit ius. & tunc non põt fieri de plano, ſed iudice ſedente pro tribunali, vt ff. de confir. tu. l. naturalis. §. fi. de bon. poſſ. l. 4. §. ſi cauſa co-
f gnita. & d. l. 2. §. dies. ff. quis or. in poſſ. ſer. ſed aduerte, [f] quia in iſtis caſibus licet requiratur plena probatio, non tamen eſt cauſa ordinaria, imo nõ fit probatio in forma iudicij, imo nulla parte arctata, vt no. d. §. ſi cauſa cognita. & d. §. dies. & illo reſpectu poteſt dici non plenaria per ea quæ dixi in præcedenti gl. & ſic patet, quod illæ leges, quæ dicunt de plano cognoſci, longe differunt ab his, quæ dicunt, cauſam ſummarie agitari, vnde ex d. l. 3. §. ſi ex cauſa cognita, & d. l. 2. §. dies, debuit Dy. ſumere regulas ĩ materia ſummariæ cognitionis, vt dixi in præceden. glo.

ADDITIONES.

a Tho. Dip. Plano. Si commiſſa eſt cauſa alicui, q̃ cognoſcat de plano, idem eſt q̃ ſi ſimpliciter cognoſcenda committeretur, vide Alex. in l. cohæredi. §. cohæres. in prin. ff. de vulg. & pup.

* Brun. conſi. 108. nu. 14. I. M.

* Tribunali, Sequitur Rom. conſi. 498. Imo in clem. ſæpe. de verb. ſigni. vbi omnia ſequitur nihil addens.

b Articulo, Vide Alex. in l. qui ante Calendas, in 2. col. ff. de verb. ob.

c Coram iudice. Vide Alex. in l. 1. ff. de fer.

d Relationes nunciorum. Relationes nunciorum poſſunt fieri die feriato ob neceſſitatem hominum. vide plene per Ale. in l. 1. §. nunciatio. ff. de oper. no. nun. & in l. hæc autem. §. non defenditur. ff. ex quib. cau. in poſ. ea.

* Cran. in reſp. de repub. Sauil. nu. 4. I. M.

e L. fi. vide Alex. in d. l. fi. C. de fide inſtr. in apoſt. Bar. & Maria. Soc. in tract. de citatione, art. 19. in q. 3. q̃ relatio nuncij poteſt fieri iudice non ſedente pro tribunali, & Alex. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec.

f Sed aduerte. No. q̃ ad inſtructionem, & præſumptionem informandam non ſeruatur ordo, & figura iudicij. adde Bart. ſup. in ver. ſummarie, & Bal. in l. iudices. C. de iud. & clarius Bald. dicit in c. 1. §. ſi duo. poſt gl. ibi, de pa. iu. fir. q̃d põt iudex informationem capere a teſtib. non iuratis, & ſine ordine iudiciario. vide concor. de quibus per Fran. de Cur. in conſi. 40. ſuper eo. in fi. ſuæ addit.

1 *Cauſa cognoſcenda ſine ſtrepitu intelligitur, id eſt ſine rumore.*

2 *Iudex, qui cognoſcit cauſam ſine ſtrepitu, cogitur audire partem volentẽ ſibi aliquid occulte dicere.*

3 *Cauſa in cognoſcenda ſine ſtrepitu, non datur dilatio ad quærendum aduocatos.*

Sine ſtrepitu. Sic extra de accuſ. cap. olim, & de ſtatu monach. c. ea quæ, & de hær. c. fi. in prin. lib. 6. & de iud. clem. diſpendioſam. & de verb. ſig. c. ſæpe. in clem.
1 Et de † ſtrepitu, quidam dicunt eſſe omnẽ ſolemnitatẽ, quæ magis ſpectat ad ordinem, quam ad inuentionem veritatis, quorum opi. refert Innoc. in d. c. olim. de accu. ſed non tenet eam bene. Dico ergo, q̃ ſtrepitus idẽ eſt quod rumor. & deſcendit a ſtrepo ſtrepis, quod eſt idem, quod rumorem facere, ſecundum Hug. Sicut autem per verbum, de plano, remouetur altitudo loci, & ſtyli, vt dictum eſt, ita per hoc verbum, ſtrepitus, remouetur altitudo vocum, & declamatio, ideo additur, quandoq;, abſque aduocatorum, & iudiciorum ſtrepitu, & figura, vt d. c. fi. in prin. de hæret.
2 lib. 6. Et p hoc † dico q̃ in cauſis, a in quibus dẽt procedi ſine ſtre-
a pitu, ſi pars diceret iudici, q̃ approximaret ſe ei, q̃a volebat aliq̃d dicere ĩ occulto, q̃ iudex debet hoc facere alias grauaret eũ. Prædicta tamen iura non haberẽt locum in hac cõſtitutione, q̃a hic dr̃, q̃ iudex poteſt, non autem imponitur ei neceſſitas. In alijs aũt cauſis iudex non cogitur eum audire, niſi palam ante tribu. vt de
3 epiſ. & cler. l. iubemus. in fi. Item licet † detur dilatio parti ad quæ-
b rendum aduocatos, [b] vt ff. ex quib. cau. ma. l. ab hoſtib. in fi. & l. ait prætor. tamen in caſu iſto non erit danda, quia ab ea eſt remotus ſtrepitus aduocatorum. puto tñ, q̃ hoc verbũ ad maiorem expreſſionem apponatur. Nam per hoc q̃ dicit, de plano, ſatis poteſt intelligi reſpectu loci, ſtyli, & vocis.

ADDITIONES.

a Tho. Dip. Dico quod in cauſis. No. quod in cauſis, in quibus proceditur ſine figura iudicij, iudex poteſt occulte loq. cum parte, & ſic limita, quod quamuis ſit iuſta cauſa ſuſpicionis, ſi iudex loquitur cum parte, vt in Spec. in ti. de diſp. & alle. in fi. & doc. in c. accedens. el ſecondo, vt li. non conteſta. tamen limitatur. per doctri. Bar. hic, quam ſequitur Iaſ. in l. apertiſſimi. C. de iudic. in 11. c. quod no.

b Aduocatos. No. quod dicit Bart. hic, quod licet in cauſis ſummarijs non dẽr dari dilatio ad inueniendum aduocatum; tamen de hoc dicto valde dubito, quod non ſit verum, quia carere aduocato eſt carere magna parte defenſionis. l. aduocati. C. de aduoc. diuer. iudic. Fulgo. in l. certi iuris. C. de iud. facit gloſ. in l. quod ſi nolit. §. mancipium. ff. de ædi. edi. & tenet Iaſ. in l. fi. ff. de fer. Felyn. in capit. 1. in prin. vt li. non conteſt. facit l. laudabilem. in prin. C. de aduo. diuer. iudic. Conſtat enim defenſionem eſſe de iure naturali, clem. paſtoralis. de re iud. c. ius naturale. 1. diſtin. l. ſcientiam. §. qui cum aliter. & ibi Floria. ff. ad l. Aquil. no. Doct. ff. & C. & Inſtit. in rubr. de except. & in rub. extra eodem. & quamuis cauſa ſit ſummaria, non tamen amputat dilationes, quod tollatur neceſſaria defenſio, vt dicunt omnes in clem. ſæpe. de verb. ſig. & ita pluries obtinui, & o[illegible] vide contra Bar. & adde quæ poſui in 2. lib. de præſtan. Doct. in 8. q. vbi ſunt plura bona in materia, an & quando debeat dari dilatio ad quærendum aduocatum, & vide Iaſ. in l. fin. in fi. ff. de fer. & dixi in addi. l. ait prætor. §. deinde. C. quib. ex cau. in fi. ff. de fer. & dixi in addi. l. ait prætor. §. deinde. C. quib. ex cau. in integ. reſt. non eſt neceſſ.

1 *Figura rei corporalis dicitur patens forma ipſius vel facies, quæ rei ſubſtantia figuratur.*

2 *Rei incorporalis figura dicitur eius natura.*

3 *Iudicij figura eſt q̃ partes iudicij ſint factæ ſecundum ordinem debitum, & debitam probationem, ſeu proportionem.*

Cauſæ

Digitized by Google

4 *Cauſa in cognoſcenda ſine figura iudicij tolluntur ſubſtantialia a iure ciuili inducta, non a iure naturali.*
5 *Clauſula, ſine figura iudicij, non adſtringit iudicem ad formam inam deduct iure ciuili, ſed ad inductam de iure gentium, vel naturali.*
Clauſula, ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij quid importet.
6 *Citanda eſt pars in iudicio agitando ſine figura iudicij.*
7 *Perſonarum legitimatio requiritur.*
8 *Petitio requiritur, licet nō ſolennis, & ſufficit, q continet factū, & in actis redigatur, nec concluſio inepta vitiat proceſſum, & ſufficit generalis, & dummodo reus reddatur certus.*
9 *Exceptio rei iud. vel finitæ, & alia ad proceſſum impediendum opponūtur.*
Exceptiones magis litem differentes, quā ſubſtātiam rei reſpicientes iudex repellere poteſt.
10 *Litis conteſt. non requiritur, quando agitur ſine figura iudicij.*
Poſitiones, & articuli habentur pro litis conteſtatione.
11 *Iuratur de calumnia.*
12 *Dilationes dantur ad probandum licet breues, licet probationes factæ ſine termino probent.*
13 *Teſtes iurant parte præſente.*
14 *Dicta teſtium debent concludere ſicut in ordinarijs.*
15 *Teſtes, & eorum dicta publicantur.*
16 *Teſtes poſt didicita teſtificata non poſſunt produci.*
17 *Inſtrumentorum editio non petitur.*
18 *Concluſio in cauſa non repellitur.*
19 *Terminus ad allegandum neceſſario non datur.*
20 *Partes citantur ad audiendam ſententiam.*
21 *Sententia, in cauſa quæ tractatur ſine figura iudicii, eſt ferenda in ſcriptis de iure canonico, & poteſt ferri iudice non ſedente, de iure ciuili neceſſario non fertur in ſcriptis, dummodo in actis redigatur.*
22 *Sententia lata in dominum procuratore præſente, in hoc caſu tenet.*
23 *Iudex præcedente cauſæ cognitione, abſque alia ſententia poteſt rem capere & illam diſtrahere.*

1 a **Et figura.** a Figura † cuiuslibet, eſt potēs forma ipſius, vel
facies, in qua rei ſubſtantia figuratur, vt ff. de ac.
& ob. l. non figura. & ita dicit Io. And. in c. ſæpe. extra, de verb. ſig.
b in cle. in glo. ſuper verbo, non exigat, q eſt verum in figura rei b
corporalis. C. de edi. diui Adri. tol. l. fi. & ff. de verb. ſig. l. quæret ali
2 quis. vbi hoc melius probatur q̄ alibi. Rei vero incorporalis † figura
dr̄ eius nā. Vñ recte dicimus figuram actionis vnicam eſſe ip
ſius actionis nām, vt C. de rei vxo. act. l. 1. § cum aūt in exactione.
ibi, eidem figuram ex ſtipulatu, &c. Quædā ſunt facta, prout cōſi-
derantur in fieri, ſeu in actu faciendi, & ipſorum figura eſt ipſe. or
do faciēdi, Vnde in grammatica dicimus figuræ ſimplicis, q̄a ſim
pliciter profertur. Quia igit actus proferendi eſt ſimplex, iō dr̄ fi-
guræ ſimplicis. hic aūt loquimur de figura iudicij. Et iudiciū licet
habeat multas ſignificationes, tñ hic accipiť pro actu examinatio
3 nis, & deciſionis cauſæ. Figura † ergo iudicij eſt, q ptes iudicis ſint
factæ ſm ordinem debitum, & debitā probationem, ſeu propor-
tionē, & ex iſta figura iudicium accipit ſuū eſſe, & ſuam ſubſtātiā,
q patet, quia ſi ordo non ſeruaretur, iudicium eſſet nullum, vt C.
4 de ſent. l. prolatam. Vnde p hoc † quod dr̄, ſine figura, tolluntur ſub-
ſtantialia iudiciorum, vt ipſum verbum importat, vt no. Io. And.
in d. c. ſæpe. in gl. ſuper verbo, figura. Sed cō hoc opp. q ſublatis ſub
ſtantialibus nullo modo erit iudiciū, cum res non ſit perpetua, ſine
eius ſubſtantia. l. obligationum ſubſtantia. ff. de act. & obl. ſed hoc
c in ueritate eſt iudicium licet extraordinarium c. Sol. Tollunť ſub
d ſtantialia iudicij de iure ciuili introducta, non aūt ea, d quæ ſunt
nālia a iure nāli, ſeu gentium inducta nāli rōne, vt j. in multis oñ
dam. Item aduertendū eſt, q Io. And. in d. cle. ſæpe. in glo. ſup ver-
bo, non exigit. dicit, q iudex nō adſtringiť hoc caſu ad aliquas for
mas, rīas, vel figuras iudiciorum, niſi quantum in d. c. exprimiť, &
illa expreſſa magis reſpiciunt figurā facti negocij, vel cauſę, quam
5 iudicij, ſm eum. Tu dic q iudex † per hæc verba releuatur ab om
* ni forma, & figura iudicij inducta a iure ciuili, & tenet obſeruare
omnem figuram, & formam iudicij inducti de iure gentium, vel
naturali rōne, & de his loquiť vt plurimum illud c. licet aliqualiter
ter egeat declaratione, & j. declarabo. Aduertendum eſt q dicit
Io. And. q ſi oīa dicta uerba. ſ. ſummarie, ſimplr̄, & de plano, ſine
ſtrepitu & figura iudicij, hic non proponerentur, non haberet lo-
cum q dr̄ in d. clem. ſæpe. ut ipſe ibi notat in glo. ſuper uerbo, figu
ra. q uerum eſt, ſi a primis incipias, & iſtud ultimum omittas. Sed
ſi proponeretur iſtud vltimum. ſ. ſine figura iudicij, licet omnia
uerba præmiſſa eſſent omiſſa, idem importaret, cum omnia ſub-
ſtantialia eſſent ſublata. Quod igitur de ſignificatione huius uer-
bi dicam, intellige idem ſi oīa coniungerēťur. Quid ergo hęc uer
ba important, per ſingulas partes iudicij, proſequamur latius quā
* in d. c. ſæpe, declareť. Quæro igiť, utrum ſit † neceſſe, q pars citetur
6 Rñ. ſic * ut in hac l. innuitur. Item quia hoc eſt de iure naturali, nā
e primum hoīem delinquentē citauit Deus dicens, Adam ubi es?
Hoc ēt probatur ext. de iudi. c. paſtoralis. in cle. ubi ſnīa cōtra Imper.
Henrici, qui fecit hanc legem, & poſtea cōdemnauit Regē Rober
* tum, Regē Hieruſalē, & Siciliæ, caſſa fuit ex eo, q citatio * nō fuit
7 facta legitime, probatur in d. c. ſæpe. Item an eſt neceſſe, † q perſo
f næ leg. timent? Rñ. ſic, vt hac cōſtōne ibi, vel alias legitime, &c. aīs
ſequereť abſurdum. ſ. q aliter non hīs mandatum a me poſſit mi
hi præiudicare, quod repugnat iuri naturali, vt C. de inof. teſta. l. ſi
quis in ſuo. ff. de reg. iur. l. factum cuiq; ſuum. & ext. de reg. iu. ca.
8 non debet aliquis. lib. 6. & hoc tangitur in d. c. ſæpe. † Item, an requi
rať petitio? Rñ. in caſu huius l. oportet q præcedat accuſatio, inquiſi
tio, vel denunciatio, vt dictum eſt, alias vbi cauſa deberet agi ſine
figura iudicij, vt dr̄ in d. cle. ſæpe, nec eſt neceſſe q libellus detur in
* ſcriptis, * ſed iuxta petitionis formam pronunciatio ſequi g dēt pro
g parte agentis, vel rei, ſi q̄d petere voluerit, & in ipſo litis ex ordio
facienda eſt petitio ſiue in ſcriptis, ſiue verbo, in actis tñ inferenda
vt ibi dr̄, & iſtud eſt quia naturale eſt, q agens petitionem ſuam p
ponat. Nam coram Salomone mulier ita dixit, Filius meus viuit,
filius iſtius mulieris mortuus eſt, vt no. C. de ſenten. ex breu. recit.
l. 2. & ext. de præſump. c. afferte mihi, & hr̄ in tertio lib. Regum. 3.
h c. vbi illa petitio latius ponitur. & aduertendum h q illa petitio cō-
tinet ſolum facti narrationem, non concluſionem. Ex quo infero
q licet illa petitio non habeat omnia ſolennia quæ de iure requi-
runtur, vt no. ff. de edendo. l. 1. in prin. tamen, ſufficit, ſi eſt genera-
lis, vt eſt arg. C. de anna. excep. l. fin. in prin. Itē ſi cōcluſio non eſt legi-
time facta. l. 1. § . 1. ff. ſi men. fal. mod. dixer. vel ſi non petat eum cō
i demnari, ſed petit. eum cogi, i q fieri non debet, vt C. de exec. rei
iud. l. 1. tamen in hoc caſu quando ſine figura iudicij proceditur,
k valebit iudicium. Si. n. procedit vbi ſola facti narratio k eſt abſque
* concluſione ulla, multo magis ſi concluſio non erit bene facta, *
ſi tamen ex narratione poſſit cōprehendi quod actor velit, argu. C.
de rei vxo. act. l. 1. § . 1. & hoc eſt, q volunt dicere verba d. c. ſæpe dū
dicit, iuxta petitionis formam, &c. q. d. licet non pronuntietur ſu-
per eo. q eſt petitum, ſufficit ſi pronuntietur iuxta id quod eſt pe
titum. Aliud eſt. n. iuxta petitum, & aliud petitum iudicare. ff. iudi
catum ſol. l. iam tñ. §. in hac. ver. q tñ. ſemper intellige, q non ſit tā
ta incertitudo, q auferat defenſionem rei, vt dicam. Item an po-
9 terit opponi exceptio rei iudicatæ, vel finitæ ad impediendum
dum proceſſum? Reſpon. ſic, quia de iure naturali eſt, ne bis iudi-
cetur in idipſum. exceptiones vero quę magis differunt, & fruſtrā
tur cauſæ veritatem, quam ipſam reſpiciant, poteſt iudex repelle-
re. d. c. ſæpe. illæ. n. de iure naturali non ſunt, imo contrariantur. Itē,
l an procedi poſſit tpe feriato? in d. c. l dicitur quod ſic, ſi ſint feriæ
inductæ ob neceſſitatem hominum, ſecus ſi ob honorem Dei.
Ratio, quia de iure naturali ſunt feriæ inductæ in honorem Dei.
☞ præcipit. n. Deus coli ſabbata, & quaſdam feſtiuitates. * Item an
10 ſit conteſtanda lis? Reſpon. † non. Nam dicitur ibi, litis conteſt.
non poſtulet. Ratio, quia eſt ſolennitas ciuilis, eo tamen caſu,
quo

ADDITIONES.

a Tho. Dip. Et figura. An legatus de latere, an dñi temporales poſſint committere cauſas ſummarie, & ſine figura iudicij. vide Iaſ. in l. nemo pōt. de leg. 1. & Car. Alex. in c. paſtoralis. de app. & Fel. in c. quæ in eccleſiarum. de conſt.
b In figura rei. Vide Ale. conſi. 45. in 6. volum.
c Extraordinarium. Per verba ſine ſtrepitu, & figura iudicij, vr remiſſa oīs ſolennitas iuris ciuilis, & ſic remanent quæ ſunt de iure gentium, vel naturali. vide Bar. in l. ſi filius. ff. de don. & in l. filius. ff. de milit. teſta. & Bal. in l. iudices. C. de iud. & in l. 1. & l. theſaurus. ff. ad exhib. & in l. fi. in princ. C. de iure delibe. & Io. de Anania in conſi. 55. quia dubia. & Fran. de Are. in conſi. 83. diligenter ponderatis. Vide Lud. Rom. in conſi. 20. viſo. puncto.
d Non autem ea. Vide Rochum in c. fi. de conſue.
* Dec. conſ. 449. nu. 15. & 21. I. M.
* Dec. conſi. 483. nu. 3. I. M.
e Reſpon. ſic Vide Alex. in l. ſi ſic. de leg. 3. & in conſi. 218. in 2. vol. inc. viſa.
* B. L. Citatio. Etiam ſi in reſcriptis dicatur, procedat, vt voluerit, non poteſt tolli citatio, vt uoluit Ro. conſi. 147 & ſi Papa ſcribit alicui, vt ſe informet de aliquibus cauſis, etſi nouerit vera eſſe, quod talem admoneat ſummarie, ſimpliciter, &c. debet citatio præcedere, Cal. conſi. 4. tit. de dilat.
f T. D. Quod perſonæ. Adde Bar. in l. 2. C. de edi. diui Adri. toll. & vide de veritate Iaſ. ibi apoſt. ibi. And. Sicu. in l. quamuis. in fi. & Alex. in l. iudices. C. de iud. & in d. l. 2. in fi. & in conſi. 77. in fi. viſo proceſſu.
* Scriptis. Dēt tñ petitio redigi in ſcriptis ſecundū gl. ibi, & ſequiť Alex. in conſilijs
g T. D. Pronunciatio ſequi. Vide Iaſ. in l. 3. de eden. & ponas hic.
h Aduertendū. No. q ſufficit in iſtis caſib. qualiſqualis petitio, & ſufficit ēt libellus, vel petitio gñalis, de qua vide Ale. in l. ſi filio. ff. de lib. & poſth. & eundem in cōſ. 60. in 6. vol. & Dec. in l. edita. nu. 1. C. de eden. cū l. q. accuſare, in fi. e. ti. Et pōdera q Bar. hic vult, q ēt ſi opponereť a parte in hmōi cauſis ſummariis, ēt parte opponente procedit libellus gñalis, alias ſi pars nō opponit, procedit libellus in certus. & obſcurus in oīb. cauſis l. 1. C. de anna. exc. iſti docti Bar. referunt, & ſequūť Io. de Ligna. Pet. de Anch. & Io. de Im. in cle. ſæpe. de verb. ſig. & hoc dictū multum commēdat, & ſequiť Ale. in cōſ. 182. in 2. vol. inc. in cā. & lite, & in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ff. de ver. ob. & ſequitur Iaſ. plene ibi. l. vind. ſi cer. pet. q ec qd cōſuluerit Ale. & male in conſi. 32. inc. in cā executionis, qui vult, q iſtud dictū Bar. pcedat parte non opponēte, ſed ſi pars opponeret, non procederet libellus, tñ eſt ſibi ipſi contrarius in conſilijs, & cle. & op. eſt verior. & vide Alex. in l. ſi cum nulla. ff. de re iud. & Iaſ. in l. 1. de eden. vbi iudicas omnino, &c.
* Dec. in l. edita. in 2. not. C. de eden. vbi ſcripſi. I. M.
i Cogi. Vide Alex. in l. moribus. §. prius. ff. de vulg.
k Facti narratio. Vide Fel. in c. qualiter, & quando, de accuſ.
* Facta. Ideo dicit Rom. conſi 497. q ubi alias actus poteſt expediri ſine citatione ſi fiat citatio minus legitime, non habet vitiare.
l T. D. In d. c. vide ibi gl. in ver. ob neceſſitatem. §. 2.
* Feſtiuitates. Ideo dicit Bal. conſi. 217. 4. lib. quod ſtante ſtatuto, quod Iudex procedat ſummarie, & de facto, quod die feſto non poterit quem capere.

Digitized by Google

a quo merita cauſarū a tractari incipiunt, vt quia legitimatis perſo-
nis proponuntur exceptiones, vel fiūt pōnes, & articuli hñt vim
litis ɔteſtationis ad faciendū de ꝓcuratore dñm litis. Item quo ad
certos effectus conteſt. litis, vt C. de procurator. b. l. nulla. ibi, poſt
cām in iudicio agitatā, & ibi, poſt inchoatā cām, non dicit, lite cō
teſt. ſufficit ergo ꝙ quocūq; modo cā incipiat agitari, hoc no. in l.
11 nihil. C. de procuratorib. Itē † an de calūnia ſit iurādū. in d. c. dr̄, ꝙ
ſic, ne veritas occultet̄. In ɔnū facit, qa hæc ſolēnitas eſt inducta a
iure ciuili, vt C. de iuram. cal. l. 2. ſed dic primum verum, ꝙ iur̄m
defert̄ in tota cā de iure nāli, & diuino, hoc eſt tempore Moyſi in
ductū eſt, vt pp incredulitatē aliquis deberet iurare, vt extra. de iu-
rei. c. & ſi Chriſtus. & Exodi c. 22. ſi igitur iurenit ſup quolibet ar-
ticulo, vt fiebat olim, vt C. de iureiurā. l. 2. ſatis putarem ſufficere,
maxime cū tale iur̄m poſſit omitti, vt d. l. 2. §. ſed quia veremur.
12 Itē an debeant † dari dilationes: b Vr̄ ꝙ ſic. Nā in d. c. ſæpe. dr̄ am-
b putandam dilationis māam, & litē quantū poterit faciat breuiorē,
non tñ ſic litem iudex abbreuiet, quin probōnes vere, & defenſio
nes legitimæ admittant̄. Et ita dr̄ ibi qđ iuri nāli, & rōni congruit:
cū. n. probōnes ſunt faciendæ, oportet, ꝙ fiant in termino, & poſi
to ꝙ valeant ſi fiant ſine dilatione, l. vnius. in §. cognituram. ff. de
quæſt. & ff. de adul. l. in crimine, & ibi dixi, tñ æquū eſt dilationem
certam dari cauſa breuiandæ litis, & ꝙ dicit ꝙ non ſint nimis bre
* ues, * cōgruit nāli æquitati. Nā auferet̄ parti actoris ius ſuum, reo ve
ro auferetur defenſio, quæ ex cā naturali eſt l. vt vim. ff. de iuſti. &
iu. & eſt expreſſum in cle paſto. de re iud. Sed ad quid dabitur ſua
dilatio? in dicta decretali dr̄, ꝙ primo dat̄ terminus ad faciendum
pōnes, & articulos ſimul, ꝑoſtea vero detur terminus ad produ-
cēdum omnia, quæ partes voluerunt. Sed certe illud eſt expreſſe
ſtatutum illius decretalis, quæ vult, in hoc ſeruari vſum, hoc ta-
mē non eſt de iure naturali, nec ciu. cum ſufficiat dari in cā ad ꝓ-
bādum vnam dilationem; vt ff. de fer. l. fi. Vnde in hoc in foro ci-
13 uili ñ eſt ſeruāda illa decretalis. † Item an dictis cauſis in quib. ꝓ-
* cedit ſine figura iudicij, teſtes debeant iurare, * hoc. n. non reperit̄
de iure Digeſtorum, niſi in l. Theopompus. ff. de dote ꝓleg. ſed vē
mera ɔſtō Imperatoris, vt C. de teſtib. l. iuſiurandi, puto tñ, ꝙ iura
re debeant per ea, quæ dicta ſunt de iur̄o calumniæ. Sed an ꝑſte
parte? puto ꝙ ſic. aſt auferrent̄ eis defenſiones, ꝙ repugnat natura
14 li æquitati vt dictum eſt. Circa † vero dicta teſtiū puto, ꝙ debeāt
c eſſe talia, quæ cōcludant, ſicut in cauſis ordinarijs c arg. eius ꝙ dr̄
in Daniele de Suſanna. & quod no. C. de teſtib. l. teſtium. Sed an
15 requiratur publicatio † teſtium? Glo. in l. ſi qñ. C. de teſtib. dicit qđ
d per Daniel. inductum eſt ꝙ examinatio d fiat ſecrete, vt legit̄ i lib.
Danie. 13. c. hoc eſt igitur de iure naturali, ſeu diuino. Ex hoc ſeq-
tur, ꝙ debeat publicatio fieri, alias auferretur parti ius defenſiōis.
* Si. n. non publicarentur, non poſſent impugnari teſtes, & eorum
dicta, ſed auferre defenſionem, repugnat iuri naturali, vt dictum
16 eſt. Sed an † in cauſa poſt dicta teſtificata poſſint teſtes produ
e ci? Rñ. nō, cum ſit prohibitum propter timorem ſubornationis, e
& ſic ex quadam naturali equitate, quę eſt, ne alter alteri inſidiet̄,
vt ff. de iuſti. & in. l. vt vim, hoc eſt introductum & poſitum inter
17 alia ciuilia præcepta. Item, an in hac † cauſa poterit petere quis, vt
f ſibi edantur inſtrumenta? f Rñ. ꝙ non, quia eſt prohibitum non
ſolum de iure ciuili, ſed ēt de naturali æquitate, vt C. de edendo l.
18 qui accuſare. vbi hoc prohibetur expreſſe. † Item an requirat̄ con
* cluſio. * in cā ñd. non vt d. c. ſæpe. dr̄. hæc eſt. n. ſolennitas mere ciui
lis, ſtatim. n. cum liquet iudici de cauſa, ſine aliqua alia ɔcl̄one po
teſt ſn̄iare de iure naturali, vt patet in illa ſententia lata per Salo-
19 monem. 3. Reg. c. 1. & eod. † exemplo g puto, quod ſit neceſſaria
g datio termini ad allegandum. Facit quod dixi in præcedenti glo.
20 Item † an debeant partes citari ad audiēdum ſn̄iam. in c. ſæpe, dr̄
quod ſic, quod intelligitur, vt ꝫ. dicam in glo. ſuper verſi. ſuper di-
21 cto crimine. Item an hoc † caſu cum procedit̄ ſine figura iudicij,
requirantur illæ ſolennitates, quæ a iure poſitæ ſunt circa ſn̄iam?
Rñdeo, non eſt neceſſe, quod feratur iudice ſedente pro tribu-
h nali, h vt d. c. ſæpe, dr̄. hæc. n. eſt ſolennitas ciuilis, ſed debet ferri in
ſcriptis, vt ibidem dicitur. Certe hoc quod feratur ī ſcriptis, eſt ſo-
lennitas ciuilis, quæ eſt de eſſe ſententiæ, ꝙ ſit deliberata, & nō ſu
bita. l. 2. C. de ſentent. ex bre. recitā. ideo dicta decretalis ſtatuit qđ
i feratur in ſcriptis: in foro autem i ciuili non arbitror illud neceſ-
ſe iſto caſu, vt patet in prædicto exemplo Salomonis, & in d. cap.
ſæpe, in gloſ. dicitur, quod de iu. antiquo non eſt neceſſe ſenten-
tiam proferri in ſcriptis, ſed in ſcriptis redigatur, ut poſſit probari,
vt dictum eſt de petitione, nam ſoli aſſertioni iudicis non credi-
K tur, niſi ſit Papa, k vel Imperator, vt extra, de probat. c. qm̄ ɔ falsā.
22 & eo. tit. c. 1. in clem. Sed ſi in ſententiādo † non ſeruaretur forma
l leg. 1. l C. de ſent. & interlocut. om. iud. valeret, vt ſi procurator eſ-
ſet pñs, & condemnaretur dominus, quia hæc ſolēnitas eſt iuris
ciuilis, non naturalis, ſeu gentium. ꝙ patet, quia licet alteri abſenti
quis nō poſſet ſtipulari de iure ciuili, tñ alteri oritur obligatio na-
turalis, vt ff. de verb. ob. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. & ibi no. Et idem
puto, ſi iudex ferret ſn̄iam in abſentem non citatum. valeret hoc
m caſu ea rōne, alias ſecus. l. furioſo. ff. de re iudic. m & ibi no. in gloſ.
* Idem puto, ſi præcedente cognitione quæ requirit̄, ſm ea quæ di
cta ſunt, ſi iudex nulla alia data ſn̄ia iuberet res capi & diſtrahi ꝓ
debito, valeret: licet. n. magis illa ſit natura executionis quam cō-
demnationis, & ſic non valeret alias, vt C. de execu. rei iud. l. 3. tñ
n hoc caſu valeret n exemplo dictæ ſn̄iæ Salomonis, illa vero fuit
natura executionis. hoc etiam patet, quia talia ante ius ciuile ma-
o nu regia o expediebantur, vt ff. de orig. iu. l. 2. &c.

ADDITIONES.

a Merita cauſarum. Vide Alex. in l. ab executore. §. fi. ff. de app. ut addi. Bar. & conſ. 181. in 6. vol. Adde Rom. conſi. 74. & 220.
b Dilationes. Vide Fel. in c. licet cauſam, de probationib. & hic ponas, & Iaſ. in l. fi. de fer. & Alex. in conſi. 181. in 6. vol.
* Breues. Tunc alia debet repeti, ſi pars propter hoc lædatur, voluit Rom. conſ. 397 ſupra ſæpius alleg.
* Iurare. Rom. conſi. 20. voluit, ꝙ ſi ſtatutum dicat, ꝙ procedatur ſummarie, ſimpliciter, & de plano ſola facti veritate inſpecta, ꝙ dictum teſtis valeat abſque iuramento maxime per ea, quæ voluit Bar. in l. ſi filius. de dona. tñ pro Bart. facit quod alibi refert Fel. ſ. ꝙ Auguſti. de Ancona in lib. de Poteſta. Papæ, dicit, ꝙ Papa non poteſt facere, vt dictum teſtis valeat abſque iuramento, quia illud eſt de iure diuino, cum Laban iurauit Iacob.
c Concludant. Vide Alex. in conſi. 6. vol. 6. in fi. nu. 13.
d Examinatio. Vide Fel. in c. veniens. de teſtib. & Fran. de Are. c. fraterni. eo. titu. & Fel. in c. cum. 1 & A. de ſen. & re iud. & dixi in addi.
* Affl. dec. 311. vbi tractat, an in hoc iudicio teſtes poſſint repelli a parte. I. M.
e Subornationis. Vide Alex. in conſi. 83. in 4. vol.
f Inſtrumenta. Vide Iaſ. in l. 3. C. de eden.
* Concluſio. Vide Ro. conſ. 20. & quod voluit late in alle. 175.
g Eodē exēplo. Adde ēt in materia, ꝙ in huiõi caſib. vbi non requiritur libellus, citatio cum tenore commiſſionis, & reſcripti hēt vim libelli, & in cauſis beneficialib. vide Iaſ. in l. ex quacunque. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit.
h Sedente pro tribunali. Vide Iaſ. & quæ ibi ſcripſi, in l. fi. de iuſt. & iu.
i In foro autem. Vide Card. Ale. in c. paſtor. de app. & Ale. in l. 3. §. ſufficit. ff. de admin. tut. poſt Bar.
k Papa. Vide Fel. in c. cum non liceat. de præſcrip.
l L. 3. No. limitationem ad l. 3. C. de ſent. & interl. om. iud. & uide Lud. Ro. in conſil. 50. inci. quod l. 3.
m Re iud. Et ibi vide Ale. de hoc dicto Bar. hic plene, & ponas hic, vide Ale. in conſil. 114. in 6. vol.
n Valeret. Vide Fel. in c. literis. in 4. no. de teſt.
o Manu regia. Vide Ant. Cor. in tract. de poteſtate regis. in 88. q. & Felin. in c. cum non liceat, de præſcript. & vult dicere tex. niſi ſit Papa, uel Rex, & Ale. in l. patre furioſo. ff. de re iud.

---

1 *Iudex habet procedere, prout ſibi uidebitur, una via electa poteſt ad aliam redire.*

2 *Dictio, prout, quando ſimilitudinarie, quando limitatiue, quando cauſaliter & quando conditionaliter ponatur.*

a **Prout.** a Poſuit plures modos procedēdi, & plures formas,
& in his dedit iudici poteſtatem eligēdi aliquam ꝓ-
dictarum, uel ordinarie procedendi, ſi ſibi uidebit̄. Sed huic ob-
ſtat dictum capitulum, ſæpe. vbi dr̄, ꝙ iudex non poteſt ordinarie
procedere, niſi de partium ɔſenſu. Solutio. ibi cum ſit cauſa co-
gnoſcenda committitur. ſſine figura iudicij, hic uero fuit dictū ꝙ
ut poſſit procedere hoc modo, & ſic non fuit poſitum ſub neceſ
ſitate. l. non quicquid. ff. de iudi. & C. quom. & quādo iud. l. 3. Sed
1 dices tu, † ad quid ergo fuit appoſitum, prout illi iudici uidebitur
expedire, &c. Rñdeo ſm hoc potuit eligere quam viam volebat,
* ſed vna electa, dubium eſt, an poſſit ad aliam poſtea redire, * ſicut
dicimus de eo, qui aſſumptus eſt ut arbitrator, vt no. in Specu. in
tit. de arbit. §. ſequitur, ver. quid ſi compromiſſum eſt in aliquem
tanquam. & dixi. ff. de fur. l. ſi dominium. quod dubiū hic tollit̄.
Poteſt. n. ex hoc procedere modis prædictis, prout ſibi uidebitur,
hoc eſt, illo tempore, & illa qualitate, ſeu ſpecie procedendi, qua
2 ſibi videtur. † Ad cuius intelligentiam ſciendum eſt de ſignifica-
* tione huius verbi, prout. * Qñq; enim aliquid adijcitur per hanc
dictionē, prout, quod eſt diuerſum ab eo quod primo poſitum
erat, & tunc poneret̄ ſimilitudinarie, vt ff. de ſol. l. prout quiſq;. Si-
militudo. n. eſt circa diuerſa, vt no. ff. depoſi. l. quod Neriia. Qñq;
reſpicit idem, & tunc ſi per hanc dictionem adijcitur aliquid pre-
teritum, & de illo conſtat, tunc intelligitur limitatiue, vt C. de e-
den. l. edita, ibi, prout edicti perpetui monet authoritas. Si vero de
illo præterito non conſtat, tunc in dubio intelligitur poni cauſali-
ter, vt ſi concedo tibi, vt poſſis colligere vectigalia tantæ quanti-
tatis, prout eſt hactenus conſuetum. i. quia ſic conſuetum eſt, vt
extra. de ver. ſig. c. Abbate ſancti Syluani. licet ibi loquatur de di-
ctione ſm, vel iuxta, ſed eadē eſt rō. Sic loquit̄ ꝙ not. p C. vn. C. de
ɔhē. & ɔmitt. ſtip. l. ſm rīſū. ſed hoc in legib. priuilegijs, & contra
ctib.

ADDITIONES.

a Prout. Vide Alex. in conſi. 4. in 3. vol. viſis actis, & in. conſi. 3. in 2. vol. incip. cā. & lite veniente. & Lud. Rom. in conſi. 326. circa propoſitam. & Fel. in c. 2. de reſcri. vbi plene. & Bal. in repe. l. edita. in lec. Paduana. C. de eden. & nota, quia vidi in facto, & allegat in cauſa dom. Io. Fran. de Lo. contra Iacob. de Bulionib. coram Reueren. D. Io Cremonen. cui cauſa erat commiſſa, prout de iure, quæ verba, prout de iure, intelliguntur. ſ. de iure, quia in reſcriptis ponuntur conditionaliter, per Fel. vbi ſup. & ſequitur Bar. hic quando dicit de confirmatione, quæ fit ſine cauſæ cognitione. & do. Io. Fran. Muſetus neſciuit rñdere, et vide Iaſ. in d. l. edita. et do. de Rot. in deciſi. 34. in antiquis, incip. ſi in libello. Io. de Imo. in l. is qui reus. ff. de pub. iud. et vide Ale. in l. ſi teſtamentum. in prin. C. de inſt. et ſubſt.
* Redire. Vide Rom. conſi. 232.
* Verbi, Prout. Vide Alex. conſi. 47. lib. 1. et conſi. 12. Rom. 460.

Digitized by Google

a ctib. a quia illa fiunt animo aliquid diſponendi. Item in ſnijs, quæ
b cauſa cognita proferuntur: ſecus in cõfirmatione,^b quæ fieret ſine cauſæ cognitione, & tunc intelligitur conditionaliter, vt ext. de confirmat. vtili, vel inutili. c. 2. & quod ibi no & extra, de ele. cap. quoniam Abbas. Si vero per hanc dictionem, prout, adijciatur aliquid de futuro, & tunc ponitur limitatiue, d. l. edita, prout ibi dr, vel ius reddentis decernit æquitas. Nam illa licentia mutandi, & emendandi limitatur ſm modum de præterito. ſ. prout edicti monet authoritas, ſecundum aliud de futuro, ſcilicet prout ius reddẽtis decernit ęquitas. Iſtud reſpicit omne tẽpus futurum, & iſta limitatio eſt circa tempus, & qualitatem, vt no. glo. in d. l. edita. ſic iudex hic omni tempore, quo vult, poteſt procedere cum figura iudicij, & ſine, & ſic poteſt eligere vnam viam, & poſtea aliam. Item ex eo quod dixi, ꝙ ſolum in tempore, & qualitate facit limitationem, & ſic non in ſubſtantia diſpoſitionis, apparet, ꝙ ſi illa qualitas, vel tempus non limitaretur, non vitiaretur diſpoſitio. Exemplum non poteſt de hac lege poni, quia iudice procedente, apparet qualiter ſibi videbit procedendum. Pone ergo ꝙ Titius legauit mihi centum, prout per eum declarabitur. Certe ipſo nõ declarante, valebit. ff. de hære. inſt. l. 2. & l. cum paret. §. fin. de leg. 2, C. de inſti. & ſubſti. l. pen.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

☞ THOM. DIP. Pro cõcor. Aduerte Bar. allegatur cõtrarius in hoc verbo, prout. Sed pro ſolutione, vide concor. quam poſui in l. ſi ſocietatem §. arbitrorum. ff pro ſocio. vbi allegaui ꝯtrarium tenere eius quod hic dicitur in verbo, prout.

ADDITIONES.

a Tho. Et contractibus. Vide Fel. in c. ex parte. de reſcrip.
b Tho. Confirmatione. vide Fran. de Curte in l. ſcire debemus. ff. de verb. oblig. & Alex. conſ. 81. in 6. volum.

---

1 *Verbum, videbitur, importat arbitrium boni viri.*
2 *Libera voluntas, & arbitrium boni viri differunt.*
Voluntas coacta, voluntas eſt.
3 *Verbum, volo, importat liberam voluntatem: verbum, libet, item verbum plenum, ſeu liberum arbitrium.*
4 *Verbum iudicio tuo, importat arbitrium boni viri.*
5 *Facultate cõtrahẽdi cõmiſſa per verba importantia arbitrium boni viri, tunc arbitrari debet ſuo arbitrio regulato ratione, prout bonus vir.*
6 *Cõtrahẽdi qui habet facultatem per verba ſignificãtia liberam voluntatẽ, omnia poteſt præter quod donare non poteſt, & dolus debet abeſſe.*
7 *Facultas largiẽdi data per verba ſignificãtia arbitrium boni viri, quid importet, & quid quando datur per verba liberam voluntatem denotantia.*
8 *Facultate data iudicandi, per verba denotantia arbitrium boni viri, tunc debet ſeruare regulas iuris ciuilis.*
9 *Cauſa commiſſa ſine figura iudicij, intelligitur, ac ſi commiſſa foret per verba liberam voluntatem denotantia.*
10 *Poteſtas habens liberum arbitrium non poteſt facere iniuſtitiam parti, ſed ſolennitatem iuris ciuilis omittere poteſt.*
11 *Clauſula, arbitratus fuerit, & voluerit, importat arbitrium boni viri.*
12 *Statutum dicens, ꝙ de facto procedatur, intelligitur manu regia, & ſolennitates iuris ciuilis tollantur.*
13 *Iudex procedens ſine figura iudicij non poteſt reijcere exceptionem præſcriptionis.*

a **Videbitur** Hoc verbum, videbitur, ^a denotat arbitriũ
b boni viri. ff. de ver. obl. l. continuus. §. cum ita
1 † & de fideicom. liber. l. fideicommiſſaria libertas. Et ita poteſt quilibet dictorum modorum eſſe iuſtus, & approbatur, & poteſt iu-
c dex eligere, ^c quem modum vult. puto etiam hoc caſu, quod ſi hæc conſtitutio diceret, iudex voluerit, quod nec plus, nec minus
2 poſſet. Et pro hac declaratione videamus differentiam † inter liberam voluntatem, & arbitrium boni viri, cum etiam voluntatem includat, & quidem de eſſe voluntatis eſt, quod ſit libera, nec poſſit cogi neceſſitate præciſa, vt C. de hæred. inſtit. l. cum proponas. Sed cogitur quadam neceſſitate conſequentiæ, vt ſi quis vult fugere tormẽta, hoc vult libere, & poteſt nolle, ſed ſi hoc voluerit, in conſequentiam vult illud ſine quo tormenta effugere non poteſt, & iſta eſt neceſſitas ꝯñæ. Nam dicitur vere, coacta voluntas, voluntas eſt, vt ff. quod met. cauſa. l. ſi mulier. §. quod ſi metu. Voluntas enim eſt quod libere vult antecedẽs, & ex iſta deducitur ad volendum conſequens. Item ſciendum eſt, ꝙ ſm Theologos, & Philoſophos, ꝙ voluntas nunq̃ appetit, niſi bonum exiſtens, vel apparẽs. & licet quandoque velit aliquid quod agnoſcit eſſe malum illud vult ſub ratione alicuius boni delectabilis, apparentis ipſi voluntati. In propoſito, voluntas alicuius poteſt conſiderari reſpectu eius quod ipſe vult tanquam delectabile ratione regulata, vel nõ, & illa dicitur voluntas libera, alio modo prout ipſe vult recta, & regulata ratione. & illud dicitur arbitrium boni viri, quia bonus vir hoc arbitraretur, vt ff. iudic. ſol. l. vir bonus, & ff. pro ſocio. l. ſi ſo
3 cietatem. §. arbitrorum, & verba † quæ important liberam voluntatem ſunt verbum, volo, vt l. cum quidam, de leg. 2. & d. l. fideicommiſſaria libertas. de fideicommiſſa, liber. Item verbum, libet
d ſeu libuerit, ^d ibi, idem. n. eſt dicere ꝙ libuerit. i. ꝙ libere voluerit. Item vbicunque verbum, arbitrium, & ſimilia ponũtur cum hac dictione plenum, ſiue liberum. l. fideicommiſſa. §. quanquam. de
4 lega. 3. † Item hoc verbum iudicio tuo, ^e importat liberam volun
e tatem, vt ff. de fideicom. liber. l. Thais. §. Lucius Titius in teſtamento. ſecundum glo. ibi poſitam. Sed licet alias tranſierim ſecũdum illã glo. videtur mihi tamen, ꝙ directo tex. ibi dicat contra-
* rium. ſ. ꝙ importet arbitrium boni viri, * ꝙ plus placet. Quid enim eſt dicere, iudicio tuo, niſi facta diſputatione intra temetipſum, poſtea iudices, ꝙ ad boni viri arbitrium ſine dubio refertur. Conclude igitur, ꝙ exceptis prædictis omnia important arbitrium boni viri, vt videbitur, approbauerit comprobauerit, & ſimilia, d. l. fi
f deicommiſ. vel placebit ^f d. l. Thais. §. ſorore. & multa alia quę ponuntur, vt ff. de legat. 1. l. ſi ſic. quæ hic non repeto, quia dico eſſe regulam de omnibus, exceptis prędictis, vt dictum eſt. Nec obſtat ff. de fideicommiſ. l. Græce. in princip. vbi æquiparat verbum, vo-
g lo, ^g & verbum cupio, & ſimilia: quia vt dixi vtrunque continet voluntatem, ſed vnum liberam, & aliud regulatam, vt ex prædictis colligitur. Verbi gratia quandoque committitur facultas contrahendi, quandoque facultas largiendi ex cauſa lucratiua,
5 quandoque facultas iudicandi. Primo caſu †; quando committi-
h tur facultas ^h contrahendi per verba ſignificantia arbitrium boni viri circa contractum, tunc ſine dubio debet arbitrari arbitrio ſuo regulato ratione, prout bonus vir, & diligens paterfamilias facturus fuiſſet. l. hæc venditio. ff. de contrahen. emptio. ff. pro ſocio. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum, & ff. de oper. libe. l. ſi libertus. Sed ſi
6 † hæc facultas concederetur per verba ſignificantia liberam voluntatem, tunc omnia poteſt duobus exceptis. Primo, quod non donet, hoc non venit in cõceſſione voluntatis liberæ. l. filius. §. pri
i mo, de donatio. Secundo, quod dolus abſit, ^i & omnia alia, quæ dolo carent, facere poteſt, vt ff. mand. l. creditor. §. Lucius. hoc enim non repugnat regulis iuris gentium ſecundum quas licet contrahentibus ſe decipere, vt ff. de minor. l. in cauſæ. §. idem Pomponius. vnde vides, quod, quantumcunque committitur in voluntatem liberã, intelligitur voluntas libera a regulis iuris ciuilis, ſed ſemper remanet limitata a regulis iuris gentium, vt etiam,
7 in ſeq. no. Secundo caſu principali, † videlicet, quando conceditur facultas largiendi ex cauſa lucratiua; tunc ſi per verba ſignificantia arbitrium boni viri, debet eligere, vt bonus vir. l. cum quidam. ff. de lega. 2. & de leg. 1. l. ſi ſic. primo reſpon. & de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. quanquam. & de fideicommiſſã. liber. l. fideicommiſſa. libert. Si vero per verba ſignificantia liberæ voluntatis, tunc poteſt facere omnia contra regulas iuris ciuilis, ſeruatis regulis iuris gentium, vt ff. de teſta. mil. l. 1. vbi permittitur teſtari militi quomodo vult, & per hoc poteſt relinquere deportato, cuius ſtatus nullus

ADDITIONES.

a Th. Dip. Videbitur. vide Deci. in l. ſi paſcenda pecora. ſecundo nota. C. de pact.
b Arbitrium. vide Bal. in c. 1. §. ſi inter pares, & ibi de iſtis verbis, ſi tibi videbitur, ſi extraneus arbitratus fuerit, ſi tibi placebit, ꝙ important arbitrium boni viri & non libertatem propriam. Vide Alex. in l. filiusfam. ff. de don. in addi. ad Barto. in 3. c. extre. gl. & in conſ. 65. in 1. vol. habita ſup prædictis. l. ud. Roman. in cõſ. 20. viſo puncto. in prin. & vide Lanfran. in tract. de arb. in 1. parte. & poſt Ale. in conſ. 175. volum. 6. incip. contingit dubium. nu. 4. & 10. & in conſ. 61. in 6. vol. & in conſ. 163. nu. 4. eo. vol.
c Eligere vide Abb. in c. pen. de cleri. non reſi.
d Libet, ſeu libuerit. Vide Matth. in nota. 16. & Alex. in l. ſi ſic. ff. de leg. 1. & ibi vide addi.
e Tuo. No. quod Bar. vult hic, quod verbum, iudicio tuo, ſignificet arbitrium boni viri, contrarium voluit idem Bar. in l. ſi ſic. in princ. ff. de leg. 1. quam contrarietatem ponit in l. captatorias. ff. de hæredib. inſtit. & Pet. Corn. in l. captatorias. C. de teſta. mi. & Matth. in no. 17. licet Corn. non alleg. & vide Alex. in d. l. ſi ſic. in 1. colum.
* Boni viri. De ver. diſcrete, & iudicio tuo, vide Alex. conſ. 33. libi 1. Et de ver. videtur, per eundem conſ. 13. lib. 3. De ver. videbitur, & placebit, p̃ Ro. conſ. 28. Abba. conſ. 41. lib. 2. Rom. conſ. 51. Et ſi dicatur, conſcientiæ tuæ. Roma. conſ. 418. Pet. de Anch. conſ. 368. Rom. conſ. 260. Et ſi dicatur, de facto, Bar. cõſ. 82. Et qd ſi dicatur, vt tibi viſum fuerit, vide gl. in c. 3. in ver. viſum. ext. de corp. vit. Imo. in c. canonum ſtatuta. ext. de conſtitu. Et ſi, ſecundum imperium tuum, vide 25. q. 6. 9. de gradib. Et ſi, ſecundum prudentiam tuam. Imo. in c. ne innitaris. de conſtit. Et ſi, ſecundum mentem tuam. Bal. in l. voluntas. C. de fideic. Et ſi de iure, & de facto, Imo. in cap. Quintauallis, de iureiu. Bar. in l. ſolam. C. de teſtib. Et ſi, iuſtitiã facias, Ange. in Auth. de hær. & Falcid. §. exhæredatos. Gem. in cap. quoniam. de immuni. eccl. lib. 6. Pet. de Anch. & Imo. in clem. auditor. de reſcrip. Et ſi, reiecta iuris ſolennitate, Bal. in l. ſi mancipium. §. ſi communi. ff. de eui c. Et ſi, videas quid iuris, Alex. de Imo. in l. ſi fundum ſub conditione. §. Stichus. de le. 1. Et ſi, ſola facti veritate inſpecta, Rom. conſ. 10. & 419. Do. de Rot. deciſ. 96. in nouiſ. de verb. ſig. Et ſi, ſummarie ſimpliciter, & omni ſolennitate iuris, & ſtatuti omiſſa, Ang. conſ. 139.
f Th. Dip. Placebit, vide Mat. in no. 16.
g Volo. Hoc verbum vtrum importet liberam voluntatem, vide Alex. plene in l. Labeo. in addi. Bar. ff. de alimen. & cib. leg. in addi. mag.
h Facultas No. ꝙ qñ commiſſio fit alicui per verba importantia arbitrium boni viri debent partes neceſſario citari. Ita eſt de mente Bar. hic, & ſupra in ver. ſine figura iudicij. adde Bal. in l. captatorias. in 3. q. C. de teſt. mil. & vide Iaſ. in l. ſi quis arbitratus. ff. de ver. obli. vbi inferſad pulchram quæſtionem.
i Al ſit. No. ꝙ ubi eſt commiſſum quid ſub libera voluntate, non venit dolus, vide plene per Alex. plures canonum in conſ. 102. inc. ſuper primo. in 4. col. in 2. vol. & vide Lanf. in tract. de arbi. in 3. parte.

Digitized by Google

nullus eſt de iure ciuili,nō aūt damnato in metallum, qui eſt ſer-
uus pœnæ,vel ſeruo proprio,cum ſeruitus ſit conſtituta a iure gē-
tium,vt l.neque eius. §.ſi deportati.& §.ſeruum pœnæ, & §.ſeruū
a proprium.[a] ff.de teſta.mil.& hoc vult dicere l.cum quidam.ff.de
le.1.nam ei q eſt indignus pp offenſam.non donatur, ſed donatū
reuocatur.l.fi.C.de reuocan.don.ideo ſi bonus vir, hoc eſt iudex
ſm rēs iuris ciuilis non arbitraretur ei largiendum, ſed ſm nālē
æquitatem declaratam p ius diuinum,maioris perfectionis eſt re
b tribuere ei,qui offendit,quam alteri:nam ille,in cuius libera[b] vo
8 lūtate committitur,pōt eligere indignum. Tertio caſu † principa
li.ſ.qñ cōmittitur facultas iudicandi, ſi quidem per verba impor-
c tantia arbitrium[c] boni viri.debet ſequi oēs rēs iuris ciuilis.l. 1.ff.
de arbit. Si vero per verba ſignificantia liberam voluntatem,tunc
* eſt liber à regulis ciuilib.dēt tñ ſeruare regulas iuris gentium ſeu
nālis æquitatis,q̄ idē eſt p dicta iura,& eſt caſus ext.de re iud.c.pa
ſtoralis.in clem.nam Imperator ſolutus eſt legibus, & ex vigore
ſuæ ptātis tulit ſnīam,tñ quia in quibuſdam fecit ibi ɔ̄ nālem æq-
9 tatem ipſo iure ſnīa caſſatur. Et ex hoc apparet,† q̄ in caſu noſtræ
legis,vbi procedit abſq; figura iudicij,quia non committitur iudi
ci per verba ſignificantia arbitrium boni viri,dēt ſeruare rēs iuris
gentium,ſeu naturalem ęquitatem,cum verbum,ſine figura,im
portet quaſi committat̄ p verba ſignificantia liberam voluntatē.
10 Et per hoc † apparet ſoluta qō,[d] q̄ñ ptāti datur arbitrium liberū,
d an poſſit p hoc parti facere iniuſtitiam?Certe non,quia hoc eſt ɔ̄
nālem æquitatem,ſed pōt omittere ſolēnitatem iuris ciuilis, de
hoc p gl.in d.c.ſæpe.in glo.ſup verbo.defenſiones.dixi. ff. de don.
11 l.filiuſfam. Sed quid ſi apponuntur † verba ſignificantia vtrunq;.
e prout arbitratus[e] fuerit.& voluerit?Rñ.vt ſ̄.dixi,quia vnum præ-
dictorum ineſt alteri,quia non eſt arbitrium ſine voluntat̄e,& re
gula eſt qñ ponuntur duo copulatiue quorum vnum de neceſſi-
f tate alteri ineſt, vnum reſoluitur in adiectiuum, vt ff de pact. l. 1.[f]
ibi in idem placitum,& ɔ̄ſenſus.i.placitus cōſenſus.ita in propo-
ſito exponatur.i.voluntate arbitratus ſit,&ſic arbitrium boni viri
importabit. Facit.ff.pro ſocio.l.nec adiecit.ēt ſi ſit dictum,libere,
g vt dictum eſt.Quid ſi dicatur in ſtatuto,[g] q̄ † in tali negocio proce
12 dat̄ de facto?Certe intelligo eo modo.ſ.manu regia,vt l.2.in prin.
* ff.de orig.iur.cum ſit omiſſa omnis ſolēnitas ciuilis,non autem,q̄
iura alterius vllo modo tollantur,nec lædantur contra naturalem
æquitatem:idem per quæcunq; verba concipiantur , non. n. quis
pōt eſſe ſolutus magis legibus,q̄ Imperator, & tñ ſua libertas ad
13 hoc non extenditur.ergo,&c. † Quæro,an [h] dictis caſibus. iudex
h poſſit reijcere exceptionem præſcriptionis,*vel aliam proceden-
* tem ex mero rigore iuris ciuilis?Reſpon.in his,quæ ipſe iudex ha
* bet facere,non tenetur ſequi regulas iuris ciuilis,ſed in his,quæ iā
ante facta ſunt,ita quod ex hoc ius alteri quæſitum ſit,vel ablatū,
iudex non habet immutare,ſed tenetur illud ſequi, caſus eſt ff.de
po.l.bona fides.alias autem auferre eſſet ius alterius,quod eſt cō-
tra naturalem æquitatem.

ADDITIONES.

a Proprium. Vide Bar.& quæ ibi ſcripſi in addi.l.in l.ſi ſit. de le. 1.cū concord.eād de quib.per Alex.ibi.

b In cuius libera. Vide Apoſtil.in l.ſi ſocietatē.§.arbitrorū.in prin.ff.pro ſo.vbi videntur contraria Bar.hic addita per ipſum,attamen videas ibi.& concord.

c Importantia arbitriū.Hñs authoritatē p verba importātia arbitriū boni viri,dēt ſequi,&c.Vide Bar.hic & ēt ſup.in ver.ſine figura,& Ale.in cōſ.a 18.2.vol.& qđ de habente arbitriū in condēnando,& an hēat arbitriū in procedendo, de verb.ob. An autem poſſit prorogare punitionem,vide Alex.ibi.

* Orian.in tract.de arbit.q.15.in vlt.parte. I. M.

d Quæſtio.Vide Ale.in l.2.§.voluntatem.ff.ſol.mat.

e Arbitratus.Vide Fran.de Are.in conſ.34.

f L.1.Vide ibi Iaſ.

g Statuto.Vide Alex.in l.fi.§.pen.C.de his qui ad eccle.confu.In addi.Bar.& Fran.de Aret.in conſ.84.inc.diligenter ponderatis,& Bar.in conſ.81.punctus.& ibi ſcripſi.

* Dec.conſ.434.nu.4.Rip.in l.naturaliter.§.nihil cōc.nu.181.de acq.poſſ. I. M.

h Quæro,an.No.quod per quancunq. clauſulam appoſitā in cōmiſſione,iudex pōt auferre exceptionē acquiſitā parti ēt de rigore iuris inductā, quam deciſionem Bar.hic exclamat Mat.in notabil.15.inc.no.quod ſi iudex. & vide Fel.in ca.1.de.conſti.& plene per eundē in rub.ext.de præſcr.vbi tenet, q̄ arbiter iudicaturus ſm æquitatem non debet reiicere exceptionem præſcriptionis,contra Ang.cum concord.de quib.ibi per eum,& vide Io.de Imo.in clem.ſæpe,in fi.de verb. ſign. Geor.Nat.in d.clem.ſæpe.§.non ſic tamen.& ſeq. vbi plene & dixi. ſup. in conſ. 372.vbi etiam per Bar.& vide Alex.in l.ſequitur.§.ſi viam.in addi.Bar.ff.de vſu cap.& in l.ſi is cui.§.fi.in addi.Bar.ff.de noua.

* Præſcriptionis.Adde videndū cōſ.149.ubi ponit,qualiter procedat hoc dictū,& eūdē in rub.de arb.quem ēt refert,& ſequitur Georg.Nat.in clem.ſæpe,§. nō ſic tamen.de verb.ſig.& vide.Fel.in c.2.de off.deleg. in princ.

* Iaſ.conſ.72.in fi.li.1.Are.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur.3.no.de verb. obl.Alex.in rub. extra.de præſcript.nu.9.

Ad hoc. Vel iuxta hoc.i.ſecundum hoc,vt C.de iud.aut. ad hæc,& hic incipit tertia pars, in qua ponitur ſtatutum ſpeciale in modo procedendi contra contumaces.

1 *Dictio,communitas,eſt generalis ad uniuerſitatem caſtri vel villæ cuiuſlibet municipij.*

1 Communitas †Nomen generale eſt ad vniuerſitatem caſtri,vel villæ cuiuſlibet munici
pij,quod ab ipſa hominum communitate principaliter regitur, ſic & C.de epiſc. & cleric.auth.item nulla communitas,& in extrauag. Federici,de ſta.contra lib.eccle.§.item quæcunque communitas.

1 *Dictio,corpus,eſt generalis ad omnes ſimul habitantes, vel non.*

2 *Collegium eſt,quando ſimul cohabitant,& colliguntur ſimul.*

3 *Vniuerſitas poteſt delinquere,& contra eam poteſt procedi.*

1 Corpus. Generale † nomen eſt ad omnes ſimul cohabi-
* tātes,vel non, & quod ſequitur collegium[*] eſt,
2 † qñ ſimul cohabitant,& ſimul colliguntur.ff.q̄ cuiuſq; vniuer.l.
* 1.in prin.[*] & eſt caſus expreſſus hic,q̄ † vniuerſitas pōt delinque-
3 re,& contra eam poteſt procedi,& punitur,licet quidam contra,
vt plene dixi in l.aut facta.§.fi.de pen.

ADDITIONES.

* Collegium.Quid ſit collegium,& ex quibus conſtet,vide Lud. Ro. conſ.436.

* In prin.Qualiter vniuerſitas poſſit delinquere,vide Ang.conſ.165.& qualiter debeat citari,per eundem conſ. 196.vnum ſemper no.q̄ illud, quod dr, quod vniuerſitas non delinquit, niſi conuocato conſ.q̄ illud habet locū in caſu momētaneo,ſecus in ſucceſſiuo,vt voluit Pet de Anch.conſ.117.

Status. Siue liber, ſiue ſeruus,ſiue ingenuus,ſiue libertin[9], vt ff.de ſtatu hō.l.3.cum l.ſeq. Item ſiue ſint integri ſtatus.ſiue diminuti,vt ff.de var.& extraordinarijs cognitio. l.cognitionum. §.1.viles ergo homines hac lege tenentur, licet alias non curetur ſi de imperatore ſolo verbo maledixerint,vt C.ſi qs Imperatori maled.l.1.&c.

Dignitatis Per hoc patet, quod ī hoc crimine ceſſat priuilegium conceſſum eis,qui habēt dignita
* tem cum adminiſtratione,vt ea durante,nemo conueniatur,[*] vt ff de iudic.l.pars literarum,& quod ibi no. ceſſat etiā priuilegiū conceſſum quibuſdam in dignitate exiſtentib, vt C. vbi ſena. vel clar.l.fi.prout ibi tangitur,de modo procedendi , & ſententiandi, priuilegium tamen iudicis remanet,quia (vt dixi) hic ſunt legiū mandæ perſonæ.

ADDITIO.

* Conueniatur.Poteſt etiam officialis cōueniri pro eo,quo deliqut,durante officio ſecundum Romanum,conſ.41.

1 *Laicus non poteſt contra clericum procedere in crimine læſæ maieſt.niſi ratione feudi.*

2 *Imperator Henricus fecit priuari quoſdam epiſcopos feudis propter rebellionem.*

Conditionis. Maſculus,vel fœmina: minor,vel maior, tamē tali ętate, q̄ in eum cadat delictū, ſui iuris,vel alterius,vt ff.de excep. doli.l. 1. in princ.coniuncto.§.
1 Planc. † Item laicus,ſiue clericus ex vi verborum, tamen contra
* clericum nō poteſt procedere laicus,niſi ratione feudi, [*] vt extra. de fo.comp.c.uerum.& C.de epiſc.& cler.auth.ſtatuimus, & iſte
2 † Imperator Henricus quoſdam Epiſcopos propter rebellionem ſuis feudis priuari fecit.

ADDITIO.

* Feudi.adde Old.conſ.45.

1 *Citatio quando fit in criminalibus,neceſſario non requiritur, q̄ exprimatur factum limitatum loco,& tempore.*

2 *Reus,qui comparuit tempore primæ citationis, ſpecialiter citari debet ad audiendum ſententiam.*

3 *Citatio generalis perēptoria ad hoc vt ad vlteriora procedi poſſit,requiritur quādo proceditur ſine figura iudicij,licet terminus peremptorius nō.*

4 *Citatio ad audiendum ſententiam debet eſſe peremptoria.*

5 *Citationes,quæ fiunt in medio iudicij,puta ad audiēdum iurare teſtes,ſemper dicuntur peremptoria.*

6 *Dilationes,quæ dantur ad probandum,intelliguntur peremptoria.*

7 *Extrauag.ad reprimēdum,loquitur etiam ex parte accuſatoris, ſi citetur.*

a Super dicto crimine [a] Citata,vel citatus,p nſiciū,vt eſt ī. videtur ergo,
1 † quod in hoc caſu non ſit neceſſe in citatione exprimi [b] factum
b limitatum loco,& tempore,ſed ſuffiet,quod citetur ſuper crimine læſæ maieſtat.vt hic aperte dicitur. Sed quid vbi alias ſuper dicto crimine debet procedi ordinarie? Reſpond.idem vt C.de exhiben.re.l.1.in fi.vbi dicitur,quod poſtquam citatus venit ad iudicium,debet explorare,id eſt dicere , quare fuit vocatus, & ſic patet quod in citatorio hoc non fuit expreſſum , quia in criminalibus debent fieri citationes ſicut in ciuilib.ff.de pœnis.l.abſentem ,& ibi no.& ff.de regu.iur.l.1.& ibi no.Sed in ciuilibus debet citari reus,vt ueniat,& ſui præſentiam faciat,ut notatur.C.quomodo & quando iud.l,conſentaneum.& no.in auth.qui ſemel.eod.titu. in glo.ſuper uerbo,trib.edictis,quę inci.uocetur,ut ueniat ad cauſam.contrarium no.extra,de del.c.2. per Bern. in gl.in uer. plene potuit inſtrui.& alle.5.q.2.c. ſi primates. Sed ibi ſpeciale eſt, cum ad ſynodum uocat̄. Epiſcopus fauore dignitatis Epiſcopalis. Sūt & alia multa,q̄ fauore hoīum qui in dignitatib. ſunt, ſtatuuntur, ut C.

ADDITIONES.

a Th.D.Super dicto crimine.vide Alex.in l.1.in fi.ff.de leg.2.

b Exprimi.vide Al.in l.ſtatuliberos. §.Stichus annua.ff.de ſtatulib.in addi.ad Bar.& in l.inter accuſatorem,in ver.quæro verum ff.de pub. iudic.& eundem Alc.in l.filiusfam.§.diuus.ff.de leg.1.Add Rom.conſ.309.

Digitized by Google

vt C. vbi ſen. vel cla. per totum. Sed in caſu præſentis conſtitutio-
nis ceſſaret dictus fauor pro eo, ꝙ dictum eſt ſ. cuiuſcunq; digni-
tatis, &c. Sed ꝯ in d. c. ſæpe. de ver. ſig. quia cũ fertur ſniã, dẽt citari
ad hoc, & ſic vř ꝙ in citatione debet inſeri ad ꝙ ſpẽaliter citetur. ẽt
cum ſine figura iudicij proceditur, & hic dř, ꝙ vigore huius cita-
tionis gñaliter factę, ꝙ veniat reſponſurus ſuper crimine tali, poſ-
ſit ad ſniam procedi. Sol. ſi citatus in prima citatione non compa-
2 ret, valet quod hic dř, † ſed ſi cõparuit, & ſtetit ad proceſſum vſq;
ad finem, ſi tpe ſniæ non adeſt, dẽt citari ſpecialiter ad hoc, vt ibi
ſit. ſi enim primæ citationi veniendo ſatisfacit, ſi poſtea ſe abſen-
tat, citari iterum * dẽt. C. de bon. autho. iud. poſ. auth. & qui iurat.
* Sed tunc vbi debeat citari, vel ad domum ſuæ habitationis. q̃ for-
te eſt in prouincia, vel in curia? dicam inf. in gloſ. ſuper verbo, edi-
3 ctum. & eſt † aduertendum, [a] ꝙ licet hoc caſu, cũ ſit ſine figura iudi-
a cij proceditur, terminus peremptorius non ſit neceſſarius, vt di-
cam in glo. ſuper verbo, in termino, tñ vbi quis citatur illa citatio-
ne gñali ad hoc, vt eius vigore poſſit procedi ad vlteriora, requi-
* ritur ꝙ fiat citatio peremptoria, * vel tres. quę habent vim perem
* ptoriæ, vt d. l. conſentaneum. & hic, ſiue fiat ante litis conteſt. ſiue
4 poſt, vt ibi not. † Itẽ dicta citatio ſpẽlis ad ſniam audiendã ſiſr dẽt
5 eſſe peremptoria, l. ad peremptorium. ff. de iud. alię † vero citatio-
nes, quæ fiunt in medio ad certum actum, vt ad videndum iurare
b teſtes, & ſimilia, ſp intelliguntur peremptoriæ, [b] vt ext. de excep. c.
paſtora. & ibi de hoc per Io. And. facit. C. qui accuſ. non poſſ. l. ſi
ea. & vbi terminus ille intellr peremptorius, ꝙ patet, quia vlren*
6 non auditur. Dilationes † vero, quæ dantur ad probandum, intel-
liguntur peremptoriæ, cum nõ dentur plures quam vna, niſi cau-
7 ſa cognita, vt ff. de ferijs. l. fi. † Item ex eo ꝙ dř, ſimpliciter, ſuper di-
cto crimine. patet ꝙ loquitur conſtitutio etiam ex parte accuſato-
ris, ſi citetur ꝙ veniat ad producendum, vel ſi inquiratur de im-
ponendo pœnam talionis. Iſta enim ſunt de tangentibus iſtud cri-
men, ergo &c. vt patet in tex.

ADDITIONES.

* Iterum. Adde Pau. de Caſt. in conſi. 271.
a Aduertendum. Vide Fel. in c. licet cauſam, de prob. & Iaſ. in l. fi. ff. de ſer.
* Peremptoria. Vide Oldr. conſi. 3.
* Afflic. deciſ. 294. nu. 2. I. M.
b Intelliguntur peremptoriæ. Vide Fel. in c. ad petitionem. de accuſ.

1 *Nuncius conſtituitur a iudice.*
2 *Infamis, & vilis poteſt hodie eſſe nuncius.*
3 *Nuncius de iure ciuili debet eligi perſona diues, & honeſta.*
4 *Nuncius iurat ſe facturum officium legaliter.*
5 *Nuncius ſi eligi debet a conſilio, tunc conſtare debet de eius electione, nõ ſi a iudicibus eligatur.*
6 *Nuncius non citat ſine commiſſione.*
7 *Nũcio citãti ĩ prouincia citatus credere dẽt, ſecus ſi citat extra prouĩciã.*
8 *Nuncio delegati citanti non creditur ſine literis.*
9 *Arbiter, & iudex inferior vtuntur nuncio ſuperioris.*
10 *Nuncio referenti ſe citaſſe, & in dependentibus ab eius officio creditur.*

a
1 Per nuncium. [a] † Nũciũ ꝯſtituit ipſemet iudex, vt C.
de ſpor. l. 2. & ibi no. & in Auth. de iu.
§. neceſſitatẽ. & puto, ꝙ poſſet ꝯſtitui ẽt infamis, licet ſit officium
publicũ. Nã viliſſimis pſonis ꝯgruit ſm mores nr̃os, ergo ab hoc
infamia nõ repellit, vt C. de infam. l. 3. li. 10. Pro hoc l. nec ĩfames.
2 C. de decur. li. 10. ſed ſm leges dẽrent † eligi pſonæ diuites, [b] & ap
b probatæ, vt in Auth. de iud. §. his, qui cãs. ver. hos autem. Facit q̃a
infamis põt eſſe pcurator. Inſt. de exce. §. fi. & arbiter, vt ff. de arb.
3 l. Pedius. & ff. de poſtulan. l. 1. §. ſed eſt æquiſſimũ. † & ſi diceres,
4 quõ credetur ei. cũ infamis non poſſit eſſe teſtis? ſtatim dicã. † Itẽ
dẽt iurare ſe facturum offm legaliter, arg. C. de fi. inſtru. l. cum pa-
rationes. & C. de ſecun. nup. l. hac edictali. §. his illud. arg. in Auth.
iuſiurandum, ꝙ pſtatur ab his, §. 1. Puto ẽt ſi non iuret, poſſe eum
exercere offm. C. de arb. auth. decernimus. Eligitur. n. periculo iu
5 dicis eligentis, vt d. Auth. de iud. §. hos aũt oĩno. & iõ dř, † ꝙ ſi nõ
c apparet, ꝙ aliquis ſit electus nũcius, ꝙ nõ eſt curandũ, cũ ſtatim [c]
eo, ꝙ ſibi ſit cõmiſſio de citando, in ipſa cõmiſſione eligitur. Sed
ſi ex lege municipali electio nunciorũ dẽret fieri a ꝯſilio, & nõ a
iudicib. tũc dẽt conſtare de ea, vel ſufficeret, ꝙ eſſet in poſſeſſione
exercendi illud offm. l. Barbarius. ff. de offi. præto. & C. de teſta. l. 1.
6 nec põt † nuncius aliquẽ citare, niſi fiat ei ꝯmiſſio, vt C. de exhib.
7 re. l. nemine. Sed an citatus † dẽat credere eum eſſe nunciũ? Rñ. vt
dř in Auth. de col. §. eos aũt, ꝙ actores q mittunť in prouincijs añ
q̃ inchoent offm, debent ſuas literas inſinuare iudici prouinciæ,
ex quo colligit, ꝙ ex eo, ꝙ in curia ipſius iudicis apparet, ꝙ talis
eſt nuncius, ꝙ poſſint citari per eum oẽs ſubditi ſui in eius territo
rio, & in eadẽ prouincia, nec eis aliter fides fieri dẽt, & ſic dẽt cre-
dere, licet in multis partib. obſeruatur, ꝙ tales nũcij habẽt aliqua
ſigna, quib. cognoſcant, in quo ꝯſuetudo loci eſt obſeruanda. Sed
ſi citaret extra prouinciã, non eſſet credendum ei ſine literis, vt d.
§. eos autem. Facit C. de man. prin. l. 1. & hoc in iudicib. ordinarijs.
8 Sed nuncio † delegatorum videtur non credendum ſine literis,
vt ext. de offic. deleg. c. prudentiam. Facit ꝙ no. in tit. de citat. §. 1.
9 per Spec. Sed an † arbiter iudex inferior poterit vti nuncijs ſupe-
riorum? Rñ. ſic, in Authẽ. de defen. ciui. §. deinde eos. ibi, ex pro-
* uincia † aũt officio, &c. Sed an eidẽ nuncio * referenti † debeat iu-
10 dex credere. cũ ſit vnus? [d] Quidam dicunt, ꝙ non. l. iuſiurandi. C.
d de teſt. & b. Contrarium eſt verũ, vt hic, cum in ſingulari dicat nun-
ciũ. Facit C. de epiſ. & cler. l. oẽs. §. verum ſi apparitor. & creditur
ei in his, q̃ ſibi cõmiſſa ſunt. & ex eorũ officio depẽdẽt, vt ſe citaſ-
e ſe, & ſiĩa. Facit C. de fal. l. ſi quis decurio. §. ſed quia [e] ẽt ſeruus de fa
cto proprio interrogatur. l. interrogari. C. de quæſt. multo magis
infamis. Si vero ei committeretur aliquid, & refertur ꝙ alios fe-
ciſſe vidiſſet, tunc in modicis creditur ſibi, in magnis nõ eatenus,
vt iudex poſſit procedere. vt ff. de reb. eo. l. magis puto. §. ne tamẽ.
& C. de accuſa. l. ea quidem. Facit ff. de cuſto. reo. l. diuus. & quod
dixi in gl. ſuper ver. denunciationem, &c.

ADDITIONES.

a Th. D. Per nuncium. Vide Card. Alex. in c. cum parati. de appell. & appoſ. Alex. in l. eum, qui. §. 1. ff. commod.
b Perſonæ diuites. Vide Fel. in c. prudentiam. in fi. prin. de off. deleg.
c Cum ſtat. Vide Pau. de Caſt. in l. inſulæ. poſt prin. ff. de iud.
* Nuncio. An ſit nuncio credendum. Vide Pau. de Caſt. conſi. 271. Ro. conſil. 50. & ibi an præſumatur, ꝙ commiſſio præceſſerit, & omnia ſolemniter geſta ſint.
d Credere cum ſit vnus. Vide Iaſ. in l. properandum. §. & ſi quidem. C. de iudic. & Alex. in l. 1. §. cura carnis. ff. de offi. præfec. vrb.
e Similiter quia. Vide Iaſ. & ponas hic in l. 2. §. abſens. ff. ſi ex noxa. cau. aga.

1 *Sigillo proprio, vel publico creditur in citationibus.*
2 *Citatio poteſt ſignari ſigillo alieno, ſi de hoc mentio fiat in ipſa citatione. Citatio licet fiat per literas, nuncius debet tamen eas portare.*
3 *Creditur nuncio aſſerenti ſe portaſſe literas citationis, etiã ſi pars neget.*
4 *Actor poteſt portare literas citatorias, dummodo præſentet coram teſtibus, & notario.*

1 Per literas. † Sigillatas * ſigillo proprio, vel publico, vt
in l. ſi publicani. §. 1. ff. de publ. & C. de epiſ.
a cler. l. ſi quia per calumniã. & ibi no. & ext. de proba. c. poſt ceſſio-
nem. Põt ẽt ſigillare alieno anulo, dũmõ faciat de hoc mẽtionẽ. [a]
ff. de teſt. l. ad teſtiũ. §. 1. de hoc in Spec. de cita. §. iam de citatione.
ver. lr̃is igit citationis. Puto tutius eſſe, ꝙ tales lr̃æ publicẽtur ma-
2 nu notarij, & ita obſeruant. licet aũt † fiãt literę, tñ eſt neceſſarius
nuncius, qui portet. Sed in hoc differt, quia qñ ſolus nuncius mit-
titur, debet talis eſſe, ꝙ citatus debeat credere ipſum eſſe nunciũ,
vt in præcedenti gl. hic aũt ſatis eſt vt credat, vel credere debeat li
3 teras eſſe talis iudicis. Sed dices, † quid ſi negare voluerit literas ſi-
bi fuiſſe portatas? Reſpon. iudex ſtabit in hoc relationi ſui nuncij,
reus. n. ſe citatum cognoſcit a iudice per literas. An autem fuerit
nuncius ipſius iudicis eſt cognitio, & portare ipſas literas eſt ſi-
gnum euidens, ꝙ ſit nuncius, argu. ff. de leg. 1. l. ſeruum filij. §. cũ q
4 chirographum. C. de don. int. l. 1. † Sed an actor [b] ipſe poterit por
b tare literas citatorias. Vř expreſſum ꝙ ſic. ff. de fur. l. eum qui. §. ſi
epiſtola. ver. ſed & ſi interfuit, vbi qs pro ſe portat epiſtolam. Sed
ſi pars negaret eam ſibi præſentatam fuiſſe, eſſet grauare, quia ſibi
actori crederetur, niſi forte literarũ præſentationem probaret per
alios, & ideo ſi præſentaret coram teſtibus, & notario, qui inde cõ
ficeret inſtrumentum, putarem ſufficere, &c.

ADDITIONES.

* Sigillatas. Adde Rom. conſi. 2. & Oldr. conſi. 184. vbi an per literas Epĩ ſigillatas probetur excommunicatio. An autem præſidib. vel legatis de latere credendum ſit abſq; literis, vide Rom. conſ. 59. Abb. conſ. 18.
a Th. D. Facit de hoc mentionem. Vide per Card. Alex. in c. cum parati. de appel. & appoſ. Alex. in l. eum qui. §. fi. & in fi. ff. commoda.
b Sed an actor. Vide Alex. in l. iuſte poſſidet. ff. de acquir. poſſ. & ibi ſcripſi.

1 *Citatio per edictum competit ordinarijs, & delegatis a principe.*
2 *Citatio per edictum de iure canonico, quibus caſibus fieri poſſit. Citatio per edictũ non fit quando quis citare põt per nunciũ, vel p literas.*
3 *Nuncius quando impediri dicitur, vel non poſſe quem tute ad locum citationis accedere.*
4 *Cautela, vt antequam fiat citatio per edictum, quod iudex capiat informationem de non tuto acceſſu.*
5 *Terminus in citatione per edictum, debet poni congruus, vt veniat in notitiam citati, & poſſit ad locum citationis comparere.*
6 *Iudex, qui citat per edictum, quomodo moderabit terminum dandum citato ad comparendum.*
7 *Citationis ſi in termino quis comparet, & allegat abſentiã citati, & petit ſibi prorogari terminum, vt inueniat citatũ, terminus debet ei dari.*
8 *Iudex non veniente abſente data dilatione, poteſt contra ipſum vt in contumacem procedere.*
9 *Citari extra territorium quando poſſit ſubditus per edictum, vel per nuncium, vel literas.*
10 *Papa citat quẽlibet, vbicũq; exiſtẽtẽ, & officiales Imperij, qui præeſt vni prouinciæ, põt hoĩes exiſtentes in qualibet prouincia Imperij, citare.*
11 *Imperator, vel princeps ſecularis non poteſt citare quem in terris eccleſiæ, ſed ſcribit ſuperiori, vt notificet.*
12 *Iudex ĩ cuius territorio degit citãdus ſi negligat citationẽ ad literas citãtis notificare, tũc iudex extra territoriũ citat p edictũ, vel per nunciũ.*
13 *Citatus, qui ĩ primo termino cõparuit; ſi poſtea ſe abſẽtauit quõ citabiť.*
14 *Citatio per præconem admittitur, vbi citatur incerta perſona.*
15 *Conſilium, quid agere debeat iudex, quando citatus in primo termino cõparuit, & non eſt locus detentioni, & ſit extra territorium.*
16 *Citari per præconem, quando quis poſſit.*

Per

Digitized by Google

a 1 **Per edictum.** [a]Iſte modus † citandi conuenit ordina-
rijs, & delegatis a Principe, & non alijs,
C. q̄ſio, & q̄ñ iud. auth. q ſemel. Item non ſolum in his caſib. ſed ĩ
2 alijs oīb. vt ibi patet. Sed † de iure cano. non pōt fieri, niſi de ſpāli
ꝯmiſſione Papæ, & tunc ſolū ꝯ eos, q procurant ne ad eos citatio
ꝑueniat, vel ad quorū loca nō pōt tute accedi, vt ext. de iud. c. 2. in
clem. q̄ limitatio ſecunda fuit multū æqua, vt ibi patet. ſic puto iu
dices in foro nr̄o debere practicaſſe: nam iſti tres modi citandi ꝑ-
mittuntur alternatiue, & ſic iudicis arbitrio. Sed in his debet ſer-
uare æquitatem, vt in Auth. iuſiurandum, ꝙ pſta. ab his. §. 1. & ꝑ
Inn. ext. de conſti. c. fi. gl. no. & Arch. de conſt. li. 6. ſi ergo pōt ꝑ nū
cium citare, vel epiſtolas, vel literas, non eſt æquū, ꝙ citet per edi
b cta, [b] & ſi faceret, grauaret partē, & iō ꝑ iudicē appellationis poſ-
3 ſet infringi † ꝓceſſus. hoc aūt. ſ. quē impediri ne ad eū citatio ꝑue
niat, vel non poſſe accedi tute, ſæpe accidit. l. ſi citatur aliqua ci-
uitas, vel cōis, aut multi ciues vnius ciuitatis, argum. ext. de reſc. c.
ſtatutum. §. cum vero eiuſdē. li. 6. Itē ſi locus, in quo perſona eſt ci
tanda, eſt rebellis. non. n. tute mittitur nuncius ad locū inimico-
rum. l. ſciendum. ff. de legationib. & l. de ætate, ad ſenatuſc. Treb.
4 & l. 3. ff. ex quib. cauſis ma. Puto, † tū recte fieri, anteq̄ hæc citatio
fiat, ꝙ ſuper hoc ad iudicis informationē aliquid cognoſcatur, d.
5 l. de ætate. † Sed quis terminus in tali edicto ponetur? Reſp. con-
gruus, vt poſſit venire in notitiam citati, vt poſſit poſtea ad locum
citationis comparere in ciuilib. d. c. 1. de iud. in cle. ne alias edictū
contineat impoſſe, vt ff. de eo, ꝙ certo loco. l. 2. §. ſi quis ita. In cri-
minalib. vero datur dilatio longior ſm formā l. 2. C. de exhiben.
re. q̄ tñ dilatio nō vr̄ neceſſaria in hac lege, cū abſq; figura iudicij
procedatur, cum illa ſit ſolennitas iuris ciuilis, vt ſup. no. in gl. ſup
6 verbo, figura. † Sed qualiter ſciet iudex moderare terminum, cū
ignoret vbi reus moretur? Reſp. tex. eſt. C. q̄uo, & q̄ñ iud. auth. q
ſemel. vbi dicit, ꝙ iudex pr̄s debet examinare vbi ſit reus, ſed hoc
vr̄ impoſſe, ꝙ teſtes examinati coram iudice hoc dicāt. ſ. aliquem
modo eſſe Florētiæ. Vnde oportet ſic intelligi, vt dicit tex. in Au-
then. de exhib. re. §. illum vero. vbi dr̄, ꝙ iudex examinet inquan-
tum poſſit in quam terrā abiiſſe dr̄, ex eo ꝙ dr̄ abiiſſe. apparet er-
go, ꝙ ſufficit ſola fama, vel vulgi opinio, ꝙ in certū locū dr̄ abiiſ-
ſe. Quod ergo in d. authen. dr̄ vbi ſit. i. vbi eſſe dr̄, & ex eo, ꝙ dr̄ exa
minet, poterit intelligi ſummatim ad rei informationē, & parte
non citata, vt ibi no. Hæc eſt practica vera, & pulchra, & notab.
Quid ſi hanc examinationem non fecit? Certe aliquid de ſubſtā-
tialib. vr̄ omiſſum, vſus tñ, & cōis practica hoc nō patitur, ſed ſatis
eſt aſſignare terminum ꝯgruentem ꝑ diſtātiā loci, vbi eſt, vel vbi
habitare ꝯſueuit, ſicut ibi citare ſufficit. l. 1. §. 1. de libe. agnoſ. l. 4. §.
7 ꝓtor. ff. de dam. infec. † Quid ſi intra terminū cōparet aliquis, &
dicit citatū abeſſe, petens ſibi terminū prorogari, vt citatū inue-
niat, & ei denunciet, an ſit audiendus? Rñ. iſte vr̄ excuſator ad alle
gādū cāſ abſentiæ: iō eſt audiēdus faciēdo fidē de abſentia, quo fa
cto, ſi petat terminū, vt eum inueniat, & ei denunciet, eſt audien-
dus, vt C. vbi de crimi. agi opor. auth. qua ĩ prouincia. Sed quid ſi
8 talis reuertens dicit † ſe illū diligenter inquiſiuiſſe, & non potuiſ-
ſe inuenire, vbi eſſet? Rñ. ꝙ procedet iudex tanq̄ ꝯ contumacem,
nā poſt illam dilationē auditur, ſi ille veniat, vel mittat legitime,
alias ſecus, vt d. auth. qua in prouincia. hic autem neutrum facit.
9 Sed an ꝑdictis † modis qs poſſit citari vbicunq; ſit, ēt extra territo
rium ciuitatis, ꝙ vr̄. C. de epiſ. & cler. l. oēs. §. verū ſi apparitor. &
* de offic. ꝓfec. urb. l. 2. ubi ſubditū ſuū quis citat ēt extra territoriū *
exiſtentē. In ꝯtrium eſt caſus, ext. de re iud. c. paſto. in cle. ubi decla
ratur, ꝙ Imperator ꝑ ſe non pōt citare eum, qui eſt in terris eccle
ſiæ, ſed debet ſuperiori denunciare, ut ei nunciet. Cy. in quadam
diſputatione dicit, ꝙ illud fuit compoſitum per errorem Cano-
niſtarū. Sed cum illa decretalis fuerit facta in gñali ꝯcilio, vbi eſt
copia magna ĩtelligētiū, nō eſt uēriſilē, ꝙ ĩ illo cap. fuerit erratū,
unde temeraria eſt dicta ſolutio. Vnde dicit Pau. de Leaz. I d. c. ꝙ
ille, q eſt iudex alicui⁹ rōne domicilij pōt citare illū extra territo-
riū quacunq; citatione, cum talis abſens aliū ab iſto ſuperiorē nō
hēat, ꝑ quem citari poſſit, & ita loquuntur iura ꝑdicta. Si uero lo-
quimur de ſubiecto rōne delicti, uel ꝯtus, & ſic per accidens, &
tunc talis iudex nō citat extra territoriū, ut d. c. paſto. & hoc quo
ad executionē faciendā in reb. quæ alias non ſunt in territorio ci-
tantis, ut ext. de fo. comp. c. Romana. §. ꝯhentes. li. 6. Sed certe pri-
mū mēbrum rōne domicilij placet, ſecundū diſplicet, primo per
dictū §. ꝯhentes. ubi fit citatio extra territoriū, ēt quo ad pronun-
ciationem de mittendo in bonis, q̄ non ſunt in territorio citan-
tis. Secūdo, qa directo eſt ꝯ caſum huius ꝗſtiōnis. Et ꝙ ſic intelle-
xerit Imperator, patet, qa citationē factā de rege Roberto exiſtē-
te extra territoriū, aſſerit legitime factā, & loquit hic de citatio-
ne facta a quocūq; qui ꝑęeſt iuriſdictioni. Itē in cā capitali. Et ſi
dices, hoc Imperator non potuit, concedo in terris eccleſiæ. Di-
* co ergo, ꝙ Papa poteſt citare quemlibet ubicunque exiſtentem,
10 † qa ipſe eſt vicarius * ij ſius, cu⁹ eſt terra, & plenitudo orbis ei⁹;
* ut ext. de iud. c. 1. in clem. Ita per uniuerſum Imperium officialis
qui præeſt uni prouinciæ, poteſt citare hoīes exiſtētes in qualibet
prouincia Imperij, qa hoc facit authoritate Imperatoris. d. l. om-
nes. §. uerum ſi apparitor, & d. l. 2. ff. de offic. præfec. urb. & hic, ſed

11 Imperator, † vel alius princeps ſecularis nō pōt citare quē in ter-
ris eccleſiæ, qa ēt illas terras ſibi libere reſeruauit. d. c. paſto. dēt er
go ſcribere ſuperiori illius loci, vbi perſona citanda moratur, vt
12 notificet ſibi, vt ibi, & ff. de requi. re. l. 1. §. 1. Sed † quid ſi ille iudex
ſcribat, ꝙ non vult ei notificare. Vr̄, ꝙ non imputetur hoc reo, qa
per eum nō eſt factū, vt ff. ꝙ vi, aut clam. l. 1. §. fi. ſed ſm hoc iudex
non pōt expedire proceſſum, ergo dic, ꝙ habebitur tanquam le-
gitime citatus: licet. n. ipſe de ſe non impediuerit citationem fie-
ri, impediuit tñ defenſor eius. ſ. ſuus ſuperior, ꝙ ſufficit, ext. de ele.
c. cauſam. in cle. ibi, verū ſi ꝑp appellatio. vel timorē, &c. Vel dic,
c ꝙ ꝑp eius negligentiam [c] poterit ipſe iudex citare per edicta. vel
nuncium, ſicut ſi eſſet in eius territorio, arg. C. vbi in rem act. l. 2.
& de iudic. l. nulli. & qd̄ ibi no. & hoc plus placet mihi. Quid ſi in
13 primo termino † citatus comparet, * & poſtea ſe abſentauit, qua-
* liter citabitur? Reſpon. aut prima citatio fuit facta ſimpliciter, ꝙ
compareat ſuper tali negotio reſponſurus, & tunc veniendo ſatis
fecit primo termino, & eadem ſolennitate eſt citandus in hac ſe-
cunda citatione, ſicut in prima, vt dictum eſt ſup. in gl. ſuper ver.
ſuper dicto termine. Aut prima citatio facta fuit magis exteuſe di
cendo, ꝙ veniat reſponſurus ſuper tali negotio, & ad procedēdum in
cā prædicta, vt iuris fuerit, vſq; ad finem, & tunc veniendo non ſa-
tisfecit termino, niſi ſtet vſque ad finem, quia tunc eſt intelligen
dum, vt ſtet in ꝯſpectu iudicis, ideo tunc ſufficit citatio per præco
d nem [d] ipſum citando per ciuitatem, ꝙ iudex facit citare talē: tūc
. n. ſi non cōparet, procedetur in cā. Aut. n. erat præſens in ciuitate,
& non cōparet, & talis proclamatio arctat eum. l. ſi eo tpe. C. de
remiſ. pign. Aut non erat præſens, & ex eo, ꝙ ſe abſentauit a ciui-
tate, erat contumax ex virtute primæ citationis, & ex hoc qa mo
rari debet in ciuitate, vbi eſt curia, licet quo in loco ſit, incertum
14 ſit. Sic etiā admittitur † citatio ꝑ præconem, qñ eſt incerta per-
ſona, quæ citatur, vt dicam ĩ. Nec ob. prędictis. C. de bo. auth. iud.
poſſ. l. cū proponas. & auth. & qui iurat. in cor. vnde ſumitur, quia
ibi promiſit, & iurauit de iudicio ſiſti magis reſpectu partis, vt eis
committatur obligatio ad intereſſe, vt ſſ. ſi quis cau. l. 2. in fi. quā
reſpectu iudicis, vt dicatur contumax, ſi ibi non eſt, ideo debet ſo
e lenniter citari facta inquiſitione vbi eſſe dicitur. Cōſulo tamen [e]
15 ad effugiendum † prædicta, ꝙ reo comparēte in primo termino
in cauſis, in quibus non eſt locus detentioni, vt ei dicatur a iudi-
ce, vt certum locum in ciuitate eligat vbi ſit citandus: ſicut enim
poteſt eligere domicilium, vt ff. ad municip. l. domicilium. & l. ni
hil. ita poteſt eligere quo ad certum actum. Quidam autem pre-
f cipiunt tali ſic comparēti, quia eſt ex longinquo, [f] vt ſingulis die-
* bus, & horis * quib. redditurus, compareat coram eo. Et quia de
citatione, quæ fit per præconem facta eſt mentio, quæro quando
16 per præconem citare licet? Quidam dicunt, † ꝙ citare licet reū,
non actorem, vt C. quomodo, & quando iudex. auth. qui ſemel.
& ita vr̄ tenere Spec. in tit. de cita. §. ſequitur. circa prin. Sed certe
ratio poſita in auth. qui ſemel. ſ. ꝙ vox præconis paucis innoteſcit,
eſt cōis ad actorem, & reum. Vnde dictum Spec. poteſt eſſe ve-
rum in eo caſu, in quo reus poteſt eſſe in loco, vt dixi. Dico ergo,
aut eſt citāda ꝑſona certa, quia conſtat eius intereſſe, aut ignorat
quis ſit ille cuius intereſt. Primo caſu ipſa ꝑſona citāda eſt nomi-
natim

ADDITIONES.

a Th. D. Per edictum. Vide Alex. in l. inter accuſatorem. ff. de pub. iudi. ver. vlterius quæro. in addi. inci. vlterius quæro. & Bar. in l. 1. §. præſides. in addi. ma. inc. præſides. ff. de requi. re. & Iaſ. in l. ſi. ff. de iuriſ. om. iud. & dixi in l. omnes. C. de epiſ. & cler. & vide apoſt. Alexan. in l. ſi eo tempore. C. de remiſ. pignor. & Iaſ. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. procon. & lega. Quando citatio per edictū fieri poſſit, vide Pau. de Caſt. conſ. 50. Oldr. conſi. 195. & quæ ſit diſa inter interdictum, & peremptorium, per eundem conſi. 3. & 223. & per Abb. conſilio 62. & quando ſufficiat citatio per proclama. Rom. conſi. 410.

b Citet per edicta. Vide Alexan. in l. 2. in ver. 1. principaliter quæro. ff. de app. re. in apoſt. Bar.

* Territorium. An quis poſſit citare ſibi ſubditum exiſtentem extra territorium, vide Oldr. conſi. 85.

* Iac. Menoch. Aret. conſi. 18. nu. 4.

* Vicarius. Idem tenet Aret. con. 58.

c Th. D. Negligentiam. Si iudex nollet, vel negligeret exequi literas primi iudicis, illo caſu ei permittitur citare condemnatum exiſtentem extra territorium per edictum, vel per nuncium, ac ſi eſſet in territorio. Ita ſing. tenet Bar. hic, & ſequitur Fran. de Aret. in conſi. 54. incip. diligenter conſideratis omnib. & do. Iaſ. in l. cum quædam puella. in pri. in fi. & in l. ſi. in 8. fallen. ff. de iuriſd. om. iud. vbi dicit hoc dictum eſſe ſingulare.

* Comparet. Vide Fed. conſi. 172.

d Th. D. Præconem. Vide plene per Maria. Soc. in rub. ex. de dila. in ſuo tract. de citat. in artic. 20. q. 16. in 5. q. prin. & ibi vide omnino.

e Th. D. Tamen. No. ꝙ facta citatione generali, ſi ſemel comparuit citatus, non dēt vlterius procedi ad aliquem actum ſine noua citatione, etiam ſi fuerit citatus ad omnes, & ſingulos actus vſque ad ſententiam. Fel. c. licet cauſam. de probat. ver. demum in hac materia dicit hic.

f Longinquo. Quando citatio debet fieri de lōginquo, an ſufficiat citari ſemel perſonaliter ad totam cauſam? Bart. hic videtur tenere, ꝙ ſic, & ita tenet. vide plene no. per do. Maria. Soc. in rubr. de citat. in ſuo trac. de cita. art. 20. q. 16. in 11. q. vbi plene. & in 4. q. vbi etiam abundanter.

* Horis. Bal. conſi. 238. lib. 4. dicit, ꝙ miratur de tali citatione, quia eſt quædam ſeruitus, ꝙ qui moretur ſemper in loco, & quando citatio ad totam cauſam fieri poſſit, vide Pau. de Caſt. conſi. 50.

Digitized by Google

a minatim,[a] de vent.inſpic.l.1.§.pen.Sed qualiter? Dic aut eſt incertum vbi ſit, nec alibi eſt ex virtute citationis, & non poteſt citari per præconē.i.voce pconis, vt d.auth. qui ſemel.aut dēt eſſe in aliquo loco virtute citationis, ſed ignoratur locus loci, quia neſcit in qua parte ſit ciuitatis, & tunc ſufficit citatio p præconem, vt ſ. c. ſi ſum eſt.l.ſi eo tpe.C.de remiſ.pig.ſi iſta citatio nō pıudicat, niſi pñtib. vt ibi patet, facit ꝙ no. Inno.in tex.de ma.& obed. c. fi. & hoc niſi citāda eſſet aliqua multitudo.C.de decur.l.obſeruare.li.10.& no. per Inn.in c.fi.ext.de ma.& obe. Si vero ignoratur, quæ ſit perſona cuius intereſt citari, & tunc ſufficit citari per præconē, vt l.ſi vacātia.C.de bo.vacan.li.10.& in d.l.ſi eo tempore.

ADDITIO.

a Th.D.Nominatim.Vide Bar.in l.ſi quis inſtituatur.§.item ſi conditioni.verſ.quæro,quando creditores.& ibi apoſt.Alex.ff.de hæred.inſti.

1 *Citatio ſatis eſt, ꝙ fuerit affixa in loco publico, vt moris eſt, nec requiritur quanto tempore ſtare debeat, dum tamen relatio appareat facta.*
2 *Præconia debēt fieri in locis publicis, nec in relatione debet locus facti præconij exprimi.*

1 **Publice.** Solam propoſitionem reqrit, ſed de iure Canonico debet prius † verbo literas legēdo in aliquo publico loco citari, poſtea literæ debent affigi publice. ſ. in foribus maioris eccleſiæ.c.1.ext.de iud in clemen.hic enim circa locum loquitur large, quia ſufficit publice proponi in loco, vbi ius redditur, vel in foro nundinarum, vel alibi, vbi moris eſt publice fieri p
a conia,[a] vt in ſecunda conſtitutio.C.circa fin.ibi, edictis ex more poſitis, & quanto tempore edictum ſtet affixum ibi nō exprimitur, vnde erit arbitrio iudicis, vt ff.de iure delib. l. 1 .ſufficit autem in actis ſcriptum eſſe, ꝙ edictum fuit publice propoſitum in tali loco, nec eſt neceſſe ſcribi, ꝙ tāto tempore ſtetit.nec. n.pſumitur ſublatum, cum, hoc facere ſit delictum.l.ſi quis id quod. ff.de iuriſd.omn.iud.ea nus tamen eſſet, ſi quis de hoc faceret fieri ſcri-
2 pturam.† Præconia etiam debent fieri in locis publicis, & conſuetis, vt in conſt.C.circa fi.& ſufficit, ꝙ præco referat ſe præconizaſſe per ciuitatem in locis publicis, & conſuetis, etiam ſi non exprimātur loca. Nam talia loca conſueuerunt eſſe notoria, & ſic expreſſio non eſt neceſſaria.ff.de contrahē.emp.l. cum ſeruo. §. fi. & ita obſeruat conſuetudo.

ADDITIO.

a Th.D.Præconia.Vide plene per Iaſ.in l.properādum.§.& quidem.C.de iu.& ibi vide limitationem.

CITATA perſona, vel ciuitas.

1 *Vniuerſitas quomodo citanda.*

a **Citatum.** [a] Corpus, vel collegium, ſed qualiter hoc fiat ī citatione, q̄ fit per edictum, clarum eſt, cum ibi ſufficit propoſitio in loco publico, vt in pñti gl.ſed cum fit per nūcium, vel epiſtolam, quem citabit nuncius, vel cui literas præſentabit. Io.And.ext.de conceſ.pb.c.ſi capl'm.li.6.dicit, ꝙ requirat eū quit hēt conuocare tale collegium, cū ſufficiat, ꝙ illud cōgreget more ſolito, ꝙ ſi ſe ícluderet, vel impediret ne fieret ppoſitio, vel præſentatio, perinde hr̄, ac ſi eſſet facta.ꝙ ſatis placet. Pōt ēt dici, ꝙ ſicut vnum hominem ſingularem quis pōt citare, licet ſolum caput eius reſpiciat, & nō aliud corpus.ff.de in ius vocan. l. ſatiſq; & at.l.cum in diuerſis.ff.de relig.& ſump.fun.ſic ēt qs vniuerſita-
* tem *pōt citare citando caput eius, hoc eſt illos qui præſunt vniuerſitati, cōitati, vel collegio.l.municip.ff.de pdi.& de mō. Pōt ēt dici ꝙ ſicut tutor pōt citari in cā pupilli, ꝙ ita hoc modo rectores ī cā vniuerſitatis, argu.ff.de pac.l.item magiſtri ſocietatum.& l.ſeq.& de admi.tut.l.1.§.ſufficit. Sed tu dices, illud verum eſt, qn̄ commiſſio fieret de citando tutorem, ſed ſi fieret de citando pupillum, an
b ſufficiat b citare tutorem, poſſet dubitari. Et ideo conſilium eſt, ꝙ
1 † fiat commiſſio de citando tutorem, & pupillum, & de citando rectores, adminiſtratores, & vniuerſitatem, tunc ſine dubio ſufficit citare rectores. Pōt ēt dici, ꝙ ſufficiat ꝙ nuncius per terram clamet, ꝙ ipſe ex parte talis iudicis citat talem vniuerſitatē. Cū.n. talis citatio fiat de multitudine, ſufficit fieri per pconē, vt dictū eſt ſ.in gl.ſuper verbo, p edictū. Per citationes autem iſtas, quæ fiunt de rectorib.vniuerſitatis, vniuerſitas cōſtituitur cōtumax ficte, nō
c autem dr̄ vere contumax,[c] quaſi dolo ſe occultans.ff.de reg.iur.l. non poteſt dolo carere.

ADDITIONES.

a Th.D.Citatum.Vide Alex.in l.non poteſt.ff.de reg.iur.in addit.Bar.
* Vniuerſitatem.Vide ſup.in verſi.vniuerſitatis.vbi qualiter citetur.
b An ſufficiat.Vide Bar.in l.1.ſufficit.& ibi apoſt.ff.de admi.tut.
c Vere contumax.Vide Alex.in l.properandum.§.ſin autem reus.in fi. C. de iud.& Fel.in c.1.vt li.non conteſt.

1 *Læſa maieſt.in crimine non requiritur, quod quis ſit uere contumax.*
2 *Iudex non procedit, quando ei conſtat citationem non perueniſſe ad notitiā citati.*
3 *Citationis ſi in termino aliquis comparet allegans citati abſentiam, & iuſtum impedimentum, & tamen iudex procedat, proceſſus eſt nullus.*
4 *Citatus quando in termino non comparet, neceſſario non eſt accuſanda contumacia.*
Niſi quando proceditur per accuſationem.
5 *Cautela, ut iudex accuſatore abſente poſſit eius defectum ſupplere.*

a
1 **Neglexerit.** [a] Vere, ficte, ſeu pſūptiue: hæc.n. ɔſtō † nō requirit, ꝙ qs ſit vere ɔtumax, ꝙ patet ex mō citandi p edicta, de qua citatione nō ɔſtat, ꝙ ad notitiā perue
2 niat, & hoc niſi iudici † ɔſtet, hoc ad citatū nō peruēniſſe, vel iuſſum eſſe, vel fuiſſe legitime impeditū quo minus veniat & tūc ſi vltra proceditur ipſo iure nullū eſſe, qa deficit ſubſtantiale.nā nō vere, nec ficte negligit, ꝙ requirit hæc lex, & not.p gl.ff.de re.iud.l.q̄ſitū.& fuit opin.Io.And.in l.ɔtumacia.§.fi.eo.tit. Sed quid, ſi in ter-
3 mino † citationis compareat aliquis excuſator dicens citatū fore abſentem, ita ꝙ nō pōt in eius notitiam peruenire, vel quia eſt legitime īpeditus, & iudex vltra pcedit, an valeat? Dic, ꝙ ſi excuſa-
* tor obtulit ſe pbaturū, & iudex ɔtēpſit, ꝙ proceſſus eſt nullus, quaſi p iudicē ſteterit, quominus fiat, aliâ ſecus. Facit ext.de appel.c. interpoſita.ſaluū tn̄ eſt ius parti petendæ reſtōnis ex cā iuſtę abſentiæ. C.quō.& qn̄ iud.l.ab eo.ff.de in integ.reſt.l.fi.& ꝙ ibi not. An
4 aūt ſit neceſſe, † ꝙ in termino [b] qs ɔ̄ citatū ſe pñtet, vt neglexiſſe[b]
b dicatur? Rn̄.nō, cū proceditur p inquiſitionē factā ex officio, vel
c p denunciationem, cū iudex ſedēs ſemper ſit preſto. Sed cum per accuſationem proceditur, ſecus vr̄, ad ſimilitudinem cauſarū ciuiliū, vt C.de iud.l.properādū.§.1. Sed in criminalib. eſt hoc diuerſum, quia accuſatore deſiſtente vel defuncto, pōt iudex pcedere, vt C.de abo.l.2.& ff.de pub.iud.l.pen.in prin. Nam ſi conſtaret, ꝙ
5 iudex vellet ibi ſupplere defectū partis ſufficeret. † Idēo quidā in partib.Italiæ faciunt ſibi ɔcedi licentiā ab accuſatore, vt eo abſente poſſit expedire proceſſum, & tunc conſtat, ꝙ partis ſupplet defectum. In caſu tamen huius conſtitutionis conſtat, ꝙ hoc non requiritur, cum poſſit ſine figura iudicij procedi.

ADDITIONES.

a Th.D.Neglexerit.Vide Alex.in auth.qui ſemel.in 3.q.in verſi. communiter.in fi. in addi.Bar.C.de prob.& in l.quęſitum.in duobus locis.ff.de re iud.
* Iac.Men.Adde Ferrarium, caut.18.iudex.
b In termino.Require in verſi.publice.in appoſti.quæ incip.præconia.
c Neglexiſſe. Vide Bar.in l.inter accuſatorem.verſi.quæro.ff.de pub.iud.& ibi in addi.Bar.ſcripſi.

1 *Terminus intelligitur peremptorius, quando proceditur ſine figura iudicij.*
2 *Monitio iudicis ad audiendum ſententiam peremptoria.*
3 *Monitio, & proteſtatio, quæ fit extra iudicium, intelligitur peremptoria.*

a **In termino.** Ex hoc, quia ſingulari numero a loquitur, patet, ꝙ vnus tm̄ terminus fuit aſſignatus.
1 Ex quo † patet, ꝙ in his, in qb. pōt pcedi ſine figura iudicij, termi-
* nus intelligit̄ peremptorius, ēt ſi nō exprimat̄. * Facit ext.de verb.
2 ſig.c.ſæpe.in clem. † Item ſi iudex viua voce admoneret eos, vel aliquē ad audiendū ſniam, intelligitur peremptorie. C.quō.& qn̄ iud.in l.2.& ibi no.al's peremptorie dici debet, vt dixi ſup.in gl.ſu-
3 per verbo, ſuper dicto crimine. † Item admonitiones, & proteſtationes, quæ fiunt extra iudicium intelliguntur peremptorię, cum ſemel ſufficiat fieri.l. Titia.§.Imperator.ff.de leg.2.

ADDITIONES.

a Th.D.Singulari numero.Vide plene Iaſ.in l.fin.ff.de fer.& Fel. c. licet cauſam.de probatio.
* Exprimatur.Sequitur Rom.cōſi.433.inc.quo ad primum.verſi.ex quib.ſupereſt.

Perſonaliter. Hoc verum in crimine, vbi eſt pęna infligenda in corpus, &c.

1 *Procurator in criminalibus non admittitur, etiam ſi ex forma ſtatuti contra abſentem procedi poſſit.*
2 *Procurator in criminalibus admittitur, quando pœna uenit imponenda a relegatione infra.*
3 *Vniuerſitas in cauſis capitalibus reſpondet per procuratorem.*
Vniuerſitas accuſando proſequitur accuſationem per procuratorem.

Legitime. Vt per procuratorem, vel ſyndicum, & ſic vr̄
1 hic caſus, † ꝙ in cauſis capitalibus, vbi pōt ferri a ſnia 1 abſentem, admittitur procurator,[*] ꝙ tenet Dy.in l.pe.§.
a
* ad crimen.ff.de pub.iud.per regulam poſitam in l.ſeruum quoq;.§.publice.ff.de procu.& dicebat, ꝙ vbi per ſtatutum poteſt damnari abſens, pōt interuenire procurator, ꝙ non placet. Nam etiam de iure antiquo reperitur in caſib.ꝙ.abſens poteſt capitali crimine damnari in caſib.ſpāl.b.C.de pœn.l.ne diu.& ff.ad l.Corn.de ſica.l.lege Cornelia.verſi.& qui hoc crimine. ſecundum vnum intellectum. Item in caſu appellationis, altero abſente li. non conteſt.poteſt deueniri ad diffinitiuam.C.de temp.appel. l. fi. §. illud. & tamen tunc non admittitur procurator, vt ff.an per alium cauſæ appella.l.1. Item procurator rei debet ſatiſdare iudic. ſol. niſi a dicta ſatiſdatione a domino fuerit releuatus, vt Inſti. de ſatiſdatio. §. ſi vero aliquis. Sed hic procurator non poteſt ſatiſdare, nec dominus a ſatiſdando releuare eum poteſt. Item quod Dyn. dicit

ADDITIONES.

a Th.D.poteſt ferri.Vide Bar.in l.pen.§.ad crimen.ff.de pub.iud.in verſ.ſed primo quæro.& ibi in addi.meis, & Alex.conſi.4.in 6.vol.in 2.col.viſo ſtatuto.
* Procurator.Vide Bal.conſi.16.lib.3.& dicunt do.de Ro.deci.131.in nouis, ꝙ valet proceſſus geſtus cum procuratore, qui comparuit in criminali, & non fuit oppoſitum.& idem tenent deciſ.482.& poteſt interuenire procurator in cauſa criminali, vbi agitur de priuatione beneficij, vt idem decedunt deciſ.420.

Digitized by Google

dicit de ſtatuto,eſt aduertẽdum,q̃ m̃ ſtatuta Italiæ cõiter pmittũt
damnari abſentem propter contumaciã tñ. Sed ſi admitteretur
pcurator,iam non eſſet contumax. Non ob.d.§.pub. Nã vbicũ-
que poſſet damnari abſens de iure cõi,iudex dẽt ex officio perqui
rere veritatem pro vtraque parte,vt C.qũo,& q̃n iud.auth. qui ſe
mel,& C.de appel.l.ampliorem.§.1.& dicam ſtatim in glo.ſuper
ver.receptionem.merito quilibet excuſans innocẽtiam auditur,
nõ vt procurator,ſed vt q̃libet. Et hoc eſt,q̃ dicit ibi tex.q̃uis ver-
ba ꝓ eo faciẽtẽ, &c.ex eo.q̃ dicit,q̃uis,apparet,q̃ non requirit,q̃
ſit ꝓcurator,& hoc dixi in §.ad crimẽ in l.pen.ff.de pub.iud. Non
a ob.hæc litera,qa expone,† q̃ intelli eo caſu,quo pœna a relegatio
ne inf.venit imponenda,vel intelli legitime.i.p procuratorẽ eo ca
ſu quo venit imponenda pœna a relegatione inf. q̃ poteſt eſſe in,
his,quæ ipſum crimen quocunq;modo tangunt, vt ſ. dixi in glo.
ſuper ver.iãgat. Item ad ipſum crimen poteſt referri,& dic, perſo
naliter.i.q̃n aliqua perſona citata eſt legitime.ſ.q̃n pcedit cõ aliquã
5 cõitatem,vel corpus,vel collegium. & ſic no. † caſum, q̃ ẽt vni-
uerſitas in capitalib.iñdet p ſyndicum,vt C.de re mil.l.tã collato-
res.lib.12.& no.p.Cy.C.qui accuſ.non poſſ.l.2.& eo. modo eſt ca
a ſus,q̃ ẽt ſi per vniuerſitatem fieret accuſatio,ᵃ poſſet perſequi per
ſyndicum,tñ hic loquitur g̃naliter ex parte rei, & actoris, vt dixi
ſup.in gl.ſuper ver.ſuper dicto crimine.licet Dyn.& Cy. commu-
niter dicant contra in d.l.2.ff.de accuſ.§.fi.

ADDITIO.

a Th.D.Fieret accuſatio.Vide Bar.in l.2.§.1.ff.de accuſa.& ibi apoſt.Alex.

---

a **Perinde.** ᵃ Non tñ per oĩa, & ſic gratia p̃rietatis tollendæ.
Non.n.ſic põt fieri executio in abſentẽ,ſicut in
præſentem,de qua executione hic dr̃,& J.dicetur,& idem in om
nibus,quæ in abſentem non cadunt, ſicut in præſentem, de hoc
multum not.glo.ad l.Iul.pec.l.ſacrilegii.,Vbi autem contrarietas
non reſultaret,perinde eſſet quo ad omnia.ſ.quo ad tempus, quo
ad modum,& quo ad certas qualitates, & idem in certis aduer-
* bijs,& nominibus ſignificantibus ſimilitudinem, ᵃ vt ff. de ali. &
cib.leg.l.a filio.§.teſtator.

ADDITIONES.

a Th.D.Perinde.Vide Ale:in l.miles.§.iudicati.ff.de re iud.& Bar.in l.1.§.lex Fal.
ff.ad l.Fal.& in l.1.ff.de præuar.& in l.ſacrilegi.& in l.1.§.ſi finita.ff. de dam.in-
fec.dixi in d.§.lex Falc.& in d.l.1.de præuar.& ibi Alex.

* Similitudinem.Vide Ro.lare conſ.333.& Cald.in conſ.8.de verb.ſig.

---

1 *Litis conteſt. dicitur fieri in præſentia.*

2 *Abſens vbicunque damnari poteſt,peruenitur ad diffinitiuam abſque litis conteſtatione.*

3 *Actio pro actore perpetuatur, etiam ſi reus citatus eſt contumax.*

1 **Conteſtata.** Contumacia de qua dixi ſup. ex vna † par
te æquiparatur perſonali præſentiæ, & lit.
conteſt.ex alia parte,nec.n.ſufficeret quem eſſe præſentem,niſi lis
eſſet conteſt.q̃n ordinarie proceditur,nec ſufficeret li. conteſt.ni-
ſi quis eſſet præſens.l.abſentem. ff. de pœn. & hoc in capitalib. in
a alijs ſecus,vt no.in d.l.abſentem. ᵃ ibi dixi. Et no diligenter, quod
2 vbicunq;† abſens poteſt damnari,peruenitur ad diffinitiuam an-
te lit.conteſt.qa illa contumacia habet vim ꝯteſtationis, vt C.vbi.
3 in rem act.l.2.& ſic puto † actionem ꝑpetuari ẽt ꝓ actore, ſi ipſe
eſſet ꝯtumax, ſeruatis omnibus citationib.q̃ ponuntur in auth. q
ſemel.C.qũo,& q̃n iud.cum talis contumacia habeat vim con-
teſt.litis pro vtraque parte,quod patet, quia pro vtraque parte iu-
dex examinat cauſam.

ADDITIO.

a Th.L.abſentem.Vide ibi Alex.& Io.Igne.in ſua quæſt.an Rex Franciæ recogno-
ſcat Imper.in 15.ſpeciali.

---

1 *Iudex debet ſcribere Principi,quando poſt ſentẽtiam latam apparet de innocentia accuſati.*

2 *Contumacia ſola de iure communi non facit quem haberi pro confeſſo.*

Receptionem. Hoc facit ꝓ vtraq;parte. Nam,iudex
debet ꝑquirere veritatem ꝓ vtraq;
parte,vt ĩ auth.q ſemel.C.qũo,& q̃n iud.vbi ꝑquiſita veritate,&c.
Poteſt ẽt abſentem abſoluere. C.de iud.l.ꝓperãdum. §.ſin autem
1 ex geſtis.maxime in cauſis capitalib.† vbi ẽt ſi poſt ſentẽtiam ap-
a pareret de innocentia,dẽt iudex principi ſcribere.ᵃ ff.de quæſt.l.1.
2 §.ſi quis vltro.† Item ex hoc apparet,q̃ ex ſola contumacia de iu
re cõi quis non habetur,pro confeſſo,vt dixi in l.lege Cornelia.§.
fi.ad ſenatuſc.Silla.

ADDITIO.

a Ber.L.Principi ſcribere:vide Bar.in ſua quæſt.incip.iudex male. Ang.conſi.306

Publicationem. No.in caſib.in quib.põt procedi ſi
ne figura iudicij regni publicatio
nem.Item no.in criminalibus publicationem fieri. Item, not.pro-
cedi ad receptionem,& publicationem teſtium lite non conteſt.
ẽt contra eum,qui non eſt vere cõtumax,q̃ eſt contra ea,quæ no.
Dyn.ff.de dam.infec.l.4.§.toties.& ſic faciunt pro not.& his,quæ
ibi diximus.

1 *Concluſio in criminalibus.*

2 *Dilationes duæ dandæ ſunt actori,& reo tres in criminalibus, cum aliqua cauſæ cognitione.*

Sequentia. Vt reprobationes teſtium, productiones in-
ſtrumentorum,allegationes.C.de iud.auth.
iubemus.& interogationes teſtium pro declarãdis dictis eorum,
1 ſi quæ eſſent obſcura: concluſionem † autem in criminalib. non
puto fiendam,immo quãdocunq; quis ſe vellet defendere,debet
audiri.l.vnius.§.cognituriũ.ff.de quæſt. & ar.l.1.de quæſt.in fi. In
2 telligo † tamen actori dandas duas dilationes,reo vero tres, cum
aliqua cauſæ cognitione, vt ff.de fer.l.fi. alias etiam dilationes da-
bit iudex cum maiori cauſæ cognitione. Hoc tamen puto ſuffice-
re,q̃ videat iudex dilationem poſtulari pro veritate,nõ cauſa diffe
rendæ litis,& hoc modo debet intelligi d.§. cognituriũ.de effectu
autem publicationis dixi plene in repe. quam feci de authen. at
qui ſemel.C.de proba.&c.

Diffinitiuam. Vides ergo caſum, in quo abſente reo,
poteſt negotium liquidari, & diffiniti-
ue pronunciari in criminalib.Simile.C.de pœn.l.ne diu. & ff.ad l.
Corne.de ſic.l.lege Corn. ver.& qui hoc crimine.ſecundum vnã
lect.in capitalibus hoc erat de iure antiquo vt ff.de pœn.l.abſentẽ.
In ciuilibus vero quid iuris ſit abſente actore vel reo, dic, vt C.
quomodo,& quando iud.auth.qui ſemel.& C.de iud.l.properan
dum.§.1.cum ſeq.

1 *Citari quando debeat pars tempore executionis.*

a **Executionem.** Hic eſt caſus,q̃ pars non eſt iterũ ci-
tanda a † tempore executionis,q̃ eſt
1 verum,ſi per ſñiam liquet executionem ſic eſſe faciendã, vt ſi cõ-
demnatio facta ſit in rem,vel ipſa res capiatur,vt vendatur, vel ſi
eſt facta condemnatio in perſonam,& perſona capiatur, & punia
tur.ſolum enim hoc eſt neceſſe fieri, q̃ ſit illa perſona condem-
nata,& ideo exigitur ab eo quædam confeſſio ſuper hoc, & pro-
ceditur ad executionem, alias ſecus, ſicut erat cũ capitur aliquis
aduocatᵘˢ,vt ff.de cuſt.reo.l.diuus.verſi.ſi.& diuus Pius.& ibi dixi.
Si autem condemnatio eſſe facta in pecunia, & pro ea caperetur,
& venderetur res vna pro alia, tunc debet pars citari, quia in hoc
certa cauſæ cognitio requiritur,vt l.a diuo Pio.§.ſi in venditione.
b ff.de re iud.& ibi dixi,&c.ᵇ

ADDITIO.

a Th.D.Iterum citanda.Vide Alex.in l.ſi ad idem.in add.Bar.in apoſt.mag. ff.de
re mil.& Io.Igne.in diſpu.an Rex Franciæ recognoſcat Imper.17.ſpeciali. Iaſ.in
l.4.C.de iu.& fac.igno.& Alex.in conſi.72.in cauſa,& hic verten.inter Gabrio-
lem.& Fel.in c.ex ratione.de appel.

b Dixi,&c.Et ibi vide Alex.in ver.vlt.fuit opi.Bar.hic,& ibi vide plures limitatio-
nes ad dicta per Bar.hic.

---

1 *Aſſeſſores,quibus limitatur tempus ad fiendum proceſſum, non poſſunt expedire,niſi prope finem termini.*

Procedatur. Innuit quod iudex habeat neceſſe face-
re hoc,in ꝯtrium vr̃ l.non quicquid.ff. de
iud.& C.quomodo,& quando iud.l.1.Sol.inſtantia cauſæ crimi-
nalis eſt biẽnium. C.vt intra cer.temp.cri. quæſtio termi.l.1.vnde
non cogitur ſententiare,niſi prope finẽ biẽnij, & C.de iudic.l.pro-
perandum.§.huiuſmodi.& not. C. quomodo & quando iud.l.1:
1 Et ſic no. † pro aſſeſſoribus, quibus limitatur certum tempus ad
fiendum proceſſum, quod non poſſunt expedire, niſi prope finẽ
termini,& hoc vt non cogatur ſententiare ante:ea autem lata exe
cutionem cogitur facere ſecundum formam l.ſi quis intra. C.de
bo.dam.& etiam in perſonam, ſi haberi poterit l.cum reis,& l.ſi
vendicari.C.de pœn.&c.

Legibus. Hæc eſt quarta pars, in qua ponitur clauſula de
rogatoria.

1 *Clauſula non obſtantibus, eſt neceſſaria ſi refertur ad ſtatuta municipalia, & præcedant iura derogatiua.*

2 *Nominatim facere mentionem de lege cui derogatur, non requiritur, ſed ſufficit quod dicatur non obſtante aliqua lege derogatoria.*

3 *Clauſula non obſtante, quod nõ eſt neceſſaria quando Imperator reſcribit ad vtilitatem publicam,ſecus ſi ad vtilitatem priuatam.*

4 *Statutum ſequens non tollit præcedens habẽs clauſulam derogatoriam, niſi fiat ſpecialis mentio de primo.*

5 *Statutũ ſequẽs tollit ꝓcedẽs.nõ habẽs clauſulã derogatoriã,ſi ſint cõtraria.*

6 *Clauſula non obſtante aliqua lege, ſi in lege noua eſt, poteſt tamen per alias leges priores limitari,& diſtingui.*

7 *Extrauagans, Ad reprimendum,non tollit modum procedendi,de quo in l.1.C.ſi quis Impe.maled.*

8 *Lex noua non limitatur, non diſtinguitur per leges veteres, ſi in lege dicatur,non obſtante lege,quæ generaliter, vel ſpecialiter contrarium dicat.*

9 *Lex vna quando eſt ſpecialis quo ad perſonas, & magis generalis quo ad cauſas,aliàs ſpecialis quo ad cauſas,& generalis quo ad pſonas, an tũc prima limitetur per ſecundam,vel ſ. cunda per primam.*

10 *L.ſi.C.in qui.cau.in inte.reſt.nõ eſt neceſſ.limitatur p l.ꝓperãdũ. C.de iu.*

11 *Clauſula,non obſtante,quando tollat priuilegia.*

12 *Priuilegia extra corpus iuris poſita tollũt p ſimplicẽ clauſulã nõ obſtãte.*

13 *Priuilegia inſerta in corpore iuris,quod niſi ſpecialiter tollantur,vel niſi per legem ſpecialem ſequentem habentem maiorem ſpecialitatem.*

14 *Statuta, vel conſuetudines quando per legem habentem clauſulam,non obſtante,tollatur.*

Non

Digitized by Google

a b **Non obſtantibus.** [a] Cla. hæc. non obſtantib. qd importet, [b] dicendum eſt. Nā
1 † q̄n q̄ refert ad iura municipalia ciuitatis, quo caſu aut præcedit
iura derogatoria, & eſt neceſſaria cla. non obſtantib. vt C. de precib. imp. off. l. quoties. & ibi no. &c. ſi ꝯ ius, vel vti. publ. l. fi. & ibi
2 no. ff. de ꝯſti. princ. l. 1. in fi. & ibi no. Sed †. an neceſſe ſit, ꝙ dicatur
noīatim, nō obſtante tali lege. gl. in d. legib. dubitant. Sed gl. in au-
• then. hoc inter liberos. C. de teſt. vr̄ tenere, ꝙ ſit neceſſe exprimi.
Idē no. ff. de leg. 3. l. ſi quis in prin. teſtī. alij, ꝙ nullo modo requiratur, vt ff. de excu. tut. l. idē Vlpianus. §. 1. Sed ibi tutela eſt onus tēporale, & iō de facili pōt remitti, nec hēt p̄cedentē legē derogatoriā, vt C. de p̄cib. imp. off. l. quoties, alias eſt neceſſe, ꝙ dicat, nō obſtāte tali lege. Sed puto, ꝙ ſufficiat, ſi dicatur, nō obſtāte aliqua lege derogatoria, vel q̄ hoc fieri prohibeat, & ſimilia. Hoc. n. eſt ex
• preſſe mentionē facere, hoc eſt de certa ſpē legū. nō. n. eſt neceſſe, ꝙ noīetur lex, hoc. n. eſſet noīatim. & ſinglr̄ mentionē facere, & hoc non requiritur, d. l. ſi qs l prin. teſtī. & ibi declaraui, & hoc cū
3 † Imperator reſcribit ad priuatā vtilitatē alicuius. Sed ſi ipſe reſcriberet ad vtilitatē publicā, vr̄ ꝯ oēm legē ꝯriā diſpenſare, vt ff. de re iudic. l. quidā cōſulebāt. in fi. Rō, qa tunc nulla p̄cedit cla derogatoria. Nā l. reſcripta. & l. nec dānoſa. C. de preci. impe. offer. hñt in ſe clām derogatoriā ſolū ad reſcripta ad vtilitatē part. ū ꝯceſſa, & iō ſi Imperator aliquid ſtatuit, ius cōe corrigendo, non eſt neceſſaria illa cla, nō obſtāte aliqua lege. quia eo ipſo, ꝙ poſteriores cōdidit, ꝯrias priores vr̄ tollere. l. nō eſt nouū. & l. ſed & poſteriores. ff. de legib. ext. de ꝯſti. c. 1. li. 6. Hæc ergo iſta cla non fuit neceſſaria nec eſt dubiū, quin poſſit tollere ius cōe, ēt ſi præcedit alia cla derogatoria. Nec ob. C. de legib. l. humanū. & quod ibi no. Quid er-
4 go † dices e in ſtatuto ſi p̄cedit aliud ſtatutū hñs clām derogato-
c riam, an ſit neceſſe, ꝙ fiat ſpālis mentio de primo? Puto, ꝙ ſic, arg. d. l. ſi quis in prin. teſt. & dixi in repe. l. oēs populi. ff. de iuſt. & iure. Pro hoc facit, quia quicquid iuris ſit in principe aliqualis ratio eſt in populo. Nā facit priuatus præmitti illam clām, timens ne inſtigatu, vel deceptione aliquorū ad aliud inducatur, ita populus, vel vniuerſitas vr̄ timere cum æquiparetur priuato, quæ rō ceſſat in
5 principe ius cōe ꝯdente. † Sed ſi ſtatutū præcedens nō hēt clām derogatoriam eo modo per ſequens ſtatutum ꝯriū primo primū vr̄ ſublatū eadē rōne. & hæc vera, ſi præcedentia iura ſunt oīno ꝯria. Si aūt p aliquam limitationem, vel diſtinctionē adiuuari
d pſſit, d non tollunt, d. l. ſed & poſteriores. Nam auth. offeratur. C.
• de lit. ꝯteſt. q̄ dicit ſpāliter ſatiſdandū, reſtringit ad eū, qui nō poſſi-
6 det immobilia, vt l. ſciendū. ff. qui ſatiſd. cog. † Sed quæro, ſi in le.
e noua eſt dictū, nō obſtāte aliqua e lege. an p hoc tollāt, ne per priores limitēt, & diſtinguāt? Rñ non, ſed intellr̄ nō obſtante lege aliqua ſ ꝯria, q̄ non poſſit cum hac ſuſtineri, vt in Auth. de ſucceſ. ab inteſt. circa prin. & in gl. ſuper ver. vacātib. Pro hoc facit C. com. de ſucceſ. auth. itaq; in eo, ꝙ ibi diſputatur, an ſit correcta lex, de emancipatis. C. de leg. hær. in gl. in ver. vtroq; parente. Et ex hoc
7 patet, † ꝙ modus procedendi in hac conſti. inductus nō habet locum in caſu legis. 1. C. ſi quis Imp. mal. Nam cum ibi ſpāliter pro
f uiſum ſit per hanc legē ſloquentem gñalr̄ de crīe læſæ maieſt. & eam tangentibus, non vr̄ pp hoc ei derogatum, pro hoc facit in Auth. hęc ꝯſtitutio interpretatur priorem ꝯſtō. &c. nam p illam intellr̄ ſublata l. fi. C. de ſacroſ. eccl. q̄ gñalr̄ loquitur, non aūt conſtitutio ſpālis, q̄ eſt in Auth. vt eccla Rom. C. de ſacr. eccl. authen.
8 quas actiones. licet glo. in illo variet † Sed ſi in lege noua diceret non ob. aliqua lege, q̄ gñalr̄, & ſpāliter in ꝯriū loquatur, tunc dictæ leges non diſtinguerent, nec limitarent legem nouā, nec haberēt locū l. ſed & poſteriores. ff. de legi. & hæc vr̄ vera, & vtilia. Sed cū in hac ꝯſtōne ſit data iudici licentia procedendi ſine figura iudicij, quibuſdā aūt in his, qui in ſacris ſcrinijs militant, eſt cōceſſum, vt in modo procedendi prerogatiua gauderent, vt C. lib.
g 12. de prox. ſacro. ſcri. l. in ſacris. an eis in caſib. g in hac comprebēſis hęc priuilegia obſeruabuntur. vr̄ ꝙ non, ex eo, quod ſic dixit, cuiuſcunq; ſtatus, vel dignitatis, &c. ſed hoc non facit, quia hic de ſtatu, & dignitate gñaliter fit mentio. ibi, cuidā dignitati, vel ordini ſpecialr̄ indulgentur aliqua priuilegia, & ſic illa tanq̄ ſpālis magis dēt limitare hāc poſteriorē, vt ē dictū eſt. Eō vr̄, nā illa loquit in oīb. cauſis crīalib. & ciuilib. gñalr̄, hæc ſpāliter in crimine læſæ maieſt. & id tāgētib. & ſic vr̄, ꝙ hæc, vt ſpālis limitet, & reſtrīgat il-
9 lam, Quid † dicemus? dubiū eſt in hoc, quia prima magis ſpālis eſt
• quo ad quid. ſ. quo ad pſonas, & magis gñalis quo ad quid. ſ. quo ad cās. hęc eꝯ, eſt magis gnālis quo ad perſonas, & magis ſpālis quo ad cās, an ſecunda limitetur per primā, an prima per ſecundā hæc ambiguitas, quodāmodo perplexitas eſt, cum in neutra iſtarum diſpōnum poſſit genus a ſpecie ſeparari ex virtute proprietatis ſermonis, & iō ad mentem legis recurrēdum eſt. Dic igitur, ꝙ ius ſingulare ſemper eſt introductum pp aliquam vtilitatem, vt ff. de legib. l. ius ſingulare, cum ergo tāl. 1. quā a. aliquid ſpāliter, & ſingulare contineat, hoc eſt pp aliquam vtilitatem, debemus ergo illud ſpāle conſeruare in eo in quo euidentior, & maior vti-
h litas h reperitur. iſta. n. eſt benignior interpretatio, vt ff. de legib. l. qui benignius. & quia cā magis priuilegiata præfertur, vt no. C. de priu. do. l. 1. & ff. de pri. cred. l. priuilegia. Vnde in propoſito cū ſpecia[li]tas huius conſtitutionis ſit pp vtilitatem vrgentiſſimam, vt ē in prin. huius l. dico hanc legem reſtringere illam l. in ſacris, q̄ in priuilegium perſonale, & dignitatis eſt introducta. Et etiam
10 in fauorem minorum videmus, † ꝙ lex inducta eſt, vt ꝯ eos nulla currat præſcriptio. vt l. fi. C. in qui. cau. in inte. reſt. non eſt neceſ. & hæc prouiſio eſt gñalis quo ad cās & ſpālis quo ad pſonas minorum. Eſt & alia conſtō, quæ limitat tps inſtātiæ, & hoc fauore pu-
i blicæ vtilitatis, i ne lites fierent imm[or]tales. l. properandum. C. de iud. & hæc gñalis quo ad perſonas omnes litigantium, & ſpecialis quo ad cās. ſ. quo ad præſcriptionem inſtantiæ, & per hanc l. properandum, licet ſit antiquior in temporibus inſtantiæ, de iure antiquo, limitatur illa l. fi. licet ſit poſterior, vt not. in l. 1. C. ſi aduer. rē iudi. Sed ſi lex antiqua hēt cauſam ſpecialiter maiorem, & fauorabilem, tunc limitatur lex noua eadem ratione. Si vero non eſſet ratio ſpecialitatis fauorabilior vna, quam altera, tūc putarem legē
11 nouam præualere, iſta ſæpe occurrunt in iſta ciuitate. † Secundo vero caſu principali, quando hæc clauſula refertur ad priuilegia, ſciendum eſt, quod ſi qua lex ſimpliciter emanat, non videtur tolli per eam aliquod priuilegium alteri conceſſum, vt in 2. conſt. C. §. ſi quæ vero. & intelligo priuilegium, ꝙ fauorem alicuius continet, ſecus ſi Imperator ad aliquam ſingularem qōnem reſpicit ſpecialiter, ita ꝙ faceret ius commune, vt C. de leg. l. 2. tunc per illam l. ꝯriā videretur tolli, vt in d. conſti. 2. §. ſi q̄ vero. ibi, ſi vero ꝓ certis capitulis. Si vero in l. dr̄, non obſt. priuilegijs, intelligitur in
k corpore iuris non incluſis. k Nam illud, ꝙ in corpore iuris clauditur, per hoc tolli non vr̄, vt C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia. & ibi no. ff. de iud. l. hæres abſens. in princ. & ibi not. & ſic no. de priuilegijs extra corpus iuris poſitis ſufficere clauſulā derogatoriam ſeu reuocatoriam generalem, ext. de ſepul. c. fi. in clem.
12 † No. etiā priuilegia in corpore iuris inſerta nō reuocari, niſi ſpecialiter diceretur ad illa trahi, vel niſi eſſet aliqua lex ſpecialis ſequens, quæ haberet magis fauoribilem rationem ſpecialitatis, vt dictum eſt. Et eadem ratio eſt in priuilegio vni conceſſo per principē, ſi alia priuilegia ſuſpenderētur, & eo modo intelligas in inferiore a principe, qui per aliam diſpōnem vult tollere priuilegia a
13 ſe conceſſa alteri. † Tertio caſu quando hæc clauſula refertur ad ſtatutum, vel conſuetudinem, tunc ſi de hoc in lege noua, vel priuilegio nil diceretur, non vr̄ reuocata, quia legiſlator poteſt ea ꝓbabiliter ignorare, vt ext. de cōſti. c. j. licet in ꝯriū faciat. ff. de ſepul. vio. l. 3. §. diuus. De quo dic. vt ibi tangitur. C. de teſt. l. 1. & hoc ꝙ ut loquimur de legiſlatore vl̄. Nam legiſlator particularis, ſtatuta, & conſuetudines ſuas ita debet ſcire, ſicut legiſlator vlis le-
l gem vniuerſalem. l Si vero in lege, vel priuilegio, de p̄dictis ſtatutis

A D D I T I O.

a B. L. Non obſtā. Vide de hac clauſula Car. cōſi. 2. de reſcr. & conſi. 1. & 11. de priu. Io. de Ana. conſi. 18. & 123. Pau. de Caſt. conſi. 55, & ſeq. & 230. & 315. & 464. Fed. conſi. 246. per Ale. conſi. 101. & ibi quis poteſt vti prædicta clauſula Ang. conſi. 137. Bal. conſi. 313. 4. lib. & conſi. 15. & 414. 2. lib.

b T. D. Quid importet. Vide addi. Fran. de Alb. quam ponit Bap. Seu. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu. & vide plene Alexan. in conſi. 122. 4. volu. viſo proceſſu. & in conſi. 92. incip. perſpectis in 6. volu. & de clauſula, non obſt. vide plene per Feder. in c. nonnulli. extra de reſcri. vbi examinat hanc materiam. & in c. accedens. de præſc. per Iaſo. in l. fi. C. ſi contra ius vel vtil. pu. & in l. actione de tranſ. & in l. ſed ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cau. & Do. de San. Ge. in c. ſi propter tua. de reſcri. l. 6, & de clauſula, non obſtan. colla. alteri facta, vide Fel. in c. cauſa quæ de reſcri. & Alexand. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. vbi ponit, quod per clauſulam, non obſta. princeps vtitur plenaria poteſtate, & idem in l. 3. §. ſi is pro quo. ff. quod quiſque iur.

• Aret. in c. 1. col. 4. de reſcrip. I. M.

• Iaſ. conſi. 73. col. 3. lib. 3. I. M.

c T. D. Quid ergo dices. Vide plene de hoc dicto Bar. per Bapt. Seu. in rep. l. oēs popul. ff. de iuſt. & iu. in ver. circa ſecundum, & in d. l. omnes populi. in addi. Bart. apoſt. in ver. gaudeat. & in ver. ad contraria.

d Adiuuari poſſunt. No. quod cōtrarietas in ſtatutis euitāda eſt, quæ dēnt interpretari vnum per aliud, ne reſultet contradictio, ſecundum Barto. hic. & adde eundem Bart. in l. omnes populi. §. q. prin. ff. de iuſt. & iu. l. ſanctio, in ver. circa hoc quæro ff. de pen. & Bal. in l. executorem. C. de execu. rei iud. & in l. pe. in fi. C. per quas perſo. nob. acquir.

• Dec. conſi. 3. nu. 5. & 6.

e Aliqua Vide plene per Bapt. Sque. in l. omnes populi de iuſt. & in ponit plures cōcor. ad dicta Bar. hic.

f Per hanc l. No. quod Bar. hic vult, quod lex generaliter loquens nunquam intelligatur derogare in caſu in quo eſt aliquid ſpeciale ſtatutum. adde Bar. & doct. in l. ſciendum, in prin. ff. qui ſatiſ. cog. & per Iaſ. in l. e. poſtquā. C. de pac. & vide Phil. Franc. in c. vt debitus, de appe.

g Eis in caſibus. Vide Io. Igne in ſua diſpu. an Franciæ Rex recognoſcat Imper. in 32. ſpeciali.

• Rip. in c. 1. nu. 67. de reſcrip.

h Eſt maior vtilitas. Vide multas concor. ad dcīt Bar. hic per Pet. de Anc. in c. 1. cū ſtatuta. de conſti. & Alex. plene in conſi. 65. 7. vol. incip. in cauſa & lite vertente.

i Fauore publicæ vtilitatis. Vide Fel. in cap. nonnulli. in verſi. 7. fallit. de reſcri. vbi vult, quod qñ reſcriptum emanauit fauore reipubl. quod licet ſit contra ius, non tamē requiritur illa clauſula, non obſt. & all. Bar. hic & ibi vide plu[res] [illegible] fauor. reip. & vide Bar. in l. hoc mō. & ibi apoſt. meam. ff. de condi. & [illegible] & Lud. Ro. in conſi. 301 inc. in cauſa propoſitę conſultationis, [illegible] ta, quæ fauore reipu. conceduntur, quæ alias non conce[derentur].

k Iuris non incluſis. Vide Alex. in l. [illegible] in fi. prin. ff. de re iud.

l Legem vniuerſalem. Vide Iaſ. in l. fi. C. fami. erciſ.

ds,vel conſuetudinib.fit mentio,ponendo clauſulam, ꝙ illa non obſtent,tunc illa ſint ſublata,quatenus alteri legi contradicunt,& ſi non fit de his ſpãlis mentio,auth. caſſa. C. de ſacroſ. eccl. & de fur.auth.nauigia.& C.com.de ſucceſ.auth.oẽs peregrini,& ſic in præſenti conſtitutione,qua dr̃ legibus,vel conſuetudinib. non obſtantibus quibuſcunq;,expone,legibus quæ cum hac lege ſuſtineri non poſſunt,& cum dicit,cõſuetudinib.quibuſcunq;,dic ſiue generaliter,ſiue ſpecialiter ſint approbatæ. Nam per illas hæc lex nullam limitationem recipit. De hac clauſula,nõ obſtant. &c. multa dicit Ioã. And.ext.de conceſ.præb.c.1.lib.6.per iura canonica,quę ipſe alleg.quæ videre potes,ſi expedit, in difficultates tamen prædictas non intrat.

Hanc autem. Hæc eſt quinta pars,in qua ponitur, ad quos caſus extendatur hæc conſtitutio

Ad præterita. Hoc nõ erat neceſſe dicere, quia cum tota iſta lex litis ordinationẽ reſpiciat, ſine dubio porrigitur ad lites futuras, licet ſuper facto præterito. l.2.§.fi.C.de iuram.calum.& hunc paſſum plene examinaui in repe.l.omnes populi.de iuſt.& iu. in illa q. a quo tempore ſtatuta ligent.dic,vt ibi dixi.

Quam. Hæc eſt ſexta pars, in qua ponitur a quo tempore conſtitutio ſumat vigorem,&c.

a **Ex nunc.** Si hoc non fuiſſet dictum poſt duos menſes,[a] hæc conſti.ſumeret effectum,vt in Authen. vt factæ no.conſtitutiones,de quo plene in procemio cle.circa.fi.&
b ego plene dixi ẽt de ſtatutis in d.l.omnes populi.[b] in d. q.a quo tẽpore,&c.dic,vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Ber.Lañ.Menſes. An conſtitutio habens clauſulam decreti annexam, liget ignorantes ante lapſum duorum mẽſium a tempore publicationis,vide Roma. in pulchra opin.conſi.330.

b Th.D.In d.l.omnes populi.Vide per do.Io.Bapt.de San.Seuer.in d.l.omnes populi.vbi ponit plures concordan.

¶ Explicit conſtitutio inclita Imperatoris Henrici.gloſſata p Bar. de Saxoferrato legum Doc.& ciuem Peruſinum.

a *Qui ſint rebelles.*[a] *Rubrica.*

ADDITIO.

a Th D.Qui ſint rebelles. Ad dicta Bar.hic ſcripſit in apoſt.Do. And. Barb.ſecũdũ Fely.in c.Rodulphus.de reſcri.quas non vidi,vide ẽt,quæ ſcripſi ſup. in extrauagan.ad repri.in prin.

¶ Hęc rub.eſt magiſtraliter poſita,quia ſ.dixit de modo procedẽdi,vt imponatur pęna per ſententiam:hic,qui ſint rebelles,quibus imponitur pœna ipſo iure.

Idem Imp.ad perpetuam rei memoriam

QVoniam Nuper eſt ad auditũ noſtrũ deductum,ꝙ inter nõnullos fideles,& ſubditos noſtros prouinciæ Lõbardie,aliorumq;locorũ Italiæ diſceptationes, & dubia ſæpius oriuntur,an infidelis,& rebellis Imperij ſiquam reputari debeat,niſi prius per noſtrę maieſtatis ſniam condemnatus appareat:& nos attẽdentes, ꝙ acta praua malorum potius,q̃ verba ſniarum ipſos faciunt pęna ꝯdignos & eo ipſo,ꝙ qs peccat,correctionem meretur:& quanto plus differtur punitio,tãto amplius culpa creſcit, & gẽtibus pernicioſius in exemplum tranſit: Tenore præſentium declaramus, decernimus,& pronunciamus,ꝙ illi oẽs.& ſinguli ſint rebelles, & infideles nr̃i imperij,qui qñocũq; publice,vel occulte ꝯ noſtrum honorem,& fidelitatẽ rebellionis opera faciunt, & in noſtri imperij ꝓſperitatem aliquid machinantur.& ꝯ nos, ſiue officiales nr̃os, in his,quæ ad commiſſum eis offiñ pertinent,rebellando. Nulli ergo hoĩum oĩno liceat hanc paginam declarationis, & pronunciationis infringere.vel auſu temerario ꝯire. Siquis autem hoc attẽtare præſumpſerit,indignationem noſtrã,& pęnam mille librarũ noſtræ cameræ ſoluendarum ſe nouerit incurſurũ. Dat. Piſis iiij. No. April.regni noſtri ann.v. Mcccxij.

Quoniam. Primo ponit dubium. Secundo rationes, quę mouẽt Principem ad deciſionem. Tertio deciſionem. Quarto ponit impugnatores conſtitutionis.partes parent,&c.

1 *Negatio præpoſita ſigno vniuerſali, an faciat æquipollere ſuo contradictario.*

1 a **Nonnullos,** Ideſt aliquos.† Nam negatio præpoſita facit æquipollere[a] ſuo cõtradictorio.vt hic, & ff.de condi.& demon.l.nunquam.& de colla.bon.l.nunquam. poſtpoſita vero facit æquipollere ſuo contrario,l.legitimos. §. an ergo.ff.de leg.tu.& l.obligari.ff.de auth.tut.i prin.& de capti.l.i bello §.1.niſi ꝯrium pateat de mente loquentis, vt l. ſi tenius plurũ.
b ff.ſi quis cau.ſed præpoſita,& poſtpoſita æqpollet ſubalternæ.[b] vt l.vnica.C.de cadu.toll.in prin.&c.

ADDITIONES.

a Th. D. Facit æquipollere. Adde text.in l. 2. C. de primi. lib. 12. & ibi Ioan. de Plat.no.

b Aequipollet ſublaternæ. An,& quando negatio præpoſita faciat æquipollere ſuo contra dictorio,vide Bar.hic, & in l.legitimos.§.in legitimis.& ibi apoſtil. Alex. ff de leg.tu.& ibi poſui in apoſt. & vide Bar.in l. ſi is qui ducenta.§.vtrum. ff.de reb.dub.& in l.Græce.§.poſt litem.ff.de fideiuſ.& in l.1.ff.de teſta. & in l.obligari.de auct.tut. Quando autem anteponitur æquipollet affirmatiuæ, vt in c.ſunt nonnulli.2.q.1.& in c.nonnulli.de reſcrip.& in l.1.§. ſed nonnullos. de tu. & ra. diſtra.& 5.q.5.c.non omnes.& 2.q.7.c.non omnes.& l.non omnis. ff. ſi cer. pet. & gl.33.q.5.c.ſicut nõ omnes.& Bar.hic in locis ſup.alleg.& vide Alex.in l.ſi ſeruus.§.1.ff.ſi quis caut.

Fideles. Quæ fidelitas Principi debetur,vt dixi ſup.proxime,circa principium.

Subditos. Quia ſunt ſub republica Romanorum, vt in Auth.de hære.& Fal.in princ.iſtis prouidet,vt iud.ſine quoquo ſuffr in princ.Qui autem ſint ſubditi, dixi ſup.l. prox.in glo.ſuper ver.totius orbis.

1 *Prouinciæ appellatione quid contineatur.& nu.8.*
Lombardia de iure Cano.non eſt prouincia.
Cremona eſt de Archiepiſcopatu Mediolani.
Rheginm eſt de Archiepiſcopatu Rauennenſi.
2 *Diuiſio orbis eſt de iuregentium,& ibi nomina diſtincta.*
3 *Villa in Francia idem eſt quod ciuitas,apud nos dicuntur ædificia ſine muris,& de iure communi non habent iuriſdictionem.*
4 *Caſtrum dicitur quaſi caſa alta,ſeu fortis,munita muris, & non habet de iure cõmuni iuriſdictionẽ; licet habeat magiſtratus poſitos per ciuitatẽ cui ſubſunt.*
5 *Ciuitas ſecundum vſum noſtrum dicitur quæ habet Epiſcopum, vel cui cõpetit poteſtas ſibi eligendi defenſores,qui habent iuriſdictionem.*
Ciuitas etiam vere dicitur ſine Epiſcopo.
Ciuitas licet priuetur Epiſcopo,non deſinit eſſe ciuitas.
6 *Caſtrum,quod habet iuriſdictionem ſibi eligendi defenſorem, quando ciuitas dicatur.*
Princeps ſcribens caſtro vt ciuitati,facit ipſum ciuitatem.
7 *Prouincia diſtinguitur ſecundum Canon.per Archiepiſcopatum.*
8 *Ciuitas Metropolis dicitur prouincia.item vnus præſidatus.*
9 *Intra,vel extra prouinciam quis quando dicatur eſſe.*
10 *Homines vnius prouinciæ,an dicantur ex origine ſicut in ciuitatibus.*

a 1 **Lombardiæ.** [a] Hic vr̃ caſus eius opinionem refert Cy. C.de præſcr.30.ann. l. fi. l.† ꝙ prouinciæ appellatio intelligatur ſm cõmunem, & vulgarem modũ loquẽdi.i. Tuſcia, Lombardia.&c.licet ſecundum can. Lombardia nõ eſt vna prouincia. Nam Cremona eſt de vna prouincia, quia eſt de Archiepiſcopatu Mediolanenſi,& Rhegiũ eſt de alia.ſ.de Archiepiſcopatu Rauẽnenſi,vt not.Ber.ext.de elect.c.coram. Idem no.ext.de offic.vic.c.ſententiã. Sed pro huius declaratione ſciendum eſt,† ꝙ diuiſio orbis terrarum de iure gẽtium eſt, vt ff.de iuſti.& iu.l.ex hoc iure.& hæc diuiſio fuit eorum, qui habitant ſimul.i.ędificijs in vnum collatis,& ſic communiter habemus tria nomina.ſ.ciuitas,caſtrum,& villa,d.l.ex hoc.& ibi no. in glo. parua,ſuper ver.collata.Quædam eſt diuiſio eorum, qui non habitãt ſimul,ſed ædificijs ſeparatis, & hęc appellatur prouincia, vel regnum, vel ſunt alia nomina vniuerſalia ſignificantia ſeparationem linguarum,vt Italia, Alemania, Francia, Græcia, & ſimilia, d.l.ex hoc iure.& C.de offic.rec.prouin.& ff.de offic.præt.per totum,de quorum quolibet videamus. Villa,in Francia,idem † eſt, ꝙ ciuitas. Nos autem dicimus villas ædificia ſine muris, vel foſſis quæ villæ,ſeu vici, nullam habent iuriſdictionem de iure cõi, ſed ſubſunt alicui ciuitati,vt C.de epiſc.& cle.l.nulli.§. fi.& de na. li.l.2.& ff.ad mu.l.qui ex vico. Pro hoc ext.de ſenten. excom. c.ſi ciuitas.& ꝙ ibi no.per Inno.& Io.And.Caſtrum[b] † dicitur, quaſi caſa alta,ſeu fortis,& munita muris,ſeu vallo.l.quicunq;caſtelloru.C.de fun.limitrop.lib.11 & ff.ad l. Iul.maieſt.l.2.& in d.c.ſi ciuitas.& ſimiliter non conſueuerunt habere iuriſdictionem de iure communi,ſed ſunt ſicut vici,vt dictis iuribus,& eſt expreſſum. C.de teſtam.l.fi.habent tñ quoſdam magiſtratus, q ibi ponuntur a ciuitatib.[c] quib.ſubſunt,vt C. de magiſtratib. municipalib. & ibi no.per Azo in ſum.Ciuitas † vero ſecũdum vſum noſtrum appellatur illa,quæ habet Epiſcopum:ante tamen quã eſſent epĩ,erant ciuitates. Et ciuitati competit poteſtas eligẽdi ſibi de iure cõi defenſores,qui hẽant iuriſdictionem,nõ aũt merum imperiũ,vel mixtũ,vt in Auth.de defen.ciui.§.iuſiurandum. Fallit in vrbe Romana,vt l.1.§.cũ vrbem.ff.de of.pfec.vrb.& in alijs,q̃ habent ex priuilegio,vel ex ꝯſuetudine,[d] vt d.§.iuſiurandum. & quia ſecundũ canones epiſcopi debent ordinari in dictis locis, vbi ſunt officiales, vt 80.diſtin.c.1.2.& 3. Ideo inſurrexit ꝯſuetudo, ꝙ locus hñs epũ ſit ciuitas,tamẽ vere ſine epiſcopo dicit̃ ciuitas, eo quod hẽt officiales prædictos,& iuriſdictionem. Et ſic patet, ꝙ licet ex cauſa vna

ADDITIONES.

a Th.D.Lombardiæ.Qualiter prouincia intelligatur, vide Bart.hic,& in l. fi.C.de metrop.Beri.li.11.& Card.in cle.dudum.in ver.extra ciuitatẽ.in 2.q.de ſepul.Io.de Imo.in c.pen.in ver.& aduerte.de teſtib.Sal.in l.fin.C.de præſcrip.lon. temp. Ang.de Are.Inſti.de vſuc.in prin.

b Caſtrum.Vide Fel.in c.Rodulphus.de reſcrip.vbi plene ponit de hac materia.& vide Bar.in l.1.in prin.ff.de colleg.illic.& ibi apoſt.

c Ponuntur a ciuitatibus.Vide Iaſ.in l.1.in princ.ff.de iuriſd.omn.iud.

d Ex conſuetudine.Vide Bar.in l.Imperium.ff.de iuriſd.omn.iud.cum concor.d. de quibus ibi per Iaſ.

Digitized by Google

vna ciuitas priuetur epiſcopo, non tamen per hoc definit eſſe ci-
a nitas. a Sed quid dices † tu de Caſtris, quæ ſunt per Italiam, & ha-
6 bẽt dictas iuriſdictiones, an dicemus, quòd ſint ciuitates? Reſpon
deo, ſi conſtat, quòd antiquitus fuerit ciuitas, licet poſtea epiſco-
patum perdiderit, ciuitas eſt proprie, vt patet ex prædictis. Si hoc
non conſtat, tunc aut iuriſdictio fuit illi loco conceſſa, vt ciuitati,
aut vt caſtro, aut ſimpliciter dicendo, tali terræ, vel tali comita-
b tui. b Primo caſu erit ciuitas. nam ciuitatem facit Princeps, eo
ipſo, ꝙ ſibi ſcribit, vt ciuitati, vt nor. per Innocent. ext. de offi. ord.
cum ab eccleſiarum. Nam dicendo, ꝙ ſit ciuitas, videtur ſibi cõ
cedere omnia priuilegia ciuitatis, arg. ff. de re iud. l. quidam conſu
lebant. Secundo caſu non erit ciuitas, ſed caſtrum habens priuile
gium ciuitatis, vt dicitur. ff. de offic. eius cui manda. eſt iuriſd. l. 1.
§. 1. Tertio erit ciuitas, quia larga interpretatio eſt facienda in cõ-
7 ceſſione huius beneficij, vt l. pen. de conſt. princ. † Prouincia vero
ſecundum canones diſtinguitur per archiepiſcopatus, vt dictum
eſt, ꝙ qualiter de iure communi ciuili intelligatur, ꝙ procedat,
dic ꝙ quædam ſunt ciuitates minores, vt communiter omnes,
quæ habent iuriſdictionem prędictam abſq; mero, vel mixto Im
c perio. Aliquæ ſunt ciuitates, c quæ habent mixtum Imperium.
Aliquæ ſunt maximæ, quæ habent merum, & mixtum Imperiũ,
vt ciuitas metropolitana, nec dico pp epiſcopatum, ſed quia fo-
rum cauſarum eſt magnum. cui ſuberant multæ aliæ ciuitates,
vt ff. de execu. tut. l. ſi duas. §. eſt autem. & §. ſe. Iſta autẽ ciuitas me-
tropolitana dr̃ caput prouinciæ, vt C. de metro. l. 1. libro 11. Vnde
merito olim totum, quod ſuberat iuriſdictioni metropolitanæ,
dicebatur prouincia, ſicut etiam hoc faciunt Canoniſtæ, vt dictũ
eſt in princ. glo. Et eod. modo vnus præſidatus dicitur prouincia:
nam ei ſubiunt plures ciuitates, vt in omnibus legib. quæ men-
tionem faciunt de præſide prouinciæ: verum quia aliter factæ fue
runt diuiſiones in temporalib. & aliter in ſpiritualib. reperitur, ꝙ
in eadem prouincia ſunt terræ diuerſorum epiſcoporum, ſeu epi
ſcopatuum, vt d. c. coram. & ibi no. Cum ergo a Principe, vel a iu-
8 re † ſit appellatio prouinciarum, qualiter intelligatur, vel accipia
tur? Dic, quandoq; fit appellatio prouinciæ eo reſpectu, ꝙ ſit ſub
vna iuriſdictione, & ſi contingit, ꝙ quælibet ciuitas habeat ſepa-
ratam iuriſdictionem, nec eſt vnus præſes cui ſubſit, quælibet ci-
uitas habetur pro prouincia, vt C. de præſcri. lon. tem. l. j. & ibi no.
Quandoque appellatio prouinciæ fit eo reſpectu, ꝙ maior eſt di-
ſtantia, quã io extra prouinciã, quam quando in prouincia, tunc
9 ſerua, quod no. in d. c. coram. ext. de electio. vt † exiſtens in dicta
prouincia ſi eſt multum a remotis, habeatur perinde, ac ſi eſſet
extra, & eodem modo exiſtẽs extra ſi eſt multum de propinquo,
habetur perinde, ac ſi eſſet intra, ſic intelligitur C. de dilat. l. 1. &
ſic ſenſit Ioan. And. ext. de teſtib. c. vltra tertiam. Quandoque ap-
pellatio prouinciæ fit alio reſpectu, vt quia legatus prouinciæ mit
titur in tali prouincia, vel aliquid cõceditur hominibus talis pro-
uinciæ, & tunc appellatio debet intelligi ſecundum vulgarem, &
communem appellationem prouinciæ, vt Lombardia, Tuſcia,
& Marchia, & ſimilia. Caſus eſt hic, & ita tenet Odo. in d. l. fin. &
Cyn. ibid. & Hoſt. & Io. And. in d. c. vltra tertiam. De diuiſione, &
vnione ciuitatis, & prouinciæ, dixi in d. l. 1. C. de metro. Bery. li. 11.
10 † Item, an homines alicuius prouinciæ dicantur ex ordine, ſicut
contingit in ciuitatibus, tangitur. ff. de verb. ſignifi. l. prouinciales.
& ibi dixi, & plenius in libello repreſaliarum. Regnorum vero di
uiſio: Item aliarum partium, per quas fit diſtinctio linguarum,
per ſe patent, &c.

ADDITIONES.

a Ciuitas. Priuatur tamen honore ciuitatis, vt in c. felicis. §. fin. de pœnis. & multæ ſunt ciuitates in Alemania ſine epiſcopo. 3. q. 2. c. audiuimus. Et dicit Pa. de Caſ. in rep. l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iu. quòd ad conſtituendam ciuitatem quo ad ſpiritualia requiritur conſenſus Papæ, quo vero ad temporalia, vt habeat curſum cauſarum ciuilium, requiritur conſenſus Imperatoris. Et propterea etiam dicit, quòd caſtra in archiepiſcopatu Toloſano, quib. Papa tantum conceſſit archiepiſcopatum, non gaudent priuilegijs conceſſis ciuitatibus per regales conſtitutiones. in dubio tamen vnaquæq; ciuitas habens epiſcopum præſumitur eſſe ciuitas imperialis, quoniam olim omnibus ciuitatib. conſtituti fuerunt epiſcopi. c. quantum. de offi. ord.
Adde And. Bar. in l. ſi. in addi. Bar. in prin. ff. de col. & ibi ſcripſi in apoſt. mea, ciuitas dicitur ciuium vnitas, vide Arch. 11. q. 1. c. epiſcopus.
b Vel tali comitatui. Vide Fel. plene de hac materia in rub. decret.
c Aliquæ ſunt ciuitates. Vide Alex. in l. 1. in addi. ff. de iur. om. iud. & in l. hoſtes. ff. de cap. in vlt. apoſt.

Italiæ. Eſt nomen ſignificans totam linguam Latinam, quæ
diſtinguitur in multas prouincias, vt hic patet, licet
Italia quandoq; dicatur prouincia, vt C. de temp. in integr. reſt. l.
ſi. & C. ſine cen. vel reli. l. ſi. de ſacroſ. eccl. auth. caſſa, &c.

Diſceptationes. Inter plures adinuicem.

Dubia. Aliquando inter ſeipſos, vel adinuicem, vt ceſſet
inculcatio verborum, &c.

1 *Dictio, infidelis, eſt generalis, et comprehendit etiam eum, qui modica rei principi furtum fecerit.*
2 *Infidelitas animi quid comprehendit.*
3 *Legum conditores antiqui non vtebantur hac dictione, rebelles.*
4 *Proditorie fieri dicitur, quando aliquid corpore fit & animo aliud geritur.*
5 *proditionis in crimen incidit. qui facit contra principem, vel rẽpublicam non contra priuatum.*
6 *Rebelles Imperij, & bannitus Imperii differunt.*

a **Rebellis.** a Ideſt infidelis, ea infidelitate generali, quę indu
1 cit rebellionem. Nam ſciendum † eſt, ꝙ hæc di-
ctio, infidelis, generalis eſt, & comprehendit etiam eum qui mo
b dicæ b rei principi furtum fecerit, de qua infidelitate nõ loquitur
hic. Sicut. n. principi debetur omnis fidelitas, vt ſ. l. proxi, in prin.
ita omnis deuiatio a fidelitate eſt infidelitas. Facit de ſta. contra
2 li. eccel. in prine. † Quædam eſt infidelitas vero animo, quæ cadit
in modum proditionis. & iſtud eſt nomen generale etiam com
prehendens omnes, qui ſtant ſicut ſubditi, & inter ſubditos cor-
pore, mente tamen cũ hoſtib. & inimicis, nũciando eis ſecreta, &
ſi. a. vt ff. de re mili. l. omne delictum. §. exploratores. & l. prodito
res. Comprehendit etiam omnes, qui cum eſſent ſubditi expreſſe
rebellant principi transfugiendo ad hoſtes, conuertendo ſe in ho-
ſtes, vt d. l. proditores. ff. de re mil. & ibi no. de ca. dim. l. amiſſione.
§. qui deficiunt. Hoc modo aſſumpto vocabulo, vocantur rebel-
3 les, † quo vocabulo antiqui legum conditores non vtebantur, &
4 ideo facta eſt hæc ꝯſtitutio ad hoc declarandũ. Item no. †. ꝙ pro-
ditorie dr̃ aliquid fieri, qñ fingo me amicũ tuum, & tracto te tan-
quam inimicum, & ſic vnum oſtendo corpore, aliud ſum aĩo, vt
ff. de his qui no. infam. l. athletas. & l. pen. de præuar. l. 1. tũc tamẽ
5 incidit in † crimen proditionis, qñ fit ꝯ Principem, vel ꝯ Rẽpub.
vt d. §. exploratores. & l. proditores. & de pœnis. l. ſi quis aliquid. §. 1.
c Sed qñ committitur c cõtra priuatum non dicitur proditor d prin
d cipaliter per ſe, ſed crimẽ aliud factum proditorie, vt homicidiũ
factum proditione, vel aliquid ſimile. d. l. athletas. §. 1. de his q no.
6 infa. & d. l. 1. de præua. Item no. † ꝙ aliud eſt eſſe rebellem Imperij,
aliud eſt eſſe in banno Imperij. primum. ſ. rebellio, eſt mortale, vt
hac l. nec poteſt remitti, niſi ex mera gratia. ſecundum. ſ. bannũ,
eſt medicinale, quia remittitur purgata contumacia, ſeu facta
ſatisfactione, vt C. de epiſ. & cler. auth. item nulla. & auth. itẽ qui-
cunq; & ſic vr̃ ꝙ quatenus excõicatio remouet quem ab officiis
eccleſię, catenus bannum a beneficijs Imperij, vt dictis iuribus &
tangitur per Gul. in d. auth. item quicunq; facit ext. de ſent. excõ.
c. cum medicinalis. lib. 6. facit de requir. reis l. 1. vbi glo. illam auo
cationem appellat bannũ. & eſt medicinale, quia cum venit itra
annum recuperat ſtatum, ſecundum vero ſtatuta, & conſuetudi-
nes locorum, quem eſſe bãnitum habet diuerſos effectus, de quo
aliquid infra dicam in glo. magna. &c.

ADDITIONES.

a Ber. L. Rebellis. Quando quis dicatur rebellis, vide Pau. de Caſt. conſi. 32. & vide quod conſuluit Bal. cum Pap. ſcripſiſſet cuidam, vt quoſcunque de cætero faceret capi propter. rebellionem, an comprehenderentur exititij, & qui dicerentur rebelles, eius con. 233. ſ. 2. lib. 2.
b Th. D. Modicæ rei. No. ꝙ dicit Bar. ꝙ ſi quis faciat furtum principi etiam rei modicæ, dicitur infidelis. Adde etiam, ꝙ furtum de enorme, licet ſit paruum, vel modicum, qñ ſequitur fractio pacis publicæ, vide Iaſ. in l. c. ſi ſeruus. ff. de con. ob. ca. & an pro tribus paruis furtis poſſet quis furca ſuſpendi, ſtante ſtatuto, ꝙ poſſit ſuſpendi, & dicatur famoſus latro, vide Bald. in l. apud antiquos. §. ſi. C. de fur. & in c. 1. §. iniuria. de pace iura. fir. & Catald. in ſuo tract. ſynda. in q. 149. & Alex. in cõſi. 110. in 4. vol. incip. ſtatu. ciuita. & Bar. Vero. in authen. ſed nouo iure. C. de ſer. fug. vbi voluit, quod non poſſit ſuſpendi, & de conſue. non debet mori. Et ita defendi Piſauri Nic. Blancoti de Bigabitijs, qui non fuit ſuſpẽſus, qui iam erat cõdemnatus, & ducebatur ad furcas, & fuit liberatus per do. Gul. Lamber. de For. Bonæ memoriæ Doc. excel. locum tenentem Illuſt. Ducis Cæſaris Borgiæ Romãdiolæ, &c.
c Committitur. No. quod dicit Bar. hic, ex cuius dictis infert Io. Cald. in conſ. 6. tit. de accuſatio. incip. de crimine, ꝙ crimen læſæ maieſta. non committitur contra inferiores habentes iuriſdictionem de per ſe, & ſic conſuluit, ꝙ volens rebellare caſtrum pertinens ad eccleſiam Rauennatem, etiam ſi Cardinalis eſſet adminiſtrator, non dicitur committere crimen, &c.
d Proditor. Quis dicatur proditor, vide Bar. hic, & in l. reſpiciendum. §. delinquũt ff. de pœn. & ibi apoſt. Alex. vbi etiam ſcripſi, & vide in l. 2. C. quæ res expor. non debent. & in l. athletas. §. calumniator. ff. de infa. & adde quæ no. And. de Iſer. in in cap. 1. quibus modis feu. amit. vbi ponit de proditore, & quod not. Ioan. And. c. 1. de feu. in nouel. dicitur etiam proditor, quia ſine vlla cauſa, & ſine vlla diffidatione quem offendit, qui de eo confidit maxime contra maiorem prædicta committendo. l. ſi. C. de dila. dicit etiam Ioan. And. quod mouentes bella ſine vlla diffidatione dicuntur agere proditorie, in cap. pro humani. de homici. lib. 6. in nouel. Item dicit Iacob. Butr. quod omnis ille, qui dat alicui potionem venenatam, eſt proditor. l. 1. C. de male. & mathem. Aliquando dicitur proditor reuelator ſecretorum, vt l. athletas. §. calumniator. ff. de inof. & dicit Titus Liuius, nihil vſquã fidum proditorem, &c. ſecundum Bald. Item proditor dicitur, qui propter timorem non defendit veritatem, 11. queſt. 3. nolit. Item qui crimen alteri manifeſtat. 3. quæſt. 1. c. ſi peccauerit. Item qui malitioſe circumuenit alium. 16. quæſt. 1. c. ſi cupis. Item qui rem ſibi commiſſam exponit, Hoſtien. 22. q. 1. c. de forma. Et hæc omnia notantur 46. diſtin. c. clericus, qui adulationib. in glo. ſuper ver. proditorib. & non ſolum dicitur proditor rebellis in crimine læſæ maieſt. ſed etiam diffidatus, & bannitus. plene ſcripſi in conſilio meo in fauorem Illuſtriſſ. do. mei Ducis Vrbini.

Condemnatus. Hic nullum fuit dubium. nam per
ſententiam tranſit in notorium iu-
ris quod pro veritate habetur, vt l. res iud. ff. de reg. iur. Item ſi Im
perator aliquibus indiceret bellum, vt l. hoſtes. ff. de capt. & de ca
pit. dimi. l. amiſſione. §. & qui deficiunt, &c.

Nos

Digitized by Google

Nos. Hæc eſt ſecunda pars huius ſecundæ conſtitutionis, &c.

Potius. Electiue accipe quia ſolum propter actum efficiẽ quis pena dignus per ſententiam nullo modo, ſed factus declaratur, vt l. 1. C. ad Turp. Facit pro Mar. in eo, quod no. ff. de infa. l. furti. & ff. eo. l. athletas. §. fin. Nam eo. ꝙ condemnatus eſt, habetur pro veritate, quia ita ſit, nec poteſt dici, de cætero ſic non eſſe, vt ibi not.

Meretur. Nõ dicit obligatur, nam iſtæ penæ quæ ad vindictam publicam imponuntur, non iure obligationis, ſed officio iudicis imponuntur. vt Inſtit. de inint. §. pen. ¶ Item non per actionem, ſed per accuſationem imponuntur, vt Inſti. de pub. iud. in prin.

1 *Culpa quando creſcat, & maiorem penam mereatur.*

Creſcit. Sic ext. de confiie. c. cum tãto. ſed contra. ff. de pen.
1 l. ſi quis diutino. † Solut. intrinſecus culpa creſcit,
& maiorem penam quo ad Deum meretur, vt d. ca. cum tanto.
ſed in foro ciuili, ſi quidẽ actus extrinſecus delicti habet cauſam
communem, vt eſſe in rebellione, ſemper creſcit culpa, vt hic, ſic
in fugitiuo, & deſertore, vt no. in l. cõtraria. licet autem culpa creſcat
in caſu huius l. non poteſt creſcere pena temporalis quia primo
actu debetur ita magna, ꝙ nulla maior eſſe poteſt, vt infra dicetur.
Facit qđ not. ff. de furtis. l. vulgaris. in princip. & ibi dixi. Si
vero actus extrinſecus criminis reiterationem non recipit, vt homicidium,
tunc ex diuturnitate temporis pena minoratur, vt d. l.
ſi diutino, &c.

1 *Maleficia fieri, malum eſt, propter aliorum exemplum.*
2 *Penas inferri bonum eſt propter exemplum.*
3 *Lex iſta non extenditur, nec veteres leges requirentes ſententiam corrigit.*

1 **Tranſit.** Sic † maleficia fieri malũ eſt pp exemplum* aliorum,
a vt hic, & ff. de ſic. l. 3. §. ſed ex ſenatuſcõſulto.
2 & de poen. l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. cum ſuis concor. † Itẽ
penas inferri bonũ eſt, pp exemplum. *vt vnius pena ſit exemplũ,
ſeu metus multorum. ff. de pen. l. aut facta. §. fi. C. ad l. Iul. repetun.
l. 1. & C. de prec. imp. offe. l. 1. Et licet iſtæ rationes concludant in
3 omni delicto, † tamen iſta lex non eſt extẽdenda, niſi ad iſtud crimen
rebellionis. Non enim corriguntur leges antiquæ, quæ requirunt
ſentẽtiam ex identitate rationis, niſi quatenus in illa lege noua
exprimitur, vt C. de appel. l. præcipimus. in fi. facit quod no. C.
de ſacroſan. eccl. authen. quas actiones, & quod no. ff. de don. cau.
mor. l. tam is. §. 1.

ADDITIO.

a Exemplum. Vnde dicitur, Oderunt peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine penæ. Et Seneca in prouerb. pleriſque ceſſant peccare metu, non innocentia, & profecto ij potius timidi, quam innocentes iudicandi ſunt.

1 *Rebellare idem eſt quod reſiſtere, & reſiſtere poteſt fieri faciendo, vel non faciendo, vel non obediendo*
2 *Transfuga dicitur qui recedit de terris ſubiectis, & vadit ad hoſtes.*
3 *Deficere dicebatur de iure antiquo qui retinet locum, in quo quis ſtabat ſub obedientia principis, hodie eſt rebellis.*
4 *Non obedientes principi, vel non receptantes gentem ſuã, de iure antiquo nõ puniebantur ipſo iure hodie tamen dicuntur rebelles.*
5 *Rebellis etiam dicitur qui dicit ſe ſubditum Imperio, ſed rebellat odio perſonæ Imperatoris.*
6 *Rebelles qui dicantur, vbi quinque modis quis dicitur rebellare.*
7 *Rebellionis nomen ab eo quod antiqui dicebant duelles, quomodo differat.*

1 **Tenore.** Tertia pars, in qua ponit ſtatutum, ad cuius intelligentiam
ſciendum eſt, † quòd rebellare idẽ eſt
quod reſiſtere, ſecundum Hug. C. de deſer. l. 2. lib. 12. & hoc reſiſtere
poteſt fieri faciendo aliquid contra, vel non faciendo, & non
obediendo, vel vtranque vocabuli ſignificationem continet, vt
ext. de offic. deleg. c. ſane. licet hoc nomine, rebellis, iura antiqua
2 non vtantur ſed ſi aliquis rebellat mutando † locum hoc eſt recedendo
de terris ſubiectis, & eundo ad hoſtes, talis vocabatur trãsfuga,
vt. ff. de poen. l. ſi quis aliquid. §. transfugæ. & de ca. & poſtl.
reuer. l. poſtliminii. §. transfuga. & §. filius. & de re mil. l. proditores.
3 cum ſimilib. Quandoque † rebellant retinendo locum, in quo
ſtabant ſub principis obedientia. & iſti de iure ciuili antiquo non
habebant ſpeciale nomen, ſed vocabantur illi qui deficiunt, vt l.
amiſſione. §. qui deficiunt. de cap. dimin. & iſti ſi quidem rebellabant
faciendo bellum principi tanquam hoſtes, ipſo iure puniebantur,
& perdebant ea, quæ iuris ciuilis ſunt, vt ibi. ſed quia hoc
rebellare poteſt publice fieri, & occulte, & ibi non declarabatur,
ideo hæc lex declarat. & hoc in primo capite huius l. dum dicit,
de his qui infidelitatis, & rebellionis opera faciunt, & ſic faciendo
4 delinquunt. Sed ſi aliquis † ſolum rebellaſſet non obediendo
principi. vel non receptando gentem ſuam, non puniebatur ipſo
iure, nec perdebat ea, quæ iuris ciuilis erant, niſi princeps, vel ſenatus
in decret, d. l. amiſſione. & in hoc ſuppletur per hanc legem.
Nam quocunque modo machinatur aliquid contra principis
honorem, & rebellando, eſt rebellis & hoc in ſecundo cap.
5 huius libi, in noſtram, vel Imperii, &c. Item poſſet † dubitari, ſi
aliquis fatetur ſe ſubditum Imperio, ſed rebellet odio perſonæ
Imperatoris, an dicatur rebellis Imperii? & hoc declaratur in dicta
l. amiſſione. & declaratur hic, quòd ſic, & hoc commune ad
primum, & ad ſecundum cap. Declaratur etiam hoc in ſecundo
capite huius l. de his qui rebellant contra officiales. poteſt etiam
dici, quòd totum ſit vnum capitulum continens omnia prædicta,
& idem eſt ſenſus, & ſic hæc lex directo tendit ad declarandum
d. l. amiſſione. §. qui deficiunt. de cap. dimi. Et hoc nomen,
rebellare, in hoc ſignificato in diuina ſcriptura ſumitur in multis
locis, vt 1. Reg. 16 c. & 4. Reg. 17. & 18. & 19. Et ſic per hanc legẽ
6 nouam † habemus quinque nominum impoſitiones, quia tales
vocantur rebelles ſecundum declarationem eius, quod dicit, publice,
vel occulte. Tertiam, quandam prouiſionem nouam, ſ. vt
dicantur rebelles, & ſi opera hoſtilia non faciãt, ſed ſolum ſi non
obediant. Quartam declarationem, ſi facit cõtra perſonam Principis
tantum. Quintam declarationem, ſi facit contra officiales
7 eius. Sed quæro, † in quo differt hoc nomen, rebellionis, ab eo,
a quod antiqui dicebant, duelles, a quo nos vocamus hoſtes, vt l.
hoſtes. de verbo. ſignifi. Reſpon. illud nomen quo ad quid generalius
eſt Nam competit etiam his, qui non conſueuerunt eſſe
ſub obedientia, qui indixerunt nobis bellum, vel nos eis, vt ff. de
captiuis l. hoſtes. Sed hoc nomen, rebellionis, proprie conuenit
his, qui defecerunt, cum eſſent ſubditi, dicta l. amiſſione. §. qui deficiunt.
in glo. parua, ſuper verbo, hoſtes, &c.

ADDITIO.

a Ber. l. Duelles. Vide Old. conſi. 43. incip. quæritur verum citatio, ver. ad quintam quæſtionem.

Declaramus. Refertur ad tria, de quibus poterat dubitari. ſcilicet, an occulte, an cõtra perſonam tantum, an officiales tantum.

Decernimus. Ad id quod de nouo induxit refertur, ſcilicet, de non obedientibus, qui opera hoſtilia non faciunt, &c.

Pronunciamus. Ad id, quod erat clarum, refertur ſcilicet, de his, qui opera hoſtilia faciunt. &c.

1 *Dictio, omnes, in ſingulari diſtributiuum eſt, in plurali collectiuum.*

Omnes. Collectiuum eſt, vt ff. de arbit. l. non diſtinguemus.
§. cum in plures. & no. de leg. 2. l. ſi pluribus.
1 ſed in ſingulari eſt nomen diſtributiuum, † vt not. in l. 3. de ſtatu
hom. hic ergo, quia collectiue ponitur, comprehendit ciuitates,
collegia, & vniuerſitates, & in hoc incidenter facit ſup. l. proxi.
Comprehendit etiam ſingulares res, & perſonas, per hoc quod
dicit, & ſinguli.

Noſtri Imperii. Non poteſt ergo dicere, quòd quis eſt rebellis Imperii, & non Imperatoris, vel econtra. Et ex hoc patet, quod rebellio morte principis non finitur.

1 *Rebellare occulte, quomodo quis dicatur.*
2 *Colligationes, quas faciunt ciuitates, vel domini principe abſente, non valent, ſecus eo præſente.*

1 **Occulte.** Vt † ſi aliqua ciuitas Tuſciæ Principe incipiente
intrare Lombardiam mittit ſtipendiarios ad
aliquam terrã, vel dominum rebellem, & fingit eos nõ eſſe ſuos
ſtipendiarios caſſando eos ficte, vel mittit gentem alicui, vt ipſe
poſſit contra Principem habilius mittere gentem ſuam, vel fa-
a ciunt ligam, ſeu ſocietatem *inuicem ad eorum defenſionem,
vt conſueuerint facere iſti Peruſini, Florentini, & etiam tyranni
Lombardiæ, & hoc exprimunt, & aliud in veritate agunt. Sed
2 ſciendũ eſt, † ꝙ tales colligationes a ciuitatum inuicem, ſeu cum
a dominis prohibitæ ſunt, & ipſo iure nullæ, vt in vſibus feudorũ,
de pace iuramen. firman. capit. 1. §. conuenticula. quod intelligo
Principe exiſtente in partibus, vel eo exiſtente ad eorum defenſionem,
ſed Principe abſente non puto prohibitas tales ſocietates,
ſeu colligationes ad defendendum ſe ab oppreſſionibus tyrannorum,
vel malarum ſocietatum, quæ ſæpe inſurgunt in Italia
ad deprędandum alios: fit enim ad iuſtitiam ſeruandam, ergo
debet valere, vt not. ff. quod cuiuſque vniuerſi. l. 1. in princ. &c.

ADDITIONES.

* Societatem Quando liceat confęderatio, & quãdo aliquis eſt confęderatus duobus, & ab ambobus requiritur eodem tempore, cui potius obedire debeat. Vide Rom. conſi. 47.
a Th. D. Quòd tales colligationes. Vide Barto. in l. fin. ff de colle. illic. & ibi Alex. in apoſt. & Lud. Rom. in conſi. 48. & Card. Floren. in clem. paſtoralis. in princ. de re iud.

Noſtrum honorem. Scilicet perſonæ, vel Imperij, vt inf. patet, &c.

Faciunt. Loquitur ergo de ea rebellione, quæ in faciendo conſiſtit, vt in conferendo ſe in numero hoſtium, inſequendo Principem, & gentem eius.

Et

Digitized by Google

Et. Incipit ſecundum capitulum.

Noſtrá. Scilicet propriæ perſonę Imperatoris, &c.

Imperii. Et ſic dignitatis, &c.

Machinantur. Ideſt aliquid doloſe ordinant, cũ machinatio proprie cõſiſtat in arte verborum, ff. de dolo. l. 1. §. 1. & ibi no. vt faciendo inter ſe ligã, & ſocietates prohibitas ſub aliquo colore licito, vt ff. de extraord. cri. l. 2. vel pone, ꝙ adueniẽte Imperatore, vel eius nuncio volẽte ingredi ciuitatẽ pro recuperandis iurib. imperij, tã ibi quã alibi. Aliqui reſpondent, ꝙ nolunt intromittere tantam gentẽ eius, vel eũ eſſe periculoſum ſtatui eorũ, & tenent eũ in verbis, & ſic labitur tp̃s, quo multa poſſet facere ꝑ Imperij proſperitate. Iſtę ſunt machinationes quædam, licet ad actus bellicos non deuẽniant. iſta machinatio, ſecuta inobedientia, facit eos rebelles, &c.

1 *Conſtitutio hæc loquitur de ſubditis Imperij Imperatori reſiſtentibus, non de ſubditis eccleſiæ.*
2 *Reſiſtens officialibus Imperatoris circa officium eis commiſſum, quando ſit rebellis, intellige de officialibus, qui principaliter ſunt pro eo. nu. 4.*
Officiali facienti aliquid vltra ſuum officium legitime reſiſti poteſt.
3 *Conſtitutio hæc non habet locum in rebellione contra Regem vel Principem, vel aliquam ciuitatem, & in eis habet locum. L. amiſſione. §. qui deficiunt, de cap. dim. nu. 5.*
6 *Conſtitutio hæc habet locum contra rebellantes, contra Rectores per Romanam eccleſiam poſitos.*
7 *Rebellis quõ ſit aliquis de terris eccleſiæ ſi facit aliquid cõtra Principẽ, de his q̃ pertinẽt ad rebellionẽ, & an in crimen læſæ maieſtatis incidat.*
Rex Robertus quomodo poterat condemnari ab Henrico Imperatore pro rebelli, & de crimine læſæ maieſtatis.
8 *Imperator eſt fidelis confidatus, & coronatus a Papa.*
9 *Aloyſius filius Regis Roberti iurauit fidelitatẽ Imperatori Henrico per ſuos nuncios in ciuitate Piſarum præſente Bartolo.*
10 *Homo de terris eccleſiæ ſi delinquit in Imperatorem, an poterit contra eũ vel per Imperatorem, vel per habẽtem ab eo authoritatem procedi.*
11 *L. ad reprimendum. facta fuit poſt coronationem Imperatoris, & non habet locum contra ſubditos eccleſiæ.*
Ratio Clementinæ, paſtoralis. de re iudic. non habet locum in hominibus Imperij vel alterius regni.
12 *Ciuitates quæ inuicem confœderantur æquali fœdere vt tractent ſe inuicem vt ciues intelligitur vt vnus cõtra alios grauiores leges non faciat.*
13 *Rebellium pœnæ ſunt tres.*
14 *Rebellem quem eſſe poteſt peti vt pronuncietur, cum hanc pœnam ipſo iure incurrant.*
15 *Putans ſe de crimine rebellionis infamatum, poteſt petere pronunciari, ſe non eſſe talem.*
16 *Ciuem talis ciuitatis quis poteſt petere ſe pronunciari.*
17 *Rebellis dominium bonorũ retinet, ſed ſecuta condemnatione confiſcãtur.*
18 *Rebellis non priuatur ipſo iure iuriſdictionibus, quas habebat.*
Iuriſdictio licet origine fuerit iuris gentium, tamen dicitur de iure ciuili.
19 *Rebellis quas obligationes, & promiſſiones amittat.*
20 *Rebellis per ſolam rebellionem quomodo perdat ea, quæ habet a iure Cano. ſeu a ſummo Pontefice, a ſua ciuitate, vel ab alijs regibus.*
21 *Banniti noſtri temporis, qui impune poſſunt offendi, quæ iura amittant.*
22 *Rebellis poteſt occulte occidi a quolibet homine.*
23 *Ciuitas an poſſit dici rebellis, & in ea cadant pœnę, de quibus hic.*
24 *Princeps ſolus, & non alius iudex, poteſt condemnare ciuitatem, aratro ſubijcere, & homines ciuitatis cogere illam dimittere cum omnibus bonis, & ad aliam ſe transferre.*

a **Rebellando.** Reſiſtendo, vel non obediẽdo, licet ipſi guerrã non inferant, vt dictum eſt.
1 Et aduertendũ eſt, † ꝙ in illo, qui rebellat ꝯ Principem, hæc cõſtitutio loquitur ſimpliciter, quaſi ꝯ eum non poſſit eſſe aliqua iuſta cauſa reſiſtẽdi. quod intellige de ſubditis Imperij, nõ de his,
2 qui ſunt in terris eccleſiæ. In eo vero, † ꝙ loquitur in eo qui rebellat ꝯ officiales ſuos, loquitur limitatiue, ſ. in his quæ ad commiſſum eius officium pertinent, & hoc quia ſi vltra facerent, poſſet
b eis legitime reſiſti, vt C. de iure fiſci. l. prohibitũ. [b] lib. 10. & de metal. l. deuotum. lib. 12. Et intellige, qñ rebellat pro his, quæ petũtur pro ſtatu imperij: ſecus ſi aliqua ſingularis perſona conueniretur corã Principe, vel eius iudice in aliqua cauſa ciuili, vel criminali ad petitionem alterius, vel eſſet contumax, aut alio modo reſiſteret: tunc enim licet largo modo dicatur rebellis. d. c. ſane. de offi. deleg. tamen propter hoc non dr̃ rebellis imperij, nec incidit in
c hanc conſtitutionem, quia non rebellat [c] ꝯ proſperitatem Imperatoris, vel Imperij principaliter, quod in hac cõſtitutione requiritur, vt patet in tex. ſed in damnũ aduerſarij cũ quo litigat, quod patet, quia ꝯ talem contumacem non proceditur, niſi parte petẽte, vt ff. de iudic. l. ad peremptorium, & C. de iudic. l. properandũ. §. ſed & ſi quidem. C. quomodo, & quando iudi. antiſi. qui ſemel.
3 † Sed an hæc conſtitutio habeat locum ꝯ eum, qui rebellat cõtra aliquem Regem vel Principem, vel cõtra aliquam propriam ciuitatem? Quod ſic: cum hic dr̃ ꝯ officiales noſtros, ſed oẽs prædicti p̃nt dici officiales Imperatoris, quia vel ab eo habent iuriſdictionẽ ex conſtitutione, vel conceſſione, vel longa conſuetudine, quæ vim cõſtitutionis habet, vt ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. fi. ff. de aq.
d quo. & æſt. l. hoc iure. §. ductus aquæ. Contrarium dico, [d] nã tunc non fit ꝯ proſperitatẽ Principis, vel Imperij principaliter, licet ex iſtis defenſionibus & rebellionib. Reſpu. lædatur. caſus eſt. ff. de
4 capti. l. ſi quis ingenuã. §. in ciuilibus. † Et qđ dr̃ de officialib. Imperatoris, intelligitur de his qui principaliter de directo pro eo ſunt, vt Legati & Vicarij Imperatoris, C. de eo qui vicem alte ge-
5 rit. l. 2. ff. de leg. 3. l. 1. §. deportatos. & §. ſequen. Reges vero † & ciuitates, eſto, ꝙ habeant iuriſdictionẽ a Principe, tñ eam exercent
e principaliter ꝓ ſe, [e] non ꝓ Principem, & ſic ceſſat * hæc cõſtitutio, quæ ſpecialiter loquitur in his, qui machinantur ꝯ perſonam Principis, vel eius officiales, vel Imperij vtilitatem, ſed habet locũ ius antiquum, ſ. l. amiſſione, §. qui deficiũt. ff. de capit. dimin. quæ generaliter loquitur de his, qui deficiunt a iuriſdictione eorum, ſub quorum Imperio ſunt, & dicam in tract. de bannit. noſtri tẽ-
6 poris. Sed quid ſi aliquis † rebellat ꝯ Rectores [f] per Romanã ec-
f cleſiam poſitos in partib. Italiæ? Puto huic conſtitutioni locũ fore, cum eius Imperiũ ſit eccleſiæ, vt ſ. dixi in l. proxima, circa principium. qđ apparet, quia rebellat ꝯ proſperitatẽ Imperij. Pro quo facit quia Canon. in talibus imitantur leges, vt extra de no. oper.
7 nuncia. c. j. Quid † ſi aliquis homo de terris eccleſiæ aliquid faciat ꝯ Principem, de his quæ ad rebellionem pertinẽt, an rebellis eſt,
g & in crimen læſæ maieſta. [g] incidat? Et Henricus Imperator huius legis author determinauit, ꝙ ſic, condemnando de hoc Robertum Regem, extra de re iudica. c. paſtoralis, in clemen. ſed Papa ibi. in §. rurſus. determinauit ꝯtrium dicens, eum qui eſt de terris eccleſiæ Romanæ originis & domicilij, non poſſe dictum crimen cõmittere in Imperatorem, & ꝓ hoc caſſauit Imperatoris ſñiam ꝯ Regẽ Robertũ latã. Mihi vtriuſque ſñia vr̃ eſſe vera. Nã dicta verba, cõmiſit crimen læſę maieſtatis in eũ, poſſunt intelligi ſic. in eũ, id eſt, in ipſius Principis maieſtatem, & tunc eſt vera ſñia Papæ. Nam cũ non ſit ſubditus maieſtati Imperiali non debebat ſibi illas fidelitates, quę cõ. ſ. l. proxi. circa principium, nec eũ tenetur tenere. Sed quo ad eũ liber eſt, & non dr̃ directo in eius maieſtatẽ cõmittere, vt ibi. facit. ff. de cap. l. non dubio. Secundo
* poſſunt intelligi dicta verba, ꝙ commiſit crimen læſę maieſta. ſ. Papalis, cui ſubditus eſt, & hoc crimen committit in eum. ſ. principem, & ſic non directo, ſed per quandam ꝯſñiam læſit maieſta-
8 tem Papę, & tunc eſt vera ſñia Imperatoris. † Nam Imperator eſt
h fidelis confidatus a Papa, & ab eo coronatus. [h] ſed qui offendit ꝯfidatum a Principe, incidit in crimen læſę maieſtatis Principis, vt ff. ad legem Iuliam maieſta. l. 1. in prin. Sed quia hic Imperator in ſua ſñia non expreſſit, & ſic non fuit expreſſa maieſtas, quæ leſa fuerat, fuit intelligendũ de maieſtate Imperatoris, vnde fuit caſſata ſñia ſua. Vnde Papa multum ponderat illa verba, ſ. læſę maieſtatis in ipſum. quaſi dicat, ſuam nõ dr̃ lædere, ſed alterius maieſtatem non negat, & hoc de crimine læſæ maieſta. An autem ſit rebellis? Videtur ꝙ non, quia nõ eſt ſubditus, vt dixi. in contrarium videtur

ADDITIONES.

a T. D. Rebellando. Vide Ale. in l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publi. in addi. in verſ. ſed offenſa. & in l. ante facta. §. nõnunquam. in 2. col. in addit. magna, ff. de pac. & Bar. Soc. in conſ. 21. incip. ſequendo. & in conſ. 275. in caſu fratris.
* Imperij. Adde Old. conſil. 43.
b In l. prohibitum. Hic vide Apoſt. Ale. ſi Alex. eſt, & Old. in conſ. 44. & plene per Ial. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iu.
c Ber. Lan. Rebellat. Intellige, etiam ſi ipſi principi non obediret, vt quia fuit iuſſus aliquis ire ad confinia, & noluit ire, & ob hoc fuit cõdemnatus ad capitis amputationem, & publicationem bonorum, ꝙ per hoc dicitur incurriſſe crimen læſæ maieſta. ſecundum Bal. conſ. 127.
d Ber. L. contrarium dico. Sequitur Pet. de Anch. conſ. 289.
e T. D. Propter ſe. Vide Pau. de Caſt. in l. 3. C. de epiſc. audien. & Ang. Are. in tra. mal. in ver. che hai tradito la tua patria, & ibi in add. & vide Cal. cõſ. 7. de ac.
* Ceſſat. Vide Calc. conſ. 7. de accuſ.
f Rectores. Adde Bart. in l. hoſtes. ff. de capti. & dicit Pet. de Anchar. in conſ. 278. quod eſt duplicatum in conſil. 440, ex prædicta facti narratione, quod leges loquentes in crimine læſæ maieſta. Imperatoris, & eius officialis, trahuntur etiã ad Papam, & ſimiliter ipſius rectores, & pro hoc eſt tex. in c. fœlicis leges. in princ. de pœ. lib. 6. vbi committitur crimen læſæ maie. ſi quis inſecutus fuerit Cardi. imo dicit, Bart. Vero. in conſ. 17. viſa inquiſitione facta, vbi conſuluit, quod crimen læſæ maieſta. committitur nedum contra Papam, ſed etiam contra Vicarios eccleſiæ, & ſic dominos ciuitatum, per glo. ſing. in l. fallaciter, in verſi. prodita. C. de aboli. & ibi Bal. no. per illum textum, facit etiam quod notidem Bal. in l. ſi quis nummos. C. de fal. & quod conſuluit Rapha. Comen. in conſil. 63. incip. ad primum, & Rapha. Fulg. in conſ. 1. Illuſt. dominus, & Pau. de Caſt. in conſ. 215. ad primum. circa finem, & in l. 3. C. de epiſc. & cleri. Ludo. Rom. in conſil. 29. incip. ad diſcutiendam veritatem, & facit etiam quod no. Ioan. de Imo. in c. ſi quis inſultaret. in fi. prin. ff. ſol. mat. quod patre damnato in crimine læſæ maieſta. contra ſanc. Rom. eccle. filius perdit beneficium eccleſiaſticum. c. 1. de ſchiſma. & ſic l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maieſt. habet locum de iure canonico.
* Iacob. Menoch. Ruyn. conſil. 4. nu. 9. lib. 5.
* Iacob. Menoch. Alcia. conſ. 451. nu. 4. & 6.
* Iacob. Menoch. Gomes. in §. rurſus. nu. 23. & 24. inſt. de act.
g Læſæ maieſt. Vide Alb. de Roſ. in l. quiſquis. C. ad l. Iul. maieſt.
h Coronatus. Vide Iac. Alua. in c. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio.

tur in d.c.paſtoralis.in princ.vbi Imperator appellat Regem Ro-
bertū hoſtem, & rebellem, qa ſubditus eſt rōne comitatus Pro-
9 uinciæ,quam tenebat ab Imperio,& nuper Aloyſius Rex † dicti
Regis Roberti ſucceſſor per ſuos legitimos nuncios dño Impe-
ratori nřo pro dicto comitatu fidelitatē iurauit in ciuitate Piſarū,
10 me præſente. Sed an ꝯ hominē † de terris Eccleſiæ ſic delinquen
tem poſſit Imperator, vel habēs authoritatem ab eo procedere,
quod vř,quia homines eccleſiæ ſunt Imperij fœderati, ergo apud
eum poſſunt fieri rei, & in eos animaduerti.l.non dubito. in fi.ff.
de cap.maxime cum eorum forum ſortiantur ratione delicti cō-
miſſi,in immittendo gentes ꝯ Principem ad terras Imperij,et ſic
Imperator fecit ꝯ dictum Regem Robertum,ſed Papa determi
nauit ꝯrium, niſi ſit inuentus, vel ad eum ex more remiſſus, vt d.
c.paſtoralis.§.nos quoq;ibi,ꝙ ſi punito. Sed certe verum eſt,ꝙ de
iſto crimine,ꝙ eſt capitale,non poſſet de iure cōi puniri.niſi præ-
ſens eſſet: & illud conſiderauit illa Decretalis. Nec ob.ſ.l.proxi.
11 † quia illa ſunt facta poſt coronationē Imperatoris prædicti. Vn-
de eccleſia nō admittit iſtam in præiudicium ſubditorū ſuorum,
& ſic vř iniſſe fœdus cū eo, ꝙ ꝯ homines eccleſiæ leges grauio-
res non imponat. Vnde ratio illius cap. non hēt locū in hominib.
Imperij,vel alterius regni, ſed ſolum in hominib.eccleſiæ. Quod
12 no. † pro ciuitatibus,quæ inuicem confœderātur æquali, vel inæ-
quali fœdere,d.l.non dubito.ff.de capti. Nam ſi actum eſt,vt inui-
cem ſe tractent vt ciues in ciuilibus & criminalib. intelligitur vt
a vnus ꝯ alios grauiores a leges non faciat, quam tunc erant, quia ī
ſocietate inſpicitur ꝯdō ſoci totum tpe ꝯtæ ſocietatis, vt Inſti. de
ſociet §.fi.& ff.pro ſoc.l.ſocius ſocio.& fam.erciſ.l.hæredes.§.nō
13 mā.& ibi not. † De pena vero rebellium dic, ꝙ quædam infligātur
b ipſo iure,quia perdunt [b] oīa, quæ iuris ciuilis ſunt,d.l.amiſſione,ff.
de cap.dimi.alia pœna pōt infligi eis a quolibet homine. Nā po-
teſt impune occidi,vt ff.ad l.Corn.de ſic.l.3.& ff. de re mili.l.pro-
ditores.& poſſunt capi,& detineri vt ſerui,vt ff.de acq.re. do.l.trāſ
fugam. Tertio pena imponitur,quia pōt talem damnare, vt capi-
te puniantur, vt ff.de pœn.l.ſi quis aliquid. §.transfugam, quod in-
14 tell.,vt ibi no.circa prin.quia cum talē pœnam † ipſo iure incur-
rant,an peti poſſit pronūciari talē eſſe rebellē. puto ꝙ ſic, ar. ff.de
iud.l.qui ſe dicit,& eſt expreſſum in d.c.paſtoralis, vbi Imperator
pronunciauit Regem Robertum eſſe rebellem. Et eo modo,
15 † qui ſe putaret eſſe de tali crimine infamatum, poſſet petere ſe
pronunciari non eſſe talem.ar.C.de inge.ma.l.diffamari.facit qđ
dicimus.ꝙ principaliter pōt peti,vt de ætate pronunciet, vt ff.de mi-
no.l.de ætate.ſin vnam le.c.de fer.l.2.& vbi no.vt ætates proben-
tur.C.de prob.l.cum te. Item hoc poſſet fieri ciuiliter agēdo. Nā
16 ſicut † ciuitas poſſet vēdicare ciuem ſuum,eadem rōne ciuis di-
ceret ſe ciuem ciuitatis illius, & ſic per ꝯñs non rebellem. ff. ad
17 municip.l.de iure,& no.de rei vend.l.1.§.per hāc. † Item quęro,
quid de ciui.ſi bononi R ñ.illud ſi eſt directum.eſt de iure gē.ergo
retinet:ſed ſi hēt vule dñiū, illud non retinet ſub illo noīe, quo-
niam puto hoc a iure ciuili inductū. ſed qa hoc idem ſonat,ꝙ ef-
fectus dñij,vt no.C.de bo.ma.auth.niſi,ideo puto,ꝙ hoc retineat
ſicut directū,quia hic effectus dñij eſt de iure gentium,arg. Inſti.
de vſu.& hab.§.fi.vbi dř,vſum,& ſimilia,quæ ſunt đ effectu dñij,
eſſe de iure gētiū.ſed licet retineant nec publica efficiantur, tñ oc
cupanti concedunt. Caſus eſt in l.transfugam.de acq.rer.do.Si n.
pōt occidi perſona, & capi, & haberi vt ſeruus, multo magis res.
Sed puto ſi ſequeret cōdēnatio per iudicē,& ſi ꝯdēnarēt crimine
læſæ maieſtatis.ꝙ tunc oīa publicarentur hodie, per l.pen.& fi.C.
18 ad l.Iul.maie. Itē quid † de iuriſdictionibus, quas hēt talis rebel-
lis. Reſpond.iuriſdō eſt iuris ciuilis,quia de iure publico introdu-
cta eſt,vt no.de iuriſ.om.iud.l.1.facit de ori.iu.l.2.§.pen. Origo.n.
fuit de iure gētium,quo ēt fuerunt Reges,l.ex hoc iure. ff.de iuſ.
& iu.ſed quia circa iuriſdictionem multa ſunt addita, ideo dř de
iure ciuili.l.ius ciuile.ff.de iuſt.& iu.& licet in eum, qui eſt rebel-
lis,nō cadat iuriſdō tanq̄ ius quoddam de iure ciuili inductum,re
manet tñ tanq̄ quædam ptās regia inducta de iure gentium, & iō
Imperator in illo c.paſtoralis,priuauit Regem Robertum iuriſdi
ctione,& dignitatib.quaſi nō eſſet ipſo iure priuatus, vel qa licet
eſſet ipſo iure priuatus, tñ donec toleratur, valent geſta per eum.
l.Barbarius.de offi.præt.& C. de ſent.l.ſi arbiter. & ideo Imperat.
in dicta ſnia expreſſe priuauit, nec dicit, ipſo iure priuet, & tacite
vult hoc fieri expreſſe,p id ꝙ dř.ff.ſi penden.app.mors interue.
l.1.vbi bona fuerūt publicata expreſſe,tñ ibi tacite inerat. Vel dic
ꝙ Imperator eū, Regē ideo expreſſe priuauit, qa illas iuriſdictio-
nes hēbat in terris eccleſiæ, & ab eccleſia nō erat ipſo iure priua-
tus. Priuauit aūt eū p ſnīam,ſed eccleſia iſtud nō admiſit, vt ſtatī
19 dicā,licet ēt præcedētia vera ſint. † Itē qđ de oblōnib.& ꝑmiſſio-
nib.factis his rebellib. Rñ.ſi quę ſunt iuris ciuilis,ipſo iure ꝑdunt:
ſi iuris gentiū,tūc eas non perdunt, vt dictū eſt, ſed in aliquib.pro-
mittēs ipſo iure non tenetur, vt ſi eſſet debitor fidelitatis. Nam
tunc,cū eſſet rebellis, ei obedire non tenetur non tanquā liberat⁹
ꝑ rebellionem,ſed tanq̄ ab ipſo initio promiſſione condōnata,vt
ſit codō,ſi non rebellis ſuperiori ſit. Et ita intelligo in vſib. feud.
hic finitur lex.c.1.& ꝙ ibi no.facit.ff.de leg.1.l.ꝙ ergo. §.ſi hēs. de
verb.obl.l.qui ſeruum. Sed dñs Imper.ꝯ dictum Robertum Re-
gē expreſſe priuationis ſnīam ꝑmulgauit.d.c paſtoralis.†.in hibē-
do,ēt ſi hoc facit,vel qa prædicta erāt in terris eccleſiæ,vel ex aliis
20 cauſis pręallegatis. Sed cū perdat † ea,quæ ſunt iuris ciuilis,qđ de
his,quę a iure canonico,ſeu a Summo Pontifice hēt? Rñdeo,qđ-
dam ius eſt ſupra ius ciuile,quoddā infra ius ci.quoddam æquale
illi.primo caſu p ſolam rebellionē non ꝑditur ius nāle, vel gētiū:
ea n retinet.l.amiſſione.ff.de cap.diminutio.ſed per ſnīam pōt qs
priuari eo,vt patet in dānato ad mortē, q ipſa ſnīa priuatur ciuita-
te, & libertate,quæ eſt nālis facultas,&c. vt ff.de ſta.ho.l.libertas,
& eodē mō dico de his,quæ quis habet a Summo Pōtifice. Nam
ea ſola rebellione non perdit. Nā eius authoritas ſupra ius ciuile
eſt,ſed per ſnīam legitime latā poſſet quis illo iure priuari,ēt a iu-
dice ſeculari.de laicis vero loquor. Vnde ſi Imperator protuliſſet
ſnīam ꝯ dictū Regem præſentem,valuiſſet.d.c.paſtoralis.ibi, ꝙ ſi
punito,&c.tñ quia in abſentem protulit, nō valuit, vt dictum eſt.
De eo vero iure, qđ eſt ī.ius ciuile, vt ſunt iura propria ciuitatū,
& aliorum dominorum ſub Imperio conſtitutorum,illa ſine du
bio perdit.illa.n.iura ſi cum authoritate Principis ſunt facta, ipſi⁹
iura eſſe videntur. C. de vet.iu.enuc.l.1.§.oīa, & eſt expreſſum in
vſib.feud.titu.hic finit lex Conra.d.c.1. De eo vero iure,quod eſt
æquale iuri nřo ciuili,exemplum poni non pōt de iure, cum Im-
peratoris oīa ſint, exceptis his quæ habet eccleſia, vt dictū eſt ſ.l.
proxi.circa princ. Sed præſuppono, prout de facto obſeruatur, ꝙ
aliqui Reges,vel populi non recognoſcunt Imperatorē in dñm,
tñ dicendum eſt, ꝙ illa iura non perdit rebellis ex ſua rebellione.
Nam ex hoc perdunt iura ciuilia,ſ.ciuium Romanorum, vt Inſt.
quib.mo.ius patriæ poteſta.ſol.§.cū aūt. Ex pdictis patet determi
21 natio † qōnis, de exbannitis noſtri tpis. dico, ꝙ illi, qui ex forma
ſtatuti pñt impune offendi, dñr hoſtes, & rebelles ciuitatis, ꝙ pa-
tet,quia per legē ciuitatis ꝯ eos inductum eſt bellum,vt d.l.amiſ-
ſione.§.qui deficiunt,in gl.ſuper verbo,relegan,& iō perdūt iura
ciuilia illius ciuitatis,non iura ciuilia Romanorū, quæ ſunt ſ.iura
aliarum ciuitatum,& quæ ſunt æqualia,ſicut exbannitus & con-
e demnatus ab Imperatore, [c] nō perdit ea quæ ſunt iuris ciuilis Pa
palis, & ſic eſt caſus in d.c.paſtoralis. Sed dices tu, illud verū eſt
in terris eccleſiæ, ſed in terris Imperij vř ibi caſus in ꝯrium. Nam
Imperator credit illum Regem poſſe priuari illo iure, quod ha-
bebat ſuperior,ergo idē ſentit de eo qui eſt īferior eo. Sed ꝯ dico.
Nam Imperator cognoſcēs,quod eo ipſo,ꝙ eſt rebellis & hoſtis
ſuus,non perdat ea quæ habet a ſuperiore. & ideo expreſſe ſnīam
d priuationis protulit. [d] Et ſic patet,ꝙ eo ipſo ꝙ exbannitus, & ho-
ſtis vnius ciuitatis eſt, non perdit ea quæ ſunt iuris ciuilis Roma-
norum,caſus eſt.ff.de cap.& poſtl.re.l.ſi eius ingenuam.§.in ciui-
libus. Sed ſi ciuitas vellet hoc expreſſe facere per ſuam legem,vt
ſuum effectum porrigat ad ea, quæ ſunt extra territoriū.dixi ple-
ne in rep.l.cūctos populos.C.de ſumma Trinitate,& fide catho-
lica. Et hāc materiam plene tractaui in quæſtione, quam de hoc
22 diſputaui,quæ incipit, Lucanæ ciuitatis ſtatuto,&c. Circa † fin., [e]
e ſcilicet de pœna quæ pōt infligi a quolibet homine, quæritur an
* eum,qui eſt rebellis occulte, liceat occidere. Et dic,ꝙ ſic.nam ip-
ſo facto pœnam hāc incurrit, vt hic, & in iudicio quo proceditur
de homicidio,liquidabit an fuerit rebellis,arg.ff.de oper.no.nun.
23 l.de pupillo.§.ſi quis nuos.verſi. toties. † Item an iſtę pena cadāt
in rebellem ciuitatem? Reſpondeo,quædam ſunt ciuitates, quæ
per vim occupantur ab aliquo tyranno vel hoſte Imperij, & iſtæ
proprie non dicuntur rebelles, ſed dicuntur ciuitates captæ, quæ
ſi recuperantur,dñt redire ad priſtinam libertatem,vt C. de offic.
præf.præt. Afr.l.1.in principio. Quędā proprio motu ciuium, vel
maioris partis rebellant, & iſta ſunt proprie rebelles, in quibus
quantum ad amiſſionem iurium,& iuriſdictionis, dicendum eſt
idem,quod in priuato.quantū ad pœnam inferendam per homi-
nem priuatum,dicēdum eſt, ꝙ quilibet poteſt in eius ciuitate, &
territorio capere,prædari,comburere,& ſimilia facere, quæ con-
ſueuerunt fieri his,ꝯ quos bellum habemus.l.3. in fi.ff.de acquir.
rerum dominio. Sed ſi capiatur vna ciuitas, cuius populus ſit re-
bellis,an populus efficiatur ſeruus ſicut vnus priuatus captus? Re-
ſpondeo,non,imo libertatem recipiunt,vt in Authen.de hær. &
Fal.in princip.& ibi no.in gl.ſuper verbo,antiqua, & ibi per Ia.de
Belui. Itē an iuriſdictio erit priuati capientis? Et reſpondeo, non,
cū iure antiquo illa ante iam ꝑdidit,& ſic eſt priuatus & ſic iure,
24 cū occupat,non habet iuriſdictionem. † Item an priuatus,qui ca-
pit ciuitatē,poterit eam deſtruere, vel homines inde expellere,
patebit ſtatim. De pœna vero inferenda per ſententiam iudicis di
co quōd nullus poteſt condēnare ciuitatem ſub,,cīēdam aratro,
niſi ſolus Princeps. Nā licet domus particulares ſint priuatorū,
ipſa

ADDITIONES.

a Alios grauiores. Vide Fel.in c.poſtulaſti.ver.4.declaratio,vbi plene,de fo.co.np.
b Ber.l.Perdunt. Vide late Pau.de Caſ.con.32.
c Condemnatus ab Imperatore. Vide Bar.in l.non dubito.ff.de ca.& poſt.re.& apoſ. Alex.in l.ut vim.in addi.Bar.in verſi.damnum.ff.de iuſt.& iu.
d Priuationis protulit. Vide Iaſ.in l.ut vim.ff.de iuſt.& iu.in iter.circa finem 1.S. Circa ſecundum. Vide Fel.de Anch.in conſi.278.in 2.col.ex prædicta iacta narratione,& di.in conſi.meo Ducis Vrbi.vbi videas plene.
* Iacob.de Anoch.in conſi.1..ais 2.dib.1.

ipſa ciuitas vniuerſiliter conſiderata eſt principis, ſimiliter & palatia publica ciuitatum, vt in vſib. feud. tit. quæ ſint regalia. capitulo primo. non poterit ergo deſtrui ciuitas, quæ principis eſt, abſque eius volſitare. Item ſi non licet deſtruere ciuitatem, nec alia ædificia, per quæ vrbs deformatur ruinis, vt ff. de lega. 1. l. certa. §. hoc ſenatuſconſul. & C. de ędi. pri. l. 2. multominus nec tota ciuitas. Item ſi non licet contra decuriones ciuitatis ferre ſententiam mortis principe inconſulto, vt ff. de pœnis. l. mortis. §. ille fere. multominus licebit ꝯ totam ciuitatem, ſicut Troia, & Carthago paſſę ſunt aratrum ex pręcepto eius qui tenebat Imperium, vt ff. quib. mo. vſusfr. amit. l. ſi vſusfructus. Dico etiam, ꝙ nec poteſt cogere homines ciuitatis captæ illam dimittere cum omnibus bonis, & ad aliam ſe transferre, ſed ſolus Princeps poteſt. arg. C. de iu. fiſci. l. certa forma. lib. 10. ſed relegare ex cauſa poteſt præſes, vel alius ꝑtor vel rector, vt ff. de offi. præfec. vrb. l. j. §. fi.

Nulli. Quarta pars, in qua punit impugnantes cõſtitutionẽ & quod dicit, nulli, intellige in priuato, vel in quauis dignitate poſito, etiam ſi vicarius fuerit Imperatoris, niſi hoc habuerit expreſſe in mandatis. hoc enim innuit dictio, omnino, quę ſequitur. q. d. ſine diſtinctione perſonarum, vt ff. qđ me. ca. l. ſi cũ exceptione. §. quatenus. in glo. ſuper ver. omnimodo. & de fideiuſſ. l. Græce. §. illud. & ibi per Dy. in dictione, penitus, vide qđ ponitur. C. de vſu. rei iud. l. fi. 2. reſpon.

Infringere. Ideſt, retractare directo, vel per malitioſam interpretationem facere, vt C. de legibus. l. ſecunda, &c.

Temerario. Ex hoc patet, ꝙ ſi ex ſubtilitate, abſq; dolo, hoc fecerit, incidit in hanc pœnam, vt ff. ad Turpil. l. j. §. quęti poſſit.

Contraire. Vel contra diſſimulando, vel audiendo allegationes contra hanc legem, vt C. de leg. l. 2. C. de ſacroſ. eccle. l. j.

Attentare. Et ſic non requiritur, ꝙ ad factum perduxerit, quod plane dic, vt C. de epiſc. & cler. l. ſi quis non dicam rapere, &c.

* **Indignationem.** *Huius verbi nullum effectum inuenio, niſi quatenus verbũ ſonat, quia Imperator indignatus ex hoc facto, non exhibebit ſe gratioſum, &c.

ADDITIO.

a Tho. D. Indignationem. Adde quod vult Bal. in authen. ſtatuimus. verſ. iuxta hoc ꝗro. C. de epiſ. & cler. & de hoc dicto Bar. vide plene per Iaſ. in l. j. ff. ſi quis iuſdi. non obtemp. & ibi plene ponit, quid importet clauſula in reſcriptis Papæ, quod ſi aliqui auſi ſunt contrauenire, nouerint ſe indignationem Apoſtolorum Petri, & Pauli incurſuros.

1 *Pœna adiecta a ſtatuto imponenti iudici aliquid facienti, tenet ſi ſtatutum tenet.*

2 *Ciuitas quando poſſit facere, vt ſtatutum inualidum obſeruetur auferendo iuriſdictionem iudicibus.*

Mille librarum. Alias punitur alia pœna. C. de leg. l. j. in fi. & C. de ſacroſan. eccl. l. pla-
1 cet. Et dic, vt ibi, per Doc. & ſic no. pro ciuitatib. † quæ faciunt ſtatu-
a ta, & pœnam imponunt iudici ꝯ iudicanti, & aduerſario, & aduocato ꝯ allegantii. Nam valet talis adiectio pœnæ, ſi ſtatutum illud ſit validum, vt hic cum ſimilibus. ſed ſi eſſet inualidum, non valeret adiectio pœnæ, ſicut nec principale, vt C. de legib. l. nõ du-
2 bium, & C. de pac. l. pacta quæ ꝯ. Sed aliquando † ciuitates volentes, vt ipſa ſtatuta, licet inualida obſeruentur, auferunt iuriſdictionem ſuis iudicibus, vt ſi ip eo, quod ꝯ illud ſtatutum allegaretur, iuriſdictionem non habeat. ꝙ an valeat, dic ꝙ quandoq; per ſtatutum inualidum nititur auferre alicui ius agendi, & tunc talis clauſula, per quam aufertur iuriſdictio iudici, qui eam hꝫ ab ipſa ciuitate, valet, vt ff. de iud. l. iudicium ſoluitur, tamẽ poterit agi coram ſuperiore, ſicut alias cum proceditur per viam Euangelicæ denunciationis, vt diximus ſ. l. proxima. in gl. ſuper verbo, denunciationem.
b Si vero aufertur [b] ius excipiendi, ſeu ſe defendendi talis clauſula, per quam aufertur iuriſdictio ſuper defenſione, nõ valet, quia defenſio eſt de iure naturali, & ſi non poteſt auferri nec impedit, quin iudex audiat, alias idem importat, ſi ſtatueret, quod iudex faciat
* iniuſtitiam, pro hoc extra, de re iudi. c. paſtoralis. in clemen. & ꝙ dixi ſ. lege proxima, in gl. ſuper uer. figura. idem ſi aufertur ius replicandi, quia ſicut exceptio eſt defenſio ꝯ actionem, ita replicatio contra exceptio. ut ff. de exce. l. 2. & hoc quando talis eſt exceptio, ſeu defenſio, quę per ſtatutum nõ poteſt tolli, alias ſicut poſſet ipſa exceptio tolli, ita & iuriſdictio auferri.

Data. Iſtud eſt utile, & neceſſarium in legibus, quę de nouo emanant, ſed in codicibus & legib. antiquis diu obſeruatis, ſeu in uolumine legũ redactis, licet data non reperiatur, nihilominus ſuum uigorem obtinent, ut in 1. conſtit. Codicis, & ſi quæ eorum, &c. unde hęc conſtitutio poſtquam cępit per ſtudia diuulgari, & frequentari, ualeret, licet data non reperiretur, & hoc eſt utile ꝑꝑ quaſdam ciuitates, quæ hñt ſua uolumina ſtatutorũ non
* publicata manu notariorum, ſed ſunt diutius obſeruata, & iſta
c data eſt communis ad hanc conſtitutionem, & præcedentem. [c]

ADDITIONES.

a Th. D. Quando faciunt ſtatuta. Vide Alex. in l. Seius, & Angelus in princ. ff. ad le. Fal. & Fely. in c. cum omnes. de conſt.

b Si vero aufertur. Vide Bar. in l. ambitioſa. ff. de decret. ab ord. fac. & ibi Alexan. in apoſt. & ibi vide apoſt. meam.
Iacob. Menoch. Dec. in conſil. 175. col. 3. circa med.

* Iaco. Men. Crau. de antiquit. tẽp. 8. par. primæ partis pri nu. 29. Bru. conſ. 50. nu. 5.

c Et precedentem. Vide Bapt. Sener. in l. 1. C. de ſum. Trin. & fide catho.

BAR. A SAXOFERRATO
a TRACTATVS DE MINORICIS, [a]
In libros IIII. Diſtinctus.

ADDITIO.

a T. D. Minoricis. De iſto trac. in 4. lib. Bar. facit mentionem idem Bar. in l. quidam. §. Papin. in fi. ff. de admin. tut. & in l. 1. ff. de leg. 1. & in l. is poteſt. ff. de acqui. hære. & in l. cũ pater. §. hæreditaté. ff. de lega. 2. & in conſi. 5. incip. viſa quadã petitione. & in conſi. 5. viſo teſtamento. li. 1. Et adde, ꝙ dicta Bar. hic aſſumit Bald. in auth. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccl. l. priuil. eod. tit. & Alex. de Imo. in l. 1. ff. de leg. 1. in d. l. is poteſt. in addit. Bar. Et dicit Pau. de Ca. in d. auth. ingreſſi. ꝙ Bar. fecit iſtum tractatum valde pulchrum. & ſubtilem, quem appellauit Minoricarũ, ſed Bal. nititur ibi reprehendere i quamplurib. vt ibi per eum, & limita dicta Bar. & intellige, vt per Bal. in d. auth. ingreſſi. Adde, ꝙ ſtantibus pluribus priuilegijs conceſſis per Summos Pontifices poſt mortem Barto. non eſt inſiſtendum in dictis Bar. hic. Et in materia iſtius tract. Quæ aũt ſit authoritas reuer. Car. protectoris fratrum minorum, & auctoritas Reuer. dom. Generalis, quæ ſit, & an ſit, & an eadem. vide Card. Flor. in conſi. 17. incip. caſus. vbi videas, & iſtis noſtris temporibus fuit maxima quæſtio inter Reuer. dom. Grimanum Cardinalem protectorem ordinis, & Reuer. dom. Generalem. & adde etiam. quod fratres minores, licet non poſſint agere, iure actionis, tamen poſſunt officium iudicis implorare. vide Iaſ. in l. 1. C. qui admi.

PROOEMIVM.

MInorum Fratrum ſacra religio fuit a Chriſti confeſſore Franciſco, in arctiſſima paupertate fundata, & a multis Põtificibus approbata, cuius vitę tanta eſt nouitas, ꝙ de ea in corpore iuris ciuilis non reperitur authoritas, ſacri tamen canones circa eos multa ſanxerunt, & vt reprehenderent eos mordentiũ linguas, & purificarent eorum conſcientias principaliter prouiderunt. Circa vero quæſtiones, & dubia, quæ propter bona temporalia ipſius fratrib. ad vitam neceſſaria poſſunt occurrere, principaliter non prouidet Pontificatus authoritas, ideo eſt neceſſaria magiſtralis authoritas, quæ per rationes & ſimilia determinet iſta dubia. Veruntamen de iis, quę largitione fidelium viuentium fratrib. ipſis obueniũt, raro occurrunt litigia, quia viuentes ipſi liberam voluntatem erga eos libere exequuntur. Sumptus vero, qui a perſonis morientium ipſis fratribus relinquuntur, vel poſſent alias ex eorum perſona fratrib. obuenire, propter ſucceſſorum indeuotorum auaritiam, & tenacitatem, multas vidi contentiones & lites. Vt igitur fratrib. in ſuis neceſſitatib. ſit prouiſum, & vt deuotorum ſucceſſorum cupiditas compeſcatur, & magiſtris ſcholaſticis hæc ignorata iura pateſiãt; Ego Bar. de Saxofer. Peruſinus ciuis, minimus inter legum Doc. hoc opuſculum feci, in quo nihil proterue dico, nihil pertinaciter aſſero, ſed ſi quid hic reperitur inſertũ, quod a determinatione ſãctę matris eccleſię, vel a veritate aliquo modo deuiaret, hoc ex inaduertentia, lapſu linguę, & velocitate calami euenıſſe credatur, paratus corrigere, & ex nunc corrigo, cum veritas fuerit patefacta ſãctæ matris eccleſiæ, & cuiuslibet melius veritatem, & clarius intuentis, me humiliter correctioni ſupponens. Quod opuſculum librum Minoricarum deciſionum volui nuncupari, tam ab ipſius principio, quam ab ipſius materia. Totum. n. quod in eo dr̃, de fratribus minoribus intelligat, nec ad alios extendatur, niſi quatenus in eo continetur expreſſe. quia tñ hoc opuſculum facere per conſtitutionem Nicolai vr̃ prohibitum, & pœnale. ideo vt hoc opuſculum contra inſultantes ſecum deferat defenſionem, conſtitutionem prædictam hic ſuſpẽdit Ioan. Papa, quam hic de verbo ad verbum inſerere placuit, &c.

Ioannes Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuã rei memoriam. Quia nonnunquam quod coniectura profuturum credidit, ſubſequens experientia nociuũ oſtendit, non debet reprehenſibile iudicari, ſi canonum cõditor canones a ſe, vel a ſuis prædeceſſoribus, vel aliqua in eiſdem contenta canonibus reuocat. Sane dudum fœli. recor. Nicolaus Papa tertius prædeceſſor noſter quãdam ꝯſtõnem declaratoriã, quæ incipit, Super regula dilectorũ filiorũ ordinis fratrũ minorum, quam beatus Frãc. altiſſimus ꝯfeſſor inſtituit, & promulgauit ſub certis pœnis arctius interdicens, ne ꝯcordantiæ, ſeu ꝯrietates, ſeu aduerſæ, vel diuerſæ opiniones ab ipſius ꝯſtitutionis lectoribus, ſeu expoſitoribus inducantur, nec ſuper ipſa conſtitutione gloſſæ fiant, nec formæ, per quas verbum, vel ſenſus ipſius, vel conſtructio quaſi grammatice, alias ad literã exponatur, nec intellectus ipſius per legentẽ diſcutiat ad aliud, quam cõſtitutionis ipſius litera ipſa ſonat. Gloſſantes aũt in ſenſus conſtitutionẽ eandem aliter quam

ſuperius eſt expreſſum, facienteſq; commentum, ſcripturam, ſeu libros, ac ex certa ſciētia deliberare, & determinare in ſcholis, ſeu prædicationib. q̃ contenta in cōſtitutione prædicta, ſeu alia, ſeu aliquid prædictorum, non obſtātib. aliquib. priuilegiis, ſeu indulgentiis, aut literis Apoſtolicis quibuſcunq; perſonis, dignitatibus vel ordinibus, aut locis religioſis, vel ſecularibus, generaliter, vel ſingulariter, ſub quadam forma, vel expreſſione verborum, q̃ ſolet in prædictis aliquibus quomodolibet ſuffragari, ipſofacto excommunicationis ſententiæ voluit ſubiacere. Nos aūt attēdētes, q̄ argumētis frequētib. & collationib. latēs veritas aperitur, quodq; ſub eadē lrã ſæpe latet multiplex intellectus, nec non eſſet difficile volentibus cōſtitutionē ipſam perfecte legere ac intelligere, pœnas adiectas in cōſtitutione eius euitare, ac viam veritatis aperire volentib. ac periculis, quæ ex prædictis poſſent literatæ incurrere perſonæ, præcipue ſcholaſticæ in errore ſalubriter obuiare, præſertim cū de nouo ſub orta ſunt aliqua dubia, circa quæ periclitatur veritas, & erroribus viā pandit, niſi liceret conferre, ſuper contentis in conſtitutione hac, & diſputare prohibitiones, & pœnas prædictas, tam latas, q̃ cōminatas, & eorum effectus, in fratrum noſtrorum, ac multorum epiſcoporum, archiepiſcopotum, prælatorum, nec non multorum profeſſorum vtriuſ. iuris, & multorum ſacræ Theologiæ magiſtrorum p̄ſita dum conſiſtorium teneremus authoritate Apoſtolica duximus vſq; ad beneplacitum ſedis Apoſtolicæ ſuſpēdēdas. Pro ſuſpēſione aūt huiuſmodi, quē intēdimus licētiam impartiri, q̄ ꝓ ſtatutam regulam prædictorū dogmatizare, ſcribere ſeu determinare, prædicare ſeu priuatis locis liceat, publice, vel occulte, qui nimo omnib. & ſingulis authoritate prædicta diſtrictius inhibemus, ne authoritate præmiſſorum, & in poſterū præmiſſorum inhibitio, & pœnarum ſuſpēſio in dubium reuocari valeat, ne alicui pp defectus probationis contingat, q̄ velut tranſgreſſor prohibitionum ipſarum in pœnā ſeu pœnas non incideret antedictas. Nos volētes ſuper hoc de opportuno remedio prouidere, chartas, ſeu membranas ſuſpenſiones continentes eaſdem, appendi, ſeu affigi maioris eccleſiæ Auenionen. oſtiis ſeu ſuper oſtiis fecimus, vbi ſuſpenſiones prædictæ ſuo quaſi ſono, præconio, & patulo iudicio publicabantur. Data Auenionii vij. Kal. April. Pontificatus noſtri. anno vj.

Hoc autem Opuſculum diuido in libros quatuor. In primo, de hæreditatibus, q̃ fratribus relinquuntur. Secundus de relictis ſingularibus, quæ in ſuis voluntatibus homines fratribus largiuntur. Tertius, de executionibus vltimarum voluntatū, quæ fratrib. iniungūtur. Quartus de hæreditatib. & bonis quæ ab inteſtato fratrib. deferuntur. quemlibet autē librum diuido per capitula, vt primi libri ſeries manifeſtat.

MINORICARVM

.LIBER PRIMVS.

1 *Status fratrum minorum in arctiſſima paupertate fundatur, & vita ſingularis, nu. 7.*

2. *Deportati in inſulam, licet perdant ea quæ ſunt iuris ciuilis retinent tamen quæ ſunt iurisgentium, & ex his cauſis acquirunt.*

3 *Seruus pœnæ licet omnia perdat, tamen ei ſit legatum pro alimentis, & iudicis officium implorat.*

4 *Legatum factum ſeruo pro alimentis tenet.*

5 *Fratres prædicatores habent in communi, nec eorum regulæ repugnat.*

6 *Regula fratrum minorum eſt magis ſtricta, q̃ fuerit regula Apoſtolorum.*

7 *Teſtamentum, in quo fratres minores ſunt inſtituti, eſt nullum, ſi ſubſtitutus non eſt datus.*

Dato ſubſtituto vel alio cohærede valet.

CAP. I.

DE Hæreditatibus, Quæ teſtō fratrib. relinquuntur, multa dubia oriuntur. Primo. n. videndū eſt quis eſt iſte ſingularis ſtatus fratrum minorū, ex quo iſta dubia oriūtur. hoc exprimit. Nicolaus in c. exiit qui ſeminat. §. porro. de ver. ſign. lib. 6. vbi ſic ait, Porro cum regula ipſa expreſſe contineat, q̄ fratres nil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, ſitq; declaratum per eundem prædeceſſorem Gregoriū ix. & nonnullos alios hoc ſeruari debere, tam in ſpeciali, quam etiā in cōi. & alibi eodem c. §. cæterum, cū ſic. Cæterum, cum in eadē regula ſub præcepti diſtrictione prohibitū eſt, ne fratres recipiāt per ſe, vel per alios denarios, vel pecuniam nullo modo, idq; fratres in perpetuum ſeruare cupiant, & vel iniunctum id neceſſe habeant adimplerē. &c. Et iſtud quantum ad abdicationem proprietatis refertur per Clementem in c. exiit. §. ad hæc. Quantum vero ad pecuniam vbi Clemens ſtrictius loquitur in eo. c. §. denique, cum idem cōfeſſor, ſic ait, ſumme affectaret ſuæ regulæ profeſſores eſſe abſtractos totaliter ab affectu, & deſiderio terrenorum, & ſpecialiter a pecunia & eius vſu totaliter expertes, ſicut
probat prohibitio de recipienda pecunia, & regula ſæpius repeti-
1 ta, &c. Ecce ſtatum † eorum in arctiſſima paupertate fundatum,
qualis ſtatus inter ſeculares homines ob aliquam cauſam nullo
iure inſtitutionis eſt inuentus. Nā homines liberi cuius ſtatus eſt
2 integer, habere pñt in proprio, & in cōi. Quidam tñ ſunt, † quorum ſtatus pp pœnam minutus eſt, vt deportati in inſulam, qui li-
cet ea, quæ iuris ciuilis ſunt perdant, tñ quæ iurisgentium ſunt retinent, & ex his cauſis pñt ſibi acquirere, & actiones habere. ff. de
pœnis. l. quidam ſunt. ff. manda. l. mandauero. §. is cui. & de re iudi
3 ca. l. ſi victum. & ibi no. Quidam ſunt † ſerui pœnæ, & ſic eorū ſta-
tus in totum permitur, & ſic perdunt omnia. tamen pro alimen
tis poteſt ſibi legari, & ipſemet poteſt per ſe, vel p alios iudicis officium implorare, vt ſibi ſoluatur, vt ff. de ali. & cib. leg. l. is cui. & l.
ſi ſeruus, & de his quæ pro non ſcri. ha. l. ſi metallum. tñ fratres prædicti pro nulla re temporali pñt eſſe in iudicio, vt inf. dicetur, de
quib. vſus pecuniæ non reperitur interdictus. non ergo ſunt in tā-
ta paupertate. pp pœnam, in quāta ſunt fratres minores propter
4 Chriſtum. Quidam etiam ſunt, † quos ſeruos fecit captiuitas, vel
natiuitas. Iſtis ēt ex cauſa alimentorum poteſt ligari, & in multis
cauſis pro re temporali in iudicio eſſe poſſunt, vt ff. de iu. l. is nulla. & eis vſus pecuniæ non eſt interdictus, vt ff. de manum. l. is cui,
non enim ſunt in tanta extremitate, in quanta ſunt fratres prædicti propter Deum. De his, qui in eccleſia Dñi militarunt, nullum
genus hominum reperio conſtitutū in tanta paupertate. De clericis enim ſecularibus, religioſis non mendicantibus non eſt dubium. De religioſis vero aliis mendicantib. conſtat, q̄ aliqua habent in cōi quo ad proprietatem, vt colligitur ex verbis Gregorii
Papæ 9. in conſtitutione, quia quorundam, de verbo. ſig. in extrauagan. Ioan. dum dicit, fratres minores, & prædicatores in arctiſſi
5 ma paupertate decuit pauperes famulari, & tamē conſtat † ipſos
prædicatores in cōi habere, etiam quo ad proprietatem aliquid,
quod eorum regulæ, & ſtatui non repugnat, &c. De dño nro Ieſu
Chriſto, & de Apoſtolis, & quid iuris fratres habeant in reb. quarum vſus eſt eis permiſſus, illud eſt q̄ inconcuſſe credere debemus per Io. Papam 22. qui declarauit, & ſtatuit in cōſtitutionibus
ſuis, quarum vna incipit, Ad conditorem canonum. de verbo. ſignifica. in extrauagan. alia incipit, Cum inter nouellos. eo. tit. alia
vero incipit, Quia quorundam, §. alle. In eadem tamen conſtitu-
6 tione, quia quorundam. dicit † in quibuſdam fratrum vitam eſſe
magis ſtrictam ſm regulam quam fuit Apoſtolorū, dum ſic ait.
Conſtat enim multa contineri in dicta regula, quæ nec Chriſtus
verbis docuit, nec exemplo firmauit, vt puta q̄ præcepit conditor
dictæ regulæ fratribus vniuerſis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam, necnon
de multis exiſtentibus in dicta regula, quæ vtiq; nec Apoſtoli docuerunt, nec firmauerunt exemplo. Nec obſt. q̄ Chriſtus portare
pecuniam Apoſtolis, & Diſcipulis, dum eos ad prædicandū mitteret, interdixit, quod tamen antequam ad prædicandum mitteret non legimus interdictum, quia poſt reditum pecuniam portauerunt, vt in pleriſque locis Euāgelica veritas, & Apoſtolica di
7 cta atteſtantur. Cum † ergo ſit vitæ tanta ſingularitas, non mirum
ſi eorum occaſione ſingularia dubia oriantur.

CAP. II.

a Quidam. In ſuo teſtamento fratres minores, vel vnū eorum inſtituit hæredem. Primo quæritur, * an valeat teſtamentum. Ad quod ſciendum eſt, q̄ decretalis, exiui de paradiſo. de ver. ſig. in cle dicit, q̄ fratres minores iſtarum inſtitutionum nullatenus ſunt capaces: tamen addam, ſi quidē ſunt inſtituti, & nullum habent ſubſtitutum, vel cohæredem, q̄ teſtamentum eſt nullum, & hæreditas pertinet ad venientes ab inteſtato, vt ff. de his quæ pro non ſcrip. hab. l. ſi in metallum. & C. de hæred. inſti. l. 1. ff. de teſta. mili. l. neque enim. Si vero fratres inſtituti habeant ſubſtitutum, vel cohæredem, tunc teſtamentum poteſt valere, ſubſtituto adeunte hæreditatem, ad quem primo pertinet, vel adeūte cohærede, cui creſcit portio relicta fratribus vbi ſubſtitutus non eſt. C. de cad. tol. l. j. in prin. §. his itaque.

ADDITIO.

a Th. Dip. Primo quæritur. Vide plene per Alex. de Imo. in l. ſi quis mihi bona. §. ſi ſeruus. ff. de acq. hæred.

1 *Ille apud quem remanet hæreditas, in quo erant inſtituti fratres minores, an eam licite in foro conſcientiæ retineat, & nu. 7.*

Nec tenetur illam commutare in ſpeciem alterius relicti, nu. 9.

2 *Obligatus ad aliquid de iure naturali, licite illud nō retinet ī foro cōſciē.*

3 *Obligatio naturalis oritur ex teſtamento imperfecto & minus ſolenni ex defectu ſolennitatis, & nu. 8.*

4 *Qui tenet aliquid contra voluntatem defuncti qui ſucceſſit in foro conſcientiæ illud licitē non retinet.*

5 *Diſpoſitio defuncti cōtinens aliquid prohibitum a iure, dicitur continere impoſſibile de iure.*

6 *Oratio vniuerſalis, nullatenus, prædicatur de pluribus.*

7 *Obligatio naturalis oritur inter cohæredes ex teſtamento imperfecto.*

Fratres

11 *Fratres minores ſunt incapaces hæreditatis ſibi reſtituēdæ iure fideicōmiſſi.*
12 *Hæres grauatus reſtituere hæreditatē per fideicōmiſſum fratribus minoribus,tenetur ad æſtimationem, quam licite fratres recipiunt.*
13 *Relictum in fraudem fratribus minoribus quando dicatur.*
14 *Hæres grauatus dicto fideicōmiſſo,licet teneatur ſoluere æſtimationē fratribus,tamen non obligatur.*
15 *Hæres,ad quē hæreditas deuenit ab inteſtato vigore teſtamēti in quo erāt inſtituti fratres minores habentes clauſulā,& omni meliori modo,tenebitur ad æſtimationē, & in foro conſcientiæ.*
16 *Hæreditate relicta fratribus minoribus iure legati,licet fratres relicti non ſint capaces,debetur æſtimatio.*
17 *Fratri minori ſi relinquitur particulariter,vel in eo particularis hæres inſtituatur,an teneat.*
18 *Inſtitutio facta de eccleſia fratrū minorū tenet,& nu. 20.*
19 *Dominiū eccleſiarū fratrum,minorū,pertinet ad eccleſiā Romanam.*
20 *Eccleſia eſt vſus publicus,& in ea vtilitas publica verſatur.*
21 *Pecunia licet offeratur in eccleſia fratrum minorū pro fabrica,ſecus tamē conuertenda in vſum pauperū,& nu. 18.*
22 *Eccleſiæ fratrum minorū debent eſſe humiles.*
23 *Hæreditas, in qua eccleſia fratrū minorū fuit inſtituta,requirit aditionem.*
24 *Papa,vel Procurator,vel Syndicus Rom eccleſiæ,Epiſcopus loci,uel ciuitas in qua eſt eccleſia,poterit adire hæreditatem,in qua eccleſia fratrū minorū fuit hæres inſtituta.*
25 *Syndicus Rom.eccleſ. Epiſcopus,uel ſyndicus cōmunis, ſi ad hoc mandatum habeat, poteſt petere bona hæreditatis relicta eccleſiæ minorū, ut in utilitatem eccleſiæ conuertatur.*
Quilibet iudex ſecularis ex officio poteſt unum conſtituere,ut hæreditatem relictam eccleſiæ petat.
26 *Quilibet de populo poterit deferre hæreditatē relictā eccleſię minorum.*
27 *Tenens,ut quilibet de populo,quomodo concludat hęreditatē ad eccl. ſi am relictam eccleſiæ pertinere.*
28 *Prædicti petunt de uoluntate fratrū,alias non abſque mandato ſedis Apoſtolicæ.*
29 *Inſtitutio facta de fratribus adiecto quod hæreditas uendatur, & in neceſſitatem fratrū conuertatur,ualet.nu. 30.*
30 *Hæreditas relicta ad pias cauſas,uel quod uendatur,uel diſtribuatur inter fratres abſque hæredis inſtitutione ualet.*
31 *Hęreditas relicta ad piā cauſam ualet,etiam ſi aliquis non ſit hęres inſtitutus. Inſtitutio facta de aliquo ſancto,cuius eccleſia,uel oratorium reperitur,tenet,& Epiſcopus capit.*
32 *Laicus Guardianus altaris,uel eccleſiæ,capellę fratrum minorum,poteſt hęres inſtitui.*
33 *Guardianus fratrum minorū,& etiā clericus, ſi inſtituatur hęres,teſtamētum ualet.*
34 *Inſtitutio facta de Guardiano fratrum minorum,tranſit ad ſucceſſores.*
35 *Inſtitutio facta de fratribus. S. Franciſci,intelligitur de fratribus minorib. non de fratribus pęnitentiæ. niſi ex coniectura aliud appareat.*
36 *Fratres tertij ordinis de pęnitentia S. Franciſci,poſſunt habere in communi & in proprio.*
37 *communes uſuſ ſtare debemus.*

C A P. III.

1 Secundo quæritur, †Nunquid prædicti venientes ab inteſtato,ſubſtituti,vel
cohæredes,apud quos d.hæreditas remanet ſecundum iuris rigorem,eam poſſint licite retinere in foro conſcientiæ. Probari po-
2 teſt primo,q̄ non †Omnis,qui eſt obligatus ad aliquid de iure na
a turali,illud non poteſt licite ſibi retinere in foro conſciētiæ.a Hoc
notanter no. Inno.in c.nouit.ext.de iudic. Sed iſti,apud quos d.hæreditas remanet,ſunt obligati ad eam reddendam de iure naturali,ergo non p̄nt eam licite retinere in foro conſcientiæ. Minorē
3 probo. Ex teſtō imperfecto,† & minus ſolenni oritur obligatio naturalis,ſm veram opinionem noſtrarum glo.vt C.de in.& fac.ig.
l.cum quis.& ff.de cond.indeb.l.1.& ff.de reg.iu.l.cuius per errorem.ergo ex ipſo teſtō imperfecto ratione hæredis inſtituti, qui
non eſt capax,oritur obligatio naturalis. Secundo probatur per leges, quæ expreſſe dn̄t, q̄ licet relictum ſit inutile, tn̄ illud apud
quem remanet,ad id tenetur in foro conſcientiæ, vt C.de fideic.
4 l.2.& ff.de fideic.l.1.in teſtō.† Tertio probatur ſic. Illud,quod qs
retinet ꝯ voluntatem eius defuncti cui ſuccedit,non poteſt licite
retinere in foro conſciētiæ,iſtud eſt verum,& probatur. ff. de reg.
iu.l.quod noſtrum,& extra,de præſc.c.ꝗ m̄. ſed ille,apud quem remanet de iuris rigore,eam tenet ꝯ voluntatem defuncti,qui voluit,quod fratres minores eam haberēt. Quarto,qn̄ aliquid relinquitur ad aliquem pium actum ſm teſtatoris volūtatem,qui tamē
actus de ſe non eſt licitus,ille apud quem remanet,non poteſt licite retinere,ſed debet illud conuertere, habita legitima ſolennitate, in alium actum licitum.ff de vſufru.lega. l. legatum. & de ad
min.rerum ad ciu.pert.l.legatum. Ita ergo in propoſito, licet fratres minores non poſſint capere,vt hæredes,tamen tn̄ debere vēdi hereditas,& dari eis pretium conuertendum in vſus licitos, &
ſic ille,apud quē remanet,non poteſt licite retinere. Quarto probatur,nam q̄ſi aliquis eſt non capax relicti abſq; ſui delicto,debetur æſtimatio,quatenus eam capere poteſt. Exemplum. Cuidam
claudo relinquitur militia curſorum. Certe debetur æſtimatio,
vt l.apud Iulianum.§.fin.cum l.ſeq.de leg.1.l.fideicommiſſa. §. ſi
ſeruo.de leg.3. Ita ergo in propoſito,cum fratres minores ſint incapaces abſque ipſorū delicto. E contra,qui non tenetur ad reddēdum illud,quod tenet aliquo iure ciuili,vel naturali, vel alio,pōt
licite retinere in foro conſcientiæ,hoc eſt notū, ſed ille apud quē
talis hæreditas de iuris rigore remanet,eſt huiuſmo.di. ergo, & c.
5 probo.† Diſpoſitio defuncti,quæ continet aliquid prohibitum a
iure,dr̄ continere impoſſibile de iure,vt d.l.apud Iulianum. §.fi.
de leg.1.& de condi.inſti.l.filius.& l.conditiones.ſed impoſſibilium nulla eſt obligatio,vt ff.de reg.iu.l.impoſſibilium. Et no. q̄
nulla lege obligatur,& ſic nec ciuili,nec naturali,nec aliqua lege
eſt expreſſum.ff.de act.& obli.l.1.§.ſi id quod dare.& no.p Dy.extra de reg.iu.c.nemo.poteſt l.1.6. Cum igitur inſtitutio facta de fratrib.minoribus ſit a iure prohibita,vt in c.exiui de paradiſo.ext.de
verb.ſign.in clem.ergo,&c. hoc probatur ex tex.vbi dr̄,fratres minores hæreditatis,vel ſucceſſionis nullatenus ſunt capaces. Et no.
q̄ dicit,nullatenus,& ſic nullo modo ſunt capaces, nec reſpectu
ciuilis,nec naturalis obligationis,quia hęc oratio vniuerſalis,ſ.nul
6 latenus,prædicatur de † pluribus,ergo de neceſſitate intelligitur,
id eſt nec de iure ciuili,nec naturali,& ſic ille,q̄ retinet,nullo iure
tenetur. Tertio probatur,quia Princeps ex cauſa poteſt auferre dominium rei meæ.l.item ſi verberatum. de rei vendi.& de euict.l.
Lucius,& de offi.præt.l. Barbarius.ergo eadem ratione poteſt impedire,ne quæratur. Cum ergo dicta conſtitutio impediat quæri
fratribus,ergo ille qui retinet,licite retinet in foro conſcientiæ, &
7 ille,apud quem † dicta hæreditas de iuris rigore remanet, debet
de voluntate defuncti ſolicite inueſtigare,& tunc aut ex illa inueſtigatione remanet certus, q̄ teſtator voluit illud teſtamentum
ſuum valere iure directo,ſ.teſtamenti tātum,aut remanet certus,
q̄ teſtator voluit etiam iure codicillorum,& omni modo quo poteſt. Aut is,apud quē remanet,ex prædictis non poteſt eſſe certus,
nec applicat animum ſuum ad aliquod prędictorum, ſed remanet in eo quod ius pręſumit. Primo caſu,quando conſtat, q̄ teſtator voluit, q̄ valeret iure directo tantum,ſ. teſtamenti, & tunc is,
apud quem dicta hęreditas remanet,poteſt eam licite retinere in
foro conſcientiæ. Nam teſtatorem velle,quod tantum valeat iure teſtamēti,hoc importat,vt hæres inſtitutus hæreditatem capiat
ſuo iure a ſeipſo,vt ff.de hęr.inſti.l.ſed & ſi in conditione §. ſi. &
ſi ipſe inſtitutus a ſe capere non poteſt, q̄ alij,apud quos hęreditas
manet,vt venientes ab inteſtato,vt cohæredes ei reſtituere non teneātur,vt ff.de codic.l.1.& C.de fideicom.l.eam quam. Cum ergo ex virtute dictorum verborum teſtator voluerit illos, apud
quos hæreditas remanet,non teneri,apparet q̄ licite poſſint retinere in foro conſcientiæ. Et per hoc apparet reſponſum ad primā
8 rationem in contrarium factam. † Nam voluntas imperfecta inducit naturalem obligationem, verum eſt in voluntate imperfecta ex defectu ſolennitatis,quia tunc inducitur obligatio naturalis,in eo quod teſtator voluit venientes ab inteſtato, non autē in
eo q̄ teſtator noluerit. Sed hic voluit, venientes ab inteſtato teneri ergo licite retinet. Et eodē modo reſpondeo ad leges in contrarium adductas. Secundo caſu,quando conſtat, q̄ teſtator voluit, q̄
valeret omni modo quo melius poteſt,dicam infra,pxima q̄ſtio
Tertio caſu,quādo ille apud quem hęreditas remanet,non poteſt
eſſe certus,nec applicat animum ſuum ad aliquod prędictorum,
ſed eſt contētus eo quod ius pręſumit teſtatorem voluiſſe valere
iure teſtamenti tm̄,& idem quod in primo caſu. ff. de iure codic.
l.1.& l.illud.§.tractari.C.de teſtam.l.non codicillum. & de codicil.l.ſi.vix tn̄ puto reperiri aliquē,q̄ noluerit omni mō valere,quo
melius poteſt,& ideo in foro conſciētiæ tutius eſt non retinere.
Ita dixerunt multi magiſtri Theologię,& prędicta vera in venientibus ab inteſtato,in omnibus ſubſtitutis autem non eſt dubium,
q̄ voluntas defuncti tenet:nam voluit defunctus, q̄ hęrede inſtituto non adeunte,vel quia non vult,vel quia non poteſt,ſubſtitutus admittatur.l.cum proponas.C.de hęre.inſt.l. ſi paterfamilias.
ff.eo.ſi quis omiſ cau.teſtam.l. 1. §.ſi proponatur. Ad rationes in
contrarium:ad primam & ſecundam iam reſponſum eſt. Ad tertiam dico, q̄ talis apud quem remanet,non retinet contra voluntatem defuncti,imo ſecundum eius voluntatem. præſumit enim
lex, q̄ teſtator velit, q̄ ſi non valet teſtm̄, veniat hęreditas ad venientes ab inteſtato.l.conficiuntur, in prin. de iure codicil. vel ad
coniunctos.l.Vnica §.pro ſecundo. C. de cadu. toll. Ad quartam
& quintam reſpon. q̄ illa iura loquuntur in legatis & fideicōmiſſis,in quibus teſtator grauat aliquem apud quem remanet hęreditas. Vnde merito ille poteſt cogi adire, & eius aditione confirmatur teſtm̄,hoc autem loquitur in hęreditate,quæ fratrib. iure
directo relinquitur,& ſic a ſeipſis. Vnde ſi ſoli ſunt inſtituti non
eſt cuius aditione confirmetur teſtamentum. & merito non eſt
locus

A D D I T I O.

a Tho. Dip. In foro conſcientiæ.vide Ang.in conſil.150.et vide Bar.in l. 2.ff.de his quæ pro non ſcrip. haben.

Digitized by Google

locus dictæ inſtitutioni. Si vero habēt ſubſtitutū, vel aliū cohære-
9 dē, idē, qa illi non ſunt grauati, vt dictū eſt. Ex prædictis ſatis † cla-
re apparet, ꝙ ille, apud quem dicta hæreditas remanet, non tenet
illud, ꝙ eſt relictū iure hæreditario directo cōmutare in ſpeciem
alterius relicti, vt ſic nec fratres minores capere poſſint in foro ꝯ-
ſcientiæ, nec in foro ciuili, vt dictū eſt. Sed ꝯ prædicta, quæ dicta
ſunt de cohæredibus, quib. portio relicta fratrib. accreſcit: vr̄ ꝙ nō,
10 † per gl. C. de iu. & fa igno. l. ſi poſt diuiſionē. vbi dr̄, ꝙ inter cohæ
redes eſt obligatio naturalis ēt ex teſtō imperfecto. Ergo ſaltē in
foro conſcientiæ cohæres tenet̄. Ad ꝙ dico, ꝙ illa gl. non eſt vera,
& reprobatur per Doct. ibidē: ꝙ patet, quia ex teſtō ēt valido nei-
ter cohęredū alteri tenetur, cum vnuſquiſq; a ſeipſo capiat, v l. ſed
ſi in conditione. §. fi. de hære. inſtit. Eadem ratione, qñ teſtm̄ eſt
inualidum, nō tenenit aliqua obligatione, & hoc ex teſtamento;
ex quaſi cōtractu communionis. In caſu noſtro nulla poteſt fieri
obligatio, cum nulla ſit communio, &c.

SECVNDA DISTINCTIO.

CAP. I.

a **De hæreditatibus,** Fratribus minoribus iure fi-
dei cōmiſſi [a] relictis poſſunt
plura quæri, hoc aūt ſæpe cōtingit, qñ teſtator iubet, ꝙ ſi hæres in-
ſtitutus deceſſerit, hæreditas deueniat ad fratres minores iure fi-
deicommiſſi, iniſtæ alias iuſte dicunt deſerri, licet quandoq; ha-
11 beāt iure directo. † Quæro primo an huiuſmodi fratres minores
ſint capaces? Reſpon. non, nam dicta decretalis dicit, ꝙ fratres ſuc
ceſſionum quæ ex natura ſui indifferenter ad pecuniam, & etiam
ad alia mobilia, & immobilia ſe extendunt conſiderata paritate
iuris, nullatenus ſunt capaces, ſed quando alicui hæreditas iure fi-
deicōmiſſi reſtitueret, ſucceſſio eſt. ff. ad Trebel. l. reſtituta. §. fin.
cū ſequ. Secūdo probatur, qa natura huius ſucceſſionis eſt, vt ſuā
naturam porrigat ad omnia iura, & ad omnia mobilia, & ſtabilia,
vt ff. ad Treb. l. 1. in princ. & l. facta. in princ. ergo huiuſmodi fra-
tres non ſunt capaces. Quod hęres, a quo fideicommiſſum vniuer
ſale relinquitur, tenetur ad executionem.

ADDITIO.

a Tho. Dip. Iure fideicommiſſi. Vide Bar. in l. 4. & ibi apoſtil. vbi etiam Doctor. ff.
de leg. 1. & Bar. in conſi. 5. incip. viſa quadam. vol. 1. & in conſil. ſeq. incip. viſo teſta-
mento.

CAP. II.

a
12 **Sed quæro** [a] Si licite fratribus fideicōmiſſum reſtitui
nō poſſit, vt eſt dictum, † an hęres teneatur
ad æſtimationem? Vr̄, ꝙ non per tex. dictę decretalis, exijt. quæ ſic
dicit, Non licet eis valorem hereditatum talium vel tantam ea-
rum partem, ꝙ preſumi nō poſſit hęc in fraudem fieri, quaſi mo
do legata dimitti ſibi facere, aut ſibi dimiſſa recipere, qñ potius,
iſta ſic fieri ab ipſis ſimpliciter prohibemus, &c. Ex quo patet, ꝙ
nec ad æſtimationem hęreditatis tenetur. E contra, ꝙ teneatur de
iure per leges, quę dicunt, qñ quis non pōt capere rem ſibi relr-
ctam pp qualitatem perſonę ſuę, abſque ſuo delicto, tunc hęres
tenetur ad æſtimationem, vt l. apud Iulianum. §. fi. cum l. ſequ. de
leg. 1. & ibi no. & de leg. 3. l. fideicōmiſſa. §. ſi ſeruo. & de verb. obl.
l. multū. & ibi no. Sed ita eſt in propoſito, ꝙ hr̄s tenetur ad ęſtima
tionē, vt in conſtitutione Nicolai Papę, quę incipit exijt. §. ad hęc
vbi dr̄, ꝙ qñ fratribus aliquid ſimpliciter relinquitur, intelligitur
in cauſam licitam, hoc eſt, vt vēdatur, & pretium in vtilitatem fra
trum conuertatur, Secundo ad determinationem prędictę dubi-
tationis videre debemus intelligentiam verborū dictę cōſtitutio-
nis. exijt, ſuperius relatę. Nam procurare, ꝙ eis fratribus minori-
bus relinquatur, eſt penitus interdictum fratrib. minoribus, dimiſ
ſa vero recipere, non eſt interdictum omnino, ſed ita demum hoc
13 præſumi poteſt, vt illa verba dicunt. In fraudem fieri † intelligo,
qñ per hoc aliquid fieret ꝯ paupertatis votum, vel in aliquo con-
traueniretur, vt puta, ſi valor, ſeu ęſtimatio prędicta ad tantā quanti-
tem aſcēderet, ꝙ magis ſaperet theſaurizatum, quam pro neceſſi
tatibus imminentibus receptum. & ideo in quęſtione prędicta di
co, ꝙ ſi ęſtimatio prędicta magnam, & notabilem quantitatē ex
cederet, ꝙ fratribus nō licet recipere. Ita loquuntur illa verba. Sed
ſi eſſet quātitas parua, & moderata, vel de magna quantitate mo
derata accipere licite fratres poſſunt, & hæres ad hęc tenetur. Ita
loquuntur alia iura, pro hac parte allegata. Hęc indicant verba ꝯ
ſtitutionis prędictę, ibi, tantam earum partē, &c. Hęc etiam mani
feſtantur in ead. cle. exiui. §. dubitauerunt. in eo, quod tractat de
diſtributione bonorum nouitiorum ingredientium monaſteriū.
& hoc etiam declaratur in cōſtitutione Nicolai, quę incipit, exijt
14 qui ſeminat. §. inſuper nec vtenſilia, vbicunq; † autem, dixi, quod
hæres tenetur, non intelligas. quod fratribus obligatio quęratur,
hoc enim voto eorum repugnat, ſed in quem fundatur dicta ob-
ligatio, dicemus in ſecundo lib. ubi de relictis, & legatis ſingula-
ribus tractabitur, vbi etiam dicimus, quę ſit iſta quantitas mode
rata, & quid fiet de ſuperfluo, & an ipſi fratres poſſint prędicta uē
dere, &c. Bar.

ADDITIO.

a Tho. Dip. Sed quæro. vide Io. Cal. conſi. 2. in tit. de teſtamentis.

CAP. III.

15 **Ex prædictis** Satis liquet, † ꝙ qñ fratres prædicti hære-
des inſtituunt, & in teſtamēto dr̄, ꝙ ſi nō
valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorū, & omni modo quo
melius valere poteſt, ꝙ tunc hæres tenetur ad æſtimationem ſm
prædictum modum, quia prædicta verba hoc important de iure,
&; inſtitutione irritata videantur rogati per fideicommiſſum hi,
ad quos hæreditas remanet, reſtituere illi inſtituto, vt C. de fidei-
commiſſ. l. ex teſtamento. & ibi no. & l. eam quam. eo. ti. & iſte eſt
caſus ſm vnam lecturam. ff. de teſtā. l. ex hac ſcriptura. & l. ex his
verbis. & ibi gl. & de iniuſto teſtō. l. poſthumus. §. fi. & de teſtam.
mil. l. quærebatur. §. vtrum. licet gl. C. de libe. præt. auth. ex cauſa.
videatur dicere, ꝙ illa verba hoc caſu non operentur, ſed illa glo.
reprobatur. Ex hoc apparet determinatio illius tertij membri, q̄d
dimiſi ſ. in diſtinctione. 1. c. 2. quando ille apud quem hęreditas re
manet, credit defunctum voluiſſe teſtamentum valere omni mo
do, quo melius poteſt. & tunc tenetur in foro conſcientiæ.

TERTIA DISTENCTIO.

CAP. I.

16 **De hæreditate** Quæ fratribus † iure legati relinqui
tur, dico idem per omnia ꝙ ad p̄di-
cta, quæ ſ. dixi in hæreditate iure fideicommiſſi eiſdem fratribus
relicta, videlicet, vt eius hæreditatis fratres non ſint capaces eadē
ratione, qua ſ. dictum eſt, quia tranſirent iura & actiones, & alia
bona, vt l. cum filius. §. Lucio, de leg. 2. & l. mulier. §. fi. ad Trebell.
& eodem modo dico, quod debetur æſtimatio, quia hæres gra-
uatus eſt a defuncto, ſicut quādo iure fideicommiſſi relinquitur.
d. l. mulier. §. fin. ad Trebel.

CAP. II.

17
a **Si alicui fratri** Vel fratrib. † reliquat̄ particulariter, [a]
& in eo inſtituatur, an vitietur? Quod
vr̄, quia hæreditatis non ſunt capaces. Cōtra vr̄, ꝙ ſit idem ꝙ in le
gatis. l. quoties. C. de hęred. inſt. Sol. dicendum eſt, ꝙ hæredis inſti
tutio ex certa re, vel quātitate habet effectum in forma vniuerſa-
li quo ad quædam, vt puta alijs hæredib. vniuerſalibus non exiſtē-
tibus, totum ſibi accreſcat, vt l. 1. §. ſi ex fundo. ff. de hęredibus in-
ſtituendis. & quantum ad hunc effectum non valet, quo ad quæ-
dam vero habet vim legati, vt d. l. quoties, & quo ad alia de tali in
ſtitutione ex re certa, quid iuris, in ſeq. lib. dicam.

ADDITIO.

a Th. D. Particulariter. Vide quod conſuluit Abb. in conſi. 63. in 2. vol. & Bar. in l.
legatum. & ibi apoſt. ff. de capi. diminu.

QVARTA DISTINCTIO.

CAP. I.

Si aliquis In ſuo teſtamēto inſtituat heredem eccleſiam
fratrū minorū, alias locū. Primo quæritur, an in
18 ſtitutio valeat? † Et vr̄, ꝙ non, nam ſeruus, qui a dn̄o regitur, non
eſt capax eorum, quorum dn̄s non eſt capax, vt ff. de hæredib. in-
ſtit. l. non minus. & de leg. 1. l. ſi mihi, & tibi. §. 2. de acqu. hære. l. ſi
ſeruus eius. & de leg. 2. l. ſi Titio. & Meuio. C. de hæredibus inſtit.
l. itaque per ſe eadem ratione eccleſia quæ regitur per fratres nō
debet eſſe capax eorum, quorum fratres nō ſunt capaces. puta, ſi
aliquis hæredem inſtituat hoc modo, Stichum ſeruum Titij hę
redem inſtituo. Contemplatione enim Titij vr̄ eum inſtituere, ſi
et ipſe inſtitutus alias Stichus non ſit liber homo. C. de iu. delib.
l. cum aliquis. Ita in propoſito, cum dico, eccleſia fratrum mino-
rum, contemplatione fratrum vr̄ facta inſtitutio, ſed ipſi fratres
non ſunt capaces, ergo, &c. Præterea, ſicut idem eſt inſtituere ci-
uitatem & ciues, vt ff. de condi. & demon. l. municipibus. & de
reb. dub. l. ciuibus. ita vr̄ idem inſtituere fratres & eccleſiam fra-
trum minorum. Pręterea, aut conſideras eccleſiam pro collegio,
vt no. quod cuiuſque vni. no. l. item. ꝙ conſtat, ꝙ non valet, nam
hęreditatis non eſt capax. Aut conſideras eccleſiam pro muris ip
ſius eccleſiæ, & idem, ꝙ non valet, nam hęreditatis aditio requi-
rit animum, &c. Præterea decretalis, exiui, vr̄ velle, ꝙ eiuſdem ꝯdi
tionis ſint eccleſię fratrū, cuius ſunt fratres, ſed fratres nō poſſunt
accipere pecuniam, ita nec eccleſijs eorum debet offerri, vt in d.
cle. exiui de verb. ſign. §. denique. Item ſicut ipſi, ita eorum eccle
ſiæ debent eſſe humiles, & non exceſſiue, vt in d. cle. exiui de para
diſo. §. hinc eſt etiam. ergo ſicut fratres ſunt incapaces, ita eorum
eccleſię. E contra, ꝙ valet inſtitutio, nam declaratum eſt in illo c.
19 exijt qui ſeminat. † ꝙ dominium eccleſiarum, & fratrum mino-
rum pertinet ad eccleſiam Romanam. Idem poſtea dicit Ioann.
Papa

ADDITIO.

a Tho. D. Si aliquis. vide Alex. in l. ſi mihi, & tibi. §. regula iuris. ff. de leg. 1. & Bart.
in conſi. 4. incip. viſa quadam petitione, & in conſi. ſeq. incip. viſo teſtamento. &
Ioan. Cal. in conſi. 2. in ti. de teſtamen. & omnino per do. Abb. in conſi. 32. in 5.
vol. incip. caſus contingentia.

Digitized by Google

Papa 22.in illa extrauaganti quæ inci. Ad conditorem, in eccle-
ſijs & alijs quæ vſu non conſumuntur. Si ergo ſunt eccleſię Ro-
manæ,igitur eccleſiæ Romanæ acquiritur, & ſic valet. Præterea
eccleſia eſt vſus publicus,& in ea verſatur communis vtilitas. l.1.
a §.ius publicum.ff.de iuſt.& iu.ergo poſito, ꝙ eccleſiæ Romanę[a]
non quæreretur,ſaltem quæretur Reipub.illius ciuitatis, cum in
eius honorem videatur facta talis inſtitutio.caſus eſt in l. ciuitati-
20 bus.de leg.1.& l.ſi quis.& l. Lucius.ff.de au.& arg.leg. So. † Dicē
dum eſt,ꝙ licet in religioſis,& alijs collegijs hoc ſit,ꝙ ipſi non ha
bent ius in eccleſia,& ideo quod conceditur eccleſiæ, vř concedi
collegijs. De fratribus hoc dici non poteſt,quia nullum ius habet
b eccleſia, ſed ſolũ ſimplicem vſum facti,b & eccleſia, & locus vi-
dentur vti precario,& receſſuri inde,cum dñs mutauerit volunta
tem,vt d.c.exijt qui ſeminat. Vnde quod dř de fratribus,non po-
teſt referri ad eccleſiam, vt ext.de priui.c.per exemptionem. li.6.
Licet ergo ſtatutum ſit, ꝙ fratres nõ ſint capaces,tñ hoc de eccle
ſia non poteſt itelligi.ergo remanet in iure cõi, ſm quod eccleſia
poteſt inſtitui,vt C.de ſacroſan.eccl.l.1.& l.generaliter. Nõ ob.l.
ratio,quia ſeruus regitur a dño iure proprietatis, iõ ipſius dñi ca-
pacitas,& incapacitas inſpicitur, ſed fratres in eccleſiam nullum
c ius hñt.Non obſtat ſecunda ratio,c quia cum dico eccleſia fratrũ
minorum, appono vt certa eccleſia demonſtraretur, non vt fra-
trum contemplatione relinquatur: ſed ſecus, cum dico, inſtituo
Titium filium Sempronij,cum iam Sempronius eſſet mortuus,
vt C.de vſufr.l.fi.in fi.& ff.de hære.inſti.l.his verbis.§.fin.cum fra-
tres quo ad ipſa temporalia habeantur pro mortuis. Non ob. ter-
tia ratio, aliter enim habent ſe ciues ad ciuitatem,quia habent ius
in ea,& iuriſdictionē,ſed fratres nullum ius habent in eccleſia, vn
de illa ęquiparatio procederet in alijs religioſis. Non ob. quarta,
quia bene erit perſona,quæ poterit adire, vt dicetur in ſeq. cõne.
21 Non obſt.quinta,† ideo,quia fateor,ꝙ ibi nõ debet ferri pecunia
conuertenda in vſum pauperum,quia illud eſſet contrectatio pe
cuniæ nõ permiſſa,nec p regulam,nec per declaratores, vt ibi dř,
ſed ibi ponitř pecunia in fabricā eccleſię ꝯuertēda,ita ꝙ fratres ibi
22 nihil haberent facere,tunc hoc non reperitur prohibitum.† Nec
obſt.ꝙ dř.ꝙ eccleſiæ eorũ debēt eſſe humiles, & nõ exceſſiuę:quia
fateor hoc,tñ ad fabricam,& ſubſtitutionem locorum, & eccle-
ſiarum humilium poteſt quis īſtitutionem facere, ſicut ad aliam
piam cauſam,vt infr.proxi.diſtin.ſatis enim mihi eſt dicere,quod
illa eccleſia eſt capax, & ſic valet inſtitutio.Quid autem fiet,ſi ec-
cleſia nõ indige refectione,vel fabrica, dicam in ſequen.lib.dum
de lega.tractabimus.

ADDITIONES.

a Eccleſiæ Romanæ. Adde contra Bar.conſuluerunt multi Doct. Vide And.Barb. in c.nos quidem de teſt. vbi pleniſſime diſput.ait intellectum, & veritatem doc. Bar.hic.

b Simplicem vſum facti.Vide Abb.in conſi.64.in 2.vol.inc.quidam dicta.

c Non ob. ſecunda ratio. Vide Bar.in l.legatũ.in fi.de vſufr.le. & ibi Alex.in apoſt. & Rapn.Cum.in conſi.156.inci.teſtamento.circa medium.

CAP. II.

a Sed quid ſi quis petit. [a]ſeu adit hæreditatē,in
qua eccleſia fratrũ mi-
23 norum c inſtituta: † nã dicta quorundam videmus inducere,
ꝙ hæreditatis aditio non ſit neceſſaria, quod patet, quia dicunt
in hæreditate delata fiſco non eſſe neceſſariam aditionem,vt pro
batur.ff.de iure fiſc.l.1.§.an bona.eadem rõne hic,inſtituit.n.eccle-
ſia fratrum minorum,& per ꝯns eccleſia Romana, cuius eſt di-
cta eccleſia,ſed conſtat eccleſiam Romanam in prædictis obtine
re fiſ.locum, ergo, &c. Contrarium tenet.gl.in ver.an bona, in d.
§.an bona, ꝙ requiritur aditio per legem primā. C. de offic.proc.
Cæſa.& eſt caſus ſ.de fideicom lib.l.4.§. eadem conſtitutio. & §.
ſeq.& idem vbicunque in pias cauſas relinquitur hēditas, vt C.de
epi.& cle.l.ſi quis ad declinandam.§.& ſi quidem.ibi,hæreditatē
ſuſcipiant, &c. quod denotat aditionem hæreditatis. Cum ergo
24 neceſſaria ſit aditio,videndum eſt primo,† per quem fiat aditio.
& dico,ꝙ ſumus Pontifex eſt principalis dñs & rector eccleſiarũ
dictorum fratrum,ipſi vero fratres habent ſimplicem facti vſum
vt dictum eſt:ideo ꝓcurator, ſeu ſyndicus Romanæ eccleſiæ po-
terit indubitanter adire, & petere, & vendere ſecundũ formam
mandati,quos procuratores pñt nominare fratres ex vigore lite-
rarum Papæ Martini,quas literas in præd.ctis,quæ fratribus relin
quuntur,non puto corruptas,vt plene dicam in ſequ. lib.diſt.8.&
ſic nomine eccleſiæ adibant, petēt, diſtrahent. Sed ſi dictus ſyndi
cus non poſſet haberi,quia fratres eum nominare nollent, vel eſ-
ſet eis interdictum,tunc poſſet adire epiſcopus. Nā dicta fabrica,ſ
eccleſię conſtructio,ideo inſtituta eſt,vbi alius nõ reperitur,& tūc
epũs poteſt hoc facere,vt C.de epi.& cle.l.nulli licere.& l.ſi quis ad
declinandam.& in Auth.de eccl.tit.§.ſi quis in nomine. Adire.n.
Papam propter hoc eſt adeo difficile,quod reputatur impoſſibi-
le.l.apud Iulianum.§.fi.de leg.1.& ibi no.& licet eccleſia fratrum
ſit exempta.tamen epũs potuit prædicta facere,ſicut ſi eſſet relictũ
ad aliquam piam cauſam ,& nihilominus pertineret hoc ad cu-
rā epi,vnde teſtator originē trahit,vt d.l.nulli.§.1. Sed ſi epũs non
faceret,vel negligeret hęreditatem adire,poſſet ciuitas in qua eſt
eccleſia,cum ibi ēt eccleſia pertineat ad honorem , & vtilitatem
ciuium,l.1.§.ius publicum.& ibi no.ff.de iuſt.& iure.& ſic ad ho-
norem,& vtilitatem ciuitatis vř facta inſtitutio,& ſic ciuitas pote
rit adire,& petere.l.ciuitatib. & l. ſi quid relictum.de lega.1. l. Lu
cius.de au.& ar.leg. Vel poteſt dici ex prædictis,ꝙ ſunt plures hæ-
redes inſolidum,quod eſt contra.l. in condemnatione.§.vnicuiq;.
de reg.iur.quia vnus ſolus eſt hæres,ſ.illa pia cauſa, & cuius hære-
ditatis iura exercet eccleſia Romana,ratione pleni iuris quod ha
bet in eccleſia inſtituta,& epiſcopus ratione generali , quam ha-
bet in inſtitutione facta ad pias cauſas,& ciuitas,quia pertinet ad ho
norem ciuitatis

ADDITIO.

a Tho.D.Sed quid,ſi quis petit. Vide Bart.in conſil.5.& ibi ſcripſi, & vide Abb.in conſi.32.in 2.vol.inc.caſus contingentis.in 2.col.

CAP. III.

25 Per quem bona † dictæ hēditatis petanř,& in vti-
litatem eccleſię conuertanř. Rñ.
qñ ſit per ſyndicum Romanæ eccleſiæ eſt clarum,& qñ per epũm
ſimiliter eſt clarum.d.l.nulli.& l.ſi quis ad declinandam. Item qñ
a fit per ſyndicum communis.[a] idem ſi ad hoc mandatum habet.
Puto ēt ꝙ quilibet iudex ſecularis ex officio ſuo poterit cõſtitue-
vnum , per quem prædicta fiant,arg.l.3.de ali.& cib.leg. & de ad-
mini.tut.l.quoties.§.fin.in d.c.exijt qui ſeminat.§.ad hæc,dum fra
26 tres. † Item quilibet de populo poterit hoc deferre, ſicut bona
quæ deferuntur in fiſcum.l.2. in prin.ff.de iure.fiſ.& in l.nulli.§.fi.
C.de epi. & cler.in Auth.de eccl.ti.§.ſi quis autē pro redemptio-
ne.in fi.ibi,& omni alij ſit licētia mouēdi huiuſmodi quæſtionē,
&c. Reſpon.quia omnium intereſt.l.in prouinciali.§.fi.& l.ſeq.de
27 ope.no.nunc.& ext.de re.ec.non ali.c.ſi quis presbyterorũ.† Qñ
autem aliquis petit,vt quilibet de populo,concludit ſic,& peto ꝓ
nunciari hęreditatem prædictam pertinere ad dictam eccleſiam
& piam cauſam,& illum poſſeſſorem condemnari ad reſtituen-
dum legitimę perſonæ ad hoc deputatę, &c.licet.n. ipſe agat,nõ
dēt concludere,ꝙ ſibi reſtituatur.l.hoc iure.ff.de ſo.& l.ſed ſi tan-
tum.de pac. Sicut dicimus in coniuncta perſona,vt no.in l.vero ꝓ
curatori.ff.de ſo.nullus tñ prędictorum abſque mādato ſedis apo
ſtolicę poterit ad hoc ſe intromittere abſque fratrũ voluntate,vt
dicam in ſeq.lib.

ADDITIO.

a Th.D.Per ſyndicum communis. Vide Bar in conſi. incip. viſa quadam petitione in fin.& in conſil.incip.viſo teſtamento.& vide Abb. in conſi.33.in 1.vol. caſus contingentia.

QVINTA DISTINCTIO.

CAP. I.

28 Quid ſi fratres Minores, † vel aliquis ipſorum hæ
res īſtituatur,adiecta cā, ꝙ dicta hæ
reditas vendatur,& in neceſſitatem dictorum fratrum conuerta
tur,an talis inſtitutio valebit? Vř ꝙ non. Nam qñ inſtituitur ille, q
eſt omnimodo non capax,& rogatur de reſtituendo ei, qui cape-
re non poteſt,teſtm̃ eſt nullum,vt C.de fideicom.l.eam quam.&
ibi no.per gl.& Doc.& ibi patet, quia illud teſtm̃ non põt valere,
ex quo non põt adiri hæreditas.l.nemo.de teſta.tut.& de his quæ
in teſta.delen.l.proxime.& de re.iur.l.nemo. &c. Contrariũ puto
verũ. Ad cuius inueſtigationē oportet,ꝙ prius alterius quæſtionis
29 veritatem inueſtigemus. Pone, ꝙ aliquis † nullum fecit hæredē
in ſuo teſtõ,ſed ſuam hæreditatem reliquit ad pias cauſas, vel reli
quit eam vendendam,vel diſtribuendam inter fratres,an valeat?
Et vř,ꝙ non,quia non ſubeſt perſona in qua ius, & nomen hære-
dis cadat,ſicut qñ īſtitutus hæres ille,qui iam eſt mortuus,nõ va
let,ſed pro non ſcripto eſt.l.1.in prin.C.de cad.tol. Cõtrarium pu-
to verum,nam in iſtis pijs cauſis ſufficit,ꝙ hæreditas ad piam cau
ſam relinquatur, vt in redemptione captiuorum , & in conſtru-
ctione eccleſię,vel alimentis pauperum,& ſimilium,vt C.de epiſ
& cle.l.ſi quis ad declinandam.& in Auth de eccl.ti.§. ſi quis au-
tem pro redēptione. Præterea conſtat, quod fratres minores ſunt
pauperes,& in ſumma paupertate:ſed qñ pauperibus , & in eorũ
alimentis,& neceſſitatibus relinquitur, vř relictum toti ciuitati,
cuius intereſt,vt pauperib.alimenta non deſint, vt C.de ſacroſan.
eccl.l.priuilegia.& eſt expreſſum.ff.de le.1.l.ciuitatibus. Non ob.
quod dř,quod non ſubſit perſona,quia hoc nego,quia perſonam
ſuſtinebit epũs,vel Reſpublica.vt dixi ſ.in prox. diſt.& omnia quæ
30 ibi dixi,hic poſſunt repeti. Nunc † ad ſolutionem quæſtionis pri-
mo propoſitæ redeo,& dico,ꝙ talis inſtitutio valet, licet perſona
fratrum minorum,quia non ſunt capaces,ſubducatur, & pro nõ
ſcripto habeatur,tamen remanet cauſa, propter quam inſtitutio
31 valet,& conſolidatur,vt ſ.dixi.pro hoc facit † in Auth.de ec. ti.§.
ſi quis autem vnum ſanctorum.vbi ſi aliquis inſtituit aliquē ſan-
ctum,cuius eccleſia,vel oratorium nõ reperiretur, tamen capiet
epiſcopus.Inſtituendo aliquem ſanctorum de neceſſitate intelli-
gitur inſt.tuta memoria,ſeu reuerentia eius ſcilicet,vt in eius lau
dem,& reuerentiam hæreditas expendatur. Nec obſt. quod d.ce-

Digitized by Google

-batur in ꝯtrium, quia fideicommiſſum nō pōt per ſe ſubſiſtere, niſi adeatur hæreditas. l. ille a quo. §. ſi teſto. ff. ad Treb. ſed ī talem cauſam pōt ſuſtineri inſtitutio hr̄dis. licet perſona nō ſit, & ſic ex tali cauſa inſtitutionis poterit adiri hr̄ditas. Sed ꝯ pdicta facit qđ dictum eſt ſ. in 1. diſtin. vbi dixi. ꝙ ſi fratres inſtituantur, non valet inſtitutio, & tñ conſtat, ꝙ illa inſtitutio non fuit facta ad aliū finem, niſi, ꝙ hæreditas in neceſſitatem fratrum expendatur. Rñ. ꝙ teſtator ad hunc finem reliquerit, eſt quædam præſumptio verbis non expreſſa, nec de neceſſitate intellecta, ideo inſtitutio hęredis illa cauſa ſubintellecta nō ſufficit, quia debet teſtator, id ꝙ inſtitutio cōtinet ꝑpria voce exprimere, vt C. de teſta. l. iubemus. & ff. de teſta. l. hæredes palam. in princ. ſed in caſu noſtro cauſam expreſſit, ergo, &c. Sed ꝯ prædictam ſolutionem facit d. §. ſi quis autem, vbi cauſam non expreſſit, & tñ ſufficit ſolutio, vt de neceſſitate intelligatur relicta hæreditas ob memoriam, vel reuerentiam ſancti. Stultus enim fuiſſet teſtator qui cogitaſſet ſanctum, q eſt in vita æterna, acceptare hæreditatē, ſed qñ inſtituūtur fratres minores potuit teſtator aliter ſentire, vt notaī in illa cōſtitutione, exijt qui ſeminat. §. ad hæc. de verb. ſig. lib. 6.

SEXTA DISTINCTIO.

CAP. I.

32 Quæro, In quibuſdam, † eccleſijs fratrum minorum cōſueuerunt præponi homines ſeculares ad cuſtodiam altaris, ſeu alterius beneficij, vel eccleſiæ: modo pone, ꝙ aliquis inſtituit hęredem Guardianum altaris, ſeu eccleſiæ fratrum minorum. an valeat talis inſtitutio? Rñ. cum talis inſtituitur, ipſum altare, ſeu ipſa eccleſia inſtitui vr̄, vt expreſſe dr̄ in tex. & glo. in ver. nominatum. ff. de annu. leg. l. annua. §. Titia. ſed ſupra determinatum eſt, ſ. valere talem inſtitutionem factam de eccleſia, & idem puto de altari eadem ratione, & hęc inſtitutio debet valere & omnia quæ ibi dixi poſſunt repeti. Hoc tñ hic plus eſt, quia iſte Guardianus laicus videtur executor electus, & debet talē diſtributionem facere, & poſſet actiones mouere, vendere omnia, & ſingula facere d. l. nulli. & l. ſi quis ad declinādam. C. de epiſc. & cle. & in Auth. de eccle. tit. §. ſi quis autem pro redemptione. Hortor tamen fratres minores ob reuerentiam domini noſtri Ieſu Chriſti, & beati Franciſci, vt tales Guardianos in fraudē non habeant, & eos inſtitui non procurent: hoc enim puritati eorum regulę repugnaret.

CAP. II.

33 Quid ſi talis Guardianus † eccleſiæ, vel altaris eſſet vnus de fratribus minoribus? Reſpon. puto talem inſtitutionem valere, quia ſubducta perſona talis fratris, remanet inſtituta eccleſia, cuius inſtitutio valet, ſicut dixi de ea. ſ. proxi. diſtin. & ſic teſtamentum eſt diligenter aduertendum, an dicat teſtator, inſtituo Guardianum fratrum minorum, & tunc non valet, vt dictum eſt; an dicat, inſtituo Guardianum eccleſiæ, vel altaris, & tunc valet, ſicut ſi eſſet inſtituta eccleſia.

CAP. III.

34 An autem. effectus talis † inſtitutionis trāſeat ad alios Guardianos eccleſiæ, vel altaris, qui pro tēpore ſubrogātur in dictis eccleſijs? puto ꝙ ſic, vt expreſſe dicit tex. in d. l. annua. §. 1. ſed contra hoc facit, quod no. per Inn. extra, de off. deleg. c. fi. ſed alio caſu loquitur, ſi bene aduertatur. Item ꝯ prædicta facit. ff. de leg. 2. l. ſi Auguſtæ. ſolue, vt ibi no. per Doct. & gl.

SEPTIMA DISTINCTIO.

CAP. I.

35 Quid Si inſtituūtur fratres minores ſancti Franciſci? † Iſta quæſtio habet plus dubij, qa fratres ſancti Franciſci ſunt fratres minores, de quibus ſ. diximus. Item fratres ſancti Frāciſci ſunt fratres de pœnitentia tertij ordinis ſancti Franciſci, & ſic poteſt dubitari de quib. intelligatur. & videtur quod debeat intelligi de fratrib. tertij ordinis. Nam debet intelligi in dubio eo modo quo valeat, non eo modo quo pateat, vt l. quoties. & l. in ambiguo. de reb. dub. & de verb. oblig. l. quoties. ſed ſi intelligimus de fratribus minoribus, non valeret, vt dictum eſt. Si enim intelliga-
36 mus † de fratrib. tertij ordinis, valet, quia prędicti fratres poſſunt habere in proprio, & communi, vt dicitur extra, de ſen. ex. c. cum ex eo, in clem. & ibi no. ergo videtur ꝙ de eis debeamus intelligere. Contra. quia hęc appellatio fratris ſancti Franciſci per prius dicitur de fratribus minoribus, & per poſterius dicitur de fratribus pœnitentię. ergo de illis debet intelligi, vt ff. ſi ag. vectig. vel emphyt. pe. l. 1. in fi. de leg. 2. legatis. & de ver. ſign. in lege. cenſoria. Pręterea communis vſus loquendi ſic ſe habet, quod fratres minores appellantur fratres ſancti Franciſci, illi vero fratres de pœ-
37 nitentia. d. c. cū ex eo. ergo, &c. huic autem vſui ſtare † debemus. l. cum de lanionis. §. aſinam. de fun. inſtru. & l. librorum. §. quod tamen Caſſius, & ibi no. de lega. 3. & l. Labeo. de ſupellec. lega. & hęc puto vera. niſi ex aliquibus cōiecturis appareret, quod de fratribus pœnitentię ſenſerit, puta ſi in aliqua parte teſtamēti, de eis feceerit mentionem, arg. de leg. 1. l. qui filiabus. in prin. vel ſi aliquæ alię coniecturę legitimę appareant, &c.

MINORICARVM

LIBER SECVNDVS.

1 *Legatum pecuniæ factum fratribus minoribus tenet ſi non eſt in maxima quantitate, & conuertitur per alios in eorum neceſſitates.*

2 *Legatum pecuniæ factum minoribus in maxima quantitate præſumitur in fraudem.*

3 *Declaratio quantitatis pecuniæ relictæ fratribus, ſi magna, vel parua ſit, pertinet ad miniſtrum, vel cuſtodem.*

4 *Legata ſi eſt quantitas immoderata fratribus, ſuperfluum reſeruabitur pro neceſſitatibus futuris, & num. 6.*

5 *Legatum pecuniæ factum fratribus minoribus ſimpliciter intelligitur pro neceſſitatibus imminentibus.*

7 *Fratres imminente neceſſitate, petent ſuperfluum extraiudicialiter per modum eleemoſinæ.*

8 *Fratres non poſſunt recipere diuerſa legata in diuerſis teſtamentis eiſdem facta, quæ coacervata faciant ſummam immoderatam, ſed neceſſitate ſuperueniente, recipiant quæ primo venerant ad ſoluendum.*

9 *Legata re immobili fratribus, quæ vſu nō conſumitur adiecto modo illicito contra eorum regulam, tunc non debetur æſtimatio, ſecus ſi aliter eſt.*

10 *Aedificium ſi legatur fratribus minoribus, vt ibi conſtruatur locus, vel diuinum officium celebretur per fratres, videlicet ibi intrantes, an valeat legatum, ꝙ non, neq; iuſſit teſtator obſeruetur, ſed vt in aliam cauſam transferatur, & nu. 12.*

11 *Impoſſibile de iure videtur quod per ſolum principem expeditur.*

13 *Tranſlatio legati facti de ædificio relicto a fratribus minoribus, vt ibi conſtruatur locus, per quem fieri poſſit, & nu. 15.*

14 *Iudex magis fauere debet voluntati eius cui relinquitur, quam eius, a quo relictum eſt.*

16 *Legatū factum fratribus de re immobili, ob cauſam, vel modū licitū tenet.*

17 *Legatum factum fratribus ad vnam cām, illa cauſa finita, ſuperfluum debet commutari in aliam cauſam.*

18 *Legatum factum fratribus ad vnam cauſam, ſi illa ceſſat, commutatur in aliam, & legatum tenet.*

19 *Legatum generaliter factum fratribus ſine modi expreſſione valet, & intelligitur expreſſus modus qui perſonæ legitimæ congruit, dum tamen moderata ſit ſumma.*

20 *Dominium rerum legatarum fratribus minoribus remanet apud hæredē.*

21 *Relictum factum pro neceſſitate pauperum, videtur factum ciuitati cuius pauperibus relinquitur.*

22 *Dominium rerum legatarum recta uia non tranſit in legatarium, quando relinquuntur per quandam conſequentiam.*

23 *Dominium panni pro veſtimentis, uini, & frumenti legati fratribus, penes quem remaneat.*

24 *Pecunia legata in ſpecie pro uſu fratrum tranſmutatur in aliam ſpeciem.*

25 *Legata res fratribus minoribus, cuius pretium conuertitur in eorū neceſſitatem, uendi poteſt per hæredem, per executores, per epiſcopum & iudicem ſecularem ex officio.*

26 *Iudex ſecularis uendit ex officio res legatas fratribus minorib. quādo hęredes, & executores fuerunt in mora conſtituti, ſaltem bina monitione.*

27 *Conuentus fratrum minorum, licet non habeat dominium rerum legatarū, habet tamen actionem perſonalem.*

28 *Legari, uel donari poteſt uni fratri ſingulariter, & per Guardianum, uel cuſtodem in utilitatem dicti fratris primo conuerti.*

29 *Legatum ſingulariter factum uni fratri non debet ad petitionem ipſius ſolui, ſed Guardiani.*

30 *Frater minor non poteſt eſſe executor.*

31 *Relictum factum fratri ſingulariter, ultra eius neceſſitatem conuertitur in utilitatem communem conuentus.*

32 *Legatum annuum factum fratrib. minoribus, licet non ualeat, ualet tamen quod ius percipiendi uenditur, & in neceſſitatem eorum conuertitur.*

33 *Annui reditus computantur inter immobilia.*

34 *Legatum diurnum, uel menſtruum factum fratribus, quomodo ualeat.*

35 *Legatum annuum factum fratribus minoribus, uſque ad certum tempus nō ualet, & fratres a dicto legato debent abſtinere.*

36 *Legatū annuū factū in uim cōditionis non ualet, nec fratrib. licet accipere.*

37 *Legans fratribus minoribus ipſis fratribus non obligatur.*

38 *Obligatio duobus modis intelligi poteſt.*

39 *Legatum factū pauperibus alicuius ciuitatis, cenſetur factum ciuitati, & ipſi ciuitati acquiritur obligatio.*

40 *Fratres minores petere poſſunt extraiudicialiter legata eiſdem facta, in iudicio non.*

41 *Reſpublica uel eius ſyndicus, uel quilibet de populo poteſt petere in iudicio legatum factum fratribus minoribus. Item epiſcopus, & iudex ſecularis ex officio. Fratres minores caueant, ne aſſiſtant petentibus pro eis legata eiſdem relicta.*

42 *Innocentius Papa quartus conceſſit fratribus minoribus conſtituere ſyndicum.*

43 *Martinus Papa eādem conceſſionem, & ampliorem fecit dictis fratribus.*

44 *Io. Pap. 22. aliqualiter dictas conceſſiones reuocauit.*

45 *Fratres minores poſſunt abſque licentia ſedis apoſtolicæ cōſtituere ſyndicū ad uendendum libros.*

Fratres

Digitized by Google

46 *Fratres minores habent generalem procuratorem in curia electum in capitulo generali per generalem miniſtrum.*
47 *Fratres minores habent etiam procuratores ſpeciales, quos procuratores conuentus appellant.*
Officium procuratoris conuentus quale ſit.
48 *Communitates terrarum per ſtatuta poſſunt conſtituere ſyndicum, qui relicta obuenientia fratribus minoribus petat, & alijs neceſſitatibus fratrum prouideat.*
49 *Fratribus licet procurare, vt eis ſyndicus cōſtituatur, nō tamē ad litigia.*
50 *Ciuitas poteſt conſtituere ſyndicum fratribus minorib. quem ipſi fratres nominabunt.*
Cautela in cuſtodiendo ſyndicum, ne repugnet regulæ fratrum, & nu. 58.
51 *Syndicus poteſt conſtitui, vt etiam alium loco ipſius ſubſtituat.*
52 *Statutū, quod quis in iudicio fratrum minorum nomine compareat, non valet.*
53 *Poteſtas ſyndici pro fratribus conſtituti a ciuitate qualis ſit.*
54 *Guardianus cum capitulo, & cuſtodibus, quomodo poſſunt facere laicū eorum procuratorem, & ſyndicum.*
55 *Verba in contractibus impropriantur, vt ad materiam adaptentur.*
56 *Caueant fratres, ne conſtituant ſyndicum ad lites, & nu. 57.*
58 *Syndicus a fratribus conſtitutus non poteſt nomine fratrum agere cōtra hæredem, a quo factum eſt legatum, & quomodo agere debet.*
59 *Syndicus ſi a fratribus nominatus eiſdem legatum cōtra volūtatē hæredis vendidit, dominium non transfertur in emptorē, & qua exceptione erit tutus emptor ſi per hæredem vendicetur.*
60 *Fratres minores cōtra ſyndicū per eos nominatū nullā habent actionem.*

PRIMA DISTINCTIO
CAP. I.

1 PRimo † quæro, Quādo fratribus minorib. legantur ſeu relinquuntur pecunia, an valeat. Et videtur ꝙ nō, cū in regula ſit expreſſum, ne fratres recipiant per ſe, vel alios pecuniam, vel denarios vllo modo. tamen Nicolaus determinauit, ꝙ talia legata valent, ſi in fratrū neceſſitatē conuertantur p alios. put in eleemoſynis, quæ viuētib. largiuntur. Idem expreſſum in d. c. exijt q ſeminat. §. cęterum, cum in eadem regula, & d. §. ad hęc cum fra-
2 tres. hoc tñ intelligi debet, † dummodo q̃titas nō ſit tm̃ exceſſiua ꝙ poſſit p̄ſumi in fraudē, vt diximꝰ p̄ced. lib. 2. diſti. hoc etiam dr̄ in c. exijt qui ſeminat. §. cupientes, ibi, nec licet eis valorē, &c. & d. c. exijt qui ſeminat. §. ad hæc cum fratres. vbi ſolum reſtringit ad ea quæ fratribus pro eorum neceſſitate ſunt neceſſaria, debet tamē hoc intelligi in quantitate moderata.

CAP. II.

a Quis arbitrabitur. [a] An quantitas ſit moderata? Circa hoc Nicolaus p̄dictus in d. c. inſuper. verſ. hoc autem. loquitur ſm̃ exigentiam perſonarum, miniſtri, & cuſtodis ſimul, & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus, & cuſtodijs, cum talibus interdum perſonarum qualitas tp̃m varietas, locorū, ɔditio, & nōnullæ aliæ circūſtantiæ plus minus ve actualiter requirāt, puideri, ita tñ hic faciāt ꝙ ip in eis, & eorum actibus paupertas perfecta reluceat, &c. Ex p̄dictis liquet,
3 † ꝙ declaratio, q̃ ſit q̃titas moderata, ad miniſtros, ſeu cuſtodes ptinet, nō poſſet igit̄ eam facere Guardianus, & ɔuentus, ſi ſup hoc emergeret dubitatio. Apparet igit̄ quod ſiue dicta q̃titas ſit exponenda in neceſſitate conuentus, ſiue in neceſſitate certi fratris, dicta declaratio pertinet ad miniſtrum, & cuſtodes, ſi ſuper hoc dubitetur, quod apparet ibi, dum dicit, perſonarum qualitas.

ADDITIO.

a Tho. D. Quis arbitrabitur. Vide Raph. cum. in conſ. 169. incip. viſo, teſtamento ver. quin etiam non dicitur.

CAP. III.

4 Quando. autem eſſet † quantitas immoderata, quid fiet de ſuperfluo? & hic diligenter attendenda ſūt verba clem. exiui de Paradiſo. §. cupientes. vbi Papa ſic ait. Nec licet eis valorē hr̄editatū taliū, vel tantā earū partē, quod p̄ſumi poſſet hoc in fraudem fieri, quaſi ſub mō & forma legati ſibi dimitti facere, aut ſic dimiſſa recipere, &c. Aduertendū eſt igitur, quod hic Papa nō irritat legatū, nec hr̄des eorū a quibus relictū eſt liberat, ſed limitat receptionē fiendā a fratrib. Vult. n. quod fratres nō poſſint recipere, qñ talis receptio p̄ſumeretur in fraudem, vt in p̄ced. lib. 2. diſt. eſt declaratū, ꝙ tunc debet fieri in fraudem, quādo eſſet tanta quantitas, quod eius receptio magis ſaperet theſaurizare, quam ob imminentes neceſſitates recipere. Item expreſſe ſcien-
5 dum eſt, † quod relictum factum fratribus quantumcunque ſimpliciter, intelligitur factum ob neceſſitates imminentes, d. c. exijt qui ſeminat. §. ad hæc cum fratres. & de iure ciuili diſpoſitum eſt, quod relictum factum ob aliquam neceſſitatem imminentem debetur, non aliter ff. quando dies leg. ced. l. nec ſemel. §. ſi ſ
6 habitationem. In propoſita ergo quæſtione † ab initio de quantitate legata dabitur fratribus per perſonas conſtitutas ad hoc, ſecundum formam illius conſtitutionis, exijt qui ſeminat, dabitur moderata, dico, ꝙ dabitur ſecundum quod imminens neceſſitas requirit, ſiue neceſſitas quæ inſtantiſſime habeat tractum, vt in d. cle. exiui declaratur, reſiduum vero tunc fratres non poſſunt recipere, quòd ſi nunquam ſuperuenerit neceſſitas, nunquam recipere poſſent, ſed alia neceſſitate ſuperueniente licite illud ſuperfluū poſſent recipere, nec enim receptio poſſet præſumi in fraudem, nec animo theſaurizandi, cum ob imminentem neceſſitatē reci-
7 piunt illud, † ergo ſuperfluum imminente neceſſitate petant fratres per modū cuiuſdā eleemoſynæ confidenter extra iudiciū, cū
8 in iudicio nullo modo poſſunt, vt inf. dicet. † Quid aūt ſi in diuerſorum teſtamētis variæ q̃titates fratribus relinquant, quarū quęlibet per ſe immoderatā q̃titatē non facit, ſed omni cumulatione facta efficit quantitas immoderata, an fratribus accipere liceat? Reſp. non puto: quia ſi omnia verba regulæ, & dictarum Decretalium diligenter inſpiciantur, ſemper ſe referunt, vt liceat recipere pro fratrum neceſſitatibus. d. §. inſuper. & §. ad hęc cum fratres. ego puto, ꝙ pro ſua neceſſitate tunc imminēte recipiāt, q̄ primo venerunt ad ſoluendum, arg. C. de iure delib. l. ſcimus. §. & ſi præfatam. ab alijs non recipiant, & tunc receptum cum neceſſitas ſuperueniat, vt in præcedenti c. dictum eſt.

SECVNDA DISTINCTIO,

CAP. I.

9 ALiquando cōtingit, † ꝙ immobilia, & ea q̃ vſu non conſumuntur fratrib. relinquuntur adiecto modo, ſm̃ quē fratribus non licet exigere, an valeat relictum, vel ſaltem æſtimatio fratribus debeatur? Videtur, ſm̃ quod etiam in præcedenti libro dictum eſt, q̃ñ hæreditas fratribus per fideicommiſſum relinquitur. Præterea de legato ſubducitur omnis impoſſibilitas. l. obtinuit. ff. de cōdi. & demonſt. & C. de inſtitu. & ſubſtitu. l. reprehendenda. ergo ille modus, qui fratribus eſt de iure impoſſibilis, reijcietur: quia ſi modus legati non poteſt conſeruari, debet tranſmutari in alium modum poſſibilem. l. legatum. de vſufructu legato. Cōtrarium videtur expreſſe in d. §. ad hæc, quia fratribus ipſis interdum. vbi Papa ſic ait, dicens, ꝙ ſi teſtator modum, ſm̃ quem fratribus eorum conditione inſpecta recipere non liceret, exprimat in legando, vt ſi legaret fratribus vineam, vel agrum colendum, vel domum locādam, & ſimilia verba in ſimilibus proferret, aut modos ſimiles, in relinquendo ſeruaret, a tali legato, & eius receptione per omnem modum fratres abſtineant, &c. Ex eo enim, quod dicit, per omnem modum, apparet ꝙ etiam æſtimationem recipere non debeant. Nam modus recipiendi legatum, eſt æſtimationem recipere. l. ſi domus. §. qui confitetur. de leg. 1. l. non dubium. §. fi. de leg. 3. Sol. dicendum eſt, quòd ſi modus adiectus eſt illicitus fratribus minoribus inſpecta cōditione ipſorum, quod tunc etiam æſtimatio non debetur, nec poteſt recipi. in tantum enim ſanctiſſimus Pontifex odit eum qui modū repugnantem regulæ adijcit, vt pro eo talem eleemoſynam omnino fratres recipere prohibeat, vt dicta verba manifeſte dicunt. Si vero modus eſſet illicitus fratribus, non quia contra regulam fratrum minorum, ſed quia ſic eſſet in quolibet religioſo, tunc tale legatum licet recipere, vt in ſeq. c. dicetur. Non obſt. ratio prima in contrarium: quia vbi retētio ipſius rei relictæ repugnat fratribus, ipſum legatum non eſt modificatum aliquo modo repugnanti ipſi regulæ. & ideo a iure modificatur modo licito. In q. vero noſtra ſecus. Non obſt. ſecunda ratio. quia hoc ſpeciale, quia impoſſibilitas non ſubducitur ratione prædicta. Non obſt. tertia ratio: quia illud verum, vbi modus eſſet illicitus ratione regulæ, vt ſup. dictum eſt, & inf. proxi. dicetur, &c.

CAP. II.

a
10 Pone, Aliquis a reliquit † fratribus ædificia, vt ibi cōſtruatē locus fratrum, vel vt ibi diuinum officium celebretē per ipſos fratres ibi intrantes, an valeat tale relictum? Et videtur ꝙ non: quia fratribus non licet recipere hoc ſine ſummi Pontificis licentia ſpeciali, vt extra, de exceſſ. prælat. c. 1. lib. 6. Sed iſtud
11 quod non poteſt expediri, † niſi per ſolum Papam, vr̄ impoſſibile de iure. l. apud Iulianū. §. fin. de leg. 1. & no. per gl. in ver. relictæ ſunt. ff. de verbo. oblig. l. continuus. §. cum quis. & per Dyn. de regu. iur. c. quod ſemel Deo dedicatum eſt. lib. 6. & illud videt̄ relictum ſub modo impoſſibili, ergo ſecundum ea quæ dicta ſunt, nullo modo fratribus per illum modum licet recipere. Econtra
12 vr̄, ꝙ legatum valeat, nō vt illud quod teſtator iuſſit, obſeruetur, ſed vt in aliam cām transferatur, vt memoria, & ſalus animæ defuncti ſeruetur. l. legatum. de vſufr. leg. & de adminiſt. re. ad ciuit.
perti.

Digitized by Google

perti.l.legatam 2.rñ. Et iſtam partem puto veram. Nõ obſ.ꝯriũ.illud verum, quando modus continet impoſſibilitatem vigore regulæ,& conditionis fratrum minorum, ſed hoc, ſ.capere nonum locum, nõ eſt eis interdictum, ideo quia fratres minores: quia ſic eſt in quolibet mendicante, vt d.c.1.extra, de priuil.lib.6.

ADDITIO.

a Tho.D.Pone,aliquis.Vide plene per And.Barb.in c.vos quidem,de teſt.

CAP. III.

a 13 Per quẽ aũt fiat ᵃ iſta † talis commutatio in aliud, dubitatur. nam quædam iura vñr velle, ꝙ poſſet fieri ſine authoritate Principis, ſiue Pontificis.l.j.& l.legatum.in princ.de admin.rerum ad ci.perti.2.rñ.& de relig.do.c.j.circa princ.in cle. Quædam alia vñr velle, quod fiat de voluntate vtriuſque partis. ſ.eius cui relinquitur,& eius a quo relinquitur.d.l.legatum.de vſufruc.leg.in eo quod dicit, adhibitis primatibus ciuitatis, hoc eſt, his, qui regunt ipſam ciuitatem, cui eſt relictũ,& hęredibus a quibus eſt relictum, vt d.l.legatum, 2.reſpon. de admi.re. ad ciui. perti. Quædã iura vñr velle, ꝙ ſtetur voluntati eius, cui relinquitur d.l.legatum, 3.reſpon.verſi.ſi vero plures ibi, in vnum opus, quod ciuitas velit erogari, &c. Sol. dicendum eſt, ꝙ qñq; illud quod teſtator iuſſit fieri in re, vel de re, quam relinquit, poteſt licite fieri de iure & de facto,& tunc illud non poteſt in alium transferri ſine permiſſione principis. Ita loquuntur iura primo allegata. Quandoque non poteſt fieri de iure, & tunc debet fieri tranſmutatio de conſenſu vtriuſque partis, vt d.l.legatum, de vſufruc.lega. Qñque poteſt fieri de iure, ſed non de facto,& tunc idem: quia poteſt fieri trãſmutatio de conſenſu vtriuſque partis, puta, ſi pecunia legata non ſufficit.d.l.legatum.a. reſpon. de admi. re.ad ciui.pertinent. Idem, ſi aliud eſſet impedimentum facti eadem ratione, ſed ſi partes eſſent in diſcordia, tunc iudex erit medius, cuius authoritati ſtabi-
14 tur.arg. C.de nup.l.1.& l.in coniunctione. quia iudex † magis fauebit voluntati eius, cui relinquitur, quam eius a quo relictum eſt, d.l.legatam.§.ſi vero plures,& ar.l.de die, ff.qui ſatiſda.cogan.
15 † Nunc ad propoſitum dico, ꝙ illa tranſmutatio fiet ad alium vſum pium, per iudicem volente hærede, & miniſtro, ſeu cuſtode fratrum, quibus hoc dr̃ permiſſum.arg.eorum q̃ dixi in præcedenti diſtinctione. Et ſi eſſent diſcordes, iudex erit medius, non ꝙ ipſe miniſter, ſeu cuſtodes prouocent ad iudicium, quoniam ad iudicium pro nulla re temporali eſſe poſſunt, ſed quando hæres prouocaretur ab alio, cui hoc permittitur, ſecundum ea quæ in præcedenti libro dicta ſunt, & j.dicentur, tunc ipſe miniſter, ſeu cuſtos poterit eſſe coram iudice ſuper hoc ad videndum voluntatem declarare. Nam eſſe in iudicio hoc ipſi non eſt prohibitũ, non enim in eius perſona ſubſtantiatur iudicium, ſicut poteſt eſſe in iudicio, vt teſtis, vt extra de teſtib. c.nuper.

ADDITIO.

Tho.D.Per quem autem fiat.Vide per And.Barb.in c.nos quidem. de teſt. vbi plene examinat doctrinam Bal.hic,ad quem me remitto.

TERTIA DISTINCTIO.
CAP. I.

16 QVandoque relinquuntur †fratribus res mobiles, vel immobiles ob cauſã, vel modũ licitum, an valeat, vt puta ſi relinquatur, vt res vendatur, & in neceſſitatem conuertatur. Nicolaus Papa in d.c.exijt qui ſeminat.§.ad hæc, quia fratribus, determinauit, quod valet, ſed tamẽ ſi pretium ipſarum rerum faceret quantitatem immoderatam, dic, vt dixi in prædicta diſtinctione, quando relinquitur pecunia. Item non intelligas, ꝙ dominium earum rerum tranſeat in fratres, ſicut in alios legatarios, ſed cuius ſit dominium, dices ſtatim in ſequenti diſtinctione.

CAP. II.

17 Sed pone, ꝙ †dictæ res relinquuntur fratribus ad vnam certam cauſam, puta pro fratribus induendis & tota quantitas quæ ex dictis rebus redigitur, non expenditur in illam cauſam, quid fiet de ſuperfluo? Reſpon. hoc in legato non habemus expreſſum. ſed in eleemoſyna data inter viuos bene declarauit dictus Nicolaus in d.c.exijt, qui ſeminat §. quia vero puritatem, vbi ſic ait. Cum in prędictis caſibus ad determinatam neceſſitatem, vt prædicitur, pecuniam per aliquem concedi cõtingerit, pecunia erogari poſſet a fratribus, quod ſi quid de ipſa pecunia habita neceſſitate determinata ſupererit, concedat ipſe concedens, ꝙ reſiduum dictæ pecuniæ in res alias pro alijs ipſorũ fratrum neceſſitatibus conuertatur, quo non conſentiente, ꝓ prędictis ipſum reſiduũ, ſi quidem fuerit, reſtituatur eidem, &c. Ex quibus vr̃, ꝙ remanere debet dñij reſiduum apud hǣdem, ſi rogatus a fratribus conſentire noluerit. Contrarium tñ eſt verum. Nã licet ille qui concedit dum viuit, poſſet reuocare: tñ hoc hæredi eius non permittitur, vt ff.de ſeru. expor.l.4. & qui ſine manu. ad

li.pertue.l.3.§.ſi.hoc ẽt vr̃ declarari in d.c.exijt qui ſeminat.§.in eo vero caſu.ibi, non obſtante concedentis morte, vel hæredis ꝯdictione. cum ergo cõtradicere non poteſt,& in dictam cauſam cõuerti nõ poſſit. quia cauſa eſt finita, debebit commutari in aliam cauſam, eo modo, quo dixi ſ.in præcedenti diſtinctione.

CAP. III.

18 Ponamus, †ꝙ pecunia, vel aliud relictũ ob certam neceſſitatẽ, quæ tamẽ neceſſitas nõ imminet; vt puta relicta eſt pecunia pro fratribus induendis eo anno, cum alius de hoc iam fratribus prouiderat. Nam iſta legata alimenta quæ recipiunt, nõ poſſunt diu circa idem duplicari, vt ff.de alimẽ. & ciba.leg.l.alimenta.§.baſilicæ. vel pone, ꝙ relicta eſt pecunia ꝓ emendo vnum calicem, vel pro emendo paramenta, cum habeant calicem,& paramenta ſufficientia, quid fiet de illo relicto? hoc vr̃ declaratum in illa cõſtitutione, exiui de paradiſo. §.quamuis etiam paramenta, ꝙ ſuperfluitas, aut nimia curioſitas in his,& in alijs non poteſt eorum ſtatui conuenire. Et ex his vr̃, ꝙ tale legatum fratres nullo modo recipere poſſunt, nam videtur expreſſus modus illicitus ex illa regula,& ex conditione fratrũ. Nam & in alijs religioſis fratribus iſta duplicitas vaſorum,& paramentorum non damnatur, vt C.de ſacroſan.eccl.aut.præterea ſi habeat, vt dixi in præcedenti diſtinctione. Contrarium dico,& eſt caſus ff.de ope.pu.l.ſi.in princ. Non obſt. contrarium: quia in caſu noſtro non expreſſit teſtator modum illicitum ex ipſa regula, imo licitum. licet enim fratribus paramenta habere.& calicem, & dicta cauſa efficitur illicita, ex antecedenti.ſ.quod fratres reperiunt habere alia vaſa, ſecus ſi teſtator dixiſſet, lego pro emendis paramentis,& vaſis ſuperfluis: quia tunc præſumeretur modus ex virtute ipſius regulę reprobatus.

CAP. IIII.

Ex prædictis manifeſte apparet deciſio illarũ q̃ſtionũ quas tetigi in p̄cedenti lib.ſ.qñ eccleſia iſtituit hęres, vel facta ipſius eccleſiæ refectione, pecunia ſupfluat, vel eccleſia ſeu locus eſt adeo pfectus, vt refectione non egeat, cũ ſit declaratum in dicta cõſtitutione, exiui de paradiſo. Hinc eſt ẽt qđ fratres deinceps ꝑpatis,& moderatis ędificijs, ſint cõtenti, certe dicta pecunia in alios vſus conuertetur, vt ex prædictis patet.

QVARTA DISTINCTIO,
CAP. I

19 COntingit aliquãdo † ꝙ ipſis fratrib. aliquid generaliter abſq; modi exp̄ſſione relinquitur, an valeat? Rñ. ſic.& eſt declaratũ in d.c.exijt qui ſeminat.§.ad hæc quia fratrib. vbi Papa ſic ait Vbi fratribus ipſis generaliter abſque modi expreſſione aliquid legetur, hoc in legato ſic indeterminate relicto in omnib. & per omnia intelligitur ſeruare, volumus,& in perpetuũ præſenti cõſtitutione iubemus, ꝙ vbi pecunia, ſeu eleemoſii a fratribus indeterminate relicta, voluimus, ac expreſſimus obſeruari, videlicet vt ſub modo licito fratribus intelligaẽ eſſe relictum, ita quod nec legãs merito, nec fratres ipſi effectu relicti fraudentur, &c. Ex quibus apparet ꝙ legatũ valet,& intelligitur modus exp̄ſſus q̃ pſonæ legitimæ ꝯgruat.ff.de vſu & habi.l.plenum.§.eqtij.ſic ergo vr̃, ꝙ p̄tiũ in neceſſitatẽ fratrũ ꝯuerteẽ, vt ſ.dictũ eſt, quod intelligiẽ, niſi ſummam immoderatam excederet,& tunc ſerua quod ſ.dixi.

CAP. II.

20 Sed mortuo teſtatore, †ad quem ſpectat dñium dictarum rerum? Circa quod ſciẽdum eſt, ꝙ res ſic relictę poſſunt eſſe triplicis generis. Primo põt eſſe, quod relinquuntur res fratribus, quæ vſu non conſumuntur, quarum vſus non eſt fratribus interdictus, vt ſi relinquantur libri theologiæ,& ſimilia,& tunc non eſt dubium, ꝙ dñium pertinet ad eccleſiam Romanam, hoc eſt declaratũ per Nicolaum in d. c.exijt qui ſeminat.§.ad hæc enim fatres ipſi. vbi loquitur ſic. Cum aliquid propter Deum ipſis offertur, conceditur, vel donatur, & ibi omnium vtenſilium,& librorum, ac eorum mobilium præſentium,& futurorum, quę & quorum vſusfructus ordini, vel fratribus ipſis licet habere proprietatem,& dominium. Quod autem Inn. Papa quartus prædeceſſor noſter feciſſe dignoſcitur, etiã, & nos Romanam apoſtolicam eccleſiã ante recepimus, & ad nos, ipſam plene,& libere pertinere hac præſenti conſtitutione in perpetuum valitura ſancimus,&c. Quodque prædictis reb. quæ vſu non conſumuntur Federico ſcripſit lo.22. Papa in conſtitutione quæ inci. Ad conditorem.tñ ꝯfirmat, alias ꝯfirmauit, cuius verba quantum ad hoc inferius referemus. Solu. poteſt eſſe ꝙ fratribus relinquuntur res quæ vſu nõ cõſumũtur, ſed eorũ vſus eſt fratribus interdictus, vt ſi quis reliquerit domum, agrum, & ſimilia, q̃
res

Digitized by Google

res debēt vendi, & in neceſſitatē fratrū cōuerti, & ad quē ptineat dñium iſtarū rerum nō reperio ↄſtōnem aliq̄ declarantē. Poſſet tñ ad hoc in argūm, & ſimilitudinē adduci, ꝙ idem Nicolaus Papa in d. c. exiit q ſeminat. §. cæterū, cū in eadē regula, in pecunia cōceſſa ab aliquo viuente fratrib. ſic ait, ita tñ, ꝙ penes ipſum dantē dño, proprietate, ac poſſeſſione ipſius pecuniæ, cū libera ptāte reuocandi ſibi pecuniā ipſam ſemꝑ vſq; ad ↄuerſionē ipſius, in rē deputatā plene, libere, ac integre remanentib. in ipſa pecunia nil omnino fratres iuris habeant, &c. Ex quib. vr̄. ꝙ dñium remanet penes ipſum hęredē, maxime cum idē Papa ī verbis quæ ꝓxi c. retulimus, in tali legato idē ꝑ omnia quod ī pecuniē, ſeu eleemoſina fratrib. voluit obſeruari. Sed hæc rō nō vr̄ bona. Nā cū Papa dixit, in omnib. & ꝑ oīa, ſtatim ſe reſtrinxit, videlicet ſub mō licito fratrib. intelligaṫ eſſe relictum, nō ergo quo ad dñium. Præterea nō vr̄ eſſe idē in hærede qd ī defuncto, vt dixi ſ. in proxi. diſt. Cū ergo nulla ſit cōſtitutio deciſiua, qd iuris ſit, videamus. Et vr̄ dñium dictarū rerum ad ciuitatē, vbi ſunt illi fratres, qbus eſt reli
21 ctū, ptinere, qđ probo. † fratres minores ſunt pauperes, & in paupertate arctiſſima cōſtituti, vt in eorū regula, & declaratores ꝓdi-
22 cti dñt. Si aliqñ † aliqd relinquaṫ pro neceſſitate pauperū, vr̄ relictū illi ciuitati, cuius pauperib. relinquiṫ, vt l. ſi cui relictū. & in l. ciuitatibus. de le. 1. Si ergo ciuitati vr̄ relictū, ergo in eā trāſit dñiū recta via. C. cō. de le. l. 1. & 2. ff. de ſur. l. a Titio, & Inſt. de leg. §. noſtra aūt. iuncta gl. in ver. ꝑ in rē. nec eſt ēt incongruum, vt vnus legatarius a teſtatore nominetˀ, alteri vero q̄ratur. ff de leg. 1. l. fideicōmiſſarā. §. interdū & de leg. 1. l. ſeruo leg. §. ſi teſtator, & de ↄd. & demon. l. Titio. § Titio. Cōtrarium tñ puto. ſ. ꝙ dñium remanet apud hæredē. Nā q̄ñ legaṫ res cuius cōmercium nō hēt legatarius, proprietas apud hæredem remanet, & debetur æſtimatio. l. apud Iulianū, §. fi. cum l. ſeq. de leg. 1. ita in propoſito. Præterea
23 † in rebus, quæ nō relinquūṫ directo, ſed per q̄dam ↄñtiam ñ procedit illa regula, ꝙ dñium tranſeat recto iure in legatarium. Hoc probaṫ ex cōiunctione duarū legū, ex l. 1. de ſer. leg. & ff. quemad. ſer. amit. l. ſi partē, §. i. ſed ſi, ñ ſeruitus legaṫ tacite per q̄dā ↄñtiā mortuo teſtatore nō cōpetit ius ſeruitutis, niſi cōſtituatur ab hærede, vt d. l. 1. de ſer. l. ſeruum filij. §. fi. & ibi ꝑ Iac. de Are. de leg. 1. Ita ergo dicimus in propoſito, ꝙ dñium rei legatæ tranſeat recta via in legatarium, cui legatur expreſſe. In eo vero cui legatur per ↄñtiam non tranſit, niſi per hæredē tradatur, & ſic apparet, quod remanet penes hæredem: ita in propoſito, cū illi ciuitati nō legetur expreſſe, ſed per q̄dam ↄñtiam. Præterea hoc vr̄ in ſimili, ſi aliquis legat filio, vel ſeruo, vr̄ legare patri, vel dño, quod patet, qa pr̄, vel dñs poteſt onere fideicommiſſi grauari. ff. de leg. 1. l. cum fi. cum ſi. Sed ſi legatum eſt tale, ꝙ non poſſit quæri dñiū filio, vel ſeruo, ſed eius æſtimatio debeatur, tunc non quæritur dñium patri, vel dño, ſed debeṫ æſtimatio, vt ff. de leg. 2. l. debitor. §. ſeruo. & l. fideicommiſſa. §. ſi ſeruo. de leg. 3. ita in propoſito cum framb. minoribus non poſſit quæri dñium, nec Reipub. cui per ↄñtiam vr̄ relictum eſſe, & huic opin. vr̄r adhærere verba decretalis. ſup. alleg. & relatæ, & per hoc patet rñſio ad rationem in contrariū.
24 Tertio contingit, † ꝙ fratribus relinquuntur res, q̄ vſu conſumūtur, vt vinum, frumentum, pannus pro indumētis, & ſimilia, quorum vſus fratribus non eſt interdictus, quorum dñium dicebant quidam ad eccleſiam Romanam pertinere ex verbis Nicolai Papæ ſup. relatis, dum dicit, vtenſilia &c. Sed Io. Papa dicit, dicta verba debere intelligi de rebus, quæ vſu non conſumuntur, & declarauit in dictā decretali, quæ incipit, Ad conditorem, in multis partibus ipſius decretalis dum ait, quis ſanæ mentis credere poterit, ꝙ in tenno fuerit tātū patris vinius oui, vel caſei ſeu fruſti panis, & aliarum rerum vſu conſumptibilium, q̄ fratribus ipſis, & ad conſuetudinē e veſtigio conferunnit, ad dñium Romanæ eccleſiæ, & vſum fratrum pertinere? profecto laudabile non vr̄, vt Nicolaus ait ſup. Nec obſt. ſup. dictis, quod idem prædeceſſor nr̄ in ordinatione prædicta ēt illorum quæ ad ſuſtentationem pertinent, niſi Romanæ eccleſiæ dñium reſeruetur, hoc .n. de rebus illis duntaxat debet intelligi, quæ vſu non ſunt cōſumptibiles, ſine qbus humana vita non eſt ſuſtentabilis, quæ vtiq; non ſunt paucæ vt in eo. eidem Papa declarauit. Sed in hoc idem conſtituit, dum ſic ait. Sancimus, ꝙ in bonis quæ in poſterum conferentur, vel offerentur, aut alias quomodolibet obuenire continget fratrib. ſeu ordinibus ſupradictis, exceptis eccleſijs, oratorijs, officinis, & habitationibus, ac vaſis, libris, veſtimētis diuinis, & officijs dedicatis, vel dedicandis, & quæ ad ipſos obuenient in futurum, ad quæ ſe nō extendunt, in conſequētiam ſupradictam, ꝑ quod ↄſtōnē iſtam ad illa extendi volumus, nullum ius, ſiue dñium aliquod occaſione ordinationis ꝓdictæ, ſed cuiuſuis alter ius a quocunque prædeceſſorū noſtrorū ſuper hoc ſpecialiter, dictæ Romanæ eccleſiæ acquiratur. ſed quo ad hoc habeātur prorſus ordinationes hmōi pro non factis, &c. Ecce aperte liquet, ꝙ eccleſię Romanę non quæritur dñium, nec ēt Reipub. rationibus ꝓdictis. Dicendū ergo vr̄, ꝙ ſi quidem vinum, frumēta, & ſimilia legantur in genere, tunc non tractatur de tranſlatione dñi, anteqū perueniatur ad traditionem, vt not. C. com. de leg. l. 2. & Inſtit. de legat. §. noſtra autem. ſed ſolum tunc eſt videndum de perſonali obligatione, de qua infra dicetur. Si vero legaretur in ſpecie, vel cum perueniretur ad traditionem, cuius ſit proprietas, & dominium. & qualem vſum habeant fratres, dico, prout intelligitur ex iſtis conſtitutionibus Ioan. Papæ 22. quarum vna incipit. ad conditorem, alia incipit, quia quorundam, quarum verba hic non refero, quia longū eſſet, ſed prout ipſe declarauit, ita credo, ac determino. Illud vero quod ſupra dixi de rebus, quæ debent vendi, vt in neceſſitatem fratrum conuertantur, idem illud dico in pecunia legata, ēt ſi pecunia legaretur in ſpecie, vt patet in dictis authoritatib. non enim ipſum corpus pecuniæ in neceſſitate fratrum conſumitur, ſed in ſpeciem aliam tranſmutatur, & hoc quantum ad dominium. Nunc vero quantum ad actionem perſonalem quid iuris ſit, videamus.

C A P. III.

a
25 Quis ergo [a] poterit dictas † res vendere, q̄ñ vendendæ ſunt pro fratrum vtilitate? & de hoc Nic. in d. §. a. ſ hęc, quia fratribus. cum permiſit de rebus vendendis pro fratrum neceſſitate, ſic ait. Atq; ad legata ſoluenda, tam hæredes teſtatorum, quam executores ſe liberales exhibeant, quam prælati, ac etiam ſeculares, quibus de iure, vel conſuetudine prouiſio iſta competeret, cum expedierit ſe ex officio ſuo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas, &c. Et ſic manifeſte apparet. ꝙ hoc poſſunt facere hæredes. Nec mirum quia apud eos eſt dñium, vt dixi. Item hoc facere poſſunt executores, licet alias ſuper venditione bonorum requiratur ſpecialis permiſſio teſtatoris. l. alio. de alimen. & ciba. lega. & C. quando decre. opus non eſt. l. pen. & ibi. no. & hæc ſemper ineſt, ꝙ talis res vendatur, vt dictum eſt, & ſic ſpecialis permiſſio non requiritur. Item hoc poteſt facere epiſcopus, & iudex ſecularis ex ſuo officio, vt dr̄ in d. text. etiam ex nomine promouentis, quod patet ex vi dictorum verborum, dum dicit, ſe promptos exhibeant, & facit etiam l. Quintus, de ann. leg. & in Auth. de eccle. titu §. ſi qs ædificationem. & de alimen. & ciba. leg. l. 3. in prin. Iudices tamē
26 † prædicti ad hoc venientes præcedente mora hæredis, vel executoris. puta ſi fuit bis monitus, vt in Auth. de eccle. titu. § ſi quis
27 autem. ſupradictus vero conuentus † licet non habeat dñium, vt dictum eſt, tamen habet actionem perſonalem, vt infra dicetur, tamen ſi poſſet poſſidere, haberet dñium, & poſſet vendere, vt J. dicam, fratres de hoc nullo modo ſe impediant, cum hoc voto, & regulę repugnaret, poſſunt tamen humiliter ſupplicare hæredi, vel executori extra iudicium, vt votum teſtatoris adimpleat, vt J. dicetur. ſed ſi prædicta legata non relinquuntur fratrib. ſed eccleſiæ eorum, & tunc puto, ꝙ dñium quæreretˀ eccleſiæ Rom. & tunc quid iuris collige ex his quæ dixi in præcedenti lib. 4 diſ.

A D D I T I O.

a Tho. D. Quis ergo. De iſta deciſione Bar. vide plene per Ale. de Imo. in l. 1. ff. de leg. 1. & Bal. in l. cum quæſtio. in fi. C. de leg. & gloſ. in c. 1. de relig. dom. lib. 6. & Lud. Rom. in ſing. 194. incip. prohibetur. & ſic habes, quod ipſis fratribus poteſt relinqui, vt vendatur fundus, & eis ſubueniatur ex alijs pecunijs, & non ſunt multi dies, quod fuit allegari fauorem fratrum Minorum de obſeruantia S. Fran. de Padua, contra presbiterum Ioan. Ant. de Curte, de Padua, per me, &c. tamen ſi priuilegijs Sixti Quarti ſummi Pontificis, in mari magno aliter diſponatur.

P R I M A D I S T I N C T I O.

C A P. I.

28 DE his quæ fratribus largiſitur ſingl̄r, qđ valeat † relictum factum vni fratri, qualiter fratres in hoc ſe habere debeāt, expreſſe determinauit Benedictus Papa in conſtitutione, quam edidit circa ſtatum fratrum minorum. c. 14. alias exiui, vbi ſic ait. Quilibet autem frater ſupradicti ordinis, qui aliquid ſenſit determinato vſu donari, vel legari, vel pro quo deponi contigerit, poſtquā huiuſmodi donatio, legatum, vel depoſitum ad eius notitiā peruenerit, cuſtodi, vel guardiano ſuo, vel eius vicario, quam cito poterit commode, debeat reuelare fideliter, hoc quilibet facere debeat, ſi habet notitiam prædictam. Guardianus autem ſiue frater, cui donatum, vel depoſitū fuerit, ſi ſit habilis ad ſcientiam capeſcendā, prouideat ei, ſeu prouidere faciat, ſm donationis, legati, vel depoſiti quantitatem, & ſm fratris ipſius idoneitatem ad eius ſtudium opportune. Ex his apparet, ꝙ legatū debet in fratris vtilitatem primo conuerti, & licet hic exprimat de libris, in c. proxi. ex-
29 primit etiam de alijs neceſſitatibus. Apparet ex † prædictis, ꝙ quādo alicui ſingulari fratri legatur, non debet ad petitionem ipſius
30 ſolui, ſed ad petitionem guardiani. † Itē ex prædictis patet, quòd frater minor poteſt eſſe diſtributor, & prætorum officio fungantur fratres, vt dicetur in ſeq. lib.

C A P. II.

31 Sed ſi frater ille tot denarijs pro ſuis neceſſitatib. non indigeat, idem prædictus Papa imediate

poſt

Digitized by Google

poſt prædicta ſubdimidit. Si autem fratres prædicti his libris non indigerent, ac vbi libris indigerent, prouiſio de libris ſufficiēs eidem aliquid de legato, donato, vel depoſito huiuſmodi ſuper eſſet guardianus, omne huiuſmodi legatum, vel donatum, vel depoſitum, vel id, quod facta prouiſione eis fratri erit, in eōem ſui conuentus neceſſitatem conuerti, ſeu diſpenſari procuret, & neceſſitati eius, cuius contemplatione donatum, legatum, vel depoſitum fuerit, fauorabilius ſtudeat ſubuenire. Per hoc enim vel conueniens alijs, vel infra ſcriptæ conſtitutioni fęlicis recordationis Bonifacij Papę VIII. quæ incipit, Prius debet ſubueniri fratri ſup taſcripto, ſecundo cōuentui. Ex quo patet, ꝙ relictum fratri, hoc eſt, cōuentui, & ſic in petendo hoc legatum, erit idem quod in eo, quod relictum eſt conuentui fratrum, vt ſup. dicetur.

SEXTA DISTINCTIO.
CAP. I.

32 INterdum etiā † euenit, vt fratribus minorib. aliquid annuū relinquat, an valeat, quæritur. Et vr̃, ꝙ non, vt hr̃ in conſtōne, quæ inci. Exiui de Paradiſo. vbi ſic ait, Cumque annui reditus inter immobilia cenſeantur a iure, ac huiuſmodi reditus obtinere paupertati, & mendicitati repugnet, nulla dubitatio eſt, ꝙ p̄dictis fratribus redditus quoſcūq;, ſicut poſſeſſiones, vel eorū vſus cū eis non reperiatur eſſe conceſſus recipere, vel hr̃e, cōſiderata conditione ipſorum, non licet, &c. Ex quibus verbis colligitur, ꝙ legatum non valet. E contra, ꝙ dñi legatum valeat, probatur ex authoritate prædicta ſic, non eſt dubium, ꝙ immobilium poſſeſſionum fructus fratribus legatus nō valeat, vt ipſas poſſeſſiones fratres retineant, ſed vt vendantur, & in neceſſitatem fratrum con-
33 uertantur, vt eſt expreſſe declaratum, ſic † cum reditus inter immobilia computentur. C. de ſacroſ. eccleſ. l. iubemus. & in Auth. de non alie. §. hæc ergo. & §. nos igitur. & ſic videtur, ꝙ tale legatum valeat, non vt ipſos annuos reditus ipſi fratres habere, vel retinere poſſint, quia hoc eſt eis prohibitum, ſed vt illud ius percipiendi vendatur, & in fratrum neceſſitatem conuertatur, vt dictū eſt de rebus immobilibus. Solu. dicendum eſt, ꝙ legatum annuū non fratribus interdicitur ratione rei legatæ, ſed rōne modi a teſtatore expreſſi. ſ. ꝙ annuatim det, qui modus regulæ & conditioni eorum repugnat, & ſic videtur, quod nullo modo valeat, &c.

CAP. II.

34 Per omnia † putarem idem, ſi fratribus relinqueretur aliquid diurnum, vel menſtruum. per alias diuiſiones temporum, vt puta decēnio, vel mennio. vt ff. de tranſactio. l. cum hi. §. ſi cui. & de alimen. & cibar. legat. l. libertis, quos. in prin. & l. diarijs de annu. leg. l. penul.

CAP. III.

35 Quid ſi fratribus † relinquatur aliquid annuum non in perpetuum, ſed vſque ad certum tempus, an incidat in prohibitionem prædictam? Vr̃ ꝙ non, ꝓp limitationem temporis non vr̃ legatum annuum, ſed dr̃ vnum legatum. ſ. præſtatio diuiſa, vt ff. q̄n dies leg. ced. l. cum ſine præfinitione. Contrarium vr̃, ſcilicet ꝙ valeat in dictā prohibitionem per generalia verba dictæ conſtitutionis ſup. alleg. Nam relictum fratribus ſpectatur relictum pro ipſorum neceſſitate, vel pro alimentis, & ſimilibus, ſed in relicto cauſa alimētorum, licet ſit frumētum, tpis præfinitione, tñ annuum dicetur, d. l. cum ſine præfinitione, ergo &c. Sed ſi relinqueretur cum tpis præfinitione vni fratri ſingulari, tamē dicetur legatum annuum, per rationes ſupradictas. Si vero relinquatur fratribus vnius conuentus, tūc facit dubium, quia conuentus non moritur. Et ſic ceſſat ratio, quæ eſt in alimentis relictis certæ perſonæ: finaliter puto tñ, ꝙ fratres debeant a dicto legato penitus abſtinere. Nam hoc ſtatui eorū, & mendicitati repugnat. Nam non viuerent ſimpliciter in ſpe Dei propter ſpem, quam haberent in dicto legato intra præfinitū tempus, ſi in eo eſt eadem ratio quod in legato annuo ſimplici.

CAP. IIII.

36 Quid ſi non directo, ſed in vim † condōnis aliquid annuum fratribus relinquatur, puta aliquem hæredem inſtituo ſub ꝯdōne, ſi aliquid annuum dederit fratribus minorib. Certe idem eſt quod ſupra, vt fratribus nullo modo liceat accipere. Hoc enim vr̃ in fraudem fieri, vt l. quod ꝯdōnis. de don. cau. mortis, & de condi. & demon. l. Meuius. ille tñ, vt impleat conditionem, debet offerre, d. l. Meuius, ſed ꝯ prædicta vr̃. ff. de iu. fiſci. l. in fraudem, vt ibi patet. &c.

SEPTIMA DISTINCTIO.
CAP. I

QValiter autem petantur dicta relicta ab his, qui ad ea præſtanda tenentur? Pro declaratione eſt videndum. Primo vtrū ille, † a quo legatum relinquitur
37 ad id præſtandū ſit obligatus, & cui. Nā pro rebus fratrib. ipſis relictis, ipſis fratribus nullum ius ſeu obligatio quæritur de prædictis, dictus Nicolaus tertius in d. c. exijt qui ſeminat. §. cæterum. ſic ait. Nec ꝯ perſonam nominatam, vel non nominatam ab eis, cuiuſcunque conditionis exiſtat in iudicio, vel extra, actionem, perſecutionem, vel aliquod aliud ius intentent, qualitercunque perſona prædicta in commiſſione huiuſmodi ſe habeat, &c.

CAP. II.

Ex hoc patet, ꝙ obligatio fratribus nō quæritur. Præterea ꝙ obligatio eis quæratur, videtur ꝯ principale fundamentum regulæ, quæ eſt, vt fratres ſib. nil appropriet, nec domum, nec locum, vel aliam rem, vt dictis declarationibus ſummorum Pontificum continetur. Si diceremus, ꝙ ſibi acquireretur obligatio, aliquid ſibi appropriarent, quod eſſet ꝯ vota, cum iſta regulariter obligatio ſit de rebus, ſine quibus vita poteſt ſuſtentari humana. Præterea in d. c. exijt, qui ſeminat. §. ad hæc, quia fratrib. dicitur, ꝙ iudex ex officio ſuo ſe promptum exhibeat, quæ verba retuli ſup. diſt. 12. huius. 2. lib. ſed ea quæ iudicis officio expediuntur, non præſupponunt obligationem. l. qui ꝑ colluſionem. §. 1. ff. de actio. empt. & de ann. leg. l. Quintus. & concluде, ꝙ fratribus obligatio non quæritur, & ſic hæres vel alij, q̄bus relinquitur, non ſunt obligati ad talia relicta. In ꝯrium vr̃ regula generalis, quæ eſt ꝙ legatario competit obligatio, & actio perſonalis, & hypothecaria, & actio in rem, vt C. communia de leg. l. 1. & 2. & Inſtitu. de leg. ff. noſtra autem. Secundo dicendum eſt, ꝙ in hoc, an ille a quo relinquitur legatum ad hoc ſit obligatus, poteſt conſiderari quo ad ipſos fratres, & tunc dicendum eſt, ꝙ obligatio poteſt intelligi duob. mod. Vno modo proprie & ſtricte, prout eſt iuris vinculum, quo quis neceſſitate adſtringitur, vt Inſtitu. de oblig. in princ. & hoc modo requiritur ꝙ ſint duo, vnꝰ qui tenetur. & eſt obligatus: alius cui, & habet obligationem, vt ff. de accep. l. 1. & ibi no. per glo. & hoc modo ſumendo hæres vel alius, a quo legatum relinquatur, non eſt obligatus fratribus, & fratres ipſi propter paupertatem vitæ, & regulæ eorum neminē tenent obligatum, vt ſup. dictum eſt. Secundo modo poteſt ſumi obligatio large, & improprie ex quadam æquitate, in qua quis ī ſeipſo tenetur ad dandum aliquid, vel ad faciendum, & ad hoc ipſe videt ſe obligatum, licet a nemine teneatur, & iſta talis æquitas parit officium iudicis. l. Quintus. de ann. leg. & l. hæreditas. de pet. hær. & iſto modo hæres vel alius, a quo eſt aliquid relictum, poteſt dici obligatus, & per hoc competit officium iudicis, vt ſup. dictum eſt. Tertio modo conſiderari poteſt an ille, a quo eſt legatum relictum ſit obligatus reſpectu aliorum quam ipſorum fratrum, & tunc eſt dicendum, ꝙ eſt proprie obligatus. Nam certū eſt quod vita fratrum minorum in arctiſsima paupertate eſt fun-
39 data, ſed quando aliquid † ob neceſſitatem fratrum, vel pauperū relinquitur illi ciuitati, in qua ſunt pauperes, videtur ipſis fratrib. vel pauperibus relictum. l. ſi cui. & l. ciuitatib. ff. de leg. 1. cum Reipublicæ interſit, vt pauperes ſuſtententur. C. de ſacroſ. eccl. l. priuilegia. Idem in eo, quod relinquunt propter ſubſidium ſtudij ipſorum fratrum, vt dict. l. ſi cui. & l. ciuitatib. Ex quo concludo, ꝙ licet ipſius ciuitatis nomen in teſtamento non ſit inſertum, tamē ipſe, qui reliquit legatum, obligatur ipſi ciuitati ad illud. d. l. ciuitatibus. & l. ſi cui. coniuncta l. ſeruo alieno. §. ſi teſtator. eo. ti. & l. ſi fideicommiſſa. de leg. 3. §. plerunque. & §. interdum. de condit. & demon. l. Titio genero. Huic igitur ciuitati hæres ad hoc obligatur ciuiliter, & naturaliter, ex qua obligatione oritur actio, vt infra dicam.

CAP. III.

Per quos ergo dicta legata, & qualiter petantur, & exigātur, ſatis patet ex prædictis ꝙ di-
40 ligenter debemus inquirere vel diſtinguere, nam ſi quidem † q̄ratur, an ipſi fratres petere poſſent, dicendum eſt, ꝙ duplex eſt petitio. Eſt enim petitio extra iudicium, & ſtatim fratres licite facere poſſunt. Nam dictus Nicolaus Papa in d. c. exijt. qui ſeminat. §. cæterum cum in eadem, ſic ait, Poſſunt tamen fratres ſuas neceſſitates inſinuare, ac etiam ſpecificare, vel exponere perſonæ prædictę, ac etiam rogare ꝙ ſoluant. poſſit etiam eam perſonam exhortari, ac dicere ꝙ fideliter in re commiſſa ſe habeat, & animæ ſuæ ſaluti in commiſſa ſibi ſua executione prouideat, &c. Ecce aperte liquet, ꝙ extra iudicium petere, & exhortari poſſunt, ſicut q̄n ab hr̃ de legatur aliquid ſeruo proprio ſine libertate. l. quidā. §. illo videlicet. C. de neceſ. ſeruis hæred. inſt. Quædam eſt petitio, quæ fit in iudicio, & iſta nullo modo poteſt fieri per fratres, vt probant verba prædicta ſupra in 1. diſtin. c. 1. Nulla enim eſt in eis actio, ſeu perſecutio. hoc eſt iudicis officium. Hoc probant ex verbis clem. d. c. exiui. §. noſtra. ibi, dum dicit, cū ordinis fratres vbicunque dicti ordinis profeſſores pro nulla re tpali poſſunt in iudicio experiri, &c. Ecce ſatis liquet, ꝙ dicti fratres in iudicio
41 petere non poſſunt. Si vero † quæratur, an petere poſſit Reſpublica, ſeu ſyndicus eius, patet quod ſic, quia ei competit obligatio, & actio

Digitized by Google

actio ꝯ hæredem d.l.ſi cui.& d.l.ciuitatibus,de leg.i. Ex hoc ẽt ſe-
quitur,ꝙ quilibet de populo hoc poterit petere. ff.de op.no.nun.
l.in prouinciali. §.qui in publico.& l.ſeq.& in Auth.de eccl.ti. §.ſi
quis autem,qui hoc facere,&c. Ex hoc dixi plenius in præced.lib.
4.diſt.vbi etiam poteſt colligi modus formandi libellum. Caueãt
fratres,ne in c.exiui.ibi,etiam ex talibus aſſiſtant,hoc.n. ſtatui eo-
rum repugnat,in c.exiui.ibi,etiam ex talib.exiſtẽtis,vt ff.ad Turp.
l.j.§.incipit.expectent enim,ꝙ aliquis ad hoc faciendum ex deuo
tione moueatur. Poterit ẽt exigi iſtud legatum ex officio Epiſco-
pi,vel etiam iudicis ſecularis,vt in d.declaratione Nicolai contine
tur,cuius verba quantum ad hoc retulimus ſ.in 4.diſt.huius 2.lib.
in 3.c.inci.quis ergo poterit dictas res vendere &c.d.c,vt ibi.& da
bitur pecunia illi,quem iudex deputauit,vel etiam ipſis fratribus,
vt in ſequenti diſtinct.dicam.

OCTAVA DISTINCTIO.

CAP. I.

DE ſyndicis vero fratrum Minorum ſciẽdum eſt,per quoſdam Summos Ponti-
fices fuiſſe conceſſum fratribus, ꝙ nominarent quoſ-
dam,qui adminiſtrarent nomine eccleſiæ Romanæ,
quæ conceſſiones fuerunt primo per Ioan. Papam 22. in aliquib.
reuocatæ, ideo vt prædicta clareſcant, primo priuilegia antiqua
42 ad literam reſeratimus. Et primo †Inn.4.literas fratribus conceſſit
in hæc verba. Inn. Eps ſeruus ſeruorum Dei,dilectis filijs Generali
bus,& miniſtris fratrum minorum ſalutem, & Apoſtolicam be-
nedictionem. Quanto ſtudioſius efficacæ contemplationi vacatis fa
mulãdo,tanto quieti veſtræ libentius prouidemus,ne pedes,quos
lauaſſe videmini affectu,& officio omnia relinquẽdo, cogantur,
quod abſit,iterum inquinari. Cum.n.lecta a nobis veſtra petitio
contineat de rebus omnibus ordini veſtro conceſſis, vel in poſte-
rum concedẽdis,per vos ipſos,prout exigit neceſſitas, iuxta veſtri
ordinis ſtatuta diſponere nequeatis,nec velitis pro conſcientiæ ve
ſtræ puritate ſeruanda,ne vobis odioſa vagandi tribuatur materia,
ſed oporteat vos ꝑ hoc ad ſedem Apoſtolicam, ad quam rerum
ipſarum ſpectat proprietas, habere recurſum:nos quieti dicti or-
dinis,& neceſſitatibus veſtris paterna volentes ſolicitudine proui
dere,præſentium authoritate cõcedimus,vt ſingulis veſtris liceat
in prouincijs eis commiſſis per ſe,vel per alios fratres ſuos,quibus
iniunxerint committendum, conſtituere aliquos viros idoneos
Deum timentes,qui pro locorum indigentia ſingulorum res hu-
iuſmodi conceſſas, vel etiam ꝯcedendas authoritate noſtra pete-
re,vendere,tractare,commutare,expendere,permutare,ac in fra
trum vſum conuertere valeant,ſm̃ diſpoſitiones veſtras prout ne
ceſſitatibus,vel commodis fratrum ordinis memorati, ſicut vo-
bis eoſdem viros ſic conſtitutos a vobis amouere, alioſq; ad præ-
miſſa exequenda ſine difficultate qualibet ſubrogare, quoties vi-
debitur opportunum. Nulli ergo,&c. Data Auenionij iij. Calen.
Septemb. Pontificatus noſtri anno 5.

CAP. II.

Deinde Martinus Quartus Papa eiſdem cõceſ-
ſit ſuper prędictis literas lar-
43 giores in hunc modum,† Martinus ſeruus ſeruorum Dei, dile-
ctis filijs ſuis generali,& prouincialibus miniſtris, ac etiam cuſto-
dibus vniuerſis ordinis fratrum minorum ſalutem, & apoſtolicã
benedictionem. Exultans in dño,ꝙ ſacri veſtri ordinis profeſſores
in Dei beneplacitis ꝯfirmari promptitudine deuotionis,& opere
illius,ſtudentes imitari veſtigia eiuſdem,& viam ſummopere cu
ſtodire,qui deſcendens a patre luminum,& formã ſerui accipiẽs,
ſe i laudis beneficium.placabilem hoſtiam immolauit, cogitare
inducimur honeſta remedia,quibus dicti ordinis obſeruantia pu
ra in ſui vigore ſeruetur. Ideoq; fratres,qui pro nulla re tempora-
li poſſunt in iudicio experiri, & excluſis quibuſcunq; ſollicitudi-
nibus,libentius,apertius,& quietius diuinis vacent officijs,& offe
rentium,donantium,vel tradentium, atq; in vltima voluntate re-
linquentium ordini prædicto,vel fratribus aliquid ꝑꝑ Deum pia
intentio non fraudetur,ſicq; vos ſolicitudini,quam prædictus or-
do pro ſuis neceſſitatibus quoties imminebit neceſſitas, vel vtili-
tas ſuaderet,remittere ad eccleſiam Romanam vrgerentur, ad q̃
omnium rerum mobilium,& immobilium,quib.fratres vti poſ-
ſunt,ius proprietatis,& dominium ſpectat, nullo modo impenſa
ſpectat immoderate potius, quam per hoc vrgeri poſſit fratrib.ſ.
dictis benignius indulgentes, volenteſq; hĩdum vel executorum
negligentijs obuiare,vt fratres ſm̃ modos licitos,& congruos,ipſi
ordini relicta in teſtamentis, & eleemoſynis non fraudentur, ſic
ſperãtes,ꝙ his quę pro ſtatu proſpero dicti ordinis ꝑ nos ſalubrius
& vberius conſuluntur,quo maiores fuerãs,vt hic in parte autho
ritate muniti diſcretioni veſtræ,de qua plen in dño confidimus ſpe
ciales perſonas,quæ non ſunt de dicto ordine nominandæ pro lo
corum indigentia ſingulorum, quas perſonas per vos taliter no-
minatas in his adminiſtrationibus legitimis generalibus liberam,
& libere gerere, & ipſos vere. & legitimos adminiſtratores œco-
nomos, ſyndicos, & actores eſſe de plenitudine poteſtatis præſen-
tium authoritate conſtituendo decerunus, qui res ipſas,& pre-
tium rerum,& prædictas eleemoſynas nomine ipſius eccleſiæ re
cipiant pro eiſdem & fratrum ipſorum vſibus, prout eis licet, ex
regula,vel declaratione conuertenda.ſicut cõ ſilij generalis,& ſin
gularis noſtri in prouincia,vel cuſtodia ſibi decrera,vel eiſdem fra
trib.de aſſenſu noſtro extiterint requiſiti per ſe petendi, exigendi,
recipiendi,alienandi prædicta,tranſigendi quoq;,& poſſidẽdi,cõ-
ueniendi,permittendi,refutandi,ꝯfaciendi,agendi,defendendi,&
in animabus eorum de calumnia. & veritate dicẽda,& iurandi,&
cuiuslibet alterius iuramenti pſtãdi cum illis,& ꝯ alios qui hmõi
res mobiles,aut immobiles aut pretium earũ,vt relictas eleemo-
ſinas fratrib.in teſtamentis occuparent,& violenter auferrẽt,ſiue
ꝯ voluntatem fratrum quomodolibet detinerẽt,& generaliter in
oĩb.caſib.pro reb.licitis ad eccleſiam prędictam ſpectantib.ipſorũ
fratrum vſui conceſſis,nec non pro immunitatib.libertatib.iurib.
ac priuilegiis,& indulgentijs eorum,ſiue cuiuslibet ſatiſdationis,
& cautionis onere plenam & generalem, & liberam ac authori-
te apoſtolica,& in iudicio,& extra iudicium poteſtatem plenam
& liberam concedimus authoritate præſentium facultatem.
Nulli ergo &c. Data apud vrbem Veterem xv. Calen. Februarij,
Pontificatus noſtri anno 2. Idem ẽt ꝯceſſit Nicolausquartus,qua-
ſi de verbo ad verbum,& ideo hic non refero,&c.

CAP. III.

Poſtea vero Io.Papa 22.in illa decretali,quę incip.ad
conditorẽ canonum. prædicta in aliqb.
44 reuocauit per hæc verba.†Et quia præfatum Martini Papæ præ-
deceſſoris noſtri priuilegium dudũ ſeruatum quo ad adminiſtra-
tionem bonorum præmiſſorum nõ extitit,nec ſeruatur, ipſorum
procuratorum officium,qui nominantur a miniſtris,& cuſtodib.
dicti ordinis Romanę eccleſię iniurioſum ac multis alijs moleſtũ
oneroſum, & ẽt inhoneſtum noſcatur, diſtrictius inhibemus, ne
deinceps pro recipiendis,extorquendis,ſeu adminiſtrandis bonis,
quę in poſterum ordini vel fratrib.offerri vel ꝯferri,ſeu alias obue
nire ꝯtigerit, nuſquam nominetur a quoquam ſeu cõſtituatur a
modo nomine S. Romanæ Eccleſiæ ꝓcurator,nec occaſione cu
iuſcunq; priuilegij apoſtolici,quicunq; adminiſtratorum quorũ-
cunq; bonorum quæ obuenire fratrib.ipſis,vel ordini ꝯtingerit,in
poſterum,in iudicio,vel extra agendo,vel defendẽdo, vel aliquo
modo aſſumere vel exercere dictæ eccleſiæ noĩe audeat,niſi de ſe
dis apoſtolicæ licentia ſpeciali,decernentes irritum,& inane,ſi ſe-
cus a quouis in poſterum contigerit attentari,non obſtantib.qui-
buſcunq; priuilegijs a Martino Papa prædicto, vel ab alijs præde-
ceſſorib.noſtris ipſis fratribus,vel ordini ſub quacunq; forma ver
borum,vel expreſſione cõceſſis. Per hoc aũt dicti ordinis regulæ
in aliquo non intẽdimus derogare,nec priuilegijs,fratrib.ipſis ſeu
eorum ordini,ſeu ab apoſtolica ſede conceſſis(niſi duntaxat quo
ad præmiſſa tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli,er-
go,&c. Data Auenionij.6.Idus Decemb. Põtificatus noſtri anno
7. Si igitur prædicta inſpicimus, non caſſauit Papa prædictus præ-
dictam ꝯceſſionem,niſi ſolum in bonis,quæ in poſterum fratrib.
vel ordini offerri ꝯtingerit; ergo in his,& ꝓ his quæ dictis fratrib.
erant conceſſa ante dictam cõſtitutionem,vt pro eccleſijs, domi-
bus oratorijs,& ſimilib.poſſint nominari procuratores ſecũdum
formam prædictarum literarum,fuit autem facta Ioan. conſtitu-
tio,anno Domini 1327.die,& menſe prędictis Item eſt aduerten
dum,ꝙ dicta Ioã.conſtitutio reuocat præcedentem ſolum in his,
quæ fratrib.relinquuntur,vnde ſuper his quæ non relinquunt fra-
trib. ſed eccleſiæ fratrum poteſt fieri dicta nominatio ex vigore il
lius generalis clauſulę in literis Mar.aliud eſt.n.relinquere fratrib.
aliud eſt relinquere eccleſiæ fratrum,vt dictum eſt in præceden-
ti lib.in 4.diſt.& pro iurib.eccleſiæ,fratres poſſunt agere,vt ſ.patet
nec eſt reuocatum,ergo,&c.Item diligenter eſt aduertendum,ꝙ
ex prædicta conſtitutione nullo modo liceat dictas res fratrib. re-
lictas contra voluntatem fratrum occupare, vel detinere, & in
hoc d. regulæ non ſunt correctæ,quod facit ad multa dicta, & di-
cenda in hoc cap.

CAP. IIII.

45 Reperio etiam ꝙ per Nicolaum † Papam in illa
decretali,exiit qui ſeminat.§. quia
vero libros,ſit mentio de quodam procuratore ſpeciali ad recipiẽ
dum pretium librorum, qui venduntur per fratres, & illud in
rem licitam expendendum per hæc verba. Si vero res huiuſmo-
di æſtimata pretio vendi contingat,cum fratribus ipſis per ſe, vel
per alium recipere pecuniam regula prohibente,non liceat,ordi-
namus,& volumus,ꝙ talis pecunia ſeu pretium recipiatur, & ex-
pendatur in rem licitam,& cuius vſum fratribus licet habere per
procuratorem a præfata ſede, vel Cardinali gubernationem per
ſeipſam

Digitized by Google

ſeipſam ſedem gerenti eiuſdem ordinis deputandum.'&c. Et ſic
vr̄, ad iſtum certum actum datur procurator ab apoſtolica ſe-
de,in eo dicit de Cardinalib.vr̄ correctum per decretalem Io.
Papæ,cuius verba ſ.proxime retuli,vbi dr̄, nullus poteſt inſtitui
procurator dictorum fratrum nomine Romanæ eccleſiæ, niſi de
a ſedis apoſtolicę licētia ſpeciali. Vnde eſſet neceſſe, a Cardinalis
conſeruator haberet de hoc ſpeciale mandatum.alias de hoc pro
curator citari non poſſet. Poſtea vero Nicolaus Papa 3.in ſuis con
ſtitutionibus,quas circa ſtatum fratrum minorum edidit in illo c.
quod incipit, Rurſus ordinarius circa venditionem dictorum li-
brorum.ſic ait.per illos quibus fuerunt dicti libri diſtributi, dicti
libri poſſunt diſtrahi,commutari,vel vendi, ſeu quomodolibet
alienari,niſi pro meliorib.& vtiliorib.libris.& tunc de ꝯſenſu.& li
cētia monaſterii.& illorum,per quos fuerunt diſtributi,&c. Ecce
ergo vr̄ permittere, ex cauſa legitima poſſunt vēdi. Miniſtri au-
tem venditio præſupponit pretij perceptionem ſecundum modū
& ordinem eorum ſtatum congruentem,& ſic videtur, talis p-
curator ab apoſtolica ſede non ſit neceſſarius graue.n.eſſet procu
ratorem ab apoſtolica ſede expoſcere ſup iſtis in quolibet conuē
tu,& ita v audio,fratres obſeruant.

D D I T I O.

a Tho.D.Neceſſe,Vide Raph.Cuma.in conſi. 169.incip.viſo teſtamento.

C A P. V.

46 **Eſt etiam quidam** Procurator † generalis ordi-
nis,qui ſemper in curia Ro-
mana moratur, vbi ordo minorum in communi, & particulari
ſemper habet multa facere, vnde ibidem vnus procurator de ip-
ſo ordine ad iſta negotia pertractanda, qui eligitur per genera-
lem miniſtrum in generali capitulo, de qua conſtitutione præfa-
tus Benedictus Papa 12. in prædictis ſuis conſtitutionibus, ſuper
ſtatu fratrum minorum, c.24. quędam etiam ad ipſius officium
procuratoris pertinentia poſuit. Et idem Benedictus in 12. c. de
libris,cuius procuratoris officium ad noſtrum examen non per-
tinet,&c.

C A P. VI.

47 **Habent etiam** fratres in multis locis aliquos ex his
fratribus,† qui vocantur Procurato
res conuentus,horum officium eſt, cum in regula cōtineatur,
quod fratres vadant pro eleemoſyna confidenter,vnde cum ipſis
conuentib.ſit neceſſitas multa,ſecūdum quod ordo exigit,frater
ille qui dr̄ procurator habet illas eleemoſinas procurare. Poteſt ēt
hic humiliter extra iudicium procurare, vt fratrib.relicta legata
petantur,vt ſ.in præcedēti diſt.dictum eſt. Poteſt ēt ſibi procurare
eleemoſynas pro fratrib.induēdis & neceſſitatib.fratrum.licet.n.
in regula diceretur de fratrib.& neceſſitatib. īfirmorum miniſtri
cuſtodes ſolicitam curam gerant,&c.& ſic videbatur, alijs non
poſſet committere,tū quia ordo exigit, ita cuſtodes & miniſtri
hoc expedire non poſſunt,ꝯceſſit,prędictus Nicolaus in d.c.exijt,
 ipſi miniſtri & cuſtodes poſſunt huiuſmodi curam & ſolicitu-
dinem exercere:& ſic ſemper ad hoc debēt habere mandatum a
miniſtris & cuſtodib. & illi qui tenentur ad dandum pro fratrib.
induendis,non debent ſoluere guardiano,nec alteri de eius man-
dato,vel miniſtro, vel cuſtodi, niſi guardianus habeat ſuper hoc
mandatum a miniſtro vel cuſtode.ſed debent ſoluere ipſi ꝓcura-
tori,vel alteri de eius mandato,vel miniſtro,vel cuſtodi.& talis ꝓ-
curator nullo modo in iudicio poteſt eſſe, nec litigantib. pro re
temporali aſſiſtere,vt de alijs fratrib.ſuperius eſt dictum. Et iſte
talis appellatur procurator prout videtur poni in d. conſtitutione.
c.5.vbi ſic ait.de quo communi panno miniſtri,& cuſtodes,guar-
diani,lectores,prędicatores procuratores,& cęteri fratres omnes
induantur,& in eo quod dicit,procurator, intelligimus de prędi-
dictis,vt puto.

C A P. VII.

48 **Poſſunt etiam per** † ſtatuta terrarū,& commu-
nitatem conſtitui procurato
res & ſyndici,qui nomine ciuitatis poſſunt relicta,& alia obueniē
tia fratrib.petere,exigere,defendere,gubernare,vendere & in ne-
ceſſitate fratrum diſtribuere cum pleno mandato, quod in iudice
arbitror,eſſe effectum. Primo, quia ipſi communitati vr̄ relictum,
vt ſ.in plurib.partib.huius operis eſt ꝓbatum. Item quia conce-
dentes poſſunt in ipſa conceſſione exprimere, per quem res di-
ctę vendantur, nec alias in neceſſitatem fratrum conuertan-
tur, patet in illo cap.exijt qui ſeminat.cuius verba ſtatim ſcribam.
Sed ſtatutum ciuitatis eſt communis vtilitas omnium ciuium.l.j
ff. de legib. ergo ipſi ciues poſſunt conſtituere aliquem procura-
torem qui de relictis cōceſſis ab eis hoc faciat, & iſte procurator
vel ſyndicus dr̄ ſyndicus, ſeu procurator ciuitatis: appellatur aūt
in vulgari ſyndicus fratrum minorum.qui ad ipſorum vtilitatem
eſt conſtitutus. Circa quem autem ſyndicum plura ſunt videnda.
Primo,an eis liceat procurare, ciuitas faciat talem ſyndicum,
& vr̄ ſic ex verbis Nicolai in dicto cap.exijt. §.cæterum cum in
eadem,vbi ſic ait,Quo talis procuret a fratribus, ille, qui dabit
eleemoſinam per ſe, vel per alium non nominandum ab ipſis, ſi
fieri poterit ſed ab eo potius iuxta ſuum beneplacitum ad ſumen
dum huiuſmodi ſatisfactionem faciat in totum, vel in partem,
prout ipſi dāis inſpirauerit.ſi tū ipſe hoc nollet facere,vel non poſ-
ſet,vel quia rec. ſius eius immineat,aut quia quib.hoc velit com-
mittere notitiam non habeat fidelium perſonarum,ſeu quacunq;
alia occaſione,vel cauſa declaramus,& dicimus, in nullo regu-
læ puritas infringatur, aut quomodolibet ipſius obſeruantia de-
maculetur, ſi fratres ipſi alicuius vel aliquorum ſibi curent dare
notitiam,vel aliquem ſeu aliquos nominare ac ēt præſentare:cui,
vel quibus,ſeu eleemoſynam facienti placuerit, committi poſſit
executio prædictorum.ac ipſius habeatur aſſenſus ſuper ſubroga-
tionib. in ſcriptis.&c. Ecce ex prædictis liquet, ciues, qui iſtas
eleemoſynas, & legata ꝯcedunt, ꝑſūt per ſuam legem ſyndicum
49 facere ad prędicta.† Item ex prædictis liquet, ipſi fratres ꝑſūt pro
curare, quod hoc fiat,quod intelligo q̄tū ad actus extraiudiciales
ſed quantum ad iudicium, & litigia pro iſtis temporalibus non
credo,quod hoc eis procurare liceat? imo, vt puto, ſtatui eorum
omnino repugnat,vt dixi ſ.proxim.diſtin.c.ſi. Item ex prædictis li
50 quet,† ciuitas ad prædicta pōt conſtituere ſyndicum,vel ſyndi-
cos nominatim exprimendo,& ſi nominatim non vult exprime-
re.poteſt conſtituere illum quem fratres nominabūt ſeu præſen-
tabunt,in hac tamen forma,in conſtituendo adhibeatur talis cau
tela,vt conſtituentes verbis congruis,& ſtatui fratrum non repu-
gnantibus vtantur, non.n.licet fratribus nominare aliquem ad li-
tigandum vt dictum eſt, dicatur ergo ſic. Ille vel quis inter fide-
les deuotos duxerint nominandos ad recipiēdum ea quæ ſibi re-
licta & conceſſa fuerunt,dans licentiam & poteſtatem eligendi,
& petendi eos ſyndicos,& procuratores,conſtituimus, &c. vt ſic
fratres ipſi eos non nominent, niſi ad rem eis licitam. ſtatutum
tamen eis ſic nominatis,vel ita concedere ꝑſit. Item ex prædicta
51 authoritate † patet dicimus, dictus ſyndicus non ſolum pōt
conſtitui,vt ipſe prædicta faciat,ſed etiam vt alium,ſeu alios loco
ſuo conſtituat. In aliquib.tū ciuitatib.ſunt ſtatuta, fratres mino-
res habeant ſyndicos,ſicut alij religioſi, & quod eorum ſyndici
52 in iudiciis audiātur. Et ſtatutum, aliàs † in iudicio nōīe fratrum
minorum compareat,non puto valere:repugnat.n.ſtatui,& regu-
læ eorum,& ꝑ conſequens ſacris canonib.qui eorum ſtatuta. &
regulam approbarunt. Hic aūt modus faciendi ſyndicos nomine
communitatis,vt ſ.eſt dictum,iuridicus eſt & iuſtus, vt arbitror.
Illius aūt ſyndici communitatis ipſius nomine cōſtituti poteſtas
53 apparet ex his,quæ in præcedentib.ſunt relata.† Nam ſi in aliquo
ſit hrēs inſtituta eccleſia,dictus ſyndicus ciuitatis poterit adire hæ
reditatem,petere,vendere,& in vtilitatem eccleſiæ cōuertere,&
in alium commutare ex cauſa,vt dictum eſt.ſ.in j.lib.4.diſt. Idem
ſi iure legati relinquitur eccleſiæ, vt dictum eſt ſ.diſt. 4.c. fratres,
alias filij.lib.2.ſed ſi relictum eſſet,tunc pro tali legato,ſiue ſit quā
titas,ſeu ſpēs,competit ciuitati actio perſonalis,non actio in rem,
cum in ciuitatem nullum trāſeat dominium,vt dictum eſt.ſ.diſt.
4.& diſt.6.& ideo ſi res legata ſyndico traderetur, efficeretur do-
minus traditione, & poſſet de ea diſponere prout vellet antequā
ſibi tradatur,ſed alienando non transferret dominium, quia do-
minus non eſt. Sed ſi alienaſſet,an hæres poſſet ab emptore recipe
re,alias repetere,dicam in ſeq.c.

C A P. VIII.

54 **In multis locis** † vidi ipſi fratres, videlicet, Guar-
dianus cum capitulo, & cuſtodes fa-
ciunt aliquos ſeculares ſuos ſyndicos ad lites, & cauſas,etiam ad
vendendum, alienandum, & precium recipiendum,& eis dant
plenam poteſtatem,quod vtrum ꝓcedat,& qualiter, videamus.
Ad quod ſciēdum eſt, prout in præcedenti capitu.dixi quando
ille,qui dat eleemoſinam,non vult, vel non poteſt eligere perſo-
nam,quæ executionem prædictam faceret,ipſi fratres ipſum eli-
gere poſſunt,vt ſ. verba relata manifeſte dicunt. Sicut ergo vnus
poteſt nominari per fratres in vna ſingulari eleemoſyna, ita pōt
vnus nominari per fratres,vt eorum obuentiones recipiat,in qui-
bus certa perſona per concedentem non deputatur,& iſtum qui-
dam nominant ſyndicum fratrum,quidam depoſitarium,de quo
fit mentio per Clem.in d.c.exiui.&c.porro cum fratres,vbi ſic ait
ad amicos, ſiue ſint dati procuratores, ſiue deputati per eos vel
nuncij, ſiue depoſitarij, ſiue quouis alio nomine nuncupentur.
Nunc ad propoſitum dico, quando tales fratres faciunt,& ver-
ba non bene ſonant,poſſunt tamē habere ſanum intellectum,vt in-
telligamur, fratres faciant talem eorum ſyndicum,ſcilicet ad ip
ſorum fratrum vtilitatem, & illud, dicti ſyndici faciunt ſyndi-
catio

Digitized by Google

cario nomine fratrū, debet intelligi, ꝙ hoc facient tanquā nomi-
nari a fratrib. nomine eorum, qui eleemoſynas conceſſerunt, ad
vtilitatē tamen fratrum. Similem expoſitionē facit glo. in verbo,
illi hæres. C. de his quibus vt indig. l. Polla. & ff. de his qbus vt in
55 dig. l. tutores. † verba. n. in contractibus intelliguntur improprie,
prout adaptari poſſunt ad materiā, de qua agitur, vt l. ſi vno. ff. lo.
in prin. & l. ſi ita ſtipulatus. de vſu. & l. damni infecti quidam. ff. de
56 damno infecto. Itē verba ſyndicatus prædicti. † quando porrigū-
tur ad lites, & cauſas, omnino reprobo; quia fratribus ad hoc no-
minare nō licet, vt in præceden. c. dictum eſt. Vnde quātum ad illa
verba, inſtrumētum ſyndicatus haberetur, pro non ſcripto, quan-
tum ad illos qui eleemoſynas conceſſerunt, vel quātum ad hære
dem eius, qui ſoluit legatam rem; quia pro illa re legata pōt in iu
dicio defendere, & agere, ſicut dicimus de eo apud quem res eſt
depoſita, ſiue ſequeſtrata, vt ff. vt leg. nom. cauea. l. poſt quam. §.
Imperator, verſi. ſed ſi nec ipſi. contra ipſum vero recipientē ele-
emoſynam nullo modo poteſt agi, cum apud eum remaneret li-
bera poteſtas reuocandi, vt ſup. in hoc 2. lib. di. 4. c. 3. Item nec con
57 tra hæredem, a † quo legatum relictū eſt, ſi hæres ipſe noluit ali-
quem actum, vel officium, vt dicit, intentari poſſint nomine fra-
trum minorum; quia ipſis fratribus non competit, vt ſuperius eſt
ꝓbatum, & ſic qua actione iſte ſit electus, debeat agere nomine
eorum, qui eleemoſynas tales cōceſſerint, ſequeretur ꝙ ꝯtra eū-
dem ipſius nomine ageretur, quod fieri nō poteſt, l. 2. de ope. no.
nun. poſſet tamen agere, vt quilibet de populo, vt ſup. dictum eſt,
& hæres cogeretur ſoluere tanquam perſonæ nominatæ a fratri-
bus. Quantum vero ad alia acta, quæ veniunt expedienda extra
iudicium, vt recipere a ſponte ſoluētibus, & res receptas vēdere,
ex pecunia ſibi data alias emere, & in fratrum neceſſitatem con-
uertere, puto dictum ſyndicatum ſufficere intelligēdo enim, vt ſ.
dixi. quia tamen illa verba dicti ſyndicatus ſtatui fratrum non cō
ueniunt, dico fratres ab ipſorum confectione abſtinere. nam Cle
mens in dicto c. exiuit. §. denique, cum idem cōfeſſor. dicit ſic, In
omnibus ſe gerant, & ſe cunctis oſtēdant in dictis pecuniis, ſicut
non habent penitus nil haberent, vt dicta verba ſonant prima fa-
58 cie, eos aliquid habere, &c. † Cautius ergo facerent, ſi ſimpliciter
aliquem, vel aliquos nominarent ad recipiēdas res legatas fratri-
bus, & relictas, ſeu aliquo modo cōceſſas, & conuertendas eas in
fratrum neceſſitates ſecundum concedentis voluntatē, & ſecun-
dum, quod a iure permittitur. Iſtud ergo eis licet in his, quæ cōce
duntur inter viuos, vt ſ. probatum eſt. & etiam in his quæ conce-
duntur in vltima voluntate, eodem modo, vt dictum eſt in dicto
cap. exijt qui ſeminat. §. ad hæc, qa fratrib. & tales ſic noīati pſūt ſa
59 cere oīa, q̄ ſ. dixi. † Sed pone, ꝙ talis ſyndicus ſeu ſic noīatus ꝯ vo-
luntatem hæredis, rem ſic fratribus relictā vendidit, & tradidit. &
pretium recepit, quid iuris? Reſpond. ex tali cōtractu emptori nō
quęreretur dominiū, nec ius in re, ex quo agere poſſit, ſi alius poſſi-
deret, quia ille, qui vēdidit, ius vendendi non habuit, vt ſupra eſt ex-
preſſum. ſi tamen ipſe emptor poſſidet, & hæres vendicat, habet
exceptionem, ꝑ quam poteſt retinere rē emptam, donec ſibi re-
ſtituatur pretium quod ſoluit, quod apparet in fratrum neceſſita
tē expēſum. hoc. n. ſolo commodo hæredis cedit, merito reſtituē
dum, ff. de rei vend. l. emptor. C. de præd. mi. l. prædia. l. vnū. ff. de
60 reb. cred. An autem contra † talē ſic nominatum fratres habeāt
actionem? Reſpond. non. hoc probatur in d. c. exijt qui ſeminat. §.
cæterum. vbi ſic ait. ita tamen ꝙ ab omni eiuſdem pecuniæ admi
niſtratione, ſeu diſpenſatione, & contra perſonam prædicta actio-
ne, ſeu perſecutione, vt dictum eſt, fratres abſtineāt omnimodo.
Ecce aperte liquet, ꝙ contra prædictos nullam habeant actionē,
nec contra aliquos pro aliqua re temporali, vt dictum eſt. Illi ta-
men qui dictas res conceſſerunt poſſunt ab eo recipere, et petere,
& etiam reſpublica, ar. eorum quæ dicta ſunt ſup. &c.

MINORICARVM
LIBER TERTIVS.

1 *Fratres Minores non poſſunt eſſe executores teſtamenti, in quo pia cauſa, vel pauperes ſimpliciter ſunt inſtituti.*
2 *Fratres Minores non poſſunt eſſe executores teſtamenti, in quo res vendenda venit, & pretium in alios diſtribuendum.*
3 *Frater Minor poteſt eſſe executor teſtamenti in quo relicta eſt pecunia diſtribuenda in neceſſitatem fratrum arbitrio talis fratris.*
4 *Item poteſt eſſe executor ad diſtribuendum inter fratres, moniales, & ſorores ſui ordinis.*
5 *Poteſt etiam eſſe executor, quando ſolum perſona eligenda eſt in quam fieri debet diſtributio.*
6 *Electio perſonarum, & diſtributio pecuniarum ſi eſt collata in fratres Minores, an teneat, quod ſit reſpectu perſonarum. nu. 9.*
7 *Executore non eligente, quis eligat.*
8 *Executore non diſtribuente, cuius arbitrio res erat diſtribuenda, non ſuccedit legitimus, ſed lex ipſa diſtribuit.*
10 *Frater Minor, in quibus non poteſt eſſe executor, poteſt tamen conſilium dare, vt exequatur.*
11 *Executori teſtamenti ingreſſuro ordinem fratrum minorum non poteſt frater minor dare conſilium.*
12 *Executor datus in teſtamento, qui habet exequi cum conſilio fratrum minorum, quando teneatur illud requirere.*
13 *Executor qui requiſiuit conſilium fratrum minorum, quando teneatur illud ſequi.*

PRIMA DISTINCTIO
CAP. I.

De executionibus vltimarum voluntatū quę fratribus relinquūtur, an per eos exerceri valeant? Videtur quod non, & ſic videtur declaratum per Clemen. in d. c. exiui de paradiſo. vbi ſic ait. Cumque prædicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſint in iudicio experiri. prædictis fratribus non licet, nec competit, quin potius cōſiderata ſui puritate ſtatus ſcire debeant ſibi interdictum, quod huiuſmodi executionibus, ſeu diſpoſitionibus ſe exponant, cum hæc ſæpius abſque litigio & contrectatione, & adminiſtratione pecuniæ nequeant expediri, &c.
a Econtra videtur ꝙ poſſint, a quia in quibuſdam caſibus ceſſant
* rationes prædictæ. ideo quid iuris ſit, per ſingulos caſus proſequamur.
1 † Quandoque enim executores vltimarum voluntatum vicem hæredis tenent, & ipſi habent actionem mouere, & in iudicijs reſpondere. quod eſt, quando pauperes, vel captiui, vel aliqua pia cauſa ſint ſimpliciter inſtituti, vt C. de epiſc. & cle. l. ſi qs ad declinandant. & extra, de teſtam. c. cum tibi & ibi no. per Inn. & iſto caſu non eſt dubium, ꝙ fratrib. minorib. eſt executoris officium interdictum tam ex verbis, quam ex eo, quòd hæreditatis non ſint capaces.

ADDITIO.

a Th. D. Quo poſſint. vide plene per Iaſ. in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iu. in verſi. ſecundo facit. vbi videas.
* Barb. conſi. 12. lib. 1. I. M.

CAP. II.

2 a Quandoque † iſti executores vicem hæredis a nō ſuſtinent, nec aliquod litigium ſperant, & tamen quidem eſt aliqua res vendenda, vel pecunia diſtribuenda in illo executoris officio, non licet eis intromittere, vt verba ſ relata oſtendunt. Nec obſtat quod poſſet dici, quod prędicti poterūt adminiſtrare ꝑ perſonas nominatas eo reſpectu, quo ſupra dictū eſt in legatis, quia illud verum eſt pro eorum neceſſitate ſed ſi fieret iſta diſtributio pro alijs idoneis, nullo modo licet. Hæc ꝓbantur in d. c. exiui. §. porro. vbi ſic ait Papa, attendant fratres prædicti, ꝙ nullis alijs cauſis quam prędictis vel ſimilib. in via vel alibi liceat recurrere ad amicos huius, ſiue dantis pecuniam, ſiue deputati per eos, &c. Apparet ergo manifeſte, ꝙ ex nullis alijs cau
3 ſis licet. Ex his puto, † ꝙ ſi relinqueretur pecunia diſtribuenda in neceſſitatē fratrum arbitrio talis fratris minoris, quod talis executionis officium poſſit implere hęrede ſoluente ſponte: ſiet enim adminiſtratio per perſonas ſupra poſitas, vt ipſe frater arbitrabit. hoc enim eorum ſtatui non repugnat, vt dictum eſt, & rationes proxime dictæ ceſſant.

ADDITIO.

a Tho. D. Vicem hæredis. Vide Bar. in l. a filio, in prin. ff. de alimen. & cib. leg. & ibi Alex. de Imo. in addi. Et vide And. Sic. in c. tua nobis, extra de teſta. & Bart. in cōſ. incip. viſo teſtamento. & vide Lud. Rom. in conſi. 409. incip. quo ad primum. in ſecundo dubio, vbi conſului, quod licet fratres prædicti non poſſint eſſe executores, ſi tamen fuerint exequuti, valet exequutio.

CAP. III.

4 Idem dico ſi pecunia † veniat diſtribuēda inter moniales, ſorores monaſteriorum, quæ regunt ꝑ ipſos fratres. Nam Benedictus Papa XII. in conſtitutionibus, quas fecit circa ſtatutum fratrum minorum, hoc videtur exponere in c. exiit, vt dixi in alio li. diſtin. 5. c. 1. hoc etiam probatur in eiuſdem conſtitutionibus, capit. 32. quæ incip. Inſuper quia decet Chriſti famulos, &c. vbi expreſſe ꝑmittit fratribus, vt rationib. & computationibus & diſtributionibus bonorum temporalium inter ipſos interſint, vt eas pertractent, vt ex multis partib. illius capituli colligitur, vbi ſic ait, In ſingulis monaſterijs eiuſdē ꝑ prouinciales, & miniſtros eiuſdē ordinis minorū de conſenſu Abbatiſſæ, & conuētus, ſeu maioris partis numeri eorū de authoritate apoſtolica certus monialium numerus ſtatuatur, iuxta monaſteriū ipſorum ſub pœnitentia obuētum, & etiam facultatem, ita ꝙ
ex

ex his congrue valeant ſuſtentari.&c. Ecce aperte liquet, quod talibus diſtributionib. & computationibus, ſi quãtum pro quolibet detur, poſſent intereſſe. Idem etiam probatur in eo. c. vbi ait. niſi adeo ipſorum monaſteriorum facultates excreſcerent, quod plurib. poſſent ſufficere competenter; ſed tunc talis excreſcentia referatur capitulo generali fratrum minorũ, a quo ordinari habet, quot perſonas de ipſis fructibus, vel obuentibus excreſcẽtibus vltra ſtatum monaſterij, &c. Et in pluribus aliis partibus eiuſdem capituli, prædictis autem caſibus, vt ſupra & inf. dicetur, fratres poſſe ſe ile executione intromittere, intelligatur habita licentia ſuperioris, vt extra, de teſtam. c. religionis. lib. 6.

C A P. IIII.

a Quandoque[a] committitur † eis aliquod executionis officium, in quo nullum litigium, nulla pecuniæ exactio, ſeu diſpenſatio vertitur. Verbi gratia, quod decem floreni expendãtur inter decem pauperes, vel vt vnus florenus pro quolibet, qui pauperes eligantur per talem fratrem. Licet nulla fit diſtributio pecuniæ, ſed teſtator ipſe diſtribuit, ſed per fratrem fiet ſola electio perſonarum, an poſſit fieri per eum? Puto quod ſic, Nam ceſſant rationes prohibentes. Præterea ex hoc fratrib. nullum commodum quæritur. Eſt enim iſta electio meri facti, quod patet, quia cadit in deportatum, qui non eſt capax eorum, quæ ſunt iuris ciuilis, l. cum pater. §. hæreditatem. de leg. 2. ff. ad Trebellianum. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. in hoc enim, ſi fideliter fiat, meritorium eſt; ipſi enim propter ſecreta quæ audiunt in confeſſionibus melius cognoſcunt pauperes vocandos quam alij homines. hoc enim nec malum eſt, nec ſpecies mali habet, tamen debet hortari eum ſecundum Deum ne eligat perſonas, in quib. poſſit eſſe ſiniſtra ſuſpicio.

A D D I T I O.

a Th. Di. Quandoque. Vide Bart. in conſil. 6. poſt princ. incip. viſo teſtamento. & Lud. Ro. in conſi. 409. incip. quo ad primum, in 2. dub.

C A P. V.

6 Sed pone, quod aliquis reliquit † pecuniã, vel res diſtribuẽdas arbitrio executorũ, & inter pauperes, quos executores elegerũt,
a a & ſint fratres minores, in dicta conſtõne continentur duo. ſ. electio perſonarum, & hæc eſt fratribus licita. Item diſtributio pecuniæ, & hoc eſt fratribus interdictum. An poterunt dicere fratres, nos volumus pauperes eligere, diſtributionem autem pecuniæ faciat ille, ad quem ſpectat, quod videtur, quaſi vt vtile per inutile non vitietur, imo ſeparetur. vt in c. vtile per inutile. lib. 6. de regu. iu. & quia ſunt duo, ergo poteſt vnum amplecti, & aliud reipui. l. 2. de leg. 2. eum ſi. E contra videtur, quia ſi eligantur perſonæ, impeditur diſtributio, quæ alteri deberet competere. Aliter. n. cogit quis diſtribuere inter plures, aliter inter pauciores; ergo vr. quod nõ poſſit. l. 2. §. qui Stichum. ff. de eo, quod cer. lo. ibi, dum dicit. alioquin tollis ei actionem dum vis ſeruare reo electionem. Secũdo
7 dicendum eſt, † quod fratres poterunt eligere perſonas. Pro cuius intellectu eſt ſciẽdum, quod ſi relinquitur perſonæ incertæ, vt pauperib. vel captiuis, tunc ſi executor teſtamentarius non eligit, ſuccedit legitimus: ſ. epiſ. l. nulli. & l. ſi quis ad declarandam. C. de epiſ. & cl. & in Auth. de eccl. titu. §. ſi quis autem hoc facere. Quãdoq; perſona eſt certa, ſed res quæ relinquitur, eſt incerta, tunc executor nõ de-
b clarat rẽ, [b] ſi quidem debet eligere vnam de certis, ipſi ſuccedit I arbitrium, & electio ſit ipſius legatarij, executore non exigẽte, vt l. ſi. §. ſi. C. commu. de leg. Si vero executor debeat arbitrari ſimpliciter, quatenus ſibi vr, tunc ſuccedit arbitrium boni viri, hoc ẽ iudicis, vt l. 1. de leg. 3. Quandoque contingit quod perſonæ, & res
8 ſunt incertæ, ſed qualiter inter † perſonas prædictas diſtribuãtur dictæ res, arbitrio executoris committitur, & tunc executore ceſſante diſtribuere, non ſuccedit legitimus diſtributor, ſed lex ipſa diſtribuit, vt quilibet æqualiter admittatur, qui venit ad petendũ. l. qui duos. §. ſi. de leg. 2. & l. cum quidam. & l. vnum ex familia. §. ſed & ſi fundum. eo. ti. & ibi per gloſ. in ver. dixi ita demũ. At nũc
9 † in propoſito, ſi frater nominet perſonas, licet ipſe non poſſet inter eas diſtribuere, tamen diſtributionem facit lex, ne aliquis poſſet conqueri, ne ſibi facultatem diſtribuendi abſtulerit, cum lex ipſa hoc fecerit. Præterea in legato illo primo debet attendi perſona, vt l. quidam referunt. ff. de iure codicillorum. debet ergo electio perſonarum præcedere, & præferri. Aequius enim eſt, quòd per electionem perſonarum impediatur diſtributio, quam per diſtributionẽ impediatur perſonarum electio, vt ex prędictis patet.

A D D I T I O N E S.

a Ber. Land. Elegerũt. Vide Pet. de Anch. in conſi. 255. Rom. conſi. 228. incip. pro plena diſcuſſione. & 406. incip. quo ad primum propoſita conſultationis.
b Th. D. Non declarat. Vide plene de dicto Bar. hic per do. Franc. de Are. in conſi. 68. incip. do. Ioann.

SECVNDA DISTINCTIO,

C A P. I.

a
10 AN autem iſtis † executoribus, ſi reperiantur fratres, poſſint dare conſilium? Videtur quòd ſic; licet enim Clemens ſtatim poſt verba prædicta in c. 1. præcedentis diſt. ſubdat ſic, veruntamen in his exequendis dare conſilium eorum ſtatui non obſtat, cum per hoc ipſis circa temporalia bona nulla iuriſdictio, actio in iudicio, ſiue diſpenſatio tribuatur. quæ verba intelligo ge
b neraliter prout iacent, ſiue conſilium determinate [b] ſiue indeterminate petatur, ſiue de perſonis, ſiue de quantitate. Caueant tamen fratres, & faciant taliter, quod in talib. conſiliis ſuis ceſſet ſuſpicio. Et prædicta vera, niſi perſona prædicta, quæ cõſilium ſuper diſtributione peteret, ordinem minorum ingreſſura eſſet, vt in ſeq. c. dicetur.

A D D I T I O N E S.

a Tho. D. An autem. Vide Alc. in l. 1. §. ſi plures. in addi. Bar. ff. de exer. in apoſt. quæ incip. ſeruanda eſt, verſ. & an debeat ſaltem.
b Determinate. Vide Bar. in l. quidam. §. Papinianus. ff. de admi. tut. & ibi apoſtil. Alc. & ibi ſcripſi.

C A P. II.

11 Sed ſi perſona † quæ a fratribus conſilium peteret, eſſet ipſorum fratrum ordinem ingreſſura, tunc fratres ſuper eo conſilio dare non poſſunt, vt colligitur ex his verbis clem. 1. de. c. exiui. §. dubitauerunt. vbi ſic ait. Dubitauerunt, & dubitant multi fratrum, an liceat ipſis de bonis ingredientium quicquam recipere ſi donetur, & ſi ad dandum perſonis & conuẽtib. eos poſſint inducere ſine culpa: ſi etiam ad diſponendum de diſtributione talium rerum debeant ipſi miniſtri vel fratres dare conſilium, & paulo poſt, dicimus de cętero debere tam miniſtros, quam fratres cęteros a dictis inductionibus ad ſibi dandum & ſuaſionib. nec nõ & à dandis circa diſtributionem conſiliis abſtinere, &c. licet verba prędicta ſolum videantur referri, quando ingrediens de bonis ſuis [a] voluit diſtribuere. Veruntamen idem puto ſi vellet diſtribuere de bonis alienis, quia forte fuiſſet executor relictus in bonis alterius, quia rationes, quæ ponuntur in illa decretali etiam locum habent, videlicet, quod fratres debeant magis habere affectum ad perſonam, quam ad bona temporalia. Pręterea, ſubeſt altera ratio, quia cum ſit ingreſſurus religionem, & ſic in poteſtate monaſterij & fratrum ipſorum, rogamen. & ſuaſio eſſet præceptum, & ſic ille liberè non diſtribueret ideo Papa voluit, quod hoc caſu a dandis conſiliis abſtinerent, argu. ad hoc. ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. ratio autem publicãdorum.

A D D I T I O.

a Tho. D. De bonis ſuis. Vide Iaſ. in auth. ſi qua mulier, in princi. C. de ſacroſan. eccleſ.

TERTIA DISTINCTIO.

C A P. I.

12 AN autem ille † tertius cuius executoris officium, &[a] diſtr.butio eſt iniuncta in teſtamento cum conſilio fratrum Minorum, debeat eorum conſilia requirere de neceſſitate? Breuiter omiſſis multis dictis ſ. in præſenti c. ſic dico. Aut teſtator iniunxit, quod fiat cum conſilio fratrum minorum eo caſu quo ipſi fratres non poſſunt eſſe executores. & de vrbanitate debet eorum conſilium requirere, de neceſſitate nõ tenetur. l. quidam decedens. §. Papinianus, de adminiſtra. tutorum, at eo caſu, quo ipſi fratres poſſunt eſſe executores, tunc debet eorum conſilium requiri, ff. man. l. idemque. §. ſi quis, & l. ſed & pupillus. §. ꝯdõ. ff. de inſtito. & l. ſi quis mihi bona, §. iuſſum. ff. de acquir. hær. & l. coram Titio. ff. de verbo. ſignif. Sed contra prædicta facit. ff. de admin. tut. l. Titium, & Mœuium. vbi reperitur quod etiam qui non poteſt eſſe particeps officij, non tenetur quis eius conſilium requirere, ſed ibi loquitur in curatore, cuius poteſtas ẽ a lege, licet a teſtatore detur. Sed hic loquitur i executore, cuius poteſtas eſt ab homine, ſicut poteſtas procuratoris, & circa hæc, & alia quæ ſ. dicam proxi. latius dixi in quodam commento, quod feci in l. 1. §. ſi plures ff. de exerc. hæc vero hic dixiſſe ſufficiãt. Sed
13 an † ille, qui ipſorum requiſiuit conſilium, teneatur illud ſequi de neceſſitate. dic, aut loquimur in eo caſu, quò conſilium requirere non tenetur de neceſſitate, & tunc nõ tenetur illud ſequi, vt patet ex his quæ dixi ſ. in c. proxi. etiam ſi teſtator dixit, quòd hoc faciat de conſilio & conſenſu ipſorum, ne quod viri via prohibetur, id fiat alia. l. ſcire oportet. §. 1. ff. de excu. tut. extra de regu. iur. cap. cum quid una. libro 6. Aut loquimur eo caſu, quo tenetur requirere conſilium, quod eſt, quando ipſe poteſt executor eſſe. ſi quidem eſt frater minor aſſumptus vt executor, & conſulitur ſimul

mul tenetur illud ſequi, d. l. Titium. ff. de admi. tu. Aut fuit aſſumptus, vt ſimplex conſultor, & tunc ſufficit, ꝙ eius requiratur conſilium, nec tamen ſequi debet, vt ext. de arb. c. cum olim. & argu. ff. man. l. 2. in fi. Et ſic reprobatur diſtinctio eorum, qui dicunt, aut dixit conſilium, aut cum cōſilio, & tangitur per gl. in d. l. id quod pauperibus. C. de epiſ. & cler. & ego plenius in d. §. ſi plures. vbi reſpondi ad omnia iura, ſi qua poſſunt in contrarium facere, &c.

MINORICARVM

LIBER QVARTVS.

1 *Fratres minores non ſuccedunt ab inteſtato, nec per ipſos etiam eccleſia Rom. acquiritur, ſed hæreditas vadit ad ſequentes in gradu.*
2 *Fratres minores non ſuccedunt ab inteſtato, etiam in his rebus, quæ licite retinere poſſunt.*
3 *Fratres minores nouitij ante profeſſionem ſuccedunt ab inteſtato.*
4 *Profitentes regulã fratrũ minorũ, libere de bonis ſuis diſponere poſſunt.*
5 *Filius præteritus a patre profitente regulam fratrum minorum, rumpit teſtamentum.*
6 *Hæres inſtitutus in teſtamento ingredientis religionem fratrum minorũ, ſtatim capit hæreditatem, aliter morte non expectata naturali.*
7 *Ingreſſus, & profeſſus religionem fratrum minorum non poteſt bona ſua diuidere inter filios ſuos.*
8 *Bona profitentium religionem fratrum minorum pertinent ad venientes ab inteſtato.*
9 *Profeſſus religionem fratrum minorum, ſi efficitur epiſcopus, non recuperat bona alij quæſita.*
10 *Frater minor epiſcopus, vel aliter liberatus ab ordine, quando recuperet ius ſuccedendi ab inteſtato.*
11 *Frater minor remotus ab ordine propter eius demerita non recuperat ius ſuccedendi ab inteſtato.*

PRIMA DISTINCTIO.

CAP. I.

DE hæreditatib. quę fratrib. ipſis ab inteſtato obueniũt, aliqua dubia
1 oriuntur. † Primo, an frater minor parentib. & aliis
a agnatis ab inteſtato ſuccedat, a ſicut monachus, vt dicitur C. de epiſc. & cler. l. Deo nobis. §. hoc etiam. Iſtam quæſtionem mouet ibi Iac. de Are. & etiam Cy. recitat opi. quorundam. Quidam dicunt, quod per eos acquiritur eccleſię Ro. alij dicunt, quod acquiritur eis, nō vt retineant, ſed vt vendant. Alij dicunt, ꝙ nullo modo hr̃e poſſint. Sed iſtorum opin. fuerunt antequam veniret declaratio cle. in d. c. exiui. §. cupientes. vt hæc quæſtio determinetur, dic ſic, quia igitur ſucceſſorib. tranſit non ſolum vſusfructus rei, ſed etiam dominium ſuo tpe in communẽ hæredẽ: fratres aũt præfati nil ſibi in ſpeciali, vel etiam ordini eorum eſt in communi, declarãdo dicimus, ꝙ ſucceſſionem huiuſmodi, quæ veriſimiliter, & indifferenter ad pecuniam, & alia bona mobilia ſe extendunt, conſiderata puritate voti, nullatenus ſunt capaces, &c. Ecce habeo expreſſe, ꝙ his fratrib. vel ordini nullatenus quęritur, & ſic legitimam debitam iure naturæ non poterit petere, vel habere, cum ſit tertia eius, quod habituri erant ab inteſtato. Sed ab inteſtato nihil habituri ſunt, ergo &c. Item ex eo, quod dixit, eos non capaces, apparet, ꝙ non quæritur per eos eccleſiæ Romanæ, vt l. ſi in metallum. ff. de his, quæ pro non ſcript. hab. & de hær. inſti. l. 1. & de bo. lib. l. necem. §. ſi deportatus. venit ergo dicta hæreditas ad ſequentes in gradu.

ADDITIO.

a Ber. Lan. Succedat. Vide Ro. conſi. 168. & 396.

CAP. II.

2 Sed quid, ſi in dicta † hæreditate eſt domus contigua loco fratrum minorũ, vel ibi ſunt res, quas fratres ad vſum poſſunt licite retinere, an illis ſuccedant? Rñ. nō, vt patet ex prædictis verbis, dũ dicit, nullatenus, ergo &c. Et ſic in nulla parte, vel re. Præterea non dr̃ quis propriè ſuccedere in reb. certis, ſed in hr̃ditate, quæ eſt quoddã incorporale, licet cōtineat res corporales, vt ff. de re. di. l. 2. in fi. & Inſti. de reb. corp. & incor. §. 1. & per totũ ne. Cũ igitur ipſi nō ſint capaces iſtius ſucceſſionis, hoc eſt, ipſius vſis iuris, ergo nec eorum, quæ in dicto iure cōtinentur, & prædicta vera in fratribus iam profeſſis, &c.

CAP. III.

3 Sed nouitii, ante factam † profeſſionem expreſſe, vel tacite, ſunt liberi homines, ca. 1. de regular. c. non ſolum. lib. 6. & eſt hodie in fratribus minorib. expreſſe declaratum per Benedictum Papam xij. in dictis conſtitutionibus,
a vbi ſic ait. Caueant autem guardiani, & ipſi nouitij, a & magiſtri eorum, ac fratres alij, ne contra conſtitutionem ꝑ infra probationis annum aliqualiter impedire præſumant, quo minus ſi ad aliã religionem tranſire maluerint, tranſeant, vel etiam ad ſeculum redeant, ſicut de ſua proceſſerint volũtate, &c. Ecce apparet, quod ſunt in ſua libertate, ergo ſicut alij liberi. & ſeculares poſſunt ſuccedere, qui ſi poſtea fecerint profeſſionem, erit de iſtis bonis, ſicut ſi prædicta ſucceſſione ſibi quæſierint, ſicut de alijs bonis ꝓ. diſtinctione dicetur.

ADDITIO.

a Ber. Lan. Nouitij. An nouitius habeatur pro clerico, vel laico, vide Pet. de Anch. conſi. 72.

SECVNDA DISTINCTIO.

CAP. I.

4 DE bonis vero † eorum, a qui prædictorum
a fratrum regulam imitãtur, vel profitentur, quid iuris ſit, videamus. Conſtat. n. ꝙ ipſi nil retinere poſſint omnino, & ſi quid ipſi ante profeſſionem de bonis ſuis diſtribuerint, ſeu diſpoſitione fecerint, hęc rata eſſe debent, & firma, cum in ipſa regula adijcitur, ꝙ liceat ingredientibus, & ſit liberum facere de bonis ſuis, ſm quod dominus ſpirauerit, hoc etiam dicitur in d. c. exiui. §. dubitauerunt, &c. & licet in his, qui alias religiones ingrediuntur, conſueuerit dubitari, an in eorum teſtamento, quod ante fecerunt, debeãt aliquid de iure inſtitutionis relinquere monaſterio quod ingrediũtur, vt C. de ſacroſ. eccl. auth. ſi qua mulier. & 11. quæſtio. 3. cap. ſi qua mulier. tamen in eo, qui profitetur regulam Minorum, hoc
5 expeditum puto. Ille † enim filius præteritus rumpit teſtamentum, qui poteſt ſuccedere, aliàs ſecus, vt l. ſi necem. §. 1. de bo. lib. & l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſth.

ADDITIO.

a Th. D. De bonis vero eorum. Sed ſi monachus, vel frater vnius monaſterij detinetur bona fide in alio monaſterio tanquam frater ipſius monaſterij detinentis, & emat vnam rem, quæ tradita eſt abbati, vel guardiano ipſius monaſterij ſecũdi detinentis, & non apparet ex cuius pecunia monaſterij ipſe emerit, de qua intelligatur, vide Pau. de Ca. & Alex. in l. cum fundus. §. ſeruum. ff. ſi cer. pet.

CAP. II.

6 Iſti etiam Hæredes † inſtituti in teſtō talis ſic ingredientis capient ipſius hæreditatem ſtatim, non expectata morte naturali, licet de ingredientibus alias religiones con-
a ſueuerit dubitari, in d. auth. ſi qua mulier. a Ratio, quia ibi ciuilis mors quo ad abdicationem bonorũ ab eo hẽt per omnia eundẽ effectum, quem habet mors naturalis, ergo idem ius, l. Deo nobis. in prin. C. de epiſ. & cle. & l. ex parte. §. inſulam. ff. de verb. obli. Ad quod etiam per Dy. in d. l. ſi necem. & vt puto iſtam ſuam voluntatem non poterit reuocare, vt ſtatim dicam, &c.

ADDITIO.

a Th. D. Si qua mulier. C. de ſacroſ. eccl. & ibi vide Iaſ. & ibi ſcripſi, & vide d. Bart. Soc. in conſi. 92. in prin. incip. circa primum.

CAP. III.

7 Quandoque Contingit, ꝙ ingredientes dictam religionem fratrum minorum fecerũt ꝓfeſſionem, & de bonis ſuis nullo modo diſponunt, dubitatur primo, an potuerũt bona ſua diuidere inter filios, ſicut poſſunt alij, qui alias religiones ingrediuntur, d. auth. ſi qua mulier. Rñd. non puto, quia poſt profeſſionem non poſſunt ſe impedire de talibus conſtitutionib. cum non faciant ob ſuas neceſſitates, ſed ob alias, & hoc verum eſſe probatur, per ea quæ dixi in præceden. lib. De executoribus vltimarum voluntatum, dixi in c. 1. & per hoc puto, quod voluntatem propriam reuocare non poſſunt. Quicquid ſit de iure in alijs religioſis, hic non dico, &c.

TERTIA DISTINCTIO.

CAP. I.

8 SEd ad quos pertinebunt † bona ipſorum ingredientium prædictam religionem, & non diſponentium? Iſta eſt antiqua quæſt. eam tangit Innoc. ca. 1. de pec b.
a capitulum præſentia. a & hodie Ioan. Andr. recitat opin. & eam

ADDITIO.

a Th. D. Cap. in præſentia. Vide Lud. Ro. conſi. 16 in. cap. circa declarationem. vbi plene.

eam tangit Spec.in titu.de ſta.mo.c.1.2.3.& 4. Breuiter quid Iuris ſit in alijs religioſis, hic non dico. Sed quantum ad fratres minores dico, quod eorum ordo ex prædictis bonis nil debeat, vel poſſit petere, vt expreſſe colligitur in d.c.exiui. §.dubitauerunt. Vnde putem, quòd quãtum ad iſtam materiam penitus habeatur pro mortuo, vt dictum eſt, quod dicta bona pertineant ad venientes ab inteſtato, ſicut ſi mortuus eſſet. Facit ad hoc C.de bon.dam.auth.bona damnatorum, &c.

C A P. II.

9 **Contingit** Interdum, † quod illi, qui regulam fratrum minorum ſunt profeſſi, tranſeunt ad epiſcopatũ,
a ª vel aliam regulam, qui poſſunt in communi habere. Quæritur primo, an eorum bona alieni quæſita poſſint recuperare? Et vr, quod ſic, ſicut diciũ de reſtitutio.l.2. C.de ſen.paſ.& l.1.ff.de ſen.paſ. Contrarium dico, quia ſiue dicas, quod hæc reſtitutio ſit in priſtinum ſtatum repoſitio, ſiue quod indulgentiã, ſeu permiſſio tranſeundi ad alium ſtatum ſeparatum, non recuperat bona tam alijs quæſita, quam fiſco l.Gallus.& quid ſi tantum.de lib. & poſth.& ibi no.in fi.mag.gl.& ideo bona non recuperat, vt C.de ſen.paſſ.l.j. & l.tutor cum ſimil.

ADDITIO.

a Th.D.Epiſcopatum. Vide Fel.in c.inter quatuor.vbi plene, de maio.& obe & Ia. in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.de lib.& poſth.& vide Fed.de Sen.conſi.32.

C A P. III.

10 **Quæro,** An talis frater † minor factus eps, vel ad aliam religionem legitime tranſlatus ſuccedat ab inteſtato parentibus agnatis, & cognatis? Et videtur, quod ſic, vt C.de ſent.paſ.l.1. Contra videtur, quod non, caſus eſt.ff.ad Tertul.l.2.§.1. vbi loquitur de filiofa.facto ſeruo, & poſtea liberato. Solu. Putarem dicendum ſic. Aut iſte liberatur ab ordine authoritate ſummi Põtificis, & puto, quod ius ſuccedẽdi recuperet, l.2. C.de ſen.paſ.& ff.ad Tertul.l.1. §.filius qui mortis. Idem puto ſi aliter legitime ab aliquo Archiepiſcopo, vel alio prælato promoueretur ad aliquam dignitatem, per hanc enim cõceſſionem beneficij intelligo eum ad omnia reſtitutum, vt dictis legib. cum ius ſuccedendi reciperet, nec eſt in eo ſtatu, in quo erat ingreſſus, facit 19.q.1. cano.ſtatutum. per quem cano.& multas alias rationes Reuerendus Pater do. Franciſcus de Aſſiſio Decretorum Doctor Abbas Monaſterij Campi Regij ſ medium aduenit, qui iſtum paſſum ad mei interrogationem ſic diſputãs determinauit. Si vero reperit alius modus licitus, quam expreſſa conceſſione beneficij, vel dignitatis, per quam ab eo ordine abſolueretur, tunc ius ſuccedendi non recuperatur, d.l.2.§.1.ad Tertul.d.l.1.§.filius qui mortis. co.tu.vbi tex. facit iſtam diſtinctionem, & bene, aliàs aduertatur. Hoc autem
11 † poteſt contingere, ſi aliquis propter eius demerita ab ordine licentiaretur, & ab ordine ei permitteretur, vt tranſiret ad aliã regulam, quod eo caſu ei licet, non aliàs, vt per multa priuilegia Romanorum Pontificum fratribus eſt conceſſum, quæ hic non refero, quia longum eſſet. eo autem caſu non puto eos recuperare ius ſuccedendi, per iura prædicta. Illa enim abſolutio magis eſt ad pœnam, quam ad præmium, &c.

C A P. IIII.

a **Poſſet** quæri.ª Aliquis erat grauatus reſtituere, ſi decederet ſine liberis, qui deceſſit iſtituto filio fratre minore, an talis filius faciat iſtam conditionem deficere, &c. Vel pone, per Italiam ſunt ſtatuta, quod filiæ fœminæ non ſuccedant extantib. maſculis, vtrum filius maſculus frater minor faciat fœminam non admitti, & plura alia poſſent quæri, quæ licet ſint dubia propter ſtatum fratrum minorum, tamen quia hæc ad eos non pertinent, (non eſt enim eorum commodum, vel incommodum,) ideo ad præſens opus non pertinent, ſed hæc in alijs locis debitis ſunt tractanda.

ADDITIO.

a Th.D.Poſſet quæri. Adde Bal.in l.filius§.§.cum quis.in fi.de.leg.1.& in l.3.in fi.ff. de bon.poſ.contra tab.& in l.1.§.filium.cod.tit.& in l.fi.C.quando, & quib.quarta pars.& Ang.in Auth. de non eligen. ſecundo nuben.in fi.prin.& in l.1.C.de cond.inſer.

Finis Tract. Minoricarum Bart.

TRACTATVS DE DVOBVS FRATRIBVS inuicem habitantibus.

1 *Filius, qui ex re patris ipſo viuente percipit fructus, patre mortuo debet alijs fratribus communicare.*
2 *Filius, qui lucratur cum pecunia patris, & opera ſua partem lucri reſpectu pecuniæ communicabit, partim vero reſpectu perſonæ, tanquam proprium retinebit.*
Lucrum proueniens ex perſona filij dicitur aduentitium.
3 *Filius exercens vſuras, patre mandante, tenetur lucrum ex eis prouenies communicare: ſecus, ſi ſua ſponte exercet.*
4 *Filius, qui lucratus fuit, & dubitatur vnde, ex quibus bonis præſumatur quæſiſſe.*
5 *Quæſitum per filium in dubio præſumitur quæſitum ex bonis patris.*
6 *Statuto ſtante, quod vxore prædecedente ſine liberis, vir lucretur dotem, & vxor filij, viuo patre, decedat, an tale lucrum alijs fratribus communicetur, & in tract. Bal.nu 27.*
7 *Donatum, vel relictum filiofa. per extraneum patre viuente, quod ſi factum eſt contemplatione patris, communicatur.*
8 *Donatum filiofa. quando in dubio videtur datum contemplatione patris, vel filij, ſi eſt datum ab extraneo.*
9 *Vſufructu donato, vel legato filiofa. cuius contemplatione videatur donatus, vel legatus, & an communicetur.*
Intellectus ad l.fi.C de vſufr.
10 *Donatum filiofa. pacto appoſito, quod habeat in caſtrenſi pec. vel quaſi, quãdo erit caſtrenſe peculiu, vel non.*
11 *Donatum filiof. exercenti mercantiam cum pecunia patris cuius contemplatione videtur donatum, ad hoc vt communicetur, vel non.*
12 *Cauſa proxima inſpicitur ad cognoſcendum, quando aliquid eſt factum cõtemplatione alicuius.*
13 *Lucrum factum per filiumf. cum pecunia caſtrenſis, uel quaſi caſtr. peculij, tale lucrum quando ſit aduentitium, uel caſtrenſe.*
14 *Filio hærede inſtituto a matre, uel aſcendente lineæ materna, cum conditione, quòd ad patrem non perueniat uſusfructus, an dicta conditione non obſtante, pater ſaltem in legitima habeat uſumfructum, & in tractatu Bal.num.5.*
15 *Filius an teneatur communicare libros eidem emptos per patrem, & in tract. Bal.nu.38.*
16 *Pater ſi dedit pecuniam filio in ſtudio, quando filius teneatur illam imputare in eius partem.*
17 *Si pater incepit expendere in ſtudio pro filio, quod eo mortuo non debeat perficere ſtudium de communi.*
18 *Pater ſi aliquid incepit pro filio, quando hæredes eius teneãtur illud perficere. & num. 19.*
19 *Filius ſi licite contraxit aliquod debitum in ſtudio, patre mortuo, illud de communi ſolui debet.*
20 *Pater ſi fecit expenſas in nuptijs alterius ex filiis, alter frater debet de proprio, & non de communi facere, & in tract. Bal.nu. 31.*
21 *Veſtes uxoris alterius ex filijs factæ per patrem non conferuntur, ſecus feſtiua. & ornamenta pretioſa, & in tract. Bal.nu 33.*
22 *Expenſæ factæ per patrem in rebus aduentitijs filij, in quibus pater habet uſumfructum, quando imputabuntur in partem filij in diuiſionibus.*
23 *Filio datum per patrem, quando ueniat communicandum.*
24 *Pater ſi faciat filium ſtipulari ab aliquo debitore, quando uideatur facere animo donandi.*

a **Iſte tractatus** ª in duas principales partes diuiditur. Nam quandoq; inter eos contenditur de his, quæ in vita patris contingunt, quandoque de his, quæ poſt mortem eius contingũt. Circa primum plura ſunt inſpicienda. Nam quandoque vnus ex his acquirit ſua opera, vel ex aliquo euentu. Quandoque acquirit, quia extraneus ſibi donat, vel relinquit. Quandoq; ipſe pater filio concedit. Quãdoq; ipſe filius paternum patrimoniũ diminuit, & ſic ſunt quatuor quæſtiones principales, de quibus per ordinẽ videamus. Primo igitur quæro, quid ſi vnus ex fratrib. viuo patre, aliquid ex opera
b lucratur, ᵇ vtrum illud poſt mortem patris ſui teneatur fratri-
1 bus ſuis cohæredibus communicare? Et circa hoc † occurrit primo illud vidẽdum, quid ſi ex re patris ſine vlla opera ſua fructus percipit, & tunc non eſt dubium, quod venit communicandum, ſicut aliæ res patris, & ſicut alia profectitia, vt C.de coll.l.ſi donatione, de rei vendic.l.emptor.in fi.C.de bonis quæ lib.l.cum oportet. in princ. Prædicta vera, niſi paſſus ſit pater vnum ex filijs percipere animo eidem donandi, quia tunc quid iuris ſit, dicemus in tertia
2 quæſtione princip. † Secundo quæro, ᶜ quid ſi acquirit cum pe-
c cunia patris, & lucretur negotiando, & ſic opera ſua interueniat? Glo.in verbo, exceptis caſtrenſibus peculijs.l.cum oportet. C.de bonis quæ lib. videtur velle, quòd illud lucrum ſit profectitium, & totum veniat communicandum. Hoc etiam tenuit Iaco. Balduini.

ADDITIONES.

a Th.D.Iſte tractatus. Adde quod Bar.compoſuit iſtum tract. & morte præuentus nõ compleuit. ideo do.Bald.compleuit, ex dictis per ipſum, & alios Doct.in l.ſi paternus.C.commu.vtr.iudi.& in l.ſi filio.C.famil.erciſc.qui eſt impreſſus poſt iſtum tract.Bar.& ſic perfecit iſtum tract.quamuis in impreſſionibus non ſit perfectus totus tract.Bal.vt infra videbatur.
b Ber.Lan.Lucratur. Vide Ro.conſi.461.
c Th.D.Secundo quæro. Vide plene de iſta materia per Alex.in l.ſi hæres.in princ. ff.ad l.Falcid.

duini,& etiam Specu.de ind.§.ſequitur.ver.quid ſi alter filiorum
ex pecunia paterna,& allegat pro determinatione.ff.de vſu,& ha
bitatio.l.ſi ita.& ff.de acq.re.do.l.per ſeruum.§.fin.Mihi autem vr
dicendum,ꝙ lucrum,quod fit cum pecunia patris,pro parte attri
buatur pecuniæ patris,& pro parte perſonæ lucrantis, vt Inſtit.de
ſocie.§.1.eo.titu.l.1.& ff.eo.l.ſi non fuerint.vnde videtis,ꝙ ſi quę
vnus ponit pecuniam,alter operā, & lucrum inter eos ęqualiter,
vel inæqualiter,ſm ꝙ inter eos conuenit,vel conſuetum eſt,diui-
ditur. Item certum ęſt, ꝙ omne lucrum proueniens ex perſona
filij eſt aduentitium,vt d.l.cum oportet.poſt principium. Dic igi-
tur,ꝙ illa pars lucri,quæ attribuitur pecuniæ, tanquam profecti-
tia venit communicanda:illa vero,quæ attribuitur perſonæ filij,
propriam retineat,vt aduentitiam,nec conferat.l.fi.C.de colla. &
hoc modo debēt gl.& Doc.intelligi.ſ.ꝙ communicetur lucrum
perceptum ex pecunia patris, deducta æſtimatione operis perſo-
næ,& operæ,quæ remanent præcipua apud filium. De hoc eſt gl.
in verbo,proportionibus.l.illud.in princ.C.de colla. Nec ob.d.l.ſi
ita,§.fi.& l.per ſeruum.in fi.quas alleg.Spec.quia loquuntur in ſer
3 uo,qui acquirit alteri,etiam ex perſona ſua,& ex ſua opera.† Ter-
tio quæro,quid ſi filius ex pecunia patris fecit vſuras,an illas tenea
tur communicare?glo.in ver. ex eius ſubſtantia.in d.l. cū oportet.
dicit ꝙ ſic,ſicut alia profectitia.Cy.ibi tenet contrarium. Tu dic,
ꝙ aut filius facit vſuras ſua ſpontanea voluntate, patre non man-
dante, & tunc non veniunt communicandæ, quia eſt turpe lu-
crum & prohibitum,vt ff.pro ſoc.l.quod autem ex furto, & fam.
erc.l.cæteræ itaq;.§.1. & quia ex delicto patri per filium non quæ-
ritur,l.quod ſi vnus.alias,quod ſeruum.ff.de acqui.poſſ. Aut fecit
mandante patre,& communicare cogitur, quia tunc patri per fi-
lium quæritur dominium,& poſſeſſio,licet fuerit delictum.l.1.§.
deieciſſe.ff.de vi,& vi arma.& not.in d. l. per ſeruum.præallegata.
Præterea cum pater teneatur ad reſtitutionem, ergo alterius fra-
tris intereſt habere, quia pro eius parte hæreditaria pōt cōueniri.
Preterea hoc videmus in ſocio, qui ſponte communicat quæſita
doſo,quia repetere non poteſt, niſi eo nomine fuerit condemna-
tus.d.l.quod autem ex furto. & ſeq. Huius autem lucri illiciti pa-
tri fuit quæſitum dominium,& poſſeſſio, & ſic alteri fratri com-
municanda, nec ille frater lucra poterit ſibi retinere, niſi eo no-
a mine fuerit condemnatus. Quarto quæro, [a] quid ſi dubitatur,vn-
4 de filius † quæſierit: Gl.in d.l.cum oportet.ponit duas opiniones,
nec bene ſe firmat,ſed in l. Quintus Mutius.in glo.vnica.in fin.de
do.inter vi.& vxo.remittit ſe ad not.in d.l.cum oportet. & Doct.
Moder.inclinant ad illam ſententiam, vt ex præſumptionibus iu-
dicetur eſſe profectitium,vel aduētitium, quod puto eſſe verum.
Tamen ad huius declarationem diſtingue,cum quæritur, an hi
5 qui circa aliqua negotia † verſantur,vt tutor,ꝑlatus,vxor,[b]& miles
b ſi tales aliquid quæſiuit, nec apparet vnde, qd debeat præſumi.
dic,præſumendo ex eius bonis quæſitum, circa cuius bona quis
verſatur,aut reſultat præſumptio delicti, aut euitatur, aut nec in-
ducitur, nec euitatur. Primo caſu non eſt præſumendum eſſe ex
eius bonis,circa cuius bona qs verſatur.l.ſi defunctus. C.arbi.tut.
Secundo caſu præſumitur eſſe ex bonis eius.l. Quintus.ff.de don.
inter vi.& vxo.& C.eo.l.etiam. Tertio caſu recurrerit ad coniectu-
ras.auth.licentiam.C.de epi.& cler.ſumpta de corpore Auth.de
eccl.ti.§.interdicimus. Nunc ad propoſitum in filia fœmina præ-
ſumptio eſt in dubio ex bonis patris quęſitum,cauſa euitādæ tur-
pitudinis quæſtus,ſicut in vxore,d.l. Quintus. In filio aūt maſcu-
lo cum habeat dominium quodammodo patre viuēte,ſi habeat
de bonis patris,non eſt delictum, quia ibi non eſt ſuſpicio turpis
6 quæſtus,ideo recurritur ad coniecturas,ſicut in prælato. † Quin-
c to quæro, [c] quid ſi vxor filij eſt mortua viuo viro, & patre, & ex
forma ſtatuti,vxore mortua ſine liberis, vir debet habere certam
partem,vtrum iſtud lucrum erit commune,an erit eius,cuius fuit
vxor? Iſtam quæſtionem ponit Dy.in l.ſi cum dotem. §. tranſigre-
diamur.ff.ſol.mat.& videtur tenere, ꝙ vxore mortua viuo patre,
lucrum ſit commune inter hæredes patris,per l.2.ſecundo reſpō.
C.fa.ercī.& ibi hoc tenet Dy.pro quo eſt tex.& gl.in ver. confer-
tur.in l.dotem.ff.de caſtr.pec. Mihi autem conſiderandum vr, ꝙ
talia lucra fiunt propter onera matrimonij, & ideo, aut pater ſuſ-
ſtinebat onera matrimonij, & ſic vera opinio prædicta.Vr.n.pro-
fectitiū ex re patris. Aut onera mrīmonij ſuſtinet ipſe filius forte
de lucro ſuo,& tunc lucrum ſit ipſius filij. Vr.n.ex re ſua opera ip-
ſius filij proceſſiſſe,& ſic eſt aduētitium,ſed ſi pro parte ſuſtinuit
pater,pro parte filius,dictum lucrum dicatur profectitium,& ad-
uētitium,pro rata oneris quod ſuſtineret,vt ff.de vſuf.l.ſed ſi quis.
§.1.& §.quod ſi ex re.& ff.de ſtip.ſer.l.ſi ſeruus communis Mæuij.
§.fi.pro quo facit regula iuris,ſecundum naturam.

7 Secundo principaliter † Videndum eſt,ꝙ ſi ex-
traneus vni ex filijs do
nat,vel relinquit [illegible] patre [illegible] viuente, vtrum iſtud debeat poſtea
inter fratres communicare,vel eſſe eius præcipuum? gl.in l.ſed & ſi
quid,in prin.ff.de viuſr.& ibi Doc.dīt hoc, ſi ꝯſiderandum cuius
ꝯtemplatione ſit datū,vt ſi ꝯtemplatione pris,ſit profectitium,& ſic
ſit communicandum [illegible] ꝯtemplatione filij,vt ff.de vſuf. & ſtip.ſubil.
l.ſed ſi plures. [illegible] l.ſed & ſi quid donetur, &
ibi gl.in ver.nec diſtinguemus.& no.in d.l.cum oportet.ꝙ [illegible]
8 rum. Sed quid † in dubio,ſi non apparet cuius ꝯtemplatione [illegible]
vr.in dubio ꝯtemplatione filij.l.fi.C.de vſufr.& in gl.In ꝯtra [illegible]
ꝙ in dubio ſit relictum,vel donatum ꝯtemplatione pris, vt l.ſi fi-
lius.de ꝯd.& dem.Dy.in hoc diſtinguit. in l.ſi filiofamil. ff.de
cau.mor. Aut fit mētio patris,& ꝑſumitur eius ꝯtemplatione, vt
d.l.fi.& ar.C.de iure deli.cū aliquis. Aut non fit mētio pris.& ꝑſu
mitur ꝯtemplatione filij.d.l.fi.C.de vſufr. quæ diſtinctio non pla-
cet ꝑ d.l.fi.de vſuf.vbi innuit,ꝙ fuit facta mētio pris. Preterea adie
ctio pris fit magis ad demonſtrationē,ꝗ ad aliud,adeo ꝙ ſi in pſe
erretur,non vitiaretur legatum,vt ff.de hær.inſt.l.his verbis.§.fi.&
iō ſic puto diſtinguendum. Aut fit mētio pris & patriæ ptātis.aut
pris.primo caſu.Aut diſpoſitio ꝯfertur in tps patriæ ptātis, & ꝑſu-
mitur ꝯtemplatione patris,vt d.l.filio.de ꝯd.& dem. Aut ꝯfertur
in tps ſui iuris.& ꝑſumitur ꝯtemplatione filij.C.de inſt.& ſub.l.1.
ff.ad Treſt.l.vbi pure.in prin.& l.mulier.in prin.Secundo caſu,cū
fit mentio pris tm. Aut eſt tale quid ꝙ non pōt acquiri,niſi filium
patri,& præſumitur ꝯtemplatione patris,arg.ff.de ſtip.ſer.l.1.com
munis ſeruus.& l.item ſi ſeruus.2.reſ.& ff.p ſo.l.verum,§.ſi ſocio.
Aut pōt quæri tam patri,quam filio,& in dubio ꝑſumit ꝯtempla-
tione filij,d.l.filij.C.de vſuf.facit ff.de ſol.l.& magis.& l.ſi ita ſtipu
latus.§.Chryſogonus.de ver.obl.vbi pſona non intelligitur extrin
9 ſecus,ſed perſona patris vr adiecta cā demonſtrationis.† Tertio q̄-
ro,qa iſta procedunt in proprietate,quid in vſufructu donato, vel
legato filij? Aduertatis,qa de hoc eſt caſus in l.fi.C.de vſufr.tñ quia
de intellectu illius legis dubitatur,nec bene a Doctorib.declarata
relinquitur,dr ſic. Aut cum relinquit vſusfructus filio,eſt incertū,
vtrum ſibi poſſit aliquid acquiri,vel nō. Nam ſi ꝯtingeret ipſum
filium mori in vita patris,filius nil quæreret,fructus.n.ſunt patris,
& eo viuo ipſum ius vſusfructus ad hrēdes non trāſit. Sed ſi ille pa-
ter ante decederet, acquirerentur fructus filio integre. Sicut ergo
ex futuro euentu pendet,vtrum filio aliquid acquiratur, vel non,
ita ex futuro euentu pendet,cuius ꝯtemplatione videatur relictū,
ſm prædicta. Cum ergo filius decedit viuo patre, præſumitur ꝯtē-
platione patris,cum ipſi filio nil potuerit quæri.d.l.fi.C.de vſufru.
Aut decedit primo pater,& præſumitur ꝯtemplatione filij, quaſi
ſibi poſſit quæri.d.l.fi.in fi. Et ſic ex prædicta diſtinctione approba
tur,& determinatur caſus illius legis. Quarto quęro,pone aliquid
donatum fuit filiofam.pacto appoſito,ꝙ illud hēat in caſtrenſi pe
culio,vel quaſi,an erit caſtrenſe,vel quaſi? diſtingue. Aut donatur
ei filio qui non eſt miles,vel quaſi,qa nō eſt aduocatus,nec hēt ali
quas dignitates,quæ ponuntur in l.fi. C.de inoff.teſt. & tunc non
erit caſtrenſe,vel quaſi,ſed aduentitium. Veritas.n.eſt inſpiciēda,
non verba a donāte prolata,vt ff.de caſtr.pe.l.ſi forte. Aut erat mi-
les,vel aduocatus,vel hmōi,& tunc aut eſt certum ꝙ non donaſ-
ſet,niſi occaſione militiæ,& erit caſtrenſe,vel quaſi.l.cum allegas.
de caſtren.pec.lib.12.C.& l.caſtrenſe.ff.de caſtren.pec.& ſic eſt dēt
intelligi l.diuus.eo.ti. Aut erat dubium,& tunc, aut donantur res
militiæ neceſſariæ, vt equus & arma militi, & aduocato libri,&
erit caſtrenſe,vel quaſi,a quocūq; concedatur. C.de caſt.pec.l.mi
les.in prin.& l.caſtrenſe.ff.eo. Aut ſunt res ad militiam non neceſ-
ſariæ,& tunc aut donātur ab eo,qui in militia notus erat,& erit ca
ſtrenſe peculium,ēt ſi non hoc dixit donans.d.l.ſi forte.& ibi not.
& C.eo.l.1. licet aūt appoſitio illorum verborum non valeat face
re eſſe caſtrenſe,tñ forte operabitur, ꝙ patri non quæretur, quan-
tum ad vſumfructum,quod pōt facere donans. C.de bo.quæ lib.
auth.excipitur.& licet forte vineretur expreſſum,tñ non vitiat taci-
tum.l.1.quib.mod.pig.vel hypo.ſol.& quod plene no.per Cyn.in
illa

ADDITIONES.

a Quarto quæro. Aduerte,quòd officialis,ſeu theſaurarius quando aliquid acquirit,
an intelligatur acquirere de bonis ſuis,an de bonis eius,cuius officium gerit? &
Bar.reprehendendo glo.ibidem in l.defenſionis facultas.C.de iure fiſci.lib.10.ſe
quit,quod præſumatur acquirere de ſuis. Contrarius tamen allegatur in hoc tra-
cta.de duobus fratribus.verſicu. quarto quid. Solu. poteſt accommodari ſecun-
dum Bald.in c.1.de controuer.inter domin.& vaſ.l.in vſibus feud.quem alleg.d.
Ale.in addi.ad Bart.in d.l.defenſionis facultas.in fi. ſcilicet quod prima opin.lo-
quatur poſt redditionem rationis. Secunda vero opi.ante redditionem rationis,
ſeu Bartol. proprie non loquitur in theſaurario fiſci in hoc tractatu, licet poſſit
comprehendi ſub verbis ſuis generalibus, & ideo de directo non poſſ [illegible] argui
contrarius. Adde ad Bald.in l.ſi defunctus.C.arbi.tutelæ. in l.quiſquis. C.ſi cert.
pet.& ad ea quæ add.d.Ale.poſt Barto.de vxore vidua,concubina,de filiofam.&
de rectoribus,in l.& ſi inſtrumenta.C.de fide inſtru.& iu.haſ.fiſc.lib.10.alleg.In-
no.in c.cum ex officijs,de teſt.Alber.in l.etiam.C.de don.inter virum & vxorem.
Ang.conſil.141.Vide plene per Dom.Bar.Soc.in conſil.142.in 2.vol.incip.mate-
ria præſens.
b Ber.Land.Vxo.Vide Ang.conſi. 141.
c Tho.D.Quinto quæro. Vide Ludou.Roman.in conſil. 406.& Bart.in l.dotem.ff.
de caſtren.pecul.& ibi Alex.in addit.& ibi apoſtil.meam. Et vide And.Barba.in
conſi 37.in 2.volum.incipien.ſcribitur Sapi.& vide Bar.in l.ſi cum dotem.§.tran
ſgrediamur.in vlt.quæſt.ff.ſolu.matrim.& ibi Alex.& in l.1.§.hoc caſtrenſe,ff.de
coll.bono.& Bald.in l.certum.C.famil.erciſcun.& in authen.ex teſtamento.C.
de collatio.

Digitized by Google

ſtia. o.de illo, qui ex pacto aliquid reſeruauit ſibi. Quinto quæro,
10 †quid ſi filiusfam.faciebat mercãtiam,cum pecunia paterna, pp
quod habebat notitiam cum quodam dño,qui ſibi donauit aliqd
iſtorum,an illud communicabitur inter fratres. Spec. tit. de iu-
di.§.ſequitur.verſ.quid ſi illi filio fuerit aliquid,tenet, ꝙ quæratur
patri,ſi viuit.alias cõicetur inter fratres, quia quod occaſione rei
meæ quæritur,&c.l.cum oportet.§.1.de pecul.& de donat.l.qui
mihi donatum.cum ſi.Pro hoc facit,licet ipſe non alleget, quod
dixi.§.in 1.c.ꝙ illud quod obuenit occaſione militię connumera-
tur in caſtrenſi. d.l. ſi forte.& de caſtren.pecul.l.1. Mihi vr̃,ꝙ ipſe
minus bene intellexit, ideo puto ſic dicendum. Qñq; extraneus
donat filio contemplatione ipſius filii, & tunc non eſt dubium.
Qñq; contemplatione ipſius patris, ita ꝙ ipſe pater eſt proxima,
& immediata cauſa ipſius donationis,volebat.n.pa͂m acquiri, &
tunc acquiritur patri.d.l.ſed ſi plures.§.in arrogato. & d.l.qui mi-
hi donatum. Qñque donat quis rõne mercantiæ, vel ſocietatis,
volens ſocietati acquiri.& ſic cauſa proxima donationis eſt ſocie-
tas,tunc acquiritur mercantiæ,ſeu ſocietati,& diuiditur ſicut alia
lucra.vt dixi in a.c.huius tractatus.Iſtam aũt differentiam, vtrum
gratia mercantię,ſeu ſocietatis,facit in ſiſi,tex.in l.actione.§.idem
11 Labeo.ff.pro ſoc.† Qñque aũt extraneus donat filiofamilias occa
ſione ſocietatis vel mercantiæ,ꝙ ſocietas,vel mercantia eſt cauſa
remota,vt in q. proxime poſita, vt quia propter mercantiam ac-
quiſiuit amicitiam cum aliquo domino,quam alias non habuiſ-
ſet,& nunc totum iſtud dr̃ aduentitium, & ſic non communica-
bitur fratribus.vt ff.pro ſoc.l.ſocium qui in eo.§.fi. & ibi eſt caſus
expreſſus, & vltima glo. ibi poſita, in ver.donatum eſſet. probat
hanc diſt.ꝙ illa cauſa remota non conſideretur in damnum acq-
rent.s facit l.1.§.nunc videamus.de coniungen.cum emanc.lib.in
quantum ad commodum ipſius acquirentis bene conſideratur
cauſa remota,d.l.ſi forte.& l.1.C.de caſtr.pec.facilius.n.operatur
retentionem,quam acquiſitionem.exemplum,vt C.de vſuris.l.p
retentionẽ.& C.ẽt ob chyrogra.pecu. l. 1. Ex his.n.apparet,ꝙ oẽs
12 leges dicentes inſpiciẽdum †eſſe cuius contemplatione detur,de-
bent intelligi de cauſa proxima p d.l.ſocium qui in eo. §. fi.quod
13 no.† Sexto quæro,quid ſi filiusfa.cuius pecunia eſt caſtrenſis,vel
quaſi,lucratur,vtrum illud lucrum erit aduentitium,vel caſtren-
ſe,vel quaſi? Rñ.aut illud lucrum eſt mere illa pecunia,vel ex alia
re caſtrenſi, vel opera ſua,quia dat pecuniam mercatorib.& erit
ſimiliter caſtrenſe peculium,vel quaſi,ar.de caſtr.pecul. pater mi-
litis.§.ſi tertius. Aut lucratur cum pecunia,& opera,& inquãtum
pecunia accedit operæ, erit aduentitium, per ea quæ dicta ſunt s̃.
14 in 2.q.† Septimo quæro,quid ſi mater,vel aſcendens de linea ma
terna inſtituerit filium,hoc addito, ne ad patrem perueniat vſuſ-
a fructus,[a] vtrum ex legitima, quam ille habebat neceſſario relin-
quere,pater habebit vſumfructum Glo.in Auth. vt liceat ma.&
auiæ.in ver.participium.dicit,ꝙ non,cum diſpoſitio valeat, quia
per hoc filius non grauatur,imo eius conditio fit melior,ar.l.filiis
matrem. C.de inoſ.teſta. Sed text. tam in rubro,q̃ in nigro innuit
expreſſe ↄ̃trarium.quare ſic dicemus. Aut mater inſtituit filium ſub
tali ↄditiõe,ne filius ſit hr̃s,& valet,& in legitima,nec filius erit hr̃s,
niſi pater renunciet iuri vſusfructus,vel eum emanciper. d.l.filiis
matrem.& ita intelligo gl. Aut inſtõ eſt pura,ſed p modum modi
fiet adiectio,ne patri acquiratur vſusfructus,& tunc filio adeunte
pater habebit in legitima vſumfructum, in qua teſtãtor non potuit
aliqd grauamen imponere. Nõ.n.põt facere,vt leges non hẽant lo
cum in ſuo teſtõ.ita intelligo tex.in d.auth. Octauo q̃ro,quid ſi pr̃
dilapidet bona filij? Dic vt dixi in repe.l.ſi conſtante. ff.ſolu. matr.

15 Tertio principaliter eſt videndum, qñ ipſe pa-
ter ↄcedit filio.† Et primo
b quæro,quid ſi pater emat filio libros,[b] an teneatur conferre. Glo.
in ver. comprobatus,in l.quæ pater filio.ff.fa.er. & C.fam erc.l.fi-
liæ.tangit,& ibi videtur tenere ꝙ non.arg.illius legis. Roſ.dиſpu-
tauit ↄtrarium ſm multas rationes,quę ſunt C.de coll.auth.ex teſtõ.
&ꝙ ſimplex donatio venit in collationem. Vber.de Bobio dicit,ꝙ
de iure vr̃ dicendum,ꝙ nõ conferat cum fratrib.Nam ſi pater do
naſſet filio multos equos,& multa arma,non ↄferret fratrib. tanq̃
caſtrenſia,vt ff.de coll.bo.l.1.§.nec caſtrenſe.eadem rõne ſi donat
aduocato,erat quaſi caſtrẽſe,vt C.de aduo.diuer.iud.l.ſon tui. In
glo in ver.caſtrenſe,& non minus militat,&c.l.aduocati. eo.titu.
Item vr̃ tenere Dy.in d.c.nec caſtrẽſe.idem tenet Cy. C.de coll.l.
filiæ.Mihi aũt vr̃ ſic diſtinguendum. Aut pr̃ emit ſolum nomine
filij,nec filio tradidit,nec aliquid expreſſit ſe donare filio, & tunc
dictæ res ſunt ꝓprię patris,vt C.de caſtr.pecu.l.j.in prin. traditio.n.
requiritur,vt videatur donare.C.ſi quis alteri,vel ſibi.l.j. Aut emit
noie filij,& tradidit ſibi,vel ſe donare expreſſit illos libros,& tunc
aut filius erat iam aduocatus,vel Doctor,aut erat ſcholaris in ſtu-
dio. Primo caſu erit quaſi caſtrẽſe,ar.d.l.j.ſecundo caſu.C.de caſtr.
pec.& ff.e.l.caſtrenſe.& s̃.dictum eſt, & iõ nec pater poterit reuo-
care iam data,nec fratrib.debent ↄferri,d.§.nec caſtrenſe.& C.fa.
erc.l.ſi iusfamilias. Secundo caſu,qñ erat ſcholaris,tunc aut com-
pleuit ſtudium ſuum ante mortem patris,& tũc incipit quaſi mi-
litare,& efficiuntur quaſi caſtrenſis peculij,& ↄfirmatur donatio,
C.de don.l.ſiue emancipati.& ff.e.l.donatione.§.pater. Aut pater
mortuus eſt,anteq̃ p ſe ſtudium compleret,& quaſi militiam adi
ꝑſceretur,& tunc non põt dici quaſi caſtrẽſe peculium,qa pſonæ
ↄdõ hoc nõ patit̃,vt dictũ eſt in 1.q. in prin. licet.n. reperias ↄceſſũ
aduocatis,& Doctorib.vt poſſint hẽe quaſi caſtrẽſe peculium,nõ
tñ reperitur ↄceſſum ſcholarib.nec debent gaudere eodem priui
legio,quo magiſtri,vt C.de ſtudiis lib.vrb.Romæ.l.vni.lib.11. Fa-
cit quod no.C.de iuriſd.om.iud.l.fi.& ideo tunc diſtiguendum,ſi
cut in alia ſimplici donatione,aut erat emancipatus tpe donatio-
nis,libris non ademptis,aut poſtea fuit emãcipatus, & ↄfirmatur
donatio,vt d.l.ſiue emancipatis.& d.§.pater.ita ꝙ non poſſet eam
reuocare,ſed tñ hoc eſſet ↄferendum fratrib. vt no. p Cy.in auth.
ex teſtõ.C.de coll.tñ hoc caſu ſpãli fauore ſtudẽtium ceſſauit col-
latio,l.q̃ pater.ff.fa.ere. Aut non fuit emancipatus,& tunc fuit ↄfir
mata morte,nec venit ↄferenda,C.fam. er.ſm opi.approbatam in
d.auth.ex teſtõ.C.de coll.& iſtam diſt.de filio addiſcente,& aduo
cato.facit Ia.de Belu.in quadam ſua diſputatione, quam ponit C.
de inoſ.teſt l.1.in fi.in ſol.ↄ̃rij.§.ornatricib.in l.legatis,de leg. a.co-
16 gitabitis.† Secundo quæro,quid ſi pater dedit filio pecuniã in ſtu-
dio,vtrum ſibi imputetur a fratrib.tpe diuiſionis? dices mi,ꝙ non,
d.l.quæ pater.ff.fam.er.ſed puto illam l.debere intelligi, qñ apud
patrem non erat aliquid,ꝙ eſſet filij:ſed ſi apud patrẽ eſſet aliquid
caſtrenſe,vel quaſi,vel ẽt aduentitium.puta bona materna ↄſiſtẽ-
tia in peculio, tũc in dubio dẽt intelligi eſſe pecuniã ipſius filij,ſed
ſibi debitam,vt ff.de neg.ge.l. Neſennius. Præterea pater eſt legiti-
mus adminiſtrator, & iõ p̃ſumit̃ in dubio facere adminiſtratorio
nomine.l. cũ pr̃.§.1.de admi.tut.& l.poſt mortẽ,qñ ex fac.tuto. &
ibi no. Nec ob.de dot.ꝓmiſſ.l.fi.quia illud in dote & donatione pp
nup.quod pertinebat ad officium paternum,pp quod poterat pa
ter cogi.l.qui liberos.ff.de ritu nup.ſed ad iſtas expẽſas nõ poterat
cogi pater, & iõ in dubio præſumit̃ in bonis filij. ad hanc rñſionẽ
17 facit quod not.in d.l.fin.ꝙ tene menti. Tertio quæro, pater † in-
cępit pro filio expendere in ſtudio,vtrum patre mortuo,dẽat ſtu-
c dium ꝑficere de communi,inuitis fratrib.[c] Et vr̃ ꝙ ſic,qa munera
cœpta dẽnt ꝑfici de communi, licet noua inchoari non poſſint,
vt l.ſi filius.§.idem ſcribit.ff.fa.er.& ꝙ no.p gl.ver.iniungẽtur. in l.
& qui originem.§.fi.ff.de mun. & hono.l.1.§.ſed ante.de coll.bo-
no.& ibi vr̃ tenere Dy.& ad munic.l. Lucius.§.idem rñdit. & ibi
ẽt p Dy.facit,ꝙ heres mandatarij,ſocij,& tutoris tenentur expedire
negotia cœpta,vt ff.pro ſoc.l.hæres ſocii.& C.de hær.tut.l.1.& de
his,qui not.in fa.l.furti.§.1. Sed ↄ̃trium puto verum.ſ.dua reueren-
tia do.Dy.nam factum patris erga filium initiatum eatenus obli
gat,quatenus de neceſſitate erat aſtrictus,vel obligatus, hoc pro-
batur ff.de mun.& bo.l.& ſi filium.ↄiuncta l.honores. §.ad decu-
rionatum filij.ff.de decurionib. Decurionatus eſt initium ad alias
dignitates,vt d.§.ſi is q.& tñ ſi pater aſſentit decurionatui, ſucceſ-
ſores non tenentur de aliis munerib.poſt mortem. Ita in propoſi-
to,licet pater conſenſerit filio in initio ſtudij, tñ quia pr̃ non tene-
batur de neceſſitate proſequi,non tenentur hr̃des patris.hoc pro-
batur expreſſe in d.l.ſi filia nupta.§.idem ſcribit. nam eatenus hr̃s
tenetur,quatenus iã pr̃ erat obligatus,ſed hic pater non poterat co-
gi ad proſecutionem ſtudij, ergo, &c. cum eiuſdem conditionis
ſit hr̃s,cuius defunctus,vt l.hæredem.ff.de reg.iu. Præterea,aut di
ces fratres teneri virtute obligationis in eos transfuſæ, & hoc eſt
falſum,vt s̃.dictum eſt:aut vigore cuiuſdam donationis confirma
tæ morte,quæ habet vim relicti.& hoc non poteſt,cum pro futu-
ro tpe nulla facta ſit traditio.l. Papinian.ff.de don.inter vir. & vxo.
18 Fateor tñ,ꝙ ſi aliquod debitum eſſet ↄ̃tractum occaſione ſtudij in
vita patris,dum tñ honeſte & licite, ꝙ fratres tenentur ſoluere de
communi,per iura s̃.alleg eſt.n.æs alienum patris. l. ſed Iulianus.
§.pe.& ibi no.in glo.in verbo,ſolebat.ff.ad Mac.& C.e.ti.l.Mace-
19 doniani. Sed pro † ſolutione ↄ̃rij dic, qñq; pater aliquid pro filio in
cipit vel filio incipienti conſenſit, ex quo & propter quod ad to-
tius actus conſumptionem, & pro toto tpe, pater erat obligatus,
& tunc onus tranſit in hæredes.l.ſi filia nupta.§.idem ſcribit. ff.fa.
er.& d.l.heres ſocij.cum ſi.qñque conſentit filio incipienti,ſeu in-
cipit ipſe aliquid pp qđ non obligatur ad totum, & tunc eatenus
tranſit obligatio in hęredes, quatenus ipſe defunctus tenebatur.
d.l.& ſi filium.de munerib.& honorib.& hic eſt caſus quæſtionis
20 noſtræ.† Deinde quæro,pone ꝙ pater filio accipienti vxorem fe-
d cit expenſas in nuptiis.[d] tempore diuiſionis frater vult quod pãni
& alia ornamenta veniant in diuiſionẽ,quid iuris? Circa primum
de

ADDITIONES.

a Vſusfructus. Vide Ale.de Imo.in l.filijs matrem.in add.ad Bar.C.de inoff.teſtam.
b Ber.Lan.Libros.Vide Bald.in conſil. 214.j.lib.& ibi an frater, mortuo patre, de-
beat manu teneri in ſtudio.
c Tho.D.Inuitis fratribus.Bald.in tract.qui ſupponitur de duobus fratribus ſimul
habitantibus,nu.19.tenet contrariam opinionem, quam iſte, hic dixit in apo-
ſti. ad Cyn. in l. Lucius Titius, in verſicu. vt de communi. ff. ad municip. & in
additio.ad Bartolum,in l.1.§.nec caſtrenſe, in fi.in verſicu. nec tenebuntur hæredes.ff.
de collat.bono.& in additi.ad Bald.in l.filiæ cuius,nume. 12. in ver. ad municip.
ff.de collat.
d Bar.Lan.Nupti,s. Vide Rom.conſil.472.

de expenſis in nuptiis dico, ꝙ alter frater debet facere de ſuo pro
prio, non de communi, niſi pater aliter cauerit teſtando. ff. de mu
nerib. & hono. l. 3. §. fin. & ibi gl. in ver. iniungentur. tangit iſtam
quæſtionem. Circa ſecundum † de veſtibus, & aliis ornamentis
21 vxoris fratris, vtrum veniãt in diuiſionem, & collationem? Doc.
dicũt aut quærimus de veſtib. nubdib. & aliis neceſſariis ad vſum
quotidianũ, & illæ non ſunt conferendæ, ſed ſunt propriæ mulie-
ris, & ab initio fuit donatio inter ſocerum, & nurum. l. ex annuo.
in prin. ff. de don. inter virum & vxo. & ad leg. Falcid. l. ſi vſusfru-
ctus. §. fi. cum ſua gl. & de pecul. l. peculium indicetur. aut de veſti-
bus, & aliis ornamentis precioſis, & feſtiuis, & talia qualia ſunt
veniant in collationem: remanſerunt. n. ſoceri, vt l. mortis cauſa.
§. fi. ff. de do. inter vir. & vxo. & de pecul. l. id veſtimentum. vbi vr̃
probari dicta diſtinctio. nec poteſt dici, ꝙ morte ſoceri prædicta
donatio fuerit confirmata, q̃a nõ fuerint res donatæ ad vſum tra-
ditæ. d. l. mortis cã. in fi. Præterea, poſito ꝙ fuerunt donatæ morte
ſoceri, conſtante mrĩmonio, non confirmarentur. l. cum hic ſta-
tus. §. oratio non ſolum. & §. ſeq. ff. de donat. inter vir. & vxo. Fa-
cit ad prædicta, l. fi. in prin. ff. ſol. matrim. & ibi conſuetum eſt dici
22 per Doct. † Deinde quæro, pater expendit in rebus filij de aduẽ-
titijs in quibus habebat vſumfructum, nunquid fratres poterũt
imputare hoc tempore diuiſionis? Et vr̃ ꝙ ſic. l. ſed cum fructua-
rius. ff. de vſufr. & quod dicitur de viro in l. vnica. §. ſed nec ob im-
penſas. de rei vxor. actio. reſpon. ſic Aut fuerunt expenſæ neceſſa-
riæ, & illæ non poſſunt imputari, quia pater habebat neceſſe face
re. l. 1. C. de bo. mat. & l. cum non ſolum, §. vbi autem. C. de bonis
quæ libe. Aut loquimur de impenſis vtilib. & quidem tunc ſi pa-
ter fecit, vel impendit animo repetendi, & hoc conſtat, hoc caſu
filio imputetur, arg. d. l. ſed cum. de vſufr. ſecundum iura hodier-
na, ſecundum quæ in aduentitijs inter patrem, & filium poteſt
conſiſtere ciuilis obligatio ẽt ex ipſo ꝯctu. d. l. cum non ſolum. §.
fi. & C. ad Treb. l. iubemus. Aut dubitatur quo aĩo fecerit, & tunc
aut impenſæ ſunt vſque ad fructuũ quantitatẽ: Et vr̃ pater ei do-
nare, nec ſibi imputabitur, vt eadem l. cum non ſolum. §. ſinau-
tem æs alienum. expendendo. n. in re filij videtur apud eum dimit
tere. Aut excedunt fructuum quantitatem, & nõ vr̃ donare ei in
dubio, ſed habere animum repetendi, niſi in cauſa alimentorum,
& ſumdi expendiſſet. l. alimenta. C. de neg. geſt. niſi modicitas im-
penſæ faceret præſumi donationem, vt ff. de impenſis. l. omnino,
& de don. inter vir. & vx. l. vtrum. aut facit impenſas voluptarias,
& tunc in caſibus, in quibus vtiles non repetuntur, nec volupta-
riæ: alias autem abraſio permitteretur ſine læſione prioris ſtatus,
vt l. in fundo. de rei vend. & d. §. ſed nec ob impenſas. Nec obſt. ꝙ
dicitur de fructuario, & de viro faciente neceſſarias impenſas, q̃a
vir habet dotem propter onera matrimonij, ideo non dẽt graua-
ri alio onere impenſarum: vſufructuarius ſimplex hẽt ex alia cã,
vt quia ex ꝯctu, vel quaſi: pater vero hẽt ex diſpõne legis, cũ hac
23 ꝯdõne, ꝙ ſuſtineat onera. † Deinde quæro, quid ſi pater dedit fi-
lio pecuniam, aut res, an ipſa veniant communicanda? Dic, aut
dedit ſibi, vt habeat in peculio profectitio, & communicat. l. cęte
ræ. ff. fam. erciſc. & C. de collat. ſi donatione. 2. reſpon. Aut dedit
animo donandi, & tunc aut præceſſerunt merita filij, & ſic dona-
uit filio, vt extraneo pp merita. & hic ſunt opi. gl. in ver. poſtulas.
in d. l. ſi donatione. tenet, ꝙ ab initio talis donatio non valet, ſed
morte confirmaretur. alia gl. in auth. vnde ſi parens, C. de inoffic.
teſtam. in ver. Falcidię. tenet, ꝙ ſtatim valet, & filio quęritur, ſicut
alia aduentitia. Et hanc puto veriorem, quia hoc vr̃ filius ſuis la-
boribus quæſiuiſſe ꝑpter ſeruitia, quæ patri fecit quaſi extraneo
cuicunque feciſſet, illud habuiſſet, & ſic eſt aduentitiũ. l. cũ opor-
tet. circa prin. C. de bon. quæ lib. & hoc tenebat Iac. Butr. Aut do-
nauit ſibi vt filio, non pp merita præcedentia, & tunc eſt ſimplex
donatio, quæ vtrum veniat conferenda, dic vt in auth. ex teſtã. C.
de colla. aut dubitatur, quo animo dederit, & tunc aut pater emit
nomine filij, & ſic ſibi tradidit, & his duob. caſib. præſumitur ani-
mo donandi, vt l. filię. ff. fam. erciſc. & l. 2. ff. ſi quis alte. vel ſibi. dixi
ſ. in 3. quæſtio. princip. & ſi præceſſerint merita, præſumitur vt ex
traneo, alias, vt filio, vt nota. in d. l. ſi donatione. Aut tradidit tñ,
non autem ſuo nomine emit, & in dubio videtur dare vt habeat
in peculio, vt l. quod fructuarius. in prin. ff. de acqui. re. domi. niſi
alia eſſent indicia, ex quibus eſſet aliter præſumendum, vt quia
tradidit filio eunti in caſtra. l. 1. in 2. reſp. C. de caſtren. pecu. lib. 12.
Aut nomine filij tantum emit, & non tradidit, & idem, quia non
videtur donare, ſed in peculium profectitium cõcedere. l. fi. ff. de
24 pecul. lega. † Deindo quæro, a quid ſi pater fecit filiũ ſtipulari ab
a aliquo debitore ſuo, an pater videatur facere hoc animo donãdi,
vel videatur vti ſolum miniſterio filij? & ꝙ non videatur donare,
facit l. ſi pater in princ. ff. de donationib. In contrarium facit d. l. fi.
ff. de peculio legato. & C. de caſtrenſi peculio. l. 1. Solu. Aut pater
nomine filij ſtipulatur, vel emit. & loquitur d. l. fin. de pecu. leg. q̃a
nunc nullus actus traditionis interuenit in filio, arg. l. Papinianus.
de donatio. inter virum & vxorem. Aut pater fecit ipſum filium
ſtipulari, vel emere, & tunc dicit Oldr. ꝙ inſpiciendus eſt nume-
rus liberorum, & quantitas patrimonij patris, & quantitas quam
filius ſtipulatus eſt, vel alius nomine ſuo contraxit, vtrum ſit par-
ua, vel magna, vt ſic his inſpectis, videatur donare velle vel non,
arg. ff. de leg. 3. l. ſi filio. de fundo inſtructo l. quæſitum. §. ſed & ip-
ſe Papinianus. & de dona. inter virum & vxorem. l. vtrum. & Iac.
de Are. in d. l. ſi pater. de donat. &c.

ADDITIO.

a Tho. D. Deinde quæro. Vide Bar. in l. fi. ff. de pecu. leg. & ibi Alex. in addi. qui po
nit plura ad materiam.

Explicit Tractatus de duobus fratribus inuicem habitantibus
expoſitus per Dominum Bartol.

TRACTATVS D. BAL.

DE PERVSIO.

De duobus fratribus ſimul habitantibus.

ADDITIO.

a Tho. D. Tractatus do. Bal. Vide quæ ſcripſi ſupra in tract. de duobus fratribus, & illud principium, videlicet, Et primo quæritur pater emit libros, vſque ad §. Primo quæro, quid ſi filius. non fuit impreſſum, ſed modo imprimitur, & iſtum tractatum perfectum inueni in 13. vol. conſilior. in ſtudio excell. Docto. Iac. de monte Sperello de Peruſio.

ET primo quæritur, Pater emit libros filio ſtudenti, deinde deceſſit pluribus relictis filijs. Quæritur, an hic filius debeat habere illos libros præcipuos, an debeat conferre fratribus? Glo. in ver. res comparauit. in l. filiæ. C. famil. erciſcundæ. dicit, quod debet habere præcipuos. Et videtur probare duabus rationibus. Prima, quia omni modo pro filio videtur hoc tacite velle, & quaſi vltimum iudicium conferre in eũ, d. l. filiæ. Secundo, ꝙ hic videtur operari fauor ſtudiorum. ff. famil. erciſcũ. l. quæ pater. Tertio videtur hic operari ratio, quia ob cauſam ſtudiorũ pater emit, & illa cauſa nondum ſit finita, ergo cohæredes ab eo non poſſunt amouere, ſeu auocare libros. ff. famil. erciſc. l. ſi filia nupta. §. ſi filius familias. Quarto, quia pater habet neceſſe emere libros pro filio, ex quo eum miſit ad ſcholas, vt not. C. ad Macedo. l. Macedoniani. Quinto, quia ſicut arma, quę dantur militi, ſunt præcipua eius. C. famil. erciſcun. l. ſi filius. ſic & libri, qui dantur ſtudenti. In contrarium videtur, quod ij libri empti ſint patris, ſicut reliqua empta per patrem, ergo pertinẽt ad omnes hæredes pro hæreditaria portione. ff. famil. erciſcun. l. cętere. Præterea, debet filius legitimam in partem ſuam computare, ſicut computat militiam ſibi emptam a patre. C. de inofficio. teſtamen. l. omni modo. §. 1. poſito quod iſta eſſet donatio, nõ eſt donatio ſimpliciter, ſed ob cauſam affectione meritam. Et idem imputatur in partem huius filij, ſicut donatio propter nuptias. C. de inoffic. teſtamen. l. quoniam nouella. Non obſtat l. ex parte. §. filius. ff. famil. erciſcũ. quia intelligitur in ſumptibus in ſtudio conſumptis, vt eſt victus, & veſtitus: ſecus in libris, qui extant, cum quales ſunt, tales debent ſibi imputare, uel conferre ſecundum Gul. primam opinionem tenet Dyn. ff. de collatio. bonorũ. l. 1. §. nec caſtrenſe. de hoc not. Cy. C. de colla. l. pactum quod dotali. verſ. ſed nunquid tenetur. ſed Bart. dicit, aut pater ſolum emit nomine filij, nec tradidit, nec expreſſit ſe donare filio, & tunc dicti libri ſunt proprij patris, vt l. 1. de caſtren. pecu. lib. 12. requiritur. n. traditio, vt videatur donare. C. ſi quis alteri, vel ſibi. l. 2. Aut emit nomine filij, & tradidit ſibi, vel ſe donare expreſſit, & tunc aut filius aduocatus eſt, vel Doctor, aut Scholaris. primo caſu, dicitur quaſi caſtren. quia Doctor vel Aduocatus dr̃ militare. C. de aduo. diuer. iudic. l. fori. & l. aduocati. ideo non conferunt. vt d. §. neque caſtrenſe, & C. famil. erci. l. ſi filius. Secundo caſu, aut compleuit ſtudium in vita patris, & ſic incipit quaſi militare, & efficitur quaſi caſtrenſe, & confirmatur illa donatio. ff. de dona. l. donatio. §. patri, & C. de donatio. l. emancipati. Aut pater deceſſit antequam filius ſtudium compleret, & militiam adimpleret, tunc non poteſt dici quaſi caſtrenſe, quia conditio perſonę non patitur, quia non reperitur in iure, ꝙ ſcholaris dicatur militare, ſed tantum magiſtri. C. de ſun. limi. l. ſecunda. lib. 11. facit quod no. C. de iuriſd. om. iud. l. fi. & ideo tũc debet diſtingui, ſicut fit in alia ſimplici donatione, quia aut erat emancipatus, aut poſtea emancipauit libris non ademptis, & nõ debet conferre, quia confirmata eſt donatio, & pater non poteſt reuocare, d. l. emancipati. & §. ſi pater. etiam niſi alia ſimplex donatio eſſet conferenda, quod not. Cy. C. de collatio. auth. ex teſtamento, hoc caſu tamen fauore ſtudij ceſſabit collatio. d. l. quæ pr̃. Aut non fuit emancipatus, & tunc ſi talis donatio fuit morte cõfirmata, non debet conferri, vt hic, ſi ſimpliciter reuocatur, tunc debet conferri, ſecundum Bart. ſed Oldra. dicit, ꝙ in dubio pater videtur donare. An autem ad vſum tantum ſit donatum, debemus recurrere ad coniecturas quę poſſunt percipi pro numero liberorum, & facultatum patris, arg. de leg. 3. l. ſi ſinę, vbi per Old.

Digitized by Google

& de fun. inſtruc.l.quæſitum.§.Papinianus.de dona.inter virum & vxo.l.vtrum negotium.§.1. Aut conſtat de donatione, & tunc ſi filius erat emancipatus, ſtatim valet donatio, aut poſtea emancipatur, & confirmatur emancipatio, & tunc aut eſt doctor, vel aduocatus viuo patre, & confirmatur quaſi tranſit in ſpeciẽ quaſi caſtrenſis peculij, aut pater primo decedit quam hoc contingat, & confirmatur donatio morte patris, niſi fuerit reuocata, d.l. fi. & omnibus iſtis caſibus iſte ſtudens habet libros præcipuos fauore ſtudiorum. Sed ſi non conſtat de donatione, licet conſtet de receptione, & aſſignatione, vr̃ tunc eſſe recurrendum ad diſtinctionem Oldr. & ſm eum vr̃ limitanda d.l.filiæ. Nam in parua expenſa præſumitur donatio, ſed in magna, quæ forte maiorem partem patrimonij eximit, quia forte habet multos alios filios, non præſumitur donatio, & hæc opinio vr̃ mihi multum æqua. Secũdo quæro, pater miſit filium ad ſtudium, & deceſſit, an debeat filius perficere ſtudium cõibus ſumptibus, an proprijs? Et vr̃, ꝙ cõmunibus, quia munera cœpta debent perfici de cõibus, licet noua non poſſint inchoari, ſ. famil. erciſc. l.ſi filia.§. idem ſcribit. & no. gl. de muner.& honor.l.qui originem.§. fin.de colla.bono. l.1.§.ſed an ij. Et ibi videtur hoc tenere Dyn. & ad municipales. l. Lucius Titius.§.idem reſpondit, & ibi per dominũ Franciſcũ, ꝙ hæres mandatarij, tutores, & ſocij tenentur expedire negotia cœpta. ff. pro ſocio.l.hæres ſocij, & de neg.geſt.l.nam & Seruius, §. ſi viuo. Contrarium determinat Bart. & reprehendit Dyn. Nam factum patris erga filium inceptum, eatenus obligat patris hæredem, quatenus ipſe pater erat de neceſſitate obligatus, probatur. ff. de mun.& hon.l.filium eunuchũ.l.honores.§. is qui. de decu. hoc modo decurionatus eſt principium ad alios honores, ſiue dignitates, d.§. is qui. tunc ſi pater conſenſit decurionatui, ſucceſſores non tenentur de alijs muneribus poſt mortem, ſic in propoſito, licet pater conſentiat in principio ſtudij, tñ poſtea non tenebat neceſſario proſequi, ergo nec eius hæredes. Præterea, hoc probatur expreſſe in d.l.ſi filia.§.idem ſcribit. Nã eatenus hæres tenetur, quatenus pater erat obligatus: ſed hic pater non poterat cogi ad proſequendũ ſtudium: ergo nec eius hæres, cum eadem cõditione ſit hæres, cuius erat defunctus, vt ff. de regu.iur.l. hæredẽ. Præterea aut dices fratres teneri vigore obligationis in eos tranſfuſæ. & hoc eſt falſum, vt dictum eſt ſupra: aut vigore cuiuſdam quaſi donationis, conſiderato ꝙ habet vim relicti, & hoc non poteſt eſſe, cum pro futuro tpe nulla ſit perfecta traditio, vt ff. de donatio. inter virũ & vxorem.l. Papinianus. fatetur tñ do. Bart. ꝙ ſi debitum occaſione ſtudij eſſet factum in vita patris, dum tamẽ eſſet honeſtum & licitum, ꝙ fratres tenentur ſoluere per iura ſuperius allegata, & ſic intelligitur. ff. ad Macedon.l.ſed & Iulianus. §. quod dr̃. & d.l. Macedoniani. & diſtinguendo ſic concludit. Aliquando pater aliquid incipit pro filio, ſeu filio incipiente conſentit, propter quod obligetur ad conſumandum totũ actum, & tunc tale onus tranſit ad hæredem.l. hæres ſocij. §.idem ſcribit. ff. pro ſoc. præallegata. Aliquando conſentit filio incipiente, ſeu ipſe incipit aliquid, ꝑꝑ quod non obligatur ad totum, & tunc catenus tranſit obligatio ad hæredem, quatenus ipſe defunctus tenebatur, vt l.ſi filius. & iſte eſt caſus quæſtionis noſtræ ſecundũ Bart. in ſuo trac. quod no. Concludo ergo, ꝙ ſi vult perficere ſtudiũ, expendat de parte ſua, non de parte fratrũ, quia ex operis initio non eſt contracta obligatio pro toto tpe, ſm eum. Quod ego concedo, ſ. ꝙ non ſit contracta obligatio pro toto tempore, & hoc dicit Dy. ſed hoc verum officio iudicis contineri, quia medium, & finem habet quodammodo probabilem, & quodammodo neceſſariam ꝯñam ad principium. Vnde ſicut ipſe pater cogitur alere filiũ in ſtudio, & emere ſibi libros, ex quo miſit eum ad ſtudiũ, vt nota. in l. Macedoniani. ita vr̃, ꝙ neceſſitas poſt mortem patris tranſmittitur ad hæredes. Non dico, ꝙ hęredes patris tenentur donare libros, quia nec pater tenebatur, ſed quod pater tenebatur emere, & ſibi mittere ad ſtudiũ & aſſignare ad vſum facti, retenta ſibi proprietate librorum pro hæreditaria parte, & hoc ſi ſtudens eſt ita pauper, ꝙ de ſua parte non poteſt habere ſumptus ſtudij: ſi enim ex proprijs redditibus haberet vnde ſtuderet, fratres etiam indiuiſam ſubſtantiam poſſidentes nihil tenentur cõferre de proprio, arg. ff. de petit. hæred.l.fi. Finaliter tñ puto, ꝙ opi. Bart. ſit verior de iure, quam opinio Dy. quia nec tempus ſtudij, nec eius ſumptus limitatur neceſſarium, & certum a iure. & ideo non poſſumus eam mereri in vita patris. Et licet opinio Dy. eſſet neceſſaria in ſumptibus ſtudij, tamen ſi iſte, peracto ſtudio intendit doctorari, quia eſt nouus actus, & de neceſſitate ſtudij non infertur, iſte qui vult doctorari tanquam aggrediẽs nouum actum debet doctorari proprijs ſumptibus, arg. ff. de lega. 3. l.legatis ſeruis.§.ſi ex officio. Tertio quæro, ſi pater fecit ſumptus in nuptijs pro filio capiente vxorẽ, & mortuo patre, alter frater vult quod pecunia expenſa, & alia ornamenta veniant in diuiſionem, vel ꝗ frater, pro quo iſti ſumptus ſunt facti, imputet in propriam partem, quæritur quid iuris? Reſpon. ꝙ licet pater expenderat in nuptijs filij, quatenus iſta expenſa conſumpta eſt, non debet filio imputari, & ſi alter frater vellet dicere, ego volo deducere vxorẽ, & tantumdẽ expendere de communi, non auditur, quia pater non expendit de cõi patrimonio liberorũ, ſed de ſuo proprio. in quo filij nondum habebant aliquod ius. & hoc eſt verũ, niſi pater aliter cauerit in teſtamento. ff. de muneribus, & honorib.l.3.§.fin. Sed circa veſtes & alia ornamenta vxoris, an veniant. dic, aut loquimur de veſtibus quotidianis, & neceſſarijs ad vſum quotidianum, & non ſunt conferendæ, & ſunt propriæ mulieris, & a principio tenuit donatio inter ſocerum, & nurum, vt ff. de donatio. inter virum & vxorem.l.ex annuo. & ff. ad legem Falcidiam.l. ſi dos ſocero. in fi. cum ſua gl. Aut loquimur de veſtibus & alijs ornamentis precioſis, & feſtiuis, & illa qualia nũc ſunt, ſũt cõferenda, nam remãſerunt patris, ff. de donationibus inter virũ, & vxorem, l. mortis ſuæ cauſa. §. fin. & probatur hæc diſtinctio. ff. de pecul.l.id veſtimentum. Nec poteſt dici, ꝙ donatio morte ſoceri ſit confirmata, quia non fuerunt res donatę, ſed ad vſum traditæ, vt d.l. mortis ſuæ cauſa. in fi. Præterea poſito, ꝙ fuiſſet donatio, non confirmatur morte ſoceri, conſtante matrimonio inter virum, & vxorem, ſiue filium. ff. de donationibus inter virum, & vxorem.l.cum hic ſtatus.§.ratio. & §. ſequen. facit ad prædicta. ff. ſolu. matr.l.penul. ſecundum Bart. & ff. commoda.l. ſi vt certo.§. interdum. plene dixi in d.l.penul.§.1. Quarto quæro, pater expendit in rebus aduentitijs filij, modo filius tempore diuiſionis habet res præcipuas, quæritur quid iuris de ſumptibus, an fratres poſſint eas ei imputare tempore diuiſionis? Reſpondeo ſecundum Bart. aut fuerunt ſumptus neceſſarij, quos pater habebat neceſſe facere, & tunc pater non poteſt repetere, nec hæredes eius poſſunt imputare. C. de bonis mater.l.1. & C. de bonis quę lib.l.fi. §.vbi autem. Aut non erant neceſſe patri, ſed permiſſa, vt quia in re filij plantauit vineã, vel domum ædificauit, vel fecit alios ſumptus: & tunc aut ad perpetuam vtilitatem, & habetur ratio huius ſumptus, quia ratione aduentitiorum inter patrem, & filium, poteſt conſiſtere ciuilis obligatio, alias ex quaſi contractu, vt d.l. fin. & C. ad Trebellianum. l. iubemus. Et hoc ſi pater fecit illud animo repetendi, ſecus ſi non ex animo repetendi, nolens filium ſibi obligare, argu. ff. de condi. indeb.l.ſi in area. & ff. communi diuidundo.l.in hoc iure. circa medium. Sed ſi dubitatur quo animo fecit, tunc dicit ipſe, quod paruos ſumptus dicitur facere animo donandi, argum. ff. de donationibus inter virum, & vxorem. l.ſi ſeruus communis. Sed in magnis, aut ſunt in quantitate fructuum, & tunc videtur ei donare, arg. d.l.fi.§.ſin autem æs alienũ. Nam expendere in re filij, videtur apud eum dimittere. Aut ſunt vltra fructuum quantitatem, & non videtur donare, & in dubio videtur habere animum repetendi, niſi in cauſa alimentorum, vel ſimile expendiſſet. C. de nego.geſt.l.alimenta. Sed ſi non ſunt ad perpetuam vtilitatem, ſed ad fructuum vtilitatem, hic nulla patri, vel hæredi eius competit repetitio, quia onera pertinent ad eum, & idem in eo quod expendit pro datijs, & collectis, cum habent vſumfructum. ff. de vſufruc. l.ſi pendentes.§.ſi quid. & ff. de impenſis.l.neque ſtipendium. Quinto quæro, quid ſi pater fecit filium ſtipulari ab aliquo ſuo debitore, an videtur hoc facere animo donandi, an videtur vti filij miniſterio? & ꝙ videatur donare, facit ff. de donatio.l. ſi pater. in princ.l. certi condictio. ff. de rebus credit. In contrarium facit ff. de pecul.l.fin. & C. de caſtrenſi pecul.l.1.lib.12. Solu. Oldr. & Bart. inſpici debet numerus liberorum, & quantitas patrimonij patris, & quantitas quam filius ſtipulatus eſt, vel alias contraxit, & quia aut eſt parua, vel magna, & his inſpectis videtur donare, vel non. argum. ff. de legat.3. l.ſi filiæ. cum ſimilibus. Et idem tenet Iac. de Are. in d.l.ſi pater. Non obſtat l.fi. de pecu. vel quia ibi nullus interuenit actus filij, vel traditionis in filium, ſed hic interuenit obligatio a filio contracta, quæ in iuribus pro quaſi traditione habetur, vt no. C. de dote cau. non nu.l.2. Sed ego puto vt videatur adhibitus filius miniſter, ſi eſt filius in poteſtate. Sed ſi eſt emancipatus, quia per eum non quæritur patri, videtur adhibitus vt commodum ſentiat, & ſic vt donatarius, vt d.l.auia §.fi. & argumen. ff. de donationib. inter vir. & vxo.l.mulier. Sed in dote, fauore dotis ne remaneat mulier indotata, nunquam filius præſumitur adhibitus ad ſtipulandum vt donatarius. ff. ſolu. mat.l.quæ dotis. ſed quando mandatum ſtipulationem præcedit, quia mandatum eſt procuratoris, & in dubio eſt ſimplex procurator, non in rem ſuam, nec præſumitur donatio. ff. mandati.l.idemque.§.ſi tibi, & facit quod not. C. de donat. inter vir. & vxo.l.ſi ſinj tui. & per Cyn. C. de iu. dot.l.2. & de leg.3. l.cum quis decedens.§.nuptura, per Dyn.

ADDITIO.

Vſque huc do. Bal.[9] recepilogauit aliquas quæſtiones tractatas per do. Bart. in ſuperiori tractatu, hic vero idem Bal. incipit quærere.

1 *Filius impẽdens circa perſonam patris eo viuo non petit a cohærede iudicio famil. erciſc. An actione neg. geſt. & num. 2.*

Filius qui viuo patre res ipſius patris conſumpſit, ſurripuit, & dilapidauit, an patre mortuo tãto minus accipere debeat, & id quod conſumpſit in ſuam partem computare, ſi illi tuti ſunt filij hæredes, & nu. 34.

3 *Pater ſi obligauit pro filio, an totum ſolui debeat de parte filij.*

4 *Pater ſi d.l. ſideuit, & conſumpſit bona aduentitia filij, an filius a*

fratribus

Digitized by Google

fratrib. emendationem recipiat. In aduentitijs inter patrem, & filium, cadit efficax obligatio.

5 *Legatum ſi ſit a matre, quæ prohibuit patri quæri vſumfructũ, an valeat & infra in tract. Bar. nu. 14.*

6 *Fratrum ſi vnus cum pecunia communi facit mercantiam, & lucretur, quando tale lucrum debeat alijs communicare, et quid de damno. num. 8. & 32.*

7 *Tutor negotians cum pecunia communi pupilli, quando teneatur lucrum communicare pupillo, & videatur nomine proprio, vel communi gerere, & quid de damno. nu. 8.*

9 *Fratrũ duorũ ſimul habitantium, ſi unus poſt mortem patris facit debitũ non ſoluitur de communi, niſi ratione cõmunis utilit. eis ſit contractũ.*

10 *Dos recepta per alterum fratrum non reſtituitur de communi, niſi probetur verſa in communi.*

11 *Condemnatio ſoluta per alterum fratrum non ſoluitur de cõmuni. nu. 30.*

12 *Frater debet militare ſuis ſumptibus, non de communi.*

13 *Frater maritat filiam de proprio, non de communi.*

14 *Fratres ſi ſtant ſimul, & vnus eorum lucratur, & neſcitur unde veniat, præſumitur de iure communi lucrari. & communicatur.*

15 *Fratres ſi ſunt ſocij omnium bonorum, lucra, & damna communicari debent.*

16 *Si unus ex duobus fratribus ſociis omnium bonorum emit gabellam, & promittit pœnam, alter qui non emit contrauenit, neuter ipſorum incidet in pœnam.*

17 *Fratres duo ſimul ſtantes, an videãtur contrahere ſocietatem, & quam.*

18 *Tutor authorans pupillo in his quæ fiunt per actum verbi debet loqui, ſecus in his quæ procedunt per actum fieri.*

19 *Fructus ex cultura prouenientes cultiuata per fratres, quorum unus habeat duos filios, debent per capita diuidi, & inf. nu. 35.*

20 *Si ex duobus fratrib. unus eſt diues, qui poſuit pecuniam in ſocietate. alter pauper, qui poſuit operam, & totum perijt, pauper tenetur ad dimidium pecuniæ.*

21 *Fratres ſimul habitantes ſi non negotiantur, non præſumuntur ſocij.*

22 *Fratres ſi ſimul habitant, vel patruus, & nepotes, & unus negotiatur, alter non, quando præſumantur ſocij, late ſup. n. 6. & 7.*

23 *Fratres præſumuntur ſocii quando ſimul habitant, & ſimul negotiãtur.*

24 *Damnum contingens in perſona unius ex fratribus caſu fortuito, an ſit commune.*

25 *Fratres ſeorſum habitantes, ſi ſimul negotiantur, præſumuntur ſocii.*

26 *Fratres ſeorſum habitantes, ſi viuo patre negotiantur, & lucrum communicant, an præſumantur ſocij.*

27 *Lucrum proueniens alteri fratri, vel ex ſucceſſione, vel propter ſtatutum, quod non communicatur.*

28 *Alter ex fratribus, ſi ſunt ſocij, poteſt capi pro debito alterius, ſi eſt contractum nomine ſocietatis.*

29 *Sumptus facti per alterum ex fratribus, tam in eius perſona, quam filii, vel filiæ, & ſunt ſocii omnium bonorum, fiunt de communi.*

30 *Condemnatio iniuſte facto debet de communi ſolui, ſi ſunt ſocii generales, ſecus ſi facta licite, quia de proprio condemnati, ſup. nu. 1.*

31 *Si pater fecit ſumptus pro vxore alterius ex filiis, vel ſoluit condemnationem pro filio, imputetur in eius partem.*

33 *Veſtimenta, annuli, & perlæ, quæ fecit pater nurui imputantur in partẽ filij, pro eo quod nunc valent, non pro eo quod fuerunt empta.*

36 *Filius expenſas, & lucrum vndecunque proueniens in paterna familia, id non repetit.*

37 *Frater præſumitur amicabilior fratri cum quo habitat, quam fratri cũ quo non habitat. & nu. 38.*

1 Primo quæro, † Quid ſi filius impendit circa perſonam patris eo viuo, an a cohærede recuperet? Reſpon. quod id, quod eo viuo geſtum eſt, non venit in iudicio familiæ erciſ. l. & puto. §. ſed & ſi. & l. qui hæres. §. penul. ff. famil. erciſc. Sed an poſſit recuperare per actionem negotiorum
2 geſt. dixi de nego. geſt. l. ſi filius pro patre. Sed quid, ſi filius † non geſſit negotia patris, ſed viuo patre, res patris dilapidauit. & conſumpſit, & ſurripuit, & luſit, & poſtea deceſſit pater oĩb. filiis hæredib. inſtitutis æqualiter: fratres dicunt, ꝙ tanto minus accipiat, & ſuam partem computet, an poſſint ad hoc eum cogere. Videtur quod non, quia damnum datum in vita patris non venit in iudicium familiæ erciſ. d. l. & puto. §. ſed & ſi. Item pater videtur ei remittere ex coniunctione perſonarum, vt de probationib. l. Procula. Et ideo videtur, quod licet pater nil dixerit in teſtamento, quòd fratres non poſſunt aliquid petere, dict. l. omnimodo. C. de inoff. teſt. in fi. l. In contrarium videtur. ff. de pac. l. tres. fratres. Sed dic ſecundum Guil. aut filius iſte erat emancipatus, & tunc ſiue conſideretur crimen, ſiue poena, ſiue obligatio, ſiue conſtitutio, oĩa iſta ſtatim ſunt nata, vt ff. de furt. l. ſi quis vxori. §. 1. iõ ſi actio fuerit quæſita patri ipſo moriente trãſiuit ad hæredẽ. ff. de priua. delic. l. 1. & iõ ad quemlibet ꝓ hæreditaria portione eſt q̃ſita. C. d̃ hæreditaria actio. l. ſi adulta. Sed ſi ille filius erat in ptãte, tũc actio non erat nata, ſed obligatio nãlis. l. ſerui, & filij. ff. de fur. & dicit ipſe Guliel. ꝙ cum nõ fuerit patri actio nata, ſed tñ filius nãlr obligatus, ꝙ hæredibus non tribuẽtur iure actionis, ſed ope exceptionis compenſationis, ſi forte alij percepiſſent fructus vltra q̃ deberent, & ideo ſi agant condictione indebiti, poterunt opponere compenſationem. ff. de cond. indeb. l. frater a fratre. in princ. ff. de compenſ. l. id quod nr̃. & ff. de neg. geſt. l. 3. §. pupillus. Et intelligo, ꝙ veniat in compenſatione ſolum ſimplum, non duplum, vel quadruplum. ſm Gul. arg. ff. pro ſocio l. ſi id quod. ff. famil. erciſcun. l. damno commiſſo. Non obſtat d. l. tres fratres. quia ibi factum fuit furtum poſt mortem patris, vt C. famil. erciſc. l. aduerſus. de quo per Guliel. in l. certi iuris. eo. titu.
3 † Sed quid ſi pater ſe obligauit pro filio, an totum ſolui debeat de parte filij? Reſpond. non, ſed omnes debent ſuſtinere, d. l. ſi filius. §. idem ſcribit. & §. Neratius. & ff. de munerib. & honoribus. l. 3. §. fi. ſm Guliel. in d. l. certi. hoc verum ſi pater ſuſcepit in ſe obligationem filii, ductus pietate paterna. C. de poſtli. reu. l. ſi liberum captum. Sed ſi ex neceſſitate dictante ſtatuto pater fuit captus pro filio, dic vt not. C. de decu. ſuper rub. lib. 10. tunc non præſumitur patris liberalitas erga filium, ſed præſumitur quædam neceſſaria geſtio negotiorum, arg. d. l. nam & Seruius. in prin. ff. de neg. geſt. Nam in neceſſitatib. nemo liberalis exiſtit. ff. de adim. leg. l. rem legatã. Ex iſta ergo geſtione eſt naturalis obligatio inter patrem, & filium, quæ trãſit ad hæredes. Et facit ad prædicta: ff. de lib. cau. l. igitur. in ſui ratione, & quod no. Doctores de eo, qui cogitur ſoluere condemnationem alterius, vt l. 2. §. fi. ff. de verb. obl. & quidam ponunt in
4 l. 4. §. Cato. eo. tit. † Sed quid ſi filius habeat bona aduẽtitia, & pater ea dilapidet, & ea cõſumat, & filius vult ea emendari a fratrib. an poſſit. Et vr̃ ꝙ non, quia non cadit inter patrem, & filium, etiã ex iuſta cauſa naturalis obligatio, & ideo lex ſtatuit, ꝙ tali pr̃i auferatur adminiſtratio, non autem interponatur cautio. l. Imperator. ff. ad Treb. & argu. C. de ſenten. paſſ. l. fi. In ɔ̃trium vr̃, nam inter patrem, & filium cadit efficax obligatio ex cauſa aduentitia, iuxta no. ff. de fideiuſ. l. ſi quis pro eo. §. 1. Hic ergo naturalis obligatio tranſit ad hæredem patris ſaltem in ſimplum. Si aũt pater nõ hẽt vſumfructum, quia ille qui legauerat prohibuerat vſumfructum quæri patri. C. de bo. quæ lib. auth. excipitur. & tunc, quia pater deliquit præciſe in re aliena, tenetur vt quilibet extraneus, & ſic tenetur filio emancipato, vt dixi. C. de do. l. ſi ſuperſtitis. Sed ſi pr̃ habet vſumfructum rei, tunc debet diſtingui modus dilapidationis, quia aut concernit ſolos reditus, aut rei perpetuam deteriorationem, vel intolerabilem etiam læſionem. Primo caſu, nõ tenetur pater, quia de eo, quod committit circa redditus, non tenetur filio reddere rõnem. C. de bo. quæ lib. l. cum oportet. §. cũ aũt. quia non tenetur hos fructus filio cõſeruare. Sed ſi pater rei ſubſtantiã diſſipat, tunc tenetur de eo reddere rationem, vt l. fi. § ſed cum ta cit. C. de bon. quæ lib. quia tenetur ſm iſtam rationem proprietatem ſeruare filio illæſam. ideo in matre dilapidante bona filij, ĩ quib. hẽt vſumfructum, diſtingue eo iure. C. de ſecun. nup. l. hac
5 edictali. §. oĩb. Sed iuxta prædicta † incidenter quæritur, mater reliquit filio legatum, & prohibuit patri quæri vſumfructũ, an põt hãc legem in legato ponere? Bar. mouet hanc quæſtionem in dicto tractatu. & gl. in Auth. vt lic. mat. & auiæ. dicit, ꝙ patri nõ quæritur vſusfructus, cum diſpoſitio valeat, quia per hoc non grauatur filius, imo eius conditio fit melior. ff. de vulg. & pup. l. cum ex filio. & C. de inof. teſt. l. filius matrem. Sed tex. in d. Auth. tam in rubro, quam in nigro, innuit expreſſe ɔ̃rium, quare Barto. dicit. Aut eſt filius inſtitutus ſub conditione, ſi pater renunciet vſumfructũ, & valet inſtitutio, d. l. filius matrem, & exiſtente condĩone per patris renunciationem, certum eſt, ꝙ pr̃m non quæritur amodo vſusfructus, quia pater renunciauit. Aut inſtitutio eſt pura, ſed per modum præcepti adiicitur, ne ad patrem perueniat vſusfructus, & tũc filio adeunte pater habebit vſumfructum in legato in quo teſtator nequiuit talem legem imponere. Nã non põt facere qs, quin leges habeant locum in ſuo teſtamento. ſic intelligit Barto. tex. d. auth. Sed dic, ꝙ iſta diſtinctio non eſt bona. quia ꝙ non poteſt fieri per modum diſtinctionis lege prohibente. nõ poteſt fieri per modum condõnis. ff. ad legem Falcidiam. l. Seius, & Augerius. Item in primo membro non dicit verum, quia cum conditio non ſit poteſtatiua, teſtm̃ eſt nullum rõne præteritionis, vel ſaltem oportet, ꝙ condõ remoueatur de medio, & inſtitutio remaneat pura. C. de inoffi. teſta. l. cũ in prioribus. Tenet ergo ſimpliciter gl. ꝙ licet vſusfructus quæratur patri teſtatore tacẽte, & rem admittente ex improuidẽtia legis, ſecus tñ eſt, ſi ipſe teſtator prouidet. d. auth. excipitur. Et ſi dicas, ẽt legitimæ non põt imponere legẽ. Reſpon. verum eſt de lege grauaminis, ſed fauoris ſic. Item non imponitur legitimæ, ſed patri, cui ab vxore non debetur legitima. & ita cõcludo. Circa ſecundam partem huius tractatus, ſci-
a licet de his, quæ contingunt poſt mortem patris, quæro primo [a]
6 † ſi vnus fratrum cũ pecunia hr̃ditaria facit mercantiam, & ex his lucratur, an debeat alij cõmunicare. Solu. huius quæſtionis patet ex his, quæ dixi. C. commu. vtriuſque iud. l. ſi patruus, quia viden
dum

ADDITIO.

a Th. D. Quæro primo. Vide Bar. in l. Titium, & Mæuium. §. altero. ff. de admi. tut. & tit. apoſtil. an ver. & ioc.

dum eſt, an faceret nomine cõi, an proprio. Et cum iſta quæſtio
de facto contigiſſet, dicit Bar. ꝙ fecit ſibi oſtẽdere librum rationũ
quo continebatur ſic in principio, Hic eſt liber mercantiæ Petri,
& fratrum de tali loco. Et ex hoc dicit apparere, ꝙ fecit nomine
communi mercãtiam, arg. ff. de neg. geſt. l. Neſennius. & ideo lu-
crum erit cõicandum. Sed ſi hoc nõ apparet, nec alteri fratri erat
tutor, vel curator, & tunc lucrum debet eſſe ſuum proprium. ff.
de adminiſtratio. tuto. l. Titium, & Meuium. §. altero. ſed ſi tutor
eſſet, vel curator, tunc lucra quæ faceret ex paterna pecunia, de-
bẽt eſſe cõia, ſecus de lucro, quod fiet ex pecuniis redactis ex mer
cantia, cum quibus aliqd ſibi emit. Nam pecunia redacta ex mer
cantiis cõibus non eſt communis, vt dicit gl. in d. l. ſi patruus. Et ꝑ
7 dicta, quæ dixi in tutore, & curatore, & dic tunc eſſe vera, ſi con
ſtat prius quod fecit nomine proprio. Nam in dubio præſumitur
facere nomine cõmuni rõne officii, & cõionis, arg. ff. qñ ex fac. tut.
l. poſt mortem. §. 1. quod hic aliter non examino, ſed Bar. in d. §. al
tero. dicit, ꝙ cum tutor facit id ad quod tenetur, nec ꝑ õt facere ꝓ
pupillo, præſumitur facere nomine communi, tamen tenetur no
mine communi. ſi non vult, præſumitur facere nomine proprio,
Sed tutor non tenetur facere negociationem, niſi teſtator ꝑcepiſ-
ſet, imo pecuniam ꝯuertit in emptionẽ ꝑdiorum. q̃ non ſibiacẽt
periculo caſus fortuiti, vt in Auth. vt hi qui ſe phib. res mi. ha. ob.
§. qñ autem. & ff. de adminiſtra. tut. l. ita autem. in prin. & regula
eſt, ꝙ qñ põt facere nomine ſuo, vel pupilli ſimpliciter faciẽdo, in
telligitur nomine ſuo. Nec obſtat d. l. poſt mortem, quia illud intel
ligitur qñ facit mẽtionem tutelæ ſecundum. Bar. Sed põt dici aut
iſte tutor negotiabatur negociationem inſolitam patri pueri, quia
pater pueri nũquam fuerit mercator, & tunc in dubio vr nomine
proprio gerere, quia in dubio non præſumitur in culpa, quia quę-
dam culpa eſt agere negotia inſolita. ff. de nego. geſt. l. ſi negotia.
Aut continuat negotia ſolita, non autem aggreditur inſolita, vt ſi
erant duo fratres, qui faciebant inſimul mercantiam, & vno de-
functo, alter continuat ſuperſtitibus filiis fratris indiuiſam ſubſtan
tiam poſſidentibus, & tunc vr eodem modo continuare, vt ff. de
neg. geſt. l. nam & Seruius. §. ſi viuo Titio. quia a primordio tituli
poſterior probatur euẽtus, vt C. de imp. lucra. deſcr. l. 1. lib. 10. ar-
gu. l. ſi vni. §. Neratius. ff. ꝓ ſocio. l. actione. §. morte. verſi. ſed quod
ex re. Sed ex re communi. non diſtinguitur, an ex prima inchoata
aliquid pertinenent an ex ſeq̃ius repetita, quia natura huius actio-
nis eſt, vt id quod poſteriori loco ſequitur ſemper loco prioris ſub
rogetur. ff. de pig. l. qui tabernam. in prin. Sed hic quæro, dictum
8 † eſt de lucro, quid de damno? Reſpõ. ſi proprio nomine facit, eſt
proprium, ſed ſi nomine communi, tũc eſt aggreſſus ſolita, diſcre-
te operando ſicut diligens paterfamilias, & tunc damnum eſt cõ
mune. quod incidit in re communi, aut inſolita inchoando, & tũc
imputet ſibi, d. l. ſi negotia. & no. in d. §. quoniam in gl. in ver. ne-
ceſſitatem. incip. quid ergo. Ita dicit Bart. in §. altero. In dubio au-
tem dicitur, quod quando vr facere nomine communi, idẽ eſt ac
ſi expreſſo nomine comuni negotiaretur. arg. ff. de mili. l. Lucius.
ſed ſi præſumeretur facere nomine propio, ſibi imputetur. Nam
ſicut non diuidit lucra, non debet communicare damnum, argu.
9 ff. pro ſoc. l. ſi non fuerint. §. Auſto. Et not. † quod de materia, duo
rum fratrum ſimul habitantium, not. in Spec. in titu. de iud. §. ſe
quitur. verſi. quid ſi duo fratres. vbi dicit, quod ſi ſunt duo fratres,
& vnus facit debitum poſt mortem patris, nõ debet ſolui de com
muni, niſi rõne communis vtilitatis ſit ꝯtum, vel ratione ſociera
10 tis. ꝙ nõ ꝑſumitẽ, niſi ꝓbet. † Itẽ dicit, ꝙ ſi vnus ex fratribus nõ re-
cepit dotẽ, nõ reficiet de communi, niſi quatenus ꝓbat verſum in
11 rebus communibus, vt eo. §. verſi. qd ſi cõmunione. Itẽ dicit, † ꝙ
ſi vnus ex fratribus ſoluit ꝯdẽnationẽ occaſione delicti damnum
12 eſt ꝓpriũ, nõ commune. eo. §. ver. qd ſi alter. Itẽ dicit, † ꝙ ſi vnus
militat, debet ſolidare ſuis ſumptibus, non de communibus. eo.
13 §. verſic. quid ſi vnus ex coheredibus. †. Item ꝙ ſi vnus fratrum ha-
bet filiã maritandã, debet eam de ꝓprio maritare, nõ de communi,
ni, eo. §. verſi. qd ſi vnus ex fratribus, niſi aliud inter eos eſſet con-
14 uẽtum, vt ff. pro ſoc. l. ſi ſocius pro filia. † Itẽ dicit, ꝙ ſi fratres diui
ſerunt, & quilibet ſtat per ſe, quilibet ſibi lucratur. mercatur, & ne
gociatur, ſed ſi ſtant ſimul, & alter eorum cum pecunia lucratur,
& neſcitur vnde veniat, præſumitur de communi euenisse, & lu-
crum dẽt communicari, eo. §. ver. vt aũt circa. Sed cur hoc? dic vt
dixi in d. l. ſi patruus. declarãdo intellectum illius l. & d. §. altero. &
vide Specu. in d. §. ſequitur. verſ. quid ſi alter. Et prædicta ſunt ve
15 ra, vbi nõ cõſtat de ſocietate inter eos ꝯtã. Sed vbi † apparet, ꝙ eſ
ſent ſocii omnium bonorum, idem ꝑ omnia dicẽdum eſſet, quod
in extraneis ſociis, quia eſſet participãdum lucrum, & damnum,
q̃ ius, & natura ſocietatis participari vult, vel iubet, vel ſuadet, ſi-
cut de dãnis conſtat. ff. pro ſoc. l. cũ duobus. §. damna. & §. quidã
ſagariã. & verſi. ꝑ contrarium quoque. & co. tit. l. ſi igitur. Sed de
lucris apparet in d. l. duobus. §. ſi duo fratres. i prin. & §. idẽ Papinia
nus. & §. ſi. ver. & Auth. ſimus. l. adeo. §. quod in aliena. cũ ſim. Sed
16 pone, † quod ſunt duo fratres ſocii omnium bonorũ, vnus emit
quandam gabellam a communi, & promittit certam pœnam, al-
ter frater venit contra illud ꝯtum, quæritur an per hoc incidat
in illam pœnam. Reſpon. non, quia ille qui contrauenit, non in-
cidit in penam, quia non obligatur. ff. pro ſoc. l. iura ſocietatis. &
ꝙ no. in d. §. ſequitur. verſic. quid ſi duo fratres. Sed alter qui eſt
obligatus, non incidit, quia non contrauenit, vt not. ff. de ali. ind. l.
17 quia etiam. §. opus. † Sed an duo fratres[a] ſtando ſimul videantur
a contrahere ſocietatem. Et reperitur quędam additio originaliter
ex dictis Iac. de Are. aliqualiter extenſa per Richar. & Oldr. eius
diſcipulos, qui dicunt, ꝙ duo fratres ſimul ſtando, communicãdo
lucra, tacite ſocietatem contrahere videntur, arg. ff. pro ſoc. l. cũ
n. Item ſicut tacito diſſenſu diſſoluitur, ita tacito cõſenſu ꝯſtitur.
ff. pro ſoc. l. itaque. Sed Barto. dicit, quando plures fratres ſtant ſi
mul, aut nullus negociatur, aut alter tantũ, alter non, aut omnes.
Primo caſu non poteſt dici contracta ſocietas, licet hęreditatem
paternam, & maternam teneant ſimul, & indiuiſim, vt d. l. ex par
te. §. ſi fratres. & ff. famil. erciſ. l. ex parte. §. ſi filius. Secundo caſu
idem. nam non poteſt videri contracta ſocietas. Nam ex hoc ille,
qui negotiatur, magis videtur donare, quam ſocietatem contra-
here, ergo non præſumitur talis donatio. ff. pro ſocio. l. qui ita. Ter
tio caſu dic, quod ſi alter eorum eſt pupillus, non poteſt dici cum
eo contracta ſocietas, quia hoc non poſſet expreſſe. ff. pro ſoc. l. vt
in cõductionibus. ergo nec tacite. ff. loc. l. qui ad certum. Sed quid
ſi vterq; eſt maior? Dic, quod ſi ponant lucrum in communi ꝙ
ex hoc præſumatur contracta ſocietas, non tamen omnium bo-
norum, vt quidam dicunt, ſed quæ ſunt illius mercantiæ, vide om
nino Bar. in l. 1. §. ſi quis hoc interdicto. ff. de itin. actuque priua.
vbi tenet primo, ꝙ ſit contracta ſocietas. per rationes ſupra factas
per Doct. arg. l. in lege. ff. de ritu nup. & ff. de concub. l. in concubi-
natu. Item quia talis communicatio non poteſt intelligi aliter fie
ri, quam circa nomen. & ius ſocietatis, & ideo præſumitur ſocie-
tas, argu. ff. de acquir. hęre. l. pro hærede. §. Papinianus. Secundo,
quod non probetur ſocietas illius mercantiæ tantum, probatur,
quia actus noſtri voluntarij non extenduntur vltra ea, quæ gerun-
tur. ff. de itin. actuq; pri. l. 1. §. Iulianus. Sed Bar. in d. §. altero. & in d.
l. ſi patruus. dicit, quod omnia iſta ſunt notanda. Sed ego dico in
primo membro, quod ſi nullus negotiatur, poteſt ex actus appare
re ſocialis effectus, ſicut eſt inter nobiles, qui non faciunt mercan
tias quæſtuarias, tamen quæcunque bona, quæcunq; ſalaria, quaſ
cunque dotes acquirunt, in communi conferunt. Nemo enim
poteſt negare hic eſſe ſociales actus ex quibus pręſumitur intẽtio
& voluntas, vt dicit Iac. de Ar. & Old. ad qualitatem enim actuũ
decurritur. Talis enim præſumitur modus, qualis ex actibus po-
teſt colligi. ff. de acquir. hæred. l. ſi duos fratres. C. de inſti. & ſub-
ſti. l. reprehẽdenda vbi dicit glo. in ver. cõprobaſti. quod facto da-
tur voluntas intelligi, arg. Inſti. de re. diui. §. ceruos. Nam in brutis
animalibus actus, & cõſuetudo qualitatẽ naturalis inſtinctus oſtẽ
dunt. Similiter dico, quod ſi vnus negociatur alter non, tamẽ ille
qui non negociat omnia illa, quæ obueniunt ſibi, puta ex reditu-
bus, præbendis, vel donis, ponit in communi, & ſic faciunt hincin
de. Nam præſumitur ſocietas ex actibus reciprocis ſocialib. Idem
eſt etiam, ſi vnus negotiatur in vna arte mercantiam, alter in alte
ra, vt in aduocatione, vel tabellione, lucrorum communicatio,
ſocietatis inchoationẽ ſequitur. Nã ex ſui natura hi actus ſocieta-
tem inferunt, quia ordinantur per ipſam, & per hoc ab effectu ap
paret ſocietas. Item dicit, quod ſi vnus ſit maior, alter pupillus, ſi
pupillus habet tutorem qui communicat, & ei communicatur,
quod ſocietas contrahitur, quia poteſt contrahi cum authorita-
18 te tutoris. Et dicas, † quando tutor authorizatur, eſt opus quod
loquatur. ff. de autho. tut. l. 1. in ſi. Reſpon. illud eſt verum in his q̃
procedunt per actum verbi, ſed in his, quę dñr per actum fieri, nõ
eſt opus tutoris ſermone, vt ff. de ꝯhẽ. emp. l. filiulas. §. fundũ. Qđ
autem dicit Bart. ꝙ ſocietas tacite reſtringitur ad actus ſociales,
eſt verum in actibus vniformib. ſed in diſformib. licet varietatem
in ſe habentib. puta, quod per talem actum præſumantur ſocieta-
tes gñaliter ꝯtæ, qñ ſe indifferenter habẽt, & indiſtincte vnde ex
actib. ita promiſcuis indifferentibus, præſumo ſocietatem gñali-
ter ꝯtam. Item in prædictis non conſidero, an vnus plus lucretur
vel expendat quam alter, quia in ſocietate gñali hoc non attendi-
tur, ſed omnia ſunt æqualiter diuidenda, vt ff. pro ſoc. l. ſi ſocius ꝓ
b filia. Sed pone,[b] † quod erant duo fratres ruſtici, qui tenebant ter
19 ras ad laborandum, & vnus habebat duos filios laboratores, &
omnes laborabant, q̃ritur de fructib. ex cultura prouenitib. quo
modo diuidantur? Reſpon. in capita, quia ſocietas reſtringitur capita
eorum, qui operas ponunt in ſocietate pup. ponendo ergo quod oẽs
ſunt in eo actu laboratores, vel operarij, cuilibet dabitur pars, nec
debet nocere ſuis duob. filijs quod ſint filij, ex ſuis enim laboribus
ſibi quærere poſſunt. l. cum oportet. §. ſic enim. C. de bon. quæ
20 lib. † Sed pone, de facto duo erant fratres, vnus diues, alter pau-
per, poſuit diues in ſocietate quinque, pauper vero operam per-
ſonalem, & cum diu duraſſet ſocietas, vno ponente operam tan-
tum,

ADDITIONES.

a Sed an duo fratres. De veritate huius quæſtionis, vide Alex. in l. cum duob. §. Papinianus. ff. pro ſocio. & in l. 1 [illegible] in §. altero. in additione ad Bar. ff. de adm. tut. in verſi. contracta ſocietas. & dominum Peruſinum, con[illegible] fil. 122. in 2. vol. incip. circa præſente. in prin. & Iaſ. in l. [illegible]

b Sed pone. Vide Bal. [illegible] tract. [illegible]

Digitized by Google

tum,altero quinque, & omnia pereant, quæritur an iſte qui po-
ſuit operam tantum teneatur ad aliquid alteri, & quod teneatur ad
dimidiam capitalis amiſſi alteri fratri.facit l.cum duobus. §.ſi in
coeunda.ff.pro ſoc.& ſic tenet Iac.in l. 1.C.pro ſocio. licet glo.vi-
deatur ibi aliter dicere. Et ſi dicas,quod iſtud videtur iniquum quod iſte
perdat totam operam,& dimidium pecuniæ. Reſpon.illa opera
in ſocietate facta iam erat facta communis, vnde nil perditur quod
non ſit commune vni,ſicut alteri. Item talis opera eſt repetibilis.
ff.de condi.indeb.l.ſi non ſortem.§.libertus. Item non obſt. quod de-
bitor quantitatis reſpectu certę ſpeciei liberatur eius interitu. l.in
naue Saupheii. ff. loca. quia ſpeciale eſt in ſocietate quod periculum
caſus fortuiti ſit commune.d.§.ſi in coeunda, & d.§. ſitia.cum ſi.
21 † Sed an fratres qui ſimul habitant, ſi non negotiantur, præſu-
mantur ſocij? Reſpon.ſi nil negotiantur,non. quia tacite ſocietas
non poteſt intelligi vbi non eſt commercium, vt ff. pro ſoc.l.nec
22 adiecit.† Quæro,fratres patrueles,vel nepotes ſimul habitant, tamen
vnus negotiatur,alter non,an præſumantur ſocij? Reſpon.aut qui
negotiatur facit nomine proprio, vel communi, ſi proprio,non
videntur ſocij.ff.de admi.tutor.l.Titium,& Męuium. §.altero. ſi
communi iudicantur ſocij:ſed quid,ſi alter eorum eſt pupillus, qui
non poteſt contrahere ſocietatem? Dicit,Bar.non eſt ſocietas:quia
non poſſet expreſſe conſentire,ergo nec tacite. ff.loc.l. qui ad cer-
tum.ſed quod nomine pupilli fuerit vtiliter geſtum, poterit habe
23 re ratum.ff.de nego geſt.l.ſi pupilli.in prin.† Sed quid ſi fratres ſi-
mul habitant,& ſimul negotiantur? Reſpon.præſumuntur ſocij,
& ſi indifferenter omnia communicant, præſumitur ſocietas ge-
24 neralis.† Sed an damnum contingens in perſonam vnius ex fra-
tribus ex caſu fortuito;quia captus ab hoſtibus, vel ob eius male-
ficium ſoluit de communi: an erunt hęc damna communicāda?
25 dic vt l.cum duobus.§.idem Papinianus.& §.ſi.ff.pro ſoc. † ſed ſi
in vna ſpecie,ad vnam tantum pręſumuntur.ff.pro ſoc.l.cum duo
bus.§.duo.quod enim ex actibus pendet, ex actibus limitatur. ff.
de leg.i.l.de quibus,in fi.& ff.de itinere,actuque priui. l. 1. §. Iulia-
nus.ſed an fratres,qui habitant ſimul,& ſeorſum negotiantur, pręſ-
ſumantur ſocij? Reſpon.ſic:quia habitatio ſeorſum facta non de-
rogat ſocietati,vt ff.quod cuiuſque vni.no.l.1.in princ. Sed an fra-
tres,qui habitant ſeorſum,& negotiantur viuo patre, & lucrum
communicant,dicantur ſocij? Reſpon. aut referunt quęſtum ad
inuicem,aut patri. Primo caſu pręſumuntur ſocij, ſecundo non,
26 facit ad hoc.ff.de eden.l.prætor.§. 2. † Viſo autem quando pręſumun-
tur ſocij, videndum eſt quę veniunt communicanda. Et primo
quęro,ſi vnus fratrum ex ſucceſſione, vel ex ſtatuto dutis partem
lucretur,an debeat fratri communicare. Reſpondeo non.quia quando
lucratur aliquid viuo patre,debet tanquam aduentitium percipe-
re,tex.eſt C.de colla.l.ſi.multo magis patre mortuo,quia tunc eſt
plenior ſua acquiſitio,& facit ad hoc d.l.nec adiecit.& vide quod
27 no.per Cy. C.fam.erc.l.2.& quod no.ff.de caſt. pec.l.dotem. † Quæ
ro,quando fratres ſunt ſocij,an vnus poſſit capi pro debito alterius? Re
ſpondeo primo,aut debitum eſt contractum nomine ſocietatis,& vterq;
tenetur. Facit quod no.Cy.C.ſi cer.pet.l.cum te,& argu.ff.de pac.
l.item magiſtri,& quod no.ff.pro ſocio.l.3.in glo. Secundo aut eſt
contractum nomine proprio,& tunc alter non poteſt conueniri,facit, quod
28 no.ff.pro ſoc.l.ſi ſocij ſimus.† Sed an ſumptus a qui fiunt ex perſo
a na vnius fratris,vel filij vel filiæ ipſius debeant fieri de communi?
& loquimur in ſumptib.honeſtis. Reſpon.non, niſi ſint ſocij om-
nium bonorum.ff.pro ſocio.l.ſocius pro filia. Ex hoc apparet,quod fi
lius fratris debet ſtare in ſtudio ſumptib.patris,non de communi pa
b trimonio, ſimiliter debet dotare filiam de bonis paternis b, non
communib. Item ſi ducat vxorem,debet fieri ſumptus de ſua parte,
niſi ſint ſocij omnium bonorum.ff.de mune.& hono.l.& qui ori
29 ginem.§.fi.† Sed,an ſi vnus frater ſoluit condemnationem,tenea
tur alter contribuere iure ſocietatis? Reſpon.non,ſi fuerit licite con-
demnatus,ſecus ſi iniuſte:quia tunc debent ſolui de communi,ſi
erant ſocij generales:aliàs non,d.l.ſi fratres.§.idem Papinianus.&
§.per contrarium quoq;,cum gl.in ver.conſecutum.& §. cui congruit.
30 † Pone quod pater ſoluit condemnationem filij,vel ſumptus c fecit in vxo
c rem illius,puta in conuiuijs,an hoc imputandum ſit in partem il-
lius? Reſponſio in condemnatione eſt text.quod non. C.de captu.l.liber captus
ab hoſtib.quod no.ff.de cond inde.l.frater a fratre.& Guliel.& Ia
cob.de Are.in l.dominus.C.loca. Sed de ſumptib not.glo. in d.l.
& qui originem.§ fin.& quod talia non imputentur,facit ff.manda.l.
creditor.§. 1.& de nego.geſt.l. Neſennius, niſi filius habuiſſet pa-
trimonium ſeparatum a patre, de quo patrimonio præſumetur
31 pater impēdiſſe.ff.de petitio.hæred.l.fina. † Sed an ſingula d veſti-
d menta,annuli,& perlæ pretioſæ, quæ facit pater nurui, imputen-
tur in partem filij? Reſpon.ſic,in quantum valeant tunc, non in
quantum fuerunt emptæ: quia iſtæ res non præſumuntur dona-
tæ,ſed commodatę,vt ff.commoda.l.ſi vt certo.§.interdum. niſi
magna dignitas,& multitudo diuitiarum facerent præſumi con-
trarium.ff.de leg.3.l.ſi filiæ.de dona.l.ſi ſinus.& vide ad materiam
quod no.Specu.de iud.§.ſequitur. verſic. quid ſi duo fratres.cum
32 multis ver. ſeq. † Item vide Cyn. C.de rei vxo. actio. in l.vnica.§.
accedit.in vlt.q.vbi quærit,an frater,qui dotat ſororem, poterit in
33 partem illius imputare tempore diuiſionis. † Item vide Guli. in
l.fina.C.fam.erciſ.vbi tractat, an libri empti a patre ſint commu-
nicandi fratribus. Et quod not.glo. C.ad Maced.l. Macedoniani.
34 † Item vide quod not. Guli.C.famil.erciſc.l.certi iuris. & ibi glo.
vbi quærit, quid ſi vnus filiorum furatur grana patris, an patre
mortuo teneatur ſibi imputare in legitimam? Item de debitis quæ-
ſitis viuo patre, an eo mortuo debeant eſſe communia, hæc eſt
proprie materia.l.frater a fratre.ff.de cond.indeb.& C.fam.erciſ.
l.certi. Item vide Specu.titu.de teſte. §.j.ver. ſed nunquid. vbi di-
35 cit,quod frater poteſt eſſe teſtis pro fratre.† Item adde e quod dixi.ff.
e pro ſocio.l.ſi ſocietatem mecum.& ibi dixi,quod ſi ſunt fratres ruſti-
ci,& vnus habet filios quotidie laborantes in agro, qui commu-
niter laborant,alter non habet filios, quod ille qui habet filios, quia
plus ponit de opera, plus debet percipere in diuiſione fructuum:
& illud plus intelligatur arbitrio boni viri, per operarum qualita-
tē. Item de his quæ vnus filiorum lucratur viuo patre, quid iuris
ſit eo mortuo;vide.C.de bo.quæ lib.l.cum oportet.§.j.& dicit Ni
36 cola.† Mata.in d.l.cum oportet.quod quodcunq; lucrum ſit commu
ne ex opera quacunq;, ſi filius ponit in communi expendendo in
paterna familia,quod non repetit: quia apparet quod non voluit ſibi
quærere,ſed patri referre,argum. C.de bonis quæ lib.l.fin. in prin.
tamen non firmo præciſe. Item vide quod legitur,& not. C.com-
mu.vtriuſque iud. l.ſi patruus,& circa ea, quæ viuo patre contin-
gunt,vide ff.fami.erciſ.l.ſi.& l.ex parte. §.fina. Item vide l.cum al-
37 legas,C.de ca.pec.lib.12. vbi dicitur,† quòd frater habitans cum
fratre præſumitur amicabilior ſibi, quam illi cum quo non ha-
bitat. Item ſi vnus frater expendit in ædificijs, habuiſtis de nego.
geſt.l.ex duobus.in princ.

ADDITIONES.

a Sed an ſumptus. Vide Alexandr. de Imola,in conſilio 70. in 5.volum.incip.ca-
ſus talis eſt.

e De bonis paternis. Sed quid vbi ſunt plures ſocij omnium bonorum, an debeat
attendi,quod vnus faciat maiores expenſas in domo quam alius,vel quod vnus plus
lucretur quam alter,vide Bar.hic & vide Bal.in l.ſi patruus.C.commu.vtriuſque
iud.& Per.de Anch.conſi.303.incip.materia de qua quæritur non eſt noua. Lud.
Rom.in conſi.162.inci.in propoſito themate,in vlt.du.& plene per Iaſ.in l.vt ne
mini.C.de coll.

c Sumptus. Vide Bar.in l.ſi cum dotem.§.ſi poſt ſolutum.ff.ſol.mat.& ibi doctores,
& ibi apoſt.& Bal.in auth.ſi ex teſtō.C.de coll.& in auth.niſi rogati.C.ad Treb.
& in auth.ſi captiui.C.de epiſc.& cler.& in l.filij.C.fam.erciſ.& in l.2.§.j.ff.ſol.
mat.in l.cum ius.C.de inoſ.teſt.& Ale.in l.in quartam.ff.ad l.Fal.in ver.quantum.
& in ver.ad pecuniam.

d Sed an ſingula. Vide Ale.& in l.in reb.§.ſeruus.ff.ſol.mat.

e Item adde. Not.de duob.fratrib.qui habent filios & laborant.& adde Bald.ſupra
in iſto tractatu,in ver.ſed pone.& Bal.in l.ſi patruus.C.commu.vtri.iud.& in l.j.
in 9.q.C.pro ſocio. Ang.in l.ex duob.ff.de neg.ge.cum concor.de quib.per Iaſ.in
pe.col.C.de coll.cui adde Bart.in conſi.186.incip.Cucciarellus, & Bal.in conſil.
343.in 2.vol.inci.ille quærit.vide Age.de Are.in §.actionum.Inſti.de act.Pet.de
Vbal. dominum meum in iure canonico.Peru.in tract.de ſocietate,4.par.princi-
pali.& in q.7.& 9.in 6.parte,in 23.q.Et vide plene Ale.in conſi.77.in 5.vol.in-
ci.circa primum,& in conſi.135.in 2.vol.inci.titulus quæſtionis talis eſt,& in cō
ſil.96.in eo.vol.inci.habita ſuper narrans,& ita conſului in cauſa magna,in ciui-
tate Eugubij.

¶ Expletio Baldi ſuper Tractatu de duobus fratribus,
ſimul habitantibus.

TRACTATVS
DE TYRANNIA.

1 *Tyrannus a Tyro Græce,quod latine dicitur fortis,ſiue anguſtia.*
2 *Tyrannus eſt,qui communi Reipub.non iure principatur.*
3 *Verba Gregorij pro lege ſeruanda ſunt.*
4 *Superbia radix omnium malorum.*
5 *Tyrannus alius prouincialis,alius ciuitatis,alius ſimpſius.*
6 *Tentans vel procurans Tyrannidem punitur,licet non perfecerit.*
7 *Tyrannicus actus ſpecialiter conſiſtit in affligendo ſubditos.*
8 *Tyrannia non datur in vicinia,nec villa,vico,vel caſtro.*
9 *Aſſumens ſibi poteſtatem,vel præeminentiam in vicinia, vel parte ciui-
tatis quòd vniuerſitas nihil poſſit, niſi quantum ipſe velit, dicitur ty-
rannus.*
10 *Exiſtens in caſtro ita forti,quod ciuitati rebellat,dicitur tyrannus,& ita in
vico,& in villa.*
11 *Tyrannus in domo propria quis eſſe poteſt.*
Si aliquis de domo facit contractum cum tali,reſcinditur.
Quis dolus,vel metus requiratur.
Abbas intruſus in monaſterio poteſt dici tyrannus in domo propria.
12 *Tyrannus ciuitatis eſt,qui in ciuitate non iure principatur.*
Tyrannus ciuitatis quotuplex ſit.
13 *Tyrannus manifeſtus in ciuitate quis dicatur ex defectu tituli.*
14 *Tyrannus etiam dicitur electus a ciuitate in rectorem per metum, quando
ciuitas habet ius eligendi.*
15 *Violentia,vel metus,qualiter inferatur in populum.*

Facta

Digitized by Google

16 *Facta per modum iuriſdictionis a tyranno manifeſto, ex defectu tituli non valent.*

17 *Facta ab officialibus exiſtentib. in ciuitate, in qua ſit tyrannus, & quos ipſa ciuitas ſibi eligit tyranno patiente, quando ſint nulla.*

18 *Comparere in loco ſibi ſuſpecto, & coram iudice, & inimicis quis nō debet.*

19 *Reſtitutio in integrum competit illis, contra quos tempore tyranni aliqua iniuſtitia facta eſt.*

20 *Tyrannia finita, tempus petendæ reſtitutionis currit.*

Geſta per contractum tempore tyranni manifeſti ex defectu tituli, quando valeant.

21 *Rogatia maiaris dicitur iuſtus.*

22 *Contrahenti ignoranter cum tyrāno manifeſto ex defectu tituli ſubuenitur per titu'um, quod ſal tuto. autho.*

Ignorare quem eſſe tyrannum, quomodo ſit poſſibile.

23 *Soluens tyranno vel eius officialibus, quomodo ſit liberatus.*

24 *Debitor ſpeciei, ſpecie ſibi per vim ablata, ipſa iure liberatur.*

25 *Preconium factum a tyranno inducit iuſtum metum.*

26 *Si tyrannus patitur bona ciuitatis deperire, contra ipſam ciuitatem non præſcribitur.*

27 *Tyrannus ex parte exercitij, licet habeat titulum minus proprie, dicitur tyrannus.*

28 *Decem ſigna ad cognoſcendum tyrannum.*

29 *Occidere fratres, & potentes ciuitatis, & eos expellere, non eſt actus tyrāni, ſi ex iuſta cauſa hoc fit.*

30 *Conſeruare ciuitatem in diſcordia, depauperare ſubditos, & eos affligere in perſonis, & rebus, ſunt ſigna veræ tyrannidis.*

31 *Superior deponit Ducem, Marchionem, vel Baronem habentem iuſtum titulum, & tyranniam exercentem.*

32 *Tyrannus abſque titulo incidit in legem Iuliam maieſtatis.*

33 *Tyrannus exercitio, licet habeat titulum, quas pœnas incurrat.*

34 *Tres rationes, per quas Superior licite tyrannos creat vicarios, & dominos ciuitatum per eos tyrannizatarum.*

35 *Proceſſus factus per tyrannum habentem titulum, quando valeat.*

36 *Facta per tyrannum pendente proceſſu contra eum per ſuperiorem, quando teneant.*

37 *Tyrannus habens titulum ꝙ habeat beneficium, non pōt ei a populo addi aliquid iuriſdictionis, & ciuitatem ſubmittere, non poteſt.*

38 *Tyrannus tacitus, & uelatus quis ſit, & duo uelamina tyrannia.*

39 *Qui ſibi facit concedi titulum a ciuitate propria non habente poteſtatem concedendi, dicitur tyrannus ſine titulo.*

40 *Reſirmatus in officio a ciuitate habēte poteſtatem eligendi, quando dicatur tyrannus.*

41 *Qui ſe facit in confalonerium ciuitatis eligere, uel capitaneum, quando tyrannus dicatur, & quomòdo probetur talis tyrannus.*

42 *Facta tempore tyranni uelati quomodo ualeant, & communem utilitatem reſpiciant quo ad exiſtentes in ciuitate, & quid quo ad expulſos.*

43 *Rara reperitur aliquod regimen, in quo ſimpliciter ad bonum publicum attendatur.*

44 *Regimen bonum dicitur, in quo publica utilitas plus præualet, quam propria, e contrario ſi propria, malum.*

45 *Qui nullum titulū in ciuitate patitur ſibi concedi, ſed ita ordinauit regimē, quòd omnia procedunt ſecundum uelle ſuum, dicitur tyrannus, & quomodo probetur.*

1 a **Primo quæro,** † [a] Vnde dicatur Tyrannus, & dr̄a Tyros [b] Græce, Latine fortis ſiue an-
b guſtia, vnde fortes Reges, Tyranni vocabantur. Poſtea accidit tyrannos vocari peſſimos, & improbos Reges luxurioſæ dominationis crudelitatem, & crudeliſſimam dominationem in populis exercentes, a Tyros, quod eſt anguſtia: quia anguſtiant, & cruciant ſeruos ſuos, ſecundum Hugo. quod Tyrus interpretetur, vt dictum eſt, patet ex interpretationibus Bibliæ, vbi ſic habetur, Tyrus interpretatur, anguſtia vel tribulatio, ſiue ſaluatio, aut fortitudo, & hæc vtilia ſunt, cum quæritur de conditione Tyranni, & de modo probandi.

2 c **Secundo** quæro, qualiter † diffiniatur Tyrannus. [c] Greg. lib. 11. Moralium, ſic diffinit: Proprie Tyrānus is dr̄, qui communi Reipublicæ, non iure principatur. Sed ſciendum eſt, ꝙ omnis ſuperbus iuxta modum proprium tyrannidem exercet, nonnunquam alius in Repub. hic per acceptam dignitatis potentiam, alius in prouincia, alius in ciuitate, alius in domo propria, alius per latētem nequitiam hoc exercet, & cogitatione ſua non intuetur Deum, qui quantum mali valeat facere, & tamē deeſt ptās, fortis apud ſe tyrannus eſt, cui iniquitas dominatur intus: quia ſi externus affligit proximos, intrinſecus tn̄ habere ptātē ſuffi-
3 cit appetere, vt affligat. Hæc ſunt † verba Greg. ad literam, quæ ꝑ lege ſeruāda ſunt. 15. di. can. ſancta Rom. q̄ verba aliqualiter diſcutiamus, proprie tyrānus, &c. ſicut n. Rex, ſeu Imperator Romanorum eſt iuſtus, & verus, & vl̄s, ita ſiqs illum locū vult iniuſte obtinere, appellat̄ ꝓprie tyrānus, & de tali tyrāno hēmus. C. de ſacroſ. eccl. l. decernimus. & l. ol nouatione. & ibi no. communi. Reipub. & c. de repub. intelligit̄, vt l. cum q vectigal. ff. de ver. ſig. Non iure principatur, & c hoc ꝯtingit, q a caret titulo: quia eſt electus nō de iure, & reprobatus, vt ext. de ele. c. venerabilem. vel non electus coronatus, & poſtea reprobatus in iudicio, vt ext. de re iud. c. ad apoſtolicæ. lib. 10. & de Saul Rege. 1. Regū. 13. c. vbi ſemel ꝓpheta ſic ait, Stulte egiſti, nec cuſtodiſti mādata dn̄i Dei tui, quæ tibi præcepit, ꝙ ſi nō feciſſes, iam nunc præparaſſet dn̄s tuum Regnum. ſed nequaquam regnum tuum ꝯſurget, &c. Apparet ergo, ꝙ ꝑ ꝑ peccata Rex priuatur regno, & ex tunc eſt tyrannus: q a nō iure principatur. Sed ſuperius dixi de tyrāno vl̄i, hic de particulari, qui nō ita
4 ꝓprie tyrānus eſt. Oīs ſuperbus. &c. Superbia † eſt radix omnium malorum, quæ præcipue in tyrānis apparet. Et ſequuntur quinq;
5 ſpēs tyrannorum, quas proſequitur eo loco. † nam alius tyrānus generalis in cōi Rep. Romanorum, alius prouincialis, qui in ꝓuincia non iure principat̄, alius ciuitatis, alius vnius domus, alius ſuip ſius. Sed videndum eſt, an vnius viciniæ, & ĩ. dicam. Hic per acceptam dignitatis potentiam, hoc pōt determinare præcedentia, vel ſequentia. Alius in prouincia. In prouincia aliquis non iure principatur, vt ſ. dixi in cōi Repub. Eſt alius modus, ſiqs factus eſt præſes ad tempus, vel ad placitum, illo finito tempore ſucceſſorem non admiſit, hic tyrannus eſt, & in l. Iuliam maieſta. incidit, vt ff. ad l. Iul. maieſta. l. 1. Alius in ciuitate, de tyranno ciuitatis principaliter ĩ. tractabitur. Alius in domo, quo modo hoc poſſet eſſe, ĩ. dicam. Alius latentem nequitiam exercet apud ſe, & incognita eſt ſua tyrannia, quæ eſt in ſola cogitatione, & iſta non pertinet ad iuriſtam, quia cogitationis pœnam, nemo meretur, vt ff. de pœn.
6 l. cogitationis pœnam. Sciendum † tamen eſt, quòd ſi quis curauerit, ſeu procurauerit, licet non perfecerit, punitur, ac ſi perfeciſſet. ff. ad l. Iul. maieſta. l. 2. in fin. quod in hoc, & in quibuſdam alijs ſpeciale eſt: litera vero quæ ſequitur, loquitur de punitione, quæ fit in examinatione æterni iudicis: ideo hoc non expono, ſed dimitto Theologis. illud tamen excipio quod vobis expedit, habere poteſtatem appetit, vt affligat. Notandum eſt ſingulari-
7 ter, ꝙ actus tyrannicus ſpecialiter conſiſtit in affligendo ſubditos: dicitur enim tyrannus qui anguſtat, & cruciat ſuos, vt dictum eſt. Multi alij ſunt actus tyrannici, vt infra dicetur. Hęc ad literæ expoſitionem ſufficiunt.

8 **Tertio** † quæro, an in vna vicinia dicat̄ tyrannus? Reſpon. non, vt patet ex verbis Greg. qui hāc tyrannidis ſpeciem non poſuit, hoc probatur ratione. Nam regimen tyranni peſſimus eſt, vt dictum eſt. Oppoſitum enim eſt directe regimini quod eſt optimum. & enim eſt tyrannus qui non iuſte principatur, apparet quod vbi nō eſt regimen, nec principatus, merito ibi non cadit tyrannus: at in vicinia non conſueuit eſſe Rex, vel regimen aliquod per modum iuriſdōnis, ideo ibi non cadit tyrannus, vicinia enim non regitur per vnum, ſed per eum, qui totam ciuitatem regit, & licet in vicinia ſint aliqui magis potentes, qui alios opprimunt, non tamen ſunt tyranni, ſed ſunt alijs potentiores, de quibus loquitur ff. de alie. iud. mut. cau. fac. l. 4. in princ. & ff. de of-
9 fic. præſid. l. illicitas. §. ne potentiores. niſi poneres, † quod in vna vicinia, vel circa partem ciuitatis quis aſſumeret tantam præeminentiam, quod vniuerſitas ibi nihil poſſet, niſi quantum ipſe vellet, vt faciunt Romani nobiles: tunc enim recte dicuntur tyranni illius partis ciuitatis. Sed cōtra prædicta poſſet dici, communiter contingit, quod in qualibet ciuitate fit diuiſio per quarteria, & parochias, & in qualibet parte ſunt aliqui, qui vocantur capitanei, ſiue ſyndici, qui præſunt negotijs illius partis ciuitatis, de quibus no. ff. de pact. l. item magiſtri. certe, cum ibi ſit regimen, apparet, quod ibi poſſet eſſe tyrannus. Reſpon. tales nō habent iuriſdictionem, licet quandoque eis aliqualis prohibitio mittatur pro quibuſdam exactionibus fiendis, vt in maleficijs denunciandis. Iſti enim magis dicūtur famulari his, qui regunt ciuitates, quam ipſi regere, & ſic non principantur, ſed principantibus famulantur, vnde non poſſunt dici tyranni, ſed ſunt potentiores ratione officij, & poſſunt timorem incutere, & incidunt in conſtitutionem illam, ſi per impreſſionem. C. de his, quæ vi metuſue cauſa. & ff. de concuſ. l. 1. Præterea iſtorum potentiorum, qui ſunt in

ADDITIONES.

a Th. D. Primo quæro Dicit Bal. in l. decernimus. C. de ſacroſ. eccl. quod Bart. fecit iſtum tract. Tyrannid. valde verboſum, & adiit multa breuiter ad dicta Bar. hic & ibi vide Albe. de Roſa. & adde quod de poteſtate Tirannidis nunquam præſcribitur ſecundum Bal. in d. l. decernimus. & Alex. in ſua diſputatione quæ incipit. Sigiſmundus, poſita in l. ſi imperium. ff. de iur. om. iu. & quid ſi metus aſſum tēpore contractus, a Tyranno illatus ſi poſtea tradit rem ex interuallo, videtur ſuis eſſe metum ex quo non eſt purgatus vide Ang. in l. qui in aliena. in §. Celſus. ff. de acq. hær. & ibi vide Bar. Soc. in conſi. 25. incip. ſequendo in fi. & dicit S. Thomas de Aquino, in trac. de principibus, quod omnes Principes Italiæ ſunt tyranni præter Ducem Venetiarum.

b Tyros. Tyros Græce caſeus dicitur a Tyreo, quod cogere, coagulareque eſt ideo que neque fortem neque anguſtum eſſe ſignificat, ſecluſa metaphora, quare videtur Barto. quod de Tyro ciuitate ſubijcitur, nihil ad rem, ſuperbam quippe no uni qui Hiſtoricorum monimenta vel legerunt, vel etiam ab alijs audierunt.

c Tyrannus. Seneca in prouerbijs dicit, quod Tyrannus diſtat a Rege factis, non nomine, & circa Tyrānos vide pulchra poſita per Parid. de Put. in tract. de Syn. in tit. de exce. a Reg. c. Rex autem. & ſeq.

Digitized by Google

in vicinia maleficia poſſunt cito corrigi per eos qui regunt ciuita-
tes, ideo non poſſunt dici tyranni. Ideo beatus Grego. tyrannidē
10 in vicinia non poſuit. Eadem ratione † dico, quod in villis, vicis,
& caſtris, comitatibus alicuius ciuitatis, in quibus iuriſdictio nō,
exercetur de iure, nec de facto, ꝙ ibi nō poteſt eſſe tyrannus, licet
ſit aliquis potentior. ſi tamen eſſet ita fortis, ꝙ quis rebellaret ciui
tati & ſe ab ea defenderet, ita quod propter gētes ciuitatis male-
ficia ibi non poſſunt corrigi ſine magna difficultate, tunc poſſet
ibi eſſe tyrānus, de quo habemus. ff. ad legem Iuli. maieſt. l. 3. ibi,
aut arcem non tenuerit, & C. de fun. li. l. quicunque. lib. 11. facit
quod no. ff. qui ſatiſd. cog. l. 2. in princ. iuncta glo. 1. vbi dicitur,
quod non idoneus facilitate conueniendi eſt, qui eſt in loco, vel
caſtro munitiſſimo.

11 **Quarto** quęro, † an in vna domo poſſit eſſe tyrannus? Et
videtur, ꝙ nō, quia ibi non exercetur iuriſdictio
ergo, &c. vt dictum eſt. In contrarium ſunt verba Greg. relata ſ.
in 2. q. Reſp. in domo propria poſſet dici ꝙ paterfamilias aliquid
iuriſdictionis realis exercet, ius enim dicit in filio, & in ſeruo. l.
ſerui, & filij ff. de furt. & C. de pat. poteſt. l. cōgruentius. Item ma-
ior, ſeu antiquior domus habet quodam modo quandam iuriſ-
dictionem in vxorem, liberos, & ſeruos, & etiam antiquior fra-
ter, vel patruus in minores 25. annis, qui ſunt in illa domo. C. de
emenda. propin. l. vnica. mento, ſi in illa domo non iure principa-
tur, dicitur tyrannus. Et ideo ſi aliquis de familia faceret aliquem
contractum, vel aliquid aliud metu talis, qui eſt tyrannus in do-
mo, reſcinderetur, ſicut ſi factum eſſet metu tyranni, vt ff. qua. re.
act. non dat. l. 1. §. quæ onerandæ, & quod ibi no. Qualiter autem
probetur metu factum, ibi dixi. Si quis tamen in domo habet fra
trem, vel fratris filium minorem ſe, tamen maiorem 25. ann. tunc
antiquior non habet in illum illam poteſtatem, cum per ſeipſum
ſe regere debeat, vnde talis metus nō ſufficeret. deberet ergo pro
bari dolus, vel metus communis. ſi quis tamen geſta per talem
vellet reſcindere, non poteſt. Poſſumus etiam dicere tyrannum
in domo propria Abbatem monaſterij, ſi in eo non iure principa
tur, quia intruſus. vt extra, de præbendis, cap. cum qui. libro ſexto
vel licet habeat iniuſtum titulum tyrānice regit, vt dictum eſt ſ.
de tyranno.

12 **Quinto** quæro † de tyranno ciuitatis, quotuplex ſit eius
ſpecies. Reſpon. ex prędictis cōſtat, quod tyrānus
ciuitatis eſt, qui in ciuitate non iure principatur ſicut autem non
iure principatus multis modis contingit, ita multæ ſunt tyran-
norum ſpecies. Nam quidam eſt tyrannus manifeſtus, quidam
velatus, & tacitus. Item eſſe quem tyrannum manifeſte contin-
git quandoque ex parte exercitij, quandoque ex defectu tituli.
Item eodem modo tyrannus velatus eſt quandoque propter titu-
lum, quandoque propter defectum tituli. de quolibet ergo videa
mus.

13 **Sexto** quæro, † quis eſt tyrannus manifeſtus ex defectu ti-
tuli in ciuitate? Rñ. ille qui in ciuitate ſine iuſto titu-
lo manifeſte principatur, vt ex prædicta diffinitione patet. hoc au
tem contingit multis modis. Primo ſi ciuitas, vel caſtrum, in quo
manſerit, non hēt ius eligendi Rectorem, ſi aliquis in illa pro Re
ctore ſe gerit iſte tyrannus eſt, quia non iure principatur, & tene-
a tur [a] lege Iulia maieſta. ff. ad l. Iul. maieſt. l. 1. in fi. Item ſi finito of-
ficio, eo inuito, ad quem ſpectat, remanet in eodem, vt ibidē no-
14 tant. Sed ſi ponas, † ꝙ ciuitas vel caſtrum habet ius eligēdi ſibi
Rectorem & ciuitas ei aliquam iuriſdictionem dedit, licet per vim
non pōt dubitari, quia facta metu valent, licet reſcindātur per actio
nem qđ metus cā: ergo interim eſt Rector. nec pōt dici quod ſit
tyrānus ex defectu tituli. In ꝯtrium eſt veritas, nam iuriſdictio de-
bet transferri voluntarie, & ſi per metum fiat, non valet ipſo iure.
ff de iudi. l. 2. & no. ff quod met. cau. l. ſi mulier. §. ſi dos. Nunc au-
15 tem videndum † eſt qualiter violentia, vel metus inferatur in po
pulum? Rñ. ſi exercitus fiat ꝯ ciuitatem ſine conſenſu Superiorū,
d. l. 3. ad l. Iul. maieſta. vel ſi cum gente forenſi pugnādo expugna
uit ciuitatē, vt ff. ad l. Iul. de vi pub. l. 3. vet. in eadem cauſa. Sed ſi
cū hominib. eiuſdem ciuitatis facto rumore, & ſeditione ſe faciat
eligi in dñm, tūc plus dubitationis habet, quia maior pars vr̄ hoc
facere, quæ maior pars eſſe vr̄ ex eo ꝙ obtinet. Sed dicendum eſt
hoc caſu contingere quem non eſſe tyrannum manifeſtum ex
defectu tituli, ſed pp vim, & metum eſſe creatum. quid. n. ſi cum
modica gēte quis occupat fortilitia ciuitatis alicuius, quibus oc-
cupatis, iuſtus timor cadit in populum? Certe per metum crea-
tus eſt. arg. extra, de reſtu. ſpol. c. Piſanis. vel quid, ſi non cum ma-
iori parte populi ipſe obtinuit, ſed fuit gens vilis, & abiectæ con-
ditionis, vt communiter accidit. Certe ex hoc non dicetur factus
a maiori parte populi: tales enim non dicuntur eſſe decuriones,
vel de conſilio, vt de dign. l. nec quis. lib. 12. C. Item ſi hoc fecit
cum comitatenſibus, vt C. ne ru. ad vl. obſeq. deuo. libr. 11. l. 1. vel
pone cum modica gente eiuſdem ciuitatis eleuauit rumorem,
cum alij ſtarent ſeparati per domos, nam pauci viri præualent
multis ſeparatis. Certe iuſtus fuit timor in populo. Vel pone,
quod primo cum modica gente expulit, vel occidit vnum vel
plures ex maioribus ciuitatis, propter quod alius populus iu-
ſte timet, quia eſt ſcriptum. Percutiam paſtorem, & diſpergen-
tur oues. hunc eſſe iuſtum metum in populis, multis antiquis ap
probatur hiſtoriis, & ſpecialiter in libro Iudic. & ſimiliter dico, ꝙ
ſi facto rumore, vel ſeditione illicita, quis eligitur, eſt tyrānus ma
nifeſtus, & ex defectu tituli. caſus eſt expreſſus. q. 1. c. principatus.
& 14. q. 5. c. neque. n. vbi ēt dicitur, ꝙ ſi ex poſt facto bene regat, ty
rannus eſt. ꝙ intelligendum eſt, niſi ex poſt facto diſpenſetur, vt
in c. niſi cum pridem. de renun. Prædicta ēt vera apparent ex eo, ꝙ
appellando aliquos de ciuitate indebite, cum creatur electus, illi
expulſi poſſunt dici contempti: debuerunt enim vocari, vt C. de
decur. l. 2. lib. 10. ſic ergo electio facta ipſis contemptis, non valet [c]
extra, de electio. c. quod ſicut. & c. venerabilem. & c. bonæ. el 2. &
ſic eſt tyrannus manifeſtus ex defectu tituli. Apparet ergo ex præ
dictis modus probandi quem eſſe tyrannum.

Septimo quæro, an geſta per tales tyrannos manifeſtos,
ex defectu tituli, vel eorum tempore valeant.
16 Iſta quæſtio hēt multos articulos. † primo q̄ro [b] de his, quæ fiunt
b per modum iuriſdictionis, an valeant. Et conſtat, ꝙ ea quæ fiunt
per ipſos tyrannos tanquam iuriſdictionem habentes, ſunt ipſo
iure nulla. C. de ſacroſan. eccle. l. decernimus. vbi tex. dicit, infirma
tis funditus. quaſi dicat, fundamenta eorum ſunt nulla, & ſic nul-
lo tempore valuerunt. Idem de his, quæ fiunt ab officialibus po-
ſitis per ipſos eadē ratione. & ſic eſt expreſſum extra, de ſchiſma.
17 cap. 1. & in c. ordinationes. † Sed dubitandum eſt de his, quę fiunt
in ipſa ciuitate, vbi tyrānus eſt electus ab aliis officialibus, quos ip
ſa ciuitas ſibi eligit patiente tyranno. & dic, ꝙ non valeant per d.
legem, decernimus. vbi dicitur, nullum eſt ipſo iure quod factū
eſt tempore tyranni & hoc ſuadet ratio. Nullus enim officialis fit
in ciuitate libere, quando eſt ibi tyrannus & videtur factum ab ip
ſo tyranno. pro hoc extra, de præſcrip. cap. cum nobis. vbi dicitur
c quod tempore ſchiſmatis non poteſt agi, vel pſcriptio currere. [c]
Sed tēpore tyrāni poteſt dici tempus ſchiſmatis. Scindit. n. tyran
nus, & ſeparat communionem vniuerſalis Imperij, quod patet,
quia incidit in legem Iuliam maieſtatis, vt dictum eſt. In contra-
rium facit: nam in d. l. decernimus, non dicitur, ꝙ ſunt nulla niſi q̄
facta ſunt contra eccleſias, ergo alia videntur remanere valida. ꝑ-
terea inſurget iniquitas. Si enim in ciuitate durauit tyrannus lon-
go tempore, dicimus ne omnia celebrata, & acta in eorum cu-
riis, eſſe nulla? Durum videtur, ꝙ ſi aliqui proceſſus fiant contra
rebelles ſeu inimicos tyranni, ꝙ tales proceſſus ſint ipſo iure nul-
li. Nā non debet comparere coram iudice ſibi notorio inimico,
18 vel in loco notorio ſibi ſuſpecto, † vt ff. ad Trebellia. l. de ætate, &
ff. quib. ex cau. in poſ. ea l. Fulcinius §. 1. & de legationibus. l. ciē-
dum. & eſt expreſſum de re iudi. cap. paſtoralis, in clemen. Quæ-
dam vero ordinamenta, ſententiæ, & proceſſus fiunt contra ipſos
intrinſecos, & tunc plus dubitationis habet. Sed aduertendum in
homine libero, qui detinetur ab aliquo ſub patria poteſtate vel
dominica, ſi ſic exiſtens aliquid facit ſcienter, vt ff. de acquir. hæ-
redita. l. qui in aliena, §. 1. ita in propoſito, quædam facit ipſe popu-
lus nunc ſub poteſtate tyranni detentus, vt officiales a populo ele
cti, qui feciſſent in omnem euentum, etiam ſi in poteſtate ſua li-
bera eſſent, vt deciſiones quarundam cauſarum contrariarum,
* quas quilibet tyrannus patitur ire ſub regulis iuſtitiæ, & tunc illa
valent, quia voluntarie facta ſunt. Quædam ſunt, quæ facta non
fuiſſent, niſi propter tyrannum, & iſta non valent, tanquam facta
non libere, ſed per metum tyranni, niſi per iura prædicta. l. decer-
nimus. Certum enim eſt, quod contra eccleſias non fuiſſet diſpo
tum per alios, quam per prælatos iuſtos, ſi tyrannus non fuiſſet,
ideo dicuntur prędicta infirmata funditus ex qualitate factorum.
Iſta ponebantur ſicut dicimus in minore, qui fecit ea, quæ maior
19 diligens non fuiſſet facturus. Puto † etiam, quod ſi in cauſis, fiunt
iniuriæ per iudices his, quos tyrannus habet ſuſpectos, eis detur
reſtitutio ex clauſula generali, vt ff. ex quib. cauſis maio. l. 1. in fi. &
no. ad Treb. l. ſeruo inuito §. cum prætor, & puto, ꝙ tempus petē
dæ reſtitutionis currat, finita tyrānia, ſicut alias finita abſentia, vel
20 maiori ætate. facit extra, de præſcri. c. cum nobis. Secunda † inſpe
d ctio [d] circa prædicta eſt de his, quæ fiunt per modum contractus,
& hoc multipliciter. Nam quandoque ciuitas donat, vel aliqd cō
cedit ipſi tyranno, & tunc contractus eſt ipſo iure nullus. Nam ſi
non valet promiſſio facta illi, qui alios detruſit in carcerē, ab eo q
detētus eſt, ita nō valet promiſſio, vel aliqs ꝯtractus factus a populo
ipſi tyrāno, q a eum detinet captiuatū, & quodāmodo carceratū

Tyran-

ADDITIONES.

a Th. D. Tenetur. Vide Barth. Soci. in conſi. 22. incip. ſequendo ordinem. & Raph.
Cuma. in conſi. 158.

b Primo quæro. Vide Barth. Socin. in conſi. 22. inci. ſequendo.

c Currere. Vide Bar. in l. naturaliter. & ibi Alex. in add. ff. de vſuca.

* Iac. Menoch. Parti. conſ. 1. num. 65. lib. 1. Crau. in reſp. pro repl. ſatis. num. 59. verſi.
tertio in hoc.

d Secunda inſpectio. Vide Bar. in l. prohibere. §. plane. ff. de vi & vi arma. & in l. eū
te. C. de his quæ met. & Bal. in l. decernimus. C. de ſacroſan. eccle. & Pet. de An-
cha. in conſi. 300.

Tyrannus enim dr̃ tenere populum in ſeruitute, vt extra, de im-
mu.eccl.c.non minus. Poſſumus etiam dicere cõtractus eſſe nul
los, per l.1.C.de ꝯtrac.iudic. Si enim in vero iudice dictã contract*
annullantur, multo magis tyrãno iniuſte iudicante, arg.in Auth.
de reſti.& ea quæ pari.§.fi.& quod no.C.quando milit.tut. offic.
fun.pot.auth.ſacramẽtum. Qñq; ſiunt aliqui cõtus inter ipſum ty
rannum, & homines ſingulares ſub eo extantes, & tunc ẽt poteſt
dici ꝯctus nullus, per l.primam. C.de ꝯct.iud. Poteſt ẽt dici dictũ
ꝯctum annullãdum.l.ſi per impreſſionem. C.quod me.cã.maxi-
me ſi fecit rem ſibi vendi per impreſſionem.tunc.n.incidit in cõ
ſtitutionem illam, vt rem cogatur reddere, &c. Impreſſionẽ aũt
probabit quis, ſi ille tyrannus non permittebat rẽ colligi, vel poſ-
ſeſſori minabatur, niſi venderet, vel alios colores quærebat, vel
multa rogamenta fecit fieri ei, qui non habebat rem venalẽ. Ro-
21 gamẽ.n. † maioris, eſt iuſſus, vt ff.quod iuſſu.l.1.in princ.in glo.in
verſi.quemadmodum. Qñq; talis tyrannus contrahit cum ex-
traneis nomine ciuitatis, & tũc ſi quidem ipſam ciuitatẽ ſubmit-
tendo, vel obligando alteri, & non valet ipſo iure. C. ne quis lib.
inuit.ac. Reip.ger.cog.l.1.lib.11.& extra de ſchiſ.c.1. & de elect.c.
fundamenta.in 6.in fi. Qñq; ſubmittit ciuitatẽ alteri, ſed ꝯhit, ſi q-
dem in fauorem ciuitatis tyrannizare vr̃, ꝙ non valet, ſicut dici-
mus in malæ fidei poſſeſſore hæreditatis.l.ſi quid poſſeſſor. §. ſed
& ſi ipſi.ff.de petitione hæreditatis. Contrarium determinat Hoſ.
extra, de ſchiſmati.cap.1.ſ.ꝙ valeant quantum eſt in vtilitatem ci
uitatis, ſicut dicimus in pupillo, arg. C.de procu.l.non eo minus.
Sed ſi celebraret vnus ꝯctus, partim pro ciuitate, partim cõtra ci-
uitatem, tunc ſi quidem ſunt diuerſa capitula, & idem, quia valet
pro ciuitate. ff.de minoribus.l.ẽt.§.1. Si vero ſunt plura capitula
connexa ſimul, tunc ſi ciuitas reprobat, quatenus eſt contra ſe, nõ
poteſt approbare quatenus eſt pro ſe, vt ff.pro ſoc.l.de illo.§.fin.&
ff.de minori.l.ſi iudex.& l.quod ſi minor.§.reſtitutio.ita tenent ip
ſe in d.cap.1.de ſchiſmati. Prædicta ſatis puto vera, & maxime
na in eo, qui non ignorabat talem eſſe tyrannum: hunc enim non
22 ſubuenitur per nt.quod ſal.tuto.autho. Si vero † poneremus ip-
ſum contrahentem ignoraſſe, ſubueniretur ei per reſtitutionem
ex illo titu. ꝙ ſal.tuto.autho.l.1.in fi.qñ aũt poſſibile ſit quẽ igno
rare factum ita notorium, ſicut eſt, quem eſſe tyrannum, no. ꝑ gl.
in verſic.niſi probare.9.q.1.c.ordinationes. Quandoque vero non
23 † contrahit tyrannus, ſed diſtrahit a per ſe, vel ſuos officiales, ſolo
a nem eorum quæ Reipublicæ debebantur recipiendo, an ſint libe
rati ſoluentes? Circa quod dicẽdum, ꝙ aliqñ ſoluunt illi, qui ſunt
debitores ciuitati contractu celebrato cum ipſo tyranno, tũc vr̃,
ꝙ ſoluentes ſint liberati.l.ſi vrbana.ff.de condit.indeb. Sed illa lo-
quitur, quando contrahit cum prædone.promittẽdo ſibi proprio
nomine: hic loquitur de eo qui ꝯhit cum tyranno nomine ciui-
tatis.vr̃ tñ.ꝙ ſibi poſſit ſolui ex ſuo contractu, ſicut ſeruo & filio,
vt ff.de pactis.l.ſi vnus.in prin. & de pecu.l.ꝙ ſeruus. & ff.de ſolu-
tio.l.quod ſeruus. Aliquando ſoluitur quod debetur ciuitati alio
modo, quam facto ipſius tyranni, & tunc vr̃. ꝙ ſoluens non libe-
ratur.d.l.ſi vrbana. Pro quo facit optime quod not. per Innoc.de
electio c.nihil. vbi videtur dicere, ꝙ ſoluẽs prælato intruſo ſine ali
b quo titulo, non ſit liberatus. Mihi autem vr̃. b ꝙ prædicta ſunt ve-
* ra in eo qui ſoluit prędoni, vel prelato intruſo, vel tyranno tali, qui
ſoluenti metum inferre nõ poteſt, nec terrorem minari, vt ſi de-
bitor erat alterius ciuitatis. Si autem poteſt ei metum. & vim in-
ferre, ſeu minacem ſeruorem ratione iuriſdictionis, etiam exer-
cet, licet de facto, vt quia erat ſubditus ſibi, tũc ſoluẽdo ei, vel ſuo
officiali, liberatur. vt l. Paulo Callimacho.§.fi.de leg.2.& de ann.
leg.l.liberto.§. Lucius.hoc etiam probatur ratione. Nam iſta vio
lentia exactionis, quæ fit a debitore, fit iniuria ciuitati, cuius ipſe
eſt debitor: ipſam enim ciuitatẽ tyrãnizat, & ideo culpa ipſius vi-
detur contingere, vt ff.loca.l. ſi merces.§.culpæ.& ſol.m.atrimo.l.
penult. Sed quando quantitas debita in genere perit culpa credi-
toris, debitor liberatur per exceptionẽ. l.qui decem, in princ.ff.de
ſolutionib. ſed ſi ſpecies eſſet debita, tunc minus dubij eſt, ꝙ libe-
raretur ipſo iure.d.l.qui decem. Pro hoc ſcilicet, quando ſpecies
24 debita vni auferi per vim, † facit optime ff.de periculo & comm.
rei.vend.l.lectos, & l ſequenti, & quod ibi no.de pignora.act.l.fin.
in fi.facit ff.de euictio.l. Lucius.de rei vend. l.item ſi verberatum.
§.1. Similem diſtinctionem facit text.ſ.aut vis infertur ab eo, qui
habet iuriſdictionem: aut non.ff.ſi quis cau.l.2.§.final. Sed forſan
poſſet dici, quòd ſi talis tyrannus eſſet talis conditionis, a quo ſi-
ne magna difficultate ſolutum poſſet repeti, tunc debitori ſoluen
ti non daretur exceptio, vt no.in d.l.2.in fi.ſecus ſi non eſſet facilis
repetitio, vt l.fi.de eo, per quem factum eſt.ſed (vt puto,) hæc d.ſ-
finitio habet locum quando alicui infertur violentia in iniuriam
ipſius, cui infertur: ſecus ſi in iniuriam ipſius creditoris ſui per p-
25 dictas rationes, & puto in prædictis, † quod quis habeat neceſſe
c dicere metum ſibi illatum a tyranno: ſufficit enim ſi legem c fe-
* cit, vel præconium, quod quilibet ſic ſolueret. Qui enim propter
prædictum præconium ſoluit, timuit iuſte ne mortis inferretur,
quod ſufficit vt dicit text.ff.quod falſo tutore authore. l.nouiſſi-
me.qui tex. multum facit ad excuſandum dictos debitores ſoluẽ
tes. Nam ibi cogebatur tutor in perniciem principalis, ſed hic de-
bitor in perniciem ciuitatis. Ex prædictis apparet, quòd exacto-
res. & alij poſiti ab iſtis tyrannis qui pecunias exigunt, & poſtea
expendunt eas ad mandatum tyranni, vel ipſo tyranno tradunt,
quòd ſint liberati. Quandoque tales tyranni, non contrahunt,
26 † nec diſtrahunt, & patiuntur bona, & iura ciuitatis deperire, &
præſcribi, tunc puto, ꝙ contra ciuitatem non præſcribatur, vt C.
de ſer.fu.g.l.1.ſm tertiam lecturam, & extra, c.cum nobis.de ꝑſcr.
& de reſcr.p.e.coram. Dico etiam, ꝙ ſi aliqua iuriſdictione com-
petente ipſi Ciuitati tyrannus vteretur, non autem a ciuitate, ſed
ab altero recognoſceret, ꝙ quantum ad ſe videretur vti nomine
alieno, ſed quantum ad ciuitatem vr̃ vti nomine ſuo, ſi per illum
vſum ciuitas retinet ius ſuum, vt no.colligitur de tun.actuq; pri-
ma.l.1.§.ſi tibi fundum.

27 Octauo quæro † de tyranno ex parte exercitij licet habeat
* titulum iuſtum, non minus proprie dicitur tyran-
nus,14.q.5.nec; enim. Dico, ꝙ iſte tyrannus eſt ex parte eius qui
opera tyrannica facit: nam & opera eius non cedit ad bonum cõ
mune, ſed ad proprium ipſius tyranni. Iſtud enim eſt non iuſte
principari, & hoc eſt de facto in Italia. Sed vt modus probandi fa-
cilius habeatur, ad actus magis particulares deſcendamus, qui
actus ponuntur in magna parte, ſcilicet in libro 1. huius volumi-
28 nis, qui actus conſiſtunt in hoc, quòd ſubditos affligat. † quos a-
ctus clarius enumerat egregius Plutarchus de regimine princi-
pum, per decem titulos. Primo enim eſt tyranni, potentes, & ex-
cellentes homines ciuitatis perimere, ne contra ipſum poſſint in-
ſurgere: videmus enim, quod proprios fratres, & conſanguineos
occidunt, quod ſignum eſt peſſimę tyrannidis. Secundo, ſapien-
tes diſcriminant, ne cognoſcentes eorum mala arguant, & popu
lum contra ipſum prouocent. Tertio quòd nedum diſciplinam,
& ſtudium perimunt, ſed etiam operantur ne fiant ſapientes. ſem
per enim timent per ſapientiam reprehendi. Quarto, quod ſoda-
litates, & congregationes etiam licitas non permittunt: timent
enim ne contra ipſum inſurgãt. Quinto, habet per ciuitates mul-
tos exploratores: cum enim cognoſcat ſe male gerere, ſemper cre-
dit, quod homines de eo male loquantur, & contra ipſum machi
nentur & ex hoc tales relatores libenter audit. Sexto, quòd tyran
nus conſeruat ciuitatem in diuiſione, vt quælibet pars de alia ti-
meat, & contra eum non inſurgat. Septimo, curat ſubditos facẽ-
re pauperes, vt ſic occupentur circa curas eorum, vnde viuant, &
contra eum non cõiungat aliud machinari. Octauo, procurat bel
la, & mittere bellatores ad partes extraneas, ita quòd interim non
cogitent contra eum, & quia propter bella homines depauperan
tur, & a ſtudijs auocantur, quod tyrannus quærit, & etiam vt ha-
beat bellatores pro ſe, quando expedit. Nono, ꝙ cuſtodiam ſui
non facit per ſuos, ſed per forenſes, timet enim de ciuibus. Deci-
mo, cum in ciuitate ſunt partes, ſemper adhæret vni, vt cum illa
29 aliam fugat. Ita dicunt dicta Plutarchi, quæ examinemus. † Pri-
mum excellentes, & etiam fratres perimere eſt actus tyrãnicus,
verum eſt, niſi ex iuſta cauſa, vt fecit Romulus de Remo, vt l.fin.
ff.de rerum diui. Quis enim dubitat, quod ſi aliquis in ciuitate po
tens ſit noxius, & ſeditioſus, de ciuitate debet expelli a quolibet
iuſto iudice, vt ff.de pęn.l.capitalium. §.ſolent. & l.ſi quis aliquid.
§.authores.eod.titu.de off.præſi.l.1.§.fi.tũc enim ſi cum iuſta cau
ſa fieret, non eſſet actus tyrannicus. Secundum, ſcilicet perimere
prudentes, ſimiliter intelligendum eſt ſine iuſta cauſa. Tertium,
quod diſciplinam, & ſtudium perimunt.iſtud intelligo de ſtudijs
ipſi ciuitati congruentib.vt ff.de excuſa.tut.l.ſi duas.§.eſt autem.
Si vero perimat ſtudium ad quod ciuitas nõ eſt apta, nõ eſt actus
tyrãnicus in 1.conſtit.ff.§.hæc aũt tria. Quartũ, ꝙ non permittunt
cogregationes, ẽt licitas, ſi ſemel delinquunt, certe poteſt de iure diſ-
ſoluere, vt ff.de re mil.l.3.§.ſi plures. Vidi enim prætextu religio-
nis aliquos congregari, & ſtatim ciuitatem turbare. Ex qualitate
ergo perſonarum comprehẽdit, an iuſtas ſodalitates diuidere ſit
actus tyrannicus. Quintum, ſ.vt habeant in ciuitate multos explo-
ratores, hoc poteſt eſſe actus iuſti rectoris, ſi ad finem debitum
fiat, vt ff.de offic.præfe. vrb.l.1.§.pen. Rectus enim iudex habet
exploratores, & corrigit delicta, & alia quæ iniuſte fiunt in ciui-
tate

ADDITIONES.

* Iacob. Menoch. Afflict.deciſ.69.nu.5.Soc.ſen.conſi.263.col.4.in fi.lib.2.
a Sed diſtrahit. Vide Bar.in l.creditor.ff.de ſol.& ibi Ald.in conſi.404.in 2.vol. factũ
tale proponitur. & in l.falſus procurator. C.de fur.& in l.nouiſſime. in princ. ff.
quod fal.tutore, & in l.ſi te bonis, vbi Pau.de Caſt.& Iaſ.C.de iu.delib. & Felin.
in c.1.de offi.deleg.& plene per Phil.Decium in conſi.25.incip. pro tenui facul-
tate.& Imo & Doct.in d.l.creditor.& ibi vide apoſt. Alc.& meam, in ver. illam
quæſtionem.
b Mihi autem videtur. Vide Bar.in l.ſi vrbana.in fi.ff.de condi.indebi. & ibi Alex.
in apoſ.& ibi dominum meum do.Iaſ.plene, & Felyn.in cap.fi.in fi.vbi plene.de
accuſatio.
* Iacob.Menoch.Afflic.deciſ.150.nu.11.& 12.
c Si legem. Vide plene per Alex.in conſi.37.incip.quoniam.in fi.in j.vol.
* Præconium. Et quando pręconium factum a tyranno inducat iuſtum metum. Vi
de etiam per Alex.de Imo.in conſi.57.1.volum.qui allegando Barto.hic hæc di
cta ſ.quitur.
* Iacob.Menoch.Ruyn.conſ.121.nu.5.lib.4.

tate. tyrannus vero habet exploratores eorum, a quibus ſtatus ei⁹
poſſet lædi, tunc refert ad propriam vtilitatem. Sextum, quod ty-
rannus ſtudet ciuitatem ſeruare in diuiſione, hic eſt actus tyran-
nicus, quoniam ad iuſtum iudicem pricipaliter ſpectat quietem
ciuium procurare, l. 1. §. quies. ff. de offi. præfe. vrb. & ff. de offi. præ
ſid. l. congruit, in princ. & in Auth. de mand. princ. §. deinde com
petens. vbi hoc magis expreſſe ponitur. Septimum, ꝙ curat ſub-
ditos facere pauperes, hic eſt ſimpliciter actus tyrannicus. Nam
rectus iudex nil poteſt ſibi debite accipere, nec debet ſubditos af
fligere grauaminibus realib. vel perſonalib. C. ad l. Iuliam repetū
da. l. iubemus. & l. fin. in Auth. de man. prin. §. illud nō. Octauum,
ꝙ procurare bella intrinſeca ſimpliciter, eſt actus tyrannicus: bel-
la vero intrinſeca quandoque poſſunt eſſe iuſta: bellum vero in-
iuſtum ſimpliciter eſt actus tyrannicus, vt in vſibus feudan tim.
hic finitur lex. c. domino guerram faciente. in princ. Nonum, qđ
cuſtodiam ſuam non faciat per ciues: hic autem actus poteſt eſſe
iuſtus. poteſt enim populus ita eſſe indominis, & ita peruerſus, ꝙ
dominus etiam iuſtus non poteſt de eo cōfidere, quod magis cō-
tingit in ciuitatibus, quæ de nouo recuperantur, & per iuſtos do-
minos, & ideo Imperatores quandoque expellebant homines
de vna ciuitate, & ponebant alibi, vt C. de iu. fiſ. l. 1 lib. 10. ſicut vide
mus iuſtos dominos quandoque facere munitiones, & fortilitia
in ciuitate, & iſta quidem iure reguntur, ſed talia in domino iu-
ſto caſualia ſunt, in tyranno communia. Decimum, adhærere vni
parti, & aliam opprimere, eſt ſimpliciter actus tyrannicus, cum
vltimus finis ciuitatis ſit quies, & pax ciuium, vt dictum eſt. Om-
30 nia ergo † prædicta ſunt ſigna ad probandum tyrānidē. ſed prin-
cipaliter illa duo, ſ. conſeruare ciuitatem in diuiſione, & depau-
perare ſubditos, & eos affligere in perſonis, & rebus, quod opti-
me probatur in capitulis ſupra relatis. Ex prædictis apparet quē
eſſe tyrannum.

31 **Nono** † quæro ſi aliquis eſt Comes, Dux, Marchio, vel Ba
ro, qui habet iuſtum titulum, & probetur tyrannus
exercitio, quid debet facere Superior? Reſpon. debet eum depo-
nere, quoniam qui talia agunt, detinēt populum in ſeruitute. ſed
ad ſuperiorem pertinet populum de ſeruitute eximere, vt C. de
offic. præfec. Afri. l. 2. In nomine Domini noſtri. in princ. vbi dicit,
32 fortiſſimos tyrannos deiecimus. Sed † in quam legem incidunt
hi, qui abſque iuſto tit. regnant? Certū eſt, ꝙ tenētur l. Iulia maie.
33 l. 3. ff. ad l. Iul. maieſt. de iſto vero tyranno, † qui habet iuſtum titu-
lum, ſed exercitio apparet tyrannus, dico, quod ex eo, quod ſubdi
tos affligit in corpore, incidit in l. Iuliam. de vi pub. Item ex eo, ꝙ
ciuitatem tenet in diuiſione, & ſic iudicia nō patitur fieri, vt opor
tet, incidit in eandē legē de vi publ. vt eo. tit. l. qui dolo malo. Item
a ex eo, a quod nouas exactiones, & noua vectigalia imponit, in eā-
dē legē incidit, vt eo. tit. l. fi. cuius legis pœna eſt deportatio. Inſti.
de pub. iud. §. item lex Iulia de vi. & ſic amittit omnia, quæ ſunt iu
ris ciuilis. l. quidam. ff. de pœ. & ſic tāquā infames perdunt digni-
tates, & iuriſdictiones vt expreſſe dicit ad l. Iul. de vi priu. l. 2. ī prin.
Item ex hoc incidit in l. Iuliam de ambitu, vt ff. ad l. Iul. de ambi-
tu. l. 1. §. 1. & in conſti. l. fi. C. noua vectig. Itē forſan incidit in pœnā
capitalem, vt C. de exac. tribu. l. 1. lib. 10. Dico etiam, ꝙ ſi exiſtētes
in tali tyrannide, quoquo modo publice, vel occulte machinētur
contra principem, vel eius officiales, ipſo iure ſunt rebelles Impe
rij, & dignitatem perdunt ſecundum legem nouam Theodoſij
Imperatoris.

34 **Decimo** quæro, quid dicemus † de his, quę videmus fe-
ciſſe ſummū Pontificem, & Imperatorem, & Le
gatos? Nam quoſdam, quos clare cognoſcebant eſſe tyrannos,
quos per tyrannidem detinebant, eos Epiſcopos, ſ. ſedis apoſtoli-
cę. vel Imperij conſtituebant Vicarios, vt fecit Clemens 6. in ciui
b tate Bon. de domino Thadæo de Pepulis, b & eius filijs. Hoc idē
fecit Carolus Imperator cum tyrannis in Lombardia. hoc idem
dominus Legatus cum multis tyrānis fecit in Marchia Anco-
nitana? Reſpond. præſumendum eſt, quod tales domini hoc ſi-
ne magna cauſa non faciunt, & poteſt eſſe duplex cauſa. Prima
c propter aliqua magna, & ardua, c quæ eis expedire incumbant. ſi-
cut enim diligens natura proijcit viliora, vt ſaluet pretioſiora. vt
ff. ad l. Rhod. de iactu. l. qui leuandæ. & diligens paterfamilias de-
bet præeligere, vt res pretioſiores ſaluas faciat, vt no. ff. commo-
dati. l. ſi vt certo. §. quod vero ſenectute. Sic etiam dominus iuſtus
cum vno tyranno pertranſit, & eum Vicarium facit, vt ea, quæ
ſunt magna, & ardua, reformare poſſet. Secunda ratio poteſt eſ-
ſe charitas, & dilectio eorum, qui ſunt ſub tyranno: ſicut enim vi-
demus naturaliter Phyſicos facere, quando vna infirmitas non
poteſt ſine magno periculo perſonæ curari, tunc ipſi procurant
ſuſtentare naturam, ne infirmitas procedat vlterius, ex quo con-
tingit, quod natura ſemetipſam adiuuat: ita quandoque rectus
Princeps facit, videns, quod quandoque vnus tyrannus non po-
teſt deponi ſine magno exterminio eorum, qui ſunt ſub tyran-
no, propter bonū eorum ipſum tyrānnum facit Vicarium, vt ex
hoc ille tyrannus minus timeat, minus populum grauet, & inte-
rim caſus occurrat, per quem ſuadente iuſtitia, ſine populi detri-
mento deponetur tyrannus, propter autem dictum ut . . . . .

tem dicti tyranni non deſinunt eſſe tyranni, ſi prædicta tyrannica
opera exercent. hæc enim quæ dicta ſunt in commiſſione eis fa-
cta non veniunt, ff. de cond. indeb. l. ſi procurator. ff. quæ in fraud.
cred. l. ſi pater.

35 **Vndecimo** quæro, † an proceſſus facti per ſupradictos
tyrannos, qui iuſtum habent titu. valeāt?
Et dico, ꝙ aut fecit proceſſus contra ſuos exititios, & rebelles, &
non valent, quia non debuerunt comparere coram iudice ſibi
notorie inimico, vt dictum eſt in præcedenti. Ea vero, quæ ipſe
d fecit contra intrinſecos, d valent, donec ipſi tolerantur cum ipſa
dignitate. l. Barbarius. ff. de officio præto. & C. de ſentētiis & inter
lo. l. ſi arbiter. & de teſt. l. 1. & extra. de reſtitut. in integr. c. ſciſcitata
& ibi per Innocen. de re iud. c. ad probandum. & hęc vera donec
36 tolerantur. Sed quid ſi iam † cœptus eſt proceſſus, ex quo ferenda
venit ſententia declaratoria contra talem tyrannum, an facta pē-
dente proceſſu ante ſententiam teneant? Reſpon. quando fit pro
ceſſus ex quo ferenda venit ſententia declaratoria, vt quia faciat
aliquod delictum, propter quod ipſo iure priuatus eſt iuriſdictio-
ne, vel dicitur ſeruus, vel infamis, tunc facta poſt proceſſum in-
choatum non valent, vt C. de teſtamen. l. 2. in fin. Nec vſque ad-
huc aliquis ſtatus controuerſiam mouit, vt ff. qui, & a quibus. l.
quæſitum. Si vero ſit proceſſus, ex quo priuandus venit per ſentē
tiam, tunc interim geſta per eum valēt, quia interim dignitatem
e retinet, e ff. ad municipa. l. Lucius. §. in quæſtionibus, & no. C. de
reis poſt. l. 1. lib. 10. & eod. modo, ſi quid contraheretur, vel ipſi ty
ranno ſolueretur, valeret, vt no. per Innocent. de electio. cap. ni-
hil, quod intellige, niſi faciat contractus ſubmittendæ ciuitatis.
37 vt infra dicam. & per hæc dico, † quod ſi aliquis eſt in nobili po-
teſtate, & habet iuſtum titul. licet reſpectu exercitij ſit tyrannus,
tamen habet beneficium. extra, de bapti. cap. 1. in clement. donec
in dignitate toleratur, ſecus ſi eſſet defectus tit. vt infra no. Idem
dico, quod poſtquam talis habens titu. deuenit ad tyrannidem ꝑ
modum exercitij, ſi aliquid ſibi plus iuriſdictionis concedi fece-
rit a populo, non valeret, quaſi populus per metum faceret, vt di-
ctum eſt in præceden. Item omnis contractus, quem faceret de
ipſa ciuitate ſubmittendo, vel obligando eam, non valeret: non
enim loco domini eſt, cum ipſam ciuitatem ſpoliat ſua liberta-
te, vt ff. de vſuca. pro empt. l. qui fundum. §. ſi tutor. expreſſius ex-
tra, de iureiuran. cap. intellecto. facit de electio. cap. fundamenta.
§. pen. l. b. 6.

38 **Duodecimo** Quæro † de tyranno tacito, & velato, vt
ille, qui ſub quodam velamine no iuſte
principatur in ciuitate. Iſtud autem velamen contingit duobus
modis. ſcilicet per titulum quem facit ſibi cōcedi. Sciendum eſt,
ꝙ ſupra dictum eſt, quod tyrannus proprie opponitur Regi, ſed
de Regia poteſtate eſt, quod ſit perpetuus. Item quod habeat
omnem iuriſdictionem, vt patet ex capitulis ſupra relatis. Ex his
duobus duo velamina tyrannica ſunt inuenta. Primum quod
quidam faciunt ſibi concedi iuriſdictionem, & finito tempore re
firmari, vt ſic regimē eius magis videatur iudicis, quam tyranni.
39 Sed circa hoc dico, † ſi quidem habeat iuriſdictionem & ſibi fa-
ciat ꝓcedi in ciuitate propria, titulus eſt nullus: nam nullus pōt ta-
lē iuriſdictionē habere, vt. C. de aſſeſſorib. l. in conſiliarijs. fallit in
vrbe Romana, vbi quis pōt eſſe prętor. l. a. C. de offic. prætor. & Se
nator per annum tantum, & non vltra. d. c. fundamēta. in fi. Item
fallit in defenſore ciuitatis, vt in Auth. de defen. ciui. §. ſed iterum.
ſed illi non habēt merum, & mixtum imperium, ſed nudam iu-
riſdictionem, & ſic de tali qui nullum titulum accepit, eſſet dicē-
40 dum idē, quod dictum eſt ſup. de tyranno ex defectu tituli. † Sed
ſi poneres ciuitatem ex priuilegio, vel conſuetudine, taliter quod
poteſtas populi concedēns non poſſet in dubium reuocari, & ſic
titulus primo loco conceſſus valeret: tunc vidēdum eſt, an ex eo
quod fecit refirmari, ſit tyrannus, quod vr̄ de iure communi, qa
talis refirmatio non valet, imo incidit in legem Iuliam de ambi.
vt C. ad l. Iuliam de ambi. l. 1. Sed ſi poneres, quod tāta eſſet pote-
ſtas dicti populi, quod poſſet contra dictam legem diſpēſare, tunc
uidendum, an tempore primi regiminis, ita ſe fortificauit quod
populus habeat neceſſe eum eligere pro ſequēti tempore, & tunc
uere tyrānus eſt electus per metum ex defectu tituli. Si uero eſſet
ſponte

ADDITIONES.

a Th. D. Item ex eo. Vide Alex. in l. imperium. ff. de iur. om. iud.
b De Pepulis. Vide Raph. conſ. 162. inci. viſa copia priuilegiorum, circa fi. & Bart. in l. ſi to præterito. ver. 7. eſt videndum. ff. de inte. rup. teſta. vbi dicit, ita fuiſſe determinatum Bononiæ per D. Thadeum de Pepulis, tunc do. Bon. & in l. 3. in 10. q. ff. de iu. codic.
c Aliqua magna & ardua. Vide plene per Fel. c. 1 poſtulaſti. de reſc. & vide Ale. de Imo. in conſ. 123. in 4. vol. in vlt. col. et adde, ꝙ illud conſi. eſt dom. Andr. Barb. Et adde Philip. Fran. in c. ſi gratioſe. in 6. & vide apoſtil. meam ad Bar. in l. authoritate. C. vnde vi.
• Iac. Menoch. Ruy. conſi. 105. nu. 3. & 2. lib. 3. conſi. 48. nu. 2. lib. 4.
d Contra intrinſecos. Vide Fel. in c. cum omnes. de conſti. & Iaſ. in l. Barbarius, in prima limitatione. ff. de offi. prætor.
e Retinet. Iaſ. in l. Barbarius. ver. quinto limita. ff. de offi. præto.

Digitized by Google

ſponte electus,ſed modo exercitio eſſet tyrannus,dic vt in præce-
41 den.Secundum velamen eſt, † quia quidam tyranni faciunt ſibi
fieri aliquem titulum, cui nulla quaſi iuriſdictio ineſt, puta facit
ſe creari vexilliferum,vel confalonerium,vel facit ſibi committi
cuſtodiam ciuitatis,vel facit ſe fieri Capitaneum ſtipendiariorũ,
vel gentis armigeræ, & ex hoc non dicunt ſe eſſe tyrannos, cum
ad tyrãnum debeat ſpectare omnis iuriſdictio, ſicut ad Regem:
non enim poteſt dici principalis, qui nullam, vel modicam iuriſ-
dictionem habet, certe ex illo titulo tyrannus non eſt, ſed ex hoc
quandoque in tantam venit potentiam, quòd officium ciuitatis
ordinat prout vult,quod officiales ei obediunt, vt domino: tunc
dico,ſi opera tyrannica facit,vel fieri facit,vere tyrannus eſt, nam
principaliter in ciuitate regimina obediunt,& non iure principa-
tur,quia opera tyrannica facit,& ſic eſt tyrãnus. Sed hoc qualiter
poterit probari,cum talis ſit velatus tyrannus & per ſe non facit,
in Palatijs raro intrat,ſed ſuis ſcriptis,& nũcijs regimina obediũt?
Reſpond.dura probatio eſt,cum quando fiunt prædicta,teſtes nõ
vocentur, & hoc conſiderans decretalis in certo caſu ſtatuit pro-
bari per alicuius iuramentum,vt extra, de reſcript.cap.1.lib.6.ſed
hoc non puto generale eſſe:ibi enim iurans nullo alio præiudicio
grauatur, & ideo puto hoc aliter probandum. ſciẽdum eſt enim,
quòd licet quidam actus per ſe directo probari non poſſint, pro-
bantur tamen,vt dixi in libro de alluuionibus,quæ licet videri nõ
poſſint,cum creſcunt,ex eo tamen quod factum eſt, ſequitur de
neceſſitate,quòd flumen attulit. Item licet filij generatio non vi
deatur, pro plena tamen probatione eſt, ꝙ natus eſt in domo ex
muliere cohabitante cum viro, vt ff. de his qui ſunt ſui, vel alie.
iur.l.filium. cum enim probatio faceret fidem iudici, iſta tamen
fidem iudici adducunt. ita in propoſito, ſi aliquis probauerit ciui
tatem eſſe in diuiſione,cum enim vna pars expulſa foris,& quòd
in ea fiunt maleficia, & enormia, nec puniuntur, & quòd ciues
multum grauantur,ſimilia pertinent ad actus tyrannicos, de qui-
bus diximus.Item quòd ille talis,qui habet illum titulum,eſt po
tentior homo, qui ſit in ciuitate, & eſt publica fama,quod facit
prædicta fieri, ſatis puto probatam tyrãnidem. Prædicti enim act⁹
ab alio quam a prædicto potentiore procedere non poſſent, ſatis
enim cum fama prædicta ad fidem iudicem inducunt, cui con-
gruit id quod dicimus in eo,qui iuſte principatĩ, ſufficit ꝙ ſic ha-
beatur, & ſic reputetur.l. Barbarius. ff.de offic.præt. eadem ratio-
ne multum facit,quòd quis tanquam tyrannus habeatur,& repu
42 tetur. An autem facta † tempore dicti tyranni valeant? a dico idẽ
a quod dixi de tyranno manifeſto,q facit fieri per officiales electos
a ciuitate. Et prædicta vera, quando maior pars populi opprimiĩ,
grauatur,vel male contentatur. Si enim aliqui extra ciuitatem tẽ
nerentur,vel aliqui in ciuitate eſſent malè tractati ad honores nõ
vocati,in alijs autem ciuitas bene regeretur, ad communem vti-
litatem bene attenderetur,tunc talis habens talem titulum,vel ſi
milem per excellentiam non eſſet tyrannus ſimpliciter loquen-
do,ſed per tale regimen communis vtilitas attenditur,quod dire
cte eſt oppoſitum tyranni:ſed in his, quæ fierent contra extrinſe-
cos, & inimicos illius hominis ſic præcellentis, licet bene regat
Rempublicam,puto dicendum idem, ac ſi à tyranno factum eſ-
ſet,nullus enim prohibet,ꝙ quis reſpectu terrarum dicatur tyran
nus, reſpectu vero communitatis iuſtus iudex, vt C.ſi qua præd.
pote.l.1. Propter quod ſciendum eſt, ꝙ ſicut raro reperitur vnus
homo ſanus per omnia, quin in corpore aliquos patiatur defect⁹:
43 † ita raro reperitur aliqđ regimen,in quo aliquid tyrãnidis nõ ſit.
magis enim diuinum eſſet quàm humanum, ſi illi,qui principã-
tur nullo modo proprium commodum, ſed communem vtilita
44 tem reſpicerent. Illud tamen † dicimus bonum regimen,& non
tyrannicum,in quo plus præualet communis vtilitas, & publica,
quàm propria regentium: illud vero tyrannicum, in quo propria
vtilitas attenditur. Et iſtud dicit Aegidius in 3.lib. de reg. princ.c.
11.& iſtud eſt præcipue aduertendum, quando tractatur de pro-
45 bando,an aliquis ſit tyrannus. Tertium velamen eſt, † quãdo qs
nullum titulum in ciuitate ſibi concedi patitur, ſed regimin a ci-
uitatis ita ordinat,quòd omnia procedunt ſecũdum velle ſuum,
iſtos eſſe tyrannos poteſt probari eo modo quo ſupra proxime di
ctum eſt,ſ.ꝙ ſit homo potentior,habens maiorem ſequelam. Itẽ
ꝙ eſt publica vox, & fama, & facit prædicta fieri, & multa opor-
tet quòd tempore tyrannidis fiant, propter quæ prauitas tyranni
latere non poteſt, & facilius apparebit modus probandi. De his
autem, quæ fiunt tempore talis tyrannidis, dico quod ſupra pro-
xime dixi. An autem in vicinia, vel certa parte ciuitatis poſſet eſ-
ſe tyrannus,ſupra dixi,&c.

ADDITIO.

a Valeant. Quod illegitime factum eſt a tyranno adueniente iuſto domino debere caſſari, Bar.per illum tex.& idem Bal.& Pau.de Cal.decernimus. C.de ſacroſan. eccl. Phil. Dec.plene in conſi.190.inci.in cauſa,in qua agitur.

Explicit tractatus de tyrannia do Bar.a Saxoferrato.

TRACTATVS REPRESALIARVM.

1 *Repreſaliæ a quo tempore frequentari cœperunt.*
2 *Repreſaliæ, & ſi late accipi poſſunt, tamen ſunt, quando conceditur licẽtia capiendi perſonam, uel res alterius pro altero.*
3 *Repreſaliæ, ut ſint licitæ in foro conſcientiæ, requiritur authoritas ſuperioris, cauſa iuſta concedendi, & intentio iuſta, & recta.*
4 *Repreſaliæ de iure ciuili licitæ ſunt duobus concurrentibus, ſ. authoritas ſuperioris, & iuſta cauſa.*
5 *Repreſalias ius concedendi inductum uidetur de iure diuino, & de iure gentium.*
6 *Ciuitas poteſt bellum indicere ob tutelam unius ciuis.*
7 *Liberi debitores poſſunt capi, quãdo alia remedia ceſſant cõtra debitorẽ.*
8 *Statuta concedentia repreſalias ultra caſus a iure communi permiſſos, quando fieri poſſint, & ualeant, & nu. 10.*
9 *Statutũ Florentiæ, qđ mercatore fugiente, uxor, & liberi teneãtur, ualet.*
Terræ, quæ ſubmittunt ſe protectioni ciuitatis certis pactis, non dicuntur ſubditæ, ſed fœdere æquali, & liberæ ſunt.
Statutũ cõcedẽs repreſalias ĩ ſubditos, an exerceri poſſit extra territoriũ
11 *Statutum, quòd filii cedentis foro, uel rumpentis, quando poſſit contra filios extra territorium exerceri.*
12 *Statutũ, ꝙ homines unius uillæ, unus teneatur pro alio, non comprehendit illum, qui de nouo eſt effectus homo illius uillæ in debitis antiquis.*
13 *Statutum, ꝙ unus homo uillæ teneatur pro alio, intelligitur de debitis cõtractis intra territorium ſtatuentis.*
14 *Repreſaliæ per pactum, quando licite fieri poſſunt.*

a REpreſaliarum Materia, a nec freqn̄ẽs, nec quotidiana erat tẽpore, quo
in ſtatu debito Romanum vigebat Imperium: ad ip
ſum enim tanquam ad ſummum Monarcham habe
batur regreſſus, & ideo hanc mãm legum Doctores, & antiqui
1 iuris interpretes minime pertractauerunt. † Poſtea vero peccata
noſtra meruerunt,quod Romãnum Imperium proſtratum iace
ret per tempora multa, & Reges,& Principes,ac etiam ciuitates
maxime in Italia, ſaltem de facto in temporalibus dominum nõ
agnoſcerent,propter quod de iniuſtitijs ad ſuperiorem nõ poteſt
haberi regreſſus,cœperunt repreſaliæ frequẽtari, & ſic effecta eſt
frequens,& quotidiana mã. Ego itaque Bart.a Saxof.ciuis Peruſi
nus,minimus legum Doctor,cum ſpeculationib.ad ius ciuile ſpe
ctantibus operam dans ad communem vtilitatem, & maxime
vĩs ſtudij Peruſini, ſuper iſta mã libellum compoſui, quem cor-
rectioni cuiuſlibet melius veritatem intuentis ſuppono. mihi.n.
ſatis eſt,quod hic libellus alijs, quos Deus ſui gr̃a ſublimi manu,
ingenio & altius inueſtigandi mãm tribuat,ꝑ ſum itaq; libellum
ordine infraſcripto tranſcriptum vniuerſitati prædictę tradidi an-
no Domini a natiuitate 1354.die penul.menſis Febru.

De repreſalijs tractaturi, Quærit de aliquibus qõnibus, prin
cipaliter quas poſtea per particulares quæſtiones clare examina-
bimus. Prima qõ eſt,an repreſaliæ ſint licitæ. Secundo,quare poſ-
ſint concedi. Tertio,per quem iudicem repreſaliæ poſſint cõnce
di. Quarto,qualiter conceduntur. Quinto, quibus concedantur.
Sexto,contra quos concedantur. Septimo,conceſſæ contra quas
perſonas exerceantur. Octauo, contra quas res. Nono,qualiter
exerceantur. Decimo, de remedijs exactis,&c.

Quæſtio prima, An repreſaliæ ſint licitæ. Circa q̃ quærit,an ſint licitæ in foro ꝯſcię.
Secundo,an ſint licitæ in foro ciuili. Tertio, an ſtatuta poſſint fie-
ri licite vltra caſus a iure permiſſos. Quarto,an ſtatuta q̃ circa hãc
mãm repreſaliarum fiunt,poſſint exerceri extra territoriũ. Quin-
to,an per pactum repreſaliæ poſſint licite fieri.

Ad primum, An repreſaliæ ſint licitæ. Rñd.& ad declarationẽ huius tractatus,& totius qõ-
2 nis p̃mitto, quod rep̃ſaliæ p̃nt † multum late accipi pro omni eo
quod hẽt p̃tatem pſonam,vel res alterius capiendi, & ſic compre
henderent eum, qui habet poteſtatem capiendi ipſum principa-
lẽ debitorẽ,vel res ipſius,quod hic nõ intẽdo tractare,ſed ſolũ q̃ñ
conceditĩ licentia capiẽdi pſonam,vel res alterius ꝓ altero, & iſta
ſunt quæ in vulgari nr̃o vocant repreſaliæ:de iure vero communi
vocantĩ pignorationes, vt in Authẽ.ve non fiant pignora.& ext.de
iniur.& dam.dato.c.1.lib.6. Alibi vero vt Piſis aliter. Alibi autem
habent alia nomina, de quib.nõ curo, quia imponunĩ ad placitũ.
3 Prout ergo ad hoc nomẽ capitur vel exigatĩ,quæro † an ſint licitę ĩ
foro

ADDITIO.

a Th.D. Repreſaliarum materia, Iſte eſt tra. Bar.de quo meminit idẽ Bart.in l.nam Seruios.in prin.ff.de ne.geſt.& in l.prouinciales.ff.de ver.ſig.vbi dicit, intendere facere tract.de repreſalijs. Adde ꝙ iſtum trac.compoſuit Bar.anno Dñi.1354.

Digitized by Google

foro conſcientiæ. Et videtur ꝙ non, nam anima quæ peccauerit, ipſa morietur, & filius non portabit iniquitatem patris. Eccleſiaſtici, 18. & ſic patet, quòd alius pro alio non poteſt capi. Præterea non licet in foro conſcientiæ facere id quod repugnat naturali rationi: ſed iſtæ repreſaliæ naturali rationi repugnant, vt extra, de iniur. & dam. da. c. 1. lib. 6. ergo non ſunt licitæ. In contrarium ꝙ ſunt licitæ, videtur authoritas Auguſtini in libro quæſtionum. Iuſta bella ſolent diffiniri, quæ vlciſcuntur iniurias, ſi gens, vel ciuitas plectenda eſt, quæ vindicare neglexerint, quod a ſuis improbe factum eſt, 23. quæſt. 2. c. dominus noſter. Secundo ad hoc vt repreſaliæ ſint licitæ in foro conſcientiæ, ſequitur primo authoritas ſuperioris, ſecundo cauſa iuſta concedendi, quia denegauit iuſtitiam. d. c. dominus noſter. Tertio requiritur, quod intentio ſit iuſta, & recta eius qui habet repreſalias. Vnde Auguſt. in l. cōtra Fauſtum. Nocendi cupiditas, vlciſcēdi crudelitas, implacatus, & implacabilis animus, feritas debellandi, libido dominandi, & ſi qua ſunt ſimilia. hæc ſunt, quæ in bellis culpantur, & ſic licet eſſet authoritas ſuperiorum, & iuſta cauſa, tamen animus iniquus faceret repreſalias illicitas in foro conſcientię. Hęc ſentit ſanctus Thomas in ſecunda ſecundæ, quæſtio 40. c. 1. in foro autem ciuili de tali animo non curatur, quia de cogitatione non curatur. l. cogitationis. ff. de pœnis. in prædictis tamen eſt ſtandum Theo-
a logis. a

Ad ſecundum.

An repreſaliæ ſunt licitæ in foro ciuili? & vr̃ ꝙ non, vt in Authen. vt non fiant pig. poſita. C. ne vxor pro ma. auth. ſed omnino. & in Auth. vt nulli iud. §. quia vero, poſita. C. de act. & obli. auth. imo. & ad idē. C. de decu. l. prouidendum. l. 10. vt nul. ex vica. pro alie. vica. debi. auth. habita. ibi, ex peruerſa conſuetudine, &c. Et vr̃, ꝙ ſint licitæ, cum gens, & populus iuſtitiā requiſitu facere neglexerunt, vt 23. q. 2. can. dñs. vbi hoc eſt expreſſum. & facit quod no. C. de iudę. l. nullus. ff. de incend. rui. naufrag. l. ne quid. ff. quod vi
4 aut clam. l. ſi alius. §. belliſſime. † & quod ibi no. Sol. Doc. omnes
* communiter in ſententiam iſtam inclinant, ꝙ ſi quid eſt intra illum hominem, vel populum qui iuſtitiā facere, & debitum reddere negligit, poteſt haberi recurſus ad ſuperiorem, tunc repreſaliæ ſunt licitæ duobus interuenientibus. Primo requiritur ſuperioris authoritas, non enim licet alicui ſua authoritate ius ſibi dicere, vt iura vulgaria dicunt, & eſt expreſſum 30. q. 2. can. 1. Secundo, ꝙ ſuperioris authoritas interponatur ſibi ex iuſta cauſa: nam iſta decreta, niſi ex natura, & iuſta cauſa interponantur, ſunt ipſo iure nulla. l. cum vero. §. ſubuentum. ff. de fideicom. liber. & l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat. & per totum. Cauſa autem legitima eſſe vr̃, ꝙ dominus, gēs, vel populus requiſitus iuſtitiam facere neglexerit, d. c. olim. e. tit. in auth. habita. C. ne fi. p pa. in fi. & Iac. de Bel. in q. ſua diſputata quam ponit in Auth. vt non fiant pig. Hoc idē vr̃ tenere ſanct. Thom. de Aquino, vt dixi in præceden. q. Si bene
5 aduertantur prædicta, mihi videtur, † ꝙ ius concedendi repreſalias non iure ciuili, vel canonico ſit inductum, ſed magis iure diuino, d. c. dominus noſter, & de iure gentium quidam permittūt bella licita, l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iu. & qđ ibi no. & bellum licitum eſt ex cauſis prædictis, quod etiam probatur, quia de iure gētium eſt, ꝙ id ꝙ quis ob tutelā ſui corporis fecerit, videt feciſſe iuſte, vt ff. de iuſtit. & iu. l. vt vim. corpus intelligo ſiue loquamur
6 de vno indiuiduo, ſiue de vno corpore mixto. Vnde † ob tutelā vnius ciuis, poteſt ciuitas indicere bellum, ſicut vnus particularis poteſt indicere bellum ꝯ omnes ob tutelam perſonę ſuæ, & ſuarum rerum, vbi ſuperioris copia, vel aliud remedium haberi non poteſt, vt dictis iurib. ff. quod vi aut clam. l. ſi alius §. belliſſime. & quod no. in d. l. nullus. C. de iudi. & quæ in frau. cred. l. ait prætor. §. ſi debitum. cum ſi. ergo, &c. & prædicta puto iuri gen-
7 tium, & veritati ciuili conſonare. † Nam vbi alia remedia ceſſant ꝯ debitorem, pñt capi homines liberi, in quibus debitor ius habebat, vt puta, liberi, caſus eſt ſingularis. ff. de acq. hęr. l. pro hærede. §. ſi quid tamen. & ibi no. in fi. glo. mag. Sed ciuitas, vel dominus iuſtitiam facere negligēs, vel recuſans, eſt debitor iuſtitiā poſtulantis, ergo homines ſubditi illi domino, vel populo capi poterunt. Pręterea, propter delictum domini negligentis facere iuſtitiam poteſt indici bellum ꝯ totam terram, & omnes gētes ſubditas ſibi, vt in authen. ſi vero dominus temporalis. C. de hęre. & ſic concluditur repreſalias eſſe licitas ex cauſis legitimis. De iſtis autem cauſis dicetur latius infra, in 2. q. princ. ſufficiant prędicta quantum ad hunc paſſum.

b
8
Ad tertium,

[b] an † ſtatuta poſſint fieri licite vltra caſus à iure cōmuni permiſſos? Dico ꝙ ſi ſtatuta fiant contra terras, vel villas ſibi ſubditas, ꝙ tunc poſſunt fieri licite repreſaliæ per ſtatuta, etiam extra cauſas prædictas a iure communi permiſſas. Vnde ſi ciuitas ſtatuit, quod quilibet de villa poſſit capi pro debito alterius, vt C. de omni agro deſe. l. 1. l. 11. ſicut quandoque ſtatuitur, ꝙ vxor teneatur pro viro, vt C. in quibus cau. pig. ta. contrah. l. ſaus. & ꝙ filius teneatur pro patre, C. de primipi. l. fi. lib. 12. Et ſic patet, ꝙ ſtatuta communis Florētiæ, quę
c dicunt, ꝙ mercatore fugiente, [c] teneantur vxor & liberi, licet non ſint heredes, procedunt de iure communi, & intelligo terras ſub
9 ditas ſimpliciter, ita ꝙ ſint de comitatu. † Terrę vero quę ſubmit
* tunt ſe protectioni ciuitatis, certis pactis, ſubditæ non dicuntur, [d]
d ſed dicuntur terrę liberę fœderatę fœdere inæquali, de quibus loquitur lex, non dubito, ff. de cap. poſtli. reuer. & in illis puto idē
10 quod in aliis terris omnino liberis. † Si vero ſtatuta fiant in vna ciuitate ꝯ aliam terram liberam circa repreſalias concedendas, tunc aduertendum, quia in cauſis concedendarum repreſaliarū vertitur iuſtitia facta, ſeu iuſtitia denegata a terra contra quam repreſaliæ conceduntur, & circa hoc non poſſunt fieri ſtatuta. Nō enim vna ciuitas poteſt facere legem ſuper alteram, quia par in parem non habet Imperium, & quia non poteſt extra territoriū ſuum ſtatuere, quæ ſunt iuriſdictionis alterius, & non ſuæ, vt dicunt iura vulgaria. Secundo vertitur in cauſa, ſi ſuperioris copia haberi non poſſit, & circa hoc ſimiliter non poteſt fieri ſtatutum, puta, ſi ſtatutum diceret, quod repreſaliæ concedantur, nec teneatur quis ire ad ſuperiorem, vt extra, de iureiur. c. venientes. & ar. l. pen. ff. de aqua plu. arcē. Tertio vertitur in cauſa ſuperioris authoritas, id eſt authoritas ipſius ciuitatis concedentis repreſalias, & tunc circa hoc poteſt facere ſtatutum, an in talibus prædictis cōcedatur, & quo ordine. Nam cum iſta cauſa, & iſta inſtantia ſit ſua, poteſt circa hoc ſtatuere, cum quælibet ciuitas ſtatuta facere circa ordinationem, quæ in foro eius agitur, poſſit. ff. de teſtibus. l. 3. §. fi. C. de iura. calum. l. 2. §. fin. & quemadmodum teſtamenta aperi. l. 2.

11
Ad quartum,

an † ſtatuta, quæ circa repreſalias fiunt in ſubditos, poſſint exerceri extra territorium? Exemplum. Dicit ſtatutum Florentię, qui rumpit, ſeu foro ceſſit, an filij vigore illius ſtatuti poſſint exigi extra territoriū? Reſpond. ſi quidem talis filius erat natus tempore quo pater rupit, fefellit, ſeu foro ceſſit in ciuitate Florentię, & tunc ſi quidem
e extra territorium Florentię [e] aliquis vellet exercere dictum ſtatutum faciendo executionem facti, hoc non poſſet: quia nec ſentētia vnius iudicis extra territorium executioni mandari debet abſque literis primi iudicis. l. a diuo Pio. §. 1. & ibi plene dixi. ff. de re iudic. & extra, de foro com. c. Romana. §. contrahentes. lib. 6. Sed ſi vellet quis extra territorium agere contra talem filium conditione ex illo ſtatuto, ordinarie hoc poſſet, quia actio vbique ſequitur eum, ꝯ quem competit, vt C. de prę ſcript. lon. tempo. l. fi. ſicut contra vnum ex contutoribus poteſt agi per tutorem, vbicunque ſortitur forum. l. hęres abſens. §. 1. coniuncto. §. fina. ff. de iudi. Credo tamen, ꝙ ſi talis filius ſortiretur originem propriam alibi, licet eſſet de Florentia ratione originis paternę, vel haberet
f domicilium alibi antequam pater rumperet, [f] ꝙ tunc ciuitas illa, in qua ſortitur forum ratione originis, vel domicilij ſimiliter ex vigore talis ſtatuti ciuis eius, vel incola ſubijceretur ſibi, poſſet eum defendere, quaſi pręueniſſet, & ſtatutum communis Florentiæ non poteſt habere effectum, quo talem ciuem ſubtrahat abſque facto ſuo, argumen. eius quod no. C. de incolis. l. ciues. li. 10. Si vero talis filius natus fuerit poſtea quam pater rupit, vel foro ceſſit, tunc ſtatutum non ligat eum, quia verba ſtatuti dicunt de filio eius eo tempore quo rumpit. l. in delictis. §. ſi extraneus,
12 ff. de noxalibus, & l. Titius. ff. de teſta. mili. Et idem dico, † ſi ſtatutum dicat, ꝙ homines vnius villę teneantur vnus pro alio. Nam ille, qui de nouo effectus eſt homo illius villę, non tenetur pro debitis antiquis, vt C. de decuri. l. prouidendum. lib. 10. quod no.
13 per Dy. ff. ad muni. l. incola. Item eſt aduertēdum, † ꝙ prędicta ſta
g tuta [g] facta in ſubditos, quod vnus teneatur pro alio, debent intelligi, ſi ſimpliciter loquantur de debitis ꝯtractis intra territorium ciuitatis. l. cum vnus §. is qui. ff. de bon. auth. iudi. poſſ. & in cap. vt animarum extra, de conſtit. lib. 6. & ideo ſtatutum Florentię, ſi ſimpliciter loquitur de filiis rumpentium, vel foro cedentium,

non

ADDITIONES.

a Theologis. Vide Rapi. Cum. in conſi. 140. inci. dominus iudicis. in fi. princ.
* Omnes. Adde & vide ad hoc dictum Bartoli, correctum in conſilio. 160. in 2. parte.
b Th. D. Ad tertium. Ad dicta per Bar. hic adde plures concor. per Alex. de Imo. in conſi. 42. in 1. vol. inci. ſuper præmiſſo themate, & do. Iaſ. in l. ſi quis. §. legis. C. de inoff. teſt. in l. de quibus. ff. de leg.
c Fugiente. Vide Alexand. in l. ſæpe. ff. de re iud. vbi plene examinat dicta per Bartol. hic.
* Iacob. Menoch. Soc. ſen. conſi. 271. col. fi. in princ. verſic. 4. & vlt. lib. 2.
d Subditæ non dicuntur. No. quod dicat Bar. hic, & idem ponit & ſequitur do. Mar. So. in conſ. 55. & Pe. de Anch. Poſt Pau. de Leaza. in cle. ne Romani. §. ſane. de elec. in fi. 6. q. vbi referunt fuiſſe de facto Bononiæ, Fede. de Sen. in conſi. 130. inci. factum tale eſt, quædam domus, & plura ponit Felin. in c. Rodulphus. de reſcrip. & in c. cum Bertholdus, de re iud. & vide etiam Felin. in c. poſtulaſti in quarta declaratione, de foro compet. & multa ad hoc ſcripſi in tractatu de Venetæ vrbis libertate, eiuſdem Imperij dignitate, & priuilegijs, in 10. priuilegio, in reſponſione ad 14. argu. quod Illuſtriſſimum dominium etiam de facto nunquam fuit ſuppoſitum Imperio Romano, quicquid ſcribat Blanchus Foroliuienſis, & Paulus Diac.
e Florentiæ. Vide Iaſ. in l. de quibus. ff. de leg.
f Rumperet. Vide Apoſt. ad Bartol. in l. prima. C. de ſum. Tri. & fi. catho. in ver. vlt. quarto.
g Prædicta ſtatuta. Vide Phil. Dec. in l. 1. ff. de bon. poſſ. contra tab. liber.

Digitized by Google

non habet locum in rumpentib. extra ciuitatem Florentiæ, cum ibi forte non haberent apothecam, vel ſtationem.

14 **Ad quintum**, an † per pactum repreſaliæ poſſint fieri licitæ: dicendum eſt, ſi quidẽ eſt pactũ priuatorum, tunc non valeret, vt expreſſum eſt in Authẽ. vt non fi. pig. §. 1. non. n. põt vnus paciſci, vt alius pro eo exigatur, vt ibi dicitur, quod intelligo ẽt ſi vnus paciſcatur, vt exigatur alius, in quo hẽt ius, vt patronus in liberto, & dñs in vaſſallo, & ſimi. vt C. ne fi. pro pat. l. fi. niſi eſſet talis dñs, qui poſſit condere legẽ, vt ĩ. dicam, licet per pactum fieri non põt, iudex tñ homines ſic conditionatos in ſubſidium capere põt, vt dixi ſ. in 1. q. circa fi. Si vero eſſet pactum vniuerſitatis, tunc ſi talis eſt vniuerſitas, quæ non poteſt legẽ condere, tunc idẽ quod ſ. dictum eſt de pacto priuatorum. Si vero talis ſit vniuerſitas, vel dominus, qui, vel quæ, poteſt legẽ condere, tũc per pactum põt fieri, quod vnus pro alio exigatur. Nam pactum eius qui põt legem condere, eſt lex, vt ff. de publica. l. Cæſar. & C. de do. inter vi. & vxo. l. pen. quod eſt notabile ad multa, & ſpecialiter ad ea quæ dixi. ff. de re. iudi. l. 4. §. ſi actor. Et ex prædictis patet quod ſtatutum ciuitatis, vel domini concedentis repreſalias nõ poſſit fieri hodie in extraneos, vt in præceden. dictum eſt, tamen per ſtatuta ciuitatis, contra quam conceduntur, poſſunt fieri licite vltra ius commune contra ſuos, &c.

1 *Repreſaliæ, vt concedantur, primo adeundus eſt iudex cauſæ, & denegata iuſtitia, requiritur iudex concedens repreſalias vt ſcribat.*
Iudex non audit requirentem, quod ſcribat iudici rei, quod faciat iuſtitiam, alias concedentur repreſaliæ, niſi primo conſtet de iuſtitia denegata.
2 *Ciuitas non poteſt ſtatuere, quod fiat requiſitio per litteras, & quod fiat iuſtitia alias repreſalia concedentur.*
3 *Requiſitio iudici qualiter fieri debeat, vt repreſalia poſſint concedi.*
4 *Poteſtas concedens repreſalias ſuccedit loco deficientis ſuperioris, & ſupra. nume. 1.*
5 *Pupilli, & miſerabiles perſonæ non coguntur litigare in foro aduerſarij, quinimo iudex eorum ſcribit iudici alterius ciuitatis, vt aduerſarium ipſorum cogat alibi litigare.*
6 *Perſonæ miſerabiles quæ dicantur.*
7 *Actor de iure canonico etiam poteſt trahere reum ad litigandum extra propriam diœceſim.*
8 *Ciuitas ad petitionem ſui ciuis, poteſt requirere aliam ciuitatem, vt compellat aduerſarium in ciuitate propria litigare.*
9 *Repreſaliæ, vt concedantur, quis requiratur, vt iuſtitiam faciat ad hoc.*
10 *Litigauit ſi quis in ciuitate, quæ habet iudices primæ, & ſecundæ appellationis, & contra iuſtitiam ſuccubuit, qualiter ei ſuccurratur.*
11 *Repreſaliæ non conceduntur pro modico, & niſi totaliter ius partis tollatur.*
12 *Copia ſuperioris quomodo intelligatur quod non poſſit haberi ad hoc, vt procedi poſſit ad repreſalias.*

Secunda Quæſtio principalis eſt de cauſis concedendarũ repreſaliarũ, & quia inter cetera requiritur, quod dominus, gẽs, vel populus requiſitus, iuſtitiam facere neglexerit, a ſeu recuſauerit, & ſuperioris copia haberi non poſſit, [a] ideo quæritur primo quis debeat requirere populum, dominum, ſiue gẽtem, vt faciant iuſtitiam. Secundo quæritur, an poſſit requiri, vt alterius iudicis iuriſdictionem proroget, vel arbitros eligat, cum ibi nequeat litigare. Tertio quæritur quis requiratur, vt iuſtitiam faciat. Quarto quæritur, quæ iuſtitia ſit ſufficiens cauſa concedendarum repreſaliarum? Quinto, quomodo intelligatur quod ſuperioris copia haberi non poſſit.

b 1 **Ad primum** [b] quæritur, quis † debeat requirere dñm populum ſeu gentẽ, vt faciat iuſtitiam? Rñ. poteſtas eius qui concedit repreſalias ſuccedit in loco ſuperioris deficiẽtis ſi eſſet, vt dictum eſt ſ. in q. 6. Sed ſuperior ſi eſſet, quis non poſſet adire, & conqueri de iniuſtitia iudicis, niſi primo ipſũ iudicẽ requiſiſſet, vt in Auth. vt diffe. iud. & de mand. Princ. §. ſit ſibi quoq; tertium, ergo, & modo iſta pars ad hoc vt poſſit petere repreſalias, dẽt prius adire iudicem primum, & ab eo iuſtitiam petere, vt dictis legibus, quæ ſunt notabiles ad hoc. imo dico quod ſi pars iret ad iudicẽ ſuum, & diceret, dñe, ſcribas tali iudici, quod faciat iuſtitiam alias concedat repreſalias, quod iudex eum audi-
2 re non debet. d. §. ſit tibi quoq; tertium. Dico ẽt, † quod ciuitas nõ poteſt de hoc facere ſtatutum, videlicet, quod ſufficiat requiſitio per litteras, & ſic vt faciat iuſtitiam, nam antequam iuſtitia ſit denegata, non pertinet ad cognitionem ſuperioris, & per cõñs nec alterius ciuitatis vbi deficit ſuperior, & ſic non poteſt hoc facere ſtatutum, facit quod dixi ſ. in q. 3. Itẽ quilibet reus, vel actor, debet
3 primo iudicem requirere. Ex prædictis apparet, † qualiter debet fieri dicta requiſitio, dẽt enim actor offerre libellum cum omnibus ſolẽnitatibus debitis, quando cauſa requirit libellum, vel implorare officium iudicis pro executione quando cauſa habet paratam executionem, vel reus debet modo debito exceptionem opponere, in caſu quando requiritur, quod vnius iudex ſcribat alteri iudici, ſcilicet, pro exequẽda ſententia ab eo lata, vt extra, de foro compet. cap. Romana. & dixi ſupra in q. 3. item in alio caſu quem vide infra prox.

Ad ſecundum Quæritur, an poſſit requiri, vt alter.[*] iudicis iuriſdictionem proroget, vel arbitros eligat, cum in dicta ciuitate nequeat actor litigare ſecu-
4 re. Rñd. vt dixi ſupra, proxi. † Poteſtas enim qui concedit repreſalias ſuccedit in locum deficientis ſuperioris. Videndum eſt ergo
5 ſi ſuperior hoc facere dẽret. Et reperio † de iure ciuili hoc debere ſeruari pro pupillis, viduis, & miſerabilibus perſonis, maxime ſi aduerſarij potẽtiam, perhorreſcũt. C. quãdo imper. int. pup. &
c miſe. per. cog. l. 1. in fi. Pro iſtis ergo perſonis [c] ciuitas earum perſonarum cogeret alibi litigare, cum tales miſerabiles perſonæ ipſius aduerſarij potentiam perhorreſcant, quod ſi non faceret, ſta-
6 tim apparet iniuſtitia. † Quæ autem intelligantur miſerabiles, declarat plene Azo in ſumma illius tituli. De iure vero canonico
7 † eſt latius introductum, vt vbicunque quis litigium haberet cũ domino, vel cum vniuerſitate terræ, ſeu ciuitatis, ſeu quomodocunque aduerſarij potentiam perhorreſcat, etiam ſi non ſit de dictis perſonis miſerabilibus, poſſet per ſuperiorem trahi extra propriam diœceſim, vt extra, de reſcript. c. ſtatutum. §. cum vero. lib. 6. Plus videtur vbicunq; actor, & reus ſunt diuerſarum ciuitatum actor poteſt trahere reum per ſuperioris reſcriptum extra propriã ciuitatem, dum tamen non trahat eum in ciuitatem ipſius actoris, vt dicto cap. ſtatutum. §. cum autem actor. quaſi præſumatur ſemper, quod forenſes cum ciue in ciuitate propria non litigant
8 ſecure, per quam decretalem dico, † quod vna ciuitas ad petitionem ſui ciuis poteſt requirere aliam, vt compellat aduerſarium extra ciuitatem propriam litigare, & maxime ad petitionem miſerabilium perſonarum. vel cum aduerſarij potentiam perhorreſcunt, vt ſ. dictum eſt, & ſuper hoc credo ciuitates poſſe facere ſtatuta. Et hic modus videtur mihi multum æquus, & iuri, & rationi conſonus.

d 9 **Ad tertium** [d] Quæritur, † quis requiritur, vt iuſtitiã faciat. Rñ. vt dictum eſt poteſtas cõcedẽdi repreſalias ſuccedit in locum deficiẽtis iudicis ſuperioris: ſed de iure antequam adeatur ſuperior, debet primo requiri iudex, ad quem ſpectat prima cauſa, & ipſo negligẽte, debet requiri proximus ſuperior qui primo præcipiat, vt iuſtitiam faciat, qui ſi non faciat, adeundus eſt princeps, vt in d. Auth. de man. princ. §. ſit ibi quoq; tertium, qui ſi non eſt proximus ſuperior, adeundus eſt epiſcop. antequã adeatur ad principẽ, vt in auth. vt diff. iud. in pri. Ex hoc vi. quod antequam quis adeat iudicẽ terræ ſuæ pro petẽdis repreſalijs, debet adire primum iudicem, & ipſo negligẽte ſuperiorem, ſcilicet populum, vbi populus dominatur, vel dominum, vel regem, vel principẽ, hoc autem non eſt indiſtincte verum. Nam illud, quod dicitur de adeundo epiſcopo, non arbitror opportunũ eſſe, quia vſus talẽ conſtitutionem non admittit, nec epiſcopi tali iuriſdictione vtuntur in partibus iſtis. Simile no. extra, de treuga & pa. c. 1. & de rebus eccl. non alie. c. 1. lib. 6. in eo quod dicit auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. eccl. non eſt de neceſſitate ſeruandum, facit quod dicta conſtitutio, vt diff. iud. nõ reperitur approbata ab eccleſia, ergo, &c. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, extra, de cõſtitu. ſed illud quod dixi de adeundo proximum ſuperiorem de populo vel domino videtur eſſe verum per dicta iura, quando populus iudex primus requiſitus denegat facere iuſtitiam nil faciẽdo, ita loquuntur dicta iura. Si vero iuſtitiam denegat pronunciã-
[*] do, [*] vel aliquid faciendo cõtra iuſtitiam, tunc ſi eſt iudex appella
[*] tionis, [*] ille proximior debet adiri, antequam ad auxilium ciuitatis, vel terræ propriæ, vel domini proprij recedat, vt ff. de app. l. 2. §. ſi quis in appellatione. Si vero iudicem appellationis non hẽret, vel appellari non poſſet, tunc recurreretur pro repreſalijs ad iudicem ſuum, eſt. n. quid imputetur illi populo vel dño, cur appellationis iudicem non conſtituit ipſe verò populus, vel dominus adeundus eſt, quia ꝫ, vel præter leges præteritas non põt facere lite pendẽte, vel finita, vt C. de tranſac. l. cauſas. & in Auth. in melius nõ fie. ſa. for. & dixi plene, ff. de iuſti. & iu. l. oẽs populi. eorum tamẽ eſt culpa, vt dictum eſt. Ex prædictis patet, quod ſi in ciuitate eſſet aliqd ſtatutum, quod manifeſtã iniquitatẽ contineret, ita qd ſi ciuis alterius ciuitatis litigaret certũ eſt eum pdere, non eſt neceſſe, quod iudex illius ciuitatis requiratur, ſed directo poterit quis requirere iudicẽ ſuũ, qui requirat illam ciuitatẽ, vt cum ſuo iuſtitiam faciat, & ita.

ADDITIONES.

a Th. D. Haberi non poſſit. No. quod vbi dominus negligens habet ſuperiorem a quo ſperare poteſt iuſtitiam, repreſaliæ, non ſunt licitæ. vide per Fel. in c. poſtulaſti. in 3. declaratione, de fo. comp. & pœnas hic.
b Ad primum. Vide plene per Bar. Soc. in conſ. 120. in 1. vol. incip. cum in præſenti. Adde quod dicta Bar. in hac q. 3. & 4. refert, & ſequitur dominus meus Soc. in cõſ. 121. 1. vol. & dupl. eſt in conſ. 231. vol. 2.
c Pro iſtis ergo perſonis. Vide D. Mat. Lau. in tract. de principibus. vbi ſequitur dicta per Bar. hic.
d Ad Tertium. Vide Bart. Soc. in conſ. 120. incip. cum in præſenti.
[*] Pronunciando. Adde, quod hoc idem conſulendo voluit, Cor. qui refert Bar. hic cũ concor. in conſ. 60. vol. 3.
[*] Exemplum. Adde tu, & vide Alex. de Imo. in conſ. 38. ver. excedit. vol. 1. qui allegat Bar. hic.

& iniquitatem illius ſtatuti quantum ad eiuem ſuum tollat. arg. C. de ſacroſan. eccl. auth. caſſa. & extra, de hære. c. ſtatutum ciuitatis. lib. 6. Sed circa † prædicta dubitat, pone, ꝙ ciuitas vna hēt iudices primæ, & ſecundæ appellationis. contingit, ꝙ quis litigauit ī cauſa principali, & in prima, & ſecunda cauſa appellationis ſuccubuit contra iuſtitiam, qualiter ſuccurreretur huic? Videtur enim deſtitutus omni auxilio. Nam ad principem non poteſt haberi regreſſus, quia non licet tertio prouocare, ergo nec ad ciuitatem propriam habere recurſum. ſed dicendum eſt, quòd ſi quidem eſſet ſententia lata ob gratiam partis, & inique, tunc poſſet peti reſtitutio, & ſic poſſet peti coram maiore, vt ff. de mino. l. præfecti, arg. C. de accuſ. l. abſentem. & ita poterunt peti repreſaliæ corā iudice proprio. Si vero ſententia eſſet lata ob gratiam, vel dictum eorum qui regunt ciuitatem, tunc ipſi parti tenerētur ad intereſſe, quod apparet, qui criminaliter puniuntur. l. pen. C. vt li. pend. & de his, quæ pœ. no. l. 1. & ſic per conſequens tenentur actione ī factum ad intereſſe, vt ff. ad l. Fal. l. qui nomine. & ff. pro ſoc. l. nec quicquam. Si vero ſententia eſſet lata iniq; ſolum ex iudicis motu, tunc non video remedium contra partem, vel ciuitatem, quia non eſt quid eis imputetur, ſed eſt remedium contra ipſum iudicem, qui iniquam proprio motu tulit ſententiam, de quo remedio dicam infra, &c.

Ad quartum quæritur, quæ iniuſtitia ſit ſufficiens cā ꝯcedendarum repreſaliarum? Reſp. ꝙ
31 primo † videndum eſt, ꝙ non ſit circa modicum. iſtud enim remedium repreſaliarum cum ſit odioſum, vt ex tra, de iniur. & dāno dato. c. 1. lib. 6. & ſit ſubſidiarium contra ius commune, vt dictum eſt, non debet dari pro modico, vt l. ſcio. ff. de in integ. reſti. & ff. de dolo, l. ſi oleum. §. fi. cum ſi. Secundo aduertendum eſt, ꝙ per prædictam iniuſtitiam ius partis totaliter lædatur, ſecus ſi lædatur aliqualiter. C. de preci. Imper. offeren. l. quoties. vt ſi totaliter iniuſtitiā non facit, vt C. de ſer. fug. l. mancipia. in fi. ff. de damno infe. l. 4. §. in eum. vel probationem non recipit, vt l. ſi quando. C. de teſtib. vel ſententiam diffinitiuā iniuſtam tulit, vt C. de pœn. iud. qui male iud. l. 1. & 2. Si partem grauaret ferendo aliquam interlocutoriam, tunc recurremus ad diſtinctionem, quæ fit, an ab interlocutoria poſſit appellari, vt eo caſu eſſet ſufficiēs cauſa, quo poſſit appellari de iniuſtitia ad petendas repreſalias, alias ſecus, Qualiter autem hæc iniuſtitia probetur, dicam infra, &c.

a Ad quintum quæritur, * quomodò intelligatur, ꝙ ſuperioris copia haberi non poſſit? Reſpond.
32 quandoque † non poteſt haberi copia ſuperioris de iure, nec de facto, quia non eſt, & tunc eſt clarum, vt d. c. dominus noſter. 23. q. 2. & quod no. C. de Iudæis. l. nullus. & ff. quod vi aut clam. l. ſi alius. §. belliſſime. cum glo. ſua. Quandoque poteſt haberi copia de iure, ſed non de facto. Exemplum, Imperator eſt modo in Alemania, & de iure eſt ſuperior, tamen de facto in partibus iſtis ei non paretur. Vel pone, in Marchia eſt rector pro ſancta matre eccleſia, tamen de facto nil poteſt propter occupationem tyrannorū, ſic quòd videtur ſuperioris copia non haberi. Quandoque tamen
* non poteſt haberi copia de facto, nec de iure, Exemplum. * Aliquis tyrannus occupauit multas terras de facto, nam de iure, non eſt dominus, & puto recurrendum ad ea quæ no. Inno. in c. nihil. extra, de elec. videlicet, quòd aut tyrannus ille ſua authoritate occupauit, & tunc non habetur pro ſuperiore, & non valeret quod ab eo fieret, vt C. de ſacroſ. ec. l. decernimus. Aut fuit electus ab habentibus poteſtatem facere per vim, vel metum, & tunc aut hoc non eſt notorium, ſed pro vero domino ſe gerit, & ſic reputatur communiter, & tunc habetur pro ſuperiore, vt l. Barbarius. ff. de of. præt. Aut eſt publice notum, ꝙ eſt tyrannus, non dominus, & tunc non hr̄ pro ſuperiore, nec debet requiri. debet enim ſic reputari, licet non ſit, vt C. de teſta. l. 1. & per alia iura quæ alleg. Inn. in d. c. nihil, &c. Quandoque copia ſuperioris poteſt haberi de iure, & de facto, ſed haberi non expedit, quia forte expenderetur plus quam ſit id de quo contenderetur, vel forte paſſus iniuriam eſt pauper. tunc enim puto quòd non ſit neceſſe quòd adeatur ſuperior, imo ſit procedendum tanquam ſi ſuperioris copia non haberetur, arg. C. de anno. & trib. l. mediterraneæ. lib. 10. & ff. de pigno. act. l. ſi ſeruos. ſiue ex parte iudicis, ſiue ex pte ſuperioris adiri non poſſit, idem iuris videtur, vt l. 1. ff. de diuer. & tempora. preſc.

ADDITIO.

a Ad quintum quæritur. Vide d. Iaſ. in l. Barbarius. in 1. limi. de off. præt.
* Exemplum. Adde tu, & vide Al. de Imo. in conſi. 138. ver. excedit, vol. 3. qui alle. Bart. hic.

1 *Statutum, vel conſtitutio permittens repreſalias, condictione illius iuris aditur iudex.*
2 *Repreſaliæ de iure communi petuntur manu regia.*
Repreſaliæ permittuntur de iure diuino, & de iure gentium.
3 *Repreſalias concedens non debet habere ſuperiorem.*
4 *Poteſtas ciuitatis non recognoſcentis ſuperiorem de facto non concedit repreſalias, niſi ſtatuto caueretur, ſed regentes ciuitatem.*
5 *Ciuitas, quæ ſubeſt alicui Regi, vel principi, nō pot repreſalias cōcedere.*
6 *Superioris copia ex parte concedentis repreſalias quādo haberi nō poſſit, vt ciuitas ſubdita illas concedere poſſit.*

Tertia principalis quæſtio eſt, per quem iudicem repreſaliæ poſſunt concedi. Circa quod quæritur. Primo, quo iure adeatur quis, vt repreſalias concedat. Secundo, quis eſt ille iudex, cuius poteſtas debet implorari pro repreſalijs concedendis &c.

Ad primum quæritur, quo iure adeatur quis, vt repreſalias concedat. Rñ. † ſi quidem per ſtatuta terrarum, vel conſtitutiones dominorum aliquibus eſt conceſſa poteſtas, tunc iudex adibitur condictione ex alio ſtatuto, vel conſtōne, vel iudicis officium implorabitur, ſm quod ex illo ſtatuto, vel conſtōne præcipitur, l. vnica. ff. de cond. ex lege. & ibi plene dixi. Qualiter autem circa hoc ſtatutum factum eſt, probabiliter illud ignoro, vt extra, de conſtit. c. 1. lib. 6. Si vero quærimus
2 † de iure cōi, tunc aduertendum eſt, quòd de iſtis repreſalijs concedendis nulla iuris ciuilis conſtitutione cautum eſt, & rationes, & iura quæ ad hoc cogunt, ſunt magis de iure diuino, & de iure gentium, quo bella licite permittuntur, quam de iure ciuili, vt di ſi ſup. 1. q. 2. Sed illo iure gentium non erat actio, neq; iſtæ formulæ agendi, ſed omnia expediebantur manu regia. l. 2. in prin. ff. de orig. iu. Vnde dico, ꝙ etiam hodie vbi ex iuſta cauſa repreſaliæ poſtulantur de iure communi, non dicitur intentari actio, vel officium iudicis implorari, ſed magis dicitur requiri manus regia, ſeu poteſtas regia, ſecundum inſtituta iuris diuini, & gentium, ꝙ a iure ciuili non eſt immutandum.

Ad ſecundum quæritur, quis eſt ille iudex cuius poteſtas debet implorari? Rñ. ſi quidē per ſtatuta edita ab his, qui habent authoritatem circa hoc, aliqd
3 eſt geſtum, illi adeundi ſunt. Sed ſi de iure cōmuni † loquamur, tunc ſicut ex parte illius, contra quem repreſaliæ conceduntur, requiritur, ꝙ ſuperioris copia haberi non poſſit. vt dictum eſt. & ſic ex parte cōcedentis repreſalias requiritur, quòd ſit talis, qui ſuperiorem non habeat, quod probatur, nam concedere repreſalias eſt indicere bellum, licet quandoque iſtud bellum non indicatur ex parte indicentis, vel eius contra quem indicitur, quòd vni permittitur alios capere, i. particulares homines, & ſic in dubio ē particularis ex vtraq; pte, vt dicā ī. 8. q. 4. poſſet etiam eſſe vniuerſale ex vtraq; parte, ſed bellum iuſtum non poteſt indicere, niſi ille qui ſuperiorem non habet, vt ff. de cap. l. hoſtes. ergo nec cōcedere
4 repreſalias, ita tenet Inn. extra, de reſtitu. ſpo. c. olim. † Ex hoc ſequitur, ꝙ ſi eſt aliqua ciuitas, quæ ſolum de facto non recognoſcit ſuperiorem, & regitur per populum ſecundum ſuos ordines & ſtatuta, poteſtas, & rector illius ciuitatis non poſſet concedere repreſalias. niſi eis ſpecialiter aliquo ſtatuto eſſet permiſſum. Debet ergo adiri pro repreſalijs ipſe populus, vel ordo, vel apud quē
5 eſt omnis communis poteſtas, & hoc puto verum. † Itē ex prædictis ſequitur, quòd ſi eſt aliqua ciuitas, quæ ſubeſt alicui principi, ſeu Regi, quòd nec ipſa ciuitas, nec aliquis officialis principis, vel Regis, poteſt concedere repreſalias, ſed ipſe ſolus Princeps, vel Rex. Dico tamen, quòd in omnibus caſibus, in quibus dixi ſup.
6 2. q. 5. † ꝙ ſuperioris copia haberi non intelligitur ex parte ꝯtra quam conceduntur, in illis intelligendum eſt ſuperioris copiā nō haberi ex parte concedentis, & in illis caſibus ciuitas ſubdita Regi, vel Comes Regi ſubditus poſſet repreſalias concedere. Sicut enim quibuſdam caſibus propter vrgētem neceſſitatem permittitur aliquibus, quòd ius ſibi dicant, vt ff. quæ in frau. cre. l. ait prętor. §. ſi debitorem. & ff. quod vi aut clam. l. ſi alius. §. belliſſime. & no. C. de iudæ. l. nullus. ita in propoſito ex dictis cauſis poterit ciuitas, vel dominus ſubditus concedere repreſalias, quia ſuperioris copiam non poteſt habere.

1 *Repreſaliæ ad hoc vt concedantur, ſufficit ꝙ petantur manu regia, nec aliqua ſolennitas iuris ciuilis requiritur.*
2 *Repreſaliarum concedendarum cauſa vera eſſe debet, & contra quos ꝯceduntur, ius ſaluum ſuæ defenſionis. & nu. 9.*
3 *Repreſaliarum ſufficit oſtendere ſolam conceſſionem abſque proceſſu.*
4 *Cautela, vt fiat proceſſus, & in ſcriptis redigatur, antequam concedantur.*
6 *Ordo impoſitus per ſtatutum in petendis repreſalijs, ille ſeruatur.*
7 *Statutum ſi concedit poteſtatem officiali concedendi repreſalias, tunc libellus datur, citatur pars, & lis conteſtatur.*
8 *Mandatum habens, poteſt comparere ad defenſionem eorum, contra quos repreſaliæ poſtulantur. Item quilibet de populo.*
9 *Repreſaliæ ſi petantur, quilibet de populo ciuitatis comparere poteſt, ne concedantur.*
10 *Defenſiones quæ opponantur hoc, ne ad repreſaliæ concedantur,*
11 *Repreſalias iure petendi, quo pacto quis renunciare poteſt.*
12 *Iuſtitiam denegatam modus probandi.*
13 *Index, populus, vel gens faciens iniuſtitiā, vel denegans iuſtitiam, obligatur parti ad intereſſe,*
14 *Libellus, quando repreſaliæ petantur, quid contineat.*
15 *Repreſaliarum cauſa conceditur captura, & detentio ex primo, & ſecundo decreto.*
16 *Liber homo in caſu neceſſitatis pro debito alieno capi poteſt.*

Quarta quæſtio principalis eſt, qualiter, & quo ordine repreſaliæ concedantur. Circa quod quæruntur plura. Primo, quo ordine concedantur à beo, qui nõ recognoſcit ſuperiorem. Secundo, quis ſit ordo, quñ petuntur ab his, quib. eſt cõceſſum per ſtatuta populi, vel per conſtõnes alicuius dñi. Tertio quęritur, parte requiſita quis põt comparere ad defenſionem, ne repreſaliæ concedant. Quarto ſi aliquis ꝯpareat, quib. defenſionibus vti poteſt. Quinto, qualiter iniuſtitia facta, vel iuſtitia denegata probatur. Sexto, an cum repreſaliæ conceduntur permittatur capi, & detineri, vt ex primo, aut ſecundo decreto, &c.

Ad primum quæritur, quo ordine concedantur quñ petunt ab eo, qui non recognoſcit ſupe-
1 riorẽ? Rñ. vt in præcedenti † qõne dixi. Iſto caſu non dř intentari actio, vel officium iudicis implorari, ſed magis dř requiri manus
a regia, aſeu ptãs regis, ſm inſtituta iuris diuini, vel gentium, ſed illo iure omnia erãt in ptãte regia, vel nullus ordo, nulla ſolemnitas requirebatur, ſed illud erat quod regi placebat, d. l. 2. in prin. ff. de origi. iu. facit ff. de conſtit. princ. l. 1. in princ. Vnde in propoſito dico, ꝙ nulla ciuilis ſolẽnitas requiratur, nec libellus, nec alius ordo, nec ſcriptura: ſolum ergo illud requiritur, quod ius gentium
2 requirebat. † ſ. ꝙ cauſa, propter quam repreſaliæ concedunĩ, ſit vera, alias fieret iniuria, & de iure gentium alterum alteri inſidiari
3 nefas eſt, l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. Item, ꝙ eis, ꝯ † quos concedunĩ ſit ſalua defenſionis facultas, quod eſt de iure naturali, vel gẽtiũ, quod per principem tolli non poteſt, vt extra de re iud. c. paſtora-
4 lis. § cæterũ. in cle. Vnde credo, † ꝙ ille q haberet repreſalias ſibi conceſſas a dño Papa, vel populo, cum non hř ſuperior, non hẽt de alio proceſſu, vel ordine docere, ſed ſufficit ſolam conceſſionem oſtendere, & oĩa alia præſumuntur recte acta, cum oĩa in poteſtate concedentis eſſent. & ſacrilegij inſtar eſt, & c. l. ſacrilegij. C. de diuer. reſcr. & l. 2. C. de cri. ſacrile. & hoc verum in territorio con-
5 cedentis. Sed periculum eſt primo, quia gens † illa ꝯ quam ſit hęc conceſſio repreſaliarum, poterit eodem iure vti ꝯ concedentes, per ti. ff. quod quiſq; iu. & de hoc dicam infra. Secũdo, quia ſi ex aliquo pacto probetur, de hoc cognoſcit coram arbitris, vel alio iudice non ſubdito ei cui conceſſit dominus probari quomodo iuſte eſſet proceſſum, ea iuſtitia quæ de iure gentium requiritur, vt ſup. dixi, alias appareret, ꝙ iniuſte eſſent conceſſæ, & ideo tutiꝰ eſt, quòd proceſſus fiat ſuper hoc, & redigatur in ſcriptis, vt ceſſet omnis ſcrupuloſitas, &c.

6 Ad ſecundum quæritur, quis ſit ordo, quñ repreſaliæ petuntur ab aliquib. qbus † eſt conceſſum per ſtatuta populi, vel per ꝯſtõnes alicuius dñi? Reſpon. ſi quidem per ſtatutũ imponitur, ordo ille eſt ſeruandus ſuper hoc enim ordine põt ſtatui, vt ſ. dixi in q. 3. Sed ſi circa ordinem nihil
7 eſt ſtatutũ, tunc procedit qõ. Pone ſtatutũ † eſt, ꝙ aliquis officialis habeat ptãtem concedendi repreſalias cuilibet iuſte petenti, cuius ordo ſeruabitur illo caſu? Et certe talis officialis habet poteſtatẽ a iure ciuili, quia talia ſtatuta ſunt iuris ciuilis, l. omnes populi. ff. de iuſti. & iu. & ipſius officialis officium implorabit, & ſic ſm ordinem ciuilem erit procedendum, vnde dandus erit libellus, pars citanda, & parte comparente lis conteſtanda ſm formam authẽ. offeratur. C. de li. conteſt. parte vero non comparente procedendum erit, ſicut contra cõtumacem de iure proceditur, quod declarabo inf. in vlt. q. huius quæſt.

Ad tertium quæritur, quis, parte requiſita, põt cõparere ad defenſionem, ne repreſaliæ ꝯcedant?
8 Reſpond. † partem requiri intelligo gentem, vel populum, cõtra quem repreſaliæ poſtulantur, quo caſu ad defenſionem põt comparere perſona quęlibet habens mandatũ ab illa gente, vel populo, & de hoc non eſt dubium. Secundo modo poteſt comparere quilibet de populo illo, vel gente, ꝯ quem, vel quam repreſaliæ poſtulãtur, quñ omnium intereſt, vt ff. de op. no. nun. l. in prouin-
9 ciali. § 1. Tertio † (vt puto) poterit comparere quilibet de populo illius ciuitatis a qua petuntur repreſaliæ. Nam eorum intereſt, ne repreſaliæ indebite concedantur, ne forte ciuitas, contra quã conceduntur, eodem iure vtatur, & faceret capi homines illius ciuitatis repreſalias concedentis.

Ad quartum quæritur, ſi comparet aliquis, quibus defenſionibus vtatur, ne repreſaliæ ꝯcedã-
10 tur? † Rñ. quædam ſunt defenſiones, quę cauſantur ex defectu iuris petentis, de quibus in præcedenti dictũ eſt. Quædam ſunt, quę cauſantur ex defectu perſonæ petentis repreſalias, de hoc dicetur ꝫ. Sunt ẽt quædam aliæ defenſiones. Primo, vt puta ſi paratus eſt emendare quod improbe factũ eſt, vt præallegato cano. dñs noſter. 23. q. 2. quod intelligo, ſi de hoc ſatiſdat idonee, ar. C. de bon. aut. iud. poſ. auth. & q iurat. Sedo ſi eſſet dubium, an eſſet denegata iuſtitia, tunc poteſt petere, ꝙ ſuper hoc dubio, an ſint concedẽdæ repreſaliæ, cognoſcatur, cum ibi non poſſit litigare ſecure, ſe-
11 cundum ea, q̃ dixi ſuper 2. q. 2. per eaſdem rõnes. Sed pone † vt de facto ſæpe accidit in his, qui eliguntur rectores alicuius ciuitatis, & promittunt non petere repreſalias, an poterit cõtra eos excipi de tali promiſſione? Videtur ꝙ non, ſicut non valet pactum ꝙ qs non poſſit laudum reducere ad arbitrium boni viri. Tu dic, vt ſ. dictum eſt ſæpius. Iſta enim petitio repreſaliarum ſuccedit in loco deficientis iuriſdictionis ſuperioris. & ideo repreſaliæ ſi petuntur, quaſi inique ſit condemnatus, vel inioſte, & ſic habet recurſum ad ciuitatem ſuam. ſicut haberet ad iudicem appellationis, & tunc poteſt opponi de pacto: ſicut enim poteſt iuri appellandi renunciari, vt C. de temp. ap. l. fi. & ff. a quib. ap. non licet. l. 1. §. ſi qs ante ſententiam. ita & huic iuri, quod ſuccedit in locum eius. Si vero petat repreſalias propter aliam iniuſtitiam ſibi factam, vel iuſtitiam denegatam, & tunc non poteſt opponi de primo pacto, quia iam non valet pactum, per quod remittitur delictum futurum. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pactis. l. conuenire. de pact. dot. &c.

12 Ad quintum quæritur, qualiter iuſtitia denegata, probetur? Reſpondeo † per acta, vel per teſtes. primo ſcilicet, quòd poteſt requiri iudex primus, vt actorum copiam faciat, quod ſi non faciat, iſtud eſt iniuſtitiam facere, C. vt lite pend. l. 2. Eſt etiam alius modus multum expeditus, videlicet, ꝙ factis omnibus requiſitionibus debitis, vt ſup. dictum eſt, tunc ille, qui patitur iniuſtitiam, vel ſe pati dicit, adeat iudicem a quo intendit petere repreſalias, qui iterum mittat nuncium, vel ambaſciatorem, & huic iuſtitiam faciat, nec relationi talis nuncij, vel ambaſciatoris ſtabitur, vt in Auth. vt diff. iud. §. j. vbi dicitur, ꝙ ſtatur literis eius, cui hoc fuerit commiſſum. ſic ergo idem erit in propoſito, &c.

Ad ſextum quæritur, an cum repreſaliæ conceduntur, permittatur capi, & detineri, vt ex primo,
13 aut ſecundo decreto. Circa quod ſciendum eſt, † ꝙ iudex, gẽs, vel populus, qui facit iniuſtitiam, vel denegat iuſtitiam, obligatur parti ad intereſſe, vt Inſti. de obli. quæ ex quaſi delicto. in princ. & ff. de var. & extraor. cog. l. ſi iudex. C. de teſta. l. ſi quando. in fi. C. de ſeruis fug. l. mancipia. in fi. ff. de magiſt. conuen. l. 1. in princ. de dam.
14 infec. l. 4. §. in eum. Vnde libellus, † qui datur quando repreſaliæ conceduntur, primo debet continere, qualiter factæ fuerunt requiſitiones debitæ, & ſunt iuſtitia denegata, propter quod partis intereſt in tanta quantitate, quare petit dictos officiales communes, & homines ipſius ꝯdẽnari in quantitate prædicta, ſibique cõcedi licentiam capiendi, & detinendi homines dictæ terræ, & res ipſorum uſque ad ſatiſdationem dictę quantitatis. tunc ſi quis cõpareret, & ordinarie litigaretur, ſententia, quæ daretur pro actore dictæ repreſaliæ, haberet vim executionis rei iudicatæ, & illud poſſet fieri, quod fieret de rebus quæ in cauſam iudicati caperen-
15 tur, & ordo eſt manifeſtus. Si vero nullus compareret, † tunc debeat dari primo licentia capiendi, vel detinendi, vt ex primo decreto, vt tædio affecti veniant reſponſuri, tunc ſi in contumacia perſeuerauerint, perquiſita veritate, dabitur licentia capiendi ex ſecundo decreto, ſicut in alijs cauſis, iura ſunt vulgaria. Nec mirum ſi in cauſam iudicati capiuntur liberi homines, in quos ciuitas illa contra quam conceduntur repreſaliæ ius habet, quia hoc
16 fit alias in caſu neceſſitatis. l. pro hærede. §. ſi quid tamen. ff. de acqui. her. in fi. gl. mag. & ibi no. Sed ſi ſtatutum aliter diſponeret, tunc illud eſſet ſeruandum. Poſſunt enim ſuper his, quæ expediẽda ſunt ſuper concedendis repreſalijs, ſtatuere, vt in præcedentib. dictum eſt, &c.

ADDITIO

a Th. D. Manus regia. No. quod dicit Bar. hic, ꝙ ille qui non recognoſcit ſuperiorem, non teneatur ſeruare ordinem, & ꝙ nulla ſolennitas requiritur, nec libellꝰ, nec alius ordo, nec ſcriptura, & ꝙ habens repreſalias ab eo, non debet de alio proceſſu docere, ſed ſufficit ſolam conceſſionem oſtendere, omnia alia præſumuntur tanquam manu regia facta. Ita dicit Bal. conſil. 112. in 2. vol. inci. Quatuor ad probandum. in prin. & all. Bar. hic, & inducit dominos Venetos, qui nõ recognoſcunt ſuperiorem, qui conceſſerunt repreſalias contra do. Malateſtã de Arimino.

1 *Repreſaliæ conceduntur incolis, qui munera, & grauamina cum ciuitate ſoluunt.*
2 *Priuilegia alicuius artis quis non habet, ſi artem non exercet.*
3 *Repreſaliæ conceduntur ciuibus non ſubiectis, & factiones communis nõ facientibus ex priuilegio.*
4 *Ciuis non faciens factiones ex contumacia, ſi petit repreſalias, ciuitas poteſt eas ei denegare, alios autem conqueri non poteſt.*
5 *Repreſalias petens probat duo, ſcilicet ſe incolam, & munera ſubire.*
6 *Prælaturam habens in ciuitate, an dicatur ciuis.*
7 *Ciuitas an poſſit concedere repreſalias ciui ſuo ex conuentione contra ciuitatem originis, & nu. 9. vbi quod ſic.*
8 *Ciuitatis poteſtas eſt maior in ciuem, quam poteſtas patris in filium.*
10 *Repreſaliæ non conceduntur foreuſibus.*
11 *Repreſaliæ non poſſunt concedi ei, qui poſt factam iniuſtitiam effectus eſt ciuis, vel incola.*
12 *Poteſtas, ſtipendiarii, & ſcholares habentur pro ciuib. in loco vbi exercent officium, ſtipendium merentur, & ſtudent, non quo ad omnia.*
13 *Repreſaliæ, quando & quo caſu poſſunt prædictis concedi.*
14 *Statutum ꝙ ciues vnius ciuitatis tractentur, vt ciues, quomodo intelligatur, & quando repreſaliæ talib. concedi poſſunt cõtra tertiam ciuitatẽ.*

Quinta principalis quęſtio eſt, quibus repreſalię ſunt concedendæ. Circa quod quęruntur plura. Primo, an repre-

Digitized by Google

repreſaliæ ſint ꝯcedendæ incolis. Secdo an ciuib. non ſubiectis iuriſdõni ſeculari, vel non facientib. factiones cõis. Tertio quæritur, an ciuib. nřis ex ꝯuẽtione poſſint ꝯcedi repreſaliæ ꝯ ciuitatem originis, vel eꝯ. Quarto quæritur, an ei, qui poſtq̃ paſſus eſt iniuriã factus eſt ciuis, ſint repreſaliæ ꝯcedẽdæ. Quinto q̃rit. qd de his, q pro ciuib. hñt. ex lege, vel ſtatuto. Sexto quęrit, quid ſi ciues vnius ciuitatis in alia ciuitate debent tractari, vt ciues illius ciuitatis, an ibi poſſint petere repreſalias contra certam ciuitatem, vel non, &c.

a
Ad primum
a quęritur, cum repreſaliæ ſint ꝯcedẽdæ, an ſint ꝯcedendæ incolis? Rñ. ſi quidem
1 †eſt talis icola, q munera, & grauamina ciuitatis q̃ colit, ſubit, tũc ei ſunt ꝯcedẽdę repreſalię ex cauſis legitimis: ſi vero nõ ſubijt * ibi munera, & grauamina, nec ad ea ſcribi ſe fecit, tunc ei non ſunt ꝯcedendæ repreſaliæ. Hoc probatur p regulam iuris, q ſentit onus, dẽt ſentire commodum, & eꝯ, vt C. de fur. l. manifeſtiſſimi. §. ſed cũ in ſcda. ff. de reg. iu. l. ſm nãm. ext. de reg. iu. e. q. ſentit. li. 6. Scdo per l. qui prætextu. C. de ſacroſ. eec. & C. de colleg. l. i. li. 11. Tertio, quia illi proprie dicuntur municipes, q munera ſimul ſubeunt, vt d. l. ad munic. l. j. in prin. ergo ei, q non ſubit munera, non compe-
2 tunt priuilegia municipum. Quarto, †quia non hẽt quis priuilegia alicuius artis, vel ciuitatis, vel officij. niſi qui re ipſa illud geſſerit, vt C. de conſul. l. nemini. lib. 12. Facit ff. de excu. tu. l. ſi in prin. & C. de teſt. mil. l. ex eo tpe. & C. de teſta. mil. l. ſeminaris, & l. ne quidam. Quinto, quia inter ciuem, & incolam tacite celebratur qdam ꝯtractus vltro, citroq; obligatorius. eſt. n. incola obligatus ad munera. ff. ad muni. l. 1. in prin. & l. incolæ. iam eſt ciuitas ad defenſionem, & protectionem ipſius, & idem in quolibet dño, vel rectore. l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. preſi. ille autem, qui non implet ꝯtractum ex parte ſua, non poteſt petere, q ſibi impleatur vt ff. de act. em p. l. Iulianus. §. offerri. vnde ille, qui munera non ſubijt, non poteſt petere repreſalias.

Ad ſecundum
quęrit. an ciui non ſubiecto iuriſdõni ſeculari, vel non facienti factiones
3 communis, ſint repreſaliæ concedendæ? Rñ. †Quidam ſunt ciues non ſubiecti iuriſdõni, & non faciẽtes factiones communis ex priuilegio, vt clerici, vt C. de ep. & cle. l. a. auth. ſtatuimus & auth. ſiuẽ nulla cõitas. Item alij priuilegiati pp dignitatem ſecularem, C. vt ſena. vel cla. l. 2. & ff. de vac. mu. p totum, & iſtis ſunt ꝯcedẽdę repreſaliæ, ne priuilegium in eorum fauorem conceſſum, redunde in odium. l. q fauore. C. de leg. l. nulla. ff. e. facit auth. ſed epalis dignitas. C. de epi. & ele. & in corpore, vnde ſumit, facit ẽt. C. de decur. l. neque Dorotheum. li. 10. vbi Imperator interpretatur legem, q̃ dicebat, q filij ſequuntur matrem, ſi non ſequuntur patrẽ. Ex quo intelligatur, ſi non ſequuntur patrem priuilegio d. l. neque Dorotheum. ver. 1. Et de clericis expreſſum. 80. di. c. Maximus. Si vero
4 ex quadam †contumacia non faceret factiones, tunc ciuitas ſua, a qua peteret repreſalias, poſſet ei denegare, vt ff. ex qb. ca. ma. l. ſed & ſi p prętorem. §. ſed & ſi dum decreto. ſi. ſi ciuitas taceret alius non poſſet de hoc conqueri, ar. C. de iure emph. l. 2. & quod no. ff. ſi ager vect. vel emph. l. 1. & 2. ubi dr, q pp penſionem non ſolutã, licet dño volenti eum expellere, q. d. extraneus non poteſt de hoc ꝯqueri, & hoc dixit gl. parua. in l. 2. ff. ſi ager vect. Sed dices tu, quare in præcedenti q. dictum eſt, incolam non ſubeuntem munera eſſe repellendum a petitione repreſaliarum? Rñ. ſola voluntate in ciue perficitur oblo inter eum, & ciuitatem, quæ mutari non põt. l. aſſumptio. ff. ad munic. ſed incola non, niſi recipiatur a ciuitate, l. 1. in pri. ff. ad muni. ibi recepti in ciuitatem, & c. põt. n. ciuitas non eum recipere, ar. ff. de leg. l. ſi. Vides ergo, q ille qui petit repreſalias, vt ciuis, dẽt probare ſe ciuem, & ad hoc cõſulo, q fiat ſpãlis ar
5 ticulus. Si vero †petit repreſalias, dẽt probare duo. ſ. ſe incolam, &
6 ſe ſubire munera, vel feciſſe æſtimum, & ſimi. Hic autem poſſet dubitari, vtrum forenſis, qui habet in hac ciuitate prælaturam, vel eccleſiam, vel eſt hic monachus, dicatur ciuis huius ciuitatis, & quis de aliquo ei faciente hic reſidẽtiam, & hoc plene dixi in lec. ff. ad munic. l. 1.

7
Ad tertium
q̃ritur, †an ciuib. nřis in ꝯuentione poſſint concedi repreſaliæ ꝯ ciuitatem originis, vel eꝯ. Et vř q non, p regulam poſitã. ff. de vſuf. l. ſeruo. §. rer. & de ver. ob. l. liber hõ. in princ. vbi vř, q ex quo facto quęritur mihi ius, ex eodem, ſi agatur, & fiat metu, non obligor. ita in propoſito ſi p aliam ciuitatem huic ciui fieret iniuria, ciuitati originis quæreret ius concedendi repreſalias, ergo ex eo, q iſta ciuitas facit cum illo ſuo ciue originario, ꝯ eum non põt agi, & ſic repreſaliæ concedi. Secundo probatur, quia duab. ciuitatib. ad idem concurrẽtib. præfertur ciuitas originis, & ſic ꝯ eam non ꝑſit concedi repreſalię. Tertio ſic. Nõ eſt dubium, q ciuitas originis poterat ſtatuere in ſuum ciuem, antequam efficeretur ciuis ex conuentione alterius ciuitatis, & alia ciuitas de hoc non potuiſſet conqueri, vnde ciuis, p conuentionem poſtea factam non poterit iuri originalis ciuitatis, ſeu originis ꝑiudicare, ipſa ciuitate originis non ꝯſentiẽte, vt ff. de pac. l. ſi. & l. ſi vnus. §. ante oĩa. e. ti. C. res inter al. acta, p totum. Quarto probatur a ſimili, fructuarius põt nunciare nouũ in opus aduerſus oẽs præter dñm, vt l. in ſi. ff. de ope. no. nun. ita ciuitas, quæ hẽt ciuẽ ex conuẽtione poterit concedere repreſalia aduerſus oẽs, præterq aduerſus dñm. ff. de pub. l. pe. Quinto, qa ſi q̃ iniuſtitiam ciuitas originis fecit, vř ſibi magis fce ſe. q̃ alij ciuitati, vt ff. ad l. Aqu. l. legis, Aquiliæ actio debitori. Sexto vř caſus ff. ad muni. l. de iure. quod de his, quæ quæruntur inter ciuitatem, & ſuum ciuem. ſolum coram iudice ſuæ ciuitatis agitur. Et ſic cõcluditur, q ſicut ſi ciuitas originis faciat iniuſtitiam, alia ciuitas non poterit impedire: ita eꝯ q ciuitas originis non poteſt ſe impedire de his quæ facit ciuitas extra conuẽtiones. Septimo, quia repreſalię ſunt quoddam remedium extraordinarium, ſed tale remedium non dẽr dari ꝯ ciuita-
8 tem originis, qa †ciuitatis ptãs eſt maior in ciuẽ ſuum, quam ptãs patris in filium. l. a. ff. de iuſt. & iu. & l. poſtliminium. §. filius quoq; familias. de cap. Sed ꝯ patrem auxilium extraordinarium non datur, vt C. qui. & aduer. quos, l. ſin. ergo nec ꝯ ciuitatem originis. Eꝯ vř, q vna poſſit ꝯ aliam repreſalias concedere. Primo, qa qñ ſunt duo, qui habent vnum ſubditum, quilibet põt defendere eum ꝯ iniuriam, quæ ei infertur ab alio. Exẽplum, pater hẽt filium ſubditum, & ciuitas ſil. d. l. a. ff. de iu. & iu. & l. poſtliminium. §. ſi filius. de cap. ſed ſi pater delinquit in filium, ciuitas punit eum, vt ff. & C. ad leg. Pom. de parr. Et ſi ciuitas procederet ꝯ eum filium, pater admitteretur pro ſuo intereſſe ad defenſionem filij, vt C. de accu. l. ſi cuiuſdam. & ar. ff. de ap. l. non tm. & l. Lucius. e. n. ita in propoſito vna ciuitas ꝯ aliam ad defenſionem ſui ciuis poterit concedere repreſalias. Secundo ſic. Qñ ſunt plures, qui hñt ius in re, licet vnum ius ſit potẽtius altero, tñ ẽt ille qui hẽt ius debilius, poterit agere ꝯ illum, qui habet ius potentius, ſi rem illam damnificat. l. item Mela. §. ſi. & l. ſeq. & l. ſi dñs ſeruum, ff. ad l. Aqu. ita ẽt in propoſito, ciuitas, quæ hẽt illum ciuem ex conuẽtione, licet hẽt illud ius debilius, quam ciuitas originis, tñ pro eius defenſione poterit ſibi concedere repreſalias. Tertio ſic. Licet duo ſint dñi eiuſdem perſonæ, tñ ſi vnus in illa delinquat, põt ab alio coerceri, vt ff. ad l. Aqu. l. ſed & ſi cõem ſeruum. ita in propoſito. Quarto ſic. pro propulſanda iniuria põt quis cõuocare amicos, vt de vi, & vi arm. l. 3. §. eum igit. & ibi no. & no. extra, de homic. c. ſignificaſti. ergo multo magis paſſus iniuriam poterit conuocare ciuitatem, cuius eſt
9 ciuis. Sol. Dicendum eſt, †q vna ciuitas ꝯ aliam poterit repreſalias concedere. q probař, quia ptãs concedendi repreſalias ſuccedit in locum ſuperioris, vt dictum eſt ſ. in i. q. & 2. non eſt dubium, q ſi ciuitas mea mihi fecit iniuſtitiã, poſſum adire ſuperiorem, vt ff. q me. cau. l. metum. §. animaduertẽdum, & de dolo. l. ſed ex dolo. §. j. ita ergo in propoſito. & ad hoc concludebant oẽs rõnes factę p hac parte. Præterea ptãs ciuitatis, vel alia quæcunq; tunc attendit, cum bene gerit, vel iuſtitiam facit, non cum aliquem ſpoliat, vel facit iniuſtitiam, vt ff. p emp. l. q fundum. §. tutor. & de fur. l. interdum. §. qui tutelam. & ibi no. vnde in propoſita qõne, qñ ciuitas facit iniuſtitiam ciui ſuo, non vtitur ptãte, quam hẽt in eum. Sicut ergo ꝯ ciuitatem extraneam, ita ꝯ illum poſſunt licite repreſaliæ concedi, alijs concurrentib. de quib. in præcedentib. dictum eſt. Et per hoc apparet reſponſum quaſi ad omnia allegata in ꝯtrium. Non ob. ff. ad muni. l. de iure, quia illud eſt verum, q primo debet agi coram illo iudice, tamen ſi denegat facere iuſtitiam vel facit iniuſtitiam, & non habetur copia ſuperioris, recurritur ad remedia repreſaliarum.

Ad quartum
quęritur, an ei, q poſtq̃ paſſus eſt iniuſtitiam, factus eſt ciuis, ſint repreſaliæ ꝯce
10 dendæ: ad cuius declarationem primo ſciendum eſt, †q repreſaliæ non ꝑſit ꝯcedi forenſib. Nam ꝯceſſio repreſaliarum eſt quodã modo iuriſgẽtium, vt dixi ſ. 3. q. 2. & 3. q. i. ſed illud, q quis facit ad tutelam corporis ſui, fit licite, vt l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. & intelligo, ſuum corpus, ſiue loquamur de corpore indiuiduo, ſiue de corpore mixto, ut de vna ciuitate, vel collegio. Iſta. n. appellantur corpora, vt ff. quod cuiuſq; vni. no. l. j. in prin. & de colle. illic. l. 1. & ſuper iii. no. vnde ciuitas pro eo, q eſt de corpore ſuo, defendendo ab iniurijs poteſt concedere repreſalias, non pro eo, q eſt extra corpus ſuum. Pro hoc eſt quod dr in decretis. 2. q. j. c. multi. circa medium. ibi, quid. n. mihi de his, qui foris ſunt iudicare. q. d. de his, q ſunt extra noſtrum corpus non pertinet ad nos iudicare. Hoc præ
11 miſſo, ei, †qui tempore denegatæ iuſtitiæ erat forenſis, licet poſtea efficiatur ciuis, vel incola, nõ poſſunt de iure concedi repreſaliæ: intelligitur de ciue tpe factæ iuſtitiæ, nec tale ius tranſit ad nouam ciuitatem. ff. de ſer. corrup. l. doli. §. ſi. & l. j. §. ſi ſeruus, ff. depoſi. & de actio. & obl. l. quæcunque. & ibi ſunt concor. in glo. &c.

Ad

ADDITIONES.

b Th. D. Ad primum. Vide Bar. in l. j. ff. ad munc. in ver. 1. ex iſta. & ibi vide Alex. in add. & ibi apoſt. meam. & Bar. infra. in 1. q. 7. q. prin. & Ale. de Imo. in conſi. 41. in 7. vol. ex multis quæ in themate in 3. col. & ſe. & Bap. de S. Seue. in l. 1. C. de ſum. tri. & ſi. catho.

* I. c. Menoch. Late Bar. Soc. inter conſi. Mar. ſen. conſil. 129. col. 3. verſi. 3. reſpondetur. lib. j.

Bar. i an. l. Subijt. Adde, quòd hoc dictum refert, & ſequitur præceptor meus. Soc. conſi. 391.

* Iac. Men. Ruyn. conſi. 130. num. 23. lib. 4.

a **Ad quintum** Quærit̃,ª qd de his,ꝙ pro ciuib. hñt ex le
ge,vel ſtatuto quoad qd, vt ptãs ſtipen-
12 diarij,ſcholares,& ſiles? Circa ꝙ eſt ſciendũ, ꝙ ptãs alicuius ciui-
tatis efficit̃ ciuis illis ciuitatis,ſeu ꝓ ciue hr̃,vt li.x.C.de incolis.l.ci
ues,& ibi no.ꝑ gl.Item milites,ſeu ſtipẽdiatij hñr ꝓ ciuib.in loco,
vbi ſtipẽdium merent̃,& ibi forum ſortiunt̃,ut ff.ad mun.l.muni
ceps.& no.in d.l.j.ciues,& ff.de iud.l.hr̃s abſens,§.j.in 2.gl.magna.
b Item ſcholaresᵇ in terra ſtudij, licet ibi nõ efficiant̃ ciues, vt l.lex
Cornelia.§.domũ.ff.de iniu.& C.de incol.l.3.li.x.ff.de iud.l.hr̃s ab
ſens,§.j.in gl.ſi ꝑverbo domicilium,& tñ in dicta terra hñr,& ꝓte
gunt̃ a rectore ipſius terrę,ut ciues,ut in j.ↄſtõne. ff.§. pe. & C.ne
ſi.ꝓ patre,auth.habita. Aduertendum ẽt,ꝙ ꝑdicti nõ hñr,ut ciues
quoad oĩa,ſed quoad qd. Nã ptãs,uel rector huius ciuitatis nõ p̃t
hic ↄueniri,niſi ꝓ his,q̃ hic ↄ̄xit uel rõne officij,ut l.2.§.legatis.ff.
de iud.ibi,uel ſi q iudicãdi cã accerſiti ſunt,ↄiũcto §.oẽs.in ea.l. Et
idem intelligo de ſtipendiarijs , & ſcholarib. Et ita dẽt intelligi ꝙ
no.in d.l.hr̃s abſens,§.j.in 2.gl.mag.ff.de iud.l.ꝙ ſcholares ſortiun
13 tur ibi forum pro his,quæ ibi ↄ̄xerunt. Hoc præmiſſo,† ſicut præ-
dicti hñt ius ciuis limitate , ita hñt limitate ius petendi repreſalias
in terra prædicta. Nam ſi ptãs in his, quos ſecum ducebat cã offi-
cij,uel milites in his,quæ cauſa militiæ , uel ſcholares in his, quæ
cauſa ſtudiorum ſecum ducebant,uel reducebant,paſſi ſunt iniu
ſtitiam,uel iniuſtitia denegata ſunt eis,quia quo ad illos ciues non
ſunt,ergo &c.ut ſ̃.proxim.dixi.

14 **Ad ſextum** Quęrimr,ſi ciues unius ciuitatis in alia de
bẽt tractari, vt ciues illius ciuitatis ex pa-
cto,uel ſtatuto,an ibi poſſint petere repreſalias ↄ̄ tertiam ciuitatẽ.
Circa ꝙ ſciendũ eſt,ꝙ ꝑ prædicta uerba.ſ.tractent̃ ut ciues, nõ effi
ciunt̃ ciues,ar.ff.de uer.ſig.l.mortis appſone,& ꝙ ibi no.ꝑ gl.& Ia.
de Are. Item prædicta uerba hoc important,ut in his,quæ ibi tra-
ctare p̃nt,alias de iure addat̃ iſta qualitas,ſ.ꝙ tractentur ut ciues,ꝙ
c prodeſt ad multa,ꝑꝑ ſtatuta,q̃ faciunt dĩamᶜ inter ciues,& fore-
ſes. Hoc patet ex tenore ipſorum uerborum,q̃a nullam ptãtẽ dãt,
ſed ſolum modificant,ꝙ tractentur ut ciues. Simile dicit lex,ꝙ tu
tor loco dñi hr̃ . ꝙ intelligitur in his, quæ de iure facere põt,ut ff.
pro empt.l.qui fundum.§.ſi tutor. Sed ſi alias in dicta ciuitate non
poterat petere repreſalias,ergo nec modo poterit. Dico tñ,ꝙ poſ-
ſent eſſe uerba ita late concepta, & poſſet eſſe tanta confœderatio
duarum ciuitatum,ꝙ eſſent quaſi , ut unum corpus, & quælibet
ciuitas poſſet de ciue alterius ciuitatis,ſicut de proprio ſuo ciue fa
cere,ut ff.de cap.l.non dubito,& tunc poſſet petere ibi repreſalias,
ſicut ciuis illius ciuitatis.hoc autem tactum eſt.

ADDITIONES.

a Th.D. Ad quintum quæritur. Vide Bar.in l.ſi maritus.§.j. ff.de adul. & ibi Ale.in addi.ff.de adult.& ibi vide apoſt.meam,Bart.in l.hæres abſens.§.proinde. & ibi Alex in add.ff.de iud.
b Scholares. No.quod dicit Bar.hic,quod ſcholaris non poteſt in loco ſtudij conueniri ex contractib.geſtis,& vide Philip.Franc.in c.Romana.§.nec etiam . de foro comp.lib.6.
c Differentiam. Vide in l.maritus.§.legis Iuliæ.ff.de adult.

1 *Repreſalia contra rectorem ciuitatis forenſem, qui iniuſtitiam fecit,quando concedi poſſunt.*
2 *Officialis,qui fecit iniuſtitiam,de qua durante officio poterat conueniri , ſi conueniretur in loco proprio,debet ad locum officij remitti.*
3 *Repreſalia contra officiales,& poteſtates facientes iniuſtitiam,quando cõcedi poſſunt.*
4 *Conſilium,vt officiales poteſtatis non teneantur pro iniuſtitia per poteſtatẽ facta,& contra eos repreſalia non concedantur.*
5 *Repreſalia contra conſules , & priores ciuitatis facientes iniuſtitiam concedi poſſunt.*
6 *Repreſaliæ poſſunt concedi contra ſingulares homines ciuitatis .*
7 *Homo liber pro alio capi poteſt neceſſitate exiſtente.*
8 *Repreſalia poſſunt concedi contra terras ſubditas ſimpliciter , non ſi ſunt ſubdita quo ad quædam.*
9 *Repreſalia poſſunt concedi contra certum genus hominum ciuitatis denegãtis facere iuſtitiam.*

Sexta principalis qõ eſt,ↄ̄ quos repreſaliæ ↄcedantur. Circa
quod quæritur primo, an ↄ̄ rectorem ciuitatis foren-
ſem,qui iniuſtitiam fecit,uel iuſtitiam denegauit,poſſint ↄcedi re
preſaliæ. Secundo,an ↄ̄ officiales dicti ptãtis,ſeu rectoris,poſſint re
preſalię ↄcedi. Tertio,an ↄ̄ ↄſules,ſeu priores ciuitatis poſſint rep̃-
ſalię ↄcedi. Quarto quęrimr,an ↄ̄ ſingulares hoĩes,qui nihil habẽt
facere in regimine,uel in officio ciuitatis poſſint repreſaliæ ↄcedi.
Quinto , utrum repreſaliæ poſſint concedi ↄ̄ homines terrarum
ſubditarum quo ad quædam,non tñ ſimpliciter. Sexto,utrum re-
preſaliæ poſſint concedi ↄ̄ certum genus hominum ciuitatis de-
negantis facere iuſtitiam.

Ad primum q̃ritur , an ↄ̄ rectorem ciuitatis forẽſem
q iniuſtitiam fecit repreſalię poſſint ↄce
di. Ad quod dicit Iac.de Bel.in qõne ſua, q̃ ponit in Auth. ut non
ſi.pign.ꝙ ↄ̄ eum concedi poſſint,ar.ff.quod quiſq; iur.l.j.extra,de
1 ſen.excom.c.Romana.§.caueant.li.6. Mihi aũt vr̃ † ſic dicendum.
Aut ptãs fecit talem iniuſtitiam,pro qua non põt ↄueniri durante
officio,vt ff.de iud.l.pars literarum.de inrem.l.nec magiſtratib. &
tunc ↄ̄ eum non p̃nt ↄcedi repreſalię. Rõ,quia nec iudex ſuperior
hẽt durãte officio,in cuius locũ ſuccedit,ius ↄcedendi in eum re-
preſaliãs,vt dictum eſt,& finito officio,non p̃nt ſibi ↄcedi, niſi re-
quiſito iudice,qui hẽt eum ſiudicare,ſicut in quolibet alio priua-
to debitore,vt dictum eſt ſ̃.2.q.1. Iudex aũt terræ propriæ ipſius re
2 ctoris dẽt requiri,vt j.dicam. Aut rector † ille fecit talem iniuſtitiã
de qua durante officio põt ↄueniri, & tunc, durante officio pote-
runt repreſalię ↄ̄ eum ↄcedi eadem rõne,pręcedentib.ſolẽnitatib.
requiſitis. Iudex aũt ciuitatis propriæ illius ptãtis,ſeu rectoris non
dẽt requiri,quia ibi talis cã non dẽt agitari , imo ad locum officij
oporteret remitti,vt C.vbi de rõcin.agi opor.l.2.& C. vt oẽs iudi.
tam ciui.quam cri.poſt depo.admi.& c.l.vnica. & in Auth.vt iud.
ſine quoquo ſuff.§.neceſſitatem.

Ad ſecundum Quærit̃,an ↄ̄ officiales,ptãtes,ſeu re
ctores,poſſint ↄcedi repreſaliæ? Ia.
3 de Bel.in prædicta qõne dicit,ꝙ ſic. Ego † dicoq̃ſiq; ſunt aliq offi-
ciales,qui expreſſe iuuerunt rectorem ad talem iniuſtitiam faciẽ-
dam,& ↄ̄ illos ſine dubio p̃nt ↄcedi repreſaliæ , vt l.nullam . C.de
a exerc.& exac.lib.12. Quidam ſunt,ª qui expreſſe ↄ̄dixerunt & ↄ̄ il
los non p̃nt repreſaliæ concedi, vt C.de app. l.qm̃ iudices,& l.oẽs
4 iudices.in fi.de decur.lib.10. Et iõ conſilium † eſt pro officialib.q̃n
talia occurrunt,ꝙ proteſtentur,ꝙ non conſentiunt,ꝙ illa,q̃n fiunt
non fiũt de iure.& de hoc fiat inſtrũm,hoc ibi vr̃ requiri.d.l.qm̃ iu
dices. Quidam ſunt officiales,qui nec conſentiunt,nec ↄ̄dicũt, q̃a
forte ſunt abſentes,vel ignorantes,ↄ̄ illos non p̃nt ↄcedi repreſalię
l.1.in prin.ff.de magi.cõue.ibi,p̃ſtes,q non ↄ̄dicunt nec ↄſenuũt,
& tunc eſt aduertẽdum,ꝙ quidam ſunt officiales ad ea, quæ ſunt
mere facti,nec conſilia requiruntur,vt notarij,berouarij, & ſiles,
& tũc ẽt ↄ̄ hos non p̃nt ↄcedi repreſalię, quia nõ p̃nt reſiſtere dño
ſine dedecore.iõ reſiſtere non tenentur.l.vnica. §. officium. C.vt
oẽs iud.tam ciui.quam cri. Nec ob.ꝙ gl.ibi,in ver.debito tñ hono
re.dicit eſſe correctum,quia verum eſt in caſu illo , quia quilibet
põt reſiſtere fugienti,non aũt alijs caſib.ibi notatis. Quidam ſunt
officiales,qui adhibentur ad conſentiendum,& ↄ̄ iſtos,ſi non ↄ̄di-
cunt,p̃nt concedi repreſaliæ.d.l.qm̃ iudices.cum ſi.& hoc,ſi ſciue
runt,alias nõ eſt quid eis imputetur. Sed ſi dubitatur, an officialis
fuerit p̃ñs,vel abſens,& vtrum fuerit ſciens,vel ignorans,quid pręſumatur in dubio,cogita per te ipſum.

5 **Ad tertium** † Quęritur,an ↄ̄ conſules,ſeu priores ciui-
tatis iuſtitiam denegãtes poſſint ↄcedi re-
preſaliæ. Ia.de Bel.in q.ꝑdicta diſputata per mira alle.ſ̃.in hac q.1.di
cit,ꝙ ſic,quod intelligo verum ↄ̄ priores,vel conſules præſentes,ſe
cus ↄ̄ abſentes,vt d.l.j.in prin.ff.de mag.conu.tunc ↄ̄ illos abſentes
non poſſunt concedi repreſalię,tanquam contra conſules,ſeu prio
res,ſed tanquam contra quoſlibet alios de populo, vt dicã j.prox.

b **Ad quartum** ᵇquæritur,an ↄ̄ ſingulares homines, q
nihil hñt facere i officio, vel regimine
ciuitatis,p̃nt repreſaliæ ↄcedi ? Iac.de Bel.in prædicta diſputatione
dicit,ꝙ nullo mõ p̃nt ↄ̄ tales repreſaliæ concedi , quia pro debito
ciuitatis non tenentur hoĩes ſingulares, vt ff.quod cuiuſq; vni.no.
l.ſicut municipium.§.ſi quid vniuerſitati.quod me.cau.l.metum.
§.animaduertendum.& de dolo.l.ſed & ex dolo.§.1.& de reg.iu.
l.aliud.§.refertur.& extra,de ſen.excom.c.Romana. §.vniuerſita-
6 tem.li.6. Sed mihi vr̃ ↄ̄rium per d.c.dñs noſter,23.q.2. vbi dr̃, gẽs,
vel ciuitas plectenda eſt.tota ergo gens ciuitatis plectitur. Prætere-
rea,licet ſñia excommunicationis non poſſet ferri in vniuerſitatẽ
vt d.c.Romana.tñ fertur ſñia interdicti, quæ ligat in quolibet po-
pulo ẽt innocentes,vt c.ſi ſñia.extra,de ſen.excom.lib.6. Si ergo p̃t
hoĩb.ſingularib.ꝑꝑ.delictum interdici eccleſiacum ſacrm̃. & ſe-
pultura,multo magis p̃nt eorum bona tpalia auferri, & ꝑnt capi,
ꝑꝑ quod interdicitur ei vti propria libertate,hęc.n.aĩam nõ ligãt.
Præterea,concedere repreſalias eſt quaſi quoddam bellum parti-
culare indicere,vt ſ̃.dictum eſt in præcedentib. ſed in illo bello ẽt
innoxij capiuntur,ergo,&c. Hoc probatur in d.c.dñs noſter. Pręte-
7 rea,licet ille,† qui capitur,vt innocens,tñ ciuitas hẽt ius meum,&
ex cã neceſſitatis põt capi,vt dixi ſ̃.j.q.2.ꝓ hoc,in v.ſi.ſen.& de ſtat.
ↄ̄.libertatem eccleſiæ.§.j.& §.ſi vero aũs,& C.de ſacroſ.ecc.auth.
caſſa.ibi,bona eorum ꝑ totum noſtrum imperium ab omnib.oc
cupentur.& C.de hæred.auth. ſi vero dñs, & ſic ↄ̄ omnes poſſunt
concedi,& ita de conſuetudine obſeruatur . Sunt tñ quidam,qui
capi

ADDITIONES.

a Tho.D. Quidam ſunt. Vide per Bar.in l.quoniam iudices.& ibi Alex.in addit.C.de appell.
b Ad quartum . Vide Paul.de Caſt.in conſil.314.incip.ſi ſuper eo quod primo loco,in ſecundo dubio.& ibi videas omnino.qui concludit in iure , quod repreſaliæ non extendũtur ad filios,& perſonas natas poſt repreſalias,& vide Alexan.de Imo.in l.ſi quis inique.m.§.fin.in addit. Bartol.quæ incip. facta.ff quod quiſque iuris.

Digitized by Google

capi non poſſunt vigore repreſaliarum, ſic generaliter conceſſarum, de quibus dicemus inf. in ſeo. q. prin.

a **Ad quintum** [a] ꝗritur, vtrum repreſaliæ poſſint concedi ꝯtra hoĩes terrarum ſubditarum, quo
8 ad quædam, non ſimplr? † Rñd. ꝗdam ſunt terræ ſubditæ alicui dño, terræ vel ciuitati, vel principi ſimplr, ſed in quibuſdam ſunt priuilegiatæ, vt habeant certas iuriſdõnes, & exceptiones, vt ſunt multæ in multis regnis, & contra iſtos ꝓſit concedi repreſaliæ, qa vere ſubditæ ſunt, ar. l. Titius. C. de ope. lib. de lib. cau. l. fi. Quædã ſunt terræ, quæ ſimpliciter ſunt liberę, ſed ſe ſubmiſerunt quo ad quædam, vt ſunt multæ terræ ſubditæ huic ciuitati, & contra iſtas non poſſunt concedi repreſalię propter delictum ciuitatis, vel domini, qui eas habet ſubditas, quia illæ ſunt liberæ, vt ff. de cap. l. nõ dubito. Propter delictum tamen ipſarum terrarum ſubditarum poſſunt concedi, ſicut poſſet eis iuſtum bellum indici, ſi denegarent tranſitum per territorium eorum 12. q. 2. c. notandum. &c.

9 **Ad ſextum** ꝗritur, vtrũ † repreſalię poſſint ꝯcedi ꝯ certũ genus humanũ ciuitatis denegãtis facere iuſtitiam? Ad qd dico, ſicut iudex. q exequit̃ ſñiam, dẽt capere res, ꝗ non ſunt in ꝯtrouerſia, ſi põt, ita ꝯcedens repreſalias (ꝗtum põt) cũ minori ſcãdalo põt ꝯcedere, vt capiat certũ genus hominum vel res, vel ꝙ quilibet hõ ciuitatis ꝯ quem cogatur ſoluere certam quantitatem, cũ tranſit ꝑ pſona, vel ꝓ æſtimatione rerũ. Et hæc oĩa vidi obſeruari de facto ſecundũ diuerſitatẽ locorum.

ADDITIO.

a Ad quintum. Vide Bar. in l. non dubito. ff. de cap. & poſt. reuer. & ibi Alex. in addit. & ibi vide meam apoſt. facit quod conſuluit Bal. in fauorem forenſium in conſi. 131 in 2. vol. inci. quatuor. in fi.

1 *Repreſaliæ conceſſa contra ciuitatem poſſunt exerceri contra eius incolas ſubeuntes tamen munera.*
2 *Homines de Florentia, & homines Florentini, idem important.*
3 *Repreſalia, an poſſint concedi contra ciues alibi moram trahentes.*
Ciuis Florẽtinus alibi habitãs, dicitur Florẽtinus, ſi ſui ſubeũt ibi munera.
4 *Repreſaliæ non poſſunt concedi contra ciuem ciuitatis concedentis, qui ẽt ſit ciuis ciuitatis, contra quam conceduntur.*
5 *Repreſalia non conceduntur contra mulieres, vt perſonaliter capiantur.*
6 *Repreſalia contra clericos exerceri non poſſunt.*
7 *Repreſalia non exercentur contra ſcholares, nec contra nuncios, nec famulos eorum.*
Non exerceatur contra ſcriptores, & bidellos & nu 8.
Non exercentur cõtra patrẽ ſcholaris viſitantẽ filium in ſtudio & n. 9.
10 *Scholarem eſſe probatur ex qualitate rerum, quas defert ex conſuetudine eundi, & redeundi.*
11 *Repreſalia non exercentur contra ambaſciatores.*
Ambaſciatorẽ quẽ eſſe probatur per literas. Non exercentur contra teſtes, qui cauſa teſtimonij accedũt, vel cõtra eos, qui inuiti trahũtur, nec contra eorum famulos, & n. 12. Contra euntes ad nundinas in loco nundinarum non exercentur, in alio loco ſic, & n. 13. Non exercentur cõtra tenentes hoſpitium in loco vbi ſunt indulgentiæ & nu. 14. Nec contra euntes ad indulgentiã, nec contra eorum famulos & n. 15. Nec contra nauigantes vi ventorum impulſos in aliquem locum. & n. 16. Nec contra eos, qui in ius vocari non poſſunt de iure communi, & nu. 17.

Septima Principalis qõ eſt, ſi repreſaliæ ſimplr cõcedantur ꝯ hoĩes, & perſonas alicuius terrę, ꝯ quas pſonas poſſint exerceri. Circa quod ꝗruntur plura. Primo, an ꝯ incolam ciuitatis poſſint repreſaliæ exerceri. Scdo, an ꝯ ciues illius ciuitatis alibi morã trahentes. Tertio, an ꝯ ciues illius ciuitatis, qui ſunt ciues, vel incolæ illius ciuitatis ꝯcedentis. Quarto, an ꝯ mulieres poſſint repreſalię exerceri. Quinto, an poſſint exerceri ꝯ clericos. Sexto, aut poſſint exerceri ꝯ ſcholares. Septimo, an poſſint exerceri ꝯ ambaſciatores. Octauo, an ꝯ euntes ad nundinas poſſint repreſaliæ exerceri. Nono, an ꝯ euntes ad indulgentiã. Decimo an ꝯ nauigantes qui vi ventorum impelluntur in aliquem locum. Vndecimo, an contra eos, qui in ius vocari nõ poſſunt repreſaliæ exercere poſſint. Modo veniamus ad ſingula per ordinem.

a
1 **Ad primum** [a] ꝗrit, an ꝯ incolas ciuitatis poſſint repreſaliæ exerceri. Ad † declarationem huius qõnis præmittendum eſt repreſalias conceſſas ſimplr, vt ꝯ hoĩes Florentinos, vel contra hoĩes, & perſonas de Florentia. Et ſciẽdũ eſt, ꝙ iſta verba, hoĩes de Florẽtia, vel hoĩes Florẽtinos, idem important, vt ff. de excu. tu. l. ſed & reproban. §. amplius. & ibi no. per
b gl. ſup verbo, Cumanus. ſed iſta verba, hoĩes Florentinos, [b] referuntur ad municipes ciuitatis, vt ff. ad munic. l. 1. ibi, Campanos, Puteolanos, & c. in verſ. ſeq. Sed verbũ municipes, eſt genus ad ciues, & ĩcolas, vt no. C. de incolis. l. ciues. li. x. & probatur. ff. ad munic. l. filijs. §. municipes. apparet ergo, quòd virtute illorũ incolæ comprehendant, quod intelligo de incolis ſubeũtibus ibi munera, vt ff. ad munic. l. 1. ibi, recipit in ciuitatẽ, &c. & dixi ſup. 4. q. 1. ſecus ſi munera nõ ibi ſubeant, & hoc eſſe verum apparet, quia poteſtas ciuitatis, ſi non vult, quem admiſit reijcere poteſt. l. fi. ff. de le. Sed illud, quod quis poteſt acceptare, antequam acceptet, nõ dicitur in bonis ſuis, ita incola antequam recipiatur ad munera, non dicitur proprie ciuis illius ciuitatis, & ſic contra eum nõ poterunt repreſaliæ exerceri, &c.

c
2 **Ad ſecundum** [c] ꝗrit, † an ꝯ ciues illius ciuitatis alibi morã trahentes poſſint repreſalię exerceri ſemper retento eodẽ themate, quod repſaliæ ſunt cõceſſæ ꝯ Florentinos, vel hoĩes de Florentia, eſt dubiũ: vtrum ex eo, ꝙ ciues de Florentia alibi habitant, deſinant eſſe Florentini, vel
* de Florentia? Vr̃ ꝙ non, quia origo non mutatur. l. aſſumptio. ff. ad munic. Nec obſt. ff. de verbo. ſig. l. prouinciales. quia ſubaudit̃ ibi, tñ, ſm primam lec. glo. & hęc eſt vera opi. Vel ſm alios, aut repſalię ſunt conceſſæ ꝯ hoĩes de vna prouincia, vt ꝯ Marchianos, & tunc qui non habitat in prouincia, dr̃ prouincialis. d. l. prouinciales. aut ꝯ hoĩes de vna ciuitate, & procedit p̃cedẽs opinio. Ita ſentit glo. in ver. non eos. in d. l. prouinciales. ꝗ primo non placet. non .n. video rõnem diuerſitatis inter ciuitatẽ, & prouinciam. vel ſm alios. Aut habitat in alia ciuitate eiuſdem prouinciæ, & tũc remanet Florentinus: aut in alia ciuitate alterius prouincię, & tunc ſecus. d. l. prouinciales. Et ita ſentit gl. in verbo, nõ mutat. C. de ado. l. in adoptionem quidem. quod nõ placet eadẽ rõne. Alij dñt, aut loquimur ſm propriam ſignificationẽ vocabuli, & remanet Florentinus, vt d. l. aſſumptio. aut ſm cõem vſum loquẽdi, & non eſt Florentinus, quia ibi non habitat. d. l. prouinciales. & ita dicebat d. Ia. de Are. & Old. ſed cõis vſus loquendi præualet omni ꝓpriæ ſignificationi, vt l. librorum. §. quod tñ Caſſius. de leg. 3. ergo talis alibi habitans non poterit capi pro repreſalijs. Alij dicunt ꝙ hæc verba, Florentinus. & de Florentia, debent intelligi de eo, qui ibi conuerſatur, & moratur, ar. l. 1. §. beſtias ff. de poſtu. & magis debemus inſpicere accidẽs, ꝗ originem, & ita ꝯcluſit dñs Lamb. de Rampoinibus. Ego † alias in diſcurſu lectionis, in d. l. prouinciales.
3 ff. de verb. ſig. dicebam, ꝙ ille talis qui alibi moratur, nõ poteſt capi tanquam Florentinus, quia ipſe non fuit in culpa, ar. l. 1. in prin. ff. de mag. conue. quod eſſet verum ſine dubio, ſm opi. Ia. de Bel. quam reprobaui ſ. 6. q. prin. q. 4. & iſto modo vr̃ ſic dicendum ꝙ Florentinus, ſiue de Florentia eſt, qui inde eſt municeps, vt dixi ſup. prox. q. & intelligitur de municipe proprie, qui ibi munera ſubit. Aut ergo aliquis habitabat alibi, & Florentiæ munera non ſubit per ſe, nec per patrem, nec per fratres, nec per alios, & non dr̃
* Florẽtinus proprie. Aut ibi ſubit [*] munera per ſe, vel per patrẽ vel
* per fratres, vel per alios, & tunc licet alibi moretur, Florentinus eſt. d. l. 1. ff. ad municip & de excu. tu. l. ſed & reprobari. §. amplius. & vr̃ hoc expreſſum. C. de agri. & cenſi. l. cum ſcimus. §. illud. lib. 11. illud autem, ꝙ dicit Ia. de Are. de communi vſu loquendi eſt facti, ideo ꝙ hic talis vſus loquendi non eſt, &c.

4 **Ad tertium** ꝗrit, † an repſaliæ poſſint exerceri ꝯ ciues illius ciuitatis, q ſunt ciues, vel incolæ illius ciuitatis ꝯcedentis? Vr̃, ꝙ ſic, quia pñt exerceri ꝯ nõ ſubditum ciuitati ꝯcedẽti, multo magis ꝯ ſubditũ. Præterea dñs põt petere vt vſufructuario denegetur ius vtẽdi fruẽdi ꝓp eius ꝯtumaciã, et eꝯ. l. ſi ꝓprietarius. ff. de dam. inſe. & l. hoc amplius. §. fi. cũ l. ſeq. eo. ti. ita hic poterit capi ꝓp ius, quod hẽt in eo ciuitas, ꝯ quã ſunt ꝯceſſę, licet ẽt hẽat in eo ius ciuitas ꝯcedens. In ꝯrũ vr̃, ꝙ iſtud ius cõcedendi repreſalias eſt inductũ in defectũ iuriſdictionis, quam ordinarij debẽt exercere, vt in præcedentibus pluries eſt dictũ: ſed ciuitas ꝯcedẽs põt in ſuũ ciuem exercere iuriſdictionem ordinarie, ergo ꝯ eum non extẽduntur repreſalię. Pro hoc vr̃ caſus. ff. ſi quis teſtam. libe. eſſe. iuſ. fue. l. 1. §. habet itaque. ar. l. ſerui, & filij. in princ. ff. de fur. Pręterea ciuitas concedẽs repreſalias tenetur ciuẽ vel incolam ſuum defendere ab iniurijs, quę inferuntur per aliũ, vt dixi ſ. q. 1. ergo ipſa ciuitas ciui ſuo non deberet inferre violentiam, licet ſit ciuis alterius ciuitatis, ar. ff. de euic. l. vendicantem.
d Pręterea [d] quando ciuitas aliquid concedit, intelligitur concedere, vt ille cui conceditur, contra ſe non vtatur, vt l. in fraudem. §. neque inſtrumẽta. ff. de iure fiſci. & l. ſi peculium. §. ſicut autem. de pec. leg. ſed ciues poſſent capi, ergo videretur ꝯceſſiſſe ꝯ ſeipſam. Pręterea in conceſſione ſubintelligitur ſine iniuria priuatorũ ꝯcedẽtis, vt C. de emã. li. l. nec auus. & l. 2. §. merito. & §. ſi quis a principe, ff. ne quid in loco pub. multo magis ĩtelligit ꝯcedere ꝙ exerceantur repreſalię ſine ipſius ciuis iniuria, quia ſi ciuis caperetur, læderetur Reſpu. cuius intereſt locupletes hr̃e ſubiectos. Et iſtud puto verum etiam ſi talis ciuis fuiſſet particeps criminis. Nam ex vigore talium repreſaliarum ſimpliciter cõceſſarũ non

poſſet

ADDITIONES.

a Th. D. Ad primum. Vide Bar. in l. 1. ff. ad muni. & ibi Ale. in add. & Bar. ſup. in q. pri. & in l. prouinciales. ff. de verb. ſign. & ibi Ale. in add. & Fran. de Aret. in l. 2. in prin. ff. de verb. ob.
b Florentinos Vide Alex. in rub. ff. ſol. ma. & in l. 1. de leg. 1.
c Ad ſecundum. Vide Ang. de Are. in §. pauonũ. in fi. Inſt. de rer. di. & Bar. in l. prouinciales. & ibi Alex. in addi. & ibi apoſt. meam. de ver. ſig. & Pet. de Anc. in cap. ſtatutum. §. cum vero. & ibi Phil. Franc. de reſcr. lib. 6.
* Iaco. Menoc. Ruy. conſi. 120. num. 7. lib. 4.
* Ia. M. Rub. conſi. 77. in fi. Soc. ſen. conſi. 232. col. fi. circa fin. lib. 2.
* Subdit. Adde, ꝙ hoc idem conſulendo, tenet Soc. referendo argum. hic in conſil. 292. vol. 2.
* Iacob. Menoc. Soc. vbi ſupra.
d Th. D. Præterea. Vide Alex. in conſi. 22. in 7. vol. inc. conſideratis. in fi.

poſſet capi,ſed deberet ſpecialiter concedi, vel contra talẽ ciuem
ordinarie procedi per ciuitatem concedentem repreſalias.

5 **Ad quartum** † quęritur, an repſaliæ poſſint exerceri ꝯ
mulieres. Vr ꝙ ſic. Sicut.n. in bello capi
untur mulieres,& hñt poſtliminiũ.l.1. C.de poſtli.reuer. cũ ſi.ita
in hoc particulari bello. Sed dico, ꝙ in perſona capi non poſſent.
C.de of.diue.iud, auth.ſed hodie.de cuſt.reo.auth. ſed nouo iure.
licet enim quaſi de iure gentium concedantur, tamen debent ci
uil ter intelligi.ar.l.ſi cui ſimplici.ff.de ſer.rit.gene.&c.

6 **Ad quintum** † quęritur, an poſſint exerceri ꝯ clericos?
Tex.eſt expreſſus,ꝙ non, in c.& ſi pr
gnorationes. extra,de iniu.& dam.da.libro 6. Sed quid de clericis
ꝯiugatis non euntibus in habitu? Rñd. tũc priuilegio clericorum
non gaudent,vt extra,de cler.coniug.c.1.lib.6. dubitatur, quid ſi
vnus epſ nõ facit iuſtitiã de clericis, & ad ſupiorẽ nõ põt hñri re-
curſus,forte quia ille epſ eſt tyrãnus, vel ſchiſmaticus, vtrum tũc ꝯ
clericos illius epi poterũt ꝯcedi, & exerceri repſaliæ authoritate
iudicis ſecularis.vel alterius epi? Vr ꝙ ſic, qa d.c.& ſi pignoratio-
nes.loquitur qñ repreſaliæ conceduntur propter delictum laico-
rum. In hoc autem ſtandum Canoniſtis,quibus relinquo.

7 **Ad ſextum** † quęritur,an a ꝯ ſcholares poſſint exerceri re
a preſaliæ? text.eſt, ꝙ non,in auth.habita. C.
ne fi.pro pa. ſiue iam applicuerit ad ſtudij locum, ſiue peregrine-
tur ſtudij cã. Sed nunquid prædicta hñt locum in ciuitatib.nõ ha
bentibus priuilegia ſtudij? Reſp.aut loquimur de in alia ſciẽtia ſtu
dentibus,quam legali,& tunc talis ſciã poſſit vbiq; doceri,vt ff.de
excu.tu.l.ſi duas.tũc autem credo idem in omni ciuitate, quia d.
auth.habita.loquitur gñalr. Aut loquimur de ſtudentib.in ſciã le
gali.& tunc illa non poteſt legi in ciuitatibus non priuilegiatis, &
ſi alibi docetur,delictum eſt, vt in prooemio fforum.§.hęc autem
tria.& ideo in alijs ciuitatibus non hñet locum tale priuilegium,
& hoc de iure ſtricto. Dñt tñ quidam Doctores, quod illi. §.hæc
aũt tria.eſt hodie derogatum per deſuetudinem, cum & in ciui-
tatibus non priuilegiatis doceãtur iura,& ꝙ hodie rõ iſtius.§.ceſ
ſet.quia cum multi ſciant hodie iura,nõ eſt dubium, nec timor,
ꝙ tradetur adulterina ſciã. Ideo æquum putarẽ ꝙ euntes ad talia
ſtudia gauderent hoc priuilegio, & quod dico de ſcholarib.idem
puto de nuncijs,& famulis eorum.d.aut.habita. ibi, eorum nun-
8 cij,&c.& idem † de ſcriptoribus,& bidellis.& ſi quidem neceſſa-
rij ſunt in ſtudio,ar.ff.in prooemio,circa fi.vbi eodẽ modo conce-
duntur iuriſdõnes,vt in alijs,ar.ff.de teſt.mil.l.1.& de bo.poſ.ex te
9 ſtam.mil.l.vnica.& C.de teſt.mil.l.ſeminarijs.& † idẽ de patre, qui
iret ad videndum filios in ſtudio.no.ff.de iudic.l.2. §.idem Clau-
10 dio.in gl.ſup ver.venerat.† Sed qualiter probabit,ꝙ ſit ſcholaris,
vel ꝙ vadat cauſa ſtudij? Ego rñdeo,ex qualitate rerum, quas de-
fert, & ſimilibus, ar.ff.de re mil.l.non omnes. §.a Barbaris.itẽ ex
conſuetudine eundi,& redeundi ad ſtudium.ar.l.naturalẽ. §. ſer-
uos.ff.de acq.re.do.& ex multis alijs, quæ diligens iudex,qui ſup
hoc cognoſcit, poterit inuenire.

11 **Ad ſeptimum** † quęritur, an ꝯ ambaſciatores poſſint
repreſaliæ exerceri? Rñ.non, vt l.ſan-
ctum.ff.de re.di.de leg.1.l.fi.& l.2.§.legati.ff.de iu.& hoc verum
quod non pñt capi in ciuitate,ad quam ſunt deſtinati, nec in alia,
p quam tranſitum facerent.d.§.legatis.& ibi no.in glo.ſuper ver-
bo,deſtinati.ꝙ aũt ſint legati,probabitur per literas ſuæ ambaſcia
12 te,vel alio mõ legitimo.l.vnica.C.de man.prin. Et idem † videtur
dicendum de his,qui cã teſtimonij,vel alias trahuntur inuiti,vel
deſtinati ſunt in aliam ciuitatem, & idem de ſeruitoribus prædi-
ctorum,ar.eorum quæ ſup.proxime dicta ſunt.

13 **Ad octauum** † quæritur, an ꝯ euntes ad nũdinas poſ-
ſint repreſaliæ exerceri? Rñ.in loco,ſeu
territorio eius,qui tenet nundinas, non pñt ꝯ venientes ad nundi
nas repreſaliæ exerceri,caſus eſt C.de nundi.l.vnica.& ſi vadẽs ad
nundinas tranſit p alienũ territoriũ, an poſſint repreſaliæ exerce-
ri,non reperio prohibitum, licet ſit ar.ꝯ id quod ſ. proxime dixi.
& aliud in illis qui neceſſario munere funguntur, hi autem volũ
tarie vadant ad nundinas. Qualiter autem probabitur, ꝙ quis va-
dit ad nundinas? Reſpon. vt ſup.in præcedentib.dixi.

14 **Ad nonum** † quæritur,an ꝯ euntes ad indulgentiã poſ-
ſint repreſaliæ exerceri? Rñ.non,vt C.cõia
de ſucceſ.auth.oẽs peregrini.ibi, libere hoſpitentur,&c. & tenet
glo.in ver.ob aliam cãm venerit.l.a.§.legatis.ver.nam Celſus. ff.
de iu.& in ſignũ huius pp eorũ ſecuritatem,vt cognoſcantur qui
ſunt peregrini euntes ad indulgentiam,portent baculum,& peru
lam,ſicut legati oliuam portabant, vt l.ſanctum ff.de rer.di.et idẽ
15 puto de famulis,& de ſeruitoribus eorum. Et idem † puto de his,
qui vadunt ad loca,vbi ſunt iſtæ indulgentiæ gñales, vt ibi teneãt
hoſpitium in ſeruitium peregrinantium,ar.eorum quæ dixi circa
ſcholares de ſcriptoribus,& bidellis,& ſimil.

16 **Ad decimum** quæritur,† an ꝯ hoĩes nauigantes, qui
vi ventorum impellũtur in aliquem
locum,poſſint repreſaliæ exerceri? Et puto ꝙ non, & hoc per au-
thent.naugia.C.de fur.quæ hoc expreſſe vult. C.de naufr.l.1.&
de nauf.l.1.l.2.l.1.t. Ad hoc etiam facit optime l.Caſa. ff.de publica.

17 **Ad vndecimum** quęritur,† an ꝯ eos qui in ius vocati
ſunt,poſſint exerceri repreſaliæ?
Rñd.nõ,vt ſunt hi qui ponuntur in l.2.& 3.ff.de in ius voc. Si.n.eſ
ſent condemnati,ipſi non poſſunt capi, multo magis pro debito,
vel delicto alterius. Eſt.n.captio quædam citatio realis, & ideo ſi
aliquis de ciuitate ꝯ q̃ conceſſæ ſunt repreſaliæ, eligeretẽ Poteſtas,
non poſſet hic capi pp officium. Idem,ſi aliquis duceret vxorem
de vna ciuitate ad aliam ad faciendum nuptias. Idẽ,ſi alias iret ab
vna ciuitate ad aliam ad funus conſanguinei. Idem,ſi eſſet furio-
ſus,vel infans,vel impubes. Contra eos enim non poſſent repreſa
liæ exerceri,vt d.l.2.& 3.& l.impubes.de in ius voc.&c.

A D D I T I O

a Ad ſextum quæritur. Vide Fel.in c.2.de foro comp.

1 *Repreſalię quando poterunt exerceri contra res perſonarum, contra quas non poſſint exerceri.*
2 *Res aliorum portatę per eos, contra quos repreſalię exerceri non poſſũt, poterunt pro repreſaliis capi.*
3 *Res exiſtentes in territorio ciuitatis,contra quam conceſſę ſunt repreſaliæ,non poſſunt capi,& duci ad ciuitatem concedentem.*
4 *Res exiſtentes in territorio alterius ciuitatis, etiam ſcribendo iudici illius ciuitatis,non poſſunt capi pro repreſaliis.*

Octaua Principalis quõ eſt, ſi repreſaliæ ſimplr concedãtur
circa quas res poterunt exerceri? & quia dubitatũ
eſt ꝙ pñt exerceri in rebus, & ꝯ res mobiles, & immobiles, & ſe
mouentes hominum,& perſonarum illius loci, ꝯ quem repreſa-
liæ ſunt conceſſæ,q̃ reperiuntur in territorio ciuitatis cõcedentis,
quædam tñ pñt occurrere dubia,quæ examinãda ſunt. Primo du
bitatur,an res dictarum perſonarũ, ꝯ quas nõ pñt exerceri repre-
ſaliæ,poſſint pro repreſalijs capi. Secundo quæ ſint dictæ perſonæ
ꝯ quas non pñt exerceri. Tertio,an poſſint capi res exiſtentes ĩ ter
ritorio ciuitatis,ꝯ q̃ conceduntur repreſaliæ,& duci ad ciuitatem
concedentem. Quarto,an poſſint capi res exiſtentes in territorio
alicuius tertiæ ciuitatis,ſcribendo iudici illius ciuitatis,&c.

Ad primum quærit, vtrum res dictarum perſonarũ,
ꝯ quas non pñt exerceri repreſaliæ, poſ-
1 ſint p repreſalijs capi.† Ad quod dico,quædam ſunt perſonæ, con
tra quas non pñt exerceri repreſaliæ,ſolum rõne perſonæ, vt quia
mulier,infans,vel furioſus, vel ſimilis, & tũc ſine dubio ꝯ res eo-
rum poterunt exerceri, vt l.ſatis.ff.de in ius voc. & ĩ Auth. vt nul.
iud.§.neceſſarium vero credimus, ver.ſi vero mulier poſt legiti-
mam. Intellige tñ ꝙ non capiuntur res eorũ taliter, vt per hoc vi-
derentur teneri perſonæ. Non.n.poſſet mulier ſpoliari veſtimen
tis,vel alijs rebus ſine quibus honeſte viuere nõ poſſet, vt l.in ea-
dem.§.ſi ff.ex quib.cau.maio.& quod ibi no. Quædam ſunt per-
ſonæ,contra quas non dñt exerceri repreſaliæ ex certa cauſa,vt cõ
tra ſcholares,vel ambaſciatores,vel ſimiles, & tunc ꝯ res eorum,
quas portarent, vel haberent neceſſarias ad illam cauſam, nõ dñt
exerceri repreſaliæ,ſed contra alias ſic.l.publicanus.§.de rebus. ff.
de public.facit quod dixi ſup.prox.q.circa ſcholares,&c.

2 **Ad ſecundum** quæritur, † quid ſi dictæ perſonæ, ꝯ
quas nõ poſſunt exerceri repreſaliæ
portẽt res aliarum perſonarum,an ꝯ eas poſſint exerceri? Rñ.ſi q-
dem portẽt dictas res neceſſarias ad ſuũ vſum,vt equum ad equi-
tandũ,& ſimilia,de quibus in l.in lege cenſoria.ff.de verb.ſign.&
tunc non poſſunt capi, vt dixi ſ. in q.præcedenti, circa ſcholares.
Si vero non eſſent eis neceſſariæ,tunc poſſunt capi,nec eſt qui re-
pugnet.l.ſacroſan.de ſacroſ.eccl.

3 **Ad tertium** † Quærit, an poſſint capi res exiſtentes in
territorio ciuitatis,ꝯ quam repreſaliæ cõ-
ceduntur,& duci ad ciuitatem ꝯcedentẽ? ſi quidẽ repreſaliæ ſimplr
ſunt ꝯceſſæ,tñ intelĺr data ptãs vtendi in territorio concedentis:
Non.n.vltra extenditur ſimplex ꝯceſſio.l.cum vnus.§.is cuius, ff.
de bon.auth.iud.poſſid.& extra,de ꝯſt.c.vt animarum lib.6. Præterea
ꝯceſſio repreſaliarum ẽ quoddã bellũ particulare ꝯceſſum priua
to ꝯ priuatos,vt dem̃ eſt ſ.16.q.4. ſed ſi equitaret in territorio ci-
uitatis,ꝯtra quam eſſet bellum vñe, & ꝯ ipſam ciuitatẽ, ergo &c.
Præterea aggredi in territorio, alterius ciuitatis eſt cauſa maioris
tumultus,ergo non videtur conceſſum in dubio. l.non eſt ſingu-
lis.ff.de re iu. Concludo ergo,ꝙ ſolũ in territorio ꝯcedentis pñt re
preſaliæ ꝯcedi,alias exerceri. nec poteſt quis aggredi territorium
alterius,niſi hoc ſit expreſſum p verba hoc de neceſſitate impor-
tãtia. Qui ergo vult, facit hoc exprimi ſpecialiter in conceſſione.

4 **Ad quartum** Quæritur,† an poſſint capi res ſita ĩ ter-
ritorio alterius tertiæ ciuitatis,ſcribẽdo
iudici illius ciuitatis. Rñ.licet de iure cõi in executione iniæ, hoc
permittatur.l.a diuo Pio.§.1.ff.de re iud.& ff.de bo.auth.iu.poſſ.l.
cum vnus.§.pen.cum ſi. tñ cum repſaliæ ſint quoddam bellum,
vt dictũ eſt,qs non põt cogere alium ad bellũ, niſi ſibi ſubditũ, in
vſib.feu.l.vt nt.hic finit lex Corra.c.año guerram. & quis non co-
gitur aliũ iuuare,niſi eũ,cui ſubeſt, vt l.culpa caret, & quod ibi not.
ff.de reg.iur.& per Dy.ext.de reg.iu.c.non eſt ſine culpa.l.b.6. niſi
forte

A D D I T I O.

a Iacob.Menoc.Bologn.conſ.20.

Digitized by Google

forte eſſet ciuitas fœderata, quæ deberet facere, guerrã, & pacem, ad petitionem hoc ſcribentis, per ea quæ dicta ſunt. & ar. ad hoc optimum. ff. de cap. & poſt. re. l. non dubito. circa finem.

1 *Capere homines, & res vigore repreſaliarum, propria authoritate quis poteſt quando copia iudicis haberi non poteſt.*
2 *Perſona capta pro repreſalijs debet ad iudicem duci.*
3 *Res captę pro repreſalijs poßunt per capientem retineri.*
4 *Res pro repreſalijs captę venduntur, & æſtimantur iudicis authoritate.*
5 *Repreſalię poßunt exerceri die feriato ob neceßitatem hominum, in ferijs autem in honorem Dei poßunt ex cauſa.*
6 *Repreſalię ſi conceduntur per habentem poteſtatem legis condendę, poßunt concedi, vt exerceantur etiam diebus feriatis in honorem Dei.*
7 *Cognitio ſummaria, vel ordinaria, an requiratur, quando quis vult defendere ſe, & res ſuas occaſione repreſaliarum captas.*

Nona Qõ principalis eſt, qualiter repreſalię exerceantũ. Circa φ quæruntur multa. Primo, an quis poſſit capere hoĩes, & res uigore repreſaliarum p̄ ſe, an p̄ miniſtros iuſtitiæ, & ſuos. Secũdo, ad hoĩes, & res captas teneatur quis iudici p̄ſentare, an uero poſſit in ſuo priuato carcere retinere. Tertio, qualr̃ res captæ vẽdantur, & æſtimentũ. Quarto, an repr̃ſaliæ poſſint exerceri die feriata, uel non. Quinto ſi aliquis uult defendere ſe & res ſuas occaſione repreſaliarum captas, qualis cognitio debeat adhiberi.

1 Ad primũ Queritur, † anqs capere poſſit hoĩes, & res uigore repreſaliarum p̄ ſe, an uero p̄ miniſtros? Et uĩ φ per ſe, ſicut in bello per ſe hoĩes, & res capiũtur. Sed certe, ut dixi ſ. 8. q. 4. uerba iſtius ↄceſſionis dẽnt intelligi ciuiliter, a & ĩõ puto, φ nõ poſſit capere hoĩes, nec res ſua authoritate.* l. miles. §. qui iudicari. ff. de re iud. & de re. iu. l. non eſt ſingulis. φ tenet Iac. de Bel. in Auth. vt non ſi. pig. in qõ. quam ibi ponit. φ intellige ſi põt haberi copia iudicis, qui cõcedat ſuos miniſtros, alias poſſet capere ſua authoritate, vt l. ait prætor §. ſi debitorem. ff. quæ in frau. cred. & C. de decu. l. gñali. lib. 10. & ff. quod vi, aut clam. l. ſi alius. §. eſt & alius. & φ ibi no. Eſt ergo tutius, vt eſſent p̄dicta, φ in ↄceſſione expreſſe ponatur. φ ille cui ↄceduntur repreſaliæ, poſſit homines & res capere per ſe, & ſua authoritate, & c.

Ad ſecundum Quæritur, an hoĩes, & res captas teneat qs iudici p̄ſtare, an vero poſſit 2 in ſuo priuato carcere retinere? Ia. de Bel. in qõne prædicta dicit, φ dẽt iudici p̄ſtare. d. l. non eſt ſingulis, & ne fiant illicitę exactiones, vt l. illicitas. ff. de of. præſi. & ne inde naſcatur iniuriãdi occaſio, & c. vt l. meminerint. C. vnde vi. Ergo qñ capitur p̄ſona, puto eum verum dicere, vt captus dẽat duci ad iudicem, caſus eſt in d. l. gñ. li. C. de decur. li. x. & no. in l. j. C. vbi decu. vel c. lior. & Inſti. de act. in pri. & in vſib. feu. de pace iura. fir. c. 1. niſi exp̄ſſe dicatur in ↄceſſio 3 ne, φ poſſit in ſuo priuato carcere retinere. Qñ vero † capiuntur, dico φ res capiuntur, vt in cãm iudicati, vel vt primo, vel ſecũdo decreto ſm ea quæ dixi ſ. q. 3 & tunc non eſt dubium, φ res dẽnt remanere penes capiẽtem, vt l. is cui. §. quæ legatorum. ff. vt in poſ. le. & p̄ hoc non eſt neceſſe plus ire ad iudicem, ſed ſufficit prima conceſſio. Qualiter autem vendantur, vel æſtimentur, vt ſi quis accipiat in ſolutum, dicam ſtatim.

4 Ad tertium † Queritur, qualr̃ res captæ vẽdantũ, & æſtimẽtur, vt ſibi qs accipiat in ſolutum? Rñ. venditio non pot propria authoritate fieri, vt d. l. miles. §. qui iudicati. ff. de re iud. Item æſtimatio dẽt fieri per iudicem, vt l. 2. in fi. C. de iure do. impe. reqritur ergo in oĩb. prædictis authoritas iudicis. Et ſemper intelligo, niſi aliud in ↄceſſione exprimatur. Dico ẽt φ in comparatione eius, quod quis recipit, dẽt fieri detractio expenſarum factarum in prædictis, vt l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. ff. ad l. Falc. l. quantitas patrimonij.

b 5 Ad quartum Quæritur, an repreſaliæ † poſſint exerceri capiendo hoĩes, & res dies feriata, ẽt in honorem Dei? Ad φ dico, φ dieb. feriatis ob neceſſitatem hominum p̄nt repreſaliæ exerceri, ſicut ẽt põt fieri executio rei iudicatæ, vt extra. de iud. c. fi. lex. n. ſolum prohibet, ne illo tp̄e quis cogatur venire ad iudicium ad litigandum, vt ff. de fer. l. 1. ſed in executione iudicati non eſt litigium, ergo, & c. Si vero quærimus de dieb. feriatis in honorem Dei, tunc eſt dubium p̄ l. dies feſtos. C. de fer. Tñ putarem ſic dicendũ eſſe, φ poſſibile eſt repreſalias ↄcedi ↄ̃ hoĩes alicuius terræ, ſi hoc ſeruaretur, φ dieb. feriatis nõ p̄nt capi, nunquam caperentur, & ſucceſſio repreſaliarum eſſet inutilis, φ poſſet ↄtingere, vel p̄p̄ longinquitatem, & diſtãtiam loci, & ſic hoĩes perraro veniunt, vel p̄p̄ paucitatem populi ciuitatis, vel terræ, ↄ̃ quam ſunt ↄceſſę, ita φ ſunt cauti, & nõ venirẽt niſi dieb. feſtiuis, & iſto caſu poſſent exerceri die feriata in honorem Dei, vt ff. de fer. l. 1. & 2. C. de fer. l. 2. Si vero iſtud periculum nõ ſub eſt, tunc tali tp̄e non p̄nt repreſaliæ exerceri, vt d. l. dies feſtos. facit φ no. p̄ gl. in ver. fideiuſſionis. in d. l. dies feſtos, in 2. gl. ibi, dum dicit, niſi timeatur de eius receſſu, quæ vĩ probare hanc diſtinctionẽ, & hoc erit in æſtimatione iudicis, vt l. de pupillo. §. ſi qs ritos. ver. 6 toties. ff. de ope. no. nun. Tutius eſt ergo facere † hoc exprimi in ↄceſſione, φ p̄nt eas exercere dieb. feriatis & in honorẽ Dei, φ põt fieri, qñ ↄceditur p̄ eum, q habet p̄tãtem ↄdendi legem, vt per populum, vel dñm, ar. C. de fer. l. prouinciarum, ſed ſi concederetur per alium iudicem, non valeret dicta expreſſio, vt ff. de fer. l. 1. arg. C. de f. r. l. a nullo. in fi. niſi quatenus fieret ex cauſa legitima, ſecũdum diſtinctionem ſupra dictam & c.

7 Ad quintum Querit̃, ſi alicuis † vult defendere ſe, & res ſuas occaſione repreſaliarũ captas, qualis cognitio dẽat adhiberi. Ad φ dic, φ ſi quidem poſt capturam eſt facta perfecta executio, vel q̃a res vẽdita, vel data in ſolutum. ſm ea quæ dixi ſ. ea. q. 3. tunc adhibetur cognitio ordinaria, nec hẽt locum officium iudicis in hac cognitione, vt ff. de re iud. l. a diuo Pio. §. ſi poſt addictum. Si vero p̄ſona, vel res adhuc dura c capta. nec eſt facta executio, tunc ille, q vult p̄ſonam, & res defendere, iudicis officium implorabit, p̄ φ fiet ſibi editio oĩum actorũ quorum vigore captus eſt ipſe vel res eius, vt C. de eden. l. is apud quem. vt ibi. pen. l. 2. ff. de eden. l. 1. §. edenda. ſemper edenda ſunt, q̃ acta ſunt in abſentem. vt d. l. is apud quẽ. ſm ſecundam lec. Quib. adhibitis põt opponere qs vel ex parte cãę iniuſtæ, vel ex defectu ↄcedentis, vel modi, uel ex eorũ defectu p̄ſonæ, vel rei captę, quæ capi nõ poterat, vt ex prędictis patet, & in hoc ẽt adhibebitur ſummaria cognitio, vt ff. de re iud. l. a diuo Pio. §. ſi ſuper reb. Sed dubitatur an ſuper hoc poterit impetrare cognitionem extra illum locum ſm ea quæ dixi ſ. 2 q. Rñ. ſi quidem vellet hoc impetrare ſuper cognitione, quę adhibetur officio iud. nõ poſſet, q̃a ſm hoc diuideret continentiam cauſæ. l. nulli. C. de iud. hoc n. pertinet ad officium iudicis exequentis. in d. §. ſi ſuper reb. & ſi ſuper hoc vellet principaliter agere competentib. actionibus, poſſet ſecundum ea quæ dicta fuerunt ſ. 2. q. 2.

ADDITIONES.

a Th. D. Sua authoritate. No. hanc deciſionem Ba. & per ipſam cõſuluit Pa. de Ca. conſ. 3 : 4. inci. ſuper eo quod primo loco. in 3. dubio. vbi videas.

b Th. D. Ad quartum. Vide Ale. de Imo. in l. illuſt. in add. Bar. ff. de do. in ver. præter ea ſolennitas feriarum. & in l. 3. §. ſed excipiuntur. ff. de ferijs. in add. in c. Addo in quantũ. & Bal. in l. milites. C. de teſt. mil. & facit φ debitor ſuſpectus de fuga, põt per iudicem perſonaliter capi, & incarcerari tempore feriato in honorẽ Dei, ſm gl. ſi in l. fi. ver. fideiuſſoris. C. de fer. quem Bal. l. & alij ibi ſequuntur. & illum pro ſingularẽ ẽt allegat Bal. in c. fi. ext. de fer. vbi ampliat ẽt ſi ferię eſſent ſolenniſſimę vt Natiuitatis, vel Paſchæ Dñi, cum concor. de quib. per d. Iaſ. in l. 2. ff. de iuri. omn. iu. & in l. 2. §. fi. ff. e. & in l. plerique. ff. de in ius vo. & d. Io. Bap. de S. Seue. plene in trac. de debi. fu. in 8. q. & Ale. in l. diuus. ff. de fer. & glo. illam etiam reputat ſing. Ang. de Are. in §. 1. Inſt. de act. & vide quæ no. Bal. per illam gl. in l. fi. C. de exhib. reis. Et adde Iaſ. vbi ſupra.

1 *Exacto pro repreſalijs quando ſuccurratur in propria ciuitate cõtra illum, cuius occaſione conceßę fuerunt repreſalię.*
2 *Contra officialem negligẽtem facere iuſtitiam, quomodo ſuccurratur pro repreſalijs exacto.*
3 *Exactus non poteſt capere homines, & res illius ciuitatis, in qua exactus fuit pro repreſalijs.*
4 *Titulus, quod quiſque iuris, non habet locum in executione facti.*

Decima principalis qõ eſt de remedijs exacti per repreſalias, circa φ quęruntur plura. Primo qrĩt, an exacto ſuccurratur in ciuitate p̄p̄ria ↄ̃ illum priuatum, cuius occaſione ſunt ↄceſſę. Secũdo an exacto ſuccurrat ↄ̃ rectorẽ, q neglexerit facere iuſtitiã, cuius occaſione fuerunt repreſaliæ ↄceſſæ. Tertio, an talis exactus poſſit ſine alia ↄceſſione capere hoĩes, & res ciuitatis, in qua captus fuit exactus occaſione repreſaliarum, & c.

a 1 Ad primum a quęritur, † an exacto ſuccurrat in ciuitate p̄p̄ria, ↄ̃ illum priuatũ, cuius occaſione ↄceſſę ſunt repr̃ſalię. Ia. de Are. tãgit hoc. ff. de verb. ob. l. 2. §. fi. & dicit φ tunc exacto ſuccurrit ↄ̃ illum. p̄ tex. l. j ff. de neg. ge. & l. licet. § fi. ff. nau. cau. ſtab. l. ſi vero. §. cũ aut legis. ff. de his q deie. vel effu. Sed ↄ̃trium vr̃ determinatum p̄ gl. in ver. φ accepit. in l. ſi qs. dolo. §. 1. ff. de rem. Nam iſte nõ exigit p̄p̄ delictũ illius priuati, ſed p̄p̄ delictum totius ciuitatis denegãtis facere iuſtitiam, vt in p̄cedentib dictum eſt. & iõ ſic dico. Aut rep̄ſaliæ ſunt ↄceſſę ↄ̃ ipſum iudicẽ, vel officialẽ, q non fecit iuſtitiã, φ põt fieri, vt dixi ſ. 6. q. 1. & ille eſt exactus: aut eſt exactus alius de p̄p̄lo nõ officialis. Primo caſu, aut ille officialis nõ fecit iuſtitiã. ſ. faciẽdo aliquid iniuſtum, aut denegãdo facere iuſtitiam. Primo caſu illi officiali nõ ſuccurritũ ↄ̃ illum principalẽ debitorẽ, vt no. in d. l. ſi quis dolo. §. 1. Scdo caſu, ſuccurrit ei ↄ̃ principalem debiturẽ, tex. eſt no. C. de exact. trib. l. in ſi opinatores. l. fi. li. x. Scdo, qñ exactus eſt alius de p̄p̄lo, eſt vera opi. Ia. de Are. p̄ alle. per eum. p̄p̄ quod puto, φ ille captus ſoluens põt petere, φ ſibi cedãtur actiones ↄ̃ illum principalem debitorem. vt l. licet. §. fi. ff. nau. caup. ſtab. ad ſimilitudinem correi, fideiuſſoris, & eius, qui exactus eſt per hypothecariam, & c.

2 Ad ſecundum q̃rit̃, † an exacto ſuccurrat ↄ̃ rectorem, q neglexerit facere iuſtitiã. Ad φ rñdetur, φ ſicut ↄ principalem debitorem ſuccurritur, vt dixi ſ. prox. q. ſic ↄ̃ officiales, & ſi ipſi ſint debitores, vt ſ. probatum eſt in præ-

ADDITIO.

a Tho. D. Ad primum. Adde Bar. in l. item & Seruius. in prin. ff. de neg. g. & vide Alex. in l. Iedi, §. circa me. ff. de cond. ob. cau. & in l. 1. §. item ex facto, ff. de ver. ob. & ibi apoſt.

præcedentib. ſed hoc fiat cum ordine. Primo. n. conueniendus eſt ipſe principalis debitor, quo exiſtente non ſoluendo, vel non reperto peruenitur ad illum, qui principaliter iuſtitiam facere neglexit, vt l. 1. in prin. ff. de magi. conu. & C. de conu. fiſ. debi. l. quoniam Auge rio. lib. 10. & ipſo iudice non exiſtente ſoluendo venitur ad alios officiales, quia requiſiti, cum poſſent alios cogere ad faciendum, alij ſoluere neglexerunt, argum. l. 2. §. nunc tractemus, ff. de tri. & rat. & diſtrah.

3 **Ad tertium** Quæritur, an talis † exactus poſſit ſine alia conceſſione capere homines, & res ciuitatis, in qua captus fuit exactus occaſione repreſaliarum: Et vr quod ſic per ii. ff. quod quiſq; iuris. Præterea, vt dictum eſt, repreſaliæ ſunt quodam bellum, licet eo ipſo quod vna ciuitas, quæ pôt bellum indicere, contra aliam ciuitatem, & facit illam ſibi hoſtem, eo ipſo illa contra quam indicitur, vr illam indicentem etiam ſibi hoſtem facere, vt ff. de capt. l. hoſtes. & ſic ab vtraq; parte ſunt captiuitates, & poſtliminia. Contrarium puto verum. † Nam ii. ff. quod quiſq; iu. loquitur in iuris execu-
4 tione, vt ſi ciuitas vna conceſſit repreſalias contra aliam ex cã nõ legitima vel modo nõ legitimo, ex eadem cã, vel eodem modo poterit concedi contra aliam, nõ aũt habet locum in executione facti. Nam ſi vna ciuitas aliquid facit de facto, non pôt priuatus eodem modo facere de facto: tunc. n. permittitur vindicta, & vindicatio, quod non licet. l. ſcien-tiam. §. qui cum aliter. ff. ad l. Aquil. Non ob. quod dr, quod ſtatim ex vtraq; parte bellum vr indictum, quia illud procedit, quando bellum ex vtraque parte indicitur vr: hic autem ex parte indicentis vni perſonæ tm̃ conceditur, non autem cuilibet de populo, & ſic non poteſt intelligi ex aduerſo, quod quilibet de populo poſſit capere, propter quod populus concedens repreſalias hoc facit, ſupplens defectum ſuperioris, vt dictum eſt ſ. in 1. q. prin. Sicut ergo ſi ſuperior hoc conceſſiſſet, alius non poſſet ſua authoritate capere, ita ex aduerſo, nec hoc caſu. Ille ergo, qui eſt exactus, ſi paſſus eſt iniuſtitiã, petat a terra ſua repreſalias more legitimo, alias ſua authoritate non poteſt exercere, &c.

Explicit Tract. Repreſaliarum editus a do. Bar. a Saxoſer. leg. Doct. Peruſino.

TRACTATVS
DE INSIGNIIS ET ARMIS.

1 *Inſignia conceſſa dignitati, vel officio, portat ille qui habet dignitatem illã, vel officium, alij non.*
2 *Inſignia ſingularis dignitatis, puta, Regis, nemo defert, nec rebus ſuis depingere facit principaliter, acceſſorie ſic.*
3 *Habentes ex conceſſione inſignia, & arma, illi ſoli illis vtuntur.*
Arma Bar. & ſucceſſorũ ex conceſſione, eſt Leo rubeus cum duabus caudis in campo aureo.
4 *Quilibet poteſt ſibi aſſumere arma, & inſignia illa portare, & in rebus proprijs impingere.*
5 *Portãs arma, vel inſignia vnius, quo, & quãdo poſſit prohiberi, et per quẽ.*
6 *Aſſumens arma, vel inſignia alterius, quæ portauit ab antiquo, ſi ille veriſimiliter non lęditur, nec iniurietur, licite aſſumit, & portat.*
7 *Faciens ſignum vnius artificis, quod facit in gladijs & alijs operibus, licite prohibetur ab illo, & etiam a quolibet tertio.*
8 *Notarius non poteſt aſſumere ſignum alterius, & ſi aſſumit prohiberi pôt.*
9 *Habere arma ex conceſſione principis prodeſt, quia alijs præfertur, & non poteſt ab alio prohiberi.*
10 *Arma ſeu inſignia domus tranſeunt in oẽs deſcendentes de illa agnatione.*
11 *Baſtardi non vtuntur inſignijs de iure, licet de conſuetudine non ſeruetur in Tuſcia.*
12 *Signum ſocietatis ſocietate diuiſa apud quem remanere debet.*
13 *Inſignia, ſeu arma, qualiter ſint pingenda, inſigenda, ſeu portanda.*
14 *Animalia quæ portantur in armis, ſi depinguntur in vexillis, facies dẽt reſpicere haſtam, ſecus ſi pars animalis portaretur.*
15 *Animalia quando deſignantur, debent deſignari in nobiliori actu eorum, etiam quo magis ſui vigorem oſtendunt.*
16 *Leo, Vrſus, & ſimilia ſunt pingenda erecta, eleuata, & ore mordaci, ac pedibus.*
17 *Equus deſignandus eſt rectus, & eleuatus quaſi ſaliens.*
18 *Agnus deſignatur, quaſi plane ambulans per terram.*
19 *Pes dexter debet antecedere, quando animal deſignatur.*
20 *In vexillis inſpicitur illa pars, quæ reſpicit portantem, non pars conuerſa.*
21 *Facies animalis depicti in vexillis cubarum, non debet reſpicere cubam.*
22 *Si duo animalia inuicem ſe reſpicientia portantur pro inſignijs, non refert quo modo pingantur in vexillis.*
23 *Inſignia conſiſtentia in varietate diuerſorum colorum, quo depingantur.*
Locus prior, & ſuperior, nobilior eſt poſteriore, & inferiore.
Color nobilior debet poni prope haſtam.
24 *Aureus color nobilior eſt cæteris, & per eum figuratur Sol.*
Nil nobilius luce.
25 *Color rubeus, ſeu purpureus repreſentat ignem, & eſt nobilis.*
26 *Azureus color eſt tertius, & repræſentat aerem.*
27 *Color albus eſt nobilior nigro, & color niger eſt infimus.*
28 *Arma, quæ portantur in veſtibus, ſuperior pars debet reſpicere caput, inferior pedes.*
Nobilior pars armorum debet reſpicere latus dextrum.
29 *Arma quæ pingẽda ſunt, a parte poſteriore hominis, pars nobilior debet reſpicere latus ſiniſtrum hominis.*
Mos ſcribendi noſter, quare ſit nobilior more ſcribendi Hebræorum.
Bartolus didicit literas Hebraas.
30 *Litera & arma in ſigillis per conuerſum inciduntur.*
31 *Arma in clypeo depingenda, nobilior pars debet reſpicere partem clypei, quæ in portando reſpicit latus dextrum.*
32 *Arma depingenda in coopertorijs equorum nobilior pars reſpicere debet caput equi.*
33 *Arma quomodo pingantur in coopertorijs lectorum, in parietibus & alijs locis ſtabilibus.*

HOrum Gratia de inſignijs, & armis, quæ quis in vexillis, & clypeis portat, videamus.
1 † Primo, an hoc ſit licitum, & eo caſu, quo eſt licitũ, qualiter ſint pingenda, & portanda. Circa quod dico, quod quædã ſunt inſignia dignitatis, vel officij, quæ portare pôt quilibet hñs illam dignitatẽ, vel officium, vt inſignia conſularis, & legatorũ, vt l. 1. ff. de off. proc. & leg. & de re. di. l. ſanctũ. ſicut de facto videmus hodie inſignia epiſcoporũ, & iſta pôt portare quilibet hñs illam dignitatẽ, vt d. ll. alijs aũt portare non licet imo portans incurreret crimẽ falſi, vt ff. de falſis. l. eos.
a §. fi. & ideo puto, quod ille qui portat inſignia doctoratus, a cum nõ ſit do-
2 ctor, teneatur illa pęna. † Quædã ſunt inſignia cuiuslibet ſingularis dignitatis, vt videmus, quod quilibet Rex, quilibet princeps, & cæteri potentiores hñt arma ſua, & inſignia, & iſta nemini alteri licet defer-
b re, vel ſuis reb. depingere, b vt C. de his qui pę. no. l. j. & no. ĩ Auth. de man. prin. §. pe. quod intellige principaliter, ſed acceſſorie non eſt prohibitum, vt puta in ſignum ſubiectionis ſuperponere inſignijs proprijs inſignia alicuius Regis, uel comitatus. hoc de conſuetudine obſerua-
3 tur. Quædam ſunt inſignia † ſeu arma priuatorum hominum, ſeu nobilium, uel popularium. de iſtis quidam reperiuntur, qui hñt arma, & inſignia, quæ portant ex conceſſione Imperatoris, uel alterius dñi, ut uidi concedi multis a Sereniſſ. Principe Carolo IIII. Rom. Im-
c peratore, necnon Rege Bohemię, & mihi tunc Conſiliario c eius conceſſit inter cętera, ut ego & cæteri de agnatione mea Leonem rubeum cum caudis duab. in campo aureo portaremus, & iſtis licet portare talia inſignia, nec eſt dubiũ. De principis. n. poteſtate diſputare, ſacrilegium eſt, ut C. de cri. ſacri. l. 2. ad idẽ. C. ut nem. ſine iud. auth. in rub. & nig. ſine. n. iudicis authoritate prohibetur, ergo cum
4 iudicis authoritate permittitur. Arma aũt † quidam & inſignia ſibi aſſumunt propria authoritate, & iſtis an liceat, uidendum eſt. & puto quod licet. ſicut. n. noĩa inuẽta ſunt ad cognoſcendum hoĩes. C. de ingen. ma. l. recognoſcẽdos. ita ẽt iſta inſignia ad hoc inuenta ſunt. ff. de re. di. l. ſanctum. ſed talia noĩa cuilibet licet imponere ſibi ad placitũ. d. l. ad recognoſcendos. & ff. de fal. l. falſi nominis. in principio iſta inſignia cuilibet portare, & impingere licet in ſuo. non ta-
d men in alieno, d ut C. ut nem. lice. ſine iud. autho. ſig. l. 2. & ibi glo. in uerbo alienis. & facit c. dilecta. & ibi glo. in uer. unum corpus.
5 extra, de exceſ. prælato. Sed quæro, unus † portat certa arma, uel inſignia, alius uult portare eadem, an liceat, uel prohiberi poſſit? Videtur

ADDITIONES.

a Th. D. inſignia doctoratus. No. quod ſi quis non eſt doctor. & portat inſignia doctoratus, tenetur pęna falſi. Adde Bar. in l. eos. §. fi. ff. de fal. & in l. reo datur. C. de [illegible] & medi. li. 10. cum concor. de quibus per Fel. in proœ. Greg. Cui adde d. Fel. in c. vt apoſtolicæ. de priui. li. 6. faciunt no. per Doc. in l. Barbar. & ibi vide Iaſ. de off. præ. Limitata tñ præfatam concluſionẽ Alex. in d. l. eos. in add. Bar. ſi doctorẽ [illegible] appellat, & aliquẽ actum facit doctori conuenientem, quia tunc tenetur pęna falſi, alias non. & adde quod ita vr eſſe de mente Bal. in l. qui prætextu. C. de ſacroſ. ec. & in ſpẽ Lud. Ro. in l. qui in aliena. §. qui interdũ. ff. de acq. hęr. & d. Mat. in c. de Perus. in rep. rub. C. de teſt. mil. Secundo limita, ſi fuiſſet priuatus doctoratu, & vteretur inſignijs doctoratus, quia tunc extra ordinem dẽt puniri, per ea quæ no. Bar. de notarijs in l. data opera. C. qui ac. non poſ. cum concor. de quib. per Iaſ. in l. ſciendum. §. fi. ff. qui ſatiſ. cog. & ſcripſi plene in trac. de præſtan. Doc. lib. 4. de inſignijs doctoratus in 11. q. prin.

b Depingere. Vide Iaſ. in l. j. C. vt nem. pri. in prin. vbi dicit, quod inſignia principis nõ dẽnt depingi, niſi ſuper reb. quæ ſunt principis. prout videmus in armis S. Marci, quæ non pinguntur ſuper oſtium domus, niſi ſint illuſt. Io.

c Tunc conſiliario. Vide Mat. Lau. in ſuo trac. de leg. maxime principium, in concluſione 35. in fi. vbi dicit, quod Bar. in legatione, qua vſus fuit ad Imperatorem Carolũ quartum Pliſis nomine cõis Peruſij, impetrauit arma de quib. hic. ſed vide Bart. hoc dicentem in l. Gallus. §. forſitan. in 3. q. ff. de lib. & poſt. quemon alle. d. Mat. dicit Ang. de Peruſ. in l. quiſquis. C. ad l. Iul. ma. quod Carolus quartus, quñ aſſumpſit Bar. in ſuum conſiliarium, fecit illum illuſtrem. de quo per Iaſ. in l. j. ñ. de off. eius cui mandata eſt iuriſ.

d Non tn in alieno. Vide Pa. de Ca. d. Ale. & d. Iaſ. in rub. C. vt nem. lic. ſine iud. auth. vbi ponunt caſum, qui fuit de facto de quadam fraternitate, quæ fecit depingere arma in vna poſſeſſione, ſuper qua habuerunt ſententiam & pendebat appellatio, quod non poterat, &c.

Videtur,quod poſſit portare, quia quilibet poteſt ſumere nomē
alterius.ff.ad Treb.l.facta §.ſi in danda,ver.ſi vero nominis. de le
ga.2.l.cum filius.§.pater.& poſſunt eſſe plures eiuſdem nominis,
vt l.duo ſunt Titii.de teſt.tut.& de lega.2.l. ſed & ſi quis ſeruum.
§.ſi inter duos.ergo poteſt quis ſumere arma aliena, & plures eã-
dē inſignia portare,vel rebus imponere poſſunt, cũ vtrumq; fiat
ad cognoſcendum. Econtra videtur de regu. iu.l. id quod noſtrũ.
ſi enim prius eſt noſtrum,ſine facto noſtro a nobis auferre non po
teſt.Sed hoc non bene facit, loquitur enim in his quibus plures
inſolidum vti non poſſunt,alias ſecus,vti in vſu plateę,balnei,thea
tri, vt l. ſi vt certo.§. ſi duobus vehiculum. ff. commo. Præterea
ſignum,quod portat alius,non eſt vnum & idem,imo ſunt diuer
ſa,habentia tamen eandem ſimilitudinem. Ad deciſionem ergo
prædictorum præmitto,quod ſignum alienum portare prohibe-
re poteſt ille cuius eſt ſignum,ſeu petere quod prohibeatur, ſi ex
hoc ipſe iniurietur, quia forte ille eum vituperoſe portat , ſeu tra-
ctat.C.de epi.aud.l.minæ.& eſt expreſſum extra,de exceſ. præl.c.
dilecta.ar. C.de iudæ.l.iudæos,quos. Secundo de hoc poteſt con-
queri quilibet tertius qui læditur , & ad ipſius petitionem poteſt
prohiberi ne portet.C.de his quæ pę.no.l.1. & ibi no.& in Auth.
de man.princ.§.pęn. Tertio ſi iudex ex officio ſuo videret ad hoc
• ſcandalum poſſe eſſe,& diſſenſionem ſubditorum, poteſt prohi-
bere.arg.C.de lati.li.toll.l.1.§.ſed qui domini.vbi circa eos qui pi
leati incedunt,lex Iul.ſtatuit ne populus deciperetur,expreſſius ex-
6 tra,de iudi.c.in nonnullis.His præmiſſis † in q. præmiſſa diſtingui-
tur,quod ſi vnus aſſumit arma,quæ alius portauit ab antiquo, &
illius non intereſt,nec ex hoc veriſimiliter lędi poteſt. Exemplũ,
vnus Theutonicus tempore indulgentiæ iuit Romam, vbi repe-
rit quendã Italicum portãtem arma antiquorum ſuorum , & in-
ſignia,volebat de hoc conqueri.Certe non poterat: tãta eſt enim
diſtantia inter vtrumque locum, ſiue domicilium , ꝙ ex hoc ille
primus lædi non poſſet.& in his,in quibus quadam publica facul
tate quis occupat ſibi vſum,non licet queri, niſi ex magna cauſa,
7 vt ff. ne quid in flumi.publ.l.1.§. ſunt autem qui putãt.† quando-
que poteſt contingere,quod alterius poteſt multum intereſſe,qd
enim ſi odij plenus cuius vitæ multi inſidiantur,aſſumat arma &
inſignia hominis quieti,& pacifici? Certe illius intereſt,& poterit
facere eum prohiberi,ſi vituperoſe portet , vt dictum eſt: multo
fortius poteſt peti prohibitio, ne ex hoc propter vnionem armo-
rum,alius pro alio occidatur,vel iniurietur. Item,ſi ex hoc pudor
primi aliquo modo lædatur.arg.d.l.minæ.& l.iudæos & per offi-
cium iudicis ad quem ſpectat quies popularis,vt ff. de off.præfe.
vrb.l.1.§ quies. Quandoque poteſt contingere quod multorum
de populo intereſt.Ponamus exemplum in alijs inſignijs , quam
in his quæ portãt pro armis. Pone quendam fabrum eſſe doctiſ-
ſimum,qui in gladijs.& alijs operibus ſuis facit certa ſigna,ex qui
bus opus ipſius magiſtri eſſe cognoſcitur,& per hoc tales merces
• melius venduntur,& auidius emũtur,tunc puto. quod ſi alius fa-
ceret tale ſignum,poſſet prohiberi, quia ex hoc populus læderé-
tur,acciperetur enim opus vnius pro opere alterius arg.l.1.de La
8 ti.lib.toll.& de iudæ. ca. in nonnullis. † Et eadem ratione dico de
a inſignijs,quibus vtuntur notarij.ᵃ C.de aſſeſ.& do.l.nemo. §. nec
callidis.& in Auth.de iuſt.cau.§.ſed & ſi inſtrumenta.verſic.opor
tet.& quod ibi no.vbi ſi alius ſignum alterius acciperet, poſſet ꝓ-
hiberi.Item de ſignis,quibus vtuntur fabricatores chartarum de
papiro,in ſimilibus per eaſdem rationes, & hoc ſimiliter expedi-
9 tur iudicis officio,vt dictum eſt.† Sed ſecundum hoc quæro, qd
releuet habere iſta arma ex cõceſſione Principis? reſpõdeo mul
tum. Primo,quia eſt maioris dignitatis,ſicut dicimus in teſtamē-
to facto coram Principe.C.de teſt.l.omnium. Secundo,quia non
poſſunt ab alio prohiberi illa portare. C. de iureiur. l. ſecunda, &
ff.de mu.l.minor autem magiſtratus.in princ.§.2. Tertio, quia ſi
duo aſſumpſerunt eadem arma,ſeu eadem inſignia, nec de prio-
ritate,nec de poſterioritate appareret, præfertur ille qui a Princi-
pe habuit.l.ſi duas,ff.de exeu.tut. Quarto, quia ſi eſſet in exercitu,
vel alio loco,& quæreretur quis deberet præcedere. ᵇ debẽt præ-
ferri illius arma,quæ a Principe ſunt conceſſa. ff.de albo ſcri.l.fin.
C.de conſi.l.1.lib. 12.& extra,de ma.& obe.c.per tuas. & arg.l.ſi
duas.ff.de excu. tu. Et prędicta intelligo cęteris paribus, ſcilicet,
quod alias illi,qui habent arma,ſint æqualis dignitatis , alias præ-
cederent arma illius,qui eſſet in maiori dignitate. arg. ff. de albo
10 ſcrib.l.1.& C.de conſul.l.1.lib.12.Quæro,qualiter iſta † arma,vel
• inſignia tranſeant in ſucceſſorem. Reſpon. quædã ſunt vnius do-
mus ſeu agnationis , & iſta tranſeunt in omnes de illa agnatione
deſcendentes,ſiue ſint hæredes patris,vel aui eorum, ſiue non,ar.
ff.de relig.l.familiaria.& l.ſeq.nec per diuiſionem poteſt aſſigna
re vni,ar.C.de relig.l.ſi ſepulchrum,ad cognatos vero, vel affines
11 non pertinent,vt C.de religio. l. ius familiarium . † Ex hoc poſſet
c quæri , an baſtardi,ᶜ vel ſpurij poſſint vti illis inſignijs.& videtur
quod non quaſi non ſint de familia,vel agnatione , vt l. pronun-
ciano.ff.de verb.ſign.contrarium tamen obſeruatur in Tuſcia de
conſuetudine cui ſtandum eſt. Quandoque tamen multiplicen-
tur hi,qui portant talia inſignia,vel arma,& cõſuetum eſt per ali-
quos aliquid apponi vitra, vt ab alijs dignoſcantur, & diceretã-
tur, quod licet,ſicut nomini additur pronomen . Quædam vero
ſunt inſignia alicuius ſocietatis aliquorum negotiatorum, & hic
cum ſocietas ad hæredem non tranſit , non eſt tractandum. Sed
• apudᵃ quem remanebit ſignum † ſocietate diuiſa,quod enim om
12 nes vtantur eo ſigno,non eſt æquum,vt dictum eſt. Reſpon.l.ſi q
• dem erat vnus in ſocietate,qui erat capitaneus, & quaſi magiſter
ſocietatis,ſicut dicitur in ſimili.ff.de lega. 2.l.peculium. §.1.tunc
apud eum debet remanere ſignum , quia ipſe erat inter cæteros
maioris honoris.arg.ff.de fundo inſtru.l. fin. Si vero hic non erat,
tunc apud eum remanebit,qui erat ſocius maioris quantitatis,vt
ff.famil.erc.ſcun.l.ſi quę ſunt cautiones.Quid ſi omnes ſunt ęqua-
les?tunc ſorte dirimendum eſt,d.l.ſi quæ ſunt cautionis. Puto ta-
men,quod ſi diſſoluta ſocietate remanet negotiator, debet rema
nere ſignum , hoc ideo quia aliorum non intereſt. Item,q; quã-
uis diſſoluta ſocietas ſit, tamen negotiatio remanet penes illum,
ergo iniquum eſt , quod ſignum , quod erat acceſſorium nego-
tiationi,ſeparetur ab ea,arg.C.communia vtriuſque iud. l.poſſeſ-
ſionum.Quædam vero ſunt ſigna artificis cuiuſlibet , ſeu peritiæ &
hic aduertendum,quandoq; ſunt ſigna quædam artificij,in quib.
principaliter operatur qualitas loci. Exemplum,in Marchia An-
chonitana eſt quoddam nobile caſtrum,cuius nomen Fabrianũ,
vbi artificium faciendi chartas de papiro principaliter viget , ibi-
que ſunt ędificia multa ad hoc,& ex quibuſdam artificijs melio
res chartę veniunt,licet etiam in alijs faciat multum bonitas ope
rantis , & vt videmus hic, quodlibet folium chartæ habet ſuũ ſi-
gnum , per quod ſignificatur cuius ędificij eſt charta . Dic ergo,
quod iſto caſu apud illum remanebit ſignum, apud quem rema
nebit ædificium ipſum,in quo fit.ſiue iure proprietatis , ſiue iure
conductionis,ſiue in mala fide remaneat,toto tempore , quo te-
neat, non poteſt prohiberi vti ſigno . ſicut in cęteris iuribus reali-
bus.arg.ff.de ſer.ruſticorum prędiorum.l.via conſtitui.§. fin.& ff.
ſi ſer.vē l.2.§.fi.& l.ſeq.& quemad.ſer.amit.l.vſusfructus. & l.ſeq.
& idem in conductione talium officiorũ.arg. ff.loca.l. ſed addes.
§.illud.& l.videamus.§.Item proſpicere. Quędam vero ſunt inſi-
gnia artificij,in quo principaliter bonitas artificij operatur vt vi-
demus in ſignis , quę apponuntur in ſpatis, gladijs , & alijs operi-
bus metallaris.& iſto caſu omnes qui ſtãt in vna ſtatione,poſſunt
vti iſto ſigno , quaſi magiſter principalis iſtius ſtationis approbet
illa opera,vt in Auth. de tab.§.nos autem. & no. in glo.in ver. ip-
ſis per ſe.quæ incipit,& caue tibi.in fi.glo.Si vero ſeparentur , tũc
ſignum debet remanere apud ipſum qui principaliter erat in ſta-
tione,ar.ff.de fund.inſtr.l.fi.& ſ.dixi.Sed ſi forte omnes erãt ęqua
les vbi ſimul cum conueniunt,apud quem remaneat illud ſignum,
ſorte dirimetur,vt d.l.ſi quæ cautiones.famil.erciſc.

13 Secundo principaliter † eſt vidēdum,qualiter iſta arma,
ſeu inſignia ſunt pingenda inſigen. & portan-
da. Ad quod ſciendum eſt,ꝙ quãdoque portãtur in vexillis,& vehicu
lis,quandoque in veſtibus hoīs,quandoque in clypeis, quandoq; in coopertis le-
ctorum, & ſimilibus locis ſtabilibus. Circa quodlibet prædicto-
rum aliqua videamus. Circa quod ſciēdum eſt,quod inſignia,quandoq;
ſumuntur ex aliqua re exiſtente,vt multi aſſumunt aliquod aīal,
vel caſtrũ,vel mōtem,vel florē, vel aliquod ſimile: quandoq; iſta inſi-
gnia non aſſumuntur ex aliqua re exiſtente,ſed ſunt ſigna ſimpli-
cia,i.variationes quorundam colorum,vel per dimidia,vel quar-
teria,vel per aliquas lineas rectas tranſuerſas,vel ſimiles, quãdoq;
14 mixtũ ex vtroque. His pręmiſſis, videamus, † qualiter portentur
in vexillis illa ſigna,quæ ſignificant aliquam rem pręexiſtentem.
Ad quod dico,ꝙ ars imitatur naturã,inquãtum pot, vnde illa in-
ſignia debent eſſe ſecundum naturam rei,quam ſignificant, & non
aliter.ar.l.ſi pater.in fi.& l.ſeq.ff.de adop.& de ſta.ho.l.non ſunt li-
beri. De natura aũt vexilli cum portatur in haſta, ſm illum vſum
ad quem vexillum deſtinatur, haſta præcedit, vexillum ſequitur.
Vnde

ADDITIONES.

• Ray.conſi.99.in fi.lib.1.& Benue.Stracha,in trac.de mercatura.2.par.nu.92.93.
96.97.& late Tiraq.de nobil.c.6.nu.17.Alb.conſ.71.col.1.&.2. I.M.

• Alc.lib.5.par.iur.cap.13.in fi. I.M.

a Notarij.Vide plene per Fel.in proœ.Greg.

b Præcedere.Facit quod dicit d.Ab.in c.per tuas.de maio.& obe.quod miles crea-
tus a maiori præcedit militem creatum a minori,quamuis prius,idem dicit Fra.
Tig.in l.1.de albo ſcrib.Secundo facit quod Doctor creatus ab Imperatore prece
cedit Doctorem creatum ab alio inferiori,licet prius ſecũdum Lud. Ro.in l.ſi ve
ro.§.de viro.in 49.fallen.ff.ſol.mat.quem refert,& ſequitur. Alex. in l.2.§.prius.
ff.de vulg.& pup.& ibi vide Iaſ.Adde Matheum de peruſio in repe.rub.de teſt.
mil.& Mar.Lau.in ſuo tract.de dign.in concl.15.& eundem in conclu.32. Ter-
tio facit quod dicit Fran.Tig.in d.l.1.ff.de albo ſcri.q.de cannonico facto a Papa,
debet præferri canonico facto ab inferiore de quo per An.Sic.in c.quod clericis.
de fo.cōp.& Fely.in d.c.2.per tuas. de ma.& obe.de quibus plene ſcripſi in tract.
meo de præſtan.doc.lib.1.in 17.q.3.q.princ.& in 9.lib.15.q.prin.

• Cur.Iun.conſi.177.in fi.Paril.conſ.29.nu.2.lib.1. I.M.

c An baſtardi.Vide plene de hac q.per d.Nico.de Vbald. auditorem Rotæ digniſſi
mum,in ſuo tract.de ſucceſ.ab inteſt.

• Sed apud.Adde & vide ad hanc materiam d.Pet.de Vbal.in tract.de duob.fra.in
11.parte.prin.11.quæro.vbi late examinat.

• Benue.vbi ſupra nu.97. I.M.

non habet locum in rumpentib. extra ciuitatem Florentiæ, cum ibi forte non haberent apothecam, vel ſtationem.

14 **Ad quintum,** an † per pactum repreſaliæ poſſint fieri licitæ. Rñ. ſ. dictum eſt, ſi quidē eſt pactū priuatorum, tunc non valeret, vt expreſſum eſt in Authē. vt non ſi. pig. §. 1. non. n. pōt vnus paciſci, vt alius pro eo exigatur, vt ibi dicitur, ꝙ intelligo ēt ſi vnus paciſcatur, vt exigatur alius, in quo hēt ius, vt patronus in liberto, & dñs in vaſſallo, & ſimi. vt C. ne ſi. pro pat. l. ſi. n. ſi eſſet talis dñs, qui poſſit condere legē, vt ꝭ. dicam, licet ꝑ pactum fieri non pōt, iudex tñ homines ſic conditionatos in ſubſidium capere pōt, vt dixi ſ. in 1. q. circa ſi. Si vero eſſet pactum vniuerſitatis, tunc ſi talis eſt vniuerſitas, quæ non poteſt legē condere, tunc idē quod ſ. dictum eſt de pacto priuatorum. Si vero talis ſit vniuerſitas, vel dominus, qui, vel quæ, poteſt legē condere, tūc per pactum pōt fieri, ꝙ vnus pro alio exigatur. Nam pactum eius qui pōt legem condere, eſt lex, vt ff. de publica. l. Cæſar. & C. de do. inter vi. & vxo. l. pen. quod eſt notabile ad multa, & ſpecialiter ad ea quæ dixi. ff. de re iudi. l. 4. §. ſi actor. Et ex prædictis patet ꝙ ſtatutum ciuitatis, vel domini concedentis repreſalias nō poſſit fieri hodie in extraneos, vt in præceden. dictum eſt, tamen per ſtatuta ciuitatis, contra quam conceduntur, poſſunt fieri licite vltra ius commune contra ſuos, &c.

1 *Repreſaliæ, vt concedantur, primo adeundus eſt iudex cauſæ, & denegata iuſtitia, requiritur iudex concedens repreſalias vt ſcribat.*
Iudex non audit requirentem, quod ſcribat iudici rei, quod faciat iuſtitiam, alias concedentur repreſaliæ, niſi primo conſtet de iuſtitia denegata.
2 *Ciuitas non poteſt ſtatuere, quod fiat requiſitio per litteras, & ꝙ fiat iuſtitia alias repreſaliæ concedentur.*
3 *Requiſitio iudici qualiter fieri debeat, vt repreſaliæ poſſint concedi.*
4 *Poteſtas concedens repreſalias ſuccedit locū deficientis ſuperioris, & ſupra. nume. 1.*
5 *Pupilli, & miſerabiles perſonæ non coguntur litigare in foro aduerſarij, quinimo iudex eorum ſcribit iudici alterius ciuitatis, vt aduerſarium ipſorum cogat alibi litigare.*
6 *Perſonæ miſerabiles quæ dicantur.*
7 *Actor de iure canonico etiam poteſt trahere reum ad litigandum extra propriam diœceſim.*
8 *Ciuitas ad petitionem ſui ciuis, poteſt requirere aliam ciuitatem, vt compellat aduerſarium in ciuitate propria litigare.*
9 *Repreſaliæ, vt concedantur, quis requiratur, vt iuſtitiam faciat ad hoc.*
10 *Litigauit ſi quis in ciuitate quæ habet iudices primæ, & ſecundæ appellationis, & contra iuſtitiam ſuccubuit, qualiter ei ſuccurratur.*
11 *Repreſaliæ non conceduntur pro modico, & niſi totaliter ius partis tollāt.*
12 *Copia ſuperioris quomodo intelligatur quod non poſſit haberi ad hoc, vt procedi poſſit ad repreſalias.*

Secunda Quæſtio principalis eſt de cauſis concedēdarū repreſaliarū, & quia inter cetera requiritur, qd dominus, gēs, vel populus requiſitus, iuſtitiam facere neglexerit, ſeu recuſauerit, & ſuperioris copia haberi non poſſit, [a] ideo quæritur primo quis debeat requirere populum, dominum, ſiue gētem, vt faciant iuſtitiam. Secundo quæritur, an poſſit requiri, vt alterius iudicis iuriſdictionem proroget, vel arbitros eligat, cum ibi nequeat litigare. Tertio quæritur cuius requiratur, vt iuſtitiam faciat. Quarto quæritur, quæ iuſtitia ſit ſufficiens cauſa concedendarum repreſaliarum? Quinto, quomodo intelligatur, ꝙ ſuperioris copia haberi non poſſit.

b
1 **Ad primum** [b] quæritur, quis † debeat requirere dñm populum ſeu gētē, vt faciat iuſtitiam? Rñ poteſtas eius qui concedit repreſalias ſuccedit in loco ſuperioris deficiētis ſi eſſet, vt dictum eſt ſ. in qō. Sed ſuperior ſi eſſet, quis non poſſet adire, & conqueri de iniuſtitia iudicis, niſi primo ipſū iudicē requiſiſſet, vt in Auth. vt diffe. iud. & de mand. Princ. §. ſit ſibi quoq; tertium, ergo, & modo iſta pars ad hoc vt poſſit petere repreſalias, dēt prius adire iudicem primum, & ab eo iuſtitiam petere, vt dictis legibus, quæ ſunt mirabiles ad hoc, imo dico qd ſi pars iret ad iudicē ſuum, & diceret, dñe, ſcribas tali iudici, quod faciat iuſtitiam, alias concedat repreſalias, quod iudex eum audire non debet. d. §. ſit tibi quoq; tertium. Dico ēt, † quod ciuitas nō
2 poteſt de hoc facere ſtatutum, videlicet, quod ſufficiat requiſitio ꝑ literas, & ſic vt faciat iuſtitiam, nam antequam iuſtitia ſit denegata, non pertinet ad cognitionem ſuperioris, & per ꝯñs nec alterius ciuitatis vbi deficit ſuperior, & ſic non poteſt hoc facere ſtatutum, facit quod dixi ſ. in q. 3. Itē quilibet reus, vel actor, debet
3 primo iudicem requirere. Ex prædictis apparet, † qualiter debet fieri dicta requiſitio, dēt enim actor offerre libellum cum omnibus ſolēnitatibus debitis, quando cauſa requirit libellum, vel implorare officium iudicis pro executione, quando cauſa habet paratam executionem, vel reus debet modo debito exceptionem opponere, in caſu quando requiritur, quod vnius iudex ſcribat alteri iudici, ſcilicet, pro exequēda ſentētia ab eo lata, vt extra, de foro compet. cap. Romana. & dixi ſupra in q. 3. item in alio caſu quem vide infra prox.

Ad ſecundum Quæritur, an poſſit requiri, vt alter. [*] iudicis iuriſdictionem proroget, vel arbitros eligat, cum in dicta ciuitate nequeat actor litigare ſecu-
4 re. Rñd. vt dixi ſupra. proxi. † Poteſtas enim qui concedit repreſalias ſuccedit in locum deficientis ſuperioris. Videndum eſt ergo
5 ſi ſuperior hoc facere dēret. Et reperio † de iure ciuili hoc debere ſeruari pro pupillis, viduis, & miſerabilibus perſonis, maxime ſi aduerſarij potētiam perhorreſcūt. C. quādo impera. int. pup. &
c mi. ſe. per. cog. l. 1. in ſi. Pro iſtis ergo perſonis [c] ciuitas carum perſonarum cogeret alibi litigare, cum tales miſerabiles perſonæ ipſius aduerſarij potentiam perhorreſcant, quod ſi non faceret, ſta-
6 tim apparet iniuſtitia. † Quæ autem intelligantur miſerabiles, declarat plene Azo in ſumma illius tituli. De iure vero canonico
7 † eſt latius introductum, vt vbicunque quis litigium habere cū domino, vel cum vniuerſitate terræ, ſeu ciuitatis, ſeu quomodocunque aduerſarij potentiam perhorreſcat, etiam ſi non ſit de dictis perſonis miſerabilibus, poſſet per ſuperiorem trahi extra propriam diœceſim, vt extra, de reſcript. c. ſtatutum. §. cum vero. lib. 6. Plus videtur vbicunq; actor, & reus ſunt diuerſarum ciuitatum actor poteſt trahere reum per ſuperioris reſcriptum extra propr. ſ. ciuitatem, dum tamen non trahat eum in ciuitatem ipſius actoris, vt dicto cap. ſtatutum. §. cum autem actor, quaſi præſumatur ſemper, quod forenſes cum ciue in ciuitate propria non litigant
8 ſecure, per quam decretalem dico, † quod vna ciuitas ad petitionem ſui ciuis poteſt requirere aliam, vt compellat aduerſarium extra ciuitatem propriam litigare, & maxime ad petitionem miſerabilium perſonarum, vel cum aduerſarij potentiam perhorreſcunt, vt dictum eſt, & ſuper hoc credo ciuitates poſſe facere ſtatuta. Et hic modus videtur mihi multum æquus, & iuri, & rationi conſonus.

d
9 **Ad tertium** [d] Quæritur, † quis requiritur, vt iuſtitiā faciat. Rñ. vt dictum eſt poteſtas cōcedēdi repreſalias ſuccedit in locum deficiētis iudicis ſuperioris: ſed de iure antequam adeatur ſuperior, debet primo requiri iudex, ad quem ſpectat prima cauſa, & ipſo negligēte, debet requiri proximus ſuperior qui primo præcipiat, vt iuſtitiam faciat, qui ſi non faciat, adeundus eſt princeps, vt in d. Auth. de man. princ. §. ſit ibi quoq; tertium, qui ſi non eſt proximus ſuperior, adeundus eſt epiſcop⁹, anteq adeatur ad principē, vt in auth. vt diff. iud. in pri. Ex hoc vr̄, quod antequam quis adeat iudicē terræ ſuæ pro petēdis repreſalis, debet adire primum iudicem, & ipſo negligēte ſuperiorem, ſcilicet populum, vbi populus dominatur, vel dominum, vel regem, vel principē, hoc autem non eſt indiſtincte verum. Nam illud, quod dicitur de adeundo epiſcopo, non arbitror opportunū eſſe, quia vſus talē conſtitutionem non admittit, nec epiſcopi tali iuriſdictione vtuntur in partibus iſtis. Simile no. extra, de treuga & pa. c. 1. & de rebus eccl. non alie. c. 1. lib. 6. in eo quod dicit auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. eccl. non eſt de neceſſitate ſeruandum, facit ꝙ dicta conſtitutio, vt diff. iud. nō reperitur approbata ab eccleſia, ergo, &c. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, extra, de cōſtitu. ſed illud quod dixi de adeundo proximum ſuperiorem de populo vel domino videtur eſſe verum ꝑ dicta iura, quando populus iudex primus requiſitus denegat facere iuſtitiam nil faciēdo, ita loquuntur dicta iura. Si vero iuſtitiam denegat pronunciā-
[*] do, [*] vel aliquid faciendo cōtra iuſtitiam, tunc ſi eſt iudex appella-
[*] tionis, [*] ille proximior debet adiri, antequam ad auxilium ciuitatis, vel terræ propriæ, vel domini proprij redeat, vt ff. de app. l. 2. §. ſi quis in appellatione. Si vero iudicem appellationis non hēret, vel appellari non poſſet, tunc recurreretur pro repreſalijs ad iudicem ſuum, eſt. n. quod imputetur illi populo vel dño, cui appellationis iudicem non conſtituit ipſe vero populus, vel dominus adeundus eſt, quia ꝯ, vel præter leges præteritas non pōt facere lite pendēte, vel finita, vt C. de tranſac. l. cauſas. & in Auth. in me. lius nō ſie. ſa. for. & dixi plene, ff. de iuſti. & iu. l. oēs populi. eorum tamē eſt culpa, vt dictum eſt. Ex prædictis patet ꝙ ſi in ciuitate eſſet aliqđ ſtatutum, ꝙ manifeſtā iniquitatē cōtineret, ita qd ſi ciuis alterius ciuitatis litigaret certū eſt eum ꝑdere, non eſt neceſſe, ꝙ iudex illius ciuitatis requiratur, ſed directo poterit quis requirere iudicē ſuū, qui requirat illam ciuitatē, vt cum ſuo iuſtitiam faciat, & im.

ADDITIONES.

a Th. D. Haberi non poſſit. No. ꝙ vbi dominus negligens habet ſuperiorem a quo ſperare poteſt iuſtitiam, repreſaliæ, non ſunt licitæ. vide per Felin c. poſtulaſti. in 3. declaratione, de fo. comp. & pœnas hic.

b Ad primum. Vide plene per Bar. Soc. in conſ. 120. in 3. vol. incip. cum in præſenti. Adde ꝙ dicta Bar. in hac q. 3. & 4. refert, & ſequitur dominus meus Soc. in cōſ. 121. ... vol. & dupl. eſt in conſi. 131. vol. 2.

c Pro iſtis ergo perſonis. Vide D. Mar. Lau. in tract. de principibus. vbi ſequitur dicta per Bar. hic.

d Ad Tertium. Vide Bart. Soc. in conſi. 120. incip. cum in præſenti.

* Pronunciando. Add., ꝙ hoc idem conſulendo voluit, Cor. qui refert Bar. hic cū conco. ... in conſil. co. vol. 3.

* Exemplum. Adde ... & vide Alex. de Imo. in conſ. 138. ver. excedit. vol. 1. qui al... ſe. Bar. hic.

& iniquitatem illius ſtatuti quantum ad ciuem ſuum tollat. arg. C. de ſacroſan. eccl. auth. caſſa. & extra, de hære. c. ſtatutum ciuita-
10 tis. lib. 6. Sed circa † prædicta dubitat, pone, ꝙ ciuitas vna hēt iudices primæ, & ſecundæ appellationis. contingit, ꝙ quis litigauit ī cauſa principali, & in prima, & ſecunda cauſa appellationis ſuccubuit contra iuſtitiam, qualiter ſuccurreretur huic? Videtur enim deſtitutus omni auxilio. Nam ad principem non poteſt haberi regreſſus, quia non licet tertio prouocare, ergo nec ad ciuitatem propriam habere recurſum. ſed dicendum eſt, quòd ſi quidem eſſet ſententia lata ob gratiam partis, & inique, tunc poſſet peti reſtitutio, & ſic poſſet peti coram maiore, vt ff. de mino. l. præfecti, arg. C. de accuſ. l. abſentem. & ita poterunt peti repreſaliæ corā iudice proprio. Si vero ſententia eſſet lata ob gratiam, vel dictum eorum qui regunt ciuitatem, tunc ipſi parti teneretur ad intereſſe, quod apparet, qui criminaliter puniuntur. l. pen. C. vt li. pend. & de his, quæ pœ. no. l. 1. & ſic per conſequens tenentur actione ī factum ad intereſſe, vt ff. ad l. Fal. l. qui nomine. & ff. pro ſoc. l. nec quicquam. Si vero ſententia eſſet lata iniq; ſolum ex iudicis motu, tunc non video remedium contra partem, vel ciuitatem, quia non eſt quid eis imputetur, ſed eſt remedium contra ipſum iudicem, qui iniquam proprio motu tulit ſententiam, de quo remedio dicam infra, &c.

Ad quartum

quæritur, quæ iniuſtitia ſit ſufficiens cā ꝯcedendarum repreſaliarum? Reſp. ꝙ
11 primo † videndum eſt, ꝙ non ſit circa modicum. iſtud enim remedium repreſaliarum cum ſit odioſum, vt extra, de iniur. & dāno dato. c. 1. lib. 6. & ſit ſubſidiarium contra ius commune, vt dictum eſt, non debet dari pro modico, vt l. ſcio. ff. de in integ. reſti. & ff. de dolo, l. ſi oleum. §. ſi. cum ſi. Secundo aduertendum eſt, ꝙ per prædictam iniuſtitiam ius partis totaliter lædatur, ſecus ſi lædatur aliqualiter. C. de preci. Impera. offeren. l. quoties. vt ſi totaliter iniuſtitiā non facit, vt C. de ſer. fug. l. mancipia. in ſi. ff. de damno infe. l. 4. §. in eum. vel probationem non recipit, vt l. ſi quando. C. de teſtib. vel ſententiam diffinitiuā iniuſtam tulit, vt C. de pœn. iud. qui male iud. l. 1. & 2. Si partem grauaret ferendo aliquam interlocutoriam, tunc recurremus ad diſtinctionem, quæ ſit, an ab interlocutoria poſſit appellari, vt eo caſu eſſet ſufficiēs cauſa, quo poſſit appellari de iniuſtitia ad petendas repreſalias, alias ſecus, Qualiter autem hæc iniuſtitia probetur, dicam infra, &c.

a

Ad quintum

quæritur, a quomodo intelligatur, ꝙ ſuperioris copia haberi non poſſit? Reſpond.
12 a quandoque † non poteſt haberi copia ſuperioris de iure, nec de facto, quia non eſt, & tunc eſt clarum, vt d. c. dominus noſter. 23. q. 2. & quod no. C. de Iudæis. l. nullius. & ff. quod vi aut clam. l. ſi alius. §. belliſſime, cum glo. ſua, Quandoque poteſt haberi copia de iure, ſed non de facto. Exemplum, Imperator eſt modo in Alemania, & de iure eſt ſuperior, tamen de facto in partibus iſtis ei non paretur. Vel pone, in Marchia eſt rector pro ſancta matre eccleſia, tamen de facto nil poteſt propter occupationem tyrannorū, ſquòd videtur ſuperioris copia non haberi. Quandoque tamen
* non poteſt haberi copia de facto, nec de iure. Exemplum. * Aliqs tyrannus occupauit multas terras de facto, nam de iure, non eſt dominus, & puto recurrendum ad ea quæ no. Inno. in c. nihil. extra, de elec. videlicet, quòd aut tyrannus ille ſua authoritate occupauit, & tunc non habetur pro ſuperiore, & non valeret quod ab eo fieret, vt C. de ſacroſ. ec. l. decernimus. Aut fuit electus ab habentibus poteſtatem facere per vim, vel metum, & tunc aut hoc non eſt notorium, ſed pro vero domino ſe gerit, & ſic reputatur communiter, & tunc habetur pro ſuperiore, vt l. Barbarius. ff. de of. præt. Aut eſt publice notum, ꝙ eſt tyrannus, non dominus, & tunc non hr̄ pro ſuperiore, nec debet requiri. debet enim ſic reputari, licet non ſit, vt C. de teſta. l. 1. & per alia iura quæ alleg. Inn. in d. c. nihil, &c. Quandoque copia ſuperioris poteſt haberi de iure, & de facto, ſed haberi non expedit, quia forte expenderetur plꝰ quam ſit id de quo contenderetur, vel forte paſſus iniuriam eſt pauper. tunc enim puto quòd non ſit neceſſe quòd adeatur ſuperior, imo ſit procedendum tanquam ſi ſuperioris copia non haberetur, arg. C. de anno. & trib. l. mediterraneæ. lib. 10. & ff. de pigno. act. l. ſi ſeruos. ſiue ex parte iudicis, ſiue ex pte ſuperioris adiri non poſſit, idem iuris videtur, vt l. 1, ff. de diuer. & tempora. preſc.

ADDITIO.

a Ad quintum quæritur. Vide d. Iaſ. in l. Barbarius. in 1. limi. de off. præt.

* Exemplum. Adde tu, & vide Al. de Imo. in conſi. 138. ver. excedit, vol. 3. qui alle. Bart. hic.

---

1 *Statutum, vel conſtitutio permittens repreſalias, conditione illius iuris aditur iudex.*

2 *Repreſalia de iure communi petuntur manu regia.*
Repreſalia permittuntur de iure diuino, & de iure gentium.

3 *Repreſalias concedens non debet habere ſuperiorem.*

4 *Poteſtas ciuitatis non recognoſcentis ſuperiorem de facto non concedit repreſalias, niſi ſtatuto caueretur, ſed regentes ciuitatem.*

5 *Ciuitas, quæ ſubeſt alicui Regi, vel principi, nō pot repreſalias cōcedere.*

6 *Superioris copia ex parte concedentis repreſalias quādo haberi nō poſſit, vt ciuitas ſubdita illas concedere poſſit.*

Tertia

principalis quæſtio eſt, per quem iudicem repreſaliæ poſſunt concedi. Circa quod quæritur. Primo, quo iure adeatur quis, vt repreſalias concedat. Secundo, quis eſt ille iudex, cuius poteſtas debet implorari pro repreſalijs concedendis &c.

Ad primum

quæritur, quo iure adeatur quis, vt repreſalias concedat. Rñ.
1 † ſi quidem per ſtatuta terrarum, vel conſtitutiones dominorum aliquibus eſt conceſſa poteſtas, tunc iudex adibitur conditione ex alio ſtatuto, vel conſtōne, vel iudicis officium implorabitur, ſm quod ex illo ſtatuto, vel conſtōne præcipitur, l. vnica. ff. de cond. ex lege. & ibi plene dixi. Qualiter autem circa hoc ſtatutum factum eſt, probabiliter illud ignoro, vt extra, de conſtit. c. 1. lib. 6. Si vero quærimus
2 † de iure cōi, tunc aduertendum eſt, quòd de iſtis repreſalijs concedendis nulla iuris ciuilis conſtitutione cautum eſt, & rationes, & iura quæ ad hoc cogunt, ſunt magis de iure diuino, & de iure gentium, quo bella licite permittuntur, quam de iure ciuili, vt dixi ſup. 1. q. 2. Sed illo iure gentium non erat actio, neq; iſtę formulæ agendi, ſed omnia expediebantur manu regia. l. 2. in prin. ff. de orig. iu. Vnde dico, ꝙ etiam hodie vbi ex iuſta cauſa repreſaliæ poſtulantur de iure communi, non dicitur intentari actio, vel officium iudicis implorari, ſed magis dicitur requiri manus regia, ſeu poteſtas regia, ſecundum inſtituta iuris diuini, & gentium, ꝙ a iure ciuili non eſt immutandum.

Ad ſecundum

quæritur, quis eſt ille iudex cuiꝰ poteſtas debet implorari? Rñ. ſi quidē per ſtatuta edita ab his, qui habent authoritatem circa hoc, aliqd eſt geſtum, illi adeundi ſunt. Sed ſi de iure cōmuni † loquamur,
3 tunc ſicut ex parte illius, contra quem repreſaliæ conceduntur, requiritur, ꝙ ſuperioris copia haberi non poſſit, vt dictum eſt. & ſic ex parte cōcedentis repreſalias requiritur, quòd ſit talis, qui ſuperiorem non habeat, quod probatur, nam concedere repreſalias eſt indicere bellum, licet quandoque iſtud bellum non indicat vſr ex parte indicentis, vel eius contra quem indicitur, quòd vni permittitur alios capere, i. particulares homines, & ſic in dubio ē particularis ex vtraq; pte, vt dicā 3. 8. q. 4. poſſet etiam eſſe vniuerſale ex vtraq; parte, ſed bellum iuſtum non poteſt indicere, niſi ille qui ſuperiorem non habet, vt ff. de cap. l. hoſtes. ergo nec cōcedere
4 repreſalias, ita tenet Inn. extra, de reſtitu. ſpo. c. olim. † Ex hoc ſequitur, ꝙ ſi eſt aliqua ciuitas, quæ ſolum de facto non recognoſcit ſuperiorem, & regitur per populum ſecundum ſuos ordines & ſtatuta, poteſtas, & rector illius ciuitatis non poſſet concedere repreſalias, niſi eis ſpecialiter aliquo ſtatuto eſſet permiſſum. Debet ergo adiri pro repreſalijs ipſe populus, vel ordo, vel apud quē
5 eſt omnis communis poteſtas, & hoc puto verum. † Itē ex prædictis ſequitur, quod ſi eſt aliqua ciuitas, quæ ſubeſt alicui principi, ſeu Regi, quòd nec ipſa ciuitas, nec aliquis officialis principis, vel Regis, poteſt concedere repreſalias, ſed ipſe ſolus Princeps, vel Rex. Dico tamen, quod in omnibus caſibus, in quibus dixi ſup.
6 2. q. 5. † ꝙ ſuperioris copia haberi non intelligitur ex parte ꝯtra quam conceduntur, in illis intelligendum eſt ſuperioris copiā nō haberi ex parte concedentis, & in illis caſibus ciuitas ſubdita Regi, vel Comes Regi ſubditus poſſet repreſalias concedere, Sicut enim quibuſdam caſibus propter vrgētem neceſſitatem permittitur aliquibus, quòd ius ſibi dicant, vt ff. quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. ſi debitorem. & ff. quod vi aut clam. l. ſi alius. §. belliſſime. & no. C. de iudæ. l. nullus. ita in propoſito ex dictis cauſis poterit ciuitas, vel dominus ſubditus concedere repreſalias, quia ſuperioris copiam non poteſt habere.

1 *Repreſaliæ ad hoc vt concedantur, ſufficit ꝙ petantur manu regia, nec aliqua ſolennitas iuris ciuilis requiritur.*

2 *Repreſaliarum concedendarum cauſa vera eſſe debet, & contra quos obceduntur, ius ſaluum ſuæ defenſionis. & nu. 5.*

3 *Repreſaliarum ſufficit oſtendere ſolam conceſſionem abſque proceſſu.*

4 *Cautela, vt fiat proceſſus, & in ſcriptis redigatur, antequam concedantur.*

6 *Ordo impoſitus per ſtatutum in petendis repreſalijs, ille ſeruatur,*

7 *Statutum ſi concedat poteſtatem officiali concedendi repreſalias, tunc libellus datur, citatur pars, & lis conteſtatur.*

8 *Mandatum habens, poteſt comparere ad defenſionem eorum, contra quos repreſaliæ poſtulantur. Item quilibet de populo.*

9 *Repreſaliæ ſi petantur, quilibet de populo ciuitatis comparere poteſt, ne concedantur.*

10 *Defenſiones quæ opponantur hoc, ne ad repreſaliæ concedantur,*

11 *Repreſalias iure petendi, quo pacta quis renunciare poteſt.*

12 *Iuſtitiam denegatam modus probandi.*

13 *Iudex, populus, vel gens faciens iniuſtitiā, vel denegans iuſtitiam, obligatur parti ad intereſſe.*

14 *Libellus, quando repreſaliæ petantur, quid contineat.*

15 *Repreſaliarum cauſa conceditur captura, & detentio ex primo, & ſecundo decreto.*

16 *Liber homo in caſu neceſſitatis pro debito alieno capi poteſt.*

Quarta quæſtio principalis eſt, qualiter, & quo ordine repreſaliæ concedantur. Circa quod quæruntur plura. Primo, quo ordine concedantur ab eo, qui nõ recognoſcit ſuperiorem. Secundo, quis ſit ordo, qñ petuntur ab his, quib. eſt cõceſſum per ſtatuta populi, vel per conſtõnes alicuius dñi. Tertio quæritur, parte requiſita quis põt comparere ad defenſionem, ne repreſaliæ concedantur. Quarto ſi aliquis cõpareat, quib. defenſionibus vti poteſt. Quinto, qualiter iniuſtitia facta, vel iuſtitia denegata probatur. Sexto, an cum repreſaliæ conceduntur permittatur capi, & detineri, vt ex primo, aut ſecundo decreto, &c.

Ad primum quæritur, quo ordine concedantur qñ petunt ab eo, qui non recognoſcit ſupe-
1 riorẽ. Rñ. vt in præcedenti † q̃one dixi. Iſto caſu non dr̃ intentari
actio, vel officium iudicis implorari, ſed magis dr̃ requiri manus
2 regia, aſeu p̃tãs regis. † in inſtituta iuris diuini, vel gentium, ſed illo
iure omnia erãt in p̃tãte regia, vel nullus ordo, nulla ſolemnitas
requirebatur, ſed illud erat quod regi placebat, d.l.2. in prin. ff.
de origi. iu. facit ff. de conſtit. princ. l.1. in princ. Vnde in propoſito
dico, ꝙ nulla ciuilis ſolẽnitas requiratur, nec libellus, nec alius ordo,
nec ſcriptura: ſolum ergo illud requiritur, quod ius gentium
2 requirebat. † ſ. ꝙ cauſa, propter quam repreſaliæ conceduntur, ſit vera,
alias fieret iniuria, & de iure gentium alterum alteri inſidiari
3 nefas eſt. l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. Item, ꝙ eis, ꝯ † quos conceduntur
ſit ſalua defenſionis facultas, quod eſt de iure naturali, vel gẽtium,
quod per principem tolli non poteſt, vt extra de re iud. c. paſtoralis.
4 § cæterũ. in cle. Vnde credo, † ꝙ ille q̃ haberet repreſalias ſibi
conceſſas a dño Papa, vel populo, cum non hr̃ ſuperior, non hẽt de
alio proceſſu, vel ordine docere, ſed ſufficit ſolam conceſſionem
oſtendere. & oĩa alia præſumuntur recte acta, cum oĩa in poteſtate
concedentis eſſent. & ſacrilegij inſtar eſt, &c. l. ſacrilegij. C. de
diuer. reſcr. & l.2. C. de cri. ſacrile. & hoc verum in territorio con-
5 cedentis. Sed periculum eſt primo, quia gens † illa ꝯ quam fit hęc
conceſſio repreſaliarum, poterit eodem iure vti ꝯ concedentes,
per n. ff. quod quiſq; iu. & de hoc dicam infra. Secũdo, quia ſi ex
aliquo pacto proberetur, de hoc cognoſcit coram arbitris, vel alio
iudice non ſubdito ei cui conceſſit dominus probari quomodo
iuſte eſſet proceſſum, ea iuſtitia quæ de iure gentium requiritur,
vt ſup. dixi, alias appareret, ꝙ iniuſte eſſent conceſſæ, & ideo tutꝰ
eſt, quòd proceſſus fiat ſuper hoc, & redigatur in ſcriptis, vt ceſſet
omnis ſcrupuloſitas, &c.

Ad ſecundum quæritur, quis ſit ordo, qñ repreſaliæ
6 petuntur ab aliquib. quibus † eſt conceſſum per ſtatuta populi, vel per ꝯſtõnes alicuius dñi? Reſpon. ſi
quidem per ſtatutũ imponitur, ordo ille eſt ſeruandus. ſuper hoc
enim ordine põt ſtatui, vt ſ. dixi in q. 3. Sed ſi circa ordinem nihil
7 eſt ſtatutũ, tunc procedit q̃õ. Pone: ſtatutũ † eſt, ꝙ aliquis officialis
habeat p̃tãtem concedendi repreſalias cuilibet iuſte petenti, quis
ordo ſeruabitur illo caſu? Et certe talis officialis habet poteſtatẽ
a iure ciuili, quia talia ſtatuta ſunt iuris ciuilis, l. omnes populi. ff.
de iuſti. & iu. & ipſius officialis officium implorabit, & ſic ſcdm ordinem
ciuilem erit procedendum, vnde dandus erit libellus, pars
citanda, & parte comparente lis conteſtanda ſcdm formam authẽ.
offeratur. C. de li. conteſt. parte vero non comparente procedendum
erit, ſicut contra cõtumacem de iure proceditur, quod declarabo
inf. in vlt. q. huius quæſt.

Ad tertium quæritur, quis, parte requiſita, põt cõparere ad defenſionem, ne repreſaliæ ꝯcedantur?
8 Reſpond. † partem requiri intelligo gentem, vel populum, cõtra
quem repreſaliæ poſtulantur, quo caſu ad defenſionem põt comparere
perſona quælibet habens mandatũ ab illa gente, vel populo,
& de hoc non eſt dubium. Secundo modo poteſt comparere
quilibet de populo illo, vel gente, ꝯ quem, vel quam repreſaliæ
poſtulãtur, qm̃ omnium intereſt, vt ff. de op. no. nun. l. iu prouin-
9 ciali. §. 1. Tertio † (vt puto) poterit comparere quilibet de populo
illius ciuitatis a qua petuntur repreſaliæ. Nam eorum intereſt,
ne repreſaliæ indebite concedantur, ne forte ciuitas, contra quã
conceduntur, eodem iure vtatur, & faceret capi homines illius
ciuitatis repreſalias concedentis.

Ad quartum quæritur, ſi comparet aliquis, quibus defenſionibus vtatur, ne repreſaliæ ꝯcedã-
10 tur? † Rñ. quædam ſunt defenſiones, quę cauſantur ex defectu iuris
petentis, de quibus in præcedenti dictũ eſt. Quædam ſunt, quę
cauſantur ex defectu perſonæ petentis repreſalias, de hoc dicetur
ĩ. Sunt ẽt quædam aliæ defenſiones. Primo, vt puta ſi paratus eſt
emendare quod improbe factũ eſt, vt præallegato cano. dñs noſter.
23. q. 2. quod intelligo, ſi de hoc ſatiſdat idonee, ar. C. de bon.
aut. iud. poſ. auth. & q̃ iurat. Scdo ſi eſſet dubium, an eſſet denegata
iuſtitia, tunc poteſt petere, ꝙ ſuper hoc dubio, an ſint concedẽdæ
repreſaliæ, cognoſcatur, cum ibi non poſſit litigare ſecure, ſe-
11 cundum ea, q̃ dixi ſuper 2. q. 2. per eaſdem rõnes. Sed pone † vt de
facto ſæpe accidit in his, qui eliguntur rectores alicuius ciuitatis,
& promittunt non petere repreſalias, an poterit cõtra eos excipi
de tali promiſſione? Videtur ꝙ non, ſicut non valet pactum ꝙ qs
non poſſit laudum reducere ad arbitrium boni viri. Tu dic, vt ſ.
dictum eſt ſæpius. Iſta enim petitio repreſaliarum ſuccedit in loco
deficientis iuriſdictionis ſuperioris. & ideo repreſaliæ ſi petuntur,
quaſi inique ſit condemnatus, vel iniuſte, & ſic habet recurſum
ad ciuitatem ſuam, ſicut haberet ad iudicem appellationis,
& tunc poteſt opponi de pacto: ſicut enim poteſt iuri appellandi
renunciari, vt C. de temp. ap. l. fi. & ff. a quib. ap. non licet. l. 1. §. ſi qs
ante ſententiam. ita & huic iuri, quod ſuccedit in locum eius. Si
vero petat repreſalias propter aliam iniuſtitiam ſibi factam, vel
iuſtitiam denegatam, & tunc non poteſt opponi de primo pacto,
quia iam non valet pactum, per quod remittitur delictum futurum.
l. ſi vnus. §. illud. ff. de pactis. l. conuenire. de pact. dot. &c.

12 **Ad quintum** quæritur, qualiter iuſtitia denegata probetur? Reſpondeo † per acta, vel per teſtes.
puto ꝯ ĩ, quòd poteſt requiri iudex primus, vt actorum copiam
faciat, quod ſi non faciat, iſtud eſt iniuſtitiam facere, C. vt lite
pend. l. 2. Eſt etiam alius modus multum expeditus, videlicet,
ꝙ factis omnibus requiſitionibus debitis, vt ſup. dictum eſt, tunc
ille, qui patitur iniuſtitiam, vel ſe pati dicit, adeat iudicem a quo
intendit petere repreſalias, qui iterum mittat nũcium, vel ambaſciatorem,
& huic iuſtitiam faciat, nec relationi talis nuncij, vel
ambaſciatoris ſtabitur, vt in Auth. vt diff. iud. §. 1. vbi dicitur, ꝙ ſtatur
literis eius, cui hoc fuerit commiſſum. ſic ergo idem erit in
propoſito, &c.

Ad ſextum quæritur, an cum repreſaliæ conceduntur, permittantur capi, & detineri, vt ex primo,
13 aut ſecundo decreto. Circa quod ſciendum eſt, † ꝙ iudex, gẽs, vel
populus, qui facit iniuſtitiam, vel denegat iuſtitiam, obligatur parti
ad intereſſe, vt Inſti. de obli. quæ ex quaſi delicto. in princ. & ff. de
var. & extraor. cog. l. ſi iudex. C. de teſta. l. ſi quando. in fi. C. de ſeruis
fug. l. mancipia. in fi. ff. de magiſt. conuen. l. 1. in princ. de dam.
14 infec. l. 4. §. in eum. Vnde libellus, † qui datur quando repreſaliæ
conceduntur, primo debet continere, qualiter factæ fuerunt requiſitiones
debitæ, & fuit iuſtitia denegata, propter quod partis intereſt
in tanta quantitate, quare petit dictos officiales communes,
& homines ipſius ꝯdẽnari in quantitate prædicta, ſibique cõcedi
licentiam capiendi, & detinendi homines dictæ terræ, & res
ipſorum uſque ad ſatiſdationem dictę quantitatis. tunc ſi quis cõpareret,
& ordinarie litigaretur, ſententia, quæ daretur pro actore
dictæ repreſaliæ, haberet vim executionis rei iudicatæ, & illud
poſſet fieri, quod fieret de rebus quæ in cauſam iudicati caperen-
15 tur, & ordo eſt manifeſtus. Si vero nullus compareret, † tunc debeat
dari primo licentia capiendi, vel detinendi, vt ex primo decreto,
vt tædio affecti veniant reſponſuri, nunc ſi in contumacia
perſeuerauerint, perquiſita veritate, dabitur licentia capiendi ex
ſecundo decreto, ſicut in alijs cauſis, iura ſunt vulgaria. Nec mirum
ſi in cauſam iudicati capiuntur liberi homines, in quos ciuitas
illa contra quam conceduntur repreſaliæ ius habet, quia hoc
16 fit alias in caſu neceſſitatis. l. pro hærede. §. ſi quid tamen. ff. de acqui.
her. in fi. gl. mag. & ibi no. Sed ſi ſtatutum aliter diſponeret,
tunc illud eſſet ſeruandum. Poſſunt enim ſuper his, quæ expediẽda
ſunt ſuper concedendis repreſalijs, ſtatuere, vt in præcedentib.
dictum eſt, &c.

ADDITIO

2 Th. D. Manus regia. No. quod dicit Bar. hic, ꝙ ille qui non recognoſcit ſuperiorem, non teneatur ſeruare ordinem, & ꝙ nulla ſolennitas requiritur, nec libellꝰ, nec alius ordo, nec ſcriptura, & ꝙ habens repreſalias ab eo, non debet de alio proceſſu docere, ſed ſufficit ſolam cõceſſionem oſtendere, omnia alia præſumuntur tanquam manu regia facta. Ita dicit Bal. conſil. 112. in 2. vol. inci. Quatuor ad probandum. in prin. & all. Bar. hic, & inducit dominos Venetos, qui nõ recognoſcunt ſuperiorem, qui conceſſerunt repreſalias contra do. Malateſti de Arimino.

---

1 *Repreſaliæ conceduntur incolis, qui munera, & grauamina cum ciuitate ſoluunt.*
2 *Priuilegia alicuius artis quis non habet, ſi artem non exercet.*
3 *Repreſaliæ conceduntur ciuibus non ſubiectis, & factiones communis nõ facientibus ex priuilegio.*
4 *Ciuis non faciens factiones ex contumacia, ſi petit repreſalias, ciuitas poteſt eas ei denegare, alios autem conqueri non poteſt.*
5 *Repreſalias petens probat duo, ſcilicet ſe incolam, & munera ſubire.*
6 *Prælaturam habens in ciuitate, an dicatur ciuis.*
7 *Ciuitas an poſſit concedere repreſalias ciui ſuo ex conuentione contra ciuitatem originis, & nu. 9. vbi quòd ſic.*
8 *Ciuitatis poteſtas eſt maior in ciuem, quam poteſtas patris in filium.*
10 *Repreſaliæ non conceduntur forenſibus.*
11 *Repreſaliæ non poſſunt concedi ei, qui poſt factam iniuſtitiam effectus eſt ciuis, vel incola.*
12 *Poteſtas, ſtipendiarij, & ſcholares habentur pro ciuib. in loco vbi exercent officium, ſtipendium merentur, & ſtudent, non quo ad omnia.*
13 *Repreſaliæ, quando & quo caſu poſſunt prædictis concedi.*
14 *Statutum ꝙ ciues vnius ciuitatis tractentur, vt ciues, quomodo intelligatur, & quando repreſaliæ talib. concedi poſſunt cõtra tertiam ciuitatẽ.*

Quinta principalis quæſtio eſt, quibus repreſaliæ ſunt concedendæ. Circa quod quæruntur plura. Primo, an
repre-

Digitized by Google

repreſaliæ ſint ꝯcedendæ incolis. Scđo an ciuib. non ſubiectis iu-
riſdõni ſeculari, vel non facientib. factiones cõis. Tertio quæritur,
an ciuib. nr̃is ex ꝯuẽtione poſſint ꝯcedi repreſaliæ ꝯ ciuitatem ori
ginis, vel eꝯ. Quarto quæritur an ei, qui poſtq̃ paſſus eſt iniuriã fa-
ctus eſt ciuis, ſint repreſaliæ ꝯcedẽdæ. Quinto q̃ri, qd de his, q pro
ciuib. hñr. ex lege, vel ſtatuto. Sexto quęrit, quid ſi ciues vnius ciui
tatis in alia ciuitate debent tractari, vt ciues illius ciuitatis, an ibi
poſſint petere repreſalias contra certam ciuitatem, vel non, &c.

a Ad primum a quęritur, cum repreſaliæ ſint ꝯcedẽdæ,
b an ſint ꝯcedendæ incolis? Rñ. ſi quidem
1 †eſt talis icola, q munera, & grauamina ciuitatis q̃ colit, ſubijt, tñc
* ei ſunt ꝯcedẽdę repreſalię ex cauſis legitimis: ſi vero nõ ſubijt * ibi
munera, & grauamina, nec ad ea ſcribi ſe fecit, tunc ei non ſunt ꝯ-
cedendæ repreſaliæ. Hoc probatur p regulam iuris, q ſentit onus,
dẽt ſentire commodum, & eꝯ. vt C. de fur. l. manifeſtiſſimi. §. ſed
cũ in ſcda. ff. de reg. iu. l. fin nãm. ext. de reg. iu. c. q. ſentit. li. 6. Scđo
per l. qui prætextu. C. de ſacroſ. ecc. & C. de colleg. l. j. li. 11. Tertio,
quia illi proprie dicuntur municipes. q munera ſimul ſubeunt, vt
d. l. ad munic. l. j. in prin. ergo ei, q non ſubit munera, non compe-
2 tunt priuilegia municipum. Quarto, †quia non hẽt quis priuilegia
alicuius artis, vel ciuitatis, vel officij: niſi qui re ipſa illud geſſerit, vt
C. de conſil. l. nemini. lib. 12. Facit ff. de excu. tu. l. fi. in prin. & C. de
teſt. mil. l. ex eo tpe. & C. de teſta. mil. l. ſeminaris. & l. ne quidam.
Quinto, quia inter ciuem, & incolam tacite celebratur qdam ꝯ-
tractus vltro, citroq; obligatorius. eſt. n. incola obligatus ad munera.
ff. ad muni. l. 1. in prin. & l. incola. iam eſt ciuitas ad defenſionem,
& protectionem ipſius, & idem in quolibet dño, vel rectore. l. illi-
citas. §. ne potentiores. ff. de off. preſi. ille autem, qui non implet ꝯ-
tractum ex parte ſua, non poteſt petere, q ſibi impleatur vt ff. de act.
emp. l. Iulianus. §. offerri. vnde ille, qui munera non ſubijt, non po-
teſt petere repreſalias.

Ad ſecundum quęrit, an ciui non ſubiecto iuriſdõ-
ni ſeculari, vel non facienti factiones
3 communis, ſint repreſaliæ concedendæ? Rñ. †Quidam ſunt ciues
non ſubiecti iuriſdõni, & non faciẽtes factiones communis ex pri
uilegio, vt clerici, vt C. de ep. & cle. l. 2. auth. ſtatuimus & auth. ĩtẽ
nulla cõitas. Item alij priuilegiati pp dignitatem ſecularem, C. vt
ſena. vel cla. l. 2. & ff. de vac. mu. p totum, & iſtis ſunt ꝯcedẽdę rep-
ſaliæ, ne priuilegium in eorum fauorem conceſſum, redundet in
odium. l. q fauore. C. de leg. l. nulla. ff. e. facit auth. ſed epalis digni-
tas. C. de epi. & cle. & in corpore, vnde ſumit, facit ẽt. C. de decur.
l. neque Dorotheum. l. 10. vbi Imperator interpretatur legem. q̃
dicebat, q filij ſequuntur matrem, ſi non ſequuntur patrẽ. Ex quo
intelligatur, ſi non ſequuntur patrem priuilegio d. l. neque Doro-
theum. ver. 1. Et de clericis expreſſum. 80. di. c. Maximus. Si vero
4 ex quadam †contumacia non faceret factiones, tunc ciuitas ſua, a
qua peteret repreſalias, poſſet ei denegare, vt ff. ex qb. ca. ma. l. ſed
& ſi p pretorem. §. ſed & ſi dum decreto. ſi. n. ciuitas taceret alias
non poſſet de hoc conqueri, ar. C. de iure emph. l. 2. & quod no. ff.
ſi ager vect. vel emph. l. 1. & 2. ubi dr̃, q pp penſionem non ſolutã,
licet dño volenti eum expellere, q. d. extraneus non poteſt de hoc
ꝯqueri, & hoc dixit gl. parua. in l. 2. ff. ſi ager vect. Sed dices tu, qua
re in præcedenti q. dictum eſt, incolam non ſubeuntem munera
eſſe repellendum a petitione repreſaliarum? Rñ. ſola voluntate ini
cin ꝑficitur oblo inter eum, & ciuitatem, quæ mutari non põt.
l. aſſumptio. ff. ad munic. ſed incola non, niſi recipiatur a ciuitate,
l. 1. in pri. ff. ad muni. ibi recepti in ciuitatem, &c. põt. n. ciuitas non
eum recipere, ar. ff. de leg. l. fi. Vides ergo, q ille qui petit repreſa-
lias, vt ciuis, dẽt probare ſe ciuem, & ad hoc cõſulo, q fiat ſpãus ar
5 ticulus. Si vero †pent repreſalias, dẽt probare duo. ſ. ſe incolam, &
6 ſe ſubire munera, vel feciſſe æſtimum, & ſimi. Hic autem poſſet
dubitari, vtrum forenſis, qui habet in hac ciuitate prælaturam, vel
eccleſiam, vel eſt hic monachus, dicatur ciuis huius ciuitatis, &
quis de aliquo ei faciente hic reſidẽtiam, & hoc plene dixi in lec.
ff. ad munic. l. 1.

7 Ad tertium q̃ritur, †an ciuib. nr̃is in ꝯuentione poſſint
concedi repreſaliæ ꝯ ciuitatem originis,
vel eꝯ. Et vr̃ q non, p regulam poſitã. ff. de vſufr. l. ſeruo. §. rlr. & de
ver. ob. l. liber hõ. in princ. vbi vr̃, q ex quo facto quęritur mihi ius,
ex eodem, ſi agatur, & fiat meni, non obligor. ita in propoſito ſi p
aliam ciuitatem huic ciui fieret iniuria, ciuitati originis quæreret
ius concedendi repreſalias, ergo ex eo, q iſta ciuitas facit cum illo
ſuo ciue originario, ꝯ eum non põt agi, & ſic repreſaliæ concedi.
Secundo probatur, quia duab. ciuitatib. ad idem concurrẽtib. præ
fertur ciuitas originis, & ſic ꝯ eam non pñt concedi repreſalię. Ter
tio ſic. Nõ eſt dubium, q ciuitas originis poterat ſtatuere in ſuum
ciuem, antequam efficeretur ciuis ex conuentione alterius ciuita
tis, & alia ciuitas de hoc non potuiſſet conqueri, vnde ciuis, p con
uentionem poſtea factam non poterit iuri originalis ciuitatis, ſeu
originis ꝑiudicare, ipſa ciuitate originis non ꝯſentiẽte, vt ff. de pac.
l. ſi. & l. ſi vnus. §. ante oia. e. t. C. res inter al. acta, p totum. Quarto
probatur a ſimili, fructuarius põt nunciare nouum opus aduerſus
oẽs præter dñm, vt l. in ſi. ff. de ope. no. nun. ita ciuitas, quæ hẽt ciuẽ
ex conuẽtione poterit concedere repreſalia aduerſus oẽs, præterq̃
aduerſus dñm. ff. de pub. l. pe. Quinto, qa ſi q̃ iniuſtitiam ciuitas ori
ginis fcerit, vr̃ ſibi magis fcc ſſc. q̃ alij ciuitati, vt ff. ad l. Aqu. l. legis,
Aquiliæ actio debitori. Sexto vr̃ caſus ff. ad muni. l. de iure. quod
de his, quæ quæruntur inter ciuitatem, & ſuum ciuem. ſolum co-
ram iudice ſuæ ciuitatis agitur. Et ſic cõcluditur, q ſicut ſi ciuitas
originis faciat iniuſtitiam, alia ciuitas non poterit impedire: ita eꝯ
q ciuitas originis non poteſt ſe impedire de his quæ facit ciuitas
extra conuẽtiones. Septimo, quia repreſalię ſunt quoddam reme-
dium extraordinarium, ſed tale remedium non dẽt dari ꝯ ciuita-
8 tem originis, qa †ciuitatis ptãs eſt maior in ciuẽ ſuum, quam ptãs
patris in filium. l. 2. ff. de iuſt. & iu. & l. poſtliminium. §. filiusquoq;
familias. de cap. Sed ꝯ patrem auxilium extraordinarium non da
tur, vt C. qui. & aduer. quos. l. fin. ergo nec ꝯ ciuitatem originis. Eꝯ
vr̃. q vna poſſit ꝯ aliam repreſalias concedere. Primo, qa qñ ſunt
duo, qui habent vnum ſubditum, quilibet põt defendere eum ꝯ
iniuriam, quæ ei infertur ab alio. Exẽplum, pater hẽt filium ſubdi-
tum, & ciuitas ſi. d. l. 2. ff. de iu. & iu. & l. poſtliminium. §. ſi filius.
de cap. ſed ſi pater delinquit in filium, ciuitas punit eum, vt ff. & C.
ad leg. Pom. de parr. Et ſi ciuitas procederet ꝯ eum filium, pater
admitteretur pro ſuo intereſſe ad defenſionem filij, vt C. de accu.
l. ſi quidam. & ar. ff. de ap. l. non tm̃. & l. Lucius. e. t. ita in propo-
ſito vna ciuitas ꝯ aliam ad defenſionem ſui ciuis poterit concede
re repreſalias. Secundo ſic. Qñ ſunt plures, qui hñt ius in re, licet
vnum ius ſit potẽtius altero, tñ ẽt ille qui hẽt ius debilius, poterit
agere ꝯ illum, qui habet ius potentius, ſi rem illam damnificat. l.
item Mela. §. fi. & l. ſeq. & l. ſi dñs ſeruum, ff. ad l. Aqu. ita ẽt in pro-
poſito, ciuitas, quæ hẽt illum ciuem ex conuẽtione, licet hẽt illud
ius debilius, quam ciuitas originis, tñ pro eius defenſione poterit
ſibi concedere repreſalias. Tertio ſic, Licet duo ſint dñi eiuſdem
perſonæ, tñ ſi vnus in illa delinquat, põt ab alio coerceri, vt ff. ad l.
Aqui. l. ſed & ſi cõem ſeruum. ita in propoſito. Quarto ſic, pro pro
pulſanda iniuria põt quis cõuocare amicos, vt de vi, & vi arm. l. 1.
§. cum igit. & ibi no. & no. extra, de homic. c. ſignificaſti. ergo mul
to magis paſſus iniuriam poterit conuocare ciuitatem, cuius eſt
9 ciuis. Sol. Dicendum eſt, †q vna ciuitas ꝯ aliam poterit repreſalias
concedere. q probat, quia ptãs concedendi repreſalias ſuccedit in
locum ſuperioris, vt dictum eſt ſ. in 1. q. & 2. non eſt dubium, q ſi
ciuitas mea mihi fecit iniuſtitiã, poſſum adire ſuperiorem, vt ff. q
me. cau. l. metum. §. animaduertẽdum, & de dolo. l. ſed ex dolo. §.
j. ita ergo in propoſito. & ad hoc concludebant oẽs rõnes factę p
hac parte. Præterea ptãs ciuitatis, vel alia quæcunq; tunc attendit,
cum bene gerit, vel iuſtitiam facit, non cum aliquem ſpoliat, vel
facit iniuſtitiam, vt ff. p emp. l. q fundum. §. tutor. & de fur. l. inter-
dum. §. qui tutelam. & ibi no. vnde in propoſita q̃ne, qñ ciuitas fa
cit iniuſtitiam ciui ſuo, non vtitur ptãte, quam hẽt in eum. Sicut
ergo ꝯ ciuitatem extraneam, ita ꝯ illum poſſunt licite repreſaliæ
concedi: alijs concurrentib. de quib. in præcedentib. dictum eſt. Et
per hoc apparet reſponſum quaſi ad omnia allegata in ꝯrium.
Non ob. ff. ad muni. l. de iure, quia illud eſt verum, q primo debet
agi coram illo iudice, tamen ſi denegat facere iuſtitiam vel facit
iniuſtitiam, & non habetur copia ſuperioris, recurritur ad reme-
dia repreſaliarum.

Ad quartum quęritur, an ei, q poſtq̃ paſſus eſt iniuſti-
tiam, factus eſt ciuis, ſint repreſaliæ ꝯce
10 dendæ: ad cuius declarationem primo ſciendum eſt, †q repreſa
liæ non 1 ñ ꝯcedi forenſib. Nam ꝯceſſio repreſaliarum eſt quodã
modo iuriſgẽtium, vt dixi ſ. 3. q. 2. & 3. q. 1. ſed illud, q quis facit ad
tutelam corporis ſui, fit licite, vt l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. & intelli-
go, ſuum corpus, ſiue loquamur de corpore indiuiduo, ſiue de
corpore mixto, ut de vna ciuitate, vel collegio. Iſta. n. appellantur
corpora, vt ff. quod cuiuſq; vni. no. l. j. in prin. & de colle. illic l. 1. &
ſuper iu. no. vnde ciuitas pro eo, q eſt de corpore ſuo, defendendo
ab iniurijs poteſt concedere repreſalias, non pro eo, q eſt extra cor
pus ſuum. Pro hoc eſt quod dr̃ in decretis. 2. q. j. c. multi. circa me
dium. ibi, quid. n. mihi de his, qui foris ſunt iudicare. q. d. de his, q
ſunt extra noſtrum corpus non pertinet ad nos iudicare. Hoc præ
11 miſſo, ei, †qui tempore denegatæ iuſtitiæ erat forenſis, licet
poſtea efficiatur ciuis, vel incola, nõ poſſunt de iure concedi repre
ſaliæ: intelligitur de ciue tpe factæ iuſtitiæ, nec tale ius tranſit ad
nouam ciuitatem. ff. de ſer. corrup. l. doli. §. fi. & l. 1. §. ſi ſeruus, ff. de
poſi. & de actio. & obl. l. quæcunque. & ibi ſunt concor. in glo. &c.
Ad

ADDITIONES.

b Th. D. Ad primum. Vide Bar. in l. j. ff. ad munic. in ver. 1. ex iſta. & ibi vide Alex. in
add. & ibi apoſt. meam. & Bar. infra. in 1. q. 7. q. prin. & Ale. de Imo. in conſi. 41. in
7. vol. ex multis quæ in themate. in j. col. & ſe. & Bap. de S. Seue. in l. 1. C. de ſum.
t. i. & fi. catho.

* Iac. Menoch. Late Bar. Soc. inter conſi. Mar. ſen. conſil. 129. col. 3. verſ. 3. reſpondetur. lib. 3.

Bar. i. an l. Subij. Adde, quòd hoc dictum refert, & ſequitur præceptor meus. Soc.
conſi. 291.

* Iac. Men. Ruyn. conſi. 120. num. 13. lib. 4.

a **Ad quintum** Quæri͂,ᵃ qd de his,q pro ciuib. hn͂t ex le
ge,vel ſtatuto quoad qd, vt ptās ſtipen-
12 diarij,ſcholares,& ſiſes? Circa ꝙ eſt ſciendū, ꝙ ptās alicuius ciui-
tatis efficit̃ ciuis illius ciuitatis,ſeu ꝑ ciue hr̃, vt l.i.x.C.de incolis.l.ci
ues,& ibi no.ꝑ gl. Item milites,ſeu ſtipēdiarij hn͂t ꝓ ciuib. in loco,
vbi ſtipēdium merent̃,& ibi forum ſortiunt̃,ut ff.ad mun.l. muni
ceps.& no.in d.l.j.ciues,& ff.de iud.l.hr̃s abſens,§.j.in 2.gl.magna.
b Item ſcholaresᵇ in terra ſtudij, licet ibi nō efficiant̃ ciues, vt l.lex
Cornelia.§.domū.ff.de iniu.& C.de incol.l.3.li.x.ff.de iud.l.hr̃s ab
ſens,§.i.in gl.ſuꝑ verbo domicilium,& tñ in dicta terra hn͂t,& ꝓte
gunt̃ a rectore ipſius terræ,ut ciues,ut in j.ꝗſtōne. ff.§. pe. & C.ne
fi.ꝓ patre,auth.habita. Aduertendum ēt,ꝙ p̄dicti nō hn͂t,ut ciues
quoad oīa,ſed quoad qd. Nā ptās,uel rector huius ciuitatis nō p̄t
hic ꝯueniri,niſi ꝓ his,q̄ hic ꝯ̄xit uel rōne officij,ut l.2.§.legatis.ff.
de iud.ibi,uel ſi q iudicādi cā acceſſiti ſunt,ꝯiūcto §.oēs.in ea.l. Et
idem intelligo de ſtipendiarijs, & ſcholarib. Et ita dēt intelligi ꝙ
no.in d.l.hr̃s abſens,§.j.in 2.gl.mag.ff.de iud.ſ.ꝙ ſcholares ſortiun
13 tur ibi forum pro his,quæ ibi ꝯ̄xerunt. Hoc præmiſſo,† ſicut præ-
dicti hn͂t ius ciuis limitate, ita hn͂t limitate ius petendi repreſalias
in terra prædicta. Nam ſi ptās in his, quos ſecum ducebat cā offi-
cij,uel milites in his,quæ cauſa militiæ, uel ſcholares in his, quæ
cauſa ſtudiorum ſecum ducebant,uel reducebant,paſſi ſunt iniu
ſtitiam,uel iniuſtitia denegata fuit eis,quia quo ad illos ciues non
ſunt,ergo &c. ut ſ̄.proxim.dixi.

14 **Ad ſextum** Quæritur,ſi ciues unius ciuitatis in alia de
bent tractari, vt ciues illius ciuitatis ex pa-
cto,uel ſtatuto,an ibi poſſint petere repreſalias ꝯ̄ tertiam ciuitatē.
Circa ꝙ ſciendū eſt,ꝙ ꝑ prædicta uerba.ſ.tractent̃ ut ciues, nō effi
ciunt̃ ciues,ar.ff.de uer.ſig.l.mortis appſone,& ꝙ ibi no.ꝑ gl.& Ia.
de Are. Item prædicta uerba hoc important,ut in his,quæ ibi tra-
ctare p̄nt,alias de iure addat̃ iſta qualitas,ſ.ꝙ tractentur ut ciues,ꝙ
c prodeſt ad multa,pp ſtatuta,q̄ faciunt dr̃iamᶜ inter ciues,& foren-
ſes. Hoc patet ex tenore ipſorum uerborum,qa nullam ptātē dāt,
ſed ſolum modificant,ꝙ tractentur ut ciues. Simile dicit lex,ꝙ tu
tor loco dn̄i hr̃. ꝙ intelligitur in his, quæ de iure facere pōt,ut ff.
pro empt.l.qui fundum.§.ſi tutor. Sed ſi alias in dicta ciuitate non
poterat petere repreſalias,ergo nec modo poterit. Dico tñ,ꝙ poſ-
ſent eſſe uerba ita late concepta, & poſſet eſſe tanta confœderatio
duarum ciuitatum,ꝙ eſſent quaſi, ut unum corpus, & quælibet
ciuitas poſſet de ciue alterius ciuitatis,ſicut de proprio ſuo ciue fa
cere,ut ff.de cap.l.non dubito,& tunc poſſet petere ibi repreſalias,
ſicut ciuis illius ciuitatis. hoc autem tactum eſt.

ADDITIONES.

a Th.D. Ad quintum quæritur. Vide Bar.in l.ſi maritus.§.j. ff.de adul. & ibi Ale.in addi.ff.de adult.& ibi vide apoſt.meam,Bart.in l.hæres abſens.§.proinde. & ibi Alex in add.ff.de iud.

b Scholares. No.quod dicit Bar.hic,quod ſcholaris non poteſt in loco ſtudij conueniri ex contractib.geſtis,& vide Philip.Franc.in c.Romana.§.nec etiam. de foro comp.lib.6.

c Differentiam. Vide in l.maritus.§.legis Iuliæ.ff.de adult.

1 *Repreſaliæ contra rectorem ciuitatis forenſem, qui iniuſtitiam fecit, quando concedi poſſunt.*
2 *Officialis, qui fecit iniuſtitiam, de qua durante officio poterat conueniri, ſi conueniretur in loco proprio, debet ad locum officij remitti.*
3 *Repreſaliæ contra officiales, & poteſtates facientes iniuſtitiam, quando concedi poſſunt.*
4 *Conſilium, vt officiales poteſtatis non teneantur pro iniuſtitia per poteſtatē facta, & contra eos repreſaliæ con concedantur.*
5 *Repreſaliæ contra conſules, & priores ciuitatis facientes iniuſtitiam concedi poſſunt.*
6 *Repreſaliæ poſſunt concedi contra ſingulares homines ciuitatis.*
7 *Homo liber pro alio capi poteſt neceſſitate exiſtente.*
8 *Repreſaliæ poßunt concedi contra terras ſubditas ſimpliciter, non ſi ſunt ſubditæ quo ad quædam.*
9 *Repreſaliæ poſſunt concedi contra certum genus hominum ciuitatis denegātis facere iuſtitiam.*

Sexta principalis qō eſt,ꝯ̄ quos repreſaliæ ꝯcedantur. Circa
quod quæritur primo, an ꝯ̄ rectorem ciuitatis foren-
ſem,qui iniuſtitiam fecit,uel iuſtitiam denegauit,poſſint ꝯcedi re
preſaliæ. Secundo,an ꝯ̄ officiales dicti ptātis,ſeu rectoris,poſſint re
preſaliꝗ ꝯcedi. Tertio,an ꝯ̄ ꝯſules,ſeu priores ciuitatis poſſint rep̄-
ſaliꝗ ꝯcedi. Quarto quæritur,an ꝯ̄ ſingulares hoīes,qui nihil habēt
facere in regimine,ucl in officio ciuitatis poſſint repreſaliæ ꝯcedi.
Quinto, utrum repreſaliæ poſſint concedi ꝯ̄ homines terrarum
ſubditarum quo ad quædam,non tñ ſimpliciter. Sexto,utrum re-
preſaliæ poſſint concedi ꝯ̄ certum genus hominum ciuitatis de-
negantis facere iuſtitiam.

Ad primum q̄ritur, an ꝯ̄ rectorem ciuitatis forēſem
q̄ iniuſtitiam fecit repreſaliꝗ poſſint ꝯce
di. Ad quod dicit Iac.de Bel.in qōne ſua, q̄ ponit in Auth. ut non
fi.pign.ꝙ ꝯ̄ eum concedi poſſint,ar.ff. quod quiſq; iur.l.j.extra,de
1 ſen.excom.c.Romana.§.caueant.li.6. Mihi aūt vr̃ †ſic dicendum.
Aut ptās fecit talem iniuſtitiam,pro qua non pōt ꝯueniri durante
officio,vt ff.de iud.l.pars literarum.de iureiu.l.nec magiſtratib. &
tunc ꝯ̄ eum non p̄nt ꝯcedi repreſaliꝗ. Rō,quia nec iudex ſuperior
hēt durāte officio,in cuius locū ſuccedit,ius ꝯcedendi in eum re-
preſalias,vt dictum eſt,& finito officio,non p̄nt ſiſr ꝯcedi, niſi re-
quiſito iudice,qui hēt eum ſindicare,ſicut in quolibet alio priua-
to debitore,vt dictum eſt ſ̄.2.q.3. Iudex aūt terræ propriæ ipſius re
2 ctoris dēt requiri,vt j̄.dicam. Aut rector† ille fecit talem iniuſtitiā
de qua durante officio pōt ꝯueniri, & tunc, durante officio pote-
runt repreſaliꝗ ꝯ̄ eum ꝯcedi eadem rōne,pręcedentib.ſolēnitatib.
requiſitis. Iudex aūt ciuitatis propriæ illius ptātis,ſeu rectoris non
dēt requiri,quia ibi talis cā non dēt agitari, imo ad locum officij
oporteret remitti,vt C.vbi de rōcin.agi opor.l.2.& C. vt oēs iudi.
tam ciui.quam cri.poſt depo.admi.& c.l.vnica. & in Auth.vt iud.
ſine quoquo ſuff.§.neceſſitatem.

Ad ſecundum Quærit̃,an ꝯ̄ officiales,ptātes,ſeu re
ctores,poſſint ꝯcedi repreſaliæ? Ia.
3 de Bel. in prædicta qōne dicit,ꝙ ſic. Ego † dico q̄n̄q; ſunt aliq offi-
ciales,qui expreſſe iuuerunt rectorem ad talem iniuſtitiam faciē-
dam,& ꝯ̄ illos ſine dubio p̄nt ꝯcedi repreſaliæ, vt l.nullam. C.de
a exerc.& exac.lib.12. Quidam ſunt,ᵃ qui expreſſe ꝯ̄dixerunt & ꝯ̄ il
los non p̄nt repreſaliæ concedi, vt C.de app. l.qm̄ iudices,& l.oēs
4 iudices.in fi.de decur.lib.10. Et iō conſilium †eſt pro officialib.qn̄
talia occurrunt,ꝙ proteſtentur,ꝙ non conſentiunt,ꝙ illa,qn̄ fiunt
non fiūt de iure.& de hoc fiat inſtrm̄,hoc ibi vr̃ requiri.d.l.qm̄ iu
dices. Quidam ſunt officiales,qui nec conſentiunt,nec ꝯ̄dicūt, qa
forte ſunt abſentes,vel ignorantes,ꝯ̄ illos non p̄nt ꝯcedi repreſaliꝗ
l.1.in prin.ff.de magi.conuc.ibi,p̄ntes,q non ꝯ̄dicunt nec ꝯſentiūt,
& tunc eſt aduertēdum,ꝙ quidam ſunt officiales ad ea, quæ ſunt
mere facti,nec conſilia requiruntur,vt notarij,berouarij, & ſiſes,
& tūc ēt ꝯ̄ hos non p̄nt ꝯcedi repreſaliꝗ, quia nō p̄nt reſiſtere dn̄o
ſine dedecore.iō reſiſtere non tenentur.l.vnica. §. officium. C.vt
oēs iud.tam ciui.quam cri. Nec ob.ꝙ gl.ibi,in ver.debito tñ hono
re.dicit eſſe correctum,quia verum eſt in caſu illo, quia quilibet
pōt reſiſtere fugienti,non aūt alijs caſib.ibi notatis. Quidam ſunt
officiales,qui adhibentur ad conſentiendum,& ꝯ̄ iſtos,ſi non ꝯ̄di-
cunt,p̄nt concedi repreſaliæ.d.l.qm̄ iudices.cum ſi.& hoc,ſi ſciue
runt,alias nō eſt quid eis imputetur. Sed ſi dubitatur, an officialis
fuerit p̄ns,vel abſens,& vtrum fuerit ſciens,vel ignorans,quid pręſumatur in dubio,cogita per te ipſum.

5 **Ad tertium** †Quæritur,an ꝯ̄ conſules,ſeu priores ciui-
tatis iuſtitiam denegātes poſſint ꝯcedi re-
preſaliæ. Ia.de Bel.in q.p̄dicta diſputata per iura alle.ſ̄.in hac q.1.di
cit,ꝙ ſic,quod intelligo verum ꝯ̄ priores,vel conſules præſentes,ſe
cus ꝯ̄ abſentes,vt d.l.j.in prin.ff.de mag.conu.tunc ꝯ̄ illos abſentes
non poſſunt concedi repreſaliꝗ,tanquam contra conſules,ſeu prio
res,ſed tanquam contra quoslibet alios de populo, vt dicā j̄.prox.

b **Ad quartum** ᵇquæritur,an ꝯ̄ ſingulares homines, q
nihil hn͂t facere ī officio, vel regimine
ciuitatis,p̄n repreſaliæ ꝯcedi? Iac.de Bel.in prædicta diſputatione
dicit,ꝙ nullo mō p̄nt ꝯ̄ tales repreſaliæ concedi, quia pro debito
ciuitatis non tenentur hoīes ſingulares, vt ff.quod cuiuſq; vni.no.
l.ſicut municipium.§.ſi quid vniuerſitati.quod me.cau.l.metum.
§.animaduertendum.& de dolo.l.ſed & ex dolo.§.1.& de reg.iu.
l.aliud.§.refertur.& extra,de ſen.excom.c.Romana. §.vniuerſita-
6 tem.li.6. Sed mihi vr̃ ꝯ̄rium per d.c.dn̄s noſter,23.q.2.vbi dr̃, gēs,
vel ciuitas plectenda eſt.tota ergo gens ciuitatis plectitur. Præte-
rea,licet ſnīa excommunicationis non poſſet ferri in vniuerſitatē
vt d.c.Romana.tñ fertur ſnīa interdicti, quæ ligat in quolibet po-
pulo ēt innocentes,vt c.ſi ſnīa.extra,de ſen.excom.lib.6. Si ergo p̄t
hoīb.ſingularib.pp.delictum interdici eccleſiacum ſacrm̄, & ſe-
pultura,multo magis p̄nt eorum bona tpalia auferri, & ꝑ ſit capi,
pp quod interdicitur ei vti propria libertate,hęc.n.aīam nō ligāt.
Præterea,concedere repreſalias eſt quaſi quoddam bellum parti-
culare indicere,vt ſ̄.dictum eſt in præcedentib. ſed in illo bello ēt
innoxij capiuntur,ergo,&c. Hoc probatur in d.c.dn̄s noſter. Præte-
7 rea,licet ille,†qui capitur,vt innocens,tñ ciuitas hēt iuſ mentem,&
ex cā neceſſitatis pōt capi,vt dixi ſ̄.j.q.2.ꝓ hoc,in vſi.feu.& de ſtat.
ꝯ̄.libertatem eccleſiæ.§.j.& §.ſi vero oñs,& C.de ſacroſ.ecc.auth.
caſſa.ibi,bona eorum ꝑ totum noſtrum imperium ab omnib.oc
cupentur.& C.de hæred.auth. ſi vero dn̄s, & ſic ꝯ̄ omnes poſſunt
concedi,& ita de conſuetudine obſeruatur. Sunt tñ quidam,qui
capi

ADDITIONES.

a Tho.D. Quidam ſunt. Vide per Bar.in l.quoniam iudices.& ibi Alex.in addit.C. de appell.

b Ad quartum. Vide Paul.de Caſt.in conſil.314.incip.ſi ſuper eo quod primo loco,in ſecundo dubio.& ibi videas omnino.qui concludit in iure, quod repreſaliæ non extenduntur ad filios,& perſonas natas poſt repreſalias,& vide Alexan. de Imo.in l.ſi quis inquit.m.3.fin.in addit. Bartol.quæ incip. facta. ff quod quiſque iuris.

Digitized by Google

capi non poſſunt vigore repreſaliarum, ſic generaliter conceſſarum, de quibus dicemus inf. in ſeq. q. prin.

a **Ad quintum** [a] q̃ritur, vtrum repreſaliæ poſſint concedi ɔ̄tra hoĩes terrarum ſubditarum, quo
8 ad quædam, non ſimpl'r? † R̃ſd. q̃dam ſunt terræ ſubditæ alicui dño, terræ vel ciuitati, vel principi ſimpl'r, ſed in quibuſdam ſunt priuilegiatæ, vt habeant certas iuriſdõnes, & exceptiones, vt ſunt multæ in multis regnis, & contra iſtos ꝓ nõ ſit concedi repreſaliæ, q͂a vere ſubditæ ſunt, ar. l. Titius. C. de ope. lib. de lib. cau. l. fi. Quædã ſunt terræ, quæ ſimpliciter ſunt liberę, ſed ſe ſubmiſerunt quo ad quædam, vt ſunt multæ terræ ſubditæ huic ciuitati, & contra iſtas non poſſunt concedi repreſalię propter delictum ciuitatis, vel domini, qui eas habet ſubditas, quia illæ ſunt liberæ, vt ff. de cap. l. nõ dubito. Propter delictum tamen ipſarum terrarum ſubditarum poſſunt concedi, ſicut poſſet eis iuſtum bellum indici, ſi denegarent tranſitum per territorium eorum 23. q. 2. c. notandum, &c.

9 **Ad ſextum** q̃ritur, vtrũ † repreſalię poſſint ɔcedi ɔ̄ certũ genus hominũ ciuitatis denegãtis facere iuſtitiam? Ad qđ dico, ſicut iudex, q exequit̃ ſñiam, dẽt capere res, q̃ non ſunt in ɔtrouerſia, ſi põt, ita ɔcedens repreſalias (q̃tum põt) cũ minori ſcãdalo põt ɔcedere, vt capiat certũ genus hominum vel res, vel ꝙ quilibet hõ ciuitatis ɔ̄ quem cogatur ſoluere certam quantitatem, cũ tranſit ꝓ pſona, vel ꝓ æſtimatione rerũ. Et hæc oĩa vidi obſeruari de facto ſecundũ diuerſitatẽ locorum.

ADDITIO.

a Ad quintum. Vide Bar. in l. non dubito. ff. de cap. & poſt. reuer. & ibi Alex. in addit. & ibi vide meam apoſt. facit quod conſuluit Bal. in fauorem forenſium in conſ. 121 in 2. vol. inci. quatuor. in fi.

1 *Repreſaliæ conceſſa contra ciuitatem poſſunt exerceri contra eius incolas ſubeuntes tamen munera.*
2 *Homines de Florentia, & homines Florentini, idem important.*
3 *Repreſalia, an poſſint concedi contra ciues alibi moram trahentes.*
Ciuis Florẽtinus alibi habitãs, dicitur Florẽtinus, ſi ſai ſubeũt ibi munera.
4 *Repreſalia non poſſunt concedi contra ciuem ciuitatis concedentis, qui ẽt ſit ciuis ciuitatis, contra quam conceduntur.*
5 *Repreſalia non conceduntur contra mulieres, vt perſonaliter capiantur.*
6 *Repreſalia contra clericos exerceri non poſſunt.*
7 *Repreſalia non exercentur contra ſcholares, nec contra nuncios, nec famulos eorum.*
Non exercentur contra ſcriptores, & bidellos & nu 8.
Non exercentur cõtra patrẽ ſcholaris viſitantẽ filium in ſtudio. & n. 9.
10 *Scholarem eſſe probatur ex qualitate rerum, quas defert ex conſuetudine eundi, & redeundi.*
11 *Repreſalia non exercentur contra ambaſciatores.*
Ambaſciatorẽ quẽ eſſe probatur per literas. Non exercentur contra teſtes, qui cauſa teſtimonij accedãt, vel cõtra eos, qui inuiti trahũtur, nec contra eorum famulos, & n 12 Contra euntes ad nundinas in loco nundinarum non exercentur, in alio loco ſic, & n 13. Non exercentur cõtra tenentes hoſpitium in loco vbi ſunt indulgentiæ & nu. 14. Nec contra euntes ad indulgentiã, nec contra eorum famulos. & n 15. Nec contra nauigantes vi ventorum impulſos in aliquem locum. & n. 16. Nec contra eos, qui in ius vocari non poſſint de iure communi, & nu. 17.

Septima Principalis qõ eſt, ſi repreſaliæ ſimpl'r cõcedantur ɔ̄ hoĩes, & perſonas alicuius terrę, ɔ̄ quas pſonas poſſint exerceri. Circa quod q̃runtur plura. Primo, an ɔ̄ incolam ciuitatis poſſint repreſaliæ exerceri. Scđo, an ɔ̄ ciues illius ciuitatis alibi morã trahentes. Tertio, an ɔ̄ ciues illius ciuitatis, qui ſunt ciues, vel incolæ illius ciuitatis ɔcedentis. Quarto, an ɔ̄ mulieres poſſint repreſalię exerceri. Quinto, an poſſint exerceri ɔ̄ clericos. Sexto, aut poſſint exerceri ɔ̄ ſcholares. Septimo, an poſſint exerceri ɔ̄ ambaſciatores. Octauo, an ɔ̄ euntes ad nundinas poſſint repreſaliæ exerceri. Nono, an ɔ̄ euntes ad indulgentiã. Decimo an ɔ̄ nauigantes qui vi ventorum impelluntur in aliquem locum. Vndecimo, an contra eos, qui in ius vocari nõ poſſunt repreſaliæ exercere poſſint. Modo veniamus ad ſingula per ordinem.

a
1 **Ad primum** q̃rit, an ɔ̄ incolas ciuitatis poſſint repreſaliæ exerceri. Ad † declarationem huius q̃onis præmittendum eſt repreſalias conceſſas ſimpl'r, vt ɔ̄ hoĩes Florentinos, vel contra hoĩes, & perſonas de Florentia. Et ſciẽdũ eſt, ꝙ iſta verba, hoĩes de Florẽtia, vel hoĩes Florẽtinos, idem important, vt ff. de excu. tu. l. ſed & reprobari. §. amplius. & ibi no. per
b gl. ſup verbo, Cumanus. ſed iſta verba, hoĩes Florentinos, [b] referuntur ad municipes ciuitatis, vt ff. ad munic. l. 1. ibi, Campanos, Puteolanos, &c. in verſ. ſeq. Sed verbũ municipes, eſt genus ad ciues, & ĩcolas, vt no. C. de incolis. l. ciues. li. x. & probatur ff. ad munic. l. filiis. §. municipes. apparet ergo, quòd virtute illorũ incolæ comprehendantur, quod intelligo de incolis ſubeũtibus ibi munera, vt ff. ad munic. l. 1. ibi, recipit in ciuitatẽ, &c. & dixi ſup. 4. q. 1. ſecus ſi munera nõ ibi ſubeunt, & hoc eſſe verum apparet, quia poteſtas ciuitatis, ſi non vult, quem admiſit reijcere poteſt. l. fi. ff. de le. Sed illud, quod quis poteſt acceptare, antequam acceptet, nõ dicitur in bonis ſuis, ita incola antequam recipiatur ad munera, non dicitur proprie ciuis illius ciuitatis, & ſic contra eum nõ poterunt repreſaliæ exerceri, &c.

c
a **Ad ſecundum** [c] q̃rit̃, † an ɔ̄ ciues illius ciuitatis alibi morã trahentes poſſint repreſalię exerceri ſemper retento eodẽ themate, quod repſaliæ ſunt cõceſſæ ɔ̄ Florentinos, vel hoĩes de Florentia, eſt dubiũ: vtrum ex eo, ꝙ ciues de Florentia alibi habitant, deſinant eſſe Florentini, vel
* de Florentia? Vr̃ ꝙ non, quia origo non mutatur. l. aſſumptio. ff. ad munic. Nec obſt. ff. de verbo. ſig. l. prouinciales. quia ſubaudit̃ ibi, tñ, ſm primam lec. glo. & hęc eſt vera opi. Vel ſm alios, aut repſalię ſunt conceſſæ ɔ̄ hoĩes de vna prouincia, vt ɔ̄ Marchianos, & tunc qui non habitat in prouincia, dr̃ prouincialis. d. l. prouinciales. aut ɔ̄ hoĩes de vna ciuitate, & procedit p̃cedẽs opinio. Ita ſentit glo. in ver. non eos. in d. l. prouinciales. q̃ primo non placet. non .n. video rõnem diuerſitatis inter ciuitatẽ, & prouinciam. vel ſm alios. Aut habitat in alia ciuitate eiuſdem prouinciæ, & tũc remanet Florentinus: aut in alia ciuitate alterius prouincię, & tunc ſecus. d. l. prouinciales. Et ita ſentit gl. in verbo, nõ mutat. C. de ado. l. in adoptionem quidem. quod nõ placet eadẽ rõne. Alij dñt, aut loquimur ſm propriam ſignificationẽ vocabuli, & remanet Florentinus, vt d. l. aſſumptio. aut ſm cõem vſum loquẽdi, & non eſt Florentinus, quia ibi non habitat. dic. l. prouinciales. & ita dicebat d. Ia. de Are. & Old. ſed cõis vſus loquendi præualet omni ꝓpriæ ſignificationi, vt l. librorum. §. quod tñ Caſſius. de leg. 3. ergo talis alibi habitans non poterit capi pro repreſalijs. Alij dicunt ꝙ hæc verba, Florentinus, & de Florentia, debent intelligi de eo, qui ibi conuerſatur, & moratur, ar. l. 1. §. beſtias. ff. de poſtu. & magis debemus inſpicere accidẽs, q̃ originem, & ita ɔſuluit dñs Lamb. de Ramponibus. Ego † alias in diſcurſu lectionis, in d. l. prouinciales.
3 ff. de verb. ſig. dicebam, ꝙ ille talis qui alibi moratur, nõ poteſt capi tanquam Florentinus, quia ipſe non ſuit in culpa, ar. l. 1. in prin. ff. de mag. conu. quod eſſet verum ſine dubio, ſm opi. Ia. de Bel. quam reprobaui ſ. 6. q. prin. q. 4. & iſto modo vr̃ ſic dicendum ꝙ Florentinus, ſiue de Florentia eſt, qui inde eſt municeps, vt dixi ſup. prox. q. & intelligitur de municipe proprie, qui ibi munera ſubit. Aut ergo aliquis habitabat alibi, & Florentiæ munera non ſubit per ſe, nec per patrem, nec per fratres, nec per alios, & non dr̃
* Florẽtinus proprie. Aut ibi ſubit [*] munera per ſe, vel per patrẽ vel
* per fratres, vel per alios, & tunc licet alibi moretur, Florentinus eſt. d. l. 1. ff. ad municip & de excu. tu. l. ſed & reprobari. §. amplius. & vr̃ hoc expreſſum. C. de agri. & cenſi. l. cum ſcimus. §. illud. lib. 11. illud autem, ꝙ dicit Ia. de Are. de communi vſu loquendi eſt facti, ſcio ꝙ hic talis vſus loquendi non eſt, &c.

4 **Ad tertium** q̃ri, † an repſaliæ poſſint exerceri ɔ̄ ciues illius ciuitatis, q ſunt ciues, vel incolæ illi[*] ciuitatis ɔcedentis? Vr̃, ꝙ ſic, quia põt exerceri ɔ̄ nõ ſubditum ciuitati ɔcedẽti, multo magis ɔ̄ ſubditũ. Præterea dñs põt petere vt vſufructuario denegetur ius vtẽdi fruẽdi ꝓꝑ eius ɔtumaciã, et eɔ̄. l. ſi ꝓprietarius. ff. de dam. inſe. & l. hoc amplius. §. fi. cũ l. ſeq. eo. ti. ita hic poterit capi ꝓꝑ ius, quod hẽt in eo ciuitas, ɔ̄ quã ſunt ɔceſſę, licet ẽt hẽat in eo ius ciuitas ɔcedens. In ɔ̃riũ vr̃, ꝙ iſtud ius cõcedendi repreſalias eſt inductũ in defectũ iuriſdictionis, quam ordinarij debẽt exercere, vt in præcedentibus pluries eſt dictũ: ſed ciuitas ɔcedẽs põt in ſuũ ciuem exercere iuriſdictionem ordinarie, ergo ɔ̄ eum non extẽduntur repreſalię. Pro hoc vr̃ caſus. ff. ſi quis teſtam. libe. eſſe iuſ. fue. l. 1. §. habet itaque. ar. l. ſerui, & filij. in princ. ff. de fur. Pręterea ciuitas concedẽs repreſalias tenetur ciuẽ vel incolam ſuum defendere ab iniurijs, quę inferuntur per aliũ, vt dixi ſ. q. 1. ergo ipſa ciuitas cum ſuo non deberet inferre violentiam, licet ſit ciuis alterius ciuitatis, ar. ff. de cuic. l. vendicantem.
d Pręterea [d] quandu ciuitas aliquid concedit, intelligitur concedere, vt ille cui conceditur, contra ſe non vtatur, vt l. in fraudem. §. neque inſtrumẽta. ff. de iure fiſci. & l. ſi peculium. §. ſicut autem. de pec. leg. ſed ciues poſſent capi, ergo videretur ɔceſſiſſe ɔ̄ ſeipſam. Pręterea in conceſſione ſubintelligitur ſine iniuria priuatorũ ɔcedẽtis, vt C. đ emã. li. l. nec auus. & l. 2. §. merito. & §. ſi quis a principe, ff. ne quid in loco pub. multo magis ĩtelligit̃ ɔcedere ꝙ exerceantur repreſalię ſine ipſius ciuis iniuria, quia ſi ciuis caperetur, læderetur Reſpu. cuius intereſt locupletes hr̃e ſubiectos. Et iſtud puto verum etiam ſi talis ciuis fuiſſet particeps criminis. Nam ex vigore talium repreſaliarum ſimpliciter cõceſſarũ non

poſſet

ADDITIONES.

a Th. D. Ad primum. Vide Bar. in l. 1. ff. ad muni. & ibi Ale. in add. & Bar. ſup. in q. pri. & in l. prouinciales. ff. de verb. ſign. & ibi Ale. in add. & Fran. de Aret. in l. 2. in prin. ff. de verb. ob.
b Florentinos Vide Alex. in rub. ff. ſol. ma. & in l. 1. de leg. 1.
c Ad ſecundum. Vide Ang. de Are. in §. pauonũ. in fi. Inſt. de rer. di. & Bar. in l. prouinciales. & ibi Alex. in addi. & ibi apoſt. meam. de ver. ſig. & Pet. de Anc. in cap. ſtatutum. §. cum vero. & ibi Phil. Franc. de reſcr. lib. 6.
* Iaco. Menoc. Ruy. conſ. 120. num. 7. lib. 4.
* Ia M. Rub. conſ. 77. in fi. Soc. ſen. conſ. 212. col. fi. circa fin. lib. 2.
* Subdit. Adde, ꝙ hoc idem conſulendo, tenet Soc. referendo argum. hic in conſ. 292. vol. 2.
* Iacob. Menoc. Soc. vbi ſupra.
d Th. D. Præterea. Vide Alex. in conſ. 22. in 7. vol. inc. conſideratis. in fi.

Digitized by Google

a Ad quintum Quærit,ᵃ qd de his,q pro ciuib.hñr ex le
ge,vel ſtatuto quoad qd, vt ptãs ſtipen-
12 diarij,ſcholares,& ſiles? Circa ꝙ eſt ſciendũ, ꝙ ptãs alicuius ciui-
tatis efficit ciuis illis ciuitatis,ſeu ꝓ ciue hr̃,vt li.x.C.de incolis.l.ci
ues,& ibi no.ꝑ gl.Item milites,ſeu ſtipẽdiarij hñr ꝓ ciuib.in loco,
vbi ſtipẽdium merent,& ibi forum ſortiunt,ut ff.ad mun.l.muni
ceps.& no.in d.l.j.ciues,& ff.de iud.l.hr̃s abſens,§.j.in 2.gl.magna.
b Item ſcholaresᵇ in terra ſtudij, licet ibi nõ efficiant ciues, vt l.lex
Cornelia.§ domũ.ff.de iniu.& C.de incol.l.3.li.x.ff.de iud.l.hr̃s ab
ſens,§.j.in gl.in ꝑverbo domicilium,& tñ in dicta terra hñr,& ꝓte
gunt a rectore ipſius terræ,ut ciues,ut in j.ꝗſtõne. ff.§. pe. & C.ne
fi.ꝓ patre,auth.habita. Aduertendum ẽt.ꝙ pdicti nõ hñr,ut ciues
quoad oĩa,ſed quoad qd. Nã ptãs,uel rector huius ciuitatis nõ pt
hic ꝯueniri,niſi ꝓ his,q hic ꝯxit uel rõne officij,ut l.a.§.legatis.ff.
de iud.ibi,uel ſi q iudicãdi cã accerſiti ſunt.ꝯiũcto §.oẽs.in ea.l. Et
idem intelligo de ſtipendiarijs, & ſcholarib. Et ita dẽt intelligi ꝙ
no.in d.l.hr̃s abſens,§.j.in 2.gl.mag.ff.de iud.ſ.ꝙ ſcholares ſortiun
13 tur ibi forum pro his,quæ ibi ꝯxerunt. Hoc præmiſſo,† ſicut præ-
dicti hñt ius ciuis limitate, ita hñt limitate ius petendi repreſalias
in terra prædicta. Nam ſi ptãs in his, quos ſecum ducebat cã offi-
cij,uel milites in his,quæ cauſa militiæ, uel ſcholares in his, quæ
cauſa ſtudiorum ſecum ducebant,uel reducebant,paſſi ſunt iniu
ſtitiam,uel iniuſtitia denegata fuit eis,quia quo ad illos ciues non
ſunt,ergo &c.ut ſ.proxim.dixi.

14 Ad ſextum Quæritur,ſi ciues unius ciuitatis in alia de
bent tractari, vt ciues illius ciuitatis ex pa-
cto,uel ſtatuto,an ibi poſſint petere repreſalias ꝯ tertiam ciuitatẽ.
Circa ꝙ ſciendũ eſt,ꝙ ꝑ prædicta uerba.ſ.tractent ut ciues, nõ effi
ciunt ciues,ar.ff.de uer.ſig.l.mortis appſone,& ꝙ ibi no.ꝑ gl.& Ia.
de Are.Item prædicta uerba hoc important,ut in his,quæ ibi tra-
ctare pñt,alias de iure addat iſta qualitas,ſ.ꝙ tractentur ut ciues,ꝙ
c prodeſt ad multa,pp ſtatuta,q faciunt dñamᶜ inter ciues,& fore-
ſes. Hoc patet ex tenore ipſorum uerborum,qa nullam ptãtẽ dãt,
ſed ſolum modificant,ꝙ tractentur ut ciues. Simile dicit lex,ꝙ tu
tor loco dñi hr̃. ꝙ intelligitur in his, quæ de iure facere põt,ut ff.
pro empt.l.qui fundum.§.ſi tutor. Sed ſi alias in dicta ciuitate non
poterat petere repreſalias,ergo nec modo poterit. Dico tñ,ꝙ poſ-
ſent eſſe uerba ita late concepta, & poſſet eſſe tanta confœderatio
dictarum ciuitatum,ꝙ eſſent quaſi , ut unum corpus, & quælibet
ciuitas poſſet de ciue alterius ciuitatis,ſicut de proprio ſuo ciue fa
cere,ut ff.de cap.l.non dubito,& tunc poſſet petere ibi repreſalias,
ſicut ciuis illius ciuitatis.hoc autem tactum eſt.

ADDITIONES.

a Th.D.Ad quintum quæritur.Vide Bar.in l.ſi maritus.§.j. ff.de adul. & ibi Ale.in addi.ff.de adult.& ibi vide apoſt.meam,Bart.in l.hæres abſens.§.proinde. & ibi Alex in add.ff.de iud.

b Scholares.No.quod dicit Bar.hic,quod ſcholaris non poteſt in loco ſtudij conue niri ex contractib.geſtis,& vide Philip.Franc.in c.Romana.§.nec etiam . de foro comp.lib.6.

c Differentiam.Vide in l.maritus.§.legis Iuliæ.ff.de adult.

1 *Repreſaliæ contra rectorem ciuitatis forenſem, qui iniuſtitiam fecit,quando concedi poſſunt.*
2 *Officialis,qui fecit iniuſtitiam,de qua durante officio poterat conueniri , ſi conueniretur in loco proprio,debet ad locum officij remitti .*
3 *Repreſaliæ contra officiales,& poteſtates facientes iniuſtitiam,quando cõcedi poſſunt.*
4 *Conſilium,vt officiales poteſtatis non teneantur pro iniuſtitia per poteſtatẽ facta,& contra eos repreſaliæ non concedantur.*
5 *Repreſaliæ contra conſules , & priores ciuitatis facientes iniuſtitiam concedi poſſunt.*
6 *Repreſaliæ poſſunt concedi contra ſingulares homines ciuitatis .*
7 *Homo liber pro alio capi poteſt neceſſitate exiſtente.*
8 *Repreſaliæ poſſunt concedi contra terras ſubditas ſimpliciter , non ſi ſunt ſubditæ quo ad quædam.*
9 *Repreſaliæ poſſunt concedi contra certum genus hominum ciuitatis denegãtis facere iuſtitiam.*

Sexta principalis qõ eſt,ꝯ quos repreſaliæ ꝯcedantur. Circa
quod quæritur primo, an ꝯ rectorem ciuitatis foren-
ſem,qui iniuſtitiam fecit,uel iuſtitiam denegauit,poſſint ꝯcedi re
preſaliæ.Secundo,an ꝯ officiales dicti ptãtis,ſeu rectoris,poſſint re
preſalię ꝯcedi. Tertio,an ꝯ ꝯſules,ſeu priores ciuitatis poſſint rep-
ſalię ꝯcedi.Quarto quęritur,an ꝯ ſingulares hoĩes,qui nihil habẽt
facere in regimine,uel in officio ciuitatis poſſint repreſaliæ ꝯcedi.
Quinto , utrum repreſaliæ poſſint concedi ꝯ homines terrarum
ſubditarum quo ad quædam,non tñ ſimpliciter. Sexto,utrum re-
preſaliæ poſſint concedi ꝯ certum genus hominum ciuitatis de-
negantis facere iuſtitiam.

Ad primum qrĩtur , an ꝯ rectorem ciuitatis forẽſem
q iniuſtitiam fecit repreſaliæ poſſint ꝯce
di. Ad quod dicit Iac.de Bel.in qõne ſua, q̃ ponit in Auth. ut non
fi.pign.ꝙ ꝯ eum concedi poſſint,ar.ff. quod quiſq; iur.l.j.extra,de
1 ſen.excom.c.Romana.§.caueant.li.6.Mihi aũt vr̃ † ſic dicendum.
Aut ptãs fecit talem iniuſtitiam,pro qua non põt ꝯueniri durante
officio,vt ff.de iud.l.pars literarum.de in rent.l.nec magiſtratib. &
tunc ꝯ eum non pñt ꝯcedi repreſaliæ. Rõ,quia nec iudex ſuperior
hẽt durãte officio,in cuius locũ ſuccedit,ius ꝯcedendi in eum re-
preſalias,vt dictum eſt,& finito officio,non pñt ſitr ꝯcedi, niſi re-
quiſito iudice,qui hẽt eum ſindicare,ſicut in quolibet alio priua-
to debitore,vt dictum eſt ſ.a.q.3.Iudex aũt terræ propriæ ipſius re
2 ctoris dẽt requiri,vt j.dicam. Aut rector † ille fecit talem iniuſtitiã
de qua durante officio põt ꝯueniri, & tunc, durante officio pote-
runt repreſaliæ ꝯ eum ꝯcedi eadem rõne,præcedentib.ſolẽnitatib.
requiſitis. Iudex aũt ciuitatis propriæ illius ptãtis,ſeu rectoris non
dẽt requiri,quia ibi talis cã non dẽt agitari , imo ad locum officij
oporteret remitti,vt C.vbi de rõcin.agi opor.l.2.& C. vt oẽs iudi.
tam ciu.quam cri.poſt depo.admi.& c.l.vnica. & in Auth.vt iud.
ſine quoquo ſuff.§.neceſſitatem.

Ad ſecundum Quærit,an ꝯ officiales,ptãtes,ſeu re
ctores,poſſint ꝯcedi repreſaliæ ? Ia.
3 de Bel.in prædicta qõne dicit,ꝙ ſic. Ego † dico qñq; ſunt aliq offi-
ciales,qui expreſſe iuuerunt rectorem ad talem iniuſtitiam faciẽ-
dam,& ꝯ illos ſine dubio pñt ꝯcedi repreſaliæ , vt l.nullam . C.de
a exerc.& exac.lib.12.Quidam ſunt,ᵃ qui expreſſe ꝯdixerunt & ꝯ il
los non pñt repreſaliæ concedi, vt C.de app. l.qñ iudices,& l.oẽs
4 iudices.in ſi.de decur.lib.10.Et iõ conſilium † eſt pro officialib.qñ
talia occurrunt,ꝙ proteſtentur,ꝙ non conſentiunt,ꝙ illa,qñ fiunt
non fiũt de iure.& de hoc fiat inſtrm̃,hoc ibi vr̃ requiri.d.l.qñ iu
dices.Quidam ſunt officiales,qui nec conſentiunt,nec ꝯdicũt, qa
forte ſunt abſentes,vel ignorantes,ꝯ illos non pñt ꝯcedi repreſaliæ
l.t.in prin.ff.de magi.cõue.ibi,pñtes,q non ꝯdicunt nec ꝯſenſerũt,
& tunc eſt aduertẽdum,ꝙ quidam ſunt officiales ad ea, quæ ſunt
mere facti,nec conſilia requiruntur,vt notarij,berouarij, & ſiles,
& tũc ẽt ꝯ hos non pñt ꝯcedi repreſaliæ, quia nõ pñt reſiſtere dño
ſine dedecore.iõ reſiſtere non tenentur.l.vnica. §. officium. C.vt
oẽs iud.tam ciu.quam cri. Nec ob.ꝙ gl.ibi,in ver.debito tñ hono
re.dicit eſſe correctum,quia verum eſt in caſu illo , quia quilibet
põt reſiſtere fugienti,non aũt alijs caſib.ibi notatis. Quidam ſunt
officiales,qui adhibentur ad conſentiendum,& ꝯ iſtos,ſi non ꝯdi-
cunt,pñt concedi repreſaliæ.d.l.qñ iudices.cum ſi.& hoc,ſi ſciue
runt,alias nõ eſt quid eis imputetur. Sed ſi dubitatur, an officialis
fuerit pñs,vel abſens,& vtrum fuerit ſciens,vel ignorans,quid pręſumatur in dubio,cogita per te ipſum.

5 Ad tertium †Quęritur,an ꝯ conſules,ſeu priores ciui-
tatis iuſtitiam denegãtes poſſint ꝯcedi re-
preſaliæ. Ia.de Bel.in q.pdicta diſputata per iura alle.ſ.in hac q.t.di
cit,ꝙ ſic,quod intelligo verum ꝯ priores,vel conſules præſentes,ſe
cus ꝯ abſentes,vt d.l.j.in prin.ff.de mag.conu.tunc ꝯ illos abſentes
non poſſunt concedi repreſaliæ,tanquam contra conſules,ſeu prio
res,ſed tanquam contra quoslibet alios de populo, vt dicã j.prox.

b Ad quartum ᵇquæritur,an ꝯ ſingulares homines, q
nihil hñt facere I officio, vel regimine
ciuitatis,pñt repreſaliæ ꝯcedi ? Iac.de Bel.in prædicta diſputatione
dicit,ꝙ nullo mõ pñt ꝯ tales repreſaliæ concedi , quia pro debito
ciuitatis non tenentur hoĩes ſingulares, vt ff.quod cuiuſq; vni.no.
l.ſicut municipium.§.ſi quid vniuerſitati.quod me.cau.l.metum.
§.animaduertendum.& de dolo.l.ſed & ex dolo.§.t.& de reg.iu.
l.aliud.§.refertur.& extra,de ſen.excom.c.Romana. §.vniuerſita-
6 tem.li.6.Sed mihi vr̃ ꝯrium per d.c.dñs noſter,23.q.2.ibi dr̃, gẽs,
vel ciuitas plectenda eſt.tota ergo gens ciuitatis plectitur. Prætе-
rea,licet ſnĩa excommunicationis non poſſet ferri in vniuerſitatẽ
vt d.c.Romana.tñ fertur ſnĩa interdicti, quæ ligat in quolibet po-
pulo ẽt innocentes,vt c.ſi ſnĩa.extra,de ſen.excom.lib.6.Si ergo ꝑ
hoĩb.ſingularib.pp.delictum interdici eccleſiaſticum ſacrm̃, & ſe-
pultura,multo magis pñt eorum bona tpalia auferri, & ipſi capi,
pp quod interdicitur ei vti propria libertate,hęc.n.aĩam nõ ligat.
Præterea,concedere repreſalias eſt quaſi quoddam bellum parti-
culare indicere,vt ſ.dictum eſt in præcedentib. ſed in illo bello ẽt
innoxij capiuntur,ergo,&c. Hoc probatur in d.c.dñs noſter. Pręte-
7 rea,licet illic,† qui capitur,vt innocens,tñ ciuitas hẽt ius merum,&
ex cã neceſſitatis põt capi,vt dixi ſ.j.q.2.ꝓ hoc,in v ſi.feu.& de ſtat.
ꝯ libertatem eccleſiæ.§.j.& §.ſi vero dñs,& C.de ſacroſ.ecc.auth.
caſſa.ibi,bona eorum ꝑ totum noſtrum imperium ab omnib.oc
cupentur.& C.de hæred.auth. ſi vero dñs, & ſic ꝯ omnes poſſunt
concedi,& ita de conſuetudine obſeruatur . Sunt tñ quidam,qui
capi

ADDITIONES.

a Tho.D.Quidam ſunt.Vide per Bar.in l.quoniam iudices.& ibi Alex.in addit.C. de appell.

b Ad quartum . Vide Paul.de Caſt.in conſil.314.incip.ſi ſuper eo quod primo loco,in ſecundo dubio.& ibi videas omnino.qui concludit in iure , quod repreſaliæ non extenduntur ad filios,& perſonas natas poſt repreſalias,& vide Alexan. de Imo.in l.ſi quis iniquum.§.fin.in addit. Bartol.quæ incip.facta. ff.quod quiſque iuris.

Digitized by Google

capi non poſſunt vigore repreſaliarum, ſic generaliter conceſſarum, de quibus dicemus inf. in ſeq. q. prin.

a **Ad quintum** [a] q̄ritur, vtrum repreſaliæ poſſint concedi ꝯtra hoīes terrarum ſubditarum quo
8 ad quædam, non ſimplr̄? † Rñd. q̄dam ſunt terræ ſubditæ alicui dño, terræ vel ciuitati, vel principi ſimplr̄, ſed in quibuſdam ſunt priuilegiatæ, vt habeant certas iuriſdõnes, & exceptiones, vt ſunt multæ in multis regnis. & contra iſtos ꝑ̄t concedi repreſaliæ, qa vere ſubditæ ſunt, ar. l. Titius. C. de ope. lib. de lib. cau. l. fi. Quædã ſunt terræ, quæ ſimpliciter ſunt liberę, ſed ſe ſubmiſerunt quo ad quædam, vt ſunt multæ terræ ſubditæ huic ciuitati, & contra iſtas non poſſunt concedi repreſalię propter delictum ciuitatis, vel domini, qui eas habet ſubditas, quia illæ ſunt liberæ, vt ff. de cap. l. nõ dubito. Propter delictum tamen ipſarum terrarum ſubditarum poſſunt concedi, ſicut poſſet eis iuſtum bellum indici, ſi denegarent tranſitum per territorium eorum 22. q. 2. c. notandum, &c.

9 **Ad ſextum** q̄ritur, vtrũ † repreſalię poſſint ꝯcedi ꝯ certũ genus hominũ ciuitatis denegãtis facere iuſtitiam? Ad qđ dico, ſicut iudex, q exequit̄ ſñiam, dēt capere res, q̄ non ſunt in ꝯtrouerſia, ſi pōt, ita ꝯcedens repreſalias (q̄tum pōt) cũ minori ſcãdalo pōt ꝯcedere, vt capiat certũ genus hominum vel res, vel ꝙ quilibet hõ ciuitatis ꝯ quem cogatur ſoluere certam quantitatem, cũ tranſit ꝓ pſona, vel ꝓ æſtimatione rerũ. Et hæc oĩa vidi obſeruari de facto ſecundũ diuerſitatē locorum.

ADDITIO.

a Ad quintum. Vide Bar. in l. non dubito. ff. de cap. & poſt. reuer. & ibi Alex. in addit. & ibi vide meam apoſt. facit quod conſuluit Bal. in fauorem forenſium in conſi. 121 in 2. vol. inci. quatuor. in fi.

---

1 *Repreſaliæ conceſſa contra ciuitatem poſſunt exerceri contra eius incolas ſubeuntes tamen munera.*
2 *Homines de Florentia, & homines Florentini, idem important.*
3 *Repreſaliæ, an poſſint concedi contra ciues alibi moram trahentes.*
Ciuis Florẽtinus alib habitãs, dicitur Florẽtinus, ſi ſui ſubeãt ibi munera.
4 *Repreſaliæ non poſſunt concedi contra ciuem ciuitatis concedentis, qui ẽt ſit ciuis ciuitatis, contra quam conceduntur.*
5 *Repreſaliæ non conceduntur contra mulieres, vt perſonaliter capiantur.*
6 *Repreſaliæ contra clericos exerceri non poſſunt.*
7 *Repreſaliæ non exercentur contra ſcholares, nec contra nuncios, nec famulos eorum.*
Non exerceantur contra ſcriptores, & bidellos & nu 8.
Non exercentur cõtra patrẽ ſcholaris viſitantẽ filium in ſtudio. & n. 9.
10 *Scholarem eſſe probatur ex qualitate rerum, quas defert ex conſuetudine eundi, & redeundi.*
11 *Repreſaliæ non exercentur contra ambaſciatores.*
Ambaſciatorẽ quẽ eſſe probatur per literas Non exerceatur contra teſtes, qui cauſa teſtimonij accedũt, vel cõtra eos, qui inuiti trahũtur, nec contra eorum famulos, & n 12 Contra euntes ad nundinas in loco nundinarum non exercentur, in alio loco ſic, & n 13. Non exercentur cõtra tenentes hoſpitium in loco vbi ſunt indulgentiæ & nu. 14. Nec contra euntes ad indulgentiã, nec contra eorum famulos. & n 15. Nec contra nauigantes vi ventorum impulſos in aliquem lacum. & n. 16. Nec contra eos, qui in ius vocari non poſſint de iure communi, & nu. 17.

Septima Principalis q̃ō eſt, ſi repreſaliæ ſimplr̄ cõcedant̄ ꝯ hoīes, & perſonas alicuius terrę, ꝯ quas pſonas poſſint exerceri. Circa quod q̄runtur plura. Primo, an ꝯ incolam ciuitatis poſſint repreſaliæ exerceri. Scđo, an ꝯ ciues illius ciuitatis alibi morã trahentes. Tertio, an ꝯ ciues illius ciuitatis, qui ſunt ciues, vel incolæ illius ciuitatis ꝯcedentis. Quarto, an ꝯ mulieres poſſint repreſalię exerceri. Quinto, an poſſint exerceri ꝯ clericos. Sexto, an poſſint exerceri ꝯ ſcholares. Septimo, an poſſint exerceri ꝯ ambaſciatores. Octauo, an ꝯ euntes ad nundinas poſſint repreſaliæ exerceri. Nono, an ꝯ euntes ad indulgentiã. Decimo an ꝯ nauigantes qui vi ventorum impelluntur in aliquem locum. Vndecimo, an contra eos, qui in ius vocari nõ poſſint repreſaliæ exercere poſſint. Modo veniamus ad ſingula per ordinem.

a
1 **Ad primum** [a] q̄rit, an ꝯ incolas ciuitatis poſſint repreſaliæ exerceri. Ad † declarationem huius q̃onis præmittendum eſt repreſalias conceſſas ſimplr̄, vt ꝯ hoīes Florentinos, vel contra hoīes, & perſonas de Florentia. Et ſciẽdũ eſt, ꝙ iſta verba, hoīes de Florẽtia, vel hoīes Florẽtinos, idem important, vt ff. de excu. tu. l. ſed & reprobari. §. amplius. & ibi no. per
b gl. ſup verbo, Cumanus. ſed iſta verba, hoīes Florentinos, [b] referuntur ad municipes ciuitatis, vt ff. ad munic. l. 1. ibi, Campanos, Puteolanos, &c. in verſ. ſeq. Sed verbũ municipes, eſt genus ad ciues, & ĩcolas, vt no. C. de incolis. l. ciues. li. x. & probatur. ff. ad munic. l. filijs. §. municipes. apparet ergo, quòd virtute illorũ incolæ comprehendant, quod intelligo de incolis ſubeũtibus ibi munera, vt ff. ad munic. l. 1. ibi, recipi in ciuitatẽ, &c. & dixi ſup. 4. q. 1. ſecus ſi munera nõ ibi ſubeunt, & hoc eſſe verum apparet, quia poteſtas ciuitatis, ſi non vult, quem admiſit reijcere poteſt. l. fi. ff. de le. Sed illud, quod quis poteſt acceptare, antequam acceptet, nõ dicitur in bonis ſuis, ita incola antequam recipiatur ad munera, non dicitur proprie ciuis illius ciuitatis, & ſic contra eum nõ poterunt repreſaliæ exerceri, &c.

c
2 **Ad ſecundum** [c] q̄rit̄, † an ꝯ ciues illius ciuitatis alibi morã trahentes poſſint repreſalię exerceri ſemper retento eodẽ themate, quod repſaliæ ſunt cõceſſæ ꝯ Florentinos, vel hoīes de Florentia, eſt dubiũ: vtrum ex eo, ꝙ ciues de Florentia alibi habitant, deſinant eſſe Florentini, vel
* de Florentia? Vr̄ ꝙ non, quia origo non mutatur. l. aſſumptio. ff. ad munic. Nec obſt. ff. de verbo. ſig. l. prouinciales. quia ſubaudit̄ ibi, tñ, ſm primam lec. glo. & hęc eſt vera opi. Vel ſm alios, aut repſalię ſunt conceſſæ ꝯ hoīes de vna prouincia, vt ꝯ Marchianos, & tunc qui non habitat in prouincia, dr̄ prouincialis. d. l. prouinciales. aut ꝯ hoīes de vna ciuitate, & procedit ꝓcedẽs opinio. Ita ſentit glo. in ver. non eos. in d. l. prouinciales. q̄ primo non placet. non .n. video rõnem diuerſitatis inter ciuitatẽ, & prouinciam. vel ſm alios. Aut habitat in alia ciuitate eiuſdem prouinciæ, & tũc remanet Florentinus: aut in alia ciuitate alterius prouincię, & tunc ſecus. d. l. prouinciales. Et ita ſentit gl. in verbo, nõ mutat. C. de ado. l. in adoptionem quidem. quod nõ placet eadẽ rõne. Alij dñt, aut loquimur ſm propriam ſignificationẽ vocabuli, & remanet Florentinus, vt d. l. aſſumptio. aut ſm cõem vſum loquẽdi, & non eſt Florentinus, quia ibi non habitat. dic. l. prouinciales. & ita dicebat d. Ia. de Are. & Old. ſed cõis vſus loquendi præualet omni ꝓpriæ ſignificationi, vt l. librorum. §. quod tñ Caſſius. de leg. 3. ergo talis alibi habitans non poterit capi pro repreſalijs. Alij dicunt ꝙ hæc verba, Florentinus, & de Florentia, debent intelligi de eo, qui ibi conuerſatur, & moratur, ar. l. 1. §. beſtias. ff. de poſtu. & magis debemus inſpicere accidẽs, q̄ originem. & ita ꝯſuluit dñs Lamb. de Ramponibus. Ego † alias in diſcurſu lectionis, in d. l. prouinciales.
3 ff. de verb. ſig. dicebam, ꝙ ille talis qui alibi moratur, nõ poteſt capi tanquam Florentinus, quia ipſe non fuit in culpa, ar. l. 1. in prin. ff. de mag. conue. quod eſſet verum ſine dubio, ſm opi. Ia. de Bel. quam reprobaui ſ. 6. q. prin. q. 4. & iſto modo vr̄ ſic dicendum ꝙ Florentinus, ſiue de Florentia eſt, qui inde eſt municeps, vt dixi ſup. prox. q. & intelligitur de municipe proprie, qui ibi munera ſubit. Aut ergo aliquis habitabat alibi, & Florentiæ munera non ſubit per ſe, nec per patrem, nec per fratres, nec per alios, & non dr̄
* Florẽtinus proprie. Aut ibi ſubit [*] munera per ſe, vel per patrẽ vel
* per fratres, vel per alios, & tunc licet alibi moretur, Florentinus eſt. d. l. 1. ff. ad municip. & de excu. tu. l. ſed & reprobari. §. amplius. & vr̄ hoc expreſſum. C. de agri. & cenſi. l. cum ſcimus. §. allud. lib. 11. illud autem, ꝙ dicit Ia. de Are. de communi vſu loquendi eſt facti, ſcio ꝙ hic talis vſus loquendi non eſt, &c.

4 **Ad tertium** q̄rit̄, † an repſaliæ poſſint exerceri ꝯ ciues illius ciuitatis, q ſunt ciues, vel incolæ illi[*] ciuitatis ꝯcedentis? Vr̄, ꝙ ſic, quia pñt exerceri ꝯ nõ ſubditum ciuitati ꝯcedẽti, multo magis ꝯ ſubditũ. Præterea dñs pōt petere vt vſufructuario denegetur ius vtẽdi fruẽdi ꝓꝑ eius ꝯtumaciã, et ꝯ. l. ſi ꝓprietarius. ff. de dam. infe. & l. hoc amplius. §. fi. cũ l. ſeq. eo. ti. ita hic poterit capi ꝓꝑ ius, quod hẽt in eo ciuitas, ꝯ quã ſunt ꝯceſſę, licet ẽt hẽat in eo ius ciuitas ꝯcedens. In ꝯtrariũ vr̄, ꝙ iſtud ius cõcedendi repreſalias eſt inductũ in defectũ iuriſdictionis, quam ordinarij debẽt exercere, vt in præcedentibus pluries eſt dictũ: ſed ciuitas ꝯcedẽs pōt in ſuũ ciuem exercere iuriſdictionem ordinarie, ergo ꝯ eum non extẽduntur repreſalię. Pro hoc vr̄ caſus. ff. ſi quis teſtam. libe. eſſe. iuſ. fue. l. 3. §. habet itaque. ar. l. ſerui, & filij. in princ. ff. de fur. Preterea ciuitas concedẽs repreſalias tenetur ciuẽ vel incolam ſuum defendere ab iniurijs, quę inferuntur per aliũ, vt dixi ſ. q. 1. ergo ipſa ciuitas ciui ſuo non deberet inferre violentiam, licet ſit ciuis alterius ciuitatis, ar. ff. de euic. l. vendicantem.
d Preterea [d] quando ciuitas aliquid concedit, intelligitur concedere, vt ille cui conceditur, contra ſe non vtatur, vt l. in fraudem. §. neque inſtrumẽta. ff. de iure fiſci. & l. ſi peculium. §. ſicut autem. de pec. leg. ſed ciues poſſent capi, ergo videretur ꝯceſſiſſe ꝯ ſeipſam. Preterea in conceſſione ſubintelligitur ſine iniuria priuatorũ ꝯcedẽtis, vt C. de emã. li. l. nec auus. & l. 2. §. merito. & §. ſi quis a principe, ff. ne quid in loco pub. multo magis ĩtelligit̄ ꝯcedere ꝙ exerceantur repreſalię ſine ipſius ciuis iniuria, quia ſi ciuis caperetur, læderetur Reſpu. cuius intereſt locupletes hr̄e ſubiectos. Et iſtud puto verum etiam ſi talis ciuis fuiſſet particeps criminis. Nam ex vigore talium repreſaliarum ſimpliciter cõceſſarũ non
poſſet

ADDITIONES.

a Th. D. Ad primum. Vide Bar. in l. 1. ff. ad muni. & ibi Ale. in add. & Bar. ſup. in q. pri. & in l. prouinciales. ff. de verb. ſign. & ibi Ale. in add. & Fran. de Are. in l. 2. in prin. ff. de verb. ob.
b Florentinos Vide Alex. in rub. ff. ſol. ma. & in l. 1. de leg. 1.
c Ad ſecundum. Vide Ang. de Are. in §. pauonũ. in fi. Inſt. de rer. di. & Bar. in l. prouinciales. & ibi Alex. in addi. & ibi apoſt. meam. de ver. ſig. & Pet. de Anc. in cap. ſtatutum. §. cum vero & ibi Phil. Franc. de reſcr. lib. 6.
* Iaco. Menoc. Ruy. conſi. 120. num. 7. lib. 4.
* Ia M. Rub. conſi. 77. in fi. Soc. ſen. conſi. 252. col. fi. circa fin. lib. 2.
* Subdit. Adde, ꝙ hoc idem conſulendo, tenet Soc. referendo argum. hic in conſil. 292. vol. 2.
* Iacob. Menoc. Soc. vbi ſupra.
d Th. D. Preterea. Vide Alex. in conſi. 12. in 7. vol. inc. conſideratis. in fi.

Digitized by Google

poſſet capi,ſed deberet ſpecialiter concedi ,vel contra talẽ ciuem
ordinarie procedi per ciuitatem concedentem repreſalias.
5 Ad quartum † q̃ritur , an repſaliæ poſſint exerceri ↄ
mulieres. Vr ꝙ ſic. Sicut.n.in bello capi
untur mulieres,& hñt poſtliminiũ.l.1. C.de poſtli.reuer. cũ ſi.ita
in hoc particulari bello. Sed dico, ꝙ in perſona capi non poſſent.
C.de of.diue.iud, auth.ſed hodie.de cuſt.reo.auth. ſed nouo iure.
licet enim quaſi de iure gentium concedantur, tamen debent ci
uil ter intelligi.ar.l.ſi cui ſimplici.ff.de ſer.tit.gene.&c.
6 Ad quintum † q̃ritur, an poſſint exerceri ↄ clericos?
Tex.eſt expreſſus,ꝙ non, in c.& ſi pi-
gnorationẽ.extra,de iniu.& dam.da.libro 6. Sed quid de clericis
ↄiugatis non euntibus in habitu? Rñd. tũc priuilegio clericorum
non gaudent,vt extra,de cler.coniug.c.1.lib.6. dubitatur, quid ſi
vnus epſ nõ facit iuſtitiã de clericis , & ad ſupiorẽ nõ pôt hẽri re-
curſus,forte q̃a ille epſ eſt tyrãnus, vel ſchiſmaticus, vtrum tũc ↄ
clericos illius epi poterũt ↄcedi , & exerceri repſaliæ authoritate
iudicis ſecularis,vel alterius epi? Vr ꝙ ſic, q̃a d.c.& ſi pignoratio-
nes.loquitur q̃ñ repreſaliæ conceduntur propter delictum laico-
rum. In hoc autem ſtandum Canoniſtis,quibus relinquo.
7 Ad ſextum † q̃ritur,an a ↄ ſcholares poſſint exerceri re
a preſaliæ? text.eſt, ꝙ non,in auth.habita. C.
ne fi.pro pa. ſiue iam applicuerit ad ſtudij locum, ſiue peregrine-
tur ſtudij cã. Sed nunquid prædicta hñt locum in ciuitatib.nõ ha
bentibus priuilegia ſtudij? Reſpõdeant loquimur de in alia ſciẽtia ſtu
dentibus,quam legali,& tunc talis ſciã poſſit vbiq; doceri,vt ff.de
excu.tu.l.ſi duas.nũc autem credo idem in omni ciuitate , quia d.
auth.habita.loquitur gñalr. Aut loquimur de ſtudentib.in ſciã le
gali.& tunc illa non poteſt legi in ciuitatibus non priuilegiatis, &
ſi alibi docetur,delictum eſt,vt in procemio ffo rum. §.hæc autem
tria.& ideo in alijs ciuitatibus non hẽret locum tale priuilegium ,
& hoc de iure ſtricto.Dñt tñ quidam Doctores, quod illi. §.hæc
aũt tria.eſt hodie derogatum per deſuetudinem, cum & in ciui-
tatibus non priuilegiatis doceãtur iura,& ꝙ hodie rõ iſtius. §.ceſ
ſet.quia cum multi ſciant hodie iura,nõ eſt dubium, nec timor,
ꝙ tradetur adulterina ſciã. Ideo æquum putarẽ ꝙ euntes ad talia
ſtudia gauderent hoc priuilegio, & quod dico de ſcholarib.idem
puto de nuncijs.& famulis eorum.d.aut.habita. ibi, eorum nun-
8 cij,&c.& idem † de ſcriptoribus,& bidellis.& ſi quidem neceſſa-
rij ſunt in ſtudio,ar.ff.in procemio,circa fi.vbi eodẽ modo conce-
duntur iuriſdõnes,vt in alijs,ar.ff.de teſt.mil.l.1.& de bo.poſ.ex te
9 ſtam.mil.l.vnica.& C.de teſt.mil.l.ſcriniarijs.& † idẽ de patre, qui
iret ad videndum filios in ſtudio.no.ff.de iudic.l.a. §.idem Clau-
10 dio.in gl.ſup ver.veneriat.† Sed qualiter probabit,ꝙ ſit ſcholaris,
vel ꝙ vadat cauſa ſtudij? Ego iudico,ex qualitate rerum, quas de-
fert, & ſimilibus, ar.ff.de re mil.l.non omnes. §.a Barbaris.itẽ ex
conſuetudine eundi,& redeundi ad ſtudium.ar.l.naturalẽ. §. ſer-
uos.ff.de acq.re.do.& ex multis alijs, quæ diligens iudex,qui ſup
hoc cognoſcit, poterit inuenire.
11 Ad ſeptimum † q̃ritur , an ↄ ambaſciatores poſſint
repreſaliæ exerceri? Rñ.non, vt l.ſan-
ctum.ff.de re.d.de leg.a.l.fi.& l.2. §.legati.ff.de iu. & hoc verum
quod non pñt capi in ciuitate,ad quam ſunt deſtinati, nec in alia,
p quam tranſitum facerent.d. §.legatis.& ibi no.in glo.ſuper ver-
bo.deſtinati.ꝙ aũt ſint legati,probabitur per literas ſuæ ambaſcia
12 te,vel alio mõ legitimo.l.vnica.C.de man.prin. Et idem † videtur
dicendum de his,qui cã teſtimonij,vel alias trahuntur inuiti,vel
deſtinati ſunt in aliam ciuitatem , & idem de ſeruitoribus prædi-
ctorum,ar.eorum quæ ſup.proxime dicta ſunt.
13 Ad octauum † quæritur, an ↄ euntes ad nũdinas poſ-
ſint repreſaliæ exerceri? Rñ.in loco,ſeu
territorio eius,qui tenet nundinas, non pñt ↄ venientes ad nundi
nas repreſaliæ exerceri.caſus eſt C.de nund.l.vnica.& ſi vadẽs ad
nundinas tranſit p alienũ territoriũ , an poſſint repreſaliæ exerce-
ri,non reperiu prohibitum, licet ſit ar.ↄ id quod s. proxime dixi.
& aliud in illis qui neceſſario munere funguntur, hi autem volũ
tarie vadant ad nundinas. Qualiter autem probabitur, ꝙ quis va-
dit ad nundinas? Reſpon.vt ſup.in præcedentib.dixi.
14 Ad nonum † quæritur,an ↄ euntes ad indulgentiã poſ-
ſint repreſaliæ exerceri? Rñ.non,vt C.cõia
de ſucceſ.auth.oẽs peregrini.ibi, libere hoſpitentur,&c. & tenet
glo.in ver.ob aliam cãm venerit.l.a. §.legatis.ver.nam Celſus. ff.
de iu.& in ſignũ huius pp eorũ ſecuritatem,vt cognoſcantur qui
ſunt peregrini euntes ad indulgentiam,portent baculum,& peru
lam,ſicut legati oliuam portabant,vt l.ſanctum ff.de ter.di.et idẽ
15 puto de famulis,& de ſeruitoribus eorum. Et idem † puto de his,
qui vadunt ad loca,vbi ſunt iſtæ indulgentiæ gñales, vt ibi tenẽat
hoſpitium in ſeruitium peregrinantium,ar.eorum quæ dixi circa
ſcholares de ſcriptoribus,& bidellis,& ſimil.
16 Ad decimum quæritur,† an ↄ hoĩes nauigantes, qui
ventorum impellũtur in aliquem
locum,poſſint repreſaliæ exerceri?Et puto ꝙ non , & hoc per au-
thent.nauigia.C.de fur.quæ hoc expreſſe vult. C.de naug. l.1. &
de nauf.l.1.li.11. Ad hoc etiam facit optime l.Cæſa. ff.de publica.

17 Ad vndecimum q̃ritur, † an ↄ eos qui in ius vocati
ſunt,poſſint exerceri repreſaliæ?
Rñd.nõ,vt ſunt hi qui ponuntur in l.2.& 3.ff.de in ius voc. Si.n.eſ
ſent condemnati,ipſi non poſſunt capi, multo magis pro debito,
vel delicto alterius. Eſt.n.captio quædam citatio realis , & ideo ſi
aliquis de ciuitate ↄ q̃ conceſſæ ſunt repreſaliæ, eligeretẽ Poteſtas,
non poſſet hic capi pp officium. Idem,ſi aliquis duceret vxorem
de vna ciuitate ad aliam ad faciendum nuptias. Idẽ,ſi alias iret ab
vna ciuitate ad aliam ad funus conſanguinei. Idem,ſi eſſet furio-
ſus,vel infans,vel impubes. Contra eos enim non poſſent repreſa
liæ exerceri,vt d.l.2.& 3.& l.impubes.de in ius voc.&c.

A D D I T I O

a Ad ſextum quæritur.Vide Fel.in c.a.de foro comp.

1 *Repreſaliæ quando poterunt exerceri contra res perſonarum, contra quas non poſſint exerceri.*

2 *Res aliorum portatæ per eos, contra quos repreſaliæ exerceri non poſſũt, poterunt pro repreſaliis capi.*

3 *Res exiſtentes in territorio ciuitatis, contra quam conceſſæ ſunt repreſaliæ, non poſſunt capi, & duci ad ciuitatem concedentem.*

4 *Res exiſtentes in territorio alterius ciuitatis , etiam ſcribendo iudici illius ciuitatis, non poſſunt capi pro repreſaliis.*

Octaua Principalis q̃ö eſt, ſi repreſaliæ ſimplr concedãtur
circa quas res poterunt exerceri? & quia dubitatũ
eſt ꝙ pñt exerceri in rebus , & ↄ res mobiles, & immobiles, & ſe
mouentes hominum,& perſonarum illius loci, ↄ quem repreſa-
liæ ſunt conceſſæ,q̃ reperiuntur in territorio ciuitatis cõcedentis,
quædam tñ pñt occurrere dubia,quæ examinãda ſunt. Primo du
bitatur,an res dictarum perſonarũ , ↄ quas nõ pñt exerceri repre-
ſaliæ,poſſint pro repreſalijs capi. Secundo quæ ſint dictæ perſonæ
ↄ quas non pñt exerceri. Tertio,an poſſint capi res exiſtentes ĩ ter
ritorio ciuitatis,ↄ q̃ conceduntur repreſaliæ,& duci ad ciuitatem
concedentem. Quarto,an poſſint capi res exiſtentes in territorio
alicuius tertiæ ciuitatis,ſcribendo iudici illius ciuitatis,&c.
Ad primum quærit, vtrum res dictarum perſonarũ ,
ↄ quas non pñt exerceri repreſaliæ, poſ-
1 ſint pro repreſalijs capi.† Ad quod dico,quædam ſunt perſonæ, con
tra quas non pñt exerceri repreſaliæ,ſolum rõne perſonæ, vt quia
mulier,infans,vel furioſus, vel ſimilis, & tũc ſine dubio ↄ res eo-
rum poterunt exerceri, vt l.ſatis.ff.de in ius voc. & l. Auth. vt nul.
iud. §.neceſſarium vero credimus , ver.ſi vero mulier poſt legiti-
mam. Intellige tñ ꝙ non capiuntur res eorũ taliter, vt per hoc vi-
derentur renueri perſonæ. Non.n.poſſet mulier ſpoliari veſtimen
tis,vel alijs rebus ſine quibus honeſte viuere nõ poſſet, vt l.in ea-
dem. §.fi ff.ex quib.cau. maio.& quod ibi no. Quædam ſunt per-
ſonæ,contra quas non dñt exerceri repreſaliæ ex certa cauſa,vt cõ
tra ſcholares,vel ambaſciatores,vel ſimiles, & tunc ↄ res eorum,
quas portarent, vel haberent neceſſarias ad illam cauſam, nõ dñt
exerceri repreſaliæ,ſed contra alias ſic.l.publicanus. §.de rebus. ff.
de public.facit quod dixi ſup.prox.q.circa ſcholares,&c.
2 Ad ſecundum quæritur, † quid ſi dictæ perſonæ , ↄ
quas nõ poſſunt exerceri repreſaliæ
portẽt res aliarum perſonarum,an ↄ eas poſſint exerceri? Rñ.ſi q̃-
dem portẽt dictas res neceſſarias ad ſuũ vſum,vt equum ad equi-
tandũ,& ſimilia,de quibus in l.in lege cenſoria.ff.de verb.ſign.&
tunc non poſſunt capi, vt dixi s. in q.præcedenti , circa ſcholares.
Si vero non eſſent eis neceſſariæ,tunc poſſunt capi,nec eſt qui re-
pugnet.l.ſacroſan.de ſacroſ.eccl.
3 Ad tertium † Quærit , an poſſint capi res exiſtentes in
territorio ciuitatis,ↄ quam repreſaliæ cõ-
ceduni,& duci ad ciuitatem ↄcedentẽ?ſi quidẽ repreſaliæ ſimplr
ſunt ↄceſſæ,tñ intellr data ptãs vtendi in territorio concedentis?
Non.n.vltra extenditur ſimplex ↄceſſio.l.cum vnus. §.is cuius, ff.
de bon.auth.iud.poſſid.& extra.de ↄſt.c.vt aĩarum lib.6. Præterea
ↄceſſio repreſaliarum ẽ quoddã bellũ particulare ↄceſſum priua
to ↄ priuatos,vt dcm̃ eſt s.16.q.4. ſed ſi equitaret in territorio ci-
uitatis,ↄtra quam eſſet bellum vſe, & ↄ ipſam ciuitatẽ , ergo &c.
Præterea aggredi in territorio, alterius ciuitatis eſt cauſa maioris
tumultus,ergo non videtur conceſſum in dubio. l.non eſt ſingu-
lis.ff.de re iu. Concludo ergo,ꝙ ſolũ in territorio ↄcedentis pñt re
preſaliæ ↄcedi,alias exerceri, nec poteſt quis aggredi territorium
alterius,niſi hoc ſit expreſſum p verba hoc de neceſſitate impor-
tãtia. Qui ergo vult, facit hoc exprimi ſpecialiter in conceſſione.
4 Ad quartum Quæritur,† an poſſint capi res ſita ĩ ter-
ritorio alterius tertiæ ciuitatis,ſcribẽdo
iudici illius ciuitatis. Rñ.licet de iure cõi in executione ſñiæ, hoc
permittatur.l.a diuo Pio. §.1.ff.de re iud.&. ff.de bo.auth.iu.poſſ.l.
cum vnus. §.pen.cum ſi. tñ cum repſaliæ ſint quoddam bellum ,
vt dictũ eſt,qs non pôt cogere aliũ ad bellũ, niſi ſibi ſubditũ, in
vſib.feud.in tit.hic finit lex Corra.c.ãño guerram. & quis non co-
git aliũ iuuare,niſi eũ,cui ſubeſt, vt l.culpa caret, & quod ibi not.
ff.de reg.iur.& per Dy.ext.de reg.iu.c.non eſt ſine culpa.l.b.6. niſi
forte

A D D I T I O.

a Iacob.Men.oc.Bologn.conſ.20.

Digitized by Google

forte eſſet ciuitas fœderata, quæ deberet facere guerrã, & pacem, ad petitionem hoc ſcribentis, per ea quæ dicta ſunt, & ar. ad hoc optimum ff. de cap. & poſt. re. l. non dubito. circa finem.

1 *Capere homines, & res vigore repreſaliarum, propria authoritate quis poteſt quando copia iudicis haberi non poteſt.*

2 *Perſona capta pro repreſalijs debet ad iudicem duci.*

3 *Res captę pro repreſalijs poſſunt per capientem retineri.*

4 *Res pro repreſalijs captę venduntur, & æſtimantur iudicis authoritate.*

5 *Repreſalię poſſunt exerceri die feriato ob neceſſitatem hominum, in ferijs autem in honorem Dei poſſunt ex cauſa.*

6 *Repreſalię ſi conceduntur per habentem poteſtatem legis condendę, poſſunt concedi, vt exerceantur etiam diebus feriatis in honorem Dei.*

7 *Cognitio ſummaria, vel ordinaria, an requiratur, quando quis vult defendere ſe, & res ſuas occaſione repreſaliarum captas.*

Nona Qõ principalis eſt, qualiter repreſalię exerceant. Circa ꝙ quæruntur multa. Primo, an quis poſſit capere hoies, & res uigore repreſaliarum p ſe, an p miniſtros iuſtitiæ, & ſuos. Secũdo, ad hoies, & res captas teneatur quis iudici pſentare, an uero poſſit in ſuo priuato carcere retinere. Tertio, qualr res captæ vẽdantur, & æſtiment. Quarto, an repſaliæ poſſint exerceri die feriata, uel non. Quinto ſi aliquis uult defendere ſe & res ſuas occaſione repreſaliarum captas, qualis cognitio debeat adhiberi.

1 Ad primũ Quęritur, † an qs capere poſſit hoies, & res uigore repreſaliarum p ſe, an uero p miniſtros? Et uĩ ꝙ per ſe, ſicut in bello per ſe hoies, & res capiũtur. Sed certe, ut dixi §. 8. q. 4. uerba iſtius ꝯceſſionis dẽnt intelligi ciuiliter,

2 & iõ puto, ꝙ nõ poſſit capere hoies, nec res ſua authoritate.[a] l. miles. §. qui iudicari. ff. de re iud. & de re. iu. l. non eſt ſingulis. ꝙ tenet Iac. de Bel. in Auth. vt non fi. pig. in qõ. quam ibi ponit. ꝙ intellige ſi põt haberi copia iudicis, qui cõcedat ſuos miniſtros, alias poſſet capere ſua authoritate, vt l. ait prætor §. ſi debitorem. ff. quæ in frau. cred. & C. de decu. l. gñali. lib. 10. & ff. quod vi, aut clam. l. ſi alius. §. eſt & alius. & ꝙ ibi no. Eſt ergo tutius, vt ceſſent pdicta, ꝙ in ꝯceſſione expreſſe ponatur, ꝙ ille cui ꝯceduntur repreſaliæ, poſſit homines & res capere per ſe, & ſua authoritate, &c.

Ad ſecundum Quæritur, an hoies, & res captas teneat qs iudici pſtare, an vero poſſit

2 in ſuo priuato carcere retinere? Ia. de Bel. in qõne prædicta dicit, ꝙ dẽt iudici pſtare. d. l. non eſt ſingulis, & ne fiant illicitę exactiones, vt l. illicitas. ff. de of. præſi. & ne inde naſcatur iniuriãdi occaſio, &c. vt l. meminerint. C. vnde vi. Ergo qñ capitur pſona, puto eum verum dicere, q captus dẽat duci ad iudicem, cãlis eſt in d. l. gñ. li. C. de decur. li. x. & no. in l. 1. C. vbi decu. vel c. hor. & Inſti. de act. in pri. & in v ſib. feu. de pace iura. fir. c. 1. niſi expſſe dicatur in ꝯceſſio

3 ne, ꝙ poſſit in ſuo priuato carcere retinere. Qñ vero † capiuntur, dico ꝙ res capiuntur, vt in cãm iudicati, vel vt primo, vel ſecũdo decreto ſm ea quæ dixi ſ. q. vlt. non eſt dubium, ꝙ res dẽnt remanere penes capiẽtem, vt l. is cui. §. quæ legatorum. ff. vt in poſ. le. & p hoc non eſt neceſſe plus ire ad iudicem, ſed ſufficit prima conceſſio. Qualiter autem vendantur, vel æſtimentur, vt ſi quis accipiat in ſolutum, dicam ſtatim.

4 Ad tertium † Quęritur, qualr res captæ vẽdant, & æſtimẽtur, vt ſibi qs accipiat in ſolutum? Rñ. venditio non põt propria authoritate fieri, vt d. l. miles. §. qui iudicati. ff. de re iud. Item æſtimatio dẽt fieri per iudicem, vt l. 2. in fi. C. de iure do. impe. requirit ergo in oĩb. prædictis authoritas iudicis. Et ſemper intelligo, niſi aliud in ꝯceſſione exprimatur. Dico ẽt ꝙ in comparatione eius, quod quis recipit, dẽt fieri detractio expenſarum factarum in prædictis, vt l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. ff. ad l. Falc. l. quantitas patrimonij.

b 5 Ad quartum Quæritur, an repreſaliæ † poſſint exercerí capiendo hoies, & res dies feriata, ẽt in honorem Dei? Ad ꝙ dico, ꝙ dieb. feriatis ob neceſſitatem hominum pñt repreſaliæ exerceri, ſicut ẽt põt fieri executio rei iudicatæ, vt extra, de iud. c. fi. lex. n. ſolum prohibet, ne illo tpe quis cogatur venire ad iudicium ad litigandum, vt ff. de fer. l. 1. ſed in executione iudicati non eſt litigium, ergo, &c. Si vero quærimus de dieb. feriatis in honorem Dei, tunc eſt dubium p l. dies feſtos. C. de fer. Tñ putarem ſic dicendũ eſſe, ꝙ poſſibile eſt repreſalias ꝯcedi ꝯ hoies alicuius terræ, ſi hoc ſeruaretur, ꝙ dieb. feriatis nõ pñt capi, nunquam caperentur, & ſucceſſio repreſaliarum eſſet inutilis, ꝙ poſſet ꝯtingere, vel pp longinquitatem, & diſtãtiam loci, & ſic hoies perraro veniunt, vel ppp paucitatem populi ciuitatis, vel terræ, ꝯ quam ſunt ꝯceſſę, ita ꝙ ſunt cauti, & nõ venirẽt niſi dieb. feſtiuis, & iſto caſu poſſent exerceri die feriata in honorem Dei, vt ff. de fer. l. 1. & 2. C. de fer. l. 2. Si vero iſtud periculum nõ ſub eſt, tunc tali tpe non pñt repreſaliæ exerceri, vt d. l. dies feſtos. facit ꝙ no. p gl. in ver. fideiuſſionis. in d. l. dies feſtos. in 2. gl. ibi, dum dicit, niſi timeatur de eius receſſu, quæ vĩr probare hanc diſtinctionẽ, & hoc erit in æſtimatione iudicis, vt l. de pupillo. §. ſiqs riuos. ver.

6 toties. ff. de ope. no. nun. Tutius eſt ergo facere † hoc exprimi in ꝯceſſione, ꝙ pñt eas exercere dieb. feriatis & in honorẽ Dei, ꝙ põt fieri, qñ ꝯceditur p eum, q habet ptãtem ꝯdendi legem, vt per populum, vel dñm, ar. C. de fer. l. prouinciarum, ſed ſi concederẽtur per alium iudicem, non valeret dicta expreſſio, vt ff. de fer. l. 1. arg. C. de fe. r. l. a nullo. in fi. niſi quatenus fieret ex cauſa legitima, ſecũdum diſtinctionem ſupra dictam &c.

7 Ad quintum Quęrit, ſi aliens † vult defendere ſe, & res ſuas occaſione repreſaliarũ captas, qualis cognitio dẽat adhiberi. Ad ꝙ dic, ꝙ ſi quidem poſt capturam eſt facta perfecta executio, vel qa res vẽdita, vel data in ſolutum, ſm ea quæ dixi ſ. ea. q. 3. tunc adhibetur cognitio ordinaria, nec hẽt locum officium iudicis in hac cognitione, vt ff. de re iud. l. a diuo Pio. §. ſi poſt addictum. Si vero pſona, vel res adhuc dura capta, nec eſt facta executio, tunc ille, q vult pſonam, & res defendere, iudicis officium implorabit, p ꝙ fiet ſibi editio oium actorũ[c] quorum vigore captus eſt ipſe vel res eius, vt C. de eden. l. is apud quem. vt li. pen. l. 2. ff. de eden. l. 1. §. edenda. ſemper edenda ſunt, q acta ſunt in abſentem, vt d. l. is apud quẽ, ſm ſecundam lec. Quibus adhibitis põt opponere qs vel ex parte cãę iniuſtæ, vel ex defectu ꝯcedentis, vel modi, uel ex eorũ defectu pſonæ, vel rei captę, quæ capi nõ poterat, vt ex prædictis patet, & in hoc ẽt adhibebitur ſummaria cognitio, vt ff. de re iud. l. a diuo Pio. §. ſi ſuper reb. Sed dubitatur, in ſuper hoc poterit impetrare cognitionem extra illum locum ſm ea quæ dixi ſ. 2 q. Rñ. ſi quidem vellet hoc impetrare ſuper cognitione, quę adhibetur officio iud. nõ poſſet, qa ſm hoc diuideret continentiam cauſæ. l. nulli. C. de iud. hoc. n. pertinet ad officium iudicis exequentis. in d. §. ſi ſuper reb. & ſi ſuper hoc vellet principaliter agere competentib. actionibus, poſſet ſecundum ea quæ dicta fuerunt ſ. 2. q. 2.

ADDITIONES.

a Th. D. Sua authoritate. No. hanc deciſionem Ba. & per ipſam cõſuluit Pa. de Ca. conſ. 314. incipit ſuper eo quod primo loco. in 3. dubio. vbi videas.

b Th. D. Ad quartum. Vide Ale. de Imo. in l. filiuſf. in add. Bar. ff. de do. in ver. præterea ſolennitas feriarum. & in l. 3. §. ſed excipiuntur. ff. de ferijs. in add. in c. Addo in quantũ. & Bal. in l. milites. C. de teſt. mil. & facit ꝙ debitor ſuſpectus de fuga, põt per iudicem perſonaliter capi, & incarcerari tempore feriato in honorẽ Dei, ſm gl. fi. in l. fi. ver. fideiuſſoris. C. de fer. quem Bald. & alij ibi ſequuntur. & illam pro ſingulari ẽt allegat Bal. in c. fi. ext. de fer. vbi ampliat ẽt ſi ferię eſſent ſolenniſſimę vt Natiuitatis, vel Paſchæ Dñi, cum concor. de quib. per d. Iaſ. in l. 2. ff. de iuri. omn. iu. & in l. 2. §. fi. ff. e. & in l. plerique. ff. de in ius vo. & d. Io. Bap. de S. Seue. plene in trac. de debi. ſu. in 8. q. & Ale. in l. durus. ff. de fer. & glo. illam etiam reputat ſing. Ang. de Are. in §. 1. Inſt. de act. & vide quæ no. Bal. per illam glo. in l. fi. C. de exhib. reis. Et adde Iaſ. vbi ſupra.

1 *Exacto pro repreſalijs quando ſuccurratur in propria ciuitate cõtra illum, cuius occaſione conceſſę fuerint repreſalię.*

2 *Contra officialem negligẽtem facere iuſtitiam, quomodo ſuccurratur pro repreſalijs exacto.*

3 *Exactus non poteſt capere homines, & res illius ciuitatis, in qua exactus fuit pro repreſalijs.*

4 *Titulus, quod quiſque iuris, non habet locum in executione facti.*

Decima principalis qõ eſt de remedijs exacti per repreſalias, circa ꝙ quęruntur plura. Primo qrit, an exacto ſuccurratur in ciuitate ppria ꝯ illum priuatum, cuius occaſione ſunt ꝯceſſe. Secũdo an exacto ſuccurrat ꝯ rectorẽ, q neglexerit facere iuſtitiã, cuius occaſione fuerunt repreſaliæ ꝯceſſæ. Tertio, an talis exactus poſſit ſine alia ꝯceſſione capere hoies, & res ciuitatis, in qua captus fuit exactus occaſione repreſaliarum, &c.

a 1 Ad primum quęritur, † an exacto ſuccurrat in ciuitate ppria, ꝯ illum priuatũ, cuius occaſione ꝯceſſę ſunt repſalię. Ia. de Are. tãgit hoc. ff. de verb. ob. l. 2. §. fi. & dicit ꝙ huic exacto ſuccurrit ꝯ illum, p tex. l. 1. ff. de neg. ge. & l. licet. § fi. ff. nau. cau. ſtab. l. ſi vero. §. cũ aſit legis. ff. de his q deie. vel effu. Sed ꝯrium vr determinatum p gl. in ver. ꝙ accepit. in l. ſi qs. dolo. §. 1. ff. de rein. Nam iſte nõ exigit pp delictũ illius priuati, ſed pp delictum totius ciuitatis denegãtis facere iuſtitiam, vt in pcedentib dictum eſt, & iõ ſic dico. Aut repſaliæ ſunt ꝯceſſę ꝯ ipſum iudicẽ, vel officialẽ, q non fecit iuſtitiã, ꝙ põt fieri, vt dixi ſ. 6. q. 1. & ille eſt exactus: aut eſt exactus alius de pplo nõ officialis. Primo caſu, aut ille officialis nõ fecit iuſtitiã faciẽdo aliquid iniuſtum, aut denegãdo facere iuſtitiam Primo caſu illi officiali nõ ſuccurrit ꝯ illum principalẽ debitorẽ, vt no. in d. l. ſiquis dolo. §. 1. Scdo caſu, ſuccurrit ei ꝯ principalem debitorẽ, tex. eſt no. C. de exact. trib. l. m iſſi opinatores. 1. l. fi. li. x. Scdo, qñ exactus eſt alius de pplo, eſt vera opi. Ia. de Are. p alle. per eum. pp quod puto, ꝙ ille captus ſoluens põt petere, ꝙ ſibi cedãtur actiones ꝯ illum principalem debitorem, vt l. licet. §. fi. ff. nau. caup. ſtab. ad ſimilitudinem correi, fideiuſſoris, & eius, qui exactus eſt per hypothecariam, &c.

2 Ad ſecundum qrit, † an exacto ſuccurrat ꝯ rectorem, q neglexerit facere iuſtitiã. Ad ꝙ rñdetur, ꝙ ſicut ꝯ principalem debitorem ſuccurritur, vt dixi ſ. prox. q. ſic ꝯ officiales, & ſi ipſi ſint debitores, vt ſ. probatum eſt in præ-

ADDITIO.

a Tho. D. Ad primum. Adde Bar. in l. nam & Seruius. in prin. ff. de neg. g. & vide Alex. in l. dedi, §. circa me. ff. de cond. ob. cau. & in l. 2. §. item ex facto. ff. de ver. ob. & ibi apoſt.

Videtur, quod poſſit portare, quia quilibet poteſt ſumere nomē
alterius. ff. ad Treb. l. facta §. ſi in danda, ver. ſi vero nominis. de le
ga. 2. l. cum filius. §. pater. & poſſunt eſſe plures eiuſdem nominis,
vt l. duo ſunt Titij. de teſt. tut. & de lega. 2. l. ſed & ſi quis ſeruum.
§. ſi inter duos. ergo poteſt quis ſumere arma aliena, & plures ea-
dē inſignia portare, vel rebus imponere poſſunt. cū vtrunq; fiat
ad cognoſcendum. Econtra videtur de regu. iu. l. id quod noſtrū.
ſi enim prius eſt noſtrum, ſine facto noſtro a nobis auferre non po
teſt. Sed hoc non bene facit, loquitur enim in his quibus plures
inſolidum vti non poſſunt, alias ſecus, vt in vſu plateę, balnei, thea
tri, vt l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculum. ff. commo. Prætcrea
ſignum, quod portat alius, non eſt vnum & idem, imo ſunt diuer
ſa, habentia tamen eandem ſimilitudinem. Ad deciſionem ergo
prædictorum præmitto, quod ſignum alienum portare prohibe-
re poteſt ille cuius eſt ſignum, ſeu petere quod prohibeatur. ſi ex
hoc ipſe iniurietur, quia forte ille cum vituperio portat, ſeu tra-
ctat. C. de epi. aud. l. minæ. & eſt expreſſum extra. de exceſ. prę l. c.
dilecta. ar. C. de iudæ. l. iudæos, quos. Secundo de hoc poteſt con-
queri quilibet tertius qui læditur, & ad ipſius petitionem poteſt
prohiberi ne portet. C. de his quæ pę. no. l. 1. & ibi no. & in Auth.
de man. princ. §. pęn. Tertio ſi iudex ex officio ſuo videat ad hoc
* ſcandalum poſſe eſſe, & diſſenſionem ſubditorum, poteſt prohi-
bere. arg. C. de lati. li. toll. l. 1. §. ſed qui domini. vbi circa eos qui pi
leati incedunt, lex Iul. ſtatuit ne populus decipiatur, expreſſius ex-
6 tra, de iudi. c. in nonnullis. His præmiſſis † in q. præmiſſa diſtingui-
tur, quod ſi vnus aſſumit arma, quæ alius portauit ab antiquo, &
illius non intereſt, nec ex hoc veriſimiliter lędi poteſt. Exemplū,
vnus Theutonicus tempore indulgentiæ iuit Romam, vbi repe-
rit quendā Italicum portātem arma antiquorum ſuorum, & in-
ſignia, volebat de hoc conqueri. Certe non poterat: tāta eſt enim
diſtantia inter vtrunque locum, ſiue domicilium, qp ex hoc ille
primus lædi non poſſet. & in his, in quibus quadam publica facul
tate quis occupat ſibi vſum, non licet queri, niſi ex magna cauſa,
7 vt ff. ne quid in flumi. publ. l. 1. §. ſunt autem qui putāt. † quando-
que poteſt contingere, quod alterius poteſt multum intereſſe, qd
enim ſi odij plenus cuius vitæ multi inſidiantur, aſſumat arma &
inſignia hominis quieti, & pacifici? Certe illius intereſt, & poterit
facere eum prohiberi, ſi vituperoſe portet, vt dictum eſt: multo
fortius poteſt peti prohibitio, ne ex hoc propter vnionem armo-
rum, alius pro alio occidatur, vel iniurietur. Item, ſi ex hoc pudor
primi aliquo modo lædatur. arg. d. l. minæ. & l. iudæos & per offi-
cium iudicis ad quem ſpectat quies popularis, vt ff. de off. præfe.
vrb. l. 1. § quies. Quandoque poteſt contingere quod multorum
de populo intereſt. Ponamus exemplum in alijs inſignijs, quam
in his quæ portāt pro armis. Pone quendam fabrum eſſe doctiſ-
ſimum, qui in gladijs. & alijs operibus ſuis facit certa ſigna, ex qui
bus opus ipſius magiſtri eſſe cognoſcitur, & per hoc tales merces
* melius venduntur, & auidius emūtur, tunc puto, quod ſi alius fa-
ceret tale ſignum, poſſet prohiberi, quia ex hoc populus lædere-
tur, acciperent enim opus vnius pro opere alterius, arg. l. 1. de La
8 ti. lib. toll. & de iudæ. ca. in nonnullis. † Et eadem ratione dico de
a inſignijs, quibus vtuntur notarij.[a] C. de aſſeſ. & do. l. nemo. §. nec
callidis. & in Auth. de iuſt. cau. §. ſed & ſi inſtrumenta. verſic. opor
tet. & quod ibi no. vbi ſi alius ſignum alterius acciperet, poſſet p-
hiberi. Item de ſignis, quibus vtuntur fabricatores chartarum de
papiro, in ſimilibus per eaſdem rationes, & hoc ſimiliter expedi-
9 rur iudicis officio, vt dictum eſt. † Sed ſecundum hoc quæro, qd
releuet habere iſta arma ex cōceſſione Principis? reſpōdeo mul
tum. Primo, quia eſt maioris dignitatis, ſicut dicimus in teſtamē-
to facto coram Principe. C. de teſt. l. omnium. Secundo, quia non
poſſunt ab alio prohiberi illa portare. C. de iureiur. l. ſecunda, &
ff. de min. l. minor autem magiſtratus. in princ. §. 2. Tertio, quia ſi
duo aſſumpſerint eadem arma, ſeu eadem inſignia, nec de prio-
ritate, nec de poſterioritate appareret, præfertur ille qui a Princi-
pe habuit. l. ſi duas. ff. de excu. tut. Quarto, quia ſi eſſet in exercitu,
vel alio loco, & quæreretur quis deberet præcedere. b debēt præ-
ferri illius arma, quæ a Principe ſunt conceſſa. ff. de albo ſcri. l. fin.
C. de conſu. l. 1. lib. 12. & extra, de ma. & obe. c. per tuas. & arg. l. ſi
duas. ff. de excu. tu. Et prędicta intelligo cęteris paribus, ſcilicet,
quod alias illi, qui habent arma, ſint æqualis dignitatis, alias præ-
cederent arma illius, qui eſſet in maiori dignitate. arg. ff. de albo
10 ſcrib. l. 1. & C. de conſul. l. 1. lib. 12. Quæro, qualiter iſta † arma, vel
* inſignia tranſeant in ſucceſſorem. Reſpon. quædā ſunt vnius do-
mus ſeu agnationis, & iſta tranſeunt in omnes de illa agnatione
deſcendentes, ſiue ſint hæredes patris, vel aui eorum, ſiue non, ar.
ff. de relig. l. familiaria. & l. ſequ. nec per diuiſionem poteſt aſſigna
re vni, ar. C. de relig. l. ſi ſepulchrum, ad cognatos vero, vel affines
11 non pertinent, vt C. de religio. l. ius familiarum. † Ex hoc poſſet
c quæri, an baſtardi,[c] vel ſpurij poſſint vti illis inſignijs. & videtur
quod non quaſi non ſint de familia, vel agnatione, vt l. pronun-
ciatio. ff. de verb. ſign. contrarium tamen obſeruatur in Tuſcia de
conſuetudine eū ſtandum eſt. Quandoque tamen multiplican-
tur hi, qui portant talia inſignia, vel arma, & cōſuetum eſt per ali-
quos aliquid apponi vltra, vt ab alijs dignoſcantur, & diſcernā-
tur, quod licet, ſicut nomini additur pronomen. Quædam vero
ſunt inſignia alicuius ſocietatis aliquorum negotiatorum, & hic
cum ſocietas ad hæredem non tranſit, non eſt tractandum. Sed
* apud* quem remanebit ſignum † ſocietate diuiſa, quod enim om
12 nes vtantur eo ſigno, non eſt æquum, vt dictum eſt. Reſpond. ſi q
* dem erat vnus in ſocietate, qui erat capitaneus, & quaſi magiſter
ſocietatis, ſicut dicitur in ſimili. ff. de lega. 2. l. peculium. §. 1 tunc
apud eum debet remanere ſignum, qui ipſe erat inter cæteros
maioris honoris. arg. ff. de fundo inſt. l. fin. Si vero hic non erat,
tunc apud eum remanebit, qui erat ſocius maioris quantitatis, vt
ff. famil. erc. ſcum. l. ſi quę ſunt cautiones. Quid ſi omnes ſunt ęqua
les? tunc forte dirimendum eſt, d. l. ſi quæ ſunt cautiones. Puto ta-
men, quod ſi diſſoluta ſocietate remanet negotiator, debet rema
nere ſignum, hoc ideo quia aliorum non intereſt. Item, qz quā-
uis diſſoluta ſocietas ſit, tamen negotiatio remanet penes illum,
ergo iniquum eſt, quod ſignum, quod erat acceſſorium nego-
tiationi, ſeparetur ab ea, arg. C. communia vtriuſ. iu. iud. l. poſſeſ-
ſionum. Quædam vero ſunt ſigna artificis cuiuſlibet, ſeu peritiæ &
hic aduertendum, quandoq; ſunt ſigna quædam artificij, in quib.
principaliter operatur qualitas loci. Exemplum, in Marchia An-
chonitana eſt quoddam nobile caſtrum, cuius nomen Fabrianū,
vbi artificium faciendi chartas de papiro principaliter viget, ibi-
que ſunt ędificia multa ad hoc, & ex quibuſdam artificijs melio
res chartę veniunt, licet etiam in alijs faciat multum bonitas ope
rantis, & vt videmus hic, quodlibet ſolium chartæ habet ſuū ſi-
gnum, per quod ſignificatur cuius ędificij eſt charta. Dic ergo,
quod iſto caſu apud illum remanebit ſignum, apud quem rema
nebit ædificium ipſum, in quo fit, ſiue iure proprietatis, ſiue iure
conductionis, ſiue in mala fide remaneat, toto tempore, quo te-
neat, non poteſt prohiberi vti ſigno. ſicut in cęteris iuribus reali-
bus. arg. ff. de ſer. ruſticorum prędiorum. l. via conſtitu. §. fin. & ff.
ſi ſer. vē. l. 2. §. fi. & l. ſeq. & quemad. ſer. amit. l. vſusfructus. & l. ſeq.
& idem in conductione talium officiorū. arg. ff. loca. l. ſed addes.
§. illud. & l. videamus. §. Item proſpicere. Quędam vero ſunt inſi-
gnia artificij, in quo principaliter bonitas artificij operatur vt vi-
demus in ſignis, quę apponuntur in ſpatis, gladijs, & alijs operi-
bus metallicū, & iſto caſu omnes qui ſtāt in vna ſtatione, poſſunt
vti iſto ſigno, quaſi magiſter principalis iſtius ſtationis approbet
illa opera, vt in Auth. de tab. §. nos autem. & no. in glo. in ver. ip-
ſis per ſe. quæ incipit, & caue tibi. in fi. glo. Si vero ſeparentur, tūc
ſignum debet remanere apud ipſum qui principaliter erat in ſta-
tione, ar. ff. de fund. inſtr. l. fi. & §. dixi. Sed ſi forte omnes erāt ęqua
les vbi inuicem conueniunt, apud quem remaneat illud ſignum,
forte dirimetur, vt d. l. ſi quæ cautiones. famil. erciſc.

13 Secundo principaliter † eſt vidēdum, qualiter iſta arma,
ſeu inſignia ſunt pingenda inſigen. & portan-
da. Ad quod ſciendum eſt, qp qñ. que portātur in vexillis, & vehicu
lis, qñque in veſtibus hoīs, qñque in clypeis, qñq; in coopertis le-
ctorum, & ſimilibus locis ſtabilibus. Circa quodlibet prædicto-
rum aliqua videamus. Circa quod ſciēdum eſt, quod inſignia, qñq;
ſumuntur ex aliqua re exiſtente, vt multi aſſumunt aliquod aial,
vel caſtrū, vel montem, vel florē, vel aliquod ſimile: qñq; iſta inſi-
gnia non aſſumuntur ex aliqua re exiſtente, ſed ſunt ſigna ſimpli-
cia, i. variationes quorundam colorum, vel per dimidia, vel quar-
teria, vel per aliquas lineas rectas tranſuerſas, vel ſimiles, quādoq;
14 mixtū ex vtroque. His pręmiſſis, videamus, † qualiter portentur
in vexillis illa ſigna, quæ ſignificant aliquam rem prędexiſtentem.
Ad quod dico, qp ars imitatur naturā, inquātum pot. vnde illa in-
ſignia debent eſſe ſecundum naturam rei, quam figurant, & non
aliter. ar. l. ſi pater. in fi. & l. ſeq. ff. de adop. & de ſta. ho. l. non ſunt li-
beri. De natura aūt vexilli cum portatur in haſta, ſcđm illum ritum
ad quem vexillum deſtinatur, haſta præcedit, vexillum ſequitur.
Vnde

ADDITIONES.

* Ray. conſi. 99. in fi. lib. 1. & Benue. Stracha, in trac. de mercatura. 1. par. nu. 92. 93.
96. 97. & late Tiraq. de nobil. c. 6. nu. 17. Alb. conſ. 71. col. 1. & 2. I. M.

* Alc. lib. 5. par. iur. cap. 13. in fi. I. M.

a Notarij. Vide plene per Fel. in proœ. Greg.

b Præcedere. Facit quod dicit d. Ab. in c. per tuas. de maio. & obe. quod miles crea-
tus a maiori præcedit militem creatum a minori, quamuis prius, idem dicit Fra.
Tig. in l. 2. de alb. ſcrib. Secundo facit quod Doctor creatus ab Imperatore præce
ceait Doctorem creatum ab alio inferiori, licet prius ſecūdum Lud. Ro. in l. ſi ve
ro. §. de viro. in 49. fallen. ff. ſol. mat. quem refert, & ſequitur. Alex. in l. 5. §. prin.
ff. de vulg. & pup. & ibi vide Iaſ. Adde Mātuetum de peruſio in repe. rub. de teſt.
mil. & Mar. Lau. in ſuo tract. de digni. in conclu. 13. & eundem in conclu. 32. Ter-
tio facit quod dicit Fran. Tig. in d. l. 2. ff. de albo ſcri. qp de canonico facto a Papa,
debet præferri canonico facto ab inferiore de quo per An. Sic. in c. quod clericis.
de fo. cōp. & Fely. in d. ca. per tuas. de ma. & obe. de quibus plene ſcripſi in tract.
meo de præſtan. doc. lib. 1. in 17. q. 2. q. princ. & in 9. lib. 15. q. prin.

* Cur. Iun. conſi. 177. in fi. Paril. conſ. 29. nu. 2. lib. 1. I. M.

c An baſtardi. Vide plene de hac q. per d. Nico. de Vbald. auditorem Rotæ digniſſi
mum, in ſuo tract. de ſucceſ. ab inteſt.

* Sed apud. Adde & vide ad hanc materiam d. Pet. de Vbal. in tract. de duob. fra. in
11. parte. prin. 11. quæro. vbi late examinat.

* Benue. vbi ſupra nu. 97. I. M.

Vnde quandocunq; animal quod debet deſignari in vexillo, fa-
cies eius debet reſpicere haſtam, cum de natura faciei ſit antece-
dere, idem & in omni re, & figura quæ habet partes, quæ denotan
tur per ante, & poſt, vt in præcedenti libro dictum eſt: tunc. n. ſemp
pars anterior rei debet eſſe verſus haſtam, alias videretur retroce-
dere tanquam mõſtrum. Sed ſi alicuius rei pars anterior ſolum
portaretur pro armis, & inſignijs, vt ſunt quidam qui faciẽ arietis,
vel bouis, pro ſuo ſigno portant, tunc non poteſt pars anterior re-
15 ſpicere haſtam, ſed a latere reſpicit. Sed dubitatur, qualiter † di-
cta animalia debeant deſignari. vtrum quaſi ſtent recta, an quaſi
p terram plane ambulẽt, vel quomodo? R. dicta animalia debẽt
deſignari de nobiliori actu eorum, & ẽt quo magis ſuum vigorẽ
oſtẽdũt. ff. de ſta. ho. l. quæritur. & de acq. rer. do. l. quicquid. §. cũ
partes. ſic ab antiquo vſitatum eſſe videmus, quod Princeps ĩ ma
ieſtate, Pontifex in Pontificalibus depingunt, & deſignantur. Nũc
ad propoſitum dico, quod q̃dam aĩalia ſunt, quorum natura fera
eſt, vt ff. de poſtula. l. 1. §. beſtias. & iſta debẽt deſignari in actu fero
16 ci, † vt Leo, Vrſus, & ſimilia, figurantur ergo Leo erectus, eleuat[9]
mordax ore, & radens pedibus, & idẽ in ſimilibus animalibus. ex
hoc enim actu magis ſuum vigorem oſtendit. Quædam ſunt ani
malia nõ ferocia, & in his inſpici debet nobilior eorũ actus diuer-
17 ſimode. Vnde † ſi quis equum pro ſuis armis portaret, non debe
ret eum deſignare rectum, & eleuatum, hoc. n. vitioſum eſſet in
equo: ideo debet deſignare rectum, & eleuatum parte anteriori
aliqualiter, quaſi equus ſaliẽs. In hoc. n. actu magis eius vigor oſtẽ-
18 ditur. † Sed ſi quis pro ſuis armis agnum portet, tunc deſignare
dẽt quaſi plane ambulantem p terram. In eo. n. actu, maxime eius
vigor oſtẽditur. De quibus & omnibus animalibus ſimilia dicẽda
19 ſunt. † Circa pedes ẽt aduertẽdum eſt, quod ſemper pes, q̃ antece
dat, ſit pes dexter, quia vt ĩ præce. li. dictum eſt pars dextera eſt prin
cipium motus, alias ſignaret talem figuram ſeuiem eſſe, quod in-
utum ſonat, vt ff. de ædi. edi. l. q. claudi. ũ. §. itẽ ſcẽdũ. ſed hic erat du
biũ. Quid ſi in vna parte uexilli figuraretur tãquam pes dexter p-
cedere, ab alia parte uidebitur pes ſiniſter præcedere: hæc autem
incongruitas magis euidẽter apparet in his, qui pro ſuis armis ali-
quam literam, uel literas portant. Nam ab vna parte ſunt literæ re
ctæ, ab alia parte communiter non eſt forma literarum, quod ap
paret, ſi quis literas conuerſas a latere conuerſo reſpicit. Sed dicẽ-
20 dum eſt. † ſicut in literis reſpicitur alia pars quæ reſpicit ſcribẽtẽ,
nõ pars conuerſa, ita in uexillo inſpicitur pars, quæ reſpicit portan
tẽ non alia. quod. n. ex alia parte eſt, non ex principali propoſito ꝯ
tingit, ſed p accidẽs. ſicut ſi quis ſe ipſum in ſpeculo aſpiciat, quod
enim in ſe dexterum eſt, in ſpeculo ſiniſtrum apparebit. Et prædi
cta uera in uexillis, quæ portant in haſta, cuius recta natura eſt, ut
eleuata portẽtur, & recta, ut ff. de ſerui. ruſt. præd. l. qui ſella. in prin.
21 Sed ſi loquimur † de uelis, & uexillulis, quæ portantur in tubis,
quarum natura propria eſt, vt ad os tubicinum poſitæ, quaſi per
planum gerentis poſitum, tũc facies rei deſignatæ, vel pars ante-
rior non dẽt inſpicere tubam, ſicut haſtam. non. n. tuba eſt pars an
terior, ſed ſuperior, & ſic dẽt partẽ anteriorem illius vexilli tubæ
plane iacentis portare. Et prædicta vera in dubio, qñ de proprieta-
22 te armorum, & quid inſpiciat tractatur. Sed quid † ſi portentur
duo aĩalia ſe inuicem reſpiciẽtia, & tunc non eſt locus prædictæ
inueſtigationi, quia in incertis, non certis, locus eſt coniecturis. l.
cõtinuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. & no. in l. tres denunciationes,
23 C. qño & q̃ iudex. Circa ſm no. † q̃ qñ arma ſunt quædam inſi-
gnia ſimplicia, & varietates quorundam colorum: tũc aduertẽdũ
eſt, qualiter debẽt portari, & in nobiliori loco poni. C. de off. p̃f.
vrb. l. 1. de offi. Rec. prouin. l. potioris gradus. & de ꝯſul. l. 1. li. 12. hĩc
p̃mitto, q̃ locus prior, & ſuperior eſt nobilior poſteriore, & infe-
riore. d. l. potioris. & ff. de alb. ſcrib. l. j. Hoc præmiſſo dico, q̃ arma
q̃nque variant per medium, vt quia quis portat bãderiam duorũ
colorũ, tunc aut diuidunt per mediũ ante, & poſt, in iſtis caſibus ĩ
dubio ẽt color nobilior dẽt eſſe ſ. i. in ea parte, q̃ reſpicit cœlum,
vel ante, i. in ea parte quæ reſpicit haſtã. Si vero variat per quarte-
ria, tunc nobilior color dẽt eſſe in quarterio ſuperiori, & anterio-
ri, prope haſtã. Si vero variatur per liſtas tranſuerſales, liſta nobi-
lioris coloris dẽt eſſe verſus cœlũ. Si vero liſtæ, vel bandæ ſunt pen-
dentes, tunc cũ haſta hẽt ſe tanquam pars prior in banderia, ideo
pars magis eleuata dẽt reſpicere haſtam. iſta oĩa probant ex præ-
ſuppoſitis, ſed dubitatũ quis color ſit nobilior: tũc aduertẽdum eſt
diligenter. Nam color vnus eſt nobilior altero reſpectu eius, quõ
24 repræſentat ſm ſe. Primo † color aureus nobilior eſt, quia per cũ
repræſentatur lux. ſi quis. n. vellet figurare radios Solis, quod eſt
corpus magis luminoſum, hoc non poſſet congruentius facere,
quam per radios aureos. conſtat aũt q̃ nihil luce nobilius, & cer-
te nihil eſt. C. de ſum. Trin. & fi. aut. epiſtola, inter claras. ibi, nihil
eſt enim quod lumine clarius præfulgeat. & C. ne fi. pro pat. auth,
habita. ibi, totus mũdus illuminatur. Et ideo in ſacra pagina pro-
re maximæ excellentiæ figuratur, vt ibi, fulgebunt iuſti, ſicut Sol,
Matt. 7. & al. ibi. Reſplenduit facies eius, ſicut Sol, vt Mat. 13. & pp
huius nobilitatem nulli licet portare veſtes aureas, niſi Principi.
25 C. de veſt. hol. & aura. l. 1. & 2. li. 11. Sequens color nobilis eſt, † co-
lor purpureus, ſeu rubeus, qui ſignat ignem, qui eſt ſuper alia ele
menta & nobilius elementorũ eſt. & corpus poſt Solem ſecũda-
rior luminoſum. & propter eius nobilitatẽ nulli licet portare ve-
ſtes compertus eius colore, vt C. de veſt. holo. l. 2. & 4. & 5. libr. 11. &
26 in d. ll. exprimitur dictum colorem eſſe nobiliorẽ alijs, † Sequẽs
poſt prædicta color eſt azurreus. per eum. n. figuratur nobilis aer,
qui eſt corpus trãſparens, & diaphanum, & maxime receptiuum
lucis, & eſt elementum ſequens poſt ignẽ, nobilius alijs: vnde præ
dicti colores propter id, quod repræſentant, dicuntur nobiliores.
27 Qualiter † aũt colores dñr nobiliores ſm ſe dico, ſicut lux eſt no
biliſſima eius contrarium dñr tenebræ, & ſic viliſſimæ, ſic in co-
loribus ſm ſe, color albus eſt nobilior, quia magis appropinquat
luci. Color niger eſt infimus, quia magis appropinquat tenebris.
Colores autem medij ſunt nobiliores, & etiam minus nobiles ſm
plus, & minus, quod appropinquãt albedini, vel nigredini. Iſtud vẽ
dictum Ariſto. in lib. de Senſu, & Senſato. Dixi, q̃ quãdoq; iſta ar-
28 ma portantur ſuper veſtibus hominum, nunc iſtud † quod in ar-
mis habet ſe, vt pars ſuperior, debet eſſe verſus caput hominis, q̃
vero habet ſe, vt inferior, verſus pedes. Itẽ in eo quod depingitur ĩ
a anteriori parte hominis, a vt in pectore, pars nobilior armorum
debet reſpicere latus dextrum: eſt enim illa nobilior pars, & prin-
29 cipium, vt in præcedentibus dictum eſt. De eo † vero quod depin
gitur a parte poſteriori hominis põt dubitari. Pro cuius declara-
tione præmitto illam q. quæ fuit inter iudæos, & me, dum Hebrai
cum addiſcebã. dicebant enim, quod mos ſcribendi noſter non
erat rationabilis. Incipimus enim a latere ſiniſtro ſcribere, & trahi
mus literam ad latus dextrum, & illud, quod debet eſſe principiũ
motus, eſt terminus, & illud quod debet eſſe terminus, eſt princi
pium: at modus ſcribendi eorum eſt rationabilior, quia incipiunt
a latere dextro, & vadunt verſus ſiniſtrum. Ad quod tollendum
dicebam, quod aliquid rationabiliter debet fieri reſpectu finis, ad
quem ordinatur, ideo finis, dicitur primus intellectus operantis,
& hæc naturaliter ſunt vera, & probantur per legem. Nam & ſi in
intellectu operantis, finis ſit rationabilior, etiam ſi poſtea non ſeq
tur, non dicitur irrationabiliter operari. ff. de neg. geſt. l. ſed an vl-
tro. §. 1. cum ſi. Sed prædicta ſcriptura fit, vt legatur. Legere autẽ
eſt oculis inſpicere. ff. de his quæ in teſtamen. delen. l. 1. §. 1. & ſic le-
gere fit per viſum, videre autem eſt pati, vt Phyſici dicunt. ſcriptu
ra autem repræſentata in oculis noſtris agit in oculos noſtros, ocu
li autem pati dicuntur: quod patet, quia ex hoc læduntur. Cum er
go ſcriptura agit in oculis, debet iſta actio incipi a latere dextro
ipſius ſcripturæ, quia illud latus eſt principium motus, ſeu actio-
nis: ſed latus dextrum ſcripturæ, quæ nos reſpicit, eſt reſpectu late-
ris noſtri ſiniſtrum, ſicut ſi homo voluat vultũ ſuum verſus meũ
directo, latus eius dextrum reſpectu mei eſt ſiniſtrum. Et ſic appa
ret, quod nos in ſcribendo magis rationabiliter operamur. inſpici
mus enim finem, ſic vt a latere dextro ſcriptura in omnibus inci-
piat operari, ſecundum modum Iudæorum, incipiat a latere ſini
ſtro. Ad propoſitam quæſt. qualiter arma debeant pingi rationa-
biliter a parte poſteriori ſuper veſtes hominis, dico, quod illa pars
armorum, quæ ſe habet, vt anterior, vel vt nobilior, debet eſſe ver
ſus latus ſiniſtrum hominis portantis. Ratio, quia alius arma, ſi q̃s
ante reſpiciat, recta illa videat, facies ergo iſtius armæ ſit a parte
poſteriori. Sed fingo vnum hominem habere vnam faciẽ retro,
procul dubio latus quod erat ſiniſtrũ ex parte poſteriori, erit dex-
trum. Sed pone aliquem velle ſcribere literas in ſpatulis alicuius,
abſque dubio incipiet a parte ſiniſtra, quia illo reſpectu literæ erit
30 dextra, vt ſ. oſtenſum eſt. † Ex his ẽt apparet, quod literæ, & arma
debẽt incidi in ſigillis per conuerſum, quia fit ad finem imprimẽ-
di in ceram, vel aliam materiam, & remanet rectum. & ſic inſpi-
cere debemus finem ad quem fit, non id q̃ fit. Si vero inciderentur
in aliqua re, non ad ſigillandum, ſed vt ſic eſſet, tũc debet incidi di
31 recte. Quandoq; † dicta arma dipingunt in clypeis, tunc ſimiliter
pars clypei, quæ ſecundum naturam portãdi reſpicit latus dextrũ:
illa. n. aſſumitur, vt potior, vt patet ex his quæ dicta ſunt. Quãdoq;
32 † portanẽ, & pingunt in coopertis equorũ, & tunc ſiue a parte dex
tra, ſiue a parte ſiniſtra, debet reſpici pars nobilior caput eq. mon-
ſtruoſum. n. eſſet, q̃ vnus caput equi reſpiceret, & alius caudam
hoc autẽ q̃ nulli liceret magis accideret, & cum deberẽt ſtare in
fronte, vel in groppa, tunc latus dextrum reſpiceret, ſecundum ea
33 quæ dicta ſunt. Quandoque † depinguntur in coopertis lectorũ,
& ſimilium, & tũc debet inſpici ea res, in qua debet pingi, cũ ſtat
in ſuo proprio eſſe. ſunt enim in coopertoriis lectorum quædam
partes, quæ circundant lectum, quædam vero, quæ plane iacent. ſ.
& in parte iacenti formam pingendi ſumunt a forma hominis ia
centis in lecto, in parte vero pendenti in loco, aſſumatur forma
pingendi arma, a forma hominis recte iacentis. Quandoque fi-
gurantur, vel pinguntur in parietibus, vel alijs ſtabilibus locis,
& tunc

ADDITIO.

a hho. D. Parte hominis. Vide per do. Barto. Ver. in ſuo tract. de Impe. militum ch.
gen. Ioan. 1. prin. ad. dignitatis, vbi omnino videas, vbi argui contra nomenos Ve
neros.

& tunc ſi quidem locus vbi pingitur habet ſe vt paries, conſideratur paries, vt faciem ſuam voluat verſus nos. & ſic latus dextrũ parietis cognoſcetis, & ſic facies nobilior armorum voluatur verſus partem dexteram. Prædicta vera, niſi ex cauſa. Quid enim ſi in medio vnius parietis depingatur ſtatua principis, vel alterius excellẽtis viri vel forte arma regia: tũc alia arma, quæ ab vtraq; parte depinguntur, debent illam ſtatuam, vel ipſius arma inſpicere; non inſpecto an a dextris, vel ſiniſtris voluatur, ad ſimilitudinẽ hominum mum circa dominum exiſtentium. homines enim ſe volunt verſus eum. ſed ſi locus vbi pingitur, habet ſe, vt cœlum, veluti cameræ, vel aulæ, tunc ex dictis in præcedenti lib. cognoſcendum eſt, vbi dicatur caput, & vbi aulæ, vel cameræ. poſtea finge hominem iacentem, & vultum verſus nos voluentem, ex quo conſidera dextram partem, & ſiniſtram, & ſic modum depingendi, & ingreſſũ, vt ex præcedentibus patet. Si autem locus vbi pingitur, habet ſe, vt cœlum, ſeu terra, tunc eodem modo cõſidera caput, & pedem iacentem ibi, & voluentem vultum verſus nos, & cognoſces dextram, ſiue ſiniſtram, ex quo modum rationabilem depingendi inuenies. Vnum tamen ſcias. quod licet arma ſua, & inſignia ſua poſſet in terra ſculpere, vel depingere, tamen arma alicuius domini ſui, vel maioris non licet in terra ſculpere, vel depingere, vt C. ne li. ſign. ſalua. Chriſti, &c. in rubro, & nigro, &c.

Hunc Tractatum de inſignijs, & armis editum a d. Bart. de Saxoferrato, publicauit poſt mortem dicti d. Bar. d. Nico. Ale. legum Doc. generq; ſuus, 8. die Ianuarij.

TRACTATVS

DE ALIMENTIS.

1 *Alimentorum appellatione continentur omnia neceſſaria ad vitam, ſine quibus corpus humanum ali non poteſt.*
2 *Alimenta ſi ſint remiſſa tranſactione, vel pacto, non remittitur veſtiarium vel habitatio.*
3 *Alimenta debita iure ſanguinis, debẽtur etiam ſumptus magiſtro docenti liberales artes ſecus ſi debentur ex diſpoſitione hominis.*
4 *Lectus quòd debeatur illi, cui legata ſunt alimenta, uel uictus, vel educatio.*
5 *Famulo ſi legatur vita in domo teſtatoris, debentur omnia neceſſaria ad victum.*
6 *Alimentis legatis, vel legatur victus, vel educatio, debentur medicinæ.*
7 *Cibario, vel diario legato, non veniunt veſtitus, nec habitatio, nec medicina.*
8 *Pater cogitur alimentare filium neceſſitate naturæ, & filius patrem.*
9 *Filius emancipatus, qui non alit patrem, poteſt in patriam poteſtatem reuocari.*
10 *Filius nolens alere patrem, poteſt exhæredari, & eſt iuſta cauſa.*
11 *Pater ex cauſis, ex quibus poteſt filium exhæredare, ex illis poteſt ei denegare alimenta.*
12 *Pater filium, & filius patrem tenetur alere, niſi alendus habeat artem, ex qua ſuſtentari poſſit.*
13 *Mater alit filium vſque ad triennium, & etiam poſt, ſi pater eſt inops & ipſa diues.*
14 *Pater non alens filium, quando tenetur lege Cornelia de ſicariis.*
15 *Frater tenetur alere fratrem, vel ſororem.*
16 *Socer tenetur alere nurum.*
17 *Pater filium naturalem, & etiam natum ex damnato coitu de iure canonico alere tenetur.*
18 *Alimenta ſi relinquantur alicui, cui diuerſimode præſtare conſueuit teſtator, debentur inſpecto tempore teſtamenti.*
19 *Iudex conſtituit alimenta deberi per vnum hæredem, quando plures hæredes ſunt inſtituti, & incommodum eſſet legatarios conuenire ſingulos.*
20 *Alimenta non debentur per eum, qui eſt ſoluendo pro eo, qui non eſt ſoluendo.*
21 *Alimenta ſi ſint relicta, an debeantur menſtrua, vel annua.*
22 *Alimenta præſtantur iuxta teſtatoris conſuetudinem, ſi de ea non conſtat, arbitrio boni viri.*
23 *Legatum alimentorum quando factum eſt pauperi, dicitur ad pias cauſas*
24 *Alimenta in quo loco præſtantur.*
25 *Filius præſtans alimenta patri, illa portat ad locum vbi pater eget, & degit.*
26 *Filius an alat patrem deportatum.*
27 *Incapax, cui alimenta ſunt legata, admittitur officio iudicis.*
28 *Alimenta præſtans, coniuncto, quando repetat.*
29 *Alimenta an petantur pro tempore futuro.*
30 *Alimenta præſtans per triennium inducit obligationem perpetuam.*
31 *Legatum alimentorum non minuitur, licet teſtator diminuat in codicillis ad tertiam legata facta in teſtamento.*
32 *Aeſtimatio pro alimentis præteritis debetur pro habitatione, medicinis, ſimilibus, pro frumento, vino, oleo, carnibus, & veſtibus, & peti poteſt.*
33 *Tranſigere ſuper alimentis debitis, vel ex contractu inter viuos, vel vltima voluntate, quando poſſit.*
34 *Ratio, quare ſuper alimentis debitis ex contractu tranſigatur, non ſuper debitis ex vltima voluntate.*
35 *Paciſci ſuper alimentis ſine decreto non poteſt, quando debentur ex vltima voluntate.*
36 *Alimenta ex vltima voluntate quando intelligantur deberi.*
37 *Tranſactio ſuper alimentis, ſi alimentandus facit ſuam conditionem meliorem, tenet ſine decreto.*
38 *Alimenta ſi ſunt relicta pluribus, hi inter ſe ſine prætore nõ tranſigũt.*
39 *Ciuitas petit legatum factum ad alimenta pauperum.*
40 *Extraneus hæres filii tenetur alere patrem filii.*
41 *Monaſterium ſuccedens monacho tenetur alere patrem monachi.*
42 *Ratio præſtandi alimenta venientibus per ſexum fœmininum non eſt par ſicut venientibus per maſculinum.*
43 *Abbas alit monachum pendente quæſtione, an ſit monachus.*
44 *Res, quæ vendi non poteſt, venditur pro alimentis.*
45 *Vaſallus alit dominum egenum.*
46 *Tutor denegans alimenta pupillo remouetur a tutela, & punitur.*
47 *Sententia ſuper alimentis eſt diffinitiua, & ab ea appellatur, tamen interim alimenta præſtantur.*
48 *Vir alit vxorem nullam dotem habentem, ſi ei operetur, vel per eam non ſteterit.*
49 *Vxor alit virum inopem, & eius bona habet obligata pro reſtitutione.*
50 *Tutor tenetur alere matrem, & ſororem pupilli egentes.*
51 *Tutor pauper debet ali de bonis pupilli.*
52 *Alimenta debentur ex fructibus, & reditibus.*

a TRactaturus de alimentorũ [a] ma: quia alimẽta deberi contingit tam ex iure naturali, quam ex iure ſanguinis, & affectionis, tam ex hominis mortui diſpoſitione, quã ex diſpoſitione viuẽtis, & quia quæ a natura ſunt digniora eſſe noſcitur, ideo de his alimẽtis putaui primo oſtendere, quæ a natura debentur, deinde ſucceſſiue dicam de his, quæ hominis voluntate debentur, & ſubdam quæſtiones quaſdã, & dubia parti cuilibet adaptanda. Et quia fruſtra eſt de alimentis quærere, ſeu tractare, niſi ſcrutemur, quid eorum appellatione contineatur. Ideo quæro quid † cõtinetur alimentorum appellatione? Et dico, ſi tractamus de alimentis præſtandis, appellatione alimentorum continentur omnia neceſſaria ad vitam, ſiue quibus corpus humanum ali non poteſt, vt cibaria alimenta, &c. quæ hominum natura demonſtrat. Item habitatio, vt l. legatis alimẽtis, ff. de ali. & cib. leg. Item calcearium, [b] vt l. cum hi. §. de calceario. ff. de tranſact. Si vero tractemus † de alimentis remittendis tranſactione, vel pacto, remittens alimenta ſimpliciter, non videtur remittere veſtiarium, vel habitationem, vt l. cum hi. §. qui tranſigit. ff. de tranſact. Quæro, an ei, † cui debentur alimenta, debeantur ſumptus [c] præſtandi magiſtro, qui eum imbuit liberalibus artibus? Dic, aut alimenta debentur iure ſanguinis, vt infra dicam, & tunc tales ſumptus debentur. caſus eſt in l. qui filium. ff. vbi pupil. educ. deb. Aut debentur ex diſpoſitione hominis, & tunc nõ debentur. caſus eſt in d. l. legatis. Quid ſi debeat educari? Reſpon. idem eſt, in l. fina. de alimen. & cib. leg. Quæro, † an in dictis tribus caſibus parem ſignificationẽ importantibus contineatur lectus, [d] vt ille cui legantur alimenta, vel victus, vel educatio, debeat habere lectum? Reſpond. ſic. l. quos nos. §. verbum, viuere. ff. de ver. ſign. cum viuere non poſſit quis commode ſine eo, vt ibi no. Quæro, † ſi aliquis legat vitã famulo ſuo in ſua domo, vt quotidie faciunt teſtatores, quid videatur legatum? Reſpon. quod videntur legata omnia, quæ ad victum ſunt neceſſaria, & ſic omnia pdicta, vt probatur in d. l. quos nos. § verbum,

ADDITIONES.

a Th. D. De alimentorum. Dicit Io. de Imo. in l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſo. ma. quod Bar. compoſuit trac. iſtum de alimentis, & poſtea alium trac. longiorem, & ſic ſecundum ipſum, Bar. compoſuit tract. alimentorum duplicatum, & ſic dicit ita ſe habere. Sed aduerte quod Alex. non vult allegare Bart. in illo tract. ſed in tractatu de teſte, dum alle. in 6. oppo. prudentiæ. Et adde quod iſte tract. eſt Bar, & ita pro tract. Bar. alleg. d. Abb. in c. 2. de conuerſ. infide. & Alex. in l. ſi cum dotem. §. ſi autem in ſæuiſſimo. ff. ſol. mat. & in l. diuus. & in l. hæreditatum. in 1. col. ff. ad leg. Fal. & in conſi. 26. & in conſil. 178. vol. 6. incip. videretur forſan ad conſultationem. ver. ſed in præteritis dicit. & Iaſ. in l. de alimentis. in princ. C. de tranſac. & in l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſti. & iu. & d. Bapt. Seuerin. in ſuo tract. de tranſact. in 11. q. in fi. tamen iſte tract. eſt do. Nicol. Alex. de Peru. qui fuit gener Bart. & ita vidi in multis libris antiquis manuſcriptis, in quibus iſte tract. adſcribitur prædicto do. Nico. nihilominus cogita.
b Item calcearium. Vide Phil. Dec. in l. de alimentis. in princip. C. de tranſactionibus.
c Sumptus. Vide Bar. in l. legatis. ff. de ali. & cib. lega. cum concor. de quibus ibi per Alex. in addi. & ibi vide apoſt. meam. & vide Alex. in l. ſi cum dotem. §. ſi autem in ſæuiſſimo. ff. ſol. mat.
d Lectus. Vide Bar. in l. legatis. in fi. ff. de ali. & cib. leg.

Digitized by Google

6 verbum, viuere. ff. de ver. ſign. Quæro, † an illi, cui debentur [a] ali-
a menta, vel victus, vel educatio, debeantur medicinæ? Credo q
ſic, & cum non ſit poſſibile ſine eis ducere vitam ſuam, & ſic de-
bentur. cũ neceſſariũ corpori debeantur. l. ſi cum dotem, §. ſin au-
tẽ in ſæuiſſimo. ff. ſo. ma. licet in contrariũ poſſit retractari, quaſi
7 ibi ponatur ſpecies ſeparata. Sed quid ſi debeatur † diarium, vel
cibarium? Dic ſolum cibum deberi, non veſtiarium, nec habita-
tionem, vel alia ſupra dicta, vt l. diariis. de ali. & cib. leg. & appella-
tione cibariorum, intelligo ponim. l. & ſi non ſint. §. Stichum. ff.
de auro. & argen. leg. & cui debentur cibaria, non debentur me-
b dicinæ, [b] quia ſolum eum cibare tenetur, & ita remlit conſuluiſ-
ſe ſepe dom. Franc. Tig. de Piſis leg. Doct. in perſona dom. Ioan.
de Luciano, dum Spoleti aſſeſſoris officio fungeretur. Viſo quid
contineatur appellatione alimentorum, videamus quibus perſo-
nis ex neceſſitate naturæ, & ſanguinis, alimenta debeantur. Et
8 primo † pater tenetur alimentare filium, & cogitur per officium
iudicis, vt l. ſi quis a liberis, & ibi. glo. ff. de lib. agno. & C. de pat.
pote. l. nec filium. Item filius patrem tenetur alere. d. l. ſi quis a li-
beris in princ. & C. de alen. liber. l. 1. in fin. & eadem de auo, & ne-
pote diſpoſitio, qui tenet locum patris, vt l. 2. §. non ſolum. ff. de
9 execu. tu. Quæro † circa hoc, filius emancipatus non alit patrem,
nunquid ex hoc poteſt reuocari in patriam poteſtatem? videtur,
quod ſic, vt l. vnica. C. de ingratis liberis. Nam atrocem iniuriam
committit in eum, ſi patri egenti denegat alimẽta, vt l. necare. de
liberis agn. propter quam atrocem iniuriam emancipatus reuo-
catur in patriam poteſtatem, ſicut etiam libertus reuocatur, vt d.
10 l. vnica. C. de inge. lib. vbi no. per gl. in ver. reſciſſa. Propter † quod
dicerem, quod ſit cauſa ſufficiens exhæredandi filium patri, cum
patrem necare dicatur, ex quo ei indigenti denegat alimenta, vt
11 dixi. Quæro, † an ex cauſis, [c] ex quibus pater filium poteſt exhæ-
c redare, poſſit pater filio, vt ingrato, denegare alimenta. gl. in ver.
detulerat. dicit quod ſic, in d. l. ſi quis a liberis. §. ſi quis ex his. ff.
d de lib. agnoſcen. [d] Item † hoc procedit, quia pater filium, & econ
12 tra alere teneatur, niſi alendus habeat artem, ex qua ſuſtentari
poſſit, vt d. l. ſi quis a liberis. ver. ſed & ſi filius. Quod intelligo, ni-
ſi ſit perſona, quæ operari dedignaretur, vt miles, quia eo ipſo
quod eget, licet operari poſſit, alendus eſt, vt d. l. ſi quis a liberis.
§. 2. ver. quorundam neceſſitatibus facilius, &c. & quod ibi apo-
ſtillauit Iacob. de Are. pro quo facit quod infra proxime dicam
13 Quæro, † an mater [e] teneatur filiũ alere? Et dico, quod ſic vſque
e ad triennium, & etiam vltra, ſi pater laboret inopia, mater autem
affluat opibus, vt l. 1. §. ſi mulier. ff. de liber. agn. quod eſt verum,
ſcilicet, quod vſque ad triennium alere teneatur, niſi ſit perſona
talis conditionis, quam lactare non deceat, vt no. Azo in ſum. C.
de pat. pot. in fi. Pro quo facit quod no. Iacob. de Are. in l. ſi mari-
14 tus. ff. ſol. matrimo. Quæro, † an in caſibus, in quibus pater tene-
tur alere filium, ſi eum faciat perire fame, an teneatur l. Corn. de
ſicariis? Glo. tenet, quod ſic in d. l. necare. ff. de libe. agno. Quæro,
15 an † frater [f] fratrem, vel ſororem teneatur alere? Reſpond. quod
f ſic, vt l. mutus. §. manente. ff. de iure dotium. & per tex. in l. quam-
uis. ff. ſo. matrim. in d. l. ſi quis a li. §. 1. & ff. de tu. & ratio. diſtra. l. 1.
16 Quæro, † an ſocer teneatur alere nurum? Dic, quod ſic, vt d. l. ſi
17 quis a liberis. §. non tantum. Quæro, † an pater teneatur filium
g naturalem [g] tantum alere? Reſpondeo, quod ſic, vt dicta l. ſi quis
a liberis. §. 1. C. de inceſt. nup. auth. ex complexu, vt ibi notatur,
ſed ex æquitate canonica etiam natos ex damnato coitu tenetur
alere, vt in cap. cum haberet. extra, de eo, qui dux. in matri. quam
pol. per adulte. Viſo, cui debeant alimenta præſtari ex neceſſita-
te, modo videamus quibus debentur alimenta ex mandato ho-
18 minis. Circa quod quæro, † ſi teſtator ſic dixit Lego ei alimenta,
quæ ſolitus ſum ei præſtare in vita mea, ſi teſtator ei pręſtitit va-
rio modo, quia quandoque ei præſtabat ampla alimenta, quan-
doque ſtricta, quod ergo tempus inſpicietur? Dic, quod inſpicie-
tur tempus conditi teſtamenti, vt quo modo tempore conditi te-
ſtamenti ea præſtabat, eo modo præſtari debeant alimenta poſt
mortem teſtatoris, vt dicta l. Mela. §. ſed ſi alimenta. ff. de alimen.
19 & cib. lega. † Quæro, quid ſi relinquuntur alimenta, & ſunt plu-
res hæred. inſtitut. in teſtamento, ita quod ſit incommodum le-
gatariis conuenire ſingulos hæredes, & pro hæreditaria portio-
ne, qualiter conſuletur legatario? Dic quod iudex conſtituet, per
vnum hæredem illi præſtari alimenta, vt l. 1. ff. de alimen. & ciba.
20 lega. Quæro † plures debent alimenta, quorum aliqui ſunt ſol-
uendo, aliqui non. nunquid propter exiſtentem non ſoluendo te-
nebitur ille, qui eſt ſoluendo? Dic, quod non, l. 3. in fi. ff. de alimẽ.
21 & ciba. leg. & l. pecuniæ. eodem titu. Quæro, † quo tempore ſint
alimenta præſtanda, vtrum menſtrua, vel annua. Iaco. de Are. in
l. fina. ff. de libe. agnoſ. diſtinguit. Aut debet ali vſque ad dictum
tempus, vel perpetuo donec viuit, & alimenta ſunt præſtanda,
& tangitur in d. l. fina. C. de epiſco. & cleri. l. ſi quis ad declinan-
dam, & in l. pecuniæ. in fi. ff. de alimen. & cib. leg. & no. glo. in ver
bo, deceſſerit. in l. nec ſemel. §. ſi in habitationem. ff. quando dies
leg. ced. & l. Firmio. §. præter. ver. ſed non minio. Facit. ff. de tranſ.
22 l. cum hi. §. cauſæ. Quæro, † legata ſunt alicui alimenta, hæres di-
cit, volo tibi præſtare neceſſaria ad vitam, ſed tu potes viuere cũ
tanto pane, & aqua in die, & volo tibi id præſtare, & non aliud,
quid iur.? Dic. quod ſi teſtator conſueuit præſtare alimenta illa,
talia per hæredem præſtabuntur, alias conſiderabuntur faculta-
tes debentis alimenta præſtare, & dignitas legatarii cui deberen-
tur, & conſuetudo regionis. & his conſideratis, præſtabuntur ali-
menta arbitrio boni viri, vt l. cum alimenta. ff. de ali. & cib. leg. &
l. ſi cui annuum. ff. de ann. leg. & l. cum hi. §. in perſona. ff. de tran-
23 ſac. & l. ſed & ſi quid. poſt princ. ff. de vſufr. † Quæro, vtrum lega-
tum alimentorum dicatur ad pias cauſas? Glo. in ver. vt miniſteriũ.
dicit q ſic, in l. ſi quis Titio. ff. de leg. 2. & C. de ſacroſan. eccl. l. ſan-
cimus. circa fi. dum dicit, quoniam non abſurdum, &c. iuncta ibi
gl. in ver. animas hominum. Sic gl. exemplificat legatum ad pias
cauſas legato alimentorum, quod eſt verum, quãdo legatum eſt
pauperi, vt in Auth. vt cum de ap. cog. §. ſi vnum de prædictis pa-
rentibus, &c. & eſt gl. in l. ſi cui annuum. ff. de ann. le. & probatur
in l. cum hi. §. ſi in annos ſingulos. ff. de tranſac. & hic ſoluit quæ-
ſtionem, an in legato alimentorum poſſit Falcidia detrahi. Quæ-
24 ro, † in quo loco debeant alimẽta præſtari. Vide gl. in ver. alteru-
ter. in l. cum hi. §. cauſæ. ff. de tranſactionibus. tamen in caſu nota-
25 bili, quando † filius debet præſtare alimenta patri, debet portare
ad locum, vbi pater eget, & degit, vt probatur in Auth. de inceſtis
nuptiis. poſt princ. ver. ſi vero contigerit iuncta ibi glo. in verbo,
alia neceſſaria, in fine. Et ſi dicatur, illud eſt ideo, quia pater erat
ibi deportatus, & ſic nõ potuit venire ad filium pro alimentis, nõ
bene dicunt, quia per procuratorem, vel nuncium potuit mitte-
26 re, vt dixit dominus meus in l. item illa, de conſtit. pec. † Quæro,
an filius teneatur alere patrem deportatũ? Dic, vt d. §. 1. & in au-
then. inceſtas. C. de inceſtis nuptiis. l. mutus. §. manente. ff. de iure
dotium. facit gl. in l. legatum. ff. de capitis diminutio. & infra pro
27 xime dicam. † Quæro ſi legantur alimenta incapaci, vt damnato
in metallum, vel ſimilibus, an poſſint ad legatum admitti, dic,
quod ſic iudicis officio, vt l. ſeruos ad cuſtodiam. de alimentis, &
cibariis leg. & quod no. in d. l. cũ hi. vbi ſeruus vel incapax poteſt
de alimentis tranſigere, vel paciſci. Quæro, quid ſi aliquis habens
† de

ADDITIONES.

a Debentur. Vide Alex. in l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſæuiſſimo. ff. ſol. mat. Phil. Dec. in l. de alimentis. nu. 3. C. de tranſactio. & vide infra, in apoſtil. in verbo, medicinæ.

b Medicinæ. Vide Bar. & Doc. in l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſæuiſſimo. ff. ſo. mat. & ibi Ale. & Bart. in l. legatis. ff. de ali. & cib. leg. & Bal. in l. in rebus. §. poſſunt. ff. com. & in l. quod in vxorem. C. de neg. geſt. & do. Vit. ſe de Neaan ſuo tract. clauſularum. in rub. an poſſit renuntiari beneficium alimentorum.

c Ex cauſis. Vide Iaſ. in l. ius ciuile. ff. de iuſt. & iu. & in auth. vnde ſi parens. in prin. C. de inoff. teſtam.

d De lib. agnoſcen. Vide ibi apoſt. meam.

e An mater. Vide Ab. in c. 2. de conuer. in fi. & Ale. in l. 2. C. de pa. po. in Add. . . . ibi apoſtil. meam, vide in l. ſi quis. §. ſi mater. ff. de lib. agno.

f An frater. Vide Ang. de Are. in §. ſed ſi quis. ver. quid in fratre. Inſt. de act. Alex. in l. 1. ff. ſol. mat. & vide Barto. in l. ſi quis a liberis. §. verum. de lib. agno. & in l. quamuis. ff. ſo. matr. gl. & Bart. in l. parentum. C. de alen. liber. & in l. 2. vbi pup. educ. debe. Quid autem in fratre vterino? dic quod Cyn. poſt multa in l. 1. de libe. agnoſ. tenet idem, quia non reperitur prohibitum, quod intellige ſano modo verum eſſe, vbi frater non habet vnde aliunde ſe alat, vt no. glo. in l. qui filium ſu per ver. hæc aliter. quæ inci. ideſt aliunde. ff. vbi pup. educ. & cum frater aliter conſulere non poteſt, id eſt, cum ab alio ali non debet. d. l. qui filium. Sed pone, quod frater habet patrem diuitem, & fratrem diuitem, a quo debet petere alimenta? Dic quod a patre, idem ſi haberet auum diuitem, & patrem diuitem, debet a proximiori ali, vt no. Cyn. in l. 1. C. de alendis lib. Sal. in l. fin. C. eo. & per Bart. in l. pen. eod. tit. & idem de patre, & filio diuite quod pater filium alit, vt l. pe. ff. de lib. agnoſcen. Præterea ratio eſſe debet, quia horum alimentorum præſtatio deſcendit ex charitate ſanguinis, & ex æquitate, vt no. tex. in l. ſi quis a libe. in ver. & magis. ff. de liberis agnoſcen. & ſic horum alimentorum præſtatio eſt facienda ſecundum proximiorem gradum magis ſtrictum petenti. vt d. l. pen. & petitur tam a genere maſculino, quam fœminino. vt d. l. penult. ſed tunc deſcendit ad lineam fœmininam in ſubſidium, ſcilicet aliis non extantibus proximioribus, & idem eſt cenſendum de alimentis fœminæ, cum alii proximiores non ſuperſint, ſed tantum frater, per iura ſuperius allegata, & ea quæ notat etiam Bartol. in d. l. pen. ad prædicta quoque facit notab. quæſtio do. Dy. in l. alimenta. C. de negotiis geſtis. vbi vide omnino, an frater teneatur alere fratrem exiſtentẽ in medio. An autem ſi pater egenus habeat fratres qui tenentur eum alere, & habet hæredes extraneos filii, & habet matrem, ad quem pertinet onus alimentandi, vide Bar. in l. ſi quis a liberis. §. an in ſcriptum. ff. de lib. agno.

g Filium naturalem. An autem pater teneatur alere filium prodigum, vide Bal. argumen. illius tex. in cap. pe. de conſue. quod pater poteſt denegare alimenta filio prodigo. & vide l. pen. ff. de iure do. & glo. in l. iniquum. C. qui accu. non poſ. & Bal. in l. fi. C. de do. promiſ. & Io. And. in c. Quintauallis. de iureiur. & Bart. in l. ſi quis a liberis. §. ſi vel parens, & ibi apoſt. ff. de libe. agnoſ. quando pater poteſt denegare alimenta filio, & ibi, an alimenta ſint de iure naturali, an autem filio robuſto, & ſano poſſit pater denegare alimenta, quando filius nihil vult operari. vide Bartol. in l. 1. in fin. C. de mendi. vali. lib. 11. & l. ſi quis a liberis. §. ſed & ſi filius. ff. de lib. agnoſc. An autem pater teneatur alere filium diuitem, vide Ale. in l. 1. ſolu. mat. An autem pater teneatur alere filium inceſtuoſum, & filios ex damnato coitu, vide eundem Alex. in l. 2. in princ. in vlt. col. ff. de in ius vocan. & Bart. in l. ſi quis a liberis. §. verum. ff. de lib. agnoſcen. An autem pater teneatur alere filium ſpiritualem, quem de ſacro fonte leuauit. dicit Bal. forte quod ſic, ſicut adoptiuum, vt ipſe not. in auth. niſi rogati. C. ad Trebellian. & Doct. in l. ſi quis. §. verum. ff. de libe. agno.

Digitized by Google

28 † de bonis alicuius, vel aliquo modo coniunctus non præſtet ali-
menta alicui, an poſſit ab eo repetere, vide. ff. nego. geſto. l. Neſen
nius. & C. de tranſact. l. de alimentis. & C. de nego. geſto. l. alimen-
29 ta. † quomodo alimenta poſſint peti pro futuro tempore, vide
in d. l. alimenta. C. de nego geſto. & l. non quemadmodum. ff. de
30 iudic. Item not. † ſpeciale in alimentis, quia ſi per triennium præ-
ſtentur, inducũt perpetuam obligationem ad ea præſtanda in fu-
turum, vt l. j. C. de fideicommiſſ. & l. ſi certis annis. C. de pactis.
31 † Quæro, teſtator legauit alimenta, & plura alia legata fecit, dein-
de in alio teſtamento, & codicillis legata emendauit, dicendo,
quæ legaui volo pro tertia tantum parte præſtari, an hoc refertur
ad legatum alimentorum. caſus notabilis, quod non in l. libertis
quos. §. poſthumis. ff. de alimen. & cib. lega. & eſt caſus notabilis
32 in l. Caius. ff. de annuis lega. † Quæro, debetis mihi alimẽta in æſti-
matione, de præſentibus non eſt dubium, vt ipſa ſpecies debea-
tur, vt d. l. legatis. ff. de alimen. & cib. lega. & l. verbo victus. de ver
bo. ſignificat. & l. prima. C. de ero. mil. anno. libr. 12. de præteritis
autem alimentis videtur idem, per legem, cum vnus. §. verbis. &
l. libertis. §. manumiſſis. ff. de alimen. & cib. lega. vbi text. denotat
alimenta præteriti temporis peti poſſe. In contrarium videtur, q̃d
æſtimatio ipſa peti poſſit, vt l. ſi vſusfructus mihi in biennium. ff.
de vſufructu lega. Vnde vt prædicta iura concordentur. diſtingue,
quod quædam ſunt alimenta de præterito tempore, & ipſa non
petentur, vt habitatio. nam impoſſibile eſt dari habitationem prę
teriti temporis, & ideo tenetur pro ipſa habitatione petere æſti-
mationem, vt d. l. ſi vſusfructus. Quędam ſunt quæ non pereunt, ta
men expedit nobis quod præſtentur, vt medicinæ, quibus anno
præterito indigebam, & tunc nõ egeo, quia ſum ſanus, & pro iſtis
etiam peteretur æſtimatio, vt dicta. l. ſi vſusfructus. & l. patronus
qui operas. & l. libertis. in fi. de ope. libe. quæ bene probant. Quæ-
dam ſunt, quæ expediunt nobis, vt hodie dẽtur, ſicut heri, vt fru-
mentum, vinum, oleum, carnes, veſtes, & ſimil. quæ anno præteri
to dare debuiſti. Et de iſtis dico petẽdum, quod debitum fuit, vt
d. l. libertis. §. manumiſſis. & l. cum vnus. §. verbis. ff. de alimen. &
cib. lega. petitur autem pro his præteritis, nõ etiam petẽdis, caſus
eſt not. in l. nulli. C. de ero. mili. an. lib. 12. Verum quia multoties
petimus ęſtimationem alimẽtorum & aduerſarius reſiſtit, & ſic
33 deueniunt ad tranſactionem, ideo videndum eſt † qualiter ſuper
alimentis debitis tranſigatur. Et dic, q̃ aut alimenta debentur ex
vltima voluntate, aut ex contractu inter viuos, & iſto vltimo ca
ſu poteſt ſemper creditor tranſigere, & paciſci. l. cum hi. §. plane.
ff. de tranſactio. Si ex vltima voluntate, & tunc aut vult tranſige-
re ſuper alimentis præteritis, aut futuris, de præteritis poteſt tran-
ſigi. dicta. l. de alimentis. C. de tranſact. & no. in d. l. cum hi. in ſecũ-
da gloſ. Super futuris vero alimentis non poteſt tranſigi ſine de-
creto prætoris, vt l. cum hi. in princ. ff. de tranſactio. Ratio, quare li
cet tranſigi ſuper alimentis eſt, quia ceſſat ratio, ne fame pereat
34 alimentandus. Sed quæ eſt ratio, † quod ſuper alimentis debitis
ex contractu licet tranſigere, non ſuper debitis ex vltima volunta
te? Reſpon. ratio eſt multiplex. Prima eſt duplex, ſcilicet fauor ali
mentorum, & vltimæ voluntatis, vt l. alio. & l. ſemos. & l. Mela. ff.
de ali. & cib. lega. & l. fin. C. de neceſ. ſeru. In alimentis vero ex cõ-
tractu inter viuos eſt vnus tantum, ſ. fauor alimentorum. Item ali
menta mihi debita ex contractu inter viuos debentur mihi ex
mea induſtria, & ſi fui diligens in quærendo ea, ita præſumor dili-
gens in retinendo, ſed alimenta mihi debita ex vltima voluntate
non debentur mihi ex mea induſtria, ſed ex aliena prouiſione. &
ideo ceſſat præſumptio in remittendo, vt probatur Inſtit. de ver-
35 borum obligat. §. ex conditionali. † Item ſicut non poteſt tranſi-
gi ſine prætore ſuper alimentis ex vltima voluntate debitis, ita nõ
poteſt paciſci, vt no. in d. l. cum hi. in ſecunda glo. in ver. alimento-
36 rum. ff. de tranſact. Et intellige † deberi alimenta ex vltima vo-
luntate, ſiue debeant ex teſtamento, ſiue ex donatione cauſa mor
tis, ſiue relinquantur ab eo, cui mortis cauſa aliquid eſt relictum,
vel cauſa conditionis implendæ. d. l. cum hi. §. ſecundo, & tertio,
& debet prætor decretum interponere, dicta l. cum hi. §. cauſę hu
iuſmodi. Cauſas autem iuſtas, quæ debeant mouere prætorem, vi
37 de vt ibi habetur in §. ſequenti. Si vero ſine † prætore trãſigat ſu-
per alimentis, & meliorem facit conditionem ſuam, tenet tran-
38 ſactio, alias non, vt dicta. l. cum hi. §. quid ergo. Item †. ſi pluribus
alimenta relinquuntur non poterunt ſine prætore inter ſe tranſi-
gere, quia durat ratio prohibitionis, vt dicit l. cum hi. §. ſi vni, alias
ſecus, vt l. voluntas. C. de fideicom & de tranſactione ſuper alimẽ
tis fienda, dic plene, vt d. l. cum hi. ff. de tranſactio. per totam legẽ.
39 Quæro, † relictum eſt aliquid ad pauperum alimenta, an ciuitas
habeat petitionem illorum alimentorum? Dic quod ſic cum di
catur relictum in honorem ciuitatis, vt l. ciuitatibus. poſt princ. ff.
de legatis 1. Guliel. in Spec. de inſtrumen. edit. §. nunc vero ali-
40 qua. verſic. ſed nunquid quilibet de populo. Quæro, an † extra-
neus hæres filij teneatur alere patrem egenum? Dic quod ſic p
41 tex. in l. ſi quis a liberis. ff. de libe. agno. Et ſimiliter † monaſterij
ſuccedẽs monacho tenetur alere patrem monachi, cum ſit ſuus
hæres cuiuſdam ſemimortui, vt no. in auth. ſi qua mulier. C. de ſa-
42 croſan. eccle. † Quæro, an ſit par. & eadẽ neceſſitas alimenta præ-
ſtandi venientibus per ſexum fęmininum, ſicut venientibus per
ſexum maſculinum? Tex. videtur velle quod non, in l. penul. ff. de
liberis agnoſc. vide in l. ſi quando negotium. vbi gloſ. no. quæ in-
cip. no. in argumen. pro ſubdito. C. de ordi. cogni. & ibi allegan-
43 tur multa iura, † Item monachus alendus eſt ab abbate, dum pẽ
det quæſtio, an ſit monachus, vel non, & cauſa cognita. præſtabũ-
tur, vt extra, de accuſatio. cap. ex parte. & l. ſi inſtituta. §. penult. ff.
de inoff. teſtamen. Quid autem in cauſæ cognitione verſetur, vi-
44 de in d. cap. ex parte. Quæro, † aliquis non habet vnde ſe alat, niſi
vẽderet aliquam ſuam rem, quæ tamen eſt ad petitionem iudicis
ſequeſtranda. Dic, quod propter alimenta vendi poteſt, & vide
45 text. in l. final. C. de ordine cognitio. Quæro, † an vaſallus tenea-
tur alere dominum egenum. Certe ſic, alias poſſet dominus, cui
alimenta denegantur, auferre ei feudum, vt in uſib. feudo. de for.
46 fide. ca. 1. Quæro, † tutor denegat alimenta pupillo, an ſit iuſta cau
ſa remouendi eum. Reſpon. ſic, & etiam puniendus eſt, ut l. ſi. ubi
pup. edu. deb. & l. 1. §. tutor qui ad alimẽta. ff. de ſuſpect. tuto. Quæ-
47 ro, † an ſententia lata ſuper alimentis ſit interlocutoria, uel diffi-
nitiua? Reſpondeo, quod eſt diffinitiua, ut dicta l. ſi quis a liberis.
§. ſi quis ex his. de liberis agnoſcen. Quæro, an a ſententia lata ſu-
per alimentis poſſit appellari? Dic quod ſic. Dom. Franc. Tig. de
Piſ. dicit oppoſitum, quia iterum prouideri poterit, quod cum ſit
informata conſcientia iudicis per alimentarium, tamen ſenten-
tiam pro eo tulit, facit interim alimenta præſtari, ut dicta l. ſi quã-
do negotium, quæ communiter intelligitur, quando pars petens
alimenta intentionem ſuam fundauerat, & iudicis conſcientiam
48 informauerat: Quæro, † an maritus teneatur alere uxorem. Quã-
do habet ab ipſa dotem, non eſſet dubium, quod teneatur eam
alere, quia dos tenetur, & debet reſeruari oneribus matrimonij,
ut lege, pro oneribus. C. de iure dotium. Sed quando uxor nul-
a lam habet dotem a dico idem, ſi ipſa marito operatur, & idem in
hærede mariti diſſoluto matrimonio, ut no. glo. in uerbo. eſſe de-
bet. l. ſicut patronus. ff. de ope. libe. alias ſi ei non operaretur, cre-
do eam non alendam, niſi ipſa eſſet furore detenta, uel ſi maritus
eam expulerit, cum tunc non ſtet per ipſam quo minus operetur
marito, ut l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſeuiſſimo. ff. ſoluto ma
trimonio. & no. per Cyn. in lege, quod in uxorem. C. de nego. geſt.
49 Quæro, † quid econtra, an uxor teneatur alere uirum egentem?
Specul. tenet, quod ſic, in titu. qui filij ſint legiti. § 1. uerſi. quid ſi
mulieri. & uide etiam. C. de iure dotium. leg. ubi. ff. ſoluto matri-
50 monio. l. ſi conſtante, in prin. Quæro, an uxor † habeat bona uiri
b obligata pro reſtitutione? b Iacob. de Are. dicit, quod ſic per l. Lu
cius. ff. qui potior. in pigno. habean. oppoſitum tamen tenet do.
Franc. Tigri. de Piſis, per l. 1. ff. ſoluto matrimonio. Quæro, an tu-
tor teneatur alere pupilli matrem, & ſororem egentes? dic, quod
ſic, ut leg. 1. §. ſed nonnullos. ff. de tute. & ratio. diſtrahen. Quæro,
51 † tutor eſt pauper. nec habet unde ſe alat, an debeat ali de bonis
pupilli? Tex. uidetur quod ſic, in l. 1. §. ſi pupilli. ff. de tute. & ratio.
diſtra.

ADDITIONES.

Th. D. Iſtæ ſunt additiones Ang. de Peru. quas inueni in 20. li. conſi. poſt Trac. Bar.
de alimentis, manuſcriptum.

Adde prædictis, quod poteſtas, & alij maiores officiales tenentur alere eorum iu
dices, & quod officiales ſi infirmentur, eis medicinas dare, & expẽſas tantum cõ-
decentes facere, inſpectis conditionibus, qualitatibus, & grauibus perſonarum
ad recuperationem ſanitatis. Ita dicit Cyn. in l. quod in vxorem. C. de nego. geſt.
quem ſequitur ibidem Bald. & no. per Bart. in l. legatis alimentis. ff. de ali. & cib.
leg. & per eundem in l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſæuiſſimo. ff. ſol. matr. in fi. lec.
illius l. & no. per Spec. in ti. qui fi. ſint le. §. 1. ver. ſed nunquid is, qui tenetur præ-
ſtare alimenta. Item do. Bar. in quodam ſuo tract. dicit, quod per alimenta educa
tionis, vel victus, debentur medicinæ, cum non ſit poſſibile ſine eis vitam ſuam
ducere. Pro quo eſt textus in d. c. ſin autem. ibi, alimenta præſtare, & medicina eis
ſuccurrere, & no. in fi. in l. indignum, iuncta gl. ff. de his qui. vt indi. Item no. quod
per diarium, cibarium, ſolus cibus debetur, non autem veſtimenta, habitatio, vel
alia ſupra dicta, vt l. diarij. ff. de ali. & cib. leg. & quod appellatione cibi, etiam po
tus intelligitur, vt l. & ſi. non ſunt. §. ſi cui eſcarium. de au. & argen. leg. & l. 1. de
ali. & cib. le. & cum debentur cibaria, medicinæ non debentur, quia cum ſolum ci
bare, & non alimentare tenetur, quorum appellatione veniſſent prædicta, & ita
refert Bar. conſuluiſſe. Idem dicunt Franc. Tig. & Ioan. de Lign. de quo no. in ſi.
in l. ſed ſciendum. ff. ad Treb. ibi, impendiorum quoque quæ ad iter explicãdum
& ibi, ſed & ſalutis, ac dignitatis, &c. & no. in d. l. idemq; ⁊ ait idem Labeo. ff. de mã,
& in fin. in l. ſumptus. ff. de pac. in l. qui proprio. §. litis impẽſa. ff. de procur. &.
no. in l. 1. §. item ſumptus litis. ff. de tu. & rat. diſtra. Nam cibaria congrua debeu-
tur in obſequium aliorum exercentibus, vt no. Spec. de ſalarijs. §. ſequitur. verſic.
quid ſi aduocatus aliquo caſu. & ver. & ſunt hæc in argumentum cum. ſi. Idem
no. in teſtibus, qui in obſequium alicuius teſtificantur, vt eius ſumptibus produ-
cantur, & alantur, vt no. in l. quoniam, C. de teſt. & l. eos. C. de ap. & in l. ſi quis
ex ſignatoribus. ff. quemadmodum teſta. aper. cum ſi. vide in fin. ff. de lib. exhib.
l. ſi quis a liberis, in prin. ibi, quorundam ægritudini. & cum æquitate hæc res de-
ciditur. Ang. de Vbal. de Peruſio.

a Nullam habet dotem. Vide Alex. in l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſæuiſſimo. ff.
ſol. mat. in conſi. 26. in 6. vol.

b Pro reſtitutione. Vide Bar. in l. Lucius. ff. de ali. & cib. leg. & Pau. de Caſt. conſi. 8.
inc. quo ad primum.

Digitized by Google

52 diſtra. Vltimo † quæro, an ª alimenta ſint præſtanda de pecunia
a redacta ex venditione rerum, an ex fructibus earundum? dic, quod ex fructibus, & reditibus debent alimenta præſtari, vt l. 3.
b §. Modeſtinus. ff. vbi pup. edu. debe. ff. ad Trebellia. l. Imperator. ᵇ in fine. &c.

ADDITIONES.

a Vltimo quæro. Vide Bar. in l. Imperat. in fi. ff. ad Trebel. & d. Vitalem in ſuo trac. clauſularum. in clauſo. an iuri alimentorum poſſit renunciari. vbi plene examinat dictum Bar. & quomodo intelligatur.

b Imperator. Hic finit tractatus Barto. ſiue Nicolai d. Alex. de Peru. cui fecit additiones d. Ang. de Vbald. de Peruſio. Alium quoque alimentorum tractatum fecit d. Petrus de Vbald. frater ipſius Ang. & Bald. maximus Canoniſta, quem poſuit ſuper cap. cum haberet. de eo, qui dux, in matr. quam pol. per adul. incip. tract. de alim. 4. ſimpliciter videamus. quibus adde ſupra dicta, & etiam, quod ſi creditor fecit aliquem incarcerare, & non eſt ſoluendo; tenetur præſtare alimenta debitori in carceribus, ſecundum Bal. in tract. de carceribus. & Ang. de Are. in §. fi. in fi. Inſt. de act. & no. quia pluries practicaui in Romandiola, & etiam Venetijs diebus proximis elapſis coram Reueren. do. Ceſa. Bachono, Vicario Reueren. do. Hiero. Quirini, Patriarchæ Venetiarum, Vicario digniſſimo, & compatre meo.

Adde etiam dominos de Rota, in deciſ. 145. in antiqu. incipiente, not. quod accuſato de crimine, vel ſuper bonis, pendente lite adminiſtrantur alimenta. Item in cauſis alimentorum proceditur ſummarie, vide text. gloſ. & Barto. in dicta l. ſi quis a liberis. quod limita in alimentis de futuro, ſecus, de præteritis ſecundum Barto. in lege, de alimentis. C. de tranſa. & ibi vide Iaſon. & eundem Iaſonem in lege, cum hi in princ. poſt Albe. de Roſa. ff. de tranſact. & Pet. de Anch. in cle. 1. de iure patron. Item in cauſis alimentorum proceditur diebus feriatis, vide Alex. in l. prima, ff. ſolu. mat. & ibi vide, quod alimenta cum maiori facilitate præſtantur, & alia priuilegia alimentorum ponit Bar. in l. Mela. in prin. ff. de alim. & cib. leg.

Adde etiam, quod vbi relinquitur pecunia pro alimentis, videtur eſſe de mente teſtatoris, quod de emolumento percipiendo ex illa pecunia legata præſtentur, tex. eſt in l. diuus. & ibi. Alex. ff. ad legem Falc. Item alimenta legata Titio, & familiæ, quæ & quibus veniant. vide Alexan. in conſilio 178. in 6. volumine incipiente, videtur forſan. in princip. Item iudex, nemine inſtante, & petente, ex officio ſe interponit fauore alimentorum. l. diuus. & ibi Alexan. vbi videas. ff. ad legem Falc. Item alimentorum onus ſequitur bona ad quemcunque tranſeat. l. 1. in princi. & ibi Barto. ibi princip. & circa medium. & in l. ſolent. ff. de ali. & cib. le. Imo. & Pau. de Caſtr. in l. nihil proponi, de leg. 1. verſicul. & ſi contra fiat. Item alimenta per teſtatorem relicta Titio, ſi non petijt ab hærede, & iuſſu ſuis ſumptibus non poteſt illa petere. Vide Pau. de Caſt. de vidua. in l. diuortio. ff. ſolu. matrimo. Et Felinum plene in cap. ex parte. in fi. de accu. quod no. quia practicaui in cā Federici de Superchijs, de Caſtromedij de Piſauro. Itē, an ille qui tenetur præſtare alimenta, ſufficiat ſibi dare præbēdam, vel ponere ipſum in hoſpitali ad alimentandum. vide Car. Alexan. in cap. cum haberet. de eo, qui dux. in matr. quam pol. per adult. & an ſi quis tenetur quem alimentare, teneatur ad mercedes magiſtrorum. vide Bal. in l. qui filium. ff. vbi pup. edu. deb. Item legatum alimentorum eſt arbitrarium, etiam ſi hæres non confecit inuentarium, quia non debetur in ſolidum, nec vltra vires hæreditatis, Bal. in l. voluntatis. ver. nunquid ergo propter. C. de fideicom. in conſi. 115. in 4. volum. & taxatio iſtorum alimentorum debet fieri ex fructibus hæreditatis, vt per Doct. in l. Imperat. ff. ad Treb. et tenet Bald. in d. l. voluntatis. In alimentis præſtandis debet haberi ratio ad bona emphyteutica. Item ad legitimam ipſius filij debentis. Item etiam debet deduci æs alienū, vt plene per Alexan. in conſi. 100. in 1. uol. incip. ſuper primo caſu. Item debet haberi conſideratio, ne filius fame pereat, ut prouideatur filio et hæredi, ſicut et legatario, uel uxori in dictis alimentis taxandis, uide plene per Bal. in d. conſil. 95. ubi omnino uideas.

Explicit tractatus de alimentis, editus per do. Bart. a Saxoferrato excellentiſſimum legum Doctorem, &c.

TRACTATVS
QVAESTIONIS VENTILATAE
CORAM D. IESV CHRISTO.

Inter Virginem Mariam ex vna parte, & diabolum ex alia parte.

1 *Chriſtus humani generis verus eſt ſaluator authorizans.*
2 *Iudices interdum ſecundum iura vtuntur mera iuſtitia, quandoque iuris rigore, uel etiam æquitate, prout perſona, locus, cauſa, & tempus deſiderant.*
3 *Qui male agit, odit lucem.*
4 *Iudicium quot, & quibus perſonis conſtet.*
5 *Mores mulierum leuiter offenduntur.*
6 *Mulieres ab omnibus officijs publicis abſtinere debent, tamen pro miſerabilib. perſonis pupillis, & uiduis ad poſtulationis officium admittuntur.*
7 *Nulla dierum præſcriptio iuuat malæfidei poſſeſſorem, quia hi vere poſſident, quorum nomine poſſidetur.*
8 *Patres comederunt vuas acerbas, & dentes filiorum obſtupuerunt.*
9 *Remedium ordinarium vbi habet locum, non eſt recurrendum ad extraordinarium.*
10 *Quibus dolis, & laqueis, vel inſidijs ad fallendum genus humanum vtatur Cacodæmon.*
11 *Angelus, qui peccauit, iuſto Dei iudicio fuit puniendus.*
12 *Deus, (vt omnium in ore verſatur) creauit hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam*
13 *Qui occaſionem damni dat (vt regula canit) damnum dediſſe videtur.*

NOſtis Fratres chariſſimi, qualiter Satanas proditoria miniſteria Iudæ procurauit, & ipſe Iudas magiſtrum ſuum Prophetam, qui filium. Dei ſe dicebat, morti tradi fecerit. Noſtis etiam, qualiter genus humanū ab ortu, & creatione mundi, fuit damnatum propter inobediētiam Euæ, ac poſtea fuit ſaluatum per Virginem Mariam glorioſam, nam mulier damnauit, & mulier ſaluauit. Cogitauit itaque nequitia infernalis, ac etiam ineſtrenata cupiditas Iter ſe cum aſtutia, conuocato, habitoque diabolicę fraudis conſilio, qualiter poſſit genus humanum in ſuam priſtinam reducere ſeruitutem, & intuens ille fraudulentus machinator naturam mulieris debiliorem exiſtere viri, ſuggeſſit vxori Pilati volenti impedire mortem Chriſti, & dum a ſomno diſcederet, eius viro Pilato dixit hæc verba, Multa enim paſſa ſum hac nocte, &c. & profecto, cum Iudæi viderunt Deum Saluatorem noſtrum, multa miracula facientem, dicebant. Expedit. vt vnus homo moriatur pro populo, Alij autem dicebant, non expedit Chriſtum mori, vt voluit inferre mulier Pilati. quia ſolatium eſt miſeris ſocios habere penarū, vt ff. qui, & a quib. l. proſpexit. 19. quæſtio. 3. c. memoria. volebant ipſi Iudęi ipſis ſtantibus in Iudaica perfidia, vt totus populus Chriſtianus deperiret faciens ad inſtar canis, qui dum iacet in paleis, aſino ibidem exiſtente non comedit paleas, nec quod aſinus comedat vult conſentire, vnde in hoc dubio exiſtens Pilatus, dixit: Quod ſcripſi ſcripſi, ut probatur ſecunda, quęſtione prima. canone, multi corriguntur. & ita fuit crucifixus, mortuus, & ſepultus, argumen. l. diſtinctio. canone, ponderet. vnde cogitauit malitia, & nequitia infernalis, longo ac malitioſo ponderato conſilio, quod procuratorem mitteret ad preſentiam Ieſu Chriſti ſufficienter inſtructum. Accedat quod legitur 13. quæſtio. 2. canone, inſſit. circa principium. ad petendum, quod genus humanum ad ipſius priſtinam reduceretur ſeruitutem, alias non valuiſſet procurator, ut extra, de procurato. c. 1. & C. de ſatiſdan. l. vnica. Nec miremur, ſi dicimus, quod dęmon ad pręſentiam ſu-
1 perioris poteſt accedere, † quia loquimur verum eſſe Chriſtum humani generis ſaluatorem authorizantem. Quia ſicut ſcitis, dæmon vbicunque eſt præſentialiter, potentialiter cruciatur, quia pœna ipſum comitatur, ſicut lepra leproſo eſt infixa, & ſicut vanus caſto, vel tuba præconis, laneis, vel pellibus, vel frumento. & licet dæmon ſit vbique, vt dictum eſt ſupra præſentialiter, hæc ſua tamen pęna nullatenus in aliquo releuatur. quia propter eius immenſam ſuperbiam ad pęnam inferni perpetuam extitit condemnatus. Procurator legitime conſtitutus, & aſſuetus ad præſentiam Chriſti accedens, dixit. Creator coeli, & terræ, ego ſum damnatus, & procurator nequitiæ infernalis, vnde coram vobis compareo, & ad informationem veſtram placeat aliquantulum me audire, quia ſi vobis placeat, quædam breuiter explanabo. Reſpond. dominus, Tu ſcis quod merita cauſarum partium aſſertione panduntur, vt C. ſi per vim, vel alio modo. l. Iuper. in fi. & extra, de accuſa. c. qualiter, & quando. 2. vnde a te nullatenus volumus informari. Recolimus enim, dum per mundum ambulabamus, qualiter nos informare volebas, dum dixiſti nobis, Dic quod lapides iſti panes fiant. dixiſti quoque, ꝙ mirabilia nobis dares, ſi te adoraremus. Dixit dæmō p̄dictis auditis, Domine Deus, vos eſtis iuſtitia, vt 45. diſtin. c. commiſimus. vnde a vobis iuſto iudice, peto mihi iuſtitiam exhiberi. peto namq; genus humanum in ius vocari, cum ab ea parte ius incipiat, vt Inſtitu. de pę. tem. li. §. fin. & extra. de prob. cap. quoniam contra falſam, & ipſum genus humanum coram vobis compareat ad tertiam diem vtilem ad reſpondendum mihi procuratori nequitiæ infernalis. Et ecce procuratorium meum, vel mandatum, quod coram vobis allego & produco, cum alias admitti non debeo. l. 1. C. de procurat. & extra de procu. c. 1. Quo inſpecto, cum diabolus non careret in iudicio omni calumnia, dixit Dominus, de die agatur. Reſpon. dæmon. Ad diem craſtinam fiet dilatio. Tunc reſpondit Ieſus. Tu ſupra dixiſti de trib. dieb. vtilib. quomodo ergo reuocas quod dixiſti: Tu bene noſti experientiam facti. l. 2. in princ. C. vt in poſſ. leg. & ſcis, quod longa via eſt a terra vſque ad cęlum, quam viam tu bene expertus es, dum per ſuperbiam tuam de cęlis noſtra authoritate cecidiſti. Vnde cum diſcordes ſimus in aſſignatione diei, non tibi, ſed nobis, vt iudici, eſt diem partib. aſſignare, vt ff. qui ſatiſd. cogan. l. de die, in princ. & arg. extra, de iure patr. cap. cum autem. & extra, de oth. deleg. de cauſis. Ideo nos tibi & humano generi aſſignamus tertiam diem vtilem, vt diem Veneris ſancti, quia in ea die in crucis patibulo mortem ſuſtinuimus acriter corporalē. Reſpondet dæmon, ea dies vbique locorum eſt antiquus, & celebris, vt ext. de fo. comp. ca. fi. ſic et iura per ora Principū diuinitus promul-

promulgata teſtantur, vt C.de præſc.lon.tempo.l. fin. & probatur
C.de vete.iu.enucl.l.1.quare citatio, & quicquid ex ea ſequeretur
non valeret, & nullius eſſet momenti. arg.extra, de no.ope.nunc.
c.2.ff.de reg. iur. l.cum principalis. Rñ. Ieſus, nos iura condimus.
& authoritatẽ damus iuribus, non iura nobis, quare volumus ci-
tationem valere, vt Inſti.de iu.natur.§.ſed & quod princip. Non
obſt. ꝙ talis dies Veneris ſancti ſit iuridice feriatus, & dixit Ange
lo Gabrieli Ieſus præcipiendo, notificare eum tuba ferrea, vt ext.
de appella.c.cum parati.& C.de fer.l.dies feſtos, vt ad dictum diẽ
genus humanũ veniat reſponſurum corã nobis procuratori ne-
quitiæ infernalis. Quib.peractis receſſit Dæmon ad inferos, cum
talib.nouis, qualia ſuperius audiuiſtis, & omnia geſta per Ieſum,
& cũ diabolis ſocijs ſuis infernalib.reuelauit. Videres aũt Dęmo-
nes, ꝙ nullum grauamen, nullamq; iniuriã in dũm inuenerit, ha-
bito conſilio eorum ſtatuerunt eundem procuratorem ad diem
ſtatutum mittere, vt viderent iuſtitiam iudicantis, qua die ſancta
adueniente cogitans demon, ꝙ maior erat contumacia actoris,
quam rei, arg. C.de iud.l.properandum. §.& ſi quidem, & §.ſeq.
& ꝙ in regno cœlorum habebat inimicos, comparuit tẽpeſtiue,
vt loquamur more humano. in loco, vbi, ſeu in quo pro tribuna-
li Ieſus ſtare conſueuerat, vt ff. de iuſt.& iu.l.ius plurib.§.alia.& ff.
quis ord.in bon.poſ.ſerue.l.2.quia in domo Dei mãſiones multæ
ſunt, facit pro hoc gl.no.89.diſt.no.ad hoc in gl.ſuper verbo, & po
tiores.& eſt tex.de pæ.diſ.4.c.a. nouit.verſ.in domo patris mei, &c.
facit etiam quod hř. Io.14.c. Adueniente itaq; die Veneris ſancti,
ſtatim comparuit dæmon dicens, Dñe Deus, ego ſum ille dãna-
tus, qui habeo conqueri coram vobis ꝯ genus humanum. Dixit
Dñs, Vade, & expecta, tu ſcis, ꝙ totus dies cedit humano generi,
vt in Auth.de iud.§.ſedebunt, & Inſti.de inuti.ſtipu.§. pen. Expe-
ctauit ergo dæmon vſque ad horam nonam, & videbat (vt more
humano loquamur) alios litigantes euntes, & redeuntes, vnde ia
tis dolebat, quia ipſe ſolus audiri nõ poterat. Quapropter aſſum-
pta audacia iterato dixit. O pater, qui es ſumma iuſtitia, ego me
pñto coram te ꝯ genus humanum. Cui Dñs Deus ait, O impor-
tune, & proterue, nonne dixi tibi, ꝙ tota dies cedit humano gene
ri? & ſic expectauit dæmon vſq; ad noctis tenebras, vt ext.de offi.
dele.c.conſuluit.& cępit vociferari diabolus dicens, Vbi eſt iuſti-
tia tua Dñe, quam ẽt in cęlis vix inuenio? Dixit dñs, Veni maledi
cte, qa iam eſt hora, vt te audiamus, & exhibuit ſtatim citationẽ,
qua exhibita, exclamatum extitit per Angelũ Gabrielẽ, ſi eſt ibi
aliquis pro genere humano. Verũ tñ quilibet obmutuit. Tunc di
xit Dæmon, Nemo credat, quod ego velim procedere niſi curia-
li modo, quo poſito conſtat de contumacia gñis humani, quare
cũ ſuper hoc dicant iura qualiter iudices agere debeant, nõ tñ ſta-
tim ſñiam excõicationis fulminare, vt vos ſcitis, ego non peto
hoc, ſed peto tñ literas quib. contineatur, quod ego ſufficienter
comparui, nemine pro humano gñe comparente. Neſcio igitur
quid minus poſſim petere, vt ff. de ſer. vrb. præd.l.quidam Iberus.
quia ſicut ego alias dixi, curialiter agere propono, veruntñ non
quærebat dęmon, niſi caute ꝙ redigere poſſit in priſtinã ſeruitu-
tẽ, & in primęuam obedientiam, ad quam vt noſtis, fueramus ꝯ-
demnati per factum Euæ. Rñ. Dñs qui nouit abſcõdita tenebra-
2 rum.† Tu ſcis, ꝙ iudices qñq; ſm iura vtuntur mera iuſtitia, & ri-
gore iuris, qñq; æquitate ſm perſonas, cãs, loca, & tpa, vt legitur
ext.de homi.c.ſicut dignum.C.de legi.& conſti.l.1.& 43.diſtin.c.
dñs. Vnde cum ęquitatẽ añ oculos habeamus, vt ff.de eo, qđ cer.
lo.quod ſi Epheſi.in fi.volumus ipſa æquitate ſuadente præſentẽ
diem in diem craſtinam prorogare, quam tibi, & humano gene-
ri aſſignamus ad comparendum legitime coram nobis, ipſamq;
prorogamus, vt ſuperius eſt expreſſum, ꝙ de iure poſſumus, vt ex
tra, de offi.deleg.c.conſuluit. Exclamauit voce magna dęmon, &
dixit, Domine vbi eſt iuſtitia tua? Iam enim bis per ea, quæ video
in exercenda iuſtitia defeciſti. dixit Dominus, Eijcias eum foras,
nonne tibi diximus, quod volumus æquitatem ſeruare? & ipſe
dęmon ſic eiectus de Regno Cœlorum ad inferos rediens, pri-
mo dura ſocijs ſuis retulerat, modo retulit duriora. Veruntamen
dixerunt dęmones adinuicem. Si æquitate penſata Dominus Ie-
ſus iudex noſter proceſſiſſet, certe te procuratorem nequitiæ in-
fernalis totaliter audiuiſſet. Ex quo enim æquo quis vtitur nemi-
ni facit iniuriam, vt ff.de aqua plu.ar.l.1. Sed ex quo te audire no-
luit, à iuris tramite diſcedere non tardauit, vnde poſtquam res ſic
ſe habet, craſtina die ad Ieſum iudicẽ noſtrum hora tempeſtiua
dirigas greſſus tuos. Sero aũt facto, fuit magnus rumor in cœlis,
qualiter genus humanum erat in contumacia, chorus ſanctorũ
examinauit dicens, Domine Ieſu Chriſte Rex gloriæ, & mundi
ſaluator, nõ eſt bonum humanum genus deperire: ſcis enim niſi
fuiſſet clemẽtia tua, qui æquitate penſata, diem prorogaſti in diẽ
ſequentem, qualiter genus humanũ firmaſſet pedes ſuos in inſta
bili gradu, & ſic finaliter clamauit voce magna chorus ſanctorũ
in fauorem humani generis, qui rumor aſcendit ad aures Beatæ
Mariæ Virginis, quo audito, & intellecto, ipſa amariſſime fuit tur
bata. Et inquirens, quod erat innouatum, nec poterat innouari
dilatione pendente, vt C.de ora.l.ſiue pars. dixit publice, quod vo
luiſſet eſſe aduocata humano generi, quo audito omnis chorus
cœleſtis magno gaudio fuit repletus. Mane autem redit procura
tor nequitiæ infernalis tempeſtiue ſubditus ad conſiſtorium, &
iudicem, & cum cordis amaritudine vidit Chriſtum cũ magni
tudine ſedente pro tribunali. Poſtea autem aduocata humani ge-
neris cum comitiua gloriæ cœleſtis, & cum multitudine Ange-
lorum alta voce canentium, Aue regina cœlorum, & ad ipſam
magnanimandam erant interpretes humani generis, & dicebãt,
mater miſericordię, nos qui ſumus humanum genus, ab hoſte
maligno protege. Quibus auditis aduocata vltra proceſſit, & ſe-
dit ad dexteram filij ſui Dei patris omnipotẽtis, & turbata valde,
vt eius facies indicabat allocuta eſt filium ſuum dicens. Audi fili
mi, audio genus humanum vocatum ad præſentiam veſtrã, qua-
re ſi eſt aliquis, qui contra genus humanum cauſam ſe habere di
cat, aſſurgat. Dixerunt Angeli, ò aduocata humani generis, vide
verſutum procuratorem nequitiæ infernalis damnatum ex eius
immenſa ſuperbia, dum inter nos reſidentiã faciebat: ipſe enim
eſt ille, qui non ceſſat infeſtare iudicem cõtra genus humanum.
Qui ſtatim cum vocatus fuit, cito cõparuit demiſſa facie, & ani-
mo petulanti. Quo audito, diabolus Beatam Virginem aduoca-
3 tam humani generis eleuatis oculis, non audebat aſpicere. †quia
qui male agit, odit lucem, vt extra, de offi. deleg.c.conſuluit.& ff.
de vent.inſpi.l.1.circa medium. Virgo enim Maria ipſum procu-
ratorem nequitiæ infernalis cum horribili oculo reſpiciebat, &
magnam perturbationem eius facies indicabat Dixit autem do-
minus dæmoni. Modo dicas quicquid habes dicere cõtra genus
humanum, Reſpon. Dæmon, Sancte pater non moueat te caro,
& ſanguis tuus, nec etiam amor matris tuæ, arg. ex.de præb.c.gra-
ue.ibi, carnalitatis ſequentes affectum, &c. ſed ſola iuſtitia, qa vos
eſtis iuſtitia, vt 13.diſ.c.Deus noſter. vos enim eſtis charitas, æqui-
tas, & veritas, & vos dicitis, via, veritas, & vita vbique locorũ ſum.
4 ergo faciatis quod ſcribitur Ioan.c.1. Dixitque dęmon.† Ego di-
cam cauſam meam, ſed non video cum quo loquar, quia vt ſcis,
iudicium conſtat ex trib. perſonis, vt extra, de verb. ſig.c.forus.&
C. ad l. Corn. de ſal. l.vbi. perſonam autem rei, ſeu conuenti non
video, quomodo ergo cauſam dicam? quia non habeo reſpondẽ-
tem legitimum, nec quis ſit legitimus contradictor, vt per Cy.in
l.fi.C.de edi.diui Adr.tol. Reſpon.beata Maria Virgo, Dictum dę
monis facit pro me: dicit enim ꝙ iudicium conſtat ex trib.perſo-
nis, ſ.iudicis actoris, & rei. Sed ego nõ video pſonã actoris, qđ eſt
primum fundamentum, vt ff.ſi pars hære.p.l.1.§.1.& ff.de iu.co-
di.l.quidam referunt. cum ſi.ergo dęmon audiri non dẽt. & pro-
nunciari, & declarari peto cum inſtantia quantum poſſum. ipſe
enim quod de ſeipſo deberet dicere, de alijs atteſtatur, quod eſt ꝯ
l.in arenam.in fi.C.de inoffi.teſt. Reſpõ.dæmon. fundata eſt a mo
do perſona actoris, ſ. ex procuratorio meo iam ſ. alleg. & produ-
cto ſcripto manu notarij publici anno Dñi Mccclıııj. indi.v.pñte
Raphino de Machomero, & Cerbero, & quam plurib. adhibitis
rogatis, & vocatis ad chartam procuræ, ita quod a modo funda-
ta eſt perſona actoris, maxime cum ex parte iudicis ad mei procu
5 ratoris legitimi petitionem citatio emanauit. Dixit aduocata, †ꝙ
mores mulierum leuiter offendunt, vt ext.de verb.ſig.c. forus.
& C.de ſponſa.l.4. vnde ne teneamus diẽ in longo ſermone, peto
copiam citationis mihi exhiberi, quia ſic oportet fieri antequam
ad alia procedamus, vt ff.de proc.l.2.& ext.de ꝓb. c. qm̃ ꝯ falſam.
Dæmon ait, cui fiet copia? Partẽ enim cõuentã quæ in iudicio le
gitime intereſſe deberet, non video. Rñ. aduocata, Ecce me, quæ
ſum aduocata humani generis, & ꝓ ipſo genere humano parata
ſum ſtare in iudicio, & ibi iuridice rñdere. Rñ. diabolus, Audi př
dñe iudex, & reſpice veritatẽ, quia tua mř ab omni aduocationis
officio excludiť. Aduerte primo, qa mulieres pro aliquo poſtula-
re, prohibentur, qa virile eſt offiñ, vt ff.de poſt.l.1.& 3.q.8.can.3.in
princ. Præterea ipſa eſt mř tua, vñ ipſam reddo ſuſpectã, vt ext. de
ap.c.poſtremo.& c.cũ ſpãli.& C.de aſſeſ.& dome.l. domeſticus.
Nam ſi matris tuæ offiñ admitteretur, ſ.vt aduocare poſſet ꝓ hu-
mano genere poſſet de leui mater tua te Ieſum filium ſuũ ad ſuã
partem trahere, & ſic ius & iuſtitia a ſuis terminis totaliter deuia
ret, ex quibus dico eam non eſſe admittendã, & pronũciari, & de
clarari peto. Dicit Aduocata filio ſuo, Caue fili mi, ne fraus illius
verſuti te circumueniat. Aſſerit.n.me Aduocatã generis humani
non eſſe admittendam. mẽtitur.n. cum vere ꝯ veritatem loquať,
& ẽt ꝯ iura, nam in eius ore nunquam fuit veritas inuenta. Noſti
6 dñe iudex fili mi, † ꝙ licet mulieres non admittantur ad poſtula-
tionis offiñ, tñ pro miſerabilib. perſonis, coniunctis, pupillis, & vi-
duis bene admittuntur, ar. extra, de proc.c.pe.& c.certis de cauſis
15.q.3.& l. fęminis. ff.de proc. vtile eſt etiam ſi bene inſpiciamus
fili mi, vbi ſunt magis miſerabiles perſonæ, quam in mundo, quẽ
iſte procurator nequitiæ infernalis nititur redigere ad primæuũ
ſtatum, & ad priſtinã ſeruitutem, quod eſt ꝯ bonos mores, & iu-
ſtitiam, & iura naturalia. vt ff.de iuſti.& iure.l.manumiſſiones. cũ
ſi. Præterea ipſe dicit, & alleg. quod ego ſum mater iudicis, vnde
tanquam mater, quia ſuſpecta, admitti non debeo in iudicio ſed
contra hoc eſt quod debeo admitti, & audiri: nam poſſum præ-
ſentem cauſam defendere, ipſamque proſequi, quia mea intereſt
tãquam aduocata. nam ſi eſſem Iudæa, vel excommunicata, de-
fenſiones

Digitized by Google

fenſiones meæ mihi ſalue eſſent, & audiri deberem, arg. extra, de
excep. c. cũ inter priorẽ. & c. dilectus filius, cum ſi. Multo ergo ma
gis admitti debeo, cũ nulla infamia penitus ſim detecta, Preterea
noſti, fili mi chariſſime, tres eſſe ordines approbatos, Primus eſt
ordo coniugatorum. Secũdus virginum, Tertius eſt ordo conti-
nẽtium, quibus tribus ordinib. approbatis, ego ſum inſerta. ſcis, ꝙ
coniungata fui primo cum Ioſeph. viro meo. Sciſque ſecundo, ꝙ
virgo fui ante partum, virgo in partu, & virgo poſt partum, con-
cepi, & peperi te ex ſola tua potentia ſine cohærentia alicuius, ſi-
cut granum ſine alterius cohærẽtia germinat, & ſicut virga Arõ
flores, frõdes, & fructus protulit abſque ſemine, & radice. Sũque
tertio, & fui continens ſicut ſcis, & hoc dico, & coram te allego
fili mi dulciſſime, & iudex iuſte, ad denotandum tres ordines ſu-
pradictos eſſe in humano genere fixos nodo indiſſolubili, vnde
cum propter me ipſam genus humanum ſit in me, debeo, & poſ
ſum neceſſario Aduocata generis humani nuncupari, quare ad-
uocata admitti poſtulo tanquam factum meum proprium pro-
ſequens, vt C. de procu. l. q ſtipendia. & ff. de proc. l. fœminis. Dixit
Dæmon. Dñe iudex hoc ſerio pero p vos interloqui, vt legitimen
tur perſonæ. Et interlocutus eſt Dñs, & pronunciauit, & declara-
uit Mariam Virginem eſſe legitimam aduocatam, & admitti, &
audiri debere, ipſumq; procuratorem nequitiæ infernalis eſſe nõ
admittẽdum. Et ſic etiam admiſit, & procurationis, & citationis
copiam Virgini Mariæ exhiberi, & edi iuſſit, & ſic factum eſt, vt l.
2. C. de eden. & cũ in nullo poſſit redargui, aduocata dixit. Si vult
aliquid dicere, dicat procurator nequitiæ infernalis. Proponit
itaque procurator nequitiæ infernalis, in hũc modum, Moris eſt,
& diſcretionis, & cautelæ, cuilibet ſapienti viro volẽti contra aliũ
agere, primo interdictũ reſtitutoriũ, quod ſibi de iure competit,
intentare, vt ff. de rei vend. l. j. & l. is qui deſtinauit. quia ſicut ſcitis
dñe iudex, melior eſt conditio poſſidentis, vt ff. de rei ven. l. fin. &
Inſt. de interdi. §. i. & ext. de fide inſtr. c. inter dilectos, & ff. de ver.
obl. l. ſi ſeruum. Quare ergo procurator, & procuratorio nomi-
ne primo, & principaliter petõ me reſtitui ad priſtinam poſſeſſio-
nem genus humanum torquendi, & cruciandi, vt prius, & para-
tus ſum ſtatim probare, Satanam, & meo nomine quo ſupra fuiſ-
ſe in ipſius humani generis poſſeſſione pacifica, & quieta, & me
ſpoliatum eſſe, & fuiſſe. nam iſta duo conueniunt probari, vt ext.
de reſt. ſpol. c. olim. & extra de offic. deleg. c. conſultationib. & 3. q.
1. c. 3. & per totum, quia redintegranda ſunt omnia ſpoliato ante-
quam procedatur vlterius, vt ff. de vſur. l. videamus, cum ſi. Aduo
cata autem reſpondit, Audi fili mi benedicte, iniquitatem diabo-
li, qui cum gerat partem actoris falſo, quia nullo modo agere de-
bet, neq; põt pen vt ſui moris eſt, primo, & ante omnia petit reſti-
tui debere in poſſeſſionem generis humani, & bene ſcis dñe iu-
dex, ꝙ iura loquuntur in rebus ſpoliatis reſtituendis, & ſic loqui-
tur totus tit. de reſt. ſpo. quare reſtitui nequaquam debet, quia nõ
eſt deneganda eis reſtõ, qui poſſident non vi, non clam, non pre-
cario, ſed iuſto ti. & bona fide, vt ff. quod vi aut clam. per totũ ext.
de præſcript. c. vigilanti. cum ſi. dæmones autem nequaquam ho-
mines poſſederũt, ſed velut cuſtodes carceris inferni, vt ad ianuas
ſtarent deputati ſunt, ſicut ſunt Bedellus, & Graſeus diaboli infer-
nales, qui cuſtodierunt, vnde non poſſederunt, ſed ſolum ſimpli-
ces cuſtodes fuerunt prædicti diaboli ipſius humani generis, &
procuratoris nequitiæ infernalis. vnde cum eos cuſtodierint, &
nõ poſſederint, merito nec dicto procuratorio, nomine, nec ſuo
reſtitui debet, & pronunciari pero. facit l. 3. §. fi. ff. de acq. poſ. Pre-
7 terea fili mi, audi quæſo, ſcriptum eſt † enim, ꝙ hi poſſident, quo-
rum nomine poſsidetur, vt extra, de reſti. ſpo. c. cum veniſſent. in
fi. & C. de præſcri. 30. vel 40. an l. male agitur. & Inſtit. de interd. §.
poſsidere. Sed ſic eſt, ꝙ vos domine iudex fili mi homines poſſi-
detis, quia vos homines creaſtis, & ſic homines veſtri ſunt, ergo
in aliena re, & in homine quem creaſtis non potuit dæmon habe
re bonam fidem, quantocunque tpe poſſederit, vel tenuerit, cũ
nulla dierum præſcriptio iuuet malæ fidei poſſeſſorem, vt extra,
de præſcr. c. vigilanti. vnde bona fide demon caruit, & caret, ergo
nõ eſt bonæ fidei poſſeſtor, ſed malæ fidei detentor dr̃: nam aliud
eſt poſsidere, & aliud detinere, vt ff. de rei vend. l. officium. in fi. &
ff. de acq. poſ. l. 3. §. fi. igitur nulla ſit poſſeſsio, vt l. fi. ff. de verb. ſigu.
Itẽ vbi nulla eſt bona fides, nullus eſt tit. præſcriptionis, ergo non
hẽt locum reſtitutio, & ſic pronunciari peto. Quid vltra dices mi
hi damnate, reprobate, maledicte, nonne filius meus, qui eſt hic
pater, filius, & Spiritus ſanctus, & iudex de nihilo hominem crea
uit? Ergo hõ fuit, & eſt ſuus, & inde ſecun. & geniti, & procreati:
quõ ergo rem alienam poſsides, cum ſcias alienam? certiſsime di
cẽdum eſt, te nullo mõ poſsidere, vt C. vn. vi. l. cum querebatur.
16. q. 6. c. ſi res. cum ſi. ergo non hẽt locũ reſtõ, & pronunciari, &
declarari dico, & peto cum inſtantia quanta poſſum per iura ſu-
perius alle. Rñ. iudex ſuper hoc, & ita factum, ꝙ dñs iudex de me
aio interlocutus eſt dæmonẽ non eſſe reſtituendũ. Tunc demon
ſtridens dentes, miſſa manu ad marſupium, extraxit foras libellũ,
& cœpit legere in Geneſis. c. 3. vbi dixit Dñs Adæ, & Euæ. De om-
ni ligno vos comedite excepto de illo, quia quacũq; hora come
deritis morte morietmini, vt 2. q. 4. c. iam itaq; & can. ſi habens. 24.
q. 3. Vnde peto illa verba ſic ſcripta in Geneſi ſtare firma, & rema
nere in pedib. non mutari: aliter autẽ ſi ſecus fiat, ex nunc dico,
ꝙ vos nõ eſtis veritas, neq; iuſtus iudex. Adam enim & Eua, ſicut
vos ſcitis, dum erant in mũdo, & in paradiſo terreſtri ꝯ ſuum ma
giſtrum, & dñm. fuerunt voluntarie inobedientes, dum pomum
ꝯ voluntatem Dñi comederunt, ex quo infecti, & leproſi ipſi cũ
oĩbus ſequacib. merito ſunt effecti. de conſe. diſt. 4. c. placuit. alibi
8 legitur, ꝙ patres comederunt vuas acerbas, & dẽtes filiorum ob-
ſtupuerunt, vt in Auth. vt omnes obe. iud. prouinc. circa fi. in ver.
ſecuta. quare pero cum vos preceperitis, dñe iudex, ipſos propter
peccatum fore damnatos, eos deberi ad pñs condemnatos, mihi
reſtituendos eſſe. Non ob. interlocutoria ſupra dicta, quæ ſicut de
facto, & nõ de iure, ex abrupto proceſsit, ita peto eam contrario
Imperio tolli, caſſari, & reuocari. Aliter autẽ ſi ſecus fiat, vos, do-
mine iudex. non eſtis veritas, neque iuſtus iud. Reſpon. aduocata
mundi, Attende, fili mi chariſſime. ad verba mea. & non cõſide-
res parabolas dæmonis, Allegauit. n. iſte verſutus ſolũ caput, ſed
caudam abſtulit, quod eſt contra. l. incivile. ff. de leg. om. ſi. n. ver
ba, quæ ſequuntur in Geneſi quib. in effectu dr̃, ꝙ demon ex ſua
maledicta verſutia fecit Adam & Euã peccare. ex quib. omnibus
ſequitur, ꝙ iſte verſutus fuit inſtitutor, & author talis peccati. vn-
de ex quo dedit occaſionẽ dãni, damnũ dediſſe vr̃, vt ff. ad l. Aqu.
l. qui occidit. §. pen. Cũ igitur ſunt demones, ꝙ Adam & Eua pec-
cauerunt, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debet, vt ex-
tra, de reſcrip. c. ſedes. extra, de dolo, & cont. c. ex literis, circa fi. &
ext. de cle. nõ reſid. in ec. vel præben. c. fraternitati. ne ex dolo com
miſſo gaudio reportent, repellitur ergo dæmon a limine iudicio-
rum, & ab actione ſua totaliter excluſus eſt. Inflammatus autem
demon ait ad iudicem. Ex huiuſmodi reſponſione pater ſancte
fac mihi, vt faciunt boni iudices, qui ẽt in huiuſmodi caſib. ſequũ
tur iuſtitiam. poſito. n. ſine præiudicio, prout aſſerit aduocata mũ-
di, ꝙ ab agendo repellar, & expulſus fuerim ꝯ formam iuris, & ꝯ
meum ius, imploro tñ veſtrum nobile offm̃, dñe iudex, ꝙ ẽt par-
te tacente ex mero iudicantis officio procedere põt ne crimina
remaneãt impunita, vt ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. & ext. de ſen,
excom. c. vt famę. & hoc dico motus equo, & bono iudicio. Ad
hoc. n. vt ſcitis, pro neceſsitate tenetur quilibet bonus & iuſtus iu-
dex. l. congruit. ff. de of. pſi. & nulli parcere dẽt, vt ext. de priu. c. ex
tuarũ. Quod audiens aduocata, rñdit, Audi fili mi benedicte, vos
eſtis rigor iuſtitiæ, nec non ſumma æquitas, & plenus dulcedine,
& miſericordia, & primo de rigore iuris petijt pcedi, nũc ad hoc
ꝙ ipſe petit offm̃ iudicis implorando, non eſt ũlterius audiendus:
qa vt vos ſcitis, regulariter de iure, eſt, quod vbi duo, vel plura au-
xilia, ſeu remedia vni ꝯpetunt ad vnũ, & idẽ. vnum ex his tenetur
eligere, & vno electo, & potiſſime in iudicio deducto, ſicut fecit
dæmon, vr̃ alij renũciare, vt ff. de trib. l. quod in hrẽde. §. eligere. cũ
ſi. ſic eſt in propoſito, ꝙ licet demoni plura cõpetant remedia ad
proſequendũ quod petit, quod tñ nõ fateor, ab initio elegit vnam
actionẽ q̃ in iudicio produxit, vt patet clare p proceſſum in actis
veſtræ curiæ publica manu Io. Euan. notarij veſtræ curiæ, & ſcribæ
publici, igr̃ merito ab his, & ab alijs quibuſcunq; inde dependen
tibus & connexis cenſetur penitus excluſus, vt ff. de tu. & cur. da.
ab his. l. ſcire oportet. §. ſed cũ his. Itẽ cũ denegatum ſit demoni, id
qđ vna via petit, quõ eſt ad aliud admittẽdus? Certe nullo mõ. ſic
eſt in ꝑpoſito, & accedat quod legit, Qđ vna via alicui denegar̃,
p aliã viã ꝯcedi non dẽt, nec põt. Et eſt rõ, quia circuitus eſt euitã
dus, vt l. dñs teſtõ. ff. de ꝯd. inde. Sed cum iſte talia auderet, iam ſer
uirent nobis iura de vẽro & videretur lex eſſe impoſita verbis, &
9 non reb. ꝯ l. 2. C. cõ. de le. in fi. † Præterea, vbi hẽt locũ remediũ or
dinariũ, non eſt recurrendũ ad extraordinariũ, vt ff. de min. l. auxi-
liũ. & l. in cauſæ. ſic autẽ eſt in propoſito, & fuit ꝙ demon auxiliũ
extraordinariũ intẽtauit, & ipſum in iudiciũ deduxit, vt ſ. tetigi,
& in eo ſuccubuit, ergo amplius audiri non dẽt. Preterea vos ſci-
tis, fili mi, ꝙ iſte verſutus iã diu reſtõnẽ petijt, quod eſt auxiliũ or-
dinariũ, & ꝯ ipſum interlocutus fuiſti, ſ. ipſum non eſſe reſtituen-
dũ in poſſeſſionẽ humani gñis, de qua ſñia interlocutoria, licet
eam petierit verbo ſimplici reuocari, tñ per eũ ab ipſa non extitit
appellatũ, eo maxime cũ ſapiat naturã diffinitiuę, & ſic a modo
talis ſñia tranſiuit in rẽ iudicatã, vt ff. de ꝯd. ind. l. elegãter, & ext.
de re iud. c. cũ. & in c. quod ad conſultationẽ. Vnde merito vr̃ ex-
cluſus, & obſtante exceptio. rei iud. non eſt amplius admittẽdus,
nec audiendus, vt ff. de re iud. per totũ. Aduocata humani gene-
ris ſequens non ob. alle. ſ. dictis mulierũ ſexũ fragilẽ, & miſerabi-
lem, ip timẽs ſubuerſionẽ humani gñis faciẽ ſuam mutauit in la
chrymis, atq; ſingultib. intimis, adeo ꝙ tota cœleſtis militia eã vi
dens acerbiſſime lachrymantẽ, & fortiter condolẽtem vna ſecũ
non ceſſabat aliquatenus lachrymari, Virgoque Maria flexis ge-
nib. cora filio ſcilis veſtimẽtis ſuis filiũ ſuũ alloquit hoc mõ, Fili
mi, ecce demo, qui ſpuit in faciẽ tuã, qui te lapidauit, qui te ad co-
lumnã ligauit, qui te verberauit, qui te in latera crucis tanq̃ latro
nẽ confixit, qui te tradendo amariſſime mori fecit, & nũc ſuo pe-
tulanti eterna facie tam audacter tuũ offm̃ implorauit. Ego vero
tua mater dulciſſima, te nouem mẽſib. in vtero portaui, & de his
meis vberib. lactaui, his paſtus es, & Herodis Regis furiã fugere
vol. ii

volui, te nunquam de manib. relaxando. Vnde ergo procedit, fili
mi, ꝙ tu vis iſtum verſutum in tanta pertinacia ꝑmanere? ſcis ꝙ ꝯ
formam rationis ex poſtulat, quare inſtanter peto mihi aduocatæ
humani generis iuſtitiam exhiberi, & illi verſuto tuum officium
totaliter denegari: ego vero ſum mater: ipſe autem diabolus: ego
quæro ſalutem humani generis: ipſe vero mortem: ego ſum ami-
ca filij mei: ipſe vero damnatus, & infamis, & coronatione cęleſtis
gloriæ penitus excluſus, quo ergo eſt audiendus? Certe nullaten⁹.
Item quare debet ipſe verſutus eſſe melioris conditionis me? Cer
te non vi leo, arg. ff. de noxa. l. non ſolum, & extra, de dolo & cont.
c. contingit. quare poſtulo mota immenſa triſtitia, & magno dolo
re perterrita. ꝙ ſi magis hoſti faues, quam matri tuæ, de libro cœle
ſtis gloriæ debes me cancellare. Videns autem Ieſus matrem ſuã
in tanto dolore, pietate immenſa commotus facie dixit ad dæmo-
nem, Vade retro ſatanas, quia petitum officium tibi merito dene
gamus. Dæmon autem iracundia motus dixit ad iudicem, Domi
ne Ieſu Chriſte, vos non eſtis iuſtus iudex, bene video & clare co-
gnoſco, quòd caro, & ſanguis veſter facit vos a iuſtitiæ tramite de
uiare arg. ext. de præben. c. graue. circa prin. & 8. q. 1. c. ſi ergo. cum
ſi. & c. Moyſes. ea cauſa, & q. & bene noſtis, quòd de forma iuris li
citum non erat matrem veſtram contra me poſtulare, cauſis, iuri-
bus & rõnib. ſup. dictis. Ego modo oſtendo vobis Euangelium, ꝙ
ſi bene inſpiciat, directe facit pro me: dr. n. ꝙ princeps huius mun-
di venit. Quęſo igitur pater ſancte, ꝙ vos obſeruetis verba vr̃a hic
ſcripta, quæ proceſſerunt ex labijs veſtris, non faciatis ipſa fore irri
ta, & inania. Sed quęſo, prout litera iacet, executioni mandet. Vos
ſcitis, ꝙ ego ſum princeps huius mundi. & in hoc de me loquitur
ſcriptura, verba & ſenſus verborum, ſeu literę. quòd ego ſum Prin
ceps malorum peccatorum, vos eſtis princeps bonorum, & iuſto-
rum. Modo ſcitis. ꝙ cum litigantes ad rixam veniũt, boni iudicis
intereſt litem dirimere, vt ff. ſi cer. pet. l. quidam exiſtimauerũt, &
date debet iudex vnicuiq; partem ſuam, vt ff. de vſufr. l. cuius rei,
vt ff. de condi. indeb. l. fin. §. ſi tamen. ergo placeat vobis mihi dare
genus humanum, cum propter peccatum commiſſum ego ſim
Princeps huius mundi. Et ſicut ſcitis, verba ſunt intelligenda cum
effectu. facit l. eum qui. §. docere. ff. ne qui in ius voc. eſt vi. ext. iun-
cta. l. 1. §. hæc autem verba. ff. quod quiſq; iur. & de cler. non reſi. in
eccleſia, vel præbenda. c. relatum. circa medium. & ext. de ver. ſig.
c. præterea. & de pœn. diſt. 1. hæc autem verba. cum ſi. Si ego ſum
princeps malorum, & peccatorũ, & genus humanum peccauit,
vt ſup. dictum eſt, faciatis ergo cũ effectu, quod ego ſim princeps,
& non auferatis mihi quod meum eſt. Vos vidiſtis pater ſancte,
ꝙ quotidie eſt diſcordia inter vos, & me, vos quoque dicitis illud
eſſe veſtrum, quod eſt meum, & ego dico quandoq; ꝙ eſt meum
illud, ꝙ eſt veſtrum. Igitur vt omnis ceſſet diſcordia, faciatis ſicut
bonus, & iuſtus iudex, & æqua lance procedatis. Placeat vobis bo-
nos, & malos diuidere, vos ſitis dñator bonorũ, & ego ſim domi-
nator malorum, & ſi hoc facietis, promitto vobis, ꝙ regnum ve-
ſtrum nõ erit maius quam ſit vnum granum milij, reſpectu regni
mei. Et dixit filius matri ſuæ. O aduocata mundi, rñde dæmoni,
quia prima facie ius, & iuſtitiam poſtulare vr̃: Aduocata reſpõdit,
& dixit, Abſit, fili mi, ꝙ ipſe verſutus ius, & iuſtitiam vllatenus vi-
deatur poſtulare: ipſe enim vnum petit ab extra, intus vero habet
ꝯtrium, vt ff. de excep. l. generaliter. vos ſcitis, ſicut omnes ſciunt, ꝙ
tali die ſicut fuit heri dies veneris Sãcta, iſte verſutus quot & quã-
10 ta mala commiſit. † habet enim mille modos nocendi, nec igno
ramus aſtutiam eius, vt legitur 16. q. 2. c. viſis literis. Scitis enim ꝙ
ad petitionem eius vos fuiſtis in ſtatera crucis ponderatus, vt legi-
tur 23. q. 1. c. paratus debet eſſe. Scitis enim quod pro humani ge-
neris redemptione de ſummis cęlorum ad ima mundi deſcen-
dens ſuſtinuiſti penitus mortem tẽporalem, vt in c. pro humani re
demptione, in prin. ext. de hom, lib. 6. Iſte enim verſutus horrenda
immanitate, deteſtandaque aſtutia mortem aliorum petit. d. c.
pro humani §. cum igitur, ſuperius alleg. Vnde cum ſemel fili mi,
ad inferos deſcendiſti, & captiuos inde extraxiſti, non eſt congruũ,
neque iuſtum ſuper humani generis ſeruitute diſputare amplius,
maxime in ipſius humani generis detrimentum. tranſiuit. n. amo
do ſententia in rem iudicatam, vt ext. de re iud. c. cum inter vos. &
a ſñia non extitit appellatum, ideo non eſt amplius appellandum,
ne pueris aſſimilemur, quibus ſi non placet quod geſtum eſt in li
bro, dñt adinuicem, Iterũ faciamus. Ex quib. fili mi, clare conclu-
ditur, iſtum verſutum a tramite iuſtitię eſſe penitus alienum, & re
ſpiciens dæmonem facie turbata dixit ei, alloquere maledicte, &
vide an ſis perterritus de tanta reſponſione. Dixit dæmon, dimitte
me, quia deeſt hora vt loquamur mirabilia, neq; te ipſam laudare
debes, quia omnis laus in proprio ore ſordeſcit, ſed veniemus ad
alia. Et dico, ꝙ Deus viuit in veritate, & iuſtitia, vt extra, de iudicijs,
c. & ſi Chriſtus. §. Iacob. ipſe punire merito debet magnum ſicut
paruum, nec apud eum debet eſſe acceptio perſonarũ. Ita debet
punire coniunctum ſicut extraneum. l. fin. & ibi gl. in ver. Remus.
ff. de re. diui. Quare cum hoc ſit, inſtanter peto hominem eſſe dã-
nandum, & hoc fortiſſimo ar. Tu ſcis, ꝙ Angelus Lucifer fuit de
cœlo deiectus, nullo præcepto præcedente, & ſic inobediens dici
non potuit. Sed Adæ, & Euæ præceptum fuit factum ne de pomo
comederent, quia qua hora comederent, morte morerentur, &
præceptum eis factum tranſgredi non curarunt, & ego, cum nullũ
ꝑceptum de obediendo fuit factũ, fui deiectus de cęlo, & ſum dã
natus: Quanto ergo, & multo fortius debet damnari humanũ ge-
nus. ꝙ præceptum dñi prętermiſit. Fortius eſt ꝯ præceptũ, quã ꝑter
ꝑceptum facere, vt C. de neg. geſt. l. ſi & ſic dico humanum gen⁹
debere damnari, & nunc peto, ꝙ rñdeat aduocata. Rñdit aduoca-
11 ta, o miſer infelix, † non eſt ſimile illud ꝙ poſuiſti de Angelo, An
gelus enim qui peccauit. fuit merito puniendus, quia nihil infir-
mum in ſe habebat, quod ipſum induceret ad peccandũ, quia nõ
aliqua infirmitate, ſed malignitate deliberata peccauit. 6. q. 4. ca. ꝙ
bñ. & 19. diſt. c. ſecundum. & ſicut ſcis nullo mõ ꝑcepto idigebat;
hõ aũt cũ peccauit, habuit ꝙ ipſum ad peccandũ iduceret, ſ. corp⁹
fragile, vt de pę. diſt. 3. c. ille Rex. & de pęn. diſt. 1. ca nunquid. An-
gelus. n. ſine præcepto aliquo a natura habuit in ſe ſapiam oĩum,
quia cognoſcebat certitudinem boni, & mali ꝑ perfectionẽ ſuæ
naturæ, vt de pœn. diſt. 2. c. in primo. vnde habito reſpectu ad certitu-
dinẽ ſup. dictam grauius peccauit Angelus, quia ſcienter per ſu-
perbiam ſe prætulit contra Deum, quàm peccauit homo, q ignoranter
deceptus fuit doloſa, & verſuta malitia. Et ideo Angelus
de altiori gradu cecidit. de pœ. diſt. 1. c. ſi homo. homo. n. talẽ cer-
titudinem non habuit ꝑ corpus, quod aĩam grauabat, & iõ non
eſt bonum, ꝙ de Ang. dicis. vñ ſile amodo, perfide damnate, qa ſa
tis dictum eſt. Dixit dęmon, Non ſilebo, aperias aures tuas o ad-
uocata humani gñis, & audies ea quę dicã tibi. Dixit aduocata, Fi
nem litigijs amodo faciamus, ſcis. n. ꝙ ĩ oĩb. ſuccubuiſti, vnde ad
hoc amplius redire non potes, petis amodo interlocutionẽ fieri.
ſ. poſitus, ſicut ſuperius in reſtõne facere non tardaſti. Reſpon. dæ-
mon. o aduocata, ſatis admiror de verbis, qa nõ ſolũ mihi, ſed ſũ-
mæ Deitati vultis finẽ imponere. Sed attende vnũ, adhuc inſiſto,
& dico, ꝙ homo peccauit. Aduocata aũt cõuerſa ad filium dixit,
Fili mi, tu iudex viuorũ, & mortuorũ. ego ſcio ꝙ vltra vult dicere
iſte verſutus: vult. n. arguere falſis cauillationib. & argumẽtis oſtẽ
dere hoĩem peccaſſe, & concludere vult quaſi dicta ſua originẽ
extraxerint ex fonte iuridico, vos. n. ſcitis fili mi, ꝙ propoſitum, et
fundamẽ ſuũ falſum ſunt, quõ ergo credendum eſt ad præſens ve-
rũ dicere. Certe nullo mõ, quia ſemel malus ſp præſumitũ eẽ ma-
lus. l. ſi cui. §. eiſdem. ff. de accu. iuncta. l. Caſſius. ff. de Sena. ipſe. n.
verſutus adeo faſtidia dicit, ꝙ amodo neſcio in qua parte me nol
uã. Quare te ſupplico, fili mi, ꝙ ſibi præcipias ꝙ vno verbo dicat
q̃ clauſulam velit, & ego ipſam punctabo & gloſabo ſm veritatẽ.
Dixit dæmon, Ego audio hodie mirabilia in Sole, Luna, & Stel-
lis, quia aduocata mũdi vult eſſe mea aduocata, me inuito, & no-
lẽte. ꝙ eſt ꝯ l. qa bñficiũ nõ ꝯfert in inuitũ, vt l. nec emere. C. de tu-
deli. & ff. de re. iu. l. inuito, cũ ſuis ſi. vult. n. eſſe mea tutrix, & nutrix,
facere de me ſicut fit de pueris, q neſciunt punctare, neq; gloſare.
Ego. n. verba mea, ita aperte dico, ꝙ nõ egẽt aliqua punctatione, vł
gloſatione de mundo: vñ q̃tum ad hoc ipſam ego poſtulo nõ au-
diri, cũ partes actoris velit ſuſtinere, q̃ meæ sũt, vt l. 1. circa pri. ff. đ
ꝓb. Replicãdo aũt dixit aduocata. Non modicũ turbata ſum, no-
lo. n. ꝙ falſitatem alleget, fili mi, iſte verſutus coram te. non. n. dẽt
audiri rõne mẽdacij, vt C. de indi. vi. tol. l. 2. ĩ fi. Sed ſi falſitatẽ vult
dicere, dicat in regno ſuo, non aũt in regno tuo. Dixit dęmon, Si
non vultis me audire, ego recedã, & ex nũc aperte videbo, ſi erit
iuſtitia iudicãtis. Tũc dixit pater oĩps matri ſuæ, Sine videam⁹, an
velit iſte verſutus iuſtitiam poſtulare. Scis. n. ꝙ ego ſum iuſtitia, et
neceſſe eſt me ius ſuũ vnicuiq; tribuere, vt l. iuſtitia. ff. de iuſtit. &
iu. & Inſt. eo. in prin. iuncto canone. 1. diſtin. Reſpiciamus ergo, an
dęmon foueat iuſtam cãm. Tunc mr̃ rñdens dixit, Fili mi, iuſtitia
tua eſt in hoc, vt non dimittas eũ dicere mendaciũ in tuo regno.
Dixit aũt Chriſtus mr̃i ſuę, ſi iſte verſutus dicet mendaciũ de mẽ
dacio acerbiſſime punietur, vñ ſinas eum dicere. Dixit tunc aduo-
cata, Dicas ergo damnate qd dicere intendis. Dixit tunc Dæmõ,
Hõ peccauit, in cuius puniẽ. ſũ, & damnandũ poſtulo. Dixit aduo-
cata, non vltra ꝓcedas, qa iã a tramite iuris recedis. Non enim di-
cis, qualiter ipſe peccauerit, & an ſua culpa peccauerit, an vero
tua. Scis. n. ꝙ in culpa fuiſti, vt ſuperius dictũ eſt, quare ſileas amõ,
qa ipſe eſt. tunc dixit Ieſus, o mr̃ dimitte ipſum dicere, q incivile
eſt, niſi tota l. ꝑſpecta aliquid iudicare, vel rñdere permiſeris, vt ff.
de leg. l. inciuile. Dixit tunc dæmon, Hõ peccauit ꝯ bonitatẽ infi-
nitam, & non curo qua culpa peccauerit, an ſua, uel aliena, qa po-
ſito millies, ꝙ ego q ſum induxerim ad peccandum ſcriptũ eſt in
lege, ꝙ agens, & conſentiens pari pœna puniunt, ut ext. de ſentẽt.
excõ. c. nuper. cũ ſeq, & ibi tex. iuncto c. cur clericorũ. circa fi. ex. de
vi. & hon. cle. & in §. ope. Inſtit. de ob. quæ ex deli. ſacit ẽt decreta-
lis, mulieres. in fi. ext. de ſent. excom. & ibi no. in gl. iuncta decret.
quantæ. & ibi tex. no. in co. tit. cũ ibi alle. in glo. Facit 11. q. 3. c. qm̃
multos. Facit l. is qui opem. ff. de fur. iũcta l. verũ. & eſt glo. multũ
not. in l. iubemus nulli poſt hac. 2. §. ſane. circa fi. C. de ſacro. eccle.
iuncta l. ſi quemquã co. tit. Facit l. adigere, in prin. ff. de iu. pat. iun-
cta l. liberorum. in fi. ff. de his qui not. infa. concor. tex. ad literam ĩ
c. 1. ext. de off. dele. cu plenius ſi. Vñ amo ſufficit mihi, ꝙ hõ pec-
cauit ꝑcõ, n. debet ſecundum ſuã curreſpondere culpæ, quare
peto ad hoc vt ſeruetur æqualitas, cum ſicut ergo per ꝑcõn ſum

damnatus: ſic homo q peccauit, ſimilr cōdemnetur. Cōmiſit.n. hō crimen læſę maie. vnde ipſe cum hrdib. ſuis eſt merito dānandus. Scriptum eſt.n. ꝙ filij pr̄no dēnt perire ſupplicio, in qb. hr̄ditarij criminis exempla metuuntur, vt l.quiſquis. circa prin. C. ad leg. Iul maie. extr. de ho. c. ſicut dignū. cum ſi. & aduocata rn̄dit, Audi fili mi, qui ſemp ꝑ ſis bn̄dict° ſup oēm creaturam, in cuius noīe flectitur oē genu cæleſtium, terreſtr. ſi, & infernorum. dicit iſte verſutus ꝙ hō peccauit ꝯ bonitatem infinitā, ergo eſt puniendus in infinitum. Ad ꝙ rn̄deo, & dico, ꝙ vos fili mi eſtis Deus, & hō, & eſtis bonitas infinita, ergo hō peccauit ꝯ vos, ergo vobis eſt iniuria illata, quā remittere poteſtis, vt ſ. dicet, quia aut vult dicer̄ iſte verſutus ꝙ homo ex leuitate proceſſit ad peccandū, & tunc non eſt condēnandus. Aut proceſſit ex inſānia, & nunc ſibi eſt miſerendū. Aut ex iniuria, & tūc eſt ſibi iniuria remittēda, textus eſt multū no. in l.1. C. ſi quis Imp. e. ma. Sic ergo concludetur ipſum n̄ debere puniri nec ꝯdemnari. Rn̄. demō. ego bn̄ dixi ſ. ꝙ dūrū mihi erat hr̄e m̄rem iudicis aduocatā ꝯ me, vt C. de aſſeſ. & domeſ. l. domeſticus. & dixit Regina cœlorū, Vos male facitis, quia non vultis ꝙ hō puniat de pc̄tō cōmiſſo, ꝙ eſt ꝯ l. ſancimus. C. de pœn. & 14. q. 4. c. ſi qs. Tūc dixit Ieſus dęmoni, Sile amō, qa bn̄ ſcis, ꝙ ī cruce pepen ſi pro redemptione gn̄is humani, ꝙ ſemel ꝑ peccatū damnatū fuerat. Vn̄ nō eſſet iuſtū, ꝙ de eodem pc̄tō bis ꝯ genus humanum ſn̄iam proferamus. arg. ff. nau. cau. ſtab. l. licet gratis. §. fi. in fi. vbi dr̄, ꝙ non dēt ſæpe de delicto eiuſdē hoīs quæri. Expectandum eſt ergo vſq; ad diē iudicij, quia tūc malos male perdā, bonos aūt faciā in cœleſti gaudio triūphare. Dixit Dęmon, Dn̄e Ieſu Chr̄e Rex gloriæ, noli ſic interloqui, qa tu bn̄ ſcis. ꝙ hō peccauit infinite. vn̄ ad olim, & ad hodie extenditur pœna ſua, ē ergo hodie puniēdus, qa lex hodie loqtur l. Arriani. C. de hær. & in aub. auth. quæ incipiunt, ſed hodie &c. Rn̄. aduocata, Tu falſe concludis & ſcis, ꝙ nō probat hoc eſſe ꝙ ab hoc ꝯtingit abeſſe. l. non nudis. & l. non epiſtolis, & l. neq; natales. C. de ꝓb. ſcis. n. ꝙ ſi qua culpa in hoīe fuit, ꝙ non credo, fuit per gratiam abolita, & mīam cācellata. ergo cū nullatenus eſt in culpa, non eſt aliqualiter puniendus. non. n. credas, ꝙ precib. tuę calamitatis facias iudicem lachrymari, hoc. n. eſſe non dēt, vt l. obſeruandum. §. ſed & in cognoſcendo. ff. de offic. præſi. & ibi tex. facit l. q ſquis. C. de poſt. vnde eſt bonum obuiare malitiis tuis, & te perturbare peruerſum, quia ſi ſic nō fieret, nihil aliud eſſet, quam fauorem impietati pro virib. impartiri, quod eſſe nō dēt, vt in Decretis 22. q. 3. c. q pōt obuiare. cū ſi. Tunc dixit dæmon ad Ieſum, Dn̄e, peto iuſtitiam exhiberi, aliter non eſt aliquo iudicio præmunita perſona tua, ſi in te defecit iuſtitia, quia deficiente iuſtitia, non es iudex, vt in Decretis 30. q. 2. c. iniuſtum eſt. Rn̄dit Aduocata, Adhuc loqueris maledicte?

12 ſciens. n. ꝙ Deus creauit hīem ad imaginem, & ſimilitudinē ſuā, vt C. de pę. l. ſi qs in metallum, & ipſum hoīem voluit eſſe heredē vitæ æternæ, q̄ olim promiſit Abrahę & ſemini eius. Igit humanū genus nō dēt eſſe tuū, ſed dēt in cœleſtis glr̄æ gaudio collocari. Rn̄dit dæmon, Tu ſcis aduocata, qd̄ Deus creauit hoīem, ſed vnum ſcio, ꝙ ipſum creauit cum ſapientia. ſi ergo ſapientiam habebat, & ipſe in ſua ſapientia peccauit, ergo ſcienter & doloſe peccauit, & ſic dolus ſuus ſibi patrocinari non dēt, vt extra, de dolo. c. ex literis. circa fi. cum ſi. ergo venit puniendus, & ſic pronunciari peto. Rn̄dit aduocata. Sile amodo fili iniquitatis, nonne dixi tibi, ꝙ homo ꝑꝑ fragilitatem mulieris inductus fuit ad peccādum? Certe ſic, vnde homo non venit puniēdus, ſed tu diabole maledicte.

13 † Quia qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe vr̄, vt ſ. dixi in l. qui occidit. ff. ad l. Aqu. cum ſi. non. n. eſt amodo ſuper hoc inſiſtendum amplius, quia ſatis diſputatum eſt, & multa dixi, quæ repilogare non erat neceſſe, & multis vti iuris articulis nō eſt mē dicere, ſed ſe eſt ipſis loquacibus adaptare, vt eſt text. in l. in cuius. §. cum quis, ff. de leg. 2. imo quod plus eſt, effuſo ſermone loqui, vt l. final. in fi. C. de dot. promiſ. modo enim cognoui omnia ꝯria tua, ſicut etiam primitus cognoſcebam. Nam, cognito vno ꝯriorum, cognoſcitur & reliquum, vt Inſt. de his qui ſunt ſui, vel alieni. in prin. ff. de verbor. oblig. at. l. vbi autem non apparet. & 32. q. 1. cum renūciatur. Peto ergo, fili mi chariſſime, Rex gloriæ, & mūdi & ſaluator, vt in fauorem generis humani ſn̄iam proferatis, ipſumq; genus humanum ab impetitione procuratoris nequitiæ infernalis, ſit penitus abſoluendum. Ieſus autem iuſtus iudex p̄cepit Angelo Gabrieli, vt tuba aurea citaret beatam Virginem Mariam aduocatam humani generis ex vna parte, & procuratorem nequitiæ infernalis ex alia, ad ſn̄iam audiendam die paſchatis reſurrectionis Ieſu Chriſti, et ita factum eſt per angelum Gabrielē. Ieſus autem aduenıente die ſn̄iam pro tribunali protulit hoc modo. In æterni nomine amen. Nos Ieſus mundi ſaluator, viſa citatione ꝯ genus humanum, viſa ēt charta a procuratore producta, & allegata per procuratorem nequitiæ infernalis, viſis ēt allegationibus factis per Mariam Virginem aduocatam humani generis, viſis poſitionibus, reſponſionibus & exceptionibus & replicationibus, etiam iurib. ambarum partium, & his omnib. viſis & cōſideratis, quæ in prædictis, & circa prædicta videnda, & conſiderāda fuerunt, ſedentes pro tribunali ad noſtrum ſolitum banchum iuris poſitum ſuper thronos Angelorum in cęleſti palatio noſtro, vbi reſidentiam facimus perſonalem, humanum genus hac mera diffinitiua abſoluimus, & ab impetitione procuratoris nequitię infernalis reddimus abſolutum, cum hoc conſonet ſanctiſſimis ſcripturis, & iuridicæ veritati, quā in hoc ſequi volumus: Ipſumq; procuratorem nequitiæ infernalis ex nunc pręcipimus ad damnationem inferni perpetuam penitus ambulare, vbi eſt fletus, & ſtridor dentium infinitus. Receſſitque diabolus ſciſſis veſtib. & dolore perterritus ad inferos maledictus. Lata, data in his ſcriptis pronunciata, & promulgata fuit ſ. ſcripta ſn̄ia in omnibus, & per omnia prout ſuperius continetur, et ſcriptum eſt per ſup. dictum D. N. Ieſum Chriſtum pro tribunali ſedentem in ſup. dicto loco p̄ñtib. ſup. ſcriptis partib. lecta, & vulgarizata per me Io. Euangeliſtā notarium, Domini noſtri Ieſu Chriſti, & d. curiæ ſcribam publicum præſentib. Ioan. Baptiſta, Fran. & Dominico confeſſorib. Petro, & Paulo principalibus apoſtolorum, & Michaele Archangelo, & multis alijs ſanctis in multitudine copioſa. Teſtib. ad hæc vocatis, & habitis, & rogatis Anno Domini 1311. in d. 2. die 6. menſis Aprilis. Tunc Angeli videntes hęc, & chorus cæleſtis cęperunt alloqui Virginem glorioſam, Salue regina mater miſericordiæ, vita, dulcedo, & ſpes noſtra.

¶ Explicit proceſſus, & tractatus quæſt. ventilatæ coram Dn̄o noſtro Ieſu Chriſto, inter Virginem Mariam aduocatā humani generis ex vna parte, & diabolum ꝯ genus humanū ex alia parte, cōpoſitus, & compilatus per eximium legum Doct. Do. Bar. a Saxoferr. ciuem Peruſin. cuius anima requieſcat in pace. Amen.

TRACTATVS

BANNITORVM.

1 Bannitus non æquiparatur damnato vltimo ſupplicio, nec efficitur ſeruus pœnę.

2 Sententia, quæ ſuſpenditur per aliquam conditionem, etiam tacitam, non inducit capitis diminutionem.

3 Damnatus ad mortem in præſentia, ſtatim efficitur ſeruus pœnæ.

4 Bannitus non æquiparatur deportato.

5 Præſes prouinciæ, & magiſtratus municipales non poſſunt deportare.

6 Bannitus non efficitur infamis.

7 Bannitus non æquiparatur relegato.

8 Bannitus non æquiparatur excommunicato, & de vno ad alium licite non arguitur.

9 Bannitus, qui ex forma ſtatuti īpune occidi poteſt, æquiparatur transfugæ. Et transfuga dicitur. Item dicitur hoſtis ſuæ ciuitatis. Subditus rebellans domino, vel poteſtati dicitur hoſtis.

10 Bannitus perdit tantummodo iura ciuitatis, a qua exbannitus eſt, in eius fauorem facientia non autem ius gentium, nec ciuile.

11 Opi. Iac. de Are. ut plurimum uidetur de mente iuris.

12 Bannitus teſtamentum facere poteſt ſecundum ius commune, non ſecundū iura ſuæ ciuitatis.

13 Bannitus non poteſt hæres inſtitui in teſtamento condito ſecundum iura ſuæ ciuitatis, ſed ſecundum ius commune ſic.

14 Bannitus non ſuccedit ab inteſtato reſpectu ſtatutorum ſuæ ciuitatis, ſed iuris communis ſic.

15 Bannitus, qui non poteſt impune occidi, licet offendens eum mitius puniatur, non dicitur transfuga, retinet etiam iura ſuę ciuitatis, & ęquiparatur uilibus perſonis.

16 Banniri quis poteſt iure communi.

17 Bannitus iure communi ea perdit, quę in banno exprimuntur.

18 Bannitus de iure communi non habetur pro confeſſo, ſicut bannitus ex forma ſtatutorum.

19 Iudex non poteſt ponere quem in banno, quòd termino elapſo poſſit impune occidi.

a
1 PRimo videamus, [a]Vtrum † bannitus ęquiparetur damnato vltimo ſupplicio, vel ad beſtias, & ſic efficiatur ſeruus pœnæ. Quod videtur, quia damnatus ad mortē etiam hodie ſeruus efficitur, vt no. C. de don. inter virum & vxor. authen. ſed hodie. & ff. de pœn. l. qui vltimo. ſed talis erat bannitus ad mortem, vt probatur. ergo, &c. Contrarium dicas, quod non efficitur ſeruus pęnę. Nam ſententia, quæ ſuſpenditur per aliquam conditionem tacitam, vel expreſſam, non inducit capitis diminutionem, vt ff. de inu. teſta. l. ſi quis filio exhæredato. §. eius qui deportatur. & de leg. 3. l. 1. §. his, quib. de pœ. l. 1. §. 1. Sed iſte eſt cōdemnatus ad mortem

ADDITIONES.

a Tho. Dip. Primo videamus. Iſte tract. eſt Barto. & de ipſo meminit idem Bar. in extrau. qui ſint rebelles. verſ. rebellando. in verſ. Reges veros, & ciuitates, vbi remittit ſe ad ea, q̄ dicit in tract. de bann. nit tpis, & illum pro tract. Bar. alle. Iaſ. in l. 1. col. pen. ver. extra q̄ l. quærunt Doc. hic. C. de hæred. inſt. iſte tract. eſt inſertus, [illegible] per eundē Bar. in diſp. ſua. inci. Lucanæ ciuitatis ſtatuto, ver [illegible] igitur videamus, vſque ibi, ad argumenta, & rationes in contrarium [illegible], & ponas hic additiones, quas ibi ſcripſi.

Digitized by Google

mortem, ſub iſta condõne ſi in fortiam peruenerit, ergo, &c. Prę-
terea, nullus ſuperuiuens hodie efficitur ſeruus pœnæ ex ſn̄ia, vt d.
l. 1. de pœ & d. auth. ſed hodie, die vt ibi no. hic ergo bannitus, &
condemnatus in abſentia ſuperuiuit, ergo, &c. Dices tu, expreſſa
condõ, quæ tacite ineſt, habet ſuſpendere condõnem. l. hæc ver-
ba, cum ſi. de leg. 1. Secundo, q̃a illa lex loquit̃ quo ad tranſmiſſio-
nem ad hæredes, ſed quo ad oblõnis effectum nulla dr̃ia eſt inter
2 expreſſam, & tacitam, vt l. itē q̃a. ff. de pac. fateor † tñ ꝙ ſi eſſet in p̄-
ſentia, & eſſet damnatus ad mortem, ſtatim ēt hodie efficeret̃ ſer-
uus pœnæ, vt dict. § iur. nec valeret eius teſtm̃, ff. de teſt. l. eius qui.
& ibi no. & melius per Dyn. quia ibi glo. in aliquo non bene dicit.
3 Tertio videamus, vtrum † æquiparet̃ deportato. gl. quę eſt Inſtit.
qui. mod. ius pa. po. ſol. dicit, ꝙ ſi bannum publicet̃ur de iure, vel de
conſuetudine, æquiparetur deportato, & idē dicit gl. in c. hic fiuit
lex. Contrarium credo, videlicet, ꝙ non æquiparet deportato, qđ
4 ſic probo, Præſes prouinciæ, & † magiſtratus municipales nõ ꝑ ſſūt
deportare, vt ff. de leg. 3. l. 1. §. deportatos. de inin. reſt. l. ſi quis. §. eiꝰ
qui. & de offi. pſid. l. illicitas. §. veritas. Si ergo non pſſūt ipſi, multo
minus poterit Ptās vnius ciuitatis, cum exbanniti ab eis nū æqui-
parentur deportatis. Præterea ſn̄ia deportationis non fert in abſē-
tes. ff. de pœ. l. abſentem. ſed bannum fertur in abſentem, ergo non
æquiparatur deportato. Præterea deportatus pdit iura ciuilia Ro-
manorum, ff. de pœ. l. quidam. Sed ſi diceremus talem bannitum
æquiparari deportato, talis bannitus perderet Roma. ciuita. & iu-
ra ciuium Romanorum. Secundo vnus iudex extenderet iuriſdi-
ctionem ſuam, ꝯ l. inter pęnas, in prin. & l. relegatorum. in prin. &
in §. ad tp̃s. ff. de interdict. & relega. Præterea fama eius, qui depor
tatur, diminuitur, quia efficitur infamis, imo eius fama in totum
tollitur, vt ff. de varijs, & ext. cog. l. cognitionum, §. fi. Sed exbanni-
5 tus † non efficitur infamis, quia edictum propoſitum in abſentem
de maleficio non infamat, niſi de facto, vt de requi. re. l. j. Nam ex-
preſſe dr̃ bannitus condemnatus ext. ordinem, vt in glo. de modo
mulct. l. 1. Facit quod dr̃ in l. 3. §. præterea, & ibi no. p Dy. de ſuſpe-
ctis tutorib. ergo patet, ꝙ non æquiparetur deportato. Pręterea nõ
reperitur lege cautum, ꝙ deportatus poſſit impune occidi, ſed bā-
nitus põt impune occidi ex forma ſtatutorum, ergo non æquipa-
ratur deportato. Prætere x bannitus eſt tanquam ab ipſo principio
ꝯtumax, & extra obedientiam cõis, ſed deportatus eſt obediens,
& ſic ſi poſt deportationem inobediēs ſit, capite punit, de pę. l. re-
legati. & l. capitalium, §. in exulib. ergo, &c. Præterea, deportatum,
nemo põt reſtituere, niſi Princeps, vel Senatus, de pœ. l. relegati. in
fi. ff. de poſtu. l. 1. §. de qua aũt reſtõne. ſed exbanniti tota die reſti-
tuuntur per cõia, & eorum rectores: ergo non æquiparantur de-
portato. In iſta ſn̄ia eſt Ia. de Are. & no. Cy. C. de hær. inſt. l. 1. Et ita
determinatum fuit Bonon. in pub. diſpu. per do. Fed. & communi
6 ter tenēt Mod. Tertio videamus, † vtrum æquiparentur relegatis.
Glo. quæ eſt in d. §. relegati, dicit ꝙ q̃ñ bannitus non amittit bona,
ꝙ tunc æquiparatur relegato. Idem ſentit gl. ff. ex quib. cau. in poſ.
eat. l. cognitionem. in fi. vlt. glo. Contrarium credo verum, nam
aliquis eſt exbannitus ꝑ ſolam ꝯtumaciam, nulla de delicto præce
dēte cognitione ſm̃ ſtatuta, & ꝯſuetudines Italiæ: ſed ſn̄ia relega-
tionis licet in abſentem poſſet ferri, tñ dēt cognoſci de crimine, &
dr̃ ꝙ dēt ferri in abſ̃tes more priuatorum iudiciorum, ſed ꝯſtat ꝙ
in cauſis priuatorum non fertur in abſ̃tes ſn̄ia, niſi cognitio de cā
pręcedat, vt C. de iu. l. properandum. §. ſin aũt reus, & C. q̃ño, & q̃ſi
iud. in auth. qui ſemel. Pro hoc facit in Auth. de inceſt. nup. §. 1. &
quod ibi no. in prin. magnæ glo. quę incip. Ex hoc patet, ꝙ bannitus
nõ æquiparatur relegato. Primo relegatus eſt infamis, vt ff. de var.
& extr. cognitio. §. minuitur: ſātem interim, cum eſt in relegatio-
ne, vt l. quid ergo §. pœna grauior. de his qui no. infam. ſed banni-
tus, non eſt infamis, vt ſ̃. dictum eſt. Præterea relegato non poteſt
dari licentia reuertendi, niſi a Principe. l. relegati. ff. de pœ. in fi. ſed
7 exbanniti reſtituuntur a ciuitate, ergo, &c. † Quarto eſt vidēdum,
vtrum bannitus æquiparetur excommunicato in omnibus, ita ꝙ de
vno ad alium arguatur. Nam iſti exbanniti ſtatim elapſo bãno ha
bentur pro cōfeſſis de maleficio, nec ꝑſſūt innocētiam purgare, ſm̃
ſtatuta, & conſuetudines Italiæ, ſed excommunicati ſtatim præ-
ſtita ſatiſdatione de parendo mandatis iudicis abſoluuntur, vt ext.
quod met. cau. c. 1. & de ſent. excom mu. c. nuper, & c. ſacro. in fi. Ex
effectu ergo patet, ꝙ non procedit æquiparatio. Præterea, excom-
municatus a ſacramētis, & communione fidelium excluditur, ex
tra, de ſen. excom m. c. a. & c. pe. Certum eſt autem bãnitum prędi
cta non pdere, igitur, &c. Præterea ſn̄ia excommunicationis a iu-
dice ſuo lata, valet apud omnes, d. c. penul. ſed exbannire non facit
quem haberi pro exbannito, niſi in illa ciuitate, vbi eſt exbanni-
tus, ergo, &c. Pręterea, non reperitur ꝙ excommunicatus poſſit
impune occidi, ergo, &c. hoc intellige, niſi excommunicatus eſ-
ſet incorrigibilis, vt 23. q. 5. excommunicatorum, & ibi not. & ſic
non vi bona argumentatio de vno ad alium ſimpliciter. Quid di-
8 cemus? dico † talem bannitum ex forma ſtatuti impune occidi
poſſe, & recte, & proprie dici transfugam ciuitatis ſuæ. Item pro-
prie poteſt dici hoſtis ciuitatis ſuæ, hoc probo tam ex modo con-
ſtituendi, quam ex modo conſtituti. Ex modo conſtituendi pa-
tet, ſicut ille dicitur transfuga, qui ab alijs, qui ſub imperio ſunt

transfugit, & in inimicorum aciem ſeſe contulit, ita qui in nu-
mero aliorum exbannitorum, & hoſtium ciuitatis ſuæ, ergo pro-
prie poteſt dici transfuga ciuitatis ſuæ. Item hoc probatur ex ef-
fectu conſtituti. Nam licitum eſt transfugam impune occidere.
Item exbannitus ſimpliciter redeundo ad ciuitatem ſuam non
recuperat eam. Sed poteris inſtare, hoſtes ſunt, quibus populus
Romanus bella indixit, vel ipſi populo, ff. de capt. l. hoſtes, ſed ex-
banniti non ſunt huiuſmodi, ergo, &c. ſi non contulerunt ſe in
numerum hoſtium, & ſic non poteſt dici transfuga. Secundo
hoſtes, inter quos habent locum iura captiuitatis, ſunt hi, de qui-
bus loquitur d. l. hoſtes, ſed alio modo loquendo videtur, quòd
ciuitas poſſit habere hoſtes ſuos ſi ipſis bellum indixerit, vt ff. de
capt. l. ſi quis ingenuam, §. fi. & no. in d. l. hoſtes, in 1. gloſſ. ſed tali-
bus exbannitis indixit ciuitas bellum permittendo, quod poſſunt
occidi, & ſtatuendo officiales ad eos capiendos, ergo ſunt hoſtes
9 ciuitatis. Item quando ſubditus ſe rebellat † domino, vel Po-
teſtati, dicitur hoſtis, vt C. de his qui ad ecc. confu. l. ſeruus, in fi. gl.
Pro hoc facit quod not. Cyn. de iniur. l. ſi non conuitij, in princip.
quod exbãnitus poteſt dici transfuga ſuæ ciuitatis. Itaque poſſunt
dici hoſtes. Nam illi, quos ſenatus etiam iudicat hoſtes, ſunt ho-
ſtes populi Romani, d. l. amiſſione, ver. ſed & hi, cum gloſſ. ſua,
ita illi ſubditi, quos commune iudicat ſuos hoſtes, ſunt hoſtes ſuę
ciuita. ſed exbanniendo eos iudicat ſuos hoſtes, ergo, &c. & poſ-
10 ſunt dici transfugæ, & hoſtes ſuę ciuitatis † Reſtat videre, quid
bannitus amittit pro tali banno. Ad quod vos debetis ſcire, quod
transfugę & hoſtes populi Romani vltra alias ciuita. perdunt ciui
tatem Roman. & omnia iura gentium, vt d. l. amiſſione, & l. qui-
dam ſunt. ff. de pœ. Hoc verum, quod perdunt iura ciuitatis Ro-
manæ inquantum reſpicit commodum ſuum, ſed prout reſpicit
incommodum, iura ciuitatis Romanæ remanent apud eos ſecun
dum vnam ſolu. in l. poſtliminium, §. filius, de capti. & probatur
hic. Et patet, quia promittendo vobis, obligat ſe ciuiliter, vt no. ff.
de capt. l. tutelas. §. fina. Hoc etiam patet, quia lex ciuitatis Roma
næ, quæ permittit eos occidi, eos ligat, vt C. de ſic. l. 3. in fin. Sic ita-
que dico de tali bannito. Nam cum ipſe proprie ſit transfuga, &
hoſtis populi ciuitatis, vbi eſt exbannitus, vt ſ̃. probaui, dic quod
exbannitus perdit illam ciuitatem, & omnia iura, & priuilegia
illius ciuitatis. Iura autem gentium, item iura communia ciui-
tatis Roma. ſunt imperij Romani. ideo non perdit ea. Nam non
eſt transfuga Romani imperij, ſed illius ciuitatis tantum, vbi eſt
bannitus, & ſic idem eſt de parte quo ad partem, quod eſt de to-
to quo ad totum. Pręterea hoc eſt verum, quia ſi aliquis eſt tranſ-
fuga, vel reprobatus ab aliquo collegio, iura & priuilegia illius
collegij perderet, remanet tamen in diſpoſitione iuris communis,
vt ff. de excuſat. tutor. l. ſed & reprobari, & C. de epiſcop. & cleric.
authen. generaliter. & C. de quæſtionibus. l. milites, de tabul. l. a. li-
bro 10. Ita ergo cum ipſe bannitus ſit remotus ex delicto ab vni-
uerſitate, perdet iura, & priuilegia tantum ipſius vniuerſitatis: pro
11 hoc facit C. ſi cuna. vel cohor. l. 1. in fi. lib. 10. † Ad iſtam opi. in-
duco teſtem Iac. de Are. cuius opin. videtur eſſe de mente iuris, vt
plurimum, qui hoc tenet, vt ff. ad Senatuſconſ. Trebellia. l. ex fa-
cto. & inter cætera his verbis vtitur. Quod de bannitis noſtri tem-
poris dicunt quidam idem, quod in deportato, argum. J. de bon.
dam. l. 1. contrarium videtur, quia ſententia deportationis etiam
a præſidibus dari non poteſt, vt de pœ. l. 2. de lega. l. 3. 1. §. deporta-
tos, multo minus a ciuitatum rectoribus, non ergo perdit quæ
ſunt iuris ciuilis Roma. propter bannum, ſicut relegatus, licet ſibi
bona adimantur, quod interdum fit, licet regulariter non habeat
fieri, vt not. J. de inter. & relega. l. relegatorum, §. 1. C. de poſt. l. ne-
mo, & argum. ff. de pœ. l. interpretatione. Ea autem, quæ ſunt pro
pria ciuitatis a qua eſt exbannitus, amiſiſſe credo, quia quantum
ad illam peregrinus eſt, vt C. de hęred. inſt. l. 1. & de in ius vocan. l.
ſed ſi hac, §. ſed ſi per pœnam. Iſta ſunt ſua verba, per quæ, vt pa-
tet, poſuit ſuam voluntatem ponendo, non argumentum inducē
do. Patet ergo, quod iura ſuæ ciuitatis perdit, ſcilicet a qua eſt exban-
nitus, ſed iura communia retinet, ut dictum eſt. Quæro, nunquid
12 † bannitus poſſit facere teſtamentum? Dyn. in d. l. eius qui. §. fi. de
teſtamen. dicit quod ſi ei auferuntur bona, quod æquiparatur de-
portato, ſecundum gloſſ. in d. §. deportatos, & non poteſt facere
teſtamentum. Idem tenet Specu. in ti. de inſtrumen. edi. §. com-
pendioſe. verſic. quid de bannitis. Alij communiter contra, quia
negant ipſum æquiparari deportato, vt dixi ſupra, cum diſtin-
ctione tamen. Aut fecit teſtamentum ſecundum ius commu-
ne, & poteſt: Aut ſecundum ius ciuitatis ſuę, & non poteſt, vt
puta, quia erat in ciuitate ſtatutum, quod teſtamentum poſſit fie-
ri minori numero ſeptem teſtium. Sed nunquid poterit hæres
inſtitui? quidam quod non, quia æquiparatur deportatu, vt ple-
13 ne per Cyn. in l. 1. C. de hęred. inſtitu. Tu autem † diſtingue, aut
inſtituitur in teſtamento facto ſecundum ius proprium illius ci-
uitatis, & tunc non poteſt inſtitui, quia illius iuris non eſt capax,
14 vt patet ex prædictis. † Item poſſet quæri, an bannitus ſuccedat ab
inteſta o: videtur dicendum, aut loqueris de ſucceſſione ab inte-
ſtato de iure ſtatuti, vt ſi per ſtatutum dicitur, quod agnatos præ-
feratur mulieri proximiori in gradu, tunc nõ ſuccedit quia ꝑ ſuus

iuris omnino eſt incapax, vt patet ex prædictis, quod tene menti, quia multæ aliæ qõnes poterunt fieri ſi bñ inſpiciatur. Prædicta vera credo in oĩ bānito, qui ſm formam ſtatutorum impune põt occidi: nã ille proprie eſt trāsfuga, & hoſtis ciuitatis, & ei ciuitas põt
15 indicere bellum, vt ſ. probaui. Sed quæro, † quid de bānito, qui nõ impune occidi põt, ſed offendēs, vel ꝙ occidit minori pœna punitur: Rñdeo, ꝙ talis bānitus non eſt proprie transfuga, nec hoſtis ciuitatis, vt l. amiſſione, & l. capitis. de cap. dimi. vbi requiritur duo copulatiue, ſ. ꝙ deſiſtat ab his, ſub quorum imperio, & obedientia ſubeſt. & ſe in ſuorum hoſtium numero ꝯferat, ſed non facit ſm, qa nõ ſe connulit in hoſtium numero, quod patet, qa ciuitas non hēt eum pro hoſte. cum puniat offendētes eum, licet minori pœna: æquiparatur aũt talis exbannitus pſonis vilib. quib. qui iniuriatur, minus punit̃, vt Inſt. de iniu. §. atrox, & §. pęna, & ff. de iniu. l. fi. retinet ergo iura communia, & iura ſuæ ciuitatis, & ſolum pdit illud ꝙ tñ eſt expreſſum quod perdat, & ſi aſr diceretur, oportet te dicere oēm ꝯtumacem eſſe transfugam, & hoſtem ſuæ ciuitatis,
16 quod eſſet iniquiſſimum. † Sed pone, ꝙ in ſtatutis nihil ꝯtinentr de exbānito, quid eſſet de iure communi? Dic, ꝙ de iure communi põt quis exbanniri, nam annotatio, quæ olim fiebat, erat quoddam bānum. Dicebatur. n. ſi nõ veniret intra terminum, ꝙ oĩa bona ſua ponātur in bonis fiſci, vt ff. de req. re. l. j. & no. in gl. in ver. requirēdis: quæ incipit. i. requiſitus, nõ eſt dubium ꝙ iudex põt mulctare ꝯtumacem inobediētē ſibi, vt ff. ſiquis ius dic. nõ ob. l. vnica. Nam illud eſt bānire, & mulctare ꝯtumacē inobediētem ſibi, vt ff. de vē. inſp. l. j. §. quod ergo. in gl. ſup verbo, mulctis, quæ incipit. i. aliquib. bānis, facit C. de epi. & cle. auth. item nulla cõitas. & quod
17 no. in l. i. in vl. gl. C. q bo. ce. poſ. † Sed quid pdit talis exbānitus iure cõi? Rñ. perdit id quod fuit expſſum in bāno, puta fuit bānitus, ꝙ ſi nõ veniret intra tps tale, ſolueret cētum, vel pderet oĩa bona in caſibus, in quib. de eis loquitur. Item, quia in banno veniunt bona, non poterit interim ſibi ſolui, vt l. fi. de requi. re. Item ſi tale cri-
18 men erit, quod † infamat, interim erit infamis de facto, C. de req. re. l. fi. Eſt aũt dña inter iſtos. & bānitos nři tpis, qa iſti hñr pro ꝯfeſſis ex forma ſtatuti, nec poſt bānum audiuntur ad aliq̃ excuſationem: ſecus in bānitis de iure cõi, q nõ hñr pro ꝯfeſſis, vt ff. de cuſt. re. l. diuus, ver. ſic & diuus Pius, & dic vt ibi no. p Dy. Item quid, ſi
19 iudex apponit in banno, ꝙ elapſo termino poſſit impune occidi, an valeat? Dic, ꝙ non, niſi ſit permiſſum p ſtatutum, cum bānum ſit quædam mulcta, vt dictum eſt, ſemper dēt eſſe pecuniaria, vt ff. de verb. ſig. l. aliud. § inter mulctam, & ēt mulcta, quæ a minorib. iudicibus infertur, non poteſt vltra tantam ſummam aſcendere, vt C. de modo mulct. l. eos qui. Iſte aũt iudex pro mulcta imponeret pœnam corporalem, ergo, &c. Ex prædictis patet, ꝙ exbanniti ſm formam iuris non ſunt transfugæ, nec hoſtes, quia non pñt impune offendi, & ſic retinent iura ciuitatis Romanæ. Item iura ciuitatis ſuæ. Et de mã bannitorum dixiſſe ſufficiat, quæ licet vera mihi Bar. videantur, ſcribo tamen, vt alijs materiam inueſtigandi tribuam, & vt materia quotidiana minus bene intellecta lucem veritatis aſſumat, &c.

TRACTATVS EXBANNITORVM.

a PRimo quæro, * An exbannitus poſſit agere ꝯ aliquem ſuum debitorem, vel ſuę rei detētorem? Et vř, ꝙ ſic. Nã & relegatus bona ſua retinet, vt ff. de interd. & releg. l. j. ff. de bon. eo. q mor. ſibi conſci. l. 2. in fi. ergo vř, ꝙ agere poſſit. Facit ad hoc. ff. de bo. poſſ. l. edicto. §. rei autem capitalis. Et hoc verum, niſi bona ſimplr fuerint adempta. Facit ad hoc C. ſi pend. app. mors. interue. l. a. Sed ꝯtrium puto, ad inſtar excommunicati, qui agere non poteſt, vt in decret. de offic. iud. ord. c. a. & ex. de iud. c. intelleximus. Nec vř de iure ciuili agere poſſe ad ſimilitudinem eius, cui aqua, & igni interdictũ eſt. Si. n. diceremus, ꝙ agere poſſet, in pęna exbānitionis, eſſet eius præmium, quod lex non vult, vt ff. ſol. mat. l. ab hoſtibus, in prin. & l. ſiue hæreditaria. ff. de neg. geſt. Sed ēt ſtatuta terrarum dicunt, ꝙ non fiat ei ius, qui alijs non vult fieri rationem, & poteſt induci in ar. illud no. ad hoc. Quod qui facit, ſemper expectet, vñ ſi non facit alteri ius, nec ſibi fieri expectet, nec dēt. arg. C. de epiſ. aud. l. nemo. & id ꝙ dř. C. de pac. l. cum, proponas, & nil Iudęus Iudęo, &c. vt C. de Iud. l. nemo. & quod no. in Auth. vt cum de app. cogno. §. cãs. & in Auth. vt exactio. inſtãns dotis, §. illud quoq;, & illud, Patere legem quam tu ipſe tuleris. Item, quia pp ꝯtumaciam inobedientis fit exbannimētum, ſiue annotatio, vñ non dēt ei prodeſſe, vt ff. de doli exceptio. l. apud Celſum, §. illa ēt, & C. de tranſa. l. tranſactionem. & in decr. de donatio. inter virum & vxor. Sicut enim excommunicatio reijcit quem a communione fidelium, in decr. de proc. c. fi. ſic exbānimētum a communione ciuium. Et pt hoc videri de eo, qui deuiat a fide, qui hæreticus dř, vñ hominum dēt carere ſuffragiis. vt C. de apoſtat. l. 3. nihil. n. dēt eſſe commune exbānim cum cæteris hoīb. ex moribus, vel legib. vt dř in hæretico, vt C. de hæret. l. Manichæos. Item quæro, an actiones ſuas bānitus alteri cedere, & mādare poſſit, & ſi ceſſit, an ille, cui ceſſit, poſſit illas intentare? Et certe, vř ꝙ non, quia iura faciunt tranſitum cum ſua cã, & cũ ſuis vitiis, vt ff. de acq. poſſ. l. Pomponius. §. 1. & de exc. doli. l. apud Celſum. idem tractat in plurib. alijs, §. illius legis, nam traditio nihil aliud trāsfert, q̃ ꝙ fuerit apud eum qui tradidit, ff. de acq. rer. dom. l. traditio. quin vř, ꝙ iſte, qui hēt iura ceſſa ab exbānito, agere non poſſit. ſicut nec exbannitus poterat. vt dixi ſ. in 2. qõ. Nam ſi agere poſſet eueniret illud, ꝙ fieret alia via ꝯ le. quod nec hoc licet. ff. de tutorib. & curat. datis ab his. l. ſcire oportet, §. i. & l. voluntas, C. de fideicommiſſa. liberta. l. oratio. ff. de ſpōſ. & totum illud brochardum, quod facere, &c. vt ff. de poſtu. l. quos proh. bet & C. de vſurp. l. eos, in fi. Sed certe in hoc vř diſtinguendum, aut ille qui hēt ius ceſſum, hēt ex lucratiua cã, & tunc obſtat illa exceptio, quæ obſtaret cedenti, vt ff. de exceptio. l. apud Celſum. §. de authoris. Si vero nõ hēt ex cã lucratiua, tunc non obſtat illa exceptio, vt eadem l. §. ſed ſi cum legitima, & d. §. de authoris. Nec mirum, qa quod apud me eſt inutile, alij cedendo, apud eum cui cedo eſt vtile, vt dř & colligitur aperte. ff. mand. l. Papinianus, quod aũt dř de exbānito, ꝙ actiones ſuas cedere poſſit, intellige in eo caſu, qñ propter exbannimentum eius bona non ſunt adempta. vt ſ. dixi: vnde ſi bona retinet, ergo & actione, ff. de verb. ſigni. l. bonorum. Et q, ſi exbānitus per ſnĩam occaſionem alicuius criminis, cuius bona auferuntur, & ceſſio prohibetur, vel etiam ſi non ante ſnĩam in caſibus, de quo dic, vt no. ff. de don. l. poſt ꝯtum. Tertio quæro, an exbannitus per procuratorem agere poſſit. Et vř ꝙ ſic, quia quod per me non poſſum, per alium poſſum. arg. ff. de in ius vocā. l. quaſitum. ff. de priuilegiis creditorum. l. j. §. ſi quis, & ff. de tranſa. l. & poſt. §. fi. & melius in l. Ariſto. qui potio. in pig. hab. in ſi. Sed ꝯtrium puto. licet. n. poſſit procuratorem relinquere, vt ff. de minorib. l. Papinianus exuli. nõ tñ per ipſum procuratorem agere, poſſe, q. ipſe idē exbānitus agere vř. ar. ff. de adm. tut. l. ita aũt. §. geſſiſſet, item fraus fieret legi de perſona ad perſonam, quod eſſe nõ dēt, vt no. ff. de legib. l. ꝯ legem. & ff. ad Macedonia. l. ſed & Iulianus. Quarto quero, quid ſi exbannitus conueniatur, an poſſit ſe defendere & in iudicio adeſſe? Et vř, ꝙ non, quia in exceptionibus, & defenſionibus quis eſt actor, vt ff. de teſtib. l. 1. & C. de exceptio. l. quidam. & ff. de probationib. l. quoties, §. qui dolo. Sed certum eſt exbannitum non poſſe agere, vt dixi ſ. in j. q. ergo nec ſe tueri per rõnem prædictam. Sed certe ꝯtrium puto, nec eſt eadem ratio. Non. n. põt agere, ergo nec excipere, quia multa conſequuntur aliqui magis excipiendo, quam agēdo conſequi non poſſunt, vt arg. C. ēt ob chirog. pecu. l. j. & ff. de pig. l. j. in prin. & ff. ad legem Falc. l. j. §. id quod. Et ad idem eſt optimum ſimile in minore, qui nõ põt agere communi diuidundo, tñ ſi conuenitur, poteſt ſe defendere, & prædiorum ſit diuiſio. C. de præd. minor. l. inter oēs. Et hoc iõ, quia iudicium redditur in inuitum, ff. de ver. obl. l. inter ſtipulantem, §. j. Pro hac opinione vř caſus in auth. credētes, C. de hęret. Sed tutius puto dicēdum, vt ſi ꝯueniatur, p procuratorem ſe defendat, ad exemplum excõicati, cui bānitum ſ. æquiparauimus, vt in decr. de iud. c. 3. & multa alia dici, & notari poſſent ſup hac mã. ſ. vtrum exbānitus poſſit excipere, ſi ꝯueniatur. Et vtrum poſſit exceptiones ſuas probare. Et vtrum ſi exbānitus ꝯueniatur, poſſit ipſe actorem reconuenire. Et dicamus, ꝙ non, vt notatur de exceptionib. c. cum inter, quæ breuitatis cã omitto. Quinto quęro vtrum exbannitus poſſit appellare? Et vř, ꝙ nõ, quia ꝯtumax non appellat C. de iudi. l. properandum, §. ſin aũt reus. Sed certe dđm eſt, ꝙ appellare põt, vt ur manifeſte. C. ſi pēdēte applone mors interuenerit, l. 3. & dic, vt ibi notatur in d. l. pperandum, §. illo, & §. ſin aũt reus. Sexto quæro, cui ęquiparentr bānitus. Quidam ęquiparant eum ei, qui eſt relegatus. Et vř ꝙ bñ, nam relegatis bona non auferuntur, vt de interd. & releg. l. j. & oĩa eorum iura retinēt relegati, & ēt liberos in ptāte, vt ff. de interdic. & releg. l. relegatorum. Alij æquiparant bānitum triplici exilio generi relegantium, quia aut eſt certorum locorum interdictio facta, aut omnium præter certum locum, aut inſulæ vinculum, quæ relegatio appellatur, vt l. exilium, ff. de interd & releg. Alij æquiparant exbānitum duob. generib. relegatorum. Sunt. n. quidam, qui in inſulam relegantur, & ſunt alij, quib. prouincię ſimplr interdñr, vt d. l. relegatorum. Itē ſicut in inſulam, quæ ſub vna iuriſdictione non eſt, non habet ius relegandi, ſic in exbannito, vt d. l. relegatorum, §. ſicut. Et de his dic vt plene no. Inſtitu. quib. modis ius patriæ pot. ſolui. §. 1. 2. & 3 & ibi

ADDITIO.

a Th. D. Primo quæro. Iſtum tractatum inueni in 13. vol. conſi. diuerſorum Doct. & in 14. vol. conſilio. Et aduerte, ꝙ de iſto trac. facit mentionem Bar. in extrau. qui ſint rebel. in ver. rebellando, in ver. qui. i ſi aliquis, & vide Bar. ſupra, in proximo trac. ibi vide meam apoſtil.

Digitized by Google

& ibi plene per gl. Septimo quęro, utrũ exbannitus poſſit teſtari. Dic ut l. eius, qui apud, & ibi not. ff. de teſta. Octauo quęro utrum exbannitus agens ꝯ exbannitum poſſit repelli per exceptionem bannorũ ſi excipit, & an actor exbannitus poſſit replicare contra reum de banno? dic ut plene dixi in l. cum muliet. ff. ſol. mat.

TRACTATVS
DE CITATIONE. a

1 Reus citandus eſt, antequam libellus offeratur.
2 Præſens in iudicio non eſt citandus.
3 Citatio ad domum ualet, quando aliter perſonaliter citari non poteſt, quia citandus eſt in prouincia, & ad eum uotitia citationis peruenire poteſt.
4 Citari in eccleſia quis poteſt verbaliter, non autem realiter.
5 Citatio facta ſine cauſa a iudice competenti eſt nulla.
6 Procurator non debet citari ante litem conteſtatã, ſi dominus eſt præſens, poſt litem conteſtatam poteſt citari.
7 Nuncius non citat ſine iudicis commiſſione.
8 Citatione facta die feriata non tenet.
9 Citatio facta die feriata ad non feriatam non tenet de iure, ſed conſuetudo contrarium obſeruat.
10 Dies termini appoſiti in citatione computatur in termino, ita ꝙ ultima die termini appoſiti poterit comparere.
11 Citatus ut compareat intra decem dies ſi ultima dies eſt feriata, an teneatur comparere die ſequenti, & admitti debeat, quòd ſic.
Clauſula apponenda in citatione, quòd ſi illa dies fuerit feriata, compareat die ſequenti.
12 Dictio, uſque, ſtat excluſiue.
13 Relatio nuncii ſi in actis appareat, licet non de commiſſione, ſatis eſt.
14 Nuncio referenti ſe citaſſe creditur, niſi appareat contrarium.
15 Iudex in ciuilibus non poteſt citare quem, ut perſonaliter compareat, niſi ex magna cauſa.
16 Iudex delegatus non citat perſonaliter, niſi expreſſe committatur.
17 Citationis terminus peremptorius eſſe debet, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus.
18 Citatus reus in termino ſi non comparuit, & accuſata contumacia per actorem, index poſt terminum intra duos dies pronunciat, tenet.

QVia, vt dicitur In auth. offerat. C. de li. conteſt. offerẽdus ẽ libellus reo, q ad iudiciũ vocatur, patet, quia citandus
1 eſt reus † anteq̃ poſſit libellus offerri, & non procedit ꝯ reũ niſi tacite, vel expreſſe, vt ext. de proc. cũ pro ca. in fi. adeo ꝙ ſine citatione proceſſus ẽ nullus. C. de ſent. & iterlo. l. ea, q̃. de accuſa. l. 4. ext. de ma. & obe. inter. Idcirco dicẽdũ eſt de q̃onib. circa citationẽ, licet aũt in primis pcedere dẽat citatio, vt Inſ. de pena teme. litig. §. oĩum. An li. ꝯte. n dr̃ qs agere, ſed agere velle. ff. rẽ ratã habe. l. ampli⁹. & vſq; ad li. ꝯte. põt mora purgari. ff. de arbi. l. cũ dies. §. 1. de ver. obl. l. inſulã. & qa poſt li. ꝯteſt. nõ dẽt iudex recuſari. C. de iudi. l. apſſimi. nec forũ declinari. ff. de iud. l. 1. & eſt, ꝙ licet ſit in vno articulo contumax, n pſumitur in alijs ꝯtumax & iõ citãdus ad ſingulos actus iudicij, aliàs in alijs nil agitur, qa de vnoquoq; negocio, &c. ff. de re iud. l. de vnoquoq;. & no. Arc. ext. de acc. c. ad petitionem. Ex pdi-
2 ctis ergo inſurgit talis q̃ſt. Pone, † ꝙ qs eſt pñs in iudicio, ꝯ quem petit actor ius de eo fieri. Reus dicit iterrogatus, ilſie nolo ad pñs rñdere, ſed faciat me citari ſolẽniter, qa volo hr̃e dilationẽ ad cõparẽdũ: actor vero inſtat, ꝙ ille reus debeat rñdere, ex quo pñs eſt. Quæro qd iuris, & primo vr̃, ꝙ citari debet: quia vt dictũ eſt, a citatione incipiẽdũ eſt. d. §. oĩum. & quia intereſt citati habere dilationem ad quærendum aduocatum, cuius conſilio rñdeat, arg. ff. ex quib. cau. maio. l. ab hoſtib. in fi. Eꝯ vr̃, ꝙ oĩs circuitus eſt euitãd⁹. l. dñs teſtõ. de cond. indeb. Secundo, qui ſcit non dẽt certiorari. de act. emp. l. 1. Ad idẽ denunciatio eſt fienda venditori, vt ff. de eui. l. ſi ideo. §. fi. Itẽ ſi fiat venditio ſine denunciatione ſufficit, vt no. C. de eui. l. emptor fundi. In hac q. vr̃ verius, ꝙ non ſit opus citatione. Offeratur ergo ei pñti libellus, & intra terminum poterit deliberare, & iura ſua pparare, vñ iura palleg. non obſt. Sic dicimus, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. C. vbi de crim. agi opor. l. fi. niſi tale eſſet negocium, ad quod oportet comparere deliberate, tunc poſſet petere tp̃s ad deliberandum. ff. de inter. act. l. qui interrogatur. Et hanc q̃onẽ mouet Spec. in titu. de libe. obl. §. ſequitur. ver.
3 item dñr. Secundo quæro, † nunquid ſufficit quem citari ad domum? Et vr̃, ꝙ ſic. ff. de dam. infec. l. 3. §. toties. ff. de libe. agn. l. j. §. 1. quod vi aut clam. l. aut q aliter. §. 1. & 3. in fi. C. de an. exce. l. vt pfectius, ext. de dolo, & contu. c. cãm, quæ. Eꝯ ꝙ nõ, imo ꝙ pſonaliter, ſi eius pñtia hẽri põt. itẽ ꝙ citatio in eius notitiam pueniat. ff. quæ ſen. ſine appe. re. l. 1. §. item cum ex edicto. alias non vr̃ citat⁹, nec valet ꝙ agitur. C. de acc. l. 4. C. quomodo & q̃n iud. l. ea quæ. & ſi per vim vel alio modo. l. fi. ff. de re iud. l. de vnoquoq;. Tu dic br̃, quód ſi citandus põt perſonalr̃ reperiri, ſemper perſonaliter eſt citandus. d. §. item, cum ex edicto. ita ſi in eius notitiam poteſt peruenire, nã intelligendum eſt, ꝙ citatio ad domũ valet, tunc. ſ. q̃n eſt abſens, vel q̃n p eum fit, quominus citatio ad eum poſſit peruenire, puta ianua clauſa, vt ff. ꝙ vi aut cl. l. 1. vim. & no. in d. c. cãm, q̃. & plenius in c. ſi eo. ti. ꝙ ĩñ intellige, q̃n citatus in eadem puincia inuenitur, ext. de dolo, & cõtu. c. cum olim. circa fi. & vide Arch. in d. c. j. ext. de fo. cõp. lib. 6. & hæc ſunt maxime vera, vbi in criminibus citandus eſt reus, ſm Gof. ff. de poe. l. abſentẽ. & de pub. iud. l. inter accuſatorem, & qui accu. nõ poſ. l. qui crimen. de accuſ. l. 4. Prædicta aũt ſm ius operant̃, vel ſm formam ſtatutorum: quia in quolibet municipio fit citatio, vel ad domum, vel in pſonã. Qualiter aũt citetur pupillus, dic vt ff. qb. ex cauſis in poſſ. ea. l. hoc aũt.
4 Quæro circa hoc, an quis poſſit in eccleſia inuitus citari. Dic br̃, ꝙ ſi loquimur de citatione reali, per q̃ inuitus extrahitur. Et dic, ꝙ non, p tit. C. de his qui ad eccle. cõfugi. Si aũt loquimur de citatione verbali, dic ꝙ inuitus citatur, vt in eo. tit. l. pñti. §. ſic vbi depoſitæ: Neque obſtat l. plerią;. ff. de in ius voc. vbi dr̃ ꝙ de domo inuitus non citetur verbalr̃, ſi non patiat̃ ſe conſpici, quia eccleſia eſt iuris publici, & quilibet in ea hẽt aditum. l. 1. §. huius ſtudij. ff.
5 de iuſt. & iu. † Tertio quæritur, an citatio facta a competenti iudice, valeat, ſi fit ſine cã? Et vr̃, ꝙ ſic, vt ff. i ius vo. vt eant, aut ſatiſd. l. ex quacunq;. ergo citari põt ẽt ex nõ vera, ſed citatio ex non vera cã reducit ad non cãm, arg. ff. de do. excep. l. 2. §. circa primã ſpẽm. in fi. ergo & c. nam illa lex, ex quacũque, pmittit, ꝙ ex cã citari dẽbebat, ibi, ex quacunque cauſa, pro quo ext. de offi. deleg. c. prudẽtiam. Si igit deficit cã, cenſetur citatio nuda, & nõ valet, arg. ff. de leg. l. 1. filiusf. §. diui. de leg. 3. l. pr̃ filium. in §. Iulius Agrippa. ſic dr̃ de cautione ſine cã, quæ interminata dr̃, ext. de fi. inſtr. c. ſi cautio. ff. de prob. l. cum de indebito. Item libellus ſine cã non procedit, ff. de eden. l. 1. & ext. de excep. c. vlt. & ibi no. Item promiſſio ſine cauſa non valet, vt in d. c. ſi cautio. Item tranſactio ſine cauſa non
b valet, vt ff. de tranſac. l. cum hi. §. cum prætor. b Item ꝯdicens ſine cã non auditur. C. de edic. diui Adri. tol. l. fi. Item cõfeſſio ſine cã non valet, ut ff. de interro. act. l. 1. Item ſtipl̃o ſine cã non valet, ar. ext. de fide iuſtr. c. ſi cautio. c. ſolito. in princ. Adde quod no. C. de non num. pec. l. gñalr̃. ff. de acq. rer. do. l. nunquam. & de do. l. nuda. cum ſimil. Et hæc vr̃ veritas, quia cã dẽt præcedere ſuum cauſatum, ſicut mã ſuum materiatum. ff. de orig. iur. l. 2. in §. cum pr̃. adeo ꝙ peius eſt res nuda cã facti, q̃ ipſum factum, vt no. 15. q. 6. c. ſi q̃n. 3. a ſacerdotib. ff. de fur. l. fi. in fi. Itẽ cã ſufficiẽti poſita neceſſario ſequitur effectus, ſ. finis. C. de rei ven. l. doce. ext. de conſtit. c. tranſlato. vnde cauſa probatur per effectum. 12. q. 2. ꝯctus. igitur durãte cã durat effectus. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patr. & in c. cum ceſſante. de appe. uñc ceſſante cã, ceſſat priuilegium, vt ff. de iud. l. 2. §. legatis. in fi. C. de epiſc. & cler. l. gñaliter. 17. q. 1. gñaliter.
6 † Quarto quæro, an ſufficiat, ꝙ citetur ſolus procurator, non dñs,
c vt procurator c veniat pro dño rñſurus, an vero non ſufficiat, niſi ipſe dñs citet. Et primo vr̃, ꝙ ſufficiat ſola citatio procuratoris. ar. C. de procur. l. cum. & ff. de verbo. oblig. l. ſed ſi ex ſtipulatu. Item quia & mercenario poteſt fieri procurator. ff. quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. 1. de trib. l. proc. ext. vt li. non conteſt. c. accedens. Contra vr̃, ꝙ non ſufficiat: quia denunciatio facta pcuratori non nocet dño. ff. de pet. here. l. item veniunt. §. petitam, ext. de poſtul. c. ex parte. gl. alle. Ad hoc dixerunt quidam, ꝙ primo dñs, poſtea procurator eſt citãdus, maxime poſtq̃ eſt effectus dñs litis, vt ff. de euic. l. ſi ideo, & l. ſi dictum. §. ſi præſente. & no. ext. de dolo, & contu. c. cãm. Sed dicendum eſt, ꝙ ſi dñs ſit præſens, ipſe eſt citandus. 4. q. 5. quiſquis, & d. c. cauſam. Si aũt dñs eſt abſens, tunc ſufficit citari procuratorẽ, quẽ dimiſit, iuxta not. ff. ex quib. cau. ma. l. itẽ ait prætor. §. hæc aũt reſtõ. & ſi nõ dimiſiſſet pcuratorẽ, põt vt contumax puniri, d. c. cãm. ſed poſt li. conteſt. eſt dñs; & tũc ſiue dñs ſit præſens, ſiue abſens, procurator eſt citandus, cũ poſtea non hẽat dñs facultatem litis proſequendæ, ergo fruſtra citatur. Et de hoc dic per Inn. in c. q̃m ꝯ falſam, extra, de prob. & in Specu. in titu. de
7 actore. §. 1. verſi. hoc m̃ fallit. Quinto quæro, † an ſufficiat citatio
d nuncij abſque iudicis commiſſione. d Dic, ꝙ non. ff. de in ius voc. l. ſed ſi hac. §. prætor ait. & C. de exhib. re. l. iubi. & l. neminem, & C. qui accu. non poſſ. l. 4. imo deberet puniri, vt ff. de fal. l. qui nomi
8 ne ptoris. & qd dicã. ĩ. in 10. quæſtio. Sexto quæro, † an citatio facta die feriata valeat? Dic, ꝙ nõ. ff. de fer. l. 1. C. eo. l. fin. 15. quæſt. 4. cap. placita. Conſtat autem, ꝙ citatio eſt de proceſſu iudiciorum. extra,

ADDITIONES.

a Tractatus de citatione. Iſtũ p trac. Bar. alle. Ale. in l. 1. §. cura carnis. in princ. ff. de off. præfe. vrb. in add. Bar. & l. j. §. nunciatio. ff. de ope. no. nũ. in addi. eiuſdem inc. in ver. citatio. inci. an teneat. & do. meus d. Iaſ. in d. l. 1. §. nũciatio. in duob. locis.
b §. Cum prætor. Per quem tex. ibi Ful. inuehit contra prætores, & iudices, qui interponunt decretum cauſa non cognita.
c Procurator. Adde Bar. in l. quamuis. ff. de dam. inf. & in l. qui ſolent. in vlt. not. ff. de al. & cib. leg. cum cõcor. de quib. per Iaſ. in l. eum qui. in primo no. C. de proc. & Alex. in d. l. quamuis. in fi. & Mar. Soc. in tract. de citat. art. 5. in 4. q. prin.
d Abſq; iudicis commiſſione. Adde Bar. per illum tex. in l. neminem. C. de exhi. re. & in l. palatinos. C. de cohꝛ. fun. fiſc. lib. 11. & Ant. de Bur. & Doc. in cap. 1. de iu. Bal. in l. cum cler. C. de epiſ. & cle. & in c. 1. de mil. vaſ. qui contu. eſt.

extra, de prob. c. qm̃. Inſti de pę. te. liti. §. ſi. ſed proceſſus factus die
feriato non valet, ēt circa appſonem. ff. de fer. l. i. extr. de re iud. c. i.
adeo ꝙ citatus ire ñ debet. l. 2. ſiue ɔſentientib. fiat, ſiue non, vt no.
C. de fer. l. omnes. ſed ſecus in ferijs meſſium, & vindemiarum, &
partes ɔſentiant. ff. de fer. l. i. §. i. & iudice conſentiente. Sed qd̄ d̄ fe
rijs repentinis? Vide gl. ꝙ idem, ꝙ in ſolennib. in clem. ſæpe, d̄ ver.
9 ſig. Septimo quæro, † ſi quis citet̃ die feriata, vt compareat die nõ
a feriata, ᵃ an valeat. Dy. tenet, ꝙ valet, quia effectus citationis con-
ferrur in eum diem, quo citari debuit, & potuit. C. de do. inter vir.
& vxo. l. inter eos. & l. i. §. nunciatio. ff. de ope. no. nun. & l. ſi ego Sę
ię. §. i. ff. de iure dot. Alij aūt cõiter dñt, ꝙ non valeat, quia in iudi-
cijs initium eſt ſpectandum. ff. de min. l. 3. §. 3. vnde non vr̃ ſm eos,
multum operari, ſi citatio conſert̃ in diem iuridicam, arg. ff. de ſer
uit. l. ſi minor. Sed primum dictum de conſuetudine obſeruatur,
10 & ſic obſeruat ſtylus curiæ Rom. † Octauo quæro, quid ſi fiat ci
tatio ad 10. vel tres dies, nunquid ille tertius vel decimus compu
tãbitur in citatione, vt in illo die poſſit comparere citatus, an ve-
ro ante diem illam comparere teneatur? Et dico, ꝙ ille vltimus ĩ
citatione. vel in termino cõputat̃. l. i. ff. ſi quis cau. & l. cõtinuus §.
cum ita. ff. de verb. ob. vt dixi. Nam licet ſit appellandum intra 10.
dies, tñ decimus dies compꝛęhẽditur, vt no. a. q. 6. anteriorum. ff.
de ſucc. edic. l. i. §. quod dicimus, & per d. l. ꝓbatur. Ad quod facit
Inſt. de ver. ob. §. oīs ſtipſo. ver. id aūt Item dic, ꝙ hæc citatio expe
diatur ꝑ nuncium. ff. de arbit. l. ſed & ſi interpellatur. §. arbiter. ſm
Inn. põt iudex facere mandatum per nuncium verbo tenus deſti
natum, mandatum aūt cãæ cognitionem regnt. ff. de off. ꝓconſ. l.
nec qcquam. §. vbi decretũ. Vñ ſm eũ ſaltẽ dẽt licere deſtinare, vt
ipſe no. ext. de accu. c. licet, arg. ɔ̃. ff. de arbi. l. diẽ ꝓferre. in princ. &
quod ibi no. Nono q̃ro, ſi fiat citatio, ꝙ compareat 8. vel 10. die, &
ĩn illis dieb. veniat feriata, in qua eſt certũ, ꝙ citatio non valeat, vt
dictum eſt. ſ. in 6. q. nunqd nihilominus tenebit̃ cõparere citatus
die ſeq. non feriata? Et vr̃ ꝙ non, qa de ſeq. die in citatione non eſt
facta mentio & non de illo magis, quam de alio adſtringitur, er-
go vr̃, ꝙ non dẽt cõparere nec illa die, nec ſeq. Vnde ad hoc vitan
dum adijciunt qdã in citatione, ꝙ ſi illa dies feriata exiſteret, com
pareat ſeq. die, ac eorũ citatio ꝑꝑ diem feriatam vr̃ ɔſumpta. ſ. illo
citato die feriata cõparente. Cum. n. in mandato ſunt duæ citatio
nes. ſ. dies expreſſus, q eſt dies feriata, & dies ſeq. ar. ext. de acc. c. ve
niens, citato eligente diem feriatam in cõparendo, non vr̃ cogi in
ſeq. cõparere. ar. ff. de ver. ob. l. vbi aūt. §. pen. & iõ vr̃ citatio cõſum
pta, nec ẽt iudex ſibi mãdare pt̃, vt ſeq. die cõpareat, ſine ſolemni-
tate, quæ tradit̃ in c. actor qui. ext. de dolo & contu. lib. 6. imo cũ
fuerint temerariæ citationes, actores ipſi citato ad expenſas tenẽ-
tur. ff. de iud. l. cum quẽ temere, ſm Io. de Deo. Eꝫ vr̃, ꝑ c. veniens.
ext. de accu. Nam ſm Inn. citatio prædicta hẽt duas partes, p̃ma,
vt cõpareat illa die, & ꝙ compareat, argu. l. Celſus. ff. de arbi. & de
cond. & dem. l. hęc condõ, nequaq̃ habeat excuſationẽ illa die ꝑꝑ
ferias, tñ ſi in ſequenti non compareat, non hẽt excuſationẽ, d. c.
veniens. & de dolo & contu. c. cum dilectus. c. ſi. de don. & de ĩn-
teg. reſt. c. ex literis. in ſi. & c. eorum. ſed reprehendunt quidam, ꝙ
ibi non fuit citatio ad diem feſtiuum, ſed vſq; ad feſtũ, vt compa-
reat circa feſtum. & vſquę intellige excluſiue, vt ext. de ſi. inſtr. c.
cum dilectus. ſed tu dic ſm quod dicit Spec. & tenet in ti. de dila.
§. i. ver. ſed quid, & no. 15. qõ. 4. placita, in ſi. Decimo dicas, ꝙ ſi ꝑꝑ
diem fuit impeditus, & iudicis copiam hr̃e nõ potuit, non eſt qd
ei imputetur, imo reſtituendus. ff. ex qb. cau. ma. l. ſed & ſi ꝑ ꝓro-
11 tẽ. §. ſi magiſtratum. & † ideo vr̃ in diem ſeq. dilatum. ff. ſi qs cau.
l. 2. §. 2. in ſi. & l. & ſi poſt tres, & ff. de vſuc. l. vbi lex. Ad idem extr.
de dolo, & contu. c. cum dilecti. licet. n. in non veniẽdo ĩ pœnã qs
incideret, & tñ poſt modicum tp̃s cõparẽdo morã vr̃ purgare, vt
no. ĩ d. l. & ſi poſt tres. Ad idẽ ex qb. cau. ma. l. ab hoſtib. §. ſed quod
ſimplr̃, quia in mora modici tp̃is non eſt magnum damnũ. §. de
iud. l. ſi debitori. qñ ius actoris, & eius actio non eſt facta deterior,
d. l. & ſi poſt tres. ẽt maxime admittat̃ ex illa cã gñali, ſi qua mihi
iuſta cã videbitur. Eꝫ vr̃, ꝙ data fuit forma ſolẽnior, ergo non po-
tuit, nec debuit ſibi præiudicare, vt eo. tit. l. ſed & ſi ꝑꝑ prętorem,
§. ſi ferię, & ideo de talib. ferijs nõ eſt curandum, & idẽ a dilatiõe
12 nõ excipitur. C. de dil. l. ſiue pars. in ſi. Itẽ † quia dilationum ĩ mã eſt
amputanda. C. de temp. app. l. 2. Cum ergo die dilationis non cõ-
paruit, alia die non eſt admittendus. C. qñ prouo. non eſt nec l. cũ
non ex eo die, nec ſe arctare debuit ad vltimum diem termini fe-
riarum. ff. ſi quis cauſ. l. 2. §. ſi quis. quia verius de mero iure. Nec
ob. d. l. 2. §. 2. quia ibi fuit tpe iuſto, & ineuitabili impeditus impe-
dimento, & ideo crederem tunc ſecus, cum iudex ex quadã ęqui
tate poſſit ipſum admittere ſequenti die, arg. C. quomodo, & qñ
iud. l. i. & ext. de offi. deleg. c. conſuluit. & ideo eſt cautela, ꝙ appa-
reat, quod iuſſu iudicis ſit admiſſus die ſequenti, & ita poteſt loq.
13 d. l. & ſi poſt tres. † Vndecimo quæro, quid ſi apparet in actis rela
tio nuncij citantis, non tamen appareat de commiſſione, nũquid
ſufficiat ſola relatio citationis? Et vr̃ primo, ꝙ non ſuper 3. & 4. q.
vbi ſemper debet fieri citatio ad petitionem partis, vt in Auth. de
man. prin. §. non permittas. Item de mandato iudicis, vt in Auth.
de quæſtore. circa med. In ɔ̃rium vr̃ l. magis puto, §. nec tamen. ff.
de reb. eo. & de offic. præſe. vig. l. i. ext. de appel. c. cum parati. Si er
b go in actis conſtat de relatione, ᵇ ſufficit. Hanc approbat Inn. ext.
de prob. c. quoniam, in glo. citationes, vt ipſe exponit, i. citatio nũ-
cij. alij ɔ̃ in d. q. 8. licet ſtandum ſit relationi, tamen relatio nõ eſt
commiſſio iudicis, vnde ſine commiſſione iudicis non poteſt fie
ri, vnde vnum per alterum non probatur, vt C. de don. inter vi. &
14 vxo. l. ſi maritus, ext. de teſtam. c. cum cauſam. 2. † Duodecimo
quæro, quid ſi citatus negat ſe citatum, cuius dicto ſtatur, nuncij
c vel negantis? nuncio creditur in dubio, ᶜ niſi aliud de contrario
oſtendatur, vt no glo. 4. q. 3. c. ſi teſtes, & vide plene no. ext. de ſen.
excomm. c. venerabilis, in §. porro. lib. 6. Idem vr̃ tenere Innocen
c. qm̃. de probat. & ſecundum Goſ. erunt validæ probationes pro
ducendæ in ɔ̃rium. Inſt. de inut. ſtip. §. alteri. & omnia vera, niſi re-
feratur relatio ad delictum commiſſum, vel ad alium, vltra cita-
15 tionis effectum, quia tunc non creditur, vt ff. de accuſ. l. ea quę, &
de cuſt. reo. l. diuus. Decimotertio quæritur, nũquid iudex poſſit
citare aliquem ciuiliter coram ſe, vt perſonaliter compareat. Et
vr̃, ꝙ non, quia iuris beneficium alicui non eſt auferendum. ff. de
re iud. l. 4. §. ſi quis condemnatus. Cum conceſſum ſit omnib. ha-
bere poteſtatem conſtituendi procuratorem in cauſis. l. i. §. vſus.
ff. de procur. & Inſt. de his per quos agere poſſ. §. i. Econtra videt̃,
extra, de maio. & obe. cap. fin. & ibi no. Iudicis. n. officiũ latiſſimũ
eſt. ff. de iuriſ. omn. iud. l. i. De iure ciuili prima pars eſt vera, niſi
res exigat magnam cauſæ cognitionem, vt in caſib. expreſſis. l. vl.
C. de procu. De iure cano. aliud vr̃ vt in d. c. no. nec poterit mitte-
16 re ex tunc procuratorem, & prædicta vera in ordinario: ſm dele-
gato vero non poteſt perſonaliter citare, niſi in ſua commiſſione
contineretur, præterquam in caſibus extra, de iudic. c. i. libro 6. &
dic, vt ibi no, & de procu. c. querelam. & adde quod dicitur. inf. ti.
17 i. de teſtib. per eundem in quæſt. 6. † Item dic, ſiue ſit iudex ordi-
narius, ſiue delegatus, tunc debet citare primo, & ſecundo, & ter
tio. ff. de re iu. l. contumacia. §. i. vel vno peremptorio pro omnib.
vt ibi, & vide extra, de teſtib. cap. 2. alias autem ſine peremptorio
de iure cõmuni non eſt legitima citatio, nec reputandus eſt con-
tumax. C. quomodo & quando iud. l. tres. & authen. qui ſemel, et
24. q. 4. de illicita, vnde primus terminus non dicitur peremptο-
rius, niſi ex cauſa, vt puta propter locorum diſtantiã. extra, de re-
ſtit. ſpol. cap. ex literis. in ſi. Item ſi in primo termino non peremp-
ptorio non comparet, non punitur, niſi in expenſis. ff. ſi quis in ius
voc. non ier. l. 2. no. ff. de re iud. l. contumacia. & no. ext. de procur.
cap. querelam, in gl. quæ expenſæ ſunt præſtandæ tam in cauſa ci-
uili, quam in criminali. not. extra, de dolo, & contu. c. cum dilecti.
18 in ſi. † Decimoquarto q̃ro, citatur qs lrĩe. ſ. trib. citationib. vl̃ vna
pro oīb. vt ff. de re iud. l. cõtumacia. §. i. ꝙ compareat ad rñdẽdum
actori, quo expectato non cõparet in vlt. hora termini, nec poſt,
actor vero comparẽs accuſat ɔtumaciam in termino eius, demũ
iudex, nec in die termini, nec in die ſeq. ſed poſt per duos dies, vel
plures pronunciat ɔ̃ reũ ɔtumacẽ, quæritur, an valeat. Et primo
vr̃, ꝙ non, qa vr̃ ius circũductum, vt ff. de iud. l. & poſt §. circundu-
cto, & no. ext. de off. deleg. c. conſuluit, & ideo ex integro vr̃ citan-
dus, vt ext. de dolo, & contum. c. actor qui. lib. 6. Prædictus namq;
proceſſus vr̃ nullus ipſo iure, & citra appſonẽ. C. qñ prouoc. non
eſt neceſ. l. cum non ex eo die, & Inſt. d̄ ver. obli. §. oīs ſtipſo. verſi.
id aūt. Eꝫ, ꝙ valeat, quia iudici non imponitur neceſſitas pronun
ciandi. C. quõ, & qñ iud. l. i. qui poteſt differre, & expectare reum,
an in ſua contumacia perſeueret, vt eo. tit. l. conſentaneum, & ext.
de dolo & cont. c. cum dilecti. Item quia non vr̃ iniuria facta ab-
ſenti, ſed gratia in expectando, d. c. conſuluit. imo nec debet feſti-
nare ad decretum interponendum, ff. de dam. inf. l. ſi finita, §. & ſi
forte, idẽ in l. & ſi poſt, ff ſi quis cau. imo quanto plus expectatur
vt ueniat, tanto maior eſt contumacia, ut extra, ut li. non conteſt.
c. quoniam frequẽter, in ſi. de offic. del. c. ſane. & in d. c. cum dile-
cti, quæ contumacia cumulat pœnam, vt ff. de pœn. l. relegati. C. d̄
hęr. auth. Gazaros, extra eo. c. excõicamus. quæ quidẽ contuma-
cia multis modis coercetur, vt ff. de re iudic. l. contumacia. & d. c.
qm̃ frequẽter. Quanto igitur tpe durat ɔtumacia, durat culpa, &
ideo non minus, ſed grauius puniẽda, qa pro mõ culpæ eſt pœna
inſligẽda, vt ff. de pę. l. reſpiciendum, in prin. nec iõ vr̃ iudex in mo
ra, argu. ff. de vſu. l. ſciẽdum, & extr. de ele. c. i. cum ibi no. nec per
lapſum terminum vr̃ reus abſolutus, ut ext. de do. & cont. c. cum
dilecti. §. præterea. igitur eſt uerius, qa non vr̃ æquum, ꝙ ꝑꝑ dila-
tionẽ, quam fecit iudex, aſſiſtens debeat priuari iure ſuo ſine cul-
pa, argum. C. de inoffi. teſtam. l. ſi quis in ſuo. Et ad ɔ̃ria de circũ-
ductione, tñ. ꝓ ibi non loquitur de reo, ſed de actore cuius maior
eſt contumacia, q̃ rei, d. c. actor. Nec obſt. l. cum non ex eo die, qa
illa loquitur in ſñia diffinitiua, quæ cum maiori ſolennitate debet
ferri. C. de ſent. l. cum ſententiam. nam prima lex loquitur in dila
toria, quæ ſententia exercen non potuit, vt ibi no. &c.

ADDITIONES.

a Feriata. Vide plene per Iaſ. in l. i. §. nunciatio. ff. de oper. no. nunc. & plenius in l. ex quacunq. ff. ſi quis in ius voc. non ie. vbi examinat iſtud dictum Bart. hic.

b De relatio ie. Sed quid ſi apparet de citatione per nunciũ, qui poſtea facit relationem ſoli, an valeat, vide Bar. in l. multum. & ibi dixi. ff. de cond. & dem.

c Dubio. Vide Ale. in l. i. §. cura carnis. in addi. Bar. ff. de off. præfe. vrb. & Iaſ. in l. properandum. §. & ſi quidem. C. de iud.

TRAC.

TRACTATVS DE FALCONE.

a Comes Guido De Blanchardo cum iuiſſet venatũ, amiſit Falconẽ, qdam ruſticus cepit eum cũ ſonaleis, & iectis, & ipſum captũ poſuit ſub bãcho dando ei beccare panẽ, & caſeſi, & rapas, deinde occaſione mali cibi ſalco eſt interẽptus. Ex parte Comitis ꝓponit̃ actio in factũ ꝯ ruſticũ, q falconi ꝑbuit cãm mortis, quęrit̃ qd iuris? Vr̃ primo, ꝙ ruſticus dẽt in æſtimationẽ falconis ꝯdemnari ad ſil̃itudinẽ mulieris, q̃ marito dedit poculũ amancatum ad bibendum, vt ff. de pe. l. ſiqs. §. q abortionis, ſicut medico imputat̃ q ſecuit imperite, vt ff. de of. pſi. l. illicitas. §. ſicut medico. ff. ad l. Aq. l. idem iuris. i prin. § pręterea. & l. itẽ obſtetrix. § 2. ita iſti ruſtico eſt imputandum. Præterea tanq̃ prędo & fur dẽt iſte ruſticus teneri: qa ſciebat & ſcire poterat, cum eũ iectis & ſonaleis inueniſſe, ꝙ nõ erat iactatus, nec habitus ꝑ derelicto. arg. ff. de fur. l. falſus. in §. ſi iactum. arg. l. j. §. ſi iactatum. & C. vñ vi. l. cũ ꝗrebat̃. nec põt ruſticus ignorãtiã allegare, ꝙ dicat falconẽ in nãlẽ libertatẽ ꝑueniſſe, cum nã falcones non naſcant̃ cum iectis, & ſonaleis. Sicut ꝑ ꝯtriũ nõ ꝑt ſtuprationis accuſari, q ſtuprauit vigĩnẽ indutam veſte meretricia li. ff. de iniur. l. itẽ apud Labeonẽ. §. ſiqs virgines, & C. de epiſ. audi. l. nemini. & l. ſed ſi accepto. ff. de iure fiſci. Quemadmodum nõ ꝑt ꝯueniri iniuriarum, q clericum ſine tonſura incedẽdo ꝑcuſſiſſet. vt tanquam ꝑcuſſor clerici puniat̃, ſed puniĩ ac ſi quendam laicũ ꝑcuſſiſſet. C. de epi. & cle. l. ſi qua ꝑ calumniã, imo nullus põt iſtũ ruſticũ excuſare, cum ipſum falconẽ volãtẽ cũ iectis, & ſonaliis credere debuit eſſe fugitiuum. vñ vel ipſum capere nõ debuit, vel ipſum captum publice portare debuit, ſicut in eo q alienum ſeruũ reperit fugitiuũ, & in eo q rẽ inuenit alienã. ad hoc. vt nõ videat̃ rẽ alienam ꝯtrectaſſe, dẽt eã in publicũ ꝯſignare, & libellos de ea publice dare, & iſta ꝓbant̃. ff. de ſer. fu. l. j. & l. fugitiui. & ff de fur. l. falſus. §. q alienum. in fi. Ad hoc accedat de eo, q pecudes alienas intruſit. & fame necauit, q tenetur eaſdem mortuas dño ꝯ emendare, vt ff. vi bono. rapt. l. j. §. ſi publicanus. & C. ad le. Aqu. l. de pecorib. & ff. ad l. Aqu. l. quemadmodum. §. magiſtratus. & l. Quintus Mutius. §. vlt. Inſuper cum ruſticus portet ea, q̃ cum hr̃e non licet, qa aurum portare non põt, ſed ꝙ ꝑcipit ex illa terra, ſic nõ debuit ruſticus ꝓdictum falconẽ portare nec occupare, ar. C. de agri. & cẽſi. l. dñi prædiorum. nec excuſat̃ ruſticus eo, ꝙ dicit do. ſalconis incognitum habuiſſe. Sicut nec excuſatur receptor Illyricani eo, ꝙ dt ſe colonum Illyricanum minime cognouiſſe, imo hoc ipſo punit̃ q ſe ſeruum fatet̃ incognitum tenuiſſe. l. j. C. de colo. Illy. l. j. li. 11. Quid plura? In lege Aquilia culpa leuiſſima venit. ſed iſte ruſticus nedum in leui culpa fuit, ſed in lata culpa fuit dãdo falconi carnes ſalſas ad comedendum, vñ ꝑinde dẽt teneri, ac ſi eum ꝓpriis manib. occidiſſet, vel ſtrangulaſſet: qa culpa eſt ſe immiſcere rei ad ſe non ꝑtinẽti, & iſta ꝓbantur. ff. ad l. Aqu. l. in l. Aquilia. & ff. de lib. agno. l. necare. ff. de reg. iu. l. culpa. nil. n. intereſt, an qs occidat, vel cãm mortis ꝑbeat, vt ff. de ſica. l. nihil intereſt. & ff. ad l. Aqu. l. itẽ Mela. §. ſi qs. In ꝯtrium vr̃, ꝙ ruſticus ſit oĩno abſoluendus imo, ꝙ magis vr̃, poſſet repetere expẽſas, quas fecit, a dño falconis, ſicut repetit ille, q inſulã inuẽtã ſulſit & ſeruum ægrum curauit, licet ſit ſeruus mortuus, & inſula exuſta, vt ff. de neg. ge. l. ſed an vltro. §. j. nec dẽt ruſtico ſuum officium eſſe dãnoſum. ff. de fur. l. ſi ſeruus. §. ꝙ vero, & ff. ex quib. cau. ma. l. cum miles. Itẽ vr̃ ipſum ruſticum excuſare ſua ſimplicitas, & ignorãtia, ſicut alibi excuſatur in corruptione, & in mala edita actione, vel rõne, in ius vocatione, & in teſti ꝯfectione, & in facti bonorum delatione, vt iſta ꝓbant. ff. de iur. om. iud. l. ſiqs id. §. doli mali. ff. ſi qs in ius voc. nõ ier. l. 3. §. fi. C. de teſta. l. fi. credidit. n. ruſticus falconem in nãlem laſciuiã deueniſſe, cum a nemine ꝓſequit̃, ex hoc licite credidit eum occupare. ff. de acq. re. do. l. nãlem. & Inſt. de rerum diuiſione. §. feræ. Adhibuit. n. ruſticus talem diligentiam in ſalcone, qualem adhibet in ſeipſo, dando ei comedere de eo, ꝙ ipſe comedit, exiſtimãs, ſe dñium falconis acquiſiuiſſe, iõ ſalcone mortuo, non tenet, ar. ff. de pet. hær. l. ſi qd poſſeſſor, §. ſicut aũt ſump. & C. man. l. in re. mand. In iſta q̃one pronunciauit elegans, & vrbanus dñs Vber. de Bonaccurſo ſ. dictũ ruſticum in æſtimatione ſalconis fore ꝯdẽnandum, arg. dictarum legum dicẽtium, ꝙ ſi aliqs ſuſcepertt fabricẽſem, q biñ poterat cognoſci ꝑ ſignum, ſeu bullã, q̃ in eius brachiis apparebat, ꝙ occultãtũ liberę fabricę vẽdicant. C. de fab. l. ſtigmata. li. 11. & aſt eſt dẽm de eo, q ꝑ medicamẽto venenũ porrexit, ex quo hõ periit. ff. ad l. Aqu. l. qua actione. §. Celſus. Et dixit actionẽ Aqliana nõ fuiſſe ꝯ ruſticum proponendam, vt quidam ex aduocatis propoſuerũt, & ſuccubuerũt ꝑ ineptam petitionem: quia ruſticus nõ occidit, ſed præbuit cauſam mortis, vnde actio in factum fuit proponenda, & non Aquilia, vt probatur per dictum §. Celſus, &c.

ADDITIO.

a Th. D. Comes. Iſtud eſt conſ. Bar. quamuis po. atur hic pro tractatu, & ita habeo pro conſi. Bar. in 10. vol. conſi. incip. 194.

TRACTATVS COPVLÆ, ET, a SECVNDVM BAR.

ADDITIO.

a Th. D. Tractatus copulæ. Iſtum pro tract. Bar. allegat D. Fran. Patinus in ſuo trac. de off. & pot. c. ſede vacante in ꝓludiis in ꝓambulo. in prin. & vide plura de copula, & coniunctione, per Iaſ. in l. j. ff. de iuſ. & iu. & ibi plene ſcripſi in meis addi.

Coniunctio, Que, tria operat̃, adiicit, repetit, & ꝯiungit. Adiicit, vt l. eã tñ. ff. de le. 3. Repetit. l. ſi aula. de ꝯd. & dem. & idẽ eſt de dictione, itẽ, vt l. in repetẽdis. de leg. 3. Idẽ dicas de puncto, q rſt ponit̃ ꝓ ꝯiunctione inter noĩa ſubſtantiua appellatiua. ſoluta. l. triplici. de ver. ſig. & l. Liberorum. §. ꝑter hæc oĩa. eo. tit. ar. l. ꝑria. ff. ad l. Fal. Item quo ad ꝯiungẽ. lum de dictiõe, cũ, tex. in l. Titię textoris. de le. j. §. nihil. & l. illi cũ illo. de vſuf. leg. & d. l. triplici. licet pariter nõ ꝯiungat, ſicut ſuperius noiatæ, qa dictio, cum, diſpartit. nã primum eſt principale ſm acceſſorium in hoc exẽplo, vt lego ſundum cum inſtrõ, vt l. ſi cui. de fun. inſtr. ſed qñ dictio, &, interponitur inter ꝯria, tunc diſtinguit. l. coniunctione. de verb. ſig. & in l. in vſu. eo. tit.

ALIVS TRACT:

BAR. DE COPVLA ET,

Vt liqueat Mã copulæ, &, aut ea ponit̃ inter ꝯria ac incõpatibilia, aut ĩter ea q̃ aliquo reſpectu ſunt idẽ, aut ĩter diuerſa. Primo caſu, reſoluit in diſiunctã. l. ſi Titio fundus. ff. de vſuf. le. & C. de codi. l. ſi. Scdo caſu, aut illi duo ſic ſunt idẽ, vt vnum neceſſario inſit alteri, & tũc abiicit̃ copula, & vnũ reſoluit̃ in adiectiuũ alterius. l. j. ff. de pac. ibi placitũ & ꝯſenſus, & ibi no. gl. de hoc eſt gl. in rub. C. de ag. & cẽſi. lib. 11. aut ſunt vnum, qa vnum genus eſt, aliud eſt ſpẽs ꝯtenta ſub gñe, vel vnum ſpẽs, aliud illi' ſpẽi indiuiduũ, & tũc qñq; reſtringit̃ genus ꝑ ſpẽm, qñq; non, ꝙ dic ꝑ Dy. in c. gñi ꝑ ſpẽm. de re. iu. li. 6. & ꝑ gl. i l. q̃ſiuũ. in §. pe. ff. de fun. inſt. Tertio caſu, qñ cadit inter diuerſa, & tũc aut ſunt duo ſubſtãtiua, aut ſunt duo adiectiua, aut ſũt duę orõnes diuerſę. Si ſũt duo ſubſtãtiua, puta, lego Titio & Seio, tunc ſtat ꝓpriè & ambo ꝯiungunt̃ ad eandẽ diſpõnẽ pariter, vt l. hmõi leg. tum. §. ſi Titio, & Mæuio. ff. de leg. 2. & l. duob. e. ti. & in oĩb. legib. q̃ tractãt mãm ꝯiunctorũ. ſi ponit inter duo adiectiua, aut illa adiectiua copulant eſſe alicuius ſubſtãtię, vt in hoc exẽplo, Titius eſt albus, & magnus, & ſeruus talis, & re vera tunc requirit̃ vtriuſq; ꝯcurſus. l. Titię textores. ff. de le. j. & l. ſeruus vrbanis. in fi. ff. de le. 3. aut illa adiectiua copulãtur nãlr, non reſpectu alicuius ſubſtãtiæ, vt lego empta, & parata, tũc ꝑinde eſt, ac ſi copula caderet inter duas orõnes, quaſi legaret empta & parata, vt ſtatim dicã: qñ cadit inter duas orõnes diuerſas, & tunc aut copulantur reſpectiue ad aliud, & requiritur ꝯcurſus vtriuſq;. l. ſi hæredi plures. ff. de ꝯd. inſt. & l. ſi ita quis promiſerit. de ver. obl. Si vero copulantur principaliter, & per ſe, non requiritur concurſus, ſed quælibet ꝑ ſe verificatur, l. j. ff. de his qui no. in ſa. & l. j. ff. de ſicar. Bar.

TRAC. DICTIONVM

QVARVNDAM, SECVNDVM Barto. a Saxoferrato.

Dictio, Niſi, includit, ꝑ ſitionẽ, de qua in l. actione. C. de trãſa. & ꝑ Dy. in i l. a, peccatũ non admittit̃. li. 6. ꝑ gl. in l. cum. §. fi. in ver. idem Pomponius. ff. ſi qs ca. De dictione, ꝯtinuo, gl. in l. ſtipulatus ſum Damam. in ver. ꝯtinuo. ff. de ver. ob. Dictio, penitus, ponit̃ vt de ea hr̃ in l. 3. 2. rñ. de vſur. rei iud. De dictione, decies milies, ponitur in Auth. de hr̃. & fal. §. exhẽdatus. vbi gl. in ver. decies. de trĩẽ. & ſemiſ. De dictione, illico. vide tex. in l. fi. C. de iu. nã inter duo verificat̃. De dictione, vna, hẽs in auth. caſſa. de epiſ. & cle. & de vere. iu. enuc. l. 2. in fi. & l. 4. & l. fi. C. de impub. & aliis ſub. De dictione, abſolute, hr̃ in l. Seia. in fi. de do. cau. mor. De dictione. i. quaſi aſſimat̃, no. in l. q libertis. in prin. de vul. & pup. & in l. 2. §. 1. de ope. no. nunc. De dictione, ꝑtinus, & ꝯtinuo, in l. ſtipulatus ſum Damã. de ver. obl. 3. §. in amittenda, de acq. poſ. Dictio, qd, nota eſt incertitudinis, vt ꝑ me in l. cotẽ. de publica. Verbũ, meũ, tuũ, ſuum, ad directum trahitur dñium, vt ff. de relig. & ſumpt. fune. l. 2. & C. ſi ager vectig. vel emphy. ꝑ t. l. 1. 8. diſtin. c. quo iure, vbi de hoc. Quid importat, iſtud verbũ, dictũ, & promiſſum, no. de ædil. edic. l. ſciendum. §. dictum. Quid importat, idem, dic vt in l. cum quęritur, de excep. rei iud. Dictio, modicum,

Digitized by Google

enim, quantum tp̃s includat, no. ſi ager vect. pe. l. fi. Verbum, cadat, quãr intelligat, an ipſo iure, no. gl. in auth. de litig. §. fi. in ver. actio- tic, & in Auth. vt nulli iudicum. §. q vero h mõi. Dictio, imo, qñq; ponitur correctiue, qñ q; pro, vt, q̃ñ q; pro vel, qñq; diſpoſitiue. ff. de he. inſt. l. ſi ita ſcriptum. De dõne, ſm, an inhereat verbo, cui adiun git: dic vt C. de ꝯh. em. l. fi. & ff. loca. l. ſi merces. §. ꝯductor. Dictio, tñmodo, eſt taxatiua. l. C. de pat. q fil. diſt. interdum tñ extenditur in mã fauorabili, vt no. Bar. in l. ſerui nomine. de vſuc. & ſolet notari in l. illud. C. de ſacroſ. eccl. tetigi in l. ſi conſtante. ff. ſol. mat.

T R A C T A T V S

a DE FLVMINIBVS,[a]

SEV TYBERIADIS,

Et Alluuione D. Bar. à Saxoferrato.

Tyberiadis eſt Regio iuxta flumen Tyberis conſtituta. eſt autẽ Tyberis flumen, & notabile in Italiæ partib. Trãſit. n. per vrbem Romam, quæ cunctarum ciuitatum caput eſt, & magiſtra, & in eiuſdẽ vrbis territorio mare ingredit. & ibi nauigabile eſt, & vſq; ad mare retinet nomen ſuum. dr̃ aũt Tyberiadis a Tyberio Romanorũ Imperatore, a quo aliquas leges latas hẽmus, & ſub hoc noĩe, flumẽ hoc in nr̃is legib. pluries noĩatur. Hoc aũt flumen mõtem illum laudabilem circuit. in quo eſt ciuitas Peruſina ſituata, & p eius territorium longo ſpatio tranſiens, planities, & colles, & cętera loca ipſi flumini circunſtantia hẽt. Item bñ habitata ædificiis multis. & pulchris ornata, fructifera valde, & delectabilia viridaria eſſe vĩr. Cum igit a lectura vacarem, & recreationis cã in quandam villam prope Peruſium ſ. Tyberim ꝯſtitutam accederem, incæpi Tyberis circuitus, & alluuiones, inſulas in flumine natas mutationeſq; aluei ꝯtẽplari, & circa multa dubia, q̃ de facto occurrerãt, & alia, q̃ ego ipſe ex aſpectu fluminis excitabam, q̃d iuris eſſet cœpi aliqualiter intueri. Non. n. credens vltra ꝓcedere, ne recreationem, ꝑp q̃ acceſſeram, impedirẽ. Cumq; nocte illa dormirẽ, ꝓpe diem viſum eſt mihi. q ad me qdam hõ ueniret, cuius aſpectus mihi placidus erat dixitq;, hęc quæ cogitare cæpiſti, ſcribe: & qa oculorum aſpectione indigent, p figuras ſigna: ecce apportaui tibi calamũ, quo mẽſuras & figuras facies circulares, & lineã, qua lineas ducas, figuraſq; formes. Cui dixi, abſit, q ea q̃ ad iura ptinẽt p figuras ſignem. ſi. n. facerẽ, longe plures eſſent deriſores, q̃ laudatores. ſic ille turbato vultu aſpiciens, ait, Bartole, cognoſco, q modicũ Dei habes, times. n. de bñficio derideri, q vitæ Chriſti, & ſanctorum oĩum ꝯdicit: qa bene fácientes non curãt ꝯtumelias, deriſiones. & verba inuidioſa. Modicum ẽt boni moralis hẽs. Timor. n. hic, p quem a bono recedis, illi virtuti morali opponit, quæ fortitudo nuncupat. In te. n. eſt bene agere, tui vero arbitrij non eſt, q quiſq; loquatur. Cui verecũdus dixi, Tibi aſſentio. Sed primo moti ductus ſic ĩndi dicẽdo, quæ erit via huius operis inchoandi: qui ait. Incipias ſecure: quia in eius operis ꝓſecutione dñs tecum erit, & multa tibi aperiet, quę tibi incognita ſunt. Surgens igitur cõmiſſus in gratia eius, qui in proſecutione mecum ĩe futurum pollicitus erat, iſtud opus incæpi, & totum opus appellaui Tyberiadis, q̃ non ſolum de ipſo Tyberi. ſed ẽt de multis, quæ in regione Tyberis occurrunt, in ipſo tractẽtur, putans congruum, ſicut ab vrbe Roma iura oĩa proceſſerunt, ita quod de Tyberi flumine Romano dicetur, ad flumina cũcta trahatur, & id. ſopus in tres libros diuiſi. In primo tractatur de alluuione. In ſecundo de inſula in flumine nata. In tertio de alueo fluminis, in quo tertio primi libri figuras conſideraui penitus componendas, ipſaſq; compoſui circa eas. Et tũc ſecũdi libri figuras incępi, & cum ibi aliqua dubia occurriſſent, & circa ea vehementius cogitarem, me viſitauit quidam frater Guido de Peruſio, magnus Theologus vñs in omn. b. q meus fuerat, & erat in Geometria magiſter, ibiq; erat non in propoſito remanendi, ſed tunc inſurrexit pluuia magna, ita q mecum pnoctare coactus eſt, & ſic morari per diem integrum ſ. ãlem. Tunc dixi, Vere cognoſco quod in proſecutione operis dictum eſt, cum ipſo prædicta contuli, & figuras ſecundi libri formare compleui, & multa ſpũalia gaudia ex collationib. ſpiritualib. ſecum habui. Quod aũt in 3. lib. dicturus eram, in mente ſeruaui, & cum omnib. iſtis Peruſium ſum reuerſus, & ea reuidi, & ſub forma infra ſcripta libellum compoſui, & vniuerſitati noſtrę tradidi ſub anno Domini 1355.

Caius In l. adeo. §. 1. ff. de acq. rerum dom. i. q p alluuionem, ait, agro noſtro flumen adiecerit, iure gentium acquiritur nobis. Per alluuionem aũt id vĩ adijci, q ita paulatim adijcitur, vt intelligere non poſſimus quantum quoquo momẽto tpis adijciat, q ſi vis fluminis partẽ aliq̃ ex tuo p̃dio detraxerit, & meo prædio anulerit, palam eſt tuã pmanere. plane ſi lõgiori tpe fuit dõ meo hęſerit, arboreſq;, quas ſecũ traxerit, in meum fundum radices egerint, ex eo tpe meo fundo vĩr acquiſitę eſſe. Hęc ille. Optimum fuit hoc, q de iure gẽtium erat, in ſcriptis redigere, cum ex hoc ꝯtẽtiones varię oriant. Verba itaq; dictæ legis ꝯſtruamus. Ait lex, q ſi iſtud, q neutraſr accipitur, i. quancũq; rem, ut ff. nau. cau. ſta. l. i. §. ait ꝓtor. ſiue igiẽ terram puram, ſiue lapides terrę ꝯmixtos adiecerit fundo nr̃o, nr̃um efficit, ſi fuerint gẽmæ. uel lapides pre-
b tioſi.[b] Nec ob. inſt. de re. diui. §. item lapilli. q a loquiẽ de lapillis in littore maris inuentis. q in nullius bonis ſunt, hic de lapillis, q prædio nr̃o adijciuntur. Idem, ſi ligna, uel aurum, uel argẽtum, uel pecuniam prædio noſtro flumen adiecerit, nr̃m erit. de quacunq; in re lex loquitur, dum tñ ita adiciatur. q terrę cohęreat, q patet ex uerbo. adiecerit, q ĩ. exponetur, nec hoc fieret inuentoris p parte, ut de theſauro dr̃, Inſt. de re. diui. §. theſaurus. ff. de acq. rerum do. l. nunquam. §. theſauros. ibi. n. erat hæc pecunia ab ãnt quo poſita, qui theſaurus ĩ d. l. dr̃, ſed pecunia eſt p uim aquarum ab incognito loco trãſducta, & prædio nr̃o adiecta. Nec ẽt ob. ff. de dam. infe. l. hoc amplius. § j & l. j. de incen. rui. nau. l. ne quid. quia hoc intelligo, q cuius ſint dictę res adiectę, ignoratur, alias dominij noſtri nõ efficerentur, ut ibi, & inferius declarabitur, &c.

ADDITIONES.

a Th. D. Tractatus de fluminib. Adde, q iſte tract. eſt do. Bar. prout cõiter tenetur, de quo dicit Bar. Veron. in ſuo tract. de ſeruitutibus. in rub. alluuionum, q materia alluuionum abunde, & ſubtiliter tractata fuit per Bar. in ſu tract. Tyberiadis, qui etiam de alluuione inſcribitur, ad quem tractatum vnuſquiſque ſeſe remittere poterit.

b Th. D. Lapides pretioſi. Dicit Bar. hic, q ſi ligna, vel aurum, vel argẽtum, vel pecunia prædio meo flumen adiecerit, nim erit. Vide do. Fed. de Senis in conſ. 107. incip. Io. Iran. vbi voluit, q ſi ego ignoro cuius ſint res in agrum meum delatæ, erit remedium, q per iudicem fiat proclamatio, de quo vide Ale. de Imo. in l. hoc amplius. §. de his autem. in 1. no. ff. de dam. infec.

Per alluuionem, Hoc ab ipſa lege exponitur, vt infra patebit.

1 *Ager eſt locus ſine ædificio.*
2 *Agri tres partes ſunt.*
3 *Via media inter agrum, & flumen non impedit ius alluuionis.*
4 *Ripa, & loca, quæ cedunt ripæ, agro vendito, non veniunt menſuranda, niſi dicatur.*
5 *Sæpes prædiorum, quæ in vijs publicis cohęrent, ſe habent ſicut ripæ quæ ſunt communes.*
6 *Foſſæ, quæ ſunt inter viam, & fundum, ſunt eorum, prædijs quorum adhærent. vſus tamen eorum eſt publicus.*
7 *Foſſæ, quæ ſunt inter viam, & fundum.*
8 *Ripæ, quæ ſunt in fundo, qualiter menſurentur.*
9 *Concauitas ſulcorũ, quæ eſt annalis ratione culturæ, vel aquę deriuandę nõ menſuratur.*
10 *Fouea agri, dicuntur fieri ad perpetuam vtilitatem.*
11 *Montes regulariter ſunt inculti, & magnæ magnitudinis.*
Colles vero mediocris altitudinis, & culti, & diſtinguitur mons a colle ęſtimatione circumcolentium
12 *Vallis dicitur locus montibus, vel collibus circundatus.*
13 *Planus dicitur, quando eſt latus, & partes ſunt ęquales.*
14 *Vallis qualiter a plano diſtinguatur.*
15 *Aequalitas in plano, qualis eſſe debeat.*
Planus quando dicatur notabiliter in vnam partem uergere.
16 *Foſſæ agrorum, & ripę viarum, quę ſunt in plano, plani ſunt.*
17 *Statutum puniens factum in plano Tyberis, habet locum in facto in foſſis agrorum, vijs, & ripis planis;*
18 *Factum in loco, in quo propter attractionem aquæ verſus flumen vergit, an dicatur commiſſum in plano Tyberis.*

1 Agro. † Ager in iure eſt locus quidam, qui ſine ædificio ſic, apellatur, vt ff. de ver. ſig. l. fundi. quid ergo, ſi enim domum iuxta flumen haberem, ibidem p alluuionem flumen adiecerit? Certe meũ erit. ideireo. n. legiſlator agri noĩe vſus eſt, vt oſtẽdat alluuionem reſpectu ſoli fieri, nõ ædificij ſuper impoſiti. Et ad hoc ẽt oſtendendum, in inferiori parte legis, q̃ ſ. retulimus, ꝑdij, & fundi nobis facit mentionem, quorum appellatio gñalis eſt, ẽt ad
2 ædificia, vt ff. de verb. ſig. l. locus. & l. q̃õ. & l. fundi. Sed cum † agri tres partes ſint, agri ipſius planicies. Item loca quæ ripæ cedunt. i. primo a plano vergere incæperint vſq; ad aquam, intelligendum eſt de his q̃ incipiunt vergere ꝑp attractionem aquæ. ff. de flu. l. pſ. ne, & ibi no. Item ripa, hoc eſt id, quod flumen continet naturalem rigorem curſus ſui retinens, vt ff. de flu. l. 1. §. ripa. Quomodo dicatur adijci, poſſet quæri. Sed reſpon. cuicunque dictarum par-
3 tium adijciat, ſatis eſt, q appareat: quia † ſi via media eſſet, ius alluuionis non impeditur, vt ff. de acq. re. do. l. Martius, & ideo glo. inſti. e. §. præterea, dicit, exponẽdo ſuper verbo, adijcit, ponendo
4 iuxta prædium. † Quæritur, qñ ager venditur, an ripa & loca, quæ ripæ cedunt, veniant mẽſuranda? q non. vt ff. de ꝯh. emp. l. litora. In ꝯtrarium facit quod ſ. dixi, & vĩ caſus. ff. de fun. inſtru. l. ſi prædia. §.

ite.i

ita ſegatium. & ibi no. pro quo facit, ꝙ d. l. litora. loquitur in litoribus maris, quæ communia ſunt. Ripæ aũt fluminis ſunt eorum, qui prope ripas prædia poſſidẽt, vt ff. de re. di. l. riparum. Rñ. ꝙ prædi. ta non veniunt menſuranda, niſi ſit dictũ, ſicut dicimus in limitib. fundi, qui cohærent viis publicis, vt ff. de peri. & com. rei vẽdi. l. id qđ. §. j. Ratio autem eſt, quia prædicta non venduntur, ſed magis rei venditæ accedunt. Quod apparet, quia per ſe vendi nõ poſſent. Cũ. n. riparum vſus ſit cõis de iure gentium, apparet, ꝙ ꝓprietas ſola per ſe eſſet inutilis, cũ ſemper duret vſus alterius, vt ff. de vſufr. l. 1. ideo per ſe non cenſetur, ſed alteri cedit, & hoc vult dicere tex. in d. l. id quod. §. 1. de peri. & com. rei vend. quod no. Ex
5 illo collige, † ꝙ ſicut ſe habẽt ripæ, quæ ſunt cões. ita etiã ſe hẽt ſepes prædiorum, quæ viis publicis cohęrẽt, argu. d. l. id quod. §. j. Et
6 † quod ſ. dictum eſt, idem intelligo de foſſis, quæ ſunt inter viã, & fundum ea ratione. Illę. n. foſſæ ſunt eorum, quorum prædiis adhærent, quod patet, quia ripa viæ eſt ipſorum, vt limites prædij, vt l. Maritus. de acqui. re. do. & no. inſt. de re. di. §. riparũ. ergo fouea quę eſt inter illam, & fundum nrm, eſt noſtra, vt ff. de aqua plu. ar. l. 2. §. poſtea. & ibi no. Via aũt non poteſt dici, quia per illam non itur, nec cõmeatur. ergo non eſt via, vt l. 2. §. ait prætor. ne quid in loco publico. puto tñ, ꝙ uſus ſit publicus, ſicut viarum. quod ſ. dictum eſt. idem intelligo de foſſis, quæ ſunt inter viam & fundum eadem ratione. Nec prædictis ob. l. prædia. §. ita legatũ. de fun. inſtru. quia ibi loquitur in aggeribus, & foſſis quę ſunt inter ipſum fundum, & ſic ſunt iura proprietatis, & vſus dñi ipſius fundi. vnde
7 cum venduntur, veniunt menſuranda. † Sed dubitatur qualiter iſtæ foſſę, quę ſunt in fundo, menſurentur, videlicet, an menſuretũ ſuperficies, quæ ſit a latere fouęę, & quæ ſit in fundo foueæ. an vero menſuretur cũ toto agro, ſicut ſi foueæ plenę eſſent? Rñ. ager dr̃ ab agẽdo ſm Hugutionẽ, & ſic ab actu, quia ꝑ eum pñt boues, & alia animalia duci, quod importat nomẽ actus. Si igit fouea eẽt ita plana. & eius latera ita lata, ꝙ laborarẽtur, vel laborari poſſent cum bobus, dico eam menſurandã. Si vero (vt ſępe accidit) ripę foueatum ſunt erectę, ita ꝙ per eas iri & agi non poſſit, tunc foueę non menſurantur cum fundo, ac ſi planæ eſſent, & ita obſer-
8 uatur. Ita dico † de ripis, quæ in fundo eſſent, vt ſi quidẽ cũ bobus coli poſſent, eorum ſuperficies veniat menſuranda, ſecus ſi ita eſſent erecte, ꝙ ſic coli non poſſent: tunc enim menſuratur ſolum, quod dicta ripa continet. ſicut ſi in fundo aliquis murus eſſet, eadem ratione prædicta vera, niſi aliter actum ſit expreſſe, vel tacite. l. id qđ. §. j. de peri. & com. rei vend. Dico aũt tacite, puta, ſi ad menſuram aliquod prædium venderetur montuoſum, ſaxoſum, vel plagioſum ſeu riposum, licet enim hoc proprie agi nõ poteſt,
9 tñ menſurabitur, ſic enim actũ videbitur. De cõcauitate † vero ſulcorum, qui ſunt annalis culturæ, vel aquę deriuandę, vt ff. de aqua plu. arcen. l. j. §. de eo opere. dico menſurationem non habẽdam, quoniam illa non eſt forma agri perpetua, ſed culturę cau-
10 ſa factum. foueę, † vero agri ad perpetuam vtilitatem fieri debẽt, vt ff. de impen. in reb. dot. fa. l. impenſę. Id autem, quod dixi, ꝓdũ quod totum eſt riposum, vel plagioſum eſſe menſurandum, contradicere uidetur ei, quod ſ. dixi, ripam & loca, quę ripę cedũt, ꝑ ſe non poſſe uendi. Sed reſpondeo omnia loca, quę a plano incipiunt uergere uſq; ad aquam, intelligendum eſt propter alluuionem aquę. ſi enim intra duos montes uadat flumen, non omnes penditię montis dicentur ripæ, quoniam naturaliter uergẽt uer-
a ſus aquam, ut no. in d. l. penul. de flumini. Huius gratia [a], † quid ſit
11 planities inueſtigandum eſt. Ad quod ſciendum eſt habita notitia eorum. quę plano opponuntur, ut mons, uallis, collis, & ſimilia: mons locus altus eſt, l. ſi ędes. ſ. de ſeru. urba. prędio. quod intẽdo de magna altitudine, qu od infra dicam: dicitur autem mõs ſecundum Hugutionem, & Papiam, a mouendo per contrarium, quia non mouetur, quod intelligo non de ea immobilitate, quę uniuerſæ terræ congruit, ſed quia non mouetur, ſcilicet per culturam. i. non colitur. terra enim quę colitur, bene mouetur. Durat igitur mons uſque ad locum, quo coli incipiunt penditiæ. Igitur montium appellatione non continentur, quia ibi terminat mõs, & ita utimur, niſi certi loci uſus aliter ſe haberet, ſi tamẽ intro mõtes eſſent aliqua culta. montis appellatione cõtinentur. ſicut pars appellatione totius. ut ff. de rei uendic. l. in rem. §. quęcũque. Collis autem ab altitudine montis dici poteſt. Proprie autem collis dicitur a colendo, quaſi mediocres montes, quia coluntur. Ita exponit gloſ. ſcripturę diuinę, ſuper illo uerſi. Pſalmi: Montes exultauerunt ut arietes. & colles ſicut agni ouium. Sunt enim mõtes, magnę altitudinis, & communiter ſunt inculti. Colles uero mediocris altitudinis, & communiter ſunt culti. intelligo autẽ colles habentes altitudinem propriam. non continuatam cum mõtibus habentibus maiorem altitudinem. Si enim continuarẽtur, tunc ſi eſſent culti dicerentur penditię montium, ut dictum eſt, tamen in nonnullis partibus locus magnę altitudinis, licet cultus, dicitur mons, & locus paruæ altitudinis, licet incultus dicitur collis. Diſtinguitur ergo mons a colle, altitudine, uel cultura, uel ęſtimatione circuncolentium, ſimile ff. de flumi. l. 1. §. 1.
12 Vallis uero dicitur locus, † montibus, uel collibus circundatus, à uallo uallas, quod idẽ eſt quod circundare, & eſt locus planus,
13 paruę ſeu mediocris magnitudinis. Planus dicitur † a platos, Grece, quod idem eſt, quod æqualitas, ſecundum Papiam. duo igitur requiruntur. Primo, quod ſit latus. Secundo quod ſint eius partes ęquales, id eſt, ęqualiter planę, ita ꝙ una aliam non ſuper excedat.
14 Diſtinguitur ergo † uallis a plano circundatione. Poteſt enim planus eſſe non circundatus a montibus: uel alia altitudine, & iuxta mare. uallis autem non dicitur niſi ab altitudine circũdata. Item differt etiam latitudine, quia ſi ſit locus paruę latitudinis, montibus, uel collibus circundatus, tunc dicitur uallis. Si autem eſt magnę latitudinis, tunc dicitur planus, hoc autem ſtat in opinione circuncolentium. Differt etiam qualitate, quia uallis dicitur etiã ſi habet cõtinuitatem. Planus autem ęqualitatem requirit. ęqua-
15 litas autem † qualis eſſe debeat, dubitari poteſt. Puto autem omnimodam partem, quę uergit. Vix enim reperitur locus, qui aliqualiter in aliquam partem non uergat, ſaltem tamẽ, ut profluẽs aqua demonſtrat. Ideo dixi ſufficere, quod notabiliter nõ uergat. ſimile ff. de ędil. edic. l. etiam dens. notabiliter autem in unam partẽ, vergere probabiliter dici poteſt, quando inde aqua profluẽs multum de terra aufert, ita quod eius vſum & culturam faciat deteriorem. ff. de aqua plu. arcenda. l. i. §. fin. & argumen. de ędil. edi. l. i. §. ſciendum. In his autem multum circuncolentium opin. facit.
16 Foſſę agrorum, & uiarum ripę ipſius plani ſunt, loquor autem de plano totali, ut ſi de plano Tyberis loquerer. Sicut enim foſſę quę ſunt in fundo, fundi ſunt. ita quę ſunt in totali plano, plani sũt. l. prædia §. legatum. de fundo inſtru. & ſtatuta quæ loquuntur de his, quę in plano Tyberis committuntur, locum haberent etiam in his, quę in dictis foueis committerentur, & ripis committi
17 contingeret. † Quid ergo, ſi committerentur in eo loco, quo propter attractionem aqua verſus flumẽ vergit, an in plano Tyberis dicatur eſſe commiſſum? Videtur quod non, dicta l. penul. ff. de fluminibus ex quo a plano uergere incipit. cum dictio, a. ſeparationem denotet, ut ff. de actio. empt. l. datio. §. fin. ergo ille locus ſic uergens eſt ſeparatus & diſtinctus a plano. Reſpon. ſi quæratur an talis locus appellatione agri mei contineatur, dicendum
18 eſt quod non, per rationem prędictam. † Si uero quęritur, an totalis planus, Tyberis appellatione contineatur, attendendum eſt, ſi quidem flumen planum uadit, ita ꝙ ab utraq; parte fluminis planum Tyberis nominetur, quod in dicto loco fieret, in plano fluminis factum eſſe diceretur, quinimo etiam quod i ipſo flumine fieret in tali plano, ſub totali appellatione nominato, factum eſſe diceretur: cum enim ipſius fluminis aditus, & exitus ab utraq; parte intus plani appellatione contineatur, ergo & ipſe fluuius, alias flumen per mediũ diuideretur, nec eſſet unus planus. ſed plures plani, arg. ff. de uerb. ſignif. l. recte dicimus. facit, & eſt quaſi caſus, quia quod fit in aqua putei in ipſa re factum eſſe vr̃, vt ff. de aqua quot. & eſt. l. qui in puteum. §. is qui in ꝑutre. ſed ſi in illa parte fluminis eſſent montes uel colles, tunc ille locus propter aquę attractionem vergens plani appellatione non contineretur. ſed vbi planus deſinit, & loc' ille ripę fluminis cedit. d. l. penul. de flumi. nec etiam ipſum flumen aliunde habet aditum, arg. ff. ꝯ ri poſ. l. ſi duo. §. ſi ſupra cas. cum ſimil.

A D D I T I O.

a Th. Dip. Huius gratia. De iſta materia ponit plene d. Fel in c. Rodulphus. in ver. declarantur. de reſcrip. & vide Alex. de Imo. in conſi. 15. in 7. vol. incip. conſideratis his.

---

1 *Ager dicitur noſter, vt habeat locum alluuio non ſolum reſpectu dominij, vel quaſi, ſed etiam iure pignoris, uel vſusfructus, vel quouis alio modo.*
2 *Via intermedia agro non impedit ius alluuionis.*
3 *Prædia ciuitatis, quæ coluntur, ſicut priuata, habent ius alluuionis.*
4 *Additum per alluuionem plateæ vel campo, cui acquiratur*
5 *Additum alluuione loco ſacro, vel religioſo, vel alicui cæmeterio, ei non acquiritur, & in nullis bonis eſt, & occupanti conceditur. locus ſacer intermedius impedit ius alluuionis.*

a **Noſtro.** Noſtrum a quidem quantum ad præſens ſpectat ager dicit, ꝙ ſiue ad nos pertineat iure dominij, vel quaſi, vel iure pignoris, vel vſusfructus, vel quouis alio ꝑtinebit, ut hic. Et idẽ ſi quaſi dominij, vt ff. de publ. l. ſi ego. §. quod tamen per alluuionem. idem ſi pignoris. vt ff. de pignora. actio. l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. de pigno. l. ſi fundum in princip. Item ſi vſusfructus. ff. de vſu fru. l. item ſi fun. li. §. 1. Plus eſt, quia ſi fundus ad nos ſpe quadam ſpectaret, illo iure ad nos ſpectare alluuio, vt ff. de leg. 1. l. quod in rerum. §. eodem enim iure quo fundus cenſetur

---

A D D I T I O.

a Th. D. Noſtrum. Nota, quod ſi arbor tua vi fluminis delata in agrum meum ſe coaluit cum terra, an efficiatur mea, & an poteris agere contra me ad æſtimationem arboris, vide plene per Paul. de Caſtr. in l. hoc amplius. §. de his autem. & ibi Alex. in 2. no. ff. de dam. infec.

cenſetur. Item licet hic dicat, agro noſtro. Inſt. e. §. præterea. dicit
agro tuo. Intelligo autem, quod ſit alicuius, id eſt, ad aliquē iure pri-
2 uato pertineat. † Si n. eſſet iuris publici, vt via, tunc in ea adhære-
ret, & iuris publici non efficeretur. ſed eorum, qui prope viā præ
dia poſſident. vt ff. de acquir. rer. do. l. Martius. & quod no. Inſt. de
3 rerum di. §. riparum. quæ autem ſint † prædia ciuitatis, non tamē
in vſu publico. ſed per ciuitatem coluntur, ſicut per priuatum, ea
ius alluuionis habent. ſunt enim tanquam priuata, vt ¶. de contrahen.
4 empt. l. ſed Celſus. in prin. † Quid dices, ſi alicui campo. in quo fiet
forum, vel forte plateę per alluuionem flumē addiderit? Reſpon.
iſti campi plateæ ſunt, platea autem ſm Hug. & Pap. idem eſt quod
via ampla, ſeu via lata. ergo, &c. ſed via cedit, ſi iuri publico nō of-
5 ficitur, vt d. l. Martius. † Quid autem, ſi alicui loco ſacro, vel reli-
gioſo flumen adiecerit, vel alicui cœmeterio, vel loco aliter con-
ſecrato. Reſpon. ei non acquiritur. non enim eſt ager noſter, ſed
in nullius bonis eſt, vt ff. de re. diui. l. j. Nec poteſt dici quod quæratur
ei, qui ab alia parte loci ſacri prædia poſſidet. locus enim ſacer me
dius impedit acquiſitionem, licet via nō impediret, vt ff. de aqua
plu. arcen. l. ſi prius. §. ſed loco ſacro. & de ſer. l. ſeruitus. §. fi. Nō n.
poteſt dici, quod locus ſacer ita dicatur prædij, ſicut dicitur de via, d. l.
Martius. Via n. deſtructa, ſuppletur a prædio vicino. l. ſi locus. §. fi.
ff. quemad. ſer. amit. quod de loco ſacro non reperitur. Puto autē,
quod talis alluuio in nullius bonis ſit, ſed occupanti cōceditur, ſi-
cut in alluuione, quæ agris limitatis accedit, vt ff. de flum. l. j. §. ſi in
ſula. & §. ſeq.

1 *Flumen publicum dicitur quod perpetuo currit: quę autem in hyeme currunt, & non æſtate, priuata ſunt.*
2 *Flumen priuatum, nihil tribuit, per alluuionem adijcere tamen poteſt.*
3 *Torrentia ſiue foſſata agrorum, cur priuata ſunt.*
4 *Foſſata poſita in confinio duorum prædiorum communia ſunt.*
5 *Foſſatum exiſtens prope finem prędij de quo apparent inſtrumenta antiqua in quibus poſſeſſores emerunt prędia a latere, intelligitur eſſe eorum, qui prędia a latere poſſident.*
6 *Alluuionis ius, an habeat locum in riuis*
7 *Fluminis ripa, quę erat iuxta prædium, ſi corruit, ita vt flumen alueū mutet alueus acquiritur prędio.*
8 *Stagnum, & lacus ſi priuata ſint, non habent ius alluuionis, ſecus ſi publica.*

Flumen. De flumine publico loquor, & iſta declarabi-
mus vt patet in ea parte legis, quā in 3. lib. decla-
rabimus. per quam exprimitur, quod loquitur de flumine, quod eſt iu-
1 ris publici, probatur, Flumina publica † ſunt, quę perpetua ſunt, vt
ff. de flu. l. 2. § 2. & ideo gl. Inſtit. de re. di. §. flum. ſup tex. qui dicit,
quod flumina omnia publica ſunt. exponit omnia, id eſt, perpetua, vt
Padus, & Rhenus. Quædam vero ſunt priuata, vt foſſata in agro
poſita, quæ quandoque currunt, quandoque nō. Iſta ſunt verba
gl. Item Roff. in libellis ſuper interdicto, ne quid in flumi. publi.
dicit, quod flumina, quæ in hyeme currunt, in æſtate non, ſunt priua-
ta, & bene dicit. Iſta enim vocantur torrentia, vt ff. de flu. l. j. §. tor
2 rens. Si igitur priuata ſunt. per alluuionem nemini poſſunt aliqd
tribuere: ſi enim curſum mutant, ſemper ſolum remanet eius, cu
ius primo erat. Quod autem dixi per alluuionem non poſſe ad-
ijcere, intelligas apponendo, ita quod prædium extendatur, ſuper
ponendo vero poteſt adijcere, ſicut pinguedo agri ſuperioris ad-
3 ijcitur agro inferiori, l. j. §. ſi ff. de aqua plu. arc. Et † ſi quæratur, a
a cuius priuatorum ſunt iſta foſſata, ſeu torrentia? dico hoc facti eſſe.
* Poteſt enim probari, quod per alicuius prędium aqua ſcripſit, & foſ-
ſatum fecit, vel inter prædia plurium aqua iuit: tunc ſecūdum ter-
minos antiquos prædia erunt diuidenda, & alia foſſata. Vel ſi po
teſt probari qualiter ſunt ab antiquo poſſeſſa, quod ſi (vt ſæpe ac-
cidit) nullum iſtorum, vel aliud ſufficiens poſſit probari, tunc pu
to illorum eſſe, qui prope ab vtraque parte prædia poſſident, cu-
iuſlibet vſque ad medium. argu. eius quod dicitur de inſula, & al-
ueo dimiſſo. ff. de acquiren. rerum do. l. adeo. §. inſula. & §. quod ſi
toto. & quod dicā in 2. & 3. lib. huius expreſſum eſſe comperies.
ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. præterea. vbi tex. dicit ſi in confinio foſ-
ſa ſit. & gl. exponit in confinio. ſ. duorum prædiorum, & ſic erat
4 communis fouea. † Et ſic infert, quod eo ipſo, quod eſt in cōfinio,
prædiorum eſt cōmunis quod etiam expreſſius declarat ibi text.
dum dicit, eā partem quę tibi accedat, & ſic expreſſe innuit, quod
eis, qui ab vtraque parte poſſident, prędia accedunt, quod intelli-
go niſi ea foſſata eſſent in vſu publico, tūc dicerentur publica, vt
ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. hoc interdictū. & eſt expreſſum ff.
5 vt in flum. publico nauig. ſic. l. j. §. foſſa. † Sed quid ſi reperiuntur
inſtrumenta antiqua, in quibus poſſeſſores prædiorum a latere
emerunt prædium, & prope finem appoſitum ſuit foſſatum? Vi-
detur ad eos pertinere. Ipſa enim emimus, non cōfines. Pro quo
facit quod fundi nihil eſt, niſi quod intra ſe cōtinet, vt ff. de actio. em-
pti. l. fundi. in prin. Credo quod ſimiliter intelligantur eſſe eorum,
qui a latere prædia poſſident, vt ſ. probatum eſt. Nec obſtat quod
fines non emimus, quia fateor, ſed tamen poſſibile eſt, quod rei
venditæ accedunt. ſicut ſi emerem fundum, & acceſſiones, & po
b nerem pro fine ripam fluminis. b ſicut etiam ponerem pro fine
viam, quo ad quid fundo cedit, vt ff. de acq. rerum do. l. Martius.

Nec obſtat d. l. fundi. in princ. quia illa regula quod fundi nihil eſt, ni
ſi quod intra ſe cōtinet, patitur exceptiones per alias regulas, vel
leges, vt in aquæductu. qui eſt extra prædium, vt ff. de contrahen.
emp. l. ſi aquæductus & in limitibus prædiorum, & in vijs, vt ſ. di-
6 ctum eſt. & in tali foſſato, l. 2. §. præterea. de aqua pluuia arcen. † De
riuis vero & alijs nominibus fluuiorum, ſeu quæ aquarum curſus
ſignificant, quid iuris ſit, & an in eis alluuionis ſit ius, in 2. libr. vbi
de inſula tractabimus, dicetur, quoniā tex. in l. 1. ff. de riuis. de hoc
7 ibi facit mentionem. † Sed quæro, quid ſi ripa prædij verſus flu-
mē naturaliter ſe extēdit, quia forte ibi erat lapidicina accreſcēs,
de qua dicitur ff. ſolut. matrimon. l. diuortio. §. ſi uir in fundo. ut
euidenter videtur Piſis apud montem Piſanū in lapidicinis mar
moreis. vel in terræ motu fluminum, vbi ripę erecta corruit, & ip
ſa iuncta prædio remanens fluminis in alueo per eum locum ceſ
ſare fecit? Reſpondeo, puto totum locum domino prædij accede
re, ſicut per alluuionem: omnes enim iſtæ acceſſiones, quæ diui-
na natura tribuerunt, nullo facto humano interueniente, eiuſ-
dem naturę ſunt, vt ff. de vſufructu. l. item ſi fundi. §. primo, & hoc
videtur ſentire Azo in ſumma, Inſtitu. de rerum diui. ſiue enim
flumen prædio meo addat, & propter hoc ab eo ſimpliciter rece
dat nil addendo nobis accreſcit, ff. de acquiren. rerum domin. l.
Martius. hoc autem nil addendo recedit, ſed ab eo recedit natu-
rali impulſu. Illud autem incrementum, quod quandoque ripa
naturaliter excreſcente contingit, dici poteſt alluuio, quia latens
poteſt dici incrementum alnei recedentis, de quo dicemus in ter
tio libro huius operis. cum enim repente fluit, alluuio non eſt.
8 † De Lacu vero, & Stagno dicendum eſt, quod quando lacus, &
ſtagna ſunt priuata, tunc non eſt dubium, quod per alluuionem
non vni detrahit, nec alij addit, ſed locus ille, qui inundatur aqua
lacus, vel ſtagni, etiam ita inundatus remanet eius cuius primo
erat, vt ff. de acqui. rerum dom. l. lacus. de aqua plu. arcend. l. vici-
nus. §. fi. Quædam lacus & ſtagna ſunt publica, & hoc duobus mo-
dis: quandoque enim ſunt publica, id eſt, Reipub. & ibi nullus piſca-
tur, niſi cui Reſpub. committit, vt in lacu Peruſino, tūc idem, quod
ſi eſſent priuata, vt ff. de contrahenda emptio. l. ſed Celſus. quæ-
dam ſunt publica, vt in vſu publico, per eum enim quilibet piſca-
tur ad placitum, tūc addit & detrahit per alluuionem ſicut flumi
na publica, vt ff. de verborum ſign. l. litus. & ff. vt in fluminibus pu
bli. na. ſic. l. 1.

ADDITIONES.

a Tho. Dip. Et ſi quæratur. Plures quæſtiones de foſſatis, vide per Felyn. in c. Rodulphus, de reſcrip. Et vide Bar. in l. prædia. §. ita legatū. & ibi ſcripſi in apoſtil. mea. ff. de ſun. inſtru.

* Crau. conſi. 104. num. 3. Soc. Sen. conſi. 79. in prin. lib. 3. I. M.

b Tho. D. Ripam fluminis. Vide plene per do. Ale. in conſ. 41. in 6. vol incip. omiſſis argumentis. vbi plene ponit de doctrina Bart. hic, & eſt duplicatum in conſi. 120. in 3. vol. & idem Bal. in rub. ff. de de rer. di. in 6. col. in fi. & ſeq.

1 *Adiecta dicuntur, quæ ita adijciuntur, vt vniantur.*
Quod alluuione adijcitur, & vnitur prędio noſtro, noſtrum eſt.
2 *Proiectum per flumen in agrum noſtrum, noſtrum non eſt, ſed conceditur occupanti.*
3 *Arena adiecta alluuione fundo noſtro, noſtra eſt.*

1 Adiecerit. † Adiecta dicuntur ea, quę ita adijciūtur vt
vniantur, vt ff. de rei ven. l. in rē. §. item quæ-
cunq;. Vniri autem dicūtur, quā partes inuicem cohærēt. apparet
enim euidēter id quod per alluuionem additur alteri prędio cohærere.
ſi quid autem ſit quod adijcitur, ita quod cohæreat, ſiue terra, ſiue li
2 gnum, ſiue æs, noſtrum erit. Illud autem † quod per flumen in no
ſtrum proijcitur, quod nō cohęret, licet nullius ſit in noſtrum nō
eſt, ſed occupanti conceditur, vt patet in apibus, & fauo mellis ab
apibus facto, vt ff. de acq. rer. do. l. naturalē. §. apum. Inſt. de re. di. §.
apum. Hinc ēt apparet, quod fundi nō eſt, niſi quod intra ſe continet,
ita quod ſit affixum, vt ff. de act, emp. l. fundi. in prin. facit ff. de acqui.
3 poſ. l. 3. §. Neratius. † Quid autem dicemus de arena, cuius partes
inuicē non cohærent, an noſtra efficiatur? Rň. cum hæc materia
terrea ſit, nec cuius ſit, appareat, cum ipſo fundo cōfundi dr ſicut
dicimus de pecunia mixta cum pecunia, vt ff. de ſo. l. ſi alieni. hinc
ēt apparet, quod omnia incrementa fluminum, quæ ſiunt per al-
luuionem, ſunt additamenta arenoſa De iſto igitur iure, vt ſ. dixi,
ſic ſentio, vt gl. ſentit.

Iuregentium. Hoc eſt ius, quo omnes gentes vtūtur,
vt ff. de iuſt. & iu. l. 3. §. fina. competit er
go illud ius deportatis, & cæteris, qui iura ciuilia perdiderunt, vt
ff. de pę. l. quidam ſunt.

1 *Aditectum alluuione nobis acquiritur ipſo iure abſque facto hominis.*
2 *Adiectum alluuione agro, poſſidetur eo iure, quo poſſidetur ager.*
3 *Alluuio non habet locum in agris limitatis.*
Agri limitati, dicuntur agri capti ab hoſtibus, & inter milites diuiſi.
4 *Territorium vnum, ſi princeps diuidit inter plures, dicitur ager limitatus, & non habet ius alluuionis*
5 *Territoria diuerſa, ſi diuerſis integre aſſignantur, non dicuntur agri limitati.*

Allu-

Digitized by Google

6 *Alluuio non tribuit iuriſdictionem, ſicut tribuit dominium rerum priuatorum. & num. 9.*
7 *Iuriſdictio eſt iuris publici Et qualiter ſit iuris publici.*
8 *Iuriſdictio ſi diuidatur flumine, quęlibet ciuitas, vel dominus habet iuriſdictionem in ipſo flumine, vſque ad medium.*

1 **Acquiritur nobis.** † Acquiri nobis intelligo eo iure, quo ager primum ad nos
pertinebat, vt ſup. dictum eſt, cum expoſuimus verbum, noſtro.
& ſit acquiſitio ipſo iure gentium abſq; alicuius hominis facto.
An autem ſic acquiri dicatur, vt poſſideamus, ꝙ per alluuionem
a adijcitur, dubitari poteſt: ſed cum hoc,ᵃ † quod adijcitur pars pri
2 mi agri ſit, nõ nouus ager, puto ꝙ id quod adiectum eſt, ſicut primus ager poſſideatur, arg. ff. de acquir. poſ. l. 3. in prin. In ea.n. opi-
nione, quis videtur eſſe, vt velit totum fundum poſſidere, vt ff. de
3 leg. 2. l. ſi ex toto. in prin. & l. quod in texum. §. pen. † Prædicta autem non habent locum in agris limitatis, vt ff. de acq. rer. do. l. in
agris. & ff. de flu. l. 1. §. ſi inſula. Qui autem ſunt agri limitati, ibidẽ Iuriſconſultus explanat, hoc eſt ager captus ab hoſtibus, & diui
ſus inter limites, vt ſciretur quid cuiq; datum eſſet. quod veniſſet
& quod in publico relictũ eſſet, d. l. in agris. in fi. ſi ergo Princeps
vnum integrum territorium vni aſſignaret, non erit ager limitatus, vt hic patet, quia nõ eſt diuiſus. Et hoc vult tex. in d. l. in agris.
dum dicit, ꝙ ſi ager totus apud Rempub. retinetur, non eſt ager li
4 mitatus. † Sed ſi vnum territorium Princeps inter plures diuidit,ᵇ
b tunc agri limitati ſunt, nec ius alluuionis habẽt, d. l. in agris. & de
flum. l. 1. §. ſi inſula. ratio huius poteſt eſſe, quia poſtquã Princeps
limitate decidit, vult quod ſemper limitate poſſideantur, vt ſemper ſciatur quãtum habuit beneficio principis, nec poſſit dici, ꝙ
habuit beneficio fortunæ. vel dic ꝙ rõ eſt, quia flumina loco cenſitorum habentur, hoc eſt illorum officialium, qui propter cenſũ
accipiunt de iure vnius, & dant alteri: ſicut dicti officiales non
poſſunt mutare conceſſionem factam per Principem, ita nec flumen, arg. ff. de acq. re. do. l. ergo. §. pe. Sed huic rõni ɔ̃dicit expoſitio Azo. quã facit in Sum. Inſti. de rer. diui. ver. nouus autẽ alueus.
vbi dicit. flumina habentur loco cẽſitorum, ideſt iudicũ, & principum, vel iuris authoritate. iõ non hñt ius alluuionis, quia pro illis prædijs non tenentur ſoluere functiones. iõ in alio grauantur,
vt C. de fun. li. l. fi. lib. 11. Vel dic non eſſe rõnem quærendã, poſtquam habeamus determinationem. In agris igitur limitatis non
5 hẽt locum ius alluuionis. † Sed quid, ſi plura territoria capiantur,
& quodlibet territorium per ſe integrum diuerſis militibus aſſignetur? Rñ. non eſſe agros limitatos, ſicut ſi vnum integrum vni
aſſignetur, vt dictum eſt, arg. ff. de ver. obl. l. ſcire debemus. 1. reſpõ
6 † Quæro, ſi territorium,ᶜ & iuriſdictiones ciuitatum, & epiſco-
c patuũ ſunt diuiſa, & terminata per curſum alicuius fluminis, an
* ſicut flumẽ accipit de iure vnius, & dat alteri iure dñi, ita faciat
in iure iuriſdictionis? Et videt, ꝙ iuriſdictiones nõ mutẽtur: ſunt.n.
limitatę a principe, ergo vñr agri limitati, d. l. in agris. Et ſic dico,
ꝙ ſi hoc nõ apparet, dicam, ꝙ iſtæ limitationes ſunt antiquæ, & a
tpe cuius memoria nõ exiſtit. ergo hñr iure ɔ̃ſtituti per principẽ,
vt ff. de aqua quo. & æſti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & ſic vñr limitati. Sed hæc rõ non eſt ſufficiens, pone.n. ꝙ princeps non diuiſit territoria, vel ſicut diuiſa inuenit, diuiſa ſeruauit, & tunc agri limitati
non dñr, vt dictũ eſt. Vel dicamus, ꝙ iuriſdictio non mutatur, quia
alluuio ea, quæ ſunt publica, in alium non transfert. argu. l. Martiᵒ.
ff. de acq. re. do. Sed huic obſtat, quod ſup. dictum eſt ſuper verbo
noſtro, quia ea, q̃ ſunt publica, hoc eſt, ciuitatis, in vſu publico ius
7 alluuionis hñt, cuius gratia videndum eſt, † an iuriſdictiones ſint
iuris publici, & cõſtat, ꝙ ſic, vt ff. de iuſt. & iu. l. 1. §. publicum ius,
ibi, magiſtratibus, &c. Secundo vidẽdum eſt, qualiter iuriſdictiones ſint iuris publici, an tanquam ea, quæ ſunt in vſu publico, an
tanquam ea, quę ſunt ciuitatis, vt priuatus poſſidet? Ad qđ ſciendum eſt, ꝙ ſicut pater & filius, dñs & ſeruus ſunt correlatiua: ita iuriſdictio eſt quædam relatio dñi in ſubditos, & ſicut pr̃ hẽt ius in
filium, ita filius ɔ̃ prẽm hẽt quædam iura petendi alimẽta, & ſimilia. Ita in iuriſdictione, ſubditi hñt quoddam ius petendi iuriſdõnẽ
a ſuperiore, & ſi ille denegat, delinquit, & punitur, vt in Authẽ. vt
diffe. iud. in prin. & ff. & C. de magi. cõue. cũ, ſi. & iſtud eſt iuris publici, tanquã ea, quæ ſunt in vſu publico, quilibet. n. poteſt a magiſtratu iuſtitiam petere, vt d. l. 1. §. publicum ius. de iuſti. & iu. Alio
modo conſideratur iuriſdictio, prout eſt in ipſo magiſtratu, ciuitate, Comite, vel Barone, & iſto modo iuriſdictio eſt iuris publici
eo modo, quo ſunt ea, quæ ciuitas poſſidet, vt priuatus, quod patet, quia non quilibet de ciuitate vtitur, ſed ſolum cui Reſpublica
permiſerit, & ea, q̃ inde pcipiuntur, vt mulctæ, pœnæ, banna, & ſimilia ipſius ciuitatis. vel dñij ſunt tanquam priuata, vt ff. ne quid
8 in loco pub. l. 2. §. hoc interdictũ. Itẽ vidẽdum eſt, † vtrum iuriſdõ
* competat cuilibet ciuitati, vel dño, & in ipſo flumine vſq; ad medium ipſius fluminis terminantis? Et rñ. ꝙ ſic, quia oĩa, quæ ſunt
in confinio ſunt cõia eorũ, q ab vtraq; parte poſſidẽt, vt l. arbor.
ff. cõi diui. de aqua plu. arc. l. 2. §. præterea. & de acq. rer. do. l. adeo.
§. fi. & ſic de omni eo, quod cõmiſcetur in ipſo flumine, quilibet
9 hẽt iuriſdõnem vſq; ad mediũ fluminis. † His pmiſſis in quæſtione propoſita, cum in ipſo flumine, & ſolo ipſius ciuitatis domino, vel alterius loci dño, vel epõ competit ius iuriſdictionis tanquam ius priuatum, & ſic tanquam ad hoc flumen eſt priuati iu
* ris. dicendum * eſt indubitãter, ꝙ per alluuionem, hoc eſt per additionem, quę fiat a flumine, non adijcitur, vel detrahitur iuriſdictioni, ſicut ſup. dictum eſt de lacu, vt ff. de contrahen. empt. l. Rutilia Polla de aqua plu. arc. l. vicinus. §. de acq. re. dom. l. lacus. argu. ff. de aqua quotid. & æſti. l. hoc iure. §. ſi aquam. ſed facilis eſt ſolutio, ſi bene inſpiciatur.

ADDITIONES.

* Cur. Sen. conſ. 73. col. 6. verſ. ego ad iſta de materia lateſ. Tiraq. de retrac. conuẽt. in fi. nu. 91. 92. 93. 94.
a Th. D. Sed cum hoc. De dictis per Bar. hic vide plene per Alex. in l. 1. in prin. ff. de acqui. poſſ. dom. Iaſ. in l. 3. inci. poſſideri. de acqui. poſſ.
b Th. D. Diuidit. Vide Alex. plene in l. cætera. in prin. ff. de leg. 1. vbi plene examinat doct. Bar. hic, & Vide Bar. Soc. in conſ. 181. incip. viſis capitulis.
c Th. D. Quæro ſi territorium. Adde Bar. Veron. in ſuo tract. de ſeru. in rub. de flumi. priuato. & Io. de Plat. in l. ſin. in fi. C. de fun. limitroph. lib. 11. & apoſt. Franc. de Curte, in l. 1. in addi. Alex. incip. cõfertur. ff. de iuriſ. om. iu. & plene. in cõſ. 66.
* Bar. Soc. Inter conſ. Mar. Sen. conſ. 127. col. 3. circa fi. lib. 1. Iaſ. conſi. 146. colu. 3. & 4. lib. 2. I. M.
* Soc. Sen. conſi. 79. in prin. lib. 13. I. M.
* Dicendum. Adde tu, qđ contra hanc opin. Bar. quam tenet Bal. in rub. ff. de rerum diuiſio. verſi. ſed vlterius quæritur. & in c. 1. §. ſi quis de manſo. de contro. inueſti. & Ang. Aret. & Io. Fab. in §. Præterea. Inſt. de rer. diuiſ. conſuluit do. meus. Bar. Soc. in conſ. quod incip. Dominus labia mea aperiat, & Spiritus ſanctus illuminet intellectum meum, præſens conſultatio pulchra eſt, & ſubtilis, in qua eleganter, & ſubtiliter. qđ non hr̃ in impreſſis. & ita conſuluit collegium Papienſe, quod conſilium eſt inter conſilia Fran. Curtij, conſi. 56. & etiam Lud. Bologn. in conſ. 13 & latum conſilium vide etiam per Cor. conſi. 287. vol. 3.

---

1 *Intelligere non comprahenditur per viſum.*
2 *Teſtis deponens per verbum, intellexit, non probat, niſi exponatur, ideſt, vidit.*
3 *Alluuio probatur per tres teſtes deponentes, quod videtur minutatim incrementum allatum.*
4 *Confines reperti fracti in domo, præſumuntur fracti ab eo, qui remanſit ad cuſtodiam.*
5 *Relatum factum in conſilio, præſumitur ab eo ſolo, qui exiuit.*

Per alluuionem aſſit vr̃ adijci, qđ ita paulatim adijcitur, vt intelligere non poſſimus,
quantum quoquo momento tpis adijcitur. Iſta verba ſunt legis,
adeo. §. prę terea. ver. per alluuionem. ff. de acq. rer. do. Super verbo, momento tpis. gl. in ver. momento tpis, ſic ait, nam & ſi tota
die figas intuitum, imbecillitas viſus tam ſubtilia incremẽta perpendere non põt, vt in cucurbita oſtendi põt. vnde dr̃ latens incrementum, vt Inſt. eo. §. præterea. Iſta ſunt verba gl. ſumpta ex Azo.
in ſumma. Inſti. de re. diui. ver. per alluuionem. Et aduertendum
1 eſt, † ꝙ illud quod tex. dat intelligere, glo. intelligit, hoc eſt, per
viſum comprehendi non poteſt, & merito. Vt.n. naturales dicunt,
vna eſt virtus intellectiua, quæ intelligit, & hæc eadẽ in homine
mediante organo oculorum videt, & per aurem audit, & ſic de ſi
2 milib. Hæc autem expoſitio licet † verbis legiſlatoris congrua ſit
in dicto alicuius teſtis congrua non eſſet, qui de eo debet deponere, qđ ſimpliciter ſenſu corporis percipit, vt ff. de teſta. l. qui teſtamento. §. fi. C. de teſtib. l. teſtium. & no. per Inno. ext. de teſtib. c. in
nomine. & in c. cũ cauſam. Si igitur diceret teſtis aliquid eſſe, qđ
ſic fieri intellexit, non probaret, niſi exponeretur, intellexit, ideſt
vidit, quia potuit per alium modum ad hunc intellectum peruenire, de quo modo interrogatur. Sed hic merito occurrit dubitatio.
2 † Si.n. hæc alluuio non põt per ſenſum corporis cõprehendi, ergo ꝙ ſit alluuio per teſtes non poterit probari. dico autem, ꝙ bene
põt videri, ꝙ flumen addit, ſed nõ quantũ quoquo momento, ſicut in puero excreſcẽti videmᵘ. Dico ẽt, ꝙ ex diuiſione loci poſt
incrementum allatũ põt videri, & per viſum cõprehendi, qđ per
alluuionem eſt factum. Ex poſitione.n. facta de terra addita hoc
manifeſte per oẽs cõprehenditur, ꝙ minutatim factum eſt, & ꝙ a
flumine factum eſt, quod per alium fieri impoſſibile eſſet. Vnde
puto teſtẽ probare, qui diceret, ꝙ ipſe vidit minutatim incrementum allatum, & vidit ꝙ eſt alluuio addita a flumine minutatim.
Idem puto in quacunque materia contingere, vt ſi ſit aliquid factum, quod niſi ab vno fieri poterit, ꝙ apta ſit probatio illum fe-
4 ciſſe. † Quid.n. ſi per certam horam vnus adᵈ domus cuſtodiam ſit
dimiſſus, conſtatq; nullum alium ingreſſum eſſe, & confines, qui
clauſi dimiſſi erant, fracti reperiuntur, proculdubio ille, qui re-
5 manſit, fecit. † Et quod ſi plures erant in cõſilio ſuperarduis conſtituti, & conſtat neminem exiuiſſe, vel cum alio locutum fuiſſe,
vno excepto, & repente negotium eſſe ſcitum, & propalatum,
tunc proculdubio ab illo ſolo exeunte de conſilio, vel cum alio loquente factum eſt, cum ab alio fieri ſit impoſſibile, ſicut hic impoſſibile eſt ab alio additum, quam a flumine, &c.

1 *Vis in ſingulari, pro potentia, pro uiolentia, item pro neceſſitate, & etiã pro poteſtate ponitur.*
2 *Vires, in plurali denotant effectum, ſeu efficaciam, & potentiam corporis*

Quod ſi vis fluminis. Hic tractare incipit de incremento non per alluuionem, hoc eſt, non paulatim, & latenter. ſed manifeſte, & pa-
1 lam. Ait ergo, vis fluminis, ideſt, potentia fluminis. † Multa enim
ſignificat

Digitized by Google

ſignificat hæc dictio vis. Quandoque ponitur pro potentia, vt hic, & in vulgari dicimus, talis homo habet magnã vim, hoc eſt magnam potentiam, quod non intelligitur de corporali ſed de ea, q̃ contingit ex multitudine amicorum, vel ſubditorum, vel diuitiarum. Quandoque pro violentia, vt. ff. quod met. cau. l. 2. & l. extat cum ſi. Quandoque pro neceſſitate, vt ff. de ſta. ho. l. libertas, & quod ibi no. ibi, niſi per vim, &c. Dicimus in vulgari, ego facio hoc vi. i. neceſſitate cogente. Facit C. de reſci. vendi. l. non idcirco. Item accipitur pro poteſtate, vt ff de tut. l. 1. in prin. §. 1. & Inſti. de tut. in princ. Et iſtis caſibus declinatur tantum in ſingulari per
2 omnes caſus, † plurali vero non vtitur: reperitur tamen vires in plurali, & iſtud non habet ſingulare, & interdum ponitur pro effectu, ſeu efficacia, vt iſta ſtipulatio habet vires, vt ff. de ver. obli. l. ſtipulatio iſta. §. hi qui. ponitur etiam vires, id eſt, virtutes, vt ait Cato, Herbarum vires, &c. ponitur etiam pro potentia corporis, vt ille homo habet magnas vires. reperitur etiam iſtud aduerbium, vix, cuius ſignificatio ponitur. ff. de iud. l. vix. & ad Velle. l. tutor cũ ſim. &c.

Partem aliquã de tuo prædio detraxerit, &c.

Vt igitur hæc pars locum habeat, oportet conſtare, ꝙ pars illa, quam flumen prædio meo applicuit, ex tuo prędio fuerit. Si vero cuius fuerit, ignoretur, tũc ſtatim, ꝙ terræ meę applicetur, meum eſſet, vt ſup. in prin. dictum eſt, & etiam ſuper verbo adiecerit.

1 *Applicare idem eſt, quod imponere, & ſubijcere.*
2 *Adijcere fundo dicitur, quod inuiſibiliter fit, applicare quod viſibiliter, & palam.*
3 *Cruſta agri, quæ applicatur prædio, quando poſſit vendicari.*
4 *Cruſta agri tui applicata prædio meo, & ita quod inſeparabiliter vnitur, efficitur mea.*
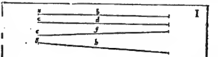
Ex prędio meo appulerit, &c.

Inſtit. de re. diui. §.
1 quod ſi vis. vbi eſt idem tex. Et dicitur. † applicauerit, qđ exponit gl. in d. §. quod ſi vis. in ver. attulerit, i. appoſuerit, & ſubijcit, puta cruſtam terræ vineatæ, & arboratæ. Ita dicit gl. ſecundum hoc differt hæc pars a præcedenti, quia ibi adiecit a latere, hic ſuppoſuit. licet hoc in ſe verum ſit, tamen non puto curandum. Siue. n. in latere, ſiue ſuper fundo talem cruſtam poſuerit, idem iuris eſt. Dif-
2 fert ergo, † ꝙ in præcedenti parte adiecit inuiſibiliter, hic vero viſibiliter, & palam. Quid autem ſit hoc quod dicit appulerit, ſeu applicauerit, aduertendum. Poteſt autem hoc eſſe ſine vnione rei, quæ applicatur. Dicimus. n. nauem ad portum applicaſſe, vel ap-
3 plicuiſſe, non tamen vnitur portui. Et ſic hoc modo cruſta † agri quę prædio meo applicatur, ſine dubio tua manet, vt hic, & a te
4 poterit vendicari, vt ſ. de dam. infe. l. hoc amplius. §. 1. † Quandoque cruſta agri tui meo prædio applicatur aliqua leui vnione, vel quod poteſt de facili reparari, & tunc idem. Ideo dicit tex. palam eſt tuã rem permanere, vt hic. Raro. n. terra poteſt apponi ſuper terram, quin aliqualis applicatio, & vnio fiat. & ideo hæc lex notabiliter requirit, ꝙ arbores radices emiſerint, vt inf. videbimus. quando cruſta agri tui meo prædio applicatur, ita ꝙ inſeparabiliter vnitur, tunc prædij mei efficitur, vt inf. dicetur, &c.

1 *Cruſta applicata fundo meo, intra quantum tempus dicatur unita cũ meo & mihi acquiſita.*
2 *Impoſitum fundo meo, fundo meo acquiritur, & additum per alluuionem mihi acquiritur.*
3 *Arbor mea impoſita tuo fundo, etiam ſi ibi coaluerit, petitur actione in factum.*
4 *Cruſta applicata fundo meo, poſtquam fuit unita, uendicari non poteſt.*
Arbor antequam coaluerit uendicatur a domino.
Cruſta antequam ſit unita, poteſt agi contra dominum, uel ut illam tollat, uel ut illam pro derelicto habeat.

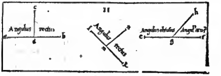
Plane ſi longiore tempore.

Eãdem materiam proſequitur quando ab initio cruſta in meum agrum, vel fundum tranſlata eſt ſine vnione. Si. n. ab initio fuerit vnita, vt quia multum cum terra agri mei vnita ſit, ita quod nec diſcerni, nec ſeparari poteſt, alias poſſeſſio mea eſſet, vt d. l. hoc amplius. §. 1. de dam. infec. Sed quando ab initio ſic vnita non eſſet, tunc ex poſt facto fieri poteſt vnio. & vniri poteſt. quod ſi fiat, tunc efficitur mea: Hoc autem
1 qualiter † fiat, vnum exemplum ponitur, ſi longiori tempore fundo meo hæſerit, quod vt hic in glo. 1. in ver. longiore tempore dr̃, quidam exponebant 10. vel. 20. ann. quod gl. reprehendit. Sufficit enim ꝙ tanto tpe ſtet, ꝙ coaleſcat arbor in terra, vel ſi forte cruſtã non habent arbores, ſufficit ſi tanto tpe ſteterint, ꝙ ſi arbores eſſent, coaluiſſent, ex curſu enim tanti tpis præſumitur facta vnio terræ, & hæc eſt mens huius literæ. Puto ẽt ꝙ ſi intra modicũ tps illa cruſta ꝑ pluuiam ſit dirupta, & cũ terra agri mei vnita ſit, ꝙ ſtatim ſit effecta mea, ar. ff. de glan. legen. l. 1. & d. l. hoc amplius. §. 1. Ex eo. n. tpe quo cum terra vnitur, fundo meo dr̃ acquiſita. Et
2 eſt aduertendum, † quia ſupra in acquiſitione, quæ fit per alluuionem dictum eſt, ꝙ acquiritur nobis: hic vero dr̃, ꝙ acquiritur fundo, quod verũ eſt, prout hic glo. intelligit, ꝙ loquitur de eo, quod ſupponitur, quod ipſi fundo acquiritur. illud vero quod fundo adijcitur poteſt domini deſtinatione poſſideri, vt fundus ſeparatus a primo. & ſic magis perſonæ quam rei dicitur acquiri. Sed intelligendo, ꝙ hic etiam per extenſum non eſt vis, quia ſiue acquiratur nobis, ſiue fundo noſtro, idem eſt: ab initio enim fundo acquiritur, licet poſſumus poſtea ſeparatim poſſidere deſtinatio-
3 ne noſtra, licet † autem arbor coaluerit, an vendicari poſſit. Glo. hic tenet, ꝙ poſſit peti actione in factum, & hæc de arbore. Ipſa
4 † autem terra, poſtquam vnita eſt, peti non poteſt, d. l. hoc amplius. §. ita demum. de dam. infec. antequam autem coaluerit, ipſe dominus poteſt vendicare, dum tamen de damno infecto caueat, vt d. l. hoc amplius. §. ſi. ego autem in cuius præiudicium delata eſt cruſta, poſſum agere contra dominum, vt ipſam tollat, vel ꝓ derelicto habeat, vt l. prætor ait. §. ſi ff. de dam. infec. Poſtquam vero vnita eſt, hoc facere nõ poſſum, vt d. l. hoc amplius. §. 1. ver. ſed nec ego. Ad figuras igitur veniamus.

Quia circa

diuiſiones eorum, quę per alluuionem adijciuntur, queſtiones plures vidi, quorum doctrinam dare impoſſibile arbitror, niſi res inſpectione oculorum inſpiciatur. Ideo figuras ad oculum demonſtrantes inſerui, per quas illa ſolum docere intendo, quæ communiter ignorantur, & in hoc vtar aliquibus concluſionibus geometricis. Nec hoc quis arbitretur incõgruum, quia omnis ſcientia ancillatur huic. Eſt enim hæc Architectonica de alijs cunctis diſponens, vt dicit Ariſt. 1. Ethic. Sciendum eſt igitur, ꝙ inter eos, qui ex vna parte fluminis prædia poſſident, id quod per alluuionem adijcitur, vel quoquo modo. i. diminuendo inſulam, vel alueum, cõe eſt pro diuiſo, pro modo latitudinis, quæ latitudo prope ripam ſit, vt in §. adeo. & §. inſula. hoc autem fit ducẽdo lineam per directum, per illam partem, quæ adiecta eſt per alluuionem, ſeu per inſulam dimittendo alueum. Ad oſtendendum igitur, quæ ſit linea recta ſuper directum ducta, facta eſt iſta figura. Sed an linea ſit recta, quęro tribus modis. Primo, an linea ſit recta ſm ſe, & de hoc in figura. Secundo, an linea ſit recta reſpectu alterius lineę, ſupra quam cadit. Tertio, an linea ſit recta reſpectu alterius puncti, qui eſt in angulo duarum linearum, hoc eſt, an recte ſecet angulum per medium. De quolibet videamus: De primo dico, quod linea recta ſm ſe, eſt ab vno puncto ad alium extenſio, vt patet in prima linea ſupra poſita, vbi ſunt duo puncti. a. b. nam ſi extendatur prima linea ab vno puncto ad aliud, illa linea erit recta, & ſi vnum filum tangens illos duos, punctos extenderetur in infinitum, tota linea erit recta, ut patet ad ſenſum, & figura demonſtrat. Item ſciendũ eſt, quod ſi fieret aliqua linea ſuper duos punctos æque diſtantes a primis, ut c. d. æque erit linea recta. & ſi in infinitum illæ duæ lineę extenderentur, nequaquam iungerentur, ut ex figura patet ad ſenſum. Sed ſi fierent duo puncti, nõ æque diſtantes a primis, ſed unus etiam magis propinquus primæ lineæ, alius magis remotus eſt, ut e. f. tunc protrahendo lineam, linea eſt indirecta ſm ſe, vt præcedens. nam punctus. a. eſt magis remotus a linea c. d. quam punctus f. iñ protrahendo illas duas lineas neceſſe eſt eas ſimul iungi. Si uero ſecundus punctus eſſet remotus, ut in linea. g. h. (conſtat. n. ꝙ punctus. g. eſt magis propinquus præcedenti lineæ, & punctus. h. eſt magis remotus) tunc quanto magis iſtæ duæ lineæ extenduntur, magis elugantur, ut patet ad ſenſum, & prędicta ſunt multum no. in geometria, ut patet in 1. lib. Euclid.

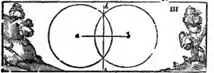

Hæc figura

facta eſt ad oſtendendum, quomodo poſita una linea recta ſuper aliquo puncto ipſius lineæ, alia recta perpendiculariter, & recte cadit, quod cognoſcitur, quia quando ſuper unam lineam rectam, alia recta, & perpendiculariter cadit, tunc uterque angulus rectus erit. Sed ſi non caderet recte, & perpendiculariter, tũc unus angulus erit acutus alius latus erit, & apertus quaſi obtuſum oſtendat. Exemplum

primi

primi dicti ſit linea poſita.a.b.& punctus in ea ponitur.d. ſuper illo ducatur linea perpẽdiculariter.e.d.tunc vterq; angulus rectus erit æqualis. Exemplum ſcđi dicti ſit linea poſita.e.f.pũctus in ea.g poſitus,ſup illo ducat̃ linea nõ recte, nec ppẽdiculariter, vt ſi flectat̃ verſus punctũ. f.& ſic linea. g. ſic angulus eſt acutus in illa parte, qua flectet̃,& ab alia parte erit obtuſus. Sed dubitatur, ſi ponatur linea.i.k.& in ea pũctus.m.& ducat̃ ſup illã lineam.m.n. q̃ in nullã partẽ flectat̃,& tñ in aſpectu nõ vr̃ linea recta, qđ erit? Rñ. vere eſt linea recta prima.i.k.& alia ſup ea recte cadit,ſi cõſideretur ſm ſe, nõ aũt ſi cõſideret̃ reſpectu quadraturæ iſtius chartæ, ſup qua deſcribit̃.Sed ad iſtud null' eſt hñd' reſpũs,ſed ſolũ ad lineã poſitã,& ad illã,q̃ ſ.eã ducit̃,& hoc eſt vtile ſcire ad multa,q̃ ĩ.dicẽtur,&c.

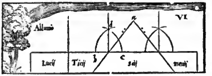

Quia in diuiſione,de qua tractaturi ſumus, ſæpe expedit diuiſiones fieri p medium:iõ ad hoc docendũ,& demõſtrandum,facta eſt iſta figura:ponat̃ ergo linea recta.a.b.q̃ volum' diuidere p mediũ,ita q in ipſo libro poſſit cuiq; demonſtrari. Primo ponã pedẽ circini in pũcto.a. & ducã circinũ vltra medium lineæ,vt oſtendit circulus rubeus: deinde ponã pedẽ circini in puncto.b.& ſup.eũ faciã circulũ æqualẽ primo, vt oſtẽdit circulus azureus,q duo circuli ſeſe ꝑtendunt in duob.locis,vt apparet.ducam igitur lineã rectã ab vno dictorũ punctorũ, vbi circuli ſe ꝑexiẽdũt ad aliũ,vt oſtẽdit linea.c.d.dico, q hæc linea diuidit lineã ductã p mediũ,vt apparet,& probat ſic. Si ab æqualib. æqualia adimas, ea q̃ remanent ſunt æqualia,vt dicit Euclid. Sed æqualis diſtantia eſt a puncto.a.vſq; ad circunferentiã circuli rubei, qualis eſt a pũcto b.ad circũferentiã circuli azurei,& p lineã.c.d.q̃ æqualiter admittitur.ab vtraq; parte p diſtantiã,ergo paret,q illud,qđ remanet de linea.a.b.ab vtraq; parte,eſt æquale,& ſic linea.c.d.eã ſecat per mediũ. Itẽ ex p̃dicta figura apparet alia demõſtratio,videlicet,q ſi inter.a.b.nõ eſſet linea ducta, ſed eſſet ſpatiũ, q inter duo puncta.a.& b.dẽr diuidi iure ꝑximitatis,qđ in dicta linea.c.d.diuidit dictum ſpatiũ directo,p mediũ, ita q quicquid eſt ſup. eſt magis propinquũ. a. & quicquid eſt infra, eſt magis propinquũ. b.ẽt ſi linea.c.d.extẽditur in infinitũ. Apparet ẽt ex dicta figura alia demõſtratio, videlicet,q ſup.vnã lineam,vel baſim rectã duę lineę circulorum æqualium ſe ꝑtẽdunt,& a pũcto vbi ſe præſcindent, ducatur linea ad punctum,qui eſt in medio dictæ lineę, vt baſis,illa linea perpẽdiculariter cadit ad angulum,& facit rectũ ab vtraq;parte,vt patet ad oculum, & probatur ex præcedentibus. Quod ſi dicta linea diuidit ſpatium per medium, apparet quod non flectitur verſus aliquam partium, & ſic facit angulum rectum ab vtraque parte, & iſta ſunt multum neceſſaria ad cognitionem ſequentium,&c.

Figura iſta eſt facta ad oſtẽdendum qualiter poſita vna linea recta, & puncto in ea poſito ſ. illũ punctum alia linea recta,& perpendiculariter ducatur, ex his,q̃ poſita ſunt de neceſſitate concluditur. Sit igitur linea poſita.a. b.& in ea pũctus poſitus.c.ſ. quem volo aliam lineam directam ꝑpẽdiculariter ducere.faciã igitur ab vtraq; parte illius puncti duos punctos æque diſtantes.d. e. deinde aſſumã duas æquales lineas cũ duabus virgulis,vel chordulis,& vnã ponã ſup puncto.d.aliam ſup puncto e.& ambas coniungam per modum trianguli in puncto.f. poſtea ducam lineam a puncto.c.poſito vſq; ad pũctum.f. dico igitur, q illa linea recte,& perpendiculariter cadit ſ. datam in puncto dato dato,& hic oculus oſtendit, quia facit angulum rectum ab vtraq; parte,& probatur in lib.Euclidis.Vel breuius ſic,detur linea. g. h. & in ea ponatur punctus.i.ſup.quem volo recte, & perpendiculariter lineam ducere,& faciam duos punctos æque diſtantes,ad punctum datum,vt k. m.deinde ponam pedem circuli,vſque ad punctum.m.& extendam vſq; ad punctũ.k. & voluam illam partem, verſus quã volo illam lineam ducere. deinde ponãpedẽ circuli in pũcto.m.& extẽdam vſq; ad pũctum.k.& ſimili modo voluã. Sequitur q illæ lineæ circulares ſeinuicẽ ſecabũt in pũcto. n. dico igitur quod ſi a puncto.n.dato ducatur linea ad punctum.l. perpẽdiculariter,& recte cadit ſup.dictum punctum.l. eadem ratione qua ſupra probatum eſt in p̃cedenti figura Qñq;,ſ. vnam baſim rectam duæ lineæ circulorũ æqualium ſe proſcindunt, & a puncto vbi ſe proſcindunt,ducitur linea ad punctum, qui eſt in medio baſis,& ſuper illos duos punctos linea in infinitum producta, ſemp recte cadit,vt patet ex his,q̃ dixi ſup.in prima figura. hoc ẽt patet ex his q̃ dicta ſunt,qa dicta linea cadẽs ab vtraq; parte facit angulũ rectũ

Figura iſta eſt facta ad deſignandum circulum, q ĩ prima fuit q̃ſitũ.ſ. ſi ponatur vnus punctus in angulo duarũ lineatũ.& ſup.illum volo ducere lineã rectam, ſeu ꝑpendiculariter,qualr̃ fiat, q docet hæc figura. ponantur ergo duæ lineæ.ſ.a.b.& b.c.q̃ cõueniũt in vno pũcto, & ibi faciũt angulũ cuiuſcunq; ꝯdõnis ſit ille angulus, & ſuper illũ pũctum volo ducere lineam rectam.faciam igit ab vtraq; parte anguli in illis lineis punctum.b.q patet,ſi ducat̃ a puncto.f.vſq; ad pũctũ.b.q illa linea recte,& ppẽdiculariter cadit ſup.b.q patet,qa ſi ducatur alia linea recta a pũcto.d.illa ſecatur p medium, & erũt ibi quatuor anguli recti,vt ꝓbatur ĩ lib. Eucl. Præterea in ipſo angulo.b. ſunt duo anguli æquales. Vel ſi vis aliter ꝓbare,& opari, ponas duas lineas. g.h.& h.i.q̃ cõueniãt in pũcto. h. ſup. quẽ vis ducere lineã rectã faciã ab vtraq; parte in illis lineis punctũ æq; diſtantẽ. k. m.deinde ponam pedẽ circuli in pũcto,quẽ ꝑtẽdã vſq; ad.n.voluam ſ.verſus illã partem,ſup quã volo ducere lineam,deinde ponã pedẽ circuli in pũcto.m.& extẽdã vſq; ad punctũ.k.& voluã ſimili mõ,ſic illę duæ lineæ circulares ſe ꝑſcindunt ĩ puncto.n. Ducatur ergo linea recta a pũcto.h.vſq; ad pũctũ.n.dico,q illa recte,& ppẽdiculariter cadit ſ.pũctũ.n.eadẽ rõne, qua p̃cedẽs. Et ſi ducatur alia linea recta a pũcto.k.vſq; ad punctum.m.illa ſecatur per medium p lineam m.h. & erunt ibi quatuor anguli recti. Et in pũcto. h. ſimiliter ſiũt duo anguli æquales.His præmiſſis ad euidentiam,nunc ad propoſitum veniamus,põnendo ripas,prædia,& alluuiones,&c.

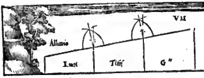

Ad euidentiam dicendorũ præmitto,q flumẽ deſignabitur per colorẽ azureũ, & caput fluminis erit ab illa parte, a qua erat caput alicuius animalis, & verſus illã partẽ fluent prædiorum ripæ p colorem nigrum.illud q eſt medium inter p̃dia,& flumẽ intelligit̃ alluuio.Item p alluuionẽ. Item lineæ rubeæ factæ ſunt illæ, q̃ vere diuidũt p alluuionem. Lineæ flauæ, ſiue croceæ factæ ſunt cauſa demonſtrationis, vel diſputationis & ſi q̃ñq; fieret aliqua linea azurea,& in ipſa figura declarabitur ad quem finem fiat. Nunc ad p̃ſentem figurã veniamus,& aduertendum eſt,qđ linea, quæ eſt ripa oĩum prædictorum,eſt recta omni rectitudine.Item duo prædia paria habẽt ꝯfinia directa,adeo q linea diuidens prædia directa,cadit ĩ lineã ripę Qđ patet,qa ab utraq; parte facit angulũ rectũ,in iſtis duob. p̃diis. diuiſio eſt clara, qa protrahitur linea directo per alluuionem uſq; ad flumen,ut oſtendit linea rubea,& illa linea eſt directa reſpectu ripę.& directe coniungitur cum ripa diuidente prędia. Videndum eſt de ripa,quæ eſt inter prædia Titii,& prædia Seii. & inter prædia Meuii In illis eſt dubium.' nã lineę diuidentes p̃dia licet ſint directæ in ſe non tñ cadunt directe in illam lineam,q̃ eſt ripa,ut patet, qa ab una perficiũt angulũ acutũ,ab alia obtuſum. Si igit̃ p alluuionem ducerem lineam ſm rectitudinem lineæ,non iret uſq; ad flumẽ,ſed iungeretur in pũcto.a.ut oſtendunt lineæ zaliæ, & ſic prædium Seii, q eſt maioris latitudinis iuxta ripã, hr̃et minus de alluuione,nec ꝑtenderetur uſq;ad flumẽ.dicendum eſt ergo, q lineæ ꝯfinium diuidentes cõfinia,nullatenus attendẽdæ ſunt, qm ĩ dicta l.adeo.§.in inſula.in fi.ff.de acq.re.do.dr̃ p modo latitudinis, q̃ latitudo prope ripã ſit. Si ergo fiet diuiſio,ꝯſideretur linea, q̃ eſt ripa, & cõſideretur linea,ubi cadit linea diuidẽs cõfinia, & ibi aſſumat̃ unus punctus indiuiſibilis,ut oſtẽdunt lineæ nigrę, & ab utraque parte illius pũcti,fiãt duo pũcti ęque diſtãtes.b c.& ponatur pes circuli in puncto, & extendatur ad punctum. c. & uoluatur uerſus alluuionem, & poſtea ponatur in puncto.c. & extendam ad punctum b.& ſimili modo uerſus alluuionẽ. Quę duę lineę reuolutæ proſcindentur in puncto. d.deinde ducatur linea recta a puncto.a.

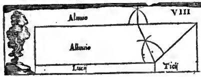
vſque

Digitized by Google

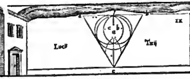
vſque ad punctum.d.& protrahať vſq; ad flumen,vt oſtendit linea rubea.Dico igiť,q̄ illa recte cadit ſ.lineā,q̄ eſt ripa, vt ꝓbatū eſt ſ. in 3.figura, & eſt recta a puncto.d.vſq; ad lineā aſſumptā quātum vltra ꝓtrahiť,recta erit, vt dictum eſt ſ.in pri.figura,& ſimilis diuiſio eſt inter Seiū,& Meuium,vt lineæ ductæ oſtendunt.&c.

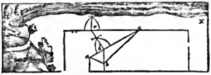

Hæc figura habebat lineā ripæ vniformem,& cū tractetur de alluuione diuiſionis, oēs ruſtici protrahunt lineā,ſm q̄ oſtēdit lineā flaua ducta ſm rectitudinē lineæ diuidētis ꝑdia. Sed hāc diuiſionē ruſticorū, nō eſſe bonā apparet, qa linea dēt duci recta ſm rectitudinē lineæ ripę, vt ex ꝑcedentib. liquet,& ſm illā non eſt recta,q̄ apparet, qa linea flaua ducta verſus caput fluminis,facit angulū obtuſum,verſus pedē facit angulū acutum,verſus angulum facit angulum obtuſum, q̄ repugnat lineæ,q̄ duciť recta. Fiēda eſt ergo diuiſio alluuionis,ꝓut oſtēdit linea rubea ducta ſ.lineam ripę, q̄ ab vtraq; parte facit angulum rectum,& ſic ipſa recte cadit perpendiculariter, vt ſ. demōſtratum eſt, Et ſi dicať,q̄ ripę linea nō eſt recta Rñ. immo eſt recta ſm ſe, q̄.conſiderādum eſt,nō autem vadit ſm rectitudinem lineę ꝑdiorum,quæ eſt ab alia parte.quod aduertendum non eſt,&c.

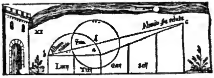

Iſta figura differt a ꝑcedentib. nā ꝑcedētes hñt lineā rectā: hæc vero hēt duas lineas in vno pūcto, q̄ faciunt triāgulum obtuſum.ſ.in illo puncto,vbi ſunt fines inter Lucium, & Titium. Dico igiť,ad diuidēdū alluuionē inter dicta duo ꝑdia, dēt duci linea vt oſtēdit linea rubea,ducta vſq; ad lineā azureā. Et q̄ linea cadat recte,probať: qa factis duob. punctis æque diſtantibus, & duabus lineis circularibus ductis ſup eis,vt oſtendunt lineæ croceæ ab illo puncto,vbi ſe interſecant vſq; ad punctum datum, vbi linea cadit ꝑpēdiculariter,vt demōſtratum eſt ſ.in 4.figura. hoc ēt ꝓbatur rōne proprietatis,vt diceť in ſeq.figura.Illud vero, qđ eſt ſuper lineam azurea.dēt diuidi, ac ſi in ripa eſſet recta, vt illa linea recta azurea oſtēdit.nā q̄ iuris eſt ī eo,q̄ ꝑdio primo adijciť,idē eſt in eo,qđ ipſi addito adijcitur,vt ff. de acq.re.do.l.inſula. Sed ſi ab initio ripa habuiſſet illam rectitudinem,illo mō fuiſſet facta diuiſio, vt ſ.in 5.figura,&c. hoc in ſeq.figura rectius, & clarius demonſtrabitur,&c.

Ad euidentiam iſtius figurę ꝑmitto, q̄ flumē addit q̄nq; ita, q̄ ripæ ſunt ab vtraq; parte eius,ſicut facit flumē p alluuionem poſitum. & tūc illud dimiſſum debet eſſe commune inter eos, q ſunt ab vtraq; parte propinq,vt ff.de acq.re do.l.adeo.§.inſula.& §.q̄ ſi toto. Qñ q; illud q̄ dimittitur,hēt ripā tm̄ ab vna parte:tūc dēt diuidi īter eos q ab vna parte ꝑdia poſſidēt p lineā in directum p inſulā tranſductā, vt ff. de acq.re.do.l.inter eos.& ſ.dictum eſt aduertendum, q̄ licet intra loquantur qñ ripa eſt ab vtraq;parte fluminis, eadem rō eſt, q̄ ſi ab vno latere fluminis ſunt duæ ripæ, inter quas ꝯtinetur relicta alluuio.Hoc præmiſſo dico, q̄ hæc figura hēt duas lineas rectas.ſ. a.b. & b.c.quę faciūt vnum angulum in puncto.b.Dico igiť,q̄ alluuio dimiſſa inter dictas duas lineas,hēt ripam ab vtraq; parte, iō dēt diuidi iure ꝓpinqtatis.illud vero,q̄ eſt vltra duas lineas,q̄ apparet ex ſe.a.linea aūt ducta.a.ad pūctū.c.hēt ſolū ripā,ab vna pte, & iō dēt diuidi p directā.Ducať ergo linea directa ſ.punctum b. q̄ apparet eē directā ex quarta figura.tūc dico,q̄ qcqd eſt ſ. dictam lineā verſus caput fluminis eſt ꝑdij Lucij iure ꝓpinqtatis, qđ ſic ꝓbat. Ponať pūctus.a.in dicta linea rubea, & ſ. illum fiat circulus rubeus, q pūctualiter tāgit ripā Titij, dico q̄ ille circulus equaľr tangit ripā Titij,& Lucij.& ſic illa linea eſt directe in medio. deinde infra dictam lineā fiat pūctus. b.& ſup eū voluatur circulus rubeus,q pūctualiter tāgit ripā Titij,dico qđ ille circulus nō tangit ripā Lucij, ergo ab illa magis diſtat,& eodem modo ſ. dictam lineam rubeā fiat punctus.c.& ſuper eum datur alius circulus rubeus,q punctualiter tangit ripā Titij,dico qđ non tangit ripam Titij, ergo ab illa magis diſtat,& ſic ꝯcluditur.q̄ diuiſio eſt recte facta. Illud vero,q̄ eſt ſup.lineam croceam.a.c.dēt diuidi, ac ſi tota linea eſſet quædā ripa recta,q̄ ꝓbatur ſic.Qđ iuris eſt ī eo,q̄ primo prędio adijcitur, idem iuris eſt in eo,q̄ ipſi addito adijcitur, vt ff.de acq.rer.do.l.inſulam.Sed ſi ab initio ripa habuiſſet illam rectitudinem,facta fuiſſet diuiſio,vt dictum eſt ſ.in quinta figura,ergo &c.

In hac figura ſunt duę lineæ rectę.ſ.a.b.& b. c. q̄ in puncto.b. faciunt angulum. verūm tm̄ linea.a.eſt minor, q̄ linea b.c.& in hoc differt a pręced. Dico igiť ducēdā eſſe lineam rectā a puncto.a.vſq; ad punctū.c.vt oſdit linea crocea.& qcqd eſt inť dictas lineas,ꝓculdubio hēt ripas ab vtraq; parte. Et ideo dēt diuidi iure ꝓximitatis,vt patet ex ꝑcedēti, & iō ducať linea rubea p medium diuidēs a puncto.b.vſq; ad lineam croceam ī pūcto. d. Illud vero,.p.a linea crocea ſ.hēt ripā tm̄ ab vno latere & p illam rectitudinem,q̄ oſdit linea crocea.c.a. & iō dēt diuidi ducēdo lineam rectā a pūcto.b.vſq; ad lineam azuream,a pūcto.e. Illud vero, q̄ eſt a linea azurea.d.e.debet diuidi ducēdo lineā rectā ſup illā azurea,ſicut ſi ibi eſſet ripa,& hoc p illā rōnē,q̄ additū addito,ēſt diuidēdū.ſicut addiuū antiquo ꝑdio, vt dictū eſt in ꝑcedētib. & ꝑdicta vera,ſi ꝓponatur quęſtio ſic ſimpliciter,& p quē modum alluuio acceſſerit ſit incertum. Si vero cōſtaret,q̄ primo alluuio addit certam partem,poſtea aliam,tunc declarabitur in ſeq.figu.&c.

Iſta figura facta eſt ad declarādū illud, q̄ dictū eſt in ꝑcedēti.ſ.ſi n. poneret ſimpľr totam alluuionē eſſe diuiſam,q̄liť eſſet fiēda diuiſio, apparet ex dictis in trib.ꝑced.fig. Sed pone,flumē primo p alluuionē diuiſiſſe illā partē,q̄ ꝯtineť intra lineā rubeā ductā ſup.ꝑdiū Titij,& Lucij,dico primo,q̄ tota illa alluuio eſſet Lucij,& Titij, quorū ꝑdiis adhęret, & Caius nihil habebit facere ibi.Secūda vero alluuio diuidet, ponēdo alluuionem primam ꝓ ripa, vt ſic inter ipſam, & ꝑdiū Caij. & Seij, ducať linea p mediū ſecās,ex doctrina data ī ꝑced. Sed oppoiť, q̄ p alluuionē,prima dēanť ꝑdiis Caij,nam inter ꝑdia Lucij, Titij,Caij,& Seij,ſunt duę lineę,q̄ faciūt angulum in puncto. d. & ſic pars alluuionis hēt duo latera,vt oñdit linea crocea.b.c.ergo illa dēt diuidi iure ꝓpinquitatis, vt dictū eſt. Sed pars illius alluuionis eſt magis ꝓpinqua ꝑdio Caij, q̄ patet, qa ſup pūcto lineę alluuionis primæ poſito in linea rubea,ſecať p lineā croceā, vt in pūcto. d. Fiat ergo circulus q tāgit pūctualiter ꝑdiū Titij, tm̄ occupabit partē d ꝑdio Caij,vt oñdit circul' azure'. Rñ. hoc q̄ alicui accreuerat iure ꝓpinquitatis,hēt locū,q̄ñ illud, de quo agrēdo ageret neutrius fundo cohęr,vt inſula,q̄ñ vni cohęr,& alij nō. ſp illi cedit, cui cohęrt, nec attēd.ī proximitas alterius,vt ff. de acq. re. do.l. inſula. in prin.& c.

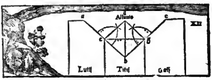
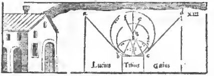
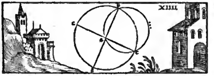

Figura iſta facta eſt,vt oñdatur q̄ prędia quam pūt eſſe, q bus de alluuione non debetur vſque ad flumē ſed ante.

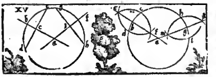
ante inter moritur, vt ſi ripa ꝯtineſ inter duas lineas. ſ. a. b.& b.c, faciunt angulū in puncto. b. ꝙ angulus cadit quaſi in puncto ꝑdij Titij. Primo ergo fiat linea rubea diuidens ꝑ mediū, vt linea.b.vt probatū eſt ſup. in 8.figura. Ex quo patet, quod quicquid eſt ad eā lineam ſup. verſus caput fluminis, cedit illi ripę. a.b.quicquid eſt ab illa linea inf.uerſus finē fluminis, cedit illi ripę.b. c.& hoc rōne ꝓpinquitatis, vt dictū erat, nec prædiū Titij hēt diuidere ſuperiori vicino,& inferiori. Et ſi bene reſpicias, pūctus diuidēs prædia cadit ī lineis rectis ſm ſe. Dēt ergo diuidi ducēdo ſup eā lineā rectā, vt oñſum eſt ſup. in 6.figura, vt oñdit linea.e.f.& linea.g.f.& ſic in puncto.f. portio ꝯtingens agrū Titij finitur.& intermoritur. Si.n. tranſiret vltra, vel ſi linea torqueretur, nec iret recta, vt ſi volueris lineam.e.f.verſus caput fluminis, vel ſi trāſiret vltra.b.d.dares primæ ripę pluſquā deberes iure proximitatis, quod iura prohibent, & ſi ponatur per alluuionem ſic ſimpliciter accreuiſſe. Sed ſi poneres, ꝙ primo accreuiſſet in totum angulū prædij Titij, vſq; ad lineam croceam.e.g.tunc dēt fieri diuiſio, vt in ſeq. figura, &c.

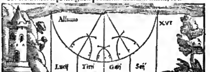

Hæc figura differt a præced. nā hic ripa cōtinetur, trib. lineis.ſ.a.b.& b.c.& c.d.& habet duos angulos.ſ.in puncto.b. & in puncto.c. Tota igitur hæc alluuio dēt diuidi iure propinquitatis, quæ tota continetur inter plura latera. Primo igitur ducatur linea per medium diuidens ſuper angulū.b.& ſit linea.b.c.deinde ducatur linea ꝑ medium diuidēs ſup angulū. c.erit linea.e.f.quæ duæ lineæ ſecabunt ſe in puncto. g. dico ergo, ꝙ portio alluuionis pertinens ad agrum Titij in dicto puncto. g. finit: quia ſi eſt azurea ſuper puncto. g.vtrāq; lineā punctualr tangeret. ergo ille eſt punctus, in quo vtriuſq; propinquitas terminatur. Si vero excederes,& velles facere circulū ſup.punctū c.tūc vni partiū accederet.& ab alia elongaretur, ꝙ aūt eſt intra illū triāgulū.b.g.c.ptinet ad ꝑdiū Titij iure ꝓpinquitatis, ꝙ patet q̄a intra illū triāgulū pāditur ꝑ cētrū vnius circuli, in puncto. h.qui tangit pūctualiter ripā Titij, nullā ripā tāgit inter Luciū.& Caiū, ꝑ lineā directo ductā vſq; ad flumē. Et hæc ſufficiāt de ripa.q hēt lineam, vel lineas rectas. Reſtat videre de ripa, q̄ hēt lineā circularem, &c.

Ad euidentiam eorum, q̄ dicēda ſunt de figura circulari, ſciendum eſt, qđ circulus ē figura plana, vna quidē linea cōtenta, q̄ circunferētia nominatur, in cuius medio punctus eſt a quo oēs lineæ ad circunferentiā exiſtentes ſunt ſibiinuicem ęquales, vt dicit Euclid. in prima figura. Nā centrū eſt in puncto.a.& oēs quatuor lineę inde exiſtentes ſūt ſibiinuicē æquales, & ſi plures ducerētur, idē eſſet. Itē apparet, qđ oēs lineæ, prædictaq; circunferentia in centro faciunt angulum. Item ꝑmitto, ꝙ totū illud, qđ eſt in circulo intra aliquas lineas ductas, eſt magis propinquum illi parti circunferentiæ, q̄ in punctis duarū linearū terminatur, vt v.g. Aſſumas partem circunferentię b.c.& duc lineā rectā ad centrum,& facit triangulum.b.a.c.& dico, ꝙ quicquid eſt intra illū triangulū eſt magis propinquum illi parti circunferentiæ.b.c.q̄ alicui alij, qđ patet ad ſenſum, & poteſt probari. Nā ponatur centrū in aliqua parte intra dictū triangulū, vt ſup.illū ducatur circul⁹ azureus, ꝙ tangit punctualiter dictā partē.b.c.dico ꝙ nullā aliā partē circunferētiæ tangeret, ergo illi magis propinqua. Et idem dicendum eſt de eo, qui continetur intra illum triangulum. b.a.d.& intra illum triangulum a.b. d.& a.e.d. & ſup.illum triangulum.c.a.e.vt euidenter apparet, &c.

Quia in ꝑcedēti dictū eſt, ꝙ lineę ſunt ducendæ a cētro ad circunferentiam,& quandoque ignoratur vbi ſit centrum. & iō expedit, ꝙ ducatur linea a circunferētia verſus cētrum, vel ꝙ centrū inueniatur, iō facta eſt hæc figura, q̄ duos hēt circulos,& ſic hoc fieri docet duob. modis. Primo ſic. Sit centrū, qđ apponatur in circunferentia vnus punctus.b.& ab vtraq; parte eiuſdē puncti.duo alij æque diſtantes.c.d. deinde ducatur linea recta.c.d.& iſtius lineæ inueniatur medium in puncto. e.deinde ducatur linea recta.b.c.dico, ꝙ de neceſſitate iſta vadit directe ſuper centrum.ſ.punctum.a. vt probatur in prin. ſecundi lib. Eucl. Hoc ēt patet, q̄a idē in alia parte circunferentiæ ponatur punctus. f. & ab vtraq; parte duo puncti æque diſtantes.g. h.deinde inueniatur mediū dictæ lineę in puncto. i.deinde ducatur linea recta. f.i.dico ꝙ iſta de neceſſitate vadit verſus centrum,& ſi vltra protendatur linea.b.c.& linea.f.i.ſecabunt ſe in puncto.a.vbi eſt centrū. Cōcluditur ergo, ꝙ ibi, vbi dictæ lineæ ſe ſecant, de neceſſitate eſt cētrū. hoc ēt fieri alio modo ad idem tendente, docet ſecūdus circulus. Ponitur.n. ꝙ ſi circuli centrū, qui non vr̄ in puncto. a. ponatur in circunferentia punctus.b.& ab vtraq; parte eiuſdē pūcti, duo alij æque diſtantes. c. d. deinde ponatur pes circuli in puncto. c.& extēdatur vſq; ad punctum. d.& voluatur ſ.& J. circulum. Eodem modo ponatur pes circuli in puncto.e.& extendatur vſq; ad punctū.c.& ſic illæ duæ lineæ circulares ductæ ſe ſecabunt extra circulum in puncto.c.& ita in puncto. f. ducatur igitur linea. c. f. dico, ꝙ illa de neceſſitate vadit verſus centrū. Et eodem modo ſi in alia parte circuli idē fiat, vt ponatur in circunferentia punctus.g.& ab vtraq; parte duo puncti æque diſtantes. h. i.deinde voluatur centrū ſup.h. & ſup.i. vt ī ꝑcedēti dictū eſt.& ſic dictæ lineę ſe ſecabūt in puncto.k. & in puncto.m.ducatur ergo linea.k.m.recta, tūc illa ducit ad centrum,& ſic in illo puncto ubi ſecabunt ſe linea. e.f. & linea.k.m.ibi erit cētrū. His ꝑmiſſis ad euidentiā dico, ꝙ ripa ꝑdiorū, q̄ hēt lineā circularem, q̄n̄q; habet ſe ut continens quia intra circulum diuiſa eſt alluuio: q̄n̄q; habet ſe, vt contentum, quia alluuio continet circularem ripam. ſi primo modo, tunc aūt ripa cōtinens lineam circularem, continet minus ſemicirculo, totum autem circulum continere non poteſt, quia ſic flumen non haberet exitum,& hęc in figuris proximis declarabuntur, &c.

Si hæc figura inſpiciatur tota ꝯtinetur una ripa, q̄ eſt minus circulo.& ab ipſa ripa alluuio eſt cōtēta,& oē ꝯtētū eſt min⁹ cōtinēte. Vñ de alluuione nō pōt dari tm̄, quantū eſt ripa. Itē licet ſit vna linea, tm̄ quia eſt rotunda, hēt duo latera ſe reſpicientia, iō id qđ continetur intra ipſam, dēt diuidi iure propinquitatis, ut in ꝑcedentib. demonſtratū eſt.in quolibet ergo puncto ubi fines ꝑdij terminantur, ut inducat lineā, q̄ reſpiciat cētrū, ſm figurā. Quo facto centrū eſt illud, qđ intra lineas cōtinetur,& illi parti propinquior eſt, ut ſup. probatū eſt 13. figura,& quia triplex eſt modus operādi, ducēda eſt linea uerſus centrū ut ſup. proxi. figura dixi. Iō hic in trib. ripis tripliciter opertis ducendo lineā rubeā uſq; ad flumē,& ad hoc, ut reddaris certus, ꝙ illæ lineæ reſpiciunt recte centrum, reperietur ultra flumen in puncto.a.ut lineæ croceę ductæ uerſus rubeas oſtendunt,& c.

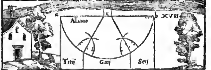

Figura hęc differt a pręced.q̄a alluuio non exceſſit ꝯtinentiā ripe rotūdę.hic uero exceſſit, uñ illud quod ꝯtinetur intra ipſam ripā, debet diuidi eo mō, quo dictum eſt in pręcedenti. Id uero, quod eſt ſupra lineam azuream ductam a puncto.a.uſq; ad punctum b:diuidā.ac ſi ibi fuerit ripa recta, ut lineæ rectæ oſtendunt,& in præced.pluries eſt probatum.&c.

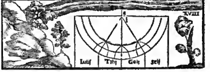

Figura iſta continet ſemicirculũ, quod apparet, quia linea recta tranſiens ſ. diametrum applicat extremitates ſuas ad vtranq; partem circunferentiæ, vt patet ex linea azurea ſ. centrũ. a. & diffinit ſic. Semicirculus eſt figura plana diametro circuli, & medietate circunferentiæ ꝯtẽta, vt hr̃ in lib. 1. Eucl. in hac igitur figura, ꝙ omnia prædia media, quę continentur inter ipſũ ſemicirculũ habebũt de alluuione pro rata vſq; ad centrũ, ſ. illud nil poſſunt hr̃e. Ratio, quia in illo centro portio eorũ terminatur in puncto, qui pũctus eſt illius latitudinis. Nam punctus eſt cuius pars non eſt. Sed ſup. illum punctum linea quędam directa, vt oſtẽdit linea azurea, debet ſ. illum punctum fieri diuiſio pro modo latitudinis cuiuſq; prædij, vt dicit tex. in l. inter eos. ff. de acqui. re. do. Sed latitudo illa eſt ſup. illum punctum, qui pertinebat ad prædia media. ſ. Titij, & Caij, vt dictum eſt, ergo &c. Quicquid igitur eſt ſup. illud centrum, pertinet ad prædia, quę ſunt in extremitatibus. ſ. ad prædia Lucij, & Seij, & ducetur in eos linea perpendiculariter directa ſup. illud centrum, vt oſtenditur ſup. lineã rubeã & prædicta ſi ſic ſimpliciter ponatur lineam ripæ eſſe circularem & alluuionem ſic ſimpliciter accreuiſſe: imaginandũ eſt enim ꝙ ſic circulariter accreuerit, vt oſtẽdunt duæ lineæ croceæ, & ſic circulariter ductæ ſ. idẽ cẽtrũ, quæ duæ lineę ſunt poſitæ extra eam. & eodem modo intelligo accreuiſſe vſq; ad centrũ. Sin aũt poneres, quod in vna parte alluuio appulerit, poſtea in alia, nũc ęqualiter eſſet fienda diuiſio. patet ex prædictis in decima figura, &c.

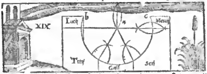
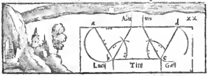

Figura iſta eſt plus ſemicirculo, quod patet, qa ſi ducatur linea ab vna parte circunferentię ad aliud centrũ, qđ eſt in puncto. a. remaneret in illa linea. dicendum eſt igitur, qđ oĩa ꝓdia media. ſ. Titij, & Caij, ſecari debẽt pro rata ſuæ proximitatis vſq; ad centrũ, vt dictũ eſt in pręcedenti. A centro vero ſup. debẽt eſſe eorum prædiorum, q̃ ſunt ab vtraq; parte extremitatis. ſ. ad ꝓdia Lucij, & Meuij, vt lineæ rubeæ ductę oſtendunt. Quod autem linea rubea, q̃ eſt ſup. centrum, vadat per medium, inter Luciũ & Meuiũ, poteſt de facili inueniri, tñ vt in hac figura probatur, factæ ſunt ibi lineę croceæ, q̃ hoc oſtendunt ſic. Ponatur pes circuli in puncto. b. & extẽdatur ſiſr vltra medium, & ducatur circulariter, deinde ponatur pes circuli in puncto. c. & ſiſr. extendatur, & ducatur, & conſideretur vbi illæ duæ lineæ ſe proſcindent. & ab alijs pũctis ducatur linea recta, illa de neceſſitate ſecat per medium, &c.

Hæc figura differt ab oĩb. præced. nã in iſtis aliquę cõtinentur vna linea recta, aliquę plurib. lineis rectis, aliquę linea vna circulari. Iſta vero continetur trib. lineis, quarũ duæ ſunt circulares, vt a. b. quæ eſt prima. c. d. q̃ eſt vltima, alia media. b. c. dico ergo, quod primo vna linea recta crocea. a. b. torũ intra illã lineã, & antequã ripã ꝯtentũ eſt prædij Lucij, & de illo ad Titium nil pertinet, nec iure propinquitatis, nec iure adhærentiũ, vt patet ad ſenſum. & eodẽ mõ ducatr̃ alia linea crocea recta. c. d. & illud torũ pertinebit ad Caiũ, ad Titiũ verò nihil eadẽ rõne, quo facto remaneret figura trib. lineis rectis ꝯtenta, & ſic qualiter diuiſio dẽat fieri apparet ex xij figura ſ. poſita, & hoc oñdũt lineæ ductæ rubeæ. Illud ẽt notãdũ eſt vſr, ꝙ ꝯcauitates, q̃ ſunt in ripa vnius ꝓdij, ſi ſint ita irregulares, ꝙ in prædictas figuras, nõ cadant. dẽnt reduci ad rñlaritatẽ, & rectitudinem, vt hac figura factũ eſt, nã portus, qui ſunt in inſula, ipſius inſulæ eſſe dñr. vt ff. de publ. l. Cæſar. portus aũt eſt qđã locus cõcluſus, ſeu q̃dã cõcauitas, q̃ eſt ripa, vt ff. de vet. ſig. l. portus appellatus. ita cõcauitates, q̃ ſunt in ripa prædij debẽt eſſe ipſius prædij. Hæc de figuris irregularib. dicta ſint, vt ſi q̃ñ reperiantur, ad regularitatem reducantur. quæ figuræ irregulares ſunt infinitæ, nec de eis põt dari doctrina, niſi reducantur ad figuras regulares. Præterea quædam dicta ſunt de linea recta, quæ declarant qõnẽ occurrentẽ de facto inter dominos molendinorũ ſuperiorum, & dominos molẽdinorũ inferiorum. erat nanq; pactũ, ꝙ clauſura molendini ſuperioris, non poſſit eleuari altius, niſi ad certũ clauũ immiſſum in quadam colũna exiſtente ab vna parte fluminis, verſus litus ipſi⁹ fluminis. Accidit vero, ꝙ ab alia parte fluminis nulla colũna reperiebatur, neq; aliquis clauus, niſi ſolum ab illa parte de qua actum fuit inter dños molendinorũ. Quærebat̃ quãtũ ab alia parte fluminis, de qua nihil actũ erat, an dñs inferioris molendini poſſit, vel debeat altius eleuare clauſurã? dubiũ erat qa cũ tñ vnus punctus det̃, a quo linea debet duci. ſ. ille clauus, q eſt in colũna. ſolum ab vna parte fluminis. ab alia vero parte fluminis nõ ſit pũctus, vñ ꝙ ab alia parte fluminis, vbi colũna nõ fuit immiſſa, neq; clauus, poſſit altius eleuare clauſurã dñs molendini inferioris, & aquã ducere in quacunq; parte vult, patet cũ ab alia parte nõ ſit poſitũ aliquid. qđ declaret, quãtũ flumen ducat̃ in altũ, vel clauſura, non poterat dari ibi aliqua cõparatio, arg. in l. teſtõ quidã ſcripſerat. ff. de cond. & demõ. Sed r̃ndetur, ꝙ illa verba, quæ dñt, ꝙ clauſura nõ poſſit eleuari altius illo clauo, debet intelligi de tota clauſura, vt ff. de ſer. vrb. præd. l. ſi ſeruitus impoſita. & ſic dẽt intelligi, prout ille clauus reſpicit totã longitudinẽ, & latitudinem clauſuræ, per directum linea tranſducta, arg. C. de ædi. pri. l. 1. & d. l. inter eos. de acquir. rer. dom. Qualiter aũt linea directa traſducatur, apparebit, ſi ex illo clauo extẽdatur chordula verſus aliam partem ripæ, deinde ſuper illam chordulã plumbum, ſeu perpendiculum ponatur. Et ſiquidem chordula pũbi, & illa chorda os clauo ducta facit angulos oẽs recta, ad modum rectę crucis, linea eſt recte ducta. Si vero anguli eſſent aliqui acuti, & aliqui obtuſi, tunc linea aut eſſet nimis erecta, vel nimis depreſſa, vt patet ex his, quę dicta ſunt ſup. in ſecunda figura. Item faciunt prædicta in arg. ad aliud quod ſæpe occurrit de facto, maxime in inſtrumentis diuiſionum, vt ſæpe apponitur, ꝙ vnus habeat a tali loco ad talem, prout trahit̃ per directum, de quorum verb. ſign. quandoque vidi dubitari. Dico igitur, ꝙ quãdoque in inſtrumento apponitur totus locus per quem debet duci extenſio latitudinis, quandoque ponuntur extremitates limitatæ, quãdoque ponitur vna extremitas limitata, alia vero obſcura. Primi caſus exemplum. dicit inſtrumẽtum, ꝙ quicquid eſt a tali uia, vel a tali flumine citra ſecundum quod protrahitur per directum ſit primi; quod vero eſt vltra, ſit ſecundi, & hoc quod dixi per directum [a] debet intelligi prout via, vel flumen vadit, & licet non vadat recte, tñ rectum appellatur, ſm quod curſus eſt directus, vt ff. de excuſa. tuto. l. non ſolum. §. annus autem. ibi, viam rectam dirigens, &c. Secundi caſus exemplum, ſi dicatur a tali termino uſq; ad talem, prout trahit per directum ſit talis, tũc uerum eſt, ꝙ rectitudo eſt ab uno puncto ad alium extenſio, ut dictum eſt in prima figura. Tertij caſus exẽplũ, ꝙ talis primus hẽat a tali termino, prout trahit per directum, nam licet terminus ipſe ſit rectus, & pũctualis, ut partes declarant, tamen ad nullas partes duci põt linea recta niſi ſm quod terminus eſt altus, uel procliuis, uel ſtrictus, acutus vel planatus, rotundus in modum columnæ, uel quadratus. Et ad hoc dico, ꝙ lapides qui ponuntur pro termino cõſueuerũt poni taliter, quod in certã partem vñr reſpicere, ut ſi lapis eſt lõgus, nõ. n. debet reſpicere a lateribus, ſed per directũ a parte ante acuta. Et ita uidi ruſticos antiquos dicentes, quib. eſt ſtandum in iſtis, ut ff. de leg. 3. l. ſi chorus. iuncto c. quia indicãte. ext. de præſcrip. Ex qualitate ergo termini hoc perpenditur, uel ſi qualitas termini hoc non induceret, tunc eſſet aduertendum, quod ſi terminus ille eſſet prope aliquam ſepem, uel limites, ꝙ ab illis limitib⁹ ducatur linea recta, hoc eſt quod angulum rectum dimittat i ripa, qđ qualiter fiat, in ſuperioribus clare declaratũ eſt. Conſulo tñ, quod qui talia inſtrumenta componunt, curent clarius exponere, & hæc de linea recta. Ea uero, quæ dicta ſunt de linea rotunda, faciunt argumentum, immo determinant quæſtionem not. de facto emergentem, prout in ſequen. figura declarabitur, &c.

ADDITIO.

a Th. D. Per directum. Vide Fel. in c. olim, de excep. vbi plene.

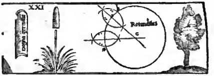
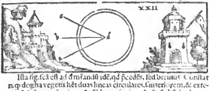

Figura iſta dirimit qõnem magnam occurrẽtem de facto Statuto cauebatur, ꝙ qui per uim damnificauerat alium de re ualoris decem floren. auri, deberet morte puniri. Cõtigit, ꝙ qdã ad domum alterius acceſſit, & uegetem uino plenã p uim effudit, & uegetem deſtruxit, ſola una dogha remanſit, & de bonitate uini erat certum, ſed de quantitate erat dubium, hoc eſt quãtę capacitatis eſſet ueges, dico quod ex his quæ dicta ſunt ſup. in 14. figura, hoc poterit clare haberi hoc modo. Signetur illa rotunditas illius doghæ in terra, uel in tabula, ut oſtẽdit linea nigra a. b. ꝯſtat. n. ꝙ illa eſt pars rotũditatis totius uegetis. Super illã partẽ fiant ſigna ad diuidendum centrum, ut in illa 14. figura dictum eſt, ducantur duæ lineæ, quæ ſe proſcindant, quod eſt centrũ, plene ꝯſtat in puncto. c. Deinde pone pedẽ circuli immobilẽ in puncto. c. & extende uſq; ad lineã. a. b. & pficias circulũ, ut oſtẽdit circulus rubeus datus, dico quod de neceſſitate illa erit rotunditas

ditas vegetis. Sic igiť hñs longitudinē ex dogha remanente rotun ditate ex circulo, qlibet cōis Geometer ſciret dicere capacitatē, & ſi veges in medio eſſet largior de facili ad æqualitatē reducitur p mẽſiores cōes, vel demõſtrationſ, vt videbis breuius in ſe. figura, &c.

Iſta fig. fcā eſt ad d̃mſtrandū idē, qd pcedēs, ſed breuius. Conſtat n. φ dogha vegetis hēt duas lineas circulares, ſ. interiorem, & exteriorē, & iterior ē minor, & qlibet reſpicit vnū cētrū. Itē dogha vegetis hēt duas lineas rectas. ſ. ab extremitate exteriori vſq; ad extremitatē interiorē. Sed duo pūcti exteriores illarū linearū magis diſtāt ab inuicē, q̃ duo iteriores. Et iō ſi dictæ duę lineę ꝓtrahant, neceſſariū ē iūgi, vt dcm̃ eſt l prima figura. Sic ergo groſſities vnius doghę, vel duarū ſ ans patet, vt cõſidunt lineæ a. b. c. ab exteriori circulo, vſq; ad interiorē, deinde ducanť lineę doghę rectę ab vtraq; parte, & iungāt ſe in puncto. b. d. ꝓpium. n. d. ē cētrū circ. interioris, & exterioris, vol nas ergo circulr, & hēbis groſſitiem vegetis, &c.

TRACTATVS

DE INSVLA, DO. BAR.

a POſt tractatum de alluuione ſupereſt vt de īſula a videam[b], de qua ſic ait lex. Inſula q̃ in mari naſcitur (qđ raro accidit) occupantis fit, qñ nullius eſſe credit. et in flumine nata (qđ frequenter accidit) ſiquidem mediā partē fluminis tenet, cōis fit eorum, qui ab vtraq; parte fluminis prope ripā ſit. qđ ſi alteri parti ꝓximior ſit, eorum eſt tm̃ q ab vna parte ꝓpe ripā poſſidēt pdia. φ ſi vno latere ꝑrupit flumen, & alia parte nouus riuus fluere cęperit, deinde nouus iſte riuus in veterē ſe ꝯuerit, ager q a duob. riuis ꝯpręhenſus ī forma inſulæ redactus eſt, eius eſt. l. cuius & fuit. hęc verba ſunt. ff. de acq. re. do l. adeo. §. inſula. Idē hr̃ modica verbo. mutatione fcā, Inſt. de re. di. §. inſula. legis ergo verba ſingula diſcutiamus.

ADDITIO.

a Th. D. De inſula. Dicit Fel. in c. Rodul. de reſcr. quòd Bar. hic plene ponit de inſula, tamen vide Bal. in rub. ff. de re. di. in ver. nunc videamus de inſula, vbi ponit ẽt plene de inſula, φ alia eſt naturalis, quæ ſemper fuit, vt Corſica, & Sardinea, et ſimiles, alia caſualis, & accidentalis, quæ in flumine ſemper naſcitur, at in mari rariſſime, ut ibi per eum. & ibi ponit an concedatur occupanti, & vide Alex. l. 1. in prin. ff. de acq. poſ. in ver. capio q́ in uer. mari & ibi ponit de inſula nata in flumine, & Bar Veron. in ſuo tract. de ſerui. ruſt. præd. in rub. de ſtin. An autem ciuitas Venetiarum dicatur inſula. dic quod non, quia non habet ſphæram terræ, ſed eſt fundata in alueo maris, & nullus alueus appellatur inſula, ut patet Inſt. de re. diui. §. item per alluuionem, & ita in ſpecie conſuluit Bal. in conſi. 49 9. in 3, uolum, incip. quidam emerunt, & uide in conſi. ſeq. et ſequitur Iaſ. in l. ſi inſula. ff. de uer. obl. ſcripſi plene in meo tract. de Venetæ Vrbis libertate, et eiuſdem Imperij dignitate, et in priuilegio 38. in reſponſione arg. quem dono dedi Sereniſſimo Principi do. Andreæ Gritti, & excel. Conſi. 10. a quibus Alex. filius meus dono habuit officium Notariatus Supraconſulum, in uita ſua.

Singulorum verborum d. §. inſula, diſcuſſio.

INſula Eſt locus circūdatus aquis, q cū deſinit circundari, deſinit eſſe inſula, ut ff. de acq. rer. do. in l. inſula. Vel aliter, Inſula dr̃ domus in mari, q eſt quaſi inſula. Dr̃ inſula quaſi ī ſalo, i. in ſalſo poſita, ſm Iſidorum. ita no. gl. in ver. inſulam, ff. de ver. obl. l. ſi inſula. cum ſi.

Quæ in mari. Mare ē collectio aquarū multarū ſalſarū. Propie. n. mare ab amaritudine dr̃, & oportet φ cū magno ꝯtineaťaliaſ. n. licet mare appellať, mare nō eſt, ſed magis ſtagnū, vel lacus, vt dicimus de mari Galileæ, φ ī ſacra ſcriptura mare appellať, tñ ſtagnū ſiue lacus eſt, & tunc iuris priuati, vel publici, ut flumē eſt, ut pc. lib. dcm̃ ē. §. in uer. flumine.

Naſcitur. Naſci dicitur cum primo dicitur apparere.

a Quod raro accidit. a Raro accidere dicit, φ ſemel, aut bis extiuſſe memoria eſt, quod vero plus euenit, frequenter accidiſſe dicimus, ut ff. de leg. l. nam ad ea. & ſeq. & hoc in his, quæ aliquem conſuetum ordinem in natura non hñt. alias. n. cum minus euenit, q̃ ſit conſuetum ordine naturę, raro euenille dicimus, ſi plus ordine conſueto, tunc frequenter. Raro. n. pluiſſe dicimus iſto anno, ſi ſecundum conſuetudinem non pluit, & frequenter, ſi plus conſuetudine. Facit ſup. de ædil. edi. l. quæ bis. Simile eſt in moribus, quia qui minus conſueto more ad forum, uel ad eccleſiam uadit, raro ire dicitur, ſed ſi ſecundum conſuetudinem vadit tūc moderate accidere, ſeu fieri dicimus. Facit. ff. de ꝯhen. emptio. l. fiſtulas in fine.

ADDITIO.

a Th. D. Quod raro accidit. Scribit Euſeb. in lib. de temp. quod anno mundi ſecundo ſup. quintum milleſimum, Olymp. 145. iuxta Theram apparuit inſula, quæ vocatur Hiera. Item anno Chriſti 47. & Olymp. 207. inter Theram, & Theraſiam exorta eſt inſula habens ſtadia 30.

Occupantis fit. Occupare. n. dicimus eū, qui inſulam eo aīo ingreditur, vt totam occupet, nec ē neceſſe, vt oēs glebas inſulæ circūambulet, vt ff. de acq. poſ. l. 3. in prin. & fit eius iuris dñium, per rationem, quæ ſequitur, &c.

1 *Iuriſdictionem habens in territorio mari coharente, habet etiam iuriſdictionem in mari vſq; ad centum milliaria.*
Inſula in mari nata dicitur illius prouincia vel iuriſdictionis, cui magis eſt propinqua.
2 *Inſula in mari alto poſita, propinqua alteri inſulæ dicitur eius iuriſdictionis, & prouincia cuius eſt illa inſula.*
Inſula Sardinia, dicitur Italia
3 *Inſula nata in mari alto, & non propinqua alicui loco vel inſula, erit occupantis quo ad dominium, ſed quo ad iuriſdictionem erit Imperatoris de iure ciuili, de iure gentium fiet occupantis etiam quo ad iuriſdictionem.*
4 *Inſula vel locus occupāti conceſſus ſi a pluribus occupatur, omnes totam dicuntur occupaſſe.*
5 *Plures ſi occurrant in vnum ad occupandum locum, et quilibet per ſe uult occupare, cuius erit locus*
6 *Locus nō di ii occupatus ex aliqua caualcata, ſeu curreria ſup loco facta.*
7 *Conceſſio occupandi alicui, ſi negligat occupare, amittit ius ſuum.*
8 *Conceſſo territorio ſpecialiter per ſuperiorem, quando conceſſio valeat.*
9 *Territorium, an videatur occupatum ab eo, qui in eo cum exercitu ſiat, ut ſtatim ſuum fiat*
10 *Gentes exiſtentes in loco occupato, quib. legibus regantur.*
11 *Occupans locum ob delictum habitantium, poteſt illorum bona auferre, & alteri dare.*

Nullius enim eſſe creditur. Ex quo ſeqtur. ergo occupantis fit nāli rōne, vt ff. de acq. re. do. l. 3. in prin. Licet āt nullius 1 ſit iure dñij. † an quo ad iuriſdõnem alicuius ſit, vt maleficia q̃ ibi ꝯmittuntur, poſſit punire, & gentib. q̃ ad illū locū inhabitandum accederent, poſſit ius dicere, dubitari pōt. Ad φ videndū eſt, an q hēt iuriſdõnē ī territorio cohærēti mari hēat in ipſo mari, & vſq; ad qđ ſpatiū. Et vř, φ non, quia mare eſt cōe oīb. In ꝯtrium eſt veritas, imo ſicut pręſes prouinciæ dēt purgare prouinciā malis hoīb. per terram, vt ff. de off. pſi. l. ꝯgruit, ita ẽt per aquā, vt ff. de claſſi. l. a vnica. lib. 11. Ex hoc apparet φ ẽt in mari a hēt iuriſdõnem. & ī inſulis q̃ ſunt in dicto mari, multo magis. Inſulæ. n. illæ, q̃ a prouincia modico ſpatio diſtant, illius ꝓuinciæ eſſe dicimus, vt ſunt inſulæ Italiæ, vt ff. de ver. ſign. l. notionē. §. 1. Modico aūt ſpatio diſtare puto, qñ diſtant per centum miliaria. vicinus. n. locus dr̃. ff. de dam. infec. l. 4. §. ſi tā vicinū, cui congruit. extra de reſcri. c. nonnulli. vbi dr̃, φ vltra duas dietas non dr̃ locus remotus. Conſtat autē φ cen b tum milliara per mare[b] minus eſt duabus dietis. Cum igitur ſit 2 alterius quo ad iuriſdõnem, nō pōt eſſe occupantis. † Sed ſi inſula eſſet in mari alto, & a qualibet regione diſtans, tūc videndū eſſet, an poſſet dici propinqua alteri inſulæ, ut dicanť nobis vicinæ, vel ꝓpinquæ, vt ff. de ac. re. do. l. pe. §. Paulus rñ. & e. ti. l. inſula. & no. in ſi. p Azo. in ſum. Inſt. de rer. di. Et ideo inſula Sardiniæ, Italiæ dr̃, licet ab Italia magno ſpatio diſtet, ſed eſt propinqua inſulæ Corſi- 3 cæ, q̃ ab Italia modicū diſtat. Sedm alios aūt † ſi nec alicui regio- c ni, nec inſulæ alterius vicina eſt, tunc nō poſſumus dicere[c] φ aliquis in ea hēat iuriſdõnem niſi Imperator, qui oīum dñs eſt. l. deprecatio. ad l. Rhod. de iactu. Dico igit, φ talis inſula occupāti cōcedit quo ad dñium. Sed ſi quo ad iuriſdõnē ibi pro magiſtratu, vel rectore ſe gereret abſq; principis iuſſu, īcideret in leg. Iul. mai. vt ff. ad leg. Iul. maie. l. 3. in ſi. & hoc ſm iura ciuilia, ſm vero iura gentiū, gens q̃ dictā inſulā occuparet, faceret ſibi Regē, vt ff. de iuſti. & iu. l. ex hoc iure. & ille eos manu regia reget, vt ff. de orig. iu. d l. 2. circa prin. & hoc obſeruandū eſſet inter eas gentes,[d] q̃ nec iu- 4 re Romano, nec aliquo iure ciuili vtitur. † Sed q̃ro, quid de inſulis, & locis aliis q̃ ab aliquib. gentibus habẽtur, & detinẽtur, tñ cōceduntur occupāti, vt ꝯtingit aliqñ. vt C. de hęr. in auth. ſi vero dñs tpalis. & de ſta ꝯ lib. ec. §. ſi vero dñs tpalis. Contingit ẽt qñq, ex ſpāli ꝯceſſione Papę, vel principis, vel alterius iuriſdõnē habētis, Reſpon. circa hoc multa videda ſunt. Primo ſciendū eſt, φ ſi vna terra

ADDITIONES.

a Th. D. Quod etiam in mari. Vide Bar. in l. Cæſar. ff. de pub. & ibi Ale. de Imo. in add. & vide Fel. in c. Rodulphus. de reſcr.

b Per mare. No. quod dicit Bart. hic, quod quinquaginta milliara per mare ſunt minus quam vna dieta ad ea, quæ ponunt Doc. in c. nonnulli. de reſcri. & in l. 1. ff. ſi quis caui. & adde, quod illud dictum Bart. hic. alle. Fel. in c. olim. de exce.

c Poſſumus dicere. Vide Fel. in c. Rodulphus. de reſc. & uide omnino Pau. de Caſt. in l. inſulæ Italiæ. ff. de iud.

d Inter eas gentes. Vide de iſta materia per Bal. in rub. ff. de re. di. & Bart. Veron. in ſuo tract. de ſer. ruſt. præd. in rub. de mari.

Digitized by Google

terra a pluribus occupatur, non poteſt dici ꝙ quilibet per ſe occu
pauerit partẽ, ſed oẽs totã ſimul, vt ff.ad l. Aql.l.ita vulneratus. in
fi.& de fur.l.vulgaris. §.pe.oportet ꝙ oẽs in vnũ ꝯcurrant, vt vnus
Rex, vel Baro, vel vnus populus, vel plures ſimul ad vnũ ſinẽ con-
5 cordent. Quid † ergo ſi plures in vnũ ꝯcurrũt, & quilibet vult oc-
cupare p ſe, qs dicat occupare? Rñ.qñq; tractat de iure occupãdi,
qđ fit rõne iuris priuati, & ad priuatã vtilitatẽ, & iſtã mãm poſui ĩ
l.ſi plurib.de le.j. Qñq; tractatur de iure occupandi ad priuatam
vtilitatem rõne publici iuris, hoc eſt, quod oib.ꝯpetit, vt in occu
patione eorũ q̃ in nullius bonis ſunt, de quo dixi in l.quominus.
ff.de flu. Sed cũ tractatur de iure occupandi ad vindictã publicã,
& ſic principal'r permittitur pp publicã vtilitatẽ, licet cedat ad pri
natã vtilitatẽ occupantis, & iſta eſt mã, in qua leges dĩt quod ſi
lit.ꝯteſt. ſi plures veniunt ꝯdemnandi, iudicis eſt electio, vt præfe-
rat idoneiorẽ. ff.de accuſ.l.ſi plures.de pop. act.l.1.q̃ leges proprie
faciũt. Nã popularis actio fit ad publicã vtilitatẽ principaliter, ſed
illud qđ exigit. fit actoris.l.ſi emi ex empto. ff.de verb.ſig.ſicut hic
illud qđ occupatur, eſt occupantis ante li.ꝯte. Poſt lit.vero ꝯte.nõ
admittuntur, d.l.ſi cui. Nunc in propoſito, ſicut in bello ciuili qđ
fit in iudicio, illud quod fit ante lit. conteſ.dr̃ præparatoriũ.nã poſt
lit.cont.incipiunt tractari merita cãæ, vt C.de li.cont.l.1.de ꝑcu.l.
nulli. ita in bello nauali oĩa præparatoria ſunt añ bellũ inchoatũ.
Poſtq̃ vero qs cũ exercitu iuerit ſup illũ cuius terrã quis vult oc-
cupare, dr̃ res inchoata. Si ergo plures dñi, vel populi præpararent
ſe ad idẽ, põt ſuperior eligere vnũ quẽ putauerit idoneiorẽ. Iſta.n.
præparatoria non faciunt deſinere rẽ eſſe integrã, vt l.ſi pecunia,
in prin.ff.de ꝯd.ob cau.licet ſit ar.ꝯ̃.ff.de pollic.l.j.§.cœpiſſe.vbi dr̃,
ꝙ pp ꝑparatoria deſinit res eſſe integra, ſed alius eſt caſus ibi. Sed
poſtq̃ vnus cũ exercitu ſuo iuerit ad occupandũ, alius de iure non
põt ire. ius.n.acqrẽdi illã terrã iã eſt acqſitũ illi cũu, vt l.litus.ď ver.
6 ſig. Sed † qđ ſi ñ iuerit aliqs dñs cũ exercitu, ſed aliq̃ caualcatam,
ſeu currentiã fecit fieri ſup illã terrã, an ex hoc videatur ius præoc
cupatũ? Rñ.non, ſicut.n.in iudicio ꝑ dationẽ libelli, vel rñſionẽ ad
vnã poſitionẽ, vbi de negotio tractatur, aliquid pricipiari dr̃, neq;
res dr̃ cœpta, vt ext.de lit.conteſt.c.1.ita per vnam caualcatam, vel
currentiam, non dr̃ res cœpta, & præoccupata facta, ſed cum iuerit
cũ exercitu quo poterat terrã acquirere, ſm rei exigentiã, qđ opti
me probatur.ff.de verb.obl.l.ꝯtinuus.§.itẽ qui inſulã. põt ergo ſupe
rior re integra ꝯcedere vni illud ius occupandi, & hoc plures fa-
7 ctum eſt a Papa. † Sed qđ ſi ille, cui ꝯceditur, negligat occupare, an
ab illo iure cadat? Rñ.ſic, ſi ſine iuſta cã differat. Idẽ ſi iuit in exer-
citu, & eum põt facere, ſi ſine iuſta cã receſſit, illud amittit, vt ff.de
dam.inf.l.ſi finita.§.illud q̃ritur & §.ſi qs metu. Et p̃dicta vera, qñ
8 ꝯceditur ius occupãdi. † Sed qđ ſi ſuperior ꝯcedit ſpecialiter ipſum
territoriũ. Rñ.ſi quidẽ loquatur de ꝯceſſione facta ab eo cui legi
bus nõ eſt ſubmiſſus, tũc ſi voluit, potuit, & de eius ptãte diſputan
dũ non eſt. Quod aũt voluerit, ex mõ cõcedendi apparet. Si vero
concedens erat ſubmiſſus legib.& tũc ſi quidem concedẽtis fue-
runt, ꝑñt ꝯcedi, ſicut multa, & infinita regna fuerunt ꝯceſſa, q̃ fue-
runt pp̃l. Rom.& multa terræ q̃ fuerũt a Chriſtianis Regib.detẽ
tæ, & poſtea occupatæ, tunc illæ pñt ꝯcedi. Nã adhuc ꝯcedẽs hẽt
ius priuilegij, vt l.id qđ.& l.ab oib.§.j.de leg.j. Si vero nunq̃ fuerũt
ꝯcedẽtis, ſed ſp fuerunt hoſtiũ, non pñt ꝯcedi, vt ff.de verb.obl.l.li
9 bet hõ.& vide qđ ibi dixi. Sed † an illud territoriũ in quo cũ exer-
citu ſtat, videatur occupaſſe, vt ſtatim ſuũ fiat? Rñd. aut cepit ali-
qua loca, q̃ pñt retineri, ẽt ſi totũ territoriũ non capiat forte, vł ali-
qua caſtra, vel fortilitia, vel aliq̃ regionẽ intra montes, vel intra flu
mina, & tunc illud ſuũ efficitur. Si vero non poſſit illud retinere,
niſi locũ principalẽ capiat, tunc ille locus, in quo eſt cum exerci-
tu, nõ efficitur ſuus, qa ille ſuſtinendo, vel p̃liando adhuc liberari
põt, vñ non dr̃ ille locus occupatus, ar.ff.de acq.ter. do.l.in laqueũ.
10 Sed q̃ro, † an illæ gentes, a q̃ ſunt in illis locis, q̃ occupantur, quib.
a legib.regent, an legib.nouis illius Regis, vel populi qui occupa-
uerit eos, an vero legib.eorũ antiquis? Gui.de Cug. hoc tangit.ff.
de pig.act.l.ſi conuenerit.§.1.& arguit, ꝙ dẽnt regi ſuis leges, q̃ ſũt
in regno occupãtis, qa vr̃ auctũ regnũ, ſicut dicimus in eo qđ ac-
creſcit ꝑ alluuionẽ, quod efficitur eiuſdẽ iuris, cuius erat prædiũ
cui adiicitur, vt dcm̃ eſt.ſ.in prin.lib.ſup ver.noſtro. Pro hoc ff.de
adm.tut.l.quoties. §.fi. In ꝯnũ vr̃, ꝙ non dẽant ꝯſeruari ſtatuta re-
gni, niſi appareat expſſe ꝙ Rex accepit eo aĩo, vt ſibi vniret, & v-
nũ regnũ eſſet, qa talis acquiſitio dẽr intelligi ſine p̃iudicio iuris
aliorũ, vt ff.ne qđ in loco pub.l.2.§.merito. & §. ſi quis a principe.
& pro hoc.C.de off.pt. Afri.in l.in noĩe dñi.§.fi.ar. C.de coll. fu.n.
pa.l.pe.lib.11.& ſic ꝯcluditur, quod regentur ſuo iure, non iure re
gni.ar.ff.de le.3.l.p̃dijs.§. Titio.& de fun.inſtru.l.Seię. §. Tyranne.
Illud.n.territoriũ intelligit venire cũ ſuis iurib. de pig.act. l.aliena
res.de ſer.ruſt. p̃di.l.via conſtitui. §.ſi fundus. Iſta ſunt verba eius.
Mihi vr̃ dicẽdm, ſi quidẽ non conſtat de mẽte occupantis, ſtandũ ẽ
iurib.antiqs illius loci, quatenus honeſta ſunt, per ea q̃ dicta ſunt
per Gul. Si vero ille, qui occupauerit expreſſe vult illa iura, vł con
ſuetudinem mutare, an poſſit? Dico, aut ille locus fuit ſubmiſſus
occupationi pp delictũ dñi, q tunc illũ locũ tenebat, & tũc occu-
pans acquirit eẽ ius illius dñi, & ſicut ille dñs p̃mus poterat mu-
tare leges, ita occupans. Aut pp delictum ſubditorum, & nõ dñi,
& tũc occupans poterit acqrere ius ſubditorũ, & ſicut ſubditi po-
terãt mutare, ita ipſe occupans poterit. Aut pp delictũ cõe, & ſuc-
cedit occupans in ius vtriuſque. Alteri aũt qui in hoc nõ deliquit
nullũ p̃iudiciũ facit, vt expreſſe p̃dicta probant in d.auth. Feder. ſi
1 vero dñs tpalis. C.de hær. Ex prædictis autem † apparet ꝙ talis oc-
cupans bona eorũ q ibi habitãt, poſſit auferre, & alteri dare, quod
verum eſt, quia poterit, ſi ex eorum delicto talis occupatio facta
fuit, alias ſecus. Et prędicta in occupatoribus, qui ſunt inferiores a
principe. Princeps enim ſolutus eſt legibus, & omnia poteſt.

In flumine nata.

Hæc eſt ſecunda pars. Not. ꝙ trib.
modis inſulã fieri ꝯtigit, vt ff.ď acq.
rer.do.l.ergo.§.trib.modis. Primo, cũ circundatur ager qui fuerat
alicuius, de quo loquitur vltima pars p̃ñtis relatæ legis. Secũdo cũ
alueũ dereliquit ſiccum, & incipit fluere. Tertio cũ paulatim coal
leſcẽdo locum eminẽtẽ fecit ſ.alueũ. Et aduertendum eſt, ꝙ dicit,
nata, non dicit naſcitura. Non igitur tp̃s cum incipit apparere, in-
ſpicitur, ſed tunc cum opinione circũcolentiũ inſula incipit repu
tari, ar.ff.de flu.l. Paulus. §.j.quod dicit lex eſſe nata, ſine dubio ve-
rũ eſt, ſi priore æſtate ſic ſteterit: añ.n.poſſet dubitari, an ſit inſula,
an vero locus in medio qui pp ſiccitatẽ vacuus remanſit. Si vero
æſtate priore ſic ſteterit, ſicut dr̃, verũ dicit, ar. ff.ne quid in flu.pu.
l.2.§.is aũt. Ad quod facit d.l.ergo.§.trib.ver.duob.poſterioribus.ibi,
dũ dicit, cũ primũ extiterit, qđ ꝑfectũ ſignat, cũ ſit futurum ſubiũ-
ctiui, vt l.j.§.hæc aũt verba.ff.quod quiſq; iu.de uerb. obl.l ſi quis ſti-
pulatus ſit Stichũ. Ab eo uero tpe, ſi qđ annuatim dicta inſula reci
peret, iudicaretur ſm l.inſula.ff.de acq.ter.do. Itẽ dicit nata.ſ.caſu,
vel diuina ptãte, non dicit fcã manu hoĩs, ſi tñ ab hoie fcã eſſet, idẽ
iuris eſſet, vt ff.de acq.re.do.l.pen. §.fi. Et hoc facit ad q̃õẽ, cuius
ſit clauſa facta in flumine, de quo dixi in l.quo minus. ff. de flu. Itẽ
dicit nata, intellige quod ſolo cohæreat, ſi.n.ſup.aquam ſtaret, vt
quandoque accidit, publica eſſet, vt ff.de acq.ter.do.l.pen.§.j.

ADDITIO.

a Illę gentes. Vide Alex. plene in l.1.in prin. ff.de leg.1. & ibi videre poteris plures concor.& plene per Fel.in c.tranſlato.de conſt.& Lu.Ro.in conſil.218. inc.præſens caſus dup licem habet dubitationem.

---

1 *Frequenter accidere, quid ſit.*
2 *Medium eſt, quod conſiſtit inter duo extrema.*
Extremitas. principium, & finis.
3 *Caput ſeu principium alicuius rei ubi ſit, & quantum ſpatium occupet. numero 9.*
Caput hominis habet tres proprietates, ſcilicet initium neruorum, pars honorabilior, & verſus cęlum erigitur.
Tres hominis habet tres proprietates.
4 *Caput, principium, uel initium fluminis eſt, unde flumen originem capit, & finis, ubi flumen terminatur.*
5 *Caput anni, tempus a quo incipit dicitur, finis, a tempore quo finitur.*
6 *Caput ecclesię, ubi altare honorabilius.*
Caput aulę, ubi magis homines ſedere ſolent.
Caput ſcholæ, ubi cathedra poſita eſt, & ibi de fine.
7 *Caput montis, dicitur pars ſuperior eleuata, depreſſa appellatur pes.*
8 *Caput rei, dicitur locus per quẽ ingrediatur, ſi per omnes partes eſt ingreſſus, dicitur quod eſt uerſus meridiem, pes uerſus ſeptentrionem.*

1 Quod frequenter accidit.

† Quid ſit fre-
quenter accide
re, dixi ſ. in verbo, raro. ſi qdẽ mediã partẽ fluminis teneat, qđ glo.
exponit.i.in medio fluminis eſt. Quid autem ſit in medio eſſe vel
quæ ſit media pars alicuius rei, videamus. Interdũ.n.accipitur me
dia pars.i.dimidia rei, facta diuiſione vnius rei in duas partes, queli
bet dr̃ dimidia, vt ff.de verb.ſig.l.nomen filiarum.§.portionis. Ne
ergo ſic intelligatur, exponit gl.i.in medio fluminis eſt. Vt aũt ceſ
ſet dubitatio, melius poſſumus exponere.ſ.vt diuidatur tota latitu
do fluminis in tres partes æquales. Si ergo inſula tenet illam partẽ
fluminis, quæ eſt in medio facta diuiſione in tres partes ęqualiter,
tunc erit cõis, vt lr̃a dicit. Videamus ergo quid eſt eſſe in medio, et
2 quæ eſt media pars. quid † ergo eſt medium? Rñd. illud conſiſtit
inter duo extrema, vt C.de iud.auth. ad hęc. ff.de fer.l.more Ro-
mano, ſi quis ius di.non obtẽ.l.vnica.§.j.facit in Auth.in medio lit.
nõ fieri ſacras iuſ.per totum, vt hic apparet. nõ ergo poteſt cogno-
ſci medium, niſi extremitates cognoſcamus, Extremitates vero
ſunt caput, ſeu principiũ, & finis. Alię aũt extremitates dr̃r latera.
De latere dicemus. J.de capite aũt, fine, & medio, hic dicamus, vi-
3 delicet, vbi dicatur eſſe, & q̃tum † ſpatium occupet, hoc aũt neceſ
ſarium eſt. Sępe.n.in ſtatutis fit mentio de capite alicuius rei, uide
licet, ſi quid factum fuerit in capite plateæ, vel fori, vel in pede, vel
in medio, ſoluantur decem. Itẽ in ꝯtrib. ſæpe vidi vendi tot ſtadia
terræ in capite, vel io fine fundi. Docet ergo Iuriſcõ. ſcire qđ ſit, &
q̃tũ duret alicuius rei caput, ſeu pes & finis. Alię vero extremitates
dñr latera. De lateribus dicemus J.de capite, fine, & medio, hic di
camus, videlicet vbi dr̃ eſſe, & quantum ſpatium occupet. Caput
autem ĩ homine habet duas, aut tres proprietates. Primo qa inde
oẽs neruorum initiũ capiũt, & ex hoc inſurgit alia proprietas, quia eſt
honorabilior pars corporis, ut l.cum in diuerſis. ff. de reli. Tertia
proprietas eſt, ꝙ uerſus cęlũ erigit, & iſtud idẽ q̃nq; dicimus prin.
Eodem modo pes ſeu finis hẽt tres proprietates. Primo, quia in al-
la parte

Digitized by Google

la parte finitur,& terminatur corpus. Secũdo,quia eſt pars ignobilior. Tertio, quia verſus terrã iungitur. & totũ corpus ſuſtinet. Ab iſtis proprietatibus.diuerſimode caput,& pedẽ ſeu finẽ,alicu
4 ius rei dicimus. Primo † in flumine dicimus caput fluminis, vnde flumen originẽ capit,vt ſi ex fonte,ipſe fons,& ſic.i. vt ff.de aqua quoti.& æſti.l.1.§.caput aquæ illud eſt , & illud ẽt dr̃ prin. ſeu initiũ,vt ibi dr̃,& eodẽ mõ pes ſeu finis fluminis dr̃ locus vbi flumẽ terminat̃,& finit̃,q̃ eſt mare,in quod intrat, vel aliud flumen, vt
5 ff.de locis,& itin.pu.l.fi.de ſeru.ruſt.præd.l.fi. Eodẽ † mõ dicimus, in tpe.dicimus.n.caput anni,tp̃s quo annus incipit,finis,tp̃s, quo terminatur,vt in illo verſu, Annua ſi dẽs,tũc inſpicies caput anni, &c.vt no.ff.de adimen.leg.l.1.& hæc de prima proprietate. Secũ
6 do contingit † q̃ñq; aliqua eſſe,quib.locus a quo originẽ ſumũt non põt apparere,vt in ſuperficie vnius domus,aulæ,eccleſiæ, & ſimilium,tunc caput eccleſiæ eſt,vbi eſt altare honorabile,& caput aulæ eſt locus,vbi magis hoĩes cõſueuerunt ſedere,& caput ſcholæ, dr̃, vbi cathedra poſita eſt: pars vero illi oppoſita dr̃ pes, ſeu finis.ar.ff.de offi.procõſ.l.ſi in aliquã.ibi,prouinciæ caput &c. Ciuitas.n.honorabilior dr̃ caput ꝓuinciæ. Ad idẽ. C. de ſum.tri. & fide catho.epiſtola,inter claras,in prin.ibi, caput eſt omnium
7 eccleſiarum. Tertio contingit † a tertia proprietate caput dici, vt ecce locus quidã eminens eſt,ſeu montuoſus. Partem.n. ſuperiorem eleuatã appellamus caput,partem autẽ inferiorẽ depreſſam appellamus pedẽ,& ſic à capite,& pede, principium, & finẽ dice-
8 mus,ar.de aq.plu.arc.l.1.§ ſi. Poſſet.n.eſſe aliqua res in qua † neutrum iſtorum concurreret,& tunc puto,q̃ illius rei caput diceretur locus,ꝑ quẽ in illã rem ingredimur,iuxta illud, In capite libri ſcriptum eſt de te.appellat.n.caput libri illã partẽ,ꝑ quã ad ipſum librum legendum ingredimur. Ad idẽ quod no.ff.ſol.mat. ſuper rub.ibi no.q̃ hic nõ eſt caput libri,&c.ff.ad leg. Fal.l.quærẽbatur. ſuper ver.tres partes,&c. Sed poſſet cõtingere q̃ per oẽs ipſius loci partes eſt ingreſſus,& tunc putarẽ caput illud dici q̃ eſt verſus meridiẽ,& pedẽ quod eſt verſus Septentrionẽ,vt ꝟ.oſtẽdam. Vi-
9 deamus † ergo quantũ ſpatium occupat caput,quantum pes, ſeu finis.& quãtum medium. Ad quod dico,q̃ punctus ſeu linea indiuiſibilis quæ eſt in capite,põt dici caput,d.l.1.§. caput.de aqua quoti.& æſti.& eodẽ mõ pes.medium dicatur ille punctus,vel linea indiuiſibilis,quæ eſt in medio diſtans tñ ab vna extremitate, quantum ab alia,& ita intelligit hic gl.in ver.proximior ſit.& In ſti.de rer.di.§.inſula.in gl.in ver.mediã partẽ,cũ dicit,q̃ hoc.ſpoterit ſciri,& apparere accepta chordula,& facto puncto in medio &c.quod ſatis placeret ſi materia de qua tractatur hanc interpretationẽ pateretur,vt ſi diceretur,a capite vſq; ad mediũ agri liceat Titio ire.Intelligo a linea diuiſibili,quæ eſt in capite, vſque ad lineam indiuiſibilem quæ eſt in medio,ſ̃m prædicta iura, ſed ſæpe ſermo hanc interpretatione non patitur.Quid enim ſi dicatur, ſi quis inueniatur per caput plateæ eſt curru puniatur,vel vẽdo tibi decem ſtadia terræ in capite fundi?proculdubio de puncto, vel linea indiuiſibili intelligi nõ poteſt:per illam enim non,non poteſt iri,nec in ea poſſunt decem ſtadia terræ eſſe. Aliter ergo intelligẽdum eſt,de quo tetigi.ff.de fur.l.3.prout vero dicet,q̃ñdoq; extremitates ſunt diſtinctæ,& limitatæ,tunc vna dr̃ caput, ſeu principiũ,alia dr̃ pes,ſeu finis,& quicquid eſt intra illas duas extremitates dr̃ mediũ,vt ff.de ſer.vr.præd.l.ſi edes meç.ibi, aut medius mõs.& de ſer.ruſt.præd.l.tria prædia.ibi.per mediũ fundum, &c. & de ferijs.l.more.ibi. C.de iud.auth.ad hæc,cũ multis ſimi. Q̃ñq; extremitates nõ ſunt diſtinctę,& tunc puto q̃ totus ille locus diuidi debeat in tres partes æquales,vnde illa,quæ erit ſecunda, dicetur medium,vt hic ſ̃m lect.quam tenui,cui applaudet cõis vſus loquendi,& intelligendi. Tertia dr̃ finis. Q̃ñq; contingit q̃ locus, de quo agitur,habet multas diſtinctas partes,tñ in diſpoſitione accipitur,vt totum,vt ecce planus Tyberis eſt diſtinctus ꝑ prædia multorum:ſed in ſtatutis dr̃,q̃ ſi aliquid ſuit factum in capite plani Tyberis,vel medio,vel fine:nunc enim conſiderauit per ſtatutum illud , vt vnum totum integrum,ideo eſſet facienda diuiſio in tres partes,vt dixi. Sed quęro q̃ ſi vendo decem ſtadia terræ a capite vel a pede,vel in medio,qualiter fiet diuiſio,& vtrum certus locus videatur venditus,vel inclus,dicam in ſeq.lib.in fig.

1 *Inſula,in flumine communi nata cõmuniter acquiritur iure dominij,non poſſeſſioni ,niſi apprehendatur.*
2 *Inſula qualiter communiter diuidatur.*
3 *Inſula ſi eſt parua,vſus eius publicus eſt,ſi magna,ripa tantũ ſunt in vſu publico.*

1 Communis fiat eorum. Intelligo † communẽ iure dñij. Non.n. iure poſſeſſionis. Cum enim ſeparata ſit inſula a primo fundo ꝑ poſſeſſionẽ primi fundi,illa non vr̃ poſſideri, niſi apprehẽdatur, vt ꝟ.ſequitur ibi,q̃ ſi alteri parti proximior,&c.& ff.de acqu. poſ. l.3.in prin.in gl.ſuper verbo,qualibet.debet ergo poſt apprehẽdi,
2 ar.ff.de acq.poſ.l.cum hæres.Item q̃ dicit,cõis † fiat,intellige pro æquali parte.ſ.ſi mediam partẽ fluminis tenet,& ripæ,quæ eſſent ab vtraque parte rectæ. Item ratione propinquitatis media cedit vni,& medietas alteri,ſed ſi inſula eſſet plus verſus vnã partẽ , quã verſus aliam,illa tñ pars inſulæ,quæ vni parti propinqua eſt, illius fundi eſt,& illa,quæ magis propinqua eſt alteri,cedit alteri. Quatenus ergo cuiq; propinquior illi cedit.ff.de acq.rer. do.l. ergo.§. trib.ibi,cuius ager propinquior fuerat. Quod ergo dicit, ei agro cedit,qui propinquior eſt,intellige.i.quatenus propinquior eſt vt ff.de le.1.l.Stichum q̃ meus erit.cui cõgruit quod ĩ ſeq.§.de alueo dr̃ quod iure propinquitatis cedit eis,q̃ ab vtraq; parte poſſident, & ſic apparet.q̃ diuiſio cõis eſt. Hoc ẽt declarat gl.hic in ver.proximior.& Inſt.de re.diu.§.inſula.in gl.in ver.mediã partẽ,prout dicit de puncto in medio chordę poſito. Ex quo apparet,q̃ quãtum propinquior eſt,eatenus cedit. Lineã aũt diuidentẽ ꝑ mediũ ita q̃ quicquid excedit circa lineã ſit propinquius illi, q̃ hẽt ꝓdiũ circa flumen,& quicquid eſt vltra lineã eſt propinquius ei, q̃ hẽt vltra flumen,& hoc eſt difficile,vtile,& neceſſarium,ideo hoc demon
3 ſtrabo per caſus,& figuras,quas ꝟ.ſubdam. † Item hoc quod dicit,q̃ eſt vſus cõis,intellige iure dominij,vſus autẽ inſulæ eſt publicus ſicut riparum,vt ff.de acq.re.do.l.pe.§.1.hoc intelligo,ſi inſula eſt parua,ita q̃ tota poſſit dici ripa,vel ripæ cedere propter arctationem aquæ,vt ff.de flumi.l.pen. Sed ſi inſula eſſet magna,ita q̃ in ea eſſent prædia culta,puto ſolum ripas eſſe in vſu publico, non prædia eadem ratione qua cætera prædia. Item prædicta vera niſi eſſent agri limitati,vt ff.de flum.l.1.§.inſula.

1 *Dictio,vterque,eſt diſtributiua duorum tantum,& quandoque inter plura ponitur.*
2 *Inſula,quæ eſt in medio,& ab vno latere ſit ager limitatus, vel cæmeterium,an alteri tota acquirantur.*

Qui ab vtraque parte fluminis. De duo
1 bus loquitur,q̃ ſunt fluminis lateri.hęc.n.dictio,vterq; † diſtributiua eſt duorũ tñ,licet q̃ñq; inter plura ponat̃,vt C.de fur.l.ancillę.de
• ver.obl.l.continuus.§.cũ q̃ inſulã.& ideo ſi contingeret flumen ita currere,q̃ tria latera prędiorũ reſpiceret,inſula deberet inter eos diuidi iure vicinitatis tãgẽs,vt ꝟ.in figuris declarabitur. Sed qd
2 ſi ab † vna parte eſſent ꝓdia limitata,quib.nõ poſſumus vti quaſi inſula,vt ff.de acq.re.do.l.in agris.& de flu.l.1.§.ſi inſula.vel forte cœmeteriũ alicuius eccleſię,cui nõ põt q̃ri, vt dictũ eſt ſ.in ꝓced. lib.an tota inſula erit eius,qui ꝓdia hẽt ab vna parte? Vr̃ q̃ non,qa inſula defertur vtriq; pro diuiſo.ergo non eſt locus iuri accreſcẽdi.vt vnus capiat qđ alteri non acquiritur,vt ff.de vſuf.accr.l.1. in prin. Pręterea ſi eſſet verũ,q̃ vno reiecto alijs acquirit̃,male diceret tex.in d.l.1.§.ſi inſula.ubi,dr̃,q̃ in nullius bonis eſt inſula, q̃ñ ꝓdia ab vtraq; parte ſunt limitata. Quare inſula erit aliorũ prędiorũ quę magis prope ripam eſſent. Contrariũ puto. Pro cuius euidentia ſciendũ eſt,q̃ ius acquiſitionis ꝑ alluuionẽ,de qua dictũ eſt in præced.lib.fit rõne cõtiguitatis,& adhęrentię.& ideo potentius eſt ius acquirẽdi rõne vicinitatis,de quo hic dr̃,vt patet.ff.de acq.rer. do.l.inſula.vbi illa q̃ alluuio addiderit inſulę,quęrẽtur ipſi inſulę, nõ aũt ei,qui ab vtraq; parte ꝓdia poſſidet, quia prędia limitata alijs prohibẽtur quęri.d.§.ſi inſula.ſed ſi cui alteri rõne vicinitatis vna particula inſulæ,quaſi dẽret totũ additũ quod ꝓhibetur alijs, quaſi ſibi acquireret iure cumulatã alluuionis,& adhęrentię,quod probatur,qa incremẽtũ poſtea obueniens ſibi quęreretur.d.l.inſula.ergo multo magis illud incrementum,qđ ſua particula ſimulque portio vacans tpe quo portio nr̃a mihi q̃reretur,fortiori iuri accreſcit quã illa,q̃ ex poſt facto incipit vacare.vt ff.de acq. her.l. ſi duo.cõiuncta.l.ſi minor.& l.cũ hereditate.eod.tit. Nec ob.ff. de vſuf.accre.l.j.in prin.qa ſeparatũ eſt illud ius accreſc.ab iſto.hic.n. ſp̃ fit acquiſitio certę parti diuiſę,& de certa parte accreſcente.

ADDITIO.

• Brun.conſi.55.nu.2.& 3. I. M.

Prope ripam prædia poſsident. Prope ripam poſſidere intelligo,q̃ prędia ſint ꝓpe ripę coniuncta,vel forte diſtant mediante via,vt l. Martius.de acq re.do.& dixi ſ.in pręce. li.& quod dicit,poſſident,intelligo,quo pręcedenti,& eodem iure acquiratur inſula,vt in pręced.lib.dictum eſt.

Pro modo latitudinis. Cuiuſq; prędij. Hoc declaratur ꝑ iuriſconſultũ.ff.de acq.rer.do.l.inter eos.videlicet,vt quanta eſt latitudo ꝓdij iuxta ripã.eatenus linea per directũ protendatur. Circa quę multa dubia occurrunt,q̃ determinata ſunt in figuris pręce. lib. ſicut cũ diuiditur alluuio inter eos,q̃ ab vtraque parte ꝓdia poſſident: ita illa pars inſulæ q̃ cedit ꝓdijs,q̃ ſunt ab vna parte,debet diuidi.

Quæ latitudo prope ripam ſit. Si ergo finis agri iuxta ripam eſt largus,licet prędium poſtea in ſe arctet,vel ꝯ.ſolum latitudo,quę eſt iuxta ripam,attenditur,& ſecundum illam debet duci linea recta,vt in præced.lib.dictum eſt,&c.

Quod ſi alteri parti proximior. Quod quaſi appareat.h.d.gl.accepta chordula,& puncto poſito in medio, vt hic dt gl.in verbo,ꝓximior ſit.& Inſt.de rer.di.§.inſula in verbo, mediã partẽ,& qđ dicit,ꝓximior,intelligo,quatenus,ꝓximior eſt illa pars,q̃ vni parti fluminis ꝓximior ẽ,eorũ tñ ẽ, q̃ ab vna parte poſſidẽt ꝓdia,& eorũ eſt eo iure,quo ꝓdia ſunt eorũ, vt dictũ eſt.

Digitized by Google

1 *Latera ſunt ſex.*
2 *Surſum dicitur totus motus a parte inferiori verſus ſuperiorē.*
Deorſum.a parte ſuperiori, verſus inferiorem.
3 *Pars ſuperior, & inferior denominantur per caput, & pedes, per aduerbiu localia ſurſum, & deorſum, per præpoſitiones ſupra, & infra, vel ſuper, & ſubtus.*
4 *Ante, & retro, proprie cadit in animalibus.*
5 *Ante, & retro, appoſita ad denotandum tempus, qualiter intelligantur.*
Tempus eſt quædam fluxibilitas, & curſus,
Ante, & poſt, poſita cum caſu ſunt præpoſitiones ſine caſu aduerbia.
6 *Ante, & poſt poſita circa locum, quomodo intelligantur*
7 *Facies domus dicitur pars illa, per quam quis ingreditur, vel ſit in via magis honorabilis.*
8 *Dextra proprie cadit in animalibus ſe mouentibus, improprie in alijs reb.*
Dextra, vel ſiniſtra domus, vel agri, quomodo capiatur.
9 *Dextra, vel ſiniſtra fluminis, qualiter cognoſcatur.*
10 *Superficies terræ, dicitur facies, quia erga cęlum reſpicit.*
11 *Cęlum habet dexteram, quæ eſt Oriens, & ſiniſtra Occidens.*
Orbis caput eſt in meridie, pes in Septentrione.

1 Quod ſi vno latere. †Latera autē ſex reperiunē ſ. ſurſum, deorſum, ante, &
retro, dextrum, & ſiniſtrū, de qbus in ɔ̄ctib. & alijs diſpoſitionib.
ſępe fit mentio, vt vendo, vel lego decem ſtadia terrę ex parte ſu-
periori vel inferiori, ex parte anteriori vel poſteriori, ex parte dex
tra, vel ſiniſtra. Ideo quid prædicta vocabula importent diſcutia-
mus. Surſum qdā appellant illam partē, quæ eſt reſpiciens cœlū,
deorſum illam partem, quæ eſt ĩ. reſpiciēs terrā, licet hoc modo
2 loquēdi no vtamur. ſed ſurſum † appellamus totum ipſum motū
a parte inferiori verſus ſuperiorē, & deorſum totum a parte ſupio
ri verſus inferiorē & hoc ſiue ſit motus localis, ſiue intellectualis
de gradu in gradū aſcēdēdo, vel deſcēdēdo, ff. de gra. l. iuriſconſul
3 tus. §. nā quoties. & §. vlt. gredimur. Dico ergo, † ꝙ pars ſuperior, &
inferior denominatur primo ꝑ nōia, vt caput, & pes, principiū, &
finis, vt ſ. dictum eſt, ſup ver. ꝙ frequēter. Secundo denominatur
ꝑ aduerbia localia ſurſum, & deorſum. ſed illud improprie, vt di-
xi. Tertio denominatur ꝑ ꝓpoſitiones, vt ſ. & ĩ. vt ff. vti poſſi. l. ſi duo.
§. Labeo. & de aqua plu. arc. l. ſup iter. de arbo. cę. l. 1. §. 1. Quarto ꝑ
nōia adiectiua deriuata ab iſtis ꝓpoſitionib. vt pars ſuperior & in-
ferior. l. 1. §. fi. de aq. plu. arc. Quinto, ꝑ alias præpoſitiones ſ. ſuper &
ſubter, vt ibi, ſup cathedra Moyſi ſederunt Scribę, & Phariſæi, vt
ext. de ſepul. c. dudū a Bonifacio. in cle. vel verius dīm eſt. ꝙ nunq̃
dictæ partes denotantur, niſi ꝑ nōia ſ. dicta, & ēt ꝑ aduerbia. Nam
a ſ. & ĩ. a ſuper & ſubtus. ſi adijcitur caſuali, tunc eſt præpoſitio. nec
importat illam partem rei de qua quęrimus, ſaliq̃ aliam rem eſſe
ſ. & ĩ. illam, vt ſ. domum tuā, vel fundum tuū pendet arbor, & c.
non ſignificatur ſuperior, vel inferior pars rei. ſ. arborē. ſ. rem exi-
ſtere. ſed ſolum denotatur exiſtētia ipſius arboris, & idem in oīb.
legi. ſ. ad hoc allegatis. Sed ſi dictæ dictiones ponerētur ſine caſu,
vt vendo tibi decē ſtadia terræ ab ea parte, quæ eſt ſ. vel ĩ. tunc nō
ſunt præpoſitiones, ſed aduerbia loci ſm Priſcianum in maiori tra
ctatu de ꝓpoſitionib. nūc ergo idē eſt dicere, ꝙ a parte inferiori, vel
ſupiori, q̃ pars q̃ ſit, & q̃tum duret, dixi ſ. cū dixi de capite, & pede.
4 Videndum eſt de an̄ & retro. † Circa ꝙ ſciendum eſt, ꝙ Ari. in 2.
de cęlo, & mundo, dicit ꝙ ante. & retro ꝓprie eſt in aīalib. Appel-
lamus. n. illā partem an̄. in qua principalr̄ ſunt ſenſus, & ſic ex facie
hoc iudicatur. In alijs vero, quæ carent ſenſib. dicta vocabula non
cadunt ꝓprie, ſed per ſilr̄tudinem quandam. Ad ꝙ aduertendū, ꝙ
5 † an̄, & retro, qn̄ apponit ad denotandū tp̄s, qñq; etiā apponit ad
denotandum locum. Circa tp̄s eſt ſciendum, ꝙ tp̄s eſt quædā flu-
xibilitas, de tpe. n. non hēmus, niſi inſtās, ꝙ. n. p̄terit, eſſe deſijt: ꝙ
vero futurū eſt, nondum fuit. Dico ergo in inſtāti, in quo ſumus,
recte loquendo, tp̄s ꝙ p̄terit appellamus retro, & per ɔ̄ñs ꝙ futu-
rum eſt, dr̄ an̄, vt in i. ɔ̄ſtõne. C. in prin. ibi, retro principib. ff. de cap.
& poſtli. reuer. l. retro. ad l. Aquil. l. ait lex. ibi, retrorſum. de re. iu. c.
ratihabitionem retrotrahi, & c. cum ſi. lib. 6. Huius rō eſt, q. (vt di-
xi) tp̄s eſt quędam fluxibilitas, & quidam curſus, & hoīes & cæte-
ra aīala carentia rōne. ꝙ in curſu præteritum eſt, hn̄t retro. Quod
vero futurum eſt, hn̄t an̄. Ad iſtam ſimilitudinem dicimus. n. ſ.
ꝙ de tpe hēmus inſtans, illud ꝙ p̄terit hēmus retro, ꝙ futurum
habere dicimus ante. Illud ꝙ præterijt eſſe ante, ꝙ futurum eſt eſ-
ſe poſtea, vt C. de arb. l. cum ante. de bo. dam. l. ſi quis poſt hoc. ff.
de acq. poſ. l. ſi quis ante. tunc. n. ſilr̄do ſic procedit, quaſi curſor
in certa parte itineris ſe reuoluat, & remoueat. nūc. n. illa pars, quæ
incedendo erit retro, incipit eſſe ante econuerſo. propria igitur lo-
cutio eſt p̄cedēs, & quia ibi illa reuolutione non egemus. Per hāc
igitur dictionem, ante, pōt ſignari tp̄s præteritum, & futurum, ꝙ ex
verbo apparet, cui adijcitur, ꝙ ſi eſt præteritum ſignificat futurū.
Sed hic pt̄ occurrere dubiū, pōe ſic. Reperi ſcriptū in aliqua diſpō
ne. Si quis an̄ aliquē dixerit aliquid, vel fecerit, & c. qño intelligit
hoc verbum. ante. hoc. n. verbum fecerit, reperitur in futuro ſub-
iunctiuo, & in præterito. Sed qualiter dēmus aſſumere, dixi in rep.
l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu. dum tractaui de interpretatione ſta
tutorum, dixi etiam de cond. & dem. l. ſolemus, & prædicta cum
reſpectu pñtis loquntur de tpe præterito & futuro. Qñq; tn̄ in pñti
loquimur de tpe pñti, & poſt reſpectu alicuius tpis futuri, vel pte-
riti. Reſpū futuri, vt ecce ꝓmittis facere, vel dare ante paſcha, vel
poſt paſcha. Et iſta locutio recta eſt, vt ff. de ver. obl. l. q an̄ calēdas.
& l. cum q ita. §. qui ita ſtipulatur. cum ſi. & procedat ſilr̄tudo ſic.
Pone curſorem in medio plani videre turrim, recte dicit totū ſpa
tium, ꝙ eſt inter ſe & turrim eſſe ante turrim, qa ante oculos eius
eſt. & ēt an̄ illam partem turris, q̃ primo eius aſpectu præſentat. &
ſicut latus oppoſitum illi turri, quoad eum dr̄ retro, ſeu poſt, vt ĩ.
dicetur ita totum ꝙ ille latere poſteriori reſpicit, dr̄ poſt. & ita ꝓprie
dicimus ex ɔ̄ſuetudine. Reperimus. n. paſcha futurum in medio
nunc: ergo vſq; ad paſcha dr̄ an̄, vltra dr̄ poſt, vt dictis ll. Sicut ēt di-
cimus reſpū prętetiti, tp̄is, vt ecce an̄ paſcha prętetitum factum di
cimus ꝙ prętetiti, ꝙ ſecutum eſt, dicimus factum poſt paſcha, vt l.
hmōi ſtip. interpoſita. & d. l. ſi ita qs. §. Seia. ff. de ver. ob cū ſi. & tūc
procedit ſilr̄tudo, ſicut in illo paſchate, hō ſtans retro ſe voluiſſet,
vt dixi. Proprius ergo diceret a paſchate retro, & a paſchate ante,
velut in p̄cedenti locutione dicimus an̄ paſcha. i. primo q̃ paſcha
ſit, & ita vtimur. Predicta verba ante, & poſt, ſi ponant cum caſu,
ſunt præpoſitiones, ſi ſine, ſunt aduerbia tpis, vel loci, & ſignificāt
6 tp̄s, vel locū. Circa vero locū ſciēdū eſt, † ꝙ q̃dā ſunt loca eminen-
tia, quædā depreſſa, & plana. In eminētib. ſicut ſunt domus, & c. æ-
dificia, mōtes, & colles, dicimus an̄ & poſt. In domib. aūt dicimus
partē an̄ illam eſſe, quæ eſt iuxta viā, ꝑ q̃ ingredimur domū, vt ff.
de via pu. l. 1. §. fi. ibi, an̄ ergaſteria. & cōi diuid. l. arbor. §. de veſtibu
lo. vbi gl. exponit, ꝙ veſtibulū eſt locus an̄ oſtiū. ꝑ quē qs hēat adi-
tum, pars illi oppoſita dr̄ poſt, vt ff. de ſer. vr. p̄d. l. qdam liberus. ibi,
poſt horrea, & dr̄ poſt, illa pars, quæ eſt oppoſita illi parti, quæ eſt
an̄ plateam, & ſic ēt vtimur, & loquimur, & hoc ſm ſilr̄tudinem
p̄cedentē. nam (vt dictum eſt) pars anterior in aīalib. dr̄ illa, in qua
7 eſt facies, & facies domus dr̄ illa, † quæ iuxta viam nobis oſtendit,
vt in locutione vulgari vtimur. & 2. Mach. 4. c. circa fi. dr̄, Ornaue-
runt faciem templi coronis aureis. Sicut. n. dicimus facies operis.
ff. de no. ope. nun. l. ſtipulatio. §. opus, & alibi priſtinam faciē ædib.
reddat, vt ff. loca. l. ſed addes. §. ſi inquilinus oſtium. Sicut igitur il-
la pars dr̄ facies, ita dr̄ pars anterior, & pars ſibi oppoſita dr̄ poſte-
rior. Sed ſi domus a plurib. partib. eſſet circundata vijs, ꝑ illam ex-
cellentiam diceremus faciem, quæ magis in honorabili via eſt, ꝙ
ſi vtraq; eſſet æqualiter honorabilis, illa dr̄ facies. per quam ingre-
dimur. vt ff. de leg. 3. l. prædijs. §. balneas. de dam. infec. l. ꝙ ɔclaue.
Prędicta vera, niſi ɔ̄ſuetudo loquendi aliquid oppoſneret. in locis
vero depreſſis, & planis, in quib. non videmus ſupficiem ſuperio-
rem. nō eſt dare partem, quę dicatur ante, & poſt reſpectu ſui, ſed
reſpectu noſtri. Exiſtens. n. in fundo, recte pōt dicere aliquam par-
tem eſſe ante eum. aliquam poſt eum, vt de tpe dicimus. In mon
tib. ēt appellamus an̄ illam partem, quę nos reſpicit, quaſi faciem
partē illi oppoſitam appellamus poſt, & ſic illa pars, quæ quo ad
nos ſm noſtrum aſpectum, eſt ante, ſm aſpectū aliorum dr̄ poſt,
& ſic conſiderandus eſt locus, in quo verba proferuntur, nonnun-
quam tamen ex parte montis eſt aſpectus, ita notabilis, vt ſi reſpi-
cit aliquam ciuitatem notabilem. ꝙ ſemper illa pars dr̄ ante, ali-
qua vero poſt. hæc autē ſm conſuetudinem circumcolentium in
8 telligenda ſunt. Dextra, & ſiniſtra ſm † Ariſto. in d. lib. de Cœlo &
mundo, proprie cadit in animalibus, quia dextra eſt principium
motus, ſiniſtra eſt terminus, & iō communiter ɔ̄tingit, ꝙ incipiēs
ambulare incipit cum pede dextro, vel incipiens aliqd agere inci-
pit cum manu dextra, niſi ſit ſiniſter, vt ff. de ędil. edic. l. q clauum.
§. item ſciendum. In iſtis ergo reb. quæ non mouentur, improprie
loquimur. Appellamus. n. dextram, & ſiniſtram qñq; reſpectu no
ſtri. Si enim diceremus, vendo tibi decem ſtadia terræ a parte dex
tra eundo ab hinc verſus Florētiam, tunc clarus eſſet ſermo, ꝙ de
illa parte intelligēdum eſt, quę nobis eūtib. eſt a latere nr̄o dextro.
Si vero ad ꝑſonam non habeatur reſpectus, ſed ſimplr̄ dicat a la-
tere dextro, vel ſiniſtro rei, tunc ſiqdem illa res eſt eminēs, & ele-
uata, vt domus, ita ꝙ eam dicimus habere faciem, aperte inuenit
dextra & ſiniſtra. Finge. n. vnū hoīem ſtātē rectum, & voluentē fa
ciē ſuam verſus illum locum, quē voluit domus, nūc illa pars, quæ
illi homini ſic imaginato opponeretur, diceret dextra vel ſiniſtra,
& dicet illa domus eſt dextra, vel ſiniſtra, hoc ꝓbat expſſe Ezech.
46. c. in fi. vbi ſic ait, Facies domus reſpiciebat ad orientem, aquæ
aūt deſcēdebāt in latus tēpli dextrū ad meridiē, & c. vn̄ ſilr̄do ho-
minis eſt, quia facies hominis reſpicit orientem latus. n. dextrum
9 eſt meridies. Si vero nō † eſſet corpus ita eleuatum, tunc ſiqdem
locus ille hēt caput, & pedes, ſecundum quod ſ. diximus, neceſſa-
rio per eandem ſimilitudinem dabimus ei dextram, & ſiniſtram.
Exemplum in flumine. fingamus hominem iacentem in flumi-
ne tenentem caput vbi eſt caput fluminis, pedes vero vbi eſt pes,
vel finis fluminis, faciem autem verſus cœlum, tunc ſtatim dex-
tra

ADDITIO.

a Tho. Dip. Nam ſupra & infra. Vide quæ decidit per iſtam doct. Bartol. hic, D. Barto. Socin. in conſil. 181. 2. vol. inc. viſis. in ver. circa tertium. vbi etiam ponit, quod de natura dictionis. infra eſt, vt contineat contingentia externa, quibus adiungitur.

Digitized by Google

trã,& ſiniſtra pars fluminis cognoſcitur.& ita loquitur text. ff.cõ-
mu.præd.l.refectionis.§.fi.ſic ẽt in aliis locis, q̃ caput,& pedes ha-
bent,fingas hoĩem ſic iacere proſtratũ, tunc dextrã, & ſiniſtrã co-
gnoſces.ſed ſi dr̃,cognoſcitur, cur caput,& pedes in tali parte fin-
gantur. Sed cur facies verſus cœlũ reuoluta ponatur, vellẽ doce-
ri ſi enim faciẽ verſus terrã voluit, dicamus tũc partẽ, q̃ primo di-
a cebam dexteram, a contiget eſſe ſiniſtrã,& econuerſo. R̃n.totius
terræ ſuperficies eſt verſus cœlum, & dr̃ ſuperficies quaſi ſuperior
facies,vt ff.quod vi,aut clam.l.ſi vitem.§.antepen. vbi in tex.hr̃ du
plex litera.alia.n.ſpeciẽ fundi,alia faciẽ fundi, & ibi dicit gl.in ver.
10 faciem. † illa ergo ſuperficies eſt facies,quæ erga cœlũ reſpicit,iõ
ſic dixi. Vnde iſta loca depreſſa non hñt faciẽ reſpectu noſtri, ſed
reſpectu cœli, iõ reſpectu noſtri non hñt ante, vel poſt, vt dixi, iõ
finxi hoĩem iacere proſtratũ. Si vero inueniretur aliquis fundus
cuius non poſſit caput, nec pedes dici ſm præc. doc. nec ante, vel
11 poſt,tunc dextra,& ſiniſtra deberent aliter cõſiderari. † Nã Ariſt.
in 2.de Cœlo & Mun.quærit, an cœlũ habeat dextrã, vel ſiniſtrã.
& determinat ꝙ ſic. Cum enim dextra ſit principium motus, vt
dictum eſt,apparet ꝙ dextra orbis eſt oriens,ſiniſtra vero eſt occi-
dens, & ſic ſm hoc de neceſſitate oportet poni ꝙ caput orbis ſit
in meridie,pes vero in Septentrione,& ſic fingendus eſt vnus ho-
mo qui faciẽ figat verſus cœlũ, ſpatulas verſus terrã, & ſic in dex-
tra eius erit ſol oriens, & in ſiniſtra ſol occidens.hoc ergo modo,
qñ alij modi inueniẽdi dextrã, & ſiniſtrã deficiunt, facile erit dex-
tram,& ſiniſtrã, caput, & pedes cuiuslibet rei immobilis inuenire:
ſed ſi reſpicit faciem partis orbis,& hæc proprior locutio eſſet, &
naturaliter loquendo, quantũ ad mores noſtros præcedẽtes mo-
dos puto probabiliores,& primos in inquirendo: ſed ſi quæraĩ me
diuui inter ante, & poſt. inter dextrã,& ſiniſtrã, dico eodẽ modo
quo dixi.ſ.inter caput & finem. Et prædicta circa loca:ipſi vero qđ
nullam latitudinem habet,non habet dextram,ſiue ſiniſtram.

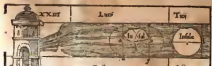
ADDITIO.

a Contingit eſſe ſiniſtram. Vide ple.per d.Bar.Ve.in ſuo tract.de Impe.nul.eligen.
in 1.priu.digni.ubi infert per illam doct.Barto.ubi arguit contra d.Venetos, qui
imaginem beati Marci in figuris, & aureis groſſiſq; argenteis imprimunt a dex-
tera,ab altera uero parte imaginem Ducis, dixi ple.in trac. meo de Venetæ urbis
libertate, & eiuſdem Imper.dignitate,in priu. 47.

1 *Riuus appellatur pars fluminis, & eſt iuris publici.*
2 *Riuus non procedens a flumine, ſed a fontibus, uel aliis uenis, quando ſit publici, & quando priuati iuris.*
3 *Fouea per quam aqua ducitur ad molendinum, cuius iuris ſit.*
4 *Flumen, fluuius, & amnis idem ſunt.*

Proruperit flumen. Id eſt, pars fluminis dicit gloſ.

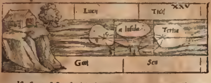
Et alia parte riuo nouo,&c. Scilicet illa pars,dicit gl.
1 hic in ver.cœperit. vides ergo † ꝙ pars fluminis appellatur riuus,
& ſic nõ eſt dubium, ꝙ in hac ſignificatione riuus eſt iuris publi-
2 ci. † An aũt alij riui a flumine nõ procedentes,ſed a fontib. vel ve-
nis aliis,ſint publici, vel priuati,dubitatur. Et vr̃ quod nõ. ff.de flu.
l.1.§.1.& ita tenet Roſ.ſuper illo ti.pro hoc facit.ff.de ri.per to. Se
cundo,qñq; riuus eſt manufactus,per quẽ aqua ducitur ad villa-
tẽ priuati,& tunc eſt priuatus, vt in toto ti.de ri. Qñq; riuus eſt lo-
cus,per quẽ aqua naturaliter fluit,& tũc rẽr puto illũ locum priua
tum eſſe,vt ff.finiũ regũ.l.ſed ſi riuus. & d.l.1. §.1.de flu. & erit eo-
rum,q ab vtraq; parte pdia poſſidẽt, vt in pce. li.diximus de foſſa.
Sed ſi riuus talis eſſet in vſu publico, tunc intelligerẽ illũ riuũ eſſe
publicũ,vt ff ne quid in loco pub.l.2.§.hoc interdictum. ibi ad ea
igitur loca hoc interdictũ ptinet, q̃ publico vſui deſtinata ſunt, vt
ar.ff.vt in flu.pu.na.lic.l.1.§.foſſa.ibi, pñt aũt ẽt hæc eſſe publica, &
3 non publica.Quid dices † de foueis,per quas aqua ducit ad mulẽ-
4 dinũ? R̃n.vt dr̃ in l.quominus.ff.de flu. Et no. † ꝙ hoc nomen,flu-
men,fluuius,& amnis, idẽ ſignificant.alia vero nomina.ſ.torrens,
riuus, foſſata, explanata ſunt ſ. pxi.& præc.lib: Cætera verba legis
clara ſunt. Nũc igit ad oñdẽdum diuiſionẽ inſulæ,veniamus ad fig.

In hac figura ripæ ab vtraq; parte fluminis ſunt rectæ in ſe, & ẽt vna ripa eſt recta per cõparationẽ ad aliã. Et in hac fig.ſunt duæ inſulæ. Prima inſula tota pertinet ad Lucium, cuius prædiũ eſt vltra flumen. Rõ, qa inſula nõ tenet mediã partẽ fluminis, ſed illi parti vlteriori proximior eſt. Ad hoc ſciendũ, vtrũ inſula alteri parti ſit proximior.dat doc.gl.in hoc §.ver.qđ ſi alteri parti.in verbo, pximior ſit, &c. ꝙ poterit ſciri accẽpta chordula, & pũcto in medio poſito inter vtrumque agrum, & tunc ſi punctus eſt ab vna parte alijs cedat,alias ſm quod pũctus extendit. ita dicit d.gl. Sed vt iſta doct.ſit vera, non ſufficeret chordulã ſic ponere in vna parte, ſed ponatur in duab.vna in prin.inſulę verſus caput.alia in fi.tunc ab il lis duob.punct.medij ducatur linea recta, & ſiquidẽ tota inſula relinquitur ab vna parte,illorũ eſt,q ab vna parte pdia poſſident. Sit igit prima chordula.c.d.in cuius medio ſit punctus.a. & qđ illa a. ſit in medio. probatur qñ erit in medio per mẽſuratorem. In hac fig.apparet ꝙ a.eſt centrũ circ.rubei, qa punctualiter tangit vtranque partẽ ripæ,deinde ſit 2.chordula in pede inſulæ, q̃ ſit e.f.& ponatur in medio punctus.b. & ꝙ ille punct.ſit in medio, apparet ꝙ eſt centrũ circ.crocei,deinde ducatur lin.ſeu chor.a.b.& qa inſula eſt tota vltra illã chor.tota pertinet ad pdiũ Lucij,qđ eſt vltra flumẽ. Ad pdium vero Caij qđ eſt citra nil pertinet. In ij.vero inſula ſimili mõ ponatur alia chor. quæ hẽat punctũ mediũ.a. deinde in fi.inſulæ ponaĩ alia chor.q̃ hẽat punctum medium b.ꝙ aũt iſti pũcti ſint in medio. probatur ex præc.nunc ducatur lin.a.b. & tũc ꝙ illa ſecat inſulam,quicquid eſt vltra illã,eſt Titij, qui ab alia parte prædium poſſidet, quod vero eſt citra illam li. eſt Seij, vt patet ex hoc.§. Et no.ꝙ ſemper cum lineæ ripæ ſint rectæ omni rectitudine,vt eſt iſta, chor.ducenda eſt recta,ita ꝙ faciat angulum rect.ab vtraq; parte, p iſtum.n.modum recte inueniĩ mediũ, vt apparet.

Hæc fig.differt a pce. qa ĩ.lineę ab vtraq; parte ſunt rectæ ſm ſe ipſas,& ẽt dñt rectæ vna reſpectu alterius, qa tñ diſtat vna ab alia in capite,quantũ in fi.ſed in hac in capite minus diſtaret, & ſemp vniformiter elõgatur. Erit igit fiẽda diuiſio inſulæ hoc modo, qa primo ponatur vna chor.in prin.inſulæ ab vna ripa ad aliã, & notetur punctus medius, & ſit a.deinde extendatur alia chor. longior in fi.inſulæ,& notetur pũctus medius.b.deinde ducatur linea.a.b. & illa erit linea diuidẽs inter eos,q ſunt vltra,& eos,qui ſunt citra. Sed hic occurrit dubiũ,qualr ducaĩ linea a ripa vlteriori ad citeriorem,nam nõ põt ita poni ꝙ faciat angulum rectũ ab vtraq; parte. Dico igitur cõſiderandũ,ꝙ quantũ illę duæ ripę diſtant in vlteriori ripa,tñ diſtant in ripa citeriori. & tunc põt eſſe error, quo probato,qa qualis eſt portio totius ad totum,talis eſt medietatus ad medietatẽ p æquale ſpatiũ, ſicut tota latitudo fluminis venit vniformis ampliãdo reſpectu diſtantiæ,quæ eſt ab vtraque ripa inter eos qui ſunt ab vtraq; parte,fiet diuiſio,vt ſ. dictum eſt de alluuione.

Iſta figura facta eſt ad declarationem.l.pen. §.Paulus. ff.de acq.rer.do.vbi dr̃, ꝙ inſula primo relicta in flumine iure pximitatis, hẽt ius in aliis inſulis, poſtea in flumine natis, ſiue relictis. In hac igitur figura conſtat, ꝙ inſula primo relicta tota ptinet ad eos,qui poſſident vltra flumẽ.ſ. Luciũ, & Titiũ, qñ illa inſula eſt tota vltra mediũ fluminis, ut lineæ rubeæ oſtẽdunt. Inſula vero relicta pro parte pertinet ad Luciũ,qui eſt vltra,pro parte ad Caiũ, qui eſt citra,qm mediã partem fluminis tenet, ut lineæ ductæ oſtendunt, & probatũ eſt in pce.figuris. Sed utrũquid inſula primo relicta rõne proximitatis debeat aliqd hr̃e in d.2.inſula, videndũ eſt. Ad qđ ſciendũ eſt, pone in flumine vnum punctum in inſula prima, qui plus eſt proximus inſulæ ſecundæ, & ſit a.deinde in ripa Caij aſſumatur alius punctus, qui magis eſt proximus extremitati ſecũdæ inſulæ,quæ plus proxima eſt inſulæ primæ,& ſit b.deinde pone pedẽ circini in puncto a.& extende,ita quod pertrãſeat, aliquam partem inſulæ ſecundæ, & volue ſemicirculariter, deinde pone pedẽ circuli in puncto b.& per tantundẽ ſpatium extende. Et no.vbi dicti duo circuli ſe proſcindũt.ſ.in puncto. c.d.& ab illis duob.pũctis duc lineã rectam rubeã. Ex quo concludo,ꝙ quicquid eſt in inſula ſecunda ſ.dictã lin.c.d.totum cedit inſulæ primo relictę,& eod.modo comperies in inſula tertio relicta,vt lineæ dictæ oſtendunt, quod ſic probatur. Si ab æqualib. æqualia adimes,quæ remanent ſunt æqualia,ſed conſtat ꝙ tñ diſtat circulus vnus a ſuo centro, a. quantũ diſtat alius circulus a ſuo centro b. ſed cõſtat ꝙ linea c.d. adimit ab utraque parte æqualiter, ergo patet,ꝙ linea illa æqualiter diſtet ab vtraque,& ſic quod eſt ſ. illam lineam, cedit pũcto a. iure proximitatis, ꝙ vero eſt ĩ. cedit puncto b. iure proximitatis,

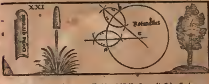

Digitized by Google

Supra dictū eſt de his

Figuris, quę hñt lineas rectas iuxta ripam; hic vidēdū eſt de his q̄ hñt ripas tortas, & curuas. Verū ħ hoc cōtingit dupliciter. nam qñq; ſunt retortæ ab vtraq; parte fluminis, & ita vna ripa inflectitur verſus aliam, q vbiq; ęqualr diſtant, vt in hac figura oſtendit, licet hoc raro contingat. Qñq; ripa eſt ab vna parte recta, & ab alia tortuoſa, vel ab alia parte torta vno modo, ab alia vero torta mō diſſimili, & de hoc dr̄ in ſequ. In hac igitur figura ducenda eſt linea per mediū ea tortuoſitate, quia ripæ ſunt tortæ, vt oſtendit linea rubea, & quicquid eſt vltra illā lineam, eſt magis ꝓpinquum eis, qui vltra flumina ꝑdia poſſident. Quicquid vero, eſt citra illā lineā, eſt magis ꝓpe eos, qui citra flumē ꝑdia poſſident, illam aūt lineā ſic duces, accepta chordula, & puncto in medio poſito, q̄ chordula vniformiter ducat̄ ab vtraq; parte ripæ & ſemper notetur locus per quem tranſit iſte punctus medius, illa eſt linea, per quam ille punctus medius trāſit, & linea per medium diuidē.

Iſta fig. facta eſt ad neceſſariā euidētiā oīum dicēdorū. docet n. q̄ĺo poſitis quibuſcunq; punctis p lineā non directā, illi pñt reduci ad circūf. eiuſdē circuli. Ponantur ergo tres puncti. a. b. c. nunc pone circinū ſup a. & extende vltra mediū ſpatiū. & volue ſemicirculū. deinde ponas pedē circini ſup b. & in eadē diſtantia verſus. a. volue ſemicirculū. Et no. q vbi d. duæ lin. circulares ſe ꝑſcindūt. ſ. in pun. c. f. & ducas ſuper punctos lin. rectam, & extend. quantum volueris, & deinde ſilr̄ facias in pun. b. c. & duas lin. circulares, q̄ ſe ꝑſcindunt in pun. g. h. & ab eis ducas lin. rectā, & extēdas, tunc dico, q lin. c. f. & lin g. h. ſecabunt̄ in pun. d. In illo igitur pun. vbi ſecant̄, ponatur pes circini, & extendatur vſque ad 1. pun. de datis. d. & voluantur oēs illi tres puncti reperiētur in circunf. dicta. & hoc contingit, quocunque modo 3. punctos ponas in li. non recta, &c.

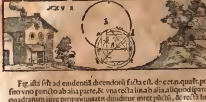

Fig. iſta ſilr̄ ad euidentiā dicendorū facta eſt. dr̄ cet. n. qualr̄, poſito vno puncto ab alia parte, & vna recta lin. ab alia, aliquod ſpatiū quadratum iure propinquitatis diuiditur inter pūctū, & rectā lin. Sit ergo pūctus datus a lin. poſita. b. c. & totū quadratum. a. b. c. d. Quærit̄, quātum illius quadrati ſpatii debeat̄ puncto a. iure proximitatis, & q̄tum lin. b. c. ita quod ponitur vna li. ſuper q̄ quicquid ſit, illud ſit propinquius. b. pun. quod vero eſt ̄j. ſit propinquius lineæ. Ad q dico q primo illud quadratū diuidendum eſt per medium ſm̄ doc. ꝑced. & linea diuidens. e. f. & de eo quod eſt ̄j. nil pertinet ad pun. a. Scdo fiat lin. p diametrū dicti quadrati. b. d. & ſilr̄ de eo qd̄ eſt ̄j. dictā lin. nil ꝑtinet ad pū. a. Illud vero q eſt ̄s. reſtat diuidēdū, ex hoc ꝯſtat qd̄ hic habemus. 2. punctos ęq; diſtantes a puncto a. & a lin. data, videlicet, punctus c. & punctus, d. Inueniatur ergo alius punctus æq; diſtās. & ſit g. q hæc æque patet, quia eſt cētrum circuli azurei q pūctualiter tanget punctū. a. & li. datam: nunc ergo illi 3. puncti e. g. d. reducantur in circūfer. vnius circuli ſm̄ ꝑce. fig. ducendo lineā, vt oſtēdunt lin. croceæ, cuius circuli centrum cadit extra quadratū in puncto b. & ducat̄ ille punctus, vt oſtēdit circulus rubeus ductus. Tunc dico, q quicquid eſt ̄s. dictā li. circularē e. g. d. pertinet iure ꝓximitatis ad punctū reſiduū, q eſt ̄j. ꝑtinet ad lin. poſitā. Et q hoc ſit verū, patet, ſi ponatur alius pūctus in lin. rubea circulari. a. & ibi ponat̄ circinus, & extendat̄ vſq; ad punctū a. punctualiter tanget illud, & et lineā, vt oſtendit circulus croceus, & idē vbicunq; poneret̄ aliquis punctus in d. lin. rubea circulari, hoc dico, ita q non eſſet error notabilis, ita q ſi eſſet argētum, nō eſſet notabilis deceptio, vnde dico id eo, quia cum ab vna parte ſit lin. recta, & ab alia rotunda, nō eſſet perfecta ſeparatio per medium. Ex quo collige talē regulam: poſitis trib. punctis æque diſtantib. intra punctū datū, & lin. datā, circulus in cuius ēt circunferen. illi tres puncti reduçuntur per totum quadratū, æqualiter diſtat, &c.

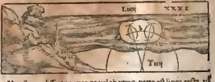

Si hæc

Figura bene inſpiciatur, propinqua eſt puncto acuto a ripa prædy Lucij, & toti latitudini ripæ prædij Caij. Ad prædium aūt Titij non appropinquat. Videamus ergo diuiſionē inter Caium, & Seiū, & Luciū, & vr̄ q Lucio nil debeat̄, qm̄ ripa ſua, quæ appropinquat inſulæ, terminatur in puncto indiuiſibili, non hñte aliq̄ latitudinem, ſed inſula debet diuidi pro modo latitudinis. l. inter eos. ff. c. Cum ergo ibi nō ſit aliqua latitudo, ei nil debetur. ꝯtrum dico. Nā inter eos, q ſunt ab vna parte, fit diuiſio pro mō latitudinis d. l. inter eos. ſed inter eos q ſunt vltra, & eos, q ſunt citra, fit diuiſio iure propinquitatis, vt dictum eſt. videndū eſt igitur, q ponamus vnā lin. iure ꝓpinquitatis euidentē, & hæc fieri dēt ex doct. præce. figuræ. Extendatur igitur vna chorda a puncto ꝑdii Lu. vſq; ad ripā Caij, & fiat cum chordis, vel ſignis in flumine vnū quadratū. a. b. c. d. deinde inueniat̄ mediū quadrati per lin. e. f. & conſtat q quicquid eſt intra dictā lin. ꝑtinet ad Caium. deinde ducat̄ alia lin. p diametrū quadrati. b. d. & ſimiliter ꝯſtat q id q eſt intra dictā lin. pertinet ad Caiū. Deinde inter punctū. c. & punctū. d. inueniatur punctus æque diſtans a pūcto ꝑdii Lucii ad ripā Caij. & tunc illi tres pun. reducantur in circunferētiā vnius circuli per præcedentia, cuius circuli cētrum inueniatur in prædio Lucij, & ī puncto. b. vt oſtendunt lineæ croceæ. Dico ergo q illa linea circulans. e. g. d. eſt in ea, & quicquid eſt ſup. illam pertinet ad Lucium, quod vero eſt inſ. pertinet ad Caium, ut patet ex præced. &c.

Hæc fig. differt a ꝑce. q punctus magis ꝓpinquus erat in capite Inſulæ: hic vero eſt in medio, vel circa, vt patet in pun. prædij Caij acuto, qui eſt b. & ib in flumine dēnt fieri duo quadrata, ſ. vnū ſup. aliud. ̄j. Fiat ergo verſus caput fluminis vnū quadratum. a. b. c. f. & verſus finē fiat aliud. a. b. c. d. deinde ducantur lin. media. g. h. dico de eo, qd̄ eſt ̄s. nil debet hr̄e Caius, deinde ducat̄ alia linea per diametrum primi quadrati. c. a. & alia p diametrū ſecūdi. a. c. & ſimilr̄ de eo qd̄ eſt ̄s. illas, nil debet hr̄e Caius, deinde inueniat̄ vnus vel duo puncti in illo ſpatio, qd̄ eſt intra æque diſtans a puncto Caij, ad lin. prædij Lucij, vt, i. K. qui reducantur in circumferentiam illius circuli, qui circulus erit e. j. K. c. & eius centrum cadit in ꝑdio Caij, in pun. m. quicquid eſt intra lin. circularem, pertinet ad Caium, vt ſ. probatum eſt. Vel verius aſſume puncta. e. n. reducas ea in circūferē. eiuſdem circuli, & habebis propoſitū, quia redit in idē qd̄ ̄s.

Hæc figura differt a præce. q a vel ab vtraq; parte eſt linea recta, vel ab vtraq; parte eſt curua, ab vna recta, ab alia punctus acutus. hic vero eſt ab vna parte linea recta, ab alia hēt quandam rotunditatē, cuius caput cōuexum eſt verſus inſulā. inueniat̄ ergo in principio inſulę punctus medius. a. in medio alius b. in fi. alius. c. & hi tres reducant in circūferentiam eiuſdē circuli p ꝑcedentia, & habebis medium. Ex quo collige r̄lam, q poſitis tribus punctis æque diſtātibus inter lineā rectam, & lineā conuexam, circulus, in cuius circunferentia illi tres puncti reducuntur, totum ſpatium iure proximitatis æqualiter diuidit. Et hoc in ſeq. figura demonſtrabitur.

Figura

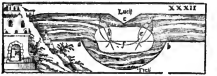
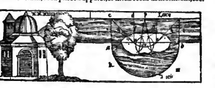

Figura Iſta differt a p̄ce.qa in hac ab vna parte ripę acutę eſt pūctus,ab alia parte rotūda eſt ɔcauū verſus pūctū,cuius ſic faciēda eſt deciſio. Primo ducaт lin.ab vna parte circuli vſq; ad aliā a.b.& iō hoc vt ſciamus,ꝙ de eo,ꝙ eſt ſ̄.d.lin.nil pōt dēri ripę ɔcauę,niſi rōne illorū pūctorū,qm̄ q̄libet ps,q̄ eſt intra, eſt magis remota ab alia parte,q̄ ſint illi pūcti,deinde inueniaт mediū īter punctū p̄dij Lucii,& ſit c.& illa pūcta p doctrinas datas in p̄ce. inter a.& e.erit medius pūctus b.& inter e.& b.erit medius.e.vt oſtēdūt lineæ ductæ,deinde inueniat mediū inter c.& aliā partē dictę ɔcauitatis,& ſit f.deinde illa tria puncta d.f.e. reducant in circūferētiam eiuſdē circuli p p̄cedētia,cuius cētrū erit ī pūcto.h.dico ergo ꝙ qcqd eſt intra circulum.d.f.e. ptinet ad Titium iure ꝓximitatis,ꝙ vero eſt ſ̄. ptinet ad Lucium. Ex quo collige r̄lm.ꝙ poſito vno puncto,ab vna parte circulari ɔcauitate,& alia intra ɔcauitatem inuentis trib.punctis æq; diſtantib.ab vtroq; latere,linea circularis, per q̄ illi tres puncti in circunferentiā reducuntur,p mediū diuidit, &c.

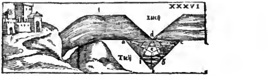

Iſta figura differt a p̄ce.qa ſ̄.eſt pūctus ripę ſupiorisquē ɔſtat eſſe ꝓpinqorē qualibet alia parte ipſius ripę hic vero ripa ſupioris eſt rotūda,& ɔnexa eſt verſus inſulā. & iō q̄libet pars illius ripæ ſit ꝓpinquior pūctis ripę inferioris ɔcauis. Igiт primo ducaт linea ab vno pūcto circuli inferioris,vſq; ad lineā,& ſit a.b.ea rōne,qua diximꝰ ī pc.fig.deinde ponaт circulus in pūcto a.& extēdaт vſq; ad ripā ſuperiorē,& ibi aliq̄tulū volnaт circulariter, vt oſtēdit linea curua crocea,& ille pūctus,vbi ripa ſupior tāgiт,eſt ꝓpinquior,& ſit.c.& eodē mō facias in puncto.b.cui ꝓpinquior eſt.d.deinde inter a.& d.īueniaт punctus medius,& ſit c.& inter a.& d.inueniaт alius punctꝰ medius,& ſit f.deinde inueniatur alius punctus medius inter ripā ſuperiorem,& inferiorem,& ſit g.deinde illa tria puncta e.f.g.reducantur in circunferentiam eiuſdē circuli,cuius cētrum cadit in p̄dium Lucij, in puncto h. Dico ergo ꝙ qcqd eſt intra illum circulum.g.f.ptinet ad Titiū iure ꝓximitatis: ꝙ vero eſt ſ̄.illum ptinet ad Lucium,vt ex præced.apparet,& lineæ rectæ demonſtrant,&c.

In hac figura.ripa ſupior eſt directa, inferior eſt circularis, & ɔcaua. Primo igiт ī qualibet linea circuli faciēda ē diuiſio p quadratū, vt lineæ directæ oñdunt,& dictū eſt ſ̄.in 6.figu.& 7.hic vero deſcribā aliqd de dicta diuiſione. Primo.n.ducaт vna linea ab vno pūcto vnius circuli,vſq; ad aliā a.b.& hoc ad oñdēdū ꝙ eſt intra lineā illā nil dētur ripę circulari,niſi rōne pūctorum,deinde fiat diuiſio inter pūctū.a.& lineā,q̄ eſt ſupioris ripę,q̄ format vnū quadratū.a.e.d.e. ꝙ quadratum diuidatur p mediū ducta linea.f.g. Tū dico,ꝙ de eo, ꝙ eſt ſ̄.illā,nil debeт pūcto.a.deinde ducaт alia linea p diametrum quadrati.e.g.tūc ſiłr dico ꝙ de eo,ꝙ eſt ſ̄.illā,nil dēт pūcto a. In illo vero ſpatio quadrati,ꝙ remanet intra inueniaт alius pūctus medꝰ.h.deinde illa tria pūcta.f.h.e.reducanт circunferētiā eiuſdē circuli, cuius centrum cadit in fundo Titij, in puncto.k.& illa eſt linea diuidens inter punctum.a.& ripam præcedētem. In alio vero pūcto fiet quadratum,& diuiſio ſimili modo.illud vero,ꝙ eſt in medio, diuidatur ſic, ꝙ inueniatur alius punctus medius inter rotundum & ripam præcedentem,& ſit o.tunc illi tres puncti.e.o.n.reducantur in circunferentiam eiuſdem circuli per præcedentia,cuius centrum cadit ſup. in puncto.p.& illa eſt linea diuidens,&c.

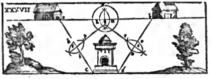

In hac figura ab vna parte eſt ripa recta,ab alia angularis,vñ tractaт de diuiſione ſpatij medii.ꝙ ſic fieri dēт,ꝙ d.lineæ ducanт a linea p̄dij inferioris donec iunganт cū ſupiore,& in capite ſit linea ducta. a.b.in ſi.fit c.d.vt oſtēdit linea crocea,deinde in parte.i.inueniaт baſis vnius triāguli duorū æqualiū laterū,vt oñdit linea. e.f.eod.mō inueniaт in 2.parte alia baſis vt oñdit linea crocea. e.f.g.deinde q̄libet p̄dictorū triāgulorū diuidaт p mediū ſm doctrinam datā in 3. figura primi.ſ.ducēdo lineā a pūcto primi triāguli a.vſq; ad punctū b.q eſt medius baſis.e.f.& a.pūcto 2.triāguli.d.vſq; ad pūctū.i.q eſt medius baſis.e.f.& illæ lineę ducanт verſus ſpatiū ꝙ remāſit in medio,& ɔiūgenт in pūcto k.& illa eſt linea diuidēs directo p mediū, iure ꝓpinquitatis. Sed huic opp.ꝙ pūctus.h.quē dicis ſecare mediū magis appropinquat ripæ ſupiori in pūcto. f. inferiori in pūcto,m. Rñ.ꝙ verū eſt.vt oñdit circulus azureus,ſed ille pūctus k.eſt æq; ꝓpinquus pūcto.c.& puncto.g.ſicut ripa ſuperior. Quod patet,quia circulus ductus a puncto.k.æqualiter tāgēs dicta puncta e.f.h.punctualiter æq; diſtant. Concluditur ergo ꝙ vere dicta linea.b.h.k.i.d. eſt linea diuidēs iure ꝓpinquitatis inter dictas ripas. Ex hac.n.figura ſumendum eſt quod poſito vno triāgulo,ſi ducantur duę lineæ diuidentes duos angulos per medium,illæ lineæ iunguntur in puncto.ſ.quē poteſt ɔſtitui circulus tangens æque punctualiter tres lineas trianguli.& demonſtratur hoc per Euclidem lib.3.concl.4.

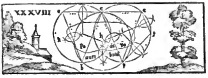

Iſta figura hēт pūctū ſolū in ripa ſupiori.f.d. cui de inſula dēт aliqd iure ꝓpinquitatis,in inferiori hēт triāgulū.a.b.c.ducaт ergo linea.a.c.q̄ lineam ɔſtat tāgi a pūcto.d.diuiſio igiт iure ꝓpinqtatis dēт hoc mō fieri.qa tā in capite,q̄ in ſi.fiāт triāguli duorū æqualiū laterū,vt factū eſt ī p̄cedēti figura,quorū primi baſis erit linea crocea.d.f.& alia linea.d.g.& illud ſpatiū ꝙ eſt intra aſs lin.d.f.b.g.dēт diuidi inter pūctū.d.& ripā p̄dij inferioris,quę diuiſio fiat diuidēdo iure ꝓpiqtatis duos angulos p mediū,ſm doctrinas p̄ce.& illæ duę lin.ſe ɔiungūt in pūcto e.ille pūctus eſt cētrū.q tāgit pūctū.d.in ripa vlteriori. In anteriori,vel citeriori vero tāgit pūctū f.& pūctū.g.& oēs alii pūcti ſunt magis remoti,vt oſtēdit circulus croceus ductus. Reſtat ergo ꝙ fiat diuiſio huius partis inſulæ,q̄ eſt extra illū triāgulū.d.f.b.g.& ſi bñ reſpicis,qcqd eſt extra illud,apparet eſſe intra duas lineas rectas,& tūc,aut ſunt rectæ ſm ſe æqualr,aut inæqualr.In quolibet p̄dictorū caſuū hēs modū diuidēdi ex his,q̄ dicta ſunt ſ̄.in 1.& 2.figura hꝰ lib.a.&c. His circa diuiſionē inſularū p̄miſſis,p̄dicta faciūt ī ar.ad qōnes quotidianas,& d̄ fcō emergētes. Dicamꝰ,cōe Peruſij ſtatuit ꝙ ſi qua poſſeſſio repiteт ī comitatu Peruſii,q̄ n̄ eēt attributa alicui villę,vel caſtro,ꝙ talis poſſeſſio cederet territoriis illarū villarū, & caſtrorū,q̄ eſſent ꝓpinquiores,ɔtingit ꝙ reperiт quoddā magnum podere intra ɔfinia trium villarum,ꝙ nulli villę,vel caſtro attributū eſt,quid iuris? Ex hoc themate oriunт plures qōnes. Prima eſt, qūo intelligatur illud,ꝙ dr̄ ꝙ cedit illi villæ, quæ eſt propinquior. Rñ.i.quatenus eſt propinquior.non.n.ſi vna villa magis ꝓpinquat vni puncto, iō ei attribuetur totum, ſed cuilibet de dicto podere attribueт quatenus propinquior eſt, hoc apparet ex illo §. inſula. quē ſ̄.legimus,ibi,ꝙ alterius parti proximior ſit, &c. & hoc dixi ſ̄.in gl.ſuper verbo,communis fiat eorum.ſed eſt vidēdum a qua parte villæ vel caſtri debeat īcipere menſurator. Ad qd̄ ſciendū eſt qūo cognoſcaт ciuitas,vel villa,de quo p do.Io. And.de ſent.exc.c.ſi ciuitas li.6.in nouella. Tu clarius,& breuius dic, ꝙ licet in viu nr̄o ciuitates appellamꝰ,q̄ hñt Ep̄m,tñ anteq̄ Ep̄i eſſēt erat appellatio ciuitatū,& denominabantur ab illis officialib.q tunc erant, vt 80.diſt.c.vrbes &c.loca,& cū duob.ſeq. Dico igiт ꝙ ꝓprie dr̄ ciuitas,oīs locus in quo exercetur iuriſdictio illa, q̄ ɔpetit defenſorib.ciuitatū,de qua dr̄ in Auth.de def.ciu.§.iuſiurādū. Et no.ꝙ triplex eſt ciuitas. Quędam maxima,vt ciuitates Metropolitanę, in qb.ſtabāt p̄ſides.& p̄fecti p̄torio:hodie reges, & curiæ regum, ad quos appellatur. Alia eſt ciuitas magna,in qua eſt forum cauſarū meri,& mixti Imperij. Alia eſt ciuitas cōmunis, in qua eſt forum

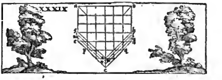
cauſarum q̄ ꝯpetit defenſorib. ciuitatum, vt ſ. dixi, & probat̃ ff. de excu. tu. l. ſi duas, §. decet. vñ licet l. eius nõ hẽat Ep̄m, vel ſit ciuitas priuata ep̄o, th̃ ciuitas remanet ꝓp foꝛum cãrũ ſecularium. Iõ aũt venit in vſu. vt ciuitas appellet̃, q̄ hẽt ep̄m, qa Ep̄s non ꝯſueuit ordinari, niſi in illis locis vbi antiquus erat nomẽ ciuitatis, d. c. i. 80. di. dix: C. de Metrop. Beru. l. vnica. li. 11. Sc lo eſt caſtrũ, & illud dr̃ quaſi caſa alta, hoc eſt locus fortis, in quo dicta iuriſdĩõ non exercetur, vt C. de fun. litni. l. ꝗcũq; caſtellorum. lib. 11. & diſ. 80. c. Epi nõ in caſtellis. Tertio eſt villa, & illa ſm ꝓpriam ſignatiõnẽ dr̃ a vallo, hoc eſt ciuitas, q̄ nõ cingit̃ muro, ſed vallo, ſm Hug. Sed in vſu nr̃o villa appellatur q̄dã vicinia plurium habitantium, ſine aliquo municipio, quæ proprie loquẽdo dr̃ vicus, ſm Hug. & ita accipit gl. de inſ. & iu. l. hoc iure gẽtiũ. in gl. ſup ver. collata. Ad ſm ddm eſt, ꝙ mẽſurã dẽt fieri ab illa parte loci, q̄ ꝓpinqor eſt loco mẽſurãdo, vt ſ. oñſum eſt in alijs, vñ in caſtro erit clarũ. In villa poterit dubitari qa domus ſunt ſparſę. Sed puto, ꝙ ſi eſſet alia domus, q̄ diſtaret multum ab alijs, ꝙ illa domus nõ dicat̃ de vicinia ſua, maxime ſi vox exaudiri nõ poterit. l. 1. §. eodẽ aũt tecto. ff. ad Sil. & ꝙ plene dixi de aq. plu. arc. l. ſi tertius. in prin. Et aduertendum eſt, ꝙ licet lex dicat, ꝙ mille paſſus debeant menſurari a continentib. ædificijs. l. mille paſſus. de verb. ſig. th̃ in pñti ſtatuto puto ꝙ dẽat inchoare ab ipſo muro ciuitatis, vel caſtri, vel ab ipſo loco, vbi villa terminatur, ſed quia hoc inuenire eſt difficile, ideo hoc declarabo per ſequ. figu. &c.

Illius poderis diuiſio facienda eſt ꝑ iſtum modum, qa primo in qualibet villa faciendus eſt punctus, q plus eſt illi poderi relicto ꝓpinquior, & qa circinus non poſſet hr̃i ita longus, q extẽderetur ab vna villa ad aliam, ſeruãdus eſt iſte modus, qa primo ducat̃ ab vna villa ad aliam, ꝓut reſpicit linea recta, & à prima villa vſq; ad ſecũdam ducantur linea azurea. a. c. & a ſecunda ad tertiam lineam. d. b. ad primam, & tertiam lineam a. d. deinde in qualibet iſtarum reperiat pũctus medius, & in linea a. c. erit punctus c. & in ea linea ducãtur duo pũcti æque diſtãtes. h. i. deinde ponat̃ circinus in h. & extendatur vſq; ad i. & ducit̃ linea circulariter, & eodem modo ponatur in pũcto. i. & extẽdat̃ ad h. & ducat̃ linea circularis, & vbi illæ lineæ ſe proſcindunt, illæ ſunt lineæ ad diuidẽdum ꝑ medium inter illas duas inſulas, & ſic linea p. qa diuidit inter lineam primã, & ſcdam, & eodẽ mõ fiat inter ſecũdã, & tertiã villã, inter quas diuidit linea. q. non repetẽdo alias literas, & eodem modo fiat in prima villa, & in tertia villa, diuidens inter eos erit. q. f. Ex quib. concluditur ꝙ quicquid eſt ſ. illas lineas. q. p. s. pertinet ad primam villam. Et quicqd eſt intra illas duas. p. q. r. pertinet ad ſecundam, & quicquid eſt vltra illa duas lineas. s. q. r. pertinet ad tertiam villam. Si autem plures eſſent quam tres, ſtatim patebit in ſequ. figu. &c.

Facta Eſt hęc figura ad oſtendendum qualiter ſi podere relictum eſt in ꝯfinib. plurium villarum. qb. modis dẽt fieri diuiſio. Pone ergo ꝙ pũcti villarũ circunſtãtium, a quib. dẽt incipi mẽſura, ſint a. b. c. d. e. f. podere relictum ſit inter ipſos punctos, vt oſtẽdit nigra figura inter ipſos facta. Primo ergo fiat diuiſio inter primos punctos, ſ. a. b. ſm doctri. præce. dico ergo, ꝙ inter a. & b. diuidit linea rubea. g. k. inter. a. c. diuidit. g. i. & ſic pũctus. g. eſt cẽtrũ, in cuius circunferentia ponuntur dicti tres puncti. a. b. c. ſm doctrinã datam. ſ. & hoc oſtendit circulus rubeus ductus. Secundo fiat diuiſio inter b. c. d. dico, ꝙ linea. g. h. diuidit inter b. c. & linea. h. i. diuidit inter c. d. & linea. h. p. diuidit inter b. d. & ſic punctus. h. eſt centrum ponens in circunferentiam. b. c. d. vt oſtendit croceus circulus ductus. Deinde fiat alia diuiſio inter. c. d. e. ſecundum doctrinam præced. & reperies punctum. i. & centrum, & reduces in circunferentiam illos tres punctos, & etiam punctum. i. ſecundum deſignationem præcedentem, vt oſtendit alius circulus rubeus. quod ſi punctus. f. in dictam circunferẽtiam caderet, tunc fiat alia diuiſio ſimilis inter d. e. f. &c.

Cum ad figurarũ huius aurei libelli intelligẽtiam neceſſarium ſit rubeas, croceas, & azureas lineas demõſtrare, quas nos ipſarum varietatem coloris in impreſſione pingere, vel colorare omiſimus ne quę facilitate refulgẽt, obſcuritate aliqua notent̃ paucis cinulis lineę deſcribendo earum colorem recitabo. Sunt igitur oĩa flumina, & lineę puncta tria retinentes colores azurei, quæ bino puncto deſignantur zaldi, at vno puncto linea contenta rubea figurabitur.

Figura Iſta eſt facta, qm̃ ſ. dictũ eſt in ver. ꝙ ſi ex vno latere de laterib. ſ. ſuperior, & inferior, & ante, & retro, dextra & ſiniſtra. Pono ergo, prout de facto ꝯtigit, ꝙ qdã hẽbat prędiũ iſtius figuræ, vt demonſtrant lineæ ꝯtentę ſub his lr̃is. a. b. c. d. e. Ille vendidit mihi quatuor ſtadia prædij a parte inferiori, & ꝯſtituit ſe meo noĩe poſſidere. ex iſto facto oriũtur plura dubia. Primo an dicta quatuor ſtadia videantur mihi vendita pro diuiſo, aut pro indiuiſo. Et vr̃ ꝙ pro indiuiſo, cum non ſit certum q̄ ſint illa quatuor ſtadia. Eꝯ vr̃ ꝙ pro diuiſo, qa dicitur a parte inferiori, & ſic eſt certus locus vbi ſint illa ſtadia. Sol. ꝓ diuiſo p̃t accipi duob. modis. Pro diuiſo, hoc eſt, ꝙ nulla pars ſit in qua ſit cõio, licet termini nõ ſint poſiti, vt l. inter eos, de acq. re. do. & iſto modo vr̃ vẽditio facta ꝓ diuiſo. vt. n. ſe extẽdunt quatuor ſtadia incipiẽdo a parte inferiori ſunt vẽdita, vltra nõ. Secundo põt accipi ꝓ diuiſo, hoc eſt, terminato, & iſto modo ꝓ indiuiſo ſunt vẽdita, hoc eſt, tanq̃ nõ determinata, vt ꝓbatur, ff. de acq. poſ. l. ſi quis fundum, §. 1. ſm primam gl. Secundo ddm eſt, an iſta quatuor ſtadia poſſent poſſideri anteq̃ mẽſurẽtur, & vr̃ ꝙ non, qa pars incerta nõ põt poſſideri. l. poſſideri aũt. §. incerta, & l. locus, de acq. poſ. ſed hic eſt incertum vſq; ad q̄ partẽ vadant dicta quatuor ſtadia, ergo, &c. In ꝯtrũ vr̃ ꝙ certũ eſt, in quo loco dẽntur dicta quatuor ſtadia, licet fines ſint incerti, ſed incertitudo finium nõ impedit quẽ poſſidere, vt ff. pro emptore, l. 2. §. ſed & ſi fundum. Sed põt rñderi, ꝙ ibi credebat fines, hic vero ignorabat. Dico ergo, ꝙ poſſidentur dicta quatuor ſtadia, qa locus eſt certus & fines ſunt certi adhibita diligẽti inquiſitione ꝑ mẽſorem ꝙ ſufficit ad poſſeſſionem, licet oculis nõ vr̃, vt ff. de acq. poſ. l. poſſideri. §. Neratius. Itẽ q fundum ingredit̃ eo aĩo, vt fundum poſſideat totum vſq; ad terminum poſſidet, nec requirit̃ ꝙ terminũ videat, vt l. 3. in prin. de acq. poſ. aľs multi dñorum non poſſiderẽt q terminos ꝓdiorum ignorãt. Tertio eſt vdm vtrum tranſlatum [a] ſit dñiũ in emptorẽ ꝑ talem ꝯctum. Rñ. iſta emptio facta eſt ad menſurã, iõ ante, q̄ menſuretur, non eſt pfecta vẽditio, ſicut facta ſub ꝯdõne, vt ff. de ꝯh. emp. l. ꝙ ſæpe. §. in his. & de peric. & cõmo. rei vendit. æ. l. ſi in vendõne, §. 1. an aũt trãſferat̃ interim dñium, vel vſucapionem? Et de hoc ſunt opi. ff. pro emp. l. 2. §. ſi ſub ꝯdõne, & ꝓ do. l. 2. teneo ꝙ transferatur titulo, ꝓ ſuo, vt ibi dixi. Quarto eſt vdm, qualr̃ dẽat fieri mẽſura termini dictorum quatuor ſtadiorum, vt ex parte inferiori cognoſcatur? Ad hoc dico, ꝙ facta eſt præcedens figura, & pone ꝙ quodlibet quadratum ſit vnum ſtadiũ, & ſic hẽt fundus 33. ſtadia, qa ibi vides 30. quadrata integra, & ſex dimidia quadrata, q faciũt tria integra, & ſic ſunt 33. & vr̃, ꝙ emptori dẽt aſſignari terminate illud, ꝙ eſt intra triangulum. p. e. q. illa ſunt quatuor ſtadia, quę hẽnt duo quadrata, quæ faciunt duo alia, & ſic ſunt quatuor. Et ꝙ illa duo faciãt vnum integrum, probatur ex quadrato b. & lineis ibi ductis. Item illa quatuor ſtadia ſunt a parte inferiori, vt patet ad oculum, vñ terminatio facta, eſt recta. Sed ꝯ iſtã terminationem op. q ſm hoc iſte emptor non hẽbat a parte inferiori totius fundi, ſed certæ partis fundi, ꝙ patet, q. a de illa parte fundi. e. p. & d. q. nil hẽt, & iõ vr̃ ꝙ diuiſio ſic ſit facienda, qa ducatur linea. f. g. h. q̄ tangit vltimam partem totius prædij, & ꝯſtat ꝙ intra illam lineam c. e. d. ſunt 12. dimidia quadrata, & ſic ſex ſtadia, & ſic ꝯtinet tertiã partem pluſquam debeat habere emptor, & ſic diuidatur quod eſt inter dictas lineas, in tres partes, vt oſtẽdit linea. i. k. l. & linea m. n. o. & duæ partes vltimæ erunt de neceſſitate quatuor ſtadia, & illa habebit emptor a parte inferiori totius fundi, ſiue prædij. Iſta videtur in qõne de facto eſſe magni effectus, quia cum in prædio eſſet quædam domus, ſm vnam determinationem, cedebat emptori, ſm aliam non. His opinionib. poſitis videndum eſt quid iuris? Ad huius euidentiam ſciendum eſt ꝙ fundus eſt quoddam totum, & quælibet gleba ipſius eſt pars totius fundi, vt l. 3. in princ. ff. de acqui.

ADDITIO.

a Th. D. Vtrum tranſlatum. Vide Petr. Phili. Corn. in conſil. 50. in 3. volum. incip. videtur in hac conſult. tione. & Phili. Decium in conſil. 179. & in l. traditionibus. C. de pactis.

Digitized by Google

qui.poſſ.facit ff.de furtis. l. vulgaris.in prin. Item ſciendum eſt, ꝙ cum dico pars inferior fundi, intelligit. 1. pars. quæ in fundo eſt infima,ſeu magis infra,ita ꝙ ꝟ.illam nulla ſit alia,vt ff. de vulg. & pup.l.ex duob.de reb.dub.l.qui duos.de verb.ſig.l. proximus.in ꝓpoſito tamen dico, vendo quatuor ſtadia a parte inferiori, intelligo de illis ſtadiis,quæ ſunt in ea parte fundi,quæ eſt magis. ꝟ.vt l. j.§.ſi.de aqua plu.arcen.& de leg.2.l. Caius.§.j. videbitur ergo vẽdita illa pars, quę continetur in illo triangulo. p. c. q. quia in illo eſt inferior pars totius fundi,nec poteſt dici,ꝙ ſit inferior pars certæ partis fundi,quia hic conſideratur fundus tanquam vnum totum,vt dictum eſt,& per prædicta multas potes dirimere qõnes.

TRACTATVS

DE ALVEO, D. BART.

SVpereſt, Vt de Alueo dicamus ſequẽtes ordinem,quẽ iuriſconſultus Caius ſecutus eſt. Primo igiẽ verba eius referamus, quæ poſuit.ff.de acqui.rer.do.l.adeo. §.quod ſi toto.quæ verba ſunt hæc. Quod ſi toto naturali alueo relicto flumen alias fluere cœperit, prior quidem alueus eorum eſt, qui prope ripam prædia poſſident,ꝓ modo.ſ.latitudinis cuiuſq; prædii, q̃ latitudo prope ripam ſit. Nouus autem alueus eius iuris eſſe incipit, cuius & ipſum flumen eſt.i. publici iuris gentium. Quod ſi poſt aliquod tp̃s ad priorem alueum reuerſum fuerit flumen, rurſus nouus alueus eorum eſſe incipit, qui prope ripam eius prædia poſſident. Si cuius tamẽ totum agrum nouus alueus occupauerit,licet ad priorẽ alueum reuerſum flumen fuerit, non tñ is, cuius ager fuerat, ſtricta rõne quidquã in eo alueo hẽre põt,qa & ille ager,q fuerat,deſijt eſſe amiſſa propria forma. & qui vicinum prædium nullum hẽt, non poteſt ratione vicinitatis vllam partem in eo alueo habere, ſed vix eſt,vt id obtineat. Aliud ſane eſt,ſi cuius ager totus inundatus fuerit. Namque inundatio ſpeciem fundi non mutat, & ob id cum receſſerit aqua,palã eſt eiuſdem eſſe, cuius & fuerat. Hęc ille. Legis ergo verba diſcutiamus,ait lex.

Quod ſi toto. Ideo dicit,toto: quia ſi partem tantũ relinqueret,cederet tñ illi,qui prædia poſſidet,ab ea parte,qua alueum dimittit, & acquiretur ei ꝑ eũ modũ,quem ſup.de alluuione in primo lib.diximus. non ſolum eſt alluuio,ſi flumen ponat,ſed ẽt ſi paulatim retrocedat nil apponendo,vt ff.de acq.rer.do.l. Martius.licet glo.ibi in uer.alluuione, dicat ꝙ impropie dicitur alluuio,ſed Azo in ſumma C. de allu. & palu.dicit,ꝙ proprie alluuio eſt;quod puto verum,argumẽ. ff. de acqui.rer.dom.l.ergo.§.trib.ſed qñ totus alueus relinquiẽ, illa eſt noua ceſſio,nec eſt alluuio,nec eſt inſula,ut dicit glo.ſuper iſto verbo toto.

Naturali, Naturalis alueus dr̃.i.conſuetus.vt ff.de flu.l.j. §.ripa.& ibi not qa naturalis curſus ęſtate diſcernitur,potius quam in hyeme,vt ff.ne quid in flu.pu.l.1.§.is autem. Alueus vero q nõ eſt naturalis dr̃ inundatio,vt ꝟ.circa finem dr̃. Vel dic alueus naturalis.i.antiquus,& ſic ad differentiam noui aluei,de quo inf dicetur.

Alueo. Alueus proprie venter fluminis eſt ſecũdum Hugolinum.

Relicto. Perfecte oportet,ꝙ ſit relictus, vt cedat vicinis.ꝙ autem perfecte ſit relictus cõſtat in hyeme,& ſic per ꝯõuin eſt,qđ ꝟ.dictum eſt,nec etiam alueus cõſtat ęſtate, qñ aqua minor eſt.arguendo a minori,ſic:Si in æſtate, de qua minus vr̃,detineẽ talis locus flumine occupatus, ergo multo magis detinebiẽ hyeme.quod autem ſit derelictus,conſtat ex hyeme, arguendo a maiori negatiue:ſi talis locus non eſt detentus, ſed derelictus in hyeme,de quo magis vr̃ ineſſe,& ineſt,ꝙ debeat detineri occupatus,ergo multo magis erit derelictus ęſtate. Et quod hoc ex hyeme incipiaẽ, patet: qa qñque ęſtate flumina perẽnia etiam exareſcũt,vt ff.de fluminib.l.1.§.1.Item derelictũ intelligo etiam ſi aliquamtulum aquę fluat per antiquum alueum,ſi tñ ſit ita modica,ꝙ fluminis nomẽ perdiderit,quod ex opinione circũcolentiũ diſcernitur.l.j.§.j.ff.de flumi. Si enim aqua in de currens non eſt flumen,ergo locus ille non eſt alueus fluminis. Item derelictum intelligo ſine ſpe redeũdi,Quid enim ſi ideo, quia aqua ducitur ad molẽdinum ceſſat ire per alueum, alueus priuatus nõ efficitur,cum in poteſtate ſit ducentis eum in alueum remittere, & ſic ſufficit,ꝙ poſſit ire per alueum,licet nõ vadat,arg.ff.đ aqua quoti.& æſti.l.j.§.quotidiana. Item pone, vt de facto eſt, Nurſiæ flumen quoddam, cuius nomen eſt Turbido, quod ſeptem annis fiut,& ſeptem annis occultatur, & ſic factum eſt a tempore cuius non extat memoria,an dicetur alueus derelictus? certe illo tempore quo occultatur, non dicitur alueus derelictus propter conſuetudinem reuertendi.arg.ff.de acqui.rer.do.l.naturalem.§. palumbum.

Flumen Idem in lacu,ſtagno,riuo,foſſato,quæ ſunt publici iuris.vt dictum eſt in pręcedentibus.

Alias Scribitur breue,& ſic eſt aduerbium loci.i.alio loco. Interdum eſt aduerbium tp̃is alias,i.eſt alio tpe. vt ff. de arb.l.diem.vel alias,i.aliquãdo,& c.ñ i eadem oratio.ſe reperitur pluries alias,vt ff.de condictione ſine cã.l.q ſine.& de ver.ob. l.in ſtipulationibus.in princ.& de vſuf.lega.l.ſi.cenaij.§.interdum. Interdum eſt aduerbiũ qualitatis.vt alias,ideſt aliter,vel alio modo,vt.ff.de aqua quotidia.& æſti. l.i.§. illud tñ. Interdum vero eſt coniunctio.& idem ſignificat,quod ſi non,vt l.diuortio.ff.de neg. ge.& ff.de iureiu.l.alias. Interdum ponitur pro alioquin. de cuius dictionis ſignificatione mirabili.ſ.de alioquin,dixi plene.ff.de cõdi.& demon.l.1.

1 *Verbum præteriti ſubiunctiui rem præteritam ſignificat.*
2 *Alueus fluminis derelictus, vt acquiratur prędio, quid requiratur, & probandum ſit ex parte agentis.*

1 **Fluere cœperit.** † Pręteritum ſubiunctiui eſt, quod rem præteritam ſignificat.l.1. §. fin. §.quod quiſque iur.de verb.obl.l. ſi qs ſtipulatus ſit Stichum. in
2 prin.† reqritur ergo,quod veterem alueum reliquerit, & quod ꝑ alium locum perfecte fluat,& hoc ideo: qa quotidie communiter cõtingit,quod alueus nõ dimittitur, niſi alius aſſumatur. Sed ſi cõtigeret,quod flumen occultaretur,nec alio loco flueret.idẽ eſſet quod ſi alueus dimiſſus eſſet eorum, q prope ripam prędia poſſident Idem puto, ſi i iudicio probaretur ſolum quod alueus eſt dimiſſus,licet non probetur quod alio loco cœpit fluere, tamẽ agẽs debet obtinere. Sufficit ergo primum,ſi a primo icipias, ſcilicet ab alueo derelicto. Si vero incipias a ſecundo.ſ.q alio loco cœpit fluere reqritur vtrumque. Poteſt.n.eſſe,quod ꝑ duo loca fluat,& in quolibet retineat nomẽ fluminis, vt apparet in Pado prope Ferrariam Facit ad pręducta.ff. de acqui.rer.do.l. quemadmodum.& quod ibi no.

ADDITIO.

* Alb.conſi.8, aliqua de alueo tradit Alex.conſi.123. I.M.

Prior. Prior qdem dr̃ comparatione ſequẽtis, vt ff. de aqua quoti.& ęſti.l.i.§.priorum.& ideo ſi flumen ſe celaſſet,alueus derelictus nõ eſſet alueus prior, & tamẽ haberet locũ hęc lex,vt dictum eſt.probatur.ff.de aqua quotidi, & ęſti.l. 1. §.q hac ęſtate.

Alueus. Vocat alueum, qui nõ eſt modo,ſed iam fuit.ſic ff.de acq.rer.dom.l.inſula.i ſi.ff.de nego.geſt. l.diuortio.i prin.ꝙ facit pro notariis,& teſtib.qñ dñr, talis filius Titij, cum Titius ſit mortuus,eorum eſt iure dñij,vel quaſi, vel alio,ꝑ ut ſunt prędia,qbus adhęret,prout dictum eſt in primo, qui prope ripam prædia poſſident. Quid ſit prope ripam prædia poſſidere? Dic vt dictum eſt in præcedẽtibus libris. aduertendum tamẽ eſt,ꝙ hic non dicit ab vtraque parte,licet in præcedenti dixit, qñ ripa non poteſt eſſe iſula quæ ab vtraq; parte habet prædia.alueus vero derelinqui poteſt ab vna parte, tũc ſi qdem derelinqtur paulatim fit acqſitio iure alluuionis.ff.de acq.rer.do.l. Martius.& ꝟ. dixi Si vero tunc ſimul fit acquiſitio aluei derelicti, vt hoc.§.ſi tñ alueus totus ab vna parte relinqtur tũc in ter eos q ab vna parte ꝓdia poſſident,fit diuiſio ꝓ modo latitudinis cuiuſque prædij,q̃ latitudo prope ripam ſit,vt ſtatim ſeqtur. & ideo eodẽ modo quo ꝟ. in alluuione oſtendimus. Si vero alueus ita derelinqueretur, quod ab vtraque parte eſſent prędia,tũc inter eos, q poſſident ab alueo fiet diuiſio iure vicinitatis.& propinqtatis, & ſic ꝑ mediũ, vt dictum eſt de inſula,& probatur ꝟ.ibi, nõ poteſt iure vicinitatis,&c. Inter eos vero,q ab vtraque parte poſſidẽt, fiet diuiſio pro modo latitudinis,vt dictum eſt de alluuione,& ſic eodem modo fit diuiſio,diuerſo tñ iure:qa ibi iure alluuionis, hic iure aluei derelicti. Pro modo prædij cuiuſq; latitudinis.quę latitudo prope ripam ſit,hæc verba ſatis ſup.proxime, & in pręcedentibus expoſita ſunt.

Nouus. Nouus autem alueus dr̃ ad differentiam ueteris, & ſic ſi per multos annos ſteterit, ſic appellatur, donec nouus alius alueus ſuperuenerit,vt ff.de vſufru.leg.l.vſufr. & quod no.ſi cer.pet.l. cum quid.alias autem dr̃ nouum,i.in ſolitum,vt C.de indi.l.rem non nouam.& ff.de vent. inſpicien. l.2.in aliis etiam ſignificationibus accipitur,de quibus dixi.ff.de ope.no. nun.ſuper rub.

1 *Incipit & deſinit adiecta facto habenti tractum ſucceſſiuum quomodo, accipiantur.*
2 *Incipere, impropie, & large dicitur, qui ſe pręparat ad incipiendum.*
3 *Incipere proprie dicitur, qui aliquid incipit facere de eo quod eſt faciendũ.*
4 *Incipere etiam dicitur, qui multa ipſi inceptioni adijcit.*
5 *Iuramentum calumnia ſi præſtatur poſt litem conte. dicitur præſtitum in exordio litis.*
6 *Deſinere aliquid quando dicatur.*
7 *Incipit, & deſinit, ſi adijciuntur tempori, quomodo accipiantur.*

Digitized by Google

Dies quando dicatur incipere, & quando deſinere.
Annus quando dicitur incipere, & quando deſinere.
8 *Incipit, & deſinit ſi adijciuntur loco qualiter accipiantur.*
9 *Incipit, & deſinit, quando adijciuntur eſſentiæ alicuius ſubſtantiæ, vel qualitatis, qualiter intelligantur.*
10 *Incipit, & deſinit, quando adijciuntur potentiæ alicuius, qualiter intelligantur vt quis dicatur poſſe.*

Eius incipit iuris eſſe. In hoc tex. pluries Iuriſconſultus vtitur verbo, incipit Item vtitur hoc verbo, deſinit, vt j. ſtatim ſubditur ibi, deſijt eſſe. &c. de quorum verborum ſignificatione varias contẽtiones vidi inter dialecticos, ad quorum ſenſum ſi reduceretur, iuris noſtri ſenſus peruerteretur. Ideo ſecundum legalem doctrinam,
1 qd iſta verba ſignificent, explanemus. Ad q † ſciẽdum eſt, q hæc verba adijciunt qñq; facto q hẽt tractum, ſeu ſucceſſionem quãdam in faciendo. Qñq; adijciuntur tempori, qñq; loco, qñq; eſſentiæ alicuius rei, qñq; potentię. De quolibet videamus. Primo adij
2 citur facto, & tunc trib. modis accipitur. Primo large, † & impropriè vt dicatur incipere ille, q ſe pparat ad incipiendum, vt in caſu ſpãli, ff. de poll, l. i. §. cœpiſſe. ibi, ſi apparatum ſiue impẽſam in publico poſuit. alias ante dicta præparamenta nõ dr̃ qs incipere. l. ſi pecuniam. in verſic. nam ſi ita res. ff. de condi. cau. da. & de procur.
3 l. ſi defunctus. † Secundo accipitur pprie eo ipſo, q incipit aliquid facere de eo, q eſt faciendum, vt ſi fundamenta facit, & ſimilia, vt in aliis exemplis poſitis in d. §. cœpiſſe. & de ope. no. nun. l. de pupillo. § nunciationem. ibi, inchoet, &c. & d. l. ſi pecuniam. Et hoc modo dicimus quod li. ↄteſta. incipit iudicium: quia tunc incipit
4 tractare de his, quæ ſunt de ſubſtantia cauſæ. † Tertio mõ, dr̃ qs incipere nõ ſolum in ipſo actu, quo incipit, ſed ẽt in multis quę ſunt poſita propinquius ipſi inceptioni. vnde iſtud verbum, incipit, nõ ſolum verificatur in primo lapide, q ponit, ſed etiam multa, q poſtea fiũt, dñr eſſe de inceptione, vt ff. de oper. no. nun. in l. ſtipulatio. §. opus. ſic etiam iuramentum calumniæ quod præſtatur poſt
5 litem ↄteſt. ſic † poſtquam lis incipit, dr̃ fieri in exordio litis, vt C. de iuramen. calu. l. ii. §. ſed prædictum. Itaq; eodem mõ in verbo,
6 deſinit Primo dicimus † deſinere qui ad hoc tendit, vt deſinat, argu. de excuſa. tut. l. nõ tm̃, & de dam. infec. l. damni. §. Sabinus. Itẽ deſinere dr̃ res quæ non perfecte deſinit, ſed incipit deſinere, vt de
7 ↄhen. empt. l. domum. † Secundo dixi q hæc verba qñq; adiiciũtur tpi. & tunc ſimiliter tres ſignificationes habent, exemplum ĩ die artificiali dicimus. n. quod incipit mane, deſinit ſeu finit ſero, vt ff. de fer. l. more. & ibi no. in Auth. de iud. §. ſedebunt. Dico ergo q mane intelligitur ante ortum ſolis, cum iam cęlum incipit albeſcere, vt ff. de liber. & poſth. l. Titius. §. j. & tũc dicemus dies incipit, ſed tunc nũ eſt dies, ſed ſtatim erit, hæc tñ non eſt propria locutio. Secundo mõ dr̃ mane in ipſo puncto, quo Sol oritur, & tũc vere dr̃, incipit dies. cum Sol eſt ſ. terram dies eſt, vt ff. de ver. ſigi. l. hæc verba, ille aut ille. Tertio per aliquod ſpatium poſt ortum Solis adhuc dicimus dies incipit, & ita loquimur, licet non ſit propria locutio: tñ hoc ſcire neceſſe eſt propter dicta teſtium, & propter multa. Eodem mõ deſinit. ſ. cum eſt prope occaſum, & cum vere occidit. & aliquo ſpatio poſt. Facit ad prędicta quæ dixi. ff. de
a pœn. l. aut facta. §. tps. Eodem modo in anno incipit,[a] & deſinit habet tres ſignificationes, ſed in aliquo differunt. nam in tempore, antequã vere incipiat, & in ipſa inceptione. idem eſt in die, & in anno: ſed in eo, quod ſequit, poſtquam incipit, differunt in tempore. Nam cum annus & menſis ſit longius tempus, longiori ſpatio durat illud tempus quo dicimus, incipit recte per vnam diem, & forte per plures dicimus, menſis incipit, vel annus incipit. arg. ff. de furt. l. fur eſt manifeſtus, & quod ibi dixi, & ſtatim dicam de verbo, deſinit. Similiter contingit in verbo, deſinit, nam primum tempus, quo incipit deſinere, & cum dicitur deſinit, eſt longius in anno, quam in die. Nam aliqñ tota vltima die dicitur deſinit, vt ff. de teſta. l. qua ætate. in aliis duobus idem eſt in anno, & die, & ſicut annus, & dies in verbo, incipit, concordat in primo, in tertio diſcordat, ſed in verbo deſinit, diſcordat in primo, & concor-
8 dat in duobus vltimis. † Tertio dixi, q hæc verba quandoque adiiciuntur loco, & tunc verbum, incipit, habet duas ſignificationes. Prima eſt propria in illo puncto, in quo incipit, vt patet in principiis cuiuslibet libri, vt ĩ rubr. dicit, incipit liber primus, vel ſecundus. Secundo poſtquam incipit, per aliquod ſpatium adhuc dicimus incipit, vt ſupra dictum eſt. & de his quæ conſiſtunt in facto, & patent ex vſu communi. Recte enim dicimus territorii illius ciuitatis incipit in tali caſtro, vel villa, longum ſpatium occupat. & recte dicimus, talis prouincia incipit in tali ciuitate, ante vero quam perueniatur ad illum punctum, in quo incipit vere, in illo loco non vtimur verbo, incipit. De verbo vero, deſinit, dico quod duobus modis accipitur, ſed econuerſo ad præcedentes. Nam antequam perueniatur ad vltimum punctum, in quo deſinit per aliquod ſpatium, dicimus, deſinit. Item in illo puncto in quo deſinit. Poſt vero illum punctum non vtimur verbo, deſinit in præſenti, ſed deſijt in prętenito, & hoc per ſe ſatis patet.
9 Quarto dixi † q hæc verba quandoque adiiciuntur eſſentiæ alicuius rei, ſiue illa res ſit ſubſtantia, ſiue qualitas, & tunc propriè incipit eſſe, cum ex conſummatione recipit formam, ut ff. ad legẽ Falcidiam. l. ſi is qui quadringenta. §. quædam. & propriè deſinit illo inſtãti, quo pdit formam, ut hic in tex. patet ibi, deſijt eẽ, amiſſa forma. apparet hoc in qualitate. Dicimus. n. quod res incipit eſſe eius iuris cuius eſt flumen, & ſic illius qualitatis, quæ conſtituũt & conſtituta deſinunt modis, & ex his contingit, q aliquando aliquid eodem inſtanti incipit, & deſinit, vt C. de poſthu. hęre. inſtituen. l. pen. ff. de nouatio. l. quoties. de ſolutio. l. ſub condõne. & prædicta procedunt propriè loquendo. Impropriè uero dicit, incipit, & deſinit, hic, ſicut ſup. diximus qñ additur facto. Qñq; n. dr̃ aliquid eſſe, ſeu durare eſſe factũ cum ſucceſſione, & iſto modo deſinere non poteſt dici, niſi illud quod fuit, ut ff. de con. iit. & dem. l. Titio uſusfructus. in princ. licet impropriè ponatur, ut in l.
10 3. §. deſinere. ff. quib. modis uſusfructus amit. † Quinto dixi q hęc uerba, incipit, & deſinit, adijciuntur potentiæ, vt aliqs incipit poſſe, uel aliquis deſinit poſſe, & tunc dicta uerba unam ſignificationem tm̃ habent. tunc. n. dicimus q quis incipit poſſe, qñ omnia concurrant quæ requiruntur, ut quis poſſit, ut ff. de diuer. & tẽp. preſcri. l. j. de uerb. ſig. l. nepos Proculo. & tunc qs deſinit poſſe, qñ deſinit omnis ſpẽs potentiæ, q quandoque eſt ad ultimum uitæ ſpũm, quandoque deſinit ab aliquo ſpatio ante, ut ff. de hære. inſt. l. ſuus quoque. §. pen. in fi. & ibi de hoc plene dixi. & de condi. inſt. l. fi. Et prædicta uera, quando dicta uerba, incipit, & deſinit, ponũtur in tempore præſenti. Si uero ponuntur in præterito, tunc haberent ſignificationem certam.

ADDITIO.

a Th. D. In anno incipit. Vide & adde eundem Bartol. in l. fur. eſt manifeſtus. ff. de fur. & in l. 3. C. de tem. appel. & Ang. & Bald. in l. 1. in prin. ff. de orig. iur. & in ru. ff. de rerum diuiſio. in verſ. ſecundo quæro quando dicatur principium. et Ale. in conſ. 9. in 7. volu. incip. tenetis verbis, in prin.

Cuius & ipſum flumen. No. mirabile. Nam quod alias ſuper imponitur. cedit ſolo: hic uero ſolum cedit aquæ cui ſuperimponi-
a tur, & eſt ſpeciale in flumine, & mari, a & in cæteris aquis, quas in primo lib. dicimus habere ius alluuionis.

ADDITIO.

a Th. D. Et mari. Facit tex. in l. riparum quoque vſus in mari. cum princ. l. ſeq. ff. de rer. diu. Et rationem aſſignant Io. Fab. et Ang. de Aret. in §. cum in ſuo, inſt. de rerum diuiſio. et in l. in tantum. ff. de rerum diuiſio. et vide Io. de Imol. Alex. et Iaſ. in l. 3. §. nunc uideamus. ff. de operis noui nunciatio.

Ideſt. Hæc eſt coniunctio expoſitiua. ſunt aliæ, ſ. uidelicet, u. g. hoc eſt, ut uariis legibus reperitur.

Publici iuris gentium. Omnes enim gẽtes iſto iure utuntur, ut talia loca ſint publica. Et puto talia loca eſſe in dominio eius, qui ibi tenet Imperium, quod patet per leges quæ ſoli principi permittũt diſponere ſuper his, ut l. continuus. § cum quis. ff. de uerb. obli. & de cõtrah. emp. l. ſed Celſus. in pn. & ff de flum. l. quominus, &c.

1 *Perempta propria forma rei, res perit, & eſſe deſinit.*
Propria forma rei, quæ ſit.
2 *Plus, & minus non faciunt rem differre ſpecie.*
3 *Forma rei ſubſtantialis, qualiter cognoſcatur.*
4 *Forma rei ſubſtantialis rerum inanimatarum eſt id, per quod ipſa cõſiſtit, & vnde denominationem nominis appellatiui accipit.*
5 *Res inanimata tunc perdunt eorum ſubſtantialem formam, quando illa communia accidentia ex quibus ſic denominantur, perduntur.*
6 *Res vna, & eadem, diuerſimode ſecundũ diuerſas conſiderationes accipit.*
7 *Acetum licet in eadem ſubſtantia ſit vinum: tamen non venit appellatione vini.*
8 *Forma ſubſtantialis rerum animatarum anima vegetatiua, eſt ipſa anima vegetatiua.*
9 *Arbor propriè quæ ſit, & quæ dicatur, ſecundum Iuriſtas.*
10 *Herba dicitur quæ terra continetur, & ſeparata a terra non dicitur propriè herba.*
11 *Anima ſenſitiua eſt forma ſubſtantialis rerum animatarum anima ſenſitiua.*
12 *Anima intellectiua eſt forma ſubſtantialis rerum corporalium, & intelligentium, ut homo.*
Homo, anima ſeparata, nõ eſt homo, ſed cadauer.
13 *Anima rationalis non præſumitur eſſe in monſtro nato ex muliere, nõ habente formam exteriorem hominis, ſecus, ſi communi aſpectu videtur homo.*
14 *Hominem non eſſe liberum non eſt de forma ſubſtantiali, ſed accidentali.*
Homo eſt animal ciuile, politicum.
15 *Hominũ duæ ſunt ſpecies. ſ. liberi, vel ſerui, conſiderãdo in eſſe naturali.*
16 *Seruus factus liber, vel econtra, uidetur alius homo, & non tenetur ex ante geſtis.*
17 *Forma ſubſtantialis hominis politici, eſt eſſe liberum.*
18 *Hominum ſpecies ſecũdũ ius ciuile ſunt duæ quia alij ſui iuris, alij alieni.*
19 *Forma ſubſtantialis in reb. artificialib. eſt quædam aptitudo, quam habent*

Digitized by Google

beat ad illum finem, ad quem per artificem facta ſunt.
20 *Forma ſubſtantialis rerum incorporalium, quæ ſecundum iuris diſpoſitio nem ſunt indiuiduæ, eſt natura ipſius rei.*
Actionis natura dicitur figura ipſius.
Noua actio dicitur, cum aliquid additur, vel detrahitur naturæ actionis.
21 *Seruituti ſi aliquid detrahitur, nō valet detractio: ſi additur nō eſt ſeruit.*
22 *Stipulatio vitiatur quando aliquid additur uel detrahitur de eo, quod erat ſitum in interrogatione.*
23 *Obligationi de his quæ ipſam reſpiciunt, uel poteſt addi, vel detrahi.*
Obligationi ſi additur, uel detrahitur, quantum ad exceptionem obligatio non mutatur, nec læditur.
Obligationi reſpectu rerum quæ ſunt ī obligatione, & ipſis rebus dimſionē recipientibus poteſt addi vel minui, & iſto reſpectu dicitur obligatio pro parte perimi.
24 *Iuriſdictio in ſe nō recepit augmentum, nec diminutionem, & ipſa non prorogatur, ſed dicitur prorogari reſpectu materiæ.*

Quod ſi Supra dixi quando dimittitur alueus antiquus: Hic incipit ſecunda pars, q̄n dimittitur alueus nouus. Et diuiditur hæc pars in tres. prima loquitur quando tempore occupationis noui aluei, nullius ager totus fuit occupatus. Secunda quando al. cuius ager totus fuit occupatus, quid ſit de rigore iuris declaratur. Tertia quid ſit de æquitate.

Poſt tempus aliquod. Hic per dictionem, poſt tempus, neutrum ſignificatur, quod qualiter procedat, dixi in præ. lib.

Ad priorem alueum. Facti communiter accidentis euentum ponit, tamen idem videtur ſi per alium locum fluere cœperit ſeparatim ab antiquo, & nouo alueo.

Reuerſum, Ideſt retro ſeu iterum verſum, vt ff. de leg. 2. l. cum quidam. & de verb. ſig. l. verbum reddendi. Cætera verba, quæ ſequuntur, expoſita ſunt in præcedentibus.

Si cuius. Ideſt alicuius.

Stricta ratione. Strictam rationem vocat illam quā ſ. ponit ibi, qa ille ager, &c. q̄ rationem ſic forma. Acquiſitio aluei dimiſſi fit occaſione vicinitatis, ſed ei, qui nullum prædium habet nil poteſt deberi rōne vicinitatis, ergo, &c. Quod autem nullum prædium habeat, probatur, qa
1 deſinit eſſe amiſſa propria forma. Ex quo nota, † ꝙ perempta forma rei deſiit eſſe res. Simile ff. de ſta. ho. l. nō ſunt liberi. ad exhi.
l. Iulianus tem. §. ſed & ſi quis? No. ꝙ q̄n forma eſt perempta, perit res, ſed ſolum cum perit propria forma rei. Quæ igitur ſit iſta ꝓpria forma, videamus. Vnde ſciendum eſt, ꝙ quędam eſt forma ſubſtantialis, alia accidentalis. De accidentali non poteſt intelligi hic, quia licet vna res mutet ſua accidentia, quia heri albus, hodie niger, heri iuuenis, hodie ſenex, heri paruus, hodie magnus, per hoc non deſinit eſſe idem, vt ff. de iudi. l. proponebatur. & de
2 ven. inſpi. l. 1. §. de inſpiciendo. & ideo † dicimus quod plus, & minus non faciunt res differre ſpecie, vt ff. de fundo. dot. l. fin. oportet ergo, quod hoc intelligatur de propria forma. ſ. ſubſtantiali. De
3 iſta igitur † videamus qualiter cognoſcatur. Ad quod dicendum quod rerum quædam ſunt corporales, quædam incorporales. Itē corporales aliæ naturales, aliæ artificiales. Item naturales poſſunt conſiderari ſm eſſe naturale, & ſm eſſe mentale. Videamus ergo primo de rebus naturalibus corporalibus. Et iſtarum quædam ſunt inanimatæ, quædam aïatæ. Animatæ quædam ſunt animatæ aïa vegetatiua, quædam aïatæ anima ſenſitiua, quædam aïatæ aïa
4 rationali. † Rerum inanimatarum ſubſtantialis forma eſt id, per quod ipſa conſiſtit, & vnde dominationem accipit, loquor de denominatione nominis appellatiui. Forma autem ſubſtantialis in qualibet re inuiſibilis eſt ſecundum Philoſophos. Exemplū in homine, in quo ſubſtantialis forma eſt anima, vt in cle. de ſumma tri. c. 1. anima tamen videri non poteſt, ſic nec forma ſubſtantialis ligni, vel lapidis, vel cuiuslibet rei. Sed per formas accidentales, quas vidimus, iudicamus de forma ſubſtantiali, quia homo habet corpus ſic organizatum, ideo dicimus, ꝙ eſt homo, & ſi nō haberet illam formam, diceremus ꝙ non eſt homo, vt l. non ſunt liberi de ſtatu ho. ita in rebus inanimatis, in quibus cognoſcimus terram, quia habet accidentia terræ exteriora, ſi illa accidentia ꝑderent, vt quia de terra fieret lapis coctus, tunc amiſſa propria forma deſinit eſſe terra, & tranſit in aliam ſpeciē, & perdit primum nomen appellatiuum, & aſſumit aliud. Sic econuerſo, ſi glans, vel aliud pomum in terra corrumpitur, perdit nomen glandis, vel pomi, & aſſumit nomen terræ, vt ff. de glande legenda. l. vnica. ſic ſi vinum, vel mel commiſceantur, quodlibet perdit ſua accidentia exteriora, & tranſit in aliam ſpeciē, & vocatur mulſum, vt l. adeo.
5 §. cum quis. de acq. rer. do. † Concludo ergo, ꝙ in iſtis inanimatis tūc perditur ſubſtantiale, quando perdūtur illa cōia accidentia, ex quibus res ſic nominatur, & ſæpe apparet, quando res perdit nomen appellatiuū, & tranſit in aliud nomen appellatiuum alterius ſpeciei, & hoc ſic apud Iuriſtas dicitur quod ſic conteraccidit, vt patet ex prædictis, & eſt expreſſum. ff. de au. & arg. lega. l. ſeu. 3. ſi.
& ideo dicit lex, quod nomina appellatiua ſunt immutabilia, ſtante, ſcilicet identitate. ff. de leg. 1. ſi qs in fundi vocabulo. Sciendum
6 † eſt etiam circa prædicta, quod vna, & eadem res ſecundū diuerſas conſiderationes diuerſimode accipitur, vt ecce. In agris poteſt conſiderari reſpectu materiæ, qa terra eſt, & tunc ibi ſi flumen faciat alueum, non deſinit eſſe terra, & ſic terra remanet in ſuo genere. Poteſt etiam conſiderari prout eſt terra apta, vt per eam poſſit agi, hoc eſt animalia duci & laborari, a quo ager recipit ꝓpriam denominationem, vt dictum eſt in principio huius libri. Et iſto modo perdit propriam formam. Ita loquitur hic tex. non enim ipſam materiam primam debemus inſpicere, ſed illam qualitatem, a qua denominationem recipit, & ſub illa denominatione apud nos ſic appellatur. ſic ſimile in vino. ſi enim fiat acetum
7 adhuc eadem ſubſtantia eſt ſecundum conſiderationem materię vt ff. de ꝯh. emp. l. in venditione, ſecundū aūt conſiderationem ꝓpriam non eſt vinum, ſed alia ſpecies eſt, & vini appłone non continetur, vt ff. de vino, tri. & ol. leg. ꝗ. ſi quis vinum, §. 1. & §. ſi quis
8 acetum. & §. ıtē ſi quis vinum. Secundo videndum eſt † de rebus animatis aïa vegetatiua, vt plantæ, & iſtarum omnium forma ſubſtantialis, eſt aïa vegetatiua licet ēt ipſæ in ſe hēant ſpeciē, vt arbor
9 herba. † Arbor quidem dr̄ tunc proprie, cum radices ita in terram emiſit, vt terræ alimento vegetetur, & ſi eius mā dura eſt, & non tenera, tunc arboris appłone continetur, vt ff. arb. fur. cæſa. l. 3. §. 1. l. 4. & ideo ſi ꝙ iſtorū deficeret. ſ. quod deſineret a terra vegetari, vel quod fiat ita tener, ſicut herba, ēt ſi haberet formam ſubſtantialem, non eſt arbor, vt dictis legib. & hoc ſtricte loquendo. verū tñ quia apud Iuriſtas hoc eſſet duræ inueſtigationis, ſuadente æquitate ſtatutū eſt, vt arbor intelligatur illa q̄ ſtirpitus euulſa eſt, & in aliam terram tranſlata, licet nondum cū terra ꝯprehenſa. Itē dicatur arbor ēt illa, cuius radices mortuæ ſunt, q̄uis terra ꝯtineat, & hac ēt cauſa non proprie dr̄ arbor, cum anima vegetatiua ſit priuata, tex. in d. l. 3. §. 2. arb. fur. cæſa. Illud vero quod a terra ſucciſum eſt, & ſic aïam vegetatiuam, q̄ eſt eius ſubſtantialis forma, ꝑdidit, non eſt arbor, ſed vel eſt lignū. ſi cauſa ꝯburendi paratum eſt, vel vocat̄ materia, ſi parata eſt ad aliquod ędificiū, vt ff. de leg. 2. l. ligni.
10 Eodē mō vr̄ dd in ꝙ † herba dicatur, q̄n terra continetur. Poſtquā vero ſeparata eſt, proprie deſinit eſſe herba, & cadit in ſpeciem rerum nāliuin, q̄ aīa carent, licet apud quoſdā nomen non mutet, ſed adiectionem recipit, quod primo dicebatur herba ſimpliciter nunc dicetur herba ſicca, vel herba ſiccata, vt ff. de ver. ſig. l. ſylua. §. 1. & l. paratum. C. de paſcuis publ. per totum lib. 11. Tertio vidē-
11 dum eſt de rebus animatis anima ſenſitiua, vt ſunt animalia, & iſtorum forma ſubſtantialis eſt ipſa aīa ſenſitiua, & cū ipſam perdident, deſinit eſſe illud, & vocatur cadauer, vt ff. de lega. 3. l. mortuo boue. in pri. de ꝯd. fur. l. ſi ſeruus. §. boue. Verum quia iſtorum habentium animam ſenſitiuā diuerſæ ſunt ſpēs, vt equus, bos, & ſimilia, ſi quid naſcatur, quod non habeat figuram exteriorem dicti animalis dicamus nō eſſe illud animal, quia ex hoc quod non habet figuram, dicimus non hr̄e formam ſubſtantialem, vt in homi
12 ne. de ſta. ho. l. nō ſunt liberi. † Quarto videndum eſt de rebus corporalibus animatis anima intellectiua, vt hō. In his dico, ꝙ forma ſubſtantialis eſt ipſa aīa, vt in ca. 1. de ſum. tri. in clemen. & ea ſeparata deſinit eſſe hō, & cadauer vocatur, vt ff. de cada. punito. per
13 totum. Item dico ꝙ † ſi quid eſt, quod non habet formam exteriorem hominis, vt quia ex muliere naſcatur monſtrū aliquod, ꝙ in cōi aſpectu non vr̄ hō, ius præſumit, ꝙ ibi non ſit anima rationalis, & ſic deficere præſumit formam ſubſtantialem, & iudicat ꝙ illud non ſit hō, d. l. non ſunt liberi. de ſta. ho. & de ver. ſig. l. quæret aliquis. Sed ſi aſpectu cōi videt̄ hō, licet ibi eſſet aliquid a nā auctū vel diminutū, ius ꝓſumit, ꝙ ibi ſit forma ſubſtantialis, ſ. aīa, & ſic
14 ſit hō, d. l. non ſunt liberi. Quod † ergo ibi dr̄ non ſunt liberi, quia ꝯ formā, & eꝯ intelligitur de forma, hoc eſt figura, quæ eſt quędā forma accidentalis, quæ non dat, nec tollit eſſe rei, vt dictum eſt, ſed pro tanto dr̄ non ſunt liberi, quia eſt defectualis figuræ, lex pręſumit quod deficiat forma ſubſtantialis, q̄ eſt inuiſibilis, ſicut etiā dictum eſt in cæteris rebus, & hoc prout hō cōſideratur in eſſe nāli. Sed quia eſt homo animal ciuile politicū in eſſe ciuili, & politico, & habeat aliquas dr̄nas, quæ inducunt dr̄nā ſpecificā, & ea exiſtente, vel deficiente, vr̄ alia res eſſe. hoc aūt eſſe politicum, vel cōſideratur ſm ius gentium, prout cōe eſt omnibus gētibus, vel ſm ius ciuile, ꝙ proprium eſt ciuium Romanorum. † Primo mō ſūt hominum duæ ſpecies, quia alij liberi ſerui, vt ff. de ſta. ho. l. 3. liberi dicuntur eſſe. ſerui vero ſecundum eſſe ciuile, & politicū dicūtur non eſſe, quia ſeruitus morti aſſimulatur, vt l. ſeruitut. m. ff. de reg. iu. &
16 l. quod attinet. ff. e. Videndum eſt autem † quid ſeruo facto libero, vel de libero facto ſeruo vr̄ alius homo, ut l. ſi ſeruus. §. 1. de adimen. leg. & ſi eſt factus liber non tenetur ex ante geſto, quia nouus homo eſt ſecundum iſtam conſiderationem, ut C. an ſeru. ex
17 ſuo fac. per totū. Forma † ergo ſubſtantialis hominis politici, ſecundum hanc conſiderationem, eſt eſſe hominem liberum: deficiente libertate, deſinit homo eſſe politicus, & ſic de eo, & ſuper eo contrahitur, ſicut de animalibus brutis. Aliquem uero eſſe liberum non inducit differentiam ſpecificam inter homines quia liber eſt, ſed magis eſt differentia accidentalis, ut no. ff. de iuſt. & iu. l.

Digitized by Google

18 in l. manumiſſiones. † Si vero conſideratur ſecundo modo, ſ*m*
ius ciuile proprium Romanorum tunc alia eſt diuiſio, quia, qui-
dam ſunt ſui iuris, quidã alieni. vt liberi qui ſunt in aliena p*otes*tãte, vt
ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iu. l. 2. & tantum in hoc inducunt dif-
ferentiam ſpecificam, q*uod* olim filius fa. ſi efficiebatur ſui iuris, vide-
batur alius homo, quia mutabatur forma ſubſtantialis ſ*m* illud eſ
ſe ciuile, & per conſequens nõ tenebatur illis obligationibus, qui-
bus erat primo obligatus, cum ſit alius homo, licet per prætorem
reſtituantur *contra* eum actiones, vt ff. de cap. dim. l. 2. §. ait prætor. & ibi
no. in glo. in ver. iudicium dabo. Ex prædictis apparet ratio, q̃ mo-
uit Iuriſtas ad dicendum q*uod* manumiſſione, & adoptatione, ſicut
quis in natiuitate naturali efficitur ciuis, ita iſta natiuitate ciuili,
v*idetu*r enim naſci nouus homo. Aliæ vero qualitates hominum, ut
quidam nigri, quidam albi: quidam nobiles, quidam plebei: qui-
dam furioſi, quidã ſanæ mentis, & ſimilia, non inducunt differen-
tiam ſpecificam, vt no. Inſt. de iure perſo. in §. vlt. in gl. pe. & fin. &
ſic propter illam qualitatem eſſe, & non eſſe, v*idetu*r alius hõ, ſed quo
19 ad multa varios effectus h*abe*t. † Quinto videndum eſt de rebus ar-
tificialibus. Circa quæ dico, q*uod* illæ aſſumunt formam ſubſtantialẽ
ex quadã aptitudine, quã h*abe*nt ad illum finẽ, ad quẽ per artificẽ fa-
ctæ ſunt domus: tunc n. dicitur dom*us*, cum habeat debitas partes
compoſitas, ita quod eſt apta ad habitandũ, vt ff. ad legẽ Falcid. l. ſi
is qui quadringenta. §. quædam. & ideo ea depoſita ſi quidem ali-
qua res permanet apta ad illum vſum, adhuc retinet eſſentiam do-
mus, vt ff. de vſufru. l. ſi cui inſulæ. & ff. de contrahen. empt. l. do-
mum. ſecus ſi in totum eſſet depoſita. d. l. domum. & quib*us* modis
vſusfruct. amitta. l. repet. §. ſi ſitẽ in ſcypho, vel alio vaſe facto ad fi-
nem bibendi, vel comedendi, donec retinet illam aptitudinem,
ſcyphus vocatur. ſi vero ita fuerit *con*flatus quod ad illum vſum eſ-
ſe non poſſit, v*idetu*r perdere formam ſubſtantialem, & deſinit eſſe ſcy
phus, vt ff. ad exhiben. l. Iulianus. §. ſed & ſi quis. & probatur expſ-
ſe. ff. de auro. & arg. leg. l. Quintus Mutius. 2. §. cui aurum. Maior ca
pacitas, vel minor non mutat formam ſubſtantialẽ rei, nec eſſe*ntiam* ſub-
ſtantiam, vt ff. de fundo inſtructo l. fin. niſi forte ex capacitate cer-
tæ quantita. aſſumeret denominationem, vt contingit in menſu-
ris publicis. C. de ſuſce. & arca. l. modios. li. x. dico q*uod* falſus modius
modium facit, vt no. ff. de dolo. l. arbitrio. §. de eo. Sexto videndũ
20 † eſt de rebus incorporalibus, vt ſunt iura, ſeruitutes, actiones, &
obligationes, & ſimilia. Dico q*uod* quædam ſunt iura ſecundum iu-
ris diſpoſitionem indiuidua, & tunc ipſorum forma ſubſtantialis
eſt ipſius rei natura. Et ideo natura actionis dicitur ipſius figura,
vt C. de rei vxor. actio. l. vnica. §. cum autem, & hoc etiam patet,
quia ſi naturæ actionis aliquid addatur, tunc d*icitu*r noua actio, l. vnica
§. cum aũt C. de rei vx. act. Vbicunque aũt reperitur aliter, eſt im-
propria locutio, vt patet, cum iura ſenatuſconſulti, ſicut regula iſta
attribuuntur Trebelliano, vt Inſtitu. de fideicommiſ. hære. §. ſed
quia. & ff. de pact. l. iurifgentium §. adeo. Sed quia conſiſtit in indi-
uiſibili, adeo q*uod* in ea non p*otes*t aliquid addi, nec detrahi, quin corrũ
patur. & tranſeat in aliam ſpeciẽ, ut ff. de iuſti. & iure. l. ius ciuile. ſta-
tim vbi aliquid detrahitur, vel additur iuri naturali, vel gentium,
21 efficitur ius ciuile. Hoc patet † in ſeruitutib. in quibus ſi aliquid
detrahitur, non valet detractio, vel tranſit in aliam ſpeciem, vt ff.
de acceptila. l. & per iuſiurandũ. §. 1. & §. ſequen. Item nil p*otes*t addi
& ſi addatur, erit non ſeruitus. ff. de aqua pluuia arcen. l. ſi prius. in
22 princ. & quod ibi no. Et hoc † patet in ſtipulationibus. ff. de verb.
obli. l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. & §. ſeq. vbi ſi reſponſioni aliquid ad-
ditur, vel diminuitur de eo quod erat poſitum in interrogatione,
vitiatur ſtipulatio. vbi dicit text. q*uod* alia res eſt. & iſta ſunt vtilia ad
multa, vt ibi dixi. Sed hic obijcitur quod obligatio poteſt tolli pro
parte ſolutione, acceptilatione, & ſimilibus, vt l. ſtipulationes. §. ſe-
cundo, de verb. obl. P*otes*t etiam tolli in modo contrahendi, & huic
nil poteſt addi, vel detrahi. Et ideo dicunt iura quod certi ſunt mo
di. l. obligationum fere. §. placet. de actionibus, & obligationibus.
23 Primo poteſt † conſiderari ipſa obligatio prout contracta eſt, &
idem, quia de his, quæ ipſam obligationem reſpiciunt nil p*otes*t ad-
di, vel detrahi. & ideo nec conditio, nec tempus, nec locus adijci-
tur, vt ff. de leg. 1. l. nemo poteſt. & d. l. obligationum fere. §. placet.
& ideo dictũ eſt ſ. quod variatio in conditione, vel tempore facit
eſſe aliam rem, ſed ipſæ adiectiones apponuntur quantum ad exce-
ptionem, per quam ipſo iure obligatio non læditur, nec mutatur
vt dictis legib. Secundo p*otes*t conſiderari obligatio reſpectu rerum,
quæ ſunt in obligatione, & tunc ipſis rebus poteſt addi, uel detra-
hi, & illo reſpectu dicitur obligatio pro parte perimi in his, quæ
24 diuiſionem recipiunt. Item prædictis † obijcitur iuriſdictio, quæ
res indiuidua eſt, & tamẽ dicimus quod multis modis iuriſdictio
prorogatur. R*eſpondeo* ipſa iuriſdictio non prorogatur, ſed dicitur *pro*roga-
ri reſpectu materiæ, quia in plures perſonas, vel in plures res exten
ditur ipſa tamen in ſe non recipit augmentum, vel diminutionẽ,
exemplum. Vna ſcientia dicitur creſcere quando a pluribus ſcitur
tamen in ueritate ipſa in ſe non creſcit. hæc non proſequor, licet
vtilia, & neceſſaria ſunt.

1 *Ager inundatus a flumine, ſi flumen poſtea receſſit, quando primo domi-
no reſtituatur.*

Sed uix eſt vt id obtineat. Ideſt minime do id obtinens. Sed
contra iſtud eſt Inſti. de re. di. §. alia ſane cauſa. Sol. illud verum de
rigore, hoc de æquitate, ſ*m* Azo. & bene cum determinatione, q̃
j. dicam. Dantur in gl. aliæ ſolutiones, quæ *etiam* ſunt bonæ in caſu
1 ſuo. † Ideo pro ipſarum declaratione diſtinguamus. Aut flumen
receſſit cum impetu, & reſtituatur primo dño, vt j. proxime, &
ita loquitur hic tertia ſolutio gl. §. 1. in verbo, ſed vix. Ratio, quia
magis v*idetu*r fuiſſe inundatio, q̃ alueus. Aut nõ receſſit cum impetu,
tunc aut apparet forma primi agri. & dño primo reſtituatur, vt hic
in 2. glo. Ratio, quia non deſinit eſſe ager, ſed remanet forma. Aut
forma non apparet, & tunc aut loquimur de rigore, & nõ reſtitui-
tur primo dño, vt in præced. rubrica. & Inſt. de re. di. §. alia. Aut de
æquitate, & tunc reſtituitur primo dño, ſ*m* Azo. vt hic, quod intel
ligo niſi flumen fecerit ibi alueum per decem annos inter præſen
tes, & viginti inter abſentes. Sic n. quilibet præſcripſiſſet, ergo flu
men cum habeat titulum de iure gentium. ar. ff. de capt. l. in bello
§. ſi quis ſeruum. Item quod dicit in toto fundo, idem in parte fun
di, eadem ratione. Item ſicut recuperat fundum, ſeu partẽ eius,
ita videtur per eandem rationem æquitatis, quod habeat ius acqui
ſitionis aluei dimiſſi, vel eius quod adderetur per alluuionem, &
iſta eſt mens iſtius literæ, ſi bene inſpiciatur.

Aliud ſane. Tertia pars, quæ loquitur de inundatione fundi.

1 *Species pro figura ſumitur.*
2 *Inundatione licet perdatur poſſeſſio, tamen dominium non mutatur.*
3 *Præſcriptio nunquam poteſt perfici in poſſeſſionibus exiſtentibus iuxta flu-
mina.*

1 **Speciem.** Ideſt formam, vel ſpeciem, ideſt figuram, uel
ſpeciem propriã. † hoc non facit tranſire in aliã
ſpeciem.

Non mutat. Magis. n. eſt tegere, ſeu cooperire ad t*em*p*us*, q̃
inundare, facit. ff. de acq. rer. do. l. ergo. §. al
2 ueo. de flu. l. 1. §. ſi foſſa. Sed *contra* de acq. poſſ. l. 3. §. Labeo. Sol. † Per
inundationem non mutatur dominium, ut hic, ſed perditur poſ-
ſeſſio, vt ibi: quia illo inſtanti non poteſt poſſideri, q*uod* no. pro poſ-
3 ſeſſionibus, † quæ ſunt prope flumina, in quibus nunquam poteſt
a perfici præſcriptio [a] propter interruptionem. Item contra ff. quib.
mo. uſusfr. amit. l. ſi ager. Sol. Poteſt dici, q*uod* donec aqua iacet, do-
minium perditur, ſed aqua recedente, reſtituitur, ut ibi. & quod
hic dicit, non mutat, expone. i. mutare nõ uidetur recedente aqua
Vel verius dic. q*uod* in lege contraria ponuntur duo caſus. Primus,
quando flumen fecit alueum, & ſic concordat cum præcedenti.
Secundus, quando non fecit alueum, & quod ibi dicit non reuer-
tatur, dicit quatenus de facto exiuit, ut ibi no. per gl. Item contra.
ff. quib. mo. uſusfr. amit. l. cum vſusfructus. in prin. Sol. vt dicit gl. in
uer. ſpeciem. in fi. Deo gratias.

ADDITIO.

a Th. D. Præſcriptio. Vide Ale. in conſ. 177, in 6. vol. inci. in cauſa, & lite vertente.

TRACTATVS

a
DE IVRISDICTIONE,[a]
editus per do. Bart. a Saxof.

ADDITIO.

a Th. D. Tract. de iuriſdictione. A q*uo* de quod inuenitur, alius tract. de of. iud. & in q*ui*-
bus caſibus habet locum officium iudicis. Quoniam quotidiana magis ſunt de-
bent, & ille tracta. attribuitur Bar. & eſt in meo lib. conſi. 13. & char. 77. tamẽ cre-
do, q*uod* nec iſte tract. nec ille eſt Bar. quia ſtylus non eſt ipſius. Et de materia iuriſ-
dictionis quando ſunt duo fratres habentes iuriſdictionem, & merum Imperiũ,
& vnus delinquit, poſſit alius punire fratrem, vide Alexan. de Imo. in l. ſerui ele-
ctione. §. Labeo. ff. de leg. 1. & ibi multa ponit.

1 *Factum a iudice, quod ad eius iuriſdictionem non pertinet, vel non ſpectat
ad eius officium, non eſt ratum habendum.*
2 *Sententia, confeſſio, proceſſus, & præceptum facti coram iudice non ſuo,
ſunt nulla, niſi in cauſa reconuentionis, & quando iuriſdictio ordinarij ſit
prorogata.*
Iuriſdictio delegata non prorogatur.
3 *Qui prorogat iuriſdictionem iudicis ordinarij poteſt penitere vſque ad li-
tem conteſtatam, licet teneatur ad intereſſe ſi contrauenerit.*
4 *Sententia lata in ducentis a iudice, qui vltra centum iudicare nõ poterat
licet non valeat in ducentis, valet tamen in centum.*
5 *Vtile ab inutili in contractibus in quantitate ſeparatur.*
6 *Rei vendicatio an detur pro iuriſdictione.*
7 *Officium iudicis datur habẽti ius in aliqua dignitate, et eſt actio cõfeſſoria.*
8 *Laicus, qui delictum commiſit, & poſtea effectus eſt clericus, a quo iudice
puniatur.*
Fraus ex quibus præſumatur.
9 *Incola delinquens in loco, & transferens ſe ad alium locum, inquiſi-
tus, & poſitus in bannum a iudice delicti, poterit inquiri, & con-*
demna-

Digitized by Google

demnari a iudice domicilij pro dicto delicto

10 *Fur qui furtum commiſit Mutinæ poſtmodum aliud Parmæ, & deprehenſus per poteſtatem Parmæ, poteſt per ipſum tanquam famoſus ſuſpendi, ſi non fuit aliter pro primo punitus.*

11 *Conſuetudo in criminalibus inducitur per binum actum.*

12 *Iudex ex pluribus habētibus eādem cognitionem in criminalibus, præfertur alijs in procedendo, qui præuenit in citando.*

13 *Iudices duo ſi concurrant in citando delinquentem, & nō apparet quis primo, quis ſecundo citauerit, debent conuenire, vt vnus eorum procedat, & pœna per medium diuidatur, alias per ſuperiorem ad concordiam cōpellantur.*

14 *Delicto commiſſo in cōfinio duarum ciuitatum, vterq; rector ratione dubij procedit.*

15 *Mandans homicidium fieri, an ſecuto homicidio in loco mādati delicti poſſit per iudicem loci, in quo mandatum fuit factum, & delictum ſequutū puniri.*

Argumentum de contractibus ad delicta procedit.

16 *Remiſſio in criminalibus de voluntate, non de neceſſitate fieri dicitur.*

17 *Iuriſdictio delegati qualiter finiatur morte delegantis.*

18 *Iuriſdictio delegati Papæ, Papa mortuo, non expirat,*

19 *Iuriſdictio vicarij epiſcopi, etiam re integra, nō expirat morte epiſcopi.*

20 *Officium executoris gratiæ apoſtolicæ non expirat, etiam re integra morte concedentis.*

21 *Procurator quando cenſeatur reuocatus morte conſtituentis.*

22 *Iuriſdictio delegati an expiret morte ipſius delegati.*

23 *Delegatio ſi eſt facta pluribus iudicibus ſine clauſula, q. ſi nō omnes. & aliquis eorum præueniat, ille erit potior.*

24 *Clauſula, quod ſi nō omnes, vel quod conditio occupantis non ſit melior appoſita in delegatione, operatur, quod ſi vnus incipiat, collega non excludatur.*

25 *Electio ſi eſt facta de pluribus ad aliquod officium, vno eorū abſente, uel recuſante, exercitium totius iuriſdictionis interim pertinet ad collegam*

26 *Aſſeſſor præſidis non habet iuriſdictionem in ſententiando, licet conſuetudo contrarium obſeruet.*

27 *Præſes ſi remouetur ante tempus, dicitur culpa aſſeſſorum.*

28 *Præſidentium vnius ciuitatis, ſi ſunt cum exercitu extra territorium ciuitatis ibi non habet iuriſdictionem, niſi fiat reformatio, vt facta in exercitu valeant.*

29 *Præſidentes ciuitatis habent iuriſdictionem puniendi ſuos familiares in officio delinquentes.*

30 *Præſidētes ciuitatis poſſunt cognoſcere de iniuria familiaribus ſuis illata.*

31 *Iudex extra prouinciam exiſtens poteſt iuriſdictionem delegare, & excommunicatum ſibi ſuppoſitum abſoluere.*

32 *Syndicus qui habet ſindicare officialem an poterit cognoſcere de homicidio per officialem commiſſo, durante officio.*

33 *Parmēſis ſi accuſatur coram Bononienſi de delicto in territorio Bononiæ commiſſo, & accuſatus comparet declinando forum, & ſi delictum dicit illud ſe commiſiſſe in regno, an ſuper accuſatione procedi poſſit, nō obſtante exceptione:*

34 *Iuriſdictio eſt nomen generale comprehendens merum, & mixtum imperium, licet non conuertatur.*

35 *Cauſa meri, uel mixti imperij, ut delegari poſſint, duo requiruntur de iure ciuili: de iure canonico ſecus.*

PRimo igitur circa iuriſdictionem ſciēdum
ē q iudex ordinarius, vel dele-
gatus ſtatim q fines ſuę poteſtatis excedit, nil agit, qa
factum per eum non valet ipſo iure, vt extra. de ſen. &
re. iud. c. 1. Cum ergo iudicat de eo, qđ ad eius iuriſdōnē non per-
tinet, ſeu vltra quantitatem ad eius iuriſdictionem ſpectātem, nō
valet quod agitur. C. ſi a non compe. iudi. l. j. & C. quando prouo.
non eſt neceſ. l. certa ratione. extra, de conſuet. c. quanto. & l. fi. ff.
de iuriſ. omn. iud. nō. n. intelligitur iudicium, cū iudicatur ab eo,
qui ius iudicandi non habet. ff. ad Treb. l. j. in fi. vel ius damnan-
di non habet. ff. de pę. l. 3. in fi. Item ſi iudicat inter hoomines non
ſuæ iuriſdictioni ſubiectos: vel ipſius deleganti non ſubiectos, & cō-
tentos, ut d. l. j. ff. de of. præſid. l. 2 & extra de iud. c. at ſi cleri. de of.
deleg. c. pe. & 11. q. 2. c. 1. & l. fi. de iur. om. iu. Nō. n. dēt immittere
falcem in meſſem alienam. 6. q. 3. cap. ſcriptum. & extra, de ele. c.
venerabilem, in prin. & ff. ſi ſer. uen. l. ſicuti. §. Ariſto. Et talis ſnīa
ab extraneo, ſiue a non ſuo iudice lata dicitur ſententia peregrina.
3. q. 5. can. peregrina. Idem ſi iudicat ultra tps ſuæ iuriſdictionis, ut
ff. de pę. l. fi. nam tranſacto tempore, iuriſdictio expirat, ut ff. de of.
præſi. l. 3. & ff. de offi. præfec. urb. l. 3. & de iur. omn. iudi. l. fi. Idem,
ſi exiſtat in loco ſui territorij, ſi rē pronunciat de rebus extra terri
torium, uel interdictum exiſtentibus, qa ſi dici poſſet quod iudi-
care de his ualeat, tamē miſſionem facere nō poteſt. ff. de bo. au.
iud. poſſ. l. cum unus, §. pen. & de re. iud. l. a diuo Pio. in prin. & dic
a ur plenius no. C. ubi in rem act. l. fi. Concluſo † autem ad oīa pdicta
eſt, q factum a iudice, quod ad eius iuriſdictionem non pertinet
uel ſpectat ad eius offm, nō eſt ratū hndū, ut ff. de reg. iur. l. factū
a iudice. & extra, c. ti. c. 2. & ca. quoties. lib. 6. & l. fi. ff. de iuriſ. om.
2 iud. & idcirco † tam ſententia q̄ præceptum, q̄ confeſſio, & om-
nes proceſſus coram iudice facti, nullius ſunt momenti, ut extra
de iudi. c. at ſi clerici. & ff. de pę. l. 2. in fi. Prædicta aūt fallunt in ca
ſibus ſuis, videlicet in recōuentione cauſæ ciuilis, vt C. de ſeu. &
interlo. omn. iudi. l. cum Papinianus. per auth. & q. fi. C. eo. d. c. at
ſi clerici. Aliqñ partes conſentiunt ſcientes in eum, qui hēt alias
ordinariam iuriſdictionem (non dico delegatam) licet inter eaſ
dem perſonas non conſentientes, non de illa re, vel quantitate, vt
C. de iuriſd. om. iu. l. j. & ff. de iud. l. 1. & 2. plenius no. in d. c. at ſi cle-
3 rici. Sed tū non attendas hic † eſſe dñam, ſi talis conſenſus durat
quouſq; lis conteſtetur. ſi. n. pęniteret conſentientē officiūq; ante li
tem conteſtatam, non compellitur huic conuentioni ſtare, vt eſt ca
ſus de iuri. om. iud. l. ſi conuenerit. licet pęnitens poſſit conueniri
ad pęnam, vel intereſſe, ſi adiecta fuerit, vt C. de pact. l. ſi pacto. &
Inſt. de inuti. ſtip. §. alteri. & adde caſus, q no. 10. q. 2. in fi. Ex prædi
4 ctis igitur primo quęro. Quid † ſi iudex profert ſententiam vl-
tra quantitatem ſuæ iuriſdictionis, vt puta, hēt poteſtatem cogno
ſcendi de cauſis conſiſtentibus vſq; ad quātitatem centum aureo
rum, ſed ipſe fert ſnīam in ducentis aureis, nūquid valebit ſnīa &
an in aliquo & in qbus iudicare potuit? Et certe de vlteriori quā
titate non eſt dubium, vt s. dictū eſt, & ad idem. ff. man. l. rogatus.
ſed in ea quantitate, in qua pōt, an valeat ſenten. gl. variauit. Nam.
ff. de iur. om. iud. l. ſi idem cum eo. in fi. gl. dicit idem eſſe, & alleg.
ff. de fideiuſ. l. ſi a reo. a. reſpon. & l. Græce. §. illud. ſed alter gl. dicit
C. de re iud. in l. 2. Vnde quidam ita diſtinguunt. Aut iudex pronū
ciat vltra quam poſſit, & dēat, & tunc ipſo iure non valeat ſnīa.
Idem ſi vltra q̄ poteſt. vt C. quando prouo. non eſt neceſ. l. certa.
aut vltra quam debeat. Si vltra id, quod poteſt, non valet. C. mo.
a mul. l. fi. ſed vř verius, quod illud inutile tātū vitietur,[a] vrd. l. cer-
ta. & ff. man. l. ſi procurator. & q no. C. de ſacroſ. ec. l. illud. & clare
dř extra, de præben. c. dilectus. quia licet ſnīa non poſſit pro parte
valere, & pro parte nō valere, d. l. in hoc iudicio. ff. fa. er. & C. eo. l.
licet. verum eſt cū vna ſpecies alteri cohęret, non alias, vt d. l. i hoc
5 iudicio. ſed in q̄ntibus † ſeparabitur vtile ab inutili, quia quantitas
eſt ipſo iure diuiſa, vt no. de re iud. l. a diuo Pio. § hoc amplius. &
tunc vitiata quantitate inutili remanet vtilis, & in ea valet, vt ff. de
vſur. l. placuit. & de verb. obl. l. j. §. ſi ſtipulātī. quæ quidem inutilis
adiectio ita vitiat, quod non habetur pro adiecta. ff. de uerb. ob. l. ſi
quis ſtipulanti abs te.

6 Secundo quæro, an † Papa poſſit iuriſdictionem uendicare? Et dixerunt quidam,
q non. quia dicunt q iuriſdictio eſt quoddam genus, ſed aliquid
in genere uendicari non poteſt, ff. de rei uend. l. ſi rem. in princ. er-
go, &c. Item alia ratione, quia (ut dicunt) iuriſdictio eſt quoddā
ius corporale. in iure. n. conſiſtentia incorporalia ſunt. ut ff. de re.
diu. l. 1. §. j. ergo uendicari non poteſt, cū ea uendicentur quæ poſ-
ſidentur. C. de alie. iu. mu. cau. fac. l. j. & ff. de euic. l. uendicantem.
& l. uendicatio. ff. de rei uen. ſed incorporalia non poſſidentur. ff.
de uſuca. l. ſequitur. §. ſi uiam. ergo uendicari non poſſunt. ſic di-
ſpenſatio, cum cōſiſtat in iure, ut lex diſponit, ueruntamen diſtin-
guitur. Et ū, q ſic. quia cū non pro iure incorporali, ſed ſeruitu-
tis, uel uſusfructus datur actio, ut Inſti. de act. §. 2. & 3. Sed poteſt
reſponderi, quod illud ideo, quia ſunt actiones in rem ſcriptæ, ut
ibi dř. Item uř ad id, quod ſicut filium meum, ſiue libertum, uel
colonum, in qbus ius poteſtatis habeo, poſſum uendicare, ut plea
ne no. ff. de li. exhi. l. j. §. pe. ſed hic fiet uendicatio ad iſta tātum de
iure Rom. uel quiriū. Pręterea, ibi uēdicatur perſona propter ius
quod in ea prætenditur: ſed in propoſita quęſtione nūquid poſſit
iuriſdictio uendicari. Sed ad hoc reſpondeo, quod ſi recte intelli-
gas prædicta iura, quæſtio eſt ſublata. Nam ſemper oportet eſſe
perſonā, uel in qua, uel propter quam iuriſdictio uēdicatur: quod
poteſt eſſe multis de cauſis, extra de præſcript. c. cum olim. extra,
de ma. & obe. per totum. 16. quęſtio 7. c. omnes baſilicæ. ff. de iu-
riſ. om. iud. l. & quia. Vel dic quod ibi petitur iuriſdictio tempora
lis, uel ſecularis dignitatis, ut puta ius Comitatus, uel Marchię
uel Baronię, uel ius alterius dignitatis ſpiritualis, ut puta Decana-
tus, uel Prępoſitura, uel alia dignitas. Implorabit etiam et gnit. o-
7 nem pretoris, uel officium iudicis. Licitum eſt enim ei † qui ha-
bet ius in aliqua dignitate, ut poſſit eam petere ſed quia non com
petit ſibi aliqua actio, habet officium iudicis. ff. de mino. l. quod
ſi minor. §. fi. & de lib. exhi. l. 1. §. hoc interdictum, & talis actio ſi-
ue officium erit nobile. Et hoc tenet Spe. in ti. de act. §. ſequitur.
uer. item aūt petēs. & de religioſis domibus. uer. porro ſi aliquis
petit. Rei uēdicatio aūt in prędictis non competit, quia pro rebus
tm̄ corporalibus datur, ut s. dictum eſt, & poſſet dici, q actione
confeſſoria agi poſſit ſecundum Inno. & plene extra de exceptio
nib. c. uenerabilis.

b Tertio quæro, quidam laicus delictum commiſit, & poſta effectus eſt clericus.[b] quæri-
tur ad quem ſpectet cognitio illius delicti, an ad iudicem ſecu-
larem, de cuius foro erat tempore perpetrati criminis, an ad
iudicem

ADDITIONES.

Th. D. Vitietur. Sequitur Lud. Ro. in conſi. 61.

a Clericus. Vide Old. conſi. 3. q ine. quod laicus delinquens. & vide Bart. in l. 1. ff.
b de pę. & ibi. apoſtil. Ale. & meam, vbi videas.

iudicem eccleſiaſticum, in cuius iuriſdictione nūc inuenitur per ſuſceptionem ordinis clericalis? Et primo vř φ ſit cognitio iudicis ſecularis: quia debemus ſpectare tpš delicti. ff. de pę. l. 1. & l. moris i. fi. & de qnæ. l. ſtatuliber. & ſic ſpectimus tpš ɔ̄ctus. ff. de ɔ̄hē. emp. l. Rutilia. extra, de ele. c. dudum. & vř caſus de adul. l. adulter. §. ſi eo tempore. vñ pro commiſſione delicti vř præuēnis a iudice ſeculari, ar. ff. de iu. i. l. ſi quis poſtea, & de iuriſ. om. iu. l. pe. ext d ſo. com. c. poſuiſti. Ad idem facit, quia obnoxius munerib. realibus, licet eſſiciatur miles, cogitur ad illa munera ſubeūda. ff. de mu. & ho. l. cura. l. fi. & C. de ſacroſ. eccl. l. qui ſub prętextu. ff. de iu. immu. l. ſemper. §. diuus. quia noxa caput ſequitur, vt delicta & errores cum capite ambulent. ff. de noxa. l. 1. & de Car. l. cum ſine & ff. de iniu. l. immunitatum. Item quia ſeruus delinquēs ſi poſtea efficitur monachus, vt pęnam euitet, debet de monaſterio extrahi, & pœnæ tradi. d. §. ſi quis. de furtis. l. ſi ſeruus nauem. Sic ēt eximitur a militia, & militari ſoluitur ſacramēto miles, qui ppter metum delicti, quod añ commiſit, nomē militiæ dedit, vt ff. de re mili. l. fi. Ad idem C. de decu. l. omnes. lib. 10. C. de ep. & cle. l. officiales. in prin. C. a. l. Corne. de fal. l. ſi quis decurio. §. nec vero. C. de cu. vel coho. l. 1. & extra, de pę. c. cum dilectus. & de voto, & vo. re. c. 2. & de excuſ. tu. l. tutor. & ff. ad muni. l. incola. Eɔ̄ vř. φ cognitio illius ſpectet ad iudicem eccleſiaſticum, de cuius foro effectus eſt. Nam per ordinis aſſumptionem exemptus eſt a iuriſdictione laicorum. C. de epi. & cle. l. quiſquis ememſis. imo punitur pęna ſacrilegii laicus, qui cognoſcit, & iuriſdictionem exercet in clericos. extra, de fo. comp. c. 2 & de iu. ca. c. cū olim. vnde ſi iudex laicus ſe intromittat, nō valet quod agitur, tanquam ab incompetente factum, vt extra, de iu. c. i. li. 6. Item quia deuenit ad eum caſum, a quo non potuit incipere, ideo vitiatur. ff. de ſer. l. pro parte. & ff. de re mili. l. qui cum vno. §. reus. quia ſicut ſuperueniens dignitas temporalis eximit quem ab alterius poteſtate, vt i auth. ſed epiſcopal. §. poſita. C. de epi. & cle. l. ſacroſanctæ. & C. de decu. l. fi. ita multo fortius dř, φ ſuperueniens dignitas ſpiritualis debet eximere a iuriſdictione laicorum, vt C. de hær. auth. Gazaros. Item quia per aſſumptionem ordinis eſt poſtea defendendus excuſando. ff. de vaca. mu. l. 3. i prin. & l. his honoribus. §. 1. & ff. ſi quis cau. l. qui autem. ff. de excu. tu. l. ſpadonem §. ſi autem. & l. iuriſperitis. & ff. de arb. l. nō diſtinguemus. §. ſacerdotio. Rñ diſtinguendo. Nā ſi conſtat, quod laicus propter commiſſum delictum efficiatur clericus in fraudem, & cauſa euitandi pęnam delicti puniendus eſt per iudicem ſecularem, per iura primo alle. & maxime per illos accuſāre. in fi. primi reſponſi. ff. de accuſa. & de adul. l. ſi maritus. §. legem. fraus autem preſumitur ſm Dy. ſi iam erat accuſatus, vel in crimine deprehenſus, per l. poſt contractum. ff. de dona. Si autem nō cōſtat, nec eſt fraus pręſumpta, etiam puniendus eſt per iudicem eccleſiaſticum, per iura ſecundo alleg. ar. ff. de bo. eo. l. fi. maxime ſi cum de damnatione agitur, deprehenditur in habitu probatus, extra, de ſen. excom. c. ſi iudex. li. 6. vel dic, vt ib. no.

9 Sed rurſus † quæritur, quidam poſt delictum commiſſum fit nouiter incola alterius loci vel ſe trāſfert ad aliū locum vbi primo domicilium habebat, contra quem iudex loci, vbi deliquerat processit, & eum ex contumacia poſuit in bannum, iudex vero loci vbi nunc inuenitur delinquens procedit ɔ eūdem ex eodem delicto, quæritur vtrum de iure poſſit? Et vř, φ non, quia quones de delicto eſt ſemel cognitum, non debet amplius cognoſci. ſiue abſoluendo. ff. nau. cau. ſtab. l. licet. ff. de accuſa. l. ſi cui. §. ſi iam criminibus. C. e. l. ſi quis homicidii. ſiue etiam condemnando, vt ff. de accu. l. ſenatus. & de exc. rei iudi. per totum. cum nō debeat de delicto eiuſdem hominis ſæpius quæri. Sed in caſu propoſito iudex loci delicti cum ſemel quæſierit eum ex contumacia ɔdemnando, ſequitur, φ ſecundus iudex eum punire nō dēt. Contra φ ſic, nō obſtante dicto bāno, quia per bannum non dř a pœna delicti abſolutus, vel cōdemnatus. Non enim fuit nomen eius receptum inter reos, quod fit per litis conteſtationem. ff. de adul. l. ſi maritus. §. præſcriptiones C. eo. l. adulteram. & ideo diffinitiua ferri non potuit. C. de lit. conteſt. l. 1. in Auth. de exhi. reis. §. ſi vero. C. de accu. l. abſentem. ff. eo. n. l. 4. Et ſi obijciatur, φ licet ex forma ſtatuti, quo cauetur, vt etiam contumax poſſit diffinitiue condemnari, iſ ideo, φ ex tali condemnatione nulla pęna eſt ſecuta. vnde condemnatio opitulari non debet. ff. de excep. rei iud. l. euidenter, nec ex ſuo delicto, vel ex ſua improbitate dēt actionē, vel lucrum conſequi. ff. de fur. l. itaq. ff. de interdi. & rele. l. relegatorum. §. fi. & de neg. geſt. l. ſiue hæreditaria. hoc vř verius, quod bānum fuit rōne contumaciæ, & etiam pro delicto, aliter fuiſſet punitus. nam ſi pręſens fuiſſet, ſine pœna non euaſiſſet.

10 Quarto quæritur. quid ſi † Mutinæ fur vnum furtum commiſit, aliud Parmæ, nec inuenitur, φ fuerit de aliquo prædictorum punitus, nunquid ſi deprehendatur per poteſtatem Parmę, poſſit eum ratione ſuſpēdere? quod videtur, quia ſæpius commiſit. ff. de pę. l. capitalium. §. famoſos. & quia binus actus inducit conſuetudinem. C. de epiſ. audien. l. 3. & quia ſæpius committendo videtur famoſus, incidit in famam, vt ibi dicitur. Et no. φ plura delicta concurrentia aggrauāt pœnam delinquentium. quia grauius puniuntur. ff. de re mili. l. non omnes. §. qui deſertioni. & C. de rap. vir. l. 1. §. fi. Econtra vř φ non, quia in territorio Parmæ vnum tm̄ furtū ɔmiſit, de quo ſolū hēt punitionem poteſtas Parmenſis, vt in auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. opor. ff. de off. præſi. l. 1. & ſm omnes ſiſtibus erit puniendus ſi pro vno furto quod in loco ſuæ iuriſdictionis commiſit, vt in authen. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. vnde de aliis nil ad eū, vt ff. ſi ſer. vend. l. loci corpus. §. competit. Conſtat. n. φ de aliis non eſt iudex, per eandē l. 3. & dictū eſt plenius ſ. in prin. huius tractatus. imo, φ ad alia maleficia alibi commiſſa eſt remittendus, & ad locum criminis puniendus per ſuum iudicē, vt in Auth. vt nulli iu. §. ſi vero quis comprehenſorum. & de accu. l. ſi cui. §. fina. & hoc vř verius. Sed Gui. de Suza. ſm feroces rectores ɔ̄triū ſeruat dicens, φ conſtit eos tunc famoſos eſſe, & ideo vt famoſi puniendi

11 ſunt. Et intelligit † quod binus actus inducat conſuetudinē in criminalibus, alias nō. vt ext. de ca. poſ. & ppr. c. cū dilectus. Quær añt qs puniatur p pluribus furtis, dic vt plenius no. ff. de pę. l. capitaliū. §. famoſos. d cā dic, vt i auth. ſed nouo iur. ſicta gl. ibi, C. de ſer. fu.

12 Quinto quæro, † cū plures ſunt iudices, qui parem habeant iuriſdtōnē in cauſis, vt puta pōtas, & capitaneus, quorū uterq; habet iuriſdtōnē in maleficijs, & eius cognitionē, vt eſt in aliquibus ciuitatibus, vt Peruſij. Vel pone in ſcholaribus, qui habent tres iudices, in auth. habita. C. ne fi. pro pat. vel pone in iuriſdictione præſidis prouinciæ, & rectoribus ciuitatis illius, vt puta in Marchia, vel in patrimonio. Modo accidit φ perpetratum eſt delictum in illa ciuitate, vel territorio, cuius occaſione Rector prouincię & poteſtas illius ciuitatis incipit procedere, quæritur quis eorum præfertur: & præferendus eſt qui in citatione præuenit, vt ff. de iud. l. ſi quis poteſt. & l. vbi cœptum. &

13 c. propoſuiſti. extra de fo. cōp. Quid † ſi ita concurrant in citando, φ non appareat quis prior, & quis poſterior citauerit? Et primo vř. φ inuicem ſe impediant per concurſum, & qui præuenit, procedere dēt. ff. de le. 1. l. huiuſmodi. §. fi. C. q admi. ad bon. poſſ. l. fi. ff. de reb. dub. l. quones. vnde rōne incertitudinis neuter admittendus videtur. ff. de vſuf. l. ſi quis. § interdum. & de re iud. l. a diuo. Ad idem, quia vbi ratio iſta inuenitur eo. tpe. & die confecta, ita φ non appareat quis fuerit primus, & quis poſterior, ratione incertitudinis neuter valet. ff. de bo. poſ. ſm tab. l. 1. §. 1. & ibi no. & in §. ſi quis. Econtra videtur, φ vterq; habeat iuriſdictionem. ff. de excu. tu. l. ſi vnus. §. oriſidus. ne vnus per aliū impediatur, quia in hoc ſunt pares, qua par in parem. & c. l. ille a quo. §. tempeſtiuum. ff. ad Treb. & l. digna vox. C. de legi. Sed ex hoc ſequeretur valde abſurdum, quia non debet pro eodem furto a diuerſis iudicibus citari, & ad diuerſa tribunalia vocari. ff. de re iud. l. ɔ pupillū. §. i. C. de in. l. vtili. ff. iudic. ſol. l. iam iñ. & quia de delicto eiuſdem hominis non dēt ſępius quæri. ff. nau. cau. ſtab. l. in fi. de accu. l. ſenatus. Et ideo dic φ vnuſqſq; horum rectorum in dubio conſequitur medietatem illius pęnę, & ſic diuidant inter ſe pro dimidia parte, ut eſt expreſſum. ff. de pign. l. ſi fundum. §. ſi alio. in fi. & l. in delictis. & ff. loca. l. in operis. & ideo inter ſe debent conuenire, quis eorū procedat, & alter deſiſtat, ita φ tempore exactionis quilibet dimidiam conſequatur, vt dcm̄ eſt; alias per ſuperiorem compellūtur concordare. ff. de excu. tu. l. chirographis. & de pe. hę. l. 3. & de pb.

14 c. ad hæc. & no. 63. di. can. ſi forte. † Et idem dicitur in ſimili quęſ. videlicet, cū commiſſum eſt delictum in confinio duarum ciuitatum, & dubitatur i cuius territorio eſt commiſſum. Nam rōne dubij, vterque ciuitatis rector pcedere pōt, vt plene no. ff. de lib. agno. l. ſiue. ɔ̄. in beneficiis autem ſimul pluribus conceſſis, dic, vt extra, de præb. c. ſi a ſede apoſtolica, lib. 6.

15 Sexto † quæritur, cuius Vrbis veteris tractatū habuit, & mādauit i ciuitate Viterbij cuidam Seio φ occideret ciuem Viterbienſem in Viterbio. Ibi ipſe captus confitetur, φ de mandato ciuis vrbis veteris pdicta ɔmiſit, qui tranſtulit ſe de Vrbe veteri, & ibidem ſibi mandauit ciuem occidi, rector Viterbij, formato proceſſu procedit ad ſñiam contra aliū ciuem Viterbiū mandatorem, poſt tpš venit talis mandans in fortiā communis Viterbij petitur ɔ eum executio tāquā ɔ̄ bānitum, & ɔdēnatum. Sed pro parte mādantis excuſatur, φ nullus eſt proceſſus tanquam ab incōpetenti iudice factus, quia rector Viterbii nullā habet iuriſdictionem in eo, ideo cenſendus eſt proceſſus nullus, tanquam factus ab eo, cui ius & poteſtas damnandi non fuit, vt plene dictum eſt ſ. in prin huius tractatus. Econtra per rectorem Viterbij allegatur, quod validus eſt proceſſus ex eo, quod mādās prædictus mandauit ſecutam offenſionē, vt ſupra pbatū eſt multis iuribus. & argumen. Et confirmatur, primo quia licet arguere de contractibus ad delicta. ff. de iud. l. omnem. Sed conſtat, quod ibi videtur quis contraxiſſe, vbi ſe ſoluturum conſtituit, vt l. contraxiſſe. ff. de actio. & oblig. ergo in propoſito ibi deliquiſſe videtur vbi delictū mādauit, & ſic Viterbij deliquiſſe videtur, quia conſideranda ſunt non ſolum verba, ſed eius effectus ſequutus. C. de lib. præte. l. 3. Item quia non inſpicimus tēpus conditionis appoſitæ, ſed exiſtentis. ff. de cond. & demon. l. legata ſub conditione. Igitur & hic inſpicitur tempus perpetrati criminis, & locus vbi perpetratum eſt, quaſi præcedentia ex poſt facto confirmentur. ff. de re. bus cre. l. proinde. Ideo Viterbij dicitur eſſe commiſſum. Item,

quia

Digitized by Google

quia ad confirmandã donationem factã inter viri, & vxorẽ, non
attenditur tps factæ donationis, ſed illud tps, ad quod confirma-
ti pôt. ſ. mortis, vt ex tunc valeat, vt ff. de do. inter vi. & vxo. l. ſi
eũ. §. fi. & l. ſeq. & ff. de admi. tu. l. ſeruus. ideo ſic punitur mãdans, ſi
cut mandatarius. C. de accu. l. non ideo minus. imo mandans pro
principali percuſſore habetur. ff. ad Silla. l. fi. & ſi percuſſit, tunc ɔ
ſummatũ eſt mandatum per conſummationẽ dicti mãdati. ff. de
ver. ſig. l. ſæpe. ad fi. Igitur ſi inſpiciendum eſt delictum cõſumma
tũ, igitur locus, vbi cõſummatur ad illud eſt referendus. d. l. proin
de. Ɛɔ vr ꝙ iudicium ſit nullum, tanquam factũ ab incompeten-
ti iudice, cum in ciuem vrbis veteris nullam habeat iuriſdictio-
nem: mandatum aũt interuenit extra territoriũ Viterbii. vt ſ. pro-
ponitur. ergo, &c. ar. ff. de iu. l. cũ quem. & in l. fi. ff. de of. rect. pro
uin. l. 3. C. qui pro ſua iuriſ. l. 1. & ideo ad locũ delicti remittendus
eſt, vt ibi puniatur, vt in Auth. vt nulli iud. §. ſi vero quis compre-
henſorum, cũ ſit delictum graue. Si vero eſſet leue. in loco deli-
cti puniretur, vt eo. tit. §. ſi quis vero cognoſcat. & no. 3. q. 10. in
prin. & hoc vr verius. Ad d. l. ɔuiſſe. rñdeo, ꝙ hæc lex nõ obſtat, qa
in caſu noſtro plura facta, ſeu delicta ɔmiſſa fuerũt aduerſus quẽ-
libet pro ſe, ſed ibi prouiſio, & ſolutio ſunt ad idẽ, quo ad obliga-
16 tionem diſſoluendam, ideo diuerſum. † Quod aũt dixi de remit
tendo ad ſuũ iudicẽ, intelligitur de vrbanitate, nõ aũt cogitur, vt
no. ff. de accu. l. ſi cui. §. fi. Sed ɔ prouinciæ iudex tenetur reũ fugiẽ
tem remittere ad locum delicti, vbi puniendus eſt, & ita loquit
d. §. ſi vero quis ɔprehenſorũ. quia iudex loci delicti cognoſcit,
& punit. ff. de accu. l. fi. & d. auth. qua in prouincia. ſed cum non ſit
graue, ſed leue delictũ, tunc ſuæ prouinciæ iudex non cogitur re-
mittere, ſed puniet ipſum, vt in Auth. vt nulli iud. §. ſi vero cogno
ſcatur, & no. 3. q. 6 ex prouincia, vt ſ. dixi.

17 **Septimo quæritur,** † nunquid morte delegantis
finiatur iuriſdictio delegati?
Et diſtingue, aut delegans moritur naturaliter, aut ciuiliter. Item
aut moritur re integra, aut non. Primo caſu. ſ. qñ moritur natura
liter, & re integra, in totũ finitur iuriſdictio delegati, vt ff. de iuriſ.
om. iu. l. & quia. Inſti. man. §. recte. & extra, de offi. deleg. c. licet. &
eo. tit. lib. 9. c. ſi delegatus. a ɔno ſenſu. Si autem moritur ciuiliter,
puta, quia relegatur, deponitur, vel excõicatr, vel deportatr, tunc ſi
eſt res integra; finitur delegatio, vt ff. de leg. 3. l. cum pater. §. hære
ditatem. ff. de iu. fi. l. Statius. §. fi. ff. de do. inter vi. & vxo. l. cũ hic ſta
tus. §. ſi donator. & d. c. licet. Ad idẽ quod no. ext. de of. dele. c. j. li.
6. In alio vero caſu qñ delegans re non integra moritur, ꝙ ex ſola
citatione, ẽt ſi ciuiliter ſiue natr moriatur delegans, non expirat
iuriſdictio delegati. ff. de iud. l. venditor. §. 1. quia per citationem ꝑ
petuata eſt iuriſdictio, vt ext. de offi. dele. c. gratum. & c. ſi delega-
18 tus. & d. l. & quia. Prędicta fallũt † in delegato Papæ cuius delega
tio obitu nõ finitur committentis, ſed tanquam ordinarius rema
net in iuriſdictione ſibi cõceſſa, ẽt poſt obitum committentis nõ
inſpecto, ꝙ res ſit incerta, vel non, vt extra, de of. dele. c. 2. lib. 6. &
19 no. idem † in officiali, vel vicario epi, quia licet ſit extraordinarius
vt ext. de conſue. c. non putamus lib. 6. tñ re integra exſpirat iu
riſdictio eius obitu committentis, vt no. de. of. vica. c. 1. lib. 6. unde
ſummi Pontificis eſt ſpãle ꝑꝑ dignitatem, & honoris prærogati-
20 uam, vt ſ. dictũ eſt, vt d. c. 1. † Sicut ẽt non finitur officium execu
torum ad exequendum aliquam gratiam vel præbendam ab apo
ſtolica ſede conceſſam, licet re integra concedens moriatur ext,
21 de offi. dele. c. ſi ſu ꝑ gratia. lib. 6. † Sed quid de procuratore? Dic
ꝙ procurator re integra reuocatur morte conſtituentis, vt C. de
proc. l. procurator. niſi ſit factus dominus per litis conteſtationẽ,
tũc enim nõ reuocatur, vt eo. ti. l. nullum. Item in alio caſu mor-
te ɔſtituentis non finitur mandatum, ſi dominus procuratore ꝓ-
ſente, & volente ſatis dedit pro eo, quia tunc etiam lite non ɔteſta
ta nõ reuocatur, vt ff. e. l. ſi defunctus. Si autem ſit procurator ad
negotia, dic ꝙ reuocatus eſt morte dñi. ff. man. l. inter cauſas. &
Inſti. eo. ti. §. recte. quod eſt verũ, ſi res eſt integra. ſ. non inceptis
negotijs, vel negotiationi cęptę non connexis. Si vero res non eſt
integra, vt quia ſunt coepta iam negotia, vel eis cõnexa, & moritr
dñs tunc procuratio durat, ff. de inſti. l. ſi quis mancipiis. §. ſi impu
bes, extra, de of. dele. c. fi. §. officium. lib. 6. & ff. de neg. geſt. l. cum
actũ. & l. atqui natura. §. Scęuola. C. vbi cauſa pup. l. 1. & de pa. pi. l.
22 fi. Sed qd † e ɔ ſi moritur is, cui facta eſt delegatio. dic, ꝙ ſi mori-
tur re integra, non extinguitur eius iuriſdictio, ſed reuertitur in
delegantem. extra, de of. dele. c. 1. lib. 6. Si autem re non integra
extincta eſt iuriſdictio eius. quia non reuertitur, vt dictis capitulis
& ar. eius quod leg. & no. ff. man. l. inter cauſas. in prin. & l. ſi quis
alium. §. morte.

23 **Octauo quæritur,** † quid ſi fiat delegatio pluribꝰ
iudicibus de eadẽ re, nec in de-
legatione eſt adiecta clauſula, quod ſi non omnes, &c. quæ poni-
tur ext. de of. dele. c. vno. an ſi aliquis eorum præueniat in cogno-
ſcendo, erit potior alijs conſocijs ſuis? Primo videtur quod ſic. ff.
de iuriſ. omn. iud. l. cum quædam. etiam ſi nondum tulit ſenten-
tiam. l. 1. 2. reſponſo. Ad idem. ff. de procu. l. ſi pluribus. & quod
no. ff. de iud. l, vbi. & quod no. in l. 1. C. etiam per proc. &c. quod
no. in authen. habita. C. ne filius pro pa. ff. de legatis 1. l. ſi pluri.
in fi. Ad idem. ff. de iud. l. ſi quis poſtea. extra, de fo. compe. c. pro-
poſuiſti. Ɛɔ vr ꝙ non, quia cum duobus cã committitur, in du-
bio omnibus commiſſa vr, vt ff. de arb. l. non diſtinguimus. §. cũ
in plures. pe. rñſo. Igitur ſententia vnius non tenet. extra, de of. de-
leg. c. cum cauſam matrimonij. ff. de re iud. l. duo ex tribus. Vnde
vr ꝙ non ſit potior. ff. de nox. l. ſi quis a multis. & ff. de pec. l. ſi ve-
ro. in quibus dr, ꝙ non præuenitur agendo, vel litem conteſtan-
do, niſi perueniatur ad ſniam. ſed dic ꝙ primum verius eſt, & cũ
alijs caſibus ſoluitur. Ideo ſolue ſm Dy. vt ipſe no. in d. l. ſi plures.
§. fi. ſed in quæſito perdendo deſideratur ſnĩa. l. ſi qs a multis. ff. de
24 noxa. † Qñq; aũt adijcitr clauſula, ꝙ ſi non oẽs, &c. vel illa ꝙ ſit me
lior conditio occupantis, tunc ſiue vnus, ſiue alter incipiat, tñ col-
legam non excludit. d. §. cum in plures. & d. c. j. extra, de procu. c.
ſi duob. lib 6. Idem ſi non ſit ibi clauſula inſolidum. Nam qlibet
agit pro parte, d. l. ſi pluribus, ita tñ ut ſimul procedãt, ut dictũ eſt.
hoc in delegatis, ſecus in ordinarijs quilibet per ſe, & ſeorſum
25 hẽt iuriſdictionem, ut ff. de of. procon. l. j. Et non † facta coniun-
cta commiſſione, uel electione, de pluribus ad aliquod officium
uel iuriſdictionem exercendam uno eorum abſente, uel recuſan-
te interim totius iuriſdictionis exercitiũ pertinet ad collegã, qui
exercitium occupauit, ut ff. de ap. l. Imperatore. §. ſi magiſtratus.

26 **Nono quæritur,** † nunquid aſſeſſor præſidũ hẽat
iuriſdictionem in ferẽdo ſniam q
bus. ſſidet? Et uidetur ꝙ non, ſed ſunt ferendæ per eos. ſ. præſides, ut
no. ff. de of. aſſe. l. j. in glo. fi. Vnde ſnĩa lata per aſſeſſores non uale-
ret, niſi eam ferant ex delegatione a præſidibus eis facta, ut in ea-
dem gl., quæ innuit ẽt ſi ſint cauſæ ciuiles, uel tales criminales. ꝙ
delegari pñt, ut ibidem dr, ſed de conſuetudine ſecus obſeruatur
27 in ciuilibus. † Item dicit quod remoto præſide ante tempus, dici
tur culpa aſſeſſorum, ut ſibi imputet, qui imperitum elegit. ff. de
rei uen. l. utique. §. fi. & ibi no. & uide quod no. gl. in l. 2. C. de offi.
eius qui uic. alte. gerit.

28 **Decimo quæritur.** † quidam de pręſidentibus ci
uitatis iuit extra territoriũ, ut
puta, quando ciuitas eorum facit exercitum ɔ aliquod caſtrum
extra ciuitatis territorium conſiſtens. nunquid habeat ille iuriſ-
dictionem mandandi inter ſuos ſubiectos. Certe dicẽdum eſt ꝙ
non, ut 2. q. 2 c. j. quia ibi priuatus eſt, ut no. ſ. in prin. ti. ſed cautela
eſt, ut uel ante exercitum, uel poſt in loco ſui territorij faciat re-
formari, ut quæ in exercitu fiant, ualeant, per ea, quæ no. in cap.
29 ſententia. 2. q. 7. † Primo quæri pôt, nunquid præſidentes habeãt
iuriſdictionem puniendi ſuos familiares in iuriſdictione, ſiue in
officio delinquentes? quod uidetur ff. de cuſto. reo. l. milites. & de
pen. l. ſi quis forte. §. ſi quos comites. & alias per l. 2. ff. de offi. ꝑꝺ.
licet poſſet dici contrarium, ut C. de offi. præſi. Aug. l. 2. ſed ibi for
te loquitur de ordinarijs iudicib. unde in eorum priuilegium: qa
30 forte habebat per ſe officium adminiſtrationis a populo. † Sed
ulterius quæritur, nunquid præſidentes poſſint cognoſcere de in
iuria eorum familiaribus illata? Et primo Pet. uĩ ꝙ ſic. ff. de arbit.
l. etiam. de iud. l. in priuatis. Ɛɔ uidetur, ꝙ non, quia ille loquitur
in ciuili, ſed in criminali non ut. ff. de iu. om. iu. l. qui iuriſdictio-
ni. ſed d. la. de Are. dicit ꝙ ſic, quia per hoc uĩ ſuam mereri dignita-
tem. ff. de of. præſid. l. obſeruandum, & tunc non eſt dicenda qõ
poteſtatis, ſed dignitatis, ut C. de hære. l. Manichæos. Ad hoc fa-
cit quod no. ff. ad muni. l. de iure. & 2. q. 7. c. ſi quis eps. Iure uero
31 Decretalium nõ diſtinguitur, ut ext. de præb. c. 1. li. 6 † Poſtremo
dic, ꝙ licet iudex non poſſit extra territorium ſuum uel prouin-
ciam iudicare, ut ff. de iud. l. 1. & ff. de interdi. & releg. l. relegator.
§. ſicut & §. ſi quis. & dixi in prin. huius qõnis, nec ẽt pôt ibi ordi-
nare, ut no. 1. q. 2. extra tamen uoluntariam iuriſdõnẽ pôt idẽ exer
cere, & delegare, ut no. ext. de uer. ſig. c. ex parte. Itẽ pôt abſoluere
excõicatos ſuos ĩ quacũq; ꝓuincia, ut ibi. Pro tribunali aũt ſedere
in alterius prouincia nõ pôt, ut ex. de of. le. c. nouit. itẽ nõ parochia
nũ alterius prouincię ad pñiam recipere, ut no. ex. de ſepul. c. 1.

32 **Vndecimo quæritur,** † ſi corã ſindico, qui ha
bet aliquẽ officialẽ ſin-
dicare proponitur, uel inſtituitur actio de aliquo maleficio perſo-
nali, quod dr commiſſum per eum officialẽ, q ſindicatur ſuo du-
rante officio, ut puta de homicidio, uel alio crimine pſonali com
miſſo, cũ eius durabat officium, nunquid hẽat iuriſdictionem co-
gnoſcendi, & puniendi? Et primo uĩ ꝙ non, quia ſindicus non
habet merum, uel mixtum imperium, ſed ſolam cognitionem,
& punitionẽ. De adminiſtratis, neglectis, uel ablatis ꝑ illũ officia-
lẽ occaſione illius officij, de quibus puniendus eſt ꝑ iudicẽ illius
loci, vbi offm geſſit, de alijs potius vr cognitio rectoris ſucceden-
tis in illo officio, ſiue alterius, qui de hoc habet iuriſdictionem, ꝙ
ipſius ſindici, quia ad ipſum nequaquam ſpectat cognitio meri,
vel mixti ſm formam ſtatuti. Econtra videtur quod poſſit, quia
examinator villicationis audire dẽt gñaliter omnem villicatio-
nis ſpeciem, & ipſum de omni eo, quod cõmittit, punire, ꝑ c. qua
liter, & qñ. el, 2. ext. de accu. ſed generaliter nunquam ſindicatur
de omnibus in officio ɔtingentibus, ſed audire, & cognoſcere de-
bet, quia qui omne dicit, nihil excludit. extra, de maio. & obe. c. ſo
litæ. in fine. & quia verbum generaliter prolatum generaliter eſt
intelli-

Digitized by Google

intelligendum. ff. de ſerui. vrb. præ. l. ſi ſeruitus. vñ & q omnis ſindicus de prædictis punire non poſſit, cum in generali commiſſione non veniant niſi nominati ſpecialiter demonſtrentur. ff. de of. eius cui man. eſt iuriſ. l. 1. extra, de of. vic. c. 1. li. 6. Vnde dicendum eſt, quod omnis ſua authoritas dependet ex forma ſuæ electionis, & ptãtis illi attributæ. ff. de arb. l. nõ diſtinguemus. §. nſie de offic. Sed cũ dictus officialis dictum delictum commiſit ſuum officiũ exequendo, an teneatur, vel non dic vt plene no. J. de q. a. q. 2.

33 Duodecimo quæritur. † quidã accuſauit in curia Bononienſi Titium ciuem Parmenſem, quem dicit deliquiſſe in territorio Bono. dicit accuſatus, ego dico, non animo litis conteſtandæ, hoc delictum me non commiſiſſe. ſed poſito q delictum probaretur ego declino forum veſtrum, quia non eſtis in hoc iudex competẽs, nã hoc maleficium eſt commiſſum in regno, extra veſtrum territorium, vnde non habetis de hoc notionem: iudex autẽ mandat q reſpondeat, cum ex ſerie cauſæ appareat eũ eſſe iudicem. replicat accuſatus, dñe, iſta exceptio eſt emergẽs, & ideo prius eſt tractanda. ff. de libe. cau. l. liberis. §. fi. C. de or. iud. l. 1. de dilat. l. a procedente. ita q, cauſa cognita, pronũciare debetis vos eſſe iudicem, vel non eſſe. ff. de iud. l. ſi quis ex aliena. Dic ſm Gui. de Suza. q procedendum eſt ſuper accuſatione, & in proceſſu apparebit quẽ finem cauſa habere debeat. C. qui accu. non poſ. l. 1. nam ſi ↄſtiterit de territorio, tunc valebit proceſſus, ſed ſi extra territorium remittet ad ſuum iudicem, vt ſup. in q. 8. in pronunciando ſe non eſſe iudicem, per dicta iura. Si autem de neceſſitate ſit pronunciandum, dic vt J. de queſt. vere emergentibus. q. pe.

34 † Circa mãm huius tract. eſt ſciendũ, q iuriſdictio eſt nomen generale comprehẽdens merũ, & mixtũ imperiũ, ſed non conuertitur, quia non omnes, q hñt modicã coerctionẽ, hñt omnẽ iuriſdictionẽ, vt no. ff. de iur. om. iud. l. Imperiũ, & quia non oẽs, qui habent hanc iuriſdõnẽ hñt merũ Imperiũ, & mixtũ. Omnis. n. minor magiſtratus hẽt iuriſdictionẽ, & præbet authoritatem manumittere volentib. aut apud eum iuſta aperiuntur, & pecuniarias cauſas iudicat, & leues criminales, vt no. in d. l. Imperium. ergo, &c. vocatur modica coerctio, vt eo. ti. l. mandata. §. 1. Et poſſunt hæc oĩa alteri delegari. d. l. 1. 2. reſponſo. ff. de iur. om. iud. l. Imperiũ. in fi. l. ſolent. & l. ptor. de uſ. vica c. licet. &c. cum generali. non th ille magiſtratus hẽt merum Imperiũ, & mixtum, quia illud non ↄpetit niſi maioribus magiſtratibus. de quibus habet in d. l. 1. in gl. in ver. tribunũ. ff. de of. eius cui man. eſt iuri.

35 † Ea vero, quæ competunt iure magiſtratus, vt maioribus ſicut merũ imperiũ, quod conſiſtit in facinoroſos homines animaduertere, & mixtum Imperiũ conſiſtens in miſſionem in poſſeſſionem, vt d. l. Imperiũ. alteri demandari non pñt, vt d. l. maxime punire, et d. l. 1. §. huius rei. Quæ. n. meri, vel mixti imperij ſunt, per libellũ. i. iudicẽ delegatũ expediri nõ pñt, vt d. l. 1. de of. procon. l. nec quicq̃. §. vbi decretũ. ff. de offi. procon. & maxime hæc non veniunt in generali delegatione, vt ca. l. in pri. Vt ergo delegatio meri, vel mixti imperij valeat, duo ſinius ciuile requiruntur. ſ. ſpãlis cõmiſſio, & q adeſſe non pñt, vel abeſſe neceſſe contingat, vt ibi: ſed tũc non venit vltimũ ſupplicũ, nec mẽbri mutilatio, niſi quo ad cognitionẽ tñ, vt in Auth. de colla. §. ad hæc prohibemus de iur. can. ea quæ ſunt meri, vel mixti imperij, de quibus. no. ext. de of. leg. c. quod tranſlationem. l. ſi. delegari, & a preſente ſi ſpẽr cõmittatur. ext. de of. or. c. quod ſede. 1 ut. 2. c. q. 4. illud, extra, de rap. c. in archiepãtu. & non ſolum quo ad cognitionem, ſed ẽt quo ad examinationem, vt dr. mero quoq; talis delegatio facienda eſt habenti iuriſdictionem, vt puta alicui magiſtratui, vt no. in l. 1. de of. eius cui man. eſt iur. & c. q ſedes. Princeps aut hæc uĩs delegat, vt ff. de teſt. l. 3. §. idem diuus. & no. in d. c. illud. Patet ergo, q in terris eccleſiæ non eſt dubium q poſſint committi, vt dictum eſt. dicunt enim in alijs prouincijs iudicem de conſuetudine obſeruare contrarium.

TRACTATVS
CASVVM IN QVIBVS CITATIO NON VALET.

Secundum Bartolum.

QVando ſunt anguſta tempora, vt 5. q. 2. c. 1. & vlt. Quando non exprimitur cã quare ſit citatus. 5. q. 2. c. vlt. Qñ nimis maturatur peremptorium. c. dilecti. de dilati. ext. Non ualet ratione tp̃is, vt quia ſit die feriata. vt ext. de fer. c. conqueſtus. Ratione loci, vt ſi ſit extra diœceſim, vltra duas dietas, vt extra, de reſcript. c. nonnulli. Si ſiat ad locum periculoſum, vt exta, de appelatatio. c. ex parte. & ex quibus cau. maio. l. metum. in gloſ. & ad Trebell. l. de ætate. vt lib. non conte. c. accedens. Ratione iudicis, ſi eſt euidens, quod non ſit iudex. vt ext. de of. dele. c. ex literis. Si reſcriptum apoſtolicum non ſeruatur, vt ext. de of. dele. c. cum iure. Si euidens eſt, iudicem eſſe inimicum, vt 2. q. 5. c. quod ſuſpecti. Si citatur ſpoliatus ãſi reſtitũnẽ ſacti, vt 2. q. 2. c. ſi eps. Si libertus citet patronũ. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. liberti aduerſas. vbicunq; euidenti exceptione poteſt quis ſe tueri, vt ff. de iud. l. non vñ. ſed vbi eſt dubiũ, dẽt ire allegaturus priuilegium, vt ext. de ap. c. ſi duob. l. ex quacunq; ſunt. ſi quis in ius vo. non ierit, & ſi qs ex aliena. ff. de iud. Sciendum tñ eſt, quod ſi citatio nulla eſt, & citatus non defenditur, proceditur, vt ff. iu. ſol. l. ſi reus. Hi caſus no. 3. q. 2. c. ſi epiſcopus. in gl. in ver. conuocari. Vbi vide plura alia in fi. ver. inuenio tamen, &c.

RITVS IVDICIORIVM
AD PRACTICAM, PER DO. Bartolum a Saxoferrato.

Alias dicitur Tractatus, quem debent ſeruare iudices in cognitionibus, & deciſionibus cauſarum.

ADDITIO.

a Th. D. Ritus iudiciorum. Adde, q iſte tract. ſine gl. eſt Bar. & ita inueni in 3. lib. conſi. char. 114. qui tractatus fuit poſtea gloſſatus, prout in primis impreſſionibus inuenitur, & confuſe. Quis autem gloſſauerit ignoro, tamen hic eſt poſitus tractatus iſte Bar. pro tex. & poſtea additio ſiue gl.

b MEmoriæ [a] [b] Iudicis, [c] qui in tribunali [d] quo-
d libet præeſt, occurrunt infraſcripta
e ſeruanda, [e] circa cognitionem, & deciſionẽ cauſa-
f rum quarumlibet, vt in eis ordinate [f] proceda-
g tur. Item quòd iudex [g] facilem [h] ſe præbeat in au-
h diendis clamoribus [i] quorumcunque quibus au-
k ditis conuenientem [k] petenti fieri faciat citationem. Item,
l quòd ſi ex querela [m] facta competat actio curiæ, vt inſpecta deſen-
m ſio [n], & aliis criminibus [o] in quibus ex officio proceditur, non
n alias citationem concedat niſi denuncians obliget ſe apud acta
o ad certam pœnam [p] de preſequendo, & probando poſita, ita
p quod curia inde obtineat. Item, quod ſuper quocunque [q] nego-
q tio ſit facienda citatio, quæ contineat rem, quæ petitur, petendi
cauſam, nomen actoris, & rei, & coram quo ſit quæſtio agitan-
r da. Item, quod aſſignatae reſponſali ad citationem, ſcribatur
ſ dies præſentationis [ſ] ipſius reſponſalis apud acta, ſcilicet talis ba-
iulus præſentauit tali die, apud talem [t] locum, pro tali, contra
t talem. Item, quod veniente termino [t] citationis vocetur citatus
ad inſtantiam actoris, & ſi non compareat, accuſetur eius contu-
macia in termino, & ſcribantur apud eũ acta, & ſi citatio incidat
u [u] in diem feriatam, uocetur die ſeq. ex præcedenti die. Item poſt
x [x] primam citationem expectetur vocatus per triduum de æqui-
y tate, quo termino elapſo iterum vocetur [y] citatus in curia, & ſi
z non compareat, inſtante accuſatore, banniatur, [z] ſi quæſtio
criminalis eſt, ſi ciuilis, non banniatur, ſed damnetur ad ter-
a tiam partem bonorum mobilium repertorum, [a] & decernatur
actorem mittendum in poſſeſſionem bonorum ſuorum reper-
torum pro menſura debiti declarati. Et hoc habet locum in curia
iuſtitiarij, nam in curia baiulorum non damnatur ad tertiam
b partem bonorum mobilium, ſed ad pœnam vnius Auguſtani [b]
tñ decernendo actorẽ mittendũ in poſſeſſionẽ p mẽſura debiti
declarati, quod debitũ declaratur ſm ↄſuetudinem regni, q̃ incipit, Contumacẽ, & in illa ↄſtõne, q̃ inci. Rei uendicatione ↄuẽtus,
c & ſimili. Item reus [c] ſi ↄpareat in termino, offerantur duo libelli
d [d] in curia p actorẽ, quorũ vnꝰ apud curiã remaneat, alius a iudice
aſſignetur conuẽto, & hoc ſcribatur apud acta in hac forma. Die
e tali, [e] tali menſe, apud talem locum, libellus præſens oblatus eſt
in iudicio, & apud acta per talem, & ſiſt p curiam oblatus eſt, &
f lectus dicto pñu ↄuento, & recipienti eũ. Itẽ ſi lecto libello, [f] petat ↄuentus terminũ ad ꝓponendũ exceptiones dilatorias, detur
ſibi uñino nõiet vnã exceptionem incontinenti, ſm qd cauetur
iure canonico, licet non multũ expreſſe dicatur ibidem. & hæc
oĩa ſcribant apud acta, vt dr extra, de exce. c. paſtoralis in gl. & in
g ↄſt. regni Exceptiones dilatorias. Itẽ ſi oppoſita exceptione [g] dilatoria incontinenti, de ea non conſtet, ſed dilationes requirat, debet iudex recipere ſacramentum ab opponente, quod non faciat animo calumniandi, ſeu prorogandi, & propterea pro firmo ſe credebat probare poſſe, quam poſtea ſi non probauerit in termino ſibi dato, opponens ad expenſas omnes ſacramento partis
h cum taxatione iudicis declarandas damnetur. [h] Item ſi lecto li-
i bello [i] reus non opponat dilatorias, ſed lis conteſtetur incontinẽ-
k ti, ſcribatur litis conteſta. in hunc modum. Die tali, [k] apud talem locum, dictus talis conuentus lecto ſibi dato libello lit. conteſt. negauit poſita in libello, ſaluis iuribus, & defenſionibus ſuis ſibi competentibus, & competituris. Si vero ſit litis conteſta. per pro-
l curatorem, fiat per verbum ignorantiæ, [l] de ineptitudine in libelli

n belli ſemper proteſtatione præmiſſa. Item poſt lit. conteſta. [n] reci-
piatur ſacr͞m calumniæ ab vtraq; parte, ſ͞m formam conſuetã iu-
ris, & auth. ſignatæ. C. de iur. calum. authen. principalis. Item poſt
o iur͞m [o] calumniæ detur terminus ad probandum vtrique parti, &
p hoc ſcribatur apud acta curiæ. Item dato termino [p] ad probandũ
offerãtur duo libelli, & exceptiones in cã, ſcribatur dies receptio-
nis ipſorum, hoc t͞n attento, ꝙ offerantur die, quo conteſtatᵉ lis, vel
ſequenti per principales perſonas. Sed ſi per procuratorem cauſa
agitetur, dẽt procurator ẽt articulos gñales eodem, vel ſequẽti, vt
§. alias autem intra terminum ſibi datum ad probandum offerre
põt, & hæc oĩa apud acta ſcribantur, cum dieb. & locis quibus of-
feruntur, videlicet, die tali, apud talem locum. p͞ſtes articuli, ſiue
exceptiones oblatæ ſunt in iudicio & apud acta per talem, ſaluo
iure impertinentiarum recepti. Item ꝙ ſi teſtes producuntur in-
q tra terminum, iurent [q] aduerſa parte p͞ſte, vel cõtumaciter abſen
te. & hoc ſcribatur apud acta, videlicet, die tali, apud talem locũ,
prædicti teſtes producti per talem, ꝯ talem, in tali cauſa, iurati sũt
corporaliter ad ſancta Dei euangelia dicere veritatem ſuper arti-
culis, ſiue exceptionibus in ipſa cauſa oblatis, prætermiſſis prece,
r pretio, [r] odio, vel amore, parte præſente, & proteſtãte ꝯ perſonas,
& dicenda per eas, vel ſi pars eſt contumax parte cõtumaciter ab-
ſente, cuius contumacia primo accuſetur, ſeu accuſata probetur
ſ antequam iurent teſtes. Item ſi teſtes [ſ] iurauerint die non feriato,
poſſunt etiam examinari die feriato. Item poſtquam ſunt teſtes
t producti, examinentur in ſecreto, [t] & interrogentur de cauſa ſciẽ
u tiæ, loco, & t͞pe, & alijs circunſtantijs [u] diligẽter. Item poſt exami-
x nationem teſtium [x] vltra terminum elapſum datum ad proban-
dum, vel intra terminum, dummodo per partes renuncietur ei-
dem termino, fiet publicatio in hac forma, Die tali, apud talẽ lo-
cum partibus præſentibus, & volentibus, facta fuit publicatio te-
ſtium hinc inde productorum, & datus eſt terminus vtriq; parti
y ad recipiẽdum copiam eorundem vſq;, & per totam talem diẽ [y],
quæ copia data, vel non, ſi aliqua partium, vel ambæ eligãt repro-
bare teſtes, detur ei terminus cõpetens ad hoc forma, quæ ſequi-
z tur, Die tali, [z] apud talem locum, talis elegit reprobare teſtes par-
tis aduerſæ, cui datus eſt terminus ad reprobandum vſq; & per to
tam talem diẽ. Poſt vero examinationem teſtium ad repulſam
prædictorum debet fieri publicatio teſtium in ſimili forma. Poſt
hæc vero aduocati facient rubricas de dictis teſtium, & recipiant
rubricæ, licet hodie non multum habeatur in vſu. Item poſt ru-
a bricas [a] factas, vel non factas debent aduocati diſputare ſuper effi
cacia probationum, ſiue allegare in ſcriptis quod ſibi de iure vi-
detur allegandum caute. Not. ꝙ poſt rubricas aſſumptas aduoca
tis non dabit iudex dilationem ad diſputandum & concludendũ
in cauſa de iure conſtitutionis regni, vt no. in tex. conſtitu. vniuer-
b ſos, & ſingulos iudices. quibus peractis [b] fiat concluſio, & renun-
c ciatio in cauſa, & detur terminus [c] ad audiendum ſententiam in
hac forma. Die tali, apud talem locum facta eſt ꝯcluſio, & renun-
ciatio in cauſa prædicta, vtraq; parte præſente, & volente, & datus
eſt terminus vtriq; parti peremptorius ad audiendam ſentẽtiam
ipſam, videlicet per totum talem diem, hoc tamen habeat in me-
moria iudex, ꝙ a die renunciationis, ſeu concluſionis det ſuã ſen-
tentiam intra decem dies, in dicta conſtitu. vniuerſos. Item fera-
d tur ſententia [d] ſecundum qualitatem negotij agitati, & ſecũdum
e allegata, & probata. [e] item poſt [f] ſententiæ prolationem ſi pars
f ſuccumbens antequam iudex ſurgit, viua voce appellat ab ipſa
ſententia, eius appellatio recipiatur, & ſcribatur apud acta in hac
g forma. Die tali [g] apud talem locum, dictus talis, poſt prolationẽ
ſententiæ prædictæ, iudice ſedente pro tribunali ab ipſa ſententia
h appellauit ſtatim viua voca, petens cum inſtantia apoſtolos [h] ſibi dari
& proceſſum totius cauſæ prædictæ, quorum apoſtolorum copia
detur ſibi intra 30. dies, alias non. Si autem fiat appellatio, poſt-
quam iudex ſurgit, eſt facienda in ſcriptis intra decem dies enu-
merandos a die pronunciationis ſententiæ. Et omnia quæ dicta
ſunt de appellatione recipienda, habent locum quando reus eſt
victus, vt ſupra: ſed ſi confeſſus, tunc non auditur appellans, neq;
iudex appellationem recipiat.

TRACTATVS

PRAECEDENTIVM EXPLICATIO.

a MEmoriæ. [a] Neceſſario in ſcriptis redigẽdæ, quia
memoria hominis labilis eſt, vt C. ſi
mi. ſe. ma. dixe. l. 2. circa medium. & de veteri iu. enu.
l. tanta. §. ſi quis autem in tanta legum, &c. ibi, omniũ
habere memoriam, &c. Et ſcriptura ad æternam rei memoriam
eſt inducta, vt C. de teſt. l. iubemus. §. ſed ne aliqua. ibi, eorum no-
b mina ſcribere non differant ad æternã rei memoriã. Iudicis. [b] Deũ
primo corã in ſe, & ante oculos habere debet in faciendo iuſtitiã.
C. de iudi. l. rem non nouam. ibi, ſic etenim attendentes ad ſacro-
ſanctas ſcripturas, & Dei præſentia cõſecrati, extra de accu. c. qua-
liter, & q͞n. i. §. ſi vero præſcrip. ff. de eo qđ cer. lo. l. ꝙ ſi Epheſi. §. ſi.
c In tribunali. [c] In quo neceſſe hẽt ſtare, & ibi ſedere. ff. de in inte. re
ſti. l. diuus. ibi, pro tribunali ſedere. ff. quod met. cau. l. metum aũt
præſentes. Sed ex facto. ibi, prætorẽ me aſſidente interlocutũ &c.
Sed in quo loco? dic in loco conſueto, & honeſto, alias nõ valet.
ff. de iuſt. & iu. l. pe. & C. de ſen. & interl. om. iu. l. cũ ſñiam. ff. de ar-
bi. l. ſi cum dies. §. pe. & de interro. act. l. voluit prætor. in fine.
d Seruanda. [d] Quæ ſeruari dẽat per iudicẽ, & qs tinis, & ordo ĩ cau
ſis criminalib. & ciuilib dr̃, & probatur. C. de fideiuſſ. l. fina. in fi.
e Ordinate. [e] Vt l. conſentaneum. C. quomodo & quando iud. & ĩ
auth. qui ſemel. ibi poſita: nam ſi nõ ſeruat ordinẽ & proceſſum,
& non facit ordinate, nec valet, quod facit, vt C. de ſen. & interlo.
om. iud. l. prolatam, extra de prob. c. quoniam ꝯ falſam, ꝙ ſñia ſe-
ratur ſuper certo in quantum poſſe eſt, vt Inſt. de act. §. curare aũt.
Item ꝙ bene. nam ſi male proferatur, iudex non ordinate, aut im
perite, puniatur, vt Inſtit. de ob. quæ ex quaſi delic. in prin. & ibi di-
citur facere litem ſuam, vno arbiter cum male, & inique decre-
uit, vt C. de pac. l. ſi quis in conſcribendo. in fi. & ibi no. Item ꝙ af-
fectione iudex non iudicet, vt ff. de manumiſſ. vindic. l. illud in cau
ſis. Et ꝙ non affectione conſanguinei, vt ff. de re iud. l. diuus Adria
nus. in fi. cum in iudicio non debeat eſſe acceptio perſonarum, vt
in d. c. qualiter, & q͞n. extra de accu. Et ſ͞m allegata, & probata iu-
dicet. ff. de offi. præſi. l. illicitas. §. veritas. Et ſacramentum præſtet
iudex de officio fideliter exercendo, vt in Authen. vt iuſiur. quod
præſt. ab iis. Et ſi contra fecerit, poterit de periurio accuſari, vt C.
ad l. Iuliam repet. l. fi. in fi.
f Item ꝙ iudex. [f] Quicunq; ordinarius, & delegatus ordinẽ iuris de-
bet ſeruare, probatur in l. prolatã & toto tit. C. de ſen & iterl. om. iu.
cũ ſi. Idẽ ĩ arbitris cõpromiſſarijs, cũ arbitraria ſunt redacta ad in-
ſtar iudiciorum, vt ff. de arbi. l. 1. ſecus in arbitratore, & amicabili
compoſitore, quia non tenetur, nec dẽt ſequi ordinẽ iuris, vt not.
plene. ff. pro ſoc. l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ. cũ trib. legib. ſeq. Nã ar-
biter fuit inuentus ad ſimilitudinem iudiciorũ, t͞n in multis locis
exponiᵗ arbiter, iudex delegatᵘ, & maxime ĩ l. arbitrio. & l. ſeq. ff.
q ſatiſ. cog. Quinimo & filiusf. iudex eẽ p̃t, vt ff. de iu. l. cũ p̃tur. §. ſi.
g Facilem. [g] Audiẽdo, & reſpondendo benigne, vt & alias fecit Im
perator in l. precibus. C. de impub. & alijs ſubſtitutis. & C. de tran
ſact. l. vt reſponſum. & de precib. Impe. offe. l. 1. in fi.
h Clamoribus. [h] Supple, eorũ qui poſſunt accuſare de iure. nã mul-
ti ſunt, qui ab accuſando repelluntur, vt C. qui accuſ. non poſſ. per
totum tit. ff. de accu. per totum, maxime in l. hos accuſare. cum l.
ſequen. & ſequen. etiam a denunciando multi repelluntur, vt no.
extra de accu. c. cum oportet. & c. inquiſitionis, cum ſi.
i Conuenientem. [i] Q͞n agitur, vt hic. Nam ſi citatio, & ſñia non fue-
rint ꝯcordes inuicem, proceſſus non valet, vt ff. de cond. & dem.
l. cũ fundus. & ff. de except. rei iud. l. ſi ex teſtamento. in fi. cum ſi.
K Citationẽ. [k] Continentẽ quinq;, vt in ꝯſt. regni, q̃ incipit, edictorũ
ordinem. & ſi omittatur, non eſt de iure, quia omniũ actionũ ip-
ſa citatio eſt principium, vt Inſt. de pœ. te. lit. §. fin. quæ citatio, niſi
fiat de mandato iudicis, non valet, vt C. de exhi. reis. l. neminem.
Fallit in caſib. ibi no. q͞n per officiales. l. ea quidẽ. C. de accuſ. cũ ſi.
Et peremptorie dictũ eſt ad dr̃iam aliorũ edictorũ, quæ not. ff. de
iud. l. ad perẽptoriũ. cũ l. ſeq. Aliud eſſet de alijs, quæ dñr cõmuna-
toria, & cõmuniter p̃ ꝯſtõnem regni hodie, vt in p̃allegata ꝯſtitu.
edictorũ. Et cõmittiᵗ alicui probo viro, vt citet, & r͞n talem mittat,
vt coram quib. & q͞n citauit, ſ͞m quod vſus tenet hodie in curia re
gia magna, quod pro lege ſeruatur, vt dixi. Et not. ꝙ magna curia
non cõmittit alicui citationẽ h͞nti aliquod officiũ, puta baiulis iu-
dicibus, vel notarijs, aut alijs quodcunq; aliud officiũ h͞ntibus, vt
in ipſo titu. & C. de diuer. offi. & appell. l. 2. lib. 12. Sed curia aliorũ
committit iuratis, ſeruis, vel famulis, & eis crediᵗ ſine aliquo alio
teſte. & poteſt hoc probari per glo. ordinariam, extra de proba. c.
quoniam contra falſam. in glo. in verbo, citationes, quæ inc. vt per
hoc appareat. & hoc fuit de conſuetudine Longobardorum, vt
ibi dicitur. & no. manifeſte in ciuili. ſed de iure non eſſet eis ſolis
credendum, vt ibi etiam tenetur.
l Item ſi ex querela [l] facta competat actio. Id eſt, competere põt. &
eſt figura analoge, qua ponitur tempus pro tempore, vt ſi quan-
do actio de peculio eſt an. l. j. §. quandiu. ibi, perpetua eſt gloſſa.
m Inſpecta defenſa. [m] Hoc eſt nouiter inductum per conſtitutionem
regiam de defen. in conſtit. iuris gent. ſi, cum trib. ſeq. & dic, vt ibi
no. in ver. in p̃nis aliter defenſa, &c. Obtẽperat ille cui imponiᵗ,
iure accipit tertiam partem bonorum mobiliũ ſine armis, ſi cũ
armis, tunc omnium bonorum, ſi reus defenſis, id eſt procedituꝛ
ex officio contra eum, vt in dicta conſtitutione dicitur.
n Criminibus. [n] Publicis, vt ff. de publ. iudi. l. j. & non plus eſt, quam
in omnibus criminalib. q̃ pœnã ſanguinis imponunt procedi po-
teſt ex officio, & maxime, q͞n p̃ſona pupilli, eccleſiæ, viduæ, & de-
biles, læduntur a potentib. quæ oĩa ſunt hodie per cõſtõnẽ regni,
vt pœna merita. & c. tua. & c. plures. cũ ſi. vt ſunt multi alij caſus in
corpore iuris ciuilis, & canonici, qui iudicis arbitrio committun-
tur, & in totũ pœnam ſanguinis ingerunt, qui not. extra ordinem.
Inſt. de offi. iud. & dic vt ibi. quæ quidem forma procedit ſatis cla
re. & dr̃ extra de accu. c. qualiter & quando, ij. & c. cum oporteat.

Digitized by Google

p Ad certã pœnã.[p] Hoc nouũ eſt, ꝙ ad certã pœnam obliget ſe denũcians.& eſt de ritu nouę curiæ,qui ritus(vt dixi)pro lege ſeruatur, ſed denuncians de lege ꝯſtitut.obligat ſe ad pœnã talionis.ſ.calũniæ,ſi non probat,vt no.C.de proba.l.1.& ff.eodem titu.l.1.

q Item ꝙ ſup quocũq;.[q] No.ꝙ citatio quinq; dẽt ꝯtinere,vt hic,& ĩ conſt.regni.edictorum.& ſemper intelligas, ꝙ fiat citatio de mandato iudicis.vt plene dixi.ſ.in c.2.& peremptorie.cum ſi.& ꝓ hoc vltimo eſt text.rotundus in l.neminẽ.C.de exhibẽ.reis.& ibi not. Bal.qui dicit.ꝙ de cõmiſſione,& mandato ꝯſtare dẽt.vide eundẽ Bal.in l.conſentaneã.C.quõ,& qñ iud.quæ autem requirantur in citatione,expreſſe declarat tex.in l.aut qui aliter.§.ſi quis ſe denũciauerit.ff.quod vi aut clam.debet enim continere nomen iudicis,nomen actoris,& rei.& dicit Bart.ibidem,ꝙ citatio debet eſſe clara & certa,& limitata,aliàs non valet. Ale.in l.inter ſtipulantẽ. § ſi Stichum ff.de verb.ob.per gl.1.in l.eum quẽ temere. ff.de iu. Quod diximus in citatione dẽre continere nomen iudicis, intelligendum eſt de iudice ſuo,per tex.formalem in l.extra territoriũ. ff.de iuriſd.om.iud.& vide de hoc Guid.Pap.deciſ.445.poſt Dyn. in c.ea quæ fiunt a iudice.de regulis iur.lib.6.

r Itẽ ꝙ aſſignata.[r] Quod dẽt facere neceſſario,aſs præſumitur,vt in Auth.de man.princ.§ 2.aſs punitur pœna ꝯtẽpu mandati regij, vt no.plene in ꝯſt.regni.in gl.q̃ inc.Poſſet ex hac litera.& eſt in arbitrio iudicis, ſi pœna non eſt in mãdato,vel citatione apposita. Sed quæro, cuius expẽſis nũtius citationis debeat mitti? Rñ.aut in citatione nũletur,& cõtinet factum curiæ,aut alicujus priuati,ſi factũ curię,& tũc credo,ꝙ officialis,qui hẽt ſalar.ũ,tenetur mittere expenſis ſuis,vt ar. C.de re milit.l.fi.lib. 12.& ad hoc etiã facit tex. ꝯſt.regni, quæ inc.grauamina. Aut ille nũtius cõtinet factum priuati,& tunc expenſis illius,cui tangit, dẽt mitti.& ita no.C.de ſtatuis & imaginibus.l.fi.& C.de defen.ciuita.l.iubemus.

ſ Præſentanous.[ſ] Hoc caſu non reperitur,ſed factũ.l.poſt tps, quando reus,vel actor corã iudice cõparere dẽt,& abſolui,ſeu cõdemnari vt factum indicat. Sed argumentari põt, quod poſſit probari, & ꝙ inueniat, qui non dẽt ponere diẽ in ſũmibus, cum neceſſe fuerit.ff.de eden.l.1.§.rationes.Sic ẽt iudex in inſtrumẽtis,vbi dies poni debet,vt in Authen.de fide inſtrum.per totam authen.

t Item ꝙ veniente termino.[t] Vocetur in curia alta voce trib. vicib. vt l.ꝯſentaneã. & l.tres denunciationes. C.quõ, & qñ iud.auth.q ſemel.ibi poſita.q̃ requiſitio appellatur. C.de iudi. l.properãdum. §.& ſiquidẽ pars actoris.ibi,actorẽ requirere, per vocationẽ forte reuocare ope illorũ, q̃ dñt, ꝙ ꝯmonitoria ſunt ſublata, ſalua eorũ reuerẽtia. Nã ſatis põt dici,has voces commonitorias,& tertia vice conſueuit dici per vociferationem, *e chi lo ſinſa e chi lo defende:* hac vocatione facta ſi venit, inchoabit iudicium ſm ius : ſi vero non comparet, accuſetur eius contumacia per accuſatorem curiæ pro parte officij,vel alia perſona officiali curiæ præſente,ꝙ eiꝰ contumacia ſit expreſſe accuſata, dic, vt C.de iud. l properandũ. §.& ſi quidem pars actoris.ibi, ex vna parte actoris abſentiam inculante,quæ omnia in ſequen.c.magis clare notantur.

u Incidat.[u] Hoc ẽt dẽt dici de ritu nouæ curiæ,quod ꝓ õt probari, ꝙ no.do.Dy.alleg.Nam dicit ipſe caſus legis eſt, vbi citatio cadit in diem feriatã.& vocatur die precedenti,& ſequẽti.per duas leges, vna eſt C.de fer.l.dies feſtos.ibi,ſolennitas inciderit. differatur ergo in ſequenti die. Alia eſt C.de temp.app.l.2.ibi, præcedẽtes eos dies,&c.& iſtæ duæ leges probant,ꝙ nõ c̃nt ꝓcedenti,& ſequenti die,cũ cadat in feriatã,vt eſt in præall.ritu magnæ curiæ.c. Itẽ ſi datus terminꝰ.& dic.vt no.ſed hoc eſt de antiquo iure,vt mõ dixi,et practicabilius,de iure ca.ext.de do.& ꝯtu.c.cũ dilecti.circa med.

x Itẽ poſt.[x] De ęquitate, quã iudex ſemper debet habere ante oculos,vt ff de eo quod certo loco.l.quod ſi Epheſi.in fi.cum ſi.

y Iterũ vocetur.[y] Quo vocato,& monitorium edictum eſt, vt modo dixi.& no.ff.de iud. l.ad peremptorium. cũ l.ſeq. Bñ hodie abbreuiata eſt magis,q̃ olim, vt euidenter curioſus lector videre poterit. Nam olim per interuallũ,non minus 30. dierum per eiuſdẽ Regis edictum, & erat per 30. dies, & hoc tps hodie in citatione exte.idi non poteſt, ſed abbreuiari pro qualitate, & illud ius antiquum,quod inducebat 4. hodie eſt diminutum per hoc ius, & ꝑ conſti.regni illam,edictorum vbi manifeſte patet.

z Bannizatur.[z] Hoc nouum eſt.ſm conſti.regni eſt inductũ ẽt in criminalib.vt in conſti.gñalia iura,&c.cum conſti.ſeq.pœna eorum, &c. Ad hoc,vt habeas pleniſſimam materiã,dic,vt no. Roſr.in libellis ſuis criminalib.ibi, & quaſi ſm ꝯſti.regni, in accuſationibus ꝓceditur.cũ duabus ſeq. Et dic ad maiorẽ declarationem,ꝙ ſi ſteterint per duos menſes in banno,impetratur ab ea curia,a qua bãnitur, vt fiant literæ de capiendo eũ, & mouentur per conſtõ.illã clementis,imperialis,& per illã cõſti. ſequi põt interim, quod dr̃, ꝙ ſi captus eſt bannitus, tanto tpe ſtabit in carcere, quãto ſtetit in banno. Sed officiales nñ tpis, pro illo tpe ꝓ quo debent eſſe in carcere,coponunt pro pecunia ciuiliter, de quo q̃ro,quia ciuilis non bannitur,ſed damnatur,vt ſequitur in conſtitu. regni,pœnam nouem,&c.

a Repertorium. a Hoc probatur de bo.auth.iud. poſſ.l.cũ proponas.auth.ibi poſita,ei qui.& dic,vt ibi no.

b Vnius Auguſtani.[b] In ꝯſtõne regni q̃ incipit,in ciuilib.aũt cauſis, aliter eſt.ꝯ ꝯſtituerat pœnã 9.vnciarũ.& caue, qa poſſet te decipę, quia ꝯfuſe loquit.caute no.qa in criminalib. oĩa bona aduocãtur ad opus curiæ.in ciuilib.decerni dẽt ꝑ iudicẽ actorẽ mittendũ fore in poſſeſſionẽ pro mẽſura debiti declarati,& nõ ĩ plus. Cũ hoc ꝯcordat curia baiulorũ,cũ curia iuſtitiarij,& aliorum maiorũ,ſed diuerſificat.qa iuſtitiarij dãnãt ꝯtumacẽ in ciuilib.corã ęis ad tertiã partẽ bonorũ mobil.ũ,vt dcã ꝯſtõne,pœnã nouẽ vnciarum. ſed baiuli nñ pro ꝯtumace, & pro quolibet menſe, vt in d.ꝯſtõne, in ciuili.aſs eſt §.ꝯſtituerit pœnã 11.vnciarũ, quia pœna Auguſtani non excedit pœnam quatuor Auguſt. Per quatuor vices põt de ea ꝯtumacia dãnari, ſi pſeuerꝫ quolibet mẽſe, vna quatuor mẽſiũ, quolibet menſe ad vnũ Auguſtalẽ,vt dicit no.conſtit.vna,ad officiũ baiulorũ.præcipue circa mediũ.& in fi.no.eã.& ſic quantũ ad hoc,vr̃ correcta.l.eos,qui. C.de mo.mul.q̃ permittebat mulctari intra tres vncias de eodẽ pctõ. Hodie vero quaſi mulctari dẽt in ꝑal.ꝯſt.baiulorũ.Cætera dic,vt hẽs ibi in tex. Not.hunc tex.declaratum caute in eo, quod dicit debitũ declarati ſm illas duas ꝯſtõnes,videlicet ꝯtumacia,& alia rei vendicatione:nã ſcire dẽtis,ꝙ ĩ oĩbus actionibus perſonalib.q̃ multæ ſunt in corpore iuris,& maxime in arbore Ioannis, Inſti.de act.in illis hẽt locum, quod dicit debitũ declarari, qa mittitur in poſſeſſionẽ pro mẽſura debiti declarati,vt ſ.prox.dixi,ac ꝑ illã ſolã ꝯſti.tm̃,ſed in actionib.realibus, vbi punitur reus in aliquo ẽt ciuiliter,tunc nõ põt dici, ꝙ declaretur debitũ.imò falſum diceres,ſi diceres ꝙ ponerẽ actor in poſſeſſionẽ rei poſitæ cauſa cuſtodiæ intra annũ, quod no.ſm iura antiqua.primũ decretũ poſt annũ dẽt mitti, vt adiudicetur immiſſio in poſſeſſionẽ,res illa ꝯuocãt. ſm decretũ interponit. & *poſſeſſor* efficit,ſi ꝯtumax eſt ille reus,& miſſus eſſet, verus dñs illius rei efficit,ſm ꝯſt.regni rei vẽdi.ꝯuentus,ꝓxime alleg.& ſic referas prędicta,& non decipiens referendo conſtitutionem, contumacem conuentum ad reales, vt curioſus lector videre poteſt, & de iſta materia vide in his duabus conſtitutio.& ſic intelligas.

c Itẽ ſi reus eſt ꝯtumax,tã in ciuilib.q̃ in criminalib.[c] ſm quod ſi cõpareat reus,& actor nõ ꝯpareat,&c. Et ꝑdicta hic,q̃ locũ hñt quo ad cr̃ia,aut nõ venit actor,qa ꝯtumax ante lit.ꝯteſt.& peruenit ad ſextam partẽ bonorũ mobilium,& applicatur fiſco,aut curiæ,& ĩ expenſis reſarciendis,vt de iure antiquo,vt ff.ad Cat.l.q̃ſitũ. Idem de iure conſtõnis regni, accuſatorũ temeritate, dic vt ibi. Aut eſt ꝯtumax accuſator poſt lit.conteſt. & tunc cõdemnatur ad tertiã partẽ bonorũ ſuorũ mobiliũ. ac ſi eſſet reus, & ſic iterato citatur procurator vt veniat ad probandum, & ſi non veniat, puniatur in centũ Aug. Iſta eſt pœna inducta de nouo loco Turpi.per conſtõnem regni ꝑdictã,ſed in cã ciuili non video aliquid innouatum eſſe ꝑ l.properandũ.C.de iud cũ qñ puniatur actor ſi non veniat ante lit.conte.& ſic vtimur,ſed innouata eſt pœna in 10.parte litis,ſi datus eſt per curiam terminus partibus ipſis, ad veniẽdum poſt lit. conteſt.ꝙ ſi non veniunt,puniuntur ꝓ ęqualibus portionib. in 10. parte litis,vt in ꝯſtitutione regni, quæ inci.interdum, & dic vt ibi no.& inſti.de pœ.tem.li.in prin.& in Auth. de li.§. ad excludẽdũ,

d Offerant duo libelli.[d] Et ĩ.c.prox. Sed cui offerrẽ? Certe iudici,alioquin male faceres,licet d.auth.offerat,videantur dicere ꝯtrium:ſed gl.ſupplet, offerant a iudice,vel ab actore,&c. quia ſꝑ iudici fides eſt adhibenda, vt C.de eden.l.procurator. de ꝯdi.ob turp.cau.l.1. C.de ling.auth.litigioſa.&c.deniq; iudex vnũ det parti,vt ĩ.ſequitur,ſed libellꝰ fiebat ſine ſcriptis,& cũ ſcriptis,vt ff.de eden.l.1.hodie vero neceſſaria eſt ſcriptura,vt in auth.offeratur. Sed in modicis,& in leuib.cauſis,q̃ ſunt a media vncia ĩ.non datur libellus,vt in conſtõne regni,quæ inc.dilationes in iudicijs, ſed per caput nouum ſaltem offerenda petitio,per cle.ſæpe,de verb.ſign. Sed qđ ſi reus non vult recipere,vt accidit multoties? Dic,ꝙ iudex poteſt ipſum cogere,cũ iudiciũ reddat in inuitũ. ff.de verb.obli. l.inter ſtipulantẽ,§.i.& ipſum mulctare, vt dixi ſ.nã multa ſunt iuris remedia,quib. iudex põt defendere iuriſdõnẽ ſuam, q̃ notari ſolent ex ordine.ff.ſi quis ius dicen.non obtemperauerit.in fi.dic vt ibi.

e Die tali.[e] De quo die ſemper eſto memor,ꝙ ſcribatur, & ponat, alias proceſſus vitiaretur, ar.rationũ vbi ſi dies, & conſul non ponitur,non valet,vt ff.de eden.l.1.§.editiones.& ff.de accuſationib. l.libellorum.cum ſimilib.dic,vt ibi notatur.

f Item ſi lecto libello.[f] Hoc nouũ,vt legat, petat triduũ, ꝙ cõceſſum eſt ſibi de iure ꝯſtõnis regni hic in tex. aſs vide plene ibi, & extra de excep.c.paſtoralis. & in d.ꝯſtõne, exceptiones dilatorias,ſacro prius ꝑſtito.& nõ iudicij differẽdi cã hoc facit,aſs nõ audit, vt ibi & ĩ.ꝓx.c.& vnã exceptionẽ notare puta excõicationis. & aduerte, ꝙ capl̃m hoc locũ hẽt, tã in ciuilib.quã ĩ cr̃ialib. & ĩ dilatoriis, vt in regula conſtõnis, ſupra alleg. curioſus lector videre poterit.

g Item ſi oppoſita exceptione.[g] Vt in d.c.paſtoralis. & in conſtitutione,exceptiones dilatorias.

h Damnetur.[h] No.ꝙ damnari debeat in expenſis,ſed nũquid in eodem iudicio,an debeat ſuper his expenſis libellus dari? Reſpõdeo eadem ſententia fieri debet,vt C.de iud.l.ſancimus.in authẽt.poſt iuſiurandum.ibi ſignata,in fine ibi no.

i Itẽ ſi lecto libello ſtc.[i] Hic quæro vtrum iudex, vel pars teneatur ei qui vocatur, vulgarizare libellũ. Credo de iure, ꝙ non, vt ff.de inſtito.l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere. ſed dẽt venire, & hr̃e aduocatũ ſuũ,q intelligat ꝓ eo,ſed de conſuetudine ſeruatur ꝯtrium,

vt tota

Digitized by Google

vt tota die videmus fieri.ſ.in lit.ꝯt.ſm tenorem legis.C.de lit.ꝯte. auth.offeratur.probare vero poterit ꝑ teſtes inſtrã,lr̃as & ꝯfeſſiones partis,& ꝑ alium omnem modum ꝓbandi.Item q̃ñ ſuper aliqua interrogatione facienda parti ſuo ſcr̃o,ſi interrogatio fit ꝓcuratori,interrogabitur ꝓcurator de credulitate dicẽda,q̃d inde credit,ſic cogitur rñdere ꝑ verbum,credat,ꝙ poſſit ſic,& dẽt fieri,eſt rña.C.de iura.ca.l.2.§.ꝙ obſeruan.in gl.in ver.exiſtimat. & ſic põt dici tripl'r iur̃m hodie eſſe preſtandum in iudicio, quæ duo ſacr̃a probantur de facienda calumnia.c.j.de iur.cal.lib 6. & tertium fit ex ꝯſuetudine,ꝙ vocatur credulitatis,vt dixi,& oĩa tria gñã ſacr̃orum in iudicio verſantur. Caueat aũt rñdens, ꝙ non varius inueniatur in reſpondendo. Et hæc quidem vera ſunt in principali,quę non habent locum in teſte per dicta iura,vt ibi no.per cap. ex literis,de iureiurando.

k Dic tali.k Et ꝯ.negauit,& affirmauit:ſcribatur ſic lite ꝯt. ꝯfeſſus hoc,&c.bona eſt cautela,ꝙ fit ſaluis iur.&c.vt ff.quib.mod.pig. vel hypoth.ſol.l.ſi debitor.ibi,ſalua cauſa pig.&c.

l Si vero ꝑ verbum ignorantiæ.l Si vero ꝑ principalem fiat li.ꝯteſt. oportet fieri ꝑ negationem,vel affirmationẽ, & aĩo ꝯteſtandi litẽ aĩs non valeret,vt no.C.de lit.ꝯt.l.1.& in ꝯſtõne regni. di.l.cũ ſim. ibi not.quia bonus aduocatus neceſſe hẽt, ꝙ proteſtatio ſeruetur.

m De ineptitudine libelli. m Id eſt ius in futurũ,vt ff.de neg.ge.l.Neſennius,& de ver.ſig.l.deteſtatio.cũ ſi.& q.1 ſi inepta eſt actio ſiue libellus,ꝑditur lis,vt ff.de inſt.l.ſed ſi.§.pe.& ff.ſi men.fal.mod.dix. l.j.cum ſi. Caueat aũt aduocatus,ꝙ non alleget in iudicio falſa,aĩs puniretur de falſo,ſicut videmus in tabellione, & iudice, vt C.de teſtib.l.iubemus,in fi. Si aũt aliqs aduocatus allegat ꝯ iura,puta exceptionẽ dilatoriam opponẽdo poſt litem ꝯt.punitur libra auri,& mulctabitur in hoc,vt C.de exception.l.ſi quis aduocatus.

n Item poſt litem ꝯteſtatam. n Quod ſacr̃m ſi recuſatur ab actore, non auditur in cã,ſi a reo,punitur pro ꝯfeſſo,vt C.de iur̃o calumniæ.l.2.§.quod ſi actor.& §.ſin autem reus.

o Item iur̃m calumniæ.o Item poſt ſñiam ad ꝓbãdũ ſm arbitrium iudicis,vt in ꝯſtõne regni,de ꝓceſſu iuris ꝯſt.l.vltime.in fi.& dic,vt ibi dicitur,& in d.c.quoniam contra falſam,extra,de proba.

p Item dato termino ibi offeratur.p Dic hic præal.ꝯteſtatio lit.legitime corrigit multa,& infinita iura:olim.n.oẽs defenſiones,ſeu articuli dabantur,vſq; ad ſñiam,vt C.ſen.reſcin.non poſ.l.peremptorias,hodie vero ſm iſtam conſtitutionem,& aliam huius regni offeruntur eodem die,vel ſeq.

q Item ſi iurẽt teſtes aduerſa parte ꝑſente, q vel ꝯtumaciter abſente, vt C.de teſta.l.ſi q̃ñ.& no.ꝙ teſtes dẽnt eſſe iurati,aĩs eis non credeetur,niſi ſint iurati,vt 4.q.3.ſi teſtes.§.item iuſiurandi.& ext.de teſti.c.quoties,& d.l.ſi q̃ñ.Dic tali.& ꝯ.iurati ſunt corporaliter.d.l. ſi quando,& c.ſicut.cum ſim.

r Pretio.r Vt extra,de teſtib.c.1.& c.cum multis ſimil.& de hac oppoſitione facienda ꝯ teſtes,& proteſtatione,dic vt no in c.ſicut.extra de teſtib.c.opponi autem poteſt.

ſ Item ſi teſtes.ſ Quia non eſt de ſuba recipere teſtes,poſtq̃ ſunt iurati,& recipi poſſũt die feriata,imo plus,ꝙ poſtq̃ ſunt intra terminum iurati,pñt ẽt poſt terminum examinari. Rõ eſt,q̃a lex dicit,ꝙ teſtes iurati hñr pro examinatis,vt ff.de acq.hęr.l.Auſtus.de bo. poſ.l.ex teſtamento,& ff.de teſt.mi.l.j.§.j.

t In ſecreto. t Vt C. de teſt.l.nullum.ibi, ita adiudicantis intrare ſecretum &c.

u Aliis circũſtãtiis.u Videlicet auditu,viſu,ſcĩa,credulitate.& fama, & certitudine,oĩa prædicta textualiter no.ext. de teſt.c.cãm quæ.

x Item poſt examinationẽ teſtium,publicatio.x Hoc eſt dicere,redigantur in publicũ,q̃ teſtes dixerunt occulte,vt l.nullum.C.de teſt. & ẽt inſtrã,vt poſſit ſciri q̃d in cã probatum eſt. Sed vtrum publicatio ſit neceſſaria ſeu de ſuba proceſſus,ita ꝙ ſi omittatur,non valeat id ꝙ agitur. Dic,ꝙ eſt neceſſaria,vt not.in glo.ord.C.de ſent. & interlo.om iud.l.prolatam.& C.de iud.l.iubemus, & in Auth. de teſtib §.quia vero.

y Talem diem,ibi copia.y Quod eſt de iure Roma.cum ꝯcor.ff.de iure fiſci.l.in fraudem.C.de eden.l.is apud quem. cum ſim.

z Tali apud talem locũ.z Intellige ſane de teſtib.quos pro te non ꝓduxiſti,nam ſi quos teſtes ẽt examinatos ꝯ te eos reprobare nõ potes,vt C. de teſt.l.teſtium, dic vt ibi. & non mirum ſi reprobãtur teſtes,nam edictum de teſtib.eſt prohibitorium,vt ff.de teſt.l. j.§.j.ibi,in quib.non interdicitur,&c. Nam illi admittuntur,q non reprobantur.ff.de iudiciis.l.cum prætor,&c.

a Item poſt rubricas. a Quod facere dẽnt immediate poſt publicationem teſtium,poſtq̃ viderunt ꝓceſſum. Attendant iñ iudices,ꝙ poſt ꝯcluſionem dẽnt ipſi iudices ferre ſñiam , & hoc intra decẽ dies,vt in ꝯſti.vniuerſos,dic vt ibi,in gl.no.& ꝯ.eodem.hoc tamen habeat,cum ſimilib.c.nou.

b Quib.peractis.b Concluſio,ꝙ neceſſe eſt de ſubſtantia ꝓceſſus,vt in d.l.iubemus.C.de iu.& dic vt no.C.de ſent.l.ea lege.

c Detur terminus.c Quod facere poteſt,vt no.Inſt.de verb.ob.§.omnis,in glo.in verbo,tribui debet,quæ incipit,hic not. quæſtionem de facto.

d Item feratur ſñia.d Quod ſi non faciat,iudex tenetur ex ti.de obli. quæ ex quaſi maleſi.Inſt.eodem ti.in prin.

e Secundum allegata & ꝓbata.e Vt dicunt iura.ff.de of.prę.l.illicitas,§.veritas,ff.de min.l.intra vtile , vbi dicit Iuriſconſultus,ſm ea quę proponuntur,& vbicunq; Iuriſconſultus Sceuola loquitur in corpore iuris. Sed an ſñia dẽt eſſe conformis libello? dic, ꝙ ſic,l. vt fundus ff.communi diuidun.

f Item ſi poſt. f Ibi,iudex ſurgat,ꝙ põt facere viua voce appellando eodem die,dummodo in ea iudicii figura ſit iudex,vt ff.de appellationibus,l.ſed ſi apud acta,dic vt ibi.

g Dic tali.g Iudice ꝓ tribunali ſedente,ꝙ dico neceſſe non eſſe, vt ꝓ tribunali ſedeat,dum in ea figura iudicii iudex ſit,vt viua voce appellet,vide ꝙ dixi ſ. Si aũt poſt decem dies & vltra,nõ auditur appellare volens,vt C.ſi ꝯ.ius,vel vti.pub.auth.quæ ſupplicatio.cum ſi.& auth.hodie. C.de ap.olim vero de iure ffõrum intra triduum & biduum appellatur,& correctum eſt,vt ff.q̃ñ ap.ſit l.j.§.biduũ.

h Petens cũ inſtantia apoſtolos.h Quod facere tenetur iudex,vt no. ſ.& C.de appellationib.l.proconſul.& l.eos,& §.ſuper his,& ad iudicem ad quem appellatum eſt,debent mittere, ꝑ iura allegata, imo appellationem coguntur recipere,& ſi non recipiunt,puniuntur,vt C.de ap.l.quoniam iudices.

i Et oĩa.i Quia victus,& confeſſus non audietur appellãs,ſecus ſi victus tantum,nam ipſe talis bene appellat,vt C.quo.app.non reci.l. obſeruare,& dic vt ibi no.in tex.& in gl.in ver.propria.quæ incip. id eſt,ſpontanea.

TRACTATVS

DE ARBITRIS PER BAR.

1 *Arbiter quis eſſe poſſit.*
2 *Arbiter dicitur,qui partes iud cis ſibi vendicat.*
Arbitrator,qui conſilio ſuo tanquam amicabilis compoſitor litem bona fide decidit.
3 *Arbitri ſententia ſtandum eſt,niſi ſit nulla.*
Arbitratoris ſententia reducitur ad arbitrium boni viri.
4 *Arbiter cogitur ſententiam dicere,arbitrator non.*
5 *Reductio ad arbitrium boni viri a ſententia arbitratoris,petitur intra decẽ dies,ſi eſt iniqua.*
6 *Sententia an ſit lata ab arbitro,vel arbitratore,cognoſcitur ex modo procedend.*
7 *Renunciari reductioni ad arbitrium boni viri,an poſſit,& infra nu. 20.*
8 *Arbiter poteſt pronunciare de expenſis,& vſuris,quando debentur officio iudicis,ſecus ſi ex ſtipulatione.*
9 *Duo ex tribus arbitri non poſſunt pronunciare altero mortuo.*
10 *Duo ex tribus arbitris licet non paſſint tertiũ abſente cogere,vt pronunciet iudex tamen cogit,vt conueniat.*
11 *Arbitrorum vnus non poteſt committere vices ſuas aliis,niſi ſit compromiſſum.*
12 *Arbitri duo ſi abſente tertio pronunciant,ipſo poſtea ratum habente,ſententia duorum non valet.*
13 *Arbiter non punit contumaciam litigantium.*
14 *Arbiter ſi ſolus ſtipulatus eſt pęnã,ſi eius ſententia non pareatur,& pęna ſit commiſſa,quia vnus non paruit,ipſe exigit pęnam,quam ex altam pręſtabit parenti,vel ei cedit actionem.*
15 *Arbiter ſi mortuus eſt eo tempore,quo certum eſt alterum ex litigatorib. adeſſe non poſſe die ſtatuta,pœna non committitur.*
16 *Arbitri a ſententia non appellatur,& quæ ſit ratio.*
17 *A ſñia lata ſuper pęna commiſſa , quia non paritum eſt ſententiæ arbitri, an poſſit appellari.*
18 *Arbiter ab arbitratore in quibus differat.*
19 *Clauſula appoſita in compromiſſo,ibi,in arbitrium,& arbitratorem reſoluitur in disiunctam.*

1 TRactaturi de arbitris,† Primo videamus quis poſſit eſſe arbiter. Et eſt ſciendum,ꝙ poteſt eſſe hõ liber paterfa. & filiusfa.integræ famæ:hõ libertinus, compos mentis, & etiam infamis, dũmodo ſint maiores 25. ann. ff.de arb.l.ſed & filiusfa.cum l.ſeq.& l.Pedius,j.ie ſpon.& §.ſeruum.& l.ſed ſi in ſeruum.§.ſed neq;.& l.cũ homo.& 2 redde ſingula ſingulis.† Viſo quis poſſit eſſe arbiter,videndum eſt, quid differt arbiter ab arbitratore. Arbiter eſt,qui vẽdicat ſibi partes iudicis.l.idem Pomponius.§.recepiſſe.e.ti. Arbitrator eſt, qui conſilio ſuo tãquam amicabilis compoſitor litem decidit bona fide,& bono motu,nulla iuris ſolẽnitate ſeruata, & abſq; iudicio- 3 rum ſtrepitu,vt d.l.idem Pomponius,§.pe.† Itẽ ſciendum eſt,ꝙ litigatores dẽnt ſtare,& parere ſniæ arbitri,ſiue ſit æqua,ſiue iniqua quia dẽnt ſibi imputare litigatores, qui talem elegerunt arbitrũ. l.diem proferre.§.ſtari.eo. tit.& hoc verum,ſi credant ſe bñ iniare, & non ꝯ legem , quia tunc ſecus: nam ſi pronunciaret minores 14. anno. poſſe teſtari,non valeret talis pronunciatio,vt l.2. C.quando prouo.non eſt nece.l.ſed ſententiæ arbitratoris, & amicabilis compoſitoris,ſi eſſet iniqua,non eſt ſtandum,& poſſet re-

duci ad arbitrium bõni viri,& in hoc differunt arbiter, & arbitrator.l.ſi ſocietatẽ.§.arbitrorũ.ff.p ſoc.l.hæc venditio.j.rñ.ff.de ꝯh.emp.l.ſi libertus ita iurauerit.in prin.ff.de ope.lib.& de leg.a.l.j.in
4 fi.cum ſi.l.ñẽ arbiter †cõpellitur ſñiam dicere.l.1.§.tametſi.ff.e.ti.
ſed nõ arbitrator,ẽt ſi ſuſcipit.C.de ꝯh.emp.l.fi.ibi,vel ipſe nolue-
5 rit.Sed quæro †intra q̃tum tp̃s põt peti reductio ad arbitrium boni viri? Rñ.põt peti reductio,ſi eſt iniqua intra decẽ dies a tp̃e ſñiæ latæ ad inſtar ſupplicationis.C.de preci.imp.& offe.auth.quæ ſup-
6 plicatio. † Sed quid ſi dubitatur,an ipſa ſñia ſit lata ab arbitro, vel arbitratore,quia ſi eſſet lata ab arbitro,eſſet ſtandum,ſiue æqua,ſiue iniqua ſit:ſed ſi lata ab arbitratore, an poſſet reduci ad arbitriũ boni viri? Rñ.proceſſus negotii facti per ipſum hominem electum ab ipſis partibus,ſuper hoc oſtendet,& declarabit,vtrum lata fuerit ſñia ab arbitro,an non. Facit C.de teſt.l.non codicillum. Sed an
7 †pñt litigatores renunciare,vt non poſſit reduci ad arbitrium bo-
8 ni viri ſñia arbitratoris? Dic,vt dixi in l.j.C.eod.ti.†Quæro,an arbiter poſſit pronunciare de ſumptibus,& vſuris? Quidam dicunt,ꝙ non, quia vltra compromiſſum arbiter nihil poteſt. l. non diſtinguemus.§.nam & Iulianus.eo.ti. Sed dic ꝙ de expenſis põt pronũciare,cum ſint acceſſoriæ,& dependentes ab ipſo negotio principali,ar.l.ad rem mobilem,& l.ad legatum.ff.de procu.& quia iudex de his pronunciat.l.ſancimus. C.de iudi. ergo & arbiter.l.j.ff. de arb.& l.ſolemus,de iudi. De vſuris autem diſtingue,aut debetur vſura iudicis officio,quia eſt forte bona fide ꝯctus,& tunc poterit pronunciare,quia eſt vna obligatio ſortis, & vſurarum,C.de vſur.l.3.Aut eſt in ſtipłone,& tunc non poterit pronunciare.ff.de
9 appel.l.cum in vna.Quæro.† tres ſunt arbitri,vnus deceſſit, an alij duo poſſint pronunciare? Rñ.non,q̃a finitum eſt compromiſſum ff.e.l.item ſi unus.§.i.& quia mors oĩa ſoluit,vt in auth.de nuptijs.
10 §.deinceps.Sed an duo † ex ipſis poterunt abſentem tertium cogere,vt veniat cum ipſis? Rñ.ꝙ non,quia in hoc ſunt pares,& par in parem non hẽt imperium.l.nam & magiſtratus.ff.eo.Quid ergo fiet?adibunt iudicem,& eum citabunt,& ei præcipient,vt conueniat cum ipſis duob.ar.l.3.§.ait prætor.& l.litigatores.§.j.ff.eo.
11 Sed †an vnus ex ipſis poterit committere vices ſuas alijs duobus? Dic,ꝙ nõ,niſi ſit ſic compromiſſum.l.Pedius.§.fi.ff.eo.vbi dr̃,nõ vt recipiat ſñiam,&c.vt d.l.non diſtinguemus.§.fi.ff.de arbi. Quid
12 ſi duo †ex ipſis pronunciauerunt tertio abſente,& poſtea ratũ habuit quicquid per eos factum ſit,an ſñia duorum valebit? Rñ. vr̃ ꝙ ſic.l.fi.C.ad Mace.ff.de iud.l.licet,& ſt.qui ſatiſd.cog.l.Iulianus, cum ſi.& hæc omnia hẽs no.ĩ l.2.C.de arb.Sed tu dic ꝯ,quia præſens eſſe dẽt,qñ pronunciatur.l. ſi in tres.ff.eo. & ratihabitio non hẽt locum,vbi facto,& pñtia opus eſt,probatur in l.obligari.§.tutor.ff.de auth.tu.& Inſt.de auth.tu.§.tutor.& C.de leg.l.fin.lib.10.
13 & l.fi.C.de prędi.cur.non alie.li.10. Sed †an arbiter poterit punire contumaciam litigantium? Quidam,ꝙ ſic. l.non ex omnibus.ff. eo.Tu dic ꝯ,quia hoc ſolum iudicibus permiſſum eſt. l.2.§.fin.ff. de iud.niſi in compromiſſo hoc actum ſit expreſſe,ar.l.non diſtin
14 guemus.§.de officio.& §.fi.ff.eo.Sed quid ſi arbiter † eſt ſolus ſtipulatus pœnam,ſi non pareatur eius ſñiæ,& nõ paretur per vnum ex litigatoribus,vñ pœna commiſſa eſt , cui applicetur iſta pęna? vr̃ fiſco,quia quod ab indigno,&c.ff.de his,qui.vt ind.l.hæreditas. ff.de inof.teſt.l. Papinianus.§. meminiſſe. enim ſi. Sed tu dic,ꝙ arbiter exiget eam,& exactam præſtabit ijs,qui parebũt ſñię, quia oĩa commoda debent applicari ſñiam ſeruanti. C.de tranſac.l.ſi quis maior. Si aũt arbiter nollet exigere ipſam pœnã, tunc dico ipſum eſſe cogendũ cedere actionẽ ipſi ꝯpetentem ſeruanti ſñiam ꝯ non ſeruãtẽ ſñiam,q̃a hoc vr̃ actũ tacite inter partes,& ipſum arbitrũ,
15 vñ expreſſe dr̃ hr̃.l.cum qd.ff.ſi cer.pe.† Sed quid ſi eo tp̃e mortuus ſit arbiter,quo iã certum eſt alterum ex litigatorib.adeſſe nõ poſſe die ſtatuta,an ꝯ cũ pęna ꝯmittar? Et vr̃ ꝙ ſic,ar.l.cũ ſtipulatus ſim mihi a Proculo.ff.de ver.ob.& ff.de dam.inſe.l.dãni.§.Sabin. Sed tu dic ꝯ p hęc iura.ff.de arb.l.arbiter.ff.ſiquis cau.l.ſine cã.§.j.
16 & ĩ.de ver.ob.l.inſulam.& l.in illa ſtipłone. †Vñ ſciẽdum eſt,ꝙ a ſñia arbitri non appellat̃.l.j.C.de arb.& l.non diſtinguemus.§.cũ q dã.ff.e.niſi ex ꝯſenſu partiũ ſuerit.l.ex ꝯſenſu.§.j.2.rñ.de app.Sed q eſt rõ,ꝙ a ſñia arbitri nõ p̃t appellari? Rñ.ꝙ nullam hẽt iuriſdõnẽ, vñ enim ipſo iure non teneat eius ſñia,ab eo nõ põt appellari.l.j.C. qñ.puo.non eſt neceſ.vñ metu pœnæ ſtat̃ eius ſñiæ.d.l.2.C.de arb. Quare merito p appłonem reſcindi non põt,ſic alibi dr̃ de gradu, qui nullus eſt,ꝙ non põt reſcindi.l.nam & ſi ſub ꝯdõne.ff.de iniu.
17 rup.& irri.teſt.†Quæro de q̃one,quæ fuit in ciuitate Brixiæ,de facto inter duos fratres,Io.& Marti.litigantes adinuicem,qui compromiſerunt in amicũ cõem,tanq̃ in arbitrum, & arbitratorem, qui arbiter ex gr̃a Io.& Martini auditis iurib.vtriuſq; partis pronunciauit ꝯ Martinũ.Poſtea in proceſſu tp̃is,dũ ipſe Marti.nollet parere ſñiæ ipſius arbitri,Io.petebat pęnam ab ipſo Martino coram iudice,qui Marti.dicebat,Dñe iudex,non teneor ad pœnam , eo q̃a ſñia illius arbitri non tenuit,nec valet,q̃a nõ fuit lr̃ime lata, & ipſe iudex auditis allegationib.condemnauit ipſum Martinum ad pęnam compromiſſi at ipſe Martinus grauatus ex ſñia dicti iudicis appellauit ad q̃uẽdam iudicẽ appłonis,opponebat̃ p ipſam partẽ, ꝙ talis appłõ nõ valebat,nec tenebat,nec debebat admitti. Primo,q̃a non põt appellari a ſñia arbitri,ergo nec ab aliqua,quę oritur ex ipſa,iuxta r̃am iuris,ꝙ ſtatuitur in principali,dẽt ſtatui & in acceſſorio.l.cũ principalis,ff.de reg.iu.& l.fi.C.p quas pſo.nobis acq.Itẽ ſi hoc liceret indirecte,ꝯcedit̃ p aliam viã.ꝯ.l.cũ hi.de trãſa.Nõ.n. dẽnt captari verba legis,q̃ d̃t,nõ appellari a ſñia arbitri.l.pe. ad exhi. Præterea cũ qd ꝓhibetur,& eius ſpẽs.l.oro.de ſpon. Præterea,ſi hoc poſſet ipſe Martinus,ſequit̃,ꝙ oẽs ſñiæ arbitri eſſent eluſoriæ, ꝯ l.ne in arbitris.C.de arb.& l.ſi p̃tor.de iud.Itẽ ſi hoc liceret,lites ex litib.orirent̃,ꝯ l.fi.de fruc & li.exp.imo lites ſunt dirimẽdæ.l.q dã exiſtimauerunt,ſi cer.pe. Eꝯ vr̃ plurib.rõnib.q̃a appło eſt fauorabilis,& cõe auxiliũ.l.3.ff.rem ra.ha.ergo appło admittenda. l.2. & l.qdã.de lib.& poſth. Pręterea nulla lege cauet̃, ꝙ ipſe Martinus nõ poſſit appellare,ergo,&c.ergo vr̃ ꝯceſſum.l.nec non.§.ꝙ eis, ex quib.ca.in.a. Præterea tam in maiorib.quam in minorib. licitum eſt appellare.l.& in maiorib.C.de app.Non ob.l.j.C.de arb.q̃a trñdeo,ꝙ hoc non eſt verum,ꝙ ſic ꝓbo. Nã lex dicit,ꝙ ab executione nõ apellat̃.l.ab executione.C.de app.tñ ſi modũ iudicati excedat,põt appellari.d.l.Item video,ꝙ tutor noĩatus appellare non p̃t, vt Inſt.de excu.tu.§.q aũt, tñ põt intra q̃nquaginta dies excuſationes ſuas ꝓponere,vt ibi dr̃,& niſi iudex tunc eas admiſerit,põt tutor prouocare.ff.quo.app.non reci.l.j.§.j.quapp dũm eſt ita in q̃one propoſita,cum nõ poſſit reddi rõ diuerſitatis,arg.l.a Titio.ff.de
18 verb.ob.†Quæro,in quo diſcrepat arbiter ab arbitratore? dic,ꝙ in trib.arbiter ſuper lite,arbitrator ſup ꝯctu.l.ſi ſocietatẽ.§.arbitrorũ ff.p ſoc.Secũdo, q̃a arbiter tenetur cognoſcere ſm formam iuris ciuilis,l.cũ antea.§.licet.C.de arbi. Arbitrator vero ex ęquitate,vt l.fi.C.de ꝯh.emp. Et ex hoc ſequit̃ tertio,ꝙ ſñia arbitri nõ p̃t reduci,ſed arbitratoris ſic.l.vñ ſi Neruę,& l.ſeq.ff.pro ſoc.Item arbiter cogitur ſñiam dicere,arbitrator non,vt ſ̃.dictũ eſt.Quid eſt ergo,
19 †ꝙ quotidie fiunt compromiſſa in arbitrum,& arbitratorem,cũ iſtę viæ ſint ꝯriæ? Solo,copula,&,ponitur ꝓ diſiunctiua ſm quoſdam,& alterã viã neceſſe hẽt eligere verbis, vel factis,& ſic iudicamus de eo tanq̃ de arbitro,vel arbitratore. Vel ſm Iac.But.põt ſuſtineri cõis modus,q̃a arbiter põt aſſumi ſuper lite,q̃a ſup lite põt tranſigi,intelligunt,& de hoc in ꝯcordia non ſunt, ſu p tali tranſactione in ꝯctu tanquam arbitrator aſſumitur,& ſic diuerſis reſpe-
20 ctib.ſit arbiter,& arbitrator. Sed quęro,† an poſſit renunciari iuri petendi reductionem ad arbitriũ boni viri? ſunt opi. Dy.in c.ſcienti.de reg.iu.li.6.dicit,ꝙ non,q̃a in quacunq; huiõi ꝯuẽtionum eſt eſt tacita diſpõ legalis p̃ modum ꝯuentionis,l.quidam cum filiũ, §.videamus,ff.de ver.obl. & l.quæro.§.inter locatorem.ff.loc.qui ſatiſd.cog.l.fi.Qñ ergo ꝯueniunt, tacite intelligitur, ſi ſunt arbitramentum ęquum,& ſi non ſit cã ꝯquerendi. Sed hęc argumenta Dyni non procedunt in caſu,quo ꝯueniſſet ſuñ li.Iac.de Are.tenet indiſtincte ꝯuentionem valere,quaſi p hoc arbitramẽtum ex partium ꝯuentione cẽſeretur eſſe arbitrium,ar.l.in ꝯuẽtionalib.ff. de ver.obl.ſed arbitrium non põt reuocari per ſ̃.dicta. Sed durum eſt,ꝙ talis renũciatio inducat remiſſionem futuri doli, & inuitat arbitrum ad delinquendũ,ꝯ l.iuriſgentiũ.§.ſi paciſcar.de pact. Ex quo quidã ibi euitant abſurditatem p̃dictam,& aſſumũt ꝯſilium, vt remittatur dolus futurus,& ita iacet ꝯuentionis forma, ꝙ partes remittant petere reductionem ad arbitrium boni viri,& renũcient arbitrio iudicis,quo mere petit̃ reductio,ſicut patet in actione depoſiti in cuius ꝯſequentia põt dolus futurus remitti, ſed nõ fuit Iac.But.qui ſequitur opi.Inn.in c.Quintauallis.de iureiu. Aut quęritur de iure,aut de ꝯſuetudine. Primo caſu, aut laudum eſt iniquum re ipſa,& nocebit ꝯuentio,& renunciatio:aut ex propoſito,& nõ valebit propter prędictam rationem,ar.l.2.C.de reſcin. vendi. ceſſante rñ conuentione,& renunciatione propter vtriuſq; iniquitatem,vel alterius tantum,poſſet corrigi,& reformari. De conſuetudine autem talis renunciatio,& tale pactum , nihil operatur,quod no.

TRACTATVS
DE DIFFERENTIA
Inter ius Canonicum,& ciuile.

ADDITIO.

a Tho.D.De differentia.Adde,ꝙ iſte tractatus nõ eſt Bar.quia non eſt ſtylus ipſius. Et credo,ꝙ ille qui compoſuit iſtum tractatum,recollegit ſcripta domini Iac.Alber.de Bonononia,ſed ſine aliquo ordine.Dominus enim Iac.Alber.de Bononia exiſtens Veronæ,compoſuit tractatum, ſiue ſummulam contrarietatum inter ius canonicum,& ciuile,vbi poſuit 116.differentias inter ius cano.& ciuile,& inci.a citatione,qui floruit tempore dominorum Alber.Maſti.de Scala,dominorum Veronæ,an.Domini 1330.& ſic tempore Io.And.& ipſum etiam alleg.Bar.in conſi. 123.inci.an fratres.

1 *Compromittere de iure ci. cum iuramento non debet,iure canonico ſic.*

2 *[illegible] ab uniuerſitate conſtituitur,iure ci.non licet,ſecu d [illegible] Iac.ſic.*

Poſſeſ-

3 *Poſſeſſorium recuperanda iure ciuili datur aduerſus deiectorem, vel quia mandauit, vel quia ratum habuit, iure canonico aduerſus quemcunque illicite peruenit.*

4 *Iudex ſecularis de iure ciuili cognoſcit de cauſa ſpirituali incidenter, ſecus de iure canonico.*

5 *Prælatus iure ciuili non conſtituit procuratorem in cauſis ſuæ eccleſiæ, iure canonico ſic.*

Prælatus in bonis eccleſiæ, habet plus iuris, quam tutor in bonis pupilli.

6 *Mulier iure ciuili in criminalibus teſtis eſſe poteſt, iure canonico non.*

7 *Lis inter patrem, & filium in poteſtate eſſe non poteſt iure ciuili, iure canonico ſic.*

8 *Contra abſentem in criminalibus lite non conteſtata iure ciuili an procedatur, & quid iure canonico*

9 *Caſus, quib. lite non conteſtata poſſint recipi teſtes.*

10 *Accuſatus, & condemnatus de crimine iure canonico, ſuũ accuſatorem accuſare non poteſt, ſecus iure ciuili, niſi amiſerit libertatem, vel ciuitatẽ.*

11 *Teſtes ſuper uniis capitulis teſtibus apertis iure canonico induci poſſunt, iure ciuili non.*

12 *Crimina iure ciuili alia publica, alia priuata, iure canonico oĩa publica.*

13 *Reſtitutio in integrum iure ciuili eccleſiæ non datur contra libertatem, iure canonico ſic.*

14 *Iuriſdictio iure canonico perpetuatur citatione, iure ciuili litis conteſtatione.*

15 *Iudex appellationis iure ciuili non delegat cognitionem cauſæ, reiecto prolatione ſententiæ, iure canonico ſic.*

Iudex ordinarius de iure canonico ſimpliciter committit cognitionem cauſæ principalis, iure ciuili ſecus

Iudex ordinarius iure ciuili audientiam cauſarum ſolum conſiliariis ſuis committit, iure canonico quibuſcunque.

16 *A ſententia lata a ſubdelegato iure ciuili appellatur ad delegatum, iure canonico non.*

17 *Aetas virilis iure ciuili eſt 25 ann. iure canonico eſt 30*

18 *Furtum iure canonico ſumitur pro qualibet illicita detentione, iure ciuili ſecus.*

19 *Meri, vel mixti imperij ea quæ ſunt, iure canonico delegantur, non de iure ciuili, niſi cauſa abſentiæ.*

20 *Res de quo datu fuit tenuta iure ciuili recuperatur vſque ad 30 ann. iure canonico vſque ad 40.*

21 *Reſciſſoria poſt quadriennium iure ciuili datur poſtliminio reuerſis, iure canonico non.*

22 *Latrones, & depopulatores notorius fugientes ad eccleſiam inde extrahi poſſunt iure canonico, alij non, ſed iure ciuili homicidæ, adulteri, & raptores virginum.*

23 *Iurare per creaturas iure canonico non eſt permiſſum, iure ciuili ſic.*

Iurare per membrum Dei, vtroque iure prohibetur

24 *Actio in libello de iure ciuili exprimitur, iure canonico ſecus.*

25 *Inſtantia iure ciuili finitur triẽnio a die litis cõteſtatæ, iure canonico non.*

26 *Iudex ordinarius iure ciuili non recuſatur, iure canonico ſic.*

27 *Delegatus de iure ciuili cum recuſatur, cauſa ſuſpicionis non eſt proponẽda, nec probanda, iure canonico ſic coram arbitris, aliam vide, numero 167*

28 *Eccleſia iure ciuili aduerſus præſcriptionem reſtituitur, iure canonico non, tamen ipſe dicit, quod ſicut minor.*

29 *Torneamenta iure ciuili, & canonico prohibitu.*

30 *Fama ſola iure ciuili non probat, iure canonica facit vitandum eſſe excõmunicatum*

31 *Prædicatores, & cõfeſſores poſſũt eleemoſinas iure canonico recipere ab vſurarijs, iure ciuili non, ſua authoritate, ſed de manibus dominorum debent recipere.*

32 *Clerici Pariſijs commorantes iure canonico laicum pro cauſis pecuniarijs coram epiſcopo conueniunt, quod non eſt iure ciuili.*

33 *Clericus iure ciuili poteſt in non ſuum iudicem eccleſiaſticum conſentire, iure canonico non.*

34 *Contrahens in loco poteſt a iudice loci, ſi ibi inueniatur, citari, & abſque omni remedio pretorio compelli, vt compareat iure ciuili, ſed iure canonico ſolum pronunciat de mittendo ſi alibi exiſtat.*

35 *In cauſa matrimoniali, & in cauſis electionum, iure ciuili non peruenitur ad diffinitiuam abſque litis conteſtatione, iure canonico ſic*

36 *Rigor in cauſis eccleſiaſticis iure canonico non ſeruatur, ſed diſcretio, iure ciuili ſecus.*

37 *Sequeſtratio iure ciuili non ſit propter rei abſentiam, iure canonico ſic.*

38 *Offerens ſe liti iure ciuili, condemnatur, ac ſi rem poſſideret, ſed iure canonico non.*

39 *Conſanguinitas iure canonico probatur per teſtes de credulitate, & auditu, iure ciuili, teſtes non probant.*

40 *Sententia in cauſa matrimoniali iure canonico poteſt ſine ſcriptis ferri, quod iure ciuili non reperitur.*

41 *Dicto vnius teſtis iure ciuili non ſtatur, iure canonico ſic, quando non eſt præiudicium alterius.*

42 *Abbas in cauſa monaſterij iure ciuili iurat de calumnia in animam ſuã, iure canonico in animam maioris partis conuentus.*

43 *Teſtes iure ciuili abſolute magis coguntur teſtificari, quam de iure canon.*

44 *Frater iure ciuili nõ accuſat fratrem de magno crimine, iure canonico accuſat de hæreſi.*

45 *Parentes iure ciuili non teſtificantur contra filios, iure canonico ſic.*

46 *Exceptio dilatoria iure ciuili debet ante litem conteſt. proponi: iure canonico quandocunque*

47 *Sententia lata, & tranſacta in rem iudicatam, quis vltra non auditur iu. ciu. ſed iure canonico ſic in cauſa matrimoniali, fraude probata per vnũ teſtem, & iuramentum.*

48 *Ceſſio recepta a clerico iure canonico præſumitur ſimulata, iure ciu. non, niſi doceatur ſimulatio.*

49 *Laicus ingrediens monaſterium iure ciu. aliquid retinere non poteſt, ſed iure canonico poteſt aliquid concedere loco prebendæ.*

50 *Promittens aliquid dare ſub pœna, ſi aliquid omittitur, iu. ciu. tenetur ad totam pœnam, iure canonico ſecus.*

51 *Pro iure iudicando licite iure ci. licet accipere, iure canonico non.*

52 *Ordinandi ad ſacerdotium iure ci. debent aliquid offerre ordinanti, & notario, ſed iure canonico non poſſunt.*

53 *Promiſſio facta de danda alteri iurata iure canonico valet, iure ci. ſecus.*

54 *Tranſigere iure ci. ſuper criminibus ingerentibus pœnam ſanguinis licet, ſed iure canonico videtur aliter.*

55 *Matrimonium inter pares ſimul habitantes iure ci. præſumitur, ſed iure canonico adulterium.*

56 *Promiſſio pœnæ, & datio arrharum in matrimonio iure canonico, nõ valet, iure ciuili ſic.*

57 *Pater filio recuſante non poteſt eam iure canonico maritare, iure ciu. poteſt, niſi ei indignum, vel turpem daret.*

58 *Conſenſus parentum in matrimonio iure ciu. requiritur, non de iure canonico.*

59 *Infans, quis videtur effici iure canonico pro omni crimine, ſed de iure ciu. non.*

60 *Filij nati ex inceſtu, vel nefario coitu, iure ci. a patre alendi non ſunt, iure canonico ſic.*

61 *Matrimonium inter ſeruos iure ci. eſſe non poteſt, iure canonico ſic.*

62 *Mulier intra annum iure ciui. licite non tranſit ad ſecunda vota, iure canonico ſic.*

63 *Vxor etiam non perfectæ ætatis, quæ fuit a viro cognita in domo patris, & nondum traducta ad domum viri, viro mortuo lucratur quartam*

64 *Statutum, quòd vxore præmoriente vir lucretur dimidiam dotis, habet locum etiam in ſponſa de præſenti, & ad domum non traducta.*

Item an i em ſit in ſponſa.

65 *Spurius iure ci. a decurionatu non prohibetur, iure canonico ſic.*

66 *Contrahentes iure ci. licite ad inuicem ſe circumueniunt, ſed eccleſia iure canonico in venditione rei ſuæ vltra iuſtum pretium, licite non recipit.*

67 *Hæres iure ci. non implens voluntatem defuncti perdit hæreditatem, excepta legitima ſi eſt filius, ſed iure canonico etiam filius perdit totum.*

68 *Sacrilego iure ci. imponitur durior pœna, quam de iure canonico, & n 79*

69 *Pœna pecuniaria iure ci. ab eccleſia infligi poteſt, iure canonico non.*

70 *Pactum nudum regulariter iure ciu. non producit actionem, ſed iure canonico ſic, quia datur condictio canonis.*

71 *Pupillus iure ci. non iurat, nec ſeruare tenetur iuramentum, iure canonico ſic, ſi eſt doli capax.*

72 *Fur iure canonico dicitur, qui non intrat per oſtium, iure ci. ſecus.*

73 *Præſcriptio in iuribus, quæ non habent cauſam continuam ſit duplicato tempore iure ciu. ſed iure canonico in omnibus iuribus ſufficit præſcriptio 40 anno.*

74 *Mortui pro ſuis ſceleribus ſi ſint in morte contriti traduntur ſepulturæ iure canonico, ſed iure ciu. non abſque permiſſu Principis.*

75 *Pœna inceſtus & adulterij iure canonico mors eſt, ſed iure ciu. mulier in monaſterium detruditur.*

76 *Geſtũ non meo nomine, iure canonico ratum habere poſſum, ſecus iure ci.*

77 *Reus proponens exceptionem dilatoriam, & non probans ante ſententiã, in expenſis condemnatur, ſed iure ci. condemnatio expenſarum non ſit, niſi in fine cauſæ.*

78 *Incendiarius aliter iure canonico, aliter iure ci. punitur.*

80 *Plures ſi vulnerauerunt aliquem, qui mortuus ſit, iure canonico omnes tenentur de occiſo, iure ci. ille ſolus, ex cuius vulnere apparet ipſum mortuũ*

81 *Accuſatus, ſi accuſator non probat, iure ciu. abſoluitur, ſed iure canonico. purgatio indicitur, in qua ſi deficit, condemnatur.*

82 *Sortilegus punitur iure ciuili capite, ſed iure canonico, pœna quinque aureorum*

83 *Inceſtum committens cum monacha iure ciu. pœna capitali punitur, iure canonico clericus deponitur, laicus excommunicatur.*

84 *Matrimonium iure ci. ſoluitur altero ex coniugibus volente monaſterium intrare, ſecus iure canonico.*

85 *Nuptiæ inter conſobrinos iure ci. contrahi poſſunt, iure canonico ſecus.*

86 *Legatum rei alienæ iure canonico non valet, iure ci. ſic, cum diſtinctione tamen.*

87 *Bona fides, & titulus non requiritur iure ciuili in præſcriptione, iure canonico ſic.*

88 *Patria poteſtas iure ci. durat in oĩ ætate, ſed iure canonico adueniẽte adulta ætate ſoluitur quo ad matrimoniũ carnale, ſpirituale, & iuramentũ.*

89 *Filiusf. iure ciuili voto non obligatur, iure canonico ſecus.*

90 *Stuprum iure canonico proprie cum virgine, iure ciu. etiam cum vidua, puero, vel ſoluta.*

91 *Fornicatio ſimplex iure ci. non punitur, iure canonico ſic.*

92 *Peccans cõtra naturã iure ci. pœna capitis punitur, iure canonico mitius.*

Digitized by Google

93 Pater occidens filiam in adulterio deprehenſam iure ciuili non punitur, iure canonico ſic.
94 Viro iure ciuili non permittitur vxorem vulnerare, clerico vxorato ſic de iure canonico.
95 Coniux iure canonico non vouet caſtitatem, iure ciuili ſic.
96 Gradus aliter iure ciuili, aliter iure canonico computantur.
97 Mulier rapta, raptori iure ciuili non poteſt nubere, iure canonico ſic.
98 Lex, bene a Zenone, C. de quadr. praeſcrip. non habet locum in rebus eccleſiaſticis
99 Alienantur res immobiles eccleſiae cum minori ſolennitate de iure canonico quam iure ciuili.
100 Locator, finito tempore, poteſt domum alteri locare iure ciuili, ſecus iure canonico in ſcholare inquil no.
101 Emphyteuta iure ciuili ſi non ſoluit canonem elapſo biennio cecidit, iure canonico non.
102 Fructus pignoris iure ciuili ſortem extenuat, iure canonico in duobus caſibus.
103 Res ſacra, vel religioſa iure ciuili non poſſunt in obligatione venire, iure canonico ſic ex cauſa neceſſitatis.
104 Teſtes in teſtamento iure ciuili requiruntur ſeptem, iure canonico ſufficiunt duo, vel tres.
105 Inſtitutio, vel relictum collata in voluntatem alterius iure ciuili non valet, iure canonico ſic.
106 Fructus iure ciuili dicuntur deductis expenſis, ſed decima iure canonico ſoluuntur de fructibus, nalla facta deductione.
107 Mora iure ciuili non fit re ipſa, ſed interpellatione, ſed iure canonico in tarda ſolutione decimarum fit re ipſa.
108 Noua vectigalia imponens aliter iure ciuili, & aliter iure canonico punitur.
109 Deſponſata de facto, quia non potuit conſanguinitate impediente deſponſari, non poteſt cum altero fratre matrimonium contrahere iure canonico, ſecus de iure ciuili
110 Iuuenis, qui puellam ſeptem annorum duxit, quam attentauit cognoſcere, & non potuit, iure canonico non poterit cum illius conſobrina matrimonium contrahere, ſecus iure ciuili.
111 Eligentes Abbatem iure ciuili iurant, ſecus de iure canonico.
112 Matrimonium iure ciuili conſenſu ſine verbis contrahi poteſt, iure canonico non, in valentibus loqui.
113 Veſtes, & ornamenta iure ciuili cum mortuis non ſepeliuntur, iure canonico archiepiſcopus cum pallio ſepelitur.
114 Archiepiſcopus iure canonico pallio non vtitur extra prouinciam, quod de iure ciuili videtur.
115 Dignitati iure canonico quis licentia obtenta cedere cogitur.
Cedens bonis iure ciuili re integra illa recuperare poteſt.
116 Liberti eccleſiaſtici multa ſpecialia habent de iure canonico, quae non inueniuntur iure ciuili.
117 Pena multa iure ciuili imponuntur, quae iure canonico non traduntur, & contra nu. 120.
Pena carceris eſt ex grauioribus penis, quam eccleſia infligat.
118 Pena falſi iure ciuili alia eſt a penis iuris canonici.
119 Patronus praeſentans indignū iure ciuili, priuatur, ſed iure canonico non.
121 Interfectori iure canonico imponitur pena minor, quàm de iure ciuili.
122 Pugnare quis poteſt pro defenſione poſſeſſionis, & rerum ſuarum iure ciuili, ſed iure canonico clericus etiam cum Saraceno non pugnat.
123 Vulnerans, iure ciuili quando dubium eſt, an vulneratus ex vulnere mortuus ſit, non tenetur de occiſo, iure canonico ſic.
124 Corrumpens virginem, iure ciuili non tenetur eam in vxorem accipere, iure canonico ſic.
125 Stuprum committens iure canonico minori pena punitur, quā iure ciuili.
126 Raptus proprie in ſponſa committitur iure ciuili, ſecus iure canonico.
127 Empta ex pecunia ſeuchri iure canonico, venduntur, & pecunia reſtituitur, ſed iure ciuili emens ex pecunia mea, & nomine ſuo, non habet ias. in re empta.
128 Quis in frōte iure ciuili non bullatur in penā, de iure canonico aliquādo.
129 Vtens falſis inſtrumentis & penitens, iure ciuili non punitur, ſed iure canonico ſecus, in vtente falſis lit. ris apoſtolicis.
130 Blaſphemator Dei, & ſanctorum iure ciuili punitur vltimo ſupplicio, iure canonico, laicus excommunicatur, clericus deponitur.
131 Mutans ſibi cauſam poſſeſſionis iure canonico, tanquam indignus priuatur ſuo beneficio, ſecus iure ciuili.
132 Noualis terra qua de iure ciuili dicatur, & quae de iure canonico.
133 Poſſidens mala fide iure ciuili dicitur poſſidere, ſecus iure canonico.
134 Malefactores rerum eccleſia coram eccleſiaſtico conueniuntur iure canonico, ſed iure ciuili actor ſequitur forum rei.
135 Petens plus debito iure ciuili in triplo condemnatur, & in expenſis, iure canonico ſolum in expenſis.
136 Impediens legatum iure canonico excommunicatur, iure ciuili traditur hoſtibus.
137 Fugiens ex bello publico iure ciuili capite punitur, iure can. eſt infamis.
138 Exiſtentia in bonis nullius occupanti conceduntur iure ciuili, tamen iure canonico epiſcopus non occupat diœceſim, vel parochiam in locis nemini attributis niſi a ſuperiore concedatur.
139 Nil innouatur iure ciuili, quaeſtione reſtitutionis in integrum pendente, ſed iure canonico ſic impoſita cautione.
140 Delegatus ab ordinario iure ciuili non exequitur ſuam ſententiam, ſecus iure canonico.
141 Sententia plurium valet iure ciuili, ſed iure canonico contra eum, qui criminaliter eſt condemnandus, omnes debent concordare.
142 Miſſus in poſſeſſionem in actione reali ſtatim poſſidet, iure canonico non, niſi elapſo anno.
143 Bona haereticorum iure canonico publicantur, & filijs auferuntur, ſed iure ciuili non auferuntur filiis catholicis.
144 Bona committentium enormia delicta in eccleſiam, in fiſcum eccleſiae cōfiſcantur iure canonico, ſed de iure ciuili bona damnatorum reſeruantur filijs.
145 Iudices ſeculares in criminibus exequuntur gladio iure ciuili, ſecus iure canonico.
146 Pena mortis iure ciuili infligitur, iure canonico non.
147 Appellari a ſententia appellationis quando poſſit.
Appellatio reſcindit pronunciatum,
Appellare licet a ſententijs, quae ſecum trahunt executionem
148 Iudex appellationis a quo appellatur iure canonico ſtatuit terminum, intra quem appellans proſequatur appellationem, iure ciuili non.
149 Appellari ad Imperatorem omiſſo medio iure ciuili non poteſt, ſecus de iure canonico.
150 A ſententia interlocutoria iure canonico appellatur, iure ciuili non pōt.
151 Iudex, a cuius ſententia eſt appellatum, iure ciuili non recuſatur in alia cauſa, ſecus iure canonico.
152 Appellare a ſententia in cauſa momentaneae poſſeſſionis iure ciuili non licet, ſecus de iure canonico.
153 Teſtes in cauſa appellationis publicatis atteſtationibus ſuper eiſdem capitulis iure canonico recipi non poſſunt: iure ciuili ſecus.
154 A ſententia epiſcopi iure ciuili appellatur ad ſecularem, iure canonico ad Metropolitanum, vel ad Papam.
155 Praeſcriptio non currit iure canonico tempore praelati male alienantis, iure ciuili hoc non reperitur.
156 Iuramentum calumniae iure canonico non habet locum in ſpiritualibus cauſis, ſed veritatis, ſecus in iure ciuili.
157 Quaeſtio natalium iure canonico ſpectat ad eccleſiam, & iure ciuili ſecularis etiam incidenter cognoſcit.
158 Minor iure canonico cenſetur maior in ſpiritualibus, ſecus iure ciuili.
159 Poſitio mere negatiua iure ciuili fieri non poteſt, iure canonico ſecus.
160 Senes, & valetudinarij iure canonico compelluntur ad teſtificandum, iure ciuili ſecus.
161 Criminoſi etiam non damnati iure canonico repelluntur a teſtimonio, ſi crimen probatur, ſecus iure ciuili & nu. 164
162 Accuſari poſt mortem quibus caſibus poſſit iure canonico, & iure ciuili, quaeſtio bona.
163 Teſtes iure ciuili etiam in ciuilibus compelluntur, ſed iure canonico in criminalibus.
165 Mulier iure ciuili non accuſat virum de adulterio, ſecus iure canonico.
166 Pro adulterio iure ciuili agitur pena corporali, iure canonico ad thori ſeparationem.
168 Maritus de iure ciuili excluditur quinquennio ab accuſatione adulterij, iure canonico ad ſeparationem thori.
169 Iudices ordinarij, & delegati aliquid iure ciuili habere poſſunt, iure canonico delegatus habet expenſas.
170 Sententia in notorijs contra ordinem lata, iure ciuili non valet, iure canonico ſic.
171 Officio iudicis expediuntur ea quae deſiderant cognitionem, et decreti interpoſitionem, & non delegantur iure ciuili, ſecus de iure canonico.
172 Actor iure ciuili poteſt reum trahere coram diuerſis iudicibus, pluribus actionibus, iure canonico ſecus.
173 Parentes pro filiis iure ciuili non teſtificantur, ſed iure canonico ſuper cōſanguinitate ſic.
174 Ordinarius cauſam trecentorum aureorum iure ciuili non delegat, niſi in ſta cauſa, iure canonico ſic.
175 Prorogari poteſt iuriſdictio de perſona ad perſonam de iure ciuili, etiam delegati, ſecus de iure canonico.
176 Vir iure canonico accuſat vxorem adulteram ſolum ad ſeparationē thori, ius ciuile hoc non habet.
177 Filiusf. iure ciuili abſque patris conſenſu in iudicio eſſe non poteſt, iure canonico poteſt eſſe in ſpiritualibus.
178 Haeres conficiens inuentarium non tenetur vltra vires haereditarias iure ciuili, ſed iure canonico videtur ſecus.
179 Conſuetudo ſubſequens iure ciuili praeiudicat iuri ſcripto, ſed iure canonico ita demum ſi ſit rationabilis, & legitime praeſcripta.
Conſuetudo iure ciuili ſumitur, quae tendit circa factum, & proceſſum iudicis, iure canonico, quae attendit circa ius priuatum aliquorum.
180 Locus religioſus iure ciuili efficitur ex eo quòd mortuus infertur, iure canonico, niſi Pontificis authoritate.
181 Mortui iure ca. ī eccleſia ſepeliui, iure ciuili extra ciuitatē ſepeliri dēnt.
182 Bona fides in vſucapione a principio iure ciuili tantummodo requiritur, iure canonico, continue.
183 Bona fides in longiſſima praeſcriptione iure ciuili non requiritur, ſed iure canonico requiritur titulus.
184 Praeſcriptione interrupta litis conteſtatione iure ciuili poſſidens poteſt etiam praeſcribere, iure canonico ſecus.

185 *Pœna nulla iure ciuili non excedit quadruplum, iure canonico ſecus inſtitia ſuadente.*

OPus itaque preſens, in quatuor partes conabor diuidere. In prima quidem dñas ponam, quę ſunt inter ius canonicum, & ciuile, circa inchoandum, & ordinandum iudiciũ. In ſecũda ſubijciam dñas, quas inuenio inter prædicta iura circa deciſionem cãrũ, & negotiorum. In tertia tradam dñas circa executionem ſñiarum. In quarta & vlt. adijciam dñas inter præfata iura, quas reperi in applõib. &
1 cauſis. † In primis pono dñam inter ius ciuile, & canonicum, quia de iure ciuili non dẽt compromitti cum iuřo, vt C. de arbi. authẽ. decernimus: ſed de iure canonico, etiam cum iacřo eſt ꝑmiſſum compromittere, vt ext. de arbit. c. cum tempore, & cap. ex parte:
2 † Addo aliam dñam, quia de iure cano. vniuerſitas conſtituit procuratores, vt ext. de proc. c. quia in cauſis, & c. petitio. & de iur. calum. c. cum cauſam, & Canoniſtæ omnes adminiſtratores gñali vocabulo procuratores appellant, vt j. q. 3. c. Saluator, & ext. de iura. cal. c. in ꝑtractandis, & c. Imperatores. Sed iure ciuili dicit Azo, ꝙ vniuerſitas non poteſt procuratorem conſtituere, quia procurator fit a ſingulari dño, vt ff. de procur. l. 2. & quod eſt vniuerſitatis, non eſt ſingulorum, vt ff. de in ius voc. l. ſed ſi hac lege, §. & ſi aduerſus Rempublicam, & ff. ꝙ cuiuſque vniuer. nom. l. ſicuti, §. j. Nec ob. Auth. de ſanc. epi. §. ſi ſi aũt cã emerſerit, quia exponitur ibi, procurator. i. procurãs, & ſic pro ſindico ponitur. Alij Doctor. iuris ciuilis, vt Iacob. dixerunt argumento d. §. ſi c ſi, ꝙ vniuerſitas poteſt facere procuratorem, & quia vniuerſitas eſt domina, vnde
3 procuratorem conſtituit. † No. aliam ueritatem, quia de iure ciuili poſſeſſoriũ recuperandę poſſeſſionis, non datur, niſi aduerſus deiectorem, vel quia mandauit, vel quia ratam habuit deiectionem. ff. de vi, & vi. at. l. cum a te. & ext. de ord. cog. ca. cum dilectus, & de reſti. ſpo. c. cum ad ſedem, in fi. de iure vero canonico latius patet aduerſus quemcunq́; res illicite peruenit, vt in d. c. cum dilectus, & ibi no. & ext. de reſt. ſpo. c. ſæpe contingit, & 2. q. j. c. redintegranda.
4 † Aliam differentiam no. ꝙ de iure ciuili iudex ſecularis poſſet cognoſcere de quæſtione ſpirituali incidenter, vt probatur, C. de iud. l. quoties, & de ord. iud. l. adire præſidem, & ff. de iuriſdict. om. iud. l. ſi idem, & de iud. l. licet non cogatur, at iure canonico ſecularis iudex nec incidenter quidem poteſt cognoſcere de ſpiritualibus cauſis, ext. de ord. cog. c. tua, & qui fil. ſint legi. c. cauſam, & ca.
5 lator, & de hoc dictum eſt de iud. c. at ſi clerici: † No. aliam differẽtiam, ꝙ de iure ciuili dicimus prælatum non poſſe conſtituere ꝓcuratorem in cauſis eccleſiæ ſuæ ante lit. conteſt. ad inſtar tutoris, & curatoris, vt C. de proc. l. neq́;, & ibi no. & in glo. in ver. debent. Sed de iure canonico eſt ſecus, extra de proc. c. petitio. Et redditur rõ diuerſitatis inter prælatum eccleſię, & tutorem, vel curatorẽ, quia plus iuris hẽt prælatus in bonis eccleſiæ, vt puta cum vtatur, & fruatur rebus eccleſiæ, quam tutor, vel curator in bonis pupilli, vel adulti, qui nõ fruuntur bonis pupilli, vel adulti, vt hoc plene
6 no. Ber. ext. de reſcri. c. edoceri, † Animaduerto aliam dñam inter ius canonicum, & ciuile, quia de iure canonico mulier nõ accipitur in teſtem, ſi criminaliter agatur, 32. q. 5. c. mulierem ꝯſtat, ext. de ver. ſig. c. forus, & no. ext. de teſt. c. tam literis: ſed iure ciuili ita põt eſſe teſtis mulier, ſicut maſculus, niſi in teſtõ, vt ff. de teſt. l. q teſtamento, §. mulier, & no. in d. c. forus, & niſi ſit damnata de publi
7 co crimine, l. ex eo quod, ff. de teſt. & l. 1. eo. ti. Inſuper notari † põt alia veritas, quia de iure ciuili non poteſt eſſe lis, vel iudicium inter patrẽ, & filium in patria ptãte ꝯſtitutum, ff. de iud. l. lis nulla. & de hoc vide, quod ibi no. ſed de æquitate canonica vř eſſe permiſſum, vt 2. q. 7. c. quaſi, dic, vt ibi no. ſane dici põt, ꝙ non ſit dña quo ad hoc, & ꝙ illud. c. intelligendum eſt, ſm legis diſtinctionem. Re
8 perimus aliam, dñam, quia † de iure ciuili in crimine non proceditur ꝯ abſentem lite non ꝯteſtata, fallit in caſu ꝯ apparitores, vt C. de poen. l. ne diu. pro ꝯtumacia aũt proceditur, ſicut ceditur, vt C. de req. reis, l. 2. Si aũt lis eſt ꝯteſtata, & liquet de cã, nunquam cedir ꝯ abſentem, imo auditur qñcunq́; venerit, ff. de req. reis, l. annus. Sed in minorib. quia poenam relegationis, vel damnum æſtimationis ꝯtinẽt, vñ proceditur ꝯ abſentem, ff. de pę. l. abſentem, & ibi no. facit, C. de adul. l. quamuis, licet Canoniſtæ diſtinxerint, aut liquet de cã, aut nõ: ſi liquet, de crĩe põt ꝯdemnari abſens, 4. q. 5. c. j. & 24. q. 3. c. de illicita. Si vero non liquet, expectãdus eſt, vt 11. q. 3. c. rurſus, & c. quicunq́; intra. in hoc vñr male dicere, q̃a non diſtinguũt, ſi lis eſt ꝯteſtata, vel non. vñ potes dicere ſm Ber. ꝙ qñ lis eſt ꝯteſtata, & liquet de cã, loquitur, & hẽt locum c. rurſus, & c. quicunq́;,
9 † nam ante litem ꝯte. non ſunt teſtes recipiendi in crimine, vt ext. vt lite non ꝯteſt. c. j. Fallit in caſibus no. 4. q. 2. quia ea. & C. de pœ. l. ne diu. nullo. priuilegio gaudere dẽt, qui male adminiſtrando ꝯtubernales aufugit, C. vbi de ratio. l. 2. Item in cã inſiquiſitionis, vt ext. de dolo, & contuma. c. veritatis, & ibi not. Item vbi quis infamatus deficit in purgatione, extra de purga. can. c. cum P. & de ſimo. ca. de hoc. Item in hæreſi poſt mortem, 24. q. 2. c. ſane profertur. ſed in caſu ciuili non proceditur, vt extra, vt lite non conteſtata, c. quoniam. Item in caſu appellationis, C. de temp. appella. l. vltima: extra, de appell. c. ſæpe. Item in abſentia actoris: extra, de dolo, & contum. c. cauſam, quæ hodie vř correcta p c. quoniam frequẽter, & C. qũo, & qñ iud. in auth. qui ſemel. Item vbi agitur de inofficioſo, vt C. ſi vt ſe ab hær. abſti. auth. ſi oẽs, ff. de mino. l. in cauſæ, §. cauſa. Item in cã ſubiectionis, ext. de ſimonia, c. cum olim. Item ſm quoſdam in cauſa libertatis, arg. C. de vſufru. lega. l. 2. Item in Trebellianica reſtitutione, C. ad Treb. l. pe. §. cum autem. Item cũ electus non comparet, ext. de elec. c. dudum, in fi. & not. hoc, 3.
10 q. 8. c. accuſatores. † Eſt & alia repugnantia, quia iure ciui. condemnatus de aliquo crimine, poſt ipſam condemnationem in ſuum accuſatorem poteſt accuſationem inchoare, ſi non perdit ex illo crimine ciuitatem, vel libertatem, ff. de pub. iud. l. is qui, & ibi plene no. & hoc id, quia paretur ei, qui prouocatus voluit ſe vlciſci, ff. de bo. lib. l. qui cum maior, §. ſi libertus, in fi. In iure aũt canonico cum quis eſt condemnatus de crimine, amodo ſuum accuſatorem accuſare non poteſt, neq́; extraneum, vt 6. q. j. c. qui crimẽ,
11 & de hoc no. 3. q. 11. c. neganda. Alia eſt dña, quia iure canonico poſſunt induci teſtes apertis atteſtationib. ſup nouis articulis, vt extra, de fide inſtru. c. cum Ioã. & ext. de teſt. c. ex tenore, & c. veniẽs. Sed de iure ciuili non poſſunt induci teſtes ſuper nouis atteſtationibus, vt in Auth. de teſt. §. quia vero multo. & auth. at qui ſemel, C. de probat. & ibi glo. ordinaria. Habemus aliam differentiam,
12 † ꝙ iure ciuili alia ſunt publica crimina, & alia priuata: publica crimina traduntur, ff. de pub. iud. l. j. in tex. & in glo. & Inſtit. de publ. iud. per totum, & ti. ſeq. de iure canonico vñr omnia crimina pu-
13 blica eſſe, 7. q. j. c. infames, vbi no. Subiicio † aliã de iure ciuili. Eccleſia non reſtituitur ꝯ libertatem. ſicut minor ꝯ libertatem non reſtituitur, ff. de mino. l. ſi ex cã. in fi. l. j. C. ſi aduer. lib. per totum, & minorem, & eccleſiam lex ęquiparat, vt C. de ſacroſ. eccl. l. fi. & C. ex quib. cau. ma. l. reſpublica: ſed de iure canonico ꝓceditur eccłæ
14 in integ. reſt. ꝯ libertatem, 12. q. 2. c. ſtilli, & ibi no. † Refero aliam dñam, quia iure ciuili perpetuatur iuriſdictio delegati per ſolam litis ꝯteſtationẽ, vt ſi poſtea moriatur delegans, non finiatur mandatum. Si vero moriatur ante, expirat iuriſdictio delegata. C. de iuriſd. om. iud. l. j. & quia ꝯcordat etiam Auth. de lit. §. omnem. Sed de iure canonico non ꝯſideratur tm̃ litis ꝯteſtatio, ſed ſufficit ſola citatio ad perpetuandam iuriſdõnem, vel reſcriptum, de offi. dele. c. gratum, & c. licet, ext. de of. deleg. c. vl. §. j. & no. in c. relatum. Sur
15 git alia dña, quia ſm legem iudex appellationis non põt delegare cognitionem cauſæ applõnis, retenta prolatione ſñiæ, C. de iudic. auth. ad hæc: ſecus ſm canones, vt ext. de of. iud. delega. c. ſup qõnum, §. intentionis: & ibi no. Item circa idem ſm legem non poteſt iudex principalis cauſę, cauſarum cognitionem committere, niſi litem faciat coram ſe ꝯteſtari, & ſemel audiat in medio, & ſemel in fi. vt I Auth. vt defun. ſeu fu. §. illud, & §. ſeq. C. de iud. auth. ad hęc: ſm canones vero non requiritur, ꝙ ſemel audiatur in principio, ſemel in medio, ſemel in fine, ſed ſimpliciter põt cãrum audientiam committere, d. §. intẽtionis. Item circa idem, ſm ll. iudex committit audientiam cauſarum tm̃ conſiliarijs ſuis, vt in d. auth. ad hæc, & in Auth. de iud. §. ſi quis autem, ſed ſm canones poteſt iudex committere cuicunq́;, vt ext. de off. deleg. c. paſtoralis: & eſt
16 alia differentia, † quia leges indiſtincte dicunt, ꝙ ſi delegatus committit alicui cãm, ad eum eſt appellandum. C. qui pro ſua iuriſdi. l. vnica. de hoc tñ dic, vt ibi no. Sed ius can. diſtinguit, vtrum delegatus committat totam cauſam, & tunc appellatur ad ipſum delegatum, qui ſecundo delegauit, vt extra de offi. deleg. c. ſuper quæſtionum, §. porro, & eſt ratio, vt ibi no. † Aliam vero diuerſitatem inuenio, quia lex virilem ætatem interpretatur 25. anno. ff. de min. l. j. & C. de his qui ven. ęta. impe. l. fi. ſed aliter ſm canones interpretatur, vt virilis ætas ſit 30. ann. vt 78. diſt. c. preſbyter ante. & eſt ratio,
18 vt ibi no. Potes notare aliam dñam, quia iure ciuili furtum diffinitur, contrectatio rei alie. fraudulosa, & c. ff. de fur. l. j. §. furtum, & no. do. Azo in ſum. de fur. in prin. Sed iure canonico furtum large ſumitur pro qualibet illicita contrectatione, vt 14. q. 5. c. dominus.
19 No. aliam dñam de iure ciuili, ea quæ ſunt meri, vel mixti imperij non poſſunt delegari, niſi qñ contingit ordinarium proficiſci, vt ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſd. l. j. ſed de iure canonico ſecus poteſt dici, nam delegatio permittitur, 23. q. 3. ſicut. & not. ext. de
20 offi. ord. c. quod ſedem. † Rurſus aliam differentiam nota: nam de iure canonico poteſt recuperari proprietas rei, de qua eſt data tenuta vſq́; ad 40. ann. cum præſcriptiones de iure cano. ſint quadragenales, ſed de iure ciuili poteſt recuperari vſq́; ad 30. anno. C. de præſcr. 30. l. cum notiſſimi, 16. q. 3. cano. placuit, vt quicunque, §.
21 quas actiones, de hoc no. extra de offi. ord. c. paſtoralis. † Aduerte ad aliam differentiam, iure ciuili poſtliminio reuertentibus datur reſciſſoria intra quadriennium. Inſtitut. de actio. §. rurſus. C. de in integrum reſt. l. fi. ſed ſm canones, cum non currat eo tempore ꝑſcriptio, non datur reſciſſoria, 13. q. 3. cano. prima actione, & ibi gl.
22 in verbo, poſtliminio, Item eſt alia differentia † de iure canonico, qui fugerint ad eccleſiam, non debent inde extrahi. Excipiuntur publici latrones, & notorii depopulatores. 17. q. 4. c. ſicut antiquitus & extra de immu. eccl. c. inter. Iſti ſoli excipiuntur, & non alij, ſecundum cano. ſed de iure ciuili excipiuntur homicidæ, & adulteri, raptores virginum, qui in eccleſia ſunt capti de iure can. 36. q. j.

Digitized by Google

23 de raptoribus. Admitti poteſt †alia dria, de iure canonico, nõ eſt
permiſſum iurare per creaturas, niſi vbi inuenitur expreſſum, vt
per euangelium, per altare, per crucem, vt 22.q.j.c. conſidera. & c.
clericum. & can. habemus. & c. ſi aliqua. & 19.q.5. periurat. Sed iu
re ciuili permiſſum vt. ff. de iureiu. l. 2. §. fi. & l. ſeq. & l. qui per ſalu-
tem. Sed vtroq; iure ꝯcordante prohibitum eſt iurare per mem-
bra Dei, vt 22. q. j. ſi quis ꝑ capillum. & in Auth. vt nõ luxu. ꝯ nãm.
24 circa medium. Non omittimus †aliam dr̃iam, iure ciuili actio eſt
proponẽda in libello, quia ſine actione nemo experitur, vt de ne.
geſt. l. ſi pupilli §. fi. ff. de adminiſt. tut. l. quoties. §. item fi. & ar. ff. de
eden. l. j. & Inſt. de act. in prin. quamuis alij, vt Azo, dicant ꝯtrium.
Ad hoc tñ dic, vt no. ff. de edẽ. l. j. ſm canones vero nemo tenetur
edere actionem, extra de iudic. c. dilecti. & ibi nota. Maxima dr̃ia
25 non remanet indiſcuſſa, iure quidem ciuili inſtantia iudicij perit
curſu triennij numerando a litis conte. C. de iud. l. properandum.
fallit in caſibus ſpecialib. ibidem no. Sed iure canonico inſtantia
iudicij triennio non finitur, extra, de iudic. c. venerabilis. quamuis
recitentur aliorum opin. quas dic, vt ibidem not. Repugnantia
26 †etiam in alio reperitur, quia de iure ciuili ordinarius non poteſt
recuſari, vt no. C. qua prędi. po. l. j. §. illo. & qñ Impera. inter pup. &
vid. l. j. & de iuriſd. omn. iud. l. fin. & hęc eſt verior opi. Bulgari, ſed
ꝯ. ꝙ dic plene, vt no. C. de iud. l. apertiſſimi. Iure canonico ẽt ordi-
narius recuſari põt, ext. de fo. comp. c. ſi quis ꝯ clericum. & de ap-
pella. can. cum ſpeciali. Circa eandem materiam eſt ẽt dr̃ia inter
27 †ius canonicum & ciuile, quia de iure ciuili, qñ recuſatur delega
tus, non eſt neceſſe allegare cauſam ſuſpicionis, & ſic ẽt nec proba
re, vt C. de iudi. l. apertiſſimi. & auth. ibi poſita, ſi vero contigent,
eſt ar. ff. ad Treb. l. quia poterat. & de app. l. ſi perluſorio. Alij, vt Pi-
leus de iure ciuili dicunt cauſam ſuſpicionis eſſe proponendam,
& probandam, quod dic, vt plene no. in d. l. apertiſſimi. Sed de iu-
re canonico coram arbitris cauſa ſuſpicionis eſt proponenda, &
probãda. extra de off. dele. c. ſuſpicionis. & extra, de ap. c. ſecundo
requiris. §. j. & c. cum ſpeciali. Defferunt ius canonicum, & ciuile,
28 †quia de rigo. iuris ciuilis aduerſus præſcriptionem eccleſia reſti
tuitur a tempore pręſcriptionis completæ intra quadriennium.
C. de temp. in integ. reſt. l. ſuperuacuam. nam eccleſia, & reſpubli-
ca æquiparantur. C. de ſacroſ. eccl. l. fi. & reſpublica reſtituitur. C.
ex quib. cau. maio. l. reſpublica. ſed de æquitate canonica non reſti
tuitur eccleſia ꝯ pręſcriptionem, vt dicit Ber. & Goſ ne iura cano
nica de pręſcriptione loquentia ſint fruſtra, voluit eñ præiudicare
eccleſijs per præſcriptionem, 16. q. 3. c. placuit. & q. 4. volumus. vt
not. ext. de in integ. reſti. cap. auditis. in apparatu Ber. Hoc aũt non
omitto dicere, de iure canonico põt ſubtiliter dici, vt eccleſia re-
ſtituatur ꝯ pręſcriptionem, cum eccleſia æquiparetur minori. ext.
29 de in integ. reſt. c. j. & c. auditis. cum ſi. Itẽ differunt, †nam iure ci-
uili torneamentum non eſt prohibitum, nam iudex gratia virtu-
tis oſtendendæ permittit. ff. de aleato. l. ſolet. arg. ff. ad l. Aquil. l. qui
actione. in §. ſi quis in colluctatione. Iure canonico prohibitum
eſt, ext. de torne. in c. j. & hoc ibi no. ſed melius puto dicendum, ꝙ
torneamenta ſunt prohibita iure ciuili. C. de glad. l. vnica. lib. 11.
30 Item differunt, nam de iure canonico fama aliqua facit excom-
municatum vitandum eſſe, ext. de ſen. excomm. c. cum deſideres
ſed iure ciuili ſola fama non probat. ſed eſt ſemiplena probatio. ff.
31 de tritic. l. 3. Item differunt, †iure canonico prædicatores, & con-
feſſores pñt recipere eleemoſinas ab vſurarijs, & raptorib. alienarũ
rerum, quaſi geſtores eorum, quoniã res extortę ſunt, cũ nõ hẽant
vñ viuant aliuñ, ext. de ſen. excom. c. cũ voluntate. Sed de iure ciui
li tales ꝑdicatores, & ꝯfeſſores non pñt ſua authoritate recipere,
ſed manib. dñorum. ff. ꝙ me. cau. l. extat. nec poſſent hoc hr̃e ꝯ pro
hibitionem dñorum, ꝙ iure canonico ꝯcedit. C. de neg. geſt. l. vlt.
& no. Inno. in allegata Decretali, cum voluntate. Item differunt,
32 †iure canonico clerici Pariſijs morantes, ẽt in cauſis pecuniarijs,
pñt ꝯuenire laicos coram ep̃o. ext. de fo. comp. c. ꝙ clericis, ꝙ non
33 eſt de iure ciuili, quæ eſt rõ ꝗa eſt ibi Comes, vt ibi no. †Item dif-
ferunt, quia iure ciuili clericus poſſet ꝯſeutire litigare coram iudi
ce non ſuo, non tñ eccleſiaſtico, vt C. de iur. om. iud. l. j. ff. de iud. l.
2. C. de epiſ. au. l. ſi ꝗ ex ꝯſenſu, & l. ep̃ale. Sed iure canonico ſecus,
niſi ꝯſenſus ſui ep̃i accedat, ext. de fo. comp. c. ſignificaſti. 4. q. 6. ca.
34 non licet. & 9. q. j. c. 2. Item †notari poteſt alia dr̃a, iure ciuili, ſiquis
ꝯxit in vno loco, poterit citari a iudice illius loci, ſi in loco inuenia
tur, & ſi non inueniatur, põt mulctari, & omni remedio prætorio
compelli vt veniat, prout probatur ff. de iudi. l. hęres abſens. Sed
iure cano. põt iudex loci contractus ſolummodo pronunciare de
mittendo, ſi alibi ꝯuentus exiſtat, vt no. in Decr. Inn. Romana. de
35 fo. comp. & vide quæ no. decr. c. licet. c. ij. per Inn. Item † differũt,
iure ciuili non põt procedi ad diffinitiuam ſñiam li. non ꝯte. niſi in
cã appłonis, vt C. de temp. ap. l. vlt. §. illud. de iure canonico in cau
ſis mr̃imonialib. vbi agitur de coniungendo fędere mr̃monij, nõ
de diſſoluendo, & in cauſis electionum, bñ põt procedi ad diffini-
36 tiuam, ẽt li. non ꝯt. vt ext. vt li. non ꝯt. c. j. & c. qm̃. §. porro. † Item
differunt, iure canonico in eccleſiaſticis perſonis, & negotijs, non
tñ rigor, ſed diſcretio eſt ſeruanda, ſed aliter de iure ciuili, extra de
dolo, & contum. c. j. de reſti. ſpol. c. ſæpe. & ff. ſi quis ius dicen. non
37 obt. m. l. j. † Item differunt, iure canonico poteſt fieri ſequeſtratio
ꝑꝑ abſentiam rei, ext. de do. & ꝯtu. c. ex literis. Sed de iure ciuili in
eo caſu nõ fit ſequeſtratio. C. de prohib. ſeque. l. vnica. & ibi no. &
alijs caſib. fit de iure canonico ſequeſtratio, qui de iure ciuili non
ſunt expreſſi, vt no. extra, de ſequeſt. poſſ. c. cum dilectus. Item dif-
38 ferunt, iure ciuili, † ſiquis offerat ſe liti, condemnatur, ac ſi poſſide
ret rem, quæ petitur. ff. de rei vend. l. is qui ſe. & ff. de pet. hær. l. qui
ſe liti. Sed iure canonico in negotijs eccleſiarum ceſſat hoc ius, ne
delicta perſonę redundẽt in damnum eccleſię, 26. q. 2. can. ſi ep̃m.
39 & ext. vt li. pen. c. eccleſia. vbi de hoc. † Item differunt, iure cano.
ad probandum conſanguinitatẽ admittitur teſtimonium, de cre-
dulitate, & de auditu, extra de ꝓb. c. quoties. & c. licet. Sed de iure
40 ciuili non reperitur, ꝙ admittatur talis probatio in hoc caſu. † Itẽ
differunt iure can. in cã matrimoniali ſñia põt ferri ſine ſcriptis. de
teſtib. c. Albericus. & ibi no. ſed iure ciuili non inuenitur, quo caſu
41 poſſit ſñia ferri ſine ſcriptis. C. de ſen. ex bre. reci. l. fi. & ibi no. † Itẽ
differunt, iure ciuili nõ creditur dicto vnius teſtis. C. de teſt. l. iuſiu
randi. Sed iure cano. creditur aliqñ vni teſti, qñ. ſ. non eſt præiudi-
cium alicuius, puta quæritur inter aliquos, vtrum quis ſit baptiza-
tus, vel eccleſia ſit ꝯſe. de ꝯſe. diſ 4. c. paruulos, & c. cũ itaq;. & c. qñq;
quæritur, vtrum quis pñiam egerit, ext. de ſimo. c. nemo. & ext. de
42 pę. & re. c. omnis. † Item differunt, iure ciuili abbas in cã monaſte
rij iurat de calum. in aĩam ſuam, ꝗa ꝑſonam hẽt legitimam. & cã
fit cum eo tanq̃ cum lr̃ima perſona. C. de iur. cal. l. 2. §. ꝙ obſerua-
ri. & §. hoc ẽt. & ibi no. & C. de epi. & cle. auth. cã quæ fit cũ mo.
ſed de iure canonico dẽt iurare in animam maioris partis ꝯuen-
tus, in concilio Lugdunen. c. pñtium. de teſtib. & no. extra de elec.
43 dudum. † Item differũt, iure ciuili magis abſolute compelluntur
teſtes ferre teſtimonium, quam iure ca. C. de teſtib. l. qm̃ liberi. &
ext. de teſt. c. ſuper ſecundo. & no. Inn. eo. ti. c. j. Præterea clerici de
iure can. non ſunt compellendi, niſi cum alię probationes haberi
44 non poſſint. 14. q. 2. c. quanquam. † Item differunt, iure ciuili, fra-
ter non põt accuſare fratrẽ de magno crimine, C. ꝗ accuſ. nõ poſ.
l. ſi magnum. & e. ti. ſi ſororem. ſed de iure canonico frater poteſt
accuſari fratrem de hæreſi. extra, de præſu. c. literas. ar. 23. q. 5. can.
45 ſi audieris. † Item differunt, iure ciuili parentes non pñt eſſe teſtes
ꝯ liberos ẽt volentes. C. de teſt. l. parentes. Sed iure can. pñt teſtifi-
46 cari ꝯ ſe. & ext. de preſum. c. literas. & 24. diſt. can. Diaconi. † Item
differunt, iure ciuili dilatoria exceptio dẽt proponi ante litis cont.
poſtea non põt opponi, ſi ante litis cõteſtationem ſit omiſſa. C. de
proc. l. ita demum. ff. de iudic. l. ſed & ſi ſuſceperit. in prin. C. de ex-
cep. l. fi. Sed de iure canonico inſtantia recipitur in exceptione, ex
quo põt opponi in qualibet parte iudicij, extra de exce. c. exceptio
47 nem. & in decr. c. pia. de excep. lib. 6. Notari põt †alia dr̃a, nam iu
re ciuili lata ſentẽtia non auditur aliquis aduerſus eam, poſtquam
tranſiuit in rem iudicatam. C. ſen. reſcin. nõ poſ. l. j. & de ap. li. qui.
& vt li. pend. cap. quoniam frequenter. De æquitate vero canoni-
ca auditur quis fauore matrimonij, ſemiplene probata fraude ꝑ
iuramentum, & per teſtem vnum, vt extra de in integrum reſt. c.
ex literis. & ſic poteſt intelligi 4. q. 5. c. quiſquis, in fi. Et hoc poteſt
ita iurare de rigore iuris, quia ibi abſens legitime citatus præſumi-
tur contumax, ſi non venit, vt 3. q. 9. c. decernimus. 65. diſt. c. ſi for-
te. ff. de re iud. l. contumacia. ſed talis præſumptio poteſt elidi per
aliam præſumptionem, ſiue ſemiplenam probationem, vt ff. de re
iud. l. diuus. vnde per ſacramentum potuit ibi tolli præſumpta con
tumacia. 35. q. 3. extraordinaria. & optimum arg. extra ꝗ ma. accu.
poſ. cum in tua. Item circa idem, & in alio dicas ꝯtrium eſſe ius ca-
nonicum, nec ibi tranſit in rem iudicatam ſñia ꝯ matrimonium,
vt extra de re iud. c. lator. & c. conſanguinei. Item & in alijs caſib.
48 ſpiritualibus. 25. q. 9. per totum. & ibi no. †Item inſurgit, & alia va
rietas, quoniã iure canonico ſi clericus ceſſionem recipiat, præſu
ſumitur de iure ceſſio ſimulata, vt extra, de alie. iud. mu. cau. fac. c.
ex parte, clerici enim ab illicita negotiatione prohibentur. 14. q. 2.
in c. clerici, & c. canonum. & 88. diſt. c. fornicari. iure ciuili non in-
uenitur, niſi aliter doceatur ſimulatio. C. in and. l. per diuerſas. &
49 l. ab Anaſtaſio. probari tñ poteſt. C. de proc. l. militem. †, Inſup alia
differentia bona, & ſubtilis inuenitur, quia de iure ciuili ingreſſus
monaſterium monachus, vel canonicus regularis non poteſt ali-
quid retinere, C. de ſacroſ. eccl. auth. ingreſſi. & cum alterius iuris
eſt, non poteſt aliquid habere. ff. de acq. rerum do. l. homo lib. &
de re iud. l. qui in ſeruitute. & argum. ff. de vſur. l. placuit. Sed iure
canonico poteſt pure, & ſine peccato aliquid de ſuis bonis ꝯcede
re loco præbendæ, extra de ſimo. c. tua nos. & extra de proba. cap.
in pñtia. & de ſucceſ. ab inteſta. c. quoniam dilectus. in fin. & de eo
dic, vt no. in d. decr. tua nos, & extra ne cler. vel mo. c. fi. Eſt & alia
50 †dr̃ia. Nam iure ciuili, qui aliquid promiſit quod cõſiſtit in dam
no ſub pœna, ſi aliquid omittit dare, ad totam pœnam tenetur. ff.
fam. erc. l. hæredes, §. in illa. & ff. de verb. obl. l. ſtipułonum. in fi. & l.
in executione. & plene no. ff. ſi quis cau. l. ſi ſeruus. §. plurium. Sed
de iure ca. obſtat exceptio. & Inno. M. ſequitur opin. vt ext. de pœ.
c. ſuam ad nos rectores, quod dic, vt ibi plene no. in apparatu ordi-
51 nario. Notari ſolet alia †dr̃ia ſm̃ Io. iure can. non licite recipit ali-
quis, vt iudicet iurem, extra de fur. c. qui furem, & c. ſeq. & ar. 1. q.
1. c. quidam diſt. §. ex verbis. & ibi no. ſed de iure ciui. ẽt quis licite
recipere poteſt, vt iudicet furem. ff. de cond. ob turp. cau. l. ob tur-
pem

Digitized by Google

52 pẽ cõm. de pſcriptis verbis. l. ſolent. & in eis no. † No. aliam drĩam,
q̃ de iure ciu. pro quibuſdam cõſuetudinib. debebãt aliquid offer
re illi, qui ordinabantur, & etiam tabellionibus pro ſcripturis or-
dinatorum, vt in Anth. de ſan. ep. §. pro conſuetudinibus. Sed iu-
re cañ. eſt ſecus, & ſi fieret, eſſet ſimonia, vt 1. q. 2. ſicut epm̃, & ibi
53 no. † Habemus aliam drĩam, q̃a de iure can. valet hæc promiſſio,
promitto tibi me daturum Titio decẽ, maxime ſi interueniat iu-
ramẽtum. ar. 22. q. 5. c. iurñ. & no. 1. q. 7. c. quo. ſed de iure ci. ſecus
eſt, vt ff. de verb. obl. l. ſtipulatio iſta. §. alteri, niſi in caſibus, qui no.
54 Inſti. de inuti. ſtipul. §. alteri. Diuerſitatem aliam reperimus, † quia
iure ciu. tranſigere permittur de criminibus publicis ingerẽtibus
pœnam ſanguinis, excepto crimine adulterij, de alijs vero crimini
bus publicis, quæ ſanguinis pœnam non ingerunt, non licet tranſi
gere, excepto crimine falſi. l. tranſigere. C. de tranſac. & dic, vt ibi
no. Sed iure canon. vr̃ aliud dicendum, videlicet, q̃ nullum crimẽ
ingerat pœnam ſanguinis. Item in cauſa ſpũali nullo modo licet
deſiſtere pecunia accepta, vt ext. de reſcri. c. fi. de hoc no. 2. q. 1. ſi
55 quem pœnitent. §. in omnibus. Item differunt, † quia iure ciui.
inter pares communiter habitantes, & tractãtes ſe, vt vir, & vxor,
præſumitur matrimonium, vt ff. de ri. nup. l. in liberæ. Sed iure cã.
potius præſumitur adulterium, niſi oſtẽdatur ſolennitas nuptia-
rum, vt 36. q. 5. aliter. no. diſtin. 33. c. is qui non habet. Item alia drĩa
56 ſolet tradi a Doctoribus, iure cañ. promiſſio pœnæ, neq; ſtipulatio
arrarum nõ vr̃ valere in matrimonio, vt extra, de ſpõ. c. Gemma.
quia eadẽ rõ prohibitionis eſt in pœnis, & in arrhis, vt argum. ext.
de trãsla. epi. c. inter corporalia. ſed ſm̃ legem pœnæ pmiſſio non
valet. ff. de verb. obl. l. Titia. §. idem reſpondit. valet tamen arrha-
rum pmiſſio. C. de ſpon. l. fi. & de hoc no. in d. c. Gemma. Habe-
57 mus aliã drĩam, † quia de iure can. pater non põt, filia renuente, eã
maritare, vt ext. de deſpon. impu. c. 1. extra, de ſpon. c. cum locum
27. q. 2. c. ſufficit. Sed filia iure ciuili non poteſt patri reſiſtere volẽ
leni eam maritare, niſi ei dederit turpem perſonam, vel moribus
ſuis indignam. ff. de ſpõſa. l. ſed ea quæ patris. & hæc drĩa no. ext. de
58 deſpon. imp. c. 1. Item circa idem drũt, quia iure ciuili cõſenſus
parentum requiritur in matrimonio. C. de nupt. l. nec filiam. & ff.
de ritu nupt. l. nuptiæ. ſed iure canonico non requiritur, niſi de ho
59 neſtate, vt 27. qõ. 2. c. 1. & ibi plene no. Nota † etiam aliam drĩam,
quia iure ci. non pro quolibet crimine condemnatus efficitur in-
famis, ſed p quibuſdam ſic, vt ff. de pub. iudi. l. infamẽ. ff. de his, qui
no. infa. l. quid ergo. §. fi. & l. athletas. §. vlt. co. ti. & plene diſtingue,
3. q. 6. c. infames. §. porro. ſed iure ca. non vr̃ hęc diſtinctio ſibi lo-
cum vendicare, cum omne peccatum infamet, vt 3. q. 5. conſtitui
60 mus, & 3. q. 6. c. infames, & can. omnes. & no. in d. §. porro. † Item
aliam drĩam no. quia ſecundum rigorem iuris ciuilis, filij nati ex
inceſtu, damnato, vel nefario coitu, non ſunt alendi a parentibus,
vt in Auth. quib. mo. na. effi. le. §. fi. & C. de nat. lib. auth. licet. ſed
de æquitate canonica, quę conſiderauit ius nãle, ſecus eſt, ext. de
eo, qui dux. in ma. ca. eum hẽret. in fi. & ibi no. plene. Subiicio aliã
61 drĩam, quia de iure ciu † nõ poteſt eſſe inter ſeruos matrimoniũ
neque inter ſeruum, & liberam, ſed dicitur contubernium. C. de
nup. l. cum ancillis. Sed de iure can. ſeruus ſicut liber recte matri-
62 monium ɔ̃hit, vt extra de coniu. ſer. c. 1. Item no. aliam drĩã, † q̃a
iure ciu. mulier prohibetur magis intra tp̃s luctus, hoc eſt, ẽt itra
annum tranſire ad ſecundas nuptias: ſi ɔ̃rium facit, efficitur infa-
mis, & patitur alias pœnas cõtẽtas in l. 1. C. de ſecun. nupt. Sed iure
can. ſtatim mortuo uiro, mulier põt nubere ſine aliqua pœna, ex-
63 tra, de ſecun. nup. c. ſuper illa. & ibi no. & c. vlt. Sed quæro, † ante-
quam maritus duceret uxorem ad domum ſuam, eam cognouit
carnaliter ĩ domo patris vxoris, an ea mortua lucretur quartam,
quamuis ducta non fuit in domũ viri ſui? Dic q̃ ſic, ẽt ſi ipſa non
fuerit pfectę ætatis. ff. de ritu nup. l. ſi pfectus. & ff. de priuil. cred. l.
2. ff. de ritu nup. l. ideoque. Item ẽt alia rõne vir lucratur quartam
pp copulam carnalem, quia matrimonia iure pontificali, non iu-
re fori reguñt. 2. q. 2. c. hinc diſtinguendo, & in matrimonijs, mali
tia ſupplet ætatẽ, & p carnalẽ copulam fit matrimonium legiti-
mum, ext. de ſpon. c. illis. & in c. iuuenis. & c. adoleſcens. vt de ma
litia refert Greg. in Dial. de quodam puero nouẽni, qui nutricem
64 ſuam grauidauit, vt no. 20. q. 1. in pri. Et no. † q̃ ſtatutũ diſponens
q̃ vir præmortua vxore lucretur dimidiam dotis, hẽt locum, ſiue
a fuerit traducta ad domũ mariti, [a] ſiue fuerit ſecuta copula carna
lis, ſiue non: dummodo matrimonium fuerit ɔ̃ctum p uerba de
pñti. l. nuptas. ff. de reg. iu. l. nihil. ff. rerum amo. & ibi no. & de iſta
q. eſt caſus ſingularis ĩ l. Deo nobis. C. de epi. & cle. Sed iuxta hoc
quærit, an erit idẽ in ſpon. Pone, q̃ maritus debeat lucrari tertiam
partẽ dotis, vtrum idẽ erit in ſponſa? Vel ponamus, q̃ filia marita
ta excludatur p ſtatutum, utrum idẽ erit in ſponſa? Doc. dñt, q̃ ſi,
l. non ſine. C. de bo. quæ lib. & ibi p Pet. & Cyn. & Gul. de hoc. ff.
quod fal. tu. auth. l. an in partẽ. ubi no. & uide p ſcribẽtes in l. Deo
65 nobis. C. de epiſc. & cle. Itẽ no. aliam drĩam, † de iure ciuili ſpurij
non prohibentur eligi ad decurionatum, uel ad alios honores,
ff. de decu. l. ſpurij, in princip. & l. gñali. ſed de iure cano. ſecus, ut
66 6. diſt. cap. 1. & 2. & ibi de hoc no. inuenies. † Poſſum aliam drĩam
ponere. Ecce iure ciuili licitum eſt ɔ̃hentibus, adinuicẽ ſe circun
uenire vſq; ad dimidiam iuſti pretij. ff. de min. l. in cauſa. ſed in cã.
poteſt dici, q̃ eccleſia de re ſua, quam vẽdidit in caſibus cõceſſis,
nõ dẽt recipere vltra iuſtum pretium, vt ext. de don. cap. p iuas. &
hoc no. 10. q. 1. c. ea enim. §. hoc ius. in glo. ordi. Nota aliam drĩã,
67 quia † iure ciu. ſi quis hr̃s non implet voluntatem defuncti, priua
tur in totum hr̃ditate, hoc ſaluo, quia ſi eſt de liberis, dẽt retinere
legitimam. C. de fideicommiſſ. l. fi. & auth. hoc amplius. Sed Ca-
noniſtæ indiſtincte dicunt, hr̃des qui nõ parẽt voluntatib. defun-
ctorum priuari in totum ſucceſſione. 11. q. 1. cap. Syluester, extra,
68 de voto, in fi. & notatur in d. c. Syluester. No. aliam drĩam, † quia
iure ciu. imponit pœna ſacrilego durior, quam iu. canonico. ff. ad
l. Iul. pecul. l. ſacrilegi. Iure vero canonico diuerſę pœnę imponun
tur. Nam ſi committitur in pſonam eccleſiaſticam, talis ipſo iure
eſt excõicatus, vt 17. qõ. 4. cap. ſi quis. Si vero in re eccleſiæ fiat ſa-
crilegium, tunc poſt tertiam monitionẽ eſt excõmunicatus, d. c.
quiſquis. Item imponitur pœna pecuniaria quandoq; maior, vt
69 cap. quiſquis, & cap. ſi quis contumax. Vide aliam drĩam, † nam
iure ciu. pœna pecuniaria poteſt ab eccleſia infligi. 20. q. 5. c. ſi qs
cuiuſlibet. & 23. diſt. cap. quamquam. extra, de arbi. c. dilecti. ſed
iure can. ſecus. 21. q. 2. c. fraternitatis. & extra, de pę. c. pęn. c. ſuam.
70 & no. 12. q. 2. c. in antiquis. † Inſuper eſt drĩa, quia de iure ciuili ex
nudo pacto non oritur actio. C. de pact. l. legem. ff. de pac. l. iuriſgẽ-
tiũ. §. quinimo. ver. igitur nuda. Fallit in certis caſib. ibi notatis, ſed
iure canonico dicimus nudo pacto dari actionem, ſ. condictionẽ
ex c. l. arg. 22. q. 5. c. iuſtã. & 12. q. 2. c. 1. quæcunq; ſuffragia. & ibi no.
71 ext. de teſt. c. indicante. † Notari poteſt alia drĩa, iure ciu. impubes
nõ iurat, & eius iuramentum nullum eſt. C. de iura. calum. l. 1. §. j.
& C. ſi aduer. ven. auth. ſacra puberum. fallit in caſu, vbi pupillus
obligatur ex facto ſuo, vt ſi manumiſſus iurat præſtare opas ma-
numiſſori ſuo, vt ff. de libe. cau. l. fi. Sed iure cañ. poteſt pupillus iu
rare, ſi doli capax ſit, & ſi non ſeruat iuramentum, periurat. 22. q.
5. c. paruuli, & ibi de hoc. Ego dico ſatis probabiliter poſſe defen-
di, q̃ etiam iure ciu. ſacramentum pupilli doli capacis valeat, vt
72 bñ notatur in d. cap. paruuli. Item aliam differentiam no. † iure
can. hoc ipſo eſt aliquis fur, qui nõ intrat per oſtium, & qui intrat
cameram animo furandi, vt 14. q. 4. cap. tres pſonas. & de pę. diſ. 5.
c. vt ſi propterea. & cap. ſi quam. de iure ciu. ſecus eſt, vt ff. de fur. l.
73 vulgaris. & l. qui furti. Habemus † aliam drĩam, iure quidem ciui
li in præſcribendis iuribus, quæ continuam cauſam nõ habẽt, re-
quiritur duplicatum tp̃s, vt C. de ſer. l. fi. ff. quemadmo. ſer. amit.
l. ſi ſic conſtituta. Sed ſm̃ canones in omnibus iuribus habentib.
continuam cauſam, vel non, præſcriptio ſufficit 40. ann. vt extra,
de præſcript. c. de quarta, & innuitur, ext. de can. poſſ. c. cum eccle-
ſia. & ibi no. Quinimo in primo dico, q̃ requiritur tãtum tẽpus,
cuius non extat memoria ſm̃ legem, vt ff. de aqua plu. arcẽ. l. 1. in
fi. & iura in primo alleg. quæ loquuntur de tp̃e duplicato, intelli-
go de iuribus acquiſitis, vt tanto tp̃e nõ vtẽdo amittatur, vt in eis
74 paret. † Item drũt, de iure canonico, qui pro ſuis moriſtur ſce-
leribus, non traduntur eccleſiaſticæ ſepulturę. 13. qõ. 5. c. placuit.
ext. de fur. fures. niſi fuerint in morte contriti. 23. q. 2. cap. vlt. Sed
iure ciuili non conceduntur ſepeliri alicubi, niſi prius fuerit peti-
tum a principe, & cõceſſum. ff. de cadaue. puni. l. 1. 2. & 3. Item dif-
75 ferunt, † iure can. pœna inceſtus, & adulterij mors eſt, vt 23. qõ. 5. c.
relegantes ſed de iure ciu. mulier adultera non occiditur. ſed de-
truditur in monaſterium, ſm̃ quod cauetur. C. de adult. auth. ſed
hodie. Poteſt dici, q̃ c. relegantes. loquitur ſm̃ iura, quæ erant an-
te ius Authenticorum, ſm̃ quæ iura tam adulter, q̃ inceſtuoſus v
triuſq; ſexus gladio puniebatur. C. de adul. l. quamuis. & ff. eo. l. ſi
76 adulterium, in prin. Item differunt, † iure can. quod meo nõie nõ
eſt geſtum, poſſum habere ratum, 16. q. 1. c. ult. ext. de his, quæ fi. a
præl. ſine cõſen. ca. c. 3. de elec. c. ſicut. 9. q. 2. Lugdunenſis. de iure
vero ciu. quod non eſt meo nomine geſtum, ratum habere non
poſſum. ff. de vi, & vi arm. l. ſi vi a me. a ɔ̃rio ſenſu. & de ne. geſt. l.
77 ſi pupilli. §. ſed ſi ego. fallit in caſibus ibi no. Item differunt, † iure
can. ſi qs proponit exceptionem dilatoriam poſt fundatam inten-
tionem actoris, & contingat eum in probatione illius exceptio-
nis deficere, cõdemnantur actor in expẽſis, vt ext. de do. & contu.
cap. finẽ liti. & ibi no: Sed iure ciu. hæc expẽſarum condemnatio
non hr̃, niſi in fine cãe, vbi victus victori condẽnatur in expenſis.
78 C. de iu. l. properandum. §. ſin aũt. & ibi no. Item drũt, † iure can.
incẽdiarius patitur pœnam, quia excommunicatur, & in ſeruitio
Dei, vel in Hiſpania, vel Hieroſolymis ſtare tenetur pannum, vt
23. q. 8. c. ſi quis membrorum. & ca. peſſimam quidẽ. & ext. de in-
cẽ. c. ſed iure ciu. qui ædem, vel ędificium, aut aceruum frumenti
iuxta domum poſitum incẽdit, dẽt comburi. Si verò aliàs fecit i-
cendiũ in ciuitate, ſi vilis perſona eſt, beſtijs ſubijcitur: ſi vero alia
pſona, capite puniatur, vt ff. de incen. rui. nau. l. qui ędes. & l. fin. & de
pœn. l. capitalium. §. qui ob inimicitias, & poteſt accuſari. l. Corne-
lia. de ſic. l. 3. in prin. & ff. ad l. Corn. de ſic. & C. qui accuſ. non poſſ.
l. data. & hoc ſi doloſe incendium fecerit. Si autem culpa, vel ne-
gligentia incendium fecerit, tenetur emẽdare dãnum, alias puni-
tur

ADDITIO.

a Th. D. Domum mariti. Vide late Abb. in conſi. 1. lib. 1. vide Bartol. in l. nihil. & ibi
ſcripſi in addi. pleniſſime. ff. rer. amo.

Digitized by Google

impediente, cũ altero ſtẽ matrimonium non impediret. impoſſi
bilium.n. nulla eſt obl°o, vt Inſt. de inut. ſtip. § ſi impoſſib. lis. & ff.
q̃ ſtu. ſine ap. reſcin. l. Paulus tñdit impl̃e. & in poſe eſt id, qđ eſt ꝯ
bonos mores ff. de cond. inſt. l. filius. & eius qđ eſſe non pōt, nulla
110 eſt promiſſio. Inſt. de inut. ſtip. §. 1. Item dñnt, † iure cano. iuue-
nis puellam ſnondũ 7. an. ducẽs, q artẽtauit cognoſcere, & nõ po-
tuit pp imbecillitatẽ ætatis, cũ eiuſdẽ ꝯſobrina nõ pōt ꝯhere ma-
trimoniũ, & rõ eſt publicæ honeſtatis iuſtitia, ext. de ſpon. c. iuue-
nis. ſed iure ciu. non inuenio hoc inter cãs, quæ impediunt ꝯtrahi
matrimoniũ, quæ numerãt in ſumma Azo. C. de nup. & trib. ſeq.
111 & Inſt. de nup. §. fi. in gl. Item dñnt, † iure ciu. q eligunt abbatẽ,
iurant eligere quem ſciunt ita vita caſtũ, fide rectũ, & qui in mona-
ſterio vnñr ꝑuidere valeat, vt in Auth. de ſan. epi. §. iubem' igitur
abbatẽ. Sed iure canon. non ſeruat̃ hæc forma, ext. de ele. c. q a pp,
112 & ext. de ꝯſue. c. cũ dilectus. Item differũt, † iure ciuili rñ. ꝙ ma-
trimonium poſſet ꝯhi ſine verbis, aũi interueniente conſenſu,
inter eos, qui pñt loq. ff. de reg. iur. l. nuptias. de ſpon. l. ſufficit. de ri.
nup. l. deniq; & arg. ff. de lega. 3. l. nutu. Sed iure canon. requirunt̃
verba exprimentia conſenſum inter eos, qui ꝑñt loqui, quamuis
in eis, qui non ꝑñt loqui, nutus ſufficiat, vt ext. de ſpon. c. tuæ fra-
113 ternitatis. & ibi no. Itẽ dñnt, iure ciu. ornamenta. & veſtes † cũ
mortuis ſepeliri non dẽnt. ff. de relig. & ſum. fu. l. at ſi quis. §. nõ au
tem. ſed iure canon. archiepis cũ paleo ſepelitur, ext. de viu pal. c. 2
& accedit ad hoc de conſe. diſt. 1, can. ad hæc. & c. nemo. Itẽ pōt
114 qualiſqualis dñia notari, † iure ciui. archieps ext. ſuam prouinciã
ꝑ conſularib. inſignijs paleo vtitur. ff. de offi. ꝓcon. & lega. l. 1, ſed
iure can. archieps nõ vtitur paleo ex. prouinciam ſuã, ext. de auth.
115 & vſu pal. c. 1. & ex tuarũ. Item dñnt, † iure ciu. pōt ille, q ceſſit
bonis, poſtea recuperare integra. ff. q bo. ce. poſſ. qui. Sed iu. can.
obtenta licentia cedendi dignitati, vel ẽpatui, compellitur cede-
116 re, ext. de renun. c. quidã, & ibi redditur rõ in tex. Itẽ dñnt, † ſeu
notari pōt alia dñia, nam iure canon. in libertis eccleſiaſticis mul-
ta ſeruamus ſpãlia, quæ de iure ciu. non inuenimus, ext. de ſer. nõ
117 or. c. de famulis, & ibi no. in gl. & p Inno. Item dñnt: † nam iure
ciu. eſt quædam pœna metalli, quidam.n. damnantur in metallũ,
& iſti grauioribus vinculis afficiuntur: Alij in opus metalli, & iſti
leuiorib. pœnis afficiuntur, & ambo iſti ciuitatem, & libertatem
amittunt. Alij vero dãnantur in miniſteriũ metallorũ. i. vt ſeruiãt
dãnatis in metallũ, & hi ciuitatẽ amittunt, non libertatẽ, & hoc, ſi
ad tps damnantur. Si vero in perpetuũ, vtrunq; amittunt. ſ. ciuita-
tẽ, & libertatẽ, vt. ff. de pę. l. aut dãnũ. §. eſt pęna. & §. ſeq. de iure ca.
hmõi pęnæ nõ inueniuntur impoſitæ, & ſi imponerentur, non re-
tractarẽtur, vt ext. de cal. c. 1. Sed iſtis pænis æquiparari pōt pœna
carceris, q̃ pro grauiorib. infligit eccleſia, vt ext. de heret. c. pen. &
vl. & pœna qua quis redigitur in ſeruitutem. 24. diſt. vel tradit cu-
118 riæ ſeculari. vel venditur. 31. diſt. c. clerici. † Itẽ dñnt, iure ciu. pę-
na falſi eſt deportatio, & oĩum bonorũ publicatio, & hoc in libe-
ro hoĩe: in ſeruo aũt eſt vltimũ ſupplicium. ff. de fal. l. 1, §. vlti. ſm
Canones vero multiplex eſt pœna falſi, ſm qđ multæ ſunt falſita-
tes, vt no. Gof. in ſum. de falſis. §. pęna falſi. Item dñnt, iure ciuili
119 † ſi patronus repræſentat indignos, priuatur iure pñtadi ea vice,
& deuoluitur illa pñtãs ad ſuperiorẽ, vt in Auth. de ſan. epiſ. §. ſi qs
oratorij domum. Sed iure can. pronus non perdit talẽ ptãtẽ, ext.
120 de off. or. c. cũ vos plerunq; & ibi no. Item dñt, quia iure ci. q̃dã
ſunt pęnæ in canonib. conſtitutæ, quas ſic expreſſas non inueni-
mus a iure ciu. q̃ no. ext. de of. or. ad reprimendam. Itẽ differunt,
121 † a iure ciu. interfectori imponitur certa pœna. C. de his, qui pa.
vel lib. occ. l. vnica. ſed iure can. non ita punitur, q͞a Deus non dili-
git mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, vt 26. q. 1. can. cogno-
uimus. ſed imponitur certa pęna magna, vt ext. de his qui fi. occi.
122 in c. infans. & ibi de hoc. Item dñnt, † iure ciui. quis pōt pugna-
re pro poſſeſſione ſuas armis, & res ſuas tueri, & hoſtẽ preueuire
i percutiendo, vt C. vñ vi. l. 1. & C. q̃n lic. ſe ſine iud. vin. l. 1. & C. de
aboli. l. fallaciter. & 23. q. 9. can. dñs. Sed iure ca. non licet clerico
pugnare, cum armis, ẽt cum ſaraceno, ext. de voto. c. ex multa, &
quinquageſima diſt. can. cleric', qui pannũ. nec pp res ſuas defen
dendas dẽt armis reſiſtere, 23. q. 8. can. 1. & can. pſemor. & arg. 26.
diſt. c. ſi quis vult, & ext. de hom. c. ſuſcepimus, & ibi de hoc. Itẽ
123 dñnt, † q͞a iure ciui. ſi quis vulnerauerit, & vulnerat' ſit mortu'
& ſit dubium, an deceſſerit ex illo vulnere, non tenetur de occi-
ſo. ff. ad l. Aquil. l. huic ſcripturæ. §. ſi ſeruus. ſed iure can. in tali du-
bio non dẽt occiſor talis in ſacris ordinib. miniſtrare, ext. de ho-
124 mi. c. ad audientiã. Item differunt, † iure ciu. qui corruperit vir-
ginem, licet alias grauiter puniatur, non tñ cogitur eam accipe-
re in vxorem, imo prohibitum vr̃ matrimonium inter eos, vt in
Auth. de rap. mul. ſed iure can. eam cogitur accipere in vxorem,
125 vt ext. de adu. c. 1. Item differunt, † iure ci. qui commiſit ſtuprũ
rñ eam accipere in vxorem tenetur. & ſi vilis ſit perſona, verbe-
ratur, ſi vero per vim, capite punitur, vt Inſtitu. de publ. iud. §. 2. &
§. ſi autem. ſed iure canonico minor pœna imponitur: nam aut
quis eam, quam ſtuprauerit, in vxorem accipiat, aut ſi renuendã
putauerit, in monaſterium mittitur excõmunicatus, penitentiã
126 agens ibidem, extra, de adulter. cap. peruenit. Item differũt, † iu
re ciuili proprię raptus committitur in ſponſam, de rap. vir. l.
vnica. ſed iure canon. ſecus, ext. de rap. c. cum. cauſam. 28. q. 2. §. r.
& no. in d. c. cum cauſam. per Inn. in apparatu ordinario. Item dif
127 ferunt, † iure ciui. ſi quis rem emit ex pecunia mea, ſed noĩe ſuo
nõ hẽt ius in illa. C. de rei ven. l. ſi ea pecunia. & ff. de ſur. l. q vas. §.
fi. C. de prob. l. ad probationem. fallit in caſib. no. in illa. l. ſi ex pe-
cunia. Iure aũt can. ſi ſit empta ex pecunia fęnebri, dẽt illa res ven
di, & reſtitui pecunia, vt a peccato quis liberetur, vt ext. de vſur. c.
cum tu. idẽ eſt, ſi de alia pecunia res ſit empta. 1. q. 1. c. nõ eſt putã
128 da. & ibi no. † Item dñnt, iure ciu. non dẽt qs in pœnam ſignari
vel bullari in fronte. C. de pę. l. ſi quis in metallum. Sed iure cano.
129 q̃nq; punitur. ext. de falſis. c. audientiam. Itẽ dñnt, † iure ciui. ſi
quis vtitur falſis inſtr̃is, & peniteat, nõ punitur de fal. C. de fal. l. ſi
falſos. iure ca. ſecus, vt ĩ lr̃is ap̃licis. ex. de fal. c. dura. & c. ad falſario
130 rũ. Itẽ dñnt, † iure ciu. blaſphemator Dei, & ſanctorũ, punitur
vltimo ſupplicio, vt in Auth. vt non lux. ꝯ nat. ſed iure can. ſi laic'
eſt excõicat, ſi clericus deponitur. 22. q. 1. can. ſi quis per capillum
& iniponitur pñia, ext. de cle. male. c. fi. & ibi de hoc no. Itẽ dñnt
131 iure ciu. ſi quis mutauerit ſibi cãm poſſeſſionis, hñt locũ iura. q̃
habemus. C. de acq. poſſ. l. cum nemo. & l. ex liberis, & quod in eis
no. Sed iur. can ſi qs ſibi mutauerit cãm poſſeſſionis, & bñficiũ,
tãq̃ indignus ſuis bñficijs eſt priuandus ext. de cã poſ. per totum.
132 Itẽ dñnt. † iure ciu. dr̃ ꝙ terra, q̃ anno ceſſat, ſi præcidet̃ melius
fructificet. ff. de ver. ſig. l. ſylua. §. noualis. Sed iure can. dr̃ noualis
terra ad culturam redacta de nouo, cuius non extat memoria, ꝙ
culta fuiſſet, ext. de verb. ſig. c. 1. & c. qđ p nouale, & ext. de priu. c.
fi. Preterea ẽt de iure ciu. ſumitur in hac ſign. q̃nq; vt ff. de pe. hęr.
133 l. vtiles. Item dñnt, † iure c. poſſidet ẽt q mala fide poſſidet, poſt
q̃ pſcripſit. ext. de pſcr. c. vigilanti, & C. de præſcr. 30. an. l. ſicut ĩ rẽ.
& l. oẽs. ſed iure ca. nõ iure poſſidet, qui mala fide poſſidet, nõ .n.
pſcribit aliquo tpe, vt ext. de pſcri. c. vlt. & ext. de verb. ſig. c. ius di-
134 ctum. Dñnt, † iure can. malefactores rerũ eccleſiæ tanquã ſacri
legi, ſub iudice eccleſiaſtico pñt conueniri, ext. de foro comp. c.
cum ſit, de iure ciu. actor. ſequitur forũ rei. C. de iu. om. iud. l. iuris
ordinẽ. & l. ſeq. niſi forte in vno caſu. C. de epi. & cle. auth. itẽ nul-
135 la cõitas, & ibi no. Itẽ dñnt, † iu. ciu. ſi qs petat plus re, cã, vel lo
co, ſi aliqđ dãni infert, dãnũ in diſtractione ſportularũ patit̃, qui
plus petit, in triplo, & in expenſis, p rñam gñalẽ, quę dicit, vict' vi-
ctori, &c. C. de iud. l. properandum. §. ſiuẽ aũt alterutra, & Inſtit. de
act. §. ſi aũt. Sed iure can. cũ in foro eccleſiaſtico nõ ſeruẽtur ſpor-
tulæ, vt ext. dẽ vi, & ho. cle. c. cũ ab oĩ. nõ cõdemnatur in hoc tri-
plo, ſed ad expenſas tñ, vt ext. de plus pe. c. 1. Item dñnt, iure ciu.
136 † ſi quis legatum impediat traditur hoſtib. vt ſit hoſtiũ. ff. de le.
137 l. fi. Sed de iure can. excõicatur 14. diſt. ca. ſi quis. Itẽ dñnt, † iure
ciu. qui fugit in bello publico, capite punitur. ff. de re milit. l. oẽ. de
lictũ. §. qui in acie. ſed iure can. eſt infamis. 6. q. 1. c. infamis. Item
138 dñnt, † iure ciu. quę in bonis nullius ſunt, ꝯceduntur occupãti,
vt Inſt. de rerũ diu. §. item ea. & §. itẽ lapilli. ſed iure can. in locis
habitis ab hoſtib. vel nemini attributis aliquis eps non pōt occu-
pare diœceſim, vel ius parochiæ, niſi ei cõcedatur a ſuperiore, ex
139 tra de prob. c. cum cãm. & ibi per Inn. no. Inſurgit alia dñia, † nã
iure ciu. pendẽte q̃one in integrum reſtõnis, nihil eſt innouandũ,
neq; ſñia interim executioni mãdatur. C. nil nou. in inreg. reſt. pe-
ti. rubro. & in nigro. ſed iure can. mandatur ſñia executioni pen-
dente q. in integ. reſt. dummodo interponatur cautio de mandan
do oĩa retro, ſi contingat ꝯcedi bñficiũ in integ. reſtit. vt ext. de in
inte. reſt. c. ſuſcitata. & 2. q. 1. c. ſicut. Vel dic ꝙ ibi eſt preſumptio ꝯ
petentẽ in inte. reſti. vt no. in decr. ſuſcitata. ſ. alle. & ad hoc, C. ad
140 l. Cor. de fal. ſatis. Inno. no. aliam † dñiã inter ius can. & ciuile, q͞a
de iure ciu. delegatus ab ordinarijs non exequitur ſñiam ſuã, ſed
recurritur ad delegantẽ, vt eã exequat̃, vt ff de re iud. l. a diuo Pio.
in princ. neq; poſſet in poſſ. bonorũ quẽ mittere. ff. de iur. om. iu.
l. iubere cauere, ſed iure can. illa ſubtilitas non ſeruatur: ex quo.n.
aliquid committitur, oĩa vñr eſſe commiſſa, quæ ad cauſam ſpe-
ctare dñr, vt ext. de offi. dele. c. ſuſpitionis, & hoc no. 2. q. 3. c. quiſ-
quis, & ext. de foro compet. c. ſi quis ꝯ clericum. Item differunt
141 iure ci. † ſi plures fuerint in diſcordia, obtinet ſñia pluriũ. ff. de
re iudic. c. duo ex tribus. ſed iure can. valet ꝯ eum, qui eſt crimina
liter condemnandus, ſed concors debet eſſe ſententia. 6. q. 3. cano.
142 ſi quis Eps, & no. extra, de iud. c. 3. † Item differunt iure ciuili
miſſus in poſſ. in actio. reali ſtatim poſſidet. C. de præſcrip. trigin-
ta, vel quadraginta anno. l. ſi quis emptionis. §. pen. ſecundũ Mar.
Ioan. Azo. quamuis Bulg. contra, vt ibi no. iure autem canonico
miſſus in' poſſ. in actione reali non eſt verus poſſeſſor, niſi poſt
curſum anni, vt extra de eo, qui mit. in poſſ. cauſa rei ſeruan. c. fin.
& de off. ord. c. paſtoralis, verſ. verum, & no. de dolo, & contum.
143 c. contingit. Itẽ dñnt, † iure can. bona hæreticorum publicãtur
& filijs auferuntur, & alijs propinquis, extra de hęre. c. vergentis.
& 33. q. 4. quaſi per totum. Sed iure ciuili non auferuntur filijs ca-
tholicis. C. de hæret. l. cognouimus, & auth. item. ſed ſm conſti-
tutionem Federici conſonare videntur iura canonica. No. aliam
144 dñiam. † iure ca. bona eorum, qui committũt enormia delicta,
in eccleſia confiſcantur in fiſcũ eccleſiæ. 17. q. 3. can. ſi quis dein-
ceps, & cano. quiſquis. & no. 27. q. 2. cano. ſi quis rapuerit. ſed iure
ciu. bona damnatorũ traduntur hr̃dib. C. de bo. dam. auth. bona.

† Item

145 † Itē dn̄t, quia in ciu. executio ſit gladio in talib. criminib. p iu-
dices ſeculares. ff. de iu. om. iu. l. Imperiū, & de of. pſi. l. illicitas. §.
vniuerſas, nō hn̄t hoc iudices can. nec ipſe Papa quo ad executio
146 nē 33. q. 2. can. inter. Itē dn̄t, † nā in ciu. inferi pena mortis, vt ex.
ne cle. vel mo. c. ſnīam. q̄uis ēt de iure ca. ſint quǣ poenæ, q̄ æqui-
parant morti. q̄ relinquuntur iudici ſcłari ad puniendū, vt ext. de
147 fal. c. ad falſariorum. † Itē poſſumus notare aliā dn̄ā, qa iu. ciu. ſi
qs appellat a ſnīa excōicationis pēdēte applone nō excōicat̃. ſed
p appłonē reſcindit̃, pnſicianum, ff. ad Turp. l. j. in ſi. & qa appłone
facta exēpt⁹ eſt a iuriſdōne ei⁹. & ſic ſua ſnīa eum iterum nō aſtri-
git. ff. de iu. om. iu. l. fi. C. ſi a nō cōpe. iud. l. fi. & a ſn̄is, q̄ trahunt ſe-
cum executionem, ēt appellare licet. ff. de pęnis. l. qd ad ſtatu. & l.
in ſeruorū. §. q ex cā. & l. q vlt. & de applo. l. 4. §. in diem. Sed dic q̄
aut ferī in diē, vel ſub cōdōne, & tunc ſi appellat̃, interim non du-
rat effectus excōicationis. Aut fertur pure, & hoc caſu remanet
148 excōicatus ēt pēdente app. ext. de app. c. paſtoralis. Itē † adhuc
aliā dn̄ā hēmus, qa iu. ci. iudex applonis nihil pōt innouare in piu
dicium cognitionis. de app. vt C. de appel. l. 4. ff. nil no. app. pē. p to
tum. Sed iure can. pt index, a quo appellat, ſtatuere terminum, in
tra quē appellās pſequat̃ applonē, vt ext. de app. c. cum ſit Roma
149 na, & in c. Abbate. & in cōcilio Lugd. de app. c. cord. † Aliā dn̄ā
habemus, qa iure ci. nō pōt appellari ad Imperatorē omiſſis me-
dijs, vt in pſidib. puinciarū, & alijs, ad quos poſſet appellari: ad Pa-
pā ſic, omiſſis alijs, ext. de priu. c. antiqua. & 2. q. 6. ad Romanam.
150 & ex. de appe. c. ſi duob. & ibi no. † Vlterius eſt alia dn̄a, de iu. ci
uili nō appellatur ab interlocutoria, vel grauamine, añ diffinitiuā
ſnīam. C. de iu. l. aptiſſimi. & de ēpali audiētia. l. 2. & quorū appel.
non reci. l. añ diffinitiuā. De iure vero can. a qualibet interlocuto-
ria, vel grauamine appellat̃, de app. c. cū cām. & c. dilecto. & c. vt de
151 bitus, & c. cordi nobis. ext. eo. tit. † Itē dn̄t, iure ciu. ſi appellatū
eſt a iudice in vna cā, in alia vero non pōt recuſari quaſi offenſus,
ff. apud eum a quo app. l. vnica. iure vero can. ſecus, ex. de ap. c. ad
152 hęc. † Audi aliā dn̄am, iure quidē ciuili non appellatur a momē
tanea poſſeſſione, vt C. ſi de mom. poſ. fue. appellatum. l. vnica. &
2. q. 6. can. ei qui appellar. §. poſſeſſione. ſm vero can. appellatur,
vt ex. de teſti. c. ſignauerunt, & ext. de ele. c. dilectus, & de app. ſu p
153 eo. & no. in d. §. de poſſeſſione. Item differunt, † iure can. aptis, &
publicatis atteſtationib. poſtea in cā appel. nō pñt recipi teſtes ſu-
p eiſdē articulis, ext. de teſti. c. fraternitatis. ſed iure ci. ſecus, qa in
cā applonis pñt recipi teſtes ſu p eiſdē articulis. C. de appe. l. eos.
§. 1. & 2. C. de tempo. appella. l. per hanc. & no. in d. c. fraternitatis.
154 † Item dn̄t, quia iure ci. a ſnīa ēpi pōt appellari ad ſecularē iudi-
cem. C. de ēpa. audiē. auth. ſi quis litigantium. Sed iure can. appel-
lat̃ a ſnīa ēpi ad metropolitanum, vel ad Papam, ext. de offi. deleg.
155 c. 1. & de off. ordina. c. duo. & 2. q. 6. can. ad Romanam. † Itē dn̄t
iure can. non currit pſcriptio toto tpe plati male alienantis, vel di
lapidantis. vt 6. q. 3. can. ſi ſacerdotes. Sed iure ciuili non hēmus.
hoc, ſed curreret pſcriptio ſtatim poſt alienationem. C. de ſacroſ.
156 eccl. auth. quas actiones. † Itē pbabiliter notari pōt alia dn̄a, iure
ciu. inſpecto ēt in tpalib. cauſis iuratur de calumnia. C. de iureiu.
pp cal. l. 2. vbi dicit in oib. & ibi dum dicit, ſine pp quicquā aliud,
in quo neceſſitas, & c. ſed de iure can. in ſpūalib. cauſis nō iurat̃ de
calum. ſed iuratur de veritate dicenda, vt ext. de iu. calu. c. lr̄as. &
ibi no. & rō reddit̃ in tex. illius c. dicētis, quia tales cāæ nō ex legū
diſtinctione, ſed ex canonū æquitate finē debitum ſortiunt. Illud
vero ſciendum eſt, q̄ in ſpūalib. cauſis non pceditur ſm leges, ſed
157 ſm can. vt d. c. literas. Eſt alia dn̄a, † Iure cano. qō natalium ſpe-
ctat ad iudicem eccleſiaſticū, & ſi qō de ſucceſſione moueatur
corā iudice ciuili, vel ſeculari, & incidat qō natalium, non decer-
net, ext. de ord. cog. c. tuam, ſed iure ci. de tali qōne incidenter iu-
dex ſecularis poſſet cognoſcere. C. de iud. l. quoties. de ord. cog. l.
158 a dire pſidē. de iuriſ. om. iud. l. ſi idem. † Item dn̄t, qa iure ca. mi
nor cēſetur maior in cā matrimoniali. & ſpūali, ext. de reſtit. ſpol. c.
ex parte, ſiſt & in voto. 20. q. 2. c. 1. & 2. & in his caſib. pōt agere, &
cōueniri, & ideo daret ei in integrum reſtō. Sed iure ciu. ſec⁹. C. q
159 legi. pſo. l. 1. ff. de mino. l. ait prætor. §. geſtum, Item dn̄t † iure ci.
meræ negatiuæ non pōt fieri poſitio, quia ea ſunt poſſibilia, q̄ p-
babilia, ſed mera negatiua nō pt pbari. C. de prob. l. actor & in lo-
cum pbōnis ſunt poſitiones inductæ, vt in Auth. de his q ingre.
ad ap. §. fi. & C. de iureiu. pp cal. dan. l. 2. §. quod obſeruari. de æqui
tate vero canonica meræ negatiuę pōt fieri poſitio, ſi alias pbari
non pt, & iudici æquum videatur. in decr. Inn. quarti, ſtatuim⁹, ex.
160 de cōfeſſ. in 6. † Item differunt, iure ciu. ſenes, & valetudinarij ñ
compelluntur ad teſtimonium ferēdum. 4. q. 3. inuiti. ff. de teſt. l. in
uiti. ff. de excu. tu. l. 2. ſed iure cano. compelluntur pp peccatum,
ext. de fal. c. 1. & 11. q. 3. c. quiſquis. ex. de iud. c. nouit. eſt ar. de vac.
161 mu. l. 3. §. corporis debilitas, & ext. de teſti. c. ſi qui teſtium. † Itē
dn̄t, iure ciu. pp crimē, & peccatum, non repellet̃ quis a teſtimo
nio, niſi ſit quis damnatus de crimine. ff. de his qui no. infa. l. athle
tas. §. calumniator. ff. de teſti. l. 3. §. lex Iulia. Iure canon. repellūtur
crimînoſi, ſiue ſint damnati, ſiue non, dummodo probet̃ eius cri
162 men, vt ext. de teſti. c. ſuper eo. & c. teſtimonium. † Item differūt
iure can. pt qs accuſari poſt mortem in quibuſdā caſib. vt excō-
cat. poſt mortem, vt in crimine hæreſis. 23. q. 2. c. 1. Item ſi hæreticos
aliquos inſtituit hr̄des, ext. de hær. c. ſi qs. Item ſi in notorio crimi-
ne quis deceſſit. 80. diſt. ne qd. 24. q. 4. can. placuit. de quocunque
crimine pōt agi cō defunctum pp damna illata ciuilr̄, ſm canoni
cā æquitatē. ar. 18. q. 6. can. ſi ēpm, & ext. de rap. c. pe. ext. de vſur.
c. tua nos. Iure vero c. non permittit̃ aliquem accuſari poſt mor-
tē, niſi pp bona. C. ad l. Iul. ma. l. fi. & de hr̄. l. Manichæos. ff. de ac-
cu. l. ex iudiciorum, & C. ſi re⁹, vel accu. mor. fue. l. vl. & C. de apo-
163 ſta. l. apoſtatarū. & no. 24. q. 2. in prin. Itē no. dn̄ā, iure ca. † no ſūt
teſtes cōpellēdi niſi in cā criminali, vt ext. de teſti. cog. c. delictorū.
& dic plene vt ibi no. ſed iu. ciu. teſtes in qualibet cā compelluntur,
exceptis quibuſdam pſonis. ff. de teſt. l. lege Iuli. & inuiti. & quod
164 in eis no. † Item dn̄unt, iure ciu. nō repellunt̃ a teſtimonio tanq̄
infames criminoſi, niſi ſint de crimine cōdemnati. ff. de teſt. l. 3. §.
lege Iu. ia. Iure vero cano. repellitur criminoſus a teſtimonio, ēt ſi
non ſit condemnatus de crimine, ext. de exc. c. denuq; & ibi no. &
165 de teſt. c. teſtimonium. † Item dn̄unt, iure ci. mulier non accuſat
de adulterio virū, maxime iure mariti qa ipſa ñ hēt thorum. C. ad
l. Iul. de adul. l. 1. & ſm hoc loquit̃ ca. 32. q. 1. capitul miſericordiē.
§. publica. l. d ſm ius cano. vr̄, q̄ mulier poſſit accuſare virum de
adulterio ext. de pcu. c. tuæ. ar. in Auth. vt lic. mat. & auiæ §. qa ve
166 ro plurima. & no. in alle. §. publica. & dic. vt ibi. † Itē dn̄t, qa iu.
ciu. agit̃ de pęna corporali imponēda, vt Inſt. de pub. iud. §. item,
& in cōtem lex Iul. de adul. & C. de adul. l. q̄uis. & in auth. ibi poſi
ta. Sed iure ca. agit̃ tm̄ ad ſeparationē thori, & ad lucrū dotis, vel
donationis pp nuptias, vt ext. de proc. c. tuæ. arg. C. de repu. l. con-
ſenſu. & in Auth. vt li. ma. & auiæ. §. qa vero plurima. Item dn̄unt,
167 iure ciu. allegata cā ſuſpicionis, iudex recuſatus cōpellit partes
arbitros eligere, coram quib. litigent. C. de iudic. l. apertiſſimi. &
l. cum ſpāli. Sed iure. can. recuſati iudices eligunt arbitros, coram
qb. cognoſcit de cā ſuſpicionis, & tunc ſi cā nō fuerit vera, tūc idē
iudex procedit in cā ſuſpicionis, illa non obſtante. Si vero iuſtē ta
fuerit vera, ſi quidē recuſatus iudex eſt ordinarius, aut cōpellit par-
tes eligere arbitros, aut remittet ad ſuperiorem, vt ext. de app. ca.
reprehenſibilis, & c. ad hæc. & c. cum ſpeciali. Si vero eſt delegat⁹
nullo modo eliget arbitros, quia ſuſpenſa eſt eius iuriſdō. ext. de
168 app. c. 2. requiris. † Item dn̄unt, iure ci. excludit maritus ab accu-
ſatione adulterij p ſpatium quinquennij. ff. de adul. l. mariti. §. adul
terij. Sed iure cano. non excluditur quo ad petendum ſeparatio
169 nē thori. 33. q. 2. c. ad monere, & ibi no. Item dn̄unt, † iure ci. iudi
ces pñt a partib. quæ coram eis litigant, aliquid haber̃. ſ. delegati a
principe in princi. cāæ duos aureos, in fine vero alios duos, & nō
vltra, vt in Auth. de iud. §. ne añt. & argu. C. de teſt. l. hac cōſultiſſi-
ma. Ordinarij añt non dn̄t hr̄e niſi ſportulas. arg. C. de epiſ. & cle.
auth. gñaſr. & 3. q. 3. can. induciæ. §. offeratur, ſed iure. can. iudices
nihil pñt percipere vltra expenſas, quas delegati cōſt pcipere cū
proficiſcuntur, ext. de vita. & ho. cler. c. cum ab omni. & de hac ma
170 teria ibi. no. Item dn̄unt, † iure ciu. in notorijs proceditur ordina
rie, ſed ſnīa lata ēt in notorijs cō ordinē iuris non valet. C. de ſent.
& interlo. l. prolatam, & C. de accuſ. l. ſi abſentem. Sed iure ca. pt
procedi extraordinarie, & iuris ordine non ſeruato ext. de col. a.
cle. & mu. c. veſtra. & c. tua nos. & de hoc no. in c. veſtra. p Inn. Itē
171 differunt, † iure ciu. ea quæ deſiderāt cauſæ cognitionem, & de
creti interpoſitionem, & expediuntur officio iudicis non delegā-
tur. ff. de off. proc. & leg. l. nec quicq. §. vbi decretum. ſed iure can.
ſecus, ext. de off. archi. c. ad hoc. & c. 1. & 10. q. 1. cano. ēps, can. pla-
cuit. & no. Inn. ext. de rel. do. c. cōſtitutus. Item dn̄t, iure ciu. pluri-
172 bus, † diuerſiſq; actionib. pſonalib. pōt quis cōuenire eundē co
rā diuerſis iudicib. niſi rō diuerſitatis ipediat. ff. de qb. reb. ad eūd.
iud. l. 1. & 2. & C. de iud. l. nulli. ff. de li. cā. l. ſi pariter. & l. cognitio.
Sed iure ca. ſecus, vt ext. de reſcrip. c. qa nōnulli. Item dn̄unt, quia
de iure ciu. parentes pro filijs non teſtificant. l. parentes. C. de teſt.
173 ſed † iure can. parentes admittūtur ad teſtimoniū faciēdū de cō
ſāguinitate, q̄ dr̄ eſſe inter virū, & vxorē, vtrū ſit, vel nō ſit, & hoc
fauore matrimonij, & qa per eos melius ſciri pt, q̄ per alios, vt ex.
qui ma. acc. poſ. ſed ſuper ipſo cōtractu matrimonij diſtinguitur, vt
ext. de teſt. c. ſuper eo. Iure vero ciu. parentis teſtimonium in cā fi
174 lij non valet. C. de teſtib. l. parentes. Item differunt, † iure ci. ordi
narius cauſas medias non pōt committere, niſi iuſta cā. Et appel.
lo cās medias, cās pecuniarias trecentorum aureorum. C. de ped.
iud. l. placet. & ibi no. Sed iure can. pōt committere ſine aliqua iuſta
cā, dum tñ ſe malitioſe exonerare non quærat, vt ext. de off. dele.
c. paſtoralis. in princ. & ibi de hoc, & hoc modo intlr̄, vt eo. tit. ſi
pro debilitate, quis ſpalle. decr. in delegato a principe vel Papa lo-
175 quatur. Item differunt, † iure ciu. pōt fieri prorogatio de pſona
ad perſonā habentē iuriſdōnem ordinariam, vel etiam delegatā,
C. de iuri. om. iud. l. 1. & ibi no. ff. de iud. l. 2. in princ. Sed iu. can. ſe
176 cus, ext. de off. deleg. c. P. & G. & ibi no. Itē differunt, † iure can.
pōt accuſare vir vxorem adulteram, & agere ſolum ad ſeparatio
nem thori, & eſt hic modus agēdi, nec eſt mā ciuilis nec mā cri-
minalis, vt ext. de proc. c. tuæ, ibi de hoc. Sed iure ciu. non hēmus
iſtum modum agendi, imo vir primo dēr ſe inſcribere, & accu-
ſare vxorē de adulterio, vt puniatur pęna legali, & poſtea cā repu
177 diare, vt ī Auth. vt lic. ma. & auiæ. §. qa vero plures. Itē dn̄unt, † iu
re ciuili ſtricto, in oībus cauſis rr̄ non pōt eſſe in iudicio abſque
conſenſu

cōſenſu p̄ris,nec ēt in caſtrenſi,vel quaſi,vt C.de bo. quæ lib. l. cū
non ſolum.§.neceſſitate.& ff. man.l.1.§.fi.& l.a. ff. de caſtr. pecu.
ſed iure can. teneremus, ꝙ in ſp̃ualib. pōt eſſe in iudicio ſine pa-
tris ↄ̄ſenſu,ſed pōt requiri authoritas ſui prælati,de hoc no.de ꝓc.
178 accedens,per Inn.& ext.de æta.& quali.c. indecorum. † Aliam
dr̄iam no.ꝙ iure ciuili hr̄s, qui fecit inuentarium non tenetur vl-
tra vires hæreditatis. C.de iure delib.l.ſcimus.& ibi de hac mā ple
ne no.ſed iure can.illa ſolennitas non vr̄ attendi, ſed in contracti-
bus & in delictis,ſi aliquid peruenerit ad hr̄dem,ſiue nihil,ſiue lis
fuerit conteſt.cum defuncto,ſiue non, ſp̄ hr̄s tenetur in ſolidum.
16.q.6.ep̄m.ext.de rap.c.in literis,& de hoc habemus no. 12.q.2.
can.ep̄s qui filios. Per quæ apparet ēt in alio caſu differre a iure ci
uili,ꝙ hr̄s non tenetur de delicto defuncti, niſi lis fuerit conteſta.
cum defuncto.C.ſi ex deli.defun l.vni.& ibi plene no. Item iure
ciuili hr̄s non tenet̄ niſi ꝓ portione,pro qua eſt hr̄s. C.de hær. act.
179 l. pro hæreditariis. No.aliam † dr̄iam quia iure ci. ſubſequens ↄ-
ſuetudo vincit legem,& præiudicat iuri ſcripto,& quidem gn̄aliter
ſi gn̄alis:ſpecialiter aūt, qn̄ particularis eſt ↄ̄ſuetudo in aliquo lo-
co.ff.de leg.& ſenatuſcon.l.de quib.in fi.& C. quæ ſit lon. cōſuet.
l.a.& ibi no. ff.com.præd.l.venditor.§.ſi conſtat. iure vero canoni
co ita demum præiudicat cōſuetudo iuri communi,ſi rationabi-
lis,& legitime præſcripta eſt,vt ext.de conſue.c.fi. Illud autem nō
omittoꝗ, quia leges ſumūt conſuetudinem,quæ attēditur circa fa
ctum,& proceſſum iudi. & ēt quæ attēditur circa geſta cōiter ho
minum alicuius ciuitatis,caſtri,vel terræ. Sed Canoniſtę ſumunt
ↄſuętudinem,quæ attēditur circa priuatum ius aliquorum, & ita
loquitur d.decretalis,de cā poſ.& proprie.c.cum eccleſia. quæ q-
dem conſuetudo de iure ciuili appellatur præſcriptio. Item no.
180 † aliam dr̄iā,de iure canonico locus fit religioſus, vel res autho
ritate Pontificis,vt ext.de religio.do.c.ad hoc. Sed iure ciuili fit re
ligioſus ex eo,ꝙ mortuus infertur, ſed cum inde extrahitur, vel
cum ab hoſtib.capitur,deſinit eſſe religioſus.ff.de relig. & ſump.
181 fu.l.cum in diuerſis,& l.cum loc. Alia eſt † dr̄ia,iure canō.homi
nes ſunt ſepeliendi potius in eccleſia, q̃ alicubi, quia eorum pro-
ximi quoties ad eadem loca ſacra veniunt, & eorum ſepulturas
inſpiciunt,recordantur de eis, & pro eis dn̄o preces fundunt. 13.
q.2.non æſtimemus. Secunda ratio eſt,quia ſpecialiter commen
datur patrociniis illorum ſanctorum,in quorum honorem dedi-
cata eſt eccleſia illa,vt ca.qō.c.non æſtimemus.ad fi. Tertia ratio,
quia minus ibi vexantur a dæmoniis, vnde in cæmeteriis vr̄ eſſe
requies defunctorum.22.q.2.auth. Sed lex p̄cipit,ne corpora ī ci-
uitate ſepeliātur,ne ciuitas corrumpatur fœtore. C.de relig.l.mor
182 tuorum. Item no.aliam † dr̄iam ſm̄ leges,in vſucapione requiri
tur bona fides tantum ab initio. C.de vſuc.transfor.l.vnica. §. hoc
tātum modo.de iure can.continue exigitur bona fides.1. q.4.can.
183 dilecto.§.poteſt. Item † ſm̄ leges in longiſſima p̄ſcriptione nō
requiritur bonafides,nec iuſtus titulus. C.de ann.exce. l.1. Secun-
dum vero ius can.præſcribens debet habere bonam fidem, alias
præſcriptio non procedit.ext.de præſcri.c.vigilanti.24.q.2.can.ſi
virgo nupſerit. Et aduertendum eſt,ꝙ ſm̄ can. nō requiritur titu-
lus in longiſſima præſcriptione,ext.de preſcrip.ca.ſi diligēti.& ibi
no.& hoc habes plene 16.q.3.in ſumma. Eſt & alia differentia cir
184 ca idem, ſm̄ † leges interrupta præſcriptione per litis conteſta-
tionem,pōt poſtea præſcribere poſſidens. C.de præſcri. 30. ann. l.
fi.ſed ſm̄ ius can.non poteſt poſtea præſcribere poſſidens, cum p̄-
ſumatur habere malam fidem,& de ſuo iure titubare. C.de acq.
poſſeſſ.l.nemo.vnde non præſcribet ad mille annos,vt ext. de præ-
185 ſcrip.c.qm̄.& no.hoc.16.q.4.can.per ſingulas. Alia pōt † dr̄ia no
tari,iure ciuili nulla pęna debet excedere quadruplum. Inſtitu.de
act.§.omnes. Iure vero can. aliter inuenitur, iuſtitia ſuadente. 17.
qō.4.can.quiſquis.& 12.q.1.can.cum deuotiſſimam,& de iſtis di-
cta ſufficiant.

TRACTATUS

a DE GUELPHIS,[a] ET GEBELLINIS,

D.Bar.a Saxofer.

1 *Guelphi & Gebellini originem ſumpſerunt tempore Federici Barbaroſſa, Guelphi zelatores fidei.*
Gebellinus in fortitudine confidens interpretatur, & exiſtens contra eccleſiam.
2 *Guelpus hodie dicitur,qui affectat ſtatum illius factionis quę in aliquo loco appellatur Guelpha,non habito reſpectu ad eccleſiā,Gebellinus affectās ſtatum illorum,qui appellantur Gebellini,non habito reſpectu ad Imperatorem.*
3 *Guelphus,quis non poteſt eſſe in vno loco, & in alio Gebellinus accipiēdo Guelphum,& Gibellinum proprie primo modo.*
4 *Guelphus hodie quis eſſe poſſet in vno loco,& in alio Gebellinus,*
5 *Guelphus quis vno reſpectu poteſt eſſe,& alio Gebellinus.*
6 *Partialitas Guelpha,vel Gebellina,quæ tēdit ad propriam vtilitatem & non ad bonum publicum,eſt illicita.*
7 *Partialitas Guelpha,vel Gebellina,tendēs principaliter ad bonum publicum, vt ciuitas recte gubernetur,eſt licita.*
8 *Partialitas,quæ vult deponere alium de regimine, eſt illicita, ſi regimen erat bonum,ſecus ſi tyrannicum,& malum.*
9 *Tyrannum,qui conatur deponere,etiam ſi peruenerit ad actum,nō tenetur pęna de ſeditioſis,ſi hoc agit ad vtilitatem publicam.*
10 *Honeſtum virum non decet eſſe factionis Guelphæ,vel Gebellinæ, niſi ex magna cauſa.*
11 *Guelphum eſſe vel Gebellinum,qualiter probetur.*
12 *Euntes in exercitum de mandato regentium ciuitatem,non dicūtur eſſe factionis regentium*
13 *Filius præſumitur eſſe illius factionis cuius erat pater.*
14 *Statutum Piſanum, quod nullus Guelphus ad aliquod officiū admittatur, intelligitur de eo,qui eſſet factionis Guelphæ in ciuitate Piſarum.*
Statutum in dubio intelligitur de his,quæ fiunt in territorio ſtatuentis.
15 *Ciuis Piſarum, qui adhæret ciuitati inſidianti ciuitati Piſarum, dicitur Guelphus.*
16 *Ciuis Piſarum,qui gerit officium in ciuitati Peruſij,quæ Guelpha eſt,non tamen dicitur Guelphus in ciuitate Piſarum.*
17 *Ciuitatem aliquam eſſe factionis Guelphæ,vel Gebellinæ qualiter probet.*
18 *Aliquem mutaſſe factionem,qualiter probetur*

ISta cum circa litteralem Expoſitionem ſcripſiſſem,& ſuper hanc tertiam partē Tyber. meus animus ferreretur,reperi me intra cēteſimum lapidem ab vrbe Romana prope ciuitatē Tuderti, ibiq; vidi, ꝙ ea quæ litteraliter ſcripta ſunt de flumine,& eius alueo, allegorice,& moraliter dici poſſunt de his, quæ in ciuitate Tudertina præcipue frequentantur, nam tota noſtra vita,flumen,ſeu aqua fluminis eſt,iuxta illud,oēs morimur,& quaſi aqua dilabimur ſuper terram, ſecundo Regū 14.ca. Alueus vero, ſuper quem iſtæ aquæ decurrunt, ſunt illa,ad quę affectiones habemus,iuxta illud Matt. 5. capitu. Vbi eſt theſaurus tuus,ibi eſt cor tuū. In illa vero ciuitate Tudertina reperiri duas affectiones,quidam enim vocātur Guelphi, quidā Gebellini. & ibidem in quolibet officio publico dicebāt eſſe tot de vna affectione quot de alia:contingit etiam,ꝙ ille, qui eſt de vna affectione certo tēpore,mutat alueum, & incipit eſſe de alia, & circa hæc plura dubia oriuntur. Ideo aliqua videamus. Primo, & vnde illa nomina originem ſumpſerūt,& de eorum ſignificatione. Secundo,quid hodie importat. Tertio, vtrum habere iſtas affectiones ſit licitum. Quarto,qualr̄ probetur aliquem eſſe iſtarum affectionū,ſiue loquamur d̄ priuato,ſiue de republica. Quinto,qualr̄
1 ꝓbetur aliquē affectionem mutare. Circa † primum ſciēdū eſt,ꝙ
olim magna diſcordia orta fuit inter Romanā eccleſiā,& Federi
b cum,qui vocatus eſt Federicus Barbaroſſa,[b] tunc Romanorum
Imperatorē, a quo cum in eccleſiæ deuotione ꝑſiſteret, aliquas leges habemus,vt patet in vſibus feudorum, quem poſtea eccleſia priuauit Imperio,vt c.ad apoſtolicæ. de re iud.lib.6.& de elec. c.fundamenta.in 6.& in Alemania agnatio illius Federici cognominabatur dn̄orum de Gebello. cum tn̄ dicta diſcordia diu duraret,magna pars Italicorum adhæſit illi Imperatori depoſito,& illi dicti ſunt Gebellini. quaſi adhærentes illi dn̄o de Gebello. Alij vero adhæſerunt eccleſiæ,& vocati ſunt Guelphi, quaſi zelatores fidei. De p̄dictis habemus figurā 1. Reg.vlt.c. & 2. Reg.1.c.in prin. vbi fuit ↄflictus, & occiſus Saul in monte Gello, q interpretatur locus fortitudinis. Ille Feder. Imperator,& nunc reprobatus, confidens de fortitudine domus ſuæ de Gebello conflictus fuit, & confuſus a Guelphis,hoc eſt a zelatoribus fidei. Hoc enim nomē Guelphi,habetur Gene.30.capit.& interpretatur os loquens, qđ in propoſito eccleſiæ congruit: per verba enim excommunicationis ſententię prolata per ſummum Pontifi. fuit ille Imperator confuſus. Proprie ergo loquendo, ſicut Gebellus interpretatur locus fortitudinis, ita Gebellini appellantur confidentes in fortitudine,ſ.tempore militum, & armorum,& ſicut Guelpha interpretatur os loquens,ita Guelphi interpretantur confidentes orationibus, & in diuinis, ſicut faciebat Iuſtinian. Imperator. C.de
2 vet.iu.l.1.in princ. Circa † ſecundum vero,quid hodię dicta nomina importent,dico,ꝙ ex prædictis apparet prędicta nomina ſignificare affectiones hominum: affectantes. n. ſtatum eccleſiæ contra illum inimicum vocant̄ vno nōie: hodie vero nōia prædicta
durant

ADDITIONES.

a Th.D. Tractatus de Guelphis. Adde,ꝙ iſte eſt tractatus Bart. de quo vide Bal.in l.1.C.ad l.Iul.maie.& in l.filium.C.de ſuis,& leg. Mar. Lau.in ſuo tract.de principibus.in §.154.vbi videas,& adde ꝙ partis Guelphæ,& Gebellinæ nulla eſt maieſtas,& ideo inter ipſos non committitur crimen læſæ maieſt.vide d.Barto.Socin. conſi.22.incip.ſequendo.

b Federicus Barbaroſſa. Dicit Geor. Meru.in lib.4.antiquitatis vicecomitum,ꝙ nō a Federico Barbaroſſa,ſed a Federico iuniore nomen & origo maledictorum Gebellinorum,& Guelphorum capta fuerunt.

Digitized by Google

durãt pp alias tñ affectiones. Videmus enim plures, qui Guelphi vocant, eſſe rebelles Imperij, ſed ſicut ↄtingit in ꝓuincijs & ciuitatibus, in qb. ſunt diuiſiones & partialitates, neceſſe eſt vt dictæ partes aliquo noïe vocent, iõ dicta noïa imponũtur tanꝗ̃ magis cõia. In qbuſdã vero locis ad alia particularia deuenitur, de qb ad pñs nõ curo, & iſtæ ſunt partialitates, vt ff. de capt. l. ſi quis ingenuam. §. qui ĩ alterutras partes. Dico ergo, ꝙ hodie ille hr̃ Guelphus, qui adhr̃t & affectat ſtatũ partis, quæ appellatur Guelpha, & Gebellinus, q adhr̃t & affectat ſtatũ partis, ꝗ̃ appellatur pars Gebellina, & ĩ hoc ñ hẽtur cõiter reſpũs ad eccleſiã, vel Imperium, ſed ſolũ ad illas partialitates, ꝗ̃ in ciuitate vel in ꝓuincia ſunt, vt d. §. q ĩ alterutras, & ibi ſentit gl. ſup verbo diſcendũt cũ dicit, vel ciues ↄ̃ ciues, vel vna ciuitas ↄ̃ aliã. Itẽ dictę partialitates ſunt qñq; inter ꝑdictos, & tñ nullus rebellat dño ſuo. ſ. eccleſiæ, Imperio, vel Regi, vel populo, q tenet Imperiũ, d. l. ſi qs ĩgenuã. §. in ciuilib. & illa verba eſſe

3 oſtẽdũt accidentia facti. Ex hoc infero tria. Primũ, † ꝙ ſi accipitur Guelphus & Gebellinus, put primo mõ ſunt ĩductum, qs nõ põt eſſe vno loco Guelphus, & alio Gebellinus. Rõ eſt, qa illę affectiones, ſ. eccleſiæ, vel Impij reprobatæ reſpiciũt vl'r totũ mundũ, & vniformiter, iõ dicere, ꝙ quis vno loco eſſet vnius affectionis, & alio loco alterius, ↄtineret repugnantiã, ſicut qs tutor nõ põt eſſe author duorũ pupillorũ inuicem litigãtiũ ſup codẽ, vt ff. de auth. tut. l. accipiẽtis. & ibi no. facit, qd dr̃, nemo põt duob. dñis ſeruire.

4 ſ. ↄ̃rijs. Math. 6. Scdũ infero, ꝙ ſm̃ tp dicta noïa hodie accipiuntur, ꝙ qs ĩ vno loco põt eſſe Guelphus, & in alio Gebellinus, qd patet, dictæ affectiones ſunt circa diuerſa, vt patet. Pone, ꝙ in vna ciuitate eſt vnus tyrannus, qui cum ſua ſecta dr̃ Guelphus, cui affectioni aliqs bonus hõ eſt aduerſus, qa aduerſatur illi hoĩ tyranno in illa terra dr̃ Gebellinus, & in alia ciuitate non depẽdẽte ab illa, ponatur vnus tyrannus Gebellinus, certe iſte bonus hõ aduerſabitur illi tyranno, & ibidẽ eſt Guelphus, arg. eius quod dicimus de tutore, q põt eſſe author vtriuſq; eorũ q cõtẽdũt, circa diuerſa tñ,

5 vt d. l. accipientis. Tertiũ infero. ſ. ꝙ † qs vno reſpũ põt eſſe vnius affectiõis, & alio reſpũ alteri⁹. Exẽplũ. In ciuitate Peruſij ſunt multi q volũt reputari Gebellini reſpũ primo, qa noïa iſtarũ affectionũ fuerunt inducta quaſi reputantes ſibi ad honorẽ, ꝙ tã antiquo tpe ſui genitores ita nobiles fuerũt, ꝙ illius affectiõis reputarẽtur. Sed q̃tũ ad ſtatũ, q mõ regit ciuitatẽ, ſunt Guelphi, iõ di ſe Gebellinũ origine, ſed Guelphũ quo ad ſtatũ ciuitatis. Nec eſt ↄ̃dictio, qñ diuerſis reſpectib. iſta ꝓferuntur. Facit id qd̃ dicimus, eodẽ reſpũ ꝓ eadẽ pecunia qs nõ põt eſſe principalis, & fideiuſſor. l. gñr. de fidei. ſed diuerſis reſpectib. ſic. vt ff. de duo. re. l. reos. in prin. Cir

6 ca tertium. †. ſ. vtrũ hr̃e iſtas affectiones ſit licitũ, dic, ſi plures ſunt vnius affectionis, vel ſi qs adhæret vni affectioni, non pp bonum publicum, ſed pp propria vtilitatem, vel vt alios opprimat, illud eſt ſimpl'r illicitum, & ſi hoc inuicẽ ↄuenerint, eſſet puniblle quaſi ↄ̃hẽtes ſocietatẽ in penã innocentiũ, vt ff. ad l. Iul. de vi priua. l.

7 ex ſenatuſ. & de cõcuſſio. l. 1. Qñq; † ſi eſt vna pars in ciuitate tendens principal'r ad bonum publicũ, vt ciuitas recte, & quiete gubernetur, nec tñ poſſet aduerſarijs reſiſtere, niſi ſub vno partialitatis noïe, & tũc puto talẽ affectionẽ, & partialitatẽ cõtea eſſe licita. Sicut enim ad tuitionem rerũ licet congregare amicos, ita multo

8 magis ad tuitionẽ publica, vt ff. de vi & vi ar. l. 3. §. cũ igitur. † Qñq; non ſolum vult vna pars reſiſtere, ſed vult deponere a regimine alios regentes, tunc ſiquidẽ inſurgerẽt aduerſus illud regimen, iſtud eſſet ſimpl'r illicitum, vt C. de ſeditio. l. 1. & ibi no. de eo, qui volebat deponere Prætorem. Si vero regimen, qd volebat deponere, erat tyrannicũ, & peſſimum, tũc cum eſſet vnius partialitatis, licitũ eſt duob. concurrentib. Primo l. ſi ño recurſum ad ſuperiorẽ, cum non poſſit ille tyrannus deponi ſine magna difficultate. Secundo, ꝙ ipſi hoc faciant pp vtilitatẽ publicã, vt ſtatus ciuitatis reſtauretur, ſecus ſi hoc facerent, vt ipſi nouã tyrãnidẽ innouarẽt, alijs expulſis. Primũ ꝓbatur, qa licitũ eſt eis ius dicere, ꝓpria authoritate, qñ nõ hr̃ copia iudicis, vt C. de Iudæ. l. nullus, & ibi no. ff. q in fra. cre. l. ait prætor. §. ſi debitorem. & 23. q. 2. dixit dñs. Si ergo licet ꝓ ſingulari ↄmõ, ergo licet ad liberandã Rẽpub. ad q̃ defendẽdam omnes admittuntur. vt ff. de noxo. & nun. l. de pupillo. §. ſi. & l. ſeq. Præterea, ſi hoc ꝑmittitur ↄ depopulatorem agrorũ, vel deſertorem militiæ, multo magis dẽt ꝑmitti ↄ eos, q ipſam rẽpub. & eius ſtatũ depopulantur, vt redigantur ſub iugo ſeruitutis. Secundum ꝓbatur, ꝙ ad propriam vtilitatem nõ liceat, qa illi, q occupatã per tyrannidẽ tenent, rẽpub. vel eã poſſident ab ipſa Repub. vel dño ſuperiori, vel ab aliquo priuato, alius, qui tũc tyrannum deponere conatur pp ſe, vr facere illicitũ, vt ff. de vi, & vi arma. l. 1. §.

9 q vt a me. & l. colonus. & l. cum fundum. Ad vtilitatẽ ergo † publicitum eſt, & ſi peruenerit ad actum, ita ꝙ tumor, vel tumultus irrepſerit in ciuitatẽ, non incidit in legẽ ſeditionis. C. de ſedi. l. 2. qa licite facit, vt dictum eſt. Pro hoc inducõ Tho. de Aquino, in ſecunda ſecundæ, q. 42. art. 2. ĩ ſi. vbi ſic ait, Regnum tyrannicum non eſt iuſtum, quia non ordinatur ad bonum cõe, ſed ad bonũ priuatum regentis, & ideo perturbatio huius regni non hẽt ronẽ ſeditionis, niſi forte qñ ſic inordinate perturbaretur tyrãni regnũ, quod multitudo ſubiecta maius detrimentum pateretur ex perturbatione ſequenti, quam ex tyranni regimine. Dico ergo, quod aſſumere dicta noïa, licet ſignificet diuiſionem, & partialitatem, tñ ſi fiat ad iuſtũ. & debitũ finẽ, licitum eſt. Nã & Paulus Apl's ſciẽs, ꝙ vna pars eſſet Saduceorũ, altera Phariſęorũ, exclamauit in concilio, Viri fratres ego Phariſæus ſum filius Phariſęi, Act. 21. c. Multos tñ vidi Peruſij, cũ ↄ̃ tyrãnos facerent ſeditionẽ: licet ſancto, &

10 iuſto zelo mouerentũ. † qa ꝑdicta noïa diuiſionẽ, & ſciſſuram important, puto, ꝙ honeſtũ virũ non decebat aliquid dictorum nominũ aſſumere, niſi ex magna cã, vt dictũ eſt. ar. ff. ad Treb. l. facta.

11 §. ſi in danda. &c. Circa quartũ vero, †. ſ. qual'r ꝓbetĩ aliquẽ eẽ iſtarũ affectionũ, dico tria probanda. Primo, ꝙ partes ſint in ciuitate; Scdo, ꝙ tali noïe vocatur talis pars; Tertio, ꝙ tali parti, quę tali nomine vocatur, adhæſit. Ex his concluditur, ꝙ ſit illius affectionis, quæ examinemus. Primo dixi, ꝙ dẽt probari partes eſſe in ciuitate. Ad qd' ſciẽdum eſt, ꝙ qñq; in ciuitate ſunt duæ partes, quarũ q̃libet hẽt partẽ regiminis, vt in ciuitate Tudertina, tunc facilis eſt probõ. Qñque ſunt duæ partes, quarum vna regit ciuitatẽ alia ſtat deiecta, ſed alio tpe rexit, & tũc ſil'r facilis eſt probõ. ſ. eorũ q iam regebant, & eorum, qui mõ regũt. Qñ vna ciuitas multum ab antiquo recta eſt ſub vno noïe, tunc difficile eſt probare aliquẽ eſſe alteri⁹ partis, quã illius, ſub quo nomine ciuitas regitur, vt ſtatum dicã. Scdo dixi debere probari ꝙ tali nomine vocatur talis pars, iſtud eſt difficile. Tertio dixi probandũ, ꝙ talis hõ adhęreret illi parti, hoc aũt probabitur in ciuitate Tuderti multum de facili, qa ibi vocantur ad officia publica ſub illo noïe, & aliter nõ admitterentur, tunc patet qa per illius affectionis hoïes geri non pñt, vt ff. de acq. hær. l. pro hærede, §. Pap. vel quia hoc expreſſe dicebat ſe eſſe illius affectionis, ſufficit: nemo. n. videtur dicere, quod mente non agitauit, vt l. Labeo. de ſupel. leg. vel quia illi parti fauebat cõſilijs,

12 & in alijs factis, & intelligo hoc in factis voluntatis. † Quid. n. ſi vna pars erat ext. ciuitatẽ, & alia q̃ ciuitatẽ regebat, facit exercitum ↄ̃ illos: Certe illi, q iuerunt, ex hoc non dicentur illius affectionis, cum intrinſecis. nam iuerunt ex iuſſu regentium ciuitatẽ, qb. habebãt neceſſe obedire, vñ in dubio vr̃ factũ magis ex neceſſitate, q̃ ex voluntate, vt ff. de acqui. her. l. qui aliena. §. is qui putat, vel ſi nil

13 tali probari põt, † ſufficit probare de ſuis aſcendentib. illius. n. affectionis præſumitur filius cuius fuit pater, vt C. ad l. Iul. maieſt. l. qſqs. & ff. de ędil. edi. l. qd̃ ſi nolit. § q mãcipia vẽdũt. Redeo ad id qd̃ dixi de ciuitate, quæ ab antiquo recta eſt ſub vno noïe, nec nomine partialitatis hẽt extitios, vel ſi hẽt, nõ hẽt eos ſub noïe, de quo q̃ritur. Exemplũ. Ciuitas Piſana ab antiquo eſt recta ſub noïe Gebellinorũ, & licet extitios hẽat, tñ intrinſeci, & extrinſeci, illo no-

14 mine nũcupãtur. Et vt hoc declarẽ, † pono, ſtatutũ eſt Piſis, ꝙ nullus Guelphus ad officiũ aliqđ admittatur. Dico. n. hoc ſtatutũ debere intelligi de eo, q eſſet eius affectionis in ciuitate Piſarũ, & reſpectu illius ciuitatis. Statuta. n. in dubio dẽnt intelligi de his, quæ

a fiũt, vt reſpiciãt territoriũ ſtatuẽtis, [a] vt ff. de iu. om. iu. l. ſi. de bo. autho. iud. poſſ. l. cũ vnus. §. pe. de conſt. c. vt animarũ. lib. 6. Et iõ cũ in illa ciuitate nõ ſit talis pars, non videtur ꝙ qs poſſit habere affectionem ad id quod non eſt, l. cum qui ita. §. ſi. de ver. ob. de fideiuſ. l. fideiuſſor obligari. in prin. de re iud. l. cum principalis, de ſtip. ſer. l.

15 vluſtruct. † Vnde dico, ſi in prouincia eſſet aliqua ciuitas affectionis Guelphæ, quæ inſidiaretur ſtatui ciuitatis Piſarũ, & aliquis ciuis illi ciuitati adhęreret dando auxilium, cõſilium, vel fauorem ↄ̃ ſtatũ ciuitatis, ille vere Gue. eſſet, ar. ff. ad l. Iul. maie. l. cuiuſque,

16 vere. n. ipſam ciuitatẽ, & ↄ̃ ipſam committit. Sed ſi poneres † vnũ Piſanũ eſſe rectorẽ in ciuitate Peruſij, cuius ſtatus Guelphus eſt, tñ nõ aduerſatur, ſed amicatur ciuitati Piſarũ, tunc licet ille talis ſit Guel. Peruſij, non tamen per hoc dicitur Guel. Piſis, nec ſtatuto comprehenditur, cum reſpectu diuerſorum põt qs eſſe diuerſarum affectionum, vt dictum eſt, ar. ff. de auth. tut. l. accipiẽtis. Idẽ dico, ſi probaretur, ꝙ aliquis eſſet natus ex prole Guelpha *illo* reſpectu, quo antiquitus erat tempore, quo erat diſſenſio inter eccleſiam, & illum Federi. Impe. non tamen ob hoc diceretur Guelphus illo reſpectu quo ſtatutũ loquitur, vt ſ. dixi. nec puto, ꝙ ſufficiat probare per famam, vel ꝙ aliquis ſic reputatur, nam de iure quilibet creditur eſſe eius affectionis, cuius eſt patria ſua. eſt enim de præceptis iuris gentium, vt parentibus, & patriæ pareamus, vt ff. de iuſt. & iu. l. vt vim. ergo ſola fama vel ſola ſuſpicione non inducitur ↄ̃rium. Quia ergo prædictorum difficilis probatio eſt, iõ in quibuſdam ciuitatibus in certo libro omnes deſcribuntur, qui talis affectionis eſſe dicuntur; vt ſic ex libri inſpectione doceãtur,

17 quod tamẽ odioſum, & ↄ̃ æquitatem eſt. Qualiter autem † ꝓbetur, ꝙ vna ciuitas caſtrum, vel quæuis communitas ſit alicuius affectionis, dubitatio eſt. Et vt hoc clareſcat, pone, ſtatutum eſt in ciuitate Peruſij, ꝙ quicunque ciuis fecerit caualcatam, vel exercitum ↄtra aliquam terram Guelpham puniatur certa pęna: contigit, ꝙ contra quendam nobilem de hoc procedebatur, vnde ad offenſam erat probandum illam terram eſſe Guelpham: ad defenſam

ADDITIO.

a Statuentis. No. per Bart. hic, ꝙ ſtatuta in dubio debẽt intelligi de his q̃ ſunt & reſpiciunt territorium ſtatuentium. vide Bar. in trac. de repreſal. in 4. q. quę. prin. & Bal. in l. 1. C. de ſi. pro pa. Sal. in l. filius. C. eo. tit. & Bal. in l. ſi qua pęna. ff. qui ſũ ſui, vel alie. iu.

ſenſam erat probandum ꝙ erat Gebellina. vnde de mō probandi dubium erat, & probō de fama, vel ꝙ ſic eſſe reputabatur, nō ſufficit, vt dictū eſt. De mō ergo dubitat̄. Rñ. terrā eſſe alicuius affectionis intelligo, cū ſic ſunt, qui illā regūt, vt ff. de ꝓdi. & dem. l. munici. de reb. du. l. cū ſenatus. Circa eos vero q regunt, & gubernant ciuitatem, ſunt modi diuerſi. Nā qdā hoc exprimūt, cum rectores earum iurent officia. ſ. ꝙ offīn exercebūt ad ſtatū, & honorem talis partis. Et qñq; ꝓdicta talia eorum ſtatutis cōtinentur. Et ꝓbatio ꝓdictorum eſt clara. qñ q; ſunt ciuitates in quib. officiales ſunt permixti, vt tot Guelphi, & tot Gebellini, & tūc ſi quidē ſīt plures illi qui ſunt vnius affectionis, tunc illi parti cedit de cuius affectione plures ſunt, & plures dr̄ eſſe regentes, vt l. qđ maior. ad muni. & de pac. l. ſi plures, facit de acq. re. dom. l. quicquid. §. cū partes duorum. Si vero in regimine ſunt æqualis numeri, vt eſt Tuderti, tunc dicendum eſt, ꝙ nō ſit Guelpha, nec Gebellina, ſed tertia ſpecies. ſ. cōis, vt d. l. quicquid. §. cū partes duorum. Quædā ſunt ciuitates, & caſtra, quæ ſimplr̄ regunt̄ abſq; alicuius partialitatis noīe: tunc videndū eſt, ſi in ciuitate, vel in ꝓuincia ſunt partialitates, cui adheſit, & fauorē ꝓſtitit dicta terra, prout dictū eſt §. de priuata perſona, ꝙ ſi hoc nō pōt ꝓbari, nec de hac, nec de illa affectione eſſe præſumeret̄, cum poſſibile ſit, & de facto ſunt multi homines, & multæ terræ, quæ nulli prædictarum affectionum adhærent, quod ſaltem clare apparet in ciuitatibus Vltramonta-
28 nis. † Circa quintum. ſ. quāṙ probetur affectiones mutaſſe, & loquor de eo, de quo conſtat alicuius affectionis fuiſſe, ꝙ ſi nō ſint, non pōt tolli vel mutari, vt ff. de iniuſto teſta. l. nam & ſi. ver. poſt defectum, & de cond. & dem. l. Titio vſusfructus. in princ. Ad qđ dico, ꝙ iſtæ partialitates, vt dictum eſt, ſunt quædam affectiones ſicut, & poſſeſſio conſiſtit in quadam affectione aīo poſſidēdi, & a veteribus ſcriptū eſt, neminem ſibi cām poſſeſſionis poſſe mutare, nulla extrinſecus accedente cā, vt ff. de acq. poſſ. l. 2. §. illud. l. qui bona. § ꝙ vulgo. & de vſuf. l. non ſolum. in princ. cum ſi. Ita hic nemo pōt mutare partialitatem, & affectionem, nulla extrinſecus accedente cā. Et ꝙ ad mutationem affectionis, ſeu voluntatis, cā debeat ſuperuenire, ꝓbatur naturaliter. Nam cum obiectum voluntatis ſit bonum. ſ. exiſtens, vel apparens, ideo quis adhæret vni parti, quia illud vr̄ ſibi bonum. Et ſic cum voluntatem mutat, oportet ſit aliquid, propter ꝙ ab illa voluntate recedat, & alteri adhæret. Inde moti ſunt legumlatores dicentes, nemo poteſt ſibi cauſam poſſeſſionis mutare, nullo extrinſecus ſuperueniente. Cauſæ autem mutationis, quas cōiter videmus ſunt inimicitiæ ſuperuenientes cum aliquo potentiore ſe in affectione illa, vel ſi ei obuenit hæreditas, vel magnum lucrum, ꝙ commode habere non poteſt niſi illam partem dimittat vel alteri adhæreat, vel ſi noua affinitate cum aduerſa parte iungatur, ff. de proc. l. filiusfa. & l. ſeq. & l. aut affinitate. Iſta igitur ſi interueniant cum partis deſertione, faciunt probationem affectionis mutatæ per dicta iura. Quid autem, ſi aliquis dicat ſimpliciter, ſe mutaſſe voluntatem, & ſe velle alteri parti adhærere, & hoc iurat, an ſit credendum? Dico inſpiciendam qualitatem perſonarum, ſecundum quod docet text. de re milit. l. omnes. §. a barbaris. facit quod dicitur de Gentili, qui nouiter venit ad fidem. 48. diſtinct. per totum.

TRACTATVS

DE REGIMINE CIVITATIS

D. Bar. a Saxoferrato.

1 *Primum regimen, quod fuit in vrbe Romana, regibus expulſis, fuit ad populum, quod Ariſtoteles nominat politicum.*
Democratia dicitur regimen regentium ad ſui commodum ad oppoſitum diuitum, vel alicuius gentis.
2 *Secundus modus regendi in vrbe Romana fuit per Senatores, & talis modus eſt, bonus, ſi tendit ad commune bonum, quod Ariſtoteles appellat regimen maiorentum.*
Oligarchia per Ariſtotelem dicitur regimen paucorum diuitum nō tendētium ad commune bonum.
3 *Tertius modus regendi fuit per vnum, ſi in communem, & bonum finem tendit vocatur dominus, ſi in malum. & ad proprium commodum, dicitur tyrannus.*
4 *Sex modi regendi habentur, tres boni, & tres mali.*
5 *Septimus modus regendi eſt in ciuitate Romana nunc, & dicitur regimen monſtruoſum & nu. 28.*
6 *Ad iuriſtam pertinet inueſtigare, quis modus regendi ſit melior.*
7 *Tres modi regendi boni.*
8 *Monarchia i. gubernatio vnius Regis, eſt optimus modus regendi.*
9 *Tria requiruntur in quolibet regente, ſ. perfecta ratio, recta intentio, & perfecta ſtabilita.*
10 *Omne regimen vnius non dicitur regimen regis.*
11 *Regi per reges an bonum ſit. & nu. 13.*
12 *Rex a ſubditis quid exigere poſſit.*
14 *Euenire quod poteſt conſideratur quando illud de quo agitur ad hoc naturaliter, & veriſimiliter tendit*
15 *Triplex diuiſio populorum, quia quædam ciuitas magna, quædam maior quędam maxima.*
16 *Ciuitas magna in primo gradu magnitudinis melius regit̄ ad populū quā quod regatur per paucos diuites, vel per vnum ſolum*
17 *Ciuitas Senarum, octoginta annis recta fuit per nobiles diuites, & tale regimen tempore Regis Caroli IIII fuit expulſum per populares.*
18 *Regimen ad populum magis Dei, quàm hominum dicitur.*
Carolus IIII. approbauit regimen ad populum
19 *Magnates, & viliſſimi excluduntur a regimine ad populum.*
20 *Ciuitas maior in ſecundo gradu magnitudinis melius gubernat̄ ꝑ paucos, diuites, & bonos, quam per populum, nec vnum.*
Ciuitas Venetiarum, & ciuitas Florentię ponuntur in numero ciuitatū maiorum, & reguntur per paucos diuites.
21 *Ciuitas, quæ eſt conſueta regi certo modo, illo regi debet.*
22 *Ciuitas maxima, ſeu populus maximus melius regitur per vnū Regem.*
23 *Regimē, quod fit per electionem, magis diuinū eſt quam illud quod fit per ſucceſſionem.*
24 *Periculoſum eſt habere regem alterius nationis.*
Chriſtianis omnes dicuntur fratres.
25 *Imperium Romanum, poſtquam fuit ab Italicis ſeparatum ſemper decreuit.*
26 *Populi parui per ſe nullo modo regi poſſunt, niſi alteri ſubmittantur, vel alteri adhęreant.*
27 *Tyrannus eſt peſſimus omnium modorum regendi*
28 *Regimen plurium malorum hominum non eſt ita malum ſicut regimen vnius tyranni, & quomodo hoc intelligatur.*
29 *Regimen plurium maiorum non diu durat, & de facili deducitur ad tyrannidem vnius.*

QVia eſt hæc Vltima pars Tyberiadis, & ſic in Vrbe Romana, ꝙ caput eſt mundi ideo circa modum regendi ciuitatem aliq̃ua videamus, & hæc inſpectio circa duo eſt, primo in modo regendi quo ad leges, & hoc ex iure ſcripto, vel ex non ſcripto, vt Inſtitu. de iu. na. §. conſtat. quod non ꝓſequor, q͞a in variis locis hoc varie traditū eſt. Secundo in modo regēdi quo ad ꝑſonas regentium, & circa hoc eſt aliqualiter examinādum. Primo videamus, quot modis ciuitas regit̄. Secūdo, quis ſit melior mod⁹, & qs deterior Tertio circa ꝓdicta, aliq̃ quotidiana dubia videam⁹. Primo quot modis regitur ciuitas. ex legibus noſtris colligūtur tres modi regendi boni, & tres eis ꝯrij. Aliquos modos apertius declarat Ariſtor. 3. Politicorum, & ibi eos modos ſuis nominibus nominat: nos vero & de illis nominibus mentionem faciemus, & nomina ſm̄ ꝑñs tps congruentius inſeremus. In vrbe quidem Romana,
1 expulſis regibus, tres modi fuerunt regendi. Primus † per populū, ff. de orig. iu. l. 2. §. ex actis. vſq; ad §. deinde, q͞a difficile, & iſtud regimen vocat Ariſt. policratiam, ſeu politicum: nos autem vocamus regimen ad populum, & hoc qñ regimen tale bonum eſt, cum ꝑ regentes conſideratur bonū commune principaliter omnium ſm̄ ſtatum ſuum, ſed ſi illa multitudo regētium intēderet ad ſuum commodum, & ad oppoſitionem diuitum, vel alicuius gentis, tunc eſt regimen malum, & Gręco nomine vocat Ariſto. democratiam: nos autem appellamus populū peruerſum, & iſtos duos regendi modos habemus, ff. de mun. & ho. l. & qui originē. §. preſes prouinciæ. vbi qñ honores, & munera æqualiter diuidūtur, ſm̄ debitos gradus, dr̄ regimen debitum, & bonum, qñ inæqualiter, quia aliqui grauant̄, aliqui alleuiant̄, dr̄ regimē malum,
2 ꝑ quod reſpublica deſtruitur, Secundus † regendi modus in vrbe Romana fuit per Senatores, & ſic ꝑ paucos diuites. bonos, & prudētes, vt d. §. deinde, quia difficile, & tunc ſi illi pauci tendunt ad cōe bonum, principatus eſt bonus, & per Ariſt. appellat̄ regimen maiorentum, nomen aūr magis cōe eſt quod prius dixi. ſ. principatus, vel regimen bonorum. Et ſi illi pauci non tendunt ad bonum cōe ſed ſunt aliqui diuites, vel potentiores opprimētes alios intendentes ad proprium lucrum, tunc regimen eſt malum, & vocatur per Ariſtotelem, Oligarchia, quod idem eſt, qđ principatus diuitum, vel regimē maiorum, qđ nomē ſatis cōe eſt, de quo
3 habemus. ff. de offi. præſi. l. illicitas. §. ne potentiores. Tertius † regendi modus eſt ꝑ vnum, de quo. ff. de orig. iu. l. 2. §. nouiſſime. & illud ſm̄ Ariſtotelem appellatur regnum. Nos vero ſi iſte eſt ois vniuerſalis, appellamus Imperium, vt d. §. nouiſſime, ſi vero particularis aliqñ appellat̄ regnum, aliqñ ducatus, Marchia, vel comitatus, vt in vſib. feu. de prohib. feu. alie. per Federicum. c. imperialem. § preterea ducatus. Ducatus vero cōi nomine appellamus regimen domini naturalis, & hoc, ſi dictus ūs in cōmunem, & bonum finem tendit. Si vero tendit in malum finem, & in ꝓpriū commodum, ſecūdum Ariſt. appellatur tyrannus, ſic etiam ſm̄ leges, & mores appellatur, vt C. de ſacroſanct. eccleſi. l. decernimus, & l. omni nouatione. & ibi no. & ff. ex quib. cau. in poſſeſſ.
4 ea. l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. Habemus † ergo ſex modos regendi,

Digitized by Google

gendi, tres bonos, & tres malos, & vnuſquiſq; ſuis proprijs nöibus
appellatur, veruntñ oẽ regnum malum põt cõi noĩe appellari ty-
rannis .ſ. tyrannis populi, tyrannis aliquorum, & tyrannis vnius,
5 Eſt ſeptimus modus † regiminis, qui eſt in ciuitate Romana, nſic
peſſimus, ibi ſunt multi tyrãni p diuerſas regiones adeo fortes, ꝙ
vnus ꝯ alium non ꝑualet. eſt. n. regimen cõe totius ciuitatis adeo
debile, ꝙ ꝯ nullũ ipſorum tyrannorum põt, nec ꝯ aliquẽ adhærẽ-
tem ipſis tyrannis, niſi quatenus ipſi patiũtur, quod regimẽ Ari-
ſtoteles non poſuit, & merito. eſt. n. res mõſtruoſa: quid. n. ſi quis
videret vnum corpus hñs vnum caput cõe debile, & multa alia
capita cõia fortiora illo, & inuicem ſibi aduerſantia? Certe mon-
ſtrum eſſet. Appellatur ergo hoc regimẽ mõſtruoſum. Hoc em̃
diuina permiſſione factum eſt, vt oſtendat, ꝙ omnis gloria mun-
di caduca eſt. Ciuitas enim Romana caput morum, caput poli-
tiarum ad tantam monſtruoſitatem circa ſuũ regimen venit. ꝙ
verius dici poteſt, ꝙ non eſt regimen, nec regiminis formam ha-
bet. arg. ff. de ſtatu hom. l. non ſunt liberi, & eſt expreſſum, de offi.
ord. c. quoniam in pleriſque.

6 **Secundo** † Videndum eſt, quis ſit melior modus regẽdi.
Hæc inueſtigatio neceſſaria eſt Iuriſtis, quũ
dñi vſes dñ de reformatione ciuitatis tractant, vel iuriſtas conſu-
lũt, vel eis committunt, vel cũ ipſi aſſident apud eos, de regimi-
ne ciuitatis querela proponitur, quis ſit ergo melior regendi mo
dus inueſtigandum eſt, quod tractat Ariſt. 3. Politicorũ, ſed clari9
7 tractat † Egidius Romanus de ordine Eremitarũ ſancti Aug. in
lib. quem fecit de Regimine Principum, qui fuit magnus Philo
ſophus & in Theologia magiſter. Ipſius itaq; opinionem ponã,
& eius rationes. verbis ſuis, vel Ariſtotelis non vtar. illa. n. Iuriſtis,
quib. loquor, non ſaperent, vtar aũt rationib. ſuis & ipſas per iura
probabo, poſtea quid mihi vĩ, deſcribam. Dicit ergo ille Egidius
ꝙ tres ſunt modi regendi boni, de quibus. ſ. dictum eſt. Primus
eſt modus regendæ multitudinis, ſeu ad populum, & hic bonus
8 eſt, ſi ad vnum tendat. Secundus regendi modus † eſt optimus. ſ.
Monarchia ſiue gubernatio vnius Regis. iſtud. ſ. quod regimen
a vnius ſit optimus principatus[a], probat quatuor rationibus, ex q-
bus concludit alia duo, & primo ſic. Pax, & vnio ciuium debet
eſſe finalis intentio regentis, vt ff. de offi. pſid. l. congruit. in Auth.
de mand. prin. §. deinde cõueniens eſt te prouidere. Sed hæc pax
& vnitas magis põt effici. & obſeruari ſi regatur per vnum, quã
per plures, ergo melius eſt regi per vnum. Hoc probatur ſic. In
principatu plurium non poteſt eſſe pax, niſi quatenus illi plu-
res ſunt vnum per voluntatem, quod patet, quia ſi diſcordant, im
peditur com̃unio per concurſum. l. conſilio. §. fin. ff. de cur. fu-
rio. & de ſer. ruſti. prædio. l. itinere. cum ſi. Ex hoc arguitur ſic. Pro
pter quod vnumquodque eſt tale & illud magis. C. de ſacroſan.
eccl. auth. multo magis. & ff. de iureiur. l. quanto magis. Sed regi-
men plurium eſt bonum propter vnitatem, ergo multo magis
eſt regimen ipſius vnitatis, quod ſit per vnum. Secundo probat
quia ex hoc ipſa ciuitas, & reſpublica redditur potentior, quod
ſic probatur. Virtus quanto magis eſt vnita, tanto fortior eſt, &
minus fortis quum ſit in plures diſperſa. in Auth. de conſangui. &
vte. fra. §. quia igitur conſiderantes. Si igitur tota ciuilis potentia
cõgregetur in vnum, eſſet efficacior. & per illam princeps pp ma
iorem potentiam melius poterit gubernare. Tertio ars ſeu artifi-
cium tanto eſt melius, quanto magis imitat nãm. l. ſi pr. in fi. cum
l. ſeq. ff. de adop. ſed tota ciuitas eſt vna perſona, & vnus homo ar-
tificialis, & imaginatus, vt ff. de iud. l. proponebatur, & ff. de fideiuſſ.
l. mortuo. ſed in hoie naturali videmus vnũ caput, & multa mẽ-
bra, ergo ciuitas ſi ſic regatur, melius regetur, quia magis imita-
tur nãm. Ad idẽ ext. de of. ord. c. qm̃ in pleriſq; partib. & hoc vr̃ de
terminatum. 7. q. 1. c. in apib. vbi apes, & multa quæ carẽt ratione
ſibi regem vnum conſtituunt. Quarto dicit ipſe hoc conſtare ex-
perimento, qm̃ dicit ſe videre prouincias non exiſtentes ſub vno
rege eſſe in penuria, non gaudere pace. ſed moleſtari diſſenſioni-
bus & guerris. Exiſtentes vero econtra guerras neſciunt. pace læ-
tantur, abundantia florent. Ex quibus concludit, ꝙ bonum eſt re
gimen populi, ſiue multitudinis, & qui ad vnum finem tendunt:
ſed regimen paucorum eſt melius, quia habet de vnitate. Monar
chia vero, ſeu vnius regis regimen eſt optimum, eo ꝙ ibi perfe-
ctiſſime vnitas reperit. Sed ꝯ prædicta idẽ Egidius facit aliquas rõ
nes quas ſumit ex dictis Ariſt. & eis nitit̃ rñdere, ipſas itaq; reſciã
9 probando per iura. Ad quæ probanda, † præmitto, ꝙ in quolibet
bene regente tria requiruntur. Primo perfecta ratio ad diſcernen
dum, vt ſciat iuſtum ab iniuſto, licitũ ab illicito ſeparare, vt ff. de
iuſt. & iu. l. 1. Secundo, debet hr̃e rectam intẽtionem. Tertio, dẽt
hr̃e perfectam ſtabilitatem, & iſta probantur ex diffinitione iuſti
tiæ, dum dr̃, ꝙ eſt conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum vnicui
que tribuens, vt ff. de iuſti. & iure. iuſtitia. Ex his tribus ſiũt tria ar-
gumenta ꝯ prædicta. Primo ſic: Quanto ſunt plures, tanto plura
vident, & in eis perſpicacior eſt ratio ad diſcernendum q̃ in vno, vt
C. qui teſta. fa. poſſ. l. hac conſultiſſ. in ſi. ergo hoc reſpectu me-
lius eſt regi per plures. Secundo ſic. Recta intentio regentis tunc
eſt, q̃ ſi conſideraret bonũ publicũ magis, q̃ proprium. C. de ca. toll.
l. vnica. §. ſi e. ſed ſi multitudo ea intendit, poſito ꝙ intendant
bonum proprium, nihilominus tñ non recedunt p hoc a cõi bo
no, quam ſi vnus regnaret, & proprium incommodum intende
ret, ergo melius eſt regi per plures. Tertio, regens dẽt hr̃e pfectã
ſtabilitatem, vt pro aliquo non corrumpat̃, quia voluntas dẽt eſ-
ſe conſtans, & perpetua. d. l. 1. de inſt. & iu. Sed multitudo diffici-
lius naſcit, & difficilius corrumpit, quam vnus. l. conſultiſſima. in
fi. arg. C. de teſt. l. iuriſiurandi, ergo melius eſt regi per plures. Ad
q̃ rñdens dicit, ꝙ vnus Rex, vel principes dẽt ſecũ hr̃e multos cõ
b ſiliarios, & valentes[b] viros, & ideo videbit tanquam multi, nec de
leri poterit corrumpi, niſi totum conſilium corrumpatur. Sed
ſi dictus Rex ſequeretur caput proprium, iam non eſſet Rex, ſed
tyrannus, talem ergo dominari nõ eſſet bonum, ita dicit ipſe. Iſta
dicta non puto ſimpliciter intelligẽda, ideo more Iuriſtarum lo-
10 quendo pro pdictorum declaratione pmitto, † ꝙ non omne regi
men ipſius vnius dr̃ regimen regis. Nã qñq; eſt vnus qui regit, & ſ-
tarum iſte eſt iudex, vt ſunt præſides prouinciarum, & proconſu-
les, vt titulis de off. præſi. & de off. procõſu. & leg. Sunt & pˀtãtes,
& rectores ciuitatum, vt C. de ſen. ex breui. rec. l. fi. & ibi no. C. de
def. ciu. in auth. eo. p totum. Iſti. n. hñt iudicare ſm leges, & tenẽt
ſtatum regium. l. competẽtem miniſtris, nec ad eos competit re
galia. ſed ad ciuitates quas regunt, vel ad alium ſuperiorem, vel fi-
ſcum, vt C. de modo mul. l. mulctarum, & C. vbi cauſæ fi. l. 1. & ff.
de iu. fiſ. l. 1. & per iſtos iudices Deus rexit populum Iudæorum p
multa tpa, vt habemus p totum librũ iudicũ. Qñq; vnus regit ci
uitatẽ, vel prouinciam, qui facit leges, prout vult, & oĩa ad eum p
11 tinent, & iſtud dr̃ regimen regis. Quod † aũt ſit iſtius regimi vi
deamus, vt ſic cognoſcamus an ſit bonũ regi p reges. de hoc ſic
ait Dñs p Samuelẽ prophetam. 1. Reg. 8. c. Hoc erit ius regis, qui
imperaturus eſt vobis: filios veſtros tollet, & ponet ſibi in curribus
ſuis, facietq; ſibi equites, & pcurſores quadrigarum ſuarum, &
ꝯſtituet ſibi Tribunos, & Centuriones, & aratores agrorũ ſuorũ
& meſſores ſegetum, & fabros armorum, & curruũ ſuorũ, filiaſ-
que vr̃as faciet ſibi vnguentarias, & focarias, & paniſicas: agros
quoq; veſtros, & vineas, & olueta optima tollet. & dabit ſeruis
ſuis, ſed & ſegetes veſtras, & vinearum reditus decimabit, vt det
eunuchis, & famulis ſuis, & ſeruos ẽt veſtros, & ancillas, & iuue-
nes optimos, & aſinos auferet, & ponet in ope ſuo, greges quoq;
vr̃os addecimabit, vos quoq; eritis ei ſerui, &c. Ecce verba Dei,
ſm hoc vr̃ peſſimũ regi p reges, quia tot mala inferunt ſubditis,
& (ꝙ peius eſt) eos redigũt in ſeruitutem, q̃ morti ſimilis eſt. l. ſer
uitutẽ. ff. de re. iu. Sed p ſanctos Doct. exponũt d. verba, ꝙ nõ dẽnt
intelligi oĩa pdicta eſſe licita regi, ſed ſolum ea quæ ſ ponunt̃, vt
gratia. tunc ea fecit rex, cum cœpit eſſe tyrãnus, quod de facili fit,
& q̃a ſic eis futurũ erat ideo ſic pdixit pdicta verba, cũ dicit, hoc
erit ius regis, qui imperaturus eſt vobis, q. d. hoc non liceat oĩ re-
gi, ſed illi. q imperaturus eſt vobis, hoc ius ſibi vſurpabit. diſplice-
bat. n. dño ꝙ. regẽ fecerãt, vt eo. c. dr̃. Et hoc eſſe verũ apparet ex
eo ꝙ legit̃ Deuteron. 17. c. vbi ꝙ bonus & rectus rex facere dẽt,
euidẽter docet̃. Ait. n. Dñs de rege futuro, hæc verba ſunt. Cũq;
fuerit conſtitutus, nõ multiplicabit ſibi equos, nec reducet popu
lũ in Aegyptum æquitatus numero ſubleuatus, pſertim cũ dñs p
ceperit vobis, vt nequaquam amplius p eandẽ viam reuertamini
non hẽbit vxores plurimas, q̃ illiciant aiũ eius, neque auri, & ar
genti immenſa pondera, poſtq̃ aũt ſederit in ſolio regni ſui, deſcri
bet ſibi Deuter. huius l. in volu. accipiens exemplar a ſacerdotib.
Leuiticæ tribus & hẽbit ſecũ, legetq; illud oĩb. dieb. vitæ ſuæ, ut di
ſcat timere dñm Deum ſuum, & cuſtodire uerba, & cęremonias
eius, q̃ p leges pceptæ ſunt, nec eleuet cor eiˀ in ſuperbiã ſup frẽs
ſuos, neque declinet in partẽ dextrã, vel ſiniſtrã, & lõgo tpe reget
ipſe. & filius eius ſup Iſrael. hæc ſunt uerba Dei, q̃ aliqualr̃ excutia
mus. Ait. n. Cũ fuerit ꝯſtitutus, ex hoc innuit̃, ꝙ dẽt qs ab alio rex
conſtitui, non ipſe ſua authoritate ſibi regnum aſſumere: tunc. n.
non eſſet rex, ſed tyrannus, ut ĩ. dicet. deinde ait nõ multiplicabit
ſibi equos, quaſi diceret aufugiat pompã, ſeu uanã gloriã. Vel nõ
multiplicabit ſibi equos. eſt. n. multiplicare, ultra q̃ expediat ſibi
hr̃e, nec reducet populum in Aegyptum, &c. Hæc uerba p̃t in-
telligi ad literam, ut iacent, ꝙ nunquã ire debebit Rex Iudæorũ
ad occupandum terram Aegypti. Poſſunt etiam intelligi allego-
rice. q. d. non reducat Rex populum in ſeruitutem, quæ ſeruitus
ſignificat per Aegyptum, ubi populus in captiuitate tenebatur.
Prohibet ergo per hæc uerba populum grauari oneribus perſo-
nalibus, quæ quaſi ſunt ſpecies ſeruitutis. Non habebit uxores
plurimas

ADDITIONES.

a Tho. D. Optimus principatus. Vide Bal. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. in verſic. quæ dignitas. & in l. 2. §. nouiſſime. ff. de orig. iur. vbi dicit, ꝙ imperator dẽt eſſe vnicus, & ꝙ nimia multitudo generans confuſionem, fuit cauſa Imperatoris creandi, & ibi vide Albe. de Roſa. & in proœ. Dig. in §. diſcipuli, vbi alleg. plures authoritates, & vide Io. Pariſ. i ſuo lib. de põte populi. & imperiali. in ca. 2. & dicit Dñs per Ezec 37. s. ſeruus meus Dauid rex erit ſup eos, & paſtor. erit vnus omnium illorum.

b Conſiliarios, & valentes. No. ꝙ dicit Barto. hic ꝙ princeps debet habere multos conſiliarios ſapientes, ſequitur Mart. Lau. in ſuo tract. de princip. in §. 154. vbi dixit, quod hoc perfecto obſeruabat princeps ſapientiſſimus Illuſtris Dux Mediolani, qui habet in conſilio ſuo prudentiſſimos Doct. & viros expertiſſimos

Digitized by Google

plurimas. Supra ꝓhibuit vanã gloriã, hic ꝓhibet ĩ rege luxuriã. il-
la.n.ſeparat aĩam regis a vero iudicio, non ſolũ erga hoĩes, ſed &
erga Deũ; vt accidit ĩ Salomone, q effectus ẽ idolatra, vt li.3. Reg.
c.11. Neq; argẽti, & auri immẽſa põdera. Hic ꝓhibet auaritiã, ſi-
cut.n.ꝑꝑ põpã nimis expẽdit, & ꝑꝑ hoc populus aggrauat, ita ꝑꝑ
auaritiã nimis a populo extorquet. Poſtq̃ aũt ſ. ꝓhibuit aliqua fie-
ri, hic aliqua fieri mãdat. Deſcribet ſibi Deut. legis biu⁹ ſm Iſido.
ĩterpretatur ſcđa lex, & ẽ figura Euãgelicę legis. Dẽt ergo Rex eſ-
ſe fidelis, & catholicus. & hoc ꝑcipit lex. C. de epiſ. au. auth. ſtatui-
mus. Accipiẽs exẽplar a ſacerdotib. Leuiticæ trib. ꝑ illos ſacerdo-
tes figuratur ſancta mr̃ eccleſia a qua exemplar Chriſtianæ legis
oĩs Rex dẽt aſſumere. Nec eleuet cor eius in ſupbiã, hic redit, vt
aliqua alia ꝓhibeat. ſ. ſupbiã cordis. q̃ oĩum vitiorũ ẽ radix. Super
fratres ſuos. Apparet ergo, ꝙ illi, q ſunt ſubditi, nõ ſunt ſerui Re-
gis, ſed fratres, & ſic ꝙ ĩ ꝑced. autho. dictũ ẽ, nõ de vero Rege, ſed
Tirãno, intellexit. Nec declinet in partẽ dextrã, vel ſiniſtrã. q.d. re-
ctũ ſit iudiciũ, nõ amore, vł odio. q.d. ſit iuſtus. ꝑt ergo bonus Rex
eẽ fidelis Chriſtianus, iuſtus ñ põpoſus, nec ſubditorũ grauator,
nõ luxurioſus, non auarus, nec ſuperb. Alia aũt dẽt facere Rex, q̃
ponũtur 23.q.5.c. regũ officiũ eſt. &c. Rex dẽt. Sed ea q̃ ibi ponũt
ad prædicta adaptãtur. ſed licet ibi ponatur qđ Rex facere debeat,
12 & qualis in ſe dẽat eſſe, nõ tñ † ibi ponitur qđ a ſubditis poſſit exi
gere. Rñ. expẽſas maieſt. regiæ cõgruẽtes facere dẽat, ſed hoc hẽ-
mus expſſũ, q̃ ſint regal. c.1. vbi dr̃ ꝙ ad regẽ ptinẽt oĩa tributa, ve
ctigalia, & cenſus publici, q̃ ibi ſpãliter noĩantur, & ꝙ ad Regẽ ẽt
ptinet ex cã neceſſaria põere collectas, vt ibi dr̃, & ẽt iure ſtorũ, ꝓba
tur, ꝙ reges hẽant oẽm ptãtẽ, vt ff. de orig. iur. l.2. §. & quidẽ initio.
13 Viſo ergo, qđ ſit ius Regis, redeamus † ad q̃õnẽ, an expediat ciui
tati, vel populo regi ꝑ Regẽ, ꝑut bonus eſt hñs dictas ꝯditiões. op-
timũ regimẽ eſt regnũ Regis per rõnes ſ. factas. Et ita intelligo di-
ctũ Ariſt. & Aegidij. Si vero ꝯſideramus illud, ꝙ euenire pt, quia
Rex q̃ſq; vertitur ĩ tyrãnũ ipſe, vel deſcẽdẽtes ab eo, tũc dico, ꝙ
14 † ꝯſiderare dẽmus, ꝙ euenire põt, cũ illud, de quo agit ad hoc nã
ſit, & veriſile tẽdit, vt ff. loc. l. ſi qs domũ §. j. de dam. infec. l. q bõa.
§. cũ iter. aſs ñ dẽt hoc ꝯſiderari, q a caſũ aduerſũq; fortunã, &c. vt
15 l. iter ſtipulãtẽ §. ſacram. ff. de verb. obli. Hoc præmiſſo † facio tri
plicẽ diuiſionẽ ciuitatũ, ſeu populorũ: nã aliqua ẽ ciuitas, ſeu gẽs
magna in primo gradu magnitudinis. Quędã eſt ciuitas, ſeu gens
maior, & ſic in ſcđo gradu magnitudinis. Quædã ẽ ciuitas, ſeu gẽs
16 maxima, & ſic ĩ tertio gradu magnitudinis. Si loquamur † de gẽ-
te, ſeu populo magno in primo gradu, tũc dico, ꝙ ñ expedit illi re
gi ꝑ Regẽ. Primo hoc ꝓbatur ꝑ tex. q a cũ ciuitas Romana erat ĩ
primo gradu magnitudinis, expulit Reges, q ꝯuerſi erãt in tyrãni
dẽ, de orig. iur. l.2. §. exact. & §. ꝙ ad magiſtratus attinet, & hoc ꝓ-
batur ꝑ rõnẽ, de nã regũ eſt eſſe magnificos in faciendo magnas
expẽſas, vt in Auth. de immẽ. don. & ꝑ Ariſt. in lib. Etic. ſed reditus
regales vnius populi magni, in primo gradu magnitudinis, ñ ſuffi
cerẽt ad expẽſas regales, iõ oporteret ꝙ extorq̃rẽt a ſubditis, & ef
ficerentur tyrãni. Stat⁹ ergo talis Regis veriſilr tẽdit ad tyrãnidẽ,
ergo ñ eſt bonũ regimẽ, inſpecto eo, ꝙ veriſilr euenire põt. Et hęc
eſt rõ, quare Deo diſplicuit, ꝙ ꝑꝑls Regẽ petijt. 1. Re. 8. c. Nec ex-
pedit tali populo regi ꝑ paucos, vt ꝑ diuites ciui. nã ſi ꝯtingit ĩ his
ciuitatib. eẽ diuites, in paruo numero, ꝯtingit alterũ de duob. quia
aut multitudo ꝑꝑli de illorũ paucorũ regimine ĩdignabitur q̃ui-
cũq; bene regat, vt fuit in ciuitate Senarũ. Fuit.n. annis fere 80. q-
dã ordo hoium diuitũ regentiũ ciuitatẽ bñ, & prudẽter: tñ q a ꝑꝑli
multitudo ĩdignabatur, oportebat eos ꝑſtare cũ magna fortia mi
litari. Qui ordo depoſitus eſt in aduentu Caroli IIII. Illuſ. Ro. Im
pe. tunc regnãtis. Ipſius principis factũ ꝯprobat, ꝙ talis regẽdi mo
dus in talib. ciuitatib. ñ eſt bonus. Aliud inconueniens põt ſeq. q a
illa pauca, vt nãlr euenit, poterũt inter ſe diuidi, ex quo ciuitatib.
occurrunt rumores, ſeditiones, incẽdia, & ciuilia ꝑlia, vt ſæpe vidi
mus in ciuitate Piſarum, expedit aũt huic ꝑꝑlo, q eſt ĩ primo gra-
du magnitudinis, regi ꝑ multitudinẽ. ꝙ vocatur regimẽ ad popu
lum. ff. de orig. iur. l.2. §. exactis, vſq; ad §. deinde, q a difficile. Et ꝙ
iſtud regimẽ ſit bonũ, apparet, q a illo tpe multũ vrbs Romana
augmẽtata eſt, vt patet ea. l. §. ſeq. hoc ẽt apparet ex dicta authori-
17 tate li. Regũ, vr̃.n. magis † regimen Dei, q hoĩm. Hoc ẽt experi-
mur in ciuitate Peru. q iſto iure regit in pace, & vnitate creſcit, &
floret, regentes eã ſm vices ſuas a nullo ſe cuſtodiunt, ſed ipſi cu-
ſtodiuntur ab hoĩb. & ſępe viſum eſt ꝑ ꝯſilium hoĩum cõium dli
berari q̃dã, q̃ a ſapientib. & prudẽtib. malefacta viſa ſunt, euentus
18 vero manifeſtauit eẽ prudẽtiſſima facta. Hoc † iõ eſt, q a magis
Dei, q̃ hoĩum regimẽ ẽ. hũc regẽdi modũ dictus Illuſtriſ. Impera
tor, cũ apud eũ eſſẽ, maxime ꝯmẽdauit. Iſtud itaq; regimen appel
lamus regimen ad populũ, ſeu regimẽ multitudinis, vt dictũ eſt.
Iſtud aũt regimen eſt ſic dictũ, qñ iuriſdõ eſt apud ꝑꝑlm, ſeu mul
titudinẽ, ñ ãr ꝙ tota multitudo, ſimul aucta regat, ſed regimẽ ali-
quib. ꝑ tps ꝯmittit ſm vices, & ſm circulũ. d. §. exactis. & in Auth.
19 de defen. ciui. §. interim. Qđ aũt † dico ꝑ multitudinem, intelligo
exceptis viliſſimis, vt C. de dignit. l. ne quis. lib.12. Item ab iſto re-
gimine pñt excludi aliq magnates, q ſũt ita potentes, ꝙ alios op-
primerent, vt ff. de of. pſi. l. illicitas. §. ne potentiores. & ita obſerua
ri videmus. Sed in dictis ciuitatib. ſi honores, & munera ſm gra-
dus debitos diſtribuantur, bonũ eſt regimen, & ad ſuperiorẽ ſpe-
ctat reformatio, vt ff. de mune. & hono. l.2. §. pſes prouinciæ. Secũ
20 do eſt † videndum de gẽte, ſeu ꝑꝑlo maiori, & in ſcđo gradu ma
gnitudinis, tũc iſtis ñ expedit regi ꝑ vnũ regẽ, ꝑ rõnes ſ. dictas, nec
expedit regi per multitudinem: eſſet.n. valde difficile, & periculo
ſum, tantã multitudinem ꝯgregari. Sed iſtis expedit regi per pau-
cos, hoc eſt per diuites, & bonos hoĩes illius ciuitatis. Ita probat
expreſſe. ff. de orig. iur. l.2. §. deinde, q a difficile. vbi aucta ciuitate
Romana facti ſunt ſenatores, eiſque data oĩs ptãs. Sic.n. regitur ci
a uitas Venetiarum, & ſic ciuitas Florentiæ. Has.n. pono in nume-
ro ciuitatum maiorum. In his.n. ceſſant ſuſpiciones prædictæ. Nã
licet dicantur regi per paucos, dico ꝙ pauci ſunt reſpectu multitu
dinis ciuitatum, ſed multi, quia per illos regi multitudo non dedi
gnatur. Item quia multi ſunt, non ꝑñt de facili inter ſe diuidi, qn
multi remaneant medij, ſtatum ciuitatis ſuſtentant, & de iſto mo
do regendi per paucos, qñ ciuitas augmentanda eſt in ſecũdo gra
du multitudinis, ponit gl. in d. §. interim. in Authen. de defen. ciu.
21 † Prædicta vera, niſi de antiquo regendi modo ciuitatis aliud ap-
pareat. Poteſt.n. eſſe, ꝙ vna gẽs, vel populus ita aſſueſacti ſunt cer-
to modo regendi, quod eis quaſi in naturam cõuerſum eſt, & ali-
ter viuere neſcirent, tunc antiquus modus regiminis ſeruandus
eſt. vt ff. de mu. & ho. l.1. §.4. & l.3. §. præſes. & l. hon. §. ho.

22 **Tertio,** † Videndũ eſt de gente, vel populo, maxime q eſt
in tertio gradu magnitudinis. hoc aũt fere poſſet
ꝯtingere in ciuitate vna per ſe, ſed ſi eſſet ciuitas, quæ multũ alijs
ciuitatib. & prouincijs dñaretur, huic gẽti bonũ eſt regi ꝑ vnum.
Hoc probatur. ff. de orig. iu. l.2. §. nouiſſime. vbi aucto multũ Im-
perio Romano captis multis prouincijs deuentum fuit ad vnũ. ſ.
ad principem. Hoc ẽt probant oẽs rõnes ſ. factæ per d. fratrẽ Ae-
gidium, hic ceſſant rõnes factæ in oppoſitum. In tanta.n. multitu-
dine de neceſſitate ſunt multi boni, per quos oportebit ſe regem
ꝯſulere, & in iuſtitiæ via ſe ponere, & ſic de facto cõiter videm⁹,
ꝙ tanto melius gens vel ꝑꝑls regetur, quanto ſub maiori vel po-
tenti re rege regitur. Et de hoc habemus authoritatẽ S. Scriptu-
ræ, vt Deutero. 18. c. vbi Dñs ſic ait. Cumq; ingreſſus fueris terrã,
quã Dñs Deus dedit tibi, & poſſederis eam hæreditauerisq; in il-
la, & dixeris, conſtituam ſuper me Regem: ſicut habent oẽs per
circuitum nationes, eum conſtitues, quem Dñs Deus tuus elege-
rit, de numero fratrum tuorũ, non poteris alterius gentis hoĩem
Regem facere, qui non ſit frater tuus. hæc verba Dñi ſunt. Ex eo
quod dicit, cum ingreſſus fueris, & poſſederis, & hæreditaueris,
&c. innuit, ꝙ parua gens non habitura eſt Regem. Sed magna, q̃
eſt in magno ſtatu, & multis dñatur, ſicut dictum eſt ſ. Ex eo qđ
dicit, Deus tuus elegerit, patet, ꝙ omnis Rex aut mediate, aut im
mediate a Deo eligitur, vel ab electorib. inſpirante Deo. Cor.n.
eligentium in manu Dei eſt, & vbi voluerit, inclinabit illud, vt dr̃
23 de Rege. C. de ſum. tri. epiſtola, inter claras. † Et ex hoc nota, ꝙ
regimen, quod eſt per electionem, eſt magis diuinum, q̃ illud qđ
eſt per ſucceſſionem. Ideo in reb. eccleſiaſticis ſucceſſio oĩno de-
teſtatur, extra de fil. presb. c. ex tranſmiſſa. & c. ad extirpandas, &
ideo electio Principis, qui eſt Rex vlis fit per electionẽ prælatorũ,
& principũ non aũt vadit per ſucceſſionẽ, vt ext. de elec. c. venera-
bilẽ. & de re iud. c. ad apoſtolicæ. li.6. Hoc.n. imperiũ Deus de cœ-
lo cõſtituit. vt in Auth. q̃õ opor. epi. in prin. & de iſtis cauetur in
§. fi. in fi. Reges vero particulares ſunt magis ex ꝯſtõne hominũ,
24 vt ff. de iuſti. & iu. l. ex hoc. † Et ideo ex his permittit, ꝙ vadant ꝑ
ſucceſſionem, & ita dẽt intelligi qđ dicit Egidius in dicto lib. de
regimi. princ. Et determinat, ꝙ melius eſt regimen ire per ſucceſ
ſionẽ: debet.n. tranſmitti, ſicut cætera oĩa bona, & iura, & de vlis
ſecus, quia eſſet ꝯ authoritatẽ diuinã, & ꝯ can. Ex eo vero qđ di-
cit de numero fratrũ tuorum, no. ꝙ periculoſum eſt hẽre regẽ al-
terius nationis. Sed dices, ergo q̃õ ꝑ eccleſiã tranſlatũ eſt Impe-
riũ Rom. in Germanos. i. Theutonicos, vt ext. de ele. c. venerabi-
lem?

ADDITIO.

a Ciuitas Venetiarum. Dicit And. Barb. in conſi. 46. in 2. vol. inci. ſcriptis prædare, in vlt. col. ꝙ Venetijs eſt regimen bonum ſecundum diſpoſitionem iuris cõis, ex quo eſt multitudo nobilium, qui aſſumuntur ad regimen ipſius ciuitatis excluſis non nobilibus, vt ibi plene per ipſum. & dicit do. Raimundus Senilis Doctor. excell. in repet. l. eum qui vectig. ff. de ver. ſig. ciui. Venetiarum appellari maximã per rationes, vt ibi per ipſum, & vide magiſt. Henricum de Arimino, ordi. Prædi. in ſumma de ſuis virtutib. Card. in tracta. de iuſtitia in c. 68. cuius verba reaſſumit tacito auth. Fr. Leonar. de Vtino in ſuo quadrageſimali, de ſanct. in feſto ſancti Marci, ꝙ inter omnes politias, quæ noſtris temporibus in populo Chriſtiano fuerunt, politia gentis Venetorum ad hoc regimen. ſ. de principatu mixto, multũ videtur appropinquare, vt ibi per ipſos. Et dicit Bal. in l. decernimus. C. de ſacroſ. eccl. quòd Dux Venetiarum iuſte dominatur, & dicit S. Tho. de Aqui. in ſuo tra. de regimine principum, ad Regem Cypri, libr. 4. c. 8. quòd partes inſulares, quæ ſp habuerunt Regem, & Principes, vt Sicilia, Sardinia, & Corſica, ſemper habuerunt tyrannos, in partib. aũt Liguriæ, Etruriæ, & Flaminiæ, quæ hodie Lombardia vocatur, nullus principatum habere poteſt perpetuum, niſi per viam tyrannidis, Duce Venetiarum excepto, qui tamen temperatum habet regimen. Et ideo dicebat Ang. poſt Senecam, in l. 1. in fi. ff. de ſeruit. vrba. prædio. & ſequitur Mar. Lau. in ſuo tract. de princip. in §. 511. quod ſub iuſto domino viuere, ſumma libertas eſt viuere Venetijs, dixi plene in meo tract. de Venetæ vrbis libertate, & eius Imperij dignitate & priuilegio, in priuil. 3.

ſūt R n. oēs Chriſtiani dñr fratres noſtri,& ſic non eſt ventū ꝯ dictā authoritatē. In hominē vero ſaracenum, paganum, vel inſidelem, non poſſet trāſferri,& iō ſequit̄, nec poteris alterius gentis regem hr̄e. Et pp hoc neceſſaria eſt examinatio eius, qui coronandus eſt Imperator. Vel expone illa verba ſm Aug. vt ibidē dicit gl. nō poteris. i. non debebis per regem, cū alterius gētis regnū non ita fide
25 liter ↄſeruatur. Et ideo imperium † Romanorum poſtquam fuit ab Italicis ſeparatum, ſp decreuit in oculis noſtris, hoc tñ abſque
26 Dei iudicio occulto factū non eſt. De populis aūt † paruis non dico. Illi. n. vel alteri ciuitati ſubſunt, vt ff. ad muni. l. q ex vico, vel alteri ciuitati, vel regi confœderantur aliquo fœdere, ita ꝙ alterius maieſtatem venerentur, vt ff. de cap. & poſtli. l. non dubito, & videmus in ciuitatibus, & caſtris quæ ſub protectione ciuitatis huius Peruſinæ ſunt. Sicut. n. corpus humanum debile, & paruum non pōt per ſe regi ſine auxilio tutoris, & curatoris, ita iſti populi parui per ſe nullo mō regi p̄nt, niſi alteri ſubmittantur, vel alteri
27 adhæreāt,& hæc de tribus regendi modis, q̄ boni ſunt. † Quæro de malis modis regendi qs ſit deterior. in hoc oēs Philoſophi dñt, ꝙ tyrannus eſt peſſimus principatus, tenet. n. vltimum gradū malitiæ. Itē prædictus Egidius in d. lib. dicit. n. vt dictū eſt, ꝙ regimen iō dr̄ bonū, quia p illud maxime tēditur ad bonum cōe, Sed per tyrānū maxime ab intētione cōis boni receditur, vñ tyrānus eſt peſſimꝰ principatus, vnde ſi dominent̄ plures, quia diuites, vel boni creduntur: vel ſi dn̄etur multitudo, ꝗꝗ illi regentes tendant ad propriū, ꝙ qdem non a Deo eſt,& ſic eſt regimen malorum, vel populi peruerſi, tñ non tm̄ recedit̄ ab intētione cōis boni, quia ex eo qđ plures ſunt, aliquid ſapit de nā cōis boni. Sed ſi vnꝰ eſt tyrānus, ēt recedit a cōi bono. Præterea, ſicut virtus vnita in bonū eſt melior, ita vnita in deterius eſt deterior, Tyrānus autem eſt peſſimus hoc autem eſt ita manifeſtum ꝙ demonſtratione non egeꝰ,
28 Hoc aūt † qđ ſ. dictū eſt, ꝙ regimen plurium malorū hoīum nō eſt ita malū, ſicut regimē vniꝰ tyranni, intelligendū eſt, q̄ñ plures tendunt ad vnū,& non pñr niſi ſimul: ſecꝰ, ſi qliber per ſe tyrānidem exerceret, vt vnꝰ de altero non curaret, vt ſ. dixi de regimine monſtruoſo ꝙ eſt nunc in vrbe Romana. ſicut enim cū in vno corpore eſt vnus humor corruptus, q prædominatur,& malus eſt, ſi tñ oēs humores eſſent corrupti, ſibi inuicem aduerſarent, ita &c. vt præmiſſum eſt. Veh ergo illi ciuitati, quæ hēt plures tyrannos ad
29 vnū nō tendentes. † Itē aduertendū eſt, ꝙ regimē plurium malorū vel regimē populi pũerſi nō diu durat, ſed de facili in tyrānidem vnius deducitur, hoc. n. de facto ſæpiꝰ vidimꝰ. Hęc ēt permiſſio diuina eſt, cum ſcriptum ſit. Qui regnare facit hypocritam pp peccata populi. Iob. 24. & quia hodie Italia eſt tota plena tyrannis.

TRACTATVS

PRAESVMPTIONVM,

Per D. Bart. a Saxof.

1 *Præſumitur contractus ſimulatus quibuſdam certis caſibus, niſi probetur oppoſitum.*
2 *Præſumitur ignorantia, ubi non conſtat de ſcientia.*
3 *Præſmitur aliquem uiuere, niſi probetur de morte.*
4 *Præſumitur quis ſpontanea uoluntate feciſſe, niſi contrarium probetur.*
5 *Præſumitur mulierem ſtipulatam fuiſſe dotem, quando extraneus perſoluit, niſi extranei ſtipulatio probetur*
6 *Non præſumitur quis habuiſſe animum occidendi percutiendo alterum, niſi de contrario probetur.*
7 *Præſumitur quis ſuſpectus, qui per inuitum operas ſuas gerit.*
8 *Præſumitur eum coactione feciſſe, qui omnia bona ſua profudit, niſi probetur ſe feciſſe volentem*
9 *Præſumitur, mortuo marito uxorem concepiſſe ex alio, ſi ultra undecim menſes peperit.*
10 *Furioſus qui in furore eſt de præſenti, præſumitur perpetuo.*
11 *Præſumitur aliquem pactum fuiſſe de pignore non petendo, ſi de pecunia non petenda pactus eſt.*
12 *Præſumitur permiſſio facta in dubia inter abſentes, & nō inter pſentes.*

PRæſumitur Contractus ſimulatus ſine aliqua ꝓbatione iſtis caſib.
1 qui ſequunt̄. Primus inter patrē, † & filium. ff. de prob. l. q teſtm̄. Secūdus inter maritum, et vxorē, vt ff. de don. inter vir. & vxor. l. Quintus Mutiꝰ. & l. ſponſus. §. circa. Tertius eſt ff. de auth. præſtan. l. ... Alij duo colliguntur. C. man. l. per diuerſas. & l. ab Anaſtaſio. & vide quæ ibi dicentur. & quod dictum eſt in vxo-
2 re, idem eſt in œconomo, vt C. de epi. & cle. auth. licētiam. † Præſumitur ignorantia, niſi probet̄ ſciā. ff. de proba. l. verius C. de epiſ. au. l. ſi legib & qui mili. non poſſ. l. ſup ſeruis. & de re m. e. pſumit. & ibi per Dy. Præſumitur aliquem hr̄e bonā famam. C. qui mil. non poſſ. ſuper his. & C. de præſcr. lon. temp. o. l. longi tpis. & ff. de
3 prob. in rē actio. l. q̄cūq. in ſi. † Præſumit aliqs viuere, niſi probetur mortuꝰ, vt ff. de do. inter vi,& vxo. l. ſi mor. & C. de cap. l. nec non, & C. de do. inter vir. & vx. auth. hodie. Præſumit̄ aliquē eſſe ſanæ mentis, niſi ꝓbetur ↄtrū. C. de codici. l. nec codicillos. Præſumitur qs oī tpe bonꝰ, q ſeꝰ fuit bonꝰ. ff. de re mi. l. ñ oēs. § a Barbaris. & ſic expt. vita pſumitur ī pſenti, ſiue ī bonū, ſiue malū. Præſumitur oī tpe malus, q ſemel fuit malus, hoc eſt in eodē gñe mali. ff. de ac. l.
4 ſi cui. §. eiſdem. & de ſuſpe. tu. l. 3. §. fina. † Præſumitur ſpōtanea volūtate factū, niſi ꝓbetur coactio, ſeu coacta. ff. qđ me. ca. l. 2. Præſumitur īdignus offō, niſi ordinatus fuerit inuitus, vt C. de epiſc. & cle. l. ſi quēq. Præſumitur falſarius, q ſuſpecta ſcriptura vtitur ī iudicio, vt ei fidē apponat, vt C. de ꝓb. l. iubemus. Præſumitur, ꝙ miles ñ accipiat pecuniā mutuo, niſi ī caſtrē ſib. negotijs, vt C. ad Mac. l. ſi. Et eſt pſūptio iuris,& de iure, ꝯ q̄ ñ admittitur ꝓbō in ↄriū, Præſumitur patrē, vel matrē voluiſſe reſeruare lucra eis, vel alteri ꝓ eis acqſita, niſi ſpāſr ī altero trāſponat, vt C. de ſecūd. nup. auth. nūc aūt. Præſumitur fratrem voluiſſe caſtrenſia bona retinere, re-
5 linquēdo fratrib. bona paganica, vt C. de re. mi. l. 1. † Præſumit̄ mulierē ſtipulatā fuiſſe dotē ſibi reddi, cū extraneus dotē dedit ꝓ ea niſi extraneus dotē ſibi reddi ſpāſr ſtipula. fuerit, vt ff. ſo. mat. l. quoties. & C. de rei vxo. ac. l. vnica, §. accedit. Præſumitur aliquē poſſidere, qui ſub imagine alterius pſonæ poſſidet, q̄ ſuppoſuerat. C. d̄ diſt. pig. l. q ſub imagine. Præſumit̄ qs idoneus niſi ꝓbetur ↄriū, vt ext. de pſum. c. dudū. Præſumitur p nālē affectū, ꝙ filius voluerit, ī totū patrē liberari, quē vult eē liberatū ab actione tutelæ, vt ff. d̄ liber. leg. l. Aurelius. §. Titius teſtō. licet ſublata ſit hodie illa q. Præſumitur donatio rōne ꝓximitatis, vt C. de do. l. cēſualis, & de cap. l. liber captus. Præſumitur ꝯ aliquē ex poſteriori actu, vt C. d̄ adu. l. ſi qui adulteri. & ibi præſumptio violēta, ſicut & ꝯ cōfeſſum. &
6 cōiūctum eſt præſumptio de præſenti ad præteritū. † Præſumitur aliquem ñ habuiſſe aīum occidēdi percutiēdo alterum. niſi ꝓbet̄ ↄrium, vt C. de ſicar. l. 1. quod probatur ſi percutiat cum haſta, cū poterat percutere cum ferro, vt no. gl. in l. 1. §. diui. ff. de ſicar. & ibi no. Præſumitur aliquē aīo iniuriādi dixiſſe verba, quæ ſūt iniurioſa, niſi ꝓbetur ↄrium, C. de iniur. l. ſi non conuitij. Præſumitur aliquē fuiſſe filiū mariti natū ex vxore ī domo mariti, & ex coniugio pñte exiſtēte, & eꝯ. Præſumitur ꝯ filiū, ſi pr̄ vel maritus fuit
7 p 10. mēſes abſ̄s, vt ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. l. filiū. † Præſumitur ſuſpēs, q operas ſuas gerit p iuitū. ff. de ꝓc. l. q̄ oīa. Præſumitur ꝙ in potētē nō ſit fcā iniuria, niſi apte ꝓbetur. ff. q̄d me. cau. l. nō eſt verſiſle. Præſumit̄ ſnīæ acqeuiſſe qui ī multis caſib. tecit ꝙ in ſnīa ↄtinetur. ff. fa. er. l. quædā. Præſumitur ſnīæ acqeuiſſe, qui dilationē petit ad ſoluendū, vt C. de re iudi. l. ad ſolōnem. Præſumit̄ agnoſcere,& approbare iudiciū pr̄is, q ab hr̄d. b. aliqua emit, vł ꝓduxit, vel ſilia fecit, vt de inoſ. teſt. l. ſi vt propōnis. §. ſi hr̄ditatem. pſumit filius agnoſcere, & ↄprobare pr̄is iudicium, cui petēti legatū ex teſtō pr̄no patrocinium pſtat, vt ff. de inoff. teſt. l. ſi. Præſumit̄
b aliquam eſſe vxorē, niſi probetur ↄrium, [b] vt ff. de ri. nupt. l. in libera. Præſumitur qs bonus, ſi natus eſt de bona ꝓgenie, & eꝯ. ff. de ædil. edic. l. qđ ſi nolit. §. qui mancipia. Præſumitur vxorem hr̄e ex bonis mariti, qđ hēt, niſi ꝓbetur ↄriū, qđ aliūde habuit, vt ff. de donat. inter vir. & vx. l. ēt. & l. Quintus. Præſumitur, ꝙ ꝓſpicere ſibi velit q dotē dedit, vt ſibi redderetur, ēt in illū caſum, q fuit expilus,
8 niſi ↄriū ꝓbetur p mulierē. ff. de ↄd. ob cau. l. ſi extraneꝰ. † Præſumitur inuitus, niſi ꝓbetur volēs ſe feciſſe, q nſa ſua bona alienauit, vt ff. de his, q ī frau. cre. l. oēs. §. Luciꝰ, ver. q̄uis,& ff. de ꝓc. l. filiuſfa §. inuitū. Præſumitur, ꝙ vſuræ ſūt pmiſſę, q̄ lōgo tpe ſūt ſolutę, vt ff. d̄ vſu. l. cū de ī rē verſo. Præſumitur debitor liberatus, q hēt penes ſe
9 iſtrm̄ debiti cancellatū, vł īciſū, vt ff. de ꝓb. l. ſi chirographū. † Præſumit̄ mulierē ↄcepiſſe ex alio poſt mortē viri, ſi vltra 11. mēſes peperit, vt ī Aut. d̄ reſt. & ea q̄ pa. §. mulier. Præſumitur ꝓ ptō cū p̄ſ vł ad pr̄is col ſr. ff. q. mo. pi. vel hi. ſol. l. ſicut. §. ſuper vacuū. Præſumit̄ ꝓ aliquo ī eiꝰ bñficio ↄſeruādo, vt ff. de ioſ. teſ. l. Papi. §. meminiſſe. Præſumit̄ ꝙ res ſit illi, q̄ fuit pr̄is, vt C. de ꝓb. l. ſiue poſſidens. Præſumit̄ oīa ſolenniter acta ꝓmiſſa in īſtr̄is, vt Inſt. de in. ſtip. §. ſi
10 ſcriptū. & l. ſciēdū. ff. de ver. ob. † Præſumitur ꝙ aliqs ſit ꝑpetuo furioſus, q ī furorē ē d̄ pñti, vt C. d̄ viuſ. l. amb. guitatē. Præſumit donationē factā fuiſſe añ mr̄imoniū, ñ factā tpe mr̄imonij, vt ff. de iu.
11 do. l. ſi res æſtimata. Præſumit aliquē † pactū fuiſſe de pignore nō petēdo, ſi de pecunia nō petēda pactꝰ ē. l. r. ff. q mo. pign. vł hy. ſol. Præſumit īfantē prīo mortuū, q̄ñ ipſe, & mr̄ ī naufragio ſunt mortui, vt ff. de pac. do. l. inter ſocerū. & de re. du. l. ſi mulier. Præſumit̄ patrē mortuū añ filiū, cū ābo in bello ſūt mortui, vt l. q duos. ff. de re. du. pſumitur maſculū prīo natū, cū mulier maſculū & fœminā ſimul

ADDITIONES.

a Tho. D. Tractatus. Iſte tractatus eſt do. Bart. prout communiter ab omnibus tenetur,& ita inueni in codicibus antiquis manuſcriptis.

b Contrarium. Vide Bar. in l. ſi vxor. §. ſi ea. ff. de adul. per quam legem dicit d. Ab, in c. lator, qui fil. ſint legi. ꝙ ad probandū quē eſſe legitimū, ſi probatur ꝙ eſt natus ex maſculo, & fœmina, ſimul habitantibus, fauore legitimationis præſumitur inter illos matrimonium, licet reſpectu ipſorum viuentium canon præſumat potius ſtuprum, vt in c. aliter legitimum. 30. q. 4. ſequitur Felin. c. illud, in fine de præſump. & vide Mar. Socin conſ. 39. viſis & inſpectis.

Digitized by Google

ſimul parit.ff.de re.du.l.ſi fuerit. Præſumit̃ matrẽ primo mortuã,
cũ ipſa periit ſit cũ filio pubere,nõ pupillo. Præſumit̃ vxorẽ primo
mortuã cũ periit cũ marito,vt ff.de re.du.l.q duos.§.ſi marit⁹. Præ
ſumit̃ in fraudẽ creditorũ facere,q oĩa ſua bona alienauit.ff.quę in
frau.cre.l.omnes.§.Lucius. Præſumit̃ aliquis dignus,niſi pbetur ĩ
dignus,vt ff.de ma.teſt.l.ſeruus. Præſumitur incẽdium factũ culpa
32 inhabitãtis,vt ff.de of.pfec.vig.l.3.† Pręſumit̃ pmiſſio facta in du-
bio facta inter pñtes,& nõ inter abſentes,vt dicit gl. in l.j.in ver.in-
a ter pñtes.C.de ɔh.& commi.ſtip. Præſumit̃ diuiſio inter fratres,a
qñ ſtant ſeparatim,vel,vnus ab altero,per annos 10.inter præſen-
tes,& 20.inter abſentes,vt no.glo.in l.pen.C.comm.di.&c.Bar.

ADDITIO.

a Th.D.inter fratres.Vide Iaſ.in l.ſi certis annis.C.de pact.& ibi vide plura.

PRAESVMPTIONES ALIAE THO. DIP.

PRæſumitur, ꝙ ſi pupill⁹ hẽt ſubſtitutũ,& non apparet qs ſit prĩo mortuus, teſtõr,an pupillus,ĩ dubio pſũmit primo mortuus teſtõr, q̃ pupillus,fauore ſubſtõnis. Tex.in l.ex fcõ.§.pe. ff.ad
Treb.quem tex. Bar.in ɔſ.ꝙ inc.viſo pũcto, dt eſſe notabiliſſimũ.
Pręſumit qs mortuus ĩ pupillari etate,& nõ adulta,qa ĩ dubio pſũ
mitur pro ſubſtituto fauore ſubſtõnis.Caſus eſt ſing. in l.ex facto,
§.pe.ff.ad Treb. Et ita pillum tex. ɔſuluit Bal.in ɔſ.ꝙ inc.ex parte
ɔtingẽte.ꝙ ɔſ.dt eſſe mirabile Io.Bap. Seue.in l.precib. C. de im-
pub.& ali.ſubſt.& dicit nõ fuiſſe tactũ ab aliquo in hac mã,& ſic
onus pbãdi ptinet ad matrẽ,ꝙ fili⁹ deceſſerit ĩ adulta ætate,qñ eſt
qõ inter ipſam & ſubſtitutũ. Adde ẽt,ꝙ Bal.idem in ɔſi.117.in 2.
vol.inc.intelligo ꝙ dñs meus.in fine,tenet ɔ̃riũ,vbi voluit,ꝙ in du
bio non pſũmitur deceſſiſſe pupillus,niſi pbet̃,& iñ loquit in ſub
ſtituto,ꝙ in dubio mr̃ excludit ſubſtitutũ,ꝙ eſt no.licet Bal.ibi nil
alleget. Adde Pau.de Ca.in d.l.ex facto.§.pe.vbi voluit,ꝙ pupillus
non præſumitur mortuus in pupillari ætate,ſed poſt,niſi ſubſtitu-
tus ei allegans hoc probet extitiſſe ɔdõnem.ſ.pupillum deceſſiſſe
in pupillari ætate.& refert Bal.ſic ɔſuluiſſe.ſed ɔ̃rium in alio ɔſi.&
vide Bal.in ɔſ.261.in 1.vol.inc.factum tale eſt, & ibi qs hẽt pbare
quem pupillum,maxime ſi in aliquo ɔ̃ctu aſſerit,ꝙ fuerit pupill⁹,
vbi oĩno videas. Præſumitur in dubio maſculus prius naſci, q̃ fœ-
mina,.ſi naſcuntur gemini.gl.in l.idem erit.in gl. 1. ff.de ſta.ho.p
l.ſi fuerit legatum.§.ſi ff.de reb.du. Præſumit ſi ambo maſculi ſũt
nati pariter,& nõ apparet,quis prius,ꝙ formoſior,& robuſtior ce
lerius exiuerit de carcere m̃rni vteri.ar.l.ſi fuerit.§.ſi. ff.de re.dub.
ſm Bal.in §.ſed cum vos,in proœ.ffo.m. Et ſi ambo eſſent extra-
cti exciſo vtero m̃rno ambo regnabũt,vt latius per Bar.ibi,quem
ſequitur Io.de Ana.in rub.ext.de ſort.le.& tunc quis eorum dicat̃
primogenitus,vide per Io.And.in add. Spe.in ti.de præb.§.1.cum
ɔcor.de quib per Ale.in l.qui filiab.§.1.ad fi.de leg.1.& per Fe.in c.
capl̃.de reſcr.& adde Bal.in l.fi.de rer.di. Præſumitur primo mor-
tua vxor,& poſtea maritus, l.q duos.§.maritus.ff.de reb.du.& ple
ne p Franc.de Arc.in conſi.50 inc.copioſe,& eleganter, per totũ,
& p Bar.Soc.in l.ſed & in illo.ff.de re.du.vbi examinauit m̃ãm ple
ne,& maxime dicti ɔſilij. Et gñalr̃ de plurib. morientib. qs pſũmat̃
primo mortuus,vide Bar.in l.cũ pariter.ff.de reb.du.& ibi pleniſſi-
me p Bar.Soc.q̃ legit in d.l.ſed & ĩ illo. Et de matre, & filia ſimul
mortuis anno Iubilei ĩ põte ſcti Petri tpe Nicolai.v.q̃ earũ pſũme
ret primo mortua,p Mar.Soc.in cõſi.117.inc.tpe Iubilei.vide Fel.
in c.capl̃m.de reſcri. Et de pr̃e,& filio,qs primo mortuus fuerit p
Bal.in ɔſ.76.in 4.vol.inc.ſi ſtatutum. Pa.de Ca.in ɔſ.219.inci.ad pri
mũ q̃ſitũ. Et de pr̃e,q fuit captus in bello,& filia,vide p Pet.Cor.
in ɔſi.204.in 3.vol.inc.q̃q videatur. Et gñalr̃ vide p Bar. Soc. in l.q
duos.p totam illam legem,& in d.l.ſed & in illo.vbi plene loquit̃,
licet de oĩb.s.dictis non faciat mentionem. Præſumitur qs eſſe fi-
liusfam.ex quo ſuus pr̃ præſumitur viuere centum annis l.fi.C.de
ſacroſ.ec.no.in gl.in l.ſed ſi de ſua ff.de acq.hær.p q̃ gl.no.Ang.de
Peru.& dicit ꝙ ex ipſa hẽbis magnum honorẽ ſi ſcias practicare.
Ex qua no.cautelã Bar.Vero.in caut.163.inci.qs in dubio.& licet
dicat,ꝙ Io.de Imo.& Raph & Lud. Ro.ibi reprehendant illud di
ctum,tñ ſaluat,ꝙ qñ aduerſarius in princip.iudicij fuit pſtatus,
procedit gl.adde tñ,ꝙ Bar.in conſi.42.inci.viſa inquiſitione facta,
dt ꝙ in dubio pſumat qs pr̃ familias,& nõ filiusfamilias.dic,vt ibi
dixi in add.meis. Præſumitur in dubio potius malafides,q̃ ignorã-
tia.ar.l.quẽadmodum.C.de agn.& cẽſi.li.11.& qño pcedat, vide
Pet.Cor.in ɔſi.265.in 3.vol.inc. in hac vr̃. Præſumunt̃ ſolẽnitates
extrinſecæ pp antiquitatem ſm Bal.in l.ſciendum.ff.de ver.ob.cũ
ɔcor.de quib.p Pet.Cor.in cõſi.144.in 4.vol.inci.ſuperiorib.dieb.
Vide Ale.& Mod.in d.l.ſciendum. Præſumitur quis potius ligat⁹,
quam ſolutus,vbi eſt dubium,ꝙ aĩæ pjudicium afferat.c.iuuenis.
de ſpon.c.ɔſiliũ.cũ ſi.de obſer.ieiu.Gemi.in conſi.16.inci. Gemi-
nianus,& ibi an in dubio pſumat ɔctus vſurarius,ſubſiſtẽte pſum
ptione,vbi eſt dubium an ſit vſurarius,vel nõ. Præſumitur quis po
tius facere actum licito mõ,& vt qs ita ſupinus nõ ſit,vt id tẽtet ꝙ
ſciat irritum eſſe,& ſibi maxime damnoſum,ar.l.ſi cum in rẽ ver
ſo.ff.de prob.ſm Raph. Fulg.in conſ.5.inc.nauta quidam,vbi ẽt p
iſtam rõnem defendit quendam nautam,qui receſſerat non ſolu
ta gabella. Præſumitur vicinus ſcire facta vicini,& ſic ɔſanguine⁹,
vide Ale.in l.iis põt.ff.de acq.hæ. Præſumit̃ filius primo mortuus,
q̃ mr̃. Bar.in conſi.179. Martinus,& ibi dixi in add. Præſumitur p-
ſeuerantia voluntatis,niſi probetur ɔ̃rium,vide Alex.ɔſi.42. in 7.
vol.inc ex his quæ in themate,vbi videas. Præſumitur rem fuiſſe
primo traditam hñti priorem titulum.plene p Ale.in ɔſi.81.in 7.
vol in cã,& lite vertente inter Gaſparẽ. De pñti in præteritum nõ
præſumitur,q.ñ pñs ſtatus hñt ɔ ſe veritatem alterius pñtis ſtatus.
Ale.in d.conſi.81. Præſumitur quis habere in corde quod ore ex-
preſſit,quia nemo præſumitur dicere niſi quod mente cogitat.l.
Labeo.§.idem Tubero.ff.de ſupe.le.22.q.5.c.humanæ,&c.2.reg-
nis.de app.Cor.conſi.116.in 3.vol.inci.deueneram.

TRACTATVS
a DE CARCERIBVS.*

ADDITIO

a Th.D.Carceribus. Iſte trac.non eſt Bar.quia hic ſæpius allegatur Bart. Ita ẽt hoc tenet Marianus Soc.in rub.de dila.art.1.q.17.fallen.12.cuius aũt ſit iſte trac.ego habeo hmõi tractatum manu ſcrip.in duob.codicib.manu ſcriptis,in quorum altero attribuitur Baldo,& nõ ſunt illæ quotæ,& allegationes Bal.prout hic,& inc. Omnia legum præcepta. In altero uero codice eſt attributus Ang.de Vbal. & ibi alleg.Bal.in oib.locis prout hic ipſe,re uera credo,ꝙ ſit Ang.& ꝙ Bal.elucubrauit.

1 *Carceratus inter perſonas pauperes eſt triſtior.*
2 *Carcer eſt locus ſecurus,& horribilis,repertus non ad pœnam,ſed ad delinquentium,vel debitorum cuſtodiam,niſi vno caſu.*
3 *Carcer vnde dicatur.*
4 *Mulier honeſta non carceratur pro debito ciuili,niſi renunciauerit Velleiano,& omni alij iuri.*
Mulier inhoneſta etiam pro debito carceratur.
5 *Doctor non poteſt pro debito carcerari,nec requiritur,an habeat arma.*
6 *Filiusfa.etiam pro debito carceratur.*
7 *Pupillus pro debito,ac etiam delicto carceratur,ſi eſt doli capax,licet in integrum reſtituitur.*
8 *Tutor,quando eſt non ſoluendo,carcerari poteſt.*
A ſnia lata ſuper incarceratione põt quandocunq;,& omni die appellari.
9 *Debitor tempore feriato ad hominum vtilitatem non poteſt carcerari, niſi certis in caſibus.*
Ferijs introductis ad hominum utilitatem renunciari poteſt.
Carceratum die feriato,iudex die feriata relaxat.
10 *Creditor,qui fecit capere debitorem,vt ſuſpectum,debet ſummatim iudici fidem facere de debito.*
11 *Debitor in die feriata in honorẽ Dei,& in ferijs repentinis non carceratur.*
Statutum non poteſt tollere ferias introductas in honorem Dei.
12 *Captura in criminalib.poteſt fieri quacunq; die,etiam feriata,& etiam tortura dari propter criminis enormitatem.*
13 *Carcerari quis poteſt pro quolibet debito exigibili.*
14 *Carceratur quis ob debitum fiſci.*
15 *Collectæ cauſa,quis carcerari poteſt.*
Statutum facit collectam eſſe munus ordinarium.
16 *Iudex propter paupertatem poteſt collectam remittere.*
17 *Carceratus iniuſte poteſt ab amicis cum violentia extrahi de carcere.*
Amici condemnati iniuſte poſſunt de facto impedire executionem.
18 *Eximens ex iniuſta cauſa aliquem de manibus familiæ non captum pro debito ciuili,tenetur ad illud debitum*
19 *Carceratus pro debito fiſci,poteſt ibi pro debito priuati recommendari.*
20 *Carceratus pro debito poteſt pro aliquo delicto ibi recommendari.*
21 *Carceratus pro delicto,quando poſſit pro alio delicto recommendari.*
22 *Carcerari debet quis in loco publico ad hoc deputato à communi.*
Detinens aliquem per viginti horas,committit crimen priuati carceris.
Pater poteſt carcerare filium cauſa correctionis & clericũ,nec committit priuatum carcerem,nec incidit in canonem,ſi quis ſuadente
23 *Debitor an poſſit aſtringere proprio motu ad ſtandum in certo loco.*
24 *Pœna fugientium de carcere eſt,ꝙ pœna capitis puniatur.*
25 *Fugiens de carcere ſi oſtium erat apertum,mitius punitur.*
26 *Cuſtos carceris debet eſſe homo diſcretus.*
27 *Cuſtos carceris punitur pœna capitis,ſi propter dolum,vel culpam eius carcerati ex delictu aufugiant.*
28 *Plures poſſunt eſſe cuſtodes carceris.*
29 *Carceratorũ in cauſis proceditur ſummarie,de plano, & ex officio iudic.*
Miſerabilis perſona quæ dicatur,arbitrio iudicis relinquitur.
Relicta pro carceratis dicuntur ad pias cauſas.
30 *Creditor tenetur alere debitorem ſuum carceratum pauperem.*

IN Chriſti nomine amen. Oĩa legũ pceptaſũt pricipaliter ĩuẽta,ne pauperes pſonę moleſtius afficiãt,ideo qa mihi viſum eſt, ꝙ inter pſonas pau
peres nulla adeo triſtior, & pauperior inuenia-
1 tur,quam perſona carcerata.† ideoque de carce
re aliqua inter dicemus,& ſubſequenter de perſona carcerata, &
ẽt de eius cuſtodib. Et qa,vt ait Tullius,primo de officijs. Omnis
n.q̃ de aliqua re ſuſcipit inſtõ, dẽt a diffinitione pficiſci, vt intel-

Google

ligat̃ qd ſit i d,de quo diſputet̃. Ad ꝙ pcor.ff.de iuſt. & iu.l.i.lõq;
primo videamus quid ſit carcer,& vñ dicatur? & ſubſequẽter vi-
debimus de pſona carcerata,qs poſſit carcerari,p q̃to debito poſ-
ſit carcerari.& in quo loco poſſit carcerari, & qualr puniat̃ fugiẽs
de carcere. Et ſiñr videamus,qs poſſit eſſe cuſtos carceris, qua pe-
na puniatur cuſtos carceris,& an plures poſſint eſſe cuſtodes car-
2 ceris.† Venio ad primũ,vc3 ad diffinitionẽ,& põt ſic diffiniri. Car-
cer eſt locus ſecurus,& horribilis,repertus non ad pœnam,ſed ad
delinquentium,vel debitorum cuſtodiam. Primum verbum hu-
ius diffinitionis,dum dr̃.locus ſecurus,ꝯprehendit̃ ex l.j.in ver.ſa-
lubrib.locis,&c.C.de cuſto.reo.nam certe iſte locus dẽt eſſe ſecu
rus,ne carcerati fugiant,& ibidem dẽnt eſſe catenæ ferreæ,& ꝯpe
des,& alia ergaſtula,qb.mediantib.carcerati poſſint ibi fida cuſto
dia retineri,vt eſt text.in d.l.j.ibi dum dicit, vt cruciatio deſit, &c.
Ibi,dum ſubditur,horribilis. Nam carcer eſt locus horribilis tũ pp
priuationẽ ꝯuerſationis hoĩum,tum pp immunditiam,vt ꝯprehẽ
dit in l.ſiqs in ea.C.de cuſt.re.dũ dicit,cuſtodiæ ſquallore. Nec in
tñ dẽt eſſe horribilis,ꝙ ad pœnã carceratorũ redũdet,cum carcer
ſit inuẽtus ad cuſtodiam.nõ ad pœnã.ff.de pœ.l.aut dãna.§.ſolẽt. Fal
lit aũt in vno caſu ſpãli.l.j.§.j.ff.de alea. Hinc eſt,ꝙ de iure ciuili ne
mo ad ppetuũ carcerẽ pot dãnari,vt d.§.ſolẽt,ſecus aũt de iure ca.
3 vt in c.quis.ext.de pœ.in vi.& in c.repertum,ir.j.q.i.†Circa ſm,vñ
dicatur carcer.& ꝙ põt dici carcer a charitate,ſed ſecus,qa ibi nulla
charitas cõſulit proximo.vel põt dici,quaſi carẽs claritate,qa ibi ma
xima eſt cæcitas,& obſcuritas,vel aſr & aſr interpretat̃,ſm diuer-
4 ſas expõnes.† Scd̃o q̃ro,qs poſſit carcerari. Et primo q̃ro,an mu-
lier poſſit carcerari. Et dñi eſt,ꝙ aut q̃rimus,nunqd poſſit carce-
rari p debito ciuili,aut p delicto. Primo caſu,aut mulier eſt hone
ſtæ vitæ,aut mulier eſt meret.ix. Siqdem mulier eſt honeſtę vitę,
& famæ,tunc no poſſit carcerari,imo iudex pœna capitis punitur,
ſi facit eam carcerari,vt no.in l.j.C.de diuer.iu.& in auth.ſed nouo
iure,quæ eſt poſita C.de cuſt.reo. Vnum tñ dico, ꝙ ſi ipſa mulier
a ſumpſiſſet tutelam filiorum[a] ſuorum,& renũciaſſet Velleiano,&
oĩ alii exceptioni ſibi competẽti,ꝙ p illam renũciationẽ põt carce-
rari. Illud expſſe ẽt no.tenet Bar.ff.de teſt.in l.ſi qs ſub ꝯdõne. ver.
quæro quid ſi renunciant Velleiano,& ſedis nuptijs , & non fuit
dictum,& oĩ alii legum auxilio, &c. Aut ipſa mulier eſt infamis,
vt qa meretrix,& tunc dico,ꝙ põt carcerari ẽt pro debito ciuili,vt
no.C.vt in auth.ſed nouo iure C.de cuſto.reo.Scd̃o caſu principali
cum q̃ritur,an põt carcerari pro delicto. & vide d. auth. ſed nouo
5 iure.† Scd̃o q̃ro,an legũ doct.poſſit carcerari pro debito? Et dd̃m
eſt,ꝙ non,ſicut nec mulier,imo punitur iudex pœna capitis. Iſtud
no.glo.ſing.in ver.deduct.in l.medicos.C.de profeſ.& med.li.10.
nec ẽt doctor dẽt requiri a familia ptãtis,an hẽat arma,vt no.Bar.
6 in d.l.medicos.† Tertio quæro,an filiusfa.poſſit incarcerari? Et eſt
dd̃m,ꝙ tam pro debito ciuili,q̃ pro crĩali põt carcerari , ꝙ ſic põt
probari.nã ſi filiusfam.põt cedere bonis.l.pe.C.qui bo.ce.poſ.& il
le,qui cedit bonis,cedit,ne in carcere detineatur.l.j.C.qui bon.ce.
poſ.ergo p̃ſumitur,ꝙ põt carcerari,licet gl.in ver.imo pſe.videa
tur tenere ꝯrium in l.3.§.ſed vtrum,ff.de mi. Sed iſta glo.reprobat̃
cõiter p doc.maxime p Bar.ff.ſo.ma.l.ſi filio.2.ver.op.ꝙ executio.
7 †Quarto quæro,nunquid pupillus poſſit incarcerari pro delicto.&
vr̃ dd̃m,ꝙ ſic,maxime ſi eſt doli capax,vt no.in l.fi. C.de cuſt.reo.
ibi,dum dicit , ætateq; vinctorum &c. Idem credo pro debito ci-
uili,dummodo ſit doli capax,ſed tñ põt in integ.reſtitui,ſi aliquo
caſu fuit læſus.p ti.ff.de mino. Idem dico de quacunq; pſona pro
8 debito carcerata. Idem pro debito ciuili,†vbi tutores renũciaſſent
iuri incarcerãdi,vt no. Bal.in l.j. C.qui bo.ce.poſ.dummodo nõ ſit
ſoluendo:nam ſi ſoluendo. ſiet,de iure ciuili non poſſet carcera-
ri,vt no glo.ſing.in ver.vinculis.in l.3.§.tutores.ff.de ſuſp.tut. & ſi
incarceratur,dum eſt ſoluẽdo.põt a tali ſñia lata ſuper incarcera-
tione appellare, & iſtã appllonẽ poterit interponere, ẽt ſi extitiſſet
per tres menſes,vel plures numerandos a die latæ ſñiæ ſuper carce
ratione. Nec ob.auth.hodie.C.de app.quæ dicit, ꝙ appellatio dẽt
interponi a ſñiæ recitatione intra 10. dies , quia illa dẽt intelligi in
actu momentaneo,qñ illa interponitur in actu momẽtaneo. Sed
ſi illa interponitur ab actu ſucceſſiuo,vt eſt in caſu noſtro,tunc ap
pellatio ſp põt interponi,quia oĩ die,dum detinetur debitor iniu-
ſte,alias ĩdebite ĩ carcerib. vr̃ ſp ferri ſñia ſup ipſa incarceratione
9 oĩ die,ita vr̃ ſentire do.Bal.l.2.C.de epi.au.† Secundo principaliter
quęritur,qñ põt carcerari aliquis pro debito vel delicto. Vnde q̃ro
nunquid poſſit aliquis incarcerari in die feriata ad vtilitatem ho-
minum introducta. Secundo,an in die feriata ob honorem Dei.
Tertio,an in die feriarum repentinarum . Circa primum dico,ꝙ
non põ incarcerari de iure,ꝙ probari põt ſic. Nam de quo magis
vr̃ ineſſe,& non ineſt,nec de quo minus,auth. multo magis.C.de
ſacroſ.ec. Sed ſic eſt ꝙ magis vr̃ ꝙ tpe meſſiũ põt cogi quis veni-
re ad iudicium,cum ſit minor citatio verbalis,quam perſonalis,vt
no.p Cyn.in l.cum clericis in iudicium,C.de epi. & cle.alias inci.
omnes,& tñ hoc eſt falſum,vt l.j.inſi.ff.de fer.ergo nec citatio p-
ſonalis poterit fieri.& eſt ratio,vt dicit tex.ne hoĩes ab agricultura
remoueantur. Prædicta aũt recipiunt limitationem,niſi renunciaſ
ſet debitor feriis,ar.l.ſi quis in conſcri.ben.C.de pac nam talib.fe-
ris bñ põt renunciari,vt no..n cle.f.pe.de ver.ſig. Idem dico,ꝙ ſi
iudex in die feriata feciſſet aliquem carcerari , ꝙ in die feriata ẽt
poſſit facere excarcerari,vt p doc.in l.minor.in prin.ff.de euic. Itẽ
ſecus eſſet,ſi debitor eẽt oriundus de partib. vbi non colligit̃ gra-
nũ.nec vinum,neq; alia neceſſaria ad victũ,iux.no.p In.in c.ꝯque
ſtus.ext.de fer.in ver.in terris aũt. Itẽ ſecus eẽt,ſi debitor eẽt ſuſpe-
ctus,ita ꝙ de eius fuga timeret̃,iux.no.p doc.in ti.de pc.ĩ prin.C.d̃
fer.in l.fi.in gl.in ver.fideiuſſionis. Nã pp ſuſpõnẽ fugę põt debitor
capi,ẽt die feriata,vt eſt gl.in d.l.fi.C.de fer.& ibi plene p Bar.& ꝓ
pria authoritate põt capi.l.aut p̃tor.§.ſi debitorẽ.ff.q̃ in fra.cre. nec
hoc caſu eſt citãdus debitor , q aceuſatur tanq̃ ſuſpectus p credi-
10 torẽ,iux.no.p Bal.in l.creditor.& l.2.ff.ſi cer.pe.† Sed iuxta p̃dicta
q̃ro,nũqd qñ creditor accuſat debitorẽ ſuſpectũ de fuga,& petit a
iudice,vt ſibi det familiã,qua mediante poſſit cape debitorẽ,nun-
qd ipſe creditor hẽat neceſſe oſtẽdere ſũmarĩ iudici inſtrũm debiti,
vel alia iura? Rñ.ꝙ ſic,ſicut ĩ ſiñ videmus.nã ſeqſtrũ,qd̃ petitur fie-
ri ob timorẽ fugæ,nõ põ fieri,niſi oſtẽdat̃ inſtrũm debiti,vt eſt tex.no.
in l.excel.ẽ n a nia.C.de erog.mi.an.li.12.ergo multo magis,qñ ca
11 pi dẽt pſona. Circa ſm,†vc3,an ĩ feriis inductis ĩ honorẽ Dei poſſit
qs capi p debito.& dñ,eſt ꝙ nõ.d.l.fi.C.de fe.niſi eẽt timor fugę,
vt ſ.dictũ eſt. Idẽ credo de feriis repẽtinis,nã ĩ feriis repẽtinis qs nõ
põt capi,ſicut nec in feriis inductis ĩ honorẽ Dei,ꝙ patet,qa p̃dictis
nõ põt renũciari,vt no.Io.An.in p̃d.cle.ſępe.niſi forſitã ex forma ſta
tuti aliter diſpõeret̃. Nã ſtatutũ ſm quoſdã bñ põt tollere ferias indu-
ctas in honorẽ Dei,& hoc vr̃ ſentire gl.& Bal.in l.quadraginta.C.
de fer. Sed Alb.de Roſ.in l.fi.de fer.tenet ꝯrium, de qua q̃one ibi plene
12 examinat iſtã mãm.† Et p̃dicta hñt locũ in ciuilib.In crĩalib.aũt pu
to,ꝙ quacũq; die põt fieri captura pſonalis , ſi ſit crimẽ graue,ar.
eius,ꝙ no.in l.2.C.de ep.au.& ibi no.Bal.Itẽ ſecus ſi eẽt aliqd picu
lũ,nã pp enormitatẽ crĩis,& piculi multa ꝓcedunt,q̃ alias nõ ꝓce
derent,ar.l.ſiqs filio exhẽdato.§.pe.ff.de iniuſ.rup. Nã pp iniqtatẽ
criminis põt ẽt fieri tortura die feriata,in honorẽ Dei,vt ſingulari-
ter no.Bal.d.l.2.C.de epi.au.vbi oĩno vide,& hoc q̃tũ ad tps, quo
põt fieri carceratio. Reſtat mõ videre p quo poſſit fieri incarcera
tio. Et primo q̃ro,an pro debito priuato poſſit qs incarcerari. Scd̃o
an p debito fiſci. Tertio, an incarceratus pro debito priuati poſſit
recommẽdari pro debito fiſci. Item an incarceratus p debito poſ-
13 ſit ibi p delicto recommẽdari,an ꝯ.† Circa primum dico,ꝙ p
quolibet debito põt fieri incarceratio,vt no.in l.3.§ tutores.ff.de ad
mi.tuto. Pro debito aũt ꝯdõnali,vel in diẽ,nõ puto,ꝙ poſſit incar-
cerari.ſicut nec põt peti efficaciter . Item puto,ꝙ pro debito nali
tñ,vel ciuili tñ,nõ põt fieri incarceratio,ar.l.ſi is.§. Flauius §.de ia.
14 & ar.l.1.§.2.ne vis fiat ei.† Circa ſm,vc3,an p debito fiſci põt incar
cerari. Reſp.ꝙ ſic,ſi non vult ſoluere. Tex.eſt.in l.j.C.de exac.trib.
lib.10.ꝙ probatur rõne. Nam debitor fiſci põt cedere bonis,vt eſt
glo.ſing.Inſt.pro ſo.§.item ſi qui.& glo.in l.2. C.qui bon.ce.poſſ.
Sed ceſſio bonorum fit,ut debitor liberetur a carcerib. ergo,&c.
15 Sed nunquid pro collecta de iure quis põt incarcerari? Rñ. ꝙ ſic,
vt no.in l.carcerem. C.de exac.trib.lib.10. & maxime ſi ſtatutum
faciat collectam eſſe munus ordinarium,ꝙ põt,vt eſt tex.in l.1.C.
16 de ind.lib.10. Dico tñ ꝙ † iudex pp paupertatem põt collectam re
mittere,vt glo.not.in l.omnes.C.de an.trib.lib.10. Vnum tñ dico,
17 † ꝙ ſi debitũ iam eſſet ſolutum, vel alio modo ſatisfactum, ita ꝙ
carceratio eſſe facta iniuſte,põt carceratus ab amicis cũ violẽtia ex
trahi de carcere,ẽt iudice renitẽte. Iſtud tenet D.Gul.de Gal.in d.
d.l.nemo carcerẽ.nã iudici iniuſte aliquid facienti põt reſiſti ſicut
priuato,vt hic videmus,ꝙ ſi iudex non vult deferre applõni liũme
interpoſitæ ab amicis ꝯdẽnati in cã criminali, & velit facere exe-
cutionem intra x.dies datos ad appellandum ꝙ propria authorita
te poſſit amici impedire executionem,vt no. Inno.in c.ſi qñ.ext.de
18 of.deleg.& dixi in l.addictos.C.de epi.au.† Dico tñ in debito ciui
li,ꝙ ſi aliquis ex iniuſta cã aliquem de manib. familię de carcere
eximeret,tenetur ad illud debitum,ad ꝙ tenebatur carceratus,vt
19 C.de exact.tri.l.quoties.per Do.de Periſio.† Circa tertium,an in-
carceratus pro debito fiſci põt recommendari pro debito priuati,
Rñ.ꝙ ſic,vt eſt tex.in d.l.quoties.C.de ex.trib.& no.per Bar. ff.ad
20 l.Iul.ma.† Reſtat quarto videre,an incarceratus pro debito poſſit
pro aliquo delicto recommendari,&c. Hic dicẽdum eſt ſm Doc.
noſtros,ꝙ ſic,vt ſcripſi in l.3.ff.de cuſt.reo.& ibi no. Idem eſſet e ꝯ,
ſi eſſet incarceratus pro delicto,ꝙ poſſit pro debito recommẽda-
21 ri,vt ibidem no.p Bar.† Sed ſi eſſet poſitus in carcerib.pro vno de
licto,an poſſit recommendari pro alio delicto? Diſtingue,aut de-
lictum,p quo erat primo carceratus,erat delictum,ꝙ impediebat
executionem fiendam in alio,pro quo recommendatur, & tunc
non põt fieri recommẽdatio. Aut non impediebat executionem
in delicto,p quo recõmendat,& tunc bñ poterit fieri recõmẽda-
tio,vt ſi erat primo poſitus in carcerib.p manu, tunc põt recom-
mendari p capite,qa iſtæ executiones ſe compatiuntur,vñ primo
fiet executio in manu,demum in capite,vt eſt glo.no.in l.omnes,
C.de del.hac p̃dicta ſufficiat circa debitum,pro quo poſſit recom
22 mendari.† Reſtat modo videre in quo loco poſſit quis incarcera
ri,& circa iſtum poſſum vnico medio me expedire,ſcilicet,ꝙ nul
lus

ADDITIO.

a Th.D.... elam ſilent m.Vide plene Io.Pe.in l.neque fœminæ.ff.de prec.

Digitized by Google

lus dēt incarcerari niſi in loco publico a cōi deputato, aliter ille, q
incarceraret ipſum, ſi tenet per viginti horas, dr̄ committere pri-
uatum carcerem, vt no. de pri. car. l. 1. & l. capite quinto. ff. de adul.
Fallit aūt ſi pater filium incarceret cā corrigendi ipſum. Nā tūc pa
ter non dr̄ ꝯmittere priuatū carcerē, vt no. Cyn. de priua. car. l. 1. &
imo plus dico, ꝙ ſi ipſe filius eſſet clericus, poteſt, & non incidit ĩ
canonem. cap. ſi quis ſuadēte diabolo. 17. q. 4. Iſtud tenet Rav. ĩ tit.
23 de ſent. excom. §. ſequitur. ver. circa prædicta aūt. † Quæ dixi, ꝙ ñ
pōt incarcerari quis pro delicto in quocūq; loco priuato, ſunt ve-
ra, niſi ipſe debitor proprio motu ſe aſtrinxiſſet ad ſtandum in ali
quo loco, vt no. Inn. in c. ex reſcripto. de iureiu. Si āt ſimplr̄ ſuo iu
rō promiſiſſet, tūc dico ꝙ per iſtam promiſſionem ñ arctatur, vt
no. Bar. ff. ſol. mat. l. alia cauſa. §. elegāter. & per eūdem. ff. de ꝯdi. &
demon. l. Titio, cētum. & hæc de loco ſufficiant. nunc reſtat vide-
24 re de pœna fugientis. † Et dico ꝙ capite punitur, vt C. de effra. &
expi. li. 10. certe ſciēdum eſt, ꝙ dīc qui fugit de carcerib. vr̄ delictū
ꝯfiteri, vt l. ad commētarienſem. C. de cuſto. reo. Vnum tñ dico, ꝙ
nūquam præſumitur, ꝙ reus fugiat, ſi eſt ſpes de proximo, ꝙ dēat
relaxari. gl. eſt not. in l. ſi pecuniam. §. 1. ff. de condō. ob cau. quod
25 no. Sed iuxta prædicta † quæro, quid ſi oſtium carceris erat apee
tum, an minus puniatur. Dico ꝙ ſic, & facit optime tex. in l. 1. §. j.
26 ff. de effra. & expi. † Reſtat modo videre, quis poſſit eſſe cuſtos
carceris. Et dico, ꝙ hic cuſtos carceris dēt eſſe homo diſcret⁹. Nā
cum ipſe hēt carceratos cuſtodire dēt eſſe in eo diſcretio. & dic ꝙ
prædicta ſunt in arbitrio iudicis. Quæro vlterius, qua pœna punit̄
27 cuſtos carceris. Et dico, ꝙ ipſe punitur capite, ſi pp dolum, vel cul
pam incarcerati ex delicto aufugiant, vt eſt text. in l. miles. in fi. ff.
de cuſto. reo. In ciuili aūt puto, ꝙ ſi dimiſit per pecuniam, ꝙ ipſe
tenetur ad illam ꝗtitatem creditori, ad quam debitor erat obliga
tus. Hoc tenet Dinus de Galbano in l. quiones. C. de exact. trib. li.
10. & dicit, ꝙ agitur ꝯ illum cuſtodem condictione ex illa lege.
28 † Ad vltimuum quæro, nunquid plures poſſint eſſe cuſtodes car-
ceris. Et dico, ꝙ ſic, vt l. miles. in fi. de cuſt. re. Et dico ꝙ quilibet de
familia pōt retinere clauē vnā carceris. Gl. eſt in cle. 1. ext. de hær.
29 in glo. in ver. claues. Vltimo q̄ro, † qualiter in carceratorum cau
ſis procedatur. Et dico, ꝙ proceditur ſummarie, & de plano. Nā ĩ
cauſis miſerabilium perſonarum proceditur ſummarie, & de pla
no. Iſtud tenet Cy. in l. fi. C. ſi quis alte. vel ſibi. Ita ſupplet in l. 1. C.
qñ imp. inter pu. & vid. Et vr̄ eſſe tex. & ibi ſcripſi in l. fi. C. de cuſt.
reo. Nam miſerabilis perſona dr̄ eſſe illa, ſm ꝙ iudici videbitur,
vt no. Petr. de Bellaper. in l. 1. C. qñ impe. inter pu. & vid. Præterea
facit ꝙ no. glo. in auth. præterea. C. de col. cū ita ſit, ꝙ iſtæ ſint mi-
ſerabiles pſonæ, & piæ, quia relicta carceratorū dr̄ relicta ad pias
cauſas, ēt ſi ſint carcerati pro debito, vt notaui, & ſcripſi in l. id qđ
a pauperib. C. de epiſ. & cler. a ideo credo, ꝙ in tali cauſa procedat̄
30 ex officio de plano. † Vnum tñ hic in fine dico, ꝙ ſi aliquis credi
tor fecerit ſuum debitorem incarcerari & debitor non ſit ſoluen
b do, ita ꝙ non poſſit ſe ſuſtentare, b ꝙ creditor tenetur ipſum alere
in carcerib. & iſtud tenet Ray. de Forl. in l. iudices. C. de epi. aud.
Et ſic eſt finis. Laus Deo.

ADDITIONES.

a Et clericis. Vide Ang. de Are. in §. fi. Inſti. de act. & vide quæ dixi in tract. Bar. de alim. in fi.

b Th. D. Suſtentare. Vide Ang. in l. nemo carcerem. in fi. C. de exact. trib. lib. 10. vbi adde alle. pro hoc glo. in l. vlt. in 4. gl. ff. de teſt. mil. qđ eſt bonum ſcire præcipue ſi debitor eſt inops, & nō hēat vnde ſe alat, & vide Ray. de For. i d. l. iudices. vbi tenet expreſſe, ꝙ creditor tenetur alere debitorem carceratum, quando ipſe non poteſt ſe alimentare, qđ eſt bene not. adde et glo. in l. fi. C. de ero. mil. an. lib. x. & Ang. de Are. in §. fi. Inſt. de act. licet de prædictis nullam faciat mentionem.

TRACTATVS
DE PERCVSSIONIBVS,
Ex quibus moritur quis ex interuallo, & an ex illis mortuus dicatur.

Per Dominum Bartolum a Saxoferrato.

1 *Mortuus ex vulnere, quando quis præſumatur.*
2 *Mortuus poſt vulnus, quando dicatur mortuus ex vulnere.*
3 *Modicum, paruum, vel magnum tempus, quod dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.*
4 *Vulnere durante, ſi alia ſuperuenit infirmitas, quādo præſumatur mortuus ex vulnere.*
5 *Vulnere ſanato ſi alia infirmitas ſuperuenit, & mortuus eſt, vulnerans de occiſo non tenetur.*
6 *Vulnere ſanato, ſi lāguor eiuſdē vulneris continue afficit percuſſum, ita qđ concurrentib. alijs humorib. maxima cauſatur afflictio, & moritur, vulnerans de occiſo tenetur, explorato tamen prius conſilio medicorum.*
7 *Vulnerans non mortifere, ſi vulnerato ſuperuenit febris, & moritur, an teneatur de occiſo.*
8 *Medicis de ægritudine teſtificantibus creditur.*

1 SVper hoc Frequēter mā dubitationis emerſit. † Ecce aliqs ab aliquo
percuſſus. mori, an ex vulnere mortuus præſu-
matur, ſic diſtinguas. Aut certū, ꝙ mortifere eſt
percuſſus, aut ē dubiū. Si certū ē, ꝙ vuln⁹ ſit mor
tale, tunc non eſt locus coniecturæ, vt ff. ad l. Aql.
l. ait lex. §. qđ ſi mortifere. & l. ita vulneratus. in prin. & ff. de verb.
obl. l. continuus. §. cum ita. Et pdicta ſæpe arbitrio boni viri com-
mittuntur, q eſt medicus expertus. l. continuus. §. cū ita. ff. de verb.
obl. Quandoq; aūt eſt dubiū, an ſit mortale, vel nō, & tunc lex vr̄
innuere ꝙ q poſt vulnus deceſſit, vr̄ ex huiōi vulnere deceſſiſſe l.
hanc ſcripturæ. §. ſi ſeru⁹. ver. ſed ſi manumiſſus. ibi, qđ mortuo de
mum apparuit. ff. ad l. Aquil. Et non obſtat, ꝙ in princi. illius. §. dr̄
vulneratus mortifere, quaſi eſſet certū ꝙ mortifere, &c. Rñd. il-
lud mortiferum expono, vt putabat. non. n. erat mortale, qa alias
eſſet ꝯ prædi. legē, ita vulneratus, ad l. Aqui. Nā pſumit ſp vulnus
mortale, ex quo quis poſtea deceſſit. quia nihil ĩtereſt, vtrum oc-
cidit quis illum, an mortis cām præbeat. ff. ad l. Corn. de ſica. l. ni-
hil intereſt. & ad l. Aquil. l. qui occidit. §. penul. & l. qua actione. §.
Celſus. & l. ita vulneratus. in prin. & ext. de homi. c. presbyterum.
& c. de cætero. & c. ad audiētiā, & eſt optimum arg. ff. de dam. in-
fe. l. damni infecti ſtipſo cōpetit. §. Sabinus. niſi indicaret præſum-
ptio facti præcedentis, & ſubſequentis, vt l. ſi quis. C. ad l. Iul. de
adul. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. l. ſicut. §. ſuperuacuum. ff. de ac
cu. l. ſi cui. §. ijdē. quia rr̄ ex his quæ præcedunt, & ſequūtur, præ-
ſumptionē accipi oportet, vt ff. mā. l. ſi procurator. in princ. ff. de
po. l. 1. §. qđ ſi tibi. & §. ſi ſeruus. in fi. oportet. n. iudicem cuncta ri-
mari, vt C. de iud. l. iudices. & 10. q. 5. c. iudicantem. lĩčt quippe iu-
dex, q dēr ſup hoc iudicare, peritos medicos eligere, q ꝯſiderata
ꝗtitate, loco, & qualitate vulneris, ſm artē exponāt, & referant, ſi
vuln⁹ fuerit mortale, vel occaſione eius vulneris mortis cauſa da-
ta ſit, vt C. de re mil. l. ſemel cauſaria. lib. 12. & ff. de ven. inſp. l. 3. et
2 ext. de homici. c. ſignificaſti. † Sed vt oīa clara habeas, ſi quæritur,
an mortuus poſt vulnus præſumatur ex vulnere mortuus, leges,
& canones hunc articulum variare vr̄, & vario modo loquun-
tur, quia quidam dr̄, ꝙ præſumitur mori ex vulnere ſi moritur
intra tres dies, & alibi dr̄, ſi aliquādiu vixit, & non dixit quantum,
vt extra de homici. c. ad audientiā. alibi dr̄ intra paucos dies. & nō
dicit quantū, vt d. c. presbyterum. & alibi dr̄, ſi moritur poſt octo
mēſes, ꝙ pp prolixitatem tpis non præſumatur mortuus ex vulne
re, vt ext. de cle. percu. c. 2. ſed ſumpto arg. a ꝯrio ſenſu ex illo c. vr̄
poſſe dici, ꝙ ſi intra octo menſes moriatur, præſumatur ex vulne
re mortuus, quod arg. valet, vt ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſd.
l. 1. §. huius rei. & quia ꝯrariorum eadem eſt diſciplina. ff. de his qui
ſunt ſui, vel alie. iu. l. 1. Itē in Lombardia, ſi moriatur intra annū, pſ-
ſumitur mori ex vulnere, vt in Lombar. de pla. & hom. l. in homi
3 nib. de pla. & ſen. l. ſi quis ſeruo alieno, & l. non oēs plagæ. † Sed tu
ĩ hac varietate modicum, paruum, vel magnum, iudicis arbitrio
relinquas, vt ff. de iu. delib. l. 1. in fi. & de effra. l. 1. §. expilatores. ff.
verb. obl. l. cōtinuus. §. cum ita. vel ꝙ magnum, vel modicum ſit,
ex dictis ſapiētum arbitratur, vt l. antiqui. ff. ſi pars hær. pe. Inſt. qui
ma. non poſ. §. eadē. vt. l. mediam viam eligat. Sed glo. in d. attrib.
rationē nō aſſignat, quar̄ magis in vnam ex his animum applice-
mus, ꝗ ad aliam, vt ff. de neg. geſt. l. Neſēnius, in fi. gloſ. vbi de hoc
facit mētionē. Sed hoc ita verū eſt, ſi vulnus factum vſq; ad mor-
tē duret, quia alias ex eo nunquam pſumeretur quis mortuus, vt
arg. in l. ſi pro parte. §. verſum. ff. de in rē verſo. & ſi. quod cuiuſque
vni. l. itē eorum. §. quod ſi actor. & ff. de fideiu. l. qui ſic. & l. ſtipu-
latus es, in fi. & de hær. vel act. vē. l. vēditor. §. illud. Sed quid, ſi co-
4 dē † durante vulnere, alia ſuperuenit infirmitas, & mortuus ē: nū
quid ex illo vulnere præſumitur mortuus? Dic, quod ſic, quia ſp
vuln⁹ ad alia accidētia vr̄ dediſſe cauſam, vt extra de hom. c. pſbyterum,
& c. ad audientiam. & c. cæterum. ff. ad l. Corn. de ſica. l. le-
ge Corn. & ad l. Aquil. l. qua actione. §. Celſus. ſed hæc ita vera ſūt,
ſi pp imperitiam, vel negligentiam medicātis, vel pp culpam, &
inordinatam vitam illius pcuſſi, ipſe non deceſſit, quia tunc illud
non præſumitur, vt ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. fi. d. l. qua actione.
§. fin. & ext. de homic. c. ſp. exhibita. & c. tua nos. Item quid ſi poſt
5 vulnus ſanatum alia infirmitas ſuperuenit, & mortuus fuerit, nū-
quid poterit percuſſor de homi. condemnari? Dic, quod non, vt
extra de homi. c. ad audientiam, quia ceſſante cauſa cooperante,
ceſſat effectus, & maligna ſuſpicio, vt ff. de adop. l. nomini, extra
6 de appell. c. cum ceſſante. Item quid † ſi poſt vulnus ſanatum, &
conſolidatum, ſtimulus, & languor vulneris eiuſdem cōtinue re-
dundauit, & affecit percuſſum, ita ꝙ refluentibus & concurrenti
bus alijs oneribus & humorib. ad locum ſit afflictio maxima, &
morit, nunqd pſumat mortuus occaſione primi vulneris? Dic ꝙ
ſic, qa ſp prima cauſa pſeuerāſſe vr̄, & cām mortis dediſſe præſu-
mitur, licet ad tps vacauerit, ext. de ho. c. ad nr̄am. & in decr. d. pe.
diſt. 2. c. ꝙ ſi ſemel. arg. ff. de ædil. edic. l. qui tertiana aut quartana,
& C. de cur. fur. l. pe. explorato tñ ſuper hoc cōſilio medicorū, &
præuiā tpis ꝗtitate, vt ſ. dictum eſt, cognoſcēdū eſt vñ infirmitas
illa cauſet. Si ergo nō mortifere vulneratus qs fuerit, & negligen-
tia periit pp vulnus, nō tñ agitur de occiſo. Idem eſt, ſi mortifere

Digitized by Google

percuſſus eſt, ſed ab alio occiſus, vel ruina, vel naufragio periit. l.
7 huic ſcripturæ §. fi. ff. ad l. Aqui. † Quid ſi eſt percuſſus non mortifere, puta cũ baculo, vel cũ paruo lapide, vel clauo, ita q̃ oẽs medici dicũt, q̃ ex illo vulnere non moriet̃ & poſtea ſuperuenerit febris, q̃ ipſum tenuit vſq; ad mortẽ: & ſi medici cõſitentur, q̃ ex illo vulnere nõ fuiſſet mortuus, niſi ſuperueniſſet febris, nũquid ille percuſſor de vulnerato, an de occiſo tenebit̃? Et certe vĩ q̃ de vulnerato teneri dẽat l. cũ occidit. & l. huic ſcripturæ. in fi. ff. ad l. Aquil. & l. ita vulneratus. ff. e. ti. Item q̃a iniuria cõſiſtit in affectu facientis iñi. ff. de iniu. l. illud. §. ſane. verſ. cũ n. Nam voluntas, & propoſitum diſtinguũt delicta. l. qui iniuriæ. ff. de fur. & de pœnis. l. reſpiciẽdũ. §. delinquũt. nõ. n. crimen cõ̃hit, niſi voluñtas nocẽdi interueniat, vt C. ad l. Cor. de ſic. l. 1. Non aũt eſt veriſile, q̃ occidere voluerit, q̃ pugno, calce, gleba, baculo, vel lapide paruulo percuſſit, vt ff. ad l. Cor. de ſi. l. 1. §. diuus. Præterea ſi in ferat̃ alicui modicum vulnus, res iſta nõ hẽt in ſe delictũ. ff. de ędil. edic. l. 1. §. proinde ſi quid. & vltraq; progrediatur delictũ, nõ dẽt prorogari pœna, vt C. de pę. l. ſancimus. ff.
8 de vul. & pu. l. ex facto. §. Iulius Lõginus. † Præterea credi dẽt medicis q̃ de ægritudine teſtificãtur, vt C. de re mil. l. ſemel cãria. lib. 12. & no. in l. 7. mẽſe. ff. de ſta. ho. & in Auth. de non alie. §. qd ãr dictũ eſt, ver. duob. per tpa, &c. Præterea ex quo mortuus eſt de febre, nõ dẽr percuſſor cõdẽnari de occiſo, ſicut nõ cõdẽnaretur, ſi ab alio alias fuiſſet occiſus, vel alio caſu mortuus, vt ſupra dixi, licet ẽt mortifere primo eum vulneraui. ff. ad l. Aquil. l. itẽ Mela. §. Celſus. & l. huic ſcripturæ. l. itẽ nec ei dẽr ex poſt facto caſu delictũ creſcere. ff. de re. iu. l. oĩs hẽditas. §. iurẽ. cũ ergo a principio non fuerit mortiferũ vulnus, ex poſt facto licet ſebricitauerit, cum occaſione vulneris nõ mortuus fuerit, nõ dẽt creſcere pœna eius delicti, vt de occiſo teneat, & ĩ pdicta lege põt poni exẽplũ qd hic tractam°. Nec obſtat, q̃ occaſione vulneris, & percuſſionis, licet modica ſuperuenerit febris, ex q̃ua mors ẽ ſecuta, q̃a iter eũ q̃ occidit, et eũ q̃ cãm mortis p̃buit, dña eſt, vt ff. ad l. Aqui. l. qua actione. §. Celſus. l. cõ vĩ, q̃ de occiſo agi poſſit, & teneat, q̃a occaſione vulneris ſuperuenit febris, ex qua mors eſt ſecuta. & q̃ occaſionẽ facit dat, feciſſe dr̃, vt ff. vi bo. rap. l. prætor ait. §. hoc aũt. in fi. Nec obſtat q̃ fuerit modicũ vulnus, de quo aliq̃s veriſiľ mori nõ põt, q̃a bñ q̃ſq; q̃s morit de leui vulnere, de quo alius ñ moreret̃, vt d. l. qua actione. §. ſed ſi q̃s. & §. ſeruũ ęgrotũ. Nec obſtat, q̃ gleba, vel baculo, vel lapide paruo cũ percuſſerit, q̃uaſi ñ ſit veriſiľ talẽ perũẽẽ velle occidere, q̃a quocũq; mõ cũ occiderat, verũ eſt dicere eũ occiſũ, ſiue baculo, ſiue gleba, ſiue alia parua re, &c. vt d. l. qua actione. §. q facit ad hoc qđ de minore. & de muliere dr̃, q̃ ſi ob caſus prioris actionis inciderint in iacturã. & ſm q̃ in initio ipſis ſubuenit. & ita ex poſt facto, ſi læſio occaſione prioris actionis eueniat, vt dicit tex. in l. ſi mulier pfecte. C. ad Velleianum. & in l. 3. §. Scio ẽt. ff. de minor. Et de hac opi. vĩ tex. expſſus in l. ait lex. & l. huic ſcripturæ. §. 1. ad l. Aql. Ad idẽ facit lex, ſi vulnerato ſeruo. eo. tit. Nõ obſt. q̃ dr̃ ĩ l. qua actione. §. Celſus. e. ti. q̃ dña eſt, an occidat, an cãm mortis p̃beat. q̃a illud verũ quo ad actionẽ, & ad cõmodũ agendi eiu. fr, q̃a q̃ñ occidit, agit actione legis Aqui. directa, q̃ñ vero cauſam mortis p̃buit, agit actione in factum, vel vtili Aq̃lia cõ occidẽtẽ. Sed q̃ntũ ad effectũ iuris, idẽ eſt vtroq; caſu, q̃ñ agit de homicidio, vt arg. ff. de neg. geſt. l. antep. & ff. de ſer. cor. l. 1. & ff. ſi q̃s can.
9 l. cũ q. §. q iniunarũ. & no. ad l. Aq. l. itẽ Mela. §. ſi alius. † Vñ forte eſſet diſtinguẽdũ, quo aĩo ille percuſſerit, an aĩo occidẽdi necne, & de iſto ppendã ex factis, ant d. pcedẽtib. & ſeq. ex qualitate ictus, ſeu percuſſionis, & gladii, vel teli, cum quo percuſſit, vt ff. ad l. Cor. de ſicar. l. 1. §. diuus. & l. lege. §. cum quidam. ar. ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. Et dicamus, quod primo caſu teneatur de occiſo. ar. C. ad l. Cor. de ſic. l. is, q̃ cum reio. & ff. de pœ. l. reſpiciendum. §. delinquunt. vbi aĩus, & propoſitũ diſtinguunt delictũ. Vel põt dici, q̃ ſp teneat de occiſo, ſed iñ dẽt pœna mitigari, ex quo non facit aĩo occidendi, vt ĩ d. §. diuus. & l. lege. §. cũ qua. ſm Odof. Bart.

a ORDO IVDICII BART.

ADDITIO.

a Th. D. Ordo iudicij. Aduerte, q̃ aliqui attribuunt hunc tract. D. Iaco. Gent. de Peruſio. tamen iſte tractatus eſt Bart. & non Iac. quia ille tractatus eſt diuerſus ab iſto, & incip. ille tractatus, ordo iudiciarius per Iac. Gent. procuratorem Peruſin. ſub breui compendio, &c. incip in nomine D. Ieſu Chriſti, cui omne genus flectatur, &c. Et adde, q̃ attribuitur alius tract. Bar. de ordine iudiciorum, qui eſt inſertus in 13. vol conſiliorum attamen non eſt Bartoli.

HAec ſunt, Quæ in iudiciis frequẽtantur, & fiũt. Nã primo adit iudex cõpetẽs, citat̃ reus, offert̃ libell° reo, dat̃ termin° reo ad rñdẽdũ libello, recuſat iudex, opponũt exceptiones p reũ, dat termin° ad replicadũ, fiũt interrogationes añ litẽ cõteſtatã a partib. pſtãt lis, iurat̃ de calũnia, datur terminus ad pbãdũ de iure vel ſm pſuetudinẽ, fiũt poſitiones & reſpõſiones, fiũt interrogationes, ſeu capitula, ſup q̃b° teſtes debent rñdere, dat̃ [illegible] pductionẽ teſtiũ, pducũt teſtes, & pbones, & dẽn aliera pte pñe capit, vel p cõtumaciã abſentis. Producũt inſtrũa, & tũc iudex dẽt dare terminũ ad opponẽdũ cõ̃ iſtrũa ſi eſt ſuſpecta, dẽt dari copia actorũ, deinde dat̃ terminus pbib. ad allegãdũ, cã cõmittit̃, & hr̃ cõſilium ſapiẽtis, fert̃ diffinitiua ſñia, vel interlocutoria, appellatur intra tps, mandatur ſñia executioni, p l. a diuo Pio. ff. de re iu. Ad ſummariã igit̃ notitiã attingẽdam venio. & diſtinguo decẽ tpa circa ipsã totalẽ cãrum inſtãtiã. Primũ. n. tps eſt añ citationẽ. Scdm eſt tps citationis. Tertiũ eſt tps pſtationis. Quartũ eſt tps pponẽdarũ dilatoriarũ exceptionũ. Quitũ tps eſt litis pteſt. Sextũ tps pducẽdarũ exceptionũ. Septimũ tps renunciationis pducẽdorũ teſtiũ. Octauum tps diſputationũ. & allegationũ pponẽdarũ. Nonũ tps earundẽ re-
1 nunciationum. Decimũ tps platæ ſñiæ. † Circa primum. ſ. añ tps citationis duo no. vnũ gñale ex honeſtate, ſ. anteq̃ aduerſariũ trahas, moneas eũ, vt tibi ſatisfaciat. ff. de ſer. vr. pręd. l. qdã liberis. & C. đ pig. l. debitores. & ĩ Aut. vt eũ de ap. co. §. fi. ver. & pſtr. Aliud eſt ſpãle neceſſarium, vt ſi ſit libertus, non citet pronũ, niſi venia petita. l. 1. de in ius vo. Itẽ nec filius emãcipatus patrem vel matrẽ. C. eo. l. fi. Si aũt eſt in ptãte nullo mõ, niſi in caſtrenſi, vel quaſi. ff. de iu. l. lis nulla. ſed ipſe demũ eſt corrigẽdus. C. an ſer. ex ſuo fa. l. ſiue ſerui. qđ tps añ citationẽ nõ eſt de ſubſtãtia; nã eſt cã pemptoria. & q̃ incõnuẽtũ ſiunt, vñc neſſe. l. lecta. ver. dicebã. ff. ſi cer. peta.
2 † Circa ſm tps citationis quatuor no. Primũ, q̃ ptinet ad ipſũ iudicem, ſ. vt q̃libet partem citet ad inſtãtiam actoris, vt in Aut. de mã. prin. §. ſed ẽt ſuſcipiẽtes. niſi ſint pſonæ exceptuatæ. l. 1. 2. 3. & 4. ff. de in ius vo. Scdm pertinet ad ipſum qui fecit citari, vt cõgruo tpe nõ ſolenni citatio porrigat, als reus venire nõ tenet̃. l. dies feſtos. C. de fer. ibi, nulla vrgeat admonitio. Itẽ q̃ nõ aſſignetur terminus in die ſolenni: nã tunc reus impune non paret. ff. ſi quis in ius vo. non ie. l. 2. in fi. Et hoc caſu proximo, ſi reus venerit, conſueuit expenſas petere ab actore, ſi ignorauit factũ, puta dicit ſibi aſſignatum diẽ ſolennem, & actor conſueuerat eidem cõdẽnari, tanq̃ eum in ius temere vocauerit. l. eum quem temere. ff. de iu. Itẽ als idem vĩ, ẽt ſi ius ignorauerit. Si titulus ignorãtiæ, ſeu talis ignorãtia in damno vitando non noceat. l. error. ff. de iu. & fa. ign. Tertiũ reſpicit partem citati. quia tenetur venire ẽt ſi ſit de aliena iuriſdiõne. l. ſi quis ex aliena. ff. de iu. & l. ex quacunq;. 1. rñſ. ff. ſi quis in ius vo. nõ ie. Et caute intellige. ſ. cum ſit dubium, an ſit de iuriſdiõne ſua. ff. de iu. l. 2. §. ſi dubitetur. alias non. ff. de iu. om. iu. l. fi. & de fer. l. 1. Quartum reſpicit ipſam citationem, qualiter fieri debeat, habes 24. q. 3. can. de illicita. & d. §. ſi dubitetur. Reſpicit & citationẽ iſtam peremptoriam, ff. de iu. l. ad peremptorium. cum l. ſeq. licet d. l. ad peremptorium ante diffinitiuam ſñiam loquatur. Nam ſi reus non venit in ipſo peremptorio, fit miſſio olim in omnib. ſuis bonis, hodie vero pro menſura debiti declarati, ſi eſt actio perſonalis, in Auth. de exhib. & intro. re. §. ſi vero ſemel. ver. igitur ne latente. & de bo. auth. iu. poſ. l. prætor ait. & ex q̃b. ca. in poſ. ea. l. 1. Ante miſſionem quidem debet interuenire ſummaria cognitio cauſæ. l. ſi is a quo. ff. vt in poſ. leg. Si vero realis, & vocatus latet, vel aliter doloſe deſijt poſſidere, fit miſſio omnium bonorum, & ſic ſequitur venditio, vel fit remiſſio rei petitæ. ff. q̃ in. ex cau. ĩ poſ. ea. l. Fulcinius. §. item videamus. & §. Celſus. & C. vbi in rem act. l. ſi quis alterius. C. de præſcri. 30. an. l. ſi quis emptionis. §. penul. & requiritur hoc caſu cauſæ cognitio ſummaria, d. l. ſi quis. C. vbi in rem act. Quidam tñ dñt debere fieri miſſionem rei debitæ petitæ ad inſtar pſonalis actionis. dic. §. ſi vero ſemel, ſed vltra obtinet de conſuetudine, & ſi fit remiſſio in poſſeſſionem rei petitæ, reus intra annum audit ẽt ſuper poſſeſſione, oblata cautione, per d. l. ſi quis. & hoc ſi litis eſt vera cõteſtatio facta miſſione, per contumaciam non venientis auditur de proprietate, ſed nõ de poſſeſſione. C. quomodo, & q̃ñ iud. l. conſentaneum. Idem ſi eſſet quaſi cõtumax, q̃a veniẽs tñ auditur de proprietate. C. vbi in rem act. l. 2. ĩ fi.
3 † Circa tert. ũ tps pſtationis conſidero duo. Nam aut venit reus, aut actor, aut vterq;, q̃ñq; actor. & non reus, vt ſ. dictũ eſt. Primo caſu non põt petere reus ſe abſolui ab inſtantia iudicij, ſed vt cancellet̃ edictũ. ff. de iud. l. poſt edictũ. 2. rñ. & l. properandũ. in prin. C. eo. ti. vel põt petere vt actor citet, & eo non cõparẽte, cognoſcit iudex de principali, licet lis non eſſet conteſtata. Et hæc habes de forma citationis actoris, vt in Auth. de liti. §. omnem vero. & vno tñ contingente, q̃ reus petat actorem citari, ſed ſufficit ſe abſolui.
4 † Scdo conſueuit actor petere expenſas, ſi plures ſint factæ citationes, & ad primam non venit, faciunt hæc iura pro eo. ff. ſi quis in ius vo. non ie. l. 1. 2. rñ. & ſi quis iuſſu. l. 1. & C. de iudic. l. ſancimus. Conſuetũ eſt fieri condemnationes quibuſdam partibus, iudex tñ conſueuit iſtam q̃õnẽ reſeruare diſcutiendã in proceſſu cauſæ, vel negotij. Quidã tñ dñt nõ condemnari reũ añ peremptorium cũ añ non dicat̃ cõtumax, l. cõtumacia. §. cõtumax, de re iu. quod eſt verum quantum ad miſſionẽ, non quantũ ad expenſas, p d. l. cõtumacia. Vel illud melius, q̃tum ad diffinitiua ſñiam, hoc caſu, vide-
5 licet, q̃ñ vterq; adeſt, † expedit, & ſufficit actori ſuã petitionẽ proponere in tẽpus ad euitãdũ ipſius cãæ prorogationẽ, q̃ fit libelli oblatione. Si vero ſimpľr proponat, & ſine libelli oblatione ps aduerſa confeſſa fuerit, condemnatio nulla ſequitur, ſed iam condemnato aliq̃ abimit̃ ſuis ſoſo, quæ pro vera condẽnatione tribui conſueuit. ff. de conſtitu. pecu. l. 1. & l. cæterum. licet in criminali
hoc

Digitized by Google

hoc caſu poſt ꝯfeſſionem ſit facienda condemnatio. C.de exe.rei
iu.d.l.fi.& l.ſi confeſſus.ff.de cuſto.reo.& C.de pce.l.cũ ſnĩam. Si
aũt vult ſibi offerri libellũ gñaliř, vt de iure cõi ſibi offerri in auth.
de exhi.reis.§.igitur.in princ.Conſuetum eſt autem iudici libellũ
offerri,& porrigi per iudicem reo,in Auth.de liti.§.ad excludẽdas
circa prin.Cautiones vero,quæ in d.§.dñr,de ꝯſuetudine non ſer-
uantur,nec quæ dñr in auth.de excep.§.1. Qualiter autem debeat
formari libellus.no. C.de eden.l.1.& ſic reus nõ let, dans iudicijs
dilatorijs. In ſum.no.ꝙ ſi petitio actoris fuit inſerta citationi, ita ꝙ
conuentus poſſet certiorari,& ſic plene deliberare,denegabuntur
induciæ deliberatoriæ,& ſic conſuetum eſt fieri per dictos petito-
6 res.p d.c.pterea ext.de dila.† Circa vero quartum tp̃s exceptionis
no.ꝙ reus dẽt eſſe cautus,ne eas proponat inordinate,nam ſi exce
ptiones ꝯ reſcriptum competãt,expeditiori via dñt ea primo pro
poni per eas cauſas,& vires reſcripti,quo ſublato, tota iuriſdictio
euaneſcit.nam ſublato principali,euaneſcit accesſorium.C.depoſ.
l.4.& C.de viur.l.eos.& de inof.teſt.l. Papinianus.in prin. §.j.& C.
7 de cod.l.fi.† Si aũt hẽt exceptionem ꝯ perſonam puta, quia dicat
actorem excommunicatum,& ita repellitur, & ꝯ iudicem cum
ſit ſuſpectus,quia eius inimicus,vel aduerſarius ſit de eius familia,
vel ex aliqua alia cã,tunc ſi ti ũs iudicem recuſare.ne forte exce-
8 ptionem opponat ꝯ perſonam,& in ea obtineat.† Tertio ad recu
ſationem iudicis recurrat.ff.de in.l.2.circa prin Nam cum recipiẽ
do interlocutoriam,iudicem approbauerit,non poterit poſtea re-
probare.l. Pomponius.ff.de neg.geſt.de teſt.l.ſi quis teſtib. de ſen.
& interlo.om.iu.l.pe.ſecus ſi ſuccũberet, cum vtraq; via reus in-
9 tendebat declinare.l.ꝯ maiores.C.de inof.teſta. † Si vero nullam
hẽt exceptionem,aut ſi hẽt,& probare non poterit, conſueuerũt
multa proponi ꝯ libellum de obſcuritate, & de multis alijs, quæ
no.in text.& glo.1.l.ſi in rem aliquis.ff.de rei ven. & ff.depo.l.1.§.
ſi quis aũt,& de fur.l.in actione.2 rñ.& §.de veſte. Et no.ꝙ qui pro
ponunt exceptionem & non probant,condemnantur in expenſis,
c.finem litib.de dolo,& conti. & dẽt ẽt terminus aſſignari ad oẽs
exceptiones dilatorias,vt c.paſtoralis.de exceptio. poſt quem ter-
minum vo:ẽs probare non audietur,niſi in trib.caſib.not itis in d.
10 c.paſtoralis.† ſequitur videre de tpe litis conteſtatio. Litis aũt con
teſtatio fit p narrationem,& rñſionem.l.j.de lit.cont.& de iureiu.
pp calum.dan.l.2.in prin.ſiue rñ.l.:at negando,ſiue ꝯfitendo. Nam
licet confiteatur libello oblato,adhuc tñ condemnandus eſt.ff.de
cond.ideb.l.Iulianus.melius in l.fi.C.de excep.rei iu. Non ob.ad l.
Aqui.l.proinde ſi occiſus.§.fi.in fi.nam quod ibi dř, ꝙ nullæ ſunt
partes iudicis in confitentem,intelligitur quantum ad cognoſcen
dum,an de facto ꝯſtet,ſed tñ in pronunciando,confeſſione tñ fa-
cta aũ libelli oblationem,non dẽt ſequi ꝯdenatio,vt ſ.dictum eſt,
quia ibi nulla fuit cognitio cauſę,hic aũt ſic.cum libellus oblatus
eſt,& induciæ datæ,& tp̃s datum ad rñdendum,& iõ põt ſequi cõ
11 demnatio. Poſt ꝯteſtationem litis vero duo nota,† Primum ꝙ ſta
tim ſit præſtãdum iuřm de calumnia,ſed prius a.ᷓon.ꝗ reo. C.de
iura.ca.l 2.circa prin.nec poteſt remitti, vt a pluribus creditur. ff.
de proc.l.filiusfam.§.veterani iuncta gl.in verbo, prætermiſſum.
12 † Scdo no.ꝙ poſitiones fiunt ꝯ factum,nec vna pars tenetur alte-
ri rñdere,niſi ab ipſo interrogante primo id ponatur, vt in Auth.
de his qui ingre.ad ap.§.fi.idq; cum ſacro ꝓpoſito. Nam ſub eiſ-
dem atteſtationib.dici intelligitur.vt ff.quod quiſq; iur. in rubro,
& nigro.compellitur autem reus,ſi obſcure rñdeat,declarare alio
quin punitur,ac ſi taceret.ff.de inter.act.l.de ętate.§.qui tacuit. &
§.ꝙ aũt.& §.ex cauſa ſuccurri.ſi ſit perſona ſuſpecta ad malignan-
dum.ff.de inter.act.l.qui interrogatus.& qui ſatiſ.co.l.fideiuſſor.§.
13 fi.† Quidam tñ iudices conſueuerunt partem interrogatam coge
re rñdere,vtrum credat,vel non credat,ar.C.de iura.calum.l 2.cir
ca prin.& §.quod obſeruari:ſed errant,cum interdum ſit neceſſa-
rium,ne dubitet.l.qui interrogatus,de peti.hær.l.ſi debitorem.C.
de iureiu.& l.iuſiurandum.& ad pecuniam.& C.de excep l.ſi qui
dam.ff.de cond.indeb.l.fin.& no.C.de iuramen.calum.l.2.§.obſer
uari.ver.quod quiſque credit,&c.Cautus tñ dẽt eſſe actor in poſi-
tionibus,ne coniunctione cupulentur,nam poterit altera pars to-
tum negare. ff. de reb. dub. l.is qui. §.ſi quis ita leget.& §.vtrum.
Inſti.de hęr.inſti.§.fin.& in diſiuncta ſufficit,ꝙ altera pars ſit vera
d.§.ſi quis ita.& §.vtrum. Nec proponatur in plurali dicendo,hos
fundos meos,cum idem intelliſit in his, ꝙ in copulatiuis, ſed non
refert,an pars rñdeat ad interrogata aduerſæ parti in iudicio. ff.de
14 interro.act.l.ſi ſine interrogatione.in prin.† Et no.ꝙ ad omnes in
terrogationes non cogitur quis reſpondere,niſi tñ ad cauſas,quę
ad q̃ones pertinent.l.ad probationem. C.de proba. & l.quoties.§.
fin.ff.de nox.& ff.de iureiu.l.qui iuraſſe.§.fi.de interrog.act.l.2.§.ſi
ue.C.ne vxor pro mar.l.fi.C.ſi man. ita fue.alie.l.j.& de præd. mi.
l.ſi quid.& ff.ad l. Falc.l.in ratione.§.pen.& l.momentaneæ.C.qui
leg.pet.ha.ſtan.in iud.nec ad eas,de quibus dubitatur, nec ad eas
quæ eſſent ꝯtrariæ præcedentibus rñſionibus, nec incident in periu-
rium,& ideo ꝯ.& fiat ſibi præiudicium.C.ſi aduer.ven.l.1. & d.l.ſi
quis libero. in fin. ff.de pet.hęr. nec negare,quæ probari non poſ-
ſunt.C.de prob.l.actor & ſola illa poni debent.quę ꝓbari poſſunt.
Nam loco probationum ſunt iſtæ poſitiones inductæ in Auth.de
his qui ingre.ad ap.§.vlt. Iudex aũt ex officio ſuo de negatorijs põt
15 expedire,vt C.de non num.pe.l.in ꝯtrib.† In ſumma no.ꝙ de eo
dem põt quis ſæpius interrogari.ff.de quæſt.l.repeti. qa põt eſſe ꝙ
prius non credebat.ſed quia nũc apertæ ſunt atteſtationes,credit,
ar.ff.de dam.infect.l.qui bona.§.ſi quis ſtipulaturus,& ar. ff.de in-
ter.act.l.pe. Et ſcias,ꝙ magna ſubtilitas eſt in his poſitionib.facien
dis. Nam qñq; quod negatur directo,fit per obliquum,ſicut ex di
uerſis gñibus põt cognoſci. Item caue,ne rñſio, ſeu aſſertio nota-
rii ſit obſcura.nam tunc accipiendum eſt quod eſt vtilius.l.ſi quis
intentione.ff.de iu.& facias cogi,vt confiteatur certum.ff.de ꝯfeſ.
l.certum. Teneas aũt,ꝙ poſitiones nunquam fiunt,niſi li.conteſt.
ex.de li.cont.c.vnico iuncta ibi glo.& c.dudum.§.licet. Circa vero
tp̃s probationum,quæ producũtur ſuppoſitioni,vel negationi,no.
12. Primo ꝙ ſi ex aduerſa parte teſtes produci dẽnt.niſi abeſſet ex
contumacia.l.ſi qñ.C.de teſti. Secundo,ꝙ dẽant eſſe iurati.l.ſi qñ.
& l.iur iurãdi.C.e.ti. Tertio,ꝙ dẽat paciſci, ſeu expenſas eis dare
pars producens eos.l.ſi qñ.C.e.ti. Quarto,ꝙ ſuper circumſtantijs fa
ctis a parte ꝯ ꝗ producuntur,vel eius aduocatos poſſunt fieri inter
rogationes.ff.de adul.l.ſi poſtulauerit.§.q̃oni. & hæ interrogatio-
16 nes conſueuerunt tradi iudici in facto,vt per ipſum fiant. † Nam
ſi ipſa pars interrogaret,videretur quodammodo didiciſſe teſtifi-
cata. Quinto,ꝙ ſi altera pars quodãmodo didicit teſtificata, non
poterit poſtea producere teſtes,vt in Aut.at qui ſemel.de prob.&
in Auth.de teſt.§.quia vero multi.ff.de fer.l.fi. Sexto,ꝙ ex quo qs
produxit tertio,non poterit quarto,niſi cum cauſæ cognitione.d.
§.quia vero.& d.l.fi. De conſuetudine vero,quę eſt optima legum
interpres.l.ſi de interpretatione,de leg.dãtur plures dilationes. Se
ptimo,ꝙ ſi teſtis propoſuit aliquod verbum obſcurum, illud po-
terit declarare.l.in prætoriis.ff.de præt.ſtip.l.in conuentionalib. ff.
de verb.ob.& l.ſi qs intentione.ff.de iu. Põt ẽt teſtis,ſi nõ ſtudioſe
errauerit,incontinenti corrigere,ext.de teſt.c.præterea. Octauo,ꝙ
poſt publicationem teſtium iudex iterum examinet,ſi ꝯfuſe fue-
runt teſtificati.ff.de quæſt.l.repeti.ext. de teſti.c. cum clamor vali-
dus. In caſu tñ licet ꝯfuſe depoſuerint,iterum nte examinet,ſed ſi
aduerſario placuerit,inſup ẽt eorum dicta ad id admittantur, ext.
de teſt.c.veniens. Nono no.ꝙ iudex ex off.o ſuo cogit teſtes teſtifi-
cari,& ad teſtimonium venire ex off.o,ſicut ad cognoſcendum ſi-
gna,& ſigilla teſtium.vt ff.de tab.exhi.l.3.quæ inci.locum.§ exhi-
bete. In ciuilib.aũt cauſis ſm canon.teſtes non coguntur,vt in c.dile
ctorum.de teſt.cog. Decimo no.ꝙ iudex non dẽt pati effrænatam
multitudinem teſtium ꝓduci.l.j.§.q̃q.quibuſdam.in fi.ff.de teſta.
Quæ aũt ſit effrenata multitudo,interpretatur vltra quadragena-
riũ numerũ.ext.de teſt.c.cũ cãm. Vndecimo no.ꝙ li.nõ ꝯt.admit
tuntur ex parte actoris niſi in c. ſib.vt in Aut.de teſt.§.& hoc vero
qa multoties.& in c.quõ frequẽter.§.porro ſpãles,vt li.nõ cõt.reus
aũt indiſtincte ſuos teſtes ꝓducit ſm Doc.in l.ꝓcurator. §.fi.de do
li exc.& de tẽp.in int.reſt.ia mi.l.perẽdę.& C.de dil l.ſi qñ. Duode
cimo no.ꝙ eam ſui dicti dẽt exprimere,ꝙ intelř,ſi fuerint reqſiti
C.de teſt.l.j.& l.ſolã. Nã ĩ delictis dř,ꝙ de ſingulis circũſtãnis pra
dẽterſũt teqrẽdi,ſ.de cauſis,loco,tpe,fama,viſu,auditu,ſcia,credu
17 litate,certitudine,ext.de teſt.c.cũ cãm.† Productis itaq; teſtib.ſeqř
ipſa renũciatio ꝓductionis,qua facta iudex atteſtationes publicat,
& ad eas publicãdas partib.aſſignat terminũ qb.publicatis, & ap-
probatis exẽplũ,vel originale remanet apud iudicẽ,vel de ꝯſuetu-
18 dine penes ſcriptores,vt in c.qm̃ ꝯ falsã.de ꝓb.† Poſt hęc ſequit.ſ.
diſputationũ,& allegationũ ꝓponẽdarũ tp̃s de quo in Aut.de teſt.
§.ſi vero dicat. & §. fi. nã partes dẽ exigũt ad obijciẽdũ in pſonas
& dicta teſtiũ ad executionem,& vtrum ꝓbationes ſint plenę,vel
ſemiplenę,vel alio mõ. Fiũt aũt oppoſitiones multiplices,& ꝯ ius
tñ qñq; duę,qñq; plures exiguñt ſm qualitatẽ pſonæ. ſ.an fuerint
rogati ꝙ in qbuſdam caſib.exigit. Itẽ an teſtes ſibi ipſis ꝯdicãt,vel
alter alteri,vel ſint liberi,vel ſerui,vel ſint amici uel inimici, hone
ſti,vel inhoneſti,cogniti,incogniti,uel an falſa dixerũt,vel an varia
circa hæc,multa alia,quæ ſunt in Aut.de teſt.ꝑ totũ.C.& ff.de teſ.
19 † Quãr aũt teſtis ꝓtextu criminis repellatũ,quærit an cã ſit crĩalis,
uel ciuilis,& an ſit crimẽ piurij,vel ſit crimẽ mẽdacij,an adhuc in
eo pſeueret,& an illud crimẽ ĩfamiã ꝯmittit,ext.de teſt.c.teſtimo
niũ.tenet ꝙ poſt publicationẽ nõ licet opponere,niſi in trib.caſib.
ſ.ſi añ publicationẽ fuit proteſtatus,vel ſi ſic poterit de nouo didi-
ciſſe,ꝙ obijcit,vel iuřo firmare.ꝙ adhuc malitioſe non probat,&
probatur hoc ext.de teſt.c.pñtiũ.& circa hoc tp̃s ſm ius canonicũ
exceptio pemptoria poterit opponi,& ꝓbari,licet vterq; repellatũ,
poſtq didicit teſtificata,de teſt.c.ex tenore.ꝙ intellige,ſi reproba-
tio proceſſit añ publicationẽ teſtium ſup perẽptoria proponẽda,
ſm ius ciuile dñ. ſecus cẽ,cũ didicerit teſtificata.in Aut. de teſtib.
§.qa vero.& ponunt pro ſe,C.ſen.reſcin.non poſ.l.pemptorias.C.
de prob.l.exceptionẽ.ſm iũ utrunq; ius in cã appłonis põt opponi
& probari.l.eos.§.ſi quid antẽ.C.de app.& l.ꝑ hanc.C.de tẽp.app.
de teſt.c.fraternitatis.de fide.inſtrum.c.cum Ioan.ſm hoc oppoſi
ta in prin.& non probata, vel ſemiplene probata,poterunt in cau-
20 ſa appellationis probari.† Nonum tempus eſt renunciationis,pro
bationis,& allegationis,tam de iure,quam de facto,de quo C.de
iud.in auth.iubemus.quæ dicit,in cauſa concluſum, & in hac de-
cretali,qm̃ ꝯ falſam.de prob. Iudex autem ſæpe,& ſæpius vtranq;
partem interrogat.l.iudices.C.de iudi. & iudex inquirit, qñcunq;

Digitized by Google

21 cum coegerit æquitas.l.pe.de inter.act. † Decimum tps eſt ſniæ,q̃
iudex non dẽt ferre ſubito,ſed prehabita informatione,ſeu dilatio
ne.& ſniam in ſcriptis proferre.l.2.C.de ſen.ex breui.reci. Ex quo.
n.eam protulit,non hẽt poſtea facultatẽ eam remittendi,vel corri
gẽri,niſi quo ad Grammaticã, & ornamẽti ſniẽ tenore perſeuerã-
22 te.l.actorum.ff.de re iud.† Et no.q̃ ſnĩa dẽt ꝯtinere ꝯdemnationẽ,
vel abſolõnem,alias non valet.C.de ſen.l.præſes.vel æquipollens,
de re iud.l.in ſum ma.de arb.l.q tñ.§.ſi arbiter.ſi cer.pet.l.certum.
dẽt ẽt referri in publico,non in ſecreto.l.cum ſniam. C.de ſen.vbi
dan ꝯſueuerunt more maiorum.vt ff.de iuſ.& iu.l.pe.item vtraq;
parte pñte,vel ſaltem citata.ff.de re iud.l.quæſitum. C.quõ,& q̃ñ
iu.l.ea quæ. Item dẽt ſeruare ordinem iudic.j.l.platam. C.de ſen.
item dẽt eſſe certa,nõ incerta.de ſen.quæ ſine cer.quan.l.5.& Inſt.
23 de act.§.curare.† Hẽ iudex lata ſnia deſinit eſſe iudex cum ſit fun
ctus offõ ſuo.l.iudex poſtq̃.ff.de re iud.& iõ nil de facto põt adde-
re,vel minuere,niſi quo ad Grammaticam, vt ſ.dixi. vel mulctã,
quę remittitur pp inopiam.l.fi.C.de mo.mulc.& de expẽ.& ſit.b.
hoc idẽ dicit.l.Paulus.de re iud.l.litigator.de fruc.& li.exp. Dẽt.n.
iudex victum victori ꝯdemnare in expenſis aſs de ſuo,vel eius ſuc
ceſſor tenetur reſundere.C.de iud.l.properandum.§.finaũt alter-
utra.nec põt in minus ꝯdemnare,q̃ iuratum ſit,pp taxationem fa
ctam a iudice. Auth.de iud.§.oportet aũ. Si vero pꝛuidetur ex iu-
ſta cã,nec vr̃ eſſe in ſumptib.ꝯdemnãdũ,id ſuo facto decernat,d.§.
oportet.§.ſi tñ.Q † ſi nulla eſt ſnia interlocutoria iudex põt cogno
ſcere.C.quõ,& q̃ñ iu.ſi pſcs.& de ſen.& interl.om.iu.l.3.& ď accu.
24 l.2.† Si aũt eſſet delegatus, quidam dñt eum non poſſe cognoſce-
re.ſic intelligunt q̃ eſt.C.quõ & q̃ñ iu.l.ſi vt propoſuis.la.1. Alij dñt
idem in delegato,q̃ in ordinario.d.l.j.ſed negatur eũdem delega-
tum poſſe cognoſcere.C.de ſen.& reſcin.nõ poſſ.l.j. Item no.q̃ iõ
25 ſup incidenti,ſed ſup principali põt cognoſcere. de ord.iud.l.1.&
2.& hoc cũ diſtinctione,q̃ñ ciuilis incideret ciuili,& hoc in modũ
exceptionis,vel defenſionis.& hñt locum dictæ ll. Non ob.de mi-
norib.l.in cãæ.j.rñ.de precar.l.1. nã ſunt ſpãlia hoc caſu & p ſniam
latam in principali præiudicatur in incidenti.d.l.1.de or.iud. Nec
ob.l.pe.ff.de his qui ſunt ſui uel alie.iu.& de lib ag.l.ſiqs a liberis.§.
pe. Vbi non lata ſuper principali ſnĩa p̃iudicat incidenti,q a ibi non
fuit habita plena cognitio ſup incidẽti,ut ex p̃dictis legi.expſſe pa
tet. Si vã aũt qñ ſit emergens.ſuper ea pronunciabitur,non expecta
to exitu principalis.l.a procedente.C.de dila.ſi cauſa principaľr in-
tentatæ incidit crĩalis,uel crĩali prius inſtitutę ciuilis,pronunciabit
iudex eodem tpe ſuper utraq; l.cum ciuili. C.de or.iud. & l.i.§.ſi
publico.ff.de adul.& l.ſi filium.C.de lib.cau. Si uero ciuilis crĩali
in modum accuſationis ꝑpoſitę proponitur,ſuperſederet.in ciui-
li,donec ſup crĩali pronunciatum ſit.l.fi.C.de or.iu. & ſ.dicta hñt
locum,ubi altera ſit præiudicialis. Si uero utraq; eſt ciuilis,& prin
cipaliter proponitur,hẽt locum.l.qui prior.ff.de iud.ita ut nihilo-
minus qui reconuenit, pendente lite priori, poſſit ſuper petitione
p pactum inducere,licet aliis primo ꝓbet, & poſtea ſup qõne
reconuentionis ſua ſnĩa proferatur,& in qõne reconuentionis in-
continenti,ut in Auth.de exhi.& intro.re.§.ſancimus. ext.de mu.
pe.c.pe. Tene iñ,q̃ qui reconuenitur ante li. ꝯt. dẽt offerre libellũ
ꝯuentionis.d.§.ſancimus. Quidam dñt poſſe reconueniri uſq; ad
ſniam,ſed primum placet. Si uero utraq; qõ eſt criminalis,& prin
cipaľr intentatur.ſerua q̃ no.in l.is,qui.ff.de iud. Item no.q̃ ſi actor
non plene probat,reus uincit.l.qui accuſ.de eden.& c.Bar.

TRACTATVS

QVOMODO ET QVALITER

PROBETVR MORS

Secundum Bartolum.

ADDITIONES.

a Th.D.Tractatus quomodo,& qualiter probetur mors. Iſte eſt trac.Bar.licet ſcripſerit ſine alle.ſecundum Ang.de Are.in §.actionum.Inſt.de act.& Feli.in c.quoniam frequenter in §.porro.vt li.non conte. Et adde,q̃ huiuſmodi trac.eſt de verbo ad verbum infra in tracta.de teſt.Bar.in §.mortuum hominem dixit qualiter cauſa,&c.& ideo ibi vide.

MOrtuum hominem dixit, qualiter cauſa reddatur,excitandum eſt. Mors eſt priuatio uitæ, ſi priuatio, ergo negatiua, cuius difficilis eſt probatio. Sed aduerte de morte, quia aliquando ſumus in paruis cauſis,aliquando in magnis,maioribus,& maximis. In primis ubi mo... in p̃iudicium uertatur,ut ſi tractatur de aperiendo teſtamento,& c. De huiuſ modi tractatu uide ſ. in trac. de teſt.mor §. mortuum hominẽ. char. 158. & ibi inuenies de uerbo ad uerbũ.

TRACTATVS

SVCCESSIONIS AB[a] INTESTATO

SECVNDVM DYNVM.

ADDITIO.

a Succeſſionis. De hoc trac.aduerte q̃ dicit Cor.conſi.235.vol.4.inci.pro deciſione pñtis qõnis,q̃ hmõi intitulatur Bar.& idem in l.ſi qua illuſtris. C.ad Orfi. alleg. Bar.in iſto trac.ſi eſt trac.Bar.& Io.de S.Seue.in repe.d.l.ſi qua illuſtris.dicit,habes trac.intitulatum Bar.inci.Qm̃ ab inteſtato ſucceſſionis,&c.& in eo alle. Cy. in l.1.C.de cód.inſer.& dicit viaiſſe illum trac.in libris aliorum,intitulatum Dy. & in eo non eſt alle.Cy.& adde,quod dicit ipſe,q̃ Dy.compoſuit trac.de ſucceſſ. ab int.ſiue ſummulã,quam inſerunt Cy.in auth.itaq; C.cõia de ſuc.& alium trac. paruum quem habebat attributum Dy.& qui ſolet inſeri in fi.ſuæ lec.ſuper Infortiato & ſic iſte trac.Bal.hic ſecundum ipſum non eſt Dy.vt patet ex comparatione illius trac.ad hunc. Et adde,q̃ ide d.Io.de S.Seue.in d.l.ſi qua illuſtris.dicit, q̃ hmõi tract.eſt Dy & ſic magis credit fuiſſe Dy.vt colligitur ex verb.Cy.i auth. ceſſante.in add.mag.... de ſuis & le. Et adde,q̃ hunc trac.pro trac.Dy.alle.Alex. conſ.30.vol.1.inci.viſo.& in conſ.79.vol.7.inc.Franciſ.

1 *Liberi ſuccedunt ab inteſtato parentibus & tranſuerſalibus excluſis.*
2 *Filiorum quot ſunt ſpecies.*
3 *Filij legitimi & naturales,ex legitimo matrimonio,vero, vel præſumpto, dicuntur.*
4 *Filij naturales quinque modis efficiuntur legitimi.*
5 *Legitimati ſuccedũt ſicut legitimi & naturales,præterquam effectus legitimus per primum de quinque modis.*
6 *Naturales autem ſunt,nati ex vnica concubina in domo detenta.*
7 *Filij naturales qualiter ſuccedant patri,matri indiſtincte ſuccedunt ex teſtamento,& ab inteſtato.*
Filij legitimi tantum dicuntur inducti à lege, vt in adoptione.
8 *Adoptio quid ſit,quotuplex,ibi de arrogatione & adoptione in ſpecie.*
9 *Spurij triplicis generis,& q̃ ſuccedant ſolum matri etiam cum legitimis,ſi non ſint illuſtris.*
10 *Inceſtuoſi,vel adulteri qui.*
11 *Filij adulterini inceſtuoſi,& ex iniuſtis nuptijs procreatis repelluntur a materna & paterna ſucceſſione.*
12 *Filij iſti damnati expelluntur ab ordinibus dignitatibus.*
13 *Concurrentib naturalib cum aſcendentib in ſucceſſione,aſcẽdentes,& tranſuerſales,fratres coniuncti ex latere patris,& econuerſo filijs decedentibus quid iuris parentes & quid decedentibus legitimatis per oblationem curiæ.*
14 *Filij & patris naturalis in caſibus permiſſis reciproca ſucceſſio.*
15 *Pater adoptiuus,ſi ſit auus maternus vel paternus,filio adoptiuo decedente ei ſuccedit,ſecus ſi extraneus.*
16 *Fratres,& nepotes qualiter defuncto ſuccedant.*
17 *Fratres ex vno parente ſuccedant fratri defuncto , deficientibus fratribus vtrinque coniunctis.*
18 *Frater ex patre ſuccedit fratri ex patre in bonis paternis,ex matre in bonis maternis,in cęteris bonis æqualiter.*
19 *Filij fratrum ſuccedant in ſtirpes & non in capita.*
20 *Filijs fratrum deficiẽtibus ſuccedant proximiores in gradu,& inter eos fit diuiſio de capite non in ſtirpes.*
21 *Succeſſio collateralium inter naturales tantum,qua ratione procedat.*
22 *Legitimis tantum adoptatis per paternum vel maternum auum in collaterali ſucceſſione idem ius , quod de fratribus legitimis & naturalib. ſecus in adoptatis ab extraneo.*
23 *Baſtardi qualiter ſuccedant ab inteſtato.*
24 *Fiſcus quibus caſibus ſuccedat.*
25 *Eccleſia ſuccedit prælato decedenti in ijs quæ ab eccleſia vel contemplatione eccleſiæ habuit: ſed quæſitis contemplatione perſonæ ſuccedit demum, deficientibus perſonis,quæ de iure admittuntur.*
26 *Vir quibus caſibus ſuccedat vxori.*
27 *Seruus quando dicatur habere ſucceſſore.*
28 *Succeſſio ab inteſtato ceſſat,donec poteſt habere locum ſucceſſio ex teſtamento.*
29 *Proximior in gradu,eſt potior in ſucceſſione.*
30 *In ſucceſſione ab inteſtato,quæ immutata ſunt per ius nouiſſimum.*

QVoniam ab inteſtato ſucceſſionum mã ĩ corpore iuris uĩ eſſe diſperſa tã in tex.q̃ in gl.ꝯõne iuris prolixitas, & gl.uarietas multitudinẽ pſonarũ reuoluat.C.de ca.tol.l.unic.§.ne aũt hoc.uer.in ꝑ nõ ſcripto.& ut ipſorũ notitia uerius,& clarius hẽat,noiulã pñtẽ ordinare diſpoſui,nec immerito,cũ ſit mã quotidiana.ff de lib.le l.legati.& qñ ob diuiſionẽ oĩs res clarius aperit.ff.ď do.exc.l.1.lõ ſuccẽdũ eſt, q̃ gradus ſucceſſionũ diuidunt in hos gradus ſupiores, & inferiore ,& trãſuerſales.Inſt.de gradi.§.j.in auth.de her.quę ab inteſt.§.
1 1.† Circa primum aũt gradum ſciendum eſt,q̃ ſiquis ab inteſtato moriẽs hẽt liberos ſuccedunt liberi excluſis parentib. & trãſuerſalib.& ſuccedunt æqualiter,& indiſtincte,licet olim ſecus eſſet ſi erant ſui,uel emancipati,maſculi, uel fœminæ. Inſti.de hær.

quæ

Digitized by Google

quæ ab inteſt. §. 1. & 2. & in Auth. c. §. 1. Et intell. gas liberos vſque
in infinitum, ut ff. de verb. ſig. l. liberorũ. ideo vocantur liberi, vt ſi
ex vno filio præmortuo ſit nepos, vel pronepos vna cum alio filio
defuncti vocantur. Inſtit. de hę. quę ab inteſt. §. cum filius, filia. vel
quod ita debet intelligi φ nepos, vel ꝓnepos, vnus vel plures tñ
accipiunt de hr̃ditate, quantum acciperet eius pr̃, ſi viueret, vt in
Auth. de hær. quæ ab inte. deſ. §. 1. ver. nã in viu hani. & §. ſi igitur
defunctus. Verũ multæ ſunt ſpẽs liberorum, & nõ oẽs filij ſucce-
2 dunt. Sciendũ eſt ergo, † φ filiorũ quidã ſunt nãles & legitimi, q-
dam legitimi tñ, quidã naturales tñ. quidã ſpurij, quidã inceſtuoſi
quidã nefarij, quidã adulterini, vt colligitur in Auth. qui. mo. na.
3 effi. le. §. palã. † Dñr aũt filij naturales, & legitimi, qui nati ſunt ex
legitimo matrimonio ɔ̃cto, vel præſumpto, φ fuerit legitime ɔ̃-
ctum. vt in Auth. præall. §. legitimi ſi quidẽ. ff. de in ius voc. l. q ſem
per. & ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. in l. filiũ. & ext. de fi. presb. c. Mi
chael. & iſti ſuccedunt patri æqualiter ab inteſtato. & filij eorũ in
4 ſtirpes, vt ſ̃ dictũ eſt. † Filij aũt naturales legitimati dñr illi, q erãt
primo naturales, poſtea effecti ſunt legitimi, quod fit quinq; mo-
dis. Primo, ſi pater obtulit in ſeruitiũ curiæ, vt in Auth. quib. mo.
effi. ſui. §. 1. Secundo, ſi matrẽ dicti filij pater duxerit in vxorem, vt
in d. ti. §. ſi quis igitur dotalia. & Inſti. de nup. §. fi. & ext. qui fi. ſint
leg. c. tanta. Tertio modo per reſcriptũ principis, quod ſit, qñ non
habet alios legitimos, vt in Auth. qui. mo. na. effi. ſui. §. illud tamẽ.
ver. ſi quis ergo. Quarto, ſi pater in teſtõ hoc dicat. ſ. φ velit eſſe le
gitimos, & ſucceſſores, quo caſu debent teſtrĩ oſtẽdere principi,
& ſupplicare, φ confirmet. quod pr̃ fecit, & principe confirmãte,
erunt legitimi: partim a teſtatore, partim a principe, ſiue a lege.
Quod intellige ſi poſſit facere teſtm̃, vt præall. e. ti. qui. mo. na. effi.
ſui. §. ſi vero is qui ſolummodo. vt Auth præall. §. his vero. Quin-
to, ſi pater nõ adijciẽdo eos eſſe naturales filios, appellat eos ſuos
in teſtõ. vel in alia ſcriptura, in qua tñ ſcriptura ſint ſubſcripti tres
teſtes, vt in Auth vt li. ma. & auiæ. §. ad hoc aũt. Et ſcias. φ prædicti
modi permittuntur volentibus filijs, & nõ inuitis, vt in Auth. qui.
5 mo. na. effi. ſui. S. gñaliter aũt. † De ſucceſſione aũt iſtorũ eſt ſcien-
dũ, φ oẽs legitimati quatuor modis vltimis ſuccedunt ſicut legi-
timi, vt ſ̃. auth. præal. §. In legitimatis vero in ſeruitio curiæ, alius
modus ſeruatur. Nã ſicut legitimi ſoli primi efficiuntur ſui, & nõ
agnatis patri, & alia ſeruantur, vt in Auth. qui. mo. na. effi. ſui. §. fi-
lium vero. vſq; ad §. tribus. Itẽ ſi quæras, vtrũ tales legitimi videan-
tur nõ ſolum quo ad ſucceſſionẽ. ſed ẽt quo ad honores, & ordi-
6 nẽ, dic, φ ſic, vt in d. c. tanta. † Dñr aũt filij naturales tñ, q nati ſunt
ex concubina vnica, & in domo, & licet de iure canonico repro-
betur concubinatus, ex legibus tñ nomen aſſumpſit, & ideo ſicu-
ti quis eodẽ tpe plures vxores habere non põt. ff. de his, qui no. in
fa. l. 2. & l. quid ergo. §. 1. & qui fi. ſint le. cap. per venerabilem. in fi.
ita nec plures concubinas, vt in l. 2. in fi. ff de concub. & in l. in con-
7 cub. in fi. & in Auth. quib. mo. na. effi. ſui. §. ſi quis igitur hñs. † Iſti
aũt ſuccedunt iſto modo, nã ſi perſona defuncti careat liberis, &
aſcendentibus, filius naturalis ſuccedit in totũ. Si autẽ ſuperiores
exiſtunt, tunc relicta legitima parentibus, reliquũ poterit in filios
naturales diſtribuere. Si aũt legitimi exiſtant, vt deſcendentes, mr̃
taliũ naturaliũ, ſ. concubina, & ipſi naturales ſuccedunt in vnam
vnciã, & ſic vnciã mediã hr̃e pñt, vt in Auth. qui. mo. na. effi. ſui.
§. diſcretis. cũ ver. ſeq. Ab inteſtato aũt ſuccedũt naturales vna cũ
matre viriliter in paternas ſubſtantias in duas vncias, nõ exiſtẽtib.
legitimis liberis, nec legitima ɔiuge. licet enis coniux vt legitima
nõ adijciatur, facit tñ, ne naturales poſſint capere, vel ſuccedere.
Extantibus aũt liberis, vel legitima cõiuuge, in nihilũ admittunt.
ſed ali debẽt ab hæred. arbitrio boni viri. Et quod dixi de filijs, idẽ
a intelligas de nepotibus, a vel pronepotibus, vt no. in Authen. qui.
mo. na. effi. ſui. §. igitur hñs filios. C. de nat. lib. auth. licet. ſed licet
patri nõ ſuccedant, niſi vt dictũ eſt, matri iñ ex teſtõ, & ab inteſta-
to ſuccedunt. C. ad Ter. l. pe. filij aũt legitimi tñ dñr, qui ſunt indu
8 cti p legẽ, nã adoptio deſcribitur. † Adoptio eſt legitimus actus
per quẽ filius efficitur, qui non eſt. vt colligitur. ff. de adopt. Arro-
gatio, q̃ fit coram principe, & de illo qui eſt ſui iuris. & efficitur in
ptãte arrogantis, & licet olim oia efficerentur arrogantis: hodie
tñ quantũ ad vſumfructũ tñ, ut no. ff. de ado. l. 1. & 2. & l. ſi pr̃. &
l. ſi arrogator. & Inſt. de acqui. per arrog. p totũ. & in iſto dic, φ ſuc
cedit ſicut legitimus. & nãlis, & ſi pr̃ arrogator exheredaret eum
iniuſte, reſtituet bona arrogato & quartã partem illius portionis,
quam habiturus fuiſſet arrogatus, ſi arrogator mortuus fuiſſet ab
inteſtato. Si autẽ eum emanciparet ſine cã, reſtituetur, acſi cũ cã,
bona tñ ſua reſtituet. ff. de adop. l. ſi arrogator. & Inſtit. eo. §. itẽ nõ
aliter. C. e. l. cum in adoptiuis. in fi. De ſecũda aũt adoptione ſcias,
φ ipſa fit corã unoquoque magiſtratu, & ſic de illo, qui eſt in po-
teſtate & licet olim trãſirent in ptãtem adoptantis, hodie tñ non,
niſi detur in adoptionẽ auo pr̃no, uel mr̃no, & filius qui eũ dedit
erat emancipatus, ar. ff. de colla. l. 2. & Inſti. eo. §. r. & §. ſed hodie.
Et in iſto dic, φ eo caſu quo adoptiuus tranſit in ptãtem adoptan-
tis, ut aui pr̃ni, uel mr̃ni, ut dixi, ſuccedit ſicut filius legitimus, &
nãlis, & idẽ ſerua in eo, quod in illo. Si autẽ detur extraneo, quo
caſu non tranſit in eius ptãtem, dic φ patri adoptiuo ſuccedit ita
demum, ſi decedat inteſtatus. Non aũt pr̃ adoptiuus tenetur tunc
eum inſtituere in aliquo, imo poteſt eum exhæredare ſine pœna
& prætenre, nec poterit ille filius ſuccedere agnatis patris adopti
ui nec ipſi ei etiam ab inteſtato. C. de adopt. l. cũ in adoptiuis uſq;
9 ad §. fi. † De filijs aũt ſpurijs ſcias φ tribus tñ modis appellantur
ſpurij proprie in iure noſtro. Vno modo, qui patrẽ habent incer-
tum, ſicut filius meretricis. Secundo, qui habent certum, ſed hñt
talem, quem ſm Deum, & honeſtatẽ monſtrare non licet, ut pu-
ta filium presbyteri, uel monachi, ut ff. de ſta. hom. l. uulgo. nõ. n.
uř eſſe, qui non eſt habilis, uel non poteſt cum honeſtate mõſtra-
ri. ff. quod cuiuſque uni. nom. l. 1. §. 1. & qui ſatiſ. cog. l. quoties. ff.
de mu. & ho. l. ut gradatim. §. & ſi lege. Tertio dñr ſpurij. qui nati
ſunt ex ſeruo, & liberta, ut C. de ſuis & le. hær. l. ex libera. de iſtis au
tẽ dic φ pam ſuccedere nõ poſſint. Primo caſu, quia incertus, &
ſic conditionem patris ſequi nõ poteſt. C. de ſta ho. l. cum legiti-
me. Secundo caſu, φ pater habet pro incerto iuris fictione. & ubi
iuris fictio eſt. p ueritate accipitur, ſine ſeruat, ut ff. de teſta. l. lege
Cornelia. & Inſti. quib. mo. ius pa. po. ſol. §. ſi ab hoſtibus. Tertio
caſu non poteſt, quia cum ſit filius ſerui ei ſuccedere non poteſt,
niſi in caſibus no. C. communia de ſucceſ. l. ſeruus ſucceſſiues. in
gl. & merito, cum ſeruus non habeat bona, ut ff. de uerb. ſig. l. pa-
terfa. Dicas tñ, φ ſuccedit matri ſolus. ſi mater non eſt illuſtris, uel
una cum alijs legitimis, ut Inſt. de Orſ. §. nouiſſime. & etiam auię
maternæ. ut ff. unde cog. l. Modeſtinus. Sed ſi mater eſſet illuſtris
tunc non ſuccederet cum legitimis, ut C. ad Orſ. l. pe. Et eſt ratio,
10 quia mater ſemper eſt certa. ff. de in ius uoc. l. quia. † De alijs autẽ
tribus inceſtuoſis, nefarijs, & adulterinis. ſciẽdum eſt, φ inceſtuo-
ſi proprie dñr ſm ius ciuile nati ex linea tranſuerſali in gradu pro-
hibito. Nam inceſtus dr̃ inter tales coniunctos, licet aliæ mime-
tẽtur perſonæ. ff. ad l. Iul. de adul. l. ſi adulterium cum inceſtu. Ne
farij dñr, qui nati ſunt ex linea deſcendenti uel aſcendẽti. nam ta-
les complexus dñr nefarij. Inſt. de nup. §. ergo. Adulterini, qui ex
adulterio naſcũtur, aliqñ iſti tres dñr damnati, aliq ſpurij, ut Inſt.
de nup. §. ſi aduerſus. de iure cano. uocantur manzeres, nothi, &
ſpurij, ut ext. de renun. c. niſi cum pridem. §. perſonæ uero. & ibi
11 plene in fi. qui fil. ſint leg. c. per uenerabilem. in fi. † Iſti autẽ filij a
ſucceſſione repelluntur paterna, & materna, & nõ ſolum iſti, ſed
oẽs, qui naſcuntur ex nuptijs prohibitis aliquo de quatuordecim
modis, qui no. Inſti. de nup. §. ſunt & aliæ. nam cum iſti damnentř
a lege non poſſunt ſuccedere etiam ſi parentes uellent, nec etiam
ſunt alendi, ut in Auth. qui. mo. na. effi. ſui. §. fi. C. de inceſt. nup. au
then. ex cõplexu. Repelluntur etiã ab oneribus ff. de decur. l. genera
liter. §. ſpurios. niſi in ſubſidium, ut ibi dicit tex. uel niſi imperator
eos legitimauerit cum clauſula. nõ obſtante. Auth. quib. mo. na.
effi. ſui. §. ſi quis igitur ex qualibet. ubi de priuilegio legitimatio-
12 nis. † Item ab ordinibus, & dignitatibus repelluntur, ext. de elect.
c. cum in cũctis. & de filijs presbyterorum. c. 1. & niſi per Papam,
vel epiſcopum ſuper ordinibus fuerit diſpenſatum, vel fuerint re
ligionem ingreſſi, vel in dignitatibus perſonatum per Papã fue-
13 rit diſpenſatum, vt in d. c. fi. † Expedita linea deſcendenti, ſine gra
du, reſtat vt de aſcendẽtibus. Videamus. Et no. quod tot ſunt ſpe-
cies filiorum, vt dixi. quot ſunt ſpecies parentum, cũ iſta ſint cor-
relatiua, filius, ergo pater. ſi ergo perſona defuncti careat deſcen-
dentibus, & habeat aſcendentes, vna cum collateralibus, ſi quidẽ
ſolum legitimos aſcendentes, & naturales habeat, filios, ſi quidẽ
ſolum matrem, & patrem, mater, & pater ſibi ſuccedunt. Si vero
eſt pater, vel mater, & alij aſcendentes, vt puta auus paternus, vel
maternus, quilibet ſuccedit in virilem portionem, licet eorum
diſpar ſit numerus, & ideo ſi eſt ex vna parte auus paternus, &
auia, & ex alia auus maternus, vel auia, & econtra, tantum habe-
bit auus maternus, & auia quantum paternus auus, vel auia. Idẽ
dicam in omnibus aſcendentibus, vt in Auth. de hære. ab inteſ. §.
conſequens. quæ eſt poſita: C. ad Tert. auth. defuncto. Si autẽ ha
bet aſcendẽtes vna cum tranſuerſalibus, ſi quidem habet fratres
vtroque parente coniũctos, admittantur iſti fratres una cum aſcẽ-
b dentibus proximis, ſcilicet patre & matre b auo, vel auia in viri-
lem portionem. Item filij filiorum fratrum ſimiliter admittun-
tur, ſi mortui ſunt fratres, vel aliqui ex his. Alij autẽ ſunt fratres,
qui ſunt coniuncti ex parte patris tãtum, vel filij eorum, vel trãſ-
uerſales, nũquam ſuccedunt cum parentib. vt colligitur in pręd.
Auth. vt fratrũ filij. § 1. Olim tamen erat aliter. l. pen. C. ad Tertu.
& de leg. hær. l. de emancipatis. in princ. de bon. quæ lib. l. quæcun
que c. & C. communia de ſucc. l. fi. tamen omnes illæ leges corri
guntur. & hoc de filijs legitimis, & naturalibus, qui decedunt re-
lictis parentibus. Si autem ſint filij legitimi decedentes relictis
parentibus, dic idem quod in ſuperioribus, exceptis legitimatis
per oblationem curiæ, in quib. dic, φ ſi ſuccedunt ſine liberis, ſuc
cedũt parẽtes, reſeruata tñ parte curiæ, in Auth. quib. mo. na. effi.
ſui.

ADDITIONES.

a Th. D. De nepotib. Vide do. Io. Bap. Se. in l. ſi qua illuſtris. C. ad Orſ. & Pe. Phil.
Cor. lib. & in conſi. 233. in 4. vol. pro deciſione prætensis quæ.

b Matre. Caue tamen de matre, ſi ſecundas inijerit nuptias propter l. 1. & auth. ſi
per eam poſitam. C. de ſecun. nup. per quas vincitur. quod hoc intellige, vbi ma-
ter non conuolat ad ſecunda vota.

ſui.§.ergo ſaciendũ.& C.c ñ,& qui.quar.parr.vebe.l.1.& 2.in prin.
14 lib.x.† In naturalibus aũt filiis tantũ . dic ꝙ parentes eis ſuccedũt eodem modo & eodem iure,quo ipſi parentibus ſuccedũt. vt ſit par eademque ratio pietatis.ff.de inoff.c.teſt.l.nã & ſi parentibus, & in Auth.de hę.ab inteſt.§.2.& hoc ſm Azo. Sed Pla.dicit patrẽ inſolidum ſuccedere filio nãli,ẽt ſi filius ſit ſpurius,& iſtud aliqua
15 lex non probat.† De filiis aũt legitimis tm̃ deſcendentibus dic, ꝙ adoptator,vel arrogator, in cuius ptãte trãſiuit,quod eſt,ſi ſuit paternus,vel maternus auus,vt ſ.dictum eſt,vno filio, hẽt vſumfructũ in bonis filii.Inſt.de acq. p arrog.in prin.Si autẽ ab inte.decedat talis filius,ipſe ei ſuccedit tanq̃ filio lĩmo & nãli , eo ſaluo, ꝙ nõ poſſet dicere matrẽ ſuccedere,cũ adoptate non poſſet.Inſti.de adop.§.fœminæ. Si aũt fuerit extraneus q in adoptione eſt, dic. ꝙ in nihilo ſuccedit ei,cũ non exeat de ptãte pr̃is nãlis. C.de adop.l. cũ in adoptiuis §.ſed ne articulũ.ſ.qa damnat a lege. De filiis autẽ ſpuriis,dic.ꝙ ſicut ipſi nõ ſuccedunt parẽtibus æqua rõne, ita nec parentes eis.matres aũt bene ſuccedunt eis eadẽ rõne,qa ipſi matrib.ſi tales filii decedant ſine liberis. Nã ſi liberi extarent.mr̃ non ſuccederet.C.ad Ter.l.1.§.liberi.ff.vnde cogn.l.4 §.neq;.De inceſtuoſis aũt & nefatiis,vl̃ adulterinis ſic damnatis. dic ꝙ patres nõ ſuccedunt eis. Nã qua rõne ipſi parentibus nõ ſuccedunt, eadem
16 rõne ipſis nõ ſuccedũt patres.† Reſtat vltimo explicatis duobus gradib.vt ad tertiũ tranſeamus.ſ.trãſuerſaliũ.in quo no.ꝙ ſicut deſcendentiũ plures vocantur ſpẽs,ac aſcendentiũ, & tranſuerſaliũ totidẽ ſunt ſpẽs. Si igit defuncta perſona careat liberis, & aſcẽdẽtibus,& collaterales ſtẽat,ita diſtingue. Aut hẽt fratres ex vtroque parente coniunctos tm̃ . aut filios fratrũ ↄiunctorũ ex vtroq; parẽte. Aut hẽt ſimul fratres,& filios fratrũ. Primo caſu ſuccedũt ſoli fratres. Secundo caſu ſoli filij fratrũ. Tertio caſu ſimul ſuccedunt fratres.& filii fratrũ in ſtirpes,& non in capita. ff.de col. bon. l.ptor. Et vt hoc exẽplo manifeſtius fiat,ita exẽplificatur. Si decedat qs relicto fratre vno, & tribus filijs ex fratre pmortuo ex vtroque parente,tm̃ habebit frater ſolus,quantũ tres oẽs filijs ex fratre
17 pmortuo,& ſuccedunt iſti oĩb.alijs collateralibus excluſis.† Et tã aliis fratrib.q ſunt cõiuncti vno parente tm̃,puta pr̃e, vel matre,q̃ cęteris agnatis,& cognatis excluſis, prædictis vero collateralibus deficientibus.ſ.fratribus, & filiis fratrũ ex vtroq; parente coniunctis,ſuccedunt fratri defuncto.ſ. fratres ex vno parente coniuncti tm̃,excluſis aliis collateralibus.ſ.patruis,auunculis,amitis, & materteris,& hoc verũ eſt indiſtincte,ſiue maſculi,ſiue fœminæ agnati,vel cognati ſint in ptãte,vel ſui iuris.& hoc colligit in Auth. de hæ.ab inteſt.§.reliquũ.& §.ſeq.C.de le.hę.auth.ceſſante.& auth.
18 poſt fratres.† Sed põne,qs moritur ſine liberis deſcẽdentibus relicto fratre ex parte matris tm̃,& alio ex parte patris tm̃,qualr̃. ſuccedunt iſti? Rñ.frater ex parte pr̃is in bonis paternis, ex parte mr̃is in bonis maternis. C.de leg.hæ.l.de emancipatis.in fi.in aliis autẽ bonis aliunde q̃ſitis,ſuccedunt æqualr̃. Nam quãtũ ad alia bona, ſublata eſt dr̃ia cognationis , & agnationis,vt in authẽ. itaque.C. com.de ſuc.licet Pla.ↄ̃l hoc. Sed qd ſi decedit relicto fratre ex parte patris tm̃,& fratre ex parte mr̃is,tm̃, & alio fratre ex vtroq; parẽte ↄiũcto,qualr̃ ſuccedunt? Rñ.ſm Azo. ꝙ ille, q eſt ↄiunctus ex vtroq; parente, ſuccedit in oĩbus bonis,ta pr̃nis,q̃ maternis, & in aliũde q̃ſitis,aliis duob.fratrib.excluſis. Et ẽ rõ,qa iſte hẽt duplex vinculũ.ſ.paternũ,& maternũ,merito ille pfert aliis,q non hẽt niſi vnũ,vt ĩ Auth.de ↄſ.& vte.fra.circa mediũ.& C.cõia de ſuc.auth. itaq; mortuo,in fi. Pla. vñ dicit hoc caſu coniunctũ ex parte pr̃is ĩ bonis pr̃nis admitti,ↄiunctũ ex parte mr̃is in bonis mr̃nis,tm̃ ↄiũctũ ex vtroque parẽte ad alia bona admitti, qd prorſus eſt ↄ̃ d.au-
19 then. † Sed pone, ꝙ aliquis deceſſit relicto vno filio ex frẽ pmortuo,& relictis duob.filiis ex alio fratre pmortuo,nunqd iſti ſuccedũt defuncto in capita, vel in ſtirpes? Rñ.ſm Azo. in capita ita,vt quilibet habeat ſuã partẽ,& ita ſm eũ hereditas diuidit ĩ tres partes.vt vr̃ innuere ĩ Auth.de hæ.ab inte.§.ſi autẽ defuncto.Sed Azo vr̃ ↄ̃riũ velle ↄcludere p eandẽ auth.§.ſi vero neq; fratres,neq; filios fratrũ,p qd innuitur filios fratris debere ſuccedere in ſtirpes.& non in capita.& huic opi.attendo. Na ſp innuendo filios fratris ſuccedere in ius patris ſui. Inſti.de hæ.q̃ ab inteſta. §. cũ filius. & in pdicta
20 auth.§.ſi vero.& C.vñ l.b....a.† Si aũt decedat qs ſine aſcẽdentib. & deſcẽtib.& ſine filiis fratrũ. Dic tũc, ꝙ illi,q ſunt pximiores in gradu,ad ſucceſſionẽ eius admittuntur , & inter eos fiat diuiſio ĩ capita,& non in ſtirpes,non habita dr̃ia,an ſint agnati , vel cognati,maſculi,vel fœminæ,in ptãte , vel ſui iuris, vt in auth. poſt fres. C.de le.hę.& ibi no.licet cognati olim ſuccederẽt vſq; ad ſeptimum gradum,vt Inſt.de ſuc.cog.§.ſi tamen.hodie ſuccedũt vſq; ad decimũ gradum,& ibi.d.ar ibi , cũ ſublata ſit dr̃ia agnationis, cognationis,vt ſ. de naturalib. aut legitimatis a patre, dic, vt ſ.in bis ſcripſi,excepto(vt qui legitimãt per oblationem curiæ) ꝙ non ſuccedunt ab inteſtato agnatis,vel cognatis , niſi ipſi ſoli pa-
21 tri,vt in Auth.qui.mo.na.ef.ſu. §.ſancimus. † De naturalibus autem collateralib.no legitimatis,dic,quod inter ſe ſi ſint fratres ex eadẽ matre tm̃,ſuccedunt,qm ſi hoc eſt in ſpuriis,vt ff.vñ cog. l. 2.ita dico multo fortius in naturalib.ſiit , non aũt dico , ꝙ vnus q ſuit naturalis filius tm̃ , fratri ſuo legitimo, & naturali agnatis, & cognatis patris ſuccedit , vel ẽt fratri ex alia matre, vt in d. §.cum

filius.in Auth.qui.mo.na.effi.ſui. nam ſi legitimatus per oblationem curiæ nõ ſit legitimus ſucceſſor agnatis, vel cognatis patris, multo minus efficitur ille,qui nullo modo eſt legitimatus,ſed naturalis remanſit.Sed vr̃ ↄ.Inſt.de ſenat.c.og.§.ſi.ſed ꝙ ibi dicit,re-
22 feratur ad parentes tm̃,non ad alios,vt infertur.† De legitimis aũt collateralibus tm̃,dic vt de primis fratribus dixi. ſ. qñ ſuit aliquis arrogatus vel adoptatus ab auo paterno,vel materno, oĩa rũc, vt dixi,legitima iura conſequitur. Si autẽ extraneo datus ſuit quis in adoptionẽ,licet retineat iura legitima quantũ ad patrẽ naturalẽ tm̃,ſoli patri adoptiuo poterit ab inteſtato ſuccedere, non filius eius,agnatis,vel cognatis,nec ipſi ei.C.de adop. l. cũ in adoptiuis. Scias tñ,ꝙ collaterales,puta frater, non põt adoptare , vel arroga-
23 re fratrẽ,vt C.de hæ.inſti.l.nec ſi ud.† De ſpuriis aũt dicas,ꝙ duo fratres ſpurij ex eadẽ matre inter ſe inuicẽ ab inteſtato ſuccedunt. ff.vnde cogn.l.2.& l.ſi ſpurius Inſt.de le.agn.ſuc.§. vulgo. Sed pone,ꝙ ſint duo fratres ſpurij,ex diuerſis matrib.nati, nunquid inter ſe ſuccedãt. Pone ergo ꝙ ſacerdos vel monachus ex diuerſis matribus hẽt filios,ꝙ abſit. Pone largius q̃õnem,quidam ſolutus de vna muliere ſoluta concubina tm̃ habuit filiũ vnum,& de alia habuit aliũ,qui vulgariter appellatur in Lõbardia baſtardus, nunqd illi inuicem ſuccedant ab inteſtato:& an ſuccedant agnatis patris, vel agnatis matris? vr̃ ꝙ ſic,quia fratres alis ſunt proximiores gradu.ideo admittuntur.in Auth.de hæ.ab inte.§.reliquũ. Nec ob.ſi ſint fratres ex parte pr̃is tm̃,quia ſola naturalis eã inſpicitur, C.de ſiis & leg.auth.in ſucceſſione. Itẽ delictũ patris,qui ad aliã mulierẽ acceſſit,non debet nocere filio.ff.de pęn.l.crimen.ff.de decur.l. l.1 §.nullus. Ecõtra vr̃.ꝙ tanquã cognatus ei, non, cũ cognatio ſit p matrem, Inſti.de leg.agna.ſuc.in prin.tanquã agnatus non, cum nulla ſit inter ſpurios agnatio,ſiue ius agnationis:tunc.n.per patrẽ agnatio ↄhitur,cũ legitimæ nuptiæ ſint ↄ̃ctæ. Inſt.de nup. §. ſi aduerſus. Inſtit.de leg.agn.ſuc.§.1.& 2.cũ igitur iure agnationis, vel cognationis non veniãt,merito repelluntur,cũ alia iura ſucceſſionis non reperiantur in iure,niſi vt ſibi ſuccedant a iure, vel a lege, vel ſenatuſconſulto.quod vltimum credo verũ,vt in Auth. quib.
24 mo.na.effi.ſui.§.1.in fi.& §.ꝙ vero.& ibi pbat.† De inceſtuoſis,ſiue nefariis,ſeu damnatis.& aliis fratrib.dic agnatis, vel cognatis, nullo mõ ſuccedere,cũ eẽ bñficio legis careant,vt palle.auth.in fi. Nã talib.inter viuos,vel ĩt morte pr̃ donare non põt. C. de inceſt. nup.l.ſi quis inceſtas. Quod de iſtis dictũ eſt,intellige qñ ex matrimonio,vtroque ſciente ſunt tales progeniti,ſecus alitero,vt no. de clan.deſpon.c.cũ inhibitio. Sic aũt ex prædictis colligi apparet , ex ſucceſſionibus ab inteſtato ordinẽ in ſucceſſione. Prima. n. cauſa eſt liberorũ.ſecunda aſcẽdẽtium vſq; in infinitũ. ff.de in ius voc.l. quiſ,ſlitigã di.§.parentẽ tertia tranſuerſaliũ.iſti vſq; ad x.gradũ,ſiue agnati,ſiue cognati ſint, hodie ſuccedunt, vt Inſt. de leg.agn. ſuc.in fi. Iſtis aut deficientib.ſuccedit fiſcus,exceptis quibuſdã caſib.in quib.alij fiſco præferuntur, vt refertur.n.vxor. C.vñ vir, & vx.l. 1.aliqui ẽt,vt puta,decedit miles,nauicularius,cohortalis, fabricãſis,de pd.nau.p totũ. Itẽ ſocius liber.imperia.vt C.ſi imp.lib.ſoc.l. vni.lib.x.Certum eſt enim.quod collegiũ ſiue ſocius pfert fiſco,vt
25 ſ.allc.lege, hoc de pdictis laicis vendicat locũ. † De clericis autẽ ſcias tu legiſta,ꝙ ſi clericus platus moriat inteſtatus in his quę ab eccleſia vel ↄtẽplatione eccleſiæ habuit, ſuccedit eccleſia tãtũmodo,ꝙ intellige,vt C.de ſacroſ.eccl.l.ſacroſanctæ.& auth.licentia.& 12.q.2.c.ſic manifeſte. In bonis aũt quæſitis ante promotionẽ,vel poſt,pſunæ intuitu,ſuccedunt agnati ſeruato ordine, vt in pmiſſis,vt 12.q.vlt.c.ſi. His aũt deficiẽtib ſuccedit eccl̃ia , ext. de ſuc.ab inte.c.1.& plene in c.2.eo.ti. Plura circa hoc nõ curaui po-
26 nere.† Poſtremo vr̃,ꝙ quædã innouata ſunt, & quædã regulariain ſucceſ.ab inteſt. No.primo quædã regularia, & curſus, p q̃ ſunt innouata ab inte.& ſic no,ꝙ nemo ſuccedit iure affinitatis ab inte.C.cõia.de ſuc.l.vitrico, & l.affinitatis iure. Dr̃ aũt affines oẽs illi,q p vxorẽ mihi attingũt.ff.de gra.l.non facile.§. affines. Vxori aũt vir ſuccedit,qia non dr̃ affinis,ſi vxor decedat ſiue aſcendentib.ſiue deſcẽdẽtib.ſiue collateralib fiſco excluſo,vt l. 1. C.vñ vir, & vx.& alio caſu,i auth ibi poſita. Itẽ & alio caſu, ſi vxor decedat relictis filijs emãcip. vel nepot.b. vel pr̃ vr a cũ eis hẽt vſũſ vſumfruc.C.de bo.ma.l.3.
27 † Itẽ eſt & alia regula,ꝙ ſeruus non põt hr̃e ſucceſſores.vt l.ſeruus.C.cõia de ſuc. fallit cũ mura eſt facta in libertate pſtanda.C.ad Orfi.l.fi.de his qb.vt indi.l.fi. Itẽ fallit cũ de-
28 ceſſit apud hoſtes.C.de ſuis & leg.l.apud hoſtes. † Itẽ eſt alia rl̃a, donec põt hr̃e locũ ſucceſſio ex teſto,ceſſat ab inteſt. ff. de re iu.l. q̃diu poſſit.C.co.de ſuc.l.anteq. Fallit iſta rl̃a, ſi ſic dicat teſtãr,rẽ hrẽdẽ inſtituo,ſi lĩmi voluerint,vt ff.de hæ.inſti.l.ſi qs ita hr̃s inſti-
29 tuat † Itẽ eſt alia rl̃a,q proximior eſt in gradu, proximior,& potior eſt in ſucceſſione,vt C.cõia de ſucc.l.auunculo. quod intelligo ſm diſtinc ſ.poſitã.ſ.de ſucceſſio.deſcendentium,aſcẽdẽtium, & collateraliũ. Itẽ eſt rl̃a alia,ꝙ nullus hoſpes põt ẽt ab inteſt.ſuccedere alumno,ſine teſtamento hoſpitis.C.e.ti.l.nutritorib. & in auth.
30 oẽs peregrini,ibi poſita. Vltimo uidere reſtat, † quæ ſunt p ius nouiſſimũ immutata,licet ex præcedẽtibus poſſis ſatis perpendi , tñ olim non ſuccedebat filius emãcipatus pr̃i, niſi de iure prætorio, hodie ſublata eſt dr̃ia prius ptãtis,& emãcipationis, vt in Auth.de ſucc.ab inteſta.§.1.quæ eſt.C.de leg.hære.authen.ceſſante ſucceſſione.

Digitized by Google

ſione. Itē olim nepos, vt puta filius filij, non admittebatur ad ſucceſſionem cum auũculis, niſi cum diminutione tertiæ partis C. de ſuis, & le. l. ſi defunctus, & l. illã. C. de colla. ſed hodie ęqualiter ſuccedunt, vt in auth. ibi poſita. Item olim aſcendentes, puta, mater per Orficianum, pater vero iure prætorio. Sed hodie de iure ciuili, vt in authen. defuncto. Item olim ſi pater nõ emancipabat filium contracta fiducia, non ſuccedebat ei de iure ciuili, hodie ſemper in emancipato contracta fiducia præſumitur. Inſt. de leg. agn. ſuc. §. fi. & in Auth. de hære. ab inte. & §. ẽfis. Item olim pater ad ſucceſſionem filij, fratribus extantibus, vocabatur cum matre in beſſem vſusfructus. ff. ad Ter. l. ſi. hodie autem in uiriles admittitur, ut in auth. defuncto, Itē olim admittebantur conſanguinei de iure ciuili, & uterini de iure prætorio, ut Inſt. de ſucceſ. cog. Hodie autem prędicta dña eſt ſublata agnatorum, & cognatorum, ut in prædictis aperte cauetur. Dy. de Muſello excellen. Doct.

TRACTATVS

a **TESTIMONIORVM.** a

Secundum Bart. de Saxofer.

ADDITIO.

a Th. D. Trac. teſtimoniorum. Illum pro trac. Bar. alleg. Do. &. maxime Fel. in c. ſicut nobis. in 3. & 5. col. de re iud. & Ale. in l. legatis. in princ. ff. de lega. 3. in apoſtil. Bart. in conſil. 54. in fi. in 1. vol. & in conſil. 199. in eod. vol. viſis, & vt oportet cõſideratis, in 6. vol. & in conſi. 10. in 6. vol. 1. col. Lud. Ro. in l. 1. ff. de ver. obl. & dicit, q pauci habent hunc trac. & dicit Ale. in l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſolu. mat. quod ipſe habet tra. huiuſmodi duplicatum, vnum breuem, & alterum longiorem. & licet dicat, q ſit trac. alimentorum, tñ quia all. Bar. in c. oppoſita prudentiæ, voluit alle. Bar. hic & illum pro trac. Bar. all. Bal. in l. ſolam. C. de teſt. & vide Nellum de ſan. Gem. in trac. de teſt. & Fel. in c. qm̃ frequenter. in §. porro. vt li. non conteſt. & dicit idem Fel. in c. cum cauſam. de teſti. quod Bart. compoſuit huiuſmodi tract. de teſte, quem morte præuentus non compleuit. all. ita referre Bal. in l. de quib. ff. de leg. in l. 3. C. de teſt. & in d. c. cauſam. in 2. fallen. Adde Bal. in l. edita. in repe. Para. C. de eden. vbi dicit, q Bar. a Saxofe. præceptor ſuus illuſtris compoſuit tract. de teſt. & morte præuētus incompletum reliquit, qui vltra etiam, quam Legiſtis expediat, cum intellectu volauit ad ea, quæ nõ poſſunt intelligi, niſi per ſummos viros, qui cognoſcant genus, & differentias, & virtutes, & vitia, quæ generantur ex actibus. Vnde Bal. ad hunc tract. ſuſpirans ſubiungit, quis dabit mihi pennas columbæ & in altum volabo.

1 *Teſtes, an probent, iudicis arbitrio relinquitur, facta conſideratione circa perſonam, & dictum teſtium.*
2 *Teſtis debet reddere cauſam ſui dicti ſufficientem ſimpliciter, ſi de ea fuit interrogatus.*
3 *Teſtis interrogatus de cauſa ſcientię, ſi dicit, ſcio, quia ſcio, non probat.*
4 *Teſtis reddere debet cauſam dicti per alterũ ex quinq; ſenſibus corporeis*
5 *Teſtis dicens quem dominum, & non reddens cauſam dicti, etiam non interrogatus non probat.*
Idem ſi dixerit quem ebrioſum. (dere.
6 *Teſtis deponens ſuper his quæ diſcurſu intellectus percipiũtur, debet red cauſam ſui dicti etiã non interrogatus, ſecus ſi ſine diſcurſu, vel modica.*
7 *Teſtis deponens fundũ valere decē, nõ probat, niſi reddat cauſã ſui dicti*
8 *Teſtis deponens quem dominum, adijciens cauſam, quia vidit cum tanto tempore, quòd præſcripſiſſet, probat vtile dominium.*
9 *Teſtis de cauſa cauſæ, ſi non interrogatur, non deponit.*
10 *Teſtis dicens aliquem poſſediſſe, probat etiam ſi non adiecit cauſam.*
11 *Teſtis deponens aliqua vera eſſe, quia audiuit dici, non probat.*
Dicta teſtium, quando teſtificata per ipſos ſunt deperdita, probantur per teſtes, qui dicunt vidiſſe teſtes in cauſas iurare, ſolenniter examinari, eorum dicta vidiſſe.
12 *Teſtis deponens de credulitate non probat niſi in conſiſtentib. in peritia.*
13 *Teſtis deponens ſe vidiſſe, probat licet interrogatus cauſam nõ deponat.*
14 *Teſtis deponens de vita, & moribus alicuius, ſi reddit cauſam, quia conſanguineus, vel vicinus, probat.*
15 *Vinum eſſe dulce ſi teſtis dicit, & reddit cauſam, quia bibit, probat.*
16 *Teſtis qui dicit Titium promiſiſſe Seio, probat*
17 *Teſtis dicens, ſcio, quia præſens fui, vel interfui, probat.*
Qui dicit ſe fuiſſe præſentem, neceſſario dicit, & intelligentem, ſecus ſi alium dicit præſentem.
18 *Lex, vel teſtator mandans aliquid fieri, & aliquo præſente intelligitur, & intelligente.*
19 *Notarius dicens aliquid factum in præſentia alicuius, includit etiam intelligentiam.*
20 *Teſtis, qui deponit per verbum, videtur, non probat.*
Teſtis dicens, vidi Titium poſſidere, & mihi videtur, quòd ſint decem anni, probat.
21 *Subſtantia rei apud legiſtas quomodo capiatur, & eſt aut rerum corporalium, aut incorporalium.*
22 *Subſtantia rerum comprehenditur, & accidentia rerum, qua ſenſu percipiuntur.*
23 *Teſtis deponens ſuper his, quæ ita nobis communia ſunt, quòd aſpectu ab omnibus cognoſcuntur, vt in lapide, ligno, & ſimi. & dicat quod erat lignum, quia vidit, probat.*
Teſti qui dicit neſcio, ne ſibi ſit contrarius intelligitur, niſi vt ſup. dixit
24 *Teſtis deponens ciuen aromata, lapides pretioſos, & ſimilia, ſufficit, quod dicat ſe vidiſſe, & ſcire illius conditionis eſſe.*
25 *Quidditas rei quæ non poteſt, niſi per valde peritos cognoſci, quo probet.*
26 *Binominus ſi aliquis ſit, qualiter probetur, eſſe illum de quo agitur.*
27 *Homo ex auditu vocis non cognoſcitur.*
28 *Identitas fundi qualiter probetur.*
29 *Identitas animalis, qualiter probetur.*
30 *Teſtis deponens ſuper identitate rei mobilis, vt probet qualiter deponat, & qualiter probatur.*
31 *Fructuum identitas qualis probetur.*
32 *Teſtis deponens ſuper peremptione, vel amiſſione rei, vt probet, qualiter deponat, & peremptio ſeu amiſſio rei qualiter probetur.*
33 *Paſtoribus aſſerentibus multa animalia in paſcuis, & itineribus perempta, an ſit credendum.*
34 *Teſtis deponens vinum eſſe, quia vidi, non probat, niſi dicat, & guſtaui, vel odoraui, vel vidi in taberna vinaria.*
35 *Negatiua coarctata dicitur probari, quando quis refert ſe ad certum corpus, puta talis res non eſt lignum*
36 *Hominem viuum fuiſſe, qualiter cauſa reddi debeat, vt probetur.*
37 *Mortuum aliquem eſſe, qualiter probetur.*
38 *Fama probatur mors alicuius, ſi de magna cauſa agatur.*
Mors iuuenis luxurioſi, bellicoſi, & vagabundi, quomodo probetur
39 *Teſtis ſi dicit quem mortuum, quia interfuit eius ſepulturæ, licet cadauer non viderit, ſi aſſerat ita dici, probat*
40 *Mors in maximis cauſis per famam non probatur.*
41 *Teſtis deponens ſuper morte alicuius, vere, vt probet, qualiter reddat rationem.*
42 *Titium fuiſſe, qui aliquid fecit, qualiter probetur per teſtes, & an ſufficiat ſi dicant teſtes, ſe vidiſſe* a
43 *Vidiſſe aliquid fieri de nocte, qui dicit, probat ſi dicat vidiſſe, quia erat lumen Lunæ, vel magnus ignis.*
44 *Teſtis, qui dicit Titium fuiſſe qui illud fecit, quia dum ſe aſpiceret in ſpeculo illum vidit, non probat.*
45 *Teſtis deponens, ſe ante Titium cognouiſſe, quia erat vicinus ſuus contiguus, probat.*
46 *Iudex hominem exhibet, vt cognoſcatur a teſte, qui dixit aliquid factum ab aliquo, & nomen ignoraret.*
Mortuus vt ex aſpectu recognoſcatur, exhibetur.
47 *Teſtis deponens ſuper longitudine, vel latitudine alicuius rei probat, ſi dicit, quod vidit menſurari, & idem ſi teſtis dicit rem magnam, vel paruam, quia vidit.*
48 *Teſtis deponens ſuper menſura fundi, vel muri limitate probat, ſi eſt peritus in menſura, & dicat ſe menſuraſſe, vel menſurari vidiſſe.*
Menſura fundi indeterminate ab omnibus cognoſci poteſt.
49 *Pondus determinate probatur per teſtes dicentes ſe ponderaſſe, vel vidiſſe põderari: indeterminate vero ſi dicant, quod manibus ponderauit.*
50 *Teſtis deponẽs determinate circa mẽſurã vini, vel olei, ſi dicit q a mẽſurauit, vel mẽſurari vidit, probat: ſi verò indeterminate, ſatis eſt q vidit.*
51 *Menſuratio totius corporis in non conſiſtentibus pondere, numero, vel mẽſura, difficilis eſt, & non fit niſi a peritis.*
52 *Quantitas corporum ſeparatorum, quorum numeratio eſt facilis, fit per numerationem.*
53 *Teſtis ſi dixit, quòd vidit tradi x. corbes frumenti, probat: ſecus ſi dicit, quòd vidit tradi acerum frumenti, quod erat x corbes*
54 *Teſtis deponens de quantitate vaſis, qualiter deponere debeat vt probet.*
55 *Fama probat quantitatem, hoc eſt numerum milliarium exiſtentium de loco ad locum*
Menſura quantitatis milliarium fit per longitudinem itineris, ſecundum quod commeatur.
Menſura ſuper diſtantia, vel vicinitate fieri debet per directum, & quãdo per terram fieri non poteſt, fit per aerem cum chordula.
56 *Intelligere ſubſtantiam incorpoream non pertinet ad Iuriſtam*
57 *Miraculum dicitur quaſi admiratione plenum, & eſt id, cuius effectus eſt manifeſtus, & cauſa eius omnibus ſimpliciter occulta.*
Miraculorum tres gradus, & qualiter probentur
58 *Quantitas ſubſtantiæ animatæ anima rationabili ſunt tres.*
Sacramentum eſt ſacræ rei ſignũ, item inuiſibilis gratiæ viſibilis forma.
59 *Chriſtianum aliquem eſſe, vel ſacerdotem, qualiter probetur.*
60 *Iuriſtam aliquem eſſe qualiter probetur.*
Iuriſta an ſit ſufficiens ad doctoratum, probatur per teſtes eiuſdem, vel maioris peritiæ.
61 *Teſtis deponens aliquem cerdonem alicuius artis, ſi dicat quòd vidit eũ exercere dictam artem probat.*
Cerdonem eſſe bonum probatur per teſtes eiuſdem, vel maioris peritiæ.
62 *Mercatorem eſſe, officium eſt, non artificium.*
Mercator dicitur, qui cum quadam perpetuitate mercatur.
Mercatorem eſſe qualiter probetur per teſtes.
63 *Mercator, qui per quinquennium dimiſit conſuetudinem mercandi, non dicitur mercator, & ex hoc probatur, quòd deſijt eſſe mercator.*
64 *Artifex, qui per decennium artem non exercuit, non dicitur artifex, & probatur, quod deſijt eſſe artifex.*
65 *Scholaris quod deſierit eſſe ſcholaris, quantum temporis requiratur, arbitrio iudicis relinquitur.*

Virtus

Digitized by Google

66 Virtus eſt habitus electiuus in medioeritate conſiſtens, quo ad nos, determinata ratione, & vt ſapiens determinabit.

67 Virtuoſus probatur probando actus tales, qui apud iudicem, & bonum virum virtuoſi determinantur.

Iudex apud Iuriſtas dicitur bonus vir.

68 Virtutum moralium quatuor ſunt Cardinales, ſ. Prudentia, Iuſtitia, Fortitudo, & Temperantia.

69 Prudentia eſt habitus cum ratione actiuus circa bona, vel mala.

Scientia, Sapientia, & Prudentia differunt.

70 Sapientia eſt habitus ſpeculatiuus, conſiderans cauſas altiſſimas, & ad Iuriſtas etiam ſpectat.

71 Scientia eſt habitus ſpeculatiuus demonſtratiuus ratione vera conſiderans cauſas inferiores, & hoc ſpectat ad naturales, & etiã ad Iuriſtas.

Lex eſt inuentio, & donum Dei

72 Ars eſt habitus ratione naturæ factus:

Ius ciuile appellari poteſt ſapientia, & ars.

73 Prudentia conſiſtit circa particularia, & ea quæ contingenter eueniunt, vt inter ſe conciliari, & diſputare, & recta ratione vniuerſalia particularibus congruentibus applicare.

74 Prudentem aliquem eſſe qualiter probetur, & quòd requiruntur octo, ſ. memoria, intelligentia, experientia, docilitas, deliberatio, ſolertia, prouidentia, circumſpectio, & cautio.

75 Prudens quilibet præſumitur, niſi contrarium probetur.

76 Prudens prudentia perfecta ea perfectione, quæ in hominem cadere poteſt naturaliter, qualiter quis poſſit eſſe

77 Prudentia particularis eſt, cum ad ſui ipſius. quidam prudentes inueniuntur, qui habent ea, quæ generaliter ſupra de prudentia dicuntur.

78 Eremitæ, & vitæ contemplatiuæ dediti, quo ad ſe ſunt boni, & prudentes, & aliorum negotiorum inexpertes.

Eremitæ excuſantur à tutela, & ad prælaturam non promouentur, & ſi ſint vitæ laudabilis in teſtimonijs multum creditur.

Epiſcopum oportet eſſe prudentem non ſolum literarum peritia, ſed ſecularium negotiorum diſpenſatione.

79 Oeconomica prudentia pertinet ad regimen familiæ.

80 Carolus quartus conceſſit Bar & eius deſcendentibus poteſtatem concedendi veniam ætatis.

81 Mores ciuitatis, qui dicantur.

Habitus in moribus probatur per tempus trium annorum.

82 Honeſte viuere aliquem, qualiter interpretetur.

83 Teſtis qui dicit aliquem prudentem diligentemque patrẽ fam. quia p triennium vidit diligenter gerere negotia ſua, probat, & interrogatus de concernentibus actum ſuum, quid habeat reſpondere.

Teſtis qui dicit ſe continue vidiſſe, intelligitur de viſione continua, quæ cadit in ſocium, vel vicinum

84 Defectus modicus animæ non facit quem non prudentem videri, ſed vitium notabile, & damnoſum.

Iudæus publicus fænerator non reprobatur, vt imprudens.

85 Prudens vt quis dicat, & diligens circa celebrationẽ actus particularis a ſe geſti, ſiue gerendi, tria ſunt neceſſaria ſ. prudentia, circunſpectio, & cautio, & qualiter teſtes reddere habeant cauſam eam deponunt.

86 Prudentia regnatiua conſiſtit in bene operando in bonum finem, hoc eſt in quietem, & bonum ſubditorum, non in finem ſui lucri, vel gloriam.

87 Prudentia regnatiua in principe præſumitur, quando gradatim aſcendit, vel quod ita de eo ſit fama, vel ex vnico actu notabili declaratur, et hoc iure ciuili.

88 Prudẽtia regnatiua alia in principe eccleſiaſtico, alia in ſeculari requirit

89 Nullus vilis, qui ex turpibus lucris lucratus eſt dignitatem, habet prudẽtiam regnatiuam.

Ad probandum in aliquo eſſe prudentiam regnatiuam non requiritur tãtum tempus, quantum in œconomica.

90 Actum particularem fuiſſe prudenter factum a regente, probatur per circunſtantias.

91 Prudentia ciuilis ſiue politica, quæ in ſubditis requiritur, conſiſtit, vt in bonum finem dominus operetur.

Mercatorem, uel artificem prudentem diligentemque eſſe probatur, ut ſupra œconomica.

92 Prudentia militantis conſiſtit in bene operando, in finem victoriæ, ob quietem reipublicæ.

Prudentia militantis quòd in aliquo ſit generaliter uel particulariter, qualiter probetur. (ſtri.

Nobilis qui eſt aſſuetus equis, præſumitur, quòd præualet in militia equeſtri.

Carnifices, & fabri præſumuntur, quod præualeant in militia pedeſtri.

93 Imprudentia, quæ contingit ex ætate, vel coſa, eſt oppoſita prudentiæ particulari ad ui ipſius regimen.

94 Furioſum quem eſſe probatur, ſi teſtis dicit, quòd uidit eum furere, & actus furioſos facere, ſecus ſi dicit, quia uidit eum carceratum, niſi adderet, & audiuit uerba inſana dicere.

95 Actus factus ab habente dilucida interualla, quando in furore, & quando ſana mente dicatur factus.

96 Furorem fingere aliquem ex ſuſpicione poteſt cognoſci.

De quodam, qui biennio finxit ſe dementem, ut uindictam de inimico ſumeret, & fecit

97 Imprudentes ex ſenſus defectu qui.

Mutus, & Surdus qualiter dicantur, & probeatur imprudentes.

98 Mente capti, alij ſtulti, alij fatui, & qualiter probentur.

Stulti dicti a ſtupore, quia ſtupenda non ſtupent, & non ſtupẽda ſtupẽt.

Fatui à fando dicuntur, ideſt, loquendo, quia ſuam fatuitatem loquendo fatentur.

99 Prudentiæ œconomicæ quæ opponuntur.

100 Dolus eſt omnino oppoſitus prudentiæ œconomicæ.

101 Doloſus deceptor, uel ſimilis, quod quis ſit, probatur ex uno actu:

Doloſus quis non dicitur, ſi poſt dolum commiſſum per triennium bonam uitam ducat.

102 Dolus an fuerit commiſſus in actu aliquo particulari, qualiter probetur.

103 Teſtis deponens aliquem ſagittam, equum calcitroſum, uel quid ſimile, ut probet qualiter deponat circa ſcientiam

104 Aſſerens aliquid eſſe, quod non eſt, quod dicatur dolum committere, & numero 17.

Scientia aliquius tripliciter ſumitur.

105 Dolus aduerſus ſolertiam, qualiter probetur.

106 Dolus dicitur quoq uerbo uel facto committitur, fraus quod facto.

107 Latior culpa, an ſit dolus.

108 Dolus manifeſtus dicitur, de quo præſumptiones ita claræ ſunt, ut iudex in claram fidem inducatur.

Dolus præſumptus dicitur, quando præſumptiones non ſunt ita claræ, ſed aliqua indicia apparent.

Minor excuſatur a dolo præſumpto.

109 Lata culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea prudentia, quæ ineſt communiter omnibus, qui ſunt eiuſdem inſtructionis, & profeſſionis.

110 Lata culpa poteſt committi contra quamlibet prudentiæ partem, & nu. 112 113. & 114.

115 Leuis culpa ad quem proprie pertineat, & quibus modis conſideretur. & num 116. & 117.

118 Ex omiſſione etiam culpa committitur & 119.

120 Leuis culpa qualiter diffinitur, & quot ſunt eius ſpecies, & quomodo debeat æſtimari. & num 121 122 & 123.

Et quid leuior culpa, & leuiſſima, & qualiter diligentes, diligentiores, & diligentiſſimi cognoſcantur & num 124. 125.

TEſtimoniorum vſus frequens eſt, & neceſſarius. Et circa perſonas, & modũ producendi, cogendi, iurandi, examinandi, & publicandi multa dubia oriuntur, ad quæ declaranda præſens opuſculum non intẽdit. Poſtquam vero prædicta diſcuſſa ſunt, ad dicta teſtium litigantes veniant, & an dicta ſufficentia ſint ad probandum id quod intenditur, ad diſputationẽ veniunt, ſuper quo iurium cõditores, & antiqui iuris interpretes, ac ẽt Moderni cuncta vñr tractauerunt, & ad particularia trahere eſt contentioſum partibus, iudicibus durũ qm õ ſe moleſte ferunt litigãtes, pp quæ veritas ſæpe ſubuertitur, & ſcandala ſæpe oriuntur. Super his viri ſcholaſtici, & ẽt cauſidici remanent ſcientes, quibus obuiare cupit ſcribentis intentio. Igitur prout ille, qui trinus, & vnus bene miniſtrabit eidem, ita poſteris tradet, & ſi quid bene traditum eſt ei ſoli adſcribatur: ſi quid vero minus bene, vel imperfecte, imbecillitati ſcribentis illud lector attribuat. Omnis. n. imperfectio, quæ hic eſt, ſcribentis eſt. Audet. n. ſcribens ſcribere, quia etiã minus bene dicta proſunt. Incitant enim alios ad inueſtigationem perfectã. Cupit igitur ſcribens corrigi, & ſuppleri. Charitas enim eum incitat ad laborem, vel vt detur ſitientibus potus, vel vt via aperiatur, per quam inducatur intelligentia, vbi his plena ſunt vaſa, ille qui ſcribit eſt Bart. de Saxoferrato, legum Doct. minimus Peruſij ciuis, cuius in tradendo forma hæc eſt, vt hoc vnum opuſculum, quod facit, teſtimoniorum liber vocatur, qui liber per rubricas ſupraſcriptis diuiditur: quælibet autem rubrica p multas particulas diuiditur, ſicut ſunt multa teſtimonia, & quælibet per ſe particella teſtimonium nuncupetur, ſeu nominetur, &c.

TEſtium dicta an probent, princeps certã legẽ non tradidit, ſed iudicenti in hęc verba reſcripſit, vt ff. de teſt. l. 3. §. ideo quod diuus. Tu magis ſcire potes, quãta fides adhibenda ſit teſtib. q & cuius dignitatis, & cuius exiſtimationis ſint, & qui ſimpl'r viſi ſunt dicere verum, vtrum vnum eundemq; pmeditatum ſermonẽ attulerint, an ad ea quæ interrogaueris, ex tpe veriſimilia rñderint. Hic annotandum eſt, puſillimum principem non in ſola iudicis ptãte hęc poſuiſſe, ſed ei quatuor conſideranda iniunxit.
1 † Primũ circa perſonas, dum dicit, qui, & cuius dignitatis, & exiſtimationis ſint, & hæc ad præſentem tract. non pertinent. Secundum circa ipſius teſtis dictũ reſpectu ipſius teſtis & dicti, dum ſubijcit, & hoc dum dicit, qui ſimpl'r ſunt viſi dicere verũ. Tertium circa ipſum dictum, reſpectu habito ad aliorũ teſtiũ dictũ, dum dr, vtrũ vnum eundemq; præmeditatũ ſermonem attulerint. Quartum circa ipſum dictum, reſpectu habito ad circunſtantias tpis. loci, & ſimilium, dum dicit, an ad ea, quæ interrogaueris ex tempore veriſimilia reſpõderint. ad quæ tria præſens inueſtigatio intendit. Primo igitur, qui teſtis videatur ſimpliciter dicere veritatem, ſubſequenti teſtimonio declaretur.

2 TEſtis cauſam † ſui teſtimonij faciat manifeſtam, in Auth. de teſtibus. §. & licet dudum. quod interpretatũ eſt,

ſſ

Digitized by Google

vt no. C. de teſt. l. ſolam. per Inn. de teſti. c. cum cām, in gl. de cauſis. i. vbi allegat d. §. & licet. Si interrogatus fuerit de cā. alias ſtabitur dicto ſuo, quia verboſus eſſe nō dēt, ꝑ hoc manifeſte docentr ꝙ qui cauſam ſufficiētem ſui dicti non reddit, non ſimplr, ſed malitioſe loqui vr, vel loquitr ſimplr, ea ſimplicitate quæ ſtultitiam includit, quæ eſt legibus inimica. Qui vero cauſam ſufficientem aſſignat, videlicet, ſimpliciter, hoc eſt pure, & ſine plica, viſus eſt loqui ſimpliciter, quæ ſimplicitas legib. eſt amica. Qualiter autē cauſa reddatur, declarabitur in ſequenti teſtimonio.

3
a **Teſtis** † interrogatus de cā eius, qd dixerat, d dixit, ſcio,[a] qa ſcio, vel quia ſic eſt. Rñſum eſt, huius dicto ſtandum non eſſe, per Inn. ext. de teſt. c. cum cauſam. & in Spe. eo. ti. §. nunc tractandum, qualiter in teſtium examinatione, verb. de viſu. probatur. §. in fi. ib., vel ſcio, quia ſcio, & cum eadem ſit ratio cum dicto, quod eſſe non debet. ff. de pe. her. l. pro hærede. & no. de offi. proc. Cæſ. l. fi. ibi, in glo. in ver. non habent, vt dixi. & de excu. l. r. cui aſſentio. Nam dictum debet probari ꝑ aliud manifeſtius eo, non per idem, vel per aliud manifeſtum æque, vel minus.

b
4 **Teſtis** b cām ſui † dicti reddere dēt ꝑ id quod aliquo corporis ſenſu ꝑcipitur, quia ſui nam nil eſt ī intellectu, ꝙ prius nō fuerit in ſenſu. Vnde ſi de aliquo viſibili interrogetur, ꝑ viſum cām reddat, vt dicat, id ſic ſcite qa vidit, & eodē modo ſi de dicto, vel eām, ꝑ auditū. Si de odore, ꝑ odoratū. Si de ſapore ꝑ guſtū. Si de lenitate, vel aſperitate, ꝑ tactū, & pariter de ſmi. iſtud legib. cōprobantr, vt ff. de teſt. l. qui teſtō. in fi. de his, quæ in teſt. delen. l. 1. in prin. l. teſtiū. vbi gl. in ver. pręſto. C. de teſt. & ibi, in eo ꝙ requirit eos fuiſſe pñtes. & in Auth. de hær. & Fal. §. ſi vero abſint ibi, ſe adfuiſſe, & vidiſſe. & a noſtris maiorib. eſt receptum per Inno. in d. c. cum cauſam. & in Spec. e. ti. §. nunc tractandum. & Iac. de Are. & Cy. C. e. l. teſtium. Sunt ēt quædam, quæ ꝑ diuerſos ſenſus percipimus, vt motum alicuius rei per viſum, ꝑ tactum, & auditum, vt motum campanæ per ſonum. Similiter & alicuius rei, quam ꝑ viſum, & ꝑ tactum percipimus, quandoq; ēt ad cognitionem non ſufficit vnus ſenſus. & tūc vtraq; rō reddi pōt, ſeu debet.

5 **Teſtis** dicit † aliquē eſſe dñm rei, & cauſam nō reddit; qui nec īterrogatus fuit, an eius dicto ſtetur? Rñſum eſt per Inno. d. c. cū cā. & in Spe. in d. §. nunc tractandum. &c. nō eſſe ſtandū quod. n. traditū eſt ualere dictū ſine cā, etiā non interroga
c tur, in his receptum eſt, q̄ ab aliquo ſenſu corporis percipiuntur, ut dcm̄ eſt. dñi aūt magis ab hoīb rōne iudicat, q̄ ſenſu percipiatur. hoc aūt ad iudicē pertinet, non ad teſtē. Idē dicum eſt ſi teſtis dixerit aliquē ebrioſum, vel iracūdū, & cām nō adiecit, cū ēt hoc ſenſu non percipiantr, & hoc iure utimur. & hoc ꝯ i ſ his, q̄ conſtituta ſunt in l. teſtiū. C. de teſt. enumerationē pecuniæ ꝑoſſe probari ꝑ teſtes, q uiderunt. ſolus. n. color vr. An autē ſit pecunia, uel aliud, & an ſit aurea uel argentea, iudicat intellectus. Et ſi ſr, partitū ſolū uox audit, ſignatio aūt in intellectu percipitur, ſenſus aūt corporis maioribus, & in ſanribus eſt, & nobis, & in brutis, i. brutā non teſtificantur qm̄ carent iudicio. ꝑ aliud ergo, quam per id qd ſenſu ꝑcipitur, rō reddi dēt. dū ergo dr̄ ſenſu corporis ꝑcipi, latius aſſumendū eſt. ſ. id quod ꝑ oēm ſenſum hoī in notitiā deducit, ita ꝙ illud ignorare in ſupinā ignorantia caderet. Et ita ſenſerūt, qui dictā doctrinā primitus tradiderunt. qs. n. tā ſtultus, tāq; ignorās repentur, ut pecuniam an ſit aurea uel argentea nō cognoſcat aſpū, uel qs eſt, q ex ſono uerborū intellectū non capiat? Tales quide, ut demētes iudices non admittūt, & ſup eorū teſtimonio nō diſpu-
6 tatur, ſed ꝑꝑ pſonā nō creditur. Et ut † hoc euidētius declaretur, cōſiderare oportet, ꝙ res q̄dā ſenſu ꝑcipiunt, & ex his cū magno diſcurſu ꝑ intellectū aliqd indicat. ut quē eſſe dñm. Nā qa uidi titulū. & qa uidi legitimis tpib. poſſidere, ex his ꝯcluſio oīum. Per modū. n. cuiuſdā ſyllogiſmi ad notitiā huius deducit, & hæc ſūt q̄ dicta non ſufficiunt, niſi cā reddatur per ꝑmiſſa, q̄ ſenſu, ꝑcipiū-
d tur. Quædā ſunt, q̄ non ſolo ſenſu d abſq; diſcurſu aliquo, uel ſaltē cum modico ꝑcipit intellectus, ut quē poſſidere, & loquor de ea poſſeſſione q̄ eſt facti, ut numerare pecuniā. quē ambulare, & ſimilia, & in his dictis ſufficit, cū nō interroget de cā eius cuius grā
7 de facto † qōnē occurrētem ſubdamus. Teſtis dixit fundū ualere
e decē, e an probet ſi non fuit interrogatus de cā. Dixi non probare.
* Nā ualor fundi, non niſi cum magno diſcurſu percipitur, quia ex fructuum q̄titate, ex ſitu, ex circūſtantijs rerū, & ualore. Syllogizat n. intell̄s ex his. nec hoīſ eſt cōis notitia. In iumētū uero æſtimatione, uel alterius aīalis ad uſum hoīs deſtinati, ſecus eſſet. nā ex ſolo aſpectu uel tactu æſtimationis ē cōis notitia. In equo uero
f æſtimādo, ſicut in fundo, diſcurſus requirit, & forte uehementior.f

8 **Teſtis** dixit † aliquē dñm, & cām adiecit, qa uidit eū poſſidere tanto tpe ꝙ præſcripſiſſet. Rñ. eſt ꝑ Inn. i d. c. cū cauſam, & in Spe. e. ti. §. nunc tractandum. vtile dñium eſſe probatū, ſi non fuit ulterius interrogatus. Sicut. n. probat dictum, ſi non interrogatur de cauſa, ita ſufficiens cauſa eſt, ſi de cauſa cauſæ, uel eius circumſtantijs non interrogatur. hic de ea præſcriptione intelligendum eſt, in qua titulus non requiritur, & ſic ex eo quod poſſidere cōſpexit, ſine magno diſcurſu comprehēditur eum dñm, quod ſi titulus requiratur, non ſufficeret, niſi de titulo ſufficiens teſtimonium redderetur. eſt enim quid a poſſeſſione ſeparatum.

9 **Teſtis** dixit † aliquē poſſediſſe, & cām non adiecit, videbatur, nō probare, quia poſſeſſio eſt ius inſiſtēdi rei nō prohibitæ poſſideri. hoc quippe ſenſu non ꝑcipit, ſicut nec dñi ſ.
g Sed rñſum eſt, ꝙ ſic, per gl. in ver. ſtipuletur. in l. ſtipulatio[g] iſta. §. hi quoq; de ver. ob. & per Inn. in d. c. cum cauſam. verſ. vr. ꝙ ſi teſtis dicit, &c. nam ad poſſeſſionē, q̄ facti eſt, & ſenſu ꝑcipitur, hoc referendum eſt. Idem in ſimilib. quę ius, & factum ſonant.

10 **Teſtis** dixit † aliqua vera eſſe, quia audiuit dici, reſponſum eſt, ꝙ non probet, vt no. C. de teſt. l. teſtium. in gl. in ver. præſto. & de aqua plu. arc. l. 2. §. idem Labeo. & c. licet ex quadam. & c. ſeries. ext. de teſt. in Auth. de hę. & Fal. § ſi vero abſint. col. i. & in Spe. eo. §. j. ver. item, ꝑ non prohibet. Teſtimonium. n. de auditu alieno regulariter non valet. Huius ratio eſt, quia ratio non eſt manifeſtior dicto, ſed ęque, vel minus. Iudex enim non audiuit a teſte. & ex eius dicto certus non redditur, ideo de cā quęrit. Si igitur ab alio ſe audiuiſſe reſpondet, ignotū ꝑ ignotius oſtēdit. Sed ſi addat ſe audiuiſſe ab aliis, qui ſe vidiſſe dixerunt, cā videtur aliqualiter manifeſtior dicto, ſufficiens tamen nō eſt. Nō enim teſti creditur niſi in iudicio per iudicem iuramento pręſtito, parte ꝑęſente, vel contumace ſolemniter examinetur. Sed cū teſtis audiuit alium, ſe alium vidiſſe dicentem, iſta ſolemnitas de-
11 fuit: ergo inſufficiēs eſt cauſa. Sed ſi forte † ſcriptura continēs dicta teſtium deperiret, & extarent, qui dicerent ſe vidiſſe aliquos
h teſtes idoneos[h] iurare in cauſa. & ſolemniter examinari, & dicerēt ſe vidiſſe, tunc eorum teſtimonio ſtandum eſſet, vt no. ff. eo. l. circent fact. C. eo. l. teſtium, in fi.

12
i **Teſtis** dixit † aliqua vera eſſe, quia credit[i] ſic, eius dicto ſtandum nō eſſe ab omnib. reſpōſum eſt, per Ia. de Are. & Cy. in l. teſtium. ver. ſecundo caſu. C. eo. magis. n. iudicat, quam teſtificentr, niſi cauſam, ꝑꝑ quam credit, ſufficientem annectat, niſi in his, quæ conſiſtunt in artis ꝑitia, vt medici, & obſtetrices & ſimiles, qui de credulitate deponunt. Non enim ſunt proprie teſtes, ſed magis vt iudices aſſumuntur ad illum cauſæ articulū iudicandum. l. i. de ven. inſpi. & quod ibi notatur circa prin.

13 **Teſtis** dixit † aliqua ſe uidiſſe, & interrogat. de cauſa, nullam reddit, reſponſum eſt per Inn. eius dicto ſtandū eſſe in c. cum cauſam, in gl. de cauſis. 2. quia in dicto ſenſum exprimit, quod uerum eſt. quod. n. demonſtratum eſt, amplius demōſtrari fruſtra eſt. ut ff. de do. preleg. l. i. in fin. Nec repugnat ꝙ viſus decipi poteſt, ſimiliter & cæteri ſenſus. Nam intelligimus perſonas teſtium eſſe probatas, in quib. ſm ꝙ communiter accidit, nō cadit ſenſus deceptio, ita ꝙ non cognoſceretur ab eis. Porro ſi ſen
k ſum decipi cognoſcerent,[k] non teſtificarentur.[l]

l
14 **Teſtis** † dum de uita & morib. alicuius interrogatur, depoſuit, & cām ſcientiæ reddidit qa uicinus, & cōſanguineus eſt, & ſic videbatur eius dicto non ſtandū, qa per nullum
m ſenſum corporis[m] cauſam reddidit. Dicebam ſtandum eſſe. ſufficit. n. ſenſum exprimere, uel aliquid per quod ſm cōtera accidentia, ꝑ ei ſenſum habeatur notitia, quia eius uicinus uel conſanguineus eſt, vr. ſm ꝙ communiter accidit, ſcire uitam, & mores eius, per uiſum. Ergo cauſam reddidiſſe uidetur, hoc etiam legio cō-
n probat, ut C. de in inte. reſt. l. de tutela.[n] ff. unde cogna. l. octauū. in fi. ext. de pręſump. c. quodam. & ea. ſi. ff. loc. l. dominus horreorū. de fun. inſtr. l. ſi ita teſtamento. §. mulier in ratione.

ADDITIONES.

a Th. D. Dixit ſcio. Vide Bal. in d. l. 2. §. voluntate. ff. ſol. matr. & Abb. in c. peruenit, de teſt. cog. & Spe. in ti. de teſt. §. 1. ver. de teſtimonio quoque de viſu. & Bal. in l. die. §. coram. ff. de arb. & in l. ſi non ſpeciali. C. de teſt. & Ang. in Auth. de teſt. §. ſi qs. per glo. & Doct. in c. in noſtra præſentia. de teſt.

b Teſtis. Vide Pet. Corn. in conſi. 27. in 3. vol. in præſenti conſultatione. & Abb. in c. conquiuit de app.

c Percipiuntur. Adde Bar. in l. ſolam. C. de teſt. Inn. d. Abb. Bal. & Car. Fel. in c. cum cauſam. de teſt. & ibi vide Abb. vbi alle. Bar. hic in 2. col. & ibi vide plures concor. per Fel. vbi omnino videas.

d Senſu. Adde Abb. poſt Card. in c. cum cauſam. de teſt. cum concor. de quibus per Fel. ibi, in ver. modo hanc fallentiam.

e Valere decem. No. quod dicit Bar. hic, quod teſtis deponens ſuper valore, nō probat niſi aſſignet cauſam, etiam non interrogatus, vide Car. & Ab. in d. c. cum cauſam. de teſt. & Bal. in l. pen. C. de ſen. quæ ſine cer. quan. cum concor. de quibus ꝑ Fel. in præall. c. cum cauſam. de teſt.

* Crau. conſi. 265. col. pen. ver. venio ad ſecundum. I. M

f Vehementior. Vide Ale. de Imo. in l. pretia rerum. in vlti. col. ff. ad leg. Falc. & ibi ſcripſi.

g In l. ſtipulatio. Adde Bar. in d. l. ſtipulatio iſta. §. hi quoque, cum concor. de quibus ibi per Ale. & Iaſ. & vide Fel. in d. c. cum cauſam. de teſt. in ver. ſecunda tempora.

h Aliquos teſtes idoneos. No. quod dicit Bar. hic. quod ſi ſcriptura continens dicta teſtium eſt deperdita, & extant teſtes, qui dicunt ſe vidiſſe aliquos teſtes idoneos iurare in cauſa. & ſolenniter examinari, tunc dicto eorum ſtandum erit, vide plures concor. per Fel. in c. ſicut nobis, extra de re iud.

i Quia credit. Vide plures concor. per Fel. in c. ſicut nobis. extra de teſt.

k Non teſtificantur. Vide Ale. in l. 2. C. de reſcin. vend. in apoſt. Bar. & ibi vide apoſtil. meam, vbi plene ſcripſi.

l Teſtificantur. Vide Alex. in l. 2. in apoſtil. Bar. ibi dixi in apoſtil. mea. C. de reſcin. vend.

m Nullum ſenſum corporis. Vide Bar. in l. Labeo. ff. de ſupel. leg. & ibi Alex. addit. penult.

n L. de tutela. Et ibi vide Ale. & ibi apoſtil.

Teſtis

Digitized by Google

15 a **Teſtis** † de ſapore vini interrogatus, dixit eſſe dulce, cauſam reddit, quia bibit, vř non valere, quia bibere tactum reſpicit, ſapor autem habetur per guſtum. ſed cum per talẽ tactum perueniatur ad guſtum, iſtam cauſam reddidiſſe vř: guſtus enim quidam tactus eſt, vt Ariſt. dicit.

16 **Teſtis** † dixit, ꝙ vidit Titium promittere Seio. an tale teſtimonium valeat, dubitatur, quia magis auditu quã viſu percipitur actus promittendi. Sed reſponſum eſt per Iaco. de Are. & Cy. in l. teſtium. C. de teſt per Spe. c. ti. §. nunc tractandum ver. de auditu vř aliter dici, & c. ꝙ appellatio vidẽdi vř cõis ad om
b nem ſenſum, quo aliquid percipitur. Quotidie[b] enim dicimus, vi
c di tale vinum eſſe dulce, & vidi talẽ rem eſſe duram, vel mollẽ,[c]
& ſimilia, cum recte alio ſenſu percipiantur. An aũt de tactu hæc
poſſent dici, probabiliter dubitatur: ſæpe enim dicimus nos mani
d bus[d] tangere id, quod non eſt tãgibile, vt in epiſtola canonica. io.
1. c. 1. ibi, manus noſtræ pertractauerunt, quæ ſunt de regno vitæ.
Sed in noſtrã claram peruenit notitiam, & illud pro claro intellectu apponitur, non ꝙ vnum tangere pro alio ſenſu ponatur.

17 **Teſtis** dixit aliquid † ſcire, quia pñſens fuit, vel quia interfuit an probet. non. n. p ſenſum aliquẽ cãm reddit, & pot eſſe ꝙ fuit pñſens, nõ tñ videns, nec audiens, qđ pleriq; dixerũt pro hoc. C. de erro. aduo. l. j. & ibi gl. in ver. præſentibus. & Io. And. ext. de teſti. c. præſentium. lib. 6. & Spec. eo. ti. §. i. ver. item ꝙ non probet teſtimonium. ibi, dẽt enim præſens. arbitror tñ, quod probet.
e Quod enim dixit ſe[e] pñſentẽ ſcire, creditur per ſenſum ſuum, cũ non ſit interrogatus ulterius, in præcedentibus eſt relatum, non aũt potuit ſcire ſe præſentẽ fuiſſe negotio, niſi id intellixiſſet. hoc ẽt imperiali conſtitutione probatur, quæ dicit validum eſſe eius teſtimoniũ, qui ſub præſentia ſua dicit debitum eſſe ſolutũ. C. eo. l. teſtiũ. Sed cõtra facit in Auth. de hæ. & Fal. §. ſi vero abſent. vbi innuit, ꝙ dẽt dicere ſe pñſentẽ fuiſſe, & vidiſſe. Sed ſol. patet, aliud eſt dicere ſe præſentem, & aliud ſi aliud dicere fuiſſe præſentem, quod ad præſentiam corporis refertur quæ ſenſu percipitur, non ad præſentiam animi alterius quam teſtis, quæ ſenſu non percipi-
18 tur & ita intelliguntur ꝯria. Sed ſi lex, † teſtator, vel contractus aliquid fieri debere aliquo præſente requireret, ſemper intelligit pñſente & intelligente, vt ff. de arb. l. diem proferre. §. coram autem
19 dicere. de ver. ſig. l. corã. ſecus † ſi notarius in inſtrumẽto aliquid
f factum eſſe ab aliquo præſente narraret,[f] quia de præſente, & intelligẽte intelligitur. Verba. n. notarij, & iudicis ſunt cum effectu iuris intelligenda, aliter quam in teſte, vt patet in verbo, promiſit, ff. de verb. obl. l. ſciendum. & quod ibi dixi. ver. procedo vlterius, referentur in actis. & Inſti. de inut. ſtipu. § ſi ſcriptum.

20 **Teſtis** † ſuper aliquo depoſuit dicens, quia ſic ſibi vř. quidã putabant eum probare exemplo iudicum, qui pronunciant ſibi videri, ſed hæc diſſimilia ſunt: illud. n. verbum, mihi videtur, refertur ad iudicium intellectus, ꝙ iudici congruit, non teſti. Vnde dicebam non probare, niſi hoc quod dicit ſibi vide-
g ri,[g] ſit coniunctum ſenſui: vt ſi dixit, ꝙ vidit talem pu dere, & vř ſibi, ꝙ ſint decem anni. Ex eo enim, ꝙ vidit, coniuncto eo, ꝙ ſibi
h vř, bonum eſt teſtimonium,[h] vel ſi dicit ſe vidiſſe vnum hominem, & videtur ſibi quod fuerit Titius, & ſimi.

ADDITIONES.

a Teſtis de ſapore. Vide Bar. in conſ. 150. quidam Maſſiolus. & inf. ver. vinum dixit, vide etiam Feli. in c. cum cauſam. in 2. fallen. de teſtibus. & ibi vide plures concordan.
b Quotidie. Vide Ale. in l. 1. in prin. 8. col. ff. ſi cer. pe.
c Vel mollem. Adde gl. in c. teſtes. 4. q. 3. in c. quia uide no. 3. q. 11. de qua facit ſeſtũ Lud. in l. ſciendum. ff. de uer. oblig. cum concor. de quibus per Feli. in d. c. cum cauſam. uer. ſed iſtam concluſionem. ubi citat Bar. hic, uide Alex. in l. 3. §. fin. ff. ſolut. matr.
d Nos manibus. Vide plene per Iaſ. in l. manumiſſiones. ff. de iuſt. & iu.
e Dixit ſe. Vide Bar. in l. 3. §. tutor, & ibi vide apoſtil. in uerſi. quod ſufficiant. ff. de auth. tu. & ibi dixi, & uide Ale. in conſi. 29. in 6. uolu. inci. clariſſime do. & in cõſi. 174. in 6. uol. in cauſa & lite.
f Notarius. Et ꝙ uerbum, præſentia, a notario ſcriptum neceſſario includat intelligentiam, præter Bar. hic tenet etiam do. Soc. conſil. 114. uer. licet poſſet cõtra hoc in fi. in 1. uol.
g Videri. No. hic, ꝙ uerbum, uidetur quando iungitur cum ſenſu corporis, tunc teſtis ꝓbat, adde Bar. in l. quid tamẽ. §. ſi arbiter. ff. de arb. & Ale. in conſi. 111. uiſis, & ut oportet conſideratis. in 1. uolu. & hæc adde ad no. per Fel. in c. quoties. in ult. col. de teſt. & uide Ale. in conſi. 147. in 2. uol. in prin. & Iaſ. in l. 1. in prin. in ult. col. ff. de iuſt. & iu.
h Teſtimonium. Adde, intellige hoc, ut no. ad Bar. in l. quid tñ. §. ſi arbiter. ff. de arb,

Poſt tractatum rerum vſum pertinent ũ ad teſtiũ dicta eſt ad particularia deſcẽdẽdũ. Omnis autẽ res, ſuper qua põt teſtis interrogari, aut eſt res aliqua in actu, aut in potẽtia ad eſſe. Item eorum quæ ſunt in actu, aut eſt res aliqua intra intentionem aut eſt res aliqua extra intentionem, Itẽ earum, quæ ſunt extra, aut eſt ſubſtãtia, aut quantitas, aut qualitas, aut eſt relatio, aut actio, aut paſſio, aut tempus, aut ſitus, aut habitus. aut eſt aliquod cõpoſitum ex prædictis, vel aliquib. prædictorum, & prædicta p ſuas rubricas j. ſingulariter ꝓſequemur: quia tñ ea, quæ ſunt in potentia. non intelliguntur, niſi per ea, quæ ſunt in actu, & ea quæ ſunt in intentione, non intelliguntur niſi p ea, quæ ſunt extra, ideo ab his, quæ ſunt extra eſt inchoandum, & primo de ſubſtantia videamus.

Subſtantia ſi accipiatur pro genere generaliſſimo, vel ſubalterno, vel ſpecie aliqua ſ. indiuiduũ, ſiue dicamus, ꝙ ſit intentio ſola, ſiue quod ſit extra animam, vt Dialectici diſputãt, ad tractatum noſtrum non pertinet. Non. n. illo modo ſumpta, eſt noſtro in cõmercio: licet. n. dicatur hominem deberi in genere, non tñ ipſum genus, vel ſpecies, ita debe-
21 tur, ſed iſtud indiuiduum, ꝙ ſolueretur. igitur prout † hoc nomẽ, ſubſtantia, reſpicit indiuidua, quæ in noſtro commercio ſunt, inueſtigationis noſtræ eſt: aut enim ſubſtãtia eſt rerum incorporalium aut corporaliũ. de incorporalibus teſtificari non poſſumus directo, quũ ſenſu non percipiuntur, ſed per alia dicta, vel facta cõprehenduntur, ideo de his, ſub tit. de actione, & paſſione dicetur. Corporalis autem res ſenſu comprehenditur, igitur de his dicendũ eſt. licet enim Iuriſconſultus res corporales ſubdiuidat in plures, tamen illæ ſubdiuiſiones magis qualitates rerum, quam ſubſtantiam reſpiciunt. ideo de his in tract. de qualitate dicẽt de ſubſtantia ergo rerum corporalium eſt dicendum.

a **Rem aliquam** eſſe conſtat omne id quod ſenſu percipitur, ſed quæ ſit, vel fuerat e[9] ſubſtantia, ſi dubitatur, ad teſtes decurretur. quamuis. n. res corporales, & viſibiles ſint, ipſa tñ ſubſtantia inuiſibilis eſt, vt in homine anima, vnde circa rationem dicti teſtis poteſt probabiliter hæſitari.
22 n. † Aduertendum eſt igitur, ꝙ per rerum accidentia, quæ ſenſu percipiuntur, ſubſtantiam comprehendimus, hoc autem tripertitum
23 num eſt. † Quædam † enim ita nobis cõmunia ſunt, ꝙ aſpectu ab omnibus cognoſcuntur, vt lapis, lignum, ferrum, & ſimilia, & in his ſufficit ſi teſtis dicat, lignum fuit, quia vidi, & ſi vlterius interrogetur quid vidit, & dixit, vidi hãc formam ligni, ſeu qualitatem ligni, ſatis exprimit. Si vlterius interrogetur, quæ erat illa forma, ſeu quales illæ qualitates, non cogitur reſpondere, nec dẽt interrogari, cũ non habemus nomina manifeſtiora his: non. n. color ligni eſt albus ſimpliciter, nec niger, nec vllo alio nomine expreſſius dici põt, quã cũ dico, color ligni eſt, recte teſtis de his interrogatus dixit, neſcio aliter quam dixerim. & ſi ſimpľr dicat. neſcio. dẽt
24 itelligi eo modo, ne ſibi ꝯtrius ſit. † Quædam aũt non oĩbus cõia ſunt, ſed certæ ꝓdõni hominum, vt aromata. lapides pretioſi, & ſimilia, quę a mercatorib. & eorũ artificib. manifeſte cognoſcuntur, ab alijs non, tunc pro eã ſufficiẽt duo teſtes oportet dicere. l. ſe vidiſſe, & ſe ſcire illius ꝓdõnis eſſe: creditur. n. ei in hoc, cũ nihil
b ꝯtrium probetur, ſed quod ſimpľr dixerit ſe vidiſſe, ei non ſtatur,[b]
25 niſi per alia illius ꝓdõ doceatur. † Alia vero ſunt, quæ non p homines illius artis. niſi per valde peritos cognoſcuntur, quod ſint, quod ſæpe contingit in his rebus, quæ multas ſimilitudines hñt, tunc ſi res, de qua dubitatur, poteſt haberi, quia ius dicit, quibuſdam peritis committatur, qui de rei quidditate renuncient, quibus ſtatur, & illud magis iudiciũ, quam teſtimoniũ eſt, vt in his quib. committitur literarum comparatio facienda, ꝙ ſi de quidditate rei quæ deſijt, vel haberi non põt, dubitetur, & tam difficilis fuerit cognitionis, & hoc conſtat teſtib. peritis, qui talem rem viderant eſſe, credẽdum eſt, vt in his qui priuilegiorum deperditorum tenorẽ probant cõſtitutum per canones eſſe cõperimus,
26 qđ a noſtris præceptorib. approbatur. † Contingit aliqñ aliquem eſſe binominum, & ex aliqua honeſta cauſa nomen propriũ cõmutaſſe, tunc dicẽdum eſt iuſtum eſſe errorem, qui alio nomine Philippus vocatur, vel qui alio nomine nũcupatur, cauſam autẽ
27 dicti reddit, vt ſ. Illud aũt, † quod a quibuſdã eſt receptum, vt auditu vocis cognoſcatur homo, nunquam approbaui. multæ. n. ſimilitudines reperiuntur in vocibus, & ſæpe vidi unum alterius vocem fingere, vt auditu idẽ omnib. videretur, & in voce eiuſdẽ multas mutationes vidimus, vt idem nõ videatur. Alia enim eſt vox pueri, alia adulti, alia iuuenis, alia ſenis, alia ſani, alia ægrotantis, vel rauci, alia ieiuni, alia ſaturi, vel ebrioſi. Ex loco ẽt apparet mutatio vocum. Aliter. n. percipimus vocem exiſtentis in eodẽ cœnaculo, aliter eius qui eſſet in alio exiſtente medio pariete. Et etiam ex tempore contingit mutatio vocum. Aliter enim per vocem percipimus, cum ventus ſpirat, aliter quieto tempore, cum hæc ſit quædam aeris repercuſſio. Apparet hoc non vniformiter fieri, quin tamen indicium aliquod faciat, non negarem.

ADDITIONES.

a Th. D. Rem aliquam. Vide Iaſ. in l. 1. in prin. ff. ſi cer. pet.
b Et non ſtatur. Vide plene per Fel. in rub. decretalium. in vlt. col. in fi. & Iaſ. in l. 1. §. voluntatem. ff. ſol. mat.

28 **Hanc eandem** † rem numero eſſe iſtã cũ illa, de qua retro, aliã qdẽ fuiſſe ponitur, ſi de re aliena ab homine loqtur, fortis probatio eſt. Hæc. n. dubitatio contingit interdum in rebus ſolo cohærentib. pone enim inſtrumentum emphyteuſis continere fundum, cuius fines ſunt fundus Titij, & fundus Sempronij, qui fines curſu temporis dominos mutauerunt. Vt igitur illum eſſe eundem fundum cũ eo, qui in inſtrumento continetur, oſtendam, hoc modo habeo ponere, & probare, ꝙ talis fundus, cuius olim erãt tales fines, & talis fundus, cuius hodie cõfines ſunt tales, eſt vnus, & idẽ fundus, & ſi teſtis hoc dixerit verum eſſe, & pro cauſa adiecerit, quia vidit olim

Digitized by Google

olim illos fuiſſe poſſeſſores di [illegible] torũ fundorũ, q pro finib. apponũ-
tur, nũc vero videt poſſideri ab iſtis, ſane dicis, nõ.n. de dñio finiũ
diſputat, ſed ſufficit ꝙ teſtis aliquid dicat, ꝑꝑ qđ illi fines talr de-
nominati fuiſſent, ſed ꝯſtata poſſeſſore fundum denominari ſole
re. Sed aliqñ vetuſtas, vt teſtes hẽant de viſu nõ patit, tũc puto ſuf-
ficere, ſi teſtes dixerĩt ſe a ſuis audiuiſſe antiquis fide dignis, qa ta
lis fundus, q pro fine apponit, iã fuit Titi. poſtea venit ad aliũ, gra
datim ſingulos nominando, vſq; ad eũ, q nũc poſſeſſor eſt, & hæc
eſt opinio circũcolentiũ. hoc. n. receptũ eſt ſufficere in ꝓbõne ꝯ-
29 ſanguinitatis, qđ grauius eſt. † Aliqñ dubietas hæc occurrit in ani
malib. vt ſi dubitat, vtrũ equus, vel mulus ſit ille, q aũ fuit Titij, nõ
n. iſta p faciẽ cognoſcunt vt hoĩes, ſed cũ corpora aĩaliũ non co-
gnoſcũtur ſup corio, pñt eſſe ſigna, p q̃ recognoſcunt de facili, &
30 ex qb. teſtis ſui dicti cãm poterit ꝯprobare. † Aduertendũ tñ eſt,
ne cõtingat deceptio, qa q̃dã sũt, q̃ mutari pñt ſcõ hoĩs, vt ĩ boue
cornua, q̃ in igne apposita in partẽ aliã volui pñt. Quędã ẽt aĩalia
igneo ferro ſignantur, vt valeãt recognoſci. Sæpe ẽt de hoc dubi-
tari ꝯtingit in ſpẽb. aliarũ rerũ mobiliũ, & harũ q̃dã ſunt multa va
rietate ꝯpoſita, vt libri, vaſa argentea, & talia varijs formis ornata,
& his ſiřia, & hęc recognoſcunt de facili, & ſi teſtis iõ ſe recogno
ſcere dixit qa vidit, & diligẽter aſpexit, puto ſufficere. ſicut de aſpe
ctu faciei de hoĩe diximus. Quędã horũ ſunt magis ſimplicia, &
tũc ꝑꝑ multã ſiř. tudinẽ, quã cum alijs eiuſdẽ ſpẽi reperiunt hr̃e,
recognitio difficilis eſt, & harũ q̃dã accipiũt formã ope manufa-
ctã, q̃dã ab ipſa nã formata ꝓducunt. Primo qdẽ, qa eiuſdẽ hoĩs
opæ ſm varietatẽ tpis ſunt diuerſæ, & de facili pñt hr̃e ſigna, vel
in ipſarũ ꝯfectione ꝯcurrẽtia vel ex poſt facto accidẽtia, ex quib.
recognoſcunt, tũc teſtẽ oportet p illa ſigna, vel ipſorũ vnã tñ cãm
notabilẽ reddere, cũ receptũ ſit, ꝙ p duas demrõnes, vł vnã nota-
bilẽ, res certa demrõetur, ꝙ ſi hæc ſigna deficerẽt, cãm reddi opor-
tet p aliquid, ꝙ ſit extra ipſam rẽ. Exẽpli gr̃a q̃dã referamus. inter
dũ ex vaſe ad fidẽ de rei identitate adducimur. Quid.n. ſi habebã
cultellos cõis formæ, ĩ vagina difformi, & apud te vagina digno-
ſcit cũ cultellis. Vel qd in marſupio difformi, & difformiter ligato
pecuniã certã poſui, qđ marſupiũ apud te eſt cũ tãta pecunia, quis
n. cultelli p ſe nec pecunia p ſe recognoſci nõ valeãt, ex vaſe tñ
eadẽ eſſe numero recte dicã. Interdũ ẽt aliarũ rerũ ꝯadunatione
adducimur ad dicendũ idem eſſe. Quid.n. ſi in marſupio formæ
cõis poſui certã q̃titatẽ pecuniæ aureæ, certã argẽteã, certã ære ꝯ-
taminatã, & marſupiõ apud te reperiat illius formę cõis, cũ eiſ-
dẽ q̃titatibus? Certe ad fidẽ adducor, ꝙ corpora ſunt eadẽ. Interdũ
ex pſona hñtis, hoc ꝯprehẽdit. qd.n. ſi ſcyphũ meũ cõis formę p-
didi, & apud te reperiat? nẽpe cũ a me cãm hẽas, illũ eundẽ eſſe
certũ eſt, niſi aliud doceat expſſe. Vel, qd ſi apud famulũ pauperẽ
reperiat ſcyphus argenteus formæ cõis, dicã eſſe ſcyphũ dñi ſui,
quẽ eiuſdẽ formę cõis añ habuiſſe cõſtat, niſi aliud doceat. Hoc
ẽt Salomonis ꝓbat exẽplo, q illius iudicauit eſſe infantẽ, q̃ eũ di-
uidi ꝯdixit, ꝙ ꝯſtitutũ, & tñtum eſt in libello tã in reali, q̃m pſona
li ſufficere, ſi pecuniæ dicat numerus, materiæ vero factæ, mã, &
ſpẽs, & ſcyphũ argenteũ, & ſiřia, & iſtud ſufficit, vt admittat libel-
lus, nõ aũt in ꝓbõne ſufficeret, qñ ꝯſtaret, ꝙ eiuſdẽ mã & formæ
reperirent. qa.n. plurũ diuerſitas rerũ noĩe cõprehenſarũ ꝓbatio-
nẽ facit obſcurã, vt cõſtitutũ eſt, hanc igit rerũ multiplicitatẽ reus
31 doceat. † Quędã ab ipſa natura formata ꝓducuntur, vt fructus. in
qb. cũ vniformiter operet, ex forma, vt plurĩ recognitio eſt im-
poſſibilis, vt in vino, & frumento in eadẽ regione nato igit recur
rency eſt ad ſigna, q̃ ab extra veniũt. Si enim frumentũ meũ fuit
in certo loco depoſitũ, & ibi reperiat, illud eſſe pręſumit, niſi de
mutatione doceat: ſi tñ aliqui fructus eſſent, q ſummũ gradũ bo-
nitatis attingerẽt, hi certi dñr, vt ꝯſtitutum eſt, & tũc recognitio
eſſet poſſibilis ex colore, odore, & ſapore. & ſimilib. licet aũt hæc
ꝓbõ, ꝙ ſit eadẽ res, difficilis ſit iñ ꝓbõ, ꝙ non ſit eadẽ res, facile eſ
ſe põt ex diuerſitate formæ, & ẽt qualitatũ, q̃ nõ pñt abeſſe abſq;
corruptione ſubſtantiæ, vt ꝙ liber parui voluminis efficiatur ma-
gni voluminis abſq; adiectione chartarũ, aliud in his qualitatib.
quæ adeſſe, & abeſſe poſſunt abſque corruptione ſubſtantiæ.

32 **Peremptam rem,** † ſeu deperditã eſſe quãr ꝓ
bet, dubiũ eſt, qm̃ hoc priua
tionẽ ſignat, & quantũ ad eũ ad quẽ rẽ peruenitſe nõ ꝯſtat, ſatis li-
quet rẽ nõ eſſe, vel deperditã eſſe, ſi adhibita diligenti inquiſitio-
ne rẽ nõ reperit, & nõ reperire ſe aſſerit, niſi p aduerſariũ aliud do
ceat. Sed ſi ad aliquẽ rẽ perueniſſe ꝯſtat, & ipſe rẽ deperditã, vel
perẽptã eſſe dicat, hoc ꝓbare dẽt. Hoc aũt interdũ iuro ſolo pro-
bat, vt ſi ad rẽ exhibẽdã ſolo officio iudicis arcebat, vt ꝯſtitutũ ẽ
in eo, a quo inſtrũ producti exhibitio poſtulat. Sed ſi ad hoc iure
oblĩonis tenebat, tũc hoc hẽt manifeſte probare, ꝙ in reb. ſolo co-
hærẽtib. fit de facili p aſpectũ, vt ſi ibi erat domus, q̃ nõ eſt. Si ibi
erat fundus, q nunc nõ eſt, qa chaſmate perijt. In reb. vero mobi-
lib. ẽt poſſibile eſt, ꝙ qs caſum viderit quo res perẽpta eſt, vt rẽ ex-
tingui incẽdio, vel impetu aquarũ, vel facto hoĩs, & in his directo
p viſum teſtis rõnẽ dicti ſui reddere põt, ꝙ ſi talis caſus viſus non
fuerit, põt aliqñ ex nã ipſius rei ꝓbari perẽptio. ſunt.n. q̃dã q̃ lõgo
tpe ſeruari nõ pñt, ſeu modico tpe naturaſt pereũt, vt fruct⁹ quo-
rũ qdã paucis dieb. qdã menſib. qdã anno pereũt, & animalia ſuæ
ætatis tps lõgiſſimũ hñt nał. limitatũ, qđ tps ſi elapſum fuerit, rẽ
ꝯſtat eſſe extinctã, vt eſt in homine dictũ. In his vero, [illegible] ſeruari
pñt, eſt ad alia indicia recurrẽdũ, vt ſi horrea, in qb. res erat, reperi
ta ſunt fracta, & aliæ ſi[illegible]es pſũptiones, hæc oĩa legib. ꝯprobãtur
An aũt perdentis culpa interueniſſe præſumatur, alibi dicemus.

33 **Cura † carnium** ᵃ in abundantia habendarũ cõmiſ
a ſi eſt aliquib. a populo Peruſino, q
animalia multa emerunt in Apulia, & cõduxerunt ea in territo-
rio Peruſino, & ea tenuerunt p annum, faciebantq; de eis occidi,
prout quotidiana neceſſitas exigebat, paſtores quãplura ex illis
aĩalib. ĩ itinerib. & in paſcuis perempta, & perdita retulerunt, &
ſic in libro rõnis dicti officij ſcriptũ eſt, q ab eis rõnes exigebant,
non adhibebant eis fidẽ. Dixi, ſi cõiter ſic alias cõtigiſſet, vt ex tã-
to numero tot animalia illo tpe perdidiſſent, & hoc probaret, &
ẽt eis hoc veriſimiliter euenilſet, & ſic probatũ eſſet ea deperdita
p hoc veriſimile. ſi enim in hoc gñe causarũ ẽt de hoĩs morte p
veriſimilia receptũ eſt probari, multo fortius hoc dicebam in pa-
ſtoribus deponentibus eſſe credendũ. Sicut.n. Duci de morte
militis credit, ſic & paſtori de morte animalis eſt credendũ, ꝙ ita
æquum viſum eſt, vt lege lata ipſius ciuitatis ſic determinaretur.

ADDITIO.

a Th. D. Cura carnium. Vide Ale. in conſi. 10. in 6. vol. incip. mature. quod eſt dupli catum conſil. 141. in 1. vol. vbi Alexan. dicit, quod tract. iſte non inuenitur eſſe Bart. niſi vſque ad hoc capitulum, & quod ipſe habet perfectum, & ideirco concludo huiuſmodi tractatum eſſe perfectum ex verbis do. Alex.

34 **Vinum † dixit,** quia vidit, dixit ᵃ probare, quia hoc
a ꝙ dixit, vidit, oẽm ſenſum reſpicit, p
quẽ ad iſtius notitiã perueniret. ſed ſi dixit, qa vidit colorẽ, dubiũ
habet. Nã aqua tincta de ebulis, vel moris colorẽ vini hẽt, ſimili-
ter lixiuiũ, & vrina. Quędã ergo per teſtẽ addi oportet, ſ. quia vidi,
& odoraui. ex his.n. duobus ſenſib. circa vinũ non contingit de-
ceptio cõiter. vel dicat, quia vidi, & guſtaui, vel vidi hęc in taber-
na vinaria, vel extrahi de vãſe vinario, & ſimilia ſecus aũt ſi in apo
theca ſpeciarij: potuit.n. eſſe ſyrupus, vel quid ſimile. viſus ergo in
prædictis ſine alijs adminiculis ad fidẽ iudicem nõ adducit. Sunt
aũt alia adminicula, vel ſenſus, alij attenduntur, vel locum, vel tem-
pus. licet enim in cereo paſchali tpe facto, vuæ videantur, aſpe-
ctuſũ ex loco, & tpe comprehendimus ceram eſſe ad illam ſimi
litudinem coagulatam, aliud ſi in vite tpe congruo viderẽtur, ꝙ
35 in ſimilibus arbitror admittendum, & ẽt ex his modis negatiua
directe probatur. ſ. ꝙ talis res non erat lignum, & ſimilia. Cum.n.
ad certum corpus nos referamus, eſt negatiua coarctata, & ſic
per qualitates, quas percipit ſenſus, directo repræſentatur eidem,
quod ab alia ſubſtantia non eſt, ſicut cum diem video, directo cõ
prehendo noctem non eſſe, & econuerſo, vt Proculus reſpondit.
De alijs vero negatiuis ĩ. locis ſuis dicemus.

ADDITIO

a Th. D. Dixit. Adde quæ no. Bar. in cõſ. 110. quidã Maſſiolus. & ſup. ver. de ſapore.

36 **Hominem viuum** † fuiſſe, vel aliud animal di
a xit. ᵃ Qualiter aũt huius dicti
cã reddatur, eſt manifeſtum, ſi de ſano loquamur. Dico.n. me ſci
re, quia vidi operationes hoĩs, vel alterius animalis illius ſpeciei. ſ.
edere, bibere, ambulare, loqui, & ſimilia. ſed in puero põt eſſe du-
bium: quod enim de partu, quem dicunt natum viuũ, ſed ſtatim
mortuũ, alij negant viuum fuiſſe, vel de eo, qui in actu moriendi
erat quidã iam mortuũ, alij adhuc viuere dicunt. Rñ. ſi teſtis dixe
rit viuere, quia vidit eum moueri, non probat: nã in mortuo ſępe
viſum eſt, ventoſitates in corpore, ſæpe moui facere. dicat igitur
teſtis quo motu. ſi tibias, vel brachia extendere, vel arctare vidit.
hæc quidẽ actio, vel paſſio aĩę eſt. Vel ſi dicat ſe ſenſiſſe diaſtolem
& ſiſtolem pulſuum, hæc quidẽ a corde cauſantur, vbi radix ſpi-
ritus vitalis eſt. Idem ſi dicat, quia vidit emittere & attrahere fla
tum, aperire oculos, & claudere, hæc procuidubio viuentis ſunt.

a
37 **Mortuum hominem** ᵃ † dixit, qualiter cauſa
ſiue ratio reddat eſt hæ
ſitatio. Mors enim eſt priuatio vitæ, ſi priuatio, ergo negatiua, cu-
ius difficilis probatio eſt. Sed animaduerte de morte, quid in cau
ſis paruis, quid in magnis, maioribus, & maximis. In paruis quidẽ
vbi præiudicium modicum vertatur, vt ſi de aperiendo teſtamen
to tractatur & ſimilia, non ſolum per viſum, ſed per leuem præ-
b ſumptionem, ᵇ probatur mors. In cauſis vero † magnis, vbi ma-
38 gnum præiudicium vertitur, vt ſi de hereditate contenditur, vel
alio commodo pecuniario etiam magno per famã mortẽ pro-
bari iuris interpretes tradiderunt. Quod intelligendũ opinor nõ
de fama, quæ ab hominibus vilibus, & de cauſis leuib. ſumpſiſſet
originem: illam enim leuem præſumptionem reputo, quam in
pcedenti articulo ſufficere receptũ eſt: ſed intelligo de fama, quæ
ab ho-

ADDITIONES.

a Th. D. Mortuum hominem. Vide ſup. in tract. Bar. quomodo probetur mors, & illa verba ſunt eadem prout ſup. & vide Fe. quomodo probetur mors in c. quoniã frequenter. § 1 ſ. porro, in ver. vide, dum tangit Abb. vt li. non conteſt.

b Per leuem præſumptionem. Vide Alex. in conſ. 172. in 6. vol. verſ. nunc ſuccedit nu. 8. & in conſ. 167. in eo. vol. in fi.

Digitized by Google

ab hoſb. grauib.& cauſis rõnabilib.originẽ trahat:qd.n.ſi intrauit
mare,ſuperuenit tẽpeſtas, & expectato tpe ꝯgruo nõ eſt reuerſ⁹
& perquiſitus per loca veriſimilia,nec ipſe eſt inuẽtus, nec nauis
eſt inuẽta. Quid ẽt, ſi in magno exercitu viſus eſt,& finito aliàs ſe-
cuto cõflictu,nõ inuẽtus,& expectatus eſt, & a ꝯſanguineis pqui
ſitus. Quid.n.ſi p loca inſidioſa tranſiuit, nec poſtea eſt repertus?
Quid ẽt ſi per loca nõ inſidioſa tranſiturus de domo receſſit mer
cator bonæ vitæ,diues,& a familia expectatus p tẽpora nõ reuer-
titur,& perquiſitus nõ reperi. Dico ꝙ fama,q̃ ex cauſis iſtis pro-
gredit,& ſi'bus,nõ eſt leuis p̃ſumptio,ſed ꝓbatio,q̃ iudicẽ,& bo-
ni viri adducit ad fidẽ. ſit ergo cauſidicus in probando attentus.
Sed ſi ponamus ſenẽ diſceſſiſſet,tãto tpe ſteuiſſe,ꝙ nũc ſi viueret,
centũ annorũ ætatis,eſſet,erit quidẽ hęc ſufficiẽs ꝓbatio,qualiter
aũt poſſit talis ætas proban. ĩ. tit. de tpe diſcernemus. De ꝓfugo
aũt,ſeu vagabundo, vel in alio in quo prædicta indicia ceſſant, pl⁹
• dubitationis eſt, ſed cauſas abſentiæ inueſtigandas arbitror. Si.n.
pp inimicorũ potentiã aufugit,& ſe per mũdum occultat, & vbi
ſit,ignoretur, quãſcunq; tpibus ignotus extiterit,ad mortis fidẽ
iudex non adducetur: niſi indicia alia doceãtur, vel ad exceſſum
ætatis lõgiſſimæ,& legitimæ veniatur. Sed ſi per mundum vaga-
ri cępit luſor,luxurioſus,bellicoſus,tũc ab eo tpe de eius vita cępit
dubitari, ſi poſtea quinquenniũ ſit elapſum,nec de eius ſoſpitate
aliter aliquid ſit notũ, mortẽ probatã arbitror. ſic enim Impera-
• tor ꝯſtituit in muliere, q̃ virum tanto tpe expectauit, & licet hoc
per poſteriores leges mutauerit,tñ quãtum ad matrimoniũ illud
fecit,quæ cã eſt maior,& ſequentẽ articulũ reſpicit. In prædictis
ẽt puto iudicẽ,poſtulante eo,cuius intereſt, debere exploratores
mittere pro fama.ſicut cũ rerum diſcuſſio agitatur, qa ſi in mino
ribus cauſis hoc fit, & in maioribus euidem cauſis fieri debet,
a vbi maius periculũ[a] vertitur,vt puta ſi famæ,vel ſtatus cã, ex hoc
principaliter oritur, inter quas eſt, ſi de alio matrimonio contra-
hendo tractaretur grane eſt.n. vxorẽ propriã alij copulatã recipe
re,& bona apud aliũ tranſlata retrahere. dictæ probationes non
ſufficerent.ſed conſtitutum eſt,ꝙ ſi mulier mortuũ virũ audierit
illius ſub quo militabat dictũ recipiat, ꝙ apud acta cum iuro de-
ponat,ꝙ ille de quo quæritur pro veritate mortuus eſt.quæ cõſti-
tutio oſtendit famam ſolã nõ ſufficere,niſi taliẽ dicto vnius teſtis
eã idonea cõprobetur.Sed aduertendum eſt,ꝙ conſtitutio nõ re-
quirit,ꝙ dicat.ꝙ viderit eum mortuũ, ſed ꝙ in veritate mortuus
eſt,quæ veritas põt in noſtram notitiã peruenire,ẽt ſine viſu,ſicut
receptũ eſt de eo,qui iurat de veritate dicẽda,ꝙ in alijs teſtibus nõ
ſufficeret ſm ea,quæ relata ſunt. Sed finge quem in terra longin-
qua mortuũ, qui ſub nemine militabat,qualiter in hoc gñe cau-
ſarum talis fiet probatio. puto ꝙ ſi fama eſſe probarentur in loco
vbi cã agitur,& probaretur ẽt ea fama certi loci vbi mortuus dr̃,
ſufficit vt illius loci fama loco dicti eius,ſub quo militabat,ſucce-
dat. quod enim dictum eſt in hoc genere famæ probationẽ non
ſufficere intelligendum eſt de fama ſimplici,quẽ mortuum eſſe,
non de fama quæ in certo loco eſt,vbi quis mortuus dr̃.hæc.n.eſt
39 vehemẽtior.† Pone teſtes dicere quem mortuum,quia interfue
runt eius ſepulturæ, non ꝙ ipſi viderint cadauer. qa erat in capſa
coopertum linteis, vel pannis inuolutum, ſed ſic tũc ab homini-
bus dicebatur,proculdubio in hoc gñe cauſarum probabit. Satis
enim ad fidẽ iudicẽ adducet. ſm ea quæ cõiter à noſtris maiorib⁹
40 obſeruantur.† In maximis vero cauſis vbi hominis vita periclita
tur,vt ſi de homicidio accuſetur,vel de puniendis ſeruis,qui non
iuuerunt dñm,vel de torquendis eis pro homicidio inueniendo,
lege cautum eſt,ꝙ debet cõſtare & liquere hoĩem interemptũ.&
liquido apparere. Qñq; ſit per relationẽ officialis,qui ad hoc mit-
titur, qñq; ad teſtium examinationẽ recurritur,vt in occiſis. pñt
aliqñ manifeſtã cãm reddere,vt ſi viderunt eum capite mutilatũ
ſi viderunt venas gulæ præciſas, & inde ſanguinẽ effundi, donec
frigidus remaneret, & ſine ſenſu, & ſimilia. Aliqñ talia ſigna viſa
non ſunt,vt in eo,qui dr̃ ſuffocatus, nonnunquam ẽt ad ſui defen
ſionẽ dicit,qs aliquẽ ante naturaliter mortuum,quã ab eo percu-
teretur. Nonnunq ꝯtingit & mortẽ expedite probari vere in cau-
ſis maiorib.& magnis,vt cum certa die,& hora,quis mortuus dr̃.
Hæc enim ita limitate raro in famã deducuntur, vnde ad proba-
41 tionẽ teſtiũ de viſu peruenitur.† Si igitur dicit teſtis, ꝙ taliẽ vidit
mortuum,nec interrogetur vlterius, puto ſufficere, & ſi interro-
getur,qũo cognouit,ꝙ mortu⁹ eſſet, et ſi dixerit,ꝙ vidit cũ abſq;
aliquo motu,abſq; emiſſione & attractione ſpũs,iacuit,& nullus
motus erat in pulſu,hæc.n.certa ſigna ſunt mortui. Sed ſi diceret
quia mori,& expirare vidit eum puto ſufficere.ſatis.n. cõiter co-
gnoſcit id,nec verbis clariorib.poteſt exprimi,ſed & ſi dixerit,qa
vidit hẽc oĩa ſigna, & oẽm aſpectum mortui ſatis exprimit. eſt.n.
ille aſpectus cõiter notus,& ẽt in mortuo de recenti,hæc enim te
ſtificatio euangelico corroboratur teſtimonio dicente, ad Ieſum
autem cum veniſſent,& viderunt eum iam mortuum,non frege
runt eius crura. Sed & ſi teſtis dixerit, ꝙ eũ ſepelire vidit hoc ſuf-
ficere ſuſceptum eſt. Sed ſi quis viderit aliquẽ,vel in mari,vel flu-
mine proijci,& corpus nunquam reuiſum eſt,de illius morte re-
cte teſtificatur,licet nun viderit mortuum. Certum eſt.n.poſt illũ
actum,quem modico tempore victurum, & ſalutis nulla indicia
ſupereſſe. Si quis ẽt viderit in carcerem claudi, vbi nihil erat ad vi
ctum & carceris cuſtos fuerit,ita ꝙ eidẽ carceraro aliquid, quod
ipſe non vidiſſet,inferri non potuit,poſt aliquos dierum curſus re
cte teſtificatur de morte,licet cadauer non viderit,& multa his ſi
milia viſa ſunt,quæ enarrare magis laborioſum eſt quã ſubtile.

ADDITIO.

• Soc.iun.conſ.1 6.num.5.lib.2. I. M.
• Conſtituit hoc Imp.in §.vbi etiam captiuitatis,in Auth.de nupt. I. M.
a Maius periculũ. Vide Bar.hic verſ. ſic.n. Imperator. vbi extendit, & ſi de matri-
monio contrahendo oritur contentio.& Cy.poſt gl.in l.ſi quidẽ. C.ſolu. mat.&
Bar.in l.2.§.ſi dubitetur.ff.quemad.teſt.aper.& ibi fortius tenet. Ioa.de Imo.ſe-
quutus Cy.in d.l.ſi quidem, ꝙ indiſtincte, vbi tractatur de magno præiudicio,
& commodo pecuniario,requiratur vera probatio mortis,& non per famam, &
coniecturas.vide Ale.in conſ.187.in 1.vol.in fi.& Fel.in c. qm frequenter. in.§.
porro.in 11.col.vt l.non conteſt,& eundem Fe.in c.ſicut.in 5.col.de re iu.

a 42 **Titium eſſe**[a] vel † fuiſſe vult aliquis probare,qa pars
aliquid factũ eſſe fatetꝫ p vnũ hoĩm, ſed
illũ fuiſſe Titiũ negat.pp qd ad teſtes recurrit. Si teſtis dixerit Ti
tiũ fuiſſe illũ,qa vidit,ſatis eſt,idẽ ſi dixit,vidi faciẽ eius, ſatis expri
mit. Nã Paulus rñdit,ꝙ per imaginẽ recognoſcimur. Tot.n. Dẽ
fecit in facie,ꝙ fere eſt impoſſibile reperire hoĩes,qui in facie om
nino ſimilentur:ſecus puto,ſi a tergo dixerit ſe vidiſſe. Huic autẽ
dicto de viſu derogaretur, ex loci diſtãtia. Si enim a longe dixerit
ſe vidiſſe,aduertenda eſt diſtantia, vt ſi eſt tanta,in qua ſenſus cõi-
ter poſſit decipi plenã fidẽ non facit: ſecus ſi diſtantia eſſet modi-
ca,& hoc a noſtris maioribus eſt receptũ, & iõ vt p̃dicta ceſſent,
ſæpe dicto teſtis adijcit,qa vidit,& p̃ſens fuit. Sed ſi ſimpr̃ dicat,
vidi, intellige de viſione plenaria, quæ eſt de propinquo,niſi inter
rogentur vlterius,cum ẽt a longe vidiſſe ſe dicit,conſueuit apponi
loci diſtãtia,vel per menſurã, vel per exẽplum alicuius loci noto-
rij,vt ex hoc cognoſcatur,an iudex ad fidem adduci debeat. Sed ſi
ſimpr̃ dixerit a longe ſe vidiſſe,nec de diſtantia aliquid exprima-
43 tur,eius dicto ad plenam fidẽ ſtandũ non puto.† Huic ẽt deroga-
b tur ex tpe.quid enim ſi de nocte[b] dixerit ſe vidiſſe,cum.n.illo tpe
ſenſus decipiat. faciliter non putarim ei ſtandum, niſi bene ſe re-
cognouiſſe exprimeretur,vel ex approximatione multa,vel *ex lu-*
44 *mine* alicuius magni ignis, vel Lunæ.† Et ẽt derogatur ex qua-
litate,qd qualr̃ ſit,eſt videndũ,quid enim vt in facto accidit, ſi te-
ſtis dixerit, qd dũ in apotheca tonſoris in ſpeculo ſe aſpiceret, in
eodẽ ſpeculo illum vidit,& Titium fuiſſe cognouit: huic.n.dicto
ſtandũ nõ arbitror.illa.n.viſio p lineã reflexam fit, & imago pſo-
næ multo minor q̃ ſit,oculis nr̃is cernitur, ſicut ſi multũ perſona
diſtraxerit,iõ non facit fidẽ,ſicut dr̃ de inſtantia loci, & receptum
eſt. Quod ante dictũ eſt,ꝙ ſufficiat dicere ſe vidiſſe, ẽt rõne illa nõ
vr̃ ſubſiſtere. Non enim ſufficit videre ſolũ,niſi ẽt anterior p̃cedat
notitia,de quo in reddẽdo cãm de cã nil dicit,ſed cum nullius di-
ctum intelligi debeat,vt loquatur vt ſtultus, maxime in ꝓpoſito,
vbi de teſte loquimur,cui⁹ pſona vt idonea eſt recepta, dicẽdum
eſt ſufficientẽ cãm reddidiſſe,vt ſic dicẽdo ſe vidiſſe illũ fuiſſe Ti
tiũ,oĩa dixiſſe videaꝛ q̃ ad cognoſcẽdũ qd ſit Titius requiruntur,
niſi interrogetur vlterius,cui ꝯgruit,ꝙ relatũ eſt ſufficere cãm dice
45 re niſi de cã ẽt fuit interrogatus. Sed ſi interrogatus † fuerit, ſi eũ
prius cognoſcebat,& qua notitia reſpondere tenetꝛ. Si.n. dixerit,
qa erat ſuus vicinus cõtiguus, vel aſſi eũ eo aſſidue cõuerſabatꝛ, ſa-
tis exprimit,ꝙ ſi eũ dicit aliàs vidiſſe ſemel tñ, & leui notitia, &
poſtea magnum tps præterijt,tunc plenam fidẽ nõ faceret. De fa
cili.n. talis recognoſcendi notitia perditꝛ, vel ex imbecillitate me-
moriæ cognoſcentis,vel ex mutatione, quæ in cognita pſona cõ-
tingit pp antiquitatẽ,ſeu infirmitatẽ,& alios cas⁹. Sed ſi eũ in pue
ritia recognouiſſe ſe diceret,nunc vero ad ætatẽ adultã, ſeu virilẽ
proceſſerit ille,qui dr̃ cognitus, proculdubio non probaret, *pro-*
pter magnã mutationẽ, q̃ contingit in mẽbris. & hoc expreſſe ex
edicto prætoris de partu cuſtodiendo colligitur. Iſta.n. iudicialis
46 inueſtigationis ſunt ſm cauſarum varietatẽ.† interdũ teſtes dixe-
runt,ꝙ viderũt hominem aliquid facere, quo aũt noĩe vocetur,
ignorant: tunc ad iudicẽ ſpectat illum hominẽ exhiberi, vt ſi ille
fuerit cognoſcatur a teſte. Sed, & ſi de mortuo homine quęratꝛ.
quis ſit.puto ex aſpectu recognoſci,vt diximus in viuente. Non-
nunquam tñ in morte tanta fit permutatio, vt cognitio ſit diffici-
lis ex aſpectu faciei,tunc de neceſſitate recurritur ad eos, qui par-
tium corporis recognoſcunt ſigna,quæ cooperta portantur.

ADDITIONES.

a Th.D.Titium eſſe. Adde Bar.in l.ſtigmata.verſ.primo quæro.in fi.& ibi Ioan.de
Pla.C.de fabr.lib.11. & vide concor.per Fel.in c.ſicut nobis de reg. iur. Iaſ. in l.
non minorem.verſi.vltimo bene ſigna.C.de tranſact.
b Si de nocte.Vide plures concor.per Iaſ.in l.non minorem in fi.C.de tranſac.licet
de Bar. hic non faciat mentionem.et vide Fel.in c.ſicut.de re iudi. & vide Bart.
in l.aut facta.§.tempus.ff.de pœnis.& ibi Ale.in addi.

Quantitas Alia eſt corporis cõtinui permanẽtis perpe-
tuo, vel per aliqd tps, alia corporũ ſeparato
rũ,altera rei fluxibilis,& tranſeuntis,vt quantitas tpis, de quo nõ
habemus niſi præſens:qd enim præteritum eſt,eſſe deſinit,quod
vero futurum eſt, nondum eſt,de hoc in tit. de tpe dicetur. Alia
eſt quantitas qualitatiua. prudentes enim ſuo ingenio, quantita-
tes metiuntur p gradus,vt bonus, melior, optimus, peſſimus, &
medio-

Digitized by Google

medioc̃ris,& alijs modis diuerſis, & hęc ĩ tit.de relatiõe ponem⁹.
De primis ergo duab.ĩueſtigãdũ ẽ, ď q̃titate¹ corpis ꝯtinui q̃ram⁹
vł ď linea lõgitudinis,vł latitudinis,vel ď ſupficie tota. vel ď toto
corpe,hęc ãt q̃titas q̃ten⁹ ad nos ſpectat, cognoſcit̃ p menſurõnẽ
ad aliqd aliud,iõ ꝯſtitutũ eſt,& de ꝯſuetudine obſeruat̃,vt ciuitas
ſuas hẽat mẽſuras,& põdera,ad qs rei q̃titas mẽſuretur. & diſcer-
natur,vt puta,pedẽ.paſſũ,cãthanũ,modiũ,et ſtadiũ,& ſilia. Si igĩ ď
47 lõgitudine alicui⁹ rei q̃rit̃ determinate,& quot pedũ ſit tota lõgi
tudo talis rei,teſtis dixit eſſe decẽ pedũ,qa vidit, ſufficiẽtẽ cãm nõ
reddit,qa p viſionẽ ſolã ipſi⁹ rei, ď hoc certi ñ reddimur. dẽt ergo
dicere,qa vidi & mẽſuraui,vł mẽſurari vidi. mẽſurare.n.lõgitudi-
nẽ,& latitudinẽ cõiter oĩb.notũ ẽ. Si vero ď hoc ĩdeterĩate q̃ratur
p̃t p viſũ ſiplicẽ cãm reddere,vt ſi teſtis ĩterrogat⁹ dixerit rẽ puã,
vel magnã,vł mediocrẽ,qa vidit:ſatis.n.exprimit.hoc.n.ſatis ẽ ab
hoĩb.cõiter cognoſcibile, p aſpectũ in reb.q̃ eiuſdẽ ſpẽi ſũt. Idẽ ſi
dixerit,ĩterrogat⁹ ď lõgitudine alicui⁹ rei, vidit eſſe decẽ pedũ, &
vltra,qa vidit:tãt⁹.n.p̃t eẽ exceſſus,qa decẽ pedũ eẽ ab hoĩb.q illud
48 viderũt cognoſcat,idẽ ſi dixerit,ñ eẽ decẽ pedũ,qa vidit. De ſupfi
cie vero toti⁹ corpis mẽſurãdi tractat̃, cũ fund⁹ vendit̃ ad mẽſurã,
& cũ de aliquo piete quot cãnarũ ſit q̃rit̃ vel de tabulis, vel ď ædi
ficio ex tabulis ꝯpilato q̃rit̃ quot pedũ ſit, & ſil.b. hoc.n.cõiter oĩ-
b⁹ notũ ñ ẽ ſed ꝯſiſtit ĩ artis pitia,iõ ſi res,de qua q̃rit̃ hñi p̃t,ẽt p iu
dicẽ mẽſuratorib.ꝯmittẽdã,q̃ ſi res hñi ñ p̃t, ñ ẽ credẽdũ teſtib. q
rei mẽſurã dicerẽt limitate,niſi eos ꝯſtet ĩ d.arte pitos,& ſe mẽſu-
raſſe,vł menſurari vidiſſe teſtẽtur, vt ĩ p̃ced.eſt ď ſubã dcm̃. Inde-
teriate vero ď tali q̃titate p viſũ ab oĩb.recognoſci , & teſtificari ẽ
facile. De toto vero corpe mẽſurado difficile ẽ ſi q̃rat̃, q̃m corp⁹
qđlibet p ſupficiẽ tegit̃,q̃ ẽ ſm oẽm ei⁹ viſionẽ,& accedit ad mẽ-
ſurã,q̃ ĩeſt ſtãte corpis ĩtegritate,& ẽ poſſ.ſi diuidat̃, vł pforetur,
tũc ſupficies erit. Eſt ergo neceẽ, q̃ ipſi⁹ corpis q̃titas p aliqđ ex-
triſec⁹ oñdat̃,vt ꝯtigit ĩ his q̃ põder̃ & mẽſura ꝯſiſtũt. Si.n. q̃rat̃ de
q̃titate maſſę,auri vł argẽti,ñ ď lõgitudine,vł latitudine: ſed ď to-
to corpe q̃rit̃, & ſi dicat̃,q̃ ẽ libra,vł alteri⁹ põderis, ñ r̃ndet ď q̃ti-
tate,ſed de qualitate põderis:põdus.n.q̃ntas eſt,ſed his reb.quas ꝯ
ſiſtere ĩ põder̃ dicim⁹,hoc euenit,vt ex põder̃ grauiori, vł leuiori,
maior,vł minor q̃ntas diſcernat̃,vñ ꝯgrue de põdere r̃ndet̃. Si igĩ
49 teſtis † dixit maſſã eſſe x.li.qa vidit,nil ꝓbat. Nõ.n.p viſũ ꝯphẽdit̃
põd⁹. Solũ.n.ſupficies vĩ,& poſſet eẽ ꝯcauitas ĩtrinſecus. Sed ſi di-
ceret põderaui põderib. vł vidi põderib.põderari,ſatis eẽt, ẽt ſi põ
derib.limitate ñ dicat̃: põdera.n.& põderãdi modi cõiter cogno-
ſcũtur.ſed ſi diceret,qa põderauit,vł qa ſuis manib.põderauit.idẽ
puto,qa ponderare in vero eloqo idẽ eſt q̃ ponderib.examinare,
Sed ſi diceret,manib.tengi,vel meis manib. vel meis humeris ſu
bleuaui,vł portaui,tũc p̃t ĩdeterminate teſtificari de põdere, ñ tñ
determinate.licet.n.p tactũ iudicet̃ ď põdere, nõ tñ determinate,
50 niſi inſtr̃a põderatoria adhibita ſint. Sicut.n.ſi q̃rat̃ de q̃titate eo-
rũ q̃ in mẽſura ꝯſiſtũt,vt vini,& olei,dicatur decẽ lagenas eſſe , vł
fuiſſe in aliquo vaſe,qa vidit,& ita determinate loq̃t, ñ ꝓbat, niſi
adijciat,qa mẽſurauit, vł mẽſurari vidit, ſec⁹ ſi ĩdeterminate loq̃t
ſm q̃ ẽ ĩ p̃ced.dcm̃. Aduertẽdũ eſt tñ, q̃ licet p mẽſurã totũ illđ,
q̃ in vaſe mẽſurato ꝯtinet̃ cũ mẽſura ꝯphẽdat̃, tñ vere,& ꝓprie in
vaſe ñ eſt,niſi illa ſupficies vini,vł olei,q̃ tãgit ſupficiẽ vaſis. Cęte-
ræ vero p̃tes vini,vł olei,vna ſup aliã ſucceſſiue ĩ vaſe ꝯſiſtũt tñ to
51 tũ in vaſe eſſe dicim⁹. † In his vero,q̃ ñ ꝯſiſtũt ĩ põdere,vł mẽſura,
vł ad iſta ñ reducũtur,menſurõ totius corpis eſt difficilis, nec poſ
ſet fieri,niſi a pitis in arte. Op₃.n.q̃ mẽſuret ſupficies cuiuſlibet di
miſionis,q̃ ſunt ſex.ſ.ſ.& ĩ.añ,& poſt,dextra,& ſiniſtra,exemplũ de
taxillo. Ex his q̃ ſit q̃ntas toti⁹ corpis colligit,poſſet ẽt hic eſſe ďce
52 ptio,ſi intra corp⁹ eſſet ꝯcauitas. Corporũ vero † ſeparatorũ p q̃ti-
tatis iueſtigationẽ ſcire op₃, qa q̃dã ſunt corpa ita minima, q̃ eo-
rũ dinumerõ eſſet ĩpoſſ, vt ĩ farina,& cinere,& ẽt ĩ cæteris pulue
rib. In q̃buſdã vero dinumerõ eſt difficilis, poſſ tñ, vt in frumen-
tis,& ĩ his ſicut in corpib.liquidis p mẽſuram, vł põdus,q̃titas co-
gnoſcit̃,& ẽt ĩ mõ atteſtãdi eſt idẽ,q̃ ſ.dcm̃ eſt. Eorũ vero corpo-
rũ,quorũ numerõ facilis ẽ,q̃ntates cognoſcũt p numerũ. Nume
r⁹ ãt pcipi p̃t tã p viſũ, q̃ p tactũ. Recte ergo dicit teſtis,qđ fuerũt
decẽ aurei,qa vidit,& ſi de mã ꝯſtaret. & ſolũ de numero dubita
retur,recte dicetur ẽt ſi certus eſſet,q̃ fuerũt decem,qa tetigit,&
iſta quantitas,quæ numerus vocatur,eſt ab oĩb.cognoſcibilis.

53 Dixit teſtis,† vidi tradi x.corbes frumẽti.eũ ꝓbare iudicaui.
tũc.n.ad menſurã ſe vidiſſe tradi dño, de neceſſitate ĩ-
fertur,& mẽſurari vidit,aliud ſi dixerit ſe vidiſſe tradi aceruũ fru-
menti, q̃ erat x. corbes.n.non dici eſſe traditum ad menſuram ,
ſed dicit aceruum traditum tãtę quantitatis exiſtere.hoc enim vi
ſu determinate non percipitur,vt traditum eſt,idem in ſim.

54 Vas † vini plenũ fuerat,totũ ꝯſũpſerat,de eius q̃titate,q̃ eſt ad
mẽſurã a vaſis recurrẽdũ ẽ,q̃ fit replẽdo cũ ſic alio ad mẽ
ſurã,& hoc eſt ab oĩb.notũ.vel mẽſurãdo q̃titatem ſpatij vacui,&
hoc ꝯſiſtit in artis peritia. Qui igitur alio dicto tũ modorũ vas vi-
derit menſurari,de quantitate,& continentia ipſius recte iudicat.

55 Vicena † Milia paſſuũ in ſingulos dies dinumerari p̃tor iu
ſſet. Quar̃ ãt hęc ꝓbet diſtãtia,dubitat,dixi, ſi vul
gi opi.& fama iter loca cert⁹ .mill.ariũ numerus nũcupat,illi ſtã-
dũ eſt,niſi ꝓbet ꝯriũ. Credẽdũ ẽ.n.illud vulgare,& antiquũ, a cer-
ta antiquorũ mẽſurõne ſũpſiſſe exordiũ. Eſt ãt ei,q poſtulat mẽ-
ſurari illud ſuis expẽſis,mos gerẽdus. erit aũt hęc mẽſura faciẽda
p iter,ſm q̃ cõiter commenſuratur,ſm ipſius longitudinẽ,& hęc
cũ ď dãdo ſpatiũ ad veniẽdũ q̃rimus , ſed ſi ſup aliqua locorũ di-
ſtãtia,vł vicinitate q̃ranr,p directũ ẽ faciẽda mẽſura, itiner̃ ñ attẽ
to,& ſi loci diſpõ p terrã ad mẽſurãdũ ñ patiat̃, qa forte paluſtris,
vł ſpinoſ⁹ erat,p aerẽ eſt fiẽda mẽſura,vt ẽ ꝯſtitutũ ĩ extrauagãti,q̃
monaſteriũ mẽdicãtiũ ꝯſtrui ĩtra certũ numerũ cãnarũ, ĩterdr̃ q̃
mẽſura fiet corduli p directũ trãſducta. Eſt.n.poſſ mẽſura,cuiuſli
bet diſtãtię,p aſpectũ tñ,ſed hoc ñ oĩb.ſed geometris tñ,ſi ď hoc
deteriare loquimur,indeterminate vero eſt cõiter cognoſcibile.

56 Qualitas Sine ſubã nãlr eẽ ñ p̃t,ſubã ãt,aut corpea,aut in
corpea. Corpea ãt alia eſt aĩata,alia ĩaĩata. Aĩata
alia ẽt aĩa rõnalis.alia ſẽſitiua,alia vegetatiua. De qualitatib.ergo
quarũlibet eſt vidẽdũ. Sed Subã ĩcorporea ẽ De⁹,ĩ quo,cũ ſit ſim
plex oĩno,nulla eſt qualitas, & tã ſũmę rei iueſtigõ ad Iuriſtarũ ñ
56 ſpectat ĩtelligẽtiã. † Alię ẽt ſunt ſubę incorporeę,& ſilr ñ ſunt iue
ſtigatiõis nr̃æ, h mõi ẽt ſũt aĩę ſepatę,qa de his qñq; q̃tetur ĩ foro
ciuili,de cui⁹ memoria dãnãda tractatur.hoc ãt fit p p ea, q̃ geſſit
ĩ vita. Vñ cũ qualitas,q̃ habuit ĩ vita diceretur hõ, p q̃ dãnat̃ me-
moria,doctrina ſumet,de h oc ẽt q̃rimr, cũ ď aliquo cõprobando
in ſctũ agr̃.tũc.n. vita & miracula ſũt ꝓbãda, vt ẽ ſacris canonib.
57 ꝯſtitutũ,vitã ꝓbare facile eſt. De miraculis videamus. † Miraculũ
dr̃ quaſi admirõne plenũ, & eſt miraculũ id cuius effect⁹ manife
ſt⁹ ẽ. Cã ãt eius oĩb.ſimplr̃ eſt occulta,qa ſol⁹ De⁹ ſcit, vñ q̃ a Deo
fiunt p pcãs nobis ignotas,q̃ vires nr̃as excedũt, iõ miracula nun-
cupãt. Et ſci Doc.tradũt hoc trib.mo.ꝯtigere. Primo circa ſubiã
facti,vt qñ De⁹ fecit aliqua,q̃ nã nullo mõ facer̃ p̃t, vt q̃ Sol ſtet,
vt fuit tpe Ioſue,vel q̃ nõ hẽat corpus glorificatũ,vt Chr̃s poſt re
ſurrectionẽ.id q̃ in ſacrõ altaris fide cernimus,& iſta in miraculis
ſummũ gradũ obtinẽt. Scđo,qñ illud fit,q̃ nã facere p̃t, ñ tñ in il-
lo ĩ quo fit,ſicut reſurrectio mortuorũ, illuĩnatio cecorũ & ſiſa.
p̃t.n.nã dare vitã,ſed ñ ĩ mortuo,& p̃t p̃ſtare viſũ,ſed ñ tñ ĩ vera cæ
citate,& hoc tenet ſm locũ in miraculis. Tertio,qñ illud q̃ fit. nã
facere p̃t,ſed ñ illo ordine,vt qñ aliqs virtute diuina ſubito libera
tur a febre nullis adhibitis remedijs,vł cũ ñ ꝯſueto ꝓceſſu nãe pa
nis multiplicat̃. p̃t.n.hõ nãlr facere panẽ,ſed ñ illo ordine. Liquet
ergo,q̃ miraculũ ꝓbari op₃,ꝓbãdo aliqđ q̃ ſit,ita q̃ vires nãę nãę
excedunt, vel in ſubia eius q̃ fit, vł in ſubo eius in quo fit, vel in or
dine faciendi. Sed ſi illud potuiſſet p cãs nãles reduci,nõ eſſet mi-
raculũ,clare ꝓbatur. q̃ ãt Deus fecerit illud p p iuocationẽ Sãcti,
ꝓbata ĩuocatione, vel voto ad illum ſctũ emiſſis,recte ꝯcluditur
illã aĩam eſſe btãm.qa tñ in iſtis põt faciliter eſſe deceptio, iſtud ẽ
determinationi eccleſiæ Romanæ reſeruatum , cui ſtandum eſt.

58 Subſtantiæ aĩatæ aĩa rõnali qualitates triplices ſũt, vt In-
noc.in p edicto cãli.ũ curatiũ diſtinguit. Aut
n.ſũt ĩ aĩa, aut in corpe,ãt in vtroq;. In aĩa vero qualitas qñq; ſup
nãlr infunditur, vt in ſacrõ fidei nrę. Sacr̃m.n.eſt ſacræ rei ſignũ.
Itẽ ſacr̃m eſt ĩuiſibilis gr̃æ viſibilis forma,vt ſcĩ Doc.docẽt. In ba
ptiſmo.n.q̃dã qualitas aĩab.nr̃is infunditur, hoc ẽ gr̃a, p q̃ Xpiani-
dr̃r,eo.mõ in ordine ſacerdotali, in aĩa infundit q̃dã gr̃a, q̃ eſt q̃-
59 dã qualitas ĩ aĩa,p q̃ ſacerdos dr̃,idẽ ĩ ſi. † Si ergo q̃ratur an aliqs ſit
Chriſtian⁹,& dixerit teſtis,q̃ ſic,qa vidit eũ baptizari,ſatis exprimit.
Modus.n.& verba ſacrĩ huius cõiter oĩb.nota ſũt,ſed ſi ꝓbaretur,
q̃ ritũ Xpianorũ ſeruauerit diu in foro nr̃o,oia p̃ſumuntur ſolẽni-
ter acta,& ſolẽniter ꝓceſſiſſe. Idẽ ſi dubitaretur , an aliqs ſit ſacer-
dos,dẽt ꝓbari,q̃ ſm ſtilũ eccłę fuerit ordinat⁹,idẽ in ſi.hæc ãt can.
relinquẽda ſunt,& theologis,ad quos magis , q̃ ad nos pertinent.

Aliæ qualitates Sunt nãlr acq̃ſitę hoĩb.de q̃b. Ariſt.fa
cit quatuor ſpẽs. Prĩo vocatur habit⁹
& diſpõ,ex q̃b.qs dr̃ ſciẽtificus alicuius ſciæ,vt grãmaticus,phyſi-
cus,vel legiſta,vel artifex alicuius artificij, vt cerdo,faber,& ſilẽs.
virtuoſus,vel vitioſus , & iſtæ qualitates ſi quidem de aĩa faciliter
mouerentur,dr̃ diſpõ,ſi difficiliter habitus, qa habitus acquiritur
ex frequentib.actib.& quanto plus frequentantur,tanto plus , ſeu
maior fit habitus . Omne.n.artificium per exercitium ſuſcipit in-
crementum.de his ergo qualitatibus probandis videamus.

60 Iuriſtam † eſſe,ſolũ vna ꝓbõne ꝓbare p̃ſt Iuriſpiti,quos di
cere ſufficit ſic eẽ,qa eũ examinauerũt. In hoc.n.
verbo ĩterrogõ,& r̃nſio ĩcludũtur,& ſic p ſenſũ cã redditur. Idẽ ſi
dixerit,qa vidit ipſũ allegar̃ legẽ,& allegatiõib. r̃ndere, vel aliq̃m
actũ facere,q in aliũ,q̃ in Iuriſtã,nõ caderet . Sic in cæteris ſpecula
tiuis ſcientijs puto idẽ. Teſtis aũt qui Iuriſta non eſſet,coniecturis
aliq̃b.ꝓbabilr̃ demonſtraret , vt qa eũ in habitu aduocatorum vi-
dit incedere,& eũ vidit corã iudice aduocare, licet qđ dixit igno-
raret:hæc.n,tantã p̃ſumptionẽ inducerẽt,q̃ ei ſtaretur,niſi in ꝯriũ
doceretur p iuriſpitos,q p examinationẽ ita nõ eſſe,ſicut eſſe pitũ
dr̃,ꝯphẽdunt:& idem in cæteris ſcientijs,qñ periti ſm mores ciui-
tatis vtuntur diuerſo habitu a cõi. Et ſi quæratur,an ſit Iuriſta, nõ
curatur,an magnæ,vł paruę ſufficiẽtię ſit. Si vero determinate q̃-
ratur,an Iuriſta ſit ſufficiens ad doctor. actus, vel ad aliud ſilẽ,tũc
teſtẽ oportet eſſe eiuſdem ſufficientiæ,vel maioris , quam ſit ille,
de quo quæritur,ſecus ſi eſſet minoris;nullus.n.põt iudicem cer-
tum reddere de eo quod vires intelligentiæ ipſius teſtis excedit,

a
61 **Cerdonem** aeſſe. †vel artificē alicuius artis mechanicę teſtificari pt ql.bet, cum id opus, qđ ex artificio illo reſultabat ab illius artis artifice pceſſiſſe oib. notum eſt. Si ergo teſtis dixerit cerdonē eſſe, qa vidit eum exercere dictam artem, ſati probat. ſi non interrogatur vlterius: ſed ſi adiecerit, qa vidit eū operari in illa arte: non probat, quia pparare corium cerdoni eſt operari in illa arte, non tñ eſt artifex, vt ergo lucida ſit pbō, dicat, qꝛ vidit eū aliquod opus facere, qꝛ certum ſit abſq; illius artis pitia fieri nō poſſe, & hoc cū ſumpſit, an ſit cerdo qritur. Si vero quæratur, quantum gradum perfectionis in illa arte quis teneat, vel quantum artificem illum vnus excedat, non pt teſtimonium reddi recte, niſi per illos, qui ſunt in artificio illo periti.

b
62 **Mercatorem** b†ſeu negociatorem eſſe, ñ eſt artificiū, qm ex eo r ſu dr abſq; ſingulari doctrina, & iō hoc offm̄ appellamus, niſi in hoc alij ſint pitiores alijs, ñ ergo mercator dr̄, q huius rei notitiā hēt, qa ſic oēs mercatores dicerent, ſed hanc appellationem pſonæ ex vſu mercandi adducimus, nō ex vſu quolibet ñ n.q pp eminētes neceſſitates mercatur, mercator dr̄, ſed q cū quadā ppetuitate deputauerit ſed ad hoc, idem in cæteris, qui in offo magis, q̄ in artificio pſiſtunt, & ita a legumlatorib. & a nřis pdeceſſorib. eſt receptum. Teſtem.n.q hoc deponit, cāin oportet reddere pcludētē ad pdicta puta, quia vidit eum tabernā tenere, vel mētirā ad hoc, vel qa vidit eum ſic agere ſic contrahere, vt faciunt hi, qui mercatores appellantur.

63 **Aliquam** †ex pdictis qualitatib. nō hre quē, pbatur eo ipſo qđ pꝛ ñ pbatur: ſed ſi pſtet eū ſemel talem fuiſſe, eū .ſ. pbet. qꝛ talis eē deſierit, dubitabile ē. puto, qꝛ ſi q̄ratur de his, q̄ in offo pſiſtunt, pbari oportet, qꝛ depoſuit aīum exercēdi illud. Ex eo.n. talis dicebatur talis eē. & durare pſumit. donec d pꝛrio doceatur. qđ pbabit, ſi ex pſte de eius conſtiterit voluntate, vel ſi forte pfeſſionem facit, in qua negotiari non licet, vel ſi tāto tpe mercandi pſuetudinē dimiſerat, qꝛ animum dimiſiſſe venſir probat, ad qđ quinquenniū requirit, vt reperitur ī notarijs Reip. & etiā
64 in domeſticis pſtitutum. † Sed ſi de artificijs mechanicis dubitatur, plus difficultatis hēt, qm ex habitu, & pitia illius artificij, talis dr̄, q habitus eſt de difficili mobilis, maxime cū talia artificia ſic pſiſtunt, ēt in modicis, vt in ſcripturis redigi nō ſit neceſſe. Sed pbabitr dic qꝛ ſi p decēnium deſierit tale artificiū exercere, qꝛ artifex eſſe deſinat. tanto.n. tpe obliuionem lex pſumit, vt ſtatutū de poſ-
65 ſeſſione pdenda. † De ſciētijs vero ſpeculatiuis, eum varias & implicitas hēant pclones, alia īſpectio eſt. Quid.n. ſi ſcholaris, in quo nondū habitus ſciæ firmus erat, vel habituatus erat habitu multū leui, ad exerciciū armorū ſe trāſtulit, & a ſtudio ex toto ceſſauit, p culdubio p actus tales, habitus tales dr̄ extincti modico tpe, qđ tps iudicis arbitrio relinquēdū eſt, cuiuſcūq; tñ fuerit firmiſſimi habitus p decēnij ceſſationē ab actu, abſtina: & extinctio pſumetur, vt dcm̄ eſt. Ex pdictis ergo liquet, qualr probetur qꝛ talis eſſe deſierit, poteſt etiam per peritorum examinationem probari.

66 **De virtutibus** Et vitijs oppoſitis videam⁹. † Eſt āt virtus, vt Ariſt. ait, habitus electiuus ī mediocritate pſiſtens, quo ad nos, determinata rōne, & vt ſapiēs determinabit. Ex eo qđ dicit, hīt⁹, apparet qꝛ eſt qualitas aīæ, de qua nunc tractamus. Ex eo, qđ dicit, electiuus, differt ab hītu alicuius ſciæ, vł artis, q eſt hītus electi⁹, ſed ſciēnficus. Pōt.n. aliqs aliquod ſcire, & nolēs, & ſic actus ſcire, neceſſe nō eligit p imperiū voluntatis, qđ nō eſt in actib. virtuoſis. Ex eo qđ dicit, ī mediocritate pſiſtēs, differt a vitijs, q̄ in extremitatib. aſſiſtunt, vt nil largiri, auaritia eſt, oīa largiri, pdigalitas eſt, & vtrūq; eſt vitiū. ſed tenere mediū, tēperantia eſt, & eſt virtus, idē in ſi. Ex eo qđ dicit, quo ad nos apparet, qꝛ ſm diuerſas pdōnes pſonarū diuerſificat mediū. alia.n. eſt moderata expēſa in nobili, & diuite, alia in ruſtico, & paupere, & iō intra hęc moderant ſm nobilitatē natalīū, & pr̄imonij q̄titatē. & idē d alijs. Ex eo.n. qđ dicit. determinata rōne, apparet, qꝛ hītus electiuus dēt fieri ad finē boni. bonū.n. eſt debita rō, & cā oīum.
67 Si.n. fieret ī malū finē, non eſſet virtus, vt dicet inferius. † Ex eo vero, qđ dicit, vt ſapiēs determinabit, apparet hoc pmiſſum arbitrio boni viri, hoc eſt iudicis, q ſapiēs, & bonus vir apud nos eſt, quod merito dr̄, vt ī. pbabit. Apparet ergo ex pdictis, qꝛ cum habit⁹ aīæ nō poſſit pbari, niſi p actus extrinſecos, qꝛ ille virtuoſus pbat cui⁹ actus tales pbantur, qui apud iudicē, & bonū virū virtuoſi determinantur, & cō de vitijs eſt. ſed qa hæc eſt gnālis doctrina, ſtudioſos certos non reddit, ideo eſt ad particularia deſcendendum.

68 **Virtutum** Alię ſunt Morales, alię Theologicæ. † Primo, moraliū quattuor ſunt pīcipales, quas Cardinales vulgo appellamus, ſicut eſt oſtiū in cardinib. ita & ī his quatuor oēs alię reuoluuntur, & ſūt hę.ſ. Prudētia. Iuſtitia, Fortitudo, et Tēpāntia. Huius rō ē, qa ad recte viuendū primo reqrit ī hoīe recta rō p q inter ſe ſyllogizet, & qđ meli⁹ ē cognoſcat, & hoc ptinet ad prudētiā. Scdo cognitiōē boni dēt ſeq opatio: & tūc ſi ē ad alterū ptinet ad iuſtitiā, q̄ ius ſuū vnicuiq; tribuit. Si vero reſpicit operationē, put eſt intra ſe, tunc prudētia ſola ñ ſufficit. ſ3.n. qs cognoſcat qđ melius eſt, pt eſſe aliqs appetitus, q pꝛriet, vt vltra velit, & vt hic appetitus noxius limitet, eſt neceſſaria alia virtus, q̄ dr̄ tēpātia. Qñq; eſt aliquis appetitus, per quem ab eo qđ bonū cognoſci, deſiſtit pp timorem, vel laborem, & ad hunc appetitum nřm refrenandum alia virtus neceſſaria eſt. ſ. fortitudo, & hæc vera ſunt & legibus probantur, de qualibet ergo ſingulariter videamus.

69 **Prudentia eſt,** †vt ait Ariſt. li. 6. Ethi. hītus cū rōe acti⁹ circa hoīs bona vł mala. Ad qđ de
70 clarādū ſciēdū ē, qꝛ ſapiā, ſciā, & prudētia dīnt.† Eſt.n. ſapiā hītus ſpeculatiuus, pſiderans cās altiſſimas, & hęc ptinet principalr ad Theologiā. & Metaphyſicā, q̄ Deū, & primas cās pſiderat, & de pīcipijs oīū aliarū ſciarū iudicat, & ēt de iſta ad Iuriſtas, vñ merito dr̄. ē.n. res ſciſſima iſta ciuilis ſapiētia, vt Vlp. ait. ipſa.n. cās altiſſimas cōſiderat, qa eſt diuinarū, atq; humanarū rerū notitia, & cognitio, iu dicat de pīcipijs aliarū ſciarū: reprobat.n. pīcipia oīa, q̄ fidei catholicę repugnāt, & hac pſiderōne bonus iudex recte ſapiēs dr̄, & cū ad pſiliū ſapientis recurritur, vulgo de iuriſpito intelli
71 gīt. † Scia āt eſt hītus ſpeculatiuus dmōſtratiuus rōne vera, pſiderās cās inferiores, & hęc ad ſcias nāles ſpectat. hęc qdē de vlib. & neceſſario ſe hñt. b. hoc noīe ſcia, & iuri nřo attribuit p pīcipē in ſ. pſtōne ſſorū, & merito, qa ēt cās īferiores pſiderat. ñ ſolū.n. diuinarū, ſed ēt humanarū ē cognitio, & ēt de vlib. iudicat. Iura.n. non ad ſingulares pſonas, ſed gnālr pſtituūtur, & ēt de neceſſario ſe hñtib. Leges.n. pſtringūt hoīum vias, & eis oēs obedire op3, maxīe, qa eſt inuentio, & donū Dei, vt ait Demoſthenes. & retulit Marcianus in l. 2. ff. de legi. nec pdictis obuiat, qa mutabilia ſunt p principis impiū, vel alterius ad quē attinet, qa ēt, q̄ iura nālia ſunt, mutabilia ſunt diuino impio, vel alterius, cui Deus cōceſſerit, vt ī miraculis declaratum eſt, nec tñ p hoc minus dñr neceſſario ſe hře.
72 † Ars vero ē hītus rōne nāę factiu⁹, vñ p talē hītū inſpicit opus faciēdū, qđ trāſit ī materiā exteriorē. vt aliqđ opus, domus, liber, & ſi. quorū opū bonitas nō cōſiſtit ī faciēte, ſed ī ope iſto. Quocūq;.n. appetitu bono, vł malo artifex opus fecerit, ex hoc bonum vel malū nō dr̄, ſed ex ipſo ope, qđ nomē ēt iuri p Iuriſcōſultum tribuitur dū dicit, Ius eſt ars boni, & eq. & merito, cū iura nřa, vt plurimum actū extrinſecū intuētur, & actū materiæ īſtrinſecū ñ pnuai, nec putat. Apparet ergo, qꝛ ſm diuerſas pſiderōnes pt ius nřm appellari ſapiētia, ſcia, & ars, & cū ſit recta rō ſtabiliū, et recta rō ſtabiliū. Nūc ad prudētiā redeamus, q̄ differt a pdictis, qm prudentia pſiſtit circa pticularia, & ea q̄ cōtingenter eueniunt, & ea inter ſe cōſiliare, & diſputare, & recta rōne vlia pticularib. pgruētibus ap-
73 plicare, & hęc eſt vltima diffō ſ. poſita. † Eſt.n. prudentia hītus, & ſic patet, qꝛ reqrunt frequētari actus. Vñ licet pſtet aliquē ēſſe magnum Iuriſtā, vel medicū. nō in ſeqt, ergo eſt prudens Iuriſta, vel medicus. Ad hoc.n. reqrit qꝛ p practicā pcedētē habitū fecerit ad aptādū vlia pticularib. & hoc recta rōe. Si.n. ſine rōne, ſed caſu bñ opet, vł cū rōne recta, qa ñ ī bonū finē, nō erit prudētia. Eſt.n. hītus actiuus & p hoc īnedit qꝛ nō ſit ſpeculatiuus. Speculari.n. ē circa cognitionē vſiū, q̄ neceſſario ſe hñt, ſed pſiliari, & diſputare intra ſe, ad pꝛingentia ptinent. Dr̄.n. actiuus, vt differat ab arte, q̄ eſt habitus factiuus. differūt.n. agere, & facere, hoc loco, quia factio tranſit in māim exteriorem, agere ſm operationē manente materia, licet Labeo in tit. de ver. ſi. verbum agere, lānus aſſumpſerit. Eſt.n. iſte habitus circa hoīs bona, vel mala, & ſic circa pꝛingētia. ſci., & ea bona agentia, & cōſeruāna, & diminuētia, circa quod ēt ius nřm conſiſtit. & circa mala fugienda, & pcauenda ne eueniāt vel ſi euentura ſunt, minus lædant. q ergo talē habitum hēt pru-
74 dēs eſt. † Hoc āt pbare p pbationes neceſſario pcludētes, aut impoſſe, aut difficile eſt valde, cōſiſtit.n. actus pfectus talis virtutis ex multis, q̄ ſunt in aīa, & ext. ipſam diffundūt, ex quib. virtus appet. Quæ āt ſunt illa, q̄ requiruntur ī diuerſis, diuerſimode tradita ſūt, & p diuerſa noīa, ſed ego ponā eo ordine, & his noībus, quæ nobis magis pgruūt. Dico ergo, qꝛ reqrit primo cognitio, q̄ ſi qdē eſt pteritorū, dr̄ memoria, ſi pñtiū, dr̄ intelligētia. Scdo reqrit ipſius cognitionis acqſitio, q̄ qñq; pcedit ex doctrina, q̄ ab alio pcipit, & hęc appellat docilitas, qñq; p inuentionē expimentalē, & hæc appellat expiētia, & hęc qñq; fit cū tarditate & appellat deliberatio, qñq; fit ex velocitate, & quaſi ſubito, & appellat ſolertia.ſ. facilis, et prompta piecturō, & hoc ſępe expeditū eſt. Tertio reqritur vſus cognitionis, vt cōtingētia adaptētur recta rōne. Ad hoc autē requiritur tria. Primo, vt hæc ordinētur ad aliquē bonū finem, & hoc ptinet ad prouidentiā, q̄ reſpicit futura. Scdo, vt adaptent circūſtantiæ negotij, & hæc vocat circūſpectio, p q̄ prouidet, ne impedimenta occurrant. Tertio, vt euadamus impedimēta ſi occurrent, & hæc vocatur cautio. & ī his ēt cadit, vł experientia in ſe, vł docilitas ab alio, & ex his dr̄ hō prudens, circūſpectus, & cautus. Si ergo bñ cōputes nouē ſūt, q̄ reqrunt, memoria, intelligētia, experiētia, docilitas, deliberō. ſolertia, prudētia, circūſpectio, & cautio. Quis ſit ergo ille ī quo oīa pdicta pcurrāt vł, des mihi, & laudabim⁹ eū. Sūt.n. multi ī qb. pdicta īpfecte pcurrūt. Multi.n. ſūt ī qb. pdicta pfecte pcurrūt in qbuſdā ſpēb. agēdorū, & hæc cognoſcere ſcire

ADDITIONES.

a Tho. D. Cerdonem. Vide Ale. in l. cætera. §. ſed & ſi quis. in prin. in 1. col. ff. de le. 3.
b Th. D. Mercatorem. Vide Bar. in l. legatis ſeruis. in ver. 3. quæro mercatur. ff. de le. 3. & ibi vide plene. Alex. in apo mag. quæ inc. locatores. & eundem in d. l. cætera. §. ſed & ſi quis, in 3. col. ff. de leg. 3.

Digitized by Google

ſcire & ꝓbare nobis expediens eſt. & iō de his aliquid tangamus.

75 **Prudēs** †prudētia pfecta ꝓſumit qlibet maior. niſi ꝯriū ꝓbet: qlibet ēt nat̄ bonū appetit. & cuilibet ineſt rō ex eo, ꝙ hō ē, qa ēt q̄dā pricipia ſtabiliū, & agēdorū hēt, licet n̄ ꝑfecte. Ex hoc ieſt nobis nat̄r. vt ꝯſult⁹ pitior ei credat humil̄: cū ſcriptū ſit, ne īnitaris prudētiæ tuę. Iō ad oī̄ lēdū q̄uo ſcia. & prudētia iuris cuilibet ineſſe ꝑſumit. Pau. in ti. de ho. poſ. ait, ſcīā n̄ hāc accipi, q̄ ī viris prudētib. ſit, ſꝫ eā, q̄ qs aut p ſe, hr̄ aut ꝯſulēdo prudētio

76 res. prudēs vero † pfecta prudētia ea pfectione, q̄ ī hoīb. cadere ꝑt nat̄r. pt eē ī qbuſdā ſpēb. agēdorū, ex quo diuerſę ſpēs agēdorū dn̄r ipſius prudētiæ. Quædā. n. prudētia eſt circa regimē ſui ipſius, q̄ appellat̄ prudēntia ſingl̄is, ſeu ptic. l̄s. Alia eſt prudētia, q̄ua regimultitudo, hæc multiplex eſt. aut. n. ē multitudo coadunata ad totā vitā, vt vna dom⁹, ſeu vna familia, & ad eius regimē prudētia reqrit̄, q̄ dr̄ ęconomica. Si vero non ſit coadunata ad totā familiā, ſed ad vſia, vt multitudo, ciuitas, vel regnū. & hæc ī princ. pe dr̄ prudētia regnatiua: in ſubditis vero dr̄ prudentia politica. Si vero ſit multitudo, quæ ꝯgregetur ad certum ſinem, vt exercitus ad pugnandū & ſi tunc dr̄ prudētia militaris, de q̄libet iſtarum aliqd videamus.

77 **Prudētia** †particul̄is ē, cū ad ſui ipſius regimē qdā prudētes iueniunt̄, q hn̄t ea, q̄ gn̄al̄r ē. de prudētia dcā ſūt. Et notādū, ꝙ quoad alios prudēs qs eſſe nō ꝑt, niſi quoad ſui ip

78 ſius regimen prudens ſit, ſed hoc nō ꝯuertit̄. † Sūt. n. aliq, q quoad ſe boni, & prudētes ſūt, aliorū vero negotiorū inexptes, de illis dr̄, ſctā ruſticitas ſibi ſoli ꝓdē. ꝙ de Eremitis, & alijs viris ꝯtēplatiuis, & a vita actiua ſeparatis dcm̄ eſt, iſti a tutela excuſantur ſm̄ ll. & hi ad prælaturam ſm̄ can. nō promonētur. Oportet ergo epm̄ ipſum eſſe prudentē nō ſolū literarū pitia, ſed ſecularium negotiorū diſpēſatione. His in dicendis teſtimonijs multum creditur, ſi ſunt vitæ laudabilis, nec eorum fides vacillat. Hmōi aūt prudentia, q̄ exiſtimo particularem, in viuendi, & conſeruandi modo probabitur, & per eum reddere teſtes rationem oportet, vt in ſeq. clareſcet.

79 **Oeconomica** †prudētia. i. diſpēſatiuā ad regimē familię ptinet, hn̄tē eā, diligētē pr̄mſa. appellamus hoc nobis probādum bipartite occurrit. ſ. vel diligēter, ſeu prudenter eſſe pr̄mſa. ſimpl̄r. nullius ſingl̄is actus reſpū, vel alicu⁹ actus reſpū. primū occurrit, cū de aliquo creādo tutore q̄rit̄, vel de ætatis venia ꝯcedēda. Hoc imp. ꝯ. li. docet, qua de eo, cui ætatis venia eſt ꝯceſſa, eſt cautum, ꝙ idoneis vocatis teſtib. morum ſuorū inſtituta, probitateſq;, cōi teſtimonio honeſtioris vitæ edoceāt. qd eſt. n. ꝙ morum ſuorum inſtituta dicit, apparet p act⁹ extrinſecos prudentes eſſe probatos. Sed qa ex actib. quis non efficitur virtuoſus, vel prudēs niſi faciat eum retinere mores, vt in definitione virtutis, & prudentiæ docuimus, iō ſubdit probitatem, quæ cōi teſtimonio vitæ honeſtioris edoceantur. Ex vita. n. & ꝯuerſatione honeſta ꝑſumimus eum mores retinere. E ꝯrio ꝯtrium. Iō cautū eſt legib. imputandum eſſe ꝯſtitutori. q eum tutorem ſuſpectū nō fe

80 cerit, ſi eū male viderit ꝯuerſari. † Hæc qdē mihi ꝑcipue inueſtigāda ſunt, cū Carolus IIII. ſanct. & nob. Imp. inter alia multa ꝯceſſerit, vt ego, meiq; deſcēdentes, quos leg. doc. eſſe ꝯtigent, p vniuerſum Imperium ætatis veniam ꝯcedere valeamus, ſeruata forma, q̄ legib. repit̄ inſerta. Quid ergo morū inſtituta ſint, qd honeſtior vita, inferendum eſt primo, poſtea quał̄r ꝓbēt mores licet p loca, & tpa varient, in̄ hoc intelligendū eſt de bonis morib. ver. gra. La

81 beo dixit, ſup edicto de inunis. Nonnūq̄ † tn̄ dn̄t mores ciuitatis. i. populi ipſius ciuitatis, vt ſunt mores, q vim legis obtinēt, vt ꝯſuetudines, q̄ ꝓ lege ſeruant. Et ad hanc inducēdam, loci nā, & tpis curſus requiritur, vt in mā ꝯſuetudinis eſt receptum, & de his non loqmur in pñti. Nonnūq̄ vero dn̄r mores ciuitatis, & ſingulorum de ciuitate hi. q legis vicē nō obtinēt, & vitas hoim n̄ ꝯtingunt. q̄libet. n. ſm̄ ſuū placitū ſuam famdiā regit, ſua aīalia paſcit, itaq; ꝑdia colit, & gn̄al̄r ſuæ rei qs moderator, & arbiter eſt: q̄ vero ī ꝑdictis a plurib. obſeruant̄, illi mores ciuitatis dn̄r. Et ꝙ dico a plurib. ſm̄ gradū intelligo. Alr̄. n. diſponēdā eſſe famdiā diuitū, & magnatū, alr̄ mediocriū, & humdiū. Iuriſc. oſ̄dit, dū de alimēntis pupilloꝝ ſtādis tractauit, ſm̄ ꝙ ait, morum īſtituta. i. ſolidata, & firmata. q. d. hitū morū, q eſt difficilis mobilis ꝓbari opꝫ. Ad hoc āt n̄ lōgi tpis curſus reqrit. Eſt. n. hoc in iuuene 20. an. de quo ꝯſtō loquit̄ ipſe l̄e repetit. Sed hoc facile eſt colligi ex ꝯſtōne Principis, q̄ de monachis loquit̄. Ait. n. ſi vitium in priori eſt geſtū vita humana ex nā quodammodo labitur ad delicta, atn̄ ſufficit ad meliorē purgationem peccatorum, & virtutum augm̄ triennalis tpis teſtimonū. Apparet ergo, ꝙ ex morib. 3. an. ꝓbat̄ hītūs. ex hoc. n. inducit̄ virt⁹. Virtus. n. eſt habitus, vt dcm̄ eſt, & hoc verum ēt, ſi vitium ꝑceſſit, ꝙ intelligo, niſi magnus habitus vitiuſi ſꝑceſſerit. Quid. n. ſi poſt ꝑfectam ætatē longo tpe vitam geſſerit vitioſam? Tunc talem habitum non puto per bonos mores triennij emendatum, ſed tunc longioris tpis curſus requiritur, vt in decurione, & curiali volente ad clericatum aſcendere, ꝯ ſenatorū vita honeſtiore, & honeſtam intelligo, vt ex his, q̄ relicta ꝯſtructione proſequitur. † Oſ̄dit hoc

82 vnum iuris præceptum. ſ. honeſte viuere, ꝙ interp̄tatū eſt quo ad ſe. hæc ēt honeſtas ſpēs te ꝑrantię eſt, & iō ſicut virtutes ceteræ ꝯſiſtunt in medio, vtiq; ſm̄ ꝙ vir bonus, & ſapiens determinabit, & hoc ex multis ꝯphēdit. ſ. ex ꝯuerſatione cum bonis, vt dcm̄ eſt, & hoc ſm̄ temperantiā. Non. n. honeſtum eſt hoī mediocri aſſidue cum magnatib. & viris ꝑexcellētib. ꝯuerſari, nec eorum veſtib. vti, nec nimis delicatis, nec ſordidis vtat̄. ſed mediocriter, & vel ſolus, ſociatus mediocriter tn̄ ſm̄ ſuam ꝯdōnem, & regionis morē incedat & ꝙ potib. & cibis ꝯgruis in qualitate, & q̄titate, & ꝯgruis horis ſm̄ ꝑſonæ ꝯdōnem vtatur, & ꝙ ſit temperatus in lingua, nec luxuriæ dedit⁹ & gn̄al̄r nulli notabili vitio ſit ſubmiſſus. In his vero tota ſecularium vita ꝯſiſtit, hęc ꝓbab. l. b. authoritatib. probarent, ſed ita manifeſta ſunt, ꝙ ꝓbōne nō indigent. Apparet ergo ꝓbandos eſſe mores reſpū ad alios, vitæ honeſtatē reſpū ſui, ſine his hęc ęco

83 nomica prudentia nō ꝯtingit eſſe ꝓbata. † Ad teſtium dicta, q ſup his veniunt. dico, ꝙ ſi teſtis dixerit aliquē eſſe prudentem, diligentemq; patremſ. qa p triennium vidit eum diligenter gerere negotia ſua, & bn̄ & honeſte viuere, ꝙ ſatis ſufficienter ꝓbat. Hæc. n. diligentia, & honeſta vita in cōem hoīm notitiam cadit, vn̄ recte, p viſum eā deponit, ēt ſi actus ſingl̄r non exprimatur. nec his ob. ꝙ p triennium ꝯtinuum teſtis videre non potuit, qa ēt ſi teſtis expſſe dixerit ꝯtinue ſe vidiſſe, dēt intelligi de illa ꝯtinua viſione, q̄ cadit in ſocium, vel vicinū, nō ꝙ n̄i momēto vidiſſe exigatur vt Labeo ait. ī muliere cui legatur, dū filio ſuo cōiter erit. & ſi teſtis ꝑticul̄r interrogetur quos actus eū facere viderit, dēt r̄ndere, vt puta qa vidit eum ad modū diligētis pr̄iſfa. ſuā familiā regere, ſui ꝑdia colere, ſructus ꝯgruo tpe vēdere, & his ſil̄. a. Et ſi de oīb. actib. emergētib. in ꝑdictis nō expſſerit dictū eorū nō vitiatur, & ſi diuerſi teſtes dixerint actus ad hoc ptinētes vidiſſe, ſingl̄es n̄ erūt, vt ī ſil̄. b. a nr̄is maiorib. eſt receptū. q̄to tpe vero ꝑdcā magis declarātur, tāto lucidior ꝓbō redditur. In qbuſdā tn̄ puto, aliquē eē prudētē diligētēq; patrēſ. i. vulgi opinione ꝓbari, vt in caſib. in qb. receptū eſt ex vulgi opinione ꝓbari, quē vergere ad inopiā, vel male vti ſubā ſua, & in

84 his ſil̄e rōnē hn̄tib. † Ex qb. dico, ꝙ ſi oīa, q̄ requirūtur ad ęconomicam prudentiam, ſunt ꝓbata, ex aduerſo docetur, ꝙ vſurarius eſt, dico ſi aliquid ex aduerſū probatur, ſi quidem ſm̄ morē ciuitatis, ī ſeculari pſona ꝓ modico reputatur apud bonum virum, ex hoc ꝓbōnē nō infringi. maior. n. ps hoīm aliquo defectu tenetur. vt. n. in corpore modicus defectus non facit corpus iudicare morboſū

85 vt ſicut dēs abeſt. † ita nec defectus modicus aīæ quoad nos faciat quem non prudentem videri. Sed ſi vitium eſt notal̄r, & damnoſum, vt vſurarius, fur, latro, raptor, falſarius, & ſi. tunc ex his redderetur nō prudēs, niſi ex ſecta, vel locorum varietate eſſet al̄r ſtatuēdū. Quid. n. de Iudęo creādo tutore alteri Iudæo, q in oīb. diligens reperitur, atq; honeſtus, ſed ī hoc deficit, qa infidelis eſt, & Chriſtianis public⁹ fęnerator, q̄ licet apud nos grauiſſima ſunt. nō tn̄ ad ſectā eorū, nēpe ex hoc nū reprobatur, vt iprudēs. Hæc eadē lege ꝓbari vñr, q̄ tutorē eſſe pmittit. Quid ē, ꝙ dolēter refero, vt qbuſdā ciuitatib. accidit, quaſi oēs ēt honeſtiores publice fęnerēt, oportebit qppe iudicē, q hunc hēt citare tutorē pp duritiē populi, & errorē eorū, & ſeruitas impęritētis neminē reprobare, in venia talib. n̄ ꝯcederē. Cū vero tractamus de aliquo prudēte & diligēte alicu⁹ certi actus celebrati, nō pp hoīm prudētiā hoīē prudētē ꝓbamus, cū prudētia ſit hītus mētis, q ſingli actu nō limitatur, ſe ꝓprie tractamus, an actus ſit prudēter fcūs hoc eſt, in quocunq; prudēte, & diligente, & hæc lex oſ̄dit, & ꝓ negotijs vtil̄r ceptis actiones ꝯcedunt, & ꝓ his, q̄ diligēter geſta ſūt, minorē nō reſtituūt. Ad hoc āt requiruntur tria. ſ. prudentia, & circumſpectio & cautio. Prudētia, reſpū finis, puta, vt ematē ſibi neceſſariā. Circūſpectio, reſpū circūſtātiarū, vt puta res, q̄ emitur, chalmati, uel alteri caſui uel riſil̄r nō ſubiaceat, ꝙ nō ſit uicinis peſtilētib. ꝯfinata uel ſi. Cautio, ut euadātur impedimēta, ſi forte ꝯtigerit, ut de euictiōe ſibi ꝓmittatur idonee, hoc a quocūq; prudente fieret, & ſi ex caſu hoc redundaret in damnum, non imprudētię hoc imputaretur, ſed fato: ſi qdē uero deficeret fatum, diligēs nō dr̄ prudens, ut Vlp. ſup edic. o, de minorib. ait. Quidā actiōe negotiorū geſtorū agebat, ꝓbauit ſe aliqd negotiū utilr̄, & diligēter geſſiſſe, p teſtes, q ꝓ rōne ita eſſe, qa qlibet prudēs, & diligēs pr̄ia. ita feciſſet. ſm̄ mores illius ciuitatis, an ſufficientem rōnem reddiderint, dubitatur. dixi aduertendum qa quędam ſunt negotia, q̄ quoad oēs hoēs illius ciuitatis, ſe quodāmo uniformiter hn̄t, ut ī cultura uineę, fundi, oliueti, & ſi. & ſi de iſtis q̄ratur, ſufficiens rō redditur, q̄ ſi talis diligētia in cōem oīm hoīm notitiā cadit. Quędam ſunt negotia, q̄ difformiter ualde ſe hn̄t, ut emere uel uendere pro alio equum, ſeruum, fundū, & ſi. & in his ꝑdcā rō nō eſt ſufficiēs rō. Hęc. n. diligētia in cōem hoīm notitiam no cadit. Hēt ergo teſtis dicere in tōe circūſtantias, ut illud negotiū appareat fcm̄ diligēter, ut puta, ꝙ equus uēditus erat ſenex, uel

a alū defectū hēbat a, pp quē illū uēdidiſſet qlibet diligēs prt. uel ꝙ negotia, q̄ gerebat erat magna, & diſtiſā. Vn̄ qlibet potius emiſſet equum ea uſuāli negotia, q̄ ꝯtinue ꝯduxiſſet ad nocturam, & ꝙ equus ille emptus eſt cōi ꝑtio, his exemplis ꝯtenti ſumus. Nec ꝑdictis ob. ꝙ ſ. dixi, cum de hoīs prudentia ſimpl̄r quæritur, ſufficere ſi teſtis dicat, ꝙ congruo tempore uidit quem bene, & diligenter gerere negotia ſua. Cum. n. de hoīs prudentia quæritur ſimpl̄r, ſufficit

ADDITIO.

a Th. D. Defectum habebat. Vide Ale. in l. de mi. cec. §. plurimum in add. quæ incidit de quæſtionibus.

Digitized by Google

ſufficit ſi ſimplr cām reddit, ſicut cū q̄rit an iudex r⁹ dixerit q̄ no̅i ta ī cſicadit q act⁹ exteriores vider t,q prinēt ad i⁹ reddēté, lȝ ex his ſit forſitā aliqs act⁹ īiqu⁹,& ſi d actu ſingl̄ q̄rit an ī eo i⁹ dixerit niſi oēs ipſi⁹ act⁹ & circūſtātias qs cognoſcat, de eo recte ñ teſtificaret.

86 **Regnatiua** †prudētia ꝯſiſtit in bñ operādo in bonū finē hoc ē in qetē, & bonū ſubditorū, nō in finē ſui lucri, vel pſonę. Hec quidē reqrit in principe, hoc ē in quolibet ptatē gerētē publice. Hoc ī quolibet poſito ī dignitate pſumit, niſi ꝯtrariū pbet, & ī pbādo ñ reqrit pſonæ examinatio, q citra ſciam p

87 examinatōnē expedit, circa īnferiores ſm canidone⁹ pſumit. †Iura vero ciuilia hāc prudētiā aliqualr pbari exigūt, q ex eo exiſtimat, q q̄ fecit dñi ī inferiori gradu ꝯſiſteret. ſi n. indign⁹ qs eēt iferiori gradu, indignior eēt in ſupiori, vt Pōpon ait. Eſt ēt ꝯſtitutū, vt gradatī a minorib. ad maiores grad⁹ pueniat. hęc.n. ſ eē neceſſitas. Nā gerēdorū honorū nō pmiſcua facultas ē, ſed ordo cert⁹ huic rei adhibitus. Nā neq; pri⁹ maiorē magiſtratū qsq̄, niſi pri⁹ minorē ſuſceperit, gerere pt, vt Calliſtrat⁹ ait. Quę authoritas oñ. ſit eoipſo, q qs p grad⁹ pcedētiū dignitatū trāſiret ad maiores, gradatī ad ſequētes idoneus pſumat. niſi ꝯtrariū doceat, & hoc ñ īmerito, q ſm Ariſt. virū pricipatus oñdit. In pricipatib.n. tot occurrūt ardua, quorū expedino op; oib. eē manifeſta, q iuſte ad fidē deducimur, q ē idone⁹, niſi de ꝯtrario diſcernat. Siqs tñ pſūptioni ſoli ſtadū nō putaret, putarē ſufficeī, ſi p eos, q eis ſuberāt ſama bona boni Regis pbeat. hęc n. ī his ſatis ad fidē iudicē adducūt, hęc ēt pcipue ī quolibet pſide regnī, vt ſubditis iuſtitiā ſernet, bonas leges ꝯdēdo, & bñ iudicādo, q qualr pbet, ī trac. de iuſtitia dicet. Pōt ēt d vno pricipe vnus act⁹ no. declarari, q ex eo ſolo ad fidē ducimur, q hēat prudētiā regnatiuā. vt de Salo. leg. in .iii. Reg. c. 4. q in qōe de īfante dixit, Afferte mihi glad.iū. †No. ēt. q ſm diuerſitatē graduū in principatib. diuerſa dēt eē prudētia regnatiua. Alia.n. reqrit ī Pricipe eccleſiaſtico, vt ī epō, quē ponit Aplſ, vt in ſacris can. declarat. alia reqrit ī Prin. ſecularib. & in aliis. & ſm diuerſitatē graduū diuerſa notaui. In eo vero q nūq̄ gradū dignitatis tenuit. īſpicit forte ſi fuerit ꝯſiliarius, vel decurio, iō ꝯſtitutū eſt, vt q nō ſunt decuriones ad honores nō pmoueant. Si vero nullo mō dignitatis gradū tenuit p ſe, vel p aliquē aſcēdēdo, quaſi impfcte eſt pbari cū hēe prudētiā regnatiuā. Quō.n. pt pbari habitus prudētiæ regnatiuæ ī eo, in quo nūq̄ aliqs actus aliis pceſſit, cū habitus ex actib. gñet. Verū ñ tūc eſſet ſola diſpō inuiēda. q̄ ex natalib. & facultatib. pſumit Calliſtratus in ti. d mu. & ho. ñ. ſit. In hac.n. prudētia reqrit pſona oī turpitudine depurgata. Infamis.n. de iure, vel de facto ad nullā dignitatē vocat, vt ꝯſtitutū eſt. licet hoc prudētię œconomicę nō repugnet. Pōt.n. īfamis tutor eē, vt patet ex edicto ptoris, ī quo tutor īfamis ad poſtu-

89 lādū p ſuo pupillo admittit. †Nullus.n. ex viliſſimis negotiatorib. adiectis adhibiniſq; officijs, ſi de forib. & miniſtris, vel ex turpib. lucris lucratus ſuit, aliq̄ dignitatē hēre pōt, vt ꝯſtitutū eſt. Si qua de his pbarētur, apparet talē carere prudētia regnatiua, & merito. ſūt n. tales puſillanimes, q vitiū repugnat prudētię regnatiuæ, in qua magnanimitas, & magnificētia requit, vt inferius declarabit, nec puto in prudētia pbāda tāti ipis curſū reqri, q̄tū & in œconomica

90 dicimus. in dignitate.n. facilius hō cognoſcitur. †Sunt ēt actus excellentes, & notabiles, q cum maiori deliberatione fiunt, iō ex his habitus prudentiæ generatur, & prædicta ſi ſimplr quæratur, an aliqs ſit prudens tali prudentia. Sed ſi particulariter, & ſimplr quęratur de aliquo actu ſingulari, facto ab eo, q pſidet, an prudēter ſit factum, dubitanr, & tunc erunt pbandæ circunſtantiæ, vt in œconomica dictum eſt, & manifeſtius in trac. iuſtitiæ declarabitur.

91 **Politica** †ſiue ciuilis prudētia reqrit in ſubditis, q̄ ī hoc ꝯſiſtit, vt ī boni finē ciuili opetur. Eget.n. ciuitas multis. ſ. dño, cuius prudentia regat, eget ſubditis diuerſarū ꝯdōnū. Nā alij ꝯſiliarij regētiū, vt ait Poponius decuriones dicti ſunt, eo q in num. decē eligebant ꝯſilij publici grā, & eo. mō alij, q alia munera ſubibāt. Iſtorū actus multū appinquat actib. regētiū, iō eo. mō eorū puto pbari prudētiā, put dcm ē de prudētia regnatiua. Alij ſunt negociatores, alij alia miniſteria, artificia, & officia exercētes. hi ſunt oēs actus ad ciuilē vitā ordinandam, vt in lib. pol. ciuilis declarat. Licet tñ pdicta ad finē ciuilis boni iūcta ſint, tñ hoīes vtūtur his ad finē pprij boni. ſ. vt pprā ſubſtātiā augeāt, & ſic ſm vſū ptinet magis ad prudētiā œconomicā. Qd ergo ſit prudēs & diligēs mercator, vel artifex alicuius negotij, eo mō pbādus eſt, q dico de œconomica. aut de hoc vlr q̄ritur, aut reſpu certi, & in hoc īſpiciēdi ſunt mores ciuitatis. ſ. hoīm eiuſdē negotij, & artificij, q ſi forte in ciuitate tñ vnus eſſet artifex, mores eorum inſpiciēdi ſunt, qui in vicinis ciuitatib. operantur, vt eſt in ſimilib. conſtitutum.

91 **Militaris** †prudētia ꝯſiſtit in bñ operādo, ī finē victorię ob qetē Reipu. Loquor āt de militia armata, & hęc militia alia eſt terreſtris, alia maritima: terreſtris, alia pedeſtris, alia equeſtris, & īter hos alij ſunt regētes, alij q regunt, & regētiū qdā ſūt, q ſunt toti exercitui, q ꝯtinēt multos numeros militū, alij pſunt legioni, alij cohorti, alij alę, vt Vlp. in ṗ edicto de infamib. no. & iſtorū pſidētiū prudētiā, ſine multiplr, ſine reſpectu certi actus pbādo occurrit, eo. mō pbāri, q dictū eſt ſ. de prudētia regnatiua. Aliorū vero, q recturi prudentia militari, ſi pbari expedit, exercitio illius actus pbari oportet, vel in actib. bellicis ꝯ hoſtes, vel in haſtiludijs, & certaib. q grę cā ſiūt. ī ciuitate, p illa acta hoīes apti redduntur ad arma, & q viribus victoriñſis extitit, noſtrā vocōnē ꝯſequtur, vt Imp. in ti. de athle ꝯſtituit. Aliorū vero, q in his exercitati nō ſunt prudētia militaris directo probari non pōt. pſumptio eſt tñ, q in militia equeſtri prevalcant nobiles, & alij aſſueti in equis. In militia vero pedeſtri prævalent homines robuſti corde, maxime carnifices, qui in exercitio gladij, & effuſione ſanguinis ſunt experti, & ēt ſabri. & in alleatores, qui in actib. pcutiendi, operā dant aſſiduā, vt dicit Vegetius de re militari, & ēt Egi. Rom. de ordine Eremitarum in lib. quem fecit de regi. Prin. in vlt. par. ſui, vbi de re militari multa pulchra tractauit.

Oppoſita prudētiæ ſunt diuerſarū ſpēꝝ, ſm q diuerſas ſpēs prudētię poſuimus, q p ord. pſequamur.

93 †Prudentiæ quidem particulari, quæ ad ſui ipſius regimē ptinet, opponitur imprudentia, q̄ ꝯtingit ex ætate, vel caſu. Ex ętate, vt in pupillo maxime infante, vel infantiæ pximo; cui, cum nec ſe, nec familiam ſuam regere ſciat, datur tutor, q & pſonę, & familię ſuę hēt curam. In adulto vero non pſumitur imprudentia talis, iō nō pſonæ, ſed bonis curator datur, hæc aūt ętas qualiter pbabitur, in trac. de tpe declarabit. Ex caſu vero ꝯtingit imprudētia, ī his, q carēt iudicio intellꝰ, q ꝯtigit in qbuſdā actib. furoris, & dr furioſus ī qbuſdā eſſe, & qbuſdā ñ, ſm furorē, & hoc qñq; ex ſenſus defectu pcedit, vt ſurdus, & mutus, q qñq; nihil, & qñq; aliqd intelligunt, & illi nullo abo noīe ſpāli nuncupantur, ſed eos mutos, vel ſurdos, vel morbo impeditos lex appellat. Qñq; ſtante ſenſus integritate contingit aliquos eſſe dementes, & hos omnes mente captos appellamus, ſed & ſm diuerſas cās alijs ēt noīb. nuncupantur, vt ſtultus. & fatuus. & his ēt datur curator, q perſonæ, & patrimonij curam hēt. †Furioſus probatur ex actib. & ſi teſtis dicat, q vidit eum furere, & actum furioſum facere, ſatis exprimit. ſunt.n. tales actus communiter noti, ſed ſi interrogetur vlterius, oportet teſtem ex-

a primere actus, i. q a ſine cā aſtantes a ibi vidit percutere, & aſtantes ſine cā fugere, lapides pijcere ſine cā, & ſimilia. Quid ſi dixerit, q viderit eum detineri in carcerem, vel ligatum funibus, vt furioſum? Puto hoc non ſufficere, ſed adminiculari. Sed ſi adderet, q in vinculis vidit eum inſania verba dicere, ſufficeret, ſi prædicta aliquo tpe fecerit, ſufficit dicere ad hoc, vt furioſus ēt hodie pſumatur, niſi aliud doceatur. Ait.n. lex, ipſum tandiu eſſe ſub cura, quandiu ſanitatem receperit. Qui ergo dicit, q ſanitatem receperit, docere debet. Sed ſi diceretur, q alternatis vicibus in ſanitate fuerit, & in furore, & ſic habet dilucida interualla. ſatis erit ad tollēdam illam ꝯñriam legis. ſ. q hodie furioſus præſumatur, vt reſcripti verba

95 oſtendunt. †Sed an actus, de quo agitur, in quiete vel ſanitate factus fuerit, in dubio ipſe actus oſtendit. Quid.n. ſi matrem, vel filium, vel coniunctum percuſſit, quid ſi ꝯtractum fecit, in quo enormiter læſus? Certe ipſe actus oſtendit eum in perfecta quiete non eſſe, & in talib. Imperator requirit, q actus per eos fiant per interualla, quæ perfectiſſima ſint. Sed ſi actum fecit quem quiſq; dili-

96 gens feciſſet, in perfecta quiete factus eſſe præſumitur. †Sed an qs

b furorem fingat, pōt dubitari b. forte enim putarem, qñq; ſimulatum furorem, vt ciuilia munera detrectet, vel euiter, & iō cauſæ cognitionem adhibendam puto, vt ait Vlp. in reſcripto prædicto, ſi monitus, nec ſubeſt vlla ſuſpicio, matrem ab eo ſimulatione dementię occiſam. Ex ſuſpicionib. ergo ſimulatio arguitur & ex vita præambula. Quid.n. ſi homo eſt ſimilia facere ꝯſuetus, vt ſunt illi, quos vulgo cantatores appellam⁹? Ex actu ēt ſuſpitio arguitur. qd.n. ſi inimicū ppinquum interfecit? Antiquorū.n. relatu pcepi in hac ciuitate quēdam cupiditate vīdictæ fratris occiſi, ficto colore dementię apoſtataſſe, & demēs p bienniū cōmeauit, inimicūq; ſuū īterfecit, de ſe, vt a demente, nō pcaucnte. Qd de ſuſpitione dico, ītelligo de nō leui, ſed tali, q̄ ad fidē iudicē ducat, & ī his ēt mul-

97 tū operatur aſpectus & fama. †Aliquos vero imprudētes eſſe ꝯtingit ex ſenſus defectu, ſtante mētis integritate. Cū.n. ad prudentiā requiratur pñtiū notitia. memoria ptentorū. & puidentia futurorū. iſta.n. pp defectū ſenſus in tales nō cadūt, merito & imprudentes curatorū ꝯſilio regūtur, vt mutus & ſurdus, loquor aūt de his, q nutu pcipiunt tñ, q ſufficiat ad rectū iudiciū intellꝰ, quos infanti ſuiſc. Mena. in ti. ad Treb. equiparat. Licet ergo nutu ītelligat aliqua minima, vt ad cibum, vel potū ptinentia, & ſim nihilominus imprudens eſt, hoc. n. in infante contingit. Sed ſi mutus & ſurdus nutu vel alio modo ſufficienter perciperet, non dr imprudēs, vt ibidem Mecianus ait, & merito in eo ſufficienter cadunt ea, quæ ad prudentiam requiruntur. Quod dico de muto, & ſurdo,

idem

ADDITIONES.

a Th. D. Sine cā aſtantes. Vide per Bar. in l. mutum. ff. de acq. hær. & in l. nec codicillos. C. de codi. concor. de quib. p Iaſ. in l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſſ. ver. verū, quia furor non poteſt, & in l. apud Iul. §. conſtat. in 2. col. ff. de leg. 1.

b Pōt dubitari. Vide plene Iaſ. vbi ponit plures concor. in l. furioſum quo tpe. C. q. teſt. fac. poſſ. vbi videas in ver. quid aūt ſi non apparet. & Alex. in conſi. q inc. ad quæſitum. vbi allegat Bar. hic, quod conſi. nō eſt impreſſum, ſed in 25. vol. meorū conſ. 1. char. 15. & vide Ale. in conſi. 54. ad quæſitum, in fi. in 3. vol. conſi. vbi alleg. Bar. hic, & vide plures concor. quæ ſcriptæ ſunt ad Bart. in addi. in l. mutus. ff. de bon. poſ. fu. i. dela. & in l. 1. qui. ff. de tut. & cur. da. ab his. & Iaſ. in l. cum furioſo. ff. de his, qui ſunt ſ. i. vel alie. iur.

Digitized by Google

a idē ſi eſſet cęcus, vel quouis alio mō pp ſenſus defectū, a in eū ñ caderet notitia eorū, q̄ apud prudētē reqrūt, merito in lege dictū ē gñalr curatorē dari his, q aliquo ppetuo morbo reb. ſuis ſupeeſſe nō pñt. Iſtorū aūt ſenſuū defectus, qualr p teſtes pbaref, ī tract. de ſent. dicemus. Hos vero non pcipere nutu, probaf ex eo, q teſtes dñt vidiſſe, q cū eis aliqd nutu ſignabaf, nec voce, nec nutu, nec 98 alio mō rñdebat, p quę eos intelligere ɔphēdere poſſent. † Mēte b capti vero, q ſtāte ſēſus integritate carēt iudicio intelſs,[b] qdā ſtulti, qdā fatui appellāf. Stulti dcī ſūt a ſtupore, qa ſtupēda nō ſtupēt, vł non ſtupēda ſtupeſcūt. Quid. n. ſi mortis metus, litis, vł famę, vł ɔcuſſionis oīum bonorū imineat, & hic tāq̃ nō cognoſcēs ñ rñdere pcurat nec ſtupeſcit, & ſua auferri patīt a quocūq; vel eɔ̄. Quid .n. ſi quolibet leuiſſimo caſu, ſed a caſu mortis non terretur ppriē hic ſtultus ē, & his actib. pbaf. Fatui vero dñt a fando, hoc eſt loquēdo, qa loquēdo ſuā fatuitatē oñdunt. Hi pbanf per eos, qui viderūt eos aliena loq, & q p vicos more īſanorū deridēda loquūt, vt Vlp. ait, ī l. ti. de ędil. edic. & pdicta ſm vocabulorū pprietatem, licet in iure qñq; iſtis vocabulis abutamur. Sed qd, ſi multa verba ordinate pferāt, inter quę alia fatua īterſerūt? Certe in illo actu pſumit, vt Modeſtin⁹ rñdit in eo, q in hēdis inſtōne interuit ɔdōnē, ſi reliqæ eius in mari pueiāt. Hęc āt pſūptio remoueri pt pſpicuis rōnib. vt ibidē Modeſt. ait, vt ſi hō erat hiſtrio, vel alr ɔſuetus ſiſa c verba pferre, & ad riſū puocātia,[c] vel ſi humilitatis cā nō reputās ſe dignū in eccła ſepeliri talia verba ptulit: erūt qppe hmōi pſpicuę rōnes, vł pbōnes. De aliquo dubitaf, an qs ſit furioſus, vł mēte capt⁹ morbo ppetuo. dixi hoc peritorū medicorū iudicio ɔmittēdū, vł ēt ſi morb. eū p annū tenuerit, ppetu⁹ pſumit. Iu tm̄. n. cerebrū lædit, q cura reddit īpoſſibilis, huic ēt pticulari prudētię opponunī oēs mali, & inhoneſti act⁹ itriſeci, vł extriſeci, ēt ſi totalr ñ puniātur, ſed eorū īueſtigatio ad iuriſtā ñ ptinet, ſufficit q d ho-99 neſtate circa prudētiā ęconomicā dixim⁹. † Opponūtur ēt ęconomicę prudētię, oīa ea, q̄ ɔtingūt hāc eē ſine illa. Opponunf ēt oīa alia s. ſcripta pſumūt. n. legiſlatores quēlibet minorē hac prudentia carer, iō eis tutores, vł curatores dāt, ex ætate ergo hæc imprudētia pſumit. Opponif ēt oīs culpa. Eſt āt culpa dñiatio ab eo, q a prudēte fieri dēt. Culpa alia eſt leuis, alia leuior, alia eſt latiſſima, quæ eſt dolus, alia lata, &c. Opp. ēt prudentię oīs ignorātia, ex qua re ipſa ɔtingit deceptio. De qualibet pſequamur per ordinem. Et primo de dolo videamus, quomodo opponitur prudentiæ.

ADDITIONES.

a Propter ſenſus defectum. Vide Ale. in l. idem Iul. §. conſtat. in 3. col. ff. de leg. 1. & in conſi. 2. in 6. vol. quod eſt duplicatū, in 3. vol. & Pet. Cor. in conſ. 69. in 3. vol. §. viſis nonnullis. & in conſ. 73. eo. vol. viſis diligenter. & in conſ. 19. licet videatur, per totum. & in conſ. 36. vi primum. in eo. vol. p totū. & in conſ. 21. viſa dicta repudiatione. in 3. vol. p totum. & in conſ. 22. inci. viſis nonnullis. in 4. vol.

b Iudicio intellectus. Vide Bal. in l. ſi furioſi. C. de nup. l. humanita. C. de impub. & Ale. in conſi. 14. in 1. vol.

c Ad riſum prouocantia. De hoc eſt caſus in l. quidam in ſuo. ff. de cond. inſt. & gl. in c. cum autem, in verſi. Marcellus. 21. diſt.

100 **Dolus** † Oīno eſt oppoſitus prudētiæ ęconomicæ, tam ex parte eius ɔ̄ quē ɔmittit, qm̄ ex eius culpa ſubſtātia eius minuif, q̄ eius q ɔmittit, qm̄ nō recta rōne, nec ī rectū finem agit. Labeo āt cuius diffinitio eſt approbata, diffinit dolū malum eſſe oēm calliditatē, fallaciā, machinationē, ad decipiēdum, fallēdūve alterū adhibitā, vt interpretatū eſt. Calliditatē in tacēdo, fallaciā in mētiēdo. Machinationē in arte verborū. q non tacet oīno, nec expſſe mētif verbis gñalib. & ęquocis loqndo aliū decipere nitif. Cōmittit dolus aliqñ nihil agēte eo, ɔ̄ quē ɔmittit, vt furtū, rapina, & his ſiſa delicta, q̄ in propriū nomē cadūt, de qb. ſuo loco dicef. aliqñ dolus facit aliū facere, qd alr facturus non erat, vel fa-101 cturus erat, alio tñ mō: † nunc videdū eſt, ſi indefinite q̄ritur, an aliqs ſit doloſus, deceptor, vel quouis alio ſiſi mō nūcupatus, nunqd vnica talis actus pbano ſufficiat, ſicut receptū eſt fugitiuū, vel furē eſſe, q ſemel fugit, vel furat⁹ eſt. Cur āt hic tā variæ: q ad pbationē bonæ virtutis curſus trienniū reqrif, ad malitiā vero probandā ſufficit vnus actus nālis, & ciuilis rō ſubeſt. Iſta. n. enormia non ſine multiplici deliberōne ɔmittuntur, licet ſemel in actū extrinſecū pducantur, & ex quo multiplici deliberōne inducitur habitus, merito ſimplr dr talis de tali vitio vitioſus, cui ciuilis rō ſubē, vt hō ab his ɔmittēdis ſiſtat, cognoſcēs, q ex vno actu, ſaltē de facto diffamari valeat, ſi tñ poſt tale ɔmiſſum bona vita triēnalis ſequatur, talis amplius non dicetur doloſus q̄tū ad prudētiā æcono-102 micā, vt ſupius dictū eſt. † De aliquo actu particulari ſi q̄ratur, an in eo dolus ſit ɔmiſſus, dico circa qdlibet eorū, q̄ ſ. dixi ad prudētiā reqri, ſt pt dolus ɔmitti, ad prudētiā ēt vlr loquēdo, reqrif rectitudo mētis. Si ergo ad mētis rectitudinē turbandā aliqd ɔmittif, iſta ſunt pſpicua indicia doli, vt receptū eſt in eo, q vinum album dedit pro aqua, vt ſumens ebrius fieret. Idē puto ſi quid aliud tale ɔmiſerit, ex quo mentem alienari cōtingit. Si vero in particulari q̄raf. requirunf nouem. ſ. memoria pteritorū, notitia pñtium, expiētia, docilitas, deliberō, ſolertia, prouidētia, circūſpectio, & cautio. Circa qdlibet iſtorū, aut. n. qs hēt expiētiā p ſe, & a ſe, vł hēt docilitatē ab alio. Dico igr in his qb. qs hēt expiētiā p ſe, & a ſe, & non cadit dolus, qm̄ ſciēti dolus, de quo hic loqmur, non infert, circa docilitatē, ergo dolus ſolū committitur pprie. Sed qñq; docilitas qlibet dictarū ſpērū pt reſpicere, iō large loquēdo circa q̄libet dicere poſſumus, dolū ɔmitti, & iō aliqua exēpla circa q̄libet, put ē poſſibile, inferamus. Rē aliq̄ emi a te, de ea aliqua pñtia, vł pterita intimaſti, q̄ vera ñ erāt, q̄ ſi ſciuiſſem, empturus ñ erā, vł ñ tāto ptio. Probo ea te dixiſſe, & ſciuiſſe, & vera ñ eē, pbatus ē dolus. Tua .n. doloſitate, & fallacia me decepiſti, & tui lucri cā idē pcuraſti, vt p expſſionē nō veri factā cū alio, vt audītē, vel diceret mihi ab alio, mea decipitur notitia. q ſi verbis gñalib. vſus eſt, vt bonus eſt hic ſeruus, hic expſſe ñ dr dolus ɔmitti, ñ. n. decipif mea prudētia. cū ī ea particularū notitia reqraf. Idē ſi ſciebas aliqd pteritum, vł inſtans de re, nec me certioraſti. cū. n. ex nā ɔ̄ctus reddere me docilē tenearis, tacēdo, ipbato more verſatus es, & meā prudētiam decepiſti, quare ergo taciturnitas eſt pbata, niſi pbef ɔ̄riū. Si ergo pbo te ſciuiſſe, pbatus ē dolus. Sicut āt ea, q̄ dicū ñ dñr ex gñali locutione, nō vñr expſſa, vt dolus videaf eē ɔmiſſus, ita ēt ea, q̄ tacentur ñ dñt, ſi verbis gñalib. exprimāf, ñ vñr expſſa vt excuſēt a dolo, vt ī eo, q ſciebat futurē deberi, dixit ſi qua ſeruit⁹ emerſerit, ſe nolle teneri, vel ſi ſciebat fundū alienū, vł p alimētis obligatū, hac. n. machinatione verborū me decepit. Si ergo ipſius ſciā pbaf, pbatus eſt dolus, niſi ſingulr ɔ̄riū expſſe doceat, hoc qdē nris legib. ɔprobatur. d ēptore idē. Quid. n. ſi cū equū hērē, eū a me emiſti ptio cariori, ex hoc nāq; pſumif dolus. Impator. n. ɔſtituit, q dolus emptoris qualitate facti, ñ q̄titate ptij ęſtimetur. Qd āt dixi, qualitate facti, iterptatū ē, ſi emptor falſa dixit de re, vituperādo eā, diſſimulādo pñtia, & annūciādo futura. Quid. n. ſi cū equū in nundinis emiſſem, dixiſti eum hēre notū ipſūq; pauidū, calcitroſum, vel alr vitioſum, vel q certo tpe anni ɔſueuit infirmari, pp qd tibi vēdidi eū, nēpe ſi hoc pbaf, q hæc dixiſti, & q ſciebas hoc verū non eſſe, pbatus ē dolus, & hoc cū ēptor vitupet, ſeu exprimat. Sed ſi laudes rei vēdite tacet, vł nō exprimit, ɔſiderāda eſt rła Vlpiani, q̄ gñalr loqtur, tūc ɔ̄hētē eū iprobato more in celādo verſatū eſſe. Ad offm āt emptoris ſm mores nros nō ptinet, rē, q̄ vēdif, laudare, tunc ergo dolū nō cōmittif. Prædicta vera, niſi forte venditorē in rei ſubſtātia, vł alr enormiter errare viderit. Quid. n. ſi ruſticus aurum vēdebat pro ære, vel lapidē ptioſum pro vitreo, vel alio vili lapide? Hoc qppe emēdo, iprobato more verſatus ē, & dol⁹ ē, et pdicta circa rē ipſā ſunt, vt qualitas ipſius. Quid. n. ſi cū ſcirē rerū magnā copiā euenturā, & ſic ipſarū ptiū minuēdū, & hoc tibi nō indicaui, & ſic ptio cariori emiſti: vel qd, ſi ſcirē penuriā magnā futurā, pp caſum q aduenerat mercatorib. q ɔſueuerūt portare, q tibi nō indicaui, et a te emi ptio viliori, hoc qppe dolus non vł. Et hoc qppe Th. de Aq. ī 2. 2. cū tractat de peccatis, q̄ occurrunt circa volūtarias cōmutationes, ſic ait, cū in futurum res expectatur eſſe minoris valoris pp ſubuētum negotiorum, q̄ ab ementibus ignorantur; Vēditor, q vēdit, ſm ptiū qd inuenit, non vł ɔ̄ iuſtitiā facere, ſi qd futurū eſt, nō exponit. Si tñ exponeret, vel de pretio ſubtraheret, abūdāe virtutis eſſet, q̄uis ad hoc nō videaf teneri ex iuſtitię debito. Prędicta vera puto, cū tacēt, ſecus ſi eius, q ſciebat. ɔ̄riū aſſerebat. tūc. n. eſt mendaciū inexcuſabile, qd in dolū īcidit, vt declarabitur ī ſeq. Et hæc d his, q̄ ab aliquo ɔ̄hētiū proferūtur. Sin āt a tertio ſtatim ſubiungā eū cui mutuare volebā affirmaſti idoneum eſſe, cū non eſſet, an dolus dicaris ɔmittere? Rñium eſt nō teneri de dolo, quia hæc actio ñ datur, niſi ex magna, & euidēti cā, & niſi ex pſpicuis pbetur indicijs, vt ſi probetur te hoc ſciuiſſe. ſi idoneū eē, tñ lucri cā idoneū affirmaſti, vt Caius ait, tunc aūt lucrū intelligitur, ſi tibi illā pecuniā ſoluturus erat, vel erat tecū aliqñ ɔ̄tracturus. Cum. n. ſimplr dico quē idoneū, ēt ſi eū pauperem ſcio, excuſor, qm̄ ſm multos p bonis morib. reputaf, ne illius detegatur paupertas. Vñ iprobato more uerſatus nō eſt, & ſic excuſabile eſt. Sed eo q inde ɔmodū expectat, mēdaciū inexcuſabile ē. Itē ſi te īgeſſiſti ad hoc dcm̄, cū de hoc nō eſſes īterrogat⁹. Nō. n. eſt excuſabile, q qs ad mētiēdū ingerat, cū ēt alius eo ipſo quod ſe ingerit, ſuſpectus reddatur. Itē ſi in tuis. aſſeueratis ñ ſteriſti, ſi iterrogatus, uel nō, ultra proceſſiſti dicēdo, qd non hēbā inueſtigare ab alio, hic. n. improbato more verſatus eſt, & tale dcm̄ ſm mores bonos culpabile ē magis, q̄ laudabile, me. n. impediſti ab alio fieri docilē. Itē ſi aliqs ſe diceret Titiū, cū eēt Sēpronī⁹ & tu ſciens affirmaſti, licet. n. excuſabile ſit, ſt eius paupertatē nō detegas, non tñ excuſabile eſt, ſi eū aliū eē affirmes, q̄ ſi tacēdo uerū tertius dolū nō ɔmittit, nō. n. cogebatur ſe rei, q̄ ad ſe ñ ptinebat, immiſcere, ſed loquēdo ambiguę eq̄ dolū ɔmitteret, ex quo. n. ſuo dcō ce-103 pit aliū iſtruef, clre loq dēt. † Sup pdictis ad dcā teſtiū dſcēdam[a]. Qñq; aliqd dixiſſe pbat p teſtes, q audiuerūt. ſciā. n. alicuius q aliqd audiuit, tacuit, ul obſcure locutus ē, cū maiori difficultate pbaf, cū ſcī ignorātia ualr pſumaf. Qñq; tñ ſciā directo pbaf, ut ſi affirmauerit ſeruū fugitiuū nō eē, & equū ñ eē calcitroſū, pbatur p teſtes, qui dñt ſe uidiſſe, q ſeruus ſe pñte, vł illo, fugit, q equus eo pñte calcitrat⁹ ē, & ſiſa. Qñq; iſti teſtes de uiſu hri nō pñt, tūc ſciā alr vehemētiorib. pbōnib. pbāda ē, vt, ſi ſeruus de quo aliqd affirmauit, ſu⁹ domeſtic⁹ fuerat p tpa, ſi equū de quo affirmauerat, tenuerat, & recalcitrauerat, vt receptū ē ī tutore, q ętatē, & cōdōnē pupilli,

ADDITIO.

a Iacob. Menoc. Felin. in c. ſi autem. nu. 2. de reſcrip.

pupilli,& ĩ ɔſãguineo ɔſãguinei ſcire pſumit. Itẽ ſi ei fuerat dcm̃ & dnũciatũ p ep̃lã, vl̃ erat d hoc fama ĩ vicinia, vt ɔſtitutũ ẽ ĩ tuto re. q̃ iſtis modis ſcire ſe eẽ tutorẽ datũ ꝓbat. Itẽ illud ꝓbabimus in volẽte adire hr̃ditatẽ, qa iſtis modis ꝓbat ſcire quẽ mortuũ eſſe, ſe iſtitutũ, & ſilia. Et hoc cũ ꝓbãda ẽ ſcia alicuius, qđ fuit in eẽ, ſi nãt tractaret de ꝓbãda ſcia alicuius, qđ ñ fuit in eſſe, vt ſi volo ꝓbare te ſciuiſſe, qđ ſeruus ñ erat cęcus, vel qđ liber nõ erat corrupt⁹, tũc ſiqdẽ eſt talis negatiua, q̃ p viſũ, vel p aliũ ſenſũ pcipi p̃t, ſuberũt oẽs modi ꝓbãdi quos diximus, aſs ceſſaret modus ille, quo p ſẽſũ

104 ꝓbat cętera locũ hr̃e. † Supeſt aliud, qa eo ipſo, ꝙ ɔſtat ñ eẽ, vel fuiſſe id, qđ aſſeueratũ ẽ, appet aſſeuerãtem dolo feciſſe. Nulla.n. ſubeſt cã, quare ñ dixerit ꝓpria malitia, niſi aliqd ad doli excuſationẽ ꝓbet. Hoc loco ſubiũgẽdũ eſt, ꝙ ſcia alicui⁹ tripliciter ſumitur. ſcire.n. dicimus rẽ p cãs cognoſcere, vt in ſcijs ɔtingit. Dicim⁹ .n. aliqd eſſe, qa p rõnes illius ſciæ ſic demrãt & ĩ his dolus facilr excuſat, & difficiliter ꝓbat. Si.n. artiſta aliqd ɔſuluerit, vl̃ medic⁹, & appareat ɔ̃ veritatẽ dixiſſe, nõ p̃ſumit dolus ɔmiſſus. Põt.n ĩ his qs de facili errare, & p̃t moueri rõnib appẽtib. ñ exiſtentib. niſi ꝓbaret corruptus pecunia, vl̃ pcib. vel qđ dixerit cognoſcere ſe facere ɔ̃ iuſtitiã, vel ſi aliqua pſpicua indicia ſuppeſſent. Scđo mõ dicimur ſcire ea, quorũ notitiã hẽmus ex ſenſib. nr̃is vl̃ ct viſu, auditu. &c. & ĩ his dolũ vehemẽter opinamur, vt qđ ẽ nobis ab alio renũciatũ, vel qđ fama pcipim⁹, p hãc ſciam dol⁹ qñq; ꝓbat, qñq; excuſat. Quid.n. ſi dixit, tale qđ eſſe, qđ nõ eſt, ſi ꝓbo mihi ꝓnũciatũ fuiſſe, vl̃ famã eẽ, excuſabor, & p̃dicta legib. ɔprobant. Et aduers⁹ eã partẽ prudẽtiæ, q̃ deliberata dr̃ docilitas, dolus ɔmittit, vt ſi cũ deliberate vellẽ de adeũda, vel repudianda hr̃ditate, aliqs mihi pſuaſit. vt repudiem. qm̃ ſoluẽdo ñ erit, vl̃ vt optem talẽ fũdum, cũ melior ĩ hr̃ditate ñ eẽt, de dolo tenebit̃ ſi ſic callide fecit, vt Vlpi.

105 ait. † Qualr ãt ꝓbetur, qđ callidẽ fecerit, ꝓbat ex his q̃ dcã ſũt. Aduerſus ſolertiã dol⁹ ɔmittit̃, vt ſi, cũ ad iudiciũ pgerẽ, iturus ĩ terlo, aliqd intimaſti, aut dixiſti aliqd qđ ñ habui neceſſe ire, cũ verũ nõ dixeris, dolũ ɔmiſiſti. Tua.n. calliditate meã ſolertiã ĩpediuiſti. Aduerſus prudẽtiã. q̃ futura reſpicit, certe p̃t dici, ꝙ dol⁹ ɔmittitur cũ circa p̃terita. vl̃ p̄ñtia qs mẽtitur. ex hoc.n. ex ꝓuidẽtia futurorum qs decipit. Sed ſi nullo dicto de p̃tõ. vl̃ p̄ñti mihi pſuaſiſti, vt aliqd facerẽ, vl̃ ñ facerẽ, ſi qdẽ ĩ aliq̃ delicti ſpẽm caderet ex qualitate facti, qđ pſuaderet, dolus ꝓbatur. ꝙ ſi ĩ delictũ ñ caderet, vt ſi pſuaſiſti, ꝙ añ tps fruct⁹ vẽderẽ, vel ñ vẽderẽ, qa ſic tibi melius vr̃, ego tibi credidi, cũ tñ eẽt deterius, hic idẽ cũ difficultate dolus ꝓbat. nã an ſic putares, cũ pſuaſiſti, ſolũ ex tua deliberõe ɔſiſtit, quo potuit decipi, ſicut ĩ ſpãlib. dcm̃ eſt. Probãdi ergo modus hic erit idem, q ibi & eadẽ aduerſus circũſpectionẽ, & cautionẽ dicẽda ſũt. Fra⁹ qđ ſit p̃t dubitari, ſed Labeo p tit. de pactis, ait, ꝙ ineſt dolo fraus,

106 quod varie ĩterp̃tatũ eſt. Quidã.n. dñt, † ꝙ dolus ẽ genus, fraus ẽ ſpẽs. Lqñ mei ɔmodi cã ɔmitto. Alij ꝙ dol⁹, qñ re, & ɔſilio, fra⁹ qñ re tm̃, ĩ hoc vr̃ magis gloſſatores ĩclinare. Huic ẽt aſſentit Th. de Aq. dicẽs, ꝙ dolus ɔmittit, ſiue p verba. ſiue p facta, fraus vero p facta tm̃, cuius teſtimonio ſtãdum. Sed aduertendum puto, ꝙ interdum fraus ſumitur ꝓ ſpẽ diſtincta a dolo. Nã ad dolũ requirit̃, quod fiat ɔ̃ aliq̃ perſonã, vt patet ex eius diffinitione, ſ. ad decipiendum alterum, fraus ẽt ſi non ɔ̃ pſonã, ſed legis p̃cepta principalr fit, vt cum fraus legi fieri dr̃, ſed qñ ɔ̃ pſonã dolus eſt genus, fraus vero ſpẽs eſt licet iura qñq; iſtis vocabulis abutantur. Ex dictis ãt, & alijs dicendis, modum probandi lector inueſtiget.

a 107 **Latiorem** a culpã † dolũ eſſe Proculo diſplicebat, Celſo veriſſimũ viſũ eſt, cui⁹ ſnĩa ap ꝓbata ẽ. Quidã tñ a ſignatione verborũ ſine cã recedẽtes, exponunt latiorẽ. i. latã, dolũ eẽ. i. dolo ɔparari, qđ nec menti, nec verbis cõgruat. eſt ergo hic latior culpa dolus. p̃ſumptus. Differt ergo a dolo, ſicut manifeſtũ a p̃ſũpto. Exemplũ ponit Celſus, ſi de reb. depoſitis, ñ adhibuit eãdẽ diligentiã, q̃ in ſuis. Ex varijs ãt legib. varia colliguntur exẽpla, quorũ pauca referã. Dicit ergo Vlp. in tit. mãd. dolus eſt, ſi qs nolit ꝓſeq qđ ꝓſeq p̃t, aut ſi qs ñ exegerit qđ exigere p̃t, aut qs nolit ſoluere, qđ exegit. Pau. tñ ĩ ti. ad l. Fal. Dolo carere ñ vr̃, q cõtrouerſia hr̃ditatis mota legat. ſine cautione dat. licet ãt oĩs dol⁹

108 ꝓbetur ex p̃ſumptiõe, & indicijs, † ille tñ dolus dr̃ manifeſtus, d quo ita clare p̃ſũptiões hñt, ꝙ iudex in clarã, & pfectã fidẽ deducitur. Qñ ãt p̃ſũptiones ita claræ ñ ſũt, aliqua tñ appẽt ĩdicia, dolus p̃ſumptus dr̃, q idẽ ẽ qđ culpa latior, hic dolus p̃ſũpt⁹ ñ ſufficeret ſi criminalr ageretur, qm̃ ꝓbões tũc requirũtur q̃ ſũt luce clariores. Ab hoc dolo p̃ſũpto excuſat minor, vt ĩ ti. de edẽ. receptũ eſt, licet ñ excuſetur a manifeſto. Hic dolus ſicut leui p̃ſũptiõe inducitur, ita p̃ſũptione leui tollitur, vt p̃ſũptus dolus ñ dicatur. Quid.n. ſi res ſuas p̄tioſiores reb. depoſitis p̃tulit? Excuſatur, vt ɔ̃. ti. mãd. receptũ eſt. Itẽ ſi res proprias p̃tulit cõib. ñ eſt dolus p̃ſumptus, ꝑp ius.n qđ in reb. cõib. hẽbat, ñ eſt p̃ſumptio, ꝙ eã doloſe perire pateretur, vt in ti. fam. erciſ. receptum eſt. Circa p̃dicta aũt in modo probandi inſiſtendũ ñ eſt, qñ ex ſe patet, & clarius patebit in ſeq.

109 b **Lata † culpa** b eſt deuiatio ĩdeliberata ab ea prudẽtia, q̃ ineſt cõiter oib. q ſũt eiuſdẽ ɔdõnis, & pfeſſiõis. Iõ ãt dr̃ deuiatio gñalr, vt ɔ̃phẽdat deuiationẽ, ſiue faciẽdo ſiue omittẽdo. & qđ dico, ĩdeliberata, ad drñã doli dr̃, q ex deliberõne manifeſta, vl̃ p̃ſumpta ɔmittit. Ex eo, qđ dr̃, ꝙ ab ea prudẽtia, appet, ꝙ prudẽtiæ opponit. Ex eo, qđ dr̃, q̃ ineſt cõiter oib. differt a leui, leuior, et leuiſſima, vt patebit ĩferi⁹. Qđ vero ɔ̃. dr̃, q ſũt eiuſdẽ ɔdõnis, & pfeſſiõis, adicit̃ ꝑp latã culpã, q̃ ɔmittitur ab aliquo ĩ aliqua arte pito, cui⁹ expiẽtia cõiter oib. nõ ĩeſt, q ſũt eiuſdẽ artis. dr̃ ãt lata culpa, q̃ ẽ manifeſta, & publica, & oib. p3, vt Paul⁹. de ver. ſig. ꝓponẽs, ait, Latæ culpę finis ẽ, ñ ĩtelliger qđ oẽs intelligũt. Vel p̃t dici lata culpa, hoc eſt. ãpla, & magna. Nã vt Vlp. ibidẽ ait. lata culpa ẽ negligẽtia nimia ñ ĩtelliger qđ oẽs ĩtelligũt, & eniã hoc ſẽſu hic aſſumim⁹. Iſta.n. ẽ culpa magna, maior ẽ culpa latior, maxima culpa ẽ dol⁹. ñ.n. p̃t maior culpa eẽ, q̃ ea, q̃ ex vera delibe

110 rõne ɔmittit̃. Hęc ãt † culpa lata p̃t ɔmitti ɔ̃ q̃libet prudẽtię ptẽ. Quid.n. ſi qs ignorat p̄ñtia, vl̃ p̃terita, q̃ cõiter oẽs ſciũt? Vel qđ ſi prudẽtes ñ ɔſuluit de eo, de quo oẽs cõiter aliorũ ɔſiliũ q̃rerẽt, vl̃ q ſi ſic fecerit, latã culpã dicem⁹ eẽ ɔmiſſã. Cõmittit.n. hęc culpa faciẽdo, qđ fieri ñ dẽt, & ĩ ñ faciẽdo, & ĩ omittẽdo, ſeu negligẽdo

111 qđ fieri dẽt. ɔmittit̃, de qb. aliqua inſeram⁹ exẽpla. † In faciendo qdẽ exẽpla ſũt multa. Qui mea gerebat negotia, domũ ędificauit, nec legũ formã ſeruauit, lata culpa ẽ, & ꝓbõ mãifeſta. ɔductor pulliũ nimis, & p̃maturẽ onerauit, vñ mortu⁹ ẽ, lata culpa ẽ. Probabit ãt hoc p hoĩes, q talis aĩalis miniſterio vtunt̃. pullos, n. cõiter añ dcm̃ tps ñ ſunt ſoliti onerare, & hoc p teſtes, q dñt, qđ ſic viderũt onerari p hoĩes dictæ ɔdõnis. In mõ.n. faciẽdi, ſciẽdũ eſt, ꝙ de factis q̃ hñt cãm ꝑmanẽtẽ ex aſpũ p̄ñti, p̃t d maleficio p̃tõ iudicari, vt ꝙ mur⁹ ſit male fcũs, vel domus male ɔpoſita, vel liber male ſcriptus, & ſilia. & ſic teſtes p̄ñt dicere male fcm̃ eẽ illud op⁹, qa illud viderũt, & qa cõiter hoĩes illius ɔdõnis, & artis a tali defectu abſtinere viderũt, vel dñt, ꝙ viderũt cõiter hoĩes illi⁹ artis ſic opari, ꝙ opus in tale vitiũ nõ ĩcideret. Sed ſi dixerit teſtis, ꝙ oẽs hoĩes illius artis a tali vitio vidit abſtinere, vr̃ ꝙ falſũ aſſerũt, qa non potuit oẽs hoĩes illi⁹ artis videre. Sed huius dictũ ſuſtinẽdũ puto, vt intelligat oẽs, quos vidit opari, exẽplo Iuriſc. q volens ꝓbare ꝙ liberorũ educatio ſit iuris ñalis, rõnẽ adiecit dicẽs. Videmus.n. oĩa aĩalia hui⁹ iuris pitia cẽteri. ɔſtat.n. ꝙ ñ oĩa aĩalia viderat, & qđ ait ĩ ti. q ſatiſ. cog. ĩter oẽs. ſ. de hoc ĩterrogatos, & plura ſilia. Diceret aliqs, potuit vidiſſe paucos, ſed hoc nõ ɔtigit ĩ attib. q̃ i.e ciuitatib. multũ frequẽtãt. In his vero, q̃ raro ñ ꝓbarẽt, ĩ his hñt cãm tranſeũtẽ, Cõtigit ẽt, ꝙ ex p̄ñti notitia p̄ñt multa fcã p̃terita iudicari. vt ſi mẽſor certũ agri modũ retulit eius, cui⁹ culpa p̃t ex p̄ñti expientia demrãri. Idẽ in eo, q p ſeruũ ĩpitũ ſcidit, vl̃ vineã ĩpite putauerit, nã intra certũ tps p̃t ipitia fcĩ p̄ñtis detegi, & ſic ille erit mod⁹ ꝓbãdi, quẽ dixi. Quędã vero fcã ita ptrãſeũt, vt ex nulla p̄ñti notitia poſſit de p̃to iudicari, ſvt ſi equũ tibi ɔmodatũ currere, vl̃ ſaltare plus ſolito cogiſti, vltra id qđ cõiter hoĩes illius ɔdõnis feciſſent, tũc p teſtes q actũ viderũt, eſt ꝓbandũ. Quędã aũt in faciẽdo, vt mõ dixi, hãc culpã ɔmitti, p̃t ɔtingerẽ reſpũ loci, tpis, pſonæ, & oĩm qualitatũ, quas circa delicta Iuriſc. dixerat, q̃ p ſigula explica

112 re lõgiſſimũ eẽt, nec expediẽs. † Qm̃ dcm̃ ẽ ĩ hoc libello, quałr

c ꝓbẽt oĩa, q̃ reqrũt. ad hoc colligit omittẽdo, ſeu negligendo, qño ɔmittit lata culpa. Hęc ãt negligẽtia ſẽſũ ñ pcipit̃, iõ nõ ſufficeret teſtẽ dicet̃, qa vidit, ſed op3 aliq̃ fcã dici. ex qb. iudex de negligentia iudicet. Op3 ãt p negligẽtiã omittiſ id, qđ cõiter hoĩes illi⁹ ɔdõnis ñ omiſiſſet. Hęc ãt negligẽtia ex his, q̃ ꝑ̄ñtia ſũt, ꝓbat recte ɔmiſſa. p totũ.n. ãnũ ex vineæ aſpũ cognoſcit̃, ſi putata nõ fuerit ex multitudine ſarmẽtorũ, vl̃ ſi p̃diũ cultũ ñ fuerit, agnoſcit̃, ex multitudine herbarũ, & ſpinarũ. Cõiter ãt oib. ĩeſt hęc prudẽtia, vt vineæ putẽt, p̃dia colãt. hoc itaq; tã notũ eſt, ꝙ ꝓbõne ñ ĩdiget. Poterit ergo teſtis dicet̃, vidi vineã ñ putatã, agrũ ñ cultũ iſto anno, qa vidi: ex hoc.n. ſola negligẽtia colorũ, q̃ ĩ latã culpã cadit, ɔphẽdit̃. Quędã vero negligẽtia ex aliquo p̄ñti ɔphẽdi ñ p̃t, & qm̃ neceſſe ẽ p teſtes de viſu ꝓbari, vt ſi domũ omiſiſti claudet̃, & fures ingreſſi ſũt, vl̃ ſi certa hora, & certo loco venire debuiſti, qđ facere omiſiſti, p̃t idẽ ꝓbari p teſtes, qa illa tota hora ſteterũt, & viderunt ꝙ ñ veniſti, nec venire potuiſſes, qn te vidiſſẽt. Interdũ latitudo loci, vl̃ tpis ñ patit̃, vt p teſtes d viſu te ñ vẽiſſe, ꝓbari poſſet. qđ n. ſi dẽbas venire Peruſiũ? Quis.n. p viſũ ɔphẽdet̃ poſſit te ñ veniſſe in tam latam terram? vl̃ qđ ſimile, ĩtra ãnũ venire debeas certo loco, vl̃ aliq̃ ĩpõnẽ ſoluet̃. Et hoc mõ occurreret, ꝙ duo illo loco toto ãno ſtetiſſẽt. tũc.n. difficile ẽ, tũc ſit alius mod⁹ ꝓbãdi vt̃ ſuet⁹ ſi forte ĩd public⁹ ɔfect⁹ ẽ liber oĩm vẽiẽtũ, vel oĩm ſoluẽtũ, in quo talis ñ repit̃. Poterit ẽt ꝓbari p illos q ĩ ciuitate illa explorauerũt a pſonis, q ſciut hoc dẽbãt, & ĩ locis in qb. veniſſet venire dẽbat & ñ repit eũ veniſſe, ꝓbatũ ẽ eũ ñ veniſſe, vt Põp. rñdit, Si Lucius, Titi⁹ añ calend. in Italiã nõ venerit, decẽ dare ſpõdes, vt nõ añ peti poſſit, q̃ exploratũ ſit, nec veniſſe, nec venit̃ poſſe. Cui ɔgruit, qđ

eſt

ADDITIONES.

a Latiorem. Vide Bar. in l. quod Nerua. ff. depo. Et ibi vide apoſ. in ver. culpa.

b Bar. Lan. Lata culpa. Vide Bar. in l. quod Nerua. ff. depo. & ibi apoſti. Alex. in ver. culpa. & Alex. l. item quæritur. in prin. ff. pro ſoc. in duobus locis. in addit.

c Th. D. Quoniam dictum eſt. No. Bar. hic, qui ponit, quæ requirantur ad probãdã negligentiam. & adde eundẽ Bar. in conſ. 101. clariſſime domine. verſ. pot ẽt, & ibi ſcripſi in add. Et vide Fel. in c. ſi aũt aliquis. ver. negligentia probat. vbi citat Bar. in d. cõſ. 101. de reſcr. & glo. i c. ſ in ver. negligẽtia. de relig. do. & cui culpæ aſſcribat negligẽtia. vide Bar. in l. ſi mora. vbi doc. ff. ſo. mat. & no. i l. 1 c. an glo. in verſ. negligẽtia. C. arb. tu. & in l. ſi ſeruũ Stichũ. i prin. i gl. in ver. vnõ faciẽdo. & ita p Bar. ff. de verb. ob. & vide gl. in ver. negligentib. in c. quæ ſitũ. de pę. & remiſ.

eſt receptũ ,pbari quẽ ñ eẽ ſe lnẽdo.ſ.p diſcuſſionẽ,vtiq; diſcuſſiõi
locũ eẽ nra ꝯſulnerũt,tũ aſr ,pbari,ñ poſſit,ad iſtas ꝯiecturas tecut
113 ti neceſſe ẽ. Pone†aliquẽ negligẽtẽ infirmo medicũ ñ adhibuiſ-
ſe,hoc culpa lata ẽ. Probabri ãt p aſtãtes,& vicinos,cũ medic⁹ ď fa
cili ad infirmũ nõ vadar,quominus p vicinos ñ videaſ, ſi infirmitas
fuerit lõga. Ita ꝙ neceſſe ſint p medicũ viſitari ſepi⁹,ẽt p medicos
ciuitatis poterit iſta negligẽtia ,pbari, ſi ſingľr dixerit ſeñ veniſſe.
a hi.n. magis de fcõ ſuo iterrogãt,ǭ teſtificeſ. Dicet aliqs,ᵃ nõ ſufficit
,pbari medicũ nõ eẽ adhibiuũ.forſan.n.ñ erat i ciuitate,niſi hoc ,p-
beſ.dico ĩ ciuitate.& locis ĩ qb. eẽ plu m.ĩ copia medicorũ pitorũ
legib.& can.ꝓprobaſ. In alijs ãt locis ad hãc negligẽtiã arguẽdã ,p-
bari dẽt,ibidẽ medicũ fuiſſe,q poterat adhiberi,ar. eius ꝙ Vlp.ait,
tũc ĩputari ſocio,ſi alij ñ ꝯmiſit.Cũ.n.abſuiſſ⁹ ſ.erat,facilis erat p
aliũ ſocietatis adminiſtrõ ꝓdeã.& exercere poterat,& hoc ſi pſone
ꝯdõ & q̃litas pñmonij cegrebat, vt medic⁹ ẽt ex vicinis ciuitatib.
114 q̃reret. †S.ſ. dubitõ orit vbicũq; negligẽtia aſr arguit ĩ eo,ꝙ pſo
nã,vel rẽ aliq̃ ñ adhibuit,vbi neceſſe erat, & hoc cũ ď culpa ĩ aliq.
certo actu adhibita q̃rit.ꝯtingit iterdũ q̃ri ſimpľr,an aliqs ſit negli
gẽs,deſidioſus,culpabilis tali culpa q̃ i latã culpã cadit. Hi ſũt,q lz
ex ſermonib. mẽtis ꝯpotes videaſ,tñ furioſi faciũt exitũ,qb.tãq̃ ,p
digis daſ curator,vt diuus Pi⁹ reſcripſit,& Vlp.ĩ ti.de tu.& cu.retu
lit. Hi ,ppꝛie ,pdigi nõ ſũt, qm̃ ,pdigalitas ĩ expẽdẽdo ꝯſiſtit,nec ,p-
pꝛie appellãſ deſidioſi,ſeu negligẽtes,qm̃ hęc culpa ẽt ĩ faciẽdo,ꝯ-
mittit,vt nimia ſęuitia ĩ ſeruos,vľ nouas,& piculoſas negõnes in-
choãdo,talẽ.n.dicimus culpoſũ. Ad hoc igit,vt hunc culpoſo,& ,p
digo curator deſ,,pbari oportet,ſic male tractare negotia ſua,ꝙ nī
ſi ſubueniaſ ei,deduceſ ĩ paupꝛtatẽ,vt eiuſdẽ Pricipis reſcripto ꝯti-
neſ.ſiue hoc faciẽdo,ſiue negligẽdo oñdiſ. Pone.n.aliquẽ ſolũ in
neceſſarias cãs expẽdere,tñ ob hoc pecuniã ſub vſuris accipere,&
ꝓdiorũ ſuorũ culturã negligere,ſuoſq; fructus pati marceſcere po
tius q̃ ſuo tpe vẽdere,,p alijs fideiubere incaute,impõnes publicas
nõ ſoluere,ex quo ĩ graues pęnas incidit,& ſi.a. Iſta qdẽ ,ppꝛie ad
,pdigalitatẽ ñ ptinẽt,ſed magis ad iprudẽtiã, q̃ pt culpoſitas noiari.

ADDITIO.

a Dicet aliquis. Vide Bar.in l.j.in fi.prin.in proœ. Digeſtorum . & in l.itemq;.ver. non.n.congruit.ff.pro ſoc.& Sal.in l.hac edictali.§.his illud.j C.de ſec.nup.

a
115 **Leuis culpa** ᵃ†q̃ ,ppꝛie ad iuriſtã ptinet,diuerſimode ꝯ
ſideraſ. Aſr.n.ſumiſ ĩ reb. alienis, ſeu alijs
debitis,aſr ĩ reb.cõ.o.icidẽter,aſr in cõib.ex ꝯnẽtione. Primo mõ
leuis culpa,eſt deuiatio indeliberata ab ea prudẽtia,q̃ ineſt diligẽ-
tib.hoib.q ſũt eiuſdẽ ꝯdõnis,& ,pfeſſionis,ꝙ Paulus volẽs oſtẽde-
re cũ dictũ eẽt in pignoratitia actione venire & dolũ, & culpã, ſu-
bijcit hęc verba. Ea igit,q̃ diligẽs prſ.ſuis reb.pſtare ſolet,a credito
re exigit,& inde in ti.ad l. Aql.ait culpã eſſe,ꝙ cũ aliqd diligẽter ,p
uideri potuit,nõ eſt ,puiſũ. Per hoc dico,ꝙ ab ea prudẽtia, q̃ ineſt
diligẽtib.differt lata culpa. Per illã.n.deuiaſ a prudẽtia,q̃ cõiter ĩeſt
oib.p hãc ãt ab ea,q̃ reguiſ in diligẽtib.& exptis hoib. ilı⁹ ꝯdõnis.
Cętera diffõnis verba expoſita ſunt in pcedẽti. Cõtingit ãt hãc cul
pã ꝯmitti circa oẽs prudẽtiæ partes,tã in faciẽdo,q̃ omittẽdo. Ali-
116 qua exẽpla ponamus.† Facta q̃dã ſunt,q̃ ſua nã ı ſe hãc culpã ĩclu
dũt,vt ſi furtũ rei ꝯmodatæ fcm̃ eſſe aſſeris. diligẽs.n hõ bñ cuſto-
diẽdo pcauiſſet,niſi forte ab vxore factum eſſet , vel ab alia pſona
fida,de qua ꝯfidẽdũ magis,q̃ pcauẽdũ erat,vel niſi fortia ſeũ eſſet,
vel magna vis adhibita doceaſ. Itẽ ſi equũ,qa ferrũ ,pdidit,aſſererẽ
dãnificatũ, diligẽs.n.hõ ſua ,puiſiõe ab hoc ,pcauiſſet,ſępius pedes
117 vidẽdo.†Quædã vero facta culpã ſine expiſione manifeſtãt, vt ſi
vineã meã vindemiaſti , & vinũ vuis ꝯmixtis in dolijs recõdidiſti
tpe debito,poſſum tñ nũ culpam arguere,ꝙ cõiter oẽs hoies dili
gentes illius ꝯdõnis ſiſes vuas hñtes faciunt,& facere ſoliti ſunt p
tpa pterita ſeparari,& hoc p teſtes,q dñt ſe vidiſſe, ꝙ tu illas com-
miſcuiſti,& ꝙ ex hoc res mea in tm fit deterior, vel ,pbare poſsũ,
oſtendẽdo q̃tus ſit valor vini excuſſi ex vuis ſeparatis , & quantus
eſt valor vini excuſſi ex vuis ꝯmixtis,tũc exceſſus appet, ꝙ diligẽs
118 prſ.hoc debuiſſet ,puidere. †Omittẽdo ẽt culpa ꝯmittiſ,h⁹ ãt exẽ
pla facilia,& modi ,pbãdi faciles ſũt,& qm̃ ex pdictis colligiſ,non
,pſequar. Ex reb.vero cõib.cõione incidẽti incidit culpa.q̃ ſic diffi
119 nitur, Leuis culpa eſt deuiatio † indeliberata ab ea diligentia , q̃
ſuo tpe,ſeu illo tpe ſuis reb.adhibes,Paulus.n.in ti.fam.erc.ait. Nõ
talẽ diligẽtiã pſtare dẽt is,qualẽ diligẽs prſa. qm̃ hic pp ſuã panẽ
cãm habuit gerendi,& iõ negotiorũ geſtorũ ei actio non cõpetit:
talem igitur diligẽtiam pſtare dẽt, qualem in ſuis reb. Eadẽ ſunt,
& ſi duob.eadem res legata ſit, nã & hos ꝯiungit ad ſocietatẽ nõ
ꝯſenſus,ſed res . Ex his verbis a viris ſubtilis ingenij prolatis appa-
ret quali culpa æſtimetur,& qualiter aliter q̃ ſ.ſumatur,hæc ẽt ſta
120 tim declarabuntur. †Circa res vero communes ex conuẽtione,
culpa leuis ſic diffiniſ. Leuis culpa eſt deuiatio indeliberata ab ea
diligentia,q̃ añ ꝯtũ reb.ſuis adhiberi ſolebat. Paulus.n.ait. Socius
ſocio,ẽt culpę noie tenetur.i.deſidię atque negligentiæ,culpa aũt
non ad exactiſſimam diligentiam dirigenda eſt . Sufficit.n.talem
reb.cõib.adhibibere,qualem reb.ſuis adhibere ſolet , qa q p parũ
diligẽtem ſocium ſibi acquirit,de ſeipſo conqueri dẽt. Hoc idem
Imperator in li.Inſtõnũ ꝯſtituit,ſed cauillari põt,cum.n.adhibere
dẽt diligentiam illam,quam in ſuis adhiberet,præſupponit eũ dili
gẽtem,& ſic tenetur ad id,ꝙ diligens hõ facturus eſſet. Vẽ.n.idem
in alienis,ꝙ in cõib. Sed fateor,ꝙ cum vſ preſupponere diligentẽ,
illa tñ diligentia,quæ communiter ineſt oib.largo modo diligen-
tia eſt,ſed non proprie,vt hic ſumitur,ꝙ ſi ſic acciperetur diligen-
tia,vt accipiſ,ꝙ declarabitur in culpa ſeq.credo,ꝙ idem ſit in alie-
121 nis & cõib. Cuius gratia † ſciendum eſt,ꝙ licet plures ſpẽs poſſi
mus facere,tñ inter ſe quælibet hẽt gradus ſuos.dolus.n.maior eſt
ſi fit corruptione pecuniæ,q̃ ſi fit pcib.ſic.n.ex alijs cauſis dſ maior
& minor. Latior culpa dſ maior,vel minor,ſm ꝙ leuis.vel grauis
eſt doli præſumptio. Lata.n.culpa dſ maior,vel minor,ſm ꝙ in eo
erratum eſt,vel manifeſtum,vel manifeſtius, vel manifeſtiſſimũ.
ſiſr & culpa leuis, de qua loquimur. Nam inter oẽs diligẽtes vnus
eſt in maiori gradu diligentiæ,quã alter. In propoſito ergo dico,ꝙ
culpa leuis in reb.alienis æſtimatur,ſi deuiat ab ea diligentia,vel
prudentia,quæ ineſt diligentib.eiuſdem cõdõnis,& profeſſionis.
Intelligo aũt de hoib.diligentib.ſimpľr,in quocunq; gradu diligẽ
tiæ quis deuiet in leui culpa. In reb.vero cõib.ſufficit , ꝙ habeant
eandem diligentiam,quam in ſuis.forſitã.n.in ſuis erat in ſummo
122 gradu diligentiæ. †Subeſt alia dubitatio,qd erit,ſi quædam cõia
erant,forte merces,quarum ſimiles proprias nunq̃ habuerat,q̃uo
talis culpa poterit æſtimari,cum ad exemplum ſuarum teneatur,
nec tale repeꝛiatur exemplar,nempe ex prædictis apparet reſpõſio.vi
deatur.n.in quo gradu diligentiæ erat in ſuis reb.licet res iſta eſſet
cõib.diſſimilis,in eodem gradu diligentię,in cõib.eſſe cenſentur.
Hoc ex verbis pdictarũ legum oñdit. Dñt.n.requiri eã diligẽtiã,q̃
in ſuis ſimpľr nec ad res ſiſes cõib.ſe aſtringit. Si tñ ſiſes res repe
riantur,culpa talis clarius denuncietur,& ꝙ teſtes haberẽt dicere
facile eſſet. Sed qñ ad gradus diligẽtię recurrimus,eſt difficilis,ſed
in culpis ſequẽtib.declarabitur. Alia ẽt dubitatio ſubeſt,cũ in reb.
cõib.incidẽter culpa æſtimetur, ſi non adhiberi eam diligentiam,
quam in ſuis adhibebat. Quid.n.ſi tunc in ſuis nullam diligentiam
adhibeat,nec tunc circa res ſuas aliquid feciſſe probari põt' Dico,
diligentia eſt q̃dam executio prudẽtię. Prudentia aũt eſt habitus,
& ſic ꝯſiſtit in aĩo'. Sicut ergo poſſeſſio ſemel hĩta,aĩo retinetur,
& continuatur,niſi probetur interruptio,ita hac diligentia proba
ta,diligentia anterior ſuis reb. illo tempore adfuiſſe præſumitur.
Quid ergo articulandum,quid probandum,patet ex prædictis.

ADDITIO.

a Th.D.Leuis culpa.Vide Bar.in l.quod Nerua.in ver.4.quæro,quid eſt culpa.ff.de poſi.& ibi vide apoſt.in uer.culpa latior.

a
123 **Leuior** ᵃ culpa † eſt deuiatio indeliberata ab ea prudẽtia
quæ ineſt diligentib. hoib. qui ſunt eiuſdem ꝯdõ
nis,& profeſſionis. Hanc culpam antiqui legum latores,vel noſtri
iuris interpretes , per ſpeciem culpæ diſtinctę a leuiſſima non po-
ſuerunt,ſed de ea ſicut de leuiſſima vniformiter iudicarunt : quia
igitur inter ea non eſt iuris diuerſitas, antiquorum ſequentes ve-
ſtigia uno nomine leuiſſimam appellamus.

ADDITIO.

a Th.D.Leuior.Vide Bar.in l.quod Nerua.ver.3.quæro ff.depo.

a
124 **Leuiſsima** ᵃ culpa†eſt deuiatio indeliberata ab ea pru-
dentia,q̃ ineſt diligẽtiorib.hoib.& diligẽtiſ-
ſimis q.ſunt eiuſdẽ ꝯdõnis,et ,pfeſſionis. Et qđ dico diligẽtib.& di
ligentiſſimis,dico ad dñam leuis culpæ, & de deuiatione ab ea,q̃
ineſt diligẽtiorib. Caius in ti.de act.et obl.loquẽs de ꝯmodatario,
ſic ait, Aſs tñ exactiſſimã diligentiã cuſtodiendæ rei pſtare cõpel
liſ,nec ei ſufficit eandem diligentiã adhibere,q̃ in ſuis rebus adhi
bet,ſi ali⁹ diligẽtior cuſtodire potuerit. Et idem Imperator in lib.
Inſtit.cõſtituit de ea,quæ ineſt diligentiſſimis. Idem Caius in tit.
comm.ſic ait. In reb.commodatis, talis diligẽtia præſtãda eſt qua
lẽ quiſq; diligẽtiſſimus prſ.in ſuis reb.adhibet. Cũ ergo receptũ
eſt in cõmodato venire leuiſſimam, apparet ꝙ deuiatio ab ea di-
ligentia,q̃ ineſt diligẽtib.& diligẽtiſſimis, eſt culpa leuiſſima. Ex
eo.n.ꝙ dſ,q̃q; diligẽtiſſimus apparet loqui de diligentiſſimo cu-
125 iuſq; gradus. †Quaľr ergo cognoſcãtur diligẽtes,diligẽtiores,di
ligentiſſimi,& qualr gradus inter eos, videndũ eſt. Cuius grã vnũ
exẽplum intelligibile ponamus, in ætate ſenili, quæ,vt nři ma o-
res tradiderunt,incipit a 60.anno excluſiue,& terminatur ĩ cẽte ſi
mo anno. Illud eſt.n.lõgiſſimæ vitæ tpſ,& ſic in ſuperlatiuo. Aſſu
mamus igiſ mediũ inter iſta, & ꝙ ẽ 85.dico ergo, ꝙ vſq; ad iſtud
mediũ ẽ ſenilis ętas,abinde ſ.dſ ſenior vſq; ad ſuperlatiuũ. Abin-
de intrat ſuperlatiuũ,& dſ longiſſimũ vitæ tpſ. Iſta tria cũ docte-
næ ponuntur vt ſpẽs,& q̃libet illatũ hẽt ſuos gradus. Nã quot an-
ni,quot mẽſes,vel quot momenta ſunt in quolibet dictorũ tpm,
pñt dici gradus illius differentes ſm plus,& minus. Ita in propoſi-
to imaginatur terminũ a quo diligẽtia incipit , & eſt illa cõis ,p-
uidentia,q̃ cõiter oib.ineſt.q̃tuncunq; rudibus,& groſſis, poſt illã
ſtatim incipit diligentia,& progreditur vſq; ad exactiſſimam dili
gentiam,quæ vltra non progreditur. Ille igitur, qui habet diligen
tiam aliquam aſcendendo gradatim,vſq; ad medium totius lati-
tudinis diligentiæ,ille dſ diligẽs,ille vero q excedit medium vſq;
ad vltimum terminum,ille dſ diligentior. Ille vero,qui vltimum
terminum attingit,ille dicitur diligentiſſimus,&c.

ADDITIO.

a Th.D.Leuiſſima. Vide Bar.in l.quod Nerua.& ibi apoſt.in verſ. culpa.ff.depo.& Bal.in l.ſol.in verſ.item ſi vero probare.C.de teſti.

QVAEDAM BALDI.
AD MATERIAM TESTIVM PERTINENTIA.

In Auth. ſed iudex C. de ſacroſanctis Eccleſiis.

a SEd iudex. a Iſta dictio, ſed, aduerſat̃ & corrigit inquantũ lex C. dicebat, ꝙ epũs nõ admittit̃ ad teſtificãdũ. Et no. primo, ꝙ iudex cauſæ dẽt ire, vel mittere ad epũm, qñ epũs pducit in teſtẽ. Scdo no. quẽ dẽt mittere, qa dẽt mittere de ſuis, puta notariũ cãç, qa p eũ dẽnt ſcribi acta q incipere capit in cã, vt C. de ſport. l. j. & in Auth. de hęr. & Fal. §. ſi vero. Hoc declarat Iac. But. in l. j ff. de of. pc. & p Bar. in l. ſi vni ex plurib. a ſs Põponius. ff. de re iu. Itẽ, qa cãç ꝯtinẽtia nõ diuidat̃, vt in c. ad hoc vnxit nos. ext. de ſeque. poſ. & l. nulli pr ſus. C. de iud. Tertio not. ꝙ teſtis dẽt dicere id ꝙ nouit. i. ꝙ ſenſu percipit. ff. de teſt. l. q teſtõ. §. fi. & qa veritas in oẽm partẽ cadẽ eſt, neceſſario ex hoc ſeqtur ꝙ dẽt deponere veritatẽ p vtraq; parte. No. ꝙ teſtis dẽt deponere de veritate, nõ de credulitate, & p vtraq; parte. Circa hoc vide q̃ no. Bar. in l. is pt. ver. p decłone huius. de acq. hęr. Tu dic ꝙ id, ꝙ aſſerit, pſumitur credere. Et q̃ ſit iuſta cã credulitatis, vide p Bar. in l. cũ qdã. §. j. ver. itẽ iſta rõ. de acq. hær. & ita ſeruat conſuetudo ſcdm glo. hic, quam not. & adde quod dicam in l. proxima, &c.

ADDITIO.

a Th. D. Sed iudex. Adde ꝙ iſta ſunt verba Bal. in l. nec honore. C. de epiſc. & cle. in ver. In tex. ibi, ſed iudex, & ideo caſſaui hic, vt ibi videas.

In l. preſbyteri. C. de epi. & cler.

1 *Preſbyteri non torquentur pro teſtimonio.*

a PResbyter. a † Preſbyteri ſunt priuilegiati, vt occaſione teſtimonij non torqueãtur. ſed in alijs clericis ſeruatur ius commune: ſi falſam tamen dixerint cauſam, puniuntur. h. d.

ADDITIO.

a Th. D. Preſbyteri. Iſta ſunt verba Bal. in l. preſbyteri. prima. C. de epi. & cle. idcirco caſſaui, hic, vt ibi videas.

Bal. in l. conuenticulam. C. de epiſc. & cler.

a COnuenticulam. a Proſequitur in lec. huius legis quædam, quæ pertinent ad materiam teſtium, Bal. ibi, dum dicit, modo venio ad teſtes.

ADDITIO.

a Th. D. Conuenticulam. Iſta ſunt verba Bal. in lec. ſua in l. conuẽticulam. C. de epi. & cler. in ver. modo venio, & ideo ſequuntur add. ad trac. Bar. ſ. dictum, vt inf. ſequitur, & ea propterea caſſaui.

---

1 *Teſtis dẽt reddere rõnẽ dicti per ſenſum corporis, qui dicta cõgruat & n. 3.*
Teſtis, qui in reddendo rationem dicit, videtur mihi ꝙ poſſedit decem annis, probat.
2 *Teſtis deponens ſuper his, quæ percepit intellectu magis quam ſenſu, non probat, niſi reddat rationem dicti, etiam non interrogatus.*
4 *Senſus eſt quid generale ad omnem ſenſum corporis.*
5 *Teſtis deponens, quia præſens fui, intelligitur, & intelligens, vt probet.*
6 *Dictum teſtis ambiguum, quomodo declaretur, remiſſiue.*
7 *Teſtis deponens de valore rei, ſi deponit de credulitate vel opinione, probat.*
8 *Teſtis deponens ſuper identitate rei, qualiter habet deponere, & ibi, ſi de ſanitate, vel infirmitate, vel de ſenectute, & nu. 14.*
9 *Verba enunciatiua in teſtibus non probant.*
10 *Teſtis ſuper qualitate animi deponens, qualiter probet.*
11 *Teſtis deponens ſuper his, quæ curſu temporis mutantur, vt probet, qualiter deponat.*
12 *Teſtis qualiter recte probet damnum eſſe datum culpa, vel negligentia.*
13 *Articulus diſiunctiuus non admittitur, niſi ſuper facto alieno.*
15 *Dictum teſtis inſufficiens poteſt confeſſione partis adiuuari.*
17 *Ratio eorum, quæ ſcripta ſunt in libro rõnum, qualiter probetur per teſtes.*
18 *Teſtis quando videatur repetiſſe locum, & tempus alias dictu in dicto ſuo.*
19 *Iudex ex cauſa non adhibet fidem teſti clare deponenti.*
20 *Fama qualiter probetur.*
21 *Copia articulorum an detur parti petenti.*
22 *Copia interrogatoriorum, quæ fiunt teſtibus, non datur parti.*
23 *Iudex ſi omiſis examinare teſtes ſuper ſubſtantialibus, publicato proceſſu poſſunt iterum examinari.*
24 *Teſtis, qui ſemel declarauit dictum ſuum obſcurum, non poteſt illud iterato declarare.*

a IVxta prædictam a mãm q̃ro, † p quẽ ſen
1 ſum corporeum teſtis dẽat reddere cãm ſui dicti? dic p illum ſenſum corporeum, q dicto ꝯgruit. Nã ſi volo deponere de facto alicuius, reddam cãm, qa vidi vt l. teſtium. C. de teſtib. ſed qd ſi teſtis in redditione rõnis vel cãæ dixit, vr mihi ꝙ x. annis poſſederit Titius, an valeat eius dictũ? Dic ꝙ ſic, vt no. Bar. in l. diui. §. in eadem
2 cã. ff. de li. cau. † Item qd ſi teſtis nõ reddit rõnẽ ſui dicti, ſed ſolum deponit ſup his, quę pcepit intellectu magis, q̃ ſenſu, & rõnem nõ reddit, quia non fuit interrogatus? Dicit Bar. ꝙ dictum ſuũ nõ ualet, vt no. in l. ſciendum. ff. de ver. ob. & p eum in ꝯſi. 103. ꝙ inc. Cõmune Lucignani, & in alio ꝯſi. vbi ipſe ponit de teſtib. q dixerunt
3 ꝙ viderunt talem ad ſui defenſionem feciſſe. † Si uelim reddere cauſam de uerbo alicuius, dico ꝙ audiui. l. ſæpe audiui] Cæſarem. ff. de of. præſi. & de teſt. mil. l. diuus Traianus. in fi. Si de ſapore reddam cãm, quia guſtaui. l. ſi in emptione. §. alia eſt cã. ff. de ꝯh. emp.
4 & ſic de ſimilib. ſenſib. corporis, tactu. & odoratu. † Viſum m̃ addas ad uerbum, uiſus, quod illud eſt gñale ad oẽm ſenſum corporis. Nam dr̃ in Exodo, Vidi uoces, &c. i. audiui, & p intellectum uidi, & hr̃ 3. q. 9. c. teſtes, & de ꝯſe. diſt. 4. c. ueniſti ad fontem. iſicta gl. i uer. qd uideris. & J. de rei ux. act. l. uni. §. uidemus. Per hoc poſſet defendi dictũ teſtis uolentis probare, qa Titius dixerat iniuriã Martino interrogatus de cã ſciẽtiæ, rñdet, quia vidit, & iunetur ꝙ intelligitur, quod viderit. ſ. per intellectum corporeum alio ſenſu corporeo. ſ. auditu. Simile dicit Bar. in l. fi. ver. no. text. qui dicit. C. de peri. no. lib. 11. ꝙ ſi teſtis interrogatus de cauſa ſciæ quõ ſcit, dicit, qa tetigi cum manib. licet non eſſet res tãgibilis, quod refertur ad ſenſum congnium illus rei. Alia vide quæ ſcripſi in l. teſtium. C. de teſti. ſed qualr̃ probet̃ librum eſſe, vel non eſſe correctum p teſtes, & argentum eſſe purum, vel mixtum, vide Bar. in l. ſi qñ. ff. de au. & arg. leg. vbi dicit, ꝙ ſufficit ſi dicat, ſe vidiſſe illud argentũ ſine mixtione. Idem ſi dicit librum corruptum, qa vidit. item ad hoc, vt teſtis recte deponat, oportet ꝙ id, ſuper quo deponit, ſit aliquid formatum, quod ſenſu percipi poſſit, vt no. p Bar. in conſ. 11.
5 quod incip. Chariſſime dñe, &c. † Sed iuxta hoc quæro, an ſufficiat, ſi rñdeat reddendo cãm ſui dicti, quia fuit præſens: iuuatur. n. iuris præſumptione, ꝙ viderit per ſenſum corporeum, vt dr̃ ſ. eo. in j. concluſione, vbi tangit ꝙ ex vicinitate probantur, uita, & mores Titij. dom. Bar. dicit quod ſic, vt ff. de autho. tut. l. j. §. fi. Io. And. tenet ꝯtrium in c. præſentium, ext. de teſtib. lib. 6. & hoc dicit Bar. quando teſtificatur de ſe teſtem fuiſſe præſentem, ꝙ præſumatur intellexiſſe: ſecus ſi cum teſtibus teſtificaretur fuiſſe præſentem, quia tunc non ſequitur, ergo fuerunt intelligentes. Adde not. per Bar. in l. furioſo, uer. ad hoc reſpon. ff. de re iud. An, & quando is, qui pñs eſt actu, præſumatur ibi fuiſſe ad hoc. Item dicit ibi Bar. ꝙ quando lex uel homo præcipit aliquid fieri aliquo pñte, dẽt in-
6 telligi eo intelligente, ut dicit in d. l. j. in fi. ff. de auth. tut. † Sed q̃ro, pro quo debet interpretari dictum teſtis ambiguum, declara plenius per Bar. in l. inter ſtipulantem. §. j. ff. de uerb. obl. & per Inno.
7 in c. cãm, quæ. extra. de reſcr. † Item no. ꝙ circa depoſitionem ualoris rei ſufficit ꝙ teſtis deponat de credulitate, ſeu opinione, qđ intellige, ut no. Barto. in l. fin. C. de præd. & alijs rebus naui. lib. 11.
8 † Sed qualiter teſtis debet deponere caute ſuper recognitione rei, & maxime interrogatus, utrum ſit ille, qui ſic fecit, & teſtis dicat ſe recognoſcere dicta: interrogatus debet dicere, uidi, & inſpexi factum eius cum tali ſigno, & cum tali cicatrice, & ſimilib. ut no. Bar. in l. ſtigmata. C. de fab. lib. 11. ſuper ſanitate corporis, & quacunque aliqua re ſuſpecta, uel uitioſa recte teſtis reddit cãm de uiſu, ut no. Bar. in l. unica. uer. no. ꝙ ſicut. C. de mẽdicã. ualid. lib. 11. Et idem dicit ibi, de ætate, uel de ſenectute, quod etiam no. plene in ſua repet. l. de ætate, ff. de min. & in l. j. C. de cano. ſrumen. lib. xj.
9 Sed nunquid uerba enunciatiua in dictis, & atteſtationib. teſtium probent? Dicit Bar. ꝙ no. in quodam ſuo conſilio, quod eſt quintum in ordine, & ibi qualiter dẽt deponi ſuper adulterio. Sed quid ſi ipſi teſtes dicant, l. ꝙ uiderunt dictum Martinum accuſatum percutere, an probent ipſum eſſe ciuem, cum in accuſatione contineatur, ꝙ ille Martinus erat ciuis? Dic quod non, quia eorum dictum coarctatur per rationem. ſ. p uiſum, loco, & tempore in accuſatione contentis, quæ ratio non poteſt trahi niſi ad delictum ſeu percuſſionem, nec potuerunt uidere eſſe ciuem, poſito ꝙ uiderent eum ibi habitare. l. ciues. C. de incolis, & ita conſuluit do. Ray. de mon Vbiano, & cum eo uſ̃ tenere Iac. de Are. in l. ſi præ-
10 ſes. ff. de pę. † Quæro, qualiter teſtis dẽt deponere ſuper aliqua qualitate animi? Dicit, ꝙ dẽt teſtificari p actus exteriores, quos uidit, ut no. Bar. in l. his, qui in ea cauſa. §. diuus Pius. uer. ex quo no. ff. de tut. & cur. da. ab his. Et circa hoc adde no. in l. poſſeſſio quoq;. §. q in aliena. ff. de acq. poſ. an animus ſit iuris, uel facti. Varietas ſignificantis, vel ſignificati in dictionib. grammaticalibus, quę in uulgari non reperiuntur diuerſitatem habere, non cadit in dictis teſtium, ſed in legibus & ſtatutis ſic, ut no. Bar. in l. ſi quid earum. ff. de leg.
11 3. & adde no. in l. ſi quis filiab. ff. de teſt. tut. † Item no. caute qualiter teſtis debet deponere in his, quæ curſu temporis mutantur. Nam ſi dicat, ꝙ uidit iam ſunt plures anni tales uiuere, non ſequeretur, ergo uiuunt hodie, ut not. Bar. in l. cum lite mortua. uer. ſed ꝯ prædicta. ff. iu. ſol. ad probandum negligentiam, & aliam negatiuam, uide in conſi. Bar. 102. incip. chariſſime domine. & ubi diffinit negligentiam, qualiter teſtis debet deponere. Item ſiir̃ qualiter
12 aquis debet probare diligentiam ſuam. † Sed qualiter dẽt probari damnum eſſe datum culpa, uel neglıgẽtia, & qualiter ſit caute articu-

Digitized by Google

ticuladũ. vide Bar in ↄſi. qđ inci. cõe Lucignani. & ibi ẽt dicit, ꝙ
qñ articulus eſt incertus, & dictũ teſtis eſt ẽt incertũ, ꝙ non valet
teſtificatio illa. Apparet ergo neceſſe eſſe, ꝙ dictũ teſtis ſit certũ,
23 vt ibi vr̃ dicere, qđ eſt notandũ. Itẽ no. † ꝙ nemo pt̃ articulare ſub
disiunctiue, niſi articuletˉ ſup facto alieno ĩ quo eſt ꝓbabilis igno-
24 rãtia, vt no. Inn. in c. ex parte, ext. de reſcr. † Itẽ q̃ro, & quařr ꝓbari
dẽt ætas maior. & ætas minor. Dic ſup hoc, vt no. Bar. in l. de æta-
te. ff. de minor. & vide ibi ſup qb' caute teſtis interrogatus ĩſidere
nõ dẽt, & quařr in talib. ĩſidere dẽt. Et ibi vide, an ſufficiat teſtẽ cõ
prehẽdere dictũ ſuũ ꝑ ſenſum corporeũ, an ẽt ꝑ ſenſũ intelľs. Sed
25 qd ſi teſtis ñ recordet de tpe. Aduerte, ꝙ dictũ † teſtis eſt ĩſufficiẽs
& nõ ↄcludẽs, & iõ fiat vn' articulus. q̃ uo ille ↄtus fuit celebrat'
inter partes, & ſi ptes ↄfitebunť, tũc dictũ teſtis nõ ꝓbãtis tp̃s adiu
uabiť ex tali ꝓfeſſione, & fieret valida ꝓbõ, vt not. & maxime per
26 Bar. in l. j. §. ſi quis neget. ff. quẽad teſt. ape. † Sed qd ſi ſint uariata
noĩa pſonarũ ex euẽtu, & volo ꝓbare illũ eſſe illũ & eũdẽ hoĩem,
vel aliũ eſſe illũ, & eũdẽ fundũ, maxime qñ mutata sũt noĩa confi
nãtiũ, vide Bar. in l. demõſtrõ. ver. vlt, q̃ro, pone, in q. fi. ff. de ↄdi. &
27 demõ. † Sed q̃ro quařr redderet rõ eorũ, q̃ ſcripta ſunt in li. rõnũ,
puta ſe aliquẽ tñ expẽdiſſe in tali domo, vide Bar. in l. qui ſub ↄdi
tione. ff. de ↄd. & demõ. vbi dicit, ꝙ dẽt ſic articulari. Dico me tñ
expẽdiſſe in tali domo, & ꝙ tñ expẽdiſſet qlibet bonus uir, & ad
28 ꝓbõnẽ ꝑtiorũ, vide no. ĩ l. ꝑtia terũ. ff. ad l. Fal. † Sed q̃ro, an ſi teſtis
nõ recapiloget, ſeu repetat locũ, & tp̃s, alias dictũ in dicto in ſuo, ui
deaťreperiſſe, ꝓut erat capitulatũ? dic, vt not. ꝑ Bar. in l. Labeo. de
29 ſupel. leg. † Sed an poſſit iudex ex cã nõ adhibere fidẽ teſti clare ꝓ
20 bãti, vide no. ꝑ Bar. in l. Lucius. ff. de his, qui notan infamia. † Sed
qualiter probatur fama. Dic, ꝙ teſtis dicere dẽt, Et de prędictis eſt
publica vox, & fama. interrogatus q̃uo ſcit? reſpõdit, quia audi-
uit publice dici, & non dicit, ꝙ publice dr̃, qa nõ redderet bonam
cãm, qa nõ de auditu ſuo, & ſic de nullo ſenſu, vt not. Iac. de Are.
in l. teſtiũ. C. de teſtib. Dy. ↄſuluit de facto, ꝙ fama ſit ꝓbata dicen
do, ꝙ publice dr̃ ſic, de leg. 3. quæ inci. ſi quis patrem fa. in prin. ff.
ad Maced. ibi, ſed quia publice, & C. ad Maced. l. j. & 2. de quo per
21 Bar. latiſſime in de minore. §. tormenta. ff. de quæſt. † Sed quæro
an debeat dari copia articulorum alteri parti petẽti. Vide Innocẽ.
in ca. per tuas. in princ. ext. de teſtib. vbi dicit, ꝙ non. adde no. in l. ſi
22 duo patroni. §. item Iulianus. ff. de iureiu. Sed quęro, † quid de in-
terrogatorijs fiendis teſtibus, an dẽat dari copia alteri parti? Inno.
dicit, ꝙ nõ, in d. c. per tuas, ext. de teſti. dicit tñ, ſi iudex det. nõ pec-
23 cat. † Sed quid ſi iudex omiſit examinare teſtes ſup ſubſtãtialib.
Idem Inno. in d. c. per tuas, dicit, ꝙ ẽt publicato proceſſu, põt pars
24 petere, ꝙ examinentur. † Sed pone, ꝙ teſtis reddit cãm congruã
in primo dicto ſuo, ſi poſtea in ſubdendo reddat incongruam, an
probet. Verbi gratia, dicit teſtis, dico, ꝙ vidi Titium poſſidere. Po
ſtea interrogatus quanto tpe? reſpondit, ꝙ 10. ann. vt ſibi vr̃. Dic,
ꝙ probat. l. qd tñ. §. 1. ff. de arb. & ibi per Bar. ſecus ſi dixiſſet in pri-
mo dicto, mihi vr̃, quod Titius poſſederit iam ſunt 10. anni, & vl-
25 tra, quia iſtud non valet, vt ibi. † Sed quæro, teſtis, qui depoſuit di-
ctum ſuũ obſcurum, & declarauit ſemel dictum ſuum, an iterum
interrogandus ſit. Dic, ꝙ non. l. 2. §. ꝙ obſeruari. C. de iu. ca. & per
Bar. in l. 1. ff. ſi cer. pe. Sed an teſtis examinatus ſuper maleficio, ſeu
ſuper inquiſitione, non interrogatus de loco, & tpe, an valeat eius
dictum, ſi non interrogatur de loco, & tempore, in inquiſitione
ↄtentis? Dic, ꝙ nõ, qđ no. Bar. in l. j. ver. no. ergo ꝙ qñ. ff. de aleato.

De reprobatione teſtium.

a Circa materiam teſtium [a] dic, ꝙ qdã reijciũtur ipſo iure. Quidã officio iudicis. Ipſo iure, vt pupillus, & ſeru', illa rõne, qa teſtificari nõ pñt, vt C. de teſt. l. hac ↄſultiſſima. in prin. ff. de teſtib. l. teſtiũ. §. lege. Officio iudicis dic, ꝙ quibuſdã cauſis repellaťqs a teſtimonio, q̃ ĩ. ſequunť. In primis ſi de eo multa mala dicanť, vt in Authẽ. de teſtib. §. ſancimus. Scđo, qa nõ eſt bonę opinionis, & famæ. Tertio, qa pauper, vt d. §. ſancimus. & §. ſi vero abſint. ĩ Auth. de hær. & Falci. Quarto, cũ in alijs ſit malus, ergo in hoc, quia cũ in vno delinquit, oĩum fact' eſt reus. & ad Silla. l. ſi quis in graui. §. ſi qs quẽ. & c. fratres. de pęni. diſt. 5. Quinto, cũ reus fuerit, ergo adhuc ꝓſumitur, vt C. ad l. Iul. maie. l. quiſquis. de prob. l. ſiue. Sexto, quia nõ ſeruat legẽ q̃ tribuit ius petẽtib. ergo nõ dẽt hr̃e legis auxiliũ. & c. quia offerret minus, vt ff. de minorib. l. auxilium. & C. de agr. & cenſ. l. quoties. lib. 11. Septimo, qa huius rei ignarus eſt, ergo verberibus eſt ſubdendus, vt in Auth. de teſti. §. ſi vero ignoti. Octauo, quia infamis, vt ff. de accuſ. l. qui accuſare. & de teſti. l. teſtiũ fides. Nono, quia amiciſſimus eſt, vt ff. de teſti. l. teſtiũ. in prin. Decimo, quia non hẽt in bonis centũ aureos. ff. de accuſ. l. nonnullis. Vndecimo, qa ſuſpicionẽ hẽt maximã, cũ ſit violentus. ff. de accu. l. alij ꝑꝑ ſuſpicionem. Duodecimo, qa varia dixerint, & tales puniendi ſunt. ff. de teſtib. l. qui falſa. Decimotertio, ſi data, vel promiſſa ſit ei pecunia, vt C. de teſtib. l. ſi quis. Decimoquarto, qa malũ teſtimoniũ in eũ tulit, vt ff. de teſt. l. ꝓdıcı. Decimoquinto, quia minor eſt 14. an. ff. de teſti. l. teſtiũ. §. lege. in fi. & hoc in cã ciuili, gl. in ver. ſed nec pupillis. l. inuiti. ff. eo. titu. In criminalibus aũt minor 22. ann. l. in teſtimonijs. in fi. ff. eo. Decimoſexto, qa ea q̃ dixit, non ↄueniunt naturæ, vt ff. de teſt. l. ob carmen. Decimoſeptimo, qa duo ↄria ſimul dixit, vt C. de fi. inſtr. l. ſcripturæ. ff. de reg. iur. l. ubi repugnãtia. Sed in hoc caſu, vbi ↄria dñt, non ſunt admittendi, ſed iudex dẽt veriſimilia videre, vt d. l. ob carmen. in fi. Decimooctauo, quia non reddit cãm teſtimonij ſui, ſiue dicti, vt ff. de lib. cau. l. ſi pariter. §. 2. C. De fi. inſtr. l. ſi res. ff. de tranſa. l. cũ hi. §. in cã, ext. de teſtib. c. cũ cãm. Decimonono, ſi prolixe teſtimoniũ ferat, vt ꝓſumatur, ꝙ non recordeť bene, vt ff. de Carb. edi. l. 3. §. finge. Nã & alibi de tpe dicit lex, ꝙ nõ põt omnium teneri memoria, vt ff. de prob. l. ſi arbiter. C. qui teſta. face. poſſ. l. hac cõſultiſſima. Vigeſimo, ſi teſtes vacillãt. ff. de ꝓba. l. in teſtib. Vigeſimoprimo, ſi eſt inimicus. ff. de teſtib. l. teſtiũ. ĩ prin. Vigeſimoſecundo, ſi teſtis vnum & eundẽ ꝓmeditatũ ſermonem attulerit. ff. de teſtib. l. 3. Vigeſimotertio, quia damnatus eſt publico iudicio, & non fuit reſtitutus, qui in vinculis, cuſtodia publica detinetur, qui cum beſtiis pugnat, vel ſe locauerit ad pugnandum, quidam palam quęſtum faciunt, & quidam ꝑꝑ reuerẽtiam. ff. de teſti. l. teſtium. §. lege Iul. Vigeſimoquarto, q̃dam ſunt perſonæ, q̃ non coguntˉ ferre teſtimoniũ inter ſe, videlicet gener, ſocer, vitricus, priuignus, ſobrinus, ſobrina, ea ſobrino natus, & oẽs qui in proximo gradu ſunt, patronus. & patrona, vxor patroni. patronæ maritus, liberi & eorũ filij, ſponſus ẽt gñi appellõne ↄtineť. ff. de teſtib. l. lege Iulia. cum l. ſeq. quidam ſimiliter ſunt, qui inuiti non vocantur ad teſtimonium dicendum, vt valetudinarij, vel milites, vel qui cum magiſtratibus cã Reip. abſunt, & illi, quibus venire nõ licet, q oẽs notantur in l. inuiti. ff. eo. Et quidam sũt alij, vt publicani. Itẽ hi, q non detrectãdi teſtimonij cã abierint. Item hi, qui exercitũ ꝓhibendam ↄduxerunt, & pupilli ff. de teſt. l. inuiti. Vigeſimoquĩto, qb. imperari põt. & q ſunt, no. ff. de teſti. l. idonei. Vigeſimoſexto, qui eſt ſeruus, ĩ caſu tñ ei crediť. ff. de teſt. l. ſeruus. Vigeſimoſeptimo, qui ſunt domeſtici, vt C. de teſtib. l. ẽt. Vigeſimooctauo, pr̃, & filius, nec volentes, nec inuiti inter ſe pñt ferre teſtimonium, vt C. de teſtib. l. ſi parentes. & liberi. & ff. e. l. teſtium. & ext. e. ti. ſuper eo. 2. iuncta gl. j. ꝓterquã in duob. caſib. qui ibi dñr, videlicet in cã grauitatis cauſæ, & matrimonij. Et ſup iſta mã diſtingue, ꝙ aut parentes teſtificantur ſuper ætate filij, in cauſa inter eos communi, & ĩ fit. Vigeſimonono, qui ĩ re propria teſtificaẽ, vt C. de teſt. l. oẽs. ff. e. l. nullus. Trigeſimo, qui eſt adulterij crimine dãnatus, vt ff. de teſt. l. ſcio quidẽ. Trigeſimoprimo, q eſt crimine repetundarum damnatus, ẽt hermaphroditus in quo ſexus fęmine' magis incaleſcat, vt. ff. de teſt. l. repetundarum. Trigeſimoſecundo, qui falſa, vel varia, vel qui eorum dicta partib. referunt, non ſolum iſtis non credatur, ſed puniuntur, vt ff. de teſti. l. qui falſo. Trigeſimotertio, qui ob crimen famoſum damnatus eſt, nec teſtis eſſe poteſt, nec teſtimonium dicere, vt ff. de teſtib. l. ob carmen. Trigeſimoquarto, qui vendicaturus eſt ſuper alia re, vel qui voluit. Item patroni cauſarum, & executores, vt ff. de teſt. l. ob carmẽ. §. illud. & l. ſi. Trigeſimoquinto, dicto vnius non ſtatur. C. de teſt. l. iuriſiurãdi. in fi. Trigeſimoſexto, qui ab exercitu ignominiæ cauſa remittuntur, vt ff de infa. l. quod ait. Trigeſimoſeptimo, qui artis ludicrę cauſa in ſcenã prodierit, vt ff. de infa. l. athletas. Trigeſimooctauo, qui lenocinium fecerit, vt ff. de inf. l. athletas. §. j. Trigeſimonono, qui præuaricationis cauſa damnatus eſt, vt ff. e. l. j. Quadrageſimo, qui vſuras vſitatum exercuit, & interim fœnus exercuit. C. e. l. qui improbum. C. de infa. l. improbum. Quadrageſimoprimo, qui furti, vi bo. rap. iniuriarũ, de dolo malo dãnatus eſt, vel pactus, vt ff. de infa. l. j. C. de infa. l. 2. & l. nõ damnatos. Quadrageſimoſecundo, qui eã vxorẽ duxit, qui virum intra tp̃s lugere noluit. C. de infa. l. decreto. quamuis hodie caſus iſte non procedat de iure cano. Quadrageſimotertio, qui bina ſponſalia eodem tpe, vel binas nuptias ſuo nomine exercuit, vt ff. eo. l. j. in fin. Quadrageſimoquarto, qui paſſus eſt eum filiũ, quem habebat in poteſtate, eã ducere, quæ nubit intra tp̃s luctus, vt ff. de infa. l. j. Quadrageſimoquinto, qui conuictus fuerit hæreditatem expilaſſe. C. ex quibus, cau. inf. irrog. l. ſi te. expilaſſe. Quadrageſimoſexto, qui in teſtõ patris increpatus eſt. C. illo tit. l. ea q̃. Quadrageſimoſeptimo, qui ꝑ prætorem fuerit fuſtibus cæſus. C. eo. l. fuſtib. Quadrageſimooctauo, qui improbus, & deteſtabilis appellatur. C. e. l. verbum ꝓcibus. Quadrageſimonono, qui ſeparatur a ſacroſancta eccleſia. C. de hęre. & Mani. l. quoniam. Quinquageſimo, qui pupillam, vel adultam filio copulauerit. C. de interd. ma. l. j. Quinquageſimoprimo, qui hæreticorum vocabulo continetur, vt in auth. Gazaros. C. de hæret. Quinquageſimoſecundo, qui depoſiti, tutelæ, pro ſocio, mãdati noĩe ſuo damnati fuerint. ff. de infa. l. j. Quinquageſimotertio, qui inceſtas nuptias ↄxerit, vt ff. eo. l. quid ergo. §. cum aũt. Quinquageſimoquarto, qui deſerto ſacro venit ad ſecunda vota, ut in auth. eiſdem. C. de ſec. nup. Quinquageſimoquinto, mulier quæ nupſit in virum, & quando vir nupſit in mulierem. ff. ad leg. Iuliam. de adulterijs. l. cum vir. Quinquageſimoſexto, qui falſam mone-

ADDITIO.

a Th. D. Circa materiam teſtium. Adde, qđ hic tractatũ eſt Bar. ſed do. Ia. de Butrio. in Chriſti noie am. ſanc. fi. tract. quidam ſuper materia teſtiũ, cõpoſitus per do. Ia. de But. & circa materiam teſtium dic, quod quidam reijciuntur, &c.

Digitized by Google

monetam cudunt,& q adulterinā monetā ſcienter expendunt,q falſum teſtimoniū dīit,vt ff.de teſtib.l.ꝑducti teſtis.Quinquageſimoſeptimo,qui prohibeř ſua bona adminiſtrare, mutus, ſurdus, furioſus,mentecaptus,prodigus reprobanī, qui periurus eſt quocunq; mō,repellit, ēt ſi non ſit infamis, q̄a ſp̄ p̄ſumitur deierare, vt ff.de accu.l.ſi cui.§.eiſdē.& ff.de ſenato.l. Caſſius. & gñalr oēs, qui reprehenſibiles,& notatæ opinionis,& obſcuræ,famæ cenſentur,non ſunt in numero teſtiū.Quinquageſimooctauo, ſi teſtes iurauerunt abſente parte,ɔ̄ quā producuntur,ext.de teſti.ca. in noīe dñi.C.e.l.ſi oñ.Quinquageſimonono,ſi teſtes ſolēniter nō iurauerint.25.q.6.de parentela illa.1.ext.de teſt.c.nup nobis. C. de teſt.l. iuriſiurandi.Sexageſimo,ſi pars teſtificata didicerit ante aptionē, ext.de teſtib.c.ꝯſtitutus.in Auth.de teſti.§.quia vero multi,Sexageſimoprimo,ſi obſcure depoſuit,& non declarauit, ext.de teſti. c.cum clamor.& de teſti.eo.l.c.præterea.ff.de verb.obl.in ꝙ̄ueſtionalib.Sexageſimoſecundo,ſi nō fuit lis ɔ̄te. nō valuit teſtificatio, nec teſtes ſunt recipiēdi,niſi in caſib.vt ſi.non cōte.c.qm frequenter.& ad hoc alias ī Auth.de teſt.§.& hoc vero,quia.Sexageſimotertio, ſi fuerint data capitula,& teſtes non depoſuerunt ſup illis malitia,vel negligētia iudicis,ext.de teſti.c.per tuas. C.eo.l.1.iuncta.gl.in ver.ſoli.Sexageſimoquarto,ſi eſt ꝯſanguineus aduerſarij: 3.q.5.c.ꝯſanguinei.& c.accuſatus.Sexageſimoquinto, qui dixit teſtimonium ɔ̄ te in cā criminali.6.q.1.c.quicunq;20. q. 5.c. ſi quis conuictus,& c.panuli.Sexageſimoſexto, qui cōfiteretur de ſuo crimine,tangens principale non valet, ſed debet de ſuo crimine puniri,ext.de confe.c.cū ſup.Sexageſimoſeptimo, ſi eſt princeps eius cauſæ.ff.de teſti.l.nullus ideoneus.Sexageſimooctauo, non creditur matri aſſerent. ſe p̄gnantem,ad hoc vt mittatur in poſſeſſionem bonorum defuncti per edictum de ventre in poſſ. mit. ff. de vent.in poſſeſ.mitten.l.j.§.j.& de acq.hęre.l.quidam.

Quibus potius teſtium.

Dictum eſt ſupra, qbus modis teſtes reijciuntur. nunc dicendū eſt quibus potius credatur. Et dicendum eſt,ꝙ illis potius fides adhibetur,q ſunt in dignitate poſiti, & quanto magis in maioribus,tanto magis creditur, & Imperatori magis,quam præſidi,& ſic de ceteris.C.de teſtib l.teſtium.§.quæ argumenta.quia fides teſtis ex eius dignitate approbatur, in Auth. de teſti.§ ſancimus.Item magis nobili,quam plebeio, magis honeſto,quam inhoneſto,magis diuiti,quam pauperi, vt ff. de teſti. l.teſtium.in princ.Item magis creditur illis,qui dicunt, ꝙ naturæ negotij conuenit,quam alijs.ff.de teſt.l.ob carmen.

De numero Teſtium.

Dictum eſt ſupra, quib' potius credaī, nūc de teſtium numero. Et videndū eſt,ꝙ vbicunq; certus numerus teſtium non adijcitur,tunc duo ſufficiūt, quia pluralis locutio duorū numero contenta eſſe dēt.ff.de teſt.l.vbi numerus. In quibuſdā caſib.tres,alias quinq; teſtes requirunī,vt in mutāda voluntate,q̄ p decēniū ſtetit.C.de teſta.l.ſancimus. Itē in ιδιόχειρα facienda,vel priuata ſcriptura.C.qui po.in pig.hab.l.ſcripturas Itē in inuentario faciendo,in Authē.de hær.& Fal. §. hinc nobis. Itē in cautē deponendo.i.in priuata ſcriptura depoſitarij, qñ confitetur apud ſe depoſitum,in Auth de inſtr.caut.& fi.§. ſi quis igitur. & §.ſed & ſi quis.Itē in inſtrō,in quo mulier cōfitetur ſe per fideiuſſorē aliquid accepiſſe.C.ad Velle.l.antiquæ.Itē in quibuſdā caſibus quatuor requirūtur ab eis,vt in prædictis exemplis apparet. In quibuſdam quinque,vt in codicillis faciendis.C. de codic. l. fi. in fi.Itē in ɔ̄ctu excedēte liberā aurī celebrato in ciuitate.C. ſi cer. pet.auth.ſed nouo iure.Item in libertate p epiſtolam vel īter amicos data,vel inſtrō manumiſſionis reddēdo.C.de lati.lib.tol.l.vni. §.ſed & ſi quis inter.Item in cōfeſſione creditoris dicentis ſibi ſolutum eſſe.C.de teſti. l. teſtium. Item in teſtīs in villis celebratis. C.de teſt.l.fi.ver.ſin aūt in illo.Item in teſtīs tm̄ īter liberos ɔditis, vbi qualitercunq; confectum valeat.C. de teſta.l. hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.& C.fam.erc.l.fi.Qñq;ſeptem,vt ff.de diuor. l.nullus diuortium. Item in accuſatione Subdiaconi, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, Oſtiarij Romanæ eccleſiæ,vt in decre.2. q. 5. can.præſul.Item in teſtamentis in ſcriptis,vel ſine ſcriptis.Inſti. de teſta.§.fi.C.qui teſta.face.poſſ.l.hac conſultiſſima.Quādoq; octo, vt in teſtamento cæci,in quo non fuit notarius. C. qui teſta. face. poſſ.l.hac conſultiſſima.§.ſed quia tabulariorū. Quandoq; vndecim,vt in accuſatione eius,qui militarem annonam defraudauit. C.de eroga; mili. anno.l.iubemus per hanc libr.12. Quandoque
17 vt in ſubrogatione præpoſiti ſacrorum ſcriniorum.C.de proxim. ſacro.ſcrin.l.vnicuique.Quandoque 27. vt in accuſatione Diaconi Card. Quandoq; requiruntur 64. vt in accuſatione presbyteri Card.Quādoq; requiruntur 72.vt in accuſatione Epi Card.teſtes, & accuſatores ſine aliqua ſint infamia, vt i decr.2.q. 4.ſed cū pſul.

In quibus caſibus debent interrogari.

Dictum eſt ſupra, ubi certus numerus requiritur,nūc in quib.caſib. rogari dēnt. Dic bī in q̄b.caſib.in quib. incertus numer' req̄rit ibi rogari, excepto in codicillis,in quib. non eſt neceſſe,vt rogatio fiat. C. de cod.l.fi.§.vlt.in alijs debent rogari. C. de teſti.l.teſtium.& in auth.rogati,vt in teſtamentis.

De interrogationibus teſtium.

Vidimus ſupra de numero teſtiū, & ī quib. poſſint rogari, nūc videam' qualr debeāt interrogari. Dic,ꝙ interrogandi ſunt de p̄ſina,& vtrū interfuerūt ipſi teſtes maleficio ꝑpetrato,vel alij ɔ̄ctui,nec ne. Item, de viſu,auditu, loco,& tpe, de nocte,vel die,tpe nebuloſo, vel claro, de mēſe,die,& anno. Itē q,& quot interfuerūt ɔ̄ctui.Itē ſi ɔ̄hentes erant ſtātes, & ſedētes cum ɔ̄xerunt.Itē,ſi propoſuerunt,& cognouerūt ſigna, ſi p̄ſtitit patrocinium huic cauſæ,ſi eſt amicus,vel inimicus,cognatus, vel affinis, ſi fuit mediator,vel cognouit eū ɔ̄ quē producitur. Itē,ſi fuit rogatus.vel trāſiēs hoc vidit. Item, ſi impubes, vel ſeruus, decurio, vel plebeius, libertus,aut ingenuus. Si ad dicēdum teſtimonium pecuniam acceperit. Si damnū,vel emolumētū ad eū ſpectat. Itē, ſi ſimul viderunt,& interfuerūt ɔ̄ctui.Itē,ſi fuerūt inſtructi,vel rogati.vt taliter dicerent. Itē, de credulitate,& ſcientia, & ſilib. circunſtantijs,ext.de teſtib.c.2.q.j.in prin.c.in primis.ext. de teſtib.c. licet.3.q.9.in c.nihilominus.& c.pura,& ſimplex.

1 *Teſtes debent iurare coram partibus de veritate dicenda, & ſinceritate animi erga partes in ipſa aperienda.*
2 *Dilatio vnica datur in productione teſtium de iure communi,de conſuetudine ſecus.*
3 *Teſtes de iure ciuili poſſunt compelli per iudicem ad teſtificādum, & quid de iure canonico:*
4 *Teſtes vtrum ante litem conteſtatam poſſint produci, & in quib. caſibus.*
5 *Teſtis an teneatur reddere cauſam dicti ſui.*
6 *Mulier in qualibet cauſa poteſt produci in teſtem ſecundum ius ciuile, præterquam in teſtamento,& quid ſecundum ius canonicum.*
7 *Teſtes producens tenetur dicere ſuper quo cap eos producit.& hoc in contradictorio iudicio,& nu.8*

Quædam forma circa teſtes,de officio iudicis circa quaſdam quæſtiones ad ipſos pertinentes.

Et in primis teſtes p̄nte altera parte duci debēt,vt iurēt,vt ext. de teſti. c. in nomine dñi.Itē ſufficit ſi iurēt altera parte citata.licet ſit abſens per contumaciam.ext.eo.c.j & C.de teſti.l.
1 qñ.§.ſed cum minime.† Et debēt iurare p̄ſentibus partibus, ꝙ dicēt veritatē pro vtraq; parte,nec prece,vel dolo,& odio, vel amore negabunt veritatem.vel admiſcebunt falſitatem.C. de teſti. l. iuſiurandi.25.q.6.de parentela.Item teſtes ſunt alendi expenſis ꝓducentis 4.q.1.c.victus.C.de teſtib.l.qm̄ liberti.Item,ſi teſtificata didiciſti, non poteris de cætero teſtes producere ſuper eiſdem articulis,ext.de fi.inſtr.c.cum Ioānes,ext.de teſti.c.cauſam quæ vertitur.& c.fraternitatis.in Auth.de teſti.§.quia vero multi.Item,ſi teſtes produxiſti non habebis quartam productionem, niſi cum ſolennitate legali,quam habes,ext.de teſtib.c.fin.& c.licet.in Authen.de teſt.§.quia vero multi.& dēt iurare, ꝙ nullo modo didicit teſtificata,& ꝙ malitioſe non facit. & ꝙ eos primo hr̄e nō po-
2 tuit,vt ibidem dr̄.† Item,ꝙ vna dēt eſſe dilatio de iure communi intra quā debēt dari tres ꝓductiones,ext.de teſt.c.cauſis.& c.ſignificaſti.& C.de dila.l.1.tn̄ de conſuetudine gñali dantur dilationes tres,& quarta cum ſolennitate, quæ eſt optima legum interpres, ext.de verb.ſign.c.habere.ext.de conſue.c.cum dilectus. ff. de legib.l.ſi de interpretatione. Item quæro, quid ſi teſtis obſcure dixit,vtrum poſſit illud declarare? Dic. ꝙ ſic. ff. de præto.ſtipu.l.in prætorijs.ff.de iud.l.ſi quis intentione.C. de legi.l. imperialis.ext. de teſti.c.cum clamor Item teſtis ſynodalis,ſi errat, pōt ſe corrigere incontinenti,ext.de teſti.cog.c.præterea.Item quæritur,num quid iudex poſt publicationem, ſi cognouerit teſtes male depoſuiſſe,poſſit iterum examinare,& punire,ſi opus fuerit.3.q.9.c.nihilominus.ff.de q.repenta.ext.de teſt.c.cum clamor.& c. præſentata.C.de teſt.l.fin.&. ſic primo ad aliud duces ipſos teſtes, ext. de
3 teſt.c.cauſam.& c.veniens.& c.præſentata.† Item quæritur vtrum iudex ex officio ſuo poſſit.& debeat compellere teſtes venire, & deponere. Dic,ꝙ ſic.C.de teſti.l.ſi quando,nec vltra 15. dies ipſos detinere debet in iudicio,vt d.l.ſi quādo.ff.de ta.exbib.l.3.§. exhibere.ext.de vſuris.c.tuas.& c.dudum.tn̄ ſm̄ Canoniſtas, hoc non procedit in criminalibus,ext.de teſti.cog.c.dilectorum. 4 q.3.c.ſi teſtes.§.qui intendit.nec etiam ſi agitur ciuiliter, poterit literas habere,ꝙ teſtes compellantur in criminalibus,ext. de teſtib.cogen. c.peruenit.Item no.quod effrenatam multitudinem teſtium nō debet pati iudex produci.ff.de teſtib.l. 1. §. quamquam. extra de teſt.b.c.ſignificauit.& num.40.ext,de teſtib.c.cum cauſam. Item
4 quæro,vtrum ante lit.conteſt.poſſunt produci teſtes? † Dic,quod non

non. ext. vt l. non conteſta. c. qm̃ frequenter, &c. ad hæc Deus. in
Auth. de teſt. §. & hoc vero quia. & §. ſi vero. niſi in caſib. in quib.
poſſint produci ẽt lite non conteſt. vt puta, ſi timetur de morte te
ſtiſ, vel abſentia diuturna, & ſenes, & valetudinarij, & intra annũ
annunciabitur parti, ꝯ quam ſunt producti. alioquin non valet.
Pro hoc faciſt omnia iura proxime. ſ. alle. ſ. e. qm̃ frequenter, &c.
5 ad hæc Deus. & d. §. & hoc vero quia, & §. ſi vero. † Item quæro
vtrũ teſtes debẽt reddere cauſas dicti ſui? Dic, ꝙ ſic, ſi ſint interro
gati. C. de teſtib. l. 1. & l. ſolam. & 7. q. 3. ca. Ioan. Si aũt non fuerint
interrogati, valet eius teſtimonium, ext. de ſent. & re iud. c. ſicut
6 nobis † Item quæro, qñ mulier teſtis eſſe poſſit. Dic ſ'm leges in
omni cauſa teſtis eſſe põt, exceptis teſtis. Inſti. de teſta. §. teſtes. 15.
q. 3. decernſit. Sed ſ'm canones in cauſis criãlibus non poteſt eſſe
teſtis, ext. de verb. ſigni. ca. ſoris. 33. q. 5. c. mulierem. iuncta gl. in
ver. nec teſtis. In ciuilib. ſic, maxime in matrimonio, ext. de teſti.
c. cum literis, & c. qm̃ aliqua. Item ſcire debes, ꝙ poſtquam renũ
ciaſti productioni teſtium, debes proteſtari, vt tibi ſalię ſint exce-
ptiones opponendæ tam ꝯ dictum teſtium, quam ꝯ ipſos teſtes,
dicendo, ꝙ intendas aliquas exceptiones opponere, & ſi talẽ pro-
teſtationem non feceris, non poteris poſt aperturam dictorum te
ſtium aliquid ꝯ ipſos, nec ipſorum dicta opponere, niſi de nouo
veniſſet exceptio in notitia. Et ſi diceret actor, imo mei ſunt pri-
mo recipiendi, quia habeo onus probationis, & priuilegium, qui
prior appellat prior agat. ff. de iud. l. qui prior. & de probationib. l.
ei, qui. ex. de ord. cog. c. cũ dilectus. R̃ndeat aduocatus, imo mei
ſunt primo recipiendi. C. de inoſ. teſt. l. liberi. in fi. ff. de prob. l. cir-
ca eum de feriis. l. feriæ. de reg. iur. l. nõ debet. Sed totum hoc ha-
bet iudex terminare ex ſuo officio, vt videat ſi actor dicat, vt non
producat, vel vt impediat, vel ſi vere vult producere. Adhoc ff. de
rei vend. l. in fundo. in fi. & videat ſi periculum eſt in mora, vbi nõ
poteſt ſeruari regula de rigore iuris, ff. de offic. procon. l. aliquan-
7 do. & simil. † Item quæritur, vtrum teneatur producens dicere
ſuper quo c. vult teſtes producere. & hæc in ſcriptis facere redigi.
Vr̃ ꝙ ſic, quia ſi vult probare inutile, non eſt audiendus. C. de ꝓb.
l. ad probationem. 2. Item debet hoc dicere, & prædicere, vt ſcia-
tur, vtrum velit quid tale probare, quod ſit admittendum, quia
non omnia debent probari. ff. de pet. hære. l. ſi quis libertate. vltra
medium. C. qui legitimam perſonam, l. momentaneæ: põt reſpon
dere aduerſarius. Tibi nõ dico, quia tibi non probo, ſed iudici pro
bo, & fidem facio, & ei dicam, ſi debeo dicere. ff. de proba. l. quin-
quaginta. C. de cond. ob turpẽ cau. l. 1. Hic q petit, ſic r̃ndet. ſi de-
bes dicere, iudex dicet mihi, quia in iudicio nihil occultũ nihil
coopertum eſſe dẽt. Præterea iudex neſciret vtrum eſſet vtile, vel
inutile. & merita negotiorum, &c. C. ſi per vim, vel alio mõ. l. fin.
8 † Vel vltimo dic, ꝙ dẽt hoc dicere coram iudice audiente parte
aduerſa, vt poſſit ꝯdicere, ſi habet cãm ꝯdicendi. Item vr̃, ꝙ id, ſu-
per quo teſtes producuntur, debeat in ſcriptis redigi, quia produ-
cens poterit ſecunda, & tertia die dicere hoc non dixiſſe, & ſic da-
bitur materia negandi verum, & probandi falſum, vt ff. de eden. l.
1. §. editiones, & ibi plene no. & ſi r̃ndeat aduerſarius, ſufficit, qđ
ego verbotenus dico, & ſic non teneor, facere ſcribi, vt ff. de eden.
l. 1. §. edere. Iudex officio ſuo faciet ſcribi per perſonam publicã,
ne veritas poſſit deperire. ff. de teſt. l. curent. C. de fide inſtru. l. plu-
res. & hæc locum habent in omnibus, quæ dñr a partibus in iu-
dicio, ext. de proba. c. qm̃ ꝯ falſam. ff. de prob. l. quoties. interroga
tiones ergo dentur in ſcriptis, & in actis probandi, & iudex cãm
videat diligenter, & quod eſt illegitimum dimittat, deinde det di
lationem ad producendum ſeruata doct. C. de dilatio. l. 1. Item
9 quæro, † vtrum quis cogatur dicere numerum, & nomina teſtiũ.
Dic, ꝙ nomina teſtium quis non tenetur dicere abſolute, niſi eſ-
ſet conſuetudo loci, vel niſi appareat, ꝙ fraudulenter quis ſubijce-
ret, & ſuper eis inſtrueretur aduocatus vtriuſq; partis. ff. de excep. l.
non ex oib. C. de poſtu. l. pen. finita dilatione venient teſtes, & ille
ꝯ quem producuntur, cognoſcet eos, quia teſtes debent eos co-
gnoſcere, ꝯ quos producuntur. C. de iure delib. l. ſi. §. 1. & ibi not.

Qualiter exceptiones opponantur teſti, & quid in ipſis
exceptionibus fieri debet.

1 *Excipientes, & producentes circa articulum reprobationis, & approba tionis teſtium quomodo agere debeant.*
2 *Praxis circa actum iudicis confirmatorium, vel infirmatorium productionis teſtium, & de modo practicandi contra teſtes productos.*
3 *Teſtimoniũ vacillantis non valet, & quod idẽ ſit vacillare, & dubitare,*
4 *Teſti ignoranti diem, & horam facti vtrum credatur.*
5 *Interrogatoriorum copia an danda ſit parti, contra quam producitur.*
6 *Verbi ambigui in atteſtatione prolati interpretatio, vel ad iudicem ſpectat, vel ad teſtem.*
7 *Iuramentum præſtitum a teſte ante porrectionem libelli, reiterabitur, & differtur ſcribi eius dictum, quouſq; ſit factus libellus.*
8 *Dicta teſtium an debeant aperiri parte abſente, contra quam producitur, & quid ſi ſunt producti, publicati, & eorum dicta admiſſa & nu. 9.*
10 *Producens teſtes an teneatur reſpondere poſit onibus per aduerſarium factis contra teſtes.*
11 *Teſtificatis dudicitis poſſunt teſtes induci ad corroborandum eorum dicta & an per partem aduerſam poſſint induci de nouo teſtes ad eos reprobãdum. & num 13.*
12 *Teſtis, qui exclamauit corã iudice ſe nolle atteſtari, an iterũ poſſit reproduci.*
14 *Renuncians productioni teſtium, an poterit amplius producere*
15 *Teſtis aſſerens ſe male dixiſſe, vel cum diuerſa teſtatus eſſet coram arbitro, coram iudice, quid iuris*
16 *Citatio tali die facta, vt in ſcriptis notarij, præconi neganti diem, an teſti citato, an notario credatur.*

DIc, quòd ſi teſtes producuntur contra te
& eis potes obijcere ali
quam exceptionem illarum exceptionum, propter
quas teſtes ſubmouentur, vt quia ſeruus, vel inimic⁹,
& c. obijcies dicendo, dico talem teſtem contra me inductum te-
ſtem eſſe non poſſe, propter talem cauſam, & ſic non eſt admit-
tendus, vt ff. de teſti. l. 1. §. adhiberi. habebit reſpondere pars, imo
1 admittendi ſunt. † Et vtrum cauſa illa vera ſit, diſputationi ſerua-
bitur, vtrum ſint admittendi nec ne? reſpondeat aduocatus par-
tis, contra quam producuntur teſtes. Iſti teſtes non debent reci-
pi ſub cõditione, quia actus ille legitimus eſt. C. de ſenten. quæ ſi-
ne cert. quant. l. pen. ff. de reg. iur. l. actus. Adhoc reſpon. ſi cõſtat.
quod non poteſt eſſe teſtis, non debet recipi, vt d. l. 1. ff. de teſtib. &
quia ſuperfluis exceptionibus, & ſuperfluo iuramento non eſt qs
grauandus. Si vero non conſtat, ſed incontinenti vult facere fidẽ,
quod non poteſt eſſe teſtis, recipienda eſt probatio. ff. ad exhiben.
l. 4. §. ibidem ff. ad Treb. l. ille, a quo. §. ſi de teſtamento, & ibi no.
ext. de teſti. c. veniens 2. ext. de reſt. ſpo. ca. literas. vltra medium.
2 † Recepta probatione ſi iudex pronunciabit recipiendos teſtes
eſſe, appellet ille, contra quem teſtes producuntur. ff. qui ſatiſd.
cog. l. arbitrio. arg. contra, quorum appel. non reci. l. ante ſenten-
tiam. Si vero pronuncietur non eſſe recipiendos, appellet ille qui
produxit ſi vult de iure canonico, de iſta appellatione cognoſci, &
ceſſabit interim cauſa principalis iure eccleſiaſtico, & ſi inconti-
nenti non vult eos reprobare, recipiantur, ſeruato in tempore di-
ſputationis quicquid, & in quantum debet eis credi, vt C. de teſt.
auth. ſi teſtis productus. ff. de tut. l. muiſi. §. 1. Cũ vero cõſtet teſtes
recipiendos, dicat ille, contra quem producti ſunt, volo facere
libellum, & interrogationem meam contra teſtes, quos vis pro-
ducere, quod vſu magis eſt approbatum, quam lege cautum.
3 † Quid ſi teſtes dubitant, vel vacillant? Non valet eorum teſtimo
nium. ext. de appell. c. ſolicitudinem. quia quaſi contra ius eſt, &
dubitare, & vacillare, idem ſignificant. C. de acq. poſſ. ſ. l. nemo.
4 † Quid ſi teſtis dicat neſcire diem, vel horã, vtrum ipſius teſtimo
nium valeat? Dic, ꝙ ſic. ff. de accu. l. libellorum. niſi negotium eſ-
ſet tale, in quo requireretur ſcientia diei, vel horæ. ff. quod vi, aut
clam. l. aut qui aliter. §. 1. dicitur, quod ſi denunciatum ſuit nouũ
opus, quod debet poni in inſtrumento denunciationis dies, &
hora diei, vt C. de contrahen. & commit. ſtip. l. pen. & etiam in ca
ſu, in quo q prior eſt, potior eſſet, vel vbi, & de quo poſteriores de
rogant prioribus. ff. de legib. l. ſed & poſteriores. ff. loca. & condu.
5 l. in operis ff. de pig. l. ſi fundus. † Quæro, vtrum debeat dari copia
interrogatoriorum parti, contra quam producitur, cum in ſecre
tum ſit dandum iudici, quia ſi pars ſciret teſtem inſtrueret? R̃n, ſi
tales interrogationes continent quæſtiones ad deſtructionem te-
ſtis, ſecretum ſit omnino, vt dictum eſt. Si vero quæſtiones ad ꝓ-
bandum intentionem, vel exceptionem illius, contra quem pro-
ducitur, & tunc danda eſt copia ad hoc, vt ſeruetur æqualitas. Et
iſtud interrogatorium, de quo ſup. eſt facta mentio, fiet, ſi conſue
tudo eſt loci, vel fori, quod poſt aperturam interrogantur ad po-
ſtulationem illius, contra quem producuntur, ſatis eſt quod fiat
tunc interrogatorium poſt aperturam, ſi non eſt conſuetudo lo-
6 ci, oportet, ꝙ fiat ante. † Quæritur, quid ſi teſtis dicat aliquod ver-
bum ambiguũ, vel obſcurum ad poſtulationem alicuius? Dico,
ꝙ tale verbum ambiguũ interpretabitur per iudicẽ. vel per teſtẽ
ex ſuo offi. ff. de reg. iur. l. in ambiguis. & l. Neratius. ff. de teſt. & ff.
qui teſta. face. poſſ. l. hæredes. §. 1. Si vero non dixit verbum ambi-
guum, ſed dixit aliquid, ſuper quo ille ꝯ quem producitur, nõ po-
tuit eſſe inſtructus, dico adhuc ipſum teſtem eſſe interrogandũ.
7 † Quid ſi iurauit, & adhuc non eſt datus libellus? R̃n. dabitur po-
ſtea, & differetur ſcribi dictum teſtis quouſque ſit factus libellus,
Sed quantum expectabit teſtis? R̃n. forte per quindecim dies. C.
de teſti. l. ſi qñ. Sed cuius expenſis interim? Dic producentis. C. de
teſti. l. quoniam. de appel. l. eos. Vel dic, ꝙ ſi quid eſt, ꝙ ei impute-
tur, qui debet ferre libellum, ipſe interim faciet expenſas, & deſi-
diæ pœnam luat. C. de p. l. ſi. in fin. Quid ſi erat teſtabilis eo tempo-
re quo iurauit, & inteſtabilis eo tempore quo ſcribitur? Dic ſpe-
ctari tempus iuri. C. de teſt. l. teſtium. in prin. Vel dic. tp̃s quo ſcri-
bitur. ff. de teſta. milit. l. ante pe. vel diſtingue cuius dolo, vel culpa
fuerit dilatũ tp̃s. ff. de mino. l. intra vtile. t. reſpon. ff. de excuſa. tut.
8 l. ſed & reprobari. & C. ad leg. Iul. amb. l. vnica. † Item quæro, vtrũ
dicta teſtium debeant aperiri abſente parte, maxime parte, con-
tra quam teſtes producuntur? Dic, ꝙ non, niſi abſens eſſet per cõ-
tumaciam. ff. ad leg. Iul. de adult. l. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni in-
tereſſe, ad hoc, vt prædicta pars poſſit proteſtari contra perſo-
nas

Digitized by Google

nas,& dicta teſtium,vt ext. de teſti.c.præſentium. Quid ſi non re-
periuntur interrogati de oĩbus interrogationibus factis,& appro-
batis?Rñ.interrogentur,vel iudex,vel tabellio,qui prætermiſit,re
ſarciet.ff.de iud.l.non quicquid.§.iudex ſi quid.Quid ſi pars teq̃-
ſiuit teſtes intra tp̃s,vt teſtificarentur,& ideo forte ſuccubuit,qa
non teſtificati fuerunt. Dic,ꝙ imputabitur volenti eos produce-
re,ſi non fecit eos dicere,cũ per ipſum remanſit,quin faceret eos
cogi.ff.de tab.exhi.l.locum.§.hoc interdictum.& hoc ſiue cauſa
ciuilis,ſiue criminalis ſit.C.de teſt.l.ſi q̃n.ff.eo.tit.l.1.§.adhiberi.
Quod verum eſt,ſi non fuit petitum a iudice,ſed ſi petitum fuit,
& ipſe iudex recuſauit,tunc iudex reſarciet damnum.ff.de mag.
conue.l.1.ff.de dam.infe.l.his.§.pe.Sed nunquid teſtis,qui noluit
iurare tenebitur.Dico,ꝙ ſic,quia teſtificari publicum munus eſt
vt,ff.quemad.teſt.aper.l.cum ab.& l.ſi quis ex.iõ debet damnum
reſarcire.ff.de adm.tuto.l.quidam.in fi.& l.tutor.& C.de excu.tu
9 to.l.quãquam in tutela. † Quæro,quid ſi teſtes ſunt producti,&
publicati.& eorum dicta ſunt admiſſa?ſic diſtingue,ſi quidem
apud iudicem ſunt admiſſa,vel apud publicam perſonam,vel ali-
ter,ipſe reſarciet damnum,& grauiter punietur.C.de app.l.ne cã,
quæ.& de teſt.l.ſi q̃n.Si apud illum,ↄ quem ſunt producti,iterum
producantur,ne poſſit obijcere pp̃ vicium ſuũ,vt qa ſemel ſunt
producti,& ad hoc.ff.ſi quis omi.cau.teſt.l.quia aũt.§.nõ ſimplr.
Si naſit apud illum qui produxit,vr̃ ꝙ imputet ſibi,& ꝙ iterum
non detur ei facultas producendi,quia ſic datetur materia,& oc
caſio delinquendi,& fingendi ſe admiſiſſe,& producendi iterũ,
& ſubornandi,& materia peccandi auferenda.ff.de iureiu.l.ait p̃-
tor.§.1.& de eden.l.1.§.editiones. Si probet ſe eundẽ caſu admi-
ſiſſe.producet iterum,vt ff.de eden.l.ſi quis ex arbitris.§.fi.& l.ſe,
Vr̃ m̃.ꝙ in primo caſu poſſit producere,q̃n ſtetit per iudicem,qa
periculoſum ei eſſet litigare cum iudice,& probare intereſſe eſt
difficile,vel ad minus per beneficium reſtitutionis,ex illa clauſu-
la generali,ſi qua mihi iuſta cã.&c.vel ex illa ſpãli,& perpetuo.
Sed q̃uo probabit damnum.Dic,forte facto illius,qui produxit
10 teſtes,vt ff.quod vi aut clã.l.ſemper.§.hoc.C.vñ vi.l.ſi quis. † Sed
quæro,vtrum ille,qui teſtes produxit,teneatur rñdere poſitioni-
bus factis per illum,ↄ quem teſtes ſunt producti ſuper dictis te-
ſtiumsvel ſuper perſonis eorum,vt quia ponat,ꝙ dictum eorum
non tenet quia varia dixerunt,&c.vel quia ſunt infames,&c.Du-
bitatio huius q̃ónis eſt,quia poterat dicere producẽs,non teneor
accuſare teſtem meum,nec indicare turpitudinẽ ſuam.C.vt ne-
mo inui.ag.l.vni.Sed illud habet locũ,q̃n principaliter,& ab ini-
tio criminaliter quis cogitur.Sed cum q̃ns admitteretur ad pro
bandum cãm remotionis,ergo & per quemlibet legitimũ mo-
dum probationis.Sed poſitio eſt legitimus modus probationis,
11 ergo oĩmodo tenetur rñdere. † Item quæro,quid ſi aliquis vole-
bat,ꝙ quis ferret teſtimonium pro eo.& cum eum duceret ad te
ſtimonium dicendum,teſtis iſte libenter volebat iurare,dixit,&
exclamauit coram omnibus dicendo,Dñe iudex de iſto facto ni-
hil ſcio,ꝙ ipſe dixit,videlicet producens,& hic producens ſem-
per præſens erat,vtrum amplius eum inducere poſſit.Dubium
eſt,quia teſtificata didicit,& ſic vr̃,ꝙ eum vlterius producere nõ
poſſit.Sed ↄtrium puto,quia dĩa eſt inter teſtificata,& teſtifican-
da.Teſtificata dicuntur cum teſtes teſtimonium dixerunt,& eo-
rum dicta in actis ſunt redacta,& poſt aliqua partium didicit te-
ſtificata.Teſtificanda ſunt,quæ non ſunt dicta,ſed dicenda,ſed ꝙ
hoc ſit verum,auth.at qui ſemel produxerit.C.de proba.euiden-
12 ter probat. † Quæro,vtrũ poſtquam pars didicit teſtificata,poſ
ſit ſaltem teſtes inducere ad corroborandum eorum dicta.Et vr̃
ꝙ ſic,vt Auth.de teſti.§.quia vero multi.Sed contrarium puto.
& ſic ſe habet conſuetudo.Sed nunquid poſtquam pars didicit
teſtificata,poſſit teſtes inducere ad reprobandum teſtes.Videtur
ꝙ non,quia teſtificata didicit.Contrarium puto,vt cum velit di-
cere pars,quod ſint criminoſi,& infames,& ſi ſciui eos ab initio
infames,vel criminoſos eſſe,ſi tamen ab initio proteſtatus fui de
iure meo,& eius quæſtio ſeruata eſt poſtea,& prædicta probat,au
13 then.ſi teſtis p̃ductus dicatur.C.de teſt.& l.ſi quis teſtibus. † Sed
vbi a principio ſciui teſtes eſſe infames,& criminoſos dum pro-
ducerentur,& nihil dixi,præiudicaui mihi,& ita do.Azo dixit,vt
audiui.Sed ſi velim reprobare dictũ teſtis,ſemper teſtes poſſum
producere,vt in Auth.de teſti.§.quia vero.Sed decretalis dicit,ꝙ
ſi nihil ab initio proteſtatus fui,nec aliquid dixi,ꝙ poſt publica-
tionem poſſem dicere criminoſos,vel infames,vt in c.denique,
ext.de excep.in glo.in ver.accuſati.in fi.ext.de teſti.ca.præſentiũ,
Sed nũquid aliqua pars poſt publicationem poteſt aliquas inter-
rogationes facere teſtibus aduerſæ partis,per quas aliquid p̃bet,
Et videtur,ꝙ ſic,& in hac opin.erant multi Doc.Bon.Sed cõtra,
dico,ꝙ poſſit cauſam ſui dicti explorare,& ſententiam ſuam mu
tare,& variare,vt ff.de teſta.l.hæredes.& de hære.inſt.l.aſſerit.ſu-
per nouo tamen,& de nouo emergente,bene poſſunt fieri inter-
rogationes,& teſtes induci,vt C.de teſti.l.ſi quis.& ext.de teſti.c.
14 fraternitatis. † Quæro,quid ſit renunciatum eſt teſtium produ-
ctioni,teſtificata tamen non didicit,vtrum poterit non obſtante
renunciatione teſtes producere.Credimus,ꝙ ſola renũciatio no
facit,quod teſtes vlterius non poſſint produci,ſed ſcientia dicto-
rum teſtium,vt in Auth.de teſti.§.quia vero multi.& C.de iudi.
auth.iubemus.non.n.poteſt,poſtquam teſtificata didicit,teſtes
producere,vt C.de prob.l.at qui ſemel.& ff.de rei vend.l.officiũ.
Sed quidam dicunt,ꝙ auth.corrigit leges iſtas,& oẽs alias,q̃ hoc
dĩit,ſed hoc nobis dicere non placet.Sed dño meo viſum eſt di-
ſtinguendũ,vtrũ quis produxerit teſtes extra iudiciũ,vel in iudi-
cio.Si extra iudiciũ didicerit teſtificata ſuorum teſtium,nõ fiet
ei præiudiciũ,ſed ſi in iudicio produxerit,locum nõ habet hæc
15 auth. † Item pone,ꝙ teſtis dixit ſe male dixiſſe.Vel pone,ꝙ teſtis
dixit aliud coram arbitro,& aliud corã iudice,quid erit hoc ca-
ſu faciendum.Et dr̃,quod vltimo dicto ſtetur,& puniatur vt fal-
ſarius.ff.de teſti.l.qui falſo,ꝙ vltimo dicto ſtetur,facit.ff.de quæſt.
l.repetita.& in auth.eod.§.& licet dudũ.ff.de inof.teſta.l.ſi is,qui
admittitur.Alij dĩt.ꝙ primo ſtetur,qa præſumitur,ꝙ corruptus
hoc dicat.Ego neutrum dico,nec credo,& ita de facto ſeruatur
Bono.Sed pone,ꝙ teſtis dixit teſtimoniũ,& notarius cauſæ ſcri-
pſit,& dũ notarius legit dictũ ſuum in publicatione,dicit teſtis ſe
16 ſic non dixiſſe. † Vel pone,ꝙ tabellio legit citationem factam a
præcone,qui dicit p̃dicta die ſe non citaſſe,nũquid ſtabitur dicto
teſtis,vel præconis,ſiue tabellionis.Dico,ꝙ ſtabitur ſcripturæ.Nã
talis facit fidem ſine teſtibus,vt C.de don.l.in donationib.in prin.
& ext.de prob.c.quoniam contra falſam.& ibi dicitur plene per
Inn.Item pone,ꝙ teſtis tulit falſum teſtimoniũ die feriato,quã-
tus ipſum dictum non tenet,vt puta,quia die feriato dixit,vt di-
ctum eſt,vtrum puniatur de falſo.Dic,ꝙ ſic,arg.C.de epiſc.audi.
l.ſi clericus.ff.ad l.Cor.de fal.l.ſi quis legatum.

De contrarietate teſtium, quid ſit tenendum.

1 *Conteſtis in inſtrumento contradicens alijs teſtibus per ſe numero ſufficiẽtibus ad ſolennitatem inſtrumenti,an talis contradictio obſtet*
2 *Teſtibus ab vtraq; parte productis contraria dicentibus,ſtatur dicto plurium,niſi pauciores,& bonitate,& veriſimili ſermone atteſtentur.*
3 *Teſtibus contradicentibus inſtrumento,quid iuris.*
4 *Inſtrumenta reprobantur cum dicto quatuor teſtium,præterquam in duobus caſibus,in quibus non admittuntur.*
5 *Teſtimonium latum per vnum de collegio pro collegio,vtrum admittatur*
6 *Teſtis dictum de poſſeſſione,& ignorantis,quid ſit poſſeſſio,an valeat.*
7 *Teſte obſcure loquente,pro quo fieri debeat interpretatio.*
8 *Teſtibus duobus affirmantibus plus creditur,quam decem negantibus.*
9 *Teſtes producti ſuper vno articulo,an debeant ſuper alio interrogari.*
10 *Delicto commiſſo per vnum ex familia cuius nomen teſtis ignorat,an Dominus debeat totam familiam exhibere,vt teſtis eum cognoſcat.*
11 *Falſum dicentes,cum ſint corrupti pecunia,vtrum ſufficiat alterum de duobus probare.*
12 *Inſtantia iudicij perempta,an dicta teſtium ſint perempta.*

CVm teſtes ſunt ↄtrarij diſtinguo,aut vnus teſtis ↄdi
cit ſibi expreſſe,& eius teſtimoniũ nõ valet.
3.q.9.pura,ext.de app.c.ſollicitudinẽ.C.de li.cau.l.cũ
p̃ciũ.niſi hoc fecerit corrigendo ſe incõtinẽn,ext.de
teſt.cog.pterea.Aut eſt falſus,& vr̃ in nullo valere,dixi ſ.& eſt di.
9.c.ſi ad ſcripturas.Aut vnus teſtis ↄdicit pluribus,& tunc talis ↄ-
trarietas nõ obſtat,qa teſtimoniũ vnius nõ iuſtificat,nec dãnat.33.
q.2.c.admonere.niſi ↄdicat plurib.teſtib.cũ quibus ſcriptus eſt in
vno inſtrõ.ff.quemad.teſta.aper.l.1.in fi.† Sed quid ſi in tali inſtrõ
1 ſunt tot teſtes,ꝙ ſine ipſo ſufficiant,q̃uis vnus ↄdicat,nunquid ta
lis ↄdictio obſtet?Et dic,ꝙ non,vt no.in d.l.1.ſ.prox.alleg.Si ve-
ro plures pluribus,ſubdiſtinguunt quidam,quia aut ↄdicunt te-
ſtibus ex eadem parte productis,& tũc nullius teſtimoniũ valet
3.q.9.nihilominus,iuncta glo.in ver.ſimul.& vr̃ hoc expreſſum
ext.de prob.c.licet.ſicut q̃n diuerſæ ſcripturæ ex eadem parte pro-
ducuntur,q̃ ſibi ↄriæ ſint,& tunc nulla ex illis valet,vt C.de fide
2 inſtr.c.ſcripturæ. † Sed ſi ↄdicunt teſtes partis diuerſæ,p̃ualet plu
rium teſtimonium teſtimonio paucorum,niſi illi teſtes paucio-
res ſint meliores,vel magis veriſimiliter loquantur.Hãc opinio-
nẽ non approbo.Licet.n.teſtes eiuſdem partis ↄdicant,non dico
hoc caſu,ꝙ eorum teſtimonia non valeant,licet ita ſit in inſtrĩs,
quia inſtrã ſua põt quis præuidere,an ſibi ↄdicãt.Vñ imputet ſibi
ſi ↄtria exhibet inſtrã.Sed in teſtibus neſcitur qd dicturi ſunt.Dic
ergo,ꝙ ſi teſtes ↄdicant teſtibus,ſiue ex eadẽ parte,ſiue ex aduer-
ſa parte productis,primo concordabit iudex ↄdictionem illam
ſi põt,ext.de teſtib.cum tu fili in decre.c.periculoſe.de pœn.diſt.1.
ext.de verb.ſig.c.nihil obſtat.Idem poteſt dici de ↄñis inſtrumen-
tis,ext.de conſue.c.cum dilectus,niſi ſit manifeſta cõtrarietas.3.
q.9.c.nihilominus.35,q.6.de parentela.Vbi ergo teſtes contrarij
ſunt,teſtimonium plurium præualet,niſi ex altera parte tanta ſit
dignitas,ꝙ merito debeat præiudicare numero,vel veriſimilia lo
quatur,vel niſi per pauciores teſtes plura probẽtur,q̃ per plures,
Verbi gratia,plures teſtes probant me poſſediſſe rem per decem
annos,pauciores p̃bãt te poſſediſſe p quadraginta annos talẽ rẽ,
& pterea.ſit titulũ poſſidẽdi,& dicemus valere teſtimoniũ pau-
corũ,ext.de prob.c.ex literis.hoc verum eſt,vbi teſtes de eodem
tpe introducti ſunt.Si autem teſtes ex vtraque parte ſunt pares,
& in numero,& in dignitate,tunc fertur ſententia pro reo,extra
de prob.

de ꝓb.c.ex literis.& de fi.inſtr.c.īter dilectos,niſi in mr̄imonio,&
ī cā liberali,ꝓ teſtō,& ī dote,ex.de ſen.& re iu.c.fi. Si aūt neuter
poſſidet,ſed vterq; petit rē ab extraneo,tūc ſi vtriuſq; partis teſtes
ſunt pares,diuidat res ſi pt,ext.de ꝓſūp.c.afferte.ſi res ē indiuidua,
pt iudex gratificari,& dare cui vult,ext.de paro.ca.1. vel res forte
3 diuimiē.17.q.8.ſors ñ ē aliqd.† Si vero teſtes ꝯ dñt īſtrō,aut ꝯ. ñi in
ſtrō,ī quo ſūt ſcripti,aut īſtrō ī quo ñ ſūt ſcripti. Primo caſu ꝓua-
lēt teſtes īſtrō,ext.de ꝓb.c.3.& de ꝯſue.c.ꝑ tuas.ff.queād.teſ.ap.l.1.
ī Auth.de fi.inſtr.§.ſi vero ta le aliqd· Scđo caſu dñt qdā,ꝙ ſp ꝓiu-
dicat viua vox mortuæ,ī Auth.de fi.iſtr.§.ſi vero.coll.7. Alij dñt,
ꝙ ſi factū ē remotū ab hoīm memoria. potꝰ credat īſtrō,q̄ teſtib.
Sed ſi factū ē certū,potꝰ credat teſtib.tūc iō,qa memoria vltra an
nū nō hr̄.ff.đ ꝓb.l. ſi arbiter.tūc idē,qa teſtes ꝯſueuerūt eorū fidē
variare ex tractu tpis.ff.đ Carb.edi.l.3.§.duç ãi ſunt.ver. finge cē.
4 ff.de dā.īfe.l.q bona.§.fi.† Ego credo,ꝙ ꝯ īſtrm̄ admittāt teſtes q̄
tūcūq; ſit publicū,ext.de ꝑſcr.c.ad audiētiā.C.de ꝓb.l.cū ꝑcip.nō
tñ credo,ꝙ teſtimoniū duorū,vel triū ꝓualeat īſtrō,Nā cū īſtrm̄
obtineat vicē duorū teſtiū,& ꝑterea tabellio eqpollet, vel maior
ſit vno teſte, oportet,ꝙ ad minꝰ reprobet īſtrm̄ ꝑ quatuor teſtes,
ext.de fi.inſtr.c.cū Io.Fallit in hoc ī duob.caſib.vbi vr̄,ꝙ ꝯ īſtrm̄
nō admittant teſtes,ſicut ꝯ inuētariū publice ꝯfectū nō admittū
tur teſtes C.arb.tu.l.fi.& ī ꝯfeſſione,q̄ fit a muliere,ī īſtrō,in quo
ꝯfitetur ſe recepiſſe pecuniā ꝓ interceſſione,vt l.antiq. C.ad Vel-
5 le.† Quæro,qd ſi vnꝰ đ collegio ferat teſtimoniū ꝓ collegio,vel ꝯ
collegiū,an tale teſtimoniū valeat nec ne? Dic,ꝙ ſic,vt no ff.ꝙ cu
iuſq; vniuer.l.itē eorū.§.actor vniuerſitatis.Quæro, qd ſi aliqs ac-
cuſatꝰ ē,ꝙ īterfecit aliquē ī quadā domo, teſtes ꝓducti ad ꝓbādū
dictū maleficiū,ꝓbāt dictū maleficiū ꝯmiſſū añ dictā domū,vtrū
6 ſit ꝓbatū? vr̄, ꝙ ſic,vt ff.de ver.ob.l.q añ Calē. Quid † ſi teſtis dicat
quē vidiſſe,tenuiſſe,& poſſediſſe,& neſcit qd ſit poſſeſſio, nunqd
eiꝰ dictū valeat,& ſi valet,de qua poſſeſſione vr̄ ipſū ꝓbaſſe? Sol.
dic,ꝙ eiꝰ dictū valet,& vr̄ ꝓbare illā poſſeſſionē, ſuꝑ qua introdu-
ctꝰ ē,vt no.ff.de ver.ob.l.ſtipſo iſta.§.hæc quoq; ſtipſo,& ibi ꝑ Dy,
7 † Quid ſi teſtis obſcure depoſuit ī iudicio,ꝓ quo dēt fieri interpre
tatio? Dic,vt ꝑ Dy.ext.de re.iu,c.ꝯ eſt.li.6.Pone ſtatuto cauet,ꝙ ſi
qs ꝓduxerit teſtes falſos,ꝙ ſoluat certā penā,mō qdā ꝓduxit vnū,
Mō q̄rit vtrū teneatur ad penā ſtatuti. Dic,ꝙ ſic.ff.de neg.geſ.l.ait
8 ꝑtor ī pri.§.negotia.† Itē q̄ro,ſi duo teſtes dicāt,ꝙ qdā fundus va-
let cētū,& ñ plus,duo dicāt,ꝙ valet ducēta,cui dicto ſtabimꝰ? Di
co ꝙ ſtabimus dcō duorū. Nā gl.in l.diē ꝓferre.§.ſi plures.ī ver.ꝯ-
ſēſerūt.ff.de arb.đt,ꝙ plus credit duob.aſſerētib.affirmatiuā, quā
decē ꝓponētib.negatiuā, q̄uis ꝯrıū ſit ī arb. Nā ſtat dicto illorū,q
9 ꝯſenſerūt ī maiori q̄titate,q̄uis ſint pauciores ī numero.† Quæro,
vtrū teſtes producti ſuꝑ vno articulo dēant ſuꝑ alio interrogari?
Vr̄,ꝙ nō,arg.l.ſi qs libertatē.ī fi.ff.de pet.hær.de iureiu.l.ſi duo.§.
fi.in fi.C.de ord.co.l.j.Sed ꝯ facit,auth.ſi teſtis productus.C.de te
ſti.Sol.ibi interrogat,an ſit libera natiuitate,vel nō. Et dic de ma-
10 teria iſta ꝑ Inn.ext.de teſt.c.ꝑ tuas.† Quæro,pone,ꝙ ex familia ali
cuius vnus deliquit,dicit teſtis,ꝙ nomē delinquētis ignorat,ſed ſi
videret,bñ cognoſceret,vtrū dñs dēat totā familiā exhibere, vt te
ſtis poſſit recognoſcere delinquētē? Dic,ꝙ ſic.ff.ad.exhib.l.3.§.ſi
qs noxali.ff.de pub.l.cum ſi exhibuiſſent.§.ante aūt.ext.de teſti.c.
cū cām.Idē,ſi aliqs erat in loco aliquo,& vnus deliquit. Idē,ſi ali-
quis ꝯmiſit maleficiū,& dū ꝯmiſit,erat īdutꝰ alijs pãnis.q̄ nūc ſit,
11 ꝙ dēt ſe induere priorib.pãnis,ut teſtis eū recognoſcat.† Pone,ꝙ
teſtes falſū teſtimoniū dixerūt,corrupti pecunia,nūqd ſufficit alte
rū ꝓbare? Dic,ꝙ nō.l.diuus.ff.de re iu.qb.ex cau.in poſſ.e.l. Ful-
cinius.§.2.& §.qd ſit latitare.vi bo.rap.l.a.§.dolo aūt.& §.ſeq. ext.
de ꝓb.c.licet.Nā ad hoc ſe adſtrixit,ex quo ſic limitate locutꝰ fuit
ut ſ.dicta iura ꝓbāt. Secus ſi diceret,ꝙ teſtes falſū teſtimoniū dixe
rūt,& pecunia corrupti ſūt,qa tūc uideor duo ponere, & ſufficit
alterū ꝓbari.ff.de uerb.ſig.l.ſepe.§.cū uero dixit ꝑtor.& p.e.ſ. all.
12 † Quæro,utrū inſtātia iudicij perēpta,dcā teſtiū pēpta ſint. Dic,ꝙ
aut īſtātia ē pēpta añ publicationē teſtiū, & tūc dicta teſtiū pēpta
ſunt: nā poſtea nō faciūt fidē. Aut inſtātia pēpta eſt poſt publica-
tionē teſtiū,& tūc dicta teſtiū nō pereūt,ut no.C.de iu.l.ꝓperādū.
§.ſi uero cāę.uer.2.q̄rit.Quid ſi teſtis adijciat aliqd falſū dicto ſuo
ſeu teſtimonio,utrū totū ſuū dictū corrūpat? Dic,ꝙ ſic, ext.de re.
iur.c.defleat peccator.Quæro,cū ſint qdā,q nō cogunt ferre teſti
moniū,ut ff.de teſti.l.inuiti.nunqd ipſis uolentib. admittant? Dic
ꝙ ſic,ut no.in gl.fi.d.l.prox.alleg.in uer.non licet,in finalib. uerb.
Quid ſi teſtis unū dicit ī uno iudicio,aliud in alio? Dic,ꝙ q̄ñq; te-
ſtis uariat in eadē cā inter eaſdē ꝑſonas, & tūc aut ſm dictū eſt cū
tormētis,& ſtat ſcđo,ut l.ſi poſtulauerit.§.rō. ue. ſed ſi negauerit.
ff.de adul.aut ſine tormētis,& tūc aut dicit aīo ſe corrigēdi,& ſcđ
tinēti,& pōt,& ualet ſcđm,ut ī Auth.de teſt.§.qa uero.in gl.mag.
& ext.de teſti.c.ſicut.aut nō aīo ſe corrigēdi,& tunc hr̄,ut teſtis ua
rians,& punitur.l.eos.ff.de fal. Qñ teſtis uariat in iudicio ab eo, ꝙ
dixit extra iudicium,& tunc aut primo teſtificatus eſt in iudicio,
deinde ꝯrium dixit extra iudicium, & tunc ſtatur primo dicto. l.
generalr̄.C.de non nu.pecu,& d.c.ſicut.aut dixit extra iudicium,
deinde ꝯrium in iudicio,& tunc punitur,ut falſarius.d.l.cos.2.rñ.
aut profert diuerſa,& uaria teſtimonia ꝯ diuerſos, & tūc punitur,
d.l.eos.3.rñ.& iſta colliguntur ex dictis Bart.in d.l.eos.

TRAC. IAC. AEGID.

DE REPROBATIONE TESTIVM.

1 *Teſtis infamis non admittitur.*
2 *Serui teſtimonium reprobatur.*
3 *Monachus,canonicus regularis,& ſimiles,teſtificāt in cauſis ſuę eccleſię:*
4 *Fratres Minores,& Prædicatores,de licentia ſui ſuperioris teſtificantur, & ipſis magis creditur.*
5 *Mulier non admittitur in criminalibus,in ciuilibus ſic.*
6 *Minor in criminalibus non admittitur.*
Impubes teſtificatur de his,quæ vidit in pupillari ætate.
7 *Furioſus,& mentecaptus repelluntur.*
8 *Pauper admittitur,ſed ei tanta fides non adhibetur.*
9 *Excommunicati,infideles,& hæretici repelluntur a teſtimonio.*
10 *Domeſtici,& familiares repelluntur.*
Vxor dicitur domeſtica.
11 *Teſtes debēt cū iuramento deponere,& tale iuramentum non pōt remitti.*
12 *Teſtis in cauſa propria quis eſſe non poteſt.*
Monachus pro eccleſia,& illi de vniuerſitate ꝓ vniuerſitate teſtificantur.
13 *Venditor pro emptore non teſtificatur.*
Fideiuſſor pro debitore ſic.
Tutor,curator,& ſimiles pro dominis non teſtificantur.
Aduocatus durante aduocatione non teſtificatur.ſed ea finita ſic.
14 *Teſtes ſingulares reprobantur.*
15 *Socij,& conſortes,in cauſa communi non teſtificantur.*
16 *Princeps,& ſocius criminum repellitur.*
17 *Teſtes obſcuri,& ignoti repelluntur.*
Iudex cogit teſtem dictum obſcurum declarare.
18 *Teſtis incontinenti poteſt dictum ſuum mutare in totum,vel in partem,& ſtatur vltimo.*
19 *Teſtis non reddens cauſam dicti,non probat.*
Iudex non interrogans teſtem de cauſa dicti,tenetur parti ad intereſſe.
20 *Inimicus repellitur a teſtimonio.*
21 *Teſtis,qui falſum dicit,reprobatur.*
22 *Teſtificans corruptus pecunia, repellitur.*
23 *Teſtis,qui celat veritatem,non probat.*
24 *Teſtis repellitur,ſi veriſimilia non deponit.*
25 *Teſtes deponentes per eundem præmiditatumq; ſermonem , non probant.*
26 *Reprobantur,qui de diuerſis rebus deponunt.*
27 *Teſtes deponentes de diuerſis perſonis,reprobantur.*
28 *Reprobantur ratione malæ computationis graduum.*
29 *Teſtes deponentes de diuerſis locis,non probant.*
30 *Teſtes errantes,& deponentes in eccleſia,reprobantur.*
31 *Teſtis vnus ſi dicit de vno tempore,alius de alio,reprobantur.*
Teſtis quando ſit interrogādus de tēpore,& an varietas in tēpore noceat.
32 *Decima nō probat per teſtes,quorū vnus dicit de fabis,alius de ciceribus.*
33 *Officium iudicis quale eſſe debeat,quando teſtes variant,ſiue inter ſe,ſiue inter alias.*
34 *Teſtes dicentes vnum pro alio,vel pluribus dixerunt ſua teſtimonia,reprobantur,& tanquam falſarij puniuntur.*
35 *Vſurarij,& conſiſtentes in peccato mortali, repelluntur a teſtimonio.nume.58 in fi.*
36 *Teſtis reprobatur ex illis cauſis,ex quibus iudex vt ſuſpectus recuſatur.*
Iudex propter quas cauſas ſuſpectus recuſatur.
37 *Teſtes ſuper eiſdem articulis iterato recipi non poſſunt.*
38 *Teſtis,qui alias protulit falſum teſtimonium,repellitur.*
39 *Teſtis,qui contra me teſtificatus eſt,ſi modo per me producitur,repellitur.*
40 *Teſtes poſt didicita teſtificato repelluntur.*
41 *Teſtis ſi ſecrete,& ſigillatim non depoſuit,reprobatur.*
42 *Teſtis,qui non fuit receptus a iudice,vel ab alio de eius mandato,non admittitur.*
43 *Teſtes recepti ante litem conteſtatam,non probant.*
44 *Teſtes reprobantur quando deficiunt in numero requiſito.*
45 *Teſtes ſi non ſunt rogati non probant.*
46 *Teſtes ſola voluntate illius,cōtra,quē producunt, corā arbitro reꝓbātur.*
47 *Teſtis nō admittitur in illis caſibus,in quibus oportet probare ꝑ ſcripturā.*
Scriptura in quibus caſibus neceſſaria.
48 *Teſtes reprobantur,quando articuli producti non faciunt ad cauſam.*
49 *Teſtes producti ſuper id,de quo eſt actum,reprobantur.*
50 *Teſtis poteſt interrogari de facinoribus ſuis.*
51 *Multitudo effrenata teſtium,reprobatur.*
Numerus quadragenarius,dicitur effrenata multitudo.
52 *Teſtes,quorum dicta non ſunt redacta in publicam formam, non probant.*
53 *Producere teſtes,vel inſtrumenta contra ſe quis non cogitur.*
54 *Senes,& valetudinarij,non admittuntur.*
Senex dicitur,qui compleuit ſeptuaginta annos.
55 *Proxeneta non admittitur,niſi vtraque parte volente.*
56 *Hermaphroditus non compellitur.*
57 *Aſcendentes,& deſcendentes inter ſe non teſtificantur.*
Mater teſtificatur pro filio de ætate & an de impedimento matrimonij.
58 *Frater contra fratrem in criminalibus non cogitur ferre teſtimonium.*
59 *Teſtes reprobantur,ſi non dicunt ſe vidiſſe,& interfuiſſe.*
Teſtis deponens per verbum,credit,quam probationem faciat.

Iuramentum

Google

60 *Iuramentũ teſtis in ꝓbãdo impedimẽtũ matrimonij, quid cõtinere debeat.*
61 *Teſtes quãdo poſſunt reꝓbari ante aperturã, vel poſt aperturam teſtium.*
62 *Teſtes a me productos, quantum ad perſonam non poſſum reprobari, ſed dicta ſic.*
63 *Teſtium reprobatio non admittitur vltra quartam productionem.*
64 *Teſtibus reprobatis, quæ pœna imponatur.*
65 *Iudex, vel notarius, qui patitur dicta teſtium videre ante aperturam, tenetur falſi.*
66 *Teſtis, iudex, vel notarius, vel alius reuelans ſecreta teſtium, cauſa, vel alterius rei, tenetur pœna falſi.*
Iudex, qui reuelat ſententiam, quam laturus eſt, tenetur pœna falſi.
67 *Teſtis, qui aliquid dicit, vt dictum ſuum proſit etiam illi parti, contra quã producitur, quod probat.*
68 *Iudex cogit etiam non ſuæ iuriſdictionis teſtimonium ferre.*
69 *Teſtes compelluntur teſtificari mulcta indicta, & pignoribus captis, & alijs etiam remedijs.*
70 *Teſtes in criminalibus coram iudice eximanantur in ciuilibus ſecus.*
71 *Tempus volẽti probare per teſtes nõ currit, donec teſtes ſunt cõtumaces.*
72 *Hæres teſtis, qui noluit comparere ad perhibendum teſtimonium, & mortuus eſt, tenetur damnum emendare, probare volenti ꝓ eo quod amiſit, quia non potuit probare.*
73 *Teſtes recepti ſuper proceſſu, nullo modo probant.*
74 *Articuli, & interrogatoria debent poni in actis.*
75 *Notarius ſi dicat, teſtes recepti ſuper poſitionibus, & actis facti, quod nõ ſufficiat, vt dicatur ſuper quibus articulis ſint recepti.*
77 *Teſtes iurati in termino, quando examinari poſſunt extra terminum, late de hoc diſputatur*

BAR. DE REPROB.

TESTIVM SVMMA CAPITA.

a REprobantur [a] infames, ſerui, rectores eccleſiarum, monachus, abbas, & ſimiles, fratres Minores, & Prædicatores, & œconomi, mulieres, minores, furioſi, pauperes, infideles, excommunicati, domeſtici, qui nõ iurauerint, qui in cauſa propria, Debitor, venditor, fideiuſſor, tutor, curator, negotiorum geſtor. Iudex, aduocatus, procurator, ſingulares in cauſa communi. Particeps, & ſocii, obſcuri, qui reuertuntur ad iudicem, qui cauſam ſui dicti non dixerunt, quos iudex nõ interrogauerit, inimici, vel inter quos lis criminalis eſt mota, qui vnum pro alio dicunt corrupti. Qui vero non dñt, qui proximiora rei, de qua quæritur, teſtimonia non dixerint, qui præmeditatum, & vnum ſermonem dixerint. Notarii, qui extenſe dictum teſtis non ſcribunt, qui dicit de vna re, & alius de alia, qui non bene computant gradum conſanguinitatis, qui diſcordant de loco, qui diſcordãt de tpe, qui diſcordant de re, ſinguli diuerſa, & varia deponunt, ſi aliqui de meis pro te, & aliqui de tuis pro me dixerint, qui non dñt ad cauſam, quia falſa, & varia deponant, vſurarii, Iudices ſuſpecti, qui recipiuntur iterato, qui alias ſunt falſi, vel fuerint falſi, qui ꝯ te ſunt teſtificati, quos vis pro te producere, qui didicerit teſtificata, qui ſecrete nõ dixerint dictum ſuum, qui a iudice non recipiuntur, qui deficiunt in numero ordinato, cũ certus numerus exigitur, ſi articuli nõ faciant ad cauſam, qui deponunt extra intentionem, qui interrogãtur de ſuis facinoribus, ſi multitudo fuerit magna, quorum dicta non ſunt redacta in publicam formam, qui reputãtur inducti ꝯ ſe, & inſtrã, qui compelluntur inuiti, & qui non. Proxenetæ, & cenſuales, Hermaphro. parentes, in infinitũ liberi, qui ſunt in mortali peccato, qui non dicunt de viſu, ſed de credulitate, & auditu.

b Teſtium facilitati [b] obſiſtendum, ac varietati, & ipſorum falſitati, machinationibusq; frauduloſis, per quos multa veritati ꝯtra ꝑpetrãt, vt C. de teſti. l. teſtium. Et furta clandeſtina ꝯmittunt, dũ dictis ipſorum iudex dat authoritatẽ, q dum hẽr ſm allegata, & probata iudicare, vt ff. de of. præſi. l. illicitas. ver. veritas. & ext. de cler. excom. c. latores. & 24. q. 3. ſi qs non recto iudicio. miſeri dñi rerum enormiter ſpoliantur, vt alibi dicit l. vnica. C. de vſuc. transfor. inſontes, & innocentes grauiter puniuntur, cũ ſanctius ſit delinquentis facinus impunitum relinquere, q̃ innocentem aliquatenus cõdemnare, vt ff. de pœ. l. abſentem. Et in his iniqui, peiores ſunt furibus, latronibus, abigeis, & aliquibus criminoſis. Nam falſi dictum teſtis, tribus obnoxiũ eſt perſonis. Primo Deo, cuius tactis ſacroſanctis eccleſiæ ſcripturis, pñtia ipſorũ deuiat, & peierat. Deinde iudici, quẽ mentiendo decipit, atq; fallit. Poſtremo innocenti, quẽ lædit teſtimonio ſuo falſo, vt ext. de fal. c. 1. Ideo propoſui q̃dã docere ꝯ voces teſtium ſceleratas, & ex quibus cauſis ipſorum teſtimonia reprobantur, nil de cõtingentib. omittendo, quia nil vr̃ actum, donec aliquid ſupereſt ad agendũ, vt C. de his quib. vt indig. l. cum Sillanianum ſenatuſc ſm iura can. & ciuilia. br̃ explicabo. Et primo. † Reprobantur teſtes ſi ſunt infames, vt de teſti. l. 3. §. lege Iulia. & ext. de verb. ſign. c. forus. § teſtes. ſed de infamia iuris, & non facti, vt C. de dignit. l. neque. & C. de infa. l. 1. Sed quid de alio, cui tamen opponatur? Dic, vt ext. de teſtib. c. teſtimonium eius. Sed an pendẽte accuſatione damnati de criẽ admittantur in teſtem? Dic, vt no. ext. de teſti. c. fi. Quibus caſibus quidam infamãtur infamia iuris, & facti. hr̃ ff. quib. ex cau. infa. irrog. l. 2. §. vlt. & l. q aũt operas. & in l. athletas. §. an prætor. & per totum. & C. eo. titu. ex qb. cau. infa. irrog. l. ea quæ. & l. ſi te. & l. decreto. l. fuſtibus. & l. nõ damnatos. & Inſti. de pœna teme. litig. §. ex quibuſdam, Nam infames ex quolibet actu legitimo repelluntur. & ff. de teſti. l. ſcio cuidem
2 dem tractatum. & C. de ſum. Trin. l. 1. vbi de hoc. † Reprobantur teſtes, ſi ſunt ſerui, vt C. de teſti. l. ſeruos. & l. et. qa ſerui timore cũtum ſupprimunt veritatem, vt ext. de verb. ſign. c. forus. §. teſtes & 3. q. 5. can. accuſatores. & 2. q. 2 cano. ſi teſtes. §. item ſi ſerui. & C.
3 de teſti. l. cũ liberi. cum ſi. † Sed nunquid monachus, canonicus regularis, archipresbyter, abbas, rector, cum ſint ſerui Dei, & monaſterij, quia nihil proprij habent, & renunciant propriæ voluntati, vt 12. q. 1. can. non dicatis. & 19. q. 3. cano. ſtatuimus. & can. quia ingredientib. & quia ſunt mortui mundo, vt C. de epiſ. & cler. l. Deo nobis. Sed nunquid ſint compellendi ferre teſtimonium, & pro locis ſuis teſtificari, & pro monaſterijs, & ſuis eccleſijs, vbi degunt? Et certe ſic, vt arg. 16. q. 1. can. monachi. & cano. qui vere pureq; & in Auth. de ſanct. epiſc. §. ſi qñ, & ext. de teſti. c. inſuper. & c. cũ nuncius. 14. q. 2. can. ſuper prudentia nra. & ext. de iureiur. c. & ſi Chriſtus. in fi. & hoc in ciuili. in criminali vero cauſa dic, vt
4 no. in d. capitu. cũ nuncius. † Sed nũquid fratres Minores, Prædicatores compellantur teſtificari, & dicere veritatem, licentia ꝑlati habita? Et certe, ſic, qa compellitur eps, qui eſt religioſior eis, prapoſitis iſi ſacroſanctis ſcripturis, & nõ tactis, vt C. de epiſc & & cler. auth. ſed iudex. quæ eſt ſignata ſuper l. nec honore. & quia iſti ſunt teſtes omni exceptione, maiores, & non eſt veriſimile, ꝙ deierent, vel ſupprimant veritatem, cum hic ſit præcipuus timor naturæ, & ſint filij præcipue Dei, qui eſt via, veritas, & vita, & facit ff. de offic. præfec. præto. l. vnica. in fi. Et ſæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri, & arbore de dulci dulcia poma cadũt, iuxta illud verbum Chriſti. Si veritatem dico vobis, cur non creditis mihi? Et aliud verbum. Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, vt ext. de *iureiur.* c. & ſi Chriſtus. Nam ſi pro veritate deierant, tanquam *hæretici* repudiandi ſunt, quia quidam hæretici non iurant, & *qui* veritatem occultat, mortaliter peccat. 11. q. 3. can. quiſquis. & circa cõfuſionem teſtium dic, vt no. de teſtib. c. pen. & hoc eſt, quod legitur contra eos. 22. q. 1. can. clericum. & can. conſidera. Serui enim admittuntur ꝯ dominum, vt 4. q. 2. can. ſi teſtes. §. item ſerui. & ff. de teſtib. l. ſerui. & ſic admittũtur iſti religioſi. Cõpelluntur enim ad teſtimoniũ veritatis, nã aliás facultas probationum anguſtaretur,
5 tur, ꝙ eſſe non dẽt, vt C. de hære. & Manich. l. qm̃. in fi. † Item mulieres a teſtimonio repelluntur, quia fœminæ non admittuntur in criminali, vt 33. q. 5. can. mulierem. & eſt ratio, quia varium, & mutabile cor ſemper tenent, vt ext. de ver. ſign. c. forus. §. teſtes. vnde verſus ſolet dici, Fœmina fallere, falſaque dicere qñ carebit, Beechera piſcibus, & mare fluctib. tuncq; carebit. Et alibi dicitur, *Fœmina* nulla bona, quia ter mutatur in hora. In ciuilib. autẽ admittuntur, cum ciuiliter agitur, vt ꝯ hæreticos, vt ext. de teſti. c. quoniam. & c. tam literis veſtris. In teſtis. & vlt. voluntatib. non admittuntur, vt C. de teſti. l. hac conſultiſſima. in prin. & l. qui teſtã hæres. §. mulier. ff. de teſta. In codicillis autem bene poſſũt eſſe teſtes
6 vt ff. de teſt. d. l. qui teſtã. §. mulier. † Reprobãtur teſtes minores 14. ann. in ciuili, vt C. de teſti. l. 3. §. lege Iulia. 4. q. 3. can. ſi teſtes. §. item in teſtimonium. In criminali repelluntur minores 20. ann. vt ff. de teſt. l. inuiti. 2. Impuberes tñ in his, quæ viderunt in pupillari ætate, pñt teſtificari, & idem in ſeruo libero facto, vt ff. de ver. ſignifi. l. nonnem. §. inſtrorũ. & no. in l. de minore. ff. de quæſt. &
7 in l. fi. C. de iis quib. vt indig. † Repelluntur furioſi, & mente capti,
8 ſicut ab officio iudicandi. 4. q. 7. can. j. §. ita. † Repelluntur pauperes, quia non tanta fides eis adhiberi debet, quia timor eſt ne pecunia corrupti teſtificentur, quia facilius corrumpuntur pauperes, q̃ diuites, vt ff. de teſtib. l. teſtium. in prin. & in Auth. de teſtib. §. ſancimus. & ff. de excuſa. tut. l. ſpadonem. §. fi. Sed admittuntur interdum pauperes, quia non tantum ex facultatibus, ſed ex fide teſtis idoneus reputatur, vt Inſti. de ſuſpec. tut. §. fi. & in Authen. de teſt. §. ſancimus. & in decre. 4. q. 3. ca. ſi teſtes. §. item ſi teſtium fidem. & quicquid dicatur, pauperi non tanta fides adhibetur, ſed inſpicitur eius propoſitum. l. cum hi. §. in perſona eius. ff. de tranſac. de ſuſpec. tut. l. ſuſpectum. de tut. & curat. l. ſcire oportet. in fin.
9 † Reprobantur infideles, & excommunicati hæretici, non participantes.

ADDITIONES.

a Th. D. Reprobantur. Hæc eſſe Bar. creduntur, & ſequens caput incip. Teſtium facilitati. eſt Iac. Aegid. Deinde addita quædam Ang. de Peru.

b Th. D. Teſtium facilitati. Hic incip. additio do. Iac. Aegid. de Viterbio prioris Alben. qui legit Romæ. & rogatu do. Gualfredi Mediolanen. maioris iudicis eccl. ſiæ Viterb. edidit hunc tract. per viam additionis, & commentationis, qui ſingulos articulos incip. ſic. Item reprobantur. Adde, quod in quodam li. antiq. inueni hunc eundem tracta. attributum fuiſſe do. Ang. de Annelia, qui fuit tempore Ba. aliqui tamen attribuunt huiuſmodi tract. do. Ang. de Vbal. ſed vt paucis veri. ſolum ne eſt do. Iaca. Aeg. & fuit publicatus in ciuitate Viterb. vt ex pluribus ſi. pluribus voluminum antiquorum inueni.

cipantes cõione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, vt 2.q.7.cano.ſi hære-
ticus. & ext. de ſent.excom.c. pen. Nam excõicatio eſt ſeparatio
a cõione oĩum fideliũ, vt 11.q.1.can.ad menſam.§.euidẽter, &c.
Et ideo excõicati ad teſtimonium non admittuntur, nec ſnĩa, nec
laudũ, nec pceptũ, nec arbitrium ab excõicato latum tenet, nec vt
patronus aduocare põt, ſi ſit excõicatus, nec poterit eſſe in iudi-
cio, licet ſe defendere poſſet, & cãm appellationis exercere, vt ex.
de excep.c.a nobis, & c.cum inter. & c.ſignificauit. & c.exceptio-
nẽ. & ext.de ſent.& re iud.c.ad probandũ. nec literas põt impetra-
re excõicatus. nec pro alijs poſtulare, vt ext.de offi.ord.c.ex parte.
nec mirum, ſi nõ põt eſſe teſtis. Ex ſupradictis aũt ſex teſtes repel
luntur. Cauſæ autem ſunt his verſibus comprehenſæ, Aetas, Cõ-
ditio, Sexus, Diſcretio, Fama, & Fortuna, Fides in teſtibus iſta re-
10 q̃rẽs. † Itẽ repelluntur teſtes, ſi ſunt domeſtici, familiares, & ſerui,
liberti, mercenarij, qui ſunt ad ſoldum dominorũ. Et illi dñr do
meſtici, de quib. leg. ff. de pœnis.l.reſpiciendũ.§.furta. & ff.ad Sill.
l.fi.ff.de ędil.edic.l.ędiles etiam hoc.§.familiæ. & ff. de relig. l.fa-
liaria. Et vxor vr̃ domeſtica, quia eſt ſocia diuinæ, & humanæ do-
mus, & duo ſunt in carne vna, vt C.de crimi.expil.hær.l.aduerſus.
Quidam dicunt, ꝙ vxor ꝯ virum teſtificatur, non pro eo, ꝙ non
placet, quia qui agere non poteſt pro me, nec contra me, vt C.de
teſti.l.parentes. & l.ſeruos. & ext.de teſtib. c.in literis. vbi de hoc.
11 † Reprobantur teſtes, niſi cum ſacro depoſuerint dicta ſua, vt C.
de teſti.l.iuriſiurãdi. niſi ſacr̃m fuerit remiſſum teſti, ac ſi iuraſſet,
hãbita fide de partium voluntate, quia vnicuiq; licet facere gra-
tiam alteri de iure ſibi competẽte, vt C.de pac.l.ſi quis in cõſcri-
bendo. & pactis priuatorum poteſt iuris ſeueritas mitigari, vt C.
de appell.l.vlt. & ff.de fer.l.1. Sed ſacr̃m calumniæ partium volun
tate remitti non põt, vt C.de iur.cal.2.§.ſed quia veremur. ſed ta-
cite ſic, arg.C.de proba.l.ita demũ. Credimus tñ ꝯtrium, ꝙ remit
ti non poſſit, nec tenet proceſſus, ſi remittatur, cũ in prædicta l.iu
riſiurandi. dicatur expreſſe teſtem debere iurare, & hodie fere te-
ſtes vix cum ſacro exprimant veritatem ꝑꝑ malitiam ipſorum,
ne dum ſine ſacro, licet quidam ꝯ nos ſentiant, & ita in quibuſdã
partib. de ꝯſuetudine obſeruatur, ſed non exẽplis, ſed legib. eſt iu
dicandũ, cum veritatis, & legum, & iuſtitię ſequi debeamus veſti
gia, vt C.de ſen.& interlo.om.iud.l.nemo ſed ꝯ nos eſt ext. de te-
ſti.c.tuis. Sed illud c. tuis loquitur in monachis, & conuerſis, li-
cet quidam intelligant large, prout litera ſonat, ſed litera occidit,
ſpiritus autem viuificat. Sed in cã criminali poterit ſacr̃m remit-
ti, vel in ardua alia cauſa. Non credimus, quia vbi maius periculũ
vertitur, ibi cautius eſt agẽdum. ff.de Carbo.edic.l.1.§.ſed & ſi qs
12 non tñ. Reprobantur † teſtes in cauſa propria, cum damnum, &
emolumentum ſpectat ad eos, vt.ff.qñ appell.ſit l.1.§.in propria.
nec iudex eſſe põt. C.ne quis in ſua cau.l.1. nec arbiter, vt C.de ar-
bit.l.vlt. ſic nec teſtis, vt C.de teſti. l. omnibus. In cã tñ vniuerſita-
tis, communis, & eccleſiæ, monachi, licet cõuerſi, ferunt, teſtimo
nium pro eis, qñ non eſt cauſa propria, vt ff. quod cuiuſq; vniuer.
no.l.ſicut. & de in ius voc.l.ſed & ſi hac.§. qui manumitt. 14. q.2.
c.ſuper prudentia. & ext.de teſtib.c.inſuper. & cap. cum nuncius.
13 † Vẽditor nõ teſtificatur pro emptore, niſi remiſſum ſit onꝰ eui-
ctionis ei, nec creditor pro debitore in cauſa pignoris, qa propria
eſt cauſa ipſorum, vt ff.de appel.l.ab executore.§.alio condemna
to.ff.qñ appell. ſit. l. 2. §. ſed aliusq̃. Fideiuſſor teſtificatur pro de-
bitore, qñ non eſt propria cauſa, quia regreſſum habet actione
mandati ꝯ debitorẽ, vt ext.de fideiuſſ.c.vlt. & C.mand.l.ſi fideiuſ-
ſor. & C.de fideiuſſ.l.creditor. Sed debitor non teſtificatur ꝓ cre-
ditore, nec tutores, curatores, negotiorum geſtores, procurato-
res œconomi teſtificantur pro dñis ipſorum, niſi ſm̃ vnam exce-
ptionem, quam facimus. ff. de teſtib.l.mãdatis cauetur. Sed nec
iudices, nec arbitri in cauſis, quas recipiunt in mandatis, nec ad-
uocati in cauſis, quas recipiunt aduocãdas, licet quidam dicãt ꝯ-
trũ, & intelligãt nomen executoris ſtricte. Nos diſtinguimus, ꝙ
durante officio prædictarum perſonarum teſtes eſſe non poſſunt
ne animoſe teſtificari videantur, poſt finitum officium poſſunt, ne cũ
in vtrunq; feſtinant, neutrum bene peragant. C.de aſſeſſ.l.fi. & ne
14 rerum miſtura turbetur officio. C.de teſti.l.cõſulta. † Reproban
tur teſtes ſi ſint ſingulares, vt ext.de elec.c.cum dilectus. Nã anno
tatione vnius teſtis non pronunciatur, & ſi claræ dignitatis hono-
re præfulgeat, vt C. de teſti. l. iuriſiurãdi. niſi modica ſit ſumma,
& inopia probationũ ſit, vt C.de reb. cred.l.iuriſiurandi, & l.in bo
næfidei. Sed tollit in cauſis ciuilibus, & canonicis, ꝙ ſtetur dicto
vnius teſtis, in quibus hoc non procedit aliqñ, quod non proſe-
quor nunc, ne faſtidium generem, & quia hic tñ tractamꝰ de te-
ſtium reprobatione, non de ipſorum admiſſione, licet aliqua in-
tendamus dicere ad remedium rudium, & prouectorum vtilita-
15 tem. Reprobantur † teſtes in cauſa communi, quia conſortes, &
ſocij non pñt teſtificari in cauſis ſociorum, quia teſtificãtur in cã
propria, ꝙ prohibitũ eſt, vt ſup. diximus, & arg. ff.de ri.nup.l.illud.
16 Reprobãtur ſi ſunt † participes, & ſocij criminum. C.de teſt. c. ve
niens. 4.q.3.c.ſi teſtes, verſi.item liberi, & C. de accu.l.fin. in fi. Re
17 probantur † ſi ſunt obſcuri, & ignoti, vt in Authen.de teſti.§.ſan
cimus. pñt tñ cum tormentis admitti. Sed an iudex poſſit cõpel-
lere teſtem, vt dictum ſuum determinet, & declaret? Certe ſic, an
te publicationẽ, & poſt, vt ext.de teſt.cog.c.preterea. 35.q.5.de pa
rentela. Qd̃.n. obſcure dr̃, pro non dicto hr̃, vt.ff.de his, q̃ pro non
ſcriptis. ff. de inter.act.l.de ætate.§. nihil. Et obſcurũ dictũ ſcriptũ
pro nõ ſcripto hr̃, vt ff.de his, q̃ pro nõ ſcrip.l.2. Itẽ ſi neceſſarię in-
terrogationes ſint omiſſæ, iterũ interrogantur teſtes, vt ext.de te-
ſti.c.ꝑ tuas. & ibi Inn. itẽ ſi teſtes obſcure deponant, vtrũ interro-
gent ante aperturã, vel poſt, dic vt ext.de teſti. c.cum clamor. Sed
18 qd ſi teſtis † ſpõte reuerſus ad iudicẽ velit mutare dictũ ſuũ l totũ
vel in partẽ, dẽt ne audiri, ſi cũ aliqua partiũ nõ fuerit locutus. Et
de hoc q̃ret iudex, an fuerit locutus cũ parte, & ſi nõ fuit locutus,
admittetur iterato dictũ ſuũ, & ſtabitur vltimo dicto ſuo, vt ff.de he-
re.inſti.l.ſi ita ſcriptũ fuerit Titius, in prin. & l.Stichus. immo Pã-
philus. ff.de manu.teſta. & ibi de hoc. Et dic vt in corporẽ, Auth.
de teſti.§.quia vero. in gl. mag. ſup ver. nõ habebit, q̃ incip. immo
19 vr̃ ext.de teſti.c.ꝑ tuas. & no.in d. c.cũ clamor. † Reprobantur, ſi
cãm ſui dicti nõ dixerint, ſiue nõ reddiderint, qa dr̃ atteſtatio in-
diſcreta. & nuda, vt C.de teſti.l.ſolã. & de edic.diui Adr.toll.l.fi. &
ff. de trãſ.l.cũ hi. & ff.de proba.l.cũ de indebito. & l.nuda rõ. ff.de
don. qa nuda rõ nõ facit aliquẽ debitorẽ. Et hoc eſt verũ, ſi de cã
fuerint interrogati, aĺr nõ tenẽtur reddere rõnẽ ſui dicti, qa teſtis
nõ dẽt eſſe verboſus, vt C. de ꝓxib. Imp. off. l.inſtrorũ. Sed an te-
neat iudex parti ad intereſſe, qa de cã non interrogauit. Quidã di
cũt, ꝙ ſic, arg. C.eo.l.ſi qñ. in fi. & C.de of. pfe. pt.l.ſi quos iudices.
Nos diſtinguimus, ꝙ ſi iudex ꝑꝑ multas occupationes ſui officij,
& oppreſſiones ſubiectorũ, ſiue ſubditorũ nõ potuit teſtes exami
nare, qa pluribꝰ intẽtus minor eſt ad ſingula ſenſus, parcitur ſibi,
aĺr tenet, qa cũ diligẽtia teſtẽ examinare debuit, vt dixi. C.de teſt.
l.nullũ. & arg. ex. de teſti.c.cũ clamor. & ibi ꝑ Inn. 16.q.1.c.ꝓbyte
ros. facit l.hac conſultiſſima.§.at cũ humana. C.qui teſt. fac. poſſ.
20 † Reprobanẽ, ſi ſint inimici eiuſdẽ ꝯ quẽ ꝓducanẽ, ſi dicat teſtis
odioſus, qa crĩalis lis fuit inter eos mota, & hæc approbãtur, vt nõ
aĺi audiat, q̃ de crĩe iudicet. Si vero ex lite pecuniaria procedit, re
ceptio teſtis tpe diſputationis reſeruetur, ne talib. teſtib. fides ad-
hibeatur multa legunẽ. C.de teſtib.l.qm̃ liberi. & in auth. ſi teſtis
dicat ſup ipſa lege ſignata, & ext. de teſtib.c. vlt. dic de hoc, vt in
21 Auth. de teſti.§.ſi vero odioſum. † Reprobanẽ teſtes, ſi falſa teſti
monia ꝓtulerunt, & vnũ ꝓ alio dixerũt, qa falſitas eſt mutatio veritatis,
vt C.de teſt.l.nullũ. vbi dicit, quorũ voces falſitate carere nõ ꝓſpe
xerint. vt in Auth. de fi.inſtr.in prin. & de hoc mẽbro ĩ. dicemus
22 copioſiꝰ. Reprobanẽ, † ſi promiſſione pecuniæ, vel donatione ve
rũ, vel falſum tulerint teſtimoniũ, vt C.de teſti.l.ſi qs teſtib. & 12.
q.v.cano.nõ ſane. nec.n. vltra factas expenſas teſtes recuperare de-
bẽt, vt C.de teſt.l.qm̃ liberi. & 4.q.3.can.placuit. ff. de teſt.l.teſtiũ.
§.Sabino. nec iudices ordinarij, vel delegati vltra recipiũt, niſi in
fraudẽ, vt ext.de vi. & hone.cle.c.cũ ab oĩ ſpecie mali. Nã vt bene
ſcrutẽt, q eq̃ recipere nõ debẽt, vt ff.de ꝯd.ob turp.cau.l.2. & l.mer
23 calẽ. cũ ſi. † Reprobanẽ ſi nõ dicãt veritatẽ, qa nõ minus falſitatẽ
cõmittunt, q veritatẽ occultant, q̃ qui exprimũt falſitatẽ. Peccãt.
n. mortaliter religioſi, vel quicunq; alij, ſi vocati ad teſtimoniũ ve
ritatẽ celauerint, vt 11.q.3.cano nõ ſolũ abnegat. & can. ſeq. & 21.
q.1.can. ꝓdicandũ. & 22.q.2.c.primũ, & capitale. Et maxime pec-
cat, q metu alienꝰ veritatẽ tacet. Vnde Aug. Quiſquis timore ali-
cuius veritatẽ celat, irã Dei ſup ſe prouocat, qa non magis timet
Deũ q̃ humanã naturã. Et poſt pauca. Reus eſt vterq; & qui veri-
tatẽ occultat, & q mẽdaciũ profert, qa ille prodeſſe nõ vult, q̃ no-
24 cere deſiderat, vt 11.q.3.c.quiſquis meti. Reprobanẽ, † ſi apriora,
& ꝓximiora veri teſtimonia nõ protulerũt, vt ff.de teſt.l.ob carm.
25 † Reprobantur ſi vnũ & eundẽ ſermonẽ præmeditatũ pronũcia-
uerint, vt.ff.de teſti.l.teſtiũ.§.ideoq; diuus: Et ideo male faciũt ta-
belliones, q nõ ſcribũt dictũ teſtis extẽſum, & longũ, vt ipſe teſtis
dixit, volẽdo euitare laborẽ. Et ſi dicit notarius in ſuis ſcripturis,
talis teſtis dicit idẽ, ꝙ talis, male facit, & multo deterius dicit, cũ
interrogando teſtẽ ſcribit, dixit vera eſſe, quæ in articulo continẽ-
tur, q̃a iudex dẽt ſermonẽ, & vocẽ teſtis cõſiderare, & conſtantiã,
& trepidationẽ, vt ff.de quęſt.l.de minore.§.plurimũ.l.denũciare.
§.2. Itẽ reprobanẽ dcm̃ teſtis, ſi eſt repetitũ, vt 5.q.4.can. qui ambu
lat.§.ſed aliud eſt, & 4.q.2.can.ſi teſtes.§ in teſtib. ꝯſiderãdũ. Item
hẽt ætatẽ, vt de ſe loquat, vt de cõſecr. diſt.3.c. cũ pro paruulis. &
caute ſubiungit lex, dirigẽdo ſermonẽ ad ſempiternũ iudicẽ, Tu
magis ſcire potes, quanta ſit fides teſtib. adhibenda, vt.ff.teſti.l.te-
ſtium. & d.l.de minore.§.tormenta. no. in l.vir bonus. ff. iud.ſolui.
in l.cæteræ ſunt cautiones.§.1.ff.famil.ercis. & in l.cõtinuus.§.cũ
26 ita. ff.de verb.obl.cũ ſi. † Reprobanẽ teſtes, ſi vnus dicit de vna re,
aliꝰ de alia, qa ſingulares ſunt in oĩb. ſuis dictis, vt ext. de elect.c.di-
27 lectus, & ext.de prob.licet. Reprobãtur ꝯ rõnẽ ꝑſonarũ, quia vnꝰ
dixit de vna pſona, alius de alia, vt ext.de ꝯſan. & affi.c.tua. & arg.
28 l.ad ꝓbationẽ. C.de ꝓba. † Reprobãtur rõne cõputationis gradus
29 parẽtelæ. 35.q.c.de parẽtela illa.2. † Reprobanẽ teſtes rõne diuerſi
tatis locorũ, vt qa ſi vnus dicit fuiſſe factũ maleficiũ, vel commiſ-
ſum, vel ꝑpetratũ in vno loco, alius dicit in alio, exẽplo Danielis,
qñ interrogauit teſtes, & vnus dixit ſub pino, alius dixit ſub ficu.
Nã de loco teſtis dicere dẽt, vt arg. ff.de ꝯſti. & cõmi.ſtip.l.optimã.
& ff.de acc.l.libellorũ. & Inſt.de inu.ſtip.§.itẽ verborũ. & C.de ac
30 cu.l.in cauſis. & gl.ord.in c.qm̃ ꝯ.de prob. Itẽ † reprobãtur teſtes,
ſi depo-

ſi depoſuerint,& iurauerint ĩ eccleſia,vt ext.de imm.ecc.c.decet.
31 li.6.& ibi eſt gl.in arg.†Reprobant̃ rõne tpis,ſi vnus dicit de vno
tpe,alius dicit de alio tpe,vt 3.q.9.1.nihilomin⁹. Sed an de tpe ſit
interrogãdus teſtis? Azo dicit,ꝙ non. Sed ſi eſſet ſuſpectus,tūc iu-
dex dẽt interrogare,& ſtudere,vt teſtẽ capere poſſit in ſermone,
q̃rendo ſi tp̃s erat nebuloſum,vel clarũ,qñ hæc acta fuerũt,quali
ter erãt induti,vel calceati delinquẽtes,qd hẽbãt in capite,& qui
ↄſules erãt tũc,vel qs tũc erat Imperator,& quo anno,& quo mẽ
ſe,ſm vnã lecturã,q̃ leg.ff.ad Silla.l.prius de familia.quo anno ad
miſit.Sed nos credimus de tpe ẽẽ q̃rendũ,& ſi dixerit,bene qdẽ,
& ſi nõ ↄ̃dixerit,aut antiquũ eſt negotiũ,vel pactũ,& ſic,& tũc nõ
eſt curandum,qa oĩum hẽre memoriã,& in nullo penitus pecca-
re,& e.C.de vete.iu.enuc.l.tanta.§.ſi qd autẽ in tanta legũ cõpoſi
tione,qa nõ oẽs in oĩa,ſed certi,p certa,vel meliores,vel deterio-
res inueniuntur,vt C.de vete.iu.enuc.l.1.§.cũq; hæc mã.& ff.de
pba.l.ſi arbiter.& iõ teſtes ex tractu tpis a veritate variare ſolent
l.3.§.alia eſt antẽ cauſæ cognitio.ff de Carb.edic.& ff.de dam.in-
fec.l.q bona.§.vlt.Si recẽs eſt,& nouũ,tunc vitiatur teſtimonium
eius ſi de tpe interrogatus nõ dixerit,niſi eſſet talis hõ.q filiũ ſuũ,
& familiã ſuam ignorat,q̃ eſt craſſa,& ſupina ignorantia. vt C.de
hære.inſti.l.vlt. Has diuerſitates ſuperius declaratas vno ver.cõ-
prehende,Res perſona,locus,gradus,his placet addere tp̃s. Sed
hæc dñr vera in facto non iterabili,vt in homicidio eiuſdẽ hoĩs.
In facto reiterabili.vt eſt adulteriũ,diuerſitatẽ tpis,vel loci dicere
nõ noceret.Nã & ſi teſtes in his variant,vt non probẽt illud adul-
teriũ pp diuerſitatẽ loci,vel tpis,probant tñ adulterum ↄ̃ quem
producũtur.Sed hoc reprobatur Danielis exẽplo,& reprobatur
ext.c.ex tenore de teſti.& ibi no. Talis.n.diuerſitas ĩ tpe nõ nocet
vt ſi vnus dicit in die Dominico,alius dicit in hora nona illius
diei,qa dictũ ſecundi ↄ̃prehẽditur ſub dicto primi,ſicut hĩ de tri-
bus arbitris,ſi vnus dicit,de duplo,alij de decẽ,oẽs cõſentiunt in
decẽ,vt ff.de arbit.l.diẽ proferre.§ ſi plures.nã qd pluris eſt,vtiq;
tanti eſt,vt ff.de iniur.l.in furti.Sed eſto,ꝙ teſtis dicat de dicto in
alia aula,vel quid aliud de domo,alius dicit de camera,idem erit.
Itẽ in facto durabili nõ nocet diuerſitas tpis,vt ſi vnus dicat ſe vi
diſſe epm,vel presbyterũ in hora tertia canere miſſam,alius di-
32 cit in hora ſexta.miſſa.n.tm̃ durare ſolet.† Sed quid ſi vnus inter-
rogat de decima,& dicit decimã fuiſſe ſolutã,interrogatus qd vi
derit ſolui,dicit fabas,alius dicit cicera,nunquid probãt decimã
fuiſſe ſolutã? Rñ.non quia in reb.diſcordãt. De diuerſitate aũt ip-
ſorũ plene no.4.q.3.itẽ in crĩali,in gl.mag.Sed vt materiã plenã,&
33 perfectã habeas tibi traditã a maiorib.noſtris,† in hoc opuſculo
præſenti tradimus,& inſerimus hĩ. Et ſic hĩ diximus diſtinguen-
dũ.Si teſtes,quos ego induco,varia,& diuerſa proponant,erunt
ſingulares ĩ ſuis teſtimonijs ſingulariter,vt ext.de elec.c.cum di-
lectus.& c.in Geneſi.& c.bone.& de proba.c.licet.& de appel.c.ſo
licitudinẽ.& ff.quan.appel.ſit.l.2.C.de tut.l.1.& C.de mu.patri.l.
profeſſio.l.ibo.Sed ſi quidã de teſtib.meis dicant pro me,quidã
pro aduerſario meo,iudex ↄ̃ſiderabit numerũ,& ↄ̃dõnẽ illorum
qui dñt ꝑ me,& illorũ,q dñt pro aduerſario,& qui dñt veriſimi-
liora,& negotio aptiora,vt 4.q.2.can.ſi teſtes.§.itẽ ſæpe.Si vero in
duco teſtes meos pro me,& tu tuos pro te,& teſtes tui dixerunt
ↄ̃tra his,q̃ dixerunt teſtes mei,tũc conſiderabit numerũ,& condi
tionem meorũ.& tuorum,& qualitatẽ dictorum,& ſic præfert
meos tuis,& tuos meis,& ſi omnia paria inueniuntur(quod dif-
ficile eſt)tũc interpretabitur iudex ex ſuo officio ſuo,ſi interpreta
ri poteſt,& tunc poteſt abſoluere reum,vt ext.de proba.ca.ex li-
teris.& ff.de re iud.l.inter pares.& ff.de reg.iur.l.libertus.& 12.q.
2.c.cum redẽptor noſter.ff.de inof.teſt.l.ſi pars iudicatũ.& 30.q.
1.c.ſi quis acceperit.vnde ver. Teſtiũ,coniugiumq;,ſi ſint æqua-
34 les,qui producuntur vtrinq;† Reprobãtur teſtes,& tãquam fal-
ſarij puniuntur,qui dixerũt vnũ pro alio in dicẽdo,& varia,& ge-
quid in vno ſuo dicto dixerunt de teſtimonio,in alio negauerũt,
vel pluribꝰ reuelauerũt dicta ſua,vt ff.de teſti.l.qui falſo,vel varie,
C.de teſtib.l.nullum.De hac varietate diximus in præcedẽti quõ-
35 ne.Reprobant teſtes,† ſi ſint vſurarij,& in peccato mortali cõſti
tuti,& vſurarij ſũt infames canonica infamia.& non iuris ciuilis.
Vnde in terris eccleſiæ ſuppoſitis in tpalibus,& ſpũalib.obtinet,
ꝙ hic dicimus.In alijs autem prouin.dñ aliud videretur,& iura
ſunt ad hoc paratiſſima.2.q.7.c.teſtes.c.q.7.can.infames.& in Au
thẽ.de eccl.tit.& ext.de app.c.ſi duobus.Sed tu oppones mihi,ꝙ
nullus poterit teſtificari,cum pauci hoĩes,aut nulli inueniantur
ſine mortali peccato,& ſic probationum facultas anguſtabitur,
quod eſſe non debet,vt C.de hæret.l.qm̃.Sed reſpõderi poteſt,ſi
iſti tales ſumant pœnitentiam antequam teſtificentur,ꝙ oĩa pec-
cata in cõfeſſione lauantur,quia quilibet tenetur in anno ſe ſemel
ſaltem ſumere pœnitẽtiam,vt ext.de pœn.& remiſſ.c.oĩs vtriuſq;
ſexus,& corpus Chriſti,alioquin denegantur ſibi eccleſiaſtica ſa
cra,& ſepultura,vt dicit dictũ ca.oĩs.quod ſm.no.& no.in l.teſtiũ.
§.lege Iulia.in glo.in ver.impubes.ff.de teſt.Reprobantur teſtes
36 † ſuſpicione quauis,quia iudex recuſatur,quia tãta fides nõ ad-
hibetur,imo dicunt quidã,nec aliqua fides,vt qui ſunt ſuſpecti
in iudicando,ſint ſuſpecti in teſtificando,cum par ſit ſuſpicio,& qa
iſtud eſt generale,ꝙ omnes teſtes,& iudices debent eſſe ſine ſu-

ſpitione,vt 2.q.7.can.teſtes.Cauſæ pp quas iudex,vt ſuſpectus re
cuſatur ſunt iſtæ,vt ſi iudex ſit ſuffraganeus litigatoris,alteri pa
ti merito eſt ſuſpectus,vt ext.vt l.non conteſt.c.accedens.il 2.li
ſia iudice appellatũ ſit in alijs merito eſt ſuſpectus,vt ext.de ap.c
ad hæc.& c.vt propoſuit.Itẽ ſi iudex hẽt familiaritatẽ cum litig
tore,vt 4.q.5.c.accuſatores.& ext.de of.& poteſt.iud.deleg.c.inſ
nuante.Q ui aũt ſint familiares,dixi ſ.Itẽ ſi eſt aſſinis.l.lex Come
lia.in prin.ff.de iniu.Itẽ ſi litigatores fuerũt hoĩes iudicis,vt ff.de
of.præſid.l.ne iuriſconſulto.Itẽ,ſi ↄ̃ſanguinitate aliqua iungantur
litigatori,vt ext.de appel.c.poſtremo.Itẽ,ſi eſt excõicatus,vt ext.
de of.deleg.cum R.canonicus.Itẽ,ſi iudex hẽt ſimilẽ cãm,vt ext.
37 de iud.c.cãm quæ.arg.ff.de excuſto.l.pp litem.† Reprobantur ſi
recipiantur iterato ſuper eiſdem articulis,ꝙ fieri non põt,vt ff.de
38 teſti.l.produci.& ext.de teſt.c.cum veniſſet.†Reprobantur teſtes
ſi ſunt conuicti in alia cã,falſum teſtimonium protuliſſe,& depo
fuiſſe.Præſumuntur.n.ꝙ nunc falſa deponẽt,vt ff.de accu.l.ſicut
39 §.eiſdem.no.in l.non oẽs.§.a barbaris.ff.de re mil.†.Reprobantur
ſi ↄ̃ te teſtificati ſunt,& nunc pro te vis producere,ꝙ non potes,
quia ſubornati præſumũtur ſm vnam expoſitionem dictæ legis,
40 produci.ff.de teſt.† Reprobãtur teſtes ſtatim poſtquã dixerint
teſtificata,ante labẽtem dilationem poſt primam,ſecundã,& ter
tiam dilationem,& poſtq̃ terminus datus ad probãdum eſt elap-
ſus,niſi docueris te fuiſſe impeditum,quominus producere po-
tueris,& ſi ↄcluſeris in cã,& teſtium productioni renũciaueris.
ff.c.l.vlt.& C.de teſt.l.ſi qñ & in auth.ſed & ſi qs ĩ aliquo.ibi poſi-
41 ta †.Reprobantur teſtes,ſi ſecrete,& ſigillatim non depoſuerunt
ſecretum iudicis intrando,vt C.de teſti.l.nullum.Fallit vt quidã
dicere voluerunt,qñ teſtes recipiuntur ad ppetuã rei memoriã,
quia tunc publice teſtificari pñt,& partibus præſentibus,vt ext.de
teſti.ſignificauit.& no.do.Hugo.in ſum.vt li.nõ conteſt.§.ſunt &
42 alij caſus.† Reprobantur.ſi a iudice non recipiantur,vel ab alio
eius mandato,cum ipſe impeditus receptioni intereſſe non po-
teſt,vt C.de epiſc.& cler.auth.ſed iudex.& ext.de of.deleg.cap
43 quæſtionum.† Reprobantur teſtes,ſi recipiantur lite non conteſt.
quod regulare eſt,quia nec ad diffinitiuã ſñiam,nec ad recepti-
nem teſtium procedi poteſt lite non conteſt.vt in Auth.de teſti.
§.pen.& ext.vt li.non conteſt.per totũ.niſi in incidentib.& emer-
gentibus,& qñ contingit iudicem facere inquiſitionẽ,vt cum te-
ſtes ad perpetuam rei memoriam publicãtur,vt in famoſo teſte,
licet omnia plenius explicantur.C.de iudic.l.properandum.&
C.quom.& quan.iud.auth.qui ſemel.& no.de hac materia.C.q
44 ad eccl.cõfu.auth.præſente.†Reprobantur teſtes,ſi deficiũt in nu
mero,qñ fuit certus numerus deſignatus,& introductus,vt in te
ſtis,vbi ſunt neceſſarij ſeptem teſtes,vt C.de teſta.l.hac cõſultiſſi-
ma.In codicillis quinque,vt C.de codicil.l.vlt.Et in debito,quod
celebratum eſt in ſcriptis,& debitor vult partem illius debiti,vel
totum ſoluere creditori,vbi ſunt quinque teſtes neceſſarij.In do
natione etiam cauſa mortis,vbi ſunt quinque teſtes neceſſarij,vt
ff.de dona.cau.mor.l.vlt.alias vbi numerus teſtium nõ adijcitur,
45 duo ſufficiunt,vt ff.de teſt.l.vbi.† Reprobantur teſtes,ſi nõ ſunt
rogati,vt in confectione teſtamenti,& in creditoris confeſſione
dicentis ſibi ſolutam pecuniam,vt in auth.rogan.C.de teſta.& in
46 † diuortio,vt Inſti.de mili.teſta.§.plane.ac teſtamenti apertione,
47 vt C.quemad.teſta.aper.l.1.† Reprobantur teſtes voluntate illiꝰ
ↄ̃ quem producuntur coram arbitro.C.de teſtib.l.vlt.Reprobã
tur teſtes in omnibus caſibus,in quibus oportet probari per ſcri-
pturam,& non per teſtes,qui caſus multi ſunt,in quibus non ua-
let probatio facta per teſtes,ſed neceſſaria eſt ſcriptura.In primis
in emancipatione,ut C.de ſi manſtru.l.emancipatione facta.& ibi
dixi.C.de eman.lib.l.ult.Item cum ſalarium datur aduocato pro
patrocinio ſuo,ut C.de ſuffr.l.unica.Item in ↄ̃tu celebrato ab ec
cleſia,ut in auth.hoc ius porrectum.C.de ſacroſan.eccle.Item in
teſtis in ſcriptis habitis,& codicillis,ut C.de teſtam.l.hac conſul-
tiſſima.Item in ſententijs diffinitiuis,& interlocutorijs,quæ in
ſcriptis ſunt proferendæ,ut C.de ſenten.ex breui.re.l.2.& 3.Item
in contractu emphiteutico,ut C.de iure emphy.l.2.Item cum ua
dit clericus extra prouinciam,qui literas teſtimoniales ferre dẽt,
alias fides non hẽ.ꝓ ſit clericus,ut C.de epiſco.& cler.l.ſi quis per
calumniam.Item cum dicit aliquis ſe hẽre mandatum ſuper iuriſ-
dictione aliqua,uel negotio a dño Papa,uel Imperatore,ſacras li-
teras debet habere,alias non creditur ei,ut C.de mand.princ.l.1.
& ext.de offic.deleg.c.cum in iure peritus.Item in donationibus
inſinuandis,quæ excedunt libram auri,& in omnibus cauſis,in
quibus eſt neceſſaria authoritas iudicantis præſtari,ut in eman-
cipatione,& tutorum,& curatorum dationibus,& inuentarijs fa
ciendis,& in ſingulis actis ſcribendis.Item in alienatione rerum
minorum,ut ext.de probatio.c.quoniam contra falſam.C.arbit.
tu.l.ſi.C.de adminiſt.tut.l.lex quæ tutores.& Inſti.de adop.§.2.&
3.C.de dona.l.ſi quis argentum.§.ſancimus.Item in proteſtatio-
nibus fiendis,ne tp̃s currat alicui,& ad interrumpendas præſcri-
ptiones,ut C.de epiſc.aud.l.ſi præſens.& l.ult.& C.de an.except.l.
ut perfectius.Et in quodam alio caſu,qui leg.C.ſi minor ſe ma.
dixerit.l.ſi alterius circumueniendi cauſa.Poteſt tamen in omni-
bus iuri radictis,& in alijs,etiam qñ ſpecialiter hoc actum eſt,ut
non

Digitized by Google

hō valeat aſr ꝯtus, niſi ſcriptura interuenerit, vt C.đ teſt. l.teſtiū.
& C.de fi.inſt.l.ꝯtus.cū minori numero illorū, quos ſcriptura e-
xigit,& diximus ſ.& no.ī l.emācipatione.C.de fi.inſtr.& de bon.
poſ.l.bonorū.& ext.de ſen.& re iud.ī c.ſi dicat.& oīa no.ibi. Rep-
bātur,ex quo ꝑbō ñ releuāt ꝓducētē. qa articuli ñ faciūt ad cām,
49 vt C.de pb.l.ad ꝑbōnem.† Reprobātur teſtes, ſi ꝓducātur teſtes
extra,vł ſup qb.ñ ē actū,vt arg.ff.de pet.hæ.l.ſi qs l.bertatē.ff.de iu
rein.l.ſi duo p̄roni.qa de qua re cognoſcit iudex, de ea ꝓnunciare
dēt,vt ff.de iud.l.de qua re.& l.ſolemus.& l.ñ p̄t.ff.fa.erciſ.l.vt fun
50 dus.ff.cō.diui.† Sed q̄rit,an teſtis dēat īterrogari de facinorib. ſuis
ſi furtū,vł dolū,vł rapinā ꝯmiſerit,vł ſi ſit excōicat⁹,& đ aliis cau-
ſis,q̄ tanq̄ īfames,de iure reprobātur,cū multæ ſint,vt dixerūt qui
dā? Et dixerūt qdā,ꝙ ñ,qa ñ ſūt ad hoc ꝓducti. Nā ſup aliis ñ dē t
teſtificari,niſi ſup his,ſup qb.ſunt ꝓducti, & ſi ſup aliis deponant,
ñ tenēt eorū teſtimonia,p iura ſupius alleg. Alii dīt,ꝙ ñ dēnt īter
rogari,ſed ſi īterrogētur,& ꝯfiteātur aliqd.ñ tenet, vł valet ꝙ p̄iu-
dicet eidē,vñ illud,p patiētiā multa toleramus,& illud.multa fie
ri ñ dēnt,facta tñ tñt,& multa a principio ñ tēet, q̄ tractu tpis ꝯua-
leſcūt. Alii diſtinguūt īter teſtes malitioſos,& malæ famæ, vt infa
mia facti notati īterrogētur,alii nō. Nos credim⁹ īterrogādos, qa
iudicē oportet cūcta rimari,vt 30.q.5.ca.iudicāte.& C.de iud. l.iu
dices.& ī auth.iubemus.ibi ſign. Nā īterrogādi ſūt teſtes đ oībus
circūſtātiis,an ſint honeſti,& đ aliis,vt in 4.q.2.& 3.c.8.occidit.ī
51 fi.& de pœ.diſt.1.can.aut feā,& ext.de teſt.c.cū cām.† Reprobatur
effrenata multitudo teſtiū,p ipſum iudicē, refrenata ſaltē vſq; ad
quadragenariū numerū, & terminata vt ext.de teſt. c.cū cāni.&
ext.de ꝓb.c.licet.& ext.de ele.exc.mi.c.lamres. Et hoc ītellige nu
merū minuēdo,ſm magnitudinē cāæ,& paruitatē,& qualitatē p
ſonarū,vt 45.di.can.diſciplinā.nō.n.quadragenarii p̄ñt ꝯueniri ex
illa gñali cła reſcripti,ext.de reſcr.c.ſedes.ſed hoc eſt magis,ne cō-
ueniātur ex cła gñali,Quidā alii,ꝙ determinat p dcm̄ c. Inno.p ꝙ
c.4.teſtes dēnt īteruenire ꝓ vnoquoq; articulo. Reprobanī teſtes,
52 ſi eorū † dcā ñ ſunt redacta ī publica monumenta, ſeu forma, vt
ext.de teſt.c.licet.& C.de fi.inſtr.l.iudices.& auth.iubem⁹.ibi ſig.
53 Reprobantur teſtes,† vt ñ ꝯpellatur qs teſtes,vł inſtrā ꝯ ſe, vł ſibi
nocitura ꝓducere,vt C.de teſt.l.nimis graue. C.de eden. l.1.& l.q
accuſare.niſi in caſu,q ē notatus,cū p̄ſes ꝯuenit finito offō. Cōpel-
litur. n. exhibere iudices, & alios domeſticos, & familiares ſuos,
quos habuit ī offō,forte vt ferāt teſtimoniū de his,q̄ ꝯmiſſa ſunt ī
offō,vt C.de aſſeſ.l.1.& no.in l.ꝯſenſu.C.de repud. Reprobātur te-
54 ſtes,† q veluti inuiti ꝯpelli ñ dēnt ꝯ volun. ipſorū referre teſtimo-
niū,ſicut ſunt ſenes,valetudinarii,milites, & qcūq; magr̄atus, qui
Reip.cā abſunt,vel ii,qb.nō licet venire ad publicū,vel q in exer-
citū annonā ꝯducūt, vt ff.de teſti.l.inuiti.Senes intelligūtur, q cō-
pleuere 70.ann. ſicut in excuſatione tutelæ, & publicorū numerū
obſeruat,vt ff.de iu.immu.l.3.& C.q æta.ſe excu.l.vnic..Quidam
male gloſſauerūt,dr̄ hoc fore ī valetudinariis, & infirmis mittere
ſacr̄m eis ad domū,ſicut aſs fit ī iuro neceſſario,& iudiciali, vt ff.
55 de iureiur.l.ad pſonas egregias.cū ſi.† Reprobātur ꝓxenetę ferre
teſtimoniū,niſi vtraq;parte p̄ñte,et ꝯſentiēte p̄hibeāt teſtimoniū,
p̄ñt tñ admitti ſi noliit,vt ī Aut.de teſt. §.cūm vero legē ꝓpoſuim⁹.
ꝯ in decr.noua.de teſt.lib.6.c.mediatores. q̄ loqtur in ſimonia, &
56 ibi no.& qs dicatur ꝓxeneta, dic vt in ſeq. art. † Reprobātur her-
maphroditi,vł nō ꝯpellūtur,ſed qualitas ſexus ꝯſideranit, vt ff.de
teſt.l.repetundarū.& l.ex eo.Hermaphroditus dr̄, q vtrūq; ſexum
hr̄e ꝓbatur,vt ff.de ſta.ho.l.q̄ritur. Proxeneta ē,q īterest hoīb.lau
dādis,& tanq̄ mediator interuenit inter actus, & ipſos ad ꝯcordiā
57 reducit,vt ff.de ꝓxe.l.2. & vlt. † Reprobātur teſtes ferre teſtimo-
niū rōne adminiculi ſāguinis & parētelæ. Vñ liberi,& parētes de-
ſcēdētes, & aſcēdētes vſq; in infinitū teſtimoniū inter ſe ferre nō
p̄ñt,vt C.de teſt.l.parētes. Fallit in caſib. ꝙ pater in filiof. teſtm̄ fa-
cientem an manumiſſionē, ꝙ pr̄ p̄t eſſe teſtis, vt ff.de teſta.l.q teſtō
hr̄s. Profeſſio vero mr̄is ē recipiēda cū q̄ritur de ętate filiorū, non
vt teſtis ſit,ſed vt ex eiuſdē r̄ſſione iudex melius inueſtiget ueritа
tē,& ita intelł̄r.l.ēt.ff.de prob.& ad hoc 4.q.3. ca.ſi teſtes, x.q.5.itē
teſtis.ff.de teſ.l.teſtis idoneus. Itē fallit caſuałr, ut cū q̄ritur de ęta.
& natiuit.filiorum,vt ext.qui fil.ſint leg.c.referente. & c.per tuas,

ANGELI ADDITIO.

a Itē cū agit a đ impedimēto mr̄imonii,rōe ꝯſanguinitatis, &
affinitatis,vt ext.de teſ.c.quoties.& ext.đ ſen. & re.iu.
c.tenor.ext.q m.a.acc.poſ.c.vl. 30.q.7.c.1.& 3. Si agit an̄q̄ mr̄imo-
niū ſit ꝯtū,vł ñ,tūc admitti videat.ſ.cū mr̄es teſtificātur.c.ſup eo,
ext.de teſt. In quo caſu dr̄ in ipſo tex. ꝯſultationi tuæ taliꝶ r̄ñ. qa cū
mr̄ filiæ incremētū vr̄ diligere,& honorē,vbi ē vir potētior, & ſu-
perior diuitiis potētia,& honore, ac nobilitate, teſtimoniū ei⁹ ſuſ-
58 pectū eē vr̄. Vñ ver. Si qua voles apte nubere,nube pari.† In ęrīali
ñ cogit ferre teſtimoniū fr̄ ꝯ frēm,ſed nec cogit qs ferre teſtimoniū ꝯ
ſocerū,generū,vitricū,priuignū, ſobrinū,ſobrinā, & q priore gra-
du ſūt,vł ꝯ parētes p̄roni ſui. Itē nec libertus viri ꝯpelit ꝯ ei⁹ vxo-
rē, nec libertus vxo.ꝯ virū. Itē nec p̄roni & p̄ronæ aduerſus liber-
tos,neq; liberti aduerſus p̄ronos cogunt teſtimoniū dicere.l.lege
Iul.& l. Pap.§.itē nec liberto,ff.de teſti. Itē ē no.ſ,ꝙ libertus p̄roni
mei ꝯ me,& libertū ſuū ñ p̄t ꝯpelli ferre teſtimoniū, nec ꝓ eis cō
pelli p̄ñt,vt ff.de teſt.l.3.& l.ſi aduerſus. Et ſicut ꝯ p̄dictos ñ cogit
ferr̄ teſtimoniū,ita nec ꝓ eis,qa teſtis iurat ꝓ utraq; pte veritatē ſe
dicturū,ſed ego cogor dicere ꝯ eū,ergo & ꝓ eo. Si āt velim vltro
teſtificari,teſtificabor ꝓ eis,& ꝯ eos, licet Placētin⁹ nihil ſe legiſſe
dicat de his. Nec hic omittamus ī hoc mēbro, ꝙ ſ.dixi, qa nullus
exiſtēs in pcō mortali valeat ferre teſtimoniū, licet aliq Doc.ꝯdi-
cāt.& male,ca ſuſpicio q̄ reddit iudicē, & iudicātē ſuſpectū, eadē
ſilr reddit teſtimoniū ſuſpectū, & eadē rōne, & qa iudices,& teſtes
dēnt carere oī ſuſpitione.& ſi hoc ē ī iudice, multo fort⁹ ī teſte, a
59 cuius ſñia & dcō ñ poſſumus appłare.† Reꝓbant, ſi ñ dīt ſe vidiſ
ſe,& interfuiſſe.& ī eorū ꝓñtia eē actū,& ꝯtū maleficiū,vt C.đ te
ſti.l.teſtiū.no.ff.đ teſt. in l.diui⁹.ī fi. & q affirmaret ſe audiuiſſe di-
cētē aliquē,& c.vbi p Doc.no.ꝙ teſtis dēt ꝓbare,& teſtificari, p ſē
ſum,& factū,q ꝯueniat dcō ſuo,cui ſubiicit,vt d.l.2. de teſti.no. in
l.2.§.itē Labeo.ff.de aqua plu.arc.no.p Io. in c.cū cām.ext.đ teſti.
Nā teſtes dēnt iurare veritatē,q̄ nouerūt.l.iuſiurādi.C.eo.nec mi-
ſcere falſū,vt 2.q.4. c.nullā.nec de ſuo aliqd adiiciāt , nec ꝙ bonū
vt,adeāt,vt 2.q.6.c.puta & ſimplex.Itē ꝙ dicāt ꝓ vtraq; pte,vt 14.
q.5.nō ſane. Vñ dr̄ itē eſt,ꝙ dcm̄ teſtis ñ valeat, ſi dicat ſe ita crede
re , facit tñ aliqualē p̄ſumptionē tale teſtimoniū , vt dr̄ de priuata
ſcriptura.& licet cū adiiecto ꝓtulero, & ſicut dicimus đ delinquē
te tormētato, accuſante ſocios ſuos & ꝯplices ī facinore ꝯmiſſo.
Itē ī caſu valet teſtimoniū đ auditu, & credulitate,vt đ aq.plu.ar.
60 & ſci opis memoria.ff.de ꝓb.l.ſi arbiter. † Itē cū agit đ īpedimē-
tis mr̄imonii ꝯſanguinitatis,& affinitatis,tūc teſtis p̄ſtet ſacr̄m ꝯ-
tinēs duo.ſ.auditū,& credulitatē. Dēt.n.dicere ita audiuiſſe a ma-
iorib.& ei credit.ext.de teſt.c.quoties.& 30.q.5.đ parētela. Hodie
opz,ꝙ iſti q teſtificāt,viderīt aliquos ī gradib.ꝯſāguinitatis ꝯſtōs,
ext.de teſt.c.licet ex q̄dā.ī fi,verūtñ forma iuri ē, ꝙ iuret plene di-
cere veritatē,ext.đ ſimo.licet Heli. Vł cū agit đ ſtatu ecclę,vł mo
naſterii,ꝙ aliqs ordinari⁹ ſupior,vł delegat⁹ ad hoc miſſus, ꝙ aliq̄
ecclā vł monaſteriū reformet ī capite. & mēbris. tūc duplex eſt
forā iuri teſtis.nā iurat dicer̄ veritatē đ his,q̄ ſcit vł credit ī ecclā,
vł ī monaſterio reformādo,vt ī c.cū dilecti.đ accu. Itē,cū aliqs di-
cat teſtē īfamatū đ crīe,cū đ crīe ꝯ eū ñ ꝓbet,īfamatus iuret ſe im
munē a crīe eē,a quo īfamat, & purgatores iurabūt ſe credere illū
verū iuraſſe,ext.đ pur.ca.c.fi.& c.quoties. Aſt.n.ñ poſſēt iurare ne
ſubeāt anceps piuriū.ꝙ ꝑmittēdū ñ ē, vt ff.đ ī lit.iur.l.videam⁹. &
61 ff.rer.amo,l.Marcellus.† Vltimo q̄rit,an teſtes dati valeāt reꝓba
ri,& c,ñ. Et certe an̄ aperturā poſſum⁹ reꝓbare exceptiones ī pſo-
nas eorū opponendo,& poſt apturā obiicimus ꝯ pſonas,vt d.l.te-
ſtiū.ſm ius can.nō licet poſt publicationē teſtiū obiicere ī pſonas
eorū,niſi iuro oppōnēs firmauerit,ꝙ hoc ex malitia non ꝓcedat,
vł niſi an̄ pubłonē fuerit ꝓteſtatus id, vel potuerit oſidere, ꝙ poſt
pubłonē didicerit,ꝙ mō obiicit in pſonas teſtiū. Sed ſi pro ipſo di
xerint,de facili crederetur,vt ext.de teſtib.c.p̄ñtiū. & ibi no Bar.

ADDITIO.

a Itē cū agitur. Hic finit trac.d. Iac. Aegid.et inc.add. Ang.de Peru. ad p̄ſatū Bar.

ANGELI ADDITIO ALIA.

62 Teſtes vero ab aduerſario inductos poſſumus reprobare,vt
dcm̄ ē.teſtes uero meos,vł datos a me nō poſſū re-
probare,ſi velim in eorū pſonas opponere , qa ꝙ a me approbatū
ē,amplius nō poſſum reprobare.ff.de neg.ge.l. Pōponius,& C.de
reb.cred.l.gñał.,Sed dictis eorū opponere poſſum.qa a principio
p̄meditari nō potui.qd teſtes dicturi eſſēt. Secus ī diuerſis ſcriptu
ris a me approbatis,qa a principio videre potui, & ipſis nō utēdo
ꝓuidere. Et hāc mām vide copioſe. C.de fi.inſtr.l.ſcripturæ.ext.de
fi.inſtr.c.ſcripta vero.& ext.de teſtib.c.teſtimoniū. Et eo mō exci
pere mihi licebit ꝯ tuos, & alios inducere ad reprobandū pſonas
tuorū,& mihi a iure ꝯcedit pſonas teſtiū defendere,ext.de ſimo.
63 c.licet Heli.& c.p tuas & ēt cōfirmare.3.q.3.de iudiciis. † Vlteri⁹
nō licet reprobare teſtes meos,quos ultra ꝓduxi. Nā ſi hoc tibi li
ceret,iā quartos ꝓduceres ꝯ tertios.ꝯputatis his,quos in principa
li ꝓduxi,& ſic liceret ꝓducere quartos,& ſic non eſſet finis,ꝯ tex.
ext.de teſti.c.licet dilectus. Infinitas.n.eſt euitāda. C.de ſacroſēc.
l.vt inter diuinū.& C.de iu.l.properandū.& ext.de do. & ꝯtu.c.fi-
nē litib.ff.de iud.l.a diuo Pio.§.ſed ſi emptor.ff.de arb.l.nō diſtin-
guemus.§.q̄ſitū. Et idē dici p̄t,ſi ego, & tu ꝓduximus teſtes ī pri.
cā.Nā tibi licebit obiicere in pſonas eorū.ſ.meorum,& in pſonas
tuorū,& ſic tui teſtes ꝓducunt ꝯ meos,& mei ꝯ tuos. Et ſic cuili-
bet nr̄m licebit tertios ꝓducere teſtes ad defenſionē illorū , quos
ī principali cā ꝓduxi, & ad reprobationē illorū, q ꝓducti ſunt ad
64 reprobandū. † Sed q̄rit,q̄ pęna imponat teſtib.reprobatis? Vr̄, ꝙ
nulla.C.de reb.cred.l.iuſiurādi.vbi dr̄,ꝙ iuriſiurandi ꝯtēpta reli-
gio ſatis Deū hēt vltorē. Sed diſtingue, qa pęna periurii remotio
a cōione,& fideliū ꝯſortio eſt, & remotio iuris.12.q.1.cā.p̄dican-
dū. Hæc.n.imponit ꝓ quolibet pcō mortali, hoc eſt ī iudicio aīæ,
ſi in iudicio corporis eſt pœna depoſitionis.22.q.1. ca.pen.in fi. In
foro iudiciali eſt amotio a bñficiis, ext. de iureiur.c.tua nos.1.& c.
querelā. Sed hoc eſt ſm iura cano.ſed ſm iura ciuilia, Deū ſatis ha
bet vltorem , niſi iurām in ꝯtibus opponat.ff.de crimi. ſtellio.l.fi.
C.de trāſact.l.ſi qs maior. & C.de dign.l.quoties. lib. 12. Tu dicas
teſtē reprobatum puniri motu iudicis. C. de teſt. l.teſtiū.& l.nul-
lū.nec eis fides amplius debet adhiberi, quia qui ſemel eſt malus,
ſemper p̄ſumet malus , &c. Iudicamus.n.de præterito, & p̄ñti ad

Digitized by Google

futurũ.vt ſ.diximus. Quidã dñt teſtẽ falſum poſſe cõueniri ciuili
actione in factũ,vt emendet dãnũ: φ qs ꝓ teſtimonio falſo paſſus
eſt. cũ h.s duob.modis agi.ff.de fal.l.diuus.& l.falſi.& l.fi.tñ ẽ dit
b ſi teſtẽ l. .um.l.Cor.de fal.teneri, cuius pena in libero hoïe eſt
deportatio.& bonorũ publicatio. in ſeruo vltimũ ſupplicũ. ff.ad
l.Cor.de fal.l.i.in fi. vbi dĩ,φ pena legis Cornelię d falſis coerceā-
tur,q falſas teſtificationes faciẽdas. teſtimoniave falſa inuicẽ dicẽ
ea de l. .. .. hodie aũt alr vrͣ ꝑ Auth.vt nulli iud.§.final.
65 † Sed ꝗd ſi iudex.vel ... aliq alia pſona ſit,s. paulat videre deã
teſt ſi ... anteq aperiãtur,& publicẽtur aduocatis.vł ptib.
ſicut multi faciũt,& male? Certe tenẽtur crĩe falſi.ff.ad l.Cor.de
66 fal.l.i.in prin. † Sed qd ſi teſtis,iudex,vł notarius reuelanet ſibi dicta
ſecreta ptib vł aduocatis pt ſi. Certe crĩe falſi tenẽt, & hoc ĩ q.no.
libet tenẽ .. c ſecreta cõſilii.vł dignitatis,vł ciuitat s.vł ſecreta ptã-
tis.vł ... s.vł al.cuius pſidẽtis alicui leuanti. Et idẽ in iudice,q re
uelat ſniãm q ſit laturus anteq de cã ꝓnũciet.ff.de fal.l.i.tñ.vbi dr.ſi
cã ꝓficiã ... dicẽdi pecuniã acceperit,arg.d.l.i.§.is q d ponit,
ff.d fal.& l.ſi qs aliqd §.iniſtrã.C.de his q ſibi aſcri.pe.ff.de c.ff.ꝑſi,
67 i.obleruãdũ. † Sed qd ſi teſtis dixit aliqd,φ ꝓſit alteri pti,cõq ꝓdu
citur: Dñt qdã valere, cũ teſtis aret ꝓ vtraq; pte dicere veritatẽ.
Alij cõ.cũ ... particulari ꝓducẽtis ſit ĩductus,ergo tñ ſup his te-
ſtificari,.ẽ.C.de pet har.l.ſi qs libertatẽ. Et de hac mãtã in alio cap
tãgemus. Nos diſtinguimus,qa ſi apparet in actis,ſup qb.aduerſã
rius ꝓducit teſtẽ, φ cõ ſ ſuũ teſtificari voluerit, & ... in his te-
ſtis dixerit,valet.&.ꝓd. ... ſ. ſ.qa oĩa in actis dẽt apponere, qa
ſ credatur iudici ... aternus cõſtet ꝑ ltĩa documẽta.C.de ꝓ bal.
68 ſi.& C.de fi.inſtr.l.cõparationes. † Sed ꝗritur,an iudex ordinarius,
vł delegatus poſſit vocare h ... ſ ſuæ iuriſdõnis ad teſtificãdũ ſu
per ... conuenitur cõtra ... & lex vr̃ dicere,φ ſic. C.de teſt.l.
nullũ.& no.gl.ord.i l.ead.ta.ĩ pri.C.de edẽ.& no.ff.qu.ad.teſt.aper.
l.ſi qs ex ſignatorib.& no.i l.i.in fi.ff.d requi.re.& ibi late ꝑ Bar.&
no.in l.cũ vnus.§.is q.d. bo.auth.iud.poſ.cũ ſi.Ang. Sed ꝗritur,an
oẽs teſtes q ſũt de iuriſdõne ad teſtificãdũ teſtimonium veritatis
poſſint cõpelli. Et vr̃,φ ſint cõpellẽdi ĩ ciuilib. maxime.C.d teſt.l.ſi
q ſi.& ff.de t.b.exhib.l.locũ.§.exhibere.& ĩ Auth.d teſt.b.§.q ...et
ĩ multis decr.ext.de teſt.cog.& 14.q.2.c.q̃q̃.& ĩ crĩalib.vr̃ teſtes eẽ
cogẽdos,ext.de teſt.c.cũ cam. & d teſt.c.g. c.pterea.& c.ſup his.
& c.cũ cõ magiſtrũ.& c.fi.& ex.de ſim.c.licet Hel. Itẽ cũ certæ p-
ſonæ ſint qb.nocet ſi denũciatur, vt teſtimoniũ ferãt veritatis.ff.d
teſt.l.3.§.l.Iulia.& l.mut. ſequtur,φ ĩ alijs pſonis aũt ẽ ſeruãdũ.ff.
ad mun.c.l.i.Sed hęc vera ſunt,φ in alijs pſonis aũt ẽ ſeruãdũ.ff.ad
mun.l.i.Sed hæc vera ſũt,φ ĩ crĩalib.cõpelluntur teſtes ad teſtificã
dũ,cũ de crĩe ciuilr agitur. Et ita ſeruatur vbi pęnę pecuniarię pro
crĩalib.ĩponũtur,ſi vero iſtæ pęnę ĩponũtur corporales,ſine ... ſ
vñ, cõpelli teſtes. Alij cõt cõpelli eos teſtes,q ſe ſubtraxerũt gr̃a vł
timore,vł odio,vł amore. Alij cõt cõpelli in crĩalib. ſi alr veritas li-
quere nõ pt,q̃ ꝑ teſtes,quos qs cõpellere pt. Et ita vr̃ d.can. q̃q̃. vel-
le.14.q.2.& ext.de teſt.cog.c.i & c.cũ cõ.& c.puenit. Prima verior,
licet hodie cõſuetudo Romanę curię tenet,φ nulli teſtes cogantur,
vbi de crĩe agitur qualitercũq; agatur d crĩe . & ita obſeruat ĩ lĩis
ſ apponẽdo clauſulam cõſuetã. Si aũt teſtes,q fuerũt noiati, ſ gr̃a, odio,
vł timore ſubtraxerũt, ꝑ cẽſurã eccleſiaſticã veritatis teſtimoniũ
69 phibere cogãtur. † Sed q̃ro,eſto φ teſtes cõpellũtur ad phibẽdum
teſtimoniũ veritatis,quałr cõpellũtur? Rñ.multa iudicta,vt ff.ſi qs
ius di.nõ obtẽp.l.i.vel capitis pignorib.ad exẽpliũ tutoris, vł curato-
ris,ſatiſdare nolentiũ,quorũ publicũ eſt offm ſicut teſtiũ,vt Inſtit.
de ſatiſ.tut.§.i.& Inſt. de excu tu.§.fi.vel ad exẽpliũ parẽtũ nolẽtũ
alere filios,vt ff.de lib.agn.l.ſi qs a liberis.Itẽ ꝑ ſ ... bãnum ſm cõſue
tudinẽ ciuitatis,q̃ tenẽda.& obſeruãda eſt vbilibet, vt ff.de uſt.pe.
l.ſi ĩ aliq̃.Itẽ ꝑ iudicẽ eccłaſticũ pt excõicari,ad q̃ pęnã deueniẽn-
dũ ẽ cũ alia deficiũt remedia,ext.vi l.i.ſi cõteſt. c.tuæ fr̃nitatis, licet
ꝓlati nr̃i tpis,ꝓ leuib.& minimis cauſis,ipſos exercẽt tãq̃ Gazaros,
& pteros minime ĩſtructos,& ipſos proijciunt tanq̃ lapides, & in
ipſos iniam excõis ſerũt ſ recolẽtes id φ leg ff.d lib. & poſth.l.cũ
qdã.& ff.d pe.l.ĩterpretatione.11.q.3.nonne.& c.Deus ops.ext de
app.c.r.phẽſibilis.12.q.2.ĩdigne & ext.d ſent.exc.c.ſacro.& nouiſ
ſime In.i.c.j.e.ti.li.6.cũ medicinalis ſit excõicatio, ſ mortalis, exi-
git,& reqrit φ iniã excõis pẽlata cõrectione feratur, & ĩ ſcriptis
70 certa d cauſa.Sed † quare dr̃ de teſtib.φ in crĩali ſunt corã iudice
phtãdi ad teſtificandũ,teſtes vero ĩ ciuili, ſi ſunt ĩ alia ꝓuincia, ſũt
lrę deſcribẽdę ad aliũ rectorẽ ꝓuincię,vł loci, vbi teſtes degunt, &
pres mittere, vł eius ꝓcuratores, vt ibidẽ recipiant teſtes. C.de fi.
inſtr.l.iudices.in auth.apud eloquẽtiſſimũ,ibi ſig.& ĩ Anth. d teſ.
§.&. qm̃ ſcimus,&c.vſq; ad §.ſi vero dicatur.Sed ſi iudex,pſes, vel
rector non vult parere talib.literis , & recipere teſtes iuxta formã
articulorũ,& interrogatoriorũ, & iterluſoriũ, potent ne iudex, q
mãdauit dictos teſtes recipi,iudicẽ,vł rectorẽ ꝓuincię, cũ nõ obe-
diat,corrigere? Et vr̃ φ nõ,qa par ĩ parẽ ſ hẽt imperiũ.l.ille a quo.
§.tẽpeſtiuũ.ff.ad Treb.Sed cũ iuriſdõ cõmiſta,& alia deſtinãda cũ
lĩis s. dictis nulla eſſent ſine aliq̃ coerctione,φ lex nõ vult, vt ff.de
offi.ei cui mãd.eſt iuriſd.l.mãdata.in fi.& ff.de iuriſ.om. iud.l.ma
71 giſtratib.in fi. † Sed nũqd tp̃s currat ꝓbare volenti,φ teſtes ſint cõtu
maces vocati hic,q nolunt teſtificari? Certe nõ, cũ ꝑ ipſum nõ ſte
tit,arg.ff.quib.ex cau.ma.l.ſed & ſi ptorẽ. §.ait ptor. & ff.de leg.3.
l.ꝑ ... aſs nõ reſtituitur. Si vero ſtetit per iudicẽ,tũc cõtuma-

ci non dẽt iuriſdõ denegari,vt d.l.ſed & ſi ꝑ ptorẽ.§ ſed & ſi dum
decreto.& no.in l.ſi ea.C.qui accu.non poſ.no. per Bar.in l.ſi quis
inſtituatur hr̃s ĩ d.ẽ certũ.§.ſed ſi bonorũ.ff.de hær.inſt.cũ ſi.& in
72 l.mancipiorũ.ff.de opt.leg. † Sed qd ſi iſti teſtes moriũtur medio
tpe,& ſic uolens ipſos ꝓducere nõ pt ꝓbare de iure ſuo, & ita cũ
ſic non deficiat ius,ſed iuris ꝓbõ. ff.de teſt.tu.l. duo ſunt Titij. p-
dit ne emolumẽtũ,φ ex actione ꝓpoſita conſeq poterat, an hr̃des
iſtorũ teſtiũ teneantur dãnũ emẽdare,φ ſuſtinuerat, qa teſtificari
noluerant? Dñt qdã,φ ſ.ex ĩ ſ ... ſ ... ꝗ qñ morte nãli extinguũt,
hr̃des non tenẽtur,niſi l s eſſet cõteſtata cũ defuncto, vel in eo, φ
ad hr̃des puenit. C.ne ex deli.defun.l.vnica. Dic tñ cõ,qa q occaſio
nẽ dãni dat,dãnũ dediſſe vr̃.ff.ad l.Aql.l.q occidit.§.ĩ hac actione,
tñ peccat mortałr,qa ſubtrahit teſtimoniũ alicuius, q nõ pt cõba-
re niſi p teſtes,iõ cõpellẽdi ſunt ad ſatisfactionẽ,ſicut in alijs morta
73 lib.cõtingit 6.q.i.illi,q illa peccata.& 22.q.i.pdicãdũ. † Sed adhuc
q̃ritur,eſto φ teſtes ſũt recepti ſup aliqua cã,& q̃ne.& pceſſus ſ
tenet ipſo iure ordine ſ ſeruato,nũqd atteſtationes.& acta valeãt?
Dñt qdã,φ ſic.C.de iud.l.pperãdũ.& C.de teſt.l.publicati.& C.d
re iud.in l.geſta.Sed nos cõ ſentimus, qa qñ princ.pale ſ tenet, nec
eius acceſſoriũ. & qcqd ſequitur ex eo,vel ob id.C.de leg.l.nõ du
74 bium.& C.de ſen.& interlo.om.iud.l.plata. † Sed adhuc , qa arti-
culi dãtur ad ꝓbãdã intẽtionẽ partis aduerſæ , & altera ps facit in-
terrogatoria cõ datos articulos. & certe vltro, citroq; copia danda
eſt,vt ff.de eden.l.i.§.edẽda ſunt oĩa.Sed an articuli,& interroga-
toria in actis poni dẽant? Certe ſic,vt nil d cõtingẽtib.omittatur,&
qa oĩa ſũt ĩ publicã formã redigẽda,& ext.de ꝓb.c. qm̃ cõ falſam.
ſed qa adhuc ita dr̃ ĩ rubricella tabellionis . Iſti ſũt teſtes recepti a
tali cõ talẽ,nec apparet teſtes receptos in pñtia partiũ. nũqd aduer-
ſa parte pñte poterunt teſtes reprobari? Certe ſic, qa non apparet
75 de pñtia,niſi demonſtretur.C.de cõh.& cõnut.ſtip.l.optimã. † Sed
q̃ro,pone φ ita dicant teſtes recepti ſup poſitionib.& actis factis,
ſicut faciunt tabelliones uolentes vitare laborẽ ſcribẽdi, an ſuffi-
ciat,ut certũ ſit ſup qb.artic.ſint recepti? Dñt qdã φ ſic,vt videaŕ
vñcunq;, & q̃uocũq; in iudicio ius ſuũ deduxiſſe. C.de an.except.
l.ſi. Nos dicimus cõ,qa generalitas parit obſcuritatẽ.ff.de iure fiſ.l.
ita fidei.quia q̃ notabiliter dñr, niſi ſpecialiter annotentur, vr̃ eẽ
neglecta.ff.de in.l.item apud Labeonẽ.§.ait prætor,& no.in ſalli-
a menta.l.Baſilicæ libertę.& in l.ſanctio.ff.de pę. cum ſimil. a Hæc
de reprobatione teſtium ſufficiant.

76 Quæſtio talis eſt † Datus ẽ terminus vtriq; parti ad
ꝓbandũ 25.dierum, intra quẽ ter-
minum teſtes rei fuerunt iurati.& iurauerunt corã iudice,& ſ d-
poſuerũt,elapſo dicto termino fuit alius terminus partib. aſſigna-
tus.& peręptorius,intra quẽ probare deberẽt qcquid uellent.nec
in dicto termino depoſuerunt dicti teſtes. Quæſitũ eſt, an de iure
poſſint dicta teſtium recipi,& examinari.& an poſſit ꝓcedi dictis
teſtib.non receptis,neq; examinatis? Et φ teſtes ſint recipiẽdi plu
rib.rõnib. oñdit. Prima rõ eſt,qa ſicut actio tpe peritura ꝑpetuaŕ
p ſolã citationẽ,ita φ poſſit lis cõteſtari & ĩ cã ꝓcedi. C.de an.ex-
cep.l.vt pfectius.ita & teſtiũ receptio ꝑpetuari vr̃,ex quo ei atq; co
ra iudice iurauerunt,ut poſtea audiantur,& maxime cũ dies iuri,
& dies depoſitionis ſcribi debeat. Quid plura? per ſolã citationem
ꝑpetuatur iuriſdõ iudicis,alias tpe peritura,ext.de off.deleg. c.gra
tum.qto magis dẽt perpetuari p acta iudicij,arg.a minori. C.de ſa
cro.eccl.auth.multo magis.& de diuer.& tẽp pſcrip.l.d acceſſio
nib. Scda rõ ſumitur. Probationũ facultas nõ eſt anguſtãda,vt C.
de hæ.l.qm̃.iuino eſt fauorabilis, & eis leges pinguiꝰ ſubueniũt.
C.de iure iu.l.gñali.& ff de teſt.l.ſeru. Et ſic nõ vr̃ dicẽdũ,φ teſtes
iurati nõ deponant, ne ꝓbationum facultas depereat. Tertia rõ ſu-
mitur ex eo,φ ſatis diligẽs vr̃,poſtq̃ curauit, φ teſtes ita iurarẽt, &
cõpareant corã iudice. Vnde iudex debuit facere examinari tpe
iuri,φ ſi nõ fecit,ſtetit ꝑ iudicẽ,non ꝑ parrẽ, & negligẽtia iudicis
non dẽt afferre nocumentũ,qa alteri ꝑ alterũ nõ dẽt iniqua cõdõ
inferri.ff.de reg.iu non dẽt alteri. Nimirũ,poſito φ non fuerit di-
ligẽs reus in probando, quia non fecit teſtes deponere ſuũ ... tñ
tñ in iudicijs mora purgatur.ff.ſi quis cau.l.2.& φ ibi no.p. Accur.
Si ergo paratus eſt reus poſt terminũ facere deponere , audiẽdus
eſt,arg.ff.de arbit.l.ſi cũ dies cõpromiſſi.§.ſi quis ex litigatoribus.
Quarta rõ eſt,quia iudex poſt peremptorium pñt gratificari par-
ti,ut præiudicium alterius partis,ext.de off.dele.c.cõſuluit.& quę
ibi Bal.no.& C.quo.& quan.iud.l.i. Poteſt ẽr ꝑoſt peremptorium
teſtes iuratos examinare,arg.dictę l.ſi cum dies. §.ſi quis ex litiga
torib. Et hæc pro hac parte dicta ſufficiant. Econtra , φ teſtes non
ſunt recipiendi, ſatis euidenter oſtenditur. Prima ratio, quia non
ſufficit ſola citatio ad probandum teſtimonium,& teſtium rece-
ptio ad iura, & maxime propter verba ſecũdi termini, in quo cõ-
tinetur,φ intra terminum probare debeat . Verum eſt,n. etiam ſ
probaſſe, arg.ff.in ius voc.ut eant.l.fin. nihil enim actũ credimus,
dum aliquid reſtat ad agẽdũ. C.de his quib.vt indig. l.cũ Sillania-
num.

ADDITIO.

a Th.D.cum ſi. Adde quòd hæc ſcripta ſunt per Io.Ange.de Vbal.de Pe.addita ad tra.t.de reprob.teſtium.& ſequitur quæſtio ... per d.Ang.... terminus,videlicet,Quæſtio talis eſt,&c.

Digitized by Google

nſi. Verba.n.ſunt accipiẽda cũ effectu.ff.ꝙ quiſq; iur.l.i.& illud dr̃ eſſe pfectũ,ꝙ ꝯſtat ex oĩb.ſuis partib.l. 1. ff.de orig. iur. Sc̃da rõne defendit.ꝙ teſtes nõ ſunt recipiẽdi,q̃a iura ꝯtẽptorib.ſui iuris denegant. C.de ann.excep.l.ſi.ĩ ſi. Dẽt.n.reus eẽ ſollicitus vocari facere teſtes ſuos,vt deponãt,& eos cogi facere p remedia iuris,vel p̃toris,q̃ ſunt multa.ff.l vẽ.inſpi.l.1.ꝙ ſi nõ fecerit,ei eſt imputãdũ vt d.l. 1. Et ſi p̃dicta nõ fecit,ſi tñ ꝓteſtatus fuiſſet,et nõ ꝓfuiſſet,vt C.de inoff.teſt.l.ꝯ maiores.& C.de ann.excep.l.1. Nec.n.in hoc caſu ex mero iudicis offõ ꝓcedit.nec ad officiũ iudicis ptinet teſtiũ examinatio,ſine partis reqſitione,ext de accu c.qualiter 2 ſic ad reqſitionẽ partis teſtes ſunt examinãdi,& cogẽdi. Vñ dic teſtes p̃dictos examinandos nõ eſſe,ex quo intra terminũ examinati non ſunt,q̃a nõ p̃t iudex gratificari vni ĩ detrimẽtũ alterius partis.3.q. 9.c.ſi & ita dẽt vni parti deferri,vt alteri parti nõ faciat iniuriã C. de ſta & imag.l.1.& 2.q.7.c.q̃tiẽ. Et dicit Papa,ſic ſum⁹ vidi iuſtitia debitores,vt aliis nõ faciamus iniuriã,ext.de fo.cõp c. ex tenore. Et poſt terminũ ita dẽt audiri,ſi ius partis nõ fiat deterius ff. ſi qs cau.l.& ſi poſt tres Sed ſi recipiant,fit deterius in totũ i⁹ partis,& tollit̃ p exceptionẽ ꝓbãdã,q̃ ꝓbata nõ eſt.ff.de pet.hær l.deperditũ.& de trib.act l.illud. Tertia rõne nõ ſunt teſtes examinãdi q̃a iudex poſt terminũ nõ dẽt eos audire,vt d opt.le.l.mãcipiorũ.ff.de ac.l. Titia.& C.de ingen.manu.l diffamari.maxime cũ iuri ſuo reus videat̃ renũciaſſe.C.de remiſſ.pig.l.ſi eo tpe.aſs nullus eſſet litiũ finis. Et hæc ſufficiãt ꝓ alia parte. Sol.ĩ hac q.vr̃,ſine p̃iudicio melioris ſñiæ,ꝙ d rigore iuris teſtes examinãdi nõ ſunt, ſed de æquitate,ſi iudici videbit̃,examinabit teſtes,arg.d.c.ꝯſuluit.de off dele.& q̃ ibi no.tñ de neceſſitate nõ faciet,q̃a qcq̃d,&c. Et ſic relinquit̃ iudicis offõ,& arbitrio,pẽſatis circũſtãtiis,arg.ff.de reſt. l.3. O. Io.ĩ q.p̃dicta ꝯſuluit ita,& d.Rober.de Nouana,q̃a ꝓducẽs fecit ꝙ potuit & debuit.ſ.faciẽdo teſtes iurare,& introducẽdo corã iudice,cũ examinatio eſt faciẽda motu iudicis,& examinandi dẽãt ſecretũ iudicis intrare,vt apud Danielẽ,& C.de teſtib.l. nullũ. Ad illud ꝙ dr̃ de l.ſi qñ. R̃ndet̃,ꝙ lex iſta nõ ĩtelligit de dilatione data iudici. Sed cũ teſtes de lõginquo ꝓducunt̃,ꝓducunt̃ ĩterdũ inuiti & nolũt recedere a ſua regione.l.a ꝓprijs negotijs,& idcirco lex p̃dicta dat dilationẽ iudicialẽ fauore teſtiũ,15. die. intra quẽ terminũ dẽt examinari facere dictos teſtes,ꝙ ſi nõ fecit,tenetur. Non obſtãt.l.inter litigãtes.ff.de iud.& l.ꝓperandũ. loquunt. qñ actoris,& rei p̃ñtia eſt neceſſaria,& alias ꝓcedi nõ põt. Sed in caſu p̃ñti eorũ p̃ñtia non eſt neceſſaria.d.Dy.eſt in hac ſñia,ꝙ examinatio teſtiũ intra dilationẽ iuratoriã,ẽt poſt dilationẽ fieri poſſit,per l.1.in fi.ff.de bo.poſſ.ex teſt.mil.vbi dicit.ꝙ miles receptus ad iuramentum,ad tota receptus vr̃,& in hac opi.eſt Gul.in Spe. in tit.de teſte.§.qualiter aũt ſint producendi.veri.his quoq.

1 *Frater, an poſſit eſſe teſtis in cauſa criminali fratris.*

1 Quæro,† an frater ĩ cã criali fratris,poſſit ferre teſtimoniũ. Et vr̃,ꝙ volẽs ſic,iuris ꝯ,arg.a ꝯrio ſenſu.ff.de teſti.lege Iulia.& l.ſeq.& ff.de q̃ſt.l.j.§.ſed nec libertũ.ibi,inuitus teſtimoniũ,&c. Et ẽt dicit Azo,in ti.d teſti.ẽt inter parẽtes,& liberos,& ĩ infinitũ. Præterea ꝯſanguineos quos lex ꝓhibere voluit,prohibuit vſq; in infinitũ. C.de teſti.l.parẽtes,& ſi.e.l.teſti. Si idẽ voluiſſet de fratrib. hoc feciſſet. C.de cad. toll.l.vnica.§.ſin aũt ad deficiẽtis pſona.vet.nã ſi ꝯriũ,&c.& oẽs q nõ ꝓhibent̃,&c.ar.l.1.ff.de teſti. Præterea, nõ p̃ſumẽdũ,ꝙ charitas fraterna defierit,& ĩmemor ſit ſuæ ſalutis. C.ad l. Iul.repe.l.1. cũ aĩa ſit reb.p̃ferẽda.l.ſancimus. C.de ſacroſ.eccl. Eꝯ vr̃,ꝙ ẽt volẽs non admittat̃.q̃a valde amicus ꝓ amico repelit.ff.de teſti.l.teſtiũ.1.rñ. Et iõ multo fortius repelli.ĩ frater qñ fortius vinculũ,& maior eſt affectio ꝯſanguinitatis,quã amicitiæ. Nã amicitia tanq̃ res accidẽtaliter ꝓueniẽs de facili variat̃,& tollit.ff.de cõfir. tut.l.i cõfirmãdo.ad fi. Sed fraternitas eſt res nãlis,& adeo ſtabilis,ꝙ nullo pacto p̃t ſeparari.ff.de pac.l.ius agnationis,& ff de reg.iu.l. iura ſanguinis. Dulcis eſt.n.amicitia inter fratres. C.cõ.vtri.iud.l.poſſeſſionũ.& d leg.1.l.ſi domus.§.q conſtitit. merito ergo frater tutius q̃ amicus vllus,eſt a teſtimonio repellẽdus. Præterea,q vni de gñe iniuriã ĩfert,totũ genus iniuriaſſe vr̃.ff.de lib.cau.l.2.& 3.ff. d iniu. l.1.§.vlt. Et frater p mediã pſonã erit teſtis,certe nullo mõ põt cũ eius ꝓpria cã videat̃,& in oĩb.in lita ei principali, & ſedario dicẽdi teſtimoniũ facultas interdicẽda eſt. C.de teſti.l.ĩ oĩb.& C.q accu.nõ poſſ.l.ſenatuſc. ꝓmiſſum non eſt,vbi eſt optimus tex. & no. cõferẽs ad hãc q̃õ. Præterea,ſi fratri meo,vl̃ alteri ꝯſanguineo inferat iniuria,de illa non poſſum cognoſcere, vel iudicare. ff. de iniur.l.lex Corn.in prin. Et rõ eſt,vt ibi dicit gl.q̃a toti gñi iniuria vr̃ illata. Hoc ꝓbant tres leges.ff.ad l.Corn.de ſica.l.1.§ ſi.ibi,cũ q ſtuprũ ſibi,vel ſuis,&c.& l.ſancim⁹. C.de agri.& cẽſi.l.xj.& C.q accu.nõ poſſ.l.ſenatuſc.in apparatu,arg.ff.de lib.cau.l.2.& 3. Accedit ergo ad p̃dicta,ꝙ pariter cõcedit mihi a iure impune ꝓpulſare vim neceſſarijs meis illatã,ſicut & q̃ mihi infert,vt d.l.1.i pri. ff.d ſica.& no.C.vñ vi.l.1. Præterea,cũ p mediã pſonã fr̃is videar offenſus,ſum inimicus,& inimicus eſſe nõ p̃t teſtis.ff.de teſti.l. teſtiũ.in prin.& in Aut.de teſti.§.ſi vero odioſas. Et rõ eſt,q̃a inimicus de inimico facile mẽtit.ff.de q̃ſt.l.1.§ ꝗõnis fidẽ. Præterea,ne dũ de inimico ſuſpicant legis authores ſed ẽ amico inimici mei.ff.de teſt.l.ſi cunctæ.§.i.ſ.ſecundo. Præterea,... factũ eſt in ꝯrijs ad de-

gationib.ed.q̃ũ de teſtib.eſt ꝓhibitoriũ,& ꝓhibiti repellunt̃.l.1.§.j.ff.d teſti. Sed patet,ꝙ fr̃ teſtificari ĩ cã criali fratris,ꝓhibet̃. & verbis,& authoritate legis minime ẽ,&c. Nã dicit author legis,ꝙ illi demũ ſunt ad teſtimoniũ admittẽdi,q̃ ſuſpitione carẽt ff.de teſti. l.ob carmẽ.ad fi.e.ti.l.3.§.1.ibi,ſuſpitione careãt.& in Aut.de teſt. §.ſancimus,& fratres,& vlteriores ſuſpitione nõ carẽt,q̃a cõſanguinitas inducit ſuſpitionẽ.ff.de app.l.ñ p luſorio.lex qppe in cõſanguinitate tãtã p̃ſumit ſuſpitionẽ,ꝙ repellit tutorẽ, & remouet a tutela,& ꝓcuratorẽ a ꝓcuratiõe,& iudicẽ a iudicãdo. C.d excu.tut.l.humanitatis.ff.de procura.l.aut affinitate.& ff. de iniur. l.lex Corn.2.rñ. Idẽ dicimus,vt fratres repellant̃ a teſtificando, multo magis,cũ de ſiſ.b.idẽ dẽat eſſe iudic.ñ,vt ff.de cõit,pecu.l.i.§.d pupillo.& C.eo.l.ſi. Cõformis eſt.n.argumentatio de teſtib.ad tutores,& ad iudices,q̃a quorũlibet ẽ officiũ,ſeu munus ciuile pſonale,& publicũ.ff.d mu.& ho.l.munerũ. 2.rñ.& ff.quẽad.teſt.ape.l.ſi ij,ex ſignator.b. Et ſi opponat,teſtis iurat,ꝙ ſic nõ eſt p̃ſumendũ,ꝙ deieret affectione ꝯſanguinitatis. R̃ñ.nõ ob. talis obiectio, q̃a tutor,& iudex iurãt,vt in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffr.§.ſic igit.& in Auth.iuſiurãdũ,ꝙ p̃ſtat̃ ab his,ĩ prin.& §.1.nihilo min⁹ iurõ p̃põderat ſuſpicio ꝯſanguinitatis,& ꝓpterea iudex a iudicando ꝓhibet̃ in cã ꝯſanguinei d.l.lex Corn.& tutor,ab adminiſtrando, ſeu tutelã gerẽdo,cũ hẽat tutor litigare cũ ſuo cõſanguineo pupillo cã ipſius tutoris,vt d.l.humanitatis, cũ diuerſum ĩ reddẽdo teſtimonio in cã ꝯſanguinei nõ video Cũ igit̃ fratris teſtimoniũ nõ careat ſuſpitione,& teſtes ſuſpitione ñ carẽtes,improbati ſũt, & fratres merito repellunt̃. Præterea ꝯſtat,ꝙ ad ꝓbãda crĩa exigũtur ꝓbõnes luce meridiana clariores,& teſtes idonei oĩ ſuſpitione carẽtes,& oĩ exceptione maiores.l.ſciãt cuncti. C.de ꝓba.& C.d ꝯh.& ꝯmit.ſtip.l.optimã.ad fi.ibi,ꝓ teſtes itaq; idoneos, & ff.de teſt.l.hoc carmẽ.& in Auth.de teſti.§ ſancimus.q̃ pfectio & idoneitas nõ cadit in pſona fratris volẽtis deponere,& adeo in obiecto flagitio lucide ꝯuinci reũ oportet,vt vix ẽt ipſe negare audeat, q̃ ꝯmiſit. C.de pę.l.q̃ ſinſam. Quid plura? Caſus eſt in iure,ꝙ cõſanguinei offenſi teſtes eſſe nõ p̃ñt.3.q.v.can.ꝯſanguinei vbi conſanguinei accuſatoris aduerſus extraneos teſtimoniũ ñ dicãt.c. accuſatores,& ext.c.teſtes,d accu.c.cũ oporteat. Nec ob.ff.d teſt.l.lege Iulia.& l.ſeq.& ff.d q̃ſt.l.1.§.ſed nec libertũ.ibi,nec q̃dẽ fratrẽ. Ex q̃b.legib.dñi q̃dã,pon⁹ ſupficialr̃,q̃ medulliter iura intelligẽtes ꝙ ꝯſanguinei,& affines vſq; ad 12.gradũ volẽtes,p̃ñt eſſe teſtes, ſed leges illæ certe nõ id dñt,immo cñr,ꝙ nõ cogant̃ inuiti. Vnde arguunt,& dñt a ꝯrio ſenſu legis admimiunt,& ſic intellegẽtes errãt. Sic arguo ꝓut do. N.q̃a ponit duo brocharda ab inuicẽ dependẽtia. Vnũ eſt tale. Fortiſſimũ eſt arg.a ꝯrio ſenſu legis ſumptũ.ff de off.eius cui ma.eſt iur.d.l.1.& ff. de teſti.l.ex eo.ff.de li.& poſth.l. Gallus.& ñ.ext.de his,q̃ fi.a p̃l.c.cũ apoſtolica. Et oppoſitum brochardũ,ꝙ licet a ꝯrio ſenſu legis arguere,facit.l.ꝯuenticulã. C. de epiſ.& cle. C.de iur.om.iud,l.nemo.& C.d ꝯd.inſer.l.2. Vera ſolo huius brochardi eſt duplex,ambæ tñ in idẽ recidũt. Primo,ꝙ quotieſcunq; ex electione argumẽtationis ꝯrij ſenſus reſultat prauus intellectus ꝯrius ꝯſtõni legis,tũc non eſt licitũ ſumere arg.a ꝯrio ſenſu legis,& ita intellige iura ꝓ ſc̃do brochardo allega. Et ẽ rõ,q̃a iniquus & prauus intellectus ſubaudiẽdus nõ eſt.ff.de ver.ob.l. Titia.§.idẽ rñdit.& l.cũ patrẽ. C.de ꝯd.inſer. Vel aĩr ꝙ in idẽ quo ad effectũ recidit cũ primo,quotieſcũq; a ꝯrio ſenſu electio ẽ circa ꝓhibitiones,rõ q̃ ineſt expreſſe a lege poſita, tũc nõ licet ſumere argm̃ a ꝯrio ſenſu legis,aĩs ſic.v.g.q̃libet inuitus põt cogi ad teſtimoniũ ꝓhibẽdũ. Et rõ eſt,q̃a oñus teſtis ẽ munus ciuile,& publicũ inere pſonale.ad ꝙ ẽt inuiti cogũtur.ff.de mu.& ho.l.magiſt⁹ & d.l.ſi qs ex ſignator.b.& C.de teſti.l.ſi qñ.in Prin. Hec fallit ĩ fratre,nepote,& alijs ꝯſanguineis,vſq; ad gradũ 12.vt nõ cogant inuiti in cã ꝯſanguinei teſtimoniũ dicere,& ita loquunt iura bñ intelligẽtib.in ꝯñũ alleg.& ꝯſilia.l.lege Iulia.cum ſeq.ff.de teſta.& ff.de q̃ſt.l.1.§.ſed nec libertũ.ibi,nec q̃dẽ fratrẽ. Et eſt rõ defectus fidei,ꝓp ſuſpitionẽ parẽtelæ,q̃a cũ occaſione ꝯſanguinitatis ſuſpitione ñ careãt,tales fruſtra cogunt̃ teſtĩoniũ dicere,& eadẽ ſuſpitionis rõ ſibi vẽdicat locũ ĩ frẽ,ſeu alio ꝯſanguineo ſpõte teſtificante,q̃ in coacto,& inuito,ergo talis ꝯrius ſenſus ſubaudiri non dẽt, cũ eadẽ ſit ſuſpitio,& ꝓhibitionis rõ,& vbi eſt eadẽ rõ,ibi idẽ ius ſtatui dẽt.l.a Titio.ff.de ver.obl. Et accedũt ad iſta,q̃ gloſſãt. C.ad Turpil.l.ſi fœmina.ubi eſt gl.ord.q̃ p̃dicta dicit,& ẽ gl.ord.ĩ c.tranſlato.ext.de ꝯſti.denuo qs dicet̃ in cã criali ꝯ fratrẽ idoneus teſtis cũ iniuriã illatã fratri,tanq̃ ꝓpriã vindicare teneat. C.de his q̃b.vt indig.l.fratrẽ & l.ſororẽ.& C.q accu.nõ poſſ.l.ſenatuſc. Sol. Dico fratrẽ nõ eẽ idoneũ teſtẽ in cã criali fr̃is ſed ſuſpitioſum,iõ nõ admittẽdũ. Quid ãt ſi iudex eũ admiſit.& examinauit? R̃ñ.nõ valet dictũ eius,nec fidẽ facit,q̃a factũ iudicis non põt tollere iura nãlia vt cõſanguinitatis & ſanguinis.ff.de le.1.l.j.§.ſin vero.& ff.d reiu.l.factũ a iudice. Et hæc oĩa vera ſunt,ſi nõ ſint ĩ cauſa ẽ p̃ſ.parte, multo magis ſi ſint in eiuſdẽ partis ꝓ ſtãte. Quid in contrarium? R̃ñ.idẽ,q̃a eadem eſt rõ,ergo & idẽ ius. Præterea ſola amicitia vr̃ repellere poſſe teſtẽ,vt in Auth.de teſti.§.q.ſi vero.in glo. mag. in verſ.non habebat q̃.ꝓp.l.immo vt ꝯſanguinitas ſi dicat ſuſpitione.ff.de ꝓcur.l.aut affinitate. & de excu.tut. l.humanitatis,& teſtes debent oĩ ſuſpitione carere.l.teſtium fides.in prin.ff. de teſti.

TRACT. D. NELLI

DE S. GEM. DE TESTIBVS.

1 *Omnes poſſunt eſſe teſtes, qui non prohibentur.*
2 *A teſtificando repellitur, qui prohibetur a iudicando.*
3 *Inimicus etiam reconciliatus de recenti repellitur a teſtimonio.*
4 *Inimicitia, an ſit parua, vel magna, arbitrio iudicis relinquitur.*
5 *Amicus non omnino a teſtimonio repellitur, ſed ei minus creditur.*
6 *Coniurator, ſeu conſpirator repellitur a teſtimonio.*
Teſtes, inſtrumenta, vel ſcriptura non repelluntur propter amicitiam.
7 *Pater, vel mater pro filio, vel filius pro patre, vel matre, quando poſſit eſſe teſtis.*
8 *Conſanguineo in contradictorio iudicio minus creditur, ſed in non contradictoria magis.*
Frater pro fratre, & contra fratrem in cauſa ciuili admittitur, ſecus in cauſa criminali.
9 *Collaterales, & conſanguinei volentes inter ſe teſtimonium dicere admittuntur etiam in criminali.*
Et quando inter extraneos in cauſa ciuili.
10 *Socius pro ſocio teſtificatur, ſi emolumentum ad ipſum non ſpectat.*
11 *Domeſtici quando admittuntur.*
Clientulus, & mercenarius domeſtici ſunt.
12 *Vaſallus teſtificatur pro domino, & contra dominum, libertus contra patronum non teſtificatur.*
13 *Teſtis de vniuerſitate, quando poſſit eſſe in cauſa vniuerſitatis.*
14 *Prælatus, vel rector eccleſiæ in cauſa ſua eccleſiæ poteſt eſſe teſtis.*
15 *Criminoſus in crimine perſeuerans, non admittitur ad teſtificandum.*
Si ex quatuor exiſtentibus in vna domo, vnus occiditur, an alij poterunt examinari.
16 *Particeps criminis non admittitur etiam ad iudicium præterquam in cauſa hæreſis, & ſimoniæ.*
Infamis, & legibus odioſus teſtificans, conuinci debet per idoneos.
17 *Homicida admittitur de iure ciuili, ſecus de iure canonico.*
Teſtis, qui interrogatus, dicit ſe homicidam, non poteſt puniri.
18 *Fur, raptor, & adulter manifeſtus, vel quilibet exiſtens in peccato mortali non admittitur.*
Aſſocians aliquem ad committendum adulterium, an admittatur in cauſa adulterij.
19 *Infamis, quando admittatur in teſtem.*
Infamis teſtis poterit etiam poſt mortem probari.
20 *Excommunicatus, & ſuſpenſus a teſtimonio repellitur, & an pro excommunicato, vel contra excommunicatum.*
Accuſator non poteſt eſſe teſtis.
Hermaphroditus non admittitur.
Iudeus, vel paganus, vel hæreticus, contra Chriſtianum non admittitur, pro Chriſtiano ſic.
21 *Impubes quibus caſib. teſtificetur, & factus pubes poteſt teſtificari de eo, quod vidit in pupillari ætate.*
22 *Monachus, & canonicus irregularis non teſtificantur ſine licentia ſuperioris in cauſa ſuæ eccleſiæ, ſic.*
Clericus in cauſa ſuæ eccleſiæ admittitur.
Adminiſtrator eccleſiæ admittitur ſuper contractu, quem celebrauit.
23 *Seruus quando poſſit eſſe teſtis.*
24 *Teſtis inteſtabilis, qui cõi opinione reputatur teſtabilis, quãdo admittatur.*
25 *Conditio teſtis inſpicit tẽpore teſtimonij, quãdo teſtes ſunt de ſubſtãtia rei.*
26 *In probanda inhabilitate teſtis, ſufficiunt duo teſtes.*
27 *Dictum teſtis trahitur ad tempus iuramenti*
28 *Teſtamentum, qui non poteſt facere, non poteſt ferre teſtimonium.*
29 *Cæcus teſtificatur de auditu, quando habet voces notas, & de his, quæ vidit ante cæcitatem.*
30 *Pauper, quando admittatur ad teſtimoniũ, & de his, qui portant crucem.*
31 *Iudex, aduocatus, procurator, actor, & aſſeſſor, quando poſſunt eſſe teſtes.*
32 *Mulier in criminalibus non admittitur, in ciuilibus ſic, & in codicillis.*
Mulieri inſpicienti aliquam, & aſſerenti non eſſe cognitã, an credatur.
33 *Fideiuſſor pro debitore, qui ſaluanda eſt, teſtificatur.*
Cedens pro ceſſionario, an poſſit eſſe teſtis.
34 *Creditor pro debitore non teſtificatur.*
Non teſtificatur quis contra eum, quem in ius vocare non poteſt.
Legatarius quando, tutor, familia, officialis.
35 *Frater pro vxore fratris teſtificatur.*
Magiſter pro diſcipulo, compater pro compatre, quando.
36 *Maior 70 annis, non compellitur eſſe teſtis.*
37 *Iudex dat ſaluum conductum teſtibus.*
Teſtes nõ vocãt a lõge, quãdo plus expenderetur, quam eſſet valor cãe.
Teſtibus debent expenſæ fieri.
38 *Teſtes ſi ſunt citati, & non comparent, & quid ſi tardant deponere de remedio remiſſiue.*
39 *Teſtis, qui non vult comparere, vt veritas occultetur, punitur crimine ſtellionatus.*
40 *Teſtis quibus caſibus cogatur teſtificari.*
41 *Teſtis, qui venit ad iudicium, & iurauit non recedere ſine licentia iudicis, quod non poſſit teneri vltra quindecim dies.*
42 *Teſtis, qui non fuit citatus, nec monitus, ſi deponit cũ iuramento, probat.*
43 *Teſtium receptio contra non citatum, non valet.*
44 *Iudex debet inquirere de conditione teſtis, & ſi nõ inquirit, dictum valet.*
45 *Dilatio quarta ad producendos teſtes, quando detur, & quando quinta.*
46 *Ante publicationem idem teſtis ſæpe non producitur, niſi ex cauſa.*
47 *Teſtes poſſunt produci publicatis teſtibus, etiam ſi eſt renunciatum productioni teſtium.*
Renunciatio facta ſpecialiter de non producendo teſtes ſuper aliquo capitulo tenet.
48 *Iudex inquirens publicatis teſtibus poteſt teſtes inducere.*
49 *Iudex ex officio poteſt recipere teſtes in cauſa poſt aperturam teſtium, etiã ad coadiuuandum.*
50 *Procurator non inducit teſtes, ſtante ſtatuto quod non poſſunt induci, niſi a principali.*
51 *Teſtes ſi ſunt recepti parte abſente, intelligitur parti exceptio reſeruata.*
52 *Teſtes ſi ſunt præſentes, examinantur per iudicem.*
53 *Iudex quando poſſit mittere notarium ad examinandum.*
54 *Teſtis ſi dicit non dixiſſe, prout ſcripſit notarius, creditur magis notario, ſi iudex fuit præſens, & num. 246. & 251.*
55 *Teſtibus productis poteſt opponi contra eorum perſonas.*
Exceptio ſi obſtat vni, non retardat proceſſum, ſi adſunt alij.
56 *Exceptio contra teſtes, quando ſit proponenda*
57 *Producens teſtes opponit cõtra eius perſonam, ſi cauſa de nouo emerſerit.*
58 *Proteſtatio facta contra perſonam teſtis contra me producti, ſi pro me deponit, mihi non nocet, niſi fuerit talis proteſtatio ratificata per partem.*
Publicatione facta non poteſt obijci contra perſonas teſtium, niſi proteſtatio fuerit a principio facta.
59 *Teſtis iuramentum quid continere debeat.*
60 *Teſtis, qui depoſuit non iuratus, ſi poſtea iurat, non probat.*
61 *Iurare de credulitate quis poſſit.*
62 *Eccleſia, vt poſſit arma ſpiritualia exercere, ſufficit, quod habeat iuſtitiã veritatis indubitanter, licet non probatam.*
63 *Teſtis, qui iurat dicere puram, & meram veritatem, deponendo de fama non probat.*
64 *Teſtis, qui non iurat tactis ſcripturis, ſi deponit falſum poteſt puniri.*
65 *Dies depoſitionis teſtis, qui vna die iurauit, & altera depoſuit, editur.*
66 *Teſtis compellitur per ordinarium, vt iuret coram eo.*
67 *Teſtis, qui iurat dicere veritatem ſuper articulis, ſi deponit extra articulos, quando probet.*
68 *Iuramentum teſtis poteſt conſenſu partium remitti.*
69 *Teſtis iurans dicere veritatem ſuper tota cauſa principali, intelligitur etiã ſuper emergentibus.*
70 *Terminum habens ad probandum, non dicitur probaſſe, ſi facit teſtes in termino iurare.*
72 *Teſtis, qui iurauit in termino, licet extra terminum deponat, dicitur in termino depoſuiſſe.*
Citatio partis, quod requiratur in iuramento teſtium.
Teſtes non præſumuntur iurati, niſi de iuramento in actis appareat.
73 *Teſtes poſt litem conteſtatam, non ante recipiũtur, fallit in triginta quatuor caſibus.*
74 *Teſtes recepti ante litem conteſtatã, quia ſenes, vel infirmi, non publicãtur*
Et quando publicentur reo præſente in iudicio, & actore abſente, infra numero 78.
75 *Teſtes quando dicunt ſe nihil ſcire, poſſunt alijs publicatis teſtibus ſuper eiſdem capitulis produci.*
76 *Teſtes examinandi ad æternã rei memoriam, corã quo iudice examinẽtur.*
77 *Teſtes ad æternam rei memoriam pro reo publicatis eidem proſunt, ſaluo iure opponendi contra perſonas eorum.*
79 *Citatio perſonalis, an requiratur, quando teſtes extra ordinẽ examinãtur.*
80 *Præſentia partium non eſt neceſſaria, quando teſtes publicantur.*
81 *Atteſtationes non publicatæ non faciunt fidem.*
82 *Poſſidens poteſt petere examinari teſtes ad æternam rei memoriam, ſecus ſi non poſſidet.*
83 *Duo teſtes regulariter ſufficiunt, ſed in caſibus plures requiruntur, & numero 84. & 87.*
85 *Dicto vnius teſtis, quando credatur, vbi ponuntur 29. caſus.*
86 *Producere 40. teſtes volens, & iudex non vult recipere, niſi 20. poterit appellare.*
88 *Tabellio, qui confecit inſtrumentum, connumeratur in numero teſtium.*
89 *Teſtes non Latini per notarium Latinum quomodo examinandi.*
90 *Teſtis non poteſt dictum ſuum in ſcriptis deponere, maxime in criminalib.*
91 *Teſtis non examinatur ſuper articulo, ſuper quo non eſt inductus, & quando iurat ſuper eo, ſuper quo non fuit inductus.*
92 *Teſtis deponens ſuper dependentijs, & connexis, non dicitur deponere extra articulum.*
93 *Articulus qui non eſt de ſubſtantia probationis.*
94 *Dictum teſtis verum in articulo non vitiatur, ſi teſtis dicit falſum extra articulum.*
95 *Iudex cogit teſtem in iudicio ad dicendum veritatem, licet extra iudicium dixerit ſe nihil ſcire.*
96 *Teſtes, qui compelli non poſſunt, quando deponunt ſponte, eorum dicta debent in actis redigi.*
97 *Expenſis producentis, mittitur notarius ad egregias perſonas.*
Teſtes de longinqua producens, facit expenſas.
98 *Teſtium dicta ſcribi debent.*

Teſtes

Digitized by Google

99 *Teſtes debent ſecundum interrogatorium examinari, vt proſint producti, alias habentur pro non receptis.*
100 *Teſtimonia indiciaria duobus modis dicuntur.*
101 *Teſtes ſeniores præferuntur iunioribus.*
102 *Inſtruere teſtes, qui interfuerunt negotio, vt plene dicant, licet.*
103 *Teſtis ſuſpectus interrogatur de ciſcunſtantÿs.*
104 *Teſtis an poſſit de ſuo facto teſtificari.*
105 *Teſtis ſenticas commodū, etiam in conſequentiā, quando poſſit teſtificari.*
106 *Teſtes repeti quando poſſint.*
107 *Teſtes quando poſſint dictum ſuum declarare, corrigere, vel interpretari.*
108 *Index poſt concluſum in cauſa, an interroget teſtes.*
109 *Teſtis etiam ex internallo declarat dictum ſuum, quando fungitur officio iudicis, & teſtis.*
110 *Teſtis, qui variat, an probet, & ſi dicit, primo quòd non recordatur, poſtea ſic, ſtatur ſecundo dicto.*
Dicto teſtis facto in iudicio ſtatur, licet cōtrariū extra iudiciū dixerit.
111 *Teſtis ſi dixit ſic, immo ſic, ſtatur ſecundo.*
Teſtis ſi dixit, hodie, neſcio, poteſt cras dicere, ſcio, & ſtatur ſecundo, ſi dicat antequam ſit locutus cum parte.
112 *Teſtis deponens ambigue, quādo poterit interpretari pro quo depoſuerit.*
113 *Teſtes magis idonei requiruntur in criminalibus, quam in ciuilibus.*
Iuramētū in supplemētū ꝓbōnis nō defertur ī cā criminali ciuiliter mota.
114 *Teſtes in cauſa criminali torquentur, & quid in ciuili.*
115 *Teſte vacillante, notarius ſcribit vacillationē de mandato iudicis, idem ſi trepidat, uel mutat colorem in facie.*
116 *Teſtis deponens de viſu, poteſt reprobari ratione naturali.*
117 *Teſtis deponens ſuper inquiſitione, ſi dicit occidentem ſe cognouiſſe, ſed non occiſum, non probat.*
118 *Teſtis deponens ſuper inceſtu, ſi deponit coniunctionem carnalem, & nō conſanguinitatem, an probet.*
119 *Teſtes, quorum vnus deponit de veritate, alius de fama, probant.*
120 *Publicatio teſtium qualiter fiat, & in ſcriptis redigatur.*
121 *Publicatio teſtium licet omittatur, iudicium tamen ualet.*
122 *Publicatione facta poteſt cōtra teſtes conſenſa partium opponi.*
123 *Publicatis teſtibus, in caſibus decemnouem poſt didicita teſtificata poſſunt teſtes produci.*
124 *Teſtes poſt didicita teſtificata non poſſunt ſuper eiſdem articulis examinari ſuper alÿs ſic.*
125 *Teſtes ſi recte culpa iudicis, non fuerunt examinati, publicato proceſſu poterunt iterato examinari.*
126 *Teſtes ēt de uoluntate partiū, nō admittuntur poſt didicita teſtificata.*
127 *Teſtes examinantur poſt didicita teſtificata, quando primo dixerunt ſe nihil ſcire, vel non recordari.*
128 *Teſtes publicato proceſſu poſſunt admitti ad probandum exceptionem, ſi terminus ſtatutus ad probandum non ſit lapſus.*
129 *Teſtes vt probent, neceſſario concludere debent, & aſſignare rationem dicti concludentem*
130 *Teſtis reddit rōnē per eū ſenſum, de quo percipitur id, de quo teſtificatur.*
131 *Viſus quomodo pro omni ſenſu corporeo accipiatur.*
132 *Viſus proprie & ſtricte, eſt actus vidēdi oculo corporali, et intellectuali.*
133 *Poſſeſſio probatur per uſum.*
134 *Teſtis ſi deponit aliquem dominum, quia vidit, non probat.*
135 *Teſtis deponens ſuper his quæ percipiuntur iudicio intellectus, non probat, niſi reddat rationem dicti.*
136 *Ratio teſtis bona facit dictum bonum, & mala malum, & dictū adaptatur ei, ad quod ratio.*
137 *Teſtis debet a iudice interrogari de cauſa ſciētiæ, & ſi nō interrogat præſumitur in eo malitia. Et an de circunſtantÿs interrogari debeat.*
138 *Teſtis ſemel reddens cauſam dicti, non debet vlterius interrogari, ſed de circunſtantÿs ſic ad veritatem inueſtigandam*
139 *Teſtis non reſpondens de cauſa ſcientiæ ſtante ſtatuto, quòd de cauſa ſciētiæ interrogari debeat, alias non valeat depoſitio, quod non probat.*
140 *Teſtis aſſignans inepte rationem dicti non probat, etiam ſtante ſtatuto, quòd teſtibus credatur, licet non reddant bonam rationem.*
141 *Teſtis non reſpondens de cauſa, quia non fuit interrogatus, probat.*
142 *Teſtis ſi in reddendo cauſam rationis dicat ſic, quia ſic reperio in meo memoriali, quod de hoc feci, probat.*
143 *Teſtis dicens, quia præſens fui, probat viſum & auditum.*
144 *Teſtis deponēs per verbū, credo, ī his quæ ſunt de peritia artis, an ꝓbet.*
145 *Teſtis deponens per verbum, neſcio, non debet ulterius interrogari.*
146 *Rō in teſte ſup filiatione, emācipatione, uel cōi opinione, qualis eſſe dēat.*
147 *Teſtes deponētes ſuper dominio debent de facto, & nō de iure deponere.*
148 *Teſtis ſi dicit, vidi quē ſanū, an probet, ſi dicit, vidi publicū inſtrumētū.*
149 *Teſtis ſi dicit, quod vidit furari cappam Martiao, probat furtum.*
150 *Teſtis, ſi dicit ſe vidiſſe, quod loquebatur, probat.*
151 *Teſtis, ſi dicit, quod talis dixit verba diſplicibilia, probat, & inductus ad probandam defenſionem probat, ſi dicit, quod vidit.*
152 *Teſtis deponēs de cā uiſus idonea, licet loquaē groſſo mō, ꝓbat ēt auditū.*
Senſus exteriores ſunt quinque.
Senſus interior, qui communis dicitur.
153 *Baldi laus.*
154 *Verbum principale libelli dicitur ſubſtantia libelli.*
155 *Adiectiua libelli ſunt, conditio, modus, demonſtratio, qualitas, locus, tempus, quantitas, &c*

156 *Agens quod promiſiſti pure, & probat quod ſub conditione, an dicatur probata intentio.*
157 *Agens quod mutuaui ſub conditione, & probans quod mutuaui pure, non probat contractum.*
158 *Teſtes deponentes circa demōſtrationem quomodo debeant concludere.*
159 *Accuſans Titium & Seium, quod intulerunt in Petrum duo vulnera ex quib. mortuus eſt, ſi nō ꝓbo de Seio, ſed de Titio, an Titius cōdemnetur.*
160 *Teſtis reprobatorius ſi interrogatus, non reddit cauſam, non probat ita perfecte ſicut ille, qui reddit bonam.*
161 *Teſtes quando ſunt contrarÿ, illi præualent qui reddunt meliorē cauſam.*
162 *Notarius & teſtes tenentur ad intereſſe partis, etiam ratione erroris.*
163 *Teſtis deponēns de auditu, regulariter non probat.*
164 *Teſtis qui dicit ſe credere, vel ſibi videri, non probat, & quid, ſi dicit, ſic mihi videtur.*
165 *Teſtis interrogatus de diffinitione rei, debet reſpondere.*
Diffinitiones, quæ ſunt iuris, pertinent ad Doctores.
166 *Teſtis dicens quod vidit Titium tenere, & poſſidere, probat, licet interrogatus quid ſit poſſeſſio, reſpondeat, neſcio.*
Teſtis pōt interrogari, quō intelligat verba iuris, & an teneat ſcire iura.
167 *Ius pro facti qualitate interdum ponitur.*
168 *Teſtis debet habere notitiam ſenſus, non impreſſionem intellectus.*
169 *Teſtes contrarÿ concordantur in numero pari, & ad euitandam pœnam.*
170 *Atteſtationes, quæ ſunt interpretandæ in meliorem partem.*
171 *Teſtis, quia vicinus, probat quem bonum & malum.*
Teſtis qui dicit, ſcio, quia ſcio, an probet.
172 *Teſtis interrogatus de fama licet dicat uera in capitulo cōtēta, nō probat, niſi dicat cauſam, & a quibus habuit ortum, etiam non interrogatus.*
173 *Famam non probat teſtis, qui dicit, publice dicitur.*
174 *Teſtis interrogatus de veritate, ſi dicit ſe nihil ſcire, intelligitur de ueritate non fama.*
175 *Famam probat teſtis non ſolum de his, de quibus rationem reddit, ſed ēt eorum de quibus non reddit.*
176 *Teſti in infamia alicuius non creditur, niſi reddat rationem, & quando ſufficiat deponere in genere.*
177 *Teſtis deponens de fama in cauſa appellationis, debet probare per id, quod incidit ante litem motam.*
178 *Credulitas in teſte non excuſat a calumnia in iudicio.*
179 *Ruſticus deponens ſuper poſſeſſione, ſi dicit, quia vidit, quod poſſedit tanto tempore, probat.*
180 *Teſtis, qui dicit Titium poſſediſſe decē annis, & non dicit, de quibus ſingulariter, non probat. Et ſi dicit, poſſedi 10. ann. & plus, nihil operatur.*
181 *Teſtis dicens Titium poſſediſſe per annum patiente Seio, non probat.*
182 *Teſtes inductus ad probandum mutuum, ut probet, quomodo deponat.*
183 *Vnus ex teſtibus ſi deponit de quinque, alius de decem, non probatur contractus in quinque.*
Decima receptio, & iuriſdōnis exercitiū, probatur per teſtes ſingulares,
184 *Teſtibus diſcordantibus de ualore, ſeu æſtimatione rei, quibus ſtetur, & quō magis duobus affirmantibus, quàm mille negantibus credatur.*
185 *Teſtis examinatus in palatio Poteſtatis, ſi dixit, contractum celebratum in palatio epiſcopi, & ſuper alio articulo dixit in hoc palatio, ſaluatur eius dictum ad pœnam euitandam.*
186 *Vnus teſtis ſi dicit de ſe, & ſocio, & ſimiliter alter, an probent, uel dicantur ſingulares.*
187 *Simul dicitur fieri quod ſit ſucceſſiue,*
Adulterium probatur per teſtes, qui viderunt adulterantem per riuulū, vnus poſt alium.
Vſurarium aliquem eſſe, probatur per teſtes ſingulares.
188 *Ciuitatem habere ciues, aliquem eſſe filium filÿ, cæcum eſſe, teſtes qualiter probent.*
Aliquos eſſe fratres, ſtipulationem interueniſſe.
Aliquem exercuiſſe iuriſdictionem. Cæcus ſuper iuriſdictione.
Mutum feciſſe contractum, quomodo & qualiter probetur.
189 *Intereſſe ſingulare qualiter probetur per teſtes.*
Vnus teſtis ſi deponit de decem, alter de quindecim, an ſint contrarÿ.
190 *Teſtis ſuper identitate rei ponens, an probet.*
Teſtis qualiter deponat, ut imponat fidem inſtrumento, quod legi nō pōt.
191 *Arbitrio iudicis committitur, an ſit fides teſtibus adhibenda.*
192 *Neceſſaria ad fidem teſtis, vt periurus non ſit.*
193 *Teſti pro una parte deponenti, ſi interrogatus pro alia noluit reſpondere, non creditur.*
194 *Teſtibus ſimul examinatis licet probent, tamen non creditur.*
195 *Teſtes deponentes per eundem præmeditatumque ſermonem, dicuntur ſubornati, in arbitrio tamen eſt iudicis eis credere.*
196 *Teſtis qui dicit teſtamentum falſum, ſed de tenore non recordatur, non impedit aditionem ex teſtamento.*
197 *Teſtis qui dicit notarium erraſſe, quia non audiuit hæc verba, probat errorem, ſed non qualiter.*
198 *Teſtis ſemel inductus, ſi ſuper eodem ſecundo inducatur, & dicat non recordari qualiter depoſuerit, & aliter deponat, an probet.*
199 *Teſti non plene factum narranti non creditur.*
200 *Teſti plus perito creditur, etiam ſi negatiue loquatur.*
201 *Teſtis deponēs ſuper eo, quod eſt remotū a natura cōtractus, nō probat.*
202 *Teſtis qui accepit pecuniam ad deponendum probat in præiudicium eius a quo accepit.*

203 *Teſtis recipiens pecuniam, vt dicat teſtimonium verum punitur de falſo.*
Dans pecuniam teſti vt verum teſtimonium dicat punitur.
204 *Teſtes non pereunt inſtantia, perempta.*
205 *Teſtium dicta an faciunt fidem in alia inſtantia, an cõtra ipſosmet teſtes*
206 *Teſtes recepti ad excipiendum quando faciant fidem ad agendum.*
207 *Teſtis deponet ſuper alio, quam fuerit inductus, an probet.*
208 *Teſtes non recte examinati probant in longinquis partibus.*
209 *Teſtis non tenetur recordari de tempore.*
Nec vitiatur dictum, ſi non deponis de loco, & menſe.
Tenetur tamen habere notitiam diei, quando eſt de ſubſtantia.
Melius debet recordari de loco, quam de tempore.
In criminali non tenetur de die deponere. (de ui.
210 *Teſtis ſi non recordat de tempore, valet teſtimoniũ eius in interdicto, vn*
Errantes in tempore, tamen probant ſpoliationem.
211 *Negatiua qualiter poſſit per teſtes probari.*
212 *Teſtis examinatus, qui non debuit examinari, non facit indicium, & quã do, & quale præiudicium.*
213 *Teſtes ſingulares nõ probant cõtractũ vſurariũ, nec certũ crimẽ hęreſis*
214 *Teſtes dicuntur ſingulares in actu diſiunctiuo.*
Teſtes dicũtur varij, & ſingulares, qñ vnus de vna re, alius de alia pbet.
215 *Teſtibus contrarijs & inter ſe impugnantibus abſolute, & ſimpliciter non adhibetur fides.*
216 *Teſtes ad inuicem repugnantes non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quia vnus de maiori, alter de minori, ſtatur minori.*
Teſtis qn: varius, qui contrarius, & qui vacillans.
217 *Teſtis ſibiipſi contrarius per dolum, punitur.*
218 *Teſtis, qui habet conſimilem cauſam, eſt ſuſpectus.*
219 *Iudex non tenetur facere ſcribi in actis, quare non adhibet fidem teſtibus*
220 *Acta iudicij valent, licet in eis non ſint ſcripta nomina teſtium.*
221 *Actus celebratus coram populo, vel populum repræſentantur, non requirit præſentiam teſtium.*
222 *Teſtes aliqui dicunt filium in maiori quantitate inſtitutũ, filiã in minore, alij dixerunt eos inſtitutos æqualiter, intelligitur æqualiter. ſ. eodẽ tpe.*
223 *Confeſſio facta motu proprio non probatur teſtibus*
224 *Proteſtans contra teſtes poteſt vti eorum dictis ad excludendas probationes aduerſarij, non ad fundandam intentionem.*
Et ſi petit pro ſe examinare, videtur a proteſtatione recedere.
Solus conſenſus partiũ non ſufficit ad cõualidanda dict. teſtiu, q̃ nõ valẽt
225 *Teſtis, qui primo depoſuit, poſtea ſuper vltimo interrogatus dixit ſe neſcire, intelligitur, niſi vt ſupra dixit.*
226 *Teſtis interrogatus de aliqua re, ſi dixit ſe obliuioni tradidiſſe, propter in firmitatem, iuſte allegat.*
227 *Teſtis examinatus in loco, vbi quis paſſus fuit caſum, facit fidem alibi.*
228 *Inſtrumentum qualiter probetur per teſtes.*
229 *Inſtrumenta, & teſtes an poſſint pro parte acceptari, & pro parte non.*
230 *Contrarietas teſtium, vel varietas qualiter ſit concludenda ẽt vt probent Iudex habet arbitrium, quando dicta teſtium ſunt contraria.*
231 *Teſtis falſus, varians, qualiter puniatur.*
Cautela proteſte quando torquetur.
232 *Iudex non admittens defenſionem iuris punitur, ac ſi nõ admitteret. defenſiones innocentiæ. ſupra in l. presbyteri. nu. 14*
233 *Teſtis qui dicit falſum in circunſtantijs, tenetur de falſo.*
Iuramentum præſtitũ ſuper principali trahitur ad omnes circunſtãtias.
234 *Teſtis ſtudioſe non reddens cauſam ſui dicti tenetur pęna falſi.*
Teſtis qui dicit non recordor, tenetur pęna falſi, quando certum eſt, quod recordatus.
335 *Teſtis non debet aſſerere, niſi quod vidit, & ſenſit alias eſt falſus.*
236 *Teſtis non dicitur falſus ſi dicit ad ſe non ſpectare commodum, & tamen ſpectat tanquam cuilibet de populo, uel de vniuerſitate.*
237 *Teſtis, qui falſum dixit coram iudice pręſente parte punitur de falſo ſine citatione, ſupra in l presbyt. num. 15.*
238 *Teſtes inutiles producenti, et aduerſario nõ nocẽs, poteſt accuſari de falſo.*
239 *Teſtis falſum dicens præter conſcientiam domini domino nõ præiudicat.*
Teſtis falſum dicenti ſuper uno, non creditur in alio.
240 *Teſtis qui in ſua teſtificatione aliquid falſum infert, uel addit, aut vera detrahit, tota teſtificatio uitiatur*
241 *Teſtis in articulo mortis conſtitutus, ſi dicit ſe falſum depoſuiſſe, non nocet uictori.*
242 *Producẽs falſos teſtes, ꝓducti et mãdator poſſunt oẽs uno libello accuſari*
243 *Teſtis occultans ueritatem punitur, ac ſi falſum diceret.*
Iudex ex officio poteſt fuſtigare teſtem falſum dicentem coram ſe.
244 *Teſtis falſum dicens coram iudice non ſuo poteſt ab eo puniri.*
245 *Teſtis deponens falſum corã arbitro, remittitur puniendus ad ſuũ iudicẽ.*
246 *Teſtis receptus a notario in iudicis abſentia ſi dicit aliter depoſuiſſe, quã ſcriptum reperiatur, magis credatur, nu. 25. 250.*
247 *Teſtes teſtĩ non præſumũtur rogati, et quibus caſibus debeant eſſe rogati.*
248 *Teſtes debent cognoſcere contrahentes, ſi agitur de probando actu, ſecus ſi de ſolennitate.*
249 *Teſtes ſuper lite coram arbitro pendente poſſunt coram iudice examinari, nec requiritur litis conteſtatio.*
250 *Arbiter non poterit examinare, an teſtes examinati coram iudice dixerint ueritatem.*
251 *Notario magis creditur, quam teſti dicenti aliter fuiſſe ſcriptum, quam depoſuerit.*

QVia teſtium mã ampliſſime eſt diffuſa, & p multos Doctores tractatẽ diffuſe, & maxime p Spec decreui ſub ↄpendio verborũ oĩa quęcunq; inueniã breuiſſime p ↄcłones colligere ſequendo in quibuſdam ordinẽ Spe. & oĩa eius dicta concluſiue recitabo, ego Nell^9 de S Gem. I V. Doc ꝑcib. aliquorũ ſociorũ humiliter condeſcendi ad hoc opus cõpilandũ: Suſcipiant igit luci dũ, & fauorabile munus, q lõgo a me tpe inſtãtiſſime petierunt.
1 Sciẽdũ primo † eſt, q oẽs pñt eſſe teſtes, q nõ prohibent. vnde edictũ de teſti, eſt ꝓhibitorũ, vt ff. de teſti. l. 1. §. 1. Cũcta. n. licita sũt, niſi decreto, aut lege prohibeant. ff. ex quib. cau maio. l. nec non & §. ſi qs. verſi. q̃ cła, & ext. de deſponſ. impub. c. ad diſſoluendũ. Sic ergo qcunq; nõ prohibetur a teſtimonio, pt teſtificari. Videam^9
2 † ergo nunc, q prohibent. Et gñalr no. q oẽs q prohibent accuſare, p l. 1. C. q accu. non poſ. ꝓhibent teſtificari in cã criali, vt no. in rub. C. q accu. nõ poſſ & in c. teſtes. 4 q. 3. & q nõ admittitur in cã principali, nõ admittit in cã appellationis, vt in c. Romana. de appell. in 6. & q repellant, vide gl. ĩ ver. mediator 2. q. 1. c. ſi qs eps.
3 Inimicus † a teſtimonio repellit. Idẽ ſi cũ inimico habitat ſi eſt inimicus p p litẽ criałẽ, illa durante non admittitur, ſed tpe diſputationis diſcutiet, an ei ſit fides adhibenda, inimicus ergo magna inimicitia repellitur a teſtimonio, ſecus, ſi parua ſit in Spe. de teſte, in prin. ver inimicus ergo. Sed Inn. ĩ c. cũ oporteat. ver. & non ſolũ q nunc. de accuſ. dixit, q inimicus recõciliatus non admittitur ad teſtimoniũ, ſi recõciliatio erat recens, ſecus in antiqua, qa ex antiquitate tpis pſumit obliuio, vide glo. ĩ ver. heſternũ, 3. q. 5 accuſatores, & c. teſtes. q̃ eſt no. ad hoc. Facit. ff. de acq. poſt. l peregre. & q no. in c. p tuas. 1. de ſimo. in gl. in ver. inimicitias capitales. & ff. de excu tut. l. athletæ. §. dat remiſſionẽ. Inſt. de inut. ſtip. in fi. & dixit Inn. vbi ſ. q inimicitia repellit, ſi erat capitalis inimicitia, vel magna, vbi tñ erat parua, nõ repellitur. ſed ei adhibetur fides, & uide. C. de teſti. in auth. ſi teſtis productus.
4 ver. ſic ſi uero. An † aũt inimicitia ſit magna, uel parua, iudicis arbitrio relinquitur, ſm Inno. in c. cum oporteat. de accuſat. & uide p Bar. in l. 1. § cum quis uerſ. ego uidi in ciuitate. ff. de quæſt. & in gl. d. c. accuſatores, 3. q. 5. quæ probat ſupradictam diſtinctionem, & dixit Inn. extra. de re iudic. c. 1. q inimicus, qui habet iuſtã cauſam inimicandi, non repellitur a teſtimonio, ut ibi no. per eum.
5 Amicus † maxima amicitia adſtrictus, a teſtimonio repellitur, ſecus ſi leuis ſit, ut ff. de uerb ſign. l. latæ culpæ. §. amicos. Spe de teſte, in prin. & no. in gl. l. ſciendũ. ff. de uſu. non ergo in totũ repellit amicus a teſtimonio ꝓ amico, ſed ei minus fidei adhibet, ut eſt tex. in Auth. de mon. §. cogitãdũ uero eſt. q eſt uerũ niſi inter eos eſſet tanta amicitia, q in eis ſit unũ uelle, & ẽt unum nolle. l. ẽt. C. de teſti. & l. 4. ff eod. & per Ang. in d. §. cogitandum, qui dixit per illum textum, q ſi ſunt plures cohabitantes in eadem domo, unus poteſt teſtificari pro alio, ſicut & monachi, nec repelluntur ratione cohabitationis, ſicut nec monachĩ, niſi alia de cauſa repellantur, quod eſt not. ad multa.
6 Conſpirator ſeu † coniurator a teſtimonio repellitur ut in Spec. de teſt. § 1. in prin. in uerſ. itẽ q eſt conſpirator. Teſtes inſtrumenti, uel ſcripturæ non repelluntur propter amicitiam, ut not. C. qui pot. in pig. hab. l. ſcripturas.
7 Pater, & mater † nec p filio, uel ↄ filiũ non teſtificãt, nec filius ꝓ eis, nec ↄ eos. Itẽ in aſcẽdentib & deſcẽdẽtib. utriuſq; ſexus in infinitũ, ut in Spe. de teſte. §. 1 in princ. uer. itẽ q eſt parens, ſeu pr̃. & Inſt. de teſt. §. pr̃. & uide Bar. ff. de teſt. l. q teſtã. †. p ↄtrũ. & in §. q̃ aũt. ubi tractatur nr̃a mã Dicta rl̃a fallit, qa pr̃ pt eſſe teſtis in teſtõ filij teſtantis de caſtrenſi peculio. d. §. p ↄtrũ. Itẽ pr̃ teſtificat pro filio in cã religionis. Itẽ mr̃ cũ q̃ritur de ætate, gñe, ſeu cognatione filij. Quarto fallit in cauſis mr̃imonialib. ſcił q̃rit, an mr̃imoniũ poſſit ſubſiſtere cũ eis p p ↄſanguinitatẽ. uel affinitatẽ. Sed ſi q̃ritur, an mr̃imoniũ ſit ↄctũ, uł non, ſponſa dicente ↄtrium, & ſpõſo negãte, & ſi ipſe ſit ditior, uel potentior, uel honorabilior, pr̃. uel mr̃ ſpõſæ nõ admittit. Si uel pr̃, uel mr̃ inferior ſit, uel fauore matrimonij ſi ſunt pares, uñr ſuſpecti, unde iudex arbitratur. Sed ſi uir, & uxor ſe hñt ut excedentia, & exceſſa, ut quia uir eſt ditior, illa nobilior, uel eↄ, ẽt iudex arbitrabitur, pr̃ autẽ, & filius q eſt in eius ptãte in eo. teſtõ, uel extranei ſimul eſſe teſtes poſſunt. In patris uero teſtõ fili^9 eſſe teſtis nõ põt, nec pr̃, uel qui in eius ptãte eſt, niſi filius teſtator ſit miles, ſeu de caſtrenſi teſtetur quia tunc ſi ante miſſionẽ facit teſtm̃, pater põt teſtis adhiberi, ſecus ſi poſt Spec. in ti. de teſte. §. 1. in prin. uer. item q eſt parens, ſeu pr̃ De mã uide, q no. ff. de probat. l. etiã matris. & ibi ẽt. no. an pr̃ poſſit eſſe teſtis pro filio emãcipato, & etiã ibi no. an ſocer ꝓ genero, uel eↄ frater ꝓ fratre, & de uiro, & uxore, & an unus cano. poſſit eſſe teſtis in cã capituli, unde quod no. C. de teſti. l. parentes ubi ponitur de filio adoptiuo.
8 Conſanguineo † minus creditur in ↄdictorio iudicio. l. magis puto. §. in primis. ff. de reb. eo. & Bal. in d. l. tenet, ſed non in ↄdictorio magis creditur, nec eſt tempe. ſtandum confeſſioni eorum.
Frater p fře. & ↄ fratrẽ admittit in cã ciuili, cũ nõ ꝓhibeatur, niſi habeant oĩa bona cõia pro indiuiſo, minor tamen

Digitized by Google

tñ fides ei adhibet. In crĩali vero nõ admittũtur, preterq̃. in cã hæreſis, nec ẽt in crĩali
9 † affines admittunt, ſed ẽt collaterales, & conſanguinei volẽtes inter ſe admittunt ẽt in crĩali poſt tertiũ gradũ, qa vſq; ad illũ nõ cogũtur teſtificari, ſi tñ teſtes in pari gradu attinẽt, pducẽti, & ei ꝯ quẽ pducuntur, admittũtur, qa par cã affectionis, phibitionẽ tollit. In ciuili aũt remoti & ppinq, ꝯſanguinei inter ſe, p & ꝯ, & īter extraneos admittũtur. Arg. tñ ꝯ qa ſunt domeſticę pſonę. Spec. de teſte. § i. ver. ſed nũqd tñ. Et an frẽ admittat, vide Bar. no. in l. q teſtõ. §. q̃ aũt. verſ. q̃ro, qd in fratre. Et qñ ꝯiunctus p ꝯiuncto admittatur, vide ꝙ no. ẽt in d. l. ẽt matris. ff. de pb. & ibi dixi, ſi ꝯſanguinei in cã matrimonij, & in cã eccleſię. Si domeſtici interdum admittuntur ad teſtificandũ, vide 3. q. 5. c. 1. & 2. in gl. Et an ꝯiuncti ſint idonei, vide 3. q. 5. c. 1. in glo. in verbo, parentes

10 **Socius** admittit p ſocio pro parte ſocij. nõ p ſiia. p Inn. c. i. de teſti. Idẽ ſi incidenter ſine ſocietate ſit res cõis ſeeus ſi eſſent ſocij oĩm bonorũ, vel illius rei q̃ petitur q̃ cõis eſt. Sic ergo ſolũ ꝯſideratũ, an ad ſociũ teſtificãtẽ aliquo caſu emolumentũ ptineat, vt tunc non admittatur. Vide Spe. in ti. de teſte. §. 1. ver. ſed nunquid ſocius. & vide Ang. ff. ſi qs can. in l. ſi duo rei. in prin.

11 **Domeſtici** † teſtes nõ admittũt ad teſtificandũ. Fallit. C. de repu. l. ꝯſenſu. ſed colonus, & adſcriptitius licet domeſtici ſint, tñ admittuntur de ꝯſuetudine p dño, ſed minor fides eis adhibetur. Clientulus & mercenarius domeſtici ſunt, & dũ ſeruiunt, nõ admittunt pro dño ſuo, ſed ſi fuerint olim, nunc aũt non ſunt, admittuntur. Eſt ergo ꝯſiliũ, ꝙ dñs eos liberet, & pñt teſtificari, niſi conſtet de fraude, vt in Spec. de teſte. §. i. in ver. itẽ excipitur, & q dñr domeſtici. ibi vide. & 3. q. 5. in glo. in ver. ꝙ vero, &c. q̃ eſt glo. ſum. Domeſtici admittunt in cã eccleſię. 14. q. 2. in ſum. & ibi in glo. 1. & c. 1. & ibi glo. 1. ea. q. in gl. & qñ admittant, vide in d. l. ꝯſenſu. §. ſuper plagis. & C. de teſti. l. 2. & 14. q. 2. in glo. ſumme. Admittuntur tñ domeſtici inter ſe, vbi eſt par rõ affectionis. Idẽ, qñ aduerſarius eius inducit, ſicut dicimus in aduocato. Fallit qñ ſunt tales, quibus imperari põt rõne patriæ ptãtis, vel dñij. Quid ergo in vaſallo, ꝯ dicetur. Seruitores aũt familiares an poſſint eſſe teſtes pro dño, eo quia domeſtici ſunt? vide Inſtit. de teſt. §. pater. Sed an qui tpe ꝯtus erat meus domeſticus poſtea deſijt eſſe, admittatur pro me, vide. ff. de q̃ſt. l. 1. §. idẽ. Quid eꝯ, vide eandẽ l. 1. §. ſi ſeruus ad hoc. An ſubditus admittat pro dño: vide. C. de teſti. l. eos teſtes, qd eꝯ. ff. de teſti. l. idonei. & extra, de offi. dele. c. cũm quæ. Familiares aũt quib. hodie vtimur, pñt teſtificari pro dño, dummodo honeſti ſint, vt per Inn. in c. fratern. de teſti.

22 **Vaſallus** † põt teſtificari p dño, licet non põt eſſe iudex, qa plures requirũt eſſe iudices, q̃ eſſe teſtes. Vel diſtingue, aut, eſt magnũ feudũ, & tũc nõ admittit. Aut eſt paruũ, & teſtimoniũ dicat, vel dic, aut vaſallus eſt obligatus ad pſtãdum dño ſeruitiũ tñ, & non ad fidelitatẽ, & admittitur in illis q tenent decimas ab eccleſijs. Aut eſt obligatus, qa iurauit fidelitatẽ, & nõ põt, qa iuſm repreſentat q̃dam ſpẽm ſeruitutis, & ſeruus pro dño nõ põt teſtificari. Spe. in ti. de teſte. §. 1. ver. ſed nunqd vaſallus. Vaſallus aũt põt teſtificari ꝯ dñm in cauſa feudi, vt C. de teſti. l. libertorũ aduerſus. & poſui in nõ repertorio in tit. de feu. Libertus ꝯ patronum non teſtificatur, quia eius pſona dẽt videri ſibi ſancta. Idem in filio liberti. Spec. eo. ti. de teſt. §. 1. verſ. item ꝙ eſt libertus,

23 **In cauſa vniuerſitatis,** † vel collegij, qlibet de vniuerſitate, vel collegio hẽt teſtificari. l defectũ tñ aliorũ, & nõ aĩr p ipſa, vel ipſo, ſed ꝯ bñ pñt. Vel dic ĩdiſtincte admitti in ciuili, qa cã vniuerſitatis nõ eſt ſingulorũ: in crĩali vero ſi platus accuſat, tũc aut ab vno de vniuerſitate accuſat, & alius de vniuerſitate admittit, qa par in vtroque rõ eſt. Aut extraneus accuſatur ab vno de vniuerſitate, & accuſans non inducit ſociũ, niſi in ſubſidiũ. Spec. in tit. de teſte. §. 1. ver. ſed nunqd in cã vniuerſitatis, vel collegij. De m ã vide gl. 1. q. 9. c. nihilominus. & Inſtit. de rer. diu. §. vniuerſitatis, & ff. de in ius vo. l. ſed eũ hac. §. q manumittitur. & ſic vĩ, ꝙ ſinguli de vniuerſitate ſint teſtes in cã collectarũ. In ꝯriũ videbat quaſi ſinguli ferant vtilitatẽ, arg. ff. de leg. 1. l. ab oĩb. in prin. In ꝯriũ eſt cõis opin. qa cã non tractatur noĩe ſingulorũ, nec ſinguli pp partes iudicij, & pſertim ſi non ſint teſtes ſuper articulo principali, ſed ſuper incidẽti art. Inſt. de teſt. §. legatarijs. & ff. de iud. l. 1. Bal. in ꝯcl. in prin.

14 **Prælatus** † vel rector eccleſię, in cã eccleſię põt eſſe teſtis, actor tñ, & teſtis ſimul eſſe nõ põt, vnde cauſã alij committet, & ipſe erit teſtis, & ſi cõſtituto procuratore dicat, abbas, & conuentus conſtituit talem procuratorem, abbas poterit eſſe teſtis, & quilibet de conuentu. Et ſi adminiſtrator eccleſię ꝯhit, q ꝯctus in dubiũ reuocantur, poterit adminiſtrator teſtificari, vt in Spec. de teſte. §. 1. ver. ſed nunquid rector. Abb. põt eſſe teſtis in cauſa monaſterij, vt Inn. in c. cum ad hæc. ext. de teſta. Venditor pro emptore, donator pro donatario, an admittantur? dic vt no. ff. de teſt. l. nullus. & C. eo. l. omnibus. per Cyn. C. eo. l. nullus.

15 **Criminoſus** † ſi in crĩe pſeuerat, nõ valet eius dictum in crĩali, ſiue in ciuili, etiã dũ de crĩe ciuilr agitur, niſi eſſet tale, ꝙ infamiam irroget, & probet hoc per ſacerdotẽ, cui crimen cõfeſſus eſt, & hoc, vbi crimẽ manifeſtũ eſt, ſine probatione pſumitur eum pſeuerare, & ſuæ ſalutis ꝯmemorẽ eſſe. vbi vero agitur criminaliter, ſiue manifeſtum ſiue occultum, repellit, ſi alias de crimine ꝯuictus exiſtat, vel cofeſſus, vel ſi ex hoc facto eius opinio ſit grauata, vel ſi ei probari poterit, licet egerit pñiam. Is ergo, cui opponitur crimen, nõ admittitur in ciuili, vel criminali, priusq̃ probauerit ſe innocentẽ, ſiue ꝯuictus fuerit, ſiue non dummodo ꝯuenit. Spec. de teſte. §. i. verſ. itẽ opponitur, quod eſt criminoſus, & in crĩe pſeuerat. Quid ſi in vna domo ſunt quatuor, quorũ vnus occiditur, & neſcitur a quo, an aliquis eorũ admittatur ad teſtificandũ? Vide Spec. eo. ti. §. 1. ver. quid ſi quatuor
16 hoĩes. & Ang. in l. ſi in rixa. ff. ad legẽ Corn. de ſi ca. † An aũt particeps criminis admittat ad pbõnem? gl. in c. ſi. in ver. pendente accuſatione, q̃ incipit, no. ergo de teſti. dicit, ꝙ nõ, ſed ad pſumptionẽ ſic, vt ibi. Qđ intellige ſpãle. vt in crimine ſimonię. In alio aũt crimine, quã iſto excepto, nõ vĩ, ꝙ particeps criminis faciat indiciũ, ſiue præſumptionẽ, ẽt ad torturã, vt de confe. c. j. ibi, nulli cenſemus pœnę ſubdendos. Ibi tñ gl. dicit, ꝙ nõ creditur q̃tum ad cõuicendũ, ſed q̃tum ad præſumptionẽ. Et ſi intelligas in excepto, ꝯcordas cũ gl. d. c. t. ſi in aliis cũ pp pſumptionẽ deuenatur ad torturam, torquebuntur alij ad iſtorũ teſtimonium. & ſic pœnæ ſubdentur ꝯ illũ. per tex. in l. fi. C. de accuſ. vbi de hoc per Cy. facit de adult. c. ſignaſti. & ff. ad Silla. l. prius. Nã quantumcunq; quis ſit infamis, Iudæus, & legib. odioſus. tñ cõuinci debet per teſtes idoneos, vt no. in c. teſtimonium. de teſt. Criminis ſocius a teſtimonio repellitur. Spec de teſte. §. j. ver. item quod eſt ſocius criminis.

17 **Homicida** † de iure cano. repellit, de iure ciuili admittitur. Spe. eo. tit. de teſt. verſ. item ꝙ eſt homicida. & ver. item ꝙ non eſt probatæ vitæ, licet teſtis confiteatur ſe homicidam, non tñ poterit eum iudex punire ex illa confeſſione, quia non eſt facta in iudicio. Non enim de hoc agebat. Glo. ordi. eſt. 4. q. 3. cano. ſi teſtes. §. item ob carmẽ. Incidit in cauſæ princ. l. nullum. C. de teſt. & eſt glo. 1. q. 1. c. hoc quippe. ſecus ſi confiteatur falſum. d. l. nullum. & C. de epiſc. & cler. l. presbyteri.

18 **Fur,** † raptor, & adulter manifeſtus, & generaliter ĩ quolibet peccato mortali. ſ. manifeſte ꝯſtitutus repellit. Nã tales ſunt infames infamia canonica, nec poterit teſtis, q pretextu criminis repellitur, mihi de crimine obijcere, nec aduerſarius meus in illa cauſa mihi de crimine obijciet, niſi eſſet tale crimẽ ꝙ obijcio teſti. cuius ego particeps fuerim, Spec. de teſte. §. i. verſ. obijcitur, ꝙ eſt fur. Sed nunquid põt eſſe teſtis ille, qui aſſociauit aliquẽ ad committendum adulterium, etiã in cauſa ipſius adulteri, & an poſſit cogi, vide Inn. in c. qualiter. & quando. j. de accuſ.

19 **Infamis** † & leuis opinionis non admittitur ad teſtificandũ, niſi in criminalib. exceptis, qa tũc admittit cũ tormentis, vel niſi accuſatus ſit malæ famæ, ꝙ eſt verũ in infamia iuris, Infamis autem de facto admittitur in cauſa ciuili, vel criminali ciuiliter intẽtata. Ferre teſtimonium eſt dignitas, & eſt actus legitimus, qui actus infamib. interdĩ, & ideo periuri nõ admittũtur. Temerariũ tñ iuſm quem a teſtimonio non repellit, quæ infamia ẽt poſt mortem teſtis poterit probari. Spec. de teſte. §. 1. in verſ. itẽ excipitur, ꝙ eſt infamis, & leuis opinionis. Si teſtis confiteatur ſe infamem, vel inimicum, non creditur ei, quaſi propter hoc nõ ſit productus, nec iuratus, quia acceſſorium eſt, quia nec curat vacillare, tñ ſi vacillat non creditur ei. Inno. in c. inquiſitionis. de accuſ. Bal. in conclu. Spec. de teſte. verſ. quid ſi teſtis dicit ſe ſeruum, vel infamẽ. inter ſe tñ infames admittuntur ad teſtificandum, vt in Auth. de teſti. §. ſancimus. Sed an poterunt adhiberi teſtes in teſtõ, vide. ff. de teſti. l. cum lege. An teſtis infamis, vel receptus poſt terminum faciat indicium, vide Bal. in l. 2. C. de epiſ. audi. & per Bar. in l. a. ff. de appel. recip. Quid de infami infamia facti. & quid de bannito, vide Bal. ff. de ſenat. l. Caſſius. Infamia facti ꝯſequẽs ex periurio repellit, quia periurium ſine infamia repellit. Bald. in l. Lucius. ff. de infa. Infamia poſtea ſecuta, ſi retrotrahitur, teſtimonium medij tpis infringit. ff. de infa. l. furti. §. j. in gl. vel ecõtra. facit. ff. de ſolu. l. ſi quis offerenti. §. fi. & l. cum decem. §. fi. eo. tit. & ff. rem rat. habe. l. fi. & l. ſi indebitum. §. fi. & ꝙ ibi no. Bal. in concl.

30 **Excõicatus** & † ſuſpẽſus, a teſtimonio repellitur. An aũt excõicatus ꝯ excõicatum admittitur, ſi oẽs de monaſterio ſint excõicati. Vnus ꝯ aliũ admittitur, niſi iudex ex officio repellat. Spe. de teſte. §. 1. verſ. itẽ ꝙ eſt excõicatus. Accuſator non põt eſſe teſtis, ſed promotor inquiſitionis, vel denunciationis põt, ſi illã non proſequit. Spec. eod. tit. §. 1. verſ. Itẽ ꝙ ipſe ẽ teſtis, & accuſator. & qñ ſunt plures accuſatores, iudex eligit magis idoneũ, & cæteri repelluntur a teſtimonio. glo. 2. q. 1. c. in primis. & vide 4. q. 4. in ſum. in gl. Concubinarius manifeſtus, vel inceſtuoſus ꝯ accuſatum non admittitur. Spec. eo. tit. §. 1. verſ. item ꝙ eſt concubinarius. Hermaphroditus non admittitur. Spec. eo. tit. §. 1. verſ. itẽ ꝙ eſt Hermaphroditus. Iudæus, paganus, infidelis, & hæreticus non poſſunt ꝯ Chriſtianum teſtificari etiã ſi Chriſtianus a Chriſtiano ſit cõuentus. Hæreticus tñ ꝯ Hæreticum, vel paganum admittitur, ꝙ eſt verum, cũ hæreticus agit: Sed ſi Orthodoxus, non opponit, tenet dictum teſtis, Orthodoxus admittitur ꝯ infidelẽ. Spec. de teſte. §. 1. verſ. Item ꝙ eſt iudæus. Infidelis pro catholico teſtimonium dicere poteſt, de pœnit. diſt. 50. ca. multiplex. in glo. vide C. de hære. in l. quoniam multi. & ibi per Cyn.

Digitized by Google

21 **Impubes** †teſtimoniū nō dicit, niſi in caſib. ff. de lib. cau. l. ſi. in fi. & hoc ī ciuili. 4. q. 3. c. 1. In crīali vero ēt factus pubes repellitur, niſi cōpleuerit 20. ann. nunq̄ tñ ad plenam fidē, ſed q̄tū ad pſumptionē faciendā pupillis qſq; pōt recipi, maxime ſi dñs dicat a familia occiſus. ff. ad Sill. l. 1. §. impubes. Sed an factus pubes poterit teſtificari de eo, q̄ vidit ī pupillari ætate? Dic q̄ ſic, pſertim ſi erat pximus pubertati. Idē de eo, qd̄ qdā vidit antequam eſſet cæcus. Spec. in ti. de teſte. §. j. ver. itē excipit, q̄ eſt impubes. De impubere no. in l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſt. De ſeruo facto liberto no. Bar. de verb. ſigni. l. inſtrumentorum. §. notionem.

22 **Monachus** †& canonicus rlaris, querſus, vl̄ ali⁹ religioſus, vel alr ſub obediētia poſitus nō pōt eē teſtis ſine lnia eius cui ſubeſt. In cāis tñ ſuarū eccl̄arum teſtificari pñt. Spe. c. ti. §. j. ver. itē excipit, q̄ ē monachus. & hoc vide ī auth. īgreſſi. C. de ſacroſ. eccl. Et an cleric⁹ admittat̄ ī cā ecclīæ, vel ſui canonici, vide 14. q. 2. ī ſum. ī glo. 1. p Ang. ī Auth. de mona. §. cognādū. & Inſt. de teſt. §. teſtes. & ibi no. & p Spe. de teſt. verſ. qd̄ de monacho. & ver. itē q̄ ē clericus. An āt adminiſtrator eccl̄iæ admittat̄ ſup ɔ̄ctu quē celebrauit, vide p Arch. & Io. An. in c. Romana. d̄ teſti. ī 6. c. ſup prudētia. 14. q. 2. vbi eſt tex. ſing. & Bal. ī ɔcl. iuris.

23 **Seruus** † nō pt̄ eſſe teſtis, niſi ī defectu pbōnū, ſm quoſdā, & niſi ī crīb. exceptis, nā tūc admittit̄, ſi aceuſat⁹ ſit d̄ crīe diffamat⁹, tñ ei q̄ſq; credit cū tormēto, & aliis pſūptionib. ɔ̄ dñm, vel pronſi eius ñ credit, niſi ī caſib. 12. q. 2. can. Ep̄s q̄ mācipiū. §. ī pronos. Si tñ teſtis, tpe quo ſignauit teſtamētū, erat ſeruus, & cōiter hēbatur p libero, valet nihilominus teſtamētū. Idē ſi a maiori pte hēbat̄ p libero. & ſi teſtis dicit ſe liberū, & de hoc pendet iudiciū, admittit̄ ad teſtimoniū. & reſeruāt illud in tp̄s diſputationis. Aſcriptitiu pt̄ eſſe teſtis. ſtatu liber nō pt̄ e. Spe. e. ti. §. j. verſ. Itē q̄ ē ſeru⁹. Teſtes ñ pñt eſſe ſerui, niſi ī caſu neceſſitatis. ff. d̄ teſti. l. ſerui. Dicit tñ ibi glo. q̄ ſi pcedit ſemiplena pbatio, tūc teſtimoniū ſerui cū illa ſemiplena pbōne facit verā pbōnē; & vide. C. de
24 teſti. l. ſeruos, & l. qm̄. Teſtes, † ſi cōi opi. liberi reputant̄, licet ſerui ſint, ſufficit, vt ī l. j. C. de teſt. & p ɔ̄ñs eſt ɔtrarium, vt teſtm̄ nō ſit ſine effectu. & teſtificari poterūt ī iudicio, nō obſtāte ſeruitute, & iō ñ trahā illud reſcriptū ad aliū caſū, qa ñ ē nr̄m illud extēdere. Si igit̄ teſtes fuiſſent infames, qa de crīe famoſo dānati, & p ɔ̄ñs inteſtabiles. l. ob carmē. ff. de teſt. licet cōi opi. tūc reputarētur bonæ famæ, nō teneret teſtimoniū. Idē ſi ex alia cā tūc ad teſtimoniū non potuiſſent adhiberi: puta, qa erāt impuberes, & cōi opi. reputabātur maſculi. Cy. tñ tenet ɔ̄riū ī d. l. j. & ñ bñ iudicio meo, & ē dcm̄ Ang. in ɔcl. Quid ſi teſtis tpe quo iurauit, erat teſtabilis, ſed tpe depoſitionis erat inteſtabilis. Dic q̄ ſi crimē, qd̄ reddit eū inteſtabilē, nō ē notoriū, dcm̄ ei⁹ recipit̄, & ī tp̄s reſeruabit̄ diſputationis; ſi vero poſtea ſit notoriū, non vitiat eius dcm̄, ſed fatuus eſſet iudex, ſi illud reciperet. Et vide qd̄ plene no. ī d. l. j. C. d̄ teſt. & ff. ad Carb. l. 3.
25 §. duæ āt ſunt cāe. Bal. C. de leg. l. leges. † Vbi ſi teſtes ſunt de ſubſtātia rei, tūc inſpicit̄ ɔdō teſtis tpe teſtimonii, vt no. in l. ad teſtiū. §. ɔdōnē. ff. de teſt. Sed in aliis negotiis, vbi teſtes ñ ſunt de ſubſtātia rei, impubes pt̄ teſtificari pubes factus, & ſic de his q̄ vidit ppe pubertatē, & nō de his q̄ vidit ppe infantiā. ff. ad Sil. l. excipiunt. Rō eſt, qa cū aliqd eſt de ſolēnitate, dēt adhiberi in initio, & vno cōtextu, vt ff. de teſt. l. hr̄des palā. §. ſi. ſed vbi nō de ſolēnitate, tūc ñ inſpicimus initiū, ſed effectū rei. ff. de hær. inſti. l. q ſoluēdo. & not. q̄ rō ɔ̄riorū idē facit ī caſu ɔuerſo. Nā ſi tpe teſti eſt habilis, & pbabilis reputationis, licet poſtea fiat ihabilis, nō tñ vitiat̄ teſtimoniū, vt C. d̄ teſt. l. j. q̄ ē exaudiēdū de teſtō ī ſcriptis, vbi teſtes ñ hñt de veritate deponere, ſed ſolū de ſolēnitate. Nā ibi ſi ɔſtat d̄ ſolēnitate, qa teſtes ſua ſigilla recognoſcāt, nō pōt referri q̄o volūtatis, qa certa eſt, & p ſcriptura apparet, & tolerat teſtimoniū eius, qa hēt adminicula. ſ. ſubſcriptiones, & ſigilla ſua recognoſcunt teſtes, & ſic intelligit̄. l. j. C. de teſt. & ff. ad Carb. l. 3. §. duæ aūt ſunt cāe. Itē pt̄ intelligi illa lex ī teſtō nūcupatiuo redacto ī ſcriptis p tabellionē, qa ñ debet vitiari teſtm̄, q̄ apparet ab initio lūme ɔfectū, & qa dictum teſtis ſcriptura iuuat, qa mutuo ſe iuuāt, nec vitiat̄ teſtm̄ morte teſtis, ergo nec capitis diminutione. Si vero nō ē ſcriptū, nec manu auth. roboratū; diſtingue, an ſit qō ſolēnitatis, & inſpicit̄ initiū, an volūtatis, & tūc tp̄s initii, & iō primo caſu admittit̄, ſtatu mutato in initio, ſcdo nō, & ſic nō vitiat teſtm̄, ſed p hō eius vitiat. Rō dr̄ç dictæ diſtinctionis ē, qa vt dixi, quo ad ſolennitatē inſpicit initiū. Bal. in
26 ɔcl. † Sed qd ſi obiicit ɔ̄ teſtm̄, q̄ ē ɔ̄ ſolēnitatē, qa vnus ex teſtib. dr̄ tūc fuiſſe inhabilis, nūquid ad pbādū ē habilis, & ſic ad pbādū ſolēnitatē ſufficiāt duo teſtes: Dic q̄ ſic, qa pōt hæc q̄o examinari ſeorſum a principali. ſ. a teſtō, & eſt ſuæ materię p ſe, & quia eius ɔ̄riū. ſ. ſtātia pt̄ pbari p duos teſtes, ſec⁹ ſi qō ſolēnitatis nō pt̄ examinari ſeorſū a pricipali, vt not. ī l. 2. C. d̄ ſecū. tab. Bal. vbi ſ. Circa
27 qd̄ † tp̄s ɔſideret ītegritas teſtiū, vide p Bal. ī feud. ī tit. an remoueri dēant teſtes q̄ p̄s eē deſierit. c. j. ver. opponit qa ɔdō. Teſtes dēnt eē bonæ famæ ñ ſolū tpe initii, ſed ēt tpe depōnis, ñ abſolute q̄ dictū trahatur ad tp̄s initii, vt i Cle. j. de off. dele. qa illud reſpicit ſolēnitatē, ñ ſm veritatē, q̄ ſine examinatiōe hīre ñ pt. Bal. ī c. j. quot teſt. ſint neceſſ. ad pbandū feud. Et q̄ depoſitū trahat ad tp̄s initii, eſt verū, quo ad implicitā probatiōnē, arg. ff. de hær. inſti. l. nā & ſi nō. non quo ad explicitam. ff. de teſta. l. hæredes palam. §. ſeu & ſi mutum.

28 **Hi, cū** † q̄b. ñ ē teſtificatio, ñ pñt teſtimoniū ferre. Spe. d̄ teſte. §. 1. ver. itē q̄ ē talis, cū quo ñ eſt teſti fcio. Teſtis mut⁹ an eē poſſit, vide ī Spe. d̄ teſt. §. nūc tractādū. ver. qd̄ d̄ muto.

29 **Cæcus** † teſtificat̄ de auditu, maxime ſi ɔ̄hentiū voces habuit notas, & maxime de his, q̄ vidit aliqnā fieret cæcus. Spec. in tit. de teſte. §. 4. ver. ſed nunquid cæcus, & vide Ang. in Auth. de hær. & Falc. §. ſi vero expſſim. vide glo. in ver. audierunt. 3. q. 9. c. teſtes. & ibi ēt ponit, qd de muto. Cæcus non teſtificatur de pceptibilib. niſi p viſum, nec ſurdus per auditū: ſm Hoſt. in c. ex literis, de teſt. Bal. in concilii. & vide Spe. de teſte, in d. §. j. verſic. ſed nunquid cęcus. & dixit Bart. in l. ad teſtium. §. conditionem, in fi. ff. de teſta. quod teſtificatur de eo, quod vidit antequā eſſet cęcus.

30 **Pauper** † ſi ſuſpctis teſtificari ñ pt̄ ī ciuilib. ſed ī crīalib. admittitur cū tormēto. Paup honeſtę vitæ non repellit̄, vt in Spe. de teſte. §. 1. ver. itē q̄ eſt paup. Si nō ſunt inimici pauperes, timet̄ de ſubornatione. 4. q. 3. can. ſi teſtes. §. teſtiū. & in Auth. de teſti. §. 1. per totū. oll. vt q adhuc portāt cruces, & publice penitentes, an admittant̄, fuerūt opi. vide in Spec. e. ti. de teſte. §. j. ver. quid de portantib. cruces. & C. de hær. l. qm̄. & hęc de paupere ſufficiūt.

31 **Iudex** † aduocatus, pcurator, aſſeſſor, executor, actor, vel arbiter in eadē cā appellonis, vel principali repellit̄ a teſtimonio. eſt. n. pſumptio, q̄ dicat p ea parte, pro qua prius fuit. q̄dā tñ admittūt pcuratorē ɔ̄ dñm, ſi tēm admittūt negotio ſinito. De aduocato dic, q̄ admittit̄ antequā incepit pſequi, licet d̄ ſalario ɔuenerit, poterit tñ eſſe teſtis ɔ̄ eū p quo intercedit. Spec. eo. ti. §. j. verſ. itē q̄ fuit in eadē cā. An aūt ille, qui eſt, vel fuit iudex, poſſit eſſe teſtis? Vide Io. Cal. 28. diſt. per Bar. §. Cōſtabiliat in arbitris. & vide de oib. pdictis in gl. 2. q. 6. can. ſi. vtrū ſi. in ver. vel cognitor. & q̄ dr̄, q̄ iudex nō poſſit eſſe teſtis, intellige lite pendente: & ſuper principali. Nā ſuper acceſſorio corā ſe pt̄, nō tñ interrogandi ſunt, vt teſtes, ſed ɔſulēdi tanquā ſi fuerint iudices. Spec. eo. §. ſi. ver. ſed q̄ dixi, q̄ iudex non pt̄. & ēt ſi ſunt teſtes, ſi iudices magis credit teſtib. quā eis, niſi ēt ipſi iurati eſſēt. Spe. vbi ſ. d. §. ver. qd ſi ſunt tres, aut quinq;. Et ſi imperret iudicē quē volebant pducere in teſtē, remouebit a iudicādo, & erit teſtis. Itē ordinari⁹ poterit eſſe teſtis corā officiali, ſi neceſſitas imminet, & ſi iudex ī teſtem inducit, qui iurat ſe nihil ſcire de cā, vt q̄ non remaneat iudex. Itē iudex, q̄ fuit vt ſuſpectus recuſatus, nō poterit in teſtē adhiberi, nulla de cā ſm quoſdā. Tu dic ɔ̄riū, maxime ſi producens nō habebat niſi vnicū aliū teſtē. Spec. vbi ſ. De poteſtate, an poſſit eſſe teſtis? Dic, Aut de partiū voluntate, & poteſt: Aut ɔ̄ voluntatem partis, & non pōt. Et ſi eſt procurator litis, non poteſt. ſi negotiator, poteſt in alio negotio, non in illo. Bal. in c. 2. in tit. de lege Corra. in feu. An procurator ad iudicia, vel negotia poſſit eſſe teſtis? dic, vt C. de teſt. l. oibus. & ibi no. de proxeneta & per Bal. in l. deferre. ff. de iure fiſc. & per Ang. in Auth. de teſti. §. quoniam, & in conſil. ſuo 28. in Spec. de teſte. verſ. quid de proxeneta.

32 **Mulier** † in teſtimonio admittitur in ciuilib. & in criminib. exceptis. In codicillis vero, & aliis vltimis volūtatib. & ſic in aliis caſib. an admittat̄, fuerūt opiniones, Tene tu q̄ admittatur. Spe. e. ti. §. 1. ver. Itē q̄ ſi mulier, & vide gl. 15. q. 3. excepīs admittit̄ d̄ crīe. & 18. q. 2. can. ī x. ac. de pę. 33. q. 5. can. mulier, in gl. & Inſt. de teſt. §. teſtes. Sed nūqd valeat teſtimoniū mulierū aſſerentiū aliquā non eſſe cognitam? vide gl. 17. q. 4. c. nec aliquis.

33 **Fideiuſſor** † Pōt eē teſtis p debitore, q eſt ſoluēdo, alias nō, vide ī Spe. de teſte. §. 1. verſ. qd de fideiuſſione. Sed an poterit eſſe teſtis inter debitorē & creditorē, vide p Bar. ff. de leg. 1. l. ſi cui. §. ſi. An autē poſſit eſſe teſtis fideiuſſor, vide Inſti. de teſt. §. legatariis. Sed pone, mutuaui tibi decē, qd̄ cū pbare nō poſſem, niſi p duos filios meos, donaui Petro iſtā actionē, an Petrus poterit per filios meos pbare? Rñ. ſi donatio incipit ab actione, nō ſecus ſi a traditione pt̄, vt in Spe. eo. ti. §. 1. verſ. ſed pone mutuaui. Sed qd ſi non habeo niſi vnū teſtem, & cedo iura mea, an potero teſtificari pro ceſſionario Spec. in tit. de procur. in fi. q̄ ſic. Facit de procuratio. c. in noſtra pſōna. per Arch. in ſum. & per An. in l. hæredes. §. nos aūt. ff. de pact. & l. ſi quis rem. de procur.

34 **Cedēs** an poſſit teſtificari p ceſſionario? Et rñ. q̄ n tñ poſſit. Vide per Bal. in ver. ceſſio. in ɔcl. Creditor † phibet ferre teſtimoniū p debitore, vide Ang. ff. de pcu. l. nō ſolū. §. q̄nt. Quē nō poſſū in ius vocare, ɔ̄ eū teſtimoniū perhibere ñ poſſū. C. de teſt. l. libertorū aduerſus. Legatarius pr̄ interdū eſſe teſtis de his, q̄ ī teſtō ɔtinent. ff. de teſt. l. q teſtō. ī prin. Inſt. de teſt. §. legatariis. Tutor interdū erit teſtis p pupillo, vt not. in d. l. qui teſtō. in prin. Familia officialis inter dū examinat̄ tēpore ſindicatus, vide
35 Ang. in tract. de ſindicatu. Pro vxore † fratris pōt qs teſtimoniū ferre. Ang. de poſtu. l. cū eorū. §. affinitatis. Beneficiati per platum pñt eſſe teſtes de ſua creatione, ſeu tit. ut not. d. §. legatariis. Magr̄ p diſcipulis an poſſit teſtificari, vide glo. 1 t. q. 1. can. 1. Compr̄ an poſſit eſſe teſtis, vel iudex p copre, vide in Spe. latius ī tit. de teſte. §. q̄uiā. ver. qd ſit iuris de ſpūali patre. & Gul. de Cu. ff. de in ius uoc.
36 l. gñalr. Maior 70. an. † ñ cōpellit eſſe teſtis. Inſt. de excu. tu. §. itē maior. In qua ætate ſūt teſtes recipiēdi, vide glo. in ſum. 4. q. 2. & 3. an teſtes phibiti admittant, qñ pcedit ſine ſolēnitate iuris, vide no.
37 in l. qm̄. C. de hær. † dēt iudex dare ſaluū ɔductū teſtib. vt veniāt ad depo-

Digitized by Google

deponendum.6.q.9.c.hortamur.in gl.& in Spe.de teſt.§.qualiter.
in verſ.dēt quoq; ipſis conductū. Teſtes nō ſunt vocādi a lōge,qñ
plus expēderetur, quam ſit valor cauſæ, ſed dēt eorum examina-
tio delegari. Bart.in l.mediterraneæ. C.de an.& trib.lib.10. Teſti-
bus debent fieri expenſæ, ſed non damna, vt in l.qm liberi. C.de
teſti.& l.ſi quando.§.cum oporteat.& Bald.in l.fi.in fi.C.de fruct.
& li.expen,& per eundem in d.l.quoniam liberi.C.de teſtib.

38 **Si teſtes** † citati non veniant, q̃ remedium competit con
tra eos vide Bar.ff.quemad.teſ.ape.l.ſi quis ex ſi-
gnatorib. Quid aūt ſi veniunt, & tardant deponere,vide p Ang.
de Are.ff.de eden.in l.pen.in fi.& in Spe.de teſte.§.qualr aūt.verſ.
cogi debēt.& adde q̃ no.Ioan.Cal.20.diſt.& ſeq.Quid ſi ſunt talis
conditōnis,q̃ non coguntur teſtificari,an ſint citandi,vide per An-
gel.in auth.de teſti.in prin.Si teſtis extra iudic.ū corā iudice nō in
figura iudicij dicat ſe non interfuiſſe negotio. tñ dēt cogi ad depo
nendum & ſtatur depoſitioni.Bal.in §.ſi enim.in c.1.in ti.quid ſit
inueſt.licet Bar. contrarium teneat,in l.eos.ff.de fal. Teſtis ſi pro-
miſit nō teſtificari,cogitur teſtimoniū phibere.Bal.C.qui acc.nō
39 poſ.l.data opera. †Quid ſi teſtes nolunt cōparere,vt veritas occul
tet,qua pœna punient? Reſp.q̃ non punient tanq̃ falſarij, quia falſi-
tas teſtiū proprie eſt p iurm,ſed iſti nō iurauerunt,ergo,&c. Dic,
q̃ criminalr punientur crimine ſtellionatus, ſed ciuilr parti ad in-
tereſſe,vel Reipub.pactione de dolo.arg.eorū q̃ no.Cyn.in l.1.C.
de dolo.& tangit Inn.in c.1.de fal.& Bal.in l.pſbyteri. C.de epiſ.&
cle. Qualiter teſtes cogantur, & qui non pñt cogi. vide in Spe.de
40 teſt.§.pe. † Compellūtur aūt teſtes in ciuilib.cauſis, vbi veritas p
alios apparere non pōt.14.q.2.c.q̃q̃.Item in cauſis ſpiritualib. vt in
c.1.de teſti.cog.Item in criminalibus ciuiliter intentatis,puta per
inquiſitionem,vt in c.ſuper his.eo.tit.Item in inquiſitione,& de-
nunciatione, licet quidam neſciant qua de cauſa dubitetur, quia
tunc repelluntur vbique pp defectum veritatis,vt in d.c.q̃q̃. Qui-
dam tñ intelligunt hoc fore verum, niſi foret periculum animæ:
In criminalibus aūt dico non compelli, quia luce clariores debēt
eſſe pbationes,vt C.de proba.l.ſciant.2.q.8.cano.ſciant.& Angel.
in concl. Item in caſib.aliquib,quis cogitur ad teſtimonium,qui
alr non cogitur,eſt argu.in l.1.C.de teſtib. Qđ pater eſt cogendus
ferre teſtimonium ꝯ filium,& eꝯ, ſi veritas aliter ſciri non pōt, &
maritus ꝯ vxorem, & eꝯ, quamuis alſ non ſunt cogendi,ſicut te-
nuit Mar.de Fa.dum eſſet executor in quadam cā., cum maritus
teneretur actione depoſiti ad decem,nec aliter aduerſarius poſſet
de iure ſuo probare,niſi per vxorem depoſitam,ipſe cōpulit eā ad
41 iurandum,arg.d.l.1.C.de repu.l.contentiu. † Teſtes poſtquam in-
trauerunt ad iudicium pro reddendo teſtimonio, non debent re-
dire ſine licentia iudicis,nec iudex poteſt eos tenere vltra 15.dies,
quibus elapſis illico citari recedunt,vt no.C.de teſtib.l.ſi qñ.& C.
de appel.l.eos.& non vltra tenentur expectare,argu.ff.de tabu. ex-
hib.l.3.§.exhibere.in Spec.de teſtib.in §.qualiter.verſ.teſtibus au
tē iudici. Facit q̃ dr̄ de litigatoribus, q̃ non debent recedere ſine
licētia,alias non dicūr veniſſe qui non ſteterunt,vt in c.1.de iudic.&
per Innoc.in cap.calumniam.de pœn.facit tex. in c.ſtatutum.§.p
ferendo.de reſcript.lib.6.dum dicit, veniendo,ſtando, & redeun-
do,& Ang.in concl. Teſtis hēt ſatiſdare de non recedendo,vel ſi
non poteſt,dēt iurare,& ſi alterum nō facit, dēt duci ad carceres.
42 no.l.ſi qñ.C.de teſtib. † Quid ergo ſi teſtes non fuerunt citati,nec
moniti,& deponunt,an faciant fidem? Tex.in l.libertorū C.de te
ſtib.videtur innuere,q̃ non, quia voluntarium teſtimoniū repro-
batur pp reuerentiam paternalem , ergo ceſſante iſta cauſa vr̄ in-
nuere,q̃ poſſit & valeat teſtimonium tale,& vr̄ gl. in l.poſt lega-
tum.ff.de his quibus,vt indig.& eſt caſus in l.presbyteri.C.de epi.
& cler. vbi text.dicit, q̃ debent eſſe etiam petiti, hoc eſt citati, &
moniti,vt ſequitur Iac.de Bel.in §.ſi vero ignor.in Auth.de teſti.
qui dicit,quod ſi teſtis deponit non citatus,eius dictum eſt nullū,
& ita intelligatur d.l.presbyteri.& quod non eſt neceſſe quod co-
gantur alijs remedijs.ſ.per capturam pignorum, quia ſola citatio
ſufficit,concludens q̃ d.glo.in d.l.poſt legatum,eſt falſa. Sed Bal.
in auth.ſed nouo iure. C.ſi cert.pet.dicit,quod ſi tunc ſint produ-
cti per partem,q̃ creditur eis ſponte iurantibus,et deponentibus,
ſecus ſi non fuiſſent producti,& ita ſaluat dictam gl. Ego credo il-
lam glo.fore veram ex eo,quod eo ipſo,q̃ iudex defert iurm teſti
bus,vr̄ eos monere, q̃ dicant veritatem , & illa monitio tacita vr̄
eſſe maioris authoritatis, quā citatio facta per nunciū. Ita probat
gl.in verbo,terminum peremptorium. Ber.in c.conſuluit,de offi.
deleg,mouens ſe hac ratione,videlicet,q̃ maioris authoritatis eſt
illud,quod fit per ſe,quam illud,q̃ fit per imaginationem,ſed cō-
ſtat,quod tacita admonitio reſultans,venit ab ipſo iudice,eſt ergo
maioris authoritatis, quam ſit illa citatio , quæ fit per nunciū , qa
fit in imaginem iudicis,per Ang.in conclu,& ponit Bald.in d.l.pſ
byteri. & in addi.Specu.in tit.de teſte.& per Bart.in d.l.poſt lega-
tum. Teſtis tamen, qui non cogitur teſtificari , non eſt citandus.
43 Angel.in Auth.de teſtib.in prin. Teſtium † receptio facta contra
non citatum,non valet,Abb.extra,de teſtib.cap.in noie Domini,
C.de teſtibus.l.ſi quando.& glo ibi dicit, quod eſt nulla ipſo iure,
Bal.in concl. Nunquid autem poterit quis cogi,vt diminat teſtes
teſtificari contra ſe? Dic vt no.C.de teſtibus.l.iuris grauc.

44 **Debet iudex** † inquirere de conditōne teſtis ff.de ma-
giſtr.conuen.l.1. § ſi præſes prouinciæ,
noſbus.& ff.de teſti.l.3.§.1.ff.de quæſtio.l.de minore.§.tormenta.
ver.nam.& ex ſermone. Sed ſi non inquiſiuit,non obſtante hoc te-
ſtimonium non vitiatur,quia cum iudex interrogat,debet eſſe præ-
ſens.ff.de teſti.l.[illegible] & modus quæſtionis eſt in arbitrio iudicis.
ff.de quæſti.l.quæſtionis modum.& tamen iſta nō ſunt de neceſſitate,
ar.ff.de ind.l.non quicquid.qualitas enim teſtimonij eſt omiſſa,q̃
viciare non debet.ff.de leg.2.l.cum pater.§.[illegible] Pro hoc
facit,q̃ dr̄, q̃ teſtis debet cā ſui dicti dicere. & ſuper hoc interro-
gari,vt in auth. de teſt.§.[illegible] & tñ ſi eſt omiſſum,non viciatur te-
ſtimonium. C.de teſt.l.ſolam.Iac.de Ra.dicit hoc verum ſi teſtis
deponit de inſenſibili. Sed intellige per aliqua ſenſibilia
q̃ nota. Ad teſtes producendos arbitrio iudicis dilatio danda eſt ,
in qua poſſint fieri tres productiones,licet ſm aliquos ſint tres di-
45 lationes,Spec.de teſte.§.qualiter.verſ.index ergo. Quarta † dila-
tio, ſeu productio non datur ſine iuſta ſolennitate. [illegible] mira-
bit, q̃ non ſint [illegible] ſuper dictis teſtium productorum
per ſe,vel per alium,& q̃ [illegible] petit dolo,machinatio,vel ar-
te,ſed quia nequit vti teſtibus,[illegible] producere intendebat,& tunc
concedetur quarta,licet aduerſarius didicerit teſtificata.vt in verſ.
quarta eſt productio. [illegible] Specu.de teſte.§.qualiter. [illegible] prædicta hñt
locum,cum productio ſit ſuper principali. Si vero ſuper exceptio-
ne probanda,non datur quarta dilatio,vt in verſ.cum ſuper ex-
ceptionibus.§.qualiter. Quinta productio non conceditur,ſi in pri
ma dilatione,& in tertia aliquos produxit. Si vero fuit hūne im-
peditus, vt nullum produceret,hoc probato dabitur quarta, &
quinta, & milleſima.& ſecundum aliquos tertia, & tertia dila-
tio,ſi neceſſe fuerit,ſine iuramento, vt i verſ.quinta vero.d.§.quali-
ter. refrenabit tñ iudex effrenatam teſtium multitudinem , vt ibi
per Ang.in [illegible] C.de nautra.lib.11. Vſque ad quem nume-
rum debet iudex examinare teſtes,vide Ang.in auth.[illegible] refer.
§.propterea. An autem teſtes producti ſuper vna cā poſſint iterū
reproduci in alia ſuper eodem articulo, nota in l.pretor.[illegible] hoc ca-
46 ſo dicendum ff.vi bo.rap. Et ante † publicationem non poſſunt
iidem teſtes ſæpe produci,niſi ex cauſa, & forte ſi [illegible] non fuit de
oībus recordatus,vel ſi non fuit plene examinatus,alias autem tā
quam ſuſpectus repellitur,vt in Spec.de teſte.§.ſatis vuliter.verſi.
47 ſed nunqd ante. † Licet ſit renunciatum productioni teſtium, tñ
bene poſſunt alij produci , ſi non ſunt didicita teſtificata. Ang. in
auth.de teſt.§.licet.& Specu.in verſ.ſi vero eſt renunciatum. Pro
hoc d. Ang.in authen.de renun.eſt glo.no.in authen.at qui ſemel
in verſ.productio teſtium. C.de probat. Bald.in l.3. C.de fi.inſtru.
& in auth.vt ſine prohib.mat.§. quia vero multum,in glo.in verſi.
ſenatuſcon.ſi tamen ſpecialiter renunciatur teſtibus ſuper aliquo
capite tenet renunciatio, Innoc.in cap.cum veniſſet.de teſtib.ver.
ſed in aliquo.& non eſt locus priæ. Ad materiā vide per Io. And.
48 in c.fraternitatis.de teſt. & ibi per Innoc. † Item iudex inquirens
& promotor, & inquiſitoris qui ſuā iniuriam,vel intereſſe non pro-
ſequitur poſt didicita teſtificata,poteſt teſtes inducere. Bar.in cōſ.
ſuo 78. Teſtes producuntur de prouincia in prouinciam,vel de ci
uitate in ciuitatem, ſi iudici videbitur illud expediens.alias referi
ber iudici prouinciæ in qua degunt , & hoc in ciuili. In criminali
vero præciſe coguntur venire ad iudicem , qui de cauſa cogno-
ſcet. Spec.eo.tit.§.qualiter autem ſunt producendi. verſ.ſunt autē
49 teſtes producēdi. † Iudex pōt ex mero officio in cauſa criminali
inquirere de facto,& recipere teſtes & poſt publicatū proceſſum,
vt not.in ext.de teſti.c.cum clamor.& Arch.4.q.3.cap.placuit. Si
autē ē proceſſus accuſatus poſt capturam,non pōt añ capturam: ta-
mē ē dubium , an iudex maleficiorum poſſit ex officio nunc reci-
pere ad coadiuuandum accuſatorē, quod pōt, p Bar.in quæſt.14.
ſcilicet iudex maleficiorum. & p Bar. in l.presbyteri. C.de epiſco.&
cler. vide q̃ no.ff. de teſti.l.teſtium. in glo.in ver. numero. Et an
in cauſa inquiſitionis poſſit iudex eum examinare poſt didicita
teſtificata,vide Bar.ff.de adult.l.2.§.ſi publico. verſ.vlterius quæro.
Sola teſtium percunctatio eſt cauſa quare teſtes prohibentur poſ-
ſe induci , vt patet ex ſ.dictis , & ponit Bar.in quodā ſuo con.188.
ideo poſt publicationem interdum recipiuntur : vid gl.ord.4.q.3.
in fi.& in Spe.de teſte.§. [illegible] verſ.quod ſi publicata ſunt.
50 † Quid ſi ſtatutum prohibet ſub certa pœna inducere teſtes, pręter-
quam a principali perſona , nunquid procurator eos inducet?
Bar.q̃ non,in conſi.[illegible] Et quādo
51 † teſtes recipiuntur parte abſente intelligitur parti ꝯ teſtes om-
nis exceptio reſeruata. Bar.in l.ſi quis [illegible] teſtis. C.de teſt.
An ille qui edidit nomina teſtium iudici,poſſit aliqua detrahere,
vide Bal.C.de eden.l.edita. [illegible]

52 **Si teſtes** † ſunt pñtes,dom pōt alij iudici cōmitti examina
53 tio. Ang.in Auth.de teſti.§.& qñ. hīc pōt † iudex
mittere notarium,cauſæ, vel alios de partium voluntate ad teſtium
receptionem , ſi videretur impeditus, puta , ſi teſtis eſt [illegible],
ita quod commode nō poteſt venire, vt honeſta mulier,vel alius
ſublimis , præditus poteſtate , vel dignitate , vel egregia perſona
Spec.de teſte.§.qualiter autem ſunt.verſ.poteſt etiam iudex quæ
commiſſio non valet, niſi de partium voluntate, vt ibi. Circa
hoc

Digitized by Google

hoc tñ,an ꝓductio,vel examinatio teſtiũ poſſit committi,vltra ſu
pradictã diſtinctionẽ, adde aut loquimur de iure ciuili, aut de cri-
minali. Primo caſu,aut ꝓducunt̃ teſtes.q pro ſerendo teſtimoniũ
ad iudicẽ venire nõ cõpellunt,vt ſunt egregiæ ꝑſonæ,& mulieres
& ſimiles, & tũc pt̃ ꝯmitti,vt l.2.C.de offi.diuerſ.iud. & ff. de iure
iur.l.ad ꝑſonas egregias.C.de iura.cal.auth.principales. Aut produ
cunt̃ tales, qui poſſunt cõpelli ad iudicẽ venire, & ſunt præſentes
in iudicio, & tũc eorũ examinatio cõmitti non põt. Sic intellig.ẽ
§.& qm̃.in Auth.de teſtib.& C.de fi.inſtru.l.iudices.& no.ĩ auth.
cum apud eloquentiſſimum.C.de fide inſtr.& gl.in l.hac conſul-
tiſſima.C.de teſta. Aut loquimur in criminali, & nõ poteſt com-
mitti teſtiũ examinatio.ff.de teſ.l.3.§.idẽ diuus.ſiue abſentes, ſiue
ꝑſentes ſint teſtes. Et ꝑ hoc auth.de teſtib.§.& hic vero q.a.vel poſ
ſumus dicere aliter,& ꝓbabili⁹, qa aut cõmittiur teſtiũ examina-
tio habẽti iuriſdõnẽ, aut nõ hñti. Primo caſu pt̃ fieri, ita loquunt̃
iura allegata ꝓ hac parte;ſi ñ hñti nõ,vt in aliis iurib.& vide quod
no.ff.quẽadmodum teſta.aper. l.ſed ſi q ex ſignatorib.in gl. ſuper
verbo,obſignẽtur.de cõſuetudine ꝯmittitur tabellioni,vt no.glo.
in ver.iudicis.in cle.t.de offi.deleg. Ex prædictis apparet, ꝙ ex ip-
ſa cõmiſſione nõ acqrit fideicõmiſſari⁹ iuriſdõnẽ. Facit authẽt.ad
hæc.C.de iudic.& ff.de excuſa.tu.l.ſcire oportet.in verſi.tribunal,
& ita exponitur,vt procedat no.gl. ſed receptio teſtiũ põt cõmit-
54 ti. Bal.in cõcluſio. † Sed qd ſi iudex cõmittit notario teſtiũ exami
nationẽ,& teſtis accuſatur de falſo,q teſtis dicit ſe illud nõ dixiſſe?
Dixit Spe.in ti.de teſte.§.1.verſi.ſed pone ecce,iudex nõ interfuit.
ꝙ nõ creditur notario. Tu dic ſ̃m Cy.C.de fal.l.ſi qs decurio,ꝙ ſi
iudex fuiſſet pñs,magis ꝓſumit ꝓſcripta,arg.l.oĩum.C.de teſt. Fa-
cit qđ no.ꝑ Io.ĩ l.2.ff.quẽad.teſt.ap.& ibi Bar. Bal.ĩ ꝯcl. Itẽ ille qui
ꝓpoſuit ꝓducere teſtes ĩ loco iudicii, & ñ ꝓduxit; ſi teſtes poſtea
ſe abſentẽt,ñ audit̃ ſi ĩpetrare velit ꝙ fiat miſſio ad locũ, vbi teſtes
morant̃ ꝓ eis examinãdis,vide Ang.ĩ l.đ dic.§ iubet.ff.q ſatiſ cog.
55 Teſtibus ꝓductis † intra debitas dilationes pt̃ ꝯ eorũ ꝑſo
nas excipi,& excipit̃ de oĩb.inhabilitatib.ſ̃.rela
tis in qb.tractatur,q a teſtimonio repellãtur. Si vni teſti obſtat ali-
qua exceptio,nõ retardatur ꝓceſſus,qñ ẽ ꝓbatus ꝑ plures. Inno.in
c.ſuper eo.t.verſ.nã ſi negetur debitũ,de appel. Bal.ĩ l.2. C.ſi ꝯ ius
vel vti.publ. Nã vnus teſtis nõ derogat duobus: ergo nec vni eo-
rũ.q a tunc nõ facit ſemiplenã ꝓbõnem. l.1.§.ꝛ.ff de ven. inſp.per
Iaco.de Are.& ibi eſt tex.de hoc vbi ſ̃. Quãr aũt formẽtur exce-
ptiones ꝯ teſtem crioſum, dic vt not.in l.3.§.lege Iulia. ff.de teſt.
de exceptionib.quæ opponuntur in perſona teſtiũ, dic vt notatur.
C.de teſt.auth.ſi teſtis ꝓductus dicat.ff.de teſt.l.teſtiũ. in prin.ver.
in primis cõdõ.& l.ad teſtiũ.§.cõdõnẽ. ff.de teſt. vbi ponit̃ forma
talis exceptionis , probatio exceptionis oppoſitæ ꝯ teſtes, põt dif-
56 ferri poſt publicationẽ. † An exceptio ꝯ teſtes vel eius ꝓbõ ſit ꝓ-
ponẽda,vel recipiẽda añ publicationẽ teſtiũ,vel poſt, & in qb. ca-
ſib. ꝓbõ exceptionis ꝯ perſonas teſtiũ dẽat a principio recipi? de
his, & prædictis, vide ſ̃m Lapũ de Caſtellione, ext.đ teſtib.c.ex
57 pte.Ille,† q teſtẽ ꝓduxit,nõ põt opponere ꝯ eius ꝑſonã,niſi cã de
58 nouo emerſerit.eo.ti.l.ſi qs.& ibi patet ſatis. † Quid ſi fui proteſta
tus ꝯ perſonã teſtis,quem aduerſarius meus producebat ꝯ me,&
teſtis poſtea deponit pro me,& an valeat eius dictum? Inn. in cap.
ꝑ ſitium. in gl.in verbo,proteſtatus de teſtib.dicit,ꝙ teſti deponen-
ti pro illo,qui fuit proteſtatus,ꝯ eius ꝑſonã,nõ creditur,ſi aduerſa
rius illã proteſtationẽ ratã habuerit: ſec⁹ ſi noluit. & oĩmõ voluit
vti eius dicto ꝯ ſe, quia eius dcm̃ teneretur recipere, qđ no. & te-
ne menti. Itẽ ſubdit Inn.ibi, ꝙ ꝯ perſonas nihil põt obiici fcã pu-
blicatione proceſſus,niſi fuerit proteſtatio facta a principio ꝯ ꝑſo
nas teſtium. Et vide ẽt Bar. ponentem has exceptiones contra ꝑ-
ſonas teſtium,in auth.ſi teſtis productus dicatur.C.de teſtib.verſ.
nota ſecundo.& ſatis patet alibi in locis non nominatis.
59 Iurare † dẽt teſtis dicere veritatẽ de tota & plenaria cã,quo
nes interrogabitur vſq; ad finẽ litis, ſeu cauſæ: tã ſup
eo,de quo interrogabitur vſq; ad finem litis,ſeu cãę,q̃ ſup alio,&
qđ ſolã veritatẽ dicet bit, non miſcens aliqd falſitatis, nec aliqd de
ſuo adiiciet, ẽt ſi ſibi bonũ videret. Itẽ ꝙ dicet veritatẽ pro vtraq;
parte: & ꝙ nec ꝓce, nec ꝓtio,nec amore, nec timore, nec priuato
odio,ſecus ſi publico,vt qa odit opera ſua, nec ꝓ ꝯmõ qđ ipſe, vel
alius habuerit,vel hr̃e ſꝑet,teſtimoniũ dicet,ſicut ſcit, & nõ ſicut
credit. Itẽ ꝙ nulli partiũ teſtimoniũ pãdet, donec atteſtõnes fue-
rint publicatæ:ſi tñ hoc vltimũ nõ iurat,nõ tenet. Itẽ ꝙ dicet veri-
tatem ſup articulis,& ſup tota cã. De hoc vide Ang.ff.de pet.hæ-
re.l.ſi qs hr̃ditatẽ.§.quoties.in gl.vl. Si vero tractatur, & ĩquirit̃ ſu
ꝑ ſtatu Eccłæ,duplex eſt forma. Prima ꝙ iuret dicere veritatẽ de
his q̃ ſcit, & credit in eccłia reformanda, exceptis occultis. Scđa
eſt,vt iuret ꝙ ad inqſitionem rñdebit veritatẽ, & dẽt iurare aduer
ſario pñte,vel cõtumace,& tactis Euãgeliis,niſi ſit ep̃s, qui ſolum
dẽt inſpicere. Vide qđ hr̃ in authen.ſed ſi iudex. C.de epiſc.& cle.
Ad presbyterũ, & Diaconũ mittetur domi ad iurandũ, cũ ſint ꝑ-
ſonæ egregiæ.l.ad perſonas.ff.de iureiur. Et ſi agitur cã coram iu-
dice laico, iurabit coram ep̃o. Item,ſi producens eſt pauper,tunc
iudex mittet teſtib.iurñm,vel eis dabit expenſas:quia tenetur pau-
perib.prouidere.& licet teſtis ſit religioſus non tñ valet eius teſti-
60 monium,niſi ſit iuratus. † An teſtis nõ iuratus probet:dic ꝙ non,vt
no.C.de teſtib.l.ſolã. Si teſtis depoſuit non iuratus,& poſtea iura-
rit,an valeat eius dictũ? Sunt opiniones. Et tene,ꝙ ſic,ſi eſt bonæ
famæ,vt in Spec.de teſte.§.ſequitur de teſtium iuro. Iurare poteſt
61 † de credulitate ẽt ille,qui nõ vidit,ſi tñ indubitanter nouit. Fallit
in teſte,qui dicit ſe vidiſſe, & ꝑſitem fuiſſe in actu. Inno.in c.cum
cauſam.de iuram.calum.ergo pars,quę iurat veritatem,ẽt nõ de-
bet interrogari de veritate ſcientiæ. & ſi interrogatur, põt dicere,
ſcio qa indubitanter noui.ſecus in teſte qui dẽt reddere cauſam ꝑ
ſenſum corporeũ. Et ita dicemus geſta ipſo pñte, & vidẽte. Vnde
dicit tex.ꝙ in teſte requiritur ꝓſentia, & memoria.ff de fur. l.qui-
dã tabularum.& in l.quidã in ſuo teſtõ.ff.de cond.inſtit.C.de teſt.
62 l.teſtium.& hoc dictum † Inn.dñs meus Narbonẽſis Cardinalis
allegat,ꝙ ad hoc vt eccleſia poſſit arma ſpũalia, & æternalia exer
cere,ſufficit ꝙ habeat iuſtitiam veritatis indubitanter,licet nõ ꝓ-
hibeat iuſtitiam probatam,quia procedit eccleſia vt pars,quæ ſuf
63 ficit quo ad fundamentum. † Teſtis, qui iurat dicere puram , &
meram veritatem,nil poteſt addere,vel mutare ſponte ſua. Inno.
in c.cum dilectus.de accuſ. Adde ꝙ tunc deponendo per famam
non probat dcm̃ ſuum,quia ille q non fuit in facto,non poteſt ſci
re veritatẽ. Vnde ſcire per famam,non eſt ſcire, ſed opinari. Vide
glo.no.in ver.decidi oportet.in l.in bonæ fidei.C.de reb. cred.ibi,
ſed quid ſi nõ interfuiſſet facto, ſ̃m Bal.ibi teſtis dẽt eſſet iuratus,
& vbi iudex non põt procedere omiſſa ſolennitate, quia dẽt con-
ſtare de facto,de quo non vr̃ conſtare niſi ſit iuratus,vt eſt gloſ. in
Cle ſæpe.de verb.ſign.& l.filius. ff.de don.& l.diuus. ff.de teſtam.
64 mil. Bal.in l.presbyteri.C.de epiſco.& cler. Teſtis † qui iurat non
tactis ſcripturis,põt puniri ſi dicat falſum. Bal.in c.fraternitatis,de
teſtib. Et an præſumat̃ ꝙ tetigit,no.in c.ut circa. de electio.in 6. Si
65 teſtis † iurauit vna die, & alia die depoſuit, debet edi dies depoſi-
tionis: qa licet depoſitio trahatur ad tp̃s iurĩ, illud eſt uerum, niſi
aliqua rõ impediat, ut ſi eſſet datus terminus ad probandum, uel
probatũ habendũ. Bal.in l.2.verſi.item facit ad aliud.C.vt li.pend.
66 Teſtis † põt compelli ꝑ ordinarium,ut iuret corã eo. Bal.in c.1.in
verſ.cõpellantur. ſi de inueſt.int.do. & vaſ.lis ori.& ibi in ver.ext.
quæro nunquid, &c. ponit nũquid teſtium receptio poſſit com-
67 mitti,quorũ dicta ſunt caute remittenda. Dic ut ibi patet.† Si te-
ſtis iurat dicere veritatem ſuper articulo , quatenus dicit ext. non
valet, ꝙ non iuratus deponit.l.iuriſiurandi. C.de teſtib. niſi illud,
qđ deponit,eſſet de appendiciis articulorum,ut in Auth. de teſ.§.
ſi vero dicatur.ſed ubi iurat dicere ueritatẽ ſuper tota cã , licet de-
ponat ext.articulum,ualet. Idem ſi iuraſſet ſimplr̃,quia iſta diſiũ-
ctiua æquipollet vniuerſali.l.obligari. ff.de aut.tuto.in gl. & plene
per Ang.in l.ſi quis libertatem.§.quoties,in gl.ult. ff.de pet.hære.
An teſtis non iuratus probet.dic vt no. C.de teſti.l.ſolam. Et an ſi
tunc dicit falſum puniatur.dic ut no.in gl.in uer. perfectum.ff.de
68 fal.l.ſi quis legatum. Et † an iurm̃ teſtis poſſit remitti conſenſu
partium? dic qđ ſic.gl.eſt no.in l.1.§.1.in glo. ſuper uerbo ſiũa, ua-
69 lebit,de fer.& no.ut ibi patet. An † autem teſtis iurans dicere ueri
tatẽ ſup ꝑ principali,intelligatur ẽt iuraſſe ſup depẽdẽtibus & con-
70 nexis?uide Ang.l.2.uer.unde dicit Inn. de mili. om.iud. † Licet
habens terminum probandi faciat iurare teſtes intra terminum ,
non tamen dr̃ probaſſe ſi non depoſuerint. ſed probatio eſt in fie
ri,non in facto eſſe, qa probatio ſic diffinit̃. Probatio eſt rei dubiæ
ꝑ argumẽta oſtẽſio,ut no.C.de prob.in rub. Sed iſti teſtes nihil di
xerunt.ergo nihil ꝓbauerũt,quia probõ dẽt eſſe certa & clara. ſed
hic nulla fuit quia nec affirmatiua,nec negatiua. Item poteſt eẽ,
ꝙ teſtis dicat ſe nihil ſcire.non ergo liquet, an ſit probaturus,nec
qđ probabit̃,qa đ futuris ſumus incerti.ff.de pecu.l.eo tpe. & l.qđ
dẽtur.C.ad Carb.l.3. §. duæ autem ſunt cãæ. & ideo ſi lex ſine mi-
niſterio hoĩs aſſignat terminũ ad ꝓbandũ,dñt teſtes iuraſſe,& de-
poſuiſſe intra terminũ, ut in cap.pia.de exc.lib 6.nec ſufficiat in ter-
mino legali feciſſe qcqd potuit.ff.đ do.l.arbitrio. §.pen.qa grauã-
men legis eſt a quo non poteſt appellari. Si aũt iudex dat dilatio-
nẽ, mitius agit q̃ cũ lege in dilationibus. Sufficit ergo ꝙ incũben
tia qs fecerit, i.teſtes ꝓduxerit,& iurare fecerit niſi iudex arctaſſet
eũ ad faciẽdũ đponere teſtes. Dñt tñ aduocati , ꝙ ſi eſt datus ter-
minus ad probandũ,ſufficit ſi iuretur intra terminum. ſecus ſi ad
probatũ habendũ,quod nihil eſt,quia idẽ ẽ ꝓbare,& probatũ hr̃e,
ut patet ex defectu probõnis.vide.ff.de arbitr. l.non ex oĩb. Dictũ
71 † teſtis trahit̃ ad tp̃s iurĩ, niſi tpe đpoſitionis præcluſa ſit via in ꝓ-
bando. Facit quod no.in c.1.đ offic.đleg. Bald.in concluſio. & vi-
72 de omnino in noſtro repertorio, in titu.de dil. Teſtis † qui iurat ĩ
termino,licẽt poſtea deponat, dr̃ in termino deponere, not.C.de
teſtib.l.ſi qñ. & ſi terminus datus eſt ad deponẽdum , non ſufficit
iurare intra terminum, niſi deponat. Quæro, vtrum in iurõ teſtis
requiratur partis citatio.ibidẽ.& vide de damno inf.l.damni infe-
cti.§.Sabini.& per Bar.in conſi.417. Teſtes non præſumuntur iu-
rati,niſi per acta appareat de iuramento, licet notarius dicat talis
teſtis iuratus. Bal.in l. Theopompus.ff.de dote prælega.
73 Quando † aũt teſtes recipiẽdi ſunt? Tu dic.ꝙ dr̃ poſt litẽ
conteſtatã, añ autẽ recipi non valent. Fallit in
multis caſib.in quibus recipiunt̃ lite non conteſtata,vel ẽt non in-
choata. Primus caſus eſt,ſi timeat̃ đ morte teſtium,vt qa ſunt infir
mi,vel ſenes. Scđus,ſi timet̃ de abſentia diuturna. Tertius,ſi agat̃
de

Digitized by Google

dc electione ꝯfirmāda, vel caſſanda. Quartus, cū agiť de mřimo-
nio carnali,& is q ꝯuenit malitioſe,cōtumax eſt. Quintus,cum ď
crīe ꝓcedit p inqſitionē. Sext⁹,cū petiť teſtē ad çternā rei memo-
riā examinari. Septimus, in cā appſonis a grauamine interpoſitæ
vel in alia cā,ſi appellatus cōtumax eſt. Octauus, qa in ꝯtumacia
actoris reus ſuos teſtes ꝓduxit lite non conteſtata. Rō, qa in eius
poteſtate ñ ē qñ ꝯueniatur. Nonus cū actor neqt agere pp īterpo
ſitū mřm. Decim⁹ cum minor iudicis offō ab hrēditate abſtineat
Vndecim⁹,cum cā eſt ſpūalis, vel ī crīe hrſis ꝓcedit. Duodecim⁹
vbicūq; publicū cōmodū offendiť,vt in malo officiali. Decimuſ-
tertius,ſm quoſdā.ſcdū agiť de ſtatu,& libertate ecclæ. Decimuſ-
quart⁹,cum reſtō inintegrū incidenter iudicis offō poſtulať. Deci
muſquintus,ī petitione legati,vľ fideicōmiſſi. Decimuſſextus,cū
agitur finiū regundorū. Decimuſſeptimus,cū agitur in Treb.reſt.
& in cā denunciationis. Decimuſoctauus,in cā hæreſis, nam poſt
mortē qs puniť ſine litis conteſtatione. Decimuſnonus, cū ꝑſona
eſt ſuſpecta. Vigeſimus,cum agitur cum aliquo poſſeſſore de bñ
ficio eccleſiaſtico obtinēdo. Vigeſimuſprimus in dilapidatione.
Vigeſimuſſecundus in cā purgationis. Vigeſimuſtertius,cū quis
eſt intra pubertatē,& timet ď variatione. Vigeſimuſquartus,in cā
ſubſcriptionis. Vigeſimuſquintus,qñ iudex ad cautelam teſtes re-
cipit ī notorijs. Vigeſimuſſextus, qñ qs deficit ī purgatione lite ñ
conteſtata. Vigeſimuſſeptimus,in libertate ſm quoſdam. Vigeſi
muſoctauus,vbi ante litis ꝯteſtationem aliqd incidēter ꝓponitur,
& ꝓbatur. Vigeſimuſnonus,vbicūq; aliqd iudicis officio expediť,
ꝙ intellige de offi.deſeruiēte actioni. Trigeſimus,cum is,qui poſ-
ſidet,hu ſe offert,quia tunc etiā lite non cōteſtata fertur ſnīa. Tri-
geſimuſprimus,in odioſis,ī quib.actori ꝑfigitur terminus,in quo
ſi non veniat, poſtea non auditur. Trigeſimus ſecundus, in exce-
ptionib.dilatorijs fori, & in quibuſdam peremptorijs, vt cum ex-
cipitur de re iudicata trāſacta, vel finita. Trigeſimuſtertius, cum
impubes ea Carboniano edicto, vel mulier noīe ventris petit ſe
in poſſeſſionē mitti, vel cū reo abſente actor petit ſe mitti in poſ-
ſeſſionē bonorū cā cuſtodiæ,vel cū q̄rit,an interſit actoris rē exhi
beri,vel qñ legatarius petit ſibi ſatisfieri de legato,et q̄rit,an ſit ei
relictum legatum,vel cū fili⁹ petit alimenta,& q̄riť an ſit filius,vľ
econuerſo,vel cū pignora capiſitur ea cā iudicati,& q̄ritur an ſint
condēnati. In ꝑdictis ſi vocatus ſit contumax, pñt teſtes recipi, &
diffinitiua ferri ſnīa. Trigeſimuſquartus,ī omnib. emergētib. ſm
quoſdā,et breuiter vbicunq; libellus non admittitur. Et dixit Inn.
in c.cū dilectus de acc.ꝙ publicatis atteſtationib.pñt ēt examina-
ri non ad plenā ꝓbōnem,ſed ad indiciū,vt in matre,q̄ teſtificatur
de ætate filij impuberis,& ēt infamis,q non facit plenā probōnē.
74 Ang.in concl. Et qñ † teſtes actoris, vel rei recipiunť añ litis cōte
ſtationē, vt qa ſunt ſenes,vel infirmi, tūc nō publicātur, ſed ꝯſer-
uātur, licet aliqui dixerint ꝯtrium in teſtib.pro parte rei,ſi tñ reus
adeſt in iudicio, & actor abeſt, tunc añ litis conteſtationē ēt reci-
piūtur,& publicantur,& ferť diffinitiua. Prędicta oīa vera,ſiue ci-
uiliter,ſiue crīalr agať. De ꝑdictis oīb.vide in Spe.de teſte.§.nunc
tractemus qñ ſunt teſtes.& vide Ang. C.de nauf. li.11.in l.de ſub-
merſis.vbi ponit caſus, in qb. ēt examinanť añ litis ꝯteſtationem,
de mā vide Bar.in l. mortis cā donare.ver.ea hac lege.ff.de donat.
cau.mor.& ꝙ no. idē Ang.in l.a.ff.de ſer. An in examinatione te-
ſtiū, q̄ fit añ litis ꝯteſtationē ſufficiat aduerſanſi citari ad domum
75 vide p do. Ang. in auth.de teſti. §.fi.in fi. Et ſi teſtes dñt † ſe nihil
ſcire, vel non recordari poſt eorū publicationē, pñt alij ſup eiſdē
capitulis examinari,nec nocet didiciſſe teſtificata. Iac.de Belu.in
vſib.feu.c.1. §.ſi enim.circa fi.in tit.qd ſi inueſtitura.ī 10. col. Sal.
76 in ꝯcl. † Teſtes,q examinātur ad æternā rei memoriā, corā quo
iudice dēnt examinari,vide p Ang. ff.de tranſ.l.cū hi §.tranſactio
nes. De mā horum vide in quodam conſ. Fran. Tig.quod hēs ſm
77 ī ordine,& incipit,vt patet. Teſtes † publicati ī æternā rei memo-
riā pro reo non valēt eidem, quia ſignat, ꝙ ſunt recepti ad finem
agendi,ſm Inno.in c.ſignauit.de teſti.ſed certe finis eſt indiuiſibi
lis in agendo,& defendendo,& iō valent pariter in vtroque. ff.de
iureiur.l.ſed & ſi poſſeſſori. §.fi.ſalno iure opponendi ꝯ perſonas,
& dicta teſtium,cum extra ordinem ſunt recepti. C.de teſt.l.fi. Et
78 no.† ꝙ interdum petit recipi teſtes ille,qui nō hēt actionem, nec
hřē ſperat,& tunc teſtes publicāntur, vt ff.de teſt.l.curent. & C.de
viſu fr.l. fi. Interdū petit,q non hēt, ſed hřē ſperat. Ita loquiť ff.ad l.
Aqu.l.3.& in l.in lege Aquilia,ſi deletum.ſed ibi ſpāle eſt,qa duo
concurrunt.ſ.odium delinquentis, & timor ēt probōnum defi-
ciēdarum. Interdum hēt actionem,ſed eſt timor,ne pereat ea di-
latione legali. Sic loquiť.ff.de Carb.l.3.§.duæ aūt ſunt cāæ. Inter-
dum hēt non pñti exercitio,tñ teſtes ſunt abfuturi,pp ꝙ ēt pñt re
cipi,& tunc examinantur,ſed nō publicantur tunc,ſed poſtea ſuo
tpe intra annum,vt in c.qm frequenter, vt li.non cōteſ. niſi partes
velint ſtatim publicari. Ex publicatione tñ teſtium non oritur a-
79 ctio.ff.de iureiur.l.ſed & ſi poſſeſſori. §.pen. † Et an requirať cita-
tio perſonalis cum teſtes extra ordinem recipiātur,vt no.per Inn.
ī c.ſignificauit.de teſti.vbi oīa prædicta,dicit in ſubſtātia. Facit ad
hoc vltimum.ff.de incen.rui.naufra.l. Pedius.& l.ne quid.nō tñ ci
tatus eſt ſemper admittendus ad ꝯdicēdum.l.3.§.pe.ff.de bo.poſſ.
Adde ꝙ no.in l.4.ff.de dam.infe.Io. An.in c.præſumitur ignoran-
80 tia.de reg.iur.lib.6.in mercurialib. Adde † etiam ꝙ dicit gl.i. in l.
geſta.C.de re iud.ꝙ in apertura teſtiū nō ſit neceſſaria partiū cita
tio.Bar.alibi alle. illā glo.quæ nihil dicit de citatione, ſed de pñia
81 tñ. Adde † ēt,ꝙ atteſtationes faciunt fidē in alio iudicio, qñ ſunt
trāſlatę in publica monumēta,vt d.l.geſta & no. in l.3. ff.q ī frau.
82 cre.ſm Richar. Mal.& q̄ no.Bal.ī ꝯcl. Poſſidens † pt petere examīa-
ri teſtes ad perpetuā rei memoriā,ſecus ſi nō poſſidet, Ang.in l.ſi
qs libertatē.ff.de pet.hær.§.nā cū qdam.ver.no. magis tuen,&c.

83 De numero † teſtium,dico ꝙ rřt duo ſufficiunt,niſi le-
ge,vel canone,expreſſe maior numer⁹ re
quiratur. Nam ſi accuſatur epſ Cardinalis non conuincitur, vel
deponitur, niſi ſeptuaginta duob.teſtib.ꝑsbyter Cardinalis cum
quadraginta quatuor,diaconus Cardinalis cū vigintiſex,alij cleri-
ci Romanæ eccleſiæ ſeptem. De prædictis vide gl.2.queſ.5.c.præ-
84 ſul.&c. nullam damnationem. † Si quis vult probare ſolutionem
debiti in ſcriptis contenti,quinque ſunt neceſſarij, ſed in probatio
ne confeſſionis facta ſolutione, quinque ſaltem non rogati ſunt
neceſſarij,ſed duo rogati ſufficiunt,vt no.C.de teſt.auth.rogati.in
ꝯtu excedēte libram auri,facto in ciuitate, & in ſcriptis redacto,
auth.ſed nouo iure. C.de teſtib. In codicillis autem ſunt neceſſa-
rij quinque. In donatione cā mortis ſimiliter quinq;. In teſtamē
to ſeptem. Sed ſi ſit in ſcriptis, & teſtator neſcit ſcribere,octo. ſe-
cus in codicillis, & teſtamento ad pias cauſas, vbi duo ſufficiunt.
Item inter filios,& nepotes. Item & in villis, & municipibus, vbi
eſt hominum raritas,ſufficiunt quinque. Item in reuocādo prius
teſtamentum ſufficiunt tres. C.de teſtamen. l.ſancimus. In teſta-
mento.n.militis duo. In teſtamento condito coram principe, ꝑci
bus ſibi oblatis, nullus requiritur teſtis. In purgatione Diaconi,
tres. In purgatione Epiſcopi duodecim. In depoſitione pecuniæ,
vel alterius rei,vel alicuius ꝯtus,ſi depoſitum excedit libram au
ri,requiruntur tres teſtes idonei, & fide digni. In interruptione ꝑ-
ſumptionis requiruntur tñ tres. In renūciatione Velleiani tres.
In confectione inuentarij loco abſentium, quos res tangit, tres.
In comparatione chirographi non publici, tres requiruntur. Itē
in promouendo inter agentes in rebus, tres. C.de proxi.ſac.ſcri.l.
vnicuique.circa princ.lib.12. Item in inſpectione priuilegiorum
debet quis eſſe contentus numero 12. In diuortio requiritur ſex
teſtes. Item quandoque requiruntur decem. C.de erog.mil.ann.
l.pen.§.non danda.verſic.hoc etiam adijciendo.lib.12. Item cum
per epiſtolam datur libertas, vel inter amicos, & amicas, patet ſi-
tus. Tres obſtetrices vocantur ad ventrem inſpiciendum, tñ duæ
probant. Ad oſtium cameræ,in qua mulier ſub cuſtodia eſt par-
tura,decem. Item tempore partus,decem liberæ, & ſex ancillæ in
conclaui adhibentur. Quot teſtes requirantur ad hoc, vt valeat te
ſtamentum,vide glo.ff.de teſtam.l.hæredes palam.in prin. Quot
teſtes requirantur in voluntate declarante, vide d.l.hæredes palā.
§.1. Quot teſtibus ſit credendum.vide gl.a.q.4. in ſumma. Quot
teſtes requirantur ad confirmandum, vel probandum iudicium
nouæ uoluntatis ſupremæ.vide Bar.in l.1. verſi.quæro. ff.de leg.3.
Quot requirantur ad probandum errorem, dic ꝙ ſi quæritur de
errore ſolennitatis,requirūtur duo: ſi voluntatis, requiruntur tot,
quot requiruntur ad actum, de quo quæritur, de quo vide in l.cū
proponebatur.in glo.in verbo,quæreretur,in gl.& ibi no.ff.de leg.
2.iuncta l.hæredes palam.ff.de teſta.

85 Sed an credatur † teſtimonio vnius? Reſpondetur
rřt ꝙ nō, ēt ſi præſidali fulgeat di-
gnitate,quia vox vnius,vox nullius.l.iuriſiurandi.C.de teſtib. Fal-
lit ī quibuſdam caſib.in quib.creditur dicto vnius. Et primo,ſi qs
reuocationem mādati probat per vnum teſtem cum æris ſacro.
Secundus caſus eſt,qñ ſolus tabellio ſi dubitatur, facit inſtrumen
tum publicum,nā ſolus facit fidem. Tertius,quia ſtatur iuřo cre-
ditoris tantum ſuper eo ꝙ ſuperfluum eſt in pretio rei venditæ.
Quartus,quia ſtatur vnius teſtimonio, cum teſtator ita præcepit.
Quintus,qñ quis habuit probabilem cauſam ignorantiæ. Sextus,
quia creditur dicto vnius abbatis,qui dicit epiſcopū vicini meſſē
ante miſſarum ſolēnitatem exaraſſe.86.diſt.c.tanta. Septimus,cre
ditur vni extra iudicium,tanquam ſocio. Octauus eſt, ꝙ creditur
vni,qñq; cum iuřo principalis perſonæ. Nonus,vbi nulli fit præiu
dicium,puta cum dubitatur,an quis ſit baptizatus,vel eccleſia ſit
ꝯſecrata. Decimus,cū dubitatur de voluntate obmuteſcētis, ſeu
morientis. Vndecimus,pp dictū vnius ſigillū in teſtō appoſitum
redditur dubiū.l.1.§.fi.ff.quemad.teſt.ape. Duodecimus in termi
nis appoſitis ſtatur determinationi venditoris. Decimuſtertius,
vnus impedit matrimonium ꝯhēdum. Decimuſquartus,vnus facit
īdicij purgationem. Decimuſquintus,qa creditur dicto vnius,cū
ſibi defertur iuřm. Decimuſſextus, creditur ſacerdoti dicenti ali-
quem pœnituiſſe. Decimuſſeptimus, creditur vni tanq̄ plurib. pp
eius fidem indubitatam. Decimuſoctauus creditur quoq; execu
tori dicenti,ſe citaſſe,vel denunciaſſe. Decimuſnonus credit Car
dinali,vel alij excellenti dicenti ſe legatum, vel aliquid aſſerenti,
licet id non probet.de hoc per Io.And. in Cle.1.de prob. Vigeſi-
mus caſus eſt,quia creditur vni reuelanti inſidias factas princi pi.
70.diſt.c.ſi qs Papa.2.q.1.c.quicunque. Vigeſimuſprimus,crediť
ſoli epō,ſed hodie corrigitur. Vigeſimuſſecundus caſus eſt, vnus
teſtus

Digitized by Google

teſtis Idueit pſumptionē. Vigeſimuſtertius, credit vni de cōſenſu
partiū. Vigeſimuſquartus, qa credit vni teſti cū fama. Vigeſimuſ-
quintus, vnus pficit, ſed nō ſufficit, vt in milite ab hoſtib. miſſo, cu
ius aſſertioni creditur, ſuffragantibus meritis prioris vitæ. Vigeſi-
muſſextus, ſtat iuro violētiā paſſi de ꝙtitate reiū. Vigeſimuſſepti-
m⁹, credit iuro alicuius ꝯ ſcm aduerſarij. Vigeſimuſoctauus in cā
denunciationis credit vni teſti. Vigeſimuſnonus, vnus teſtis facit
86 ſemiplenam pbōnē. Quid ſi † qs vult pducere 40. teſtes, & iudex
nō vult recipere, niſi 20. an poterit appellare? Et vr ꝙ ſic, vide de
pdictis oīb. & alijs multis I Spec. de teſte. §. teſtat de numero. ver.
hoc tn̄ fallit. An dcm̄ vnius teſtis cum alis indicijs faciat ſemiple-
nā pbationem, vide Bar. I l. j. §. idē Cornelio. ff. de qō. An credatur
87 teſtimonio † vnius, vide gl. de ꝯſe. diſ. 4. c. placuit de infantib. I ver.
teſt enī, & c. cū itaq;. & 4. q. 3. §. vnus vero. in gl. ſuper d. ver. vnus te
ſtis facit ſemiplenam pbōnē, vt in l. in bonæfidei. C. de reb. cre. in
quo die, aut partes conſentiunt I pſonam, & dcm̄, & pbat plene,
aut I pſonam tm̄, & tunc ſemiplene: qa licitū eſt eius dictū infrin-
gere. l. ſi qs. C. eo. Totam iſtam mām limitat Bal. I d. l. I bonæfidei,
p dictū Inno. nam vn⁹ ſemiplene pbat, ſi depoſitio ꝯcernit pīu-
dicium alicui⁹, ſed plene, & pfecte probat, qn̄ depō nō ꝯcernit ali
cui⁹ pīudicium. Ita no. Inno. I c. 1. de ſepul. qd̄ eſt no. dignū. Ang. I
ꝯcl. an valeat pactū, vt credat vni teſti, vide Ang. ff. de pac. l. pactū
88 Iter. verſi. item nō valebit pactū. † Quæro, an tabellio, q publicum
cōfecit iſtrm̄, connumeret I numero teſtium. Dic ꝙ non, ne fun-
gatur duplici offō, arg. C. de aſſ. l. fi. & l. hac conſultiſſima. C. de teſ.
& hoc, vbi ext numerū teſtium reqtitur tabellio. Si vero ꝗratur
de ſcriptura, q̄ ſi probat, niſi qs vtat ēt teſtiū productione, tunc ta-
bellio hr̄ p vno teſte, vt l. Domitius Labeo. ff. de teſtam. Iacob. de
Aret. dicit, qa nō ſcribit, vt pſona publica, vel ſcriptura illa non ſit
ad pbādū, ſed ad ſolēnitatē. Non ob. lex, ſi qs decurio. C. ad l. Cor.
de falſ. qa non examinat vt teſtis ſup negotio, licet ſup ſcriptura,
an ſcripſerit: ſed ꝗrit, an ſit vera: non aſſt eſt teſtis. Vel dic quanū
ad ſolēnitatem ſcripturæ, & ꝗtum ad veritatem negotij credit ta-
bellioni, ſed de ſolēnitate negotij nō, niſi ſit inſtrm̄ ſolēne, vbi ad-
ſit debitus numerus teſtium, ſed vox, non ſcriptura neutrū efficit.
Ad d. l. Domitius, dic, ꝙ ibi non erat tabellio, nec requirit ibi ſm
And. de Piſis. Aliqn̄ nulla fit ſcriptura: & tunc tabellio non venit
I forma inſtr: & iō eſt optimus teſtis, qd̄ patet, ꝙ I ore duorum vr̄
ſtare inſtrm̄, non tn̄, ex quo tabellio nō cōputat. Facit ad not. in
§. itē verborū. Inſt. de inutilib. ſtip. Aliqn̄ qs vult aſſumere ſolam
pbōnē ex ſcriptura, aliqn̄ ſolū ex teſtib. aliqn̄ ex vtroque. Primo,
& tertio non computantur, in ſcdo ſic. Bal. in ſuis concluſionib.

Qualiter teſtes ſunt examinandi, Spe. in ti. de teſte. §. nūc
tractādū eſt, qualr̄ I examinatione. vbi ponit pra
ctice, & forma. an poſſit examinari I eccleſia, vide C. de ſacroſan.
89 eccl. l. nemo ap forū. † Teſtes q non ſunt Latini, qualiter exami-
nabuntur per notariū Latinū, qui eos non intelligit: Bar. I l. j. §. fin.
ver. quæro qualiter. ff. de verb. ob. dicit, ꝙ dēnt adhiberi duo inter-
pretes, ſi fieri pt. vt in c. qm̄ ꝯ falſam. ext. de pb. vel vnus tm̄, ſi plu-
res reperiri non pñt, vt in Aut. de nō alie. §. ꝙ aūt dictū. ibi, aut etiā
vno. & facit. l. cōparationes. C. de fide inſtrument. & ſcribat nota-
rius primo ſic. Talis teſtis iuratus, & examinatus ſup dictis articu
lis ſibi lectis, & vulgarizatis per dictū iudicē, & me notariū decla
ratis, & interpretatis p talē interpretē ipſi teſti, ibidem dixit, & re-
ſpondit I ſermone Theutonico, & īterpretato, & declaratu per ta
lem, I vel tales interpretes dicto iudici & mihi notario. Ang. I cō-
clu. Sed qd ſi duo teſtes deponunt, vn⁹ Latine, ali⁹ Græce. Reſpō-
deo, valet eorum depoſitio, ſi idem dicunt, argu. l. blanditus. C. de
fideiuſ. Defect⁹ ergo locutionis teſtimonium non vitiat. 15. q. 7. c.
& hoc dixim⁹, in gl. I ver. cognouiſſe. Sed qd ſi dubitet de exami-
natione, vide I Spe. vbi ſ. & qd̄ no. C. eo. l. nulli. Teſtes debent re-
cipi ſecrete & debent deponere de his, quę pcipiūnt ſenſu corpo
reo: nō aūt de his, quæ percipiūtur iudicio intellectus, vt not. C. de
90 teſt. l. teſtiū. & Innoc. eo. tit. c. cū cā. An † poterit teſtis dictū ſuū da
te iudici in ſcriptis: dic, ꝙ non. 3. q. 9. cap. teſtes. & facit c. ſi qs. §. ab-
ſens. de elect. I 6. Nā iudex dēt audire, vt videat qua fronte, qua tre
pidatione loquatur. vt l. de minore. §. tormenta. ff. de qō. & no. In-
noc. in c. qm̄ ꝯ falſam. de prob. Quæ tn̄ rō non pcludit in ciuili, ſed
criali, cum in ciuili iudex examinationem teſtium poſſit alij cō-
mittere. Vnde vbi eſt diuerſa rō ſcripturæ, & viuę vocis, non pdu
cit eundem effectum litera, & viua vox. in his vero ſecus. quia idē
eſt effectus exprimere per literas, & per nuncium, & ſic p viuam
vocē. l. ꝯſenſu. ff. de act. & obl. qd̄ no. I c. decernimus. de iud. ex cō.
Ang. I concl. & vide, qd̄ not. Inſt. de teſtam. §. teſtes. Not. vlterius,
91 † ꝙ teſtes nō dēnt examinari ſuper articulo, ſuper quo nō ſunt I-
ducti. l. ſi duo patroni. §. idē Iul. ff. de iureiur. per glo. in verbo, non
probare. & Doct. ibi. Itē nec debent iurare, niſi de eo ſup quo ſūt
inducti, niſi in caſibus, quib. iudex poteſt ex officio examinare, vt
92 ff. de ꝯd. ob tur. cauſ. l. idē ſi ob. §. ubi ob iudicium. Non † tn̄ depo
nere extra articulum, ſi deponit ſuper depēdētib. & connexis, vel
ſup concomitantibus, vt ſuper loco, & tpe, dic vt ibi not. Inno. de te-
ſtib. c. per tuas. & in Spec. eodē tit. & ſequitur. verſ. illud āt notādū.
93 Articulus † tn̄ non eſt de ſubſta probationis, qa valet dictum teſtis,
ꝙ deponit ſuper libello, ſi articuli non ſunt formati, vt no. Arch.
94 in cap. præſentium. in ver. interrogatoria de teſtib lib. 6. Sed † qd
ſi teſtis deponit verum I articulo, extra tn̄ articulum deponit fal-
ſum, an vitietur eius dictū: Dic ꝙ non. qa non eſt periurus, cū ext.
articulum deponat non iuratus. & vide per Inn. in c. fraternitatis.
in prin. de hær. & per Cynum I l. 1. ver. cuidam fecit falſum. C. de
ſepulch. viola. & p Iac. But. I l. Lucius. ff. de Iſtam. Angel. in conclu.
95 † Licet corā iudice, vel ext. iudiciū teſtis dicat ſe non Iterfuiſſe, ta
mē iudex ex iuriſdōne, quam habet I teſtem, cogit illū ad deponē
dū veritatē. & ſtat depoſitioni. i vſib. feud. qd ſit inueſtitu. c. 1. verſi.
nam ſi inſtrumentum. iuncta gl. ibi, in ver. dn̄o cogente. licet Bart.
96 videatur dicere ꝯtrum in l. eos, qui. ff. de fal. Itē † teſtes, q non poſ
ſunt inuiti cōpelli ad teſtimoniū. puta ex forma ſtatuti, vel legis, vt
ſunt illæ perſonæ, quæ enumerantur in l. 1. §. lege Iulia. & l. ſeq. ff.
de teſti. Si deponunt volentes, dēnt redigi eorū dicta in ſcriptis, ꝙ
voluntarie deponunt. arg. auth. presbyteros. C. de Epiſ. & cler. ibi,
in ſcriptis declarauerunt. Alias ſi non fieret, præſumerētur inui-
ti deponere illi, q obſequuntur imperio magiſtratus. ff. de reg. iur.
l. non vr̄. §. 1. & optime pbatur per text. d. auth. Ang. in conclu. &
Bar. per Bal. in d. auth. licet teſtes debeant deponere pro vtraq; par
te. C. de Epiſc. & cler. auth. ſed iudex. Item iurare pro vtraq; parte
debēt de veritate dicēda, vt l. is apud quē. C. de eden. in glo. in ver.
exhiberi. I med. & C. de hæret. l. qm̄, in fin. & C. de q. l. interrogari.
97 ff. de probat. l. cum probatio. cum † tamen ad teſtes mittuntur, pu
ta qa ſunt perſonæ egregiæ, debet fieri expēſis pducentis, vt c. mu
lieres. de iud. lib. 6. Similiter cum teſtis venit ad iudicem de lōgin
quo, 4. q. 3. can. ſi teſtis. §. venturus, & c. ſtatutum. §. præferendo.
& ibi glo. no. in verbo, expenſas. de reſcrip. lib. 6. Ang. in concl. Te
98 ſtium † dicta debent ſcribi, alias non valet ſnīa. Ergo per iudicem
& per tabellionem non poſſunt pbari dicta teſtium. Bal. in l. pro-
99 latam. ver. in gloſ. conſcribantur. C. de ſenten paſſ. † teſtes debent
examinari ſuper interrogatorijs, & ſi nō rñderunt ſm ea, quæ ibi
articulantur, non proderunt producenti, & ideo pars ſit cauta, ꝙ
ante interrogationē petat interrogatoria redigi in actis, & copia ſi
bi fieri, vt ſic videri poſſit, an ſint examinati ſm interrogatoria,
extra, de teſtib. c. cum clm. ſuper glo. de cauſis. in nouel. An autē
interrogatoria poſſint emendari, vide Bal. in l. edita. C. de eden. in
reper. in verſi. interdum contingit. Teſtes, qui non interrogantur
ſm formam interrogatorij, hn̄r pro non receptis. Bart. in ſuo con
ſil. 188. quod Icipit ſtatuto caſtri. & I c. præſentium. §. teſtes. de te-
ſtib. in glo. quæ incipit, īterrogatoria. I 6. ſuper quo conſuluit Ioan.
And. I nouella, ꝙ potius fiunt ſuperflua, quam omittantur neceſ-
ſaria. Et eſt vtile, qa ſi dolo, uel malitia, uel negligentia omiſerit
interrogare, repetuntur poſt publicationem. Sed ſi non fuerint
facta īterrogatoria, iudex ex ſuo officio faciat alia, de quib. in cap.
cum cauſam. de teſtib. Et an valeat dictū teſtis non interrogati de
cauſa ſcientiæ, vide in nouella, in d. c. pſītium. Ange. in concluſio-
100 nib. iuris. † Teſtimonia aūt iudiciaria dr̄r duobus modis. Primo
qn̄ de negotio, de quo modo agitur, non fuerunt teſtes a princi-
pio adhibiti, ſed modo producuntur teſtes a principio adhibēdi,
ut qa eſt factum furtum, vel iniuria. Alio modo, quando teſtes te
ſtificantur de his, quæ fiunt in iudicio: puta, litem fuiſſe cōteſtatā,
ſniam eſſe latam. nam tales teſtes dn̄r iudiciales, Cyn. in l. qm̄. C.
101 de hære. † Teſtes ſeniores præferuntur iunioribus. ff. ſi cer. pet. l. cū
quid. in glo. in ver. nouum, quod eſt uerum in dubio, ſecus ſi con-
ſtet de iunioribus qa ætati præferunt, vt in Auth. de mona. §. fi. & fa
cit ff. de fi. inſtru. l. fi. & l. nulli. ff. quod cuiuſq; vni. nomi. & ff. de li-
ber. & poſth. l. Gallus. in 1. glo. & per In. in cap. 1. de maio. & ob. ut
102 patet. Inſtruere † teſtes, qui interfuerūt negotio, vt plene, & ap-
te uerba dicant, non eſt peccatum. Et ſi interrogantur, an fuerint
inſtructi, & dicant, ꝙ non fuerunt inſtructi, & dnt falſum, nō ſunt
periuri, quia intelliguntur de illicita inſtructione. Bal. in l. fi. verſi.
& ſi teſtes, C. ſi ex fal. inſtru. & in authen. at qui ſemel, C. de pbat.
& per Goffre. in titu. de ſent. Sed an valeat teſtimonium, ſi teſtes
inuicem ſe inſtruunt, vide quod no. Inſtit. de teſta. §. teſtes autem.
103 Teſtes ſuſpecti debent interrogari de circūſtantijs. Ang in co.
de teſtib. §. ut liceat. Teſti ſubrogato ad actum inchoatum loco
alterius teſtis, cū aliquis caſus contingit, debent narrari omnia
ante geſta, & ipſe ēt interrogare alios teſtes utrum ſint geſta in
eorum præſentia, & deponere utrum ſic depoſuerint, & poſt re-
ſponſionem affirmatiuam actus debet conſummari, vt no. C. de te-
ſtam. l. cum antiquitas. & uide glo. in verſ. remiſſum eſt. l. caſus. C.
eo. licet alias in teſtamentis teſtium ſolennitas ſit indiuidua, ut
ff. de teſtib. l. qui teſtam. §. fi. & l. hæredes palam. §. fi. Et debent au
dire, & videre teſtatorem, alias non ualet teſtamentum. C. de teſ.
104 l. ſi non ſpeciali. † An autem poſſit quis de facto ſuo teſtificari,
vide Inno. in c. non ſine. verſ. item nec iudex. de arbit. & l. deferre.
§. 1 ff. de iure fi. & ibi eſt tex. not. Item non poteſt quis deponere
in cauſa, de qua ſentit commodum. C. de teſtib. l. omnib. Fallit ſi
non ſentit principaliter, ſed per quandam conſequentiam. C. de
teſtamen. l. dictantibus. ff. de teſtam. l. qui teſtamento, in princ. In-
ſti. cod. tit. §. legatarij autem. Vel dic quod ſiue principaliter, ſi-
ue incidenter ſentiat commodum, dummodo neceſſarium, non
admittitur, ut dic. l. omnibus. ſecus ſi dependet ex uoluntate al-
terius, d. l. dictantibus. & l. qui teſtamento. in princ. Nam in dictis
iuribus

Digitized by Google

intrib. depēdet ex volūtate alterius.ſ. hrdis, vtrū ſcinerit cōmodū.
Nā licet hrs declaret teſtm̄ aliqđ, tñ pt eſſe. ꝙ non adiuit hrditatē
nec donec inſpiciat de vin b. teſti, p̄t adiri hrditas, vt no. ff. de acq.
105 hær. l. is q. & l. ſi is ad quē. † Et cū qs interrogat de facto ſuo, dr tñ
ſuum, nō teſtimoniū. 4. q. 3. can. ſi teſtes. vbi glo. & vide Bar. in cōſ.
209. aut teſtm̄ eſt factum ī ſcriptis, & poterit legatarius teſtificari,
qa nō deponit de veritate, ſed de ſolēnitate. Sic intelligit dicta lex,
q ꝯeſtō, & dictus §. legatarijs. Aut ē nūcupatiuū, & tunc cum hēat
deponere de veritate, nō admittit. ff. de teſtib. l. nullus idoneus. tñ
bene valet đ ſe, ſi poſſit ꝓbari. Si vero nō poſſit ꝓbari, ñ đficit ius,
106 ſed ꝓbō. † Teſtes repeti iterdū pñt, de quo vide ff. de q. l. repeti. &
p Ang. ī Auth. de teſti. §. & licet. In iudicio ordinario p̄t iudex ex
offō ſuo poſt publicationem teſtium illos repetere, vt declarēt, nō
vt addāt Bar. in d. cōſ. clxxxviij. Teſtes in diuerſis īſtātijs poſt didi-
cita teſtificata ſup eodē facto poſſunt repeti. Ang. ff. de fur. l. qdā
107 tabulariū. † Declarare, vel corrigere, vel iterp̄tari dictum ſuū, an
poſſit teſtis, vide omino Spe. d teſte. i pri. ver. itē ꝙ teſtis obſcure, &
p Odofr. C. de teſt. l. ſi cñ. ad fi. Et ñ poſſūt variar, & dicer alio mō,
vt ī l. qcqd aſtrigēdæ. ff. de ver. ob. p gl. & Bar. ver. & iſtū tex. cum
iſta. Adduertēdū tñ. ſm eum, ꝙ ſi teſtis ī ꝯtinēti anteq̄ primum di
ctū hēat ꝓ pfgcto, & ꝯpleto, nihil declarare p̄t, qa nō vr̄ đpoſuiſſe.
C. de fi. inſtr. l. ꝯctus. Facit ꝙ no. Spe. de teſte. §. j. ver. qd ſi dicit. &
108 vide ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. iubet lex. † Sed nūqd iudex poſt
q̄ ē cōcluſū ī cā. poterit iterato teſtes iterrogare? Vide p. d. Dy. in
109 auth. q ſemel. C. quō, & qñ iud. Qñ qs † fugit officio teſtis, & of
ficialis ēt ex interuallo poterit dictū ſuū corrigere: ſecus, ſi teſtis
110 tñ. Ang. ī ꝯcl. & ī ꝯſ. 17. †. An ſtēt primo, vel ſcdo dicto, qñ teſtis
variat, vide Bar. diſtinguētē in l. eos q. ver. & ꝓ declaratiōe. ff. đ fal.
& Bal. i. c. j. §. ſi. n. qd ſit iueſtitura. i ſeu. Et ſi primo dixit ſe ñ recor
dari, ſcđo dixit ſe recordari, ſtat ſcđo dicto Ang. ff. de fur. l. qdā ta
bulariū. Quid ſi teſtis dixit vnū ext. iudiciū, & aliud in iudicio, cui
dicto ſtabit, & an punieт de falſo? dicā ĩ. in mā falſorū teſtiū, & viđ
gl. fi. in c. cū cām. de teſti. & dixi ſ. in §. ſi teſtes citati ñ veniūt. Si te
111 ſtis † dixerit ſic, imo ſic, ſtat vltimo dicto, & valet. ff. de hęr. iſt. l.
ſi ita fuerit Titius. Teſtis, q dixit heri, ñ credo, vel neſcio, pōt ho-
die dicere, ſcio, vel credo. Bal. in c. j. §. notādū. ī titulo, quot ſūt te-
ſtes neceſſ. in feu. Itē ſi dixit ſe neſcire, & ſi poſtea examinatꝰ dicat
ſe ſcire, qa melius recordat nūc, quā tūc, valet dictū ſuū, ꝙ eſt ve-
rū, ſi anteq̄ locutus ſit cū parte, ſcđo examinat. aſs ſecus, vt no. in
112 Auth. de teſti. §. qa vero. Teſtis † examinatus ī iudicio depoſuit
ambigue de Sticho, & nō dicit de quo, nunqd interp̄tari poterit.
De quo diſtingue, vt no. dixit text. & ibi p Bar. ī l. inter ſtipulantē.
§. ſi Stichū. ver. & iſta lex facit. ff. de ver. ob. Aut ī iudicio orit du-
bitatio circa verba, & tūc, aut ſunt ꝓlata ab aliquo ex ijs. ī quorū p
ſona principiū ſuſtētat, aut ſūt ꝓlata a quodam alio. Si ab vno ex
his ſp interp̄tat ꝓ eo, vt d. §. ſi Stichū. & in l. ſi qs ītētiōe ambigua.
ff. de iudi. ſiue ſit actor, ſiue reus, & p Dy. & gl. ī c. ꝯeū. de re. iur.
lib. 6. Qñq; verba ſunt ꝓlata ab alio, quā ex litigatorib. vt in teſtō
vel defunctus eſt aliqs, q ꝓtulit verba ſucceſſionē hñtia, & tunc
aut vis facere iterp̄tationē cā euitādi aliquā ꝯtietatē, vt eſt caſus ī
c. cū tu. de teſti. & ī prima ꝯſtōne Codicis §. in qb. Aut nō vis face
re aliq̄ iterp̄tationē cā euitādi aliq̄ ꝯtietatē, ſed vt ꝓſit alij, vel pp
aliq̄ aliā cām, & nō p̄t fieri. Sed illud verbū dubiū nō valet, vt ī c. ī
p̄ſētia. đ ꝓb. & in gl. d. §. ſi Stichū, & in l. idē Pōponiꝰ ſcribit, ſi fru-
mētū. in fi, ff. de rei vē. Aut īſurgit dubietas circa aliud, quā circa
verba: & tūc, aut loqmur ī his, q̄ ꝑtinēt ad litis ordinationē. & tūc
ſi actor inſtat ī ꝓſequēdo, fauet actori, vt ī l. de die. in prin. ff. qui ſa
tiſd. cog. Si vero nō īſtat, tūc dēt faueri reo. l. ſi ea q̄. C. q. ac. ñ poſ.
& l. ꝓperandum. § ſi qdē. C. de iud. Aut in his, quæ ꝑtinēt ad litis đ
ciſionē, & tunc fit interp̄ratio ꝓ liberatione. l. Arrianus. ff. de act. &
obli. l. lege Iul. ff. de manumiſ. Vnde dicit Bar. in d. § ſi Stichū. ꝙ i-
tētio dubia dēt declarari probōnib. Nam ſi ꝓbō dubia eſſet, inter
pretatio fieret ꝯ eū, vt dictum eſt. Licet. n. poſſet dicere, ſic intelle-
xi in libello, non tñ pōt dicere, ſic intellexit teſtis. Et ſic dēt intelli
gi iſtud dem̄ Ang. in cō cl. Licet. n. in dubio interpretatio atteſta-
tionum fiat ꝯ producentē, vt ext. de prob. c. in ꝑñtia. tñ qñ dicta te
ſtiū poſſunt coadiuuari. & ſm interpretationē legis cōcordari, &
ꝯteſtes dici, dēt hoc fieri, vt no. Inn. in c. Cumana. in ñ. de elect. &
in ca. dudum. de elect. §. j. eo. ti. raciat. l. cum de ætate. ff. de proba.

113 **Teſtes** magis † idonei reqrūt in crīalib. q̄ in ciuilib. vt ī c.
medicatores. de teſti. ī vi. ꝯcordat. c. teſtimoniū. e.
ī antiq. Nām crīalib. ꝓbōes aptiſſime reqrunt 5. q. 6. Epiphanium.
2. q. 3. c. ſciāt cūcti. ſtrictus ē agēdum vbi agit de ſalute hoīs. C. de
app. l. addictos. Hinc eſt, ꝙ in cā crīali ēt ciuilr mota, pp bonā p̄ſū
ptionē quā actor hēt ꝓ ſe, nō eſt iurm̄ deferēdū in ſupplementū
ꝓbōis, ſecus in ciuili, vt in glo. no. in ver. ꝓbata. in c. tā literis. de te-
ſti. & no. Bar. in l. maritus. verſ. vlt. q̄ro. ff. de q̄ſt. & hoc ꝙ not. in c.
veniēs. el. j. đ teſti. vbi dr̄, ꝙ vnus teſtis cū fama in crīalib. non ſuffi-
cit. Itē magis exacta ꝓbō requirit, cū agit de crīe crīaliter, quā cū
ciuilr, vt ī d. c. mediatores. ff. de teſt. Accedit. n. cā crīalis ciuilr mo
ta ad mām cāæ ciuilis, quo ad aliqua, de ꝓcu. c. tuæ. & ꝙ no. ext. de
iud. c. at ſi clerici. ī gl. Qñ aūt de crīe dicatur agi ciuilr, & qñ crīalr,
dic vt no. ī l. nunq̄ plura. ff. de priua. delic. p Bar. & Inn. ī c. qualiter,
114 & ,ñ. de acc. & Ang. ī ꝯcl. † Teſtes in cā crīali ſubiciūt tormētis
ſi res exegerit. C. de fi. inſt. auth. apud eloquētiſſimū, in fi. & ſic vr̄
arg. a ꝯrio ſenſu, ꝙ ī ciuilib. nō ſit locus torturæ, ꝙ limita ſm Bald.
eſſe verū, niſi teſtes ſint poſiti in dignitate, nā tunc ſi non eſt vilis
ꝯdōnis, nō torquet in cā ciuili. l. diuus. ff. de q. niſi inueniat vacilla
re. l. ex libero. eo. ti. in glo. in ver. nō vacillāte. Teſtes aut viles tor-
quent in trib. caſib. ſ. in duob. ſ. dictis, & cū feſtināt teſtimonium
ferre, vide Bal. ī d. auth. itē teſtis vacillās ī cā ciuili p̄t torq̄ri. Ang.
in l. quoties. C. de nauf. li. 11. Ad torquēdū aūt teſtes reqruntur ea
dē indicia, q̄ in reo. Bar. in l. vnius. §. iudex. verſ. ſcđo q̄ro. ff. de q. In
cā inqſitionis, an poſſint teſtes examinari parte non citata, vide
Ang. in l. ſi uacātia. C. de bo. vacā. lib. 12. Teſtes in cā inqſitionis
nō t dēnt deponere de occultis, ſed de illis vbi clamor aliqs p̄ceſ-
ſit. Et ſi de occultis deponit, nō eſt pp hoc reus puniēdus. de acc.
115 c. qualr. j. in gl. pe. & in c. accedēs. e. ti. † Vacillātes in teſtimonio
poſſunt torq̄ri pro veritate eruēda in Sp. de teſte §. nūc tractādū.
verſ. ꝯſiderare ēr dēt. Et qñ teſtis vacillat, dēt notarius de mādato
iudicis hoc ſcribere, ſm Inn in c. qm̄ ꝯ. verſ. delegationes aūt. đ ꝓ-
ba. Idē ſi trepidāt, vel mutant colorē in facie, qa oīa iſta indicia ſūt
ſigna falſi teſtimonij, hoc tñ totū relinquitur arbitrio iudicis inq-
rendū ex alijs ꝯiecturis, nō ex ſolo pallore, uel trepidatione. l. de
minore. §. tormēta. ff de q. Fꝯ, teſtes, qui ex forma ſtatuti nō poſ-
116 ſunt reꝓbari, nō poſſunt inqri. in cōſi. 7. ꝙ inci. dt Old: † ꝙ euaſit
quēdā accuſatū. ꝯ quē erat probatū, ꝙ comiſerat maleficiū đ no-
cte, & teſtes depoſuerunt ſe vidiſſe p crepuſculū Lunæ, illa nocte
non fuit lumen Lunæ, & iō nō poterant vidiſſe, & ſic fuerunt reꝓ
bati nāli rōne, ſm Bal. in c. i. §. porro ſi dñm. uer. pp ea dñs. in pri. q̄
117 fuerit prima cā bñfi. amit. Bal. in cōcl. An † teſtis, q dt, cognoui
occidentē, ſed non occiſum ꝓbet' dic ꝙ ſi ī inqſitione fit mētio đ
de certo occiſo, nō ꝓbat, alias ſic. 2. q. 6. can. ei. q ap. §. ſi qs libellos.
Bal. C. qui acc. non poſ. l. data opera. Sed qd ſi dicat, cognoſco pſo
nā malefactoris ſed neſcio eius nomē, uide Ang. ff. ſi ex noxa. cau.
118 agat. l. j. uer. no. ꝙ teſtis † Qualiter teſtes de adulterio ꝓbent. uiđ
Ang. ff. de adul. l. ꝙ ait. Pone. Titius accuſatur de īceſtu, mō duo
teſtes ꝓbant conſanguinitatē, tñ. non cognitionem carnalē, quæ
ritur an ſit ꝓbatū maleficiū, ī quo requiritur utrunq; ꝯiunctim ꝓ
bari? Veritas eſt, ꝙ facta eſt ꝓbatio ex coniunctione capitulorū, &
teſtiū. caſus in rōne ſui eſt ī l. Gallus. §. ille caſus. ff. de lib. & poſth.
& gl. ī uer. inducere legē, ſm Bal. q ponit iſtam q. in d. §. ille caſus.
119 uerſ. & eſt ualidiſſimum ar. ubi oīno uide. Et ſubſequenter † po
nit arg. ꝙ ſi unus teſtis probat ueritatem, ipſe idem, & alius ꝓbat
famam, ꝙ cōmixtis his ꝓbationibus, ſit efficax probatio facta in
in cā ciuili, per gl. quæ eſt in l. 3. §. diuus. ff. de teſti.

120 **De publicatione** Teſtium uidendū eſt. Nā poſt
examinationem ſiunt teſtes pu
blicādi. Fit aūt publicatio partib. ꝑñtib. uel abſentib. citatis tñ. Nā
iudex exhibitis ſibi teſtium dictis, illa leget ī toto, uel ī parte per ſe,
uel per notarium. Et demum dicet habeantur pro publicatis, uel
publicatæ, & tunc redigetur ī ſcriptis, ut in Spe. de teſte. §. ſatis uti-
liter, & compēdioſe. in prin. & ibi ponitur forma qualiter publica
121 catio debeat redigi in ſcriptis, & uide l. fi. C. de re iud. † Publica-
tio teſtium non pōt peti ab eo, qui eos nō produxit, licet ſua īter-
ſit. Inno. in c. conſtitutus. ubi Io. de Imo. ext. de teſt. Bal. in rub. đ con
trouer. inueſt. & p Inn. in c. cōſtitutus. ext. de app. & ibi nr̄ uariate.
Si uero omittat publicatio teſtiū, nō redditur iudicium nullum,
Bal. in c. ti. ſi de inueſt. inter do. & uaſal. lis oriat. c. j. uer. cōcluden-
122 do dico, & i. ſed nunquid † facta publicatiōe teſtium de cōſenſu
partiū poterit ꝯ teſtes oppo. Ang. ꝙ ſic, in auth. ſi quis ī aliquo. C.
de eden. & ibi per Bal. uer. ult. reſt. it. ubi ponit, quæ requirantur in
publicatione eius, ꝙ eſt in mente teſtium, dic ut ibi patet. An ſit
neceſſe, ꝙ iudex pronunciet dicta teſtium ualere, & fidem eis ad
hibendam, uide per Bal. & Ang. in d. auth. ſi quis in aliquo.

123 **Publicatis** Atteſtationibus, † rſr nō ꝑñt amplius teſtes
ꝓduci poſt didicita teſtificata. Fallit in pluri
bus caſibus, ubi poſſunt ꝓduci poſt didicita teſtificata. Primus ſi ī
ter alias pſonas agit. Secundus, ſi ſit diuerſus modus agendi. Ter-
tius ſi ſit nouus articulus diuerſus ex ueteri. Et qñ dicat nouus ar
ticulus, uide in Spec. de teſte. §. ſatis utiliter. uer. illud aūt notan-
dum eſt. Quartus, ſi primæ atteſtationes ſint amiſſę. Quintus, ſi
mutatur iudiciū, & illud uelit is, ꝯ quem ui prodecant. Sextus, ſi ꝯ
fiſſe, & obſcure depoſuerunt. Septimus, ſi teſtis ſynodalis depo-
ſuit coram capitulo, & deponit iterū coram delegato. Octauus
ſi examinator neglexit interrogare ſuper articulis ſibi datis. No,
nus in cā matrimoniali ſm quoſdam indiſtincte. Decimus ſi de-
in integ. reſt. ut iterum producaur. Vndecimus in abſentia ꝓbāt
da, & in cā appllonis. Duodecimꝰ, in crīe falſi. Tertiusdecimus in
adiectione pro ualore, & deceptione. Decimuſquartus, qñ nōdū
didicit teſtificata, licet ſint teſtes publicati, vt ſ. dixi. cum tractaba
mus de tpe producendi. Decimuſquintus ſm quoſdam, ſi iudex
indiſcrete publicauit. Decimuſſextus, ſi teſtes ſunt recepti ad per
petuam rei memoriam. Decimuſſeptimus, ſi ꝑnceps id expreſſe
per ſuum reſcriptum concedat. Decimuſoctauus in cauſa īquiſi-
tionis, & in productione teſtium reprobatorum. Decimuſno-
nus, quia publicatis atteſtationibus poteſt excep. peremp. oppo. &
ꝓbari. Hos caſus enumerat Specu. in tit. de teſte. §. ſatis autem
nec

Digitized by Google

124 nec † ī cauſa pricipali, nec ī cā applōnis pñt ꝓduci, tūc ſup nouis
articulis, qñ teſtes iurauerūt dicere veritatē ſup tota cauſa. Imputa
tur.n.parti, quaſi oīa capl'a ſi pñtauerit. ꝗ quō p Inn. ī c. fraternitatis. ꝗ
teſti. & p Ang. C. de tē. ap. l. p hāc. vbi exaiar in āīa iſtā. Iō ñ pñt te
ſtes ꝓduci poſt dictā teſtificata, vt ī auth. q ſe & C. de ꝓba. & l.a.
C. ſen. reſci. nō poſſ. gl. in ver. ferat, qa timet ſubornatio. ꝙ ē verū
ſup eiſdē capitulis, ſup alijs ꝑ ſit teſtes ꝓduci, qa nō ē timor ſubor-
125 nationis. Ita tenet Bar. in d. aut. † Itē dixit Inn. ī c. vltra tertiā. ꝗ te-
ſti. ꝙ ſi ꝑ culpā iudicis teſtes nō fuerunt recte exaiati, ꝙ ēt publica
to proceſſu teſtes noui poterunt ꝓduci, & iterato poterūt exaiari.
126 Sed † pt qri, nunqd de volūtate ꝑtiū poſſēt admitti teſtes poſt di
dicita teſtificata. Bar. in d. auth. dicit ꝙ ſic. & all. no. p Io. An. ī d. c.
fraternitatis de teſti. ī ꝯrīū vr dicēdū ꝙ iſtud ñ ē itroductū in fauorē p
tiū, ſed ob publicū fauorē, ne falſitates cōmittant, & iō tali fauori
partes renūciare nō pñt, vt l. quos ꝓhibet. ff. de poſtul. & ita tenet
Bal. in d. auth. Ang. ī cōcl. Qñ teſtes vtriuſq; ptis ſūt exaiati, alij nō
vel ex ordine dato a iudice, vel ꝑtiū pñt poſt didicita teſtificata ꝓ-
127 duci. Bal. vbi ſ. Teſtes † pñt ꝓduci poſt didicita teſtificata, ſi pri-
mi dixerūt nil ſcire, vel nō recordari, & idē in cā applōnis. Bal. ī c.
i. §. ſi. n. qd ſit īueſtitura. ī vſib. feu. & vide ꝙ no. ī d. l. ſi. § ſin autem
128 dubius. in gl. & ibi p Cyn. C. de iu. delib. Pñt teſtes produci ad ꝓ
bandum exceptionē poſt publicatum proceſſum, niſi eēt elapſus
terminus ſtatut' ad ꝓbādū. Ang. in auth. qui ſemel. C. de prob.

129 Teſtib. exaiatis, † & publicatis, qa com̄ dcā dñt neceſſario
ꝯcludere ad hoc, vt plene ꝓbēt. l. nō hoc. C. vñ co.
& ext. ꝗ ꝓb. c. ī pñtia. & C. de teſti. l. nullum. ꝙ vt fiat, ē neceſſe ꝙ aſſi
gnēt cām ſui dcī neceſſarie ꝯcludētē, vt in dcīs iurib. iō circa red-
ditionē cāɽ̄ aliqua vidēda ſūt. Quid ergo, ſi teſtes dixerūt aliqd eē
verū ꝗ ... intelligit. Vide Ang. ff. de pe. hær. l. ꝓ hre. ver. no. ꝙ ve-
130 rū. † Teſtis dēt reddere rōnē ſui dcī ꝑ eū ſēſum, ꝑ quē ꝑcipit id,
de quo teſtificat. Inn. in c. cū cām in gl. de cau. a. de teſti. Sed Pla.
131 dixit, † ꝙ in quolibet actu corpeo ſufficit reddere cām ꝑ viſum,
vt no. in l. i. C. de err. aduo. vbi in cā auditus reddit rōnē viſus, vt
ibi Cy. refert. Quare teſtis dēt loq ad ꝓbādā negatiuā directo, cū
viſus ꝓ oī ſenſu corporeo accipit largo ſumpto vocabulo, a ptius
rū deponit ꝑ nomē ꝓpriū illius ſenſus. Facit ꝙ no. ff. de acq. poſſ. l.
ꝙ meo. §. ſi venditorem. in gl. in ver. nō minus. Vnde illud voca
bulum, viſus, cūq; ſumit ꝓ viſione, quā ſancti fac.it in ſpū. Vnde ī
diuina ſcriptura ſcrib. i. Opus ē intelligētia in viſione. Et S. Paul. ī
epiſt. ad Rom. c. 7. dicebat. Video ārā aliā legem ī mēbris meis re-
pugnātē legi mētis meæ. i. & eſſe in mēbris meis ſentio, & cognoſ
co ꝑ rōnē & ſenſum. Si teſtis ꝑ verbū, vidi, refert ſe ad ſenſum, ꝓ-
bat, vt cū dicit, vidi ſic. Si āt refert ad oculū mētalē, vel intellectua-
lē, vt qa dicit teſtis. ſic vr mihi. non ꝓbat cū dcm̄ ſit dubitatiuum
magis, q rō dcī, vt no. ff. de arb. l. diē proferre. §. pe. Et teſtis dēt eſſe
ſenſatus ſenſu corpis. ſunt aūt ſenſus qnq;, vt no. in d. l. ꝙ meo. dēt
teſtis hre intellectū, vt id ꝙ corpe videt, mēte intelligat. Nā vt ait
Ariſt. in Problematib. Intellectus videt, intelligēs audit. Oportet
n. aīam fantaſiā ſpeculari cū inter exteros ſenſus viſus ſit nobi-
lior, & veri' viſus ꝑdicat de oī ſenſu largo mō. vñ q audiuit, ſi ſic
dicit. q vidi, ſcio: ſaluat eius dcm̄, vt no. Io. An. in c. teſtium oniū. ꝗ
teſti. in antiq. tñ in viſione opus ē intelligētia, vt ſ. dixi. Itē viſus in
terdū ponit ꝓ actu aīæ, & pro opinione. l. qd tñ. §. ſi. in ſi. ff. de arb.
132 † Stricte āt viſus, eſt actus vidēs oculo corpali, & intellectuali. ff.
ꝗ his, q ī teſt. delē. l. pe. & ē viſus de colorib. de magno, & paruo, de
133 ī ſcis, & maleficiis &c. † Poſſeſſio āt ꝓbat ꝑ viſū, & ipſum poſſidē
tē, vt ī. dicā. Nā ꝑ teſtē ꝓbat poſſeſſio realis, & ex ea pſumit ciuilis
l. ſtipul'o iſta. § hæc quoq; ſtipul'o. ff. de ver. ob. & qlibet pſumitur.
poſſidere, vt no. Inn. in c. cū olim. de priu. & C. ne vxor ꝓ marito.
l. ob maritorū. & ff. de ſol. l. Titia. & C. ſi. regū l. ſi qs. Sup ī corpora
134 lib. vero nō ē viſio corpalis. † Et iō, q dicit aliquē ufum nō pro-
bat, qa nō cadit directæ, & vniformiter in viſum teſtis, ſed indirecte
& difformiter, niſi teſtis noīatim cām adiiciat. Sed viſibilia
vniformiter vīr. ſ organo oculi corpalis, in qb. ēr ſufficit dcm̄ te-
ſtis nudū, ſine addita rōne, niſi ſit de ea iterrogatus, ſed ī dnio nō
ſufficit dcm̄ ſine rōne, ſm Inn. idē ſi agat de ꝓbando alio iure, vt
de ꝓbāda oblōne, qa dicit teſtis ſup articulō, ꝙ Titius ē mihi ob-
ligatus. dicit vetū eē, iſta rñſio teſtis nihil ꝓbat, qa ē informis. Idē
ſi forte agat de ꝓbanda hypotheca ma ad fidē matrimonij, qa oīa
iſta talia iuris ſūt, & hñt plus iuris, quā ſcī. Idē ſi agit de ꝓbado, ꝙ
aliquis eſt mēte capt' vr furioſus. Nā nō probat teſtis dicēdo, quia
vidi, niſi ſigillatī adiiciat actus, ꝑ quos diſcretus qlibet ita iudica-
ret. Nam talia multū ꝯſiſtūt in iudicio rectæ rōnis. Et plus hñt rō
nis, quā ſenſationis, & prīus facilitet deprimē ſi vellet ꝓuare, ꝙ
aliqs ſit vagabūd'. no. n. ꝯprehēdit teſtis ꝗ facili, ꝙ ſit deſert or ori
ginis, vel domicilij. Tene mētu iſta, qa ſunt valde notabilia. Bal. in
cōcl. & p Inn. in d. c. cū cām. de teſti. & de ma ſ. dicta, vide ī Spec.
de teſte. §. iā de interrogatorijs. ver. ſūt āt gnalr. & quare debeat de
ponere de quolibet corpeo ſenſu, vide eo. ti. §. nūc tractandū veri.
135 nēpe cū teſtis. cū ſeq. ver. † Si teſtis teſtificat ſup his, q no ꝑcipiūt
ſenſu corpori, ſed oculo mētis, ſeu rōnis, nō valet eius dcm̄, niſi
rōnē aſſignet. in ī d. c. cum cām. & cauſa dēt eē alia a dicto, vt no.
ff. de legi. l. nō oīn. & ff. de off. pc. Cæſa. l. ſi. & cā dēt eē congrua.
136 Itē † bona rō teſtis facit bonū eē dictū, & mala rō, malū. ff. ꝗ do.
excep. l. 2. §. circa. ff. de cond. & dem. l. cū tale. §. ſi. Itē ad id adaptat
dcm̄ teſtis, ad ꝙ rō. ff. de acq. poſſ. l. i. §. per procuratorē. Bal. in con-
137 clu. Teſtis † dēt interrogari a iudice de cā ſciæ, ſquare illud ſciat.
Et ſi iudex nō quærit præſumitur ī ipſo malitia, qa omittit ea, quę
ſuo offō, & ſolertiæ incumbūt. dēt. n. petere. & interrogare de cau
ſis. Si uero iudex interrogat. & teſtis nihil rñdit, vel forte non bñ,
iudex non dēt interrogare, vt in c. cū clamor. de teſti. Si aūt iudex
omiſit interrogare de circunſtantijs ſingulis nō ſubalibus, vt de lo
co, & de tpe. & conteſt. b. & ſi. rñe teſtes nō ſunt repetēdi, & rein-
terrogandi. Si antē omiſit interrogare de principali re, vt in tit. in
præſcriptione, & ſi. tūc teſtes ſūt repeti, q i fuit culpa iudicis, non
partis. Ita notab. ꝑ tenet In. in c. ꝑ tuas. in ver. negligentiæ de teſti.
138 Bal. in cōcl. † Teſti ſufficit reddidiſſe cām ſui dcī ſemel, nec de
cā vlterius eſt interrogandus, de circūſtantijs, ſiue annexis, & con
comitantijs ſic, vt de loco, tpe, & conteſtib. ne videant ſuſpecti, vt
de teſtib. & ſi h ec. n. nō ſunt cā ſui dcī, ſed circunſtantiæ ad verita-
tē inueſtigandā. Inn. in d. c. cū cām. & ſufficit deponere tali mō, ꝙ
139 includatur cā ſciæ, ſm Frā. Accurſ. & Bal. in concl. † Quęro, dicit
ſtatutū ꝙ teſtes dñt de cā ſciæ interrogari, aſr non valeat depō eo
rū. an ſi non rñderint in cā ſciæ, eorū dcm̄ valeat? Vr ꝙ ſic, vt in d.
c. cū cām. ſm Inn. nā oī modo interrogatio eſt falſa, & ſuperflua,
cum ſine interrogatione rñdit. ff. de interr. act. l. ſi ſine. Itē teſtis co
gitur rñdere, cū ſolum factum dixerit. C. de appel. l. ampliore. §. in
reſtitutorijs. Itē hoc eſſet quædam inculcatio, & ſuperfluitas ver-
borū, quę fugienda eſt, & confutanda. vt no. in l. eius qui. in princ.
ff. ſi cer. pet. Item quia mēs, & rō ſtatuentiū ſequēda eſt. ff. de exc.
tut. l. ſcite oportet. §. ſed & ſi. maxime, qa ſtatuti rō ſit, vt poſſit cal-
liditatib. obuiari, non certā rōnē corrumpere. Ad idem de acq. hę.
l. illud. in rōne ſui. Itē paria ſunt, ſiue teſtōr vna rōne prohibeat a-
lienare extra familiam. ſiue duab. rōnib. Nā vtrobique cām prohi
bitam aſſignare vr. Alij dñt: ꝯ, quia non dēt recedi ab adiecta for-
ma ſtatuti. Sed iſta eſt rō rudis, quia hic nō fuit omiſſa forma. ſed
ſub uerborum compendio incluſa, & expreſſum vr id, ꝙ ſub ver-
borū cōpendio continet, vt nihil dicatur omiſſum, cū totum le-
gi poſſit. l. j. in prin. ff. de his, quæ in teſta. delen. & l. j. C. de precib.
140 imp. offer. † Quid eꝯrio, ſtatuto cauetur, ꝙ teſtib. credatur ꝯ no-
biles, licet nō reddāt bonā cām dcī ſui. Pone ergo, deponit ꝯ ma-
gnatē, q videlicet fuit īterrogatus de cā, dixit ſic, qa vel credo, uel
hēo vxorē, vel quia eſt Rex Franciæ, an probet. Vr, ꝙ ſic quia aſ-
ſertiue deponit. Sed in ꝯrīū eſt veritas. Et ad hoc manifeſte eſt fa-
ctū ſtatutū, qa pari rōne admitteretur cæcus ad teſtificādū de colo
rib. Nēpe hic ſuū dictū deſtruxit, qa tā inepte, & inſenſate deponit
ff. de do. excep. l. a. §. circa. Et iō dēt ſtatutū intelligi, qñ cā aliqd ꝯ-
fert ad dcō, puta adminiculū vr pſūmptionē, iō narratio nihil facit.
Aliud. n. eſt malā cām reddere, ꝙ qualitatis vitium ſignat, aliud
penitus nullā. & impertinentem, ꝙ ſignat vitiū ſubæ. ff. de dolo. l. &
elegāter. §. i. & C. ad exhib. l. ſi res tuas verſ. ſi vero. ſcū ſi. Bal. in cō-
141 clu. † Teſtis non deponēs de cā, qa nō fuit interrogatus, ꝓbat, vt
no. C. de teſti. in l. ſolā. & p Bar. in cōſ. 116. inci. qdā Maſſiolus. Te-
ſtis nō reddēs cām ſui dcī, an ꝓbet vide Ang. in l. cū hi. §. vult igi-
tur. ff. de tranſa. l. qd ergo & l. quæſitū. ff. de infa. & p Bal. in repet. l.
edita. C. de eden. & p Bar. in l. j. in prin. ff. de no. ope. nun. Si teſtis
142 † interrogatus de cā ſciæ dixit. quia ſic repeo in meo memo-
riali, ꝙ de hoc feci, probat, vt probatur in l. iubemus. ibi, ſubſcribe
143 re non differant. C. de teſta. † Teſtis in cā ſciæ dicēs, quia ꝑñs fui,
ꝓbat viſum, & auditum alterius Bal. in c. j. de contro. inter do. & va
ſal. de inueſt. in vſi. feu. Quid ſi teſtis in rōne ſui dicti de re tangibi-
li dixit, quia tetigi, an ꝓbet? Vide Bar. in l. ſi. C. de pen. no. li. x. Teſti
144 † deponenti ꝑ verbū, credit, in his, quæ ſunt de peritia ſuæ artis
an credatur, vide Bal. in l. data opera. ver. nam īterdū. C. qui accu.
145 non poſ. & uide Bar. in conſi. cx. † Teſtis, qui dicit neſcio, non de
bet interrogari de cā ſciæ. quia vbi non eſt ſenſus, non cadit pro-
batio. Bal. in rub. C. ſi ex falſ. inſtr. Et intelligitur tunc deponere de
146 veritate, non de fama. Bal. in addit. Spe. in ti. de ſen. † Qualem au
tē rationem debent reddere teſtes, qui deponunt circa filium, ſeu
ſororem pro emancipato, & qualem qñ ſuper cōi opi. & qualiter
147 tūc formetur articulus, vide Bal. in l. a. C. ſi aduer. tem iudi. † Ad
probationē dnīj teſtes hñt deponere de facto, non de iure, vt no-
tat Cy. C. de probatio. l. cū res. & vide in Spe. de teſte. §. nunc tra-
ctandū. Quid. n. ſi quis petit fundum, teſtis qui dicit, vidi alluuio-
nē, probat, vt dicit Bar. in ſuo tract. Tyberiadis. & vide p Ang. in l.
148 ſciendū. in repet. ff. de verbo. obl. Teſtis, † q dicit, vidi quē eſſe ſa-
nū, vide C. de mē. val. l. j. lib. xj. Quid, ſi dicit, ꝙ vidit publicum in-
ſtrm̄, an probet. vide Bar. in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. Pro
149 miā vide in Spe. de teſte. in prin. verſi, itē, qꝗ non phibet. † Teſtis
dicens, ꝙ Titius furatus eſt cappā Martini, probat dnīum iudicio
legis, vt poſſit ferri ſnīa ſuper re furtiua, non vt poſſit declarari, do.
150 Bald. in rub. C. ſi ex falſis inſtru. verſ. rurſus ego ſcio. † Teſtis, qui
dicit, vidi, ꝙ loquebat, licet vox ſit quoddā abſtractum a viſu, ex ī-
terpretatione legis, ꝓbat, Bald. in rub. C. ſi ex falſis inſtru. & ibi di-
151 cit, ... d in corporalib. qñ teſtis dicit, qa vidi. Teſtis † qñ dicit, vidi
ꝙ talis d... verba inſplicibilia, probat, non per ſuiam intellectus,
ſed per rationem. Bal. vbi ſ. Teſtis inductus ad probandum de
termionem dicens, quia vidi, probat, per Bartol. in conſilio cx.
inci.

152 ſcip. qdam Maſiol⁹. Teſtis q deponit de eã viſus idonea, q loquit
gnoſto mõ, pbat ẽt auditũ, cũ viſu. Bal. in l. j. C. de pſe, pbat ẽt teſtis
tedulita cã p ſenſũ exteriorẽ, pximũ, & aptũ naſũ illã sẽſationẽ, de
qua gnt, ſuſcipere. & ſunt ſenſus exteriores quinq; vt no. ff. de acq.
poſſ. l. ꝗ meo. & p Inno. in d. c. cũ cãm. Et ẽ q dã ſenſus interior, q
eſt in prima pte cerebri, q dr ſenſus cõis, ſicut cẽtrum, ꝗ ad oẽs sẽ-
ſus referẽ, q hẽt virtutẽ diſcretiuã. Nã viſus videt, ſi neſcit, ꝗ aliud
ſit videre, & aliud tãgere, q ſolum d colorib. pt sẽtire. Sed ſenſus
cõis oĩa in pñtia hẽt obiecta, imaginatio vero ẽt in abſentia fit. Rõ
vero eſt ſtitior virt⁹, excedens ſenſũ intelligẽtia, & potẽtia, ad hęc
vñ, ſm Boe. in li. de pſolatione. Bal. in pcl. Cõcluде ergo, ꝗ tria ſũt
arg. apud. Legiſtas. i. petitio actoris, exceptio rei. pbati + pbãtis per
cãm verã. Si petat cãm circa pbationẽ argumẽti demõſtratiui nõ
tenet, de quo ſubtiliter, & plene no. ff. de leg. iii. l. d quib. in repet.
mea, vbi tractaui de forma traditionis cauſæ a teſtib. ſ. a ſingula p-
dicamẽta, & fuit intẽtio Bal. pceptoris mei, q ſi mor . p ſcit⁹ iia
153 ẽtatẽ reliquit incõpletum, q vltra ẽ, quam Legiſtis expediat. cũ
intellectu volauit ad ea, q nõ pñt intelligi, ergo nec pbari, niſi per
ſummos viros, q cognoſcũt gen⁹, & drãm. ſicut ſunt vitia tacita,
& virtutes, q gñant ex actib. qs dabit mihi pẽnas, vt columbæ, &
154 volabo? Tu aduocate ẽt reſpice, an pbatũ ſit verbũ principale li-
belli, ꝗ ſubſtã voco, ſeu ſubſtãtiuũ, & deĩde ĩſ̃ iecto ſubſtãtiuo reſpi
ce adiectionẽ, qũt grãmatici, ꝗ adiectiuũ verbi eſt aduerbiũ. Ego
155 dico, † ꝗ adiectiua libellorũ ſunt pdõ. mod⁹, cã demonſtrõ, qua-
litas, loc⁹, tps, qtitas, piunctiua, pticipia, gerũdia, & aduerbia. Et iõ
156 dubiũ ſolet † eſſe, ſi egi pͦ te dices, ꝗ tu pmiſiſti mihi pure & p-
bo, ꝗ ſub cõdõne, q extitit, vel ſub die q pterit, an ſi pbatus libel-
l⁹. Probo. n. q, impoſſẽs ei⁹, ꝗ intẽtaui, & ſic vr̃ ſufficere, arg. i. C. de
inſt. & ſubſt. l. ſi mater. In prim. qa vr̃ ali⁹ contract⁹, ext. de ſi. inſtr.
c. cũ lo. eremita. Dico ꝗ pluralis pſumit in his, q pñt ẽẽ vnũ. & idẽ
ff. de leg. 2. l. j. & ff. de iureiur. l. cũ. §. in popularib. & no. C. d vet. ad.
l. 2. p Iac. But. i lect. qa cũ mediũ, p. ꝗ formaliter pcludit nõ ſit idẽ,
ſequit diuerſitas, qa vnũ pcludit libellus, & aliud cõcludit, pbõ, &
eſt dubiũ ꝗ ſi cõdõ pẽderet, ꝗ nõ eſt intẽtata hui⁹ cã. ff. de pd. in-
deb. l. Iulian⁹. §. 1. & quia deteriatio adiecta petitiõi actoris, per te-
ſtẽ hẽt oppoſitũ ad id, cui opponit, & addit. Facit ꝗ no. ff. de in in-
157 te. reſt. l. nemo vr̃. Et ẽẽ † maiorẽ dubitatio, ſi dico me mutuaſ-
ſe ſub pdõne, q extitit, & pbo. ꝗ mutuaui pure. Nã deteriatio addi
ta p teſtẽ eſt augmẽtũ, nõ detractio, ſed tñ qui pſupponit diuerſũ
pctũ, nõ pbat. ff. de ver. obl. l. j. §. cum adijcit. Idẽ dicas d mõ, idem
de cã, dũmõ ſit finalis, nõ impulſiua, qa talẽ nõ eſt neceſſe proba-
re; Hoc patet. ff. de iniſtito. l. hẽbat. & C. de don. añ nup. l. prætidita-
158 cit gl. C. de ſent. l. cũ eorũ q. in ver. pſtarẽt. † De dntatione dic. ꝗ
ſi ab ea denoiat id totũ . p pent, & ſine ea nõ hẽt certitudinẽ, ꝗ det
pbari, aſs pbõ eſt incerta. Exẽplũ: dico ꝗ vẽdidiſti mihi vel ſeruũ
hñtẽ criſpos capillos, nã ab hac pte eſt tot⁹ aptus cognoſci, vel ven
didiſti equũ ſtellatũ in fronte, ſi teſtes dicãt hoĩem vẽditũ, ſed ne-
ſciũt, an ſit criſpus, vel equũ venditũ, ſed neſciũt an ſit ſtellatus, nõ
pbãt, qa poſſet hic ẽẽ fallacia, & circũſcriptio, ſi vnũ deberet, p al-
tero, Sed qdã ſunt demrõnes, qb. cert⁹, ver⁹, & clarus intellect⁹ põt
haberi, licet teſtis dicat ſe neſcire has demrõnes, pbant tñ, ſicut ſũt
demrõnes ſubales, arg. d. l. j. in fi. De qualitate dem eſt in ſupionb.
Itẽ de loco, itẽ de tpe, qñ certũ ſcribit actũ. l. idẽ qñ eſt de ſuba. ff. de
neg. geſt. l. cũ actũ. De quãtitate aũt vide. ff. de ope. no. nun. l. nõ ſo-
159 lũ. §. ſed vt pbari. † Circa piunctionẽ dubitat, accuſo Titiũ, & Seiũ
ꝗ intulerũt Petro duo vulnera, ex qb. mortu⁹ eſt, ſi non pbo de
Seio, ſed d Titio, an Titius pdẽnet. arg. ꝗ, ſic. C. de his qb vt indig.
l. minorib. & ff. de interr. act. l. q ſ. tuũ. & ff. de manu. te. l. ſi ita fuerit
ſeruus. §. fi. qa copula cadẽs inter perſonas principaſ̃ copulatas, re-
ſoluit in ſuas ſingularitates. ff. de cõd. & dem. l. falſa demrõ. §. & ſi.
ff. de vſuf. accreſ. l. ſi mulieri. cũ liberis. De participio dic, ꝗ ei⁹ pro
batio ſuũ tẽp⁹ exigit. ff. de teſt. mil. l. Titius priuſq. ff. de noxa. l. in de-
lictis. §. ſi extraneus. 1 ps. n. plerũq, põt ẽẽ cã abſolutionis, & con-
demnationis veri, & falſi. C. de fur. l. apud antiquos. De gerundio
dic, vt C. de his, q lat. vel al. cri. l. j. Nã attrahit plerũq;, & abſorbet
in ſe totũ actũ. Aduerbia quoq; ſępe idẽ faciũt de neg. geſt. l. Põpo
nius. Bar. in rep. quã fecit de l. edita. de edẽ. in fi. Teſtimoniũ pba-
toris nõ reqrit cam, ſi teſtes nõ interrogant de cã, ĩ his, q ſunt facti
ſenſibilis, no dico in his, quæ non ſunt, in qb. rõ nõ dẽt eſſe iuncta
cũ ſenſu de neceſſitate, aſs non ſit pbõ, ſm Inn. ĩ d. c. cũ cãm. de te-
160 ſti. † Sed nunqd idẽ in teſtimonio repbatono, Iac. But. in ſua qõ
ne, q incip. qõ talis eſt, qdã petit a Titio, &c. dixit eleganter, ꝗ qñ
teſtis nõ reddit cãm interrogat⁹, non ita perfecte probat, ſicut ille,
q reddit bonã cãm: iõ tabellio talib. pponderat teſtib. & p eos non
161 repbat. l. ẽ † q, ñ teſtes ſunt pͦrii, q reddũt rõnẽ, pualẽt, ſm eũ, ꝗ
eſt notãdum, ꝗ alibi nũquã iueni. Apparet ergo, ꝗ duo teſtes red
dẽtes rõnẽ lĩmã pponderãt totidẽ dicẽtib. vera eſſe, nõ interroga-
tis de cã, qa vera redditio cauſæ prævalet cauſæ pſumptiuæ, in his
in quib. cocludit p viã iuris, & rõnis, & nõ p ſenſum corporis. Eſt
n. certum, ꝗ ſine redditione cauſæ non reſultat probatio, ſm Inn.
162 in d. c. cũ cãm. Et adde, † ꝗ notarius, & teſtes tenẽt ad intereſſe
partis, ñ ſolũ falſitatis rõne, ſed ẽt erroris, qa error in tabellione, &
teſte eſt lata culpa. l. ſi. ff. de magiſtr. conuẽ. Obliuio aũt, in teſte nõ
eſt lata culpa, ſm Inn. in c. quaſr, & qñ. de accu: Bal. in l. pbri. C.
163 C. de epiſ. & cl. †. An teſtis deponẽs de auditu pbet. Rñ. dr, ꝗ nõ.
Fallit in caſu. l. pe. ff. de pb. Et vide Io. And. in trac. quẽ ipſe fecit
de teſtib. & p Bal. in l. in ſũma. §. idẽ Labeo. ff. de aq. plu. arc. ver.
poſtea mouet gl. l. 3. q. 9. c. teſtes. §. j. in gl. & vide Spe. in tit. de teſte.
in prin. ver. qd ergo ſi viro, & mulieri, & vide dict Io. And. ext. de
164 teſti. c. 2. Si teſtis † dr ſe credere, vel ſibi videri. n. õ valet eius teſti-
moniũ, vt ff. de arb. l. diẽ pferre. §. ſi plures, qa iſta verba magis ad
iudiciũ, quam ad aſſertionẽ facti verificanſ̃, arg. eo. tit. l. quid tñ. §.
j. Bal. in pcl. Teſtis, an pbet, qñ dr, mihi vr̃, vide p Ang. in rep. l. ſciẽ
165 dũ. ff. de ver. obl. † Teſtis interrogatus de diffinitione rei, dẽt rñ-
dere ſm vlumã expõnẽ primæ gl. l. 1. ff. ſi cer. peta. Ex qua not. qd
diffinitiones q ſunt iuris, ptinẽt ad Doctores, qa intelligere, & ſci-
re pſtat ex diffinitione, vt in d. gl. Ex hoc pſumit, quod dem eſt, vi
delicet ꝗ teſtis interrogatus de diffinitione dẽt rñdere, & ſi dt, ne-
ſcio. nõ pbat. qa primã vocẽ nõ intelligit. ſm Bar. ꝗ iñ limita eſſe
verũ, ſi teſtis deponit ſine redditione cãæ, ſecus ſi cãm aſſignauit.
Exẽpũ. teſtis interrogatus de fama dixit, vera eſſe. Interrogatus
qd ſit fama, dixit neſcio. Iſte non probat, qa non cadit cognitio in
166 intellectu ſuo, ſi neſcit. † Sed in poſſeſſione ſi dixit Titiũ tenere,
& poſſidere, & interrogatus qd ſit poſſeſſio, dixit, neſcio, bene pro
bat, vt no. in gl. in ver. ſtipulet. ff. de verb. obli. l. ſtiſo iſta. §. hæc quo-
que Nã ex quo vidit aliquẽ detinere, præſumitur ille poſſidere, vt
no. per Inn. de priuil. c. cũ olim. Et oĩs q recepit reditus, pſumit hẽ-
re aliqd ius adminiſtrandi, vt in l. j. §. exercitorem. ff. de exer. nõ tñ
exigo aliquo caſu, ꝗ teſtis ſciat pſpicacitet diffinire, cũ ẽt iurpen-
ti teſtes adhibeant, nec reqrit in eis, nec exigit iuris indiſtria, ſed
ſenſus. vt no. C. de vin. l. j. ſed ꝗ ſciant quandã groſſam diffinitionẽ
v. g. in fama, ſi dicat famã eſſe cõe dem gentiũ, & in poſſeſſione, ſi
dicat poſſeſſio eſt fructus percipere. ff. qb. mo. vſuf. amit. l. Pop-
nius. Nã ſufficit eum intelligere factũ, & effectum ſcire, dũmmõ
plene ſciat, & plene deponat, ꝗ no. Inno. in c. eſi cãm. de teſtib. &
dicam j. Ex prędictis patet, ꝗ teſtis pt iterrogari, q̃ſio ſtelligat ver-
ba iuris. Itẽ patet, ꝗ nõ tenet iura ſcire, vt no. ff. de iuſ. in l. fi. de iu.
167 Et adijcito, † ꝗ iuterẽ iuris ponit pro facti qualitate. l. ſi. aur. C. ſi
168 cer. pet. † Itẽ teſtis dẽt hẽre nõ tñ ſenſus, nõ impreſſionẽ aniõ,
qa aliud eſt pſumere, & aliud eſt videre, arg. l. j. de his q in teſt. de
len. Nã oſtim teſtis eſt, vt eius, teſtimonium non tranſcendat ſen-
ſum corporis de parte, vt no. in l. qui teſtõ. §. veteres. ff. de teſta. &
ibi Bal. Itẽ licet actũ teſtis dẽat fundari in ſenſu, tñ & in intellectu
dẽt fundari. Vñ & Ariſtoteles in pblematib. Intellẽ videt, & in-
tellẽ audit. Adde ꝗ dictũ teſtis nõ pſumit pͦ violẽntatẽ, ext. de prob.
c. in pñtia & n. . . ff. de pro. ſti. & præſumitur. quo ad veritatem
hoc mo. Nã ſi ſunt teſtes numero ſufficientes pſumuntur vera di-
xiſſe, vt Inſt. de inu. ſtip. §. item verborũ. Sed ſi eſt vnus teſtis eſt
169 præſum. pro hoĩs, no leg. s, dic vt in l. admonendi. ff. de iureiur.
Item † qñ teſtes ſunt quaſi pͦrij pſumitur pro dicto teſtis non quo
ad probandũ, ſed dẽnt teſtes ad concordiam reduci, & eludi probõ,
vt ext. de teſt. c. cũ tu. ſed illud limitat Inno. eſſe verum in nume
ro pari, ſecus in numero diſpari, de offi. deleg. c. cũ pͦtingat. Et ſic
eñ quã, ꝗ dicta iuuantur, vt excuſentur a pͦrietate ſolum ad pęnam
cõis euitãdã, nõ ad pbandũ, vt in d. c. cũ tu. & l. ſed & ſi poſſeſſori.
§. ſi cũ de hrẽditate. ff de iureiur. facit ẽt quo ad pbandũ, vt ff. de in-
terr. act. l. de ætate. dic q rõne pͦrietatis ñ pbãt, qa ſe inuicẽ colliđũt,
tñ nemo punitur, qa ñ conſtat, q falſum dixerit, vt no. de iureiu. l. cũ
duob. §. fi. Nec ob. §. ſi cũ d hrẽditate, qa ibi teſtis ñ erat ſuſpectus ex
pbone pͦrij, ꝗ no. io teſtis excuſatur, & nõ pbat, vt in d. cũ tu. qa p-
bõ dẽt eẽẽ neceſſaria, ſed excuſatio ſufficit ꝗ ſit poſſibilis, & etiam
170 Inn. ꝗ atteſtationes † ſunt interpretãdæ ĩ meliorẽ partẽ. de elect.
c. dudũ. & facit ꝗ not. d p̃rcto. ſti. pu. l. ſi. & vide Bal. in l. 1. ff. ſi cert.
pet. & d. §. ſi cũ de hrẽditate. Ang. in cõcl. Credulitas ẽt iuſtis rõnib.
a teſte concepta nõ nocet teſtiũ ꝑ ſonæ. ff. de iureiu. ve . l. 3. §. & ſi.
171 Bal. in cõcl. † Teſtis interrogatus, an Titius ſit bonus, vel malus,
& dixit ꝗ ſic. Interrogatus de cauſa ſciẽ dixit, qa ſum vicinus, pro-
bat. l. ſic de Bel. in Auth. de teſt. §. & licet. ver. arg. eſt in hoc. ſi vero
interrogatus de cã ſciẽ dixit, ſcio quia ſcio, an probet: vide per Do
ctor. in l. ſi quis ita. §. 2. ff. de teſt. iur. tu.

172 **Si teſtis** † interrogatus de fama, dixerit vera eſſe pͦtenta ĩ ar
ticulo, niſi dicat de cã, & de pſonis, a qb. fama hũt
ortũ, nõ pbat fam, licet de his nõ fuerit ĩterrogatus. in. in c. cum
oporteat. de accu. Et iõ ſis cautus, qñ incumbit tibi on⁹ probandi fa-
mam, ꝗ facias ĩterrogatoria de cauſis, & pſonis a q. habuit ortũ,
vt ſalte iſtruas teſtes, ꝗ dicat de cã, & d pſonis. Sed tñ licet iſtud ſit
datũ Inn. ñ video cam, quare ſi teſtis nõ interrogat, debeat hoc di
cere, cũ non dẽat ẽẽ verboſus. l. ampliorẽ. §. ĩ refutatoriis. C. de ap.
Sed tñ eſt dubium, cõſiderato, ꝗ fama nõ cadit in ſenſum teſtis di
173 recto. Ang. ĩ pcl. Itẽ teſtis † q dr publice dr, nõ pbat famã, qa poſſet
vnus publice dicere. idẽ ſi dt, ꝗ palam, vl̃ a pluribus dici audiuit, Bal.
174 in add. Spe. ĩ tit. de ſen. Teſtis ĩterrogatus † de veritate dt ſe nihil
ſcire, intelliḡ de veritate. Si vero deponit ſup fama, refertur ad arti-
175 culos ñ pbatos. Spe. ĩ ti. de noto. cri. §. fama. i fi. Teſtis, † q pbat fa
mã, ñ ſolũ intelligitur pbare famã eorũ d qb. teſtificãdo inſcien-
tẽ rõnẽ reddit, ſed ẽt eorũ, de qb. nõ reddidit. ſic dicit Bal. i repet. l.
ea quẽ. ver. itẽ qro, an ĩfamatus. C. de accu. Pro ſaluando teſtes de-
põnẽtes d fama, vid Ang. in l. licet oẽs. ver. in tex. ff. q ſatiſd. cog. De
teſte

Digitized by Google

teſte deponēte de fama alicuius, vide Ang. in Auth. de mona. in
176 princ. Teſti † vero nō credit̃ de īfamia alicuius, niſi adijciat iuſtā
cām, & ſtiam ſciæ. Inn. in c. cū oportet, de acc. Teſti. nō eſt pmiſ-
ſū iudicare, q ſūt prouidi, & diſcreti. ea. n. tm̄ iudici cōpetūt, nō ſpe
cifice teſtis dēret dicere perſonas, apud quas eſt infamat⁹ is ɔ̄ quē
inqrit, & nō dēt dicere in gñe, & hoc añ formatā inqſitionē. Po-
ſtea. n. nō hēt locū probō per famā ſm Inn. & hoc qñ infamia dr̃
apud aliquos eſſe. Sed ſi cōis opi. eſt apud maiorē partē gentiū vi
cinæ ſufficit deponere de infamia in gñe, ſine ſpecificatione ſin-
177 gulorū. ſm Inn. i c. cū dilectus. de acc. Teſtis † ī cā appłonis dēt
pbare p id, q īcidit añ litē motā de antiqua fama, ſm Abb. ī c. ſup
178 eo. de teſti. vel eo q ſcit certū eē Bal. in ɔcl. Credulitas † ī teſte ñ
excuſat a calūnia in iudicio, ni adſit veritas. Inn. in c. fi. de iureiur.
Tene mēn pro teſtib. vt cū deponūt vera eſſe, nō credulitati, ſed
certitudini veraciter debeāt īhærere. Bal. in cōcl. & de qua certi-
tudine debeat deponere, no. ſingulariter Inn. in c. fi. de iura. cal.

179 **Teſtis** ruſticus † īterrogatus ſup articulo poſſeſſionis, dicit
q talis tenet, & poſſidet, īterrogat⁹ quō ſcit, dixit qa
vidi, q talis tenuit, & vidi q poſſedit tāto tēpore, cū ruſtici neſciāt
qd ſit poſſidere, ītelligit de poſſeſſione, q̄ eſt facti. glo. eſt ī ver. ſti-
pulet. ff. de ver. obl. l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoq;. Adde ī arg. q no.
ff. de ɔd. & dem. l. qb. dieb. §. dñs. & l. nec ſeru⁹. ff. de pecu. licet aliq
impugnēt illam glo. & male. Et dñt, q ſi hoc eēt verū, nullus vnq̄
vinceret ī īterdicto, vti poſſidetis, ī quo nō ſufficit detētatio. l. ſi
duo. §. creditores miſſos. ff. vti poſſid. ſm d. glo. qa nō pbatur ciui-
lis poſſeſſio. Nec ob. d. § hæc quoq; qa illud ibi nō diſponitur ad
hoc, vt ſtipłō nō vitietur. Sed Bar. ibi dicit, q imo d. gl. bene dicit
Nā cū teſtis ſolū hēat deponere de eo, q ſenſu percipitur. l. teſtiū,
C. de teſti. & ff. de teſti. l. ſi fides palā. §. in teſtis. ſi vellet deponere de
poſſeſſione iuris, nō valeret eius dcm̄, qa illa nō pcipitur ſēſu. Sed
hæc nō eſt verū. qa p iſtas pbationes reſultat poſſeſſio iuris. V. g.
depono, q mutuaſti cētū, & ſic teſtis deponit, q mutuaſti, ex qua
pbōne reſultat oblō, & ſic in caſu nr̃o pbata hac detētatiōe facti
reſultat poſſeſſio iuris, l. quædā, ff. de rei vēd. & l. 2. C. d acq. poſ. & l.
j. §. in amittēda. ff. de acq. poſ. & ff. de ſolu. Titia. Arg. in ɔcl. Teſtis
180 qui dicit, † q aliquis poſſedit 10. annis, & nō dicit de quibus, nō
pbat, qa teſtis ſingularis nō pbat. Bal. in l. fi. verſ. item debēt depo-
nere. C. de edic. diui. Adr. toll. Bar. in l. Celſus. verſ. quæro dr̃. ff. de
vſuc. Si teſtis dicit, q vidit aliquē poſſediſſe 10. ann. & plus, illud
pl⁹ nihil releuat ī teſte. De quo p Bar ī l. cum filius. §. pr. de leg. 2.
& l. ſi poſt tres. ver. & iſta faciūt. ff. ſi qs cau. & vide ī noſtro reperto
rio ſuper ver. plus. Teſtis, q dicit, talis poſſedit ſp. non dicit falſum,
licet probetur illū aliqñ abfuiſſe. Bart. in l. 1. & ī l. ſi īſulā. ff. ſolu. mat.
Quid ſi plures teſtes deponūt ſup poſſeſſione, & aliq probāt, q Ti
ti⁹ poſſedit, aliq, q Seius poſſedit? Dic, q pbāt quēlibet retinere de
facto, cum plures nō pñt poſſidere ī ſolidum eādem rem, vt l. 3. §.
ex ɔ̄rio. ff. de acq. poſ. & talis interpretatio fit p glo. ī l. ſtipłō iſta. §.
181 hæc quoq; ī ver. ſtipuletur. ff. de ver. obl. & ibi Bar. Ang. ī ɔcl. Te-
ſtis, q dicit ſe ſcire, q Titius poſſedit p annū pat ēte Seio, & nō red
dit rōnē ſciæ, qa nō fuit īterrogat⁹, nō pbat, qa ñ depōit p aliquē sē
ſū corpeū, faciūt, q̄ dicit Bal. in rub. de ɔtrou. inueſt. & patet alibi.

182 **Teſtis** † ductus ad pbādū mutuū, ſi dicit. ſcio, q talis nume
rauit tali in mea pñtia tatā pecuniā, & ipſe recepit,
ex hoc præſumitur mutuū, p l. cū qd ff. ſi cer. pet. Quid ſi teſtes di-
cāt, vidimus, q mutuauit, ſed nō recordamur de qtitate? Nō pro-
bāt, niſi aſr poſſit ɔiecturari de q̄titate. Bar. in l. ad monēdi. ff. de iu-
reiu. Sed an eſt neceſſe q dicāt, vidimus numerari? Dic q ſic. ff. de
cōdic. indeb. l. cū ſeruus. Vide de hoc in Spe. ī ti. de teſte. §. j. in ver.
183 ſed pone egi ɔ̄ te ad decē. † Sed ſi teſtes pbāt, vnus de quinque
ali⁹ de decē, an debitū in quinq; ſit probatū. Dic q ſic, p c. j. de arb.
& p l. j. §. ſi ſtipulātu. ff. de verb. obl. & ibi not. p Bar. & p l. diē pro-
ferre. §. ſi plures. ff. de arbi. vbi in maiori ſumma ī eſt minor, & per
c. nihil ext. de verb. ſig. In ɔ̄rū facit, quia teſtes diſcordātes in re,
nō probāt, vt in c. cum eccleſia de cau. poſ. & propr. Et pro hoc te-
net Damaſ. Spec. vr̃ tenere ɔ̄rium in tit. de teſte. §. j. In alijs tñ ter-
minis loquitur, ſ. cū teſtes deponunt ſolutam decimam, quorum
vnus dicit de decem corbibus grani, alter de quinque, vel ſi depo
nūt ſic, quia vnus dicit, q vidit cōdemnari decē homines, & alter.
quinque, nam ad probandum ius decimarum iuriſdictiōis, talis
eſt varietas, & diuerſitas in numero, & ēt q plus eſt, in ſubſtantia
rei decimatæ, vel in ſubſtantia viſus, in iuriſdictione nō vitiat dicta
teſtium deponentiū de decima ſoluta, vnus in auro, alius in argen
to, vel vnus de ſolutione frumēti, alius hordei, vt no. Io. An. in c.
qualiter, & qñ. de accuſ. De qōne aūt prædicta, probatio numeri
limitati, ſiue quantitatis eſt de ſubſtantia, quo ad teſtes. Si enim
deponunt de diuerſis ſummis, apparet, quod non deponunt de
eadem, in qua fuerunt ambo præſētes, & ſic nō ſunt ɔteſtes, quod
eſt neceſſe, vt C. de teſti. l. teſtium. Nam pluralitas ſummarum in
fert in pluralitatem concretam, & diſpoſitiuam. l. cum centum
ff. de adim. leg. & in l. quinquaginta. ff. de probat. Facit q nu. Bart.
184 in l. triticum. ff. de uerb. oblig. cū ſuis † ciuile in teſtibus diſcordā,
tibus de ualore rei, ſiue æſtimatione, dicit q plus creditur duob.
aſſirmantibus, quam mille negantibus, ut in d. §. ſi plures. q non
eſt uerum, ubi negatiua, poteſt cadere in ſenſum teſtis, puta, q iſte

liber meus non valet triginta, quidam dñt, q ſic, quidam, q non,
ſtabitur maiori numero, vt l. j. in prin. ff. de vēt. inſpi. Si vero eſt par
numerus, præualet dictum ipſorum, qui deponūt de minori. Et
hæc eſt identitas ſubſtantiæ, ſuper qua deponunt, id eſt ipſa res, ſed
in numero cum diſcordāt in ſumma, diſcordant in ſubſtantia. id-
circo non probāt ſecundū Damaſ. in d. c. 1. de arbi. cum quo te-
neo, ratione prædicta. Et prædictis adde, qđ not. Cy. in l. in bonæ
fidei. in fi. C. de iureiur. Ang. in cōclu. Qualiter autem intelligatur
q magis creditur duobus aſſirmantibus, quam mille negantib.
no. ff. de arbitr. in d. l. diem proferre. §. plures. & vide Bar. in l. hæ-
185 redes. §. 1. ff. de teſta. in princ. † Teſtis qui examinabatur ī palatio
Poteſtatis ſuper vno articulo. dixit ɔ̄ctum celebratum in palatio
Epī, ſuper alio dixit in hoc palatio, an ſaluetur eius dictum, quia p
nomen, hoc, eſt ſolum demonſtratiuum ad oculum corporis. l.
nemo dubitat. ff. de hæred. inſtit. Sed iura īcorporalia demōſtran-
tur per pronomē hic, hæc, hoc, vt videre licet. ff. de ſeruit. ruſtic. &
vrb. præd. licet gl. dicat ɔ̄rium, & male in l. Mæuius. §. duobus. in
ver. hanc eand. ff. de leg. 2. & ibi per Bar. vnde in caſu propoſito di-
ctum teſtis refertur ad oculum mentis, & intellectus. ſ. hoc pala-
tio. i. epī, de quo dixerat ſ. non ad oculum corporalem, arg. extra
de teſt. cum tu. niſi cā ɔ̄rietatis euitandæ intelligerem, q demon-
ſtraretur res corporalis, per ea quæ no. d. §. duob. & ita not. Bar. in
l. 1. in prin. ff. de ope. no. nunc. Sed aduerte, q ipſe dicit, q dictum te
ſtis ſaluatur, & ſuſtinetur. Limita hoc eſſe verum quantum ad pœ
nam euitandam, non quantum ad probationem, quia dubia pro-
batio interpretatur ɔ̄ producentem teſtes. Item dictum Bar. pu-
to eſſe verum in eodem teſte ſic deponente. Quid autem in diuer
ſis, vt ſi duo teſtes examinantur ſuper cap. & vnus dicit, q fuit in
palatio dñi. papæ, alius q fuit in hoc palatio, per ea quæ dicta ſunt
ſup. per Bar. patet. q non poſſint ſuſtineri eorum dicta.

186 **In teſtibus** † Requiritur aliqua qualitas, puta, q ſint pa-
res, q ſi vn⁹ dicit de ſe, & de ſocio, & ſic ſr aliter
quia ſunt ſingulares, non probant. In ɔ̄rium facit 2. q. 7. c. quæren-
dum. Sed pro opi. prima vide, q notat Bald. extra, de elec. c. bonæ
memoriæ. & per eun. Bal. C. de teſti. l. teſtium. & in cap. j. quot te-
187 ſtes ſunt neceſſarij ad probandum inueſtituram in feud. † Quā-
do teſtes ſunt ſingulares, vide q no. Bal. ſuper rub. de cōtrouer. in
ueſt. & in c. ſacrm̄. de cōſue. re. feu. vbicunque ordo, vel narratio
facti non permittit aliquid ſimul fieri, ſed ſucceſſiue, illud dr̃ fie-
ri ſimul. ff. ſi pars hær. pet. l. antiqui, & de ſtatu homi. l. Arethuſa.
Et ideo teſtes, qui viderunt ſucceſſiue per ſimul ā adulterantem,
vn⁹ poſt alium, nō dicuntur ſingulares, ſed ſimul vidiſſe. 3. q. 9. c. ni
hilominus. in gl. & per ſupradicta poteſt dici, q bene probatur vſu
rarius per teſtes ſingulares, quia cōcordant omnes in perceptione
vſurarum, licet diſcordent in perſonis. Vide gl. not. 3. q. 9. nihilo-
minus ubi teſtes probant aliquem irregularem, licet vnus dicat.
vidi q celebrauit miſſam, & alius deponat de veſperis, & vide de
his teſtib. ſingularib. j. c. teſtis examinatus. §. teſtes ſin.

188 **Si quis † vult** probare iuriſdictionem, & per alios pbat
ſe exercuiſſe iuriſdictionē in loco de quo
agitur valet teſtimonium, licet teſtes diſcrepent in cauſis, & in tē-
pore, & loco, Inn. in c. qualiter, & qñ 2. de accuſ. Qualiter teſtifice-
tur cæcus ſuper iuriſdictione, vide Spec. tit. de teſte. in prin. verſ. ſed
qualiter teſtificabitur. An pars poſſit probare iuriſdictionem vo-
luntariam, & ſolēnitatem iſtarum. vide Ang. in l. ſi iuſtrā. C. de fi.
inſtr. & iu. haſtæ fiſca. lib. 10. Quid de teſte, qui dixit rem ad talem
pertinere? vide no. Inſtit. de actio. §. item Seruiana. Qualiter pro
betur quem cæcum, mutum, vel furioſum, vide Bar. in l. j. de bon.
poſſ. infan. vel furio. Qualiter probari poſſit ciuitatem habere ci-
ues, & quot teſtes debeant eſſe, vide Bal. in l. data opera. C. qui ac-
cuſ. non poſſunt. Qualiter per teſtes probetur filiatio, vel clerica-
tus, conſuetudo, & multæ aliæ qualitates, vide Bal. in l. non igno-
tat. C. qui accuſ. non poſſunt. Teſtes deponentes aliquem eſſe fi-
lium, probant de legitimo & naturali, licet non dicant. Inſti. de
adop. in fi. Quid ſi teſtes dicant aliquos eſſe fratres, qualiter intel-
189 ligatur. dic, vt no. ff. de leg. 3. l. Lucius. §. quæſitum. Qualiter † tūc
debeant deponere ad probandum ſententiam? Vide Bal. in l. fin.
C. de re. iudic. Qualiter probent ſtipulationem, vide Angel. de
verb. obl. l. ſciendum. Aliquis fuit teſtis in alienatione rei ſuæ, vel
ſibi obligatæ, nunquid ex hoc ſibi præiudicet. uide Bart. ff. ſolut.
matr. in l. quæ dotis. Quid ſi teſtis ſe ſubſcripſit, an ſibi præiudicet
vide no. in l. Cauis. ff. de pign. actio. Qualiter teſtes probabunt con
tractum factum a muto. uide ff. de acq. hæred. l. mutum. Qualiter
probetur per teſtes intereſſe ſingulare, uide Spec. in tit. de fructib.
& intereſſe uerſ. ſed qualiter etiam de facto. & Bal. in addi. Spec.
in tit. de appel. de ualore rei ſm omnium opinionem. uide Bar. in
l. ij. qui C. de præd. & omnibus rebus nauicul. lib. 11. Quid ſi unus
teſtis deponit, q ualet decem alter 15. an erunt contrarij? Vide
Bar. ff. de leg. 2. l. j. in fi. & uide Bar. pro materia in l. filiusfamilias.
190 §. ſi quid alicui ff. de leg. j. An † & quando teſtis, qui deponit de
identitate rei probet, uide Ang. in l. diuinos. C. de triumē. Alexan.
lib. ij. Qualiter debeat deponere teſtis, ut imponat fidem inſtru-
mento q non pōt legi. uide Angel. in Auth. de hæred. & Falcid.
§. j. in fine. An teſtis interrogatus ſuper ætate reſpond. in reddi-
tione

Digitized by Google

tione rõnis,qa ſit frater, an ꝓbet,vide Bal.de in integ.reſt.l.de tut.
191 Quæro,an †& qñ teſtib. ſit fides adhibẽda? Dic,ꝙ id iudicis ꝯmittit arbitrio.ff.de teſtib.l.teſtiũ §.tu magis ſcire potes.& dẽt ad ꝯcordiã redigi diſtiguẽdo,& ĩterp̃tãdo eorũ dcã,vt ext.de teſt.c.cũ tn.& dixi ſ.cũ tractaui de ꝓba.diff.ẽt verba ĩproprĩãdo,dixi ſ.de ꝓb.poſſeſſiõis,& p3 p ea,q̃ ſ.ſub
192 dam.†Quæro,an ad fidẽ teſtis ſint neceſſaria oĩa, q̃ icludit, ſub iuro,& forma articulorũ.Dic,ꝙ ſic,& iõ ſi ĩ vno mentiat,ñ v3 ĩ alio,ſec° ſi ex offõ iudicis ĩterroget ſup extraneis, vt ſup veſtib.& nubib.cœli.Nã ſi ẽ mẽdax ĩ iſtis ñ ẽ piur°,qa ñ iurauit ſup his.Quę dã.n.ſũt ſub alia cãę,& mẽdax ĩ his ſp ẽ piur°,nec ĩ aliquo ſibi cre dit.vt no.In.de hęr.ĩ c.ſcrutaris.Si ãt iurat veritatẽ dicere ſup oĩb.de qb.ĩterrogabit.& ĩterrogat ſup veſtib.& ſi tũc aut primo mẽ tit,& ĩ aliquo ſibi ñ credit,aut poſtremo,& ei credit,qa ñ erit piu rus.Itẽ p teſtes ñ intelligit ꝓbatũ niſi quatenus rõ dict.inuenit,vt no.ĩ c.veniẽs,de ꝓenũ.& ibi p Io.And.ĩ nouel.& p Bal.ſup rub.de
193 ꝯtro.ĩueſt.†Si teſtis depoſuit ſup vna parte,& ĩterrogat°,p alia di xit,nolo rñdere,ñ adhibet ei fides,qa dolo ſubticet veritatẽ.ff.de iu.fi.2.l.§.diuus.Præſumitur.n.ille teſtis doloſus,& culpoſus.Bal.ĩ
194 l.2.C.de edẽ.†Si plures teſtes exãiant ſimul,l3 ꝓbẽt,tñ nõ adhibet eis fides,qa ſecreto dẽnt exãiari,vt in Spe.đ teſte.§.nũc tractãdũ.ver.ſed pone,ꝑduxi in cauſa tres.&c.Si iudex Mediol.miſit ad exãiandũ teſtes Papiæ p notariũ ſuũ,v3,nec eſt dubitãdũ de citatione,qa ſufficit,ꝙ ſolo verbo fiat,ſed ſi nollẽt teſtificari,ñ poſſet
195 eos cogere.Bal.ſup rub.đ ꝯtro.ĩueſt.†Teſtes pp nimiã diſſilitu dinẽ dñr variare,& pp vnũ & eſidẽ ſermonẽ,dñr ſubornati,ꝙ iudicis arbitrio relinqt.an eis credat.Bal.ĩ l.cũctos.ĩ prin.C.de ſum. Tri.& fi.cat.& vide ĩ l.teſtiũ.ver.ideoq; diuus.ff.de teſt.Quid ſi te
196 ſtis dicit †falſum teſtimoniũ,ſed de tenore dicit ſe nõ recordari Rñ.nõ ꝓbat,vt ĩpediat ab inteſtato adiri.Bal.in l.hæc ſnĩa.ver.ſed opponitur,ꝙ incerta,&c.C.de ſen.q̃ ſine cer.q̃ti.& no.in l.2.ff.de bo.poſſ.ſm tab.& ibi dicit gl.ꝙ duo teſtes impedirẽt dictã aditio
197 nẽ.†Teſtes,q dñt notariũ erraſſe,qa dñt nõ audiuiſſe hæc verba,
198 ſed q̃dã alia,ꝓbãt erratũ,ſed nõ quaſr.Bal.in d.l.hæc ſnĩa.†Quid ſi ſemel teſtis ẽ iductus ſup eodẽ,& ſcđo iducit,& dicit ſe ñ recordari,quaſr primo depoſuerit,ſed ñ depoſuit,vt aľs depoſuit.ñ aľr exprimẽdo,an valebit teſtimoniũ.Bar.ꝙ ſic.Si vero variat,ñ ſtat primis atteſtatiõib.itẽ nec ſcđis.ff.de teſti.l.q falſo,vel varie,q̃ loquntur de eadẽ depõne.Itẽ in diuerſis,qñ vtraq; depõ eſt ſolẽnis,ſec° ſi altera eſt facta ſine iuro.Bal.in l.fi.C.de te.iu.& vide p Bar.in l.eos.ff.de fal.Quid ſi ſm dictum fuit nullũ rõne ſolẽnitatis omiſſę in ſcđo dicto?Dico p oĩa,vt primo dixi,vide Bar.in l.leg.mutuſr.ff.de leg.2.An teſtis,q neſcit originẽ eius,de quo depon.t.ꝓbet.dic
199 vt no.ff.de iureiu.l.1.in prin.†Teſti,q nõ plene narrat factum.i.ſubſtã facti,nõ credit.Bal.ff.de inſa.l.Lucius.& ex eius dcõ ñ defertur iurm ĩ defectũ ꝓbõnũ,nec ex dcõ teſtis,q ñ reddit cãm ſuper dcõ l3 nõ ĩterrogatus,vt no.Bal.in feu.de cõtue.rec.feu.c.ſacrm.
200 Credit †plus perito,q̃ imperito,vt ĩ proę.ſſorũ,ẽt ſi peritus negatiue,& imperitus affirmatiue loquat,& deponat,& ibi p Cy.nõ ob.ff.de arb.l.diẽ ꝓferre.§.ſi plures.& ꝙ no.ĩ c.i.de ꝑb.in 6.q.i ibi ñ loqtur de teſtimonio,ꝙ ĩ arte ꝯſiſt,ſed ĩ ſenſu.& qa mera negatiua nõ eſt ſenſibilis,qa obiectũ ſenſus ẽ ens,& mera priuatio ñ eſt ens,iõ vera ẽ gl.ſed ſi eẽt æq; ꝓbabiles,tũc ſtaremus veriſimilio
201 ri.ff.de teſt.l.ob carmẽ.§.fi.Cy.ĩ l.2.C.de err.aduo.Bal.ĩ ꝯcl.†Teſtis deponẽs ſup eo,ꝙ ẽ remotũ a nã ꝯctus,nõ facit deferri iurm ĩ ſupplemẽtũ ꝓbõis.Bal.in c.1.de ꝯſue.rec.feu.vide in Spe.de teſte. in prin.ver.itẽ ꝙ dixit ea,q̃ ñ ꝯueniũt nãę cauſæ,&c.§.1.Quaſr teſtes ꝓbẽt mortẽ,vel ñ aliqd extare,vide no.ĩ l.ſi dubitet.ff.quẽad.teſt.ape.& vide tex.& ibi gl.in l.ſi quid.C.ſol.mat.vt patet ibi.
202 Teſtis †ſi accepit pecuniã,vt teſtimoniũ dicat,an ei credat. Rñ.ꝙ ſic,ſi eſt ꝑduct° ab illo,in cuius ꝑiudiciũ dixit
203 teſtimoniũ.Bal.in c.1.ſi de inueſ.inter do.& val.lis oriat.†Teſtis recipiẽs pecuniã ob teſtimoniũ verũ dicẽdũ,incidit in falſum.ff.de fal.l.1.ver.itẽ qui ob inſtruẽdã,in gl.in ver.aduocationẽ,vide in Spe.de teſte.§.1.ver.itẽ opponitur.& ver.ſeq.ſed qd ſi teſti data ſit pecunia.Dans pecuniã teſti,vt verũ teſtimoniũ ferat,punit,ac ſi ipſum corrupiſſet,gl.eſt ſing.in d.l.1.in d.ver.aduocationẽ,ff.de fal.
204 Quæro, nũqd †ꝑẽpta iſtãtia,pereãt atteſtationes.Vide ꝙ no.C.de teſti.ĩ l.ſola.Et tenet gl.ꝙ ſic ĩ l.3.ĩ ver.patiatur.q̃ ici.cũ potuit.ff.de his,q̃ in frau.cred.In ꝯtrariũ facit tex.in l.fi.C.de teſt.& gl.in l.ꝓperandũ.§.fi.C.de iud.& C.de re iud.l.geſta Fac.† ꝙ no.gl.ff.de app.l.ſi expſſim.& ff.iud.ſol.l.cum lite mortua.& C.de edẽ.l.is apud quẽ.Sed Bar.in d.l.3.quã legit cũ l.1.ff.e.ver.itẽ dr hic.dicit illius l.3.gl.male dicere,quare ipſe ponit exemplũ,qñ qs patitur perire inſtantiã in cã appeľonis,patiendo labi annũ,vel biennũ,quo caſu perit inſtãtia,& totũ ius,vt in auth.ei q.C.de tẽp.app.vel,vt ipſe ait,dicendũ eſt ſaluando iſtã glo.ꝙ loquitur,qñ inſtantia perijt añ publicationem teſtiũ,quo caſu dicta teſtium pereũt,arg.d.l.geſta.ſm Iac.de Are.vt refert Cy.C.de iud.l.
205 properandum.in fi.Ang.in ꝯcl.†An dicta teſtium faciãt fidẽ in
206 alia inſtãtia,vide ꝙ no.in l.fi.&.ibi per Bar.C.de edẽ.An †dictũ teſtis in vna cã faciat fidẽ ꝯ ipſum eundem teſtẽ in alia cã,vide Bar.ff.de fal.l.eos.An aũt recepti teſtes ad excipiẽdũ,valeant ad agendũ?Dic,aut ſũt recepti iure extraordinario,& fauore exceptionis,& nõ valẽt ad agẽdum,vt no.Inn.de teſti.c.ſignificauit.Aut iure or-
207 dinario,& tũc valẽt ſm Bal.in ꝯcl.An aũt †valeat dictũ teſtis deponẽtis ſuper alio,q̃ ſuper quo fuit inductus,vide per Io.Cald.29.diſt.Et nõ valet ſi examinatur ſup impertinẽn cap.Inno.ext.de teſt.c.per tuas.& vide in Spe.de teſte.§.1.ver.itẽ ꝙ depoſuit ſuper alio.
208 & ver.ſeq.†Teſtes nõ recte exãiati aliqñ ꝓbãt.i.in lõginqs partib.ſic,ꝙ nõ potuiſſent reuocari.Bal.in l.admonẽdi.ff.de iureiu.r.
209 Teſtis †nõ tenet recordari de tpe,Bar.ĩ l.ob.carmẽ.§.pe.ff.đ teſti.& Io.An.ĩ nouel.c.cũ Io.de fi.iſtr.ꝙ dictum teſtis ñ vitiat,l3 ñ deponat de loco,& mẽſe.licet.n.teſtis dicat đ aliquib.nõ recordari,ñ vitiat eius dcm,Bar.ĩ ꝯſ.20.Bal.in l.pſbri.ĩ fi.C.de epiſ.& cle.Teſtes nõ tenẽt hre notitiã diei,niſi dies eſſet de ſuba ꝓceſſus.Et meli° dẽt recordari de loco,q̃ đ tpe.Inn.ĩ c.quaſr & qñ.ver.notãdũ eſt,expreſſius.de acc.Sed ĩ crĩali ñ tenet deponere de die ẽt ĩterrogatus.gl.ẽ no.4.q.8.c.nihilominus.Bal.ĩ ꝯcl.
210 ſi ñ recordat de tpe,valet teſtimoniũ ĩ interdicto,nĩ ĩ poſſeſſione op3 ꝓbare de poſſione illius diei,quo fuit ſpoliatus.l.1.§.interdictũ ãt.ff.de vi & vi ar.Inn.ĩ d.c.quaſr & qñ,vř ꝓbabiľr dicere,ꝙ ſi dico,ſpoliaſti me iſto mẽſe,& ꝑduco,& q ñ ꝓbãt de iſto mẽſe,ſed de ꝑtõ,ꝙ bñ ꝓbẽt,licet errẽt in tpe,tñ ꝓbãt ſpoliationẽ factã.Ita no.Inn.ĩ c.cũ ad ſedẽ.de teſt.ſpo.licet reqſierim multoties,& ñ repi.bñ th facit ad hoc,de reſt.ſpo.c.olim.el 3.& not.Inn.in d.c.quaſr.& qñ.Bal.in ꝯcl.vide Spe.de teſte.§.iam de interrogatorijs.ver.fiũt aũt gñaľr.Teſtis nõ tenetur reuelare illud,ꝙ iurauit ſecrete,ſed intelligitur,niſi ex iuſta cauſa reueletur,ꝙ no.in concl.
211 An negatiua †poſſit directo ꝓbari p teſtes.Dic,aut loqtur phyſice,aut legaľr.Primo mõ negatiua eſt priuatio q̃dã,ꝙ priuatiões ñ ſũt obiecta ſenſuũ,qa ſũt qd itelle,nõ actuale,& corporeũ,vel aliqd tale,circa ꝙ fieri ſolet ſenſatio.Exẽplũ,ſi video albũ,poſſũ deponere,ꝙ nõ eſt nigrũ,tñ iſtud ẽs nõ eſt ſenſibile,& viſibile,& qa ñ eſt coloratũ,ſed ẽ nigrũ ĩ abſtracto,nec cadit in ſenſum,niſi ſub rõne ꝯtrij,qa video albũ,ergo nõ ẽ nigrũ.hæc rõ eſt intellectualis,& ꝓcedit p rõem ꝯtrioꝝ.Vñ ſenſus vtitur adminiculo intellectus,& vadit ſyllogizando.ſic ĩ l.optimã.in fi.C.de ꝯh.& ꝯmit.ſtip.Si ãt,vt Legiſtæ dñt,iſta negatiua,q̃ æque ꝑfecte ꝑcipitur a teſte,vt affirmatiua,dr directo probari,teſtis dicẽs,ſcio,qa vidi,bene loquitur.De hoc p Cy.ĩ l.2.C.de erro.aduo.ſi improprie loquitur,& vide in l.1.C.de can.fru.li.11.Bal.in ꝯcl.Sed cui incũbit on° ꝓbãdi negatiuã?Dic,aliqñ qs loquitur negatiue,aliqñ qs affirmatiue.Primo caſu aduerſarius ꝓbat,ſcđo caſu,q dicit.ff.de mino.l.de ætate.ꝙ eſt falſum,qa qñ termini ſunt ꝯuertibiles,& æquipollẽtes,vna eſt ipſorũ nã.ſiue ſuba ergo idẽ ius.Sed iſta,nõ ſum minor,& iſta,ſum maior,ꝯueniũt inter ſe,& ridiculũ eſt,ꝙ iura ſtẽt in articulo verborũ,l.2.C.de for mu.& imp.act.ſubl.& l.actio.C.de nego.geſt.& ꝙ aduerſarius meus poſſit mihi imponere onus ꝓbandi,vel ego ſibi,vt l.nec ĩ ꝑo teſtate.ff.de arb.Preterea,ſi negauero,& ille neget,& ego dicã,nõ ſum maior,& ille dicat nõ es minor.itaq; ſequetur,qđ nullus probet,qa vterq; negat,qđ eſt ridiculũ.Bal.in ꝯcl.†Quaſr aũt negatiua ꝓbetur p teſtes,vide Bar.in ſuo ꝯſ.90.inci.dilecto do.de Suaua.Et nũqd teſtis aſſerẽs merã negatiuã ĩcidat in falſum,vide Ang.in Aut.de hær.& Fale.§.hinc vobis.Dr ãt negatiua,q̃ nõ cadit ĩ ſenſum teſtis,niſi p cãs negatiuas,& dr eſſe difficilis ꝓbõnis,ſicut negatiua.Inn.in c.ſuper hoc.de renun.Ia.But.ff.de inoſ.teſt.l.ẽt.In negatiua æque creditur parti,ſicut in affirmatiua,ſecus eſt ĩ teſte qa factum negatiuum videri nõ põt,ideo magis creditur affirmãtib.qui dñt ſe vidiſſe,q̃ his,q dñt ſe nõ vidiſſe,vt no.gl.ff.de arb.l.diem proferre.§.ſi plures.& in c.1.de præben.lib.6.niſi teſtis adijciat,vel nõ potuiſſet fieri quin vidiſſet,gl.mag.in ver.an nõ.ĩ fi.in l.1.§.1.de iti.actuq; pri.tunc.n.aſſurat negatiuã per ſenſum corporis.C.de ꝯh.& com mit.ſtip.l.optimam.Si ãt teſtis dicit ſimpliciter,non vidi,nihil probat,qa ſenſum negat,& tanq̃ ignarus deponit,vnde nihil probat in negatiua vaga,& in qñali teſtis eſt ſuſpectus,vt in c.cum eccleſia Sutrina.de cau.poſſ.& propric.dẽt.n.eſſe coarctata,vt poſſit in verã notitiam cadere.nec.n.omnis ſenſus percipit negatiuam,ſed ſenſus viſus tm̃,quia locũ vacuum video,ſed non guſto,nec tango,nec odoro,nec audio,p ꝯtriũ in ſenſum ꝓbat negatiua,qa nõ entia nõ obijciũtur ſenſib.nec apparent ſenſib.qa ſentire eſt pati,& ab ente dẽt fieri,ſm Arch.Bal.in ꝯcl.De negatiua,vide ĩ Spec.de teſte.§.1.ver.qđ ꝯſtruit negatiuã.& d.gl.mag.in l.1.§.1.ff.de iti.actuq; priua.& ff.de magiſt.ꝯuẽ.l.1.§.ꝓbat.
212 Teſtis †examinatus,q nõ debuit examinari,non facit indiciũ,Bar.in d.ſpũi.lia q̃ incipit,iudex in deficiorũ,&c.& per eum in l.maritus.ff.de q.õ.In hoc tñ diſtinguit,quia aut nõ debuit examinari pp reuerentiam perſonarũ,vt ſenius,ꝯ dñm,& examinatus non facit indicium plenum,ſed qualequale.l.1.§.impubes.ff.ad Sillan.Idem in teſte,qui non debuit examinari pp ſexum,vt in muliere,eadẽ rõne ſi nõ debet exãiari propter infamiam,tunc examinatus facit qualequale indicium.l.qui vltimo.ff.de pœn.Qñq; non debet examinari propter inimiciam,& tunc facit,vel non facit,ſm qualitatem inimicitiæ.l.1.§.pen.ff.de q.õ.Qñque non dẽt examinari rõne ordinis,quia non ante li.conteſt.vel parte non citata,& tunc non facit indicium.l.fin.§.ſi q.ñ
213 C.de teſt.Et iſta eſt breuis diſt.Bar.in d.l.maritus.†Teſtes ſingulares nõ probat factum.i.ꝯctum eſſe vſurarium,ſed bene probãt,ꝙ ꝯctum ſit cũ tali ꝑſona.Spe.in titu.de inquiſitione.Ad ꝓbadum

certū crimē hr̃ſis, ñ ſufficiūt teſtes ſingulares. Facit q̄ no. Inn. ĩ c.
quali. & qñ. de acc. & q̄ no. ff. de teſti. l. ob carmē. in fi. & C. de hę
re. l. Arrianus, & l. quicunq; ver. idcirco. & ibi p̄ Iac. But. in lec. & id
ĩ multis locis diſpoſuit ꝯſtō ep̄alis, p̄bato aliquo vſurario, eius ꝯ-
ctus p̄ſumi fęneratitios. q̃ ꝯſtō operatur, q̄ p̄ teſtes ſingulares nō
ſolū p̄bet ſfęneratitius, ſed p̄ſumit, q̄ eo vitio ē vſus ĩ quolibet ꝯctu.
214 Vide p̄ Bar. in l. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cer. pet. Ang. in ꝯcl. † Teſtes
ñ dñr ſingulares in actu reiterabili, & ꝯtinuo, ſicut in actu diſtin-
ctiuo, ſ ver. aſſiſtit. Vide hoc l. c. qualr. de acc. & p̄ gl. ĩ l. ob carmē.
ff. de teſti. Teſtes aliqñ ſunt diuerſi, & ſinglr̃es, vt qa aliqñ vnus de
ponit de vna re alter de alia, & tūc ſunt varij, & ſinglr̃es, nec faciūt
plenā fidē, vt no. in l. q falſum. ff. de teſti, & plenius in l. admonēdi.
215 ff. de iureiu. Aliqñ teſtes †ſunt ꝯrij, & inter ſe repugnātes abſolu
te, & ſimplr̃, & tūc nulla fides eſt eis adhibēda, vt no. I a. de Are. in
ſuo trac. de teſti. Facit, q̄ no. in l. optimā. C. de ꝯh. & ꝯmit. ſtip. vt ſi
vnus teſtis dicit, q̄ actus fuit celebratus in vno loco, alter dicit, q̄
idē actus fuit celebratus in alio loco. ff. de teſti. l. ob carmē. §. 1. fa-
cit q̄ no. ĩ gl. in ver. anguſtias. in l. ſi mihi, & tibi. §. ſi qs ſeruos. ff. de
216 leg. 2. † Aliqñ teſtes ſunt adinuicē repugnātes nō ſimplr̃, & tota
liter, ſed ſm qd, qa vnus dicit de maiori ſumma, alter de minori,
& tūc ſtat minori, arg. ff. de arb. l. diē ꝓferre. §. ſi plures. ĩ fi. De hoc
dic, vt dixi ſ. in §. teſtis inductus. ver. ſi teſtes ꝓbāt vnus de quinq;.
Quæ aūt teſtimonia dicantur diuerſa, & q̃ varia. no. ff. de falſ. l. eos
q inter. vbi gl. t exponit in t. lec. diuerſa. i. varia. Varius eſt ille, qui
nō ſtat firmus. ꝯrius, q ꝯria tenaciter aſſerit. Vacillās dr̃, qui in titu
bādo variat, ſm Inn. in c. pręterea. de teſt. & qñ teſtes dicant vacilla-
re, no. ēt ff. de teſt. l. q falſo. & C. de teſt. l. nullū. & p̄ Bar. ĩ d. l. eos. &
Spe. de teſte. §. opponitur aūt. ver. itē q̄ teſtes ſunt varij. cū ver. ſeq.
217 † Teſtis, q eſt ſibiipſi ꝯrius p̄ dolū, punit̃, ſecus ſi p̄ ignorātiā. Ia.
de Bel. in Auth. de teſt. §. ſi dudū. q vacillāt, vel ꝯria deponunt, pu
218 niunt̃ pęna extraordinaria. vt no. C. de teſti. l. nullū. † Itē teſtis, q ꝯ
ſimilē cām hēt, ē ſuſpectus. Spe. ĩ ti. de teſte. §. j. ver. itē q̄ hēt cām
219 † Et nūqd iudex facere dēt ſcribi ĩ actis, quare nō adhibet plenā
fidē teſti. vide ff. de teſt. l. teſtiū. ver. ideoq; diuus. vr̃ tenere, q̄ nō ĩ
220 actis curiæ. gl. in ver. inſinuatione. eſt Inſt. de do. §. 1. q̃ no. † Itē va
lent acta iudicialia, licet in eis nō ſint ſcripta noīa teſtiū. Vide in l.
donō ſine. C. de do. Rō eſt, qa in iudicio nō eſt p̄ſumptio, q̄ exco
gitetur falſitas, & qa eſt ibi ſ p̄ teſtiū multitudo. Pro hoc l. oīum. &
l. ſancimus. C. de teſt. & no. p̄ Bal. in l. quodā ꝯſilio. An. in ꝯcl. Qñ
221 † actus celebrat corā p̄pſo, vel p̄pſm repñtante, ibi nō ſunt neceſ-
ſarij teſtes. C. de his, q in ec. ma. l. 1. & ff. de leg. 1. l. licet Imperator.
222 ĩ prin. & Inſt. de lib. §. multis. † Si teſtes dixerint filiū īſtitutū ĩ ma
iori q̃titate, filiā in minore, alij dixerūt eos inſtitutos æqualr̃ expo
nit. æqualr̃. i. eo tpe, licet in diuerſis portionib. Bar. in l. ſi finita. § ſi
223 añ. ff. de dā. īfe. ver. q̃ro, dr̃ hic, æqualr̃. Qđ † ꝯceſſio ſit facta motu
p̄prio, ñ p̄t ꝓbari p̄ teſtes. Ang. in l. ſi qs in pri. q̄ qſq; iur. An dubi-
tetur de virib. teſti. ſi teſtis negat ſigillū ſuū, vide ff. queād. teſt. ape.
224 l. j. §. ſi qs. † Proteſtans ꝯ teſtes p̄t vti eorū dictis ad excludēdū ꝓ-
bōes aduerſarij, nō tñ ad intētionē ꝓbōis fundādā, qa eēt ſibiipſi
ꝯrius, ſm Inn. ĩ c. p̄ſtitū. de teſti. Et ſi ꝓteſtās petit eos ꝓ ſe exaīari,
vr̃ a ꝓteſtatione recedere ſm Inn. ibid. ſecus ſi fecit interrogato-
rios articulos ꝯ eoſdē articulos partis diuerſæ, ſm q̃ petijt interro
gare, ſm Inn. ibi. Bal. in cōcl. ſolus ꝯſenſus partis nō ſufficit ad ap-
225 p̄obandū dicta teſtiū, q̃ nō valēt, Inn. in c. cū cām. de teſti. † Si te
ſtis primo depoſuit, poſtea in vltimo interrogatorio dixit, ſe nihil
ſcire, ſupplet niſi id q̄ ſ. dixit. ff. đ ſenato. l. j. iūcta gl. in ver. relatū. di-
cit tex. q̄ nec vſquā relatū, & c. ſupple, niſi a Saturnino. An magis
credatur teſtib. ꝓbantib. ſpontanea voluntate, q̃ ꝓbātib. coactaꝰ vi
de Ang. ff. q̄ met. cau. l. no eſt veriſile. ver. ĩ tex. ibi, apertiſſimas.
226 † Teſtis īterrogatus de aliqua re, dicēs, ſe tradidiſſe obliuioni p̄p
infirmitatē, iuſte allegat, qa cogitatio mortis īducit obliuionē, &
227 p̄ ꝯñs infirmitas probat̃. C. qui teſt. fa. poſſ. l. hac ꝯſultiſſima. † Si
qs patitur aliquē caſum, faciat in illo loco exaīare teſtes ſup̄ caſu,
& faciūt fidē alibi, q̄ eſt mirabile, vt no. Bar. in l. ſi qs, ver. dico, er-
go q̄ hic. C. de naut. li. 11. an poſſim reprobare teſtem à me indu
ctū, ſi aſs eū induxi, & an poſſim opponere ꝯ dicta teſtiū a me ꝓ-
ductorū, dic vt no. C. de teſt. l. ſi qs teſtib. in gl. in ver. excipere. ĩ fi.
218 Qualiter † inſtrm reprobet̃ p̄ teſtes pulchre per Bar. ff. queād teſt. ap. l. 1. §. fi. & gl. no. 4. q. 3. c. ſi teſtes
Io. Cal. 23. diſt. Credo q̄ ꝯ inſtrm admittant̃ teſtes, vt ext. de proba.
c. ad noſtrā noueritis audiētiā. & C. de p̄b. l. cū p̄cib. nō tñ credo, q̄
dcū duorū, vel triū teſtiū, p̄ualeat inſtro. Nā cū inſtrm obtineat
vires eorū duorū teſtiū, & tabellio ęqualeat. & maior ſit vno teſte
op;, vt p̄ quatuor reprobet̃ inſtrm. Fallit in inuētario, ꝯ q̄ nō ad-
mittunt teſtes. C. arb. tut. l. fi. ver. ſinaūt inuētario. & in cōfeſſione,
q̃ ſit in inſtro, in quo mulier ꝯfiteret̃ recepiſſe pecuniā ꝓ intercel
ſione, vt C. ad Vell. l. antiq. Ang. in ꝯcl. An inſtrā vel teſtes poſſint
229 ꝓ † parte repudiari, & ꝓ parte acceptari, vide gl. in c. vir. 27. diſt.
& ĩ Spe. de teſte. §. opponit aūt. ver. qd ſi ꝓ vtraq; pte. Qualr̃ teſtes
ꝯ licētes inſtro illud impugnēt, vide in d. l. 1. §. ſi qs. & p̄ Bar. ff. de
reg. iu. & l. ſi librarius. ver. ſed qd ſi teſtes. An inſtrm reddat̃ falſū,
vel ſuſpectū, ſi teſtes ibi deſcripti dicāt ſe nō recordari, dic vt in d.
§. ſi qs. & ibi ēt vide de efficacia teſtiū nō deſcriptorū in inſtro ve
niētiū ad eius impugnationē. Et qñ teſtes diſcordāt cū inſtro, vel
dicāt ſe ñ recordari, qd iuris ſit, vide ēt ĩ c. cū Io. de fi. inſtr. & ĩ l. in
excreēdis. C. de iſtr. & de bo. poſ. ſm tab. l. 2. ff. de teſ. l. hr̃des palā.
230 Cōtrarietas † ſiue varietas teſtiū, ſi variāt in actu rei geſtæ, & alibi ſunt p̄ diſtinctionē partiū
ad ꝯcodiā reducēdi, & potius ſūt ꝯcordādi, q̃ reprobādi. Et ita no.
Ab. in c. cū tu. de teſti Secus eſt in actu ex ꝯtinuabili, nā ex eis p̄t
auferri vnus teſtis ad principiū illius tpis, alter ad finē, & ſic pote-
runt ſaluari, vt ĩ l. ſi inſulam. ff. ſo. mat per Iac. de Are. & p̄ Bar. in l.
2. §. creditum. ver. & iſtud eſt arg. ff. ſi cer. pet. Itē teſtes poſſunt re
duci ad ꝯcordiā inter ſe, & cū inſtro, vt no. in l. 2. §. creditū. ff. ſi cer.
pe. dicta teſtiū ſunt diuiſione iuuāda. Ang. in l. itē videndū. in prin.
ver. ĩ tex. ibi. ff. đ pe. hær. De ꝯrietate teſtiū vide gl. 4. q. 3. c. ſi teſtes
per Inn. in c. cū contingat. de offi deleg. Bal. in 1. cōſt. Codic. in §.
quib. Bar. in d. l. in inſulā. in d. §. ſi plures gl. in Authē. de teſti. §. ſi
vero, & p̄ Iac. de Bel. in d. § licet dudum. & in l. ob carmē. §. fi. ff.
de teſti. & dixit Inn. ĩ d. c. cū ꝯtingat. ver. ſed dices, ſicut, quia ꝯcor
dia teſtiū ſit, vbi ſunt pares ꝓbōnes, alias nō. & vide ext. de ꝓb. c. li
cet cām & per Inn in c. auditis. de p̄ſcrip. & in Spe. de teſte. §. iam
de interrogatorijs. Teſtes vnius partis non reducuntur ad cōcor-
diā cum ꝯfeſſione alterius partis, vide Inn. in d. c. cū contingat. in
prin. & p̄ Bal. in 1. ꝯſt. C. Teſtes reducuntur ad concordiā in actu
reiterabili, ſecus in inſtro, vt no. in l. 1. C. qui accu. non poſſ. & per
Bal. in 1. cōſt. C. ſi teſtiū dicta ſunt ꝯria, iudex hēt arbitrium, vt l.
duo iudices. ff. de re iud. Bal. in c. 1. in quib. cau. feu. amit.
231 Falſus † teſtis variās punietur. Nam ſi dixit falſum in crīali punitur pęna talionis. Tex. eſt in l. 1. §. 1. ff. ſi cert.
pe. & ibi dixit Bar. q̄ eadem pęna punitur officialis detinens teſtē.
vt falſum dicat. Eſt ergo cautela, q̄ teſtis proteſtetur ſe dixiſſe, q̃
ſciebat. & quod ſi plura diceret, hoc facit metu tormentorum, &
232 addicit falſum. Et vide tex. in l. Iul. §. 1. ad legem Iuliā pecu. qui di-
cit, q̄ officialis non admittens defenſiones iuris perinde punit̃, ac
ſi non admitterentur defenſiones innocentiæ, q̄ eſt notandum.
Pro primo dicto habes glo. 2. q. 3. can. 1. Teſtis falſus in cauſa ho-
micidij punitur pro homicidio, ſic punitur qui deponit contra
innocētem dolo, ff. ad l. Corn. de ſicar. l. j. poſt prin. ibi. qui vel fal-
ſum. Teſtis deponens falſum ſuper prædictis punitur l. Corn. de
233 falſ. † Sed ſi extra ea, ſuper quibus producitur, vt quia interroga-
tus, an eſſet inimicus dixit non, cum eſſet, tūc puniretur crimine
ſtellionatus, ſm Iac. But. in l. Lucius. ff. de infa. Bal. in concl. Teſtis
ſi interrogatus, ſi actus alicui pertinet, vt producenti, dixit q̄ non,
& probauit contrarium, nunquid punitur pœna falſi? Bald. in l.
ſolam. C. de teſtib. dicit, q̄ non quia non deponit falſum ſuper ne
gotio principali, ſed ſuper circunſtantijs negotij principalis. Ita te
net Iac. But. in l. Lucius. ff. de infamib. Sed Nic. Mat. dicit, q̄ ſi iſta
talia veniunt, tanq̃ circunſtantia teſtimonij, de prædictis p̄t teſtis
interrogari. Aduerte, quia ſi iſta opinio eſſet vera, reuocaret̃ in ul
tum in dubium opi. Iac. ſ. dicta, ex eo quia dicit, q̄ iuſtm præſtitū
ſuper principali, extendatur ad omnes circunſtantias. ſm q̄ pro-
bat Inn. in c. ſignificantibus, de teſtib. Si ſic, ergo ſequitur, q̄ teſtis
deponens falſum ſuper circunſtātijs eſt periurus, & ſic debet pu-
niri. Odofr. dicit ꝯrium, q̄ teſtis interrogatus nō debet r̃ndere de
circunſtantijs remotis ex eo, quia ſuper hoc non fuit iuratus, nec
234 ꝓductus, & attenta opi. Iac. But. Ang. in cōcl. Teſtis † non reddēs
cām ſui dicti ſtudioſe, vel non concludentem, punitur pœna falſi,
ſicut ſi deponeret tacita veritate, ſecus ſi exēplificatiue ſit loqua-
tus, ſicut faciunt ruſtici, quia tunc non hēt locum pęna falſi. glo.
no. in ver. debeant. in d. l. Lucius. de infam. Ex quo dico, q̄ teſtis
qui dicit, non recordor, punitur, qñ certum eſt, q̄ recordat̃, ſecus
ſi eſſet probabilis cā obliuionis, Super quo dicit Inno. q̄ teſtis dēt
recordari ſuper perſonis, tam de loco, q̃ de die, vnde ſuper tp̄s eſt
magis excuſabile dictum teſtis, qui dicit ſe nō recordari, ſm Inn.
in c. qualiter, & qñ. in gl. mag. de accuſ. & Bal. in l. p̄ſbr̃i. C. de epiſ.
& cler. Nam teſtis dēt iurare dicere meram, & puram veritatem,
pro vtraq; parte ſuper his, ſuper quibus eſt productus, & interro-
gatus, vt colligitur ex l. p̄ſbr̃i. ꝯiūcta auth. ſi iudex. C. de epi. & cle.
235 & dixi ſ. de iur̃o teſtis. † Teſtis non debet aſſerere, niſi q̄ vidit, &
ſenſit, aſs eſt falſus, ſm Inn. in c. fraternitatis. verſi. ſin autem ſuper
his. de hære. q̄ no. Bal. in ꝯcl. q̄ ēt vide in Spe. in ti. de teſte. in prin.
236 in ver. q̄ non perhibet. Teſtis † ſi dixit ad eum non ſpectare cō-
modū, de quo deponit, excuſatur a falſo, licet probetur ad eū ſpe-
ctare ꝯmodum, tanquā de populo, vel vniuerſitate, quia intelligi
tur depoſuiſſe de cōmodo particulari, & ſingulari. Bal. in l. 3. §. hu
237 ius ſtudij. ff. de iuſt. & iu. Teſtis, † q dicit falſum, non p̄ōt cōdem
nari ſine citatione, licet ſit notorium iudici. ff. de re milita. l. 3. §. ſi
ad diem commeatus. Si vero in notorio, non requiritur cōdem-
natio, ſed inhibitio, vel alia ordinatio. Exemplū in ſtatutis, quæ
ſunt ꝯ libertatē eccleſiæ. nunc. n. p̄ōt ſuperior inhibere, & alia face
re ſine citatione, ſm Archid. 2. q. 1. c. Lotharius. verſi. ſed q̄ noto-
rio. Adde q̄ ſi iudex deprehēdit teſtem in falſitate, non eſt neceſ-
ſaria citatio, ex quo pars eſt p̄ñs. & dictum Archid. debet intelligi
parte abſente. Ad hoc. C. de teſtib. l. nullum, & q̄ no. ff. de infam.
l. ictus fuſtium. Bal. in l. presbyteri. C. de epiſcop. & cler. An autē
teſtis, cuius dictum non valet, poſſit puniri de falſo. vide Bald. in
l. prima. verſicu. prætereа teſtis. C. de ſepulch. viola. Teſtis inutilis
238 † non expediens producenti, & aduerſario non nocens, po-
teſt accuſari de falſo, per tex. in l. 1. C. ſi ex falſis inſtrumen. Bald.
in l.

Digitized by Google

in l.fi.eo.tit.& vide Bar.in l. ſi qs legatū.ver.iuxta hoc q̄ro.ff.de fal.
239 † Teſtis q dicit falſum p̄ter ↄſciam dn̄i, nō p̄iudicat dn̄o. Bal.ī l.
fi.C.ſi ex fal.inſtr.& dicit Bal.ibi p cautela, ꝙ dn̄s renunciet ei⁹ di-
cto. Teſti q dicit falſum ſup vno articulo, ſiue cap. n̄ credit ī alio,
qa eſt depō ſup indiuiſibili.l.ſup iuro,ſm Old. vide ꝙ not.in l.3.ff.
240 de ↄd.ob tur.cau.& l.certi ↄdō.§.qm̄.ff.ſi cer.pet.& ibi Bart. † Si
teſtis ī ſua teſtificatione falſum inſerit, vł addit,aut vero detrahit,
certe l3 tota teſtificō detrahatur, vitiatur. Ita tenet Iac. de Are.p l.
2.§.ſi qs ſimp̄r.ibi,ſp probandū eſt.ff.de ver.obl.& facit ſin eū.3.
q.9.ca.pura,& ſimplex. Ang.in ↄcl.& vide Bal.C.de trāſac.l.ſi ex
falſis.ver.ſed qd in teſti.& gl.in ver. ꝙ in eis.in c.ſi ad ſcripturas.9.
241 diſ.& in Spe.de teſte.in §.1.ver.itē ꝙ aliqs addit de ſuo. † Teſtis,
q in ar.mortis ↄſtitutus fatet̄ falſum teſtimoniū dixiſſe,nō nocet
victori.Bal.in l.ſi qs in graui.in prin.ver. & ſic eſt arg.ff.ad Silla.&
ita ēt tenet Bal.ī auth.ſi teſtis ꝓductus. C.de teſt. Ang.in ↄcl. Pro-
242 ducēs falſos † teſtes ꝓducti, ac ēt mandator ꝑt vno libello accu
ſari,l3 in pſona cuiuslibet teſtis ſit vna falſitas,de qua p Ang.ī l.1.
C.ſi reus,vel accuſator mortuus fuerit,& p Bar.de adul.l.nihil &
p eū in l.2.§.ſed ſi vnus.ff.vi bo.rap.ibi dicit,ꝙ pena,q̄ imponitur
ꝓducenti ſ.dios teſtes, hēt locū in ꝓducente vnū falſum teſtē tm̄.
Quæ aūt ſit pena teſtis deponētis falſum,& reuelātis teſtimoniū,
dic vt no.ff.de teſti.l.q falſo,vel varie.& dixi ſ.in prin huius capitu
243 li. Teſtis † occultās veritatē, perinde punitur, ac ſi falſum dice-
ret,vt no.C.de teſti.l.Liutiſmrandi.& l.p̄sbyteri.C.de epiſ.& cle.Et
vide oīno in Spe.in ti.de teſte.in prin.ver.ſed nūqd. Iudex teſtem,
q falſum dixit.ex offō p̄t illū fuſtigare, nō tn̄ ex hoc euitabit accu
244 ſationē legis Corneliæ. Teſtis † deponēs falſum, vł vacillans co
rā iudice nō ſuo,p̄t ab eo puniri & ibi ſortitur forū.C.de teſt.l.nul
lū.vide Spe.e.ti.in prin.ver.qd ſi aliqs Bononienſis.& in ver.ſi po-
nitur. Qualiter puniatur clericus depon⁹s falſum,et in ver.ꝙ ſi co
245 rā qui tradit. Deponēs † falſum corā arbitro,remittitur puniēd⁹
ad iudicē ſuū,in repe.eo.ti.in prin. Quid de arbitro.in ver.ſeq.po-
nitur de teſte.q dicit falſum p modū exceptionis,vel replicatiōis.
Teſtis,q dicit ſe neſcire q̄ ſcit,punit de falſo. Ang.in Aut. de teſt.
246 in prin. † Quid ſi ſolus tabellio in abſentia iudicis teſtē recipit,&
eius depōnem ſcribit, qui teſtis negat ſe ita depoſuiſſe, cui magis
credatur,an tabellioni,vel teſti,vide in Spe.de teſte.in ver. ſed po-
ne,ecce iudex. An teſtis,q non p̄t de falſo redargui ex forma ſtatu
torum,poſſit de falſo damnati ex forma ſtatuti diſponentis con-
tumacem haberi pro confeſſo,vide Bart.in l.abſentem.ff.de pen.

247 Non† præſumūtur rogati teſtes teſtāri,qa extrī ſeca ſolēnitas eſt. Nō obſt.ꝙ
tabellio p̄ſumit rogatus,vt ī Auth.de tabel. §.nos āt credimus. qa
illud facit authoritas publicæ pſonę. Bal ī ↄcl.& vide in Spe.de te
ſte.circa fi.pri.ver.qd ſi dr̄.teſtes dēnt eſſe rogati,hoc ē ad actū ad
quē adhibētur,de quo p Bar.ff.vi bo.rap. l.2. §.hoīes. Qn̄ āt teſtes
in teſtō deſcripti nō ſunt rogati,qd iuris ſit,vide ↄſiliū Fra. Tig.ꝙ
hēs tertiū in ordine. Qn̄ aūt in inſtr̄is iudicialib. teſtes ſunt neceſ-
ſarij,an dēant eſſe rogati,vide Ang.ī cor.pe.de inſtr.caut.& fide.§.
et ſi inſtr̄a. Et qd ī actis iudicij,vide ff.de adop.l.poſt mortē.In qb.
aūt caſib.dēant teſtes eſſe rogati,vide gl.ī ver.audierūt 4.q.9.can,
teſtes.§.1.& in Spe.de teſte.in prin.ver. itē ꝙ non ſunt rogatus, cū
ſeq. Et an p̄ſumāt rogati,vide ibi.teſtes ꝓbātes ↄfeſſionē extra iu
diciū dēnt eē rogati, vt d.gl. Itē dēnt eē rogati ī teſtō.C.d te.l.hac
ↄſultiſſima. Itē ī diuortijs.ff.d diuor.l.nullū diuor. Itē vbicūq; req
rit̄ p̄taxat⁹ num.teſtiū, dēnt eē rogati,exceptis codi.l.fi. C. de cod.

248 Quæro† an teſtes dēant cognoſcere ↄhētes? Rn̄. ꝙ ſi ſi adhibent ad ſolēnizādū,
ſecus ſi ad ꝓbādū actū,de hoc no.C.d in.d lib.l.2. §.ſināt dubiū.&
vide ī l teſtiū.ver.ideoq;.ff.d teſt. p gl.& doc. & p Ang. ī Auth.de
249 fi.inſt.& Inſt.de exc.tut.§.itē pp litē. An āt teſtes poſſint † ꝓduci,
& exaīari corā iudice p vnū ex ↄpromiſſēub.i cā, & ſup lite pen-
dēte corā arbitris,l3 nō dēat iudex audiri,cū tn̄ eſt impedita via,ꝙ
actus ſit ipſo iure nullus, imo valet petitio corā iudice oblata.l.ſi
250 qs.ff.de arb.& l.ſi qs rē.& l.ſi vnus.& §.ſi multo pl⁹.e.ti. Sed † nū
quid ſit neceſſaria litis ↄteſtō parte opponēte. Vr̄ ꝙ ſic, in c.p ve-
nerabilē.q fil.ſint leg.ↄriū vr̄, qa ibi petit ad ꝑpetuā rei memoriā.
Nā potius imploratur inquiſitio.ſ.vt iudex inqrat veritatē a teſt.q̄
vitietur actio,& ↄcluditur iudici,nō parti,iō l.nō ↄteſt.ꝓceditur,
vn̄ c.qm̄ frequēter.eſt ſituatū ſub titulo,vt l.nō ↄteſt.ad hoc ī Au
thē.de teſti.§.pe. & hæc eſt veritas. Sed nūqd arbiter poſſit exaīa-
re,an teſtis depoſuerit veritatē corā iudice, iterū examinando eos
duos teſtes,vt in l.fi. C.de teſti.vr̄ ꝙ nō,qa verſiſe eſt, ꝙ corā iudi
ce,q hēt imperiū.dixerit veritatē. Rn̄ iſte caſus n̄ reperit̄ deciſus.
Et dn̄t qdā, ꝙ teſtes iudicis non ſunt recipiendi, quia non ꝑ n̄t va-
riare,ſed teſtes arbitri ſic. Sed Cy.in l.ſi apud ↄnē. C.de edc.dicit,
ꝙ nouus iudex de nouo exaīat,p l.per hanc. C.de tēp.app. Sed illa
nō faci.qa loquūt de teſti.diuerſarū partiū,qcqd ſit, vacillāti te
ſti,vel varianti in prima teſtificatione nō credit, ſed ſi ſæpius teſti-
ficet,credit dicto priori,qa ↄſtat eū periuri,ext.de teſti.c.teſtimoniū.
251 Sed † nūqd magis credat notario,q̄ teſti. Dic ꝙ notario,qa fūgi
tur vice notarij,& teſtis,pp facti exactionem,& iō notario magis
credit. De hoc ī l.j.in fi.ff. q̄ſt ead.teſt.ap.& p Cy.C.de fal.l.ſi qs d-
cutio. Et ita ↄſuluit Bal. Itē ſi teſtes dicat,ꝙ notari⁹ alr̄ ſcrip ſit dcm̄
eorū q̄ ipſi dixerūt teſtificādo,pl⁹ credit̄ notario,q̄ ipſis,vt no.ī Sp.
de inſtr.edi.§.reſtat.ver.qd ſi dū atteſtōe.& ver.qd ſi tn̄,& ꝙ no.in
add.Spe.ī ti.de ſen.§.vt iuſt.ver.& no. Facit ꝙ no.Bar.ī l.ſi qs filiab.
ver.certe aliud.ff.de teſt.tu.vbi dicit,ꝙ ſp notarius p̄ſumit̄ ī dubio
appoſuiſſe verba importātia voluntatē defuncti,vel ↄhētiū. Quid
aūt ſi teſtis,qui depoſuit falſum.ſe excuſet, ꝙ notarius alr̄ ſcripſit,
quam ipſe dixit vide Spe.de teſte.§.1.ver.ſed pone,ecce iudex.

TRACTATVS

a DE EXCVSSIONIBVS PIGNORVM.[a]

Editus per D. Bar. a Saxof. in vlt. anno vitæ ſuæ.

QVoniam tractatus pignorū bonus, & vtilis ē,& frequētee in iudicio occurrit,iō de excuſſionib.aliqd vtile vidēri
eſt,ſicc eſt.ff.de diuer.tēp.p̄ſcr l.j.ī prin.ff.de lib.leg.l.le
gati Titio.in prin.& vt oīs remoueret ſcrupuloſitas, ſicc eſt.C.de
interd.mat.l.3. Vt mā hāc debite pſtringamus. Primo videamus
quid ſit excuſſio. Scdo ī qb & quot caſib. Tertio p quē fiat. Quar
to,qn̄ fiat. Quinto,vbi fiat Sexto,qūo,& quar̄ fiat. Septimo,& vl.
q̄ ſūt dubitabilia. Circa diffinitionē excuſſionis videamus,& excuſ
ſio ſic pōt diffiniri. Excuſſio ē bonorū, & rerū pricipalis debitoris
ad vngulā vſq; ad ſacculum,& peram , facta p iudicē exquiſita di-
ſcuſſio,atq; detectio. Iō aūt dixi in diffinitione,bonorum,qa ſic di
cit lex.C.de reno.his qī fraū.cre.l.j.ibi, eius bonis excuſſis. Et qdē
bonorum app̄lō gn̄alis,& lata eſt , & qcqd in bonis nr̄is eē intelli-
gatur,ↄtinet,vt dr̄ de ver.ſig.l.bonorum,& l.rē in bonis.ff.de acq.
rer.do.Iō dico,rerū,qa ſic dicit l.j.C.de decur.li.10. App̄lō aūt rei.
ēt gn̄alis eſt,vt ſub ſe ↄtineat pecuniā,& oēm ſpēm.ff.ſi cer.pet.l.j.
in fi.& C.de ↄſt.pec.l.1.in fi.& ff.de fideiu.& mā.l.ſi ita fideiuſſorē
& ff.de ver.ſig.l.rei app̄lō.imo ſi actionē aliq̄ ad rē hn̄dā, vel pqui
rēdā hēā,& ipſa in bonis nr̄is eſſe vr̄,ff.de acq.re.do.l.rē in bonis.ff.
de re.iur.l.q actionē hēt. Itē iō dixi,principalis,qa ſic apparet.& dr̄
in oīb.leg.b.quæ de excuſſione loquūtur. Ad vngulam,iō dixi,qa
iudex cum diſcuſſionē facit,dēt cuncta rimari,vt patet.ff.de ↄdi.&
dem.l.ſi cui libertas.arg.ad hoc.C.de ſen.ex breui.reci.l.2.& ff.quę
in frau.cre.l.fi.§.fi. Per iudicē,iō dixi,qa tex.dicit,excuſſionē ſolēni
ter fieri.vt C.qn̄.& qb.4.pars de l.2.lib.10.& ea dn̄r ſolēnia,ſiue ſo
lēniter fieri,q̄ fiūt p iudicē,vt ff.de in int.reſt.l.diuus,& de re iu.l.
& ſi.C.de ſum. Tri.l.1.in prin.facta diſcuſſio,& exquiſitio i bonis,
quare dicat,p 3.C.de iud.l.iudices. Iō aūt dixi,detectio, qa iudex p
decretū,bona,q̄ ſunt detegit,ſeu in publico ponit,nō aūt de nouo
inuenire dr̄.ar.de acq.rer.do.l.adeo,§.cū qs.in fi. C.de neg.ge.l.2.
Veniamus ad ſcdm,in qb.& quot caſib.hēat locum diſcuſſio. Et
quidem locum hēt,& fieri dēt in multis caſib.qui in ſcriptis legib.
ↄtinētur.prout p ſe curioſus lector poterit inuenire,ſiue reperite,
l.b.10.C.de ↄue.fiſ.l.3 in fi.& C.de decu.l.j.e.lib.10.& C.de magi.
ↄuē.l.aduerſus,ff.de adm.tut.l.3.§.1.& §.nec quiſq̄ putet,& C.de
pig.act.auth.hoc ſi debitor.& in Auth.de fideiu.§.1.& C.de fideiu.
auth.p̄ſēte,& de act.& oblig.l.j.C.de magi.ↄue.l.aduerſus,& ff.de
adm.n.tut.l.Lucius,§.cum teſtō,& als ſm vnam lec. ff.de magi.
ↄue.l.2.§.ſi inter,& de ver.obl.l.decē,in fi.& ff.de iu.fi.l. moſchis,
cum ſi. Super tertio membro.ſ.p quem fiat,nil eſt dicēdum,quia
in diffinitione excuſſionis,iam eſt terminatum, quia.ſ.dēt fieri p
iudicē.l.2.C.quo ordine; ord.conue.li.11. De quarto,qn̄ fiet. Et dicē
dum,ꝙ fieri dēt qn̄ eſt dubium,vtrum reus principalis ſit ſoluēdo
vel non. Si aūt eſt certum,& notorium,ipſum eſſe ſoluēdo,& ido
neum,tunc non eſt locus diſcuſſioni,ff.de ver.obl.l.decē,in fin.&
arg.ff.ſi cer.pe.l.2.in fi.& ff.de act.emp.l.emptorem.§.j. Accedat l.
ↄuenimus,§.cum ita.de ver.obl.quia in incertis.non certis,locus eſt
ↄiectur.ꝓcor.l.j.ff.de act.emp. Quinto vbi hoc fiat. Sup hoc du-
bium eſt,an in eo loco,vbi agitur. ſit facienda excuſſio,vel vbi dr̄r
eſſe bona. Vr̄,ꝙ non.ff.de procu.l.ſed & hę.§.non ſolum,& ff.de
arb.l.ſi cum dies,§.ſi arbiter,arg.de annu.leg.l.Maximam,§.fi.& ff.
de oper.lib.l.q̄ nīſi.§.fi.cum ſim. Item cum ſit condemnatus, vel
quaſi pro condemnato hr̄ principalis ex confeſſione ſua , vel con-
tumacia,arg. C.de omni.agro deſer.l.locorum.li.11.ſ.et excuſſio
per arbitrium iudicis,in cuius territorio res eſſe dicatur, arg. ff.de
bo.auth.iud.ꝑoſſ.l.cum vnus,§.pen. & C.de iud.l.properandum,
§.ſi autem reus,& hoc vr̄ verum,quia vbicunque ſunt bona, ſo-
lum

ADDITIO.

a Th.D. Trac.de excuſſionib.pignorū. Iſtū trac.inueni in 4.li.conſ.Bar.ſuit diuerſo,
doc.in f.96.& alias pro trac.impreſſus p magiſtrū Henricū de Colonia inſimul
cū alijs trac.videlicet ſequeſtrorū,Ang.de Peru.& Mar.de Fano,qūo probetur ne
gatiua,& de exceptionib.impedientib.litis ingreſſum , & depoſitionib. vbi dr̄ ꝙ
fuit compoſitus per Bar.vlt.an.vitæ ſuæ. Aduertendum tn̄ puto,ꝙ aliqui attra-
buunt iſtum trac.Iac.But.quia & ipſe compoſuit trac.excuſſionū,quē alleg.Ang.
de Are.in §.itē ſi qs in fraudē.[illegible]de act.l co ēt iſtū trac.in vol.cōſi.Ang.manu
ſcriptū,vbi ille trac.attribuit Iac.de Are.tō iſte trac.in libris antiq.manuſcriptis,
attribuit Bar,Et de materia vide plene p Io.Per.in ſuo rep.in ver.diſcuſſio. & p
Ale.in l.decē.ff.de ver.ob.& in cōſ.73.inc.in cā appellationis.& in cōſ.85.inc.Iō
deratis [illegible] vol.6.& 1 cōſ.84.in 3.vol.inc.in ca [illegible] verti.& Ang.de Are.ī d.
§.itē ſi q.in fraude.& p [illegible] Iac.in d.l.decē.& 1 l.ſi.ī prin.& ibi ſcripſi.ff.ſi cer.pet.

Digitized by Google

ſis fiet excuſſio. Facit ꝓ hoc. ff. q ſatiſ. co. l. ſi fideiuſſor. §. neceſſaria. & de ſin̄ q. no. q. ex ca. ī poſ. eat. l. hęc aūt. §. ſi. auth. niſi, & ī gl. q̄ inc. quas hēt, &c. Sup ſexto q̄ro, qualr̄ fiet excuſſio. Hinc pendēt ll. & & ꝓphetæ. & ſic vna via eſt q̄ nos ducit Romā, ſed nō ſola, vt not. ff. de edē. l. 2. ſup ver. ꝓinde. nſaq; itereſt plura auxilia hr̄e, & ſi nobis vtilia nō ſint, vt ff. de reb. eo. l. j. in fi. de lib. leg. l. 3. in fi. de vſu. l. ſi bn̄. ita ſunt plures viæ, & modi ad faciendū excuſſionē. Et primo vr̄, ꝙ ſic fiat excuſſio, vt 1, vt principalis ꝯueniat & finalr̄ ꝯdēnet, vt ff. de adul. l. 4. 2. rn̄. & ad Turp. l. ab accuſatiōe. §. deſtitiſſe, & de bo. lib. l. q cū maior. §. accuſaſſe, & l. in ſeruitutē. §. petiſſe, & rē ra. ha. l. amplius. Nā verba cū effectu ſunt accipiēda. ff. ꝙ q̄ſq; iur. l. j. §. hęc verba, & ff. ne quis eum qui in ius voc. l. pe. §. j. Et poſt ꝯdēnationē fiat excuſſio in bonis debitoris, ſi inueniātur, arg. C. q̄n fi. vel priu. l. 2. Si nō reperiātur de bonis excuſſis, locus eſt hypothecariæ, vel ſcdæ ꝯuētioni, ar. ad hoc. ff. de magiſt. ꝯuē. l. 2. in fi. Si vero debitor non inficiatur, ſed ſe non eſſe ſoluendo allegat, & nō appareat, tūc fiēda eſt inq̄ſitio de bonis debitoris, ēt nō ꝯuicto eo, & ꝯdemnato principali debitore, arg. ff. q̄ in frau. cre. l. j. & C. de magiſt. ꝯuē. l. aduerſus, & ff. de iu. fi. l. Moſchus. Et facta īq̄ſitiōe fiat ꝓnūciatio [a] ſup bonis excuſſis, ar. de ꝯfir. tu. l. tutores, & de fidei. lib. l. nō tm̄. §. is āt. Scd̄o mō, q̄n iudex facit ꝯparere principalē debitorē, & ꝯpellit eū ꝓ ſatisfactione, & mulctā indicēdo indicare ſua bona, arg. C. de iu. delib. l. fi. §. ſniam, & C. q̄n, & qb. quar. ps deb. l. 2. §. exigendis vero debitis, lib. x. ar. eꝯ, ꝙ nō. ff. de ceſſ. bo. l. pe. & idē faciet de vxore, & domeſticis, q talia ſcire ꝑñt, vt C. de repu. l. ꝯſenſu. Qđ ſi nihil inueniat, vicinos ſciſcitabit, q ſi ſe neſcire dixerit, ſufficiet iudici fama, & opinio circumuicinorum, & circunſtantium, arg. ff. de fun. inſtr. l. cum de lanionis. §. aſinam. ff. de flumi. l. j. §. 2. Sed ad hoc vr̄ citādus poſſeſſor rei obligatæ, ff. de adop. l. nā ita diuus, & de aqua plu. arc. l. in ꝯcedendo, arg. optimū. C. ſi pp pub. pēſit. l. 2. & arguit. ff. de reb. eo. l. magis puto. §. nō paſſim, & §. i primis. Et ſiqdē venerit, & negat debitorē inopē eſſe, ꝓducētur teſtes ꝑ actorē ꝯ eum, ꝓbādo debitorem non eſſe ſoluēdo, vt C. de hær. vel act. vēd. l. ſi adulta. & C. ſi vē. pig. agat. l. ſi vxor. & ipſe primo poterit ꝓducere teſtes ſuos dicēdo, ipſū eſſe ſoluēdo. C. de ꝓb. l. ex pſona, & ff. ſi cer. pet. l. fi. q̄a incidēter cā ſua eſt, ergo poterit intereſſe. C. de lib. cau. l. principalr̄ cām, de litig. auth. nſic ſi hrs. Si aūt nō venit iudex nihilominꝰ recipiat teſtes proſquēdo inq̄ſitionē ſuā, ar. C. de teſti. l. ſi q̄n inuitos, & C. de aduo. diuer. iudic. l. laudabile, & non minus valebit, q̄ lis ꝯteſtata nō ſit, cū fiat ad ꝑparationē alterius q̄ōnis, & totalr̄ poterit expediri, arg. de lib. cau. l. libera. in fi. & C. de adul. l. q̄m Alexandrum, & d. l. fi. ff. ſi cer. pe. Pōt ēt fieri alio mō. ſ. vt iudex ꝑconē, ſeu executorē ad inq̄rēdū mittat, & referēti credatur, & ita iudex ꝓnūciat, ꝙ bona excuſſa, &c. ar. ad hoc. C. de his, q ad eccl. ꝯfu. l. ꝑſite. §. ſi tibi, & ff. mand. l. ſi mādauero, & ff. de in integ. reſt. l. diuus, & ff. de re. eo. l. magis puto. §. ne ſn̄, & C. de accu. l. ea qdē. ſed ar. ꝯ. C. de accu. l. j. lib. 11. Sed ꝯſilium eſt, vt duo mittantur executores, cū in ore duorum, vel trium ſtet oē verbum, vt in Auth. de teſti. in pri. & in Auth. de defen. ciu. §. ex prouinciali, & arg. C. de bon. vac. l. fi. ibi, tā ipſius, &c. & ff. de vēt. inſpi. l. i. §. & ſiquidem. Super ſeptimo, & vltimo quæro, quid ſi bona inueniuntur, ſunt tn̄ in ꝯtrouerſia, eritne locus hypothecariæ, vel ſecundæ ꝯuētioni? Et vr̄ ꝙ ſic. ff. de re iu. l. a diuo Pio. §. ſi ſup reb. & C. q̄n fiſcus, vel priu. l. 3. Eꝯ ꝙ nō, niſi ꝯuicto an debitor poſſideat, & tunc bona capientur, vt non ſit locus hypothecariæ, vel ſecundæ conuentioni, q̄diu conuinces ab eo, an poſſideat aduerſarius, & tunc ſit locus hypothecę, vt d. l. a diuo Pio. arg. ī Auth. de fideiuſ. §. ſed neq;. Sed qđ ſi inueniāt pro parte ſoluēdo, pro parte non, excuſſione facta? Dic nihilominus ēē locū eſſe hypothecariæ in reliquum debitum, arg. ff. de ver. ſig. l. ſoluendo eſſe. Sed an de hoc hac diſcuſſione ſit faciēda fides ante lit. cōt. in hypothecaria ſi exigatur? Et vr̄, ꝙ ſic, quia de dilatoria, de qua ante li. cont. eſt cognoſcendum, vt C. de prob. l. exceptionē, & facit pro hoc d. l. fi. ſi cer. pe. & ꝙ no. ff. de excep. l. exceptiones. i. circa fi. Sed nunquid valeat ſnīa, excuſſione non facta? argu. ꝙ ſic. C. de appell. l. j. Item nunqd in tacita tm̄, an in expreſſa habeat locū excuſſio, no. in Auth. de fideiuſ. §. q̄d aūt de cętero, & melius in d. l. magis. Sed pone ꝙ ſunt plures emptores rerum obligatarū, an iſte, q cōuenitur, poterit excipere de alijs ꝯueniēdis pro parte virili? Vr̄, ꝙ ſic, d. l. magis. Sed ꝯrīū eſt. vt ibi no. arg. ad hoc. C. ſi vnus ex plurib. appellauerit. l. fi. & arg. C. de diſtract. pigno. l. creditor, & q̄a cauſa pignoris eſt indiuiſa. ff. de euict. l. item hæreditariam. Sed pone, ꝙ mulier renūciauit uni hypothecario in ꝯtu alienationis factę a marito, nunquid ſi agat aduerſus alios poſſeſſores rerum mariti deducetur, ꝙ deducere potuiſſet ab alijs? Vr̄ etiam ꝙ ſic. An facta excuſſione, & pronunciatione poſſit excipi de debitore locuplete conueniendo? Et vr̄ ꝙ non, quia iam iudicatum eſt, & res iudicata habetur pro veritate. ff. de ſta. hom. l. ingenuum, & obſtat exceptio ſi præſens ſit, alias non, quia res inter alios, &c. ff. de re iud. l. ſępe, in prin. niſi vel ꝑ gratiam, vel per ſordem iudicatum fuerit. C. quando provoc. non eſt neceſſ. l. venales ſententias. Sed quid ſi dicatur auctas eſſe facultates poſt pronunciationem excuſſionis? Videtur ꝙ nihilominus procedatur in hypotheca, arg. qui ſatiſd. cog. l. pe. & conueniri poteſt, vt in Auth. de fideiuſſ. §. j. no. C. de pigno. auth. hoc ſi debitor. Laus Deo.

[b] TRACT. DO. BART. A SAXOFER. DE QVAESTIONIBVS.

DE q̄ōnib. Plenꝰ tractaturi, vidēdū ē, qd ſit q̄ō, & q̄ ꝑſonę poſſint torq̄ri, & q̄ nō, qualr̄ inq̄ſitio, ſeu q̄ō fieri dēat, ſiue quo moderamine hn̄da ſūt tormēta, & quo ordine ſūt hoīes torq̄ndi, & qb. cāis, & q̄ oporteat ꝑcedere q̄ōnē, & qs ſit q̄ōnis effectus. Demū formabo quaſdā vtiles & frequētes q̄ōnes ſuꝑ ꝑdictis, & vt iudicib. imodice ſęuiētib. aliqua tēperies iponat, ꝑmittēda ſunt qnq;. Primū ē, ꝙ iudices, q ab aliquo q̄ōnē hr̄e intēdūt, an̄ oīa hēāt iuris, & humanitatis ꝯſiderōnē, & n̄ facile ad tormēta ꝓſiliāt, nec repēte q̄tūcūq; hr̄e ꝑcedant veriſi. arg. ad q̄ōnē accedāt, ſi aliqua leuiori via poterit obiecti cr̄is veritas reperiri, vt ff. e. l. diuus. j. & 2. rn̄. & l. edictū, & C. e. l. quoties. Scdm vero, ꝙ nō ē q̄libet leui cā, nec quolibet leui crīe nec indifferēter de q̄buſcūq; ꝑſonis eſt hn̄da q̄ō, vt d. l. edictū. Tertio vero, ꝙ nō q̄libet idicia ſunt ſufficiētia ad tormēta hn̄da: ſ. cū torquendus eſt reus, cū ſuſpiſus eſt, & indicia ꝓceſſerint veriſi. talia, ꝙ ſola ꝯfeſſio, & talia, ꝙ ſola torquēdi neceſſitas eē videat, vt ff. e. l. j. 2. rn̄. Quartū vero, ꝙ ī q̄ōne n̄ ē aliqs repetēdus, niſi duo ꝯcurrant. ſ. ꝙ noua ſuperueniāt indicia, & ꝙ in toris aīus corpuſq; durauerit, vt ff. e. l. vnius. §. j. Quintū vero iudices temperamentū hoc teneāt, vt torſim de aliquo nō faciāt immēſum, nec q̄tū poſtulauerit accuſator, ſed ꝓut moderatæ rōnis tēperamēta deſiderāt, adeo ꝙ tortus innocētiæ, vel ſupplicio ꝯſeruetur, vt ff. eo. l. de minore. §. tormē. & l. q̄ōnis modū. ff. e. aīs tenet ē iniuria, vt ff. de iniu. l. itē apud Labeonē. ibi, tormēta. Q̄ō āt definit ſic, Q̄ō ē inq̄ſitio q̄dā ad inueniendū veritatē ꝑ tormenta & corporis dolorem. Nuda igitur interrogatio, vel leuis territio ꝑtinet ad hoc edictū. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. adijcitur aduerſus. ff. ad Sill. l. j. §. q̄ōnē. Quæ ꝑſonæ pn̄t torq̄ri, & q̄ nō? Et certe q̄n pn̄t tā liberi, q̄ ſerui, & liberti, & ſtatul. beri, vt ff. e. l. edictū, & l. ex libero, & l. diuus, & tā maſculi, q̄ fœminæ, niſi dū ſint ꝑgnātes, vt ff. de pę. l. ꝑgnātis, & q̄q̄ q̄dā ꝯrīū dixerūt, dic indubitāter liberos hoīes tā in ſeipſos, q̄ in *alios poſſe* torq̄ri, vt ff. e. l. ex libero. & in l. vnius, §. teſtes, & C. ad l. Cor. de fal. l. ſicut, & l. ſiqs decurio. & ff. de re mil. l. proditores, & Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. op3. n. & C. e. l. milites, vbi indiſtincte loq̄t. & quo ad crīa, & quo ad ꝑſonas cuiuſq; ꝯdōnis, excepto ꝙ ꝑſonas in dignitate poſitas torqueri non permittit, vt C. de infa. l. nullā exiſtimationis infamiam, vbi de hoc, & C. de aſſeſſo. l. nullus. ad fi. Oīa ſuperiora iura loquūtur de q̄ōnib. hn̄dis de liberis hoīb. Excipiuntur q̄dam ꝑſonæ, quas ius torqueri nō ꝑmittit. Quidā pp ætatē, vt minor 14. ann. torqueri nō pōt, ſed pōt ferula cędi, & terreri corrigia, vel virgis leuiter ad eruendam veritatem, probatur ff. ad Silla. l. 1. §.

ADDITIONES.

[a] Pronunciatio. Vide Ang. de Are. & plene in §. item ſiquis in fraudem. Inſt. de act. & ibi vide plene de materia excuſſionis.

[b] Th. D. Tract. do. Bar. Aduertēdū puto, ꝙ aliqui tribuunt iſtū tractatū do. And. de Piſis. ita in 10. vol. cōſ. diuer. doc. in char. 178. attribuitur, inci. de quæſt. trac. vidēdum eſt tn̄. ille trac. in aliqb. eſt diuerſus ab iſto. Aliqui ēt attribuūt Dy. ſed clarū eſt, ꝙ Dy. compoſuit trac. de q̄ōnib. prout alleg. do. Alex. in l. 3. §. ſi ſeruus. ff. de q. in add. Bar. & ibi ēt alle. Bar. in iſto trac. tn̄ iſte trac. non eſt Dy. quia pluries alle. Dy. in iſto trac. & maxime circa fi. & in lib. Albe. de Gandino maleficiorū in rub. de q̄ō. & tormētis. 5. vol. aliqui ēt dicūt, ꝙ Ang. de Vbaldis compoſuit iſtum trac. ſm̄ Alex. de Imo. in l. qui aliena. §. Celſus. in fi. ff. de acq. hær. vbi dicit, ꝙ iſte trac. non eſt Bar. ſed Ang. licet attribuatur Bar. quia non eſt ſtylus eius, tn̄ Ang. compoſuit ēt ipſe trac. de q̄ōnib. & ipſum alleg. Ale. in d. l. in §. ſi ſeruus. ff. de q̄ō. & ibi alleg. Bart. in iſto trac. & ſic eſt diuerſus ab iſto. Aliqui ēt dicunt, vt do. Auguſt. de Arim. in add. trac. maleficiorum Ang. de Are. in verbo, fama publica, in 7. col. quæ incip. tn̄ aūt in hac materia, ꝙ iſte trac. non eſt Bar. ſed do. Alber. de Gandino, vbi dicit, ꝙ eſt de verbo ad verbum, vna ſyllaba nō detracta, in operib. Gandini in rub. de q̄ō. & tormen. & male fecit Ang. de Are. alleg. Bar. in iſto trac. Sed in rei veritate iſte trac. eſt Bar. vt infra dicam. Nec obſtatio do. Auguſt. vbi dicit, ꝙ iſte trac. eſt inſertus in opere Gandini, & ꝙ qui inſeruit, male fecit, ex quo non eſt opus dom. Alb. Gandini, & quod ſit verum, apparet, quia in dicto opere in rub. de q̄ōnib. & tormen. in ver. ſed quid ſi iudex, in fi. alleg. Cy. in l. Gracchus. C. de adult. Conſtat aūt Cy. fuiſſe per multa tempora poſt do. Albertum, & ideo male d. Augu. reprehendit Ang. de Are. Alij aūt dicunt, ꝙ iſte trac. eſt Guidonis de Suzaria, & eſt inſertus in trac. de ordine maleficiorum, &c. in 5. par. in rub. de modo in tortura ſeruando. Cui ēt fecit additiones de anno Dn̄i 1488. do. Ludo. Bolog. Bononien. tn̄ in rei veritate non eſt do. Guidonis, per rationes ſupra alleg. & do. Guido fuit añ do. Alber. de Gandino ꝑ multa tempora. Concludo ergo, ꝙ iſte trac. eſt do. Bar. a Saxofer. & ita pro trac. Bar. alleg. do. Ang. de Are. in ſuo lib. maleficiorum, in ver. fama publica, & do. Ale. in conſ. 1. in 3. vol. inci. in cā inq̄ſitionis formatæ, ꝙ eſt duplicatum, in conſi. 91. eo. vol. ubi ēt dicit, ꝙ Bar. compoſuit iſtum trac. licet aliq̄n dubitauerim an fuerit ab eo editus, & ēt pro trac. Bar. allegat idem Ale. in d. l. 3. ff. ſi ſeruus, & in §. diuus Seuerus. ff. de quæſtionibus, & in l. vnius. §. reus, & in l. qu. fine, & in l. fin. ff. eod. ti. & in l. milites. C. de quæſtion. in additio. & apoſtil. Barto. & in conſil. 1. in 3. volum. incip. viſo proceſſu inquiſitionis formatæ, vbi allegat Bartol. in iſto trac. & dicit, quod incip. de quæſtionibus plenius tractaturi, & ita incip. & idem Alex. in l. Centuri. ff. de vulga. & pupilla. vbi allegat Bartol. in iſto trac. & dicit, ꝙ ſibi attribuitur, & pro trac. Bar. allegat etiam do. Paris de Puteo in ſuo tracta. ſyndicat. multis in locis. Ex quibus ſequitur, ꝙ iſte tracta. eſt Bartol. ex quo tanti Doctor. eum alleg. & ego in libris antiquis manu ſcriptis, & maxime in primo volum. conſi. diuer. Doctor. in 10. volum. in fol. 109. in ſuprafcriptione dicitur, incip. tract. Bartol. a Saxoferrato, de quæſtio. Et adde quod dom. Anton. de Cannario Doctor ſingularis compoſuit & ipſe tract. de quæſtionibus, & tormentis, incip. quæſtionum ſeu tormentorum materiam vtilem, &c.

Digitized by Google

l. 1. §. impubes, & l. excipiſſitur, & ff. de qq. l. de minore. §. j. & d. l. ex libero. §. j. e. Itẽ decrepitis ſubuenitur, vt ñ torqueãtur. Sed q̃ dr̃ iſta ætas decrepita, cui dẽat ſubueniri? R ñ. vt ff. ad Sil. l. 3. §. ignoſcit. Itẽ in dignitate poſiti ñ torquẽtur, vt eminẽtiſſimi iudices, milites, decuriones, filij, & nepotes p̃dictorũ, vt in eos aliqua pudoris macula ñ detegatur, vt C. e. l. diuo Marco. & l. decuriones, & l. milites, & ff. de decur. l. fi. Sed in qbuſdã crĩb. dignitas ñ p̃bet excuſationẽ, nec ẽt minor ætas, vt ñ torq̃antur, vt in crĩe læſæ mai. & in p̃ditorib. & in mil. l. deſertorẽ. §. is q. & l. p̃ditores. Itẽ decuriones ĩ alio caſu torquẽtur, cũ q̃ritur de fi. inſt. q̃ añ decurionatũ fecerãt, vt l. ſi q̃s decurio. C. ad l. Cor. de fal. Itẽ mulieres, q̃ ſunt p̃gnãtes, torq̃ri nõ p̃nt. l. p̃gnãtis. ff. de pę. Quał ãt dẽat inq̃ſitio fieri, & cũ quo moderamine ſint hñda tormẽta? Dic ñ eſſe imẽſe hñdã, nec q̃tum poſtulauerit accuſator, ſed cũ moderaĩe rõnis. vt ff. e. l. de minore §. tormẽta, & l. q̃õnis. e. ti. Et circa hoc nõ põt certa rĩa tradi. ſed iudex cõſideret torquẽdũ, cui⁹ ſit fortitudinis, valetudinis, debilitatis, & ẜm varietatẽ p̃ſonarũ, & qualitatũ crĩs, ſeu alterius negotij q̃titatẽ, q̃nq; aſperiorib. q̃nq; minorib. tormẽtis vtatur. hæc. n. ſunt p̃ſiderãda. vt arguitur p̃ iura. ff. de re mil. l. 3. §. ñ. ff. ad Sil. l. ſi q̃s in graui. & l. ſubuenitur, & l. 1. §. impubes. Dic ergo ita torq̃antur, vt innocẽtiæ, vel ſupplicio cõſeruẽtur incolumes, vt ff. e. l. q̃õnis modũ. Quo ordine ſint hñda tormẽta, poſito, q̃ ſint de plurib.? R ñ. ſagax iudex conſiderabit, a quo facilius veritas erui poſſit, vt ab illo q̃õnẽ ĩcipiat. Itẽ a timidiori, & magis ſuſpecto. Itẽ a minori, & debiliori. nõ a fortiori, vt ff. e. l. 1. & l. vnius. e. ti. Itẽ ſi torquẽdi ſint pr̃, & filius, a filio incipiẽdũ eſt ĩ p̃ris cõſpectu, q̃a p̃ hoc citius dicet pr̃, quaſi ipſe magis torq̃atur, &c. vt ff. q̃ met. cau. l. iſti q̃dẽ. §. fi. & Inſt. d̃ noxa. §. ſed veteres. Itẽ fœmina prius torq̃atur, q̃ maſculus, q̃a hõ eſt maioris conſtãtiæ, & iõ tardius cõfitetur, & mulier citius, q̃a momentaneũ, & ĩſtabile cor hẽt, vt l. filia ĩ orbitate. C. de inoſ. teſt. ext. d̃ ver. ſig. c. forus, & ff. de iu. fi. l. deſer. ĩ pri. Ex q̃b. cauſis torq̃ntur hoĩes? R ñ. ex ciuili, & crĩali, & ſi tũc veritas al̃r repiri ñ p̃t, vt ff. e. l. diuus, & l. ex libero. & C. e. l. quoties. nõ tñ ex oĩ cã q̃s torquendus eſt, nec q̃libet p̃ſona indifferẽter, vt ff. e. l. edictũ. Quę oportet p̃cedere q̃õnẽ? Dic, indicia ſufficiẽtia, & veriſimilia, nã a toris incipiẽdũ nõ eſt, vt ff. e. l. 1. e. ti. Nã ſine indicijs, ſeu p̃ſumptionib. q̃s torquẽdus nõ eſt. l. nimis. §. in ea cã, & §. fi. & l. maritus, & l. fi. ff. e. & C. de fal. ſicut, in fi. & in actionib. eſt valde cõſiderãdũ, & põderãdũ nunquid indicia ſint veriſĩlia, & ſufficientia ad hñdã torturã, cũ in talib. teſtõ, vel app̃ſo ſubſeq̃ues p̃deſſe nõ poſſit, nã plerũq; dũ torquẽtur deficere, & perire ſolẽt, vt ff. de pę. l. aut fcã. §. 1. Et q̃ añ torturã oportet p̃cedere ĩdicia, patet p̃ iura ſuperius alle. & C. e. l. milites, & ff. de bo. da. l. cũ

a rõ nãlis, cũ ſi. Sed q̃ro, q̃. a & qualia? R ñ. certe nõ p̃nt bñ dici, vł oñdi, vł de eis certa diſtinctio, vł doctrina dari, ſed hoc cõmittitur arbitrio iudicis, vt ff. de teſtib. l. 3. in prin. ibi, tu magis ſcire potes. Et ſic dicimus de acceſſionib. & mora, vt ff. de diuer. & tẽp. p̃ſc. l. d̃ ac-

b ceſſionib. & ff. de vſu. l. mora. & gñał oẽ, q̃ non eſt determinatũ[b] a iure, relinq̃tur arbitrio iudicis, vt ẽ videre de pœnis nõ determĩatis a iure. ff. de pę. l. hodie, & l. ſãctio. & ff. de effractõ. l. j. ſic de tp̃e dicim⁹, q̃ñ indeterĩate p̃fertur, vt ff. de in. deli. l. 1. Poſſumus tñ doctrinã talẽ tradere, q̃ aſtutus iudex dẽt ſolẽniter inſtare ad indicia ĩdaganda p̃ delatũ ex aliquo crĩe. Nã indicia ſunt alijs p̃bõn. p̃xima, & quaſi demõſtrãtia veritatẽ, & p̃bõnũ adminicula ad indagãdã veritatẽ, vt C. de p̃b. l. inſtrã domeſtica, & l. fi. ſũt. n. indicia pars p̃bõnis claræ, vt C. q̃ teſt. fa. poſ. l. hac cõſultiſſima, in pri. ver. deinde, ibi, indicia, &c. Nã indiciũ dr̃ ab indicãdo, vñ indicia. i. demõſtrãtia adminicula ad indagãdũ veritatẽ, vt C. ad l. Iul. de adul. l. q̃ adulterij fuerint accuſati. & ff. de p̃ſcr. ver. l. ſolẽt. Quærãt quoq; iudices, & inſtãter indagent oĩa cũ q̃b. & p̃ q̃ loca p̃uerſabatur delatus, quẽ torq̃re intẽdũt, q̃m mala cõuerſatio parit indiciũ, vt ff. de adm. tu. l. p̃ſes oratores. §. aſſidue. Nã ex mala cõuerſatione bonus efficitur vitioſus, vt ff. de ædil. edi. l. ædiles ẽt hoc p̃ſtate. §. Pediusñ fi. ibi, aleator forte, &c. Ad idẽ dcm̃ Phil. Qualis q̃ſq; eſt, taliũ cõſortio delectał. Itẽ cõſiderentur loca, in q̃b. cõuerſabatur, q̃a ẜm locorũ varietatẽ varia colligitur cõiectura, vt C. ſi manc. ita fuc. ali. l. fi. & ff. de pę. l. aut fcã. §. euẽtus. Itẽ inſtent q̃rere, ſi erat inimic⁹ offenſi, vel aliqua offenſio euenetat inter eos, q̃a tunc erit p̃ſumptio culpæ, q̃a inimicũ de inimico male cogitare, & facere, ius p̃ſumit, vt not. ff. de his q̃b. vt indig. l. ſi inimicitiæ, & ff. de adi. leg. l. 3. §. fi. Itẽ ſtudeant inuenire, cuius exiſtõnis, & famæ bonæ, malæ, & qualis fuerit fama, & opi. eius in ciuitate, talem eũ p̃ſumimus, vt ff. e. l. de minore. §. tormenta. ibi, vł exiſtõis, &c. ff. de rei ven. l. ſi a bonæfidei, in prin. & in Auth. de teſt. §. ſancimus. Itẽ põt iudex indicia ſumere ex conſtantia, vł trepidatione vocis, vł mẽbrorũ, vł pallore, vt d. §. tormẽta. locutio. n. & cõſtãtia, vł trepiditas cuiuſq; ideo aĩaduertẽda ſunt, vel indagãda, q̃m multũ cõfert ad indagandũ veritatẽ, vt d. §. tormenta. Itẽ indagẽt cuius vitæ primo fuit, & an talia vel ſĩlia, de q̃b. ĩculpatur ad p̃ſs, facere cõſueuit. Nã de vnoquoq; bonũ, vł malũ p̃ſumimus cõſideratis p̃rio actitatis, vt ff. de re mil. l. deſertorẽ, §. his q ad hoĩes. ibi, ĩſpecto vitæ eius p̃cedẽtis actu. & l. nõ oẽs. §. a Barbaris, de re mil. & de ſuſpe. tu. l. tutor quoq;. §. q̃n p̃t. Ex geſtis. n. p̃teritæ vitæ metimur p̃ſẽtia, vt C. de p̃po. agẽ. ĩ reb. l. 1. §. fi. li. x. Itẽ an fuerit cõminatus, q̃m erit indiciũ, q̃ opib. adimpleuerit, q̃ verbis p̃ſtitit terrẽdo, ex hoĩum. n. dcĩs fcã p̃ſantur, vt C. ſi q̃s Imp. maled. l. vnica. ff. de ſupe. leg. l. Labeo. Itẽ cõſiderãdũ ẽ, an ſit talis, q̃ cõſueuerit, & habuerit poſſe talia attentare, q̃ eſt no. dignũ, vt ff. ad l. Iul. mai. l. ſi famoſi. ibi, an potuerit facere & an q̃ ſiłe fecerit, &c. Item ſi aufugerit, eſt indiciũ p̃ eũ, vł ſi ſe abſẽtauerit ſtatim poſt p̃petratũ maleficiũ, ar. in Auth. de exhi. & intro. re. §. ſi vero ẽt, & C. de aſſeſſ. l. cõſiliarios, cũ ſi. Itẽ ſi teſtes recipiat ſup maleficio p̃miſſo ĩ loco, vbi fuerat cõmiſſũ, an ĩ via, an de nocte, an de voce publica, & de fama, q̃ ał ſit circa p̃bata coadiuuãs, & faciũt indiciũ ad torturã, vt ff. de teſti. l. 3. §. eiuſdẽ. ibi, ał veluti cõſentiẽs fama. ff. de flu. l. 1. §. flu mimũ. Ex multis allegationib. curioſus iudex p̃t indicia ſumere ad informãdũ conſciam pro eruẽda veritate delicti. Demũ

c reſtat[c] videre q̃s ſit effect⁹ q̃õn. Et certe ſi idẽ abſq; formidine tormẽtorũ vltro q̃s cõfiteatur crimẽ, dixerũt q̃dã antiqui, & quidam Mod. Doc. eũ ñ eſſe ſtatim dãnãdũ, ſed dẽt iudex ſtare p̃ diẽ, vł ad tp̃s ẜm qualitatẽ crĩs, & p̃ſonæ p̃dõnẽ, & iterũ facere repñtare reũ corã ſe, & interroget, an velit ſtare dcõ q̃ dixit, an p̃dicere, vł reuocare. Et hoc iõ dñt ipſi, q̃a confeſſio in crĩali cã nõ ſtatim præiudicat, nec ſtatim facit plenã p̃bõnem, vt exp̃ſſe dr̃. C. de cuſt. & exh. reo. l. 2. & ita intelligũt l. illã, q̃ nõ diſtinguit, an formidine torõrũ, an ſp̃õte ſit fcã cõfeſſio, & ita ĩtelligał ff. e. l. 1. §. diuus Seuer⁹. ibi, p̃ exploratis facinorib. & §. ſi q̃s vltro. Et ſic dicebãt iſti ĩter cõfeſſionẽ habitã ĩ ciuilib. & crĩalib. hoc ĩtereſſe, q̃a ĩ ciuilib. nõ eſt op⁹ p̃ſeuerãtia, ſed ſtañ tenet, ĩ crĩalib. vero ſi vltro ſine formidine torõrũ hita fuerit p̃feſſio, ẽ opus p̃ſeuerãtia, p̃ p̃dicta iura, vt iudex magis põderate, & ſolertius ĩ crĩalib. q̃ in ciu. procedat. nã vbi maius vertit periculũ, &c. facit C. de fal. l. vbi falſi examẽ. facit melius. C. de pę. l. vt mirũ ſi ita tã varie, cũ crĩalia iudicia cũ ciuilib. quaſi nullã hẽant ſĩlitudinẽ, vt Inſt. de pub. iud. in prin. Tu dic p̃, & hæc ẽ cõis opi. q̃ ſi q̃dẽ q̃s ĩ ſe cõfitebitur crimẽ ſp̃õte, ſtañ carcerabit, & illico abſq; alia p̃ſeuerõne, vł cõfeſſione dãnatur, vt l. cũ reis, & l. qui ſñiam. C. de pę. Et ita ĩtelligo d̃ cuſt. reo. l. ſi p̃feſſus. Nõ ob. §. diu⁹ Seuerus, & §. ſi q̃s vltro, q̃a intelligũtur ĩ cõfeſſionib. hitis ĩ toris. Et ita intelłr l. 2. de cuſ. reo. ẜm veriorẽ le. vt patet ĩ fi. d. l. 2. ibi, vt iudicib. ĩmodice ſeuiẽtib. &c. Sed ſi in toris, vel formidine torõrum, tũc ñ ſtał, nec dẽt hñi p̃ explorato facinore, vt d. §. diuus. & C. quo. ap. ñ reci. l. 2. & ẽ rõ, vt ff. e. l. 1. §. q̃õ. ibi, etenim res ẽ fragilis, & pericloſa, & q̃ veritatẽ fallat, &c. & ſic hẽt locũ l. 2. d̃ cu. re. vt iudex faciat criõſum ad ſe redire, & q̃rat vtrũ velit ĩ ſua cõfeſſione p̃ſeuerare, an retractare, & ſi p̃ſeuerauerit, tũc cõfeſſio valet, ał ñ. vt c. §. ſi q̃s

d vltro, & d. l. 2. C. quo. ap. nõ reci. Sed qd[d] de q. quotidie occurrẽti. Aliq̃s ſubijcił q̃õni, cõfitoł p̃ alterũ, nunq̃d ſtabił dcõ ſuo? Et diſtingue, aut torquet ſimpłr ĩ alios, vł ĩ ſocios, & nõ in ſe, tunc ſtał dcõ ſuo cũ alijs indicijs, vt iudex ex dcõ torti, & alijs indicijs ad condẽnationẽ p̃cedere poſſit, vt C. de aſſeſſ. l. nullus. ad fi. ff. de q̃õ. l. edictũ, & l. 1. §. q̃ q̃õnẽ. ibi. alterũ. n. magis ſuggerẽtis, q̃ requirẽtis veritatẽ. Et idẽ Tullius in Topicis, ibi, ñ toris verib. igne fatigati, q̃ dñt vñr dicere, ſaluo ſi dixerit de inimico, q̃a tunc nõ facile credił, ſed nec fides oĩno detrahẽda, ſed cã cognita erit fides adhibenda, vel nõ, vt ff. e. l. 1. §. j. & ar. ff. de teſt. l. 3. in pri. Aut torquet ĩ ſe, & ĩ alios, & ſi nihil de ſe cõfitet, hñt locũ ſ. prox. dcã. ſi cõfitet de ſe, & alijs, tũc ẜm Azo. cuius opi. p̃ualet, eſt inuenire rłam, & inſtãtia rłę. rłr, ſuper proprio crĩe cõfeſſus, ſup cõſcia nõ ſcrutet aliena, q̃a tortus de ſe cõfeſſus nõ dẽt interrogari de alijs, maxime de ſocijs, vt in l. repeti, §. is q̃dẽ ſe. ff. e. & C. e. l. ſicut, in prin. & C. de acc. l. fi. Et ſi de facto ſuo interrogatus, vel ſine interrogatione, dicat de fcõ aliorũ, non ſtatur dicto eius. Qđ fallit in caſib. in quib. cõfeſſus de ſe torquet, & de alijs interrogatur, ſi tñ p̃ illos, alia p̃cedant indicia. Primus caſus in quibuſdã latronib. & maxime in his, qui vt de ſe cõfeſſi torquẽdi ſunt, & interrogãdi de cõſocijs, & mãdatorib. & receptatorib. vt ff. de cu. & exh. reo. l. diuus Antoninus, & diuus Adr. & C. de fer. l. pen. Secũdus caſus. C. de fal. mo. l. 1. Tertius eſt. ff. de exhi. re. l. fi. Quartus. C. de male. & math. l. fi. Quintus de ſeruo de nece dñi in ſe cõfeſſo, vt torqueał, & interrogetur, quo mãdãte, &c. ff. ad Sil. l. prius, & l. ſi certus ſit p̃cuſſor, & eſt ip̃ãle, vt ſentitur ibi apparatus, vt ff. de q̃õ. d. l. repeti, §. is qui ſe. & ff. ad l. Aquil. l. proinde Neratius. §. ſed & ſi ſeruus. Et bñ dixi, ſi aliqua p̃cedunt indicia, q̃a ał non dẽt interrogari de alijs, vt C. de q̃õ. l. 1. itẽ eius rñſio nõ erit plena probõ p̃ illos, quos inculpauerit, licet ſit aliqua præſumptio, ut in apparatu d. l. fi. C. de acc. Sed nunquid p̃p iſtã tale præſumptionẽ poterunt iſti inculpati a torto poni ad tormenta? Rñd. q̃ ſic in dictis quinq; caſib. exceptis, arg. p̃al. l. nullus, & argu. ff. eo. l. edictum, & l. 1. §. cũ quis latrones, & arg. q̃ idẽ in alijs. ff. eo. l. j. §. diuus Adr. Calphur. In alijs vero nõ, vt C. de acc. l. fi. & ff. eo. l. is cui. Sed quid ſi perſona inculpata a torto, ſit hõ malæ cond̃õnis, & famæ, nunquid in alijs caſib. exceptis ſupraſcriptis actitatis poterit ſubijci q̃õni? Dic, quòd non de iure, eo quia non p̃ceſſerunt indicia ſufficientia, nec inculpatio eius facta a torto inducit indiciũ, cum interrogari non debuerit, vt C. de accuſ. l. fin. & ff. de q̃ſt. l. is cui. ergo quod inde ſequitur tanquã factũ lege prohibẽte, nõ valet. l. nõ dubium.

ADDITIONES.

a Th. D. Quæro quæ. Vide Alex. in l. 1. §. eidem Cornelio Proculo. ff. de q̃õ. in addit. Bar. in l. vnus. §. reus. ff. eo. tit. & l. qui ſine, in ver. veniamus. eo. tit.

b Determinatum. Vide Ang. de Aretin. in tract. maleficiorum, in verſ. fama publica.

c Demum reſtat. Vide Alex. in l. fi. ff. de q̃õ. in addit. Bar. & ibi dictum ponas hic.

d Sed quid. Vide Alex. in l. 1. §. ſi ſeruus, in addi. ff. de quæſt.

Digitized by Google

biſi. C. de legi. tñ de ꝯſuetudine vr̃ tot q̃ri, ꝓ qua facit ff. e. l. j. §. diu' Bar. Sed qd de q̃ōne quotidie occurrēti? Accuſat̃ qs de furto indicijs p̄cedēnb. ad illud furtū, torquet̃. & ꝯfitet̃ illud furtū, nūqd debeat ꝓcedi ad repetitionē torturæ. vt idaget̃, & ꝯfiteat̃ d̃ alijs furtis a ſe ꝯmiſſis, d̃ qb. nulla l. h̃r idicia? Dic ꝙ ñ, imo ſubtilitate, arg. eorū q̃ dicētur. j. px. q. Pro iſta parte eſt ēt, qa q̃ū ad iſta furta, ꝓ qb. ſ ſpē, vel ī gñe nunc q̃rit̃, de nouo nulla p̄cedūt idicia, & ſine idicijs nemo torquēdus ē, vt C. de fal. l. ſicut, & ff. de q̃ſt. l. i. ī pri. & l. marius. ſed de gñali ꝯſuetudine Italię quotidie ſeruam' ꝯriū, & ſpālr ī furtis. q magis frequētātur. q̃ ꝯſuetudo p̄t adiuuari. ff. de re mi. l. ñ oēs. §. a Barbaris, & ff. de of. p̄ſi. l. ꝯgruit. Sed qd d̃ q̃ōne, q̃ quotidie locū hēt, d̃ aliquo ſemel habita q̃ōne ſine aliquo nouo acceſſu, nūqd repeti p̄t? Vr̃ ꝙ ſic. ff. eo. l. rep. & l. nūc. §. j. q̃ idiſtīcte dn̄t repeti poſſe. vbi lex ñ diſtinguit, nec nos. ff. de pub. ī rē act. l. de p̄tio. & l. 1. §. gñali. ff. de leg. p̄ſt. Tu dic. ꝙ ñ ſine nouis idicijs, vt ſi tortus dixerat illū illa nocte iacuiſſe, vbi maleficiū fuerat ꝯmiſſū, poſtea īuentū eſt p teſtes, ꝙ alius ibi iacuit, certe hoc caſu repetit q̃ō ꝓ dcm̄ idiciū. Sic̃ dicit Odof. & hęc ē̃ cōis opi. ñ th̃ allegat̃ aliqua lex. Tu all. ff. de ver. ſi. l. bones. §. hoc ſermōe. ff. p ſoc. l. ſoci' ꝯſilia. §. nec ſi prior. Aſſeſſores th̃ honoris audi hoc non ſeruiont, imo quotidie repetūt q̃ōnē abſq; nouis idicijs, quouſq; de obiectis crīb. audiant veritatē, quorū opi. p̄t argīs defendi, vt ī Authē. vt iud. ſine quoq; ſuff. §. op3. ibi, iudices torq̃būt fures, & ñ pri' gelcāt, &c. Cōſideret āt bonus iudex ī q̃ōne repetēda, q̃lō tortus ē̃t aſ, & corpis fortitudinē pdurauerit, vt ff. e. l. vnius. §. reus. Quid ſi aliqs diceret in tormētis diceret, teneatis me ī torturis q̃tū vultis, qa ſi ſtarē vſq; ad x. ann. nihil dicerē, qa ī nihilo ſum pollut' de obiecto crīe, & ſic oīa diſſeretur, nūqd ſtatim de tormētis eſt relaxādus, & omittēdus ire vias ſuas? Certe ñ. ſed ꝓcedatur ad torturā cū tēperie, vł aſpitate, ſm̄ cōdōnē cris, & ſm̄ ꝯdōnē crioſi, & crīs qualitatē, & ſi ꝯfitetur. bñ q̄dē, ſi ā ñ, iudex dēt eū retinere ī carcerib. & ſi noua aduenerīt indicia poterit q̃ōnē repetere, ſi āt noua idicia ñ adeſſūt, tūc ſtatuēt accuſatori ꝯpetētē dilationē ad ꝓbādū, & ſi poterit ꝯuinci, ꝯdēnabit, aſs ñ, vt ff. e. l. 2. §. j. & e. ti. l. vni'. Sed qd de q̃ōne de fcō quotidie occurrēti, crīs idicia p̄cedūt, ꝓ q̃ iudex īformatus p̄t ꝓcedere ad torturā. Dicit̃ qs iudici, Dñe iudex, detis mihi defenſionē añq̃ me ponatis ad torturā, qa ſū paratus icōtinēti arguere ꝯ indicia ꝯ me recepta, nūqd audiēdus ē. & ſibi defenſio dāda, añq̃ re' torqueatur? Vr̃ ꝙ ñ, p l. 1. C. vbi ſe. vł cla. Ibi, ne quas añ ꝓbōes iniurias patiat̃, &c. cū in illis pſonis ī dignitate poſitis ſit ſpāle, ergo ñ vr̃ in cęteris, in ꝯriū erit ius cōe, arg. ff. ad mu. l. j. ī fi. nā primo actor ꝓbat, & fundata intētione, reus opponit exceptiones, & defenſiōes ſuas, vt C. de excep. l. ſi q̄dē, & C. de ꝓb. l. exceptionē, & ſic primo dēt fundari totalr̃ intēno actoris p teſtes, vel confeſſionē rei, añq̃ audiatur in ſua defenſiōe, vel exceptione reus. Tu dic ꝙ ꝯriſt eſt verū. ſ. ꝙ primo ſit dāda d̃fenſio añq̃ torqueatur, maxime ſi ñ ē crimē tale, quo ꝓbato ñ dēt ad torturā ꝓcedi, & hoc illa rōne, qa a citatione, vł interlocutione facta a iudice, ꝙ qs torq̃atur, appellatur, vt ff. d̃ app. recī. l. a. q̃ ic. añ ſniam, & eſt rō ꝯſiderāda, quare a tali interlocutoria ꝓmiſſū eſt appellare, nā ſi defenſio tolleretur pp torturā, ñ poſſet poſtea recuperare detrimētū mēbrorū, vt d. l. añ ſniam, nā ē̃t q̃nq; deficere ſolēt ī q̃ōne. ff. de pę. l. aut dānū. §. j. Præterea ꝯfeſſo datur ſua defenſio, vt C. de cuſt. & exhi. reo. l. 2. multo magis ñ denegabitur. Præterea videmus, ꝙ iā dānato ex ꝯfeſſione fcā in tormētis, & pſeuerāti princeps ſubuenit ē̃t poſt ſniam, defenſionē ſuæ inocētię cōcedēdo, ac ſniā retractādo, ſi cōſtiterit de inocentia cōdēnati, vt ff. e. l. 1. §. ſi qs vltro. Si igr̃ iā ꝯfeſſo, & ꝯdēnato cōceditur defenſionis facultas, tāto fortius añ tormēta denegari ñ dēt. Cū. n. ꝙ eſt plus cōceditur, ñ dēt denegari ꝙ ē minus, vt dicit r̃la iuris. c. cui licet, de reg. iur. li. 6. Quid plura? legitur ī iure exp̄ſſe, ꝙ quocūq; tpe iudicij reo petēti defenſio dāda eſt. l. vnius. ibi, quo tpe poſtulāte reo, &c. Sed qd de q̃ōne, q̃ ſæpe vidimus de fcō. Teſtis fuit tortus, & in tortura cōfeſſus, nūc añ ſniam dicit ſe erraſſe, nūqd poterit reuocare errorē ſuū. Rñdeant eſt error facti, aut iuris, primo caſu p̄ōt vſq; ad ſniam. Et ē rō, qa ñ vr̃ fateri, vt ſ. de conf. l. 2. in pri. Itē talis error nō ſolet vſq; ad ſniam obeſſe, vt C. de iu. & fac. ign. l. error. & facit optime. C. quo. app. ñ reci. l. 2. Nā cōdēnato & cōfeſſo ī tormētis ſubuenitur, errorē ſuū, ſiue ignorāriā docere uolēti, & ſi cōſ. lerit, abſoluitur, vt ff. de q. l. j. §. ſi qs vltro. multo fortius dēt iſte audiri, & errorē ſuū corrigere añ ſniam. Itē iſte ñ pſeuerauit ī cōfeſſione, ex quo ñ expectauit ſniam. Itē cōfeſſus formidine tormētorū habitorū, vt C. quo. ap. ñ reci. l. 2. Si in iure errauit, tūc ñ p̄t venire ꝯ cōfeſſionē, vt d. l. errorē. Sed qd ſi aliqs cōfeſſus eſt ī tormētis, & ñ pſeuerauerit, nūqd ex tali cōfeſſione apparebit ſemiplena ꝓbō? Vr̃ ꝙ ſic, vt ī apparatu l. 2. C. de cuſt. & exhi. reo. & ff. de q. l. j. §. diuus Seuerus. q §. intellr̄ in confeſſione torti, in qua ñ extitit pſeueratū. Vel dic (& forte verius) ꝙ ibi pſeueratū eſt, tñ talis cōfeſſio, nec plenā, nec ſemiplenā ꝓbonē inducit, qm̄ nullo mō cōfiteri, & cōfiteri formidine tormētorū parib. paſſib. ambulāt. C. quo. app. nō rec. l. a. Sed qd

a ſi aliqs ē tortus, nullis, vel ñ lītis idicijs p̄cedētib.? a) Dic, ꝙ ñ valet cōfeſſio q̃ūcūq; pſeuerauerit ī ea, vt ē exp̄ſſū. ff. e. l. diuus. §. ex qb. & l. maritus, & l. p. ſm̄ vnā lec. & arg. C. ſi ex fal. īſtr. l. 3. & 4. Præterea hoc ē de ſubali ſolēnitate hmōi q̃ōnis, ꝙ idicia p̄cedāt lītima, alr̄, qs torq̃ri ñ p̄t, cū a tormētis ñ ſit ichoādū, vt ff. e. l. j. 2. & 3. l. maritus, & C. e. l. milites, quo deficiente gegd ſeqtur, nullū vr̃ ipſo iure. l. ñ dubiū. C. de leg. & C. de ſi. inſt. l. 1. ſi. x. & ff. de in inte. reſt. l. diuus. C. de app. l. noīationib. cū ſi. Dcm̄ ē ſ. ꝙ ex cōfeſſione ī tormētis facta nō p̄iudicatur. niſi in ea pſeueratū ſit. ſed q̃ eſt q̃ō, q̃ dicatur ī tormentis facta? Rñ. facta in ipſis tormentis ē, cū ad pedē torturæ ducitur ligatis manib. & terror inducitur a iudice, ꝙ niſi cōfiteatur, icontinēti ſubiiciet eū q̃ōni. Certe ñ tenet talis ꝯfeſſio, niſi in ea fuerit pſeueratum, qa lex ęqparat cōfeſſionē factā in tormētis, & extortā formidine tormētorū, & eſt notabile, ꝙ ibi dicit de formidine tormētorū, nō āt dicit, in tormentis, ꝙ ibidē ſentit gl. & arg. ff. de iniu. l. item apud Labeonē. §. adijcitur. ibi, nuda ergo īterrogō, vł leuis territio, &c. ibi, vł leuis fictio, &c. ergo a ꝯrio ſcn̄ſu, non leuis territio h̃r pro ipſa tortura. Et accedat ꝙ legitur, ꝙ ſufficit terror armorū, ſi ē q vſus non ſit, vt ff. de vi & vi. ar. l. & idē. §. ſi armati. & eq pollētia ſunt, hoīm gladio peritgre, & ſtringere, vt ff. ad l. Cor. d̃ ſic. l. 1. §. diuus. & facit. ff. ex qui. cau. ma. l. 2. & C. ꝙ me. cau. l. metum. Sed qd de q. iſta. Cōtinetur in ſtatuto ciu. ꝙ qs ñ poſſit torqueri, niſi in certis caſib. Ptās honoris auidus, extra illos caſus cōceſſos per ſtatutū, vult eruere veritatē crīs, ſi tñ vult ponere ad torturā, ne icidat in pœnā ſtatuti, ſed ipſe p̄cepit eū detineri in turri, vel alio loco, denegando ei alimēta quouſq; cōfiteatur, vł in hieme facit eū ſtare ſpoliatum oīb. ſuis pānis, nunqd vr̃ eū ponere q̃ōni, vt dicamus eū incidere in pœnā ſtatuti? Et dic, ꝙ ſic, vt ff. de iniu. l. itē apud. §. q̃ōnē. ibi, malam māſionē, &c. Sed qd, ſi extra locū torturæ, vł circa tribunal, vbi ius redditur, dixit iudex, aut cōfiteatis, aut ducā te ad torturā, & torquebo te, nunqd ſit ꝯfeſſio fcā formidine tormētorū? Et dic. ꝙ non, qa leuis territio, & c. d. l. item apud Labeonē. §. q̃ōnē. & ff. ꝙ me. cau. l. metū. 2. reſ. Terrorē āt q̃ōnis ꝓbabilē, veræ torturæ ꝓxīi & inſtanti, cōparādū accipere dēmus, ſicut de metu iſtantis cruciatus dicimus, vt ff. ꝙ met. ca. l. metū. 2. reſ. Leuis āt territio, extra locum torturæ facta, eſt deluſoria. ff. ſi cui plus, quā per l. Fal. l. hęc ſatiſdatio. Dcm̄ eſt ſ. ꝙ confeſſio formidine tormētorū facta nō h̃r pro explorato facinore, niſi ſit pſeueratū. Quęro ī quo loco ducendus eſt reus ad pſeuerādū? Rñd. apud acta, vel ē̃t in aliquo loco publico extra cōſuetudinē torturæ. Et ita videmus expertos defenſores in pſeuerātia vocare teſtes. & ſub publico teſtimonio ſcribi faciunt, talis tali die pſeuerauit, & cōfirmauit, &c. ī p̄ntia talium teſtium, &c. & bñ faciunt p l. ſecundā. C. de cuſtodi. re. ibi, ſub publico teſtimonio, &c. Sed q̃tum tp̄s erit ītermedium a die confeſſionis torti, ad diē reductionis ad pſeuerādū? Rñd hoc lege aliqua nō determinatur, vt d. l. a. C. de cuſt. re. ibi, poſtmodum eductus, &c. dicit, ꝙ ſit illud modicū tp̄s, ſed p̄ōt dici, ꝙ ſit arbitrio iudicis, cōſiderata qualitate pſonarū, & enormitate crīs, vł leuitate: cū. n. tp̄s a iure nō p̄figitur, iudicis p̄tāti cōmittitur, vt ff. de iu. deli. l. 1. & ff. de pen. l. hodie, & ff. de effra. l. 1. Quæro, q dēant q̃ōni intereſſe? Rñ. vt ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. q̃ōni. In ſecreto āt recipiet dictū ſuū, cum teſtis ſimilitudinem hēat. ff. e. l. 1. §. Imp. Nūquid liber hō p̄ōt torqueri? Vr̃ ꝙ nō, qa quaſi totus ille ti. C. & ff. tm̄ de torto ſeruo loquitur. Tu dic, ꝙ liberi hoīes p̄ñt torq̃ri nō ſolū in alios, vt ff. e. l. ex libero. r. rñ. & l. vnius. §. teſtes. & C. de abo. l. fallaciter. §. ꝙ ſi ingenuorū. & C. de aſſeſ. l. nullus. ff. e. & l. diu'. ff. de cuſt. reo. Sed ē̃t in ſeipſos, q̃ñ deferuntur ex aliquo crīe. C. de abol. l. fallaciter. & C. ex qb. cau. infa. irrog. l. nullā. & aſs ibi de hoc, & C. de fal. l. ſicut. & ff. de re mil. l. ꝓditores. Qd liber hō poſſit torqueri, arg. eſt l. ſi qs decurio. C. de fal. vbi torquetur decurio, & alius nō p̄ōt eſſe decurio q̃ liber hō, vt ff. de decu. l. Seuerus, & ita ē̃t ſeruat gñalis cōſuetudo, vt Azo dicit C. in ſum. huius ti. in §. torqueri. Itē q̃ro (puerilis tñ q̃ō eſt,) nunqd authētica & principalis pſona accuſata dēt poni, vł ſubijci toris, ad veritatem eruēdā? Vr̃ ꝙ nō, qa p̄tor tractando de q̃ſt. C. & ff. ponit tm̄ de tortura ſeruorum. Sed tu dic, ꝙ ipſæ principales perſonæ ſunt q̃ōni ſubijciēdæ. C. de q̃ſt. l. 3. & ff. e. l. 1. §. diuus, & §. ſi quis vltro. & l. vnius. & ff. de re mil. l. ꝓditores, p̄cedere tñ dēbent indicia veriſimilia, ex quib. obiecti crīs reus ex p̄ſumptione culpæ iudicis aīus informat, ut ſ. dixi, & facit C. e. l. milites. §. oportet, & C. de fal. l. ſicut. Quid ſi iudex in torquendo adeo modum excedit, ꝙ tortus in q̃ōne defecerit, vel mēbrū debilitatum eſt, an teneatur, & quo iure, q̃ritur? Et ꝙ teneatur, dr̃ exp̄ſſe. ff. de iniu. l. itē apud Labeonē. §. q̃ōnem. ibi, ſed & ſi iuſtu, &c. Sic. n. torquēdus ē reus, vt innocentiæ, vel ſupplicio ſaluus ſit. l. q̃ōnis modū. ff. de q̃ōnib. Et ꝙ teneatur, facit ff. ſol. matr. l. ſi cōſtāte. §. ſi maritus, & ff. de his, q ſunt ſui, vel alie. iu. l. a. §. dñorum, & melius. ff. ad l. Aqu. l. 2. l. ſed & ſi quemcunq;. §. ſi magr̃. ff. de vſuf. l. locū aūt religioſum. §. ñ. ff. de pig. act. l. eleganter. §. plane. Nec ꝓdeſt ſibi ꝙ tāq̃ iudex hoc fecerit, cū deliquerit. Nā oē maleficiū p̄lurimus praue actum. l. ſi nō cōuici. C. de iniur. & de ſic. l. 1. Præterea, ſi propinquus in corrigendo propinquum modum exceſſerit, tenetur. C. de emen. ꝓpinq. l. 1. & a. nec iudicem excuſat officium, quia ſicut priuatus, ita & magiſtratus ꝙ illicitum facere nō dēt. l. nec magr̃atib. ff. de iniur. Ego vr̃, ꝙ nō tenetur, quia hoc iudex cā eruendæ veritatis facit, ſuū exequēdo officiū, nō aīo interficiendi, vel debilitandi, qui non

debet

ADDITIO.

a Præcedentib. indicijs. Vide Alex. in conſ. 1. in 3. vol. viſo proceſſu, cū cōcor. de qb. i. 1. p eū, & in conſ. 5. & in conſ. 93. qd̃ inc. in cā inquiſitionis, in 6. vol. & in l. qui et eni. §. Celſus, in vlt. col. ff. de acq. hær. & vide plene per Fel. in c. qualiter. 2. in §. licet, de accu. Bar. in conſ. vlt. in 2. vol. & Cal. in conſ. 5. in ti. quod met. cau.

debet teneri. Nemo.n. vr̃ delinquere, niſi animum malignum ad hoc habuerit. ff. de ver. ſig. l. ſæpe. in fi. voluntas.n. & propoſitũ diſtinguunt maleficia, vt l. qui iniuriæ. ff. de fur. in prin. & facit. ff. de verb. ſig. & de acq. poſ. l. q iure familiaritatis, & ibi ſcriptum eſt, q crimen ꝯhit, cũ voluntas nocendi interuenit, vt C. ad leg. Cor. de ſic. l. 1. & facit de li. hom. exhib. l. 3. §. j. Præſumit.n. princeps bonũ d official. ſuis, niſi manifeſte ꝯrũ doceat. ff. de offi pſec. pto. l. j. ad fi. Nã creditor res obligatas auferendo, nõ pſumit deliqſſe, qa notabilis eſt ꝓ eo pſumptio. ff. de fur. l. cũ creditorem. Sic a ſiñ, in ꝓpoſito pſumit iudex ſuũ offiñ exercendo feciſſe, nõ cã nocẽdi. ff. de iniur. l. iniuriæ. §. j. Et ſi aliq̃ culpã in excedẽdo modum torquẽdo habuit vr̃ tñ non teneri. l. Corn. de ſic. quia in delictis lata culpa nõ eqparaẽ dolo, vt l. in lege. ff. ad leg. Cor. de ſic. Itẽ cã, ob quã aliqd fit eſt ꝯſiceerãda, vt ſeruet, qd ał's eſſet verecundũ, ſeu officij neceſſitas impunitũ ſuadet remanere, qd alias coerceri dẽt. ff. de his qb. vt indignis. l. poſt lega. & l. tutorẽ. Præterea, ſi non apparet quo aĩo facit, pſumendũ eſt potius ob zelum iuſtitiæ, & ex vigore officij hoc facere. q̃ aliquo malo cõſilio, vt de bon. dã. l. 2. §. ſi publicanus, & arg. C. de acq. poſ. l. minus inſtructus. ff. pro ſoc. l. merito. Accedit ad idẽ aliud arg. aſſumptũ ex l. a. ad fi. C. de his, q accu. non poſ. Tutor ex officio de falſo accuſans producentẽ inſtrm ꝯ pupillum, ſi non ꝓbat, nõ pſumit calũniãdi aĩo accuſationẽ inſtituiſſe, niſi euidẽter ꝓbeẽ & tñ ał's, q non probat, calũniari pſumit eo ipſo ꝙ non probat. C. de adu. diuer. iu. l. j. Solu diſtinguit ſic a quibuſdã, ſi apparet, ꝙ ex voluntate facit, de dolo teneẽ. ſi caſu & abſq; culpa, nullo mõ tenetur. ſi autẽ cũ aliqua culpa in excedendo modum, non puto teneri. C. de emẽ. ſeru. l. j. & bona eſt argumentatio de dñica ptãte ad ptãtem ꝓtoris. ff. de ver. ſig. l. poteſtatis. In hoc tertio membro. ſ. in mõ excedẽdi, &c. dicit dñs Guido de Suzar. ſi iudex modũ excedendo, hoiem interemit in qõne, vel debilitauit, teneẽ, qa ſtatim, vt exceſſit modum, fingiẽ nõ tutor, & teneẽ tanq̃ qlibet, vt ff. pro empto. l. qui fundum. §. ſi tutor cum ſi. arg. C. de epiſ. & cle. l. gñaliter. Quid plura? pt dici ꝙ caſus eſt. ff. de iniu. l. item apud. §. qõnem. ad fi. & §. ſi iuſſu. & vide Cy. in l. Gracchus. C. de adul. Sed qd ſi eſt ꝓbatũ maleficiũ ꝑ vnũ teſtẽ de veritate, nunquid ſufficiens erit indicium ad torturã habendã? Vr̃ ꝙ nõ. ff. de qõ. l. maritus. vbi ꝑꝑ dictũ vnius teſtis nõ fuit ad qõnẽ ꝓceſſum. Præterea, dictũ vnius teſtis nõ inducit indiciũ ſufficiens ſeu pſumptionẽ, vt ff. de do. pleg. l. Theop. ff. quẽadm. teſt. aper. l. j. §. fi. & iura quaſi oĩa tractantia de indicijs, q̃ reqrunẽ ad qõnẽ hñdã, loquunẽ in plurali. ſ. indicia dẽre pcedere, nõ ãt dñt, indiciũ. ff. eo. l. j. 2. rñ. ibi, & alijs arg. &c. & l. vnius. §. inea eã. ibi, nullis re' argũs. & l. fi. & C. eo. l. milites. C. de adul. l. 2. ſicut & pluralis locutio ſingulari nõ acqeſcit, vt ff. de man. teſt. l. libertas q̃. §. fi. Sed his non obſtãtibus, dico, vnum teſtem deponẽtẽ debere ſufficere ad hñdã torturã, vt no. Azo. in ſum. huius tit. in §. indicium aũt. & no. in l. ſi qs alicui. C. ad l. Iul. maie. in gl. ord. No ob. d. l. maritus, qa ibi nõ fuit tortus ꝑꝑ dcm̃ vni' teſtis, qa iſte, q phibuit ibi teſtimoniũ, erat familiaris ꝓducẽtis, & io dictũ ſuũ nõ fuit tãti effect', ꝙ faceret idiciũ. Nõ ob. alia iura in ꝯrium alleg. in qb. pluraliter de indicijs hr̃ mentio, qa illa pluralitas inſpecto cõi viu loquẽdi, reſoluiẽ in ſingularitatẽ, vt ff. de verb. ſign. l. nõ eſt ſine l. fi. & ff. de neg. geſt. l. ait prætor. §. negotia. de orig. iur. l. 2. §. exactis. & de ꝯd. & dem. l. falſa. §. fin. Sed qd ſi maleficiũ ꝓbaẽ ꝑ famã tm̃, poterit ne ꝓcedi ad tormenta? Vr̃ ꝙ ſic, qa ꝓbõ famæ æquiparaẽ ꝓbationi vnius teſtis, vt ff. de teſt. l. 3. §. eiuſdẽ. vt ibi in apparatu. In ꝓxima ẽt qõ. dictũ eſt, indiciũ vnius teſtis ſufficere ad qõ. hñdã. Tu dic, ꝙ nõ, quia fama ꝑ ſe nõ ꝓbat, ſed inducit quodã mõ quoddã indicium ad ꝯſumãdas, ſeu coadiuuãdas alias ꝓbões, vt d. l. 3. §. eiuſdẽ. vbi ꝯfirmat id de quo agiẽ, nõ tñ ꝑ ſe facit validũ indiciũ. Eſt.n. fama res fragilis & periculoſa. l. j. §. diuus Adr. ff. eo. & vt plurimũ ꝑ aures malignãtium artificioſe tranſmiſſa. ff. de her. inſt. & argu. C. de pen. l. decurionum, & argu. ff. de off. rec. pu. l. iuſtiſſimos. ibi. nã ſi vere voces ſint, nec ad libidinẽ ꝑ clietelas effuſæ diligẽter inueſtigabim', &c. Nõ.n. q̃libet idicia ſũt ſufficiẽtia ad torturam, vt ſ. dixi in prin. notab. Sed ſi ꝓbaẽ cũ fama aliqd indiciũ ꝯ accuſatũ, vt puta ꝑ dictũ vnius teſtis, ꝙ qdẽ facit indiciũ, vt d. l. Theop. veluti accuſatũ fuiſſe inimicũ interfecti, vel ał's ei infenſum, de inimico hoc pſumiẽ eſſe malũ. ff. de teſti. l. 3. in prin. & ff. eo. l. j. §. præterea. Itẽ ſi ſe iactaſſet malefactor de maleficio cõmittẽdo, nã talis iactatio inducit indiciũ ꝯ talẽ, q ſic ſe iactat, ꝙ maleficiũ primo cõmiſerit ꝯſiderata qualitate pſonæ. Pro quo facere vr̃. l. j. in fi. C. ſi qs impe. male. & C. ꝙ me. cau. l. metũ. & ff. ꝙ met. cau. l. 3. Tu alleg. meliorẽ tex. ff. ad l. Iul. maie. l. famoſi. ibi, & an ꝙ fecerit, an cogitauerit, ff. de ſupel. leg. l. Labeo. ibi, cęterũ nemo. Itẽ ſi accuſatus viſus eſt fugere de loco, vbi maleficiũ eſt cõmiſſum. Nã fuga accuſat fugientem vt in Auth. de exhib. & introd. re. §. ſin vero etiam quidam iurẽt, & in Auth. de ſan. epiſ. §. ſi qs aũt ad monaſticã, verſ. & ſi intra triẽniũ, &c. Itẽ ſi ꝯſiliarius depoſito officio ſe abſentat, ꝓ cõfeſſo hr̃, vt C. de aſſeſ. l. ꝯſiliarios. ff. de ſuſpe. tu. l. impuberi. §. pterea. Item eſt indiciũ, ſi is, ꝯ quẽ fama laborat, eſt prauæ ꝯdõnis hõ, qa talia facere ꝯſueuit, vt ff. e. l. de minore. §. tormẽta. ibi, vel cuius exiſtimationis. & ff. de accu. l. ſi cui §. iſdẽ. Itẽ ſi aliqd aliud fuerit indiciũ, ꝙ qlibet curioſus iudex poterit ꝑ ſe facile ꝑpendere ſm̃ tacti qualitatẽ, & pſonarũ varietatẽ: ſic.n. cũ adeſt aliqd d pdictis indicijs, vel alijs ſimilib. & fama ꝓbat, bñ poterit ad tormẽta procedere, qa fama ſiẽ cũ aliquo alio idicio multũ facit eſſe ſufficiẽs indiciũ ad hñdã torturã, q̃q̃ fama ꝑ ſe nõ ſufficiat. Sed qd ſi pdictas nõ hẽat pſumptiones? Dñt qdã, ꝙ arbitrio eius committiẽ, ꝙ nil aliud eſt q̃ ꝙ bona fide ꝓcedat, ſm̃ ꝙ ei' ꝯſcĩa melius dictauerit. Dura tñ mihi vr̃ illa ſnĩa, cũ arbitriũ defectũ indicij ſine ꝓbõne indicij nõ videaẽ poſſe ſupplere. Eſt.n. de iuris authoritate, ſiue ſolẽnitate, ꝙ lĩia idicia torturã pcedere oportet. & hoc iudicis arbitrio ñ vr̃ cõmiſſũ, qa facti qõ eſt ĩ ptãte iudicis, nõ aũt iuris. ff. ad muni. l. ordine decurionũ. §. j. Sed qd ſi ꝯtineẽ ĩ ſtatuto ciuitatis, ꝙ nõ poſſit qs poni ad torturã niſi habitę fuerint ꝯ eum pſumptiones euidẽtes, & magna ĩdicia. Vñ q̃rit, q̃ dñr iſtæ euidẽtes pſumptiões, & magna ĩdicia. R̃ñ. magna ĩdicia ſũt, q̃ ſunt aliquãto minus ĩdubitata, & pl' ĩdicijs ſimplicib. ex qb. pcediẽ ad torturã, vt dcm̃ eſt. nã & alia dñr manifeſta argumẽta. Sed qd ſi cõtineẽ ſtatuto, ꝙ nemo poſſit torq̃ri, niſi idicia ĩdubitata pceſſerint, ꝙ erit exemplũ de indubitatis indicijs. Exẽplũ eſt, ſi q̃dã camera hẽs viũ aditũ, & exitũ tm̃, & non plures, & exit de camera qdã pallidus, & trepidans, cũ gladio ſanguinolẽto ĩ manu, & ſtatim poſt eius exitũ inueniẽ hõ recẽter occiſus ĩ d. camera. Certe iſta ſunt ad ꝓbõnẽ maleficij indicia ĩdubitata, ex qb. non ſolũ ad torturã, ſed ad cõdẽnationẽ, & ad pęnę impõnẽ pt ꝓcedi, & ita intell. l. ſciãt cuncti. C. de ꝓb. ibi, vel ĩdicijs ad ꝓbõnẽ indubitatis, & luce clariorib. Et no. diſiunctiuã, vel. eſt.n. palliditas, ſiue trepiditas verũ ĩdiciũ ꝯ eũ, vt ff. eo. l. de minore. §. tormẽta. ver. nã ex ſermone, &c. delatio gladij, & nudi pſertim eſt aliud ĩdiciũ, nã d portãtib. arma malũ pſumiẽ, &c. C. de armo. vſu. l. j. & in Auth. de mand. prin. §. vlt. Itẽ qa gladius erat ſanguinolentus, eſt aliud ĩdiciũ, hoĩe.n. occiſo gladius ſolet eſſe ſanguinolẽtus, nam ex qualitate facti ꝯiectura accipiẽ, ſic & alias dr̃ de do. int. vir. & vxo. l. vir vxori pecuniã. raro tñ cõtingũt talia indicia. Eſt & aliud indiciũ extraordinariũ ad ꝓbõnẽ indubitatã, & iſtud ſępius ꝯtingere põt. pone, occidiẽ Titius in aliqua vinea, vel fundo, accuſãẽ de hoc Seius, ſed de viſu nulli teſtes deponunt, ꝙ viderint Seiũ hoc crimẽ cõmittere, ſed ꝓbãt iſta ꝯ Seiũ, ꝙ ipſe Seius erat inimicus Titij. Itẽ ꝓbaẽ ꝑ teſtes, ꝙ ipſi viderũt Seiũ ad mouentẽ gladiũ ꝯ Titiũ. Itẽ ꝓbãt, ꝙ tũc ipſe Seius aufugit tpe maleficij ꝑpetrati. Itẽ ꝓbãt ꝑ famã & vocẽ publicã, ꝙ Seius Titiũ interfecit. Certe iſta quatuor ſimul iũcta, q̃uis ſingularia ꝑ ſe nõ ſufficerẽt, ſunt ſufficiẽtia indicia, & indubitatæ pſumptiones, nõ ſolũ ad torturã, ſed ẽt ad ꝯdẽnationẽ, & ſic pt ĩtelligi. d. l. ſciant. C. d ꝓb. Eſt itẽ aliud exẽplum de indicijs, ſeu pſumptionib. ĩdubitatis. Deferẽ Seius, ꝙ fecit occidi Titiũ, nõ ſunt q dicãt hoc vidiſſe, tñ ꝓbanẽ iſta indicia. Primũ, ꝙ Sei' erat inimicus Titij. Itẽ ꝙ dcũs Seius ꝑpetrato homicidio receptauit homicidam. Itẽ ꝙ homicida erat domeſticus, & familiaris ei. Itẽ ꝙ fama eſt, ꝙ Seius fecit occidi Titiũ, ꝙ ſe iactauit, ꝙ fecerit ipſum Seium occidi, & eſt homo de quo eſt veriſiẽ, ꝙ talia faceret. Itẽ ꝙ olim aliq̃ offenſiones fuerũt inter eos. Iſta indicia ſiẽ iũcta vñr nedũ ad torturã, ſed ad cõdẽnationẽ ſufficiẽtia, & indubitata indicia, & ita pt exẽplificari d. l. ſciant cuncti. C. de ꝓb. nec mirũ ſi plura ſiẽ iũcta, quorũ qdlibet ꝑ ſe nõ ſufficit ad indiciũ indubitatũ plene ꝓbandũ, valeãt. Nã hoc in iure plene hr̃, & expreſſe, ut in Auth. de fi. inſtr. §. ſi uero nullus horũ ſit. Duo.n. vel plura impfecta ꝯſtituũt unũ pfectũ, vt C. de agri. & cenſi. l. cũ ſcimus, in prin. lib. 11. & q̃ nõ ꝓſunt ſingula, multa iuuant, ext. de teſti. c. pterea. & C. de teſt. l. ſancimus. ad fi. & de hoc arg. & in apparatu. ff. de excu. tut. l. 2. in fi. j. rñ. Quid plura? Repiẽ, ĩ iure, ꝙ ipſa cã criminalis ꝑ arg. & ꝑ pſũpt. cognoſciẽ, & terminat, licet delictũ liqdũ ꝓbari nõ poſſit. l. nõ oẽs. §. a barbaris. ff. de re mili. & ibi, ſed ſi hoc liqdo ꝯſtare nõ poſſit, argũs tñ cognoſcẽdũ eſt, & tñ capitalis cã ibi agit, vt eo. l. deſertorẽ. §. his, q ad hoſtes, & facit Auth. ut liceat matri, & auię. §. illud. Curioſus aũt iudex multa alia poſſet adinuenire exempla de indicijs ad ꝓbõnem indubitatã. Dcm̃ eſt ſ. ꝙ milites non torquenẽ, ſed qd de militib' nr̃i tpis, poterunt ne ſubijci qõni? Dic ꝙ ſic eo ꝙ in aſſumptione

a militię[a] non interueniãt in eis multa, nec obſeruent ea, q̃ ueri milites obſeruare dẽnt, uñ militarib. priuilegijs gaudere nõ debent, ut in Auth. de mand. prin. §. ult. & ibi in glo. in uer. ſi quidẽ. ĩ fi. ibi, & ĩ talib. militi. &c. Nã & ſi qs nõ obſeruatis obſeruãdis fabricẽſis efficiat, hr̃ pro nõ fabricẽſi, & ſibi fabricẽſia priuilegia deneganẽ, & facit l. ſi qs ꝯſortiũ. de fabr. lib. 12. & C. de epiſc. & cler. l. gñalr. §. cos tñ clericos, & facit l. noiationes. de app. Nã ui ẽt, ꝙ milites in qbuſdã criminib. torqueãtur. l. ꝓditores. ff. de re mili. Presb. qdẽ nõ torq̃nẽ, clerici ãt ſic, iure ciuili. C. de epi. & cle. l. ꝓbari citra iniuriã. & no. in l. fallaciter. in gl. in uer. taxata. & C. de abo. hodie ſm̃ iura nouiſſ. ſecus ꝑ ꝯſtõnẽ Federici, ad decus & decorẽ de ſtat. & ꝯſtõib. ꝯ lib. eccl. edi. quę eſt. ext. poſt feu. poſſ. Pręterea ſi militib. terreſtrib. ẽ ꝯceſſa ĩmunitas, ut non torqueãtur, multo magis cęleſtib. ut C. de epi. & cle. l. ſacroſanctę. Bar. Quid d iudicib. ſine aduocatis, nũqd poſſiẽ torq̃ri. Vr̃, ꝙ ñ poſſunt, ſicut nec ueri milites.

Militant

ADDITIO.

a Militiæ. Vide Alex. in l. milites. C. eo. in apoſt. Bar. vbi alleg. Bar. & hic Ale. in l. Centurio. ff. de vulg. & pup. vbi plene ponit de veritate illius quæſtionis.

Digitized by Google

Militant.n.pſonl cãrũ.vt C.de aduo.diu.iud.l.aduocati. Præterea ſicut militantib. ꝯceſſũ ẽ, vt ꝯdẽnati nõ teneant, niſi inq̃tũ facere pñt, ita & pſonis cãrũ, vt ff.de re iu.l. milites.j.th. in apparatu. Eꝫ vr̃, ꝙ poſſint torq̃ri, qa nulla l. caueẽ.ꝙ iudices, ſiue aduocati ſint īmunes a tortura. Sol. Dic.ꝙ d̃ iu.ñ dẽnt torq̃ri, ar.d.l.aduocati. ſꝫ d̃ ꝯſuetudine, q̃ ẽ optima legũ interps, ſeruat aliud. Supra dcm̃ eſt ꝙ decuriões ñ pñt torq̃ri, ſed qd d̃ ꝯſiliariis ciuñ tpis. Dic ꝙ ꝑ iuris ſubtilitatẽ nõ dẽnt torq̃ri, qa cuiuſcũq; ciu ꝯſiliarij dñr decuriões, vt ff.ꝙ cuiuſ.vni.l.nullus.§.decuriões.de gñali tñ ꝯſuetudine ſempſeruat ꝯgũ. Demũ q̃ro, nunqd dieb. dñicis, & alijs nõ iuridicis poſſint homines torqueri. R̃ñ.non, vt no. C.de fer.l.dies feſtos.

TRACTATVS

a DE CICATRICIBVS.

Per Dom. Bar. a Saxofer.

IN prębendo rectũ iudicium, nunqd ex vulnere ſit remãſura cicatrix, ſm indigẽtiã ſtatuti ciuit. Flo.pluta vñr ꝯſiderãda. Primo qd ſit cicatrix. Cicatrix igr̃ ẽ q̃dã effigies vulneris fac.ẽ d̃formãs, quaſi dicat a cęco, cęcas.i.cęcãs faciẽ, vl̃ d̃formãs, ſeu ſorma extiguẽs. Hoc ꝓbat.ff.de viuſ.l.locũ §.1.ibi, nec ſeruũ cicatricib.d̃formar̃,&c.d his.q d̃ie.vl̃ eff.u.l.fi.ibi, cicatricũ ãt, aut d̃formitatis nulla,&c. Scd̃o ẽ ꝯſiderãdũ, ꝙ ad hoc, vt effigies hẽat nomẽ cicatricis, dẽt eẽ ĩ appẽti loco corpis, alś bñ poſſet eẽ effigies d̃formãs corp᷑, ſed ñ diceret cicatrix. Hoc ꝓbat ff.de ędil.edi.l.q̃rit §.fi.ibi, aut ſi cicatricẽ euidẽtẽ, & piculoſã,&c.& ibi dicã,& l.fi.ff. de his q deic.vbi inter cicatricẽ,& d̃formationẽ ponit d.iũctiua, qa ñ q̃libet d̃formitas ẽ cicatrix. Hoc ẽt ẽ expſsũ in ꝓpoſito ĩ d.ſtatuto tractãte d̃ mã, qa de effigie remanẽte in facie loquit̃. Tertio notãdũ eſt ꝙ effigies dẽt eẽ appẽs ad hoc, vt cicatricis nomẽ hr̃e mereat. vt ꝓbatur d.l. q̃ritur.§.fi. & ẽ expſsũ ĩ d.ſtatuto. Nã exigit faciẽ eſſe vitupatã p appẽtẽ cicatricẽ. Ex hoc īfero, ꝙ lꝫ ppetuo effigies eẽt remãſura in facie, ſi nõ manifeſte diſcerneretur, ſed p q̃dã ſubtilẽ īſpectionẽ, nõ eſſet ſatisfactũ ſtatuto, qa nõ eẽt vitupata facies p appẽtẽ cicatricẽ. Quarto ẽ ꝯſiderãdũ, ꝙ ſtatutũ req̃rit, ꝙ vitupatio faciei ſequar̃ ex vulnere. p cicatricẽ appẽtẽ.i.poſt oẽm curã pfectã ex illo vulnere ſit ppetuo remãſura appẽs effigies cicatricis.can.vẽtũ ẽ ad tertiã q̃õnẽ.ĩ pri.j.q.j.d ppetuitate loquor, qa verba legis, q̃ ſine determinatione ꝓferũt, ppetuitatẽ ſigñãt. Et qa vbi effigies ñ eẽt ppetuo remãſura, nõ diceretur eẽ remãſurã cicatricẽ, ſed poti᷑ diceretur nõdũ pfecte curatã, & dcm̃ ſtatutũ ẽ intelligẽdũ de effigie remanẽte poſt oẽm pfectã curã, alś abſurda eẽt eius diſpõ, qa ex quolibet vulnere illato in facie vituperatur facies añ curã pfectã, & licet ſolidatũ ſit vuln᷑, tñ remanet q̃dã macula, donec perfecte curetur, & de his ſtatutũ nõ loq̃tur. Dr̃ ergo cicatrix, ꝓp illa, q̃ remanẽt poſt ſanatũ vuln᷑, 1.q.1.d.c. vẽtũ. Et nõ p cicatrices dñt hoies dignoſci.l.2.§.fi.de ſer.fug. Itẽ no. ad p̃dicta ꝙ ſi p ſtatutũ pęna duplicatur p cicatrice deformãte non ſufficit formari inquiſitionẽ, vel accuſationẽ d̃ cicatrice ſimplr̃, ſed formari dẽt de cicatrice deformante. Et facit ff.de viu.l.locũ.§.1.qđ no. qa quotidianũ ẽ. Quinto ẽ ꝯſiderãdũ, ꝙ ſi ex negligẽtia, & īpitia medici remaneret cicatrix, nõ eẽt loc᷑ d.ſta. Nã vt ſtatuto ſatiſfiat, req̃ritur ꝙ vuln᷑ illatũ ſit cã īmediata, & neceſſaria cicatricis, alś nõ dr̃ ſeq ex vulnere, qa dictio, ex denotat cãm ꝓx.l. ex eo tpe. ĩ fi.ff.de pę.&. in qualibet legis diſpõne cã ꝓx. ẽ ꝯſideranda poti᷑, q̃ remota, ff.ꝙ me.ca.l.metũ ãt pñiẽ.§.ſed licet. Sed cicatrix, q̃ remanet ex mala cura īperiti medici, nõ dr̃ ſeq ex vulnere, attenta cã ꝓx. ſicut diximus ĩ morte, qñ vulnus ex ſua nã nõ ẽ lethale, nã tũc vulnerans nõ tenet̃ d̃ morte, licet vulneratꝰ ex imperitia medici ſit mortuus.l.q occidit.§.fi.ff.ad l. Aquil.vbi caſus eſt de hoc. Quib.oib. mature ꝯſideratis diſcretus medic᷑ bñ diſcernet, nunqd ex vulnere ſequatur vitupetõ faciei, aſſerẽdo cicatricẽ, nec ne, & ſanum, & rectum conſilium poterit exhibere.

ADDITIO.

a Th.D.Tract. de cicatricib. Iſtũ trac.inueni in 10.vol.cõſ.diuer. Doc.ĩ f.271.vbi dr̃ ꝙ eſt Bar.a Saxofer.& de materia iſtius trac.vide p Ang.de Peru.in Lectur.in pri.ff.qđ met. cau.& in l.q̃rit.§.fi.ff. de ædil.edic.& ĩ cõſ. 146. ſup primo, & ibi plene videas, & Catal.ĩ ſuo trac.ſindicatus, in q.119.& plenius p Ang.de Are.in trac.maleficiorũ.in ver.cicatrix.& p Io.de Ana.in c.cum ex iniũctio, de hær.

TRACTATVS

a DE PEREMPTIONE INSTANTIAE.ᵃ

Per Do. Bart.a Saxofer. legum Doct. ſuper l. properandum. C.de iud.

QVia l.ꝑperãdũ.C.de iud.cauet, ꝙ iudex elapſo triẽnio, cũ inſtãtia cãę pẽpta ſit ñ pt vltra terminũ illum ꝓnunciare, dicit.n.circa ꝑnn.lites vltra triennij metas p̃ l.ꝯie nõ eẽ ꝓtrahẽdas. Et in §.finaſt vtraq; dicit intra dictũ termĩũ iudicẽ nõ terminãtẽ puniri, & eẽ cũ ab offõ remouendũ.& in vlt.§.dicit, ꝙ actor cadat,i. ab inſtantia cãæ ſeu iudicij. Sed pone. retẽto eodẽ themate, ꝓſtatuto cauetur, ꝙ iudex teneatur terminare cãm ĩtra mẽſem ſub certa pęna, iudex intra dcm̃ terĩnũ ñ re;ſat, an erit inſtãtia cãę pẽpta? Et vr̃, ꝙ ſic, qa illud puũ tp̃s ſuccedit loco triẽnij. Vñ ſicut p᷑ illud tp̃s ꝓnũciare nõ p̃t ita nec p᷑ iſtud, ſicut cũ accidit ꝙ tp̃s. & qcq̃d loco alterius ſubrogatur, eo iure vtitur, quo vtebatur illud ĩ cui᷑ locũ ſubrogatur, vt C.de tẽp.app.l.fi.& ff.de iud.l.mortuo iudice.& C.de ꝯpen.l.2.& ff de ſer.corr.l.hæc actio.cũ l.ſeq.ff.ad l.Iul.pec.l.3. Pręterea cũ lex cõcedit intra mẽſem teriari, vr̃ d̃ maiori tpe ꝓhibere, vt ff. de leg.l.cũ lex.hoc idẽ facit iudex.C.d̃ inf.l.& ñ ſeuerio.ff.de poſt.l.Impator.Itẽ facit pactio ꝯñẽtiũ, vt ff. de diſtr.pig.l.ſi creditor.§.illud.& ff.p ſo.l.ſi frẽs.§.qs ſocietatẽ.& hoc video ĩ arbitratore, vt C.de arb.l.j.ver.ſed ſi vltra.ff.de ędi.ed.l.ꝙ.ſi nolit.ĩ fi. Eꝫ vr̃, ꝙ d.l.ꝑperãdũ.duo dicat. Primũ.ſ.ꝙ intra terium cã finiat̃, & hoc tp̃s p ſtatutũ eſt abbreuiatũ. Scd̃o, ꝙ iſtãtia cãæ peat elapſo triẽnio, ſed d̃ hoc lex municipalis nihil dicit. Ergo ſtabitur iuri cõi quãtũ ad periclitationẽ inſtantiæ, qa in caſu nõ eſt correcta, arg. C.de app.l.pcipim᷑.in fi.& in Auth.de ai.§.fi.C.de ædif.priu.l.fi.ꝙ nõ mutatur,&c.C.d̃ teſt.l.ſancimus.& C.de impo.luc.deſc.li.10.l.1.& 27.q.2.c.lex diuinę ꝯſtõnis. nã ſi fiat vna offenſio parti, q̃ voluerit ſuũ negotiũ expediri, nõ dẽt in alio offendi.ſ. ꝙ cã inſtãtię peat, qa nõ dẽt duplici dãno affligi, vt ff.nau.cau ſtab.l.3.§.fi. & ne quid in loco pub.l.j.& C.de nau.l.1.li.11. Male.n. facit iudex q ĩtra terĩum nõ facit, ſed hoc malũ duplicaretur, ſi hoc nullo tpe faceret, arg. ff.de arb.l.Celſus. Video.n.ꝙ melius eſt morã purgare, & poſt terminum facere ꝙ in termino facere debuit, q̃ addere morã moræ, & nõ facere intra terminũ, vt ff.de ver.ob.l.cõtinuus.§. fi. itẽ ſi ñ inchoetur opus.& ff.ſi qs cau.l.& ſi poſt tres. Mihi.n.vr̃, ꝙ inſtantia nõ peat, & vr̃ lex expſſa.C.vt oẽs iud.tã ciuil.q̃ crim.l.1.in fi.& ar. ff.de leg.j.l.res obligata.ĩ fi.& p ꝯ notari vr̃.C.ad l.Fal.auth.ſed cũ teſtatoris ñ. Vel poſſumus diſtinguere, aut tp̃s elapſum eſt dolo, vl̃ negligẽtia litigantis, & tunc doloſus, vel negligẽs imputet ſibi, aut opera iudicis, vel ĩpotẽtia factũ, quo caſu nõ dẽt obeſſe partib. ff.de coll.bo.l.1.§.fi.& in Auth.vt ſpõ.larg.§.illud.& ext.de reſcri.c.ex lĩis.& C.de tẽp.in inte.reſti.l.pe.tñ puto meliorẽ ſñiam Mar. Pha. tñ L.p.de Cremo. dicit, ꝙ pro prima parte facit, qa iudex vr̃ dat᷑ a lege ad tp̃s, in illis cauſis, quas ſtatutũ mãdat terĩari ĩtra mẽſem. Nam poſt ipſius tp̃is lapſum iudicare non põt.ff.de iud.l.2.§.ſed ſi iudex ad tp̃s. & C. qñ ꝓuo.non eſt neceſ. l.cũ nõ eo die. poſt quaſi in illa cã priuatur, iuriſdõnem non hẽt. ff.de iuriſ.om.iudi. l.eum. qui Præterea poſt fatalia iudex appſonis iudicare nõ põt, vt C.de app. l.eos ſic & in propoſito iudex poſt illud tp̃s iudicare non põt. Præterea, vbi lex mãdat cãm finiri minori tpe, q̃ triẽnio, puta anno, per illud anni lapſum expirat inſtantia, ſicut per lapſum triennij, vt C.de naui.l.1.lib.11. ſic ẽt, & eadẽ rõ eſſet in iſto tpe.l. vnius menſis, ergo poſt iudicare non poterit, quia vltra non durat Facit ad hoc C.quo.& q̃ iud.auth.qui ſemel. & ff.de excuſ. tut. l. quinquaginta.& C.de aſſer.toll.l.j.§.ſcientes, ꝙ ſi poſt. Pro ſecunda parte facit, quia per dictum ſtatutum pœna imponitur iudici cãm intra menſem non terminanti. Vnde lex vr̃ eſſe ꝯtenta executione pęnę. ſinaſr vltra tp̃s p̃dictũ ꝓnunciat, tenebit ſñia, nam qñ lex aliquid mandat, & ꝓhibet, & non ſtat in finib.ſuis, ſed vltra ꝓcedit ad pęnæ impõnem, ꝙ ſit, valet. ſed pœna debet̃, vt no. C.de leg.l.non dubium. Simile vr̃ in eo, qui tenet̃ ex promiſſione aliquid facere, & apponitur ei pœna ſi ꝯ fiat, ꝙ ſola pœna debetur, niſi ſit dictum, rato manente pacto,&c. vt no. ff.de tranſact. l. qui fidem. Preterea video, ꝙ iudex appſonis poſt tempora ad agendũ data condemnat appellantem in expenſis, vt extra de reſcript. c. ex parte. Et ad hoc facit. ff.de pact.l. tale pactum. §.qui prouocauit. vbi iudex appſonis etiam poſt renunciationem appellationis remanet iudex.dr̃ enim ibi, iudex appſonis nullo alio de principali cã diſcuſſo, iuſtã conuentionem, veluti cõfeſſi, ſequet. Sequitur ergo, ꝙ remãſerat iudex ſic videtur in eo, qui poſt tp̃is reſtõnem per ſñiam reſtituit. Nam tunc ſñia licet ꝯtra litigatoris data videatur, vt no. C.de temp.in integ.reſtit.l. ſuperuacuam. tamen in propoſito, poſt tempora ſtatuta poſſet iudex per ſententiam terminare. Mihi aũt vr̃, ꝙ qñ quęritur, an per lapſũ tp̃is pereat inſtantia cauſæ, poſſit diſtingui, quia tp̃s diffiniendi cauſam imponitur per legem ciuilem aut municipalem iudici tantum, aut cauſæ, aut parti aut iudici, & cauſæ. ſi imponitur iudici tantũ, ſiue adijciatur ei pœna, ſiue non, inſtantia cauſę non perit per terminum lapſum ſic loquitur. C.vt tam ciu.quam crim.l.1.in fi. vbi enim tp̃s datur iudici 30.die.intra ꝙ terminet cauſam, (& eidem pęna imponit̃ ſi vltra id tempus ñ pot terminare, ſimili modo ſi tẽpus iudici imponi-

ADDITIO.

a Th.D.Tractatus de peremptione inſtantiæ. Adde quod iſtũ tra.inueni in 10.lib. conſi.diuer.Doct.vbi dr̃, tractatus de peremptione inſtãtiæ, cõpilatus p Bart.a Saxof. legũ Doc.ſuper l.properandum.C.de iud. Et de materia, vide an ſtatuta, q̃ limitant inſtantiam cãrũ vſq; ad duos, vel tres mẽſes, an talis inſtantia, ſtatuto limitata poſſet prorogari vſq; ad tempus iuris cõis, vide Io. And.in addi. ſpe. in tit de app.§.nunc bi.ver.illud aũt.Ioan.de Imo.& Mod.in l.4. in prin.de dan. in fe.Sal.Ale.& d.Iaſ.in l.properandũ. in prin.C. de iud. & Alex.in conſil.24.in 4. vol.inſpecto proceſſu cauſę inter do. Iac.

ponit̃,& nõ pœna,vt C.de edifi.priu.l.fi. ſic & in caſu nr̃o p legem municipalẽ iudici iponitur tp̃s, & ñ cauſæ,& iõ vr̃ mihi dd̃m,ꝙ p lapſũ illi⁹ tp̃is,iſtãtia nõ peat. Si ãt tp̃s ĩponitur tm̃ cãe, tũc expirat iſtãtia p lapſum tp̃is.vltra.n. illud inſtãtia cãe viuere nõ pt. dr̃. n. illud tp̃s fatũ,i.finis,vt C.de tẽp.app.l.tp̃m fataliũ.& C.de aduoc.diuer.iu.l.aduocati.& de iſto tp̃e dato,& ĩpoſito cãe loquitur C. ad l. Fal.auth.ſed cũ teſtator.ibi.n. ĩ fi. dr̃, nulla taliũ q̃õnum excedat annũ,&c.ſic loqt̃ ẽt Auth. vt cle. apud ꝓpr. Epõs. §.ſi tñ.& ĩ auth. q ſemel.C.q̃ſio,& q̃n iud & C.v.de tẽpo.app.auth. ei q appell.& l.fi.§.illud.& idẽ ẽ in oĩbus,in quib.ſtatuuntur tp̃a parti ad ſuã cãm diffiniẽdam,vt C.de dolo.l.fi.& ff.ne de ſtatu defun.l.2.§.fi. & C. de tẽp.in integ.reſti.l.fi. Si aũt imponitur tp̃s iudici,& cãæ, indubitanter finitur inſtantia p lapſum tp̃is,ſic loquitur proprie dicta l. properãdum.& C.vt intra certum tempus criminal.quæſt.l.fin.& C. de nauic.l.de ſubmerſis,lib.11.& ad prædictam diſt.reducatis omnes leges de hac materia tractantes. Amen.

TRACT: DE IVDICE

SVSPECTO[a] RECVSANDO,

Do.Bar.alias eſt conſilium.

QVia ſub ſuſpecto iudice eſt periculoſum litigare,iõ videndũ eſt in q̃b⁹ caſib.iudices recuſari p̃nt. Primo,ſi ſit aduocatus ĩ eadẽ cã,vel ſi ſit cõſanguine⁹ impetrãtis,vt ext.de app.c.poſtremo. Itẽ ſi iudex eſt vaſallus ĩpetrãtis,arg.22.q.5.c.de forma fidelitatis,& ext. vt l. nõ ꝯt. c.accedẽs. Itẽ ſi ĩpetrãs eſt familiaris illius,q eſt familiaris eius,ad quẽ lr̃as impetrauit,vt ĩ c.ĩſinuãte R.rectore,ext. de off.dele. Itẽ ſi ĩpetrãs eſt affinis iudici.ff.de interiu.l.lex Corn.in pri.& ext.de ꝯta.& quali.c.tua. Et idẽ vr̃ ſi ĩpetrãs eſt multũ amicus iudicis, vt ext. de ſimo.c.nobis. Itẽ ſi iudex receperat iniuriã ab ĩpetrãte,de q̃bus eẽt veriſiẽ,ꝙ eius aĩus poſſet remoueri,ext.de ſimo.c. ſi qdẽ. Itẽ, ſi iudex eſt ſuffraganeus ĩpetrãtis vt ext. vt li.nõ ꝯteſt.c. accedens. Et eſt rõ,q̃m ſuffragane⁹ p̃t recuſari,qa ſubditus ĩpetrãtis. Pari rõne poſſet recuſari q̃libet ſubditus Abbatis,ſi Abbas in iudicẽ ĩpetratur,& idem dico g̃nal̃r vbicũq; p̃latus ĩpetrat in iudice ſuũ,vl̃ q libet dñs ſubditũ ſuũ. Itẽ ſi iudex eſt ꝯſanguineus illius,q eſt inimicus impetrãtis,& dico inimicũ q violenter deiecit eũ de poſſeſſione ſua,vt in d.c.accedẽs,& in c.itẽ cũ qs dicit ſe de poſſeſſione. de reſti.ſpo. Idẽ dico g̃nal̃r,vbicũq; iudex eſt inimicus ĩpetrãtis,ext.d app.c.ſecũdo requis.& dico g̃nal̃r inimicus,q in ſecreto,& ĩ publico interrogati dñt,ꝙ ſunt inimici illius,ꝯ quem ſunt literæ impetratæ,vl̃ ꝙ nõ diligit eũ,ext.de accuſ.c.inq̃ſitionis. vel ſi dicũt,ꝙ libẽter nocerẽt ei,ꝯ quẽ ſunt literæ ĩpetratæ,vt ext.de off.dele. c. cũ ſup abbatia,aliis modis poterit ꝯſtare,tã de facti offenſione, q̃ expiſſione ſtatuti alicuius. Itẽ,ſi iudices habẽt cãm ꝯ illũ, ꝯ quẽ ſunt literæ ĩpetratæ,vt notatur ſup d.decretali,cũ ſup abbatia. Itẽ ſi aliq̃s appellauit a iudice ordinario.vel delegato, ſi pẽdẽte appl̃one ꝯuenıat corã illo,ſup re,ſup qua nõ appellauit, p̃t iudicẽ tãq̃ ſuſpectũ recuſare,vt ext.de app.c.ad hęc.& c.pui.de dolo,qd̃ credo verũ.vt ſciãs,qd ſit offm̃ iudicis appl̃onis,qual̃r dẽt ꝓnunciare,diſtingue,vtrum appellatur ante ſn̄iam diffinitiuã.vel poſt,ſi añ diffinitiuã,adhoc vt appl̃o valeat,oportet ꝙ appellãs aſſignauerit iuſtã cãm & rõnabilem,& iudex noluit eam recipere, & ꝙ pp illã cãm appellauit,alio mõ non valet appl̃o,vt ext. de app.c. dilecto, & iudices appl̃onis debent eam remittere ad iudicem a quo, & debet eum in expenſis condemnare. Bart.

ADDITIO.

a Th.D.Trac.de iudice ſuſpecto. Adde,ꝙ iſtũ trac,inueni attributũ Bar.in j.vol.cõſi.diuer.do.in fo.340.& materiã vide plene p Iaſ.i l.a prĩſſimi.C.de iu. & Mod.in c.cũ ſpali.de app. Quid aũt ſi iudex ſuſpect⁹ non recuſat, & ꝓcedit, an valeat ſn̄ia,ita qd̃ nõ ſit nulla,vide Mod.i l.2.ff.de iuriſ.om.iud.& plene p Phil.Deci.in c.ſuper literis.de reſcri.& in c.cãm,quæ inter.de off.delega.& vide Per.de Anch.in conſi.261.inci.ſubtiliter,& ad plenum,& Alex. in conſi. 104. in quinto volu. Incip.circa primum,ꝙ procedunt prędicta,quando allegat̃ ſuſpectus notarius,procurator,& ſimiles. Itẽ ſuſpicio ſupueniens poſt concluſum,põt opponi vt p Ioa.And.in c.cum dilectus.de ordi.cog.& plene p Fely.in c.inſinuante. de offi.de le.& Car. Alex.in c.cum ſpeciali,in 9.col.de appel. Cætera vide in d. l. apertiſſimi, & ibi addi.meas ad do.Iaſ.

TRACT. D. ALBERTI

DE RAMPONIBVS

De conſiliis habendis per officiales, & aſſeſſores, cum Additionibus, & ſuppletionibus Do.Bar.a Saxoferrato.

a CIrca practicam [a] conſiliorum habendorũ p officiales aſſeſſores, q̃n ſępe de facto q̃õnes oriunt̃, ita teneatis. Et primo videndũ eſt,quo ordine p aſſeſſores ꝓcedẽdũ ſit ad ꝯſilium habendũ. Scd̃o, an de iure aſſeſſor inuitus cogat̃ ad habẽdũ cõſiliũ. Tertio,an ille q eligit̃ in ꝯſiliariũ, inuitus cogatur accipere. Quarto,ſi recipit,an cogatur iurare qd̃ bonũ dabit,& feret ꝯſiliũ. Quinto,ſi electus dicat ſe dubitare de iure,an dẽat ſibi dari cõſocius. Sexto,an poſtq̃ ꝯſiliarius dedit ꝯſiliũ,poſſit illud mutare,corrigere,vl̃ emẽdare,vl̃ declarare. Septimo,an iudex vel aſſeſſor cogatur ꝯſilio eius ſtare,vel illud ſeq. Octauo,an electus ꝯſiliari⁹ poſſit recuſari. Nono,qual̃r recepto cõſilio dẽt ꝓnũciari. Decimo.q̃s dẽt ſoluere ſalarium ꝯſultori. Sup primo ſic bñ dicendũ,ꝙ ſup forma habẽdi ꝯſilii,quaſi vbiq;ſũt ſtatuta,& ꝯſuetudines,ꝓut ea ĩuenetis,ſeruare. Si ãt ſtatuta vl̃ ꝯſuetudines nõ ſunt,ſi qdẽ ex ſeipſo velit cãm ꝯmittere,ꝓcedet tali forma officialis,vel aſſeſſor. Intendo habere ꝯſilium ſapiẽtis ſup tali q̃õne,vnde ſtatuo vobis terminum,vſq; ad talẽ diẽ ad dãdũ ſuſpectos, & faciet ſcribi terminũ, & ipſo termino elapſo,ſi p̃tes ſuſpectos dederint,vl̃ altera ipſarũ, vel nulla, ꝯmittet iudex q̃õnẽ eis q ſũt extra numerũ ſuſpectorũ, q̃m graue ẽ ſub ſuſpecto iudice litigare. C.de iu.l.apertiſſimi.& autſi vero ꝯtigerit,ibi poſita. Vnũ tñ ſcias,ꝙ ſi pars, vel altera ipſarũ oẽs vicinos daret ſuſpectos, iudex taxare dẽt numerũ ſuſpectorũ ꝓ cãæ qualitate,& loco,vbi ꝯſiliũ dat̃,arg.ff.de teſti.l.i.cũ ſimi. Tu aũt iudex ſuſpectos tibi ſerua,vt ſi diceret aliqua partiũ, ꝙ dediſti ꝯſultorem de numero ſuſpectorũ,recurras ad originalẽ ſcripturã, & dabis vnum ꝯſiliariũ,vel plures, ꝓut partes ꝯcordabũt,vel cãę qualitas req̃ret. In q̃buſdã aũt partib.dant̃ ꝯfidẽtes,& hoc eſt ſatis bonũ, quo vel q̃bus ꝯſultoribus electis, ſcribat̃ in actu ꝯmiſſio,& articulus q̃õnis,vt ext.de pb.c.q̃m ꝯ falſam. Si vero volueris cõſiliũ tibi exhiberi,vt qa ppẽſu iudicẽ de medio ꝯte eſſe,vel potius inclinare,ita ꝓcedes,qa venies corã iudice dicẽs, Dubiũ nõ ẽ dñe iudex,ꝙ oĩa q̃ recto ꝯſilio agunt̃,merito firmitatẽ & effectũ conſequũtur,vt C.de repud.l.dubium non eſt.in prin. imitando ergo cõſilium d.legis,& ꝓuerbii,vbi dr̃,oĩa fac cũ cõſilio,& poſt factũ nõ pœnitebit: placeat vobis ſup hac cã dubia ſapiẽtis hr̃e ꝯſilium. q̃rebat.n. Imperator ꝯſiliũ ſapiẽtis,& ſequebat̃ illud, vt ff. de fun.inſtru.l.q̃ſiũ.in prin.& l.ſi ædib.ff.de dã.infec. Et ẽt teſtõr in diſponẽdo cõſiliũ hẽt.ff.de vul.& pup.l.cũ ex filio.in prin.ibi.ex cõſilio Labeonis,Offilii,Caſelii,Trebatii.eũ quẽ in p̃tãte hẽbat,ſolũ hęredẽ fecit,&c. Et illud,qd̃ a plurib.q̃rit̃,facilius inuenit̃,iuxta ſn̄iam Auguſti.20.diſt.can.de quibus.l.ſi auiã.in fi.C.de ing.manu. & extra,de off.deleg.c.prudẽtiã tuã.hæc & alia dicas,vt aſſeſſoris aĩum trahas ad cõſiliũ habendũ. Scd̃o q̃ro, an iudex medius inuitus cogat̃ habere ꝯſiliũ? Et vr̃ ꝙ ſic. Nam Impator dicit oĩa ſe facturũ cũ cõſi.procerum ſuorũ. C.de legi.& ꝯſtitutionib.l.humanum.& ẽt vr̃ lex velle ꝯſiliũ haberi,vt ff.de donationib.l. Aquilius Regulus.& C.de rep.d.l.nõ dubiũ.& C.de iu.delib.l.fi.& optime dicit conſilium habẽdũ tex.ff.de bo.poſ.in l.in bonorũ poſſeſſionib. & C. de inge.manu.d.l.ſi auiã.c ꝯ ꝙ nõ teneat̃ hr̃e. Oĩs.n.iudex p̃ſtat iuſiurandũ, ſe iudicaturũ ſ̃m legẽ,in Auth.de iureiur.qd̃ p̃ſtat̃ ab his. §.deuotos,ibi,ſuppliciũ ſ̃m legẽ,&c.& in Auth.de defen.ciui.§.iuſiurandũ.& Auth.de iudicib.§.oĩs ãt iudex. Itẽ,qa cõſiliũ ñ eſt obligatoriũ.ff.de mãd.l.2.ĩ fi. Sol. dic ꝙ iudex ſi vult,p̃t ꝯſiliũ hr̃e,p iura ſupꝰ alle.ſ̃m cõem opi. Sed dñs Vbertus de Bobio dicit,ꝙ ſi aſſeſſor eſt bñ p̃itus in iure,non tenet̃:aſs aũt ſi nõ eſt,vel eſt iuuenis,tenetur de iure,& bona conſuetudine. Iudex vero nõ medius credo,ꝙ melius facerẽt ꝓ exoneratione ſui,niſi euidenter videat malitiã,& fruſtrõnem,qa boni p̃toris eſt lites diminuere.ff.ſi cert.pet.l.qdã.cũ ſi.& nemo tã audax inuenitur qui poſſit inuito iudice litẽ ꝓtelare,&c.vt l.ꝓperandũ.C.de iu. Tertio q̃ro,ſi aũt iudex medius cõſultorẽ dederit,& elegerit,an electus ſuſcipere coget̃ inuitus? dicendũ eſt,ꝙ ſic,q̃m iudicare publicũ munus eſt,quod inuitiſ cõfertur,vt ff.de mun.& hon.l.munerũ.§.iudicãdi.& l.pẽ.§.q aũt.ff.de vac.mun.& ff.de iu.l.cũ furioſus,& C.de aduoc.diuer.iu.l.ſancimus.1.q̃ iura q̃uis loquantur in iudicib.delegatis,vñ idẽ dicit lex in cõſultorib.aſſumptis,vt C.de proxi.ſac.ſcri.l.in ſacris.t.& ibi no.hoc eſt verum, ſi ille q eligitur in cõſiliarium, eſt ſubditus iuriſdõni eligẽtis,vt no.C.q ꝓ ſua iuriſdõ. l.j. & ẽt ſunt vera oĩa p̃dicta,niſi illi q̃b.dant̃ cõſilium,vel aliq ipſorũ ſint ipſi ꝯſiliario ſanguinis affinitate adſtricti, & iõ noluit ꝯ eos ꝯſiliũ exhibere, vt.C.de execu.tu.l.humanitatis.& l.q iuriſdõ.p̃eſt.ff. de iuriſ.omn.iud.ff.de iniur.l.lex Cornelia,in prin.cũ ſi.b. Quarto, poſtq̃ ꝯſultor offm̃ ꝯſulẽdi recipit,an cogatur iurare qd̃ iuſtũ,& rectũ ꝯſiliũ dabit? Vr̃ ꝙ ſic,ad ſimilitudinẽ teſtis, cui nil creditur ſine ſacro, C. de teſtib.l.iuriſiurãdi.& ad ſimilitudinẽ iudicis.C. de iud.l. rem non nouam & in auth.ibi poſita,& p̃al.§.deuotos, in Auth. iuſiurandũ qd̃ p̃ſtatur ab his,&c.§.iuſiurandum,& in Auth.de defen. ciu.&

ADDITIO.

a Th.D.Circa practicã. Iſte tract.eſt dñi Alberti de Ramp.qui cõpoſuit iſtum tractã.cui fecit additiones d.Bar.de Saxofer.ita inueni in vigeſimo vol.conſi.diuerſorum doc. Fũ.in p̃li.cõſ.& in duob.libris antiquis,iſte tracta.eſt trac. do.Iac.de Are.ſed Bar.fecit addi.quas uide infra.& credo,ꝙ non ſit completus. & de materia vide Bar.in l.j.C.de rela.& ibi vide apo. Et an poſſit peti conſilium ſapientis poſt concluſum in cauſa,uide conſilium Io.de Ana.& Hoſta.ubi cõſulerunt, quod non poteſt peti.uide Bertac.in ſuo reper.in uer.conſilium ſapien. in uerſ.6.& uide Feli.in c.paſto.de excep.& in c.cum dilectus. de fide inſtru.,et Alex.in l.ſi ſtipulatus.in ñ.de uer.obl.

Digitized by Google

ni.& in Anth.de indic.§.oĩs ãt index.vr̃, ꝙ cogatꝰ iurare ex p̄dictis F.ȝ,ꝙ ñ. Primo qa nulla lege,vel ꝯſuetudine cauet,ar. C.de colla. l.illã.circa med.& iõ videtꝰ, ꝙ eſt ĩ eiꝰ,ꝙ datus eſt arbitrio ñ iurarꝰ, nec iurare cogitur,C.de arb.auth.decernimus. Sol.dic,ꝙ ſi conſiliarius eſt clericus,nõ iurat,eo ꝙ clerici nõ iurãt,niſi cã neceſſitatis.C.de epiſ.& cle.l.cũ clericis.& ibi de hoc. Si aũt eſt laicꝰ & ĩ officio ꝯſtitutus,& ſic iurat ĩ principio anni, nõ cogitur iurare nũc, qa rõne primi ſacri nõ p̄ſumitur immemor ſalutis æternæ.C.ad l. Iul.rep.l.fi.& ne crebra fiat p̄ſtatio iurꝰ.C.de iureiu.pp calũ.dãdo. aut.hoc ſacrm.& C.de cur.fur.l.pe.cũ ſi. Si ãt nõ iurauit, & ĩ pric. anni erat in aliquo offõ ꝯſtitutus,tunc relinqt arbitrio iudicãtis,vt reſpiciat qualitatẽ cãæ,& ꝯdõnẽ pſonæ ꝯſultoris, vt ſic p̄cedat ad tollẽdũ iurm,vel nõ tollẽdum. Quinto,ꝙ ſi ꝯſultor recipit officiũ ꝯſulendi in aliqua qõne ſine p̄ſcto,iudex vult ꝙ ꝯſulat,ꝯſultor dicit ſe dubitare de qõne,& ſibi nõ liquere d̃ iure,vnde petit ſibi dati colocios,vel ſocios,alias denegat,ſe velle dare ꝯſiliũ, nũqd dẽat ſibi dari? Et vr̃ ꝙ ſic,qa iuſtę deliberõnes nõ ſunt denegandæ,ſeu auferẽdę alicui.ff.ad Treb.l.ſed & ſi.§.plene.& ff.de iureiu.l.iuſiurãdũ & ad pecunias.in fi.& de interrog.act.l.qa,& C.de iu.delib.l. ſi curatoris.in fi.ff.de ſucceſ.edic.l.j.§. Largius.cum ſi. Et ad hoc fuerũt ĩuẽti ti.de iu.delib.C.& ff. Si.n.ñ daretur,cogeretur anceps ſubire piculũ,ꝙ eẽ nõ dẽt.ff.re.amo.l.Marcellus. & ff.de ĩ lit.iur.l. videamus. Vide ẽt,ꝙ vbi ẽt arbitri nõ ſunt in cõcordia,eligitur cõſocius.i.tertius arbiter.ff.de arb.l.itẽ ſi vnus.§.p̄cipaliter. Sol. Dic. ꝙ quãuis debeat cogi ꝯſulere,poſtq̃ ſuſcepit,arg.ff.de arb.l.3.§.tametſi.imo ꝙ plus eſt,ab initio cogitur ſuſcipere inuitus,vt ſ.dictũ eſt,ſi de iure dubitat,ſibi eſt ſocius adiungendus, delato ſibi iure iur.ſi iudici viſum ſit.C.de his qui ad eccl.ꝯfu.l.p̄nti.§ ſane. Præterea lex hoc vr̃ dicere expreſſe, ꝙ iudices de iure dubitãtes referunt cõnes.C.de rela.l.fi.ſi.he iud.l.cũ quę.j.in.cũ ſuis ſi. Sexto q̃ro,qd ſi ꝯſiliarius recepit cõmiſſionẽ,& dederit ꝯſiliũ aſſeſſori,nũqd ſe reducat & velit ꝯſiliũ emendare,corrigere,vel mutare, vł declarare,an poterit? Vr̃ ꝙ ſic.C.de fur.l.manifeſtiſſimi.§.ſed cum ſcd.in. Eꝯ ꝙ non,qa functus eſt offõ ſuo,ſiue bñ,ſiue male,vt ff.de re iud.l.iudex. Sol. Aut vult incontinẽti mutare,& anteq̃ detedat de palatio,aut ex poſt facto,poſtq̃ iuit domũ. Si incontinẽti, bñ p̄t, qa q̃ incõtinẽti fiunt,ſuſpicione carent,vt in Auth.de ęqua.dot.§. ſi aũ.no vtriq;. Si poſtq̃ iuit domũ, aut mouet aliqua lege,vł bona rõne,tunc auditur,ſicut ĩ l.lecta.ff.ſi cerꝰ,pet.qa ibi fuit auditus Papinianus,qa nonnunq̃ variantem p̄tor nõ repellit,vt ff.de colla.bon.l.nonnunq̃. Si vero nõ mouetur aliqua lege,vel bona rõne, nõ eſt aud.ẽous,arg.ff.de tranſact.l.cũ hi.§.an cã.& ff.de his q nõ.inſ.l.3.§.ignorãtia.ff.de con.l.nuda,qa p̄ſumitur machinatus ex poſt facto,vt dicit §.ſi aũ.in Auth.de æqual.do. Vtrũ aũt valeat declarare,dic vt no.ff.de reg.iu.l.in ambiguis. Septimo quæro,an iudex cogetur ſtare cõſilio,ſi datur p ꝯſiliariũ,& illud ſeq. Et vr̃ ꝙ no,qa cõſilium nõ eſt obligatorium.ff.mãd.l.2.in fi.de reg.iu.l.cõſiliꝫ.ff.de admin.tut.l.cũ quã.de teſtib.ff.de ꝯdi.& dem.l.cum tale.ff.ſi arbitratu.ff.de mãd.l.iucmq;.§.ſi qs.l.ꝯ vr̃,ꝙ ſic,qa ſicut initio fuerat voluntatis hre,vel nõ,cõſilium,ſic illud habitũ tenetur demũ ſequi.ff.de arb.l.3.§.tametſi neminem,& ff.commo.l.incõmodato ſicut.& C.de act.& obl.l.ſicut.C.de admin.tut.l.Titii, & Męuii.§.j. Sol.dic,ꝙ ſi partib.ꝯuocatis,p̄ntib.& ꝯſẽtiẽtib.eligit ꝯſiliarium,tenetur eius cõſilium ſeq.& obtẽperare, p̄ut a p̄nte dcã, & hoc verũ,dummodo cõſiliarius nõ det expreſſe cõtra ꝯ legẽ, vel ius,qa tũc iudex nõ tenetur cõſiliũ ſuũ ſeq.eã,que ſunt ꝯ iura,nõ ſũt admittẽda C.de prec.Imp̄.offe.l.reſcripta.& C.ſi ꝯ ius vel vti.publ.l.fi.& ff.de reg.iu.l.ius fin.Itẽ iſti cõſiliarius abutitur authoritate ſibi ꝯceſſa. p̄uilegiũ cõceſſum meretur amittere.C.de Iudæ.l.Iudæos.cum ſi. Octauo quæro,an electus cõſiliarius cum ſacro,vel ſine.ſi allegetur nõ.ex cã ſuſpectionis ſapientes, an poterit remoueri? Et nõ video,quare nõ ſi ſuſpectus,ſicut iudex dẽlegatus,vt C.de iud.l.apertiſſimi.imo ſicut in iud.ẽe non eſt neceſſaria cauſæ expreſſio,ſic non vr̃ neceſſaria in illo, & hoc niſi in dici,videretur fruſtratorie,vel calũniosè hoc pet. Nono quæro poſtq̃ cõſilium fuerit datũ,qualr̃ ſit procedẽdum, & ad ipſius p̄nunciationem? Circa ꝙ dic,qñ aſſeſſor recepit cõſiliũ ſapiẽtis ſigillatum,vel in charta publica,& id aperiet coram teſtibus, & ipſe leget, & condemnabit, vel abſoluet ſm formam & tenorem ipſius ꝯſilii,ſubiciẽs in fine ſuæ ſnĩa,vnde viſo & lecto cõſilio pũcto,& illud,abſoluo,vel abſoluit.vel cõdẽno,&c. Sed ponamus,ꝙ iudex ſeruatur eũ modũ,qa lecto cõſilio dixit ĩ fine,quare dominus iudex p̄nunciauit in oib.& p oĩa,put in d.cõſilio cõtinetur,nec dixit, cõdẽno,vel abſoluo, &c. nunqd valebit ſnĩa? Primo vr̃ ꝙ non qa oĩs ſnĩa dẽt cõtinere abſoł̃onẽ,vel ꝯdẽnationem, aľs nõ valeat, vt C.de ſent.& interl.o.l.pleſ.ff.de arb.l.qd tñ.& ff.de re iud.l.1.vel æquipollens,vt ff.eo.tit.l.in ſumms. Cum igr̃ hmõi pronũciatio abſolutionẽ,vł ꝯdẽnationẽ nõ cõtineat,nec æquipollẽs,qa dixit, p̄nũciamus,vel p̄nũciauit,prout ĩ d.cõſi.cõtinetur,nõ valet. Et hoc eſt,ꝙ vr̃ expreſſe dic.ff.iud.ſol.in l.iudicatũ ſolui.io.p̄nunciauerit,&c. Eꝯ vr̃,& primo dĩa rõne p̄ñti,qa quæ in p̄tatio,nõ aũr, in ſeque [illegible] eſſe intelligi [illegible] ff.de ver.ob.l.Titius.§.ſi. dit.ff.de cõd.inſt.l.cũ ſeruus.& ff.de rec.arb.pu.l.ſi bñ arm.& ff.de re.q.talis ſcriptura in qb.legib. [illegible]

igr̃,cũ ñ ſit talis p̄nunciatio,vt qa dixit, pronuncia ſicut in prædicto ꝯſilio cõtinetur,verba ꝯdẽnatoria,vel abſolutoria, vel æqpollẽtia in cõſilio poſita,vĩr repetita,maxime qa ex tali receptione nõ inutile ſit ꝙ agitur,imo cõfirmatur,vt ĩ p̄dicta.l.Titia.§.idẽ rñdit.ff.de le.3.& l.in repetẽdis,vt p hoc res potius valeat,quã pereat,argu.l. quotiens.ff.de reb.dub. Præterea,hæc ſunt expſſe repetita verba cõſilij inquãtũ dixit,p̄nũcio,vt in d.conſilio cõtinetur. Ex tali.n.p̄nũciatiõe.ſ.put ĩ d.cõſi.cõtinet.i.ſũt verba cõſilij cõfirmata,vt Inſti. mand.§.ma tñ gr̃a.& ff.de mãd.l.2.in fi.& ff.de admi.tut.l.quidã decedẽs,§.Papinianus.& l.Titium,& Męuiũ.in fi.j.rñ.ff.eo. qppe ꝯfirmãdo uĩ ꝯfirmata,ptul.ſſe.ff.de iuſt.& iu.l.ius ciuile.& de adop.l.adoptio.& de ver.ſig.l.lege obuenire.& ĩ Auth.de defen.ciui.§.interim,qa ſic p̄ferens fictione iuris abſoluiſſe, vel ꝯdẽnaſſe dr̃,p p verba cõſilij abſolutoria,vel cõdẽnatoria,q̃ p̄lata finguntur, vt p̄bati,ergo p̄nũciatio tenet. Præterea vr̃ gl.ord.quaſi ſimile ponere.C.de app.l.eos inquãtũ q̃ritur,an valeat talis ſnĩa, p̄nuncio bñ appellatũ & male iudicatũ. Quid plura ſufficit, ꝙ aliqua parte actorum ſnĩa certa ſit p̄alleg.l.i.ſumma, a ſimili ſufficiat ſi aliqua parte actorũ ſint verba abſolutoria,vel cõdẽnatoria, vel æqpollẽtia,cũ cõſilium cõp̄hẽdatur applone actorum,vt l.2.C.vt li.p̄ ẽ.i. & C.de app.l.a p̄conſulib. Vr̃ igr̃,ꝙ p̄nunciatio valeat. Sol. mag.s credo tutũ,& ꝯſonũ rõni, ꝙ idẽ iudex poſt receptũ cõſiliũ abſoluat,vł ꝯdẽnet. Decimo q̃ritur,ſi ꝯſultores volũt,& petũt ſibi ſatiſfieri de cõſilio,qs ſalariũ ſoluere dẽat, vtrũ pars q̃ petit,vł ſuccũbit ĩ cõſilio,an pars illa q̃ petijt,an vtraq;pars vt ſic cõiter ſoluat? Et vr̃ primo,ꝙ pars ſuccũbẽs ſoluere teneatur,qa victus victori, &c. de iud.l.p̄perandum.§.ſiue aũt alterutra,& l.ſancimus.& in Auth. de iud.§.oportet.& Inſt.de pę.teme.litig.§.pen.quar.q pdit, iuſtinas,ac prædictarũ legũ. Itẽ vr̃,ꝙ de cõi ſit ſoluẽdũ,& ſic p vtrãq; partem. Et hoc vr̃ expreſſe dici.ff.ne q d in loco pub.l.2.§.vicinales vbi eſt aurea litera. Et hoc facit.l.vt cõiter ſoluantur expenſæ. C.de inrę calũ.l.2.& C.de iudicio.l.generaliter.§.his de p̄ntib' perſonis.ibi, an ab vtraq; parte,&c.vel altera,&c.& Itẽ vr̃,ꝙ expenſis petentis ſoluatꝰ, vt ff.de eden.l.p̄tor ait.§.fi.& l.ſeq.& C.ſi teg.l.ſi qs ſuper ſui iuris.§.fi.& l.ſi irruptione.ff.ſin.regun.cum ſi. quæ leges ſimul allegari p̄nt,vt ab vtraque parte perſoluatur. Sol.dic,ꝙ aſſeſſor ſalarium ꝯſultori tenet facere accipere conſuetũ, qa nemo cogit ſuis ſtipẽdijs militare,& hoc et.i.iura expſſe dñt C.de ſtat.& imag.l.vultum pani.& ext.de p̄sbyt.c.cum ſm. & dẽt dari ſalariũ pro qualitate, & facũdia aduocat.ff.de var.& extraord.cogn.l.1.§.ſi iudex.cum ſi. Per quẽ aũt ſoluatur,dic primo inſpici ſtatuta,& cõſuetudines.ſi autẽ non ſint,ſatiſfaciat ille,qui conſilium petit exhiberi vt p̄ralleg.l.prætor.§.vlt.& d.l.,ſi quis,& d.l.ſi irruptione. Si autem nullus petierit,ſed iudex ex officio motus conceſſit, vel ambo petant,tunc expenſis co.i.vtriuſque,& hoc per prall.iura & ſpãl per §.vicinales.& §.his de p̄ntib. ibi,an ab vtraque &c. & in Auth.de iud.§.ne aũt,& §.qa vero, cum ſi. de ſalario aũt ſoluendo per ſuccumbentem per præall iura nõ eſt tractandum, quia ſatis hoc aperte eſt tractatum, qñ victus victori in expenſis condẽnatur p ordinarium apparatum,vt in Anth.de iud.§.oportet, & ext.de do.& cõtu.c.fi. Et hæc circa p̄ſtatam mãm breuitatis cauſa ſufficiant. Deo gratias. Albertus de Ramponib.

SEQVITVR ADDITIO,

ET SVPPLETIO

Bart.a Saxoferrato.

RVnctus autẽ qõnis ſapiẽtis p iudicẽ formãdus eſt ſm cãæ natũ abſq; læſione partiũ. Vnde hic q̃ro, ſi punctus male formetur per iudicẽ, adeo ꝙ pars per hoc,vel partes lędi p̄ſit, an poterit iudex p̄uei. Rñ.ſic,vt C.de rela.l.j.in fi.& iuſta eſt cã appellationis, vt ibi de hoc no.& vide ꝙ de hoc no.ext.de p̄b.c.qm ꝯ falſam.in gl.fi. Sed quæro,vtrum iudex a ſeipſo poſſit habere ꝯſilium ſapiẽtis,& co vo partib.inuitis,vel altera earum? Et certe ſic, put ex facto vidi,& eſt arg.ad hoc.C.de iud.auth.ad hęc.& C.de inge.mã.l.ſi tamen,& quæ ibi dñr, & in auth.ſi qñ contigerit, in fine, poſita.C.de inoffi.cognitionaſr,&c.& ſapientum ꝯſi. Nam ita ibi ſit expo p hoc.& de ſen.ex breui.recip.l.2.in princ.facit C.de repu.l. dotium nõ eſt. Sed qd ſi conſultor aſſumptus, qui ſuſcepit qõnẽ ꝯſulendam, velit ex poſt facto certũ impedimentum allegare, & in qõne non conſulere,an ſit audiendus? Rñ.illud impedimentũ, ꝙ nunc allegat, ſi habebat eo tpe, quo qõnem conſulendam aſſumpſit,ſibi imputet ꝙ ſuſcepit,& non auditur, aut poſt ſuſceptã qõnem iuſtum impedimentum ſuperuenit, & tunc aut tantiſper expectandus eſt,quo impedimentum ceſſat, aut alius ſubrogandus eſt, vt ff.de vac.mu.l.prætor.§.fina.facit ff.de iud.l.iudicium ſoluitur. Itẽ q̃ro cõmiſſione ſolẽniter facta,& cõſi.exhibito, an pars poſſit dicere conſilium iniquum,& iniuſtum,& indignũ executione? Et certe vr̃ ad hoc ſeruari ea ratione,qua dicitur, quęſt.ai [illegible] here inſtar ap̄ſonis.ff.de arb.l.non diſtinguemus,

nus,

mus §. enim q dã arbiter. ſi dixerit ſe ꝑdicto mõ grauari, & ſi ſcđo denuo fuerit ſup eo aſſumpt⁹ ɔſultor, an tertio hoc facer̃ poterit. & vidi ſeruari licere ſcđo, & ñ tertio. Cũ.n. q̃rela hęc iniq. & iniuſti ɔſilij hẽat inſtar appſonis, vt in d. §. cũ qdã. & licitũ ſit ſcđo, & ñ tertio appellare, ergo nec tertio p̃t dicere ſe grauatũ, vel iniq; conſultũ. C. ne in vna.ea.cã.l. vnica. Sed pone ɔſultorẽ ɔſuluiſſe, & iudicẽ ſecutũ cõſiliũ ita ꝓnũciare, an a tali ꝓnũciatiõe poſſit appellari? Puto, ꝙ ſic, licet de cõcordia partiũ fuerit aſſumptus ɔſultor. Nã & a iudice delegato de ptiũ volũtate aſſũpto nõ ẽ dubiũ poſſe appellari, cũ nõ iueniat̃ ꝓhibitũ, ergo ɔ̃ceſſũ. C. de appel. ꝑcipimus. & l. & ĩ maiorib. Itẽ a laudo, ſeu ſnĩa arbitri recedit̃, licet ɔcorditer fuerit elect⁹, ſiue aſſumpt⁹, ſi iniq; fuerit arbitratus. ff. de ope. li. l. ſi libert⁹. & ff. ꝓ ſoc. l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ. & de ɔ̃hen. empt. l. hæc vẽditio. Sed quid dices, ſi quis dicat conſiliũ ɔ̃ ſe latũ iniuſtũ, & iniquũ eſſe, & petat illud reformari conſilio alterius ſapientis, & ſuper hoc fuerit alius conſultor aſſumptus, an per hoc ꝑiudicetur ſibi ne appellari poſſit a ꝓnũciatione ꝑ iudicẽ ĩ in formã prędicti cõſilij? Et vĩ ꝙ ſic, & ꝙ ſibi ꝑiudicet ꝑ electionẽ, cũ idẽ ſit effectus vtriuſq; viæ. Ad hoc faciunt oĩa iura, q̃ dñt, electionẽ ꝑiudicare. ff. de trib. l. ꝙ in hrẽde. §. eligere, & de leg. 2. l. cũ filius. §. varijs. & l. ſtatu liberũ. §. fi. in fi. & ff. de ſtatu lib. de cur. fur. l. cuius bonis. argu. ɔ̃, nam cum hæ duæ viæ licet cõtrariæ, vel diuerſæ ſint, tñ cũ idẽ effectum habeãt, non tamen vĩr inuicem ſe excludere, vt C. de inoff. teſt. l. eum qui, ſed certe, nec ibi videt̃ vtraq; via agi poſſe.

SERMO DO. BART.

IN DOCTORATV

Do. Bon accurſij fratris ſui,

BOnũ eſt nomen meum, Accurſius. dr̃.n. ſic ꝙ iuccurrit, & occurrit ɔ̃ tenebras iuris ciu. Iſta ſunt verba Accurſij gloſſatoris nr̃i aſſũpta ꝓ Accurſio, ſcripta. ff. ad Treb. l. fcã. §. ſi in dãda pecunia ɔdõ. ĩ gl. in ver. ɔdõ eſt. Secũdũ euãgelicã, aplicã, ciuilẽq; doctrinã ĩ locis vulgarib. admonemur in cuiuſlibet actus principio ĩuocationẽ noĩs altiſſimi anteponere. Idcirco in nr̃i ſermonis principio ad eius ĩuocationem ꝑmitto hæc verba, In noĩe p̃ris, &c. In iure nr̃o cauet̃ principalr̃, vt ei q iuſte alicuius bñficij inueſtiturã peruenerit, lũæ tribuat̃, vt C. de iu. emph. l. fi. & in feu. tit. q ſuc. ten. c. i. ĩ fi. Eſt ãt inueſtitura qñ aliqđ corporeũ a dño tradit̃ ĩ ſignũ bñficij iã ɔceſſi, vt ĩ feu. qđ ſit inueſt. c. i. ĩ prin. cũ ergo filius, ſoci⁹ nr̃, q eſt hic, dignitatẽ, & bñficiũ doctoratus meruerit, a venerabili ĩ Chr̃o p̃re, & dño nr̃o ẽpo Per. q hic ẽ, merito petit ſe a dñis, & doc. ſuis hac dignitate, & bñficio inueſtiri, ſibiq; corpalia doctorat⁹ ĩſignia tradi. ipſi⁹ itaq; annuẽs petitioni ꝑ me, & alijs doct. ſermocinaturus aſſumpſi verba primo loco ꝓpoſita, bonũ ẽ nomẽ, &c. vbi ſ. in qb. qdẽ verbis tria ad nr̃ã mãm ſacientia denotant̃. Primo bonitas eſſentialis, dũ dr̃ bonum eſt. Scđo, pfectio noĩalis, dũ ſubijcit̃ nomẽ Accurſi⁹. Tertio, opatio effectualis, dũ ſubnectit̃ illđ dictũ, ꝙ ſuccurrere, & occurrere ɔ̃ tenebras iuris ciu. Et vt clarius, mor̃ Legiſtarũ, meũ ſundẽ eloquũ, ſi qs q̃reret ad pfectionẽ, & verũ honorẽ huius hoĩs, q̃ reqrũt̃, rñderẽ tria ſunt ĩ authoritate aſſũpta. l. ꝙ ſit bonus ĩ ſe, ꝙ hẽat bonũ nomẽ. ſeu bonã famã, ꝙ vere bona agat, & bõa opa faciat, ꝑꝑ primũ ſignãdũ ſit libri traditio; ꝑꝑ ſm, annuli aurei ĩmiſſio; ꝑꝑ tertiũ, oſculi pacis cũ magiſtrali bñone ꝑbitio, & ſacri bireti ipõ. De vnoquoq; aliqua br̃ ꝑtingamus. Primũ itaq;, ꝙ ad ꝑfectionẽ alicuius requirit̃, eſt bonitas eſſentialis, qa dr̃ bonũ & illa res dr̃ in ſpio eſſe pfectior q̃ in ſeipſa conſiſtit, & alterius minus egit ſuffragio, iõ ætas maior 25. ann. dr̃ eſſe pfecta, qa tũc alterius, vt tutoris, vel curatoris ñ eget ſuffragio, ſed regimẽ ſuipſius in ſeipſo conſiſtit, vt C. de his, q ve. æta. impe. l. fi. & ff. de le. 3. l. cũ filioſa. ita legat̃, circa fi. Itaq; aduertẽs Propheta, diuinã bonitatẽ, & pfectionẽ deſcribens, ait, Deus meus es tu, qñ bonorũ meorũ non eges. Pſal. 15. Iõ ẽt Deus ſumme bonus eſt, quia in ſeipſo conſiſtens, aliorũ non eget. Eſſentialis bonitas, & perfectio iſtius ciuilis ſapiẽtiæ manifeſta ꝑpendit, & in hoc oẽs alſ ſcĩas excellit. oẽs.n. aliæ ſciæ, in ſe minus pfectæ vĩr, qa aliarũ ſciarũ egẽt ſuffragio. non.n. pfectus p̃t eſſe Philoſophus, niſi primo ſit Logicus, nec Medicus p̃t eſſe pfectus, niſi exiſtat Philoſophus, nec Canoniſta p̃t eẽ pfect⁹, niſi hac ciuili ſciã fuerit erudit⁹, vt euidẽtia facti demrat. Hæc ãt ſciã ſola ĩ ſe pfecta exiſtẽs nullius alterius ſciæ eget ſuffragio, nã in ea vbi iura incipiant, inuenit̃. Inſt. de iuſt. & iu. poſt. prin. & ĩ quo rudes ꝓficiant pfecte depñẽdit. ff. & C. q̃ ſunt pfecta volumina, & dr̃ prooe. fforũ. §. in annũ. & §. ſeq. Nõ Logicorũ, nõ Philoſophorũ, Canoniſtarũ, qppe nullius alterius eget ſuffragio, ſed ipſa tanq̃ ĩ ſeipſa pfecta exiſtẽs, oĩb. ſuffragat̃. ait.n. de ſeipſa, Sedeo Regina, vidua non ſum, luctũ ñ videbo, Apo. c. 18. Vere p̃t dicere Regina, oportet.n. hanc ſciam ꝑeſſe, & bonis & malis, vt Principẽ, & Ducẽ. ff. de le. 2. Hęc eſt illa ſciã, q̃ dat pacẽ vniuerſis ꝓuincijs, & largit̃ munera ſm magnificentia principalẽ, Eſdræ. 2. Oĩs.n. ſciã ab iſta recipitur, qñ oẽs ab iſta ſciã ſuſtentant̃. ſicut.n. ſciã Mathematica reprobat̃, nec ſciã dr̃, qa ei hæc ciui. ſapientia ñ aſſiſtit, vt C. de mal. & Math. ꝑ totũ. eo. mõ, ſi ab hac ciuili ſapientia Logica, Philoſophia, Medicina, vł alia q̃uis ſciã dãnaret̃. a nemine hoĩaret̃ ſciã, & ñ q̃libet ſciã eſt, mirũ ab hac ciuili ſapiã ſuſtentat̃. excepta ſola ſacra Theologia, cui hãc ſciã fateor eſſe ſuppoſitã, merito ergo dicit, Sedeo Regina, vidua ñ ſum vidua.n. dr̃ ſine diuiduitate. l. maſũ. §. viduã. de ver. ſig. mulier.n. cũ ĩ ſe ĩpfecta exiſtat, eget viri ſuffragio cũ eo careat, dr̃ vidua ita aliæ ſciæ, q̃ ſciarũ aliarũ adminiculo fulciunt, cũ ſine eo reperiunt̃, viduæ appellant̃ ſi.n. Medicũ repies, qui non ſit Philoſophus, Medicina eſt vidua, ſi Canoniſtã ſine iure ciuili, eſt vidua, & ĩperfecta ſciã. hęc ãt ſciã, q̃ alteri⁹ adminiculo ñ eget, vidua ñ eſt, & vidua eſſe ñ p̃t, merito ergo dr̃ vidua ñ ſum, et luctũ ñ videbo. T ñ hęc qdẽ ſciã ſicut ĩ ſe pfecta exiſtit, ita ꝑfat filiũ ſibi ſilem. l. ꝙ ſi nolit. §. mancipia. de edil. edic. Facit.n. oẽm dilcẽtem ſedere, vt Reginã. Ei.n. Reipublica regenda ɔmittit̃, vt in ꝑę. Inſt. circa princ. Sũt q aliorũ ñ egẽt ſuffragio, ſed ipſi alijs ſuffragant̃, vt C. de iuſſ. l. i. De Iuriſtis vere p̃t dici illud Pſalmiſtæ pſal. 118. Lapidẽ, quẽ reprobauerũt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, a dño factũ eſt illud, & eſt mirabile in oculis nr̃is. Lapis reprobatus eſt ꝑ ſcđm cuiuſlibet Iuriſtæ, q ĩ hac ciuitate ad regimen ꝑ eorũ ſtatuta totaliẽ remotus, tñ hic lapis, ſeu Iuriſta factus eſt in caput anguli. Nã videtis Iuriſtas oĩb. ant̃cedere, & ẽ pę ꝓfeſſionum faciunt Iuriſtas, q oĩb. patrocinãt ꝑcedere, & ẽ ĩ recognitione cũij cereũ largiunt̃, ſic & curia Ro. ſic & Ro. eccłã hũc lapidẽ in clericis reprobat vetãdo eos hac ciuili ſapientia imbui. tñ Ro. curia in hac ſciã obtinet principatũ. lõgę.n. plures ſunt ibi Legiſtæ, q̃ Canoniſtæ, quare hoc a dño factũ eſt, & eſt mirabile ĩ oculis noſtris. In ſignum igr̃ iſtius ꝓfeſſionis immẽſæ tradit liber. hic.n. appellat liber, quaſi nõ ſeruus, nemini ſubditus, ff. de ſta. ho. l. libertas. Accipe ergo hunc librũ, imõ clauſum in ſignum tuæ bonitatis intrinſecæ, & ſicut hic liber in ſe oĩa iura continet, ſic & in ſcrinio pectoris tui oĩa iura claudant̃, vt C. de teſt. l. oĩum. hũc librũ accipe apertũ, vt ſic poſſis a predicere, apertæ ſunt cataractæ celi. deſcenderunt pluuię, ɔ̃ſumpta eſt oĩs caro Gene. 7. c. ecce apertæ cataractæ coeli. i. meatus rerũ celatarũ huius ciuilis ſapiẽtiæ ſunt manifeſta, deſcẽderunt pluuiæ, hæc eſt virtus, & moralitas, & deleta eſt oĩs caro ĩ. ſę. l. oĩs carnalitas, & totus eſt in hac vita morali, & politica renouatus, & hoc de primo. Scđo dixi, ꝙ denotat̃ pfectio nõĩalis. Duobus modis nomẽ aſſumit̃. Quoddã.n. eſt nomẽ, proprium, & iſtđ imponit̃ ad placitũ, vt l. i. C. de mut. no. vt tale nomẽ ſit honeſtũ ꝑcipitur. l. facta. §. ſi in dãda pecunia ɔdõ. ff. ad Treb. Quãtæ bonitatis tibi ſit hoc tuũ nomẽ Accurſij, nemo eſt, q ignoret, poſſũ.n. recte dicere, vt oliuam pulchram, vberẽ, fructiferã, vocauit dñs. ſic nomen tuum poſſet dici. iſtud.n. nomẽ, Accurſius, eſt ꝙ ſua vbertate, & pinguedine totã hanc ciuilem ſapiẽntiã impregnauit. totũ.n. corpus iuris gloſſauit tanta pfectione, ꝙ poſt eũ nemo ĩ hac ſciã auſus fuit ſcribere vnum verbũ. Vere ergo potes de bono nomine gloriari. Et ſicut iſta noĩa ad recognoſcẽdũ hoĩes imponuntur, ita annulus, in ſignũ, vt qs ſit cognitus, tribuit̃, vt ſcribit ꝑ Accur. ff. de inoff. teſt. l. Papin. §. i. in gl. in ver. bonorum. §. 4. Secundo mõ nomen aſſumit̃ pro fama, de quo Salomõ, Curã hẽ de bono noĩe. hoc.n. magis ꝑualebit tibi, q̃ mille theſauri ꝑcioſi, & magni. Bonũ.n. nomẽ ꝑmanebit in eũ. Eccl. 41. Magnum, & honorabile eſt nomẽ meũ ĩ gẽtib. & Malach. 1. c. In ſignũ.n. iſtius famæ perfectæ, & c. annulus aureus tribuit̃, quẽ nemini licet deferre, niſi ſit ciuis Ro. vt C. de iu. aur. annu. l. i. vt ſicut null⁹ ſua claritate refulget, ita velox tua fama claritate refulgeat, vt leg. in rubr. vbi ſ. Annulũ ergo quẽ petiiſti a dño, & a p̃re meo dño A. ipſe tibi donat & hoc de ſcđo. Tertio oñdit̃ opatio effectualis dum ſubijcit̃ dcm̃ illud, ꝙ occurrit & ſuccurrit ɔ̃ tenebras iuris ciuilis. P̃res, & dñi, tres eẽ repio tenebras, exterius extremitatib. eleuaus. Hiere. c. 10. Aliæ tenebræ cãnt in celo, cũ Luna interponit̃ inter Solem, & terrã. obtenebrato.n. Sole, Luna nõ reddit lumẽ ſuum, Iſa. 13. Tertiæ tenebræ ſunt ſup terrã. Matth. 7. c. Marc. 15. c. Luc. 23. c. Et primo tenebræ in extremitatib. terræ oriunt̃. Per terrã accipio mẽtes hoĩum groſſorũ, qb. ſolũ in extremitatib. & ſuꝑficie eſt aliqđ lucis, & ex iure nr̃o tenebræ, hoc eſt obſcuritates, & dubia oriunt̃, q̃ ꝑ iſtam ſciam deciduñt, atque fugant̃, ſicut ſoluitur nebula, quæ fugata ẽ a radijs Solis, Sap. 2. c. Sicut.n. nubẽs ex corporib. terræ eleuant̃ in aere, & ibi purificant̃, & aqua efficit, q̃ deſcẽdit ab aere, quæ terrã rigat, vt fructũ afferat, ita ex iſtis gẽtib. groſſiorib. dubia oriunt̃, q̃ tanq̃ nubes in mente doctorũ, & aliorũ Iuriſtarum excellẽtiũ eleuant, ibi purificant̃ aqua ſapiẽtiæ, & efficit aer, hoc eſt mẽs doctoris clarificat̃. Quanta.n. claritate illuminetur ille doctor, qui iuam theoricã deducit in practicã? In qualibet facultate. n. loquor, ille ſcit, q guſtat, exprimere nequeo, terra irrigat̃, qa talis practica excellẽtiũ virorũ in ſcripturã reducitur, ad irrigãdũ terrã, hoc eſt, ad inſtruẽdũ mẽtes rudes terreſtres. Contra iſta dubia, ſeu iſtas tenebras, hæc ſciã occurrit, & ſuccurrit, occurres, & ſuccurres tu tibi, dando recta ɔſilia, q̃ dubia tollũt, & ĩ pace hoĩes ponunt̃. iſti⁹ ſignũ pacis oſculũ tradit. Scđæ tenebræ ſunt, &c. Per celũ ſignãt̃ mẽtes doctorũ, & aliorũ excellẽtiũ Iuriſtarũ, a ſummo, q rerum celatarũ lumine illuſtrant̃, in quib. tenebræ oriunt̃, vt plurimi ca-

inter-

interpõne Lunæ, hoc eſt, opinionũ falſę mentis, & fantaſticæ, ſeu
lunaticæ ꝯ quas tenebras occurrit hæc ciuilis ſapiẽtia, veram opi.
eligẽdo, & ꝯriã te ꝓbãdo. C. de ꝯdi. indeb. l. fi. & C. p quas pſo. no.
acq. l. fi. & ſi. ff. & C. in huius ſignum fit bñõ magiſtralis, vt mia di-
cta & cõſilia hẽant, vt magiſtralia. & ĩterpretationes ꝓbabiles, &
redigẽdæ in ſcriptis, vt no. Accur. ff. de legi. l. nõ pñi. hoc itaq; oſcu
lũ cũ magiſtrali bñone a tuo p̃re, & d. Dy. petiſti. & ab eo humil̃r
accipe. Tertiæ ẽt tenebræ ſunt ſ. nãm, &c. Pro Chr̃o accipio veri-
tatẽ, ipſo dicẽte, Ego ſum via, veritas, & vita. Io. 14. c. Cũ n. iudex
falſe iudicat, aduocatus falſe aduocationẽ ꝑbet, ꝯſultor falſũ mitt
cõſiliũ, cũ falſa, & iniqua ſtatuta cõdũt, Chr̃s, hoc eſt veritas oc-
cidit, qnimo pit ſp, cũ iuſtitia non ſeruat̃. Ex hoc ꝑ vniuerſam ter
rã tenebræ, & ſcandala oriunt̃. Quaſi. n. ſtet illa ciuitas, in qua iuſti
tia nõ ſeruat̃, a quolibet intelligẽte palpat̃, comprobat̃ illis dictis,
Veh vobis viri impij, q dereliquiſtis legẽ dñi altiſſimi. &c. Eccl. 41.
Veh, q ꝯdunt leges iniquas. Iſa. 10. c. ꝯ has tenebras hæc ſacratiſſi-
ma ſciã pſecte occurrit, puniẽdo iudices male iudicãtes. C. de pe.
iu. q male iud. l. j. & male cõdẽtes ſtatuta. ff. de do. excep. l. 1. in fi. ꝯ
has tenebras primo doctoris occurrit veritas, ita clariſſime demõ
ſtrando, ꝙ erubeſcat contra veritatem loqui aliquid & attentare.

SERMO DO. BART.

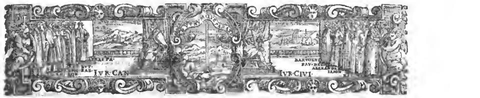
IN DOCT. D. IO. A SAXOFER.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti, Amen.

IOannes hic venit in teſtimoniũ, vt teſtimoniũ
perhiberet de lumine. Hæc verba hñt Io. c. 1. ſm
Euangelicã, & Apl̃icã doctrinã, & ꝑcepta ciuilia
in locis vulgarib. tradita admonemur in cuiuſli-
bet actus principio diuini noĩs inuocationẽ ꝑmit
tere, idcirco ipſũ inuoco dicẽs, In noĩe pr̃is, & filii, &c. Pr̃es, & dñi,
tres ſermones feciſſe in hoc loco memini, in duob. primis autho-
res iuris diuinæ ſcript. allegaui permixtim, & in tertio iuris ciui. au
thores tñ mõ. Nũc vero arbitror eſſe ꝯſonũ. vt ſolum ex diuinæ
Script. authoritatib. comprobem dicta mea. Et qa hic, ꝓ quo ſer-
mo effundit̃, eſt Ioannes, ideo a Ioãne pro Ioãne, & ſolum ex di-
ctis Ioannis eloquiũ ꝑſens fundabit̃, & qa ſcriptũ eſt, In illa die qc
quid petieritis patrẽ in noĩe meo, dabit vobis, Io. 15. c. idcirco cũ a
te fili mi iuſte petitũ ſit, vt in quaſi poſſeſſione doctoratus traden
do inſignia te cõſtituam, volens, q̃ a te petita ſunt dare, aſſumpſi
verba primo loco propoſita, Io. hic venit, &c. vbi ẽ in quib. verbis
dico, ꝙ pro appoſitis conferẽtia denotant̃. Primo ſcholaris docto-
randi diſpõ, & perfectio. Secundo huius ciuilis ſapientię laus, & e-
xaltatio. Tertio, pſonæ doctoris mirabilis operatio. Primum pro-
pter grãm exiſtentem de pñti, dum dicit, Io. hic, Scdo ꝑꝑ reuela-
tionẽ factam ſecretorũ, dũ dicit, venit in teſtimoniũ. Tertio ꝑꝑ d̃-
clarationem factã audiẽdi, dũ ſubinfert̃. vt teſtimoniũ ꝑhiberet d̃
lumine. Et ſic 1. ꝑ ſerit ad laudẽ doctorãdi. Secunda ad laudẽ ſciẽ.
Tertia diſpõ, atq; pfectio ꝑꝑ grãm exiſtentẽ de pñti, dũ dĩ, Io. hic,
Ioannes interpretatur grã. grã ergo hic dico, ꝙ eſt demonſtratiuũ
de pñti, nullus ad huius ciu. ſapientiæ finẽ p̃t accedere, vbi ſocia ñ
ſit grã operans, q̃ eius voluntatẽ aperiat, vt velit gratia cooperans,
q̃ eius voluntatem coadiunet, vt operet̃, ne fruſtra velit. Scriptum
eſt. n. non p̃t hoc accipere qſq̃, niſi ei datum fuerit de cęlo. Io. 3. c.
& alibi dicit Sap. Nemo p̃t venire ad me, niſi ei fuerit datum a pa
tre meo. Io. 6. c. alibi, Sine me nihil poteſtis facere. Ioã. 15. c. iſta. n.
grã eſt ꝑparans. Primo. n. ꝑparat intellectum ſcholaris, vt ꝙ audit
intelligat. qui. n. nõ intelligit, nõ addiſcit, vt dr̃ de illo Nicodemo,
q ideo nõ didicit, qa Chr̃m nõ intelligebat. Io. 2. c. Iſtã gratiã huic
Deus tribuit, qa ab initio vſq; ad finẽ ſui ſtudij, ꝙ a doct. audiebat,
ꝓfundiſſime appræhendebat. Scdo, qa memoria eſt ipſius lauda-
bilis, ꝑparat hic grã, vt ſcribat. ſcriptũ eſt. n. q̃ vides ſcribe in lib. &c.
Io. Apoc. 1. c. & alibi. Datus eſt mihi calamus ad ſimitudinẽ virgæ.
Apoc. 11. c. & alibi. Audiui vocẽ de cœlo dicẽtẽ mihi, ſcribe: Bea-
ti, &c. Apoc. 14. c. Hãc gratiã Deus huic tribuit, inrñ habet corpꝰ
ſuum obediens intellectui, ꝙ oĩa, quæ intelligebat, ſcribendo velo
ciſſime reprobat. Tertio hęc grã operans coadiuuat, vt qs in ſtu-
dio cępto pſeueret, ne forte ſi deſerat, pdat, ꝙ fecit. ſcriptũ eſt, n.
ſicut ab initio audiuiſtis, ambuletis, & ne pdatis, ꝙ opati eſtis, Io.
3. Iſtã grãm Deꝰ huic tribuit. Itaq; de eo verę poſſum dicere. Hic
eſt diſcip. ille, q ĩ cęna recubuit ſ. pectus eius, Io. 13 & 31. c. Siue. n.
prandẽdo, ſiue cęnando, ſiue ambulãdo, iſtius intelſs in iuris ciui.
pectoſ recũbebat, & nos q vidimus, q inſpeximus, manus nr̃æ cõ-
trectauerunt. In. 3. c. & primę Io. j. c. & de te poſſum dicere ꝙ tu es,
illud aĩal quartũ ſile Aqlę volanti plenũ oculis, &c. Apo. 3. c. cũ. n.
in terrã vnde m. hi, & tibi origo eſt. inter doc. tu es quartus ſimilis
Aquilæ. ꝑꝑ altitudinem ĩtellectus, plenus oculis, hoc eſt virtutib.
& circumſpectionib. vere ergo grã hic. Ioan. hic. Et ſicut vere fuit
non ſolus ad apoſtolatum aſſumptus, ſed aſſumpſit letus Iaco-
bum, & Io. filios Zebedæi, de quib. leg. Io. 21. c. & in princ. ita hunc
Deus ad doctoratum aſſumpſit coronãdum, & Io. fratrem eius fi
lios lucis. Sic. n. vocatus eſt pr̃ eorum, merito, vt ex cuius p̃re lux
iſta deſcendit, lucis noĩe vocaret̃: grã ergo Dei hic. Sed poſſet q̃s
dicere, q̃uo grã eſt hic. cũ de loco paruo eius origo ꝓceſſerit. ſ. de
Saſoferrato? Ad hoc tñ. iſta obiectio fit Io. 1. circa fi. dr̃ ibi. an põt a
Nazaret aliquid boni eſſe, & ſtatim r̃idetur, veni, & vide docto-
res, qui te examinauerunt. ſcholares, qui te audiuerunt, teſtimo-
nium perhibent de te, vt recte poſſis dicere, opera, quæ ego facio,
teſtimonium perhibent de me. Ioan. 5. c. Alibi reſpondet ſcriptu-
ra, dicens, iſte accendit lucernam, & nõ ponit eam ſub modio, ſed
ponit ſuper candelabrum, vt luceat omnib. qui in domo ſunt. Ver
ba ſunt Chriſti, cuius teſtimoniũ eſt verum, Io. 8. c. Deus itaq;, qui
hanc lucernam ciuilis ſapientię in aĩa tua accendit, nõ patiet te po
ni ſub modio in loco paruo, ſed te ponet in loco eminẽti, & alto,
vt luceas oĩb. qui in domo ſunt, & alibi reſpondetur. Non turbet̃
cor veſtrum, &c. ſubdit, in domo pr̃is mei manſiones multæ ſunt.
Ioan. 14 cap. in prin. non ergo turbetur cor veſtrum, ubi fili, & cui
libet hanc ſciãm addiſcenti loquor. in domo patris mei, hoc eſt ci
uilis ſapientiæ manſiones multæ ſunt, quidam. n. ad legendum ĩ ci
uitatib. regijs aſſumuntur, quidam ad aſſiſtendũ in locis inſignib.
præponunt̃, quidam ad aduocandum in curiis Principũ, & regũ
attrahunt, alij ad conſulendum in cameris aſſidue requirunt̃, alij
ad conſilium Principum aſſumunt̃. his. n. quib. Reſp regẽda com
mittitur, iſtæ ſunt huius ſapientiæ manſiones, ꝑꝑ quas quilibet iu
riſta ſecurus, & gratioſus redditur. vere ergo Io. hic. grã hic. in hu-
ius igĩ grã operãtis ſignum do tibi lib. clauſum. in ſignũ grã coo-
perantis do tibi lib. vt aſſidue ſtudeas, tibi, alijſq; proficias. hic. n.
eſt liber, de quo ſcribit Io. Apoc. 5. & vidi librum in dextra ſeden-
tis ſuper throno. ſcriptum intus, & foris, ſignatum ſeptem ſigillis,
& ĩ. ſequitur. Nemo erat auſus aperire, niſi leo de tribu Iuda. hic
eſt liber, qui eſt in dextra ſedentis ſuper throno. hic eſt liber ſigna-
tus ſeptem ſigillis, qm̃ digeſtorũ volumina a Iuſtiniano in ſeptẽ
partes diuiduntur, in ti. de vete. iu. enu. hic eſt liber quem nemo
poteſt aperire, niſi leo de tribu Iuda, q eſt trib. regalis, quilibet do-
ctor eſt de tribu. regali, qm̃ ei Reſpu. regenda committitur, vt ſ. di
ctum eſt. Et hoc de primo. Secundo denotatur ĩ verbis preaſſum-
ptis huius ciuilis ſapientiæ laus, & exaltatio propter reuelationem
ſecretorum factam intelligẽn, dum dr̃, venit in teſtimonium. Ex
teſtimonio. n. res ſecretæ reuelant̃. ſcriptum eſt. n. Tria ſunt, q̃ teſti
monium dant in terra. Sp̃s, Aqua, & Sanguis. j. Ioan. 5. c. iſta ſunt
tria iuris præcepta honeſte viuere, alterum non lædere, ius ſuum
vnicuiq; tribuere. Per primum quis in ſe viuificatur. ſ. ſp̃s, cui cor
reſpondet honeſte viuere. Per ſm̃ homo intra ſe ad diligendũ ac
cendit. ſ. ſanguis, cui correſpondet alterum non lædere. Per tertiũ
ad actum dilectionis exhibẽdum impellitur. ſ. aqua, cui correſpõ-
det ius ſuum vnicuiq; tribuere. Primum igr̃. ex quo homo intra
ſe viuificatur. eſt ſpiritus, propter ꝙ debet honeſte viuere, hoc eſt
huius ciuilis ſapientiæ teſtimoniũ. qui. n. his, quæ iuris ciuilis ſunt,
priuati ſunt, mortui dicuntur, hoc eſt, ꝙ religioſi appellãt aliquos
ciuilibus actis eſſe priuatos, qui fecerunt peccatum ad mortem,
vt dr̃ 1. Ioan. vlt. cap. qui hac ciuitate eſt priuatus, eſt mortuus, er-
go qui hac ciuitate potitur, viuit vere, ergo ſpiritus eſt, qui viuifi-
cat. Per ſm̃ homo intra ſe ad diligendum accenditur. in hoc. n. co
gnoſcetur, ꝙ diſcipuli mei eſtis, ſi dilexeritis me, dicit hæc ciuilis
ſapientia. Ioan. 13. c. qui enim non diligit iuſtitiam, non eſt eius di
ſcipulus, vt eo. c. dicitur. Per tertium ad actum dilectionis exhibẽ-
dum impellitur. ſ. per aquam, cui corrñdet ius ſuum vnicuiq; tri-
buere. Aqua. n. huius ciuilis ſapientiæ per ſuos occultos riuulos
omnibus tribuit, ꝙ eſt ſuum. Iſta eſt aqua, quam Chriſtus miſit ĩ
peluim, & lauit pedes diſcipulorum Io. 13. c. iſta enim eſt aqua, ꝑ
quam pedes eccleſiæ lauantur, hoc eſt nodoſitates & dubia, quæ
in ea occurrunt tempore litis diremptæ. & licet Petr. dixerit, Do-
mine, non lauabis pedes meos in æternum, tamen ei reſponſum
eſt, Si non lauero te, non habebis partem mecum, ita in propoſi-
to, licet ſtatutum ſit per eccleſiam, vt iura ciuilia per religioſos, et
clericos in ſacris non diſcantur, & ſic pedes non lauentur, tamen
ſi hæc ſcientia non lauabit in eorum curijs, iuſtitia non erit, & ſic
non habebit partem mecũ, hæc ſcientia, quæ figurata eſt in quin-
que panibus, & duobus piſcibus, ex quibus ſaturata eſt turba. Io.
6. c. quid enim aliud quinque panes, niſi quinque volumina lib. ff.
huius ciuilis ſcientiæ. ſ. ff. Vetus, Infortiatum. ff. Nouum, Codex,
& Volumen. duo piſces ſunt duo ſenſus legales. ſ. ſenſus literalis,
& ſenſus argumentalis. Ex iſtis enim quinq; panibus, & duobus
piſcibus, totus mundus ſaturatur.

Laus Deo, & gloria, Amen.

Digitized by Google

CONSILIA XXXIIII. TAM CIVILIA,

QVAM CRIMINALIA

BARTOLI A SAXOFERRATO,

HVIC TOMO ADIECTA.

Quorum ſex priora in Voluminibus Criminalium habentur.

Poſteriora vero XXVIII. nunc primum in lucem prodeunt.

SVMMARIVM.

1 *Conſilijs in deciſiuis non redditur ratio.*
Sententijs non redditur ratio.
2 *Iniuriarum actione non tenetur dicens ſe eſſe alio probiorem, & nobiliorem.*
3 *Comparatiuum præſupponit poſitiuum.*
4 *Comparatiuum præſupponit participationem vtriuſque.*
5 *Duellum omni tempore prohibitum.*
6 *Duellum etiam acceptatum poteſt recuſari.*
7 *Duellum per Imperatorem concedi non pōt, cum ſit cōtra ius diuinum.*
8 *Duellum ſine cauſa, & vbi non eſt iniuria, in omnem caſum etiam de facto non conceditur.*
9 *Iniuriarum in actione, an teneatur dicens, mentiris.*
10 *Mentiris verbum, an liceat dicere.*
11 *Verbis verba tollere eſt naturalis defenſio.*
12 *Iniuria omnis tollitur per verbum, tu mentiris.*
13 *Honoris cauſa, & vita æquiparantur.*
14 *Honoris amiſſio, & mors æquiparantur.*
15 *Honorem amittens perdit gradum, & militiam:*
16 *Honorem amittens Romam, & Principis conciſtorium non intrat.*
17 *Honoris cauſa aliquid facienti, an parcatur.*
18 *Duellum inuentum ad probationem veritatis.*
19 *Duellum ceſſat, vbi de veritate conſtat.*

CONSILIVM I.

Coram Sereniſſimo Domino Domino
Carolo Quarto, Romanorum Impe
ratore, cuius ſum Conſiliarius, verti
tur quæſtio, mihi ac Domino Gulielmo de Conſtantia Germano, & Cōſi
liario commiſſa. An nobilis Comes
Ioan. Bapt. de Plotis Nouarienſis, ip
ſius Domini Imperatoris & Conſilia
rius, teneatur actione iniuriarū, ꝓ eo,
quia dixit Domino Friderico nobili Germano, detrahenti ho
nori Italorum ꝙ mentiebatur, & quod ipſe Comes de Plotis
erat probior, & nobilior ipſo Domino Friderico, q his de cau-
1 ſis prouocauit ipſum Comitem de Plotis ad duellum. † Et q̄-
uis de iure, & cōſuetudine in conſilijs deciſiuis, ſicuti & in ſen
tentijs, Conſiliarij, ac Iudices non teneātur exprimere cauſam
quæ ipſos mouet: vt no. Gulielmus Duran. in Specu. in titu. de
requiſ. conſil. tamen cum cauſa agatur inter Italum, & Ger-
manum, ne videar apud alienos abſque cauſa expreſſa votum
dando, cum ſim Italus, voluiſſe fauere eidem Comiti de Plo-
tis Italo contra Germanum, cauſam conſilij, ac voti mei expri
2 mam. † Dico itaque D. Comitem Ioan. Baptiſtam de Plotis,
actione iniuriarū non teneri, licet dixerit ſe nobiliorē ac ꝓbio-
rem ipſo nobili Germano: quia verbum illud nobiliorem, ac
3 probiorem eſt comparatiuum: † & comparatiuum præſuppo
nit ſemper de ſui natura poſitiuum, cuius reſpectu fit cōpara-
4 tio, † ex quo comparatiuum præſupponit participationē vtriuſ
que. Ergo D. Comes de Plotis dicēdo, quod eſt nobilior, ac ꝓ
bior D. Friderico, vtique præſuppoſuit D. Fridericum eſſe no-
bilem, ac probum, & ſic illi nullam cenſetur dixiſſe iniuriam
ff. de leg. ſecundo leg. cum filius, §. pater pro filia, & ibi dixi de
hac natura cōparatiui, per illum tex. Ad idem tex. ff. de verbo
rum obligatio. l. vbi autem non apparet quid. in princ. Et cum
5 vterque ſit nobilis, hoc non habet dubium. † Ergo non poteſt
D. Fridericus prouocare ad duellum D. Comitem Ioan. Bapti
ſtā de Plotis: tum quia duellum eſt de iure diuino, canonico,
6 & ciuili reprobatum, & inducit peccatum mortale, † adeò
quod etiam ſi eſſet acceptatum, poteſt, & debet cum honore
recuſari. C. de gladiato. libro 9. cap. monomachiam. 2. quæſt.
4. & habetur in Decretalibus, de torneamen. & de clerico pu
7 gnante in duello, & de purga. vulga. † Et per Imperatorem
concedi non poteſt, cum non poſſit tollere ius diuinum, quo
8 cauetur, Non occides; vt habetur in Geneſi. Tum etiam † quia
cum D. Fridericus non ſit iniuria affectus, tale duellum eſ-
ſet ſine cauſa, & vbi requiritur duellum nulla ſubſiſtente cau-
ſa, dicitur tentari Deus. quo caſu etiam apud milites non de-
bet concedi, cum ſit ſcriptum in nouo, & veteri Teſtamen-
9 to diuino, Non tentabis Dominum Deum tuum. Et † quia
D. Fridericus detrahebat honori Italorum, licuit impune D.
Comiti de Plotis dicere D. Friderico, quod mentiebatur:
10 † licet enim retorquere in alium, ff. de procurator. l. quæ om-
nia, §. ſed etſi aduerſarius, & l. qui cum maior. §. ſi liberti. ff. de
bon. lib. & l. ſi quis in grau. §. vtrum, ff. ad Syllan. & ff. de in ius
11 vocan. l. libertis a patrono. Hæc † enim eſt naturalis, & mo-
derata defenſio, vt verbis verba tollantur, leg. nihil tam natu-
rale, ff. de regu. iur. l. vt vim, ff. de iuſtitia, & iure. Fuiſſet enim
magna verecundia, & magnum dedecus D. Comiti Ioan.
Baptiſta de Plotis, cum ſit nobili familia natus, & ſit Domi.
Imperatoris Conſiliarius, & ſit Italus, vbi contra Domi. Fride
ricum detrahentem honori Italorum non reſpondiſſet; er-
gò licuit impunè eidem dicere, quod Domin. Fridericus mē
tiebatur: quia ſic dicendo, videtur potius dixiſſe animo ar-
cendi, & negandi iniuriam illatam Italis, quam animo iniu-
12 riandi Domino Friderico. † Cum per verbum, Tu menti-
ris, omnis iniuria verbalis tollatur, & habeatur ac ſi dicta non
fuiſſet, dicta l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur. & ff. de orig. iu-
ris l. ſecunda verſi. vt morte virginis contumeliam ſtupri arce
ret. Nam ſi ibi iniuria facti facto tollitur, ergo iniuria verbi ver
13 bo tollitur, dicta l. nihil tam naturale. Et † de iure compatien

dum eſt illi qui cauſæ honoris aliquid facit, vel dicit; Cum
14 cauſa honoris,& vitæ æquiparentur: Et perditio honoris mor
ti eſt ſimilis,l. iſti quidem. in fin. ff. quod met. cau.l. iuſta. ff.
15 de manu.vin.† Nam honoris amiſſio ſoluit a militia,ff.de his
16 qui notan.infam.l.prætor. § ignominiæ. Et † vbi D. Comes
de Plotis honorem amiſiſſet,non erat eidem licitum Impe-
ratoris Romanorum,cuius eſt Conſiliarius,ingredi conſiſto-
rium,nec conſilium, nec ciuitatem Romanam.ff. de excuſ.
17 tut.l.ſed & milites.§.ignominia.† vnde Paulus Apoſtolus ait
Expedit magis mori,quam vt gloriam meam quis euacuet.
Tenebatur enim D. Comes de Plotis reſpondere pro patria
ſua,& ſic in honorem Italorum,ac Italiæ,l.2. ff. de iuſtitia, &
18 iure. Et † cum duellum fuerit inductum ad probationem ve-
ritatis, vbi conſtat de veritate, debet in omnem caſum ceſſa-
re duellum:quia duellum eſt experimentum innocentiæ, & ſo
19 lum habet locum in defectum aliarum probationum: † & cũ
conſtet de veritate,quod idem D. Fridericus contra debitum
& iniuſte detrahebat honori Italorum, ſequitur, quod inter
præmiſſos debet ceſſare duellum, vt no. Hoſtien. in ſum. de
cleri.pugnan.in duello.maxime cum omni iure ſit duellum
prohibitum. Et ita etiam participato voto cum ipſo D.Guliel
mo collega meo,qui ſimile etiam votum ſubſcripſit, dico &
conſulo ego Bartolus de Saxoferrato, ſaluo ſemper iudicio
Maieſtatis Cæſaris,& in fidem me ſubſcripſi.

Ego Gulielmus de Conſtantia Doctor, approbo votum
D.Bartoli de Saxoferrato.

SVMMARIVM.

1 *Striga renuncians baptimati,debet mori.*
Lamiarum pęna.
Baptiſmati renuncians,cremari debet.
2 *Lex Euangelica etiam in foro contentioſo eſt ſeruanda,& alijs legibus prævalet.*
3 *Crucem conculcans debet mori.*
4 *Diabolum adorans,morti eſt tradendus.*
5 *Strigæ, an pueris noceant.*
6 *Poetas allegare licet.*
7 *Hęretici bona confiſcantur,& quando his parcatur,& nu.8.*

CONSILIVM II.

MVlier ſtriga,de qua agitur,ſiue Latinè loquen
do lamia,dēt tradi vltimo ſupplicio,& igne
1 cremari. † Fatetur enim Chriſto,& baptiſ-
mati renunciaſſe,ergo debet mori, iuxta di-
ctum Domini noſtri Ieſu Chriſti, apud Ioan
nem,c.15. Si quis in me non manſerit,mittet
foras,ſicut palmes,& areſcet,& colligent eum,& in ignē mit
2 tent,& ardet, † & lex Euangelica præualet omnibus alijs legi-
bus,& debet ſeruari etiam in foro contentioſo,cũ ſit lex Dei
C.de ſumma Trinit & fide cathol.l.cunctos populos.
3 Item † confitetur dicta ſtriga,ſiue lamia, ſe crucem feciſſe
ex paleis,& talem crucem pedibus conculcaſſe,& crucem ip
ſam dedita opera feciſſe,vt illam pedibus cōculcaret,& ſuppe
ditaret,ergo ex hoc ſolo etiam debet morte puniri,C.nemini
liceat ſignum Saluatoris Chriſti humo,&c. vbi tex.& Gloſſa
c.ſi canonici.§.cæterum.de offic.ord.in 6.
4 Vlterius † hæc ſtriga confitetur ſe adoraſſe diabolum illi
genua flectendo,ergo debet capitaliter & vltimo affici ſuppli
cio,cum lege Cornelia de ſicarijs teneantur ex Senatuſconſul
to,qui mala ſacrificia fecerunt,tex.ad leg. Cornel. de ſicar.l.ex
Senatuſconſulto.
5 Confitetur † etiam pueros tactu ſtrigaſſe,& faſcinaſſe adeo
quod mortui fuerunt,& de eorum morte conſtat, & matres
ſuper hoc dederunt querelas,ergo ipſa ſtriga tanquam homi
cida debet mori,toto titu.ff & C.ad leg. Cornel.de ſicar. Au-
diui enim a ſacris quibuſdam Theologis has mulieres, quæ
lamiæ,ſiue ſtrigæ nuncupantur,tactu,vel viſu poſſe nocere, ēt
vſque ad mortem faſcinando homines,ſeu pueros,ac beſtias
cum habeant animas infectas,quas dæmoni vouerunt. Et fa-
cit illud Virgilij,Ecloga 3. Neſcio quis teneros oculis mihi fa
6 ſcinat agnos, † cum Poetas allegare ſit licitum, ff.de contrah.
empt.l.1.ſed in hoc vltimo , an tactu, vel viſu, poſſint ſtrigæ,
ſeu lamiæ nocere,maxime vſque ad mortem,remitto me ad
ſanctam Matrem Eccleſiā,& ſacros Theologos,quia in hoc
puncto pro nunc nihil determino, cum aliæ cauſæ præmiſſæ
7 † ſint ſufficientes,vt ipſa ſtriga vltimo ſupplicio detur, & eius
bona confiſcentur,ac publicentur fiſco D. Ioannis Ploti, Epi-
ſcopi Nouariæ, Domini in ſpiritualibus,& temporalibus op-
pidi Orthæ,& Ripariæ,ex quo loco eſt ipſa ſtriga, vt habetur
in Decretali,c.vergenti.de hæret.vbi pro crimine hæreſis bo-
na confiſcantur,cum ſit crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ,ſicu-
ti confiſcantur pro crimine læſæ maieſtatis temporalis, etiam
8 ſi eſſent filij catholici ipſius hæreticæ. † Sed an vbi iſta ſtriga
veniat ad pœnitentiam, & ad catholicam fidem reuertatur
errorē ſuum parata publice abiurare ad arbitrium D. Ioā. de
Plotis, Epiſcopi Nouariæ,debeat eidem quo ad pœnas tem-
porales,& mortem huius ſeculi parci,& dico quod ſi inconti
nenti poſt deprehenſionem erroris reuertatur ad fidem,& ſi-
gna pœnitentiæ in ea appareāt,debet in hoc caſu eidem parci
[illegible] de hæret. Et ſi non ſit inconti-
nenti,ſed cum interuallo, iudicis arbitrio relinquendum pu-
to,an ſigna veræ pœnitentiæ in ea appareant,& tunc eidem de-
beat parci,alias non,ſi timore pœnæ peniteat, hoc autem D.
Epiſcopi de Plotis,& D. Inquiſitoris arbitrio collocandum di
co l.3.ibi,tu magis ſcire potes. ff. de teſti. vbi autem concede-
retur eam fuiſſe homicidam, & pœnitentia non euitaret pe-
nam mortis huius ſeculi, ff.de furt.l.qui ea mente, ſed vt dixi
ſuper homicidio remitto me ad Eccleſiam ſanctam. Ego Bar
tolus de Saxoferrato.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod vnus pro alio teneatur,maxime in criminalibus,an va leat & limitatur nu.3.*
2 *Intellectus,& limitatio.l.iure prouiſum.C.de Fabricen.lib.11.*

CONSILIVM III.

DOminus Ioannes Aloyſius de Plotis, Prætor
Mediolani in carceribus detineri fecit He-
ctorem de Mapamundis,ſub prætextu,quod
frater eius ſit rebellis , & quod ex forma de-
creti, ſeu ſtatuti Mediolani, frater pro fratre
puniri debeat in ęre,& in perſona,in crimine
1 rebellionis, & dico quòd debet relaxari, † quia dictum ſtatu-
tum, & decretum videtur non valere,tanquam contra ius di-
uinum,& contra naturalem æquitatem factum, & contra
omne ius.l.ſancimus.C. de pœnis,& C.ne filius ꝓ patre,& C.
ne vxor pro marito,vnuſquiſque enim portabit onus ſuum,in
quit Apoſtolus,ergo non alterius,ff.de offi.eius,cui manda. eſt
iuriſdi. Et eſt ſcriptum, filius non portabit iniquitatem patris.
Ergo dictum ſtatutum & decretum non valet ex quo ius eſt
2 ars boni,& æqui. ff.de iuſtit,& iure.l.1. † Nec obſtant no. in l.
iure prouiſum.C.de ſabricen.l. 11. vbi vnus punitur pro alio,
quia d.l.iure prouiſum procedit in his qui vnum corpus con-
ſtituunt,puta in collegio fabricenſium.& quando non agitur
de pęna corporali,nec bonorum confiſcatione, & poſſet im-
putari aliqua culpa alijs fabricēſib. ex mala nominatione,ſeu
electione,ſeu quia viderunt, & non prohibuerunt cũ poſſent
3 prouidere,ſeu prohibere. † Lex enim & ſtatutum,quod vnus
pro alio teneatur , intelligitur quando illis qui pro aliquo te-
nentur , poſſet imputari dolus vel culpa , mora vel negli-
genti,alias dicta lex & ſtatutum locum non habet.l.prima,in
fi.vbi Glo.ff.ad municip.& ff. de tut.& rat.diſtr.l.1.§.nunc tra-
ctemus.in Glo.ordin.circa.med.& Inſtitu.de ſatiſda.tut.§.pe-
nult.Glo.d.l.Imperator.in fi.vbi Glo.docet,quod licet lex ſim
pliciter dicat,ꝙ vnus collega in ſubſidium teneatur pro alio,ēt
quando adminiſtratio eſt diuerſa,alias diuiſa a iudice,tñ illud
debet intelligi ſi mora ſibi,vel negligentia imputari poſſit , &
ſi ſciat collegam ſuſpectum,& iudici non denunciet & ita lo
quuntur d.l.iure prouiſum in verſi.nominationibus , & ver.ſo-
ciorum actibus quandam ſpeculam gerant,C. de fabricenſi.
Iniquiſſimum enim & diabolicum eſſet, ꝙ ex facto alterius
alter conueniretur omnino abſq; cauſa,ergo ſtatutum ipſum
& decretum,intelligitur vbi dolus poſſet, vel fraus imputari
fratri,& ſic eidem Hectori,alias ſecus, C. de noxal. act.l. 2. vbi
eſt tex,& ibi dixi,quod ne aliquis indebitè damnum patiatur,
verba ſtatuti recipiunt interpretationem reſtrictiuam. Statu-
tum enim & lex non cenſetur obligare ignorantē, ff.de lib. a-
gnoſc.l.1.§.illud.& §.ſi mulier.cum ibi no.& ff.de magiſt.cō-
uen.l.1.§.magiſtratibus.& ff.ad Syllan.l.1.§.occiſorum. & ibi
dixi. Et hoc maxime procedit cum dictus Hector eſſet abſens
& inimicus eius fratris tempore rebellionis per eum commiſ
ſe,quo caſu non tenetur,cum ſic ſtatuentes veriſimiliter di-
xiſſēt,ſi fuiſſent interrogati,ergo hoc habet ꝓ ſtatuto,ff.de pa
ctus

ctis.l.tale pactum.in fi.vbi Glo.Ego Bartolus de Saxoferrato conſulo ita eſſe de iure.

SVMMARIVM.

1 *Falſum, quid ſit?*
2 *Magnifica Plotorum familiæ Nouarienſis origo.*
3 *Verbis vulgaribus, & barbaris vti licet, vt melius intelligatur.*
4 *Falſi pœna non tenetur notarius, vbi corrigit inſtrumentum his, quæ ipſum inſtrumentum non vitiant.*
5 *Falſi pœna non eſt, vbi non eſt dolus.*
6 *Falſi ſuſpicio ceſſat in re modica.*
7 *Falſitatis ſuſpicio ceſſat, vbi non eſt cauſa, nec vtile.*
8 *Delictum non præſumitur vbi delicti cauſa non adeſt.*
9 *Falſitas nemini nocibilis non punitur.*
10 *Falſitas ſcripturæ priuatæ, an puniatur.*
11 *Falſi pœna non tenetur notarius apponens clauſulas conſuetas poni, etiam ſi non ſtipuletur, ubi ſic erat conſuetudo.*
12 *Notarius cenſetur rogatus ponere clauſulas conſuetas.*
13 *Conſuetudo excuſat a pœna falſi, & alterius delicti.*
14 *Falſitas non præſumitur, ſed error in notario.*
15 *Falſitatis præſumptio ceſſat in inſtrumento facto coram multis.*

CONSILIVM IIII.

SEr Petronius notarius Bononiæ, de falſo accuſatur, quod in inſtrumento per eum rogato, in quo erat ſcriptum, quod Reuerendiſſi. D. Ioannes de Plotis Epiſcopus Nouariæ teſtabatur, ipſe notarius verbum illud, de Piotis, mutauerit, vt diceret de Plotis, mutando I. literam, qua dicebatur de Piotis, in L. literam, qua dicit de
1 Plotis.† Et hoc videtur falſum, cum falſum ſit mutatio veritatis, & veritas ſcripturę fuit mutata, vbi dicebat de Piotis, nūc vero dicit de Plotis, ff. de falſis l. quid ſit falſum. Item accuſatur idem notarius, quod in dicto teſtamento appoſuerit quaſdam clauſulas, quas non fuit ſtipulatus, & quod clauſulam vnam quam fuit ſtipulatus in protocollo non ſcripſerit, licet ſit ſcripta in prima notula per eum ſcripta in cubiculo Reueren. D. Ioan. de Piotis Epiſcopi.

Et præmiſſis non obſtantibus dico, ipſum Ser Petronium notarium non teneri ad pœnam. Nam ad primum reſpondeo, quod licet prius ſcriptum eſſet de Piotis, & fuerit ſcrip-
2 tum de Plotis,† quod in hoc non eſt commiſſa falſitas, nec mutata veritas, quia vna eſt & eadem familia Plotorum, vt fama eſt a Cneo Planco Ploto, & eius fratre, a Romanis originem ſuam ducens, quæ Nouariæ viget inter alias nobiles familias, quæ in lingua Latina ſuum adhuc ſeruat nomen, & appellatur domus, ſeu familia de Plotis, ſi quis Latine loquatur: vbi vero lingua vulgari, quis loquatur, eadem familia de Plotis, appellatur di Pioti, & ſic L. litera, quæ eſt in lingua Latina, dicendo de Plotis, conuertitur in lingua vulgari in litera I. dicendo de Pioti, & hoc eſt apud Italos in vſu frequenti, vt L. litera ſermonis Latini, conuertatur in litera I. in vulgari Italico ſermone, vt flamma, fiamma, Gloſſa Gioſſa. ergo ſiue dicamus de Plotis, ſiue de Pioti, cum ſit vna & eadem familia, non dicitur falſitas aliqua per notarium commiſſa, cum ſubſtantia non ſit mutata, & ſit eadem familia, & nihil referat Latine, an vulgariter quis loquatur, vt nota. per Gloſſa. ff. de re iudicata. l. decreta. & dixi ff. de verborum obligatio. l. prima
3 §. eadem.† Forte enim notarius voluit primo verbo vti vulgari dicendo de Piotis, & non Latino verbo, dicendo de Plotis, vt ab omnibus etiam mulieribus Bononię intelligeretur, cū etiam Iureconſultus etiam verbis vulgi eius temporis vtatur, loquendo per verba barbara, & abuſiua, vt ab omnibus intelligeretur, licet Latinè loqui ſciuiſſet, vt eſt tex. in l. inſula. in fi. ff. de acquirendo. rer. domi. Et poſtea idem notarius cum inſtrumentum teſtamenti totum eſſet Latinum excepto illo verbo de Piotis, voluit corrigere errorem ſuum, ſi error dici poſſet. ponendo verbum Latinum de Plotis, cum prius dictū
4 fuiſſet vulgare verbum de Piotis,† & talis error ex quo non reddebat inſtrumentum nullum, puta mala Latinitas dicendo de Pioti cum dici debuiſſet Latinè loquendo de Plotis, vt l. Imperator, ff. de ſtatu homi. potuit per ipſum notarium corrigi quandocunque, etiam parte non citata, vt ff. de re iud. l. verba actorum, & dixi ff. de regu. iur. l. ſi librarius, circa princi.
5 † Et hoc maximè procedit, cum notario ex hoc dolus aliqs non poſſit imputari, & vbi non eſt dolus, non eſt falſum, nec
6 pœna falſi, C. de falſ. l. nec exemplum.† Dicere enim de Piotis, vel de Plotis, idem eſt ſicuti Mutina, Modena; Bononia, Bologna, eſt res modici, ſeu nullius momenti. & vbi agitur de re modica, vel parui, aut nullius valoris, ceſſat falſitatis præſumptio. l. cum hi. §. modus. ff. de tranſact. capitu. & ſi quæ-
7 ſtiones. de ſimo.† Nec præſumitur falſitas commiſſa, cum ex hoc partibus ac notario, nec vtile, nec damnum afferatur, & abſque vtili, & abſque cauſa quis non præſumatur velle falſum committere, eius famam, & nomen amittendo. l. cum de indebito. ff. de proba. l. merito. ff. pro ſocio. non enim ſolet
8 falſitas committi ſine aliqua cauſa.† Nec ſolet quis ad delinquendum moueri ſine aliqua cauſa, & hic nulla reperitur cauſa delinquendi, ergo non fuit falſitas, nec delictum, & ſufficit, pro lege rationē hanc naturalem allegare ff. de bon. damna-
9 to. l. cum ratio.† Sicuti dicimus, quod falſitas nemini nocibi-
10 lis, puta commiſſa a perſona priuata † in ſcriptura priuata ſine ſolennitate publicæ ſcripturæ, quæ nullo modo probat, quod non punitur, ex quo nemini nocet, & nemini prodeſt, vt no. C. de falſ. l. damus. in fi.
11 Ad † ſecundum. dum dicitur, quod notarius appoſuit clauſulas, quas non fuit ſtipulatus, reſpondetur, quod dictæ clauſulæ de conſuetudine omnium notariorum Bononiæ ſolent apponi in omnibus teſtamentis, ergo habentur pro appoſitis & ſic notarius non incidit in falſum, cum fecerit
12 illud, quod a iure habetur pro appoſito, maximè † cum notarius cenſeatur ſaltem tacitè rogatus, vt apponat clauſulas conſuetas, etiam ſi de eis nihil fuiſſet dictum in rogatione, & ſi eas ponit, non tenetur pœna falſi. l. fi. in fin. C. de fideiuſſor. Innocen. in cap. olim. poſt princ. de verborum ſig. Ioan. And. in addit. ad Spec. in tit. de inſtru. editi. §. inſtrumentum. verſi. quid ſi a contrahentibus. Et hoc maximè procedit, cum probatum fuerit quod ita ſoleant alij notarij facere de conſuetu-
13 dine.† Et conſuetudo excuſat a pœna falſi, & alterius delicti. ff. de ædil. edi. l. ſi quis fugitiuus, §. apud Labeonem, & ibi dixi per illum tex.
14 Ad † tertium, dum opponitur, quod notarius in protocollo non ſcripſit clauſulas per eum ſtipulatas, & ſcriptas in dicta notula, reſpondeo, quod in notario ſemper præſumitur potius error, & obliuio, quam dolus, ad excuſandum eum a falſi pœna. Vnde ſi probatur aliquid dictum, & non ſcriptum, vel aliter dictum quam ſit ſcriptum, præſumitur error & non dolus, & non falſitas notarij. l. pe. C. de his, qui ſibi aſcrip. l. quoties. §. 1. & ibi dixi per illum tex. ff. de hære. inſtit. Et cum in notario præſumatur error, & non dolus, non tenetur pœna falſi quod ſine dolo non committitur, d. l. nec exemplum. C. de
15 falſ.† Nec eſt præſumendum, quod notarius falſum committere voluerit in inſtrumento publicè facto, coram teſtium multitudine, maximè Illuſtrium de Pepulis, & de Maluetijs, ac Elephantijs. l. hac conſultiſſima, in fi. C. qui teſta. face. poſſunt. Ego Bartolus de Saxoferrato, ita conſulo.

SVMMARIVM.

1 *Non exhibendus in iudicio deducendus eſt, niſi de eius exhibitionē pronunciauerit iudex.*
2 *Iudæum offendere, vel aliquod turbulentum inferre, nemini licet.*
3 *Aditus liber vbi in ciuitate non eſt, an Princeps offendatur, uel iniurietur.*
4 *Latro fugitiuus a quocunque capi poteſt.*
5 *Malefactor, an ſine iudicis authoritate capi poſſit, ubi iudicis non poteſt haberi recurſus.*
6 *Captus, & in carcere detruſus non habet in confitendo propriam uolūtatem.*
7 *Conſentire non uidetur, qui diſſentire non poteſt.*
8 *Animus cuiuslibet eſt indagandus, ne per timorem dicat, ſibi placere, quod odit.*
9 *Condemnatio an ſequi poſſit, ex confeſſione coram iudice non ſuo facta.*
10 *Confeſſio vtique ualere debet ſi quis in reſpondendo coactus non fuit.*
11 *Malefactor coram iudice ex uinculis cauſam dicere debet.*
12 *Captus cum furto in loco non commiſſi furti, an ibi poſſit puniri.*
13 *Argumentum a ſufficienti partium enumeratione, in iure ualidum eſſe.*
14 *Iudex non debet ponere falcem in meſſem alienam.*
15 *Fures plagiarios, & raptores, iudex exquirere omnino debet, & exquiſitos condemnare.*

Digitized by Google

16 *Iudex circa pœnam maleficiorum diligens eſſe debet, vt ſunt patres circa filios diligentes.*
17 *Imperatoris voluntas eſt, vt iudex omnino delinquentes acriter puniat, nec permittat eos aliquo priuilegio vti.*
18 *Deprehenſus cum furto a quocunque, & in quocunque loco conſiderata perſeuerantia iudicij furti commiſſi, an in loco captura puniri poſſit.*
19 *Delicta non debent inulta pertranſire.*
20 *Furtum non debet eſſe gaudium reis, pœnas enim ob ſcelera ratio ſolui ſuadet.*
21 *Iudex non debet præſtare impunitatem furibus.*
22 *Ciuitas vnaquęque habet iuriſdictionem, & Imperium ſeparatum, quantum habet Imperator in Imperio.*
23 *Iudex loci captura poteſt punire furem, ea pœna, quæ ſibi videbitur opportuna.*
24 *Fur an ad locum furti commiſſi ſit tranſmittendus, ut ibi ſupplicium patiatur.*
25 *Fur a quo iudice, & quibus legibus puniri debeat.*
26 *Fur an puniri debeat ea pœna, quæ reperitur in loco, in quo deliquit.*

CONSILIVM V.

QVidam furtum commiſit in diſtrictu ciuitatis Auximi, cum furto receſſit, & fugit verſus Senogalliam per diſtrictum ciuitatis Anchonę, & captus fuit cum furto, & ductus coram iudice ciuitatis Anchonæ, coram quo ſine tormentis confeſſus eſt dictum furtum commiſiſſe. Ex hoc themate quatuor dubia eliciuntur. Primo an per diſtrictuales Anchonæ capi potuerit. Secundò, an confeſſio facta per ipſum coram iudice Anchonæ valeat. Tertio, an dictum maleficium poſſit iudex Anchonæ punire. Quartò, an pœna ſtatuti Anchonæ, vel alterius puniri debeat. Quod autem capi non potuerit, probatur apertè, quia nō exhibendus in iudicio deducendus eſt, niſi de eius exhibi-
1 tione iudex pronunciauerit. † vt de exhiben. l. fi. nemo enim poteſt ius dicere, vt ff. de iudic. l. nullus. Nec licitum eſt in ali-
2 quem Iudæum † inferre manum, vel aliquod turbulentum, vt C. de Pagan. l. Chriſtianis. Item quia iniuriatur ciuitas An-
3 chonæ, quando per diſtrictum † eius cuilibet non patet aditus liber. ff. de ſeru. cor. l. 1. §. perſuadere. quia non fuit citatus, ideo ad iudicem adduci non debuit. C. de Epiſc. & cler. l. curiales. & de decurioni. l. generali. lib. 10.
4 † Econtra videtur quod capi potuerit, quia latro a quocunque, præſertim quando fugitiuus eſt, ad iudicem eſt adducendus, C. de his, qui latrones, vel raptores. l. vni.

Item ſi poteſt latro a quocunque inquiri, multo fortius ad iudicem adduci, l. diuus. ff. de ſer. fugi. & C. de ſer. fugi. l. 2.
5 Secundò, quia vbi iudicis non poteſt haberi recurſus † ſine iudicis authoritate poteſt capi malefactor. 1. diſt. cap. malefactor. l. ait prætor. §. qui debitorem. ff. de his, qui in frau. cred. ff. de ar. l. 1. §. ſi mulier vent. nomi. l. 1. & ff. de ſepul. viol. l. 3. §. non perpetuæ.

Secundo, an confeſſio facta valeat? & videtur quòd non,
6 † quia captus non habuit in confitendo propriam voluntatem. 12. q. 1. non dicatis. 23. q. 3. præſes. 17. q. 2. ſcripſit, & de ſta-
7 tu homi. eum, qui. † Nec videtur conſentire, qui diſſentire nō poteſt, ff. de opno. leg. l. ſi cui. Plena enim debet ſecuritate gau-
8 dere, † cuius eſt animus indagandus, ne per timorem dicat ſibi placere quod odit, extra de ſponſal. cum locum. &c. requiſiuit, extra de procurat. c. auditis, ff. quod met. cau. l. metum. Debuit enim voluntariè ſe ſubmittere iuriſdictioni, vt litis conteſtatio valeat, vel confeſſio. ff. de iudic. l. 1. ff. de iuriſdict. omn. iud. l. ſi per errorem. Glo. tria enim. Item videtur, quod ſit caſus legis, vt no. ff. de cuſtod. reo. l. diuus. & l. 2. Item quia ex ta-
9 li confeſſione non poteſt ſequi condemnatio, † cum non ſit ſuus iudex rationibus prædictis, extra de exceſ. prælat. c. quam ſit graue. & de confeſ. cum ſuper. de iudi. at ſi clerici.
10 Solutio. ſi coactus non fuit in reſpondendo, † valet confeſſio per prædicta iura, ſed pro eo quòd captus eſt, & datus ad
11 iudicem, non eſt coactus, † quia coram iudice ex vinculis malefactor cauſam dicere debet, ff. de cuſto. reo. l. a. Nec coram iudice aliquid timere ponit, C. de his, qui per met. l. 1. ff. quod met. cau. l. fi. ff. de appel. l. cum quidam, & de appel. reci. ei cuius, cum ſimil.
12 Super tertio membro, † An iudex Anchonæ poſſit ipſum punire? videtur quod non. Primò, quia ipſe malefactor non eſt iuriſdictionis iudicis Anchonę, nec quo ad domicilium, nec quo ad delictum commiſſum in diſtrictu, nec ratione litis conteſtatæ, ergo per locum a ſufficienti partium enumera-
13 tione † iudex Anchonæ non poteſt ſe intromittere, vt C. vbi de cri. agi opor. authen. qua in prouincia. & in Authen. vt nulli iudi. §. ſi quis comprehenſorum, & in Authentica, vt omnes obedi. iudi. prouin. §. ſi vero. remittendus eſt puniendus ad locum vbi deliquit. C. vbi de cri. agi opor. l. 1. & vbi de ratio. l.
14 1. Non debet iudex Anchonæ mittere † falcem in meſſem alienam, vt dicit decretum. Et quia eccleſię ordo confunditur ſi ſua cuique menſura non ſeruatur. 11. q. 1. peruenit. & de ſuo quandocunque agere oportet, l. vti frui. §. 1. ff. ſi vſusfr. petat. l. ſi conſtiterit. fin. reg. remittatur ergo vbi deliquit, ff. de accuſatio. l. ſi cui. §. pe.
15 Econtra videtur, quod ſic: † nam fures, plagiatores, & raptores ſuo officio præſes prouincię exquirere, exquiſitos condemnare debet, ff. de offi. præſi. l. congruit, in Auth. de manda. Princ. circa fi. vel nec ibi diſtinguit, vnde ſint, ff. de offic. præſi. l. 3. quia metus omnem honorem excludit, C. vbi ſenator. vel
16 clariſſi. l. fin. & l. 1. † Diligens enim debet iudex eſſe circa pœnam maleficiorum, vt ſunt patres circa filios diligentes, in Au-
17 then. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. exequuntur. † quia mandatum eſt imperatoris, vt iudex puniat delinquentes, nec permittat eos aliquo priuilegio vti, in Auth. de manda. Princ. §. quòd ſi delinquentes, & §. & nō permittas. in Auth. iuſiuran. quod pręſtatur. §. fi. Item, & quia in diſtrictu Anchonæ dicitur deliquiſſe, & furtum commiſiſſe, quia & tunc furtum factum dicitur, quando cum furto per diſtrictum Anchonæ p-
18 tranſiuit, & cum furto fuit deprehenſus, † & tempore prehēſionis a quocunque factæ, & in quocunque loco, conſiderata perſeuerātia iudicij furti, furtum commiſiſſe dicitur, vt iudex Anchonæ poſſit cognoſcere, ff. de fur. l. 3. 4. 5. & 6. ff. qđ vi aut clam, l. prohibere §. 1. ff. de fur. l. in furti. §. 1. ff de incē. rui. naufra. l. ſi quis, de dam. infec. l. damni. §. Sabini.

Item ſi fur permitteretur tranſire cum furto, eſſet tale de-
19 lictum inultum, † quod eſſe non debet, C. de luc. aduoc. l. 2. li. 12. Et lucrum furi quęrerenur, & eſſet furtum pretij gaudium
20 quod eſſe non debet: pœnas † enim ob mala ſolui ratio ſuadet, ff. de fide. l. ſi quis a reo, ad leg. Aquil. l. ſi ita vulneratus. inuitarentur homines ad delinquendum ſi non punirentur, ff.
21 de pact. dotali. l. conueni, & iudex Anchonæ præſtaret † tali furi impunitatem, ff. de fur. l. infitiando. §. quod furi. Nec poteſt niſi iudex eandem pœnam in ſe vellet tollere, & ſuſtinere, quā ſuſtineret fur. C. ne ſanct. baptiſ. l. a. C. ad legem Iuliam de vi publi. l. ſuos.
22 Solutio, conſiderato quod iuriſdictiones † ſunt ſeparatæ, & vna quæque ciuitas habet iuriſdictionem ſuam, & tantam quantam habet Imperator in Imperio. C. de pręſcript. longi temp. l. fi. tam ex parte Conſtantiæ, quam ēt ex longinqua vſurpatione, quā aſſerunt ſibi ciuitates, & quia furta nimium excreuerit, & vt multis graſſantibus opus eſt executione, ff. de pœnis. l. capitaliū. §. famoſo, & res eſſet mali exēpli. ff. de pœnis. l. ſi quis aliquid. §. q abortionis, dico ipſum eſſe puniēdum
23 per iudicē Anchonę, † & hoc per l. ei qui. ff. de furt. & l. ſerui, & filij, in prin. & C. an ſer. ex ſuo facto. l. fi. de noxali. l. 1. & Inſti. de noxali. actio. §. oīs, & quia inuentus fuit in flagranti crimine, C. de rapto. l. prima. præcipueque vnum, & idem furtum, dicitur furis eius, quod commiſit in diſtrictu Auxini, antequā perueniret ad locū deſtinatum, ad quem nōdum peruenit, ff. de fur. l. quamuis. & ſic vna lege puniatur, C. de inceſ. nup. l. cū
24 ancillis, † niſi per iudicē loci vbi commiſit peteretur tranſmitti, quo caſu haberet locum tranſmiſſio. in Authentica. vt nulli iudi. §. ſi quis vero comprehenſorum. alias non, vt ibi dicitur in litera.

Nunc reſtat videre, qua pœna condemnari debeat, an ſe-
25 cundum legem rei an Terrę vbi deliquit, † an iudicis vbi ventilatur iudicium? & videtur quod rei, quia actor ſequitur forum rei, C. de iuriſdict. omnium iud. l. iuris ordinem, extra de foro competent. cum ſit generale, 11. quæſtio. 1. experientiæ. Item videtur quòd iudicis, C. de emenda. lib. l. 1. ff. de euictio. l. ſi fundus. ff. de vſur. l. prima, & 8. diſtinct. capitu. quæ contra. ff. de teſti. l. 3. §. eandem. Item videtur ꝙ Terrę, vbi deliquit, in d. authē. qua in prouincia. & in Authen. vt nulli iudi. §. ſi vero. Et vt iudices ſine quoquo ſuffra. §. delinquentes, & §. exequantur. & in Authen. de manda. Princi. Item videtur quod iure communi. 2. diſtinctio. quis neſciat. ff. de aſſi. li. l. ius alimentorum.

Solutio attendendum eſt, quæ pœna reperiatur in loco, ubi
26 deliquit † contra talia committentem, ut illi iuri ſubiaceat, vt d. auth. qua in prouincia. & 12. diſt. illa. 8. diſt. quæ cōtra. Si nautem non poteſt attendi, puniatur iure communi, per d. l. ius alimentorum. & per d. ca. quis neſciat. Bartolus.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Statutũ ciuitatis non porrigitur ad delictum, extra territorium commiſſum.*
2 *Dominus pro famulo non tenetur.*

CONSILIVM VI.

Vtrum ſtatutum ciuitatis porrigatur ad delictum commiſſum extra territorium, & an dominus teneatur pro famulo.† Super quo dicendum eſt, quòd illa fuit quæſtio antiqua: Nam Odoffred. tenuit, quòd ſtatutum ciuitatis non porrigatur ad delictum commiſſum extra territorium, quam opin. latè recitat Alber. de Gandi. in fi. ſui libelli poſteà D. Cy. in ciuitate Senarum diſputauit contrarium: Sed poſtea de hoc apparet ealiis expreſſius, quòd non ligat extra territorium, extra de conſtitutio. cap. vt animatum, & ibi Ioan. And. reprobat opinionem Cy. & ſequacium in nouella. Ego idem puto, & teneo in l. cunctos populos, C. de ſumma Trinit. & fide catholica. Concludo ergo, quòd id quod dicit de taberna, ſecundum formam ſtatutorum ciuitatis Aſſiſij, non habet locum in cõmiſſis extra territorium ſuum.

2 Super † ſecundo, an dominus teneatur pro famulo, Dy. ponit in l. 1. §. familiæ, ff. de publi. & determinat dominum non teneri, per l. quoties, in prin. & §. 1. ff. de noxali. Ego idem teneo. Bartolus de Saxoferrato.

CONSILIA XXVIII.

EIVSDEM BARTOLI,

Hactenus non impreſſa.

SVMMARIVM.

1 *Iurans per corpus, ſanguinem, capillos, & alia membra Dei etiam honeſta, punitur de blaſphemia.*
2 *Statuta contra blaſphemos habent locum contra iurantes per membra Dei.*
3 *Blaſphemans ſemel, & blaſphemare ſolitus, diuerſimode puniuntur.*
4 *Papa eſt Vicarius Chriſti, eiq; omnes ſubijciuntur.*
5 *Authent. vt non luxurient. contra natu. & c. ſi quis per capillum. 22. q 1. declarantur.*
6 *Blaſphemus an dicatur iurãs per corpus Dei, intelligendo de Chriſto.*
7 *Iudex poteſt cogere reum ad declarandum propoſitionem ambiguam.*
8 *Verba intelligi debent iuxta mentem proferentis.*
9 *Verba, ad corpus, vel ad ſanguinem Dei, quomodo in dubio interpretanda ſint.*
10 *Facta, & dicta in dubio licita præſumuntur.*
Fallit vt num. 11.
12 *Iurare per membra Chriſti, Beatæ Virginis, & Sanctorum, an & quando ſit blaſphemia. & nu. 13.*
14 *Bartolus fuit Conſiliarius Caroli Quarti Imperatoris.*
15 *Bartolus hortatur, & rogat Imperatorem, vt in arduis conſulat Romanum Pontificem.*

CONSILIVM VII.

Christi nomine inuocato, Maieſtas Imperatoria Caroli Quarti, Romanorum Imperatoris, cuius ſum Cõſiliarius, ſcribi mihi fecit per D. Marcum Aurelium de Plotis, Comitem Nouarienſem, & Cõſiliariũ euiſdem Imperatoris, literas tenoris huiuſmodi, videlicet: Comes Marcus Aurelius Plotus Nouarienſis, & Diui Caroli Quarti Imperatoris Conſiliarius, Domino Bartolo a Saxoferrato, Iuriſconſultorum numini, & totius orbis oraculo iuris, ſcilicet accuſatus fuit apud Inuictiſſimum Carolum Quartum Romanorum Imperatorem Auguſtum, & Chriſtianiſſimum, & fidei Chriſtianæ optimum cultorem, quidam Princeps Germanus ſacro Romano ſubditus Imperio, tanquam reus mortis, eo quia ſit conſuetus dicere, per corpus Dei: vnde accuſatores aiunt, quòd eſt blaſphemus, qui loquitur aut iurat per corpus, vel per ſanguinem, vel per caput, vel per capillos Dei: allegantes tex. in Authent. vt non luxur. contra natu. & in capit. ſi quis per capillum vigeſimaſecunda, quæſtione prima. Et in ipſius Imperatoris auditorio, ſeu potius conſiſtorio accuſatores dixere mortis, & vltimi ſupplicij pœna, & capitis amputatione eſſe puniendum eum qui eſt ſolitus, & conſuetus loqui, aut iurare per corpus, vel per ſanguinem Dei, vel per caput, aut capillos, vel alia membra Dei: quia eſt attribuere Deo, quod non habet, & illi non conuenit: vnde per præmiſſa verba, vel per alia Dei membra, vel per eius corpus, & ſanguinem iurare, eſt atrociſſima blaſphemia, vt eſt tex. in d. Authent. vt non luxurien. contra natu. Sed Imperator ipſe ſacratiſſimus reſpondit eiſdem accuſatoribus ſuper hac re maximi ponderis velle conſiderare maturius, & mihi dixit ſeſe velle conſulere Iuris Lucernam, id eſt te Bartolum, & mandauit mihi prouinciam hanc, vt ad te ſcriberem, rogaremque eiuſdem Imperatoris nomine: ut in premiſſis tuum ſcribas votum, an Princeps ipſe Germanus ſit reus mortis præmiſſa de cauſa. Vale, & Comitem Aurelium Plotum Nouarienſem, qui totus tuus eſt ama: Mutuo certe amabis, ſi me beneuolentia proſequeris: vnde vt mandatis Imperialibus obediam; Dico ego Bartolus de Saxoferrato, ſuper prædicto caſu mihi tranſmiſſo per D. Comitem Marcum Aurelium de Plotis, de mandato ſacri.
1 Romanorum Imperatoris, quòd iurans, † vel loquens per corpus Dei, vel per ſanguinem Dei, aut per caput Dei, vel per capillos Dei, vel per aliqua alia membra Dei etiam honeſta, committit blaſphemiam atrocem, & eſt atrociter puniendus: quia attribuit Deo, quod non habet, & quod non conuenit, vt eſt tex. in Authent. vt non luxurientur contra naturam, & cæt. Ibi, ab huiuſmodi, & aliis blaſphemijs, & 22. q. 1. c. ſi quis per capillum, & de hoc ſcripſi in d. Authen. vt non luxurientur contra naturam, vbi eſt textus theologi-
2 cus contra blaſphemos. Et ſtatuta † omnia, & leges omnes, quibus imponitur pœna contra blaſphemos; habent locum contra loquentes, vel iurantes ad corpus, vel per corpus Dei, vel per ſanguinem, aut capillos Dei, vel per alia membra Dei, etiam honeſta: & ad hoc facit tex. in d. Authen. vt non luxurientur contra naturam, vbi de hoc dixi per illum textum, qui aureis literis deberet ſcribi. Et pro-
3 pterea † iurans, aut loquens per corpus Dei, vel per caput Dei, vel per ſanguinem Dei, ſiue per capillos Dei, vel per alia membra Dei, eſt blaſphemus, & puniendus atrociter, etiam quòd ſemel tantum hoc diceret: ſed ſi eſt ſolitus, & conſuetus talia dicere, aut iurare, debet pœna mortis vltimi ſupplicij puniri per tex. in d. Auth. vt non luxurientur contra naturam.

Tamen ſaluo ſemper diuino iudicio ſanctiſſimi Domini
4 Papæ, † qui eſt vicarius Domini noſtri Ieſu Chriſti, mundi Redemptoris, & filij Dei Patris omnipotentis, ad quem D. Papam me remitto, & illi me ſubijcio, eum ſit caput Eccleſiæ Romanæ Catholicæ, & in Sede ſedeat Apoſtolica, quæ eſt omnium fidelium Magiſtra, & Domina, & locus quem elegit Dominus ad quem Imperatores, & Reges, & omnes Principes, & Populi totius orbis debent aſcendere pro interpretatione, & deciſione omnium dubiorum, cum Dominus noſter Ieſus Chriſtus, filius Dei vnigenitus dixerit Petro, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, &c. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, vt habetur in ſacro Euangelio Sancti Matthæi, cap. 16. Dico votum meum ſuper præmiſſis: vt ſatisfaciam voluntati Sereniſſimi Caroli Quarti Imperatoris, qui medio D. Comitis Marci Aurelij de Plotis,
5 eius conſiliarij, me requiſiuit, quòd d. Authen. † vt non luxurientur contra naturam, &c. & d. c. ſi quis per capillum. 22. q. 1. & omnia iura, & ſtatuta quibus prohibetur tanquam blaſphemus verus quis loqui, aut iurare per corpus Dei, vel per ſanguinem Dei, vel per capillos, & alia membra Dei, etiam honeſta, quòd intelliguntur, vbi loquens, vel iurans per corpus, vel ſanguinem Dei, vel per alia membra Dei, intelligit de Deo Patre, qui non fuit incarnatus, nec humanatus, vel de Deo Spiritusſancto, qui etiam non fuit humanatus, nec incarnatus: tunc enim loquendo per corpus, vel per ſanguinem, aut per caput, vel aliud membrum Dei eſt blaſphemia: quia eſt attribuere Deo, quod non habet, vt ait Sanctus Ambroſius, & in his caſibus procedunt præmiſſa iura in Authent. vt non luxurientur contra natu-

Digitized by Google

rum, & in d. cap. ſi quis per capillum, 22. q. 1. & alia iura ſimi-
6 lia. Sed ſi quis dixerit, vel iurauerit † per corpus Dei, vel per ſanguinem, aut caput Dei intelligendo a ſe ipſo, ſolum de Domino noſtro Ieſu Chriſto, vero Deo, & vero homine, filio Dei patris, & conſubſtantiali patri, nato ex Maria Vergine, & concepto ex Spirituſancto: tunc dicens vel iurans per corpus Dei, vel per caput Dei, aut per brachium, vel ſanguinem, aut manum Dei, non eſt blaſphemus, nec poteſt puniri pœna blaſphemiæ, vbi præmiſſa non dixit irreuerenter, nec iniurioſe, nec cum irriſione, nec cum vituperio, nec in contemptum: quia vt dicitur in ſacro Euangelio, intelligendo de Ieſu Chriſto Deo, & filio Dei, apud Sanctum Ioannem Euangeliſtam, cap. 1. Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis; & in ſacro ſymbolo fidei, Et homo factus eſt: Et vbique ſacræ ſcripturæ intelligendo de Ieſu filio Dei dicunt, & homo factus eſt: Et ſic filius Dei, qui eſt Ieſus Chriſtus, Rex æternæ gloriæ, tanquàm homo habuit omnia membra, quæ habent alij homines. Ergo dicere per corpus Dei, vel per caput Dei non eſt blaſphemia, nec habet locum aliqua pœna blaſphemiæ, vbi intelligatur de Ieſu filio Dei Patris: ex quo Filius Dei eſt Deus, qui fuit incarnatus, & humanatus, & qui eſt verus Deus, & verus homo: vnde non eſt blaſphemia, quia attribuitur ei quod habet, ſi dicatur per corpus Dei, vel per caput Dei: cum verbum caro factum ſit, vt dicitur in ſacro Euangelio Ioannis Euangeliſtæ ſanctiſſimi, cap. 1. Et verbum caro factum eſt.

Debet ergo Imperator Inuictiſſimus Carolus Quartus, Dominus meus, iuxta l. vbicunque. ff. de interroga. actio. per ipſum D. Comitem Marcum Aurelium de Plotis, conſiliarium ſuum Imperialem, vel per alium examinari, & interrogari facere ipſum Principem,
7 qui eſt conſuetus † dicere ad corpus Dei, vel iurare per corpus Dei, an intellexerit, & intelligat de Deo Patre, vel de Spirituſancto Deo: & ſi dixerit quod ſic, tunc eſt blaſphemus, & pœnis blaſphemiæ debet puniri, tex. in dicta Authentica. vt non luxurientur contra naturam, & 22. quæſt. 1. cap. ſi quis per capillum. Sed ſi dixerit ſe tantum intelligere, & intellexiſſe de verbo Dei, & ſic de Ieſu Chriſto Deo, filio Dei incarnato, & humanato: & tunc nõ eſt blaſphemus, nec eſt puniendus pœnis blaſphemiæ: quia verbum caro factum eſt, vt ait Sanctus Ioannes Euangeliſta capitu. 1. & Ieſus Chriſtus fuit, & eſt verus Deus, & verus homo, qui habuit & habet carnem, ſanguinem, & oſſa, & corpus, ſicut habent alij homines, vt habetur in ſacris Euangelijs; vnde dicere ad corpus Dei, vel ad ſanguinem Dei, non eſt blaſphemia, nec habet locum pœna blaſphemiæ, ſi proferens talia uerba dicat ſe intellexiſſe de Ieſu Deo, & ſic de
8 Filio Dei incarnato: quia verba † debent intelligi, iuxta mentem proferentis, ff. de iudici. l. ſi quis intentione ambigua. & ibi dixi, quod pars & teſtis poteſt declarare eſt eius verba ambigua, per illum tex. & per tex. in Authen. de teſtib. & ibi no. & extra, de teſtib cap. cum clamor. & ibi no. & extra, de probat. c. in præſentia, in glo. ver. dubius.

In dubio autem, ſi quis dixerit ad corpus, vel ad ſanguinem
9 Dei, vel iurauerit † per corpus vel per ſanguinem Dei, præſumitur intellexiſſe de verbo Dei, & ſic de Ieſu Chriſto filio Dei, qui eſt verus Deus, & verus homo, & habet corpus, & ſanguinem, & ſic non eſt blaſphemus, nec tenetur pœnis blaſphemiæ, cum & liceat iurare per ſancta Euangelia Dei. Et minus eſt blaſphemus dicens, vel iurans per caput Dei: quia præſumitur intellexiſſe de verbo Dei, & ſic de filio Dei incarnato, vero Deo, & vero homine, qui caput & corpus, & ſanguinem, & omnia alia membra humana habet: quia verba, & actus hominum in dubio præſumuntur prolata, & facta in caſu licito, & non in caſu illicito, vbi poſſunt capi in ca-
10 ſu licito: & illicito: nam in dubio † præſumuntur dicta, & facta in caſu licito: vt excludatur delictum, & vt pœna non habeat locum, ff. de oper. noui nunciat. l. non ſolum. §. ſed vt probari, & ibi late dixi per illum tex. & gloſſam ibidem poſitam; & pro hoc videtur tex. ff. de incẽd. rui. naufrag. l. prima in fi. cum l. ſequenti. & facit ff. pro ſoc. l. merito. & ff. de pœnis. l. interpretatione. Et hoc procedit, niſi qualitas perſonæ proferen-
11 tis talia verba aliud ſuaderet: † Nam ſi proferantur a Iudæo perfido, vel alio infidele, dicente per corpus, vel per ſanguinem, aut per caput Dei: tunc præſumitur blaſphemus, & debet pœnis blaſphemiæ puniri, nec admittitur eius interpretatio ad excuſandũ eum a pœna, quod intellexerit de Ieſu Chriſti filij Dei capite, vel corpore, aut ſanguine: quia de homine malo, & peſſimo, & eius verbis, non poteſt præſumi, niſi malum, ſiue ille homo malus ſit Iudæus perfidus, ſiue alius infidelis, ſiue malus Chriſtianus; maxime ſolitus alijs blaſphemijs obloqui, vt per Hoſtienſem in ſumma in titulo. de Iudæis. §. in quibus, circa finem. verſicu. quid enim de Iudæo.

Vbi autem aliquis loqueretur per membra Chriſti, vel Virginis Mariæ eius Matris, aut Sanctorum pudibunda, quæ etiam ſi nominentur de noſtris membris loquendo, eſt pu-
12 dor: tunc eſt † blaſphemia atrox, quæ atrociter debet puniri, etiam quòd Chriſtus, & Virgo Maria habeant, ac Sancti habuerint illa membra, cum talia membra pudibunda nominare ſit contra bonos mores, & ſit Chriſtum, & Virginem ac ſanctos inhonorare, & parupendere, & nominans membra pudibunda Ieſu Chriſti, Regis æternæ gloriæ, aut eius Virginis Matris Mariæ, vel Sanctorum, aut Sanctarum, eſt blaſphemus, & ſuſpectus de hæreſi: Sic & loquens per membra Chriſti, aut Virginis Matris, & Sanctorum, ac Sanctarum, quæ non ſint pudibunda: puta de capite, de brachio, vel de corpore, aut ſanguine Chriſti, aut Virginis Mariæ, Vel Sanctorum, aut Sanctarum, vel per corpus, aut ſanguinem Dei, etiam de Ieſu Chriſto intelligendo, ſi de eis loquatur vituperosè, vel iniurioſè, aut obſcœnè, vel turpiter, vel maledicè, aut
13 iniurioſè, ſeu irreuerẽter, eſt blaſphemus, † & debet puniri pœnis blaſphemiæ, vt extra de maledic. capitulo, ſecundo, & dixi ff. de iniurijs, in l. item apud. §. ait prætor. in fin. vbi probaui quod non eſt differentia inter blaſphemare, & maledicere, quando verba referuntur contra Deum, vel contra Sanctos Dei. Et per prædicta ſunt expedita omnia, quæ nomine ſacratiſſimi Imperatoris Caroli Quarti ſollicitatus fuit a me D. Comes Marcus Aurelius de Plotis, Nonarienſis Patricius cui Carolo Quarto Imperatori multum debeo. tum quia e-
14 legit me in ſuum Conſiliarium. † tum etiam quia fuit primus, qui me Bartolum de Saxoferrato appellauit Iuris Lucernam licet ſim inter Doctores minimus.

Vnde ego Bartolus de Saxoferrato conſulo vt ſupra ſcriptum eſt ſaluo tamen ſemper iudicio Summi Pontificis Ro-
a mani, & Sanctæ Matris Eccleſiæ Romanæ, & ſic Sedis Apoſtolicæ omnium fidelium Magiſtræ, & Dominæ, quibus in omnibus me ſubdo, tanquam fidelis Chriſtianus, & Sedis Apoſtolicæ ſeruus fidelis, etiam Imperatorem ipſum hortan-
15 do, & rogando, † vt antequam aliquid in præmiſſis declaret, conſulat Beatiſſimum Papam. Et ita dico ego idem Bartolus de Saxoferrato.

Additio Joan. Baptiſtæ Ziletti Veneti.

a Quia Bartolus a Saxoferrato Iuris Lucerna conſulendo, quòd dicere ad corpus, vel ſanguinem, vel per caput Dei, intelligendo de Ieſu filio, & verbo Dei humanato, & incarnato, non eſt blaſphemia: quia verbum caro factum eſt, vt dicitur in primo capitulo. Euangelij Sancti Ioannis, dubitat ipſe Bartol. errare, & ideo ſe remittit ad iudicium Dom. Papæ Chriſti vicarij: Adde quod hanc eandem opinionem, quod dicere, vel iurare per corpus, vel ſanguinem Dei, intelligendo de Ieſu Deo, verbo, & filio Dei incarnato, qui habet corpus, & ſanguinem, quod non eſt blaſphemia, tenuit in ſpecie Reuerendiſſimus in Chriſto Pater Thomas de Vio Caietanus, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, in eius ſumma Caietana, in verſicu. blaſphemia. Et Comes Ioann. Baptiſta. Plotus tract. de blaſphemia. D. Piotta. tertio, verba tamen ipſa licet de ſe non ſint blaſphema, efficiuntur blaſphema, ſi cum irriſione, vel vituperio, aut irreuerenter proferantur Alphon. de Caſtro, capitulo, 12. quid ſit blaſphemia, libr. primo, de iuſta hær. punit.

S V M M A R I V M.

1 *Pœna ſtatutaria prouocantis ad duellum, non habet locum in negante ſcripturam cartelli a ſe factam, alio non probato.*

2 *Literarum comparatio non probat in ciuilibus, nec in criminalibus.*

3 *Scribere quis non cogitur in ciuilibus, nec criminalibus, vt fiat literarum comparatio.*

4 *Omne ſimile, non eſt idem.*

5 *Duellum, & bellum non dicuntur, niſi præcedat animus deliberatus.*

6 *Statutũ loquens contra prouocantes ad duellum non habet locum, niſi prouocatio fiat præcedente animo deliberato.*

7 *Statutum pro homicidio, vel duello, imponens pœnam capitalem,*

Procedit

Digitized by Google

procedit ſolum ubi dolus malus, & animus deliberatus præceſſet.
8 *Pœna arbitraria habet locum pro homicidio in rixa commiſſo.*

CONSILIVM VIII.

IN Chriſti, & Virginis Mariæ nomine: In ſtatuto antiquo, facto per Nobiles Dominos Bartholomæum de Catijs, Ioan. Franciſcum de Tornielli, Petrum de Plotis, & Marcum Antonium de Bruſatis, Antianos, & Rectores, ac Decuriones Reipublicę Nouarienſis, deputatos a Communitate Ciuitatis Nouarię ad infraſcriptũ ſtatutum condendum; habentes authoritatem: cauetur quod ſub pœna priuationis vitæ, & bonorum, nemo audeat aliquem prouocare ad duellum: Et accuſatur D. Sebaſtianus de Plotis, miles & Comes, quod tranſmiſſo cartello ad duellum prouocauerit D. Comitem Ioan. Mariam de Plotis, & propterea quod ipſe D. Comes Sebaſtianus de Plotis, inciderit in pœnam dicti ſtatuti: Et requiſitus, vt ſuper ipſa quæſtione conſulam, viſo proceſſu ex officio D. Prætoris Nouariæ ſuperinde formato, Dico quod ipſe D. Comes Sebaſtianus Plotus debet abſolui ad ipſa pœna ſtatutaria: Primo, quia tam ipſe quam teſtes deſcripti in ipſo cartello in-
1 terrogati in iudicio negant † ſe ſcripſiſſe, & ſubſcripſiſſe dictum cartellum, & prouocationem ad duellum, & dicunt nihil ſciuiſſe de ipſis cartello, & prouocatione: ergo in eorum examine non ſe grauant, & debent abſolui, C. de eden. l. qui accuſare, & ff. de pœnis, l. abſentem. & l. interpretatione.
2 Neque obſtant ſimilitudines † literarum, quæ producuntur ad probandum cartellum eſſe ſubſcriptum per Comitem Sebaſtianum Plotum, & ipſos teſtes: Quia reſpondetur quod hodie ſola literarum comparatio non facit plenam probationem in ciuilibus: ergo multominus facit in criminalibus, & ſic ſola literarum comparatio non probat, C. de fide inſtrumen. authent. & ſi contractus. vbi de hoc eſt tex. & ibi dixi: Præterea, literæ ex quibus fit comparatio ad cartellum non ſunt ſubſcriptæ per tres teſtes, & ſunt ſcripturæ priuatæ, non habentes qualitates requiſitas ex l. comparationes. & ex authent. ad hæc. & authent. & ſi contractus. C. de fide inſtrumen. ergo ex eis ad cartellum non poteſt fieri comparatio, vt patet ex prædictis iuribus: vltra quod hodie ſola literarum comparatio abſque teſtium adminiculo non probat, vt eſt tex. in d. authent. & ſi contractus. vbi de hoc ſcripſi, C. de fide inſtrumen. & ibi eſt gl. no.
3 Nec poteſt iudex † cogere D. Comitem Sebaſtianum de Plotis, & teſtes ad ſcribendum: vt inde fiat comparatio, vt probaui in d. authent. & ſi contractus. C. de fide inſtrument. ex quo comparatio literarum non poteſt fieri, niſi ex quinque generibus ſcripturarum, in quibus non eſt vt quis poſſit cogi ad ſcribendum, vt inde fiat comparatio: immo ſi ſponte ſcriberet, & eius ſcriptura eſſet ſimilis ſcripturæ cartelli, non fieret probatio ex hac literarum comparatione, cum non ſit ex quinque generibus ſcripturarum, ex quibus poſſit fieri comparatio. tex. in d. l. comparationes. ver. non aliter, vbi etiam glo. & Doct. C. de fide inſtrumen. & dixi in d. authen. & ſi contractus. in ver. habes ergo hic, quod comparatio fit ex quinque generibus ſcripturarum, in fi. C. de
4 fide inſtrumen. Nam omne † ſimile non eſt idem, vt no. ff. depoſi. in l. quod Nerua. & Aſtianacta non erat Aſcanius, licet vt ſcribit Virgilius, Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat.

Secundo ex alio capite, & fundamento reſpondeo; quod D. Comes Sebaſtianus de Plotis debet abſolui ab ipſa pœ-
5 na ſtatutaria: Nam duellum † deriuatur a bello, & dicitur duellum, quaſi duorum bellum: Ergo ſicuti bellum non fiat, niſi præcedente animo prius penſato, & deliberato, ac præmeditato, & præparatis prius machinis, & tormentis bellicis, pecunijs, & militibus: & aliter non fit, nec dicitur bel-
6 lum: ſic etiam non dicetur duellum, † nec prouocatio ad duellum, niſi fiat animo prius penſato, & deliberato præcedente, ex quo duellum deriuatur a bello, & dicitur quaſi duorum bellum: Et ſi non fiat præcedente animo penſato, & deliberato, non dicitur duellum: ſed rixa, nec dicitur prouocatio ad duellum: ſed ad rixam, & hoc probatur ex vocabuli deriuatione, & ex ratione naturali, quam pro lege ſufficit allegare, ff. de bon. dam. l. cum ratio. Ergo cum ſiſcus præſuppoinat, quod Comes Fabianus de Plotis ſubito audito nuntio, quod Comes Ioan. Maria de Plotis obloquutus fuerat de ipſo Comite Sebaſtiano Ploto quod tranſmiſit cartellum contra eum, eſt clarum, quod non interuenit animus deliberatus: Ergo non habet locum pœna ſtatu-
1 ti loquentis contra prouocantem ad duellum, ex quo fuit prouocatio ad rixam, & non ad duellum, cum animus deliberatus non interuenerit, nec præceſſerit, iuxta no. in tit.
7 C. de iure deliberan. Statutum † enim ipſum imponens pœnam priuationis vitæ, & confiſcationis bonorum, ei qui alium ad duellum prouocauerit, & teſtibus qui cartellum ſubſcripſerint, intelligatur quando dolo malo, & ſi animo deliberato præcedente id factum fuit, non autem ſi abſque animo deliberato id ſit factum incontinenti audito nuntio, quod aliquis contra eum ſit obloquutus, vel in rixa, aut calore iracundiæ, ff. de reg. iur. l. quicquid calore iracundiæ. Et omnis lex, & omne ſtatutum imponens pœnam capitis, & confiſcationis bonorum, intelligitur ſi delictum fiat dolo malo, & ſic animo deliberato, & penſato, non autem ſi fiat abſque dolo malo, & ſic abſque deliberatione præcedente: quia tunc non habet locum pœna capitis, nec confiſcatio bonorum, etiam ſi eſſet homicidium patratum in rixa abſque dolo malo: Ergo multo magis pœna confiſcationis bonorum, & capitis locum non habet in prouocante ad duellum, & tranſmittente cartellum, quo fit prouocatio ad duellum, vbi prouocatio ad duellum, & tranſmiſſio cartelli fit in rixa, vel calore iracundiæ, non præcedente animo deliberato, cum hoc ſit minus delictum, quam homicidium in rixa patratum abſque dolo pro quo pœna mortis, & confiſcationis non imponitur, etiam quod lex, vel ſtatutum dicat, quod pro homicidio ſit pœna mortis, & confiſcationis bonorum: quia intelligitur ſi dolo malo, & non in rixa fa-
8 ctum ſit homicidium: quia tunc pro homicidio † in rixa commiſſo debet imponi pœna minor arbitraria, vt eſt tex. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. l. 1. §. diuus. & in l. lege Cornelia. §. cum quidam. & in l. in lege Cornelia. & dixi in l. 1. ff. ſiquis teſtam. lib. eſſe iuſſus fuerit: Vnde dico ipſum Comitem Sebaſtianum de Plotis, Nobilem Nouarienſem, debere abſolui a pœna prædicti ſtatuti: Et ita conſulo ego Bartolus de Saxoferrato.

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtiam ſacram in terram proyciens, vel alio modo vituperans, igne debet comburi.*
2 *Crucis ſignum in terram ponens debet mori, quia pedibus conculcari poſſet.*
3 *Euchariſtia ſacra faciens incantationes, vel de ea vituperium, debet mori.*
4 *Præſumitur contra habentem malum nomen.*

CONSILIVM IX.

HOmo impius appellatus Malagiſius, detentus in fortijs Reuerendiſſimi P. Ioannis de Plotis, Epiſcopi Nouariæ, viri Catholici, & optimi Paſtoris, debet mori, cũ ipſe Malagiſius
1 ſacram Euchariſtiam † in qua eſt verum corpus Ieſu Chriſti, mundi Redemptoris, inhonorauerit eam in terram proijciendo, ex induſtria, & dedita opera: Ergo Malagiſius debet tradi morti, & vltimo affici ſupplicio, & comburi: quia ſi quis vltimo punitur ſuppli-
2 cio ſolum ex hoc vbi ſignum † Crucis Ieſu Saluatoris humi affixit, vel ſculpire, vel celare fecit in ſilice, aut marmore in terra poſito, ex quo ſignum Crucis Saluatoris poſſet pedibus conculcari, vt eſt tex. cum glo. in l. 1. C. nemini liceat ſignum Saluatoris Chriſti, in humo, vel in ſilice, vel in marmore inſculpere, aut pingere, vbi tex. & glo. in d. l. 1. in ver. pœna grauiſſima: Quantomagis debet pœna mortis puniri, & igne comburi ille, qui ſacratiſſimam Euchariſtiam conſecratam pedibus conculcauit, vel in terram proiecit, aut lacerauit, vel in loco immundo poſuit, vel alio modo malo inhonorauit, vel vituperium de ea fecit, aut in ea ſacrilegium ex induſtria fecit, C. de ſacroſan. eccleſ. authent. multomagis, iuncta d. l. 1. C. nemini liceat ſignum Saluatoris, vbi eſt tex. cum glo. in ver. pœna grauiſſima: Nam in hoſtia conſecrata,

Digitized by Google

ta, ſiue Euchariſtia ſancta eſt verum corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti: vt probatur ex verbis Domini noſtri Ieſu Redemptoris dicentis: Hoc eſt enim corpus meum, quod &c. vt habetur in ſacro Euangelio: Ergo qui aliquouis modo inhonorauerit ſacram Euchariſtiam, in qua eſt verum corpus Chriſti Saluatoris debet vltimo affici ſupplicio, & mori, & igne comburi, ſic iubente Domino, vt habetur in ſacro Euangelio Sancti Ioannis, cap. 15. vbi Chriſtus Ieſus Rex æternæ gloriæ, & filius Dei ſic ait: Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignẽ mittent, & ardet, &c. Et eadem mortis pœna tenentur illi,
3 qui † incantationes, vel alia mala ſacrificia faciunt cum ſacra Euchariſtia vel de ea aliquod vituperium, aut dedecus, aut aliud non faciendum faciunt, C. nemini liceat, ſignum Saluatoris, &c. & ff. ad leg. Cornel. de ſicarijs. l. ex Senatuſconſulto. Et ita Reuerend. D. Ioannes de Plotis, Epiſcopus Nouariæ, debet iudicare, faciendo comburi dictum Malagiſium, qui præmiſſum ſacrilegium nefandiſſimum perpetrauit, & con-
4 tra quem, cum habeat malum nomen, † eſt præſumendum, quod ſit in omni malorum genere poſſimus, iuxta not. extra depoſiti. in cap. 1. per illum textum. Et ita dico, & conſulo ego Bartolus de Saxoferrato.

SVMMARIVM.

1 *Pœna periurij, & falſi non tenetur accuſatus, vel inquiſitus reſpondens cum iuramento contra veritatem.*
2 *Accuſatus cum iuramento, reſpondens negando veritatem peccat.*

CONSILIVM X.

1 ACcuſatus vel inquiſitus reſpondẽs cum iuramento ſuper interrogationibus criminis, de quo accuſatur vel inquiritur, non tenetur pœna † periurij, nec falſi, etiam quod reſponderit contra veritatem, & dixerit mendaciũ, & negauerit ſe deliquiſſe, vel quid feciſſe, aut dixiſſe, & conuincatur teſtibus de mendacio, & periurio per eum commiſſis: quia ex hoc non debet in hoc mundo puniri pœna falſi, nec periurij, & ita ſeruatur in practica per tex. ff. de bonis eorum, qui ante ſententiam mortem ſibi con-
2 ſciuere, in l. 1. cum ibi notatis per me: Tamen licet talis † non puniatur in foro contentioſo, tamen peccat, & punietur a Deo, qui nullum bonum irremuneratum, & nullum malum impunitum relinquit: teſtis tamen falſus punitur de iure. Ego Bartolus de Saxoferrato.

SVMMARIVM.

1 *Sodomitæ pœna mortis de iure communi puniuntur.*
2 *Sodomiæ crimen tam per iudicem Eccleſiaſticum, quam ſecularem poteſt cognoſci, & puniri.*
3 *Statuta ſecularium contra Sodomitas poſſunt allegari in curia Eccleſiaſtica.*
4 *Sodomia proprie dicitur ſiue in maſculum, ſiue in fœminam fiat.*
5 *Statutum loquens contra Sodomitas comprehendit etiam caſum, vbi Sodomia fit in fœminam.*
6 *Sodomita eſt infamis, & non poteſt eſſe index, teſtis, nec habere dignitatem.*
7 *Statutum quod Sodomita indiſtinctè puniatur morte, limitatur duobus modis.*

CONSILIVM XI.

1 SOdomitæ † tam agentes, quam patientes de iure communi, debent vltimo affici ſupplicio, & ſic mori, gladio vltore, C. de adulter. l. cum vir nubit in fœminam. & §. item lex Iulia de adulterijs. Inſtitu. de public. iud. & Authen. vt non luxurientur contra naturam. Et ex forma ſtatuti conditi in Ciuitate Nouariæ iam agitur annus centeſimus, & vltra per dominos Ioan. Franciſcum Torniellum, Bartholomeum Catiam, Marcum Antonium Bruſatum, & Petrum de Plotis, omnes Nobiles Antianos, & Rectores, & Decuriones Reipublicæ, Nouariæ, habentes a Generali conſilio Baliam, & authoritatem condendi ſimilia ſtatuta: cauetur quod Sodomitæ omnes ſiue ſint agentes, ſiue patientes, igne comburantur indiſtinctè: vnde ex præmiſſo ſtatuto oriuntur plura dubia. Primo quæritur, an Reuerend.
2 P. Epiſcopus Nouariæ in cauſa Sodomiæ † poſſit procedere contra Sodomitas. & dico quod ſic: quia eſt delictum quod poteſt cognoſci, & puniri tam in foro eccleſiaſtico, quam ſeculari: Nam Sodomitæ, qui contra legem naturæ peccauerant a Deo puniti fuere, vt habetur Geneſ. cap. 19. Et cum Dei iudicia ſint nobis exemplaria: ſequitur quod Papa, Epiſcopi, & iudices omnes Eccleſiaſtici, ſunt iudices competentes contra Sodomitas etiam ſeculares, etiam in terris Imperij, ex quo Papa, & Epiſcopi, & iudices Eccleſiaſtici ſunt Dei Miniſtri: Et in eorum curia poteſt contra Sodomitas alle-
3 gari prædictum ſtatutum † contra ſeculares eidem ſtatuto ſubditos, etiam quod conditum fuerit ab ipſis Dominis Ioan. Franciſco Torniello, Bartholomæo Catia, Marco Antonio Bruſato, & Petro Ploto Antianis & Rectoribus ſecularibus Communis Nouariæ, extra de in integrum reſtitutio. cap. conſtitutus. cum ibi no. Super ſecundo dubio dico,
4 quod Sodomia † etiam proprie loquendo, dicitur ſiue fiat ſodomia per maſculum in maſculum, ſiue per maſculum in fœminam: nam vterque tam agens, quam patiens, tam maſculus, quam fœmina, proprie loquendo dicitur Sodomita, & committit ſodomiam, 32. q. 7. cap. vſus. & cap. adulterij.
5 Ergo pœna ignis de qua in ipſo ſtatuto, † locum habebit tam contra maſculum agentem, quam contra maſculum patientem, & tam contra maſculum agentem, quam contra fœminam patientem, ex quo etiam proprie loquendo dicitur ſodomia, ſiue fiat per maſculum in maſculum, ſiue per maſculum in fœminam, d. cap. vſus. & d. cap. adulterij, 32. q. 7. Et militat ſemper eadem ratio, quod eſt peccatum contra naturam, ſiue fiat per maſculum in maſculum, ſiue per maſculum in fœminam, quando fit præpoſtera Venere, cum ſemper ſemen hominis abſque ſpe procreationis perdatur, perinde ac ſi caderet, & ſpargeretur in terram: Ergo militat idem ius, & eadem pœna tam in vno, quam in alio caſu, ff. de verb. oblig. in l. ab eo. vbi glo. ait, quod vbi militat eadem ratio, quod militat idem ius. Super tertio dubio dico, quod
6 Sodomita † eſt infamis, & per conſequens non poteſt eſſe index, nec teſtis, nec habere aliquam dignitatem, l. ob carmen. ff. de teſtibus. & Inſtit. de teſtamen. §. teſtes autem. vbi glo. in ver. inteſtabiles. Super quarto dubio dico, quod licet
7 † ſtatutum Nouariæ conditum ab ipſis Dominis Torniello, Catia, Bruſato, & Ploto, Antianis, & Rectoribus Communis Nouariæ dicat, quod Sodomitæ ſiue agentes, ſiue patientes igne comburantur indiſtinctè, quod tamen ſtatutum ipſum recipit reſtrictionem, & diſtinctionem iuris diuini, & naturalis, cum illud ſit immutabile, nec poſſit tolli etiam per Imperatorem: ergo nec per ſtatutum, §. ſed naturalia. Inſti. de iure natu. gent. & ciuili. & extra de vſuris, c. ſuper eo. & extra de reſtitut. ſpoliat. cap. literas: Ergo non tenebuntur pœna dicti ſtatuti, nec iuris communis Sodomitæ patientes ſodomiam per vim, & contra eorum voluntatem, cum tales excuſentur a iure diuino, & a iure ciuili, & canonico, & a iure naturali, nec pati debeant aliquam pœnam, nec ſint infames, C. de adulte. l. fœdiſſimam, & toto titu. ff. quod metus cau. geſtum erit, & C. de his, quæ vi metus ve cauſa geſta ſunt, & extra de his, quæ vi metus ve cauſa fiunt. Similiter aliqua pœna non tenentur minores doli non capaces patientes ſodomiam: iſti enim iure naturali, & diuino excuſantur: quia quicquid vident ignorant. C. de falſa moneta, l. fin. Reſeruato tamen arbitrio iudici minores terrendi, & verberibus, ſcutica, & ſimilibus paternò more eos arbitrarie caſtigandi, iuxta qualitatem facti, & perſonarum minorum, argumen. l. 1. ff. de iure deliberan. & ff. de teſtibus. l. 3. ver. tu magis ſcire potes. Et ita dico ego Bartolus de Saxoferrato.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus vbique capi, & puniri poteſt, etiam extra locum commiſſæ hæreſis.*
2 *Hæreſis cognitio, ſiue principaliter, ſiue incidenter cadat, ſpectat ad iudicem Eccleſiaſticum, etiam ſi coram iudice ſeculari incidenter fieret: quia debet remitti ad iudicem Eccleſiaſticum.*
3 *Hæreticus vbi quis eſt declaratus impœnitens, vel relapſus, aut pertinax*

pertinax per iudicem Eccleſiaſticum, iudex ſecularis eſt merus exe cutor pęnarum, nec poteſt cognoſcere.
4 *Sententiam latam contra hæreticum iudex ſecularis debet exequi, & quid ſi dicatur notorie iniuſta, vide hic per Bart.*

CONSILIVM XII.

1 HAereticus † ſi conſtat quod aliquis in Hiſpa-
nia fuit, vel in ea dixerit aliquam hæreſim, po
teſt in Italia, & in omni parte mundi capi, &
puniri, etiam quod in loco in quo dixit, vel
commiſit hæreſim nõ reperiatur, quia com
miſit crimen lęſę maieſtatis diuinæ, & Deus
eſt Dominus dominantium, ac cœlorum, & totius orbis, vt
ait Iac. Cyn. in l. 1. C. de ſumma Trinit. & fide cathol. & Ioan.
And. de hæretic. in 6. ca. vt commiſſi. Ergo Mantuę potuit de
tineri Fracaſſius ob hæreſim per eum prolatam in Hiſpania.
2 Hęreſis † autem cognitio non ſpectat ad iudicem ſecularem,
& ſic ad D. Prętorem Mantuę, ſed ſpectat ad iudicem Eccle-
ſiaſticũ, ſiue principaliter, ſiue incidenter, tractetur de hęreſi,
& in quauis parte iudicij ſecularis, quæſtio hęreſis inciderit
debet incontinenti remitti ad iudicem Eccleſiaſticum. de
hęret. in 6. capitulo vt inquiſitionis. §. prohibemur, & hoc te
nent omnes Doct. Sed vbi iudex Eccleſiaſticus declarauerit
3 aliquem eſſe hęreticum † relapſum, aut pertinacem, aut im-
pœnitentem, tenetur iudex ſecularis condemnare, & punire,
eum, abſque eo quod poſſit cognoſcere de meritis cauſæ, cũ
ſit merus executor non in cognoſcendo, ſed in exequendo
ſententiam Epiſcopi, & Inquiſitoris hęreticorum. de hęretic.
in 6. capitu. vt inquiſitionis, & a 3. quęſtio. 5. capitu. principes. Si
4 tamen iudici † ſeculari conſtaret notorie de iniuſtitia ſenten-
tiæ iudicis Eccleſiaſtici, puta ſi fuiſſet conſultor, vel aſſeſſor
Inquiſitoris hęreticorum, poſſet iudex ſecularis diligenter
agendo monere ſuperiorem Eccleſiaſticum, puta Papam,
vel Inquiſitorem generalem aliorum Inquiſitorum, vel
alium ſuperiorem Eccleſiaſticum, & eius expectare reſpon-
ſum, & interim ſuperſedere ab executione: ſed ipſe iudex ſe-
cularis, etiam ſi eſſet Princeps, vel eius Senatus, non poteſt
cognoſcere de iuſtitia, nec iniuſtitia, & validitate, vel nullitate
ſententię iudicis Eccleſiaſtici, & ſic Epiſcopi, & Inquiſitoris,
nec petere vt ſibi oſtendatur proceſſus. de hęreticis, in 6. capi
tulo, vt inquiſitionis. §. prohibemus. Poterit tamen iudex ſecu
laris, ſi ſententia iudicis Eccleſiaſtici notorie ſit iniuſta, & de
hoc ſibi conſtet, quia fuit aſſeſſor iudicis eccleſiaſtici, vel eius
Aduocatus Fiſcalis, aut Conſultor, monere ſuperiorem Ec-
cleſiaſticũ, vt dixi, & interim ſuperſedere ab executione, etiã
quod ſit merus executor, vt dixi ff. mandati. l. ſi hominem. vbi
eſt textus aureus. Ego Bartolus de Saxoferrato, ſic dico, ſal-
uo ſemper iudicio Sanctę Matris eccleſiæ.

ARGVMENTVM.

Authoritas ſtatuendi data prioribus.
Ciuitatis diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 *Conſilium ciuitatis poteſt per legem generalem iuri alteri quæſito præ iudicare, Secus faciendo legem particularem contra certas perſonas, num. 2.*
3 *Poteſtas ſtatuendi alicui generaliter concesſa, qualiter intelligatur.*
4 *Ius vnius fratris, an & quando iure alterius fratris lædatur.*
5 *Sapientes, quibus data eſt facultas ſtatuendi, & an appellationem, & nullitatis dictionem tollere poſſint.*
6 *Appellandi facultas a nullo tolli poteſt.*

CONSILIVM XIII.

FVit concesſa poteſtas per authoritatem ha-
bentes prioribus cum quibuſdam aliis, ſta-
tuendi, & ordinandi ſuper facto cataſto Com
munis Tuderti. Quæritur primo, an potue-
rint ſtatuere dicti ſapientes, quod ſi aliquis
frater, vel agnatus alterius reperiretur ſcrip-
tus inter Comitatenſes, quod hęc ſit plena probatio, quod al
ter frater quandocunque ſit ſcriptus in ciuem, ſit comitaten-
1 ſis. & licet ciuitas, † ſeu cõſilium ipſum poſſet, ſi vellet, legem
generalem condendo, iuri etiam iã alteri quæſito præiudica-
re, vt l. venditor. §. ſi conſtat, communia prędio. C. de vendi-
tio. rerum. ad ciuitatẽ pertinen. l. prima. lib. 11. ad munic. l. li-
bertus. in fine, de priuilegio. credi. l. Antiochẽſium. licet non
2 poſſet prеiudicare † faciendo legem ſpecialem contra certas
perſonas, ff. qui, & a quibus. l. ſi priuatis. tamen in quęſtione
noſtra dubium facit, an conſilium voluerit hoc concedere il
lis ſapientibus, concedendo illam poteſtatem. Circa quod di
3 co, quod talis poteſtas † generaliter conceſſa ſtatuendi, debet
intelligi, quod ius alteri quęſitum non auferat, vt l. ſi pater. de
his, quę in fran. credit. & ne quid in loco publico, l. prima. §.
merito, & §. ſi quis a principe. & extra, de maioritate, & obe-
dientia. capitulo, fin. hoc tenet Innoc. in capitu. quæ in eccle-
ſiarum. de conſtitutionibus. extra, circa princ. ſed per tale ſta-
tutum. prout trahitur ad præteritum, ius pręteritum tollitur,
vt probo, ergo &c. hoc ſic probatur, communiter, & de iure
4 communi & ſtatutorum, vnius fratris ius † alterius fratris iu
re non læditur, fallit in caſu mirabili in l. cum ſeruus. §. fi. C.
de agric. & cenſit. lib. 11. & loquitur ibi in fratribus commu-
ne patrimonium habentibus, quod hic non fuit, quod ibi no-
tatur in glo. ſed per tale ſtatutum inducitur quod ibi ex perſo
na fratris alius frater præſumatur Comitatenſis, & ſic frater
eius, qui eſt ciuis Comitatenſis, ergo &c. Tertium dubium
5 eſt, an dicti † ſapientes vigore dicti arbitrij eis dati potuerint
ſtatuere, quod a ſententia iudicis ſuper hoc iudicantis non po
tuerit appellari, nec de nullitate dici. Circa quod dico, quod
ciuitas quæ habet primam, & ſecundam appellationem, ſicut
eſt ciuitas Tudertina, ita quod ad nullum alium ſuperio-
rem appelletur, bene poteſt tale ſtatutum facere, ff. de orig.
iur. l. ſecunda, §. exactio. & quia poteſt fieri per pactum, l. fin. in
fi. de temp. appell. & l. 1. §. 1. quibus appellare non licet, ergo
per legem. ſtatuit enim de his, quæ pertinent ad eius iuriſdi-
ctionem: ſed in quæſtione propoſita eſt dubium, an in tali ge-
nerali commiſſione facta per conſilium, veniat quod dicti
ſapientes non potuerunt inhibere appellationi a diffinitiua,
ſed ab interlocutoria ſic, niſi hoc eis fuerit ſpecialiter commiſ
6 ſum, quod probo, licet Princeps † det alieni iuriſdictionem
condendi legem, & ſenatui, & præfecto, vt l. non ambiguum.
de legi. C. de offic. prętoris. l. normam. & licet ab illis iudici-
bus, ſi a ſenatu, & præfecto non poſſit appellari, vt l. prima §. 1.
qui, & a quibus appellari non licet, & C. de ſententijs præfect.
l. 1. tamen prędicti non poſſunt conſtituere iudices, vt ab eis
appellare non liceat, quia ſoli Principi hoc conceditur, l. 1. in
fi. C. quibus appel. non licet. vbi eſt caſus noſtrę quęſtionis, ſi
vellent appellare ab interlocutoria, poſſunt, C. de ſenten. l. fi. &
ibi no. in fi. glo. magnæ. idem in propoſito, licet Commune
dederit illis ſapientibus poteſtatem condendi legem, tamen
appellationi inhibere non poſſunt, ſicut hic ſenatus non po-
teſt. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Voluntas teſtatoris contraria, quando
vitiet teſtamentum.

SVMMARIVM.

1 *Verba, inſtituo te, fundo excepto, quid importent.*
2 *Leges quin locum habeant in ſuo teſtamento, an quis facere poſſit, & non.*
3 *Lex præſumit inſtitutum ex parte habere totum, non dato hærede vniuerſali.*
4 *Diſpoſitio libertatis eſt fauorabilis.*
5 *Vulgaris tacita requirit aditionem.*
6 *Subſtitutio rumpitur inſtitutione poſthumę.*

CONSILIVM XIIII.

DIxit quidam teſtator, plus petere non poſſit, &
ſi plus peteret cadat a dicto legato. quidam
enim vult illud teſtamẽtum eſſe nullũ, quia
deceſſerit pro parte teſtatus, & pro parte in-
teſtatus: ſi vero totum peteret, a toto caderet
ↄcludit ergo qđ inſtitutio nulla eſt, nõ obſtat
ff. de

ff.de hæred. inſtituen.l.ſi ita quis hæres inſtitutus ex toto fun-
1 do, &c. quia verba, † inſtituo te, excepto ſundo, hoc important, te in fundo non inſtituo, non autem prohibet poteſtatem legis, ſine iure tacite accedere, ſed ſi expreſſe diceretur, quod fundum petere, vel habere non poſſit, & ſic voluntas teſtatoris manifeſte contradiceret, tunc non valet, vt dicta l. quoties. §. ſi duo. & dictis iuribus. Non obſtat ſi di-
2 catur, nemo † poteſt facere quod leges non habeant locum in ſuo teſtamento, quia quædam ſunt leges, quæ aliquid de neceſſitate diſponunt, vt quod teſtamentum habeat ſeptem teſtes, & ſimilia, & tunc ſi teſtator vellet contrarium, non poſſet, immo teſtamentum eſſet nullum, vt d. l. nemo poteſt. Quædam ſunt leges, quæ aliquid diſponunt ſupplendo defectum voluntatis defuncti, vt in caſu propoſito, ſi te-
3 ſtator non fecit hæredem vniuerſalem, lex † præſumit enim quem ex parte hæredem inſtituit, totum habere, ideo totum ſibi dat: ſed ſi apparet manifeſte teſtatorem voluiſſe contrarium, tunc ceſſat iuris præſumptio, vt dictis iuribus, immo totum teſtamentum irritatur, quia non poteſt pro parte decedere teſtatus, & pro parte inteſtatus, vt dictum eſt, ſi lex introducit quod in conditionibus, quæ conſiſtunt in non faciendo cautio Mutiana habeatur pro implemento teſtamenti, vt l. Mutianæ. ff.de conditio. & demonſtra ſed ſi apparuerit teſtatorem aliud ſenſiſſe, tunc ceſſat cautio Mutia-
4 na, poſito quod ex hoc irritetur diſpoſitio libertatis, † quæ eſt ita fauorabilis. ff de manu. teſta.l.fi. Item ſimiliter lex diſponit, quod expreſſio conditionis, quæ tacite ineſt, non ſuſpendatur: hoc verum, niſi appareat teſtatorem aliud ſenſiſſe, l.in conditionibus. §. 1.ff.de conditio. & demonſtrat. Concluditur ergo inſtitutionem dicti poſthumi eſſe nullam, & idem eadem ratione concluditur de inſtitutione facta de matre dicti teſtatoris. Modo reſtat videre de viribus ſubſtitutionis, & ſi quidem dicti ſubſtituti volunt venire vigore ſubſtitutionis pupillaris, non poſſunt, quia ex teſtamento non poteſt, nec potuit adiri hæreditas, vt dictum eſt, ergo non valeat ſubſtitutio. l. 1.adeo.de vulga.& pupilla. aut volunt venire vigore tacitæ vulgaris, & ſimiliter non poſſunt, ſecun-
5 dum opinionem Dy. & aliorum, qui dicunt, † quod tacita vulgaris requirit aditionem, vt l. quod ſi filius. ff. de capt. & poſtliminio reuer. quod tenet Cy.in l.precibus. C.de impub. & aliis ſubſtitutio. in materia vulgaris, & multi alij. Sed poſito quod nō requireretur aditio, tamen adhuc idem, quod iſta poſthuma non reperitur inſtituta, taliter quod adire potuerit, nec exhæredata, ergo teſtamentum eſt nullum, l.poſthuma. de lib.& poſthu. præterea talis ſubſtitutio vulgaris cœpit dependere ex inſtitutione poſthumæ ſupra, ergo in-
6 ſtitutione poſthumæ rumpitur † ſubſtitutio. l.2.§. fi.& ibi no. de vulg. & pupil. & de liber. & poſthu. l. poſthuma. de iniuſ. rupto teſtamen. l. nam & ſi ſub conditione. §. 1. Concluditur ergo dictum teſtatorem inteſtatū deceſſiſſe, & ſic dicta filia hæreditatem tranſmiſit ad matrem, C.de ſuis, & legitimis.l. apud hoſtes. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM

Perſonarum ratio in primis attenditur in iudicijs.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium conſtituitur ex actore, reo, & iudice.*
2 *Exceptio, quę præponenda ſit ant litis conteſtationem.*
3 *Exceptiones, quæ poſt litis conteſtationem examinentur.*

CONSILIVM. XV.

ANte omnia de perſonis eſt quærendum, C.de procuratoribus. l.licet.& l.non ignorat. in fi.
1 C.qui accuſare non poſſunt. † tamen hoc eſt intelligendum de perſonis, in quibus debet fundari iudicium tantum, ſcilicet de auctore, reo, & iudice, & non de perſonis, quæ incidenter veniunt in iudicio ad fundandam intentionem alicuius partis. licet enim probetur primo procuratoris exceptio,
2 † quæ reſpicit inhabilitatem perſonarum, in quibus fundatur iudicium, debeat ante litis conteſtationem examinari, ff.de procuratoribus.l. Pomponius. §.rati. ff.ſi quis voca.in ius non
3 ierit.l.1.in princ.ſed exceptiones, † quæ reſpiciunt merita negocii principalis, debent examinari poſt litis conteſtationem, exceptis quibuſdam, vt extra de litis conteſtatione, capit. 1. libro ſexto. & no.in l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff.de condict. indeb. Sed iſta exceptio, quod non fuit ſindicus, reſpicit materiam principalis cauſæ, ergo &c. primo hoc probatur per glo.ord.in ſimili caſu, in l. 1.C.de edic.diui. Adriani tollendo. in glo. penult.in ſolutione contrarij.l.ſi res. C. de ordi.cognit. Aut opponitur perſonæ agentis, aut perſonæ teſtantis. primo caſu, quia opponitur illi perſonæ, in qua debet fundari iudicium, procedit: ſecundo caſu, quia opponitur de perſona eius, ex qua fundatur iudicium agentis, non procedit. Sed contra prædictam opinionem facit ff. de teſta.l. ſi quæramus. C. de petit.hæred.l.liberi. vbi dicitur, quod ante omnia debet inquiri de perſona eius, ex qua intentio eius fundatur, ſcilicet de teſtatore, vtrum potuerit teſtari.ad quod reſpondeo, aut enim quærimus vtrum quis debeat ingredi iudicium, & ſic litem conteſtari, & habeat locum quod ſupra dixi. Aut contrarium, vtrum quis potuerit teſtari, & habet locum l.ſi quæramus. quando autem potuit inquiri de perſona teſtantis, hoc non dicitur ibi, certe debet quæri poſt litis conteſtationem, per rationes ſupradictas. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Matriculatus abiens ſi redeat, an iterum ſoluere teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Scholaris matriculatus ſi recedat a ſtudio, & poſt tempus reuertatur, an debeat iterum matriculari, & ſoluere.*
2 *Abſentia quinquennalis nocet matriculato.*
3 *Soluens ſemel pro aliquo actu, non tenetur iterum ſoluere.*

CONSILIVN. XVI.

STatuto vniuerſitatis noſtræ cauetur, quod quilibet ſcholaris pro introitu noſtræ matriculæ teneatur ſoluere viginti ſol. Bonon. Con-
1 tingit quod quidam † ſcholaris ſemel ſoluit, & matriculam introiuit, deinde abſens a ſtudio per plures annos, nunc de nouo eſt reuerſus ad ſtudium, quæritur an pro introitu matriculæ iterum ſoluere teneatur. Et hæc quæſtio habet duo puncta: primo, an per abſentiam deſierit eſſe de matricula: ſecundo, ſi redijt, an iterum teneatur ſoluere. ſuper primo videtur quod ſic, ex eo quod videtur depoſuiſſe conſuetudinem reuertendi ad ſtudium, vt ff.de acquiren. rer.domi.l. naturalem. §.pauonum. & §. fi. & Inſtit. de rerum diui. §. in his. & §. pauo-
2 num. finaliter dico, quod ſi per † quinquennium ſtetit abſens a ſtudio priuatus eſt matricula: ſi autem ſtetit minori tempore, retinet matriculam. C.de permic.l.fi.circa mediū, lib.12.& de domeſticis, lib.3. eodem lib. & ibi eſt expreſſum. Super ſecundo, poſito quod eſſet priuatus matricula, dico
3 quod ſoluere non teneatur iterum † quia ſemel ſoluit. caſus eſt C.de conſulib.l.1.circa finem, lib.12. facit in argumentum, ff.pro ſocio, l.ſi ſocium pro filio.cum ſimilibus. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Dotis confeſſatæ in teſtamento, materia diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio mariti dotis receptæ teſtamento emanata, an proſit vxori.*
2 *Solutione vnius ex duobus debitoribus, pro parte non minuitur creditoris obligatio contra vtrunque.*
3 *Confeſſio facta præſente parte, præiudicat confitenti.*
4 *Legatarij præſentia, non eſt neceſſaria in legato.*

CON-

CONSILIVM XVII.

NErius Philippi recepit ab vxore nomine dotis pro Vgutione eius filio, qui Nerius obligauit ſe, & ſuos heredes ad reſtitutionem dictę dotis in caſu dotis reſtituendæ. moritur Nerius, Vgutione, & Philippo ſuis filiis, & hæredibus inſtitutis, & hæreditati ſe immiſcentibus: tandem Vgutio fecit teſtamentum, in quo inter alia diſpoſuit, quod relinquebat B. eius vxori florenos quos cõfeſſus fuit ſe habuiſſe, quo condito deceſſit. Modo dicta mulier agere intendit ad dotis prædictæ reſtitutionem, tam contra hæredes Vgutionis, quam contra Philippum, tanquam cohæredes Nerij eorum patris, & hoc non reuocatur in dubium quod poſſit, ſed Philippus conuentus vult agere contra hæredes Vgutionis ſui fratris, reuocatur in dubium an poſſit, cum conſtare non poſſit dotem prædictam a Nerio receptam integre ad manus dicti Vgutionis perueniſſe, niſi per dictam confeſſionem Vgutionis in teſtamẽto emiſſam, quę-
1 ritur an dicta confeſſio † proſit. Et primo ſciendum eſt, ad hanc dotem reſtituendam ambos prædictos ſine dubio fore obnoxios tanquam hæredes, quæ quidem obligatio pro portionibus hæreditarijs inter ipſos diuiſa eſt, per legem duodecim tabularum. l. 2. §. ex his. ff. de verb. obligat. cum infinitis
2 ſimilibus. † Quando ergo duo ad eandem rem obligati ſunt, & vnus ex his ſuo creditori debitum dimittit, non ob hoc creditoris obligatio minuitur, quin contra vtrumque non habeat actionem, ſed correus obligationis poteſt agere contra hæredes teſtatoris, qui tale legatum fecit, vt integrum debitum ſoluat, ff. de legat. 3. l. fideicommiſſa. l. interdum. & l. ſi cui. §. 1. de legat. 1. l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de conditio. & demonſtratio. in quibus iuribus videtur caſus, cum Vgutio expreſſit quantitatem dotis integram, ad cuius reſtitutionem tam ipſe, quam Philippus tenebantur vt hæredes Nerij. tutius tamen eſſet Philippo, quod in teſtamento poneret notarius ipſum fuiſſe præſentem dictæ confeſſioni Vgutionis, ſicut vere dicitur in facto: nam tunc propter eius prę-
3 ſentiam dicta † confeſſio probaret dotem ad dictum Vgutionem proueniſſe, & ſic ad eius reſtitutionem teneretur, l. ſi non ſingula. ff. ſi cert. pet. & dicta confeſſio in præſentia partis emiſſa faceret plenam fidem, vt no. in l. cum de indebito. ff. de probatio. C. de fide inſtrumen. l. ſi cautio. ſi autem non dicitur quod fuerit præſens, poteſt peti vt legatum, tanquam
4 ſua intereſſit, non vt debitum, in quo legato † legatarij præſentia non eſt neceſſaria, vt l. cum pater. §. ſurdo. de legat. 2. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Dos materna, an computetur nepotibus in legitimam.

SVMMARIVM.

1 *Dos data filiæ, an computetur nepotibus in legitimam.*
2 *Legitima, ſeu eius ſupplementum, de cuius bonis debeatur.*
3 *Dos imputatur in legitimam eodem modo, quo venit in collatione.*
4 *Aduentitia non veniunt in collatione, profectitia ſic.*
5 *Filiusfamilias de iure antiquo non habet hæredem ab inteſtato.*

CONSILIVM XVIII.

IN Chriſti nomine amen, pater dedit dotem pro filia, quæ mortua eſt viuo patre ſuo, ſuperſtitibus filijs ex ipſa filia præmortua: deceſſit auus inſtitutis filijs filiæ in certa quan-
1 titate, quæritur vtrum dos † data filiæ computetur filijs ipſius filiæ in legitimam portionem, vel non. Iſtam quæſtionem videtur tangere Dy. in l. filium emancipatum. de collatione bonorum. licet aliqualiter ponat plus in facto, & multi Doctores, & Authores dicunt, quod non computatur in legitimam, nam legitima,
2 † ſeu eius ſupplementum debet fieri de ſubſtantia eius, de cuius ſucceſſione agitur. l. ſcimus. §. repletionem. C. de inoffi. teſtamen. ſed iſta dos non eſt de bonis aui nam iam bona aui exiuit, vt l. pater, in princ. ad l. Falcid. ad Trebel. l. mulier. §. cum proponeretur. & in l. a filia. de collat. dot. l. ſi. ergo, &c. Præterea ad iſtos nepotes nõ peruenit iſta dos ex perſona aui, ſed ex perſona matris eorum, vt d. §. repletionem. & per hoc apparet reſponſum ad l. quoniam nouella. de inoffic. teſtamen. quia ibi loquitur in dote ipſius filiæ vel nepoti datæ. In contrarium, quod iſta dos computetur in legitimam, ſic pro-
3 batur, dos † eodem modo computatur in legitimam, quo venit in collatione, vt d. l. quoniam nouella. vbi in duobus locis dicitur ſubſtantialiter dos data matri, debet ab ipſis nepotibus conferri. C. de collatio. l. illam. ergo cõcluditur, quod eſt caſus dictæ legis, illam. coniuncta d. l. quoniam. Secundo
4 probatur ſic: Certum eſt, quod aduentitia † non veniunt in collatione, ſed ſolum profectitia, C. de collat. l. fin. ſed talis dos venit in collat. ergo apparet quod eſt profectitia ex bonis aui profecta, ergo computatur in legitimam, & ſic non obſtat §. repletionem. quia ibi loquitur in his, quæ capiunt quodam aduentitio iure. Tertio probatur ſic: Certum eſt quod de iu-
5 re antiquo filiusfamilias † non habet hæredem ab inteſtato, vt l. 1. & 2. de caſtrenſi pecul. cum ſimil. vt ibi no. & eſt expreſſum per Glo. & Doct. ff. ſolu. matrimo. l. nuptias. & l. filię meç. eo. tit. per Azo. in ſumma ſolu. matrim. circa fi. ſed de iure hodierno eſt receptum in caſtrenſi, vel quaſi, & in aduentitio peculio, ſed in profectitio remanẽt iura antiqua incorrecta. in Authent. de hæredi. ab inteſt. §. ſi diſſimitiuum. & ibi no. in glo. magna. illa ergo filia, quæ fuit dotata non tranſmiſit illam dotem profectitiam ad ſuos iure hhæreditario, cum hæredem habere non poſſit de iure communi: ſed illa dos, quæ de iure ſecundum vnam opinionem debet reuerti ad patrem, vt l. dos a patre profecta. C. ſolu. matrimo. per conſuetudinem aufertur patri, & datur alijs nepotibus. non ergo ab eorum matre filij habent, ſed a patre iure conſuetudinis, merito tanquam de bonis patris profectitia computantur in legitimam. Quarto hoc probatur ex l. omnimodo. §. fin. de inoffiçio. teſtamen. C. vbi non requiritur quod ei qui petit ſupplementum acquiratur. Ex his patet reſponſio ad d. l. ſcimus. §. repletionem. quia loquitur in alijs, qui non proceſſerunt directo a defuncto, vt ibi pater, & ſic refertur ad alia. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Statuti deferentis marito lucrum tertiæ partis dotis materia.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an retinere poſſit partem dotis ex pacto.*
2 *Pactum æquiparatur ſtatuto, & legi.*
3 *Statutum tollens ius alteri ſine cauſa, non valet.*
4 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota non poteſt conditionem dotis facere deteriorem in præiudicium filiorum primi matrimonij.*
5 *Statuta debent intelligi, facta generaliter, ne præiudicium alteri inferant.*

CONSILIVM XIX.

DIctat ſtatutum Vrbini, quod mortua vxore in matrimonio, tertia pars dotis debeat remanere penes virum, vel eius hæredes. Quædam Ioanna habuit duos viros, ex primo habuit vnum filium, ex ſecundo habuit alium ſoluto matrimonio ſecundo morte vxoris, poſtea deceſſit vir. Primus filius petit ad ſecundo medietatem dotis. dicit ſecundus filius, quod vult retinere primo
1 tertiam partem ex vigore ſtatuti: Quæritur, † an poſſit. Dominus Paulus Mare: dicit quod ſic, quia ita eſt in pacto. ff. de pact. dotal. l. pater cum filio. & l. inter ſocerum. §. cum inter & l. Lucius. & dixit, quod eſt caſus, qui determinat hanc quęſtionem. ff. de dote preleg. l. 1. in princ. ibi, nam quod eſt amiſ-
2 ſum. ſed † pactum æquiparatur ſtatuto, & legi, ergo &c. no. Dy. in c. indultum. de reg. iur. in 6. Et iſta ſunt verba ſua ſuper quo meum expectauit conſilium. Mihi videtur, quod ſua argumenta concludant, valere ſtatutum prædictum, quia forte vertebatur in dubium, quod non valeret, † quia ſine cau-
3 ſa ius alteri tolleret, argumen. l. quotiens. C. de precibus Imperatori

peratori offeren. & quod ibi notatur per Docto. ſed puto quod magis dubium ſit propter tranſitum ad ſecunda vota, & quia non ponitur aliquid, an mater fecerit teſtamentum, vel non, & ideo eſt latius explicandum. Er primo videamus de illa tertia parte, & præmitto argumentum quod Dominus Paulus facit, quod illud ius quod eſt in pacto, ſit in
4 ſtatuto: ſed ita eſt in pacto, quod vxor † tranſiens ad ſecunda vota non poteſt per pactum facere dotis conditionem deteriorem in præiudicium filiorum ex primo matrimonio, C.de donatio. ante nupt. l.ſi conſtante. in fi. quæ lex iure Authenticorum non corrigitur, immo lex illa confirmatur, vt in corpore de nupt. §. deinde autem, & ita tenet Azo in ſumma, C.de ſecundis nuptijs. §. ſed illud quæritur. ergo ne ſtatutum intelligatur in muliere, quæ habuit alium virum, & filios ex primo matrimonio, ſed in muliere, quæ non habuit alium virum, vel habuit primum virum, & filios, ſed filij non
5 extant, quia † ſtatuta debent intelligi generaliter facta, ne præiudicium alteri inferant, vt l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quot. & æſtiua. maxime cum ſint reducenda ad conſonantiam iuris communis, C.de noxal. l. 1. & l. vt gradatim. C. de munerib. & hon. ſed de iure communi dos vxoris tranſeuntis ad ſecunda vota eſt obligata primis filijs, &c. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM

Dos an probetur per inſtrumentum diuiſionis.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus dotās mulierem, ſtipulari poteſt ipſam mulieri, licet abſenti, reddi.*
2 *Verba enunciatiua dotis in inſtrumento pro dote, inducunt plenam probationem.*
3 *Confeſſio extraiudicialis, probat ſemiplenè.*
4 *Liber rationum confectus inter tutores, probat contra eos.*
5 *Maritus recipiens rem æſtimatam, tenetur æſtimationem reddere.*

CONSILIVM. XX.

FActum ſic ſe habet, Titius & Seius in diuiſione venerunt ad tale pactum, & concordiam, quod dictus Titius habeat, & habere debeat vnam petiam terræ poſitam, & contentam pro reſtitutione dotium dicti Titij pro pretio quinquaginta florenorum dotis prædictæ. Item fuit confeſſus dictus Titius habuiſſe, & recepiſſe a Seio centum florenos auri pro reſtitutione dotis, & pro complemento ipſius dotis Dominæ B. vxoris dicti Titij, de quibus fecit eidem finem, quietationem, & pactum. Quæritur, vtrum vigore dicti inſtrumenti dicta Domina poſſit petere dotem ſuam, poſito quod non habeat inſtrumentum. Secundo quæritur, an cogatur recipere poſſeſſionem prædictam, an debeat habere pecuniam. Viſo inſtrumento diuiſionis, in quo inter cætera continetur, quod pro reſtitutione dictæ dotis habuit a Seio ſuo fratre vnam petitam terræ, iuxta ſuos confines pretio quinquaginta florenorum, de quo pretio eidem quietationem fecit. Quæritur, vtrum vigore dicti inſtrumenti dicta Domina poſſit petere dotem ſuam poſito quod non babeat aliud inſtrumentum. Secundo quæritur, an cogatur recipere terram prædictam, an debeat habere pecuniam. Ad primum reſpondeo, quod dicta Domina poteſt petere dotem prædictam, & probare ſe dediſſe eam vigore dicti inſtrumenti: nam in dote eſt hoc, quod quicunque extraneus dat dotem viro pro muliere, ipſi mulieri acquiri-
1 tur ius † repetendi, licet ipſa fuerit abſens, l. 1. §. accedit. C. de rei vxo. act. & l. fin. C. de iure dot. ſed verbum dubium pro reſtitutione non minus importat, quam verbum dari, vt l. eum quidam. de legat. 2. & l. verbum reddendi. ff. de verb. ſignificat. Ex quibus concluditur dictæ Dominæ vigore dicti
2 inſtrumenti ius eſſe quæſitum per verba † enunciatiua dotis, quæ pro dote inducunt plenam authoritatem, l. 2. C. de dot. promiſ. & ibi no. per Glo. ita in propoſito, iſta verba inducunt plenam probationem. & præterea poſito, quod ple-
3 ne non inducerent, inducerent ſemiplene, ſicut confeſſio † facta extra iudicium, vt l. capite quinto. ff. de adulter. & ſic debet ipſi mulieri deferri iuramentum, vt C. de iureiuran. l. in bonæ fidei, & l. admonendi. ff. eo. tit. Præterea iſta diuiſio facta inter fratres eſt quædam ratio compoſita inter eos, & ſic inducit probationem contra confitentem. l. quædam. §. num-
4 mularios. ff. de eden. & ſic liber † rationum confectus inter tutores probat contra eos. l. 1. §. nunc de officio. ff. de tutel. & rat. diſtrahendis. & inuentarium confectum per tutorem probat contra eum, l. fin. C. arbitrium tut. ita ex hoc inſtrumento probatur contra dictum Titium, & eius ſucceſſorem. ſaltem de hoc non eſt dubium, quod tale inſtrumentum facit fidem, taliter qood ipſi mulieri debet deferri iuramentum, vt d. l. capite quinto. & l. in bonæ fidei. Super ſecundo
5 non eſt dubium, quod † ſicut recepit poſſeſſionem, & rem æſtimatam, ita tenetur reddere æſtimationem. l. ſi ex ſtipulatione. ff. ſolu. matrimon. & l. ſi æſtimatis. & l. ſi maritus. C. de iure dotium.

Ita conſulo ego Franciſcus de Fabriano.
Ita conſulo ego Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Hæres, an & quos fructus reddere teneatur vxori defuncti.

SVMMARIVM.

1 *Fructus induſtriales, communes ſunt viro & vxori. Et qui dicantur, num. 2.*
3 *Fructus naturales, qui dicantur fructus.*
4 *Operæ ſeruorum, an dicatur fructus.*
5 *Mulier nupta poteſt habere bona triplicis generis.*
6 *Vir agens pro vxore, quando teneatur de rato cauere.*
7 *Vir quomodo teneatur reddere rationem vxori de fructibus bonorum paraphernalium, & nu. 8.*
9 *Vir quos fructus dicatur conſumere contra voluntatem vxoris.*
10 *Mulierum genus auariſſimum eſt.*
11 *Vir debet ſubſtentare vxorem, non vxor virum.*

CONSILIVM XXI.

QVæſtio talis eſt. Titius habens vxorem habentem paraphernalia bona, fecit contra ipſa bona, quod ipſorum bonorum fructus in domum communem, ſiue communis habitationis deferebantur, & mittebantur: mortuo Titio, dicta vxor repetijt dictos fructus ab hæredibus dicti Titij ſui mariti, ſeu eorum æſtimationem: eſt quæſtio, an dicti hæredes teneantur ad reſtitutionem dictorũ fructuum, vel ad eorum æſtimationem. Videbatur quod dicti hæredes ad æſtimationem dictorum fructuum minime tenerentur. & quod hoc ſit verum, ſic oſtendo. Aut dicti fru-
1 ctus induſtriales † fuerunt, & tunc non eſt dubium quod vir ponit eos in domum cõmunem, conſtituere cum dicta eius vxore, ſicut dicitur C. de pact. conuent. l. fi. Idem ergo de fructibus induſtrialibus, cũ ſit eadem ratio, & ibi no. glo. & Cy.
2 fructus † autem induſtriales appellantur ſegetes, & vinum: licet de oleo poſſit dubitari, tamen dico quod in oleo idem, quia inter induſtriales connumeratur, cum in eo acquirendo multum de hominis induſtria, & de ſolicitudine requiratur, facit quod no. ff. de rei vendic. l. ex diuerſo. in glo. magna, & per Doct. in l. certum. C. de rei vendic. aut dicti fru-
3 ctus ſunt naturales, in quibus quærendis modica † induſtria requiritur: & tunc, licet glo. in d. l. fi. C. de pact. conuent. videatur dicere, quod ſint mulieris, tamen Mart. Syll. in publica diſputatione determinauit contrarium, cuius opinio-
4 nem puto veriorem, quod ſic probatur. Operæ † ſeruorum dicuntur fructus, vel ſaltem fructibus æquiparantur. ff. de oper. ſeru. l. 2. 3. & 4. de acquirendo rerum dominio. l. quæſitum. §. fin. & ſunt fructus naturales, ſeu æquiparantur fructibus naturalibus, cum in operibus ſeruorum quærendis non verſetur induſtria, ſed iſtas operas a viro perceptas mulier non repetit, vt ff. de donat. inter virum, & vxorem. l. ſi quid. §. ſi quid. ergo fructus naturales non erunt reſtituendi. Nec obſtat l. penultima, in princ. ff. ad l. Falc. quia intelligitur de eo quod ibi remanſit apud virum de ipſa ſorte, ac ſubſtan-

tia

ſta bonorum, non de vſuris, vel fructibus, & ita tenuit ibi
gloſſ. & Bartol. ponit in dicta l. penult. ad leg. Falcidiam. Et
ideo pro notitia veritatis iſtorum eſt ſciendum, quod mulier
5 † nupta poteſt habere patrimonium triplicis generis, videli-
cet bona dotalia, & quæ ſunt iſta planum eſt: bona parapher
nalia, & hæc ſunt bona mobilia, quæ vxor defert in domum
viri maxime ratione ſui proprij vſus, vel cauſa ſui, & viri. ff.
de iure dot. l. ſi ego. §. dotis. C. de pact. conuent. leg. fin. & iſto-
rum paraphernalium, quandoque vxor tradit viro cuſtodiam
& tunc videtur ei tradere tacite adminiſtrationem & vſum,
vt dictis iuribus, quandoque ſibi reſeruat cuſtodiam, & tunc
vir nullum ius prætendit in illis, vt dicta l. ſi ego. §. dotis. niſi
quemadmodum in illis, quæ ſunt de tertia ſpecie. Quædam
ſunt bona mulieris quæ non ſunt dotalia neque parapherna-
lia, veluti ſunt ea quæ extra dotem, & extra ea quæ vxor in do
mum viri inducit, & iſta differunt ab vtraque ſpecie prædicto
rum, quia in iſtis vir non habet dominium, vt in dotalibus ha-
bet, nec adminiſtrationem ex tacita, ſeu præſumpta mente
6 vxoris vel eius voluntate. Et hinc eſt, quod quando † vir agit
pro vxore ſua ad hanc tertiam ſpeciem, tenetur de rato caue-
re, C. de procur. l. maritus. ſecus cum agit pro paraphernali-
bus, quia nullam præſtat cautionem, quia intelligitur habere
voluntatem vxoris certam, propter ipſorum adminiſtratio-
nem, vt dicta l. fin. C. de pact. conuent. vbi gloſſ. tangit hanc dif
ferentiam inter paraphernalia, & non paraphernalia, vt dicta,
l. maritus. tunc ad propoſitum de fructibus paraphernalibus
7 de his eatenus tenetur † reddere rationem, quatenus conuer-
tiſſet in vſus proprios, quia debuit conuertere in vſum com-
munem ſui, & vxoris, vt dicta, l. fi. de pact. conuent. & notatur
in l. ſi ſtipulatus. §. primo de donat. inter virum & vxorem. &
in his procedit diſtinctio Mart. & Bart. in dicta l. pen. ſic con-
ſumptos induſtriales in compenſationem oneris adminiſtra-
tionis ſuſceptæ. vt dicta, l. fi. de pact. conuent. & ibi tangit glo.
& notatur in d. l. ſi ſtipulatus. §. primo de donat. inter virum,
& vxorem, & hoc in princ. conſilij dixi. de fructibus autem re
rum dotalium eſt certum, quod ſunt viri abſolute pro tem-
pore quo durauit matrimonium, ff. de iure dotium. l. dotis, &
l. pro oneribus, & de his duobus mulieri nihil ad quæſtionem
propoſitam ſatisfit, ſed de tertio caſu, quando non ſunt dota-
lia, neque paraphernalia, ſed tertiæ ſpeciei, tunc ſi volūtas vxo
ris eſſet certa, ſeruanda eſt: nam ſi conſtaret quod contra vo-
8 luntatem eius percepiſſet fructus, † indiſtincte teneretur red-
dere rationem, vt C. de donatio. inter virum, & vxorem. l. de
his. aut conſtat quod percipit de eius voluntate, & tunc, aut
quæritur de extantibus, aut de conſumptis, primo caſu inte-
gre reſtituet extantes, vt in dicta l. ſi ſtipulatus, §. primo. ſecun
do caſu, aut de induſtrialibus, aut de naturalibus, vt ſupra di-
ximus de fructibus paraphernalibus. Et hoc vbi voluntas vxo
ris eſt certa, ſi vero dubia, & iſte proprie eſt caſus noſter, &
hunc caſum omiſit Bartol. quo caſu dico quod ille non lu-
cratur fructus, nec extantes, nec conſumptos, nec naturales,
nec induſtriales, ſed tenetur eos reſtituere mulieri, & de his
proprie loquitur l. penultima in princi. ff. ad lega. Falcid. nihil
extra ſubaudiendo, vel nullam vim faciendo literæ, & eſt ra-
9 tio, quia horum bonorum fructus † non intelligitur in dubio
vir conſumare de voluntate vxoris, ſed potius contra volun-
tatem, & hoc ex multiplici præſumptione. Prima ex com-
muni regula, quæ eſt, ne quis res ſuas videatur iactare, vt l.
cum de indebito. ff. de probatio. Secunda præſumptio eſt,
10 quia † genus mulierum auariſſimum eſt, ff. ad Velleia-
num. l. ſi ego. Et ideo monſtruoſum eſt ipſas velle largiri, qa
regulariter amicitia acquiritur, ſecundum propriam natu-
ram, & communem opinionem, & earum morem, vt dicta,
l. cum de indebito, & l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milit.
Tertia eſt ſumpta ex congruenti perſonarum proportione,
11 quia debet † vir ſubſtentare vxorem de proprio, vel de fructi
bus bonorum dotalium, non vxor virum, ff. de donatio. inter
virum & vxorem, l. ex annuo. Quarta ratione ſumpta ex per-
ſonarum coniunctione, & earum qualitate, ſcilicet quod in-
ter virum & vxorem, in quibus eſt annexa reuerentia ex parte
vxoris propter quam ex eius parte reſultat præſumptio diſſen
ſus, ſeu voluntatis correctio. ff. quarum rerum actio non da-
tur. l. prima §. quæ onerandæ. & Bart. in l. quæ dotis. ff. ſolu. ma
trimon. & quia præſumptio bonorum mulieris eſt præiudi-
cium ipſi mulieri, vnde in dubio videtur eius diſſenſus. l. pri-
ma ff. de furtis. ex quibus omnibus concludo, quod in hoc ter
tio membro hæredes tenentur reddere rationem dictæ vxori
fructuum prædictorum. Recuperus de Sancto Miniato. Bar-
tolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM

Laudum poſt quadriennium parte non cita-
ta, an valeat, & poſt publicationem
bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Arbitramentum latum abſente, & irrequiſito venditore, an valeat.*
2 *Præſentia partis non requiritur in his, quæ fiunt ſine cauſæ cognitione. & nu. 3.*
4 *Compromiſſum parte abſente prorogari non poteſt.*
5 *Verbum placuerit, quid importet.*
6 *Arbitramentum latum poſt quadriennium, an valeat.*
7 *Arbitramentum latum poſt publicationem bonorum, an valeat.*

CONSILIVM. XXII.

THolomeus de Spoleto vendidit cuidam vnā
ſuam poſſeſſionem pro pretio, quod arbitra-
bitur Dominus Ray. qui arbitratus eſt ab-
ſente venditore, & poſt quadriennium ven-
ditore exbannito, & bonis eius publicatis.
Quæritur, an arbitramentum latum abſente,
& irrequiſito venditore valeat. ſecundo an valeat, quia latum
eſt poſt quadriennium. tertio an valeat latum poſt publicatio-
nem bonorum. ſuper primo dico, quod Petrus de Bella perti
ca, ff. de verb. obligat. l. ſi quis arbitratu. dicit quod non valet,
1 † per illam l. quam ipſe allegat pro caſu. quia ſi poſſet fieri ab-
ſente venditore ſtipulatio non eſſet in mora, ita tenet Cyn. in
l. fin. C. de contrahenda emptione. Quidam aduocati conſu-
luerunt contrariis rationibus. primo, quia arbitrator non de-
bet iudicialiter cognoſcere, ſed extraiudicialiter, ſi de nego-
tio informatur, vt no. Innocent. in capitu. Quintauallis, de iure
iuran. facit quod no. ff. de iudi. l. prima de arbitris. ſed & ſi. ſe-
cundum eum. §. primo eodem titu. & quod ibi nota. in Au-
2 thent. vt differentes iudi. §. primo per gloſſ. † ſed ea quæ fiunt
ſine cauſæ cognitione non requirunt partis præſentiam, vt l.
diem proferre, de arbitra. in princip. & leg. ſed & interpellatus
§. primo, eodem titulo. propterea videmus quando aliquis a-
ctus fit per iudicem non iudicialiter, non requiritur partis
3 † præſentia. ff. de bonorum poſſeſſione. l. prima §. penultima,
& ibi nota. Præterea arbitrator habet nudum miniſterium
facti, ſicut executor, qui poteſt expedire ſibi commiſſa, etiā
parte non citata, & de cauſa non cognoſcere. C. de executio.
rei iudica. l. ſi vt proponis. & no. Innocen. in capitulo dudum.
de arbitra. Præterea tempore quo arbitratur vna partium nō
debet requiri, ſicut in euentu cuiuslibet alterius conditionis,
vt puta ſi nauis ex Aſia venerit nam ridiculum eſſet quod na
ui ex Aſia veniente, requireretur partis præſentia, iſtæ ſunt
rationes illius conſultoris. Ad l. ſi quis arbitratu reſpondeo,
quod poteſt dici quod ibi adhibuit aliud impedimentum
mortis vel ſimile, vt ſic arbitrari non poſſit. Vel poteſt dici
4 quod ibi fuit actum de prorogando compromiſſo, † quod
non poteſt fieri parte abſente. l. ſi eum dies §. fin. ff. de arbitra.
Iſta ſunt verba illius conſultoris, & licet prædicta ſubtiliter di-
cta, ſint, ego a dictis Cy. & Pet. non recedo, ſed eos indubitan-
ter dicere veritatem puto Primo per dictam l. ſi quis arbitra-
tu. vbi narratur caſus. nā ſi poſſet arbitrari abſente parte, non di
ceretur fieri mora per ſtipulantem. l. diem. §. ſi quis litigatorū
ff. de arbit. Nec obſtant dictæ reſponſiones, quia omnes ſunt
diuinationes. Præterea de hoc eſt caſus expreſſus, ff. de ædilit.
edic. l. quod ſi nolit. §. ſi quidem. circa finem vbi dī, quod ille
qui emit. vt niſi placuerit, inempta ſit res vel fiat, non poteſt
ſuum placitum, & voluntatem exprimere parte abſente, &
5 eſt aduertendum, quod verbum, † placuerit, idem importat,
ſi arbitratus fuerit, ſcilicet arbitrio boni viri. l. Thais. §. ſoro-
rem. ff. de fideicom. liberta. Propterea eſt caſus etiam C.
de ſecundis nuptiis. l. hac edictali. §. iis illud. vbi dicitur
quod tales arbitratores poſiti ad æſtimandum, ſeu pretium
conſtituendum, coguntur iurare, & ab eis iuramentum

exigitur, ergo apparet quod pars debet eſſe præſens, dum iu-
ramentum exigitur, l. ſi quando. C. de teſt. Præterea hoc vide
mus expreſſum in iudice, qui licet non in forma iudicij co
gnoſcat, vt quando decernit modum dandi alimenta pupillo
tamen debet cognitionem abhibere, & partes interrogare,
& explicare ea, quæ circa ea expediunt, ff. vbi pupil. educari
debeat, l. prima §. ſi non conſtat. quod ita debuit hic facere ar
bitrator, tamen ſi non fecit, non valet arbitramentum. Præte
rea hoc dicit Cynus. expreſſe in arbitratore, qui debet diſcure
re partes, & eas interrogare, quid velit, quantum æſtimat, iſta
eſt amicabilis compoſitio, leg. ſi de meis. §. recepiſſe. in fin. ff.
de arbitra. Præterea expreſſum videtur in leg. legatum. ff. de
vſufru. lega. vbi quando ſit arbitramentum illud de tranſmit-
tendo legatum de vna re ad aliam, debent adeſſe omnes
quorum intereſt, pro hoc ratio facit naturalis, & iuris diſpo-
ſitio, quæ eſt, quod debent requiri hi qui lædi poſſent, cu-
ius præſentia traheret arbitratorem in aliam ſententiam. Nõ
obſtant allegata in contrarium. de bon. poſſeſſio. l. prima, §.
penul. quia loquitur in his quibus parti abſenti paratur præiu-
dicium, vt ibi patet. Non obſtat exemplum de executore
quia illud eſt in eo executore, quando præceſſit cognitio ple-
na, alias ſecus, leg. etſi non cognitio, ſi contra ius, vel vtilita-
tem publicam. Super Secundo puncto, an valeat arbitra-
6 mentum † latum poſt quadriennium, dico quo Specul. in tit.
de arbitra. §. deſteri. verſi vt infra triennium. vi videtur dicere
quod arbitramentum non firmatur tempore, triennij, ſed nec
aliquid boni allegat, nec bene intellexit. Ideo ſciendum eſt,
quod talis quæſtio, ſi talis arbitraretur, deficit illo nolente
arbitrari. vt leg. ſi merces. in princip. ff. loca. C. de contrahend.
emptio. l. fin. Inſtitu. eodem, §. pretium. quando dicatur nolle
arbitrari, iura variant. Ideo dico, quod quandocunque ar-
bitramentum conſiſtit circa ea, quæ ſunt de ſubſtantialibus
contractus, vt circa ipſum reum, tunc debet arbitrari infra
80. dies, niſi aliud tempus ſit expreſſum, vt leg. quod ſi nolit.
§. ſi quid ita. de ædilit. edic. ſi vero arbitramentum conſiſtit
circa extrinſeca, tunc debet arbitrari ſtatim cum poteſt,
alias dicitur nolle. leg. hæc venditio. in princ. ff. de contrahen.
emptio. facit de conditio. & demonſtra. leg. hæ conditio. ali-
quando arbitramentum confertur in tertium, vt in caſu no
ſtro, & tunc poteſt duobus modis contingere. primo, quod
arbitramentum ſit circa perſonam, cui debeat acquiri re exi-
ſtente certa, tunc non dicitur velle arbitrari, niſi cum ſuper
hoc fuit in iudicio interpellatus, antequam poſſet moram
purgare, vt l. cum quidam ita. ff. de legat. primo & ibi no. ſed
vbi perſona eſt certa, & declaratio rei vel pretij, committitur
in arbitrio tertij, vt in caſu conuentionis noſtræ, tunc dici-
tur nolle arbitrari elapſo anno, caſus eſt in leg. fin. C. commu
nia de legat. §. ſed ſi quis. Nec dicat aliquis quod ſit ſpeciale
fauore vltimæ voluntatis, quia in ea ſpeciale eſt, quod illo
non arbitrante tranſit arbitramentum in legatarium, quod
non eſt in contractibus, quia contractus annullatur ſi per cur-
ſum anni deſinit arbitrator arbitrari, quia videtur nolle, argu
mentum, l. fin. C. de contrahenda emptione, & ſic de fuit con
ditio, & hoc eſt commune tam contractibus, quam vltimis
voluntatibus, & hoc gloſſ. ſentit in dic. §. ſed & ſi quis, ſi be-
ne inſpiciatur, & quod per curſum temporis quis dicitur per
fecte nolle, probatur ff. ad Trebellianum. leg. fin. §. primo.
7 Super tertio dico, quod dictum † arbitramentum non tenet
bonis publicatis, tamen ille conſultor conſuluit quod te-
neret, & per conſequens bonis publicatis, vt leg. actus § pu-
blicatione. ff. pro ſocio. tamen hoc eſt quando pactum
ſeu tranſactio tranſit ad hæredes. ff. de probationibus, leg.
pactum, & nota. Speculator. in titu. de arbitra. §. finitur, & §.
ſed nunquid. parcat mihi ille conſultor, nam eſt contra tex-
tum leg. quotiens. §. fin. de nouat. vbi dicitur quod contra-
ctus antecedentis exiſtens poſt publicationem bonorum non
facit obligationem oriri, nec ciuilem nec naturalem, quod
patet, quia ſi ibi naturalis obligatio oriretur, fieret noua-
tio. l. prima §. primo eodem titu. ſed iſta venditio de qua loqui
tur, eſt conditionalis, ſi arbitraretur, leg. fin de contrahenda
emptio. Nec obſtat quod dicitur, quod tranſit in hæredem,
quia poſito quod hoc ſit verum, tamen fiſcus hoc caſu non
habetur loco hæredis, vt dicit gloſſ. expreſſe in terminis no-
ſtris in leg. nouatio. ff. de nouatio. & tangitur ff. de fideiuſ-
ſor. leg. inter eos. §. bonis, & ibi per gloſſ. & expreſſim per Ia-
cobum. de Arena ibidem. Concluditur ergo, dictum arbitra-
mentum eſſe nullum triplici ratione. Bartolus de Saxo-
ferrato.

XXIII.

ARGVMENTVM.

Securitas pro debito non ſeruit pro maleficio.

SVMMARIVM.

1 *Fiducia non habet locum in maleficijs,*
2 *Securitas non debet de debitis publicis intelligi.*
3 *Statutum debet intelligi ſecundum propriam, ſignificationem*
4 *Debitor, & creditor proprie quis dicatur.*
5 *Sententia lata pro priuato contra commune, non poteſt exequi in perſo nam.*
6 *Ciuitas Tudertina in ſuis debitis, de iure communi non habet priuilegia fiſci.*

CONSILIVM XXIII.

STatuto cauetur, quod ſi quis fuerit citatus
quod veniat ad ſe excuſandum ab accuſatio-
ne, vel inquiſitione, & compareret illa die,
& ſequenti, capi non poſſit pro alio debito,
& cæte. Contingit quod A. erat pro certis
debitis exbannitus, & condemnatus in de-
cem, qui citatus comparuit ad ſe excuſandum, & poſt excuſa
tionem eadem die fuit captus pro dicta condemnatione, quę
ritur an potuerit capi de alio debito, debet intelligi præterquã
de maleficio. hoc probatur de his qui ad eccleſias confugiunt
l. ſecunda cum ſua gloſſ. in Authentica. de manda. Principum
1 §. ſed neque autem, & ibi not. gloſſ. vbi dicitur, quod fiducia
1 † data confugientibus non habet locum in maleficiis ibi ex-
ceptuatis, & idem dicit gloſſ. in omni maleficio. Præterea per
l. datur ſecuritas ne quis capiatur intra domum, tamẽ hoc in
telligitur præterquam in cauſa criminali. de regul. iuris. l. ne-
2 mo de domo. Præterea † ſecuritas data non debet intelligi
de debitis publicis, vt in dicta Authenti. de manda. Princ. §. pu
blicorum. Sic ergo ſtatutum prædictum limitatur, & intelli
gitur ſecundum diſpoſitionem iuris communis, vt l. vt grada-
3 tim. §. ſed ſi lege. de munet. & hon. Præterea † ſtatutũ debet
intelligi ſecundum propriam ſignificationem, vt l. non aliter.
ff. de legat. primo. de exercito. l. prima. §. ſi is qui nauẽ. ſed de-
4 bitor † & creditor proprie eſt is qui alienam fidem ſequitur
contrahendo, vt expreſſe dicitur, ff. ſi certum petatur l. pri-
ma. ſed hic ex maleficio eſt obligatus, non ex eo quod quis
fidem ſit ſecutus, & ſic non eſt proprie debitor. verbum er-
go ſtatuti dum dicit, quod debitor qui, non habet locum in
caſu noſtro. Econtra videtur, nam in themate ponitur quod
iſte erat exbannitus, & condemnatus, ſed facta condemna-
tione contractum, qui contrahitur ſententia eſt, vt l. licet §.
idem ſcribit. ff. de pecul. & hoc non dicit lex, quando agitur
de crimine ad aliquem condemnandum debet agi coram
præſide, & iſta dicitur cauſa criminalis, ſed condemnatione
facta tunc agitur coram procuratore Cæſaris, qui eſt iudex in
ter fiſcum, & priuatũ, & ſic eſt cauſa ciuilis, non criminalis. C.
vbi cauſa fiſcalis. l. prima, & quod ibi nota. per hoc reſponſum
eſt ad primam, & ſecundam rationem in contrarium, quan-
do quis capitur pro ipſo maleficio inueſtigando, & puniendo
vnde maleficium eſt cauſa proxima captionis: ſed hic cauſa
proxima eſt ille, quaſi contractus, qui ſententia celebratur,
5 vnde ſicut † ſententia lata pro quodam priuato non poſſet
exequi capiendo eius perſonam, ita nec etiam pro commu-
6 ni. Præterea, ciuitas Tudertina † in ſuis debitis de iure com-
muni non habet priuilegia fiſci. ff. ad municip. l. ſimile. C. de iu
re reipubl. l. ſecunda libr. 11. ſed ad petitionem vnius priuati, p
iſto debito capi non poſſet vetante ſtatuto, ergo & cætera.
Pro hoc reſpondeo ad ſecundam rationem factam in contra
rium, illud loquitur in debito publico, hoc eſt fiſcali: ſed ciui-
tas Tudertina non habet priuilegia fiſci, ergo &c. Præterea a
primo debitore generale eſt, ſiue ex contractu, vt l. Græce. §.
ſi ex delicto. & l. ſi cui. de verborum ſignifi. ſed ſtatutum dicit
quod non poteſt capi pro aliquo debito, ergo &c. & pro
hoc apparet reſponſum ad rationem tertiam, quia in d. l. ideo
ponitur

Digitized by Google

ponitur alluſio. ſeu deriuatio vocabuli, cui non debet ſtari, ſi habemus per l. aliam aliter declaratum, ſicut teſtamentum dicitur, quaſi teſtatio mentis, & tamen non omnis teſtatio mentis eſt teſtamentum, & id in multis ſimilibus exemplis hoc apparet reſponſum, ad ea quæ dicuntur, quod illud ſtatutum eſt poſitum in alijs ſtatutis, quæ continent de ciuilibus, quia fateor quod iſta captura, quæ fit pro condemnatis, fit pro ciuili cauſa, vt probatum eſt ſupra. Concludo ergo, & dico & conſulo, quod dictus A. ex prædictis cauſis non potuiſſet capi de iure, hoc probo potiſſime per l. 1. §. legatus. de iudic. coniuncta l. hos accuſare. circa princip. de accuſat. vbi videtur caſus: nam in §. legatus. datur ſecuritas pro his, quæ ante contraxerunt, iſtam eandem ſecuritatem dedit eis lex pro his delictis, quæ ante commiſerunt, vt d. l. hos accuſare. ratio, quia cauſa huius ſecuritatis erat voluntaria, non neceſſaria, ſed argumentis ſupra factis in contrarium cauſa ſecuritatis erat voluntaria, quia fugit ad eccleſiam, vel ſtat in domo: ſed tunc, quia proxima cauſa ſecuritatis eſt ſimiliter neceſſaria, quia ad iudicium trahitur inuitus, ergo ſecuritas prædicta trahitur ad criminales condemnationes. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM

Vxor relicta domina, & vſufructuaria, liberis inſtitutis, quid conſequatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba, domina, & vſufructuaria, quid importent.*
2 *Teſtatoris mens debet præualere.*
3 *Conſuetudo quomodo interpretetur verba, domina, & vſufructuaria.*

CONSILIVM XXIIII.

PAter in ſuo teſtamento filiam hæredem in-
ſtituit ex certa parte, & pauperes Chriſti in-
ſtituit hæredes ex reſiduo, & ſuam vxorem
reliquit dominam, & vſufructuariam om-
nium bonorum ſuorum, &c. Quæritur quid
1 debeat habere † vxor iſta? in quæſtione no-
ſtra dubium facit, quia ſecundum propriam ſignificatio-
nem verborum, per illa verba, dominam & vſufructuari-
am, intelligitur legatum alternatiue, dominam, & vſufru-
ctuariam, vt l. ſi Titio fundus. ff. de vſufruc. lega. & no. per Dy.
de legat. 1. l. Titia. §. fin. & per Cy. C. ſi mulier ſecundo nup-
ſerit. l. 1. in fin. & tamen de conſuetudine iſta verba interpre-
tata ſunt, quod habeat alimenta, ſicut habebat in vita ſui viri,
quod eſt verum liberis inſtitutis, ſecus in extraneis, vt no. per
glo. dic. l. ſi ſecundo nupſerit. cum ergo in quæſtione no-
ſtra liberi ſunt inſtituti pro parte, & pro parte extranei,
quæritur quid iuris. Mihi videtur quod dictam dominam
non videtur reliquiſſe dominam, ſed magis ei quandam
præeminentiam in domo reliquiſſe, ſicut & tempore viri
defuncti habebat, vt l. 1. ff. rerum amotarum. & ſic non
dicatur proprie domina. ff. de public. l. ſi cum exhibuiſ-
ſet. §. quod au. & ibi per Iaco. de Arena, de verborum ſi-
gnificatio. l. pronunciatio. §. pater, & iſta videtur mens te-
2 ſtatoris, † quæ debet præualere, vt l. 1. de conditio. & de-
monſtratio. ſed ex eo quod dicit vſufructuariam, no. etiam
Odoffre. quod habet plenum vſumfructum, vt recitat
Specul. in titu. qui filij ſint legitimi. §. 1. verſicu. quid ſi
quis ita dixerit. ſed ego dico in quæſtione propoſita, ſtan-
dum conſuetudini ſcriptæ in l. 1. C. ſi mulier ſecundo nu-
pſerit, pro ea parte qua inſtituta eſt filia poteſt percipi de
fructibus, tanquam de alimentis pro illa parte: pro ea ve-
ro, qua ſunt inſtituti hæredes extranei, hoc eſt pauperes,
dico quod ſi eſt tantæ æſtimationis, quod ſufficiat ad Fal-
cidiam, debitam pauperibus inſtitutis, dicta mulier de-
bet habere integrum vſumfructum l. omnes. ff. de vſufruc.
& de vſufru. lega. l. vxori meæ. & ibi no. Nec obſtat, quod
3 conſuetudo † interpretatur, liberis inſtitutis, quod habeat
alimenta tantum, quia cum dicta interpretatio ſit contra
ius, fauore filiorum, catenus ſtandum eſt dictæ interpre-
tationi [illegible] fauor filiorum hoc requirit, & non vltra &
ſic ad extraneos non porrigitur, probatur in de manumiſ. teſta-
men. l. ſi ita ſcriptum. vbi eatenus quatenus reſpicit fauorem
libertatis, ſtamus illi interpretationi, & nõ vltra, probatur opti-
me l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſtamen. & · ō-
munia vniuſque iudicij. l. fi. & ita de facto obtentum fuit. Bar-
tolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Vxor relicta vſufructuaria omnium bonorum, quid conſequatur.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutus non debet in plus teneri, quam principalis.*
2 *Legata annua ſunt plura.*

CONSILIVM XXV.

INſtituit hæredem poſthumum ſibi naſci-
turum ex ſua vxore prægnante, & eidem po-
ſthumo pupillariter ſubſtituit, & ipſam do-
minam M. reliquit dominam, & vſufructua
riam omnium bonorum ſuorum, donec vi-
tam vidualem ſeruauerit. contigit quod na-
tus eſt poſthumus, & adita patris hæreditate deceſſit, & ſubſti-
tutus ex ſecundis tabiſlis hæreditatem adiuit. Quæritur, an di-
cta domina aliquid debeat habere virtute dicti relicti, & quan
tum? Omiſſa opinione Dyn. & aliorum, qui dicunt, quod di-
cta verba important quod dicta domina habeat totum, vt ip-
ſe Dyn. no. in l. Titio §. fin. ff. de legat. 1. & Cyn. in l. 1. C. ſi mu-
lier ſecundo nupſerit. & habita pro vera opin. circa id quod cõ
ſuetudo obſeruat, videlicet quod liberis inſtitutis vigore di-
ctorum verborum vxor tantum alimenta habeat, ſecus inſti-
tutis extraneis. vt no. glo. in l. 1. C. ſi ſecundo nupſerit. modo fa
cit dubium in quæſtione noſtra, quia in principio fuit hæres
inſtitutus filius, hic autem extraneus, quod iſtorum debemus
inſpicere? & videtur quod iſtud legatum iudicetur ex perſona
1 filij, quia ab eius perſona cœpit deberi, & ſic † ſubſtitutus non
debet in plus teneri, quam ipſe filius teneretur, l. qui fundum. §.
qui filios, ad leg. Falc. de legat. 1. l. ſi fundus ſub conditione. §.
ſi pater. E contra videtur quod iſta eſt veritas, quod ex perſo-
na ſubſtituti habeat pro ſequentibus annis, nam tale legatum
eſt annuum, quod patet ex dictione, donec. ff. de annu. lega. l. le-
gatum. de legat. 3. l. qui concubinam. §. vxori. ſed cõſtat quod
2 legata † annua ſunt plura, primi anni pura, ſequentia conditio-
lia. l. annua. de annuis legat. & l. cum in annos. ff. quando dies
legati. & ſic debemus inſpicere initium cuiuslibet anni, vt d. l.
cum in annos. & l. ſenatus. in fi. ff. de donatio. cauſa mortis. cũ
igitur pro ſequentibus annis incipiat deberi ex perſona ſubſti
tuti extranei, vt d. l. ſi fundus ſub conditione. §. ſi pater. ergo ab
eius perſona debet iudicari, vt ſit ſaltem vſufructuaria integre
vt l. vxori meæ. de vſufructu legato. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Sententia tota, an per appellationem ſuſpendatur, ſi in parte quis eſt abſolutus, & in parte condemnatus.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ab una parte ſententiæ, an ſuſpendat totam.*
2 *Appellationi, an uideatur renunciatum per executionem, coram primo iudice petitam.*
3 *Probatio qua requiratur contra tutorem de rebus non poſitis in inuentario.*
4 *Iuratur in litem contra tutorem, qui non fecit inuentarium.*
5 *Actione tutelæ eſt ſpeciale, ut propter culpam iuretur in litem.*
6 *Verba, arbitrio iudicis, quid importent.*
7 *Iuratur in litem contra tutorem qui non fecit, & non exhibet librum rationum.*

Digitized by Google

8 *Iudex an poſſit eligere reuiſores, & aſtimatores ad referendum,*
9 *Liber rationum, qualiter debeat eſſe compoſitus.*
10 *Rationem confuſam edens, non dicitur edere.*

CONSILIVM XXVI.

SI ſuper vno articulo tutor extitit pro parte cō-
demnatus, pro parte abſolutus, qui a cōdem-
1 natione appellauit, an tota † ſententia per ap-
pellationem ſuſpendatur, ſecundum l. 1. in
fi. ff. ad Turpil. quod videtur, quia ſententia
non poteſt pro parte valere, & pro parte non:
contrarium tenet Cy. C. de aduocatis diuerſ.
iudi. l. 1. quia ex poſt facto poteſt pro parte valere, argumento
eius quod dicitur de teſtamento. ff. de inofficio. teſtamē. l. Pa-
pinianus. circa fi. ita dicit ipſe. in contrarium videtur caſus in l.
ampliorem, §. 1. C. de appell. vbi ad iudicem appellationis ſpe-
ctat cognoſcere etiam de ſententia lata contra eum, qui non
appellauit, ſi enim remaneret firma, ad iudicem appellationis
non deuolueret, ad idem quando prouocare non eſt neceſſe,
l. ſi. Nec obſtat l. circa. quia illud contingit propter diuerſita-
tem perſonarum, contra quas agitur: nec enim agendo con-
tra vnum, poſſet pro parte approbare, & pro parte improbare
immo approbando pro parte, totum approbatur, l. placet. ff.
de inoffic. teſta. facit ff. de mino. l. eum. in §. ex cauſa. Secundo
quæritur, retenta opinione quod pro parte tantum ſententia
extinguatur, an pro illa parte pro qua condemnatus eſt tutor,
ſi petita fuerit executio coram iudice primo, videatur renun
2 ciatum † appellationi? Dico quod ſic, quia quandocunque ſu
per aliquo principali, vel incidenti, quod ſpectat ad iudicem
appellationis appellans vadit ad iudicem primum, videtur re-
nunciatum appellationi, C. de re iudic. l. ad ſolutionem. extra
de appel. capitu. ſolicitudinem, in fin. niſi fuerit proteſtatus,
quod illam executionem non petit animo renunciandi appel
lationi, quod dic vt dicto capitulo, ſolicitudinem. in fin. Ter-
tiò quæritur, cum pupillus agit contra tutorem, dicens ip-
ſum tutorem non poſuiſſe res in inuentario, quæ probatio
3 † requiratur? Reſpondeo probatio debet eſſe talis, quod con-
cludat tutorem in dolo vel culpa, ſcilicet quod tutor ſciuit d-
las pupilli, vel communiter ſciebatur, vel quod diligens pa-
terfamilias hoc inueſtigaſſet. Sed quæro, qualiter ſit proban-
dum, vt concludat? & videtur quod ſufficiant indicia, nec re-
quiritur plena probatio. C. arbitrium tutelæ. l. ſi defunctus. ibi
alijs &c. & C. de in lite. iur. l. fi. ſed illa videtur intelligenda de
indicijs hoc eſt probationibus claris, & liquidis. C. de in lite.
iur. l. ſecunda ibi, argum. liquidis, argu. optimum, immo text.
pro hoc C. de iure deliber. l. ſcimus, §. licentia. ibi, vel legiti-
mis modis. Sed circa hoc aduertendum eſt; quia tria ſunt,
ſcilicet, res ipſæ; Item quantitates earum; Item valor rerum.
pone ergo probari contra tutorem, veſtes, frumēta, & libros
fuiſſe in bonis pupilli, ſed non probatur, quot veſtes, vel libri,
vel quanta fuerit quantitas frumenti, vel quantum valuerint,
poſito quod probetur taliter quod includatur culpa, vel do-
4 lus tutoris. Reſpondeo ſicut contra tutorem, † qui nullum in
uentarium fecit iuratur in litem. ff. de adminiſtrat. tuto. l. tu-
tor qui repertorium, in prin. ita eadem ratione, ſi fecit, & ali-
qua omiſit ponere in inuentario, pro illis quæ nō ſunt poſita
iurabitur in litem, quia quantum ad illas inuentarium non fe
cit, & verba illius legis ſic debent intelligi, tutor qui reperto-
rium non fecit, id eſt, quatenus nō fecit. l. Stichum qui meus
erit, de legat. primo. ſub iſto igitur iureiur. veniet quantitas re
rum, & æſtimatio, ſicut ſi nullum inuentarium factum eſſet
vt ibi, quod iuramentum præſtabitur taxatione præmiſſa, l.
videamus. §. iurare. de in lite. iur. & aduertendum quod in
5 actione tutelæ † eſt ſpeciale, vt propter culpam iuretur in li-
tem, vt nota. in l. in actionibus. de in lit. iur. & hoc contra
principale, ſed contra hæredes tutoris debet probari plene, vt
C. de in lit. iur. l. ſecūda §. fi. & per totum. Sed quid ſi iudex con
demnauit in certa quantitate pro rebus non poſitis in inuen-
tario, vel certæ quantitatis habuit rationem compenſando,
non tamen detulit iuramentum in litem? Ad hoc reſpondeo
ſi appello a ſententia, videndum eſt per quem, aut appellat
minor, & debet ſuccumbere: nam licuit iudici non deferre
iuſiurandum, & etiam taxare, dicta, l. videamus, §. iurare. &
etiam delatum ex cauſa non ſequi, vt dicta l. videamus. circa
fin. non ergo grauabit pupillum, immo releuabit. quia
eum non coegit iurare in quantitate, quam taxauit, ſed ſimpli
citer condemnauit. Præterea cum non ex primus actus, vel de
nouo factis in cauſa appellationis appareret, quod bene co-
gnouiſſet iudex, in maiorem quantitatem debuiſſet taxaſſe:
6 quod enim dicitur, arbitrio iudicis, † intelligitur ſecundum
bonam fidem, vt dicta l. videamus. §. iurare. in fi. in dubio præ
ſumendum eſt pro ſententia, quod ſit iuſtè lata, & quod iu-
dex fuerit iuſtè arbitratus, niſi contrarium doceatur, vt nota.
ff. pro ſoc. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum & l. vnde ſi Neruæ. &
ff. de euictio. l. Herenius §. Caia. & quod ibi not. ſi appellat tu-
tor tunc fateor, quod iudex eum grauauit, quia condemna-
uit in quantitate non plene probata, nec ſuppleta per iuramē
tum. poſſet tamen iudex appellationis ipſi iuramentum defer
re, & ſic ſententiam confirmare, cum tota poteſtas ad eum
deuoluatur, dico etiam, quod appellatione interpoſita ab
vno tantum, poteſt iudex exgrauare alium non appellantem,
vt dicta l. ampliorem, & ſupra dictum eſt. Quarto videndum,
qui dicantur fructus recollecti de bonis pupilli, & qualiter fiat
7 probatio? Reſpondeo, tutor † de his tenetur facere librum
rationum, & ſi non fecit, vel factum non exhibet, iudex poteſt
contra eum deferre iuramentum in litem, ff. de tutelis, & rat.
diſtra. l. prima §. officio. & ibi nota, ſed vt dictum eſt iudex po
teſt taxare, item contra hæredem non poteſt in litem iurari,
qualiter ergo probabit pupillus? Reſpondeo, probandum,
eſt quod tales poſſeſſiones erant in bonis pupilli, item quod
dicti fructus peruenerunt ad tutorem, & hæc eſſet probatio
plena Primum probatur ex inuentario, vel alio modo de fa-
cili, ſecundum & tertium poterit probari per ſeruos, factores
& laboratores ipſius pupilli. ff. de adminiſtratio. tuto. l. ad. in-
ſtruendum, & de tute. & ratio. diſtra. l. prima §. ſeruis. & ad-
uertendum, quod iſti tales factores, & laboratores exonerant
ſe, & ſic viderentur teſtificari in cauſam propriam, & ideo puto
quod hoc caſu ſit ſpeciale in odium tutoris, qui librum non
exhibet, vt dicitur in dicto §. de ſeruis, ibi, cum inuentario
proferantur remedio vti debere. ſed ſi poneremus quod tutor
confitetur fructus ſibi datos a laboratoribus, & colonis inte-
gre, ſed negaret tot quot dicit pupillus, tunc coloni eſſent ido
8 nei teſtes. ſed an iudex † poſſit committere aliquibus homi-
bus vt videant & diſcutiant, quot poterunt eſſe fructus poſſeſ
ſionum quolibet anno, & eorum relationi credere? puto poſ
ſe adhibere eos qui negociorum pupilli notitiam habent, &
ab eiſdem inſtrui, & eis credere, vt ff. de rebus eorum. l. magis
puto. §. in primis. C. de vſu. & fruc. lega. l. aduerſus, & ff. ſi cui
plus, quam per leg. Falcid. l. prima, §. cum dicitur. & de condi-
tio. & demonſtra. l. ſi cui libertas. An autem iſti tales ſic poſiti
debeant iurare, dixi de ventre inſpiciend. l. prima §. primo vbi
gloſſ. tangit, & not. in l. iuſiuran. C. de teſt. facit quod ſic, C. de
fide inſtrumen. l. comparationes, de ſecun. nupt. leg. hac edi-
ctali. §. illud. quid ſi iudex primus noluit tales examinatores
dari, nec voluit iuſiurandum deferre? Reſpondeo, ſi iudici
appellationis videbitur, poterit per eum corrigi, Quomodo,
9 & qualiter debet eſſe compoſitus liber † rationum? Reſpon-
deo ſingulariter omnia debent inſeri, vt ſic videlicet ex tali
fundo, a tali colono, tantum tali anno: non enim debet in
genere, nec in ſumma poni, vt poſſit reperiri veritas, vel
falſitas. ff. de conditio. & demonſtrat. leg. antepenultima. C.
10 de tranſactio. leg. cum ea. ſi quis † alteri rationem confuſam
ediderit, non videtur edere, quia intelligi non poteſt,
ff. de edend. leg. argentarius. §. editio. Bartolus de Saxo-
ferrato.

ARGVMENTVM.

Iuramenti de calumnia materia
diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum calumnia, an ſit iuſta cauſa litigandi, qua excuſet ab ex penſis.*
2 *Statutum Bononia condemnat victum victori in expenſis, etiam ſi ſit iuratum de calumnia,*
3 *Expenſa quę debeantur a victo victori.*
4 *Ignorantia iuſta excuſat ab expenſis.*
5 *Iurans non præſumitur immemor diuina ſalutis,*

Litis

6 *Litis euentus dubius eſt.*
7 *Iuramentum de calumnia omitti poteſt.*
8 *§. Hæc autem omnia. inſtit. de pœna teme. litig. declaratur.*
9 *Litigator improbus, & temerarius, quis dicatur.*
10 *Sacramentum calumniæ, a quibus expenſis excuſet.*
11 *Præſumptio, quæ inducitur per ſententiam, tendit ad veritatem.*
12 *Præſumptio vna tollit aliam, & quando.*
13 *Iudex inquirens, & non probans, an teneatur ad expenſas.*

CONSILIVM XXVII.

ANdrutulus egit contra Paulutium, lite conteſtata iuramẽtum extitit præſtitum de calumnia ab vtraq; parte, & per ſententiã diffinitiuam, a qua non fuit appellatum, dictus Paulutius a contentis in dicta petitione Andrutuli fuit abſolutus, & eidem Paulutio dictus Andrutulus in expenſis condemnatus, & in quantum de iure venirent: modo quæritur, vnde iure veniant necne. ſuper
1 quo puncto duo elicio, primum an † ſacramentum calumniæ ſit iuſta cauſa litigandi, quæ excuſet ab expenſis: ſecundo an habuerit iuſtam cauſam litigandi. Ad primum igitur accedens, quod eſt dubium, & Doct. variant, nam Ioan. Andrea. & D. Iaco. Butr. in lectu. Cyn. Pet. Iacob. de Arena & Raynu. de Forliu. tenent quod iuramentum de calumnia non excuſet ab expenſis, maxime per §. hæc autem. Inſti. de pœna teme. litig. & per illam rationem, quia ſecunda præſumptio inducta per ſententiam, in qua ſuccubuit, tollit primam inductam per iuramentum calumniæ, argum. §. ſi damnetur. in l. nam & poſtea. ff. de iureiur. & quod iuramentum calumniæ præbeat iuſtam cauſam litigandi, & excuſet ab expenſis quibuſcunque factis in cauſa, tenet Iacob. Butr. in recollect. & in l. Iulianus de act. emp. ob quam cauſam factum fuit ſtatutum
2 Bononiæ, † quod victus victori condemnetur in expenſis, etiam ſi iurauit de calumnia, cum quo concordat Dy. & Iac. de Arena in l. qui ſolidum. §. etiam ff. de legat. 2. & D. Ioan. Paraten. & Dominus Andrea. filius D. Andr. Zaphi de Piſis. Iacob. de Belu. & D. Nicolaus Matarel. in q. quam Piſis diſputauit, quæ incipit, ab expenſis quibuſcunque excuſetur tanquam habens iuſtam cauſam, & tenet etiam. Matt. Sill. cuius verba recitat Cyn. C. de Epiſco. & cler. authent. generaliter. in verbo, alij dicunt aut iuramentum, & illa opinio eſt veriſſima iuncto vno verbo, vt infra dicam. Mihi igitur in hoc articulo
3 conſulendo videtur ſic dicendum, † quod aut expenſæ erant debitæ iure actionis, puta ex promiſſione, & tunc iuramentum de calumnia non excuſat ab expenſis, arg. l. ſi mulier. & quod ibi no. in glo. §. ſi rem. ff. de legat. 3. aut non fuerunt promiſſæ, & tunc recipio dictam diſtinctionem Mart. Silla. & Cyn. quia aut fuit iuratum de calumnia, & tunc, aut euidenter probatur calumnia aliter, quam per ſententiam victoriæ, & tunc etiam in expenſis condemnandus ſit. argumen. l. prima, & quod ibi nota. C. de aduoca. diuer. iud. aut euidenter non probatur, & tunc excuſatur ab expenſis. de hoc do tibi textum ad literam non violando literam in l. prima, ff. ſi mulier ventris nomine, & do tibi gloſſam ordinariam, a qua conſulendo non eſt recedendum, cum ipſa melius cæteris intellexerit, in Authent. ea de iud. §. oportet, colla. 6. & hoc credo voluiſſe gloſſ. in l. properandum. §. ſin autem. C. de iudic. ſecundum authen. generaliter. & in l. cum quidam, & in dicto
4 §. ſin autem. vbi dicunt, quod iuſta † ignorantia excuſat ab expenſis victoria non obſtante: nam iuſta & bona ignorantia fuit ſi iurauit de calumnia, aut non fuit iuratum de calumnia, & tunc, aut apparet aliter ex actis cauſæ, vel præſumptiue, ſeu coniecturate, vel alio modo coniecturate, vel aliquo modo litigantem habuiſſe in aliqua parte iudicij iuſtam cauſam litigandi, & tunc indubitanter credo eum non eſſe condemnandum in expenſis. aut non apparet, nec iurauit, & tunc eſt condemnandus, per regulam, quæ eſt in dicto §. ſin autem alterutrum, & l. properandum. C. de iudici. Et quod iuramentum de calumnia excuſet, vt dixi, patet: nam ille in expenſis debet condemnari, qui improbe, & temere litigauit, vt in dicto §. ſin autem, & in §. ad excludendas. in Authentica de litigioſis. ſed qui iurauit de calumnia, non poteſt dici improbe, & temere litigaſſe, licet ſuccumbat, cum
5 non præſumatur † immemor diuinæ ſalutis, vt l. fina. C. ad legẽ Iuliã. repetund. & extra, de reſcriptis. capitulo ad audientiam. Item, cum ſæpe contingat ſub iuſto quem petire, & habere ſuam iſtam cauſam etiam ſuccumbere, vel per defectum probationum, vel quia ſibi ſubripitur illud, per quod fouebat bonam cauſam, vel quia imperitus cognouit, vel quia non habuit bonum aduocatum, vel pro-
6 curatorem, & cum dubius ſit euentus litis, † vt ff. de peccul. l. quod debetur. & non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. C. de probatio. l. neque natales, & vnde cogna. l. non hoc. Ioann. Andreas. hoc tenuit. hanc etiam opinionem tenent Gloſſ. iur. can. extra, de dolo, & contumacia. capitulo, fin. decimatertia quæſtione ſecunda capitulo, in primis. Cum igitur gloſſ. iur. cano. & iur. ciuil. & præfati Doctores profundiſſimi hanc teneant opinionem, ego ab eis non diſcedo, hoc etiam tenet Gulielm. in Specul. de expenſis, §. nunc dicamus, licet aſſerat aliter ſeruari de conſuetudine, & notatur in l. ſciunt, de excuſatione tutorum, l. prima, C. de ſumptib. recuperan. libro decimo, pro qua opinione inducebat etiam Nicolaum. Matarellum in ſua diſputatione, D. Raynutium in l. tertia §. proinde. ff. de iureiuran. ſed ille textus meo videre loquitur in iuramento veritatis. Non obſtat l. properandum. §. ſin autem. vbi eſt regula generalis, quod victus victori in expenſis condemnetur, & in omni cauſa iuratur de calumnia, ergo & cæter. Reſpondeo, quod immo ſæ-
7 pe contingit, quod non iuratur de calumnia, † quando tacite fuit omiſſum, quod fieri poteſt, vt eſt caſus extra, de iuramento calumniæ. capitulo, primo, libro ſexto, & ita dixit Iacobus. de Belu. in Authentica. de his, q ingre. ad appella. §. fin. collat. vltim. & nota. gloſſa. & D. Iacob. Butri. & Docto. in l. ſecunda §. ſed quia veremur. C. de iuramento calumniæ. quo caſu victus victori ſecundum prædictam regulam in expenſis condemnabitur, niſi aliter quoquomodo appareat ex actis, ſaltem coniecturatis, eum habuiſſe iuſtam cauſam litigandi. at vbi non fuit remiſſum tacitè, ſed præſtitum tunc ab expenſis excuſatur, vt dixi: vel ſi ſit iuratum, non excuſat vbi de euidenti calumnia probaretur aliter, quam per ſententiam in qua ſuccubuit, quod probauit tunc, quando in aliqua iudicij parte apparet eum habuiſſe in aliquo quod petitur, in totum vel pro parte iuſtam cauſam litigandi: ſed ſi doceant, vel in actis appareat, quod in parte aliqua eius, quod petebat habebat iuſtam cauſam litigandi, licet ſuccumbat, non condemnabitur in expenſis, & iſta ſunt optima verba Domini Nicolai prædicti, & Domini Zaphi. de Piſis, & dicti Domini Raynu. de Monte. & hoc volunt omnes gloſſ. quæ dicunt, quod victus victori, & cæte. niſi contumacia, & iuſta cauſa excuſet, vt ſu-
8 pra dixi. Non obſtat † §. hęc autem omnia. Inſtitut. de pœna temere litigand. qui optime facere videtur pro contraria opinione, & aduerte quod ille textus, prout eum intelligunt Doctores prędicti, & ego, facit pro nobis, & ſic neceſſario, vt gloſſ. ſoluit debet intelligi. Tu habes Inſtitu. de pœna temere litigand. in princi. verſicu. idque, eo quod temere litigans aliter punitur pœna pecuniaria, alij iuriſiurandi, alij metu infamiæ, poſtea ſequitur §. hæc autem omnia. ſequitur quod pro his introductum eſt, vt eſt pręfatum iuſiurandum ſubaudiendum præſtet quilibet litigator in quacunque cauſa: in quo caſu intelligo quod, licet poſtea ſuccumbat, non punitur niſi pœna periurij in futuro ſeculo, ſicut & olim illa tantum puniebatur, cum in hoc nil inducit Imperator. Sequitur vt pro his litigator, & cæter. intellige vbi non iurauit de calumnia, & in hoc noui quid inducit Imperator, quia olim, vbi non iurabatur de calumnia, puniebatur in decima parte litis. hodie in ſumptibus litis condemnabitur, per iſtum §. & iſto modo intelligendo gloſſ. ſaluatur, & opinio noſtra eſt vera. Vel dic, & iſta eſt optima reſponſio, quod poſito quod ille §. hæc autem omnia. intelligatur, quando iurauit de calumnia, quod condemnetur in expenſis, quod tamen non credo verum; tamen optimum reſponſum, quia eſt verum vbi expreſsè probatur victum fuiſſe in euidenti calumnia, & in nulla parte eius, quod petebat eum iuſte litigaſſe, non apparet ex actis, vel aliter quam per ſententiam, in qua ſuccubuit, per ea quæ
9 ſupra dixi. & hoc credo voluiſſe ibi tex. qui dicitur † improbus litigator, vel temerarius, cum nullus dici poteſt, qui ſaltem partem eius, quod petebat iuſte, petebat euidenter, vel præſumptiue, ſententia non inſpecta, & ſic remanet vera diſtinctio, quam ſupra feci, quæ eſt notabilis. Et aduerte, quod omnes concordant, quod ſacra-
10 mentum † calumniæ excuſat ab expenſis. ſed quidam

dicunt quod non ab expēſis, quæ veniunt ob temeritatem. Ego credo non eſſe differentiam aliquam inter iſta, nec ſcio inuenire quod aliæ ſint expenſæ præſtãdæ ob calumniam, aliæ ob temeritatem, immo credo eas eſſe eaſdem, & ſic rite & recte inſpicienti apparebit. Non obſtat quod poſſit dici quod per ſententiam tollatur præſumptio prima inducta per ſacramentum, per §. ſi damnetur, quia reſpondeo, quod iſtud nihil facit nam illud valet, vbi vtraq; præſumptio tēdit ad idem, & neceſſario eſt apta ad tollendam primam, vt dixi in l. ſi is qui, ff. de vſuca. in repet. mea. Sed iuramentū calumniæ tollit præſumptionem temeritatis, & perfidiæ, & credulitatis malæ: nam cū iuro, ego iuro quod credo me fouere bonam cauſam, & credo me iuſte litigare, & quod ſic nunc voco aduerſarium meū in ius, vt de eo truffer. & ſic ſemper iurando habeo pro me bonam præſumptionem, ideo non teneor ad expenſas. ſed præ-
11 ſumptio, † quæ inducitur per ſententiam tendit ad veritatem, vt ſic, an iuſte litigabas, vel non, ſuperior videat, an putabas te iuſte litigare, vel non, & ſic vna non eſt apta ad aliam tollendam, & iſta eſt bona reſpōſio, quam facit ſupra Io. Para. D. Andrea. Raph. de Piſis. Poſſes etiam dicere, quod ille §. ſi damnetur, non dicit illud ad quod allegatur: nam ille §. habet duas lecturas, & ſecundum primã non facit ad cauſam noſtrã. Sed ſecundum caſum ſecundæ lecturæ etiam nō facit: ibi reus iurauit in vna cauſa, poſtea ex eodem facto in alia inſtantia nō oppoſuit exceptionem iuſiur. & ſic eſt quod ſibi imputet. In caſu propoſito non poteſt obiici iuranti, quia nō oppoſuit exceptionem, ideo non facit §. ille. Poſſum et aliter reſpondere,
12 quod vna præſumptio † tollit illam, ſ. vbi ſecunda præſumptio eſt obligatoria, & etiam prima, ſ. ubi vna eſſet liberatoria alia condemnatoria, tunc abſolutoria per condemnatoriam tolli non poteſt, ſed econuerſo ſic. fauore libertatis, l. Arrianus de act. & oblig. 1. & dixi tibi anno in d. §. ſi damnetur. Et licet aliqui dicant ſequi ex iſta opinione abſurdum, quia in omni cauſa iurabitur de calumnia, & poſtea non tenebitur ad expēſas, & ſic quilibet de facili litigio fatigabitur; ego dico quod eſt æquiſſima, quia ſi probabitur euidenter ipſum in aliqua parte eius, quod petebat non litigaſſe iuſta de cauſa, ipſe tenebitur ad expēſas, vt ſupra dixi, hoc debet aliter probari, quam per iniam. Item non eſt veriſimile, quia etiam ille litigator ex parte ſua fatigabitur in expēſis, & ſufficit eum in futuro ſeculo pœnam mereri, vt no. Inſti. de pœna teme. litigan. in princ. Nō obſtat l. 1. C. de ſumpt. recuper. & l. ſeueritatem, C. de excuſ. tut. quia ibi nominatores non præbuerunt iuramentum. Vel poſito quod iuraſſent, ibi expreſſe dicit, quod apparebat,
13 quod fraudulenter. Nō obſtat quod poſſit dici, iudex † iurat in principio ſui officii, vt in Authē. vt iuſiur. in princ. & tamē ſi inquirit contra aliquem, & non probat, debet teneri ad expēſas, argu. d. l. ſeueritatem. quod non eſt verum, niſi eſſet in euidēti calumnia, & vera, vt dixi ff. de acquiſ. l. ſi cui. & Dyn. in l. ab executore. §. nunciatores, ff. ad Turpil. Item vbi iurauit generaliter, quod iuramentum generale non poteſt ita excuſare ſicut ſpeciale, ff. ſi quis caut. l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ex quibus mihi Bartolo de Saxoferrato concludendo videtur, & ita cōſulo per D. Vicarium Dñi Capitanei pronunciandum eſſe quod expenſæ de iure in caſu propoſito propter iuramentum de calumnia nō veniant, & ſic dicto Paulutio dictum Andrutulum actorē, qui in principali ſuccubuit, nō eſſe condemnandum in expēſis aliquibus factis in dicta cauſa, ſed abſoluendū eſſe, quamuis aliter non appareat eum iniuſtam cauſam habuiſſe litigandi. Et ita in omnibus, & per omnia dico pronunciandum eſſe in præfato dubio. ſic etiã ↄſuluit Dominus Paulus Simonis de Peruſio, legum Doctor. Bartolus.

ARGVMENTVM

Subſtitutio facta de poſthumo, an valeat;

SVMMARIVM.

1 *Hæres inſtitutus in re certa, quando habeatur loco uniuerſalis hæredis & nu. 2.*
3 *Teſtamentum non habens hæredem, eſt nullum.*
4 *Teſtator poteſt prohibere ius accreſcendi.*
5 *Subſtitutus præfertur coniuncto.*
6 *Teſtamentum continens repugnantiam, & perplexitatem, eſt ipſo iure nullum.*
7 *Leges, ne locum habeant in ſuo teſtamento, an quis vetare poſſit.*
8 *Lex diſponens, quod expreſſio conditionis, quæ tacite ineſt non ſuſpendit, quomodo intelligatur.*
9 *Vulgaris tacita requirit aditionem.*
10 *Poſthumę inſtitutione rupta, rumpitur ſubſtitutio.*

CONSILIVM XXVIII.

BArtolus Gratioli fecit teſtamētum, in quo reliquit Dñę matri eius 40. flo. & in his eam hęredē inſtituit, & iuſſit eã eſſe tacitã, & contētam, & plus de bonis ſuis non petere, vel habere, & ſi plus peteret, cadat ab ipſo legato. Itē indicauit, & reliquit filiæ naſcituræ, ſi vnica naſceretur de ventre ipſius Dñæ Angelæ eius vxoris, quæ dr̄ eſſe prægnans ex eo, 12. & in his eam dotauit, & ſ. ſequitur. Itē iuſſit, & voluit quod ſi naſceretur vna filia, & moreretur in pupillari ætate, vel quandocunq; ſine filiis legitimis, ſibi hęredes inſtituit vniuerſales Cocchum, & Angelum fratres ipſius teſtatoris pleno iure. Et infra ſequitur, quod ſi filius maſculus naſceretur ex ipſa Dña Angela, inſtituit eum hæredem vniuerſalem, cōtigit quod mortuus eſt teſtator, deinde poſt mortem ex dicta Dña Angela nata eſt vna filia, quæ aliquibus diebus vixit. & mortua eſt ſuperſtite matre, & auia paterna, deinde mortua eſt auia: & nunc dicta Dña Angela pet. hæreditatem dicti Bartoli Gratioli, dicens ſibi deberi ex perſona ſuæ filię poſthumæ. ex diuerſo ecōtra dicti fratres ſubſtituti tam vigore dictæ ſubſtitutionis, quam vigore auiæ paternæ dictæ poſthumæ, quæ erat mater ipſorum ſubſtitutorū. quæritur qd iuris. Ad hãc quæſtionem examinandã poſtus oportet videre de viribus ſubſtitutionis de ipſa filia poſthuma, an valeat; cū ipſa ſola nata teſtamēto non reperiatur hæres vniuerſalis, & vr
1 quod ſic, quia hæres † inſtitutus ex re certa habetur loco vniuerſalis hæredis, ſi nō reperiatur alius inſtitutus, l. 1. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. inſtit. & l. ex facto, eo. titu. & C. eo. l. quoties. In cōtrarium vr̄. & iſta eſt veritas, quod inſtitutio illa nō valuit propter illa verba, & plus de bonis petere non poſſit, & ſi plus peteret: nam illud quod dicit, qđ inſtitutus ex re certa habe-
2 tur loco hæredis vniuerſalis, † eſt verum niſi voluntas teſtatoris manifeſtiſſime refragetur, vt l. quotiens. §. ſi duo. de hære. inſtit. & ibi eſt expreſſum. Cum ergo hic expreſſe dixit, quod plus petere non poſſit, apparet quod non eſt loco vniuerſalis
3 hæredis, ſed loco legatarii, & ſic eſt teſtm̄. † quod non hēt hęredem, & ſic nullum, vt l. proxime. ff. de his quæ in teſt. delentur. & Inſtitu. de legat. §. ante hæredis. Prętereà, quod teſtator
4 poſſit prohibere ius † accreſcendi, & ſic prohibere ne portio vacans accreſcat inſtituto in certa re, ſeu portione, eſt tex. ſecūdum vnam opinionem, ff. de vſufruc. l. dñs. §. 1. & ibi not. ff. de iniuſ. rup. teſt. l. pe. & de lib. & poſthum. l. poſthumus, ver. nam & cum duobus, quod ſic declaro, ſi duo ſint inſtituti, ex quibus primus eſt exhæredatus, & duo alii inſtituti, a quibus poſthumus præteritus eſt, certum eſt quod teſtator dando ſubſti-
5 tutum prohibuit ius accreſcendi, quia † ſubſtitutus præfertur coniuncto, vt C. de fideic. auth. hoc amplius, & no. de acquiren. her. l. qui patri. Si igitur portio vnius ex inſtitutis deficiat, non poteſt venire ad alium hæredem coniunctum, quia teſtator dando ſubſtitutum prohibuit. Item ad ſubſtituendum nō pōt peruenire, quia gradus ille non valuit, & ſic ne decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus totum teſtamentum reducitur ad cauſam inteſtati, & hoc expreſſe glo. intelligit in dicto ver. nam & cum duobus, & iſte eſt intellectus l. j. in prin. ff. de iniuſ. teſta. ita ergo in propoſito, cum teſtator prohibuit ne totum accederet inſtituto ex re certa, totum teſtm̄ eſt irritum. Alius caſus qui ponitur in d. l. 1. nō obſtat, q͂a ibi fuerunt inſtituti inuicem ſubſtituti, vnde eos inuicem ſubſtituēdo noluit teſtator inter eos ius accreſcendi adimere, ſed augere, vt ſic poſſit venire, vel iure inſtitutionis, vel iure accreſcendi. caſus eſt C. de impub. & aliis ſubſtitut. l. teſtm̄. ff. de acq. hær. l. ſi quis hæres, & no. per glo. & Dyn. in l. nec in his, §. hæres. eo. ti. Preterea, qn̄ ex verbis teſtatoris colligitur perplexitas, ſeu re-
6 pugnantia, † tunc teſtamentum eſt ipſo iure nullum. l. ſi Titius. de cond. inſtit. ſed hic eſt huiuſmodi, ergo &c. dicit enim & plus petere non poſſit, & ſi plus peteret, cadat a dicto legato. aut enim vult illud legatum tm̄, & teſtm̄, eſt nullum, quia decederet pro parte inteſtatus, & pro parte teſtatus: ſi vero totum peteret, a toto caderet. Concludo ergo quod inſtitutio nulla eſt. Non obſtãt prædictis ff. de hære. inſtit. l. ſi quis ita hr̄s inſtitutus, excepto fundo. hoc importãt, l. in fundo te nō inſti

tuo,

Digitized by Google

tuo, non autem prohibet poteſtatem ſui iuris tacite accedere,
ſed ſi expſſe diceretur, ꝙ fundũ hæres petere non poſſet, & ſic
volũtas teſtatoris manifeſte intercederet, tunc non valeret, vt
d. l. quoniens. §. ſi duo, & dictis iuribus. Non obſtat ſi dicatur,
7 nemo pòt facere ꝙ leges, † quæ aliquid de neceſſitate diſpo-
nunt, vt ꝙ teſtm̃ habeat ſeptẽ teſtes, & ſimilia, habeãt locum
in ſuis diſpoſitionibus: tunc ſi teſtator vellet contrariũ nõ poſ-
ſet, immo teſtm̃ eſſet nullũ, vt d. l. nemo poteſt, nã quædã ſunt
leges quæ aliquid diſponunt ſupplendo defectum voluntatis
defuncti, vt in caſu propoſito, ſi teſtator non fecit hæredẽ vni-
uerſalem, lex præſupponit eum quem ex parte hæredem inſti-
tuit, in totum hæredem eſſe, & ideo in totũ ſibi dat, ſed ſi appa-
ret manifeſte teſtatorem voluiſſe contrarium, tunc ceſſat le-
gis præſumptio, vt dictis iuribus, immo totum teſtamentum
irritatur, quia nõ poteſt pro parte decedere teſtatus, & pro par-
te inteſtatus, vt dictum eſt, ſi lex introducit, quod in conditio-
nibus quæ conſiſtunt in non faciendo cautio Mutiana habet
pro implemento conditionis, vt l. Mutianæ de condit. & de-
monſtrat. ſed ſi apparuerit teſtatorem aliud ſenſiſſe, tunc ceſ-
ſat Mutiana, poſito quod ex hoc irritetur diſpoſitio libertatis,
quæ eſt ita fauorabilis, vt ff. de manu. teſta. l. fin. Item ſi diſpo-
8 nit, † quod expreſſio conditionis, quæ tacite ineſt, non ſuſpen
dit: hoc verum, niſi appareat teſtatorem aliud voluiſſe, vt l. in
conditionibus. §. 1. de condit. & demonſt. Concluditur ergo
inſtitutionem dictæ poſthumæ eſt nullam, & idem eadem ra-
tione de matre dicti teſtatoris. Sed reſtat videre de vtrib. ſubſti-
tutionis, & ſucceſſores dicti ſubſtituti volunt venire vigore
dictæ ſubſtitutionis pupillaris, & non poſſunt, quia ex teſtamẽ-
to non poſſunt, nec poterit adiri hæreditas, vt dictum eſt, ergo
non valuit ſubſtitutio pupillaris, vt l. 2. § adeo, de vulg. & pu-
pili. aut volũt venire ex vigore tacitæ vulgaris, & ſimiliter nõ
9 poſſũt, ſm Dy. & alios, q dicunt ꝙ tacita † vulgaris requirit adi-
tionem, vt l. ꝙ ſi filius de capt. & poſtli. reuer. ꝙ tenet Cyn. in l.
precibus. C. de impub. & aliis ſubſtitutionibus, in materia vul-
garis, & multi alii. ſed poſito quod non requireretur aditio, ta-
men idem adducit, quia iſta poſthuma non reperitur inſtitu-
ta taliter quod adire poterit, nec exhæredata, ergo teſtamen-
tum eſt nullum, vt l. poſthuma de lib. & poſthum. præterita ta-
lis ſubſtitutio vulgaris cœpit depẽdere ex inſtitutione poſthu-
mæ, rupta ergo inſtitutione poſthumæ rumpitur ſubſtitutio,
10 † vt l. 3. § fin. & ibi not. de lib. & poſth. & de iniuſto teſtam. l.
nam ſub conditione. § 1. Concluditur ergo dictum teſtatorẽ
inteſtatum deceſſiſſe, & ſic dicta filia hæreditatem tranſmiſit
ad matrem, C. de ſuis & legit. apud hoſtes. & ſic dico & con-
ſulo ego Bartolus.

ARGVMENTVM.

Quod laudum habeat vires à die ſcientiæ.

SVMMARIVM.

1 *Terminus ſolutioni appoſitus incipit à die ſcientiæ.*
2 *Inſtrumentum ſufficit quod legatur, nec debet dari copia, niſi petatur.*

CONSILIVM XXIX.

SI Arbiter laudauit quod Titius debet dare Se-
io 10. infra 15. dies proxime futuros, & Titi-
us ignorans non dedit: demum a tẽpore ſen-
tentiæ fuit in mora pluribus diebus, an inci-
dent in pœnam? Ad quę reſpõdeo, quod di-
1 cta verba, infra quindecim dies, † debent in-
telligi a die dati laudi, & ſcientiæ, caſus eſt de ſtatuliber. l. 3. §.
ſi quis hæred. abſurdum enim eſſet aliter intelligere. vt l. ſi dec.
in princ. ff. de cõd. indeb. vnde ſtãdo per quindecim dies poſt
ſcientiam, eſt in mora, & incidit in pœnam. Secundo quæri-
tur, laudatũ eſt, quod debet facere adinuicem finem & quie-
tantiam generalem infra vnum menſem à die lau laudi, vnus
fecit quietationem notario, & notarius notificauit, nec oſten-
dit inſtrumentum; quæritur an incidat in pœnam? reſpondeo,
2 ſufficit, † ſi inſtrumentum legatur. nec debet dari copia, niſi pe-
tatur, de electione, c. cauſam. inſtrumentum autem, nõ eſt au-
ctoritatis, niſi à notario. ſufficit enim quod notarius notifica-
uerit, nec oſtendere tenetur, vel dare inſtrumentum niſi fue-
rit petitum. Item aduertendum, ſi tu non feciſti mihi finem,
nec ego tibi, & ſic neuter incidit in pœnam. Vnde in prædi-
ctis multum aduertatur. Bartolus.

ARGVMENTVM.

Pupillaris expreſſa, an excludit matrem.

SVMMARIVM.

1 *Pupillaris expreſſa excludit matrem totaliter.*
2 *Subſtituti, an excludant matrem.*

CONSILIVM XXX.

IN Chriſti nomine Amen. Caſus talis eſt qui-
dã nomine Menchus Ioannis habebat quan
dã eius filiam noĩe Vannã, & quendã eius fi-
liũ noĩe Vannẽ, ex d. Iſola eius vxore, qui Mõ-
chus condidit teſtm̃. in quo inſtituit dictam
Vannã eius filiã in 2l. libris. in nĩbus aliis ſuis
bonis inſtituit prędictũ Vannẽ eius filium hęredẽ vniuerſalẽ,
hac cõditione appoſita, quod ſi dictus Vannes eius filius deceſ-
ſiſſet in pupillari ætate, vel poſtea qñcunq; ſine filiis, vel cum
filiis in pupillari ætate decedentibus, ſubſtituit dicto Vanni
Vannã eius filiã ſororẽ carnalem dicti Vãnis, vulgariter, & pu-
pillariter & per fideicõmiſſum. & ſi dicta Vanna deceſſiſſet
ſine filiis legitimis & naturalibus in pupillari ætate, vel poſtea
qñcunq;, vel cũ filiis in pupillari ętate decedentibus, voluit ꝙ
quinta pars ſuorum bonorum deueniat in Maſium, & ſubſti-
tuit pnominatos dictæ Vannæ vulgariter & pupillariter & per
fideicommiſſum in dicto teſtamẽto. Modo mortua eſt dicta
Vanna, deinde Vãnes in pupillari ætate, ſuperſtite matre, quæ
intrauit tutelã, & inuentarium facere. Quæritur modo, an ma-
ter ſuccedat d. Vanni, an ſubſtituti Vannæ, quæ prius deceſ-
ſit quam Vannes, In nomine Dñi Amen. In quæſtione noſtra
non eſt dubium quod dicta filia fuit ſubſtituta filio pupillo p
illa verba, in pupillari ętate &c. Item non eſt dubium ꝙ illi fi-
liæ iſti qui modo petunt hæreditatẽ fuerunt vulgariter & pu-
pillariter ſubſtituti, per illa verba, prædictos vulgariter & pu-
1 pillariter. Nõ eſt dubium, ꝙ † pupillaris expreſſa, prout fuit
iſta, excludit matrem totaliter. l. Papinianus. §. ſed nec impu-
beri. ff. de inoff. teſt. l. precibus. C. de impub. & aliis ſubſtitu-
tionibus, extra de teſta. c. ſi pater, lib. ſexto. Dubium tamen fa-
cit in quæſt. prædicta, ꝙ prędicti qui nũc petunt hæreditatem
prędictam fuerunt ſubſtituti dictę filiæ, ſ. Vannę, Vanna fuit
ſubſtituta filio. Vnde cũ proponatur quod dicta Vanna deceſ-
ſerit antequã dictus filius maſculus deceſſerit, videtur ꝙ præ-
dicti ſubſtituti non ſuccedant dicto filio, quia ei non fuerunt
ſubſtituti. Item dictę Vannę non ſuccedunt, quia deceſſit an-
tequam filius, pro hoc videtur caſus in l. pen. de vulg. & pupil-
la. ſubſtit. in contrarium, & iſta eſt veritas, quod dicti ſubſtituti
2 † ſuccedunt, matre excluſa, nam primus gradus eſt filii inſtitu-
ti, ſecundus gradus eſt filiæ ſubſtitutę, tertius eſt prędictorum
qui ſunt ſubſtituti ipię, licet ergo filia primo deceſſerit, tamen
illi ſubſtitutioni tertio gradu ſuccedunt filio. caſus eſt expreſ-
ſus in l. quandiu. ver. his autem, de acquirenda hęreditate. ff.
hoc patet ex mẽte teſtatoris, ſi n. voluiſſet eos ſuccedere filiæ
in eius hæreditate, repetiiſſet etiam hereditatẽ filii primo de-
cedentis, multo magis voluit ꝙ ſuccederet ipſi filio, pro hoc
facit ꝙ not. in l. qui duos, in prin. ff. de rebus dubiis, pro hoc l.
1. §. ne aũt. C. de caduc. toll. vbi deficiente condõe primi venit
ad eius ſubſtitutos. Non obſtat. l. 1. q a ib. filia deceſſit pubes,
vñ oĩs ſpes illius ſubſtitutionis iã defecerat, ſecus ſi deceſſiſſet
impubes, vt ibi innuit glo. Concludo ergo dictos ſubſtitutos
admittendos, & matrem excludi. Bartolus de Saxoferrato.

ARGVMENTVM.

Dationis in ſolutum de bonis minoris mate-ria diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 *Aſtringens ſe ad aliquid quod limitet factum de quo agitur licet illud non eſſet de neceſſitate, ſi tamen illud non probat, ſuccumbit.*
2 *Factum quod certo tempore fieri debet probandum eſt.*
3 *Coniunctus non præſumitur ignorare facta coniuncti.*
4 *Renunciare quis non poteſt illi iuri quod eſt introductum propter eius imbecillitatem.*
5 *Contrahens cum minore, conſtitutione prohibente, peccat mortaliter.*
6 *Iuramentum non extendit vires ſuas vltra iurantem.*

CON-

CONSILIVM XXXI.

IN quæſtione inter fratrē Bonelli legitimū adminiſtratorem filij ꝯ Inſulam quondā Ioānis Angeli & Cecchunū filios dicti Ioānis in curia gñali ducatus Spoleti: Viſa petitione ꝓdicta in dicta cauſa, & allegationibus factis hinc inde, vīꝗ partes iudicis ſint vel eſſe debeant tales, ꝙ dictos reos conuentos abſoluat a petitione prędicta & ꝯtentis in ea. hoc aūt eſſe uerū ꝓbo per illas rōnes cōgruentes, quibus rñſum non video, vt ſic nō vt allegator, ſed vt ꝯſultor ſcribā. Prima rō eſt, ꝙ actor in libello aſſerit, quod dicti conuenti dederunt inſolutū legitime rem de qua contēditur anno Dñi 1341. de menſe Auguſti dicti anni, & ſe aſtrinxerunt ad dationē factā certo tpe, & duo teſtes qui videnť probare dictā dationē in ſolutum, videlicet Mattiolus tali & Palettus Angeli, nō probant tēpus deductū in petitione. nā Mattiolus dicit ꝙ fuit iā decem annis elapſis, de mēſe & die dicit ſe non recordari, & ſic non probāt annū nec mēſem: Palettus vero dicit ſe non recordari de menſe vt ex eorū actis apparet.

1 Ex hoc arguitur ſic, ille qui aſtringit † ſe ad aliquid quod limitet factum de quo agitur, licet illud non eſſet de neceſſitate, ſi illud tñ non probat ſuccumbit, vt extra, de probat. c. licet cauſam. ff. de inſti. l. habebat in prin. Preterea regula generalis, q̄ñ

2 † aliquid debet fieri certo tempore, illud debet probari. ff. de aleat. l. 1. §. idem dicēdū in eo tēpore. de incendio rui. naufrag. l. 1. in fi. de vi & vi arma. l. 1. §. rectiſſime. ibi, cum accepimus. Vnde iuxta quæ dicunt, non eſt quærendū de tempore, dicunt verū, q̄ñ non arguitur de actu facto certo tēpore, vt no. C. de teſt. l. teſtium & in l. ob carmen. §. fi. ff. de teſt. hoc eſſe verum apparet, quia cū actus dationis in ſolutū poſſit reiterari, non ꝯcluditur ꝙ ſit probata illa datio in ſolutum, quæ in libello deducitur, extra de fide inſtru. c. cum Ioannes eremita, & ſic ſequitur ꝙ non eſt probatum, quod in libello deductum eſt. Secundo dicta per dictos Mattiolum, & Palettum non ſunt valida, quia interrogati ſi attinēt dicto Bonello, dixerunt ꝙ non: tñ conſtat ex confeſſione dicti Bonelli, vt patet ex actis, ꝙ dictus Mattiolus eſt nepos carnalis, & dictus Palettus eſt nepos conſobrinus, & ſic apparet ꝙ dixerunt falſum, & præſumun-

3 tur ſcienter, quia † non eſt veriſimile tā coniunctos ſanguine hoc ignoraſſe. ff. vnde cogna. l. octaui. C. de in integ. reſtit. l. de tutela. ſi igitur falſum dixerunt in vno, in nullo ergo eſt eis credendum, vt ff. de teſt. l. qui varia. & de fal. eos. & no. extra de teſt. c. cum in noſtra. de hoc etiam vide plene per Inno. extra de hæreticis. c. fraternitatem. Tertio, quia probatum eſt quod prędicti, qui dicuntur dediſſe in ſolutum tempore, quo dr̄ facta dicta ſolutio, erant minores xxv. annis ante. vnde dicta datio inſolutum non valet, quia non eſt ſeruata forma ſtatuti ducalis, quę conſtitutio producitur. Nec obſtat quod dicatur renunciatum dictæ conſtitutioni, & iuratum eſt non venire cōtra, ad cuius declarationem premitto, quod quis non poteſt

4 † renunciare illi iuri, quod eſt introductum propter eius imbecillitatem, quia ita deciperetur in renunciando ſicut in cōtrahendo, vt ff. de nouat. l. doli. §. diuerſum. ita hic minor non potuit renunciare huic conſtitutioni, ſicut nec beneficio reſtitutionis, vt no. ff. de minor. l. ſi iudex circumuento. C. de in integ. reſti. l. ſi intra. Et hoc prout loquitur de renunciatione per ſe conſiderata abſq; iuramento, ſed prout loquitur de iuramento eſt aduertendū quod ſi dicta conſtitutio bene inſpiciatur, non ſolū dat ſolennitatem in modo contrahendi minoribus, ſed ēt prohibet alios ꝯtrahere cū minoribus abſq; illa ſolennitate, & imponit certā pœnā, mandans eos puniri, & ſic prohibet eos ne contrahant cū talibus perſonis, vt l. t. ſecundo reſponſo, de his, quæ pro non ſcriptis. Ille ergo qui ꝯhit cum

5 minore † conſtitutione prohibente. peccat mortaliter, quia q non obedit Principi, morte moriatur, vt extra, de maiori. & obed. c. 2. Vnde iuramentum iſtud fuit interpoſitū ſub obſeruatione pacti, ergo non eſt obligatoriū, vt in c. non eſt obligatorium. de reg. iur. lib. 6. Præterea per iuramentum minor poteſt renunciare iuri ſuo, nō pōt per iuramentū talis prohibitio facta alteri perſonę tolli, quia ibi non pōt porrigere vires ſuas

6 † vltra ipſum iurantem, vt l. 2. §. 1. ff. de iureiur. extra de iureiur. c. veritatis. pro hoc facit quod not. de re iudic. l. mutos, §. fi. in gloſſa poteſt q̄uis cogi dare, alius aūt nō poteſt recipere, vnde iuramentū faceret quod minor poſſit dare, non tamen facit quod contrahens cū minore potuit recipere, quia prohibitū per conſtitutionem venit puniēdum: merito ergo dr̄, & conſtitutio dicit, & dicere pōt, quod non valeat ſi fuit vinculo iuramenti firmatū, quia lex nō aſſiſtit cōtractui fauore minoris cū iuramento minoris confirmatur, non aūt inuenitur, quod ſit facta prohibitio alteri, quod cum minore non cōtrahat, ſed per conſtitutionē eſt facta talis prohibitio ergo, & c. ex quib. cōcluditur ꝙ prædicti rei veniunt abſoluendi. Bartolus.

ARGVMENTVM

Dos an probetur per diuiſionem inter fratres.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus dotans mulierē acquirit ipſi mulieri ius repetendi dotem.*
2 *Verba enunciatiua dotis pro dote inducunt plenam probationem.*
3 *Confeſſio extraiudicialis inducit ſemiplenam probationem.*
4 *Diuiſio facta inter fratres probat contra eos.*
5 *Inuentarium tutoris probat contra eum.*
6 *Maritus recipiens rem æſtimatam, tenetur æſtimationem reddere.*

CONSILIVM XXXII.

FRatres venerunt ad diuiſionē, & ſponte de cōi concordia venerunt ad tale pactum, videlicet, quod dictus Titius, hoc eſt vnus fratrū hēat, & hēre debeat vnū petiū terræ, poſitū; pro reſtitutione dotis ipſius ꝓ pretio quinquaginta florenorū dotis prædictæ. Itē fuit confeſſus ꝓ ...... & recepiſſe a Seio altero fratre centū florenos pro reſtitutione. & cōplemento dotis Dñæ B. vxoris ſuæ, videlicet Titii. de quibus fecit finē, & c. Quæritur, vtrū vigore dicti inſtrumēti dicta Dña poſſit repetere dotem ſuam, poſito ꝙ non hēat inſtrumentum. Secundo quæritur. an cogatur recipere dotē prędictā in dicta poſſeſſione, an dēat hēre pecuniā. Viſo inſtrumēto diuiſionis, in quo inter cętera cōtinet, ꝙ pro reſtitutione dictæ dotis habuit a Seio ſuo fratre vnā petiam terræ, & c. Reſpondeo ꝙ dicta Dña pōt petere dotē prędictā, & probare ſe dediſſe eā vigore inſtrumenti prędicti: nā in do-

1 te eſt hoc, ꝙ quicunq; extraneus † dat dotē viro pro muliere, ipſi mulieri acquirit ius repetendi, licet fuerit abſens. l. 1. §. accedat. C. de rei vx. act. & l. fi. §. 1. C. de iure dot. ſed verbum, pro reſtitutione, nō minus importat, quam verbū, dari. l. quidam. de leg. 2. & l. verbum reddendi. de verb. ſig. Ex quibus concluditur dictæ Dñæ vigore dicti inſtrumenti ius eſſe quæſitum.

2 Præterea verba enunciatiua † dotis, pro dote inducunt plenā probationē. l. 2. vel 1. C. de dotis promiſſione. & ibi no. per gl. & ita in propoſito iſta verba inducunt plenam, & poſtea poſito ꝙ plenam non inducerent, induceretur ſemiplena, ſicut

3 confeſſio † facta extra iudicium. l. capite quinto. ff. de adult. & ſic debet ipſi mulieri deferri iuramentum, l. in bonæ fidei. C. de iureiur. & l. admonendi. ff. eo. Præterea iſta diuiſio facta inter fratres eſt quædam ratio compoſita inter eos, & ſic indu-

4 cit † probationem contra conficientē. l. quædam. §. nummularios. & ibi no. ff. de eden. Et ſic liber rationum confectus inter tutores probat cōtra eos, l. 1. §. officio. ff. de tut. & ratio. diſtra-

5 hen. Et inuentarium † cōfectum per tutorē probat cōtra eū. l. fi. C. de arbit. tutelæ. Itē ex hoc inſtrumēto probatur ꝯtra dictum Titium, & eius ſucceſſores, ſaltem de hoc nō eſt dubiū, ꝙ tale inſtrumētum facit fidem talem quod ipſi mulieri debet deferri iuramētum, vt d. l. capite quinto. & l. in bonæ fidei.

6 & l. pe. Super 2. nō eſt dubium, ꝙ ſicut † recipit pecuniam, & rem æſtimatam, ita tenetur reddere æſtimationem. l. ſi ex ſtipulatione. ff. ſol. matr. & l. ſi maritus. & ita conſulo ego Bartolus de Saxoferrato, cui ſubſcripſit D. Fran. de Fabriano.

ARGVMENTVM.

Clericali priuilegio, quando quis gaudere dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Clerico quot ordines ſufficiant, vt gaudeat priuilegio clericali.*
2 *Clerico non incedenti in habitu, & tonſura, incumbit probare ſe clericum.*
3 *Sententia laici contra clericum notorie reputatum clericum, an valeat.*

CON-

CONSILIVM XXXIII.

1 Clericus habens duos minores ordines, & primam tonſuram, ꝙ gaudeat priuilegio † clericali, tex. eſt in c. contingit. de ætate, & qual. gl. firmat in c. nullus. de tēp. ord. li. 6. ſuper verbo, tonſuram, & quod habens minores ordines gaudeat priuilegio clericali, iura ſunt notiſſima, c. nullus. de foro compet. Io. And. dicit ꝙ comprehendit etiam coniugatum, facit verbum in tex. ibi, aut clericū nullū, facit c. ſi diligenti. eo. tit. ibi, ſeu quilibet clericus. & ꝙ tales minores appellent̄ clerici, facit c. perlectis. 29 diſt. & c. cleros 21. diſt. facit etiam c. cū de temp. ord. cum ibi not. vbi apparet, ꝙ minores ordines de quib. loquuntur d. c. perlectis. & cleros. poſſunt ſimul dari, niſi conſtitutio repugnet, & dando duos, vt dictum eſt, clericus eſt, & gaudet priuilegio clericali, & ita de facto ſeruatur. Nec cogitur aſſumere alios, ſi non vult, & tamen non poteſt negari, quin clericus ſit, & ſubiectus eccleſiæ. Plus dico, quod clare probat gl. ſuper verbo, clericos. in c. non licet. extra de præben. quæ dicit hoc modo, appellatione etiam clericorum omnes in minoribus ordinib. continentur. 2. q. 1. c. de perſona. Non obſtat ꝙ opponitur, quod non incedit in habitu, & tonſura, vnde videtur obſtare c. ex parte, 3. de priuil. & exceſ. priuil. quia illud tollitur p c. ſi iudex laicus. de
2 ſent. exc. lib. 6. vbi clare habetur, ꝙ tali clerico † non inuento in habitu, & tonſura incumbit onus probandi, quod ſit clericus. Præterea donec fiat fides, ꝙ ſit clericus, iudicis officium conquieſcit, & talis cognitio ſpectat ad Archiepiſcopum, per d. c. ſi iudex, concordant etiā prędictis iura ciuilia, C. de Epiſc. & cler. auth. clericus, & auth. cauſa. & authen. ſtatutum. & ita obtinui de facto. Ita conſulo ego Dyn. Archidiac. Lucanus.

Sed quid econtra, ſi eſt in habitu clericali, & notorie reputatur clericus, qui de maleficio per ſecularem fuit condemna-
3 tus, an valet talis ſententia † aliter non probato clericatu? & dico ꝙ non valet ipſo iure quia interim habetur p clerico, & vt clericus debet reputari, de ſeruis exportan. l. moueor. & de ingen. & manu. l. fi. de offi. prętor. l. Barbarius. 8. q. 4. nonne. 16. q. 4. nolumus. extra, de ſent. exc. c. ſi iudex laicus. C. de libera. cauſa. l. ea quæ. C. de fabricen. l. ſi quis. lib. 11. accedat ad prædicta 11. q. 1. inolita. & c. placuit. ext. de fo. compet. c. ſi diligenti. Et ita conſulo ego Bartolus.

ARGVMENTVM.

Acta, an per teſtes probentur.

SVMMARIVM.

1 *Acta cauſa, an probari poſſint per teſtes.*
2 *Scriptura licet ſit de ſubſtantia alicuius actus tamen ea perdita, actus probari poteſt per teſtes.*
3 *Sententia appellatione acta continentur, quia pars eſt eorum.*
4 *Acta, quando probari per ſcripturam debeant.*

CONSILIVM. XXXIIII.

1 Quia vertitur dubiū, an acta cauſæ poſſint probari per teſtes: † idcirco dico, ꝙ mihi vr̄ caſus in l. emācipatione facta, cum gl. ſuper verbo, pſonis. C. de fide inſtru. & hoc tenet ibi Cy. hoc etiā tenet Iac. But. in d. l. emancipatione. & iſte eſt ibi ſummarius ſuus. Acta poſſunt probari per teſtes, hoc dicit in ſumma, immo plus dicit, vide-
2 licet ꝙ licet ſcriptura † ſit de ſubſtantia alicuius actus, ꝙ ſcriptura perdita, poteſt probari ille actus p teſtes, ita dicit Iac. But. in d. l. emancipatione, ꝙ autē acta probentur per teſtes, tenet expreſſe Spec. in tit. de teſt. §. 1. ver. & ſi aduocatus. hoc etiam tenent Hoſti. & Abb. & Tanere. allegant c. ſignificauerunt. extra de teſt. & c. cū dilectis, de elec. & de accuſ. cū dilecti. gl. eſt in c. cū a nobis. extra, de teſti. maxime in cauſa appellationis, vt ibi no. gl. & hoc ēt tenet in c. qm̄ contra falſam. extra de pbat. & vr̄ probari in tex. cum gl. in l. qm̄. C. de hæret. ff. de probat. l. quotiens. §. fi. ꝙ etiam probo talibus rationibus, appellatione
3 ſententię † acta ꝯtinētur, quia pars eorū eſt, vt l. in fraudem. §. neq; inſtrumenta. ff. de iure fiſci. vbi gl. ſuper verbo, acta, in fi. hoc ibi tenēt D. Bar. & Cy. in l. 2. C. vt lite pendēte. facit quod no. in d. c. qm̄ contra falſam. & in c. Albericus, extra de teſt. ſed clarū eſt, ꝙ ſnīa probatur per teſtes, & ibi ponit Inn. qualiter teſtis, qui deponit de ſnīa debet reddere cām ſui dicti, quia debet dicere ꝙ pñs fuit quando fuit lata ſententia, & eā legi audiuit, hoc ēt tenet Spec. in tit. de probat. §. videndū. ver. qd de except. ergo, &c. Non obſtat ꝙ dicitur acta debere probari p
4 ſcripturā, † vt no. Cy. C. de teſt. l. errore. de fide inſtr. l. emancipatione, per Inn. in c. qm̄ contra falſam. quia illud eſt intelligidum in actibus pertinentibus ad cognitionem negocii principalis, vt inde perueniatur ad ſnīam, quæ aliter probari non poſſunt, niſi per ſcripturam, niſi allegentur deperdita, vt no. Iacob. But. in d. l. emancipatione. & ibi plene per Doct. Bartolus.

TRACTATVS
DE PROCVRATORIBVS
EIVSDEM BARTOLI,

Ante hac in lucem non editus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio contra procuratorem, quando opponenda ſit. & nu. 2.*
3 *Exceptio falſi procuratoris, quandocunque opponi poteſt.*

PRAELVDIA.

1 De Procuratore tractaturi ante oīa ſciendū eſt, ꝙ hęc exceptio † tanq̄ dilatoria opponēda eſt ante litem conteſtatā, & poteſt ēt opponi ante libellū, vt notatur C. de except. l. fi. quia cū obijcitur ꝯ perſonam nō pręſentē, quęrendū eſt primo de pſona. ff. de iu. codicil. l. quidā referunt. Vnde omiſſa in iudicio poſt litē conteſtatā obijci nō pōt. C. de pcur. l. itademū. ff. e. l. Pomponius. §. rati. C. de except. l. fi. Sed ſi fuit omiſſa ante litis conteſtatio-
2 nem, & ſaltem poſt obijciatur, † & in probando inſtat, punitur in hoc perſeuerans, vt C. de except. l. pe.

Prędicta tamen fallunt in duobus caſibus: Primus, quādo poſt litem conteſtatam interuenit pcurator. C. de cōſor. eiuſ. li. l. 2. Secundus eſt, quando eſt falſus procurator, quia tunc quantuncunque poſt ſententiam ſupra a 2. annos poteſt oppo-
3 ni, † C. de procur. l. licet. & notatur C. de iu. & fac. igno. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Procurator falſus, quomodo dicatur.*
2 *Exceptio contra procuratorem eſt duplex.*
3 *Probatio habilitatis, uel inhabilitatis procuratoris cui incumbat.*

QVAESTIO PRIMA.

1 Ex prędictis inſurgit quęſtio, nūne procurator † dr̄ falſus, qui nunq̄ habuit mandatū, vel habuit, ſed fuit reuocatū, ff. de ſolut. l. cū quis. §. 1. & de furt. l. falſus. §. falſus. quādocūq; ego dico, & oppono ꝙ pcurator eſt falſus, ergo ſemper vr̄ opponi poſſe, ēt poſt ſnīam, vt prædixi. Et licet aliqui contra ſentiant: tamen verius vr̄ ꝙ ſemper
2 poſſit opponi. cū. n. duplex ſit hęc exceptio procuratoris, † vna eſt, quod non eſt eius procurator. Alia, ꝙ non poteſt eſſe procurator, quę notantur ff. eo. l. qui procuratorē. §. j. prima omiſſa, ſecunda poteſt quandocunq; opponi: nā eo ipſo reddit iudiciū retro nullum. in d. l. licet. & nihil valet iudicium cōductū per tales procuratores. ff. de procur. l. in cauſæ. ver. certū. ergo ſemper poteſt opponi contra id, ꝙ eſt nullū, C. ſi ex. fal. inſtru. per totum. C. de falſ. l. querela. extra de except. c. cum venera-
3 bilis. vnde cū hæc probō † incumbat procuratori, ſeu domino eius, ſi ex facto illius agitur, prout notat Azo in ſumma huius tituli. Conſulo vt mandatum procuratoris reducatur in actis, vt ſemper conſtare poſſit de ipſo mandato per acta.

ARGVMENTVM

Nunquid procurator generalis extendatur ad criminalia ex illa clauſula generali, ad omnes cauſas, &c.

SVMMARIVM.

1 *Procurator conſtitutus ad omnes cauſas, an admittatur in criminali.*
2 *Clauſula procuratorij, ad omnes cauſas, &c. non extenditur ad criminales.*

Procu-

Digitized by Google

4 *Procuratorium ad omnes cauſas, an comprehendat futuras.*
3 *Procurator datus ad agendum, intelligitur datus & ad defendendum.*

QVAESTIO II.

2 SEcundo quęro, * quid ſi pcurator ꝯſtituatur
1 gnalis † ad oẽs cauſas, nunqd admittaẽ in cauſis criminalibus? Dic, aut vult agere de cr e
ciuiliter, aut criãliter: ſi ciuiliter, admittitur.
poteſt.n.de oi crĩe agi ciuiliter. C.de falſ.l.damus. & l.fi. de pcur. tunc bene tanq̃ in ciuili
cauſa admittitur: ſed ſi criminaliter, minime admittitur, quia
2 illa cſa generalis, † ad omnes cauſas, & cęteras, non comprehendit cauſas criminales. ff. de procur. l.non ſolum. in fi. & l.
ſeq. C.de Epiſc.& cler.& in l.cũ clerici. notatur extra, de procur.c.qui ad agendum, in prin. lib.6.

Additio Incerti Authoris.

a Sed an videantur datus ad pſites tm̃, an & ad futuras, † vide
3 Bar.in l.q hẽbat. §.ſi pupillus. ff.de tute.& in l.dãni. §.q vicinas.
de dã.infec.& Spec.in tit. de pcu. §.j. & §. rõne quoq; formæ.
Vnde aut iſta ꝯſtitutio continet Titius conſtitutus ꝯ Caium
in tali cauſa,& gnaliter ad oẽs cauſas, tunc intelligeretur contra Caium tm̃, & non contra alios, quia procurator ſimpliciter datus, quoad res non intelligitur quoad perſonas, & ideo
debet addi.& ꝯ aliã ǭlibet perſonam, & tunc & futuras com-
4 prehẽdit. hinc eſt, quod ſequitur, quod ſemper datus † ad agẽdum intelligitur, & ad defendendum, vt no. Bar. in d.l.qui habet. §.ſi pupillus. in fi. & vide Bar. in l.omnium. ff.de procur.

ARGVMENTVM.

An iudex admittat comparentem procuratorem nomine alicuius, ſi procurator non eſt.

SVMMARIVM.

1 *Actum, cum admiſſo, licet non eſſet procurator, an valeat.*
2 *Geſta cum admiſſo vti procuratore a iudice, vel a parte valent.*
3 *Reus abſoluitur ab inſtantia iudicij, quando petitio eſt inepta.*

QVAESTIO III.

TErtio quæro, alicuius pcurator cõparet, q non
eſt pcurator, vel eſſe nõ põt quẽ iudex admi-
1 ſit, q̃ritur nunquid ꝙ agitur valeat. † diſtingue
dupl'r, vt notatur ff.de dam. infec. l.inter, §.pe.
Primũ eſt, ipſe nõ eſt pcurator, & ratihabitio
eius non valet, vt dictũ eſt s.in prin. huius tit.
Secũdũ eſt, quia inhabilis pp perſonã probabiliter, vel pp militiã, vel pp ætatem, vel quia in dignitate, vel officio conſtitutus. Aut pp cauſæ conditionẽ, vt quia cauſa criminalis, vel minus lĩme conſtitutus, in quib. cauſis eſt repellendus de iure,
vt l. reum.& l.militem. C. de procur. & hoc caſu licet admitti
non debeat, ſi iudex ſeu aduerſarius eius admittat, valet ꝙ
2 cum eo agitur, † ff.de procur. l.filiusfamilias. §.fi.& l.qui procuratorẽ. §.ſi quis.& de adult. quamuis indubitati. & no. p Bern.
extra, de iudi.c.j.li.6.arg. C.de anna.except.l.ſi ex multis. Sufficit.n.ꝙ admiſſus fuit. ff.de ędilit.edic.l.quod ſi nolit. §. in factum. C.qui admitti ad bo.poſſ. l.bonorum. de iure deliber.l.
ſi infanti. §.fi. Nam & pater admiſſus ad querelã, cui non cõpetebat, põt in eã obtinere. ff.de inoffic.teſta.l.ſi maritus. §.ſi
quis. facit quod no.extra, de offic.& ptãte iud.deleg.c.cũ contingat.in gl.& no.quod non debet. Ex quo.n. aduerſarius ipſe
excuſationem admiſit in iudicio ex prima admonitione non
poteſt opponi, vt d.l.ſi procurator. §.ſi quis.& d.l.quamuis.
3 Alij cõtra, quia quãuis admittatur inepta petitio, † nihilominus abſoluitur reus ab inſtantia iudicij. ff. ſi mẽſ. fal. mo.
dixe.in l.1.extra, de iud.c. examinata. Sed ibi deficiebat actus,
& ideo primum verius.& facit infra eo.tit.in q.7.

ARGVMENTVM.

Vtrum expediat procuratori dicere, quod procuratorio nomine pro tali interuenit.

SVMMARIVM.

1 *Agens ſimpliciter, ſuo non alieno nomine agere dicitur.*

QVAESTIO IIII.

QVarto quęro, quid ſi aliquis pcurator ab aliquo ꝯſtitutus contrahit, vel agit, vel aliquid facit in iudicio, dicens, ego pcurator Titij facio, vel ago ſic & cętera, non tamẽ dicit, procuratorio noĩe pro tali
conſtitutus, nunquid ſufficiat, niſi prędicta verba adijciantur?
1 & primo v'r ꝙ non quia agendo ſimpl'r ſuo nomine vr̃ agere in dubio, l pe. ff.ſi quis cauti. Ecõtra quod ſufficiat, quia eo
ipſo ꝙ exprimit, dicendo, pcurator, ſatis eſt. ff.qui ſatiſd. cog.l.
ſciendũ. § tutor.ad idẽ ff. de adminiſtra. tut. l.cũ poſtea. §.1.&
quod notatur extra de reſcr.c.nonnulli. §.ſunt & alij.in glo.ſic
ergo, & cętera. Adde, ad eſſe rei de qua agitur, no.dicta verba.

ARGVMENTVM.

Vtrum valeat iudicium cum eo, qui non eſt procurator, ſi dominus habuit ratum.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum ſuperueniens videtur antea geſta ratificare. & n.3.*
2 *Reum inuitum, & ignorantem quis defendere poteſt.*

QVAESTIO V.

QVinto quæro, quid ſi aliquis cõparet noĩe alicuius rei abſẽtis, dicens ſe procuratorẽ, cũ nõ
ſit procurator, & ſic eius noĩe interuenit defendendo, vel aliud agendo in iudicio, demũ
reus cuius noĩe interuenit in iudicio, ille cũdem ſuũ procuratorẽ conſtituit, nunquid illa quę cũ eo geſta ſunt, ſint cõfirmata per ſequens mãdatum.
1 Et primo v'r ꝙ ſic, † quia per mandatũ poſtea ſuperueniens videtur primo geſta per illũ ratificata. ff.de iud.l.licet.& q ſatiſd.
cog.l. Iulianus. Sed illa loquitur in actore, cuius iudiciũ actum
eſt per eũ, qui nullum habet mandatũ, quo caſu iudiciũ erat
nullũ ipſo iure. Ideo eſt ꝙ per ſequens mandatum v'r dñs rata
habere prius geſta, & iõ conualeſcunt, quę a principio nulla
ſunt in perſonã rei, quia iudiciũ actum cũ eo qui pro reo interuenit, erat aliquod ẽt circa mandatũ, quia ignorantẽ, & inui-
2 tum reũ † quis põt defendere, ff. de ſolut.l.ſolutionẽ. C.de procur.l. exigendi. & iõ interuentu noui mãdati non extendunt
ad ꝯfirmationem, ſm ius Digeſtorũ, quia aliquę erant, & confirmatione non egebãt, arg. ff.de leg.1.ſi q.fi.& l.talis ſcriptura.
Vnde interuentu noui mandati perſona eius mutata vr̃, ff.de
iud.l.ſolent aũt. ff.de excep.rei iud.l. ſi is. In actore autem non
poteſt dici mutata perſona, quia nulla erat vt dictum eſt.& de
hoc no.plene in d.l. Iulianus. ſed magis implicate, & obſcure,
& facit ad prædicta infra 2.q.proxima.
Ex prædictis ergo inſurgit talis q̃ſtio. Quidã ſine mandato
3 † agit, vt procurator alterius, & admiſſus fuit, accidit q' dñs
eũdẽ procuratorẽ ꝯſtituit tunc tpis, q'ñ egit vt procurator, ipſo iñ procuratore ignorãte, demũ poſt plures mẽſes fuit præſentatũ pcuratoriũ p̃dicto, & ipſe eã procurã recepit, modo
q̃ro, an acitata prius ſentiant, & recipiant valitudinem, & valeant.& primo nõ videtur curandũ de ignorantia pcuratoris
ff.ſi cert.pet.l.eius qui.in prin. E contra ꝙ non valeãt, qa procurator nõ erat, c.is q̃ in prin.de pcu.li.6.ext.de app.c. ſuper §.fin.

ARGVMENTVM

Quando quis offert ſe ad defenſionem alicuius abſentis, qui defendi non poſſit, ad quid teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Procurator pro abſente, quando admittatur vel non.*
2 *Defenſor ſuccumbens in lite exigitur.*
3 *Principalis an petente actore teneatur comparere ad reſpondendum.*
4 *Defenſor reputatur perſona domini.*
5 *Grauari quis non debet ex facto alterius.*
6 *Iurans præſumitur memor ſalutis æternæ.*

QVAESTIO VI.

SExto q̃ro, quis obtulit ſe defenſioni alicuius
1 abſentis, † quẽ ꝯſtat de iure defendi nõ poſſe,
nõ ſolũ ignorantẽ, ſed ẽt pñtẽ, & inuitũ. ff.de
ſolu.l.ſolutionẽ. C.de pcu.l.exigendi.& no. ff.
de negoc.geſt.l.liber. §.fi.ſicut ꝯſtituitur pcurator ex parte rei, actore inuito, & no. ff famil.
erciſc.l.planè. niſi in duob. caſibus exceptis, ſ.qñ dñs ſit melius veritatẽ, & qa legalior pſona & non ita rigoroſa, vt no. C.
de pcur.l.fi. ff.eo.l.ſi actor. Et talis defenſor liberat reũ, & abſẽtem, vt d.l. ſolutionẽ.& quidem ipſo iure, vt no. ff.de pcur.l.nõ
2 ſolũ. nam ſi defenſor † in lite ſuccũbat, ipſe defenſor exigitur,
& ꝯtra eum fit executio, cũ contra defenſum nulla ſit executio. ff de pcur.l.ſi procurator.in fi.p hoc.n.fiet quędã nouatio,
vt no.in d.l. non ſolum. Si vero defenſor obtineat, habet recurſum

Digitized by Google

lurſum ad defenſum per actionē negociorũ geſtorum ad oēs
iis expenſas, vt dictis ll. & no. ff. eo. l. qui ꝓprio. §. litis. Ex præ-
dictis ergo q̃ritur, quid ſi inchoato iudicio cũ defenſore, petit
actor ꝙ interrogetur reus defenſus de veritate ſuper certis in-
3 terrogationibus, verum dñs † rñdeat & iurare debeat, vt no.
C. de iuram. calũ. l. 2. §. ſi aũt abfuerit. & C. de ꝓcur. l. fi. ff. eo. l.
ſi actor. Et primo vr̃, ꝙ hoc caſu dñs nõ cogatur, quia iura pre-
dicta non loquũtur in ꝓcuratore a dño conſtituto: Sed in caſu
ꝓdicto ēt inuito dño fieri poteſt. Immo iudiciũ patrocinandũ
ēt natũ eſt in perſonā defenſoris, & in eo ſit executio, vt prædi
4 ctū defenſor † reputatur pſona dñi, ſicut ꝓcurator, immo ap-
pellatur a iure expromiſſor, quia ipſe principr̃ ꝓmittit abſẽte
reo, ſiue pñte, & ſe non obligante, vt no. ff. de reg. iur. l. in eo. la
2. §. nemo. ergo non dēt reus interrogari, q̃a non eſt ſua cā. ſed
5 defenſoris. Ideo ex facto alterius ꝑgrauari non dēt, C. de inoſ-
fic. teſta. l. ſi q̃s in ſua quia res inter alios acta, &c. ff. de except.
rei iud. l. x. Itē quia tā eſſet in ptāte actoris grauare defenſorē
in ſua rñſione, ꝙ eſſe non debet, arg. ff. de eo quod cer. lo. l. 1. §.
ſed ſi agant. Econtra vr̃, quod interrogari debeat quia melius
ſcit veritatē, ad quam inueniendam iudex laborat modis qui-
bus pōt, C. de eden. l. is apud quē. & rõnes ſupra allegatas ro-
duxi pro iſta parte. iō vr̃ verius vt interrogari dēat etiā nõ ob-
ſtante ꝙ defenſor ex hoc pōt grauari, quia non ex facto alte-
rius, ſed ꝓꝑ ſuam culpā grauatur, ſ. alterius defenſionem ſuſci-
piendo, arg. ff. de offic. proconſ. l. obſeruare. §. 2. alias de facili
poſſit ſuo iure priuari, ſi forte actor non hēbat prōptas proba-
tiones, niſi per confeſſionem rei. Item non obſtat, quod vide-
tur eſſe in poteſtate rei, &c. quia talis præſumptio tollitur per
6 † iuramentum, cum quis ſalutis æternæ immemor non præ-
ſumatur, C. ad leg. Iul. repet. l. fi.

ARGVMENTVM

Vtrum procurator, pro quo dominus non ſatiſdedit, audiatur ſatiſdare volendo.

SVMMARIVM.

1 *Procurator an admittatur pro domino, qui non ſatiſdedit.*
2 *Syndicus, vel procurator vniuerſitatis non tenetur ſatiſdare.*

QVAESTIO VII.

1 SEptimo quæro, iure cauetur, ꝙ procurator rei
nõ eſt admittendus, † niſi cõſtet ꝙ dñs pro-
miſit & ſatiſdederit, cum oĩbus tribus clau-
ſulis, quæ ꝯtinentur in ſatiſdatione iudicatũ
ſolui, & iudicio ſiſti, vt Inſtit. de ſatiſdat. §. fin.
niſi talis ꝓcurator fuerit a dño apud acta cõ-
ſtitutus, ſiue extra iudiciũ, vt C. de ſatiſdat. l. fi. & C. de cõſort.
eiuſd lit. l. 2. alias repelletur ꝓcurator, vt d. l. 1. Quia nemo lit.
&c. vt l. in eo. §. 1. ff. de reg. iur. Nunquid ergo. ſi in ꝓcuratorio
ex parte rei ſit omiſſa dicta ſatiſdatio, ſit audiendus ꝓcurator,
ſi ſit paratus nunc ſatisfacere? & vr̃ ꝙ non quia eā preſtare de-
buit dñs, vt d. l. ſi vero. Sed dic quod ſufficit ſi eā preſtat dñs,
ſiue procurator nunc. Inſtit. de ſatiſd. §. pe. ff. de min. l. ꝙ ſi ſpe-
ciali. & notatur ff. de procur. l. non ſolũ. §. 1. Et ꝑdicta intelligē,
2 quod ſatiſdatio † a ſyndico, vel procuratore vniuerſitatis non
exigitur, vt notatur extra de procur. c. cũ in cunctis. §. in popu-
laribus. & Inſtit. de ſatiſd. §. ſin autem. C. de fun. dot. l. a. Nec cu-
rator bonis eum conſenſu creditoris datus. ff. rem rat hab. l.
actor. ſed forte in criminalibus ſecus, ff. de cuſt. reor. l. 1.

ARGVMENTVM.

An in cauſis criminalibus admittatur procurator.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non admittitur in criminalibus. & nu 2.*
3 *Procurator in criminalibus admittitur ad proponendum, & probandum exceptiones.*
4 *Exceptio declinatoria impedit iudicem procedere.*
5 *Procurator admittitur de iure canonico in crimine, in quo per viam exceptionis proceditur.*
6 *Procurator in criminalibus, quando interuenire poſſit.*
7 *Iuris ciuilis veritas per imaginē iuris ſtatutorũ obumbrari nõ debet*
8 *Crimen dicitur capitale, vel non ab effectu pœna.*
9 *Iuramentum de calumnia præſtatur ab interueniente pro alio.*
10 *Abſentiæ cauſa allegata, qualis eſſe debeat.*

QVAESTIO VIII.

1 OCtauo quæro nunqd in criminalib. admittatr̃
procurator, ſiue ex parte actoris, ſiue rei? Et
primo vr̃ indiſtincte ꝙ non, † quia de crĩe pu-
blici iudicii, &c. ff. de publ. iud. l. 1. §. ad crimē.
Et idē ēt ſi ſit crimē priuatũ, vt C. de iniuriis
l. fi. tũ, ſ. q̃ñ pęna priuati crĩs cõtinet relegatio-
nē, vel vltra, vt notatur in d. §. ad crimen. ſed ſupradicta intelli-
go cum diſtinctione. Nā aut cauſæ ſunt veræ, aut nullæ, aut in-
iuſtæ, item aut agitur ad crimen ciuiliter, aut criminaliter. itē
aut interuenit ꝓcurator ad ꝓponendas cauſas cauſe, ſ. ad ple-
nā defenſionem, aut ad allegandũ cauſas abſentię, & eas ꝓpo-
nendas Primo caſu, ſ. q̃ñ ſunt vere crĩales, & ꝓcurator non ad-
mittitur, ſi eorũ pęnę continent relegationē, vel vltra, vt d. §.
publice. ff. an per al. cau. appel. l. 1. §. 1. & 2. Secundo caſu, ſ. q̃ñ
cauſę ſunt iuſtę, tunc admittitur ꝓcurator, extra de procur. c.
2 tuę, & de accuſ. & ſuper his. in fi. & ꝙ procurator † in crĩalibus
meris non admittatur maiorē penā continentibus, hoc verũ
eſt ad ꝓponēdũ cauſas cauſę, ſ. ad plene defendendũ reũ a crĩe
obiecto: ſed ad allegandũ cauſas abſñę, & cauſas ꝓponendas,
bene admittatur, vt d. §. publice. Item admittitur ꝓcurator in
proſecutione cauſę, ſ. ad culpā, vel articulos ꝓponendos, alias
ꝓducendos, & teſtes, vt notatur in d. §. ad crimen. Itē admittitr̃
3 procurator † ad excipiendũ, & ad exceptionē proponendum,
& probandũ, nõ dico excipiēdo vt excuſet reũ a crĩe obiecto,
ſed proponendo dilatorias, & oēs exceptiones, q̃ veniunt pro-
bandæ & examinandæ añ litē conteſtatam, & ſi excipiatur ꝙ
reus eſt alterius fori, vel ꝙ ꝯceptum nõ valet, vel q̃ñ iudex eſt
excõicatus, vel incompetens, & de his hmõi exceptionibus,
dic vt no. Inn. extra, de accuſ. c. veniens. in gl. habes ergo &c.
Nam hmõi exceptiones, quæ veniunt ante litē conteſtatam
proponendę, & ventilandæ non ſunt ad defendendum a crĩe
arg. eorũ, quę notantur. extra de litis ꝯteſt. c. 1. in Gl. defenſ. ro.
Dicunt Doc. ꝙ attendendus eſt procurator obiiciens excep-
tionem illā, ꝙ iſte de cuius defenſione agitur erat exbānitus,
ita reo licuit eũ offendere ex forma ſtatuti: quia licet quodam
modo videatur procurator defendere reũ plene a crĩe, probā-
do dictā exceptionem, ita ꝙ ea probata iudex condēnare nõ
poterit, ꝓꝑ beneficiũ dicti ſtatuti: Tñ nihilominus eſt audien-
dus, quia non agitur directo de delicto per eum cõmiſſo, ſed
4 agitur via declinatoria: † nā hoc probato iudex vltra ꝓcedere
non pōt, vt legitur & notatur C. de his, qui ad eccl. confu. l. 3.
& iō ante litē conteſtatā retractanda eſt C. de excep. l. fi. ff. de
procur. l. Pōponius. §. ratihabitionis. Itē ius canonicum indi-
5 ſtincte admittit procuratorem † in crĩe, in quo per viā excep-
tionis proceditur, vt extra de except. c. ſuper his. in fi. Defen-
ſor aũt, qui habet mandatum non admittitur ad hmõi cauſas
abſñtię, quę iure ſunt allegandæ, & proponendæ; ſed tñ cauſas
abſñtiæ, quę facti ſunt, poteſt allegare, & probare, vt no. Inn. in
d. c. veniens. in Gl. itē ſupradicta vera ſunt, ꝙ in crĩalibus pro-
6 curator † admittitur vbi poſſet abſñs quis damnari, vt puta ex
forma ſtatuti: quia tunc, ēt ſi ſit publicũ crimen, pōt in eo in-
teruenire ꝓcurator, ex quo pōt abſñs damnari, vt clare legitur
in d. §. publice. 2. rñ. & ideo ad excuſandũ, & defendendũ, vr̃ ꝓ-
curator admitti ratione prædicta, ergo pares ſunt in effectu
pęnę, quæ ſunt infra relegationem, & alię ēt quæcunq; maxi-
mę pœnę, ex quo per ſtatutũ pōt ferri ſñia in abſentē, vt ff. de
7 pęn. l. abſentem. licet arg. contra quia veritas † iuris ciuilis per
imaginem iuris ſtatutorum obumbrari non debet, ff. de lib. &
poſth. l. filia. Item etiam videtur quod procurator admittatur
in omni crĩe quantũcunq; publico, ſi de eo imponitur pecu-
niaria pęna, vt notatur in d. §. ad crimen. Vnde circa hoc vbi ꝑ
ſtatuta terrarum etiam pro homicidio pœna pecuniaria im-
ponitur, dicit Dy. quod agi, & defendi poteſt per procurato-
8 rem, † quia attēdimus effectum pœnæ, cuius rõne crimen dr̃
capitale vel non, vt ff. de pen. ꝙ ad ſtatum, & de bo. quę lib. l.
qui cum maior. §. fi. & intellige q̃ñ mera pęna pecuniaria im-
ponitur ſimplr̃. Si autem in ſtatuto adiiciatur, & ſi dicta pęna
infra talem terminũ non ſoluetur, corporaliter puniatur, for-
tè in manu, oculo, vel pede, ſeu aliqua perſonali pęna: tunc ſe-
cus, quia vel dies quod ſuccedit, & ideo non interuenit, &c. ff.
de act. & oblig. l. obligationũ fere. §. rei. ff. quādo dies leg. ced.
l. pe. In prędictis autē caſibus, in quibus admittitur procura-
tor, periti aſſeſſores talē cautelam ad repellendũ procurato-
res, & defenſores abſentiũ adhibeant. Nā propoſita exceptio-
ne per eos, petat aſſeſſor vt ſup ea de calumnia iurent, † ꝙ fieri

debet de iure. C. de iuramen. calum. l. 1. & dicat ſic, quia reus melius ſcit, & nouit veritatem, mando vt ipſe veniat ad iurandum. Et non admitto procuratorem, vt in Auth. principales, C. de procur. l. fi. C. de iuram. calum. l. 2. §. ſin autem. & ſic eũ repellet ſi principalis non veniet, licet in procuratore poſſet, quod non obſit, quod habeat mandatum ſpecialiter ad iurandum de calumnia, quod fieri poteſt de iure canonico, de iuramen. calum. c. fi. li. 6. Sed poteſt reſponderi, quod illud locũ habet, quando illud non obijcitur quod veniat principalis, qui melius informatus eſt de veritate, ſicut quando hoc petitur. Attende quoque in eo quod prædixi, quod poteſt cauſa
10 † abſentiæ allegari non intelligi de abſentia, quæ iniuſtam habet rationem. ff. de publ. iud. l. pe. in fi. & ideo voluntaria abſentia non præbet excuſationem, vt ibi notatur: ſed ſecundum Canoniſtas nõ diſtinguitur ſi fuerit cauſa iuſta vel ꝓbabilis, vt ff. de in integrum reſtit. l. fi. Nam ſufficit ſi ſit iuſta etiã ſi procuratorem relinquere potuit, vt no. 2. q. 5. c. biduum. & ext. de re iud. c. cum Bertoldus

ARGVMENTVM.

Nunquid liceat exbannito litigare.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus, & excommunicatus poſſunt in iudicio interuenire paſſiue.*
2 *Litibans cum hæretico, vel excommunicato, non dicitur cum eo participare.*
3 *Prohibitum directo, & per obliquum prohibitum videtur.*

QVAESTIO IX.

NOno quæro, nunquid liceat exbannito litigare? Et quidem ex parte rei non videtur dubium: nam hæreticus,
1 † & quilibet excommunicatus poteſt in iudicio interuenire reſpondẽdo agẽtibus contra eos, C. de hæret. auth. credẽtes, alias credimus, extra de iudic. c. intelleximus, quia excommunicatio non tollit auxilium defenſionis in defendendo per ſe, & per procuratorem litigare, extra de exceptio. cap. venerabilem, & cap. dilecti, nec ideo
2 tunc videmur participare cum eis litigando, † vt notat Innocen. extra de reſcriptis, cap. excommunicato. & eo. tit. ca. 2. lib. 6. Ex parte autem actoris dubitatur, & primo videtur quod non, quia cum in ciuitate morari non poſſit, non debet admitti per obliquum, ſcilicet vt moretur per ſuum procurato-
3 rem, quod enim directo eſt prohibitum, † & per obliquum, ff. de vſufr. leg. l. 1. in prin. C. ſi emancip. ita fue. alienat. l. ſi. quod enim alicui in ſua perſona prohibetur, & per interpoſitam perſonam. C. quod metus cauſa. l. ſi per impreſſionem. de contrario iudicio. l. ita cauſa. de reg. iur. cap. quod alicui. lib. 6. Præterea qui aliquo iure vtitur ex perſona alterius, vti debet in ſua cauſa, & comes ſui actoris. ff. de acquiren. poſſeſſio. l. Pomponius. §. 1. l. vitia. ff. de acquir. rer. domi. l. traditione. quia ſucceſſor non debet eſſe melioris conditionis, quam author ſuus.

Laus Deo.

Finis Conſiliorum, & Tractatus de Procuratoribus, nunc recens additorum, Domini Bartoli à Saxoferrato.

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M. D. C. I I I.

CONSILIA DECEM
EIVSDEM BARTOLI,

Nouiſsime ex antiquis eius ſcriptis excerpta, quę peritorum iudicio approbata, ſummaque diligentia recognita, cum ad noſtras deuenerint manus, aliis tum antiquis, tum etiam vltimo loco à nobis additis eiuſdem conſilis, imprimenda curauimus, Summariis ſingulis præmiſsis.

SVMMARIVM.

1 *Hęredit as & ius adeundi, an ſit tranſmiſsibile.*
2 *Infans a n tranſmittat ad matrem hæreditatem non aditam.*
3 *Tutor poteſt ignorantiam pupilli ſupplere.*

CONSILIVM XXXV.

TITIVS patruus infraſcriptorũ infantiũ deceſſit ſuperuiuentib. Caio & Seio nepotib. & in infantili ętate ↄſtitutis, & ſuperuiuēte tutore dictorũ nepotũ ſciēte mortem dicti domini Titij, & hẽditatē dicti dñi Titij fuiſſe ꝓ parte delatā dictis nepotib. cuius Titij hẽditas adita nō fuit. Poſtea deceſſit dictus tutor, demũ deceſſerũt iſti duo nepotes in infantili ætate, ſuperuiuente eis matre earũ, & a tpe mortis dicti Titij nō ſunt elapſi ſex mẽſes, modo q̃ritur, an dicti infantes trāſmiſerint ius adeũdi ipſam hẽditatem ad matrem eorũ vel ſaltē ius deliberādi, &c. Ego Bar. dico & ↄſulo. Super primo pũcto vidētur plura poſſe dici, qm̃ aliquis ex his pũctis eſt varie ruminatus p gl. & Doct. tam citramontanos q̃ vltramō-
1 tanos. ſ. nunquid hẽditas, † & ius adeundi ſit tranſmiſſum, & ꝓ prima parte vr̃ ꝙ hẽditas ſit trāſmiſſa, arg. eorũ quę no. de iis q ante aper. tab. l. j. c. vnica. gl. no. ergo. C. ad Orfic. l. 2. & l. ſi infanti. de iure deliberan. in glo. nunquid. Et ſi dicatur, quod ille gl. loquūtur in hæreditate paterna. Reſpon. quod verum eſt. Sed tñ vr̃ quod de hoc curandum non ſit, vtrum paterna, vel alia, ꝓbat ad literā tex. in l. ſi infanti. §. ſi vno &c. Attento eo, quod ibi dr̃, tutore agnoſcente. vel non, poſſunt adduci leges ꝓ hac parte. l. Lucius, ff. de iure fiſ. & l. 3. de iure deliberan. & l. q duos §. fina. & §. cum in bello. ff. de reb. dub. l. hæreditas. §. 1. ff. de caſtren. pecu. & l. ex militari. § fin. de milit. teſtam. quæ leges ſa-
2 tis probare videntur ius † adeundi poſſe trāſmitti ad matrem, licet gl. alicubi videātur inclinare in oppoſitũ, vr̃ tñ hanc partem poſſe defendi p iam dicta, & tanq̃ æquitati ↄſona. Super alio vero puncto. nunquid ius deliberādi videatur eſſe trāſmiſſum, dico quod ſic. & vr̃ probari per caſum l. cum in antiquioribus ver. & ſi quidem. C. de iure deliberan. & ibi, ideoque ſancimus &c. q quidē tex. &c. expreſſe ſimiliter videatur ꝯ. oppoſitũ ex quo tutore ſciēte infanti hẽditatē pupillo delatam, quia
3 tutor † poteſt ignorantiam pupilli ſupplere, qđ ius deliberādi infans tranſmittit in ſuũ hẽdem, & ſic ad matrē, vt l. potuit. C. de iure delibe. & C. q admit. ad bono. poſſ. bonorũ. Nec obſt. l. cũ in antiquorib. ver. & ſiqdē. dũ dicit ſciēs &c. q a ſatis vr̃ ſciēs infans &c. qñ ipſe tutor ſciebat, & cuius defectũ ſupplere poterat, hoc videtur qõnē effectualiter decidere poſſe, aliis ſuperfluis reſecatis, &c.

Et ita ēt dico & conſulo, ego Franciſcu Tigrini de Piſis, & ad maiorem fidem meum ſigillum appoſui conſuetum &c.

SVMMARIVM.

1 *Filius an hæreditatem patris non aditam tranſmittat & nu. 2.*
3 *Mater quomodo nõ ſuccedat filio ob tutorem ei non petitum, & curatorem ventri dari, poſt mortem mariti prægnans exiſtens.*

CONSILIVM XXXVI.

RAynutius Titij ſuum fecit teſtamentum, quo inter cætera diſpoſuit ſic, videlicet, quo duabus ſuis filiabus Mitæ & Mittæ pro dotibus ſuis certam quãtitatem relinquit. ĩ oĩbus autem aliis ſuis bonis poſthumum, vel poſthumam naſcituram, ex ſua vxore, ſi maſculus fuerit ſibi hæredem vniuerſalē inſtituit, & ſi fœmina fuerit, vna cũ ſuis filiabus ſupradictis hæredem inſtituit. hoc acto, quod iſto caſu cadant a legato prius facto eiſdem, adiiciens, quod ſi aliqs, vel aliqua earum deceſſerit ſine liberis legitimis ex ſe deſcendentibus, ſuccedat vna vel vnus alteri. contingit, quod quidā poſthumus in pupillari ętate iam defuncta Mita eius ſorore, ſuꝑſtitibus Mitta eius ſorore carnali ſubſtituta, & matre dicti poſthumi: modo quæritur de hæreditate dicti poſthumi. In queſtione prædicta, ſi bene punctis propoſitis aduertatur, nihil ꝓponitur, vtrum p ſupradictum poſthumum fuerit hæreditas patris adita, vel non & iõ dicendum vr̃, ꝙ hæreditas patris nõ fuit adita. tunc ſunt opiniones inter Doct. Nam tenent qdam
1 quod filius † hæreditatem patris non aditam non traſmittat, & hoc tenet gloſ. in l. ſi infanti. C. de iure delib. & ſi dicta opin. eſt vera, tunc ſine dubio mater excluderetur. non. n. poteſt ſuccedere viro ſuo, niſi p mediam perſonam filiorum ſuorum, ſed ſi filij non ſucceſſerint. Ergo dicta Mita patri ſuo ſuccedit, excluſis omnibus aliis, vt C. de ſuis & legit. auth. in ſucceſſione. Alij vero tenent, qđ hæreditas patris non adita tranſmittatur,
2 † vt l. apud hoſtes. C. de ſuis & legis. his quoque duobus caſibus ſi teneremus opinionem iſtam, quod hæreditas non adita trāſmittatur, vel ſi ponamus hæreditatem eſſe aditam per dictum poſthumum, vel per alium eius nomine, tunc procedit quæſtio, & hic aduertēdum, quod ſi quidem mater maior 25. ann. petit tutorem nato, vel curatorem dari vētri, & in hoc negligens fuerit, quia forte pluribus menſibus poſt mortem
3 viri ſtetit prægnans, & nunc † non poteſt ſuccedere abſque dubio, vt l. 2. §. ſi mater. ff. ad Tertu. quod autem tutorem ſibi nõ petijt nõ põt imputari, vt ſi poſthumus natus eſſet viuo teſtatore, vel modice poſt mortem, nõ remanet dubium, an dicta ſubſtitutio infra tempora pubertatis contineat pupillarē directam vel non. multi alij Moderni Doct. ſunt in opinione contraria, quam tenet Ioan. And. hodie in capi. ſi pater. extra de teſta. lib. 6. in nouella. tamen ad propoſitum, ſi bene inſpiciatur, ſecundum omnes videtur dicendum, quod hoc caſu dicta ſubſtitutio ꝯ. tempora pubertatis ↄtineat pupillarem directā, quæ matrem excludat, quod apparet quia filij ſunt inuicem ſubſtituti, & ita tenet gl. in l. precibus. C. de impube. in vltima gl. & in l. Lucius. ff. de vulg. & pup. & C. de inſti. & ſubſti. l. pater. Concluditur ergo, quod hic mater in toto excluditur, vt ſuccedat filia ſuperuiuens &c. & ita ego Barto. dico & conſulo, ſic fore de iure dicendum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Compromiſſum ubi eſt in plures, omnes pronunciare debēt.*
2 *Arbitri duo ex tribus præſente tertio iudicare debent.*
3 *Arbiter qui tulit ſententiam nullam, non poteſt iterum iudicare.*
4 *Sententia ſecunda referens, primam, videtur tenorem primæ in ſe continere.*
5 *Sententia in qua vnus iudex abſoluit, & alius condemnat, eſt ipſa iure nulla.*
6 *Voluntatem ſuam quis in dubio, adaptare dicitur ad ea, quæ iure fieri poſſunt.*
7 *Verba abſoluimus, & condemnamus, ad ſententias referuntur.*
8 *Verba ſe habentia ad modum ſi ſequantur dictum ſub conditione, dicitur modus, non conditio.*

Digitized by Google

CONSILIVM XXXVII.

SVper quæſtione, quæ in dubium reuocatur, an
lauda vel ſententiæ, ſi lauda ſeu ſententiæ di-
ci poſſint lata ſeu latæ per Lauren. & per Io-
an. arbitros & arbitratores electos inter ſer C.
ex vna parte, & B. ex altera parte ſint aliqua, vt
de iure valeãt, an vero ſint nulla. Item, an lau-
dum latum ſeu ſententia per dictum Laurentium ſolum præ-
ſente dicto Io-n. ſit aliquid vel aliqua, an nulla & nullum, &
quid iuris. Viſis dictis laudis vel ſententijs, videtur eſſe de iure
dicendum, dicta lauda ſeu ſentẽtias eſſe nulla & nullas. Et pri-
mo, eo quod lata fuerunt per L. ſolum. & eſt ratio multiplex,
quæ me mouet ad hoc dicendum. Nam certum eſt, quod cũ
1 ſit † compromiſſum in plures, omnes pronunciare debent,
nam in dubio actũ videtur, & intelligi debet, vt omnes ſimul
iudicent, vt ff. de arb. l. non diſtinguemus. §. cum in plures, cũ
glo. quæ incipit, ſimul &c. Sed prima ſentẽtia fuit lata per La-
urentium ſolum, ergo non valet, attamen hoc fallit vbi eſſet
2 compromiſſum in tres, quia tunc maior pars † præſente tertio
bene iudicare poteſt, vt ff. de arbi. l. ſi in tres, & extra eo. c. vlt.
lib. 6. Et ſi dicatur ſolum ſua ſententia lata per Lauren. & Ioã.
valere debet. Reſpondeo quod non eſt verũ, & eſt ratio, quia
quando arbiter tulit ſententiam, & eſt nulla, arbiter non po-
3 teſt iterato iudicare, † Et ita no. in l. quid tamen. in prin. ſuper
gloſ. de quibuſdam &c. ff. de arbi. & ita not. per mod. in l. ſi vt
proponis. C. quomodo & quando iudex. Sed ſentẽtia lata per
Laur. ſolum fuit nulla, vt ſuperius eſt probatum. Præterea po
ſito quod vterque, Ioan. & Laur. potuiſſent ſimul primo pro
nunciare, etiã dicta ſententia eſt nulla. & ratio eſt, quia dictus
Laur. dixit ſe non recedere ab eo quod primo pronũciauerat
in primã pronunciatione, & prima pronunciatio fuit abſolu-
toria, & ſic cum in ſententia lata per Laur. cum Io. Lauren. ſe
4 refert ad aliam primam ſententiam, ergo tenor † illius ſentẽ-
tię primę videtur inſertus ĩ poſtrema ſentẽtia, vt l. hęc ſentẽtia.
C. de ſenten. quæ ſine certa quanti. & l. an pretor. & l. in ſuam
ff. de re iud. Ex quo ſequitur, quod Laur. videtur abſoluere, &
Ioan. videtur condemnare. Et lex dicit, vbi vnus arbiter iudi-
cat abſoluendo, & alius condemnando, ſententia ipſo iure nõ
5 valet, † vt probatur in l. diem proferre. §. ſi plures, in glo. ſuper
verbo, diuerſas. ff. de arbi. Nec obſtant mihi verba poſita in cõ
promiſſo, dum dicitur, quod ex nunc emologant, approbant
& confirmant & ratificant omne laudum & ſententiam &c.
ferendum per dictos arbitros, quia illa verba debent intelligi
& referri, dummodo laudum de iure valeret, & nec haberet
vitium nullitatis. & ratio quæ me mouet eſt, quia iura dicũt
quod in dubio quis voluntatem quam reperiit adaptat &
adaptare præſumitur ſolum ad ea quæ de iure fieri poſſunt,
6 † vt l. libertus, in fi. ff. ad munici. & C. de mune. & ho. non con
tinu. inter pa. & fi. l. j. lib. 10. Sed lauda ſeu ſententiæ per illum
modum lata de iure non valuerunt, ergo ad illud non adapta-
uerunt voluntatem & intentionem ſuam, & ſi dicatur, licet
de iure poſſint dici ſententiæ nullæ per dictos arbitros latæ,
attamen videtur quod de iure valere debeant ea quæ per ar-
bitros prædictos ſunt mandata, & dicta, quaſi vt lauda ſeu cõ-
poſitiones & arbitramenta. Ad illud reſpondeo, & primo,
quod videtur iſtud non poſſe dici nec obijci, quia vt ſupra pro
batum eſt, actum videtur quod ſimul debeant laudare ſeu
componere, ſicut & arbitri pronunciare, vt dicta l. non diſtin-
guemus. §. cum in plures, cum glo. ſimul &c. nec video ratio
nem diuerſitatis inter arbitratores & arbitros. Pręterea cõſtat
ꝙ iuriſperiti conſilium elegerunt, & ipſum per omnia ſunt ſe-
cuti, licet Lauren. fecerit proteſtationem, de qua ſupra. Ergo
manifeſte concluditur, quod prout arbitri pronunciauerunt,
& de iure pronunciare voluerint, & non vt arbitratores, vel
7 compoſitores. Pręterea verba † abſoluimus, & verba condem
namus, ad ſententias referuntur, vt ff. de iudi. l. in ſumma, & l.
infra de verbo. ſigni. l. pronunciatio, cum ibi not. & in Spe. de
ſententiæ prolat. §. vt in authent. ver. in nomine domini, in fi.
Nec obſt. ſi dicatur, quod in pronunciatione dictorum arbi-
trorum dicitur, pro bono pacis & concordiæ & cęt. quia ſen-
tentia iudicis nedum arbitri, profertur pro bono pacis & cõ-
cordiæ partium, & ideo nihil eſt dictum, nec valet obiectio.
Præterea ſi dicatur ꝙ in pronunciatione ipſorum eſt verbum
componere, laudare, tranſigere &c. & ſic videntur ad arbitra-
menta ſe referre, ad hoc Reſpondeo & primo, quod ex ſupe-
rioribus ſit probatum quod per formam iuris elegerũt, & il-
la verba nihil important, arg. eius quod dicimus ex l. Meuia,
circa medium. ff. de manu. teſtamen. vbi quod quamuis dicã
8 ſub conditione tali & cęt. † ſi tamen illa verba quæ ſubſequũ-
tur ſe habent ad modum &c. & non ad conditionem, dicitur
eſſe modus, & non conditio, & ſic inquiunt in propoſito ca-
ſu, videtur pronunciatio arbitrorum, & non laudum. Præte-
rea poſito ſine præiudicio, quod dicta per iſtos arbitros debe-
rent cenſeri eſſe laudum & arbitramentum, attamen idẽ di-
co quod nihilominus eſſent ipſo iure nulla tãquam repugnã-
tiam in ſe habentia, vt ſuperius eſt probatum, cum vnus videa
tur abſoluiſſe, & alius condemnaſſe. Ex quibus omnibus ego
concludo prædicta pronunciata & laudata eſſe nulla, & nul-
lius valoris. Et ita dico & conſulo ego Franciſcus Tig. de Pi-
ſis, ſaluo cõſilio ſaniori. & idem quod ſupraſcriptum eſt, quod
dictum laudum non valet propter repugnantiam quam in ſe
continet, vt ſuperius eſt expreſſum, dico & conſulo Ego Bar-
tolus de Saxoferrato, legum Doctor, & ad fidem me ſubſcrip
ſi & ſigillum meum apponi feci.

SVMMARIVM.

1 *Contractu ſoluto nulla competit actio.*
2 *Obligationes inualidæ, nec officio iudicis, nec legis poteſtate firmantur.*
3 *Pactum liberatorium, vel de non petendo, tollit obligationem etiam naturalem ipſo iure.*
4 *Guarentigia recipit ſolutionem ſubſtantiæ contractus.*
5 *Acceptilatio vicem ſolutionis obtinet.*

CONSILIVM XXXVIII.

STatuto cauetur, quod non admittatur aliqua
exceptio contra inſtrumentum guaren. Ego
non poſſum aliquam dictarum excep. oppo-
nere, quia non habeo, ſed poſſum dicere rẽ
quam dare promiſi deſiiſſe eſſe in rerum
natura ſine culpa mei promiſſoris. Quæritur
an poſſim opponere, dic quod ſic. Nec obſt. dictum ſtatutũ
ijs rationibus, quia qua ratione inducitur ſolutio exceptionis,
eadẽ ratione inducitur peremptionis ſiue rei peremptæ, quia
per quamlibet iſtarum eſt peremptus contractus ipſo iure. Itẽ
ea exceptio non eſt actionis tuæ excluſio, quia nullam actio-
1 nem habes, ex quo ſolutus eſt contractus, † vt l. verborũ obli.
ff. de ſolu. Sed eſt excluſio tuæ intentionis, & dicitur exceptio
potius facti quam iuris, ex quo nulla competit actori actio, vt
l. j. ff. de excep. Nec enim per ſtatutum firmatur obligatio quę
2 nulla eſt. Nam obligationes † quæ carent viribus, nec officio
iudicis nec l. poteſtate firmãtur, vt l. obligat. ff. de actio. & obli.
Et prædicta poſſunt habere locum etiam in inſtrumentis ſoc-
cidarum. Quid de excep. pacti liberatorij, vel de non petendo?
dic quod poſſint opponi, cum per tale pactum tollatur obliga
3 tio † etiam naturalis ipſo iure, adeo quod nulla remanet actio
ipſo iure, vt l. Stichum. §. naturalis. ff. de ſolut. vbi parificatur ſo
lutio hoc pacto liberatorio, & optime facit. l. Marcellus. ff. de
re. iur. & hoc modo omnem ſimilem exceptionem dimittã,
quę ſimili ratione vel æquitate nitatur, in eo quod dixi rei per-
emptæ, prædictæ exceptiones & debitorem liberari, cauene
præceſſerit mora debitoris, & an ſit debitor ſpeciei, vel gene-
ris, & an agatur perſonali, vel reali, circa quæ diſtingue, vt l. o-
te, ſi cert. peta. & l. vtique, & l. item ſi verberatum. ff. de rei ve.
4 immo plus dico, quod capitulum † guaren. recipit excep. ſolu-
tionis ſubſtantiæ contractus, quia omnis exceptio, per quam,
dico contractum diſſolutum, debet admitti per dictum ſtatu-
5 tum, & ad prædicta facit, quod dicitur, acceptilatio † vicem
ſolutionis obtinet, vt l. nõ ſolum. in princ. ff. de acceptil. & qui
præſcribit ſimilis eſt ſoluenti, vt l. ſi pupillus. in fi. ff. de admi-
ni. tuto. & l. ſolut. ff. de verbo. ſigni. Optime decidit q. l. ſi ſe nõ
obtulit. §. ſoluiſſe. ff. de re iudi. & l. ſolutio. & l. prout quiſque.
ff. de ſolu. Bar.

CONSILIVM XXXIX.

QVæritur, an authen. in cauſa. C. de lib. præte. lo-
cum habeat in prætertione materna, & gl.
tenet quod ſic in corpore vnde ſumitur in §.
aliud quoque capitulum, & not. in l. filio pre-
terito, de iniuſto teſtamẽto. Veritas eſt quod
habet locum tam in paterna quam in mater
na, vt probat tex. in corpore vnde ſumitur. Et ſic tenet Cy. &
pater meus Iaco. But. in l. precibus. Bartol. de Saxoferrato.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem eſſe, & non agere procuratorio nomine, ſimul ſtare poteſt.*
2 *Tutor agens ſi non exprimat, tutorio nomine, nomine proprio agere videtur.*
3 *Faciens aliquid ſub nomine appellatiuo ſi ſit, inſpicitur nomen proprium præcedens, non appellatiuum ſubſequens.*

CON-

Digitized by Google

CONSILIVM XL.

SVper hoc puncto, an ſufficiat, ſi dicam, ego talis procurator Titij ago, niſi dicam procuratorio nomine. & primo arguitur quod non ſufficit, facit l. actorem. C. de procur. Nam bene ſtat ſimul quod ſit procurator, non tamen ag procurato
1 rio nomine, † & ita vidi iam determinari per Cy. & pro hoc l. iure mariti. C. de adc. & quod ibi not. Sed crederem contra, quia primo eſt gloſſ. expreſſa. ff. de procur. l. quacunque, & extra de reſcrip. cap. nulli. in gl. ſic ergo & cæt. Sed ego video, quod ſi dico, ego talis tutor Titij ago, videor tutorio nomine agere. vt not. per glo. in l. ſciendum. §. tuc. ff. qui ſatiſda. cogan. Et hoc quando dicitur, ego talis tutor. Si vero dicat, ego Martinus de tali loco, & curator Titij, tu videtur ſuo proprio nomine agere, propter copulam, vt ff. de adminiſtratio. tuto. l. eum poſt. §. primo, & quod ibi no. per Dyn. ff. ad præmiſſa diſtinctio. l. penultimę, & quod ibi no. ff. ſi quis cau. l. poſt mortem. §. 2. ff. quando ex fac. tuto. & quod ibi per Dy. quod vi-
2 deatur proprio † nomine agere ſi non exprimat tutorio nomine, facit l. 3. §. ſed & ſi quid. ind. ſol. quod intellige in caſu dic. per præallegata, & non ſint ibi contraria, vt l. pro hærede. princi. ff. de acquirend. hæredi. & l. cum filius. ff. de in rem ve. vbi res ipſius principaliter agatur ipſo geſtu. vt nota in dic. l. poſt mortem, quando ex facto tu. per Dynũ, & per Iacobum Are.
3 Sed dominus Rayn. dicit, quod vbi aliquis † aliquid fit ſub nomine appellatiuo, inſpicitur proprium nomen præcedens non appellatiuum ſequens, vt l. ſi ſeruus communis. de ſtipu ſuo. & l. cum ita datur, in fine. ff. de condi. inde. & quod ibi no. per gloſſ. ſed ego dico, quod prædicta argumenta procedunt, vtroque modo poteſt valere. Ita not. Gail. in l. ſi vnus, §. fin. de pact. Sed in propoſito caſu nõ valeret, niſi nomine domingo &c. Et iſtud dictum allegabatur, vbi ſententia lata quæ tranſit in rem iudi. poſſit executioni mandari tempore feriato in fo, vt not. per eum in decre. 2. quæſtio. prima, ſicut ſine iudicię. quam nolumus condemnari: Ita quæ iuſte diffinita ſunt. la, patimur excuſatione differri. Et ita aſſerit Innocent. teſte extra de iudic. capitu. fina. & ad hoc induxit capitu. ad aurę poen. & quod nota. per Ioan. Andrea in præallega. cap. fina. ę. di. lex enim, illud ſolũ prohibet, ne quis cogatur venire in iudicio ad litigandum, vt ff. de ferijs l. prima. Sed in executione ſententiæ non eſt litigium, ergo &c. Et ita dico & conſulo ego Bartol. de Saxoferrato.

SVMMARIVM.

1 † Fratribus quando competat ſucceſſio in bonis fratris decedentis ab teſtato.
2 Frater vterinus frater eſt, ac ſi eſſet ex vtroque latere coniunctus.
3 Statuto non diſtinguente, nec nos diſtinguere debemus.
4 Statutum loquens ſimpliciter de fratre, non videtur ſentire de vterino.
5 Statuti menti adhærere debemus.
6 Agnati præferuntur cognatis in ſucceſſionibus.

CONSILIVM XLI.

VIſo puncto, ſine dubio videtur ſecũdum dictum Ciarfalglam ad hæreditatem Collegucij inuitari, & hoc probatur, quia in ſucceſſionibus † ab inteſtato, cum ceſſat line aſcendentium,
1 & deſcendentium, prima cauſa ſucceſſionis eſt fratrum defuncti, ex vtroque, vel ex altero latere coniunctorum, cum quibus pariter in ſtirpem filij alterius fratris præmortui inuitantur. C. de legi. hæred. auten. ceſſante, & authen. poſt fratres procul pulſis omnibus alij agnatis vel cognatis in gradu remotiori poſitis ſola naturali cauſa inſpecta, & ſublata omni alia differentia agnationis vel cognitionis & ſexus, Cum igitur dictus Ciarfalgla de iure commui ad ſucceſſionem ſui fratris vterini inuitetur, remotis quibuſcumque qui in gradu remotiori ſunt, in dicta authen. poſt fratres, non eſt ſibi auferenda dicta ſucceſſio, niſi ſtatutum auferat. Quo aut ſtatutum non auferat, imo eidem concedat, euidenter oſtenditur: Nam primo ſtatutum prætulit agnatos, ſicut & antiquitus per l. xij. tabul. fuit inductum, & media introduxit iuris prudentia, maſculos agnatos præferri, cui ſic placet, & commodis viſum fuit, puta conſtituit vt hæreditates morientium ad agnatos maſculos agnatos confluerent, vt Inſtitu. de legit. agna. ſucceſ. in prin. coniuncto §. ſi quis id quod. ideo ita conſtitutum erat, & in agnatione prolis cognatorum etiam proximiorum excluſi ita tres fœminas voluit contineri, ſcilicet ſororem carnalem, & filiam fratris carnalis, & amitam perſonæ defunctæ, cum non ſuperſit aliquis eius frater carnalis, & legitimus & naturalis, ſiue nepos legitimus & naturalis natus ex fratre carnali quondam talis defunctæ perſonæ. Cum igitur hic Collegucij ſuperſit dictus Ciarfalgla eius frater quondam carnalis, apparet quod etiam ex forma dicti ſtatuti ſibi talis defert ſucceſſio, & amitæ ſibi exclu-
2 duntur: Nam & frater vterinus frater eſt, † ac ſi eſſet conſanguineus, vel ex latere vtroque coniunctus, licet vno tantum vinculo, ſcilicet cognat. alligatus, vt dicta authentica. poſt fratres, & in corp. de conſang. & vteri. fratri. illi enim agnati vocantur, qui per lineam maſculinam coniunguntur, qui vero per fœmininam cognati nuncupantur, vt in dicta Inſtitu. de legit. agna. ſucceſ. cum ergo ſtatutum non diſtinguat inter conſanguineum, & vterinum fratrem, & vterque ſit frater, vt dixi, ad ſucceſſionem prædictam ipſe videtur inuitari, quia ex quo ſtatutum non diſtinguit inter conſanguineum & vterinum fratrem, & vterque ſit frater, vt dixi, ad ſucceſſionem prædictam ipſe videtur
3 inuitari, quia ex quo † ſtatutum non diſtinguit, nec nos debemus diſtinguere. ff. de pube. l. de pretio. & maxime quando ſtatutum non ſuſtinetur, ſed ſimpliciter intellectum iuri communi concordat, ad quam concordantiam, cum ſimpliciter loquitur, communio eſt reducendum, cum talis reductio eſt poſſibilis, vt C. de nox. l. ſi ſerui noſtri. per Innocen. extra de conſuetu. cum dilectus, & de reſcrip. cum cauſam. Contrarium de iure videtur eſſe verum, & hoc oſtenditur ſic. Statutum prædictum, vt dixi, in ſuccedendo prætulit ordinem agnatorum maſculorum, non fœmininarum agnatarum, niſi ſint aut ſorores, aut nepotes ex fratre carnali, aut amitæ, & eas in vno caſu tantummodo prætulit, ſcilicet cum ſupereſt defunctus frater carnalis aut fratris prædicti filius, & licet de iure communi frater vterinus fra-
4 ter ſit, † tamen de tali fratre ſtatutum prædictum non loquitur ſeu ſenſit, ideo ad fratrem conſanguineum ſe retulit, & hoc probatur, quia ſupradictum ſtatutum loquendo de fratre carnali, & nepote filio fratris. de conſanguineo ſimiliter intellexit, §. præterea volumus, vbi dicitur, quod & filius alterius fratris in reſiduo. vnde ſenſit de fratre conſanguineo, non enim prætuliſſet ſtatutum fratrem vterinum, aut filium fratris vterini illi, cui luctuoſa filij defertur perturbatio, vt l. nam & ſi parentibus. ff. de inoffic. teſtamen. non enim inter cognatos dictum ſtatutum poſuit ordinem prælationis, ſed tantum inter lineam agnatorum, quam, prædilexit, & lineam cognatorum, quia ad ſucceſſionem in defectum agnatorum vocauit, quia igitur hæc
5 eſt mens fraterna & intentio † ſtatuti, ipſi adhærere debemus. de lib. & poſthum. l. Gallus, §. & quid ſi tantum, igitur & ſi ex ſententia legis negl exc. & cęte. & C. de legi. l. non dubium. Nunquam enim figura verborum potentior certo ſenſu exiſtit. C. de liber. præte. l. ſi quis filium. Hic autem ſenſus ex præcedentibus colligitur. ff. de lega. primo. ſi ſeruus plurium. §. fina. & ex præfationibus quandoque. ff. de orig. iur. l. prima. & quod iſte fuerit ſenſus & intentio ſtatuti, probo euidenter per argum. ductum ab abſurdo. Si enim aliud diceremus, & traheremus ſtatutum prædictum ad fratrem vterinum, cum dictum ſtatutum in qualibet parte ſui prædilexit prolem agnatorum, & dictæ prolis fauore emanauit, non autem fauore cognatorum, hic fauor in læſionem agnatorum aliquotiens redundaret, ſed vbi ex fratre mortuo ſuperuenit vterinus: frater & ſoror conſanguinea tantum, vel etiam ex vtroque latere coniuncta, & excluderetur, quæ eſt agnata tantum, vel agnata, & cognata ſimul, ipſe autem frater vterinus ad ſucceſſionem admitteretur, quod eſt directo contra mentem ſtatuti prædicti, ſic magna abſurditas ſequeretur. primo, quia plus fauere-r cognato quam agnato, cuius contrarium fuit de expreſ- ſtamentium intentione. Nec mirum, quia & prætor, ne-m ius l. xij. tabul. & media iuris prudentia in ſuccedendo -nibus cognatis † prætulit ordinem agnatorum. ff. ſi tabul. te-nul. exta. l. prima. in princip. Magna enim ratio pro agna-o. facit, per quos familiaris dignitas conſeruatur, vt ff. -ent. inſpicien. l. prim. §. antepenultimo. Ibi, publice enim -eſt, facit quod nota. Cyn. de adult. l. prima. Sed abſurditas quod frater vterinus cognatis tantum præferretur con-o vtroque vinculo, cognationis ſcilicet, & agnationis, quod -uã auditum vel relatum fuit, vt nota. in dicto titulo. de -nguin. & vte. fratri, Ex quibus concludo quod di- ſtatutum, in verſicu. ſi & inquantum &c. loquens de fra-mali, ad conſanguineum fratrem retulit, non autem -inum. & ideo eum dictæ amitæ includantur in numer-atorum excludentium cognatos, dico dictas amitas -tam ſucceſſionem ab inteſtato vocari, excluſo fratre

vterino prorſus. Adde de hoc puncto caſum, Inſtitutio. de le giti, agnato, tute. poſt princip. & ibi vide quicquid dicat Bartolus.

SVMMARIVM.

1 *Banna ſufficit eſſe publice nota, vt quis de receptatione puniatur,*
2 *Vniuerſitas vt delinquat in faciendo, quid exigatur.*
3 *Teſtium pro dicto non præſumitur quo ad ſolennitatem.*
4 *Iuris quæ ſunt non probantur, niſi teſtes ſpecifice deponant tale factum ex quo illud eliciatur.*
5 *Vniuerſitas niſi fuerit legitime congregata, non poteſt delinquere, nec contrahere, nec ſe obligare.*
6 *Vniuerſitas vt ſcire fingatur, quid requiratur.*
7 *Teſtes deponentes de publica ſcientia, debēt reddere rationem per ſenſum corporis.*
8 *Lex noua, ubi tradit formam alia lege non præfixam, ſequenda eſt.*
9 *Omiſſio legis & formæ impedit diſpoſitionem legalem, nedum in actu pœnali, ſed etiam in fauorabili.*
10 *Bannitus nemo præſumitur.*
11 *Probatio adaptatur, ad quod adaptatur ſenſus corporis, per quem teſtis deponit.*
12 *Dictum teſtis dubium in facto non probat.*
13 *Teſtis debet ſpecifice per cauſas ſingulares deponere, non implicite, & confuſe id, quod habet plurimum iuris, & in artificio iuris conſiſtit.*
14 *Ignorantia præſumitur in his, quæ in vitio viſibili conſiſtunt & puniri non debet.*

CONSILIVM XLII.

SVper puncto quo quæritur, nunquid formata inquiſitione contra conſilium, commune & vniuerſitatem vnius caſtri, ſequi poſſit condemnatio, vel abſolutio. & videtur primo quod ſequi debeat condemnatio, quia receptatio probata eſt per teſtes deponentes de viſu. Scientia etiam videtur probata per teſtes deponentes. quia dicunt quod banna erant publice nota, & hoc videtur ſufficere,
1 † vt l. prima. ff. de recepta. facit cap. primum. extra de poſtula. prælato. Nam talis quiſque præſumitur qualis communiter reputatur, vt l. moueor. C. de ſeruis expor. & extra de probatio. per tuas. In contrarium facit, quod ſolennia non ſunt probata patet. Nam
2 ad hoc vt vniuerſitas delinquat † in faciendo, exigitur quod ad ſonum tubæ vel campanæ vel alio modo conſueto ſe congreget, & deliberato & communicato conſilio ad delinquendum procedat. & ſic ſolemnitas requiritur in delicto vniuerſitatis, vt l. aliud §. refertur. ff. de regulis iuris, & l. metum, §. animaduertendum. ff. quod metus cau. At iſtud non eſt probatum per te-
3 ſtes, nec † præſumitur pro dicto teſtium quo ad ſolemnitatem; vt l. prima. C. de vſuris, ſufficit quod implicite dixit, quod commune, conſilium, & vniuerſitas receptauit, quia hoc non poteſt eſſe niſi ſeruata forma prædicta, quæ eſt iuris, & ea
4 † quæ ſunt iuris non probantur niſi teſtes ſpecifice deponant tale factum, ex quo illud eliciatur, vt nota. Innocen. in cap. cum cauſam, extra de teſti. vniuerſitas enim vicem perſonæ habet, vt l. mortuo. ff. de fideiuſ. Quando autem eſt legitime congrega-
5 ta, & alias non poteſt † delinquere nec contrahere nec obligare, vt l. fina. C. de legat. libr. 10. C. de vendi. rerum ad ciui. l. fina. Solutio probatur, quia non eſt probata ſcientia, quod vniuer-
6 ſitas ſciret, nam ad hoc vt vniuerſitas † ſcire fingatur, oportet quod notificatum ſit ſibi in conſilio, vel arrenga, nec ſufficit ſingularis ſcientia hominum de ciuitate, ſi non eſt in forma vniuerſitatis, vt nota. ff. de regul. iuris. l. non poteſt dolo carere vel ſaltem regimina ciuitatis, vel terræ debent ſcire, vt l. prim ff. de liber. vniuerſa. ſed nil eſt probatum quod includat ſcientiam, quæ intra bannum exhibitum fiat, nec idem voce præconia publicatum, vt ff. de pœn. l. ſi quis inficiatus, & extra de ele-
7 cto. cap. cauſam. in clemen. Tertio probatur, quia † teſtes qui dicunt de publica ſcientia. non reddunt rationem per ſenſum corporis ſicut debent, vt ff. de teſta. l. ſermo, nec dicunt de publica ſcientia, ſed priuata, ſi bene inſpiciatur. Quarto conſtitutione domini Egidij fuit data certa forma nouæ legis, a qua non eſt recedendum, vt ff. de adul. l. denunciaſſe. hoc etiam intitatum eſt, ſed non probatum; igitur &c, vt ff. de inſtitu. l. habebat. Ad hoc optime facit l. nequid in princ. ff. de incendi.
8 & nau. Item vbi lex † noua tradit formam alia l. non præfixam, ſequenda eſt lex noua, vt nota. ff. de iuſtitu. & iure. l. ius ciue. & omiſſio legis & formæ, nedum in actu pœnali, ſed etiam in
9 actu fauorabili, impedit † diſpoſitionem legalem, vt l. quicopiæ, §. Hauius ff. de verborum obligatione. Ex quibus detur concluſio non eſſe probata probanda ſuper dictis teſtium. Si autem produceerent banna & inſtrumenta bannorum facta de dicta communitate accuſata, tunc bene eſſet communitas in caſu condemnationis. ſed ſi aliud non probant inſtrumenta contra quod teſtes prædicti dixerunt, eſt in caſu abſolutionis, quia nec in forma vniuerſitatis probatur receptaſſe, nec vt vniuerſitas ſciuiſſe, nec monita nec certificata fuit, vt l. prima. ff. de actione.
10 emptio. nam nemo præſumitur bannitus, † vt ff. de probatio. l. ſi a parte. ſcientia Titij & Seij, & plurium ſingulorũ, & non vniuerſalis. de iud. l. ſi plures. & maxime pacem indulgeri, quæ pa tremo actu vincitur, vt ff. de recept. l. fina. & ſi dicatur quod conſilium receptauit tanquam talem, ergo ſciuit talem: dico
11 quod adaptatur probatio, † ad quod adaptatur ſenſus coporis, per quem teſtis deponit. Sed viſus proprie ſumptus de quo teſtis deponit, non eſt talis ſenſus per quem habeat notitiam talem, vt talis. Præterea non dicit teſtis de quo conſilio, & ſi plurimi conſilia in tali comitatu, non ſufficit quodlibet cõſilium habuit auctoritatem obligandi etiam per viam delicti, vt
12 ff. de giſti. conuen. l. prima. §. primo & dubium dictum † teſtis facto non probat, vt extra de proba. capit. in præſentia, & ſi dicatur quod teſtes dicunt quod fuit receptatus per communitatem vniuerſitatis, & ſe vidiſſe, dico quod plus dicere debuerunt, ſcilicet ſpecificare, quomodo ſciunt quod vniuerſitas hoc fecit vt vniuerſitas, quia aliter habetur ſcientia quod ſciat vniuerſitas, aliter quod Titius & Seius conſenſerint, non tamen caſtro. Nam ubi id quod debet probari habet pluri-
13 mi iuris, & in artificio iuris cõſiſtit, † teſtis debet ſpecifice per cauſas ſingulares deponere, non implicite & confuſe, vt nota. Innoc. in capit. cum cauſam de teſti. quia poſſet teſtis decipi in eo quod iuris eſt, alias eſſet magis iudex quam teſtis. Item eſſe bannitum & non bannitum pro vt eſt qualitas corpori inhærens non cõſiſtit in vitio viſibili, ſed inuiſibili, vt C. de edic. diui Adria.
14 tolle. l. 2. igitur præſumitur ignorantia, † quæ puniri non debet, vt quicunque. C. de ſer. fugi. l. generali. C. de tabula. lib. xij. & l. fi. de decre. ab ord. facien. & hoc videtur mihi Bartol. de Saxoferrato de iure verum, ſalua ſemper veritate.

SVMMARIVM.

1 *Statutum penale contra iniuriantem aduocatum vel procuratorem nõ habet locum in duobus aduocatis ſe inuicem iniuriantibus.*
2 *Reus propter mendacium non grauatur onere probandi.*
3 *Error & credulitas non debet contra errantem, & credentem ad ſuum damnum allegari.*
4 *Confeſſus & teſtibus ſuperatus, non auditur appellans.*
5 *Qualitas alterans delictum debet in inquiſitione deduci.*
6 *Metus probatur iuramento.*

CONSILIVM. XLIII.

SVper quæſtione mihi tranſmiſſa, conſulo quod pronunctietis, magiſtrum Ioannem magiſtri Ry. male fuiſſe & iniuſte condemnatum, in 4. lib. per dominum Mathæum Poteſtatem Viterbij, cum in 3. libris tantum debuerit condemnari, & ad dictam quantitatem dictam ſententiam reducatis. hoc autem debere fieri de iure probatur ex forma ſtatuti ciuitatis Viterbij: Quo cauetur, quod priuilegiati ſe inuicem offendentes dicto vel facto puniantur pœna contenta in ſtatuto contra popularem ſe offendentem. Item ex forma alterius ſtatuti poſiti ſub forma de verbis iniurioſis, vbi pro quolibet verbo iniurioſo eſt pœna 20. libr. Nec ratione duplicat. poteſt excedere ſummam 100. librarum. ex cuius ſtatuti forma debuit condemnari in 300. libris duplicata pœna, quia coram officiali tam cum vterque tam iniurians, quam iniuriatus fuerit pro-
1 curator, & ſic perſona priuilegiata, non eſt locus ſtatuto, † quo cauetur quod pro quolibet verbo iniurioſo dicto contra aduocatum vel procuratorem ſit pęna 100 librarum Sed eſt locus dictę penæ, quæ eſt inter populares. procurator enim offenſus priuilegiatus non vtitur priuilegio ſuo contra alium procuratorem ſimili priuilegio priuilegiatum, & in ſimili collegio conſtitutum ex forma ſtatuti. & in multis caſibus conſonat ius commune, vt l. adminiſtrant. §. fina. ff. de excu. & l. ſed & milites. circa princ. Et facit ad hoc verum. ff. de minor. Præterea apparet iſtum fuiſſe de collegio procuratorum, ex poſitionibus per eum factis, & reſponſionibus ſuis ad eas. Non obſt. quod allegatur in contrarium, quod dictus ſer Ioan. negauit dictum ſer Angelum fuiſſe procuratorem, & ſic videtur quod non poſſit dici vterque eorum priuilegiatus, & veniat contra reſponſionem ſuam, vt in authen. contra qui propriam. C. de non nume. pecun. Quia ad hoc reſpondetur

ſpondetur pluribus modis, primo, quia illud non eſt, enim regu
lariter in reo excipiente ſeu ſe defendente, vbicunque illud repe
ritur eſſe caſus ſpecialis ſeu ſingularis. Ita tenet glo. in l. nemo
ex iis. ff. de regulis iuris. in princip. At caſus noſter non reperitur
inter exceptuatos, igitur. Secundo modo poteſt reſpondere, quia
2 propter mendacium reus † non grauatur in onere probandi, vt
l. cum de indebito. ff. de proba. & dicta authen. contra qui pro-
priam. hic autem reus hoc probat, ſcilicet illum ſer Angelum
fuiſſe procuratorem, ſcilicet ex dictis teſtium examinatorum
contra eum, quibus eis licet vti, vt iura vulgaria dicunt. Tertio
modo reſpõdetur, quòd poſito quòd dictus magiſter Io. ignoraverit dictum ſer Ioannem-Angeli fuiſſe procuratorem, iſte
3 ſuus error † & dicta ſua credulitas non debet allegari contra cũ
ad ſuum damnum, ſed debet condemnari ſecundum veritatem, vt l. inter omnes. §. recte. ff. de fur. & in §. placuit. Inſt. de obl.
quæ ex delic. naſ. facit l. genero. de iis qui not. infa. Non obſt.
quod ſecundo allegatur in contrarium, videlicet quòd dictus
4 magiſter Io. fuit confeſſus, † & etiam teſtibus ſuperatus, igitur
non auditur appellans, vt l. 2. C. quorum appellat. tanquam maleficium non fuerit commiſſum, ſed bene poteſt appellare ab
iniquitate iudicis excedentis in condemnando modum, & ultra
modum, vt no. in ſimili in l. qua pena. ff. de verbor. ſignifi. Præterea hic non fuit confeſſus maleficium, ſed negauit ſe dixiſſe nun-
quam contra procuratorem, & ſic negauit talem qualitatem,
5 † propter quam alteratur delictum, & noua actio ex alteratione
reſultaret ab ea quæ fuit in inquiſitione deducta, vt l. pretor. §o.
ff. quod vi aut clam. & l. denunciaſſe. §. quid tamen. ff. de adult.
Non ob. quod tertio obiicitur, quod appellatio non fuit interpo-
ſita coram iudice a quo, & quod non eſt probatum quod in
metu. Nam veritas eſt, ꝙ probatum eſt per teſtes, quod talis po-
teſtas, & eius officialis conſueuerunt inferre metus & iniurias
appellantibus, vt no. in l. metum. C. quod met. cauſa. Præterea pro-
6 batum eſt, quod iuramentum † debet hoc caſu ſufficere. Ita vi-
detur expreſſum in iis terminis extra de reſcrip. c. ſtatutum. §. in
iis qui ppe. lib. 6. Ex iis itaque puto reſponſum ad omnia iura du-
bia, quæ circa hoc allegari poſſent. Et ita dico & cõſulo ego Bar.
de Saxoferrato legum Doctor.

SVMMARIVM

1 *Conuentus non tenetur venire, vbi non eſt iudex.*
2 *Iudice recuſato, eius iuriſdictio eſt ſuſpenſa.*
3 *Appellatio & recuſatio iudicis æquiparantur.*
4 *Exceptione declinatoria vel dilatoria propoſita, an liceat reo recedere.*
5 *Iudex recuſatus non poteſt iuriſdictionem ſuſpenſam exercere.*
6 *Iuriſdictionem non habere, vel habere talem cuius exercitium impeditur paria ſunt.*
7 *Suſpicio iudicis allegata ſufficit de iure ciuili, nec eget probatione.*
8 *Iudex nullo modo tenetur ſtare coram iudice ſuſpecto in iudicio capitali.*

CONSILIVM XLIII.

QVod recuſatio excuſet a pena, arguitur, quia recuſatus non eſt iudex, & vbi recuſatus non eſt,
non tenetur conuentus ſtare in iudicio, vel venire,
& quòd recuſatus non ſit iudex allegatur capit.
iudex, de offic. deleg. libro 6. vbi non eſt iudex, conuentus † nec tenetur venire, vt l. ex
1 quacunque. cum gloſſ. ſua, in fine. ff. ſi quis in ius voc. non
ie. & l. arbiter. ff. de arbitr. Tamen aliqui ad hoc dicunt, quod
primum dictum non videtur verum: nam licet propoſita ſit
recuſatio, non propterea dicitur recuſatum iudicium, vel iu-
riſdictionem non habere. Notant enim Doct. quod iudi-
2 ce recuſato, iuriſdictio † recuſati eſt ſuſpenſa ita intelligi-
tur in multis cap. & maxime, quia exceptione appellationis in-
terpoſita iuriſdictio eius a quo appellatur ſuſpenſa dicitur, vt in
cap. ſi a iudice de appel. lib. 6. & appellatio & recuſatio æquipa-
3 rantur † vt nota. per Doct. in l. apertiſſimi. C. de iudic. Præterea
plus eſt opponere incompetẽtiam iudicis ex defectu iuriſdictio-
nis, quam opponere recuſationem, vel saltem paria ſunt, ita pro-
batur per ca. inter mon. extra de iudi. At in propoſito, talis incõ-
petentia iudicis & c. poteſt ne opponi per conuentum proponen-
tem talem excep. non habere talẽ iuriſdictionẽ, abſit donec vt ſu-
pra ea pronunciaretur. Ita nota expreſſe per eum in l. ex quacun
que. in princip. text. & gloſſ. & tunc debet talem exceptio. propo
nere, excuſatione & ſtare vſquequo decidatur, an ille ſit iudex
vel non, vt idem nota. in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudic. & vtrum
propoſita exceptione declinatoria, vel alia dilatoria liceret reo
4 † recedere de iudicio, vel loco iudicii, & ſe excuſare, & talis ex-
cuſat. euaderet pœnam quæ ſibi imponeretur ſi non ſtaret. de
hoc videtur caſus expreſſus, qui directe loquitur in caſu præſen-
ti in l. prima. C. vt omnes tam ciuita. quam mili. maxime in uer.
nec ullam. Ad ſecundum, videlicet quod non tenetur veni-
re conuentus, vbi non eſt iudex, per l. argumen. poteſt reſponde-
ri pluribus modis, & maxime per ſupradicta. Item quia a-
liud eſt ſtare per iudicem, vt quia decedat: ut l. prima. §. dies. ff.
quando appel. ſit. & per l. ſed ſi per prætorem. Aliud eſt ſta-
re per partem vel propoſita per eum, vt dicta l. ex quacunque
cauſa. Præterea an ſit iudex vel non recuſa. poteſt per cap. cum
ſpeciali. de appel. ex euentu eius apparebit, vt ibi, ad quod pen-
det non pro eo ac ſi eſſet, vt in regula iuris, damnum. §. primo.
cum ſimili. & ſic non poteſt dici quod per talem recuſationem
ſimplicem & non probatam illum recuſatum iudicem non eſſe.
Ad cõtraria dici poteſt, iis modis: nam negatur quod iudex recu-
ſatus ex cauſa ante pronunciat. iuriſdictionem non habeat, quia
habet eam, non tamen liberam, ſed ſuſpenſam, & dicitur, quod
5 pendente exceptione ſuſpenſionis (alias ſuſpicionis,) iudex † recu
ſatus non poteſt talem iuriſdictionem ſuſpenſam exercere. Vn-
de quantum ad exercitium iuriſdictionis verum eſt, recuſatum
iudicem procedere non poſſe, niſi in uno caſu ſolo, vt cogere poſ
ſit arbitros cognoſcentes dictam ſuſpicionem, ad ſe concor-
dandum vel tertium eligendum, vt in cap. legitima, de appel. li.
6. Non autem vt procedat in cauſa principali, vt eſt expreſ-
ſum in ca. ſuſpicione. de offi. & po. iudi. dele. Et quia paria ſunt
6 nõ habere iuriſdictionem, vel habere talem † cuius exercitium
prohibetur, vt l. 3. ff. de iudic. ſicut eſt in iudice excommunica-
to, qui non poteſt iuriſdictionem exercere, vt cap. probandum.
de re iud. Non ob. l. quæ pro caſu allegatur, C. ut omnes tam
ciui. quam mili. quia ibi iudex non erat impeditus procedere.
mihi videtur quod optime ſit reſponſum. Poteſt & aliter re-
ſponderi, quod illa iura ſint canonica, & ſunt ſeruanda in ter-
7 ritorio eccleſiæ: at de iure ciuili eo ipſo, quod ſuſpicio † alle-
gatur ſufficit, nec eget probatione, vt l. apertiſſimi. C. de iud. &
no. in l. quia poterat. ff. ad Trebel. & hoc per Doct. nec põt ordi-
narius procedere ſine adiuncto, vt in Authen. ſi vero contigerit.
C. de iudic. & in cor. vnde ſumitur. ſed cauſa talis eſt de terris ec-
cleſiæ, ciuitatis Caſtelli eſt de terris Imperii, nec recognoſcit in
temporalib. ſuperiorem. igitur. Præterea non eſt dubium, ꝙ ap-
pellando potuiſſet recedere nõ obſtan. aliqua obligatione, qua
tenetur ſtare illi iudicio, vt l. fin. C. qui ſatiſ. cog. & extra de appel.
c. ad hoc. at in caſu noſtro non erat ſuperior ad quem poſſet ap
pellari ab illo: igitur cum copiam ſuperioris non haberet, potue-
rat ſua auctoritate recedere, vt l. nulli. C. de iudi. & quod ibi not.
8 Præterea quando quis eſt ſuſpectus ex † cauſa capitali, nullo mo
do tenetur ſtare, vt in c. paſtoralis. de re iud. & quod ibi no. Præte-
rea in caſu, quo quis non habet facultatem appellandi, ſi rece-
dat liberatur a pœna ope exceptionis, vt l. non diſtinguemus. §.
cum quidam. ff. de arbi. Et ſic mihi videtur de iure dicendum,
ſalua ſemper veritate.

Bartol. de Saxoferrato.

Conſiliorum Bartoli nouiſſimè additorum Finis.

INVENTARII FORMA.

HAEC eſt forma Inuentarij, quam mihi Bartolo tradidit Iac. Bu. Doctor meus, in ſcriptis, & dixit fuiſſe quinque Doc. ad confirmandam eam. In Chriſti nomine Amen, Anno Domini M.CCCLXX. Domina Conceßia filia olim Domini Petri hæres cum beneficio Inuentarij dicti domini Petri, ut apparet de apprehenſione dictæ hæreditatis facta per eam die ultima menſis Februarij proxime præteriti, & ſcripta manu ſer Petri & Franciſci Notarij, conſtituta in præſentia Domini Michaelis iudice & aſſeſſore ad banchum Poteſtatis Bononiæ, volens facere Inuentarium, & commodo & beneficio Inuentarij gaudere, adhibita præſentia in forma trium teſtium, fide dignorum, & idoneas facultates poßidentium, & aſſerentium ac affirmantium ſic cognoſcere dictam Dominam Conceßiam, & cognouiſſe dictum Dominum Petrum eius patrem, loco, vice & nomine omnium & ſingulorum creditorum legatariorum abſentium ſolennibus requiſitionibus omnium ipſorum ad hoc factis ſpecialiter, ut apparet de ijs omnibus acquiſitione ſcriptis manu ſer Ioannis nunc Notary dicti iudicis ad banchum Poteſtatis, & etiam ſolemni inquiſitione omnium bonorum & iurium dicti Domini Petri decedentis ab inteſtato hæreditatis ipſius uerbo nunquam potuit: poſtquam ipſa hæreditate adita infra legitimum tempus, præmiſſo uenerabili ſigno crucis † ſcriptum & factum manu dictæ Dominæ hæredis, præſente me Notario & teſtibus infraſcriptis, dicto Domino Iudice Inuentarium de ſingulis bonis & rebus ipſius domini Petri defuncti & dictæ hæreditatis in hunc modum facere procurauit. In primis dicit ſe inueniſſe in bonis dicti Domini & dictæ hæreditatis infraſcriptis bona mobilia in primo duos tinacios de neponibus. Item dixit & aßeruit dicta domina hæres grauatam eſſe & teneri ad infraſcripta debita & legata relicta per dictum Dom. Pet. in ſuo teſtamento ſeu codicillo ſcripto manu talis Notarij, præſentibus infraſcriptis perſonis, in primis & cæt. Aſſerens & proteſtans dicta domina in dicta hæreditate inueniſſe dicta bona, ut ſupra dixi, & nulla alia, & quod ſi aliqua alia bona inueniet, uel ſcita, & tam debita quam credita in præſenti inuentario adijciet, iubens & mandans dicto ſer Petro Notario, cum ipſa neſciat ſcribere & neſciat, quod ſe ſubſcribat, & ſubſcriptum faciat pro eadem habere ad maiorem fidei firmitatem & robur dicti inuentarij, ſecundum quod exiſtit forma iuris, præſentibus infraſcriptis teſtibus cognoſcentibus dictam Dominam Conceſſiam hæredem ſpecialiter, qualiter ipſa ſignificat res, bona & iura ut ſcriptum eſt inueniſſe in dicta hæreditate, & nulla alia & quod aliqua non celauit, et quod aliqua malignitate nullæ res remanent penes eam. Ego Petrus olim Franciſ. Imperiali auctoritate notarius de mandato dictæ Dominæ Conceßiæ, iſtud ſcripſi et me ſubſcripſi, Amen. Bartolus de Saxoferrato ſecundum formam compoſitam a Iac. But. quæ eſt menti tenenda.

CAPITA HORVM POSTREMORVM

Decem Conſiliorum Bartoli.

Quæritur, an auth. ex cauſa. pag. 207
Qd recuſatio excuſet a pœna, allegatur, q̀a recuſatu. eo.
Raynutius Titii ſuum fecit teſtamentum. 208
Statuto cauetur, quod non admittatur aliqua exceptio. eod.
Super hoc puncto, an ſufficiat, ſi dicam. 209
Super puncto quo quæritur, nunquid formata inquiſitione: 209
Super qõne mihi tranſmiſſa conſulo & pronũcio. 210
Super quæſtione, quæ in dubium reuocatur. eod.
Titius patruus infraſcriptorum infantium. 211
Viſo puncto ſine dubio uidetur dicendum. eod.

Digitized by Google